R. P. FERDINANDI
DE
CASTRO-PALAO,
LEGIONENSIS SOC. JESU,
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORIS,
Et sanctæ Inquisitionis Qualificatoris & Consultoris;

OPERIS MORALIS,
DE VIRTUTIBUS, ET VITIIS CONTRARIIS,
In Varios Tractatus, & Disputationes Theologicas distributi,

PARS TERTIA,
DE VIRTUTE RELIGIONIS, ET EI ANNEXIS;

Continens quatuor Tractatus Theologiæ Moralis præcipuos. Primus, in ordine decimusquartus, est de Juramento, & Adjuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori, de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni.

RECENTIOR ET ACCURATIOR EDITIO,

CUI ACCESSIT INDEX LOCUPLETISSIMUS RERUM OMNIUM quæ in toto opere continentur, collocatus in fine TOMI QUARTI.

Operâ & studio N. J. B. DANTOINE Lugdunensis, J. V. Doctoris & in Parlamenti Curiâ Advocati.

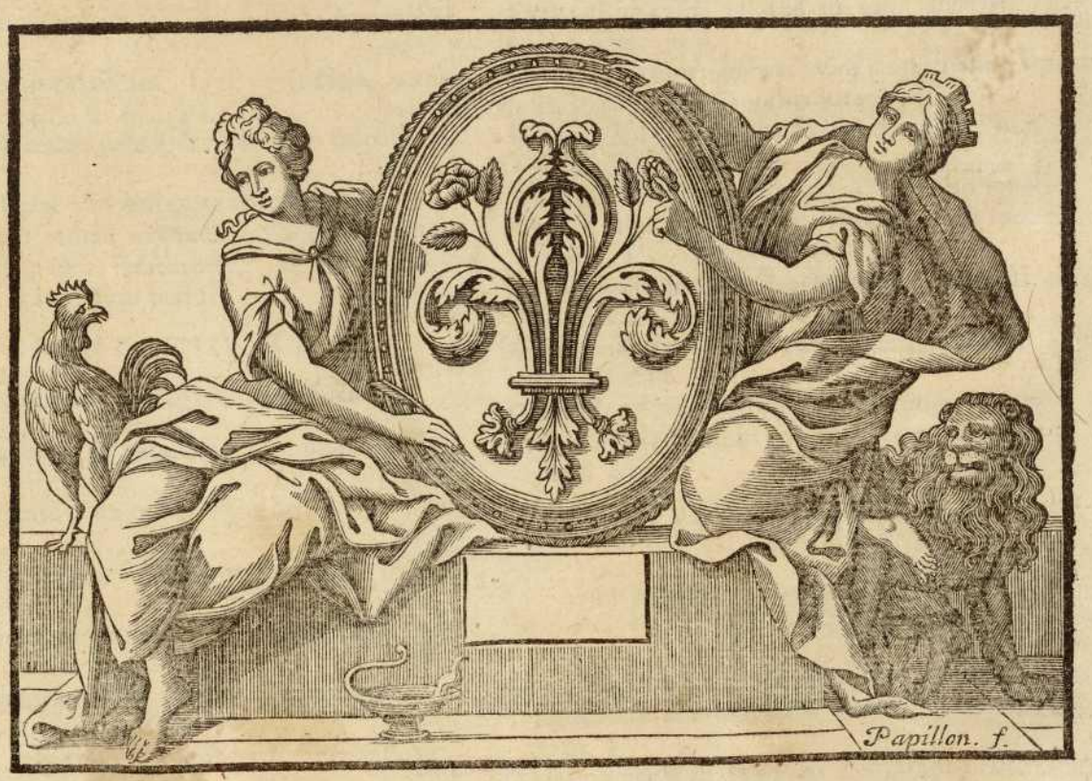

LUGDUNI,
Sumptibus ANISSON, & JOANNIS POSUEL.

M. DCC.
CUM PERMISSU SUPERIORUM.

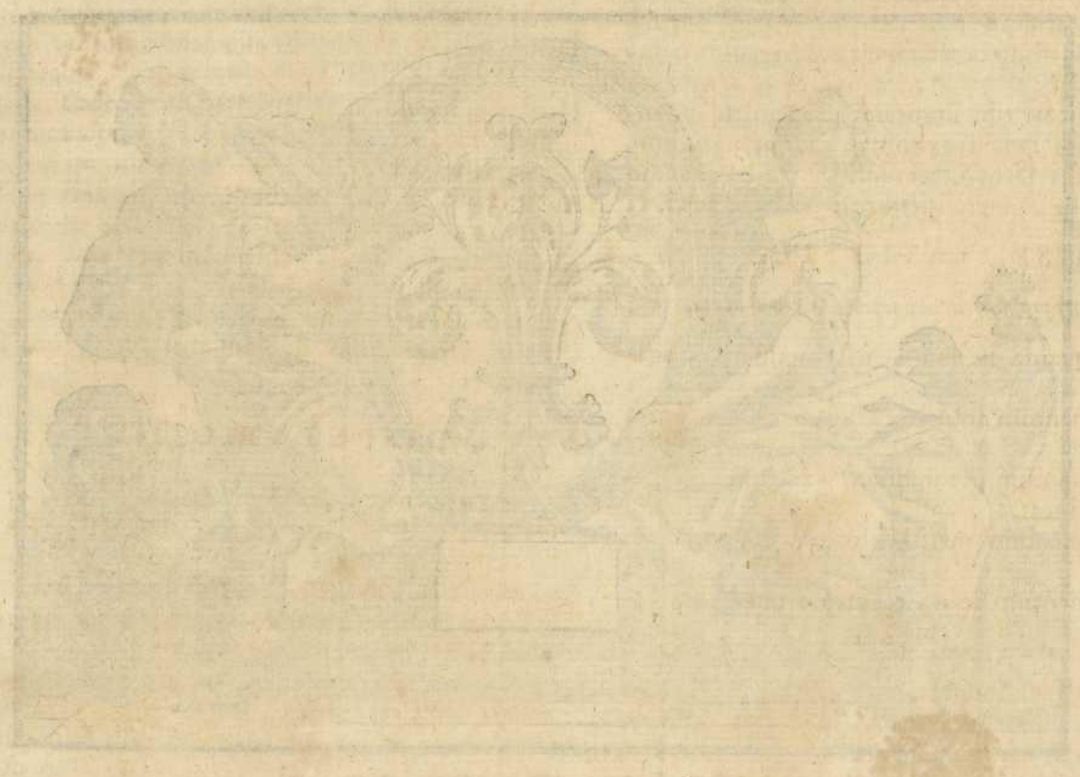

INDEX

Tractatuum, Disputationum, Punctorum, & Paragraphorum

QUI IN HAC TERTIA PARTE DE VIRTUTIBUS, & vitiis contrariis continentur.

TRACTATUS XIV.

De virtute Religionis, qui est de juramento.

DISPUTATIO I.

De natura, & essentia juramenti, & vitiis contrariis.

Quid sit juramentum : ubi expenditur latè ejus definitio. *punct.* 1
Quotuplex sit juramentum, & de ejus differentia. *punct.* 2
Quæ personæ jurare possunt, tam in judicio quam extra. *punct.* 3
An juramentum sit actus licitus, & honestus. *punct.* 4
Quod peccatum sit defectus veritatis, justitiæ, & judicii in juramento assertorio. *punct.* 5
Quale peccatum sit in juramento promissorio defectus veritatis, & justitiæ. *punct.* 6
Quod peccatum sit in judicio, vel extra, juramentum præstare in alio sensu ab eo, quem alius intelligit. *punct.* 7
Utrùm juramentum fictum, tam in judicio, quam extra, peccatum sit mortale. *punct.* 8
Quando consuetudo peccandi grandem culpam inducat. *punct.* 9
Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad jurandum, quem tamen existimas esse pejeraturum, vel per falsos Deos juraturum. *punct.* 10
Quæ pœnæ sint impositæ perjuro. *punct.* 11

DISPUTATIO II.

De juramenti promissorii obligatione, & firmitate.

Qualis, & quanta sit juramenti promissorii obligatio. *punct.* 1
Utrùm juramentum dolosè præstitum obligationem inducat. *punct.* 2
Utrùm juramentum per injuriam exactum obligationem inducat. *punct.* 3
Utrùm juramentum metu extortum obligationem inducat. *punct.* 4
Utrùm juramentum dolo, vel errore præstitum validum sit, & obligatorium. *punct.* 5
Quæ materia requisita sit in juramento promissorio, ut obligationem inducat. *punct.* 6
Expenduntur aliqua juramenta, in quibus dubium est, qualis sit eorum materia. *punct.* 7
De juramento non ludendi. §. 1
De juramento non mutuandi, nec fidejubendi, nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori. §. 2
De juramento non accusandi, nec denuntiandi delinquentes. §. 3
De juramento à Medicis præstito monendi infirmos, ut confiteantur. §. 4
De juramento decurionum, scribarum, & aliorum judicum. §. 5
De juramento facto contra prius juramentum, votum, seu promissionem, qualiter obliget. §. 6
Qualiter juramentum de materia per legem prohibita obligatorium esse possit. *punct.* 8
An juramentum habeat vim confirmandi contractus alioquin invalidos. *punct.* 9
Quid sit, juramento firmare contractus. §. 1.
Quale debeat esse juramentum confirmatorium contractus. §. 2
Quos contractus irritos facere juramentum possit. §. 3
Expenditur casus relatus in Authentica, *Sacramenta puberum.* Cod. *Si adversùs venditionem.* §. 4
Expenditur casus relatus in cap. *Cum contingat.* & cap. *Licèt mulieres*, eod. tit. in 6. §. 5
Expenditur casus relatus in cap. *Quamvis pactum*, de pactis, in 6. §. 6
An juramentum habeat vim confirmandi contractus factos contra prius juramentum. §. 7
Utrùm tanta sit obligatio juramenti, ut non detur locus compensationi. *punct.* 10
Utrùm obligatio juramenti ita sit personalis, ut nullo modo transeat ad hæredes, vel successores. *punct.* 11
An juramentum per Procuratorem præstari possit. *punct.* 12
An juramenti obligatio, antequàm præstetur, impediri possit. *punct.* 13
Qua ratione juramentum interpretandum sit *punct.* 14
Qualiter juramentum dubium interpretandum sit. *punct.* 15

DISPUTATIO III.

De juramenti relaxatione, irritatione, & commutatione.

Quæ juramenta in honorem Dei præstita irritari, relaxari, commutarive possint, & à quibus. *punct.* 1
Quæ juramenta in favorem hominum præstita irritari possint, vel remitti, & à quibus. *punct.* 2
An in Ecclesia sit potestas relaxandi juramenta homini præstita. *punct.* 3
Qualiter juramenta appòsita contractibus, in quibus dolus incidit, possint à Judice Ecclesiastico relaxari. *punct.* 4

Quæ requirantur, ut Judex juramenti iniquè extorti relaxationem concedat. *punct. 5*
Quis superior remittere, aut relaxare potest juramenta homini præstita. *punct. 6*

DISPUTATIO IV.

De adjuratione.

Quid sit adjuratio, quotuplex, quæ ejus conditiones, & qualiter ab oratione, & juramento differat. *punct. 1*
An adjurationis sit aliquod præceptum. *punct. 2*
Qui adjurare, & adjurari possint. *punct. 3*
Quis modus servandus sit in adjuratione Dæmonis *punct. 4*

TRACTATUS XV.

Virtutis Religionis, qui est de Voto.

DISPUTATIO I.

De essentia Voti, & illius obligatione.

Quid sit votum. *punct. 1*
An propositum exequendi rem honestam in cultum Dei, sufficiat ad votum. *punct. 2*
An promissio vera requiratur ad votum, vel sufficiat simulata. *Punct. 3*
Quæ deliberatio, seu libertas ad votum necessaria sit. *punct. 4*
An metus impediat libertatem requisitam ad votum. *punct. 5*
Qualiter error, vel ignorantia impediat voti libertatem, & consequenter ejus valorem. *punct. 6*
An votum soli Deo faciendum sit. *punct. 7*
Quæ materia Deo, & Sanctis offerri per votum possit. *punct. 8*
Qualiter votum debeat esse de bono possibili. §. 1
Qualiter votum debeat esse de re bona, & honesta. §. 2
Qualiter votum de re honesta ob finem malum, vel indifferentem, validum sit. §. 3
An votum possit esse de rebus præceptis. §. 4
Qualiter votum debeat esse de meliori bono. §. 5
Utrùm emissio voti, illiúsque executio, sit actus à religione elicitus. *punct. 9*
Quotuplex votum sit. *punct. 10*
Quæ, & qualis sit voti obligatio. *punct. 11*
Qualiter votum obliget, cum ejus materia determinata non est. *punct. 12*
Pro quo tempore votum obliget ad sui executionem. *punct. 13*
An votum non impletum tempore designato, desinat obligare. *punct. 14*
Utrùm obligatio voti ita personalis sit, ut solum voventem adstringat, ab ipsóque solo impleri possit. *punct. 15*
An obligatio voti transeat ad hæredes. *punct. 16*
Qualiter votum conditionale obliget. *punct. 17*
Qualiter votum pœnale obligationem inducat. *punct. 18*
Quæ personæ voto obstringi possint. *pun. 19*
Utrùm obligatio voti cesset, cessante causa, ob quam factum est, vel notabili mutatione superveniente, *punct. 20*
Quale peccatum sit obligationem voti violare. *pun 21*

DISPUTATIO II.

De Voti relaxatione.

Quid sit irritatio, quotuplex, & unde ortum habeat. *punct. 1*
Quibus competat propria, & directa potestas vota irritandi. *punct. 2.*
Ad quæ vota irritativa potestas extendenda sit. *pun*
Extendatúrne potestas irritandi ad vota interna, & futura. §. 1
An extendatur irritativa potestas ad vota emissa ex licentia Superioris. §. 2
An irritativa potestas extendatur ad vota emissa tempore subjectionis, neque tunc irritata. §. 3
An extendatur irritativa potestas ad vota emissa tempore subjectionis: implenda tamen subjectione dissoluta. §. 4
An extendatur irritativa potestas ad vota emissa tempore, quo voventes erant sui juris. §. 5
An extendatur irritativa potestas ad vota executioni mandata, & ad promissiones humanas, & ad vota realia defuncti, quæ in hæredes transierunt. §. 6
Qualiter, & quando irritatio concedi possit. *punct. 4*
Qualiter vota servorum possint domini irritare. *punct. 5*
An omnia vota uxoris possit maritus irritare, & è contra. *punct. 6*
Qualiter parentes, tutores, curatores irritare vota possint filiorum, pupillorum, & minorum, *punct. 7*
Quæ & qualiter Religiosorum vota irritari possint. *punct. 8*
Qualiter dispensatione obligatio voti cesset. *punct 9*
Qui potestatem habeant ordinariam dispensandi, & in quæ vota. *punct 10*
Quæ vota castitatis, religionis, & peregrinationis reservata sint, expenditur. *punct. 11*
An sint aliqui casus, in quibus Prælati inferiores possint dispensare in votis reservatis. *punct. 12*
Quibus competat, & in quæ vota potestas delegata dispensandi. *punct. 13*
An qui potestatem habent dispensandi, possint vota commutare, vel è contra. *punct. 14.*
Cujus authoritate, & ex qua causa vota commutari possint. *punct. 15*
Qualiter gaudentes potestate tantùm commutandi vota, eam exercere possint. *punct. 16*
An commutatio facta in æqualem, vel minorem materiam, valida sit, extinguátque prioris voti obligationem. *punct. 17*
An commutatione legitima extinguatur prioris materiæ obligatio, ita ut ad eam reditus non sit. *punct. 18*

TRACTATUS XVI.

De statu religioso.

DISPUTATIO I.

De essentia religiosi status, & de ejus susceptioni præmittendis.

In quo essentia status religiosi consistat, & unde originem duxerit. *punct. 1*
Quotuplex sit status religiosus. *punct. 2*
Ad quid, & quando obligat votum Religionis assumendæ. *punct. 3*
Qualiter votum Religionis assumendæ obliget ad perseverandum in habitu assumpto. *punct. 4*
An votum Religionis impediat matrimonii, sponsaliorúmque contractum, obligétque ad castitatem servandam. *punct. 5*
An voto Religionis satisfacias Episcopatu assumpto. *punct. 6*
Qui possint Religionem ingredi. *punct 7*
An Episcopi, & Parochi à Religionis ingressu arceantur. §. 1
Qualiter impuberes, seu filiifamilias, & servi impediantur à Religione. §. 2

Qualiter

Qualiter conjuges impediantur à Religionis ingreſſu. §. 3
An obſtricti debitis, & ratiociniis reddendis ſuſcipere habitum religioſum poſſint. §. 4
Qualiter filius ob parentum, vel fratrum neceſſitatem à Religione impediatur. §. 5
An ob paupertatem Monaſterii excludantur aliqui à Religionis ingreſſu. §. 6
Qui ſpecialiter à Religione Soc. Jeſu excludantur. *punct.* 8
Expenduntur primaria, ſeu ſubſtantialia impedimenta. §. 1
Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualiter excludentia. §. 2
Quæ conditiones ſervandæ ſunt in Religionis ingreſſu, ut validus, & licitus ſit. *punct.* 9
Quibur obligationibus teneatur Novitius ex Religionis ingreſſu. *punct.* 10
Quæ ſint privilegia Novitiis conceſſa, *punct.* 11
Qualiter Novitiatus peragendus ſit, ut licita, & valida ſit profeſſio. *punct.* 12
Sitne annus probationis ſimpliciter neceſſarius in omni Religione. §. 1
An probationis annus debeat eſſe integrer, & continuus. §. 2
A quo tempore Novitiatus computandus eſt. §. 3
Quæ conditiones ſervandæ ſunt, ut Novitiatus legitimè fiat. §. 4
An novitiatus in Societate Jeſu diverſam conditionem habeat à Novitiatu aliarum Religionum. *punct.* 13
De diſpoſitione ſuorum bonorum, quam Novitius via teſtamenti facere debet. *punct.* 14
De diſpoſitione bonorum, quam Novitius renunciatione, ſeu donatione facere poteſt, ſecluſo jure novo Trident. *punct.* 15
An ſpectato jure communi, & ſecluſo Trident. bona Novitii decedentis ante profeſſionem debeantur Monaſterio ſucceſſionis capaci. *punct.* 16
Quid dicendum ſit de renunciatione facta jure Trident. ſpectato. *punct.* 17
Quid dicendum de renunciationibus, obligationibus, & donationibus factis à Novitiis Jeſuiticis. *punct.* 18

DISPUTATIO II.

De ſuſceptione religioſi ſtatus per profeſſionem, ejuſque privilegiis.

Quibus modis profeſſio ſtatum religioſum conſtituens fieri valeat, & an in Societate Jeſu dari poſſit tacita profeſſio, ſeu interpretatio per vota biennii. *punct.* 1
Quæ conditiones ſervandæ ſunt ex parte profitentis, ut profeſſio valeat, & an eædem ſint ſervandæ in Soc. Jeſu, in votorum ſcholarium emiſſione. *punct.* 2
Expenditur conditio ætatis, & Novitiatus ad profeſſionem requiſita. §. 1
Qualiter profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore. §. 2
Declaratur libertas à ſervitute requiſita. §. 3
Expenditur libertas à matrimonii vinculo requiſita ad profeſſionem. §. 4
Explicatur libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis requiſita ad profeſſionem. §. 5
De neceſſitate parentum impediente profeſſionem §. 6
De aliis conditionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis. §. *ult.*
Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius, qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societatem admittere debet. *punct.* 3
An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum & obligationem inducat. *punct.* 4
Qualiter profeſſio nulla ratificari poſſit, & rata eſſe cenſeatur. *punct.* 5
An in Soc. Jeſu eſſe poſſit ratificatio profeſſionis, vel incorporationis invalidæ. *punct.* 6
Qualiter invalidè profeſſis, ſeu in Societate incorporatis liceat Religionem deſerere, & adversùs illam reclamare. *punct.* 7
Quos effectus habeat religioſa profeſſio, & biennia in Soc. Jeſu incorporatio. *punct.* 8

DISPUTATIO III.

De obligationibus religioſi ſtatus, caſtitatis & paupertatis.

Qualiter Religioſus obligetur caſtitatis voto. *punct.* 1
Quo dominio, & uſu rerum privetur Religioſus, præcipuè Soc. Jeſu, voto paupertatis. *punct.* 2
Quo jure bona, de quibus Religioſus ante profeſſionem non diſponit, tranſeant in Monaſterium. *punct.* 3
Quæ bona Religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuerat, tranſeant in Monaſterium, vel ad hæredes pertineant. *punct.* 4
Uſusfructus qualiter Monaſterio competat. §. 1
Qualiter annuum legatum peculium filiifamilias, jus patronatus, & jus retractus in Monaſterium transferatur. §. 2
Qualiter majoratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in Monaſterium. §. 3
Qualiter fideicommiſſum Monaſterio competat. §. 4
An hæreditas, & legatum Monacho poſt profeſſionem delatum, deferatur ipſi immediatè, an Monaſterio. *punct.* 5
An legatum relictum Monacho ſub conditione, ut ad ipſum pertineat independenter à Superiore, validum ſit, & firmum. *punct.* 6
An Religioſis licitum ſit habere peculium ex Superioris licentia. *punct.* 7
An quælibet Religio capax ſit hereditariæ ſucceſſionis. *punct.* 8
An quælibet Religio capax ſi cujuſlibet legati, & donationis ſibi factæ. *punct.* 9
Qualiter Religio Soc. Jeſu, ejuſque Religioſi, capaces ſint hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato, & cujuſvis legati. *punct.* 10
Qualiter Societati Jeſu, ejuſque Religioſis interdictum ſit pro Miſſis, concionibus, aliiſque miniſteriis ſtipendia recipere. *punct.* 11
Qualiter Religioſis profeſſis interdictum ſit teſtamentum condere. *punct.* 12
Qualiter profeſſis habentibus deſcendentes, vel aſcendentes legitimos, licitum ſit teſtari. & bona inter dividere. *punct.* 13
An patre profeſſo debeatur ſtatim filiis legitima. *punct.* 14
An Religioſus validè contrahat abſque Superioris facultate, obligentúrque ipſe, & cum ipſo contrahentes ſtare contractui. *punct.* 15
An Monaſterium ex delicto Religioſi & ex ejus contractibus obligetur. *punct.* 16
An ex una Religione ad aliam tranſiens poſſit deferre bona priori Religioni acquiſita. *punct.* 17
Bona acquiſita durante profeſſione prioris Religionis tecum deferre non potes. §. 1
An bona quæ tecum Religioni detuliſti, poſſis deferre Religioni poſteriori aſſumptæ. §. 2
An Religio teneatur alere Religioſum expulſum, fugitivum, vel recluſum alia Religione. *punct.* 18
Cui acquirat Religioſus recluſus, fugitivus, ejectus,

Episcopus factus, vel beneficiarius. *punct.* 19
Quale peccatum sit violare religiosam paupertatem, & quibus modis. *punct.* 20
Qua acceptione, & retentione paupertatis votum violetur. *punct.* 21
Qua distributione, & dispensatione pecuniæ, votum paupertatis violetur. *punct.* 22
Quæ licentia Superioris excuset subditum à paupertatis transgressione. *punct.* 23
Quæ pœnæ impositæ sint violantibus paupertatem. *punct.* 24

DISPUTATIO IV.

De voto religiosæ obedientiæ.

Religiosa obedientia quid contineat, ac de malitiis in violatione obedientiæ, & trangressione Regulæ contentis. *punct.* 1
Cui Prælato ex voto obedientiæ parere Religiosi debent, & qualiter ipse debeat præcipere. *punct.* 2
An ex voto obedientiæ tenearis sub mortali, vel veniali servare omnia contenta in Regulis, & constitutionibus Religionis: & qualiter ad perfectionem attendere debeas. *punct.* 3
An Prælatus regularis possit subditis præcipere quamcumque rem honestam, sive sit infra, sive supra Regulam. *punct.* 4
An possit obligari ad relinquendam subjectionem debitam in statu assumpto. *punct.* 5
An Religiosis interdicta sit habitus suæ Religionis dimissio, & sub qua pœna. *punct.* 6
Qualiter interdicatur religiosis viris à suo Monasterio egressus. *punct.* 7
Qualiter fœminis interdictum sit in Monasterium virorum religiosorum ingredi, ipsisque Religiosis eas admittere & sub quibus pœnis. *punct.* 8
Qualiter Monialibus interdictus sit è suo Monasterio egressus. *punct.* 9
Qualiter ingressus in Monasteria Monialium sit prohibitus. *punct.* 10
Quæ sint personæ, quibus ingressus in Monasteria Monialium interdictus est. §. 1
Qui possint licentiam dare ad ingressum in Monialium Monasteria, & qualiter hæc licentia concedenda sit. §. 2
Quæ causa necessaria sit ad prædictam licentiam concedendam. §. 3
Quæ pœnæ impositæ sint ingredientibus Monialium clausuram. §. 4
Qualiter accessus ad Monialium Monasteria sit prohibitus, & sub qua pœna. *punct.* 11
Qui actus judiciales, & qualiter Religiosis interdicantur. *punct.* 12
Qualiter officium Judicis, & assessoris interdicatur Religiosis. §. 1
Qualiter Religioso prohibitum est esse actorem, vel reum in judicio. §. 2
Qua ratione Religioso prohibeatur officium Advocati, Procuratoris, Tabellionis, & testis. §. 3
An supradicta officia Judicis, Actoris, Rei, Advocati, Procuratoris, Tabellionis, & testis pro quorum licito usu licentiam Superioris diximus requiri, nulla sint, & irrita si absque ea licentia fiant. §. 4
Quæ actiones extrajudiciales sint Religiosis specialiter interdictæ. *punct.* 13
De executione testamenti, seu ultimæ voluntatis §. 1
De officio Medici, & Chirurgi. §. 2
De negotiatione Religiosis interdicta. §. 3
De fidejussione, & deposito Religioso interdictis. §. 4.
De venatione, alearumque ludo Religiosis interdicto. §. 5
De gradu litterarum Doctoris, & Magistri, an sit Religiosis interdictus, & quid in Soc. Jesu. §. 6
De officio tutoris, & curatoris Religiosis interdicto. §. 7
De electione sepulturæ Religiosis interdicta §. 8
Quibus pœnis subiiciatur Religiosus delinquens à Prælatis Regularibus puniendus. *punct.* 14
An Religiosus ita obligatus sit Superiorum sententiis obedire, ut nullo modo ei permittatur appellatio. *punct.* 15
Qualiter Religiosis fuga à Religione interdicta sit, & sub qua pœna. *punct.* 16
Quam obligationem habeat Religio revocandi fugitivos. & apostatas, solvendique expensas tempore fugæ factas. *punct.* 17
Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis subiiciantur cooperantes ad fugam, & apostasiam. *punct.* 18
An Religiosus professus justè à Religione expelli possit, & ob quam causam. *punct.* 19
Qualiter Religiosi Societatis ad sæculum dimitti possint. *punct.* 20
An Religiosus expulsus teneatur ad Religionem redire, reditumque procurare. *punct.* 21
An ejectus à Religione, si in ea non recipiaris, tenearis, vel possis aliam Religionem ingredi, vel compelli possis ad illius ingressum. *punct.* 22
An Religiosus expulsus, cui non permittitur reditus ad propriam Religionem, teneatur ad observationes regulares. *punct.* 23
An Religiosus factus Episcopus votis, & præceptis Religionis teneatur. *punct* 24
Qualiter Regularis promotus ad parrochialem Ecclesiam, votis Religionis, & illius observantiis teneatur. *punct.* 25
Qualiter Religiosis interdictus, vel concessus sit transitus ex una in aliam Religionem. *punct.* 26
An Religio eo ipso quòd est perfectior, sit strictior. §. 1
An ex Religione minus perfecta liceat ad perfectiorem transire, esto laxior sit quoad corporis afflictiones. §. 2
Quæ conditiones servandæ sint in transitu ad Religionem perfectiorem, ut licitus, & validus sit. §. 3
An defectus supradictarum conditionum reddat professionem in strictiore Religione nullam §. 4
Quousque liceat transitus ad Religionem laxiorem, vel æqualem; jure communi spectato. §. 5
Quousque spectatis Religionum privilegiis, liceat transitus ad Religionem strictiorem æquè, vel minùs strictam, §. 6
Quæ prohibeantur Religioso etiam legitimè in aliam Religionem translato. *punct.* 27

DISPUTATIO V.

De obligationibus, & votis statui religioso annexis illorumque relaxatione.

Expenditur obligatio tribus substantialibus votis annexa ingrediendi Societatem. *punct.* 1
Expenditur secunda obligatio annexa Professis, & coadjutoribus spiritualibus de speciali cura in puerorum educatione. *punct.* 2
Quæ sit obligatio, quam contrahunt Professi Societatis ex speciali voto obedientiæ Summo Pontifici. *punct.* 3
Qualiter obliguntur professi trium, & quatuor votorum, ad paupertatem non relaxandam. *punct.* 4
Qualiter professi Societatis obligentur intra Societatem

tatem non ambire prælationem. *punct.* 5
Qualiter obligentur profeſſi Societatis, nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, eámve acceptare, quin à Summo Pontifice obligentur. *punct.* 6
Qualiter Profeſſi teneantur ambientes manifeſtare. *punct.* 7
Quam obligationem Religioſus Societatis in Epiſcopum aſſumptus habeat audiendi Præpoſiti Generalis conſilium, illudque ſequi. *punct.* 8
Expenduntur præcepta, quibus omnes Religioſi Societatis adſtringuntur. *punct.* 9
De relaxatione ſtatus religioſi. *punct. ult.*

TRACTATUS XVII.

De vitiis oppoſitis Religioni.

DISPUTATIO I.

De ſuperſtitione, ejuſque ſpeciebus.

Unde ſuperſtitio dicatur, quid ſit, quotuplex, & quàm grave peccatum. *punct.* 1.
Quid ſit idololatria, & quale peccatum. *punct.* 2.
Quid ſit divinatio; quotuplex, & quale peccatum. *punct.* 3.
Qua ratione divinatio per aſtra abſque expreſſa invocatione Dæmonis, licita ſit. *punct.* 4.
Quouſque divinatio per ſomnia licita eſſe poſſit. *punct.* 5.
Quouſque divinatio per ſortes licita ſit. *punct.* 6.
Quouſque divinatio ex elementis, ex animalibus, ex diſpoſitione proprii corporis, aliiſque rebus licita eſſe poſſit. *punct.* 7.
Quid ſit vana obſervatio, quotuplex, & quale peccatum. *punct.* 8.
Quæ poſſint à Dæmone ſecundùm ejus virtutem fieri. *punct.* 9.
Declarantur magicæ ſuperſtitiones, quouſque illicitæ ſint. *punct.* 10.
An licitum, vel obligatorium ſit, tollere maleficia, ſeu effectus per maleficia comparatos. *punct.* 11.
An licitum ſit à malefico petere, ut maleficium maleficiis diſſolvat, ſi ad id paratus ſit. *punct.* 12.
Quæ ſint pœnæ divinatoribus, ſortilegis, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio. *punct.* 13

DISPUTATIO II.

De tentatione Dei, blaſphemia, & ſacrilegio.

Quid ſit tentatio Dei, quibus modis contingat, & quale peccatum. *punct.* 1.
De blaſphemia, vitio Religioni oppoſito. *punct.* 2.
Quid ſit blaſphemia. §. 1.
Quale peccatum blaſphemia ſit. §. 2.
Quotuplex blaſphemia ſit, & quibus modis contingat. §. 3.
De obligatione blaſphemi, & audientium illum, & de eorum Judice. §. 4.
De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à Judice imponendis. §. 5.
De ſacrilegio, crimine Religioni oppoſito. *punct.* 3.
Quid ſit ſacrilegium, & quotuplex. §. 1.
Explicatur ſupradicta diviſio ſacrilegii. §. 2.
Quale peccatum ſacrilegium ſit. §. 3.
Quæ pœnæ ſacrilegis ſint impoſitæ, vel imponendæ, §. 4.

DISPUTATIO III.

De Simonia, crimine Religioni oppoſito.

Quid ſimonia ſit, & qua ratione Religioni opponatur, & an ſemper ſit peccatum morale. *punct.* 1.
Quotuplex ſit ſimonia. *punct.* 2.
Quæ habeant rationem pretii, ad conſtituendum ſimoniam. *punct.* 3.
De contractu emptionis, & venditionis requiſito ad ſimoniam. *punct.* 4.
Sitne aliqua donatio gratuita, vel oneroſa, temporalis pro ſpirituali, jure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ. *punct.* 5.
Quæ voluntas requiratur, & ſufficiens ſit ad ſimoniam. *punct.* 6.
An Sacramenti venditio excuſari poſſit á ſimonia. *punct.* 7.
Quâ ratione Sacramentalium venditio ſimoniam conſtituat. *punct.* 8.
Utrùm exercitium cujuſvis virtutis vendi poſſit abſque ſimonia. *punct.* 9.
An vendi poſſit exercitium cujuſvis ſcientiæ abſque ſimonia. *punct.* 10.
An labor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa pretio compenſari poſſit abſque ſimonia. *punct.* 11.
Utrùm venditio actuum pertinentium ad juriſdictionem Eccleſiaſticam interni, & externi fori ſit ſimonia. *punct.* 12.
An beneficium Eccleſiaſticum vendi poſſit abſque ſimonia. *punct.* 13.
An jus patronatus, & officia Eccleſiaſtica vendi, alienaríque poſſint abſque ſimonia. *punct.* 14.
Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri poſſit abſque ſimonia *punct.* 15.
Poſſitne ex conſenſu Ordinarii in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecunia, vel penſione abſque ſimonia. *punct.* 16.
Quæ renuntiatio beneficio ſit ſimonia. *punct.* 17.
Quæ reſignatio confidentialis ſimonia ſit. *punct.* 18.
Quæ pactio licita ſit ad componendam litem in cauſis beneficialibus. *punct.* 19.
Qua ratione redemptio vexationis licita ſit in beneficiis. *punct.* 20.
Quæ ſint pœnæ ferendæ, vel ipſo jure impoſitæ ſimoniacis. *punct.* 21.
An requiratur, ſimoniam eſſe completam, ut pœnas impoſitas ipſo jure ſimoniacus contrahat. *punct.* 22.
Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus ſimoniacè Religionem, vel ſic ingreſſos recipientibus. *punct.* 23.
Quæ pœnæ imponantur pro Ordine ſimoniacè dato, & ſuſcepto. *punct.* 24.
De pœnis impoſitis dantibus, & recipientibus ſimoniacè beneficium. *punct.* 25.
An acquiſita per ſimoniam debeant reſtitui. *punct.* 26.
Quomodo ſimoniæ crimen probari poſſit ut ſimoniaci puniantur, & condemnentur. *punct.* 27.
De poteſtate diſpenſandi cum ſimoniacis. *punct. ult.*

APROBATIO M. FR. DOMINICI VELEZ, ex Auguſtiniana familia.

A Curatè vidi hoc Opus Sapientiſſimi Patris Ferdinandi de Caſtro-Palao Legionenſis, decreto Domini, Domini Ildefonſi Flores de Valdez, apud Salmanticenſes collegas Sancti Pelazii Rectoris, & in hac Metimnenſi Abbatia pro Domino Epiſcopo Valliſoletano Generali Vicario, mihi commiſſum. In eo Author, obvia pertranſiens, difficiliora & minùs trita diligenter congeſſit, digeſſit utiliter. De aliorum placitis grave judicium, quod fert proprium, forti ratione tuetur: Utrique foro neceſſarius liber eſt: & qui improbo non pepercit labori. Et ita pollet acumine, ut cuilibet, qui poſſit occurrere, caſui præſtius occurrat. Quapropter opus ſuo Authore dignum, & quod in tot, necnon tantorum librorum multitudine, qui de hiſce materiis agunt, ſanè deerat. Metimnæ del Campo, in conventu S. Patris N. Auguſtini, die 28. menſis Julii, Anni 1630.

Fr. DOMINICUS VELEZ.

Facultas Domini Vicarii Metimnenſis.

VIſa hac cenſura P. M. Fr. Dominici Velez Ordinis S. Auguſtini, cui examinandum commiſimus librum dictum: *Opus morale, de Virtutibus & Vitiis, contrariis, Tertia Pars*; à P. Ferdinando de Caſtro Societatis JESU, in Collegio Metimnenſi Rectore, elaboratum: Facultatem concedimus, ut in communem utilitatem typis mandetur præmiſſis iis quæ Hiſpaniæ jura præſcribunt. In quorum fidem, hoc noſtra, & infrà ſcripti Vicarii manu ſignatum, inſtrumentum dedimus. Metimnæ del Campo, die 29. menſis Julii, Anni 1630.

Licenciatus ILDEFONSUS FLORES DE VALDEZ.
De mandato Vicarii Metimnenſis,
PETRUS DE AVENDANO.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS Societatis JESU *in Provincia Caſtellana.*

EGo Gaſpar de Vegas Præpoſitus Provincialis Societatis JESU in Caſtellana Provincia, poteſtate ad id mihi facta à Reverendo admodum Patre Mutio Vitelleſchi Præpoſito noſtro Generali facultatem facio, ut Tomus Tertius de Virtutibus & Vitiis contrariis, à Patre Ferdinando de Caſtro-Palao noſtræ Societatis Sacræ Theologiæ Profeſſore compoſitus, & ejuſdem Societatis gravium, doctorúmque hominum judicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus Metimnæ 8. Julii, Anni 1630.

GASPAR DE VEGAS Provincialis.
JOANNES DE LIGANA Sec.

APPROBATIO.

JOANNES CLAUDIUS DEVILLE, in ſacra Theologia Doctor, Cuſtos ſanctæ Crucis, in Eccleſia Lugdunenſi, & in hac Diœceſi Vicarius Generalis ſubſtitutus Domini, D. Alphonſi Ludovici du Pleſſis de Richelieu, Eminentiſſimi Cardinalis, Archiepiſcopi & Comitis, Lugdunenſis: fidem facimus nos hanc Tertiam Partem Operis Moralis de Virtutibus & Vitiis contrariis, in varios Tractatus & Diſputationes Theologicas diſtributam, à R. P. Ferdinando de Caſtro Societatis JESU compoſitam, evolviſſe, omniáque in ea juxta Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ, Sanctorumque Patrum ſanam doctrinam, ſumma cum eruditione, ſingularis ingenii acumine, & eximia mentis perſpicuitate expoſita, comprobata eſſe. Lugduni, Non. Januarii 1635.

DEVILLE.

NOs quoque ſubſignati Doctores, Pariſienſes fidem eandem facimus, & atteſtamur omnibus ad quos quomodocunque ſpectabit, præfatam Tertiam Partem Operis Moralis de Virtutibus & Vitiis contrariis, in varios Tractatus & Diſputationes Theologicas diſtributam, à R. P. Ferdinando de Caſtro Societatis JESU compoſitam, vidiſſe, & nihil in ea reperientes fide indignum Catholica, ut in lucem ederetur dignam judicaſſe. Lugduni, in Conventu S. Bonaventuræ, die 4. menſis Februarii, Anni Domini 1635.

Fr. DESIDERIUS RICHARD,
Guardianus præfati Conventus.
Fr. BERNARDINUS MOLLIASSON,

OPUS

OPUS MORALE
DE VIRTUTIBUS,
ET VITIIS CONTRARIIS,
TERTIA PARS.
De virtute Religionis, eíque annexis.

TRACTATUS XIV.
DE VIRTUTE RELIGIONIS,
Qui eſt de Juramento.

IURAMENTUM inter externos actus Religionis enumeratur ; quia eſt honeſta cum Deo locutio , illiúſque divini teſtimonii imploratio. Quadruplici diſputatione hunc Tractatum abſolvemus. Prima explicabit naturam , & eſſentiam Juramenti , & vitia contraria. Secunda obligationem Juramenti, & confirmationem ejus in contractibus, aliíſque actibus humanis. Tertia ejus relaxationem , irritationem & diſpenſationem continebit. Quarta aget de adjuratione.

DISPUTATIO I.

De natura & eſſentia Juramenti & vitiis contrariis.

PUNCTUM I.

Quid ſit juramentum ; ubi expenditur latè ejus diffinitio.

SUMMARIUM.

1 *Unde Juramentum dicatur.*
2 *Definitur Juramentum.*
3 *Qualiter ſit invocatio divini numinis , non enuntiatio.*
4 *Proponitur objectio ex invocatione falſorum Deorum , & ſit illi ſatis.*
5 *Qualiter invocatio creaturarum juramentum contineat.*
6 *Explicatur textus in cap.* Et ſi Chriſtus , *de jurejurando.*
7 *Expenduntur verba quæ Juramentum contineant. Et quæ non.*
8 *Examinatur qualiter poſſit eſſe voluntas invocandi Deum in teſtem , cùm falſum juratur.*
9 *Comparatione Dei ſolo actu voluntatis , & intellectus invocari Deus in teſtem poteſt.*
10 *Finis juramenti eſt fidem facere , vel promiſſionem firmare.*
11 *Propon tur quædam objectio & ſit illi ſatis.*

1 SI Juramenti Ethymologiam ſpectemus ; à jure dicitur , quia tanquam jus habendum eſt. Paſſim in Scriptura, & apud Juriſtas , Theologos. Latinóſque auctores juſiurandum appellatur;eo quòd veritas juramento firmata ita firma conſiſtere debet,quaſi ſi jure ipſo firmaretur. Vocatur item Sacramentum quatenus eſt ſignum divini teſtimonii,quod in Juramento adducitur juxta caput. *Qui Sacramento* 22.q.4.c.*Non eſt*,c.*Non peierabis eadem cauſa*, & q. & Authentica *Sacramenta puberum*,C.*ſi adverſus venditionem.*

2 Juramentum definitur ; *ut ſit invocatio divini numinis ad fidem faciendam vel promiſſionem firmandam.* Sic D.Tho.ab omnibus recept.2.2.q.89.a.1. *Invocatio* ponitur loco generis;quia etiam per orationem Deus invocatur.*Ad fidem faciendam,vel promiſſionem firmandam* ponitur loco differentiæ. Nam oratio eſto invocet Deum , non illum invocat,ut dictis orantis fidem faciat ; ſed potiùs ut ejus poſtulata concedat Valent.

22. disp. 6. q 7. punct. 1. in fine. Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 1. n. 1. Bonac. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 1. in principio.

3 Dicitur *invocatio* non enunciatio, nam enunciare Deum testem esse omnium, non est juratio, sed quædam evidens propositio, ad fidem vel scientiam naturalem pertinens. Est invocatio divini numinis. Quia cum solus Deus sit, qui nec fallere, nec falli potest; solus ipse in Juramento invocatur, ut fidem faciat, vel promissum infallibiliter firmet, & securum omninò reddat eum, cui juratur de veritate.

4 Dices, Ethnici falsos Deos invocant, ut eorum dictis auctoritatem præstent. Ergo Juramentum non est sola veri Dei invocatio. Et confirmatur, ex textu in c. *Movet. to.* 22. *quæst.* 1. ubi Augustinus affirmat, violantem Juramentum factum per falsos Deos perjurum esse, & graviter peccare.

Respondeo, invocationem falsorum Deorum non esse verè & propriè Juramentum; sed in Ethnicorum existimatione; existimant enim divino testimonio veritatem confirmare, cum tamen non confirment. Quod satis est, ut perjuri censeantur, & graviter peccent, si Juramentum violent; sicut graviter peccat violans præceptum, & votum quod credit habere; cum tamen non habeat. Et sic est explicandus textus in dicto cap. *Movet.* & textus in cap. *Ecce.* 22. *q.* 5. casu quo lapis ille, per quem ibi juratur idolum sit.

Sed urgebis, si falsorum Deorum invocatio verum Juramentum non est, nullam ex religione obligationem habebis illud observandi. Consequens autem videtur falsum; quia hac via tollitur humana communicatio, & contractuum firmitas.

Respondeo; verum esse tale Juramentum nullam contractibus firmitatem concedere. Quod enim nihil est, nec proprietatem, nec qualitatem habere potest. Unde si ex se irriti sunt, & nulli ex vi talis Juramenti; cum nullum sit firmari non possunt. Quapropter, si Ethnicus suum errorem cognosceret, illo Juramento, quatenus tale est, non tenebitur; & à fortiori non teneretur Christianus sic jurans. Non enim ex virtute religionis teneri potest Juramento. Quod neque est Juramentum, sed potiùs verò Juramento illiúsque cultui, & religioni contrarium. Tenebitur tamen stare promissis ex fidelitate; quia hæc suam non amittit firmitatem ob Juramentum objectum. Sic Suar. *tom.* 2. *d. religione tract.* 4. *lib.* 2. *de Juram. cap.* 5. *n.* . Molina *tom.* 5. *de Justitia* 1. *p disp.* 579. *n.* 13. Sanch. *aliis relatis lib.* 3. *in Decalog. c.* 2. *n.* 5. Lessius *lib.* 2. *de Justitia c.* 42. *n.* 5. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 1. *n.* 2.

Quod si quæras; an jurans per falsos Deos peccatum committat? Respondeo per se graviſſimum committere, si seriò juret. Siquidem honorem proprium Dei dæmonibus, vel rebus insensibilibus defert. Sic omnes Doctores. Dixi, *si seriò juret*, nam si joco, & absque animo jurandi, verba Juramenti per falsos Deos proferat, idque audientibus constet, non videtur grave peccatum esse; quia est irrisoria locutio; tametsi ab ea abstinendum. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 2.

5 Objicies secundò; sæpè Juramentum fit per creaturas tam insensibiles quam rationales; jurans inquam per cœlum, per terram, per solem, & lunam, per sanctos in cœlos regnantes, per Sacramenta Ecclesiæ, & ejus Sacrificium, & similia, Ergo Juramentum non est solius Dei invocatio. Deinde *in cap.* Et si Christus *de jurejurando*, dicitur nunquam Deum per Creatorem prohibuisse jurare, sed per creaturam, *ne* (inquit textus) *per hujusmodi Juramentum transferretur ad creaturam honorificentia Creatoris.* Supponitur ergo dare posse Juramentum invocando creaturam absque invocatione Creatoris.

Respondeo dupliciter Deum invocari posse, tacitè vel expressè; expressè invocatur, cum in seipso invocatur, ut si dicas *juro Deum, testis sit mihi Deus.* Tacitè invocatur cum non in se, sed in alio invocatur, & in exemplis relatis contingit, cum juras per cœlum, terram, aliáque insensibilia in testes; quia ea, quæ cognitione carent, testes esse non possunt; sed invocas Deum ad quem ipsa referuntur, quique in ipsis splendet. Sed nunquid quoties juras per creaturas censeris per Deum jurare? Respondeo censeri, si creaturæ sint, in quibus specialiter divina bonitas, potentia, misericordia, aliudve divinum attributum splendet; secus verò si creaturæ sint ita viles, & abjectæ, ut earum invocatio, potius ludibrium, & locus censeatur, quam seria divini numinis invocatio, ut si diceres juro per hanc vestem, per meam barbam, per capillos, per muscas, lac, quod suxi. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *num.* 10. & 35. Quæ autem creaturæ sint, in quibus Deus censeatur specialiter elucere, quarumque invocatio contineat, vel non contineat divini numinis invocationem; ex usu, & consuetudine desumendum est. Quia alia via explicari satis non potest: aliquibus tamen exemplis postea subjiciendis manifestabitur.

At debes advertere aliquando te posse creaturas invocare in testes secundùm earum scientiam, & dignitatem, & non quatenus ad Deum referuntur; quod solum habet locum in creaturis rationalibus veritatem cognoscentibus, v.g. in Angelis & sanctis in cælo regnantibus, quia ipsi soli testes esse possunt; sed nullatenus invocantur, ut testes, infaillibiles. Quia esset blasphemum; cum nulli creaturæ infaillibilitas convenire possit, eáque de causa earum invocatio secundum hanc considerationem Juramentum non est, sed quædam humanæ, vel Angelicæ testificationis imploratio & honoratio. Sic Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *lib.* 1. *de juram. c.* 13. *n.* 23. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. c.* 2. *n.* 25. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 13. *q.* 1. Clavis Regia *lib.* 5. *c.* 1. Bonac. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 1. *à n.* 3.

Hinc respondemus ad cap. *etsi Christus.* Prohibuit námque Christus Dominus specialiter Judæis Juramentum per creaturas, non quia per ipsas, ut ad Deum relatas verè jurari non possit; siquidem ejus honestas Jure Canonico, & Civili probata est, *c. qui peierat.* 22. *p.* 5. & *l. qui per salutem ff. de jurejurando.* Sed ob periculum, quod Judæi illo tempore habebant sistendi in illis, & eas tanquam testes infaillibiles adducendi. Nam ut ait D. Hieronym. c. 5. *Matth.* Judæi jurantes per creaturas honore & obsequio divino illas venerabantur. Eáque de causa *in cap. Clericum.* 22. *quæst.* 1. dicitur clericum acerrimè esse objurgandum si per creaturas juret, & si in vitio perstiterit esse excommunicandum. Nullo tamen modo ex illo *cap. etsi Christus*, colligitur Juramentum esse posse absque invocatione divini nominis? imò potius in eo affirmatur jurantem per cœlum, per terram, per templum & per proprium caput, jurare per Deum, cum cœlum dicatur thronus Dei, & terra scabellum pedum ejus.

Adde specialiter prohibuisse Christum Judæis, jurare per creaturas, & non per creatorem. Quia putabant Judæi Juramentum factum per creaturas, quæ eorum commodis non serviebant nullius esse considerationis; neque obinde esse obligatos, ut constat ex *Matth.* 23. à quo errore intendit eos Christus liberare, & idem intendit Innocentius tertius in *d. cap. etsi Christus* dicens, & quamvis non sit per creaturam jurandum; si tamen juretur per creaturam servandum est Juramentum; dummodo sit licitum quod juratur. Quia teste veritate qui jurat in Cœlo, jurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. Fit ergo quodcumque Juramentum invocationem divini testimonii tacitè, vel expressè continere debere.

Sed ut clarius doctrina innotescat, expendamus formulas Juramenti, quæ communiter circumferuntur, ex illisque cognosces, quando Deus in testem invocatur. Verba enim illa, *juro per Deum, testis sit mihi*

Deus, testem invoco Deum vivum. Clarum est Juramentum continere. Idem est de his *Voveo Deo*, *vel ego tibi Deo promitto.* Hispane *Yo espr. meio a Dios*, nam licet votum significent, si in rigore sumantur; at attenta consuetudine Juramentum sonant. Et idem est de illis. *Sicut credo in Deum ita est.* Ex communi usu fides Dei. vel potius Deus ut in fide splendet in testem adducitur. Et à fortiori, si dicas per *fidem Christi*, *per fidem Dei.* simile judicium faciendum secundum est de his, *per meam animam*, *per meam vitam*, *per salutem meam*, *vel alterius*, *per cœlum*, *per templum Dei*, *per habitum D. Petri*, *S. Francisci*, *per ordines sacros*, *per Sacramenta.* Quia in iis omnibus Deum specialiter lucere & invocari communis usus testatur. Ad idem est si dicas, *sic Deus me adjuvet*, *moriar statim: Dæmon me arripiat si ita non est*; Hic loquendi modus hunc sensum facit, si mea dicta vera non sint, Deus, quem in testem invoco nec me in vita conservet, nec me adjuvet, sed potius mori faciat æternisque cruciatibus addicat. Hæc enim omnia ut testantur communiter Doctores, Juramenta sunt, & cum illa profers, jurare censeris.

Alia è contra sunt verba quæ ex communi modo loquendi accepta non continent divini testimonii invocationem; ac proinde nec sunt Juramenta, ut si diceres. *Per fidem meam*, *in fide boni viri*, *in bona fide jurata*, *in fide Christiani*, *religiosi*, *Sacerdotis.* Hæc enim omnia hunc sensum faciunt juxta fidem, quæ adhibenda est homini probo, Religioso, Sacerdoti, hoc ita est; idem est, si dicas, *in mea Conscientia*, *seu per meam Conscientiam:* denotas enim te loqui juxta id quod scis, & cognoscis, imò si absolutè proferres. *Juro*, & ibi sisteres absque divini numinis invocatione non censeberis jurare; siquidem depressio linguæ, & ultra non progressio clarè indicat te noluisse nomen Domini invocare, ipsumque in testem adducere. Sic Suar *ar.* 3. *de Relig. lib.* 1. *de juram. cap.* 13. *n.* 4. Sanchez *in Decal. lib.* 8. *cap.* 2. *n.* 5. Bonacina *tom.* 2. *dist.* 4. *q.* 1. *punct.* 1. *in fine.* Quod tamen intelligendum est nisi ex adjunctis aliud obligatur. Nam si interrogatus de Veritate sub jurejurando. Responderes *juro ita esse*, vel *juro in forma juris*, sine dubio esset Juramentum; quia tunc verbum *Juro*, satis esset determinatum, Sanch. & Suar. *suprà.* Hinc à fortiori constat non esse Juramentum si verbo *Juro* addatur aliquid distrahens à sua rigorosa significatione, ut *Juro a tal*, *juro a diez*, *juro a mi: juro a quien soy*, sic supradicti Doctores, Sanch. *n.* 39. Bonac. *p.* 1. *n.* 7. Idem est, si diceres absque necessitate *juro por Vida de quanto puero jurar*, nam cum per nihil jurare possis absque necessitate per nihil censeris jurare. Aliàs si in illis verbis Juramentum contentum esset, blasphemè jurares illa verba usurpans, nam æquivalerent his, *juro per vida de Dios.* Quia per nihil aliud jurare potes: sic Sanch. *cap.* 3. *num.* 33. Ad idem est, si dicas *juro por est a cruz*, non signata cruce, ex eo enim quod crucem non signas reputaris intentionem non habere jurandi Sanch. *n.* 27.

Alia item sunt verba indifferentia, quæ aliquando Juramentum continent; aliquando non: quod ex intentione proferentis, & modo quo proferuntur, pendet. Hæc sunt si dicas, *coram Deo ita est: Deus scit*, *& videt hoc ita esse*, *Deus mihi testis est.* Si enim ea proferas invocativè, sine dubio sunt Juramenta. At si ea proferas invocativè, enuntians Deum scire cognoscere, & esse testem illius rei, ac in ejus præsentia fieri, nullo modo sunt Juramenta. Emanuel Saa. *verbo juramentum*, *num.* 1. Suarez *tom.* 2. *de Religione*, *tract.* 4. *lib.* 1. *de juramento*, *c.* 13. *num.* 18. Sanch. aliis relatis *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 2. *n.* 10. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 1 *num.* 2. eandem æquivocationem sentit Petr. de Ledesm. *tom.* 2. *sum. tract.* 11. *cap.* 2. *dubio* 1. & ex parte consentit Suarez *lib.* 1. *de juramento*, *c.* 13. *n.* 8. purificari illa verba. *vivit Deus*, *Deus est veritas quod hoc ita sit*; si enim ea solum enuntiative proferres affirmando Deum, qui est vivens, & summa veritas scire illud esse verum non jurares; secus si Deum in testem invocares. Sed quia ex frequenti usu & consuetudine, ut Juramenta usurpantur, ea de causa reliqui omnes Doctores ea enumerant inter verba quæ certam divini testimonii invocationem continent. Sylvest. *verbo juramentum* 1. *quæst.* 1. Azor. 1. *part. lib.* 11. *cap.* 13. *quæst.* 1. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. c.* 2 *n.* 1. Item illa verba. *Interficiar*, *si hoc ita non est*, Hispanè: *Que me maten si esto no es assi*, Juramentum continent si per modum execrationis dicantur. Quia hac via imprecaris tibi malum, sicuti si diceres *Deus me interfici t, mori faciat, si falsum dico*, secus verum si solam sponsionem & quasi pœnæ infligendæ obligationem continerent. Faciunt enim hunc sensum, morti me offero & dedico, si verum non sit. Et ita communiter usurpari hæc verba, testatur Sanch. *d. c.* 2. *n.* 24. Idem est de illis verbis *habear ut infidelis*, *mendax*, *hæreticus*, *si hoc falsum sit.* Solum enim te malæ opinioni subjicis, non autem Deum in testem invocas, Sanch. *n.* 4. Item illa verba, *tantos Anglos vengan por mi alma como vos ducados teneys*, & illa, *major meme guarde Dios*, *y mas bien me haga*, *y mas ventura tenga*, *que esso es assi.* Et si aliquando continere execrationem contrariam possunt; regulariter tamen & frequenter illam non continent; sed solum enuntiativè proferuntur petendo à Deo Angelorum receptionem & specialem Dei custodiam Sanchez *d. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 39. & 40.

Majorem difficultatem continent illa verba quibus veritati divinæ humanam comparas, ut si dicas, *Hoc est verum, sicut verum est Evangelium.* Si enim veritatem divinam, vel potius Deum in ea re lucentem in testificationem veritatis humanæ adducas, clarum est esse Juramentum? At si solum hæc enuntiando proferas, ut (communiter proferri solent) affirmando inquam veritatem humanam instar esse divinæ veritatis; eique aliqualiter assimilari, nequaquam jurare censeris, debes tamen omnino ab iis locutionibus abstinere? eo quod plures Doctores censeant, ut videre est apud Sanch. *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 23. *n.* 13. blasphema esse. Cum autem tædio affectus dicis. *Per Dios que est bueno ossos que es regia cosa*, affirmat Sanchez aliis relatis *lib.* 3. *in Decalog. dicto c.* 2. *n.* 13. *fine.* Regulariter Juramentum non esse, quia non ex animo adducendi Deum in testem, proferuntur; sed ex animo ostendendi tædium. Clarius est de illis, *cuerpo de Dios con tal ombre.* Quia nihil affirmant sed animum iratum denotant Sanch. *n.* 14. imò probabile est blasphema non esse, quando in hoc sensu proferuntur. Quia licet nomen Dei irreverenter nominetur; non tamen intendis ei contumeliam inferre, neque in modo nominandi aliquid falsum aut contumeliosum de illo profers.

Ex his omnibus constat invocationem divini testimonii convocare necessariò voluntatem liberam, non solum proferendi verba, quæ ex communi usu tanquam Juramenta usurpantur; sed etiam invocandi per illa divinum testimonium. Quia sine hac voluntate non est vera invocatio, sed invocationis fictio & simulatio: sicut non est verum votum, quod sine animo vovendi fit, nec verum Sacramentum, quod sine intentione præstatur. Sic Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 7. *punct.* 1. Suarez. *tom.* 2. *de Religione tract.* 4. *lib.* 1. *de juramento c.* 1. *à n.* 8.

Sed non caret difficultate qualiter hanc voluntatem habere potes cum falsum juras. Non enim potes habere voluntatem, ut Deus tuam falsitatem testetur; siquidem cognoscis clarè & manifestè hanc testificationem divinæ veritati repugnare, & de objecto impossibili voluntas haberi non potest. Item quam securitatem homines habebunt in Iuramentis, si eorum essentia pendet

ab intentione ſecreta jurantis : Facilè enim deludi poſſunt, exiſtimantes vera eſſe Juramenta, cum tamen non ſint ob defectum intentionis.

Verum hæc levia ſunt, & inſufficientia ad reſolutionem communem & certam infirmandam. Fateor inquam te non poſſe habere voluntatem abſolutam, ut Deus falſum teſtetur; at potes eam voluntatem habere quatenus eſt ex parte tua; & in hoc conſiſtit perjurii graviſſima malitia. Minus urget ſecundum. Nam eſto hominibus ſecreta intentio jurantis cognita non ſit; eſt tamen omnibus notum quemlibet jurantem obligationem habere jurandi verè, & abſque ulla fictione; & hoc ſufficit ad ſecuritatem, ſicuti licet veritatem, vel falſitatem rei juratæ homines non cognoſcant, quia tamen cognoſcunt obligationem, quam habet jurans verum jurandi? ea de cauſa Juramentum expoſtulant, ut de veritate jurata ſecuri ſint.

Deinde hæc invocatio divini teſtimonii, ſi comparatione Dei fiat nec verbis, nec aliis ſignis exterioribus indiget, ſed ſolum *actu intellectus & voluntatis* completur, ut benè dicit Suar. *tom.2.de Relig.tract.4.lib.2. de Juram.cap.1.n.4.& 5.* At ſi hominibus facienda eſt, verbis, aliiſque ſignis exprimi debet. Sic Covarr. *cap. Quamvis pactum de pactis, 1.initio n.4.* Azor. *tom.1.lib.11. c.2. q.4.* Suar. *lib.1. de juram.c.11.n.4.& ſequent.* Sanch. *lib.3.de Decal.c.1.n.2.& cap.2.n.2.* Dixi *ſignis*, quia ſæpè ſolis tactis Evangeliis vel cruce Juramentum præſtatur abſque ulla verborum expreſſione. Et idem eſt, cum ſcriptura ſubſcribitur, in qua Juramentum continetur. His enim ſignis æquè ac verbis exprimitur invocatio divini nominis. Sanchez aliis relatis *d.cap.2. num.* 21.

Additur præterea in definitione Juramenti, *ut ſi ad fidem faciendam vel promiſſionem firmandam.* Hic enim eſt finis jurandi, juxta *Paulum ad Hebræos 6.* Ubi juramentum eſſe dicit finem omnis controverſiæ. Quia veritas per ipſum manifeſtatur, & confirmatur. Idem traditur, *lib. 1.ff. de jure jurando.* At debes advertere te non vocare Deum, ut tuis dictis teſtimonium præbeat, & auctoritatem præſtet ſtatim. Hoc enim eſſet tentare Deum petendo miraculum, vel inſolitum opus abſque ſufficienti cauſa; neque etiam Deum vocas ut poſt hanc vitam tuorum dictorum teſtis ſit, quia hæc petitio eſſet vana, & inutilis ad faciendam fidem, cum omnibus notum ſit illo tempore, Deum illuminaturum abſcondita tenebrarum, & manifeſtaturum conſilia cordium, juxta Paulum 1. *ad Corinth.* 4. Sed vocas Deum ut tuis dictis teſtimonium præbeat, quando id ſibi placuerit, ſive in hac vita, ſive in futura, ſive ſtatim, ſive poſt longum tempus. Sic Valent. 2.2. *diſp.6.quæſt.7.punct.1.* Sanch. *lib.3.in Decal. c.1.n.1.*

Solùm objici poteſt videri inordinatum, rem ſuperioris ordinis & omnino ſacram, qualis eſt juramentum ad temporalem & inferiorem qualis eſt veritatis manifeſtatio, & confirmatio ordinari, ut ad finem proximum & immediatum.

Sed hæc objectio nullius eſt conſiderationis; ſiquidem votis, proceſſionibus, & orationibus utimur ad temporalia commoda conſequenda, eſt tamen quædam differentia inter hæc & Juramentum. Nam oratio, votum, ſacrificium, & alia hujuſmodi abſque neceſſitate exercentur, ſolùm propter honorem Dei, eáque de cauſa non poſſunt ad commoda temporalia tanquam ad finem immediatum, & proximum ordinari, ſed tanquam ad effectum, ſeu finem ſecundariò intentum. Non enim ex ſacrificio, & ex oratione licitum eſt lucra temporalia primò quærere, ſed ſecundariò, quia ad cultum Dei primò & per ſe ſunt inſtituta. At Juramentum exerceri non poteſt (ut dicemus) abſque aliqua neceſſitate morali confirmandæ veritatis, vel firmandæ promiſſionis; ideò in hunc finem eſt inſtitutum, ac proinde poteſt primo, & per ſe ſpectari, non ſiſtendo ibi, ſed in Deum tanquam in ultimum finem omnia referendo, ſic D. Thomas 2.2.*q.*89.*art.*1.& 5. Leſſius *l.2.de juſt.c.*42.*dub.*3.*n.*6. Suarez *tom.*3. *tract.*4.*de Belig.l.*1.*de Juram.c.*6. *per totum.* Bonac. *tom.*2.*diſp.*4.*q.* 1.*p.*3.*n.*2. Valent. 2.2.*diſp.*6.*q.*7.*punct.*3.*verſ. Reſpondeo igitur. pag.* 1387.

Punctum II.

Quotuplex ſit Juramentum & de ejus differentia.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur multiplex modus jurandi.*
2 *Non differunt ſupradicta Juramenta ſpecie in ratione jurandi.*
3 *Ex alio capite differre poſſunt.*
4 *An in Juramento execratorio inveniatur duplex malitia, examinatur.*
5 *Ex parte rei juratæ eſt triplex Juramentum, aſſertorium, promiſſorium, comminatorium, & explicantur.*
6 *An Juramentum annexum promiſſioni differat ab eo, quod ſimplici aſſertioni annectitur, reſolvitur non differre.*
7 *An Juramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à promiſſorio? Videtur probabilius differre.*

1 EXplicata definitione Juramenti, ad perfectam illius notitiam ſupponendæ ſunt communes Juramenti diviſiones tam ex parte modi jurandi, quam ex parte rei juratæ. Ex parte modi jurandi, dividitur Juramentum in Juramentum ſolemne, & ſimplex. Juramentum ſolemne vocatur, quod fit cum aliqua notabili circumſtantia, tactis Evangeliis, ara, cruce. Et ſimplex, quod omni hac circumſtantia caret, & in quo nomen Dei ſimpliciter invocatur. Secundò dividitur Juramentum in Juramentum judiciale & extrajudiciale. Tertiò in Juramentum tacitum & expreſſum, hoc eſt per Deum vel per creaturas. Quartò in Juramentum abſolutum vel conditionatum. Quintò & præcipuè, in Juramentum per ſimplicem conteſtationem, vel per execrationem. Juramentum per ſimplicem conteſtationem, ſeu conteſtatorium eſt in quo Deus conteſtatur, & ut teſtis ſolum invocatur, ut cum dicis, teſtor Deum, teſtis ſit mihi Deus, juro Deum, juro per Evangelia. Juramentum per execrationem, ſeu execratorium huic conteſtatorio Juramento ſuperaddit imprecationem pœnæ, cui te ſubjicis ſi falſum fuerit quod affirmas, ut ſi diceres. Nec mihi, neque meis cognatis concedat Deus ſalutem æternam, ſi hoc ita non eſt; præſtat enim hunc ſenſum; Deus quem teſtem invoco veritatis aſſertæ, me, meoſque cognatos ſalute æterna priver, ſi falſum ſit, quod affirmo. Qui modus jurandi frequens erat in teſtamento veteri, illóque fuit uſus Paulus 2.*Corinth.*1.*teſtem invoco Deum in animam meam.* Sic explicant hoc Juramentum execratorium. *Cant.*2.2.*q.* 89.*a.*1 *verſ.ad id autem.* Valent.2.2.. *diſp.*6.*q.*7.*punct.*1.*ad finem.* Suarez *tom.*2.*de Relig.tract* 4.*l.*1.*de Juram.c.*12.*n.*8. Sanch. *lib.*3. *in Decalog.c.*1.*n.*5. Bonac. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 2. *in princip.*

Hæc omnia Juramenta in ratione Juramenti ſpecie non differunt; neque eorum diverſitas eſt neceſſariò in confeſſione manifeſtanda. Nam cum eſſentia Juramenti ſita ſit in invocatione divini teſtimonii, quod invocetur hoc vel illo modo, materiale, & per accidens ad rationem Juramenti. Et licet D. Thomas. 2.2. *q.* 89. *art.* 2. *ad* 2. D. Auguſt. Epiſtola ad Publicolam quem refert, ſentiat Juramentum expreſsè invocando ipſum Deum gravius eſſe ſtrictiúſque obligare, quam Juramentum tacitum ſeu per creaturas; non obinde infertur differre ſpecie, neque ita notabiliter aggravare ut in confeſſione exprimi neceſſariò debeat.

Adde

Adde hanc majorem gravitatem & strictiorem obligationem solùm in apparentia & hominum æstimatione esse, non tamen verè & reipsa; siquidem eadem est in omnibus Juramentis indivisibilis ratio, nempè divini testimonii invocatio. Et ita sustinent Sotus *lib. 8. de justitia quæst. 1. ad finem.* Covarr. *de pactis 1. part. initio num. 3. Cant. 2. 2. q. 89. art. 1. paulò post princ.* Azor. *tom. 1. lib. 11. instit. moral. cap. 2. quæst. 7. & sequent.* Sayro clavi Regia *lib. 5. c. 2. n. 2.* Lessius *l. 2. de justitia c. 42. dub. 2. n. 9. & 10.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 1. de Juram. c. 5. n. 13. & c. 9. n. 2. & cap. 12. n. 10.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 1. n. 9.* Bonac. *disp. 4. quæst. 1. punct. 2.*

Dixi in ratione Juramenti specie non differre, nec unum præ alio notabiliter aggravare, ut tacitè insinuarem, ex alio capite habere posse gravitatem necessariò in confessione manifestandam. Si enim Juramento blasphemia adjuncta sit, ut si per pudenda Christi jurares, clarum est te obligatum esse in confessione manifestare, quia Juramento novam malitiam blasphemiæ specie distinctam superaddis, sic Azor. *dicto cap. 2. quæst. 10.* Sanchez *cap. 1. num. 9. fine.* Idem est si falsum Juramentum in judicio proferres legitimè interrogatus. Nam esto illud Juramentum non cederet in tertii præjudicium; nihilominùs, quia ex virtute obedientiæ, vel justitiæ legalis obligatus eras veritatem manifestare, & occultasti, insuperque occultationi Juramentum addidisti, duplex peccatum vel unum cum circumstantia specie diversa commisisti; nempè peccatum inobedientiæ, seu injustitiæ, & peccatum perjurii. Sic Sanchez loco allegato.

Solùm de Juramento execratorio falso est gravis difficultas: an propter execrationem committas malitiam specie distinctam à Juramento? Et ratio difficultatis est; quia jurans falso interposita vita propria, vel tuorum parentum, invocas Deum ut te tuósque parentes vita privet si fallis in assertione. At talis invocatio est contra charitatem, vel pietatem. Ergo est malitia distincta necessariò in confessione manifestanda.

Huic difficultati dupliciter respondere possumus. Primò cum Valent. *disp. 6. quæst. 7. punct. 2 fine*, non esse contra charitatem, nec pietatem illam petitionem. Quia petis, quod mereris ob injuriam illatam; qui enim falso jurat, dignus est qualibet pœna gravissima. Ergo petitio pœnæ tibi debitæ in satisfactionem injuriæ divinæ justitiæ factæ contra charitatem, aut pietatem esse non potest? Sed objicit Sanch. *l. 3. in Decal. c. 1. num. 7. circa finem*, peccatori non esse licitum desiderare infernum, etsi Deus ea justa pœna plectere eum possit. Ergo non erit licitum petere à Deo, ut te tuósque parentes vita privet, si falsum juras: Esto justè ea pœna puniri à Deo possis? At respondere poteris desiderium, & petitionem inferni, alteriúsve gravis mali esse illicitam; at illud malum petere in satisfactionem injuriæ divinæ, & sub ea conditione si divinæ majestati sic infligendum placuerit, non videtur illicitum. Jurans autem falso hoc modo imprecatur sibi malum; petit inquam à Deo, ut si falsum sit, quod jurat, Deus pro beneplacito suæ voluntatis injuriam sibi factam vindicet illa pœna, quam proponit; quare non ex animo damnificandi sibi, vel parentibus malum imprecatur, sed ex animo satisfaciendi divinæ offensæ: Non ergo est contra charitatem vel pietatem.

Secundò respondere possumus cum communi sententia, sic jurantem falso, regulariter non petere ex animo illam vindictam, sed potiùs, si rogaretur, responderet se contrarium desiderare. Ergo non peccat contra charitatem, vel pietatem graviter, ac proinde obligatus non est hanc circumstantiam in confessione manifestare, sic Caietan. 2. 2. *quæst. 89. art. 1.* Navarro *in summac cap. 12. n. 1. in fine.* Petrus de Ledesma 2. *tom. summ. tract. 11. cap. 1. dub. 3.* Sayro in clave Reg. *l. 5. c. 2. fine. Ex parte* Suar. *tom. 2. de Relig. l. 1. de Juram. c. 12. fine.* Sanch. *l. 3. in Decal. cap. 1. n. 7.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 2. in princ.*

Fateor hanc solutionem difficilem esse. Non enim satis percipio quomodo possit esse verum Juramentum execratorium absque petitione voluntaria & vera vindictæ. Nam Juramentum esse non potest, quin jurans petat quantum in se est, ut Deus sit testis rei juratæ. Ergo Juramentum execratorium esse non poterit, quin jurans execratoriè petat quantum in se est Deum ut rem juratam testetur illo signo vindictæ. Aliàs si ex animo hunc testificationis modum non petit, non verè sed fictè execratoriè jurat; sicuti non verè, sed fictè jurat, cum non ex animo petit Deum esse testem. Nihilominus responderi potest, esse verum Juramentum execratorium; tametsi ex animo vindictam non petas; quia continet totam essentiam juramenti; quæ in invocatione Dei in testem sita est, quæ essentia non pendet, sive ex animo petatur vindicta, sive non; est enim quid diversum à ratione Juramenti, & licet quatenùs est execratorium; necessariò continere debeat invocationem Dei in vindicem. Quia tamen hæc invocatio accidentalis est Juramento, ideò Juramentum execratorium absolutè & propriè sic appellandum est; tametsi ex animo execratio non fiat.

Ex parte rei juratæ communiter Doctores distinguunt duplex Juramentum. Aliud assertorium, aliud promissorium. Alii tertium addunt nempè comminatorium.

Assertorium est, quando aliquid asseris, vel negas, sive sit præsens, præteritum, vel futurum. Ut si jures eclypsim, vel pluviam fuisse, esse, vel fore. Verum re diligenter considerata semper in actu exercito (licet non in actu signato) in omni Juramento assertorio veritas contingens de præsenti affirmatur. Si enim sub Juramento affirmas pluviam fuisse vel fore, quod primò & principaliter affirmas, est; Te cognoscere & intelligere pluviam fuisse, vel fore. Nam si daremus te id non cognoscere, & si de facto fuisset, vel foret; sine dubio falsum jurares, ut expressè tradit Divus Augustinus *sermone 28. de verbis Domini.* Relatus in *cap. homines 22. quæst. 2.* Ergo Juramentum assertorium in actu exercito spectat in jurante primo, & per se notitiam rei juratæ, siquidem ex illa notitia præcipua veritas, vel falsitas Juramenti desumitur. Cognoscere autem, vel non cognoscere semper est contingens. Ergo in Juramento assertorio, quod primò asseritur, est veritas contingens. Sic D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 1. & 7.* Suar. *tom. 2. de Relig. l. 1. de Juram. c. 10. num. 1.*

Promissorium Juramentum à promissione dicitur; quia rem promissam Juramento firmas. Sed adverte Juramentum promissorium assertorium, continere. Nam in omni Juramento promissorio ut verum sit, debes verum animum habere, promissum implendi: Aliàs fictè promitteres, falsóque jurares. Asseris ergo tacitè hunc animum habere. Ergo est verum Juramentum assertorium. At quia rem futuram promittis, & ad eam firmandam Juramentum assumis; ea de causa promissorium vocatur. Sic Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 1. num. 4.* Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 7. punct. 2. in princ.*

Comminatorium Juramentum dicitur, quando pœnam alteri comminaris, quod Juramentum reducitur ad promissorium; quia est vera & absoluta promissio de pœna alteri infligenda.

Circa supradictam divisionem duplex est difficultas. Prima an Juramentum de re futura facienda absque illius promissione, diversum sit à juramento, quo rem illam faciendam promitteres? Et quidem te posse hoc diverso modo jurare rem futuram, tradit Valentia 2. 2. *disp. 6. q. 7. vers. Secundum videtur certum.* Cum enim de peccatis doles, propositum, & voluntatem

tem habes, ea iterum non committendi; non tamen propriè Deo promittis ea non commissurum, aliàs obligatus esses ex voto ab eis abstinere. Quid ergo obstat quominùs hoc propositum, & voluntatem juramento firmes: Illud ergo Juramentum adhærebit provosito, non promissioni: secùs esset, si facta promissione illam Juramento firmares; tunc enim promissioni Juramentum adhæreret. Posito autem, Juramentum fieri posse hoc diverso modo, videtur unum ab alio differre. Quia adhærens promissioni promissionem involvit. Promissio autem à proposito omnino diversa est. Ergo unum Juramentum ab alio omnino est distinctum.

Nihilominus dicendum est in ratione Juramenti unum ab alio non differre. Quia sive res sub rigorosa promissione oblata sit, sive solùm sub simplici proposito? Juramentum in ratione Juramenti æquè super illam cadit, & æquè jurantem adstringit ad illius executionem, ne falso Deum in testem adduxerit. Sic Suar. *l.1.de Juram. c.9.n.7.* Dixi non differre *in ratione juramenti.* Nam ex ratione promissionis clara est differentia? si Juramentum de re futura esse potest absque illius vera promissione.

Secunda difficultas est: an in ratione Juramenti Juramentum purè assertorium differat essentialiter à Juramento promissorio? Communis sententia negat, eo quòd essentia Juramenti qua tale est, in invocatione divini testimonii consistit. Quod autem divinum testimonium invocetur ad firmandam rei futuræ, vel præsentis veritatem per accidens esse videtur. Ergo Juramentum promissorium à purè assertorio specie non distinguitur. Item si Juramentum promissorium quatenùs rem futuram respicit, distingueretur specie à purè assertorio, Juramentum promissorium duplicem in ratione Juramenti speciem haberet, aliam promissorii, aliam assertorii, nam negari non potest esse verum assertorium, quatenùs asserit jurantem de præsenti intentionem habere implendi quod jurat. At nullus actus esse potest in duplici specie distincta. Ergo Juramentum promissorium in ratione Juramenti non differt specie à purè assertorio. Sic Cajet. 2.2.*q.*69.*art.* 1. Covarr. *inc. quamvis pactum de pactis in princ. n.* 3. Valent. 2.2. *disp.*6.*q.*7.*punct* 2. Suar. *l.*1.*de juramen. c.*9. *n.*1. testatur esse omnium. Et *num.*6. tanquam probabilius defendit.

Verum licet hæc sententia, quia communis sustinenda sit. At credo esse satis probabile, & fortè probabilius. Juramentum promissorium, qua tale est à purè assertorio essentialiter differre. Primò, quia in Juramento purè assertorio invocas Deum, ut testem; at in Juramento promissorio rem futuram respiciente, non tam vocas Deum testem, quam ut fidejussorem. Non enim promittens rem futuram, vocas Deum, ut testetur rem futuram fore. Quia hoc tibi est omnino incognitum, illa enim petitio vana esset, & nullo modo tuam promissionem firmaret. Esse enim rem promissam de facto futuram, est quid contingens, & multis viis impediri potest. Ergo essentia Juramenti promissorii ab ea contingentia pendere non potest. Non igitur petis à Deo ut testetur rem fore futuram, cum sub Juramento rem futuram promittis. Sed petis à Deo ut ipse suâ præsentiâ tuæ promissioni auctoritatem præstet; videlicet quòd rem, quam promittis sis executurus. Ex qua assistentia obligatus manes adimplendi promissum propter fidem datam in præsentia Dei; sicut si contraheres sponsalia coram Rege, obligationem haberes adimplendi ob dignitatem regis, in testem adducti. Munus verò fidejussoris & testis est satis diversum. Fit sane diversum esse Juramentum promissorium ab assertorio. Et confirmari potest; quia in Juramento promissorio duplicem habes obligationem. Una est, habere animum implendi promissum. Alia, de facto implere. Unde in confessione teneris manifestare, si cum promisisti non habuisti animum adimplendi. Quia tunc adduxisti Deum in testem falsi. Et si postea cum possis non imples, teneris similiter manifestare; quia Deo quem in assecuratorem adduxisti, injuriam facis promissis non stando. Ergo Juramentum, ex quo hæc duplex obligatio oritur, diversum est. Confirmo secundò promissorium Juramentum quatenùs tale est, & rem futuram respicit, non semper obligat sub gravi culpa præstare verum quod promissum est, ut communior sententia tenet. At Juramentum purè assertorium semper in quacumque materia etiam levissima obligat sub gravi culpa ad veritatem. Ergo Juramenta ex quibus hæ proprietates ita diversæ procedunt; diversa sunt. Confirmo tertiò, Juramentum assertorium primum, & per se tendit ad testandam veritatem rei juratæ, non secundùm se, sed quatenus jurans intelligit. Unde si invincibiliter jurans intelligit rem sic se habere, ut per Juramentum affirmat, absolutè verum jurat; esto de facto aliter se res habeat ad testandam veritatem rei juratæ secundum se. Ergo hic diversus modus adducendi Deum in testem diversitatem indicat in juramento. Et ita in hanc partem inclinat Suarez (ut ipsemet dicit) *lib.*1.*de juram. cap.* 9. *num.* 5.

Neque obstat contrarium fundamentum. Dicimus namque divinum testimonium adductum ad confirmandam veritatem futuram, diversimodè adduci, quàm ad confirmandam veritatem de præsenti, vel de præterito. Quia ad hujus confirmationem adducitur ut testis; ad illius verò ut fidejussor. Item in Juramento purè assertorio adducitur ad confirmandam veritatem rei juratæ prout est in mente jurantis. At in Juramento promissorio non tam ad confirmandam hanc veritatem, quam ad confirmandam veritatem rei juratæ secundum se adducitur.

Neque obstat unum actum duplicem speciem moralem habere; promissio enim jurata de observanda castitate, & est votum, & est Juramentum. Item perjurium blasphemum simul est contra religionem ratione perjurii, & ratione blasphemiæ. Quid mirum si Juramentum promissorium quatenus adducit Deum in testem veritatis præsentis, conveniat cum Juramento assertorio, & ejusdem rationis sit, quatenus verò adducit Deum aliquomodo ut assecuratorem & sponsorem, ab illo differat; Adde actum, qui vim habet adducendi Deum in testem intentionis præsentis, & sponsorem executionis futuræ esse in unica specie mortali diversa ab iis actibus, qui vel Deum tantùm adducerent in testem, vel tantùm in sponsorem.

PUNCTUM III.

Quæ personnæ jurare possunt, tam in judicio, quam extra.

SUMMARIUM.

1 *Omnes extra judicium jurare possunt, quod probatur discurrendo per singulas personas.*
2 *In judicio omnes jurare possunt, qui non fuerint aliquo jure exclusi.*
3 *Excluditur perjurus.*
4 *Deinde infamis.*
5 *Item socius criminis.*
6 *Item inimicus.*
7 *Item persona vilis, & inops.*
8 *Item Sarracenus, Judæus, & alii, ex diversa lege.*
9 *Item Laicus adversus Clericum.*
10 *Item mulier in causa criminali.*
11 *Item pueri ante pubertatem.*
12 *Item consanguinei, & affines intra quartum gradum.*
13 *Item domesticus ipsius producentis.*
14 *Item Clerici sacerdotes.*

15 *Juran-*

15 Jurans in judicio debet esse jejunus, ex consilio tantum, non ex præcepto.

1 CErtum est extra judicium quamlibet personam rationis compotem jurare posse. Conclusio est ab omnibus recepta, quam breviter probo discurrendo per singulas personas. Deus Optimus. Max. sæpè in Scriptura legitur juravisse Gen. 22. Jerem. 22. cap. 44. Paulus *ad Heb. 6.* ibi per semetipsum juravit. Verumtamen est non esse propriè Juramentum; cum non fuerit propriè actus Religionis, neque veritati, & dicto divino aliquam confirmationem adhibuerit. Quapropter Caietan. *in c. 22. Genesis* dicit Deum solùm metaphoricè juravisse, cui consonat. Suar. *tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. de juram. cap. 14. n. 2. & 3.*

Quod si roges ad quid ergo Deus juravit, si suis dictis confirmationem aliquam dare non poterat? Respondeo juravisse, ut nos attentiores, & certiores redderet immutabiliratis consilii sui, videntes non semel, sed iterum eandem suam nobis auctoritatem objicere, & interponere. Quod satis indicavit Apostolus ad *Heb. 6.* cum dixit: Volens Deus ostendere immutabilitatem consilii sui interposuit jusiurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium haberemus.

Christus verò Dominus potuit propriè jurare, cum habuerit majorem se scilicet Patrem quoad divinitatem, per quem jurare posset. Aliquando juravisse, affirmat Innocent. III. in *cap. etsi Christus de jurejurando*, & ut probabile defendit Suarez illo *lib. 2. de Juram. cap. 14. num. 9.*

Angeli sancti loquentes cum hominibus jurare quidem possunt, & de facto jurant, ut constat ex *Apocalyps. 10.* Ubi Angelus juravit per viventem in sæcula sæculorum, & notavit Innocent. III. in *d. cap. etsi Christus.* Et ratio est; quia nostra incredulitas, & differentia aliquando divini Numinis attestatione confirmari oportet, secùs est quando Angeli inter se loquuntur. Tunc enim cum constet evidenter cuilibet Angelo alium mentiri non posse; eo quòd beatus sit, Juramentum necessarium non est. Ergo præstare illud non possunt. Aliàs possent peccare assumendo nomen Dei in vanum. Angeli mali nescio qua ratione loquentes inter se & cum hominibus jurare non possint; cum ex malo fine id præstare valeant. Credo tamen rarò jurare. Ut dicit Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 4. lib. 1. cap. 14. num. 15.* Ne videantur divino testimonio indigere ad suorum dictorum confirmationem; néve Deum aliquo modo superiorem cognoscant. Quod dictum est de Angelis, dicendum est de hominibus beatis, & damnatis.

De viatoribus, illi tantùm verè jurant, qui verum Deum agnoscunt. Quia illi tantùm divino testimonio confirmare veritatem possunt. Hi quicumque sint, modo discretionem & libertatem habeant jurare possunt, & perjurare, ut de pueris expressè dicitur *c. 1. de dictis puerorum.*

2 Si verò de his qui jurare possunt in judicio loquamur: affirmandum est, omnes homines habentes usum rationis jurare posse, nisi aliquo jure positivo repellantur. Sic omnes doctores. Videamus ergo, qui sint à jure repulsi, & sic intelligetur qui jurare possint.

3 Primò, excluditur perjurus in pœnam delicti commissi. Sed qui perjurus, & à quo Juramento repellatur: Puncto ultimo hujus disputationis dicemus.

4 Secundò, excluditur infamis infamia juris; qualis est omnis, qui de gravi crimine est damnatus *cap. si quis 3. q. 4.* Et ibi Glossa, & capite *nulli unquam.* eadem causa & quæstione *c. constituimus 3. quæstione 5.* & capite *alieni errori, 2. quæst. 7.* Ubi probat Glossa judicem posse repellere etiamsi reus illum recipiat. Infamis infamia facti qualis est ille, qui criminosus est, & tamen in judicio est condemnatus, debet repelli à Juramento in judicio, si ejus crimen probetur. Sic Lessius *lib. 2. de justitia cap. 30. num. 39.* relato Julio Clar. *quæst. 24. n. 13.* Et videtur haberi expressè *capite super eo 13. de testibus, & attestationibus*, ibi *si ante non sunt convicti, vel confessi de criminibus illis dummodo inde convincantur in testimonium non debent admitti.* Et probat Greg. Lopez *leg. 8. tit. 16. part. 3.* Clarius demonstrat text. *in c. testium 14. de testib. & attestat.* Ibi Testimonium ejus cui ab adversa parte opponitur crimen, merito reprobatur in criminali causa sive civili, si in ipso crimine perseverat, si verò sit de crimine emendatus, & eum non comitetur infamia, non est in causa civili vel etiam cum de crimine civiliter agitur (præterquam) pro reatu perjurii, repellendus. In criminali autem, si criminaliter procedatur, & convictus extitit de crimine; aut ejus opinio aliquando gravata fuit. Pro eo quod fuerit à judicio tali modo repulsus, poterit removeri. Admitti tamen poterit in causa civili, vel criminali si civiliter procedatur, hoc est si procedatur via inquisitionis, & ad præcavenda damna primo; & per se non ad puniendum delinquentem, & ita intelligo dictam leg. 21. *tit. 16. part. 3.* ubi varii propter diversa crimina à testimonio dicendo repelluntur; etiamsi per sententiam condemnati non sint: modo tamen eorum delictum probetur. Intelligo inquam neque in criminali causa, neque in civili admittendos esse, si in crimine perseverant; quia sunt infames infamia facti. Si verò emendati sunt, possunt in causa civili, vel criminali, si civiliter procedatur, admitti. Et hinc intelligitur etiam textus in *cap. Non debet 56.* eodem in titulo *de testibus*, ubi accusatus criminaliter ad testificandum non admittitur pendente accusatione; quia pro tunc gravata est ejus opinio. Non admittitur inquam in causa criminali, quando criminaliter agitur. Secus si civiliter procedatur, & in causa civili; quia usque tunc non est infamis infamia juris. Quod si in exceptis criminibus, (qualia sunt hæresis, Symonia, Sodomia, crimen læsæ majestatis, maleficium, sortilegium, furtum famosum, stuprum, rapina, &c.) procedatur: criminosus & infamis infamia juris admittitur; dummodo malè opinionis fuerit accusatus. Videtur expressè deduci in supradicto *c. non debet*, & in primis *2. quæst. 1.* ibi, si verò de crimine majestatis dicatur accusatus; neque ipsi etiam credendum fuit, si vita, & opinio ejus talis ante non extitit. Cum autem ibi dicitur, vilissimis testibus, sine corporali discussione credi non debere, quodque similiter habetur *c. illi qui 5. quæst. 5.* & docet Julius Clarus *quæst. 24. num. 13.* intelligi debet quando ipsemet vilissimus testis in dicendo testimonio vacillat, secus è contra, ut docet Bartol. *ex libero in princip. ff. de quæst.* Et habetur *leg. fin. tit. 16. part. 3.* Et ibi Greg. Lopez. Adde secundum eosdem Doctores vilissimum testem torqueri si convincatur de mendacio, vel sponte festinans vadat ad corrumpendam veritatem. In criminalibus testis qui præsumitur scire veritatem & eam non dicit, ita Bald. & Gloss. *in leg. verba cod. de adulteriis*, & Gregorius Lopez *ubi supra.*

5 Tertiò excluditur à judiciali Juramento socius criminis. *c. veniens 10. de testibus, & leg. fin. cod. de accusationibus.* Et habetur, *leg. 21. tit. 16. part. 3.* Et notat Lessius ex omnium sententia *l. 2. de justit. cap. 30. n. 39.* Ratio est, quia putatur falsum alteri impositurum, vel ex eo quod speret se liberandum propter complicem, vel quia optat in supplicio socium habere ratione odii, aut solatii. In exceptis verò criminibus socius criminis secundum canones, non admittitur (hæresi excepta) si criminaliter procedatur, aut si civiliter procedatur, & sit non solum socius criminis sed etiam muneris; eo quod emolumentum acceperit ex

ſocietate in tali crimine, habetur expreſsè *c. Mediatores* 1. *de teſtib. in* 6. & *c. veniens* 10. *de teſtib.* Et *ibi* Gloſſ. *verſ. confeſſo, & c. cum monaſter.* 1. *de confeſſis,* & multis allegatis docet Flam. Pariſius *l.* 14. *de reſign. benef. q. ult. n.* 18. & 43. Si verò civiliter procedatur; admitti poteſt, ut conſtat *d. c. Mediatores.* At ſecundum leges, & praxim receptam ſive criminaliter, ſive civiliter procedatur, ſocius criminis interrogari poteſt de ſociis, & ejus teſtimonium valet ad præſumptionem faciendam in criminibus exceptis, & in omnibus illis, quæ poſſunt ſine ſocio committi, ut tradit Leſſ. *d. c.* 30. *n.* 39. Non tamen ſemiplenè probat, neque eſt indicium ſufficiens ad torturam ut docet Salicetus *in leg. fin. cod. de accuſationibus,* niſi concurrat aliqua alia præſumptio, & Bart. *in leg. repeti* 1. *ff. de quæſt.* Alexand. *conſ.* 89. *votum* 3. Maſcardo *de probationibus concl.* 13. 11. Gloſſ. *in c. mediatores de teſtibus in* 6. verbo *ad teſtimonium, & in c. quoniam, de teſtib.* Ubi mulier admiſſa fuit contra Epiphanium Presbyterum de crimine cum illa commiſſo, non ad plenam probationem, ſed ad præſumptionem tantum, ut notat ibi Gloſſ. verbo *peregiſſe,* aliique plures, quos refert Flamin. Pariſ. *lib.* 14. *quæſt. ult. à n.* 1. *& ſequent.* Verum contrarium hujus receptæ ſententiæ defendit Leſſius aliis relatis *lib.* 2. *de juſtitia cap.* 30. *n.* 39. *dub.* 5. affirmat namque depoſitionem ſocii non ſolum eſſe ſufficiens judicium ad torturam, ſed etiam eſſe ſemiplenam probationem & accedente alio ſocio, qui idem deponat eſſe plenam probationem & poſſe reum damnari: ſubjungit tamen, & benè, hanc depoſitionem debere fieri tanquam à teſte nempè cum Juramento, & citata parte; cui etiam danda eſt copia depoſitionis, ut ſe defendat. Sed immeritò Leſſius in communi ſententia & in praxi recepta recedit, ſocius namque criminis ob præſumptionem, quam habet dicendi falſum, eſt teſtis diminutus. Non igitur ejus depoſitio niſi aliis adminiculis adjuvetur, ſemiplenam probationem conſtituere poteſt. Socio criminis accedit laborans ſimili morbo, qui propter eamdem rationem à teſtimonio dicendo repellitur, habetur expreſsè *cap. perſonas de teſtibus,* & ibi Gloſſa, unde Judex habens ſimilem cauſam poteſt recuſari, *c. cauſam quæ* 2. *de judiciis,* & qui in crimine detinetur, non poteſt alium accuſare, vel denuntiare, *c. qui ſine* 3. *q.* 7.

6 Quartò, & præcipuè excluditur à Juramento judicii inimicus ejus, contra quem debet ferre teſtimonium. Habetur expreſsè *c. accuſatores, c. omnes* 3. *q.* 5. *& ſeqq.* Quæ autem inimicitia à teſtificando repellat? Non eſt facilè dictu. Verius videtur debere eſſe inimicitiam capitalem & criminalem. Quia ſolum propter hanc legatum perditur, ut in *leg.* 3. *ff. de adimend. leg. & lib.* 1. *tit.* 25. *inſtitut. de excuſatio. tutorum* §. *inimicitiæ,* ubi Imperator affirmat à tutela, vel cura ſolere capitales inimicitias excuſare, ergo illæ ſolæ excludunt à teſtimonio, & in *leg.* 22. *tit.* 16. *part.* 3. dicitur. *Por ende defendemos que ningun ome que ſea enemiciado con orto de gran neemiſtad que no pueda ſer teſtigo, &c.* Et Greg. Lopez, ibi pluribus firmat, conſentit Leſſius *lib.* 2. *c.* 30. *num.* 37. *dub.* 5. Qui optimè addit hunc inimicum etiam in criminibus exceptis repelli, in quibus alii teſtes minus idonei admittuntur, ut in probanda Simonia, Sodomia, Hæreſi, &c. *C. per tuas, c. licet Heli, c. meminimus, c. cum oporteat de Simon. &c. cum* P. Mancolina Præsbyt. *de accuſationibus* & ibi *Gloſſ.*

7 Quintò excluditur à Juramento judiciali perſona vilis & inops, de qua eſt ſuſpicio facilè poſſe pecunia corrumpi, habetur expreſsè *leg.* 3. *circa medium, & leg.* 2 *. tit.* 16. *part.* 3. Et ibi Gregorius Lopez: adverte tamen perſonam pauperem ſi vilis, & honeſta non ſit, non excludi à Juramento præſtando, ſic Gregorius Lopez, *ſuprà.* Sylveſt. verbo *feſtis, quæſt.* 1. Leſſius *cap.* 30. *dub.* 5. *num.* 39. & probat *lex* 3. *&* 4. *ff. de teſtibus.*

8 Sextò excluditur Sarracenus, Judæus, & alii ex alia lege à teſtimonio dicendo contra Chriſtianum. Quia ob diſſimilitudinem religionis & odium frequenter conceptum præſumuntur falſum juraturi, habetur *c.* 1. *c. Judæi, c. licet de teſtibus, & c. omnes c. nulli,* 3. *q.* 4. Et habetur *leg.* 8. *tit.* 16. *part.* 3. Et ibi Gloſſ. verbo *Judio o moro,* excipitur tamen crimen læſæ majeſtatis humanæ, & divinæ in quo jurare poſſunt adverſus Chriſtianum ſi eſſent homines ejus conditionis, qui inter ipſos paganos admittuntur in teſtimon. Sic ſupradicta *lex part.*

9 Septimò Laici adverſus Clericos non admittuntur in judicio ad teſtificandum, *c. de cætero, de teſtibus.* Quando criminaliter proceditur & omnes illi, qui Sacerdotes expelluntur, *c. ipſi Apoſtoli, & c. teſtes* 2. *q.* 7. ſecus verò eſt ſi civiliter procedatur, ut conſtat ex *c. quoniam de teſtib.* item in exceptis criminibus benè admittuntur, *C. tanta de Simonia, c. Sacerdotes* 2. *q.* 7. Et *leg. ſi quemquam cod. de Epiſcopis, & cleric.* Requiritur tamen quod Laici ſint bonæ famæ, ſi enim viles ſint, & famæ malæ: debet Clericus antea eſſe infamatus de illo crimine, & malè audire. Et ex alia parte illis credendum non eſt ſine corporali tormento, ut habetur *c. in primis* 2. *q.* 1. Quod intelligendum eſt juxta ſuperius dicta. An vero plenè probet eorum teſtimonium, eodem modo dicendum eſt, ac de ſociis criminum diximus.

10 Octavò mulier jure Canonico à teſtificando repellitur, ſi ſit in cauſa criminali ob fragilitatem ſexus, & ingenii mutabilitatem, habetur *c. forus de verborum ſignific.* § *ult. c. cum P. Man. collena, c. Meminimus de accuſ. c. Mulierem* 33. *q.* 5. Et ibi Gloſſ. verbo, *nec teſtis,* ſolum admittitur in illis caſibus in quibus infames. Quod ſi civiliter procedatur; aut in cauſa civili; mulier etiam contra Clericum admitti poteſt, *C. quoniam, c. jam literis de teſtibus, & c. forus de verborum ſignificatione.* Jure tamen civili in omni cauſa admittitur, *lex ex eo* 18. *ff. de teſtibus,* præterquam in teſtamento *leg. qui teſtamento* 20. §. *mulier, ff. qui teſtam. facere poſſunt, &* §. *teſtes inſtit. de teſtamentis.* Sic tradit relato Gometio 12. *n.* 13. cum communi ſententia Leſſius *lib.* 2. *c.* 30. *n.* 39.

11 Nonò excluduntur à teſtificando in judicio pueri ante pubertatem, (hoc eſt ante quatuordecim annos completos, *C. parvuli, c. pueri* 22. *q.* 5. *& lib.* 2. *tit.* 10. *inſtit. de teſtam.* §. *teſtes.* Ratio excluſionis eſt, quia ante eam ætatem non cenſentur à jure, plenam diſcretionem, & advertentiam ad jurandum habere. Dubium tamen eſt; an ſi velint jurare, ſint admittendi? Soto *lib.* 8. *de juſtit. q.* 1. *art.* 10. *Paulo poſt principium, &* Suarez *tom.* 2. *de relig. tract.* 4. *lib.* . . *de Juramento c.* 14. *n.* 15. *fit.* Exiſtimant debere admitti. Tum quia in *cap. Pueri* 22. *q.* 5. dicitur jurare non cogantur. Ergo è contra ſi voluerint, admitti debent. Tum quia illa prohibitio non eſt pœna, ſed favor pueris conceſſus. Ergo poterunt huic favori cedere, & ex alia parte conſtare poteſt, ſufficientem eſſe diſcretionem in puero jurante? Contrarium defendit Sanch. ut probabilius *lib.* 3. *in Decal. c.* 3. *n.* 6. cum Sylveſtro verbo *Juramentum* 2. *q.* 3. *initio,* Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *colum.* 4. *verſ. Item eſt.* Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 1 . . *q.* 6. Et mihi etiam placet. Quia nec ratione pœnæ, nec ratione favoris facti pueris interdicitur eis Juramentum in judicio; ſed ob reverentiam Juramenti; eò quòd illa ætas præſumatur plena eſſe perjuriis, ut docet Gloſſ. *in c. Teſtes* 4. *q.* 2. *n.* 3. Advertendum tamen eſt in criminalibus ſive criminaliter, ſive via inquiſitionis procedatur, minorem viginti annorum ad teſtificandum non admitti; habetur expreſsè *leg.* 9. *tit.* 16. *part.* 3. Veinte annos complidos alomenos debe aver el teſtigo que aducem pleyto de acuſation, & *leg. in teſtimonium* 20. *ff. de teſtibus & leg. inviti. eodem tit.* Si tamen ante hanc ætatem admittitur, facit plenum judicium ad capiendam informationem,

&

& maximam præsumptionem ut ex dictis legibus constat & consentit Gometius *c.12.n.13. de testibus*, & Lessi. *lib. 2. de justitia c. 30. dub. 4. n. 37. in 2. edit.* Non verò sufficit ejus dictum ad torturam, docent iidem auctores. Quamvis Sylvest. verbo *impubes.* sive cum Bart. & verbo *testis, q. 1. dicto 3.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. lib. 3. c.3.num.6.fine.* Sentiunt posse impuberem examinari, & ejus dictum plenum judicium facere ad torturam, quod est probabile. Siquidem facit magnam præsumptionem. Ut dicit *lex.9.supra relata fine.*

12. Decimò, consanguinei, & affines usque ad quartum gradum cogi non possunt jurare contra consanguineos, vel affines in causa criminali. Si tamen liberè se offerant, admittendi sunt. Habetur expressè in *leg. nostri regni leg. 11.tit. 16.part. 3. & leg.fin.tit.30.part.7.* Et ibi Greg. Lopez. In criminibus verò bene admittitur frater contra fratrem; & pro ipso si separatè vivant, notat Gloss. *c. consanguinei. 3.q.5.* Et habetur *leg.15.tit. 6.part. 3.* Si autem sub patria potestate sunt, neque utriusque hæreditatem, aut legitimam divisam habeat, non poterit unus pro alio testificari, neque contra; neque mulier pro marito aut è contra. Neque ascendentes pro descendentibus in linea recta. Excipe de consanguinitate aut ætate probanda, habetur in supradicta *leg. 14.tit. 16. part.3.* & in *cap. super eo de testibus.* Et ibi *Ioannes Andreas.* Imò etiam admittuntur parentes in testes super fœdere matrimonii, & notat Gloss. *c. quod verò 3.q.5.* nisi forte propter incrementum & honorem filiorum videantur suspecti de veritate dicenda. Habetur expressè, in supradicto *c. super eo de testib.* Ubi filia parens virum aliquem majorem se adduxit matrem in testem promissionis. Quæ mater repulsa est à testimonio eò quod suspecta esset de veritate dicenda propter incrementum, & honorem filiæ.

13 Undecimo domesticus ipsius producentis etiam à testificando in quolibet negotio ipsius producentis repellitur. Qui verò nomine domestici intelligantur, explicat Gloss. *c. quod verò 3.q.5. & leg. 18.tit. 16.part.3.* ibi, *En su pleyto mismo ninguno puede ser testigo; Atrosino puede ser cavido en aguel pleyto testimonio de su Hijo, ni de su Siervo, ni de su Afortunado, ni de su Mayordomo, ni de su Quintero, ni de su Ortelano, ni de su Molinero, ni de Ome que sea su paniaguado.* Imò neque fidejussor secundùm omnem sententiam, quam cum Aretino & Jasou tradit ibi *Lope* potest esse testis in causa principalis debitoris, quia sua interest maximè illud negotium. Bene tamen singuli de universitate, & collegio esse testes possunt in causis pertinentibus, non ad singulos in particulari, sed ad collegium, ut notat ibi Greg. Lopez. *supradicta leg.* & docentur hæc omnia expressè *c. si testes 4. q. 3. circa medium.* Qua verò ratione servus; aut qui servus fuit testificari possit contra Dominum, & in quibus causis optimè traditur in *leg. 12. & 13.tit. 16. part. 3.*

14 Duodecimo. Clerici Sacerdotes prohibentur jurare in judicio absque gravi causa; eò quod eorum dignitatem dedeceat dubitari passim de veritate dicenda, habetur *cap. si quis Presbyter. 2. q. 4.* ibi non omnimode Juramenta prohibentur fieri à sacerdotibus, sed in causa, & ea quæ pro quolibet causa temporali judicio offeruntur. Unde pro fama tuenda, rebus familiaribus defendendis, si alia via succumbit; pro fide, pro obedientia, pro indemnitate suæ Ecclesiæ benè Sacerdos jurare potest, ut constat ex *c. cum nuntius de testibus, & sequentibus*, & tradit. Azor. *1.p.lib.11.c.11.q.6.* Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 7. & aliis.* Coram Laico verò tanquam superiori in nullo negotio, etiam civili Clerici etiam in minoribus constituti privilegio fori gaudentes jurare possunt, aut in testes vocari, absque Episcopi licentia *c. nullus 22.quæst.5.c. Quamque 14.q.2. & cap. 1. de Juramento calumniæ in fine.* Quod si veritas manifestari aliter non potest, cogi poterunt & debent per Episcopum, ut notavit *Gloss. in c. statutum 2. q. 6. vers. Ad testimonium*, coram Laico autem, ut æquali, & ut parte contrahente jurare possunt etiam Sacerdotes, ut constat *ex c. descriptio, de jurejur.* Ubi Abbas cujusdam Monasterii accepta in mutuum pecunia à quodam P. sæculari Monachos sui conventus obsides dedit, qui de observanda conventione jurarunt, & passim fit tale Juramentum. Ita Sylvest. *verbo Juramentum 2. q. 3.* Sanch. *d. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 8.*

Quod si loquamur de Juramento calumniæ (quod quinque capita continet,) ut explicat *Gloss. in c. inhærentes, de 1. calumnia.* Primò quod credat se bonam causam habere? secundò interrogatus non negabit quod verum esse credit. Tertiò neque utetur scienter falsa probatione. Quartò, quod dilationem non petet in fraudem. Quintò, neque dedit, neque dabit, neque promisit, neque promittet aliquid pro hac causa, nec illis personis, quibus leges dare permittitur, distinguendum est aut clerici litigant de propria causa, aut super causam Ecclesiæ. Si in propria causa; necessario præstandum illis est Juramentum calumniæ, habetur *c. cæterum Juramento* ibi. Præstari faciatis ab unaquaque parte calumniæ Juramentum consuetudine, quæ legi contraria est, non obstante. At si pro causa Ecclesiæ litigant, non compelluntur Juramentum præstare de calumnia si velint œconomum constituere qui juramentum præstet, petat, agat, & excipiat: habetur. *c. fin. Imperatorum de Juramento calumniæ, &c. fin. eodem tit.* Si autem nolint procuratorem constituere qui petat, agat, & excipiat, sed velint ipsi per propriam personam litigare, jurare debent de calumnia, neque poterunt alteri substitui, ut habetur in *d. c.* & tradit Gloss. præcipuè *c. 1.* verbo *criminali.* Azor. *1.p. 11.c. 11. in fine*, & Sanch. *cum aliis lib. 3. c.3 n. 7. in fine.* semper tamen hoc Juramentum faciendum est de licentia Prælati, si coram non superiore Clerici litigant, Sanchez *n.8.* & vide pro pleniori hujus puncti intelligentia *d. 1. part.tract.4. de fide disp. 8. punct. 15. ubi de testibus.*

15. Petes an jurans in judicio debeat esse jejunus? Respondeo debere esse. Habetur *c. Honestum. 22.q.5. & c. placuit*, 4. *q.* 3. ibi nullus ferat testimonium nisi jejunus, idem habetur *c. 1. de testibus.* Sed hæc conditio ut benè notat Sanch. *lib. 3. in Decalog.c.3.n.4.* aliis relatis, solùm est ex consilio non ex præcepto. Quod verò à septuagesima usque in octavam Paschæ, & ab adventu Domini usque in octavam Epiphaniæ; nec non in jejuniis quatuor temporum, & in letaniis majoribus, & in diebus Dominicis & Rogationum nisi de concordia & pacificatione nullum Juramentum præstetur, ut traditur *c. decrevit. 22. q. 5.* jam usu est abrogatum, ut notat ibi Gloss. & Doctores communiter. Excipe nisi in diebus dominicis, & festivis, quibus juramentum judiciale interdictum est, nisi pro bono pacis, aut piæ causæ, & habetur *c. Conquestus de Feriis.*

Punctum IV.

An Juramentum sit actus licitus, & honestus?

SUMMARIUM.

1 *Expeditur esse actum virtutis.*
2 *Declarantur conditiones requisitæ ut sit Juramentum actus virtutis.*
3 *Qualiter in Iuramento assertorio, sicut & in promissorio justitia reperiri possit.*

1 UT clarius essentia Juramenti innotescat hanc facilem quæstionem præmittimus. Difficultatem fecit ille locus. *Matthæi 5.* Ego autem dico vobis non jurare omnino. Et illud *Iacob c. 5.* ante omnia fratres mei nolite jurare. In quibus videtur usus juramenti condemnari, &c.

Cæterum catholica veritas est juramentum actum esse

eſſe virtutis ſi cum debitis circonſtantiis fiant, conſtat ex ſcript. *Deuteron.* 6. Dominum Deum tuum timebis, & per nomen ejus jurabis, & *Pſalmo* 62. Laudabuntur omnes, qui jurant in eo. Eaque de cauſa ſæpe Sancti Patres jurarunt, ad firmandos contractus, Abraham, Iſaac, Jacob, *Gen.* 21. 26. & 31. in lege ſcripta Moyſes. *Deuteron.* 4. ſub Juramento affirmavit populum eſſe perjurum, & in lege gratiæ Paulus juravit. 2. *ad Corinth.* 1. cum dixit. Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam. *Et ad Galatas*, 1. Et alibi ſæpe. Atque credibile non eſt, tot viros ſanctiſſimos Juramento uſos fuiſſe, niſi eſſet licitum Juramentum; & confirmari poteſt ex conſuetudine, & uſu Eccleſiæ cujus auctoritate ſæpe Juramentum exigitur, & ex uſu omnium gentium. Ratio concluſionis eſt, quia opus erat noſtris dictis quæ fallibilia ſunt, firmitatem certam tribuere. Sed nulla alia via id obtinere poteramus, quam divinæ auctoritatis interpoſitione. Conveniens ergo & juſtum erat ad hunc finem, divinam auctoritatem implorare. Neque obſtat locus relatus Matthæi. Nam ut bene explicat Maldonat. *ſuper hunc locum.* Valent 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *paulo poſt principium.* Suar. *tom.* 2. *de relig. lib.* 1. *n.* . . . *c.* 2. *à n.* 9. Non prohibuit Chriſtus Dominus Juramentum abſolute, ſed Juramentum ſine neceſſitate. Putabant enim judæi Juramentum, præcipuè per creaturas factum licitum eſſe in qualibet occaſione; à quo errore eos liberare intendens Chriſtus, dixit, nolite jurare omnino (hoc eſt niſi neceſſitas urgeat; ſed ſermo veſter ſit, non, non. Jus jurandum enim ut bene dicit. Sanch. *l.* 3. *in Decal. c.* 3. *concl.* 2 Leſſius, *lib.* 2 *de juſtitia c.* 42. *dub.* 3. Bonac. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *in princ.* non eſt de genere eorum quæ per ſe appeti poſſunt; ſed eſt inſtar medicinæ quam ſolum in neceſſitate appetimus; ita ſimiliter Juramentum ſolum quando neceſſitas confirmandæ veritatis adeſt, appetendum eſt. Unde Innocen. III. in *c. Et ſi Chriſtus de queritur.* explicuit notanter dixiſſe Chriſtum Juramentum à malo eſſe & non malum eſſe. Quia ex mala radice occaſionaliter provenit; ſcilicet ex incredulitate exigentium. Hinc fit non eſſe paſſim frequentandum, cum quia non paſſim occurrit neceſſitas; tum etiam quia ut rectè Suar. *ſupra n.* 15. facilius fides adhibetur ei qui ſemper loquitur verum & nunquam jurat, quam ei, qui frequenter jurat.

2 Circonſtantias quæ Juramentum comitari debent ut ſit actus virtutis, enumeravit Jerem. 4. illis verbis. *juravit vivit Dominus in juſtitia, in judicio, in veritate.* Has conditiones omnes Doctores amplectuntur cum D. Thom. 2. 2. *q.* 89. *art.* 3. & cum Hieron. *in cap. animadvertendum* 22. *q.* 2. Primò veritas in omni Juramento ad ejus honeſtatem requiritur. Siquidem infallibilis veritas, quæ eſt Deus, in teſtimonium adducitur; adducitur autem in teſtimonium verum in Juramento aſſertorio, ſi jurans jurejurando affirmet rem quatenus ſibi cognita eſt, ita ut rem quam exiſtimat certam pro certa affirmet, & quam putat dubiam pro dubia firmet. In promiſſorio veritas elucet, ſi ex animo promittat, & promiſſum impleat. Secundò requiritur in omni Juramento judicium (hoc eſt) matura conſideratio de neceſſitate, & utilitate jurandi; quam utilitatem, & neceſſitatem explicuit Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. c.* 4. *n.* 4. cum Soto. *lib.* 8. *de juſtitia. q.* 1. *art.* 3. *ad finem corporis.* in iis conſiſtere; videlicet, ut Juramento ſtabilienda nequeant alia via comprobari. Patentiſſimæ enim veritates, vel ſpeculativè dubia quæ rationibus muniri debent Juramento confirmare, temerarium eſt. Deinde debet ſubeſſe neceſſaria aut pia jurandi cauſa. Item debet præcedere veritatis maturum examen. Sed adhuc manet anceps, quæ ſit pia jurandi cauſa, quòdque ſit maturum examen. Unde Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 8. unico verbo hanc neceſſitatem & utilitatem explicuit affirmans prudenti arbitrio judicandum eſſe, ideòque vocari judicium & diſcretionem, quia judicio, & diſcretioni prudentis relinquitur. Tertio requiritur juſtitia, (hoc eſt) ut id quod juratur honeſtè juretur.

3 Sed non caret difficultate. Qualiter hæc conditio tam Juramento promiſſorio, quam aſſertorio competere poſſit? Non enim ex eo quod rem juſtam, & iniquam affirmes, defuit Juramento juſtitia: Siquidem illam juſtè & licitè affirmare potes, ut patet cum ob aliquem bonum finem, peccatum tuum vel alterius Juramento confirmes. Deinde Juramentum eſt invocatio divini teſtimonii ad fidem faciendam & veritatem confirmandam. Quòd verò hæc veritas confirmanda, & fides facienda ſit de aliquo objecto bono, vel turpi, per accidens eſt ad rationem Juramenti, & illius naturam non immutat, ergo Juramentum ex hac parte injuſtum, & iniquum eſſe non poteſt.

Cæterum dicendum eſt, tam in Juramento promiſſorio, quam aſſertorio hanc conditionem requiri. Sic Divus Thom. 2. 2. *quæſt.* 29. *art.* 3. *ad* 2. Et ibi Caietan ſtatim *in princip.* Valent. *diſp.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 3 *verſ Similiter juſtitia.* Sotus *lib.* 8. *de juſtitia quæſt.* 1. *art.* 3. *colum.* 2. Toletus *lib.* 4. *ſummac.* 21. *n.* 10. *fine.* Sanch. *lib.* 3. *de juram. c.* 3 *n.* 6. & *lib.* 3. *c.* 2. *n.* 7. & 8.

Diverſimode tamen in Juramento aſſertorio, ac in promiſſorio juſtitia requiritur, ut rectè notavit Valent. *d. diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *verſ. Similiter juſtitia pag.* 1389. Nam in promiſſorio debet eſſe juſtitia, tum ex parte materiæ, tum ex parte actus jurandi; requiritur enim ut id, quod promittis faciendum, juſtum, & honeſtum ſit, & quod juſta & honeſta ſit promiſſio, ita ut ſi res promiſſa injuſta & inhoneſta ſit, inhoneſta & injuſta ſit promiſſio, & Juramentum. At è contra in Juramento aſſertorio non ſemper injuſtum eſt Juramentum quando injuſtum eſt, quod aſſeritur, ut rectè probat ratio dubitandi, ſed ſolum erit injuſtum, quando injuſtè & iniquè aſſeritur. Quod, qua ratione contingat, ſtatim explicabo.

Et quidem in Juramento promiſſorio clarum eſt, ſi deficiat juſtitia ex parte materiæ promiſſæ neceſſario in actu jurandi deficere debere. Si enim jures fornicaturum eſſe, vel occiſurum inimicum, huic Juramento juſtitia deficit, quia rem injuſtam injuſtè, & inique juras. Iniquitas autem, & injuſtitia hujus Juramenti non tantum ſita eſt in ſimplici enuntiatione fornicationis, vel occiſionis futuræ: Hanc enim Angeli, & Prophetæ enunciare licitè ſub Juramento poſſent: ſed ſita eſt in firmitate & robore, quod tuæ pravæ voluntati ad rem iniquam faciendam prætendis per Juramentum concedere. Aſſumis enim nomen Dei ut tua prava voluntas inde ſecurior & firmior in malo reddatur, & pravum opus certiùs executioni mandetur. Quod nemini dubium eſſe poteſt, eſſe contra reverentiam, & religionem Deo debitam.

Ex hac ergo doctrina concludo, quomodo in Juramento aſſertorio defectus juſtitiæ eſſe poſſit. Non enim ex eo deficit, quod rem iniquam jures, ſed ex eo quod illam jures ad firmiorem, & ſecuriorem reddendam. Quia tunc iniquè & injuſtè nomen Dei aſſumis. Siquidem illud aſſumis, ut medium & inſtrumentum iniquitatis. Quod autem hoc intelligere poſſis manifeſtum eſt. Si enim crimen occultum proximi revelares, ex cujus revelatione gravatur ejus opinio, & revelationem Juramento firmares, jam Juramentum aſſumis, ut medium, & inſtrumentum ad ſecuriorem, & firmiorem reddendam tuam iniquitatem. Tua enim iniquitas in eo ſita eſt, ut revelatione occulti delicti proximi malam de illo audientibus opinionem ingeras, ſed hanc malam opinionem auges, firmiorèmque reddis Juramento. Ergo tale Juramentum iniquum eſt & injuſtum. Ergo in Juramento aſſertorio defectus juſtitiæ eſſe poteſt: non ex eo, quod res jurata remota mala ſit, ſed ex eo quod malè juretur, aſſumendo Juramentum ut firmamentum iniquitatis.

PUNCTUM V.

Quod peccatum sit defectus veritatis, justitiæ, & judicii in Juramento assertorio.

SUMMARIUM.

1 *Defectus veritatis in Iuramento assertorio semper est mortale.*
2 *Qualiter desumatur veritas in Iuramento.*
3 *Colligitur decisio cujusdam casus frequentis.*
4 *Unde defectus justitiæ in Iuramento assertorio sumendus sit, & qualiter sit mortalis vel venialis.*
5 *Detractionem proximi Iuramento firmare est grave peccatum.*
6 *Si te de proprio peccato jactes, & narrationem Iuramento firmes. Non videtur grave peccatum contra religionem.*
7 *Defectus judicii veniale peccatum est.*

1 VEritas certissima est, quam omnes Doctores Catholici amplectuntur, defectum veritatis in Juramento assertorio, (etiamsi aliàs leviſſimus esset) constituere peccatum mortale. Neque unquam excusari posse, nisi ex defectu perfectæ libertatis. Ratio est manifesta; quia invocare Deum in testem falsi, est graviſſima illius injuria; cum Deus sit summa veritas, cui falsitas etiam leviſſima infinitè repugnat.

2 Adverto tamen, mendacium in Juramento assertorio, non tam desumi ex confirmatione Juramenti cum re asserta in se, quam in mente jurantis. Potes namque jurare rem aliter quàm à parte rei est; & non ob inde falsum jurare; quia prudenter existimasti, sic se habere. Et è contra jurare potes rem, prout est in se; & falso jurare; si prudenter existimabas aliter se habere. Debet ergo Juramentum assertorium, ut verum sit, conformari cum intellectu jurantis. Ex quo fit, si rem, quam existimas dubiam ut certam affirmes, vel quam existimas certam, ut dubiam jures, perjurium falsum committere. Quia firmas Juramento rem aliter, quàm habes in mente. Sic Sayro *in clavi Regia lib. 5. c. 4. n. 7.* Navarr. *sum. c. 12. n. 7.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuramento cap. 4. num. 7.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 3. num. 17.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 4. à num. 7.* Bonacina *disput. 4. quæst. 1. punct. 3. num. 6. 8. & 10.*

Dixi ad Juramenti veritatem te obligatum esse, affirmare rem secundùm quod prudenter existimas se habere. Non enim ad assertionem formaliter veram notitia mathematica, & omnino infaillibilis requiritur; aliàs vix posses jurare, sed sufficit si prudenter, (hoc est) secundum probabilem rationem ita esse arbitreris. Sic Valent. 22. *disp. 6. q. 7. punct. 3. vers. veritas enim.* Sanch. *d. cap. 4. num. 10.* Bonacina *d. disp 4. q. 1. punct. 3. n. 5.* & alii communiter.

3 Ex qua doctrina infert Sanchez *à num. 11.* decisionem casus frequenter contingentis, non esse inquam necessarium testificantibus de aliquo scholastico confluxisse ad scholas toto tempore requisito ad cursum conficiendum, vidisse eum singulis diebus; sed sufficere, si communiter viderint scholas adeuntem; inde enim rationaliter credunt universalitatis statuto, quod est ut majore parte anni in scholis versentur, satisfecisse. Alia namque testificatio, quia mortaliter est impossibilis, non censetur postulari; non tamen satisfacient Juramento si solum audiverint etiam à fide digno illum ad scholas adiisse. Nam licet extra judicialiter satis sit hæc notitia ad jurandam rem absolutè, in judicialibus tamen semper testis quando absolute testatur, testari censetur de visu & presentia propria; & secundum hunc sensum expostulatur Juramentum, *cap. testes. 3. q. 9.* Et notavit Bonacina *disp. 4. quæst. 1. punct. 3. n. 7.* Quare nisi supradicti testes adderent se scire solum quia à fide dignis audierunt, sine dubio jurarent falso. Verum si graduandus expostularetur Juramentum de cursu peracto, ut ipse ad testificandum alios induceret, deberet ei certò & infallibiliter contestare majori parte anni in scholis fuisse versatum. Quia talis sententia possibilis est & prudenter videtur expostulari.

4 Defectum justitiæ in Juramento assertorio plures Doctores censent esse mortalem, vel venialem secundum quod narratio confirmata Juramento mortalis, vel venialis fuerit. Sic Toletus *lib. 4. c. 21. num. 11.* consentit Sotus *lib. 8. de Justit. quæst. 1. art. 3. col. 2.* Et Petr. de Ledesm. *2. tom. sum. tract. 11. cap. 1. dub. 4.* quatenus comparant hoc Juramentum Juramento promissorio de re injusta.

Verùm superiori puncto satis probatum est defectum justitiæ in Juramento assertorio non esse sumendum ex eo quod Juramentum confirmet narrationem, quæ mortalis sit, vel venialis; sed ex eo quòd assumatur ut medium & instrumentum ad finem pravum. Quare si finis ad quem Juramentum ut medium assumitur mortalis sit, mortale erit Juramentum; si venialis, veniale. Sic Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 4. num. 33. circa finem.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. de Juramento cap. 12. num. 7. & 8.*

5 Hinc infero quotiescumque proximum graviter detrahis, detractionémque Juramento confirmas, peccatum grave committere. Quia assumis Juramentum ut medium & firmamentum gravis iniquitatis; nam illud assumis ad firmiorem & veriorem faciendam detractionem proximi. Neque ab hac intentione, quæ est in essentia Juramenti imbibita excusari potes. Et ita in hoc casu esse peccatum mortale, defendit Sanchez & Suarez *supra* Bonac. *disput. 4. quæst. 1. punct. 3. fine* Reginald. *lib. 18. summ. n. 87.*

6 Secundò infero te non committere peccatum mortale adversus religionem, & contra Juramentum, cum proprium peccatum manifestas, & de illo te jactas; & ut credaris commisisse vel complacentiam illius habere, Juramento narrationem confirmas. Nam esto illa narratio ob complacentiam mortalis sit, Juramentum non assumitur ut medium ad augendam & firmandam illam mortalem complacentiam in se, sed in audientium animis; (hoc est) assumitur, ut medium ad firmandam in auditoribus credulitatem illius, qui finis non videtur mortaliter pravus. Consentit Suarez & Sanch. *supra.*

7 Deinde defectus judicii, qui in eo situs est, ut Juramento deficiat causa honesta & utilis ad jurandum, si præcisè consideretur, nunquam excedit culpam venialem, tam in Juramento assertorio quam promissorio. Quia non videtur gravis irreverentia Deo fieri, quòd ejus nomen absque necessitate invocetur, si justè & verè invocatur; Sic Sayro *in clavi Regia lib. 5. cap. 4. num. 32.* Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 3. n. 17.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuram. c. 12 n. 3.* Navarr. *c. 12. num. 3.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 4. num. 35. & testatur esse omnium.*

Dixi non excedere culpam venialem defectum judicii; si præcisè consideretur. Quia sæpè, ex hujusmodi defectu nascitur negligentia in inquirenda veritate, & justitia ad Juramentum requisitis, & tunc si negligentia gravis sit, peccatum erit mortale non tam ob defectum judicii, quam ob periculum falso & injustè jurandi. Si solum negligentia levis, & imperfecta fuerit, peccatum erit tantum veniale. Valent. *aliis relatis 2. 2. disp. 6. quæst. 7. punct. 3. post medium*, ubi de judicio, *pag. 1394.*

PUNCTUM VI.

Quale peccatum sit in Juramento promissorio defectu veritatis & justitiæ.

SUMMARIUM.

1 *Defectus veritatis de præsenti semper est mortalis.*
2 *Verba per exaggerationem dicta non adversantur veritati.*
3 *Proponitur quædam objectio adversus superiorem doctrinam, & solvitur.*
4 *Defectus veritatis de futuro sæpe non est peccatum.*
5 *Si res promissa justa, & gravis sit, obligatusque sis ad illius executionem, peccatum est mortale.*
6 *Si levis, plures affirmant esse mortale.*
7 *Alii distinctione utuntur.*
8 *Probabilius est, veniale esse.*
9 *Defectus justitiæ grave, vel leve peccatum est juxta materiæ qualitatem ex communi sententia.*
10 *Proponuntur aliquot objectiones, & fit illis satis.*
11 *Juramentum non præstandi aliquid quod sub consilio tantum ordinatur veniale est.*
12 *Omittere consilium Evangelicum, quia juratum est, quale peccatum sit?*

1 SI de præsenti veritate loquamur, quæ consistit in eo quod Juramentum conforme sit tuæ menti, (hoc est) voluntati exequendi promissum; certa sententia est, hujus defectum semper esse mortalem; sive res, quæ promittitur parva sit, sive magna, sive licita, sive illicita. Quia in hac veritate Juramentum promissorium cum assertorio convenit; ac proinde sicut gravissima Deo irrogatur injuria, si in testem assertionis falsæ adducatur; ita similiter est gravissima injuria si in testem falsæ promissionis invocetur, utroque enim modo fit Deus à jurante testis falsus.

2 Sed adverte non esse contra veritatem hujus Juramenti, si per exaggerationem jures, etiamsi verba videantur contraria intentioni; ut si famulo vel filio jures fore ut caput infringas, & ossa comminuas, vel interficias. Dicuntur enim hyperbolicè, & faciunt hunc sensum, te fore illo graviter percussurum. Unde si habes animum castigandi graviter, non peccas contra veritatem; nec contra justitiam, saltem graviter, si punitione gravi dignus sit. Quod à simili probari potest cum aliquem laudas de agilitate, & Juramento, firmas esse ficut aquilam velocem. Quod (Hispanè) solet dici; *es un pensamiento.* Non enim verba usurpantur in rigorosa significatione, ut de se constat; sed in eo sensu, quo denotent magnam in illo esse agilitatem. Et facit illud 2. *Regum* 1. Ubi dicuntur Jonatas, & Saul aquilis velociores, & leonibus fortiores. Sic Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 4. num. 9. 19. & 20. & cap. 9. num. 16.* Clavis Regia *lib. 5. cap. 5. num.* 12. Bonac. *disp. 4. q. 1. punct. 3. num. 6.*

3 Objicies in Juramento promissorio de re illicita obligaris non habere animum implendi non solum absolutè, sed etiam ex suppositione Juramenti. Nam etiam facta illa suppositione habere animum exequendi rem illicitam est grave peccatum, gravisque injuria Deo irrogatur. Ergo obligatus es non habere talem animum. Ergo obligatus es jurare sine veritate, ergo peccare non poteris.

Respondeo te obligatum esse non habere animum exequendi rem illicitam. Sed non inde fit te obligatum esse jurare sine veritate. Quia non obligaris jurare posito, quod non potes animum habere rem promissam exequendi; sic respondet Valentia 2. 2. *disp. 6. q. 7. punct. 3. concluf. 2. pag.* 1390.

4 Si vero de veritate futura loquamur, quæ in executione rei promissæ consistit. Sæpe defectus in illa nullum est peccatum, eò quòd res promissa, aut commina-ta justa non sit, & casu quod justa sit, aliquando expedit eam non exequi: quia mutatæ sunt circumstantiæ, quibuscum Juramentum obligabat.

5 Solum est difficultas, an quando res promissa justa est & ex Juramento teneris illam exequi, pecces mortaliter si omittas illius executionem? In qua difficultate omnes conveniunt si gravis materia sit, esse peccatum mortale, illam non exequi, tum quia gravis irreverentia Deo exhibetur illius auctoritatem in re gravi contemnendo. Tum quia violatio voti in re gravi est grave peccatum. Ergo à fortiori violatio Juramenti, cujus obligatio major est.

6 Verum quando res promissa levis est, variant Doctores. Prima sententia affirmat esse peccatum mortale. Sic Gabr. *in 3. d. 39. quæst. 2. art. 2. concluf. 4. & 7.* Caietan. *in summa* verb. *periurium cap. 2.* Armilla verb. *jurare, num. 12.* Valent. 2. 2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 3. concluf. 3.* Lessius *lib. 2. de justitia cap. 42. dub. 5. num. 25.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 14. num. 2.* Reginald. *lib. 1. n. 79.* Ratio est, quia in Juramento promissorio adducis Deum in testem non solum veritatis præsentis, sed futuræ, id est non solum juras te habere propositum, & animum exequendi rem promissam; sed etiam illam esse executurum, ergo si de facto non exequeris; cum possis, & tenearis, efficis quantum est ex parte tua Deum falso fuisse testatum. Quod tam in gravi materia, quam levi ejusdem rationis est, ut liquet ex eis quæ de Juramento assertorio diximus.

7 Secunda sententia distinctione utitur, affirmat nimque si materia promissa sit totalis, defectum in ejus executione peccatum mortale esse; si verò sit partialis esse veniale. Ratio hujus sententiæ est, quia defectus in partiali materia, & levi non videtur sufficiens ad constituendum Juramentum falsum. Nam jurans recitare horarium, & unum ave prætermittens absolutè horarium dicitur recitasse, & promittens solvere centum aureos, si solvat uno asse prætermisso, censetur abundè promissioni satisfacere; neque ob tam levem materiam omissam vocabitur infidelis, & falsus. Secùs verò si materiam integram non solverit, falsus & infidelis reputabitur. Ergo defectus in materia totali grave peccatum erit; secùs in materia partiali levi. Sic Caietanus 2. 2. *quæst. 87. art. 7. dub. 1.* Covarr. *lib. 1. variar. cap. 1. num. 2. vers. 2. ad finem.* Et in cap. *quamvis pactum*, 1. *p.* §. 1. *n. 4.* Cordova *in summ. q. 188.* Sayro *in clavi Regul. l. 5. cap. 4. à n. 28.* Philiar. de offic. sacerdotis *tom 1. 2. p. l. 3. cap. 3.*

8 Tertia sententia absolutè docet, esse solum peccatum veniale, sive materia promissa levis, sit totalis, sive partialis. Hoc enim ut bene probat Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. de Juramento, cap. 16. à n. 5.* & Valent. 2. 2. *disput. 6. quæst. 7. punct. 3. concluf. 3.* nullius est considerationis. Quia si semel ponamus defectum in materia totali esse mendacium; & Deum in testem falsi fuisse adductum, etiam quando est defectus in materia partiali mendacium erit. Nam qui deficit in parte materiæ promissæ sine dubio non verum reddit promissum. Nam hæc veritas consistit in adæquatione executionis cum promissione. Si ergo executio promissioni non adæquat omnimodo, absolutè redditur falsum. Quod exemplo Juramenti assertorii confirmari potest. Si enim diceres in hac universitate esse ducentos & quinquaginta Scholasticos, scires tamen non esse, nisi ducentos & triginta & octo, sine dubio mendacium diceres, nisi illa prima propositio intelligeretur moraliter (hoc est) esse ducentos & quinquaginta plus minúsve, quia propositio affirmata non adæquat intellectui. Quapropter sive defectus sit in materia totali, sive in partiali affirmat hæc sententia, cui ego ut probabiliori assentior, non esse peccatum mortale. Sic Divus Antoninus 2. *p. tit. 10. c. 4. §. 1.* Angelus verbo *Juramentum 5. n. 41.* Sylvest. *eodem. 4. q. 1.* Navarr. *summ. cap. 12. n. 10. & c. 18. n. 7.* Man. Rodrig. 1. *tom. summ. c. 192. n. 5. in editione.*

editione. Azor.*tom.*1. *institutionum moral. lib.*5.*c.*27.*& lib.* 11.*cap.*5.*q.*3. Suar. *tom.*2.*de Religione tract.*4. *lib.*3.*de Juramento cap.* 16. *a n.* 9. Sanch. *lib.*3.*in Decalog. c.*4.*n.*25. *cum aliis.*

Ratio præcipua sumitur ex Divo Thom. 2.2. *q.* 110. *art.*3 *ad.* 3. Ubi ait.Qui aliquid promittit,si habeat animum faciendi, quod promittit,non mentitur. Quia non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si verò non facit, quod promittit; tunc videtur infideliter agere, per hoc quod animum mutet. Quod ergo mendacium propriè non committat in omittenda promissione, non adducit Deum in testem falsi. Et confirmo, cum sub juramento promittis aliquid faciendum, non solum juras in actu exercito; te habere animum exequendi rem promissam; sed etiam juras formaliter, te esse executurum. Ergo illud Juramentum tunc est verum vel falsum. Ergo ejus veritas vel falsitas, moralis non pendet ex futuro eventu; ac proinde esto non exequaris rem juratam, causa esse non potest, quod Deus à te inductus fuerit in testem falsi. Aliàs ob nullam rationem excusari posses ab executione rei juratæ. Deinde in juramento promissorio non invocas Deum, ut testetur te fore executurum rem promissam. Nunquam enim ad hoc munus testimonium divinum expostulatur, sed solum expostulatur ut sub sua authoritate promissionem illa suscipiat. Ergo postea executionem omittens infideliter agis, non tamen mentiris. Esse autem infidelem in re levi non est gravis injuria Dei. Quia non destruitur speciale aliquod ipsius attributum etiam in effectu hominis. Non enim destruis veritatem, siquidem illo tempore cum executionem omittis, non adducis Deum in testem; quando verò promisisti, verè adduxisti. Neque etiam destruis ejus fidelitatem; quia non invocas Deum ut ipse promittat, sed solum invocas ut assistat promissioni & obligationi, præbeatque auctoritatem futuræ executioni.Ex qua assistentia provenit irreverentia quæ Deo fit cum impletur id, quod sub ejus autoritate promissum est.

Hinc fundamenta contraria soluta manent.Siquidem Deus in Juramento promissorio ut respicit rem futuram non adducitur ut testis formaliter, sed ut præbens auctoritatem futuræ executioni per modum fidejussoris, non qui in se obligationem suscipiat, sed qui sua præsentia & testimonio firmitatem tribuat promissioni.

9. Quantum verò ad justitiam attinet. Communis sententia defendit spectandam esse materiam; quæ si gravis sit, mortale peccatum erit Juramentum in quo ipsa deficiat. Ut si jures fornicari, graviter vindicari, aliudve mortale peccatum facere. Ratio est, quia auctoritate divina, divinóque testimonio te firmas in proposito peccandi mortaliter. Ergo Peccas mortaliter contra reverentiam Deo debitam;item teneris sub mortali non facere id, quod juras. Ergo perinde est, ac si falsum jurasses. Et in hac parte omnes conveniunt. At si materia levis sit, eò quod vindicatio jurata sit levis, affirmat communis sententia solum esse culpam venialem. Quia non videtur gravis Deo irreverentia fieri quod ejus auctoritate te firmes in proposito veniale peccatum committendi, præcipuè cum solùm sub obligatione venialis culpæ tenearis Juramentum illud non exequi. Sic expresè Navarr. *sum. c.* 12. *n.* 13. *&* 15. Covarr. *de pactis* 1.*p.* §. 6. *n.* 6. Azor. *tom.* 1. *l.* 11. *institutionum moral. c.* 5. *q.q.*1. Valent.2.2.*disp.*6.*q.*7.*punct.* 3.*post medium.*Suar.*tom.*3.*de Relig.tract.*4.*l.*3.*de Juram. c.* 19. Lessius *l.* 2. *c.* 42. *dub.* 4. *n.* 18. Sanch. *l.*3.*in Decal. c.*4.*n.*26.*& sequent.* Bonac. *tom.*2.*disp.*4.*q.*1.*punct.*3.*n.*9. *circa fin.*

10. Verum hæc communis sententia quoad hanc secundam partem difficultatem patitur. Primò. Nam jurans aliquod peccatum veniale divina auctoritate, & majestate prætendit se firmare in illo commendo. Ergo ostendit à divina majestate illud approbari; siquidem sub illius præsidio promissum est. Hoc autem est gravis injuria, & blasphemia contra Deum, ergo. Et confirmo; quia adducendo Deum in testem, & quasi fidejussorem peccati futuri adducitur ut illius cooperator. Sed Deum esse cooperatorem peccati, etiam levis, infinite cum divina bonitate pugnat; sicut pugnat esse authorem. Ergo est gravis injuria. Secundò, sic jurans obligatus est non exequi juratum, & cum jurat, obligatur non habere animum exequendi. Ergo perinde est, ac si falsum juraret. Tertiò, si jurasses rem impossibilem, eámque ut impossibilem cognosceres, peccares mortaliter. Quia juras falsum. Non enim habere potes propositum & voluntatem implendi, quod esse impossibile apprehendis. Sed peccatum veniale inter impossibilia reputari debet. Nam ea facere possumus, quæ licitè possumus. Ergo juramentum de illo committendo mortale erit.

Cæterum propter hæc, & si difficilia, à communi sententia & praxi recepta, non debemus recedere. Fateor enim sic jurantem peccatum veniale ipso facto, prætendere divino testimonio se firmare in proposito illud committendi. Non quia existimes fore gratum & approbandum à Deo: de hoc enim non cogitat; sed quia ex quadam simplicitate & vulgari ignorantia credit; quidquid sub juramento promittitur, sive bonum sive malum immutabile esse debere.Ad confirmationem negamus in juramento promissorio de re iniqua invocari Deum, ut cooperatorem peccati promissi, sed solum ut testem promissionis.Ex qua invocatione non videtur fieri gravis irreverentia, si res promissa mala sit venialiter tantum.

Ad secundum concedo sic jurantem obligatum esse sub veniali tantum non exequi rem juratam; & cum jurat obligatum esse sub veniali tantum non habere animum exequendi; ac proinde non peccare mortaliter. Hinc fit gravius peccare jurantem peccatum veniale sine animo exequendi, quam jurantem ex animo. Quia jurans sine animo committit peccatum mortale perjurii falsi; at jurans cum animo non mortale, sed veniale tantum committit. Duplex tamen; nempe propositum peccandi, & juramentum talis propositi.

Ad tertium respondeo esse diversam rationem in juramento de re absolutè impossibili, & de peccato veniali. Quia juramentum de re absolutè impossibili reddit impossibilem voluntatem faciendi illam. At peccatum veniale esto de jure reddat impossibilem voluntatem, non tamen de facto. Et cum solum sub obligatione venialis culpæ sit hæc impossibilitas juridica non valet juramentum mortale reddere.

11. Hinc fit juramentum de non præstando consilium aliquod Evangelicum esse solum venialem culpam. Quod sit culpa, dubium esse non potest, cum divinum testimonium assumas ad obsistendum divinæ voluntati. Sed quid hæc obsistentia, aliàs peccatum non est, non videtur graviter divina majestas in testem adducta injuriari. Sic Navarr.Valent.Azor.Less.Bonac.*locis allegatis,* Sanch.*d.c.*4.*n.*30.Suar.*c.*18.*n.*6.

12. Sed inquires an omittere consilium Evangelicum, quia jurasti omissurum; vel facere peccatum veniale, quia jurasti facturum, peccatum sit mortale, vel veniale?

Respondeo regulariter veniale esse, quia procedit ex quadam vulgari ignorantia, qua credis sic juratum esse exequendum. Sic Sanch.*lib.*3.*c.*4.*n.*29. Suar.*lib.*3.*de juram.c.*19.*n.*6.*&*7. At si illam ignorantiam secludamus, existimo executionem rei illicitæ vel omissionem Evangelici consilii, quia juratum est, per se mortale peccatum esse, est enim gravis blasphemia irreverentiam juramenti præstare, quod est contra juramenti religionem. Adde talem executionem tacitè continere errorem in fide. Sic indicat Sanch.*n.*29.*fine.*

PUNCTUM VII.

Quod peccatum sit in judicio, vel extra Juramentum præstare in alio sensu ab eo quem alius intelligit ?

SUMMARIUM.

1 *In judicio legitimo, & in contractibus peccatum est mortale.*
2 *Extra judicium, & in contractibus sic jurare absque necessitate culpa est.*
3 *Solum est venialis secluſa injustitia aut alia extrinseca circumstantia.*
4 *Honesta causa intercedente nulla est culpa.*
5 *Expenduntur plures casus in praxi contingentes.*
6 *Utens amphybologia debet scire saltim in genere se posse veritatem tegere.*

1 CErtum est si judex ita juridicè interroget, ut tenearis te veritatem fateri, te peccaturum mortaliter si veritatem occultes amphybologico utens juramento. Quia facis contra obedientiam superiori debitam. Idem est quando ad firmitatem alicujus contractus expostularetur juramentum ; tu verò ut obligatione solvaris, amphybologicè juras. Quia decipis proximum in re gravi. In his omnes conveniunt ut testatur Sanch. *aliis relatis, lib. 3. in Decal. c. 7. n. 1. & 2.* Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 9. num. 46.*

2 Si verò extra legitimum judicium, vel extra contractus indigentes juramento ad firmitatem loquamur; nemini dubium esse potest, loqui, & à fortiori jurare sine necessitate, vel speciali utilitate in alio sensu ab eo, quem auditores intelligunt, esse culpam, & peccatum. Quia talis modus loquendi contrarius est civili & politicæ hominum conversationi, & synceræ locutioni, maximè in rebus seriis, omniáque dolis & fallaciis paterent ; neminique fides adhiberi posset, si hic modus loquendi, ut licitus approbaretur : Quapropter etsi tunc non pecces peccato mendacii, peccas tamen contra præceptum affirmativum dicendi veritatem sincere, & simpliciter ; ut bene notavit Valent. *2.2. disp. 5. q. 3. punct. 2. circa finem.* Et ita hunc modum loquendi absque necessitate peccatum esse, tenet idem Valentia *ibi. & disp. 9. q. 7. punct. 4. circa finem.* Lessi. *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46. & 48.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib 3. de juram. c. 10. n. 10. & c. 11. n. 6.* Sayro *in clavi Regia l. 5. c. 2. n. 41.* Bonac. *disp. 4. q. 1. punct. 12. n. 1. & juribus relatis.* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 6. 16.*

3 Verum (secluſa injustitia, aut alia, extrinseca circumstantia, quæ ex tali modo jurandi oriri posset) existimo tale juramentum absque necessitate factum non excedere culpam venialem. Probo. Quia tali juramento solum deficit comes judicii non justitiæ (ut suppono,) neque veritatis, ut statim probabo. Ergo solum est peccatum veniale. Quod autem tali juramento veritas non deficiat videtur certum ; Nam illud juramentum non cadit supra propositionem exterius prolatam utcumque, sed secundum quod restricta est animo proferentis. Verbi gratia. Rogaris an comiseris furtum, quod verè commisisti ; respondes, & juras te non commisisse, subintelligendo in illa hora, in qua rogaris ; vel non commisisse coram Judice, parente, aliisve consanguineis. Tale enim juramentum veritatem habet ; siquidem non affirmas absolutè non commisisse ; sed non commisisse illa hora, in qua rogaris vel coram illis personis & hoc est veritas. Propositio ergo illa exterius prolata ex intentione proferentis determinatur, ipsumque juramentum supra omne illud complexum cadit. Confirmari potest evidenter ex factis Christi *Joannis 7.* Dixit discipulis se non esse ascensurum ad diem festum paschæ, & tamen statim ascendit ; quæ propositio stante scientia Christi futurorum à falsitate excusari non posset, nisi aliquid aliud superaddatur, nempe non esse ascensurum cum suis discipulis, vel non esse ascensurum manifestè & publicè, vel non esse ascensurum ad festum agendum ; sed ad patiendum. Simile est illud *Marc. 3.* de die illa scilicet judicii, nemo scit, nec filius ; subintelligi enim debet ad dicendum, vel non scit à se, sed à patre. Est ergo manifestum veritatem propositionis vocalis non sumi præcisè ex verbis, ut sonant, sed secundum intentionem proferentis ; idemque confirmat. Text. *in capite humanæ aures 22. q. 5.* ibi. Humanæ aures talia verba nostra indicant qualia foris sonant ; divina verò judicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbo : apud Deum verba pensantur ex corde. Pensari ergo debet falsitas, aut veritas non ex verbis præcisè sed ex corde proferentis. Ergo juramentum amphybologicè factum veritatem habet. Ergo solum illi deficere potest discretio & justitia. Justitiam supponimus non deficere. Aliàs pravitate materiæ esset mortale vel veniale. Restat ergo, ut sola discretio deficiat, cujus defectus (ut superiùs dictum est) venialis est ? eò quod non evacuet finem præcipuum juramenti, qui est veritatis confirmatio. Nam licet evacuet finem secundarium juramenti, qui est confirmare veritatem necessariam : siquidem absque necessitate fit non ob inde gravem deordinationem continent. Et ita hanc sententiam tenent Caietan. *2.2. q. 89. art. 7.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 9. 10. & 11.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub 9. n. 48.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 6. n. 15. & 22.* & alii *apud ipsos.*

4 Dixi esse solum venialem culpam, quando hoc Juramentum fit absque necessitate. Si enim aliqua causa honesta occultandi veritatem intercedat, qualis esset si ad tuam tuorúmque salutem, honorem, rem familiarem tuendam conveniret, occultatio ; aut si conveniret, ne annueres interroganti injustè ; nullam culpam committis. Sic amphybologicè jurans. Et ratio est clara quia defectus judicii, qui in tali Juramento esse poterat, cessat interveniente causa justa sic occultandi veritatem. Sic tenet expresè Navarrus *capite humanæ aures. 22. q. 5. in q. 2. n. 12. & in summa c. 12. n. 9. & 19.* Toletus *lib. 4. summæ, q. 21. n. 9.* Suar. *lib. 3. de Juram. cap. 10. num. 4.* Valent. *2.2. disp. 5. quæst. 13. punct. 2. circa finem.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dubio 9. num. 4.* Bonacina *disp. 4. quæst. 1. punct. 12. num. 4.* Quod verum habet, tametsi non rogatus jures, sed te offeras ad jurandum, si tamen jurandi, occultandique veritatem honesta causa intercedat ; qualis intercedere potest cum obligaris famam proximi restituere, neque alia via commodiori reparare potes, quam usu amphybologici Juramenti. Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 6 num. 21.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 12. num. 5.* Ex hac certa doctrina deciduntur plures casus in praxi contingentes.

5 Primò rogatus de delicto, quod saltem sub opinione probabili non teneris manifestare, vel ex eo quod non juridicè rogaris ; vel ex eo quod tibi grave nocumentum ex manifestatione provenit, negare poteris feciſſe, subintelligendo in carcere, vel ad dicendum. Sic Sanchez *d. cap. 6 n. 23. & 25.* Clavis Regia *lib. 4. c. 5. num. 4. & lib. 12. cap. 17. num. 29.* Navarrus *cap. humanæ aures, in quæst. 1. n. 9.* Bonacina *disp. 4. quæst. 1. punct. 12. num. 4.* Secundò rogatus de complice, quem ex iisdem rationibus manifestare probabiliter non teneris, eodem modo negare poteris. Sic relati Doctores. Imò potes te offerre ad sic jurandum ; quando id opus esset. Adde si fortè socios detexisti, cum non deberes : obligatus es pro illorum defensione Juramento amphybologico uti, si speras damnum factum reparaturum ; obligatus inquam es ex justitia, si malitiosè contra ordinem juris detexisti. Si verò ignoranter, & absque culpa processisti ; solùm teneris ex charitate. Quia teneris reparare damnum proximi modo, qui tibi licitus est, & non incommodus. Sanchez *lib. 3. in Decalogum cap. 6. num. 28.*

Tertiò,

Tertiò, rogatus de furto, quod in recompensationem accepisti; vel de mutuo, quod verè non debes; quia solvisti; aut verè non debes; quia non est terminus impletus, vel præ paupertate probabiliter excusaris; poteris jurare te mutuum non accepisse, subintelligendo, ut debeas statim solvere. Quia ad hujusmodi finem judex Juramentum exigit. Sic Covarr. *lib. 1. variar. cap. 2. n. 4.* Suar. *lib. 3. c. 9. num. 6.* Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 6. n. 32. & lib. 1. de matrim. disp. 10. n. 27.* Bonac. *disp. 4. de Iuram. quæst. 1. punct. 12. num. 5.*

Quartò, rogatus an promiseris matrimonium à cujus obligatione secundum opinionem probabilem immunis es, jurare poteris non promisisse, subintelligendo, ut tenearis. Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 10. n. 27. & 28. & lib. 3. in Decal. cap. illo 6. num. 32.*

Quintò, exemptus probabiliter à gabellæ solutione jurare poteris te non portare talem, vel talem rem; esto partes; subintelligendo, ita ut gabellam debeas, quia hic est finis, vel saltem debet esse interrogantis. Suarez *lib. 3. cap. 9. num. 7.* Azor. *1. p. lib. 11. cap. 4. quæst. 5.* Sanch. *num. 32. fine.* Bonac. *disp. 4. quæst. 1. punct. 12. num. 5. vers. 9.* Et cuilibet datum est opinionem probabilem sequi.

Sextò, creditor exigens debitum virtute instrumenti publici affirmare poterit sibi totam illam quantitatem deberi; etiam si pars soluta sit, si aliundè est debita, & illam recuperare non potest. Imo poterit jurare partem illius debiti sibi non esse solutam intelligendo, ut non sit tantumdem debitum. Quia verum jurat. Excipe nisi hoc Juramentum cedere in præjudicium alterius creditoris, qui haberet jus anterius, debito illo non contento in instrumento; cui debitor satisfacere non potest nisi sibi totum debitum solvat. Tunc enim ob præjudicium alterius creditoris jurare non poterit totam illam quantitatem sibi deberi, aut partem illius debitam non esse solutam. Sic Sanch. *d. cap. 6. num 35. & 36.* Bonac. *2. tom. disp. 4. quæst. 1. punct. 12. vers. 8.*

Septimò è contra debitor à quo debitum expostulatur virtute alicujus instrumenti majorem quantitatem continentis, quam ipse debeat, poterit absolutè negare se illud debere. Imò, & negare illam partem debiti, si ex confessione partis probabiliter timet obligandum esse solvere quod non debet, quia ad urendum æquivocatione habet legitimam causam. Cavere tamen debet ne præjudicium creditori sequatur in parte debita. Eáque de causa tenetur partem illam solvere, & etiam expensas, si quas facit in illius recuperatione ob morosam solutionem. Sanchez *lib. 3. cap. 6. n. 33.* Guttier. *lib. 1. practicar. q. 6. n. 2.* Bonac. *disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 10.*

Octavò, habens justam & probabilem causam occultandi fisco vel creditoribus aliqua bona; ne videlicet sibi desint necessaria ad sustentationem; neve mendicare cogatur, poterit negare se occultasse subintelligendo, quæ manifestare obligatus sit. Idemque possunt respondere testes idipsum cognoscentes. Sic expresè Bonacin. *d. disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 3.* Sanch. *lib. 3. c. 6. num. 31.*

Nonò, si per injuriam coactus sis promittere sub Juramento dare aliquam pecuniam, jurare poteris eam daturum subintelligendo si debeas: Quia justam habes causam utendi hac tergiversatione. Eáque restrictione facta obligatus non eris solvere, si non debeas. Quia solùm ad solvendum si debeas virtute Juramenti obligatus fuisti. Sic Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 7. punct. 4. circa finem.* Sanch. *lib. 3. c. 6. n. 37. & 38.* Bonac. *disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 1.*

Decimò, rogatus an venias ex loco, qui falsò putatur peste infectus, aut illac transieris: potes negare subintelligendo, ita ut sit infectio. Imò etiamsi locus sit peste infectus; si tamen certus es, te sanum esse, uti poteris ea æquivocatione, sic Navarr. *cap. 12. n. 19.* Tolet. *lib. 4. cap. 21. n. 9.* Suarez *cap. 9. num. 7.* Sanch. *cap. 6. n. 35.* Bonac *disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 3.* Ubi ex Sylvestro optimè advertit religiosos, & clericos non excusari ab hoc Juramento præstando, & veritate dicenda; ex eo quod custodes Laici sint, quibus non videntur ipsi subjecti. Quia non expostulatur ab ipsis absolutè, sed ex suppositione quod velint civitatem intrare.

Undecimò scholasticus rogatus à judice, an fuerit locutus cum aliquo ex oppositoribus ad cathedram; vel illius domum fuerit ingressus, potest respondere negativè, si verba, aut ingressus domus non fuerit subornationis causa; quia hæc debet esse mens judicis interrogantis, sic Navarr. *sum. c. 12. n. 19.* Sayro *in clavi Regia, lib. 5. cap. 4. n. 24.* Sanch. *lib. 3. c. 6. n. 34.* Suar. *lib. 3. c. 9. num. 7.*

Duodecimò Canonici & Judices obligati servare secretum eorum, quæ in Congregatione tractantur, possunt jurare non violasse secretum, neque ibi acta cum aliquo communicasse, si nihil eorum, quæ sub gravi culpa obligati erant celare, manifestaverint. Quia de iis, & non de aliis censetur judex interrogare, sic Suarez, Sayro & Sanch. *locis allegatis.*

Decimo tertiò Mulier, quæ adulterium commisit, poterit sub Juramento negare commisisse subintelligendo, ut manifestare teneatur. Sayro *in clavi Regia lib. 5. cap. 4. num. 24.* Sanch. *lib. 3. c. 6. n. 41.* Bonac. *disp. 4. quæst. 1. punct. 12. vers. 6.*

Decimoquartò, coactus accipere aliquam in sponsam, quam ducere non tenetur, jurare poterit se illam ducturum subintelligendo, si obligationem habeat: Et idem est de uxore, quæ cogitur cum marito cohabitare, cujus cohabitatio sibi interdicta est, poterit jurare cohabitaturam, subintelligendo, si id licitè possit. Quia justissimam causam habet utendi in iis casibus tergiversatione. Navarr. *cap. 12. n. 9.* Sylvester. *Juramentum 3. quæst. 2.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 4. q. 5.* Sanch. *lib. 3. c. 6. n. 40. & 41.*

Decimoquintò is qui mutuare non tenetur, poterit respondere petenti mutuum, se nullam pecuniam habere, subintelligendo in alio loco ab eo, in quo habet, vel in ordine ad mutuandum. Qui modus respondendi licitus erit si causa subsit negandi mutuum; nempè quia illis pecuniis eget ad alium usum, vel timet debitorem difficilem fore in solvendo, sic Navarrus *sum. cap. 12. num. 18.* Sayro *in clavi Regia lib. 5. c. 4. num. 26.* Sanch. aliis relatis *num. 3.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 12. n. 3.*

Deinde sextò, mercatores qui non possunt justum pretium ab emptoribus obtinere, nisi jurent tanti vel tanti sibi mercem stare, cum de facto non stet; jurare quidem possunt, tanti sibi stare, subintelligendo computatis omnibus expensis; vel tanti sibi stare subintelligendo cum alia merce, quam habent domi, vel alibi emerant, sic Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46.* Rebellus *lib. 9. q. 7. n. 8.* Bonac. *disp. 4. de juram. q. 1. punct. 12. n. 8. & disp. 3. de contract. q. 2. punct. 4. in fine.* Idem dicendum est de emptoribus jurantibus rem aliàs minoris emisse. Bonac. & Rebellus, *suprà.*

Denique quotiescumque aliqua causa honesta se offert, tegendi veritatem, poteris absque peccato uti amphybologico Juramento, ut ex allatis exemplis constat, & ex ratione sæpè dicta. Quia tale Juramentum veritatem, & justitiam habet, & cum utile sit, illud præstare, non deficit judicium. Ex nullo ergo capite vitiari potest. Quapropter, ut benè dicunt. Sanch. *d. c. 6. n. 45.* Bonac. *d. disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 7.* & alii apud ipsos, etiamsi rogans omnem æquivocationem vellet excludere, & ultra Juramentum de re facta petat Juramentum de calumnia; exigátque Juramentum dicendi veritatem sincerè, absque ulla æquivocatione; adhuc poteris jurare amphybologico Juramento, & restrictione facta. Quia subintelligere potes, te juraturum absque æquivocatione injusta. Nulla enim propositio ita amplè sumi potest; quin aliquam restrictionem habere possis in mente. Quod manifestè convincitur in confessore

rogato de delictis in confessione auditis, qui ea tacere tenetur quomodocumque Juramentum exigatur. Dari ergo potest aliqua via occultandi veritatem absque mendacio. Quando verò absque ulla causa quis utitur amphybologico Juramento, jam dixi esse solum veniale secluso Juramento necessariò in contractibus & in judicio.

Pro supradictis est maximè advertendum, utentem, aliqua ex dictis amphybologiis debere scire saltem in genere se posse absque mendacio veritatem tegere; non tamen opus est in particulari cognoscere modum, quo debet regi. Quocirca si intendat jurare consensu quem vir doctus verum reperiet, & sciat verum ibi reperiri posse; sufficiet ad excusationem perjurii. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de juramento cap.* 10. *n.* 4. Sanch. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 46.

Punctum VIII.

Utrum Juramentum fictum tam in judicio, quàm extra peccatum sit mortale.

SUMMARIUM.

1 *Tripliciter fictio intervenire potest.*
2 *Jurans sine animo implendi semper peccat mortaliter.*
3 *Proponitur objectio & fit illi satis.*
4 *Si juras falsum sine animo jurandi est mortale, tametsi ratio non ita facilis sit.*
5 *Jurare verum sine animo jurandi, non est mortale. Sed quid in judicio & contractibus.*
6 *Si jures absque animo te obligandi, communis est sententia, peccatum grave esse.*
7 *Resolvitur idem esse dicendum, ac de Juramento sine animo jurandi factum.*
8 *Ad verum Juramentum non est necessarius expressus animus te obligandi.*

1 NOtandum est, tribus modis fictionem in Juramento intervenire posse. Primò, si jures sine animo jurandi. Secundò, si jures sine animo te obligandi. Tertiò, si jures sine animo implendi, quod juras. His positis.

2 Dico primò, sive in judicio, sive extra jurans sine animo implendi juratum, peccat mortaliter; quia vero Juramento, quale hoc est, deficit prima veritas. Ita ex communi sententia Lessius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 8. *num.* 42. Suarez *lib.* 3. *de Juram. c.* 17. *à n.* 9. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. c.* 4. *n.* 26.

3 Solùm objici possunt aliqua Juramenta, quæ passim fiunt absque animo & proposito implendi; & tamen non censentur à doctoribus peccata mortalia. Hæc sunt Juramenta, quibus parentes minantur filiis supplicia non tam animo exequendi, quam eos deterrendi, & corrigendi. Item Juramenta cedendi loco, & honore, quæ urbanitatis causa fiunt. Sed facile huic objectioni respondetur in iis Juramentis subintelligi aliquam conditionem, quæ ea à falsitate excusat & vera reddit. In Juramentis comminatoriis subintelligitur conditio, nisi alius se correxerit, veniámve postulaverit, vel majus incommodum inde timeatur. In Juramentis urbanitatis subintelligitur nisi alteri nimis molestum fuerit. Verùm, si absque ulla subintellecta conditione Juramentum præstaretur sine animo implendi dubium esse non potest, quin sit mortale. Lessius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 4. *num.* 22. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 9.

4 Dico secundo si juras sine animo jurandi, distinguendum est, vel juras verum, vel falsum. Si juras falsum; tam in judicio, quam extra, est peccatum mortale. Si juras verum; probabile est esse solum veniale extra judicium; in judicio, & in contractibus mortale. Priorem partem conclusionis nempe jurare falsum sine animo jurandi esse mortale defendunt Caietanus 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *ad* 4. Sotus *lib.* 8. *de justitia q.* 1. *art.* 7. *in solut. ad* 4. Covarr. *in cap. quamvis pactum de pactis* 1. *p.* §. 5. *num.* 2. & 3. Petrus de Ledesm. 2. *tom. sum. tract.* 11. *c.* 3. *dub.* 6. Leonardus Lessius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 8. *n.* 43. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Juram. cap.* 17. *num.* 3. Bonac. *tom.* 2. *sum. disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 7. *n.* 6. Sanch. *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 9. Rationem reddunt; quia juramentum externum, quod est cùm divinæ majestatis cultus assumitur ad falsitatem confirmandam. Unde sicut genuflexio, aliúsque externus cultus, si idolo tribueretur, esset peccatum grave. Quia applicatur materiæ indebitæ actio solum debita Deo. Similiter erit gravis irreverentia contra Religionem, jurare falsum verbis tantum absque intentione. Quia internus cultus Deo per Juramentum debitus materiæ indebitæ applicatur. Cæterum hæc ratio solum videtur convincere in Juramento externo facto per idola, vel creaturam sistendo in ipsa; ibi enim cultus externus Deo debitus materiæ indebitæ applicatur, & saltem in foro externo divinitas, & infallibilitas in idolis, & creaturis recognoscitur, quod est blasphemum. At in Juramento verbo tenus facto per Deum in confirmationem falsitatis, hic cultus non invenitur. Non enim falsitas honoratur, sicut non honoratur injustitia, & cum ad testandam rem injustam adducitur, sed ad summum in illo Juramento Deus injuriatur, eò quòd saltem simulatè, & in apparentia adducitur in testem falsi. Cùm verò urget exterior Dei cultus, cadit supra materiam indebitam scilicet falsitatem; ergo est peccatum grave. Facile respondeo, cadit supra materiam indebitam, quæ objectum sit honorationis, quæque colatur, & honoretur per talem cultum, nego; cadit supra materiam indebitam de illa contestando & affirmando, concedo. An verò hæc contestatio apparens sufficiat ad peccatum mortale; restabat probandum. Quapropter Lessius *lib.* 2. *de justitia c.* 42. *dub.* 8. *n.* 43. inclinat non esse mortale jurare falsum sine animo jurandi, si per injuriam cogaris jurare, & falsitas penitus occulta sit. Quia neque intendis Deum in testem vocare, sed simulare, neque secundum prudentem æstimationem poteris censeri jurare falsum. Quia falsitas est penitùs occulta; & quia justam causam habeas alias mente jurandi.

Cæterum retinenda est communis sententia, quia extra hunc casum adductum à Lessio, nullum doctorem inveni (etsi plures evolvi) qui affirmaret non esse peccatum mortale jurare falsum etiam sine animo jurandi. Et ratio esse potest. Quia videtur Deo gravis irreverentia fieri, ex eo quod tantum in apparentia, & nomine tenùs in testem falsi invocetur. Nomini enim Dei summa reverentia debetur. Deinde si semel admittamus, Deum simulatè invocari posse in testem falsi absque gravi peccato, finis Juramenti, qui est veritatis confirmatio magna ex parte, imò penitùs frustraretur: Non igitur est concedendum. In judicio autem, & in contractibus gravibus proculdubio est, esse mortale jurare falsum absque animo jurandi. Quia in judicio est contra mandatum superioris; in contractibus est contra jus parti contrahenti debitum, & in utroque casu contra reverentiam debitam divino nomini cui præjudicatur falsi testificatione. Dixi *esse mortale* jurare falsum sine animo jurandi. Nam si cum aliqua restrictione jurares, quæ verum sensum efficeret, id non esset falsum Juramentum; ac proinde in præsenti de illo non loquimur; sed regulandum est juxta dicta puncto præcedenti.

5 Secunda pars conclusionis nempe probabile est, non esse mortale, si verum jures, sine animo jurandi. Tenet Lessius *lib.* 2. *de justitia c.* 42. *dub.* 8. *n* 42. Sanch. *aliis relatis lib.* 3. *cap.* 6. *num* 9. & 10. Bonac. *disp.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 7. *circa finem.* Ratio est. Quia non videtur ex hoc Juramento fieri gravis injuria Deo, neque homini. Non Deo; quia esto simuletur adduci in testem, adducitur in testem veritatis, sicuti cum simulatè oras eo tempore, quo non teneris præcepto orandi, non obinde censeris Deo facere gravem injuriam.

Neque

Neque etiam ex tali Juramento homini provenit gravis injuria. Quia supponimus graviter inde non lædi. Ex nullo ergo capite mortale peccatum esse potest. Est tamen absque dubio peccatum veniale, & grave quando nulla legitima & honesta causa fieret, quia est quædam fictio vim Juramenti enervans.

Si verò in judicio vel in contractibus veritatem jurares sine animo jurandi, ferè omnes Doctores firmant, te peccaturum mortaliter. Quia decipis judicem, vel tecum contrahentem in re gravi. Limitat autem hoc Sanch. *lib.* 3. *cap.*7. *n.*2. dummodò inde judicio, aut contractui notabile damnum sequeretur, quòd rarò contingere potest. In contractibus, cum fictio, & simulatio non appareat, & æquè cogendus sis, ac si verè jurasses. Limitatio placet in contract bus, quia ibi damnum proximi attenditur, quod rarò evenire potest, nisi juramentum necessarium esset ad contractus firmitatem. A judicio tamen excludo limitationem. Quia semper hæc simulatio illi notabiliter præjudicat: Superioris enim præceptum non solum est de veritate dicenda sed de dicenda sub divino testimonio. Deludis ergo graviter judicium si divinum testimonium omittas.

6 Dico tertiò: Si jures absque animo te obligandi, quod solùm in Juramento de futuro esse potest; communiter Doctores existimant esse grave peccatum; quia fit gravis irreverentia Deo cum ex una parte eum in testem adduxeris, & ex alia nolles testimonio, & authoritate obligarir Videris namque divinam majestatem & authoritatem contemnere. Adde si non habes animum te obligandi, neque animum adimplendi videris habere. Sic Navarr. *c.* 12. *n.* 14. Covarr. *de pactis* 1. *p.§.5.num.*3. Suar. *tom.*2. *de Relig. lib.*3. *c.*17. *n.*10. Lessius *lib.*2. *c.*42. *dub.*8. *n.* 42. Sanch. *lib.*3. *cap.*4. *num.*10. Bonacina *tom.*2. *disp.*4. *quæst.*1. *punct.*7 *circa finem.*

7 Verum cum probabile sit, quod Juramentum factum absque animo obligandi non sit verum Juramentum, sed simulatum, quale est Juramentum factum absque animo jurandi. Idem quod dictum est in præcedenti conclusione de Juramento facto absque animo jurandi, dici debet de Juramento facto absque animo se obligandi. Quia ejusdem prorsus rat onis sunt. Quod autem Juramentum, in quo expressum habes animum non te obligandi, Juramentum verum non sit, sed apparens. Probatur. Quia obligatio, vel est de natura ipsius Juramenti, vel quædam passio ita necessariò consequens naturam Juramenti, ut nullatenùs separari possit. Ergo si vis jurare excludendo obligationem, vis ut tale Juramentum suam essentiam non habeat, siquidem illam habere non potest sine obligatione. Ergo non vis jurare, sed Juramentum simulare. Et confirmo ex voto facto absque intentione te obligandi, quod secundum communiorem sententiam nullum est, & ex matrimonio contracto absque intentione te obligandi ad reddendum debitum, quod etiam nullum est: quia essentiam matrimonij destruit. Ergo similiter nullum erit Juramentum factum sine intentione te obligandi. Et ita tenet Sylvester verbo *Juramentum* 4. *quæst.*7. Sanch. *in sum. lib.*3. *cap.*6. *num.*7. *&. cap.* 10. *num.*8. Bonac. *disp.*4. *quæst.*1. *punct.*7. *num.*3. & alij apud ipsos.

8 Dixi non esse verum Juramentum illud in quo expressum animum haberes non te obligandi, ut tacitè colligeres ad Juramenti essentiam non requiri expressum animum te obligandi. Sufficit, quod jurandi animum habeas: eò enim ipso censeris voluntatem habere eorum quæ necessarió ad Juramentum requiruntur, nisi ea expressè excludas. Sanch. *lib.*3. *cap.* 10. *n.*9. Suar. *lib.*2. *c.* 7. *n.*8. Bonac. *disp.*4. *quæst.*1. *punct.*7. *num.*4.

PUNCTUM IX.

Quando consuetudo jurandi gravem culpam inducat.

SUMMARIUM.

1 *Duplex est consuetudo.*
2 *Consuetudo jurandi cum advertentia ut verum juretur non est peccatum mortale.*
3 *Quod verum habet, esto jungatur mentiendi consuetudini.*
4 *Consuetudo jurandi sine advertentia, ad veritatem: te in statu peccati mortalis constituit.*
5 *Explicatur doctrina aliquibus annotationibus.*
6 *An debeat absolutio differri habenti hanc pravam consuetudinem.*
7 *An debeat ei aliqua pœnitentia imponi si reinciderit, teneaturque illam exequi?*

1 COnsuetudinem jurandi habes si passim jures. Duplex hæc consuetudo esse potest. Prima jurandi falso, vel absque advertentia an sit verum, vel falsum quod juras? Secunda cum advertentia ut verum juretur.

2 Si hoc secundò modo sit consuetudo, non te constituit in statu peccati mortalis, nec sub mortali teneris eam cavere. Sic Valent. 2. 2. *disp.*6. *q.* . *punct.*3. *circa finem.* Vega. 2. *tom. summ c.* 16. *casu.*14. Manuel Rodrig. 1. *tom. sum. c.*192. *n.* 11. Petr. de Ledesm. 2. *tom. tract.* 11. *c.*2. *dub.*1. *& c.*5. *dub.*4. *&* 5. Suar. *tom.* 2. *de Relig. tract. de Juram. lib.* . . *c.*5. *n.*4. *&* 5. Sanch. *ali s relatis lib.*3. *in Decalog. c.* 5. *n.*9. Bonac. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 1. *de Juram. punct.* 1,. *n.* 2. Ratio est: quia omnia hæc Juramenta venialia tantum peccata sunt. Siquidem (ut suppono) fiunt cum plena advertentia ad veritatem. Ergo consuetudo ex illis resultans solum ad peccata venialia inclinare potest. Nam solum inclinat ad similes actus. Quod ex hac consuetudine aliquando in perjurium labaris, non obinde censeri potes esse in mortali periculo perjurij. Quia ad hoc periculum deberes frequenter in perjurium induci, ut probavi Tract. de peccatis *disp.*2. *punct.*9. §. 3.

3 Sed quid si cum hac consuetudine jurandi verum advertenter haberes mentiendi consuetudinem? Valent. Ledesm. & Bonac. *locis allegatis* affirmant te esse in statu peccati mortalis, si illam extirpare omittas. Moventur. Quia videris esse in periculo constitutus conjungendi Juramentum cum mendacio. Ex consuetudine enim jurandi, & ex consuetudine mentiendi facilè Juramentum cum mendacio conjungitur. Cæterum probabilius censeo neque in hoc casu te esse constitutum in statu peccati mortalis. Nam esto aliquando contingat, quod Juramentum cum mendacio conjungas, id est per accidens & rarò & consequenter censeri non potes in periculo morali peccandi mortaliter esse constitutus. Sic expressè Sanc. *lib.* 3. *c.* 5. *n.* 10. Et indicat Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *cap.*6. *num.*2.

4 Si autem consuetudo jurandi sit primo modo, scilicet jurandi falsum, vel sine advertentia, an sit verum, vel falsum, sine dubio peccas mortaliter, quoties illius pravæ consuetudinis recordaris: illámque extirpare non procuras, sicut si domi concubinam haberes, & advertens ad periculum peccandi; illud non removeres, cum posses; & sicut si obligatus esses restituere, & advertens omitteres restitutionem facere. Quia in iis omnibus amas periculum peccandi, peccas ergo mortaliter. Ita Suar. *lib.*4. *cap.*6. *num.*6. Valent. 2. 2. *disp.*6. *q.*7. *punct.*3. *circa finem.* Petrus de Lesdem. 2. *tom. summ. tract.*11. *cap.* 5. *dub.* 4. *post principium.* Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.*5. *num.*11. Reginald. *lib.* 18. *num.* 87. Bonac. *tom.* 2. *disp.*4. *q.*1. *punct.*13. *num.*4. Ratio videtur manifesta. Quia talis consuetudo est occasio sæpè pejerandi. Ergo si illam

illam non procuras expellere; cenſeris velle periurium: Ut in exemplis relatis de concubina & de reſtitutione alieni eſt manifeſtum.

5 Nota tamen primò, te non peccare mortaliter, quoties Juramento abſque neceſſitate uteris; ſi illo utaris cum plena advertentia veritatis & juſtitiæ. Quod fieri poteſt non obſtante ſupradicta prava conſuetudine. Sed tali Juramento ſolum deficit judicium. Ergo ſolum peccatum veniale eſſe poteſt. Et ita affirmat Suarez *illo lib.3.cap.6.n.6.& 7.* Valent. *d.diſp.6.quæſt.7.punct.3. circa finem.* Sanch. *cum aliis lib.3.cap.5.num.20.*

Nota ſecundò; ſi ob conſuetudinem ſupradictam pravam aliquando jures falſum ſine advertentia ſufficiente ad peccatum mortale; tale Juramentum, eſto ex illa prava conſuetudine oriatur, non eſt in ſe peccatum mortale, ſed ſolum erit mortale in voluntate, quam habes non removendi conſuetudinem. Sic pluribus relatis firmat Suar. *tom.2. de Relig. lib.3. cap.7. à num.3.* Sanch. *lib.3. in Decal. cap.5. a num.28.* Ratio ea eſt: quia illud Juramentum, ut in ſe eſſet peccatum mortale, debebat eſſe voluntarium directè, vel indirectè. At neque directè, neque indirectè eſt voluntarium. Non directè; ut ſupponitur, neque indirectè; quia ad indirectè voluntarium debebas habere poteſtatem illud vitandi, cum de facto non vitas. At cum juras inadvertenter, non potes Juramentum vitare. Ergo non eſt tibi voluntarium, neque directè, neque indirectè. Quapropter ſolum in cauſa; nempe in conſuetudine cenſebuntur illa Juramenta voluntaria. Sicut cenſetur voluntaria pollutio in ſomnis cui cauſam dediſti in vigilia aut homicidium in ebrietate factum, quod antea potuiſti præcavere. Quorum tota culpa & demeritum apud Deum fuit in appoſitione cauſæ. Nam ſive ſequatur pollutio ſive non; eandem pœnam, & demeritum habes apud Deum. Quia tota malitia in appoſitione cauſæ ſita fuit. Sic in præſente de Juramento facto ſine libertate philoſophandum eſt.

6 Sed inquires differendáne eſt tibi abſolutio, ſi hac prava jurandi conſuetudine affectus ſis; tametſi proponas firmiter te emendaturum, ut aliquibus diebus attentiùs invigiles?

Reſpondent plures Doctores ſi ſemel, ut bis faſſus fueris hanc conſuetudinem, te poſſe, & debere abſolvi; ſecus ſi ſæpiùs; ſed tunc differendam eſſe abſolutionem, ut de propoſito conſtet. Sic Medina *lib.1.ſummæ cap.14.* Ludov. Lopez. *1.p.cap.25.colum. antepenult. verſ. Poſtremò dicemus.* Man. *1.tom. ſumm. cap.192.num.11. in 2.edit.* Et de conſilio differendam eſſe abſolutionem docet Sayro *in clavi Reg. lib.5. cap.5. num.8.* Suarez *tom.1.de Relig. lib.3.cap.8.fine.* Verum mihi probabilius eſt, quod tradit Sanchez loquens de conſueto blaſphemate. *lib.2. in Decal. cap.32.n.45.* Inquit etiamſi nunquam admonitus fuiſti, ut te corrigeres; aut ſi admonitus appoſuiſti aliquid ſtudii & laboris ad eam conſuetudinem extirpandam, debes ſtatim abſolvi. Quia ſi admonitus non fuiſti non es in tanta culpa. Si autem poſt admonitionem aliquantulum laboraſti pro emendatione; jam ex parte tua aliquid feciſti, etſi differatur abſolutio, fortè cadet animus, & à confeſſione detentus in pejus laberis. Secundò (inquit Sanchez) quando nullam curam appoſuiſti ad emendandam, & admonitus fuiſti ſæpè in aliis confeſſionibus; adhuc te poſſe in rigore ſtatim abſolvi, ſi verè doleas de præteritis, & de futuris emendationem proponas. Quia ob peccata, quæ non pendent ex occaſione extrinſeca, ſed ex fragilitate peccatoris, non eſt differenda neceſſariò abſolutio pœnitenti. Quia eo ipſo quo de peccatis dolet, removet omnem occaſionem & periculum horum peccatorum. Quod periculum ſitum erat in prava voluntate, & affectu ea re potiendi. Ex conſilio autem poterit ſacerdos, tibi abſolutionem differre, ſi judicat dilationem profuturam. Quod non eſt facile judicandum; niſi caſu, quo illis Juramentis grave ſcandalum præberes. Conſentit iis Bonacina *tom.2. diſp.4. q.1. de Juramento, punct.3. fine.*

7 Secundò inquires: an ſit conveniens tibi imponere aliquam pœnam ſi fortè reincideris? Verbi gratia jejunium aliquod, eleemoſynam, orationem brevem, vel confeſſionem frequentem, & an tenearis illam exequi?

Reſpondeo quoad convenientiam attinet, id eſt convenientiſſimum. Quoad obligationem, Suarez *tom.2.de Relig. lib.3.cap.8.num.7.* affirmat, & debere confeſſarium aliquod ex ſupradictis remediis tibi applicare, & te obligatum eſſe, illud acceptare, & exequi. Sed ſuæ ſententiæ rationem non adducit. Contrarium defendit Sanch. *lib.3.in Decal. cap.5.num.17.* cum Soto *de Juramento ab uſu cap.12.* Nempe te obligatum non eſſe acceptare pœnam illam. Movetur. Quia aliis peccatis id imponi nequit; neque jure aliquo probatur id ſpeciale eſſe in hac conſuetudine.

Cæterum diſtinguendum eſt. Si in pœnitentiam medicinalem Juramentorum; quæ audita ſunt in confeſſione, aliquod ex ſupradictis remediis confeſſor injungat, abſque dubio teneris illud exequi. Quia pœnitentiam à confeſſore injunctam tenetur pœnitens acceptare, & exequi. Juxta Trid. *ſeſſ.14.c.5.* & multis relatis docet Suar. *tom.4. in 3.p. diſp.num.1. concluſ.1.* Verum hæc pœnitentia abſolutè eſt injungenda non dependenter à peccato futuro. Aliàs in tua voluntate ſitum eſſet nullam pœnitentiam habere. Quapropter ſi ſub conditione reincidentiæ imponatur; eo ſolo caſu teneris illud remedium exequi, quando alio non uteris ad extirpandam pravam conſuetudinem. Si enim aliis remediis utaris, ceſſat obligatio utendi medio à confeſſore deſignato. Siquidem illud, neque ut judex, neque ut medicus imponit: Cum non ſit judex, & medicus peccatorum committendorum, ſed commiſſorum; ac proinde ſub conditione peccati futuri applicare medicinam non poteſt, quam tu aliàs obligatus non ſis accipere, ad præcavenda futura peccata.

PUNCTUM X.

Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad jurandum, quem tamen exiſtimas eſſe pejeraturum, vel per falſos Deos juraturum.

SUMMARIUM.

1 *Inducere aliquem ad falsò jurandum, vel ad jurandum quod nulla ratione licitè præſtare poteſt, peccatum eſt grave.*

2 *Nunquam eſt licitum, inducere aliquem ad teſtificandam falſitatem, tametſi teſtis falſitatem non cognoſcat.*

3 *Cum tibi dubium eſt, an alius pejeraturus ſit, vel per falſos Deos juraturus, exigere potes Juramentum.*

4 *Nulla cauſa intercedente illicitum eſt petere Juramentum ab eo, quem credis malè juraturum.*

5 *Quid ſi ipſe paratus ſit? Sanchez cenſet eſſe ſolum peccatum veniale in juraturo per falſos Deos, ſecus in pejeraturo.*

6 *In utroque eſt idem dicendum.*

7 *Concluditur eſſe mortale abſque cauſa petere Juramentum à malè juraturo.*

8 *Quid ſentiant Doctores ſtante juſta cauſa.*

9 *Reſolvitur eſſe licitum.*

10 *An liceat petere Juramentum à determinato malè jurare, ſub hac forma; jura, eſto malè jures?* Concedit *Sanchez. Oppoſitum eſt verius.*

11 *Idem eſt dicendum de petitione Juramenti ab eo, quem credis violaturum.*

12 *Non debent confeſſarii regulariter exigere Juramenta à pœnitentibus abſtinendi à criminibus.*

ALiqua ſunt in hac parte certa: alia ſub controverſia.

1 Primò certum eſt, in nullo caſu quantumvis urgente

urgente tibi licere posse inducere aliquem ad falso jurandum; vel ad jurandum per falsos Deos. Quia cum hæc sint intrinsecè mala, ex nulla ratione honestari potest eorum petitio, & inductio. Sic omnes Doctores. Idem est dicendum, si peteres Juramentu m ab eo, qui nulla ratione licitè præstare posset, quia peteres Juramentum iniquum. Hoc autem contingeret in eo, qui veri Dei, per quem est jurandum, ignorantiam haberet. Quia invincibiliter verum Deum ignorans nequit Juramentum licitum præstare. Sed hoc rarò vel nunquam potest contingere in petitione Juramenti à Christianis facta. Nam eo ipso paganis notitia sufficiens datur alterius Dei per quem Christiani jurant, ut se informare possint per quem debeant jurare, & cum nulla facta diligentia se ad jurandum per falsos Deos determinant, convincuntur liberè se ad malum Juramentum determinare, & Juramentum bonum illis esse possibile, Suarez *tom. 2. de religione tract. 4. lib. 2. de Juram. c. 13. num. 5. & 6.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 8. num. 32.*

2 Secundò certum est, te nunquam posse alium inducere ad testificationem falsi; tametsi jurans falsitatem non cognoscat. Casus est frequenter contingens in Universitatibus. Vis enim probare cursum, nempe lectionibus adstitisse pro majori anni parte, Petrus, qui testificaturus est, existimat verum esse: Tu verò scis esse falsum. Quia pluribus lectionibus defuisti: nequaquam poteris Petrum ad testificandum inducere; non solum qua parte injustè, & malitiosè cursum probare, & gradu doctrinæ contra Universitatis statuta vis insigniri; sed quatenùs es cooperator & causa illius perjurii. Nam licet illud falsum Juramentum in Petro jurante non sit formaliter perjurium, quia falsitatem non cognoscit, tibi tamen imputatur. Quia voluntarium est. Ex virtute namque religionis abstinere à Juramento falso, sive illud facias per teipsum, sive per alium. Sic Azor. *1. p. instit. moral. lib. 11. cap. 11. quæst. 2.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 18. n. 8.* Sanch. *lib. 5. in Decalog. cap. 8. num. 19.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 11. circa finem.*

3 Tertiò certum est: Quoties tibi mortaliter non constet alium esse falso juraturum, vel juraturum per falsos Deos, potes ab eo Juramentum exigere. Quia in casu dubio de nemine est delictum præsumendum. Aliàs forè nunquam liceret ab alio Juramentum petere. Sic aliis relatis Suar. *dicens contrarium esse improbabile. lib. 3. cap. 14. n. 9.* Sanch. *lib. 3. c. 8. num. 9.* Bonac. *disp. 4. quæst. 1. punct. 11. circa finem.*

4 Quartò, certum est nulla legitima causa intercedente illicitum esse petere Juramentum ab eo, quem scis falso juraturum, vel juraturum per falsos Deos, si paratus non sit jurare. Sic Suarez *lib. 3. de Juramento cap. 14. num. 14. in fine.* Sanch. *pluribus relatis lib. 3. cap. 8. num. 5. & 6 & 24.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 10. num. 49.* Bonacina *disp. 4. q. 1. punct. 11. num. 2. vers. 3.* Reginald. *praxi lib. num. 76.* Molina *tom. 2. de justitia disp. 335. concluf. 4. & alii.* Probátque manifestè Textus *in cap. ille qui, & cap. qui exigit 22. queſt. 5.* Ratio est. Nam lege charitatis teneris proximo occasionem ruinæ non offerre. At cum imparatum inducis ad actum qui malus futurus est, verè proximo apponis occasionem ruinæ. Peccas ergo contra charitatem. Deinde ex virtute religionis obligaris ne periurium causes etiam indirectè. At si absque ulla causa imparatum inducas ad jurandum, quem scis falso juraturum, vel per falsos Deos, causa ex hujus iniqui Juramenti. Peccas ergo graviter iis positis.

5 Prima difficultas est. Si ipse paratus sit jurare falsum quando sibi fuerit Juramentum expostulatum (quod facilè de nemine præsumi potest) vel paratus est jurare per falsos Deos quando sibi Juramentum expostuletur. An inquam absque ulla causa ab hoc sic parato possis Juramentum expostulare; quin peccatum mortale contra religionem committas? Nam de peccato veniale nulla est dubitatio cum otiosè petatur Juramentum.

Sanchez *lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 23.* Censet probabile esse solam culpam venialem intervenire in petitione Juramenti ab eo, qui per falsos Deos est juraturus, secùs verò *eadem cap. 8. num. 6. in fine.* Dixit contingere in petitione Juramenti à parato falsum jurare. Rationem differentiæ appposuit; quia in petitione Juramenti à juraturo per falsos Deos regulariter adest necessitas, vel utilitas; secùs in petitione Juramenti ab eo, qui falso est juraturus. Quod verò solum culpa venialis intercedat in tali Juramenti petitione, probat: quia plures gravissimi Doctores sentiunt, quos ipse refert, *num. 23.* solum esse culpam venialem, petere absque necessitate mutuum ab usurario parato, & Sacramentorum administrationem à peccatore ministro parato eam concedere. Sed eadem prorsus ratio videtur esse in petitione Juramenti à parato jurare per falsos Deos. Ergo talis petitio solum est culpa venialis. Secundò probat. Quia levis necessitas excusat in petente à petitione hujus Juramenti. Sed præceptis sub mortali obligantibus non tam levis causa excusare solet. Ergo indicium est, solam esse obligationem sub veniali. Tertiò, quia sic potens rem licitam petit, & quam alius facilè præstare poterit. Ergo non debet censeri offerre proximo causam ruinæ; sed illam ipse sibi accipere.

6 Cæterum in hac difficultate censeo idem esse dicendum de petitione Juramenti ab eo, qui falso est juraturus, vel ab eo qui juraturus est per falsos Deos, si in utroque casu nulla sit honesta causa petendi, & cognoscis utrumque ad sic jurandum esse paratum. Quia in utroque casu idem licitum directè petis, & quod ipsi facilè præstare possunt. Si igitur in petitione Juramenti ab eo, qui juraturus est per falsos Deos, non censeris mortaliter peccare; neque etiam censendus es in petitione Juramenti ab eo, qui falsum est juraturus. Nam verum Juramentum per falsos Deos æquè malum est, & fortè peius, quam Juramentum falsum per Deum verum. Quod autem in petitione Juramenti ab Ethnico regulariter aliqua utilitas interveniat, sicut in petitione mutui ab usurario, quæ tamen regulariter non intervenit in peritione Juramenti à perjuraturo; in causa esse non potest, ut quando de facto in utraque Juramenti petitione nulla causa honesta intercedit, idem non sit dicendum, si de facto Juramentum petatur.

7 Quapropter mihi certum est in omnibus supradictis casibus peccatum lethale esse, si absque aliqua honesta causa Juramentum, mutuum, vel Sacramentum à malè administraturo petatur. Quia non satis percipio, quomodo ex charitate proximi graviter non obligeris peccatum proximi grave vitare, si absque ullo tuo incommodo possis. Est tamen magna differentia in petitione mutui, Sacramenti, & Juramenti per falsos Deos, à petitione Juramenti à juraturo falsum, quod in petitione Juramenti à falsum juraturo, raro est honesta causa petendi. Econtra in petitione mutui, Sacramenti, & Juramenti veri per falsos Deos rarò deficit causa, ut ex dicendis ampliùs constabit.

8 Secunda difficultas est, an stante aliqua legitima causa petendi Juramentum à pejeraturo vel juraturo per falsos Deos, possis absque ullo peccato id petere?

Plures Doctores censent id licitum esse in judicio. At extra solum in juraturo per falsos Deos, non in pejeraturo. Sic docent plures Doctores relati à Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 8. num. 5. & seqq.* quos sequitur Basilius Legionensis *lib. 5. de matrim. cap. 18. §. 8. num. 58. & num. 60. 61. & 62.* Moventur ex sent. Aug. relati in *cap. ille qui, & c. qui exigit 22. quæst. 5.* Ubi absolutè affirmat eum qui cogit alium ad jurandum quem scit falso juraturum, peccare, & pejorem esse homicida. Quod saltem de eo, qui extra judicium cogit jurare intelligendum est. Deinde inter has Iuramentorum petitiones est

magna differentia. Nam in judiciali petitione, & in petitione Juramenti veri, quod est per falsos Deos præstandum, semper est aliquod bonum quod petatur. At in petitione extrajudiciali Juramenti ab eo, qui falsò est juraturus nullum bonum apparet, cum non sit veritatis confirmatio, sed potius illius destructio, & finis Juramenti eversio. Ergo nullo modo licita esse potest.

9 Cæterum dicendum est stante honesta causa petendi Juramentum, semper licitum esse petere ab eo, quem scis esse peieraturum, vel per falsos Deos juraturum, sive in judicio petas, sive extra docent post alios plures quos referunt Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 10. num. 49.* Suarez *tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 3 cap. 13. num. 3. & cap. 14. num 16.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 8. à num. 2. præcipuè num. 7. 10. & seqq.* Reginald. *lib. 18. num. 76.* Bonac. *num. 2. disp. 4. quæst. 1 punct. 11. num. 1.* Ratio est: Quia in petitione Juramenti absolutè nihil mali involvitur cum possit optimè fieri. Quod autem alius falso juret, vel per falsos Deos, non tibi petenti, sed ejus malitiæ tribuendum est quam tu impedire non teneris cum tuo detrimento. Quod verò hoc detrimentum sequi posset nisi Juramentum petas à pejeraturo vel per falsos Deos juraturo constat. Tum in judice, tum in actore, tum in privata persona. In judice constat, nam sive procedat ad petitionem partis, sive ex officio via inquisitionis examinare testes, & reum potest tametsi sciat falso juraturos. In actore sæpè sua interest Juramentum à pejeraturo exigere. Quia alia via non potest litem finire, fraudes detegere, fidem adversarii infirmare. Denique privatæ personæ sæpè detrimentum continget, nisi Juramentum petat ab eo, quem scit falso juraturum, ut si rerum familiarium alicujus principis administrator existas, & nisi exigas Juramentum à colonis fortè negligentiæ argueris, poteris ab eis Juramentum exigere: tametsi scias pejeraturos, item si tua interest alterius fidem infirmare, aut fraudem aliquam detegere. Et hoc Juramento falso obtinetur, petere potes Juramentum; tametsi scias falsum futurum esse. Et in Juramento promissorio res est magis clara, sæpè enim tua interest firmare contractum, & promissum: tametsi scias promittentem neque habere animum implendi, neque postea executurum. Quia virtute Juramenti efficacius ad executionem compelles. Regula ergo generalis sit, ad licitam petitionem Juramenti ab eo, quem scis falso juraturum, vel juraturum per falsos Deos, nihil aliud requiri, nisi quod ex honesta causa & utili arbitrio prudentis petatur, & ex alia parte petatur Juramentum absolutè, non tamen ea intentione aut conditione ut falsum juretur. quod exemplo petitionis mutui ab usurario, & Sacramenti à ministro peccatore est manifestum.

Neque argumentum in contrarium urget. Fateor inquam in Juramento falso, quatenus falsum est, nullum bonum esse, eáque de causa ut tale neque in judicio, neque extra exigitur. At sicut in judicio illud Juramentum, quod falsum est, plures trahit utilitates, ita contingere potest in Juramento extra judicium ut probatum est: ac proinde in utroque casu exigi potest legitima causa intercedente.

10 Sed quid si scias alium, ad jurandum falso determinatum esse, vel determinatum esse ad jurandum per falsos Deos, neque alia via jurare velle, poterisne ejus Juramentum expostulare dicens, jura mihi esto falso jures, vel per falsos Deos?

Respondet Sanchez. *lib. 3. in decal. cap. 8. n. 27.* sibi esse probabilius, id licitum esse. Movetur argumento ducto à petitione mutui ab usurario parato, quem invitare potes ad mutuum sub usuris quando alia via mutuum obtinere non potes. Quia in hac petitione non petis actionem dantis mutuum sub usuris, quatenus ab eo procedit, sed petis mutuum quod licitè fieri potest. Cum autem dicis *sub usuris*: est permissive: facitque hunc sensum da mihi mutuum, & quia certus sum, te non esse daturum nisi sub usuris, usuras promitto. Sic (inquit) est dicendum in petitione Juramenti ab eo quem scis nolle jurare, nisi falso, vel per falsos Deos, potes inquam petere Juramentum, esto iniquè præstandum sit. Quia iniquitas non expostulatur, sed permittitur.

Cæterum mihi probabiliùs est, nequamquam hunc modum petendi honestari posse in Juramento. Nam ex illa petitione convinceris te petere Juramentum, non absolutè, sed esto sit iniquitate vestitum. Sed Juramentum iniquitate vestitum iniquum est, ergo illa est petitio iniqua. Neque est simile de mutuo. Nam concessio mutui & petitio usurarum sunt res distinctæ, ac proinde poteris mutui concessionem petere & usurarum petitionem permittere. At Juramenti falsitas vel iniquitas ab ipso Juramento non distinguitur. Non igitur dari potest illius juramenti petitio, quæ simul non sit petitio falsitatis, vel iniquitatis. Adde cum petis ab usurario mutuum sub usuris, non petis ut usurarius usuras recipiat (id enim tibi molestum est, & contrarium velis,) sed petis mutuum & usurarum dationem promittis, sed mutui petitio, & usurarum concessio in se mala non est. Ergo fieri potest. Secùs verò est in petitione Juramenti sub illa expressione, esto falsum, & iniquum sit. Quia illa petitio non sistit in Juramento præcisè, sed deflectit ad Juramentum quodcunque tametsi falsum, & iniquum. Est igitur iniqua petitio. Sic Valent. 2. 2. *disput. 6. q. 7. punct. 3. vers. advertendum* Salon. 2. 2. *quæst. 87. art. 4. controvers. 2. fine.*

11 Tertia difficultas est: an sit petendum Juramentum promissorium ab eo, quem credis violaturum; Respondeo idem esse dicendum, ac in juramento assertorio, nempe si morali certitudine tibi constet esse violaturum, non poteris exigere nisi tibi necessaria, & utilis sit talis petitio, ob rationem sæpè dictam. Quia lege charitatis teneris cavere proximi peccatum, quoties commodè possis. Sic expressè Suarez *tom 2. de Relig. lib 3. de Juram. cap. 14. n. 18* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 8. num. 8.*

12. Ex hac doctrina inferunt graves Doctores, imprudenter agere confessarios exigentes à suis pœnitentibus Iuramenta, vel votum desistendi ab aliquo crimine. Quia eos transgressionis periculo exponunt, & sæpè suppetunt alia remedia, Favétque textus in *cap. clericos, de cohabit Cleric. & Mulier.* Ubi cavetur ne Iuramentum petatur à clericis de dimittendis concubinis ob periculum violationis; & quia aliis remediis juvari possunt, Sic Sayro in Clavi Regia *lib. 5. c. 5. n. 3.* Graff. 2. *p. decis. lib. 2. cap. 4. n. n. 11. fine.* Navarr. *cap. 26. num. 25.* Suarez. *lib. 3. de Juramento cap. 14. num. 18.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 8. & alii.* Sed in his prudentia opus est. Nam esto timeatur sic jurantes aliquando Iuramentum violaturos; si tamen præsumitur illius vinculum eos à peccatorum frequentia detenturum, non videtur consilium imprudens, quod daretur de tali Iuramento præstando. Alias si omnia hæc Iuramenta, & vota imprudenter fierent, nulla examinata causa dispensari possent. Regulariter tamen superior doctrina est verissima & omnino sequenda.

Insuper addit Sanchez *illo capite 8. num. 8. fine*, non esse consilium bonum, si confessarii jurare vel promittere faciant pœnitentes aliquam pœnam subeundam si reinciderint, ob ejusdem periculi transgressionem. Sed contrarium mihi placet cum Navarro *cap. 26. num. 25.* Quia non est idem periculum transgressionis. Non enim qui Iuramentum non fornicandi violaret, eo ipso violaret Iuramentum de pœna subeunda. Quia in fornicationem rapitur ob inordinatum affectum. Secùs in pœnam. Neque alia via aptiori assuetis peccatis uti possunt ad extirpandam pravam consuetudinem, quam si sibi imponant aliquam pœnam moderatam subire, quoties reinciderint.

PUNCTUM.

PUNCTUM XI.

Quæ pœnæ sint impositæ perjuro.

SUMMARIUM.

1 *Qualiter perjuro pœna infamiæ imponatur.*
2 *Nullus perjurus privatur beneficiis acquisitis, at venit privandus per sententiam, privatur tamen beneficiis acquirendis perjurus infamis infamia juris.*
3 *Jure regio violans Juramentum promissorium (excepto Juramento extorto per injuriam) omnia bona amittit.*
4 *Testis falsum deponens in judicio reus falsi efficitur.*
5 *Perjurus à testificando repellitur.*
6 *Quale debeat esse hoc perjurium?*

VAriant Doctores, & satis confusè loquuntur. Eorum placitis omissis, ut cum distinctione procedamus. Adverte sermonem esse de pœnis ob perjurium in judicio, vel extra impositis ipso jure; vel per sententiam imponendis.

1 Dicendum ergo est, pœnam infamiæ civilis (quæque infamia propria est, & semel contracta aboleri non potest absque dispensatione superioris) nullus perjurus contrahit, nisi fœdus & humanum pactum Juramento firmatum violaverit, & de ejus crimine lata fuerit sententia. Sic videtur decidi in *leg. si quis major* 41. *Cod. de transactionibus juncto cap. infames 6. quæst. 1.* ibi Infames sunt, quos sæculi leges infames pronunciant. At solum perjurium promissorium circa contractum infamiam irrogat juxta supradict. *leg. si quis*, ergo hoc solum perjurium jure canonico & civili infamiam irrogat. Sic tenent plures, quos refert, & sequitur Covarr. *cap. quamvis pactum de pactis, 1. part. §. 7. num. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub 14. num. 74.* Suarez *tom. 2. de Religione, tract. 4. de Iurar. lib. 3. cap. 19. num. 15.*

Excipe perjurium ob non solutas usuras, quam jurans promiserat; hic enim infamiam non contrahit, & merito; quia iniquè & injustè ad jurandum compulsus. Sic Fel. *in c. testimon. num. 21. de testib.* Lambert. *de jure patron. 1. part. 2. lib. quæst. 9. art.* & Covarr. *supra.*

Hinc infero propter perjurium promissorium Deo factum incurri infamiam. Quia ut dicitur in *leg. 2. Cod. de rebus creditis.* Jurisjurandi contempta religio satis Deum habet ultorem: consentiunt relatis doctores.

Infero secundò, ob perjurium assertorium etiam in judicio non contrahi ipso jure infamiam. Probat lex *Lucius Titius, ff. de his qui notantur infamia.* Ubi est sermo de testimonio in judicio. Et licet in *cap. ult. de tempor. ordinationum*, expellatur ab ordine judiciario probatus; vel aliàs notorius fuerit, non tamen ipso jure expellitur, sed cavetur expellendus, sicut homicidia, aliáque crimina, quæ ibi referuntur perpetrantes. Sic Covarr. Lessius, Suarez, & alii *supra.*

Advertendum tamen est, perjurium in judicio, vel extra posse à judice pœna hujus infamiæ puniri. Siquidem potest puniri ad ejus arbitrium; & tunc perjurus post sententiam condemnatoriam infamis erit juxta *cap. si quis convictus 22. q. 5.* ibi, secundum legem infamiæ notabuntur, & tradit Suar. *d. lib. 3. de Iuram. c. 19. num. 16.*

2 Dico secundò nullus perjurus privatur ipso jure beneficiis acquisitis, sed privandus venit per sententiam, privatur tamen secundum probabiliorem opinionem beneficiis acquirendis perjurus infamis infamia juris. Primam partem probat Textus *in cap. querelam de jurejurando*, & ibi Gloss. Abbas & alii *in cap. 2. de rescriptis*, quo in loco Felinus, Decius, & Ripa fatentur hanc opinionem communem esse, idem affirmant Covarr. *de pactis 1. p. §. 7. num. 3.* Suarez *lib. 3. de Iuram. cap. ultim. num. 6. & 22.* Gar. *11. p. de benefic. cap. 10. num. 167.* Azor. *1. p. lib. 11. cap. 1. quæst. 9.* Augustin. Barbosa *allegat. 51. num. 44.* Et alii apud ipsos quamvis Rebuffus cum aliis *tract. de pacif. possess. num 123.* Contrarium sentiat, nullo tamen jure fundatur. Secundum partem conclusionis nempe perjurum declaratum per sententiam esse privatum beneficiis obtinendis, ita ut si ei fiat collatio, nulla sit. Tenent expressè Rubuffus *supra num. 221.* & Covarr. *d. 1. part. de pactis §. 7. num. 3. in fine.* Azor. *1. p. l. 11. c. 12. quæst. 10.* Sayro in clavi Regia *l. 5. c. 9. n. 9.* Flaminius *l. 4. de resign. q. 3. n. 10.* Barbosa *3. p. de potest. Episcopi allegat. 51. n. 45.* Imo addit Covarr. *supra*; perjurio infami infamia facti, si fiat collatio virtute litterarum Apostolicarum esse nullam. Quia Pontifex non intendit sub suis litteris ad beneficia infames & perjuros contineri; cum potiùs velit clericis virtute, & morum honestate præditis beneficia conferri.

Dixi secundum *probabiliorem sententiam* privatum esse beneficiis obtinendis. Nam videtur esse probabile ipso jure privatum non esse cum probabile sit collationem beneficii factam in regulari validam esse in foro conscientiæ, veniréque per sententiam rescindendam, ut tenet Sylvester, verbo *excommunicatio 4. num. 4.* inclinat Felinus *in cap. inquisitionis de accusationibus n. 6.* & ut probabile defendit Suar. *tom. 5. num. 3. p. disp. 40. tract. 2. num. 35.* probátque ex *cap. si soli de concessione præbendæ in 6.* Ubi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficii nisi constiterit esse irritum & inane, quod contra ipsum factum fuerit. Sed expressè non constat irritam esse collationem beneficii factam irregulari; licet constet prohiberi talem collationem. Ergo neque collatio facta infami etiam infamia juris irrita erit. Nam infamia quædam est irregularitas ut constat ex *c. infames 6. q. 1.* & colligitur ex penultima regula juris in 6. ibi *Infamibus portæ non pateant dignitatum*, & defendit Suar. cum communi sententia *supra. disp. 48. sectione 2. n. 1. & 2.* Si ergo irregulari collatio beneficii facta valida est; à fortiori valebit infami facta. In foro tamen externo numquam valebit; impetrarique poterit beneficium ut vacans propter infamiam. Ut expressè notavit Suar. *5. tomo in 3. part. disp. 40. sect. 2. n. 35. in fine*, & est communis sententia.

3 Dico tertiò jure Regio violans Juramentum promissorium (excepto Juramento per injuriam extorto) omnia bona amittit; eáque fisco Regis adjudicantur. Intellige post sententiam criminis. Habetur expressè *lege 1. tit. 6. lib. 8. ordinamenti*, & notavit Covarruv. *de pactis 1. part. §. 7. num. 4. in fine.* Jure civili præter infamiam pœnam contractus debet solvere perjurus, & actionem, omnéque conventioni commodum amittere. Sic aliis relatis Covarr. *supra.* Et probatur ex *d. lege si quis major, Codice de transactionibus.* Si verò perjurium fuerit assertorium, puniri debet pœna criminis stellionatus, eáque de causa perjurus ad tempus exulat. Ut constat ex lege ultima, *ff. de crimine stellionatus.*

4 Dico quartò, testis falsum testimonium in judicio dicens, vel veritatem negans, ex quo proximè damnum provenit, falsi reus efficitur, ut eleganter probat Covarr. *de pactis illa 1. part. §. 7. num. 5.* & multis relatis tradit Farinacius *praxi 2. parte quæst. 67. n. 220.* Augustin. Barbosa *3. part. de potestate Episcopi allegat. 51. num. 24.* Puniri debent constituta contra eum accusatione, si clericus sit, depositione & reclusione in monasterium, ut ubi pœnitentiam agat juxta *cap. si Episcopus 50. distinctione.* Et de pœna depositionis habetur expressè, *cap. Presbyter 81. distinctione*, & in capite *cum non ab homine, de judiciis.* Quod vero hæc depositio possit esse perpetua, probat supradictum *caput si Episcopus, & cap. pervenit de fide jussoribus.* Ut autem à judice depositio perpetua imponatur, gravissimum debet esse perjurium, & satis proximo nocivum, ut rectè affirmat Suarez *tom. 2. de Religione tractatis 4. lib. 3. cap. 20 num. 20.*

Si

Si verò perjurans teſtis ſæcularis ſit, & liber, puniri debet pœna deportationis, & omnia ejus bona publicari, ſi ſervus morti eſt tradendus, habetur, *lege* 1. §. *vlt. ff. de falſis*, & *lege* 13. *tit.* 8. *lib.* 2. *fori.* Quod ſi in cauſa capitali falſum dixerit adverſus reum, puniendus eſt eadem pœna, qua reus puniretur, ſi criminis convictus foret. Ita expreſsè multis citatis Covarr. *de pact.* 1. *part.* §. 7. *num.* 6. probátque eleganter *lex* 81. *Tauri.* Verum ſi judex circa accuſationem teſtem de falſitate convincat, non ordinaria pœna, ſed arbitraria puniri debet. Probátque *lex ultima tit.* 16. *part.* 3. conſentit Covarr. *ſupra.* Præterea in *leg.* 3. *tit. de falſis lib.* 4. *fori*, cavetur. Ut teſti falſum dicenti teſtimonium in quacumque cauſa, ſive criminali, ſive civili extrahatur quinta pars dentium, quam legem, ait Covarr. *num.* 6. in praxi eſſe admiſſam, ſive judex ex officio procedat; ſive ad accuſationem alicujus. Qui verò ad dicendum falſum teſtimonium, alium induxerit, vel dono, munerevè corruperit eadem pœna falſi teſtis puniri debet. Ut habetur *leg.* 1. *tit. de falſitate & lege* 1. *regia tit.* 7. *part.* 7. Quod tamen intelligo, ſi effectus ſit ſubſecutus. Hoc eſt, ſi de facto falſum juravit inductus. Non tamen obinde cauſam amittat. Siquidem is tantum jus litis, & cauſæ perdit, qui falſum committit circa acta cauſæ, non qui circa teſtes ipſos, aliave inſtrumenta, quæ ad cauſæ acta non attinent. Sic Covarr. *de pactis*, 1. *part.* §. 7. *num.* 6. *circa finem* cum Bartol. Alexandro. Jaſon. Decio & aliis, probátque ex *lege in fraudem*, §. *quoties*, *ff. de jure fiſci.*

5 Dico quintò, ultra dictas pœnas, potiſſima perjurii pœna eſt repulſa à teſtificando in judicio. Sic habetur *cap. quicumque* 6. *quæſt.* 1. Eorum teſtimonium infirmetur & *cap. non poteſt*, 2. *quæſt.* 7. & *in capite teſtimonium, de teſtibus.* Dicitur eſſe repellendum, etiamſi emendatus ſit: Ratio eſt. Quia ex quo ſemel quis pejeravit, præſumitnr ſemper peieraturus. Sic Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 3. *de Juramento cap.* 3. *num.* 5. & *omnes.* Non tamen ipſe perjurus tenetur ſe abſtinere. Quia nullibi eſt cautum. Nam licet in *cap. parvulis* 22. *q.* 5. Dicitur, qui ſemel pejeratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, neque ad Sacramentum accedat, neque in ſua cauſa, vel alterius jurator exiſtat; non inde infertur eſſe ipſo jure repulſum; ſed debere repelli; Ut tradit Suarez *loco allegato.* Unde ſi de facto admittatur, ejus teſtimonium non eſt irritum, quouſque per ſententiam repellatur, & inhabilis ad teſtificandum declaretur.

6 Sed inquires quale perjurium debet eſſe, ob quod perjurus repelli poteſt à teſtificando in judicio? Reſpondet Sylveſt. verbd *Juramentum* 2. *q.* 3. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib* 11. *cap.* 11. *q.* 6. Valentia 2. 2. *diſput.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *dict.* 3. *col.* 4. ſufficere per jurium notorium notorietate facti, in quo evidens ſit dixiſſe aliquem verba jusjurandi falſo cum vera deliberatione, & cognitione. Suar. verò *lib.* 3. *de Juramento*, *cap* 20. *num.* 20. Affirmat ſufficere perjurium in judicio, vel in ſolemni pacto & promiſſione, vel certè publicam infamiam, quod talis homo ſoleat pejerare. Ratio eſſe poteſt. Quia in dictis textibus non ſignatur perjurium ob quod perjurus debeat repelli. Cum ergo perjurium notorium notorietate facti graviſſimum ſit, debet hunc effectum habere. Verum Sanch. *lib.* 3. *de Juramento cap.* . . . . *n.* 5. ſenſet non ſatis eſſe, quodlibet perjurium ad repellendum perjurum à teſtimonio ferendo, ſed debere perjurum de illo perjurio convinci, & in judicio damnari, & ex alia parte non debet eſſe perjurium injuria vel metu extortum, aut reo in judicio de propria cauſa commiſſum. Cujus ſententiæ, ſunt Archidiaconus, Sotus, Arag. Tabiena & alii ab eodem Sanchez relati.

Ego verò dicendum exiſtimo, neceſſariò requiri, & ſufficere perjurium abſque injuria exortum ſed proximo nocivum in judicióque probatum; tametſi de illo lata non ſit ſententia. Nam licet perjurus uſque condemnetur non ſit infamis infamia juris, eſt tamen facti; ob quam infamiam, ſi è perjurio oriatur, à teſtificatione repellitur in omni cauſa, ut diximus hac diſputatione *punct.* 3. & videtur expreſsè tradi illo *capite teſtimonium teſtibus*, ibi. Si verò de crimine ſit emendatus ut eum non comitetur infamia non eſt in cauſa civili; vel etiam cum de crimine civiliter agitur (præterquam pro reatu perjurii repellendus. Et ergo propter perjurium probatum etiamſi eum non comitetur infamia, quod idem eſt, ac ſi dicatur; etiamſi emendatus non ſit; à teſtimonio in cauſa civili, vel etiam dum de crimine civiliter agitur, & à fortiori ſi criminaliter agatur repellendum. Tandem adverte quando in *cap. parvuli*, interdicitur perjurio etiam in ſua cauſa ad jurandum admitti, intelligi debere, de Juramento purgationis, ita ut à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio Juramento purgare. Item intelligi debere de omni Juramento ſibi utili, ſecùs de oneroſo, ut eſt Juramentum calumniæ & fidelitatis. Ita tradit Gloſſa *in d. c. parvuli* 22. *q.* 5. Suarez *lib.* 3. *de Juramento c.* 20. *n.* 8. Sanch. *lib.* 3. *c.* 3. *n.* 5.

DISPUTATIO II.

De Juramenti promiſſorii Obligatione & Firmitate.

PUNCTUM I.

Qualis & quanta ſit Juramenti promiſſorii obligatio.

SUMMARIUM.

1 *In Juramento promiſſorio, & obligatio voti & Juramenti ſæpè reperitur, & quando hoc contingat*

2 *In promiſſionibus humanis juratis obligatio juſtitiæ non naſcitur ex vi Juramenti.*

3 *In Juramento de re futura facienda in honorem Dei, eſto regulariter votum intercedat, aliquando ceſſare votum poteſt.*

4 *Quoties Juramentum cum promiſſione valida conjungitur, duplex peccatum committitur in ejus violatione, & religionis & injuſtitiæ.*

5 *An ſit major obligatio Juramenti quam voti.*

1 ALiquando in Juramento promiſſorio reperitur obligatio voti ſimul cum Juramento; aliquando ceſſat hæc voti obligatio. Si enim Juramentum confirmet promiſſorium Deo factum in tali Juramento eſt obligatio voti, & Juramenti. Ut ſi ſub Juramento promittas Deo caſtitatem vel religionis ingreſſum, hæc promiſſio jurata & obligationem voti & Juramenti habet. Una enim obligatio ab alia eſt diſtincta. Potes namque promittere Deo caſtitatem abſque Juramento, & ex tali promiſſione, obligatione voti, non Juramenti teneris. Si autem hanc promiſſionem Juramento firmes, vinculum Juramenti addis. Sunt igitur hæc vincula diſtincta & compatibilia. Aliquando verò in Juramento ceſſat obligatio voti, ut contigit in omnibus promiſſionibus homini factis Juramento confirmatis, in quibus ſola obligatio Juramenti, non voti reperitur, in his omnes conveniunt.

2 An verò in his promiſſionibus juratis obligatio juſtitiæ inſit? Breviter reſpondeo, ex vi & natura Juramenti non induci; induci autem ex vi promiſſionis, quoties Juramentum promiſſioni aliàs validè adjicitur, vel ex juris diſpoſitione, ſi facto Juramento promiſſio aliàs invalida firma redditur. Ratio eſt manifeſta. Quia Juramentum ex natura ſua ſolum habet divino teſtimonio rem præſentem vel futuram confirmare. Ergo ſolum inducit religionis obligationem, non juſtitiæ.

Alias

Aliàs si vi sua obligationem justitiæ induceret in omnibus Juramentis eam haberet, tametsi, dolo & fraude essent extorta. Siquidem in ipsis est vera & adæquata ratio Juramenti, illiúsque obligatio. Restat ergo ut solum ex promissione qui adjicitur Juramentum, vel ex juris dispositione hæc obligatio justitiæ in promissionibus homini factis, & Juramento confirmatis nascatur. Et ita tenent aliis relatis Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento, c. 29. num* 23. Thom. Sanch. *lib. 3. summæ cap. 12. n. 3.* Basilius Legionensis *lib. 12. de sponsalibus cap. 8. n. 5.* optimè Vasquez *de testamentis cap. 3. dub. 2. num. 22. & seqq.*

3 Sed est dubium an in Juramento de re futura facienda in honorem Dei, semper vinculum voti reperiatur.

Respondeo regulariter loquendo reperiri. Quia sic jurans rem Deo faciendam promittit, si tamen expressè velit non promittere, sed solum proponere, & illud propositum de re facienda, firmaret Juramento, ut verè firmare potest, solo Juramenti vinculo, & non voto tenebitur. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Juramento cap. 2. in fine.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 9. n. 5. & lib. 8. de matrim. disp. 13. n. 4.* Less. *lib. 2. de justitia, cap. 42. dub. 11. num. 53.* Quocumque tamen modo Juramentum præstas, sive cum solo proposito, obligaris verum facere Juramentum. Sic relati Doctores. Et confirmat apertè *lex non erit 5. ff. de jurejurando*, ibi. Dato jurejurando, non alius quæritur, quam an juratum sit? Remissa quæstione an debeatur quasi satis probatum sit (scilicet deberi) jurejurando. Idem colligitur ex *cap. debitores, de jurejurando.* Ubi Juramentum solvendi usuras obligat jurantem ad earum solutionem tametsi promissio nulla sit. Obligatio ergo Juramenti à promissione non pendet.

Hæc autem obligatio Juramenti ex suo genere gravis est, solúmque limitari potest ex levitate materiæ promissæ; pertinétque ad virtutem religionis, non solum quando Juramentum cum voto conjungitur, sed etiam quando conjungitur cum promissione homini facta; siquidem in honorem Dei cedit, ut talis promissio Juramento vallata executioni mandetur. Sic Suar. *tom. 2. de Religione lib. 2. cap. 4. n. 1.* Sanch. *lib. 3. cap. 9. n. 9. & alii apud ipsos.*

4 Est tamen maximè advertendum. Quoties Juramentum cum promissione valida conjungitur, duplex peccatum committi in ejus violatione. Aliud adversus religionem Juramenti. Aliud adversus obligationem natam ex promissione. Nam valida promissio homini facta inducit obligationem justitiæ, vel fidelitatis: Si Deo facta inducit obligationem voti. Violans ergo promissum juratum, duplicis culpæ reus est. Sic Sanch. *lib. 7. de matrimonio, disp. 27. n. 26. & lib. 9. disp. 15. n. 6. & lib. 3. in Decalog. c. 9. n. 8.*

Sed inquires: an major sit obligatio Juramenti, quam voti? Breviter Respondeo, comparationem faciendam esse de Juramento, quod votum non includit cum voto; & sic comparatum existimo probabiliùs cum D. Thom. 2.2 *q. 89. art. 8.* minorem esse obligationem ortam ex Juramento, quam ex voto. Moveor, quia in Juramento promissorio solum divina auctoritas adducitur ut securior promissio reddatur, in voto autem ipsi divinæ auctoritati fit promissio. Videris ergo ex voto efficaciùs obligari quam ex Juramento. Quod exemplo vulgari confirmari potest. Si enim cum rege inires pactum, ipsique te obligares, graviorem injuriam ei irrogares violando pactum, quam si in ejus præsentia, & sub ejus auctoritate promissum alteri transgressus fuisses. Nam in violatione pacti cum Rege initi directè persona Regis offenditur; non æquè in violatione pacti cum tertio initi sub ejus authoritate; sic dicendum videtur in Juramento, & in voto.

Punctum II.

Utrum Juramentum dolosè præstitum obligationem inducat.

SUMMARIUM.

1 *Carere animo implendi promissum non obstat obligationi Juramenti.*

2 *Carere animo jurandi, aliquibus placet inducere obligationem etiam ex religione, sed contrarium verius est.*

3 *Si dolus sit in verbis, obligationem contrahit secundum quem juras.*

4 *Explicatur textus in cap. quacumque art. 22. quæst. 5. num. 4.*

5 *Explicatur lex regia 27. tit. 11. part. 3. num. 5.*

6 *Quod si jurasti absque intentione te obligandi, plures censent te obligatum esse. Verius est, te non esse obligatum vi Juramenti, num. 6.*

7 *Fit satis fundamento contrario.*

DIximus dolum intervenire posse in Juramento; vel quia jurasti absque animo implendi rem promissam, vel absque animo jurandi, aut te obligandi, aut verbis amphybologicis.

1 Si dolus solum fit, quia jures animo implendi promissum, obligationi Juramenti non obstat. Quia stare optime potest vera voluntas jurandi, & te obligandi, quin adsit animus exequendi obligationem. Nam licet satis controversum sit; an promissio possit esse absque animo exequendi rem promissam? at cum Juramentum de futuro non petat necessario promissionem; consequenter non petit ad suam essentiam animum exequendi rem juratam. Sic Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 2. cap. 2. per totum.* Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 10. num. 5.* Lessius *lib. 5. cap. 42. dub. 8. num. 41.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. punct. 7. quæst. 1. num. 5.*

2 Econtra si dolus sit in animo jurandi. Quia solum exteriùs verba Juramenti profers: cares tamen animo & voluntate invocandi Deum in testem. Valent. 2.2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 2. circa finem.* Distinguitur, si tibi Juramentum rationabiliter petitum est, obligaris illud implere ex vi religionis debitæ Juramento; secùs si irrationabiliter fuit petitum. Rationem subdit Valentia. Quia præceptum religionis non solum obligat ad tuendum honorem divinum efficiendo verum id, in cujus confirmationem divinum testimonium invocatum est; sed etiam id, quod rationabiliter ab aliis credi potest divino testimonio esse confirmatum. Alioquin minueretur apud illos honor divinus. Sed quoties rationabiliter Juramentum expostulatur, creditur ab aliis, divino testimonio rem confirmatam esse. Ergo ex religione obligatur sic jurans rem promissam exequi. Secus verò est cum rationabiliter expostulatur Juramentum. Quia tunc merito præsumere possunt jurantem solo verbo tenus jurasse.

Verum hæc ratio solum probat adesse in sic jurante obligationem exequendi promissum ob scandalum. Sed non probat, ex vi Juramenti aliquam esse obligationem. Cum enim illa simulatio essentiam Juramenti destruat, nequit illa destructa obligatio remanere. Tenebitur tamen sic jurans omne damnum, quod ex suo ficto Juramento provenit, reparare. Quia nullam habuit causam ad sic fictè jurandum. Ita tenet Valent. 2.2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 4. circa finem.* Azor. 1. *part. lib. 11. c. 4. q. 2.* Sanch. *lib. 3. summ. cap. 10. à num. 11.* Bonac. *disp. 4. q. 1. punct. 7. num. 2.*

3 Si verò dolus sit in usu verborum, quia illis usus es in alio sensu ab eo quem intelligit is, cui Juramentum præstas, obligationem Juramenti contrahis secundùm sensum, quem jures. Sic Covarr. *de pactis 1. p. §. 5. in princip.* Lessius *lib. 2. de justitia cap. 42. dub. 8. num. 44.*

Sanch.

Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 10. *num.* 12. Suarez *l.* 2. *de Juram. c.* 8. *à num.* 5. Et probatur ex *Textu in capite*, *Humanæ aures*, 22. *quæſt.* 5. Ibi humanæ aures talia verba noſtra judicant qualia foris ſonant, divina verò judicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Ecce qua ratione coram Deo ex vi Juramenti non eſt alia obligatio, niſi quatenus verba ex intimis proferuntur. Quodque clarius colligitur ex iis, quæ ſubſequuntur. Nam Deus (inquit textus) non accipit Juramentum, ſicut ille, cui juravit, ſed potius, ſicut qui jurat, intelligit. Ratio etiam eſt manifeſta: Nam Juramentum, ejuſque obligatio non eſt abſque intentione jurandi. Ergo ſi jurans ſolum habeat intentionem jurandi ſecundum ſenſum ab ipſa intellectum, ſolum obligatur ſecundum illum, & non alium.

4 Sed obſtat textus *in cap. Quacumque art.* 22. *quæſt.* 5. Ubi dicitur; quacumque arte verborum quiſque juret; Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. Eſt ergo deciſio hujus textus contraria ſupradictæ deciſioni captuli, Humanæ aures.

Facilè tamen reſpondebis ſi dicas, Deum accipere Juramentum, ſicut ille, cui juratur, intelligit, quoad affectum commitendi culpam, non quoad affectum ſe obligandi, id eſt, accipit Juramentum, ſicut ille, cui juratur, intelligit, ut culpa vitetur in Juramento, non ut jurans maneat obligatus, quæ explicatio comprobatur ex iis quæ ſtatim ſubjungit textus, inquit enim, dupliciter peccare ſic aſſumentem nomen Dei; tum quia in vanum aſſumit; tum quia proximum dolo capit. Loquitur ergo ſolum de peccato commiſſo in eo modo jurandi, non de obligatione inde ſubſecuta. Et ita explicat Suarez *lib.* 2. *de Juramento cap.* 8. *num.* 10. Sanch. *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 13. Aliter verò reſpondere poſſumus cum Leſſio *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 45. Juramentum non obligare vi ſua, & per ſe, niſi ſecundum mentem jurantis. At ratione damni vel ſcandali ſecuturi, ait in foro externo obligare ſecundum mentem exigentis, quoties rationabiliter exigitur. Quia his rationibus ſpectatis Deus accipit, ſicut aliter intelligit. Siquidem intendit ne alteri cauſam damni aut ſcandali præbeas Juramentum doloſum non ſervando.

5 Ex quibus explicare potes *legem regiam* 29. *tit.* 11. *part.* 3. Ubi dicitur, *ſi el que da la jura, o el que la face metiere palabra engañoſſa, o dudoſa; que noſe deve entender fueras de la manera que la entendio aquel que no fizo el engano.* Explicare enim debes procedere in foro externo, in quo non intelliguntur verba, niſi ſecundum illius mentem, qui abſque dolo proceſſit, ut benè explicat ibi Gregorius Lopez, & Gloſſa *in capite, hoc videtur.* 22. *quæſt. in fine*, & licet ibi addatur. *No ſe puede excuſar, que no ſea per ende perjuro.* Intelligi debet in foro externo, & quo ad præſumptionem. Sed caſu quod omnis præſumptio ceſſaret; eo quod fallens fallaciam probaret; non tamen ob inde ſequitur te obligandum non eſſe ſtare promiſſioni in ſenſu ab alio perceptæ, & tanquam perjurum puniri poſſe. Ut in ſupradicta lege cavetur. Et notavit Sanchez *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 16. Secluſa autem ſententia judicis, ceſſante ſcandalo, ſi promiſſio jurata doloſa fuit liberalis; ſolum teneris ad ejus executionem ſecundum ſenſum Juramenti, quia alia via teneri non potes; ſi verò fuit oneroſa, ut ſi promiſiſti puellæ matrimonium verbis æquivocis, ſi in copulam conſentiret, illa verò ſub hac conditione conſentit, tunc ſi damnum, quod ex copula provenit, alia via reparari non poteſt, quam matrimonio, teneris ducere ratione damni dati, etiam ante ſententiam. Si verò reparari alia via poteſt, non teneris, quia ſolum teneris reddere æquale ob contractum. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus tota diſp.* 9. & 10.

6 Major difficultas eſt ſi dolus ſit in intentione obligationis, eo quod juraſti abſque intentione te obligandi, an inquam ex illo Juramento obligatus ſis? Et quidem eſſe poſſe Juramentum de re futura abſque intentione te obligandi ad illius executionem, ſi materia jurata incapax ſit obligationis, conſtat. Si enim jurares non dare eleemoſinam, non fore religioſum, poſſes habere animum jurandi, & vere jurare abſque animo te obligandi ad rei juratæ executionem. Quia res jurata incapax eſt talis obligationis, & tu hanc incapacitatem cognoſcis. Signum ergo eſt, ſeparabilem eſſe intentionem jurandi ab intentione te obligandi in materia incapaci obligationis. At quando materia jurata capax eſt obligationis, nullo modo habere potes intentionem jurandi, & non te obligandi. Quia jurare, & non te obligare omnino ſunt impoſſibilia, & ſecum pugnantia.

Quapropter ſolum quæſtio procedere poteſt ex errore quo crederes eſſe poſſe Juramentum de materia capaci obligationis abſque intentione te obligandi. In eo ergo caſu ſi jurare intenderes & non te obligare, manebiſne obligatus?

Affirmant plures te obligatum manere. Sic Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 7. Et ibi Arag. verſ. *quarta concluſio.* Sayro in clavi Regia *libro* 3. *cap.* 6. *num.* 8. Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 7. *punct.* 4. *circa finem.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dubio* 8. *num.* 38. Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.* 2. *n. cap.* 7. *num.* 18. & alii. Moventur, quia Juramentum ex ſe, & ex ſua propria ratione inducit obligationem, ſi igitur efficaciter voluiſti jurare, impedire non poteris obligationem inde conſurgentem. Quia hæc non ex tua voluntate, ſed ex facto ipſo naſcitur, ſicut ſi velles peccare mortaliter, & ex conſcientia erronea nolles obligari ad pænam æternam, adhuc obligatus manebis, quia illa obligatio ex peccato ipſo oritur ſine ulla dependentia à voluntate.

Verum contraria ſententia mihi probabilior eſt, te vi Juramenti obligatum non eſſe; Sic Sylveſter verbo *Juram.* 4. *quæſt.* 7. Azor. 1. *part. l.* 11. *cap.* 4. *quæſt.* 2. Bonacina 2. *tom. diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 6. *num.* 3. & pluribus relatis Sanch. *lib.* 3. *ſumma cap.* 10 *num.* 8. *& ſeqq. præcipuè num* 10. Moveor, quia in omni ſententia obligatio Juramenti promiſſorii, vel eſt de ejus eſſentia, vel eſt quid conſecutum neceſſariò ad illam, ita ut abſque tali obligatione Juramentum eſſe non poſſit: Sicut non poteſt eſſe matrimonium ſine obligatione ad reddendum debitum, & alendam prolem, &c. Ergo ſi ponamus te efficaciter velle non obligari ad ſervandum Juramentum, convinceris habere intentionem verè jurandi. Siquidem habes intentionem non apponendi, quod neceſſarium eſt ad Juramentum, ut in voto conſtat. Si enim velles vovere abſque intentione te obligandi, nullum votum præſtares. Quod hæc obligatio neceſſariò votum comitetur. Cum ergo obligatio exequendi rem juratam, comitetur Juramentum, excluſa intentione obligationis corruit Juramentum quantumvis ex conſcientia erronea exiſtimes Juramentum eſſe poſſe ſine obligatione.

7 Hinc ſolvitur ratio contraria. Fateor ex Juramento promiſſorio vero & valido oriri neceſſariò obligationem, neque poſſe impediri, ſicut non poteſt impediri obligatio pœnæ æternæ à committente mortale peccatum. At cum actus externus jurantis ſine intentione obligationis non ſit verum Juramentum, ut probatum eſt, ex illo oriri non poteſt obligatio. Quod ſi urgeas: qui vult orare, neceſſariò obligatur orare attente, & qui vult adducere Deum in teſtem, neceſſariò obligatur dicere verum. Ergo qui vult ſub Juramento affirmare rem futuram faciendam, neceſſario tenetur exequi, ne divina auctoritas contemnatur. Facilè reſpondetur. Semel poſita oratione externa obligationem eſſe habendi attentionem. Quia talis obligatio ex ipſa oratione externa oritur; ſicut ex oblatione ſacrificii naſcitur obligatio offerendi illud vero Deo. At ex invocatione externa divini teſtimonii abſque intentione obligationis non naſcitur obligatio exequendi promiſſum, aut dicendi

cendi veritatem vi Juramenti, sed solum ob damnum, & præjudicium tertii & ob scandalum. Quia non est verum Juramentum, sed simulatum, quantumvis jurans decipiatur, putans stare posse Juramentum absque hac obligatione. In foro autem externo compellitur Juramentum ut sonat exequi, & in foro conscientiæ tenebitur omne damnum alteri factum reparare, ac si verè jurasset, ut dictum est.

Punctum III.

Vtrum Juramentum per injuriam exactum obligationem inducat.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur quæstio.*
2 *Secluso Juramento nulla est obligatio.*
3 *Explicatur textus in C.* Ad aures, de iis quæ vi.
4 *Solutio usurarum esto ex parte recipientis iniqua est, ex parte solventis honesta est.*
5 *Resolvitur jurantem solvere usuras, aut stare contractui, in quo fuit læsus obligatum esse, dum Juramentum non relaxatur.*
6 *Servato tali Juramento datur repetitio.*
7 *Explicatur lex quinquagesima 5. ff.* de solutionibus & liberat.
8 *Si Juramentum esset non repetendi, repetere non posses, nisi impetrata relaxatione.*
9 *Posses denunciare Prælato, ut ipse ex officio Juramentum relaxet.*
10 *Proponuntur aliquot objectiones adversus superiorem doctrinam, & fit illis satis.*

1 EXemplum hujus quæstionis est casus vulgaris de usuris, & contractibus, in quibus dolus intervenit. Petiisti namque mutuum à Titio, noluit tibi concedere, quin ultra sortem promitteres sub Juramento daturum aliquod lucrum celebrasti cum illo contractum emptionis, vel venditionis, obligatus fuisti jurare non rescissurum contractum etiamsi fallacia sit ultra dimidium justi pretii, quæritur ergo an obligatus sis servare jusiurandum?

2 In qua quæstione tanquam certum supponendum est, secluso juramento nullam esse obligationem. Nam ex promissione obligari non poteras, nisi promissario. Promissarius autem ex tali promissione nullum jus acquirit, cum semper malefaciat petendo & recipiendo, quod sibi promissum est. Ergo ex promissione non teneris. Restat ergo ut solùm ex Juramento tenearis. Quod clarè definitur in *c. debitores de jurejurando*, ut statim ponderabimus, & ita sustinent Panormit. *in d.c. debitores*, Imola, Felin. & alii relati à Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 9. num. 5.* Sanch. *lib. 3. summ. c. 11. num. 12. & est omnium.*

3 Dices in *c. ad aures, de iis quæ vi.* Deciditur eum qui timore Laicorum renunciavit Ecclesiam, ad quam legitimè electus fuerat, non posse eidem præfici, si Juramento, vel fide interposita confirmavit renunciationem. Sentit ergo Pontifex ex fidei tantum interpositione injuriosa oriri obligationem.

Respondeo ibi fidei interpositionem non esse simplicem promissionem, sed juratam, ut tradit ibi Innocent. *ad finem.* Abbas *num. 3.* Hostiensis *n. 2.* Ioann. Andr. *n. 3.* Anton. *n. 4.* Imola *n. 4.* Cardin. *q. finali*, & alii plures relati à Sanch. *l. 7. de matr. disp. 79. n. 28.* Guttierez *in Authentica sacram. pubert. n. 144.* Neque obstat quod Juramentum, & fidei interpositio ut distincta enumerentur. Quia Juramentum ibi sumitur pro Juramento solemni, quale est illud, quod tactis Evangeliis, aliáve solemni cæremonia præstatur. Fidei verò interpositio sumitur pro Juramento simplici, quod hac circumstantia caret. Sic relati Doctores. Quod non leviter confirmatur ex *cap. 2. de fidejussoribus.* Ibi. Si religionem fidei & Juramenti sui illos violasse constiterit. Ecce nomine fidei Juramentum intelligi. Aliàs si simplex promissio intelligeretur, religionem non violassent, sed fidelitatem, vel veritatem. Cardin. verò *in suprad. c. ad aures, q. final.* & Tabiena verbo *jurare, q. 31. n. 32.* Censent discrimen esse inter Juramentum, & fidei interpositionem. Quod Juramentum vocatur, quotiescumque fit expressum, scilicet per verbum *juro*, fidei verò interpositio, quando fit Juramentum implicitè, & tacitè; hoc est invocatione creaturarum qualis est fides.

Quæ omnia confirmantur ex verbis apponi solitis per Regem nostrum in titulis pro scribis expeditis, in quibus cavetur, ne possint scribæ scripturas subscribere, in quibus partes bonæ fidei interpositione se obligent, ibi, *Que los tales escribanos ne pued an hazer escrituras en que se obliguen las partes a buena fee y sin mal engaño.* Nomine enim bonæ fidei Juramentum intelligit, ut sic consentiat cum *leg. 11. tit. 1. l. 4. ordinamenti regulis*, ubi inquit lex, *que en las cartas que se litraren de escribanias y notarias se mande que el escribano no ponga en ellas* Juramento, &c. Et ita tradit Guttier. *in repetitione Authenticæ sacram. puberum. n. 50.* efficitur ergo Textus *in cap. ad aures* adversus communem doctrinam non procedere, cum non de promissione simplici, sed de promissione jurata loquatur.

4 Deinde ponendum est tanquam certum, solutionem usurarum licet mala & illicita sit ex parte recipientis, ex parte tamen solventis licitam esse, & actum bonum posita illarum promissione, pertinet enim ad fidelitatem & veracitatem; ut quidquid promissum sit, impleatur, præcipuè cum firmatum est juramento. Hac enim ratione, si alia vice indigneris mutuo, tibi concedetur, & fides dabitur de reddenda pecunia. Quæ ratio probat usurarum solutionem licitam esse non solum quando illarum promissio licita fuit; eo quod ad redimendam vexationem, vel ob alium honestum finem fuit facta; sed etiam quando promissio mala fuit, ut quia protulisti mutuum ad expendendum in ludo, vel cum meretricibus. Semper enim ad fidelitatem, & veracitatem pertinet promissum implere, dummodo promissarius non remittit. Et ita tenent plures, quos referunt & sequuntur Guttierez *de Juramento confirmat. cap. 2. in princ.* Suarez *lib. 2. de Juram. c. 9. n. 10. & 11.* Sanchez *lib. 3. in Decal. c. 11. per totum.*

5 Ex his quæstioni respondeo, te jurantem solvere usuras, aut stare contractui in quo ultra dimidium justi prætii læsus fuisti, obligatum esse Juramentum servare; dum tibi non fuerit relaxatum; tametsi secluso Juramento neque stare contractui, neque solvere usuras tenearis. Est conclusio ab omnibus recepta. Et de solutione usurarum (in qua major est difficultas) definitur in *cap. debitores de jurejurando*, ibi. Debitores ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, (simplici inquam promissione) cogi non debent, si verò de ipsorum solutione juraverint, cogendi sunt, Domino reddere Juramentum. Ratio hujus conclusionis est manifesta. Quia Juramentum debet observari, quotiescumque ejus observatio non vergit in dispendium salutis æternæ ut dicitur, *c. cum contingat de jurejurando*, (hoc est) quotiescumque Juramentum non est de re illicita. At solvere usuras, non est illicitum, sed potius licitum est, & ad fidelitatem & veritatem pertinens. Ergo est servandum tale Juramentum.

6 Verum servato tali Juramento, & usuris solutis statim repetere potes. Quia jam Juramento satisfeciisti, ob cujus solam religionem solutio usurarum facienda erat. Quod espressè deciditur in *d. cap. debitores in fine*, ibi. Cum usuræ solutæ fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate, (si necesse fuerit,) compellendi. Clarius in *cap. ad audientiam de iis quæ vi*, ubique beneficio suo renuntiare juravit, & renunciavit, mandatur ei Ecclesiam restitui

non obstante Juramento prædicto. Quia non ad repetendum, sed ad resignandum solummodo tenebatur. Et ita tenent Glossa *ibi*,& Abbas *in principio num.* 1.Covarr. *de pactis* 2. *p.* §.3. *n.* 2. *in principio.* Suarez *tom.* 2. *de Relig.lib.* 2.*de Iuramento cap.* 9. *num.* 16. Lessius *lib.*2. *de justitia c.* 17. *dub.* 7. *n.* 51. Guttier. *de Juram. confirm.* 1. *p. c.* 53. *n.* 8. Sanch aliis relatis *lib.* 3. *summ. c.* 11. *num.* 9.

7 Neque obstat lex 55. ff. de solutionibus & liberationibus. Ubi dicitur, qui sic solvit ut recuperet, non liberatum quemadmodum non alienantur nummi, qui sic dantur, ut recipiantur. Non inquam obstat. Quia intelligi debet; quando solvitur eo pacto & conditione inter partes constituta, ut statim solutum repetatur; tunc enim est, ac si solutum non fuisset. Vel dic secundo; intelligendam esse supradictam legem de solutione pecuniæ, quam potest retinere is, cui fit solutio absque onere restituendi. Quod in solutione usurarum non procedit. Vel dic tertiò, intelligendam esse legem de pecunia debita ei, cui fit solutio; non de pecunia, cujus solutio solum est debita Deo, qualis est pecunia usurario ob mutuum promissa.Hujus námque solutio non usurario, sed Deo tantum est debita,ut tradit Covarr. *d.* 2.*p- de pactis,* § 3 *n.* 2.Molina Jesuita *tom.* 1. *disp.*150. *paulò post principium,*& *tom.* 2. *disp.*515. *colum.* 4. vers. *utrum autem.* Suar. *tum.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de Juram. c.* 9.*n.* 5.*&* 6.*&* *cap.*27.*fine.*Sanchez alios referens *lib.* 3. *summ. c.* 11. *n.* 8. Unde usurarius nullum jus, nullámque actionem habet ad promissum expostulandum. Quod non obscurè colligitur ex *d. cap. debitores,* ibi. Si juraverint cogendi sunt Domino reddere Iuramentum. Quasi solus Deus sit, qui ex tali Juramento jus, & actionem acquisierit, solius. Dei mentionem fecit. Et ideo illud Juramentum,quia nonconfirmat obligationem antea factam; sed potiùs illam introducit respectu Dei vocatur Juramentum per se stans, seu introductorium obligationis, non tamen confirmatorium ut tradit Bart. *in leg.si quis pro eo, ff. de fide-jussoribus num.*4.*&* *seqq.* Covarr. cum aliis *de pactis* 2. *p.* §. 3. *num.* 2. Quapropter jurans, si de injustitia ei facta in exactione Juramenti constet, solùm ex officio judicis compelli potest ad solutionem usurarum, non ad petitionem partis; Imò potiùs priùs compelli debet, ut solutionem remittat. Quia remissione facta cessat obligatio Juramenti, habebat enim Juramentum solvendi usuras tacitam hanc conditionem in se inclusam, si cerditor solutionem non remiserit,ut in omnibus Juramentis, quæ in utilitatem alterius facta sunt, dicemus includi.

8 Quod si Juramentum esset non solum solvendi usuras, sedneque ipsas repetendi: nullo modo poteris repetere, nisi priùs impetraveris relaxationem hujus secundi Juramenti. Quod optimè colligitur à contrario sensu ex illo *cap. ad audientium*, ut benè ponderavit Sanch. *lib.* 3. *sum. c.*11. *n.* 9. & Suar. *lib.* 2. *de Juramento cap.* 9. *n.*17. cum Gloss. verbo *resignandum*, & *in c. ad aures eodem tit.* verbo *Juramento*, Bart. *leg.si qui, pro eo, ff. de fidejussoribus n.* 10.Covarr. 2.*p. de pactis.* §. 3. *n.* 2. Guttier. 1.*p. de Juram. c.* 53.*n.* 10. Ratio. est quia potest executioni mandari sine dispendio salutis æternæ, cum sit de re licita.

9 Posses tamen non obstante supradicto Juramento denunciare prælato Ecclesiæ, ut ipse ex officio remittat Iuramentum, aut usurarium compellat debitum reddere, ut advertit Gloss. *in supradicto c. audientiam.* In hoc enim non fit contra Juramentum, cum Juramentum non sit de non denunciando, sed de non petendo. Quod si jurasses non denunciare, non esses obligatus. Quia est Juramentum de re illicita, ut tradit. D. Thomas 2.2. *quæst.*89.*art.*7.*ad.*3.Denunciatio enim,quæ non ad vindictam tendit,sed ut alius malè retentum restituat, exeátque à peccato injustitiæ.Virtus est,& sæpè obligatoria. Ergo juramentum de illa non facienda, non est juramentum de re bona, ac proinde obligare non potest.

10 Ut autem superior doctrina, & decisio *c. debitores*, plenius intelligatur, objicio primò. Promissio solvendi usuras nulla est, neque ex illa tenetur promittens. Ergo etiam non tenebitur, quamvis illam juramento confirmet. Accessorium enim sequitur naturam principalis. *Regula accessorium, de regulis juris,in* 6. *& regula. Cum principalis, ff. de reg. juris:* At principale, cui Juramentum adhæret, est irritum, nempè promissio. Ergo & ipsum Juramentum. Et confirmo ex *c. Juram.* 22. *q.* 5. Ubi dicitur, inter juramentum & simplicem loquelam, (hoc est) promissionem non debere esse distantiam. Ergo si promissio non est obligatoria,neque Juramentum.

Respondeo cum Abbate *d. cap. debitores n.* 2. & *ibi* Imola *num.* 5. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. c.* 11. *n.* 12. Accessorium corruere; quando causa irritans principale, concurrit in accessorio. Quod in præsenti non contingit. Irritatur enim promissio ob extorquentis turpitudinem, ob quam nullum jus acquisivit.At quia hæc turpitudo non invenitur ex parte Dei, cui fit Juramentum ea de causa Juramentum tenet:Esto non teneat promissio. Secundò respondeo cum Gloss. *illo cap. Accessorium,* ubi varia exempla adducit, in quibus accessorium tenet principali corruente. Quapropter Regula. *Dum principalis, ff. de reg. jura.* Non dixit principali non subsistente accessorium corruere, sed cum principalis causa non consistit;plerumque neque ea quidem,quæ sequuntur, locum habent, quasi non semper, sed plerumque contingat accessorium sequi naturam principalis. Ut benè advertit *ibi* Accursius. Tertiò respondet Juramentum in præsenti non esse accessorium promissioni, non enim illam confirmat, sed esse accessorium assertioni de futuro, illámque confirmare, eáque de causa etsi promissio corruat, non corruit Juramentum. Quia non corruit principale cui innititur. Hoc enim Juramentum non est suppositorium obligationis, sed illius introductorium, ac proinde non innititur promissioni, sed assertioni. Ad confirmationem respondeo cum Covarr. & ab ipso relatis *de pactis* 1. *p.* §. 2. *n.* 1. non esse inquam inter Juramentum & simplicem loquelam distantiam, sed potiùs æquiparationem, quoad necessitatem cavendi mendacium. Quia promissione & Juramento obligaris, ne mendacium committas, intentionem habere exequendi rem promissam, vel juratam. Non tamen inter Iuramentum, & simplicem loquelam facienda est æquiparatio,quoad gravitatem culpæ,neque quoad obligationem inde resultantem Nám ut dictum est,ex promissione nulla oritur obligatio benè tamen ex Juramento, non homini, sed Deo.

Objicio secundò: debitor habet actionem ad repetendas usuras cum primum solverit. Ergo multo fortiùs habet exceptionem contra agentem, *lege invitus ff. de regul.* §. 1. *& leg.* 1. §. *superficiem,ff.de superficientibus. & reg.* 71. *Qui ad agendum, de regulis juris in* 6. *Cui datur actio, datur exceptio.* Sed juranti datur actio, ad repetendas usuras. Ergo potest dari exceptio ad illas solvendas. Confirmo primò, dolo petit qui statim restituere debet, ideóque exceptione doli repelli potest, *leg. dolo, ff. de doli mali, & met. exceptione,* & *regula, dolo* 56. *de regul. juris in* 6. usurarius autem debet statim restituere pecuniam sic acceptam. Ergo potest dolo excipi. Confirmo secundo: Si solvitur debitum, non repetitur, *leg. Julianus. ff. de conditionibus indebiti, & lege si procurator, & lege judex eodem tit.* Item si debitum scienter solvitur, non repetitur,quia donari videtur,*lege cujus per errorem, ff.de reg. juris, & lege* 1.*ff. de condictionibus indebiti, & lege indebitum,Cod. eodem tit.*Tandem Iuramento non videtur liberatus, qui sic solvit, ut post modum repetat, *lege qui sic solvit, ff. de solutionibus.* Hæc ferè objicit Gloss. *illo cap. debitores verbo cogendi sunt*; & obscurè satis

solvit.

solvit. Respondeo ergo ; cui datur actio , datur exceptio ; regulariter , & secundum eam rationem , & ita cum in præsenti juranti ob Juramentum non detur actio ad utendum re promissa , nisi priùs illam solvat , non datur exceptio : Datur tamen actio, ad repetendam eam datam , & tunc datur exceptio adversus quemlibet impedientem repetitionem. Ad confirmationem primam respondeo, dolo petere , & malo, qui statim debet restituere , ideóque posse exceptione doli repelli , si spectemus jus , & actionem, quam habet ad petendum ; secùs verò si spectemus circumstantias aliàs extrinsecas, qualis est religio Juramenti. Ad secundam confirmationem fateor donari indebitum ; sed cum in *dict. lege* dicitur, consulto dati donatio est ; debet intelligi , quando omnino liberaliter traditur , secùs quando per injuriam extorquetur , ut extortum fuit Juramentum , & consequenter solutio usurarum , quæ ex illo sequitur. Ad ultimum jam dictum est instantanea solutione satisfieri Juramento , etiamsi statim fiat repetitio.

Punctum IV.

Utrum Juramentum metu extortum obligationem inducat.

SUMMARIUM.

1 *De quo procedat quæstio.*
2 *Prima sententia omnibus his Juramentis negat obligationem.*
3 *Secunda sententia concedit obligationem.*
4 *Tertia sententia utitur distinctione inter contractus approbatos , vel reprobatos.*
5 *Quarta distinguit de foro interno , & externo.*
6 *Quid sentiendum sit in hac quæstione spectato jure civili ? probabilius est , nullam esse obligationem.*
7 *Spectato jure Pontificio quid sentiat Basillegion ?*
8 *Repellitur ejus sententia.*
9 *Statuitur omne Juramentum obligatorium esse de materia honesta.*
10 *Precedit obligatio , non solum in foro conscientiæ, sed externo.*
11 *Satisfit fundamentis sententiarum quæ nobis contradicunt.*
12. *Obligatio hujus Juramenti gravis est.*
13 *Jurans redire ad carcerem , si carcer justus est , obligationem habet.*
14 *Si injustus ; plures negant , verius est obligari.*
15 *Fit satis oppositis fundamentis.*
16 *Si cum juraste , non prævidisti periculum, quod postea cognoscis , non obligaris.*
17 *An supradictum Juramentum relaxari ab Episcopo possit ? subdistinctione respondetur.*
18 *Si sequatur scandalum ex relatione Juramenti , relaxari non poterit.*

1 Quæstio procedit de metu gravi , non lævi ; levis namque facilè potest , ac proinde contractus ex illo celebratus , & jure naturæ , & positivo validus est, & consequenter Juramentum. Deinde procedit quæstio spectato jure positivo ; non naturali. Nam ex jure naturali certum est, juramentum metu extortum validum esse ; quia metus non tollit voluntarium , esto illud diminuat.

2 In hac quæstione tot sunt sententiæ , quot capita. Duæ extremæ sunt præcipuæ ; aliæ intermediæ. Prima negat omnibus his juramentis obligationem. Sic tenent plures relati à Sanch. *lib.4. de matrimonio disp.20. quæst. 1. num. 3.* eamque ipse probabilem reputat. Præcipuum fundamentum sumitur ex Textu in *Authent. Sacramenta puberum , Cod. si adversus venditionem* , ubi postquam Federicus Imperator dixit , Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis , inviolabiliter custodiantur ; subdit per vim autem , vel per justum metum extorta etiam à majoribus (maximè ne querimoniam maleficiorum faciant) nullius esse momenti jubemus. Secundò probatur ex *cap. cum contingat de jurejurando , & cap. quamvis pactum de pactis in 6.* servanda (inquit Pontifex) juramenta quæ non vi , nec dolo præstita sunt ; nec vergunt in dispendium salutis æternæ , aut in alterius præjudicium. Ergo à contrario quæ vi , dolóve præstita sunt , vel cedunt in alterius præjudicium , servari non debent. Tertiò in supradictis textibus dolus & metus æquiparantur. Sed dolus tollit à juramento obligationem , ut puncto sequenti dicemus. Ergo & metus. Quartò. Votum metu extortum nullam inducit obligationem *cap. 1. de his quæ vi.* Ergo nec Juramentum. Quia de voto ad Juramentum firmum est argumentum ; ut probat Glos. 1. *ad finem in c. si quis votum 26. q.1. & in c. quanto de jurejurando, & in c. Deus qui de vitâ & honestate clericorum.* Innocentius *in c. debitores , de jurejurando*, & alii passim cum Divo Thoma & Caietano 2.2.*q.*89. *art.*8. Quintò efficaciùs probatur ex *c. pervenit. de jurejurando* , ubi deciditur , Episcopum rebus suis spoliatum & jurare compulsum , quod non repeteret sic ablata ; nullius juramenti vinculis super hoc posse constringi.

3 Secunda sententia supradictæ opposita , & communis affirmat , Juramentum valere , indigeréque relaxatione. Sic D. Thomas 2.2.*q.*89. *art.*7. & Caietanus *ibi.* Navarr. *cap.* 12. *n.* 14. pluribus relatis Covarr. *de sponsalibus* 2. *p. cap.* 3. §. 5. *num.* 5. *& de punctis* 3.*p.*§.4. *num.* 2. *& lib.* 1. *variar. c.*4. *num.* 7. Molina *de Hispanorum primogenit. lib.*2. *c.*3. *num.* 12. *&* 13. Molina Theologus *tom.*1. *de justitia tr.*2. *disp.* 149. *vers.*4. Sanch. *lib.*4. *de matrim. disp.* 20. *n.*4. *& lib.* 3. *sum. c.*11. *n.*14. *&* 15. Lessius *lib.* 2. *c.*42. *dub.*6. Suarez *lib.*3. *cap.* 16. *num.*18. Bonacina *tom.* 2. *dis.*4. *q.* 1. *punct.* 9. Guttierez *de Juramento* 1. *part. c.* 57. *num.* 18. & alii plures apud ipsos. Ratio desumitur ex *c. si vere, de jurejurando.* Ubi coactum gravissimo metu jurare juris sui renunciationem , (inquit Pontifex) non esse tutum contra Juramentum suum venire ; nisi tale sit , quod servatum vergat in interitum salutis æternæ. Idem habetur *c. verum eodem tit. c. ad audientiam , de iis quæ vi.* Servanda ergo sunt hæc Juramenta. Quod si in *Authentica. Sacramenta puberum* , dicatur , Juramenta metu extorta nullius esse momenti ; intelligi debet , quoad contractus firmitatem , non quoad obligationem Juramenti. Et eadem ratione explicari potest Textus *in cap. quamvis pactum , & cap. cum contingat* ; præterquam quod communis sententia affirmat , illud *Authent.* correctum esse per jus canonicum , *c. si vero , c. verum de jurejurando.*

4 Tertia sententia distinctione utitur inter contractus reprobatos legibus , vel approbatos. Si Juramentum meticulosum afficit contractus reprobatos à legibus , affirmat hæc sententia nullam inducere obligationem : Secus verò si Juramentum afficiat contractus aliàs validos & approbatos. Priorem partem probat Authentica *Sacramenta puberum* , & *cap. cum contingat de jurejurando* , *cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamvis pactum , de pactis.* Qui textus expresse loquuntur de contractibus à lege reprobatis. Secundam partem probat Textus in *c. si vero , cap. verum.* Et alii quidem contractibus validis loquuntur. Sic Sylvest. verbo *Juramentum* 4. *q.* 8. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.*11. *c.*7. *quæst.*2. Greg. Lopez *leg. finali*, verbo, *que la fizo , in fine tit.* 11. *part.* 3. Flaminio *de resignatione lib.* 13. *q.*2. *num.* 12. & alii plures relati à Seraphino *de principiis , Juramenti , privileg.* 110. *num.* 7. *& seqq.* & à Sanch. *lib.* 3. *summ. c.*11. *n.*19.

5 Quarta sententia distinguit inter forum externum, & internum , & in foro externo, & judiciali censet non obligare Juramentum metu extortum ; secus in foro conscientiæ. Sic Gregorius Valentia *disp.*6. *quæst.*7.

punct. 4. *in medio*, quem laudans & honorans sequitur Fachineus *lib.* 8. *controversiarum cap.* 102. Fundamentum hujus sententiæ non est aliud nisi quia hac via discrepantes sententiæ cavillantur.

Cæterum in hac re difficilius sententiam proferam existimo aliter esse dicendum spectato jure civili; ac spectato jure pontificio.

6 Jure inquam civili spectato credo probabilius Juramentum metu gravi extortum nullam inducere obligationem. Sic tenet communis sententia prout testatur Sanch. *lib.* 4. *de matrim. disput.* 20. *n.* 5. *in solut.* 2. *argum.* quatenus affirmat Authent. *Sacramenta puberum.* correctam esse per jus canonicum *in cap. si vero, & cap. verum de jurejurando.* Consentit Basilius Legionensis *lib.* 12. *de sponsalibus cap.* 8. *num.* 64. Ad probationem hujus conclusionis præmitto, quod latius in fine hujus tractatus firmabimus, civilibus Magistratibus datam esse potestatem, infirmandi, obligationem Juramenti, antequam fiat; ita ut factum nullam inducat obligationem, vel omittendo obligationem, vel reddendo materiam ineptam Juramento; vel constituendo jurantem incapacem. Sed jus civile clarè indicavit hanc potestatem exercuisse, tum in Authentica *Sacramenta puberum*; tum *in lege non dubium eod. de legibus.* Nam in *Authent. Sacramenta puberum* expressè dicitur; Juramenta per vim vel metum facta nullius esse momenti; nullius inquam esse momenti, tam quoad obligationem Deo acquisitam, quam homini. Nam secunda pars *Authent.* ex diametro opponitur primæ ut intuenti constabit. Sed in prima illius textus parte conceditur Juramento, non solum firmare contractum aliàs firmum, sed revocabilem, sed præcipuè obligare jurantem Deo ad illius observationem. Ergo in secunda parte hoc totum excluditur, & firmitas contractus, & juramenti obligatio. Præterea in *lege non dubium eod. de legibus.* Clarissimè dicitur Juramentum admittendum non esse, neque ullius esse momenti, sed potius cassum & inutile quoties contractibus à lege reprobatis adjicitur. Ne hac via fraus legibus fiat. Sed contractus metu celebrari jure civili, imò & canonico reprobantur, & veniunt rescindendi, & secundum jus civile omnino annullantur. Ergo Juramentum illis adjectum utpotè de materia reprobata cassum est, & inutile. Ad idem est Textus *in leg. juris gentium, ff. de pactis*, ibi, quoties pactum à jure communi remotum est servare hoc non oportet, nec obligare; nec jusiurandum de hoc adjectum, ne quis agat servandum. Quid clarius?

7 Verum spectato jure Pontificio (cui in materia Juramenti, utpotè spirituali standum est) Basilius Legionensis *lib.* 12. *de sponsalibus, cap.* 8. *num.* 70. *& sequent.* novum quemdam modum dicendi, sed non satis firmum excogitavit. Inquit enim quoties Juramentum non afficit promissionem non repetendi, seu non revocandi contractum obligatorium esse; secùs si afficiat promissionem, seu obligationem non revocandi. Itaque affirmat, si Juramentum sit de re distincta à repetitione & revocatione ita ut cum observatione Juramenti stare possit repetitio, validum esse Juramentum; secus verò si cum observantia Juramenti revocatio contractus stare non possit. Priorem partem probat Basilius ex textu in *cap. debitores, cap. verum de jurejurando, c. Abbas, cap. ad audientiam, de iis quæ vi.* In quibus Juramentum tenet. Quia illo non obstante repetitio salva manebat, ut expressè dicitur in *cap. ad audientiam.* Secundam partem probat ex *cap. cum contingat de jurejurando, cap. licet mulieres, eodem tit. in* 6. *cap. quamvis pactum de pactis lib.* 6. Ubi statuitur Juramenta super alienationes rerum dotalium, & contractus minorum omnino servanda esse; *nisi sint, vi, metu, & dolo præstita.* Sentit ergo Pontifex metu facta non esse servanda. Quod si respondeas non esse servanda quoad firmitatem contractus, quæ in illis textibus specialiter spectabatur, benè tamen quoad obligationem Deo acquisitam. Præcludit Basilius hanc responsionem affirmans in supradictis textibus, non esse sermonem de firmitate contractus, quam Pontifex concedere non poterat, utpotè de materia sibi non subjecta; sed solum esse sermonem de Juramenti observantia. Ratio autem, quare Pontifex Juramentis relinquentibus salvam repetitionem, obligationem concedat; deneget verò juramentis illam comprehendentibus, ea est (inquit) quia Juramentis relinquentibus salvam repetitionem juranti; etiam Juramento observato relinquitur remedium quo se tueri possit, non igitur necessaria erit Juramenti annullatio etsi concedi posset; secus verò in Juramentis comprehendentibus repetitionem. Nam observato Juramento remedium nullum supererat, quo se jurans tueri posset.

8 Cæterum hic modus dicendi nullo modo probandus est, utpotè absque fundamento excogitatus, & contra expressam juris canonici decisionem. Nam jus canonicum non spectavit ad obligationem Juramenti, relinqueret-ne salvam repetitionem, vel non relinqueret; sed an Juramentum servari posset absque dispendio salutis æternæ. Ut constat ex *cap. si verò; cap. verum, cap. cum contingat de jurejurando, cap. licet mulieres eodem tit. in* 6. *cap. quamvis pactum de pactis in* 6. & aliis Textibus. Quo nihil est clarius. Deinde in *cap. ad audientiam de iis quæ vi.* Conceditur juranti repetitio beneficii resignati, non obstante Juramento, quia non ad repetendum (inquit Pontifex,) sed ad resignandum tantummodo tenebatur, tacitè innuens aliud esse dicendum, si ad non repetendum vi Juramenti teneretur, ut manifestè probatur ex *c. ad aures de iis, quæ vi*, ibi, inquit Clemens tertius, renunciatio facta ad terrorem Layemens (nisi fortè Juramento, vel fide interposita sit confirmata) non impedit quominus is qui renunciavit Ecclesiæ, ad cujus regimen priùs erat electus, præficiatur eidem. Ergo si Juramentum interveniisset, quod ulteriùs non repeteret; eidem præfici non possit, nisi Juramento relaxato. Ergo tale Juramentum obligatorium est, ut benè expendit Gloss. *d. c. & respondet contrariis.* Deinde non video qua ratione potuit dicere Basilius Legionensis. Textus *in cap. cum contingat, & c. quamvis*, non loqui de firmitate contractus, sed de observatione Juramenti. Nam præterquam quod est contra communem & receptissimam Doctorum sententiam, ut in sequentibus videbimus, cum suis principiis non videtur stare posse. Nam si alienatio fundi dotalis & renunciatio futuræ hæreditatis Juramento adveniente non firmatur; sed ita nulla persistit, ac si Juramentum non esset appositum; Juramentum sponte factum non contraveniendi tali alienationi & renunciationi obligatorium non esset, utpotè de re vana, inutili & infructuosa, qualis est approbatio cujusdam actus irriti, & legibus reprobati, neque honestatur ex redemptione vexationis, ut est solutio usurarum. Præterea esto in Juramentis, in quibus salva manet repetitio habeat jurans remedium, quo se tueri possit, nempè repetitionem quod remedium non relinquatur in Juramentis de non repetendo. At cum in utroque genere juramentorum relinquatur remedium petendi relationem, ipsáque debeat concedi, quod remedium efficacius, & utilius est juranti ad se tuendum, quàm repetitio: efficitur sanè frivolam esse illam rationem, qua motus fuit Basilius ad asserendum aliqua Juramenta metu facta esse irrita, alia non.

9 Quapropter dicendum est, quodcumque juramentum metu extortum obligatorium esse, sive salvam relinquat repetitionem, sive non, modo sit de materia, quæ servari possit absque dispendio salutis æternæ. Sic Doctores omnes pro secunda sententia communi relati. Probarique potest textibus & rationibus adductis. Quod non solum in contractibus approbatis, sed etiam in reprobatis locum habet, ut manifestè probat Textus *in c. debitores, de jurejurando.* Promissio namque

namque solvendi usuras , nulla est à jure reprobata ; item resignatio beneficii per metum facta nulla est ; & tamen si juramentum accedat observandum est, *cap. ad audientiam , de iis quæ vi.* Et idem est , si juramentum esset de non contraveniendo resignationi. Juxta *cap. ad aures , eodem tit.* Nam reprobatio horum contractuum non ita constituit materiam illicitam ; quin in redemptionem vexationis licita esse possit. Solutio namque usurarum licita est solum ob turpitudinem recipientis ; ac proinde ex parte dantis honestari potest, ut verè honestatur quoties aliquo fine honesto solvens movetur. Resignatio namque beneficii metu facta irrita etiam est in odium incutienits metum, ex parte verò resignantis honestari potest , si ad redemptionem vexationis fiat. Quocirca materia , quæ secluso metu vana , & inutilis esset , & incapax obligationis Juramenti , ut resignare beneficium, nulliter facere testamentum absque solennitate & jure proscripta , & alia hujusmodi, metu posito , illoque durante capax obligationis redditur. Quia jam adest redemptio vexationis ob quam prohibitio legis cessat , & actus nullus ex ratione extrinseca accipit honestatem.

10 Deinde hæc obligatio Juramenti non solum est in foro conscientiæ , sed etiam in foro externo, & judiciali. Tum quia Textus *in cap. debitores , cap. si verò , de jurejurando cap.* Abbas , *cap. ad audientiam de iis quæ vi.* De foro externo loquuntur , tum quia ratio decidendi , ob quam Juramentum obligat , nempè observari posse absque dispendio salutis æternæ, æquè in foro externo , ac in interno procedit. Consentit Basilius Legionensis *l.* 12. *de sponsalibus c.* 8. *n.* 73.

11 Ex his constat solutio fundamentorum tertiæ & quartæ sententiæ. Cum prima sententia ex parte convenimus, quatenus affirmamus jure civili omnem obligationem Juramenti irritam esse ob Authent. *Sacramenta puberum.* Ad secundum argumentum desumptum ex *cap. quamvis pactum , cap. cum contingat* , & aliis , dicimus cum Glossa , ibi Juramentum præstitum sine vi & dolo esse servandum omnino ; id est sine relaxatione : relaxari enim non potest tale Juramentum. Secùs verò de Juramento metu facto, quod ea tantum ratione relaxandum venit , quòd metu factum est , ut sic via coactionibus præcludatur. Ad tertium concedo metum & dolum æquiparari , quatenus uterque tollit à contractu firmitatem ; non tamen æquiparantur, quoad obligationem. Sæpè enim dolus tollit consensum , & ideo contractus ex illo celebratus , & Juramentum ibidem appositum est nullum. At quia metus consensum non tollit,esto diminuat ; ea de causa & contractus sæpè validus est , & Juramentum ibidem appositum obligationem inducit , & notavit Basil. Legionensis *lib.* 4. *de matrim. cap.* 20. *n.* 6. Ad quartum concedo votum esse irritum , quia jure Ecclesiastico sic invenitur irritatum in illo *cap.* 1. *de his quæ vi* , nego tamen Juramentum , quod in utilitatem hominum sit , irritum fore. Quia nullibi tale habetur. Ad replicam dicimus de voto ad Juramentum in honorem Dei præstitum benè inferri ; secus verò ad Juramentum in utilitatem hominum factum. Quia in hoc non attenditur quid gratiùs Deo sit, sed quid gratiùs homini modo licitum sit, & honestum. Vide Lessium *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 6. *n.* 32. Ad quintum desumptum ex *c. pervenit.* Respondeo cum Glossa , Felino , & Abbate , & aliis ibi Episcopum illum fuisse spoliatum rebus Ecclesiæ quæ quia sub ejus cura & administratione sunt , vocantur ejus , cum autem teneatur ex proprio officio , res Ecclesiæ observare , nullo modo potuit jurare , non repetiturum. Quia est Juramentum de re iniqua, & sic nullius Juramenti vinculis potuit super hoc constringi. Et cum Pontifex subdit, illum absolvimus, quia nefandissima coactione juravit; intelligendum est de absolutione , quoad declarationem , seu quoad factum , id est , absolutum declaravimus ; vel illum ad cautelam , seu de facto absolvimus ,

non quia necessarium sit ; sed ob majorem securitatem. Secundò respondeo cum Suar. *lib.* 2. *de Juramento cap.* 10. *n.* 7. & Sanch. *lib.* 3. *Summ. cap.* 12. *n.* 37. admittendo Episcopum fuisse spoliatum rebus suis , non Ecclesiæ ; (hæ enim improprie dicuntur Episcopi) fuisséque compulsum jurare , non repetere , fuisséque propriè absolutum : Quia Pontifex nullam aliam causam absolvendi à Juramento assignat præter metum ; tacitè innuens solam illam esse causam relaxationis. Si autem spoliatio facta esset de rebus Ecclesiæ , etiam secluså coactione Juramentum de illis non repetendis esset nullum, utpotè de re iniqua. Ergo Episcopus non rebus Ecclesiæ , sed suis spoliatus fuit. Hoc supposito respondeo , nullius Juramenti vinculis posse constringi firmiter , & irrevocabiliter ; quæque relaxari non possent.

Hinc venit explicanda *lex reg.* 28. *tit.* 11. *part.* 5. quæ incipit. *Per miedo , o por fuerça , o por engaño quel ficiesse prometiendo un ome a otro de dar o hazer alguna cosa , maguer se obligasse sobre jurada pena jurando de cumplir lo que promete , decimos que no es tenudo de cumplir la promission* , (id est ,) *no es tenudo* , quoad effectum , ita ut relaxari non possit , non tamen quod absolutè non teneatur , si relaxatum Juramentum non fuerit. Alias directè obviat hæc lex *leg. fin. tit.* 11. *p.* 3. ibi. *El que jura cosa guisada no se puede escusar de no la guardar , maguer diga , que lo fiço por fuerça.* Ita Gregor. Lopez ibi, qui alias explicationes adhibet supradictis legibus ne videantur contrarium docere.

12 Sed inquires quanta sit hujus Juramenti obligatio ; Respondent Angelus , verbo *Juram.* 5. *num.* 9. & 10. & alii ab ipso relati & à Lessio *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 6. *num.* 30. Solum esse sub reatu culpæ venialis. Moventur ex *cap. verum , de jurejurando* , ubi Pontifex decidit non esse puniendos tanquam pro mortali crimine Juramentum metu extortum non servantes , indicat ergo non esse mortale crimen.

Sed contrarium omnino est tenendum , si materia jurata gravis sit ; eo quod in materia gravi se ostendere infidelem gravis sit irreverentia , neque ab hac gravitate excusare potest metus injustus , cum Deus illum non intulerit. Et ita tenent communiter Doctores cum D. Thom. 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 7. *ad* 3. *& quæst.* 98. *art.* 3. *ad* 1. Valentia *disp.* 6. *quæst.* 7. *punct.* 4. *vers. diximus.* Navarr. *ca.* 12. *num.* 14. Covarr. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 3. §. 5. *num.* 4. Lessius *d. dub.* 6. *num.* 39. Sanch. *lib.* 3. *Summ. cap.* 11. *num.* 18. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *c.* 16. *n.* 18. Bonac. *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 9. *n.* 3.

13 Occasione superioris doctrinæ non erit abs re examinare , an Juramento præstito redeundi ad carcerem obligeris ?

Et quidem si carcer justus sit , neque timeas te injustè vexandum , nemini dubium esse potest , te obligatum esse , quia talis reditus & honestus est & fidelitati, & religioni , & justitiæ debitus. Quapropter solum est controversia , quando carcer injustus est , aut times probabiliter injustè esse vexandum.

14 Negant plures graviſſimique Doctores te esse obligatum redire. Sic Covarr. *lib.* 1. *variorum cap.* 2. *num.* 7. Plaza *de delictis lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 6. *fine.* Basilius Legionensis *lib.* 12. *cap.* 8. *num.* 10. Guttier. 1. *p. de Juram. cap.* 57. *num.* 21. *& seqq.* optimè Vasquez 1. 2. *disp.* 174. *cap.* 5. *n.* 35. Navarr. *cap.* 12. *n.* 18. Reginald. *lib.* 18. *praxis n.* 62. Moveri possunt : quia secluso Juramento jure charitatis propriæ tenebaris periculum vitæ fugere. Ergo Juramentum de non fugiendo,sed potius de redeundo,illicitum est;quia est de re charitati propriæ contraria. Item talis reditus subministrat tyranno occasionem iniquæ vexationis. Ergo non est licitus , & honestus. Ergo jurari non potuit. Item non est actus fidelitatis : quia non debetur fides illam iniquè expostulanti : neque fortitudinis , vitam sic irrationabiliter exponere. Ergo nullam habet honestatem.

Nihilominus verius existimo , te esse obligatum

redire niſi relaxationem Juramenti petas. Sic Toletus. *lib. 4. ſumm. c. 22. num. 2.* verſ. *alterum eſt.* Leſſius *lib. ... cap. 42. dub. 6. n. 28.* Sanchez aliis relatis *lib. 3. ſum. cap. 11. n. 31.* Suar. *lib. 2. cap. 10. n. 24. & 16.* Bonac. *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 9. n. 2.* Ratio eſt : quia reditus ad carcerem factus ex fine obſervandi fidem Juramento ſtabilitam , actus eſt veracitatis, fortitudinis, & patientiæ ; neque obinde cenſeri debes te occidere & vitam tuam prodigere, ſed ſolum cenſeri debes te periculo vitæ exponere. Quod ex juſta & rationabili cauſa ſæpè debet ut benè probat Leſſius *lib. 2. cap. 9. dub. 6.* Adde ex obſervatione Juramenti non te propriè coniici in vitæ periculum , quod antea habebas , quodque dato Juramento ſuſpenſum fuit : Non igitur excuſari potes à Juramenti obſervatione.

15 Neque obſtant contraria. Non primum : concedo ſecluſo Juramento , te obligatum eſſe periculum injuſtæ mortis , ſeu alterius æquivalentis mali fugere: nego tamen poſito Juramento te ad id eſſe obligatum. Quia poſito Juramento & fide data eſt actus veracitatis fidelitatis , & religionis , vel potiùs charitatis propriæ quo vis proprium honorem in promiſſis fideliter obſervandis tueri. Ad ſecundum nego ex reditu ſubminiſtrari tyranno occaſionem injuſtæ vexationis ; ſed jam antea ex ſua malitia acceptam , & per Juramentum ſuſpenſam reſtitui. Adde redeuntem non eſſe cenſendum dare occaſionem tyranno peccandi , cum ex bono fine procedat , ſed tyranum illam accipere. Ad tertium conſtat ex probatione noſtræ ſententiæ , qua ratione ſit actus fidelitatis, & fortitudinis, ſic te periculo vitæ exponere.

16 Advertendum tamen eſt , ſi cum juraſti redire, non prævidiſti in reditu eſſe tale periculum , quod poſtea eſſe cognoſcis , nequaquam ad redeundum obligaris. Quia non es cenſendus obligatus ad reditum alium ab eo , qui erat in tua exiſtimatione, cum juraſti, Quod à fortiori procedit caſu , quo juraſſes redire ſubintellecta conditione , ſi reditus non fuerit periculoſus. Quia juramentum non extenditur ultra jurantis intentionem. Sic Suarez *lib. 2. de Juramento c. 10. num. 16.* Sanch. *lib. 2. ſumm. c. 11. n. 34.* Bonac. *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 9. num. 2.*

17 Petes , an huiuſmodi Juramentum redeundi relaxare Epiſcopus poſſit ?

Non deſunt, qui ſentiant , ſi in reditu eſt grave periculum vitæ, vel alterius æquivalentis mali, poſſe Epiſcopum non ſolum Juramentum per iniquitatem extortum , ſed etiam Juramentum juſtè expoſtulatum relaxare. Sic Ludovicus Lopez *1. p. inſtruct. conſuet. cap. 42. verſ. qui jurat redire , conſentit* Manuel Rodrig. *1. tom. 1. ſumm. cap. 40. n. 3. ſi damnum cuſtodis reparetur.* Moventur, quia ob jus conſervandi vitam , poterat jurans ſecluſo Juramento fugere carcerem , & mortem juſtam. Ergo poſito Juramento ſolum videtur teneri Deo , non judici & cuſtodi. Ergo poteſt ab Epiſcopo relaxari. Cæterum cum Juramentum eſt juſtè expoſtulatum , qūia nec carcer injurioſus eſt , nec timetur pœna injuſtè inferenda. Veriùs exiſtimo non poſſe ab Epiſcopo tale Juramentum remitti. Quia talis remiſſio derogat juri judicis & cuſtodis , judex enim & cuſtos habebant jus retinendi jurantem in carcere. Huic juri ceſſerunt ob Juramentum præſtitum. Nequit ergo Juramentum tolli ; ſicut neque jus in cujus locum ſucceſſit , tolli poterat. Sic Sanch. *lib. 3. Decal. c. 11. num. 36.*

Verum ſi iniquè expoſtulatum eſt Juramentum ; eo quod carcer ſit injurioſus , vel pœna injuſta timeatur; certum eſt, relaxari ab Epiſcopo poſſe tale Iuramentum; ſicut diximus relaxari poſſe omne Iuramentum metu gravi extortum. Quia ex vi talis Iuramenti nullum eſt jus parti acquiſitum , ſed ſolum Deo : qui ob iniquitatem commiſſam committendam facultatem concedit prælatis , hæc Iuramenta ſibi remittendi. Neque huic relaxationi obſtet damnum cuſtodis , qui fortè ſemper eſt innocens. Quia illud eſt per accidens ; & ex quocumque capite injuſtitia committatur, præſtat ſufficientem cauſam relaxationis. Suar. *lib. 2. c. 10. n. 16.* Manuel. Rodrig. *1. tom. ſumm. cap. 40. n. 3.* Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 11. n. 35.* Emanuel. Sà , verbo *Juramentum, num. 11.*

18 Advertit tamen Sanchez & Suarez ibi , & bene, hanc doctrinam intelligendam eſſe caſu, quo ex relaxatione hujuſmodi non ſequatur ſcandalum, noſtræ religionis irriſio. Si enim captivo inter infideles libertas conceſſa eſſet ſub præſtito Iuramento redeundi ad captivitatem ; vel mittendi pretium ſuæ redemptionis; abſque dubio tale Iuramentum obſervandum eſt; nec relaxari poteſt. Quia eſto captivitas injuſta ſit, & injuſtè extorqueatur Iuramentum. At ejus obſervatio in bonum commune fidei & religionis cedit.

Punctum V.

Utrum Juramentum dolo , vel errore præſtitum validum ſit, & obligatorium.

SUMMARIUM.

1 *Ex quo pendeat deciſio quæſtionis.*
2 *Duplex eſt genus contractuum bonæ fidei & ſtricti juris,*
3 *Duplex error intervenire poteſt: antecedens vel concomitans.*
4 *Verſari poteſt error circa ſubſtantiam , vel circa accidentia contractus.*
5 *Cauſari poteſt error à contrahente vel ab alio tertio.*
6 *Error circa ſubſtantiam contractus reddit contractum nullum.*
7 *Iuramentum firmans talem contractum non obligat.*
8 *Si error verſetur circa qualitatem contractus , & ſit concomitans , valet contractus jure naturæ , & idem eſt de Iuramento.*
9 *Si error verſetur circa qualitatem , & ſit cauſa contractus, communis ſententia negat, contractum ex ipſo jure nullum, ſed annullandum.*
10 *Quid ſentiat Baſilius Legionenſis.*
11 *Quid tenendum ſit.*
12 *Unde cognoſcetur errorem eſſe excitativum conſenſus vel illius conſtitutivum.*
13 *Sitne obligatio in deceptore reparandi inæqualitatem factam in ſupradictis contractibus ? Proponitur ſententia Baſilii Legionenſis ; quid ſit tenendum reſolvitur.*
14 *Quid jure poſitivo ſit ſentiendum de his contractibus, proponitur examinandum.*
15 *Triplici actione uti poteſt deceptus qua ſe indemnem ſervet.*
16 *Si dolus dedit cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractus eſt nullus.*
17 *Explicatur lex 14. ff. de contrahenda emptione.*
18 *Deinde explicatur lex rem alienam 28. ff. eodem.*
19 *Dolus verſans circa qualitates ſi dedit cauſam contractui, contractus validus eſt, venit tamen exceptione doli reſcindendus , ſi ſolubilis ſit.*
20 *Explicatur lex, & eleganter 7. ff. de dolo.*
21 *In his contractibus deceptus agere poteſt, & ad contractus reſciſſionem , & ad inæqualitatem.*
22 *Quid ſi ab alio tertio dolus eſt commiſſus.*
23 *Quid ſi nullus te in errorem induxit , ſed tantum naturaliter erraſti ?*
24 *Si dolus incidit in contractum ſtricti juris, contractus utroque foro tenet.*
25 *Si dolus incidit in contractum bonæ fidei, valet contractus utroque foro, nec venit reſcindendus. Niſi læſio ſit ultra dimidium.*
26 *Reſolvitur , qua ratione Iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat.*

1 Deciſio hujus quæſtionis pendet ex intelligentia illius graviſſimæ difficultatis ; qua ratione contractus

tractus dolo vel errore celebrati validi sint ? Nam cum Iuramentum in hoc casu ad firmandum contractum adducatur ; si contractus ob dolum , vel errorem nullus existit , Iuramentum illi adhærens corruit ; secùs est in Iuramento appositio contractibus metu celebratis. Quia tunc Iuramentum non assumitur ad firmandum contractum ; quia nullus esse cognoscitur ; sed assumitur ad introducendam religionis obligationem & firmandam assertionem futuram.

2 Pro intelligentia contractus ex errore celebrati, præmitto duplex esse genus contractuum : alii sunt stricti juris;alij bonæ fidei- Appellantur stricti juris;quia jus eos præcipit , strictè explicari , & juxta expressum verborum sensum. Hi sunt stipulationes , promissiones, liberales donationes , feudum , & emphyteusis, contractus bonæ fidei dicuntur ; quia in eis ob bonum fidei & communis societatis plura judex ex æquitate arbitratur. Hi sunt emptio , venditio , locatio , permutatio , pignus , depositum , commodatum , societas & similes. Vide Covarr. *ad regul. possess. 2. p. §. 6.* Molinam. *tom. 2. de justitia , tract. 2. disp. 159. per totam.*

3 Deinde præmitto in his contractibus duplicem errorem intervenire posse , alium antecedentem , alium concomitantem , subsequentem seu incidentem in contractibus. Antecedens vocatur ; quia antecedit contractum , & causa illius est : ita ut illo existente fiat contractus , quia tamen non fieret eo non existente. Error concomitans , seu incidens in contractibus dicitur quo existente fit actus , qui tamen fieret eo non existente.

4 Præterea præmitto , hunc duplicem errorem versari posse circa substantiam contractus , vel circa illius accidentia. Quæ autem sit substantia cujuslibet contractus, quæ illius accidentia ? Desumendum est ex natura cujuslibet contractus. Substantialia enim in uno contractu in alio accidentalia sunt , ut contingit in contractu matrimonij ad cujus substantiam pertinet persona contrahens , cum tamen in contractu emptionis & venditionis accidens sit. Et in promissionibus & donationibus finis seu causa motiva essentialis est , quæ tamen emptionibus & venditionibus accidit. Illa ergo erit substantia cujuslibet contractus sine qua contractus ille subsistere non potest ; reliqua verò erunt illius accidentia.

5 Tandem præmitto , errorem in contractu causari posse à parte contrahente , vel ab alio tertio , contrahente ignorante ; vel potest naturaliter contingere. Si naturaliter contingit , vocatur error seu ignorantia. Si ex alterius malitia proveniat, vocatur dolus. In iis ferè omnes conveniunt. Vide Molinam *tract. 2. de justitia disp. 352.* Sanch. *lib. 1. de matrimonio disp. 64.* Lessium *lib. 2. de justitia c. 16. dub. 5.* Ægidium Coninch. *de matrimonio , disput. 39. dub. 1. his præmissis.*

6 Dicendum est si error contingat circa substantiam contractus , sive sit antecedens , sive concomitans, reddit contractum , quicumque sit nullum. Est omnium sententia. Quia cum valor contractus , & illius obligatio pendeat ex voluntatis consensu , & hic consensus esse non possit cum adest error ; neque contractus , neque illius obligatio esse potest. Neque obstat, quod cessante illo errore de facto contraheres. Quia id non probat, contractum de facto celebratum voluntarium esse; sed futurum voluntarium illo errore cessante. Exemplo matrimonij doctrina illustratur ; si enim contraheres cum Maria putans esse Catharinam ; etiamsi detecto errore cum Maria contraheres matrimonium non tenet. Quia licet non fuerit matrimonium involuntarium positivè ; (hoc est) contra voluntatem propriam repugnantem ; fuit tamen involuntarium negativè ; hoc est non fuit positivè voluntarium : cum nunquam in Mariam consenseris ; obstat ergo valori contractus error contingens circa ejus substantiam.

7 Hinc fit Juramentum tali contractui appositum irritum esse. Quia fuit appositum ad firmandum contractum , quem habebas in mente ; non qui de facto celebratus est. Et cum Juramentum non extendatur ultra, id quod cogitatum est & in mentem venit ; non potest extendi ad firmandum contractum ex errore substantiali celebratum. Sic multum allegatis Sanch. *de matrimonio , lib. 7. disp. 18. n. 6. & lib. 3. in Decal. c. 11. n. 43.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 7. in principio* Suarez *lib. 2. de Juramento cap. 11. n. 7.* Vasquez *1. 2. disp. 30. cap. 4. & est omnium.*

8 Quod si error circa qualitatem contractus versetur , & sit concomitans ; communis sententia defendit , valere contractum saltem jure naturæ. Quia hujusmodi error non impedit sufficientem consensum in contractus substantiam. Quod percipere potes, si advertas , hunc errorem concomitantem dupliciter contingere. Primò per naturalem inconsiderationem, & inadvertentiam ; qua non cogitasti de qualitate illa contractui inhærente ; sed solum de illius substantia. Et in hoc casu substantia contractus voluntaria est ; esto illius qualitates voluntariæ non sint : Et consequenter validus est contractus ; tametsi fortè detecto errore non contraheres. Quia effectus contingens futurus consensum absolutè in contractus substantiam non impedit. Secundo modo potest contingere error concomitans circa qualitates contractus , si tibi sub dubio illæ qualitates offerantur;tu verò nulla examinatione præmissa contrahis , & te ostendis taliter ad contrahendum affectum esse , ut etiam si eas qualitates expressè cognoscere , adhuc contraheres. Et in hoc casu certum est contractum validum esse. Quia non solum in substantiam , sed etiam in qualitates videris consentire saltem virtualiter : si vero examinatione facta deceptus fuisti; vel moveris ex errore ad contrahendum vel non ? Si moveris ; jam error dat causam contractui. De quo statim dicam. Si non moveris : perinde est , ac si error illarum qualitatum naturaliter contigisset , nullámque illarum notitiam habuisses. Nullo ergo modo impediri valor contractus potest ex errore concomitante circa qualitatem. Sic ex communi sententia docet Lessius *lib. 2. c. 17. dub. 5. n. 28.* Basilius Legionensis *lib. 4. de matrimonio, c. 21. n. 3.* Ex quo fit Juramentum huic contractui appositum validum esse. Quia sequitur naturam primordialis actus , cui adhæret.

Difficultas ergo sita est : an error contingens circa qualitatem si contractui causam dederit annullet ejus valorem ?

9 Negat communis sententia ipso jure annullare, sed venire annullandum in favorem decepti , si contractus solubilis est. Sic Lessius *lib. 2. cap. 17. dub. 5. conclusio 3. n. 29.* Movetur primò : quia matrimonium ex hujusmodi dolo irritum validum est ; aliàs ferè omnia matrimonia dissolvi possint ; cum ratum sit , cui dolus vel error qualitatis causam non dederit. Secundò : hic dolus versatur non circa substantiam, & materiam contractus ; sed circa accidentia , & potiùs pertinet ad rationem motivam , & finalem contrahendi ; quam ad objectum contractus. Ergo non tollit legitimum , substantialem , & necessarium consensum pro contractu requisitum. Tertiò , si deceptus velit stare contractui, deceptor non potest resilire ne ex deceptione commodum reportet. Argum. Textus *in cap. 1. de eo qui duxit in matrimonium.* Ergo signum est , contractum validum esse. Quartò communis sententia defendit contractum stricti juris , qui dolus , vel metus causam dederit, validum esse, exceptionéque doli , vel metus actionem elidi. Colligitur *lege dolo 5. Cod. de inutilibus stipulationibus instituta , de exception. initio,* sed hoc fieri non posset, si jure naturæ esset irritus. Quia quod jure naturæ est irritum,non potest jure civili esse validum & dare actionem.

Quod autem hujusmodi contractus possit irritari arbitrio decepti , duplici ratione probat Lessius *illo dub. 5. n. 29.* tum ratione injuriæ , tum defectu consensus ; ratione injuriæ constat ; nam ob illam obligatur

decipiens rès in priſtinum ſtatum conſtituere, ut ſit injuria in contrahendo facta omnino reparetur. Ex defectu conſenſus probat contractum poſſe reſcindi arbitrio decepti. Quia jure gentium videtur ſtabilitum, quemlibet contrahentem hanc tacitam in contrahendo habere voluntatem, quod ſtabit contractui, niſi ſe graviter deceptum deprehenderit, contrarium enim de nullo contrahente poteſt rationabiliter præſumi.

10 Cæterum Baſilius Legionenſis, *lib. 4. de matrimonio, cap. 21. à num. 6.* affirmat jure naturæ contractum eſſe irritum, cui error qualitatis cauſam dederit, hoc eſt, qui ita fuerit cauſa conſenſus, ut voluntas eodem actu feratur in objectum, & in illam circumſtantiam; neque aliter conſentiat in objectum, niſi quatenus eſt illa circumſtantia veſtitum. Movetur hac conſideratione. Quia contractus validus eſſe non poteſt abſque conſenſu, ſed conſenſus ille neceſſariò variari debet ſublata illa circumſtantia, quam credis per errorem adeſſe. Non enim perſeverare poteſt actus aliquis indiviſibilis voluntatis ſublata parte ſui objecti. Cum igitur ponamus illam circumſtantiam ad objectum conſenſus pertinere, illa ceſſante conſenſus neceſſariò ceſſare debet. Ergo debet ceſſare contractus. Et confirmat. Quia in tali caſu illa diſpoſitio virtute eſt conditionalis ex diſponentis intentione, ſi ea ſubſiſtat circumſtantia; quandoquidem ei innititur expreſsè: illáque ducitur ad contrahendum. Si igitur ſub expreſſa conditione contraheres, nemini dubium eſſe poteſt, non eſſe validum contractum ea conditione non ſubſiſtente. Ergo neque validus eſt cum illi circumſtantiæ tanquam ſub conditione tacita innititur.

11 Ego verò dicendumexiſtimo ex ſententia Baſilij Legionenſis, non fieri ſatis quæſtioni, ſed illam inſolutam relinqui. Clarum námque eſt quod tradit Baſilius, quodque priùs (ut ipſe teſtatur) tradiderant Arag. Rebellus. Sanch. Valent. Turrian. Mol. & alij è noſtra Societate, contractum nullum eſſe; in quo voluntas unico eodémque actu amplectitur objectum & circumſtantiam, quam credit adeſſe, cum tamen non adſit. Quia illa circumſtantia jam pertinet tunc ad objectum conſenſus. Unde ſublata circumſtantia conſenſus perire debet; & conſequenter contractus in illo fundatus. Sed ex hac doctrina non fit ſatis difficultati. Non enim ex illa ſequitur: quoties error qualitatis dederit cauſam contractui, contractum eſſe nullum, ſolum enim ſequitur, quoties error qualitatis ita dederit cauſam contractui, ut ſecum trahat voluntatem ad conſentiendum in ſubſtantiam contractus ſub illa qualitate eſſe contractum nullum. At poteſt error qualitatis non ita trahere voluntatem ad conſenſum in ſubſtantiam, ut eodem indiviſibilíque actu feratur voluntas in ſubſtantiam, & qualitatem; ſed poteſt trahere voluntatem ad conſentiendum in ſolam ſubſtantiam; ita ut ille error conceptus, ſeu objectum erroris excitet, & impellat voluntatem ad contrahendum; non tamen ſit objectum contractus; quæ repugnantia in hoc eſſe poteſt, aut quomodo cognoſcitur eodem indiviſibilíque actu ferri voluntatem in objectum, & qualitates, niſi objectum velit ſub expreſſa conditione qualitatis, & non aliter, reſtat ergo explicare an in illo caſu error contingens, quíque cauſam contractui dedit, irritet actum.

Dicendum ergo eſt; ex eo præcisè quod error qualitatis dederit cauſam contractui, hoc eſt, fuerit cauſa, & occaſio contrahendi; ſi tamen non eſt objectum contractus, contractum non eſſe jure naturæ nullum; Eſſe tamen ſi in contractus objectum error intraverit. Prior pars probatur rationibus adductis à Leſſio. Et præterea: quia eſto ille conſenſus, & contractus non foret niſi error adeſſet. At cum talis error ſolum ſit cauſa excitativa, & conditio ad conſenſum, & non illius objectum, relinquit conſenſum quoad contractus ſubſtantiam immutatum, & invariabilem; eſto error detegatur. Quia non eſt error circa ſubſtantiam. Secus verò eſt, quando in illius objectum intrat. Quod autem ſæpe contingat, errorem qualitatis cauſam eſſe contractus ſolum excitativam, & impulſivam; convincitur ex rebus frequenter contingentibus. Sæpè enim moveris ad concedendum eleemoſynam, quia tibi narratum fuit pauperem ſingulares dotes, & virtutes habere; cum tamen non habeat: & tu illa narratione deceptus eleemoſynam tribuiſti. Cujus conceſſio cum fuerit vero pauperi facta valida perſiſtit juxta communem ſententiam, quam in tractatu de charitate diſp. de eleemoſyna tradidimus. Item ſæpè quis matrimonium contrahit deceptus errore, quo nobilem, & divitem, & virginem eſſe conjugem exiſtimabat: qui nullo modo contraheret errore detecto; & tamen certa ſententia defendit contractum valere. Ergo datur error ſolum excitativus conſenſus, non illius conſtitutivus. Idem eſt in Epiſcopo conferente ordines & beneficia ei, quem errore deceptus exiſtimavit ſibi eſſe conſanguineum, ſeu affinem, quo errore ſublato nec beneficium conferret, neque ordines. Collatio tamen ordinum, & beneficij tenet, item in contractu emptionis & venditionis paſſim hic error occurrit, non enim emeres vinum, triticum, oleum, pannum, equum niſi quia exiſtimabas ſana & perfecta eſſe; cum tamen non ſint. At ob talem errorem non redditur contractus nullus, ſed reſcindendus. Ergo aſſerendum eſt, errorem non ſemper intrare in eſſentiam conſenſus ad contractmu requiſiti.

12 Quod ſi inquiras; unde cognoſces errorem qualitatis ſolum excitare voluntatem ad contrahendum; & non intrare in objectum conſenſus? Reſpondeo clarè cognoſci non poſſe. Semper tamen præſumere debes errorem qualitatis eſſe excitativum, & non conſtitutivum conſenſus; niſi eo caſu, quo expreſsè & ſub ea conditione, & non aliter conſenſeris; & conſequenter ſolo eo caſu contractum irritare jure naturæ. Sic docuit ex communi ſententia Ægidius de Coninck *de matrimonio, diſp. 31. dub. 1 concluſ. 2.* Et ratio eſſe poteſt, quia præſumptio ſumi debet ex frequenter contingentibus, ſempérque præſumi debet operari modo naturis rerum convenientiori.

Ex his facilè intelliges, quando Juramentum his contractibus appoſitum obligationem inducat? Inducit námque obligationem, quoties ipſam contractus inducit. Quia ad illius firmitatem aſſumitur; ſecùs quando contractus nullus eſt.

13 Petes an in ſupradictis contractibus obligatio ſit deceptori, reparandi inæqualitatem factam. Baſilius *lib. 4. de matrimonio, cap. 20. num. 22.* cenſet ſi dolus dedit cauſam contractui, obligationem eſſe jure naturæ, & in foro conſcientiæ tam in contractibus ſtricti juris, quam bonæ fidei in decipiente, reparandi inæqualitatem. At ſi tantum incidit in contractum, nullam eſſe obligationem. Prior pars eſt manifeſta; cum eo caſu involuntarius ſit contractus: & per errorem extortus. Secunda pars probari poteſt; quia errore incidente in contractum, nulla eſt inæqualitas reſarcienda. Si quidem deceptus ita affectus eſt, ad contrahendum, ut etiamſi errorem cognoſceret, adhuc contraheret; tacitè ergo deceptionem remittit.

Admitto priorem partem abſolutè; ſecundum in contractibus lucrativis. Quia in his cum liberaliter procedat, deceptus non videtur involuntarius eſſe cum ita ad donandum affectus ſit. At in contractibus bonæ fidei & oneroſis contrarium exiſtimo; obligatum inquam eſſe decipientem; tametſi malitiosè non proceſſerit, reparare contractus inæqualitatem. Nam licet deceptus contractum non omitteret errore detecto; at non eſt cerdendum, illum fuiſſe celebraturum eo pretio, ſed minori. Tenetur ergo decipiens hanc inæqualitatem reparare,

14 Hucuſque locuti ſumus ſpectato jure naturæ, de valore vel nullitate contractus ex errore celebrati. Reſtat

ſtat dicendum ; an jure poſitivo ſint omninò irriti , & qualiter decepto competat actio ad reſcindendum contractum, ſi velit,vel ad reparandam deceptionem ?

15 Pro intelligentia hujus difficultatis præmitto ; deceptum triplicem actionem habere poſſe , qua ſe indemnem ſervet. Prima , quæ vocatur à jure redhibitoria , ſeu redditoria. Quia reddit decepto quod antea habebat , & res in priſtinum ſtatum reſtituit , *leg. redhibere ff. de ædilitio edicto.* Secunda;datur actio quæ vocatur à jure quanto minoris ; qua deceptus volens perſeverare in contractu , agit adverſus deceptorem ; ut quanto minoris res valuit , ac pretium dedit , tantundem ſibi reddatur , *lege ſciendum , ff. de ædilitio edicto.* Tertia vocatur in id , quod intereſt , non eſſe deceptum ; fortè enim contingere poteſt , ut pluris decepto interſit non eſſe deceptum , quam rem vel pretij exceſſum habere ; & tunc agere poteſt actione deceptionis in id, quod ſua intereſt , non eſſe deceptum. Hac actione nunquam poteſt uti deceptus , niſi in contractu dolus fuerit commiſſus ; & tunc illa uti poteſt adverſus deceptorem. Quia ratione injuriæ deceptor in conſcientia obligatur reparare decepto damnum , quod ex deceptione provenit. Quid ergo mirum quod adverſus illum habeat deceptus actionem in id, qua ſua intereſt non eſſe deceptum ? Sic ex Donelo *lib. 22. cap. 28. & lib. 13. cap. 3.* tradit Baſilius Legionenſis *lib. 4. de matr. cap. 21. num. 33.* Et colligitur ex Molina *de juſtitia , tom. 2. diſp. 253. per totum.*

16 Dicendum eſt ſi dolus dedit cauſam contractui circa ſubſtantialia , contractum eſſe omnino irritum etiam jure poſitivo ; decepto dari adverſus decipientem actionem redhibitoriam & actionem in id , quod intereſt , non eſſe deceptum , in hac concluſione omnes Doctores conveniunt ut aliis relatis docent Covarruv. *regula Poſſeſſor. 2. p. §. 6. num. 6.* Molin. *tract. 2. diſp. 352. concluſio 1.* conſtat *ex leg. Labeo 41. ff. de contrahenda emptione*, ubi vendens aurichalcum pro auro , nulla eſt venditio. Et *lege qui officii ff. de contrahenda emptione. §. fine.* Inſtituta de emptione. Ubi res ſacra pro profana venditur , nulla eſt venditio. Quia res ſacra extra commercium eſt , & *lege ſua rei eodem titulo*, nulla eſt emptio rei propriæ : quia erratur in ſubſtantia. Ratio eſt manifeſta , quia voluntarius conſenſus in ſubſtantiam contractus eſt de illius eſſentia. Sed error in ſubſtantia tollit hujuſmodi conſenſum. Ergo tollit contractum. Ergo nullâ ratione jure poſitivo firmari poterat. Quod autem ſic decepto competat actio redhibitoria , evidens eſt:Siquidem ſublato contractu res debent in priſtinum ſtatum reſtitui. Deinde competit actio doli in id , quod ſua intereſt , non eſſe deceptum ; ſi deceptor culpabilis extitit;quia ob injuſtitiam commiſſam tenetur de damno ſecuto.

17 Sed obſtat adverſus hanc certam doctrinam *lex quid tamen 14. ff. de contrahenda emptione.* Ubi venditio cujuſdam vaſis ex ære & auro pro auro venditi tenet ; & tamen ibi error fuit in ſubſtantia ; ſicuti contingit in caſu *legis 41. §. menſam, ff. de contrahenda emptione.* Ubi menſa argento cooperta pro argentea vendita fuit. In cujus facti ſpecie decidit Juriſconſultus nullam eſſe venditionem. Ergo error in ſubſtantia non ſemper annullat contractum.

Supradictæ legi *quid tamen.* Reſpondent communiter Doctores ibi non fuiſſe errorem in ſubſtantia ? Siquidem illud vas verè aureum erat licet non ex omni parte ;& ita contractum tenere ; & deceptum agere poſſe actione quanto minoris , & in id , quod intereſt. Secus verò in caſu *leg. 41.* Ubi menſa nulla ex parte argentea erat, ſed ſolum operimentum illius;ac proinde ibi erratum fuiſſe in ſubſtantia , & contractum eſſe nullum, ſic explicuit Cujacius *lib. 2. obſerv. cap. 4.* Gothofredus *dicta lege 41.* Ego dicerem eſſe illius legis ſpecialem deciſionem ob bonam fidem utriuſque contrahentis;neque ad alios caſus & contractus trahendum. eſſe. Nam percipere non poſſum , quomodo in venditione vaſis ex ære & auro non fuerit erratum in ſubſtantia;ſiquidem compoſitum ex ære , & auro , quid diſtinctum eſt ab arte facto ex auro puro, ſed venditio facta fuit de arte facto ex auro puro. Ergo cum ſic non fuerit , erratum fuit in ſubſtantia.

18 Secundò obſtat *lex rem alienam 28. ff. de contrahenda emptione.* Ubi expreſsè dicitur alienam diſtrahi poſſe : quia exemptio , & venditio;tametſi res emptori auferri poſſit. Idem habetur *in lege ſi emptione 34. eodem titulo. Et colligitur manifeſtè ex lege qui vas 48. §. ultimo, ff. de furtis.* Ubi definitur vendentem rem furtivam fieri dominum pretii, quod falſum eſſet , ſi venditio non teneret. At in hujuſmodi caſu videtur error commiſſus in ſubſtantia. Siquidem emptori nihil conceditur loco pretii à ſe exhibiti ; cum ejus non fiat res furtiva. Hac enim ratione ſi emas rem propriam , nulla eſt emptio. Quia nihil tibi venditor concedit.

Reſponde admittendo venditionem & emptionem rei furtivæ valere ; nego tamen errorem commiſſum eſſe in ſubſtantia. Et ad probationem dico rem furtivam fieri emptoris de facto ; licet non de jure , & quod fiat de jure acquiri poſſe. Ex hoc ſufficit ut emptio & venditio teneat. Secùs contingit in emptione rei propriæ , quæ nec jure, nec de facto acquiri de novo poteſt. Neque obſtat huic emptionis valori quod poſſit ab emptore res furtiva evinci ; poteſt namque : ſed venditor etiamſi ignorans fecerit, tenetur pretium illi reddere : imò cogi poteſt ab emptore ut illi præſtet quantum ſibi interat, habere rem evictam juxta *legem vendita 8. lege evicta 70. de evictionibus.*

19 Dico ſecundò , ſi dolus verſans circa qualitates, & circumſtantias contractus cauſam contractui dederit validus eſt contractus jure poſitivo;venit tamen exceptione mali reſcindendus ; ſi ſolubilis eſt ; ſive contractus ſit bonæ fidei, ſive ſtricti juris. Hanc concluſionem optimè explicant & probant Leonar. Leſſ. *lib. 2 cap. 17. dub. 5. num. 31.* Ægidius de Coninck *de matrimonio diſp. 23. dub. 9. num. 73.* Conſentit licet non ſatis conſequenter Baſilius Legionenſis. *lib. 4. de matrimonio cap. 21. num. 30.*

Et quidem in contractibus ſtricti juris tenet pluribus relatis Molina *tom. 2. de juſtitia tract. 2. diſp. 352. in medio num. 14.* Et probari poteſt ex *lege ſi id , quod aurum 22. de verborum obligationibus.* Ubi ſi de te mihi promittente vas aureum ſtipulatus fuero & contingit æneum eſſe , teneris mihi æneum dare , quia in corpore rei donatæ conſenſimus. At ſi vitium cognoſcens me fallere prætendiſti , doli mali clauſula tecum agere poſſum. Idem habetur *in lege 1. in fine. ff. de pignoraitia actione.* Ubi ſi æs datum pro auro in pignus fuerit tenet pignus æris; & deceptus agere poteſt actione doli. Verum hujuſmodi leges concluſionem non probant; ſiquidem in datione & receptione illius vaſis ærei , nulla deceptio commiſſa eſt. Non enim donanti ; quia liberè donat ſi vitium cognoſcit ; & ſi illud ignorat ad majorem ſummam affectus eſt. Non recipienti : quia liberè donat ſi vitium cognoſcit , & ſi illud ignorat ad majorem ſummam affectus eſt. Non recipienti:quia mœliùs eſt illi vas æneum habere , quam nullum. Solum ergo deceptio conſiſtit in eo , quòd promiſſio non impleatur , ut fuit ſtipulata. Ea de cauſa datur ſtipulanti actio doli mali adverſus promiſſorem ſi ſciens fefellerit. Vera ergo probatio hujus concluſionis in contractibus ſtricti juris ſumi debet ex *lege dolo, ff. de inutilibus ſtipulationibus:* ubi ſi promiſſionem quam quis metu vel dolo inductis fecerit , tu ſtipulatus fueris ; ſtipulatio tenet , eſto promittenti exceptio doli vel metus concedatur. Dolo(inquit conſult.) vel metu adhibito actio quidem naſcitur, ſi ſubdita ſtipulatio ſit ; per doli tamen mali vel metus exceptionem ſubmoveri petitio debet. Pro contractibus bonæ fidei videtur eſſe expreſſa *lex Iulianus 13. de actionibus empti :* Ubi vendens tigna carioſas & pecus morboſum;

bosum ; tametsi dolo fecerit , validè vendit ; agique potest adversus eum actione quanti minoris. Idemque probari potest ex *lege in venditionibus , ff. de contrahenda emptione.* Ubi valet venditio vini , quod jam acuit. Fateor his legibus responderi posse , errorem non dare causam contractui , sed pretii excessui. Siquidem detecto errore contrahens , sed non eo pretio. Sed quid si non contraheres ? Dare ergo dolus ille potest causam non solum excessui sed etiam contractui. Præterea clarissimè concluso probatur ex *leg. si dolo 5. Cod. de rescindenda venditione*, ibi. Si dolo adversarii deceptus venditionem pretii se fecisse Preses Provinciæ aditus animadverterit , sciens contrarium esse dolum bonæ fidei (quæ in hujusmodi contractibus maximè exigitur) rescindi venditionem jubebit. Tacitè ergo insinuant validam venditionem esse. Idem constat ex *leg. rem alienam 28. ff. de contrahenda empt.* Siquidem ibi emptor dolo inductus est, existimans rem emptam esse propriam venditoris.

Ratione probatur , quia error versans circa causas motivas & circunstantias contractus relinquit sanum consensum in contractus substantiam. Ergo nulla est causa, quare ipso jure nullus sit. Adde si contractus nullus esset omnino, non ita facilè redditur ratio, ob quam decipiens teneatur stare contractui ; si deceptus velit. Siquidem deceptio solum decipientem obligare potest, ut damna omnia quæ ex contractus deceptione subsequuntur satisfaciat ; non ut denuò consentiat ; & contractum celebret. Unde enim hæc obligatio ortum habere potest? Si verò absque novo consensu stare contractui debet; signum est contractum in favorem decepti validum esse.

20 Solum video adversus hanc sententiam objici posse , *Text. in leg. & eleganter 7. ff. de dolo* , ubi de minore qui vendiderat servum ignorans , quod peculium haberet , dicitur , nullam esse venditionem , si in eo , quod venderet , circumscriptus est. Ergo venditio , cui causam dedit non tenet. Sed huic objectioni facilè respondetur. Primò: ibi annullari venditionem in favorem minoris. Quia fuit facta à minore sine auctoritate judicis. Quo in casu nulla est obligatio ex parte minoris, *leg. in causa cognitione, §. item relatum , ff. de minoribus.* Deinde ibi annullatur venditio non absolutè ; sed in favorem decepti: eo quòd deceptor possit agere actione redhibitoria , si velit. Quia fuit deceptus non tam in venditione servi ; sed quia minus multo quam par est , vendidit ob peculium, quod servus habebat. Sæpè enim in jure aliqui actus nulli dicuntur ; non quia de facto nulli sunt ; sed quia non sunt firmi , sed arbitrio unius ex contrahentibus irritari possunt. Ut ex communi sententia docet Gloss. *in leg. 1. Cod. de rescindenda venditione.*

21 Deceptus ergo in his contractibus agere potest. Tum ut contractus rescindatur. Quia injuriosè. Tum ut decipiens reparet inæqualitatem , si stare contractui velit. Sic Navar. *cap. 22. num. 33.* Molin. *disp. 352. conclusio 1. & 2.* Lessius *lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 31.* Basilius Legionensis. *lib. 4. cap. 21. num. 33.*

22 Sed quid si ab alio tertio dolus est commissus contrahente ignaro ? Credo non posse agere deceptum ad contractus rescissionem sed actione quanti minoris, (hoc est) ut contrahens ad æqualitatem reducat. Adversus deceptorem agere potest in id, quod interest, hoc est , ut lucrum cessans , & damnum emergens ex tali deceptione restituat. Sic aliis relatis docet Molin *d. disp. 352. concl. 3.* Lessius *lib. 2. cap. 17. dubio. 5. num. 33.* Et videtur probari ex *lege & eleganter 7. ff. de dolo & lege* si Proxeneta *ff. de proxeneticis.* Sed hoc intelligendum est casu, quo contractus sit ex utraque parte , vel saltem ex altera completus. In hoc enim casu jus non concedit actionem redhibitoriam , sed actionem quanti minoris adversus contrahentem. At si contractus integer sit , cum deceptus errorem cognoscit, non videtur in conscientia obligatus , contractum perficere. Quod optimè probat Lessius *supra*. Primò in contractu sponsalium, ad cujus executionem non obligaris ; si deprehendis aliquid subesse , quod te à contrahendo retraxisset. Secundò ex obligatione cujuslibet contractus, quæ cessat, si res notabiliter mutentur ; & in cognitione contrahentis sunt res notabiliter mutatæ. Tertiò ex stylo contrahentium , qui non videntur se obligare velle implere contractum si se graviter deceptos inveniant.

23 Sed quid si nullus alius te in errorem induxit, sed tu ignorans vitium , contraxisti illa ignorantia ductus ? Distinguendum est : si alter contrahens conscius fuit erroris ; credo te posse contractum rescindere. Quia censetur particeps doli , & peccare contra justitiam, & obligationem cuilibet contrahenti à jure impositam *in lege 1. ff. de ædilitio edicto, & lege 13. de actionibus empti*, manifestandi occulta rei vitia. Sic optimè Molina *tract. 2. de justitia , disp. 353. conclusio 1.* Lessius *lib. 2. cap. 17. num. 33. in fine.* Subdit tamen Lessius sepositio illo jure positivo non habere hanc ex justitia obligationem ; ac proinde contractum firmum esse , & solum dari actionem quanti minoris. At si alter contrahens ignarus fuit erroris ; tam jure positivo , quam naturali contractus firmus persistit, si completus est : debet tamen ad æqualitatem reduci. Si autem re integra detegatur error, cessat obligatio contractum implendi ut *num. præcedenti* dictum est.

Adverte , si in contractu deceptus fueris ultra dimidium justi pretii ; quod solum in contractibus bonæ fidei intervenire potest , te posse agere vel ad rescissionem contractus , vel ad illius æqualitatem ; esto contrahens erroris particeps non fuerit. Quia ita jure regio cautum est. Sic passim Doctores.

24 Verum si dolus versans circa accidentia incidit in contractum stricti juris , contractus utroque foro tenet ; solúmque deceptor tenetur in conscientiæ foro contractum ad æqualitatem reducere , & decepto competit exceptio de dolo , si contractus ex sua parte non sit completus ; si verò completus sit , competit actio de dolo, ut damnum illatum resarciat. Sic aliis relatis Molin. *disp. 352. concluf. 6.*

25 Quod si in contractum bonæ fidei dolus incidat; valet contractus utroque foro; nec venit rescindendus, nisi læsio sit ultra dimidium justi pretii. Quia de hac rescissione jura non loquuntur ; & cum contractus absolutè voluntarius fuerit ; non videtur decipiens obligatus , rescissioni consentire ; tenetur tamen deceptor in conscientiæ foro contractum ad æqualitatem reducere ; esto inæqualitas infra dimidium justi pretii sit commissa. Deceptus verò si contractum non implevit , doli exceptionem habet : si autem complevit , agere potest , ut sibi damnum reparetur, si læsus fuit, & reparari potest. Sic Molina *dicta disp. 252. concl. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 28.* Et colligitur *ex cap. dilecti 3. de emptione & venditione*, & ibi Gloss. His positis.

26 Facilè percipere potes : qua ratione Juramentum appositum contractibus dolo vel errore celebratis obligationem inducat ? Cum enim hujusmodi Juramentum ut dictum est appositum sit contractibus ad augendam illorum obligationem , pro natura contractus obligationem habet. Quapropter si contractus nullus est , & Juramentum nullum est. Si verò contractus validus est, veniátque rescindendus ; eodem modo rescindi poteris non obstante Juramento. Quia Juramentum continet omnes restrictiones, & conditiones, quas contractus habet. Sic pluribus firmat Covarr. *de pactis 1. p. §. 4. in principio.* Gutier. *de Juram. confirmatorio 1. p. cap. 37. num. 2.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. . per totum.*

PUNCTUM VI.

Quæ materia requisita sit in Juramento promissorio, ut obligationem inducat.

SUMMARIUM.

1 *Debet esse materia possibilis.*
2 *Quid sentiendum sit de promissione facti alieni.*
3 *Debet esse materia licita, & honesta.*
4 *Diversimodè loquendum est de materia Juramenti in gratiam Dei, vel hominum facti.*
5 *Explicatur Textus difficilis in cap. commissum de sponsalibus.*
6 *Juramentum de re illicita non indiget relaxatione.*

EXplicuimus quæ requirantur ex parte jurantis, ut Juramentum obliget. Videndum quid ex parte objecti seu materiæ promissæ.

1 Primò certum est secundum omnes debere esse Juramentum de rebus tibi possibilibus. Nam jurare quæ tibi impossibilia sunt temerarium est : cum non possis facere verum, quod juras.

2 Hinc videtur colligi, peccatum esse, promittere sub Juramento factum alienum. Quia quod ab alterius voluntate pendet, in tua potestate situm non est. Non enim potes voluntatem alterius cogere & necessitare. Et quidem si ut verba sonant, Juramentum accipiendum esset, clarum est, grave esse peccatum, factum alienum jurare. Quia est Juramentum de re tibi impossibili. Sed cum alienum factum sub Juramento promittis, v. g. Petrum fore soluturum, vel matrimonium contracturum, non eo sensu Juramentum accipis, ut de facto Petrus solvat, vel contrahat, sed ut solvat, vel contrahat quantum in te est; ac proinde non tam factum alienum, quàm proprium promittis. Eáque de causa validum, & licitum est Juramentum. Et ratio esse potest; quia Juramento inest ea virtus, ut si non valet actus eo modo, quo sonat, valeat eo modo, quo valere poterat. Ut multis allegatis probat Gutierr. *1. part. de Juram. confirm. cap. 2. à num. 3. & sequentibus.* Covarr. *de pact. 2. part. §. 6. num. 1. vers.* 13. Ergo Juramento facto de solutione Petri, quia illo obligari non potes, ut Petrus cum effectus solvat; obligaris tamen ad procurandum. Quod decidi videtur *in rap. ex rescripto, de jure jurando.* Ubi quidam Monachi & seculares jurarunt. Abbatem tremens Ecclesiæ conventionem factam de solvenda pecunia, adimpleturum; quibus interdicitur ingressus Ecclesiæ, si non fecerint Juramentum adimplere; sicut jurarunt. Infertur ergo jurare se daturos operam, ut conventio observaretur. Et ita docet *ibi* Gloss. *verbo inhibeatis*, & Abbas *ibi*, *& in cap. ex literis*, & secundò *num. 6. de spensalibus*, Covarr. *de pact. 2. p. §. 5. num. 2.* Gutierr. *de Juram. 1. p. cap. 44. num. 3.* Anton Gomez. *2. variar. cap. 10. n. 23.* Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 9. n. 7. & lib. 1. de sponsalib. disp. 24. num. 7.* & Suar. *lib. 1. de Juram. cap. 10. num. 4.*

Et licet jure communi, & antiquo regni Castellæ promissio absoluta de facto alieno non obliget, §. *si quis alium. & §. si quis alteri institus. de inutilibus stipulationibus, leg. 11. tit. 5.* part. 5. Sed necessariò debet promittens, expressè promittere se curaturum aut facturum, ut alius exequatur tale factum; aliquibus tamen casibus exceptis; quod adducit *supradict. lex partita*, & Gloss. *in d. §. si quis alium*, & Covar. *de pactis, 2. p. §. 5. n. 1.* Molin. *tom. 2. de instit. disp. 268. § quoad secundum* Sanch. *lib. 1. de sponsalib. disp. 24. à num. 3.* Tamen si Juramento firmetur promissio de facto alieno; omnes conveniunt, etiam jure communi promittentem obligari; ut quantum in se est, procuret de facto adimpleri. Tenent supradicti Doctores. Quia in illo sensu intelligitur, Juramenti promissionem sumi. Neque satisfaceret si simulatè (hoc est, pro complimiento) curaret adimpleri. Quia non simulatam diligentiam, sed veram sub Juramento promisit. Covarr. *de pact. 1. p. §. 5. num. 3.* Sauch. *lib. 1. de matrim. disp. 24. num. 11. & 12. & lib. 3. in Decal. cap. 9. num. 7. fine.* Molin. *dicta disp. 268. §. quod si in fine.*

Dixi te esse obligatum, si factum alienum sub Juramento promittas; & promissio acceptata est. Sæpè enim factum alienum juras non sub promissione, sed sub enunciatione, cujus Juramenti sensus alius non est, nisi te credere, & persuasum esse factum illud exequendum fore; sicut cum juras pluviam esse futuram, & ægrorum recuperaturum esse salutem. In quibus Juramentis solum juras, te id credere; non tamen intendis obligari ad aliquam diligentiam præstandam. At quoties materia capax est diligentiæ propriæ; & non constat, te sub enunciatione jurare, reputandus es sub promissione jurasse & ad faciendam diligentiam te voluisse obligari. Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 7.*

3 Secundò materia Juramenti promissorii debet esse licita & honesta. Nam Juramentum esse non potest vinculum iniquitatis; ut expressè habetur *cap. quanto de jurejurando, & tradunt omnes.* Quod si in aliquibus textibus dicatur, Juramentum servandum esse, modo non vergat in dispendium salutis æternæ; ut dicitur *cap. cum contingat, de jurejurando*, non inde inferre potes, Juramentum de peccato veniali servandum esse. Nam esto peccatum veniale immediatè non vergat in dispendium salutis æternæ: quia non privat, nec pœnis æternis committentem addicit. At quia ad id disponit; mediatè vergit in dispendium salutis æternæ. Et præterea; quia nisi purgetur; impedimento est ne in vitam æternam ingrediatur. Eáque de causa Juramentum de illo faciendo nunquam obligare potest. Imo neque Juramentum de re indifferente aliquam obligationem habere potest. Quia est vanum, & inutile, & consequenter Deo placere non potest. Sic Suar. *lib. . . cap. 16. per totum.* Vasquez *opusc. de testamentis, cap. 3. dub. 3. num. 38.* Basilius Legionensis, *lib. 12. de matrimonio, cap. 8. num. 28.* Adverto tamen aliquando rem de se indifferentem talem non esse, sed honestissimam. Quia ad bonum finem consequendum conducit, & in ordine ad illum sub Juramento promittitur. Hac de causa Juramentum non transeundi per hanc viam, quæ tibi occasio est peccandi, est Juramentum de re honestissima; tametsi alias transitus, vel non transitus quid indifferens sit, Bonacin. *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 4. num. 2.*

4 Sed quia Juramentum in gratiam Dei, vel hominum fieri potest; diversa est utriusque materia. Si enim Juramentum factum sit in gratiam Dei, coincidit cum voto; ac proinde debet esse non solum de materia licita, & honesta; sed etiam non impeditiva majoris boni. Quia aliter in gratiam Dei esse non potest. Sic Soto *lib. 7. de justit. quæst. 1. ars, 3. circa secundam conclusionem, & lib. 8. quæst. 1. art. 7. ad 2.* Navar. *summ. c. 12. num. 16.* Suar. *lib. 2. de Juram. cap. 12. num. 11.* Sanch. *aliis relatis, lib. 3. summ. cap. 9. à num. 11.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 20.* Bonacin. *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 4. num. 1. & 2.* Si verò Juramentum in utilitatem hominis fiat, contentum est, ut obligationem inducat, honestate materiæ promissæ; esto majus bonum impediat. Quia in promissione semper spectatur quid gratiùs sit ei, cui fit promissio. Cum autem homini sæpè gratiùs sit, quod minus bonum est; ea de causa Juramentum de minori bono in ejus gratiam factum obligat. Secus verò si in gratiam Dei esset. Quia Deo gratiùs esse non potest, quod minus bonum est.

Ab hac doctrina excipitur promissio liberalis matrimonium contrahendi, quam non teneris servare si religionem ingredi volueris. Quia ob perfectionem status religiosi hæc promissio liberalis hanc à jure imbibit conditionem, nisi meliorem statum elegero. Ut deciditur expressè *cap. ex publico de conver. conjugatorum*, & tradunt *ibi* Doctores.

5 Solum

5 Solum obſtat textus difficilis *in cap. commiſſum de ſponſalib.* Ubi de eo qui juravit fœminam ducere, volebatque religionem intrare ; dicit Pontifex ; tutius eſt (religione Juramenti ſervata) priùs contrahere , & poſtea ſi elegerit ad religionem migrare ; ſi tamen poſt deſponſationem copula non dignoſcitur interveniſſe carnalis. Sentit ergo Pontifex meliùs eſſe, Juramentum ſervare, quam religionem ingredi.Ergo illud Juramentum non habebat illam tacitam conditionem.

Gloſſa , Abbas & alii *in ſupradicto cap.* Henric.*lib.*11. *de matrimon. cap.* 13. *num.* 15. Affirmant , Pontificem loquutum fuiſſe ſecundum opinionem vulgi;ſecundum quam tutiùs eſt , propter Juramentum contrahere non verè , ſed ſimulatè , ut hoc ſimulato conjugio fiat Juramento ſatis ; & poſtea religionem intrare. Sed hæc interpretatio ſuſtineri non poteſt. Quia Pontifex non eſt ibi interrogatus de vulgi opinione , ſed de rei veritate; in qua decidenda & definienda , vulgi opinionem ſequi non debebat:præberet enim occaſionem errandi,ut bene advertit Sanch.*lib.*1. *de ſponſal.diſp.*43. *num.* 5. & Suar. *lib.* 2. *de Juramento, cap.* 13. *num.* 5.Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalib. cap.* 10. *num.* 9. Secundò reſpondet Innocentius *ibidem* quem ſequitur Caniſius *in dicto cap.* Covar. 4. *Decret.* 1.*p.* §. 5.*num.* 11. Sanchez *d. diſp.* 34. *num.* 5. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 12. Pontificem reſpondiſſe, tutius eſſe eum , qui firmo propoſito religionem amplecti non vult,ſed eam in voluntate quaſi tepida habet ; & ex alia parte inſtat tempus pro quo factum eſt Juramentum , debere Juramentum adimplere. Ne elapſo termino, & religionem non profitente , perjurus exiſtat ; poſteà verò ſi elegerit , poterit ad religionem migrare , cum trimeſtre ei ad deliberandum concedatur.Sed non placet hæc interpretatio.Quia ſupponit plura , quæ ex textu nullatenus colliguntur. Supponit inſtare tempus , intra quod fides data de matrimonio contrahendo urgebat ; & deinde ſupponit jurantem non habuiſſe deliberatam voluntatem ingrediendi religionem , cujus contrarium videtur colligi ex textu. Siquidem dicit privata lege ductus , ad frugem melioris vitæ tranſire ſuſpirat. Unde & inſinuatur voluiſſe: quia votum eſt privata lex. Et indicatur efficaciter deſideraſſe. Siquidem pro religione amplectenda ſuſpirabat. Et præterea etiam ſi concedamus hæc omnia , videlicet inſtare tempus, in quo fides data de matrimonio contrahendo urgebat , & promittentem nolle ſtatim ingredi ; ſed dubium eſſe & incipere deliberare; adhuc non debebat Pontifex reſpondere , tutius eſſe. Quia hæc verba indicant conſilium; ſed debebat dicere tutum eſſe , neceſſarium & obligatorium , ne perjurus exiſteret violando Juramentum non ingrediens religionem. Quapropter interpretatio , quam Suarez *lib.* 2. *de Juramento , cap.*13. *à num.*8. adducit , mihi probabilior apparet ; neque Pontificem ſupponere in illo textu, jurantem contrahere matrimonium cum aliqua,non teneri illam ducere. Siquidem ſolum dicit tutiùs eſſe. Maximè cum hoc Juramentum ſortiatur naturam actus, cui adjungitur. Quippe in illius confirmationem fit. Cum ergo actus , cui adjungitur , excipiat religionis ingreſſum. Juxta *cap. ſicut & ult. de ſponſalibus* ; efficitur ſane, & Juramentum eam exceptionem habere. Hoc poſito: inquit Pontifex , tutiùs eſſe , ſic jurantem contrahere animo non conſummandi , ſed ad religionem migrandi admonita ſponſa de tali animo & voluntate. Fortè enim ſponſa habebat cauſam , ob quam ei gratus ſit hic momentaneus contractus ; & ex alia parte non impeditur à religionis ingreſſu,cum poſſit ſtatim ad illam migrare. Deinde fit ſatis ſponſæ ; cum certior facta ſit de intentione contrahentis ; ac denique non poteſt neque apparenter violator Juramenti judicari. Si verò Juramentum fuiſſet factum non ſolum de contrahendo , ſed etiam de conſummando matrimonio; non diceret Pontifex tutiùs eſſe contrahere & conſummare ; ſed potius tutiùs eſſe , religionem ingredi.

6 Petes an Juramentum quod fit de re illicita relaxatione indigeat ? Rationem dubitandi fecit *Text. in c. venerabilem*, 34. *de electione*, §. *idem etiam.* Ubi de quodam , qui regnum ſibi uſurpavit contra Juramentum factum ; dicitur ad plenam illius excuſationem non valere allegationem de Juramento illicito. Quia debebat priùs ſedem Apoſtolicam conſulere. Sentit ergo Pontifex , Juramentum de re illicita relaxandum eſſe.Deinde cauſat dubium *Textus in cap.cum quidem* 12.*de jurejurand.* §. *illi verò.* Ubi dicitur , eos qui jurarunt non loqui patri , vel matri , neque eis ſubvenire abſolvendos eſſe ab illius obſervantia Juramenti , cum illicitum ſit,ergo illicitum Juramentum relaxatione indiget.

Cæterum omnino tenendum eſt, nullius relaxationis opus eſſe. Quia relaxatio eſt ad tollendum vinculum.At Juramentum de re iniqua non vincit;quia non eſt vinculum iniquitatis. Non igitur indigere poteſt relaxatione. Et tradit aliis relatis Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 32.*num.* 2. & ad Textum *in cap. venerabilem* reſpondemus , in illo caſu non fuiſſe certum Juramentum de re illicita fuiſſe , ſed ſatis dubium ; eáque de cauſa conſulenda erat ſedes Apoſtolica , ut priùs dubium decideret.Sic. Gloſſ. *ibi* Suarez *lib.*2. *de Iuramento, cap.*18. *num.* 12. Sanch. *lib.* 3. *in decalog. cap.* 9. *n.* 13. Ad textum verò *in cap. cum quidam.* Innocentius,Cardinalis,& Felinus relati à Covarr. *de poſt.* 2.*part. initio* , *num.* 4. cenſet abſolutionem ibi fuiſſe neceſſariam. Quia aliquando abſque peccato fieri poteſt , ut quis nec parentes alloquatur , nec illis ſubveniat ; & ob hujus caſum relaxatione indigere. Verum ut rectè Covarr.*ſuprà* hoc non probat Juramentum obligare. Nam eſto aliquando abſque peccato fieri poſſit,parentes non alloqui, neque eis ſubvenire ; cum id in eorum utilitatem non cedat; ſed potiùs in damnum. At quia ſemper melius eſt eos alloqui etiam nulla obligatione urgente;ideo Juramentum , quod in utilitatem hominum non cedit , obligare non poteſt. Quia eſt majoris boni impeditivum ; præcipuè quia ibi ſupponit Pontifex. Juramentum eſſe de re illicita. Siquidem dicit illicitum eſſe ,& contrarium rationi. Quare ipſe Covarruvias dupliciter reſpondet, primò : cum Gloſſa, Hoſtienſi,Immola & Panormitano, abſolutionem requiri non de jure, ſed ad cautelam. Secundò reſpondet , non eſſe abſolutionem concedendam à Juramento, ſed à peccato in jurando commiſſo.Utraque ſolutio non placet , non prima ; quia abſolutio ad cautelam ſolum datur,cum dubium eſt, obligetne Juramentum. At in præſenti caſu cum dicat Pontifex, Juramentum eſſe illicitum , ſecundum omninm ſententiam nullam inducit obligationem : imo (ut rectè dicit Sanchez *dict. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 13.) dedecet maximè jus canonicum velle talis Juramenti abſolutionem expoſtulare etiam ad cautelam : cum ex hac parte revocet in dubium , Juramentum rei peſſimæ non obligare. Neque item ſecunda ſolutio placet ; quia aliud eſt abſolvi ab obſervatione Juramenti ; aliud à peccato jurandi ; præcipuè cum in illo textu dicatur,pro peccato jurandi injungendam eſſe pœnitentiam ; in quo ſatis diſtinguitur abſolutio à Juramenti obſervantia ab abſolutione à peccato jurandi. Quapropter reſpondeo cum Sanch. *ſup. num.* 13. & Suarez , *lib.*2. *cap* 15.*num.* 8. Verbum abſolvendi in illo textu poſitum eſſe pro abſolutione declarativa nullitatis Juramenti non pro abſolutione diſſolutiva Juramenti.Qui modus loquendi ſatis eſt uſitatus in jure,ut conſtat ex allegatis in Gloſſ. *in cap. audivimus* 24. *quæſt.* 1. Addítque ultimo Suarez dici poſſe jurantes rem illicitam abſolvendos eſſe , ſi ipſi petant; non quia neceſſaria ſit abſolutio;ſed ut eorum ſcrupulo ſatisfaciat;ſicut datur privilegium petendi illud, etiam ubi non eſt neceſſarium.Conſentit in his Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalib. cap.* 8. *num.* 14. & 15.

PUNCTUM

PUNCTUM VII.

Expenduntur aliqua Juramenta, in quibus dubium est, qualis sit eorum materia.

UT plenius intelligatur materia Iuramenti promissorii, placuit frequentiores casus examinare, in quibus aliquod dubium est; an reperiatur materia conveniens ad obligationem inducendam?

§. I.

De Juramento non ludendi.

SUMMARIUM.

1 *Aliqui censent, hoc Juramentum absolutè sumptum obligatorium non esse.*
2 *Quoad abstinentiam à ludo immoderato obligatorium est.*
3 *Potest obligare quoad abstinentiam à ludo moderato.*
4 *Ex fine jurantis colligendum, quando promittatur abstinentia à ludo moderato.*
5 *Sub Iuramento non ludendi non comprehenditur ludus per interpositam personam.*
6 *Ex fine jurantis colligendum est quando sit peccatum mortale, vel veniale ludere.*
7 *Quid dicendum de Iuramento non ludendi cum hac persona in hac domo, vel hoc ludi genere.*

DUpliciter Iuramentum non ludendi præstare potes; vel absolutè, vel sub aliqua determinatione. Si absolutè Iuramentum præstes, Aliqui Doctores censent, non obligare. Quia non est de materia licita, ludus enim moderatus, tum in tempore, tum in quantitate ob levamen naturæ assumptus actus est virtutis Eutrapeliæ. Iuxta D Thom. 2. 2. *quæst.* 168. *art.* 2. *in corpor.* Sed illud Iuramentum sic absolutè sumptum, hunc ludum excludit. Ergo excludit actum virtutis. Ergo non est obligatorium. Sic Navar. *cap.* 12. *n.* 11. Manuel. Rodriq. 1. *tom. Summ. cap.* 189. *num.* 10.

2. In hac re primò certum est, hoc Iuramentum esse obligatorium saltem quoad abstinentiam à ludo immoderato. Quia secundum hanc partem est de re licita & honesta. Neque Navar. nec Manuel contradicunt; sed potiùs affirmant, Iuramentum de non ludendo in hoc sensu esse accipiendum; nempe de non ludendo ludo immoderato, & periculoso. Quia debet fieri interpretatio ut minorem, quoad fieri possit, obligationem inducat Iuxta *leg. quidquid astringenda. ff. de verborum obligationibus*, & aliis tradit Bonac. *tom.* 2. *disp.* 4. *quæst.* 1. *de Iuramento, p.* 16. *n.* 4.

3. Deinde credo obligatorium esse posse; esto comprehendat ludum moderatum. Nam licet moderatus ludus actus virtutis sit. At perfectior actus virtutis esse potest, ob pœnitentiam & carnis mortificationem hac recreatione carere. Sunt enim aliqui actus virtutis à quibus abstinere, perfectior actus virtutis est ut est matrimonium, comestio ciborum saluti utilium, cum amicis politicè conservare. Inter hos ergo ludus honestus enumerandus est à quo abstinere ob bonum finem perfectus est. Obligare ergo potest hoc Iuramentum. Sic docet Sanch. *lib.* 1. *de sponsal. disp.* 4. *num.* 4 *&* 5. *& lib.* 3. *Sum. cap.* 18. *num.* 2. *&* 3. & Bonac. *sup.*

4. Petes quando censeberis, in Iuramento absolutè sumpto non ludendi comprehendere velle ludum moderatum; Respondeo, ex fine quo motus es ad jurandum, hoc esse desumendum. Si enim Iuramentum fecisti intentione vitandi pecuniæ prodigalitatem, & jacturam (ut frequentiùs fieri solet) vel rixas, jurgia; Iuramenta inconsiderata, aliáque mala; clarum est ludum moderatum sub tali juramento non comprehendisse. Quia ex ludo moderato & honesto, illa mala non oriuntur; cessaret enim illius honestas, quoties illorum malorum periculum adesset, verum si ea intentione jurasti ut ludi delectatione careres, & temporis jacturam vitares ut sic ad graviora negotia pertractanda, & divinas res contemplandas expeditior existeres, absque dubio moderatus ludus tam in quantitate, quam in tempore; sub hujusmodi Juramento comprehenderetur & obligationem induceret. Quia est Juramentum de perfectiori actu virtutis pertinente ad pœnitentiam vel religionem. Sic Sanch. *locis relatis.* At quia hujusmodi finis est nimis perfectus, regulariter non est præsumendus oppositus, nisi clarè constet; & consequenter nec Juramentum non ludendi comprehendere ludum moderatum. Sanch. *lib.* 1. *de sponsal. disp.* 4. *n.* 4.

5. Adverte sub hoc Iuramento non ludendi, ex quocumque fine factum sit, non comprehendi ludum per interpositam personam, cui pecunias tradis, ut nomine tuo ludat? tametsi ludentem aspicias. Quia propriè, & in rigore non ludis. Et cum Juramenti obligatio strictè interpretanda sit; non debet extendi ad hunc ludum mediatum, & remotum. Neque obstat ex hujusmodi ludo sequi eandem jacturam temporis, pecuniarum, ac si tu ipse luderes. Quia non est attendendum, an finis Juramenti concurrat; sed an sub materia promissa comprehendatur. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. c.* 18. *n.* 7. tametsi Bonacina *dict. disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 16. *n.* 5. contradicat.

6. Ex fine quo motus es ad jurandum colligere debes qui ludus sit peccatum mortale; si enim ex fine illo perfecto carendi ludi delectatione & vitandi jacturam temporis jurasti, spectandum est potius tempus insumptum quam quantitas, quia magis præjudicat fini Juramenti, si enim ultra duas horas insumeres, tametsi modicam luderes quantitatem, mortaliter peccares; è contra vero si brevi tempore ludo vacares, notabilem quantitatem exponeres, venialiter tantum peccares. Sanchez. *lib* 3. *in Decalog. c.* 18. *n.* 3. Si verò finis fuit vitare jacturam pecuniæ, & prodigalitatem ex quantitate pecuniæ expositæ, & non ex tempore desumenda est gravitas culpæ, ut de se constat. Est tamen maximè advertendum, quantitatem, quæ respectu unius est modica, respectu alterius gravem, & gravissimam esse. Equiti enim diviti & nobilissimo modica quantitas censeri debet, quod uno vel altero die tria vel quatuor scuta aurea ludendo insumat, quæ si operarius insumeret, gravem quantitatem consumpsisse censendus est.

Deinde ex supradicto fine Juramenti colligere debes, an possis ludere nomine alieno? Si enim tibi constat, motum fuisse ad jurandum, ne tempus tereres inutiliter, clarum est ludum nomine alieno comprehendi cum ad hujusmodi finem per accidens sit, quod nomine proprio vel alieno ludas; & ex alia parte verè, & propriè ludis. Sanch. *lib.* 3. *Sum c.* 18. *n.* 6. Idem est si ob vitandas domesticas discordias, & rixas ortas ex eo, quod detentus in ludo, sero domum venias; tuóque muneri non satisfacias, Iuramentum non ludendi præstitisti; nequaquam nomine alterius ludere poteris ob eandem rationem. Quia hic ludus & sub materiæ, & sub fine Iuramenti est comprehensus. Sanch. *suprà*; verum si ob vitandam rei familiaris jacturam, jurasti non ludere, ludus pecuniæ alienæ non est comprehensus sub Iuramenti fine; imò neque etiam hic ludus videtur comprehensus, quando finis Iuramenti fuit, vitare inconsiderata Iuramenta, blasphemias, discordias, rixas, & similia. Quia regulariter hæc mala ex jactura pecuniæ propriæ, & non alienæ nascuntur. Sanch. *dict. l.* 3. *in Sum. c.* 18. *n.* 6.

7. Verum si Iuramentum non ludendi sub aliqua determinatione præstes, nempe non ludendi cum hac persona determinata, in hac domo, hoc ludi genere; & liber maneas ad ludendum cum aliis, & in aliis domibus aliisve ludi generibus: Spectare debes finem, quo motus es ad jurandum, ut inde obligationem

colligas. Si enim finis honestus fuit. Quia intendis vitare specialem occasionem, quæ tibi ex illo genere ludi; vel cum illa persona; aut in domo provenit, amittendi tempus longum, magnam pecuniarum quantitatem; aut rixandi; sane Iuramentum illud obligat, dum talis occasio perseverat. Quia illo eventu non est Iuramentum de re indifferenti, & vana, sed honesta, & utili. At si finis Iuramenti malus fuit; eo quòd in vindictam & in signum malæ voluntatis jurasti non ludere cum hac persona, vel in hac domo &c. Nequaquam juramentum observandum esset. Quia non debet assumi, ut fomentum iniquitatis. Idem est si jurasti ob finem vanum & superstitiosum; eo quòd credebas omnia tibi cum tali persona, aut in tali persona, aut in tali domo, aut illo ludi genere infœliciter evenire, & adversarium esse bene fortunatum. Abstinentia enim à ludo ob illum finē, superstitiosa est, non ergo potest esse Iuramenti materia. Sic Navar. *c.12.n.28.fine.* Sot. *l.7.de justitia q.1.art.3.* vers. *iis demum.* Man. 2. *tom. summ. cap.92.n.7.* Sanch...3. *in Decal. c.* 18. *n.* 9. Bonacina. *tom.2. summ. disp.4. punct.4. num.2.*

§. II.

De Juramento non mutuandi, nec fidejubendi, nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori.

SUMMARIUM.

1 *Communis sententia defendit Iuramentum non mutuandi & non fidejubendi non obligare.*
2 *Explicatur supradicta communis sententia, spectandum esse finem Iuramenti.*
3 *Deinde spectanda est forma Iuramenti.*
4 *Deinde spectanda est persona, quæ hoc Iuramentum præstat.*
5 *Iuramentum non emendi auctori pretio, nec vendendi viliori obligatoria non sunt.*

1. COmmunis sententia est, Iuramenta non mutuandi nec fidejubendi, irrita esse, nullámque obligationem parere. Sic Abbas *in cap. si verò de jurejurando.* 9. Covar. *de pact.* 1. §. 6. *n.* 7. Navarr. *c.* 12. *n.* 16. Gutierrez *de juram.* 1. *p. cap.* 72. *à n.* 5. Sanch. alios referens *l.* 4. *de voto cap.* 9. *n.* 18. Suar. *lib.* 2. *de Iuram. c.* 17. *n.* 11. Ratio ea est: Quia mutuare, & fidejubere, opera sunt misericordiæ & charitatis, & aliquando ex præcepto. Ergo Iuramentum de illis non præstandis non potest esse de re licita & honesta.

2. Hæc tamen communis sententia explicatione indiget. Debet námque in his Juramentis spectari, tum finis tum forma jurandi, tum persona quæ jurat. Quia ex illis valor vel nullitas Juramenti colligendus est. Moveri enim potes in his Juramentis ob honorem Dei, ob utilitatem propriam, ob alienam. Si movearis ob utilitatem propriam, ob alienam. Si movearis ob honorem Dei; clarum est, hæc Iuramenta absolutè facta irrita esse. Siquidem sic facta non cedunt in ejus honorem; cum obstent operibus præcepti, consilii & pietatis. Si ob commoditatem propriam, ne scilicet ex mutuatione & fidejussione gravem rei familiaris jacturam patiaris, ut sæpe contingit, motus fueris ad jurandum, non mutuare, nec fidejubere; fateor finem esse honestum; sed quia generaliter loquendo majus bonum est, mutuare & fidejubere. Præcipuè cum aliqua non levis necessitas proximi urget; ideo, existimo, neque in hoc casu obligatorium esse Iuramentum, non mutuandi, non fidejubendi ut pote quod privat majori bono. Sic exp resse Suar. *d. l.* 2. *c.* 17. *num.* 12. Si verò Juramentum, non mutuandi neq; fidejubendi præstitisti in gratiam, & utilitatem tertii, nempe filiorum creditorum aut uxoris; distinguendum est, ante illorum acceptationem vel post illam: Ante acceptationem revocare Juramentum pro libito potes. Quia sequitur promissionis naturam, quæ vires non habet antequam sit acceptata ab eo, in cujus gratiam facta est. At post acceptationem tenet Juramentum, & servandum est in omnibus illis casibus, in quibus mutuatio, & fidejussio obligatoria non sit. Quia Iuramentum in utilitatem tertii factum, & ab eo acceptatum servandum est, quoties servare potest absque dispendio salutis æternæ, nisi illè tertius remittat. Sic Suar. *d. lib. 2. de Juram. c.* 17. *n.* 12. Sanch. *l.* 4. *sum. c.* 8. *num.* 18.

3. Deinde spectare debes formam Juramenti. Nam si Juramentum; non mutuandi, non fidejubendi fuit emissum non absolutè, sed sub hac restrictione, & conditione; nisi examinatione facta, & consilio sumpto videris expedire, Iuramentum tenet. Quia hoc Iuramentum non prohibet mutuum & fidejussionem absolute, sed mutuum & fidejussionem inconsideratam. Quod bonum est. Negari námque non potest, salubre consilium esse, his actionibus mutuandi aut fidejubendi examen, & considerationem præmittere; an expediens sit. Siquidem ob defectum hujus examinis plures jacturam rei familiaris patiuntur, litibus implicantur, & inimicitias contrahunt. Iurare ergo non mutuare, neque fidejubere absque hoc examine, bonum est, & honestum. Ergo tale Iuramentum obligat. Sic Sotus *l.7. de justitia q.1.art.3. dub. 2. circa 5. concl.* Man. 2. *tom. sum. cap.* 94. *n.* 13. Petrus de Ledesma 2. *tom sum. tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 5. Arag. 2. 2. *q.* 88. *a.* 2. *dub.* 2. *circa* 5. *concl.* Sanchez. *l.* 4. *in Decal. c.* 8. *n.* 18.

4. Rursus spectanda est persona quæ hoc Iuramentum non mutuandi, non fidejubendi emittit; an clericus sit; Nam clericis in sacris interdicta est fidejussio pro Laïcis, nisi in casu necessitatis. *c. te quidem,* 11. *q.*1. ibi ne fidejussor existat, & *c.* 1. *de fidejussoribus,* ibi, clericus fidejussionibus interveniens abjiciatur, id est abjiciatur, ab Ecclesia vel clero vel fidejussione. Consentit *lex.* 45 *tit.* 6. *partita* 1. Credo tamen non esse peccatum mortale una, vel altera vice pro Laïco fidejubere, etiam absque necessitate. Quia textus *in c.* 1. *de fidejussoribus* frequentiam fidejussionum dicit; non enim fidejussionibus inservit, nisi qui passim fidejuber. Dixi fidejussionem pro Laïco interdictam esse clericis, nisi necessitas urgeat. Nam stante necessitate qualis est, si Laïcus valde indiget fidejussione, & non est alius Laïcus, qui possit aut velit pro illo fidejubere, clerici fidejubere possunt; ut docent Doctores statim referendi. Neque enim ab opere urgentis pietatis prohiberi debeant. Quod si clericus pro Laïco absque hac necessitate fidejubeat, fidejussio tenet; & obligatur solvere principali non solvente. Hæc tradunt Gloss. *in supra d. c.* Sylvest. verbo *fidejussor. q.* 3. Gregor. Lopez. *leg.* 45. *tit. partita* 1. Ioannes Gutt. *de Iuramento* 1. *p.* 72. *per totum* Sanch. *lib.* 4. *sum c.* 8. *n.* 16. Obligatio autem solvendi solum esse potest de bonis patrimonialibus, vel ad summum de redditibus beneficii, ut notavit Sylvest. *verbo fidejussor. q.* 3. Gregor. Lopez *q. d. leg.* 45 *tit.* 6. *partita* 1. His positis.

Dicendum est; si clericus Iuramentum præstet nunquam fidejubendi, invalidum est. Quia pro alio clerico fidejubere potest sicuti potest Laïcus. *leg. omnes* §. *in hac. Cod. de Episcopis.* Item pro Ecclesia sua fidejubere potest. Auth. *de sanctis Episcopis,* §. *præ omnibus collat.* 9. Ergo illud Iuramentum impeditivum est majoris boni; ac proinde obligare non potest, nisi in illis casibus, in quibus hoc Iuramentum à Laïco præstitum diximus obligare. Sic Sylvest. Gregorius Lopez. Ioannes Gutier. Sanch. *locis allegatis.* Verùm si Iuramentum cum limitatione fiat, non fidejubendi pro Laïco, validum est, & firmum. Quia est Iuramentum de re sibi præcepta. Neq; opus est casum necessitatis excipere. Quia jam subintelligitur exceptus. Sic Ioan. Gutierr. *dicta* 1. *p. de Iuram. c.* 72. *n.* 5. Gregorius Lopez *dicta lege* 45. *tit.* 6. *partita* 1. *in principio.* Sanch. *lib.* 4. *summæ, cap.* 8. *num.* 19.

Ad

Ad hæc reduci possunt Juramenta, quæ frequenter mercatores emittunt de non emendo auctiori pretio, vel non vendendo viliori. Quæ certè obligatoria non sunt. Cum neque in Dei honorem cedunt; neque in proximi utilitatem. Ad summum cedunt in utilitatem propriam, cui ipse jurans facilè cedere potest. Non igitur ea servare obligatur. Sanch. *lib. 3. sum. c. 9. num. 15.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. de Iuram. q. 1. punct. 4. n. 2.*

§. III.

De Juramento non accusandi, nec denunciandi delinquentes.

SUMMARIUM.

1 *Expenditur textus in eo, quemadmodum de jure jur.*
2 *Apponitur distinctio de Juramento ante delictum commissum, vel post: Et sub ea distinctione quæstioni fit satis.*
3. *Si communi bono satisfacere potes denunciatione, obligaris non accusare.*
4 *Juramentum quo volenti committere aliquod delictum promitteres pro illo soluturum pœnam, non obligat.*
5 *Quid de Iuramentis accusandi, vel denunciandi aliorum crimina.*

1. INnocentius tertius in *in cap. quemadmodum, §. illud de jurejurando*, declarat qualiter hoc Iuramentum obligare possit. Innuit enim, si Iuramentum factum sit generaliter de non accusanda uxore super illo crimine, obligatorium non esse. Quia est de re illicita. Et probat Pontifex. Nam si mulier fieret infidelis, aut nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, obligatus esset vir propter bonum publicum eam accusare. Non igitur obligare potest Juramentum in tota illa latitudine sumptum. Et de hac parte nemini est dubium. Deinde subdit Pontifex, Si Juramentum factum sit de non accusanda uxore de adulterio; tutiùs videri ut propter jusjurandi religionem vir accusare desistat uxorem, ad divortium celebrandum, quanquam denunciare eam possit, ad pœnitentiam peragendam: In quibus verbis indicat Pontifex non posse virum accusare uxorem ad effectum divortii. Quia cum juri celebrandi divortium, ipse cedere possit, videtur obligatus supradicto Juramento à tali accusatione abstinere.

2. Cæterum, ut textus hic clariùs eluceat, & quæstioni faciamus satis. Suppono cum Panormitano *in supradict. Textu, n. 7. & 14.* Juramentum de non accusanda uxore de aliquo particulari delicto (& idem est de quolibet alio delinquente) fieri posse ante delictum commissum; vel post commissum delictum, & non emendatum, vel jam emendatum. Si post delictum commissum & emendatum jurasti non accusare vel denunciare, ipséque delinquens Juramentum acceptavit, obligatus es servare Juramentum. Quia in eo eventu sola satisfactio injuriæ propriæ, cui tu per Juramentum cedis, honestare accusationem, vel denunciationem poterat. Excipe tamen, nisi præcepto superioris urgearis de denunciatione facienda, illis in casibus, in quibus obligari potes ad denunciationem, seu accusationem. Nam Juramentum præjudicare non potest huic juri, ut in præsenti notavit Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. de Iuram. p. 4. num. 3.* Si verò Juramentum sit ante delictum commissum; vel post delictum commissum, sed non emendatum, sed potiùs persistens: (quæ meo judicio idem sunt) obligaris solum ad non accusandum uxorem ad affectum divortii; vel quemlibet alium delinquentem ad effectum, cui ipse cedere potes. At non obligaris ad non accusandam uxorem, vel quemlibet alium delinquentem ad publicam vindictam, si id commune bonum expostulet expediénsque Reipublicæ sit. Aliàs tribueretur delinquentibus occasio, liberiùs peccandi, scientibus non esse accusandos. Quapropter cautè dixit Pontifex, vir propter jusjurandi religionem desistat accusare uxorem ad divortium celebrandum; quasi tacitè innuens, ad vindictam publicam, & commune bonum accusare eam posse, si id viderit expedire. Sic Basilius Legionensis *lib. 12. de sponsa. c. 8. n. 29.*

3. Adverto tamen nisi huic communi bono, & vindictæ publicæ satisfieri sufficienter posset denunciatione, & Juramentum præstitisti de non accusando; nequaquam accusare poteris. Quia cum sit Juramentum in favorem tertii, & servari possit absque interitu salutis æternæ, servandum est. Sic docent Panormitanus & Gloss. *ubi* verbo *crimine*, & verbo *desistat*. Suarez *l. 2. de Juramento, cap. 18. à n. 15.* præcipuè *n. 22.* Lessius *l. 2. de justitia, c. 42. dub. 4. n. 19.* Et addit si Juramentum de non accusando, vel denunciando criminaliter esset metu extortum, probabile esse non valere.

4. Ex his colligere potes, nullum esse Juramentum, quo volenti committere aliquod delictum, promittas loco illius soluturum pœnam. Quia est promissio de re turpi, & ad peccatum incitante. Colligitur ex *lege si à reo §. ult. ff. de solutionibus.* Idem est, si cum œconomo, & negotiorum gestore ineas pactum, ut non teneatur de dolo, aut furto, quod in administratione, commiseris, nullum est tale pactum, etiam Iuramento firmatum. Quia præbet occasionem peccandi. Secùs est, si facto dolo, aut furto, remittas, ut expresè habetur, *leg. si unus §. illud, & §. pact. ff. de pact. lege pacta, qua C. de pactis, & leg. 29. tit. 11. partita 5.* Et notavit Basilius Legionensis *lib. 12. de matrimonio, c. 8. n. 28.*

5. Ad hæc per contrarium sensum reduci possunt juramenta ab aliquibus emissa accusandi, vel denunciandi aliorum crimina, quæ frequenter fiunt animo vindictæ; ac proinde non obligant, utpote de re illicita. Imò si hic animus de gravi vindicta esset; grave esset peccatum; non solum contra charitatem proximi ob malum, quod illi vis; sed etiam contra religionem: eo quòd nomen Dei assumas ad te firmandum in proposito vindictæ. Pueri autem jurantes accusaturi alios apud Magistros, & parentes, regulariter in hoc juramento solum venialiter peccant. Quia esto animo vindictæ jurent, non est vindicta gravis. Idem est dicendum de Juramento emisso à parentibus, heris, dominis castigandi filios, servos, & famulos, non esse obligatorium. Quia regulariter animo vindictæ emittitur. Sed quia vindicta gravis esse non solet, non excedit culpam venialem. Quod si animo correctionis hæc Juramenta castigandi vel denunciandi emissa sint, & appareat castigatio vel denunciatio correctioni expedire; pro qualitate convenientiæ, ad hunc finem obtinendum, obligabit Juramentum. Rarò tamen, vel nunquam obligatio gravis est; imò sæpe est nulla. Quia ex denunciatione vel castigatione sic promissa, & executioni mandata frequenter majora incommoda nascuntur, quam utilitates. Adde si delinquens emendatus sit, vel paratum correctioni se ostendit; Juramentum punitionis, & denunciationis cessat. Quia videtur factus sub hac tacita conditione, nisi delinquens se correxerit. Hæc tradunt Lessius *l. 2. de justitia c. 42. d. 4. n. 22. circa med.* Sanch. *l. 3. sum. c. 9. n. 16. & 17.*

§. IV.

De Juramento à Medicis præstito monendi infirmos, ut confiteantur.

SUMMARIUM.

1 *Quid in hac re Pontifices statuerint.*
2 *Quæ infirmitas esse debet, ut Medici teneantur monere infirmos? Quid sentiat Navarrus?*
3 *Quid tenendum?*
4 *Qualiter monitio ante omnia fieri debeat?*
5 *Quomodo*

5 *Quomodo obligentur Medici non visitare infirmum, nisi de confessione facta constet.*

6 *Quid de supradicto Iuramento sentiendum sit, spectata consuetudine.*

1. EX præscripto Pii quinti omnes Medici, cum eis facultas medendi conceditur, præstare tenentur Iuramentum, monendi infirmos, ut confiteantur. Dubium autem est; non qua ratione hoc Iuramentum sit licitum, cum apertum sit licitum, & honestum esse; sed qualiter illo obligentur.

Pro quo supponendum est, Innocentium tertium in *c. cum infirmitas, de pœnit. & remiss.* districtè præcipere medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocare contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant; ut medicos advocent animarum, ut postquam fuerit infirmo de spirituali salute provisum ad corporalis medicinæ remedium salubriùs procedatur. Quod decretum innovavit, & aggregavit Pius quintus in quadam constitutione, quæ incipit. *Super gregem dominicum* edita anno domini 1566. die octava Maii Pontificatus sui anno primo *ibi.* Namque præcipit medicis ad infirmos in lecto jacentes vocatis, ut eos ante omnia moneant de confessione facienda; neque tertio die eos visitent; quin eos constet per scriptum confessoris confessionem esse factam, & subdit Pontifex. De horum exacta observatione Iuramentum debere medicos præstare, cum facultas eis conceditur medendi. Violantibus verò hoc decretum, graves pœnas imponit, scilicet infamiæ & privationis gradus doctoratus, vel licentiatus, quo insigniti fuerint; & insuper ut mulctentur pœna pecuniaria arbitrio Ordinariorum, ultra pœnas assignatas *in d. c. cum infirmitas.*

2. Præcipua difficultas hujus legis est. Quæ infirmitas esse debet, ad cujus curationem medici procedere non possunt; quia infirmum moneant de confessione facienda? Plures Doctores censent solum esse infirmitatem periculum vitæ inducentem. Sic Navarr. *c. 25. num. 61.* Graffis *1. p. decis. lib. 3. cap. 14. n. 7.* Manuel. *1. tom. sum. c. 246. fine*, quod periculum solum contingit, inquit Rosella verbo *medicus, num. 3.* & *ibi* Angelus *n. 9.* quando ratione ejus tenetur æger præcepto divino non confessionis. Moventur, quia secluso hoc gravi periculo etiam medici timorati non admonent infirmum de confessione facienda; sæpéque in febribus malignis uno vel alio die medicinas applicant; quin hanc monitionem præmittant. Non igitur intelligi debet de infirmitate quacumque gravi, & periculosa; sed de ea, quæ proximum periculum affert.

Sed adversus supradictam sententiam obstant verba Textus *in suprad. cap. cum infirmitas*, ibi. Præsenti decreto statuimus, & præcipimus. Junctis his, quæ dicit Pius quintus in sua constitutione, se nolle hoc tam salubre præceptum ulla temporis præscriptione aboleri. Quæ denotant novum præceptum ferri, medicósque abligare ad aliquid aliud ultra obligationem, quam habent ex jure divino, quæ nulla temporis præscriptione aboleri potest. Constatque ex ratione decidendi *cap. cum infirmitas*, quæ est; ne cum infirmi admonentur, existiment, se jam esse in periculo, & afficiantur tristitia; ac proinde faciliùs mortis periculum incurrant. Supponit ergo Pontifex debere monitionem fieri, antequam in hoc periculum deveniant. Si igitur solum obligarentur infirmos admonere; cum infirmi in periculum mortis proximum incidunt, & præcepto divino confiteri tenentur: Sane quicumque esset admonitus, intelligeret in periculo proximo mortis esse; ac proinde in desperationem salutis incidere posset, quod Pontifex vitare intendit.

3. Propter hæc Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 16. num. 7.* Suarr. *4. tom. in 3. p. disp. 35. sect. 3. num. 4.* Affirmant sufficere infirmitatem, quæ ex se lectum petat; etiamsi periculum proximum mortis non immineat. Idem sentit Cajetanus *sum.* verbo *medicus, ad finem.* Fabiena verbo *medicina q. 12. n. 13.* Sylvester verbo *medicus, q. 3. d. 3.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. de Juramento p. 16. num. 10. & in fine.* Et mea quidem sententia est explicatio germana Textus, & fini Pontificis convenientissima: ac proinde retinenda. Adverto tamen non esse opus, ut medicus per se ipsum infirmum moneat: sufficienter satisfacit, si moneat per interpositam personam.

4. Secundò additur in supradictis decretis. Ut hæc monitio ante omnia fiat. Quod qua ratione intelligatur, variant Doctores. Nam Ostiensis, Ancharranus, Joannes Andreas, & Abbas in dicto *cap. infirmitas* & Sylvester verbo *medicus q. 3. d. 2.* Existimant monitionem non solum applicationi medicinarum præmittendam esse, sed etiam conventioni de salario præstando, subdúntque Sylvester & Rosella medicos omittentes monitionem privatos esse jure exigendi salarium, posséque ab illis repeti. Quia contra legem recipiunt, & tanquam contra legem receptum pro infecto haberi debere juxta *legem non dubium, Cod. de legibus.* Cæterum hæc sententia rigida est, nec videtur probanda. Nam de salario potest esse conventio, antequam infirmitas nota sit, monitio autem ad confessionem necessariò debet subsequi infirmitatis notitiam. Non igitur conventioni salarii est necessariò præmittenda monitio. Deinde probandum non est, quod tradunt Rosella, & Sylvester. Nam esto obigarentur medici ante conventionem de salario, monere infirmos, & monitionem omiserint; non obinde privati sunt jure exigendi salarium; neque ab illis repeti potest tanquam malè acceptum. Quia petitio salarii secundum se non est illis prohibita; ad summum est prohibita petitio salarii, & conventio ante monitionem. At sic prohibita peti, si de facto petantur, restituenda non sunt. Neque obstat *lex non dubium.* Nam intelligenda est de iis, quæ directè legi adversantur; non de iis, quæ solum adversantur in quadam circunstantia, ut in præsenti. Petitio námque salarii non adversatur legi, sed petitio ante monitionem; ac proinde petitio sustinenda est; tametsi monitio præmissa non fuerit. Quapropter cum Pontifex dixit monitionem ante omnia præmittendam esse; existimo, id solum voluisse, ut ante omnem medicamentorum applicationem monitio præcedat. Sic Nav. *sum. c. 25. n. 61.* Sanch. *d. lib. 3. sum. c. 16. n. 4.*

5. Tertiò addit Pius quintus; ne elapso tertio die à monitione medici visitent ægrotum; quin eis constet per scriptum confessoris, fuisse confessum; nisi confessarius ex rationabili causa longius tempus concedendum judicet. Quod decretum, ne videatur charitati contrarium quæ obligat etiam obstinatis favere, cum est periculum mortis; dicandum est, Pontificem solum velle, ne medici visitent ægrotum renuentem confiteri in pœnam suæ obstinationis, quando non est probabile periculum, vel moriendi, vel aggravandæ infirmitatis ex desertione. Nam si hoc probabile periculum sit, credendum non est, Pontificem obligare voluisse medicos, ad sic deserendum infirmos, cum id contra charitatem esse videatur. Suar. *d. tom. 4. in 3. p. disp. 35. sect. 3. n. 5.* Sanchez *lib. 3. in Decal. cap. 16. num. 10.*

6. Hæc dicta sunt spectato juris rigore. At si consuetudinem spectemus; existimo in Hispania hoc decretum consuetudine derogatum esse. Videmus namque medicos timoratos visitare infirmos gravi morbo affectos, quin de confessione facienda moveant, quousque periculum mortis vident imminere: neque exigunt testimonium in scriptis de confessione facta; neque pœnæ illo decreto latæ imponuntur. Quocirca cum Juramentum faciunt medici de servando decreto Pii quinti, intelligi debet, prout decretum usu receptum est. Sic Suarez & Sanchez *suprà.*

De

§. V.

De Juramento decurionum, scribarum, & aliorum judicum.

SUMMARIUM.

1 *Decuriones quod Juramentum emittant.*
2 *An obligentur peccata publica inquirere? Aliqui affirmant, probabilius est oppositum.*
3 *Quid de obligatione servandi secretum.*
4 *Quid de juramento scribarum servandi taxam à Rege præscriptam.*
5 *Quid si taxa sit consuetudine derogata? verius est non obligari.*
6 *Jurans servare statutum alicujus collegii religionis, &c. obligatur eo genere obligationis, quo obligant statuta.*
7 *Quid de Juramento aliorum judicum.*

CLarum est, omnia hæc Juramenta licita, & obligatoria esse, & Reipublicæ convenientia. Solum est dubium, qualiter jurantes illis teneantur.

1. Decuriones namque vulgo Rigidores jurandos Juramentum emittunt, tum servandi secretum earum rerum, quæ in consistorio tractantur, tum prospiciendi bono communi Reipublicæ, & munus suum fideliter obeundi.

2. Quo juramento facto censet Petrus Navar. *lib. 3. de restitutione c. 3. dub. 3. n. 20.* Manuel Rodriguez. *2. tom. sum. c. 28. n. unico in 4. interrogat.* Supradictos decuriones obligatos esse sub mortali, inquisitionem facere de peccatis publicis, verbi gratia. An sint publici concubinarii; an sint mensæ expositæ ad ludum, mulierculæ mediatrices, maleficæ; rixæ; jurgia; odia; & alia similia; quæ rempublicam inficiunt; & facta inquisitione obligatos esse denunciare judici, ut remedia adhibeat. Quod si in tali denunciatione, aut inquisitione notabiliter negligentes fuerint, affirmant supradicti Doctores, eos perjurii mortalis reos fore. Quia & ratione officii & juramenti ad hæc munera præstanda obstringuntur.

Cæterum Doctissimus Thomas Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 4. num. 16.* Affirmat se consuluisse peritissimos advocatos Regiæ Cancellariæ. Granaten. Ibique omnes unanimi consensu respondisse, decuriones seu Rigidores ex proprio officio solum teneri prospicere bono publico, & temporali Reipublicæ, quale est, ut populus rectè provideatur, pretia rerum venialium non sint excessiva, ne ministri publici injuriam civibus faciant, néve grassentur latrones, sed viæ publicæ sint tutæ, & si fortè alicubi pestis sit, civitas custodiatur, &c. Non tamen teneri ex suo particulari officio, neque ex juramento alia peccata publica inquirere, & denunciare. Cui sententiæ ipse Sanch. libenter assentitur cum Aubedo in curia Pisana *l. 2. c. 3. n. 1.* Et mihi placet; tum quia præcepta non sunt multiplicanda ubi clare de illis non constat, tum quia forma Iuramenti, quam præstant ii Decuriones, nec verbum continet, ex quo appareat, obligatos esse, hæc peccata publica inquirere, & denunciare.

3. Quoad obligationem verò servandi secretum, constat ex iis, quæ diximus præcedenti disp. punct. 6. pro materiæ qualitate obligari. Si enim quæ in consistorio tractantur, manifestata non præjudicant notabiliter bono communi, aut alicui tertio; non excedet culpam venialem eorum manifestatio. Sanchez *dicto cap. 14. n. 15.*

4. Insuper scribæ, Procuratores aliique officiales Iuramentum emittunt servandi taxam sibi à Rege præscriptam. Vulgo *el arancel*, quam multi clamant esse magna ex parte consuetudine derogatam in cujus confirmationem allegant pretia rerum post illam taxam notabiliter excrevisse; ita ut se suámque familiam sustentare non possint, si taxam servent. Cæterum his nunquam acquiescere potui: plures enim scribas consului, an sufficienter se sustentare possint ex officio servando taxam, si ipsis committerentur negotia, quæ possent expedire, & ab illis responsum accepi, optimè posse. Quæ ergo æquitas & justitia postulat defectum negotiorum augmento pretii supplere; & velle ex uno solo litigante accipere, quæ à pluribus accepturus eras? Præterea ab observatione taxæ excusari non pores nisi ob consuetudinem contrariam. At usquemodo nulla est talis consuetudo. Nam si aliqui taxam excedunt, clam accipiunt; nec Respublica consentit. Quomodo ergo allegare contrariam consuetudinem potes? Item omnibus iis officialibus mandatum est, ut in fine cujuslibet scripturæ apponant salarium pro illa acceptum. Si ergo abundans accipientes diminutum apponunt, clarè ostendunt excessum à Republica non permitti. Quo ergo titulo illum habere possunt?

5. Sed gratis admisso taxam esse injustam, vel consuetudine derogatam esse; est dubium, an ob Iuramentum de illa servanda sis obligatus illam servare: ita ut perjurus existas, si taxam violes.

Videtur affirmativè respondendum. Quia illud Iuramentum est de re honesta, & licita, & cedente in utilitatem litigantium, & bonum Reipublicæ. Nihilominus censeo te illo Iuramento non astringi; non quia ad illud servandum, te obligare non poteras; sed quia censendus es te non voluisse obligare. Cum enim aliquam legem servandam juras; juras eam servare eo modo, quo recepta est, & sub ea obligatione. Quia Iuramentum est legi accessorium, & illius obligationem vis, obligationem legis firmare. Si igitur lex nullam inducit obligationem; quia est derogata, aut solum obligationem levem, Iuramentum de illius observatione eandem, vel nullam obligationem habebit. Et ita loquens de Scribis tradit Sanch. *lib. 3. summ. cap. 14. num. 14.*

6. Hinc fit jurantem servare statuta alicujus Collegii, Universitatis, religionis astringi virtute Iuramenti, eo genere obligationis, quo statuta obligant. Unde si statuta non obligant ad culpam, sed ad pœnam subeundam, ut frequenter fit in communitatibus, Iuramentum de illis servandis nullam inducit obligationem. Si verò statuta obligant culpam mortalem vel venialem pro gravitate materiæ; Iuramentum eandem obligationem habebit. Quia censetur emissum sub ea conditione & obligatione, quam habet statutum. Sic aliis relatis docet Sanch. *lib. 3. sum. cap. 14. n. 2.* Salas *de legibus disp. 15. sect. 11. num. 19.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. de Juramento punct. 16. n. 6. vers. septimo, & sequentibus.* Et convincitur manifestè ex *Clementina 1. §. cum igitur* vers. *declaramus, de verborum significatione.* Ubi ex vero servandæ regulæ fratrum minorum non arctantur religiosi ad novam culpam in iis, in quibus regula ad nullam culpam religiosos astringit.

7. Ex hac doctrina colligere potes; qualiter alii judices ordinarii, & delegati obligentur servare ea, quæ ingressu sui officii jurant; spectandum namque est; an secluso Iuramento lege naturali vel positiva ea servare obligentur; & pro qualitate illius obligationis erit obligatio Iuramenti. Si autem secluso Iuramento nulla astringuntur obligatione; ex vi Iuramenti eam non accipiunt. Quia Iuramentum (ut sæpe dictum est) easdem conditiones, restrictiones, & exceptiones habet, ac habet actus, super quo interponitur, ut latè probat Gutier. *de Juramento c. 37. & 38.*

§. VI.

De Juramento facto contra prius Juramentum, votum, seu promissionen qualiter obliget.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur qualiter secundum Juramentum priori adversari possit.*
2 *Secundum Juramentum adversum priori solum in actu jurandi, obligationem inducit, si sit materia honesta.*
3 *Si secundum Juramentum priori adversetur in materia jurata, non obligat.*
4 *Hic intelligendum est casu, quo primum Juramentum obliget eo tempore, quo secundum emittitur.*
5 *Non sufficit primum Juramentum successu temporis obligare.*

1. DUpliciter secundum Juramentum priori adversari potest. Primò adversari potest in actu jurandi. Secundò in materia jurata. Exemplis rem declarabo: jurasti, promisisti, vovisti nullum Juramentum emittere superiore inconsulto; emisisti Juramentum inconsulto superiore. Hoc Juramentum priori Juramento adversatur in actu jurandi, ut de se constat; sed non in materia jurata. Quia materia hujus secundi Juramenti priori Juramento non erat promissa. Secundò adversari potest secundum Juramentum priori in materia jurata; nempe si post Juramentum factum de castitate servanda, promisisti sub Juramento puellæ conjugium; materia hujus secundi Juramenti contraria est priori promissioni.

2 Quando ergo secundum Juramentum priori solum adversatur in actu jurandi, & non in materia jurata. Secundum Juramentum si aliás de re licita sit, obligationem inducit. Ratio est: Quia hoc Juramentum esto illicitè fuerit emissum; non tamen est de re illicita. Ergo obligare debet. Quia ad obligationem Juramenti non attenditur, an licitè juraveris, sed an licitum sit, quod juras. Et declarari potest in Juramento blasphemo, aut sine animo implendi, quod obligationem inducit, si de materia honesta emittatur; tametsi illicitè fuerit emissum. Idem est in Juramento solvendi usuras ob mutuum petitum absque necessitate, quod Juramentum servandum est, quamvis fuerit illicitè emissum. Sic Panormitanus *in cap. cum contingat de jure jurando, numero* 6. Molina Iesuita *tractat. 2. de justitia, disp.* 580. *pag.* 1846. Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 2. de Juramento cap. 24. num. 2. & 3.* Sanch. *lib. 3. summ. c. 6. num.* 12.

3 Quod si Juramentum secundum in ejus materia, seu promissioni; nequaquam potest obligationem inducere, utpote de re omnino illicita. Illicitum námque est, violare juramentum, votum, seu validam promissionem. Non igitur obstringi potes Juramento, ad hanc faciendam violationem. Quia Iuramentum non est vinculum iniquitatis. Et in hoc sensu dicitur in *c. quanto de jurejur.* Iuramentum illicitum obligatorium non esse. Illicitum inquam, non ex parte causæ extrinsecæ vitiantis Iuramentum, sed ex parte objecti, seu materiæ juratæ. Quia cadit supra materiam prohibitam. Exemplis doctrina illustratur. Si post votum castitatis promittas fœminæ matrimonium, nulla est promissio, etiamsi Iuramento firmata sit. Ut definitur *cap. rursus, qui clerici, vel vovent.* Item promisisti alicui conjugium, non poteris alteri te sub Juramento obligare, *cap. sicut de sponsa.* & ita tenent *multis relatis.* Covar. *de pact. 2. p. §. 2. n.* 4. rers. *cæterum & 4. decret 1. p. c.* 51. *n.* 6. Sanch. *lib. 1. de sponsa. disp.* 50. *n. 2. & l. 3. sum. cap. 9. n.* 26. Suar. *lib. 2. c. 19. n.* 10. Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 6. n.* 1.

4 Verum ut secundum Iuramentum in materia jurata contrarium sit priori Iuramento, voto, seu promissioni, & obligationem non inducat; debet primum Iuramentum, votum seu promissio obligare tempore, quo secundum emittitur. Aliás si primum Iuramentum votum seu promissio eo tempore obligatoria non sunt, secundum Iuramentum illis non potest esse contrarium. Quia verè non sunt, & consequenter obligationem habet si de materia licita emittatur. Ut expressè definitur. *2. cap. Tua nos el primero de jurejurando.* Ubi cum quidam monachi percipientes pensionem in beneficiis constrixissent clericos præsentatos jurare majorem solito pensionem soluturos contra canonicas sanctiones, & postea Episcopus illos instituens jurare mandavit, quod antiquam pensionem, & solitam non augebunt. Hoc posteriùs Iuramentum, (inquit Pontifex) quia ratione & Læteranensis concilii auctoritate juvatur, primo præjudicat; id est, contra primum Iuramentum vires obtinet; eò quòd primum non obligabat. Sic Gloss. *jud cap. Tua nos* & Doctores *suprà* relati.

5 Etsi primum Iuramenti votum, seu promissio obligant eo tempore, quo secundum Iuramentum emittitur, secundum Iuramentum nunquam inducet obligationem; tametsi successu temporis primum Iuramentum, votum, seu promissio desinant obligare, eo quòd relaxentur, vel à parte remittantur. Quia non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. Regula *non firmatur de regulis jur. in* 6. & regula. *Quod ab initio ff. eod.* Quâ ratione in *cap. quidam de conversio. contingat.* Dicitur virum profitentem in monasterio invita uxore; etiamsi illa moriatur, non teneri redire ad monasterium. Quia votum non fuit validum, & in *c. placet nobis, eodem tit.* mulier professionem fecit ignorans maritum vivere, illo tamen mortuo non cogitur ad monasterium redire. Quia emissa fuit tempore inhabili, & non convalescit tempore habili, ut ex communi sententia docet Abbas *ibi num.* 4. Suarez. *d lib. 2. cap. 19. num.* 16. Sanch. *lib.* 11. *de sponsalib. disp.* 50. *num. 6.* Quamvis Navarrus *cap.* 12. *num. ult.* & Covarr. 4. *Decret. 1. cap. 4. §. 1. num.* 10. contrarium videantur sentire, sed absque fundamento.

PUNCTUM VIII.

Qualiter Juramentum de materia per legem prohibita obligatorium esse possit.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, divinam, aut canonicam obligatorium non est.*
3 *Item nec Iuramentum de materia lege civili prohibita ob bonum publicum.*
4 *Neque item obligat Iuramentum de materia lege civili prohibita bonum singulorum civium spectante si lex obliget ad culpam.*
5 *Unde hoc cognoscendum sit? Proponitur sententia Bartoli, & examinatur.*
6 *Quid sentiat Sanchez.*
7 *Quid tenendum sit.*
8 *Iurans renunciare beneficium, ad cujus titulum fuit ordinatus, non obligatur, nisi habeat aliàs unde vivat.*
9 *Quid dicendum de juramento solvendi pœnam in sponsalibus appositam.*
10 *Quibus sponsalibus prohibita est pœnæ appositio.*
11 *Resolvitur quæstio.*
12 *Iuramentum, de non revocando testamento, obligatorium est.*
13 *Non obligat Iuramentum, solvendi ea quæ ludo ad creditum sunt lucrata.*
14 *Quid de Iuramento facto à prodigo, cui interdicta est bonorum administratio.*

15 *Nullum*

15 *Nullum est Iuramentum alienandi bona si alienatio nulla sit.*

1. VIdetur impossibile, Iuramentum de materia per legem prohibita obligare posse. Quia obligare ad legis transgressionem, quod est turpe & inhonestum. In contrarium autem est Textus *in cap. cum contingat, de jurejurando, & cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. 2. de pact. lib. 6.* in quibus alienationes fundi dotalis alias prohibitæ valent Juramento appositio. Et in Authent. *Sacramentum puberum, Cod. si adversus venditionem.* Decidit servanda esse Iuramenta minorum super contractus suarum rerum, tametsi alioquin sint prohibiti contrahere.

2 In hac re certum est, Juramentum de materia prohibita per legem naturalem, divinam & canonicam obligatorium esse non posse. Quia esset de re mala, vel saltem impeditiva majoris boni: quod dixerim. Quia sunt aliquæ leges canonicæ, quæ propriè vim legis non habent; sed cujusdam directionis, & rectæ gubernationis. Hæ sunt plurimæ religionum constitutiones, quæ licet ad culpam non obligent, conducunt maximè perfectioni consequendæ; eáque de causa qui illas transgredi juraret, juraret à recta perfectionis via abstinere. Non igitur tale Juramentum esse potest obligatorium. Et ita ut indubitatum supponit Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 2. de Juram. cap. 20. num. 2.*

3 Deinde certum est, Juramentum contrarium legi civili disponenti de materia pertinente ad bonum publicum, nullo modo obligatorium esse posse. Quia harum legum transgressio est culpa mortalis. Sed Juramentum esse non potest iniquitatis vinculum. Ergo non potest ad harum legum transgressionem obligare. Præterea Juramentum non potest obligare in præjudicium tertii. *Capite cum contingat, in fine de jurejurando, capite quamvis pactum de pactis, in 6.* At Juramentum, contrarium materiæ in commune bonum ordinatæ, vergit in præjudicium tertii, scilicet communitatis; non igitur potest obligare. Hac enim ratione Juramentum, quo Clericus juraret, se renunciaturum privilegio fori vel contraventurum renunciationi factæ est illicitum; quia est contrarium materiæ in commune bonum ordinatæ; nempe privilegio statui clericali concesso non judicandi à Laïca potestate. Sic tanquam certum tradunt aliis relatis Rebellus *de justitia 2. part. l. 5. quæst. 7. sect. 3. num. 15. & num. ultim.* Thuscus *tom. 4.* verbo *Juramentum conclusio 500. num. 18.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 26. num. 4. & seqq.* Sanch. *lib. 3. sub. cap. 9. num. 34.*

Hinc fit si Juramentum præstes, de extrahendis è civitate mercibus, armis, aliisque rebus prohibitis, de excedendo taxam rerum venalium, & similia nullam habere obligationem. Quia rem iniquam jurasti bono communi præjudicantem. Unde tam in Juramento, quam illius executione peccatum committeres. Sic relati Doctores.

4 Præterea certum est, Juramentum contra legem civilem disponentem immediatè de bonis, & actionibus suorum civilium obligatorium esse non posse, si illa lex civilis obliget ad culpam, ut verè obligare potest. Ratio est clara; quia tunc Juramentum obligaret ad peccatum, quod nullatenus fieri potest. Basilius Legionensis *lib. 2. de sponsalib. cap. 8. n. 30.* Suar. *lib. 2. cap. 20. 21. per tot.*

5 Solum est difficultas unde cognoscitur legem civilem disponentem de bonis, & actionibus suorum civium obligare, vel non obligare ad culpam?

Plures Doctores secuti Bartolum *in lege si quis pro eo 57. in princip. n. 9. ff. de fide jussoribus*, & Authent. *Sacramenta puberum, Cod. si adversus venditionem num. 15.* Consentiunt legem respicientem bonum privatum, si dirigatur in personas, obligare ad culpam; ac proinde Juramentum illi contrarium non valere; secùs si dirigatur in actum, prohibendo, ne fiat actus, vel factum irritando. Sic Cardinalis Thuscus *tom. 4.* verbo *Juramentum concluf. 500. num. 21. & 22. & conclusio 528. num. 16. & 36.* Vasquez *1. 2. disp. 171. cap. 2. num. 13.* Basilius Legionensis *lib. 12. de matrim. cap. 8. num. 36.* Sed hanc distinctionem communiter Doctores impugnant, ut videre est apud Gutierr. in Authent. *Sacramenta puberum num. 36.* Ego quòd potius verbalis, quam realis esse videatur. Nam annullans contractum cum minore, sine debita solemnitate; tacitè prohibet minorem, ne absque illa solemnitate contrahat; prohibens enim effectum, prohibet & causam. Non igitur ex eo quod verba legis dirigantur in actum, vel in personam, sumi potest sufficiens signum obligationis. Basilius verò Legionensis *lib. 12. de sponsal. cap. 8. num. 36.* Suar. *lib. 2. de Juramento, cap. 20. n. 10.* hanc impugnationem ut insufficientem reiiciunt. Inquiunt enim, legem annullantem actum, non prohibere illum, sed ab illius prohibitione abstinere, neque attendere, an fiat actus, vel non fiat, sed dato quod fiat, illum irritum, & nullum esse decernit, atque adeo fertur in actum non quoad obligationem; sed quoad valorem.

Cæterum ego non satis percipio, quomodo lex annullare actum possit; quin prohibeat efficiendum. Quæ enim efficacior prohibitio, & interdictio actus esse potest, quam illius irritatio, & annullatio? Adde regulariter, leges annullantes actum ad personas diriguntur, ut patet in alienatione rerum immobilium facta à minore sine decreto judicis, quæ non solum irritatur, sed ipse minor sic alienatione prohibetur. *lege siquidem, leg. non solum lége ad resolvendum, Cod. de prædiis minorum.* Ergo illa distinctio Bartoli non est sufficiens.

6 Sanch. verò *lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 35.* Reprobata supradicta Bartoli distinctione hanc regulam statuit, quoties lex civilis ordinatur immediatè in bonum privatorum, & ipsorum favorem, non obligat ad culpam, ac proinde Juramentum de re illa prohibita homini factum & in ejus cedens utilitatem, obligationem inducit. Probat: quia hæc lex, cum sit in favorem privati, non cogit illum, ne possit favori facto per legem renunciare; ac proinde non tam est lex, quam promissio & privilegium.

Sed neque ex hac regula adhuc quiescit animus. Unde enim constat, legem disponentem de bonis privatorum in favorem boni communis immediate non esse? Nam esto Reipublicæ parum interfit, quod bona sint apud unum, vel alium civem; eáque de causa prohibendo mulieribus alienationes fundi dotalis, & minoribus contractus absque debitis solemnitatibus, videantur bonum privatorum respicere & in favorem ipsorum disponere. At negari non potest, Reipublicæ maximè interesse, ne mulieres indotatæ existant; & ne minores in contractibus defraudati depauperentur. Ergo lex de his disponens censenda est potius in favorem Reipublicæ quam cujuscumque particularis disponere. Et confirmari potest argumento desumpto ex renunciatione patrimonii ad cujus titulum clericus sacris initiatus est, quod prohibetur renunciare nisi habeat aliunde ex quo se sustentare possit. Quia licet hæc lex disponat de bono particulari ipsius clerici, & in ipsius favorem, quia tamen præcipuè lata est in favorem status Ecclesiastici, ne clerici depauperati emendicare cogantur, & viles fiant; ea de causa Juramentum contraveniendi tali legi nullum erit; & in legibus civilibus philosophari potest. Adde si leges disponentes de his bonis privatorum vim legis non haberent; sed privilegii in ipsorum favorem concessi; quæ causa est; quare secluso Juramento non possint illis renunciare? certè nulla allegari potest.

7 Quapropter existimo nullum Juramentum validum, & obligatorium esse cuilibet legi adversum. Nam eo ipso quod adversatur publico præcepto, ut saltem publicæ ordinationi, & superioris juri. Sed jus publicum non potest privatorum pactis derogare, *leg. jus publicum, ff. de pactis.* Ergo Juramentum adversum legi

obligatorium esse non potest. Quocirca spectandum est, an materia Juramenti quatenus talis est, sit prohibita per legem; ut inde colligatur obligatio, vel non obligatio Juramenti. Ex defectu enim hujus considerationis plures Doctores confunduntur. Exemplis rem manifesto: in lege prohibente mulieribus alienationem fundi dotalis, minoribus contractus sine auctoritate Prætoris; ludentibus pecunia credita quaslibet de solutione promissiones, & obligationes facere, morientibus testamentum condere sine solemnitate; & similia. At enim leges non prohibent perseverantiam negativam in actu semel facto; neque illius præcipiunt resciſſionem, sed prohibent, ne fundum dotalem sine debita solemnitate alienent; néve minores contra dispositionem juris contrahant; néve ludentes de solvenda pecunia promissiones, & obligationes faciant: néve testamentum in ratione testamenti, sine requisitis intentent, & hæc prohibent non sub gravi culpa, sed sub quadam recta & politica gubernatione; non autem præcipiunt mulieribus fundi dotalis alienati receptionem; nec minoribus contractuum resciſſionem, nec ludentibus credito, & pecuniam solventibus, repetitionem, nec condentibus testamentum invalidum, aliud de novo condere. Mulieres ergo jurantes, quod alienabunt sine solemnitate fundum dotalem, & minores jurantes celebraturi contractus contra juris ordinem, & ludentes jurantes facturi promissionem de pecunia solvenda, & morientes condituri testamentum contra juris dispositionem, nequaquam ex vi Juramenti videntur obligari ob rationem dictam. Quia esset obligatio ad contradicendum legi, & in legis derogationem. Et saltem esset obligatio ad faciendum actum lege reprobatum, & nullum, & consequenter de re vana, & inutili. Quomodo ergo obligatio esse potest? Adde leges præscribentes formam & solemnitatem servandam in contractibus minorum, in alienatione fundi dotalis, in condendis testamentis, in renunciatione novitii bonum publicum spectare. Ergo Juramentum non servandi hanc formam juri publico derogat: Ergo est illicitum. Secùs verò si mulieres jurarent stare alienationi factæ; & minores non revocare contractus; & ludentes pecunia credita solutam non repetere, condentes testamentum invalidum, non revocare. Quia hæc à lege non videntur prohiberi, sed permitti: ac proinde Juramentum tenet. Sed qua ratione hoc possit contingere, cum videamus tali Juramento, actum nullum, & à lege reprobatum approbare, sequenti puncto dicemus.

8. Ex hac doctrina infertur primò: Juramentum renuntiandi beneficium, vel patrimonium, ad cujus titulum fuisti ordinatus, vel non revocandi procuratorem ad hanc resignationem designatum, obligare non posse, si sit Juramentum de resignatione facienda licentia Episcopi, dum non habes aliundè ex quo te sustentare possis. Quia esset de re prohibita per Concilium *sess.* 21. *cap.* 12. *de reformatione*. Ac proinde de re illicita. Sic tenet & decisum referunt Flaminius de resignat. *lib.* 2. *quæst.* 6. *num.* 43. Nicolaus Gotr. 2. *p. de benefic. cap.* 5 *n.* 232. Azor. 2. *p. lib.* 7. *cap.* 25. *quæst.* 6. Aloysius Riccius *praxi fori Ecclesiastici resolut.* 272. *num.* 2. Augustinus Barbosa *allegat.* 19. *num.* 16. Neque obstat sacram Congregationem declarasse, sic jurantem esse absolvendum. Quia intelligendum non est de propria absolutione, sed de absolutionis declaratione, vel de absolutione à peccato commissò in tali Juramento præstando.

9. Secundò infertur decisio illius gravissimæ quæstionis: an Juramentum solvendi pœnam in sponsalibus appositam recedenti à contractu, sit obligatorium, & servandum? Et rationem difficultatis fecit Textus *in cap. gemma de sponsal.* Vbi puella nondum septenna contraxit sponsalia cum Petro; quorum parentes stipulati fuerant de pœna solvenda ab eo, qui recesserit; recessit puella contrahens cum alio matrimonium. Parentes Petri nitebantur à Gemma matre puellæ pœnam extorquere, ipsa verò conquesta est Domino Papæ, qui in hæc verba respondit. Cum itaque matrimonia libera esse debeant, & ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit merito improbanda; mandemus quatenus si est ita, eundem B. ut ab extorsione prædictæ pœnæ desistat Ecclesiastica censura compellas. Posito autem stipulationem pœnæ prohibitam esse adjici sponsalibus ob matrimonii libertatem, videtur inferri, Juramentum de solvenda tali pœna irritum esse. Quia est Juramentum de re iniqua libertati matrimonii contraria. Et ita tenet pluribus relatis Thomas Sanchez *lib.* 1. *de sponsal. disp.* 32. *num.* 1. Joan. Gutier. *de matrim. c.* 17. *num.* 19 Seraph. *de privilegiis Juramenti privileg.* 61. *n.* 13.

10. Pro decisione supponendum est; quibus sponsalibus prohibita est pœnæ appositio; & pro quorum recessu. Nam aliqui dicunt, quibus assentire videtur Suar. *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *de juram. c.* 23. *num.* 5. Hoc esse intelligendum de pœna apposita sponsalibus invalidis, qualia erant illa quorum mentio fit *in d. cap. gemma*. Sed non placet, quia ratio decidendi, quæ est libertas matrimonii omnibus sponsalibus communis est. Aliàs Pontifex non ob libertatem matrimonii, sed ob nullitatem sponsalium improbaret pœnam appositam. Nam ut bene dicit Gloss. ibi, sponsalibus non subsistentibus nec pœna illis accessoria subsistere poterat. Non ergo de appositione pœnæ sponsalibus tantum invalidis prohibitio intelligitur. Sed de quo recessu pœna improbanda intelligenda est? Credo probabilius de solo recessu justo. Nam justè à fide data recedens non debebat cogi neque ulla pœna, neque ulla censura; cum matrimonia libera esse debeant. At injustè recedens meritò cogi potest appositione pœnæ ad contractus executionem. Neque in hac coactione nulla ei irrogatur injuria; neque libertas matrimonii læditur, sicut non læditur ex amissione arrharum in duplici; vel quadruplici quantitate quando ita conventum est. & ita tenet Suar. *loco allegato*. Ægid. *de matrim. disp.* 22. *dub.* 5. *conclusio* 2. Basilius Legionensis *lib.* 12. *de sponsal. cap.* 19. *n.* 7. & 8.

11. Posito autem adjectionem pœnæ solum improbari pro recessu justo; admitti; seu permitti apponi injustè resilienti, dicendum est, Juramentum de solvenda pœna, obligatorium esse injustè resilienti, quia non est de materia prohibita. Sic Suar. & Basilius *supra*. At justè resilienti obligatorium non esse. Quia est de re ob bonum publicum, nempe libertatem matrimonii conservandam prohibita. Dices stipulationem pœnæ prohiberi; sed non prohiberi solutionem pœnæ stipulatæ. Respondeo prohiberi solutionem, quia ratione illius stipulatio irrita est. Sic Sanch. Gutier. Seraphin. Basilius & alii plures apud ipsos.

12. Tertiò infero qualiter Juramentum de non revocando testamento obligatorium esse possit? Et idem est de Iuramento instituendi hunc hæredem.

Aliquibus placet nullius obligationis esse. Quia impedit libertatem testandi quam, jura concedunt. Sic Anton. Gomez *lib.* 3. *Tauri num.* 75. secutus Bartolum *in leg. si quis in princip testam. ff. de legatis* 3. & alii plures relati à Covar. *de testamentis* 2. *p. n.* 15. Probabilius tamen est tale juramentum obligare. Quia adversus nullam legem procedit. Leges enim revocationem testamenti permittunt, non præcipiunt. Ergo jurans non revocare, legibus non contradicit. Neque obstat impediri libertatem testandi, quia hæc impeditur ex proprio consensu, & ob reverentiam divini nominis. Et ita tenet plures referens Covarr. *loco allegato*. Vasquez *de testamentis cap.* 2. *dub.* 3. *n.* 15. & 16. Basilius Legionensis *lib.* 2. *de matrim. cap.* 8. *num.* 42. Joan. Gutier. 2. *part. de Juram. cap.* 1. *num.* 5.

13. Quartò infero quid sit dicendum de Juramento

solven

solvendi ea quæ ludo pecuniæ credita fuerint lucrata? Videris obligatus esse, quia solutio pecuniæ fieri potest absque dispendio salutis æternæ. Ergo juramentum de illa facienda est obligatorium. Sic tanquam certum tradit Sanch. *lib. 1. de sponsal. disp. 32. n. 23.* Guttier. *de Juramento cap. 53. num. 6.* At verius existimo tale Juramentum per se invalidum esse. Sic docet Vasq. *opusc. de testam. cap. 3. dub. 2. n. 4.* Ratio ea est, quia cadit supra materiam inutilem, & vanam, & à lege reprobatam. Ponimus namque promissionem solvendi lucratum pecunia credita, nullam esse, & á lege reprobatam. Ut constat *ex leg. 8. tit. 7. lib. 8. novæ recopilationis*, & consequenter solutionem pecuniæ virtute illius nullam esse, nullúmque jus transferre in recipientem. Sed hoc posito Juramentum de solutione facienda non est de re honesta, sed de re vana, & inutili. Quia talis solutio non est actus justitiæ; cum non sit debita, eo quod contractus fuerit nullus: neque est fidelitatis ob eandem rationem: quia non debetur, neque charitatis propriæ cùm non redimat vexationem, neque religionis, cum non pertineat ad specialem cultum Dei secluso juramento, quod necessarium erat, ut Juramentum obligaret, quia Juramentum non honestat materiem, sed illam honestam præsupponit. Et hinc est maxima differentia inter hoc Juramentum, & Juramentum solvendi usuras.; Quin Juramentum solvendi usuras, per se fertur supra materiam honestam; nempe charitatis propriæ. Secùs est in promissione lucri pecunia credita. Ubi nulla redemptio vexationis intervenit. Ad rationem contrariam nego, solutionem pecuniæ fieri posse absque dispendio salutis æternæ, si fiat virtute promissionis factæ. Secùs verò si fiat ob alium honestum finem, nempe tuendi proprium honorem. Quia nisi solvat, infamatur. Tunc enim Juramentum, de solutione facienda ob illum finem, est Juramentum de re licita, & honesta ad charitatem pertinente, ac proinde servandum, esto contractus nullus sit. Sic docuit Vasq. *sup. num. 44.*

14. Quintò infero, quid sit dicendum de Juramento facto á prodigo, cui interdicta est bonorum administratio? ex omnibus variis sententiis, quas expendit Covarruv. *in cap. quamvis pactum de pactis. 2. p. §. 3. numero ultimo.* Dicendum est, si Juramentum fiat, de alienatione facienda, nullum est, ut pote de materia per legem prohibita: Si verò Juramentum fiat de non contraveniendo tali alienationi factæ distinguendum est. Si ita prohibeatur alienatio, ut simul annulletur; credo probabiliùs, Juramentum non contraveniendi tali alienationi, nullius obligationis esse. Quia est juramentum de re à lege prohibita, & illicita; nempe de perseverantia in prodigalitate facta. Item quia lex irritans & annullans actum, tacitè annullat illius revocationem, & consequenter pactum de non revocando. Argumento *legis 26. de pactis.* Aliás frustranea esset lex quæ prohiberet, & annullaret illius revocationem. Ergo Juramentum de non contraveniendo tali alienationi est juramentum de re à lege reprobata. Non enim separari potest hujus Juramenti obligatio ab obligatione contractus, quæ nulla est. Ergo est nullum tale juramentum. At si alienatio fieri prohibeatur, facta tamen non annulletur, validum erit juramentum, de illa non revocando. Quia cedit in bonum, & charitatem proximi, cui jam acquisita, & ritè possessa relinquis.

15. Sextò infero; quid sit dicendum, de juramento alienandi bona omnia eo casu, quo hæc alienatio nulla sit? Et respondeo esse nullum juramentum tuum si fiat in confirmationem promissionis alienandi. Quia esset de re vana & inutili. Tum si fiat in confirmationem alienationis factæ Quia confirmat rem inutilem, sic pluribus relatis Guttieres de juramento confirmatorio, *cap. 11. à n. 11.*

PUNCTUM IX.

An Juramentum habeat vim confirmandi contractus alioquin invalidos.

UT plenius materia juramenti & illius obligatio intelligatur, examinandum est, qualiter juramentum appositum contractibus alioquin invalidis, illos firmare possit.

§ I.

Quid sit Juramentum firmare contractus?

SUMMARIUM.

1 *Duplex obligatio in Juramento promissorio homini facto reperitur.*
2 *Qualiter Juramentum vim habeat firmandi promissionem alias invalidam?*
3 *Multum interest, an ex juramento firmetur contractus, vel non?*
4 *Obligatio juramenti confirmatorii non potest regulariter relaxari, secùs juramenti non confirmatorii.*
5 *Si jurans non petit relaxationem in juramento non confirmatorio, satisfacit momentanea solutione.*
6 *Obligatio juramenti confirmatorii transit ad hæredes secùs non confirmatorii.*

DUplex in juramento promissorio in favorem hominis facto obligatio reperiri potest; alia respectu Dei ex ratione juramenti, alia hominis ex virtute promissionis. Quando ergo ex promissione jurata nulla contrahitur obligatio respectu hominis, cui fit promissio, sed solum respectu Dei, tunc juramentum non firmat contractum, sed vocatur per se stans, seu inductivum obligationis. Quia solum eam obligationem inducit quam secum trahit; neque ulterius progreditur ad firmandum promissionem, sed ita invalidam finit, ac si non esset appositum juramentum, ut in promittente sub juramento usuras est manifestum. Non enim usurarius ex tali promissione jurata jus acquirit ut sibi usuræ solvantur, neque promittens tenetur usurario, sed domino reddere juramenta. Quia domino tantum est jus acquisitum. Ut habetur *cap. Debitores, de jurejurando.* Quod si ex promissione alioquin infirma, eo quod juramento confirmetur, jus acquirat promissarius adversus promittentem taliter, quod ipse promittens non solum ratione religionis; sed etiam justitiæ aut fidelitatis teneatur stare contractui, tunc juramentum dicitur esse confirmatorium. Quia promissionem aliás infirmam firmat, & roborat. Ita explicant omnes Doctores cum Abbate *in cap. 1. &c. cum contingat, de jurejurando*; & videre est apud Covarr. *de pact. 2. p. §. 1. per tot* Antonius Gomez, *2. tom. variar. cap. 14. num. 21.* 21. Gutierr. *in Authent. Sacramenta puberum, à n. 14.* Suares *de juram. cap. 25. num. 2.* Sanch. *lib. 1. de spons. disp. 32. à num. 1.*

2. Quod si petas, qualiter Juramentum hanc vim habere possit, firmandi promissionem aliàs invalidam Respondeo, ex sua natura non habere, quia ex sua natura solùm habet obligare jurantem Deo, cujus nomen ad roborandum promissionem assumptum est; alia autem obligatio parti, quæ ex promissione roborata nascitur, jure positivo & novo introducta est. Quia jus ipsum in honorem Juramenti roborat promissionem, quæ alioquin nullum robur habebat. Ut tradunt Bald. *Auth. Sacramenta puberum num. 4. Cod. si adversus venditionem, & ibi* Paul. *in repetitione num. 17. & leg. si quis pro eo, in princip. num. 4. ff. de fidejussoribus.* Sanch. *lib. 3. summæ cap. 12. num. 3.* Suares *tom. 1. de Relig. lib. 2. de jure cap. 28. num. 3.* Gutierr.

in

in Authen. Sacramenta puberum, n. 14. Dicitur autem in Juramento hanc confirmationem & robur provenire. Quia posito Juramento jus ipsum in illius reverentiam hanc promissioni firmitatem concedit.

3. Hinc fit multum interesse; an ex Juramento confirmetur contractus vel non. Ut bene multis relatis tradiderunt Covarr. *de pact.* §. 1. *n.* 7. Sanch. *lib. de sponsalib. disp.* 32. *num.* 3. Vasquez *de testamentis. cap.* 3. *dub.* 2. *in princ.* Nam ex Juramento confirmatorio contractus nascitur in promissario actio adversus promittentem, ut eum possit in judicio compellere, servare promissum, eò quod sit ei jus per talem promissionem acquisitum. Secùs verò ex Juramento non confirmatorio: cum enim ex illo nullum jus creditori fuerit acquisitum, nullam actionem ex illo habere potest. Actio quippe in Jure fundatur. Ut constat §. 1. *institut. de actionibus.* Sic Covar. *de pactis,* 2. *part.* §. 3. *num.* 2. vers. *Primum ex hoc.* Less. *lib.* 2. *de justitia, cap.* 17. *dub.* 6. *n.* 51. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de juram. c.* 25. *n.* 7. Sanch. *lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 8. *& cap.* 12. *num.* 66. & alii apud ipsos.

4. Deinde obligatio Juramenti confirmatorii non potest regulariter ab alio, quam à creditore relaxari; eo quod talis relaxatio cederet in damnum creditoris, cui est jus, ex tali contractu jurato acquisitum. Quapropter deciditur *in Authent Sacramanta puberum, Cod. si adversus venditionem*, ut hæc Juramenta inviolabiliter custodiantur. Et *in cap,* 2. *de jurejurando, in* 6. *& cap. quamvis pactum, de pactis, in* 9. *& omnino serventur.* Quod verbum *omnino* denotat, sine ullo remedio dispensationis aut relaxationis. Ut multis relatis docet Tiraquellus *in si unquam Cod. de revocandis donat.* verbo *Revertatur, num.* 78. *&* 79. *& num.* 81. Matienzo *lib.* 5. *recopil. in Rubrica* Gloss. 1. *num.* 39. Covarr. *de pactis,* 2. *p.* §. 3. *num.* 2. *vers. Secundo infertur.* Sanch. *lib.* 1. *de sponsalibus, disp.* 32. *num.* 9. *& lib.* 3. *in Decalog. cap.* 12. *n.* 63. Quod si aliquando in iis contractibus Juramento confirmatis datur Juramenti relaxatio, ad effectum agendi, hoc est? ut Jurans possit agere in judicio ad contractus rescissionem non obstante Juramento; id provenit, quia dubium est, an obliget contractus, & firmitatem obtinuerit ob enormem læsionem. At ex hac relaxatione contractus non rescinditur, quia non est Juramenti absoluta relaxatio; sed solum ad illum effectum. Et præterea, quia confirmatio contractus originem habuit ex Juramento. Sed non ex illo pendet in conservari regulam, *factum legitimè de Regul. juris in* 6. Factum legitimè retractari non debet etiamsi postea veniat casus, à quo non possit inchoari, sic Sanchez aliis relatis *dicto cap.* 12. *num.* 59. Guttieres *in Authent. Sacramenta puberum, num.* 20. Gregorius Lopez *leg.* 6. *tit.* 19. *partita* 6. verbo *Debe ser guardada la jura.* Unde si allegata falsò causa impetres relaxationem Juramenti, vel absolutè, vel solum ad effectum agendi relaxatio nulla est; teneriscque omne damnum, & expensas litis creditori restituere. Ut docet optimè Molin. *tom.* 2. *de justitia, disp.* 150. *num. ult.* & Sanch. *lib.* 3. *sum. cap.* 12. *n.* 60.

Econtra verò quando Juramentum non firmat contractum, licitum est; petere relaxationem Juramenti, & facillimo negotio debet à Prælato concedi. Cum enim nullum jus sit ex tali Juramento parti acquisitum, sed soli Deo, Prælatùsque illius vices gerat, poterit Juramentum illud relaxare, ut pote quod non in honorem Dei, sed in promissarii utilitatem; cui nullum jus acquisitum fuit, præstitum fuerit. Quæ ratio mihi videtur sufficiens; ut Prælatus hanc relaxationem concedat, non solum in Juramentis; in quibus turpitudo reperitur ex parte recipientis, quale est Juramentum de usuris solvendis; sed etiam in illis in quibus nulla est turpitudo in recipiente, ut in promissione jurata solvendi amissa ludo pecunia credita, defendit multorum sententia, nullam in recipiente esse turpitudinem, sed posse licitè pecuniam accipere, & retinere, quousque per sententiam ad reddendum condemnetur. Nam cum ex tali Juramento (ut modo supponimus) nullum jus creditori sit acquisitum, sed solum sit obligatio respectu Dei; potest Prælatus, qui vices illius gerit hanc obligationem remittere; ne homines de bonis suis prodigè, & ultra casus necessarios, & convenientes disponant. Quæ enim fuit causa, irritandi, & annullandi talem contractum, & concedendi repetitionem; eadem esse potest sufficiens ad justificandam relaxationem; ut multis allegatis tradit Guttier. *de juram.* 1. *p. cap.* 53. *num.* 8. Sanch. *lib.* 1. *de sponsalib. disp.* 31. *num.* 2. *& lib.* 3. *sum. c.* 22. *num.* 17. *post med. & num.* 65.

5. Verùm si jurans relaxationem petere noluerit, satisfaciat momentanea solutione; poteritque statim repetere; cum Jus tertiò non fuerit acquisitum; & solum fuerit solutio facta ob honorem Juramenti. Juxta *cap. ad audientiam de iis quæ vi.* & tradit *ibi* Abbas *in princip. n.* 1. Gloss. Antonius Joannes Andreas & Ancharranus. Gutierr. *de Jurament.* 1. *p. cap.* 53. *n.* 8. Covarr. *de pact.* 2. *part.* §. 3. *n.* 2. Si vero fuerit etiam Juramentum factum de non repetendo uti debet remedio relaxationis; ut repetere possit. Ita Covarr. & Gutierr. *suprà* & Sanch. *lib.* 3. *de sponsalibus disp.* 31. *num.* 7.

6. Præterea Juramenti confirmatorii obligatio transit ad hæredes Jurantis non vi Juramenti: sed in vi contractus & obligationis justitiæ. Secùs est de obligatione Juramenti non confirmatorii. Hujus enim obligatio cum Jurante extinguitur; ac proinde ad hæredes non transit. Sic Gab. Vasquez *opuscul. de testamentis, cap.* 3. *dub.* 2. *n.* 17. Basilius Legionensis *lib.* 12. *de sponsal. cap.* 8. *num.* 3. Et constabit ex iis, quæ infra dicemus; obligationem nempe Juramenti personalem esse, non realem.

§. II.

Quare debeat esse Juramentum confirmatorium contractus.

SUMMARIUM.

1 *Necessariò debet esse Juramentum de opere futuro faciendo, vel omittendo.*

2 *Excipiunt aliqui Juramentum minoris, quo se majorem esse testetur.*

3 *Juramentum de futuro confirmans contractum, debet esse de non contraveniendo contractui.*

1. JUramentum confirmans contractum, necessariò esse debet de aliquo opere futuro faciendo, vel omittendo, neque sufficit assertorium de præsenti, quod solum celebrationem conrractus testatur. Colligitur ex Authent. *Sacramenta puberum, quod si adversus venditionem*; ibi super contractibus non contractandis. *Ex cap. cum contingat, de jurejurando.* Ibi: ne ulterius contraveniant. At non retractare contractum vel illi non contravenire, opus est futurum. Ergo Juramentum confirmatorium contractus, semper est de opere futuro. Sic omnes Doctores. Vide Gutierr. in Authent. *Sacramenta puberum, num.* 233.

2. Ab hac Regula excipiunt aliqui Doctores, quos refert Riminaldus *Institut. Quibus alienare licet.* §. 2. *num.* 28. & Seraphin. *de privilegiis Juramenti, privilegio* 83. *num.* 4. Juramentum, quo minor, qui in aspectu major apparet, juraret se majorem esse, cum non sit. Nam ratione hujus dolosi Juramenti dicunt, contractum esse firmatum, quando solum deficit contractus ratione minoris ætatis. Quia in pœnam doli commissi supplet ætatem, *Textus est in lege* 2. *&* 3. *Cod. si minor, se majorem dixerit, & habetur leg.* 6. *in princ. titul. final. partita*

partita 6. Et subditur ibi ratio, quia jura deceptis, & non deceptoribus subvenire debent.

Cæterum hæc decisio non tam est contractus confirmatio, quam denegatio beneficii restitutionis, quo minor gaudere potest. Adde hanc contractus firmitatem non ex Juramento quod dolosum fuit; sed potiùs in pœnam illius à jure ipso concedi, Sit ergo certum Juramentum confirmans contractum, esse de re futura.

3 Sed quale debeat esse hoc Juramentum de futuro? Non est constans apud omnes. Eorum placitis omissis; respondeo, debere esse Juramentum non contraveniendi contractui, non retractandi illum. Colligitur ex supradictis decretis in quibus apponitur hæc forma pro contractibus confirmandis. Sic Barthol. Authent. *Sacramenta puberum, num.* 24. & *ibi* Jason. *num.* 28. Suares *tom.* 2. *de Religione, lib.* 2. *de Juramento, cap.* 29. *num.* 2. & 4. Less. *lib.* 2. *de justitia, cap.* 17. *dub.* 7. *num.* 56. Sanch. *lib.* 3. *summ. cap.* 12. *num.* 29. An verò supradictum Juramentum sufficiat, difficultate non caret. Nam si jures usuras soluturum; easque solutas non repetere; contractum non firmas, sed potes obtenta Juramenti relaxatione repetere, è contra si promittas sub Juramento, aliquem in hæredem instituere; esto non promittas non contravenire, tenet Juramentum, & contractum firmas eo modo, quo confirmaretur si eo hærede instituto judicasses non invocare. Ergo Juramentum, non revocandi contractum, nec sufficit ad illius firmitatem, nec necessarium est.

Facilius est hujus difficultatis solutio. Dicendum ergo est, Juramentum non revocandi contractum, & necessarium esse, & sufficere quoties ex parte creditoris non datur turpitudo, ut datur in contractu usurario. Quantumvis enim solvens usuras, juret non repetere, recipiens eas retinere non potest; ac proinde Juramento non repetendi; talis solutio non confirmatur. Neque obstat Juramentum instituendi hunc hæredem (casu, quo obligatorium sit) firmare contractum. Quia illud Juramentum virtualiter & implicitè est Juramentum non revocandi institutionem. Quia fieri non potest hæredis institutio, & illius revocatio, institutio námque hæredis non sortitur effectum, quousque testator moriatur, & consequenter, quousque testatori non est potestas revocandi. Ergo Jurans instituere aliquem in hæredem tacitè, & in virtute Jurat, institutum non revocare. Ergo Juramentum firmans contractum est Juramentum non contraveniendi illi.

§ III.

Quos contractus irritos confirmare Juramentum possit.

SUMMARIUM.

1 *Prima sententia negat, contractum jure invalidum Juramento firmari.*
2 *Secunda affirmat, quemlibet contractum invalidum ob privatam utilitatem, Juramento firmari, nisi in creditore adsit turpitudo.*
3 *Tertia sententia distinguit de contractibus invalidis naturaliter vel civiliter.*
4 *Quid tenendum sit.*
5 *Quid ex supradicta doctrina inferatur.*

IN varias sententias Doctores divisi sunt, ut videre est apud Sanchez *lib.* 3. *sum. cap.* 11. *à n.* 8. tres sunt precipuæ quæ extremæ, & una media.

1 Prima extrema sententia est, nullum contractum jure invalidum confirmari Juramento. Sic plures quos refert Sanchez *num.* 8. & sequitur Basilius Legionensis *lib.* 12. *de sponsalibus, cap.* 8. *num.* 43. Ratio est, quia neque eam vim habet Juramentum ex jure naturali, nec ex civili, regio, aut Pontificio. Ergo confirmare contractum jure invalidum non potest. Antecedens probo, & quidem ex jure naturali hanc vim non habere Juramentum, manifestum est, ut jam diximus quia Juramentum solum petit, ut Jurans verum efficiat, quod Jurat, quod præstare optimè potest tametsi contractus invalidus persistat. Aliàs si ex sua natura haberet, firmitatem contractibus tribuere; eam concederet contractibus per injuriam extortis. Ex jure item civili nullibi invenitur, Juramentum hanc vim habere, imò contrarium non leviter colligitur *ex lege non dubium, Cod. de leg.* Ubi Imperator non solum prohibet apponere Juramentum contractibus lege probatis, sed illud irritat & annullat. Inquit enim Imperator nullum pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsecutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum Interpretationes tam veteres, quam novellas trahi generaliter imperamus, ut legislatori quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat, cætera quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere, hoc est, ut ea quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, licet legislator fieri prohibuerit tantum; neque specialiter dixerit, inutile esse debere, quod factum est, sed etsi quod fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod, interdicente lege factum est, illud quoque cassum atque inutile esse præcipimus. Secundum itaque prædictam regulam, qua ubicumque non servari factum lege prohibente censuimus, neque stipulationem hujusmodi tenere, nec mandatum nullius esse momenti, neque Sacramentum non admitti ad contractus reprobatos firmandos? Ad idem Textus *in lege juris gentium, ff. de pactis juxta lectionem Gothofredi, & Duareni*, quoties pactum à communi remotum est (hoc est reprobatum) servari hoc non oportet, nec ligare, nec Jusjurandum de hoc adjectum; ne quis agat, servandum. *& in lege si quis inquilinus*, §. *fin. ff. de pactis*, ibi, Divi Severus & Antoninus rescripserunt, Jusjurandum contra vim legum, & auctoritatem juris in testamento scriptum nullius esse momenti. Neque adversus has leges obstat Textus in Authent. *Sacramenta puberum, Cod. si adversus venditionem.* Ubi inquit textus Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum non retractandis, inviolabiliter custodiantur. Quia hæc lex non loquitur de contractibus minorum nullis; sed de validis, & qui ratione minoris ætatis retractari poterant, his inquam contractibus accedente Juramento negatur retractatio. Et quod supradicta lex tantum loquatur de his contractibus validis, colligitur, tum ex illis verbis non retractandis. Nam quod nullum est retractari non potest. Non enim indiget retractatione, sed nullitatis declaratione, *leg. nam etsi sub conditione ff. de injust. rupta.* Tum quia hac via non contradicit hæc lex legibus supradictis. Et ita tenet Donelus *lib.* 21, *p.* Basilius Legionensis lib. 12. de sponsalibus *cap.* 8. *n.* 55. Burgos Depaz *lege* 1. Tauri *num.* 288. Matien. 3. *lib.* 5. *compilat.* 4. *leg.* 1. Gloss. 9. *num.* 10. & alii plures apud ipsos. Ex jure autem nostri regni non colligitur, Juramentum contractibus alioquin invalidis firmitatem tribuere; solum enim dicitur in *lege 6. titulo* 19. *partita 6. & aliis legibus. Que debe ser guardada la jura.* Quod absque firmitate contractus fieri potest? Deinde ex jure Pontificio non satis hæc firmitas colligitur. Nam esto jus Pontificium diversimodè loquatur de Juramento per injuriam extorto, ac de Juramento absque vi, & fraude præstito. Ut Juramentum per vim dicat esse observandum, & Juramento sine vi, & dolo addat particulam omnino, & inviolabiliter. Inde non constat Pontificem firmasse contractus alioquin invalidos, sed voluisse his Juramentis negare relaxationem, quam aliis Juramentis ob injuriam & injustitiam concedebat. Adde Pontificem non potuisse contractus

invalidos validos reddere ob Juramentum appositum. Quia materia illorum contractuum Pontifici non subditur, ut Juramentum præcedit. At hoc necessarium erat, ut posito Juramento haberent contractus firmitatem. Alias Juramentum caderet super contractum nullum, & reprobatum, & consequenter non esset Juramentum honestum, ac proinde neque obligatorium, neque confirmatorium.

2. Secunda sententia extrema sed communis affirmat Juramentum firmare contractus jure invalidos ob utilitatem privatam, dummodo non sit in creditore turpitudo. Sic Sanch. lib. 3. in Decal. *cap.* 12. *n.* 11. Fachineus in suis controvers. *lib.* 3. *c.* 11. Gutierr. de Juramento 1. *p. cap.* 40. *num.* 3. & Authent. *Sacramenta puberum*, *à num.* 10. & *sequentibus*, & innumeri apud ipsos. Ratio ea est; quia si contractus alioquin invalidus Juramento non firmatur, & relaxari Juramentum poterit; & casu, quo non relaxetur, non transibit obligatio contractus ad hæredes jurantis. At contrarium colligitur ex Authent. *Sacramenta puberum*, & *ex c.* 2. *de jurejurando in* 6. *& ex c. quamvis pactum de pactis in* 6. & *cap. cum contingat. de jurejurando.* In quibus casibus receptissima Doctorum sententia est, relaxari Juramentum non posse, & obligationem contractus ad hæredes jurantis transire. Ergo Juramentum hanc vim confirmandi contractus alias invalidos habet. Item si Juramento contractus alioquin invalidus non confirmatur; cogendus necessariò debet is, cui Juramentum præstatur ut remittat. Quia est præstitum in contractu nullo, & invalido; & consequenter ex quo nullum jus requiritur. At nec leges, nec canones talem insinuant remissionis obligationem. Ergo dicendum est contractum confirmari. Deinde specialiter probatur ex *cap. quamvis pactum*, *de pactis in* 6. Ubi de pacto facto à filia renunciandi hæreditatem patris legibus adverso dicitur. Si tamen Juramento firmatum fuerit omnino servari debebit. Ergo non solum Juramentum, sed ipsum pactum est omnino, & inviolabiliter servandum.

Dixi confirmare contractus jure invalidos ob utilitatem privatam Quia contractus invalidi ob utilitatem publicam confirmari Juramento non possunt; eo quòd sint de materia illicita, & bono communi adversa.

3. Tertia sententia media distinguit inter contractus invalidos naturaliter, vel civiliter. Et contractus invalidos naturaliter, hoc est, quia jure positivo impediente naturalem obligationem non producunt, censet Juramento confirmari non posse; bene tamen illos, quibus sola obligatio civilis defuit. Sic tenent Lessius lib. 2. de justitia *cap.* 17. *dub.* 5. *num.* 56. Suarr. lib. 2. de Juramento *cap.* 29. *à numero* 3. Rebellus 2. p. de obligat. just. *lib.* 1. *quæst.* 9. *num.* 2. *fine*, *& alii relati.* à Sanch. *lib.* 3. *cap.* 12. *numero* 9. *fine.* Moventur; quia quod nullam vim habet, confirmari nullatenus potest; ideo enim promissio usurarum confirmari Juramento non potest, quia nulla est, nec naturalem obligationem gignit, deinde jus partis non provenit ex Juramento, sed ex promissione. Aliàs Juramento solvendi usuras jus parti esset acquisitum & in promissione valida jurata duplex obligatio justitiæ respectu hominis esset. Alia, quæ nasceretur ex ipsa, ut Juramento affecta ultra obligationem religionis in ordine ad Deum, quod est contra omnes Doctores supponentes ut certum, in Juramento promissorio duplicem tantum esse obligationem, unam respectu hominis; aliam respectu Dei. Ergo Juramentum cadens super promissionem irritam, & nullam, qualis est promissio instituendi hunc hæredem aut solvendi pecuniam ludo prohibito acquisitam; nequaquam valebit firmitatem tribuere. Quod si his Doctoribus objicias Textus in Aut. *Sacramenta puberum & cap. cum contingat de jurejurando cap.* 2. *eodem tit. in* 6. *& cap. quamvis pactum de pactis eodem lib.* Ex quibus colligitur contractus alioquin invalidos Juramento firmari. Respondent, non firmari directè, sed indirectè, quatenus firmatur Juramento promissio non retractandi illos contractus; quæ promissio naturalem obligationem parit cum non sit à legibus reprobata; esto non sit ita firma quin iudicis officio mutari possit. Juramentum ergo non afficit illos contractus alienationis fundi dotalis, renunciationis legitimæ in se; quia sunt omnino invalidi; sed afficit promissionem non contraveniendi illis. Quæ promissio res distincta est ab ipso contractu; atque adeo reddens Juramento illam promissionem firmam & immutabilem, ex consequenti reddet contractum omnino firmum. Secus verò esse dicunt, quando promissio non contraveniendi, non distinguitur ab ipso contractu. Ut est promissio non revocandi testamentum, instituendi aliquem hæredem. Nam tunc cum Juramentum non cadat super promissionem inducentem obligationem naturalem, non reddit contractum firmum.

4. Verum si liceat dicere, quod sentio, propendebam maxime in primam sententiam, quam valde probabilem reputat Suar. *tom.* 3. *de Religione lib.* 2. *de Juramento cap.* 29. *num.* 1. Sed quia adversus illam graviter urgent Textus *in c. contingat de jurejurando c. licet mulieres eodem tit. in* 6. *& c. quamvis pactum de pactis eodem lib.* Ea de causa existimo contractus hos alioquin nullos juramento firmari secundum jus Pontificium reliquis invalidis manentibus. Sic docuit acutissimus Antonius Faber. *errore* 41. *pragmat. c.* 5.

Nostra sententia duplicem habet partem, Prima alienationem fundi dotalis, & renunciationem legitimæ Juramento firmari secundum jus Pontificium. Secunda nullum contractum jure civili nullum Iuramento firmari. Priorem partem probo: Quia Pontifex potest de materia sibi non subjecta disponere; quando animarum saluti, & bono communi Ecclesiæ expedit. At ne via perjuriis aperiatur judicavit animarum saluti expedire, alienationem fundi dotalis, & renunciationem legitimæ si Iuramento afficiatur firmam esse. Ergo credendum est; ita factum esse. Præterea si Pontifex antecedenter ad ipsum Iuramentum sed sub illius conditione, & per respectum ad illud supradictos duos contractus validos, & firmos non efficeret; Iuramentum illis appositum nullius obligationis esset, utpote de actibus vanis nullis; & à lege reprobatis. Iuramentum namque ut obligationem inducat, debet esse de materia alicujus virtutis, quæ cessat omnino si antecedenter ad ipsum Iuramentum, & per respectum ad illud contractus non validantur. Nam contractus illi si in se nulli sunt, cum eos Iuramentum afficit, ad justitiam non pertinent. Quia nullum est jus quod per illos observetur; neque pertinent ad fidelitatem; quæ pars est potestativa justitiæ, obligans verum facere, quod promittis. At quando promissio nulla est, cessat hæc obligatio. Neque item pertinent ad religionem; quia Iuramentum non constituit materiam suam materiam religionis sed illam intactam relinquit. Neque denique pertinent ad charitatem propriam sicut solvere latroni, vel usurario promissum ob redimendam vexationem. Ad nullam ergo virtutem pertinent, ergo Juramentum illis adhærens obligatorium esse non potest, nec confirmatorium. At Pontifex statuit, illa Iuramenta omnino & inviolabiliter esse servanda. Ergo necessariò asserendum est antecedenter ad ipsa & sub illorum respectu materiam illorum honestasse. Quod alia via fieri non poterat nisi purgando vitium nullitatis contractuum & eos validos efficiendo.

Neque modus dicendi Suar. Lessii & Rebelli probandus ullomodo est. Nam si contractus à jure annullatur, consequenter annullatur promissio non contraveniendi illis. Ut manifestè probat textus *in leg. non dubium cod. de legib.* ubi annullato pacto (inquit lex) sed etsi quid fuerit subsecutum ex eo vel ob id, quod interdicente lege factum est, illud quoque cassum atque inutile esse præcipimus, idipsum constat ex *leg.* 28.

Cod.

Cod. de pactis. Alias si leges annullantes contractus non extenderentur consequenter ad annullandas promissiones, non contraveniendi illis, frustraneæ essent, & inefficaces; cum facillimo negotio hac via defraudari contractuum nullitas possit. Et præterea eadem ratio urgens in contractibus nullis ne valeat Juramentum, procedit in promissione non contraveniendi his contractibus; ideo namque dicimus Juramentum afficiens contractibus nullis, nec confirmatorium; neque obligatorium esse posse; quia cadit supra materiam nullius virtutis. Sed Juramentum cadens super promissionem non contraveniendi contractibus nullis, cadit supra materiam nullius virtutis. Ad quam enim virtutem pertinere potest promissio non contraveniendi contractui nullo? Certè non ad justitiam neque fidelitatem. Hæ enim virtutes obligant servare promissum in rebus honestis & utilibus. Sed non in vanis, & infructuosis. At non contravenire contractui nullo, est quid vanum, inutile, & infructuosum. Quia est quædam illius contractus approbatio, & confirmatio. Ergo sicut promissio efficiendi contractum nullum, nulla est, quia est promissio cujusdam rei vanæ; ita promissio, perseverandi in illo, nulla esse debet; ac proinde Juramento confirmari nullatenus poterit. Præterea si verus esset hic modus dicendi Suarez, Lessii & Rebelli, ex illo sequitur manifestè, minorem contrahentem sine authoritate tutoris, & promittentem stare contractui, manere obligatum in conscientia, ac si jurasset, quod certè in judicio non admittitur, utpote derogans efficaciam legum, hos contractus annullantium, & necessitatem Juramenti ad illorum firmitatem. Maneat ergo certum ut Juramentum possit contractus nullos firmare, debere priùs contractuum vitium purgare. Quod Pontifex facit in illis duobus generibus contractuum, quia frequentiora sunt.

Secundam partem nostræ sententiæ nempè nullum alium contractum ipso jure nullum præter alienationem dotis, & renunciationem legitimæ firmari Juramento. Sic probo: Quia de nullo alio habemus in jure Pontificio fundamentum ad asserendum voluisse Pontificem illius vitium purgare. Sed discurramus per alios contractus, ut clarè veritas doctrinæ constet. In primis omnes Doctores admittunt contractus irritos ob bonum commune Juramento non confirmari. Quia est Juramentum de materia iniqua contraria communi bono, & recto Reipublicæ regimini. Confunduntur tamen maximè in explicando qui sunt ii contractus, qui ob bonum commune annullantur; Nam quod dixit Sanchez *lib. 3. in Decal. c. 9. à num. 31. & sequentibus* & lib. 1. de sponsalibus *disp. 32. n. 8.* Quem Doctores communiter sequuntur, contractum ob bonum commune principaliter prohiberi, & annullari: quoties disponit de materia ad bonum commune principaliter pertinente; annullari tamen ob bonum privatum; quando disponit de materia privatorum; probare non possum. Nam lex disponens, ne novitius ante duos menses proximos professioni renunciationem faciat, alioquin irrita sit, & ne clericus ad titulum beneficii sacris initiatus illud renunciet, quin mentionem faciat, se ad illius titulum fuisse ordinatum, disponit de materia privatorum, quæ per se spectata parum intererat Reipublicæ in uno vel altero cive esse. At quia religioni maxime interest liber novitii ingressus, & statui Ecclesiastico ne clerici mendicare cogantur; ea de causa lex disponens de supradictis renunciationibus etiam disponat de materia privatorum, commune bonum respicit, & Juramento confirmari non potest. Præterea in testamento quo instituis hæredem, & bona tua relinquis, disponis de rebus non communibus, sed specialibus. Et tamen si illud testamentum nullum sit ob defectum testium, alteriusve solemnitatis à jure requisitæ; nequaquam firmare Juramento poteris. Ergo signum est, leges annullantes hos contractus privatorum materiam respicientes, bonum commune respicere. Illi ergo contractus ob commune bonum annullantur, qui annullantur ex defectu formæ, & solemnitatis à jure requisitæ, ut tradit Gabriel Vasquez de testamentis *cap. 3. dub. 2. num. 30.* quem sequitur Basilius Legion. lib. 12. de sponsalibus *cap. 8. num. 54.* Nam cum illa solemnitas non præscribatur ob hunc, vel illum contractum in particulari, sed omnibus communis sit, & Reipublicæ conveniat modum in contractibus præscribere; ea de causa defectus in solemnitate bono communi præjudicat. Ergo nullitas ex illa proveniens authoritate privata tolli nullatenus potest; ac proinde neque talis contractus Juramento firmari. Si verò contractus nulli sint ob privatum bonum ipsorum contrahentium, major est difficultas, quomodo non possit Juramento purgari eorum nullitas? Sed adhuc dicendum est, id fieri non posse. Nam cum Juramentum ex se, & natura sua hanc vim non habeat, sed ex juris dispositione, & ex dispositione juris civilis non admittatur Juramentum ad firmandos nullos contractus, *lege non dubium Cod. de legibus*, ex dispositione autem Juris Pontificii solum pro alienatione rerum dotalium, & renunciatione hæreditatis paternæ inveniatur admissum, efficitur sane, reliquos alios contractus nullos persistere, & Juramentum illos afficiens, nullam per se obligationem habere.

5. Ex his infertur, minoris alienationem rei immobilis absque judicis decreto, & mobilis absque authoritate tutoris Juramento non firmari; neque testamentum; neque institutionem hæredis; neque donationem inter virum & uxorem, neque donationem ultra quingentos solidos, sine insinuatione; neque donationem omnium bonorum etiam præsentium; neque renunciationem sub Juramento de alimentis debitis, & alia hujusmodi. Quia omnium horum contractuum obligationes sunt Jure Civili nullæ, neque invenientur Jure Canonico revalidatæ, ut capaces sint firmitatis à juramento provenientis.

Verum, quia communis sententia Juramento concedit vim confirmandi contractus; placet ea communi sententia supposita aliquos casus examinare, in quibus dubium est inter Doctores an Juramento confirmentur.

§. IV.

Expenditur casus relatus in Authentica. Sacramenta puberum, Cod. si adversus venditionem.

SUMMARIUM.

1 *Statuit litera textus.*
2 *Loquitur textus de contractu minoris super res, quarum dominium & usumfructum habes.*
3 *An loquatur de contractu valido, an etiam de invalido; affirmant plures de utroque.*
4 *Probabilius est de solo valido, sed rescindibili.*
5 *Extendaturne Authent. ad donationem aliosque contractus gratiosos, verius est extendi.*
6 *Non excluditur minor jurans contractum absolutè à beneficio restitutionis concesso in leg. 2. Codice si adversus venditionem.*
7 *Non est necesse minorem certiorari de nullitate contractus, nec de beneficio restitutionis, tametsi alii contradicant.*
8 *Necessaria est pubertas in minore, ut contractum firmetur, nec sufficit esse proximum pubertati.*
9 *An Juramentum minoris proximi pubertatis obligationem inducat.*

1. Littera hujus Authenticæ breviter & dilucidè casum præscribit. Inquit enim textus, Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum

non retractandis, inviolabiliter cuſtodiantur. Puberes vocat textus minores viginti quinque annis, ſed majores quatuordecim, ſi maſculi ſint; ſi fœminæ majores duodecim, hi enim ſi jurent contractum rerum ſuarum non retractare inviolabiliter obſervare debent.

2. Primò ergo eſt dubium de quo contractu textus loquatur? Clarum eſt loqui de contractu rerum ſuarum, ideſt illarum rerum quarum dominium, uſumfructum, & adminiſtrationem habent minores; non verò illarum rerum, quarum uſusfructus eſt apud patrem, vel alium tertium, ut bene notavit aliis relatis Gutier. Authent. *Sacramenta puberum n.* 33.

3. Sed an conſtitutio loquatur tantum de contractu valido, & reſcindibili ob defectum minoris ætatis, non eſt levis controverſia. Communis ſententia negat de ſolo illo contractu loqui, ſed affirmat deciſionem extendi ad contractus nullos; eo quod ſint celebrati abſque authoritate tutoris vel judicis. Sic Gregorius Lopez *leg.* 6. verbo *major tit.* 19. *partita* 6. Gutier. Authent. *Sacramenta puberum à num.* 8. *uſque ad* 14. *& à num.* 13. *uſque ad* 31. *& num.* 103. *uſque* 106. Antonius Gomez *tom.* 2. *variarum cap.* 14. *num.* 18. Molina *lib.* 2. *de primogeniis cap.* 2. *n.* 28. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 12. *num.* 12. *in medio & alii plures apud ipſos* Moventur primò: quia dicta Authentica loquitur generaliter & diſtinctè de contractibus minorum. Secundò quia debebat addere aliquid novum legi primæ Cod. ſi adverſus venditionem. Cum leges non multiplicentur niſi in præjudicium dubiarum declarationum, vel in novi juris conſtitutionem, *leg. quod habeo, ff. de Carboniano edicto.* At ſi dicta lex Authent. non extenditur ad contractus factos ſine judicis vel curatoris authoritate, nihil ſuperaddit legi primæ Cod. eodem tit. cum ibi clarè & manifeſtè deciſum ſit minorem alienantem prædium cum decreto Prætoris, & jurantem de cætero nullam facturum controverſiam, non poſſe adverſus ſuum Juramentum venire.

4. Nihilominus credo probabiliùs virtute ſupradictæ conſtitutionis ſolum firmari contractum minoris validum, nempe celebratum authoritate prætoris ſi fuerit de rebus immobilibus; & authoritate curatoris, ſi de mobilibus. Sic tenent Donellus *l.* 21. *c.* 13. Burgos Depaz *leg.* 1. *Tauri num.* 288. Baſilius Legion. lib. 11. de ſponſalibus *cap.* 8. *num.* 55. & alii plures relati à Sanchez *lib.* 3. *ſum. cap.* 12. *n.* 8. *fine.* Moveor tum ne correctionem legum ſine urgenti fundamento admittam; quæ certè admittenda erit, ſi Juramentum firmaret contractus alioquin nullos ipſo jure. Tum quia ipſa conſtitutio clarè denotat, loqui de contractibus validis. Nam verbum non retractandis, ſupponit contractus valere, indigeréque retractatione, & non tantum nullitatis declaratione. Neque obſtant in contrarium adducta. Ad primum nagamus, non ita generaliter loqui, quin ex ipſis verbis conſtet loqui de contractibus validis. Ad ſecundum fatemur, hanc conſtitutionem aliquid novi addere legi primæ Cod. ſi adverſus venditionem. Nam lex prima antiqui Codicis ſolùm loquebatur de alienatione rerum immobilium. At hæc conſtitutio loquitur de quacumque alienatione minoris ſive immobilium, ſive mobilium.

5. Secundò dubitatur: an extendatur vis Juramenti conceſſa in ſupradicta Authentica ad contractum donationis. Et videtur extendi non poſſe; quia minores prohibiti ſunt donare, eorumque donationes invalidæ ſunt. *Textus in leg. fin.* verſ. *cum autem Cod. ſi major factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit.* Sed Juramentum illius Authenticæ non firmat contractum nullum, ſed validum, ut nuper diximus. Ergo confirmat donationem. Cæterum veriùs cenſeo, hunc contractum donationis juramento firmari. Tum quia hic contractus donationis non eſt abſolutè invalidus, ſed validus; eſto poſſit beneficio reſtitutionis reſcindi, ſi abſque legitima cauſa inveniatur factus. Ut docuit Leſſius *lib.* 2. *c.* 18. *dub.* 1. *num.* 81. Tum quia donatio eſt tacita bonorum renunciatio, quæ in c. *quamvis pactum de pactis in* 6. Juramento firmatur. Sic tenet plures referens Gutier in Authentica *Sacramenta pu'erum num.* 118. *& ſeq.* Sanch. l. 6. de matrimonio *diſp.* 38. *num.* 13. Molina Jeſuita *diſp.* 579. *num.* 32.

6. Tertiò dubitatur an excludatur minor jurans contractum à beneficio reſtitutionis conceſſo in *leg.* 2. *Cod. ſi adverſus venditionem*? Breviter reſpondeo, ſi ſimpliciter juravit contractum, nequaquam excludi. Nam ob Juramentum ſimpliciter factum vitium minoris tantum ſuppletur. Quocirca ut minor excludi poſſit à reſciſſione contractus ob læſionem ultra dimidium; hanc etiam reſciſſionem expreſsè excipere debet. Sic aliis relatis Gutier. Authent. *Sacramenta puberum n.* 86. *& ſeqq.* Antonius Gomez *tom.* 2. *variarum c.* 14. *n.* 20. Gregorius Lopez *leg.* 6. *tit.* 19. *partita* 6. Gloſſ. *por raçon de menor ed ad.* Covarr. de pactis 3. *p.* §. 4. *num.* 6. Molina *tract.* 2. *de juſtitia diſput.* 579. *numero* 26. Intrinſeca autem læſio rarò vel nunquam cenſetur excepta, etſi per Juramentum excipiatur: quia ſubintelligitur dolo facta. Sic Covarr. Anton. Gomez Gregor. Lopez *ſuprà*, & Gutierr. *num.* 92.

7. Quartò dubitatur: an debeat minor certiorari de nullitate contractus, quem firmat, & de beneficio reſtitutionis; quod Juramento renunciat?

Aliqui non contemnendi Doctores quos refert & ſequitur Matienço *leg.* 1. *tit.* 11. Gloſſ. 8. *n.* 52. & *leg.* 9. *tit.* 3. Gloſſ. 1. *num.* 5. cenſent neceſſarium eſſe. Moventur: quia nemo cenſetur remittere jus, quod ignorat; & quia Juramentum non extenditur ad incognita. Sed oppoſitum veriùs exiſtimo cum Covarr. 2. *p.* §. 1. *n.* 4. Anton. Gomez *tom.* 2. *cap.* 14. *num.* 18. *verſ.* 5. *extende* Gregor. Lopez *leg.* 6. *tit.* 19. *partita* 6. *in* Gloſſ. *curaſſe* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum num.* 144. *& ſeq.* Molina Jeſuita *tract.* 2. *de juſtitia diſp.* 579. *num.* 25. Sanch. *lib.* 3. *ſumm. cap.* 12. *num.* 29. *fine.* Moveor ea conſideratione; quia firmitas hujus contractus, & denegatio reſtitutionis non tam oritur ex voluntate jurantis, quam ex diſpoſitione juris ob juramentum præſtitum. Sed ut jus hanc firmitatem contractibus concedat, ſolum petit, quod minor juret, contractui non contravenire. Eo namque ipſo decernit inviolabiliter contractum eſſe obſervandum. Ergo nulla ſpecialis notitia nullitatis contractus, & beneficii reſtitutionis neceſſaria erat. Et confirmo ex *leg. ſi duo patroni* §. *idem Iulian. & in* §. *ſi quis juraverit ff. de jurejurando.* Ubi Juramentum alicujus facti extenditur ad omne jus reſultans ex facto. Sed ex contractu jurato reſultat, (jure ſic diſponente) quod jurans gaudere non poſſit beneficio reſtitutionis. Ergo quamvis illius beneficii notitiam non habeat, aſſerendum eſt privatum eſſe. Adde; eo ipſo quo minor jurat contractum, cognoſcit ob minorem ætatem contractum illum infirmum eſſe. Aliàs inutiliter, & fruſtraneè juraret, ſi ſecluſo Juramento haberet contractus firmitatem. Et per hæc fit reſponſio ad contrarium fundamentum.

8. Quintò dubitatur: an neceſſaria ſit pubertas in minore ut contractum firmet? Negant plures graveſque Doctores cenſentes ſufficere quod ſit pubertati proximus. Si Gregorius Lopez *leg.* 6. *tit* 19. *partita* 6. verbo *major.* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum numero* 117. Antonius Gabriel. tom. 2. communior opinionum *lib.* 19. *quæſt.* 34. Molina Jeſuita tom. 3. de juſtitia *tract.* 2. *diſp.* 579. *num.* 26. & alii relati à Sanchez lib. 6. de matrimonio *diſp.* 38. *numero* 15. *& lib.* 3. *in Decalogum, cap.* 12. *num.* 27. Ducuntur argumento ducto ab ſponſalibus, quibus ſi accedit Juramentum firma ſunt, & in quibus malitia ſupplet ætatem. Cæterum veriùs eſt, deſiderari pubertatem, ut contractus firmetur. Sic docent Fachineus lib. 3. controverſiarum *cap.* 10. Sanchez *locis allegatis.* Et innumeri apud ipſos. Ratio ea eſt præcipua: quia denegare in contractibus beneficium

beneficium restitutionis minori , & Iuramenti relaxationem , est rigor maximus , qui non debet admitti absque manifesto textu , & ratione. At nullus est textus qui talem rigorem contractibus impuberum imponat ; imò expresè omnes textus tam ex jure civili, quam ex nostro regno puberum mentionem faciunt. Ergo contractibus impuberum hoc beneficium restitutionis denegandum non est. Quod adeò verum est , ut etiamsi impubes juret non revocaturum contractum , quem pubes factus inierit , non censeatur obinde hoc beneficium restitutionis sibi denegari, quia absolutè non jurat post pubertatem , & ita tenet Gregorius Lopez supra & Sanchez illo cap. 12. numero 28. Secùs verò dicunt, & benè , si pubes factus juraret contractum ante pubertatem irritum. Quia jam post pubertatem apponit Juramentum , ratione cujus infirmitatem contractibus concedit. Neque adversus hanc doctrinam procedit Textus *in cap. ex litteris , el seg. de sponsalibus.* Nam in sponsalibus non tam ætas quam intellectus spectatur ; jusque ipsum disponit , malitia ætatem suppleri. Quod in minorum contractibus dispositum non invenitur.

9. An verò hoc Juramentum licet non confirmet contractum, obligationem in conscientia inducit ? Pendet ex illa quæstione ; an contractus impuberis obligationem naturalem pariat ? Nam si vera est illa sententia , quæ affirmat (jure sic disponente) hos contractus omni obligatione carere ; esséque omnino nullos ; probabiliùs censeo , juramentum non obligare. Quia nullus est textus , ex quo colligatur horum contractuum vitium nullitatis purgari. Quod est necessàrium , ut juramentum illis appositum validum sit, & obligatorium. At si hujusmodi contractus validi sint in favorem impuberis. Juramentum illos firmans obligationem pariet; indigebitque relaxatione ; quæ omnino concedenda est; eo solum quo ab impubere sit præstitum. Impubertas enim æquam relaxationis causam præbet , ac metus, ut bene aliis relatis docuit Sanchez lib. 6. de matrimonio *disp.* 38. *num.* 17.

§. V.

Expenditur casus relatus in capite cum contingat de Juramento , & cap. licet mulieres eodem tit. in 6.

SUMMARIUM.

1 *Statuitur littera textus.*
2 *Præmittitur , quid de alienatione feudi dotalis jure civili , vel canonico statutum sit.*
3 *Examinatur an decisio hujus textus extendatur ad fidejussionem ? Proponitur communis sententia.*
4 *Quid sentiendum sit.*

1. INnocentius tertius videns aliquas mulieres constante matrimonio alienationi rerum dotalium consentire juramento præstito de non contraveniendo ; postea verò successù temporis soluto matrimonio alienationem velle rescindere , utpote contra leges factam, decrevit ; ne via perjuriis aperiatur , tale Juramentum sine vi & dolo præstitum servari debere , quam decisionem Bonifacius VIII. in *cap. licet mulieres, de jurejurando in 6.* confirmavit , mandans Episcopis aliisque Ecclesiasticis judicibus , ut censuris Ecclesiasticis compellant judices sæculares ad observantiam hujusmodi Juramenti.

2. Pro cujus casus explicatione supponendum est jure civili omnem consensum à muliere constante matrimonio præstitum de alienatione rerum dotalium sive mobilium , sive immobilium , quæ æstimatæ non sunt æstimatione , quæ faciat emptionem , nullam esse , *lege Iulia , ff. de fundo dotali , & lege unica §. & cum lex , C. de rerum uxor. actione.* At Jus Canonicum in reverentiam Juramenti hanc nullitatem purgavit , & contractus validos reddidit , ut merito Iuramento firmari possint.

Consensus ergo mulieris in alienatione dotis facta à marito , vel à se facta ex consensu mariti, revocari nullatenus potest Iuramento firmata ; quin Iuramentum (jure sic disponente) excluserit. Sic ex supradictis capitibus , *cum contingat & cap. licet mulieres.* Tradit pluribusque exornat Gutierrez *de Juramento confirmatorio toto cap.* 1.

3. Sed est dubium ; an decisio hujus textus extendatur ad fidejussionem ; ita ut mulier pro alio intercedens, & Iuramento interceßionem confirmans maneat obligata stare fidejussioni ?

Pro cujus decisione suppono : Mulieribus interdictam esse fidejussionem , sive susceptionem in se alieni debiti & nullam redditam , nisi fiat in instrumento publico , & coram tribus testibus. Habetur expresè , *leg. antiqua , §. ultimo , Cod. ad Vellejanum.* At si facta sit fidejussio , seu alieni debiti susceptio ea solemnitate , valida est , & mulier obligata manet naturaliter , & civiliter ; elidere tamen potest obligationem ope exceptionis Senatus Consulti Vellejani ; nisi conscia hujus beneficii illud renuntiasset expresè. Sic ex communi sententia tradunt Anton. Gomez tom. 2. variarum *cap.* 13. *à num.* 15. Gutierrez 1. parte de Iuram. *confirmat. toto c.* 2. Greg. Lop. *leg.* 2 *& titulo* 12. *partita* 5. Molin. Theologus tract. 2. de justitia *disp.* 540. *per totam.* Matienço *lege* 9. *titulo* 3. *lib.* 5. *novæ collectionis.* In favorem mariti nunquam mulier fidejubere potest spectato jure regio Castellæ *lege* 61. Tauri , *quæ est* 9. *tit.* 3. *lib.* 5. *novæ compilationis.* Hoc supposito.

Communis sententia respondet , mulierem firmantem Iuramento fidejussionem , ita manere obligatam, ut nullatenus uti posset beneficio Senatus Vellejani. Quia illud Iuramentum purgat omne vitium, & imbecillitatem fidejussionis. Sicut in contractu minoris , & alienatione fundi dotalis alienatio alioquin irrita juramento firmata manet ex *dict. cap. cum contingat* , à fortiori fidejussio , quæ alienationi occasionem præbet. Et præterea hoc videtur decisum in *cap. ex rescripto de jurejurando* , ubi mulier jurans fidejussionem compellitur adimplere. Et ita tenet Covarruvias *c. quamvis pactum de pactis* 2. *p.* §. 3. *num.* 5. Antonius Gomez *dict. cap.* 13. *num.* 17. Gregorius Lopez *leg.* 3. *tit.* 12. *parte* 5. verbo *Sabidora.* Gutierrez 1. *parte c.* 20. *num.* 2. *& seqq.* Molina Theologus *disp.* 540. *circa medium* , vers. *illud est observandum.* Fachineus *lib.* 2. *controversiarum cap.* 16.

Aliqui verò ex Doctoribus iis censent , hoc intelligendum esse , dummodo mulier conscia fuerit beneficii Vellejani , secùs si ignorans tale beneficium fidejussionem juraverit , quia Iuramentum extendi non potest ad incognita. *cap. veniens , c. quintavallis de jurejurando* , ac proinde neque ad renunciationem Vellejani ignorati. Sic Covarruvias *num.* 5. Matienço pluribus relatis *lege* 9. *tit.* 3. *lib.* 5. *compilationis Gloss.* 1. Aliis verò Doctoribus nempe Gregorio Lopez Fachineo Gutierrez, Molinæ & aliis apud ipsos hæc limitatio non probatur ; eo quòd Iuramentum vim certiorationis videatur habere ; præcipuè cum sensus mulieris jurantis sit , se obligare ex parte sua quantum possit.

4. Ego verò distinguendum existimo , de Iuramento cadente super fidejussionem nullam ex defectu formæ & solemnitatis requisitæ , & de juramento cadente super fidejussionem validam. De Iuramento inquam cadente super fidejussionem nullam , dicendum existimo ; non solum non firmare contractum , sed neque obligatorium esse. Quia est de re vana & inutili;& nullibi invenitur fructuosa & utilis facta adveniente juramento. Iuramentù enim non purgat vitium formæ & solemnitatis requisitæ in contractibus. At si Iuramentum

cadat ſuper fidejuſſionem validam, validum erit Juramentum, & obſervandum: firmabítque contractum; dummodo in eo contractu certiorata fuerit mulier Vellejani. Hanc enim notitiam tum jure communi, tum Regio Caſtellæ, *lege* 3. *titulo* 12. *partita* 5. exiſtimo requiri, ut Juramento cenſeatur firmatus contractus, & beneficium Vellejani exceptum. Moveor: Quia certioratio expoſtulatur pro forma. At Juramentum non ſupplet formam, ut multis allegatis docet Matienço *lege* 9. *tit.* 3. *lib.* 5. *compilation. Gloſſ.* 1. *n.* 6. Deinde Iuramentum ſequitur naturam actus, cui adhæret ut ſunt jura vulgaria; ſed fidejuſſio; in qua expreſsè mulier non eſt certiorata beneficii Vellejani, neque expreſsè eſt renunciatum, eſt infirma, & venit reſcindenda ope exceptionis. Ergo juramentum illi accidens, eandem ſortitur conditionem. Neque obſtat alienationem fundi dotalis firmari Iuramento; quia mulier certiorata fuerit de nullitatis alienatione, *cap. cum contingat de jurejurando*, quia nullibi hæc certioratio expreſſaque renunciatio contractu. Neque item obſtat Textus *in capite ex reſcripto*. In quo magnam vim facit Gutierrez & Fachineus. Quia ut conſtat ex Gloſſa *eo capite verbo*. Mulierem ea de cauſa cogebatur implere fidejuſſionem. Quia non opponebat exceptionem Vellejani. Adde fortè fuiſſe certioratam de tali beneficio, & renunciaſſe; tametſi ex ſupradicto textu hoc non colligatur; ſicut nec contrarium.

§. VI.

Expenditur caſus relatus in capite, quamvis pactum de pactis in 6.

SUMMARIUM.

1 *Statuit littera textus.*
2 *Quid colligatur ex ſupradicto textu.*
3 *Aliqua ut certa ſupponuntur.*
4 *Juramentum quo filii renunciare hæreditatem non patri, ſed fratribus non teneret ſi eſſet factum abſque patris conſenſu, ſecùs ſi ex illius conſenſu.*
5 *Debet Pater in tali conſenſu uſque ad mortem perſeverare.*
6 *Si Juramentum præſtes Patri de renunciatione facienda, an debeas præſtare illam? Affirmant aliqui & qualiter ſit intelligendum.*
7 *An hæc renunciatio jurata ita firma maneat, ut non poſſit reſcindi beneficio legis 2. Cod. de reſcindenda venditione. Affirmant plures ſi major ſit viginti quinque annis.*
8 *Verius eſt oppoſitum, & ſit ſatis quibuſdam objectionibus.*
9. *Quid ſi expreſsè Juramento renunciaſti beneficio legis ſecundæ.*
10 *Qualiter ſupradicta intelligenda ſint.*
11 *Renuncians opulentiſſimæ hæreditati religionem ingrediens non poteſt allegare enormem læſionem, ſi dos competens Religioni concedatur.*
12 *Contractus ut dolo præſtiti Juramento non firmantur.*
13 *An hoc procedat in contractibus metu levi celebratis verius eſt procedere.*

1. UT Iuramenti vis, & efficacia omnibus innoteſcat, inquit Pontifex quamvis pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex civilis; ſi tamen Iuramento non vi, nec dolo præſtito firmatum fuerit, ab eadem omnino ſervari debet, cum non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.

2. Ex hujuſmodi textu ſatis colligitur, leges civiles improbare hujuſmodi pacta. Un conſtat ex *leg. pactum dotali, Cod. de collationibus* & *leg. pactum quod dotali Cod. de pact. leg. qui ſuperſtitis ff. de acquirenda hæreditate, lege ultima ff. de ſuis & legitimis hæredibus, lege ſi quando* §. *illud Cod. de inofficioſo teſtamento*. Ea præcipuè ratione improbantur hæc pacta; quia cenſentur exhortationibus parentum, potiùs quam voluntate filiorum fieri. Verum ſi Iuramento firmentur præſumptio involuntaria ceſſat; & vitium, quod aliàs habebant illa pacta, purgatur.

3. Hæc igitur filiorum renunciatio de legitima ſibi competente fieri poteſt patri à filia vel aliis fratribus. Item fieri poteſt gratis, vel pretio accepto.

Cum textus loquitur de filia non debes intelligere ad ſolam filiam diſpoſitionem limitari; cum etiam in filio cauſa honeſta hujus renunciationis intercedere poſſit, ut bene notavit ex communi ſententia Covarruvias *de pactis* 3. *p.* §. 1. *n.* 1. Gutierrez *ibi* verbo *à filia n.* 4. Item procedit deciſio etiam in filia minori viginti quinque annis, & viginti duodecim; & eſto ſub patria poteſtate ſit. Quia textus generaliter loquitur, & Iuramentum hanc vim habet confirmandi minorum contractus ex Text. in Authentica *Sacramenta puberum*. Sic Covar. *dicto* §. 1. *n.* 2. *&* 5. & Gutierrez *n.* 3. Deinde non requiritur neceſſariò hoc pactum fieri dum nuptui filia traditur, nam etiam fieri poterit ante vel poſt nuptias, dum religionem voluerit & ob alias cauſas ſibi utiles. Covar. §. 2. *n.* 2. Gutierr. *ibi num.* 1.

4. Circa hujuſmodi textum, ea præcipua eſt dubitatio; an locum habeat in filia vel filio renunciante hæreditatem non patri, ſed fratribus; eamque renunciationem juramento confirmare? Reſpondeo negative. Si conſenſus patris abſit. Quia pactum de hæreditate viventis eſt omnino reprobatum, utpote occaſio captandi mortem, *lege ultima Cod. de pactis*, neque ullibi invenitur honeſtatum; ac proinde Juramento confirmari non poteſt. Sic Covar. *de pactis* 3. *p. initio n.* 5. Fachineus lib. 8. controverſiarum *c.* 70. Gutier. *in c. quamvis pactum. n.* 2. Dices legem ultimam improbare pactum ſuccedendi in hæreditate. Ergo non pactum renunciandi ſucceſſionem? Reſpondeo negando conſequentiam. Nam renunciatio ſucceſſionis in fratrum favorem, eſt fratribus ſucceſſionem concedere, ac proinde eſt pactum de hæreditate viventis. Quod abſque illius conſenſu eſt omnino reprobatum.

Verum ſi ex conſenſu parentis hæc renunciatio fiat jam ceſſat ratio, ob quam *lege ultima Cod. de pactis*. Hæc pacta prohibentur; ac proinde confirmari Juramento poſſunt. Sic Covarr. & Gutier. *locis allegatis*.

5. Solum eſt dubium; an in hujuſmodi conſenſu debeat pater perſeverare, & renunciatio filii facta fratribus effectum habeat? Covar. de pactis 3. *p. initio n.* 8. *in* 4. *&* 5. *caſu* Dubius eſt, eo quod Juramentum aliquam poſſit firmitatem concedere pacto inito & valido. Sed contraria ſententia proculdubio tenenda eſt; nempe ſublato conſenſu patris perire renunciationem, & Juramenti obligationem. Nam illa renunciatio non ſolum in fieri ſed in conſervari pendet ex conſenſu patris; eo quòd durante vita patris ſemper eſt in fieri; neque ſortitur effectum, quouſque ipſe pater è vita deſcedat. Sublato ergo conſenſu patris perit renunciatio; & obligatio Juramenti, quæ illi erat acceſſoria. Sic aliis relatis docuerunt Antonius Gomez *lege* 22. Tauri *num.* 31. Menchaca lib. 3. controverſiarum uſufrequent. *c.* 44. *n.* 23. Molina de Hiſpanorum primogeniis, *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 4. Gutier. *c. quamvis de pactis n.* 3. *&* 5.

6. Deinde dubitare potes; ſi Juramentum præſtes patri de renunciatione facienda, obligaris eam præſtare; ita ut Iuramentum relaxari non poſſit?

Affirmat Covarruvias de pactis 3. *part. initio num.* 3. quem ſequitur Molina Jeſuita tract. 2. de juſtitia *diſp.* 579. *n.* 13. Movetur quia tale Juramentum æquivalet renunciationi factæ argumento *legis ſi intra ff. de pactis*. Ubi ex promiſſione liberationis oritur actio, ac ſi liberatio facta fuiſſet; ac proinde ex hac promiſſione Iuramento firmata; expelli poteſt à petitione hæreditatis & à dicendo nullo teſtamento in quo præteritus fueris virtute talis promiſſionis.

Sed

Sed hæc censerem intelligenda casu, quo jurares renunciationem facere non simplicem, sed Juramento firmatam; Nam simplex renunciatio est legibus improbata, & forte ipso jure nulla. Ergo Juramentum de illa præstanda, obligatorium esse non poterat, utpote de materia vana & inutili. Debet ergo juramentum fieri de renunciatione valida & à legibus approbata, quæ nulla alia est, nisi quæ Juramento firmatur.

7. Præterea dubitares; an hæc renunciatio jurata ita maneat Juramento firma ut eam rescindere non possis? beneficio legis 2. Cod. de rescindenda venditione, Communis sententia censet manere omnino firmam, nec rescindi posse, nisi ob enormissimam læsionem si à majore viginti quinque annis fiat. Sic docet Covar. *c. quamvis pactum 3. p. §. 4. n. 4. & 5. & lib. 2. variarum c. 4. n. 5.* Molina de Hispanorum primogeniis *lib. 2. c. 3. n. 18.* Moventur. Quia Juramentum habere potest vim confirmandi contractum, alioquin invalidum & excludendi remedium dictæ legis secundæ. Ergo dicendum est, eam de facto habere, cùm hoc religioni Juramenti convenientiùs sit. Excludunt dicti Doctores læsionem enormissimam. Quia hac intercedente censetur dolosa renunciatio. Ut multis relatis tradit Menochius libro 1. de arbitrariis judic. *quæst. 71. n. 18.* Ac proinde nec confirmanda Juramento ob defectum consensus. Quæ autem sit læsio enormissima? arbitrio prudentis *Molina* relinquit. Aliis placet, quæ in duplo vel quadruplo excedit. Notanter dixi, Juramentum debere esse factum à filio majore viginti quinque annis. Nam si à minore fiat, censet & bene non excludi remedium dictæ legis secundæ nisi expressum fuerit, ut loquendo de minore diximus.

8. Cæterum dicendum existimo, ob Juramentum absolutè præstitum à majore viginti quinque annis in hac renunciatione hæreditatis paternæ, non excludi beneficium *leg. secundæ Codice de rescindenda venditione.* Sic expresè Antonius Gomez *tomo 2. variarum capite 14. numero 20. vers. ex quibus notabiliter* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, num. 87.* Fachineus *lib. 8. controversiarum cap. 69.* Moveor quia receptissima Doctorum sententia est, quam tradit Seraphinus de privilegiis Juramentorum *privilegio 83. num. 44.* & Menoch. *cons. 29. num. 40. volum. 1.* Juramentum simpliciter appositum non purgare duo vitia, sed unum tantum. Sed Juramentum in præsenti purgat vitium nullitatis renunciationis inductæ legibus civilibus. Ergo non purgat vitium deceptionis, ob quod conceditur remedium *dictæ legis secundæ.* Contrarium dicerem si major viginti quinque annis jurat contractum validum. Nam tum Juramentum non videtur adduci nisi ad renunciationem concessam in lege secunda cum ad nihil aliud necessarium fuerit; & in hac parte est verissima sententia Covarruviæ & Molinæ supra.

Sed objicit Fachineus supra, renunciatio hæreditatis futuræ ob certam dotem, est quædam transactionis species; argumento *legis de transactionibus*, Sed transactio non rescinditur ob læsionem quamcumque *lege Lucius §. ultimo ff. ad Trebellianum.* Ergo nec renunciatio. Secundo, renunciatio est donatio argumento *legis 1. ff. de transactionibus, lege.* Modestinus *ff. de donationibus.* Donatio autem, quia ex libertate nascitur ob læsionem. Tertiò quia hæc renunciatio non est juris quæsiti, sed quærendi, cujus nulla ratio habenda est, quia est incertum. Quartò ad idem: hæc renunciatio non est juris, quod de præsenti sit in bonis patris, sed quod mortuo illo obtinendum est. At hoc est incertum; cum fit renunciatio. Ergo læsio allegari non potest. Quintò, parens concedens filiæ dotem præsumendus est bono illius consulere magis quàm alius quilibet. Ergo allegari non potest læsio.

His argumentis à Fachineo adductis optimè ipse satisfaciet. Ad primum negat, esse transactionem; quia nulla est lis, nec timor litis; sed esse conventionem; quæ si injusta sit, & gravem læsionem contineat? meritò rescinditur. Ad secundum nego, esse donationem; quia est renunciatio ob dotem acceptam. Ad tertium concedo esse renunciationem juris quærendi; & licet incertum sit; at sub ea incertitudine æstimatur de præsenti, in qua æstimatione si læsio contingat, reparanda est. Ad quartum eodem modo respondetur. Ad quintum præsumendum est patrem meliùs, quam alius provisurum filiis; at si contrarium constet, præsumptio cessat. Maneat ergo firmum ob renunciationem simpliciter juratam nó impediri rescissionē concessam in dicta lege secunda.

9. Majorem mihi difficultatem ingerit; an si expresè beneficio legis secundæ renunciaveris, censearis exclusus à contractus rescissione? Et difficultas in eo consistit; quia deceptor obligationem habet in conscientiæ foro, reparandi læsionem. Ergo non est Juramentum justum, quo hanc reparationem excludis. Idem si ob enormissimam læsionem non censeris voluntariè consentire contractui, quantumvis Juramento firmes; eáque de causa agere potes non obstante Juramento ad contractus rescissionem, similiter ob enormem læsionem censendus es, contractui non consentire, & agere posse ad rescissionem contractus.

Dicendum ergo est, facta renunciatione expressa beneficii legis secundæ te non posse illo uti. Quia est renunciatio cedens in utilitatem creditoris Juramento firmata. Creditor namque obligationem non habet rescindendi contractum; sed reparandi inæqualitatem, & deceptionem factam, quam reparare potest; tametsi judicis auxilio non cogatur ad contractus rescissionem. Ergo cessio illius actionis honesta est, & Juramento confirmari potest. Qua ratione persuadeor; neque ob enormitatem læsionis te agere posse, si expresè renunciaveris actioni ob enormissimam læsionem provenienti. Sic Antonius Gomez *tom. 2. variarum c. 14. n. 20.* Quia hæc actio renunciabilis est. Ergo si sufficienter renunciatio exprimatur, censenda est facta. Neque tunc dolus intervenit, nec præsumi potest; cum satis constet de consensu. Et fortè ob hanc rationem Arias Pinel. *d. leg. 2. C. si adversus venditionem 3. p. c. 1. n. 7. & 8.* & Molin. Theologus *tract. 3. disp. 579. n. 33. ante. 4. conclusionem.* Reprobant distinctionem enormis læsionis, vel enormissimæ; subditque Molina ob enormem læsionem & relaxandum esse Juramentum, & admittendam actionem: actionem inquam credo, ad reparandam inæqualitatem contractus; sed non ad rescissionem contractus.

10. Supradicta procedunt cum hæreditas parentis renunciatur dato renuncianti aliquo pretio. Nam si gratis factum est, allegare non poterit læsionem enormem, nec enormissimam: cum illa renunciatio sit donatio. Et in donatione hæ læsiones intercedere non possunt. Sic Anton. Gomez *d. tom. 2. variar. c. 14. n. 20. fine.* Fachineus lib. 8. controvers. *c. 69. argum. 2.* Ex alio autem cap. infirmari potest renunciatio; si renuncianti non remaneant competentia ad sui sustentationem. Item si defuit causa legitima; Molin. Theologus. *tract. 2. disp. 579. n. 33.* Covar. de pactis *3. p. §. 2. n. 6.*

Adde non defuere Authores graves quos refert ibidem Covarr. sentientes filiam renunciantem gratis hæreditatem tametsi Juramento firmet nullam esse renunciationem. Quia textus *in c. quamvis pactum* solum renunciationem dote accepta validavit. Reliquit ergo invalidam aliam renunciationem. Sed hoc non est admittendum, quia ratio textus æquè in utraque renunciatione procedit, & quia illa dictio *dote contenta* non fuit taxativa, sed gratia frequentioris usus apposita. Sic Covar. *supra* & Gutier. verbo *dote contenta.*

11. Deinde advertendum est filium vel filiam, ingredientem religionem, renunciantem opulentissimæ hæreditati, contentam dote competentem secundum consuetudinem; nequaquam allegare posse enormem vel enormissimam læsionem; neque ipsam nec monaste-

rium. Non ipsam. Nam ipsa ad illum statum perfectionis competentia bona accipit; & justissimè, & prudentissimè reliqua admittit. Neque item monasterium allegare potest læsionem; cùm illa bona nec sint, nec debeantur monasterio facta renunciatione. Sic Covarr. de pactis 3. *parte* §. 2. *num.* 5. Gutier. *ibi* verbo *Dum nuptui tradebatur*, *num.* 1. Molin. lib. 2. de primogeniis *cap.* 3. *num.* 27. Molin. Iesuita tract. 2. de justitia *disp.* 579. *n.* 17.

Tandem in hoc textu & in *c. cum contingat de jurejurando & in Authent. Sacramenta puberum.* Excipiuntur contractus alienationis, & renunciationis vi, metu, & dolo præstitæ, quæ nullatenus firmantur Juramento; esto Juramentum dum non relaxatur obligatorium sit. Sic omnes Doctores.

Solum est dubium; an contractus ex metu levi celebrati, Juramento firmentur? Videntur firmari, neque relaxari Iuramentum posse. Quia ob hujusmodi metum non admittitur in judicio actio, ad rescindendum contractum. Ergo signum est firmum manere; non enim denegat rescissionem ob præsumptionem falsam. Secundò in *si verò & c. verum de jurejurando*, ea de causa conceditur relaxatio Iuramenti, quia gravissimo metu præstitum fuit. Ergo à contrario sensu ubi non fuerit talis metus, relaxatio est deneganda. Tertiò quia metus levis facili negotio incurritur, & facili negotio tolli potest; ideoque in jure nullius est considerationis. Non ergo debet ob illius causam Iuramentum relaxari. Sic tenent Gregor. Lop. *leg. fin. verbo que la fiço titul.* 11. *partita* 3. Sylvest. *Iuram.* 4. *quæst.* 7. *fine* & alii plures relati à Sanch. lib. 4. de matrimonio *disp.* 20. *num.* 7.

Cæterum contrarium est omninò dicendum cum ipso Sanch. *ibi. n.* 8. *& aliis ab ipso relatis.* Ratio ea est: quia extorquens contractum metu levi injustè incussò, injustitiam committit; quam jure naturæ reparare debet, res in pristinum statum reducendo; ac proinde contractum rescindendo. Sed adversus hanc obligationem naturalem Juramentum procedere non potest. Ergo Juramentum non potest talem contractum firmare. Ergo relaxari ab Episcopo poterit, cum justa causa relaxandi adsit, quòties turpitudo ex parte creditoris intervenit. Neque obstant in contrarium adducta. Ad primum admitto ob metum levem denegari actionem in judicio, ne litibus omnia implicentur. At officio indicis succurrit mentem passo, & contractus rescinditur. Sanch. lib. 4. de matrimonio *disputat.* 9. *num.* 5. Gutierrez de matrimonio *cap.* 76. *num.* 7. Ad secundum concedo illis tantum textibus dari Juramenti relaxationem, & contractus rescissionem ob metum gravem; inde tamen non infertur, si metus levis adsit, dari non posse relaxationem præcipuè cum Textus *in cap. solicitè*, & *cap. accepta de restitutione spoliatorum & Authentic. Sacramenta puberum*, pro confirmatione contractus, spontaneum Juramentum expostulaverint; quod absolutè non est, quod metu levi præstitum fuerit. Ad tertium dico metum levem facile incuti, & facilè tolli posse, eaque de causa in judicio non admitti actionem ad rescindendum ea, quæ illo metu facta fuerint. Sed quia in foro conscientiæ adest obligatio, ea rescindendi; ea de causa Juramentum relaxari potest.

§. VII.

An Juramentum habeat vim confirmandi contractus, factos contra prius Juramentum.

SUMMARIUM.

1 *Contractus qui secluso juramento validi sunt Juramento firmantur, etiamsi contra prius Juramentum fiant.*
2 *Explicatur textus in capit. dilecto filio de præbendis.*
3 *Quid de actibus omnem suam firmitatem à Juramento recipientibus? Plures censent valere.*
4 *Quid sentiendum sit, sub distinctione respondetur.*
5 *Apponitur duplex limit. superiori doctrinæ, & reiicitur.*

1. Distiguenda sunt duo actuum genera, primum illorum, qui secluso Juramento firmitatem habent. Secundum, qui à Iuramento sortiuntur firmitatem. Si loquamur de actibus secluso Iuramento validis, quorumque valor pendet ex sola voluntate disponentis, validi sunt, & firmi, tametsi priori Iuramento adversentur. Est communis sententia, ut videre est in Covarr. *de pactis* 2. *p.* §. 2. Gutierrez *de Iuram. cap.* 1. *n.* 81. Anton. Gon. *leg.* 53. Tauri *n.* 58. Matienço leg. 3. Gloss. 13. *tit.* 10. *lib.* 5. *compilation.* Sanch. lib. 6. de matrimonio *disput.* 13. *num.* 5. *& per totum, & lib.* 3. *in Decal. cap.* 12 *num.* 31. Ratio est manifesta: Quia per Iuramentum non adimitur juranti potestas faciendi actum, quem alias validè facere poterat, sed solum ne licitè faciat, ut probat expressè. Text. *in leg. si quis, in princ. testament. vers. nemo ff. de legatis* 3. ibi. Nemo eam sibi potest legem dicere, ut à priore ei recedere non liceat. Exemplis doctrina comprobatur, Primò. Constituisti procuratorem, jurasti non revocare, revocas; tenet revocatio; quamvis periurus existas, si animo nunquam revocandi jurasti. Sic Gloss. *celebris in cap. ult. de procuratoribus in* 6. Matienço *d.* Gloss. 13. *num.* 3. Sanch. *lib.* 6. *disp.* 13. *num.* 5. Gutierr. *num.* 80. Antonius Gomez *num.* 58. Secundò jurasti puellæ sponsalia; contrahis cum alia matrimonium; actus tenet, ut deciditur expensè *cap. licet, de sponsalibus, & tradunt omnes.* Tertiò promisisti sub Iuramento vendere agrum Petro; vel fortè vendidisti; sed non tradidisti; alteri verò vendidisti, & tradidisti: Tenet hæc secunda venditio, & constat *ex leg. quoties Cod. de rei vendicatione & leg. traditionibus Cod. de pactis*, & *probat latè* Covarr. *de pactis* 1. *p.* §. 4. *num.* 2. *&* 4. *Decret.* 1. *p. cap.* 5. *num.* 9. *&* 10. Azor. *lib.* 11. *institutionum moral. cap.* 9. *quæst.* 3. Matienço *d.* Gloss. 13. *num.* 4. Sanch. *lib.* 3. *sum. cap.* 17. *num.* 17. Excipiunt Covarr. Sanch. & alii, nisi prior cui est res vendita sub Iuramento admoneat venditorem extra judicialiter, ut Iuramentum servet; & de non servando appellet apud judicem Ecclesiasticum, tunc enim venditio secunda est nulla, ut pote facta pendente appellatione. Quartò, communiter adducitur confectio secundi testamenti adversus primum Iuramentum, quæ ex communi sententia valida est, ut multis allegatis probat Covarr. *in Rubric. de testam.* 2. *p. n.* 5. Gutier. de Iuram. 2. *p. cap... à num.* 2. Antonius Gomez *lege* 3. *Tauri num.* 95. & clarè videtur decidi *lege regia* 25. *tit.* 1. *partit.* 6. ibi: *Ningun ome pueda fuçer testamento tan firme, que no lo pueda despues mudar, quando guisiere, facta el dia muera.* Non igitur ex Iuramento non revocandi testamentum, constituitur testamentum irrevocabile; aliis exemplis hoc ipsum confirmari poterat. Sed hæc sufficiant.

2. Solum objici potest. *Text. in cap. dilecto filio* 25. *de præbend. & dignitat.* Ubi occasione electionis duorum ad unum canonicatum, & præbendam dicitur. Quanquam interdum hi, ad quos spectat electio de communi assensu augmentare valeant numerum præbendarum, quoddam jus speciale de novo creando; nisi fortè statutum aliquod obviaret, quod esset Iuramento firmatum; vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: hujusmodi clausula prohibitionis adjecta. Ut si quidquam contra id fieret, non valeret. Colligitur ergo ex hoc textu Iuramentum reddere actum nullum, qui aliàs secluso Iuramento validus esset. Validè namque augere numerum Canonicorum possent. Ob hanc objectionem plures Doctores, quos refert Sanch. *lib.* 3. *sum. cap.* 12. *num.* 33. Censent actus speciales, quorum Laici incapaces sunt, contra priùs Iuramentum factos, nullos esse. Sed certè absque ullo fundamento procedunt. Alias Episcopus jurans non revocare vicarium, eum revocare validè non posset; & jurans non revocare licentiam audiendi confessionem, nulla esse subsecuta revocatio.

revocatio. Quod non est dicendum. Quia Juramento non adimitur facultas variandi actum alias mutabilem; præcipuè cum satis tritum sit Juramentum sequi naturam actus cui adhæret. Neque argumentum desumptum *ex cap. dilecto illam* vim habet. Nam illa verba fuerunt proposita à parte contraria, ad infirmandam electionem, quibus tamen non fuit nixus Pontifex, ad illam irritam definiendam. Pontifex autem illam electionem irritavit, quia fuit electio duorum ad unam præbendam sine divisione. Quod erat contra Turonen. Concilium ibi allegatum. Neque Canonici intenderunt præbendam dividere; & numerum augere, fortè id non poterant, neque ex textu contrarium colligitur. Neque Pontifex definit, an si Canonici Juramentum præstitissent, non augendi numerum; sibi præjudicare possint. Sed id intactum reliquit. Sed gratis concesso, quod allegationem illam Pontifex approbaret, & ob eam causam infirmaret electionem dicendum esset; non potuisse illos Canonicos numerum Canonicorum augere; non quia adversus Juramentum de non augendo procedebant: sed quia procedebant adversus statutum in favorem Ecclesiæ & boni communis à se factum: cui derogare non poterant. Dupliciter quælibet communitas (inquit Covarr. *de pactis 2. p. §. 2. num. 5. vers. Ego verò*) statuere potest, primo in sui utilitatem, alterius, seu boni communis, priori statuto; etiam Juramento firmato, & à Papa confirmato derogare poterit *ex cap. cum accessissent de constitutionibus*. Imo etiam si esset cum clausula irritante ex *Textu in cap. statutum §. in nullo, & §. ultimo de rescriptis in 6*. Ubi perm ttitur eis, in quorum favorem latum est decretum cum clausula irritante derogare. Consentit Sanchez *lib. 3. sum. cap. 15. n. 6.* Secundo statuere potest in favorem boni communis, cui statuto nequit communitas derogare. Quia ratione juris acquisiti sibi sublata est potestas aliter disponendi. Sic Sanchez & Covarr. *supr.* Sit ergo certum actum alias validum non reddi infirmum ex eo, quod fiat contra Juramentum.

3 Verum si de actibus, qui omnem suam infirmitatem accipiunt à Juramento, sermo sit, major est dubitatio, an si fiant contrà prius Juramentum validi sint, & firmo Juramento confirmati. Verbi gratia jurasti, non alienare fundum dotalem; neque hæreditati paternæ renuntiare alienasti; vel renunciasti Juramento alienationem & renunciationem factam confirmans; eritne alienatio vel renunciatio valida?

Graves Doctores censent, valere. Sic Antonius Gomez *leg. 53.* Tauri *num. 58.* Suarez *lib. 2. de Juramento cap. 30. a num. 4.* & eam probabilem reputat Sanch. *lib. 3. in Decal c. 12. num. 38.* Moventur, quia ex Juramento priori non alienandi, non est tibi sublata facultas alienationis faciendæ & Juramento confirmandæ. Nam Juramentum priùs solum videtur te impedire: alienationem licitè facere; non tamen si facias, quod valida sit. Nam si aliqua ratione id impedire posset, est, quia impediret vires Juramenti necessarii ad valorem alienationis. At Juramentum non alienandi, non contradicit Juramento non revocandi alienationem factam. Aliud enim est, alienare, aliud non repetere alienationem. Ergo Juramentum non alienandi, non contradicit Juramento, de non repetendo alienationem. Ergo non impedit ejus vires.

4 Pro resolutione adverte; tripliciter posse mulieres Juramentum facere, non alienandi fundum dotalem; non donandi conjugi; non renunciandi paternæ hæreditati. Primo in gratiam & favorem hæredum, & successorum. Secundo in honorem Dei, ut inde aliquas eleemosinas, & pia opera præstent. Tertio in propriam utilitatem, ut commodiùs vivant.

Si in propriam utilitatem primum Juramentum factum est, censeo verissimum esse, alienationem factam validam esse, absque ullo perjurio Juramento confirmari, quia actu ipso alienationis renuntians Juremento, quod in tui utilitatem præstitisti; censetur enim factum esse sub hac tacita conditione, nisi contrarium tibi esse utile judicaveris. Sic Sanchez *lib. 3. summ. cap. 12. n. 39. in fine*. Antonius Gomez *leg. 52.* Tauri *num. 58.* Et idem est si Juramentum; de non alienando, factum sit in gratiam hæredum, & successorum, & non sit acceptatum. Nam ante acceptationem revocari pro libito potest; & ipsamet alienatione censetur revocatum. Sic Sanch. *illo cap. 12. num. 39.* Et consentit ex parte Suarez, quatenus censet alienationem validam esse; contradicit tamen, sed immerito, in eo quod existimet, perjurium committi in sic alienando.

Verum si juramentum non alienandi, in gratiam alterius factum sit, & ab eo acceptatum. Communis sententia defendit, alienationem invalidam esse, invalidumque Juramentum, eam confirmans. Sic tenent post alios relatos Covar. de pactis *2. p. §. 2. num. 4.* Gutierr. de Juramento *1. p. cap. 1. num. 87. & cap. 3. num. 14.* Suares *lib. 2. cap. 30. num. 10.* Antonius Gomez *lege 52.* Tauri *num. 58. vers. 1.* Sanch. *lib. 9. de matrimonio disp. 13. num. 6. lib. 3. sum. cap. 12. n. 39.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. punct. 6. in fine*. Ratio est clara; quia alienatio vires habere non potest, nisi Juramento firmetur. At alienatio præjudicans tertio firmari non potest Juramento; cum Juramentum non obliget in tertii præjudicium. *cap. quamvis pactum de pactis in 6*. Ergo illa alienatio, quæ est contra Juramentum non alienandi, vires habere non potest. Ut pote præjudicans tertio, cui est jus quæsitum ex Juramento accepto. Hæc ratio convincit, esto solum simplici promissione acceptata obligatus esses, non alienare; quia jam alienatio credit in præjudicium tertii, & consequenter Juramentum illam confirmans. Sic Covarruv. Sanch, Suar. *suprà*.

At si Juramentum, non alienandi, intuitu pietatis præstitisses: credo probabilius alienationem invalidam esse: quia est invalidum Juramentum illam confirmans. Sic expressè Sanch. *lib. 6. disput. 13. de matrimonio n. 5.* Bonacin. Covarr. Gutierr. & alii. Generaliter loquentes non valere alienationem; neque Juramentum contra prius Juramentum. Ratio est: quia alienatio ad sui firmitatem indiget Juramento; sed Juramentum firmare non potest alienationem iniquam, & illicitam; non enim Juramentum est vinculum iniquitatis. At illa alienatio iniqua est, ut pote contra Juramentum facta. Ergo firmare non potest illam alienationem; quid enim est firmare alienationem, nisi velle, & promittere alienationi persistere? Sed jurare persistere alienationis iniquæ, est iniquum. Ergo non potest esse Juramentum obligatorium. Adde: non solum alienationem contrariam esse priori Juramento; sed etiam ipsum secundum Juramentum, & ipsius immediatum objectum. Nam Jurans non alienare Jurat, se non facturum alienationem veram, & validam. Sed alienatio vera & valida continet essentialiter; tum alienationem, tum Juramentum alienationi non contraveniendi. Ergo non solum materialis alienatio, sed Juramentum non contraveniendi alienationi, contrariantur directè priori Juramento, ac proinde committitur perjurium. Nequit ergo ex perjurio confirmari.

5. Dupliciter superior doctrina limitari solet, primò: ne procedat, cum is, in cujus favorem præstas alienationem, invincibiliter ignorat, te Juramento obstrictum esse, ad non alienandum. Quod in dubio præsumendum est. Nam æquum non est, ut absque culpa careat utilitate alienationis illiusque valore, & fructu. Sic Antonius Gomez *lege 52.* Tauri *num. 58.* Antonius Gag. in communibus opinionibus *lib. 2. tit. de jurejurando conclusio 1. num. 6.* & alii plures relati à Sanch. *lib. 6. de matrimonio disp. 13. num. 7. & lib. 3. sum. cap. 12. n. 42.* Gutier. de Juramento *1. p. cap. 1. num. 88.* Dicens non esse ab ea recedendum in judicando, & consulendo? Esto in rigorem contraria verior sit. Sed

jure optimo hanc limitationem rejiciunt Covarr. de pactis 2.p.§.2.*num.*4.Seraphinus de privilegiis Iuramenti *privileg.* 5. *num.* 51. Matienço lib. 5. compilation. *tit.* 10. *leg.* 3. Gloss. 13. *num.* 9. Sanch. *locis allegatis*, & alii apud ipsos. Quia ignorantia illius in cujus gratiam præstas alienationem, impedire non potest perjurium, quod in alienando committis. Quo stante nequit alienatio confirmari.

Secundo limitatur, ne procedat cum malitiosè priori Iuramento te obstrinxisti; vel dolo tacuisti tempore alienationis. nam tunc ratione doli commissi contractu, firmatur. Sic Matienço Covarr. & Gutierr. *supra*, & addit Guttierrez illo *cap.* 1. *n.* 89. Esse optimam cautelam in iis alienationibus, alienantem cogere, jurare non solum alienationem; sed quod Iuramento obstrictus non sit ad non allenandum. Nam posito hoc Iuramento dolosè procedit, si fortè Iuramento inveniatur obstrictus; & consequenter alienatio confirmabitur. Cæterum omnino dicendum est, alienationem firmam non esse; quia hujusmodi dolus non salvat à perjurio alienationem, & Iuramentum ei appositum. Bene tamen ratione doli obligatur alienans ad interesse; sicuti si alienatio effectum haberet. Sic Sanch. *lib.* 3. *Decal. cap.* 12. *n.* 41. *in fine.*

Punctum X.

Utrum tanta sit obligatio Juramenti, ut non detur locus compensationi.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur prima sententia negans te posse uti compensatione.*
2 *Communis est sententia affirmans.*
3 *Limitant aliqui, ut procedat in debitis post Juramenti obligationem contractis, secùs in contractis tempore Juramenti. Non admittitur limitatio.*
4 *Quid si expressam intentionem haberes non utendi compensatione? Alii Affirmant. Alii negant, conciliantur.*
5 *Fit satis argumentis num.* 1. *propositis.*
6 *In quibus rebus non datur locus compensationi?*

PUnctum difficultatis in eo versatur: an promittens sub Iuramento pecuniam solvendam uti possis compensatione tantumdem debiti, & sic excusari à solutione & perjurio.

1. Prima sententia & satis communis negat. Sic innocent. Ioann. Andreas, Anton. Felinus, & alii *in c. ad ministram el* 1. *de jurejurando* quos refert & sequitur cum aliis pluribus Gutierr. 3. *p. de Iuramento cap.* 6. *num.* 5. & 7. variis rationibus eam comprobant.

Primo ex textu (qui videtur expressus) in *cap. ad nostram de jurejurando el primero.* Ubi accipientes mutuo pecuniam, & concedentes creditori in pignus quasdam possessiones, jurarunt, nullum gravamen se esse illaturos circa eas possessiones, & reditus, quo usque ei mutuatam pecuniam persolverent. Quo Iuramento non obstante antequam creditor mutuatam pecuniam percepisset excommunicatione coactus est; possessiones & reditus in pignus sibi datos reddere mutuariis. Summus verò Pontifex mandavit Archiepiscopo Rothomagen, qui censuram tulit, ut eum à censura absolvat, accepta priùs ab eo sufficiente caurione, quod ejus mandato stabit. Deinde imperavit, ut mutuarii restituant redditus, & possessiones mutuanti, quousque pecunia mutuata persolvatur; ne in perjurio perseverent, molestiam mutuanti inferentes. Postremò præcipit, ut postquam pecunia fuerit integrè soluta, mutuantem moneat, ut quidquid ultra sortem constiterit, recepisse; id totum mutuariis restituat. Quod si parere noluerit; iterum excommunicationis sententia innodetur; quousque opere compleat. Hæc in illo cap. Ex quo videtur inferri, jurantem absolutè solvere debitum, uti non posse compensatione; neque ei in debitis juratis suffragari posse hanc exceptionem. Si quidem iis mutuariis non permittitur computare in sortem fructus, quo mutuans ex pignore sibi dato recepit; sed eis præcipitur pecuniam solvere, sicut jurarunt. Et postea quod repetere possit, quidquid ultra sortem constiterit, mutuantem recepisse.

Secundò probatur ex Glossa communiter approbata in *leg. si pecuniam verbo necesse habeas ff. de conditionibus cau. dat.* Ubi obligatus ad factum sub Juramento non satisfacit si præstet interesse. Quia interesse non venit ex natura primordialis obligationis, sed ex mora. Ut multis comprobat Covarr. de pactis 1. *p.* §. 4. *n.*6. Antonius Gomez 2. *tom. variarum cap.* 2. *nu.* 20. Gutierr. 1. *p. de Juramento cap.* 39. *num.* 6. Ad debitum compensandum non venit ex obligatione Juramenti, sed ex alia obligatione distincta, & Juramento accidentali. Ergo obligatio Juramenti cum illo debito compensari non potest.

Tertio non potest Juramentum per æquivalens impleri; sed necessariò videtur implendum in specifica forma; eò quòd nemo obligatur rem suam, seu sibi debitam commutare. Quapropter in §. 1. *institut. quibus modo tollatur obligatio*, dicitur obligationem tolli soluto eo, quod debetur, vel dando aliud pro alio consentiente creditore. Ergo à contrario sensu non consentiente creditore; etiamsi detur aliud pro alio, non solvitur. Ergo jurans solvere centum sibi mutuata, non solvit remittendo alia centum creditore non consentiente. Ergo Juramento compensatione non satisfacit. Confirmo, compensatio non est vera, sed ficta quædam solutio ut testatur Pomponius *lege* 3. *ff. de compensationibus* ibi. Interest nostra potiùs non solvere quam solutum repetere. Sentit ergo consultus, compensationem solutionem non esse. Confirmo secundò: in debitis privilegiatis, ut in depositio non admittitur compensatio, *leg. penult. Cod. de depositionibus leg. ult. Cod. de compensationibus cap. fin.* §. *fane de depositionibus leg.* 27. *ad finem tit.* 14. *partita* 5. Ergo signum est, non esse veram, & propriam solutionem. Deinde depositarius uti non potest compensatione propter maximam fidem, quam tenetur deponenti servare, ut dixi Gloss. *in leg. ob negotium. ff. de compensationibus.* Ergo à fortiori jurans uti non poterit compensatione; cum majori & nobiliori fide teneantur, Deo promissum servare.

Quartò si compensationi esset locus in debitis juratis; qui sub Juramento promisit, usuras solvere; posset uti compensatione; si non omnino antecedenter, tamen cum mediam quantitatem usurarum solvisset. v.g. Promisisti centum usurario; solvis quinquaginta: posses uti compensatione, & non solvere alia quinquaginta. Contrarium autem videtur constare ex *cap. debitores de jurejurando*, & *aliis sæpè repetitis.* Ubi jurans solvere usuras, ne periurus existat, tenetur, eas in integrum solvere, & postea poterit repetere, si velit. Non ergo in debito jurato admitti potest compensatio.

2. Verum affirmativa sententia, jurantem scilicet solvere debitum, posse uti compensatione; eamque exceptionem apponere posse, cum debitum solvere imperatur, defenditur communiter à Legistis & Theologis, mihi probabilior videtur. Sic Bartol. *leg. amplius, ff. rem ratam habere.* Panormitanus *in supradicto cap. ad nostram.* Baldus Cumanus, Faber. & alii quos refert & sequitur Covarr. de pactis, *p.* §. 5. *n.* 9. & 10. Petrus Navarr. lib. 3. de restitutione, *c.* 1. *par.* 4. *dub.* 9. *num.* 341. *in nova editione.* Sanch. *lib.* 3. *sum. cap.* 17. *num.* 15. Molina de Justitia, *tract.* 2. *disp.* 560. *pag.* 2004. Suar. tom. 2. de religione *cap.* 37. *à num.* 9. Eman. Suar. verbo. *Juramentum num.* 20. Acor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 8. *quæst.* 10. Bonacina *tom.* 2. *dis.* 4. *de Juramento p.* 16. *vers.* 3. Consentit Gutierr. si debita contractantur post Juramentum; deinde si compensanda debita fuerint jurata, *num.* 2. & 8.

Ratio

f Ratio potissima sumitur ex *leg.* 4. §. *solvisse ff. de judic.* ibi Solvisse, accipere debemus, non tantum eum, qui solvit; verùm omnem omnino qui ea obligatione liberatus est. Sed compensans debitum, liber manet ab illius solutione, *leg. si amos ff. de compensationibus leg. si peculium, l.* 1. §. *de illo* vers. *quid si hæredi ff. de statu liberis*, ubi servus quilibet efficitur traditus decem hæredi; si hæres totidem servo debeat; & servus compenset, liber manet. Quia compensando censetur tradidisse. Ergo compensans censendus est solvisse. Ergo verè Juramento satisfecisse. Item in *leg. si debitor ff. qui potiores in pignore habentur. & in leg. dedisse ff. de verborum signif.* & *leg.* 20. *tit.* 15. *partita* 5. & *aliis Textibus*, quos latè & eruditè congerit Greg. Lop. *d. leg.* 20. Cou. Gut. & Mol. *suprà*, habetur, compensationem admitti debere in debiti solutionem, & compensante censendum esse solvisse. Deinde probat Bartolus alio efficaci fundamento suam sententiam ex eo, quòd non sit censendus infidelis, & perjurus qui justè impeditus est à promissis implendis, *leg. fin ff. qui satisd. are cogan.* At promittens tibi solvere centum, justè impeditur à promissione implenda ex eo, quòd tu totidem debita non solvis. Non enim æquum est, te velle, aliorum debita exigere, tuis debitis insolutis.

3. Aliqui Doctores limitant hanc sententiam, ut procedat in debitis post Juramenti obligationem contractis; secùs in contractis tempore Juramenti. Sic Gutierr. *d. cap.* 6. *num.* 7. Nam si tempore quo jurasti creditori solvere, eras creditor & poteras tuum debitum alterius debito compensare; & non obstante hac potentia jurasti solvere; clarè indicasti, te renunciare compensationi. At si post Juramentum contraxisti debitum; cum jam res mutatæ sint, non videris compensationi renunciasse.

Cæterum verius existimo, in utrisque debitis te uti posse compensatione. Quia rationes secundæ sententiæ, æquè probant, sive debita contracta sint tempore Juramenti, sive post. Et quia necesse non est, sic jurantem habere intentionem, renunciandi compensationi; sed potiùs credendum est, ea intentione jurare, quæ sibi utilior, & commodior est; qualis est intentio solvendi solutione legitima & jure approbata.

4. Sed quid si expressam intentionem haberes, non utendi compensatione, posses ne illa uti? Negat Bonacina *tom.* 2. *disp.* 4. *de Juramento p.* 16. *vers. addit.* Affirmat Sanch. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 16. Sed fœdere distinctionis facilè conciliantur. Si enim eam intentionem, non utendi compensatione, creditori manifestares; ipséque sic Juramentum sibi factum acceptaret; sine dubio non posses uti compensatione. Quia in ejus favorem, hac via solvendi debitum, renunciasti, & sic censent plures, factum esse in casu *c. ad nostram* 1. *de jurejurand.* Verum si eam intentionem creditori non declarasti, tibi obesse non potest; quominùs compensatione utaris, Quia illa promissio sub ea qualitate, non utendi compensatione, non fuit à creditore acceptata. Quia ipsi manifesta non fuit. Deficiente autem acceptatione in promissione etiam jurata deficit obligatio. Ut bene probat Sanch. *lib.* 1. *de matrim. disp.* 7. Ergo illa promissio non utendi compensatione, non inducit eo casu obligationem. Neque obstat, creditorem acceptare promissionem sibi factam modo sibi utiliori. Acceptat inquam modo sibi utiliori, quo potest; at modus sibi incognitus, & alienus à natura promissionis sibi possibilis non est; ac proinde non potest acceptare promissionem solutionis sub exclusione compensationis; cum talis exclusio sibi non fuerit manifestata; sed potiùs incognita; sitque aliena à communi promissione.

5. Restat, ut argumentis prioris sententiæ satisfaciamus. Ad primum *ex cap. ad nostram.* Variè Doctores respondent, quorum solutiones refert & eruditè impugnat, Covart. *illa* 1. *p. de pactis*, §. 4. *num.* 10. *vers. Jupereſt.* Ipséque tandem dicit in illo capite compensationem non admitti ante veram debitæ quantitatis solutionem. Quia non erat liquidum, & certum quantum creditor ex pignore percepisset. Si quidem præcepit Pontifex ut postquam pecunia esset soluta, mutuans compelleretur solvere, quidquid constiterit deductis expensis ultra sortem recepisse. Non igitur tunc constabat. Atqui cum compensatio locum non habeat, quando debitum certum non est. *lege si debeas ff. de compensationibus.* Non potuit in præsenti locum habere. Et licet inde videatur inferri, dari non posse, quoties expensæ deducendæ sint, quia usque deducantur, debitum liquidum non est; respondet ipse Covar. admittendo sequelam in promissionibus juratis. In iis enim (ait) exceptionem compensationis opponi non posse, nisi omnino, & stat m appareat liquido, quos fructus ex pignore creditor perceperit; hunc esse opinatur juramenti effectum. Secùs verò dicendum affirmat in promissionibus absque juramento; si brevi tempore judicis, aut boni viri arbitrio veritas deduci possit. Verum hæc solutio mihi non probatur. Nam cum Juramentum sit promissio in accessorium, sequiturque illius naturam; promissioque solvendi debiti, admittat exceptionem compensationis; quando brevi tempore, scilicet intra decem dies juxta *legem regiam* 20. *tit.* 14. *partit.* 45. probari liquido potest, easdem conditiones Juramentum habere debere; nisi per expressam intentionem jurantis & à parte acceptatam, fuerint exclusæ. Quapropter respondeo cum Molin. tom. 2. de justitia *disputat.* 560. *pag.* 2005. vers. *cap. verò* & cum Suar. lib. 2. de Juramento *cap.* 37. *num.* 17. in illo textu non negari à Pontifice, mutuatarios facere posse, pro mutuo debito compensationem de fructibus, à mutuante ex possessionibus, & redditibus percepris. Nam licet præcipiat Archiepiscopo mutuantem absolvere illique restituere possessiones & redditus; quo usque pecunia ei à mutuatariis reddatur; inde non infertur, non posse mutuatarios compensare fructus, à mutuante perceptos in sortem. Præcipitur namque restitui mutuandi possessiones & redditus; eo quod ei fuerint ablati, antequam suam sortem deductis expensis percepisset. Quod erat contra rationem, & contra Juramentum ab illis mutuatariis præstitum, de nullo inferendo gravamine super possessiones & redditus; quo usque pecunia mutuata illi persolveretur. Inferebant autem gravamen, siquidem possessiones & redditus ab illo auferebant; absque eo quòd neque in pecunia, neque in fructibus pignoris sortem deductis expensis percepisset. Unde si clarè constaret mutuantem deductis expensis, integrè sortem percepisse, non præciperet Pontifex, possessiones & redditus mutuanti reddi. Vel si mutuatarii antequam à mutuante pignora auferrent, vellent compensationem facere de redditibus pignoris, à mutuante perceptis; idque brevi tempore juxta *leg. ult. Cod. de compensationibus, & cap. bona fide f. in fine de deposito, & ibi Glossam Innocentium, Accursium & alios* taliter quod parati essent, solvere si fructus à mutuante percepti mutuo dato non adæquarent; nullo modo Pontifex sententiam Archiepiscopi improbaret, neque censeret mutuatarios contra Juramentum venire. Quæ explicatio textus procedit in sententia communi affirmante, mutuatarios illos jurasse, pecuniam integrè solvere mutuanti; & insuper nullum ei gravamen inferre super possessiones & redditus; quo usque esset soluta. Nam si dicamus, mutuatarios illos non se obstrinxisse Juramento, de mutuata pecunia solvenda; sed solum de non inferendo gravamine mutuanti, quo usque pecunia illi esset soluta; nemini dubium esse potest; quin tunc mutuatariis liceret compensatio fructuum; quod autem ex illo capite non colligatur, mutuatarios jurasse, de solvenda pecunia; sed solum de gravamine non inferendo in pignoribus, probat optime Molina *illa disp.* 560. *in respons. hujus Textus circa medium pag.* 2008. & legenti textum facilè constare potest. Solum difficultatem

difficultatem facere poſſunt illa ultima verba, *cum autem ei pecuniam ſicut juraverant perſolverint*; in quibus videtur inſinuari Juramentum fuiſſe de ſolvenda pecunia. At ſi rectè illa verba expendantur; inde non colligitur. Senſus enim illorum verborum eſt, & ex antecedentibus conſtat. Cum mutuatarii pecuniam mutuanti perſolverint, ſicut juraverunt, hoc eſt, ſine ullo gravamine illato in pignoribus; ad reſtituendum quidquid deductis expenſis ultra ſortem recepiſſe, conſtiterit mutuans inducatur. Tandem adverto ſi daremus, (ut aliquibus placet) mutuatarios juraſſe in illo capite de nullo gravamine mutuanti inferendo; quo uſque ſolverent pecuniam in ratione pecuniæ diverſæ à valore fructuum ex pignore perceptorum; idque eſſet mutuanti ſufficienter manifeſtatum, ut ſic promiſſionem acceptaret; tunc certè compenſationis exceptione uti non poſſent. Quia per Juramentum illi eſſet renunciatum, ut diximus ſupra: In dubio autem nunquam eſt cenſenda compenſatio renunciari; eo quòd in dubio ſemper præſumendum ſit, actum fieri ſecundum propriam naturam, ut bene Menochius de præſumptionibus *lib. 6. tota præſumpt.* 10. & promiſſio ſolvendi mutuo acceptum, non ſecum trahit renunciationem compenſationis.

Ad ſecundum concedo, obligatum ad factum non ſatisfacere ſi præſtet intereſſe; non quia intereſſe ex diverſa radice proveniat; ſed quia moraliter eſt quid diſtinctum, & diverſum à facto, quod eſt promiſſum. At debiti remiſſio (moraliter loquendo) eſt æquivalens quantitati debitæ ſoluto; eáque de cauſa obligatus ſolvere, ſatisfacit debiti remiſſione.

Ad tertium dico non poſſe Juramentum per æquipollens impleri. At in compenſatione non per æquivalens ſed per idem adimpletur. Idem enim eſt (moraliter loquendo, & ſecundum æſtimationem humanam) remittere tibi centum, quæ mihi debes, ac ſolvere tibi centum. Ad confirmationem. Primò dico; vocari compenſationem à jure fictam ſolutionem, accepto nomine ſolutionis, prout à compenſatione, & vera debiti ſatisfactione diſtinguitur: eſt tamen vera & rigoroſa ſatisfactio, & propria ſolutio in communi uſu loquendi ex diſputatione, & interpretatione juris: Et licet hoc in depoſito & in debito regio non admittatur; hoc tamen eſt ex particulari privilegium illorum cõtractuum ob bonum commune, ne inquam homines retardentur à deponendo penes publicos depoſitarios timore litium, & compenſationum; néve ſolutio debita Regi differatur. Secluſo autem hoc particulari privilegio tam in depoſito, quàm in debito regio uti poſſes compenſatione, ut rectè Molina *ſuprà*.

Ad quartum reſpondeo; non poſſe, jurantem ſolvere uſuras, uti compenſatione in illis ſolvendis; quo uſque uſurarius fit debitor, ut in argumento inſinuatur. Non eſt autem debitor quo uſque accipiat. Cum verò urges datis quinquaginta ex centum uſurario promiſſis: tum uſurarius eſt debitor quinquaginta. Ergo potero retinere alia quinquaginta in recompenſationem. Reſpondeo: nequaquam eſſe concedendum eo quòd in hoc Juramento uſurarum; quia eſt de re non debita, excluſa videatur quælibet compenſatio cum illo debito injuſto. Alias fere nullius effectus eſſet tale Juramentum. Major autem eſt dubitatio, an ſic jurans ſolvere uſuras, uti poſſit compenſatione: ſi uſurarius aliunde eſt debitor? Negat Sotus lib. 2. de juſtitia *quæſt.* 1. *art. 7. circa ſolutionem ad* 3. verſ. *fortaſſe*. Sayro in clavi Regia *lib. 5. c. 6. n. 15. fine*, & Suarez tom. 2. de Religione *lib. 2. de Jurament. cap.* 37. *n.* 12. *in* eandem ſententiam propendet. Moventur, quia mutuatarius non juravit transferre uſurarum dominium ſed illarum traditionem. In remiſſione autem debiti nulla eſt traditio, ſed remittitur, quod eſt jam traditum: Ergo non ſatisfacit Juramento. Nihilominus Molin *dicta diſp.* 560. *p.* 2010. verſ. *ad confirmationem*, & Sanch. *l. 3. in Decal. cap.* 11. *n.* 11. Affirmant & bene, uti poſſe compenſatione ſic jurantem. Nam illa remiſſio debiti, licet non ſit materialis traditio; eſt tamen moralis traditio, & ſolutio uſurarum. Cenſeri ergo per illam debet tali debito ſatisfactum. Si enim (ut bene Sanchez *ſuprà*) debito juſtè contracto hac compenſatione fit ſatis; cur ergo debitum injuſtum potiori privilegio gaudere debet.

6. Reſtat notandum; compenſationem non in omnibus debitis locum habere; ſed ſolum in illis rebus, quæ functionem ſuſcipiunt; quæque ex parte utriuſque ſint ejuſdem rationis, & ſpeciei æqualiſque valoris, & bonitatis. Ut ex his, quæ notat Panormitanus *in c. bona fides de depoſitis, n. ult.* & Greg. Lop. *leg.* 21. *tit.* 14. *partita* 5. & Molin. *diſp. illa* 560. *pag.* 2012. eſt perſpicuum. Unde ſi tibi debeo tres modios tritici indeterminatos, & tu mihi tantumdem debes; poſſum uti compenſatione; ſecùs ſi ego triticum, & tu oleum, aut pecuniam. Quia non ſunt ejuſdem rationis & ſpeciei. Non enim juſtum eſt, te cogi acceptare pecuniam, aut oleum quod debes, pro tritico, quod ego debeo. Aliàs poſſet debitor tritici ſatisfacere, reddendo oleum, aut pecuniam quod eſt abſurdum. Verum etſi in his rebus diverſæ ſpeciei locus non ſit compenſationi; eſt tamen locus retentioni; donec debita pecunia ſolvatur. Ut expreſsè traditur in *leg. ſi non ſortem* §. *ſi centum ff. de conditionibus indebitis*, ibi Ager autem retinebitur, donec debita pecunia ſolvatur. Et ita tradit Panormitanus *ibi n.* 8. Molin. *dicta diſp.* 560. *p.* 2013. Et tunc ſi exigis à me triticum tibi debitum; ego uti poſſum remedio reconventionis, ut mihi ſolvas pecuniam debitam. Et neque cenſeor perjurus in non ſolvendo, quouſque tu paratus ſis cum effectu ſolvere, habet enim Juramentum ſolvendi, hanc tacitam à jure conditionem, niſi ex aliquo titulo legitimam excuſationem habeam. Ut probat Suarez. lib. 2. de Juramento *c.* 37. *n.* 11. Vide Andream Fachineum *lib.* 11. *controverſiarum* 6. 7.

Alii itidem ſunt caſus, in quibus compenſatio locum non habet. Ut in debitis ad commune bonum, qualia ſunt, quæ debentur ad munitiones, ad fontium, pontiumque conſtructionem, ad bella aut in tributum, aut fidei commiſſum, ut habetur *leg. in ea, Cod. de compenſationibus & in leg.* 26. *tit.* 14. *partita* 5. & ibi Gloſſ. aut quæ debentur alicubi in pœnam ex condemnatione delicti adverſus illum commiſſi *leg. ultima. Cod. de compenſationibus & lege* 27. *tit.* 14. *partita* 5. Et latiùs tradit Molin. *illa diſp.* 560. *circa finem*.

Punctum XI.

Utrum obligatio Juramenti ita ſit perſonalis, ut nullomodo tranſeat ad hæredes vel ſucceſſores?

SUMMARIUM.

1 *Ex parte jurantis non extenditur obligatio Juramenti ad ejus ſucceſſores, bene tamen obligatio contractus.*
2 *Obligatio promiſſionis per injuriam extorta non tranſit ad hæredes jurantis.*
3 *Ex parte ejus, cui Juramentum præſtatur, tranſit juramentum ad ejus hæredes.*
4 *Explicatur textus in c. finali de foro competenti lib. 6.*
5 *An relaxatio juramento ad effectum agendi à judice Eccleſiaſtico, poſſit coram ipſo examinari juſtit. a contractus. Affirmant aliqui, verius eſt oppoſitum.*
6 *Laicus juramento firmans contractum non amittit forum Laicale tametſi Eccleſiaſticum impediatur.*
7 *Excipiendum eſt juramentum ſoli Deo præſtitum, vel cum dubium eſt de obligatione juramenti, dubium inquam juris.*

DE obligatione Juramenti in honorem ſolius Dei facti, quia cum voto coincidit, tractatu ſequenti agemus.

agemus. Modo de obligatione Juramenti, in favorem hominum præstiti, instituitur disputatio, an ad successores extendatur.

1. Dicendum ergo est, ex parte jurantis obligationem contractus. Sic post alios antiquiores Covar. *c. requisiti n. 2. de testamentis & c. quamvis pactum de pactis in 6. 1. p. §. 5. n. 4.* Guttier. Authent. *Sacramenta puberum, à n. 15. & de juram. 3. p. cap. 12. n. 7.* Antonius Gomez *tom. 2. variar. cap. 14. n. 19.* Mantienço lib. 5. recopilationis *tit. 12. leg. 3.* Gloss. *13. n. 10.* Sanchez *lib. 3. sum. cap. 13. num. 1. & lib. 4. c. 15. n. 14.* Suarez lib. 2. de Juramento *cap. 31. num. 12.* Bonacin. *tom. 2. disp. 4. punct. 15. n. 1.* Ratio prioris partis; nempe obligationem Juramenti ad hæredes jurantis extendi non posse, est manifesta, quia votum, & Juramentum esse non potest sine intentione & voluntate & vovendi, & jurandi. Sed qui voluntatem & intentionem non habuit jurandi (qualiter non habuerunt successores jurantis) obligari Juramento non potest. Ergo obligatio Juramenti ex ratione Juramenti non extenditur ad successores. Secunda pars conclusionis, nempe obligationem contractus ad successores extendi, etiam est clara. Quia hæc obligatio fundatur in jure acquisito parti, & est obligatio justitiæ, quæ ad successores transmittitur juxta Textum *in lege necessariò §. quod si pendente ff. de periculo & commodo rei venditæ.*

2. Ex hac ratione infertur obligationem promissionis injuriosè extortæ, Juramentóque firmatæ, nequaquam ad hæredes jurantis transire. Quia ex hac promissione nullum jus promissario acquiritur. Ergo non est unde jurantis hæredes obligari possint, cum ipsi ex religione Iuramenti non obligentur. Sic Doctores *suprà* relati. Dices ex Juramenti religione obligantur hæredes illius, qui juravit dare aliquam eleemosynam pauperi in honorem Dei, tametsi pauperi nullum fuerit jus acquisitum. Ergo nullum esse jus promissario acquisitum in promissione jurata injuriosè extorta impedire non potest hæredum obligationem.

Respondet Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 13. n. 5.* Negando consequentiam, & rationem differentiæ assignat in eo, quod Deus acceprat Juramentum, de danda eleemosyna pauperi, non solum ob juramenti religionem, sed etiam ob utilitatem pauperis, quam acceptationem non præstat in Juramento injuriosè extorto. Non enim acceptat hoc Juramentum quatenus redundat in utilitatem extorquentis, sed potiùs illam utilitatem detestatur. Cæterum etsi hoc verum sit, difficultatem non solvit. Nam sive Deus acceptet Juramentum in utilitatem ejus, cui juratum est, sive non, in utroque casu obligationem religionis in jurante inducit, & nullam aliam. Ergo in utroque casu, vel in neutro ad hæredes jurantis transire debet obligatio. Dicendum igitur est, hæredes illius, qui eleemosynam pauperi juravit, obligatos esse non ex vi juramenti, & ex obligatione religionis, sed ex obligatione justitiæ quæ orta est ex aditione hæreditatis, jure sic disponente. Ius namque Canonicum, & Civile non permittit hæredem hæreditatem adire, nisi sub conditione exequendi vota, & juramenta defuncti. *Argum. c. licet de voto, & cap. si hæredes de testam.* & expressè *c. ex parte de censibus*, & clariùs *ex leg. 2. ff. de pollicitationibus*, ubi. Qui decimam partem bonorum vovit, si decesserit ante solutionem; hæredem illius hæreditario nomine decimis obstrictum esse. Voti enim obligationem ad hæredem transire constat. At nullibi reperitur obligationem Juramenti per injustitiam extorti ad hæredem transire, nec sub ea conditione hæreditatem concedi. Ergo non est affirmandum, cum obligatio Juramenti strictam habeat interpretationem.

3. Si verò sermo sit ex parte ejus, cui Juramentum præstatur etiam est constans sententia ad hæredes transire actionem à defuncto habitam Sic Doctores *num. 1. relati*, probarique facilè potest, primo *ex c. veritatis de jurejurando.* Ubi Juramentum fidelitatis extenditur ad successores, etiamsi illorum non fuerit facta mentio expressa, ut notavit Abbas & ibi Doctores communiter. Secundò ex *leg. si pactum 9. ff. de probationibus.* Ubi deciditur pactum cum ejus hærede, licet illius expressa mentio non fiat; si aliunde non constet contrariam fuisse contrahentium intentionem, ut notat Suar. lib. 2. de Juramento *cap. 31. n. 14.* Video tamen aliquando, id jure exigi juramentum noviter fieri; cum est novus successor illius, cui factum est. *ut in c. longinquitate 12. quæst. 2.* ubi professionem suam in conspectu Ecclesiæ renovare, & *in c. 1. §. præterea, de prohibita feudorum alienatione*, & aliis relatis à Covar. *de pactis 1. p. §. 5. n. 5. vers. 6.* Hoc tamen non est; quia illud juramentum ad successores non extendatur; sed propter novam recordationem Juramenti novamque recordationem fidelitatis & obedientiæ: Unde ipse Covarr. in *vers. 8.* notat non teneri feudatarium renovare Juramentum, sed solum recognitionem illam feudi domino facere *juxta c. veritatis de jurejur.* ibi minimè compellantur.

4. Ex hac generali doctrina inferunt aliis relatis Covarr. de pactis. *1. p. §. 1. n. 6.* Gutier. Authentica *Sacramenta puberum, n. 1. & de Juram. confirmat. 3. p. c. 12. à n. 4.* & Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 13. à n. 11.* explicationem Textus *in c. fin. de foro competenti in 6.* ubi deciditur, ratione Juramenti posse Laicum coram Judice Ecclesiastico conveniri. Explicant inquam, ut talis decisio locum habeat in jurante, non in ejus hæredibus; eo quòd solum jurans religione juramenti obstringatur. Quod adeò verum est, ut licet mota fuerit lis coram Judice seculari de contractu jurato, possit nihilominus Judex Ecclesiasticus adiri, ut cogat partem & Judicem secularem ad juramenti observantiam. Neque ei potest objici litis pendentia ut cum Joanne Andrea, Maranta, Gutierr. docet *Sanch. d. c. 13. n. 14.* Hæres verò jurantis coram Judice Ecclesiastico poterit conveniri, si non conveniatur actione orta ex contractu cum prædecessore celebrato, sed conveniatur ex officio judicis compellentis conscientiam defuncti exonerare. Ad hoc enim officium Judex Ecclesiasticus Laïcus personas compellere potest, juxta *c. à nobis el seq. de sententia excommunicationis.* Ibi. hæredes quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si monitione præmissa noluerint, per districtionem Ecclesiasticam compellantur. Imò etiamsi contractus juratus non fuerit, poterit Judex Ecclesiasticus hæredem defuncti cogere ad ejus debita, & obligationes satisfaciendas. Quia illa actio non procedit ex juramento, sed ex officio & obligatione, quam habet Judex Ecclesiasticus procurandi voluntatem testatoris executioni mandari. Sic Gutierr. *d. c. 12. n. 7.* Sanchez. 12. Bonacina *tom. 2. disp. 4. de Juramento quæst. 1. punct. 15. n. 4.*

5. Sed est dubium; an relaxato juramento per Judicem Ecclesiasticum, ad effectum agendi, possit coram ipso litigari de valore contractus? Affirmant Bald. Jason. & alii relati à Cov. *lib. 1. variarum c. 4. n. 8.* & Gutierr. *de Juram. confirmat. illa, 3. p. c. 12. n. 6.* Moventur: quia judex causæ præparantis est causæ præparatæ judex; eo quòd unum ex alio sequatur. At judex Ecclesiasticus est judex causæ præparantis, nempe relaxationis Juramenti. Ergo est judex causæ præparatæ, nempe rescissionis contractus. Contrarium tamen tenendum est cum Covar. & Gutierr. *suprà*, & Sanch. *illo c. 13. n. 15.* eo quod Textus *in c. fin. de* foro *competenti lib. 6.* Solum ob observantiam Juramenti concedit, posse Laicum coram Judice Ecclesiastico conveniri. Relaxato autem Iuramento jam cessat illius observantia, solúmque de rescindendo contractu agitur. Ergo solum Iudex secularis cognoscere potest; nisi fortè contractus ad forum Ecclesiasticum pertineat; qualis esset si controversia moveatur, an sit contractus usurarius, symoniacus, vel illicitus juxta *c. venerabilem de electione.* Adde si Judex Ecclesiasticus, eo quod fuerit Iudex causæ præparantis, scilicet relaxationis Juramenti, posset

etiam

etiam esse judex causæ præparatæ ; eadem ratione , & à fortiori dicere possumus , non solùm jurantem , sed etiam ejus hæredes posse conveniri coram Judice Ecclesiastico ; eo quòd Iudex sit originis , & causæ , unde ille contractus vim habuerit scilicet Juramenti.

6. Tandem adverto , Laïcum jurantem , tametsi ratione Juramenti apud Judicem Ecclesiasticum conveniri possit , non tamen ob id forum suum amittere. Quia Juramentum non mutat forum sed addit forum fori. Quocirca coram Iudice sæculari conveniri poterit ; ac si non juralset. Sic Gutier. aliis relatis *d. c.* 12. *n.* 5. Sanch. *illo c.* 13. *n.* 16. Unde poterit coram Judice sæculari de observantia juramenti tractare , etiamsi materia feudalis existat. Item cogi potest coram illo ad pœnam perjurii. Deinde compellere potest turpe Iuramentum recipientem ut illud relaxet. Sic Gutierr. *suprà.*

7. Ab hac doctrina excipiendum est Iuramentum soli Deo præstitum , de cujus observantia solus Iudex Ecclesiasticus agere potest , eo quòd per tale Iuramentum soli Deo & non homini jus acquiratur. Est enim illa causa omnino spiritualis. Sic Gutier. *d. c.* 12. *n.* 10. Sanchez *c.* 13. *n.* 16. Idem est si dubium esset , an Iuramentum sit obligatorium, vel non ? Solus Iudex Ecclesiasticus causam definire potest , utpote omnino spirituale. Quid enim spiritualius esse potest , quam Iuramenti vires , & obligationem investigare ? Sic Abbas *cap. cum contingat de jurejurando,n.* 15. Molina de justitia *tom.* 1. *disp.* 149. *p.*844. Sanch. *lib.* 1. *de sponsal. disp.* 32. *n.* 18. *& lib.* 3. *sum. cap.* 13. *num.* 13.

Punctum XII.

An Juramentum per Procuratorem præstari possit ?

SUMMARIUM.

1 *Posse per procuratorem præstari , nisi contrarium jure vel consuetudine cautum sit.*
2 *Procurator debet habere speciale mandatum ad jurandum, & signata causa.*
3 *Si absit hoc mandatum non obligatur Dominus.*
4 *Quid in procuratore minoris ampliùs requiratur.*
5 *Aliqui sunt casus excepti quibus Juramentum per procuratorem præstari non potest.*

1. Posse Juramentum per procuratorem præstari, nisi contrarium jure , vel consuetudine cautum sit , constans est Doctorum sententia. Ex Textu *in c. mutuantes* 14. *q.* 4. *c. tibi domino* 63. *dist.* & *cap. optatum* 100. *d. c.* 1. §. *verum de statu regularium lib.* 6. *c. ultimæ de Juram. calumniæ in* 6. & aliis. *ubi* Glos. & Doctores. Ratio est , quia ad Juramentum solum requiritur invocatio Dei in testem cum intentione (ut supponitur.) Ergo est Juramentum. Si enim media scriptura vel nuntio potest actum internum jurandi manifestare , cur non media alia persona ? Neque obstat Juramentum esse actionem personalem , & ex illa solum jurantem obligari , nam etiam matrimonium est actio personalis , & contrahentem solum obligat , & nihilominus per procuratorem præstatur. Quia procurator non suo nomine, sed nomine alterius contrahit , & jurat. Neque inde fit , procuratorem scienter vel sub dubio falsum Juramentum præstantem graviter non peccare, peccat nempe , non quia propriè sit perjurus , sed quia Domini perjurio cooperatur. Secùs si bona fide procedat. Sanch. *lib.* 4. *in Decal. cap.* 13. *n.* 26. Bonac. *tom* 2. *disp.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 10. *n.* 3.

2. Quapropter ut procurator nomine alterius licitè & validè juret, debet habere speciale mandatum ad jurandum in tali vel tali causa; neque sufficit mandatum generale ad jurandum in quacumque partis causa. Quia in Juramento tam assertorio , quam promissorio necessario requiritur veritas , quam testari non potest procurator nomine alterius jurans , nisi ei constet , mandantem pro certo eam habere ; aut ex animo promittere. Unde Francisc. Suar. lib. 2. de Jurament. *c.* 31. *n.* 6. Requirit mandatum ad jurandum ita speciale , sicut ad matrimonium contrahendum. Et consentiunt Covar. de pactis, 1. *p.* §. 5. *n.* 8. Matienço *lib.* 5. *recop. tit.* 10. *l.* 6. Glos. 2. *n.* 15. & latius *leg.* 8. *tit.* 11. Glos. 14. *n.* 2. Julius Clarus *lib.* 4. *receptarum* §. *feudum q.* 49. *fine* 1. Sanch. *lib.* 3. *sum. cap.* 15. *n.* 19. *fine & alii apud ipsos.* Probantque ex *c. ultimo de procuratoribus in* 6. Video tamen placere pluribus, quos refert Covarr. *loco allegato,* sufficere procuratori , ut Juramentum de calumnia præstet, habere mandatum generale ad omnes causas,& speciale ad jurandum de calumnia ; etiamsi non exprimatur causa, super quam Juramentum præstandum sit. Verum (ut ipsemet Covarr. probat) sustineri non potest ob rationem dictam. Nam si Dominus in particulari non consentit , neque causam expressit ; qua ratione certus est procurator, Dominum sub Juramento requisitum id fore asseveraturum ; ii sve defensionibus usurum,nullamve calumniam in persecutione illius adesse? Certè id cognoscere non potest ea certitudine , quæ ad obstringendum Dominum Juramento requiritur.

3. Quod si procurator ex solo mandato generali , & non speciali circa hanc , vel illam causam , Juramentum præstet, & graviter peccat , & Dominus obligatus non manet ex vi illius Iuramenti. Quia defuit in Domino consensus ; solúmque tenebitur ex ratione contractus ob generalem facultatem ad contrahendum ; si contractus est aliàs firmus secluso Juramento. Sic cum Cajetano, Soto P. Ledesma docet Sanch. *illo c.* 13. *num.* 19. *fine.* Bonacina *d. disp.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 10. *circa finem.*

4. Hæc generaliter dicta sint; at si Procurator nomine minoris contracturus est , & consequenter contractum Juramento firmaturus ; debet non solum speciale mandatum circa causam specialem habere ; sed insuper requiritur , ut ipsamet commissio & institutio procuratoris Juramento firmetur à minore. Aliàs si contractus in ejus utilitatem non cedit, poterit beneficio restitutionis uti. Sic Albericus Authentica *Sacramenta puberum n.* 6. Antonius Gabr. in communibus opinion. *lib.* 2. *tit. de minoribus concl.* 5. *num.* 21. *ampliat.* 10. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 12. *num.* 25.

5. Dixi in principio Juramentum per procuratorem præstari posse nisi contrarium jure, vel consuetudine cautum sit. Quia sunt aliqui casus in quibus videtur non esse permissum interposita persona jurare ; hi sunt cum à jure cavetur, ut propria manu tactis Evangeliis, aliisve solemnitatibus Iuramentum præstetur, juxta textum *in c. si verò el secundo de sententia excommunicationis,* & docet Covar. de pactis 1. *p.* §. 5. *n.* 8. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 7. *quæst. ult.* Sanch. *c.* 13. *n.* 23. Bonac. *d. disp.* 4. *quæst.* 1. *p.* 10. *num.* 4. Item si testificari debeas in aliqua causa , hæc enim testificatio medio procuratore non permittitur. Covar. Azor. Sanchez & Bonacina *suprà.* Juramentum verò fidelitatis quo Vasallus Domino feudi fidelitatem promittit , benè potest per procuratorem præstari , per Textum *in cap.* 1. §. *verum de statu regular. in* 6. Et licet ibi requiratur Domini consensus ; hoc tamen est quando Vasallus potest commodè per seipsum præstare Juramentum. Si enim legitimè impeditus esset, etiam Domino invito posset Juramentum hoc per procuratorem præstare. Sic alios allegans Covar. de pactis. 1. *p.* §. 5. *num.* 8. 8. Matienço *lib.* 5. *recopilat. tit.* 10. *l.* 6. Glossa 2. *num.* 15. Sanch. *lib.* 3. *c.* 13. *n.* 21. Suar. lib. 2. de juram. *c.* 31. *n.* 7. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 4. *quæst.* 1. *p.* 10 *in fine.*

PUNCTUM XIII.

An Juramenti obligatio antequam præstetur impediri possit?

SUMMARIUM.

1 *Proponitur ratio difficultatis in potestate civili.*
2 *Potest potestas civilis vires Juramenti impedire.*
3 *Sic factum est in regno Castellæ, & Portugalliæ.*
4 *Quis sit finis harum legum?*

1. DE potestate civili est dubitatio. Nam de Ecclesiastica nemini dubium esse potest, cùm id factum fuerit in Trid. *sess. 25. c. 26. de regular.* Ubi redditur Juramentum irritum appositum renunciationi bonorum à novitio factæ ante bimestre præcedens professionem. Ratio verò difficultatis est: quia Juramenti obligatio est spiritualis. Nequit ergo sæcularis, & civilis potestas de ea disponere. Deinde civilis potestas impedire non potest Ecclesiasticam jurisdictionem. At si vires Juramenti impedire posset., jurisdictionem Ecclesiasticam impediret; cum medio Juramento jurans efficiatur jurisdictionis Ecclesiasticæ. Ergo.

Ob has rationes plures Doctores censent potestatem civilem prohibere tantum posse, juramentum apponi; nunquam tamen impedire. Imò neque impedire posse vires illius, si contractibus aliàs licitis apponatur, tametsi contractus, quibus Juramentum apponitur irritos, & nullos reddiderit. Sic docere videtur Covar. *de pactis 2. p. §. 1. num. 8.* Barbosa *leg. 1. §. 1. num. 70. & 71. ff. soluto matrimonio expresè* Suar. *lib. 2. de matrim. c. 30. num. 15.* Parladorus *lib. 2. rerum quotidianarum cap.*..... Usualdus ad Donellum *lib. 21. c. 13. in notis litera, A. in fine, & litera, P.* Moventur: quia ex eo quod Juramentum afficiat contractus jure positivo invalidos, non efficitur ipsum Juramentum invalidum esse; aliàs Juramentum solvendi usuras, illásque non repetendi esset invalidum, cum afficiat contractum jure validum.

2. Cæterum dicendum est; non solum posse potestatem civilem vires Juramenti impedire, sed etiam sic factum esse in Regno Castellæ, *l. 10. & 11. tit. 1. lib. 4. compilat.* & in Regno Lusitaniæ testatur Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 149.* vers. ex *his collig.* & vers. *quoad potestatem.* Pinellus *leg. 2. C. de rescindenda venditione 3. p. c. 1. num. 11.* Gutier. in Authent. *Sacramenta puberum à num. 46. & 131.* Matienço *lib. 3. compilat. tit. 2. l. 2.* Glos. *3. num. 7. & 12.* & latiùs *l. 22. tit. 8.* Glos. *8. & l. 1. tit. 18.* Glos. *5.* Sanch. *lib. 3. c. 22. num. 10.* Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 12. num. 55. & 56.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. q. 1. de Juram. punct. 17. num. 1.* Basilius Legionen. lib. 12. de sponsal. *cap. 8. à num. 38.*

Quòd id fieri possit videtur omnino manifestum. Lex námque civilis reddere potest inhabilem ad acceptandam promissionem hac vel illa forma præstitam. Sed absque acceptatione promissorium Juramentum obligationem non inducit. Ergo. Deinde potest lex civilis condonare, seu remittere obligationem eo ipso, quòd intentetur. Cum enim Juramentum promissorium non obliget, si is, in cujus favorem est præstitum, statim remittat obligationem, eadem ratione non obligabit si superior nomine ipsius eandemmet obligationem remittat. Præterea impedire potest Juramenti obligationem, si ipsius executionem ob bonum publicum prohibeat. Quia hac prohibitione facta executio Juramenti illicita est. Cessat ergo illius obligatio; cum esse non possit Juramentum vinculum iniquitatis. Adde, eo ipso quo lex contractum nullum, irritum faciat, impedit Juramenti obligationem. Non enim Juramentum obligatorium esse potest, cujus materia vana est, & inutilis, prætermitti námque debet honestas in objecto Juramenti, ut Juramentum licitum & obligatorium sit. At posita nullitate contractus nulla honestas in objecto Juramenti relinquitur. Non fidelitatis, & justitiæ; cum nullum jus parti acquiratur. Non charitatis propriæ; quia nulla adest ibi redemptio vexationis, ut in usurarum contractu, non Religionis, quia Juramentum non constituit suum objectum in materia religionis; sed in suo genere immutatum relinquit. Ergo obligatorium esse non potest.

3. Ob has rationes censeo; non solum potestatem civilem posse vires Juramenti impedire; sed in facto in Regno Castellæ, & Portugalliæ impedisse. Nam in *leg. 10. & 11. tit. 1. lib. 4. novæ collectionis*, statuitur sub gravibus pœnis imponendis, tum jurantium creditori, tum Tabellioni, ne contractibus apponatur Juramentum, etsi appositum fuerit, obligatio annullatur. Annullata ergo obligatione contractus; & personæ reduntur inhabiles ad contrahendum; & obligatio omnino remittitur, & materia prohibetur, & incapax obligationis redditur, cessat ergo Juramenti obligatio. Deinde *l. 22. tit. 11. lib. 5. recopilat.* prohibentur filii familias & minores emere, alióve titulo accipere ad creditum per se, vel interpositam personam; imò etiamsi majores sint, non possunt se obligare solvere dilata solutione ad tempus, quo hæreditatem adierint, & omnes hæ obligationes, & contractus annullantur. In Regno verò Portugalliæ cavetur, nullum esse contractum, cui Juramentum apponatur sine licentia Regis consilii, ut testatur Pinelus, & Molina locis supra allegatis.

4. Finis harum legum non est impedire extensionem jurisdictionis Ecclesiasticæ; sed obviare fraudibus quæ ob recursum in iis contractibus jurisdictionem Ecclesiasticam solent intervenire, ut ex ipsismet legibus constat, qui finis sanctissimus est; neque libertati Ecclesiasticæ præjudicat & ex iis patet ad rationem dubitandi num. 1. positam; excipiuntur in supradictis legibus aliquot casus quibus Juramentum apponi potest. Primus, cum Laici redditus Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum conducunt. Secundus, si contractus secluso Juramento nulli sint, vel rescindendi. Tertius, si celebrentur venditiones, alienationes, & donationes perpetuæ, compromissa, contractus dotis, & arrharum; si unus ex contrahentibus clericus sit. Vide Gutier. Authent. *Sacramenta puberum, C. si adversus venditionem à num. 159.* Ubi tractat, qua ratione transgressores harum legum excusari à pœna possint.

Ad fundamentum Suar. Covarr. & aliorum respondeo; prohibito & annullato contractu, Juramentum prohibitum, & annullatum esse, utpote cadens supra materiam indebitam; neque exemplum de contractu usurarum valet, quia ibi honestatur illa promissio solvendi usuras; tametsi nulla sit ob vexationis redemptionem: Et ita pertinet ad charitatem propriam quod in aliis contractibus nullis, præcipuè cùm nulli sint ob bonum publicum; locum non habet.

PUNCTUM XIV.

Qua ratione Juramentum interpretandum sit?

SUMMARIUM.

1 *Semper interpretandum est Juramentum, ut quod minùs fieri possit obligationem inducat.*
2 *Explicatur textus in cap. clericus, de jurejurando.*
3 *Item lex diem proferre ff de arbitris, qui jurans stare sententiæ arbitri latæ certa die, an obligetur si dies prorogetur? Aliqui affirmant: Verius est non obligari.*
4 *Juramentum restringendum est juxta naturam actus super quem cadit.*
5 *Jurans dare Petro equum, non teneris dare, si Petrus quod promisit, non servat.*

6 *Qualiter intelligatur Iuramentum de fidelitate alicui præstanda, illique non esse contrarium?*
7 *Jurans parere sententiæ potest appellare*
8 *Jurans obedire superiori, cessat obligatio, si ab officio removeatur.*
9 *Jurans stare sententiæ arbitri sub certa pœna, non obligatur ad utrumque.*
10 *Jurans non expellere conductorem, expellere potest si pensionem biennio non solverit.*
11 *Jurans fidejussionem solvere, non debet quousque principalis excutiatur.*
12 *Jurans solvere pecuniam mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numerata pecunia.*
13 *Jurans dare aliquid absenti non obligatur quousque ipse, vel alius, nomine ipsius valide acceptet.*
14 *Jurans non resignare beneficium vel non commutare, non obligatur religionem ingrediens.*
15 *Admissus in Collegium Anglorum, & jurans confectis studiis ad patriam redire, potest religionem ingredi.*
16 *Jurans tu's concollegis ferre auxilium quomodo intelligatur?*
17 *Quid de Juramento non ingrediendi primum, non sedendi nobiliori loco?*
18 *Juramentum obligat rebus in eodem statu permanentibus.*
19 *Promisisti sub juramento puellæ conjugium, fornicatur, debligaris.*
20 *Juraſti non nocere inimico, subintelligitur si ipse novam causam non dederit.*
21 *Juraſti residere in Ecclesia, intelligitur, nisi necessitas, vel utilitas Ecclesiæ aliud cogat.*
22 *Juraſti non alienare inconsulto superiore, potes, si superior adiri non potest & necessitas urgeat.*
23 *Juraſti non petere beneficium, poteris illud acceptare.*
24 *Jurans non acceptare gradum doctoratus in alia universitate, subintelligitur ex vi illius licentia.*
25 *Renuntias sub juramento jus habitum, & speratum, subintelligitur de jure, quod speras ex causa de præsenti.*
26 *Juraſti non dividere societatem, intelligitur, nisi socius sit rixosus.*
27 *Juraſti stare mandato alicujus, intelligitur, nisi immoderatum præcipiat.*
28 *Juramentum debet restringi, ne censeatur factum in tertii præjudicium.*

1. QUæstionem aliquibus regulis generalibus absolvemus. Prima regula est, si de intentione jurantis constat, nulla indiget Juramentum interpretatione. At si hæc intentio manifesta non est, semper interpretandum est Juramentum, ut servata proprietate verborum, quoad minus fieri possit, obligationem inducat. Prior pars regulæ ex terminis liquet, cum intentio, vel restrictio Juramenti ex intentione jurantis desumenda sit. Secunda pars probatur; quia creaturam liberam astringi, & obligari ad aliquid determinatè faciendum, vel omittendum, odiosum illi est, & grave. Ergo est facienda stricta interpretatio. Colligiturque *hæc regula ex capite ad nostram 21. de jurejurando*, ibi, nos juramentum tuum benignè interpretari volentes & *cap. 1. eodem tit. in 6. & ex lege quidquid astringendæ ff. de verborum obligationibus*, ubi dicitur obligationem promissionis, & stipulationis strictè esse interpretandam. Et ita notat Abbas *c. cum clerici de verborum significatione in fine, & in cap. clericus de jurejurando.* Sylvester *Iurament. 3. q. 3.* Suarez tom. 2. de Religione *lib. 2. de Iuramento c. 32. num. 7. & est omnium.*

Neque obstat Textus *in c. veritatis de jurejurando*, ubi Juramenrum fidelitatis extenditur ad successores. Nam ibi non fit extensio ultra proprietatem, & rigorosum sensum verborum. Quia Juramentum illud non fit Prælato, quatenus talis persona est, sed quatenus tali dignitate fulget, & consequenter ad omnes successores extenditur; etiamsi in formula Juramenti nulla mentio facta esset successorum, ut probat *Glossa ibi* testatur & probat Covarruvias *de pactis 1. parte §. 5. num. 5.* & in simili de Juramento obediendi Prælato docet Sanchez *aliis relatis lib. 3. cap. 13. num. 7.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. de Jaramento p. 15. num. 3.*

2. Ex hac regula constat decisio casus relati in *c. clericus de jurejurando*, ubi clericus jurans statuta in Ecclesia sua edita servaturus, promittens per idem Juramentum, statutum, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare; deciditur non teneri ad illius observantiam ex debito præstiti Iuramenti, sed solum ex promissione simplici. Quia cum primum Juramentum non se extenderit ad statuta edenda, sed solum ad statuta edita; non potest ipse pro sua voluntate illud extendere, nisi expressè vellet aliud novum Juramentum præstare, & ita tradunt universi Doctores ibi prout refert & sequitur Covar. *de pactis 1. parte initio num. 5.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22.* Sanchez *lib. 3. cap. 14. num. 1. & cap. 17. num. 20.* Suarez *lib. 2. de Iuram. c. 32. num. 11.*

Adde, esto non adderet illa particula *edita*, sed absolutè juraret servare statuta suæ Ecclesiæ, affirmant supradicti Doctores non extendi ad edenda ob rationem dictam. Quia strictè Iuramentum interpretandum est. Deinde neque extenditur ad ea, quæ non sunt in usu, neque servantur, quia hæc statuta propriè censeri non debent. Gutier. *de Iuramento 2. p. cap. 38. num. 14.* Sanchez aliis relatis *lib. 5. c. 14. num. 8.* Lessius *supra* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 16. vers. ex quo licet inferre.* Quod verum est; esto in particulari petatur Juramentum, servandi aliquod statutum, quia semper intelligitur peti de servando illo, prout receptum est, & secundum obligationem quam habet. Sanchez & Bonacina *supra.*

3. Secundò infertur, quid dicendum sit ad casum relatum in *lege diem proferre lege si cum dies ff. de arbitris*, ubi agitur de compromittentibus litem in arbitrum ut certa die illam definiat, jurantibúsque stare sententiæ ab illo intra illum diem latæ; an inquam obligentur Juramento si compromissi dies prorogetur? Affirmant Antonius Gab. *lib. 2. communion opinionum titulo de dilationibus concl. 2. num. 11. & sequentibus* Suar. *lib. 2. de Iuramento cap. 36. fine.* Thuscus verbo *compromissum concl. 518. num. 5.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 16. num. 9.* Moventur: quia prorogato termino compromissi, non videtur novum pactum iniri, sed ad novum diem extendi; deinde jurans solvere debitum intra certum terminum, si à creditore terminus prorogetur Juramentum obligat. Ergo similiter prorogato termino compromissi, & compromissum antea factum, & Juramentum illi annexum obligare debet. Cæterum veriùs censeo oppositum; prorogato inquam termino compromissi, & compromissum, & Juramentum factum extingui; aliúdque denuo fieri; tametsi moraliter censeatur idem. Quia fit cum eisdem qualitatibus & conditionibus juxta *legem non ex omnibus, §. ultimo, lege non distinguemus §. dies ff. de recept. arbitr.* Sic optimè aliis relatis probat Covarruvias *de pactis 1. parte initio num. 6. & sequentibus* Sanchez *lib. 3. summ. cap. 17. num. 23.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 8. quæst. 12.* Ratio ea est: compromittentes solum jurant obedire sententiæ ab arbitro latæ illa die signata. Si ergo illa die sententia non profertur, obligatio Juramenti cessat. Nam sententia, quam arbiter alio die profert, fortè diversa est ab ea, quam proferret illo die signato. Ergo terminus signatus obligationem extinguit, non prorogat. Confirmo primò: quia illo die signato jurisdictio arbitri finita esset, nisi compromittentes jurisdictionem prorogarent. Ergo prorogatio termini novam jurisdictionem arbitro concedit, & parendæ novæ sententiæ obligationem continet. Et hoc verum habet sive finito termino compromissi, sive intra illum

illum fiat prorogatio. Semper enim novum pactum fit, novaque jurisdictio conceditur: ac proinde novo Juramento indiget, quia priùs extinctum est.

At si compromittentes stare sententiæ arbitri ea forma à principio litem decidendam promitterent sub Juramento, ut possint ipsi vel judex arbiter terminum prorogare; credo certissimum, ex prorogatione termini non esse novum compromissum, nec novum Juramentum, nec novam arbitri jurisdictionem, sed solum terminum prorogatum non compromissum, nec Juramentum ab initio factum. Sic Covarruvias *d. 1. parte de pactis initio num. 6. vers. 7.* Sanch. *lib. 3. c. 17. n. 23.* Et in hoc sensu est vera sententia Gabriel Thusci, Suar. & Bonacinæ *n. 4. relata.* Secus si compromissum factum esset absque illa clausula prorogandi terminum.

Neque obstat jurantem solvere debitum intra certum terminum, termino à creditore prorogato Juramento obligari. Nam esto id concedamus, quod alii negant, apud Sanch. lib. 4. cap. 55. num. 5. est longe diversa ratio de compromisso absolutè facto. Nam prorogatio termini in solutione debiti debitum non extinguit, sed idem prorsus perseverat; neque terminus ibi apponitur ad finiendam obligationem, sed potiùs ad illius executionem sollicitandam. Secùs est in obligatione compromissi cujus terminus ut supra probatum est, finit obligationem, non ulterius prorogat & sollicitat. Sic Sanch. *lib. 3. cap. 17. num. 24. tametsi contrarium sentiat lib. 4. cap. 55. num. 7. & 9.*

4. Secunda regula sit; Juramentum restringendum est juxta naturam actus, super quem cadit. Unde omnes restrictiones, & conditiones, quas propositum, vel promissio habet ex jure, vel ex recepta consuetudine, omnes illas habere censendum est Juramentum. Quia accessorium, quale est Juramentum, sequitur naturam principalis, cui adjungitur; juxta *regulam juris 42. lib. 6.* Neque alia intentio jurantis præsumenda est, & tradit latè Covar. *de pactis, 1. p. §. 4. n. 1. & sequentibus.* Gutierrez *1. p. de Juramento confirmat. c. 37. num. 2. &* 3. Sanchez *lib. 3. c. 17. n. 13.* Suarez *lib. 2. de Juramento c. 32. n. 2.* Lessius *lib. 2. c. 42. dubio 4. num. 21.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 16. in principio.* Neque obstat Juramentum, aliquando confirmare actum invalidum; quominus dicamus Juramentum sequi naturam actus, super quem cadit; sequitur inquam naturam primordialem ipsius, non accidentalem, & extrinsecam. Ut bene explicat Covar. *dicto §. 4. n. 1.* Gutierrez *c. 37. num. 5.*

5. Hanc regulam variis exemplis confirmo. Primò si jurasti Petro dare equum; ipse tamen non servat, quæ promisit; non teneris dare, habetur *capite sicut §. Juramentum de jurejurando, & capite pervenit 2. eodem titulo* ibi. Nec tu ei aliquatenus teneris si constat eum conditione minimè paruisse. Quod verum habet non solum quando tua promissio facta est intuitu alterius promissionis, & ab ea dependenter. In quo casu omnes affirmant, sed etiam quando absolutè promiseris. Quia hæc absoluta & liberalis promissio habet tacitam conditionem, nisi alius ingratum se ostendat, ut ostenditur non implens promissum. Sic Sanchez aliis relatis *libro 3. summæ capite 16. numero 16. & lib. 4. c. 2. num. 32.* Molina *de justitia tomo 2. disp. 272. ad finem.* Bonacina *tom. 2. disput. 4. quæstione 1. punct. 15. numero 2.* & probat Textus *in lege finali, Codice de revocanda donatione, & lege cum proponas 2. Codice de pactis cum aliis à Glossa ibi adductis.* Ubi dicitur licere frangere fidem illam non servanti. Quod si jam promissum donasti revocare non poteris nisi in illis quatuor casibus, qui referuntur in *lege 10. titulo 4. partita 5.* Videlicet si te donatarius vituperavit, aut accusavit de crimine capitali famoso, vel de quo, si probaretur, penderet major pars tuorum bonorum, vel infamiam incurreres. Secundus qui tentavit te percutere. Tertius, si magnum tuis bonis damnum intulit. Quartus, si tuam mortem captavit.

6. Secundò: si jurasti, fidelitatem alicui, illique non esse contrarium, subintelligitur nisi jus tuum, vel tuorum vel Ecclesiæ petere defendereve necessarium fuerit. Habet enim hæc promissio hanc subintellectam conditionem, ut constat expressè ex *cap. petitio de jurejurando.* & notat Silvester. *Jurament. 3. quæst. 3.*

7. Tertiò si jurasti parere mandatis Ecclesiæ, vel judicis, staréque ejus sententiæ, potéris appellare si te injustè gravatum sentias. Quia hoc generale Juramentum non excludit rationabilem appellationem, constatque ex *cap. prout nobis de dolo,* & tradit Glossa *in capite ad hæc, el secundo de appellationibus,* & ibi Decius & aliis relatis Joan. Gutierrez de Iuramento *1. p. cap. 7. num. 25.* Silvester *supra,* & verbo *Juramentum 4. num. 1. §. decimo quarto.*

8. Quartò si jurasti obedire superiori, ipséque ab officio removeatur, cessat tua obligatio obediendi. Quia ex jure supponitur ad obligationem jurisdictio in superiore ut possit præcipere. Probátque Textus *in cap. venerabilem in fine de electione* & notavit Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22.*

9. Quintò jurans stare sententiæ arbitri sub certa pœna non obligatur ad utrumque: Sed tantum obligatur parere sententiæ, vel solvere pœnam. Sic Innocentius, & Gloss. *in cap. per tuas de arbitris,* & consentit Silvester *supra quæstione 4.* & aliis relatis *Pad illa lege cum proponas numero 1. Codice de transactionibus.* Probabile satis est, Iuramentum ad utrumque extendi & ad parendum sententiæ, & ad subeundam pœnam, argumento *legis si quis major Cod. de transactionibus* & tradit Molina *tract. 2. de justitia. disp. 556.* & *tract. 5. disp. 36. num. 6.*

10. Sextò jurans non expellere conductorem domus vel agri, potest expellere si biennio conductionis pensionem non solverit. Quia hic contractus habet hanc tacitam conditionem, ut conducto biennio non solvens expelli valeat. *lege quæro §. inter locatorum ff. locati & in lege... Codice eodem titulo* & probat *lex 6. titul. 8. partita 5.* & licet in *lege 5. antecedenti* omissio solutionis annuæ sufficiat, ad removendum conductorem, id intelligi debet quando conductio est facta ad biennium, vel triennium, secùs si ad longum tempus. Sic Gregorius Lopez *dicta lege 5.* Antonius Gomez *2. tomo cap. de locatione & conductione, num. 6.* Covarruvias *2. p. in Rubrica de testamentis numero 11.* Gutierrez *1. parte capite 37. numero 10.* Sanchez *libro 3. summ. capite 17. num. 14.*

11. Septimò, jurans contractum fidejussionis, non se obligans instar principalis, solvere non debet, quousque Principalis debitor excutiatur. Quia hanc habet tacitam conditionem juxta *legem decem ff. de verborum obligationibus, lege ultima in principio ff. si certum petatur.* Sic Covarruvias de pactis *1. p. §. 4. num. 4. & §. 3. num. 10.* Sanch. *d. c. 17. num. 14.*

12. Octavò jurans solvere pecuniam sibi mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numeratæ pecuniæ: Quia sub ea conditione censendus est obligatus solvere, si sibi fuerit pecunia numerata; habetur expressè *lege ultima Cod. de non numerata pecunia & lege 27. titulo 11. partita 3.* & multis relatis docent Covarruvias *de pactis 1. parte §. 3. numero 10.* Gutierrez *1. parte de Iuramento, capite 37. per totum.* Verum si jurans non solum juraverit pecuniam sibi mutuatam solvere; sed etiam eam accepisse, non poterit postea exceptionem non numeratæ opponere. Quia sibi opponeret perjurium. Sic pluribus firmat Gutierr. *numero 8.* Covarr. *d. §. numero 10.* Quapropter ut bene testatur Covarr. *loco allegato* in Hispania nunquam admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ ad effectum, ut creditori incumbat onus probandi intra

intra biennium numeratam fuiſſe. Tum quia debitores teſtantur in obligatione illam accepiſſe, tum quia huic exceptioni in Inſtrumento obligationis renunciant, quod optime fieri poteſt. Juxta *legem regiam 9. titulo 1. partita 5.* tametſi jure communi ſatis dubium ſit, an ſecluſo Juramento valeat hujus exceptionis renunciatio, ut conſtat ex his quæ tradit Antonius Gomez *lege 53.* Tauri *num. 52.* Covarruvias *libro 2. variarum cap. 4. num. 3.* Menchaca *de ſucceſſionum creatione §. 29. num. 6.*

13. Nono, promittens ſub Juramento aliquid abſenti, non tenetur, quo uſque ipſe, vel alius valide nomine ipſius acceptet, imò etiam ſi juraſſet non revocare promiſſionem poſſet revocare. Quia hæc promiſſio, cujus naturam ſequitur Juramentum, revocabilis eſt, quo uſque per acceptationem firmetur. Sic multis relatis Sanchez *lib. 1. de ſponſalibus diſput. 7. & lib. 3. in Decalogum cap. 9. numero* 10. Leſſius *lib. 2. cap. 12. dub. 7. & c. 42. dub. 4. num. 22.* Bonacina *tom. 2. diſput. 4. quæſtione 1. punct. 16. verſ. quinto.* Adde etiam ſi eſſet accepta promiſſio, poterit revocari ſi donator poſt eam liberos habuerit, juxta *legem ſi unquam Cod. de revocanda donatione* & tradit aliis relatis Tiraquellus *in d. lege ſi unquam in principio, num. 168.* Covarruvias *de pactis 1. p. §. 4. num. 4.*

14. Decimo: juraſti non reſignare beneficium in favorem alterius, vel non commutare abſque ordinarii conſenſu? non te obligat, ſi religionem fueris ingreſſus. Quia hæc occaſio tacitè cenſetur excepta; eo quod finis, ob quem ordinarius illud Juramentum ſolet exigere, eſt ne beneficiarii accipientes beneficium, & manentes in ſæculo cum penſione renuncient iterúmque alia beneficia obtineant. Sic Sanchez *lib. 3. cap. 17. n. 11.* ex parte Baſilius Legionenſis *lib. 12. cap. 8 num. 27. fine.*

15. Undecimò: admiſſus in Collegium Ybernium vel Anglicanum juraſti poſt abſoluta ſtudia ad patriam redire, poteris religionem ingredi non obſtante Juramento. Quia hic ſtatus, utpote majoris perfectionis ſemper cenſetur exceptus. Sic Baſilius Legionenſis *lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. num. 27.* Si tamen jurares religionem non ingredi quin priùs ſuperiorem moneres, obſervare debes Juramentum. Quia hæc monitio juſtiſſimas cauſas habere poteſt, & ob illam non impeditur religionis ingreſſus, cum poſſis ſuperiore monito, & invito ingredi; ſed præſtat prudentem & maturum ingreſſum. Baſilius Legionenſis *loco allegato.*

16. Duodecimò: admiſſus in Collegium juraſtis collegis tuis auxilium ferre, quoties opportunum fuerit; ſubintelligitur dummodo alius dignior non ſit. Quia aliàs non eſſet licitum Juramentum, nec obligatorium Baſilius Legionenſis *d. lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. num. 27.*

17. Decimò tertiò: ſi urbanitatis cauſa juraſti non ingredi primum, non ſedere nobiliori loco, non præcedere, &c. non teneris, ſi alter roget, vel illi moleſtum ſit. Quia ſubintelligeris juraſſe non accipere primum locum, quantum in te eſt, ſed rogatum. Adde tertium in cujus gratiam juraſti, te rogando, ut primum locum accipias, Juramentum remittit. Quia id facere poteſt, utpote in ejus gratiam factum. Sic Toletus *lib. 4. cap. 22.* verſ. *tertius caſus.* Sanch. *lib. 3. ſumm. cap. 4. num. 20. & cap. 9. num. 18.* Bonacina *tom. 2. diſp. 5. q. 1. punct. 16. num. 2.* verſ. *quarto* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22.* Clavis regia *lib. 5. cap. 5.*

18. Tertia Regula eſt; Juramentum obligat, rebus in eodem ſtatu permanentibus; ſecùs ſi notabiliter fuerint ſecundum intentionem jurantis mutatæ. Sumitur ex *cap. brevi de jurejurando.* Ubi de jurante defendere res Eccleſiæ (inquit Pontifex) teneri Juramento, niſi difficultas exiſtat, propter quam requiſitis non poſſit Eccleſiæ ſubvenire. Item colligitur, *cap. petitio cap. veniens eodem titulo, capite cum inter de renunciatione.* Et pluribus firmat hanc regulam Tiraquellus *in lege ſi unquam C. de revocanda donatione num. 166. ſequenti.* Gutierrez *de Juramento 1. p. cap. 29. num. 6. & cap. 71. num. 6.* Ratio ea eſt: quia Juramentum obligat ſecundum intentionem jurantis Mutatis autem notabiliter rebus non cenſetur quis intentionem habuiſſe ſe obligandi. Ergo non tenetur Juramento. Quæ verò mutatio notabilis ſit, ut cenſeatur jurans deobligatus ab obſervatione Juramenti non poteſt certa regula definiri; ſed prudentis arbitrio eſt æſtimanda, ut rectè notavit Sanchez *in ſimili de voto lib. 4. cap. 2. num. 22.* Subjiciam aliquos caſus, ex quibus alii deduci poſſunt.

19. Primò: promiſiſti puellæ conjugium, cognoſcis poſt modum fornicatam eſſe; deobligaris à promiſſione etiam jurata, ut habetur expreſsè, *cap. quemadmodum de jurejurando.* Et idem eſt ſi ad infamiam, lepram, morbum incurabilem; aut paupertatem notabilem devenerit. Sic Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 4. num. 22. multis allegatis.* Gutierrez *lib. 1. de Juramento cap. 37. num. 2.* imò *num. 3.* in fine, approbare videtur jurantem ducere aliquam excuſari à Juramento, ſi inveniatur poſtmodum non habere dotem competentem, quia ſub ea conditione videtur Juramentum emiſſum eſſe.

20. Secundò facta pace cum inimico juraſti te illi non nociturum; non obligaris, ſi ipſe novam cauſam dederit inimicitiæ, aut fuerit ex bannitis: intelligitur enim illa promiſſio ſolum ex cauſa præterita, ita Bart. *in lege qui ſervum, de verborum obligatione.* Ant. Gomez *lege 22.* Tauri *num. 20.* Leſſius *loco allegato.* Sanchez *lib. 3. in Decal. cap. 17. num. 6.*

21. Tertiò juraſti reſidere in Eccleſia; potes Juramento non obſtante te abſentare pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ, *cap. ex parte tua, de clericis non reſidentibus*, & *ibi* Gloſſa & omnes.

22. Quartò, juraſti non alienare bona Eccleſiæ ſine licentia Papæ vel ſuperioris; poteris urgente neceſſitate ea alienare, ſi ſuperior adiri non poſſit, ut affirmat Silveſter aliis relatis verbo *Juramentum 3. q. 4.* Argumento *legis tutor qui repertorium ff. de adminiſtratione tutorum*, ubi ex cauſa neceſſitatis poteſt tutor, adminiſtrare bona pupilli inventario non confecto, quod aliàs neceſſitate ceſſante non poteſt.

23. Quintò: juraſti non petere beneficium à te renunciatum, poteris illud accipere ſi tibi denuo conferatur *cap. 2. de renunciatione.* Quia ut ibi notat Gloſſ. Abbas, *num. 9.* Antonius *num. 4.* Immola, *num. 2.* Sanch. *lib. 3. cap. 17. num. 4.* Subintelligitur illud Juramentum ex cauſa tempore renunciationis præexiſtente.

24. Sextò: promotus ad gradum licentiatus in aliqua univerſitate ſi juraſti non acceptare gradum doctoratus in alia academia; ſubintelligitur ex vi illius licentiæ; ſi enim velles gradum licentiatus iterum in alia academia recipere, gradum doctoratus in illa accipere poteris. Sic Abbas *dicto cap. 2. de renunciatione num. 11.* Antonius Gomez *lib. 22.* Tauri *num. 10.* Sanch. *illo cap. 17. num. 5.*

25. Septimò renuntians ſub Juramento jus habitum, & ſperatum: ſubintelligi debet de jure, quod ſperas ex cauſa pro tunc exiſtente. Unde non cenſeris renuntiaſſe juri ex nova cauſa & ſpe ſuperveniente. Nam illud ſperare non poteras. Sic Sanch. aliis relatis *dicto cap. 17. num. 7.*

26. Octavò: juraſti non dividere ſocietatem; intelligitur, niſi ſocius ſit rixoſus, vel moleſtus. Ita relato Bartol. *in leg. ſi convenerit ff. pro ſocio, docet* Sylveſter *verbo Juram. 3. num. 1.* verſ. *& quarto*, ex qua reſolutione ſatisfacit Silveſter illi quæſtioni: An pupillus provocare poſſit ſocium ad diviſionem, *leg. ſi pupillorum, ff. de rebus eorum, qui ſub tutelâ vel cura ſunt.* Reſpondet inquam intelligi debere, niſi habeat ſocium odioſum, vel moleſtum; Et ita affirmat explicandam eſſe clauſulam apponi ſolitam in teſtamento, *ut fratres dividere non poſſint.*

27. Nonò, juraſti ſtare mandato alicujus; intelligitur;

gitur ; n'si ipse immoderatum præcipiat , argumento *cap. quintavallis , de jurejurando cap. veniens eodem tit.* Quapropter jurans stare sententiæ arbitri ; subintelligitur , nisi immoderatum præcipiat ; & jurans stare dicto & Juramento alterius de expensis , & interesse ; subintelligitur si rationabiliter arbitretur. Et alia plura exempla subjicit Gutierr. *de Juram. 1. p. c. 37. à n. 10. & 13. argum. legis si libert. ita juraverit ff. de oper. libertus , & l. 27. tit. 11. partit. 3. & leg. 24. tit. 4. partit. 3.*

28. Quarta regula est : Juramentum debet restringi, ne censeatur factum in tertii præjudicium. Habetur *cap. venientes c. cum tuis , c. cum contingat , de jurejurando , & cap. 2. eod. tit. in 6. c. quamvis pactum de pactis lib. 6.* Ratio est manifesta , quia Juramentum alteri præjudicans illicitum est ; obligare ergo non potest. Subjicio exempla ; jurasti secretum alicui servare , non teneris ; quando est alteri nocivum , sed poteris revelare iis , qui prodesse , & non obesse possunt , textus in *cap. hoc videtur 22. q. 3. sic* Sanch. *c. 17. num. 25.* Azor. *1. p. lib. 11. cap. 8. quæst. 6.* Bonacin. *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 16. num. 2. fine.* Item jurasti creditori non recedere à loco, nisi priùs debitum illi solvas , vocaris à superiore quando solvere non potes , debes ad superiorem recurrere. Quia Juramento præjudicare jurisdictioni superioris non poteras. At hoc intelligendum est , quando absque ejus consensu expresso vel tacito Juramentum præstitisti ; eo quòd in loco illo resideres absque ejus licentia , vel casu , quo ex licentia illius resideres , non contraxisti debitum ex necessitate sustentationis , sed potiùs , ut in ludis & comessationibus insumeres ; in hoc ergo casu Juramento non recedendi à loco , præjudicare superioris jurisdictioni non poteras , secùs verò si ex illius licentia illo in loco resideres , & ad vitam degendam debitum contraxisti ; quia tunc ipse superior tacitè Juramento consensum præstat. Sic Silvester *verbo Juramentum 4. quæst. 16. circa fin.* Sanch. *lib. 3. cap. 17. num. 12.* Suar. tom. de Religione lib. 2. *de Juramento cap. 34. num. 7.*

Punctum XV.

Qualiter Juramentum dubium interpretandum sit.

SUMMARIUM.

1 *Si dubius es , an Juramentum emiseris , non obligaris.*
2. *Si de intentione jurandi dubites , certus verba Juramenti protulisse , obligaris.*
3 *Si dubium sit licitane sit materia , consulendus est superior, si adiri potest.*
4 *Si dubites ; an executioni mandatum sit , vel res sint notabiliter mutata , obligaris.*

1. Hæc difficultas decisa est , *1. p. tract. 1. disp. 3. de conscientia* dubia à punct. 9. & sequentibus , sed ibi dicta breviter in præsenti perstringemus. Multiplex dubium esse potest. Primò dubitare potes, an Juramentum emiseris. Secundò, an habueris intentionem jurandi. Tertiò , an cadat supra materiam capacem. Quartò , an executioni mandatum sit ? Vel res notabiliter mutatæ.

1. Si dubites an votum , seu Juramentum emiseris , communis sententia affirmat , & bene ; te non esse obligandum , quia in tui favorem stat libertatis possessio , quæ certò astringenda non est , dum vinculum Juramenti dubium sit. Quæ ratio probat non solum cum est dubium negativum , ita ut in neutram partem valeas producere assensum ; sed etiam quando est positivum, esto te magis inclines , votum emisisses ; dummodo pro contraria parte non desint probabiles rationes , votum non esse emissum , quia semper est vinculum dubium , quo tua libertas astringi non debet. Sic Sanchez *Ferd. de Castro Sum. Mor.* Pars III. *aliis relatis , lib. 1. in Decalogum cap. 10. num. 36. & lib. 4. cap. 1. num. 16. & lib. 1. de sponsalibus disp. 9. num. 11.* Idem est , quando certo tibi constat , protulisse verba quæ possunt in sensu juratorio , & non juratorio accipi ; dubitas tamen in quo sensu illa acceperis. Quia semper est possessio pro tua libertate , quæ absque certo vinculo non est absolutè & certò astringenda. Sic Alciatus in rubrica de Juram. *num. 5.* Cajetanus 2. 2. *quæst. 89. art. 7.* Covarruvias *de pactis , 1. p. §. 2. num. 2. fine ,* Suarez *lib. 2. de Juram. cap. 33. num. 3.* Et probat textus in *cap. clericus de jurejurando.* Ubi Pontifex in illis verbis *promitto per idem Juramentum ,* interpretatur non jurare denuo , neque antiquum Juramentum ad novam materiam extendi ; cum tamen verba sint satis dubia ; possèntque in alio sensu interpretari.

2. At si de intentione jurandi aut te obligandi dubitas , certus tamen verba Juramenti protulisse , teneris Juramento. Quia non es præsumendus fictionem commisisse , ne delinquere præsumaris , quod verum habet ; esto coactus juraveris , ut latius dixi illa *disp. 3. punct. 10.*

3. Quod si dubites ; an Juramentum sit de materia licita vel illicita ; superiorem consulere debes , si adiri potest, puta ipse loco Dei , cui est Juramentum præstitum , succedit ; ac proinde resolvere debet , quid Deo gratum sit , si verò superiore consulto adhuc dubium perseverat , excusaris à Juramenti executione. Quia Deo grata non est executio , quæ periculum turpitudinis continet , *dixi punct. 11.*

4. Verum si dubites ; an executioni mandatum sit Juramentum , vel an res sint ita notabiliter mutatæ , ut te ab illius executione excusent ; teneris Juramentum exequi si dubium vincere non potes. Quia ab obligatione certa non est æquum , te excusari ob causam dubiam. Suarez *lib. 2. de Juram. c. 33. num. 7. & 8.* Hinc fit , si jurasti ingredi religionem minorum nudis pedibus incedentium, incurristi morbum gallicum, vel alium gravem , quo durante excusaris à juramento ; at si restitutus ad pristinam sanitatem dubites, possis ne onera religionis subire ob infirmitatem præteriam , teneris sane. Quia obligatio est certa , quam excutere non debet excusatio dubia. Sic Sanch. *lib. 4. de voto cap. 16. num. 37. relato* Manuel. Rodriguez 2. *tom. sum. cap. 95. num. 5.* Affirmantes laborantem illo morbo gallico nunquam censeri ad pristinam sanitatem restitui ; ac proinde , qui semel in illum incidit à voto suæ religionis excusari.

DISPUTATIO. III.

De Juramenti relaxatione , irritatione , & commutatione.

Irritatio Juramenti est actus , quo superior omnino aufert obligationem à subdito : differt à dispensatione , seu relaxatione, Primò ; quia relaxatio est actus Jurisdictionis temporalis , vel spiritualis in subditum , irritatio verò est actus potestatis dominativæ. Secundò : quia irritatio ad sui valorem nullam causam expostulat. Relaxatio verò sine causa nulla est , à commutatione verò differt tam irritatio , quàm relaxatio. Quia irritatione & relaxatione extinguitur , aut suspenditur Juramenti obligatio. At commutatione non extinguitur , sed in aliam materiam transfertur , in his omnes Doctores conveniunt.

Punctum I.

Quæ Juramenta in honorem Dei præſtita irritari, relaxari, commutarive poſſint, & à quibus?

SUMMARIUM.

1 *Gaudens poteſtate irritandi vota poteſt hæc Juramenta irritare.*
2 *Quid de poteſtate diſpenſandi? Si ſit poteſtas ordinaria omnes admittunt ad hæc Juramenta extendi.*
3 *Si delegata plures negant.*
4 *Limitant aliqui hanc ſententiam in Juramentis, quæ non ſunt voto acceſſorio.*
5 *Probabilius eſt, poteſtatem diſpenſandi in votis extendi ad Juramenta in honorem Dei præſtita.*
6 *Fit ſatis oppoſito fundamento.*
7 *Propria auctoritate poſſunt hæc juramenta in rem evidenter meliorem, imò æqualem commutari.*

1. CUm Juramentum in honorem Dei præſtitum naturam voti imitari dixerimus, ſuperiori *diſput. punct.* 1. inde colligitur gaudentes poteſtate irritandi vota Deo facta, gaudere etiam poteſtate irritandi Juramenta, ſumitur ex *cap* 30. *muneri* ibi, æqua poteſtas tribuitur patri & matri relaxandi vota & Juramenta, & ita docent D. Thomas 2. 2. *q.* 89. *art.* 9. *ad* 3. & ibi Cajetanus; Silveſter verbo *Juramentum*, 5. *q.* 7. Azor 1. *p. lib.* 11. *inſtitutionum moralium c.* 10. *fine.* Toletus *lib.* 4. *ſum. c.* 13. *num.* 1. Leſſius *lib.* 2. *de. juſtitia c.* 40. *dub.* 12. *numero* 61. Sanch. aliis relatis *lib.* 3. *cap.* 19. *numero* 2. Ratio eſt manifeſta: quia poteſtas irritandi provenit ex poteſtate dominativa in perſonam vel in materiam promiſſam. Qui ergo ob poteſtatem dominativam in perſonam, vel in materiam promiſſam irritare vota poteſt; poterit & Juramenta, quæ naturam voti imitantur. Qui autem hi ſunt, loquentes de voto dicemus.

2. De poteſtate diſpenſandi & commutandi, major eſt difficultas an habentes poteſtatem diſpenſandi vel commutandi vota, habeant poteſtatem diſpenſandi Juramenta in honorem Dei præſtita.

Et quidem ſi loquamur de habentibus poteſtatem ordinariam, recepta eſt omnium ſententia affirmans potentem diſpenſare, vel commutare vota, poſſe etiam Juramenta ejus materiæ Deo præſtita. Sic Sanchez *lib* 3. *de Iurament. cap.* 19. *numero* 5. & *lib.* 8. *de matrimonio diſput.* 2. *numero* 16. Baſilius Legionenſis *lib.* 8. *de matrimonio c.* 11. *num.* 1. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 10. *q.* 2. At ſi loquamur de poteſtate delegata.

3. Prima ſententia negat, quam tradit Navarrus *ſum. c.* 27. *num.* 275. *verſ.* 16. Azor. *tom.* 1. *ſum. lib.* 11. *c.* 10. *q.* 2. Petrus de Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.* 11. *cap.* 4. *difficultate* 4. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 17. *num.* 1. Moventur; quia Juramenti vinculum eſt diverſum à vinculo voti, ut *ſuper diſp. diximus.* Ergo conceſſa poteſtate ſolvendi vinculum voti, non debet cenſeri conceſſa poteſtas ſolvendi vinculum Juramenti; tametſi vinculum Juramenti minùs ſit quam vinculum voti. Illa namque regula, cui conceditur majus concedi cenſetur id quod minus, procedit, cum illud, quod minus eſt, continetur in majori tanquam pars in toto, aut ſpecies in genere. At cum vinculum Juramenti hac ratione in voto non contineatur, effici videtur facultatem conceſſam diſpenſandi, vel commutandi vota ad Juramenta hæc non extendi. 2. Privilegium gratis conceſſum, & præcipuè ad tollendam obligationem naturalem, & divinam ſtrictè interpretandum eſt juxta textum in *cap. porrò de privilegiis, c. cum in illos* 17. *& c. cui de non Sacerdotali* 27. *de præbendis lib.* 6. Ergo privilegium diſpenſandi in votis non eſt extendendum ad Juramenta. 2. Ex ſtylo curiæ ſpeciale privilegium conceditur ad commutanda vel diſpenſanda Juramenta ultra privilegium commutandi, vel diſpenſandi in votis, ut manifeſtè conſtat ex compendio privilegiorum noſtræ ſocietatis. Verbo *commutatio* §. 1. Et notavit Azor. *d. q.* 2. *in fine.*

Hanc ſententiam extendunt ſupradicti Doctores ſpecialiter Azor. & Bonac. *ſupra*, eſto Juramentum votum confirmet, illíque ſit acceſſorium. Nam eo ipſo (inquiunt) redditur illud votum novo illo vinculo ſuperveniente ita roboratum, & confirmatum, ut potens diſpenſare vel commutare vota, illud commutare, vel diſpenſare non poſſit. Quia facultas diſpenſandi vel commutandi vota, intelligitur de votis ſimplicibus non de qualificatis, qualia ſunt Juramenta.

4. Secunda ſententia temperat præcedentem media via procedens: diſtinguit inter Juramenta voto acceſſoria, quæque ad firmandam promiſſionem aſſumuntur, & inter Juramenta, quæ voto acceſſoria non ſunt, & ad firmandum bonum propoſitum aſſumuntur. Priora Juramenta cenſet ex facultate diſpenſandi vel commutandi vota poſſe diſpenſari, vel commutari, ſecus verò poſteriora. Sic videtur tenere Leſſius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 12. *n.* 60. verſ. *ſed utendum.* Sanch. *lib.* 8. *de matrimonio diſp.* 2. *n.* 23. & *lib.* 4. *de voto c.* 53. *n.* 18. *&* 20. Priorem partem probant: qui eo ipſo qua Juramentum ſit voto acceſſorium, promiſſionémque confirmet, ſublato voto, & promiſſione ipſum corruere neceſſe eſt. Sed potens diſpenſare in votis, poteſt votum, cui Juramentum accedit diſpenſare; cum ex adventu Juramenti non mutetur ejus natura. Ergo poteſt in Juramentum illi acceſſorio. Secundam partem probant fundamentis prioris ſententiæ adductis.

5. Tertia ſententia, cui adhæreo, (etſi duæ præcedentes ſint ſatis probabiles,) affirmat, privilegium concedens commutationem, aut diſpenſationem votorum extendi ad Juramenta in honorem Dei præſtita, ſive acceſſoria ſint voto, ſive non ſic expreſsè. Suar. *tom.* 2. *de Religione tract. de voto lib.* 6. *c.* 14. *à num.* 19. Baſilius Legionenſis *lib.* 8. *de matrimonio c.* 11. *à numero* 4. Emanuel Sà, verbo *votum*, *de voti irrit. numero* 16. probabilem reputant Sanch. & Leſſius *ſupra.* Ratio præcipua eſt: quia hæc Juramenta ob affinitatem cum votis vota in communi hominum æſtimatione reputantur. Ut ſatis colligitur ex Textu *in cap. pervenit el ſegundo de jurejurando.* Ubi dicitur propoſitum aut promiſſum non infringit, qui in meliùs commutat. Nomine enim propoſiti, aut promiſſi non ſolum votum, ſed Juramentum intelligitur; tum quia ſub titulo de jurejurando ponitur, tum quia certiſſimum eſt, Juramentum, cujus Deus creditor eſt, poſſe in meliùs commutari, quia illi eſt gratiùs. Ergo privilegium reſpiciens vota hæc Juramenta reſpicit.

6. Hinc ſolutum eſt fundamentum præcipuum prioris ſententiæ. Nam eſto vinculum Juramenti diſtinctum, & diverſum ſit à vinculo voti: in communi hominum æſtimatione æquiparantur. Ad ſecundum nego privilegium, diſpenſati conceſſum eſſe ſtrictè interpretandum, ut latè probavi *tract. de leg. diſp. de privilegio, & diſpenſationibus:* tametſi privilegium diſpenſando conceſſum ſtrictè interpretatur. Neque obinde fit, privilegium in bulla cruciata conceſſum ad vota commutanda non extendi ad Juramenta. Tum quia privilegia bullæ, quia ſunt remuneratoria & in favorem publicum latam admittunt interpretationem. Tum quia hæc Juramenta ob affinitatem & ſimilitudinem cum votis ſub votis comprehenduntur, argumento *legis tantum ff. de ſervo corrupto, junctâ lege ſi quis ſervo, Cod. de furtis.* Ad tertiam reſpondeo; illud fieri, non quia neceſſarium; ſed ut ſecuriùs procedatur; & ſcrupuli ceſſent, præcipuè cum probabile multo ſit, gaudentem poteſtate diſpenſandi, vel commutandi vota, non poſſe Juramenta.

7. Propria verò auctoritate poteris hæc Juramenta ſicut

ſicut & vota in rem evidenter meliorem commutare, cum non dicatur propoſitum ſeu promiſſum infringere, qui in meliùs illud commutat. Ut dicitur in *d. cap. pervenit*, *el ſegundo de jurejurando*. Et ita tenet Toletus *lib. 4. ſum. c. 23. n. 3, in nova editione*. Valentia *2.2. diſp. 6. q. 7. punct. 4. colum. 5. ad finem*. Bonacina *tom 2. diſp. 4. q. 7. punct. 17. n. 10*. Sanch. *lib. 3. ſum. c. 19. n. 9*. Emanuel Sà, verbo *Iuram. num. 33. & alii apud ipſos*. Addunt Sanch. & Bonacina ſupra, (quod latiùs tract. ſeq. examinabimus) idem eſſe dicendum de re evidenter æquali, quia poſita hac æqualitate redditur Deo, quòd illi æquè gratum eſt ; ergo fit illi ſatis. Secùs verò eſt in promiſſione hominibus facta, quibus æquè gratum eſt, quod in ſe eſt æquè bonum, aut melius, unde non tenentur acceptare rem æqualem, aut meliorem ea, quæ ſibi promiſſa eſt, ſed in eadem ſpecifica forma debet Juramentum impleri.

Punctum II.

Quæ Juramenta in favorem hominum præſtita irritari poſſint, vel remitti, & à quibus?

SUMMARIUM.

1 *Perſona quæ poteſtatem habent dominativam, irritare poſſunt Juramenta de materia ſibi ſubjecta, & exemplis manifeſtatur.*

2 *Remiſſione ſeu condonatione creditoris de materia ſibi promiſſa ceſſat Juramenti obligatio.*

3 *Poſſit ne creditor Iuramentum præſtitum principaliter in honorem Dei remittere ſi cedat in ſui favorem obligatio, ſub diſtinctione reſpondetur.*

1. Regula ab omnibus Doctoribus recepta eſt, omnes illas perſonas quæ poteſtatem habent dominativam, irritare poſſe ſubditorum Juramenta de materia ſibi ſubjecta. Probo diſcurrendo per ſingulas perſonas. Primò. Pontifex irritare poteſt Juramenta de alienandis, vel non alienandis rebus Eccleſiæ, de renuntiando beneficio, de non augendo numero Canonicorum, de non acceptando gradu Doctoratus in alia Academia, & ſimilia. Quia ſunt de materia diſpoſitioni Pontificis ſubjecta ; ac proinde cenſetur ſemper excepta poteſtas ſuperioris, *c. venientis de jurejurando*. Sic Covarr. *de pactis 1. p. §. 3. num. 5*. verſ. 8. Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 20. n. 1*. Neque ad irritationem horum Juramentorum ulla cauſa exigitur; ſufficiens enim cauſa eſt, negandi tibi uſum materiæ ſubjectæ Pontificis diſpoſitioni, quod verè illa materia ſuæ diſponſitioni ſubjecta ſit. Sic Silveſter verbo *Iuramentum 5. q. 2*. Azor. *1. p. lib. 11. inſtitutionum moralium c. 9. q. 9. & c. 10. in fine*. Sanch. *lib. 3. ſum. c. 20. num. 1*. tametſi alii contrarium ſentiant.

Secundò Epiſcopus in ſua Diœceſi poteſt irritare Juramenta, quæ ipſo inconſulto beneficiarii præſtiterint de materia ejus diſpoſitioni ſubjecta, ut ſi jurarunt, non acceptare præbendam, neque Eccleſiæ ſervire, poterit Epiſcopus, ſi judicaverit conveniens cogere, ut acceptent, ſicut coëgit Gregorius Florentium Archidiaconum, *c. Florentium 85. diſtinct*. Et notavit Sanch. *dicto lib. 3. ſum. c. 19. num. 7*.

Tertiò : Prælatus regularis poteſt quodcunque Juramentum à religioſo factum irritare. Quia ratione voti obedientiæ plene religioſi voluntas eſt Prælato ſubjecta : ita ut abſque illius conſenſu nihil firmum ſtare poſſit. Sic Sotus *lib. 8. de juſtitia q. 1. art. 9. ad finem cor. por*. Petrus de Ledeſma *2. tom. ſum. tract. 11. c. 4. dub. 1*. quos refert, & ſequitur Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 20. num. 3*.

Quartò, vir ea Juramenta uxoris in favorem tertii irritare poterit, quæ fuerint de materia ſuæ diſpoſitioni ſubjecta. Cum autem marito non ſolum ſua bona, ſed etiam bona dotalia uxoris ei ſubjecta ſint, *leg. doce ancillam, c. de rei vendicat*. Efficitur ſane, quodcumque Juramentum de his bonis diſponens irritari à marito poſſe. Sic Matienço, Gutierr. Sanchez, & alii ſtatim referendi. Imò credo, hæc Juramenta ſpectato jure Caſtellæ nulla indigere relaxatione : eò quòd obligatoria non ſint. Prohibita namque eſt uxor ſine licentia viri contractum, vel diſtractum habere, *leg. 2. tit. 3. lib. 5. compilat*. Ergo Juramentum, afficiens talem contractum, obligatorium eſſe non poteſt, utpote factum in viri præjudicium, & contra legis prohibitionem ex Textu *in c. cum contingat de jurejurando, c. quamvis pactum de pactis in 6*. & ita tenet Matienço *d. l. 2. Gloſſ. 1. in fine num. 17*. Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, à num. 42. & 1. p. de Juramento confirmatur c. 1. n. 34*. Molina *tom. 2. diſp. 343. verſ. de uxore*, Sanch. *lib. ſumm. c. 20. n. 3*.

Advertendum tamen eſt bona uxoris durante matrimonio diſpoſitioni mariti ſubjecta eſſe. Quia ad ſuſtinenda matrimonii onera conceduntur, *lege pro oneribus, C. de jure dotium*. At matrimonio diſſoluto ceſſat ſubjectio ; neque de illis maritus diſponere poteſt, ex quo fit ſi uxor diſponat de ſuis bonis in tempus, quo matrimonium fuerit diſſolutum, vel morte viri, vel propria, ipſamque diſpoſitionem Juramento firmet; non videtur maritus tale Juramentum irritare poſſe. Quia non cedit in ejus præjudicium, neque eſt de materia, quæ ejus diſpoſitioni ſubjecta ſit ſpectato tempore, pro quo fit diſpoſitio. Sic Gutierr. *d. c. 1. num. 34. fine* Sanch. *d. c. 20. num. 3*. Burgos de Paz *conſ. 2. num. 97*.

Quintò, Dominus reſpectu ſervi irritare ejus Juramenta poteſt, ſi vergant in ejus præjudicium. Imò cenſeo, hæc non indigere relaxatione, utpote obligatione carentia. At Juramenta de materia, quæ fuerit extra ejus dominium, irritare non poterit, quia in illa materia non procedit ſervus ut ſervus, ſed ut liber. Sanchez *dicto c. 20. d. 3. fine*.

Sextò parentes & tutores quæcunque Iuramenta, quibus pupilli, ſeu impuberes firmant contractum rerum ſuarum, irritare poſſunt. Quia ſecundum probabilem ſententiam non firmant contractum. Imò ſpectata noſtra ſententia cum nulla obligatio, nec civilis, nec naturalis ſit in iis contractibus, nulla indigent hæc Juramenta relaxatione, utpote cadentia ſupra materiam vanam & inutilem. Juramenta verò, quibus puberes ſuarum, rerum contractum firmant, non poterunt parentes, nec tutores irritare. Quia ratione Juramenti extracta eſt materia ob eorum diſpoſitionem, & minores diſpoſitione legis facti ſunt majores per Juramentum. Quapropter non conceditur illis reſtitutio in integrum; etiamſi ex contractu læſi ſunt, ut bene advertit Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 12. n. 61. ex lege 1. & 2. C. ſi adverſus venditionem*.

2. Secunda Regula eſt; remiſſione ſeu condonatione creditoris, de materia ſibi promiſſa, ceſſare Juramenti obligationem. Quia ceſſat fundamentum illius. Deus enim in tantum obligari jurantem vult, in quantum is, in cujus gratiam fit, optat eſſe obligatum, ſi igitur is remittit obligationem, & Deus remittere cenſetur. Poſſe autem eum, in cujus utilitatem credit Juramentum, hanc remiſſionem facere, nemini poteſt eſſe dubium : cum cuilibet datum ſit, debita ſibi remittere. Hæc autem remiſſio non eſt propriè relaxatio, aut irritio. Quia neque eſt actus juriſdictionis ſpiritualis ; nec poteſtatis dominativæ, ut bene dicunt aliis relatis Sanch. *lib. 3. c. 19. n. 1. & c. 20. n. 4*. Bonac. *diſp. 4. q. 1. de Juramento punct. 17. n. 3*. Eſt tamen actus dominii in materiam promiſſam ; eáque de cauſa ad irritationem reducitur. Quapropter ut hæc remiſſio locum habeat, debet materia Infamanti in utilitatem remittentis cedere. Nam ſi in honorem Dei cedit, etſi occaſione hominis oblata ſit, ut ſi jurares Petro te ingreſſurum religionem, locum

habere non potest hæc remissio, ut aliis relatis docet Sanch. *d.c.20. n.5. & lib. 1. de matrimonio disp. 52.n. 9. ad primum.*

3. Difficultas verò est: an possit creditor Juramentum præstitum principaliter in honorem Dei remittere, eò quòd tota obligatio in sui gratiam & favorem cedat. Verbi gratia intuitu pietatis promisisti sub Iuramento alicui pauperi eleemosynam, poteritne pauper obligationem remittere?

Et quidem si pauperem non determinasti; clarum est nullum esse qui possit obligationem remittere. Quia illud Juramentum Deo est factum, & inducit rationem voti; neque res promissa cedit in gratiam hujus pauperis determinati, sed hujus vel illius, ergo nullus est in particulari, qui possit remittere. Sic Sanchez *d. lib. 3. summ. c. 20. num. 8.*

Verum si pauperem determinasti; probabilius est, & mihi certum remittere posse obligationem, nolendo promissum acceptare. Quia illud Iuramentum censetur tacitam conditionem habere; dummodo velit promissum acceptare, is de cujus commodo agitur. Non enim, (ut bene ait Lessius statim allegandus) intendis invitum ad beneficium acceptandum cogere, vel nolenti obtrudere. Ergo si ille nolit, vel condonet, non obligaris; cessat enim conditio, sub qua obligatio inducta est.

Quod verò Thomas Sanchez *lib. 1. de sponsalibus disp. 52. num. 7. fine 8. & 9.* & Suar. *lib. 2. de Iuram. c. 39. num. 8. 11. & 12.* Insinuant posse pauperem remittere obligationem justitiæ remanente obligatione Juramenti si velit promissum impleri, mihi non probatur. Nulla enim ex supradictis Iuramentis obligatio justitiæ, aut fidelitatis in promittente oritur comparatione pauperis, sed tota obligatio est comparatione Dei; esto in pauperis utilitatem cedat. Quapropter nulla alia via potest pauper obligationem remittere nisi vel condonando promissum, vel nolendo illud acceptare.

Punctum III.

An in Ecclesia sit potestas relaxandi Juramenta homini præstita.

SUMMARIUM.

1 *Certum est, hanc in Ecclesia esse potestatem.*
2 *Quæ sit legitima causa hujus relaxationis.*
3 *An Juramentum solvendi ea, quæ ludo ad creditum sunt acquisita, possit relaxari? Negat Sanchez, verius est oppositum.*
4 *Ob turpitudinem creditoris relaxari Iuramentum potest.*
5 *An procedat hæc doctrina, si turpitudo versetur in exigendo Iuramento, & non in re jurata? Negant aliqui, sed contrarium est dicendum.*
6 *Concedi potest ab Episcopo relaxatio Juramenti levi metu extorti.*
7 *Possunt supradicta Juramenta post commissum periurium relaxari.*
8 *Potest peti hæc relaxatio sine manifestatione commissi periurii.*
9 *Privilegio bullæ, & aliis privilegiis concedentibus potestatem dispensandi in votis juratis hæc Juramenta iniquè extorta relaxari non possunt, ut probabilius defenditur.*

1. CErtum est Christum Dominum potestatem relaxandi Juramenta in Ecclesia reliquisse, utpote ad animarum salutem & rectam Ecclesiæ gubernationem necessariam. Solum est spectandum; an adsit causa justa hujus relaxationis. Nam ea secluſa nequit Pontifex hanc remissionem concedere. Quia Deus, cujus nomine eam concedit, non approbabit, privare namque hominem absque rationabili causa jure sibi quæsito injustum est. Ex quo fit, Pontificem non solum non posse absque causa legitima Juramenta in gratiam hominum facta relaxare, sed nec commutare. Quia unum pro alio invito creditore solvi nequit, *l. mutuum ff. si certum petatur.* Sic Abbas *c. pervenit, el segundo de jurejurando.* Silvest. verbo *Iurament, 4. q. 20.* Angel. *eod. 5. num. 33.* Sanch. *lib. 3. sum. c. 21. num. 3.*

2. Si autem roges. Quæ sit legitima causa hujus relaxationis? Respondeo duplicem in genere esse; aliam, quæ bonum commune directè respicit; aliam, quæ pœnam creditoris. Bonum commune directè respicit, si observatio Juramenti bono communi obstet, ut si juraſſes non denuntiare, non accusare, non contra testari. Hæc enim Juramenta obstant rectæ administrationi. Quia obstant ne crimina detegantur, & puniantur; ne judicium rectè exerceatur; ne defendatur innocentia; & ne iniquitas opprimi possit. Quare hæc Juramenta à quolibet auctoritatem quasi Episcopalem habente relaxari optime possunt. Imò credo irregulariter nulla indigere ralaxatione, utpote nullam obligationem inducentia. Ad hujusmodi causam reducuntur omnia Juramenta cadentia super contractus lege prohibitos; præstat enim sufficientem relaxationis causam legis transgressio. Si fortè necessaria fuerit, quod dixerim, quia ut super. disputat. probatum est Juramentum licitum, & obligationem esse non potest, nisi promissionem validam confirmet; aut in redemptionem vexationis apponatur.

3. Ex his inferri potest: an Juramentum solvendi ea, quæ ludo vetito sunt acquisita, vel quæ in Hispania in ludo ad creditum acquiruntur, possit ab Episc. relaxari.

Sanch. *lib. 1. de sponsalibus disp. 31. num. 2.* Censet relaxari non posse. Movetur, quia ex communiori sententia non tenetur recipiens hanc pecuniam restituere. Ergo nullam turpitudinem committit, ergo nullam præbet causam relaxationi.

Verùs tamen censeo relaxari hoc Iuramentum posse, utpote in fraudem legis emissum, & turpitudinem continens adversus leges saltem cum de facto acceptatur. Sic aliis relatis docet Gutierr. *1. p. de Iuram. confirmat. c. 53. num. 8.* & probabile reputat Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 21. num. 10. & lib. de sponsalibus disput. 32. num. 24.* Plures Doctores pro hac parte adducit. Imò existimo hoc Iuramentum relaxatione non indigere; quippe quod cadit supra materiam indebitam. *Leges enim Castellæ 8. & 9. tit. 7. lib. 8. recop.* Ita has promissiones & obligationes prohibent, ut prorsùs irritas & nullas faciant. Ibi. *Damos por ningunas qualesquier obligationes escripturas promessas que las tales personas cerca de sto hicierem.* Ex quibus verbis (in eo judicio) manifestè efficitur, recipientem sic acquisita retinere non posse; obligatúmque esse si recipiat, restituere. Quia alienum recipi non potest, nisi debeatur. At vi illius promissionis non debetur eo ludo acquisitum, cum promissio nulla sit. Ergo recipi non potest. Deinde Iuramentum de illa solutione facienda nullum est; quia est de actu quodam vano & inutili, neque ex redemptione vexationis honestato. Et ita tenet Vasquez opuscul. de testament *c. 3. dubio 2. n. 40.*

4. Secunda causa, ob quam Iuramentum in utilitatem hominum factum relaxari potest, est turpitudo ejus cui præstitum est, vel quia iniquè exegit, vel quia delictum commisit dignum privatione juris acquisiti; pertinet enim ad bonum Ecclesiæ delicta punire & injustitias tollere, fraudésque removere.

Et quidem posse relaxari Iuramentum in pœnam delicti commissi nemini esse potest dubium. Si enim delinquens puniri potest ob delictum bonis propriis acquisitis; à fortiori puniri poterit acquirendis, eáque de causa Juramentum fidelitatis, & obedientiæ excommunicato præstitum remittitur in *c. non sanctorum c. juratos 15. q. 6.* Et notavit Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 12, num. 64.*

Posse

Posse autem relaxari Juramentum, quia iniquè extortum est, constat. Quia eo Iuramento nullum jus parti, in cujus utilitatem cedit, acquiritur; sed solum Deo. Præstat ergo Dei vices gerens obligationem remittere; ne injustus ex injustitia facta commodum consequatur néve jurans injustè vexetur. Quod verum habet, etiamsi turpitudo non sit commissa à creditore, sed ab alio tertio. Quia jam tertius injustitiam commisit & jurans injustè vexatur, quæ est potissima causa hujus relaxationis.

Hanc relaxationem concedere potest non solum Pontifex, sed Episcopus, & qui potestatem quasi Episcopalem habent. Sic aliis relatis Covarr *de pactis 2.p.§.3. num.2. in principio.* Molina *tom.1. tract. 2. disp. 149.fol.* 742. Aragon.2.2.q.89. *art.7.circa solutionem ad 3*, Suar. *lib.2.de Iurament. c. 41. num.6.& 7.* Sanch. *alios referens lib. 1.de sponsalib.disp. 32. num 15. & lib. 3 in Decal.c. 21.num. 6.* Neque obstat *c. si verò & c. verum de jurejurando*, ubi dicitur, hæc Juramenta à sumis Pontificib. solere relaxari, quia ut benè respondet Abbas *eo c. verum. num. 2.* & Alex. de Nevo *num.3.* & Sanch. *illa disp. 32. n. 15.* Pontifex narrat factum; non tamen reservat sibi eam potestatem; ac proinde censenda est Episcopis concessa, juxta *c. nuper de sententia excommunicat.*

5. Restant tamen aliquot difficultates examinandæ. Prima: an superior doctrina procedat, cum turpitudo versatur in modo exigendi Juramentum, non in re jurata, ut contingit quando creditor debitorem cogit metu, vi, vel fraude jurare soluturum debitum legitimum: Negant aliqui sed absque fundamento. Quare dicendum est relaxationem concedi posse. Quia in petitione illius Juramenti fecit creditor injuriam, & consequenter tenetur illam quoad fieri possit reparare. At nulla alia via aptiori reparari potest quam Juramenti remissione. Tenetur ergo ipse eam facere, sin minus prælatus. Nam certissimum est (ut inquit Suarez *lib.2. de Juram. cap. 41. num. 51.*) Quoties superior cogere potest creditorem, ad remittendum Juramentum, posse ipsum remittere: Adde satis bono communi expedire hanc relaxationem concedere, ne injustè vexantes effectum suæ iniquitatis obtineant, & ne vexati graventur sine causa.

6. Secunda difficultas: an concedi possit ab Episcopo hæc relaxatio si metu levi Juramentum extortum sit Sanchez *lib. 4. de matrimonio disp. 20.num.9.* refert, duas oppositas sententias, quarum prima negat concedendam esse relaxationem, eo quòd in *cap.si verò, de jurejurando, & in cap.verum eodem tit.* de gravissimo metu mentio fiat. Secunda verò sententia affirmat concedendam esse relationem, quia Juramentum metu etiam levi factum sponte non præstatur, quam spontaneum consensum requirit Juramentum ut relaxari non possit. *cap. si licitè, & c. accepta de restitutione spoliatorum*, & Authentica *Sacramenta puberum. Cod. si adversus venditionem.* Pro utraque sententia plures Doctores Sanchez refert, eos tamen sic conciliat, ut negativa sententia procedat in foro externo; eo quòd in illo foro non admittatur rescissio contractus ex metu levi. Secunda verò procedat in foro conscientiæ, quia adest turpitudo ex parte recipientis taliter, quod in illo foro nequit sic metum incutiens retinere ea via acquisita, sed obligatus est restituere, sicut si metus gravis incursus esset, consonat huic sententiæ Suar. *lib. 2. de Iuram cap. 41. num. 19.*

Addo, esto hoc verum sit, nihilominus etiam in foro externo datur hujus Juramenti relaxatio, quando non ad petitionem partis procedit judex, sed ex officio, tunc enim convenientissimum est, hanc relaxationem concedere, ne injustitiæ etiam levissimæ effectum habeant.

7. Tertia difficultas est, an supradicta Juramenta possint post commissum perjurium relaxari.

Communis sententia Canonistarum negat esse concedendam. Sic Cardinalis *cap. debitores de jurejurando, fine.* Ubi Immola *num.* 8. Abbas *cap. 1. eodem tit. num.*, & ibi Felinus *num.* 28. Federicus Senensis Ancharranus & alii quos sequitur Covarr. de pactis *2.p.§.3. num.2.* & addit Felinus supra *num.* 3. Neque partem posse remittere, postquam altera pars in perjurium incidit. Covarruvias verò dicit, posse remitti à parte obligationem Juramenti, quæ remanet; non tamen commissum perjurium; nisi fortè quoad pœnam. Limitant tamen hæc omnia Felinus & Panormitanus supra, ut procedant quando perseverat in perjurio; ut si juraſti solvere tempore determinato; neque solvisti; censeris, dum non solvis, perseverare in perjurio, quia perseverantia posita, non potest tibi beneficium relaxationis concedi; sed debes solvere; esto postea possis repetere. Secùs verò dicunt supradicti Doctores esse, si ex aliqua causa à perjurio excusaris, vel quando ipsum perjurium non trahit tractum successivum; sed semel commisso, ab eo desistis; ut si juraſti non contravenire venditioni; contravenisti; ut si juraſti; peccaſti. At si desistis, perjurium non continuas; poteris tunc relaxationem Iuramenti obtinere. Fundamentum horum Doctorum desumitur ex *capit. quia frustra 14.de usuris* ubi Frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem, qui ergo committit in legem Juramenti frustra petit illius relaxationem.

Cæterum concedi posse relaxationem Juramenti iniquè extorti post commissum perjurium, non solum in foro conscientiæ (in quo non existimo locutos supradictos Doctores) sed etiam in foro externo tenet Sanch. *lib. 1. de sponsalibus disp. 12. num. 16.* Suar. tom. 2. de Relig. *lib. 2. de Juramento cap. 41. à num. 2. usque in finem & alii apud ipsos.* Ratio est, quia ex commisso perjurio non tollitur potestas in relexante. Non enim turpitudo alterius superiori obesse poterat. Ergo poterit relaxare, ac si nullum esset commissum perjurium. Neque obstat supradictum *cap. quia frustra.* Fatemur enim non posse uti beneficio legis, qui committit in legem, qualiter committit usurarius, qui virtute litterarum recuperare sibi debita intendit; & tamen non vult ipse restituere quæ debet. Hic enim non utitur beneficio litterarum ad excutiendum peccatum, sed ad perseverandum in illo. At petens relaxationem Iuramenti, etiam commisso perjurio, intendit excutere peccatum imò quando eam petit, non perseverat in peccato perjurii, & consequenter non committit in legem; etiam si in illam commiserit; quia ut bene dicit *Suarez illo cap.41.n. 21.* obligatio solvendi non ita urget pro singulis momentis; quin possit quis & dolere de transgressione Iuramenti & proponere illud non ampliùs committere, vel solvendo vel statim sine mora quærendo relaxationem. Quare dum illam quærit, perjurium non committit. Quia Iuramentum semper intelligitur factum sub conditione, petendi relaxationem, si causa subsit. Adde nulla lege perjurium reddi incapacem talis relaxationis; licet enim propter commissum perjurium puniri possit; non tamen invenitur punitus in denegatione relaxationis. Cur ergo id affirmandum est?

Ex qua doctrina infero cum Suar. *d. lib. 2. de Juramento c. 41. num. 16.* non esse talem relaxationem nullam; esto petatur sine manifestatione commissi criminis. Quia hoc non per se confert ad justitiam vel causam relaxationis; & qui illam petit, potest aliter pœnitentiam agere de commisso perjurio; sicut si feciſſes votum ingrediendi religionem intra annum, illúdque violaſſes, posses sequenti anno (causa sufficiente existente) petere dispensationem, etiam tacita transgressione voti. Quia nullibi cavetur hanc transgressionem esse manifestandam. Neque dum illam relaxationem procuras, reus es voti; quia jam facies, quod in te est, ut à voto liber existas. Secundò infero ipsum creditorem posse condonare Iuramentum, & totum suum debitum non obstante peccato debitoris. Quia propter

perjurium

perjurium debitoris privandus non eſt creditor jure ſuo, liberè diſponendi de rebus ſuis, & remittendi gratis ſua debita. Et hinc ſumit Suar. & bene, argumentum quòd id poſſit facere ſuperior, qui voluntatem ſubditi quaſi eminenter in ſua poteſtate continet: imò poterit cogere creditorem, ut relexaret juxta *textum in cap. 1. de jurejurando*, non obſtante mora vitioſa debitoris: Tum quia textus nihil diſtinguit; an cogendi ſint ante commiſſum perjurium relaxare Juramentum, vel poſt. Tum etiam quia peccatum debitoris nullum jus dedit iniquo creditori; neque liberavit illum à debito relaxandi. Poteſt igitur eodem modo cogi. Nam interventio perjurii non diminuit poteſtatem relaxandi Juramentum iniquè extortum. Hanc coactionem facere poteſt judex Eccleſiaſticus etiam in ſæculares creditores juxta *d. c. 1.* & docet ibi Abbas *n. 3.* Alex. de Nevo *n. 8.* Covarr. 1. *variar. c. 4. num. 4.* Et hoc eſt optimum remedium quoties creditor noluerit tale Iuramentum remittere, vel quoties debitori moleſtum fuerit ad creditorem accedere pro relaxatione.

Quarta difficultas. An privilegio bullæ & aliis privilegiis concedentibus poteſtatem diſpenſandi in votis juraſti; poſſint hæc Juramenta inique extorta remitti? Reſpondeo videri probabile id fieri poſſe. Quia ex his nullum jus parti eſt acquiſitum, ſed Deo; ac proinde tanquam vota jurata regulanda ſunt. Sic Bartholomæus de Ledeſm. *dub. 23. de matrimon. poſt 3. concluſionem pag. 1354.* Manuel. Rodriguez 1. *tom. ſumm. 2. editione c. 231. num. 4. & c. 189. num. 9. & c. 244. num. 4.* Emanuel Sà verbo *Juramentum num. 32.* indicat Toletus *lib. 4. cap. 23. n. 2. & 3. in principio.* Oppoſitum tamen eſt longè probabiliùs; eò quòd hæc Iuramenta non fiant Deo, & in ejus gratiam; ſed homini, ac proinde non habent rationem voti, ſed Juramenti. Quapropter bullam, aut quodvis aliud privilegium concedens relaxationem voti ſi juraſti hæc Juramenta relaxari non poterunt. At ſi privilegium concederet relaxationem Juramentorum abſque tertii præjudicio; ſane hæc Juramenta comprehenderet; cum ex eis nullum jus tertio acquiratur; ac proinde eorum relaxatio abſque præjudicio tertii fit. Et ita docet relato Petro de Ledeſma Sanch. lib. 1. de ſponſalibus *diſp. 32. num. 17. & lib. 3. ſum. c. 21. num. 16.* Suarez *lib. 2. de Juram. c. 41. num. 13.*

Punctum VI.

Qualiter Juramenta appoſita contractibus in quibus dolus incidit, poſſint à judice Eccleſiaſtico relaxari?

SUMMARIUM.

1 *Si fiant ab impubere eſto doli capace relaxari poſſunt ab Epiſcopo.*
2 *Secùs facta Juramenta à puberibus niſi læſi fuerint ultra dimidium.*
3 *Quid ſi minores juraverint, non contravenire contractui, nec ratione minoris ætatis, nec læſionis, neque alia ratione.*
4 *Si Juramenta præſtentur à majoribus viginti quinque annis, non poſſunt ob enormem læſionem relaxari: ſecus ob enormiſſimam.*
5 *Quæ ſit læſio enormiſſima?*
6 *Solum in contractibus reciprocis datur reſciſſio contractus ob enormem, vel enormiſſimam læſionem.*
7 *Si contractus Iuramento præſtitus fuerit geminatus, alioqui negant poſſe dari relaxationem, probabiliùs eſt oppoſitum.*
8 *Non eſt locus reſciſſioni contractus nec relaxationi, ſi deceptor velit juſtam æſtimationem rei ſupplere.*
9 *In Romana curia non conceditur relaxatio ad effectum agendi in obligationibus cameralibus.*
10 *Præſtita abſolutione Juramenti ad effectum agendi ſi poſtea declaretur contractus juſtus, obligat Iuramentum ſecùs ſi injuſtus declaretur.*
11 *An in illis caſibus, in quibus ob læſionem enormem, vel enormiſſimam potes agere ad reſciſſionem contractus vel pretii ſupplementum indigeas juramenti relaxatione, videris non indigere.*
12 *Contrarium defendit communis ſententia.*
13 *Conciliantur ſupradictæ ſententiæ.*

2. HÆc Juramenta fieri poſſunt ab impubere, à pubere, & à majore. Si fiant ab impubere, quantumvis doli capax ſit, & proximus pubertati; poſſunt ab Epiſcopo relaxari, quia ob defectum minoris ætatis contractum non firmant. Sic Sanch. *lib. 3. ſumm. c. 21. n. 18.* Non caret probabilitate, ut ex *ſuper. diſp.* conſtat hæc Iuramenta relaxatione non indigere. Quia obligatoria non ſunt; eo quòd cadant ſuper contractus à jure reprobatos.

2. Si verò hæc Iuramenta à puberibus fiant; quia habent vim firmandi contractus, ac ſi tales contractus eſſent à majoribus celebrati, ex Textu in Authent. *Sacramenta puberum* non poterunt ab Epiſcopo relaxari, niſi fortè læſi fuerint ultra dimidium. Nam hac læſione ſtante poteſt Epiſcopus relaxationem Iuramenti concedere, ut illa conceſſa poſſint agere ad contractus reſciſſionem, aut juſti pretii ſupplementum. Quia ex Iuramento abſolutè præſtito, quo puberes jurant non contravenire contractui, non videntur excludere beneficium *l. 2. Cod. de reſcindenda venditione.* Et ita docent multi quos referunt & ſequuntur Covarr. de pactis 3. *p. §. 4. num. 6.* Molina lib. 2. de primogeniis *c. 3. num. 21.* Anton. de Padilla *in leg. 2. num. 34.* Gutierr. de Iuramento 1. *p. c. 16. num. 7.* & in Authent. *Sacramenta puberum à num. 86.* Anton. Gomez 2. *tom. variar. c. 14. de reſtitut. minorum num. 20.* Matienço *l. 5. recopil. tit. 11. d. 1.* Gloſſ. 8. *num. 50.* Sanch. *l. 3. ſum. c. 21. n. 18.* Quod à fortiori procedit ſi limitare jurarent: ſcilicet, ſe non contraventuros ratione minoris ætatis; tunc ſi enormiter læſi ſint, poſſunt agere etiam abſque Iuramenti relaxatione, vel ad reſciſſionem contractus, vel ad ſupplendum juſtum pretium ratione læſionis. Sic Sanch. *illo c. 21. num. 18. cum* Covar. *eo. §. 4. num. 6.* Matienzo *eadem* Gloſſ. 8. *num. 51.* Ratio eſt: Quia apponendo illam limitationem clarè indicarunt ſolum velle ſtare contractui ratione ætatis, non verò ratione læſionis, alteriúſve cauſæ.

3. Verum ſi minores expreſsè juraverint, ſe non contraventuros contractui, neque ratione minoris ætatis, neque ratione læſionis, aut alia ratione non poterunt abſolvi à Iuramento ratione enormis læſionis; quia huic expreſsè renuntiaverunt; bene tamen poterunt abſolvi ratione enormiſſimæ læſionis, quia huic cenſendi non ſunt renuntiare. Sic Sanch. *li. 3. c. 21. n. 18.* & Gutierr. Authent. *Sacramenta n. 88. & alii apud ipſos.* Si autem læſio enormis (hoc eſt ultra dimidium exiſtimationis) contingat ſimul cum metu reverentiæ & obſequii paterni, aut maritalis poterunt à Iuramento abſolvi, & agere ad contractus reſciſſionem ratione enormis læſionis. Quia metus ille reverentialis junctus læſioni præſtat præſumptionem doli, & oppreſſionis, & defectum liberi conſenſus. Sic Covarr. *d. 3. p. §. 4. num. 7.* Alciatus *in c. cum contingat n. 1. & num. 81. de jurejurando, & aliis relatis* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, num. 93. & 94.*

4. Quòd ſi ſupradicta Iuramenta confirmatoria contractus præſtentur à majoribus 25. annis eo caſu, quo præſtari poſſunt, non poterit eis beneficium relaxationis concedi ob enormem læſionem; ſed tantum ob enormiſſimam. Quia enormi læſioni appoſitione Iuramenti cenſentur renuntiaſſe; ſecùs enormiſſimæ. Quia hæc dolo æquiparantur. Sic Covarr. *multis allegatis de pactis 3. p. §. 4. num. 4. & 5.* Padilla *d. leg. 2. C. de reſcindenda venditione num. 32.* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum*

puberum num. 92. *& de Iuramento* 1. *p. c.* 26 *num.* 5. *&* 7. Molina lib. 2. de primogeniis *c.* 3 *num.* 18. Sanchez *d. cap.* 21. *num.* 18.

5. Quod si inquiras, quæ sit censenda enormissima læsio? Alii quos refert *Molina illo n.* 10. Existimant esse læsionem ultra quadruplum, vel saltem triplum justi pretii; ipse tamen arbitrio judicis relinquit; Covarr. verò *lib.* 2. *variar. c.* 4. *n.* 5. cum Cassiodoro *decis.* 1. *titul. de emption.* Padilla *lege* 2. *C. de rescindenda venditione num.* 43. Gutierr. *dicto cap.* 26. *n.* 7. Quibus consentire videtur Sanchez *illo cap.* 21. *num.* 18. Existimant læsionem enormissimam indicandam esse, quæ in duplo excedit justum pretium. Unde testatur Covarruvias in Prætorio Granatensi se vidisse in prima, & secunda supplicationis instantia decisum esse, hanc læsionem enormissimam contigisse, cum domus valoris ter mille, & quingentorum aureorum vendita fuit mille & quingentis aureis, & in prætorio Rotæ refert ex Cassiodoro judicatum, hanc læsionem contigisse, cum res valoris bis mille & trecentorum aureorum, solis mille fuit vendita, & hæc videtur verior sententia.

6. Debes tamen advertere, non esse locum rescissioni contractus, nec relaxationi Juramenti ob enormem vel enormissimam læsionem in contractibus gratuitis; sed solum in reciprocis; ubi intervenit, do ut des, facio ut facias. Quia donator clarè intelligit, se læsum esse in tota illa quantitate, & sciens vult, id beneficium in alium conferre. Sic Menchaca *lib.* 1. *controversiarum usu frequentium cap.* 13. *numero* 5. Molina *lib.* 2. *de primogeniis cap.* 3. *numero* 30. Sanchez *lib.* 3. *summ. cap.* 21. *numero* 19. Et nos diximus supra, disputat. punct. 5.

7. Secundò adverte aliquibus placere, non posse contractum rescindi nec relaxationem Juramenti obtineri, etiam ob enromissimam læsionem si juramento præstito fuerit geminatus. Sic Decius *cons.* 181. *colum. penult. & fin.* Covarruvias de pactis 3. *p.* §. 4. *num.* 6. *octav. conclusione.* moventur ex Authent. *sicut à me, & ex lege si mulier Cod. ad Senatusconsultum Vellejanum.* Ubi quamvis mulier fidejubendo pro alio obligari non possit; quin ei competat exceptio Vellejani; si tamen in eadem causa bis se obligaverit, tenet obligatio, & cessat exceptio. Sic videtur dicendum in supradictis contractibus juratis. Nam minor vel major jurant contractum; esto minori competat exceptio *legis* 2. *Codice de rescindenda venditione*, ratione enormis læsionis, & majori exceptio læsionis enormissimæ. Si tamen geminent obligationem, cessabit exceptio, & Juramenti relaxatio. Admittit hanc doctrinam Gutierrez in Authentica *Sacramenta*, *num.* 99. Eo casu, quo secunda obligatio fiat post biennium primæ; secus si in eodem instrumento, vel intra biennium fieret. Quia Textus in Authentica, *sive à me, & in lege si mulier*, non absolutè loquuntur, sed quoties mulier post primam intercessionem à se factam biennio elapso fecit secundam intercessionem pro eadem causa; vel dedit pignus, vel intercessionem. Quia ex intervallo temporis jus præsumit fidejussionem mulieri utilem esse.

Cæterum verius existimo ob geminatam obligationem, etiam cum intervallo biennii, non privari jurantem potestate petendi rescissionem contractus, & Juramenti relaxationem illis in casibus, in quibus aliàs petere poterat. Quia nullibi cavetur talis effectus; & cum fraudibus faveat, non est absque claro fundamento asserendus, neque ex supradictis legibus. *Sive à me, & lege, si mulier.* Desumi potest argumentum. Tum, quia illa decisio est specialis in illo casu. Tum quia est diversa ratio. Nam in contractu fidejussionis mulieris, de se nulla est deceptio. Neque ob deceptionem conceditur exceptio Vellejani, sed ob mulieris fragilitatem; & imbecillitatem. At in læsione enormi, & enormissima deceptio est, & defectus consensus; & ob eam causam rescissio contractus, & relaxatio Juramenti conceditur. Ergo quantumvis obligatio multiplicetur, non impediet hanc rescissionem & relaxationem. Neque enim æquum erat, ob repetitam injuriam privari deceptum jure sibi concesso reparandi deceptionem, potius ob geminatam deceptionem celeriùs relaxatio Juramenti, & rescissio contractus concedenda erat. Sic defendit pluribus relatis Burgos de Paz *cons.* 28. *n.* 22.

8. Tertiò adverte; non esse locum rescissioni contractus, nec relaxationi Juramenti ratione enormis, vel enormissimæ læsionis, si deceptor velit justam æstimationem rei supplere. Quia tunc nullus est dolus, ratione cujus debeat contractus rescindi. Sic Gregorius Lopez *leg.* 6. *tit.* 5. *partita* 5. *fine, & leg. fin. tit. ult. part.* Covarruvias 3. *parte de pactis* §. 4. *num.* 7. Sanch. *lib.* 3. *summ. c.* 21. *n.* 22.

9. Quartò adverte cum Covarruvia *d. num.* 7. & Sanch. *num.* 14. in Romana curia ex stylo signaturæ non concedi relaxationem Juramenti, etiam ad effectum agendi, in Juramento præstito in obligationibus conceptis in forma Cameræ Apostolicæ.

10. Quintò adverte: præstita absolutione Juramenti ad effectum agendi, si plenario judicio pronuncietur contractum esse validum manere jurantem obstrictum vinculo Juramenti; ac si relaxatum non fuisset. Quia solum ad effectum agendi, hoc est, ad intentandam rescissionem contractus, vel pretii supplementum fuit data absolutio. Verum si in judicio summario præstita absolutione ad effectum agendi, tandem plenario judicio contractus judicetur injustus, & rescindendus; licet tutius sit, peti iterum absolutionem à vinculo Juramenti absolutè; non tamen necessario est. Quia primo absolutio ad effectum agendi hunc sensum habet, ut liberè agat contra illum contractum, si illius malitiam probaverit. Sic expressè Covarr. *lib.* 1. *variarum capit.* 4. *numero* 6. Sanch. *lib.* 3. *summ. cap.* 21. *num.* 23.

11. Sed adhuc est gravis difficultas; an in illis casibus in quibus ob læsionem enormem vel enormissimam potes agere ad rescissionem contractus vel pretii supplementum, indigeas Juramenti relaxatione? Videris non indigere, vel posse agere non obstante Juramento. Quia ea de causa in illis casibus agere potes: quia non censeris Juramentum ad illos casus extendere; censeris enim jurare, te perseveraturum in contractu, dummodo læsus graviter, aut gravissime non fueris. Ergo etiam si agas absque relaxatione, Juramentum non violabis. Et confirmo; ea de causa, minor, qui expressè juravit stare contractui, illique non contravenire ratione minoris ætatis, potest absque relaxatione Juramenti contravenire ob læsionem enormem, quia ob hanc causam non censetur juralle, non contravenire. Sed idem præsumitur de minore absolutè jurante, & de majore comparatione læsionis enormissimæ. Ergo in omnibus his casibus nulla est necessaria Juramenti relaxatio: Et specialiter probatur in casu enormissimæ læsionis, eo quòd stante hac læsione est doli & fraudis præsumptio. Argumento Textus *in leg. Lucius* §. *omnes ff. quæ in fraudem creditoris*, sed stante dolo nullum est Juramentum, ut superiori disputatione diximus. Ergo in illo casu cessat Juramenti obligatio. Sic tenet Rolandus à Valle *cons.* 59. *num.* 27. *lib.* 1. *& cons.* 60. *num.* 98. *lib.* 4. *& plures relati ab* Arias, Pinelo, Covarr. & Gutierr. statim allegandis.

12. Contraria sententia, nempe in supradictis casibus opus esse relaxatione Juramenti, ut ad contractus rescissionem agere possis ex læsione enormi, si minor sis, & ex læsione enormissima si sis major, est communis, & in praxi recepta. Sic Arias Pinellus *in repetitione legis secundæ, Cod. de rescindenda venditione* 1. *parte cap.* 1. *num.* 8. Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, num.* 96. Covarruvias 3. *parte* §. 4. *num.* 8. *&* 1. *parte de Iuramento cap.* 26. *num.* 6. Matienço *lib.* 5. *recopilationis tit.* 11. *leg.* 1. Glossa 8. *num.* 51. Antonius de Padilla *dicta leg.* 2. *num.* 32. Sanch.

Sanch. *lib. 3. ſum. cap. 21. numero 18. & 28.* Moventur, quia jurans ſtare contractui videtur juraſſe, nunquam contravenire, dum Juramentum relaxatum non fuerit.

13. Cæterum ſupradicta ſententias facilè conciliare poſſumus, ſi affirmemus primam in foro interno procedere, & ſecundam in foro externo. Nam cum in foro interno veritas ſpectetur, & præſumptiones ceſſent, ſi jurans certus eſt ſe enormiter, vel enormiſſimè læſum eſſe, poterit ad reſciſſionem contractus vel pretii ſupplementum procedere non obſtante Juramento. Quia non cenſetur iis renunciaſſe. At in foro externo cum præſumptiones ibi locum habeant, præcipuè cum veritas inveſtigata non eſt, nequaquam ſic jurantes permitti poſſunt agere ad contractus reſciſſionem, qui Juramentum ad effectum agendi relaxetur. Quia cum intentant contractus reſcindere, non conſtat in illo foro de læſione, & conſequenter non conſtat ceſſare Juramenti obligationem. Ergo eſt concedenda relaxatio; ſin minùs impeditur actio ob perjurii periculum.

Punctum V.

Quæ requirantur ut Judex Juramenti iniquè extorti relaxationem concedat.

SUMMARIUM.

1 *Requiritur cauſæ cognitio.*
2 *Quæ cognitio dubia, an certa? media via procedituv.*
3 *Citanda eſt pars ad hujus Juramenti relaxationem, quando abſolutè conceditur.*
4 *Quando ad effectum agendi tantùm, aliqui affirmant, verius eſt citationem non requiri.*
5 *Poteſt relaxatio Juramenti per procuratorem peti, imò ipſo jurante, non petente concedi.*

1. PRimò ad relaxationem concedendam requiritur in relaxante cauſæ cognitio. Hæc enim relaxatio eſt quædam diſpenſatio juris naturalis, & divini tertio præjudicantis; non igitur fieri poteſt abſque cauſæ legitimæ cognitione. Sic omnes Doctores.

2. Solum eſt difficultas, quæ cognitio requiratur; an certa, an ſufficiat dubia?

Eman. Sà verbo *Iuramentum num.* 32. Affirmat, dubiam ſufficere pro relaxatione Juramenti ad effectum agendi, ideo enim permittitur contractus reſciſſionem intentare; quia dubium eſt, in tali contractu injuſtitiam intervenire.

Innocentius verò & alii à Felino cap. 1. num. 17. de jurejurando cenſent cognitionem certam de injuſtitia contractus requiri. Quia cum is, in cujus favorem Juramentum præſtitum, jus habeat, ut ſibi Juramentum ſervetur, non debet hoc jure privari abſque manifeſta injuſtitia. Privatur autem, quoties relaxatur Juramentum, etiam ad effectum agendi. Ergo id fieri non poteſt abſque cognitione certa de injuſtitia.

Cæterum media via procedendum eſt, ad relaxationem Juramenti, ac effectum agendi, requiri & ſufficere cognitionem probabilem de injuſtitia contractus. Sic aliis relatis Sanch. *lib. 3. ſumm. cap. 21. num. 27.* Et in primis requiri hanc cognitionem, nec ſufficere dubiam. Sic probo: Quia in caſu dubii in favorem poſſidentis judicandum eſt, præcipuè cum ex hoc judicio excludatur delictum. At poſito Juramento in cujus gratiam factum eſt, poſſidet, ne contra illud jurans actionem intentet. Ergo ab hac poſſeſſione excludi non debet ob dubium de injuſtitia. Præterea videtur iniquum in caſu dubio præſumere injuſtitiam, & judicium ferre; ac ſi commiſſa eſſet. Deinde quodlibet Juramentum, eo ipſo quod homini fit, relaxari non poteſt; ſolum ab regula generali excipiuntur Juramenta iniquè extorta, ſed dato Juramentum in gratiam hominis eſſe factum, eſt regula, quod relaxari non poſſit. Ergo ab hac regula ob dubium injuſtitiæ excipi non debet. Quod verò ſufficiat cognitio probabilis; ea mihi ratio perſuadet. Quod ſi certa eſſet requiſita, Epiſcopus concedens relaxationem Juramenti ad effectum agendi, ſimul declararet, contractum eſſe reſcindendum, utpote clarè injuſtum. Non igitur ad hanc relaxationem, eſt neceſſaria ea certa notitia. Reſtat ergo, ut probabilis ſufficiat, quæ per ſummariam informationem etiam unico teſte deponente habetur.

3. Secundò requiri poteſt, ad hanc relaxationem concedendam citatio partis, cujus intereſt; nempe illius, in cujus gratiam Juramentum præſtitum eſt. Et quidem ſi relaxatio eſſet concedenda in integrum, ita ut in totum extingueret Juramenti obligationem; omnes Doctores cenſent, fieri non poſſe abſque partis citatione. Quia conceſſa hac relaxatione ſimul contractus reſcinditur, & jurans liber ab obligatione declaratur. Quod fieri abſque citatione partis, eſſet ſententiam ferre contra inauditam partem; quod eſt abſurdum.

4. Difficultas ergo eſt: an ſi relaxatio non in totum, ſed ſolum ad effectum agendi, vel excipiendi concedatur, debeat neceſſariò pars citari? Affirmat Felinus *cap. 1. à num. 23. de jurejurando.* Paz *in practic. 2.to.præludio 2.n. 38.* Didacus Perez *in leg. 1. tit. 2. lib. 3. ordinamenti col. 824. verſ. quæro 16.* Ratio ea eſt: quia citatio neceſſaria eſt, quoties tractatur de alterius præjudicio *c. 1. de cauſa poſſeſſionis & propriet.* Clementina *Paſtoralis de re jud. & leg. unoquoque ff. de re jud.* ſed in hac relaxatione agitur de præjudicio partis, cum moleſtetur vocatione, & obligatione juſtificandi contractum. Ergo fieri non poteſt abſque citatione.

Nihilominus verius eſt, citationem non requiri. Sic docuit pluribus relatis Covarr. *lib. 1. var. c. 4. num. 6.* Gut. in Authent. *Sacramenta puberum num. 112.* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 21. num. 28.* Ratio eſt: quia hanc relaxationem Prælatus concedere ex officio poteſt, eo ſolum; quod ſummariè probatum fuerit, injuſtitiam in contractu intervenisſe. Ut tenent plures Doctores in *c. 1. de jurejurando.* Sed in his, quæ Prælatus ex officio facere poteſt; quæque plenam probationem non exigunt, citatio neceſſaria non eſt. Ergo. Item hæc citatio ad nullum effectum utilis eſſe poteſt. Si quidem pars conſentire non tenetur in relaxatione, imò potiùs ipſa diſſentiente conceditur, ut in judicio examinetur contractus; & inventus injuſtus reſcindatur; ſin minus jurans tanquam calumnioſus condemnetur; & expenſas ſolvat, quas altera pars litigando & contractum defendendo fecit. Ex quo fit parum, aut nihil præjudicari ei, in cujus gratiam juratum eſt.

5. Tertiò aliqui requirunt, ut ipſemet jurans per propriam perſonam relaxationem Juramenti peteret; eo quòd eſt perſonale vinculum. Sed hoc nullo modo eſt concedendum; ſed per procuratorem peti poteſt. Imò jurante abſente, & ignorante Juramenti relaxatio concedi à ſuperiore poteſt. Ex Textu *in leg. Labeo ff. de jurejurando*, & ita aliis relatis tradit Sanchez *dicto cap. 21. num. 37.*

Punctum VI.

Quis ſuperior remittere, aut relaxare poteſt Juramenta homini præſtita.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus, capitulum ſede vacante, & vicarius generalis, ſi judex ſit contractus, poteſt relaxationem concedere.*
2 *Judex Eccleſiaſticus loci, in quo contractus eſt celebratus, poteſt relaxationem concedere, ſi petatur pro foro externo, ſecus ſi pro conſcientiæ foro.*

Si relaxatio absolutè concedatur, solum judex, qui reum citare potest, eam valet concedere.

4 *Judex sæcularis non potest propriam relaxationem concedere.*

5 *Quid sit probandum, ut judex Laicus compellat ad Juramenti relaxationem, vel ipse Juramentum remittat.*

6 *A quo superiore facienda est hæc Juramenti remissio.*

7 *Ad hanc absolutam remissionem debet Laicus judex, partem citare, secùs remissionem concedat ad effectum agendi.*

8 *Judex Laicus interpretari Juramentum potest.*

9 *Qualiter judex Laicus cognoscere possit de nullitate relaxationis ab Ecclesiastico factæ.*

DE superiore Ecclesiastico, & sæculari quæri potest, quis sit, qui potestatem habeat relaxandi, vel remittendi Juramenta, quæ remitti vel relaxari possunt.

1. Si de superiore Ecclesiastico loquamur, constat, Episcopum, & capitulum sede vacante id posse, & generaliter omnem habentem jurisdictionem quasi Episcopalem. Unde Vicarius Generalis Episcopi hæc Juramenta poterit relaxare. Quia habet cognitionem causarum *cap. 2. de officio vicarii in 6.* & cum causæ cognitio esse non possit absque hac relaxatione, poterit hanc relexationem, ut quid accessorium expedire, ita Baldus *c. 1. de jurejurando initio*, & *ibi* Alexand. de Nevo *num. 29.* Quos sequitur Sanch. *lib.... summ. cap. 21. n. 32.* Limitat tamen & bene Sanchez ut intelligatur, vicarium generalem posse, hanc relaxationem concedere; dummodo sit judex legitimus contractus jurati, & relaxatio petatur pro foro externo. Nam si solum pro conscientiæ foro petatur relaxatio, aut vicarius non sit judex legitimus illius contractus: nequaquam poterit ex vi vicariatus hanc relaxationem concedere. Quia hæc relaxatio esset directa juramenti dispensatio, & in generali vicariatus commissione potestas dispensandi non clauditur.

2. Dubium tamen est: an Prælatus loci, in quo irritus est contractus; an Prælatus jurantis; an ejus, cui juratum est, possit hanc relaxationem concedere? Breviter respondeo. Primò: si relaxatio petatur pro foro externo, judex Ecclesiasticus loci, in quo contractus est celebratus, poterit relaxationem concedere. Quia ratione contractus fortiuntur contrahentes eo in loco forum, *cap. fin. de foro competenti*, & judex contractus, Sic Sanch. *dicto cap. 31. num. 21. cum Felino cap. finali de foro competenti, num. 24.* Quod si pro foro conscientiæ petatur relaxatio, judex loci in quo contractus est celebratus nihil potest. Quia in illo foro non contractus; sed domicilium jurisdictionem præstat. Sanch. *loco citato.*

Secundò respondeo; solus Prælatus jurantis potest concedere relaxationem Juramenti pro conscientiæ foro, vel ad effectum agendi. Quia hæc relaxatio est dispensatio nomine ipsius Dei. Debet ergo dispensans superior esse ejus; quo cum dispensat, & ejus obligationem remittit: cum in illum jurisdictionem exerceat.

3. At si relaxatio non pro conscientiæ foro tantum, nec ad effectum agendi, sed absolutè concedatur, ad rescindendum contractum, & eximendum jurantem ab omnimoda obligatione, solum judex, qui reum citare potest, poterit relaxare. Quia ad hanc relaxationem citatio partis necessaria est ut diximus. Unde Episcopus jurantis Juramentum relaxare poterit omnino, si pars, cui est facienda citatio, sit ejus subditus, aut sit in ejus territorio, secùs verò si absens sit. Quia extra territorium nequit fieri citatio, nisi de consensu superioris illius loci, *lege extra terminum ff. de jurisdictione omnium, judic.* Felinus & Sanch. *supra.*

4. Si verò loquamur de superiore sæculari nullus est, qui possit relaxationem propriam concedere. Quia hæc concessio est actus spiritualis jurisdictionis, cujus sæcularis est incapax. Est enim directa vinculi Juramenti remissio nomine Dei. Sic notavit Suarez *lib. 2. de Juramento cap. 41. num. 16. circa medium.* Sanchez *lib. 3. cap. 22. num. 15.* At esto relaxationem propriam concedere non possit, potest tamen nomine partis obligationem remittere. Si enim sæcularis Princeps potest cogere subditum, ut Juramenti obligationem remittat, & ipse nolente subdito remittere poterit. Quia superior supplere potest consensum, quem subditus tenetur præstare. Qua ratione, si superior vendat tuam domum ad solvendum tuis creditoribus, teneris de evictione, ac si ipsemet vendidisses, *lege si ob causam Cod. de evictione.* Quia factum judicis reputatur factum partis. Et ita tenet Covarruvias *lib. 1. variarum cap. 4.* Molina *tom. 1. de justitia disp. 149.* vers. *dixi deinde* Emanuel Sà verbo *Juramentum, num. 29.* Sanch. *lib. 3. sum. c. 21. num. 1. & 15.*

5. Ut autem superior Laicus subditum compellat ad Juramenti remissionem, vel ipse nomine subditi remittat, debet priùs probare in illo Juramento ex parte recipientis turpitudinem interveniss, & rem per Juramentum promissam ad judicium sæculare spectare. Si enim dubium sit: an in Juramento detur turpitudo; vel rei promissæ cognitio ad judicium sæculare alioquin non spectat; potestas Laica remittere Juramentum nequaquam poterit. Sic Covarr. *dicto lib. 1. variar cap. 4. num. 5.* Gregorius Lopez *lege finali verbo: Que al fizò tit. 11. partita 3.* Gutierr. Authent. *Sacramenta numero 160.* Sanch. *lib. 1. de matrimonio disput. 32. numero 18. & lib. 3. summ. cap. 22. numerò 1. & 25.*

6. Hæc tamen condonatio, seu Juramenti remissio necessariò facienda est à superiore ipsius, cui est juratum. Siquidem condonatione hac exercetur in ipsum jurisdictio loco ipsius obligationem condonando. Sic Molina *d. disp. 149. colum. 5.* Sanchez *d. cap. 22. num. 17.* Ex quo fit, si is, cui juratum est, fidelis sit, & Laycus, posse superiorem judicem illius tam Ecclesiasticum, quam Laycum remittere, & condonare obligationem. Quia est causa mixti fori. Si verò clericus sit is, cui juratum est, solus Ecclesiasticus judex potest remittere; si infidelis, solus illius superior, non judex Ecclesiasticus. Quæ omnia docet Sanch. *d. c. 22. num. 19.* & Suar. *lib. 2. de Juram. c. 41. n. 16. circa medium.*

7. Sed est advertendum, condonationem hanc absolutam Juramenti fieri non posse à Layca vel Ecclesiastica potestate absque partis citatione. Siquidem omnino ab obligatione Juramenti liberat & contractum dissolvit. At si remissio Juramenti non esset absoluta, sed limitata, nempe ad effectum agendi; partis citatio necessaria non est, ut ex superiori puncto constat. Posse autem Laycam potestatem remittere Juramentum ad effectum agendi, docet expressè Molin. *tract. 2. de justitia disp. 149. pag. 848.* vers. *juxta hactenus dicta fine.* Quia si is, cui præstitum est Juramentum, potest non obstante eo facultatem concedere, ut res judicio discutiatur, justa ne sit, ita potestas publica tam Layca, quam Ecclesiastiqua eandem concedere potest.

8. Deinde judex sæcularis & legislator civilis interpretari potest Juramentum de materia sæculari fori; an scilicet obliget, vel non. Quia Princeps sæcularis ac civilis legislator jus habet, interpretandi humanas dispositiones eorum, in quos jus habet ferendi leges; ita ut possit conventionum, promissionum, testamentorum & similium actuum verba interpretari; quia interpretatione facta etiam Juramentum ipsum interpretatur, cum Juramentum iis actibus humanis appositum eodem modo sit intelligendum, ac ipse actus. Siquidem jurans id Juramento firmat quod simplici verbo promiserat. Ita Covarr. *1. p. §. 3. n. 8.* vers. *tertium illud.* Sanch. *lib. 3. c. 22. num. 3.*

9. Denique inquiri posset, an judex sæcularis cognoscere possit de nullitate relaxationis Juramenti ab Ecclesiastico

cleſiaſtico judice conceſſæ ? Felinus *cap. 1. de jurejurando num. 12. & cap. 2. num. 3. de ſponſalibus*, Paz *in ſua pract. 2. p. prælud. 2. n. 38.* Sanch. *l. 3. ſ. cap. 22. num. 4.* Affirmant id fieri poſſe, ſi relaxatio ab Eccleſiaſtico judice conceſſa, ſit evidenter nulla, vel iniqua. Sed hoc cautè intelligendum eſt. Si enim nullitas vel iniquitas relaxationis non appareat; ſed probatione & examinatione indiget, admittendum non videtur, poſſe ſæcularem de tali relaxatione cognoſcere; ne judex ſæcularis ſuperior fiat Eccleſiaſticæ poteſtati.

DISPUTATIO IV.

De Adjuratione.

ADjuratio affinis eſt Juramento, eo quòd ſit divini Numinis conteſtatio, de ea quatuor diſputanda ſunt, quid ſit, & quotuplex, quæque conditiones ad ejus honeſtatem requirantur ? Secundo, qui adjurare poſſunt; Tertiò, qui adjurari ? Quartò qui modus ſervandus ſit in adjuratione dæmonis.

PUNCTUM I.

Quid ſit adjuratio, quotuplex, quæ ejus conditiones, & qualiter ab oratione & Juramento differat ?

SUMMARIUM.

1 *In qua ſignificatione adjuratio in præſenti uſurpetur.*
2 *Definitur adjuratio & explicatur.*
3 *Duplex eſt adjuratio, ſolemnis & privata.*
4 *Item deprecativa & imperativa.*
5 *Ad honeſtatem adjurationis veritas, juſtitia, & judicium requiruntur, & qualiter veritas.*
6 *Qualiter juſtitia requiratur.*
7 *Qualiter judicium.*
8 *Modus in adjuratione ſervandus eſt.*
9 *Ad quam virtutem adjuratio pertineat.*
10 *Qualiter ab oratione, & Juramento differat.*
11 *Aliquando adjuratio Juramento miſcetur.*

1. SI nomen adjurationis ſpectemus æquivocum eſt; ſumitur namque ſæpe pro Juramento, ita ut idem ſit adjurare, ac jurare cum aliqua tamen vehementia ac firmitate. Sed de hac ſignificatione non eſt ſermo in præſenti, latè enim in ſuperioribus dictum eſt. Deinde ſumitur adjuratio pro eo, quod eſt ad jurandum inducere. Sed neque de ea in hac ſignificatione tractamus. Quia hæc ſignificatio cum Juramento coincidit. Quare adjurationem in præſenti ſumimus, pro conteſtatione divini numinis ad aliquid, faciendum, vel committendum, ſive Juramentum petatur, ſive non.

2. Adjuratio ergo ſic ſumpta definitur. Ut ſit conteſtatio rei ſacræ, ut ejus reverentia, amore, vel timore promoveatur adjuratus, ad aliquid faciendum vel omittendum. Sic D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. *q. 90. art. 2.* Adjuratione namque divinum numen conteſtamur. Et quaſi præſens adducimus, ut ejus præſentia, & authoritate permoveatur adjuratus facere, quod petimus vel imperamus; eáque de cauſa in adjuratione tria inveniuntur, adjurans, adjuratus & is per quem adjuratur, eſto non ſemper realiter diſtincta ſint ut videbimus.

Notanter dixi; adjurationem eſſe conteſtationem rei ſacræ, ut comprehenderem non ſolum conteſtationem Dei, ſed etiam ſanctorum, per quos fieri poteſt adjuratio, ſed diverſo modo. Nam cum fit adjuratio conteſtando Deum, vel ſanctos, ut ad ipſum relatos eſt propria, & perfecta adjuratio, utpote quæ ſummam vim, & authoritatem habeat, ad rem optatam imperandam. Quando verò fit conteſtando ſanctos ſecundum ſua merita, & dignitatem propriam abſque ſpeciali ad Deum habitudine, adjuratio propria non eſt; eſto ad illam reducatur. Quia non habet illam ſummam vim & efficaciam, ad impetrandum; eſto magnam habeat. Exemplo Juramenti declaratur, ſi enim Deum, vel ſanctos, ut ad Deum relatos teſteris, propriè Juramentum facias. Quia infallibilem veritatem in teſtem adducis. Si autem ſanctos ſecundum ſuam propriam excellentiam teſteris, non Juramentum, ſed teſtimonium humanum, & de ſe infirmum inducis. Sic in conteſtatione Dei, & ſanctorum dicendum eſt.

Dixi conteſtationem rei ſacræ, ut excluderem conteſtationem rei humanæ, ſeu profanæ. Si enim per viam Patris ab amico petas beneficium, non adjuratio, ſed amicabilis obſecratio eſt, pertinens ad humanam & politicam amicitiam. Quæ omnia latiùs tradit Suar. tom. 2. de Relig. *lib. 4. de adjuratione cap. . . . per totum* Sanch. *lib. 2. cap. 42. num. 2.*

3. Duplex eſt adjuratio; alia ſolemnis; alia privata. Solemnis eſt, quæ fit ex præſcripta forma ab Eccleſia inſtituta, & à miniſtris ad id conſecratis. Privata eſt, quæ ſolemnitate caret.

4. Rurſus adjuratio ſive ſolemnis, ſive privata eſt duplex deprecativa, & imperativa, deprecativa; qua conteſtatione rei ſacræ alterum deprecamur. Imperativa; qua imperamus. Prioris exempla ſunt, illud *ad Romanos 12.* obſecro vos per miſericordiam Dei ut exhibeatis, &c. Item uſus Eccleſiæ in litaniis & orationibus: conteſtantur enim merita Chriſti, & ſanctorum, ut Deus permoveatur poſtulata concedere. Poſterioris exempla ſunt illud *Geneſis 24.* Ubi Abraham adjuravit ſervum per Dominum cœli, & *Geneſis 27.* Ubi Jacob filium ſuum Joſeph adjuravit, ut non ſepeliret illum in Ægypto, & Paulus 1. *ad Timotheum 4.* adjuravit Timoth. per adventum Chriſti & regnum ejus, ut prædicaret verbum Evangelii opportune; & importune, *& 1. ad Theſſalonicenſes ult.* Theſſalonicenſes adjuravit, ut epiſtola illa legeretur; & hac adjuratione inique Princeps Sacerdotum adjuravit Chriſtum per Deum vivum *Matth. 26.* Ad hujus generis adjurationem debent reduci exorciſmi Eccleſiæ, quibus dæmones adjurantur.

5. Ut autem adjuratio honeſta ſit, eas conditiones Doctores expoſtulant, quæ in Juramento, nempè veritatem, juſtitiam & judicium; ſed diverſimodè; veritas namque expoſtulatur. Primò ex parte rei conteſtatæ, hoc eſt per veram rem ſacram; & non per fictitiam & falſam conteſtatio fiat. Si enim per Jovem & Jupiter, quaſi per verum Deum obſecrares, aut imperares; non adjurationem, ſed idololatriam committeres; & conſequenter graviſſimum peccatum. Requiritur ergo ad adjurationem veri numinis invocatio. Secundo expoſtulatur veritas in animo adjurantis, ut ſcilicet procedat ex vero animo obtinendi poſtulata, vel imperata; alias in vanum, & quaſi irriſoriè divina auctoritas conteſtaretur, ſed hoc regulariter peccatum veniale non excedit; cum non videatur ex hac fictione divinus honor graviter læſus, ut bene dicit Suar. *tom. 2. de Religione lib. 4. de adjuratione cap. 4. num. 7.* Sanch. *lib. 2. in Decal. cap. 42. n. 5.* Tertiò expoſtulatur veritas ex parte cauſæ motivæ ad adjurandum, ne ex cauſa ficta & falſa, ſed potiùs vera præſtes adjurationem. Quod ſi hæc fictio in detrimentum grave proximi cedat, ut contingit cum fingendo paupertatem, divites obſecras nomine Chriſti conteſtato, clarum eſt, te peccare non ſolum contra juſtitiam eleemoſynam fictè extorquendo, ſed etiam contra religionem, divinum numen invocando in velamentum

tum tuæ malitiæ & injuſtitiæ. Sed an hoc peccatum contra religionem mortale ſit ? Negat Sanchez dicens id ſibi ferè certum eſſe. Movetur, quia ille actus eleemoſynæ, ut à divitibus procedit, bonus eſt. Ergo Deo non gravem irreverentiam irrogas, divinam ejus auctoritatem conteſtans, ad movendum divites ad illum actum, tametſi ex parte tua iniquitatem habeat. Sed mihi probabilius videtur, peccatum grave committi; non quatenus divinam auctoritatem conteſtaris ad movendum divites ad actum bonum : Nam ex hac parte, nec veniale videtur; ſed quatenus conteſtaris divinam auctoritatem ad iniquam eleemoſynam recipiendam. Videris enim ejus auctoritatem graviter contemnere, illam aſſumens, ut medium ad tuam iniquitatem patrandam. Sic Suar. *dicto lib. 4. de adjuratione cap. 4. num. 7.*

6. Deinde expoſtulatur in adjuratione juſtitiæ quæ in eo conſiſtit, ut res poſtulata vel impetrata juſta & honeſta ſit. Nam uti invocatione divini nominis ad rem turpem obtinendam injurioſum eſt Deo. Siquidem hac invocatione denotas iniquitatem gratam illi fore. Ideo enim illius auctoritatem invocas, quia credis ob reverentiam, amorem vel timorem ejus, faciliùs obtenturum, quod poſtulas. An verò ſit peccatum mortale vel veniale ? Communis ſententia reſpondet, ex gravitate materiæ eſſe deſumendum; ſicut & in Juramento promiſſorio, & voto rei iniquæ. Si materia imperata, vel poſtulata graviter inhoneſta ſit; obſecratio mortalis erit, ſi leviter ſit inhoneſta; erit venialis. Sic Suar. *lib. 4. de adjuratione cap. 4. num. 8.* Sanch. *lib. 2. cap. 42. num. 5.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. ult. num. 11.*

7. Deinde ad honeſtatem adjurationis judicium requiritur, hoc eſt, ut cum debita conſideratione fiat. Non enim docet paſſim, & ſine occaſione nomen Dei & ſanctorum conteſtari; ſicut in Juramento diximus. Quare ſicut ibidem dictum eſt : defectum hujus conditionis non excedere culpam venialem; ita in præſenti eſt affirmandum. Sic Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 7. punct. 2. q. 1.* Suar. *tom. 2. de religione lib. 4. de adjuratione c. 4. n. 9.* Sanch. *lib. 2. c. 42. num. 5.*

8. Præter has tres conditiones modus adjurationis ſervandus eſt, ut adjuratio honeſtatem habeat. Advertе namque, imperando, quem obſecrando, debes adjurare, illicitum eſſe. Debes ergo modum debitum perſonæ adjuratæ ſervare. Quod bene notavit Suar. *dicto cap. 4. num. 9. & c. 1. num. 3.*

9. His conditionibus poſitis; clarum eſt, adjurationem honeſtam eſſe. Quia eſt invocatio nominis Dei, vel ſanctorum, ad res honeſtas faciliùs obtinendas, ex debito fine, & occaſione urgente. Unde ergo honeſtas deficere poteſt; Quod ſi roges, ad quam virtutem pertineat ? Diſtinguendum eſt, ſi ex invocatione divini nominis, & ob reverentiam illi debitam contendens rem poſtulatam, vel imperatam obtinere, ad religionem pertinet. Quia Deus ipſe in ſe colitur, & honoratur. Si verò ex invocatione ſanctorum, & ob reverentiam illis debitam, quatenus tales ſunt, obſecratio, vel imperium fiat, ad virtutem Duliæ vel Hyperduliæ pertinet; ſicut pertinet cultus Virginis, & Sanctorum, quando in ſe ſpectantur. Sic Suar. tom. 2. de Religione *lib. 4. de adjuratione cap. 1. num. 5.* Si autem conteſtatione vitæ, alteriúſque rei humanæ fiat obſecratio, jam diximus ad amicitiam humanam pertinere; ac proinde de illa præſenti non eſt ſermo. Non enim auget, nec minuit culpam, ſi aliqua committatur in obſecratione.

10. Ex dictis colligitur differentia adjurationis. Ab oratione namque differt. Quia adjuratio formaliter non eſt petitio; ſed abſtrahit à petitione, imperio & objurgatione. Quod ſi ſolam adjurationem deprecativam cum oratione comparemus; ab illa etiam differt : Quia talis adjuratio formaliter non eſt petitio; ſed eſt ratio petendi. Conteſtatione enim Dei Chriſti, & ſanctorum à Deo beneficia petimus tanquam ob rationem, ob quam Deus ad concedendum petita moveri poſſit. A Juramento differt adjuratio. Quia adjuratio interponitur, ut ratio alteri motiva ad obtinendum effectum. Interpoſito enim Chriſti nomine intendis adjuratum movere, ut poſtulationi annuat, vel imperio obediat. At Juramentum non alteri interponis, ſed tibi; & non ad obtinendum; ſed ad verum aſſerendum vel efficiendum, quod aſſeris vel promittis. Sic Suar, tom. 2. de Religione *lib. 4. de adjuratione c. 1. à num. 8.* Sanch. *lib. 2. Decalog. c. 42. num. 1.*

11. Adverto tamen; aliquando adjurationem cum Juramento miſceri, ut patet ex illo *Geneſ. 24.* Ubi Abraham ſervum ſuum adjuravit, & ſimul ad jurandum compulit Jacob filium ſuum Joſeph *Geneſ. 47. & 50.* Sed hoc accidentale eſt, neque ad veram adjurationem requiritur. Adjurare namque potes, quin ad jurandum compellas, & compellere potes ad jurandum, quin adjures. Non igitur adjuratio continet Juramentum, neque Juramentum etiam promiſſorium continet adjurationem. Suar. *dicto c. 2. num. 10.* & Sanch. *cap. 41. num. 1.*

Punctum II.

An adjurationis ſit aliquod præceptum.

SUMMARIUM.

1 *Per ſe ex vi juris divini & naturalis nullum eſt præceptum : bene tamen per accidens ex obligatione officii, & Eccleſiæ inſtitutione.*
2 *Ex parte adjurati nulla eſt obligatio obediendi adjurationi, ſi adjuratio obſecrativa ſit.*
3 *Eſt tamen obligatio obediendi, ſi præceptiva fuerit.*
4 *Hæc obligatio non ex adjuratione formaliter, ſed ex præcepto, cui annexa eſt adjuratio, naſcitur.*

1. BReviter reſpondeo; per ſe & ex vi juris divini, & naturalis nullum præceptum. Quia cultus, qui per adjurationem Deo præſtatur, aliis modis ſuppleri poteſt. Ex alia parte, ad obtinenda divina beneficia, neceſſaria non eſt; cum non adjurationi, ſed orationi, ſimplicique petitioni promiſſa ſint. Per accidens tamen ex obligatione officii, & ex Eccleſiæ inſtitutione præceptum eſt adjurationis. Miniſtri namque Eccleſiæ obligati ſunt ex officio, obſeſſis à Dæmone ſubvenire exorciſmis Eccleſiæ. Quæ poſita illâ neceſſitate hoc remedium inter omnia eſt efficaciſſimum. Item tenetur horas canonicas recitare; Sacramenta fidelibus miniſtrare. Sed in horum adminiſtratione, & in illarum recitatione plures adjurationes continentur. Ergo jam ex inſtitutione Eccleſiæ eſt præceptum adjurationis. Sed ſicut dixi, hoc eſt per accidens, & ex obligatione officii; non ex natura adjurationis. Sic Suar. *lib. 3. de adjuratione c. 4. à n. 2.* Sanch. *lib. 2. ſumm. cap. 42. n. 4.*

2. Sed an ex parte adjurati ſit aliquod præceptum obediendi adjurationi ?

Majus dubium eſt : Et quidem ſi adjuratio obſecrativa eſt, nullum eſt præceptum obediendi adjurationi. Quia nomen Dei ibi adducitur, ad augendam deprecationem, illámque efficaciorem reddendam; non ad incitandam ejus naturam. Si igitur deprecatio obligationem non inducit, ut de ſe conſtat; neque etiam divini nominis conteſtatione veſtita illam inducere debet. Suarez tom. 2. de Religione *lib. 3. c. 4. num. 13.* Sanch. *lib. 2. ſumm. c. 42. num. 12.*

3. At ſi adjuratio ſit præceptiva ſuperioris ad ſubditum in iis, in quibus præcipere poteſt; clarum eſt, præceptum inducere, cujus tranſgreſſio mortalis vel venialis erit pro gravitate vel levitate materiæ imperatæ. Sic Suarez *à n. 14.* Sanchez *n. 14.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. ult. n. 6.* Sed illud præceptum non ex adjuratione, ſed

ſed ex imperio provenit. Siquidem adjuratione ſecluſa imperium, & præceptum vim haberet obligandi.

4. Dubium autem eſt, an ob adjurationem illi adjunctam inducat in adjurato ſpecialem obligationem religionis, ita ut non ſolum peccet contra juſtitiam, caſtitatem, vel obedientiam ob tranſgreſſionem præcepti; ſed etiam contra religionem ob tranſgreſſionem præcepti adjuratione vetiti? Reſpondeo negativè, quia adjuratio etiam præcepto conjuncta ſolum habet, excitare adjuratum ad executionem præcepti. Non igitur ipſa præceptum imponit. Item adjuratus reſtituere, obligationem non habet exequendi reſtitutionem ſub ratione adjurationis. Nam ſub quocunque fine reſtitutionem exequitur obligationi ſatisfacit. Ergo adjuratio non inducit obligationem religionis diſtinctam à præcepto, cui adjungitur; tametſi intra illam ſpeciem faciat ut efficaciùs obliget. Aliàs ſi ſpecialem religionis induceret, ſuperfluum eſſet petere ab adjurato Juramentum exequendi rem præceptam; ſicuti Abraham expoſtulavit à ſervo ſuo *Geneſ.* 24. & Jacob à Joſeph *Geneſ.* 47. Et paſſim judices à reis & teſtibus adjuratis de veritate manifeſtanda. Signum igitur eſt, adjurationem etiam præcepto conjunctam non inducere ſpecialem in adjurato obligationem religionis. Sic Suar. *lib.* 4. *de adjuratione dicto cap.* 4. *in fine.* Sanchez *lib.* 2. *ſumm. capite* 42. *num.* 24.

Punctum III.

Qui adjurare & adjurari poſſunt.

SUMMARIUM.

1 *Omnis creatura intellectualis præſtare poteſt adjurationem.*
2 *Non omnibus datum eſt, adjurare ſolemniter, ſed gradu exorciſtæ inſignitis.*
3 *Sola creatura intellectualis adjurari poteſt.*
4 *Quorum comparatione adjuratio deprecativa vel imperativa facienda eſt.*
5 *Qualuer creaturæ irrationales adjurentur.*
6 *Per ſe mortale eſt creaturas irrationales adjurare directè.*
7 *Aliquando irrationabilia adjurantur non obſervatione, nec imperio morali, ſed phyſico; debet tamen adjuratus cognoſcere ſe ſupernaturali virtute præditum eſſe.*

1. CErtum eſt omnem creaturam intellectualem, & ſolam illam præſtare poſſe adjurationem. Quia quælibet illarum conteſtari Deum vel Sanctos poteſt. Et nulla alia. In primis Deus ipſe conteſtatione ſui nominis, & ſanctorum movere creaturas poteſt ad aliquid faciendum, & conſequenter poteſt adjurare. Idem eſt de Angelis; ſanctis hominibus, & dæmonibus. Omnes namque repræſentare aliis nomen Dei, & ſanctorum poſſunt, ut illius amore, vel timore moveantur ad aliquid faciendum.

2. Adverto tamen; adjurare ſolemniter, non omnibus datum eſſe, ſed ſolum miniſtris ab Eccleſia conſecratis: quales ſunt inſigniti gradu exorciſtæ. Nam licet alii poſſint dæmonem adjurare, ſed non publicè, & ſolemniter; & qualiter miniſtri conſecrati præſtant. Sed privatim, & per fidem in Chriſtum, & ejus ſanctiſſimi nominis invocationem; tametſi exorciſmos Eccleſiæ recitent. Suar. *lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 10. Sanch. *lib.* 2. *ſummæ cap.* 42. *num.* 18.

3. Deinde evidens eſt omnem creaturam intellectualem & ſolam illam adjurari poſſe. Priorem partem probo diſcurrendo breviter per omnes creaturas intellectuales. Deus enim, & per ipſum & per ſanctos adjurari poteſt, quatenus invocato ejus nomine & ſanctorum meritis ab ipſo beneficia petis. Eſt enim illa petitio, & oratio: quatenus eſt rei honeſtæ ſupplex poſtulatio: adjuratio; quatenus illa invocatione movere Deum ad conceſſionem petiti intendis. Neque obſtat, Deum à ſeipſo non eſſe diſtinctum, quominùs poſſit ſui invocatione & repræſentatione moveri, ad concedendum. Omnia enim propter ſemetipſum operatus eſt Dominus; quid mirum, ſi repræſentata ejus bonitate moveatur efficaciùs ad concedendum. Quia efficaciùs petimus, & poſtulamus. Angelos verò & homines clarum eſt adjurari poſſe. Siquidem repræſentatione Dei & ſanctorum moveri poſſunt, ad præſtandum poſtulatum, vel imperatum. Solum de dæmonibus, & damnatis eſt difficultas; qua ratione poſſint adjurari; eo quod nec amore, nec timore Dei moveantur; ſed omnia ex odio operentur. Sed omnino dicendum eſt, adjurari quatenus conteſtatione divini nominis, ejúſque virtute coacti præſtant, quæ ſibi imperantur. Probaríque poteſt ex exorciſmis Eccleſiæ ad hunc effectum inſtitutis. At quia non amore virtutis, nec voluntariè præſtant; propria adjuratio non eſt; ſed quandam cum adjuratione ſimilitudinem habet. Ut bene notavit Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 8. *punct.* 2. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 15.

4. Sed quia duplicem diximus eſſe adjurationem, deprecativam & imperativam, eſt advertendum: imperativam nunquam fieri poſſe niſi comparatione ſubditorum & in his, in quibus adjurandi ſubdúntur, aliàs nomen Dei iniquè aſſumeretur, ad imperandum quod imperari nulla ratione poteſt; ac proinde eſſet peccatum non ſolum injuſtitiæ contra proximum, quia injuſtè præcepto cogitur; ſed etiam contra religionem; eò quod divinum nomen uſurpetur ad prædictam vim & injuſtitiam inferendam Sic Suarez *tom.* 2. *de religione lib.* 4. *de adjuratione cap.* 4. *num.* 12. Sanch. *lib.* 2. *ſumm. cap.* 42. *num.* 23. Quapropter Deus nunquam adjurari poteſt imperando, ſed obſecrando. Quia eſt ſuprema poteſtas nemini ſubjecta. Econtra verò ipſe neminem adjurare poteſt obſecratione, ſed imperio. Angeli verò ſancti & viatores adjurari invicem poſſunt, ſed obſecratione, non imperio; niſi in aliquo caſu juriſdictionem, & poteſtatem ad imperandum habeant. Tandem dæmones adjurari poſſunt ab hominibus, non obſecrativè, ſed imperio abſoluto, & efficaci; quæ omnia per ſe ſunt manifeſta.

5. Dixi ſolum creaturam intellectualem adjurari poſſe. Quia intellectu carenti repræſentari nihil poteſt, cujus repreſentatione moveatur. Sic omnes Doctores. Quapropter cum ſal, & aqua exorciſantur, non ipſa, ſed Deus, & dæmon adjurantur. Deus; ut in eorum uſu aſſiſtat, favorem præſtans. Dæmon, ut fugiat, & à nocendo deſiſtat. Et idem eſt, cum adjurantur nubes, grandines, locuſtæ, aliáque nocentia. Non enim per ſe hæc adjurantur. Quia adjurationis capaces non ſunt, ſed Deus ipſe adjuratur, ne illa nocentia permittat, & dæmon adjuratur, illis utendo nobis noceat. Sic Sanctus Thomas 2. 2. *q.* 90. *art.* 3. Valent. *diſp.* 6. *q.* 8. *punct.* 2. *ad finem.* Sanch. *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 38. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 13. *n.* 72. Suar. tom. 2. de Religione *lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 12. & 13. Bonacina *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct. ult. num.* 3.

6. Quod autem peccatum ſit, has creaturas irrationales adjurare per ſe, & directo ſermone ad ipſas, quaſi ipſa nobis nocerent? Non conſtat inter Doctores. Mihi probabiliùs eſt, per ſe mortale eſſe. Quia gravis videtur eſſe irreverentia, exorciſmos Eccleſiæ, aliáque divina verba applicare fruſtra, vanè, & inutiliter, & rei omnino incapaci. Regulariter culpam venialem non excedit ob ſimplicitatem adjurantis. Bonacina & Sanchez *ſupra.* A mortali vero numquam excuſarem ad uſum aliquibus locis introductum, has creaturas irrationales adjurandi. Vocantur enim ad judicium ſimul cum plebe cui nocent, & conſtituto ex utraque parte procuratore, & advocato, accuſantur; judices recipiunt accuſationes, defenſionem; ac tandem auditis rationibus ex utraque parte excommunicantur, & anathematizantur. Quod certè ridiculum eſt, & omnino ſuperſtitioſum. Siquidem indicatur ipſas creaturas irrationales capaces eſſe judicii.

Si

Si autem pugna, & controversia non cum ipsis irrationabilibus, sed cum dæmonibus, qui præsumuntur illa movere, ageretur; vanum etiam est, & superstitiosum. Non enim accusatio, excommunicatio, aut sententia in illos effectum habere potest. Præterquam quod sæpe non à dæmone, sed à Deo hæc irrationabilia moventur, & hominibus nocent, vel in pœnam peccati commissi, vel ad eorum correctionem, vel ad alios fines à divina providentia præordinatos. Neque obstat, aliquando illa irrationabilia sententiæ latæ obedire. Quia fortè id dæmon præstat, ut hæc superstitiosa, & vana hominibus efficaciùs persuadeat. Sic Sotus lib. 5. de justitia *quæst.* 12. *art.* 2. *fine & lib.* 8. *quæst.* 3. *art.* 3. *fine.* Navarrus *lib.* 5. *consilio, tit. de sententia excommunicationis consilio* 2. *per totum in* 2. *editione* Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 8. *punct.* 2. *fine.* Sanchez *lib.* 2. *summ. c.* 4. *n.* 39.

7. Adverto tamen; aliquos supernaturali virtute præditos hæc irrationabilia adjurare non obsecratione, neque imperio morali, sed physico & efficaci. Sicut enim Christus Dominus propria virtute imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas; ita ejus servi virtute ab illo accepta his imperare possunt. Suar. tom. 2. de Religione *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 14. Sed qualiter constare possit; an virtute divina; an ope dæmonis hæc præstentur; cum de superstitione instituo sermonem latè explico.

Punctum IV.

Quis modus servandus sit in adjuratione dæmonis.

SUMMARIUM.

1 *Quæ conditiones servandæ sunt in hac adjuratione ut licita sit.*

2 *Dæmones non sunt obsecrandi, sed imperandi, & objurgandi, neque ad alium finem nisi ad eum, qui est à Christo præordinatus, & à legitimo ministro.*

3 *Non potest dæmoni aliud imperari nisi ut à nocendo desistat.*

4 *Proponitur quædam objectio.*

5 *Quæ possunt dæmonibus præcipi, & interrogari, ut respondeant.*

6 *Quæ sunt vana, inutilia & fortè nociva nequaquam interrogari possunt.*

7 *An unam, vel alteram rem vanam ex curiositate interrogare, sit mortale? Negant plures.*

8 *Verius est esse mortale.*

9 *Non licet petere à Dæmone superiore, ut inferiorem è corpore pellat.*

10 *Quid si dæmon superior simul cum inferiore in corpore hominis assistat?*

11 *Licitum est à dæmone in corpore humano existente petere signum sui egressus.*

12 *Qualiter liceat adjuratori amandare dæmonem in infernum, vel in desertum locum.*

13 *Qualiter liceat annuere dæmoni offerenti egressum ex homine, si permittatur in alium ingredi.*

14 *Licet connivere dæmoni petenti ne relegetur in infernum, neve novis cruciatibus affligatur.*

15 *Qualiter liceat vexare energumenum flagellis, dehonestare opprobriis.*

16 *Quæ medicamenta energumeno applicari possunt.*

17 *Uno dæmone expulso frequenter omnes expelluntur, sed non ex necessitate.*

18 *Non habet ex necessitate determinatam corporis partem qua egrediatur.*

19 *Exorcismi Ecclesiæ non habent virtutem infallibilem pellendi dæmonem, sed quando fuerit conveniens.*

20 *Qualiter dæmon in dæmoniaco assistat, & in illum habeat potestatem.*

1. FRequenter Dæmones adjurantur tam privatim quam solemniter. Ut autem hæc adjuratio absque periculo erroris fiat, servandæ sunt sequentes conditiones. Prima; ne obsecratione sed imperio, & objurgatione adjuratio fiat. Secunda ad obtinendum finem à Christo præordinatum. Tertia; ut à legitimo ministro procedat. His ergo conditionibus servatis adjuratio licita & honesta erit prout Ecclesiæ usus confirmat. Expendo singula.

2. Primò debes adjurando dæmonem, imperare, & objurgare non obsecrare. Obsecrare namque est societatem cum illo habere, operibúsque illius malignis communicare, & quasi te illi subjicere. Quod omnino est prohibitum. Item dæmon nihil sponte facit nisi in odium Dei, & quod credit in tui perniciem cessurum fore. Ergo nulla ratione licet petere, quod ita iniquè præstandum est, & tibi præjudicare potest. Sic Divus Thomas 2. 2. *quæst.* 90. *art.* 2. *& ibi* Cajetanus *art.* 1. Sotus *lib.* 8. *de justitia quæst.* 3. *art.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 13. *num* 70. *&* 71. Suar. *tom.* 2. *de Religione lib* 4. *de adjuratione c.* 2. *num.* 8. *&* 9. Valent 2. 2. *disput.* 6. *quæst.* 8. *punct.* 2. *quæst.* 2. Sanch. *lib.* 2. *sum. c.* 42. *num.* 19.

Secundò adjurandi sunt dæmones, ad finem tamen à Christo præordinatum. Sic Doctores supra relati. Ratio est manifesta. Nam si ad alium effectum adjurarentur, cum ille effectus obtineri non possit virtute & potestate naturali adjurantis ut de se constat; neque etiam virtute divina à Christo accepta ut suppono; infertur sane, ab ipso dæmone esse obtinendum. Quod est iniquum.

Tertiò adjurandi sunt à legitimo ministro. Et quidem si juxta formam ab Ecclesia præscriptam adjurentur publicè & solemniter; solis exorcistis datum est: si privatim; omnibus est concessum. Ut supra diximus.

3. Ex his infertur, te non posse aliquid aliud dæmoni imperare, nisi, ut à nocendo desistat. Quia in sacra scriptura ad solum hunc effectum invenitur, reliquisse Christum in sua Ecclesia potestatem supra spiritus malignos; ut constat ex illo *Marci ultimo.* In nomine meo dæmonia eiicient, *&* *Lucæ* 10. Dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, &c. Neque astruenda est potestas sine fundamento. Sic Suarez, Lessius. Sanch. Valent. & alii *supra.*

4. Dices: plures Sanctissimi viri exorcizando dæmones residentes in humanis corporibus actiones aliquas alienas ab expulsione imperant, pluréque interrogationes faciunt, quæ non videntur ad expulsionem conducere. Ergo non sola potestas ad expellendos calcandósque dæmones, Ecclesiæ relicta est.

5. Ex solutione hujus objectionis pendet perfecta hujus adjurationis intelligentia. Concedo aliquos viros sanctissimos dæmonibus obsequia præcepisse ab expulsione distincta; cedentia tamen in eorum confusionem, & proximorum utilitatem. Sed hoc speciali instinctu Spiritus sancti ob virtutem supernaturalem quam habebant à Deo communicatam, ut fuit communicata S Antonio primo Eremitarum parenti. Secluſa ergo potestate nemini licet, aliud dæmonibus imperare, quam ut à nocendo desistant, & quæ ad hunc finem consequendum apta esse videntur. Concesso namque fine, & media censentur concessa. Sic Silvester verbo *adjuratio q.* 5. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 8. *punct.* 2. *vers. ad secundum respondeo.* Lessius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 15. *n.* 17. Sanch. *lib.* 2. *c.* 42. *n.* 23. Unde licebit dæmoni præcipere, ut manifestet, quod nomen habet; tum ut adjuratio ad eum directè dirigatur; tum ut expulsio clarius eluceat. Item quæ causa fuerit sui in hominem ingressus: quia illa remota fortè egreditur, ut omnes præcipiantur exire. Silvester, Lessius & Sanchez *supra.*

6. Alia autem vana & inutilia & fortè nociva; quæque ad expulsionem non conducunt, culpa est à dæmone interrogare. Quia ad ea interroganda non est data exorcistis potestas. An verò hoc semper sit grave peccatum,

tum,non ita certum eſt. Et quidem in aliquibus caſibus indubitatum eſt, grave eſſe peccatum. Primò:ſi ex interrogatione aliquod occultum peccatum proximi timetur manifeſtandum.Quia dare occaſionem abſque neceſſitate, ut proximus infametur, injuſtum eſt.Secundò: ſi interrogationes etiam vanarum rerum & inutilium multiplices. Quia adeſt periculum; quod dæmonis interrogation.bus aliquos errores miſceat; & præcipuè, quia eſt ſignum amicitiæ abſque neceſſitate cum dæmone longos miſcere ſermones. Tertiò:ſi adſit finis addiſcendi,quia eſt dæmonis honoratio eum velle habere magiſtrum.Quod à fortiori procedit;ſi certam fidem ejus reſponſis concedas. Nam licet dæmoni fides dari poſſit in iis, quæ exorciſmis Eccleſiæ coactus manifeſtat; ſecùs in aliis, quæ ipſe ſponte dicit.Quartò:ſi deprecativè, & non imperativè interroges. Quia interrogatio deprecativa eſt ſignum amicitiæ. Sic docet Sanchez aliis relatis *lib.2. ſumm.c.42.n.25.*Bonac.*tom.2.diſp.4.quæſt.1.punct. ult. n. 9.*

7. Verum ex levitate & curioſitate unam vel alteram rem vanam interrogare non deprecando, ſed imperando, neque fidem certam adhibendo plures graviſſimique Doctores cenſent,non excedere culpam venialem. Sic Silveſter verbo *adjuratio q.5.in fine,& quæſt.7.*Cajetanus 2.2.*q.90.art.1.ad finem* Sot.*lib.8.de juſtitia q.3.art.2. circa ſolutionem ad ſecundum.* Navarrus *ſum. cap.12.n.28.* Valent.2.2. *diſp.6. quæſt.8.punct.2.circa finem* verſ.*ad tertium.*Suar.*tom.2. de Religione lib.4. de adjuratione c.2.n.9. fine.* Leſſius *lib.2. cap.42. dub.13.num.71.*Sanchez *lib.2. ſum. cap.42. num. 25.* Bonacina *dicto tom. 2. diſp. 4. q.1. punct.ult.num.9.* Ratio ea eſt:Quia hæc interrogatio non videtur notabile ſignum benevolentiæ,& amicitiæ cum dæmone. Idem quod dictum eſt de vana interrogatione affirmat Cajetanus *eo art. 1. ad finem*, & Armilla verbo *invocatio n. 10.* & Sanch. *n.25. in fine.* Dicendum eſſe de petitione alicujus vani operis præſtandi à dæmone, ut exorciſta imperet dæmoni in energumeno exiſtenti, ut moveat lapidem, aliudve vanum faciat.

8. Cæterum veriùs exiſtimo; per ſe loquendo quamlibet interrogationem, quæ ad expulſionem non conducit, quamlibétque petitionem vani operis præſtandi, mortale peccatum eſſe. Quia hæc petere non potes imperio, ſed deprecatione. Non enim habes poteſtatem compellendi dæmonem, hoc præſtare. Quia non habes poteſtatem naturalem, ut de ſe conſtat. Nulla enim humana poteſtas ei comparari poteſt. Neque etiam habes poteſtatem à Chriſto acceptam; qui ſolum ad expulſionem, & conculcationem dæmonis eam conceſſit. Ergo non imperio, ſed deprecatione petis; tametſi verbis imperativis utaris. Petere autem deprecando ipſemet Sanchez docet ſemper eſſe mortale. Ergo ſemper eſt mortale illa interrogatio, & petitio. Et confirmo: Dæmon nec cogitur interrogationi reſpondere,neque opus illud poſtulatum præſtare; ſed ſponte reſpondet, & poſtulatum præſtat. At cum nihil dæmon ſponte faciat, quod ob ejus obſtinationem non ſit ex odio Dei & ad obſcurandam ejus gloriam, & noſtram perditionem captandam, grave peccatum eſſe videtur abſque neceſſitate occaſionem dare;hæc peccata tam gravia committendi; quibus dehoneſtatur Deus, & nos offendi poſſumus.

9. Aliæ ſunt actiones de quibus Doctores dubitant, an ad expulſionem dæmonis conducant; & conſequenter an licita ſint?

Primò dubitatur de petitione, qua à dæmone ſuperiore peteres,ut inferiorem in corpore hominis reſidentem pellat; Videtur,hanc petitionem licitam eſſe.Quia maximè conducit expulſioni; imò eſt ipſius expulſionis petitio. Cæterum omnino dicendum eſt hanc petitionem illicitam eſſe caſu, quo dæmon ſuperior ſimul cum inferiore in corpore hominis non reſideat. Nam peteres à dæmone beneficium, ad quod præſtandum cogi non poteſt.Non enim tibi data eſt poteſtas à Chriſto cogendi dæmonem ſuperiorem, ut inferiorem expellat; fortè enim expellere non poteſt; ſed ſolum data eſt tibi poteſtas, expellendi eos, qui in corporibus extiterint.Ergo petere illam expulſionem à dæmone ſuperiore, eſt velle ab eo beneficium habere, ac proinde illicitum. Deinde in hac petitione arguis,indigere auxilio dæmonis ſuperioris ad inferioris expulſionem; exorciſmos adjurationéſque Eccleſiæ inſufficientes eſſe ad illum dæmonem inferiorem expellendum. Ergo nulla ratione hoc licere poteſt. Neque obſtat,hanc petitionem conducere expulſioni,ut inde inferas tibi licere. Quia ſolum ea, quæ expulſioni conducunt ex poteſtate à Chriſto accepta licita tibi ſunt, non ea, quæ ex voluntate dæmonis conducunt, qualis eſt hæc petitio. Et ita tenet Sotus *lib. 8. de juſtitia q.3. art.2.* Suar.tom. 1. de Religione *lib.2. de ſuperſtitione cap.18. num.8.* Leſſius *lib.2.c.44. dub.6. n.46.* Sanch. *lib. ſum. cap. 42. num. 21.*

10. Verum ſi dæmon ſuperior in corpore hominis aſſiſtat ſimul cum inferiore affirmat Bonacin. *tom.2.diſp. 4. quæſt.1. de Juramento punct. ult. num. 5.* cum Sylveſtro verbo *adjuratio quæſt. 5.* Licitum tibi eſſe,ei imperare ut ſecum inferiorem pellat, nullumque ſui cætus veſtigium in corpore relinquat. Quia hæc non videtur eſſe beneficii petitio, ſed receſſus, & fugæ perfectæ mandatio.Cæterum ſpectandus attentè eſt modus præcepti. Si enim ſuperiori dæmoni præcipias, ut perfectè exeat cum omnibus ſatellitibus ſuis; clarum eſt, licitum eſſe præceptum.Quia tunc non ſolum ipſi,ſed omnibus ejus ſatellitibus expulſionem præcipis. At ſi ſuperiori dæmoni præcipias, ut exeat è corpore & exeundo pellat ſecum quemcumque dæmonem inferiorem ibidem exiſtentem, videtur non licere. Quia illo modo petendi convinceris, te non expellere dæmones inferiores; ſed dæmonem ſuperiorem illos ad tui petitionem expellere; indigeréque auxilio dæmonis, ad illos expellendos. Eáque de cauſa Sotus, Suar. Leſſius, Sanch. reliquíque Doctores abſolutè affirmant, non licere dæmoni ſuperiori præcipere, ut inferiorem pellat. Præterquam quod tale præceptum ſuperfluum eſt. Nam ſi virtus adjurationis efficax fuit,ad pellendum ſuperiorem dæmonem; à fortiori inferiorem pellere poterit. Nulla ergo neceſſitas eſt, petendi à ſuperiore ut inferiorem expellat.

11. Secundò dubitatur: an licitum tibi ſit, petere à dæmone ſignum aliquod ſui egreſſus è corpore; nempe ut extinguat lucernam vel vitrum frangat? Non deſunt, qui affirmant hoc eſſe illicitum. Quia abſque eo quod egrediatur, extinguere poteſt lucernam,& vitrum frangere, & quodlibet aliud ſignum præſtare ut credatur exiiſſe,& decipiat. Item illud ſignum ſupponit expulſionem, non expulſioni deſervit. At poteſtas accepta à Chriſto eſt ad expellendos dæmones. Ergo non eſt ad ſignum,quod expulſioni ſuccedit. Et ita tenet Sotus *lib. de juſtitia q.3.art.2. circa ſolutionem ad ſecundum.* Cirvelo *de ſuperſtit.3.p. c.8.* Nihilominùs tenendum eſt,hoc licitum eſſe: quia hoc probat uſus Eccleſiæ in ſacerdotali Romano. Ubi cavetur in exorciſmis pro obſeſſis à dæmone hoc ſignum expoſtulari poſſe. Ratio ea eſt; quia licet hoc ſignum aliquando fallax eſſe poſſit; at rarò hæc fallacia contingit, cum in ejus poſtulatione modus ſervatur ab Eccleſia præſcriptus. Et licet expulſioni abſolutè non conducat, conducit tamen ut nobis expulſio innoteſcat. Credendum autem eſt, Chriſtum Dominum reliquiſſe Eccleſiæ ſuæ poteſtatem ad manifeſtam dæmonis expulſionem, & conſequenter ad petendum ſignum, quo expulſio manifeſtaretur. Sic noſter Tyræus de Dæmoniacis,*cap.46.num.23. & c.52. num.4. & c.53. num.4.*Martinus Delrio *lib. 6. diſquiſition. magicarum c.3. littera B. in fine,* & *cap.2. quæſt.3. ſect.3.in 4.remedio* Sanchez *lib.2. cap.42. n.28.* Bonacin.*tom.1.diſp.4.quæſt.1.de Juramento punct. ult. num. 14.*

12. Tertiò dubitatur; an liceat adjuratori dæmonis præcipere, ut abeat in deſertum locum;vel in infernum; neque inde egrediatur?Videtur id licitum non eſſe.Quia ſolum videtur datum hominibus, dæmones ejicere non

terminum

terminum ejectionis designare. Aliàs ejecti & expulsi cogi possint non redire, cujus contrarium relato Abulensi 1. *Reg.* 16. *quæst.* 41. docet Sanchez *dicto lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 28. Dicendum ergo est exorcistas solum egressum dæmonis imperare posse. Quia solum pro egressu data est nobis potestas, juxta illud *Marc. ult.* In nomine meo dæmonia ejicient. Terminum verò egressus imperare non licet, nisi sub conditione divini beneplaciti ob rationem dictam. Quia ad designandum dæmonibus locum, nobis non est data potestas. Sic noster Tyreus de Dæmoniacis *cap.* 46. *num.* 23. Delrius *lib.* 6. *disquisit. Magicarum cap.* 3. *litera B. fine* Sanchez illos referens *lib.* 2. *sum. cap.* 42. *num.* 27.

13. Quartò dubitatur: licitum ne sit annuere dæmoni offerenti egressum ex homine, si permittatur, in alium ingredi? Respondet Sanch. *lib. Decal. cap.* 42. *num.* 36. cum Thyræo *de Dæmoniacis cap. ult. à num.* 8. *& sequentibus* regulariter non licere. Quia est in proximi damnum. At licitum esse quadruplici concurrente conditione. Prima; ut is, quem dæmon possessurus est, sit pessimus, & eo supplicio dignus. Secunda, ut adjurans habeat imperium in eum, quem dæmoni traditurus est; atque potestatem in ipsum dæmonem, summúmque jus ad ipsum expellendum quandocúmque libuerit. Tertia; ut adsit boni majoris spes. Quia scilicet speratur, fore, ut hac ratione proximus juvetur; qui aliis rationibus juvari posse non videbatur. Quarta; ut absit voluntas placendi dæmoni; sed id tantum fiat ad utendum ipso tanquam lictore & carnifice. Ratio autem; quare concurrentibus iis conditionibus, licitum esse videatur, petitioni dæmonis annuere, ea est, quia rem de se honestam petit, & quæ secluſa illa occasione solum ob bonum proximi præstari poterat, sicuti fecit Paulus qui illum turpem hominem tradidit satanæ ad tempus, ut spiritus salvus fieret.

Verùm hæ conditiones rarissimè inveniuntur. Ubi enim reperitur adjurator eam potestatem supra dæmones habens, ut quoties sibi libuerit, eos efficaciter expellat? Ubi qui cognoscat, à dæmone possidendum dignum esse illo supplicio; illóque supplicio emendandum, & corrigendum? Quando ergo prædictæ conditiones concurrerint, verissima est supradicta doctrina. Difficultas ergo est an secluſis illis conditionibus adhuc liceat petitioni supradictæ annuere: Ratio dubitandi ea est, quia ex duobus malis minus est permittendum. Ergo si ingressus petitus à dæmone præsumatur non ita nocivus, ac est præsens possessio, promitti poterit ingressus quem postulat, ut possessionem relinquat. Dices, in præsenti non solum adjurantem permittere ingressum, sed illum concedere; & ad ipsum cooperari; Siquidem ex illius consensu, & voluntate fit. Cooperari autem, & consentire in rem ita proximo nocivam, injustum est, esto inde bonum sequatur. Ergo nullatenus licet. Item minus malum permittendum non est, quando majus malum vitari potest absque illius permissione. At expulsione dæmonis ab illo homine, quem de facto possidet, virtute adjurationis Ecclesiasticæ fieri potest, si conveniens sit; qui in dæmon alium hominem possideat. Ergo non est permittenda illius possessio, ut antiquum possessorem relinquat. Deinde nulla ratione licet, petere à dæmone ut loco possessionis, quam de præsenti habet aliam alterius deterioris hominis accipiat. Quia non sunt facienda, nec petenda mala, ut inde eveniant bona. Ergo nec licitum est, tali petitioni à dæmone factæ annuere. Quia idem esse videtur. Præterea annuens supradictæ petitioni, exorcismis Ecclesiæ inhonorat, innuens efficaciam ad expellendum dæmonem non habere. Siquidem alia via ad expulsionem utitur. Denique in hoc casu dæmon relinquit antiquum domicilium coactus, sed sponte, & sub conditione onerosa, & proximo nociva. Ergo non est credendum, in gloriam Dei, & in utilitatem nostram fore cessurum; cum semper omnia in odium Dei, & in perniciem nostram operetur.

Huic objectioni respondebis, negando consensum illum esse cooperationem ad ingressum; sed solum illius permissionem & acceptationem, quæ ob vitationem majoris mali sufficienter videtur honestari. Ad confirmationem primam concedo, minus malum non esse permittendum, quando majus vitari facile potest. At cum adjurator expertus sit, illo in casu dæmonem adjurationibus Ecclesiæ difficulter obedire, minus malum permittit, ut majus vitetur. Ad secundam confirmationem negabis; idem esse annuere petitioni dæmonis, ut loco possessionis præsentis aliam minus nocivam acquirat; ac idipsum ab eo petere. Quia in priori casu permittis, in secundo inducis. Ad tertiam confirmationem dices, ex acceptatione supradictæ petitionis dæmonis non inhonorari exorcismos Ecclesiæ. Non enim negas illius virtutem ad expellendum dæmonem; sed illa concessa experiris expulsionem impediri ob causam tibi ignotam, & ad vincendam illam difficultatem admittis petitionem dæmonis. Ad ultimam nego, sponte dæmonem antiquum domicilium relinquere. Non enim relinquit nisi exorcismis Ecclesiæ coactus. Siquidem coactus petit loco domicilii relinquendi, ut aliud succedat. Non igitur acceptatione hujus petitionis apparet clara turpido, posito quòd ingressus de novo petitus minus nocivus sit, quam possessio de præsenti habita. Hæc disputationis gratia dicta sint, judicium doctioribus remitto.

14. Illud tamen est omnino certum, licitum esse connivere dæmoni petenti ne relegetur in infernum, neve novis cruciatibus affligatur. Quia hæc petitionis acceptatio, nec Deo, nec proximo injuriam infert: Et illa posita faciliùs dæmon expellitur. Ergo. Sic Sanchez *cap.* 42. *num.* 36. Bonacina *tom.* 2. *disput.* 4. *quæst.* 1. *de Juramento parte ultim. num.* 13. Addunt tamen hi Doctores, esto licitum sit adjuratori, his petitionibus nullam turpitudinem continentibus annuere; non tamen esse obligatorium; eo quod non sit simpliciter necessaria ad expulsionem harum petitionum acceptatio. Sed hoc difficultate non caret. Nam esto necessaria non sit ad expulsionem absolutè; est tamen maximè conveniens, seu necessaria ad facilem expulsionem, seu ne diu dæmoniacus torqueatur. At charitas videtur obligare, huic damno proximi mediis licitis subvenire.

15. Quintò dubitatur: an licitum sit energumenum vexare flagellis, dehonestare opprobriis, aliave similia facere?

Breviter respondeo; licitum esse si prudenter & moderatè fiat, ea inquam moderatione, ut potiùs in conculcationem dæmonis, quam in afflictionem energumeni cedat. Nam cum illæ actiones ea solum ratione ad expulsionem dæmonis conducant; quatenus dæmon illis conculcari se sentit; videns ob suam causam energumenum vilipendi; ejúsque corpus male tractari: esto graviter energumeno molesta non sint, effectum habere possunt. Sic Thyreus *de Dæmoniacis cap.* 46. *à n.* 31. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 30. Bonac. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 1. *de Juram. part. ult. num.* 12.

16. Sexto dubitatur de medicamentis, quæ energumeno applicari solent: an id licitum sit? Respondeo licere, si debita intentione fiat, & absque periculo satis infirmi. Nam cum certum sit, nulla medicamenta virtutem habere dæmonem expellendi, non possunt ex directa intentione applicari, sed solum applicari possunt ad pellendos humores, & nocivas dispositiones; quibus utitur dæmon ad infirmum vexandum. Unde tenetur adjurator naturam illorum medicamentorum cognoscere; ne loco levaminis damnum energumeno inferat: Alias medico applicanda relinquat. Sic Sanchez *lib.* 2. *sum. c.* 42. *num.* 30. & 31. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 4. *de Juramento quæst.* 1. *punct. ult. num.* 1.

17. Septimò dubitatur: an expulso uno dæmone omnes expellantur? Respondeo frequenter & in plurimum expelli. Quia ita probat usus; & ratio esse potest; quia exorcismi Ecclesiæ, & invocatio rerum sacrarum omnibus æquè molesta sunt; & eandem comparatione om-

nium efficaciam habent. Nihilominus tamen hoc neceſſarium non eſt; ſed contingere poteſt, exeunte uno dæmone alios in corpore manere. Quia (ut ſtatim dicam) efficacia exorciſmorum Eccleſiæ ad expellendos dæmones, non eſt abſoluta, ſed divinæ providentiæ attemperata ſpectatis circunſtantiis rerum contingentibus. At divina providentia judicare poteſt, eſſe conveniens, ut aliquo dæmone exeunte alius remaneat, ſicut judicavit expediens ut uno egreſſo alii non ingrederentur. Ergo non eſt ſimpliciter neceſſarium, ut expulſo uno dæmone omnes expellantur. Sic Chyreus *de Dæmoniacis cap. 55.* Sanchez *lib. 2. cap. 42. num. 8.* Bonacina *tom. 1. diſp. 4. q. 1. de Juramento, punct. ult. n. 15.*

18. Octavò dubitatur: per quam corporis partem dæmon pellatur? Reſpondeo ex neceſſitate per nullam determinatè pelli. Quia cum ſit ſpiritus, & in corpore aſſiſtat totus in toto, & totus in qualibet parte, non indiget oſtio ad ſui exitum. Frequenter autem credo cogi exire per inferiorem corporis partem in ejus confuſionem, & vituperium. Sic Thyreus *de Dæmoniacis cap. 9.* Sanch. *lib. 2. c. 4. num. 7.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Juramento, parte ultima n. 16.* Ex quo fit ſuperſtitioſum eſſe dæmoniaci pilos radere, ut dæmon facilem egreſſum habeat. Sic Victor. *de Magia num. 16.* Sanch. *c. 44. num. 33.*

19. Nonò dubitatur: an exorciſmi Eccleſiæ virtutem infallibilem habeant, dæmonem expellendi? Affirmat Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 7. punct. 2. q. 2.* eſſe valde probabile, ſolúmque ex indignitate miniſtri, vel ejus, qui curandus eſt, impediri effectum. Nam cum hujuſmodi effectum ex opere operato habeant, ſicut Sacramenta juxta illud, *in nomine meo dæmonia ejicient.* ſemper illum habere debent, niſi ex aliquo cap. impediantur. Quod aliud eſſe non poteſt præter indignitatem miniſtri, & ejus, qui curandus eſt. Cæterum probabilius eſt, nec virtutem exorciſmis, eſto ex opere operato competat, non competere infallibiliter; ſed frequenter, & prout divinæ providentiæ conveniens fuerit. Sæpe enim ob aliorum utilitatem, & exemplum, energumeni fructum permittit Deus, ne dæmones exorciſmis expellantur abſque ulla miniſtri, & ejus, qui curandus eſt indignitate, ut ex hiſtoriis Sanctorum conſtat, & tradit Auguſtinus *lib. 83. q. 79.* Ergo hæc expulſio non competit exorciſmis infallibiliter. Sic optimè Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 8. punct. 2. colum. 2. verſ.* Nihilominus Delrius *lib. 6. diſquiſition. Magicarum c. 2. quæſt. 3. ſect. 3. remed. 4.* Thyreus *de Dæmoniacis cap. 47. num. 6.* Sanchez *lib. 2. cap. 42. num. 16.*

20. Decimò dubitatur: qualem poteſtatem dæmones in dæmoniacos habeant? Suppono, dæmonem dupliciter homini aſſiſtere poſſe, exterius, vel interius. Si ſolum exterius aſſiſtat, non dicitur homo dæmonem habere. Aliàs omnes ſancti, & Chriſtus Dominus haberent dæmonium, eſſentque dæmoniaci; cum ſæpe illis dæmonium aſſiſtat, tentando, & vexando; quod eſt blaſphemum; requiritur ergo ut interius aſſiſtat, & poteſtatem aliquam habeat in illud corpus. Ejus aſſiſtentia regulariter eſt in corde ut inde pravos motus excitet, aliquando corpori aſſiſtit, totus in toto, & totus in qualibet parte, non unitus, ſed per ſe ſtans, ſicut motor & gubernator navis navi aſſiſtit. Illius tamen aſſiſtentia non ita fixa eſt; quin aliquando ceſſet. Sed quia ſtatim redit, ideo reputatur continua; Sicut cum virtute Magiæ alicui loco alligatur; non ita intelligendus eſt alligari, ut nunquam illum locum deſerat; deſerit namque ſæpe; ſed quia ſæpe revertitur, & ita veloci curſu, ut vix percipiatur deſeruiſſe locum; ea de cauſa dicitur ibi alligatum eſſe. Sic Sanch. *lib. 2. c. 42. num. 7.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. ult.*

Hoc ſuppoſito, dubitationi reſpondeo; poteſtatem, quam dæmon habet in corpus, cui interius aſſiſtit, limitatam eſſe, & juxta divinæ providentiæ præſcriptum. Aliàs graviſſima damna inferret, & omnes dæmoniaci perirent. Regulariter autem permittitur dæmoni, ut corpus illud vexet, affligat, pravóſque motus excitet. Ex quibus non leviter anima à virtute retardatur; tametſi nulla vis voluntati inferatur. Sic Sanch. & Bonacina *ſupra.*

TRACTATUS

TRACTATUS XV.

VIRTUTIS RELIGIONIS, QUI EST DE VOTO.

VOTUM, ſicut & Juramentum ad virtutem Religionis pertinere, in comperto eſt apud omnes. Quod quâ ratione contingat, in ſequentibus explicabimus. Votum aliquam cum Juramento habet ſimilitudinem. Ut conſtat ex iis, quæ ſuperiori Tractatu dicta ſunt. Eáque de cauſa explicata eſſentia Juramenti, voti naturam pergimus explicare. Duplicem diſputationem hic Tractatus continebit. Prima aget de illius eſſentia, & obligatione. Secunda de illius diſſolutione.

DISPUTATIO. I.

De eſſentia voti & illius obligatione.

PUNCTUM I.

Quid ſit votum.

SUMMARIUM.

1 *Apponuntur variæ ſignificationes voti.*
2 *Votum in ſignificatione propria aſſumptum definitur.*
3 *Quæ ſit differentia inter votum & promiſſionem homini factam.*
4 *Ex actu intellectus & voluntatis conſtat votum.*

SI nomen voti ſpectemus, equivocum eſt: Duplicem enim habet ſignificationem. Significat namque voluntatem, ſeu deſiderium alicujus boni honeſti obtinendi. Juxta illud Plinii *epiſt.* 45. Hanc ego vitam volo & cogitatione præſumo, id eſt, hanc ego vitam opto, & cogitatione præſumo eventuram; & illud *Prov.* 31. Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum, in quem nimirum (ut ait Theodorus Peltanus) omnia mea deſideria, & vota & ſtudia tendunt. Hinc certum eſt, voti compotem dici eum qui deſiderium ſuum aſſecutus eſt; eíque rem pro voto ſuccedere, ſi pro deſiderio ſuccedat. Deinde preſſiùs & propriùs *votum* ſignificat promiſſionem Deo factam & inducentem obligationem. Conſtat ex illo Ciceron. 3. *de natura Deor.* Nonne animadvertis ex tot tabellis pictis, quam multi votis vim tempeſtatis effugerint? Et 1. *de legibus*, Diligentia votorum ſatis in lege dicta eſt, ac voti ſponſio quo obligamur Deo; pœna verò violatæ religionis juſtam excuſationem non habet. Idem manifeſtè liquet ex ſacris litteris *Deuteronom.* 23. inquit Textus. Cum votum voveris Domino Deo tuo non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri (id eſt vovere) abſque peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis, & facies, ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & *Numeri* 30. Ibi cum ſe voto obſtrinxerit, &c. & *Eccleſ.* 5. Si quid voviſti Deo; ne moreris reddere; diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio. Ex hac poſteriori ſignificatione utpote magis propria ortum habuit prima ſignificatio ut bene Ambroſius Calepinus advertit, verbo *votum*. Cum enim ea, quæ magnopere deſideramus, adhibitis votis à Deo petere ſolemus. Factum eſt, ut vota accipiamus pro optatis. Sed eſt tranſlatitia ſignificatio, & aliena à præſenti inſtituto. In præſenti ergo votum ſumitur pro promiſſione Deo facta.

2. Sic ſumptum votum definitur communiter à Doctoribus, ut *ſit promiſſio deliberata, & ſpontanea Deo facta de meliori bono.* Priora verba ponuntur loco generis. Quia mediis illis votum convenit cum promiſſione homini facta. Ab illa verò diſtinguitur, ex eo quòd fiat Deo; & quod fiat *de meliori bono.* Sic colligitur ex Divo Thoma 2. 2. *quæſt.* 88 *art.* 1. *concluſione*, & traditur expreſſè *leg.* 1. *tit.* 8. *partita* 1. Ibi *voto tanto quiere dezir como promeſſa que homo face à Dios.* Gregor. Lopez *ibi* Abas cæterique Doctores *in cap. literarum de voto*, Silveſter cæteríque ſummiſtæ verbo *votum.* Navarr. *c.* 12. *n.* 24. Joan. Gutierr. *lib.* 2. *canonicarum quæſt. c.* 22. *num.* 1. Azor. 1. parte inſtitutionum moralium *lib.* 11. *c.* 12. aliàs 13. *q.* 1. & *ſeqq.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 1. *in principio.* Suarez *tom.* 2. *de Religione tract.* 6. *de voto in proœmio, & in principio.* Greg. de Valentina *tom.* 3 *diſp.* 9. *q.* 6. *partita* 1. Sanch. lib. 4. in Decalog. *c.* 1. *num.* 1. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *de voto punct.* 1. & *alii plures.* Qui ex ſupradicta definitione colligunt, ad verum quinque requiri. Primò deliberationem, hoc eſt, libertatem. Secundò, propoſitum, id eſt voluntatem vovendi. Tertiò, promiſſionem, id eſt ipſam voluntatis determinationem. Quartò, ut Deo fiat promiſſio, Quintò: ut fiat de meliori bono. Quas conditiones in ſequentibus explicabimus.

3. Debes tamen advertere, hanc eſſe differentiam inter promiſſionem homini factam, & eam, quæ Deo, quæque voti rationem habet. Quod promiſſio homini facta neceſſariò indiget verbis ſeu nutibus, quibus ſufficienter explicetur; quia alias acceptari ab hominibus non poteſt. At promiſſio Deo facta hac explicatione non indiget; quia Deo omnia ſunt manifeſta. Sic S. Thom. *dicta q.* 88. *art.* 1. Abbas *in c. literar. n.* 2. *de voto.* Navarr. *c.* 12. *num.* 26. Joan. Gutierr. *lib.* 2. *canonic. q. c.* 22. *n.* 3. Azor. *lib.* 11. *c.* 12. *q.* 1. & 7. Sanchez *lib.* 4. *c.* 1 *n.* 44. & *omnes.*

4. Quod ſi iniquitas, quo actu, an intellectus, an voluntatis; votum compleatur. Breviter reſpondeo; utroque actu, & intellectus, & voluntatis compleri; ſed præcipuè voluntatis. Ad votum namque præcedit expreſſa, vel tacita cognitio de voti natura, & eſſentia. Illiúſque convenientia, quia abſque hac cognitione voluntas; nec ſe movere poteſt, nec ſuſcipere obligationem. Sed hac cognitione poſita ſi voluntas ſe determinet ad vovendum, verbi gratia, caſtitatem, hoc actu vovet, & promittit;

tit;volo, ex nunc Deo obligatum esse, ad castitatem servandam.In quo actu formalis voti ratio consistit.Nam cum illa voluntas efficax sit, & in Deum relata,ipsique cognita, necessariò obligationem parit, quod si post hanc voluntatem locutio in intellectu seu verbis succedat,qua hæc voluntas explicetur,id ad excitamentum fervoris, & non ad voti essentiam, & valorem,spectato jure naturæ, pertinet; Sic latissimè docet Suar.*tom.*1.*de Relig.tract.*6. *de voto lib.*1. *c.*1,. *per totum.*favet Açor.1.*p. lib.* 11. *cap.* 12. *quæst.* 8.

Punctum II.

An propositum exequendi rem honestam in cultum Dei sufficiat ad votum.

SUMMARIUM.

1 *Suadetur sufficere propositum.*
2 *Contrarium statuitur.*
3 *Satisfit contrariis.*

1. Diximus votum esse *promissionem*; sed an id necessarium sit,vel solum propositum sufficiat; non satis apud Doctores constat. Videtur námque ad votum sufficere propositum, exequendi rem honestam in cultum Dei. Quia hoc propositum obligationem inducit. Quod probat Textus in *c. qui bona* 17. *q.* 1. Ubi inquit Gregor. mag. Qui bona agunt si meliora agere deliberent; & post deliberata non faciunt; licet in prioribus bonis perseverent in conspectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione.Sed cadere in conspectu Dei,est culpam coram illo committere saltem levem: juxta illud *proverbiorum* 24. *n.* 16. Septies in die cadit justus, & illud,qui stat videat ne cadat, ergo propositum obligationem inducit. Idem probatur ex *c. consulto de Regularibus.* Ubi consultus Innocentius tertius. An suscipiens habitum regularem teneatur in religione perseverare;vel possit, ad sæculum reverti. Respondet, sic esse distinguendum; vel is, qui convertitur proposuit absolutè vitam mutare, ut sic in habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur; vel conditionaliter experiri observantiam regularem; ut ita demum si intra annum ei placuerit, profiteatur ordinis disciplinam,aut fortè si non placuerit,moribus emendatis ad statum revertatur primum,in primo casu debet,ut regulariter vivat, ad laxiorem saltem regulam pertransire. Ergo ex proposito absoluto oritur obligatio; idem probatur ex *c. statuimus eodem tit. de regularibus*,ubi inquit Greg.IX. Novitius posse liberè ad priorem statum intra annum redire, nisi evidenter appareat, quod tales absolutè voluerint vitam mutare & in religione perpetuò Domino servire. Ergo ex sola voluntate nascitur obligatio. Deinde probatur ex illo *Lucæ* 9. Nemo mittens manum ad aratrum & respiciens retro aptus est regno Dei. Si igitur non est aptus regno Dei qui manum, hoc est, voluntatem ad bonum applicuit,& postea retrocedit;manifestum est, voluntatem, & propositum alicujus boni obligationem inducere.Et ratio esse potest, quia eo ipso quò in gratiam Dei,bonum faciendum,proposuisti,obligaris illud exequi, ne inconstantiæ,infidelitatis,& mendacii arguaris. Adde non satis constare, quid promissio superaddat proposito exequendi rem, & in quo à proposito distinguatur. Ergo vel propositum inducit obligationem, vel nullam inducit promissio. Favet huic parti ea definitio voti quam refert D. Thom. 2.2. *q.* 88. *art.*1. Quæque ab antiquis Doctoribus erat approbata nempe;votum est conceptio boni propositi, ex animi deliberatione firmata,qua quis ad aliquid faciendum, vel non faciendum, se obligat. Ergo ex solo bono proposito deliberatione firmato; absque promissionis fundamento votum resultat, & obligatio: Sic sentiunt communiter Canonistæ cum Gloss.*in c.litterarum de voto*, verbo *proponens* & *c.consulti*, & *c.statuimus,de Reg.*favet Palud 4.*dist.*38.*q.*1.*art.*1.*n.*11, D.Anton.2.*p.tit.*11. *c.*2. *initio* & alii plures relati à Gut. *lib.* 2. *canonic. q. c.* 22. *n.* 32.

2. Cæterum omnino dicendum est,solum propositum quantumvis absolutum, & efficax non sufficere ad votum. Quia non inducit obligationem quæ ad votum necessario requiritur. Hæc enim obligatio nasci debebat ex aliqua lege extrinseca imponente obligationem omnibus illis,qui de bono aliquo faciendo,bonum proposito conceperint, vel ex propria voluntate proponentium; vel ex natura ipsius propositi. At ex nullo capite hæc obligatio nascitur. Non quidem ex lege,nulla enim talis ostendi potest. Non ex propria proponentium voluntate, cum hæc solum sit faciendi, quod proponunt, non tamen se obligandi. Neque item ex natura ipsius propositi. Alias si proponeres firmiter servare divina præcepta,duplici peccato peccares,quodlibet violando, primò adversus præceptum violatum,secundo adversus obligationem proposito inductam. Item si aliquod consilium Evangelicum servare proponeres,v.g. Dare eleemosynam pauperi petenti, (esto non graviter indigeret) vel audire missam singulis diebus,& hæc omitteres,peccares, & non utcumque sed graviter, quia illa materia gravis est,& sufficiens ad peccatum mortale, ut constat, si facto voto omitteretur. Ergo si propositum hanc similiter obligationem inducit, illius transgressio mortalis erit.Quæ omnia sunt absurda,efficitur ergo propositum ex se nullam inducere obligationem,& consequenter ad votum non sufficere. Et ita tenent post alios antiquiores Silvest. verbo *votum* 1. *q.* 2. Nav. *c.* 12. *n.*26. Gut.lib.2.conon.q.*c.*22.*à n.*32. Azor. 1.p.instit. moral. *l.*11. *c.*12. *q.*1. Cov.de pactis 1. *p.*§.3. *n.*12.Valent.2.2. *disp.*6.*q.*6.*punct.*1.*in solutione ad secund.*Sanch.l.4.de voto *c.*2.*n.*20. Suar. *tom.*2. *de Relig.l.*1.*de voto c.*2.*n.*3.Les. *l.*2.*c.*40.*dub.*4.*n* 21.Bonac.*to.*3.*disp.*4.*q.*2. *de voto punct.*1. *in principio.* Et videtur manifestè convinci ex *c. litt.* Ubi de quodam morbo laborante dicitur, si ultra propositum mutandæ vitæ, non est progressus in voto, non teneri.

3. Neque obstant in contrarium adducta, Negamus enim propositum aliquam per se obligationem inducere;& ad textum in *c.qui bona* facilis est solutio. Qui enim bonum propositum non exequitur,cadit à deliberatione, non casu continente culpam, sed casu relinquente perfectionis viam. Ad textum in *c. consulti, & in c.statuimus & similia.* Dicendum est,ibi propositum pro voto sumi. Quia sumitur propositum cum intentione se obligandi. Antiquitus enim ex eo solum, quo quis habitum Religionis novitiorum susciperet, protestans velle absolutè vitam mutare, censebatur votum facere perseverandi in Religione, & cum de hoc voto per illam protestationem publicè constaret, cogebatur ad illius observantiam,nec permittebatur recedere absque legitima causa. Vel saltem absque transitu ad religionem laxiorem: postea tamen (ut bene advertit Lessius *illo c.* 40. *dub.* 4.*n.* 22.) Statutum fuit ut novitius liber relinqueretur ad sæculum redire, nisi de voto expresso perseverandi in religione constaret. *c.litterarum de voto & c.qui post votum eodem tit. in* 6. Verba illa Christi *Luc.* 9. nihil adversus nostram sententiam concludunt; Germanus enim sensus illorum est, qui Christum sequi decernit in officio prædicationis,si ad alia sæcularia animum applicat, tali officio (quod regnum Dei vocatur) aptus non erit,sicuti non est aptus ad arandum, qui injecta ad stivam manu, retrò oculos vertit. Ex qua expositione non infertur, aliquam ex proposito obligationem nasci, cujus omissio culpam inducat. Sic explicat Maldonatus *super hunc locum.* Vide Suarez latissimè supradicta verba expendentem *lib.* 1. *de voto cap.* 2. *à n.* 18. *usque in finem.*

Ad Argumentum ex ratione petitum.Respondeo;negando ex desertione boni propositi de re non obligatoria, lædi constantiam, fidelitatem, vel veritatem. Nam constantia, prout est virtus obligationem inducens, solum

lum inclinat ad perseverandum in bono obligatorio; in bono autem non obligatorio inclinat ad perseverandum; dum non est causa legitima retrocedendi. At illa stante cessat inconstantia. Quia prudentis est, mutare consilium. Quod si absque ulla legitima causa recessus fiat, culpam continet. Quia negari non potest, inordinatum esse, à via inchoata perfectionis deflectere absque ulla causa. Quia saltem est actus otiosus. Non tamen hæc inordinatio culpam venialem excedit: ut benè docuit Lessius lib. 3. de justitia cap. 3. *dub. 6. in fine.* Suar. *tom. 2. de Religion. lib. 1. de voto c. 2. n. 7.* Neque enim desistere à bono proposito, adversatur fidelitati, aut veritati. Hæ namque virtutes solum obligant ad exequendum ea, quæ firmiter exequenda proposita sunt, nihil autem firmiter, & invariabiliter proponitur exequendum, nisi quod promissione voto, vel Juramento firmatur, ut constat ex dictis. Ergo promissione, voto, vel Juramento secluſis, virtus fidelitatis, aut veritatis non obligat. Et ratio à priori est. Nam proponens aliquid faciendum absque ulla promissione nemini obstringitur. Non ergo fidelitatem lædere potest, deinde non asserit rem illam absolutè & invariabiliter esse facturum, sed esse facturum spectato animo, quem de præsenti habet. Quod verum est, quamvis postea mutato animo ab illa facienda desistat. Ergo veritatem non lædit. Ad confirmationem de distinctione propositi à promissione latissimè respondet Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 6. punct. 1. q. 1.* Ego verò in eo distingui existimo, ut propositum, solam intentionem faciendi opus, contineat: promissio verò superaddat illi intentioni voluntatem alteri se obligandi. Nam (ut statim dicemus,) absque hac voluntate promissio non subsistit. Ad secundam confirmationem adest æquivocatio in illa antiqua definitione voti. Animi inquam deliberatione firmatur boni propositi conceptio tanquam ex conditione, sine qua non. Quia absque deliberatione seu libertate firmari non potest; sed non tanquam ex causa formali. Quia deliberatio non est formalis causa ob quam propositum firmatur, sed voluntas se alteri obligandi superaddita proposito; Hæc est, quæ firmitatem constituit; ac proinde cum dicitur votum esse propositum deliberatè firmatum, addendum est; firmatum voluntate se obligandi, seu firmatum promissione.

PUNCTUM III.

An promissio vera requiratur ad votum, vel sufficiat simulata.

SUMMARIUM.

1 *Qualiter simulatio contingit.*
2 *Si promissio est absque animo, & intentione trahendi obligationem, non constituit votum.*
3 *Si est, absque animo exequendi rem promissam, aliqui tenent votum non constituere.*
4 *Contrarium est probabilius.*
5 *Fit satis rationibus num. 3. adductis.*
6 *Explicatur quale peccatum sit vovere aliqua simulatione ex supradictis.*

1. COnstat ex præcedenti puncto promissionem ad votum requiri; neque sufficere propositum. Quia inquirendum; qualis debeat hæc promissio esse; an vera, an simulata sufficiat? Simulatio contingere potest tripliciter. Primò si promittas verbo tenus & non animo; Secundò, si promittas animo promittendi sed non animo te obligandi executioni. Tertiò; si promittas animo te obligandi, sed non animo exequendi rem promissam, videndum ergo est, an posita aliqua harum simulatione obligatio voti impediatur.

2. Et primò verius est posita prima, & secunda simulatione voti obligationem impediri. Quia ea simulatione posita solum quoad apparentiam est promissio. Ergo solum, quoad apparentiam est votum. Antecedens manifestum est, cum solum verbotenus promissionem facis, & animo longè à promissione es. Sed idem est, cum animum expressum habes, non te obligandi. Nam eo ipso habes animum non promittendi, siquidem promissio absque obligatione subsistere non potest. Deinde omnis obligatio voti ex intentione voventis procedit. Quia est lex privata, quam quisque sibi imponit. Ergo si vovens nullam sibi imponere obligationem intendit, votum nullam inducit obligationem, & ita tenet in præsenti, Navarr. *c. 12. n. 27.* Açor. 1. p. instit. moral. *lib. 11. c. 12.* aliàs 13. *q. 9.* Sanch. *lib. 4. de voto c. 1. à n. 23.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 1. n. 6.* Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 6. punct. 1. post medium.* vers. *Respondeo concedendo.* Bonacin. *tom. 2. disp. 4. q. 2. de voto punct. 1. à n. 12.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 1. de voto c. 3. à n. 3. præcipuè 7. & 10.*

Procedit superior doctrina, sive conscius sis naturæ voti, sive non, rectè docuerunt Suar. Lessius, Bonac. & Sanch. *suprà.* Nam si conscius sis naturæ voti, eo ipso cognoscis, te promittere non posse, quin obligatio subsequatur. Si igitur expressè, & absolutè obligationem excludis, manifestè convinceris, nolle promittere; sed promissionem simulare. Quando verò ignarus fuisti, ex promissione obligationem nasci; tunc clarè constat, te obligatum non esse, si expressam habuisti voluntatem non te obligandi. Quia hæc lex non se extendit ultra tuam intentionem. Dixi, si expressam habuisti voluntatem non te obligandi. Nam si eam non habuisti, obligatus manebis. Quia censendus es, promittere voluisse, intentione promissioni accommodata, & qualem habent rectè promittentes. Sic Suar. *d. l. 1. de voto c. 3. num. 9.*

3. Verum si de tertia simulatione loquamur, quæ consistit in defectu intentionis exequendi rem promissam. Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 6. punct. 1. à* vers. *Si autem dicatur,* affirmat hanc simulationem voto obstare. Moneri primò, authoritate D. Th. *q. 88. art. 1.* Dicentis ad votum tria esse requisita, deliberationem voluntatis, propositum, & promissionem. Propositum inquam non tantum se obligandi, sed etiam exequendi rem promissam. Qui enim homini, vel Deo promittit, priùs deliberat de convenientia promissionis & deliberatione, & consultatione facta, firmiter statuit facturum, non utcumque, sed sub obligatione. Ergo votum supponis propositum faciendi: imò ex illo sequitur, inquit D. Thom. loco allegato. Secundò illud est de essentia voti, quod est de essentia promissionis. Sed de essentia promissionis non solum est obligatio, faciendi rem promissam, sed etiam propositum illam faciendi. Non enim promittere potes, quin significes, te animum habere rem promissam faciendi. Ergo in promissione hic animus includitur, & consequenter in voto. Tertiò si promitteres absque animo implendi promissum, & tuam dispositionem promissario manifestares; proculdubio non tam promissor, quam illusor censendus fores, neque promissarius tali promissione contentus esset, nisi stultissimus esset. Ergo de ratione vera promissionis est animus, rem promissam faciendi. Quartò vix contingere potest quod animum habeas te obligandi in promissione, si cares animo exequendi promissum; ad quid enim subis obligationem, nam exequi non intendis.

4. Nihilominus probabiliùs est, veram promissionem, & votum esse posse absque animo exequendi rem promissam; Sic pluribus relatis Thom. Sanch. *lib. 1.* de sponsalibus *disp. 9. & lib. 4. de voto c. 1. n. 23.* Azor. dicens esse certum 1. *p. l. 11. c. 12. q. 9.* Gutier. canon. *q. l. 2. c. 22. n. 30.* Suar. to. 2. de Relig. *l. 1. de voto c. 4. n. 3.* Ubi affirmat, se nullum alium auctorem invenisse, qui Valentiæ sententiæ in terminis patrocinaretur Less. *l. 2. c. 40. dub. 1. n. 7.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. q. 2. de voto punct. 2. n. 14. & alii apud ipsos.* Ratio ea est: quia executio operis promissi, & obligatio ad illud sunt distincta, ut per se patet. Ergo potest adesse animus, exequendi promissum. Ergo potest esse promissio

promissio absque animo promissum exequendi. Nam promissio, in animo suscipiendi obligationem, consistit. Et confirmo præcipere sub dicto potes aliquod opus quin voluntatem habeas, ut illud exequatur, ut manifestè constat in præcepto Abrahæ imposito, de sacrificando filio suo, in quo Deus voluntatem habuit, obligandi Abraham ad sacrificium non tamen habuit voluntatem, ut sacrificium; executioni mandaretur. Ergo similiter poteris obligationem tibi imponere ex voto, ad aliquid faciendum; quin voluntatem habeas, exequendi illud. Confirmo secundo exemplo illorum, qui sacros ordines suscipiunt perseverando in concubinatu, qui certè voto castitatis tenentur; tametsi caruerint animo illam servandi. Confirmo tertiò; exemplo emptionis & venditionis, qui contractus validi esse possunt absque animo traditionis. Quia illi contractus non in traditione, sed in obligatione ad traditionem consistunt. Cum ergo votum, non in executione rei promissæ, sed in obligatione illam exequendi consistat, potest absque dubio esse; quin adsit animus executionis modo adsit animus obligationis.

5. Neque rationes contrariæ urgent. Ad primam concedo, pro voto licitè faciendo, propositum faciendi rem promissam requiri. At pro voti essentia & valore sufficit propositum faciendi votum, & inducendi super se obligationem. Ad secundam nego de ratione promissionis esse propositum rem promissam faciendi & ad probationem respondeo. Verum esse, promittentem, ipsa promissione significare, se habere animum exequendi promissum, sed non directè, & per se, sed indirectè & consequenter; quatenus habens animum verè promittendi, (qui animus est de essentia promissionis) consequenter debet habere animum fideliter promittendi, seu exequendi promissum. Ergo hic animus solum indirectè, ut consequenter in promissione clauditur sed non essentialiter. Ergo illius defectus obstare non potest promissioni obligati; sicuti non obstat Juramenti promissorii obligationi; quod illud præstiteris absque animo implendi. Ad tertiam concedo; illusorem potiùs quam verum promissorem te fore præsumendum si eam voluntatem, non implendi promissum, promissario manifestares. Quia justo titulo præsumeret, te non habere voluntatem promittendi. At si clarè cognosceret, te voluntatem promittendi habere, non te illusorem, sed verum promissorem judicaret: optiméque posset eam promissionem acceptare. Quia ex illa sic acceptata jus acquirit, ut sibi promissum impleatur; potestque te compellere, promissis stare; esto voluntatem non habueris, promissum exequendi. Ad quartum concedo: Frequenter & in plurimum deficiente animo exequendi promissum, deficere animum, imponendi sibi obligationem. Quia animus exequendi obligationem, & animus se obligandi, solent esse conjuncti, sed aliquando contrarium contingit, ut experientia demonstrat, & ratio concludit, id fieri posse.

Sed inquires quale peccatum sit vovere aliquo simulato modo ex supradictis? Respondeo; in professione religionis & ordinis sacri susceptione clarum est, te peccaturum mortaliter, quocunque ex supradictis modis simulationem committis. Nam esto obligatus non sis statum religionis assumere, ordinéve sacro insigniri. At eo ipso, quo hæc liberè assumis, obligaris assumere eo animo, & voluntate, quam Ecclesia & religio præscribit. Aliàs Ecclesiæ, & Religioni gravem injuriam infers, utpote quæ se reputant deceptas. Sic Reginald. *lib.* 18. *praxis n.* 261. Bonac. *tom.* 2. *disput.* 4. *quæst.* 2. *de voto punct.* 1. *num.* 15. Suar. *tom.* 2. *l.* 5. *de voto cap.* 1. *num.* 6. Sanch. *lib.* 4. *de voto cap.* 1. *num.* 38.

Extra hos verò casus solum credo, esse peccatum veniale vovere verbis absque animo vovendi seu se obligandi Et quidem esse aliquod peccatum constat. Quia negari non potest, esse quidem inordinatum, verba menti non convenire. Quòd autem non excedat venialem culpam, inde probatur. Quia illa simulatio proximo non præjudicat, ut suppono, nec Deo gravem irreverentiam irrogat; eo quòd comparatione illius nulla esse potest fictio, & deceptio; cum ipse satis perfectè cognoscat nullum ibi adesse votum; esto exteriùs quoad homines appareat. Ergo non apparet, unde malitia gravis oriatur. Sic docet Regina, & Bonac. *suprà* & Suar. *l.* 5. *de voto c.* 1. *n.* 4. 5. *&* 6. & Sanch. *d. c.* 1. *num.* 38. Excipe nisi res promissa per votum turpis sit, de quo *punct.* 8. §. 4.

Si verò fictio contingat in proposito exequendi promissum; dicendum est, esse mortale peccatum, vel veniale, prout materia voti gravis, vel levis sit. Si enim votum non implere veniale tantum peccatum sit. Quia est votum de materia levi, propositum non implendi, eandem malitiam habebit. Quia est solum voluntas de peccato veniali committendo. Sic Suar. *d. l.* 5. *c.* 1. *num.* 7. Regin. & Bonac. *supr.* Sanch. *aliis relatis l.* 4. *de voto c.* 1. *num.* 35.

Punctum IV.

Quæ deliberatio seu libertas ad votum necessaria sit?

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Libertas sufficiens ad peccatum mortale necessaria est ad votum.*
3 *Fit satis rationi dubitandi.*
4 *Ad votum sufficit deliberatio virtualis.*
5 *Vovere absque plena deliberatione aliquando est culpa mortalis, aliquando venialis, aliquando nulla.*

1. REquiri libertatem ad votum, in comperto est apud omnes. Quia est lex quam sibi vovens imponit. Quæ autem libertas necessaria sit, sufficiat; non satis exploratum est. Nam si dicas eam libertatem requiri, & sufficere, quæ ad peccatum mortale sufficiens fuerit, obstat. Quia cum hac deliberatione compatitur levis consideratio in vovendo, & consequenter divinæ majestatis offensio; qualis adest, cum calore iracundiæ, aliáve passione percitus votum emittis. Ergo non sufficit ad votum. Quia voto colitur divina Majestas, non offenditur. Deinde in votis sic factis adest periculum transgressionis. Non igitur censendus est Deus ea admittere. Ex alia etiam parte non videtur tantam libertatem ad votum requiri; saltem ut obliget sub veniali culpa. Nam si imperfecta deliberatio votum violare potest, cur non poterit votum introducere? Aut cur major libertas ad promittendum, quam ad servandum promissum desideranda est?

2. Cæterum dicendum est, eam libertatem, quæ ad peccatum mortale sufficit, sufficere ad votum. Sic docent cum D. Thom. & aliis antiquioribus Navar. *sum. c.* 12. *n.* 24. Gut. l. 2. canonicarum q. *c.* 22. *num.* 8. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 1. *colum. penult.* vers. *in contrarium est* Lessius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 1. *num.* 2. *& seq.* Suar. tom. 2. de Religion *l.* 1. *de voto c.* 6. *n.* 4. *&* 8. Azor. *to.* 5. *l.* 11. *c.* 12. *q.* 3. Sanch. *l.* 4. *c.* 1. *num.* 2. Et videtur decidi in *c. sicut nobis de Regular.* Ubi ad votum obligatur, qui maximè pressus infirmitate vovit, sed non est credendum, tunc adesse ita perfectam deliberationem, ut omnia timetur. Idem colligitur *ex c. veniens de voto.* Ubi votum commutatur, quia in puerili ætate absque plena deliberatione factum est. Ad idem est quod traditur in *c. sunt qui opes* 17. *q.* 4. Ubi qui opes quasdam Ecclesiæ contulerunt tumultuario mentis impulsu de temeritate reprehenduntur, sed sacrilegi judicantur, si revocent donationem. Ratio ea est: quia libertas sufficiens ut diabolo devincti simus, sufficere debet ut Deo obstringamur. Aliàs si ad votum requisita esset ea matura,

tura, & exacta deliberatio, quæ omnem circumstantiam convenientiæ, & disconvenientiæ in vovendo ponderaret; nullus ferè esset, qui verum votum emitteret. Sufficit ergo ea deliberatio, quæ ad meritum, & demeritum necessaria est.

Quod verò hæc requiratur, nec sufficiat semiplena libertas; tenent expressè Lessius, Suar. & Sanch. suprà; & ratio esse potest. Quia imponere alteri; vel sibi obligationem aliquid faciendi, etiam sub culpa veniali; est res ita gravis ut meritò requiratur plena in imponente libertas. Deinde non satis percipi potest; quomodo ex semiplena deliberatione oriatur obligatio levis, exequendi rem promissam, si res promissa gravis sit. Nam semiplena deliberatio in premittendo non restringit obligationem materiæ promissæ accomodatam.

3. Ad primam partem rationis dubitandæ in contrarium. Respondeo; votum factum ex calore iracundiæ, & absque matura & perfecta deliberatione peccatum esse; sed non obinde sequitur, votum non esse. Quia solùm extrinsecè & in circumstantia variatur non in substantia; eáque de causa rectè dixit Valent. *d. disp. 6. q. 6. punct. 1. circa finem vers. ad illud*, tale votum admitti à Deo quoad obligationem, sed non quoad præmium, sicut cum ex fine vanæ gloriæ moveris votum emittere acceptat Deus tuum votum ad obligationem, sed non ad præmium. Ad confirmationem concedo; in his votis sic calore iracundiæ factis frequenter adesse periculum transgressionis, nisi postea maturè ratificentur sed inde non infertur, à Deo non acceptari, acceptantur utique, utpote cadentia in ejus honorem; poterunt tamen à Prælato nomine ipsius Dei ob illam causam relaxari; illa enim præcipitatio in vovendo justam causam præbet relaxationis. Ad secundam partem rationis dubitandi nego, imperfectam deliberationem sufficere ad votum. Et ad probationem respondeo minorem libertatem requiri, ad violandum votum, quam ad illud introducendum. Quia violatio voti gravis, vel levis non solum ex gravitate vel levitate materiæ promissæ; sed ex quantitate libertatis desumitur. At obligatio voti, solum ex quantitate materiæ promissæ sub intentione se obligandi, desumenda est.

4. Sed inquires an deliberatio virtualis ad votum sufficiat? Sufficere deliberationem virtualem constat ex his, quæ diximus *tr. 2. de peccat. disp. 1. & 2.* Hæc enim deliberatio ad conferenda, vel recipienda Sacramenta sufficiens est; debet ergo ad votum sufficere. Quapropter si ex animo emittendi votum te disponis ad vovendum, & tempore, quo votum emittis, distraheris, non obinde redditur invalidum votum. Quia illa formalitas vovendi in virtute, & in effectu à se relicto manet; ac proinde reddit votum validum. Alias raræ essent actiones humanæ validæ, si formalis advertentia ad valorem requisita esset. Et ita tenent expressè pluribus relatis, Sanch. lib. 1. de sponsal. *disp. 8. num. 21. & lib. 4. de voto c. 1. n. 6.* Suar. li. 1. de voto *c. 10. n. 4. & sequent.*

Solum adverto, te debere usu rationis gaudere, cum votum emittis. Aliàs si tui compos non es, cum votum emittis, validum votum esse non potest: Quia eo tempore solum verba promissoria proferri possunt: ac proinde solum potuisti habere intentionem, ea proferendi; non tamen potuisti habere intentionem, ea proferendi cum debita advertentia, & consideratione, & consequenter nunquam potuisti habere voluntatem, eo tempore vovendi: Sic Sanch. *d. c. 1. num. 6. fine* Suarez d. lib. 1. de voto *c. 10. à num. 9.* Si autem ante carentiam usus rationis promissionem faceres de servanda (v. g.) castitate, si tempore, quo cares usu rationis verba promissoria castitatis proferres; credo sine dubio, te esse obligatum posita conditione. Quia tunc non emittis votum cum tui compos non es; sed solum apponis conditionem, ut votum antea factum obligationem habeat. Suar. *supra num. 10.*

5. Rursus inquires; quale peccatum sit, vovere absque plena deliberatione? Et breviter respondeo; frequenter esse solam venialem culpam. At aliquando esse mortalem, venialem; aliquando nullam. Probo singula & quidem esse culpam, ferè omnes Doctores supponunt; eo quod obligatio voti gravissima sit, neque deceat, sine prudentia & consideratione illam subire. Sic Cajet. *2. 2. q. 88. art. 1.* paulò ante solutionem ad objecta Valent. *disp. 6. q. 6. punct. 1. circa finem* vers. *quod si quæras* Sanch. *lib. 4. de voto c. 1. num. 9.* Suar. *tom. 2. de Religione lib. 5. c. 1. num. 2.* Esse verò frequenter solum venialem; inde probatur: Quia ubi non adest nisi defectus prudentiæ in promittendo, culpam venialem excedere non potest. Sic Valent. Suar. & Sanch. *suprà.* Quod verò aliquando (sed rarò) possit esse mortale, defendunt Suar. & Sanch. *suprà*, ea moti ratione. Quia potest promittens expertus esse, se exponere periculo transgrediendi votum, cum levi consideratione ductus vovit. Ergo ob tale periculum peccabit mortaliter in vovendo, sed hoc mihi non probatur. Quia periculum transgrediendi votum non ex præcipitatione in vovendo, sed ex prava voluntatis affectione oritur. Aliàs si illud periculum transgressionis sufficeret, ut in voto emittendo mortaliter peccares; cum hoc periculum esse possit in voto emisso plenè deliberatè; etiam hujus voti emissio mortale peccatum esset. Quod non est dicendum. In illo verò casu admitterem, peccatum mortale committi in sic præcipitanter vovendo; quando ob præcipitationem te exponeres periculo vovendi illicita, aut impossibilia. Quia hæc Deo promittere, grave peccatum est. Ergo grave erit peccatum te exponere periculo hæc promittendi, & cum hoc succedat ex inconsideratione & præcipitatione in vovendo, manifestum est: tunc grave peccatum committi, si illo modo votum emittatur. Sed hoc rarò succedit. Quia periculum hoc prævideri debet ante votum.

Subdunt verò Sanch. & Valent. *loco cit.* Aliquando nullam culpam committi in sic inconsideratè, & præcipitanter vovendo; nempe, cum materia voti levis est. Quia ad rem tantulam (inquiunt) non requiritur matura deliberatio. Sed hoc dictum non probo. Quia hæc culpa ex modo vovendi provenit, non ex materiæ gravitate. Sed hic modus præceps, & inconsideratus vovendi reperitur æquè in voto materiæ levis, ac in voto materiæ gravis. Ergo utrobique est idem peccatum. Et ita reliqui Doctores hujus limitationis non memnerunt.

Præterea inquires; si dubius sis de voto emisso, vel de animo vovendi, vel de deliberatione ad ipsum requisita tenearis? Sed huic interrogationi satisfecimus tr. 1. de conscientia. *disp. 3. punct. 9. 10. 11. & 12.* Nihilque ultra notandum occurrit.

PUNCTUM V.

An metus impediat libertatem requisitam ad votum.

SUMMARIUM.

1 *Præmittitur qualis sit metus.*
2 *Metus à Deo seu à causis naturalibus proveniens non impedit voti valorem.*
3 *Idem est de metu à causa libera incusso, sed non ad extorquendum votum.*
4 *Metus gravis incussus etiam justè ad extorquendum votum jure naturæ annullare votum qui sentiant.*
5 *Verius est ob nullum metum justè incussum annullari votum.*
6 *Probabilius est jure naturæ ob metum injustè incussum votum non annullari.*
7 *Proponuntur quædam objectiones.*
8 *Fit illis satis.*
9 *Qualiter doctrinam limitet Basilius Legionensis.*
10 *Rejicitur limitatio.*

11 *Quid jure Ecclesiastico? Proponitur prima sententia affirmans, omnia vota esse nulla.*

12 *Secunda negat esse aliquod votum nullum ipso jure, esto veniat relaxandum.*

13 *Tertia (cui adhærendum est) concedit professionem religionis esse irritam, & non alia vota.*

14 *Probabilissimum est votum Religionis assumendæ hoc metu conceptum esse nullum.*

15 *Ex metu levi non irritatur professio.*

1. PRo hac difficultate præmittendum est; metum alium esse gravem, alium levem; alium provenientem à Deo, seu causis naturalibus; alium ab extrinseco illatum, tum justè, tum injustè, alium illatum ad extorquendum votum, alium non; de quibus latè diximus, 1.*p. hujus operis tr.* 2. *de pecc. disp.* 1. *à punct.* 6. *& seqq.* & ex ibi dictis facile est præsenti difficultati satisfacere.

2. Dicendum ergo est: si metus à Deo seu à causis naturalibus proveniat, tu verò ut malum evites, voveas, votum validum est tam jure naturæ quam Ecclesiastico. Quia esto per simplicem affectum nolis votum facere, si alia via vitare malum illud possis: at quia censes, vel id esse impossibile; vel difficillimum, prudenti consideratione votum eligis ut medium ad malum vitandum, valet ergo votum. Et ita definitur *cap. sicut nobis de Regularibus, & tradunt omnes.*

3. Idem est dicendum: cum ab extrinseco metus incussus sit, sive justè, sive injustè, si tamen incussus non est, ad extorquendum votum. Quia est eadem ratio. Cum eo casu liberè assumas votum, ut medium salubre, ad malum vitandum. Quod medium Deo gratum est; tametsi occasio illius ei grata non sit. Sic tanquam certum tradit Suar. *lib.* 2. *de voto c.* 7. *n.* 8. Sanch. *lib.* 4. *sum. c.* 3. *num.* 5. Lessius *lib.* 2. *de just. c.* 40. *dub.* 3. *n.* 16. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 15. *q.* 7. Bonac. *to.* 2. *disp.* 4. *q.* 2. *de voto punct.* 3. *num.* 4.

4. Difficultas ergo est: an metus incussus ad votum extorquendum, votum annullet; Et quæstio procedere potest de nullitate spectato jure Ecclesiastico, vel naturali. Item de metu justè vel injustè incusso, ac denique de metu gravi, & metu levi.

Et primò loquendo spectato jure naturæ non desunt graves Doctores, qui sentiant, metum gravem incussum etiam justè ad extorquendum votum, annullare illud. Sic Manuel Rodrig 2. *to. summæ c.* 93. *num.* 3. *&* 5. Ludov. Lopez 1. *p. instructorij c.* 45. vers. *sed ibi addit*, *Vega* 2. *tom. sum. c.* 129. *casu* 17. Reputátque satis probabile Sanchez *lib.* 4. *de matrim. disp.* 13. *num.* 1. *&* 2. *&* *lib.* 4. *de voto c.* 3. *n.* 20. Moventur: quia votum ob ejus perfectionem incapax est illius extrinsecæ coactionis. Quare & si aliquis habeat potestatem minandi accusationem, vel mortem: nunquam tamen potestatem habet, minandi ea, ad votum extorquendum. Huic sententiæ consentit Covarr. 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. §. 5. *num.* 5 Quod professionem religionis, eo quod hic status, sicut & matrimonii ob ejus difficultatem, & perpetuitatem, omnimodam in assumente libertatem requirat.

5. Cæterum verius est, ob nullum metum justè incussum vota annullari. Quia postulans votum hujusmodi metu illato potiùs censendus est votum offerre ut medium, ad vitandum malum ortum ex natura delicti, aut aliàs, quam metum inferre. Quæ ratio procedit etiamsi ad professionem vel matrimonium cogat, quia in hac petitione nulla est coactio, sed potiùs oblatio cujusdam beneficii, & remedii mali tibi imminentis. Ut latius dixi, 1. *p. hujus operis tr.* 2. *de peccat. d.* 1. *punct.* 10. Et ita tenet in præsenti Emanuel Sà verbo *votum num.* 8. Sanchez lib. 4. de voto *c.* 3. *num.* 21. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 3. *num.* 15. Bonac. 2. *tom. disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 3. §. 1. *num.* 7. vers. *dixi injustè incusso.* Suar. *tom.* 2. *lib.* 1. *de voto c.* 7. *num.* 16.

6. De metu gravi injustè incusso ad extorquendum votum, (esto plures censeant jure naturæ votum irritare, ut videri potest apud Doctores statim referendos) verius & probabilius censeo, vota omnia valere. Sic docuit Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 15. *q.* 6. Bonac. *dict. punct.* 3. §. 1. *num.* 6. Suar. *lib.* 1. *de voto c.* 7. *num.* 12. Sanch. *lib.* 4. *c.* 3. *num.* 9. Lessius *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 3. *num.* 18. Basil. Legion. *lib.* 7. *de impedim. ordinis, c.* 29. *num.* 5. *& alij apud ipsos.* Ratio est: Quia neque ex injuria, neque ex defectu libertatis potest votum jure naturæ annullari. Ergo ex nullo capite. Antecedens probo quoad defectum libertatis. Talis namque metus non tollit libertatem sufficientem ad meritum, & demeritum, sed possunt cum illo opera bona & mala compati. Ergo non tollit, quin sic coactus validè vovere possit. Deinde imminutio libertatis æquè provenit ex metu justo, ac ex metu injusto. Si ergo metus justus non impedit libertatem ad votum requisitam; nec illam impedire debet metus injustus. Et hinc infertur, non impediri voti valorem ex injuria. Nam injuria commissa in tantum impedire valorem voti poterat, quatenus impediret causas illius adesse, nempe deliberationem ex parte voventis, & honestatem rei promissæ. Cum ergo hæc non impediantur neque voti valor impeditur. Item quia injuria ex metu levi orta voti valorem impediret cum sit ejusdem rationis. Et confirmari hæc ratio potest ex his, quæ tractatu præcedenti diximus de Juramento metu gravi extorto, quod obligationem inducit ob reverentiam divini nominis. Cum autem in voto eadem vel major videatur adesse reverentia ob divinam majestatem invocatam, cui est facta promissio, dicendum est, votum obligare.

7. Sed obstat primò. Quia Deus non acceptat sacrificia coacta, sed spontanea, nec servum coactum, sed spontaneum requirit. Secundò: quia acceptans supradictum votum videtur esse injuriæ & coactionis approbator. Tertiò: si coactus ab aliquo tertio promittas mihi centum daturum: non videris obligatus donare. Quia per injuriam promisisti. Ergo similiter non tenebit promissio Deo facta: quia per injuriam facta est. Quartò: metus gravis à qualibet observantia voti facti excusat. Ergo etiam excusat, ne sic factum obliget. Qua enim ratione non censetur vovens, se obligare voluisse ad voti observantiam posito gravi metu; censendus est, nec voluisse à principio voti obligationem sibi imponere posito tali metu.

8. Hæc tamen non compellunt à sententia communi recedere. Ad primam concedo, non acceptare Deum sacrificia coacta nec servum coactum absolutè & simpliciter; secùs si coacta non absolutè, & propriè; sed solum secundum quid, & propriè & in rigore voluntaria existant; qualiter existunt, quæ ex metu fiunt. Ad secundam nego, esse, aut videri Deum approbatorem injuriæ, & coactionis; tametsi acceptet sic injuria extortum. Quia ut supremus dominus sic voventem cogere poterat; & injuriam alterius promittendo uti valet in utilitatem voventis, & in alios honestos fines. Ad tertiam nego, te non manere obligatum mihi, cui princeps injuriæ non fui ex tali promissione, manes utique sed exceptione doli ab altero commissi me compellere potes, & promissionem factam irritare. Quia est contractus natura sua solubilis; quales sunt omnes (matrimonio excepto) inter homines celebrari. At respectu Dei uti non potes exceptione injuriæ, & coactionis à tertio commissæ, ut promissum non impleas. Quia promissio Deo facta est natura sua insolubilis, nisi pro voluntate ipsius Dei ob ejus honorem & reverentiam. Quartum argumentum optime probat, voventem gravi metu coactum præsumi posse non habere intentionem vovendi, sed solum simulandi votum, at posito quod in foro conscientiæ hanc intentionem habet, votum obligat.

9. Supradictam doctrinam ex parte limitat Basilius Deleon. lib. 4. de matrim. *c.* 11. *n.* 15. In voto castitatis, paupertatis, & obedientiæ factis in religionis professione metu extorta, quæ sic facta nulla est, & consequenter nec

vota,

vota, quæ sunt de ejus essèntia subsistent. Quod autem professio metu extorta nulla sit, hac consideratione sibi videtur, ostendi. In professione non solum est traditio ex parte profitentis, sed religionis obligatio in futurum de professo retinendo. At hæc obligatio, quæ est quædam promissio, non subsistit, si professus coactè se tradit. Non in tantum subsistere poterat, in quantum professo utilis & grata foret: sed invito consentienti talis esse non potest; potius enim talis obligatio sibi molesta esset, quam grata; & potius nociva, quam utilis. Ergo non subsistit professio, & consequenter nec vota, quæ sunt de illius substantia.

10. Sed hæc limitatio omnino rejicienda est, sicuti illam rejiciunt reliqui omnes Doctores. Quia fundamentum quo nititur frivolum est, & inane. Concedamus enim gratis, vota subsistere firma promissione religionis de professo retinendo, quod non est ita certum, ut Basilius existimat. Siquidem satis sufficere videtur, quod ipsa religio quantum est ex parte sua se obliget, ad professum retinendum, ut vota firma sint. Adde traditionem professi, per vota antecedentem esse huic obligationi. Ergo ex illa illorum valor dependere non potest. Sed probemus clarè, obligationem religionis firmam esse & à professo acceptari ut sibi gratam & utilem. Nam professus non alia via obligationem religionis acceptat, nisi quatenus votis se religioni tradit. Ubi enim est alia acceptatio? Sed metus non tollit, quin valide se religioni tradat. Ergo nec tollit quin valide acceptet. Deinde professionem emittens ex metu ideo se tradit religioni, quia sibi utile, & gratum est, ad vitandum malum imminens. Ergo eadem ratione acceptare obligationem religionis poterat, & sibi utilem, & gratam reputare.

Ex his à fortiori infertur ex metu levi nulla vota jure naturæ irrita reddi. Quia metus levis minorem injuriam irrogat, & voluntarium non ita diminuit.

11. Restat videndum; an jure Ecclesiastico vota metu coacta irrita sint?

Variæ de hac re sunt sententiæ. Prima, & communis affirmat omnia vota metu gravi facta jure Ecclesiastico irrita esse. Sic post alios antiquiores quos referunt, tradunt Sotus lib. 7. de justitia *q. 2. art. 1. in solutione ad primum fine, & in solutione ad secundum in principio.* Valent. *disp. 6. q. 6. punct. 2. circa finem.* Navar. *c. 12. num. 52.* & *comm. 2. de Regulæribus num. 13.* Azor. *1. p. lib. 11. c. 15. quæst. 7.* Sanch. *lib. 4. c. 3. num. 12.* Lessius *li. 2. c. 40. dub. 3. num. 18.* Emmanuel Sà verbo *votum, num. 8.* & verbo *metus, num. 2.* Movetur ex *c. perlatum* aliàs *1. de his quæ vi.* Ubi de puella metu mortis à marito compulsa promissionem emittente, & postea mortuo marito matrimonium contrahente, inquit Pontifex, debere compelli ad religionem, si non constiterit ex gravi metu consensisse, nec liberè ratificasse. Ergo à contrario si constiterit gravi metu consensisse, nec liberè ratificasse, ad religionem compellenda non erat. Supponit ergo Pontifex, metum gravem irritare professionem. Cum ergo eadem ratio videatur esse in reliquis votis, omnia vota dicenda sunt irrita. Item in *c. cum dilectus eodem tit.* Canonici insularum votum emiserunt, cum Juramento, de observanda regula Cisterciensium, & volentes mutare hoc propositum impediuntur à Pontifice. Quia eorum observantia non vergit in dispendium salutis æternæ, nec gravi metu ad sic vovendum, & jurandum fuerunt compulsi. Ergo si gravi metu compulsi essent, non essent cogendi.

12. Secunda sententia extremè opposita negat, ullum votum irritum esse, sed venire relaxandum. Sic Card. *c. 2. q. 1. casus 4. de his quæ vi.* Sylvester verbo *metus q. 8. fine* & verbo *votum. 2. q. 12.* Ratio ea est: quia nullibi constat, jus positivum, ullum votum irritare. Ergo non est asserenda hæc irritatio, cum sit derogatoria juris naturalis. Antecedens probo expendendo textus, quibus hæc irritatio nititur. Textus namque *c. perlatum*, solum de professione loquitur. Ergo non est ad vota simplicia extendendus. Imò nec professionem irritat, neque supponit irritam. Non enim decidit quid esset faciendum, si constaret, puellam metu coactam sumpsisse velum, neque postea liberè ratificasse; ad summum colligitur per argumentum à contrario non esse compellendam ad religionem, si hoc constaret. Quod optime stare posset cum obligatione voti. Quia loco compulsionis relaxatio erat concedenda ob metum incussum. Minus efficax est textus *c. cum dilectus.* Nam ibi nullum fuit votum, sed quædam promissio, (quæ votum vocatur) Cisterciensibus facta & Juramento firmata. Sed dato ibi votum & Juramentum factum fuisse; textus solum dicit, observandum esse. Quia nec observatum vergit in dispendium salutis æternæ, neque fuit gravi metu factum. Ex quo non liceret colligere, votum factum gravi metu non esse observandum. Aliàs probaret, Juramentum metu gravi factum irritum esse. Quod falsum est, ut superiori tractatu diximus. Solum enim liceret inferri, ob talem metum esse facilè dispensandum. Alia item jura, quæ indicant consensum coactum consensum non esse, ut est textus in *c. cum locum de sponsalibus* facilè explicantur; si dicas, non esse consensum plene, & perfectè liberum; Siquidem mixtus est involuntario. Ergo nullus est textus, hanc irritationem probans. Ergo non est asserenda.

13. Tertia sententia, (cui tanquam probabiliori adhæreo) affirmat, professionem religionis metu gravi factam irritam esse; reliqua verò vota etiam illud, quod in susceptione sacri ordinis assumitur valida esse, veniæque relaxanda. Sic docet Basilius Legion. lib. 7. de impedimento ordinis *c. 19. n. 9.* Suar. tom. 2. de relig. lib. de voto *c. 8. à num. 5.* junctis iis quæ tradit tom. 3. de relig. *lib. 6. cap. 4. num. 6.* Ratio prioris partis est. Quia esto in supradicto *c. perlatum* expressè non irritetur professio religionis coacta; at satis supponitur, irritam esse aliis decretis præcipuè ab Eug. 11. in synodo generali *c. sicut qui monasteria 20. q. 1.* ibi sicut qui monasteria elegerunt, à monasteriis egredi non permittantur, ita hi, qui inviti sine invitæ offensionis causa sunt intermissi, nisi volentes non teneantur, quia quod non petunt, non observant, *& in c. præsens 20. q. 3.* ubi de Lamberto, quem pater coëgit monasticam vitam profiteri, inquit Nicolaus Papa præsentem clericum nomine Lambertum minime debere existimavimus, sub tali violentia fieri monachum. Quid enim quis non elegit, nec optat; profecto non diligit; quod autem non diligit, facile contemnit, nullum quippe bonum nisi voluntarium, &c. hoc ipsum clarè supponitur à Tridentino *sess. 25. de Reg. c. 10.* Ubi conceditur quinquennium ad reclamandum de nullitate professionis ob vim & metum, & ante debitam ætatem factæ. Secunda pars conclusionis, nempe nullum aliud votum jure Ecclesiastico irritum esse, ea consideratione persuadeor. Quia effectus irritationis est odiosius; ac proinde absque firmo fundamento non introducendus: at nullum in jure reperitur fundamentum, quo reliqua vota præter professionem religionis irritentur, ut expendenti textus clarè constare potest, ergo non sunt censenda irrita.

Adverte sub professione religionis vota post biennium in Societate Jesu emissa comprehendi debere. Quia verè constituunt, religiosum: ac proinde in statu de se perpetuo quantum est ex parte Religiosi; quæ fuit ratio, ob quam vota solemnia in professione emissa irrita sint. Adde tempore Eugenii non solemnia sed simplicia vota religiosum statum constituebant, & ita tradit Basil. Legion. *lib. 7. c. 29. n. 10.*

14. Sed est dubium; an votum religionis assumendæ metu gravi factum invalidum sit? Affirmat Suar. tanquam probabilissimum tom. 2. de relig. *lib. 1. de voto c. 8. num. 10.* & vere ita est. Movetur ea efficaci ratione; quia si illud votum validum esset, obligaret facere professionem nullam. Nam obligaret facere professionem vi illius voti, sed illud est coactum, ergo professio facta

virtute illius voti est professio coacta ; at professio coacta nulla est, ergo obligaret ad faciendam professionem nullam. Hoc autem est impossibile. Quia actus nullus, & illicitus, non est objectum capax obligationis. Ergo illud votum validum esse non potest. Hæc tamen nullitas non tam provenit ex eo, quod factum fuerit votum coacte, quam ex eo, quod illa coactio redundet in ipsius voti objectum, illúdque reddat nullum & illicitum.

15. Restat dicendum de metu levi : an ex illo vota solemnia religionis irritentur ? & breviter, respondeo, nullomodo irritari, quod clarè colligitur ex *dict. cap. perlatum de his quæ vi, & ex cap. insinuante, qui clerici vel voventes.* Ex quibus juribus convincitur sententia Navar. *lib.* 1. *consiliorum tit. de iis quæ vi conf.* 3. *num.*3. *& conf.* 5. *num.*4. *conf.* 9. *num.*2. & *lib.*3. *de contr.conjug. conf.* 3. *num.* 4. *in postrema edit.* asserentis jure naturæ professionem levi metu irritari. Quia si jure naturæ invalida esset talis professio ; jus canonicum non poterat illi valorem concedere & virtute illius matrimonium datum dissolvere, ut de facto facit. Asserendum ergo est ; ex metu levi neque professionem neque ullum votum irritari, sic Sotus de justit. *lib.*7. *de justit.q.*2.*art.*1. *ad secund. fine.* Val. 2.2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 4. *circa fin.* Azor. 1. *lib.* 11. *institut. moral. cap.* 15. *q.* 7. Emmanuel Sà verbo *metus, num.* 3. Sanch. *lib.*4 *c.*7.*num.*14. Suar. *tom.*3. *de Relig. lib.*6.*c.*4. *num.*13.

Punctum VI.

Qualiter error vel ignorantia impediat voti libertatem, & consequenter ejus valorem.

SUMMARIUM.

1 *Multiplex error esse potest.*
2 *Si ignorantia vel error est in obligatione voti, votum non tenet.*
3 *Et idem est de ignorantia, seu errore in materia promissa.*
4 *Ignorantia seu error circumstantiarum non impedit voti valorem, nisi redundet in materiam promissam.*
5 *Si error adsit circa finem voti voti valorem impedit ; secus si adsit circa occasionem, seu causam impulsivam.*
6 *Qualiter cognosces quando error est occasio, quando finis voti.*
7 *Quid in casu dubio.*
8. *Explicatur textus in cap. Magno de voto.*

1. Multiplex error, vel ignorantia esse potest. Primus & præcipuus versatur circa voti essentiam, ut si ignores votum obligare, vel credis non obligare semper, sed quousque violetur. Secundus versatur circa materiam ejus. Tertius circa aliquas conditiones & circunstantias. Quartus circa causam motivam, vel impulsivam voti, quibus explicatis constabit, quæ mutatio veram obligationem voti cessare faciat.

2. Si de prima ignorantia, seu errore loquamur qua credis votum non obligare, vel non obligare semper : procul dubio hæc ignorantia valorem voti impedit, quia ea posita non vis obligari : obligationem enim velle non potes, nisi prænoscas. Quia nihil est volitum, quin præcognitum. Cum igitur nunquam cognoveris nativam voti obligationem & essentiam, nequaquam illam voluntariè amplecti potuisti, sic docuit Less. *lib.*2.*c.*40. *dub.*2.*num.*11. *fin.* Sanch. *lib.*4. *de voto c.*1.*num.*16. Suar. *tom.* 2. *de Relig. li.*1.*c.*11.*num.*6. Excipe tamen nisi ignorans obligationis voti velles votum emittere pro ut in se est, & secundùm quod alij emittunt : Nam per hanc voluntatem ignorantiam depellis, voti obligationem amplecteris. Sic Sanch. & Suar. *suprà.* Et credendum est, te eo modo votum emittere, quoties tibi non constat voti emissionem errorem illum habuisse. Quia semper præsumi debes velle actum facere qualiter esse petit. Quod si certus es te errasse circa voti seu juramenti obligationem, dubitas autem, an ab illo errore cessaveris per admonitionem ante vel post voti emissionem, non teneris voto. Quia jam tibi constat de ratione excusante ab obligatione, & consequenter votum non possidet. Neque præsumendum est, errorem pulsum esse nisi probetur. Sic Sanch. lib.4.de voto *c.*22. *num.* 22.

Hinc infertur si Religiosus profiteretur credens professionem non obligare in perpetuum, sed pro voluntate ipsius rescindi posse ; nullam esse talem professionem. Quia voluntariè non vult profiteri ; cum non velit professionis essentiam. Sic docuit Suar. tom. 3. de Relig. *lib.*6.*c. num.* 5. Nunquam tamen talis error præsumendus est.

3. Idem quod dictum est de ignorantia, seu errore obligationis voti, dicendum est de ignorantia materiæ, seu objecti voti ; impedire inquam voti obligationem. Quia impedit quod objectum voti sit cognitum, & consequenter quod sit volitum. Sic omnes Doctores.

Variis exemplis conclusionem declaro ; si voveas ire Hierosolymam credens absque navigatione ire posse, non teneris voto. Quia erras in objecto voti. Non enim voves viam, quæ necessaria est, ut Hierosolymam pervenias ; sed aliam tuo errore confictam. Idem est, si existimares Hierosolymam prope esse ; cum tamen longè distet. Quia longam viam voto amplexus non es. Sic Suar. *li. de voto c.*11.*n.*9. Les. *li.*2.*c.*40.*dub.*2.*n.*11. Sanch. *li.*4. *Dec.c.*3.*n.*11. Bonac. *to.*2.*disp.*4.*q.*2.*punct.*3.§.2.*n.*3. Deinde si voveas religionem Cartusianorum, vel Minimorum, credens ibi liberè vesci carnibus ; nequaquam obligatus maneres, etiam ad sumendam aliam religionem, in qua licitum est vesci carnibus. Quia tuum votum non fuit de religione absolutè, sed de tali religione Cartusianorum, vel Minimorum, in qua hæc licentia vescendi carnibus adesset. Cum tamen nulla sit talis religio, cessat votum ex defectu materiæ promissæ. Sic Suar. tom. 2. de Relig. *lib.* 2. *de voto c.*11. *num.*12.

4. Verum si de errore, seu ignorantia circunstantiarum loquamur, non impedit voti valorem, nisi talis ignorantia in objectum voti redundet. Sic docuit aliis relatis Lessius *lib.*2.*c.*40. *dub.*2.*n.*10. *&* 13. Suar. to.2. de Relig. *lib.* 1. *de voto c.*11. *à n.*9. *& sequent.* Supponit Sanch. *li.*4.*Dec.c.*3.*n.*8. *& sequent.* Bonac.*to.*2.*disp.*4.*q.*2. *punct.*3.§.2.*n.*4. Ratio est manifesta ; quia ignorantia solum causat involuntarium objectum ignoratum. Si igitur objectum voti ignoratum non est, sed solum sunt ignorata extrinseca illius ; nequaquam votum involuntarium erit, sed voluntarium. Quod procedit, tametsi circunstantiæ essent tales, ut nequaquam votum emitteres, si illas cognosceres. Quia illa habitualis dispositio non te impedit, quominus objectum voti absolutè amplectaris, ut manifestum est in eo, qui inimico pauperi eleemosynam tribuit, non dandam si cognosceret, inimicum esse. Et ratio est : Quia voluntas conditionalis non posita conditione nihil possit inesse. Sed talis est supradictus affectus *nollem dare eleemosynam huic pauperi, si scirem esse inimicum.* Dum enim non cognoscis esse inimicum, absolutam voluntatem non habes, non dandi eleemosynam : Potius namque habes, voluntatem illi donandi. Secus verò esset, si diceres : nolo dare si de facto sit inimicus. Quia cum eo tempore conditio vera sit, voluntas donandi omnino cessat. Sic Cajet. 2.2.*q.*88.*art.* 3. *circa fin.* vers. *ad hoc dicitur.* Sotus *lib.*7.*de just.q.*2.*art.*1.*ad* 3. Mol. *tom.*2. *disp.* 272. vers. *quartum valde* Les. *li.*2.*c.*40. *dub.*2.*n.*10. *&* 11. *circa fin.* Sanch. *lib.*4. *sum.c.*2.*num.*6. *&* 10. Valent. 2.2. *disp.* 6.*q.*6. *punct.*4.*in fine* Suarez to. 2. de Religione *lib.*1.*de voto c.*12. præcipuè *num.*9.*&* 10.

Dixi notanter nisi circunstantia ignorata redundet in voti objectum ; quia sæpe circunstantiæ sunt ita graves, ut erat illa de abstinentia à carnibus, ut merito censeri possint immutare objectum. Quando autem id contingat prudentis arbitrio relinquitur, ponderata objecti qualitate. Neque certa regula id definiri potest ut

bene

bene notavit Suarez *tom.1.de Religione lib. cap.1 num.13.*

Neque obstat promissiones aliósve humanos contractus quibus dolus causam dedit, etiamsi dolus commissus non sit in substantialibus, esse irritos, seu in irritum revocari; sicut tractatu præcedenti *disp.2.punct.5.* diximus, ut inde inferas vota supradicto errore commissa invalida esse, aut arbitrio in contractibus ob supradictum errorem ex jure positivo provenit: At in votis nullum est positivum, quod illa reddat. Sic Lessius *li.2. c.40. dub.2. num.13.*

5. Denique si error adsit circa finem voti, valorem ejus impedit. Secus si error adsit circa occasionem, & causam impellentem ad vovendum. Sic ex communi sententia tradit Suar. tom.2. de Relig. *li.1. de voto cap.11. num.14.* Les. *li.2.c.40.dub.2. num.11.* Sanch. *l.4. sum.c.2. n.45.* Bonac. *tom.2.disp.4.q.2.punct.3.n.13.* Ratio prioris partis est, Nam finis voti est formalissimum voti objectum. Ergo si in illo error adsit, objectum voti voluntarium esse non potest; ac proinde votum non tenebit Explico conclusionem. Triplex finis in voto considerari potest. Primus est communis omnibus votis, qui est divinus cultus, & honor, si deficiat nequaquam votum subsistere poterit; quia non remanebit materia voti capax. Secundus est specialis & intrinsecus materiæ per votum promissæ qui si deficiat, mutatur objectum promissum, & consequenter cessat promissio. Exemplo declaro, finis intrinsecus eleemosynæ est alienæ miseriæ sublevatio, qua sublevatione cessante eleemosyna esse non potest. Si igitur voveres dare Petro eleemosynam, credens illa indigere, cum tamen verò non indigeat, quia dives est; voti obligatio cessat. Quia cessat voti objectum, quod fuit eleemosyna. Tertius finis est extrinsecus aliàs; sed quia prætenditur per tale votum obtineri, ad illius voti objectum formaliter pertinet. Explico, credebas beneficium vacare, & gratia illud obtinendi eleemosynam promisisti; cum tamen beneficium non fuerit vacans; promissio non tenet. Idem est, si peregrinationem promisisti ob invisendum amicum, quem ibi adesse credebas, cum tamen non adfuerit. Idem si votum feceris ob recuperandam filio salutem, quem credebas infirmari; cum tamen non fuerit eo tempore infirmus, vel jam fuerit mortuus; votum non tenet. Et ratio est manifesta. Nam illa eleemosyna seu peregrinatio non absolutè promittitur, sed promittitur tanquam medium ad impetrandum beneficium, videndum amicum, recuperandam filio sanitatem; quæ cum sint impossibilia promissio non tenet.

Sed quid si non solum ob supradictos fines, sed etiam ob alios verè existentes votum emitteres; Distinguendum est; si expressam voluntatem haberes, te obligandi ad votum ob quemlibet finem, qui adesset, clarum est, te esse obligatum, si aliquis ex finibus oppositis verè existit. At si hanc expressam voluntatem non habes, & uterque finis est verè finis voti, eo quòd per votum obtinere illum intendas quolibet deficiente obligatio voti impeditur. Quia alias esset obligatio ad impossibile, Sanch. *lib.4.c.2.n.40.*

Secunda pars conclusionis scilicet errorem commissum circa occasionem, & causam impellentem ad votum, votum non irritare, facilè probatur. Nam hujusmodi error non occultat voti objectum, & substantiam. Ergo non potest illud involuntarium reddere. Ergo nec nullum. Deinde hujusmodi error supponit voluntatem voventis determinatam ad eliciendum votum ob alium finem. Ergo solum movere potest voluntatem, ut facilius & libentius votum emittatur. Ergo non est causa voti. Siquidem eo deficiente adhuc votum fieret; tametsi non ea facilitate & alacritate.

6. Quod si inquiras, quomodo cognosces, quæ sint occasiones voti, quæ finis illius? Respondeo illa esse finem voti, quæ per votum obtinere intendis, & illa esse occasionem, quæ tempore voti existunt, vel præsumis existere, & te ad vovendum excitant, ut in exemplo de eleemosyna facienda religioso pauperi ob ejus miseriam sublevandam constat. Sublevare namque illius miseriam, est finis obtinendus per votum, at probitas non obtinetur per votum, sed jam existens te excitat ad vovendum, ac proinde voti occasio est, non finis. At quia sæpè aliqua per votum obtineri intenduntur, quibus tamen deficientibus votum persistit, difficillimum est, explicare eo casu, quomodo ea à fine voti & illius objecto excludantur? Qua in re mihi non occurrit alia firmior regula ea quàm suprà posuimus, Supradicta inquam excludi debere ex voluntate formali & expressa, qua illis non obstantibus voluntatem te obligandi habes. Nam si hac voluntate cares, percipere non possum, quomodo ea, quæ per votum obtinere intenduntur, non sint finis illius, & objectum, & consequenter votum medium ad illorum impetrationem, quæ si impossibilis sit, votum non reddatur nullum.

7. In casu autem dubio: an aliqua habeant rationem finis, an verò sint occasio voti emittendi, spectandum est, an illis deficientibus verus finis voti persistat. Nam si hoc ita est credo potius reputanda esse occasionem voti, quam finem. Quia hæc præsumptio favet valori actus, & pro illo in foro externo judicaretur, dum vovens non probaverit ea, quæ deficiunt, causas esse finales, non impulsivas. At si illis deficientibus non relinquitur finis voti, clarè constat, ea finem esse, & non tantum occasionem. Siquidem absque fine votum esse non potest. Sic Silvester verbo *votum 2.q.8.* Azor. *1.p. instit. moral. lib.11. c.15. q.13.* Sanch. *lib. 4. de voto c.2. n.52.* Bonac. *tom.2. disp. 4. q. 2. de voto punct. 3. in fine.*

8. Juxta hanc doctrinam explicatur Textu *in c.magna de voto*, ubi Episcopus Trecensis votum Hierosolymitanæ peregrinationis fecerat animo, & voluntate obtinendi libertatem suæ Ecclesiæ ope & auxilio Comitis Campaniæ, qui finis omnino defuit morte illius comitis tempore voti, & dicendum est votum subsistere non potuisse. Quia non apparet Episcopum expressam voluntatem habuisse ob devotionem sanctorum locorum peregrinationem suscipiendi independenter ab impetratione auxilii comitis campaniæ, sed potius huic fuit finis principalis peregrinationis promissæ. Quo cessante facilius potuit (inquit Pontifex) cessare, & effectus. Neque obstat illud votum commutari quia commutatur ob dubium, quod poterat esse, si fortè independenter ab auxilio comitis votum emisisset, & ad majorem securitatem Episcopi, sed non ob necessitatem. Sanch. *lib.4. de voto c. 2. n.43.* E contra procedit Textus *in c. ex parte el segundo de conversione conjugatorum.* Ubi mulier quæ matrimonium ratum contraxerat, credens falso ejus sponsum leprosum esse, ut illius habitationem fugeret, velum viduitatis suscepit, in quo si votum religionis emittat, perseverare cogitur. Quia ille error non est in causa finali obtinenda per votum, sed in causa excitante & movente ad vovendum quod satis indicat Pontifex cum dicit, licere mulieri ad religionem transire, quamvis falsa sit causa, per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta: cum sine qualibet tali causa idipsum religionis obtentu facere potuisset. Suarez tom.2.de Religione *lib.1.de voto c.11.fine.*

PUNCTUM VII.

An votum soli Deo faciendum sit.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Resolvitur quæstio.*

1. VIdetur non soli Deo, sed etiam sanctis vota fieri. Quia fiunt professiones in eorum cultum, & honorem cedentes. Quod confirmat aliquarum Religionum usus, vovendo castitatem, paupertatem, & obedientiam

dientiam non solum Deo, sed etiam Beatæ Mariæ aliisque sanctis.

2. In hac re solum de nomine esse potest quæstio, sed non de re, ut bene advertit Valentia 2.2. *disp.6. quæst.6. punct.3. vers.3. dubium est.* Nam si votum sumas pro cultu recognoscente divinum numen, à quo tanquam ab authore omnium bonorum aliquid impetrare intendis, vel pro impetratis gratias referre, clarum est hoc modo soli Deo vota fieri. Quia solus Deus est, qui hac ratione coli potest. Quod si tunc sancti invocantur in illa promissione, & voto; invocantur ut testes promissionis factæ, vel ut mediatores ad deferendum votum, vel ut intercessores ad impetrandum à Deo, quæ per votum desiderantur. Verum si non hac ratione votum seu promissio sumatur, sed quatenus cedit in cultum, & honorem sanctorum, ut illos in necessitatibus mediatores habeas, vel ut illis pro beneficiis acceptis te gratum ostendas; sanctis fieri potest; sicut enim sancti spectata propria excellentia gratiæ & gloriæ, quam habent orari & adorari possunt, cur non etiam coli promissione de bono opere ipsis facta? Sed quia hujusmodi promissio sanctis facta confirmatur frequenter promissione facta Deo: Vovemus enim Deo facturi, quidquid sanctis promittimus; ea de causa omne votum factum sanctis Deo fieri dicitur. Sic D. Thom. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 5. *ad tertium quem tetigatur* Sanc. *lib.* 4. *sum. c.* 1. *n.* 41. *ab omnibus esse receptum* Azor. *lib.* 11. *instit. moral. cap.* 22. *q.* 13. Suar. *latissimè. to.* 2. *de Relig. lib.* 1. *de voto c.* 16. *Annot.* 5. Bonac. *to.* 2. *disp.* 4. *q.* 2. *de voto punct.* 2. *num.* 17. optimè Val. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 3. *in secunda assertione* vers. 3. *dubium.*

Quandò verò Prælato locum Dei tenenti obedientiam promittis, votum Prælato non fit, etiam illo modo, quo fieri potest sanctis spectata eorum excellentia. Quia non in Prælati cultum & honorem promittis, sed Deo promittis obedientiam tuo Prælato servandam. Sic Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *c.* 1. *num.* 11. Bonac. *dicto puncto.* 1. *n.* 17. Si autem alicui homini in ejus utilitatem aliquid promittas absque relaxatione ad Deum; ut si dicas, promitto tibi me non lusurum; promissio humana & civilis est, non votum. Sic Navarr. *summæ lat. c.* 12. *n.* 25. Sanch. *lib.* 4. *summæ c.* 1. *n.* 42.

Punctum VIII.

Quæ materia Deo & Sanctis offerri per votum possit?

Ultima particula quæ in definitione voti apponitur est, ut fit de meliori bono. Quapropter examinandum est: an votum necessario sit de bono, & de bono possibili. Secundò: an debeat esse de bono pertinente ad consilia, vel possit esse de bono pertinente ad præcepta. Tertio, qualiter debeat esse de bono meliori.

§. I.

Qualiter votum debeat esse de bono possibili?

1 *Impossibilia promitti Deo non possunt.*
2 *An votum non peccandi sit impossibile.*
3 *Pro resolutione apponitur distinctio.*
4 *Votum non peccandi mortaliter, validum est.*
5 *Votum non peccandi nec mortaliter, nec venialiter invalidum est.*
6 *An saltem obliget ad mortalia vitanda? Affirmat Suar.*
7 *Negat Sanchez.*
8 *Quid sentiendum sit.*
9 *Fit satis oppositæ rationi.*
10 *Deciditur quæstio: An votum rei partim possibilis, partim impossibilis obliget.*
11 *Votum de Vitando aliquo genere peccatorum venialium obligat, sed non est consulendum.*
12 *Votum vitandi omnia venialia quantum in te est, aliqui censent valere, verius est oppositum.*
13 *Votum faciendi omnia venialia valet.*
14 *Promittere Deo rem impossibilem, per se solum est veniale.*

1. Regula est ab omnibus recepta. Impossibilia Deo promitti non posse. Quia ad illa facienda non potest suscipi obligatio Regula, *nemo potest de regulis juris in 6. & leg. impossibilium ff. eodem tit.* Quod non solum verum habet in absolutè impossibilibus; sed de iis, quæ comparatione promittentis impossibilia sunt. Nam eo ipso non poterit promittens ad illa se obligare. Hinc constat; qualiter alienum factum promittatur; promittitur namque non absolutè, sed ut promittenti subjicitur. At nulla alia ratione subjicitur, nisi appositione curæ, & diligentiæ ut efficiatur. Ergo promittens factum alienum censendus est promittere suam diligentiam, & curam serio apponere, ut tale factum fiat, ut latius diximus superiori tractatu de Juramento. Et tradit in præsenti Suar. tom. 2. de Religione *lib.* 2. *de voto c.* 1. *in fine n.* 7. Sanch. *li.* 4. *de voto c.* 5. *n.* 9.

2. Sed est dubium; an sub hac materia impossibili comprehendatur votum nunquam peccandi? Videtur namque comprehendi. Quia spectata humanæ naturæ fragilitate, & ordinariis Dei auxiliis nullus est, qui possit omne peccatum vitare. Ergo illud votum est de re impossibili. E contra verò videtur tale votum de re possibili esse. Quia est de vitando peccato, quod si vitari non possit, peccatum non esset.

3. Pro resolutione adverte multipliciter hoc votum non peccandi fieri posse. Primò; si votum fiat non peccandi mortaliter. Secundò; si fiat, non peccandi mortaliter, nec venialiter. Tertiò; si votum fiat, non peccandi absolutè. Quartò; si fiat, non peccandi venialiter in hac materia determinata, vel in hoc genere peccatorum?

4. Si votum fiat non peccandi mortaliter, validum est, utpote de re possibili non viribus naturæ, sed gratiæ, quæ omnibus ea uti volentibus, divinámque misericordiam implorantibus parata est. Quæ ratio probat, hoc votum validum esse; tametsi fiat ab homine fragili, & peccatis dedito, & periculum transgressionis habente. Nam hoc periculum cum non proveniat ex voto, sed ex prava dispositione voventis, quam divina gratia superare vovens potest, & tenetur; voti obligationem non impedit. Sic Navar. *sum. c.* 12. *num.* 65. Sotus lib. 7. de justitia *quæst.* 1. *art.* 3. Lessius *c.* 40. *dub.* 7. *n.* 31. Sanchez *lib.* 4. *c.* 5. *num.* 16. Suar. tom. 2. de Religione *lib.* 2. *de voto c.* 3. *num.* 2. Azor. *lib.* 11. *c.* 13. *q.* 4. Verum etsi tale votum validum sit, at consulendum non est frequenter ob periculum transgressionis; rarus enim est præcipuè ex his, qui in sæculo vitam degunt, qui peccato mortali toto vitæ tempore abstineat. Sic Navarrus, Sotus, Suarez, Sanch. *locis allegatis.*

5. Si verò votum fiat, non peccandi mortaliter nec venialiter, seu non peccandi, alicui videbitur validum esse, etiam secundum votum, quod includit. Quia lex divina obligat, vitare omnia peccata mortalia, & venialia: aliàs non peccares si propositum haberes peccandi aliquando venialiter. Sed ad id, ad quod lex divina obligat, obligare per votum potes, utpote ad rem perfectam, & possibilem. Ergo potes te obligare, non solum ad vitanda peccata mortalia, sed etiam venialia Nihilominus tenenda est communis sententia, tale votum quoad collectionem omnium peccatorum invalidum esse. Sic docuit Sotus dicto lib. 7. de justitia *q.* 1. *art.* 3. vers. *utrum verò votum*, Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 2. vers. *si autem quærat.* Sanch. *li.* 4. *summæ cap.* 5. *num.* 10. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 7. *num.* 31. Suar. *lib.* 2. *de voto c.* 3. *num.* 5. Ratio ea est; quia etsi vitare omnia peccata mortalia, & venialia sit tibi (speculative loquendo)

quendo) physicè possibile ; at moraliter & spectato communi rerum cursu, & auxiliis à Deo concessis impossibile est, ut experientia demonstrat. Sed ad ea, quæ sic sunt impossibilia,lex humana positiva obligare non potest. Ergo neque votum.Neque obstat legem divinam naturalem ad vitanda omnia illa peccata obligare , ut manifestè probat ratio dubitandi ; Ut inde inferas , te per votum obligare posse. Quia illa obligatio est velut proprietas rationalis naturæ ; ac proinde non mirum si solam potentiam physicam spectet. Quia rationali naturæ, qua talis est, accidentaria est moralis impossibilitas proveniens ex appetitu rationi non subjecto. At obligatio voti , & cujusvis legis positivæ cum subsequatur hanc moralem impossibilitatem, illam spectat; ac proinde cum illa compati non potest.

6. Major dubitatio est:an tale votum obliget ad partem , saltem ad vitanda peccata mortalia ? Affirmat ut magis probabile Suar. *li. 2. de voto c. 3. num. 16.* Movetur : quia quoad illam partem possibile est tale votum; & cum sit pars omnino distincta , & separabilis ab alia parte non peccandi venialiter;credendum est ; ex hujus conjunctione aliam non vitiari. Item quia illud votum nunquam peccandi mortaliter, nec venialiter ; æquivalet duplici voto , alteri non peccandi mortaliter, alteri non peccandi venialiter. At si hæc duo vota separatim fierent, valeret utique votum non peccandi mortaliter, tametsi votum non peccandi venialiter irritum sit & nullum. Ergo similiter votum non peccandi , valebit qua parte peccata mortalia respicit;tametsi non valeat, quâ parte venialia peccata spectat. Quia utile per inutile vitiari non debet. *Regula juris ;7. de regul.juris in 6.* Præterea interpretatio facienda est pro valore actus, *cap. Abbate de verborum significatione leg. quoties ff. de reb. dubiis.* Si autem huic voto obligationem ad vitanda mortalia concedamus ; esto negamus illi obligationem vitandi venialia,votum tenet.Ergo tale votum sic est interpretandum.

7. Contrarium defendit aliis relatis Sanch. *lib. 4. de voto c. 5. n.* 10. Et moveri potest ea ratione. Quia sic vovens per modum unius collectionem omnium peccatorum vitare intendit. Ergo constituta impossibilitate aliquot peccata vitandi , votum non videtur ex ulla parte tenere. Quia comparatione voventis non habet partes, cum omnes per modum unius Deo offerantur. Et confirmo ; si illud votum qua parte respicit vitationem peccatorum mortalium subsistere debet. Quia hæc vitatio & possibilis est ; & separari potest à vitatione venialium.Cum autem in ipsis peccatis venialibus plura sint , quæ vitari possunt & ab aliis sint separabilia; efficitur sanè votum quoad illa tenere. Hoc autem esse non potest Tum quia non est major ratio de illis peccatis quam de aliis;cum quodlibet in particulari sumptum vitabile sit. Tum denique quia omnia illa per modum unius offeruntur vitari.

8. Cæterum in hac re dicendum est si expressam voluntatem habuisti, non te obligandi vitare mortalia nisi simul obligatus maneres omnia venialia vitare , votum non tenet. Quia non purgatur conditio , sub qua obligationem intendebas suscipere. Sed rarò quis hanc voluntatem habet potiùs enim intendit, se obligare quantum obligari potest. Qui enim amore virtutis & reverentiæ Deo debitæ promittit , non peccaturum , offert Deo vitare omnes, & singulas ejus offensas , & peccata quæ per se , & ex natura rei ab aliis separantur, censendus est offerre vitare. Ergo vovens non peccaturum censendus est obligatus ad non peccandum mortaliter ; quia & peccatum mortale à veniali separatur , & obligatio vitandi mortalia ab obligatione vitandi venialia frequenter sejungitur.

9. Neque fundamentum adductum pro sententia Sanchez obstat huic doctrinæ. Illud namque verum est; quoties vovens expressam intentionem habuerit non se obligandi ad partem , quin ad totum obligetur. Quod non est credendum : Quia est alienum ab usu & stylo , quo solent homines similia vota emittere. Confirmatio verò magis urget , cujus sequelam Suarez *l. de voto c. 3. fine*, concedit, & ad impugnationem respondet ; esto in peccatis venialibus non sit major ratio horum quam illorum ut ex vi voti vitandi venialia , teneatur vovens hæc potius , quam illa vitare. Quia tamen prudentis arbitrio hæc determinatio fieri potest , obligat votum illa parte quæ fuerit determinata. Quod exemplo illius, qui vovet totam quadragesimam jejunare , confirmat ; cum tamen solam partem possit. Qui certè ad partem tenetur & cum non sit major ratio unius , quam alterius ; ad illam partem tenetur , quam prudens arbitrium determinaverit. At mihi verius apparet , sequelam negandam esse.Est enim longè diversa ratio in peccatis mortalibus, ac in venialibus. Nam peccata mortalia collectivè , & divisivè vitari possunt ; & obligatio vitandi illa , separabilis est , & de facto separatur frequenter ab obligatione vitandi venialia ; neque in una obligatione est eadem ratio, ac in alia. Secus verò contingit in obligatione vitandi venialia , quæ cum suscipi non possit comparatione omnium , & ex voti nulla determinentur , obligatio non subsistit. Neque præstat ; quod prudens arbitrium possit illa determinare , ut in exemplo jejunii quadragesimalis dictum est,si ex vi voti , & natura illius determinata non sunt. Nam jejunium quadragesimale ex se & natura sua possibile est ; & ex vi voti totius quadragesimæ jejunium determinatur ; ac proinde votum illius validum est ex se : Quod autem in hoc individuo totum possibile non sit , sed solum pars ; id est per accidens ; eaque de causa non impedit voti valorem absolutè , sed solum facit , ut ex prudentis arbitrio determinatio , quam votum habet ex se , temperetur. E contra est in voto nunquam peccandi venialiter ; quod ex se & natura sua neque ad omnia peccata venialia, neque ad aliqua determinatum est.

10. Hinc decidenda est illa gravis difficultas ; an votum de re partim possibili , & partim impossibili valeat quoad partem possibilem;Et dicendum est ; non valere, si vovens expressam voluntatem habuit , non se obligandi ad partem possibilem , quin ad totum maneret obligatus. Quia votum est lex quam sibi vovens imponit , & ultra illius intentionem extendenda non est. Sic Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 7. num. 31.* Suar.lib.2. de voto *c. 2. àn. 7. & 12.* Verum si de hac expressa voluntate non constat ; spectanda est materia promissa , quæ si partes habeat separabiles , & obligationes partis,possibilis ab alia comparte impossibili non pendeat spectato communi stylo , & usu vovendi,votum quoad illam partem possibilem tenet ; esto nullum sit quoad illam partem impossibilem. Secùs verò si partes inter se copulentur. Sic Suarez & Lessius *supra.* Ratio est : quia quisque præsumi debet vovere intentione accommodata objecto. Exemplo voti habentis, partes separabiles sunt ; si mulier quæ vivente marito & absque ejus consensu vovit castitatem. Nam obligata manet , ad non petendum ; tametsi ad non reddendum obligari non potuerit , ut colligitur *Ex cap. quidam & c. placet de conversatione conjugat.* Item vovens tota quadragesima jejunare ; cum tamen solam partem possit ; obligatur ad partem. Et vovens graves pœnitentias , & afflictiones carnis subire , obligatur ad ea , quæ prudentis arbitrio commode præstare possit. Item si vovens mille aureos , te in eleemosynam daturum , nec possis nisi centum ; teneris ad centum. Quia centum promisisti , impossibilitas namque unius partis non impedit obligationem partis possibilis per se distinctæ & separabilis. Idem est, si modus , sub quo objectum voti est promissum , impossibilis esset , ob illius namque impossibilitatem valor voti non impeditur. Quia impossibilitas accessorii non cedit in principale. Qua de causa si vovens ire Romam genibus flexis , nudo capite , cilicio indutus

indutus vel alia conditione impossibili obligatus esses Romam ire rejecta illa conditione impossibili. Et promittens jejunare pane & aqua, si non potes in pane & aqua debes servare formam Ecclesiastici jejunii. Sed hoc intelligendum est, ut bene advertit Suar. *dicto lib. 3. de voto c. 2. num. 11.* Casu quo modus ille impossibilis potiùs gravaret, quam levaret difficultatem objecti principalis promissi. Nam eo casu tota difficultas, quæ in objecto promisso amatur, & insuper amatur difficultas modi, qui ut possibilis apprehenditur. At si modus, sub quo objectum promittitur difficultatem illius notabiliter minuit, si modus impossibilis est, cessat objecti promissi obligatio. Quia esto objectum separabile sit ab illo modo, at non est censendum ex intentione voventis separari. Quia non est censendus, ad objectum ita difficile se velle obligare. Exemplo peregrinationis Romanæ Suarez manifestat. Qui enim promitteret ire Romam equitando, credens possibilitatem habere eundi tali modo, si postea contingat, illum modum esse impossibilem, cessat obligatio peregrinationis. Nam peregrinatio pedestris notabiliter difficilior est equestri peregrinatione. Non igitur est censendus illam vovere. Exemplum voti habentis partes inseparabiles est, si voveas monasterium ædificare, & paupertate superveniente non possis nisi partem, non teneris ad partem. Quia per modum unius censendus es, ædificationem monasterii promisisse. Suar. *lib. 2. de voto c. 2. num. 5.* Sanch. *li. 4. num. 10. num. 7.* Paul. Laym. *li. 4. tr. 4. c. 2. num. 3.* Et generaliter quoties votum quoad partem principalem promissam implere nequis, non obligaris ad accessorium. Quia principali corruente accessorium cessat. Hac ratione (inquit Paulus Laym.) Si vovisti jejunare in vigilia Nativitatis Virginis, & non potes, non teneris à carnibus abstinere. Quia abstinentiam à carnibus non vovisti per se, sed quatenus constituit Ecclesiasticum jejunium, à quo cum excuseris censeris à carnium abstinentia excusatus. Item si à carnibus abstinere non possis, non teneris abstinere à repetita comestione. Præterea si ob lucrandum jubilæum vovisti confessionem, non teneris confiteri, si lucrari jubilæum non possis. Deinde si vovisti peregrinationem cilicio indutus, non teneris induere cilicium, si peregrinari non potes. Quia hæc omnia sunt accessoria.

11. Denique votum esse potest, de vitando aliquo genere peccatorum venialium. Et quidem regulariter hoc votum validum esse; sed nequaquam ob periculum consulendum communis est sententia, ut aliis relatis docent Azor. *li. 11. c. 13. q. 4.* Lessius *li. 2. c. 40. dub. 7. num. 31.* Suar. *lib. 2. de voto c. 3. n. 4.* Sanch. *li. 4. c. 5. num 18.* Ratio est clara: Quia spectato communi ordine gratiæ potest quis unum vel alterum genus peccatorum venialium vitare, præcipuè si sint peccata ex plena advertentia & deliberatione. Notanter dixi regulariter. Quia sunt aliqua genera peccatorum venialium, quæ longo tempore vitanti vix est moraliter possibile, qualia (inquit Sanchez supra) sunt; quæ committuntur in cogitationibus luxuriæ, infidelitatis, judicii temerarii, vel in cibo & potu sumendis, & verbis otiosis; attenta enim humana fragilitate vix hæc vitari possunt; præveniunt namqce plenam advertentiam, & deliberationem; eaque de causa si per se sumantur materia voti esse non possunt; bene tamen in consequentiam & quatenus in materia absolutè promissa comprehenduntur. Consentit Suarez. *d. lib. 2. de voto c. 3. num. 11. & 12.*

12. Sed quid dicendum de voto, quo promitteres quantum in te est, omnia peccata venialia vitare? Affirmat Sanch. *lib. 4. de voto c. 5. num. 13.* Lessius *li. 2. c. 40. dub. 7. num. 31. in princ.* Validum esse; quia talis promissio habet objectum possibile, convenitque cum proposito vitandi omnia peccata venialia quantum cum divina gratia, & humana fragilitate id fieri possit, quod propositum passim habent viri timorati; obligat-que specialem curam, & diligentiam adhibere. Cæterum verius credo tale votum nullum esse. Quia est de objecto humana ratione incognoscibili. Quis enim cognoscet quando debitam diligentiam adhibet præcipuè in peccatis, quæ ex surreptione contingunt, quæque præveniunt plenam advertentiam & considerationem? At votum, cum obligationem inducat, debet esse de re certa & determinata, & voventi cognoscibili. Secùs verò est in proposito, quod, quia obligatorium non est, eam distinctionem non postulat.

13. E contra est votum fatendi omnia venialia. Quod quidem validum est. Quia est de materia possibili & determinata. Non enim intelligitur factum de fatendis omnibus venialibus absolutè, sed de fatendis iis, quæ facta mediocri diligentia memoriæ occurrerint. Quod possibile est, cognitu facile. Sicuti præceptum Ecclesiasticum de fatendis mortalibus non obligat fateri omnia, sed ea, quæ facta diligentia competenti, memoriæ occurrerint, aliàs esset præceptum impossibile. Sic Sotus *4. distinct. 18. q. 1. art. 3. ante quintam conclusionem* Azor. *1. p. lib. 11. c. 23. q. 4. in fine.* Sanch. *lib. 4. cap. 5. n. 20.* Si verò post factam confessionem aliqua oblita memoriæ occurrerint, in sequentem confessionem reservanda sunt, obligatus es ea fateri statim, esto sacram Eucharistiam sis susceptorus. Quia illius susceptionem non impediunt, & votum intelligitur factum de fatendis venialidus quæ tempore confessionis memoriæ occurrerint. Sic Sanchez *loco allegato.*

14. Inquires; quale peccatum sit promittere Deo rem impossibilem? Respondeo, Per se solum culpam venialem esse, quæ in eo consistit, ut promissionem simules, si impossibilitatem rei promissæ cognoscas. Non enim ex animo promittere potes, quod esse impossibile cognoscis. Si tamen rei promissæ impossibilitatem ignoras culpabiliter, & ex illa ignorantia promittas impossibile, adhuc non videtur talis promissio bona intentione facta culpam venialem excedere. Quia nec cedit in gravem Dei offensam, neque in proximorum damnum aut scandalum. Sic expresè Suar. *lib. 5. de voto c. 2. num. 3.*

§. II.

Qualiter votum debeat esse de re bona & honesta.

SUMMARIUM.

1 *Certum est votum dere bona, & honesta debere esse.*
2 *Non potest esse de re indifferente dum indifferens est.*
3 *Debet adesse honestas voti tempore, quo votum emittis.*

1. REgula est ab omnibus recepta, votum debere esse necessariò de re bona & honesta. Quia debet esse de re grata Deo, cui votum fit. Alias illam non acceptabit. Deo autem gratum esse non potest, quod non fuit bonum, & honestum. Quia cedere non potest in ejus cultum & obsequium. Ergo.

2. Hinc fit nullum actum indifferenrem dum in ea indifferentia persistit voti materiam esse. Quia actus indifferens ad minùs honestus non est, & consequenter incapax divini cultus & obsequii. Sic D. Thomas ab omnibus receptus 2. 2. *q.* 88. *art.* Noranter dixi si in ea indifferentia persistit. Nam si ob aliquam circumstantiam ea amittit, & honestus redditur, apta voti materia erit. Exemplo res declaratur Non ingredi hanc domum, indifferens est ex se; at si talis ingressus sit tibi occasio peccandi bonum & honestum est non ingredi; ac proinde materia voti esse tunc potest. Item non ludere cum Petro, relicta facultate ludendi cum aliis, indifferens est, & incapax voti; at si Petrus tibi sit occasio rixandi, vel jurandi, optimè potes te voto obstringere ad ejus consortium vitandum. Sic Caietanus

2. 2. q. 88. art. 2. dub. 5. & in sum. verbo votum c. 2. fine. Sotus lib. 7. de justitia q. 1. ad tertiam circa 2. conclus. Navar. sum. c. 12. n. 28. & sequenti. Azor. lib. 11. c. 13. q. 5. Val. 2 2. disp. 6. q. 6. punct. 2. diffic. 3. Toletus lib. 4. sum. c. 17. n. 17. Sanch. lib. 4. sum. c. 7. à n. 2. & 5. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. c. 4. à n. 5. Lessius lib. 2. c. 40. dub. 7. c. 40.

Advertendum tamen est; ut res indifferens fiat honesta non sufficere, ut ad honestum finem illam referas nisi ipsa illi fini consequendo apta & conveniens judicetur. Quia tua extrinseca relatio rem non immutat. Hac enim ratione votum fœminæ non nendi die sabbathi in honorem Virginis relicta facultate aliis operibus servilibus vacandi nullum est. Quia non cedit specialiter in cultum Virginis. Quis enim cultus est, quod ab hoc opere abstineas, si aliis inservias? Excipe tamen nisi te hoc opus potiùs, quam aliud impediret divinis vacare, & ut ad hunc effectum expeditus esses, vovere ab illo opere abstinentiam. Quia tunc valeret votum abstinendi ab illo opere ob illum finem. Quia illi fini bono & honesto consequendo apta & conveniens est illius operis abstinentia. Sanch. d. lib. 4. cap. 7. num. 6. Layman l. 4 tract. 4. c. 2. num. 8. Idem est de voto non edendi capita animalium ob cultum & honorem. Joannis Baptistæ. Idem de non edendis carnibus igni assis ob honorem S. Laurent. Non enim abstinentia hæc cedit in cultum & honorem horum sanctorum facultate relicta edendi aliis cibis. Sic Navar. c. 12. n. 37. Azor. dicta p. 5. Sanch d. l. 4. c. 7. à n. 6. & sequent. Excipe nisi specialiter ad supradicta edendi potiùs quam ad alia affectus esses, & ut te hac voluptate privares, votum emitteres. Quia tunc illa abstinentia ad virtutem pœnitentiæ pertinet. Sanch. d. c. 7. n. 8. fine. Laym. suprà. Idem est si in honorem alicujus sancti voveas taurorum agitationem, aliosve similes ludos publicos, non tenet votum. Quia solum ex tua relatione & non ex se videntur sanctorum honori ij publici ludi conferre. Sic Sanch. d. c. 7. n. 13. Suar. lib. 2. de voto c. 4. n. 7.

E contra contingit in voto abstinendi ab hoc opere servili die festo, vel non fornicandi cum hac fœmina, vel non furandi à Petro. Quia horum abstinentia cum sit res præcepta bonum est; ac proinde capax obligationis voti; tametsi alias occasiones æquè efficaces habeas illorum præceptorum transgressionis. Quia cujuslibet occasionis peccandi præcisio est bonum, & honestum, & voti materia Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 4. n. Sanchez cap. 7. n. 17.

3. Deinde adverto, honestatem in objecto promisso debere adesse tempore, quo votum emittis. Nam si illo tempore non est, votum non obligat, neque obligabit; esto successu temporis honestatem habeat. Sic Lessius lib. 2. de justitia c. 40. num. 41. Sanch. lib. 4. c. 7. n. 19. Ratio est manifesta: Quia tempore quo votum est, debet habere objectum obligationis capax. Quod esse non potest sine honestate. Capacitas autem postea succedens impertinens est, cum eo tempore non emittatur votum, neque à voto antea facto fuerit spectata. Sed quid si promiseris nunquam in aliquam domum ingressurum ob periculum peccandi cum fœmina, quam ibi adesse credebas cum tamen non adsit Respondeo; si postea successu temporis ibi habitat, obligatus eris illuc non ingredi. Quia illud votum à principio validum fuit, & obligatorium quia fuit votum abstinendi ab illa domo, quoties adfuerit ibi occasio peccandi. Sanch. l. 4. c. 7. num. 19.

§ III.

Qualiter votum de re honesta ob finem malum vel indifferentem sit validum.

SUMMARIUM.

1 *Si finis rei promissæ malus sit, votum non tenet, secùs si sit finis ipsius voventis.*
2 *Item dicendum de fine indifferente.*
3 *Quid dicendum de voto eleemosynæ faciendæ si ex bello injusto incolumis evadas? Aliqui sentiunt valere, probabilius est oppositum.*
4 *Non videtur idem dicendum de voto in gratiarum actionem emisso pro victoria injustè parta.*
5 *Quid de voto priori voto seu præcepto contrario.*
6 *Valet totum ob finem temporalem assequendum.*
7 *Vovere ob finem turpem, qui solius voti, & non rei promissæ finis sit, esse veniale contra religionem.*
8 *Si res promissa turpis mortaliter sit, vel ob finem mortaliter turpem promittatur, mortale est.*
9 *Si res promissa turpis venialiter sit, vel ob finem venialiter turpem promittatur mortale est secundum variorum sententiam.*
10 *Secùs est dicendum de promissione rei indifferentis.*

1. DUplex finis in voto spectari potest: alius, qui sit rei promissæ per votum, id est qui executione rei promissæ obtineri intenditur; alius, qui est finis ipsius voventis, quique ad vovendum excitat, & actu vovendi obtineri procuratur. Si finis rei promissæ per votum malus sit, votum invalidum est. Secùs si sit finis ipsius voventis. Caietanus 2. 2. q. 88. art. 2. dub 4. & 5. & in summa verbo votum c. 2. in fin. Nav. sum. c. 12. num. 30. & sequent. Sotus lib. 7. de justitia q. 1. art. 3. dub. 1. circa quintam conclusionem, Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. de voto c. 4. n. 3. & 4. Sanch. l. 4. sum. c. 6. num. 13. Lessius lib. 2. c. 40. dub. 7. n. 15. Azor. 2. p. lib. 11. c. 15. q. 3. Valent. 2. 2. disp. 6. punct. 2. diffic. 2. Toletus lib. 4. sum. c. 17. n. 16. & alij apud ipsos. Ratio prioris partis est; quia quando rei promissæ finis malus est; absolutè malum & inhonestum est, quod promittitur. Nam sic promittens non se obligare intendit ad illam rem secundum se, sed quatenus medium est ad talem finem pravum obtinendum. At hoc modo sumpta res honesta mala redditur. Ergo votum illius validum esse non potest. Hinc est si voveas eleemosynam aut religionem aut aliud opus bonum ut medio illo obtineas victoriam injustam, fornicationem, vanam gloriam & cætera. Votum malum est. Nam esto eleemosyna, & religio bona sint. At non sunt bona, sed mala quatenus sub tuam intentionem cadunt. Quia ea intendis ut medium finis pravi obtinendi. Secunda pars conclusionis: nempe validum esse votum esto finis promissionis malus sit sic probatur: Obligatio voti sicut & Juramenti non ex honestate ipsius actus in individuo desumitur (alias votum & Juramentum inconsideratè emissum nullam induceret obligationem, quod est absurdum) sed desumitur ex honestate objecti promissi; acceptat enim Deus promissum: Quia bonum est, & illi gratum, tametsi malè promittatur; ac proinde ille actus etsi actus religionis, & voti ex specie & objecto, quod sufficit ad obligationem inducendam esto in individuo malus sit.

2. Idem quod dictum est de fine pravo, dicendum est de voto ob finem indifferentem. Quia finis indifferens vanus est & consequenter opus, ob illum finem consequendum, cedere non potes in cultum & honorem Dei; ac proinde non potest esse materia voti. Sic Sanchez lib. 5. de voto cap. 7. n. 25. Suar. lib. 2. de voto cap. 4. num. 5. Paulus Layman. lib. 4. sum. tract. 4. cap. 2. num. 10.

Sunt

Sunt tamen aliqua vota, de quibus non constat an finem honestum, vel turpem habeant.

3. Primò est votum eleemosynæ faciendæ si ex bello injusto, quod aggredi determinatus es, incolumis & salvus evadas; & idem est, si ex concubina, quam prætendis cognoscere, filius nascatur? Suppono hæc non præcisè ut conditionem spectari; nam eo casu certi juris est, votum tenere; sed spectari ut finem consequendum à Deo promissione eleemosynæ, & ipsius executione.

Communior sententia affirmat, votum validum. Sic aliis relatis Sanchez *lib.* 4. *Decal. c.* 6. *n.* 13. Suar. *lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 14. & 16. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 7. *num.* 38. Layman. *lib.* 4. *Summæ tract.* 4. *c.* 2. *n.* 7. Moventur: Quia res promissa in hoc voto bona est, & finis, sub quo promittitur, etiam est bonus. Bonum namque est, & petitione dignum, incolumem & salvum evadere posito bello injusto; & bonum est, prolem habere ex suppositione illiciti concubitus. Et licet in re hi fines supponant actus illicitos, & injustos; at in intentione voventis non videntur supponi, sed præscindi, & separari.

Sed verius videtur tale votum nullum esse. Quia ea eleemosyna oblata non intendis incolumitatem absolutè obtinere, sed bello injusto, & filium ex illicito concubitu. Ergo votum pro his impetrandis habet finem turpem. Siquidem in incolumitate optata imbibis bellum injustum, & in filio illicitum concubitum. Et confirmo, filius, quem optas impetrare, est medio illicito concubitu. Ergo intentio, obtinendi talem filium, separari non potest ab intentione illiciti concubitus. Et idem est de incolumitate orta ex bello injusto. Nam licet injustum bellum non sit medium ad incolumitatem, est tamen medium ad illam incolumitatem quam desideras. Quia desideras incolumitatem, quæ terminus sit belli injusti. Simile quippiam de voto facto à ludente ludo illicito si in ludo vicerit, & lucrum reportaverit, & à meretrice si abusu sui corporis magnam pecuniam obtinuerit. Hæc omnia vota irrita sunt, & blasphema utpotè pro impetratione turpi. Consentit Sanch. *lib.* 4. *sum. c.* 6. *n.* 16. & 21.

4. Secundò est votum emissum in gratiarum actionem pro victoria injusta jam parta, vel pro filio ex concubina procreato? Communior sententia defendit, hoc votum invalidum esse, & blasphemum. Quia eo indicas, Deum auctorem fuisse injustitiæ, & turpitudinis. Si enim per votum excitare Deum non potes ut victoriam injustam concedat, & filium donet ex illicito concubitu, quia horum auctor non est, quomodo poteris pro his gratias illi referre? Ergo qua ratione unum votum est irritum, etiam & aliud. Et ita æquè de utroque voto loquuntur. Sanchez lib 4. de voto *c.* 6. *n.* 13. & 15. Lessius *c.* 40. *dub.* 7. *n.* 37. Layman. *lib.* 4. *Sum. tract. de voto c.* 7. *num.* 2.

Cæterum verius videtur, hoc votum per se validum esse. Sic expresè Suarez *to.* 2. *de Relegione lib.* 2. *de voto c.* 5. *n.* 19. Ratio ea est. Quia non est censendus agere gratias pro victoria injusta ex parte, qua injusta fuit; & à se processit; sed pro illa victoria quatenus à Deo processit. Secundum hanc rationem bonum qui est, & honestum. Ergo in ejus laudem votum offerri potest. Neque obstat ante partam injustam victoriam te non posse votum offerre Deo pro illa obtinenda; tametsi non videaris illud offerre pro ea parte, qua injusta est, & à te procedit; sed pro ea parte, qua à Deo processura est. Quia est longè diversa ratio. Nam eo ipso quo offers votum, ad impetrandum auxilium à Deo ad injustam victoriam, intendis Deum habere cooperatorem, & adjutorem tuæ injustitiæ, & iniquitatis. Quod est Deo injuriosum. At injustitia, & iniquitate jam facta, optimè potes auxilium à Deo ab ea præscindere, & pro illo gratias agere & votum offerre; & à fortiori potes præscindere ab iniquitate effectum victoriæ, scilicet incolumitatem, honorem recuperatum, & in gratiarum actionem horum bonorum votum Deo offerre.

5. Tertiò est votum priori voto, præcepto, & promissioni contrarium; an inquam tale votum materiam honestam habeat.

Breviter respondeo, ut in simili dixi de Juramento. Ex sola contrarietate in actu vovendi non impediri voti valorem; si alias habeat materiam aptam. Exemplo rem declaro. Promittis Deo (ne temerè & inconsideratè voveas) nullum votum emissurum absque confessarii consilio; vel tibi hoc à superiore præceptum est; & absque consilio confessarii votum emittis validum est votum; si alioquin habet materiam proportionatam. Quia contrarietas priori voto; vel præcepto, solum efficit, ut actus vovendi malus sit & peccatum; non tamen impedit illius obligationem, quæ ex honestate materiæ promissæ, & acceptatione Dei nascitur. Sic Sylvest. verbo *votum* 2. *q.* 7. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 13. *q.* 6. Sanch. *l.* 4. *sum. c.* 8. *n.* 14. Layman. *l.* 4. *sum. tract.* 4. *de voto c.* 2. *n.* 5. *q.* 3. Suarez *l. c.* 11. *num.* 5. At si materia secundi voti contraria sit priori voto, nequaquam validum esse potest. Quia esset de re iniqua, utpotè de voti validi violatione. Quod si dicas; secundum votum potest esse de re meliori vel æquali. Respondeo eo casu non esse contraria priori. Nam votum obligat ad rem promissam servandam, dum meliorem & Deo gratiorem vel saltem æqualem non subrogas. At subrogata re meliori per secundum votum priùs votum cessabit, & secundum obligabit. Suar. *to.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de voto c.* 4. *n.* 10. Si verò voti materia contraria sit promissioni homini factæ nullum alteri debita. Suar. *loco allegato n.* 12. Hinc à fortiori constat, an voti materia adversetur præcepto superioris invalidum esse tale votum. Quia non admittit Deus voluntariam obligationem contrariam obligationi quam ipse imponit.

6. Quartò est votum ob finem temporalem consequendum, an inquam tale votum validum sit? Verbi gratia voves eleemosynam, si impetres à Deo dives matrimonium, filios ex illo, officium honorificum in Republica, valet-ne tale votum? Ratio dubitandi est: Quia votum cujus materia promissa indifferentem finem habet, nullum est, ut diximus. At horum bonorum consecutio si in ea præcisè sistitur, videtur bonum indifferens. Ergo votum pro his bonis consequendis nullum est. Quia eo ipso, quo per votum intendantur consequi, non solum votum, sed res per votum promissa, ad ea consequenda dirigitur. Siquidem non tam promissione, quam rei promissæ executione intendis excitare Deum, ut beneficium petitum concedat. Ergo votum ob talem finem nullum est.

Cæterum tenendum est validum esse tale votum. Quia ejus finis non indifferens, sed honestissimus est. Consecutio namque horum beneficiorum imbibit illorum divinam donationem. Si igitur hanc habet pro fine quid honestius? Alias nulla essent vota illorum, qui infirmitate vel alio periculo constituti pro incolumitate obtinenda voverent castitatem vel Religionem. Quod est contra communem sensum. Sic expresè Laymam. *l.* 4. *sum. tract. de voto c.* 2. *n.* 10. Videtur favere Sanchez *l.* 4. *c.* 7. *n.* 15. Illud tamen votum censerem finem indifferentem habere, quo voveres jejunium ut sumptibus parceres, vel voveres eleemosynam ut avaritiæ opinionem tolleres; Quia in hoc fine non involvis aliquam actionem, quæ honestatem habeat Sic Sanchez *d. c.* 7. *num.* 25.

7. Sed inquires quale peccatum sit vovere rem turpem, vel indifferentem, vel ob talem finem vovere.

Omissis variis placitis dicendum est, Primò, si finis sit solius voti, & non materiæ per votum promissæ, ultra peccatum, quod fuerit in desiderio illius finis, peccatum veniale tantum committi adversus votum, & religionem. Sic Suar. tom. 2. de Relig. *lib.* 5. *de voto c.* 1. *n.* 8. & 9.

n. 8.& 9.Et quidem esse peccatum adversus religionem constat. Quia assumere votum ob Dei offensam, quod ex genere suo ad illius cultum ordinatur abusus est religionis. Quod verò hic abusus præter malitiam provenientem ex fine solum sit peccatum veniale contra religionem inde probatur. Quia hæc malitia in eo sita est, ut modum debitum vovendi inficias ; & cum hæc infectioex fine extrinseco proveniat , neque in voti materiam redundet ; illiúsve obligationem minuat , efficitur per se in materia religionis culpam venialem non excedere.

8. Secundò dicendum est;si res promissa turpis mortaliter sit , vel ob finem mortaliter turpem promittatur , quod idem est, omnes sentiunt peccatum esse mortale adversus religionem , præter malitiam pravi desiderii.Nam vel sic promittens rem promissam offert Deo ut illi gratam vel ut ingratam ? Si ut gratam;quæ major injuria , & blesphemia excogitari potest , quam facto ipso testari rem turpem & inhonestam summæ bonitati placere ? Si autem illam offerat ut ingratam, non offert , sed minatur ; minari autem Deo grave malum , grave peccatum.

Quod verum esse credo , esto solum verbo tenus absque animo implendi vel promittendi promissionem facere. Nam illa exterior promissio, seu potiùs comminatio blasphema est , & Deo graviter injuriosa. Verba enim blasphemiæ non petunt voluntatem inferendi Deo malum,sufficit, si ex se hanc voluntatem indicent, & ut sic proferantur. Suar. *tom.*2. *de Relig. lib.* 5. *de voto c.* 2. *num.* 7.

9. Tertiò dicendum est ; peccatum mortale esse , si res promissa turpis venialiter sit vel ob finem turpiter venialem promittatur ; esto plures Doctores sentiant , solum esse culpam venialem. Sic Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 7. *num.* 39. Suar. tom. 2. de Relig. *l.* 3. *de voto c.* 2. *à num.* 9. Ratio est eadem ac in præcedenti conclusione. Nam quæcumque res turpis quantumvis minima oblata Deo tanquam cedens in ejus cultum gravissimè ejus summam bonitatem offend t. Si autem tanquam illi malum , & ingratum offeratur , vel potiùs comminetur , blasphemiam continet, attribuendo Deo , quod illi convenire non potest.

Advertendum tamen est frequenter has promissiones iniquas , et si sub nomine voti fiant,non esse promissiones,nec comminationes Deo factas;sed esse Juramenta, quibus in malo proposito te firmare intendis. Ut si dicas voveo Deo , me vindicaturum ; præstat enim hunc sensum , juro Deo me vindicaturum ; & tunc est grave vel veniale peccatum pro gravitate , vel levitate materiæ, ut sup. tractat. diximus. Sic Lessius & Suarez *locis citatis.* Layman. *lib.* 4.*tract.*4.*de voto c.*2. *n.* 6.

10. Quartò dicendum videtur , processionem rei indifferentis vel ob finem indifferentem solum esse culpam venialem. Quia licet ex vi , & modo promissionis res indifferens ut grata Deo offeratur;cum tamen grata non sit,quia tamen positivè ingrata non est , nec contumeliosa,non videtur culpam excedere venialem.Suar. tom.2. de Relig. *lib.* 5. *c.* 2. *n.* 14.

Quintò dicendum est ; executionem supradictorum votorum eamdem malitiam continere , ac concinet illorum omissio. Nam executio ex obligatione voti , est voti facti approbatio. Sic relati Doctores.

§. IV.

An votum possit esse de rebus præceptis.

SUMMARIUM.

1 *proponitur dubitandi ratio.*
2 *Catholica veritas est , esse posse de rebus præceptis.*
3 *Satisfit rationi dubitandi.*

1. RAtio dubitandi ea est : quia votum assumis ad firmandam tuam voluntatem , illamque obligandam executioni operis promissi. Sed comparatione operis præcepti est firmata tua voluntas , & obligata executioni talis operis superioris præcepto , & voluntate. Ergo opus præceptum non potest esse voti materia. Quod si dicas nullum esse inconveniens voluntatem tuam præcepto superioris firmatam,& obligatam firmari , & obligari alio titulo. Nempe promissione tua,obstat ; quia hæc obligatio indicat priorem obligationem præcepti diminutam esse. Et præterea nulla obligatio nasci potest , nisi à lege , vel præcepto ; & consequenter à superiori voluntate. Ergo obligatio , quæ ex voto nascitur , ex præcepto seu lege naturali nascitur. Ergo votum non superaddit obligationem præcepto. Ergo non potest esse votum de opere præcepto Alias præcepto obligationem adderet.

2. Cæterum Catholica veritas est , votum propriissimè esse posse de operibus præceptis. Sic D. Thom. quem ferè omnes sequuntur 2. 2. 6. 88. *artic.* 2. Et ibi Cajetanus *dub.* 1. Valent.*disp.* 6.*qu.*6.*punct.* 2. *ad finem.* Navarrus *cap.* 12. *n.* 25. Azor.1. *p. lib.* 11. *cap.* 13.*q.*1. Sanchez *lib.* 4. *sum. cap.* 5. *num.*6. Suar.tom. 2.de Religione lib. 2. *de voto cap.*6. *à n.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 7. *n.* 47. *& sequentib.* Layman. *lib.* 4. *sum. tract. de voto cap.* 2. *n.* 9. *& alii apud ipsos.* Ratio est manifesta ; quia opera præcepta sunt honesta , & Deo ita grata ut oppositа grata non sint. Ergo sunt apta ut Deo in cultum ejus offerantur. Hæc enim oblatio libera , & spontanea non impeditur ex præcepto. Quia præceptum non cogit ad obligationem ; neque voluntatem necessitat , sed liberam relinquit absolutè , ut opus præceptum exequatur.

3. Neque obstat ratio dubitandi , cui bene ibi satisfactum est. Et ad impugnationem nego, ex superaddita obligatione voti indicari obligationem præcepti diminutam esse in suo genere ; est enim in suo genere plena, & perfecta , neque aliquid addi potest. Sed solum indicatur non comprehendere omnem obligationem,quæ actui præcepto inesse potest. Posse autem. Nam cuilibet actui plures obligationes adesse possunt ; potes enim Juramento obstringi ad servandum jejunium ex præcepto temperantiæ debitum , & ad servandam fidem divinam ex præcepto fidei debitam , & ad servandam promissionem homini factam ex justitia , vel fidelitate humana debitam , & in professione religionis,Religiosi obligantur ad servandam castitatem, alioquin debitam ex præcepto naturali.Non igitur una obligatio alteram impedit ; sed potiùs virtutem promovet & voluntatem in bono firmiorem reddit, utpotè pluribus vinculis obstrictam. Ad secundam impugnationem concedo obligationem voti formaliter , & immediatè oriri ex præcepto naturali , quo obligari fidelem esse in iis , quæ Deo promiseris. At quia hæc obligatio in libera promissione fundatur non impedit obligationem præcepti absolutè impositi.Nam præceptum absolutum non obligat ad operis præcepti executionem titulo fidelitatis , sicuti obligat votum ; eaque de causa obligatio, quæ ex voto nascitur, cuilibet præcepto absolutè sumpto advenire potest.

§. V.

Qualiter votum debeat esse de meliori bono.

SUMMARIUM.

1 *Votum debet esse de re meliori.*
2 *Vota consiliis Evangelicis opposita nulla sunt.*
3 *Qualiter votum non vovendi validum esse possit.*
4 *Per se est validum votum non petendi dispensationem.*
5 *Ex voto non petendi dispensationem non manet obligatus commutationem*

commutationem vel irritationem non petere ; esto probabiliter alii oppositum sentiant.

6 *Quid de voto non ascendendi ad Episcopatum ? Proponitur non valere tale votum.*

7 *Validum est tale votum si recta via procedas.*

8 *Fit satis dubitandi rationi.*

9 *Idem est dicendum de voto cujuslibet prælaturæ sive secularis sive regularis.*

10 *Votum abstinendi à cibis delicatis, à recreatione honesta regulariter valere.*

11 *Valet votum inserviendi perpetuò in Xenodochio.*

12 *Votum de matrimonio contrahendo absolutè est invalidum.*

13 *Idem est, si fiat animo non consummandi sed religionem assumendi.*

14 *Si ad sedandas tentationes & vitandos frequentes lapsus fiat, plures censent valere, alii negant, quod est probabilius absolutè loquendo.*

15 *Si animo ducendi fœminam pauperem fiat nullum est; secus si fiat sub conditione, & quando sic fieri censendum est.*

16 *Quid de hoc voto ? Promitto non recitaturum nisi flexis genibus, non ingressurum religionem, nisi hanc ; non dare eleemosynam nisi huic pauperi ? Affirmat Sanchez valere, probabilius oppositum.*

17 *Si negatio excludit materiam voto ineptam validum est.*

1. COmmunis est omnium sententia cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 2. Ad votum non sufficere rem promissam esse bonam, & honestam : sed debere esse meliorem, quam sua contradictoria. Ne obligatus sis ad omittendum id, quòd melius & perfectius est, & Deo gratius. Quod nec divino obsequio, nec nostræ perfectioni consonum est. Neque obstat ; rem honestam, majus bonum ex se impedientem gratam esse Deo, & juxta ejus voluntatem mandari executioni posse ut inde inferas votum valere. Quia aliud est te rem honestam majus bonum impedientem exequi liberè, aliud exequi ex obligatione ; quando ergo talem rem honestam ex obligatione exequeris ; eo ipso obligaris perfectiorem & Deo gratiorem omittere. Quod non contingit, quando absque obligatione exequeris.

2. Ex quo fit ; omnia vota consiliis Evangelicis opposita nulla esse, qualia sunt vota non suscipiendi ordines, non ingrediendi religionem, non mutuandi, non fidejubendi, non erogandi eleemosynam & similia. Tum quia hæ negationes per se nullam habent honestatem. Tum quia ex se impedíunt majoris boni executionem. Cum consilia semper sint de meliori bono. In his omnes Doctores conveniunt, quos supervacaneum censeo referre.

3. Sunt tamen aliqua vota de quibus dubium est an meliori bono opponantur.

Primò dubitatur de voto non vovendi ? Et quidem ; si sic absolutè sumatur, meliori bono opponitur, ac proinde nullum est ; opponitur namque contradictoriè votorum emissioni ; ad quam Deus consulit & inclinat. At si votum fieret sub aliqua circumstantia excludente temeritatem, & imprudentiam in vovendo valeret utique votum ut si votum emitteres non vovendi absque consilio confessoris ; vel nisi verbo, aut præcepto, aut coram aliquibus personis. Quia conditiones hæ non impediunt votum; sed votorum emissioni conditionem convenientem apponunt, ad eorum temeritatem vitandam. Sic Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 13. *qnæst.* 6. Sanchez pluribus relatis *lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 14. Lessius *lib.* 4. *de justitia cap.* 40. *dub.* 7. *n.* 45. Suar. *lib.* 2. *de voto cap.* 11. *num.* 5. Si verò absque his circunstantiis voveas, peccas; Quia votum transgrederis. Sed regulariter non videtur mortale. Quia non est materia gravis. Lessius & Sanchez *suprà*. Votum autem sic emissum etsi peccaminosum sit tenet ; si alioquin sit de re meliori. Quia peccatum commissum in vovendo non tollit voti valorem ut suprà dictum est. Et tradit Sanch. *cap.* 8. *num.* 16. Quod si immemor prioris voti votum emitteres, distinguendum est ; si cum priùs votum emisisti, expressam habuisti voluntatem non solum non vovendi absque illis circumstantiis, sed nec te obligandi, si fortè voveres, votum non tenet. Quia prior illa voluntas, nec te obligandi perseverat ; nec censetur retractari nova voti emissione. Siquidem illius non recordaris. At si illam voluntatem non habuisti ; valet utique votum. Quia nihil est, quod valorem illius impediat. Sanch. *d. cap.* 8. *n.* 17. Suarez *lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 5.

4. Secundò dubitatur de voto non petendi dispensationem ? Et quidem si sub aliqua limitatione emittatur; clarum est valere : Ut si voveres non petendi voti relaxationem absque causa legitima; quia est votum de non faciendo peccatum. Si quidem petere vel concedere voti relationem absque causa peccatum est. At si hanc limitationem non exprimis, sed generaliter voves, non petiturum dispensationem. Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *n.* 21. *cui favet* Sotus *lib.* 8. *de justitia qui* 1. *art.* 9. *circa finem vers. finem est autem hic.* Negat valere. Vovetur: Quia voventi aliquando melius & útilius est, petere dispensationem, quam illam non petere, nempe quando adest periculum transgressionis. Ergo ad illum casum non se potuit votum extendere. Ergo nec se extendit ad non petendam dispensationem, quando hæc major utilitas cessat. Probatur hæc ultima consequentia. Quia per modum unius omnes casus utiles, & inutiles comprehenduntur ; neque apparet, quo jure, ac consuetudine ad solos casus utiles extendatur.

Cæterum verius credo, hoc votum esse validum, & obligare ; quoties non fuerit utilis voventi petere dispensationem. Quia votum habens materiam dividuam, & separabilem, aliam aptam, ineptam, si ea, quæ apta est, frequentius & in plurimum contingat, credendum est, divisibiliter & separabiliter eam aptam materiam respicere, dum de contraria intentione expresè non constat. Quia hic respectus est materiæ proportionatus & favet valori actus. Neque obstat. Votum non fidejubendi, non mutandi absolutè prolatum invalidum esse; tametsi habeat materiam aptam, & ineptam. Quia in voto non fidejubendi, nec mutuandi per se, & frequenter materia inepta respicitur; cum fidejubere & mutuare per se consilii opera sint. At in voto non petendi dispensationem per se materia apta respicitur ; nempe firmari in obligatione voti absque spe liberationis. Et ita votum non petendi dispensationem validum esse potest ; tametsi votum non mutuandi invalidum sit. Sic docet Suar. *lib.* 2. *de voto cap.* 11. *n.* 6.

Sed quid dicendum de voto non petendi dispensationem ab alio, quam à Pontifice, neque, concessa utendi. Respondeo valere tale votum. Quia hoc voto non aufers ab inferioribus potestatem dispensandi, sed à te aufers potestatem illos pro dispensatione adeundi quod per se conveniens est, ut sic votum securius dispensetur Sanch. *lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 34.

5. Sed an ex voto non petendi dispensationem obligeris ad non petendam irritationem vel commutationem ? Respondet Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *num.* 31. Ex vi voti non petendi dispensationem aut irritationem commutationem puram non excludi : Quia commutatio non tollit absolutè vinculum voti, sed in aliud subrogat & commutat. At vovens non petere dispensationem, vel irritationem, libertatem à vinculo voti sibi interdixit ; non autem subrogationem ; & hoc verissimum est : Secùs verò censet de voto non petendi commutationem, quod affirmat ad non petendam dispensationem vel irritationem extendi. Nam qui sibi imperfectam libertatem à voto interdicit à fortiori censetur sibi interdicere liberationem plenam & perfectam. Quod si votum sit de non petenda dispensatione, affirmat extendi ad non petendam irritationem & è contra ;

quia

quia animus sic promittentis est, non liberari à voti obligatione.

Verum etsi hæc probabilia sint; at credo voto non petendi commutationem non prohiberi dispensationem, neque voto non petendi dispensationem prohiberi irritationem, vel è contra. Moveor; quia hi modi omnino sunt distincti, neque unus in alio includitur. Non enim qui habet potestatem vota commutandi, ea dispensare potest; neque qui potestatem habet dispensandi ea potest irritare vel è contra. Ergo ex parte objecti & materiæ promissum unum in alio non includitur. Sed obligatio voti non desumitur ex solo animo promittentis, nisi talis animus in objecto & materia promissa exprimatur. Ergo quamvis vovens non petere commutationem vel dispensationem intenderit, numquam liberari à voto; quia tamen id non expressit, sed solum expressit, non liberari à voto illo modo, censendus est, solam hanc voti liberationem sibi interdixisse.

Advertendum tamen est; si causa subsit obtinendi dispensationem à principali voto, non impediri efficaciter ex voto non petendi dispensationem. Quia hujus ultimi voti, quod reservatum non est, petere dispensationem potes, & illo sublato secundum dispensari poterit. Item potest utrumque votum Prælato manifestare, ut ipse ex officio præstet dispensationem, si utiliorem tibi esse judicaverit. Sanchez *lib. 4. cap. 8. n. 36.* Suar. *lib. 2. cap. 11. n. 6.*

6. Tertiò dubitatur de voto non ascendendi ad Episcopatum, an validum sit? Ratio dubitandi ea est; quia qui Episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Ergo illius susceptio bona est, ergo illius privatio bona esse non potest. Et confirmo; Episcopatus status est perfectionis. Ergo nequis te obligare ad illum non assumendum; quia esses obligatus viam perfectioni præcludere, & statum Ecclesiæ perfectissimum fugere; & fortè ea de causa Gregorius magnus *cap. unico 85. d.* mandat inquiri de quodam Archidiacono Florentino, qui ad Episcopatum fuerat electus, an jusjurandum præbuerit numquam se ad Episcopatum accedere. Non autem eam inquisitionem facere præciperet, si tale Juramentum seu votum honestum esset. Ergo dicendum est tale votum non valere. Sic Gloss. *in dicto cap. unico* verbo *sacrosanctis.* Navarrus *summæ cap. 12. num. 16.* Silvest. *Juram. 4. num. 1.* Azor. *1. p. lib. 11. institutionum moral. cap. 5. qu. 1.*

7. Dicendum tamen est, tale votum validum esse si recta intentione fiat; hoc est, si fiat de non procurando vel acceptando Episcopatum, quantum est ex parte tua, nisi necessitas vel utilitas Ecclesiæ, vel præceptum superioris urgeat. Sic Divus Thomas *2. 2. qu. 185. art. 1.* & 2. Gutierrez *d. Juramento 1. p. cap. 72. n. 9.* Sotus *lib. 10. de justitia qu. 2. art. 2. ad tertium.* Cordoüa *qu. 154. sum.* & Manuel. *2. tom. sum. cap. 94. n. 15.* Sanchez *lib. 4. cap. 8. num. 37.* Suar. *lib. 2. de Juram. cap. 13. num. 13. & lib. 2. de voto cap. 11. num. 10. & 11.* Layman. *lib. 4. summ. tract. 4. de voto cap. 2. in fine n. 14.* Ratio est, quia sic votum conceptum & viam præcludi ambitioni, & utilitati Ecclesiæ non præjudicat. Negari namque non potest Episcopatum ob splendorem honoris; & divitiarum, & animarum regimen multis periculis esse expositum; ac proinde tibi si propriam utilitatem spectes commodiùs & utiliùs esse illum fugere exemplo Augustini & Gregorii & aliorum sanctissimorum PP. qui hunc statum totis viribus respuebant, ut bene expendit Gregorius *lib. 35. moral. c. 13.* Ecclesiæ autem hoc votum non præjudicat, cum non impediatur ex tali voto sic voventes præficere, cum sibi utile esse judicaverit. Imò Ecclesiæ valde utile est tale votum: Reddit enim ministros aptiores, & utiliores ad regimen obeundum. Nam quos magis ab ambitione remoti sunt; eo digniores fiunt, & exactiùs officia exercent.

8. Neque obstat ratio dubitandi. Admitto desiderare Episcopatum esse opus bonum ab eo, qui irreprehensibilis, & qualitates habet ab Apost. ad Timotheum 3. & ad Titum 1. requisitas, quas de se nemo debet præsumere; sed esto sit opus bonum & perfectum; est tamen periculosum; ac proinde consultiùs est cuilibet particulari, illum ex parte sua respuere, quam appetere. Ad confirmationem dico, Episcopatum statum esse perfectionis; non quia ad perfectionem promovet, sed quia perfectionem in assumente supponit. Cum autem nullus de se debeat præsumere eam perfectionem habere, quæ tanto statui conveniat, optimè facit, si eum statum perfectissimum respuat utpotè illo indignus. Ad textum in *c. unico.* Dico Gregorium inquisitionem fecisse, an illo Archidiaconus juraverit ad Episcopatum non ascendere, non quia tali in Juramento peccatum commiserit, sed ut videret, an fuerit conveniens sic Juramento obstrictum ad Episcopatum promovere, an potiùs eum in sua humilitate conservare.

9. Idem quod dictum est de voto non procurandi vel acceptandi Episcopatum, dicendum est de qualibet prælatura sive sæculari, sive regulari; ac proinde validum esse votum quod faceres non acceptandi prælaturam nisi necessitas vel utilitas Ecclesiæ seu religionis urgeat vel præceptum superioris cogat. Quia hoc voto humilitatem conservas, & ambitionem fugis, & religioni commodum affers; cum paratus sis regimen accipere sublata omni negotiatione, quoties ipsa religio judicaverit, & ita clarè indicat Suar. *lib. 2. de voto cap. 11. num. 10. fine.* Ubi votum non suscipiendi ordines judicat invalidum: Validum tamen votum non suscipiendi beneficium, aut quodcumque regimen animarum. Nam in voto suscipiendi ordines non adest illud periculum, quod in susceptione beneficii & regiminis animarum cernitur. Sanch. Layman. & alii generaliter de prælatura loquuntur, & rationes eædem prorsùs militant.

10. Quartò dubitatur de voto non commedendi delicatè, non assumendi aliquam ludi recreationem honestam, an validum sit? Supponimus enim uti cibis delicatis quando valetudini convenit, honestum esse, & idem est de recreatione aliqua honesta in levamen naturæ assumpta. Hinc ergo oritur ratio dubitandi; privatio enim actus honesti honestatem non habet formaliter, ergo supradictum votum de privationibus supradictis invalidum est. Deinde nulla est virtus moralis, cujus exercitium consuli non possit, & à superiori præcipi. Ergo consuli & præcipi potest recreatio honesta & cibi utilioris sumptio. Ergo potest de iis esse votum, ergo de oppositis votum non esse potest.

Cæterum verius est hæc vota frequenter nullius valoris esse. Sic docuit Sanch. *lib. 1. de sponsalibus disp. 4. num. 4. 5.* Lessius *lib. 2. de justitia cap. 40. dub. 5. num. 43.* Suar. *tom. 2. de Religione lib. 2. de voto cap. 8. à num. 5.* indicat Azor. *1. p. institutionum moralium lib. 11. cap. 13. quæst. 7.* Ratio ea est; quia licet moderata recreatio, & temperata cibi delicati sumptio actus virtutis sint; at cum ob aliquam circunstantiam specialem non sunt valdè necessaria, meliùs & utilius animæ est, ab his abstinere. Quia eorum abstinentia & corporis mortificatio, & pœnitentiæ virtutis exercetur, & anima disponitur ut nobilioribus virtutis operibus incumbat remotis impedimentis quæ illi obstare possent. Qua ratione votum paupertatis validum est. Nam esto bonum esse possit, divitias habere, quia tamen solent impedimento esse, melius est carere. Dixi *frequenter illa vota invalida esse*; ut tacitè excluderem aliquem casum specialem in quo ob charitatem propriam, vel alienam, vel ob alium rectum finem judicaretur meliùs recreari, quam à recreatione abstinere, quòd rarò contingit. Vide Suar. *dicto cap. 8. num. 9.* Ad rationem dubitandi respondeo carentiam honesti honestatem habere posse: Non quatenus carentia est, sed quatenus in illa carentia actus virtutis moraliter exercetur. Ad confirmationem concedo, omnem actum virtutis consuli & præcipi posse, ut quid honestum; sed non ut meliùs & utiliùs;

utiliùs ; ad votum autem requiritur non bonum utcumque , ſed cujus contradictorie oppoſitum non ſit melius.

Illud tamen omnino certum eſt , ſi voveres te moderatè luſurum , aut cibum ſumpturum caſu quo has actiones exerces ; valere votum ; quia voves rem meliorem ſcilicet non committere culpam. Suarez *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 5. Layman. *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *de voto cap.* 2. *num.* 11.

11. Quintò dubitatur de voto inſerviendi perpetuò in Xenodochio , an validum ſit ? Ratio dubitandi eſt ; quia obſtare videtur religionis ingreſſui & conſequenter meliori bono. Sed omnino dicendum eſt , validum eſſe tale votum ; eo quòd ejus contradictorie oppoſitum non ſit meliùs. Non enim meliùs eſt non ſervire Xenodochio , quàm ibi pauperibus inſervire. Et licet ſtante tali ſervitio non poſſes religioni addici ; quia tamen illud ſervitium omittere poteras & loco illius religionem aſſumere ; ea de cauſa illud votum non eſt melioris boni impeditivum. Aliàs votum ingrediendi religionem laxiorem nullum eſſet. Quia ejus ingreſſus compati non poteſt cum ingreſſu religionis ſtrictioris. Hæc enim contrarietas valori voti non obſtat : Si quidem meliùs eſt ingredi religionem laxiorem, quam nullam ingredi ; eſto non ſit meliùs quàm ingredi ſtrictiorem ; ac proinde in omnibus his votis hæc implicita conditio imbibitur , niſi opus perfectius elegeris. Et ita tenet Suarez *lib.* 2. *de voto cap.* 7. *num.* 6. *& cap.* 9. *n.* 22. *fine.* Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 2. *concluſ.* 2. Sanch. *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *n.* 4. *& ſequent.* Paulus Layman. *lib.* 4. *ſummæ tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 12. Et alii communiter.

12. Sextò dubitatur de voto matrimonii contrahendi , an inquam tale votum validum ſit. Omnes Doctores ſentiunt tale votum abſolutè ſumptum invalidum eſſe. Quia excludit virginitatem & cœlibatum , qui eſt ſtatus perfectior juxta Tridentin. *ſeſſ.* 24. *canon.* 10. Eſſet tamen hoc votum validum , ſi aliàs matrimonium eſſet in præcepto quale eſſet , ſi violaſſes puellam ſub fide data de matrimonio contrahendo , vel ſi ſperares inde bella inter Principes Chriſtianos ceſſatura , vel multos infideles ad fidem eſſe convertendos. Quia tunc votum non impedit meliorem ſtatum , ſed te aliunde impeditum , & obligatum firmiorem in obligatione reddit : Quod honeſtiſſimum eſt. Quid enim honeſtius eſſe poteſt præceptorum divinorum obſervatione. Sic tanquam indubitatum tradunt Suarez tom. 2. de Religione *lib.* 2. *de voto cap.* 9. *num.* 8. Sanch. lib. 1. de ſponſalibus *diſp.* 4. *num.* 1. *& lib.* 4. *ſumm. cap.* 8. *num.* 51. Gutierr. de matrimonio *cap.* 4. *num.* 6. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 13. *quæſt.* 9. Paulus Layman. *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *de voto cap.* 2. *n.* 12.

De triplici caſu eſt ſpecialis inter Doctores controverſia ; an votum de matrimonio contrahendo validum ſit ? Primò ſi fiat animo non conſummandi , ſed religionem petendi. Secundò ; ſi fiat in remedium frequentis lapſus & depravatæ conſuetudinis peccandi. Tertiò ſi fiat cauſa pietatis , qualis reperitur ducendo pauperem vel meretricem.

13. De primò caſu. Sotus lib. 7. de juſtitia *quæſt.* 1. *art. verſ.* 3. *ſed ait ſaltem.* Affirmat tale votum validum eſſe , ſi utrumque votum caſtitatis emiſſum ſit. Ratio eſſe poteſt quia tale votum non videtur ſtatim perfectiorem impedire , ſiquidem relinquit liberum religionis ingreſſum. Quo à fortiori procedit cum ex parte utriuſque votum caſtitatis emiſſum ſit. Tunc enim nec cœlibatus impeditur eo voto. Aliàs ſanctiſſima Virgo & Joſeph non rectè in matrimonio contrahendo proceſſiſſent.

Sed omnino dicendum eſt , tale votum invalidum eſſe docuit Sanch. lib. 1. de ſponſalibus *diſput.* 4. *num.* 1. *& lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 52. Suarez *d. cap.* 9. *num.* 6. Layman. *cap.* 2. *num.* 12. Gutierr. *de matrimonio cap.* 4. *num.* 7. Et ratio ea eſt ; quia matrimonii contractus conſtituit contrahentem in periculo violandi caſtitatem ; & recedendi ab ſtatu cœlibatus. Ergo non eſt gratior Deo quam illius carentia. Non enim gratius eſſe poteſt, quod viam perfectionis difficiliorem reddit. Hæc ratio convincit , eſto contrahentes inter ſe convenerint de Religione aſſumenda, vel de caſtitate ſervanda etiam caſtitatis voto emiſſo. Quia ſemper adeſt periculum recedendi à tali propoſito & caſtitatem violandi , quod periculum quia in ſanctiſſima Virgine & Joſeph aberat , & eorum matrimonium in fines perfectiſſimos à divina providentia dirigebatur , viam perfectionis nec præcluſit , nec difficiliorem reddidit. Quando autem ab uno conjuge altero ignorante matrimonium contraheretur animo advolandi ad religionem , certiùs eſt , votum de tali matrimonio validum eſſe non poſſe. Quia eſt de contractu graviter conjugi præjudicante ; rarus enim eſſet, qui eo animo cognito vellet contrahere , ne maneret periculo ſuſpicionis expoſitus, ob aliquod vitium deſertum eſſe. Quod periculum non ſubjit quando bona fide contractus celebratur.

14. Gravior eſt difficultas in ſecundo caſu quando te ſentis ita fragilem & ad carnis peccata proclivem , ut vix contineri poſſis ; an tunc votum de matrimonio contrahendo validum ſit ? Affirmat Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 2. *dubio ultimo.* Navarrus *cap.* 12. *n.* 43. Bellarmin. *lib.* 2. *de Monach. cap.* 14. *circa finem.* Valent. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *punct.* 2. *difficult.* 4. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 13. *quæſt.* 9. Toletus *lib.* 4. *ſumm. cap.* 17. *num.* 18. Sanchez lib. 1. de ſponſalibus *diſp.* 4. *num.* 7. & *lib.* 4. *ſumm. cap.* 8. *num.* 53. Gutier. de matrimon. *cap.* 4. *num.* 8. *& alii apud ipſos.* Moventur : quia poſita illa facilitate peccandi conſultius & utilius tibi eſt matrimonium contrahere, quam cœlibem exiſtere ; & ut rem utiliorem tibi prudens confeſſarius conſulere poteſt. Ergo potes te obſtringere voto ad illud aſſumendum.

Contrarium hujus ſententiæ defendit Sotus *l.* 7. *de juſtitia quæſt.* 1. *art.* 2. verſ. *contra hanc autem* Aragon. 2. 2. *quæſt.* 88. *artic.* 2. *circa* 5. *concluſionem aſſertion.* 2. *& plures Neotherici docti.* Fundamentum eſt : Quia adhuc poſita illa facilitate & peccandi conſuetudine votum de matrimonio contrahendo impedit majus bonum formaliter , nempe vitam cœlibem & religionis ſtatum. Ergo à Deo acceptari non poteſt. Et confirmo ; ſi ſtante illa facilitate & peccandi conſuetudine votum caſtitatis , vel religionis emitteres ; quis auderet dicere invalidum eſſe votum, eſto eſſet inconſideratum ? Si igitur votum caſtitatis vel religionis validum eſt, votum matrimonii caſtitati contradictorie oppoſiti validum eſſe non poteſt. Adde ſtante tali voto licitum tibi eſt , religionem ingredi. Ergo non obligat.

Ex his ſententiis ſecunda mihi verior videtur abſolutè loquendo, & priorem admitterem eo ſolo caſu, quo nolles oratione, pœnitentiis aliiſve remediis uti ad tentationes vincendas. Matrimonium namque ea ſolum ratione tibi utiliùs eſſe poteſt : quam cœlibatus, quatenus eſt medium ad tentationes temperandas & lapſus excuſandos. At non eſt unicum medium cum ſint plura divinæ voluntati gratiora , & acceptiora. Ergo ſi illis uti vis non obligaris medium matrimonii aſſumere. Ergo ſolum obligari potes caſu quo nolis aliis remediis uti , quæ eſt ſolum quædam conditionalis obligatio ; quam pro tua voluntate potes infringere. Et ita tenent Suarez tom. 2. de Religione *lib.* 2. *cap.* 9. *à num.* 12. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 7. *num.* 45. *Coninch.* 3. *part. tom.* 2. *diſp.* 21. *dub.* 10. Paulus Layman. *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 12.

15. De tertio caſu certa res eſt ; votum abſolutè ſumptum ducendi pauperem meretricem titulo pietatis & miſericordiæ invalidum eſſe. Quia hujuſmodi titulus non excuſat , quin res promiſſa excludat à vovente ſtatum perfectiorem & continentiam Deo gratiorem. At ſi hoc votum non abſolutè ſumatur ſed conditionaliter , ſcilicet

scilicet hac forma, si matrimonium ducturus sum, ducam pauperem; validum est & firmum; quia ex vi illius non obligaris ad matrimonium, sed matrimonio ex tua voluntate assumpto obligari ad perfectissimum usum ipsius. Sic tradit Sanchez lib. 1. de sponsalibus *disp.4. num.12. & lib.4. in Decalog. cap.8.num.54. & 55.* Suarez *lib. 2. de voto cap.9. num. 18.* Layman. *lib.4.sum. tract. 4. de voto cap. 2. num. 12.*

Solum est difficultas; an votum prolatum sub hac forma absoluta, promitto Deo me ducturum puellam pauperem, habeat supradictum sensum conditionatum, si aliquam ducturus sum promitto ducere pauperem? Affirmat expressè Suar. *n. 21.* & movetur quia sic vovens intendit se obligare quantum potest; cum ergo non possit se obligare ad matrimonium absolutè, censendus est voluisse se obligare ad illud sub conditione. At mihi probabilius est ad nihil manere obligatum: Quia verba illa sunt absoluta, quibus per modum unius matrimonium cum puella paupere promittitur. Ergo dum de conditionata intentione non constat, sine fundamento in sensu conditionato explicantur; præcipuè cum obligatio voti affirmari non debeat nisi de illa clarè constet. Et ita tale votum ad nihil obligare docuit Sanchez *locis allegatis.*

16. Septimò dubitatur de hoc voto. Promitto me nullam aliam religionem ingressurum nisi hanc. Promitto non recitaturum nisi flexis genibus. Promitto non dare eleemosynam minorem decem aureis; an inquam hæc vota valida sint? Affirmant Sanchez *lib. 4. de voto cap. 8. num. 47.* Movetur quia hoc est votum conditionatum obligans ad rem perfectam, scilicet ad ingressum in religionem, ad eleemosynam abundantem, ad recitationem reverentem, & licet alia bona excludant; id est consequenter & non directè. Deinde consultius est cuilibet ad opem pietatis sub conditione obligari quam omnino liberum esse; sed ex vi illorum votorum obligatur vovens sub conditione pietatis exercere. Ergo valent illa vota.

Cæterum probabilius reputo illa vota invalida esse. Quod Sanchez censet probabile. Moveor quia hæc vota ad summum hunc sensum conditionatum præstant, si aliquam religionem ingrediar, promitto hanc assumere, si decrevero eleemosynam facere non faciam minorem decem aureis, si orationes fudero, flexis genibus fundam. Sed in hoc sensu conditionato tacitè sed indirectè promittitur materia voto inepta, ita ut ab hac inepta materia non potest promissio separari. Ergo illa vota invalida sunt. Minorem probo. Non enim solum promittitur ingressus in hanc religionem, sed etiam promittitur non ingressus in alias; nec, solum promittitur eleemosyna decem aureorum sed nulla alia minor; non solum recitatio flexis genibus, sed nulla alia. Aliàs non esset peccatum ingredi aliam religionem, eleemosynam minorem dare, & orationes sedendo fundere. Sed quoties materia apta voto cum inepta conjungitur, ita ut ex intentione voventis sint inseparabiles, votum non tenet. Ergo supradicta vota nullius sunt valoris. Deinde hæc vota retrahunt ab operibus bonis absolutè, & solum sub conditione pendente à propria voventis voluntate obligant ad opus perfectum. Ergo non cedunt in Dei obsequium, neque in voventis utilitatem. Ex his solutum manet fundamentum contrarium.

17. Illud tamen optimè advertit Sanchez *dicto cap.8. num. 48.* Valida esse vota si negatio excluderet materiam voto ineptam, ut si promitteres non recitare nisi attentè, non dare eleemosynam nisi ex recto fine; quia per hanc negationem excludis recitationem sine attentione, & eleemosynam ex sinistro fine. Ad idem est cum promittis nullam aliam ducere nisi pauperem; excludis matrimonium omnium aliarum nisi pauperis quæ est exclusio materiæ voto ineptæ. Sanchez *suprà num. 55.*

PUNCTUM IX.

Utrum emisso voti illiusque executio sit actus à religione elicitus.

SUMMARIUM.

1 *Votum ex se opus est laudabile & meritorium.*
2 *Emissio voti à religione elicitur, executio imperatur.*

1. NEmini dubium esse potest, votum ex se esse opus laudabile & meritorium. Quin Deum honoret & voventem in bono firmet ut dixit D. Thom. 2.2. *q. 88. art. 4.* Ex quo evidenter sequitur melius esse facere aliquid ex voto, quam sine voto. Nam factum ex voto fit ex effectu religionis debitum cultum Deo reddendi & ex magis firma & immutabili voluntate in bonum. Ergo est melius. Sic D. Thom. *ab omnibus receptus dicta q. 88. art. 6.* Et licet ex diminutione libertatis meritum diminuatur, non inde est inferendum ex voti obligatione diminui; quia obligatio voti non minuit libertatem sed illam supponit.

2. Difficultas autem est cujus virtutis actus sit tam emissio voti quam illius executio?

Breviter dicendum, emissionem voti à virtute religionis elici, executionem imperari. Sumitur ex D. Thom. *dicta q. 88. art. 3. & 5.* & tradit expressè Suarez tom. 2. de Religione *lib. 1. de voto cap. 15. num. 5. & 9.* Ratio prioris partis est. Quia ea, quæ Deo promittimus, eo fine promittimus, ut eum honoremus. Quia ea promittimus, eò quòd ei bona sint. Non possunt autem esse bona nisi quatenus in ejus honorem cedunt Ergo necessario in promissione honor divinus spectatur. Ergo est actus à religione elicitus. Posterioris partis ratio ea est; quia executio promissi ex obligatione promissionis à promissione ipsa imperatur. At elicitur ab illa virtute ad quam alias promissum pertinet. Quia promissio non mutat honestatem rei promissæ, sed illa suppositа Deo in illius cultum offert. Promittis namque & promissum exequi secundum suam rationem & honestatem. Verbi gratia in promissione jejunii & castitatis promittitur temperantiæ. Ergo executio promissi ab illa virtute elicitur, ad quam aliàs promissum pertinet; tametsi à religione imperetur. Quod fit; quoties exequeris promissum eo animo ut votum impleatur.

PUNCTUM X.

Quotuplex votum sit?

SUMMARIUM.

1 *Ex parte promissionis dividitur votum in absolutum & in conditionatum.*
2 *Deinde in simplex & solemne.*
3 *Item externum & internum.*
4 *Ex parte rei promissæ dividitur in necessarium & liberum commune & singulare.*
5 *Deinde in reale, personale & mixtum.*
6 *In affirmativum & negativum.*
7 *In perpetuum & temporale.*
8 *In reservatum & non reservatum.*

EXplicata voti essentia (ut factum est in superioribus) ad ejus divisionem explicandam accedimus. Votum ergo dividi potest vel ex parte promissionis, vel ex parte rei promissæ.

Ex parte promissionis dividitur votum primo & præcipuè in votum absolutum & in conditionatum. Absolutum est, quod absolutam habet obligationem. Conditionatum, quod obligationem habet ab aliqua conditione

pendentem. Cum enim sub conditione votum emittis, obligationem vis suscipere posita conditione & non alias. Adverte tamen aliquando votum absolutum non satis à conditionato distingui; quando scilicet voti absoluti obligatio pro aliquo tempore suspenditur; ut si voveas ingredi religionem cursu studiorum consummato, vel post annos pubertatis: hoc enim votum absolutum est quia absolutè ad religionem obligaris; tametsi ad executionem obligationis tempus opportunum expectes; ac proinde tempus illud non obligationem suspendet, sed executionis obligationem; secùs est in votis conditionalibus, quorum conditio quia ex parte rei promissæ se tenet, obligationem ejus suspendit, quousque apponatur. Colliges autem horum votorum differentiam, tum ex modo promissionis, tum ex affectu voventis. Nam vota absoluta etiamsi executio differatur, fiunt ex affectu rei promissæ; at conditionalia regulariter fiunt non tam ex affectu rei promissæ; quam ex affectu obtinendi vel vitandi conditionem.

Hinc fit plura vota conditionalia esse, quæ videntur absoluta; & è contra plura absoluta, quæ apparenter sunt conditionalia. Quapropter summopere considerandus est affectus voventis. In dubio autem sumenda est præsumptio ex communiter contingentibus. Exemplis rem declaro. Si voveas religionem, si vigesimum annum attigeris, si cursum studiorum consummaveris, si non animo expresso impetrandi à Deo vitam, hoc votum emiseris, judicandus es religionem absolutè vovere; & terminum illum appositum esse ad commodam voti executionem. Quia id frequenter contingit. Suarez *lib. 6. cap. 22. num. 7.*

Ad idem est votum assumendæ religionis, si Pater vel Mater obierit. Quia mors parentis pro termino commodo exequendæ obligationis apponitur Suarez *d. cap. 22. num. 6. & 7.* Sanchez *lib. 4. sum. cap. 40. num. 82.* Illud verò votum quo promitteres religionem, si tuus frater natu major habuerit filios sub dubio est; an præsumendum sit absolutum an conditionatum? Regulariter enim non emittitur ex affectu impetrandi filios fratri, sed ex affectu absoluto religionis commodiori tempore exequendæ; quando scilicet domus successorem habeat; sed quia hic affectus ad religionem est valdè diminutus & imperfectus; vis enim potiùs successorem esse fratris; quam te religionem ingredi; ea de causa (inquit Suar. *num. 8.* & Sanchez *num. 83.* Basilius Legionens. *lib. 8. cap. 9. num. 18.* conditionale debere præsumi.) Ego verò censerem potiùs absolutum esse præsumendum. Quia absolutè religionem intendis, & successionem fratris non obligationi religionis præfers, sed illius executioni, sicuti cum promittis fieri religiosus, cum pater obierit & non antea, vitam enim patris non præfers religioni sed illius executioni.

Rursus hoc votum conditionale subdividi potest in purum conditionale, & in conditionale pœnale. Conditionale pœnale est, quando rem promissam promittis exequi quasi in pœnam si crimen aliquod commiseris; verbi gratia promittis religionem ingredi si luseris. Non enim religionem optas; imo illam aliquomodo aversaris. At quia optas à ludo abstinere, illam sub conditione si luseris promittis, ut timore obligationis incurrendæ de religione suscipienda, à ludo abstineas. Purum conditionale est, quando conditio apponitur præcisè ut conditio, ut si dicas; promitto religionem ingressurum si salutem recuperavero, si pater meus consenserit, si hoc peccatum vitavero.

2. Secundò dividitur votum in simplex & solemne. Solemne est, quod Ecclesia sic disponente perpetuitatem habet, & voventem inhabilem reddit ad actus voto repugnantes; cujusmodi est votum in ordine sacro emissum & in Religionis professione. Simplex est quodlibet aliud carens supradictis conditionibus; tametsi aliquibus cæremoniis & solemnitatibus Ecclesiasticis fiat. Votum verò solemne subdivitur in expressum & tacitum. Expressum est, quod verbis exprimitur. Tacitum, quod susceptione voluntaria alicujus signi cui ipsum annexum est, emitti censetur. Sic suscipiens ordinem sacrum votum castitatis tacitè emittit & professorum habitum gestans expleto anno probationis professionem emittere censetur.

3. Tertiò dividitur votum ex parte promissionis in votum externum & internum, in publicum & occultum; quæ divisio & accidentalis est & per se manifesta, & explicatione non indiget.

4. Ex parte vero rei promissæ primo dividitur votum in necessarium & liberum; votum necessarium quod est de re quæ ex necessitate præcepti exequenda erat; liberum quod liberè exequi & omitti poterat. Quod aliis terminis dici solet commune & singulare; commune, quia de rebus ad salutem necessariis, quæque omnibus sunt communes, emittitur. Singulare, quia est de rebus ad consilium pertinentibus, quarumque obligatio pro singulorum arbitratu suscipitur. Ad votum commune reducunt alii promissionem quæ fit in baptismo servandi legem & renunciandi operibus satanæ. Sed ut bene ostendit Cajetanus *2.2. quæst. 88. artic. 2.* Quem ferè omnes sequuntur ibi, nullum votum baptizatus emittit, sed solum obligationem legis Evangelicæ acceptat, illamque servare proponit non inducendo sibi novam obligationem, sed acceptando eam, quam lex Evangelica imponit: Alias quilibet Christianus duplex peccatum committeret transgrediens quodlibet præceptum aliud adversus illam virtutem cujus est præceptum, & aliud adversus votum in baptismo emissum, quod est contra communem sensum Navarrus *cap. 12. num. 31.* Azor. *1. p. lib. 11. cap. 14. quæst. 3.* Suarez *lib. 3. de voto cap. 2. num. 6.* Sanchez *lib. 4. cap. 2. num....* Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 6. num. 29.* Ad idem est promissio, quam pœnitentes in Sacramento confessionis faciunt de peccatis vitandis; est enim propositum firmum, esto sub nomine promissionis declaretur: Quia non intendunt novam sibi obligationem imponere, sed impositam proponunt servare. Sanchez *d. cap. 2. num. 31.*

5. Secundò ex parte rei promissæ dividitur votum in reali, personale, & mixtum. Reale est, cum res externa promittitur scilicet pecunia, equus, domus, &c. Personale cum actio emanans à persona, Mixtum cum id, quod promittitur, partim est reale, partim personale.

6. Tertiò dividitur in affirmativum & negativum; affirmativum est, cum res positiva promittitur nempè oratio, eleemosyna. Negativum cum negatio promittitur, ut cum promittis abstinentiam à cibo, à matrimonio, à coitu, à furto aliisque vitiis.

7. Quartò dividitur in perpetuum, & temporale; quæ est divisio accidentalis & solum tempus spectans. Temporale dicitur; quia pro limitato tempore fit; perpetuum, quia pro vita obligatio suscipitur.

8. Ad idem est accidentalis divisio voti in reservatum, & non reservandum, quæ divisio potestatem dispensantis non voti naturam spectat. Vide de his divisionibus Silvestrum verbo *votum 1. quæst. 5.* Suarez tom. 2. de Relig. *lib. 1. de voto cap. ultim. & lib. 2. cap. 12.* Azor. *1. part. institutionum moral. lib. 11. cap. 14.* Lessium *lib. 2. cap. 40. dub. 6. à num. 29.*

Punctum XI.

Quæ & qualis sit voti obligatio?

SUMMARIUM.

1 *De fide est votum ad sui executionem obligare.*
2 *Ex suo genere gravis est hæc obligatio.*
3 *Ex sola intentione voventis supposita materiæ gravitate*

plures

plures censent non posse limitari obligationem.
4 *Probabilius est posse.*
5 *Fit satis fundamento num. 3. adducto.*
6 *Ex levitate materiæ leviter votum obligat.*
7 *Unde gravitas vel levitas materiæ in vot s sumenda sit ?*
8 *Qualis sit obligatio voti, an fidelitatis tantum, an etiam illius virtutis ad quam pertinet materia promissa ? Solius fidelitatis est obligatio, tametsi Sanchez contrarium sentiat.*
9 *Fit satis fundamentis contrariis.*
10 *Qualiter ad solos actus externos vitandos & non ad internos te voto obstringere possis ?*

1. DE fide est & lumine naturali notum obligare votum ad illius executionem. Nam si fides data hominibus obligat ut servetur, quantò magis data Deo. Obligat autem ex virtute fidelitatis, quæ comparatione Dei est vera religio; colitur namque Deus & honoratur servando quod illi promissum est. Ratione enim promissionis debetur Deo cultus promissus. Ipseque Deus jus habet cum exigendi à promittente; non quia promittens jus Deo concedat, quod antea non haberet, ut contingit in promissionibus humanis, quibus promittens promissario jus novum concedit, sed quia promittens materiam cultus Deo debiti promissione determinavit. Deo namque ob ejus divinam excellentiam & supremum dominium debetur cultus & honor; sed qui cultus & qui honor; non est determinatus. Promittens autem sua promissione illum determinat; ac proinde illa facta jam Deo ille cultus debetur, quod debitum est debitum ex fidelitate & veracitate. Si promissionem spectes; at est debitum justitiæ, qualis comparatione Dei esse potest, si jus ipsius respicias.

2. Hæc autem obligatio voti ex suo genere gravis est. Quia grave est Deo fidelitatem præstare & cultum debitum exhibere. Sic tenent omnes Doctores explicantes in hunc sensum illa verba Pauli 1. *ad Timoth.* 5. habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, & definitur ab Innocent. III. *in cap. licet de voto.*

Difficultas verò est an ex intentione voventis, vel ex materia promissa levis esse possit?

3. Et quidem ex sola intentione voventis suppositâ materiæ gravitate plures Doctores censent limitari non posse obligationem ad solam culpam venialem. Sic Sotus *l.* 7. *de justit. q.* 2. *art.* 1. *in corp.* Cordoüa *in sum. quæst.* 1. 88. *in punct.* 1. Vasq. 1. 2. *disp.* 158. *c.* 4. *num.* 34. Basil. Legion. *l.* 12. *de sponsal. c.* 2. *num.* 12. Et favent omnes illi qui negant in legislatore hanc potestatem ferendi legem in re gravi. Neque obligantem graviter. Moventur. Quia posito voto obligatio illius à divina à naturali immediatè provenit; lex namque divina obligat promittentem fidelem esse in promissis. Sed obligatio legis divinæ & naturalis semper est juxta materiæ gravitatem. Ergo obligatio voti levis esse non potest posita materiæ gravitate. Et confirmari potest à simili ex Juramento. Si enim Juramentum præstes de materia gravi, coarctare non potes obligationem sed necessariò graviter obligari debes. Ergo similiter in voto. Item in contractu sponsalium, & in professione religionis, & in voto castitatis in ordinibus sacris emisso non potes obligari leviter; ergo intentio voventis non limitat naturalem voti obligationem. Deinde in levi materia non potes velle te graviter obligari, ergo neque in gravi materia potes velle leviter.

4. Contrarium docuit Sach. *l.* 1. *de sponsal. disp.* 9. *n.* 6. Suarez *tom.* 2. *de Relig. l.* 4. *de voto c.* 4. *n.* 7. & mihi est probabilius. Probo, quia lex in materia gravi potest leviter obligare ut *tract.* 1. *de peccat. disp.* 2. *punct.* 8. probavimus. Ergo votum, quod est quædam lex privata leviter obligare poterit. Sicut enim ex intentione legislatoris nascitur obligatio legis, sic ex voventis intentione obligatio voti. Ergo juxta ejus intentionem commensurari debet. Et explicatur amplius, liberum est promittenti se velle obligari; cum obligatio promissionis ex voluntate illius pendeat. Ergo liberum est nolle totam obligationem subire.

Dices promittenti liberum esse promittere, & consequenter se velle obligari. At posita promissione neque liberum illi esse nolle obligari neque obligari diminutè. Quia promissio est assertio rei futuræ promissario insinuata, cujus obligatio non pendet ex asserentis voluntate sed ex virtute veracitatis & fidelitatis obligantis veram reddere assertionem.

Respondeo promissionem non solum esse assertionem rei futuræ promissario insinuatam, sed insuper connotare voluntatem suscipiendi obligationem faciendi illam. Alias non video quomodo ex illâ assertione potius quam ex proposito obligatio nascatur. Qui enim firmiter proponit in confessione vitare peccata non solum voluntatem desiderii habet illa vitandi, sed virtute illius desiderii asserit vitaturum. At quia per hujusmodi desiderium & assertionem non intendit novam obligationem subire, illa assertio & desiderium vim voti & promissionis non habet. Requiritur ergo ad veram promissionem voluntas suscipiendi obligationem; imò in hac voluntate promissio consistit; ergo potest promittens velle limitatam obligationem subire.

5. Ex his solvitur oppositum fundamentum. Concedo obligationem promissionis ex lege divina & naturali oriri, sed dependenter à voluntate promittentis, quæ cum solum sit ad venialem culpam, lex divina ad illam solam obligabit. Ad confirmationem de Juramento respondeo, esse disparem rationem. Nam Juramentum consistit in adducendo Deum in testem seu fidejussorem, quod cum non suscipiat magis nec minus, ejus obligatio ex voluntate jurantis limitari non potest: At cum votum formaliter consistat in voluntate se obligandi ad rem quam asseris futuram exequendam, & in obligatione sit magis & minus, potest ex intentione promittentis levis esse; esto materia gravis sit. Ad secundam confirmationem concedo, in contractu sponsalium, & in professione religionis, & in voto castitatis in ordinibus emisso non posse promittentem velle se leviter tantum obligare; quia hæc voluntas est contra naturam & solemnitatem talium contractuum; ac proinde voluntate illa posita nihil efficitur. Secùs verò est, quando res promissa non petit hanc gravem obligationem. Ad tertiam confirmationem concedo, in levi materia non posse te velle graviter obligari; quia non acceptat Deus talem voluntatem utpote perfectioni spirituali non conducentem, sed potius salutis periculum afferentem; & quia est de materia incapaci talis obligationis; bene tamen acceptat levem obligationem in gravi materia. Quia & voventi utilis est, & Deo honorifica, & materia promissa capax est illius minoris obligationis; quia majoris est capax. Suar. *lib.* 4. *de voto cap.* 4. *in fine.* Sanchez *lib.* 4. *sum. cap.* 12. *num.* 6. *& alii.*

6. Verum ex levitate materiæ posse votum leviter obligare, ejusque transgressionem non excedere culpam venialem censent communiter Doctores, & videre est in Soto *l.* 7. *de justit. q.* 2. *art.* 1. Navarr. *sum. c.* 12. *num.* 40. Suar. *l.* 5. *de voto c.* 4. *num.* 5. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 4. *q.* 2. Azor. 1. *p. l.* 11. *instit. moral. c.* 15. *q.* 4. Sanch. *l.* 4. *sum. cap.* 12. *num.* 5. Lessio *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 9. Layman. *l.* 4. *tract.* 4. *c.* 3. *n.* 2. Ratio est: quia obligatio voti est obligatio fidelitatis, quam vovens contrahit implendi promissum; sed hæc obligatio suscipit magis & minus pro materiæ gravitate. Ergo ex levitate materiæ levis effici potest. Item commune est in omnibus præceptis obligationem ex suo genere gravem fieri venialem ex levitate materiæ. Quod si dicas, hoc esse probandum comparatione voti dari levem materiam. Nam esto levis in se sit, at non videri levem eo ipso, quo per votum Deo sacratur; sicut in mendacio levi contingit quod in se quidem

quidem levis materia est : At ut sub Juramentum cadit, gravissima est : Facilè fiet satis, si advertas in periurio assertorio ideo mendacium leve non esse levem materiam, quia mendacium Deo tribuitur quantum est ex parte jurantis ; & mendacium sive grave sit sive leve æquè cum summa & infallibili veritate pugnat : At non reddendo promissum Deo nihil Deo attribuis ejus bonitati aut veracitati contrarium, sed solum te ostendis infidelem, & illius majestatis cui fidem dedisti quasi contemptorem. Quod si levis materia sit, leve esse potest.

7. Unde autem hæc levitas materiæ in votis sicut & in reliquis præceptis desumenda sit ? Latè diximus, *1. p. tract. 2. disp. 2. de peccatis punct. 7. & sequentibus*, neque aliquid speciale notandum occurrit, & ibi doctis consentit Suar. *in præsenti lib. 5. cap. 4. 5. & 6.* Lessius *l. 2. cap. 40. dub. 9.* Sanch. *lib. 4. c. 12. n. 12. & sequent.* Ubi duplicem regulam generalem constituit, quibus gravitas vel levitas materiæ declaratur : Prima ; illam esse gravem materiam de qua est præceptum, vel potest esse præceptum sub gravi culpa obligans. Quia votum obligat instar præcepti. Secunda ; gravitatem, vel levitatem materiæ promissæ ex honestate ipsius omnibus circunstantiis pensatis desumendam esse ; quia hac ratione graviter vel leviter in cultum divinum cedit. Ex quibus regulis infert votum sumendi Eucharistiam & audiendi vel dicendi sacrum vel confessionem faciendi graviter obligare ; quia & graviter cedunt in cultum Dei, & ex illis esse potest præceptum. Secùs verò dicit & bene de voto confitendi venialia quando de facto confessio facienda est ; & de voto recitandi ter orationem dominicam vel Angelicam etiam intuitu lucrandi indulgentiam plenariam. Deinde infert in voto non bibendi vinum, illam esse gravem materiam, quæ esset, si præcepto Ecclesiastico usus vini prohiberetur. Quare si in ea quantitate sumeretur, quæ ad prandium communiter sufficit temperatè vino utentibus, graviter peccaretur ; secùs si minor quantitas ; nisi fortè esset votum de jejunando in pane & aqua. Præterea infert in voto eleemosynæ, gravitatem vel levitatem metiendam esse ex fine intento. Si enim commodum temporale pauperis vel Ecclesiæ respexisti ; illa erit gravis materia, quæ gravi furto sufficeret ; & levis, quæ leve furtum constitueret. At si aliquid faciendum in honorem Dei respexisti, ex illius gravitate vel levitate gravitas vel levitas materiæ promissæ desumenda est. Qua ratione subdit ; votum erogandæ eleemosynæ ad faciendum sacrum, gravem materiam esse. Quia in ordine ad divinum cultum gravis materia est quoddam sacrum.

8. Posito votum ex se graviter obligare, & aliquando tum ex intentione vovenris, tum ex materia promissa levem obligationem inducere ; restat inquirendum, qualem obligationem inducat ; an fidelitatis tantum, an etiam illius virtutis, ad quam pertinet materia promissa ? v. g. Promittis sacrum facere, jejunium servare, eleemosynam tribuere, obligatus es non solum ex fidelitate servare promissum, sed etiam ex speciali virtute religionis, temperantiæ, vel liberalitatis ?

Affirmat Sanch. *l. 4. de voto, c. 11. n. 6.* Casu quo ex speciali affectu illius virtutis, ad quam pertinet materia promissa votum emitteres ; consentit Valent. *2. 2. disp. 6. q. 6. punct. 4. q. 1. concluf. 2.* Movetur : Quia legislator præcipiens actum, obligat præcepto illius virtutis, cujus est actus præceptus ; præcipiens enim jejunium obligat ex virtute temperantiæ, & præcipiens sacrum audire, obligat ex virtute religionis. Sed votum est quædam lex privata. Ergo hanc sibi obligationem imponit. Secundò generaliter probatur transgressioni voti semper adjunctam esse malitiam contrariam honestati rei promissæ. Nam violans jejunium promissum non solum est infidelis, sed intemperans ; si quidem ex animo & inordinato affectu comedit quæ & quando concedere non debebat ; & uxor quæ ligata voto castitatis petit debitum, non castitatis actum sed luxuriæ præstat, cui nimis videtur affecta & sic de aliis. Ergo transgressioni voti semper adjungitur malitia adversus materiam promissam ac si præcepta esset. Tertiò si verum est in transgressione votorum nullam aliam malitiam reperiri præter infidelitatem in non servandis promissis, non esset necesse declarare in confessione materiam voti transgressi, sed satisfieri sufficienter dicendo transgressus sum votum in materia gravi. Consequens videtur esse contra communem praxim. Ergo signum est ultra malitiam infidelitatis aliam adesse.

Nihilominus dicendum est, votum de re alias non præcepta solam obligationem fidelitatis inducere, quantumvis vovens intendat per votum habere rectitudinem virtutis materiæ promissæ. Sic optimè docuit Suar. *l. 4. sum. c. 3. num. 11.* & secluſa speciali voventis intentione docuit Sanchez *l. 4. sum. c. 11. num. 23.* Et bene Cajetan. *2. 1. q. 88. art. 5. dub. ult.* Ratio est. Quia vovens quantumvis afficiatur ad materiam promissam non potest illius habendæ aliam obligationem sibi imponere nisi quatenus Deo illam promittit. Sed ex hac ratione solum nascitur naturalis obligatio fidei servandæ absque speciali obligatione ad materiam ; illam enim accidentaliter respicit. Ergo ex vi voti sola est obligatio fidelitatis. Hinc colligere potes transgressiones omnium votorum ejusdem esse speciei infimæ. Quia eorum malitia tota consistit in non servandis promissis. Quod verò promissa diversa sint, parum interest ad hujus transgressionis considerationem. Sic Cajet. *d. art. 5. dub. ult.* Sanch. *d. c. 11. n. 23.* Suar. *c. 3. n. 9.*

9. Neque obstant contraria argumenta. Ad primum dico esse disparem rationem legis & voti. Nam lex non extrahit materiam præceptam à propria ratione virtutis ; sed in illa necessitatem imponit : quia media illa intendit subditos studiosos efficere. At votum, quia cultum Dei respicit, non imponit necessitatem in honestate materiæ promissæ, sed illa honestate suppositа divino cultui offert & consecrat. Et ex hac oblatione necessitas executionis oritur.

Ad secundum respondeo cum Suar. *d. l. 5. c. 3. num. 12.* Transgressionem voti jejunii voluntarii esse posse actum temperantiæ per se spectatum si sumatur quoad actum exteriorem. Quia potest fieri cum mediocritate ad honestatem illius objecti requisita. Sed concesso in hac parte excessum esse, non inde infertur gravis culpa adversus temperantiam. Quia comparatione temperantiæ non est excessus gravis, esto gravis sit comparatione voti emissi. Ad tertium negant sequelam plures, quos tacito nomine refert & sequitur Lud. Lopez. *1. p. instruct. c. 5. colum.* Suar. *l. 5. de voto, c. 3. num. 9. fin.* Quia non solum est obligatio fatendi malitiam peccati, sed qualiter illa malitia contracta est, quando inde judicium confessoris multum variari potest, tum ad cognoscendam gravitatem delicti, tum ad medicinam applicandam. Econtrà alii sentiunt non esse necesse explicare materiam transgressionis sed materia aliunde explicata si fortè ex aliis præceptis necessaria & obligatoria fuit, satisfacere obligationi transgressionem voti absolutè explicando. Sic docuit Navarr. *sum. c. 6. ad finem*, & *cap. consideret de pœnitent. distinct. 5. in princ. n. 104.* Henric. *l. 5.* de pœnitentia, *c. 5. n. 4.* Eman. Sà verbo *concession. 31.* Lessius, *l. 2. c. 40. dub. 9. in fine, n. 61.* Sed optimè distinguit Sanch. *d. l. 4. sum. cap. 11. num. 24.* Juxta diversas sententias de obligatione confitendi circunstantias aggravantes : retenta enim sententia negante has circunstantias necessariò confitendas esse, vera est sententia Navar. & aliorum. At retenta sententia docente eas esse confitendas, vera est sententia. Suar. & Lud. Lopez. Sed adhuc posita hac sententia subdit Sanch. non esse opus explicare materiam promissam, sed satis esse si dicas te transgressum esse votum vel Juramentum in materia notabiliter aggravante. Quia ad voti transgressionem per accidens est hæc vel illa materia.

10. Rursus inquires ; an ad solos actus externos vi-

tandos

tandos & non ad internos de voto obstringere possis ?

Negat Sanchez *lib.4. sum.cap.11.num.12.* cò quod sit obligatio ad impossibile. Prohibitio namque actu externo, consequenter videtur prohibitus internus, qui circa illum versatur. Dicendum tamen est supradictam sententiam veram esse, si vovens expressè voluerit, ut nequaquam velit se obligare ad ullum actum internum vitandum. Nam talis voluntas est de objecto impossibili. Qui enim promittit non fornicari ; consequenter promittit non habere voluntatem fornicandi. Nam voluntas fornicandi est voluntas transgrediendi promissionem factam. Non igitur stare potest, promissio de vitanda fornicatione, quin sit promissio de vitanda etiam voluntate illius. At si vovens hanc expressam voluntatem non habet, sed solum se obligandi ad vitandos actus externos ; probabiliùs censeo votum valere & voventem manere obligatum ad vitandos actus internos transgressioni voti directè repugnantes, sed non alios. Quia hæc obligatio & possibilis est & intentioni voventis accommodata. Quare si votum est de vitanda fornicatione, vel pollutione, obligatur vovens ex vi voti non habere voluntatem fornicandi, vel polluendi ; non tamen obligatur ex vi talis voti ad fugiendas delectationes morosas de fornicatione vel pollutione. Quia illæ delectationes nec directè adversantur huic voto ut de se constat ; neque etiam indirectè, siquidem non sunt de fornicatione vel pollutione circunstantia voti affectis, sed absolutè sumptis. Vasq.1.2.*disput.112. cap.2. num.9.*

Punctum XII.

Qualiter votum obliget cum ejus materia determinata non est ?

SUMMARIUM.

1 *Votum semper obligat juxta intentionem voventis.*
2 *Cum de intentione voventis non constat spectanda est materia promissa, & juxta illam censendum est votum obligare.*
3 *Si hac spectata dubium est, verba secundum communem sensum accipienda sunt, & juxta illum obligatio voti mensuranda.*
4 *Votum benignè quod fieri possit interpretari debet.*
5 *Vovens recitare rosarium, obligatur ad tertiam illius partem.*
6 *Qualiter intelligatur votum audiendi singulis diebus sacrum.*
7 *Quid de voto virginitatis servandæ.*
8 *Votum ad religionem non obligatur ex vi illius ad castitatem.*
9 *Vovens peregrinationem satisfacit peregrinatione equestri.*
10 *Quid si mercede conductus aut causa alterius negotii peregrinationem suscipias.*
11 *Qualiter obliget jejunii votum.*
12 *A voto jejunandi sextis feriis, vel alio die te excusare si dies natalis Domini inciderit plures affirmant. Sed contrarium est verius.*
13 *Unum tantum peccatum committitur in hujus voti transgressione.*
14 *Violans jejunium ex obligatione voti an peccet quoties carnes comedit illo die ? Negat Sanchez n....*
15 *Probabilius est oppositum.*
16 *Fit satis oppositio fundamento.*
17 *Vovens jejunium potest ovis & lacticiniis vesci extra quadragesimam, vel si habet bullam.*
18 *At in quadragesima & privilegio secluso obligatus est ab his abstinere ex vi voti, tametsi contrarium Sanchez censeat.*
19 *Qualiter obliget votum jejunandi in pane & aqua.*
20 *Quid dicendum de voto abstinendi à carnibus ?*
21 *Quid de abstinendo à vino ?*
22 *Votum de se perpetuum est ; esto videantur verba indeterminationem significare.*
23 *Ob indeterminationem rei promissæ votum non vitiatur.*
24 *Determinandum est ad minimam quantitatem & qualitatem utilem sub re promissa contentam.*
25 *Qualiter obliget votum de re indeterminata quoad individuationem, v.g. calicem unum ex pluribus quos habes ?*
26 *An si unus solus remaneat ex pluribus qui fuerunt sub disjunctione promissi, debeas integrè illum solvere ? Negat Sanchez, probabilius est oppositum.*
27 *Sed quid si rem determinatam promiseris ; dubitas tamen, cui ex duabus Ecclesiis, vel pauperibus ? Affirmat Sanchez te posse applicare cui volueris. Verius credo te obligatum esse dividere.*
28 *Qualiter obliget votum duplicis rei sub disjunctione promissæ ?*

1. PRo hujus difficultatis solutione statuendæ sunt aliquæ regulæ generales in quibus Doctores conveniunt. Prima regula est ; votum obligare secundum intentionem voventis neque amplius extendi. Nam hæc obligatio voluntariè assumitur, ac proinde excedere non potest propriam voluntatem Constat hæc regula ex illo Deuteron. 23. *Facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es.* Et tradunt omnes.

2. Secunda est, cum de intentione voventis expressè non constat, spectanda est materia promissa, & juxta illius naturam censendum est votum obligare. Quia quilibet præsumendus est eam obligationem subire velle, quæ materiæ promissæ accommodata sit. Sic ex communi omnium sententia supponit Suar. lib. 4. de voto *cap.7.num.2.& 6.* Layman *lib.4.de voto cap.3.num.3.*

3. Tertia regula est ; si intentio voventis & materia promissa inspecta dubium est, qualis sit voti obligatio, verba promissionis secundum communem & frequentem usum spectanda sunt, & juxta illum obligatio voti interpretanda est. Colligitur ex illo Deut. 23. *illaqueatus es verbis oris tui.* Et ratio est ; quia semper quis est præsumendus facere velle, quod verbis explicat juxta *leg. Labeo ff. de supellectil.* leg. ibi Nemo dicere præsumitur quod non sentit. Sic Cajetanus 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 1. *dubio* 4. Suar. *d.cap.7. n.16. conclusio* 3. Sanch. *lib.4. de voto cap.* 11. *num.29.* Layman. *loco allegato.* Debet tamen vovens sensum verborum scire ; alias non poterit illum intendere. Ut bene notavit Sanchez supra. Sed hæc scientia semper præsumenda est. Quia semper præsumi debet usurpans verba ad explicandos conceptus ; & sensum verborum intelligere & illis uti in sensu communiter recepto.

4. Quarta regula est si supradictis omnibus consideratis adhuc dubia est voti obligatio, votum benigne interpretandum est. Ut quod fieri possit minus obliget. Colligitur ex cap. *ex parte de censibus* & tradunt ibi Doctores & Azor. 1.*p.li.* 11.*c.*20.*q.*2. Suar. *li.4.de voto c.7. num.* 18. Sanch. *li.* 4. *de voto c.*11.*n.*3. Laym. *d.li.4. tract.4. c.3.n.3.* Ratio est : quia obligatio non est imponenda, nisi de ipsa clarè constet, ob periculum transgressionis. Has regulas late confirmavimus *super. tract. disp.2. punct. ult.* Ubi de interpretatione Juramenti, & faciunt quæ *tract.* 3. *de legibus* ubi de earum interpretatione locuti fuimus. Solum est difficultas qualiter hæ regulæ ad casus aliquos singulares applicentur. Ut ergo hoc intelligatur, discurramus per frequentiores.

5. Primò deducitur voventem recitare Rosarium Beatæ Virginis obligatum esse attente recitarè. Quia sine attentione nulla est oratio Valent. 2.2. *disp. 6.q. 6. punct. 4. q.* 3. Sanchez *lib.* 4. *de voto c.* 11. *num.* 30. Paulus Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. Suarez *lib.4. de voto cap.* 7. *num.* 18. At non est obligatus integrum Rosarium recitare nisi id expressè intenderit, sufficit si tertiam partem recitet. Quia secundum frequentiorem

usum sub nomine Rosarii tertia pars intelligitur. Suar. *lib. 4. de voto cap. 8. num. 5.* Sanch. *lib. 4. cap. 13. n. 15.* Sed an satisfaciat alternatim recitando cum socio? Affirmat Azor lib. 10. institutionum moral. *cap. 7. q. 10.* Bonacina *disp. 4. q. 2. punct. 6. num. 27.* Quia modus ille recitandi conformis est consuetudini Ecclesiæ etiam in Rosarii recitatione ut patet ex usu religionis Camaldulen. Ubi illius religiosi alternatim Rosarium recitant. Sed contrarium verius cum Navarr. *cap. quando de consecrat. distinct. 5. cap. 20. à num. 22.* Sanch *lib. 4. cap. 11. num. 58.* Quia Rosarium communi usu & consuetudine non alternatim recitatur. Ergo votum de illius recitatione non est præsumendum fieri de recitatione extra usum & consuetudinem. Eadem ratione vovens Rosarium non credo satisfacturum si solum mente & non voce recitaret; quia de recitatione usitata, quæ est vocalis credendum est votum fieri dum contrarium non constat. Sanchez *d. cap. 11. num. 36.*

6. Secundò deducitur voventem singulis diebus sacrum audire satisfacere diebus festivis unicum sacrum audiendo. Quia esto illud sacrum debitum sit ex præcepto Ecclesiastico, & voto etiam deberi potest, & non est credendum voventem voluisse duplici sacro audiendo esse obligatum. Suar. *l. 4. de voto c. 7. n. 14.* Ad hujus autem voti satisfactionem eadem attentio & integritas requiritur, quæ requisita est ad satisfactionem Ecclesiastici præcepti. Quia satis commune est apud Doctores votum obligare instar præcepti & legis si de tali materia lata esset ut multis citatis probat. Sanch. *l. 4. de voto cap. 11. num. 31.*

7. Tertiò deducitur voventem virginitatem perpetuò servare obligatum esse à qualibet venerea delectatione abstinere, etiam si semel vel iterum deliquerit. Quia sub nomine virginitatis censendus est castitatem promisisse. Qui enim virginitatem vovet promittit nullam admissurum delectationem qua integritatem sui corporis & animæ amittere possit. Quod verò illam amiserit, per accidens est, & obligationem voti non minuit. Secus verò dicendum esset si expressè intenderet solum se obligare ad vitandum primum actum venereum & alios ex consequenti. Sed in casu dubio hæc intentio non est præsumenda. Sic multis relatis docuit Sanch. *lib 9. de matrimonio disp. 33. num. 7. & lib. 4 de voto cap. 21. num. 22.* Suar. *lib. 4. de voto cap. 7. n. 5. & 5.* Valent *2. 2. disp. 6. q. 6. punct. 4. post medium vers. secundum quod notari debet.*

8. Quartò deducitur voventem religionem ingredi aut ordines sacros suscipere non esse obligatum ex vitalis voti castitatem servare. Quia non vovet castitatem, sed statum cui castitas est annexa; ergo illo statu non assumpto cessat castitatis obligatio. Sic Cajetanus *22. q. 88. art. 3.* Suar. *lib. 4. de voto cap. 7. n. 15.* Valent. *loco allegato.*

9. Quintò deducitur voventem peregrinari ad Divum Jacobum, satisfacere peregrinationi equestri; tametsi tempore voti cogitaverit pedester peregrinari. Quia equestris peregrinatio vera peregrinatio est, & cogitatio tempore voti concepta non inducit obligationem; quia non ex cogitatione sed ex promissione obligatio nascitur. Sanch. *l. 4. de voto, c. 11. n. 31 juncto num. 5.* Bonac. *disp. 4. q. 2. punct. 6. num. 15. & 16.* Sed quid si mercede conductus vel causa alterius negotii, aut curiositatis vel vi coactus peregrinationem suscipias? Sanch. *l. 4. c. 11. num. 68.* Negat in omnibus te voto satisfacere. Quia tu voviisti peregrinationem voluntariam religiosam, & piam. Sed peregrinatio assumpta per vim non est peregrinatio voluntaria & religiosa, & multò minùs quæ solo titulo curiositatis, aut alterius negotii profani assumitur; quæ verò ob stipendium non tam est peregrinatio ex pietate quàm ex justitia. Ergo in iis casibus non satisfacis voto peregrinationis.

10. Verùm hæc doctrina universaliter non est vera. Et primò si vis illata non tollit tibi integram libertatem, esto illam diminuat, voto satisfacies sic coactus peregrinando. Quia absolutè peregrinationem piam voluntariè suscipis. Deinde expeditio alicujus negotii aut curiositas impedire satisfactionem voti potest, quando solus ille finis peregrinationis adesset, secùs si cum ipso adesset voluntas invisendi reliquias. Nam tunc jam esset peregrinatio religiosa saltem quoad actus substantiam; neque ab hoc dicendi modo dissentit Sanch. *loco allegato.* Item non video, qua ratione obligatio justitiæ ob stipendium acceptum impediat voti satisfactionem; cum obligatio voti & justitiæ in eandem materiam cadere possint, & obligatio justitiæ religiosam peregrinationem esse non impediat. Si enim ex voto obligatus esses, singulis diebus sacrum facere; cur non poteris pro illo faciendo stipendium accipere? Sicut è contra si stipendio obligatus es sacrum facere, potes & voto ad illud faciendum te obstringere.

11. Sextò deducitur qualiter obliget jejunii votum? Brevis responsio est, obligare eo modo, quo obligaret præceptum Ecclesiasticum si de eo jejunio latum esset. Quia cum votum sit quædam lex privata, quam sibi vovens imponit, nulla aptior dari potest mensura illius obligationis quàm legis mensura. Suar. *lib. 4. de voto cap. 7. num. 9.* Sanch. *lib. 4. c. 11. n. 31.* Hinc fit voventem jejunium obligari à carnibus & à repetita refectione. Quia hæc sunt de essentia Ecclesiastici jejunii. Item debere hora consueta vesci, possèque colatiunculam vespertinam sumere. Sed an in vigilia nativitatis in qua latior hæc refectio premittitur præcepto jejunii ligatis; permittatur voto ligatis? Dicendum est permitti. Quia nemo censendus est nisi id clarè exprimat se velle obligare ad jejunium aliter quàm Ecclesia obligat. Sanch. *l. 4. cap. 11. num. 65.* Secundò fit voventem omnibus diebus alicujus mensis val anni jejunare non esse obligatum jejunare diebus dominicis. Quia non est censendus se velle obligare contra consuetudinem Ecclesiæ receptam, Sanch. *lib. 1 Sum. c. 37. num. 20.* Bonacin. *tom. 2. disp. 4. q. 4. punct. 6. num. 25.* Tertiò fit voventem jejunare in vigilia alicujus sancti, ipsaque sit dominica non obligatur eo die jejunare sed sabbato antecedenti. Quia sic obligaret præceptum Ecclesiasticum de tali jejunio. Bonacin. *d. punct. 6. num. 26.* Azor. *1. p. l. 11. cap. 20. q. 5.* Quartò fit voventem abstinere à carnibus, obligatum esse abstinere à jure quo coctæ sunt; quia Ecclesia præcipiens à carnibus abstinentiam & juris abstinentiam præcipit. Quia illarum substantiam continet. Sanch *l. 4. de voto c. 11. num. 48.* Bonacin. *tom. 2. disp. 4. q. 2. punct. 7. num. 2.* Quintò fit voventem abstinere à vino vel carnibus aliquo die; peccare quoties eo die carnes comederit vel vinum biberit. Quia est obligatio instar præcepti Ecclesiastici obligantis semper & pro semper. Sic Layman. *l. 4. tract. 4. c. 3. nu. 3.* Azor. *1. p. l. 11. c. 20. quæst. 8.* Navarr. *c. 12. num. 53.* Sanch. *l. 4. c. 11. num. 41. juncto c. 13. num. 35.* Sumptio verò tam primæ quam secundæ absolutionis in Missa non est adversus hoc votum; quia votum non debet excludere consuetudinem Ecclesiæ receptam. Azor. *1. p. l. 11. c. 20. q. 7.* Sanch. *l. 4. c. 11. num. 43.* Bonacin. *disp. 4. q. 2. punct. 6. num. 11.* Sextò fit violantem jejunium promissum carnium comestione vel repetita refectione deobligatum esse à jejunio, & posse sæpius comedere; quia jejunium servare est impossibile. Layman. *d. lib. 4. tract. 4. cap. 3. num. 3.*

12. Restant tamen circa hanc jejunii materiam aliqua difficiliora examinanda. Primum; an à voto jejunandi omnibus sextis feriis sabbato vel alio die excuseris si dies natalis Domini inciderit? Affirmant te excusatum. Molin. tom. 2. de justit. *disput. 272.* vers. *exempla sunt.* Azor. *1. p. l. 11. institut. moral. c. 20. q. 3.* Moventur quia si illius diei tempore voti meminisses, non est præsumendum te voto ad jejunium obligaturum. Cæterum verius est te esse censendum obligatum nisi expressè diem illum exceperis. Sic Sanch. *lib. 4. de voto c. 11. num. 60.* Suar. *lib. 4. cap. 20. num. 8.* in hanc partem inclinat.

nat. Vasq. 1.2. *disp.* 30. *cap.* 4. *num.* 16. Reginald. *lib.* 8. *num.* 290. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 6. *num.* 9. Ratio ea est. Quia votum illud ex modo quo pronunciatum est diem illum comprehendit, ut constat, sed exceptio Ecclesiæ solam præcepti obligationem sustulit; non autem voti obligationem, ut manifestè colligitur *ex cap. fin. de observatione jejunii* ibi. *Qui nec voto, nec regulari observantia sint adstricti.* Ergo votum obligat ac si nulla ab Ecclesia illius diei exceptio facta esset. Neque obstat voventem, si illius diei recordaretur, fore illum excepturum. Quia obligatio vel deobligatio voti desumitur ex eo quòd vovens faceret, sed ex eo quod de facto fecit & promisit.

13. Sed an voto vel regulari observantia astrictus ad servandum jejunium omnibus sextis feriis, si feria illa sexta, qua Domini natalis incidit, carnes comedat duplex peccatum committat, aliud contra votum vel regularem observantiam si regularis observantia ad peccatum obligat (aliud contra Ecclesiæ præceptum? Affirmat Metina *lib.* 1. *sum. cap.* 14. §. 10. *fol.* 99. Movetur; quia Pontifex solum excepit à præcepto & obligatione abstinendi à carnibus qui nec voto nec regulari observantia obstricti sunt. Inquit enim, *illi qui nec voto nec regulari observantia sunt astricti in 6. feria, si festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis.* Ergo astricti voto vel regulari observantia à præcepto non excusantur. Nihilominus oppositum probabilius est, nulla alia obligatione astrictum voto vel regulari observantia teneri abstinere à carnibus præter obligationem voti vel regularis observantiæ. Sic docuit pluribus relatis Sanch. *l.* 4. *cap.* 11. *num.* 64. Quia generalis consuetudo præceptum de abstinentia illo die sustulit ob festi excellentiam. Neque ex supradicto textu contrarium colligitur. Cum ibi solum dicat Pontifex eos, qui nec voto nec regulari observantia obstricti sunt, non esse obligatos abstinere à carnibus illa feria sexta. Quia alii astricti voto vel regulari observantia verè sunt obligati non obligatione præcepti, sed obligatione, quam votum vel regularis observantia illis inducit.

14. Secundò examinandum est; an emisso voto jejunandi aliquo die, illóque violato carnium comestione vel repetita refectione obligatus sis ex vi voti à carnibus abstinere, ita ut si carnes secundò comedas, pecces contra votum; Negat Sanch. *l.* 4. *de voto c.* 11. *num.* 42. neque improbabile reputat Laym. *l.* 4. *sum. tract.* 4. *c.* 3. *num.* 3. Movetur: quia hic vovens jejunium in tantum vovet abstinentiam à carnibus, quatenus illa abstinentia ad jejunium necessaria est. Ergo soluto jejunio cessat obligatio quæ accessoria erat. Neque obstat (inquiunt) quod lex Ecclesiastica eo ipso quo jejunium injungit, abstinentiam à carnibus omnimodam præcipere; ita ut violato jejunio nulla ratione illis liceat vesci. Quia hanc abstinentiam præcipit non quatenus jejunium præcipit; aliàs solos obligatos jejunare astringeret, sed alio præcepto generali distincto. At cum vovens solo voto jejunii abstinere à carnibus obligetur; cessante obligatione jejunii cessat illa abstinentia Et confirmatur si vovens jejunium obligatus esset abstinere à carnibus eo modo, quo Ecclesia obligat fideles, cum præceptum jejunii imponit; excusatus à jejunio promisso ob laborem aliquem supervenientem, non excusaretur à carnium abstinentia: etsi ille dies non esset extinctivus obligationis jejunii, sed illo transacto obligatio jejunandi remaneret, vovens esset obligatus duplici die à carnibus abstinere tum illo, quo jejunium directè promisit; tum illo, qui loco illius subrogatus est. Consequens autem videtur durum; cum solum unico die jejunare promiserit, & consequenter unico die à carnibus abstinere. Ergo, &c.

15. Cæterum verius censeo voventem jejunium obligatum esse à carnibus abstinere eo modo, quo obligat præceptum Ecclesiastici jejunii; ac proinde toties peccare adversus votum, quoties carnes comederit. Sic tanquam commune & certum tradit Suar. *l.* 4. *de voto c.* 7. *num.* 9. *& num.* 12. Inquit contrarium dicere absurdissimum esse & contra omnes. Ratio ea est; quia de ratione jejunii Ecclesiastici est unica tantum comestio & abstinentia à carnibus in omnibus horis illius diei. Ergo vovens jejenium vovet non comesturum ampliùs quam semel & in nulla hora illius diei carnes; ergo quacunque hora illius diei carnes comedat, peccat, quia esto violaverit jejunium, non violavit omnimodo, quo potest. Dices verum esse in jejunio illum utrumque contineri, & abstinentiam à carnibus & à duplici comestione, sed unum dependenter ab alio: ac proinde violato jejunio ex una parte cessare ex alia. Sed hoc absque firmo fundamento dicitur; contrarium enim ex præcepto Ecclesiastici jejunii colligitur, cui votum assimilari debet. In illo namque præcepto jejunii abstinentia duplicis comestionis annectitur abstinentiæ à carnibus, sed non è contra; quia excusatus à carnium abstinentia excusatur à duplici comestione; non tamen excusatus à duplici comestione excusatur à carnium abstinentia: imò potiùs quoties carnes comederit, toties peccabit. Ergo idem est dicendum de voto.

16. Neque rationes contrariæ urgent. Ad primam fateor voventem abstinentiam à carnibus eatenus illam vovere quatenus necesse est ad Ecclesiasticum jejunium. At quia ad Ecclesiasticum jejunium necessaria est abstinentia à carnibus semper & pro semper toto illo die; ea de causa toties peccatur, quoties hæc abstinentia violatur. Ad replicam dicimus Ecclesiasticum jejunii præceptum præcipere abstinentiam à carnibus, nisi jam præcepta supponatur. Ad confirmationem concedo, excusatum à duplicis comestionis abstinentia non excusari à carnium abstinentia; & cum urges, ergo obligatur duplici die à carnibus abstinere, tum die per votum signato; tum alio, in quem obligatio transit; concedendum est neque debet esse durum; eò quòd hæc obligatio est per accidens ob voti in die signato excusationem vel transgressionem.

17. Secundò dubitabis; an vovens jejenium possit ovis & lacticiniis vesci? Et quidem extra tempus quadragesimæ illis in locis, in quibus consuetudo non viget ab his abstinendi, optime vesci potest. Quia non est præsumendum voventem voluisse se obligare ad strictiorem jejunii formam. Idem dicendum est ob eandem rationem de voto jejunii in quadragesima vel illis in locis in quibus urget ab his abstinendi consuetudo, si habeas Bullam cruciatæ. Habentes namque bullam excusantur ab obligatione abstinendi ab his, quam excusationem vovens non est præsumendus rejicere. Sed potiùs credendus est voto se voluisse obstringere ad servandum jejunium ea forma, qua ex præcepto Ecclesiastico teneretur. Manuel Rodrig. 1. *tom summ. cap.* 184. *num.* 10. Sanchez aliis relatis *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 49.

18. Difficultas; an carens bulla obligetur ex vi voti ab ovis & lacticiniis abstinere in quadragesima aliisve temporibus, in quibus ex consuetudine ab his abstinetur?

Negat Sanchez *d. cap.* 11. *num.* 37. Ea motus ratione; quia sic vovens solum obligatur ad servandum jejunium eo modo, quo ab Ecclesia institutum est. At Ecclesia in præcepto jejunii hanc abstinentiam non præcepit, sed alio distincto præcepto, quod obligat excusatos à lege jejunii, & in diebus dominicis, ad cujus præcepti observantiam vovens jejunium non debet censeri obligatus.

Cæterùm verius censeo sic voventem obligatum esse ab his abstinere, ita expressè tradit Cordoüa *summ. q.* 168. *punct.* 2. Ludovicus Lopez 2. *p. instructorii de jejunio fol.* 714. Azor. *p. lib.* 7. *c.* 10. *q.* 2. *fine & lib.* 11. *cap.* 20. *quæst.* 6. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 7. *num.* 9. *fine.* Ratio ea est: quia licet abstinentia ab ovis & lacticiniis supponatur

tur præcepto jejunii quadragesimalis, at quia hoc necessariò supponitur & tanquam pars integralis talis jejunii: ea de causa vovens illo tempore jejunare, censendus est votum emittere de jejunio sub illa forma. Neque Ecclesiasticum quadragesimale jejunium est sola abstinentia à duplici refectione, sed etiam abstinentia à carnibus, & ab his, quæ à carnibus originem ducunt. Per quæ ratio contraria solvitur.

19. Præterea dubitatur de voto jejunandi in pane & aqua qualiter obliget; Et respondeo obligare, ne aliud comedas, aut bibas. Quod si pisces, leguminave comederis hora consueta, aut vinum biberis peccas; sed non ob inde excusaris servare Ecclesiasticum jejunium, cum possis. Quia non es censendus Ecclesiasticum jejunium promisisse dependenter ab illa circunstantia & conditione. Bene tamen conditio illa & circunstantia promissa est dependenter & à jejunio. Quia jejunio violato nulla est obligatio, eam abstinentiam utpote accessoriam servandi. Sanch. *lib. 4. sum. cap. 11. num. 47.* Difficultas est; an circunstantia illa violata, eo quòd semel vinum biberis, possis sæpiùs bibere absque voti transgressione? Affirmat Sanch. *loco allegato*; eò quod jam sit impossibile illam circunstantiam servare; sicut enim promittens jejunare si bis comedat, à jejunio excusatur, & potest sæpius comedere: Quia violato jejunio impossibile est illud servare, ita videtur dicendum de sic vovente. Sed verius censeo oppositum. Quia illa abstinentia ab omnibus aliis cibis annectitur jejunio promisso pro toto die & singulis ejus partibus, ac proinde dum perseverat obligatio Ecclesiastici jejunii promissi perseverat obligatio hujus abstinentiæ.

20. Sed quid dicendum de voto abstinendi à carnibus, an comprehendat abstinentiam à lacticiniis & ovis, & votum abstinendi à lacticiniis comprehendat abstinentiam ab ovis, vel à carnibus? Breviter respondeo per se non comprehendere. Quia sunt res omnino distinctæ; & licet in præcepto Ecclesiastico uniantur, non inde infertur in voto uniri debere; cum hæc obligatio pro intentione voventis suspiciatur, qui specialem finem habere potest in una obligatione potiùs quam in alia suscipienda. Sic Emanuel Sà verbo *votum num. 25.* Sanch. *lib. 4. cap. 11. num. 46.* Adverte tamen, votum abstinendi à lacticiniis si emissum sit pro diebus, quibus usus carnium est prohibitus, censeri debere emissum dependenter ab illa prohibitione. Quare illa cessante vel ex dispensatione vel ex necessitate cessabit hujus voti obligatio Sanch. *d. cap. 11. num. 18.*

21. Qui de voto abstinendi à vino? Obligat sub gravi culpa ne bibatur in ea, quantitate, quæ vino temperatè utentibus sufficeret pro una comestione. Non tamen obligat abstinere à cervisia quia cervisia vinum non est; tametsi votum emissum sit fine ebrietatem vitandi. Quia finis extrinsecus voti sub voti obligatione non cadit. Sanch. *d. cap. 11. num. 44.*

22. Septimò deducitur qualiter obliget votum alicujus rei indeterminatæ? Pro quo suppono indeterminatum esse posse quoad tempus, quia non exprimis pro quo tempore vis te voto obstrictum esse. Secundò esse potest quoad quantitatem vel qualitatem ipsius rei. Tertiò quoad ejus individuationem. De prima indeterminatione nulla est dubitatio. Nam esto verba indeterminationem sonent re ipsa votum determinatum est, ut in perpetuum obliget. Sic vovens castitatem censetur in perpetuum illam vovere. Et vovens jejunare sextis feriis censetur pro semper vovere dum contrarium non exprimit. Secus verò dicendum esset si jejunium vel eleemosynam absque ullo signo distributivo promitteres; quia tunc unico jejunio vel eleemosyna satisfaceres.

23. De secunda determinatione est difficultas; qua ratione voto non obstet: Et ratio difficultatis est; quia res sic promissa mandari executioni non potest, cum nihil in re constitui possit, quod non sit quoad quantitatem, qualitatem, & individuationem determinatum. Deinde in leg. *qui triticum leg. qui insulam, & leg. ita stipulatus, ff. de verborum obligatione & leg. legato generaliter ff. de legatis 1.* Ob incertitudinem rei promissæ vitiatur legatum, ergo similiter vitiari debet votum. Præterea si ex vi voti nulla est determinatio facta, satisfieri voto poterit cujuslibet rei etiam inutilis oblatione, quod videtur absurdum.

Dicendum tamen est ob indeterminationem rei promissæ non vitiari votum. Sic docet Abbas *cap. ex parte num. 5. de censibus & ibi* Anton. *num. 7.* Azor. 1. p. institutionum moralium *lib. 11. cap. 20. quæst. 2* Suarez tom. 2. de Relig. *lib. 4. de voto cap. 7. num. 15. conclus. 4.* Sanch. lib. 4. *de voto cap. 13. num. 3. & sequentibus.* Ratio est quia illud votum est de re honesta & possibili. Ergo obligat, & licet possibile non sit exequi sub illa indifferentia, quâ promissa est, hoc non tollit voti obligationem. Quia ipsum votum obligat tollere illam indifferentiam, ut res promissa executioni mandari possit. Alias votum ingrediendi religionem invalidum esset, quod nullo modo est dicendum. Nam licet ex vi voti nulla religio determinetur; determinatur tamen vovens aliquam eligere. Ex quibus constat solutio ad primam rationem contrariam. Ad secundam Anton. & Abbas *in d. cap. ex parte.* Admittunt promissiones profanas ob incertitudinem vitiari, secus promissiones spirituales & pias ob earum pietatem: Has enim (inquiunt) ex æquitate Juris Canonici validas esse, ut latè probat Tiraquellus *de privilegiis piæ causæ privileg. 55. num. unico*, & colligitur *ex lege cum post, §. gener. ff. de jure dotium.* Ubi dos generaliter promissa arbitrio prudentis determinatur inspecta facultate promittentis & dignitate personæ in cujus favorem fit. Adde non semper ex jure civili promissionem incertam vitiari, sed solum quando eo reducitur incertitudo, ut nullius momenti sit res oblata. Ut ex Gloss. & Bartol. *in leg. legato ff. de legatis 1. & in leg. cum post §. gener. ff. de jure dotium* notat Suar. *d. cap. 7. in fine*, quod in voto locum habere non potest; cum semper res utilis, & quæ in cultum Dei cedat, offerenda sit. Ad tertiam negamus rem inutilem offerri posse: tum ob reverentiam Dei, cui fit promissio; tum ut vera promissio reddatur. Quia nemo censetur quantumcumque generaliter promittat, rem inutilem promittere. Quia res promissa utilis promissario esse debet; quia debet esse illi grata.

24. Sed est dubium qualiter hoc votum determinandum sit? Breviter respondeo ad minimam quantitatem, & qualitatem utilem sub re promissa contentam determinandum esse, nisi ex recepta consuetudine vel ex aliis circunstantiis contrarium colligatur. Sic docuit Valent. *2. 2. disput. 6. qu. 6. punct. 4. qu. 3.* Azor. 1. *p. lib. 11. cap. 20. q. 2. & quæst. 10.* Suarez *lib. 4. de voto capit. 7. num. 18. vers. Nihilominus.* Sanch. *lib. 4. de voto cap. 13. num. 8. & sequentibus.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 4. cap. 3. num. 3.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 2. punct. 6. num. 15. & 31.* Ratio est: Quia votum solum obligat, ut promissum servetur, quod verificari optimè potest, si in minima quantitate utili promissum impleatur; idque probat Textus *in capite de censibus.* Ubi de voto in quo mensura tritici D. Jacobo & ejus ministris promissa est, decidit Pontifex fieri satis, si minima reddatur, nisi aliud consuetudo generalis exposcat, & subdit Pontifex rationem; quoniam cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt à viris Ecclesiasticis exigenda. Ergo à fortiori ab ipsomet Deo benignius votum exigendum est ne rigorosa exactione à votis emittendis homines retardentur. Adde probabile satis esse, legatum indeterminatè relictum non esse donandum secundum majorem quantitatem sed secundum minorem, ne nimium hæres gravetur; quem præsumitur testator quam nimium gravare voluisse. Ut constat ex *leg. nummis 83. ff. de legatis 3.* ibi. *Nummis indistinctè legatis receptum est ut exiguiores legati videantur.* Ergo à fortiori est idem dicendum de voto, ne vovens præsumatur se nimium voluisse gravare.

Dixi

Dixi *nisi ex consuetudine major quantitas promissa esse censeatur:* Quia ex consuetudine optime colligitur intentio voventis, & colligitur ex supradicta *leg. nummis*, ibi. *Si neque ex consuetudine patris familias, neque ex regione unde fuerit, neque ex contextu testamenti possit apparere.* Hinc fit promittentem calicem alicui Ecclesiæ debere donare argenteum; quia est inferioris qualitatis ex iis quibus Ecclesia uti solet, *cap. ut calix de consecratione distinct. 1.* Sic Azor. 1. *p. lib. 11. instit. mor. cap. 20. q. 10.* Sanch. *lib. 4. cap. 13 num. 13.* Layman. *lib. 4 summ tract. 4. cap. 3 num. 3. in fine.* Excipe nisi promittens esset nimis pauper, & in illa Ecclesia stannei calices essent; quia tunc censeri posset stanneum calicem promittere. Layman *supra.* Item fit promittentem oleum non esse obligatum dare optimum; & promittentem panem pauperibus satisfacere si donet usitatum & sic de reliquis. Suar. *lib. 4. de voto c. 8. num. 9.*

25. De tertia indeterminatione quoad individuationem est difficultas qualiter votum obligare possit? verbi gratia promittis Ecclesiæ unum calicem, vel servum ex iis quos habes, quem ergo obligatus es tribuere? Dicendum est, te posse eligere quem malueris; quia cum non constet de determinatione tuæ voluntatis, non est cur ad pretiosiorem obligeris. Sanch. *lib. 4. cap. 13. num. 19.* Bonacin. *disp. 4. quæst. 2. punct. 6. num. 32.*

26. Difficultas autem est: an si ante voti adimpletionem pereant reliqui calices vel servi, & solus unus remaneat, tenearis integrè ad voti executionem? Negat Sanch. *loco alleg. cum* Molina *to. 2. de just. disp. 270.* vers. *quando res una.* Movetur: Quia calix vel servus remanens non est magis promissus quam alter ex his, qui perierunt, cur ergo quilibet ex his, qui perierunt perire debet integrè promittenti & non voti obligationi? Pereat ergo & voti obligationi & promittenti; & consequenter superstes remaneat & promittenti voti obligationi; ac proinde dividatur. Idem, quod tradunt ii Doctores de vovente ipsius hærede qui in jus defuncti succedit, non esse inquam obligatum calicem vel servum remanentem integrum donare, sed dimidiatum in valore.

Cæterum verius credo tam voventem quam ipsius hæredem obligatum esse tradere calicem vel servum remanentem. Sic Bonacina *disp. 4. q. 2. punct. 6. num. 34.* Moveor: Quia in supradicto voto nullus calix vel servus est determinatè promissus, sed quilibet est promissus, sub disiunctione, præstat enim hunc sensum, dabo unum ex calicibus, quos habeo; dabo inquam hunc vel illum. Ergo remanente uno calice, remanet tota materia sufficiens ad voti executionem. Tenetur ergo vovens votum integrè implere. Neque fundamentum Molinæ & Sanchez urget; concedo namque non esse magis promissum calicem remanentem, quam eos, qui petierunt, sed omnes æquè sub disiunctione esse promissos. At non inde infertur; obligationem voti perire debere. Quia cum voto determinatè addicti non fuerit, obligatio voti integra perseverat, quoties perseverat materia executioni voti sufficiens.

27. Sed quid dicendum, si rem determinatam promiseris, dubites tamen cui ex duabus Ecclesiis promiseris, poteris ne applicare, cui malueris? Affirmat Sanch. *lib. 4. de voto cap. 13. numero decimooctavo, fine.* Movetur: Quia tota obligatio voti nascitur ex voluntate voventis. Cum ergo vovens nesciat, quam ex illis Ecclesiis determinaverit; non est, cur ejus obligatio determinata censeatur. Neque est simile de eo, qui obligatus est rem aliquam restituere; ignorat autem, cui è duobus debeat; quam tenetur pro ratione dubii singulis dividere; quia singuli illi posito dubio habent jus justitiæ. At Ecclesiæ quibus per votum res est promissa, nullum jus habent, sed totum jus penes Deum in cujus honorem res promissa est, residet. Sed verius credo te obligatum esse rem dividere, cognoscis namque rem illam uni ex illis Ecclesiis determinatè promisisse; quòd verò postea ignores, cui promiseris, non tollit quominus uni ex illis determinatè debita fuerit ex determinatione, quam tu revocare non potes. Ergo neque tollit quominus illi donari debeat. Cum ergo cognoscere non possis, cui ex illis debeatur, recta ratio postulat, ut pro qualitate dubii rem dividas; Siquidem hæc divisio in tui damnum non cedit, & ex alia parte debito contracto satisfacit meliori modo possibili. Alias si uni Ecclesiæ rem integrè tradis, periculo te exponis tradendi rem, cui non debet. Secus verò est, cum à principio Ecclesia, cui res donanda est, determinata non fuit; quia tunc relinquitur arbitrio voventis & ipsius hæredis determinatio ut bene dicit Sanchez *d. c. 13. n. 18. in principio.*

28. Octavò deducitur; qualiter obliget votum duplicis rei sub disiunctione promissæ? Et quidem si tempore voti aliqua ex illis sit inepta materia voti, ut si voveas te futurum religiosum, vel furaturum; votum corruit. Quia in promissione disiunctiva nulla pars determinatè eligitur, sed promittens electionem sibi reservat; & ad partem, quam elegerit, se obligat. Hanc autem electionem facere non potest si una ex materiis promissa inepta sit. Ergo corruit tota ejus obligatio. Sanch. *lib. 4. summ. cap. 10. num. 17. & sequentibus.* At si tempore voti disiunctivi utraque materia promissa apta sit si promittas Ecclesiæ donare calicem vel servum; contingit autem quod voto illo emisso perit calix vel servus; obligaris sane tradere partem superstitem, ut expressè de humanis promissionibus dicitur in *leg. Stichum aut Pamphilum 95. §. 1. ff. de solutionibus, lege non utique 3 ff. de eo qui certo loco leg. regia 23. tit. 11. partita 5.* Ratio ea est: Quia obligatus fuisti unum ex illis duobus donare quod implere optimè potes uno ex illis remanente. Ergo teneris. Et hoc quidem verissimum est si in mora fuisti eligendi, antequam res illa periret, vel tua culpa perit. Quia eo ipso vis totam obligationem in remanentem transferre. Neque enim justum est, ut ex tua culpa commodum reportes, & promissarius damnum.

At si non fuisti in mora eligendi, neque tua culpa perit, alicui videbitur te esse deobligatum à voto. Quia res in eum statum deveniunt quem si à principio haberent tempore voti emissi, votum nullum esset. Deinde obligatio non fuit calicis vel servi determinatè, sed unius ex illis, quem elegeris: Supponitur ergo electio ad determinatam obligationem. Ergo reddita impossibili electione absque tua culpa obligatio determinata esse non potest. Præterea si scires unam ex illis rebus promissis fore perituram, præsumi non potest te votum emissurum de tradenda determinatè illa re, quæ remanet. Non ergo es censendus obligatus. Nihilominus dicendum est te obligatum esse, non quidem ad tradendam determinatè rem superstitem, ut bene probant rationes adductæ, sed ad tradendam illam; vel æstimationem illius quæ periit. Sic docuit Glossa in dicta lege *non utique* verbo *solum ff. de solutionibus.* Gregorius Lopez *leg. 23. fine tit. 11. partita 5.* Antonius Gomez tom. 2. variar. *c. 11. num. 40.* Molina tom. 2. de justitia *disp. 270.* vers. *quando*, quos refert & sequitur Sanch. lib. 4. de voto *cap. 13. num. 25.* Et probat Textus *leg. cum res 49.* vers. *qua ratione ff. de legatis 1.* Ratio ea est: quia ex eo quod obligeris rem superstitem, vel æstimationem illius, quæ periit donare, non obligaris amplius quam à principio obligatus fuisti: Siquidem loco rei peremptæ succedit æstimatio, & inter æstimationem illius & rem superstitem conceditur tibi electio. Notanter dixi *æstimationem illius rei quæ perit.* Nam in votis personalibus non est locus æstimationi. Non enim qui promittit ingredi religionem, vel servire Xenodochio; & post votum inutilis, & Xenodochii servitio, satisfaciet donando Xenodochio quantum ejus ministerium æstimabitur; quia non vovit Xenodochii servitium ob utilitatem Xenodochii, sed præcipuè ob utilitatem spiritualem propriam, quæ non est pecunia æstimabilis; ac proinde inutilis factus Xenodochio tenetur religionem ingredi. Sic Sanch. *lib. 4. de voto c. 13. n. 32.*

Hoc

Hoc tamen limitandum est, dummodo rem, quæ perit, antequam pereat, non elegeris electione perfecta, quam nullatenus variare possis, quod non aliter fit, quam volendo obligationem alternativam fieri determinatam; quod est virtute novum votum emittere. Illa ergo electione posita cessavit obligatio alternativa & successit rei peremptæ obligatio, quod pluribus exornat. Sanch. *d. cap.* 13. *à numero* 20.

Advertendum tamen est maximè, vota sæpè videri alternativa. Cum tamen sint conditionalia. Quia vovens ad unum tantum se obligare intendit; ut si diceres, voveo hoc anno me vindicare vel religionem ingredi. Non enim vindictam Deo vovere vis; sed vindicta non posita voves religionem; clarius si voveres non fornicari vel religionem ingredi; voves enim religionem si fortè fornicatus fueris; idem est, si promitteres post annum vel post biennium religionem ingressurum; præstat enim hunc sensum, si potuero post annum religionem ingrediar; sin minus post biennium. In casu autem dubio si usus fuisti verbis disiunctivis, sub disiunctione censendus es obligatus, & non conditionaliter: quia semper mens præsumi debet verbis accommodari. Vide Sanch. *d. cap.* 10. *num.* 20. 21. *&* 22. & *cap.* 13. *num.* 21. *&* 22.

Punctum XIII.

Pro quo tempore votum obliget ad sui executionem?

SUMMARIUM.

1 *Si significatur tempus non obligat ante illius adventum.*
2 *Non teneris tempus prævenire.*
3 *Sed debes prævenire impedimentum intra obligationis tempus occurrens.*
4 *Si non habet votum tempus determinatum debet impleri cum primum commode possit.*
5 *Occasio rationabilis est differendi voti executionem si spes subsit quòd melius & utilius postea exequendum sit.*
6 *Votum ingrediendi religionem, & serviendi in Xenodochio minus differendum est.*
7 *Quæ dilatio voti grave peccatum constituat.*

1. Dupliciter votum emittere potes. Primò signando tempus ad sui executionem; ut si voveas religionem intra annum, jejunium omnibus sextis feriis, eleemosynam omnibus sabbathis. Secundò absque ulla temporis determinatione; ut si voveas religionem, jejunium, eleemosynam faciendam. Si primò modo votum emittas; clarum est te non esse obligatum quo usque tempus signatum adveniat. Quia non habes intentionem te obligandi ante illud tempus.

2. Dubium nonnullum est; an tenearis tempus signatum prævenire, si præsumas eo tempore impediendum esse? Negativè respondendum est, quia mensura obligationis voti est intentio voventis, & cum hæc solum sit pro tempore signato, solum eo tempore obligatio astruenda est. Quod à simili ex præceptis Ecclesiasticis convinci potest. Qui enim prævidet die Dominica impediendum esse à Missæ auditione non tenetur die sabbathi missam audire, & prævidens impediendum à jejunio alicujus vigiliæ non est obligatus prævenire jejunium die antecedenti. Quia præceptum solum est de missa & jejunio illis diebus signatis, non de aliis. Ergo idem est dicendum de voto. Et ita tenet cum communi sententia Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 14. *à numero quinto.* Bonacina *tom.* 2. *disput.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 6. §. 1. *num.* 13.

3. Verum quia tempus executioni voti signatum latitudinem habere potest, qualem habet votum ingrediendi religionem intra annum jejunandi tribus diebus in mense, vel hebdomada. Habet enim latitudinem totius anni, mensis, vel hebdomadæ ad sui executionem. Si in termino hujus latitudinis cognoscas te habiturum impedimentum; teneris terminum illum prævenire. Quia non prævenis tempus obligationi signatum; cum totus annus obligationi exequendæ signatus sit; sed prævenis tempus ineptum obligationis executioni. Quod exemplo præceptorum Ecclesiasticorum confirmari potest. Nam obligatus intra annum confiteri, si prævideat ultimo mense impediendum esse, tenetur ante confessionem facere; & obligatus die festo missam audire sciens post horam octavam esse impediendum, obligatus est ante audire. Sic dicendum est in voto. Et ratio omnium est: quia votum sicut & præceptum obligat ut in toto illo tempore impleatur, quod fieri non potest, nisi in tempore apto executioni mandetur. Sic Suar. *lib.* 4. *de voto cap.* 12. *num.* 7. Bonacina *d. disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 1. *n.* 13. Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 14. *n.* 18. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *c.* 3. *num.* 5. *q.* 4.

4. Si autem votum fiat absque illa temporis determinatione, obligat ut quamprimum commodè fieri posset, executioni mandetur. Sic tradunt ut certum, Silvester verbo *votum* 2. *quæst.* 2. *&* 5. Armilla *ibi num.* 16. Sà *num.* 28. Valent. 2. 2. *disput.* 6. *q.* 6. *punct.* 4. *quæst.* 3. *in tertia circunstantia* Azor. 1. *p. lib.* 11. *institut. moral. cap.* 15. *quæst.* 10. Sanch. *lib.* 4. *Decalog. cap.* 14. *num.* 5. Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.* 4 *de voto cap.* 12. *à num.* 6. Bonacina *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 1. *in principio.* Layman. *loco citato.* Et colligitur ex illo Deuteronom. 23. *cum votum voveris Domino, non tardaveris reddere. Quia requiret illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum,* & *Eccles.* 5. *Si quid vovisti Deo ne tardaveris reddere; displicet enim ei infidelis & stulta promissio.* Ratio ea est, quia obligatio voti nascitur ex promissione & acceptatione Dei. Ergo promissio, facta absque ulla dilatione, & sic à Deo acceptata obligationem executionis inducit absque ulla dilatione. Præterea si prædictum votum non obligat rem promissam statim exequi, non poterit dari initium suæ obligationis, sed reddetur inane. Quia obligatio voti non sumitur ex necessitate rei promissæ secundum se; sed ex sola voluntate voventis. Si igitur vovens nullum tempus executioni determinavit, credendum est velle se obligare exequi quamprimum possit. Deinde eo ipso, quo promissio facta est, debetur promissum Deo, & potest Deus illud expostulare; nam debitum sine termino exigere creditor potest, quoties sibi placuerit. Juxta *legem promissor.* §. 1. *ff. de constitut. pecun.* ibi *si sine die constituas, &c. confestim agi tecum poteris si statim ut constituisti non solvas.* At Deus semper instat pro executione voti; quia sibi grata est. Ergo statim illi reddenda.

Ex quo constat fallacem & incertam esse regulam, quam tradit Cajetanus 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. *fine.* Navarr. *cap.* 12. *num.* 42. Ludovicus Lopez 1. *p. instructorii cap.* 44. Reginal. *lib.* 18. *sum. num.* 286. Nempe votum pro tunc obligare, quando voventis conscientiam pro ejus executione remordet. Nam ut bene dicit Sanch. Azor. Suar. Bonacina & *alii locis allegatis* hæc regula timoratis stricta est; at negligentibus suæ salutis est nimis lata; quippe qui nullis scrupulis urgentur.

Dixi *obligare votum ad sui executionem quamprimum commodè fieri possit.* Quia votum quo nullum tempus executioni determinatur, sic ex æquitate explicandum venit, ut credatur vovens voluisse se cum hoc temperamento obligare. Juxta *leg. quod dicimus ff. de solutionibus.* Ibi *Statim solvere cum aliquo temperamento temporis intelligendum est.* Idem constat ex *leg. ratum eodem tit.* Ibi, *Statim, sive cum primum; cum quodam temporis spatio accipi debet;* quod nec maximum nec minimum sit, & intellectu potius (id est boni viri arbitrio) quam locutione exprimi possit ut habetur in *leg. continuus* §. *cum ita ff. de verborum obligat.*

Et

Et ita docent Sanch. *d. cap. 14. num. 5. & 6.* Suar. *l. 4. c. 12. n. 12. & 13.* Bonacina *disp. 4. q. 2. punct. 5. in principio* Azor. *1. p. lib. 11. c. 15. quæst. 10.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 4. cap. 3. num. 5.*

5. Ex quo fit occasionem rationabilem esse differendi voti executionem si spes subsit, quod melius & utilius ea dilatione posita votum exequuturus sis. Ut tradit Silvester verbo *votum 2. qu. 3.* Sanchez *aliis relatis capite 14. numero 8.* Layman. *d. capite 3. numero 5.* Bonacina *punct. 5. numero 2.* Quare si ad religionis labores perferendos, ejúsque asperitates sustinendas satis idoneus non sis, speras autem fieri si differas, poteris differre. Sanchez *numero 9.* Layman. *numero 5.* Bonacina *numer. 3.* At idem est si differas ob litterarum eruditionem, quam in religione atque obtinere non potes, & religioni est utilis Cordoüa *summ. quæst. 39.* Sanchez *numero 11.* Layman *numero 5. fine.* Quia id videtur in honorem Dei cedere. Item si parentes ægrè ferant tuum in religionem ingressum, speras autem dilatione esse temperandum, affirmant Sanch. *num. 13.* Bonacina *num. 2.* Esse sufficientem dilationis causam. Sed in his omnibus, cautè procedendum est, ne nimia sit dilatio, néve periculum adsit, nunquam votum exequendi, ut sæpè ex hujusmodi dilationibus contingit.

6. Illud tamen præ oculis habendum est, votum ingrediendi religionem, & serviendi in Xenodochio minori tempore differendum esse, quam votum peregrinandi, dandive aliquam eleemosynam. Quia hoc votum peregrinationis, eleemosynæ dilatione non minuitur, sed totum integrè impletur. At votum religionis vel perpetui in Xenodochio servitii dilatione minuitur; ita ut quo magis differatur executio, eò minùs de voto redditur. Quia majori tempore Deo obsequeris cum obligatus sis perpetuò inservire. Sic Sanch. *d. cap. 14. num. 22.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 3. num. 5. quæst. 4.* Suarez *tom. in 3. p. disputat. 31. sect. 2.*

7. Quæ autem dilatio, tum in votis religionis, tum in illis, quæ integrè implentur mortale constituat? Non facilè definies. Plures namque Doctores judicant dilationem duorum vel trium annorum in voto religionis absque periculo oblivionis vel impedimenti vel ulterius dilationis non esse mortale. Sic Petrus de Ledesma *2. tom. summ. tract. 10. cau. 3. dub. penultim.* Armilla verbo *votum numero 16.* Man. *2. tom. summ. cap. 95. numero 5.* In votis verò, in quibus nihil ex dilatione omittitur implendum, censent tunc esse mortalem, quando adesset ex dilatione periculum numquam ea exequendi: parum enim videtur interesse, quod hoc vel illo tempore votum reddatur, si tota res promissa redditur, & tempus designatum non sit. Sic D. Anton. *2. p. tit. 11. cap. 1. §. 1.* & indicat Sanchez *lib. 4. cap. 14. num. 31.* Sed hæc ita lata probanda non censeo, sed existimarem dilationem sex mensium in voto religionis, vel perpetui in Xenodochio servitii post nactam opportunitatem illud exequendi, esse notabilem. Quia cedit in diminutionem gravem divini cultus & propriæ utilitatis; minor autem dilatio non videtur censenda notabilis ob difficultatem tanti operis, & perpetui sacrificii exequendi. Sic expressè Sanch. lib. 4. de voto *cap. 14. num. 22.* In reliquis autem votis ex dilatione non diminutis censerem dilationem duorum vel trium annorum esse notabilem. Nam licet res promissa integrè exequenda sit; ejus tamen executionem tanto tempore contra voluntatem Dei creditoris differre, gravem deordinationem continet. Quod probari potest ex dilatione debiti hominibus promissi. Quod nullus negabit gravem culpam constituere.

PUNCTUM XIV.

An votum non impletum tempore designato desinat obligare?

SUMMARIUM.

1 *Distinguitur duplex designatio temporis, & sub ea distinctione quæstioni fit satis.*

2 *Qualiter cognoscetur votum ligari tempori ita ut illo transacto non obliget.*

3 *Vovens jejunare hoc mense sextis feriis, vel sabbatho, non tenetur, si omittat, aliis diebus jejunare, imò neque alio mense.*

4 *Sæpè votum alligatur tempori ob propriam voventis utilitatem.*

5 *Supradicta doctrina in votis realibus & personalibus locum habet.*

6 *Personalia vota frequenter tempori alligantur, secus realia.*

7 *Votum non obligat ad compensationem cum impotens es ad illud exequendum.*

1. DUpliciter tempus executioni voti designare potes; Primò; animo ne ultra illud executio differatur. Secundo; animo ibi finiendi obligationem. Si primo modo votum emiseris, & tempore designato non impleas, manes obligatus implere; sicuti si Petro deberes censum solvere intra mensem, neque solvis; non obinde liber à solutione existis, sed potius gravius & efficacius urgeris. Quia debitum, integrum quoad substantiam perseverat, illúdque implere potes: habuisti enim duplex debitum aliud rei promissæ exequendæ; aliud exequendi illam intra tale tempus, licet hoc ultimum jam impleri non possit; primum impleri debet juxta legem *Celsus §. idem ait, ff. de recept. arbitris & l. trajectitia §. de illo ff. de actionibus & obligationibus & l. magna Codice de contrahendo & commit. stipulat.* Quia independenter ab obligatione temporis promissum est. Tempus namque in illo voto designarum fuit ad excitandam executionem non ad finiendam illam. At si animo finiendi ibi obligationem, tempus designaveris; sicuti in præceptis Ecclesiasticis audiendi missam & jejunandi designatur; si eo tempore votum non impletur; extinguitur ejus tota obligatio. Quia sic est promittentis voluntas, juxta quam obligatio vel deobligatio voti metienda est. Sic Doctores communiter. Cajetanus *2. 2. quæstio 88. articulo 12. dubio ult.* Aragon *ibi articulo 3. dub. ult.* Valent. *disput. 6. quæstio 6. punct. 4. circa finem* vers. *tertium.* Vasquez *1. 2. disput. 146. capite 2. fine* Suarez *lib. 4. de voto cap. 13. à num....* Sanchez *lib. 4. capite 14. numero vigesimo quinto.* Azor. *1. p. lib. 11. cap. 15. quæst. 11.* Bonacina *disput. 4. quæstio 2. punct. 5. §. 1. num. 5.*

2. Difficultas autem est; qualiter cognoscetur votum alligari tempori, ita ut illo transacto amplius non obliget, quando vovens de sua intentione certus non est?

Breviter respondeo; quoties circunstantia temporis specialem devotionem communiter continet, & in illius memoriam votum emittis principaliter; si eo tempore votum non impleas, extinguitur obligatio. Quia impleri non potest, v.g. promisisti jejunare vigilia alicujus sancti ob ejus devotionem, & honorem, feria sexta ob memoriam passionis Christi, sabbatho ob Beatissimam Virginem: Si de facto non jejunasti, cessat tibi obligatio altero die jejunandi; quia licet jejunium implere possis, non quale promisisti. Sic aliis relatis docent Sanch. *l. 4. de voto cap. 14. numero vigesimo octavo* Suarez *lib. 4. cap. 13. numero quinto* Bonacina *disputat. 4. quæstion. 2. punct. 5. à n. 6.*

3. Hinc fit voventem jejunare hoc mense feriis sextis; vel sabbatho non esse obligandum aliis diebus jejunare, esto culpabiliter omiserit; quia communiter hæc jejunia in honorem passionis Christi, vel Beatæ virginis promittuntur, ac proinde tempori alligata. Dubium tamen est; an alio mense impleri debeant; siquidem honor Christi & Beatæ Virginis idem est, sive uno mense, sive alio jejunium præstetur. Dicendum nihilominus est, non esse improbabile cessare obligationem. Quia esto cultus Christi & Beatæ Virginis idem in specie sequatur; at quia non est idem numero & in individuo cum eo, qui promissus est, sed omnino distinctus; ea de causa cessat obligatio. Quando enim promittis in honorem Beatæ Virginis omnibus sabbathis hujus mensis jejunare, jejunium horum sabbathorum non aliorum promittis. Ergo his sabbathis absque jejunio transactis impossibile est quod promissum impleas. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 14. *numero* 32. Bonacina *disput.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. *numero* 9. Idem dicendum est de voto peregrinationis ob lucrandum jubilæum, illo transacto cessare obligationem; quia non potest suscipi peregrinatio, qualis promissa est. Sanchez *capite* 14. *numero* 29. Bonacina *punct.* 5. *numero* 7. Notanter dixi votum alligari tempori specialem devotionem continenti, si principaliter ob ejus devotionem fiat. Nam sæpe contingere potest signari tempus ob ejus devotionem, sed non principaliter, ut si promittas ingredi religionem in die sancti Joannis Baptistæ ob ejus specialem honorem; non cessat tibi obligatio tametsi illo die non ingrediaris; quia censeris principaliter ob status perfectionem, divinum obsequium, & propriam utilitatem votum emittere, & secundario ob honorem Sancti Joannis. Suarez *lib.* 4. *de voto capite* 13. *numero* 5. Bonacina *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 1. *num.* 7.

4. Secundo respondeo sæpe votum alligari tempori non ob ejus specialem devotionem sed ob propriam voventis utilitatem, intendit enim vovens bonis operibus assuefieri, & ex hac intentione vovet octavo quoque die confiteri, jejunare; aliúdve opus bonum efficere, omittit; non videtur teneri alio sequenti tempore. Quia videtur esse præter ejus voluntatem sic gravari. Sic Suar. *d. c.* 13. *n.* 6. Bonac. *disp.* 4. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 8. Quod verissimum credo in votis perpetuis ubi similis obligatio succedit ac ea quæ prætermissa fuit. Sanch. *c.* 14. *n.* 34. At in votis non perpetuis non ita facilè hanc libertatem admitterem. Nam in dubio hæc vota tempori non alligantur, ut Suar. *d. n.* 6 *fine* Bonac. *n.* 11. & finis voti idem prorsùs perseverat.

5. Sed inquires: an supradicta doctrina non solum in votis personalibus sed realibus locum habeat? Respondeo probabilius esse illam habere. Quia negari non potest, eleemosynam promitti posse occasione lucrandi jubilæum, vel in subsidium alicujus festivitatis celebrandæ. Item promitti potest eleemosyna omnibus sextis feriis & sabbatho in honorem passionis Christi & Beatæ Virginis, sicut enim jejunium ob hujusmodi finem promittere potes, cur non eleemosynam? Ergo sicut jejunii obligatio cessat si signato tempore non impleatur & obligatio eleemosynæ eo modo assumptæ cessare debet. Quia jam eleemosyna, qualis promissa est, impleri non potest. Sic Suar. *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 9. Vasq. 1. 2. *disp.* 146. *cap.* 2. *in fine*. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 36. Bonacina *disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 5. *n.* 9.

6. Solum adverto hanc esse differentiam in votis personalibus & realibus; quod personalia vota maximè si perpetua sunt, tempori frequenter alligantur non solum quando emittuntur ob specialem devotionem temporis; sed etiam quando emittuntur ob propriam voventis utilitatem. At realia vota secluſa devotione temporis rarò ob utilitatem voventis alligantur tempori, nec cessat eorum obligatio. Et ratio differentiæ; quia in votis personalibus gravaretur maximè vovens si prorogaretur obligatio prætermissa; secus verò contingit in votis realibus. Colligitur ex Sanch. *lib.* 4. *de voto cap.* 14. *num.* 37. Bonacina *disput.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 1. *numero* 10. *fine*.

Deinde adverte: in omnibus illis casibus, in quibus impotens es ad voti executionem sive cum culpa sive absque illa te non obligari ad aliquam compensationem. Quia nulla est lex Ecclesiastica, aut divina, quæ talem compensationem statuat; & ex voto talis obligatio non oritur; cum vovens solum ad executionem rei promissæ se intendit obligare, & ita tenet Divus Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. *quæstion.* 1. *ad* 1. Suarez *lib.* 4. *cap.* 15. *numero septimo*, Bonacina *tom.* 2. *disput.* 4. *q.* 2. *punct.* 5. §. 3. *fine*.

Punctum XV.

Utrum obligatio voti ita personalis sit ut solum voventem adstringat ab ipsoque solo impleri possit?

SUMMARIUM.

1 *Obligatio voti solum voventem adstringit.*
2 *Proponitur quædam objectio de voto à populo facto servandi festum, &c.*
3 *Fit satis objectioni.*
4 *Votum personale à solo vovente impleri potest.*
5 *Reale communis sententia defendit per alium posse impleri.*
6 *Explicatur communis sententia, & sub distinctione respondetur.*
7 *Cum in voto mixto aliqua pars redditur impossibilis, cessat votum, si per modum unius promittitur, secus si divisim.*
8 *Explicatur textus in cap. Quod super his de voto.*

1. COmmunis & certa sententia est, votum sive personale, sive reale solum voventem astringere posse. Quia solum astringere potest eum, qui intentionem habuit se obligandi; & cum nullus alius eam intentionem habere possit nisi qui verè vovet, & promittit; efficitur sane nullum alium præter voventem astringere posse. Deinde alienum factum nullus promittere potest; quia aliena voluntas nemini efficaciter & absolutè subjicitur; neque ob eandem rationem alienas divitias promittere potest, quia suæ dispositioni non sunt subjectæ. Ergo nullus præter voventem astringi voto potest. Sic Silvester verbo *votum.* 2. *quæst.* 9. Sotus *lib.* 7. *de justitia qu.* 2. *art.* 1. *ad* 5. Suarez lib. 4. de voto *cap.* 9. *à num.* 2. Sanchez *lib.* 4. *de voto capite* 15. *numero* 14. Paulus Layman *l.* 4. *summa tract.* 4. *cap.* 3. *quæst.* 5. *& alii*. Et sumitur ex illo Deuteronomii 23. *Quod semel egressum est de labiis tuis observabis & supra* 65. *Reddam tibi vota mea quæ distinxerunt labia mea*; quasi ea sola obligationem imponant quæ labiis propriis pronuncian-tur.

2. Sed objicies, sæpe populus ob aliquod beneficium acceptum vovet jejunium, vel possessionem observandam; ad cujus voti observationem omnes tenentur etiam religiosi exempti & successores. Sed non tenentur ex vi præscriptæ consuetudinis cum antè tempus consuetudini præscribendæ designatum teneantur. Neque etiam tenentur ex vi legis, aut statuit cum populus in materia spirituali legem statuere non possit. Ergo tenentur ex vi voti. Ergo alieno voto alii astringi possunt. Secundò filii astringuntur voto parentum nomine ipsorum emisso juxta *capite licet de voto*; alias vanè & illicitè pro filiis parentes voverent peregrinationem, jejunium & similia; si filii parentum voto non obligarentur. Tertiò votum emissum à tuo procuratore, non procuratorem emittentem, sed te cujus nomine emittit, obligat; ergo votum obstringere potest alium à vovente.

3. Sed hæc facilia sunt. Ad primum dico, emisso vo-

to à majori parte communitatis & acceptato ab Episcopo populum obligari, etiam illos,qui voto non consenserunt non in vi voti, sed in vi legis ab Episcopo media illa acceptatione promulgatæ.Suar.*lib.*4.*de voto cap.*9.*n.* 10. & 11. Ad secundum nego filios astringi parentum votis nisi in ea vota consenserint, ut satis colligitur ex *d.cap.licet.* Ubi Filius Regis Hungariæ cogitur peregrinationem Hierosolymitanam, quam ejus pater voverat, exequi,non alia ratione,nisi quia assumpto crucis signaculo se impleturum sine dilatione qualibet promiserat. Debet ergo filius consentire ut voto parentum teneatur. Neque obinde fit parentum vota jejunia esse cum promittunt filios peregrinaturos vel jejunaturos. Non enim censentur ipsi filiorum facta promittere sed propria nempe curaturos ut filii eam peregrinationem illúdve jejunium promissum præstent. Quæ diligentia laudabilis est & materia voti esse potest. Ex quo fit nequaquam filios obligatos esse religionem suscipere tametsi parentes voverint eos esse religioni dicandos. Quia solum vovent dicaturos quantum ex parte sua cui obligationi satisfaciunt si seriò & efficaciter suadeant.Nam præcepto cogere non possunt cum solum de iis quæ ad bonos mores domus reique familiaris gubernationem pertinent præceptum possunt imponere.

Dixi nisi ipsi filii consenserint.Nam tunc non est mirum quod ipsi obligantur. Quia non obligantur ex voto parentum sed ex proprio. Ille enim consensus & paterni voti approbatio est tacita voti emissio. Et sic explicari debent plures textus relati 2. quæst. 1. Præcipuè textus in capite addidistis, capite Monachum, capite Quicumque; capite Quem progenitores. Ubi filius alligatus manet monasterio tum propria professione tum paterna devotione ab ipso inquam filio approbata ut rectè dixit Cœlesti. III. *in cap. cum simus* 14. *de Regularibus* & tradit Glos. *in cap. addidistis* 20. *quæst.* 1. Sed est dubium an nunc consensum censeatur filius præstare ex eo tantum quod illo præsente ejus pater votum emittat & taceat?Negativè respondendum est; tum quia taciturnitas non præsumit consensum in iis quæ sunt oneris & obligationis, tum quia parentibus non competit filios voto alligare, quia votum est res ad perfectionem pertinens ac proinde ex propria voluntate suscipienda. Non igitur consensus præsumitur ex sola taciturnitate seu negativo dissensu. Sanch.*l.* 4.*cap.*15.*num.*24. Bonacin. *tom.*2. *disp.*4.*quæst.*2.*punct.*5. §. 2. *num.* 19. Ad tertium dic votum emissum à tuo procuratore te obligare;quia tu medio illo emittis; neque procurator vovet, sed tuum votum,tuúmque consensum declarat;vel dic(quòd in idem recidit te vovere & obligari tuo procuratore consentiente & non aliter; ac proinde semper verum est nullum alium à vovente voto obstringi.

4. Ex his decidenda est secunda pars quæstionis; an inquam à solo vovente votum impleri possit? Et quidem si votum sit personale, certissimum est, nullum alium implere illud posse. Quia nullus implere potest votum nisi exequendo rem promissam.Sed res promissa in voto personali est actio propria voventis non alterius. Ergo nullus alius à vovente votum personale implere potest. Sic *omnes Doctores referendi.* Quapropter si vovens impotens sit ad votum implendum,non tenetur curare ut alius loco illius impleat. Quia hanc obligationem per votum non suscepit; neque alterius executio est proprii voti emissi satisfactio. Quod quidem verissimum est, sive culpabiliter, sive absque culpa in hanc impotentiam devenerit. At si cum votum emittit, se cognoscit impotentem ad illius executionem affirmant Abbas *in cap. licet de voto num.* 13. Silvester *verbo votum* 2. *quæst.*10.Navarr.*sum.cap.*12 *num.*55.Sanch.*lib.* 4. *de voto cap.*2. *num.*26.Layman.*lib.*4.*sum.tract.*4.*cap.*3. *quæst.* 5. *Corol.* 4. obligationem esse implere votum per alium. Quia dum contrarium non constat, præsumendum est hanc fuisse ejus intentionem,nempe votum per alium implere; ne vanè & irrisoriè censeatur voluisse. Sed hoc fundamentum leve est ad talem præsumptionem astruendam cum nullum ex verbis indicium hujus obligationis colligatur. Siquidem non alienum factum sed proprium promiserit. Credendum ergo potius est, temerè & arroganter promisisse, quam contra verba promissionis obligationem voluisse contrahere. Suar. *lib.*4.*de voto cap.*10.*num.*7.*fine.* Bonacina *disp.*4.*q.*2.*punct.* 5. §. 3. *num.* 2.

5. Si verò votum reale sit, communis sententia docet,votum per alium impleri posse,quia cum hujus voti executio consistat in exhibitione rei promissæ,v.g. calicis,supellectilis, alteriúsve eleemosynæ donandæ,& hæc parum interfit quod fiat ab hoc vel ab illo; ea de causa impleri per alium à vovente potest. Sic Abulens *cap.*30. *n....quæst.*97 *quem refert & sequitur* Sanch. *lib.*4. *cap.*15.*n.* 6.Bonac.in *tom.*2.*disp.*4.*q.*2.*punct.*5.§.3. *n.*3. Ex qua doctrina infert Bonac.& Sanch.pluribus relatis ventem, qui non potest votum reale implere per se, obligatum esse procurare per alium implere.

6. Cæterum hæc distinctione indigent; in primis certissimum esse debet, votum reale ex aliena pecunia nec jure,neque facto impleri posse. Quia alienam pecuniam donare nec vovisti, nec potuisti vovere;eo quod tuo arbitrio & dispositioni non subdatur,ergo alienæ pecuniæ donatione tuo voto satisfieri non potuit.Dices si Petrus sciens te voluisse daturum calicem Ecclesiæ, calicem donet,ut te ab obligatione voti liberet, tu liber manes à voto dum ratum habes, etiamsi te ignorante calix datus fuerit ut ex communi sententia supponunt Suarez & Bonacina *supra.* Ergo voto reali ex alienis satisfieri potest. Respondeo negando hanc ultimam consequentiam. Nam cum Petrus tuo nomine calicem Ecclesiæ donat, tacitè priùs tibi donat calicem, & tibi donatum Ecclesiæ donat, ut proprium; tui inquam donationem & exhibitionem tu consentis, dum supradictam donationem ratam habes. Sic indicat Layman. *l.* 4. *sum. tract.* 4. *c.* 3. *q.* 5. *corol.* 3. *numero* 8. Deinde certum esse debet,si impotens factus sis donare calicem promissum deobligatum esse à perenda eleemosyna, ut satisfacias.In quo ferè omnes conveniunt.Quia obligari non potes ad ea,quæ tuum statum dedecent,& ita gravia sunt: Imò certum esse debet,te deobligatum esse rogare amicos,ut nomine tuo satisfaciant.Quia tu(ut suppono) solum voluisti calicem donare, sub qua promissione non comprehenditur petere ab amicis, ut nomine tuo donent;sunt enim hæc longè diversa. Sic Suar. *lib.* 4. *de voto cap.*10. *num.*10. Præterea certum esse debet,votum reale medio procuratore impleri posse, in quo hoc votum à personali longè diversum est. Nam personale etsi per procuratorem emitti possit, non tamen impleri, quia ejus materia est actio & functio personæ. At reale, cum ejus materia sit res à vovente extrinseca, impleri medio alio potest.Et in hoc sensu est verissima communis sententia votum reale & impleri per alium posse & deberi. Et notavit Layman 14. *summ. tract.* 4. *c.*3. *quæst.* 5. *numero* 10. *vers. his intellectis fine*, Denique certum esse debet satisfieri voto reali posse, tametsi fini illius non satisfiat. v.g. promisisti per alium aliquas missas, dedisti sacerdoti stipendium, ut ea sacra faceret; ipse verò accepto stipendio omisit, tu sufficienter voto satisfecisti; quia tuum votum nec fuit, nec esse potuit de sacris faciendis cum effectu, sed de illis fieri procurandis medio communiter usitato, qualis est stipendii contributio. Item vovisti mittere aliquem ut nomine tuo limina Apostolorum inviseret,convenisti cum Petro ut præstaret hoc officium; ipse verò acceptis sumptibus necessariis omisit; tu liber manes ab obligatione: quia quantum est ex parte tua fecisti opus promissum. Item cum sis Prælatus Religionis vovisti orationes tuorum subditorum, satisfacis si modo communiter usitato eas fieri præcipias. Sic Suarez *lib.* 4. *de voto capite* 10. *num.* 8.

7. Quæ dicta sunt de voto personali & reali dicenda sunt de voto mixto, quod ex reali & personali coalescit. Solum est dubium, an si unum ex illis reddatur voventi impossibile, obligatus sit aliud exequi? Cui dubitationi fecimus satis, cum de voti materia locuti fuimus: spectandum namque est an illo voto promissa divisim vel conjunctim promissa sint? Si divisim & per modum plurium promissa fuerint, ut contingit, si voveres peregrinari ad D. Jacobum & ibi lampadem offerre; facto uno ex illis impossibili aliud implendum est. At si conjunctim & dependenter unum ab alio promiseris, reddito uno impossibili alterius obligatio cessat. Sæpè autem unum votum ab alio pendet; quia est accessorium illius & non è contra; sed tunc inspiciendum est, quod sit principale quod accessorium, ut inde percipias, quod subsistat reddito alio impossibili. Accessorium namque dependet à principali, sed non contra; ac proinde reddito principali impossibili accessorium corruit. Sed non contrà Suar. *l.* 4. *c.* 10. *à numero duodecimo*, Sanch. *l.*4.*cap.*15. *numero decimotertio, &* 30. & Layman. *l.*4. *summ.tract.* 4. *c.*3. *quæst.*5. *numero undecimo*, Bonacin. *tom.*2. *disp.*4. *quæst.*2.*punct.*5.§.3. *num.*6. *& sequentibus.*

8. Solum objici potest Textus, *in cap. quod super his, de voto* ubi Pontifex de iis, qui votum emiserant eundi in subsidium terræ sanctæ & propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliam justam causam votum non possunt utiliter adimplere, sic distinguit inter illos, qui temporalem, & eos qui perpetuam impedimenti causam censentur habere. Quod primis indulgenda sit dilatio; secundis sit redemptio injungenda; ac rerum facultate pensata quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarum præterea compensato labore in subsidium terræ sanctæ transmittant, exequentes per alios, quod per se nequeunt adimplere. At expensæ, quas ij voventes facturi erant, sunt accessoriæ voto recuperationis terræ sanctæ. Ergo facta militia impossibili adhuc accessorium obligat. Respondeo dupliciter; primò; illo tempore votum subsidii terræ sanctæ ea conditione emitti, ut si voventes per se militare non possent, alium loco sui substituerent, seu sumptus necessarios ad hunc effectum conferrent; proinde mirum non est, quod esto voventes ire personaliter non possint, obligentur ad sumptus. Sic Innocent. *in c. licet de voto* Abbas *in c. d. cap. quod super his num.* 5. Navarr. *sum* 12. *num.* 55. Layman. *l.* 4. *tract.* 4. *de voto c.*3. *fine.* Secundò respondeo obligari sic impotentes ad expensas, non quia accessorium obliget reddito principali impossibili; sed quia non erat certum, esse principale impossibile; ea de causa voti commutationis expensæ exiguntur. Sic aliis relatis docuit Suar. *l.*4. *de voto cap.* 11. *num.* 17.

Punctum XVI.

An obligatio voti transeat ad hæredes.

SUMMARIUM.

1 *Voti personalis obligatio cum persona extinguitur.*
2 *Obligatio exequendi votum reale transit ad hæredem sive voluntarium, sive necessarium.*
3 *Quid si testator velit hæredem eximere à prædicta obligatione? adhuc hæres obligatur.*
4 *Obligatio hæredis non excedit vires hæreditatis.*
5 *Nec debet esse cum præjudicio legitimæ.*
6 *Ad executionem hujus obligationis compelli potest hæres tum excommunicatione, tum privatione hæreditatis.*
7 *Quid quando monasterium hæres constitutum est.*
8 *Quid si religiosus vellet vota realia professione non extingui? adhuc extincta manent.*
9 *Per vota biennii Societatis Jesu non extinguntur vota antea facta, sed suspenduntur.*
10 *Post debita justitiæ & ante legata pia debet hæres vota solvere.*
11 *Cum sunt plura vota neque hæreditas sufficit ad omnia, votum de re meliori & quod prius constiterit emissum esse adimplendum.*
12 *Si non constat, quod votum melius sit neque quod prius fuit factum placet Sanchez divisionem faciendam esse. Probabilius est hæredem eligere posse.*
13 *Quando multi sunt hæredes, nemo tenetur in solidum.*
14 *Donatarius non tenetur vota donantis exequi.*
15 *Quod dicendum de legatario.*

1. Regula est à Doctoribus recepta, voti personalis obligationem cum persona extingui, neque ad hæredes transire posse. Quia hæc obligatio actiones voventis respicit; ac proinde nequit in alterum derivari. Potest tamen ad similem actionem, nempè ad similem peregrinationem, simile jejunium, aliúdve personale servitium ad quod erat testator obligatus, hæres obligari. Primò; si sua sponte id promittat. Qualiter obligatus fuit filius Regis Hungariæ in *cap. licet de voto.* Et de hac obligatione nemini esse potest dubium, cum hæc promissio, si Deo fiat, sit nova voti emissio; si fiat testatori ab illoque acceptetur, erit ex justitia vel saltem ex fidelitate. Secundò; obligari potest hæres præcepto testatoris. Sicut enim ad legata aliqua pia opera obligatur, cur non obligari poterit ad suscipiendam peregrinationem nomine defuncti? Sed distinguendum est de hærede necessario, & voluntario; hæres inquam necessarius gravari non potest à testatore in iis, quæ hæreditati conjuncta non sunt. Neque testator dominium non habens in hæredem de ejus actionibus disponere potest. Si verò sit hæres voluntarius; tunc subdistinguendum est, si sub ea conditione hæreditatem concedat, ut votum peregrinationis nomine suo exequatur; absque dubio tenetur, si acceptat hæreditatem, eam peregrinationem suscipere. Quia cum liberum fuerit testatori, eum hæredem instituere, potuit institutionem sub hac vel illa conditione facere Sanch. *lib.* 4. *de voto c.*15. *num.*17. Layman *l.*4. *sum.tract.*4. *cap.*3. *numero* 13. *concluf.* 2. Si verò non sub ea conditione sed absolute hæreditatem concessit; præcepit tamen hæredi, ut peregrinationem nomine ipsius susciperet; solum ex gratitudine obligatus est peregrinationem exequi non ex justitia. Suar. *lib.* 4. *de voto cap.* 11. *numero tertio.*

2. Secunda regula est æquè à Doctoribus recepta, obligationem exequendi votum reale transire ad hæredem sive necessarium, sive voluntarium juxta vires hæreditatis salva hæredis legitima. Sic Silvest. *verb. votum* 2 *quæst.*11. Navarr. *summ. cap.*12. *num.*56. Lessius *l.*2.*de justit.cap.*40.*dub.*10. *num.*65. Sanchez *l.*4.*de voto cap.*15. *numero* 25. Layman. *l.* 4. *tract.* 4. *cap.* 3. *numero* 12. *q.* 6. Suar. *l.* 4. *c.* 11. *numero* 6. *& alii.* Sumiturque *ex capite ex parte de censibus, & capite de solutionibus.* Ubi filius cogitur, ad solvenda vota parentum, & *in c. si hæres testam.* Puniuntur hæredes non adimplentes vota defuncti, & *leg.*2.*ff.de pollicitationibus* dicitur. Qui decimam partem bonorum vovit, si decesserit ante solutionem, hæredem illius hæreditario nomine decimis obstrictum esse. *Voti enim obligationem* (inquit textus) *ad hæredem transire constat.* Ratio est: quia defunctus, cum votum reale emisit, obligatus fuit suis bonis illud exequi. Ergo si de facto exequutus non est; hæres in bonis illius succedens ejusque personam repræsentans eam obligationem subiit. Sicut enim in juribus & actionibus defuncti succedit, succedere debet in oneribus & obligationibus hæreditati annexis; tametsi nulla res specialiter sit obligata. Hæc autem obligatio hæredis non est ex virtute religionis, & voti, quia ipse non vovit, sed est justitiæ, quia adeundo hæreditatem obligatus est defuncto, ejus vota & obligationes exequi.

3. Dices

3. Dices ergo si testator vellet hæredem eximere ab obligatione solvendi sua vota realia, hæres adeundo hæreditatem obligatus non esset. Nam hac voluntate posita cessat contractus cum testatore & obligatio inde orta. Propter hanc rationem non desunt, qui censeant illo casu hæredem deobligari. Nam licet ipse testator non possit seipsum ab obligatione voti eximere, non inde infertur non posse hæredem; quia hæredis obligatio non ex voto, & promissione; sed ex hæreditatis aditione sub hoc onere à testatore concessa, nascitur. Potest ergo testator hæreditatem ab hoc onere eximere, & liberum hæredem relinquere. Sed dicendum est, in voluntate testatoris id constitutum non esse. Neque enim justum erat, posse testatorem hæredem suum à debitis solvendis Deo liberare; cum tamen non posset liberare à debitis hominis solvendis; utrorumque enim solutioni hæreditas obnoxia est. In voluntare ergo testatoris constitutum est hæredem instituere. At illa constitutione facta & hæreditate adita non est in ejus voluntate obligationem debita realia solvendi impedire. Quia hæc obligatio ex aditione hæreditatis (jure communi sic disponente) immediatè nascitur. Sic docet post alios Suar. *l.* 4. *de voto cap.* 11. *num.* 13. Sanch. *l.* 4. *de voto c.* 15. *num.* 28. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 5. §. 2. *n.* 12. Paulus Layman *l.* 4. *sum. tract.* 4. *de voto c.* 3. *q.* 6. *num.* 12. Hoc autem ut bene advertit. Suar. *d. c.* 11. *num.* 12. Procedit cum votum reale factum est absque ulla restrictione temporis. Secùs si solum ad vitam voventis esset factum; ut si vovens diceret, promitto in vita mea Ecclesiam ædificaturum, sin autem non fecero, nolo ad hæredes obligationem transire. Quia tunc cum morte testatoris extinguitur obligatio. Et sic credendum est factum esse cum testator hæredem ab obligatione solvendi sua vota liberat; quia non præsumendum testatorem suæ æternæ salutis ita esse immemorem, ut favore hæredis velit in æternum perire. Quare nisi manifestè ex verbis voti contrarium colligatur, credendum est, votum non absolutè sed sub restrictione supradicta emissum fuisse.

4. Hæc obligatio hæredis non excedit vires hæreditatis: quia ratione hæreditatis acceptæ hæc obligatio nascitur; ac proinde excedere illam non potest. Sic aliis relatis docent Layman *n.* 13. Bonac. *n.* 6. Sanchez affirmans esse omnium, *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 36. Quod procedit etiamsi inventarium non confecerit. Nam *lex finalis Cod. de jure deliberand.* Præcipiens hæredibus inventarium non conficientibus ut debita defuncti solvant ultra vires hæreditatis, fundatur in præsumptione fraudis, quam credit committere inventarium non conficientes; ac proinde cessante hac fraude obligatio cessat. Sanch. & Bonacin. *suprà.* Adde esto condemnetur, non esse obligatum in conscientia solvere; quia sententia sicut & lex ob fraudem præsumptam fertur. Sanchez & Bonacin. *locis allegatis.*

5. Deinde hæc obligatio salvam debet relinquere hæredis sive descendentis sive ascendentis legitimam. Quia hæc legitima gravari à testatore non potest ex debito voluntaria; quale est votum, aliúdve pium legatum. Et licèt temporè, quo testator vivit, possit hanc legitimam hæredis minuere votis, aliisque minutis eleemosynis; non inde infertur hæredem post mortem testatoris gravari posse. Nam testator dum vivit est dominus illius legitimæ, cujus dominium cessat post ejus mortem. Sic tradunt Gregor. Lop. *leg. final. in fine tit.* 8. *partit.* 1. Covar. *cap. si hæres numero nono, de testament.* Sanchez *lib.* 6. *de matrimon. disput.* 36. *quæst.* 1. *numero septimo, & lib.* 4. *cap.* 15. *numero* 38. Paulus Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *c.* 3. *quæst.* 6. *num.* 13. Bonacin. *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 2. *num.* 5.

6. Ad executionem hujus obligationis hæres compelli potest, tum excommunicationis censura tum privatione hæreditatis, tametsi non promiserit. Quia defectus promissionis nó impedit, quin hæres obligatus sit ex justitia. Ad obligationes autem justitiæ ex hæreditate provenientes merito compelli potest hæres privatione hæreditatis, utpote illa indignus, & cum hæc obligatio ortum habeat ex voto, & sic de materia spirituali excommunicatione compelli potest ad illius executionem. Præterea ad executionem ultimarum voluntatum hac via procedi potest. Sic docent Abbas *in cap. licet de voto num. ultimo ibi* Anton. *num.* 7. Sylvester verbo *votum* 2. *quæst.* 11. *dicto* 2. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 15. *quæst.* 15. *fine.* Sanch. *lib.* 4. *c.* 15. *num.* 26. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 5. §. 2. *num.* 4.

7. Restant tamen aliquot difficultates examinandæ pro pleniori superioris doctrinæ intelligentia. Prima est: an casu quo monasterium constitutum sit hæres voventis debeat hæc vota realia persolvere? Et quidem si constitutum sit hæres ob mortem voventis, nemini est dubium obligatum esse. Si autem constitutum sit ob professionem voventis in religione approbata, communior sententia tenet esse deobligatum, nisi ab eo in cujus utilitatem hæc vota facta sunt fuerint acceptata. Sic Sanch. *l.* 4. *sum. c.* 15. *num.* 32. Bonacin. *d.* §. 2. *num.* 7. Ratio prioris partis est: quia professione religionis, omnia vota tam personalia quam realia extinguntur juxta communiorem sententiam. Sed vota extincta tempore aditæ hæreditatis non tenetur hæres solvere. Ergo nec monasterium neque quilibet alius hæres tenetur vota religiosi professi exsolvere. Si autem à parte fuerint acceptata, inquiunt supradicti Doctores obligatum esse monasterium: quia est jus justitiæ acquisitum parti, quod professione religionis non extinguitur. Sed hoc intelligendum est casu, quo vovens ultra promissionem & votum Deo factum præstitisset promissionem parti. Nam si hæc promissio deficeret, nullum jus justitiæ parti acquiritur, sed Deo; quantumvis pars in cujus gratiam votum factum est, illud acceptet: quia non propriè promissionem acceptat; cum parti promissio non dirigitur, sed acceptat rem promissam quæ in ejus utilitatem cedit. Sic colligitur ex Lessio *l.* 2. *de justitia cap.* 40. *dub.* 16. *num.* 194. & 107.

8. Sed quid si ille religiosus vellet sua vota realia professione non extingui, maneret ne hæres obligatus? Affirmat Bonacin. *d.* §. 2. *num.* 9. Quia illa vota non manent extincta; siquidem non extinguntur irritatione superioris, ut de se constat: neque etiam professi commutatione: quia ad hunc extinctionis modum commutantis consensus requiritur. Cæterùm verius est omnino extingui. Nam vota emissa ante promissionem religionis professione extinguntur non irritatione, nec commutatione, aliáve relaxatione, sed solutione, illorum perfectissima, quam talem esse obligationem Deo perpetuò inserviendi reputat jus. Ut bene dixit Palud. *in* 4. *distinct.* 38. *quæst.* 4. *art.* 1. *concluf.* 6. Unde professi consensus hanc solutionem immutare non potest. Sic Sanch. *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 32.

9. De emittentibus vota biennii, & coadjutorum formatorum in Societate Jesu subdit optimè Sanch. *suprà num.* 33. Nulla vota antea facta ipso jure extingui, sed suspendi; juxta canon. 2. 2. primæ Congreg. Possunt tamen ex proprio consensu in societatis ingressum commutari, utpote in rem omnino perfectiorem, ut latiùs infra.

10. Secunda difficultas est: qualiter vota defuncti hæres solvere teneatur? Respondeo; post debita justitiæ & ante legata pia. Sic bene Sanch. *c.* 15. *num.* 3. 9. Layman *l.* 4. *tract.* 4. *c.* 3. *quæst.* 6. *num.* 13. Bonacin. *disp.* 4. *q.* 4. *punct.* 5. §. 2. *num.* 16. Ratio prioris partis est: quia Deus non acceptat oblata cum præjudicio juris tertii quæsiti. Neque bona defuncti reputantur ex quibus vota hæres solvere debet nisi quæ deducto ære alieno supersunt, *leg. mulier juncta* Glos. verbo *aliena ff. de jure dot.* Adde debita justitiæ extrahi ex toto cumulo hæreditatis secùs vota; debent ergo debita justitiæ votis præferri. Secunda pars conclusionis nempe vota quibuscunque

que legatis piis præferenda esse, est manifesta. Quia vota defunctum obstringunt, non autem legata.

11. Sed quid dicendum cum pluribus votis defunctus fuerit obstrictus, neque hæreditas seu pars hæreditatis, ex quibus veniunt solvenda, sufficit eorum solutioni? Non deerunt qui existiment obligatum esse hæredem pro rata dividere. Argumento sumpto ex legatis, quorum integræ solutioni si hæreditas non sufficiat pro rata est divisio facienda. Nam obligatio hæredis ad solvenda vota est ejusdem rationis, ac obligatio solvendi legata, cum utraque sit justitiæ orta ex additione hæreditatis. Quapropter stare optimè potest, quod defunctus obligatus sit, votum de re manifestè meliori priùs exequi. Et in casu dubio quod priùs emissum est; & tamen hæres hanc obligationem non habet. Quia defunctus directè obligatus est Deo ex vi voti & promissionis; ac proinde mirum non est, quod obligetur exequi, quod Deo gratius fuerit. At hæres non obligatur Deo, sed defuncto; & consequenter omnibus, in quorum utilitatem vota sunt facta. Ergo quod ipsius gratius fuerit, debet exequi. Credendum autem est, gratiùs fore si pro rata fiat divisio. Ergo hæc facienda est.

Cæterum omnino tenendum est hæredem obligatum esse votum de re meliore præferre, & in casu dubio votum quod priùs constiterit esse emissum. Sic docuit Sanch. *d. c.* 15. *num.* 14. Bonacin. *punct.* 5. §. 2. *numero decimoquarto.* Ratio est: quia hæres defuncti personam repræsentat. At defunctus illa vota eo ordine obligatur exequi. Neque huic obligationi obstat, quod hæres ob additam hæreditatem defuncto obligetur; quia obligatur defuncto juxta ipsius defuncti obligationem, & voluntatem, quæ alia esse non potest nisi supradicta.

12. Quod si non constiterit, quod votum meliùs sit, neque quod priùs emissum: censet, Sanc. *lib.* 4. *de voto cap.* 15. *num.* 41. Obligatum esse hæredem pro rata dividere. Nam licet defunctus in illo casu electionem facere possit? non inde infertur posse hæredem. Nam defuncto supradicta electio conceditur; quia Deum creditorem habet, cui æquè gratum est votum unum integre implere quam duo vota æqualia dimidiatè. At hæres non Deum creditorem, sed defunctum habet, cui ob aditam hæreditatem obligatus fuit, & consequenter obligatus est omnibus aliis, in quorum utilitatem votum cedit, ob quam rationem hæres neque commutationem, neque dispensationem, irritationem; ut votorum facere potest, quæ defuncto conceduntur.

Sed veriùs censeo hæredem in supradicto casu eligere posse sicut & poterat defunctus. Quia ea obligatio religionis, quæ in defuncto erat, translata est in hæredem, & facta obligatio justitiæ, non tamen aliquo modo immutata est. Neque obstat, hæredem obligari testatori & aliis, in quorum utilitatem vota sunt facta: quia non obligantur nisi cum qualitatibus, quibus testator Deo obligabatur. Quod verò non posset petere commutationem vel irritationem, id provenit; quia ejus obligatio non est voti, sed quasi contractus ex additione hæreditatis provenientis. Sic tenet Bonacin. *tom.* 2. *disput.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 2. *num.* 15. Limitat tamen ibi Bonacin. & consentit Sanchez *illo cap.* 15. *numero quadragesimo primo.* Ut non procedat si ab his, in quorum gratiam facta sunt vota, fuerit acceptata. Tunc enim non electio sed divisio pro rata (inquiunt) facienda est. Sed hæc limitatio intelligenda est qualiter difficult. 1. diximus.

13. Tertia difficultas est: an quando multi sunt hæredes, quilibet teneatur in solidum, vota defuncti solvere? Respondeo; neminem teneri in solidum: quia solum tenetur quatenùs est hæres; & cum solum in parte sit hæres, pro ea parte vota solvere debet. Colligitur ex *leg. in executione* 85. vers. *secunda ff. de verborum obligationibus.* Sanchez *l.* 4. *c.* 15. *nu.* 42. Et testatur esse omnium. Duplicem limitationem hæc doctrina pati potest. Prima; si res Deo promissa sit apud unum ex hæredibus; quia tunc ipse tenetur insolidum. An habebit actionem adversus alios hæredes, ut sibi partem eorum hæreditati correspondentem solvant, habetur in *leg.* 2. *ff. de verborum obligat.* & tradit Sanchez *num.* 44. Secunda; si alii hæredes nolint solvere videtur teneri quilibet in solidum. Quia debitis & legatis solvendis quælibet pars hæreditatis addicta est, & quilibet hæres obligatus. Ergo nolente uno hærede solvere, alius obligatur ejus malitiam supplere: quia æquum non est ob illius malitiam debita maneant insoluta. Si autem non ex malitia, sed ex impotentia alii hæredes solvendo non sunt, crederem cohæredem obligatum non esse nisi pro quantitate hæreditatis vota persolvere; quia esto illa pars hæreditatis addicta sit votorum solutioni, non tamen integrè sed cum alia comparte.

14. Quarta difficultas. An donatarius teneatur vota donantis exequi? respondeo non teneri tametsi donans impotens fiat ad vota implenda. Sic expresè Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 15. *num.* 34. Bonacina *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 2. *n.* 21. Suar. *libr.* 4. *de voto capit.* 16. *num.* 10. *& sequent.* Ratio est: quia donatario hæc obligatio non competit nec ratione rei acceptæ; cum hæc, esto Deo determinante promissa sit, propria donatarii facta est ob dominium à donante in ipsum translatum. Neque etiam ex illicita rei donatæ acceptione, nam hæc ad summum est contra religionem ob cooperationem ad peccatum donantis, non contra justitiam; ac proinde ex illa nasci non potest obligatio satisfaciendi. Neque item provenire hæc obligatio potest ex tacito contractu cum donante inito, sicuti de hærede dictum est: Quia solum de hærede id jura disponunt; eò quod personam defuncti repræsentet non autem de donatario. Ergo donatarius ab obligatione satisfaciendi vota donantis exemptus est.

15. Quinta difficultas: an idem dicendum sit de legatario? Videbitur alicui idem esse dicendum; quia nec ex re accepta, nec ex injusta acceptione, neque ex contractu hæc obligatio specialiter in legatario quam in donatario oriri potest. Nihilominùs longè diversa est ratio legatarii & donatarii. Donatarius namque dominium rei donatæ & Deo promissæ acquirit ob traditionem illius sibi factam, quæ esto illita sit utpote voto contraria; est tamen valida & firma. At legatarius dominium legati acquirere debet ex valore promissionis in testamento factæ, quæ si nulla est, petit legatum. Est autem nulla, si sit de materia voto contraria: quia tunc est promissio de re illicita; ac proinde nullius valoris. Hoc posito si legatarius accipiat rem in specie Deo promissam, existimo obligatum esse rem Deo tradere quia nullum habet titulum eam retinendi; cum nulla fuerit promissio seu legatio. Si autem res legata determinatè Deo promissa non fuerit, major est difficultas; an legatum subsistat casu, quo hæreditatis vires non sufficiant votis satisfaciendi. Et veriùs credo, legatum non subsistere. Quia sic legans peccat, cum velit rem, ex qua voto est satisfaciendum, legatario donare. Ergo talis legatio, quæ est vera rei legatæ promissio non subsistit. Præterea testator vel credit votis satisfieri posse ab hærede non obstante legato vel non? Si credit, & de facto satisfieri non potest, legatum est contra voluntatem testatoris; ac proinde nullum; si non credit; promissio est de re illicita, & consequenter nulla. An verò legatario concedenda sit æstimatio rei legatæ, si vires hæreditatis ad id sufficiant ut res per votum promissa Deo reddatur? Probabiliùs censeo concedi debere, ne videatur legans actum vanum & illicitum facere. Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 15. *num.* 44.

PUNCTUM XVII.

Qualiter votum conditionale obliget?

SUMMARIUM.

1 *Statuitur doctrina certa de voto sub conditione necessaria, vel turpi, vel de præterito vel de præsenti.*
2 *Votum sub conditione de futuro contingenti honesta emissum, suspenditur ejus obligatio ad adventum conditionis.*
3 *Quando censeatur impleri hæc conditio, si pater consenserit.*
4 *Conditionem sufficere, impleri æquivalenter placet Sanch.*
5 *Probabilius videtur in specifica forma impleri debere.*
6 *An vovens impedire possit conditionis eventum.*
7 *Qualiter peccet impediens conditionem sub qua votum obligare debet.*
8 *An sit contra votum religionis sub beneplacito patris, procurare ne pater consentiat?*
9 *Quid de vescente cibis noxiis ne obligetur voto facto assumendi religionem, si sanitatem recuperaverit?*
10 *Quid de voto assumendi religionem si te Deus à peccato præservaverit.*
11 *Culpabiliter impediens conditionem: an teneatur voto si ut si de facto conditio apposita esset? Alii affirmant, alii negant.*
12 *Quid sentiendum.*
13 *Dicatus religioni dum Prælatus retinere voluerit si iniquis mediis repulsam obtinet securus non manet.*

1. MUltiplex est conditio quæ votis apponi potest, contingens, necessaria, impossibilis, de præsenti, vel de futuro, honesta, vel turpis, dependens à propria, vel ab aliena voluntate. Conditio de præsenti, vel de præterito in votis apposita non reddit votum conditionale; quia non suspendit ejus obligationem; ac proinde de iis conditionibus non est sermo in præsent'. Ad idem est votum sub conditione futura necessariò; quia hæc conditio habetur pro impleta, cum impediri nullatenùs possit. Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 15. *qu.* 9. *post medium vers. item si turpis.* Sanch. *l.* 4. *de c.* 23. *num.* 5. E contrà conditio impossibilis nullum reddit votum: quia ea posita nunquam votum obligare potest; eo quod voti conditionalis obligatio à conditione pendeat. Neque obstat conditiones impossibiles à contractu matrimonii excludi, *cap. fin. de conditionibus appositis.* Itémque à dispositione ultimarum voluntatum, 3. *impossibilis instit. de hæred. instituendis.* Ut inde inferas à voti excludendas esse. Quia solum in matrimonio, & ultimis voluntatibus hoc invenitur dispositum, cujus dispositionem cognoscere debet contrahens, ut conditio impossibilis censeatur pro non adjecta. Cum autem in votis nulla talis dispositio inveniatur; non poterit in votis pro non adjecta censeri. Sic aliis relatis docet Sanch. *l.* 4. *cap.* 23. *num.* 8. Bonacin. *disp.* 4. *q.* 2. *de voto punct.* 2. *concluf.* 2. Deinde votum sub conditione turpi regulariter nullum est; ut votum de eleemosyna facienda, si vindictam sumeres, si fœminam ad turpem actum obtineres: Quia esto eleemosyna bona sit; at promissa ut medium ad conditionem turpem obtinendam mala est. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 5. *num.* 36. Sanch. *lib.* 4. *c.* 16. *num.* 17. Bonacina *concluf.* 3. Dixi *regulariter*; quia regulariter hæc conditio turpis induit promissionis finem. Nam si solum ut pura conditio apponeretur, voti obligationem non impediret. Sanchez & Bonacina *suprà.*

2. Si verò sub conditione futura contingente, & honesta votum emittatur, ante impletam conditionem voti obligatio suspensa est. Quia vovens noluit, se obligare nisi conditione existente. Illa verò posita obligat votum ac si tunc absolutè esset emissum. Quia posita conditione desinit esse conditionatum & transit in absolutum; ac proinde sola ea mora, quæ culpam gravem constitueret in executione voti absolutè emissi, eadem constituit in hoc voto post conditionem impletam. Sic expressè Sanch. *lib.* 4. *de voto cap.* 22. *num.* 28. Sed est advertendum, conditionem, sub qua votum factum est, sæpè non esse unam, sed multiplicem; ut si voveas eleemosynam, si beneficium obtinueris, & frater tuus salvus ex infirmitate evaserit. Quando ergo multiplex conditio voto apponitur, inspiciendum est; an copulativè fuerit apposita; an disjunctivè? si copulativè; omnis conditio impleri debet antequam votum obliget; secùs sit disjunctivè. Quia ad veritatem copulativè utriusque partis complementum expostulatur; ad veritatem verò disjunctivè unius partis complementum sufficit. Conditionem autem appositam esse copulativè vel disjunctivè, ex verbis colligendum est. Si sub conditione & vel sub dictione, vel votum conceptum sit. Quod si verborum recorderis, credere potes copulativè appositam fuisse. Ut rectè dixit Sanch. *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 20.

3. Dubium tamen est quando censeatur conditio impleri ut votum incipiat obligare? Et specialiter dubitant Doctores de voto religionis à filio facto sub conditione *si pater consenserit*? Affirmant plures, si sincerè votum patri declaratum sit, neque contradicat, censeri appositam esse conditionem. Quia conditio illa, si pater consenserit, non positivum consensum, sed negativum dissensum continet. Præstat enim hunc sensum; nisi pater meus ægrè ferat, & contradicat, religionem ingrediar: animus namque filii voventis est mœstitiam patris vitare. Sic aliis relatis docent Sanch. *lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 14. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 6. *concluf.* 4. Ex qua doctrina inferunt supradicti aliqua, quæ non satis cohærent. Primò impletam esse conditionem *si pater consentiat* declarato filii voto; esto postea dissentiat; sicut non impletur conditio si dissentiat, esto postea consentiat. Secundò infert Sanchez non esse impletam conditionem, nec posse impleri si tempore voti mortuus fuerit pater, vel antequam præstare possit assensum vel dissensum.

Ego verò credo verissimam esse intentionem communem filiorum in hac conditione apponenda, esse vitare mœstitiam parentum; ac proinde non tam positivum eorum consensum, quam carentiam dissensus expostulare, æquivaleréque hanc conditionem *si pater consenserit* huic *si pater non contradixerit.* Quo posito veriùs censeo impletam non esse hanc conditionem, si primò consentiat, & postea dissentiat, modo dissensus sit, antequam filius religionem ingrediatur. Quia ex vi illius conditionis non vult filius se obligare ad religionis ingressum stante patris dissensu. Et quidem de hac conditione expressa *si pater non contradixerit*, id expressè affirmat Sanch. *d. c.* 23. *num.* 34. At hæc conditio si pater consenserit non positivum consensum sed carentiam dissensus toto tempore ante ingressum religionis significat. Ergo idem est dicendum de hac conditione, si pater consenserit, ac dicitur de hac conditione, si pater non contradixerit; nempè non impleri hanc conditionem quandocunque ante ingressum pater dissentiat. Si verò Pater tempore voti mortuus fuerit, vel antequam dissensum præstiterit, condio censebitur impleta; quia patris dissensus esse non potest sub cujus carentia religio promittitur.

4. Deinde dubitari potest: an conditio debeat in specifica forma impleri an sufficiat æquivalenter? Affirmant Sanch. *aliis relatis l.* 4. *de voto c.* 23. *num.* 27. Sufficere æquivalenter; dummodo per illam æquivalentiam sequatur idem effectus intentus. Nam eo casu non spectatur conditio in se, sed quatenùs via est, & dispositio ad faciliùs effectum obtinendum. Si ergo hæc dispositio, & facilitas alia via obtinetur, conditio æquivalenter impleta est, & intentio voventis satisfacta. Quod non leviter confirmatur ex *leg. fervis Cod. de legatis* 3.

Ubi fideicommissum legatum servo sub conditione, si ex testamento libertatem obtinuerit, & filio familias, si morte patris effectus fuerit sui juris, esse validum, quacunque ex parte servus libertatem obtinuerit, & filius familias sui juris effectus fuerit. Quia hic effectus qui obtineri prætendebatur. Quod verò hac vel illa via proveniat per accidens est. Hinc infert Sanchez obligari voto religionis illum, qui se ingressurum in religionem promisit; quando soror ejus matrimonio collocata fuerit; si de facto ipsa objit, vel in religione professionem fecit, vel cum fratribus divitibus fuerit absque necessitate sui præsidii; quando solum ea causa suum in religionem ingressum differt, ne sororem destitutam & desertam relinquat. Idem infert teneri voto religionis, si vovit ingredi, quando pater objerit: Quia existimabat præ paupertate, parentis toto vitæ tempore fore ei necessarium. At postea pater venit ad pinguiorem fortunam; ac proinde cessat finis, ob quem differt religionis ingressum. At idem est (inquit Sanchez) si quis eleemosynam voveret, si ex certa negotiatione lucrum haberet, non sine obtinendi à Deo illud lucrum, sed gratia commoditatis eleemosynam faciendi; esse inquam obligatum voto si de facto lucrum aliunde compararet. Ratio omnium est; quia sic vovens intendit religionem ingredi, nisi pater ejus, vel soror impedimento fuerit, eleemosynam præbere, si divitiæ superfuerint. Quæ intentio sine dubio in supradictis casibus impleta est, esto materialis conditio impleta non fuerit.

5. Cæterum verius censerem conditionem in specifica forma impleri debere, & non sufficere æquipollenter. Nam satis commune, & tritum est conditionem in specifica forma impleri debere, juxta *legem qui hæredi §. 1. & leg. Mævius ff. de conditionibus & demonstrationibus.* Quia conditio induit formam. Et licet ab hac regula excipiantur conditiones, quæ tanquam dispositiones, & media ad effectum intentum assumantur, ut non sit necessarium in specifica forma impleri, si æquè alia via effectus obtinetur. Ut latè probat Menochius de præsumptionibus *lib. 4. de præsumptione 185. an 6.* Sarmiento *lib. 2. selectarum capit. 1. an. 12.* Id non ex natura rei, sed ex juris dispositione habetur. Cum autem in votis, & illorum obligationibus nulla talis dispositio inveniatur, asserendum est conditiones oppositas illorum obligationibus in specifica forma impleri debere. Cum enim tota votorum obligatio non ex lege, ut in humanis contractibus, sed ex intentione voventis pendeat; & hæc astricta sit illi conditioni; non videtur sufficere, quod altera loco illius opponatur; esto finis intentus æquè imò perfectiùs obtineatur. Explico doctrinam in supradictis exemplis. Vovens religionem quando soror collocata fuerit in matrimonium, vel quando pater mortuus fuerit animo non relinquendi sororem, vel patrem desertum; vel vovens eleemosynam si ex hac negotiatione lucrum reportet; quia aliàs non existimabat commoditatem habiturum, non vovet religionem nec eleemosynam, quando finis obtinetur utcumque, sed quando tale medium apponitur ad illum obtinendum; non enim dicit; ingrediar religionem, quando soror, vel pater meo præsidio non indiguerit; hic namque est finis intentus in illa conditione, sed non est ipsa conditio. Sed dicit; ingrediar religionem, quando soror matrimonio competenti collocata fuerit, & pater objerit; ac proinde conditio non est de fine, sed de aliquo determinato medio ad finem. Ergo tali medio non posito esto aliunde finis obtineatur, non impletur conditio sub qua votum obligat. his ergo positis.

6. Triplex difficultas examinanda venit. Prima an vovens sub conditione futura contingente teneatur expectare condictionis eventum, ut sic voto obligetur, vel possit se inhabilem reddere ad voti executionem eveniente conditione? Qua in re dicendum est. Si conditio, sub qua votum factum est, à tua voluntate libera pendet, non teneris expectare conditionis eventum, sed potes statum incompatibilem assumere; secùs si dependeat conditio ab alterius voluntate. Sic expressè Sanchez lib. 4. de voto *cap. 21. num. 11. & cap. 23. num. 28.* Bonacina *disp. 4. q. 2. num. 5.* vers. *secunda est.* Ratio prioris partis est. Quia conditio à tua voluntate pendens tuæ voluntati remittitur. Ergo liberum tibi est eam numquam apponere, & consequenter ejus eventum non expectare. Hinc fit, si promisisti religionem si luseris hoc anno, te posse ante impletam conditionem matrimonium contrahere. Quia non teneris expectare conditionem, sed potiùs teneris ab illa abstinere. At idem est, si promiseris eleemosynam, quoties è domo exieris, aut illac transieris; poteris velle, te esse impeditum à domo exire, aut illac transire. Quia per hanc voluntatem nihil voto contrarium appetis. Cum solum appetas numquam implere conditionem tibi remissam, sub qua voto obligari voluisti. Posterioris partis ratio ea est: Quia si conditio, sub qua voto obligaris ab alterius voluntate pendet, neque ejus voluntatem eludere, & impotentem reddere ad te obligandum. Aliàs frustrà, vanè, & inutiliter sub aliena voluntate obligationem subires, si eam posses pro libito elidere, & frustrare. Hoc tamen limitandum est, nisi conditionem apponi fuerit moraliter impossibile. Quia tunc non teneris conditionis eventum expectare cum vanè expectes. Sanchez *d. capit. 23. numero 28.* Bonacina *disput. 4. quæst. 2. p. 2. num. 5.* vers. *prima*

7. Secunda difficultas est; qualiter peccet contra votum impediens conditionem, sub qua obligare debet? Certum est nullum esse peccatum, si impediatur conditio à propria pendens, ob rationem superiùs dictam. Nam eo ipso, quo propriæ voluntati judicio remissa est, potest pro libito impediri vel non impediri. Sanch. lib. 4. de voto *cap. 23. num. 40. & 41.* Suarez tom. 2. de Relig. lib. 4. *de voto cap. 17. num. 15.* Layman lib. 4. tract. 4. de voto *cap. 6. quæst. 1.* Quod verissimum est; quando conditio sub qua votum obligat, nulla lege præcipitur, vel præcipitur contrarium. Si autem conditio ab alterius voluntate pendeat, & lege prohibita sit, certum est, te obligatum esse totis viribus conari conditionem impedire; ut si promiseris religionem, si tuus filius in fornicationem lapsus fuerit. Non enim religio esse potest contraria charitati; ac proinde neque impedire, quin fornicationem filii procures evitare. Sic Sanch. *cap. 23. num. 43.* At si conditio nulla lege prohibita sit, alicui videbitur, non esse contra votum ejus eventum impedire. Quia per votum non te obligasti ad non impediendum conditionem, sed solum ad exequendum posita conditione. Nihilominùs omnino dicendum est, te obligatum esse ex vi voti conditionem non impedire. Sic Sanchez affirmans esse omnium *lib. 4. cap. 23. num. 45.* Suar. *cap. 17. num. 16.* Bonacina *disput. 4. quæst. 2. punct. 2. num. 5.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 6. quæst. 1. concluf. 2.* Ratio est manifesta: quia vovens sub conditione ab alterius voluntate pendente, in ejus voluntatem sui voti obligationem remittit. Ne igitur hæc remissio inanis sit, cogitur voluntatem alterius non impedire.

8. Hinc oritur dubium; an facias contra votum de religione assumenda sub conditione paterni consensus, si de facto procures precibus, & rationibus ne consentiat? Respondeo contra votum non esse: quia hæc consensum paternum absolutè non impediunt; siquidem illum liberum ad consentiendum relinquunt. Esset autem contra votum, si per vim aut fraudem consensus impediretur. Idem est si sub alterius consilium votum esset emissum. Sic docuit Suarez *d. lib. 4. cap. 17. & 18.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 6. concluf. 2.* Sanch. *lib. 4. cap. 23. num. 54.* Subdit tamen Sanch. peccare contra votum, si petas à parente ne consentiat. Sed non placet; quia hæc petitio patris voluntatem non cogit; ac proinde

proinde non impedit ejus liberum consensum, sub quo tanquam sub conditione religio promissa est.

9. Deinde est dubium de voto facto assumendi religionem, si integram sanitatem recuperaveris; an si contra votum immoderatè vesci, cibis noxiis uti media necessaria & consueta ad recuperandam salutem non apponere? Et quidem si hæc faceres animo subterfugiendi voti obligationem, peccas contra votum, qui convinceris manifestè irrisorie religionem Deo promisisse sub conditione quàm malitiose de medio tollis. Sic Layman *cap. 6. quæst. 1. in fine indicat.* Sanch. *cap. 23. num. 51.* Suar. *lib. 4. cap. 17. num. 19.* Si verò animo subterfugiendi voti obligationem, sed passione ductus cibis vescaris, vel media ad salutem consueta non apponas; credo, te non peccare contra votum de religione assumenda. Quia ex vi hujus voti non est credendum, te voluisse obligari, ad procurandum salutem aliter quam antea obligatus esses; neque ad mutuandum tuum ordinarium modum procedendi. Sic expresè Suarez, Sanchez & Layman. *suprà.* At idem est, votum Religionis sub conditione si doctus evaseris, teneris namque non abstinere à litteris eo animo, ut voti obligationem fugias. At si ab aliis abstineas ob ingenii tarditatem, & continuum laborem; non videris voto contrarius. Sanchez *num. 50.*

10. Præterea est dubium de voto assumendi religionem, si te Deus integro anno à peccato mortali committendo præservaverit; an pecces contra votum, quoties peccatum mortale committis? Videtur ex superioribus dicendum, te contra votum facere, si ex industria ut voti obligationem fugias, delinquas. Secùs si passione ductus. Quia hoc voto solum obligari potes, ne malitiosè & in voti fraudem conditionem præservationis impedias; non autem si eam impedias, qualiter secluso voto impedires. Quia ad hæc vitanda non censeris obligatus. Aliàs votum illud non esset conditionale, sed absolutum; siquidem obligaret absolutè non impedire Dei à peccatis præservationem, qua præservatione posita obligatio religionis absoluta est. Suar. *lib. 4. cap. 17. num. 14.* Layma. *cap. 6. concl. 2.* Sanch. *lib. 4. cap. 23. num. 53.*

Addendum tamen est cum Suarez *num. 11.* non videri improbabile sic voventem non violare dictum votum peccando mortaliter, tametsi peccet malitiosè ut voti obligationem fugiat. Quia conditio, sub qua religio promissa est, integrè videtur pendere à divina voluntate & non ab humana. Promittis enim religionem, si Deus eam gratiam, qua de facto peccatum evites, non qua evitare potes, concedat. At hujus gratiæ concessio integrè à divina voluntate pendet, non ab humana. Ergo humana voluntas peccans huic gratiæ concessioni non adversatur. Nam eo ipso, quo peccat, convincitur non habere gratiam qua de facto peccatum evitet; quæ fuit conditio sub qua religio promissa est.

Fateor autem sic peccantem verè peccare contra religionem, præter peccatum quod committit adversus illam virtutem adversus quam procedit. Tum quia abutitur voto sumens ex illo occasionem delinquendi, tum quia Spiritui sancto, cujus fuit ad votum inducere & ad illius executionem promovere, resistit. Sic Suar. *lib. 4. cap. 17. num. 14. fine.*

11. Tertia difficultas est: an in supradictis casibus culpabiliter impediens voti conditionem, tenearis, voto ac si de facto conditio impleta esset? Plures affirmant, te obligatum esse voto, si ex culpa gravi (esto non ex industria ut voti obligationem fugias) conditionem evites. Sic supplementum Gab. 4. *d.* 38. *quæst. 1. art. 3. concluſ. 2.* Tabiena verbo *votum 2. q. 2.* Angelus *eodem 1. n. 10.* Quia jam per te stat, quominùs conditio impleatur. Alii addunt hanc culpam debere esse ex malitia, & non ex infirmitate. Sic Sylvester verbo *Votum 2. quæst. 2. dicto 1.* Manuël. 2. *tom. summæ cap. 98. ad finem.* Moventur: quia si impedire conditionem ex infirmitate sufficeret ad obligationem, semper votum obligaret. Alii præterea addunt hanc malitiam debere esse in voti fraudem, ita ut impedias conditionem animo vitandi voti obligationem. Sic Navar. *cap. 12. num. 24.* Sanch. *aliis relatis lib. 4. cap. 32. num. 47. & 53.* Bonacin. *disput. 4. quæst. 2. punct. 2. num. 6. & 7.* Probant primo ex *regula juris 66. de regulis juris in 6.* Cum non stat per eum, ad quem pertinet quominùs conditio impleatur, haberi debet, perinde ac si impleta fuisset. At per Deum non stat, quominùs salutem recuperes, & peccatum evites, sed tua culpa (ut suppono) hæc contingunt, ergo conditio debet censeri impleta, ut pluribus exemptis exornat Glossa *ibi.* Clarius habetur, *leg. in executione 85. §. finali, ff. c. verborum obligationibus* ibi. Quicumque sub conditione obligatus curaverit, nec conditio existeret, nihilominùs obligatur. Secundò probant hac ratione si voveas religionem sub conditione ab altero ponenda, quamque licitè impedire non potes, tacitè obligaris ad religionem; si per ipsum non steterit talem conditionem apponere: Aliàs non esses obligatus conditionis eventum expectare. Ergo obligaris si malitiosè conditionem impedias; quia non per alium sed per te stat, quominùs conditio impleatur. Et confirmant hoc exemplo, promisisti Titio decem si fores tuas ingressus fuerit, illi verò volenti ingredi ostium claudis; teneris decem dare, ac si de facto fuisset ingressus: quia per ipsum non stat, quominùs conditio impleatur.

Contrariam sententiam defendit Major *in 4. d. 38. quæst. 1.* Corollario 7. Suar. *lib. 4. de voto cap. 17. num. 20.* Et valde probabilem reputat Layman. *lib. 4. tract. 4. cap. 6. quæst. 3.* Nempè sic voventem sub conditione & malitiosè impedientem conditionis eventum non esse obligatum ad voti executionem. Nam obligari potest, eò quod conditio impleta sit? Et hoc non, quia supponimus malitiosè conditionem esse impeditam. Vel obligatur ad peccatum commissum in conditione impedienda, & hoc minùs verum est: quia hoc peccatum solam obligationem pœnitentiæ non restitutionis, & satisfactionis affert. Ergo ex nullo capite oriri potest obligatio promissum exequendi, in quo est dispar ratio promissionis humanæ & divinæ. Nam humana promissio, sub conditione pendente ex alterius voluntate obligat, si lædatur ad satisfactionem, & recompensationem. Quia læditur promissarius in bonis sibi utilibus, quorum compensatio fieri potest, ac debet. At divina promissio violata solum ad pœnitentiam obligat, non ad recompensationem. Quia Deus promissionis violatione nullum in bonis sibi utilibus detrimentum patitur; ac proinde nihil est quod recompensationem petat. Solum denegatur ei cultus & honor debitus, qui pœnitentia repetatur.

12. Inter has sententias hæc posterior mihi probabilior apparet. Nam cum tota obligatio voti pendeat ex intentione voventis, & in voto conditionali non sit nisi sub impleta conditione, efficitur conditionem impleri debere ad obligationem absolutè contrahendam. At eo ipso quo conditio impediatur, non impletur. Ergo votum illud conditionatum obligare non potest. Quod si dicas verum esse conditionem non impleri secundum sensum materialem & expressum; impleri tamen secundum sensum formalem à vovente intentum, quoties non stat per eum ad quem pertinet, conditio impleri? Obstat; nam esto hæc regula locum habeat in promissionibus humanis, quarum obligatio multum ex dispositione juris positivi pendet. At in promissionibus divinis locum habere non potest, quarum obligatio tota ex intentione voventis pendet; intentio autem voventis & se obligantis, v. g. ad religionem sub hac conditione, si ejus pater expresè consenserit; non est, si per patrem consensus non sterit. Quia hæc est conditio negativa, alia positiva. Hæc latiùs patens, quam illa, quæ fuit in voto apposita. Et idem argumentum fieri potest de illa conditione, si Deus mihi salutem

salutem dederit; si à peccatis præservaverit. Quæ non censentur impletæ quandoque non obtinetur salus, neque à peccatis præservatio; esto per Deum non steterit, quominùs implerentur. Explicatur ampliùs; si voveres religionem sub aliqua ex prædictis conditionibus ea expressa intentione ut de facto & formaliter ut sonat, impleretur, clarum videtur esse te non manere obligatum ea sic non impleta; tametsi per eum ad quem pertinet, non steterit. At hæc intentio semper est præsumenda. Tum quia verbis expressis magis convenit. Tum quia voti obligatio non latè strictè interpretanda est.

13. Ex hac doctrina fortè inferet aliquis, te hospitalis vel monasterii obsequio ex voto dicatum sub conditione dum Prælatus illius retinere voluerit, manere liberum & absque ulla obligatione quomodocumque libertatem extorqueas, etiam malè serviendo, monasterium turbando, & iniquè procedendo. Quia jam Prælatus te retinere non vult. Sed est absurda illatio, & omnino rejicienda, ut expressè illam rejicit Lessius *lib. 2. cap. 30. dub. 20. num.* 148. Quia non impletur conditio appositа ad illius voti exemptionem. Votum enim illud ut religiosum sit, sub hac forma debet intelligi conceptum; nempe serviendi hospitali vel monasterio dum Prælatus illius quantum est ex parte sua te retinere voluerit. At cum coactus tuo iniquo modo procedendi dimittit, quantum est ex parte sua te retinere volebat. Ergo conditio illa honestans dimissionem non impletur. Quod evidentiùs procedit si non solum ex voto obligeris, sed etiam ex promissione facta monasterio & ab illo acceptata ex traditione religiosa, (ut contingit in Societatis Jesu religiosis, qui per vota biennii religioni traduntur animo perpetuo ibi manendi dum Religionis Prælatus eos retinere voluerit.) Nam facta illa promissione vel traditione contra justitiam peccas iniquè dimissionem extorquens. Eò enim ipso, quo te obligasti ibi manere, obligatus fuisti modum vitæ ibi præscriptum servare; quod si ex industria non serves, contra promissum facis; ac proinde si expellaris, securus non es, sed debes emendatione proposita redire, si fortè Prælatus te admittere velit ab eoque instanter admissionem postulare.

Punctum XVIII.

Qualiter votum pœnale obligationem inducat?

Punctum IX.

1 *Obligatorium est hoc votum.*
2 *Dupliciter emitti potest.*
3 *Non manes obligatus ad pœnam si invincibiliter ignoras, te fuisse ad illam obligatum.*
4 *Si emiseris votum vitandi fornicationem sub peregrinationis pœna, & tollatur prius votum, secundum pœnale cessat.*
5 *Ad impetrandam prioris voti dispensationem non est necessariò mentio facienda accessorii.*
6 *An voti pœnalis obligatio de prima vice sit intelligenda latè examinatur.*

1. REvocanda sunt in memoriam, quæ de hoc voto diximus punct. 10. Qui hoc votum emittit, ad rem promissam affectus non est; potiùs illam aversatur, ideòque obligationem sibi imponit eam exequendi, si fortè aliquod delictum, quod evitare intendit, commiserit, v. g. intendis fugere fornicationem, & ut efficaciùs præstes, voves peregrinationem, ad quam affectus non es, si in illam incideris, ut timore contrahendi peregrinationis obligationem à fornicatione arcearis. Esse autem hoc votum validum, & honestum; & commisso delicto obligare absolutè, nemini potest esse dubium. Quia materia promissa & conditio sub qua promittitur honestæ sunt, neque majoris boni impeditivæ. Ut ex communi sententia probat Cajetanus 2.2. *qu.* 88. *art.* 2. Covarr. *de pactis* 1. *p.* §. 3. *n. ult.* Suar. *lib.* 4. *de voto c.* 17. *n.* 3.

2. Dupliciter hoc votum pœnale præstare potes. Primò; si solum voveas pœnam nempe peregrinationem casu, quò delictum commiseris; non autem voveas vitare delictum sub hac peregrinationis pœna. Primum votum est simplex pœnale: quia solum est de pœna supposito delicto. Secundum est duplex, quia est de vitando delicto & simul de pœna si vitatum non fuerit. Votum verò de vitando delicto absolutum est non conditionale. Secùs votum de pœna; quia non obligat nisi supposito delicto. Unde quacumque ratione delictum excusetur, contrahi non potest obligatio ad pœnam.

3. Sed est dubium; an manens obligatus ad pœnam si cum committis delictum invincibiliter ignores te ad illam fuisse obligatum? Respondeo te non manere obligatum. Quia pœna, quæ non est propria delicti, neque per se delicto annexa contrahi non potest, quin saltem cognoscatur lex per quam lata est. Ut pluribus firmavi *tract. 2. de peccat. disp. 1. punct.* 17. Si ergo ignoras te peregrinationem promisisse, si fornicationem commiseris, illiúsve votum transgressus fueris, ignoras legem, per quam pœna lata est; non igitur illam contrahere potes. Et ita tenet in præsenti Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 22. *n.* 18. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 5. *coral* 3. Subdunt tamen te esse obligatum pœnam subire saltem si non sit gravissima, si voti recorderis esto pœnæ oblivisscaris? quia sufficit cognitio legis, per quam pœna moderata imposita est, esto pœna non cognoscatur. Sed non satis percipio quomodo hæc doctrina in præsenti stare possit. Neque enim videtur votum pœnale cognosci posse quin pœna cognoscatur. Fateor namque te cognoscere posse sub voto promisisse fugere fornicationem, ignorare autem, an sub pœna aliqua hanc fugam promiseris? Sed non inde infertur te cognoscere legem, & ignorare pœnam per legem impositam. Nam quando ignoras sub pœna aliqua promisisse fornicationem fugere, ignoras legem, cui pœna annexa est. Quia hæc pœna huic voto, & non voto fugiendi fornicationem annectitur. Si igitur ex ignorantia legis excusaris à pœna illius in præsenti ex ignorantia pœnæ promissæ, excusaris ab illius incursu, cum non possit esse ignorantia pœnæ promissæ quin ignoretur promissio illius, & consequenter lex per quam imponitur.

4. Secundò dubitabis: an eo casu, quo votum duplex emiseris vitandi inquam fornicationem sub pœna peregrinationis sublato voto de vitanda fornicatione per dispensationem vel irritationem sublatum censeatur votum de pœna incurrenda si deliqueris? Dixi *de pœna incurrenda*, nam si cum pœna sit incursa: quia primum votum transgressum est, constat manifestè sublato voto vitandi fornicationem, non tolli votum de pœna incursa. Quia jam est ab illo omnino independens. Et notavit Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 22. *num.* 9. *post medium.* Layman. *li.* 4. *tract.* 4. *cap.* 5. *coral.* 2. Ratio difficultatis est: quia est duplex votum, quorum unum ab alio non pendet. Potest namque esse obligatio ad pœnam, quin sit obligatio ex voto vitandi fornicationem. Et è contra potest esse obligatio vitandi fornicationem, quin sit obligatio subeundi pœnam. Ergo credendum est sic hæc vota emissa esse.

Nihilominùs Sanch. & Layman. *suprà* defendunt sublato voto vitandi fornicationem tolli votum peregrinationis subeundæ. Quia hoc votum emittitur ut accessorium priori & in illius perfectam observationem. Et placet mihi hæc sententia. Nam esto independenter ab illo emitti possit, non est præsumendum; eo quod frequenter & in plurimum ut accessorium emittatur.

5. An autem ad impetrandam dispensationem voti principalis, mentionem facere debeas accessorii, non caret difficultate; eò quod ob hujus accessum materia voti principalis securior reddita sit; ac proinde dignior; &

Deo

Deo gratior, & frequenter majori causa indiget ad sui relaxationem. Quod exemplo illius, qui promisit Romanam peregrinationem sacco indutus illustrari potest, qui certè obtinere non potest dispensationem supradictæ peregrinationis, quin circunstantiam illam manifestet. Cæterum satis probabile est, voti accessorii mentionem non esse necessariò faciendam in dispensatione, seu commutatione voti principalis. Quia hæc mentio ideo facienda erat, quia votum accessorium aliquo modo annecteretur materiæ vi principalis, eamque digniorem & gratiorem Deo redderet. At non sic se habet hoc votum pœnale. Non enim annectitur voti principalis observationi sed potiùs illius transgressioni. Quia non obligat quousque votum principale transgressum fuerit: ac proinde materiam voti principalis nec digniorem, nec gratiorem Deo reddit, esto voventem in illius observatione securiorem reddat. Secùs verò est in exemplo adducto de voto Romanæ peregrinationis cum sacco. Quia hæc circunstantia in observatione voti peregrinationis intrat ut votum principale sine illa observari non possit: ideoque hujus est mentio necessariò facienda; non illius, Sic Sanchez *d. cap. 22. numero 9.* Consentit Layman. *lib. 4. tract. 4. cap. 5. corol. 2.*

6. Tertiò dubitabis; an quoties violas votum, seu materiam in cujus observationem votum pœnale emisisti, pœnam incurras: vel tantum illam incurras prima vice? v.g. promisisti, si luseris, peregrinationem Romam, Religionem ingredi, eleemosynam facere, dubium est; an ad multiplicationem delicti multiplicanda sit pœna?

Negat Emanuel Sà in summa verbo *votum num. 26. in utraque editione.* Ratio esse potest: quia pœnæ multiplicandæ non sunt absque manifesta ratione, neque obligatio voti in casu dubio extendenda est. Sed positis supradictis verbis est satis dubium, te velle obligari ad pœnam illam subeundam quoties luseris. Quia solum ex illis colligitur te velle obligari ad illam pœnam subeundam, si de facto luseris, quod unica vice completur. Ergo sic est interpretandum. Et confirmo cum voves absolutè vigilia alicujus sancti jejunare, de prima vigilia sequenti tantum intelligitur nisi aliquod universale signum addat. Ut tradit Sanchez *lib. 4. sum. cap. 14. num. 40.* Bonacina *disp. 4. quæst. 2. punct. 5. §. 1. num. 5.* Ergo similiter votum de pœna subeunda si luseris, de primo ludo videtur intelligendum. Quia voti obligatio extendenda non est. Quod quidem satis probabile esse censeo quando solum est votum de subeunda pœna in casu ludi; non tamen est votum de ludo vitando. Consentit Layman. *lib. 4. tract. 4. cap. 5. conclus. 2. fine.*

At si votum sit de vitando ludo & casu quo illum non vitaveris subiturum talem pœnam, major est difficultas: an de sola prima vice votum pœnæ debeat intelligi? Negat Sanchez *cap. 22. num. 21.* Layman. *suprà concl. 1.* Moventur: quia votum illud pœnale est accessorium voto non ludendi. Sed votum non ludendi est de sola prima vice. Ergo neque illud votum pœnæ subeundæ debet esse. Et confirmo votum pœnæ assumis ad te continendum à ludo: sed intendis non solum semel sed in perpetuum te à ludo continere. Ergo votum pœnæ non unico ludo sed omnibus annexum est.

Dices, ex eo quod votum pœnæ accessorium sit voto non ludendi; non inde infertur pœnam multiplicandam esse pro qualibet voti transgressione. Potest enim sub una singulari & inevitabili pœna promitti perpetua ludi vitatio, & tunc illa pœna sic promissa te continere potest in perpetuum à ludo, dum illam non contrahis. Esto post illius incursionem cessèt.

Ob hanc rationem existimo, si pœna, quam per votum promittis gravissima sit, quæque iterari non solet qualis est religionis, peregrinationis Romanæ Hierosolymitanæ, aut exorbitantis eleemosynæ de prima vice tantum votum intelligendum esse. Sic expressè Sanch. *d. c. 22. n. 21.* De aliis verò pœnis moderatis verius est cuilibet transgressioni suam pœnam correspondere ad illamque subeundam te obligare velle. Quia hac ratione efficaciùs te à delicto præservas, & in bono contines.

Punctum XIX.

Quæ personæ voto obstringi possunt.

SUMMARIUM.

1 *Omnes homines ratione utentes voto obstringi possunt nisi impediantur. Impediuntur tamen aliqui pro voto religionis.*
2 *Ecclesia habet potestatem inhabilitandi aliquos ad votum.*
3 *Neminem inhabilem fecit nisi pro statu religioso.*
4 *Præmittitur quædam distinctio pro intelligentia dicendorum.*
5 *Votum de materia præcepta validum est à quocumque subdito emittatur.*
6 *Votum de materia interdicta nullum est.*
7 *Votum de re honesta & solum prohibita quoad modum valet.*
8 *Debet licentiam petere.*
9 *Non teneris in petitione licentiæ votum manifestare.*
10 *Qualiter obliget religiosi votum de aliqua eleemosyna præstanda?*
11 *Quid de voto uxoris, filii familias, servi?*
12 *Qualiter obliget votum Episcopi de Religione assumenda & peregrinatione præstanda?*
13 *Quid de Parocho?*
14 *Quid de aliis clericis?*
15 *Si prohibitus sis vovere, votum tenet, si sit de materia apta.*

1. Regula certissima est, omnes homines ratione utentes voto obstringi posse, nisi specialiter impediantur. Sic D. Thomas ab omnibus receptus 2. 2. *quæst. 88. artic. 8. & 9.* Ratio est manifesta: qua utens ratione rem honestam, & gratam Deo promittere potest, quam si Deus acceptet, eo ipso voto obstrictus est. Dubium tamen est; an sint aliqui quorum promissiones alias de re honestissima Deus non acceptat? Et respondeo esse. Non enim acceptat professionem religiosi ante sexdecim annos completos, vel novitiatu non expleto. Ut decidit Trid. sess. 25. *de regularibus c. 15. c. ad nostras de regularibus c. 1. & 2. eodem tit. in 6. c. 20. quæst. 1. & cap. Puella 20. quæst. 2.* Quia ob perpetuitatem & perfectionem status religiosi conveniens fuit, ne ante eam ætatem, & absque annali probatione assumeretur, néve Ecclesia aliter assumptum acceptaret. At non acceptato statu nec vota, quibus innititur, acceptantur. Neque de hac potestate & de facto ullus Catholicorum dubitare potest.

2. Præter hujusmodi casum religiosi status non invenitur in jure alius, in quo vota emissa de materia honesta nec majoris boni impeditiva ab Ecclesia non acceptentur; tametsi potuerit plura ex illis non acceptare. Sic latè expendit Suar. *lib. 3. de voto c. 3. & 4.* Et in primis quod potuerit Ecclesia inde probatur. Potest namque Ecclesia, cui Deus suas vices commissas habet, nolle acceptare votum suorum fidelium nisi sub hac vel illa condictione factum. Quæ repugnantia in hoc inveniri potest? Sicut enim nulla invenitur in eo, quod voti facti obligationem remittat, uti facit dispensando, neque etiam inveniri debet quod obligationem remittat antequam fiat. Sic docuit Suar. *dicto c. 2. n. 8.* Sanch. *lib. 4. c. 24. n. 44.* Quod non solum verum habet de votis externis, & manifestis, sed etiam de votis internis & occultis tum promissione tum materia. Quia omnia hæc dispensare Ecclesia potest. Ergo etiam potest antecedenter annullare,

annullare. Neque obstat Ecclesiam non posse judicare de actibus internis, neque circa illos jurisdictionem exercere; quia hoc intelligitur de judicio & jurisdictione forensi, secùs de judicio & jurisdictione bonum animarum respiciente, neque onus aliquod hominibus imponente, sed potiùs ab onere liberante Sanchez *cap.* 24. *num.* 40. Suarez *lib.* 3. *cap.* 3. *num* 11. Hanc tamen potestatem nullatenùs Ecclesia exercere potest nisi justa causa intercedente. Nam hæc antecedens remissio nomine Dei fit, & per potestatem jurisdictionis ab ipso concessam illis verbis, *quodcunque solveris in terris erit solvtum & in cœlis.* Deus autem non censetur velle ut absque causa jus sibi acquirendum remittatur. Præcipuè cum hæc remissio per legem fiat, eáque personæ ad sic vovendum maneant inhabilitatæ. Sanchez *n.* 45. Suarez *num.* 14. Quod si inquiras; quibus datum sit non acceptare vota nisi sub hac vel illa conditione? Respondeo summo Pontifici tantum hoc datum esse. Quod probat consuetudo recepta. Nunquam enim Episcopi aliive Prælati hanc antecedentem legem statuerunt. Neque conveniens erat, illius statuendæ potestatem habere; cum hæc potiùs universale Ecclesiæ regimen quam particulare respiciat. Suarez *cap.* 3. *n.* 12. Sanch. *cap.* 24. *n.* 47.

3. Verum nullum esse casum præter religionis statum, & vota illi annexa, in quo Ecclesia fideles suos inhabiles ad vovendum constituerit, cum communi sententia probat Suarez *d. lib.* 3. *cap.* 4. *& sequentibus* Sanch. *cap.* 24. *num.* 47. *& toto cap.* 25. Quapropter quælibet vota facta ab Episcopis & Clericis beneficiatis de materia aliàs honesta, neque Ecclesiæ præjudiciali, valida sunt, & omnino firma. Item omnia vota religiosorum, filiorum, impuberum, uxorum, servorum de materia majus bonum non impediente. Quia horum subjectio non impedit vovendi potestatem; esto illam infirmam relinquat.

4. Ut autem hoc clariùs eluceat, distinguenda sunt vota, quæ hujusmodi personæ emittere possunt, ut inde colligatur, nullum esse votum pro quo emittendo inhabiles factæ sint. Primò potest esse votum de materia præcepta quæ multiplex est. Alia cujus executionem nullatenus superior impedire potest, ut si voveres non furari, vel missam diebus festis audire. Alia in qua superior dispensare solet. Alia quæ non absolutè præcipitur, sed præcipitur, ne fiat absque licentia superioris. Secundò potest esse votum de materia, quæ nulla lege præcipitur aut prohibetur. His positis.

5. Dicendum est primò; votum de materia præcepta, cujus executionem nullatenus impedire superior potest, validum est, ejusque valor à superioris consensu non pendet. Sic D. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. *&* 12. *ad secundum* Suar. *lib.* 3. *c.* 5. *à n.* 3. *& c.* 6. *à n.* 3. Sanch. *lib.* 4. *c.* 25. *à n.* 2. *&* 6. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *à n.* 75. Ratio est clara; quia hujusmodi vota nec perfectionem impediunt, nec superioris juri præjudicant. Ergo nullum est caput, ex quo irrita sint.

Dices esse irrita ex defectu consensus superioris, si fiant à subditis, quorum voluntas plenè est superiori subjecta, qualem habent religiosi comparatione suorum Prælatorum: Hi enim voto obedientiæ ita suam voluntatem superiori tradiderunt, ut nec velle nec nolle habeant; sed ex illius quem vice Dei super caput suum posuerunt, & cujus imperio se subjecerunt, voluntate dependeant. Ut dicitur *cap. si religiosus de electione in* 6. & favet *cap. Monacho* 20. *quæst.* 4. Ubi ex Basilio refertur. Monacho non licere vovere sine consensu Abbatis; si autem voverit, frangendum est votum. Eandem subjectionem habent impuberes ex juris dispositione comparatione suorum parentum tutorum. Facta autem hac subjectione non videntur hi subditi, ullum votum emittere posse absque superioris consensu. Quia jam de sua voluntate, quæ propria non est, sed aliena disponunt, illamque obligatione onerant absque consensu illius, cujus dispositioni subjicitur. Et ita tenent Valentia 2. 2. *disput.* 6. *quæst.* 6. *punct.* 6. *post principium & quæst.* 1. Sed respondendum est subjectionem religiosorum & impuberum non impedire ipsis liberum usum suæ voluntatis circa res licitas, & honestas & juri superiorum non præjudicantes. Esset enim talis subjectio dura, & irrationabilis, & exequendi impossibilis. Solum enim impedit, ne ita liberè suo arbitrio utantur; quin possint à superioribus impediri, & ita intelligendus est textus *in cap. si religiosus.* Ad textum verò *in cap. Monacho.* Respondeo primò. Esse dubiæ authoritatis; quia neque est alicujus consilii, neque in operibus Basilii invenitur (tametsi id insinuet Gratianus.) Sed concesso habere textum firmam auctoritatem, respondeo cum Gloss. & Doctoribus statim referendis. Non esse monacho licitum vovere sine consensu Abbatis abstinentiam, quia ob defectum hujus consensus alii scandalizantur. Et ita tenent aliis relatis Sanchez *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 6. *&* 22. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 13. *numero* 74. Suar. *lib.* 3. *capite* 5. *à numero* 3. Sayro in Clavi Regia lib. 6. *capite* 15. *numero* 22. Paulus Layman. *lib.* 4. *sum. tr.* 4. *cap.* 7. *n.* 4.

6. Dico secundò; votum religiosi, impuberis, uxoris, servi de materia illis absolutè interdicta nullum est; non quia ad vovendum sint incapaces, sed quia materia talis voti incapax est obligationis. Quod de voto rei interdictæ, quia mala certissimum est. At de voto rei interdictæ, quia si rectæ gubernationi convenit, non caret difficultate. Quia in iis sæpè datur dispensatio. Ergo sub conditione dispensationis potest esse voti materia; sicut potest esse materia promissionis humanæ: Sæpè enim impediti matrimonium contrahere obligantur sub conditione, si Pontifex dispenset. Cur ergo non poterunt sub prædicta conditione Deo obligari per votum? Nihilominus dicendum est neque de hac materia valere votum regulariter, non ex incapacitate voventium, sed ex incapacitate materiæ promissæ. Nam dum in ea dispensatur, clarum est, non esse materiam voto aptam. Quia votum non adversatur præcepto. Posita autem dispensatione esto licitè & absque peccato mandari votum executioni possit; non tamen regulariter est meliùs ea dispensatione uti; potiùs enim meliùs est præcepto, & regula generali confirmari, quam ab illa per dispensationem eximi. Quod non solum verum habet, quando præceptum & regula obligaret ad culpam: sed etiam quando ad nullam culpam per se obligaret; adhuc melius est, regulariter loquendo regulam communem observare, quam ab illius observatione, per dispensationem se subtrahere. Et hinc constat esse disparem rationem voti ab humana promissione. Promissio namque humana sub illa conditione, si superior dispensaverit, valida est; quia in ea non spectatur quid meliùs & honestiùs sit, sed quid sit promissario utile, modo sit honestum. At in votis semper spectatur quod meliùs est, & Deo gratiùs, & consequenter de materia, quæ dispensatione indiget, votum esse non potest. Sic tradunt Suarez *lib.* 3. *de voto capite* 6. *à numero* 19. Sanchez *lib.* 4. *summ. capite* 25. *num.* 10.

7. Dico tertiò; votum de re honesta & solum prohibita quoad modum valet, v.g. prohibet Prælatus, ne eorum subditi tali vel tali die jejunent absque ejus licentia. Votum de jejunio faciendo sub intellecta conditione, si Prælatus consenserit, validum est. Quia jejunium cum licentia non prohibetur, sed potiùs consulitur. Et concessio licentiæ non est relaxatio præcepti, sed illius observatio & executio. Sic Suar. *lib.* 3. *de voto c.* 6. *n.* 9. Sanch. *lib.* 4. *de voto c.* 25. *n.* 8. *&* 10. *lib.* 2. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *n.* 74. Layman. *tract.* 4. *c.* 7. *n.* 6. *concl.* 4. *& alii apud ipsos.*

8. Teneris sic vovens ex vi talis voti licentiam à superiore petere. Quia promissum absque illa licentia voti materia non est; ut ergo voti materia sit, illa licentia sub re, promissa continetur. Ergo etiam continetur petitio illius, utpote medium moraliter necessarium ad

eam

eam obtinendum. Neque obstat, voventem sub conditione deobligatum esse procurare conditionem, sed satisfacere si expectet illius eventum. Quia hoc fallit cum conditio apponitur ut honestans materiam promissam, qualiter in casu præsenti. Item cum conditio in alterius voluntatem remissa à voventis actione pendet; ut si promiseris religionem ingredi sub consensu parentis, debes parentis consensum explorare. Aliàs irrisoriè voveres, si ad hæc obligatus non esses. Sic Suarez *lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 12. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 24. Layman. *cap.* 7. *num.* 7. Quod intelligendum est, nisi expressè intentionem haberes, non te obligandi ad petendam licentiam, sed solum ad opus faciendum, quando licentia generaliter data fuerit: quia votum non obligat ultra voventis intentionem Suar. *num.* 13. Sanchez *n.* 25. Layman. *num.* 7. Si autem res promissa tempore voti emissi nulla ad executionem licentia indigebat: & voto emisso indiget; quia noviter interdicta est fieri absque licentia, non teneris licentiam petere. Quia hæc licentia non continebatur in re quatenus fuit promissa; sed tuum votum suspenditur quo usque necessitas petendi licentiam cesset. Sanchez *n.* 26. Suarez *num.* 13. Layman. *num.* 7. Si verò tempore promissionis licentia promissum indigebat, sed tu ignorasti, votum non tenet. Quia promissum absque licentia mandari executioni non potest; licentiam autem in promissione non comprehendisti, quia illius indigentiæ fuisti ignarus. Sanch. aliis relatis *num.* 27. Layman. *d. num.* 7. Licentia autem si semel negata fuerit, iterum petenda est, si spes subsit; eam obtinendi, & voti obligatio perseveret. Sanchez *n.* 31. Suar. lib. 6. de voto *cap.* 7. *num.* 15. Layman. *d. cap.* 7. *num.* 7. vers. *cæterum.* Quod intelligendum censeo, quando non præsumitur in perpetuum negasse. Nam facta negatione in perpetuum materia interdicta est & voti obligationi pro eo tempore satisfactum. At hæc negatio cum non sit per modum legis morte superioris negantis finitur. Eaque de causa teneris à superiore successore licentiam expostulare. Ut latè probat Sanch. lib. 9. de matrim. *disp.* 43. *num.* 8. & notavit lib. 4. de voto *cap.* 25. *n.* 31. Quæ omnia intelligenda sunt, quando superior ignarus voti executionem negaret aut impediret. Nam si voti conscius illius executionem in perpetuum negaret votum extinguitur; quia illa negatio non suspensio sed irritatio est, si fiat à superiore habente potestatem irritandi.

9. Solum est inter Doctores controversia; an tenearis, cum petis licentiam votum factum manifestare? Affirmant Valent. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *q.* 2. Sayrus l. 6. in Clavi Regia *cap.* 3. *num.* 20. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *num.* 73. Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 9. 16. *qu.* 6. & alii relati à Sanch. *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 28. Moventur: quia hæc voti manifestatio conducit regulariter loquendo, ut facilius licentia concedatur, & casu, quo neganda sit prudentius negetur. Teneris ergo eam manifestationem facere; quia teneris licentiam eo modo petere quo credis obtinendam esse, vel esse prudenter negandam. Alias convinceris non habere animum & verum propositum, votum exequendi. Sed contrarium probabilius censeo, nisi te expressè ad manifestandum votum obligasses. Quia ex vi voti solum fuisti obligatus licentiam petere. Ad petitionem autem licentiæ, illiusque concessionem necessaria non est voti manifestatio; siquidem cessante voto & peti & concedi licentia poterat. Neque obstat facilius licentiam obtinendam fore, si votum manifestaretur. Quia ad hanc facilitatem præstandam fuisti obligatus. Adde incertum esse, ex manifestatione voti licentiam facilius esse concedendam; fortè concederetur difficilius. Quia ægrè ferunt superiores, hæc vota illis inconsultis emitti. Et ita tenent Navarrus *cap.* 12. *num.* 69. Suar. lib. 3. de voto *cap.* 6. *n.* 15. Sanchez alios referens *cap.* 25. *n.* 29. & 30. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. vers. *sed quæstio est.*

10. Ex hac doctrina deciditur, qualiter obliget votum religiosi de aliqua eleemosyna præstanda? Et quidem si bonorum, ex quibus eleemosyna facienda est, administrationem habet, qualem habent conventus Prælati, neque eleemosyna excedit facultatem sibi præscriptam; clarum est valere votum dum à superiore majore non interdicitur, si autem excedit; valet votum sub ea conditione si superior licentiam dederit. Quia non alio modo eleemosyna prohibetur. Et idem est dicendum de subditis, si eleemosynam promittant ex rebus suo proprio usui applicatis, valere inquam promissionem sub ea conditione si superiori placuerit; ac proinde obligatos esse licentiam petere nisi jam ex præscripta consuetudine concessa sit. Sic docent Suarez lib. 3. de voto *cap.* 7. *à num.* 3. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 13. & 14.

Quod si religiosus promittat eleemosynam ex bonis, quorum administrationem non habet, ut sunt bona conventus Suar. *d. lib.* 3. *c.* 7. *num.* 5. Respondet, regulariter esse votum irritum & imprudens. Quia solum obligare potest ad monendum superiorem ut eleemosynam faciat, cujus monitio regulariter non expedit nisi occurrenti aliqua gravi necessitate eleemosynæ faciendæ. Sed placet mihi sententia Sanch. *lib.* 4. *de voto. cap.* 15. *num.* 16. Regulariter illud votum validum esse. Quia non obligat ad monendum superiorem ut ipse eleemosynam faciat, sed ad petendam facultatem ex bonis conventus illam faciendi. Si enim votum sit eleemosynæ excedentis facultatem quam habes, sentit Suarez valere sub ea conditione si superior concesserit, idem prorsùs tenetur dicere de voto eleemosyna ex bonis conventus; cum bona semper maneant conventus; neque de illis disponere religiosus possit nisi pro facultate sibi concessa. Si autem in aliquo casu ob speciales circumstantias crederetur, petitionem vel imprudentem esse, vel non esse concedendam, votum non obligabit ut bene dixit Sanch. *d. cap.* 25. *num.* 6. *fine.*

11. Sed quid dicendum de voto uxoris, filii familias servi eleemosynæ præstandæ? Et quidem si sint de bonis illorum propriis, quorumque liberam administrationem habent, ita validum est, ut neque contradicente marito, patre, aut domino cesset illius obligatio. At si sint de bonis mariti, parentis, aut domini vel quorum ii administrationem habent, obligat votum sub ea conditione, si ea sic alienari permiserint. Quia sub ea conditione promissum honestum est nec majoris boni impeditivum Sic Suar. *cap.* 7. *num.* 6. Sanch. *cap.* 25. *num.* 14. & 15.

12. Secundò deciditur; qualiter obliget votum Episcopi, & Parochi aliorumque Clericorum de Religione assumenda & peregrinatione præstanda? Nam cum Episcopo prohibitum sit absque Pontificis licentia Episcopatui renunciare ex *cap. nisi cum pridem de renunciatione cap. licet* §. *si verò de Regularibus* ob spirituale vinculum inter Episcopum & Ecclesiam *cap. inter corporalia de translatione Episcopi cap. sicut* 7. *quæst.* 1. Efficitur votum Episcopi de religione assumenda sub conditione licentiæ à Pontifice impetrandæ debere fieri. Alias erit nullum. Sub illa verò conditione validum est. Quia est de re, quæ regulariter cuilibet ad suam propriam perfectionem magis convenit. Sic Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 16. *quæst.* 3. Suar. lib. 3. de voto *cap.* 4. *num.* 8. Sayro in Clavi regia *lib.* 6. *cap.* 5. *n.* 24. *fine.* Sanchez *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 36.

Votum verò peregrinationis si in præjudicium muneris Episcopalis non cedat; eo quod mandare executioni possit tempore quo Episcopis permittitur à suis Ecclesiis abesse validum est absolutè nulla subintellecta conditione. At si peregrinatio ita longa futura sit, & diuturna, ut hanc residentiam jure divino præscriptam impediat, votum illius nulla ratione obligare potest, nisi sub conditione licentiæ à Pontifice impetrandæ. Quia secluſa hac conditione est quid illicitum. At sub ea conditione existimant Suarez *l.* 3. *cap.* 4. *à n.* 4. Sanchez

cap. 25. num. 39. valere. Quia peregrinatio non est prohibita Episcopis, sed solum prohibetur illis, ne illam præstent absque licentia. Cæterum veriùs censeo tale votum regulariter non valere utpote de re impeditiva majoris boni. Majus bonum absolutè loquendo censetur esse, Prælatum in Ecclesia sua residere, ut pro pascendis ovibus vigilare, quam longis peregrinationibus incumbere. Item superiùs diximus de re absolutè interdicta sub conditione dispensationis votum esse non posse. At votum peregrinationis impedientis residentiam præcepram est votum de re absolutè prohibita, & quæ solum ex dispensatione licet. Nam esto peregrinatio non sit in se prohibita; est tamen prohibita non residentia, & Episcopus vovens peregrinationem absolutè vovet non residere, quando alias tenetur: quod fieri non potest nisi posita dispensatione; & ita hoc votum esse invalidum docuerunt Sylvester verbo *votum* 2. *qu.* 2. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 16. *quæst.* 2. Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 24. & alii relati à Suarez *dicto cap.* 4. *num.* 4. & à Sanch. *cap.* 25. *n.* 38. Neque obstat Textus in *cap. magnæ de voto.* Ubi votum Hierosolymitanæ peregrinationis ab Episcopo factum validum reputatur; siquidem sit gravis pro illo commutatio. Nam omissis aliis solutionibus quas Doctores adhibent; credo illud votum validum esse. Quia peregrinatio assumebatur pro subsidio impetrando in Ecclesiæ propriæ defensionem; quo casu non est interdicta absentia cum ex interpretatione juris residere censeatur qui pro suæ Ecclesiæ utilitate abest, *cap. ex parte* 2. *de clerico non residente* Eáque de causa dixi *regulariter* votum peregrinationis diuturnæ non valere, ut eum casum & similem exciperem.

13. De Parochis aliisque clericis beneficium habentibus residentiam requirens, sentiunt communiter Doctores non posse religionem vovere nisi sub conditione petendi ab Episcopo licentiam tametsi opus non fuerit eam ab illo impetrare. Quia absque petitione hujus facultatis transitus ad religionem videtur illis interdictus. Argumento *cap. licet de regularibus cap. admonet de renunciatione.* Sic Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 16. *quæst.* 3. Grassis 2. *p. decis. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 24. Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 25. Suar. loquens de Parochis *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 10. & alii plures relati à Sanch. *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 48. Verum ut rectè ipse Sanchez probat nullus est textus ex quo hæc obligatio petenti licentiam ab Episcopo colligatur. Nam Textus in *cap. licet*, loquitur de regularibus transeuntibus ad strictiorem religionem, & sic non est ad rem. Textus verò in *cap. admonet* prohibens dimissionem Ecclesiarum Episcopo inconsultò intelligitur de dimissione extra casum religionis à jure concessum, ut indicat ibi Gloss. Ex alia parte est textus ferè clarus & manifestus in *cap. duæ* 19 *quæst.* 2. in quo Urbanus secundus liberè permittit quoslibet clericos ad religionem transire; neque ab Episcopo revocari posse. Cum igitur nullus licentiæ petendæ mentionem fecerit; non est cur hoc unus illis sit imponendum. Et ita relatis Innocent. Hostiens. Anton. Cardinali, Abbate, *in disp. cap. licet*, docet Sanchez *num.* 48.

Quod si de voto peregrinationis loquamur, idem prorsùs dicendum est, ac de Episcopis diximus cum eadem subsit obligatio residendi, ob quam peregrinatio suscipi non potest absque Superioris licentia. Fateor tamen in Episcopo strictiùs residentiam obligare & difficiliùs absentiam honestari posse, quam in Parochis, & in his, quam in Canonicis aliisque Clericis ex jure residentibus.

14. Tertiò deciditur, quid sit sentiendum de aliis Clericis? Respondeo & votum peregrinationis & religionis emittere posse absolutè, illudque exequi Episcopo inconsulto. Quia in nullius muneris obligatorii præjudicium cedunt. Colligitur ex Sanchez, Suar. aliisque Doctoribus relatis. Neque obstat textus in *cap. non oportet de consecrat. dist.* 5. Ubi consilium Laodicen. inquit. Non oportet ministrum altaris vel etiam Laïcum sine Canonicis litteris ideò firmata aliquo proficisci. Nam inde non infertur quemlibet Clericum non posse inconsulto Episcopo peregrinari. Tum quia ille textus non præceptum sed consilium & directionem convenientem continet, ut indicant illa verba, *non oportet.* Tum quia illæ litteræ pacificæ & commendatitiæ, quæ ex præscripta forma antiquitus omnibus Clericis & Laïcis concedebantur, jam cessarunt, & solum Clericis ut possint ad ordines, & ministeria Ecclesiastica admitti juxta Trident. *sess.* 23. *cap.* 16. *de reformatione.* Quo fine cessante, nulla apparet obligatio portandi has litteras. Suar. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 9. Sanch. *cap.* 25. *num.* 44.

15. Dico ultimo, vota de materia quæ nulla lege prohibetur neque majus bonum impedit, valida sunt à quocumque emittantur. Conclusio ex terminis liquet. Solum est difficultas si prohibitus sis vovere absque superioris licentia; an votum factum alias de materia apta validum sit? Respondeo validum esse. Quia esto modus promittendi malus sit, promissio quoad rei promissæ obligationem tenet & à Deo acceptatur. Quia ad hunc effectum sola honestas rei promissæ spectatur. Et ita tradit Suar. lib. 3. de voto *cap.* 6. *num.* 25. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 24. *num.* 52. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 9. verb. *qui habent.* Excipiendum tamen est, nisi illa prohibitio simul esset irritatio, quam non omnes Superiores facere possunt, sed illi tantum, qui dominativam habent potestatem, & ratione illius promissionibus faciendis valent contradicere, & factas infirmare, de quibus latiùs infrà.

PUNCTUM XX.

Utrum obligatio voti cesset cessante causa ob quam factum est vel notabili mutatione superveniente.

SUMMARIUM.

1 *Obligatio voti cessat cessante causa finali.*
2 *Sed non cessat cessante impulsiva.*
3 *Ea mutatio quæ rem promissam re, vel æstimatione prudenti diversificat, obligationem voti cessare facit.*
4 *Quando hæc contingant.*
5 *Ob periculum gravis nocumenti non prævisi obligatio voti cessat.*
6 *Notanda est pro cessatione voti an mutatio perpetua sit vel temporalis.*

1. REgula est ferè ab omnibus Doctoribus recepta; obligationem voti cessare cessante causa finali ob quam factum est. Quia hac cessante promissio non subsistit. Sic Abbas *cap. magnæ de voto num.* 14. Tiraquel. *tract. cessante causa in fine principii* Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 15. *q.* 13. Suarez lib. 4. de voto *c.* 18. *num.* 3. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 42. *& alii.* Exemplis regulam manifesto, si voveas dare Petro eleemosynam quotidianam, & ipse dives fiat, cessat tibi obligatio. Quia cessante paupertate cessat eleemosyna, quæ fuit res promissa. Item voviisti peregrinari ad impetrandam amici sanitatem, mortuus est ante inceptam peregrinationem, non teneris peregrinari. Quia peregrinationem, quam promisisti, præstare non potes; non enim promisisti peregrinationem utcunque, sed quæ esset medium ad salutem amici impetrandam. Idem est, si promisisses eleemosynam in redemptionem. Petri captivi, si ante datam eleemosynam Petrus fugit, vel mortuus est. Quia non subsistit eleemosyna qualiter fuit promissa. Idem, si vovisses non ingredi aliquam domum ob vitandum peccati periculum, cessabit obligatio cessante periculo. Quia cessat interdictum ingressus qualiter promissum est. In his Doctores conveniunt, ut videre est specialiter apud Suarez *loco citato.*

2. Noan-

2. Notanter dixi cessare obligationem voti *cessante causa finali*. Quia si impulsiva cessat, non cessat obligatio. Differentia autem inter causam impulsivam, & finalem cùm utraque moveat voluntatem, & consequenter ut finis spectetur; ea est. Quia causa impulsiva potius movet ad vovendum, quam ad exequendum votum. At finalis ab executione voti respicitur, ita ut pro illius varietate diversa sit executio. Si autem contingat, duplicem esse causam finalem, quantum una deficiat alia subsistente, spectandum est, an utraque copulativè an divisivè fuerit spectata, quod ex natura rei promissæ & ex modo promittendi colligendum est, ut latiùs diximus *punct.* 8. §. 3. cum de fine voti locuti sumus.

3. Secunda regula æquè à Doctoribus recepta est; ea mutatio quæ materiam promissam diversam in re vel in prudentum hominum æstimatione constituit, voti obligationem cessare facit. Sic colligitur ex Valent. 2.2. *disp. 6. q. 6. punct. 4. circa finem.* Sanch. *lib. 4. cap. 2. à num.* 20. Suar. *lib. 4. cap. 19. num. 4. & sequentibus.* Bonacina *disp. 4. q. 2. punct. 7. §. 1. num. 2. & aliis.* Ratio est; Quia constituta materia promissa diversa in re, vel in prudentum hominum æstimatione prudenter censeri non potest impleri posse, quod promissum est. Ergo cessat illius implendi obligatio.

4. Difficile autem est explicatu; quando prudentum æstimatione promissum sit, ut sic cesset obligatio voti. Nam regula illa, quam multi Doctores tradunt quos refert Sanchez *lib. 4. cap. 4. num.* 18. & 23. Tunc promissum diversum esse, quando si illa diversitas tempore voti emissi contingeret, vel cognosceretur, non emitteretur votum, incerta est. Quia incertum est, an votum emittendum esset, vel non. Et præterea quia multæ sunt circunstantiæ extrinsecæ, quibus tempore voti cognitis, votum non fieret, sed non obinde cessat voti obligatio. Non enim promitteres eleemosynam pauperi si moribus perditum cognosceres, aut tibi esse inimicum; & tamen ob illam supervenientem cognitionem non infirmatur promissio. Quia obligatio, vel deobligatio promissionis non est desumenda ex promissione vel non promissione quæ futura foret, sed ex ea, quæ facta est. Aliàs nihil firmum subsisteret ut benè probant Sanchez *d. c. 2. num 6. & 7. & num. 19. & 22.* Suar. *lib. 4. c. 19. num. 8. & sequentibus.* Quapropter eam diversitatem prudentum hominum æstimatione affirmarem, esse sufficientem, quæ rem constitueret in alio statu moraliter diverso vel ob difficultatem ex parte ipsius rei promissæ supervenientem, vel ob alias circunstantias ei denuò adhærentes. Quia ad rem sic mutatam non est censendus vovens intendisse se obligare. Sic Suarez & Sanchez *locis allegatis.* Unde vovens religionem in juventute si ad senectutem perveniat quando voto exequendo aptus non est ob virium defectum, non obligatur, ut notavit aliis relatis Sanchez *cap. 2. num. 50.* Suarez *cap. 19. num. 15. fine.* Notanter dixi quando ex parte rei promissæ difficultas notabilis esset; ut excluderem difficultatem quæ solùm nascitur ex libera voventis voluntate, & prava illius inclinatione, qualem habent aliqui voventes castitatem, cujus observatio ob depravatam eorum inclinationem & peccatorum multiplicationem sibi difficilis facta est. Non enim hæc difficultas à voti observatione liberat, tametsi dispensandi occasionem præbeat. Suar. *cap. 19. num. 9.*

Si verò dubium sit: an promissum ita mutatum sit, ut moraliter diversum censeri debeat; in favorem votum judicandum est. Quia dubia excusatio certam obligationem tollere non potest. Sic Sanchez *cap. 2. num. 34. & 52.* Quod intelligendum est, quando mutatio provenit ex difficultate superveniente, vel ex aliis circunstantiis, quæ honestatem materiæ non mutant. Nam si honestatem illius dubiam reddunt, cessat illius obligatio: quia non potest esse gratum Deo exequi rem, de qua dubitatur, an illi offensa sit. Sanchez *dicto cap. 2. num. 34.*

5. Ex dictis colliges, ob periculum vitæ, honoris alteriúsve gravis detrimenti superveniens, vel denuò cognitum post votum emissum voti obligationem cessare. Ut multis allegatis docet Suar. *lib. 4. cap. 20. num. 1.* Secùs verò si non obstante illo periculo voveres, quando virtuti consonum est tali periculo offerri. Quia in priori casu promissum notabiliter mutatur, secùs in secundo.

6. Sed est advertendum, supradictam mutationem rei promissæ aliquando esse perpetuam (hoc est) pro toto tempore quo votum impleri potest, aliquando esse temporalem pro aliquo tempore determinato. Item aliquando mutatio seu impedimentum afficit totam materiam promissam, aliquando partem. Si mutatio perpetua est & comparatione totius materiæ promissæ, votum extinguitur. Si autem mutatio temporalis sit, pro eo solum tempore obligatio suspenditur, manente obligatione quoad aliud tempus in quo impedimentum cessat, & votum impleri potest; sicut manet obligatio cum votum dividuum est & mutatio in parte dividua & separata contingit. Sic Suarez lib. 4. de voto *cap. 19. num. 5.* Sanchez *cap. 2. num. 14.* Navarr. *cap. 12. num. 29.* Valent. *disput. 6. quæst. 6. punct. 4.* vers. *secundum quod.* Bonacin. *disp. 4. quæst. 2. punct. 7. §. 1. num. 6. & alii apud ipsos.*

Punctum XXI.

Quale peccatum sit obligationem voti violare.

SUMMARIUM.

1 *Per se grave peccatum est.*
2 *Pœnitere de voto facto non est per se voti violatio.*
3 *Est tamen regulariter peccatum veniale.*

1. EX his quæ diximus de voti obligatione constat per se grave peccatum esse voti obligationem violare (hoc est) promissum non implere. Aliquando tamen ex levitate materiæ leve peccatum esse, ibique remissivè notavimus quando materia gravis vel levis sit, si plures actus leves respiciat.

2. Solùm est aliqualis difficultas; an pœnitere de voto facto, sit voti obligationis violatio. Cui difficultati breviter respondeo; per se violationem voti non esse. Quia cum hoc dolore & tristitia, compati potest voluntas efficax promissum exequendi, sicut de facto esse potest voluntas absoluta exequendi præceptum, tametsi sentias & doleas tali te præcepto gravari. Ergo dolor & tristitia præcepti & voti, illorum violatio non est. Sic D. Thomas 2. 2. *qu.* 88. *art. 6. ad secundum.* Silvester verbo *votum* 2. *quæst.* 20. Suar. *lib. 5. de voto, cap. 7. concluf.* 2. Sayrus in Clavi Regia *lib. 6. cap. 6. num.* 12. Navar. *cap. 12. num. 33.* Bonacin. *disp. 4. quæst. 1. punct. 5. §. 4. num. 14. & alii apud ipsos.* Notanter dixi *per se* non esse voti violationem. Nam si ex dolore & tristitia, quod votum feceris, periculo exponeris, non exequendi promissum; clarum est violari votum; quia votum, sicut & quodlibet præceptum obligat firmum propositum de illius executione habere, neque periculo transgressionis exponi, sed hoc est per accidens. Sic Suar. *d. lib. 5. cap. 7. num. 7.*

3. Major autem est difficultas; an hic dolor & tristitia sit saltem veniale peccatum? Suarez *dicto cap. 7. num. 4. & sequentibus.* Videtur negare. Movetur; quia ex objecto nullam malitiam continet. Siquidem non apparet præceptum, cui talis dolor & tristitia adversetur. Sicut enim nullum fuit præceptum vovendi, ita nullum præceptum esse videtur perseverandi in eo voto, & sicut à principio poteras nolle vovere, sic post votum factum potes nolle vovisse: quia utriusque actus idem objectum est. Ergo ex parte objecti dolor & tristitia de voto facto nullam malitiam continet. Ex parte verò finis sæpe hic actus honestari potest. Si enim cognoscas votum tibi fore damnosum; eo quod ob tuam malitiam occasio

occasio sit peccata multiplicandi, dolere de voto facto ob illum finem, non videtur illicitum, sed potiùs honestum. Dicendum ergo est regulariter dolere de voto facto peccatum veniale esse. Tum quia hic dolor aliquo modo infirmat propositum voti exequendi Tum quia retrahit hominem à via perfectionis assumpta. Tum quia frequenter habetur ex proprio amore quo vis onera & obligationes utiles & sanctas excutere, ac proinde ex fine non licito. Si tamen aliquando de voto, seu præcepto doleres ob transgressiones factas, credo talem actum virtuosum esse; quia non tam est dolor de voto seu præcepto, quam de illorum transgressione. Ad rationem contrariam Respondeo dolere de voto, per se & directè præcepto non adversari; sic tamen indirectè, adversatur, inquam, præcepto adversandi votum, quod obligat ne illius executionis propositum aliqualiter infirmetur, ut regulariter infirmetur per hunc dolorem. Quapropter etsi nulla fuerit obligatio emittendi votum poterat esse de perseverando in illo, aliàs posses pro libito illius obligationem excutere. Nam est simile nolle vovere, ac nolle vovisse. Nam est viam perfectionis non accipere, aliud ab ea incœpta deflectere, illiúsque pœnitere quod regulariter inordinatum esse videtur.

DISPUTATIO II.

De voti Relaxatione.

EXplicata essentiâ voti, illiúsque obligatione, restat explicandum qualiter dissolvi possit. Convenire autem sæpè hanc obligationem dissolvi, in comperto est apud omnes. Et probat manifestè humanæ naturæ conditio, cui solet votum ob ejus fragilitatem potiùs obesse quàm prodesse. Triplici ergo via hæc relaxatio fieri potest, irritatione, dispensatione, & commutatione, de quibus in hac disputatione dicendum est.

PUNCTUM I.

Quid sit irritatio, quotuplex, & unde ortum habeat?

SUMMARIUM.

1 *Expenditur definitio irritationis.*
2 *Duplex est irritatio, alia directa, alia indirecta, & quæ sit harum differentia.*
3 *Irritatio quando sit actus jurisdictionis, quando dominii.*
4 *Ex jure potiùs positivo, quam naturali ortum habet irritatio.*

1. IRritatio (ut constat ex Doctoribus in discursu referendis) *est actus liber quo is, à quo votum pendet, tollit voti obligationem.* Pro cujus intelligentia supponendum est, dupliciter te voventem dependere posse in voto; ab alterius voluntate. Primò, si tua voluntas taliter alteri subjecta sit, ut nunquam censearis te obligari velle nisi sub tacita conditione si alter consenserit vel non repugnaverit. Quod contingere potest, vel ex natura & conditione intrinseca tuæ personæ quæ integrè alteri subjecta est, ut filius impubes parenti, religiosus Prælato; vel quia liberè te subjecisti alterius consensui & voluntati nolens obligari nisi quatenus alteri placitum fuerit. Sed inter hos modos est magna differentia: nam quando conditio de alterius consensu inhibita in voti obligatione fundatur in natura & conditione personæ, illam excutere non potes, secùs quando fundatur in voluntaria intentione voventis. Secundò pendere potes in voto ab alterius voluntate si in materia promissa ab eo dependeas. Pendere autem potes, vel quia illius dominium seu administrationem habet, vel quia illam prohibere potest. Quando ergo priori modo subjectus alteri es, possunt tua vota pro arbitrio ejus irritari; quippe quæ emissa fuerunt sub tacita conditione illius consensus, vel non dissensus. At quando solum in materia promissa ab altero pendes, solum irritari tuum votum potest, quatenùs subtrahi vel prohiberi potest materia promissa.

2. Hinc fit; duplicem esse irritationem, alteram directam & propriam, alteram indirectam & impropriam. Directa est, quæ ex subjectione voluntatis fit. Quia hæc respicit actum vovendi, illúmque de medio tollit. Indirecta est, quæ materiam promissam respicit impediendo illius executionem, quæque potiùs suspensio quam irritatio vocatur. Hæ autem irritationes, ut bene dixit Suar. lib. 6. de voto *cap.* 1. *num.* 4. maximè differunt. Nam irritatio ob voluntatis subjectionem si absoluta sit, votum extinguit, nec permittit ulteriùs reviviscere. At irritatio ob impedimentum appositum materiæ promissæ per se non extinguit votum, sed illius obligationem suspendit, dum impedimentum durat; solet autem durante illo impedimento votum extingui, quia eo in tempore cessat aptitudo illud exequendi; sed hoc est per accidens. An verò votum de materia dominio alterius subjecta verè & propriè irritetur; infra dicemus.

3. Deinde irritatio proveniens ex subjectione voluntatis non est actus jurisdictionis; sed dominii; quatenùs Superior ratione potestatis dominativæ habet jus; ne subditus obligetur aliter, quam pro suo consensu & voluntate. At irritatio ex promissa materia proveniens; aliquando est actus jurisdictionis, aliquando dominii. Est autem jurisdictionis tum spiritualis, tum temporalis; spiritualis quando Pontifex, vel Episcopus materiam promissam prohibet, vel aliquid cum illius executione incompatibile præcipit, temporalis, quando Rex vel Magistratus justè præcipit aliquid ex quo executio voti redditur impossibilis. Item hæc irritatio seu suspensio est actus dominii, tum proprii tum improprii: improprii est; quando herus ob jus quod habet famuli imperandi, illis præcipit aliquid executioni voti incompatibile: est actus dominii proprii, si is, qui potestatem habet dominativam nolit votum irritare, sed illud pro tempore suspendere.

4. Sed unde hæc irritandi potestas ortum habeat, an ex jure Pontificio, an potiùs ex naturali, difficultate non caret Aliquibus Doctoribus nec contemnendis videtur ex jure naturali ortum habere: Sic Sotus libr. 7. de justitia *quæst.* 3. *art.* 1. *columna* 3. Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 7. Petrus de Ledesma 2. *tom. sum. tract.* 10. *cap.* 7. *dub.* 2. *in d.* 3. Azor. 1. *part. lib.* 11. *cap.* 17. *quæst.* 3. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto *c.* 6. *num.* 2. & 3. loquens de potestate parentum in filiorum vota, & *cap.* 7. *an.* 3. loquens de Prælatis religiosorum tametsi concedat jus humanum præscripsisse tempus, in quo possint parentes vota filiorum irritare. Moventur: quia filius naturaliter subditur patri, & servus domino, & uxor viro, & religiosus Prælato. At hæc subjectio est radix hujus potestatis. Ergo à jure naturali provenit hæc potestas.

Dicendum tamen est ex jure potiùs positivo quam naturali ortum habere potestatem irritandi. Et quidem si loquamur de potestate irritandi indirecta (hoc est) impediendi executionem materiæ promissæ; cum hæc sæpiùs impediatur ex jurisdictione jure positivo concessa; vel saltem ex dominio jure gentium introducto, manifestum est, non ex jure naturali; sed potiùs ex jure positivo ortum habere; sed quia hoc jus positivum naturali est conforme, & illo posito jus ipsum naturale dictat, votum manere irritum indirectè seu suspen-

sum;

sum ; ea ratione dici potest , ex jure naturali irritationem provenire. Quod si de irritatione directa & propria loquamur , facilè etiam probare possumus ex jure positivo provenire. Discurramus ergo per singulas personas , in quibus locum habet hæc irritatio. Et in primis de religiosis , tria vota substantialia religionis ex jure positivo religiosum statum constituunt , reddúntque religiosum ita subjectum Prælato , ut nullum votum emittere possit firmum,& stabile. Deinde non omnia vota religiosorum possunt Prælati regulares irritare ; siquidem votum assumendi strictiorem religionem irritare non possunt, *cap. licet de regularibus*,& sicut hoc votum fuit exceptum à potestate dominativa , poterant alia excipi. Pendet ergo ex voluntate Pontificis limitare vel extendere potestatem irritandi vota Superioribus concessam. Ergo hæc potestas ex jure Pontificio oritur. Item de filiis familias constat , jus naturæ non magis dictare puberes subjici in votis realibus quam in personalibus , neque magis in promissionibus homini factis quam Deo ; & tamen vota realia irritari possunt à patre etiam post pubertatem facta, & non personalia ; & promissiones pupillorum homini factas non potest pater irritare , ut in promissione sponsalium contingit ; cum tamen votum reale & personale irritari possit. Signum ergo est ex jure positivo hanc provenire potestatem. Et ita in religiosis & filiis familias tradit expressè Gabriel Vasquez 2.2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disput.* 165. *cap.* 4. *num.* 29. Lessius de justitia libr. 2. *c.* 40. *dub.* 10. *num.* 74. Dicunt namque hi Doctores & bene, directam potestatem irritandi à Pontifice ortum habere. Quia ipse Pontifex consuetudine sic declarante statuit, ut religiosi, & filii familias in suis votis tacitam conditionem includerent , si Superior consenserit aut non contradixerit. Posita autem hac conditione naturaliter requiritur in Superioribus potestas ea irritandi , sicut si jurares tali die peregrinaturum , si Petrus consenserit ; ex tua voluntate oritur quod Petrus possit tuum Juramentum irritum efficere. At ea voluntate & concessione facta naturali jure sequitur in Petro talis potestas. Consentit his Sanchez libr. 4. de voto *cap.* 24. *num.* 32. Non feci mentionem de uxoribus , & servis : quia non satis constat eorum vota posse directè irritari , sed solum quatenùs præjudicant marito vel domino.

Punctum II.

Quibus competat propria & directa potestas voti irritandi ?

SUMMARIUM.

1 *De Pontifice proponitur ratio dubitandi.*
2 *Resolvitur hanc potestatem non habere quatenus talis est.*
3 *Habet tamen potestatem indirectam.*
4 *Et sit satis fundamento num.* 1. *adducto.*
5 *Nemo potest sua propria vota irritare neque alteri irritanda committere.*

QUaliter potestas directa & propria irritandi competat Prælatis religiosorum parentibus respectu filiorum marito respectu uxoris , & domino comparatione servi in sequentibus examinandum est. Nunc de aliis inquirimus in quibus est nonnulla dubitatio.

1. Primò inquiro de Pontifice aliisque Ecclesiæ Prælatis ; an gaudeant hac potestate ratione jurisdictionis sibi à Christo concessæ? Non desunt qui affirment. Quia ad rectam gubernationem Ecclesiæ videtur expedire , ut fideles in suis votis ita Pontifici , aliisque Prælatis subjiciantur , ut secundum eorum beneplacitum obligentur & non aliter. Quia ratione frequenter dicitur in Juramentis & votis auctoritatem Pontificiam exceptam esse , sed ex hoc modo subjectionis oritur potestas directa vota irritandi in Prælatis respectu religiosorum, & in patre respectu filiorum. Ergo etiam in Pontifice, aliisque Prælatis comparatione suorum subditorum debet esse. Item potest Pontifex vota antecedenter irritare præscribendo conditiones , quibus non servatis cessat obligatio. Ergo poterit postquam facta sunt ; quia ejusdem rationis videtur hæc potestas , Sic Gloss. *in cap. quemadmodum de jurejurando* verbo *Conditio*. Metina *de sacrorum homi. Continentia lib.* 5. *c.* 44. *ad finem* Namas *methodo curationis*, 3. *p. c.* 44. §. 41. *fine.*

2. Sed omnino tenendum est , non posse Pontificem directè vota Christianorum irritare. Quia nullibi habetur , hanc potestatem à Christo datam esse ; neque erat regimini Ecclesiæ necessaria , neque conveniens ; potiùs enim decebat fideles liberos relinquere , ut firmiter Deo obligarentur. Siquidem ex hac libertate non impediebatur , quin posset Pontifex justa causa intercedente eos ab obligatione voti per dispensationem eximere , aut illorum executionem per potestatem præceptivam impedire. Non igitur illa potestas erat conveniens , Pontifici concedi facultatem irritandi omnes promissiones hominibus factas. Nihil enim esset firmum & stabile , & ideo tanquam certum tradunt. D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *in corpore* , *& ibi* Cajetan. Navarr. *c.* 12. *num.* 79. Suar. *l.* 6. *c.* 2. *num.* 3. *& sequent.* Azor. *l.* 11. *c.* 17. *q.* 3. Lessius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *in fine* , *num.* 81. *in* 2. *editione.* Vasq. 1. 2. *disp.* 165. *c.* 4. Sanch. *l.* 4. *c.* 24. *num.* 18. Bonacin. *disput.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *à num.* 2. *& alii plures apud ipsos.*

Hinc à fortiori constat , non posse alios inferiores Prælatos & multo minùs Reges & Principes temporales vota suorum subditorum directe irritare. Quia minore potestate in suos subditos gaudent quam Pontifex Et ita notarunt omnes Doctores relati.

3. Si verò loquamur de potestate indirecta , quæ ex prohibitione materiæ provenit , ea vota fidelium poterit Pontifex irritare , quæ regimini Ecclesiæ obstiterint ; quæque de materia specialiter sibi subjecta disposuerint. Quia ratione irritat vota Episcoporum & Clericorum præjudicantia muneri sibi commisso. Alia verò nec hoc modo indirecto irritare poterit. Sic aliis relatis docuit Suar. l. 6. de voto *cap.* 2. *num.* 6. *& sequenti.* Lessius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *fine num.* 81. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 19.

4. Neque obstant fundamenta num. 1. relata. Negamus namque illam potestatem convenientem esse , & concessione Christi ullum fundamentum habere. Auctoritas verò Pontificis in votis & Juramentis de materia specialiter suæ dispositioni subjecta intelligitur excepta absolutè in aliis in ordine ad dispensationem, vel commutationem & sic justa causa intercedente, ad confirmationem nego Pontificem ex jurisdictione à Christo accepta irritare antecedenter fidelium vota directè , sed indirectè irritat statuendo legem præscribentem conditiones necessarias obligationi, quam legem non pro suo arbitrio, sed justa causa intercedente ferre debet.

5. Secundò dubitatur ; an superiores potentes vota subditorum irritare, possint sua propria ; aut aliis irritanda committere ? Breviter respondeo cum Sanch. *l.* 4. *de voto cap.* 24. *n.* 60. non posse. Quia nemo potest votum emittere sub conditione sui consensus & beneplaciti ; destruit enim hæc conditio strictam voti obligationem. Sed necessariò debet emittere sub conditione beneplaciti alterius ; sicuti subditi emittunt sub beneplacito suorum superiorum in qua conditione potestas irritandi innititur. Ergo nemo potest sua vota irritare. Neque obstat ea dispensari posse ; quia dispensandi potestas jurisdictioni nititur, quam Deus concedere potest superioribus etiam comparatione suorum votorum ea inquam remittendo,quæ ipsi causa justa intercedente remiserint.

Punctum III.

Ad quæ vota irritativa potestas extendenda sit?

SUMMARIUM.

1. LAta est hæc materia eáque de causa in varias quæstiones dividenda est. Prima an potestas irritativa extendatur ad vota interna & futura. Secunda; an extendatur ad vota emissa ex licentia superioris. Tertia; an extendatur ad vota emissa tempore subjectionis nec tunc irritata. Quarta; an extendatur ad vota sujectionis tempore emissa, implenda tempore libertatis. Quinta; an ad vota emissa tempore quo voventes erunt sui juris. Sexta: An ad vota executioni mandata, & ad promissiones humanas, & ad vota realia defuncti quæ in hæredes transierunt.

§. I.

Extendatur ne potestas irritandi ad vota interna & futura.

SUMMARIUM.

1 *Extenditur ad vota interna.*
2 *Extenditur ad vota futura.*

1. REgula certa est, hanc potestatem ad vota interna extendi. Nam cum tota hæc potestas nitatur conditioni, quam subditi apponunt in suis votis, si superiori placitum fuerit, & superior circa vota interna sibíque non manifesta displicere potest, poterit sane ea irritare. Quid enim obstat quominùs superior dicat subdito religioso, si hoc vel illud votum feceris; in hanc vel illam rem commuto; quod si commutationem non accipis, nolo te esse obligatum sed omnino irritato & annullato? Potest ergo ad vota interna irritatio extendi. Neque obstat superiorem non posse præcipere actus internos, neque jurisdictionem circa illos exercere. Quia jurisdictionem præceptivam & punitivam exercere non potest; eo quòd ad illam exercendam cognitio actuum, qui præcipi & puniri debent requiratur; quæ cognitio non desideratur in irritatione. Aliud namque est imponere obligationem; aliud ab obligatione liberare; ad imponendum obligationem requiritur posse de re obligationi adstricta judicare, & ad illam cogere & compellere, quod nullo modo circa actus internos fieri ab hominibus potest. At cum in irritatione nullum onus imponatur, sed liberatur subditus ab obligatione, nulla desideratur cognitio; & consequenter nulla est causa, quominus potestas superioris ad vota interna irritanda extendatur. Quod non solum verum existimo de potestate irritandi, sed etiam de potestate dispensandi & commutandi. Nam esto ad absolutam & licitam commutationem debeat commutanti & dispensanti votum manifestari, ut cognoscat, an justa sit commutatio justáve causa dispensationis; poterit nihilominùs commutans & dispensans dicere, si tali voto interno ligatus es illud in hanc rem commuto, vel in illo dispenso, si hæc causa, quæ justa esse censetur ad dispensandum, adsit. Et ita docent post alios relatos. Vasquez 1. 2. *disput.* 160. *capit.* 4. *numero decimoseptimo*, Suar. 5. *tom. in tertia parte disputat.* 4. *section.* 2. *à numero octavo*, & de Relig. tom. 2. lib. 6. de voto *capit.* 7. *numero octavo*, Sanchez *libr.* 4. *capit.* 24. *numero quadragesimo.*

2. Eadem fermè certitudine tenendum est, potestatem irritativam extendi ad vota futura. Nam quicumque gaudens potestate dominativa potest nolle, ut vota emittenda à subdito eíque priùs non communicata nulla & irrita sint. Sed hac posita voluntate si subditus aliqua vota emittat superiore inconsulto irrita sint & inania, utpote quibus deficit consensus superioris sub cujus conditione emittuntur. Ergo potestas irritandi ad vota futura extendi potest. Et ita tenet Sanchez *lib.* 4. *capit.* 24. *numero quadragesimo nono*, & Suar. lib. 3. de voto *cap.* 3. *numero decimoquinto*, *fine.* Layman. *lib.* 4. *summ. tract.* 4. *cap.* 7. *numero.* 6. *conclus.* 3. *vers. ex quo.*

§. II.

An extendatur irritativa potestas ad vota emissa ex licentia superioris.

SUMMARIUM.

1 *Dupliciter licentia concedi potest. Item concedi potest à superiore majore vel æquali.*
2 *Quid dicendum si superiore major dedit licentiam, quid si inferior?*
3 *Idem superior irritare votum potest valide tametsi licentiam concesserit.*
4 *Explicatur doctrina per singulos subditos. Et primò de religiosis.*
5 *Deinde de filiis familias.*
6 *Item de votis uxoris.*
7 *Item de votis servorum.*
8 *Communis sententia affirmat esse peccatum mortale revocare absque causa legitima licentiam datam.*
9 *Non caret probabilitate esse solum culpam venialem.*
10 *Quid dicendum de superiore in officio succedente?*
11 *Quæ sit causa legitima revocandi licentiam datam.*
12 *Quando superior censeatur subdito concedere licentiam vovendi.*
13 *Probabile est taciturnitatem sufficere cognito voto.*
14 *Probabilius est oppositum, si absit consensus internus.*
15 *Illo tamen addito plures censent votum factum esse de licentia superioris; probabilius oppositum.*

1. SUppono dupliciter superiorem concedere posse licentiam subdito votum emittendi & exequendi. Primò; pro tempore quo sibi visum fuerit; & ita debet præsumi concedi, cum absolutè concedatur. Quia hic modus concessionis minùs præjudicat superioris auctoritati. Secundò; addita promissione eam non revocandi. Deinde suppono licentiam concedi posse à superiore, à majore, æquali, vel inferiore eo, qui eam licentiam revocare intentat, votíque executionem impedire.

2. Si Provincialis v. g. tibi concessit facultatem votum aliquod emittendi, localis superior votum illud nullatenùs irritare potest. Quia in tantum vota subditi irritantur à superiore, quatenùs iis superioris voluntas contradicit. At superiore majore consentiente nulla est inferioris Prælati contradictio. Ergo consentiente Provinciali localis superior votum irritare non potest. Et ita pro certo Suar. *lib.* 6. *de voto cap.* 8. *num.* 1. Sanchez *aliis relatis lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 4. Bene tamen poterit justa causa intercedente executionem impedire, quousque Provincialis consulatur. Quia hæc potestas superioribus immediatis censetur concessa ut muneri suo sufficienter satisfaciant Sanch. *d. cap.* 27. *num.* 4.

Si autem localis superior licentiam emittendi, exequendíque votum dederit, etiam addita promissione non revocandi; poterit Provincialis votum irritare. Quia illo contradicente tollitur inferioris Prælati consensus, & conditio beneplaciti superioris, sub qua votum à subdito emissum est, cessat. Suar. *dicto cap.* 8. *num.* 3. Sanch. *cap.* 27. *num.* 5. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 4.

3. Quod si de irritatione facienda ab eodem superiore, vel æquali eo, qui licentiam dedit, fermo sit, veriùs

riùs existimo fieri posse validè, tametsi promiserit licentiam non revocaturum. Quia hujus licentiæ concessione non eximitur subditus à subjectione, neque fit sui juris, ut statim probabimus discurrendo per singulos subditos. At subjectione durante omnes subditi actiones superioris beneplacito subduntur. Ergo subditur votum factum, & consequenter illud irritare poterit, ac si licentiam non dedisset; ex eo autem, quod superior promiserit licentiam non revocaturum, solum infertur, non posse eundem superiorem absque peccato infidelitatis eam revocare nisi gravi causa intercedente; non tamen infertur, validam non esse revocationem, & votum irritare non posse, si contradixerit. Quia posita contradictione verum est, conditionem, subqua emissum est, non subsistere. Et ita tenent generaliter loquentes de omnibus gaudentibus potestate dominativa Cajetanus 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 8. *dub.* 2. Navar. *sum.* 12 *n.* 73. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 17. *quæst.* 6. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *qu.* 6. *punct.* 6. *quæst.* 3. Eman. Sa verbo *votum n.* 2. Sanch. aliis relatis lib. 9. de matrimonio *disp.* 40. *num.* 4. *& lib.* 4. *in Decal. cap.* 27. *a num.* 9.

4. Sed ut doctrina data clarior fiat, descendamus ad singulos subditos, quorum vota superiores irritare possunt. Primum locum obtinent religiosi utpote qui strictiùs religioni Prælatis subjiciuntur. Horum enim vota ex superioris consensu emissa irritare ipse Prælatus poterit, tametsi promiserit nunquam irritaturum. Quia ea concessione & promissione facta non infirmatur ejus dominium per professionem subditi acquisitum, sed æquè illæsum perseverat. Ergo poterit æquè votum irritare, ac si licentiam non concessisset. Et ita de hoc casu tenent Doctores nuper relati. Et Suar. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 6. Sayro in Clavi Regia *libr.* 6. *cap.* 10. *num.* 12. Et alii innumeri quos refert & sequitur Sanch. *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 9.

5. Secundum locum obtinent filii familias impuberes, quorum vota, si ex licentia parentis vel tutoris emissa sint, non desunt graves Doctores, qui sentiant; nullatenùs irritari posse. Nam fundamentum hujus irritationis est eorum judicii imbecillitas, levitásque in vovendo, quod fundamentum cessare videtur posita parentis vel tutoris discreta approbatione. Sic Lessius libr. 2. de justitia *cap.* 40. *dub.* 10. *numer.* 75. Suarez lib. 6. de voto *cap.* 8. *num.* 7. Sed oppositum probabilius docuit Angelus verbo *votum* 2. §. 9. Sylvester *eodem* 4. *q.* 2. *dicto* 6. Sanch. *lib.* 9. *de matrimon. disp.* 40. *num.* 6. *& lib.* 4. *de voto cap.* 27. *num.* 18. *&* 21. Layman *libr.* 4. *summ. tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 17. Nam esto fundamentum ratione cujus parentibus conceditur potestas irritandi, sit imbecille impuberum judicium, & hoc judicium consensu & discretione parentum approbantium eorum vota firmetur in illo actu: quia tamen non absolutè & secundum se firmatur; ea de causa non cessat in parentibus potestas impuberes gubernandi, & regendi; ac proinde vota irritandi si id judicaverint expedire. Adde neque etiam in illo actu jus reputare impuberum judicium satis esse firmatum, quod optimè comprobat Sanch. *locis allegatis* hoc argumento. Minoribus concessum est, si lædantur, beneficium restitutionis ob fragile & debile eorum judicium *leg.* 1. *ff. de minoribus.* At hoc beneficium non amittunt; tametsi auctoritate curatoris & interventione judicis contraxerint *leg.* 1. *&* 2. *Cod. si tutor intervenerit*, *leg.* 1. *titul.* 25. *partita* 3. & multis comprobat Gutierr. *de Juramento* 1. *p. cap.* 5. *num.* 5. Sanch. *lib.* 6. *de matrimon. disput.* 38. *num.* 11. Quia auctoritas tutoris, & judicis, & licentia patris efficiunt actum mero jure valere; non tamen beneficium restitutionis excludunt, similiter in præsenti dicendum est, licentiam & facultatem vovendi impuberi concessam efficere votum mero jure valere; non tamen privare patrem vel tutorem potestate illud irritandi, neque privare posse. Verum si de votis filiorum puberum loquamur, cum horum sola vota realia pater irritare possit, dicendum est, si pater solum concesserit licentiam, hæc vota emittendi nullo alio addito, posse ea vota irritare. Quia solum intelligitur concessa pro patris beneplacito. Sic Suar. *libr.* 6. *de voto c.* 5. *num.* 12. Junctis iis quæ dixit *c.* 4. *num.* 19. Sanchez *libr.* 4. *cap.* 27. *numer.* 15. Quod si pater licentiam ad hæc vota concessit promittens tacitè vel expressè non revocaturum, & à fortiori si expressè affirmet filium quoad illam partem à sua potestate eximere, non poterit irritare. Quia filius verè in illa parte exemptus. Filio namque potest pater concedere liberam bonorum administrationem remittendo ei usumfructum bonorum adventitiorum, *leg. cum oportet. Codice de bonis quæ liberi.* Ergo à fortiori poterit concedere liberam administrationem illius partis, cujus tam amplam licentiam concessit. Et ita expressè notavit Sanch. *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 11.

6. Tertium locum obtinent vota uxoris ex licentia mariti emissa, quæ licentia, si simpliciter concessa sit, non impedit, quin maritus ea irritare possit, si ea posset licentia non concessa. Quia non censetur concessa nisi pro illius beneplacito ut sic minùs præjudicet. Et sumitur ex *cap.* 30. *Numer.* juncta explicatione Augustini relati *in cap. manifestum* 33. *q.* 5. & Ambrosii *in cap. fin. eadem causa & quæstione*, & docent Innocentius, Panormitanus, & alii *in cap. scripturæ de voto.* Suar. *lib.* 6. *de voto cap.* 4. *n.* 19. Sanchez *plures referens cap.* 27. *n.* 11. At si licentia concessa sit sub promissione non revocandi, censeo diversimodè esse loquendum. Nam si sentiamus virum sola ea vota uxoris irritare posse, quæ sibi in gubernatione domus & matrimonii usufuerint præjudicantia; censeo data hac licentia, & facultate nullatenùs illa vota irritare maritum posse; quia ob juris cessionem ei non præjudicant. Layman *libr.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 15. Verum, si sentiamus, maritum omnia vota uxoris irritare posse non ob sui præjudicium, sed quia uxoris caput est; quomodocumque licentiam concedat, non perdet potestatem irritandi. Quia non desinit esse caput uxoris. De votis viri ex licentia uxoris emissis dicendum est; si fuerint emissa ex simplici licentia, non obinde impediri irritationem. Quia præsumi debet licentia concessa esse pro concedentis beneplacito. Si autem sub promissione non revocandi; irritare non poterit. Quia ea promissione facta executio votorum ei præjudicare non potest; & cum sola vota mariti sibi præjudicantia possit mulier irritare; efficitur hæc non præjudicantia irritare non posse.

7. Quartum locum obtinent vota servorum ex licentia dominorum emissa. Si enim licentia solum simpliciter concessa fuit, non impedit potestatem ea irritandi ob rationem sæpè repetitam. Quia concedens licentiam, intendit quoad minùs fieri potest, cedere juri proprio; & consequenter solum intendit dare facultatem, & libertatem ad utendum illa re dum sibi contrarium visum non fuerit. Sic Doctores *num.* 3. *relati.* At si licentia sub promissione non revocandi fuerit concessa, irritare vota non poterit; quia non sibi præjudicant, & illa in parte servus est sui juris. Nam cum possit dominus libertatem servo simpliciter concedere; à fortiori poterit concedere libertatem in aliqua particulari materia sive reali sive personali qua libertate concessa, cessat fundamentum irritationis. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 21. *fine.*

8. Sed inquires, quod peccatum committat revocans absque legitima causa licentiam concessam? Communis sententia affirmat esse mortale, si materia voti gravis sit. Sic Cajetanus 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. *dub.* 3. Aragon. *ibi post 6. conclusionem.* Navar. *c.* 12. *n.* 73. Layman *l.* 4. *tract.* 4. *c.* 7 *num.* 18. Sanchez pluribus relatis *lib.* 9. *de matrimonio disput.* 40. *num.* 7. *& lib.* 4. *de voto cap.* 27. *n.* 28. Favétque *lex regia* 8. *tit.* 8. *partita* 1. Moventur ex illo *num.* 30. Ubi de marito consentiente voto uxoris & postea contradicente dicitur portabit ipse iniquitatem ejus, ideſt culpam, & pœnam, quam uxor portare debebat

bebat ſi votum tranſgrederetur, ut explicant Gloſſ. Lyra, Abulenſ. Hugo, Vatablus, Cajetanus & alii *ibi*. At mulier ſi votum tranſgrederetur in materia gravi peccatum grave committeret. Ergo idem committit vir impediens abſque cauſa voti ex ſua licentia emiſſi executionem. Deinde ſuperior tribuens licentiam ſubdito vovendi, illius voti particeps eſt. Quia in illud conſentit. Ergo revocans ſine cauſa cenſendus eſt quaſi illius tranſgreſſor. Item hæc revocatio cedit in Dei irreverentiam; ſiquidem materia ei promiſſa & dicata & ſuperioris licentia firmata, ſine cauſa tollitur. Denique vel licentia conceſſa fuit ad beneplacitum concedentis; & de hoc modo conceſſionis quæſtio eſſe non poteſt, cum non aſtringatur concedens in conceſſione perſeverare; vel conceſſa fuit ſub tacita vel expreſſa promiſſione non revocandi; & tunc revocatio ſine cauſa eſt contra juſtitiam vel ſaltem contra fidelitatem in re gravi. Ergo eſt mortale.

9. Nihilominùs probabilitate non caret ſolum culpam venialem eſſe abſque ulla cauſa revocare licentiam ſub promiſſione tacita vel expreſſa non revocandi datam & votum ſic factum irritare. Tenet expreſsè Sotus *lib. 7. de juſtitia quæſt. 3. art. 1. colum. 8. & 9.* Roſella verſ. *votum 3. num. 2.* Suar. *lib. 6. de voto cap. 4. ad finem*, & probabile reputat Sanch. *cap. 27. num. 32.* Layman *l. 4. tract. 4. cap. 7. num. 8.* Ratio ea eſt. Quia hæc revocatio, & irritatio non eſt contra juſtitiam; ſiquidem ex licentia vovendi non amiſit ſuperior jus, quod habebat in perſonam ſubditi, ratione cujus ei competit irritandi poteſtas; ac proinde violans promiſſionem non revocandi, contra juſtitiam non peccat. Quia ea promiſſione non acquiſivit ſubditus jus, ne à ſuperiore gubernaretur, néve illi maneret ſubjectus. Ad ſummum eſt contra fidelitatem, quæ per ſe ſecundum probabilem ſententiam ad culpam tantum venialem obligat. Adde hoc peccatum infidelitatis excuſari poſſe, ſi ipſe, cui eſt data facultas vovendi & promiſſio facta de ea non revocanda, cedat & conſentiat revocationi. Neque etiam hæc revocatio & irritatio eſt graviter contra religionem. Quia ſuperior non vovit, neque irritando votum, facit, ut ſubditus votum tranſgrediatur; cùm potiùs faciat ut votum non ſit, neque obliget, quod de ſe malum non eſt. Quapropter tota malitia ſita eſſe videtur in quadam levitate, & inconſtantia animi, qua rem vel perſonam Deo dicatam abſque ulla cauſa à dedicatione retrahit, & à via perfectionis excludit. Quod cum non fiat per violentiam, ſed per uſum ſuæ poteſtatis dominativæ non videtur gravem culpam conſtituere. Neque obſtat *lex num. 30.* Ubi de marito revocante conſenſum præſtitum dicitur, portabit ipſe iniquitatem ejus; quia non portat iniquitatem ejus formaliter, hoc eſt peccatum uxoris commiſſum in tranſgreſſione, cum nullum ſit; ſed portat iniquitatem ejus materialiter, hoc eſt portabit illam tranſgreſſionem materialem, quam fecit uxor, ut de illa reddat rationem, quæ ſine juſta cauſa facta fuerit, vel dic illam legem eſſe in hac parte cæremonialem, ac proinde ceſſaſſe.

10. Supradicta procedunt, quando idem ſuperior, qui licentiam vovendi dedit, revocat; nam ſi illius ſucceſſor revocaverit; ita licitè & validè præſtare poteſt, ac ſi votum emiſſum eſſet abſque licentia. Ut optimè tradit Suar. *lib. 6. de voto cap. 8. num. ult.* Sanch. *lib. 4. cap. 27. num. 36.* Unde Prælatus religionis in officio ſuccedens poterit irritare vota cum licentia prædeceſſoris emiſſa, ac ſi abſque ulla licentia emiſſa eſſent; & vir ſuccedens in matrimonio poterit vota uxoris ex licentia prioris mariti emiſſa, & tutor, vel curator vota pupilli & minoris ex licentia parentis facta. Quia ſucceſſor non fuit particeps illius voti, cum in illud non conſenſerit. Conſenſus autem prædeceſſoris aſtringere non potuit poteſtatem æqualem ſuccedentis; cum par in parem non habeat imperium *cap. innotuit de electione*. Ergo eſt liber ad illa irritanda. Ex quibus ſit, ſubditum petentem irritationem voti facti ex licentia ſuperioris, ſi eam irritationem petat à ſucceſſore in officio, non teneri manifeſtare ſe voviſſe ex licentia data. Quia talis licentia (ut diximus) non minuit poteſtatem ſuperioris. Si verò eam petat ab eodem ſuperiore, manifeſtare tenetur, ſi ipſe ſuperior datæ licentiæ immemor ſit. Quia dificiliùs multo irritationem concedet, cum obligetur conſiderare, ſit ne cauſa ſufficiens concedendi irritationem? Ut bene advertit Sanchez *lib. 4. cap. 27. numero 36.* Et addit; cauſa ſufficiet re vera propoſita valere irritationem; etiamſi licentia conceſſa teneatur. Quia ob id ſolum ejus expreſſio opus erat.

11. Quod ſi inquiras; quæ cauſa ſit ſufficiens revocandi licentiam, & irritandi votum cum licentia emiſſum? Reſpondeo; ſi revocatio, & irritatio facienda eſt à ſucceſſore illius, qui licentiam dedit, eam ſolum cauſam deſiderare, quæ requiritur ad irritanda vota ſine licentia emiſſa; quæ minima eſt, & in multorum ſententia nulla, ut poſtea videbimus. At ſi facienda eſt ab eodem ſuperiore, gravior cauſa deſideratur prudentis arbitrio judicanda. Quia ratione licentiæ conceſſæ eſt ille ſuperior quaſi particeps voti. Non tamen requiritur æqua cauſa, ad diſpenſandum; quia diſpenſatio abſque cauſa nulla eſt, ſecùs irritatio. Suar. *lib. 6. de voto cap. 8. num. 9.* Sanch. *lib. 4. cap. 27. num. 30. & lib. 9. de matrimon. dif. 40. num. 7. circa finem.*

12. Rurſus petes; quando cenſeatur ſuperior concedere ſubdito licentiam vovendi? Reſpondeo, cenſendum eſſe concedere non ſolum quando conſcius voluntatis ſubditi tribuit facultatem vovendi, ſed etiam quando votum factum approbat, in illóque conſentit. Sic Sanch. affirmans eſſe omnium *lib. 4. de voto cap. 27. num. 42.* Et rationem reddit. Quia quoties conſenſus non requiritur ad actus valorem, poteſt præſtari ante & poſt & in ipſo actu, ut multis allegatis probat Matienzo *lib. 1. recopilat. titul. 3. leg. 5. Gloſſ. 1. num. 1. & 2.* Quod in hoc caſu contingit cum votum ſubditi ante conſenſum ſuperioris validum ſit, & obligatorium. Solúmque ab illo conſenſu pendeat, ut firmitatem accipiat, ne poſſit licitè abſque gravi cauſa revocari. Non tamen cenſetur licentia concedi ad votum ex eo, quòd impetres licentiam ad rem voto promiſſam exequendam, v. g. impetraſti licentiam ad jejunandum omnibus ſextis feriis, ad donandum aliquid ex tua legitima vel ex bonis monaſterii, non ob eam cauſam cenſendus es impetraſſe licentiam vovendi jejunare, aut donationem facere. Quia res ſunt omnino diverſæ, neque una ex alia ſequitur. Non enim ex facultate exequendi rem honeſtam, ſequitur faciendum eſſe votum, cum votum aſtringat ventem ad rei promiſſæ executionem ſub gravi culpa, & poteſtatem ſuperioris limitet, ne poſſit abſque gravi cauſa executionem impedire. Neque obſtat, dantem facultatem ad contrahendum cenſeri dare facultatem ad promittendum juxta *legem oratio ff. de ſponſalibus*. Quia ut rectè dicit Sanch. *lib. 9. de matrimon. diſput. 40. num. 10. poſt. medium & libr. 4. ſumm. cap. 27. num. 43.* Promiſſio & pactum contrahendi regulariter, & ut in plurimum præcedit in humanis contractum, & eſt via & diſpoſitio ad illum. At votum nec regulariter præcedit opus, neque eſt via ad illud, cum ſit alterius ordinis; & conſequenter in licentia data ad faciendum opus, non includitur votum tale opus exequendi.

13. Difficultas tamen eſt, an ſufficiat taciturnitas & diſſimulatio Superioris cognito voto? Probabile eſt ſufficere ex regula. *Qui tacet conſentire videtur*, & probat Textus *in cap. 30. Numer.* Ubi dicitur. Quod ſi audiens vir tacuerit & in alterum diem diſtulerit ſententiam, quidquid voverat (ſcilicet uxor) reddet; neque poteſt ejus votum jam pro libito irritari. Sic Innocentius *cap. ſcripturæ de voto num. 4.* Joannes Andreas *num. 4.* Cardinalis *q. 12.* Valentia *diſp. 6. quæſt. 6. punct. 6. quæſt. 1.* Sayro in Clavi Regia *lib. 6. cap. 10. num. 16.*

&

& alii relati à Sanch. *d. c.* 27. *n.* 47. *& lib.* 9. *de matrimonio disp.* 40. *n.* 9. Addúntque ii Doctores debere Superiorem audito voto contradicere statum, vel saltem eo die. Nam eo transacto non esse locum contradictioni.

14. Nihilominùs probabilius est, taciturnitatem absque consensu interno Superioris neque sufficere ad voti confirmationem; neque illius esse signum sufficiens. Prior pars conclusionis clara est; quia votum subditi nulla alia via firmatur, quam Superioris consensu. Quia sub illius conditione emittitur. Ergo consensu deficiente infirmum manet. Secunda conclusionis pars probatur. Quia consentire in votis subditorum non est favorabile Superiori sed subdito; siquidem eo consensu posito non potest pro libito votum irritare, sed indiget gravi causa. At regula illa, *Quia tacet*, in favorabilibus intelligitur. *Locus verò Numer.* inferens consensum ex sola taciturnitate unius diei cæremonialis erat; ac proinde talis dispositio cessavit; & quocunque tempore est locus contradictioni dum non fuerit datus consensus. Et ita docuit D. Thom. *in* 4. *dist.* 32. *fine* Suar. lib. 6. de voto *c.* 6. *n.* 14. *& c.* 4. *n.* 20. Sanchez aliis relatis *libr.* 4. *cap.* 27. *n.* 46.

15. Verum si taciturnitati addatur consensus internus, & voventi non manifestus, sentiunt Doctores non pauci sufficere, ut tale votum dicatur factum de licentia Superioris. Sic indicat Suarez *utroque loco*, Sanchez *expresè num.* 47. Ratio est; quia apposita conditio ad voti firmitatem requisita, quæ erat Superioris consensus; neque ullibi cavetur, quod debeat esse manifestus. Adde talem consensum aliquo modo manifestari nempe taciturnitate. Nam licet taciturnitas, & dissimulatio in præjudicantibus non sit judicium sufficiens consensus; tamen quia hæc taciturnitas efficit validum actum; & firmum: præsumptio pro valore actus porior est & præferenda ut ex multis probat Menoch. de præsumptionibus lib. 1. *quæst.* 29. *n.* 3. *& latius lib.* 6. *toto præsumptione* 4. *& de arbitrariis lib.* 2. *casu* 472. *num.* 2.

Cæterum cum necessarium sit, ut Superior consentiens in votis subditi, subdito talem consensum manifestet per se, vel per literas, vel per nuntium proprium ut affirmat idem Sanch. *dicto cap.* 27. *num.* 5. *in principio*, licet *lib. de matrimon. disp.* 40. *num.* 10. in medio contrarium videatur sentire.) Quia hic consensus est favor & gratia subdito facta; ac proinde debet ipsi intimari ut possit juxta Text. *in cap. si tibi absenti de præbendis in* 6. & alii relati à Sanch. *lib.* 3. *de matrimon. disp.* 36. *num.* 2. At cum taciturnitas non sit sufficiens judicium consensus in præjudicantibus sibi, ut ipsemet Sanch. probat *lib.* 1. *de matrimon. disp.* 4. *num.* 5. absolutè non est dicendum, concessam esse licentiam subdito ex eo, quod Superior audito voto taceat, & dissimulet, etiamsi internum habeat consensum; si tamen alio signo præter taciturnitatem consensum non manifestet. Neque obstat, præsumptionem pro valore actus omnibus aliis præsumptionibus præferendam esse. Id enim est verum in actibus elicitis ab eadem persona & sibi facientibus; non tamen in actibus sibi præjudicantibus. Adde ex parte voventis etiamsi superior consensum non præbeat, sed suspendat, validum esse votum, & obligatorium. Ergo ex illa parte firmitatem habet. Neque obstat secundò, Superiorem voventem non irritare vota subditi manere obligatum ad ea non irritanda, etiamsi votum subdito non manifestet. Quia votum superioris neque est lex, neque gratia facta subdicto, & ideo non est opus ei intimari. At consensus & licentia ad vovendum est gratia & quasi quædam donatio facta subdito, debet ergo intimari. Hæc autem intimatio debet fieri à superiore immediatè, vel per nuncium ad id specialiter destinatum. Quia voluntates Superioris & subditi debent aliquo modo uniri.

Illud tamen est omnino certum, teneri subditum votum exequi si videat superiorem non contradicere cum possit. Quia talis non repugnantia licet non sit approbatio voti utpote damnosa Superiori; est tamen permissio rei promissæ exequendi. Sanch. *dicto cap.* 27. *in fine num. ultimo.*

§. III.

An irritativa potestas extendatur ad vota emissa tempore subjectionis, neque tunc irritata?

SUMMARIUM.

1 *Exami potest quis à subjectione absolutè, & simpliciter, vel secundum quid.*
2 *Vota subditi exempti irritari non possunt.*
3 *Vota religiosi creati Episcopi non possunt à Prælatis regularibus irritari, idem est de votis religiosi ejecti, vel transeuntis ad aliam religionem, comparatione priorum Prælatorum.*
4 *Vota realia filiorum puberum non possunt à parentibus irritari si sui juris facti sunt.*
5 *Quid de votis ante pubertatem emissis, neque in pubertate confirmatis?*
6 *Quid de potestate curatoris ad irritanda vota personalia minorum in pueritia emissa.*
7 *Quid de potestate matris?*
8 *Vota uxoris tempore matrimonii emissa, nec tunc irritata non possunt irritari tempore divortii.*
9 *Idem est de votis servorum si libertatem consequantur.*
10 *Quando censeantur vota confirmari.*
11 *Votum personale impuberis, si post pubertatem commutetur, non potest à parente irritari.*
12 *Quid si vovens redeat ad prius votum?*
13 *Quid de voto emisso ab impubere implendo post pubertatem, vel sub conditione tunc contingente?*
14 *Quid si hæc conditio sit pœnalis?*
15 *An votum puberis non petendi irritationem voti emissi in impubertate sit illius confirmatio?*
16 *Quid de voto disjuncto & indeterminato, determinato tamen post pubertatem?*

1. DUpliciter subditus eximi potest à subjectione. Primò absolutè. Secundò comparatione superioris determinantis, v. g. religiosus creatus Episcopus non eximitur absolutè à subjectione, cum Pontifici ut regularium supremo Prælato maneat subjectus, esto exemptus sit à potestate Prælatorum regularium; at filius emancipatus & sui juris, integrè à patria potestate eximitur, & uxor divortio celebrato ob viri adulterium & servus impetrata libertate. Quæstio ergo est; an vota emissa à religioso, à filio, ab uxore, à servo tempore, quo ii subjecti erant, possint irritari transacto subjectionis tempore ab eisdem Prælatis, ac si tempus subjectionis lapsum non esset?

2. Dicendum est si integra illorum Prælatorum potestas extincta, vel suspensa sit, nequaquam vota irritare poterunt. Secùs verò si non sit extincta vel suspensa. Quia fundamentum irritationis est dominativa potestas. Sic expresè tradit Sanchez. *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 7. *&* 8. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *numero* 11. & alii Doctores *in illationibus referendi.*

3. Hinc infertur, nullum Prælatum regularem posse irritare vota religiosi in Episcopum assumpti. Quia assumptione Episcopatus à Prælatorum regularium potestate religiosus exemptus est. At quia exemptus non est à Pontifice, utpote supremo regularium Prælato; ea de causa Pontifex illius vota irritare poterit, sed nullus alius. Sic Suar. *lib.* 6. *de voto cap.* 7. *num.* 10. Sanch. *cap.* 30. *num.* 21. Layman. *d. cap.* 7. *num.* 11. Unde non probo quod docet Sà *verb. voti irritatio num.* 5. Nempe Prælatum regularem irritare posse vota religiosi, facti Episcopi nec in Episcopatu confirmata. Non probo, inquam, quia

quia communis potestas regularis Prælati in religiosum per assumptionem Episcopatus est extincta. Si verò deposito Episcopatu ad religionem redeat, jam poterunt Prælati regulares vota ante Episcopatum emissa irritare. Quia iterum in eorum subjectionem religiosus rediit ; imò poterunt irritare vota tempore Episcopatus emissa, utpote facta à vero religioso & consequenter sub conditione beneplaciti sui superioris quicumque fuerit. Sanchez *dicto cap.* 30. *num.* 22. Idem ferè quod dictum est de religioso Episcopo, dicendum est de eo qui in perpetuum à religione justè ejectus est. Quia hac ejectionis sententia à regimine & gubernatione Prælatorum regularium excluditur, & ab illorum domino separatur. Secùs verò dicendum videtur, si solum pro limitato tempore ejiceretur ad triremes, ut pœnam alicujus delicti lueret : tunc enim non à religione separatur, sed extra loca religiosa constituitur ad pœnas debitas sustinendas ; ac proinde manet eisdem Prælatis subjectus, illíque ejus vota irritare poterunt. Sanch. *dicto cap.* 30. *à num.* 25. *& sequentibus.* At idem est, si religiosus ad aliam religionem justè transiret, non poterunt Prælati prioris religionis vota ibi emissa irritare. Quia per transitum perfectum qualis est professio, est eorum jurisdictio extincta ; per transitum verò imperfectum scilicet novitiatum est suspensa ; quippe qui eo durante nec eum regere gubernaréve possunt. Sanchez *d. cap.* 30. *num.* 28. *& sequentibus.*

4. Secundò infertur vota realia filiorum puberum non posse à parentibus irritari postquam sui juris effecti. Quia cessat in parentibus fundamentum irritationis, quod est bonorum filii administratio. Sic Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 5. *num.* 13. *& cap.* 6. *num.* 11. Sanch. *l.* 4. *cap.* 30. *num.* 12. Idem est de votis personalibus filiorum impuberum post pubertatem confirmatis. Quia ratione confirmationis exempta fuerunt à parentum jurisdictione ; sicuti si tempore pubertatis fuissent de novo emissa. Sanch. & Suar. *suprà.*

5. Difficultas autem est de votis ante pubertatem emissis nec in pubertate confirmatis, possintne pater, curator & mater, ea post pubertatem & emancipationem irritare ? Negant Sotus lib. 7. de justitia *quæst.* 3. *art.* 2. *dub. ult.* Aragon. 2. 2. *q.* 88. *art.* 9. *fine.* Rosella *verb. votum* 2. *num.* 13. *concluf.* 3. Alcozer *sum. cap.* 16. *concluf.* 5. & probabilem reputat Sanch. *lib.* 4. *summ. cap.* 30. *num.* 4. Fundamentum est ; quia esto impuberum vota emissa fuerint sub tacita conditione. Si parenti placuerint ; at hæc conditio subintelligenda est cum addito ; si parenti, inquam, placuerint dum personam filii gubernat, sicuti in votis realibus in pubertate emissis intelligitur, quæ tamen transacta pubertate non irritantur. Deinde parenti non competit gubernatio filii in votorum personalium obligatione post pubertatem, nam ea obtenta filius ea in parte est sui juris. Ergo nequit illius vota in impubertate emissa irritare post pubertatem. Nam hæc irritatio inniti debet potestati dominativæ. Alias posset irritare emissa tempore pubertatis. Nihilominùs probabilius censeo patrem irritare posse filiorum impuberum vota post eorum pubertatem, vel emancipationem si tempore pubertatis confirmata non sint. Sic Cajetanus 2. 2. *q.* 89. *art.* 5. *post principium.* Navarr. *c.* 12. *num.* 71. Sayro Clavi Regia *l.* 6. *cap.* 10. *num.* 26. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 9. Lessius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *num.* 83. *in* 3. *editione.* Bonacin. *disp.* 4. *quæst.* 2. *de voto punct.* 7. §. 2. *num.* 19. Suar. lib. 7. de voto *cap.* 6. *num.* 8. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *quæst. ult.* Azor. 1. *part. lib.* 11. *cap.* 17. *quæst.* 7. *& alii plures apud ipsos.* Ratio est ? Quia occasio ob quam jus concessit parentibus posse irritare impuberum vota fuit ; ut illis in obligatione contracta in ætate ita debili & infirma subvenirentur ; at si parentes non possent post pubertatem impuberes vota irritare, non satis provisum esset eorum imbecillitati ; cum eo tempore astringantur impuberes obligatione contracta in ætate debili & infirma. Ergo dicendum est, parentes hanc potestatem semper habere, & confirmari efficaciter potest ex *cap. ult. de sententia excommunicationis.* Ubi conceditur Episcopis potestas absolvendi à sententia excommunicationis pueros, qui ante pubertatem clericos percussérint ; tametsi, post pubertatem petierint absolvi. Quia non spectatur tempus, in quo petunt absolvi ; sed in quo fuit delictum commissum. Sic non debet spectari tempus in quo irritatio petitur, sed in quo obligatio contracta fuit. Neque obstant contraria. Ad primum. Nego vota impuberum habere illam conditionem si patri placuerit restrictam ad tempus impubertatis ; quia nullo jure talis restrictio fundatur ; neque erat conveniens. Neque est simile de votis realibus filiorum puberum. Nam hæc non irritatur ob conditionem provenientem ex modo imperfecto vovendi sicut irritantur vota impuberum ; sed irritantur ob conditionem provenientem ex materia promissa, cujus administratio patri competit durante filii subjectione, ea verò transacta cessat administratio, & consequenter cessat potestas ea vota realia irritandi. Ad secundum. Concedo parenti post pubertatem non competere gubernationem filii in votis post pubertatem factis ; nego tamen non ei competere in votis ante pubertatem emissis ; siquidem sub illius beneplacito quatenus pater est, fuerunt emissa. Cum autem esse patris non amiserit, neque amittit potestatem deobligandi filium ab illis votis.

6. De curatore autem plures sentiunt non posse post pubertatem vota personalia minoris in pueritia emissa irritare. Quia curator datus est ad gubernationem minoris in bonorum administratione non in persona *lege in copulandis* 9. *Godice de nuptiis.* Ibi. Nec curatoris ; qui solum rei familiaris sustinet administrationem, cujus officium durat usque ad vigesimum quintum annum completum quo tempore finitur pubertas, sed irritare vota personalia est actio spectans personam minoris non ejus bona. Ergo curator hac potestate non gaudet. Item illa vota fuerunt emissa sub conditione, si patri placuerint, & illo defuncto si placuerint tutori ; non autem emissa fuerunt sub conditione, si curatori placuerint : quia tempore, quo fuerunt amissa non erat dabilis curator. At tutoris officium cessat obtenta pubertate. *Institut. quibus modis tutela finitur in principio.* Ibi pupilli pupillæque cum puberes esse cœperint à tutela liberantur. Ergo cessat in tutore potestas ea vota irritandi. Neque transit in curatorem. Tum quia sub beneplacito curatoris non fuerunt emissa. Tum quia curator non succedit patri in gubernatione filii tempore impubertatis, sed pubertatis. Et ita tenet Suarez *lib.* 6. *de voto capit.* 6. *num.* 24. Cæterùm probabiliùs credo posse curatorem minoris vota illius in pueritia facta nec in pubertate confirmata irritare, sicut poterat pater si viveret. Sic docuit Sanch. *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 15. Layman. *lib.* 4. *sum. tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 11. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 83. *in* 2. *editione*, Emmanuel Sà verbo *votum ibi de voti irritatione*, *num.* 5. & *alii plures*, tametsi nomen tutoris pro curatore usurpent. Ratio est, quia curator succedit in gubernatione filii in potestate, quæ patri convenire debebat eo tempore si viveret. Sed probatum est numero præcedenti patrem irritare posse vota filii puberis ante pubertatem emissa nec post pubertatem confirmata. Ergo idem poterit curator. Neque obstant contraria. Ad primum nego curatorem gaudere tantum potestate res minoris administrandi directè & per se. Quia indirectè gaudet potestate administrandi personam ; sicut tutor primo & per se datur ad personam pupilli gubernandam, secundariò ad gubernanda illius bona, ut constat ex §. *datus institut. de excusat. tutor.* & ratione hujus potestatis indirectæ potest curator vota personalia minoris in pueritia facta nec post confirmata irritare. Ad secundum dico vota impuberum habere conditionem *si patri placuerint* & consequenter ; si placuerint illi qui in ejus potestate successerit ; ac proinde si placuerint curatori casu, quo extincta non

fuerint

fuerint tempore curatoris. Neque obstat non posse dari curatorem eo tempore, quo fuerunt emissa; quia curator non succedit parenti pro eo tempore, sed pro tempore pubertatis in potestate, quæ tunc parenti competeret; & cum hæc extendatur ad vota antea emissa, etiam extenditur potestas curatoris.

7. De matre, si curatrix sit, idem est dicendum; ac de illis curatoribus. At si hoc officium non exercet; tametsi nullus sit curator vota impuberis post pubertatem non poterit irritare. Quia matri qua mater est nulla filii puberis gubernatio à jure conceditur, neque personæ neque bonorum. Sanchez l. 4. *c.* 30. *num.* 17.

8. Tertiò infertur; vota uxoris tempore matrimonii emissa nec tunc irritata nullatenùs posse durante divortio irritari; tametsi confirmata non fuerint. Quia ut inferiùs videbimus maritus sola ea vota uxoris irritare potest, quæ sibi præjudicaverint. At durante divortio nullum possunt præjudicium afferre. Ergo ea irritare non poterit. Præterea quia ratione divortii eximitur mulier etiamsi vovens sit à subjectione viri. At divortio cessante vel per remissionem injuriæ vel per simile delictum innocentis; cum res redeant ad pristinum statum, irritare poterit vir uxoris vota tempore matrimonii emissa, ac si nullum esset factum divortium, emissa verò tempore divortii vel antea emissa sed tunc confirmata poterit vir irritare eodē modo ac potest si essent emissa ante matrimonium contractum. Quod si petas; an liceat innocenti instaurare matrimonium per remissionem injuriæ ut vota nocentis irritet, vel ut à nocente sua propria vota irritentur? Respondeo ut nocentis vota irritet, bene posse. Quia vota nocentis juri quod habet innocens matrimonium instaurandi impedire non possunt. At nullatenus poterit matrimonium instaurare ut à votorum propriorum obligatione eximatur, si ea sint, quæ obstent obligationibus conjugii instaurari; qualiter votum religionis vel castitatis obstat. Quia ad illorum votorum executionem astringitur utpote omnino liber & expeditus. Nequit ergo hanc obligationem propria voluntate executere. Consentit his Sanchez *cap.* 30. *à num.* 18.

9. Quartò infertur vota servi tempore servitutis emissa nec tunc irritata non posse à domino irritari concessa servo libertate. Quia jam non est dominus, sed persona particularis; neque illa vota servi emissa fuerunt sub conditione, si placuerint Domino quatenus Petrus est, sed quatenus Dominus est. Sic Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 86. *in* 2. *editione* Suar. *lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 11. *fine*. Sanchez *aliis relatis lib.* 4. *cap.* 30. *n.* 32. Tametsi absque fundamento contrarium sentiant Valent. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *quæst. ult.*

10. Sæpius diximus in hoc puncto posse irritare Superiorem nempe parentem vota filiorum dummodo post subjectionem confirmata non sint. Inquires ergo quando censeatur vota in subjectione emissa post subjectionem confirmari? v. g. emissa in pueritia, confirmari post pubertatem? Breviter respondeo, non censeri confirmata per approbationem parentis, (tametsi contrarium sentiant Suarez *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 15. *&* 16. Sayro lib. 6. in Clavi Regia *cap.* 10 *num.* 28.) Quia hæc approbatio nec supplet perfectè imbecillitatem judicii impuberis, nec privat parentem potestate gubernativa filii sed solum præstat ne pro libito & absque causa licitè irritare possit filii vota Sanchez *cap.* 30. *num.* 36. Deinde non censetur confirmata ex eo quod vovens voluerit illa exequi. Quia hæc voluntas non immutat obligationem antea contractam, sed illi quantumvis infirmæ annexa est. Sic Navarr. *cap.* 12. *numer.* 71. Azor. 1. *parte, lib.* 11. *cap.* 17. *quæst.* 7. Valentia 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *quæst. ultima*. Suar. *cap.* 6. *n.* 12. *&* 13. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 83. Sanch. *lib.* 4. *sum. cap.* 30. *num.* 38. Neque item censetur confirmata, tametsi sæpe renovarentur, seu repetantur ut firma, credendo firma & inirritabilia esse. Quia hujusmodi repetitio est approbatio prioris vinculi; non alicujus novi constitutio; & ignorantia seu error tollit voluntarium; ac proinde impedit ne firmentur amplius quam sint. Navarrus & Lessius *supra &* Sanchez 30. *num.* 43. Quapropter tunc vota confirmata censebuntur, quando vovens conscius infirmitatis priorum votorum se obligare vult firmiter, & irrevocabiliter, vel vult se obligare, ac si nunquam obligatus esset. Quia hæc voluntas æquivalet novæ voti emissioni. Idem esset si immemor prorsùs priorum votorum ea denuò emitteret. Quia est emissio omnino à priori impendens. Sic Lessius, Navarrus, Suarez & Sanchez *locis allegatis*.

11. Rursus ad perfectam prædictæ doctrinæ intelligentiam proponit Sanchez *dicto cap.* 30. *à num.* 46. aliquot difficultates. Prima; an votum impuberis post pubertatem commutatum propria vel Superioris auctoritate in opera personalia possit irritari à parente? Cui difficultati respondeo cum eodem Sanchez *num.* 48. Nequaquam posse. Quia nec potest votum in impubertate emissum, utpote quod est per commutationem extinctum; neque subrogatum; quia subrogatum emissum non est ab homine imbecillitatem judicii habente, sed ab homine qui in emissione voti personalis est sui juris. Neque obstat subrogari priori voto tempore impubertatis facto, ut inde colligas eadem conditiones habere debere juxta regul. *subrogatum sapit naturam ejus cujus loco subrogatur, leg. unica Cod. de rei uxoriæ actione*. Quia hoc intelligi debet rebus in eodem statu permanentibus, quod in præsenti non contingit; cum votum subrogatum emittatur tempore habili ad firmiter vovendum, & illud cujus loco subrogatur emissum fuerit tempore inhabili. Alias servo commutante votum præjudiciale domino in opera non præjudicantia posset à domino hoc secundum votum irritari utpote subrogatum priori quod ipse Dominus irritare poterat. Et votum jejunii & orationis quod fuit à Pontifice subrogatum loco castitatis promissæ, esset Pontifici reservatum: sicut votum castitatis, quæ nullatenus sunt admittenda.

12. Verum quia potest vovens relicta materia subrogata ad prioris obligationem redire. Quia commutatio est favor voventi factus; & fit sub eo onere & conditione, quod subrogari obligatio accepretur & retineatur; est dubium; an ob commutationem & subrogationem factam impediatur pater ab irritatione, quam poterat facere illius voti, quod fuit commutatum & subrogatum? Distinguit Sanchez *n.* 47. Si vovens (inquit) conscius fuit, quando acceptavit commutationem, posse illius voti in impubertate emissi irritationem à parente impetrari, censendum esse votum confirmare nec amplius irritabile esse. Quia acceptando commutationem videtur velle denuò in priori obligatione persistere; tametsi quoad diversam materiam. Siquidem remedio faciliori uti poterat ad se eximendum ab illa obligatione. Secùs verò est si ignarus fuit hujus irritationis remedii. Cæterum credo verius sive ignarus sive conscius fuerit irritationis remedii posse à parente irritari: ac si nulla commutatio præcessisset ut ipsemet Sanchez paulò inferiùs *n.* 49. docet. Quia acceptans commutationem non intendit priùs votum, quod commutat firmare; sed intendit illius obligationem susceptione minoris obligationis extinguere. Ergo acceptatione commutationis nulla potuit voto priori firmitas accrescere. Ergo æque irritabile est, ac si nunquam commutatio præcessisset.

13. Secunda difficultas est de voto ab impubere emisso implendo post pubertatem vel sub conditione contingente tempore pubertatis; an inquam hoc votum sit à parente irritabile? Qua in re Sanchez *à num.* 50. multiplici utitur distinctione; si votum (inquit) est absolutum, & ejus executio intempus pubertatis differtur, ut si impubes voveat se ingressurum religionem, cum pubes fuerit; poterit à parente irritari; quia illud votum

votum abſolutè eſt ab impubere emiſſum neque pubertas illius naturam immutat ſed ſignat executionis tempus. Idem dicit Sanchez & bene de voto impuberis emiſſo ſub conditione implenda tempore pubertatis pendente tamen à voluntate alteriùs, ut ſi impubes voveret religionem, ſi Deus cum aliquo beneficio tempore pubertatis afficeret, quia executio illius conditionis non ponit, obligationem, ſed ab obligatione antea poſita purgat conditionem. Verum ſi votum emiſſum ſit ſub conditione non pœnali pendente à voluntate voventis ut ſi impubes voveret roſarium recitare quando Virginis imaginem inviſeret,& poſt pubertatem imaginem viſitaret memor prioris voti,affirmat Sanchez non poſſe tale votum roſarii à parente irritari. Quia cenſendum eſt poſt pubertatem emiſſum ; eo quod ex ſe nullam inducebat obligationem, ſed tota obligatio arbitrio voventis remittebatur, qui liber erat ad ponendam, vel non ponendam conditionem. Igitur apponens liberè conditionem cenſendus es velle obligari, & votum antea factum approbare, & quaſi denuò emittere. Quod intelligendum eſt (inquit Sanch.) *dicto cap. 3. num. 53.* ſub duplici limitatione. Prima ; ſi ex appoſitione illius conditionis votum integrè eſſet completum. Nam ſi reſtaret complendum, eo quod conditio haberet tractum ſucceſſivum pro illa parte qua completum eſſet, poſſet irritari. Quia pro illa parte eſt votum in pubertate factum ; neque appoſitione conditionis firmarum. Secunda ; ut apponatur conditio ex affectu directo ad rem promiſſam. Nam cum confirmatio voti novam exigat circa illud voluntatem, ſi conditio apponitur non ex animo confirmandi votum ſi aliundè, votum non manet firmatum, ut ſi viſitares Virginem non animo contrahendi obligationem roſarii, ſed curioſitatis aut recreationis cauſa. Quod à fortiori procedit cum obligatio voti apponitur in pœnam conditionis appoſitæ.Nam tunc non apponitur conditio ex affectu contrahendi obligationem ſed potiùs ex diſplicentia illius. Ergo appoſitio talis conditionis non eſt voti firmatio.

14. Ex quo infert Sanchez ſi impubes voveres religionem in pœnam ſi luſeris, ut pubes factus ludis memor promiſſionis factæ, votum religionis non firmas, ſed irritabile manet à parte, ac ſi conditio in impubertate eſſet appoſita. Quia non fuit appoſita ex affectu contrahendi obligationem, ſed potiùs ex illius diſplicentia. Hæc ultima limitatio,(etſi probabilis ſit ob tanti viri authoritatem)mihi non probatur,ſed veriùs credo, votum illud religionis manere firmum ; ac ſi in pubertate eſſet emiſſum.Quia appoſitione voluntaria conditionis abſolutè & efficaciter approbat votum & vis illius obligationem ſubire,(eſto per ſimplicem diſplicentiam contrarium velis) quia vis efficaciter conditionem, cui eſt obligatio neceſſariò annexa. Tota autem firmatio voti in appoſitione conditionis conſiſtere debet. Quia inde naſcitur obligatio. Non in affectu vel diſplicentia rei promiſſæ, qui eſt per accidens conditioni appoſitæ & conſequenter rationi firmali determinandi obligationem.

15. Tertia difficultas eſt ; an votum emiſſum poſt pubertatem, non petendi irritationem voti in impubertate emiſſi ſit illius confirmatio ? Cui difficultati Sanch. *num. 55.* reſpondet, voto præcisè non petendi irritationem votum non firmari. Quia non excluditur irritatio propria ſponte à ſuperiore, vel ad petitionem alterius concedenda. At ſi votum ſit non utendi irritatione, irritationem excludi, & votum firmari : quia hoc voto tacitè intendit vovens perpetuo obligari, & irritationi non ſubjacere. Placet mihi hæc deciſio. Nam voto non petendi irritationem non immutatur votum ; cum non verſetur circa illius objectum. At voto non utendi irritatione votum factum immutatur, & aliud denuò emittitur.Nam quid aliud eſt votum non utendi irritatione, niſi votum exequendi rem promiſſam ; tametſi hujus promiſſionis irritationem habeas ? Sed ſub hac circunſtantia antea obligatus non eras. Ergo quamvis ceſſet priùs votum irritatione, non ceſſat hoc votum non utendi irritatione denuò ſuperadditum, & irritationi non ſubjectum ; ſicut non ceſſat directè votum non petendi irritationem, tametſi irritatio prioris voti fiat.

16. Quarta & ultima difficultas eſt de voto disjunctivo & indeterminato ſi promittas religionem vel caſtitatem & poſt pubertatem determines caſtitatem ; vel ſi promittas jejunare uno die menſis & poſt pubertatem diem determines,an eo ipſo cenſearis priùs votum confirmare ? Et quæſtio procedit de determinatione, à qua non potes reſilire, quod non fit per propoſitum ſed per votum. Nam ſi ſolum propoſitum haberes, unam partem disjuncti exequendi, votum factum non firmares, ſed illud inmutatum relinqueres. Facta ergo determinatione per votum, credo hoc votum non manere irritabile. Quia eſt poſt pubertatem noviter emiſſum. Votum enim ſub disjunctione & indeterminatione antea factum ceſſavit commutatione, ſeu determinatione hujus novi voti ; ac proinde non manet capax irritationis, votum verò, quoad exequendam unam partem disjuncti determinatus es, noviter eſt emiſſum ; quia novum habet objectum, & eſt emiſſum poſt pubertatem. Ergo eſt incapax irritationis. Sanch. *l. 4. de voto cap. 30. num. 57. & 59.* Hanc doctrinam limitat. Sanch. *num. 38.* ut non procedat, ſi ignarus vel prorsùs immemor poteſtatis irritandi prioris voti determinationem feceris. Quia non es cenſendus excluſiſſe remedium,cujus ignorantia vel oblivio fuit. Sed non placet limitatio ; quia hæc ſolum habere poſſet locum caſu, quo priùs votum disjunctivum & indeterminatum maneret. At novi voti determinatione ceſſat. Ergo ceſſat quidquid irritabile eſt. Adde etſi ex vi prioris voti obligatus eſſes unam partem disjuncti eligere ; non tamen ex vi illius obligatus eras, te aſtringere ad unum determinatè eligendum. Ergo hæc nova obligatio utpote liberè aſſumpta in pubertate ſubjecta non manet irritationi ; tametſi cum ignorantia pubertatis irritandi prioris voti aſſumpta fuerit.

§. IV.

An extendatur irritativa poteſtas ad vota emiſſa tempore ſubjectionis, implenda tamen ſubjectione diſſoluta.

SUMMARIUM.

1 *Duplex ſententia proponitur, & tertia diſtinctione utens approbatur.*

2 *Quid dicendum de voto filii puberis, uxoris, & ſervi quod ex ſe vel ex intentione voventis perpetuum eſt ? Affirmat Sanch. penitùs irritare poſſe. Contrarium eſt probabilius.*

1. IN hac quæſtione Sanch. *l. 4. ſum. c. 29.* Triplicem ſententiam pluribus Doctoribus patrocinatam refert. Prima negat cuilibet ſuperiori hanc poteſtatem. Quia ſpectato tempore,pro quo votum obligat cui videtur attendendum, nec voluntas voventis nec materia promiſſa ſubjectionem habent. Secunda, cuilibet ſuperiori hanc poteſtatem concedit. Quia eſto voluntas voventis, & materia promiſſa, ſpectato tempore pro quo votum obligat non habeant ſubjectionem. At illam habent tempore quo obligatio contrahitur ; & cum hæc obligatio inconſulto ſuperiore fiat, in cujus gravamen & irreverentiam cedit, poteſt ergo ab illo irritari. Tertia ſententia (cui ipſe Sanch. tanquam probabiliori adhæret etſi duæ præcedentes reputet probabiles) diſtinctione utitur de ſubditis plenè ſuperiori ſubjectis quoad voluntatem, vel quoad ſolam materiam promiſſam. Si ſubditi ſunt plenè quoad voluntatem ; horum vota etſi in tempus libertatis referantur, poterit ſuperior irritare. Qua ratione poterit irritare ſuperior vota religioſi emiſſa

emissa in tempus quo à subjectione fuerit liber, & pater, vel tutor vota filii impuberis relata in tempus pubertatis. Quia horum voluntas plenè est superioribus subjecta; ac proinde obligari non potest nisi cum superiorum dependentia. Si verò subditi sint quoad materiam promissam tantum, horum vota relata in tempus libertatis nullatenus superior irritare poterit. Quia sibi non præjudicant. Quocirca nec vir irritare poterit uxoris vota, nec pater filii puberis, nec Dominus servi implenda tempore libertatis. Quia facta pro eo tempore nullum afferunt præjudicium. Placet mihi hæc sententia.

2. Solum est difficultas de voto emisso à filio pubere, ab uxore, à servo, quod ex se vel ex intentione voventis perpetua est; an possit irritari à parente, à marito, à Domino? v.g. vovit filius pubes, uxor, servus eleemosynam quotidie se daturum vel quotidie recitaturum, vel omnibus sextis feriis suæ vitæ jejunaturum, dubium est; an hæc vota possint à parente, à marito, à domino penitus irritari? Affirmant Sanch. *d. l. 4. sum. c. 29. n. 7.* Movetur, quia hæc vota æquè libertatis ac subjectionis tempus afficiunt; ac proinde irritatione perfecta capacia sunt. Contrarium dicendum existimo cum Lessio *l. 2. c. 40. dub. 14. n. 86. in 2. edit.* Bonacin. *disp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. circa fin.* Quia supradicti domini solum irritare vota subditorum possunt quatenus sibi præjudicant. Sed illa vota solum dominis præjudicare possunt quoad materiam contingentem tempore subjectionis; non autem postea. Ergo solum quoad illam partem suspendere vota possunt. Neque obstat, hæc vota æquè libertatis ac subjectionis tempus afficere. Quia afficiunt illud divisibiliter; est enim materiis illis promissa dividua singulis diebus correspondens, ac proinde secundum partem implendam tempore subjectionis suspendi possunt manentibus firmis quoad partem tempore libertatis implendam. Alias votum castitatis emissum ab uxore irritari posset à viro, ita ut soluto matrimonio nulla illius esset obligatio. Quod est omnino falsum ut satis colligitur ex *cap. quidam & cap. placet de conversatione conjugatorum.*

§. V.

An extendatur irritativa potestas ad vota emissa tempore quo voventes erant sui juris.

SUMMARIUM.

1 *Non extenditur ad hæc vota directa potestas bene indirecta.*
2 *Proponitur quædam objectio & solvitur.*
3 *Vota uxoris ante matrimonium emissa non irritantur à marito, sed suspenduntur quatenus sibi præjudicaverint, & idem est de servis.*
4 *Quid dicendum de votis conditionalibus emissis tempore libertatis quorum conditio tempore servitutis impletur?*

1. Respondeo potestas irritativa directa nequaquam extenditur neque extendi potest ad vota emissa tempore quo voventes erant sui juris, bene tamen indirecta & suspensiva. Conclusio communis est etsi à paucis tradita sub his terminis. Ratio est. Quia ea sola vota irritare Superior potest quæ sub ejus beneplacito fuerint emissa. Sed vota superiorem non habentis sub nullius beneplacito emittuntur. Ergo non sunt capacia directæ irritationis. Quod verò indirectè irritari possint, est manifestum. Quia virtute potestatis dominativæ supervenientis impedire superior potest executionem votorum sibi præjudicantium, in qua suspensione irritatio indirecta consistit.

2. Dices superior religiosus irritare potest vota religiosis in sæculo emissa, & tutor signatus pupillo ejus vota emissa tempore, quo carebat parente & tutore. Ergo potestas irritativa directa extendi potest ad vota emissa tempore quo voventes sunt sui juris. Ob hanc rationem non videtur improbabile vota illorum, qui plenè efficiuntur subditi, irritari directè à superioribus posse. Nam esto non fuerint emissa sub tacita conditione absoluta beneplaciti superioris; quia nullus aderat superior; fuerunt tamen emissa ex juris interpretatione sub conditione beneplaciti superioris, si existeret. Quod certè videtur necessarium in pupillo vovente, dum caret parente & tutore, ut hac ratione ejus imbecilli judicio & diminutæ discretioni provideatur. Lessius *l. 2. c. 40. dub. 15. num. 93. in 2. edit.* Cæterum quia communis sententia firmat nulla ratione vota emissa tempore libertatis irritare directè posse à potestate dominativa superveniente, sed solum suspendi; respondeo supradictæ objectioni; superiorem religionis non irritare vota religiosi in sæculo emissa, quia professione religionis tanquam solutione illorum perfectissima extinguntur. Quod si ea religiosus tempore professionis approbaverit, & in eis persistere voluerit, irritari poterunt à Prælato. Quia sunt tempore subjectionis emissa; vota verò pupilli seu minoris nemini subjecti suspendi, sed non irritari potuerunt à tutore vel curatore superveniente. Quia nullibi est cautum, eos habere potestatem ea vota directè irritandi, & potestate indirecta sufficienter providere possunt pupilli seu minoris administrationi.

3. Ex his infertur; vota uxoris tempore libertatis emissa suspendi à marito posse quatenùs sibi præjudicaverint & non aliter. Nam esto maritus haberet potestatem irritandi omnia vota uxoris tempore matrimonii emissa (ut multis placet) nullo modo hac potestate gaudet comparatione votorum tempore libertatis emissa. Quia ei nec ob promissionem, neque ob voluntatem promittentem, neque ob materiam promissa illa vota, cum fiunt, subjiciunt. Restat ergo ut solum tempore matrimonii subjiciantur ob præjudicium quod ei provenire potest ex executione talium votorum; ac proinde solum ex hac causa capacia sint indirectæ irritationis. Sic post alios antiquiores docent Sylvest. verbo *votum 4. q. 2. d. 1.* Navarr. *c. 12. num. 65.* Azor. *1 p. lib. 11. c. 17. q. 14.* Valent. *2. 2. disp. 6. q. 6 punct. 6. num. ult.* Suar. *l. 6. c. 4. num. 16. & c. 7. num. ult.* Sayro in Clavi Regia *l. 6. c. 10. num. 11. & 19.* Sanch. aliis relatis *l. 4. c. 31. num. 9.* Quæ à fortiori procedunt in votis servorum tempore libertatis emissis, quæ à superveniente domino solum suspendi non irritari possunt. Et tradit Azor. *q. 2. & 10.* Suar. *cap. 3. num. ult.* Sayro *c. 10. num. 18.* Sanch. *n. 14.*

4. Sed inquires; an vota conditionalia emissa tempore libertatis, quorum conditio tempore subjectionis impletur, censenda sint ac emissa tempore subjectionis; ita ut possint à superveniente superiore penitus irritari casu, quo tunc emissa possent? Respondeo Sanch. *d. cap. 31. num 17.* Si conditio per accidens contingit, ut si mulier soluta voveat eleemosynam, si navis ex Asia venerit, & venit tempore quo nupta est, illa vota reputanda esse ante subjectionem emissa; quia ante subjectionem tota obligatio contracta est, & conditio per accidens contingit, & ex contingentibus per accidens non est res dijudicanda. Si autem per se contingat conditio, ut si voveas eleemosynam si talem duxerit, esto alicui posset videri tempore subjectionis emitti, quia tunc perfecta obligatio consurgit; at credit censenda esse tempore libertatis emissa. Ducitur primò: quia votis sicut & contractibus non potest nova conditio addi, sed cum fiunt totam suam perfectionem habent; ergo facto voto tempore libertatis non potest aliqua conditio superaddi, quam antea non haberet. At cum factum est, non habuit conditionem beneplaciti Superioris. Ergo ex superveniente subjectione illam habere non potest, cum in suo esse perfectum sit. Secundò movetur; quia esto in legatis inspiciatur tempus conditionis impletæ, secùs est in contractibus, in quibus inspicitur tempus quo irriti sunt, *leg. si filius familias 78. ff. de verborum obligat.* At votum quia promissio est & obligationem inducit assimilatur contractibus. Ergo tempus quo factum est, inspici debet. Sed est factum tempore libertatis.

bertatis. Ergo illo tempore emiſſum reputandum eſt.

Cæterum aliter diſtinguendum cenſeo. Si conditionis appoſitio non ſit libera voventi , vel quia ex alterius voluntate pendet , vel quia caſu contingit , veriſſimam cenſeo ſupradictam ſententiam ; eo quod tota illius voti obligatio ante ſubjectionem contracta ſit. Nam appoſitio illius conditionis , quæ voventi voluntaria non eſt , non poteſt eſſe voluntaria ſuſceptio obligationis. Verum ſi conditio ex libera voventis voluntate pendeat , ut ſi promitteret eleemoſynam ſi exiret , ſi Petrum alloqueretur , ſi imaginem Virginis inviſeret , & tempore ſubjectionis hanc conditionem apponis , reputandum eſt votum illud eleemoſynæ tempore ſubjectionis factum. Nam cum tota obligatio illius voti pendeat ex libera voluntate voventis apponentis conditionem ; tunc cenſendum eſt , verè & propriè emitti ; cum liberè conditio apponitur ; ſiquidem appoſitione illius conditionis ſuſcipitur obligatio. Et confirmo ex doctrina tradita hoc puncto , §. 3. quamque ipſe Sanchez approbat ; ibi enim probavimus votum conditionale emiſſum in pueritia , cujus conditio voventi libera impletur tempore pubertatis ex affectu ad rem promiſſam , firmari , & tanquam emiſſum in pubertate judicandum eſſe. Ergo in præſenti idem dicendum eſt. Neque obſtant rationes quibus ducitur Sanchez. Fateor voto illi conditionali facto tempore libertatis nullam ſuperaddi poſſe conditionem beneplaciti Superioris. At nego non ſuperaddi dictam conditionem voto abſoluto tacitè emiſſo appoſitione liberæ conditionis. Ad ſecund. concedo votum aſſimilari contractibus ; ſed nego in contractibus gratuitis , quorum obligatio ex conditione liberè apponenda à contrahente penderet , non eſſe inſpiciendum tempus conditionis appoſitæ ; cum tunc ſuſcipiatur obligatio & non antea.

§. VI.

An extendatur irritativa poteſtas ad vota executioni mandata , & ad promiſſiones humanas , & ad vota realia defuncti quæ in hæredes tranſierunt.

SUMMARIUM.

1 *Non extendatur irritativa poteſtas ad vota executioni mandata.*
2 *Neque ad promiſſiones homini factas ex Superioris licentia.*
3 *Neque item ad vota tranſlata in hæredem.*

1. His omnibus ſupradictis negativè eſt reſpondendum. Sed claritatis gratia triplicem conſtituo concluſionem. Prima nullatenus irritativa poteſtas extenditur ad vota perſonalia vel realia executioni mandata. Sic Cajet. 2.2. *q.* 88. *art.* 8. *dub.* 2. Sotus *l.* 7. de juſt. *q.* 3. *art.* 1. verſ. *majori autem.* Valent. *diſp.* 6. *q.* 6. *p.* 6. *q.* 3. Sanch. *l.* 9. *de matrim. diſp.* 40. *num.* 12. *& l.* 4. *ſum. c.* 27. *num.* 3. Ratio eſt manifeſta quia votum executioni mandatum ceſſat. Ergo non eſt capax irritationis. Adde ſi votum reale ſit & executioni fuerit mandatum non poterit Superior rem traditam revocare. Unde ſi ex licentia Superioris promiſiſti calicem Eccleſiæ,& promiſſum tradiſti , nequit Superior revocare. Quia traditione factus eſt ſub alterius dominio, *leg. traditionib.* 20. *Cod. de pactis.*

2. Secunda concluſio non poteſt ſuperior irritare promiſſionem homini factam ex ejus licentia. Sic docet Suar. *tom.* 2. *de Relig. l.* 6. *de voto c.* 6. *num.* 3. Baſil. Legion. *l.* 10. *c.* 17. §. 1. *num.* 17. Sanch. lib. 9. de matrimon. *diſp.* 4. *num.* 14. *& l.* 4. *ſum. c.* 27. *num.* 23. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 13. *num.* 77. *ad ſecund. in* 2. *edit.* Ratio eſt. Quia promiſſione facta jus eſt promiſſario acquiſitum. Sed jus promiſſario acquiſitum nequit ſuperior infringere. Ergo nequit promiſſionem factam irritare.

Dices, ſuperior poteſt promiſſionem Deo factam, antequam executioni mandata ſit , infringere ; quia eſt dominus voluntatis promittentis : ergo etiam poterit irritare promiſſionem homini factam. Deinde ſubditus non tenetur exequi promiſſionem , ſi ſuperior interdicat ut tradit Leſſius & Sanchez *ſupra.* Quia cum ſuperior adhuc data licentia promittendi , & promiſſione facta dominus ſit voluntatis ſubditi, poteſt à promiſſionis executione ſubditum impedire. Ergo irritare promiſſionem poterit ſaltem indirectè. Et ita tenet Aragon 2.2. *q.* 88. *art.* 8. *fol.* 1020. Nec videtur improbabile.

Nihilominus reſpondeo poſſe ſuperiorem irritare promiſſionem Deo factam ; non tantum quia dominus eſt voluntatis ſubditi , ſed quia Dei vices gerit , cujus nomine remittit. At cum non gerat vices promiſſarii , jure acquiſitum per promiſſionem remittere non poteſt. Ad ſecund. nego ſuperiorem contradicere poſſe executioni promiſſionis factæ ex ejus licentia ; quia ea Promiſſio non imbibit conditionem ſi ſuperior non contradixerit. Alias nullus cum religioſis auderet contrahere , ſi promiſſiones firmæ non eſſent , & pro voluntate ſuperioris poſſent revocari. Deinde nego contradicente ſuperiore teneri ſubditum promiſſionem omittere ; quia illa contradictio eſt injuſta , ac proinde relevare non poteſt ab obligatione contracta.

3. Tertia concluſio , vota tranſlata in hæredem irritare ſuperior voventis non poteſt , tum quia hæredis ſuperior non eſt. Tum quia hæres non obligatur ex voto , ſed ex juſtitia ex tacito cum defuncto contractu , & obligationes ex juſtitia irritabiles non ſunt. Tum denique , quia ad hæc vota ſic tranſlata in hæredem poteſtas diſpenſandi & commutandi vota non extenditur , neque extenditur poteſtas irritandi. Sanch. *l.* 4. *ſum. cap.* 24. *num.* 57.

Punctum IV.

Qualiter & quando irritatio concedi poſſit.

SUMMARIUM.

1 *Si negetur ſubdito licentia in perpetuum exequendi votum, cenſetur irritatum.*
2 *Debet tamen Superior votum cognoſcere.*
3 *Non eſt irritatio ſi pro determinato tempore licentia negetur.*
4 *Irritatio & ſuſpenſio procedens à poteſtate dominativa nulla indiget cauſa ad ſui valorem.*
5 *Plures affirmant ſine cauſa juſtè concedi poſſe. Sed probabilius eſt eſſe ſaltem veniale peccatum.*
6 *Fieri poteſt irritatio etiam ſubdito invito.*
7 *Non eſt neceſſaria cognitio voti irritandi ſi votum eſſe cognoſcat.*
8 *Quid ſi ex parte irritantis dubium ſit , an ſit verus Superior ? Subdiſtinctione reſpondetur.*
9 *Ob dubium ex parte voventis non impeditur Superioris certa poteſtas.*
10 *Error communis eſto ſuppleat juriſdictionis defectum, non tamen defectum poteſtatis dominativæ.*
11 *Qualiter irritativa poteſtas delegari poſſit.*

1. Superior votum irritat , quando voto cognito denegat ſubdito abſolutè licentiam illud exequendi ſine ulla temporis limitatione. Sumitur ex *cap.* 30. *Numer.* ubi de puella vovente dicitur. Si autem ut audierit , (ſcilicet pater eſſe voto ligatum) & contradixerit, vota & Juramenta ejus irrita erunt ; neque obnoxia tenebitur ſponſioni ; eo quod contradixerit pater. Ut docent Cajetanus Armilla & alii quos refert & ſequitur Sanch. lib. 9. de matrimon. *diſp.* 43. *num.* 10. *& l.* 4. *ſum. c.* 25. *n.* 35. Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 12. *ſine n.* 72. *in* 2 *editione.* Ratio eſt ; quia omnia vota ſubditorum, ſi ſint de rebus prohibitis fieri abſque licentia ; hanc habent conditionem

nem si superior licentiam dederit ; alias nulla erunt utpote de materia illicita. Si verò sint de rebus sibi permissis ; hanc imbibunt conditionem, nisi superior contradixerit. Quia hæc conditio necessaria est, ut superioris potestas salva remaneat , nullúmque præjudicium habeat ex subditorum votis,ut tradidit D. Thom.communiter receptus 2.2. *q.* 88. *art.*8. *ad* 4. Valent. *disp.*6. *q.*6. *punct.*6. Suar.l. 6. de voto *c.* 1. *num.*9. Sanch. variis in locis præcipuè *l.*4.*sum. c.* 26. *à num.* 4. Ergo Superiore non consentiente aut contradicente absolutè , votum cessat ; quia cessat conditio sub qua factum est; sicut quodlibet aliud votum conditionatum cessat cessante conditioue sub qua fuit præstitum.

2. Dixi quando voto cognito. Nam si Superior ignarus voti deneget subdito licentiam exequendi illud, nullo modo censere debet irritasse. Quia quilibet actus voluntarius qualis est irritatio non potest fieri absque voluntate irritandi, quæ impossibilis est incognito objecto scilicet voto quod irritari debet. Et ita sustinent Abulens.*c.*30. *Numer.* Navarr. *sum.c.* 12.*num.*69.Valent 2.2. *disput.*6.*quæst.*6.*punct.*6.*q.*2.Lessius *supra.*Suar.tom. 2. de Relig.l.6. de voto *c.* 7. *num.* 13.*&* 14. Sanch.aliis relatis *l.* 4. *sum. c.*25,*n.* 23. & lib. 9. de matrimon.*disp.* 43. *num.* 2.

3. Dixi insuper,*quando Superior denegat absolutè licentiam.* Nam si solum pro determinato tempore denegaret , ut si diceret , nolo ut modo facias ; non est irritatio voti , sed illius suspensio pro illo determinato tempore. Quo transacto tenebitur subditus votum exequi sicut antea ; nisi fortè votum fuerit de re illi tempori annexa : Quia tunc cum illo tempore finitur : ut si promitteres jejunare sequenti vigilia corporis Christi , vel illo anno ob lucrandum compostellanum jubilæum illuc peregrinationem facere ; & superior denegaret facultatem exequendi jejunium,& peregrinationem illo anno , absolutè esset votum extinctam non tam irritatione quam cessatione materiæ promissæ. Sic Sanch. *d. disput.* 43. *num.* 10. *& cap.* 25. *numero* 35. Ex his satis constat votum irritatum non reviviscere ; suspensum verò , nisi finitum sit , reviviscere. Sic Doctores relati.

4. Porrò certum esse debet irritationem & suspensionem procedentem à potestate dominativa, nullam ad sui valorem causam exigere. Quia ut nuper diximus subditus in sua promissione imbibit conditionem, dum Superior consenserit vel non contradixerit. Ergo pro libito contradicente cessat obligatio. Secùs est quando votum suspenditur vel dispensatur ratione jurisdictionis temporalis vel spiritualis. Quia suspensio hæc necessariò fieri debet medio præcepto , seu lege imposita cum executione voti pugnante. At præceptum vel lex nullum est,si sit impositum sine causa. Ergo dispensatio vera cum sit nomine Dei & in obligatione ipsi acquisita rationabiliter fieri debet ; alias non censebitur Deus obligationem remittere. Et ita tradit D. Thom. *q.* 88. *art.* 12. *ad* 2. Suar. *l.* 6. *c.* 1. *num.* 9. Sanch.*lib.* 4. *c.*24. *n.* 7. Basil. de Leon lib. 10. de matrimon. *cap.* 17.*n.*22. *& sequentibus.*

5. An verò sine causa justè concedi possit , non est constans sententia. Nam Gregor. Lopez *leg.* 3. *fine tit.* 8. *partit.* 1. Navarr. *c.* 12. *num.* 73. Sylvest. verbo *votum* 4.*q.*6.*d.*6. Azor. 1.*p.l.* 11. *c.* 17.*q.* 5.Basil.*d.l.*10.*c.* 17.*num.*14.& alii plures affirmant absque causa concedi posse. Moventur. Quia promissiones subditi hanc tacitam(ut sæpe dixi)conditionem habent,si Superior consenserit, vel non contradixerit. Superior autem nullo vinculo tenetur ad præstandum consensum,vel non cõtradicendum, sed in his liber est,& jure suo utitur. Et explicatur.Si promittas eleemosynam faciendam ex aliena pecunia sub conditione.Si dominus consenserit,poterit dominus pro libito non consentire absque culpa, sed religiosus,filius familias,uxor, & servus promissionem faciunt sub conditione si eorum dominus consenserit. Poterit ergo dominus pro libito non consentire. Hinc inferunt supradicti Doctores posse votum aditrictum petere irritationem absque ulla causa. Quia petit rem , quam Superior licitè præstare potest. Sic Expressè Basilius Legion. *d. cap.* 27. *num.* 24.

Cæterum verius censeo peccare saltem venialiter Superiorem qui absque justa causa votum subditi irritat,vel suspendit. Sic Sotus *l.*7.*q.*3.*art.*1. Aragon.*q.* 88. *art.*8. *in* 3. *concluf.* Lessius *l.*2.*c.*40. *dub.*12.*num.* 70. *& dub.*12.*num.*76. Sanch.*l.* 4. *c.* 24.*num.*13.Suar.*l.*6.*de voto c.*1.*num.*.... Layman. *l.* 4.*sum. tract.*4.*c.*7. *num.*18.Valent.*disp.*6.*quæst.* .*punct.* 6. paulò post principium. Ratio est.Quia sive hæc potestas data sit in utilitatem voventis ut creditur data Prælatis religiosis , sive in utilitatem irritantis , ut est potestas domini in servum, sive in utilitatem utriusque ut datur conjugibus ; dissonum & contra rationem est,eam absque causa utili irritanti, vel voventi exercere. Quia est contra finem ipsius potestatis,& consequenter abusus illius. Item alienum est à ratione, quod Superior absque aliqua causa impediat voluntatem subditi in bonum voto obfirmatum. Cum Superior ratione superioritatis teneatur providere de bono spirituali subditi , neque illi impedimento esse, cum sibi nullum damnum inde provenit. Ex quo solutum manet contrarium fundamentum.Ad confirmationem poteris respondere, esse disparem rationem. Nam promittens eleemosynam ex aliena pecunia nullum jus in illam habet.At ad opera spiritualia exercenda aliquale jus habet subditus licet dependens à superiore. Quapropter plures Doctores censent ut in superioribus vidimus) votum dandi eleemosynam ex aliena pecunia nullum esse;cum tamen votum jejunii & orationis emissum à subdito validum sit.Quid ergo mirum quod dominus negans absque causa consensum in distributione suæ pecuniæ non peccet ; peccet tamen , si neget consensum in his , quæ ad bonum subditi ordinantur. Secundò respondeo clariùs negando posse dominum absque ulla causa negare consensum in distributione suæ pecuniæ. Habet enim semper causam legitimam negandi nempe propriam utilitatem , qua privatur permittendo propriæ pecuniæ alienationem. At cum in præsenti supponamus , nullam incommoditatem superiori advenire ex eo quod subditus votum exequatur, abutetur sane sua potestate,si illum à bono proposito concepto retrahat,& impediat.Ex his constat non posse subditum irritationem voti à superiore petere nisi aliquam causam suæ petitionis habeat.Eam tamen existimo sufficientem esse, si gravatum voto se sentiat;quia ad excusandam culpam venialem , quæ in præsenti intervenire potest,quælibet modica causa sufficit ; eáque de causa moraliter loquendo nulla culpa in concessione irritationis, illiúsve petitione invenitur,ut dixit Sanch. *libr.* 4. *summæ cap.* 4. *num.*15. *&* 16.

6. Hanc irritationem potest Superior facere subdito contradicente. Quia non pendet in usu suæ potestatis à voluntate subditi. Nam quantumvis subditus renuat, si Superior ejus obligationi contradicit , cessat obligatio. Quia cessat conditio beneplaciti Superioris,sub qua necessariò contracta est.Sic ex communi sententia tradunt Sayro in Clavi Regia *lib.* 5. *c.* 8. *num.* 6. Aragon 2.2.*q.* 89. *art.*9. paulò post principium Suar. *lib.* 6. *de voto c.*1. *ad finem.* Sanch. *l.* 4. *de voto c.* 24. *num.* 25. Sed quia subditus facta irritatione potest iterum votum emittere,& sic irritationem eludere, ut huic incommodo provideatur,debet Superior materiam illius voti prohibere & quasi antecedenter irritare;quo facto nullum erit votum de illa emissum.Sic relato Suare advertit Sanch. *d. cap.* 24. *numer.* 26. *fine.*

Dices commutatio , & dispensatio fieri non potest subdito invito.Ergo nec irritatio. Item irritatio sicut & dispensatio,& commutatio est beneficium subditi;siquidem cum ab obligatione contracta liberat. At beneficium non datur invito.Ergo neque irritatio invito concedi

poteſt. Reſpondeo concedendo diſpenſationem & commutationem non poſſe concedi invito, & negando idem eſſe de irritatione. Nam irritatio ſupponit votum eſſe emiſſum ſub conditione tacita vel expreſſa, ſi Superior conſenſerit; quam conditionem nullomodo imbibunt vota ſubditorum comparatione Prælati ſola juriſdictione temporali, vel ſpirituali gaudentis. Deinde dico, commutationem ſubdito invito non concedi, non quia eſt beneficium; ſed quia requirit neceſſariò ejus conſenſum & acceptationem; eo quod obligationem prioris voti in aliam materiam transferat, transferre autem non poteſt niſi ipſe ſubditus conſentiat, acceptet, & velit ſe obligare, quod in irritatione non procedit. De diſpenſatione (eſto Aragon *d. art. 9.* Suarez *d. cap. 1. num. 13.* Sentiant concedi non poſſe invito) probabiliùs exiſtimo cum Sanchez *dicto cap. 24. num. 26.* dari poſſe. Quia eſto beneficium ſubditi ſit; eſt tamen præcipuè beneficium Superioris, quatenus illa via oſtendit liberam habere poteſtatem, nec ligatam ſubditi voluntate; ſicut tractatu de excommunicatione dicemus abſolutionem dari poſſe excommunicato renuenti. Adde ſæpe convenire ſubdito (tametſi ipſe non cognoſcat) diſpenſationem, irritationémve votorum concedi; ſæpè bono communi id neceſſarium eſt. Conveniens ergo erat, ut poteſtas diſpenſandi, & irritandi à voluntate ſubditi non penderet. Præterea irritatio & diſpenſatio non ſunt beneficia poſitiva, ſed privativa, quæ per ſe acceptationem non requirunt. Fatetur tamen & bene Sanchez ſupra diſpenſationem conceſſam ſubdito renuenti graviorem cauſam ad ſui valorem expoſtulare utpote contrarium voluntati ita ad bonum affectæ.

7. Rurſus non eſt neceſſarium, ut validè & juſtè irritatio fiat, ſuperiorem cognoſcere votum irritandum. Nam eſto ei non manifeſtetur, poteſt credere ſubditum petentem irritationem voto gravari, qua credulitate poſita juſtè irritationem concedit; quia ad irritationem (ut dixi) hæc ſufficit cauſa. In ſententia verò affirmativam nullam cauſam requiri ad irritationem clarum eſt fieri poſſe abſque voti cognitione. Et ita tenet Baſilius Legionenſ. *lib. 10. de matrimonio cap. 17. n. 22.* indicat Sanchez *lib. 4. cap. 24. num. 61. junctis iis quæ dixerat cap. 22. num. 10.*

8. Duplex reſtat difficultas enodanda circa uſum hujus poteſtatis irritativæ. Prima an exerceri poſſit in caſu dubio? Secunda, an alteri delegari poſſit?

Circa primam difficultatem adverte, dubium hoc oriri poſſe vel ex parte irritantis, vel ex parte voventis. Si ex parte irritantis dubium naſcatur; eo quod dubitetur, an ſit verus pater, legitimus tutor, vel curator, verus religionis Prælatus, verus maritus, verus dominus; diſtinguendum eſt; ſi hi ſint in poſſeſſione, irritare vota poterunt; quia in caſu dubio in favorem poſſeſſionis judicandum eſt. Secùs eſt ſi poſſeſſione careant; quia abſque poſſeſſione nullus adeſt titulus certus, quo certus uſus poteſtatis irritativæ firmetur, & honeſtetur. Sic Sanchez lib. 4. de voto *cap. 32. n. 15.*

9. Si dubium ex parte voventis naſcatur, generaliter dicere poſſumus, non impedire Superioris certam poteſtatem. Quia æquum non eſt, aliquem jure quæſito, & certo privari ob dubiam cauſam & rationem. Sic Suar. libr. 4. de voto *c. 6. n. 1.* Hinc infero patrem poſſe irritare vota perſonalia filii impuberis, & realia puberis; tametſi dubium vel opinio ſit, fuerint ne perſonalia tempore pubertatis, & realia poſt pubertatem emiſſa. Quia dum id clarè non conſtat privari pater non debet certa poteſtate, quam habet quælibet filii vota irritandi. Nam licet hæc poteſtas limitetur in votis perſonalibus pro tempore impubertatis, & in realibus pro tempore pubertatis, conſtare certo debet tempus, ut locum habeat limitatio certa poteſtatis. Sic Suarez *ſupra & l. 6. c. 6. num. 4. fine.* Sanchez *l. 2. de matrim. diſput. 41. n. 39. & l. 4. ſum. c. 32. num. 2.* Bonacina *diſp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. num. 21.* Eadem ratione poterit tutor vota impuberis, & curator vota puberis, & maritus vota uxoris irritare; tametſi dubium vel opinio ſit, fuiſſe emiſſa tempore, quo ſui juris erant. Quia poteſtate certa tutoris, & curatoris & mariti omnia pupilli, minoris, uxoris vota irritandi reſtringi non debet ob dubiam cauſam. Sic Sanch. *d. c. 32. n. 7.* At idem eſt ſi vovens certus ſit tempore ſubjectionis omiſiſſe votum; ignorat tamen, an ejus executionem diſtulerit in tempus libertatis. Quia præſumendum eſt talem dilationem non feciſſe; cum communiter potiùs contingat voventem de præſenti ſtatu diſponere non de contingenti futuro. Quod intelligendum eſt, quando votum tempore ſubjectionis impleri poteſt. Alias contrarium erit præſumendum ob valorem actus. Suar. *l. 6. de voto c. 4. n. 8.* Sanch. *l. 4. c. 32. n. 13.* Bonac. *d. 4. q. 2. p. 7. §. 2. n. 22. in fine.* Idem eſt ſi dubitetur; an tempore habili vota confirmata ſint; non obinde ſuperior amittere debet ſuam poteſtatem; tum ob poſſeſſionem quam habet; tum quia confirmatio cum ſit quid facti non præſumitur. Suar. *l. 4. de voto c. 6. n. 1. ad finem.* Sanch. *l. 4 c. 32. n. 9.* Bonac. *p. 7. §. 2. n. 19.* Sed quid ſi dubites; an revocatione voti facta tempore habili ad illud firmandum, legitimè confirmaveris, & poteſtatem irritandi impedieris? Credo regulariter non confirmare, neque talem poteſtatem impedire. Quia revocans votum frequenter ſolum intendit onus impoſitum approbare, non aliud de novo ſibi imponere. Sanchez *numero 11. & 12.* Quando autem ſubditus v. g. filius, ſervus, & uxor bona haberet, ex quibus poſſit liberè diſponere; & dubitaret ex quibus bonis votum emiſerit, præſumendum eſt ex propriis bonis votum emiſiſſe. Quia ſemper præſumi debet vovens firmam velle facere obligationem ſi poteſt, & de materia aptiori diſponere. Sanchez *dicto capite 32. n. 14.*

10. Denique adverte cum Sanch. *num. 16.* Bonacina *dicta diſput. 4. quæſt. 2. punct. 7. §. 2. num. 32.* Si de facto contingat Superiorem irritare votum, quod verè irritare non poterat, ſi veritas conſtaret, vel quia non eſt legitimus Superior, vel quia votum fuit confirmatum: quocumque tempore hæc veritas deprehendatur, irritatio facta non ſubſiſtit. Quia error, eſto ſuppleat juriſdictionem, non tamen ſupplet dominationem; cum de poteſtate dominativa ex errore ſupplenda nihil jura diſponant.

11. Circa ſecundam difficultatem; an hæc irritativa poteſtas alteri delegari poſſit? Non deſunt Doctores, qui negativè reſpondeant; eo quod hæc delegatio non videatur poſſe fieri ſine communicatione dominii; ſicut nec delegatio juriſdictionis ſine communicatione juriſdictionis. Et præterea; quia irritativa poteſtas fundatur in conditione beneplaciti Superioris, quam vota irritanda imbibunt. Ergò neceſſariò debet eſſe Dominus, & Superior qui votum irritare poterit.

Meo judicio ſupradicta ratio concludit, neminem poſſe nomine proprio vota irritare, quin Dominus ſit, dominiùmque habeat. Non tamen concludit, quin nomine alieno & tanquam procurator, qui alterius vices gerit, id poſſit, ſicut poteſt delegatus à Parocho poteſtatem aſſiſtendi matrimonio habere, quin beneficium habeat, & Procurator ad contrahendum matrimonium conſtitui, quin ipſe matrimonii capax ſit, quia delegatus non proprio, ſed alieno nomine aſſiſtit, & contrahit. Deinde irritatio eſt contradictio Superioris diſpoſitioni factæ à ſubdito, quæ ergo cauſa eſſe poteſt, quominus hanc contradictionem non poſſit Superior per Procuratorem præſtare; ſicut Prælatus, & Dominus poſſunt per Procuratorem contradicere alienationi factæ de rebus, quarum habent dominium? Sic Suar. l. 6. de voto *c. 7. num. 17.* Leſſius *l. 2. c. 40. dub. 18. num. 133. in 2. editione §. Abbatiſſæ,* Sanch. *lib. 4. cap. 24. n. 54. ubi n. 53.* Advertit & bene; quando Superior per ſe votum irritare non vult, eſſe aptum modum irritandi, ſi dicat ſe irritare illa vota, quæ aliquis tertius irritanda judicaverit.

verit. Quia tunc ipse Superior irritat esto sub alterius arbitrii conditione.

Punctum V.

Qualiter vota servorum possint domini irritare ?

SUMMARIUM.

1 *Sola ea vota servorum possunt domini irritare quæ suo obsequio præjudicaverint.*
2 *Non eo ipso quo quis est, dominus vota servi irritare vel suspendere potest.*
3 *Quid dicendum de votis famulorum ?*

1. HUcusque egimus de his quæ communia esse poterant omnium subditorum votis ; restat ut de quolibet genere subditorum specialiter dicamus. Et à facilioribus incipiendo inquirimus, quam potestatem habeant domini ad suorum servorum vota irritanda ? Breviter respondeo ea sola vota irritare posse, quæ eorum obsequio, & servitio obstiterint. Quia in ea sola ratione dominis subjecti sunt. Sic Navarr. *c.* 12. *num.* 64. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 6. *punct.* 6. *qu. ultima.* Azor. *l.* 11. *c.* 16. *quæst.* 8. *&* *c.* 17. *q.* 9. Lessius *l.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 86. *in* 2. *editione.* Suarez *lib.* 6. *c.* 3. *num.* 1. 2. *&* 3. Sanchez pluribus relatis *lib.* 4. *c.* 36. *num.* 2. Quapropter vota quorum executionem servi remiserint in tempus solutæ servitutis irritari non possunt. Quia neque in executione neque in obligatione dominorum obsequio præjudicant. De votis verò ante servitutem emissis suspendi eorum executio potest, si præjudicantia fuerint, & idem est dicendum de votis observandi præcepta, audiendi missam, jejunandi, communicandi. Nam esto irritari non possint. Quia non sunt de materia ipsis dominis subjecta, possunt tamen impediri & suspendi aliquando, si præcipiatur eo tempore fieri aliqua opera cum eorum observatione incompossibilia, ut bene advertit Sanch. *de cap.* 36. *num.* 6. Quod à fortiori procedit in votis rerum ad consilium pertinentium ut recitandi aliquas moderatas orationes, præstandive aliquam moderatam abstinentiam. Votum verò castitatis nullatenus irritari neque suspendi potest. Quia ejus observatio neque præjudicare dominis potest, neque impedire eorum continuum obsequium, ut fatentur omnes Doctores. Et idem est de votis realibus si fortè servi aliqua bona habeant propria, ut docuit Suarez *dicto cap.* 3. *num.* 5. Secùs verò si ex bonis dominorum sint. Nam eo ipso sunt eorum dispositioni subjecta.

2. Sed inquires ; an eo ipso quo quis dominus sit, possit suorum servorum vota irritare vel suspendere ? Negativè respondendum est, nisi votum sit directè oppositum dominio. Sic Sanchez *lib.* 4. *cap.* 26. *à numero decimoquarto.* Quia esse dominus potest, quin bonorum administrationem habeat, & consequenter quin habeat administrationem servi, ut contingit in pupillo, minore, & uxore. Quarum administratio (exceptis aliquibus casibus) ad alios pertinet ; ac proinde pertinet ad ipsos irritare vota quæ tali administrationi officiunt. Dixi nisi votum directè apponatur dominio, quale est votum religionis, quia domino non consentiente non possunt servi utpote dominorum obsequio astricti de se disponere.

3. Ad hæc reducuntur vota famulorum qui ex contractu operas suas hero exhibere tenentur, qui herus irritare vel suspendere poterit, quatenùs obligationi factæ contradixerint. Quia obligatio justitiæ cuilibet alteri obligationi voluntariæ prævalere debet. Sic Suar. *l.* 6. *c.* 3. *numer.* 6. Sanchez *l.* 4. *de voto cap.* 24. *num.* 24. Bonacina *disput.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *numer.* 9.

Punctum VI.

An omnia vota uxoris possit maritus irritare & econtra ?

SUMMARIUM.

1 *Vota omnia uxoris constante matrimonio emissa posse à marito irritari, qui censeant.*
2 *Probabilius est sola præjudicantia irritare posse.*
3 *Fit satis opposito fundamento.*
4 *Qualiter maritus irritare possit uxoris votum de operibus præceptis.*
5 *Quid de voto castitatis emisso absque viri consensu ?*
6 *Quid de emisso ex consensu viri ?*
7 *Quid de voto religionis à conjuge emisso ?*
8 *Quid de voto castitatis & religionis in tempus soluti matrimonii implendo ?*
9 *Uxor non potest alia vota viri irritare nisi quæ sibi præjudicaverint.*
10 *Quid de voto viri non petendi debitum ?*
11 *Votum continentiæ vel non petendi debitum emissum à conjuge absque alterius licentia regulariter indiscretum esse, nec consulendum.*

1. PLures Doctores affirmant posse maritum omnia vota uxoris constante matrimonio emissa irritare. Hujus sententiæ clarè est Sotus *l.* 7. *qu.* 3. *art.* 1. *post medium*, Sanch. *l.* 9. *de matrim. disp.* 3. *num.* 7. *& disp.* 39. *n.* 4. *& l.* 4. *Decalog. c.* 34. *num.* 3. Favet, D. Thomas 2. 2. *qu.* 88. *art.* 8. *ad* 3. ubi vota uxoris cum religiosorum votis comparat. Idipsum judicant plures alii relati à Sanchez ob quorum authoritatem hæc sententia probabilis est ; sicuti eam probabilem reputat Lessius l. 2. de justitia *c.* 40. *dub.* 15. *n.* 88. *in* 2. *editione* Bonacina *disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *n.* 16. & Lopez 1. *p. instructor. cap.* 47. vocat eam satis tutam, & probari potest ex illo *Numer.* 30. Ubi eodem modo loquitur textus de voto uxoris, ac de voto puellæ existentis in domo parentis. Deinde probatur ratione ; quia uxor subjecta est viro in omnibus, sicut Ecclesia subjecta est Christo ad *Ephes.* 5. Ergo omnes ejus actiones viro subjectæ sunt. Præterea ad conservandam pacem, mutuúmque amorem inter conjuges necessarium fuisse videtur, ut mulier plenè viro in omnibus esset subjecta, neque velle vel nolle haberet nisi secundum viri beneplacitum. Denique hac ratione levitati & inconstantiæ mulierum in vovendo providetur ; sicuti impuberibus provisum est. Et licet hæc levitas & indiscretio, quæ solet esse in mulieribus, non fuerit sufficiens, ut mulieres solutæ non se possint votis firmiter obligare ; sufficere autem videtur pro nuptis tantum, quia hæ plene marito subduntur. Tum quia ob matrimonii onera, educationem prolis, domesticam gubernationem majori discretione indigent.

2. Cæterum probabiliùs censeo, sola ea vota uxoris posse maritum irritare, quæ usui matrimonii, educationi prolis, & gubernationi domesticæ præjudicaverint. Sic docent post alios antiquiores Navarr. *cap.* 12. *n.* 64. Valent. 2. 2. *disp.* 88. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *in ultima difficultate.* Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 16. *quæst. ultim. & cap.* 17. *q.* 12. Sayro in Clavi Regia *l.* 6. *c.* 5. *num.* 8. & *c.* 10. *n.* 19. Lessius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 15. *n.* 89. *in* 2. *editione* Suar. lib. 3. de voto *c.* 6. *n.* 26. & *l.* 6. *c.* 4. *num.* 2. Basil. Legionen. l. 10. de matrimon. *c.* 17. *n.* 3. Bonacina *disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *à n.* 10. Layman. *lib.* 4. *summ. tract.* 4. *c.* 5. *n.* 12. *& alii plures.* Ratio est ; quia neque ex natura rei neque ex jure positivo efficaciter colligitur uxorem subditam esse viro in actionibus personalibus, quæ usum matrimonii, educationem prolis, domesticam gubernationem non impediunt. Quia hæc subjectio ex matrimonii contractu oritur ; ac proinde commensurari debet fini ipsius sed

plures actiones sunt, quæ supradicto fini non officiunt nempe observatio divinorum præceptorum, moderata pœnitentia, brevis oratio, eleemosyna ex propriis bonis, & aliæ similes. Ergo ad hæc facienda voto se obstringere firmiter poterit uxor.

3. Neque obstant contraria. Ad locum *Numer.* Respondeo illam legem esse cæremonialem, & pro illo populo latam, ac proinde cessare. Alias omnia vota puellæ etiam puberis existentis in domo parentis posset pater irritare. Ita posset ea firma reddere eo solum quod statim non contradixerit, quod est falsum. Ad primam rationem concedo uxorem subditam esse viro in omnibus, quæ ad domus gubernationem attinent; non in aliis; imo in usu matrimonii æque vir subditus est uxori ac uxor viro: ac proinde sola ea vota quæ domus gubernationi, & usui matrimonii præjudicant poterit maritus irritare. Neque alia subjectio necessaria esse videtur ad pacem, mutuúmque amorem conjugum; ad secundam dico, naturali levitati & indiscretioni, qua solent se mulieres nuptæ votis implicare sufficienter provisum esse, si maritus potestatem habeat irritandi earum vota domus gubernationi præjudicantia.

4. Ex his deducitur primo qualiter possit vir irritare vota uxoris de operibus præceptis, ut de audiendo sacro, de jejunio servando, de confessione, & communione facienda, de non fornicando, de non mentiendo, & de aliis similibus? Secundum opinionem Sanchez omnia vota irritare maritus potest (esto materia horum votorum non sit marito subjecta,) est tamen voluntas uxoris ne novis obligationibus absque mariti consensu implicetur. Cæterum juxta nostram sententiam nullo modo maritus hæc vota directè irritare poterit; tametsi possit si domesticæ gubernationi necessarium fuerit executionem illorum votorum suspendere, opera incompossibilia præcipiendo. Sic Lessius, Suarez, Bonacina, & alii *supra*.

5. Secundò deducitur votum castitatis emissum ab uxore absque viri consensu posse à viro irritari juxta sententiam Sanchez. Quia esto mulier in actu conjugii viro subdita non sit, sed ei æqualis. At subditur in voluntate, ne nova obligatione se implicet, à qua subjectione non eximitur, esto votum ante consummatum matrimonium fuerit emissum. Quia non matrimonii consummatione sed contractu vir caput est uxoris. Neque item eximitur, esto ex licentia mariti fuerit illud votum emissum. Quia licentia non tollit à marito dominium, sed solum impedit liberam & expeditam irritationem. Ne scilicet absque gravi causa fiat.

Verum secundum nostram sententiam votum firmum est, neque irritabile. Nam illud votum continere poterat obligationem abstinendi à debiti petitione, & redditione, venereisque delectationibus. At qua parte continet abstinentiam à debiti redditione non indiget irritatione. Quia ad hunc effectum extendi non potest ob alterius præjudicium. Qua parte vero continent obligationem abstinendi à petitione debiti, venereisque delectationibus: firmum est, & inirritabile, Quia secundùm hanc partem marito non præjudicat. Sic Suar. tom. 3. de Religione *lib. 9. cap. 8. numero quinto, & sequentibus.* Quod si ipse maritus ægrè ferat semper petere, & ob hanc causam minuatur amor, & discordia excitetur, cessabit pro tunc voti obligatio quoad debiti petitionem, ne sit majoris boni impeditiva. Layman. *lib. 4. summ. tract. 4. capit. 7. num. 16.*

6. Dubium solum est, quando ex mutuo consensu & per modum pacti vovet uterque conjux castitatem; an tunc etiam in sententia Sanchez possint sibi vota irritare, & ad pristinum statum redire. Negant communiter Doctores & meritò. Quia non exigitur mutuus consensus nisi ut omnino securi sint à mutua debiti petitione obligationéque reddendi; quod nullatenùs fieri potest, nisi unusquisque jure petendi cederet. Sic Ambrosius relatus *in cap. finali 33. qu. 5.* & Augustinus *cap. quod Deo eadem causa & qu.* Basilius Legionensis *lib. 10. de matrim. cap. 17. §. 1. num. 14.* Sayro in clavi Regia *l. 6. c. 5. num. 17.* Lessius *l. 2. c. 40. dub. 15. num. 95. in 2. editione.* Suarez *tom. 3. de Relig. libr. 9. cap. 9. num. 6.* Sanchez lib. 4. summæ *cap. 34. num. 15.* & lib. 9. de matrimon. *disp. 40. num. 20.* Sed quia hujusmodi cessio juris validè remitti ab alterutro conjugum potest, & mutuo consensu contractus dissolvi; sicuti mutuo consensu celebratus est. Ut docet Sanch. lib. 9. de matrimonio *disput. 37. numer. 15. & cap. 34. summ. num. 17.* Basil. *lib. 10. cap. 17. num. 14.* Suar. *cap. 9. num. 7.* Quia est contractus humanus, qui neque ex se, neque ex jure aliquo positivo perpetuitatem inducit. Eo tamen dissoluto, redeunt conjuges ad pristinam servitutem, & obligati sunt reddere; tametsi petere non possint, quousque votum irritetur, quod irritari poterit; ac si mutuo consensu votum factum non esset. Credo autem illam dissolutionem contractus illicitam esse, nisi ex gravissima causa fieret utpote contra votum in cessione juris inclusum. Sanch. & Suar. *locis citatis.* Bonacin. *disp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. num. 16.*

7. Tertiò deducitur; quid sentiendum sit de voto religionis à conjuge emisso? Breviter respondeo; in omnibus illis casibus, in quibus, illud votum impleri à conjuge potest altero invito, non subesse irritationi non solum secundum nostram sententiam concedentem irritationi sola vota præjudicantia; sed etiam secundum opinionem Sanchez subjicientem irritationi omnia vota uxoris. Quia executione hujus voti separantur conjuges à mutua habitatione, obligationéque reddendi, quod præstare non posset altero invito, nisi ab illius consensu independentes essent. Sanch. l. 9. de matrimonio *disp. 40. numero 21. & lib. 4. sum. cap. 34. num. 16.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 15. n. 94. & 96. in secunda editione.*

8. Quartò deducitur; quid sentiendum sit de votis castitatis & religionis in tempus soluti matrimonii implendis? Hæc in sententia Sanchez irritari à marito possunt. Quia est dominus voluntatis uxoris, & illa vota non mutuant statum, sed supponunt mutatum. At in nostra sententia nequaquam subjiciuntur irritationi; quia neque executio illorum votorum neque obligatio aliquod præjudicium marito affert. De votis factis ante matrimonium, vel tempore divortii neque ipse Sanchez concedit subjici irritationi; eo quod emissa non sint sub conditione beneplaciti Superioris; cum nullus tunc adsit. Solùm excipiuntur vota personalia impuberis, vel realia puberis, quæ secundùm probabilem sententiam irritari à marito possunt. Quia maritus succedit loco parentis. Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 15 num. 92.* Sanch. *lib. 9. de matrimonio disput. 41. num. 4. & 5.* cujus contrarium videtur sentire *lib. 4. cap. 9. num. 5.* At secundum nostram sententiam ea tantum vota irritare, sed potius suspendere maritus poterit, quæ sibi præjudicaverint. Basilius Legionensis *lib. 10. cap. 17. num. 9.*

9. Si verò de potestate uxoris ad irritanda vota mariti loquamur, dicendum est, sola ea vota irritare posse, quæ sibi præjudicaverint. Quia vir subjici non potest uxori quoad voluntatem, sed solum quoad materiam promissam. Sic pluribus relatis Suar. *lib. 6. de voto c. 4. num. 8 & sequentibus.* Sanch. *l. 9.* de matrimonio *disp. 42. num. 2. & lib. 4. summæ cap. 34. num. 20.* Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 15. n. 98. in 2. editione.* Basilius Legionensis *lib. 10. cap. 17. §. 2. n. 18.* Quod circa irritare potest uxor votum longæ peregrinationis nisi sit Hierosolymitanæ in subsidium terræ sanctæ, immoderatæ abstinentiæ, nimiarum precum, & similium; quia obstant mutuæ habitationi, & obligationi reddendi. Sic Suar. *n. 8. & 12.* Sanch. *disp. 42. n. 4. & cap. 34. n. 21.* Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 15 num. 98.* Bonacina *disp. 4. quæst. 2. punct. 7. §. 2. n. 17.* At idem est votum induendi habitum Eremitæ, seu tertii Ordinis D. Francisci; quia ob horrorem, quem

causat,

cauſat, retrahunt mulierem à debiti petitione & redditione Sanchez, Suarez, Bonacina, & Leſſius *ſuprà*.

10. De voto non petendi debitum variant Doctores; alii affirmant irritari ab uxore poſſe, quia cogit mulierem ad ſemper petendum, quod nimis eſt oneroſum, & verecundiæ mulierum contrarium. Sic Henricus lib. 11. de matrimon. *cap.* 15. *num.* 8. Layman. lib. 4. ſummæ *tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 16. & alii relati à Sanch. *diſp.* 42. *n.* 7. alii negant. Quia uxor non habet poteſtatem obligandi maritum ad petendum, ſed ſolum ad reddendum. Ergo in abſtinentia à petitione maritus non præjudicat. Et licet inde uxor moleſtiam accipiat ſentiens ſe obligatam eſſe ad petendum quoties vult libidini ſatisfacere, id levis conſiderationis eſt; cum maritus utatur jure ſibi dato nunquam petendi. Sic Palacios *in* 4. *d.* 38. *diſp.* 2. *circa principium*. Antonius Gomez in Bullam Cruciatam *clauſu.* 10. *num.* 67. *q. unica*, *q.* 5. *de voto num.* 60. Huic ſententiæ plures Doctores conſentiunt ſub quadam conditione, nempe ſi maritus ſe aliquoties offerat paratum debiti redditioni. Quia hac obligatione tollitur uxori verecundia, quam habere poterat in petendo. Sic Sanchez lib. 9. de matrimon. *diſput.* 42. *num.* 7. *fine*, & lib. 4. de voto *cap.* 34. *num.* 27. Leſſius. *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 15. *num.* 99. *in* 2. *editione*. Baſil. Legionenſis *lib.* 10. *de matrimon. cap.* 17. §. 2. *num.* 19. Navarr. *cap.* 12. *num.* 60. Placet mihi hæc ſententia; eo quod obligatio mariti non petendi debitum in præjudicium uxoris non cedit; ſiquidem non retrahit uxorem à petitione, ſed liberiùs petere poteſt ſciens maritum impeditum eſſe ad petendum, tum ut ſuæ libidini ſatisfaciat, tum ut annuat inclinationi naturali mariti. Neque video, quare maritus teneatur ſe aliquoties offerre uxori paratum ad reddendum. Nam ſi de habituali oblatione loquamur, ſemper maritus paratus, & diſpoſitus eſſe debet; ſi verò de actuali oblatione; ſicut uxor non poteſt obligare maritum, ut petat debitum, ita neque ut ſe actualiter offerat. Sufficit autem ſi ſe offerat reddere cum primum uxor minimo indicio ſuæ voluntatis petit. Alia oblatio nec neceſſaria eſt, neque congruo tempore fieri poteſt.

11. Advertunt tamen communiter Doctores votum continentiæ, vel non petendi debitum emiſſum à conjuge abſque alterius beneplacito regulariter illicitum eſſe, & indiſcretum; tum quia moleſtum alteri; tum & præcipuè ob periculum violationis. Nam cum non poſſit diverſo lecto cubare, quin alius permittat, difficilè ſe continere poterit. Sic Leſſius *cap.* 40. *dub.* 15. *in fine*; imo neque ex licentia conjugis niſi ſenes ſint & periculum abſit tale votum conſulendum eſt, ut indicavit Paulus 1. *ad Corinth.* 7. revertimini in idipſum, nec tentet vos ſatanas. Et notavit Layman. *lib.* 4. *ſumma tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 16. *fine*.

PUNCTUM VII.

Qualiter parentes tutores & curatores irritare vota poſſint filiorum pupillorum & minorum?

SUMMARIUM.

1 *Quouſque impubertas, & pubertas duret?*
2 *Quando filius eximatur à patria poteſtate?*
3 *Officium tutoris & curatoris quando finiatur.*
4 *Pater omnia vota filii impuberis irritare poteſt.*
5 *Comprehenditur filius naturalis deficiente tutore.*
6 *Eandem poteſtatem habet tutor comparatione pupilli.*
7 *Quid dicendum de matre?*
8 *Quid de hero, magiſtro, & nutritio.*
9 *Filii puberis vota irritare parens poteſt quæ ſibi præjudicaverint non alia.*
10 *Quæ ſint hæc vota perſonalia?*
11 *Vota realia ex bonis caſtrenſibus, aut quaſi non poteſt irritare.*
12 *Quid dicendum de votis ex bonis adventitiis.*
13 *Egreſſo filio à patria poteſtate non ſunt ejus vota à patre irritabilia.*
14 *Quid dicendum de curatore; an habeat eandem poteſtatem ac pater?*
15 *Quid de matre?*
16 *Minoribus non competit in votis reſtitutio.*

1. PRo hujus quæſtionis deciſione præmitto impubertatem, ſeu pupillarem ætatem durare in pueris uſque ad quatuordecimum annum completum; in fœminis uſque ad duodecimum completum. Colligitur ex *cap. puella* 20. *quæſt.* 2. *& ex leg. fin. Cod. quando tutor.* Pubertas verò incipit ab illa ætate, & durat uſque ad annum vigeſimum quintum completum; habetur, *l.* 1. *Cod. ſi minor ſe majorem dixerit*. Computatur autem hæc ætas à puncto nativitatis; quia tunc noſcitur filius luce hujus mundi frui; ſic univerſi Doctores.

2. Secundò præmitto filium non eximi à patria poteſtate ratione ætatis; nam eſto excedat vigeſimum quintum annum ſub patria poteſtate eſt; neque pater perdit uſumfructum, bonorúmque adminiſtrationem. Sic tradunt communiter Doctores cum Gloſſ. *in leg. finali*, §. *pupillus*, *ff. de verborum obligationibus*, Matienço *l.* 5. *recopilation. tit.* 1. *leg.* 8. Gloſſ. 1. *num.* 2. Anton. Gomez *leg.* 47. Tauri *num.* 1. Leſſius *l.* 2. *cap.* 42. *n.* 12. *n.* 61. *in* 2. *editione*. Suar. *lib.* 6. *de voto cap.* 5. *num.* 12. Sanch. lib. 6. de matrimon. *diſp.* 39. *num.* 10. & lib. 4. de voto *c.* 35. *num.* 29. Deinde non eximitur filius à patria poteſtate ratione ordinis ſacri etiam præsbyteratus. Quia nullibi cautum eſt, ſed potius contrarium ſupponitur in *leg.* 1. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*, & tradunt poſt alios antiquiores Covarruvias *cap. quia vos num.* 5. *de teſtamentis*, Bernardus Diaz practicarum *cap.* 132. *num.* 6. Antonius Gomez *leg.* 48. Tauri *num.* 7. Sanchez *lib.* 4. *c.* 35. *num.* 37. Præterea jure communi ſpectato non eximitur filius à patria poteſtate per matrimonii contractum etiam ſubſecutis Eccleſiæ benedictionibus. Colligitur ex *leg.* 1. *& 2. Cod. de bonis quæ liberis*, *& leg. ſi uxor. Cod. de conditionibus inſertis*. Et notat Matienço & Anton. Gomez *ſuprà*, *&* Sanchez *cap.* 35. *num.* 31. Econtrà liberatur filius à patria poteſtate. Primò ſi religionem pater, vel filius profiteatur; quia non expedit filium ſub plurium eſſe poteſtate. Sic Covarruvias *cap.* 2. *de teſtamentis n.* 8. Molina tract. 2. de juſtitia *diſp.* 140. verſ. *utrum autem* Sanchez *lib.* 4. *c.* 35. *n.* 44. Secundò ſi filius in Epiſcopum eligatur. Authent. *ſed Epiſcopalis dignitas* §. *ultimo Cod. de Epiſcop. & Clericis*, *cap. per venerabilem in principio. Qui filii ſint legitimi*, *& leg regia* 14. *tit.* 18. *partita* 4. Tertiò ſi filius eligatur, & adminiſtrare incipiat aliquam illarum dignitatum, quarum meminit, *leg. ultima, Cod. de decurionibus lib.* 10. *& lex* 7. *& ſequentes tit.* 18. *partita* 4. Quartò ſi filius vel parens ſervus efficiatur ſuſpenditur patria poteſtas ob rationem dictam, quia non expedit filium eſſe ſub plurium poteſtate, quod neceſſariò fieret, ſi patria poteſtas non ſuſpenderetur. Nam ſi filius eſſet ſervus, eſſet ſub poteſtate domini, & ſimul ſub poteſtate patris, ſi verò pater eſſet ſervus, etiam ipſe filius ſub ejus poteſtate exiſtens quaſi in ſervitutem eſſet. Ne igitur pluribus obedire filius teneatur, eximitur à patria poteſtate ob ſervitutem parentis vel ſuam. Conſonat §. *ſi ab hoſtibus inſtitut. quibus modis, jus patriæ poteſtatis ſolvitur*. Quintò ſi pater mortuus fuerit naturali vel civili morte, filius efficitur ſui juris, §. *cum autem inſtitut. quibus modis jus patriæ poteſt, ſolvitur & leg.* 1. 2. *&* 3. *tit.* 8. *partita* 4. Sextò ob crimen hæreſis ſive à patre, ſive à filio commiſſum. Conſtat ex *d.* §. *cum autem*. Septimo ſi de facto filius emancipetur, §. *præterea inſtitut. quibus modis*, *&c. leg. non modo*, *& leg. ult. Cod. de emancipatione liberorum*. Octavò in hoc Regno Caſtellæ & Luſitaniæ matrimonio contracto etiam inſciis parentibus eximitur filius ab eorum poteſtate dummodo ſubſecutæ ſint Eccleſiæ benedictiones.

Habetur *leg.* 47. & 48. Tauri *quæ sunt* 8. & 9. *ti.* 1. *l.* 5. *novæ collectionis.* Vide Molina *tom.* 1. *de justit. disp.* 229. Ubi bene expendit modos, quibus filius patriam egrediatur potestatem.

3. Tertiò præmitto, officium tutoris, qui pupillo regendo præcipuè datus est, & secundario ipsius rebus: finiri cum primum pupillus pubertatem attingit. Habetur expressè *institut. quibus modis tutela finitur, in principio*, ibi Pupilli pupillæque cum puberes esse cœperint à tutela liberantur. At officium curatoris, qui puberis rebus administrandis præcipuè datus esset, cessat ipso jure, cum pubertas finitur. Colligitur ex *institut. de curatoribus*, ibi. Masculi quidem puberes, & fœminæ viri potentes usque ad vigesimum quintum annum completum curatores accipiunt. Quia datum ad certum tempus ipsius lapsu finitur. Solet item tutoris seu curatoris officium finiri beneficio principis veniam ætatis concedentis, ut tradit Gloss. *institut. de curatore in principio*, & colligitur ex *leg.* 1. & 2. *Cod. de his qui veniam ætatis impetra.* Matrimonii autem contractu nequaquam finitur non solum jure communi de quo certum est juxta *legem.* 1. & 2. *ff. de minoribus.* Sed neque jure Regni Castellæ ut bene probant. Parladorus *libr.* 1. *de rebus quotidianis cap.* 12. *à n.* 5. Sanch. *l.*4. *sum. cap.* 35. *num.* 59. His præmissis.

4. Dicendum est, posse patrem omnia vota absque ulla exceptione sive realia sive personalia filii impuberis quantumvis doli capacis irritare. Quia illa omnia (jure sic disponente) emissa sunt parentis beneplacito, qui potest obligationem assumptam à filio elidere, vel confirmare; expediebat enim maximè eo tempore, quo filius creditur imbecilli usu rationis gaudere, aliena voluntate regi, illique subdi in obligationibus assumendis. Et licet aliquando perfecto usu rationis gaudeat, hoc per accidens est, & potestatem parentis non diminuit. Colligitur *ex c.* 1. & 2. 20. *q.* 2. & *cap. mulier* 32. *q.* 2. & tradunt fere omnes Doctores teste Suar. *l.*6. *c.*6. *à num.* 1. Sanch. *l.*4. *sum. c.*35. *n.*7. Layman. *lib.*4. *summ. tractat.*4. *c.*7. *n.*10. *assertion.* 5. Lessio *lib.*2. *cap.*40. *dub.* 14. *num.* 82.

5. Difficultas autem est; qui sub nomine patris, & sub nomine filii ad hæc vota irritanda intelligantur. Et credo sub nomine filii non solum legitimum, sed naturalem, & spurium intelligi, si moraliter constet verè filium illius esse. Quia esto pater civilem potestatem non habeat ad filium naturalem, & spurium gubernandum; habet tamen potestatem naturalem ut filii imbecillitati in vovendo consulat, ne maneat hoc convenienti remedio destitutus. Quod intelligendum est quando nullus adest tutor, qui de hoc remedio provideat. Nam si tutor adest, ipsi, & non parenti competit filii illegitimi vota irritare. Quia tutori & non parenti competit illius filii gubernatio; sub tutoris enim & non sub parentis est potestate, *institut. de patria potestate in principio.* Et tradit Sanchez *libr.*4. *c.*35. *n.*82.

6. Sub nomine verò patris ad hæc vota impuberis irritanda venit tutor in omnium sententia. Quia loco patris subrogatur ex juris dispositione.

7. Mater verò vivente patre nullatenus hanc potestatem habet; quia nec familiæ neque bonorum administratio ipsi competit juxta *Textum in* §. *fœminæ institut. de adoptionibus.* Sed totius domus gubernatio est penes patrem; poterit tamen ipsa filio præcipere, ne votum exequatur quousque patrem conveniat quod non est irritare, sed voti executionem suspendere ob rectam domus gubernationem. Sic Suar. *lib.*6. *cap.* 6. *num.* 21. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 78. At mortuo parente, vel amente, vel illo longissimè absente distinguendum est; si filio datus sit tutor, aut curator non poterit mater ulla vota irritare: quia nec personæ, nec bonorum ei competit administratio, sed penes tutorem vel curatorem existit. Sic Sylvest. verbo *religio* 2. *q.* 13. & verbo *votum.*4 *q.*2. *d.*1. Navarrus *cap.*12. *n.*64. Azor. 1. *p. lib.*11. *cap.* 17. *q.* 7. Graffis 1. *p. decisionum l.*2. *c.*29. *n.*3. Lessius *l.*2. *c.*40. *dub.*14. *num.*82. *in* 2. *editione.* Sanch. *c.*35 *n.*78 Suar. *lib.*6. *c.*6. *n.*22. Quod si filio tutor datus non sit, neque ex parte patris est avus, qui loco patris succedere possit, poterit mater vota filii impuberis irritare. Non quia tutrix sit (tutelam namque ob mortem mariti ipso jure non habet, esto illam petere possit. Authent. *matri & aviæ, Cod. quando mulier tutelæ officio fungi potest*) sed quia jure ipso naturali illi datum est impuberem gubernare patre, avo, tutoréque deficientibus. Ne impubes careat, qui ejus imbecillitati in vovendo consulat. Sic Suar. *lib.*6. *c.*6. *num.* 22. Emanuel Sà verbo *voti irritatio*, *n.* 1. Sayro in Clavi Regia *lib.*6. *c.*10. *num. ult.* Sanch. *c.*35. *num.*76. & 79. Layman. *lib.* 4. *sum. tract.* 4. *cap.*7. *n.*10. Bonacin. *disp.*4. *q.*2. *punct.*7. §. 2. *n.*18.

8. An autem sub nomine patris veniat herus, vel magister deficientibus patre, tutore aliisque ascendentibus? affirmant plures gravésque Doctores ut æquitati & pietati consonum, ne impubes hoc remedio, quo suæ imprudentiæ in vovendo consulitur, destitutus existat Sic Sayro in Clavi Regia *l.* 6. *cap.* 10. *num.* 18. *in fine.* Lessius *l.*2. *cap.*40. *dub.*14. *in* 2. *editione num.*82. Suar. lib.6. de voto *c.*6. *n.*23. Layman. *lib... sum tract.*4. *cap.*7. *n.*10. Cæterum etsi hæc sententia pia sit, & ob tantorum Doctorum auctoritatem probabilis. At contraria verior est. Quia potestas dominativa ad irritationem votorum requisita nec jure naturali, nec positivo magistro, hero, nutritio infantis conceditur. Potiùs namque sui juris esse reputatur impubes patre, tutore, aliisque ascendentibus carens. Sic pluribus relatis Sanch. *lib.* 4. *sum. cap.*35. *n.*84. Bonacina *disp.*4. *q.*2. *punct.*7. §. 2. *n.*18.

9. Si verò de votis puberum loquamur; pater irritare vota potest, quæ suæ administrationi, & gubernationi domesticæ præjudicaverint non alia. Sic docent post alios antiquiores. Suar. lib.6. de voto *cap.*5. *num.*4. & 5. Valent. 2. 2. *disp.*6. *q.*6. *punct.*6. *quæst. ult.* Sayro in Clav. Regia *lib.*6. *c.*5. *n.*6. Lessius *lib.*2. *cap.*40. *dub.*14. *num.*85. *in* 2. *edit.* Sanch. *lib.*4. *summ. cap.*35. *à num.*15. Bonacin. *disp.*4. *q.*2. *punct.*7. §. 2. *n.*21. Et alii communiter paucis exceptis. Et sumitur ex *leg. Deo nobis*, §. *hoc etiam*, *Cod. de Episcopis & Clericis*, & Authent. *de sanctis Episcop. c.*41. *& ex cap. ad nostram de Regularibus*, & præcipuè *ex c.* 1. & 2. 20. *q.*2. Ratio ea est, quia obtenta pubertate filius præsumitur plenam discretionem habere ad vovendum. Ergo ex parte voluntatis nulla adest causa irritationis. Ergo solum adesse potest ex parte materiæ promissæ, quæ si paternæ administrationi, gubernationique domesticæ præjudicaverit, eo ipso votum irritare poterit utpote quod necessariò habere debet hanc inhibitam conditionem ad sui valorem, nisi parenti attulerit præjudicium. Neque ab hac potestate irritativa excluduntur vota, eo quod Juramento firmata sint. Quia Juramentum soli Deo præstitum conditionem voti sortitur, & est voto accessorium. Suar. *lib.*6. *de voto cap.*6. *num. ultimo* Sanch. *lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 62.

10. Hinc infero, non posse parentem irritare filii puberis votum religionis, castitatis, ordines suscipiendi. Quia in his filius est sui juris. Tradunt relati Doctores. Item nec votum frequentandi Sacramenta confessionis, & communionis, fundendi moderatas preces, suscipiendi jejunia moderata, servandi divina præcepta. Quia hæc domesticæ gubernationi non obsunt Suar. *dicto cap.* 5. *numer.* 4. Lessius *dub.* 14. *num.*85. Supponit Sanch. *dicto c.*35. *numer.* 15. Econtrà irritare potest votum longæ absentiæ seu diuturnæ peregrinationis. Quia obstat curæ paternæ, quam cum filio habere debet, dum est sub ejus potestate. Et tradunt Lessius, Suar. & Sanchez *locis allegatis.* Solum votum peregrinandi non devotionis causa, sed in subsidium terræ sanctæ excipiunt communiter Doctores, ne possit à patre irritari. Argumento Textus *in cap. ex multa de voto.* Ubi viris hoc votum exequi permittitur etiam uxoribus renuentibus ob boni publici favorem, qui in hoc subsidio

præstando

præstando cernitur. Sed ut benè tradit Suar. *lib.6.c.5.n.* 11. Sanch. *c.* 35. *n.*26. Non est hæc exceptio admittenda in filiis puberis, sicut neque in servis, aut religiosis, tum quia textus solum viros conjugatos excipit, & cum sit exceptio à jure communi exorbitans non debet ad alios casus extendi. Tum quia non est eadem ratio in filiis ac est in viris; quia viris competit gubernatio domus & familiæ, súntque uxoris caput, quæ in filiis comparatione parentis non procedunt. Deinde excipiunt votum, seu Juramentum eundi Romam pro impetranda absolutione excommunicationis reservatæ, quod nequit pater irritare; quia est medium saluti spirituali filii necessarium. Et colligitur apertè ex *c. relatum de sentent.excommunicationis.* At ut benè advertit, Sanch. *dicto c.*35.*n.*27. Si per bullam cruciatam, aut religiosorum privilegium posset supradicta absolutio obtinere, optimè posset pater supradictum votum irritare. Quia tunc filio necessarium non est Romam ire pro impetranda absolutione, ob quam necessitatem non poterat pater executionem supradicti voti impedire. Deinde irritari à patre potest votum abstinentiæ, seu jejunii, quo præsumeretur filium morbi habere periculum, vel quo non posset labori ordinario incumbere, vel quo necessariò perturbandus esset ordo domesticus, parando cibos diversos à communibus. Item votum tot precum & orationum, quibus impeditur assistere occupationi à patre designatæ. Sic Suar. & Lessius *supr.* & Sanch. *n.* 17.

11. Secundò infero, neque posse irritare votum reale ex bonis, quorum filius dominium & administrationem habet, ut sunt bona castrensia aut quasi. Quia in horum alienatione filius est sui juris, nec patri præjudicare potest, *leg. filius familias in fine, ff. de donationibus.* Et tradunt Navarr. *c.*21. *n.*70. Suar. *lib.6. de voto c.5. n.*4. Sayro in Clavi Regia *lib.6.c.5.n.6.& c.*10.*n.*25. Sanch. *c.*35.*n.*23. Lessius *dub.*14.*n.*85. Azor. 1.*p.lib.* 11.*c.*7 *q.*17. Bonacina *punct.* 7. §. 2. *n.* 12.

12. Tertiò infero, nec posse patrem irritare votum filii puberis de bonis adventitiis, quorum neque usumfructum neque administrationem habet. Quia solum ob illas rationes ei præjudicare poterat. Quo circa cum filius post vigesimum quintum annum administrationem habeat bonorum adventitiorum, quorum pater non habet usumfructum. Ut manifestè probat Textus in Authent. *ut liceat matri & aviæ vers. res autem.* Nullatenus ejus vota de his bonis pater irritare potest. At dum est in minori ætate constitutus, si administratio patri non competit, vel quia sub ea conditione filio bona illa relicta sunt, vel quia pater non vult administrare, non ipsi sed curatori competit potestas irritandi ea vota. Sanch. *l.* 4. *sum. c.* 35. *n.* 31.

13. Quartò infero, quotiescumque filius à patria potestate egreditur non sunt ejus vota à patre irritabilia; quia est sui juris nec patri quoad personam, vel bonorum administrationem subjectus.

14. Superest dicendum; an in horum votorum irritatione habeat & mater minoris eandem potestatem, ac pater? De curatore certum est eandem potestatem habere dum ejus officium durat; quia eo tempore plenè loco parentis subrogatur. Et ob hunc finem datus est, ut bonis minoris provideat. Quod si plures sint curatores designati (& idem est de tutoribus comparatione pupilli) penes quemlibet ipsorum est integra potestas vota puberis irritandi; quia hæc competit ratione officii, & nulla est specialis ratio, quare potiùs uni quam alteri competat. Suar. *lib.6.c.6.n.*22. Sanch. *c.*25.*n.*70. Bonac. *disp.*4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *n.* 25. *in fine.*

15. De matre si curatrix sit, idem est dicendum. At si curatrix non sit, & minor curatorem habeat, certum est, nullam potestatem habere: quod à fortiori convincunt ea, quæ diximus de potestate matris ad irritanda vota pupilli. Sed si minor curatore caret, non desunt Doctores, qui sentiant posse ea vota minoris irritare, quæ posset pater. Sic videntur tenere expressè Manuel Rodriguez 2.*tom. sum. cap.*91. *n.*10. *concl.*9. Vega 2.*tom.sum.c.* 129.*casu* 96.*fine.* Stunica de voto *q.*3.*n.*95. Sayro in Clavi Regia *lib.6.c.*10.*num. ult.* Emanuel Sà verbo *voti irritatio num.*1. Ratio esse potest; quia deficientibus patre, & curatore, aliisque ascendentibus parentis, qui de obligationibus minoris provideant, rationi consonum esse videtur, ut mater, aviáque succedat ob naturalem in filium potestatem, & amorem. Verum hæc sententia nullomodo admittenda est. Quia pater solum potest vota filii puberis irritare, dum filius sub ejus est potestate. At filius pubes non est sub potestate matris quatenùs mater est. Ut deciditur in §. *Fœminæ, institut de adoptione & leg. Regia* 2. & 8. *tit.*17. *partita* 4. Ergo mater quatenus talis est, potestatem non habet filii puberis vota irritandi. Præterea de votis realibus est manifesta ratio. Nam matri non competit ipso jure administratio bonorum filii puberis mortuo parente, sed curatori à judice designato, & dum nullus designatur ipsi minori competit; quia est sui juris. At potestas patris, curatoris ad irritanda vota realia minoris in administratione fundatur. Cum ergo hæc matri quatenus talis est, non competat; nullo modo hæc potestas competere potest. Et ita tenet Suar. *l.6.c.5.in fine.* Sanch. *lib.*4 *sum.c.*35.*n.*77. & consentiunt omnes illi, qui hanc potestatem ad irritanda vota impuberis negant, quos plena manu refert Sanch. *d.cap.* 35. *n.* 74.

16. Tandem inquires; an minoribus competat in votis restitutio in integrum, sicut in aliis contractibus; cum se reputant notabiliter læsos? Affirmant Paludanus, Sylvester, & alii relati à Sanch. *d.c.*35.*n.*85. Sed absque ullo fundamento, cum longè dispar ratio sit in votis, ac in contractibus. Nam in contractibus invenitur deceptio, & defectus voluntarii, ob cujus causam conceditur minoribus restitutio. At in votis nullatenus deceptio esse potest. Quia Deus neminem decipit; neque etiam defectus voluntarii; cum votum plenè voluntarium sit. Præterea quæ deceptio esse potest ubi opus consilii & perfectionis Evangelicæ exercetur? Sic aliis relatis comprobat Sanch. *loco citato n.*86. Bonac. *disp.*4.*q.*2.*punct.*7.§.2. *n.* 24.

Punctum VIII.

Quæ & qualiter religiosorum vota irritari possint?

SUMMARIUM.

1 *Proponitur ratio dubitandi, an omnia religiosi vota possit Prælatus irritare vel solum præjudicantia?*
2 *Probabilius est omnia irritare posse.*
3 *Excipe nisi ejus statum constituant.*
4 *Excipe votum strictioris religionis.*
5 *Qui Prælati hac potestate gaudeant.*
6 *Qualiter Pontifex hac gaudeat potestate.*
7 *Quid dicendum de monialium Abbatissis?*
8 *In quos religiosos sit hæc potestas.*
9 *Quid dicendum de religioso creato Episcopo? quid de ejecto?*
10 *Vota novitiorum irritabilia non sunt.*

1. NEmini esse potest dubium, irritari à Prælatis posse vota religiosorum; quæ eorum jurisdictionem, & religiosam gubernationem impedirent. Quia non possunt esse voto obedientiæ contraria; neque in superiorum præjudicium. Sed quia plura à religiosis vota emitti possunt jurisdictioni superiorum non præjudicantia, ut sunt vota de actibus internis de servandis Ecclesiæ & religiosis præceptis, & similibus; dubitant an omnia hæc vota possint à Prælatis irritari vel solum præjudicantia? Et ratio dubitandi est: quia universalis irritatio esse non potest, nisi religiosi ita Prælatis subjecti sunt in obligationibus assumendis, ut in eorum voluntate

luntate ſit conſtitutum eos obligatos exiſtere, aut nullam habere obligationem. Sed ex voto obedientiæ ſtatúque religioſo hæc tam lata ſubjectio non colligitur. Quia inde ſolum colligitur in religioſis obligatio obediendi in conſentaneis regulæ, & in Prælatis poteſtas ea præcipiendi, prohibendique adverſa. Ergo religioſi non ſunt ita Prælatis ſubjecti, quin poſſint aliquam obligationem regulæ conſentaneam, ſtatuíque religioſo convenientem ſubire independenter à Prælatorum voluntate. Et ita loquentes de voto præceptorum tenent Cajetan. 2 2. *q.* 88. *art.* 8 *dub. ult.* Palacios *in* 4. *diſt.* 38. *diſp.* 3. verſ. *verum in operibus pag.* 873. Armilla ſumm. verbo *votum numero* 9. *Angelis floribus* 2. *p. quæſtio unica de voto articulo* 7. *difficultas* 2. *concluſio* 3. & alii plures relati à Suarez *lib.* 6. *de voto capite* 7. *numero* 2. Et eſt ſententia probabilis teſte Leſſio *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 13. *num.* 74. *in* 2. *edit.*

2. Cæterum longè probabilius eſt, poſſe Prælatos religionis omnia vota religioſi ejus ſtatum non conſtituentia cujuſcumque materiæ ſint; irritare excepto voto aſſumendi religionem ſtrictiorem. Sic colligitur ex D. Thoma 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. *ad* 3. *&* 4. Navarrus *cap.* 12. *n.* 65. Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *c.* 10. *n.* 9. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 17. *q.* 16. *&* 17. Valent. *diſ.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *q.* 5. Leſſio *d. dub.* 13. *n.* 75. Suarez tom. 2. de Religione *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 3. Sanch. *lib.* 4. *c.* 33. *n.* 4. *& ſequent.* Layman *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *c.* 7. *n.* 6. *concl.* 3. Bonac. *diſp.* 4. *q.* 2 *punct.* 7. §. 2. *n.* 26. *& aliis pluribus apud ipſos.* Ratio eſt: quia negari non poteſt, potuiſſe Pontificem ut meliùs religioſi gubernarentur, eorum voluntatem ita Prælatis ſubjicere; ut abſque eorum conſenſu nihil firmiter voverent. Si enim ut immaturo pupillorum judicio provideret, ſic pupillorum voluntatem parenti vel tutori ſubjecit, ut in parentis vel tutoris arbitrio ſit vota eorum firmare vel ceſſare, & quælibet reſpublica poteſtatem habet contractibus ſuorum civium eas conditiones apponendi, quibuſcum & non aliter obligari perſiſtant; cur non poterit Pontifex de religioſorum votis ſic providere ut hac via in ſtatu aſſumpto rectiùs & ſecuriùs procedant? Quod verò ita factum ſit, probat praxis & uſus religionum teſte Leſſio *n.* 75. Sanch. *cap.* 24. *n.* 30. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 165. *c.* 4. *n.* 29. Layman. Suar. Bonac. *loco allegat.* Et indicat Auguſtinus relatus *in cap. non dicatis* 12. *q.* 1. ibi. Religioſum non ſolum facultatibus, ſed etiam voluntatibus propriis renuntiare, & ſe per promiſſam obedientiam aliorum poteſtati & imperio ſubdere. Et Bonifac. VIII. *in c. ſi religioſus, de electione in* 6. ibi religioſus, cujus arbitrium non ex ſua (cum velle habeat,) ſed ex illius quem vices Dei ſupra caput ſuum poſuit & cujus imperio ſe ſubjecit voluntate dependet. Hinc ſolvitur ratio dubitandi, concedo namque ex præciſo voto obedientiæ, ſtatúque religioſo hanc latam ſubjectionem non oriri; oriri tamen ex ipſis Eccleſia ſic diſponente. Cui ſubjectioni non obſtat, quod ſæpe Prælati executionem materiæ promiſſæ non poſſint impedire. Quia impedire poſſunt novam & voluntariam obligationem illius ut pote non neceſſariam, & multoties non convenientem.

3. Dixi irritare poſſe omnia vota religioſi, *ejus ſtatum non conſtituentia.* Nam quæ ejus ſtatum conſtituunt irritabilia non ſunt; ſiquidem ab ipſis tanquam à fundamento provenit hæc irritativa poteſtas. Unde irritare non poſſunt votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; quia in ipſis ſtatus religioſus conſiſtit. Deinde neque irritare poſſunt vota huic ſtatui ex diſpoſitione Pontificis annexa; quia acceſſorium ſequitur naturam principalis. Quocirca cum votum redemptionis captivorum in religione Mercenariorum, & votum quadrageſimalis abſtinentiæ in religione Minimorum, & in Societate Jesu votum ingrediendi ſocietatem (hoc eſt acceptandi gradum qui Præpoſito generali viſus fuerit) & votum ſolemne obediendi ſummo Pontifici, aliáque vota ſimplicia, quæ profeſſi emittunt, annexa ſint ſtatui religioſi, nullatenus irritari poſſunt. Ut notavit Sanchez *lib.* 4. *capite* 33. *numero* 5. Layman *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. 7. *n.* 6. *aſſert.* 3. *fine.*

Præterea ab irritativa poteſtate excipitur votum arctioris religionis ingrediendæ, cujus executio ſicut non poteſt à Prælato religionis impediri, *cap. licet de Regularibus*; ita neque irritari. Quia irritando hoc votum aliquatenus impeditur ſupradictus ingreſſus. Et præterea profeſſio religioſa cum ſit opus perfectum non poteſt profeſſionem perfectiorem impedire, ſed potiùs cenſeri debet emiſſa ſub ea conditione, dum perfectior profeſſio non emittitur. Excepta autem perfectiori profeſſione, & votum illius aſſumendæ exceptum videtur. Nequit ergo irritari. Et ita tradunt omnes Doctores ut videri poteſt in Navarro *lib.* 3. *conſiliorum conſilio* 30. *de voto alias* 40. Sayro in Clavi Regia *lib.* 8. *c.* 10. *n.* 9. Leſſio *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *n.* 75. Suarez l. 3. de voto *c.* 6. *n.* 23. *& l.* 6. *c.* 7. *n.* 9. Sanchez *lib.* 4. *c.* 13. *n.* 2. Layman *lib.* 4. *ſum. tract. c.* 7. *n.* 7. Bonacin. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *n.* 27.

Quod ſi Pontifex ex religione quæ laxior videtur, prohibuerit abſolutè tranſitum ad ſtrictiorem, votum hujus ſtrictioris aſſumendæ nullum erit: quia non eſt cenſenda omnibus penſatis perfectior, ſecùs verò dicendum eſt ſi ſolum prohibuerit tranſitum abſque ejus licentia. Quia tunc credendum eſt perfectiorem, ſeu aptiorem eſſe ad ſpiritualem cujuſque profectum validúmque eſſe tale votum, ex vi illius obligari voventem licentiam petere. Sic Suar. lib. 3. de voto *c.* 6. *n.* 24. Sanch. *c.* 33. *n.* 3.

5. Porrò Prælati gaudentes hac poteſtate irritativa ſunt omnes illi, quibus religioſus ob religioſum ſtatum ſubditus eſt. Unde Generalis, Provincialis, Viſitator Provinciæ, Prior, ſeu Rector Collegii hac poteſtate comparatione ſuorum ſubditorum potiuntur, & tradunt omnes. Superiores verò ſeu vice priores, quique in Societate appellantur miniſtri (eſto nomine Superioris inſigniantur) hanc non habent poteſtatem. Quia verè Superiores non ſunt; ſiquidem non proprio nomine ſed alieno imperant, neque in virtute obedientiæ præcipiunt, neque à peccatis abſolvunt, niſi quando Prælatus à loco conventus abeſt. Poterunt tamen ſæpe executionem voti impedire occupando ſubditum; qualiter occupare poſſent ſi nullo voto aſtrictus eſſet. Sic aliis relatis docet Sanch. *l.* 4. *de voto c.* 33. *n.* 16. Suar. *l.* 6. *de voto c.* 7. *n.* 17.

6. De Pontifice eſt aliqualis difficultas; an gaudeat hac poteſtate dominativa in omnes religioſos? Et quidem quatenus Pontifex eſt & ſupremum Eccleſiæ caput illam non habet, ut diximus puncto 2. Bene tamen quatenus quilibet religioſus voto obedientiæ & religionis profeſſione illi ſubjicitur. Sic poſt alios antiquiores, quos referunt docent Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *poſt principium*, Suarez lib. 6. de voto *c.* 7. *n.* 18. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 24. *n.* 20. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *ſumm. c.* 7. *n.* 8. Clavis Regia *lib.* 6. *c.* 10. *n.* 17. Bonacin. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *num.* 6.

7. Deinde eſt difficultas de monialium Abbatiſſis, ſeu Prioriſſis; an habent hanc poteſtatem? Ratio dubii eſt. Quia non videtur neceſſaria hæc poteſtas, cum eam habeant Prælati regulares, quibus ipſæ moniales ſubduntur. Deinde hujuſmodi Abbatiſſa juriſdictione ſpirituali carent, ut multis relatis probat Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 1. *numero* 17. Sed poteſtas irritandi vota in juriſdictione fundatur. Ergo carentes juriſdictione poteſtate dominativa carent. Nihilominus plures gravéſque Doctores his Abbatiſſis concedunt eam poteſtatem ad irritanda vota, quam habent Prælati comparatione religioſorum; eo quòd votum obedientiæ ipſis, ſicut & aliis Prælatis emittatur. Sic Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *c.* 10. *n.* 7. *&* 13. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *n.* 133. *in* 2. *editione.* Suar. *lib.* 6. *cap.* 7. *in fine.* Sanchez pluribus relatis *lib.* 4. *c.* 33. *n.* 19. Cæterum mihi probabiliùs apparet, ſola ea

vota

vota posse Abbatissas irritare, quæ domesticæ gubernationi decesse possunt. Sic docuit Azor. *1.p.lib.11.c.17.q.3. ad finem.* Ratio est: quia Abbatissæ nullam aliam in moniales potestatem habent nisi domesticam & politicam, & in ordine ad bonum temporale domus & familiæ; neque moniales eis obedire promittunt nisi in his rebus, quæ hanc domesticam, & politicam gubernationem spectant; ut ipsemet Sanch. *l.6. sum. c.1.n.17. & sequentibus* probat. Ergo solum irritare poterunt vota hanc gubernationem domesticam spectantia. Quia solum in hac parte Superiores sunt, & monialium voluntatem habent subjectam.

8. Rursus dubitabis, in quos religiosos dicti Prælati supradicta potestate gaudeant? Certum est esse illos, qui sibi subjecti sunt ex voto obedientiæ & religiosi status; tametsi vota solemnia non emiserint, sed solum simplicia. Ut contingit in Societate Jesu. Quia verè sunt religiosi, & quantum est ex parte sua plenè superioribus subjecti. Sic Suar. *lib.6. de voto cap.7.n.10.* Sanch. *lib.4.c.33.n.24.* Possunt autem ab hac subjectione religiosi perfectè vel imperfectè eximi, si perfectè & integrè eximantur, qualiter eximuntur scholares & coadjutores à Societate dimissi, & qualiter eximerentur religiosi professi cum quibus Pontifex ex plenitudine suæ potestatis dispensaret, & à votis absolveret; eorum vota irritabilia non sunt. Quia non sunt religiosi & statu religioso cessante cessat fundamentum irritationis. Et tradit Sanch. lib. 4. de voto *c.30. n. 23.* Si autem imperfectè à subjectione eximantur. Quia tunc absolutè manent religiosi, poterunt eorum vota irritare illi Prælati, quibus subjiciuntur; secùs alii, à quorum potestate manent exempti.

9. Hinc fit, nullum Prælatum regularem posse irritare vota religiosi creati Episcopi, tametsi illa fecerit antequam in Episcopum eligeretur. Quia Episcopi creatione eximitur religiosus à subjectione omnium prælatorum regularium; sed quia adhuc Pontifici ut omnium religiosorum generali Prælato manet subjectus, poterunt ab ipso ejus vota irritari. Sic Suar. *l.6. de voto c.7.n.10.* Sanch. *l.4.c.30.n.21.* Idem, quod dictum est, de religioso creato Episcopo, dicendum est de ejecto, si ejectio justa sit & perpetua. Quia ob illam ejectionem excluditur religiosus à regimine religionis, & à Prælatorum regularium potestate. Non tamen excluditur à Pontificis regimine, & potestate? ac proinde Pontifex solus poterit vota ejecti irritare non alii. Sanchez *d. cap. 30. à n. 26.*

10. Secundò infero, vota novitiorum, neque à Prælatis regularibus, neque à Pontifice esse irritabilia. Quia adhuc sunt sui juris, neminique ex voto obedientiæ subjecti. Sic Navar. *sum.c.12.n.65.* Azor. *1.p.lib. .c.17.q. 20. & ult.* Lessius *lib.2.c.40.dub.13.n.80. in 2.edit.* Sayro in Clavi Regia *lib.6. c.10. n.15.* Suar. tom.2. de Relig. lib.6. *de voto c.7.n.11.* Sanch. *lib.4. sum.c.33.n.28.* Bonac. *disp.4.q.2.punct.7.§.2.n.52.* Layman *lib.4. sum.tr.4.punct. 7.n.9.* Poterunt tamen Prælati regulares, quibus competit gubernare novitios & experiri, an religioni idonei sint, omnia illorum vota suspendere, quæ onera religionis & novitiatus exercitia difficiliora reddunt. Ne ob hanc difficultatem minùs apti religioni judicentur, & ipsis religio displiceat. Bonac. Laym. Lessius locis allegatis Sanch. *n.32.* imò credo si notabiliter onera religionis aggravant sive per se, sive ex dispositione subjecti, ipso jure suspensa esse; quippe quæ impedimento sunt majoris boni, nempe liquido religionis experimento. Sic Lessius *n.80.* Sanch. *aliis relatis n.37.* Sayro *c.10. n. 15.* Hæc procedunt de votis personalibus; nam realia rarò, vel numquam exercitia novitiatus impediunt: aut ea difficiliora reddunt: ideóque nec Prælati regulares ea valent suspendere. Azor. *c.17.q.ult.* Lessius *n 80.* Suarez *num. 21.* Sanchez *n. 36.* Secùs esset si novitio deficerent commoda alimenta, ob quorum defectum sibi appareret religio difficilior, posset utique vota realia suspendere, ut claram religionis capiat experientiam, & ne periculo exponatur illam deserendi; quia est eadem ratio, ac de votis personalibus. Adde quælibet vota tam realia, quam personalia posse ab ipso novitio in opera, & exercitia novitiatus commutari, utpote in rem evidenter meliorem. Sed ne omnia opera novitiatus exequenda vi voti obligatus existat, quod durum esset, & scrupulis expositum, oporteret commutationem esse non ita indeterminatam, & confusam, sed determinatam, & claram in hæc vel illa opera pœnitentiæ & orationis. Novitius verò religionem deserens voti prioris obligatione astringitur. Quia credendum est, solum pro illo tempore commutationem fecisse. Excipe nisi contrarium constet ex determinatione temporis, & æqualitate commutationis, Sanch. *d. c. 33. n. 41. & 42.*

Punctum IX.

Qualiter dispensatione obligatio voti cesset.

SUMMARIUM.

1 *Cessat dispensatione obligatio voti.*
2 *Dispensatio est actus non ordinis, sed jurisdictionis Ecclesiastica.*
3 *Expostulat causam, ut licita, valida sit.*
4 *An bona fide dispensans existimans adesse causam, cum tamen non sit, valeat dispensatio? Affirmant Lessius & Sanch. sed probabilius est oppositum.*
5 *Causa sufficiens dispensationi est quæ voti executioni obstat.*
6 *Levitatem in vovendo affirmant aliqui non præstare sufficientem causam dispensationi.*
7 *Probabilius est oppositum.*
8 *Votum emissum in ætate pupillari potest ex defectu plenæ libertatis à jure præsumpto dispensari.*
9 *Timor mortis conceptus ex naufragio, vel alia causa non opposita ad extorquendum votum non præstat sufficientem causam dispensationi.*
10 *Error circa causam impulsivam, vel illius causæ cessatio præstat sufficientem causam dispensationi.*
11 *Item dubium de intentione obligationis.*
12 *Si votum occasio sit majoris ruinæ.*
13 *Item si gravem difficultatem in illius executione sentias.*
14 *Si dubium sit votum esse impeditivum majoris boni.*
15 *Si commune bonum impediatur.*
16 *Si cedat in damnum propriæ domus vel familiæ.*
17 *Oportet cum dispensatione aliquam admiscere commutationem.*
18 *Stante causa legitima dispensationis potest Superior dispensationem concedere, & aliquando tenetur.*

1. OBligationem voti dispensatione cessare in compertò est apud omnes. Quia dispensans, relaxat, seu remittit nomine Dei quod per votum debetur. Et sicut facta remissione creditoris vel vices illius habentis debitum extinguitur, sic facta remissione vices Dei habentis cessat votum. Atque ita dispensationem explicant Suar. l.6. de voto *c.9.n.15.* Vasq. *1.2.disp.178.n.13.* Lessius *l.2.c.40.dub.17.n.112. in 2.edit.* Basil. Legion. *l.8. de matrim.c.2.n.9.* Et nos diximus *1.p. tract. de legibus disp. ult. de dispensat. punct. 2.* Ubi probamus hanc non esse propriè dispensationem in jure divino naturali obligante. Quia nunquam jus naturale obligat, ne possit Ecclesia ejúsque Prælati nomine Dei quod ipsi debetur, remittere; sed esse juris divini acquisiti relaxationem, quam fieri posse justa causa intercedente juri naturali conforme est.

2. Hæc autem relaxatio seu dispensatio actus est jurisdictionis spiritualis Ecclesiasticæ à Christo Domino Petro ejúsque successoribus concessæ, illis verbis. *Matth. 16.* Tibi dabo claves Regni Cælorum, & quodcumque

solveris

ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis & *Matth.* 18. Amen dico vobis quæcumque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in cœlis. Quæ verba ob ejus generalitatem juncta Eccleſiæ traditione extendunt Patres ad quodlibet vinculum, quod ob ſalutem animarum, & rectam Eccleſiæ gubernationem convenit. Cum autem ſæpe animarum ſaluti, & Eccleſiæ rectæ gubernationi expediat ſolutio non ſolum culpæ & pœnæ ſed voti & juramenti. Efficitur ſane ad ſolvenda vota & Juramenta Chriſtum Dominum poteſtatem ſuæ Eccleſiæ reliquiſſe. Hæc igitur poteſtas eſt poteſtas non ordinis; non enim eſt aliquis ordo deputatus ad hoc miniſterium; ſed eſt poteſtas juriſdictionis externæ ſpiritualis Eccleſiaſticæ; ac proinde petit perſonæ Eccleſiaſticæ habenti ſubditos, illóſque in foro externo gubernanti inhærere. Quippe quæ externam Eccleſiæ gubernationem ſpectat, ſicut poteſtas concedendi indulgentias, excommunicandi; leges relaxandi. Sic Leſſius *c.* 40. *dub.* 17. *n.* 114. & 115. Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *c.* 11. *n.* 85. Sanch. *lib.* 4. *ſum. c.* 37. *à n.* 16. *uſque ad* 22. Bonac. aliis relatis *to.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 1. 2. & 3. Baſil. Leg. lib. 8. de matrim. *c.* 4. *n.* 3. 4.

3. Ut autem hæc diſpenſatio licita, & valida ſit, cauſam juſtam expoſtulat: cum enim nomine Dei fiat, & in jure ſuo divino: in tantum fieri poteſt, in quantum Deus ipſe conſenſerit. Atqui Deus nullatenus eſt cenſendus conſentire in remiſſione ſui debiti abſque cauſa facta; quippe quæ talis remiſſio irrationabilis eſt, & rectæ Eccleſiæ gubernationi præjudicans. Ergo diſpenſatio ad ſui valorem cauſam juſtam expoſtulat. Sic Theologi omnes cum D Tho. *q.* 88. *art.* 12. *ad ſecundum* & Juriſtæ cum Gloſſ. *c. non eſt*, verbo *adimplere de voto.*

4. Dubium tamen eſt; an ſi petens diſpenſationem illámque concedens, bona fide procedant, exiſtimantes cauſam legitimam adeſſe, valeat diſpenſatio, nec teneatur diſpenſatus ad votum ſuum redire, deprehenſa cauſæ inſufficientia?

Affirmant Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 17. *n.* 119. Sanch. *lib.* 4. *c.* 44. *n.* 10. Quia æquitati conſonum eſſe videtur ad ſedandos ſcrupulos, pacandáſque conſcientias, & Eccleſiæ rectam gubernationem, ut Deus remiſſionem voti nomine ipſius bona fide factam, approbet, & confirmet. Si enim cum cauſa dubia exiſtit ad diſpenſandum, poteſt Prælatus validè & licitè diſpenſare. Ut docent Sylveſter verbo *diſpenſatio q.* 14. *n.* 20. *fine* Palacios *in* 4. *d.* 38. *diſp.* 3. verſ *eſt igitur*. Sanch. *lib.* 4 *ſum. c.* 45. *n.* 10. Layman *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *cop.* 8. *num.* 5. A fortiori id poterit, cum tam ipſe, quam ſubditus credunt habere ſe legitimam diſpenſationis cauſam. Cæterum verius credo ob cauſam legitimam, ſed in re illegitimam, non ſubſiſtere diſpenſationem, eſto diſpenſans & diſpenſatus excuſentur à culpa. Quia ad ſedandos ſcrupulos, & pacandas conſcientias id neceſſarium non eſt; ſufficit enim quod præſumatur legitimam eſſe diſpenſationem, quæ rectè præſumi poteſt, quoties conceditur ex cauſa, quæ creditur legitima; imò ex cauſa quæ dubia eſt. Nam ſtante hac præſumptione tutus eſt diſpenſatus, & ſecurè procedit. Quod verò diſpenſatio detecta nullitate cauſæ ſubſiſtat, neque ad rectam gubernationem, neque ad ſcrupulos vitandos, ſedandáſque conſcientias expedit; ſed potiùs expedit contrarium; ne Deus cenſeatur errori favere. Adde jura & Doctores clamare ad diſpenſationis valorem, cauſam legitimam requiri. Ergo veram & non apparentem tantum. Sic ex relatis Joan. de Salas & Baſil. Legion. docui. 1. *p. tr.* 3. *de leg. diſp. ult. punct.* 8. §. 2. *n.* 5.

5. Sed inquires quæ cauſæ ſufficientes ſint ad voti diſpenſationem? Reſpondeo illas eſſe, quæ voti executioni obſtant. Nam cum obligatio exequendi votum cedat in honorem Dei, & in voventis utilitatem, non eſt cenſendus illius remiſſioni conſentire, niſi adſit cauſa hujus executionis obligationem impediens. Sic univerſi Doctores cum D. Tho. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. Cauſæ autem obſtantes executioni voti ſumuntur, tum ex modo vovendi, tum ex materia voti. Ex modo vovendi, ſi imprudenter, temerè, & abſque perfecta deliberatione votum emiſſum ſit, quod contingere poteſt, eo quòd in tenera ætate votum conceperis, vel quia interveniente metu, in triſtitia, aliáve paſſione, vel errore circa cauſam impulſivam voviſti, vel quia cauſa, ob quam motus fuiſti ad vovendum, ceſſavit. Nam in ſupradictis caſibus regulariter ſic vovens periculum habet voti violandi. Quia non præſumitur voto affectum eſſe. Præterea; quia ſupradictæ cauſæ diminuunt voluntarium, ac proinde voti obligationem, quæ ex libera voventis voluntate procedit. Ergo præſtant juſtam cauſam diſpenſationis. Sic ferè omnes Doctores, ut videre eſt apud Suar. lib 6. de voto *cap.* 17. *num.* 8. Sanch. de matrimonio *lib.* 8. *diſp.* 20. *num.* 12. & *lib.* 4. *ſum. cap.* 45. *num.* 27.

6. Difficultas tamen eſt; ſi contingeret, ſic ventem, ſpecialem difficultatem exequendi votum, non habere, neque ſpeciale periculum illud violandi; an ex eo ſolum, quod immaturè & imperfecta deliberatione votum emiſerit, habeat ſufficientem cauſam impetrandi diſpenſationem? Negat expreſsè Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. *ad finem.* Movetur: quia ceſſante gravi difficultate exequendi votum gravíque periculo tranſgreſſionis, nulla adeſſet cauſa obſtans executioni voti. At omnes Doctores ſentiunt cauſam legitimam diſpenſationis illam tamen eſſe, quæ voti executioni obſtat. Ergo defectus plenæ libertatis in vovendo, non præſtat in ſupradicto caſu legitimam diſpenſationis cauſam. Conſentit. Suar. lib. 6. de voto *c.* 17. *n.* 14. ubi ait, licet votum fuerit temerè factum, ſi tamen non nocet, ſed potiùs utile invenitur, non erit illa ſufficiens cauſa tollendi votum. Favet Leonardus Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 17. *n.* 120. & Layman *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *c.* 8. *num.* 5. aſſerentes levitatem in vovendo, præſtare faciliorem diſpenſationis impetrationem; tacitè enim inſinuant levitatem non præſtare cauſam ſufficientem, ſed ſuppoſita aliunde ſufficienti cauſa, præſtare ut faciliùs diſpenſatio concedatur.

7. Cæterum verius credo, defectum perfectæ, & maturæ deliberationis undecumque proveniat, præbere ſufficientem cauſam relaxationi. Sic expreſsè Tho. Sanchez pluribus relatis lib. 8. de matrim. *diſput.* 20. *numer.* 12. & *ſequent.* & *lib.* 4. *ſum. capit.* 45. *numer.* 29. Ratio eſt: quia Doctores æquè aſſignant pro cauſa ad diſpenſandum in votis, facilitatem in vovendo, & perfectæ libertatis defectum; ac aſſignant difficultatem exequendi votum, & periculum violandi illud, ut videre eſt in Navarr. *cap.* 12. *numer.* 25. & 77. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 15. *quæſt.* 5. *fine* Ludov. Lopez 1. *p. inſtructorii c.* 49. verſ. *levitas.* Graffis 1. *p. deciſ. lib.* 2. *cap.* 31. *in fine* Aragon. 2. 2. *quæſt.* 88. *artic.* 1. *concluſ.* 3. Emanuel Sà verbo *voti irritatio*, *numer.* 9. Bonacin. *diſput* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 7. §. 4. *num.* 24. & *aliis paſſim.* Sed gravis difficultas exequendi votum, & periculum violandi illud, eſt ſufficiens cauſa diſpenſationis (ut ſtatim dicemus) ergo etiam erit ſufficiens cauſa, levitas in vovendo, & defectus plenæ libertatis. Neque ratio in contrarium urget. Admittimus namque cauſam ſufficientem ad diſpenſandum debere executioni voti obſtare. Negamus tamen defectum plenæ deliberationis non eſſe hujuſmodi: per ſe enim obſtat, cum votum emittitur, licet poſtea non obſtet; ſed hoc eſt per accidens. Secundò reſpondeo cum Sanch. *locis alleg.* cauſam obſtantem executioni voti requiri pro diſpenſatione voti perfectè voluntarii; ſecùs pro diſpenſatione imperfectè voluntarii. Quod ſatis colligitur ex voto per vim & dolum extortum, quod (ut ſtatim dicam) diſpenſari poterit, tametſi nullum periculum habeas violationis.

Adverto tamen eſto defectus plenæ & perfectæ libertatis præſtet ſufficientem cauſam diſpenſationi, ſed non

ſemper

semper sed rarò eam præstat ita absolutè ut sufficiat ad votum omnino relaxandum absque aliqua commutatione. Prudentis enim arbitrio spectanda est ; tum gravitas voti , tum causa , ex qua defectus libertatis ortus est. Et ex illis judicandum , an possit absoluta dispensatio concedi , an potiùs debeat fieri commutatione admixta. Et frequenter commutatio est admiscenda. Sic Sanch. *lib.4.summ. cap.* 45. *numero* 28. Consentit Suar. lib. 6. de voto *cap.* 17. *numer.* 8. *fine* , & *numer.* 14. *fine.*

8. Hinc fit , votum emissum in ætate pupillari posse ob defectum plenæ libertatis à jure præsumptum , dispensari etiam absque ulla commutatione. Quia benignitati divinæ expedit , ne obligationem in tenera ætate susceptum , ita rigidè acceptet , quin Pontifici , aliisque Prælatis remiserit illius liberam solutionem. Et licet in *cap.* 2. *de voto* Pontifex dispensans cum eo , qui votum peregrinationis Hierosolymitanæ fecerat ; eo quod tenera ætate , facilitate potiùs quam arbitrio discretionis emiserit , gravem commutationem imposuerit ; id non fuit ex necessitate , sed ex convenientia ; ne Pontifex ab stylo usitato admiscendi semper commutationem,recederet. Sic Sanch. *l.*8. *de matrim.disput.*20. *num.* 13. *& l.*4. *sum. cap.* 45. *num.* 30.

9. Fit secundò ; timor mortis conceptus ex naufragio , infirmitate vel alia causa ad extorquendum votum non apposita , non præstat regulariter sufficientem causam dispensationis. Quia frequenter non excludit maturam deliberationem , sed cum matura & prudenti deliberatione votum emittitur , ut timor cesset , & securus fias. Si tamen aliquando ob nimium affectum conservandi vitam præceps fueris in vovendo , censerem dispensari posse votum , sed commutatione admixta. Et idem est , si votum emiseris ita , tristitia , aliáve passione concitatus ; præstat enim illa inconsideratio in vovendo aliqualem causam dispensationis ; ac proinde commutatione indiget. Colligitur ex Sanch. *disput.* 20. *numer.* 14. *& cap.* 45. *num.* 51. Quod si metus fuerit incussus ad extorquendum votum , ac proinde injustus , esto levis fuerit , credo præbere sufficientem causam integræ dispensationi. Tum quia est satis probabile , illud votum non obligare , tum quia cedit in honorem Dei , ut facilè remittat obligationem , cui iniquitas causam dedit , ne iniquitati favere videatur. Sanchez *disp.* 20. *num.* 15. *& cap.* 54. *num.* 32.

10. Fit tertiò , error circa causam impulsam vel illius causæ cessatio , est sufficiens causa , ut dispensatio voti concedatur ; quia minuit voluntarium. Sed non debet dispensatio absolutè concedi , sed commutatione apposita. Ut colligitur ex *cap. magna de voto.* Ubi ob cessationem causæ impulsivæ votum dispensatum est , sed apposita gravi commutatione. Sanch. *disp.*20.*n.*16. *& cap.* 45. *num.* 33. *&* 34.

11. Fit quartò ; dubium de intentione obligationis præstare causam dispensationi , saltem commutatione admixtæ ; quia in divinum honorem cedit facilis remissio debiti, de quo satis non constat. Sic Sanch.lib.8. de matrim. *c.*20.*n.*21. *& lib.*4. *sum.cap.*45.*n.*39.

Porrò ex materia voti sumuntur variæ causæ executioni voti obstantes , ac proinde sufficientes ad illius dispensationem.

12. Primò ; si votum spectata communi hominum fragilitate , vel spirituali dispositione voventis, occasio fit majoris ruinæ. Quia tunc in Dei honorem,& voventis utilitatem cedit dispensatio. Quapropter dispensari poterit votum nunquam peccandi mortaliter , non petendi debitum in conjugatis , ob periculum transgressionis , quod communiter adest. Et idem est si spectata voventis fragilitate , imò malitia, frequentis violationis occasio fuerit ; quia jam votum redditum est inutile. Sic Suar. *l.*6.*c.*17.*n.*9. Sanch. *l.* 8. *de matrim. disput.* 20. *n.*17. *& l.*4.*sum.c.*45.*nu.*40. Layman *l.*4.*sum.tract.*4.*c.*8. *n.*5. Lessius *lib.*2.*c.*40. *dub.*17.*n.*120.

13. Secundo , si in voti executione gravem difficultatem, nec satis prævisam sentias. Nam esto insufficiens sit , ut voti obligatio cesset , sufficit tamen ut dispensatio concedatur. Tum quia executio voti non est satis voluntaria , tum quia benignitas Dei ostenditur remittendo promissionem sibi factam , ob difficultatem non prævisam, quam habet promittens in illius executione. Et præterea ; quia regulariter cum gravi difficultate exequendi votum ; nec satis prævisa , conjunctum est periculum violandi illud. Sanch.*lib.*8.*de matrim.disp.*20. *num.*18. *&* 22. Suar. *cap.* 17. *num.* 12.

14. Tertiò si dubium sit , votum esse impeditivum majoris boni , Quia stante hoc dubio non satis constat, an votum illud gratum sit Deo , præstat ergo de medio tolli , tum ne honor divinus incertus sit , tum ut conscientia voventis secura reddatur. Suar. *c.*17. *num.* 10. Sanchez *l.*8. *disp.*20.*n.*8. *& lib.*4. *summ.c.*35.*n.*36.*&* 37. Advertit bene Sanchez majorem illius boni impediti bonitatem spectandam esse , attenta voti materia non solùm in se considerata, sed etiam voto affecta,quia utraque bonitas ex voti obligatione sequitur. Alioquin votum non impediet majus bonum. Idem est dicendum, si ex dispensatione sperareturetiam sub dubio major utilitas voventis ; quia eo casu non est certum , votum utile voventi esse ; potiùs enim creditur minus utile esse. Suar. & Sanch. *supra.*

13. Quartò si ex voto bonum commune Reipublicæ impediatur , præstat sufficientem causam dispensationi, quia videtur gratiùs Deo fore boni communis jacturam impedire , quam voti obligationé teneri. Unde si matrimonium judicetur expediens ad sedandos animos discordes , stabiliendamque pacem alicujus Provinciæ , vel civitatis poterit astrictus voto castitatis , vel religionis , dispensari , ut matrimonium ineat , & idem est de vovente jejunium , quod publicam concionem , vel lectionem impediat Suar. *l.*6.*c.*17.*n.*13. Sayro in Clavi Regia *l.*6.*c.*12.*num.*29. Sanch.l.8. de matrim. *disp.* 20. *num.* 24. *& lib.* 4. *sum. cap.* 45. *num.* 49. Layman. *lib.*4. *sum. tract.* 4 *cap.* 8. *num.*5.

16. Quintò, si votum cedat in damnum propriæ domus, vel familiæ , poterit dispensari. Quia bono familiæ providere, ad pietatem pertinet ; essetque nimis dura , & gravis obligatio , si cum hac jactura conservanda esset. Ex quo fit , si peregrinationem vovisti & times ex tua absentia grave damnum domui , vel familiæ obventurum , poteris dispensari. Suar. & Sanch. *locis relatis.* Ob conservandam verò illustrem familiam poterit votum religionis , vel castitatis dispensari admixta commutatione. Quia cedit in honorem Dei creditoris, hac benigna remissione uti,& in specialem Ecclesiæ honorem & protectionem , familiarum illustrium conservatio. Sic Sanch. *l.*8.*disp.*20.*n.*25. *& l.*4.*sum.c.*45.*n.*51.

17. Advertendum tamen est , rarò quamlibet ex supradictis causis sufficientem esse , ut integrè & absolutè voti dispensatio concedatur ; sed oportere aliquam miscere commutationem præcipuè cùm votum gravè est & perpetuum : quale est votum castitatis , religionis , peregrinationis Hierosolymitanæ , Romanæ , obsequii personalis in Xenodochio. Quò enim votum graviùs est & excellentiùs ; eo graviorem causam ad sui relaxationem expostulat Suar. *lib.*6.*c.*17.*à n.*14. Sanch. lib.8. de matrimonio *disp.*20. *à n.*28. & *lib.*4.*sum.c.*45.*n.*19.*&* 52. Layman *lib.*4. *tract.* 4.*c* 8.*n.*5. Quod si aliqua causa arbitrio prudentis præsumatur sufficiens ad integram alicujus voti dispensationem ; poterit securè concedi , quia credendum est Prælato usum facultatis dispensandi concessum esse stante causa dubio legitima. Aliàs si certitudo expectanda esset , rarò vel nunquam dispensatio concedi posset , & omnia scrupulis paterent : cum vix sufficientia & certitudo causæ cognoscatur. Dispensatio verò subsistet ; si subsistat causa sufficiens. Numquam tamen dispensatio concedenda est ut bene notavit Sanch. *lib.* 4. *c.* 45. *n.* 10. Quin dispensanti con-

ſtet cauſam aliquam ad diſpenſandum adeſſe (eſto non conſtet, an illa cauſa ſit ſufficiens) quia exiſtentia cauſæ eſt fundamentum, cui facultas diſpenſandi innititur.

Deinde adverto, ſtante cauſa legitima poteſt Superior diſpenſationem concedere, & aliquando tenetur, nempe ſi omnibus penſatis judicatur bono communi vel ſpeciali diſpenſati graviter expedire. Ut latiùs dixi *tract. 3. de legibus diſp. ult. punct. 8. §. 2. num. 10.*

PUNCTUM X.

Qui poteſtatem habeant ordinariam diſpenſandi & in quæ vota?

SUMMARIUM.

1 *Omnes Prælati habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poteſtatem habent diſpenſandi comparatione ſuorum ſubditorum.*
2 *A quo Epiſcopo vota novitiorum diſpenſanda ſunt?*
3 *An à Prælato regulari? Negant aliqui. Probabiliùs oppoſitum.*
4 *Satisfit contrariis.*
5 *Quæ vota ſint Pontifici reſervata.*
6 *Alia à reſervatione excluduntur.*

1. OMnes Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes comparatione ſuorum ſubditorum poteſtatem habent diſpenſandi in omnibus votis niſi aliqua ſint ſpecialiter reſervata. Concluſio ab omnibus admittitur. Quocirca non ſolum Pontifex, ſed Epiſcopus, Archiepiſcopus, Legatus à latere in ſua Provincia, Summi Pontificis Pœnitentiarius, capitulum ſede vacante, Prælati regulares exempti, Abbates habentes propriam Diœceſim poteſtatem ordinariam habent diſpenſandi in omnibus votis; quæ reſervata non ſint. Quia id rectè Eccleſiæ gubernationi convenit; Parochus autem nullomodo hanc habet poteſtatem; quia juriſdictione in foro externo ad diſpenſandum requiſita non gaudet. Et licet in legibus jejuniorum, & feſtorum diſpenſare poſſit, cum Epiſcopus abeſt; id ex recepta conſuetudine habetur, quæ tamen non eſt circa votorum diſpenſationem. Vide Suar. *l. 6. de voto cap. 10. per totum*, Sanch. *lib. 4. ſum. c. 38.*

Dixi comparatione ſuorum ſubditorum, quia diſpenſatio eſt juriſdictionis exercitium. Qui autem ſint ſubditi comparatione Epiſcopi, & Archiepiſcopi, & in quos tam ſæculares quam religioſos poteſtatem diſpenſandi exercere Epiſcopus poſſit, latè dixi *tractat. 3. de legibus diſp. ult. de diſpenſatione punct. 7. per totum.*

2. Solum de novitiis omiſimus dicendum à quo Prælato diſpenſari poſſunt an ab Epiſcopo an à Prælato regulari?

Communis ſententia defendit poſſe ab Epiſcopo; ſiquidem ab ejus juriſdictione non ſunt plenè exempti, cum religioſi non ſint; ſubmitti ergo ei poſſunt in votorum diſpenſatione. Sic Suar. *lib. 6. de voto c. 11. num. 9.* Henriquez lib. 7. de indulgent. *c. 22. n. 7.* Bonacin. *diſp. 4. q. 2. punct. 7. n. 28.* Sanch. *lib. 4. ſumm. c. 39. n. 18.* Sed dubium eſt; à quo Epiſcopo, an ab Epiſcopo antiquæ Diœceſis, vel ab Epiſcopo illius Diœceſis, in qua de præſenti reſident, ſi fortè diverſa ſit? Et probabiliùs exiſtimo ab hoc Epiſcopo diſpenſandos eſſe, non ſolum quia probabile eſt per habitationem tranſeuntem aliquale domicilium, & ſubjectionem aquiri in ordine ad abſolutionem & diſpenſationem. Sed quia credo novitios ingredientes religionem verum & proprium domicilium acquirere, & antiquum relinquere, quia ingrediuntur animo & voluntati ibi perpetuò manendi quantum eſt ex parte ſua, cui non obſtat intentio exeundi, ſi fortè ſibi religio diſpliceat, ſicuti non obſtat eligenti domum aliquam ad habitandum intentio deſerendi illam, ſi incommoda reperiatur, vel alia commodior occurrat. Sic relatis pluribus tradit Sanch. *lib. 4. de voto cap. 93. num. 20.* Bonac. *ſupra.*

3. De Prælato regulari plures gravéſque Doctores cenſent non habere poteſtatem ordinariam ad diſpenſandum in votis novitiorum, eò quod novitii non videantur ſubjici religionum Prælatis, niſi quatenùs neceſſarium fuerit ut ipſi religionem experiantur & religio ipſos. Quia alia ſubjectio neceſſaria non eſt, neque eſt unde oriatur. Sed ad ſupradictum finem non eſt neceſſaria poteſtas abſoluta diſpenſandi in votis non præjudicantibus ſupradicto experimento. Ergo Prælatus regularis non habet hanc poteſtatem. Et confirmari poteſt; quia non habet poteſtatem dimiſſorias concedendi ad ordines ut pluribus relatis docet Barboſa *2. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 3. n. 8. & alleg. 4. n. 62.* Ergo neque habet poteſtatem diſpenſandi; quia utraque poteſtas juriſdictionem requirit. Deinde hanc poteſtatem habent Epiſcopi ut dictum eſt. Ergo carent illa Prælati regulares utpote non neceſſaria, & quia non videtur novitium duplicem Prælatum ordinarium habere poſſe. Sic docent Azor. *1. p. l. 11. c. 19. q. 21.* Sayro in Clavi Regia *lib. 6. c. 11. n. 92.* Suar. lib. 6. de voto *c. 11. n. 9.*

Cæterum probabiliùs credo, poſſe Prælatum regularem cum novitiis ſicuti cum profeſſis in votis diſpenſare aut ea commutare. Sic Angel. in ſumma verbo *Diſpenſation. 8.* & Sylveſt. *ibi q. 14. dicto 1.* Henriquez lib. 7. de indulgent. *c. 22. num. 7.* Manuel Rodriguez *tom. 1. q. regulæ. qu. 25. art. 8.* & in ſumma *to. 2. c. 89. n. ultimo* indicat Leſſius *lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 133. in 2. edit.* Quos refert & ſequitur Thomas Sanchez *lib. 4. ſum. c. 39. num. 17.* Bonac. *diſp. 4. q. 2. p. 7. n. 27.* Ratio eſt, quia Prælati regulares exempti eſto in novitios poteſtatem non habeant dominativam, habent tamen poteſtatem juriſdictionis ad integrè illos in ſuis actionibus regendos, & eorum exceſſus puniendos, ut conſtat ex uſu, & praxi religionum, & ex pluribus Doctoribus relatis à Sanch. *d. c. 39. n. 17.* Sed poteſtas diſpenſandi in hac juriſdictione fundatur. Ergo.

4. Neque obſtat ratio contraria. Admitto enim non eſſe neceſſarium prælatis plenam & integram juriſdictionem habere in novitio, at eſſe convenientem, ut ſic perfectiùs regi poſſint, quæ juriſdictio in favorem religionis ex conceſſione Pontificis provenit: Ad confirmationem concedo, Prælatum regularem non poſſe dimiſſorias novitio concedere, ſed Epiſcopum illius Diœceſis, in qua eſt conventus. Quia ex dimiſſoriarum conceſſione arctatur Prælatus providere, ordinando neceſſaria quam obligationem habere Prælatum regularem comparatione novitii religionem deſerentis, non expediebat. Item novitius facilè poteſt à religione exire, & Epiſcopo ſubjici; præſtat ergo ex Epiſcopi licentia ſtatum Eccleſiaſticum aſſumere. Hæ tamen rationes non procedunt in diſpenſatione votorum, ut manifeſtum eſt. Poteſt ergo negari Prælatis regularibus poteſtas concedendi dimiſſorias, admiſſa poteſtate diſpenſandi. Ad ſecund. confirmationem Epiſcopum non habere hanc poteſtatem diſpenſandi cum novitiis, niſi ipſi ei ſpecialiter ſubjici velint. Facta autem ſubjectione voluntaria poteſt. Neque inconveniens eſt à pluribus poſſe novitium beneficium diſpenſationis accipere, cum id in ejus utilitatem cedat, & in favorem religionis.

5. Porrò dixi ſupradictos Prælatos habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſe diſpenſare in omnibus votis, quæ non fuerint ſpecialiter reſervata. Sunt autem ſpecialiter reſervata Pontifici quinque vota, nempe caſtitatis, religionis, & peregrinationis, in terram ſanctam *cap. ex multa cap. ſuper his de voto.* Item votum peregrinationis ad S. Jacobum in Compoſtella, & ad ſanctos Apoſtolos Petrum & Paulum in Urbe. Colligitur ex extravagant. Sixti IV. *Etſi dominici, c. 2. de pœnitent. & remiſſion.* quatenùs prohibet prædictorum votorum abſolutionem fieri alia via, quam

ex

ex speciali licentia Summi Pontificis. Et licet in *c. ex multa c. super his de voto*, solum votum peregrinationis ultramarinæ in subsidium terræ sanctæ, reservatum fuerit, ob cujus causam non desunt graves Doctores, qui censeant hujus tantum peregrinationis votum reservatum esse, & non votum peregrinationis ultramarinæ, Compostellanæ & Romanæ causa devotionis, ut videri potest in Gloss. *d. cap. ex multa, verbo incumbit.* Panormitanus *n.* 4. Angelus verbo *votum* 4. *n.* 6. Emanuel Sà *eodem n.* 11. & verbo *Juramentum, n.* 33. Graffis 1. *p. decisionum lib.* 2. *c.* 31. *n.* 21. *& aliis.* At consuetudine introductum est, & satis in *supradicta extravaganti, Etsi dominici*, explicatum, comprehendi votum illarum trium peregrinationum devotionis causa. Siquidem in dicta extravaganti, nulla fuit facta mentio subsidii, neque videtur illi dari locum in peregrinatione Romana, & Compostellana; quippe sunt loca à Catholicis pacificè possessa. Sic pluribus relatis firmat Sanch. *lib.* 4. *sum. c.* 40. *n.* 6. Consentit Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *num.* 122. *in* 2. *edit.* Suar. lib. 6. de voto *cap.* 21. *à num.* 2. *& sequent.* Basilius Legion. lib. 8. de matrimon. *c.* 8. *num.* 4. Layman *lib.* 4. *sum. tract.* 4 *c.* 8. *num.* 7.

Aliqua alia sunt vota supradictis affinia, quæ minùs bene ab aliquibus Doctoribus pronuntiantur reservata; nempe votum convertendi debita incerta in subsidium terræ sanctæ; votum assumendi crucem, in qualibet expeditione, quam Pontifex fecerit; votum peregrinationis Lauretanæ. Hæc enim nullo jure aut consuetudine constat reservata esse. Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 21. *num.* 12. *& sequentibus* Sanchez *lib.* 4. *summ. cap.* 40. *num.* 8. Basilius Legion. lib. 8. de matrimonio *cap.* 8. §. 1. *num.* 6. Dicendum ergo est sola quinque vota, castitatis religionis, & peregrinationis, Hierosolymitanæ, Romanæ, & Compostellanæ reservata esse.

Punctum XI.

Quæ vota castitatis, religionis & peregrinationis reservata sint, expenditur?

SUMMARIUM.

1 *Vota diminutæ castitatis non sunt reservata.*
2 *Votum religionis non approbatæ reservatum non est.*
3 *Votum peregrinationis Hierosolymitanæ emissum ob alium finem, quam devotionis, reservatum non est.*
4 *Votum castitatis, religionis, & peregrinationis emissum sub aliqua circunstantia accidentali, ea ex parte reservatum non est.*
5 *Votum, in quod reservatum est commutatum, reservatum non est.*
6 *Votum disjunctum de materia reservata & non reservata, reservatum non est.*
7 *Non est reservatum votum non petendi dispensationem.*

1. VOtorum reservatio odiosa est, quippe quæ potestatem ordinariam restringit, & diminuit; ea de causa strictè interpretanda est, & intelligenda de voto absoluto, & perfecto castitatis, religionis, & peregrinationis. Sic tradunt universi Doctores in sequentibus referendi. Ex quo deducitur primò; votum non contrahendi matrimonium, non fornicandi, non polluendi, non tangendi turpiter mulierem, non petendi debitum in conjugatis, reservatum non esse; quia est votum diminutæ castitatis, non integræ, & perfectæ. Simile est de voto castitatis, pro determinato tempore; siquidem eo transacto liber existis. Sanchez lib. 8. de matrimon. *disp.* 9. *à num.* 6. *& lib.* 4. *summ. cap.* 40. *à num.* 41. Suarez lib. 9. de voto *cap.* 21. At idem est votum assumendi ordines sacros; quia non est votum castitatis promissæ, sed promittendæ, sicuti si voveres emissurum castitatis votum, dici non potes, te votum castitatis emisisse. Sic Azor. 1. *parte lib.* 11. *cap.* 19. *q.* 9. Sayro in Clavi Regia *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 60. Suar. *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 7. & *c.* 24. *num.* 2. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *num.* 123. Laym. *lib.* 4. *sum. tract.* 5. *cap.* 8. *num.* 8. *Augustin.* Barbosa 2. *p. allegat.* 37. *num.* 19.

2. Secundò deducitur, votum religionis non approbatæ, reservatum non esse; ac proinde à Prælatis habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem, dispensari posse; quia verè non est votum religionis. Sic Lessius *dub.* 18. *num.* 123. Suar. *cap.* 21. *num.* 8. Sayro lib. 6. in Clavi Regia *c.* 11. *num.* 64. Sanch. lib. 8 de matrimonio *disp.* 9. *n.* 5. *& lib.* 4. *sum. c.* 40 *n.* 71. Basilius Legionensis *lib.* 8. *de matrimonio cap.* 8. *num.* 22. Idem est de voto pauperatis, & obedientiæ extra religiosum statum; quia nec statum constituunt, nec sunt vota religiosi status assumendi. Lessius *d. dub.* 18. *num.* 123. Suar. *c.* 21. *num.* 8. & 9. Sanch. aliis relatis *c.* 40. *n.* 72.

3. Tertiò deducitur, votum peregrinationis Hierosolymitanæ, Compostellanæ, & Romanæ emissum ob alium expressum finem, quam devotionis supradictorum locorum, reservatum non esse. Quia supradicta *extravagans, etsi domini*, non cujuslibet peregrinationis votum reservat, sed conceptum ex devotione illorum locorum. Sanch. *c.* 40 *n.* 77. Basilius Legion. *reputat probabile, lib.* 8. *de matrim. cap.* 8. §. 2. *num.* 17.

4. Quartò deducitur, votum castitatis, religionis, & peregrinationis, emissum sub aliqua circunstantia accidentali, reservatum non esse qua parte illam circunstantiam spectat, Quia secluſa illa circunstantia in integrum manet votum reservatum. Unde si voveas ingredi religionem strictiorem, poterit Prælatus tecum dispensare, ut laxiorem ingrediaris, quia non dispensat in religionis voto; hoc enim integrum manet, sed in illius circunstantia. Sic Navarr. *lib.* 3. *conf.* 41. *de voto in* 2. *edit.* Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 18. *q.* 8 Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *n.* 124. Sanch. *lib.* 8. *disp.* 9. *n.* 17. *& lib.* 4. *summ. c.* 40. *n.* 74. Idem est de voto perseverandi in religione. Quia non est votum religionis. Et idem de voto exequendi statim votum religionis; quia est votum distinctum à voto religionis, Sanch. *disp.* 9. *n.* 18. *&* 19 *& c.* 40 *n.* 75. *& 76.* Basilius Legion *lib.* 8. *c.* 8. *n.* 17. At idem est votum peregrinandi pedibus, vel mendicando, quia sublata hac circunstantia intactum remanere potest votum reservatum. Sanch. *d. c.* 40 *n.* 78. Basil. *c.* 8. *num* 23.

5. Quintò deducitur non esse reservatum sed potiùs dispensari posse votum illud, in quo reservatum commutatum est. Ut si Pontifex votum religionis in eleemosynam, jejunium, aliúdve opus pœnale commutaret. Quia facta commutatione votum de materia reservata extinctum est, & loco illius subrogatum est votum de materia non reservata, Emanuel Sà verbo *votum n. ult.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 18. *num.* 124. Sanch. lib. 8. de matrimonio *disp.* 9. *num.* 20. & lib. 4. summ *c.* 40. *n.* 36. Suarez *lib.* 6. *cap.* 20. *n.* 15. Basilius lib. 8. de matrimonio *cap.* 8. §. 2. *n.* 24. Layman. lib. 4. summ. *tract.* 4 *c.* 8. *num* 13. & alii apud ipsos. Neque obstat regula juris *subrogatum sapere naturam ejus*, cujus loco subrogatur, *l. unica. C. de rei uxoria actione.* Et colligitur ex *c. Ecclesia* 1. *ut lite pendente.* Quia id intelligi debet in favorabilibus, non in odiosis. Item in iis, quæ pertinent per se & intrinsecè ad subrogationem, non in iis, quæ subrogationi accidentalia sunt, qualis est reservatio, quæ ex libera reservantis voluntate pendet. Item subrogatum sapit naturam primævam illius, cujus loco subrogatur; non autem accidens illius. Cum autem secundum naturam primævam illud votum, cujus loco alterum subrogatur, reservatum non fuerit sed sub potestate cujuslibet Prælati contineretur; efficitur subrogatum reservatum non esse. Neque item obstat Pontificem tranferre vinculum prioris voti reservati in materiam de se non reservatam, ut inde inferas manere reservatum illud votum non per se, sed per accidens ex translatione. Tum quia non reservatur vinculum prioris voti per se, sed ratione materiæ. Tum quia de facto est aliud

novum vinculum, novumque votum. Tum quia Pontifex hanc commutationem permittit in favorem voventis, non tamen reservat votum commutatione succedens.

6. Sextò deducitur, reservatum non esse votum disjunctum de materia reservata, & non reservata, ut si voveas religionem, vel tertio quoque die jejunare. Quia cum liber sis ad eligendum materiam non reservatam scilicet jejunium, absolutè tale votum reservatum non est. Azor. 1.*p.lib.*11. *cap.*19.*q.* 10. Suar. *lib.*6.*c.*24. *n.*4. Sanch. *lib.*8. *disp.*9.*n.*14. *& lib.*4. *sum. cap.*40.*n.*42. Lessius *lib.*2.*cap.*40.*dub.*18.*n.*124. *in* 2.*edit.* Sayro lib.7. in Clavi Regia *c.*11.*n.*62 Layman.lib.4.sum.*tract.*4.*c.*8. *num.* 12. Quod verum est, tametsi processu temporis pars non reservata impossibilis fiat, quia esto ad partem reservatam eo casu determinare obligeris; id non provenit ex voto per se; quia nunquam fuit illud votum ex tua intentione determinatum ad partem reservatam. Sed provenit ex impossibilitate per accidens contingente partis non reservatæ. Suar. *lib.*6. *c.*24.*n.*4. *&* 5. Sanch. *c.*40.*n.*44. Layman. *cap.*8.*n.*12. Secus verò est, si partem illam reservatam tua intentione determinares, ita ut ab ea determinatione resilire non posses, quod cum non solo proposito; sed novo voto faciendum sit, quo scilicet te obliges ad partem reservatam exequendam, necessariò tale votum reservatum erit Suar. Sanch. Layman. *supra.*

7. Septimò deducitur, non esse reservatum votum non petendi dispensationem voti, ab alio quam à summo Pontifice. Quia non est votum de materia reservata. Sic Suar. *lib.*6.*cap.*21. *num.* 15. Sanch. *lib.*4. *cap.*40. *num.* 13. Basilius Legionensis lib.8. de matrimon. *cap.*8. *num.*6.*fine.* Augustinus Barbosa de potestate Episcopi 2. *p. allegat.* 37. *num.* 20.

Punctum XII.

An sint aliqui casus, in quibus Prælati inferiores possint dispensare in votis reservatis.

SUMMARIUM.

1 *Nulli Prælato est facultas concessa in his votis dispensandi.*
2 *Si materia voti levis sit, poterit inferior Prælatus dispensare, & qualiter hoc sit intelligendum.*
3 *Ex occasione frequenter occurrenti dispensandi non colligitur Prælatos inferiores habere potestatem.*
4 *Quando urget necessitas extraordinaria dispensationis, neque patet aditus ad Pontificem, possunt Prælati inferiores.*
5 *Si patet aditus ad privilegiatum, non possunt.*
6 *Hæc dispensatio solum concedenda est quatenus necessitas postulat, & non amplius.*
7 *Prælati regulares non habent potestatem ob casum urgentis necessitatis.*
8 *Cum dubium est, an votum sit reservatum habent Prælati inferiores Pontifice potestatem dispensandi.*
9 *Ex vi consuetudinis possunt in petitione debiti cum conjugatis Episcopi dispensare.*
10 *Quid de mentibus votum religionis vel castitatis ante vel post contractum matrimonium.*
11 *Votum emissum ex metu potest ab his Prælatis dispensari.*
12 *Item vota hæc emissa ab omnibus dominativæ potestati subjecti. Affirmant aliqui subjici ordinariæ potestati dispensandi. Sed non placet.*
13 *Possunt tamen si vota fuerint conditionalia ante completam conditionem.*
13 *Qui post impletam conditionem, proponuntur variæ sententiæ.*
15 *Posse dispensari ut probabilius eligitur.*
16 *Satis fit contrariis.*
17 *Debent esse vota verè conditionalia non absoluta.*

1. Hucusque explicuimus vota affinia materiæ reservatæ; restat dicendum, an sint aliqui casus, in quibus vota materiæ reservatæ dispensari à Prælatis inferioribus possint.

Loquens de dispensatione legis *tract.* 3. *disp. ult. punct.*4. Plures casus enumeravi, in quibus inferior potest in Superiorum legibus dispensare. Videndum ergo est, an in votis locum habeant.

Primus est, si habentibus dignitatem concessa fuerit à Pontifice facultas super his votis dispensandi. Sed hic casus in præsenti locum non habet: nullibi enim est facultas dispensandi in his votis concessa aliis præter Romanum Pontificem etiam legato à latere. Nam ipse solum dispensare potest Episc. Sanch. lib.8.de matrimon. *disp.*9.*num.*15. *& lib.*4 *sum.cap.*40.*num.* 14. Omitto delegatam facultatem de qua in puncto sequenti.

2. Secundus est, si materia voti levis sit, quod in præsenti locum habere non potest, nisi vovens voluerit ad solam venialem culpam se obligare. Ea autem intentione posita, credo votum illud dispensari à Prælato posse. Quia reservatio cum odiosa sit, intelligi debet de voto integrè & perfectè facto & ex intentione proportionata materiæ reservatæ. Sanchez. lib.4.de voto *cap.*40.*n.*47.

3. Tertius est, si casus expostulantes dispensationem frequentes sint; quia non est credendum velle Pontificem sibi dispensationem reservare. Quia esset nimis durum, & contra bonum Ecclesiæ regimen. Sed hic casus solum habet locum in legibus jejuniorum, & festorum & similium. Quia frequenter occurrit necessitas abstinendi ab earum observatione, sed non sic invenitur in votis reservatis. Alias reservata non essent. Suar. *l.* 6. *c.*26.*n.*7. Sanch. *lib.*4.*summ.c.*40.*n.*29. Quartus loquens de dispensatione legum quæ communes non sunt aliis Provinciis locum nulla ratione habet in votis reservatis; cum reservatio horum votorum communis sit & omnes Prælatos Pontifice inferiores astringat.

4. Quintus & præcipuus est in extraordinario aliquo eventu; quando scilicet urget gravis necessitas dispensationis, neque Pontificis responsum aut qui illius vices habet expectari potest, absque gravi periculo spiritualis salutis. Credendum namque est in hoc casu nolle Pontificem sibi dispensationem reservare, sed potiùs Prælatis inferioribus concedere. Quia id rectæ gubernationi convenit. Sic ultra Doctores ibi relatos docent loquentes de voto Lessius *l.*2.*c.*40.*dub.*18.*n.*126. *&* 127. Suar. *lib.*6.*c.*16.*n.*9. *& sequentibus.* Sanch. lib.4. de voto *c.*40.*n.*44. Basilius lib.8.de dispensat.*c.*9.*n* 1.Laym.lib.4. summ. *tract.*4. *c.*8.*n.*16. Aug. Barb. 2. *p. alleg.*37.*n.*8. *& alii apud ipsos.* Quod non solum habet verum, quando est grave periculum spiritualis salutis, scilicet violationis voti si differatur dispensatio; sed etiam quando timetur scandalum in fama, aliúdve grave damnum ex dilata dispensatione, ut si adstrictus voto castitatis vel religionis violasses virginem, & ad reparationem honoris illius matrimonium necessarium esset, timeréque à cognatis tuis impediendum, si dispensatio Pontificia expectaretur; potest tuus Prælatus dispensare. Idem si morti proximum oportet matrimonium inire ad legitimandum prolem: Basilius, Lessius, Layman, Suarez, & Sanchez *locis allegatis.*

5. Notanter dixi posse inferiores Prælatos in his casibus urgentibus dispensare, dummodo absque gravi damno expectari non possit Pontificis responsum, aut qui illius vices habet. Nam si aliquis sit, qui ex speciali commissione seu privilegio, hæc vota dispensare possit (esto Henriquez lib.6. de pœnitentia *c.*10.*n.*1. & lib.2. de matrimon.*c.*3.*n.*1. Avila de censu 2.*p.c.*7.*disp.*1.*dub.*6. *notab.*4. *& alii.* Doctores sentiant adhuc posse inferiores Prælatos dispensare. Quia commissio illa accidentalis nó videtur posse impedire potestatem ordinariam Prælatis inferioribus competentem, quæ est dispensare in casu, in quo pontifex adiri non potest, quia pro illo casu non est eorum potestas limitata sed suæ naturæ relicta.)

Tamen

Tamen verius est dispensare non posse. Quia cessat necessitas obtinendi à Prælatis inferioribus dispensationem; siquidem à pontifice seu illius vices habente impetrari potest. Sanch. aliis relatis *lib. 2. de matrimon. disp. 40. num. 8.* lib. 4. in Decal. *cap. 40. n. 38.* Navarr. *cap. 27. n. 90.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. num. 126 & 127. in 2. edit.* Suar. lib. 4. de voto *cap. 26. num. 15.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 4. cap. 8. num. 17.* Basilius Legion lib. 8. de matrimonio *cap. 9. num. 1.*

6. Duo sunt circa hujusmodi causam observanda: Primùm dispensationem concedendam esse quatenùs necessitas postulat & non ampliùs. Siquidem sola necessitas facultatem concedit. Quapropter si cum à stricto voto castitatis dispensetur ut matrimonium ineat, non dispensatur cum illo, ut non peccet adversus votum si cum alia fornicetur, aut se polluat. Quia id necessarium non est. Sic Suar. *c. 26. n. 13. & 14.* Sanch. *lib. 8. disp. 9. n. 26. & lib. 4. sum. c. 40. n. 40.* Laym. *c. 8. n. 17.* Aug. Barbosa de potestate Episcopi *2. par. alleg. 17. n. 23.* Basilius *lib. 8. c. 9. n. 1.* Unde si differendo executionem voti satisfieri necessitati potest, ut frequenter contingit in voto religionis, & frequentiùs in voto peregrinationis, non poterunt Prælati inferiores dispensationem in voto concedere. Quia cessat necessitas dispensandi Suar. *lib. 6. cap. 26. num. 10.* Sanch. *l. 4. sum. cap. 40. num. 37.* Laym. *lib. 4. tract. 4. c. 8 num. 16.* Basil. Legion. *l. 8. cap. 9. num. 1.*

7. Secundò adverto regulares mendicantes & reliquos, quibus comparatione sæcularium concessa est facultas, vota Episcopalia dispensandi, vel commutandi dispensare vel commutare nullatenùs posse vota reservata in casu necessitatis urgentis. Quia illa vota non desinunt esse reservata, eo quòd Episcopi competant in casu urgentis necessitatis, ex benigna Pontificis interpretatione; sicut non desinunt esse casus reservati; eo quod in articulo mortis eorum absolutio concedatur. At his regularibus solum conceduntur vota, quæ jure ordinario sunt Episcopalia, & non reservata; secùs quæ extraordinario jure per accidens Episcopis competunt, & verè reservata sciunt. Ergo &c. Sic Ludovicus Miran. *tom. 1. man.* Prælator. *q. 48. num. 4.* Rodrig. *tom. 1. q. regul. q. 63. a. 3. & 6.* Sanch. lib. 8. de matrim. *disp. 40. num. 9. & cap. 43. n. 7.* Suar. *c. 26 n. 16.* Laym. *c. 8. num. 17. in fine* Augustin. Barbosa 2. p. de potestate Episcopi *allegat. 37. n. 14.* Basilius Legionensis lib. 8. de matrim. *c. 10. n. 11.*

8. Sextus, cum dubium est; an votum sit reservatum, jure sit dubium juris sive facti. Nam credendum est, reservatum non esse. Reservatio enim strictè interpretanda est; ac proinde ad solos casus certos extendenda. Sanch. *c. 40. n. 26.* Suar. *c. 26. n. 6.* Basilius Legionensis lib. 8. de matrim. *c. 9. n. 14. & 16.* Laym. lib. 4. *tract. 4. c. 8. n. 14.*

9. Septimus, si consuetudine fuerit præscriptum, posse inferiores Prælatos in his votis reservatis dispensare. Nam consuetudo sicut constituere legem, ita abrogare constitutam potest, *c. finali, de consuetudine.* Quod si roges, quibus eventibus Prælati inferiores, vi consuetudinis obtinuerint facultatem dispensandi in his votis. Breviter respondeo, eam obtinere comparatione conjugum, qui fuerint voto castitatis obstricti, ut possint eo non obstante petere debitum ob periculum incontinentiæ quod habent, manente voto firmo quoad omnia alia. Sic pluribus relatis docet Sanchez *lib. 8. de matrim. c. 12. n. 4.* Lessius *lib. 2 c. 40. dub. 18. n. 125.* Basilius Legion. lib. 8. de matrim. *c. 9. à n. 2.*

10. Pro cujus intelligentia, sciendum est votum castitatis emitti posse ante contractum matrimonium, vel alio contracto. Si ante contractum matrimonium emiseris votum; nulla adest in Prælatis inferioribus consuetudo, ut dispensare possint ad contrahendum, nisi gravis necessitas urgeat, graviáque mala immineant, ex dilatione dispensationis Pontificiæ. Constat ex nuper dictis. Quod si voto non obstante matrimonium contraxeris, & consummaveris; poterit Episcopus tecum dispensare ut petas, ob periculum incontinentiæ frequenter contingens ex mutua cum altero conjuge cohabitatione; idémque existimo dicendum, esto matrimonium non consummaveris. Quia cum satis probabile sit, te non esse obligatum ad servandam castitatem promissam, ingredi religionem, utpote rem longè difficiliorem; neque in voto castitatis inclusam, necessariò idem periculum incontinentiæ adest, eadémque occasio dispensandi. Basilius Legion. *lib. 8. c. 9. n. 4.* Sanch. *lib. 8. disp. 12. num. 4. & 6.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 125.* Si verò post contractum matrimonium votum emiseris, subdistinguendum est, si fuit absque licentia conjugis, cedentis jure petendi, clarum est posse Prælatos inferiores dispensare; quia illud votum est castitatis partialis, non totalis & integræ; quia non est votum de non reddendò debitum, si petatur. At si ex licentia conjugis cedentis juri petendi emiseris, & idem est cum mutuo consensu castitas promissa est. (esto Basilius *d. c. 9. n. 2. & 3.* censeat posse à Prælatis inferioribus dispensari, quod aliis relatis reputat probabile Lessius *d. dub. 18. n. 126.* Ob periculum incontinentiæ) verius probabiliùs censeo cum eodem Lessio *supra* Layman. *lib. 4. sum. tract. 4. c. 8. n. 15.* & Sanch. *disp. 11. num. 10. & sequent.* nullatenus posse. Quia facta hac cessione non teneris, imò nec potes cum altero conjuge cohabitare. Cessat ergo incontinentiæ periculum ex mutua conjugum cohabitatione proveniens. Quod si conjuges; hanc renunciationem juris sibi mutuo remiserint, quod diximus fieri posse validè, tametsi illicitè, poterunt Prælati inferiores in petitione debiti dispensare: quia moraliter adest periculum petendi, obligatione reddendi posita. Sanchez *disp. 11. num. 15.* Lessius *n. 126.* Basil. Legion. *c. 9. n. 2.*

11. Ultra supradictos casus, alii assignantur à Doctoribus, in quibus Prælati inferiores videntur posse in votis reservatis dispensare. Primus & in ordine octavus est; cum votum emittitur ex metu ad extorquendum votum injustè incusso (esto metus levis sit) qui secundum nostram sententiam non obest valori voti, professione excepta. Quia non est censendus Pontifex tale votum, utpote coactum reservare; ne videatur injuriantis inquitati favere. Item sub dubio, & fortè sub communiori opinione positum est, votum illud non esse verum votum. At reservatio cum odiosa sit semper casus certos expostulat. Ergo, &c. Sic. Navarr. *c. 12. num. 69.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 127* Suar. lib. 6. de voto *c. 26. num. 5.* Sanch. *lib. 4. c. 40. num. 30.* Basil. Legion. *lib. 8. c. 9. num. 15.* Layman. lib. 4. sum. *tract. 4. cap. 8. num. 11.*

12. Nonus, si vota hæc reservata emittuntur ab hominibus dominativæ potestati subjectis, censet Gutierr. aliis relatis *lib. 2. canonicarum quæst cap. 22. num. 49.* posse ab inferioribus Prælatis dispensari; quia cum facile solvi possint irritatione, non est credendum Pontificem, eorum dispensationem sibi reservare voluisse. Cæterum hic casus communiter à Doctoribus reprobatur. Quia nullo firmo fundamento nititur: potestas enim dispensandi, diversa est à potestate irritandi. Ergo ex eo quod illa vota irritari possint non infertur posse dispensari. Sic Sanch. lib. 8. de matrim. *disp. 9 num. 4.* & lib. 4. sum. *c. 40. n. 28.* Suar. lib. 6. de voto *c. 26. n. 3.*

13. Decimus est; si vota fuerint conditionalia. Nam cum consensus in hæc vota non fuerit perfectus, non videtur reservatione, quæ stricti juris est, comprehendi. Cæterum ut hic casus clarè constet; adverte vota conditionalia alia esse purè conditionalia, alia conditionalia pœnalia. De cujus distinctione diximus *disp. præcedentibus punct. 10.* Deinde conditionalia sumi posse ante impletam conditionem, vel post illam impletam. Et quidem si ante impletam conditionem vota conditionalia sumantur, reservationi non subsunt. Sic ex communi sententia docet Sanch. l. 8. de matrim. *disp. 10. num. 7. & 8.* & lib. 4. summ. *c. 40. n. 91.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. num. 130. casu 6.* Suar. *lib. 6. de voto c. 22. n. 3.* Basil Legion. *lib. 8. c. 9. n. 7. & 10.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 4. c. 8. n. 10.* Contra Navar. *sum. cap. 12. n. 43.* & August. Barbosa

Barb. ſa 2. p. de poteſtate Epiſcopi, *alleg.* 37. *n.* 5. & 6. Ratio eſt: quia votum caſtitatis, vel religionis ſub aliqua conditione de futuro contingenti, non obligat ad caſtitatem, vel religionem ante completam conditionem, ſed ſolum obligat in eventu conditionis; ergo non ſubeſt reſervationi ante conditionis eventum. Quia reſervatio utpote odioſa & reſtringenda, debet eſſe de obligatione perfecta & conſummata. Qualis non eſt ſupradicta obligatio.

14. Poſt impletam conditionem variant Doctores. Plures cenſent reſervata eſſe, tam purè conditionalia, quam pœnalia. Sic Sotus lib. 7. de juſtitia *q.* 2. *art.* 1. *ad* 4. Covarruv. de pactis 1. *p.* §. 13. *numer.* 12. Gutierr. canonicarum quæſtionum *lib.* 2. *capit.* 22. *numer.* 50. & 51. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 10. *quæſt.* 3. & *cap.* 19. *quæſt.* 13. Baſil. Legion. lib. 8. de matrim. *cap.* 9. *numer.* 7. & alii relati à Sanch. lib. 8. de matrim. *diſput.* 10. *numer.* 7. Moventur: quia purificata conditione obligatio voti, quæ antea ſuſpenſa & imperfecta erat, perficitur, & conſummatur, ac ſi eo tempore contraheretur. Ut colligitur ex *leg. potior.* 11 *ff. qui in pignore potiores habeantur.* ibi. Cum enim ſemel conditio extiterit, perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet. Quod ſi eo tempore votum caſtitatis abſolutè eſſet emiſſum, in pœnam delicti commiſſi, nullus dubitat fore reſervatum. Ergo etiam reſervatur emiſſum ſub conditione delicti committendi, ſi de facto delictum committatur. Et confirmo, omnes alii contractus ſub conditione celebrari purificata conditione eoſdem effectus morales habent, ac ſi puri eſſent, ut conſtat in contractu ſponſalium conditionato, qui purificata conditione parit publicæ honeſtatis impedimentum, *c. unico* §. *illi de ſponſalibus in* 6. & in venditione beneficii ſub conditione de futuro, cui pœnæ Simoniacorum annectuntur. Et in mandantibus ſub conditione percutere Cardinalem, qui poſita conditione & effectu ſubſecuto excommunicantur. Ergo idem eſt dicendum de voto.

Alii Doctores diſtinctione utuntur; admittunt enim ſupradictam ſententiam in votis purè conditionalibus; negant tamen illam in votis conditionalibus pœnalibus. Sic pluribus firmat Suarez lib. 6. de voto *c.* 22. *n.* 11. & *ſequent.* & *c.* 23. *à n.* 6. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 18. *n.* 130. & 131. *in* 2. *edit.* Layman *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *c.* 8. *n.* 10. Priorem partem probant fundamento proximè dicto. Secundam ſuadent; Quia reſervatio cum ſtricti juris ſit non eſt cenſenda fieri niſi de votis, quæ ex voventis affectu materiam reſervatam Deo promittunt: At qui promittit religionem, ſi delictum commiſerit in pœnam illius nullum habet affectum ad religionem, ſed potius illam averſatur, ergo illius votum etiam poſt impletam conditionem reſervatum non eſt.

Neque eſt ſimile (inquiunt ſupradicti Doctores) de votis purè conditionalibus. Hæc namque etſi ſæpe diſpliceant; at cum illa diſplicentia non eſt affectus, neque voluntas abſoluta vitandi obligationem rei promiſſæ; imo potiùs eſt voluntas & affectus abſolutus ſubeundi illius obligationem caſu, quo conditio ponatur. Secùs eſt in votis conditionalibus pœnalibus, quæ cum aſſumpta ſint ad vitandam conditionem, non ſolum eorum materia promiſſa diſplicet, ſed etiam adeſt affectus, & voluntas abſoluta vitandi eorum obligationem; ideóque votum conditionale purificata conditione reſervatum eſt, ſecus conditionale pœnale.

15. Cæterum etſi ſupradictæ ſententiæ ſatis probabiles ſint, veriorem & probabiliorem exiſtimo ſententiam negantem ſupradicta vota, tam conditionalia pœnalia, quàm purè conditionalia reſervata eſſe impleta conditione. Sic Toletus lib. 4. ſum. *c.* 18. *nu.* 11. referens pro ea Victoriam. Notandum (inquit) quod notavit victoria illa quinque vota tunc reſervari Pontifici cum abſoluta ſunt, cum verò conditionata, vel pœnalia pertinent ad Epiſcopum. Conſentit Antonius Gomez in Bulla cruciata *clauſula* 10. *n.* 99. Petrus de Ledeſm. 2. *p. ſum. tract.* 10. *c.* 8. *pag.* 126. Quos refert & ſequitur Thom. Sanch. lib. 8. de matrim. *diſp.* 10. *n.* 13. & *lib.* 4. *ſum. c.* 40. *n.* 99. Et probabilem reputant Leſſius, Baſilius, Layman. & alii ſupra citati & tenent plures ſapientiſſimi viri noſtræ ætatis ut teſtantur Anton Gomez, Petrus de Ledeſm. Sanch. & Leſſius *ſupra.* Probo primò. Quia vota conditionalia imbibunt in ſua natura imperfectum & diminutum conſenſum in rem promiſſam; quippe eſt conſenſus ſub conditione contingenter futura. Sed hic diminutus conſenſus non mutatur ſuperveniente conditione, alias novum votum fieret. Sed ex illo diminuto & imperfecto conſenſu, qui præteriit poſita conditione naſcitur abſoluta & perfecta obligatio rei promiſſæ exequendæ. Ergo hæc vota reſervata non ſunt. Quia reſervatio quæ ſtricti juris eſt, ſolum vota ex ſua natura perfecta & abſoluta comprehendere debet. Secundò moveor, quia vota conditionalia pœnalia communior ſententia defendit reſervata non eſſe; at prorsùs eadem ratio procedit in votis purè conditionalibus (ut latiſſimè expendit Sanch. lib. 4. ſum. *n.* 40. *n.* 99. & admittit Baſil. Legion. lib. 8. de matrim. *c.* 9. *n.* 10. & ego breviter probo; quia ob triplicem cauſam poſſunt vota conditionalia pœnalia conditione impleta excludi à reſervatione. Prima, quia conſenſus fuit imperfectus; ſecunda, quia fuit ex diſplicentia rei promiſſæ, tertia, quia fuit ex animo & propoſito abſoluto vitandi ſupradictam obligationem. Nulla alia cauſa fingi poteſt. Sed hæc procedunt in votis purè conditionalibus. Nam quoad imperfectum conſenſum admittit Suarez & eſt res clariſſima. Siquidem ejus imperfectio in eo conſiſtit, ut non abſolutè ſed ſub conditione obligationem ſuſpendente promiſſio fiat. De diſplicentia rei promiſſæ etiam eſt manifeſtum. Potes namque promittere religionem ſub hac conditione; ſi divitias amiſeris, ſi beneficium non impetraveris, non quia ad religionem affectus ſis, potiùs enim illam (ut ſuppono) averſaris; ſed ad vitandum infamiam, & ignominiam, quam ex paupertate times. Ergo in votis conditionalibus ſtare optime potes diſplicentia rei promiſſæ. Denique voluntas & affectus abſolutus vitandi quoad fieri poſſit obligationem, etiam in votis conditionalibus reperitur ut in exemplo proximè allato liquet; ſiquidem facto illo voto religionis pro viribus conaberis divitias conſervate, & beneficium obtinere, ne religionem tibi exoſam cogaris accipere. Item clariùs elucet in exemplo, quod ipſemet Suar. *d. c.* 23. *n.* 13. admittit, nempe cum religionem promittis, ſi fornicationem commiſeris, non in pœnam delicti committendi, ſed in medicinam & ſatisfactionem illius, ut ſcilicet religione aſſumpta abſtineas à tali peccato committendo, & pro commiſſo ſatisfacias. Nam certum eſt facto hujuſmodi voto te voluntatem, & propoſitum firmum habere debere vitandi ſupradictam obligationem religionis: ſiquidem debes habere voluntatem fugiendi fornicationem. qua non incurſa, obligatio non contrahitur. Sit ergo certum, eandem eſſe rationem excludendi vota purè conditionalia à reſervatione ac conditionalia pœnalia. Tertiò probo, Suar. Baſil. & ferè omnes Doctores contrariæ ſententiæ admittunt; cum dubium eſt; an votum aliquod reſervatum ſit, non eſſe cenſendum reſervatum; quia utpote odioſa rem certam efficit non dubiam, & in caſu dubio in benigniorem partem inclinandum eſt. At negari non poteſt eſſe ſatis dubium, cum ſit ſub opinione probabili poſitum an vota purè conditionalia ſint reſervata etiam poſt impletam conditionem. Ergo affirmandum eſt reſervata non eſſe, ſed abſque ullo ſcrupulo poſſe à Prælatis inferioribus cauſa intercedente diſpenſari.

16. Neque obſtant rationes pro contrariis ſententiis allatæ. Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondeo, purificata conditione obligationem reddi puram, abſolutam, & perfectam. Sed quia hæc obligatio ortum habet

bet ex imperfecto & diminuto consensu ; ea de causa non reservatur. Alias etiam vota pœnalia reservari deberent ; cum etiam illorum obligatio purificata conditione pura absoluta & perfecta sit. Ad confirmationem concedo , ex contractu conditionali posita conditione procedere eosdem effectus morales qui procederent si absolutè fieret , quando illi effectus oriuntur ex obligatione contractus , non ex modo contrahendi. At reservatio votorum non tam respicit illorum obligationem, quam modum contrahendi illam ; & cum hic modus in votis conditionalibus imperfectus sit, & diminutus, in causa est, ne ea vota reservata sint. Fundamentum verò secundæ sententiæ ex probatione nostræ satis solutum est.

17. Adverte , vota conditionalia reservata non esse, quæ verè conditionalia sunt. Nam si ex se sint absoluta, & solum apparenter conditionalia ; eo quòd emittantur sub conditione de præterito vel de præsenti,vel sub conditione de futuro necessaria omnes Doctores censent esse : tametsi cum displicentia rei promissæ emittantur. Quia consensus cui afficitur reservatio , est integer & perfectus. Suar. *lib.* 6. *c.* 23. *n.*9. *&* 11.Sanch. *lib.* 4.*sum.c.*40.*n.* 87. *& sequent.* Basil. Legion. lib. 8. de matrim. *c.* 9.*n.* 12.

Punctum XIII.

Quibus competat & in quæ vota potestas delegata dispensandi ?

SUMMARIUM.

1 *Tenor delegationis diligenter examinandus.*
2 *Generalis facultas dispensandi in omnibus votis non comprehendit reservata.*
3 *Si concessio sit absoluta reservatorum omnia reservata comprehenduntur.*
4 *Si concessio sit omnium votorum excepto castitatis , & religionis reservata veniunt.*
5 *Si concessio esset omnium votorum etiam castitatis omnia minora continet.*
6 *Extenditur facultas dispensandi generalis ad vota ante & post concessionem emissa, sed non ad vota in commodum tertii facta.*
7 *Facultas dispensandi in votis est religiosis concessa.*
8 *Possunt in omnibus votis quæ jure ordinario competunt Episcopis.*
9 *Quibus sit concessa potestas ad dispensandum cum ligatis voto castitatis ad petendum debitum.*

1. DElegata potestas provenit ex commissione facta ab eo , qui potestatem habet ordinariam. Nam hic delegare potest. Hi igitur , quibus ordinarius suam potestatem delegaverit , potestate delegata gaudebunt. Tenor autem delegationis diligenter examinandus est , ut ex illo colligatur, ad quæ vota delegata potestas extendenda sit. Sed quid sæpe verba dubia sunt & mens concedentis non satis colligitur. Placet frequentiores concessiones explicare, ut inde colligere possis,quid in aliis sentire debeas.

2. At in primis examinandum venit ; an concessa tibi facultate dispensandi in omnibus votis , concessa censeantur reservata ; Soto lib.7. de justitia *q.* 4.*n.* 3.*in fine corpor.* Emanuel. Rodrig.in summ.2.*p.c.* 97. *n.*1. *in fine.*Sanch.lib.8.de matrim.*disp.*9.*n.* 2. Negant de voto castitatis, & religionis : quia hæc (inquiunt) in generali concessione non veniunt , sed indigent speciali.Secùs verò de voto peregrinationis ultramarinæ, & à fortiori Romanæ,& Compostellanæ, cujus reservatio quia non est tanti momenti , neque ita antiqua , ac reservatio voti castitatis , & religionis non videntur hac speciali ,& expressa concessione indigere. Cæterum omnino tenendum est, sub illa generali facultate nullo modo comprehendi vota quæcumque reservata. Quod manifestè colligitur ex *c. si Episcopus de pœnitent. & remission. in* 6. Ubi Pontifex loquens de casibus reservatis negat in generali concessione comprehendi sed indigere expressione speciali , & subdit Pontifex rationem ; quia in generali concessione non veniunt ea quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus.*regulæ in generali* 81. *de regulis juris in* 6. quod non aliter fit nisi quia sunt reservata. Cum ergo non solum vota castitatis & religionis sed dictæ triplicis peregrinationis sint reservata ; efficitur in generali concessione dispensandi vota , hæc reservata non comprehendi. Deinde nulla alia de causa vota castitatis , & religionis indigent speciali concessione , nisi quia sunt reservata. Quod verò sint antiquitus ,& pluribus decretis reservata , non variat qualitatem reservationis. Cum igitur vota trium illarum peregrinationum verè reservata sint , etiam speciali concessione indigebunt. Quódque non leviter indicatur in *extravaganti etsi dominici* 2. *de pœnitent. & remission.* ubi Pontifex omnia illa quinque vota reservatæ æquiparat in necessitate specialis licentiæ & expressionis ibi. *nisi ex speciali licentia & certa scientia nostra.*Et ita tenet Suar. lib. 6. de voto *c.* 25.*n.* 4. Sanch. retractans sententiam lib 4.de voto *c.* 40.*n.* 16. Layman.*lib.*4.*sum. tract.*4.*c.*7. *n.* Basilius Legionensis lib.8.de matrim.*cap.* 10. *num.* 5.

3. Verum si tibi concessa sit facultas dispensandi in votis reservatis absque ulla exceptione, omnia comprehenduntur , quia nulla est specialis ratio neque ex usu neque ex consuetudine unum potiùs quam aliud excipiendi. Sic Basilius *dicto c.* 10. *n.* 6. Sanch. *c.* 40. *n.* 17. Suar.*lib.*6.*c.*26. *n.* 5. Si tamen ab hac concessione reservatorum exciperet Pontifex aliquod ex his quinque votis ; non obinde limitatur concessio comparatione reliquorum : (quidquid contra sentiat Sanch.*dicto c.*40.*n.* 20.) quia exceptio potiùs firmat regulam in casibus non exceptis , quam illam astringat. Favet Suar. *lib.* 6. *cap.*25.*num.* 10. & ipse Sanch. *n.* 22.

4. Quod si omnia vota conceduntur excepto voto castitatis & religionis. Censet communis sententia ne illa exceptio inutilis sit , voluisse Pontificem in illa generali concessione reliqua reservata minora comprehendere. Neque obstat exceptionem non ampliare regulam ad casus , qui sub regula non comprehenduntur juxta *leg.* 1.*ff. de regulis juris.* Quia hoc procedit quando exceptio sub regula comprehenditur , secùs quando non comprehenditur : tunc enim apposita ampliat regulam ne exceptio inutilis fiat. Sic Sanch. *d. c.* 40.*num.* 19. Suar. *c.* 25. *n.* 7. Basilius Legionensis *lib.*8.*c.*10.*n.*6. Idem prorsùs videtur dicendum si Pontifex concederet potestatem generalem dispensandi in omnibus votis,& solum exciperet votum triplicis peregrinationis , ex vi hujus concessionis vota castitatis , & religionis (esto majora sint) dispensari posse. Quia alias esset inutilis exceptio , ut pote sub regula non comprehensa. Sed quia difficile est , id concedere , & præter communem sensum , ut ex relatis Doctoribus constat,potiùs crederem exceptionem illam (si fortè aliquando sub illa concessione fieret) appositam esse ad tollendam omnem dubitationem , quàm ut ex illa majora vota censerentur concessa. Si verò exceptio tantum esset voti ultramarini , crederem vota peregrinationis Romanæ , & Compostellanæ concedi. Quia cum hæc vota similia sint , imo minora ; exceptione majoris ea videtur concedere. Alias ut quid gravioris voti exceptionem facit? Sanch. *lib.* 4. *cap.* 40. *num.* 20.

5. Verum si concessio esset omnium votorum etiam castitatis, omnia minora debent censeri concessa. Quia illa dictio implicativa *etiam* arguit idem esse in casibus minoribus;ut si Pontifex concederet potestatem absolvendi ab omni censura etiam propter hæresim incursa, omnium censurarum absolutionem concedit.Quia omnes reputantur minores, Sanch. *lib.*4. *c.*40. *n.* 21. Basil.

Legion. *lib.* 8. *c.* 10. *n.* 6. Votum tamen æquale ex vi illius dictionis non censetur concessum; ac proinde concessione facta omnium votorum etiam castitatis, non censetur votum religionis concedi, neque concesso voto religionis intelligitur votum castitatis concedi: quia reputantur æqualia. Suar. *lib.* 6. *cap.* 25. *n.* 8. Sanch. *lib.* 4. *c.* 40. *n.* 21. Basil. Legion. *lib.* 8. *c.* 10. *n.* 6.

6. Porrò hæc facultas dispensandi in votis (& idem est de facultate commutandi) generaliter concessa extenditur ad vota ante & post concessionem emissa. Quia petit latam interpretationem juxta dicta *to.* 3. *de leg. disp.* 4. *de privileg. punct.* 11. & latè probat Suar. *l.* 6. *de voto c.* 13. Nunquam tamen censetur extensa ad vota in commodum tertii facta, si à tertio illo accepta sint. Quia tunc non solum habent voti obligationem sed etiam obligationem promissionis humanæ acceptatæ, ac proinde obligationis fidelitatis & justitiæ. Secùs verò esset si solum in ratione voti remanerent. Basil. lib. de matrimonio *c.* 10. *n.* 7. Suar. lib. 6. de voto *cap.* 14. *n.* 15. & latiùs *cap.* 15. per totum.

7. Quod si roges; quibus potestas dispensandi reipsa delegata sit? Respondeo generaliter solum inveniri delegatam religiosis. Nàm Innocentius VIII. concessit mendicantibus ut possint dispensare in omnibus votis, in quibus possunt Episcopi excepto voto peregrinationis ultra duas dietas (hoc est ultra viginti leucas) secundum Rebuffum de privileg. scholast. *privileg.* 161. Azebedo *lib.* 1. *recopil. tit.* 7. *leg.* 20. *n.* 2. Sanch. *lib.* 4. *sum. c.* 43. *n.* 4. At Martinus V. Benedictinis nonceſſit omnia vota Episcopalia absque limitatione, qua facultate gaudent omnes religiosi, qui eorum privilegiis communicant. Constatque ex compendio privilegiorum Societatis Jesu verbo *dispensatio* §. 10.

8. Ex qua concessione constat manifestè, posse religiosos dispensare in omnibus votis (exceptis illis quinque reservatis) sicuti possunt Episcopi cum hac tamen differentia, quod Episcopi possunt etiam in illis quinque reservatis dispensare, cum urget necessitas maturandi dispensationem neque patet aditus ad pontificem seu vices illius habentem. At religiosi nequaquam in hoc casu dispensare possunt, ut superiori puncto notavimus. At possunt religiosi dispensare cum quibuscumque fidelibus ex quacumque Diœcesi ad se venientibus. Quia cum omnes Pontifici privilegium concedenti subdantur, non est cur ad fideles unius Diœcesis limitetur. Secùs verò Episcopi, qui cum jure ordinario procedant, & ex officio solum comparatione fidelium suæ Diœcesis eam potestatem exercere possunt. Sanch. *l.* 4. *c.* 43. *n.* 15. Basil. Legion. *c.* 10. Deinde sicut possunt Episcopi dispensationem concedere extra Sacramentum pœnitentiæ, etiam possunt religiosi: quia in supradicto religiosorum privilegio nulla fit quoad hanc partem limitatio. Basil. *supra.* Sanch. *n.* 17. Neque usus hujus potestatis limitandus venit ex eo, quod aliud privilegium magis strictum & limitatum religiosis concedatur, quia unum alteri non adversatur. Quapropter etsi pluribus religiosis concessum sit privilegium dispensandi cum iis, qui strictiorem religionem voverunt; non ob inde privantur potestate utendi ullo privilegio laxiori Benedictinis concesso, vi cujus dispensare in supradicto voto possunt absque onere & conditione perseverandi. Sanch. *d. c.* 43. *in fine.* Basilius Legion. *lib.* 8. *cap.* 10. *n.* 10.

9. Præter supradictum privilegium concessum est Provincialibus Mendicantium & religiosis ab ordinario approbatis, quibus ipsi communicaverint potestas dispensandi ad petendum debitum cum iis, qui post votum castitatis matrimonium contraxerant. Sic enim concessit Pius V. vivæ vocis oraculo ut testantur plures relati à Sanch. lib. 8. de matrim. *c.* 16. *n.* 3. Et refertur in compendio privilegiorum Societatis Jesu, verbo *dispensatio*, §. 9. Neque opus est matrimonium consummatum esse tum quia periculum eam restrictionem non apponit. Tum quia periculum incontinentiæ in sic vovente & matrimonium contrahente semper adest, cum non teneatur cohabitationem deserere. Sanchez *c.* 43. *n.* 10. Basil. Legion. *lib.* 8. de matrim. *c.* 10. *n.* 12. *fine.* Ex quo fit virtute hujus privilegii non posse dispensari eos, qui post matrimonium contractum castitatem voverunt. Quia de ipsis privilegium non loquitur teste Manuel Rodrig. *tom.* 1. *q. reg. q.* 73. *a.* 2. Sanch. *l.* 4. *c.* 43. *n.* 12. Basil. Legion. 8. de matrim. *c.* 10. *in fine.* Possunt tamen virtute illius privilegii Benedictinis concessi dispensari, quando ab Episcopo possunt jure ordinario Sanchez *d. cap.* 43. *n.* 12.

Punctum XIV.

An qui potestatem habent dispensandi possint vota commutare, vel è contra.

SUMMARIUM.

1 *Quæstio est de potestate delegata non ordinaria.*
2 *Ex potestate commutandi communis sententia negat potestate dispensandi inferri, & qualiter hoc intelligatur.*
3 *Concessa potestate dispensandi, negat Navarrus concedi potestatem commutandi.*
4 *Probabilius oppositum.*
5 *Satis sit contrario fundamento.*
6 *Extendatur ne potestas dispensandi in votis ad vota jurata, remissivè.*

1. De potestate delegata est quæstio. Nam gaudentes potestate ordinaria dispensandi omnes admittunt & potestate commutandi gaudere. Cum utraque potestas ad bonum Ecclesiæ regimen spectet. Et tradit Sanchez lib. 4. summæ *cap.* 49. *num.* 28. Suar. *lib.* 6. *c.* 12. *num.* 4.

2. Et quidem concessa potestate ad commutandum communis sententia negat, potestatem dispensandi concedi utpote majorem; neque ullo modo contentam sub potestate ad commutandum. Sic Sanch. l. 4. sum. *c.* 53. *n.* 2. Suar. lib. 6. de voto *c.* 12. *n.* 5. Augustt. Barbosa 2. de potestate Episcopi *allegatione* 37. *num.* 4. *in fine.* Si tamen esset concessa potestas ad commutandum in minus, cum in ea commutatione quædam partialis dispensatio reperiatur, concessa in facultate aliqualiter dispensandi potestas conceditur. Basil. legion. lib. 8. de matrim. *c.* 10. *n.* 1. Sed hæc non est propria dispensatio, cum vinculum voti non absolutè relaxet, sed in aliam materiam esto minorem transferat.

3. Difficultas verò est, an concessa potestate dispensandi? eo ipso censeatur concessa potestas commutandi? Negat Navarr. *in sum c.* 13. *n.* 70. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. *vers.* denique Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 10. *q.* 4. & *c.* 18. *q.* 7. *aliis relatis* Sanch. lib. 8. de matrim. *disp.* 2. *n.* 15. & lib. 4. summ. *cap.* 53. *n.* 4. & 5. Moventur: quia sunt potestates omnino diversæ, neque una sub alia comprehenditur. Nam potestas dispensandi est potestas auferendi integrè obligationem; at contra potestas commutandi est potestas non auferendi obligationem, sed eam in aliam materiam transferendi. Non igitur una sub alia comprehendi potest. Deinde potestas dispensandi requirit legitimam causam secundum omnium sententiam, quam tamen non expostulat commutandi potestas. Ergo una potestas non continetur sub alia. Præterea ad commutationem magna scientia, & prudentia opus est, ut æqualitas rei commutatæ cognoscatur, quod in dispensatione non invenitur. Denique ex negatione potestatis ad commutandum non infertur negari potestatem ad dispensandum. Ut probat Navar. §. *in levitico. notabilis* 27. à *n* 1. & *sequentibus.* Quia stare optimè potest concedi alicui potestatem ad dispensandum vota, quando causa legitima adest integræ relaxationi; secùs verò quando ea deficit. At eo casu is

potestatem

potestatem habebit dispensandi. Ergo ex negatione potestatis ad commutandum non negatur potestas ad dispensandum. Ergo écontra ex affirmatione potestatis ad dispensandum non affirmatur potestas ad commutandum.

4. Cæterum veriùs & probabilius est, concessa potestate ad dispensandum concedi potestatem accommutandum. Sic Sotus lib. 7. q. 4. a. 1. Emanuel. Sa verbo *voti dispensation.* 19. Lessi. *lib.2.c.40. dub.16.n108.* in secunda editione Sunt. lib. 6. de voto *c.* 12. *n.9.* Layman.lib.4.sum. *tract.4. c.8.n.20.* Basil. Legion. lib.8. de matrim.*c.* 10.*n.3.* Augustt. Barbosa 2. parte de potestate Episcopi *allegatione* 37. *n.*13. Et reipsa consentit Sanch. *suprà* relatis potentem dispensare posse ex præsumpta delegantis voluntate miscere commutationem Quia hic modus dispensandi melior,tutior & à Pontifice usitatus est.Ex qua doctrina convincitur posse votum inæquale commutare. Nam multo minùs est,commutationem in æquale facere quam in minùs. Ratio verò,quare potestas ad dispensandum extendatur ad commutandum, ea est : Quia commutatio est quædam partialis seu diminuta dispensatio. Siquidem obligationem voti tollit non absolute, sed sub onere alterius materiæ subrogatæ, quod longè minùs est & potestati absolutè dispensandi subordinatum.Ergo habens potestatem dispensandi poterit commutare juxta regulam *juris 53 cui licet quod est plus,licet utique quod est minus.* Præcipuè cum minus sub eodem ordine continetur. Et explicatur.Ad tollendam integrè voti obligationem difficile est, causam legitimam invenire, quæ tamen sæpe invenitur eo ipso quod vovens loco prioris obligationis aliam acceptet. Poterit ergo dispensans obligationem voti tollere ea conditione posita & non aliter.At in hoc consistit potestas commutandi. Ergo.

5. Neque fundamentum oppositum urget, nego has potestates esse diversas, sed dico unam sub alia contineri tanquam partem sub toto : utraque enim potestas tollit integram obligationem voti;sed potestas dispensandi illam tollit nulla alia obligatione subrogata, at potestas commutandi supponit novam subrogati obligationem. Quod quidem accidentarium est neque variat dispensandi potestatem. Ad confirmationem nego potestatem commutandi quatenus tollit obligationem prioris materiæ non expostulare causam:ipsa enim susceptio novæ obligationis causa est. Siquidem absque illa exerceri non potest. Ad secundam confirmationem admitto, magna scientia & prudentia opus esse ad investigandam materiæ subrogatæ æqualitatem ; nego tamen supradicta scientia & prudentia non indigere potestatem dispensandi ad investigandam causam legitimam dispensationis. Ad ultimum dico, negata potestate commutandi negari potestatem dispensandi maximè spectato communi usu & stylo. Et ad probationem respondeo,eo ipso quo absolutè conceditur potestas alicui relexandi vota integrè censetur concessa relaxandi nova obligatione præsuppositа,nisi expressè contrarium declaretur.

An verò potestas dispensandi in votis extendatur ad vota jurata, & in favorem tertii? Supradicto tractatu de Juramento *disp. ult. punct.* 1. *&* 2. diximus. Restabat item dicendum qualiter suppressione voti & expressione falsi vitietur dispensatio & rescriptum:Sed de his latè egimus *tract.3. de legibus disp.ultima punct.*17 Insuper de forma servanda in dispensatione de qua ib *punct.* 11. & fere omnia quæ disputatione de privilegiis & de dispensationibus tradidimus huic instituto deservire possunt.

PUNCTUM XV.

Cujus authoritate & ex qua causa vota commutari possint.

SUMMARIUM.

1 *Præmittuntur aliqua pro intelligentia quæstionis.*
2 *Votum propria authoritate in rem evidenter meliorem potest commutare, nisi aliqua lege prohibitus sis.*
3 *In rem inferiorem nequis propria auctoritate.*
4 *In æqualem, plures censent posse:probabilius est oppositum.*
5 *Ampliatur ad rem sub dubio vel opinione superiorem.*
6 *Ad commutationem voti in rem æqualem necessaria est auctoritas Prælati.*
7 *Ad commutationem faciendam in rem meliorem nulla causa requiritur, bene tamen pro commutatione in æquale vel in minus.*
8 *Quæ causa requiratur ad commutationem faciendam in rem æqualem vel minorem.*

1. EX superioribus liquet commutationem à pura dispensatione differre, quod commutatio tollat vinculum, & obligationem voti non simpliciter, & purè, sicut dispensatio. sed sub onere novi vinculi & obligationis priori subrogatæ. Hæc autem obligatio subrogata priori potest esse gravior, æqualis, vel levior pro graviori leviori, vel æquali materia subrogata.

2. Dicendum ergo est ; si votum commutes in rem evidenter meliorem propria auctoritate & absque ulla causa præstare potes,nisi specialiter aliqua lege vel præcepto prohibearis. Est communis sententia, quam aliis relatis tradunt Navar. *c.* 12.*n.* 75.Covarr. de pactis. 1. *p.*§. 3.*n.*4. Sayro in Clavi Regia *lib.6.c.12. n.5.* Azor. 1. *p.l.11.c.*18.*q.* 1. Valent.2.2. *disp.6.q.6.punct.* 7. vers.*hac ipsa ratione.*Emanuel Sà verbo *voti irritatio n.* 10.Sanch. *l.4.c.49.n* 4. Suar.l.6. de voto *c.* 18.*a n.*4. Layman. l.4. summ. *tract.4.c.* 8.*n.* 19. Ratio videtur manifesta ; nam si res in quam voti obligatio transfertur omnibus consideratis est melior, consequenter erit Deo gratior. Nam licet hominibus non semper gratiora sint, quæ sunt meliora ; Deo cujus velle est perfectissimum, semper gratiora sunt, quæ meliora fuerint. Ergo reddens rem meliorem abundantiùs obligationi satisfacit. Deinde votum impedire non potest majus bonum.Ergo neque subrogationem perfectioris materiæ. Præterea ; quia in omni voto videtur inclusa conditio, nisi perfectiorem materiam elegeris ; quia id rectæ rationi & voluntati Dei convenit. Denique sunt plures textus juris canonici, ex quibus non leviter colligitur supradicta resolutio.Videlicet *c.pervenit de jurejurando* ibi.Promissum non infringit,quia illud in melius commutat, hoc est in melius & gratius creditori. Ad idem est *c. scriptura de voto* ; *c. licet de regularibus c.* 1. *de voto* prout expendit Suar. & Sanch. *locis allegatis.* Neque supradictæ commutationi obstat, quod vota sint facta in favorem tertii nisi specialiter ipsi promissione & acceptatione jus tertio acquisitum non est, ac proinde solum spectari debet quid Deo creditori gratius sit : Et tradit Suar.*d.c.* 18.*n.*11. Sayro in Clavi Regia *lib.6.c.*18.*n.*11. *ult.* Lessius *l.* 2. *c.*40. *dub.* 16.*n.* 104. *in secunda editione* Sanchez *lib.*4. *c.*41. *n.* 8. Hinc fit si promiseris calicem dandum Ecclesiæ determinatæ, te posse alteri pauperiori tradere nisi fortè promissionem non solum Deo, sed etiam ipsi Ecclesiæ direxeris, & ab ea fuerit acceptata. Utrumque enim requiritur ut bene dixit *Lessius suprà* & explicuit Basil. Legion. lib. 8. de matrimon. *c.* 8. *num.* 15.

Dixi nisi aliqua lege vel præcepto prohibearis,supradictam facere commutationem. Quod dixi ob vota reservata, quæ semel facta prohibet Pontifex alterius arbitrio mutari in melius non ob impediendum majus bonum,

num, ſed ut prudenter maturè eligatur, Sic Suar. *lib. 6. c. 18. n. 14. fine. & c. 21. n. 17.* Sanch. *c. 51. n. 5.* Layman. *c. 8. num. 15.* Sublimita, niſi ea reſervata commutaveris in ſtatum religioſum. Nam cum omnibus compertum ſit, nihil gratius Deo hoc ſtatu offerri poſſe noluit Pontifex hanc perfectiſſimam commutationem interdicere; imò potiùs illam approbavit in *c. ſcripturæ de voto.* ibi. Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſervantiam commutare, Leſſi. *lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 106. 2. editione* Sanch. *num. 6.*

3. Econtra in rem manifeſtè inferiorem nullo modò votum commutari poteſt propria auctoritate; quia eſt contra rationem velle obligare Deum creditorem; ut rem inferiorem loco ſuperioris debitæ acceptet. Et tradunt omnes. Ad idem eſt de re ſub dubio vel ſub opinione æquali, cujus obligatione ſatisfacere non potes debito certo. Siquidem ignoras creditori gratum fore, ab eóque acceptari: Idque manifeſtè convincitur ex *cap. 1. de voto* ubi conſideratio & auctoritas Prælati expoſtulatur ad inveſtigandum; an recompenſatio peregrinatione promiſſa gratior ſit. Et tradit Suar. *d. c. 18. num. 8. & cap. 19. per totum* Sanchez *lib. 4. cap. 49. num. 8.*

4. Difficultas nonnulla eſt cum certo conſtat, rem ſubrogatam omnibus perpenſis æqualem eſſe an propria auctoritate poſſis in eam votum commutare? Affirmat Metina lib. 1. ſumm. *c. 40. §. 7.* Henriquez. lib. 5. de pœnitent. *c. 20. n. 5.* & lib. 7. de indulgent. *c. 30. n. 5.* Manuel Rodrig. 2. tom. ſum. *c. 111. n. 4. concluſ. 4.* Emanuel Sà verbo *voti irritatio. n. 9.* & probabilem reputant Aragon. Suar. Alcozer, Leſſius relati à Sanch. *lib. 4. c. 49. n. 10.* Moveri poſſunt: quia poſita æqualitate materiæ ſubrogatæ videtur certum utramque æquè eſſe Deo gratam: ergo utraque ſatisfieri debito poteſt. Nam licet invito creditore unum pro alio ſolvi nequeat, bene tamen ſi ipſi gratum ſit. *Inſtitut. quibus modis tollitur obligatio. Statum in principio.* Atqui materia ſubrogata æqualis æque Deo grata eſt, ac ea quæ fuit determinatè promiſſa. Ergo illius oblatione debito fit ſatis.

Oppoſitum tamen tanquam probabilius tenendum eſt cum communi ſententia apud Suar. dicto lib. 6. de voto *c. 19. n. 3.* Leſſium *lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 105.* in ſecunda editione. Sayro in Clavi Regia *lib. 6. c. 12. n. 8.* Sanch. *li. 4. c. 49. n. 12.* Layman. *l. 4. ſum. tract. 4. c. 8. n. 19.* Ratio eſt; quia eſto materia ſubrogata æquè Deo grata ſit, illique placeat ac ea, quæ promiſſa fuit ſi utraque per ſe ſpectetur: At poſita promiſſione & obligatione unius ſpecialiter & determinatæ ſolvendo non eſt æquè Deo gratum illam offerre. Siquidem pro parte materiæ promiſſæ ſtat promiſſionis firmitas, & conſtantia cujus variatio non videtur honeſtari poſſe, niſi aliquis manifeſtus exceſſus ſit in materia ſubrogata. Et confirmo ſi abſque detrimento fidelitatis offerri poteſt Deo materia æqualis ei, quæ promiſſa fuit; manifeſtè infertur, te non eſſe ex vi voti obligatum magis reddere rem determinatè promiſſam, quam quamlibet aliam æqualem, convenienti diſciplinæ rectæque morum inſtructioni contrarium. Ergo. Tandem quia difficillimum eſt, & ferè impoſſibile, æqualitatem in materia ſubrogata evidenter cognoſcere. Ergo rarò vel numquam talis commutatio fieri poteſt propria auctoritate. Plures enim ſunt materiæ quæ per ſe ſpectatæ æquales apparent; at omnibus perpenſis æquales non ſunt. Ut multis exemplis exornant. Suar. *lib. 6. c. 19. n. 11. & 12.* Sanch. *lib. 4. c. 49. n. 15.* Leſſius *lib. 2. c. 49. dub. 16. n. 102. verſ.* meliùs in ſecunda editione.

5. Supradictam doctrinam ampliare debes ad rem ſub dubio, vel ſub opinione ſuperiorem. Quia dum de exceſſu materiæ ſubrogatæ manifeſtè non conſtat, honeſtari non poteſt mutatio rei promiſſæ. Solum enim in promiſſione materia ſuperior excepta fuit, ne votum cenſeatur majus bonum impedire; non autem ea, quæ ſolum ſub dubio eſt ſuperior. Sic Sanch. *lib. 4. c. 48. n. 8.* cum Valen. *2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 7.* circa finem verſ. notandum Sayro in Clavi Regia *lib. 6. c. 12. n. 5.* Si verò caſus adeſet, in quo certus eſſet de æqualitate materiæ ſubrogatæ dubius tamen ſuperior ſit. Affirmant Suar. *lib. 6. c. 18 n. 10.* Sanch. *c. 49. n. 14.* Propria auctoritate commutationem fieri poſſe; quia utiliter negotium domini gers cum lucrum expectas, & jacturam non timeas. Adde illam rem ſubrogatam abſolutè ſuperiorem eſſe; ſiquidem ultra æqualitatem certam ſub dubio ſuperioritatem habet.

6. Hinc fit ad commutandum votum in rem evidenter æqualem, neceſſariam eſſe authoritatem Prælati habentis uriſdictionem ordinariam, vel delagatam. Quia hæc commutatio eſt quædam diminuta diſpenſatio, & debiti remiſſio nomine Dei facta; ac proinde juriſdictionem expoſtulat, & conſequenter cauſam ad ſui valorem. Sic Suar. *lib. 6. c. 19. n. 3.* Sanch. *lib. 4. c. 49. n. 22. & c. 50. n. 17.* Laym. lib. 4. ſumm. *tract. 4. c. 8. n. 19.* Quapropter non à quolibet confeſſario (ut docuit Vivald. candelab. Sacr. 3 *p. c. 14 n. 15.* & Leſſ. *l. 2. c. 40. dub. 6. n. 105.* Fieri poteſt, ſed ab habente in foro externo juriſdictionem. Et tradunt Suar. *num. 6.* Sanch. *num. 13.* Laym. *num. 19.*

7. Ad commutationem faciendam in rem manifeſtè meiorem nulla cauſa ſpecialis requiritur, quia ipſamet ſuſceptio perfectionis obligationis utpote Deo gratior ſufficit pro cauſa. Et tenent communiter Doctores Cajetan. *q. 88. a. 12.* verſ. *in commutatione.* Navarr. *c. 12. n. 13.* Azor. 1. *p. l. 11. c. 8. q. 3.* Sà verbo *voti irritatio n. 10.* Leſſ. *l. 2. c. 40. dub. 16. n. 110.* in 2. editione Suar. *l. 6. c. 18. n. 9.* Sanch. *lib. 4. c. 50. n. 15.* Layman. *l. 4. ſummæ tract. 4. 8. n. 21.* Pro commutatione autem in æquale, & à fortiori in minus cauſa requiritur. Quia eſt æqualis remiſſio obligationis contractæ, quam fieri abſque cauſa Deo placere non poteſt: potiùs enim illi placet contrarium utpote conformius fidelitati debitæ. Et tradunt Cajetan. *d. art. 12. §. in commutatione.* Covarr. *de pactis. 1p. §. 3. n. 4.* Sanch. *l. 4. c. 50. n. 17.* Suar. *l. 6. c. 19. n. 5.* Layman. *cap. 8. n. 22. & alii apud ipſos.*

8. Cauſa verò ad commutationem faciendam in rem æqualem levis ſufficit: quia non eſt abſoluta obligationis remiſſio, ſed illius tranſlatio. Communiter cenſent Doctores ſufficere, ſi commutationem ardenter petas perans majori cum fructu materiam ſubrogatam executurum: quia in honorem Dei cedit, ſi ſe benignum exhibeat debitoribus voluntariis obligationem materiæ promiſſæ remittens contentus alia æquali. Excitantur enim voventes ad nova vota, & facta cum majori fructu explent. Sic Cajetan. 2. 2. *q. 88. a. 12.* verſ. *in commutatione* & in ſumma verbo *votum cap. ult.* Valent. *diſp. 6. q. 6. punct. 7.* circa finem *verſ. ex commutatione.* Suar. *l. 6. c. 19. n. 10.* Sanch. aliis relatis *lib 4. c. 50. n. 22. & 23.* Layman. *l. 4. tract. 4. c. 8. n. 2.* Leſſi. *lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 110.* in ſecunda editione. Ad commutationem faciendam in rem minorem, cum non ex poteſtate commutandi, ſed ex poteſtate diſpenſandi ortum habere poſſit; ea cauſa requiritur quæ ad diſpenſationem de qua ſupra.

PUNCTUM XVI.

Qualiter gaudentes poteſtate tantum commutandi vota eam exercere poſſint?

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Ad ſolum æquale extenditur.*
3 *Qualiter hæc æqualitas ſumenda ſit.*

4 *Quis*

4 *Quis modus sit servandus in commutatione.*
5 *Qualiter vota Iubilæi vel bullæ cruciatæ facultate commutentur. 5. remissivè.*

1. RAtio dubitandi est, quia æqualitatem invenire materia subrogata difficillimum est. Si igitur potentes vota commutare contenti esse non possunt minori materia subrogata, eorum potestas, inutilis est, cum raro vel numquam exerceri possit. Quapropter plures Doctores censent in paulo minùs fieri commutationem posse. Sic Toletus *lib. 4. Summ. c. 18. n. penult.* Emanuel. Sà verbo *voti irritatio n. 10.* in editione Complutensi, & alii relati à Sanch. *lib. 4 c. 50. n. 2.*

2. Dicendum tamen est, ad solum æquale hanc potestatem extendi. Quia commutatio est contractus, in quo unum pro alio ex voluntate conditoris subrogatur. Petit ergo æqualitatem juxta Arist. 3. Ethicorum, alias non erit commutatio, sed donatio. Deinde si remissio obligationis sub minori materia subrogata est commutatio, quamvis materia subrogata notabiliter minor sit, commutatio erit; quia non apparet unde limitetur. Ergo privilegium commutandi ad eam commutationem utpote propriam extendi poterit, quod falsum est, neque ab adversariis admittitur, coincideret enim potestas commutandi cum potestate dispensandi, prout communiter exercetur. Ergo potestas commutandi spectata vocis proprietate, & communi acceptatione ad solam æqualem subrogationem, non ad minorem extenditur. Et ita docent Cajet. 2. 2. *q.* 88. *a.* 12. vers. *in commutatione*, & in summa verbo *votum c. ult.* Cov. de pactis 1. *p.* §. 5. *n.* 4. Sanch. *l.* 4. *c.* 50. *n.* 4. Suar. *l.* 6. *c.* 19. *n.* 7. & 8. Laym. *l.* 4. *sum. tr.* 4 *c.* 8. *n.* 24. & *alii plures apud ipsos.*

3. Hæc tamen æqualitas non ita rigidè & scrupulosè sumenda est ut certo de illa Prælato constare debeat. Ut rectè probat ratio dubitandi: sufficit enim si probabiliter constet. Adde non requiri mathematicam æqualitatem sed moralem, quæ sic reputatur quoties excessus manifestè non apparet; eáque de causa Doctores c. 1. relati censent, commutationem fieri posse in paulò minùs: quia quod parum ab æqualitate distat, nihil distare videtur, sed moraliter æquale est. Sic Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 18. *q.* 6. Sanch. *c.* 50. *n.* 7. Suar. *c.* 19. *n.* 9. Sayr. in Clav. Reg *l.* 6. *c.* 12. *n.* 19. Laym *l.* 4. *sum. tr.* 4. *c.* 8. *n.* 24.

4. Modus autem faciendi commutationem prudentis arbitrio relinquitur spectata qualitate tum voventis, tum operis promissi tum finis ob cujus consecutionem votum factum est. Quibus consideratis prudens Prælatus facilè æqualitatem moralem etiam inter res diversas inveniet. Nam esto Physicè diversæ sint, & dissimiles, æqualitatem quoad divinum cultum, meritum & satisfactionem habere possunt. Suar. *lib. 6. c.* 19. *n* 21. Sanch *lib. 4. c. 56. n. 6.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 16. n.* 109. in secunda editione, Sayro in Clavi Regia *lib 6. c.* 12. *n.* 5. & 6. Layman. *lib. 4 sum. tract. 4. c.* 8. *n.* 25. Ex quo fit, votum personale in reale commutari posse, & econtra: ut manifestè convincitur ex *c. 1. de voto*, tametsi quoad fieri possit conveniens sit, vota personalia in personalia, & realia in realia commutare. Quia sic fini voventis, qui in votis præcipuè spectandus est magis congruit. Sanch. *d. c.* 56 *n.* 24 Suar. *c.* 19 *n* 16. Layman. *c.* 8. *n.* 24. Lessius *supra*: Eadémque ratione opus non est, ut votum perpetuum in aliud perpetuum commutetur, quia temporali obsequio nobiliori perpetuum compensari potest. Suarez *tom.* 11. Sanch. *n.* 27. Aliqui tamen dicunt in voto peregrinationis commutandos non esse computandas expensas, quas secundum sui status decentiam, nec quas stando, & redeundo vovens facturus esset, quia omnes illæ non videntur sub votum cadere. Siquidem voto satisfacit simpliciter eundo absque ullo comitatu, ullâve assistentia in loco peregrinationis, ullove reditu. At omnino tenendum est computandas esse. Nam esto non fuerint in rigore promissæ, moraliter tamen & tanquam quid accessorium promissæ sunt. Quia promissa est peregrinatio, qualis à personis ejusdem qualitatis communiter fit. Et colligitur manifestè ex *c. magnæ de voto* ibi. Expensas quas fueras eundo, morando, & redeundo facturus. Secùs verò esset si expressè voveres ire mendicando. Quia tunc non expensæ, quæ nullæ sunt, sed labor computandus est. Semper tamen deducendæ expensæ, quæ domi essent faciendæ. Quia hæc sub votum nec accessoriè cadunt Suar. *lib. 6. c.* 19. *n* 20. & 21. Layman. *n.* 24 Sanche. aliis relatis *lib. 4. c. 56. à n.* 14 & *seq.* Quem omnino vide, quia satis prudenter & doctè (ut solet) praxim commutationis toto illo *cap* 56. expendet.

Qualiter autem vota per facultatem in jubilæis, aut bulla cruciata concessam commutentur 3. *p. explicand. bullam cruciatam declaramus*, interim videri potest Sanch. l. 4. summ. *c.* 53. *à n.* 6. & *c.* 54. *per totum.*

PUNCTUM XVII.

An commutatio facta in æqualem vel minorem materiam valida sit, extinguátque prioris voti obligationem?

SUMMARIUM.

1 *Quid respondeat Sanch. quæst.*
2 *Quid sentiendum sit, declaratur. Et in primis commutationem in rem æqualem vel minorem propria authoritate nullam esse.*
3 *Commutatio facta in minorem materiam auctoritate Prælati nulla est, & satisfit rationibus adductis à Sanchez.*
4 *Neque est valida commutatio Prælati in rem æqualem manifestè absque ulla causa.*
5 *Quæ commutatio voti obligationem extinguat.*
6. *Peccat spectata nostra sententiâ qui commutatione in æquale se prætendit à voto liberare.*
7 *Facta commutatione nulla vovens obligatur ad votum.*

1. QUadruplici conclusione respondet Sanchez *lib. 4. cap. 51. quæst.* In prima (inquit) quando commutatio voti fit auctoritate Prælati in rem æqualem, & sola commutandi causa deficit, valet utique commutatio, neque est aliquid supplendum. Adducitque pro se Suar. *lib. 6 c* 20. *num.* 7. Sed Suar. non absolutè sed cum limitatione consentit, nempe quando Prælatus bona fide processit, & addit eo casu moraliter non deesse causam. Probat Sanch. hanc conclusionem, quia ad fuit potestas, & voluntas in superiore ad commutandum, & solum in usu talis potestatis fuit defectus. Ergo tenet commutatio. In 2. conclusione ait. Quando commutatio fit in minùs auctoritate Prælati etiam nulla ad commutandum causa subsit, ne dum ad minuendum; valet utique commutatio; cum sola obligatione supplendi id quod defuit ad æqualitatem materiæ subrogatæ cum promissa. Probat primò, quia contractus permutationis, sicut & venditionis non annullatur ex inæqualitate rerum, quæ permutantur, sed est obligatio supplendi defectum. Iuxta legem 2. *Cod. de rescindenda venditione.* Ergo etiam contractus permutationis voti, qui fit cum Prælato nomine Dei in æqualitate non vitiabitur. Siquidem mitiùs cum Deo quàm cum hominibus agitur, lege *Celsus, ff. de receptis arbitris.* Secundò probat ex lege *diligenter 5 ff. mandati.* Ubi postquam observatio mandati commendatur, subjungitur venditionem virtute illius factam valere, quando excessus mandati fuit in solo modo; eo quòd minori vendideris pretio, quàm jussus fuisti, ibi. Si mandavero tibi ut fundum meum centum vendas túque eum nonaginta vendideris, & petam fundum, non stabit mihi exceptio, nisi & reliquum mihi quod deest mandato meo præstes, & indemnem me per omnia serves. Ex cujus textus

tus deciſione manifeſtè conſtat, venditionem valere; ſiquidem dominus jus non habet recuperandi fundum, ſi defectus pretii, ei ſuppleatur. Ergo commutatio voti in minùs facta à Prælato commiſſionem habente commutandi in æquale, valida erit cum obligatione ſupplendi defectum, vel diſſolvendi commutationem. Quia ſolum fuit exceſſus in modo, non in ſubſtantia commutationis. Hæc enim ex voluntate Dei proceſſit, tametſi modus illi contrarius fuerit. Tertiò probat ſpecialiter contra Suar. Si ex ſe (inquit) juſta commutandi cauſa valeret utique commutatio facta in minùs partialiter cum obligatione ſupplendi æqualitatis defectum ut Suarez fatetur. Ergo etiam ſi cauſa deficiat, valebit commutatio; quia defectus cauſæ non vitiat commutationem, ſed modum. Confirmat. Quia idem eſt jus de toto quoad totum, & de parte quoad partem *leg. qua de totaff. de rei vendicat.* Sed valet commutatio quoad votum quando ſervatur æqualitas, etſi deſit juſta cauſa commutandi, ergo valebit quoad partem in qua eſt æqualitas cum materia, etſi adſit defectus cauſæ. In tertia concluſione (inquit Sanchez) idem eſſe dicendum quando non ipſe Prælatus, ſed ejus delegatus commutat: quia militant eædem rationes. Addítque ad ſupplendum defectum æqualitatis non eſſe neceſsè Prælatum adire, ſed ipſum voventem poſſe. Quia nomine Prælati & ex illius tacito conſenſu facit: ſiquidem præſtat quod ipſemet Prælatus facere debebat. In quarta concluſione (inquit) commutationem voti factam propria auctoritate, vel alterius carentis juriſdictione in æquale, vel in minus non eſſe omnino irritam, ſed teneri voventem, vel priùs votum implere, vel ſupplere, quod commutationi defuit ut eſſet in bonum evidenter meliùs. Ducitur Sanch. hoc argumento. Si rem venditioni quinquaginta aureorum expoſitam ſurriperes, aut pro ea quadraginta tantum domino dares credens dare quinquaginta ſatisfaceres in priori caſu tradendo quinquaginta & in poſteriori tradendo decem; quin teneris rem domino reddere, quia poſito quod ipſe voluntatem habuit abſolutam vendendi, ſolum defectus fuit in modo. Cum ergo Deus vota omnia commutationi habeat expoſita, velitque ea juſta cauſa intercedente in æquale; vel in melius commutari: Faciens commutationem in minùs ſolum in modo non in ſubſtantia deficit. Confirmat primò; quia eſto Prælatus excedat limites ſuæ poteſtatis commutando in minus, valet ejus commutatio. Ut in 2. concl. probatum eſt. Ergo etiam valebit commutatio facta propria auctoritate, etſi excedat commutans ſuæ poteſtatis limites. Confirmat ſecundò: quia illud opus minus in commutatione ſuſceptum non præſtatur gratiosè à vovente, ſed in voti commutationem; ac proinde partialem voti prioris ſolutionem. Hinc infert Sanch. ſic commutantem non peccare votum tranſgrediendo ſi habet animum ſupplendi defectum, qui in commutatione intervenit: ſicuti non peccat qui rem venditioni expoſitam furans eo utitur animo tradendi ſtatim pretium domino.

2. Cæterum hæc doctrina his concluſionibus tradita nullatenùs mihi probari potuit. Et ut à clarioribus incipiamus, dicendum eſt, commutationem propria auctoritate factam in rem minorem vel æqualem juxta noſtram ſententiam irritam eſſe & nullam. Sic expreſsè Suar. *lib. 6. c. 20. n. 7.* Et ſupponunt omnes qui id de Prælato affirmant quos ſtatim referemus. Ratio videtur manifeſta. Quia nullus propria auctoritate ſe eximere poteſt ab obligatione voti niſi majorem compenſationem ſubrogando; quippe quæ hæc ſola excepta fuit in priori voti obligatione. Ergo obligatio voti ceſſare non poteſt ſubrogatione minoris compenſationis. Item commutatio in rem minorem, vel æqualem, ſicut & diſpenſatio actus eſt juriſdictionis ut in ſuperioribus probatum eſt. At nullus (qui Prælatus non ſit) juriſdictionem habet ad commutandum vota in rem minorem imò neque in æqualem ut ſupra diximus. Ergo commutatio ſic facta nulla eſt. Quia ceſſante juriſdictione corruit actus, qui in illa fundatur.

Neque fundamentum à Sanch. relatum in 4. concluſione aliquomodo urget, nam eſto verum ſit furantem rem venditioni expoſitam obligatum non eſſe rem furatam tradere, ſed tradendo pretium ſatisfacere dummodo dominus in eadem voluntate perſeveret. Attamen dum pretium non tradit nulla eſt venditio nec rei ſublatæ poſſeſſio. Sic nulla erit commutatio voti dum vovens rem ſuperiorem loco promiſſæ non ſubrogat; quia aliam Deus non acceptat. Neque eſt verum ſic nulliter commutantem non peccare, tranſgrediendo votum, ſic urget executionis tempus; tametſi animum habeat ſupplendi commutationis defectum. Quia cum commutatio in minus nulla fuerit, votum eodem modo obligat, ac ſi facta non eſſet, à qua obligatione non liberat animus ſupplendi commutationis defectum. Alias quilibet poſſet votum ſuum tranſgredi animo commutandi in melius, quod eſt abſurdum. Neque exemplum de re furata venditioni expoſita eſt ad rem. Nam eſto in uſu talis rei animo tradendi ſtatim pretium non eſſet culpa gravis, id provenit; quia eo uſu non cenſetur fieri domino grave nocumentum. At ſi tempus executionis voti urgeat; cum eo tempore fidelitas, & religio te aſtringat ad votum exequendum, infidelis es, & voti tranſgreſſor, ſi omittas: à qua infidelitate, & voti tranſgreſſione non excuſaris ob animum ſubeundi ſtatim ſuperiorem obligationem.

Secundò dicendum eſt commutationem factam auctoritate Prælati in minorem materiam ea, quæ promiſſa fuit, nullam eſſe, neque voventem liberari ab onere & obligatione voti, quantumvis exequatur materiam ſubrogatam. Sic docuit expreſsè Suar. *lib. 6. c. 19. n. 14. & c. 20. n. 6.* & tradunt Innoc. *c. 1. n. unico de voto,* Nav. lib. 3. conſiliorum tit. de voto *conſil. 5. in priori edit. n. 1. & conſ. 19. in 2.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 18. q. 12.* Palacios *4. d. 38. diſp. 3. circa finem fol.* 876. Ludovic. Lopez *1. p. inſtructorii conſcient. c. 50.* verſ. *etiam ſecundum.* Alcozer ſum. *c. 16. concluſ. 2.* Neque in contrarium pro ſententia Sanch. video eſſe aliquem patronum. Ratio eſt: quia à voti obligatione neminem Prælatus liberare poteſt niſi quatenùs Dei vices fungitur. At utentes commutandi facultate tantum, ſolum habent vices Dei ad liberandum voventem à voti obligatione ſubrogata materia æquali. Quia ea poteſtas (ut ipſemet Sanch. *c. 50. n. 4.* fatetur) ad ſolam hanc commutationem extenditur. Ergo dum materia æqualis non ſubrogatur, vovens liber non eſt ab obligatione. Deinde commutatio valida eſſe non poteſt, niſi Deus illam acceptet, Sed commutationem in rem inferiorem Deus non acceptat utpote nomine ipſius non factam. Ergo vi illius liberari non poteſt vovens à voti obligatione. Præterea liberari voventem à voti obligatione ſubrogatione materiæ inferioris eſt actus poteſtatis diſpenſativæ ut in ſuperioribus dictum eſt. Ergo non eſt actus poteſtatis commutativæ tantum. Ergo hac ſola gaudentes illum præſtare non poſſunt.

3. Neque obſtant rationes contrariæ adductæ à Sanchez pro ſua ſecunda concluſione. Non prima. Nam eſto inæqualitas valori permutationum & venditionum non obſtet; non inde infertur in permutatione votorum idem eſſe dicendum. Quia reſpublica ob vitandas lites contrahentes judicavit reſervato jure indemnitatis. At nullibi conſtat Deum in permutatione inæquali votorum conſentire, neque ratio vitandi lites locum habet comparatione Dei. Ergo. Adde permutationem oneroſam non vitiari ex inæqualitate, ſecùs verò gratuitam, hoc eſt, quæ gratuitæ donationi ſuccedit; hanc enim etſi Superiorem non cenſentur homines donatarii admittere; bene tamen Deus, in quo vides, quanto mitiùs cum Deo quam cum hominibus agitur. Eodem modo reſpondendum eſt ad ſecundum fatemur in quam venditionem factam à procuratore excedente mandatum

tum in quantitate pretii valere. Quia præsumitur Dominus potestatem procuratori tradidisse pro natura venditionis, quæ jure sic disponente valida est, tametsi inæqualitatem habeat. At cum nullo jure dispositum sit commutationem voti in rem minorem validem esse; imò contrarium ipsa commutationis natura suadeat, dicendum est sic factam nullam esse. Postrema ratio solum procedit adversus Suar. casu, quo admitteret commutationem absque causa valere, sed ipse id non admittit, ut in principio hujus quæstionis novimus. Præterquam quod est longè diversum, esse commutationem inæqualem vel esse sine causa. Nam quando inæqualis est, injusta est: quando absque causa, justa, tametsi injustè facta.

4. Sed nihilominùs tertiò dicendum est nullam esse commutationem in rem æqualem, quam Prælatus scienter faceret absque ulla causa, (tametsi hoc rarò contingere possit.) Sic docet Suar. *dict. c.* 20. *n.* 7. *& c.* 17. *n.* 5. Ratio est eadem ac præcedentium conclusionum; quia procedit à non habente potestatem: nemini enim data est potestas vota remittendi sive per commutationem, sive per dispensationem absque causa, quia esset irrationabilis concessio: Ergo sicut dispensatio scienter absque causa facta irrita est, & nulla, ita commutatio. Si tamen Prælatus bona fide procederet credens adesse causam; valida erit commutatio, ut docuit Suar. *suprà.* Quia ipsa bona fides Prælati pro causa est; ne censeatur Deus rigorosus exactor.

5. Ex his deducitur primò, eam solam commutationem extinguere voti obligationem, quæ fit in melius, si propria auctoritate fiat, si verò auctoritate Prælati, quæ fit in æquali causa intercedente.

6. Secundò deducitur, peccare mortaliter voventem juxta nostram sententiam, qui media commutatione à se facta in rem æqualem intendit à voti obligatione se liberare, & similiter Prælatum, qui commutatione in minùs prætendit eam libertatem voventi concedere. Quia usurpant auctoritatem sibi non concessam, faciuntque actum nullum. Et tradit Sanch. *lib.* 4. *cap.* 50. *num.* 8. tametsi contrarium doceat *lib.* 4. *cap.* 51. *num.* 15. *&* 16. & immerito adducit pro se Suar. *lib.* 6 *cap.* 19. *num.* 14. Nam licet solum expresserit esse culpam gravem, satis ex antecedentibus & sequentibus indicavit gravitatem illam mortale peccatum attingere.

7. Tertiò deducitur facta illa commutatione nulla voventem obligatum esse ad votum, ac si nulla commutatio facta esset. Quia quod nullum est, nullum producit effectum regula, *non præstat de regulis juris in* 6. Sic expressè Navarr. *lib.* 3. *conf.* 5. *de voto in* 1. *edit. & conf.* 19. *in* 2. & Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 18. *q.* 12.

Punctum XVIII.

An commutatione legitima extinguatur prioris materiæ obligatio, ita ut ad eam reditus non sit.

SUMMARIUM.

1 *Extinguitur prioris materiæ obligatio.*
2 *Facta materia subrogata inutili vel impossibili non reviviscit prioris obligatio.*
3 *Limitant aliqui hanc doctrinam ut procedat in commutatione facta ab homine non à jure. Sed non admittitur.*
4 *Aliam limitationem adducit Lessius sed non approbatur.*
5 *An redeunte obligatione prioris materiæ commutatæ pereat subrogata? Negat Sanch. in commutatione voti castitatis, & religionis, secùs in aliis.*
6 *Secunda sententia sed non satis fundata.*
7 *Qualiter voventi liceat reditus ad priorem materiam promissam.*
8 *Si commutatio in minorem materiam facta est, licet reditus ad priorem. Itémque si facta est in æqualem.*
9 *Si in melius fuerit commutatio facta, satis probabile est, non dari reditum.*
10 *Contrarium ob communem sententiam defenditur.*
11 *Si redeas ad materiam commutatam omissa subrogata poteris omissa commutata ad subrogatam redire, excepto uno casu.*

1. COmmutatione ritè facta extingui prioris materiæ obligationem ferè omnes Doctores sentiunt apud Sanch. *lib.* 4. *cap.* 55. *num.* 2. Quia commutatio est translatio obligationis in novam materiam; ac proinde est antiquæ extinctio, & novæ susceptio, cui extinctioni non obstat, quòd possit vovens (si placuerit) omissa materia subrogata suscipere priorem: quia id ex benigno & interpretativo consensu Dei creditoris fit.

2. Quadruplex tamen est difficultas prima; an facta materia subrogata inutili vel impossibili reviviscat prioris obligatio? Ratio difficultatis est; quia in cultum Dei & in utilitatem voventis cedit, si commutatio ea conditione fiat, ut si vovens materiam subrogatam non exequatur, prioris materiæ obligatione astrictus sit. Ergo facta materia subrogata impossibili vel ob impotentiam, vel malitiam voventis prioris obligatio reviviscit, quæ erat suspensa, & solum sub conditione extincta. Deinde vovens redire potest pro libito ad priorem materiam. Ergo signum est obligationem ad priorem materiam non esse penitus extinctam sed mutatam, ita ut quæ erat determinata, facta sit indeterminata & sub disjunctione.

Nihilominus dicendum est, facta commutatione nullam esse obligationem exequendi priorem materiam; tametsi subrogata inutilis vel impossibilis fiat; & sive commutatio facta fuerit in melius, sive in æquale, sive in minùs. Sic docent Sayr. in Clavi Regia *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 14. Graffis 1. *p. decis. li.* 2. *c.* 30. *n.* 3. Suar. to. 2. de Relig. *lib.* 6. *de voto c.* 20. *à n.* 6. Sanch. lib. 8. de matrim. *disp.* 9. *num.* 21. & lib. 4. summæ *cap.* 55. *n.* 15. Laym. lib. 4. sum. *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 28. Ratio ea est. Quia commutatio secundum omnes Doctores extinguit absolutè prioris materiæ obligationem novæ materiæ obligatione suscepta. At obligatio semel extincta non reviviscit, ut pluribus exornat Gloss. *in lig. qui re* §. *Arcam, ff. de solut* Quod præcipuè locum habet in obligationibus voti & Juramenti; quia propria voluntate suscipiuntur, in quibus nequit extincta obligatio reviviscere, quin voluntariè votum & Juramentum renovetur. Affirmare autem commutationem, fieri sub illa conditione; ac proinde non extinguere obligationem prioris materiæ, sed suspendere, est contra communem sensum, & præter rationem. Nam cum commutatio sit favor voventi factus, gravari ea non debet, sed levari. At si obligatus esset exequi priorem materiam subrogata inutili vel impossibili facta, non levaretur commutatione, sed potiùs gravaretur: quippe qui ex commutatione duplicem obligationem subiret, primam absolutè exequendi materiam subrogatam, secundam, exequendi priorem in casu impossibilitatis subrogatæ; quod gravamen præponderat favori commutationis factæ non solum in qua materia subrogata melior, sed æqualis est, ut de se constat, sed etiamsi sit paulò minor. Quòd verò vovens omissa materia subrogata priorem exequi possit: non inde fit ad illam sub disjunctione obligari: sicuti uno obligatur exequi materiam meliorem, vel æqualem, & quam terminatè promisit, tametsi id facere possit. Quia potestas redeundi ad materiam priorem est favor commutationis ex benigno & interpretativo consensu Dei creditoris proveniens; obligatio verò determinatè exequendi materiam subrogatam est rigor illius.

3. Limitat hanc doctrinam Vivald. *candelabr. Sacram.* 3. *p. c.* 14. *n.* 28. Graffis 1 *p. decis. lib.* 2. *c.* 30. *n.* 3. Ubi procedat in commutatione facta ab homine, secùs si fiat à jure per religionis professionem. Quia hæc videtur

facta ſub ea conditione ſi in religione perſeveraris,quare ſi ab ea fueris expulſus, vel in ea diſpenſatus, teneris prioris materiæ obligationem exequi. Sed rejicienda eſt hæc limitatio utpote ſine ullo fundamento. Nobilior namque eſt hæc commutatio omnibus aliis , quæ ab hominibus fieri poſſunt;ac proinde efficacior debet eſſe ad extinguendam priorum votorum obligationem. Sic docent expreſsè Sanch. *diſp.9.n.21.& c.55.ſummæ n.16.* Suar.li.9. de voto *c.* 20. *n.* 11. Layman lib.4.ſum *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 29. Neque ab hac efficacia excludendum eſt votum religionis aſſumendæ ſive in genere ſive in ſpecie , nec votum perſeverandi , quia omnia hæc vota abundè compenſantur dedicatione perpetua , qua quis ſe ſuáque omnia Deo per profeſſionem religioſam conſecrat Et tradit aliis relatis Sanch. *lib.4.ſum.c.55.num.* 148. Leſſius *lib.2.c.* 41.*dub.*15.*num.*111. *in* 2. *edit.* Layman *ſuprà.*

4. Solum votum ſub conditione factum ingrediendi aliam religionem caſu , quo de ea quam ingrederis,ejectus ſis, vel in tuis votis diſpenſatus,negant Leſ. *ſupra.* Sanch. *n.* 19. profeſſione commutari. Quia nulla ratio adeſt hujus commutationis cum executio hujus voti non concurrat cum profeſſione , ſed potiùs ſub conditione ceſſationis illius aſſumatur. At verius credo neq; hoc votum excipi debere.Nam eſto executio illius non concurrat cũ executione profeſſionis;non inde fit,quod virtute illius quodlibet votum non commutetur : quia non commutatur ob hanc impoſſibilitatem , ſed ob illius actus excellentiſſimam perfectionem.Alias nec propria voluntate poſſet commutari , quod Sanch. negat. Deinde non ſolum votum ingrediendi religionem , ſed jejunandi , recitandi , aliudve opus pium faciendi caſu, quo à religione fueris expulſus non erit commutatum, quod à Doctoribus non admittitur;cum nulla ſit ſpecialiter ratio pro voto religionis , quæ in aliis votis non procedat. Adde vota perpetua, & diviſibilia non extinguentur ea parte,qua ceſſante profeſſione exequi potes. Denique ſolus Sanch. & Leſſius hujus exceptionis meminerunt;cum tamen ſi vera eſſet,reliqui omnes Doctores illam non omitterent.

5. Secunda difficultas è contra eſt:an redeunte obligatione prioris materiæ commutatæ, eo quòd non integrè ſed in parte facta ſit, extinguatur obligatio materiæ ſubrogatæ?v.g. diſpenſatus es ut non obſtante voto religionis,vel caſtitatis matrimonium contrahas ſub onere commutationis in confeſſionem menſtruam , aliáque pia opera quotidiè præſtanda;contingit tevivente & potente votum implere mori conjugem , & matrimonium diſſolvi,quo caſu obligatio voti redit,quia ſolum ad effectum contrahendi matrimonium diſpenſatus fuiſti.An inquam tenearis commutationem illam exequi ? Reſpondet Sanch. *lib.* 4.*ſumm.cap.*55.*num.*21.in ſupradicto caſu te teneri , ſecùs ſi in aliis commutationibus temporaneis. Movetur ex tenore litterarum , quibus conceditur à Pontifice Confeſſario facultas ad hæc vota diſpenſanda , quæ indicare videntur perpetuitatem.Inquit enim Pontifex diſpenſando commutes in frequentiam Sacramentalis confeſſionis ſingulis ſcilicet menſibus ſemel vel quoties tibi videbitur , & in alia pœnitentiæ opera per te injungenda, inter quæ ſint aliqua pietatis opera , quæ quotidiè facere teneatur ad eum finem , ut ea adimplens meminiſſe ſemper poſſit obligationis , qua hujuſmodi voto aſtringebatur. Ponderat Sanchez verbum *ſingulis menſibus* ; inſuper. In alia pietatis opera , quæ *quotidie* facere teneatur. Item ut meminiſſe *ſemper* poſſit obligationis. Quæ omnia (inquit Sanchez) quanquam perpetuitatem important. Præterea quia ſi vellet Pontifex ſubrogationem materiæ non fore perpetuam, ſed extingui reviviſcente voto, id exprimeret ; ſicuti expreſſi voti diſpenſationem extingui matrimonio diſſoluto. Subditque Sanchez rationem;quia cum votum illud ſit ita excellens,& perfectum & ad ſtatum perfectiſſimum aſſumendum , poſsítque contingere ex vi illius diſpenſationis , nunquam voventem ad illius executionem obligari,præſtat ea opera , in quæ commutatur, eſſe perpetua , ut ſic relaxatio illa temporalis , & dimidiata voti aliquomodo compenſetur.

6. Sententia hæc Sanchez utilis & ſecura eſt, & omnino conſulenda. At qua parte excipit à communi regula commutationem factam de voto caſtitatis, & religionis,contrarium mihi probabilius apparet.Tum quia benignius ; tum quia nullum eſt firmum fundamentum hujus exceptionis. Cum enim regula generalis ſit,& ab ipſomet Sanchez admiſſa , voto principali redeunte perire ſubrogátum ; opus erat clarè & manifeſtè hanc voti caſtitatis,& religionis commutationem excipi , quod tamen non videtur fieri in præſenti. Nam verba illa *ſingulis menſibus , quotidie , & ſemper* id non exprimunt; optime enim explicantur de tempore quo non redit votum ; illo namque tempore juſſum eſt , ut ſingulis menſibus confiteatur , & aliqua pietatis opera quotidie exerceat , ut ſic ſemper (hoc eſt) continuo meminiſſe poſſit obligationis , qua aſtringebatur. Imo ex his ultimis verbis non leve fundamentum colligitur ad noſtram ſententiam aſtruendam.Si enim menſtrua confeſſio , & priorum operum quotidiana exercitatio ad eum finem imponitur, ut vovens meminiſſe poſſit obligationis,qua voto diſpenſato aſtringebatur,ſi diſpenſatio perit,& votum redit , ceſſat finis hujus novæ impoſitionis & obligationis ; cum jam ipſummet votum ſufficienter ſui memoriam excitet ; neque verum ſit menſtruam confeſſionem , & piorum operum exercitationem excitare eo caſu memoriam voti , quo diſpenſatus aſtringebatur , ſed quo de facto aſtringitur. Et hinc ſolvitur ſecundum fundamentum ; ſatis enim Pontifex expreſſit commutationem non ampliùs duraturam quã diſpenſatio duraret. Nam cum contrarium non expreſſerit, cenſendus eſt naturam commutationis, & ſubrogationis noluiſſe immutare. Expreſſit autem diſpenſationem voti non perpetuam quia id præter naturam eſt diſpenſationis,& quia non erat diſpenſatio integra voti,ſed ſolum ad quendam effectum.Tertium fundamentum ad ſummum probat , ad ſervandum æqualitatem commutationis oportere opera illa durare in perpetuum.At cum hæc vota non abſolutè commutentur ſed diſpenſentur , & pro illorum diſpenſatione cauſæ examinentur;efficitur ſane ſupradicta temporali commutatione adjuncta ſufficienter illorum diſpenſationem honeſtari. Denique noſtram ſententiam ; hac conſideratione confirmo. Si votum in rem minorem commutetur omnes Doctores ſentiunt (ut ſtatim dicemus) licitum eſſe voventi omiſſa materia ſubrogata redire ad priorem promiſſam ; quia in favorem voventis hæc ſubrogatio facta eſt. Sed cum votum caſtitatis, & religionis, illiúſque obligatio nunquam nubendi diſpenſatur , & commutatur in confeſſionem menſtruam , & piorum operum quotidianam exercitationem , commutatur ſecundum communem ſenſum in rem minorem. Ergo ſi poſſet vovens ad priorem obligationem redire , poſſet commutationem illam committere. At diſſoluto matrimonio redit jure ipſo prior obligatio. Ergo ceſſat minoris materiæ ſubrogatæ commutatio.

7. Tertia difficultas eſt , qualiter voventi liceat ad priorem materiam promiſſam reditus omiſſa ſubrogata? Pro cujus deciſione ſuppono,commutationem fieri poſſe in rem inferiorem , æqualem , vel ſuperiorem materia promiſſa.

8. Igitur ſi commutatio facta eſt in rem minorem, omnes Doctores ſentiunt (ut nuper dixi) licitum eſſe voventi ea omiſſa ad priorem Materiam promiſſam redire utpote excellentiorem, & nobiliorem, Deóque gratiorem. Si verò facta ſit in rem æqualem , non omnes conveniunt licitum eſſe voventi omiſſa illa materia ad priorem redire. Quia ſecundum noſtram ſententiam nemini licet propria auctoritate votum in rem æqua-

lem

em commutare. At si facta commutatione & acceptata iceret voventi ad priorem materiam redire, jam vovens posset votum in æqualem rem commutare. Ergo. Nihilominus longè probabilius est, licere voventi omissa materia subrogata ad priorem propriam & nativam redire. Quia posita æqualitate materiæ subrogatæ cum primo promissa gratiùs Deo esse videtur, priorem exequi quam secundam; cum secunda solum ex benignitate concedatur, & in gratiam voventis, si velit illam exequi: non quia in Dei honorem, & cultum, & majorem voventis utilitatem specialiter cedat. Et ita tenet expressè Azor. 1.*p.lib.*11.*c.*18.*q.*10. Suar. *lib.*6. *c.*20.*n.*4. Sanch. *lib.*4.*c.*55.*n.*26. Lessius *lib.*2.*c.*40.*dub.*16. *in fine* Sayro lib. 6. in Clavi Regia, *c.*12.*n.*22.

9. Quod si votum vel auctoritate propria vel Prælati in meliùs commutatum fuerit, satis probabiliter defendit Suar. *lib.*6 *de voto cap.*20.*num.*4. non esse licitum transitum ad priorem materiam. Quia hujusmodi transitus utpote diminuens divinum cultum, & voventis utilitatem non est Deo gratus. Neque obstat hanc commutationem fieri in favorem voventis: hoc enim solum probat, posse voventem eam commutationem ante illius acceptationem respuere, non tamen post acceptationem. Nam acceptatâ illa commutatione cessavit favor voventis, & est jus acquisitum Deo ad illius observationem absque potestate retrocedendi: quia id pertinet ad majorem Dei cultum & voventis utilitatem. Et confirmo ex humanis promissionibus. Si enim Petro promitteres mensuram hordei, & ex ejus consensu in mensuram tritici promissionem commutares, non liceret tibi retrocedere. Nam esto favorem tibi Petrus præstaret supradictæ commutationi consentiendo; at post illius consensum à te factam commutationem cessat favor, & solum spectatur quid Petro gratius sit, & utilius. Sic in præsenti videtur dicendum, facta commutatione in melius non esse tibi licitum retrocedere. Quia esto Deus ob tui favorem, & ipsius gloriam hanc concesserit permutationem, non est credendum ea facta regressum permittere utpote, contrarium suæ majori gloriæ & tuæ utilitati.

10. Fateor hanc rationem non leviter urgere; sed quia communior est sententia affirmans, quomodocumque fiat commutatio materiæ promissæ sive in æquale, sivè in melius, posse voventem ad priorem & nativam materiam redire subrogata relicta. Sic enim generaliter tradit Lessius & Sayro *locis allegatis & expressè* Sanchez *d.lib.*4.*cap.*55.*n.*26. Layman *lib.*4 *summ. tract.*4 *cap.* 8. *num.* 27. Ea de causa dicendum est commutationem ex benigna Dei concessione fieri sub facultate redeundi ad priorem materiam. Nam cum sic fieri possit, tum ad Dei benignitatem declarandam, tum ut voventes faciliùs vota exequantur, & ad nova emittenda excitentur, præsumendum est sic factam esse. Neque obstat quod hic reditus cedat in diminutionem divini cultus, & utilitatis voventis quando fit ex materia subrogata nobiliori ad priorem non æquè excellentem spectata per se utraque materia, illóque casu speciali; quia contrarium cernitur rebus omnibus absolutè consideratis. Cedit enim maximè in Dei honorem & gloriam, ut voventes intelligant, mitiùs cum Deo agi posse quam cum hominibus; neque esse ita rigidum exactorem sui juris, quin aliquam illius remissionem faciat in favorem voventis.

11. Quarta difficultas est; an postquam quis redit ad materiam commutatam omissa subrogata possit iterum ad subrogatam redire? videtur affirmare Lessius lib.2. de justitia *cap.*40. *dub.*16. *in fine*, *num.* 111. *in secunda editione.* Nam sequitur (inquit) si sæpiùs facta sit commutatio posse servari quidvis illorum, in quæ facta fuit, v. g. votum peregrinationis annuæ commutatum est in menstruam confessionem, menstrua confessio in jejunium hebdomadarium; jejunium hebdomadarium in certas preces quotidianas; potest vovens satisfacere voto, vel recitando illas preces, vel jejunando singulis hebdomadis, vel confitendo singulis mensibus vel annuam peregrinationem suscipiendo. Sentit ergo Lessius voventem liberum esse ex subrogata materia ad commutationem redire & contra: Siquidem sentit posse ad satisfaciendum voto eligere eam materiam quam maluerit. Nam cum commutatio relinquat potestatem satisfaciendi voto exequendo priorem materiam promissam, executione inquam prioris materiæ promissæ non videtur vovens privari potestate accepta virtute commutationis. Placet hæc sententia, nisi fortè ut dicit Sanch. lib. 4. sum, *cap.* 55. *numer.* 29. Suar. lib.6.de voto *cap.*20. *num.* 13. Redeundo ad priorem materiam æqualem, vel superiorem renunciares commutationi, quod non credo te alia via præstare posse, nisi emittendo de novo priùs votum, vel novo voto usum commutationis renunciando.

TRACTATUS XVI.

DE STATU RELIGIOSO.

SUperiori tractatui de voto affinis est explicatio Status Religiosi, utpote qui tribus votis perfectissimis paupertatis, castitatis, & obedientiæ consistit. Quinque disputationibus hujus tractatus explicationem absolvemus. Prima explicabit illius essentiam, & ea, quæ solent illius susceptioni præmitti. Secunda declarabit susceptionem illius per professionem. Tertia obligationem voti paupertatis, & castitatis. Quarta voti obedientiæ obligationem. Quinta explicabit speciales alias obligationes. Et vota huic statui religionis annexa, illiúsque relaxationem.

DISPUTATIO. I.

De Essentia Religiosi status, & de ejus susceptioni præmittendis.

PUNCTUM I.

In quo Essentia status Religiosi consistat, & unde originem duxerit?

SUMMARIUM.

1 *Definitur religiosus status.*
2 *Qualiter sit status perfectionis adipiscendæ.*
3 *Vota hujus status debent esse perfecta castitatis, paupertatis, & obedientiæ.*
4 *Sed non debet esse omnimoda.*
5 *Sufficiunt vota simplicia.*
6 *In quo solemnitas voti consistat.*
7 *Ultra vota ad statum religiosum requiritur traditio.*
8 *Approbatio Pontificis non erit necessaria, si naturalem hujus status conditionem spectemus, secùs prout modo statutum est.*
9 *Unde originem traxerit hic status.*

1. REligiosum statum definit D. Thomas receptus ab omnibus 2.2. *quæst.* 186. *artic.* 1. 3. & 4. ut sit status perfectionis per tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ perpetuo adipiscendæ. Cum dicit statum, denotat immutabilitatem. Neque enim status esse potest, quin per se, & natura sua immutabilis sit, ut rectè dixit D. Thom. 2.2. *quæst.* 88. *art* 4. & *opuscul.* 16. *de vita spirit. cap.* 5. Cui immutabilitati non obstat, quod religionis Prælati possint vota subditorum solvere, & liberos dimittere; sicut non obest statui temporalis servitutis, quod dominus possit servum liberum dimittere; nec statui Episcoporum obest, quod Pontifex possit ex una Ecclesia ad aliam mutare, vel omnino Prælatum ab Ecclesia absolvere. Quod enim ad immutabilitatem requiritur solum est, ut ipsemet status ex parte susscipientium perpetuus sit, ita ut omnino discedendi potestate careant.

2. Deinde hic status religiosus est status perfectionis perpetuo adipiscendæ, in quo significatur propria hujus status natura, & conditio, quæ est ut sit status perfectionis non adeptæ sed adipiscendæ. Neque enim religiosi obligantur esse perfecti; esto obligati sint id procurare, ut tradit D. Thom. *quæst.* 189. *art.* 1. *ad* 3. & *art.* 2. *ad* 2. In quo status religiosus ab statu Episcoporum differt, qui Episcopos supponit esse perfectos. Hanc perfectionem religiosi status comparant religiosi mediis votis paupertatis, castitatis, & obedientiæ perpetuæ. Cum enim humanæ vitæ perfectio sita sit in sequela Christi, illiúsque imitatione. Juxta illud Matth. 19. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me; sequela Christi perfecta esse non possit absque renunciatione omnium bonorum, ut ex supradicto loco constat; neque item absque abstinentia à carnis voluptatibus. Iuxta illud Matth. 19. Sunt Eunuchi, qui seipsos castraverunt propter Regnum Dei, quasi ad perfectè Regnum Dei consequendum hæc abstinentia convenientissima sit; neque denique esse possit perfecta sequela Christi absque abnegatione sui, propriæque voluntatis juxta illud Matth. 16. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & sequatur me; sit sane vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ perpetuæ ad hunc statum perfectionis necessaria esse: siquidem voto paupertatis renunciantur omnia externa; castitatis, carnis voluptas; obedientiæ vero propriæ voluntatis affectio.

3. Sed an hæc vota debeant esse absolutæ, & perfectæ castitatis, paupertatis, & obedientiæ, non est constans Doctorum sententia. Nam plures, gravissimique Doctores sentiunt absolutam, & omnimodam paupertatem, castitatem, & obedientiam esse necessariam: Sic probare videtur Divus Thom. 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 3. 4. & 5. & omnes illi, qui sentiunt equites militares ordinis D. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, non esse verè, & propriè religiosos, quia perfectam paupertatem castitatem & obedientiam non devovent, quos plena manu refert Sanch. 4. de voto *cap.* 16. *n.* 11. Et tradit Lessius lib 2. de justitia *cap.* 41. *dub.* 1. *num.* 7. *in* 2. *edit.* Layman. lib. 4. Theolog. mor. *tit.* 5. *cap.* 1. *num.* 5. Ratio est, quia de ratione status religiosi est perfecta sui abnegatione Deo per charitatem intimè inhærere: at ad hunc effectum obtinendum, necessaria est rerum terrenarum, & voluptatum carnis, propriæque voluntatis perfectissima renunciatio, utpote quæ charitatis obtinendæ maxima impedimenta sunt. Ergo.

4. Cæterum etsi verum sit, perfectam paupertatem, castitatem, & obedientiam necessariam esse ad statum religiosum; at non credo omnimodam esse necessariam. Et in ptimis de voto paupertatis est omnino indubitatum, non esse necessarium fieri de paupertate quoad dominii abdicationem; sufficit si fiat quoad illius usum, & administrationem ut expresè definiunt Gregor. III. in sua bulla, quæ incipit *ascendente Domino* Ubi eos qui post

post biennium probationis in Societate Jesu vota Scholasticorum emittunt, declarat veros religiosos esse, & nihilominus bonorum suorum dominium retinere, quousque renunciare jubeantur. Neque obstat Textus *cum ad monasterium in fine de statu Monach.* Ubi *Innocentius III.* inquit. Nec æstimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare; quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere. Ex quibus verbis videtur non solum usus, sed proprietatis abdicationem faciendam esse voto paupertatis religiosæ. Non inquam obstat, quia ibi proprietatis nomine non dominium rei, sed usum liberum, & expeditum illius intellexit Innocent. ut explicant Vasquez 1. 2. *disput. 165. cap. 6. à num. 50. & cap. 9. à num.* 104. Sanch. lib. 5. summ. *cap.* 1. *num.* 17. Basil. Ponc. lib. 7. de matrimon. *c.* 13. *n.* 18. Et constat manifestè ex ipsius textus principio, ubi cavetur quid faciendum sit cum Monacho, qui proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere. At proprietas culpabilis, quæ in religioso deprehendi potest, est solus usus, & administratio rei Prælato invito, non dominium. Ergo.

Præterea neque est necessarium, ut votum paupertatis privet omni usu, & administratione rei familiaris, sufficit autem quod certis casibus privat; eo enim ipso est votum de re ad perfectionem pertinente. Quapropter votum paupertatis, quod equites militares emittunt, esto non privet illos dominio, & usu suorum bonorum absolutè quia tantum in certis casibus illis bonis uti non possunt nisi pro voluntate magistri, ea de causa est votum Evangelici consilii.

De voto castitatis major est difficultas; ita omnimoda castitas, & abstinentia à copula conjugali sit de essentia status religiosi? Videtur id esse omnino necessarium. Aliàs te Deo perfectè non consecras; siquidem voluptatibus carnis inservire intendis, nec Deo perfectè uniris, quippe in conjugem divideris ob studium illi placendi; teste Apostolo 1. *Corinth.* 7. Neque denique consilia sequeris, sed præcepta tantum. Qui enim solam castitatem conjugalem, vovet, non vovet aliquid, quod ad consilia pertineat, & consequenter quod pertineat ad perfectionem. Cæterum probabilitate non caret, votum castitatis conjugalis adjunctum aliis duobus votis paupertatis, & obedientiæ ad verum statum religiosum sufficere. Nam esto ex vi sua non obliget ad aliquam castitatem sub consilio, obligat tamen ex regula, & instituto, cui servando adjungitur; equites namque militares aliquibus diebus obligantur à conjuge abstinere ex vi regulæ, & constitutionis. Et hoc videtur sufficiens, ut votum castitatis conjugalis sit votum alicujus perfectionis saltem indirectè, verúmque statum religiosum constituat. Sic tenentur docere omnes illi qui censent equites militares veros religiosos esse, quos refert, & sequitur Thom. Sanch. lib. 4. de voto *cap.* 16. *num.* 11. Suar. tom. 4. de Relig. *tract. 9. lib.* 1. *cap.* 4. *à num.* 9. Didacos Mora de his militibus *lib.* 2. *cap.* 1. *&* 2. Navarr. lib. 3. consil. titul. de regularibus *toto consil. tom. in* 2. *editione.*

Votum autem obedientiæ clarum est non requiri ita latum, ut comprehendat quidquid bonum est, & perfectum, sufficit si sit secundum constitutiones, & regulas, quas tibi sequendas proponis.

5. Posito autem voto paupertatis, castitatis, & obedientiæ ut dictum est requiri, restat examinandum qualia debeant esse hæc vota, an solemnia, an sufficiant simplicia? Sufficere simplicia est omnino certum, ita ut dubitationi non sit locus, eo quod Gregor. XIII. in dicta bulla *ascendente Domino* expressè definierit esse veros religiosos eos, qui post biennium probationis in Societate Jesu vota simplicia castitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt. Neque alienum est hoc institutum ab eo, quod tempore nascentis Ecclesiæ vigebat: cum eo tempore veri religiosi essent, nec tamen vota solemnia, sed simplicia emittebant, ut multis comprobant Basil. Legion. lib. 7. de matrimon. *c.* 11. *& multis sequentibus præcipuè c.* 22.

6. Quod si roges, in quo voti solemnitas consistat? Non est facile explicatu. Omissis ergo variis Doctorum placitis, quorum latissimè meminere Gabriel. Vasq. 1. 2. *disp. 165. per totum*, & Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 2. *à cap.* 4. *& seqq.* Basil. Legion. lib. 7. de matrim. *à cap.* 7. Censeo solemnitatem votorum consistere in eo, quod ex parte acceptantis relaxari, remittíque liberè non possint; & cum hoc jure Ecclesiæ inductum sit; reservat enim Pontifex potestatem relaxandi religiosorum professionem, qua reservatione cessante possent Prælati religiosos liberos dimittere; sic sane solemnitatem voti jure Ecclesiastico inventam esse, ut habetur *cap. unico de voto in* 6. & in *extravag. illa ascendente Gregor. XIII.* Quod autem in nullo alio, quam in illa reservatione hæc solemnitas consistat probatur comparando vota solemnia cum simplicibus: vota enim simplicia paupertatis, & castitatis non desinunt esse talia, esto ab Ecclesia illis annectatur inhabilitas ad actus promissioni oppositos, ut manifestè constat in votis coadjutorum formatorum Societatis Jesu, quæ illos inhabiles reddunt matrimonio contrahendo, & bonorum quorumlibet acquisitioni, & dominio, sed qua liberè à Prælatis Societatis dimitti, & relaxari possunt, ea de causa solemnia non sunt, sed simplicia. Econtra vota paupertatis, & castitatis equitum militarium solemnia sunt, quia à Prælatis ordinum indispensabilia; tametsi matrimonium, & dominia rerum permittunt. Consistit ergo legitima religiosorum votorum solemnitas in hac reservatione. Solum objicere poteris vota, quæ professi Societatis emittunt post professionem, videlicet de docendis pueris, de paupertate retinenda, de non ambienda dignitate, &c. Quæ sunt vota simplicia, & tamen non possunt à Prælatis religionum relaxari. Ergo in hac impotentia non stat votorum solemnitas. Respondebis fortè ea relaxari posse, si professus à religione ejiciatur, quod sufficit, ut non sint vota solemnia. Sed concesso ut verè concedendum est, omnia illa vota relaxari non posse à Prælatis religionis, dicendum est, id non provenire ratione sui, sed ob annexionem ad professionis vota, quæ quia sunt insolubilia, etiam hujusmodi vota, utpote accessoria solvi non possunt.

7. Præterea ad statum religiosum requiritur ex parte suscipientium essentialiter donatio, seu traditio sui in potestatem religionis. Neque enim absque hac donatione, seu traditione religio haberet potestatem dominativam in religiosos, neque status esset firmus, & immutabilis. Quapropter in religioso statu duo adsunt contractus ex parte suscipientium; alter comparatione Dei, qui fit per vota, alter qui fit donatione; & traditione sui in potestatem religionis; sicut enim quis liberè se potest pretio accepto tradere in servum, quid mirum si in servum spiritualem se tradere possit religioni gubernandum? Provenit ergo illa potestas dominativa non à votis utcumque, sed à donatione sui votis emissis. Dices stare posse velle alteri donare, & vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ emittere, absque eo quod verè subjectus maneas; cum ea in religione approbata non emittis. Ergo ex sola donatione cum votorum emissione non quæritur religioni dominativa in religiosum potestas. Respondeo si nativam status religiosi institutionem à Christo Domino factam spectemus, solam donationem sui cum trium votorum emissione sufficientem esse ad verum religiosum efficiendum, verúmque potestatem Prælato concedendam. Sed quia Ecclesia sicut & quælibet respublica politica suis subditis præscribere potest eas conditiones in donationibus, & promissionibus quibus deficientibus nullæ sint, statueritque donationem votorum emissione qualificatam alibi factam, quam in religione approbata nullam esse, nullúmque accipienti

accipienti jurisdictionem concedere ; ea de causa nec donatio , nec votorum emissio extra religionem approbatam jurisdictionem confert , nec religiosum constituit. Quod exemplo matrimonii illustrari potest, quod si nativam institutionem spectemus , solo contrahentium consensu perficiebatur : Sed quia Ecclesia potuit ad hujus consensus legitimitatem plures conditiones expostulare ; ea de causa consensus contrahentium illis deficientibus nullus est , nullámque potestatem tradit: Sic pluribus firmat Basilius Legion. li. 7. de matrim. *c.* 5. *&* 6.

8. Ex supradicta conditione infertur ad religiosum statum , si nativam ejus institutionem spectemus nullam Pontificis approbationem requiri. Tum quia ante Innocent. III. plures fuerunt in Ecclesia religiones absque expressa Pontificis approbatione sola Episcoporum approbatione , vel illorum non repugnantia , ut multis comprobat Basil. Legion. dicto li. 7. de matrimon. *cap.* 11. Tum quia Christus Dominus religionem instituens sola donatione cum trium votorum emissione contentus fuit. Verum post Innocent. III. qui sibi religionis approbationem reservavit. cap *ne nimia de Religiosis domibus* , cujus decretum renovavit Gregor. X. *in cap. unico eodem tit. in* 6. Nulla esse potest religio, quin à sede Apostolica approbetur. Nullaque donatio , nec votorum emissio, quæ verum religiosum constituat extra Pontificiam approbationem : Vide Suar. tom. de Relig. *lib.* 2. *cap.* 15. *& seqq.* Lessium *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 1. *num.* 18. Vasq. *disp.* 69. Sanchez lib. 5. sum. *cap.* 1. *num.* 15.

9. Si verò de origine hujus sanctissimi instituti loquamur , credo Christum Dominum non solum instituisse , sed erexisse. Quod illum instituerit, hoc est. prædicaverit , proposuerítque sequendum nemini , dubium esse potest ; siquidem dixit : si vis perfectus esse, &c. Item qui vult venire post me abneget semetipsum, &c. Quod autem erexerit , & executioni mandaverit in suis discipulis non leviter colligitur ex illis verbis Petri ad Christum dicentis. *Ecce nos reliquimus omnia , & secuti sumus te.* In quibus verbis denotat Petrus nomine omnium se reliquisse omnia bona terrena voto paupertatis & uxoris voto castitatis , & sequendo Christum obedientiam , & subjectionem illi promisisse : si enim sequela Christi , & abnegatio omnium rerum voto aliquo firmata non esset, non est credendum Petrum, aliósque discipulos ita eam magnifacere , ut dixerint Christo. *Quid ergo erit nobis* ? Renunciatio enim , sequela Christi , quæ pro libito , & absque peccato retractari posset, non sic æstimanda esset : Sic pluribus exornant Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 3. *c.* 2. *per totum* Basil. Legion. lib. 7. de matt. *c.* 2. *&* 3.

Punctum II.

Quotuplex sit status Religiosus.

SUMMARIUM.

1 *Diversæ sunt religiones differentia non essentiali , sed accidentali.*
2 *Ex parte finis dividitur religio in activam, contemplativam , & mixtam , & quæ hæ sint.*
3 *Ob varietatem mediorum diversæ religiones statuuntur, tametsi eundem finem habeant.*

1. CUm Essentia religiosi status in renunciatione sæculi per vota paupertatis , castitatis , & obedientiæ consistat , & hæc vota sive solemnia sint , sive simplicia solum accidentaliter differant ; efficitur religiosum statum solam differentiam accidentalem habere posse. Præterea cum status religiosus sit status perfectionis , & hæc in charitate consistat , quæ una est, omnis religionis , (esto numero plures sint) quoad speciem tamen non plures , sed una sunt. Quocirca religiones Monachales à mendicantibus non specie, sed numero differunt. Sed quia cum hac diversitate numerica stat optimè diversitas accidentalis , tum ob finem proximum & specialem, quem ipsæ religiones spectant; tum ob media , quæ ad illius consecutionem assumunt, ideo religiones aliqua ex his diversitate gaudere diversæ nuncupantur. Solum adverto ex fine potiùs , quam ex mediis diversitatem , & distinctionem desumi. Hæc autem diversitas convenientissima est ; tum ad decorem, & ornatum Ecclesiæ, tum ad divini cultus exaltationem tum ad utilitatem fidelium , quibus propter varias eorum inclinationes , & propensiones, unius vivendi modus non poterat esse accommodatus.

2. Ex parte ergo finis dividitur religio in vitam activam , contemplativam , & mixtam. Activam voco , quæ ex proprio suo instituto operibus misericordiæ incumbit. Contemplativam , quæ orationi , lectioni, & contemplationi vacat , quæ duæ vitæ illis duabus sororibus Marthæ , & Mariæ fuerunt adumbratæ , quarum una in ministrando necessaria Christo occupabatur; alia verò audiebat verbum illius , quam Christus Dominus prætulit , ejusque electionem nobiliorem esse dixit. At quia potest esse statutum , quod æquè primò propriam perfectionem oratione, & contemplatione obtinere intendat , & proximorum perfectionem prædicatione; ea de causa illud institutum mixtum ex vita activa, & contemplativa esse dixerim ; quod Credo Christum Dominum, ejúsque Apostolos secutos esse, qui tum orationi, tum prædicationi , tum aliis misericordiæ operibus instabant. Iuxta hanc divisionem dicendum est religiones militares , & hospitalaria , quia ex proprio instituto religiosæ militiæ , & hospitalitati vacant vitam activam propriissimè exercere ; monachales verò , S. Benedicti, Basilii , Hicronymi , Bernardi , Brunonis , quiá orationi & contemplationi incumbunt , contemplativam vitam profiteri , mendicantes verò, S. Dominici, Francisci, Augustini , Carmelitarum , Societatum Jesu utramque vitam complecti.

3. Verum quia ad consecutionem cujuscumque ex supradictis finibus quælibet religio media diversa apponit ; ea de causa inter se distinguuntur, & una ab alia diversum corpus constituit. Neque in his est aliqua difficultas magni momenti, si tamen doctrinam velis latiùs pertractatam. Vide Suar. *tom.* 4. *de Religione , tract.* 9. *lib.* 1. *&* 2. utiliter & breviter Lessium *lib* 2. *c.* 41. *dub.* 2. Ubi religiones comparant inter se , illasque asserunt perfectiores esse , quæ perfectiorem finem spectant , & perfectiora media apponunt ad illius consecutionem , quod esse potest , esto choro careant , neque ita austeræ sint , rigidámque paupertatem habeant. Quia non in his , sed in charitate Dei , & proximi , perfectio consistit.

Punctum III.

Ad quid , & quando obliget votum religionis assumendæ,

SUMMARIUM.

1 *Distinguitur votum tempore designato , vel non designato implendum.*
2 *Ex rationabili causa differri potest votum , quod non fuit emissum pro determinato tempore.*
3 *Qualiter obligeris voto moriendi in religione , arguitur.*
4 *Resolvitur quæstio.*
5 *Voto religionis obligaris pro viribus religionis ingressum procurare.*
6 *Si vovisti religionem absolutè teneris in pluribus seriò, & instanter petere. Et quas religiones, & an extra Provinciam.*
7 *Si vovisti determinatam , non potes ingredi laxiorem.*

8 *Excipe*

8 *Excipe nisi laxior religio privilegium habeat Pontificium.*
9 *Idem est de voto ingrediendi speciale aliquod monasterium ob ejus devotionem, & singularem observantiam.*
10 *Repulsus absolutè à religione, quam vovisti, non teneris ingredi, esto postea inviteris.*
11 *Contrarium docet Sanchez.*
12 *Sed ejus fundamento satisfit.*
13 *Non teneris manifestare te voto obstrictum esse.*
14 *Teneris discere Grammaticam, si tempore voti sciebas id esse necessarium ad voti executionem, secùs si ignorabas.*
15 *Quid si non admitteris, nisi officium mechanicum discas?*
16 *Non teneris ingredi ad gradum Laicorum, aut Sacerdotum, prout religioni placuerit.*
17 *Quid si tibi denegantur altiora studia, cum ad illa aptus sis.*

1. SI de tempore, quo hoc votum obligat loquamur. Distinguendum est; si cum hoc votum religionis emisisti, signasti tempus illius executioni, pro eo tempore obligat; si autem absque ulla temporis determinatione religionem promisisti, obligat ad sui executionem, quamprimum commodè possis, strictiùs tamen, quam quodlibet aliud votum non perpetui obsequii, ut jejunii, peregrinationis, & eleemosynæ, quod etsi differatur, integrè mandari executioni potest, & ex cujus dilatione nullus divinus cultus promissus diminuitur. At ex dilatione culpabili religionis minuitur promissus cultus. Qui enim vovit religionem, vovit toto vitæ tempore Deo in religione servire. Ergo quanto tempore executionem differt, tantum de divino obsequio promisso omittit: Sic aliis relatis tradunt. Suarez *tom. 3. in 3. p. disput. 31. sect. 2. col. 3. & tom. 3. de Relig. tract. 7. l. 4. c. 1. num. 5.* Sanchez lib. 4. summ. *cap. 14. num. 22.*

2. Si autem ex rationabili causa executionem voti differas, non censendus es de materia promissa subtrahere: quia non promittis ingressum utrumque, sed commodo tempore. Quapropter si satis aptus non es religionis exercitiis, vel quia cares viribus, vel scientia, quæ communiter religionis ingressui supponitur, differre justè executionem voti potes. Accedat tamen confessarii consilium ob periculum errandi. Suar. dicto tom. 3. de Relig. *tract. 7. lib. 4 c. 1. in fine.* Optimè Sanch. lib 4. summ. *c. 14. à n. 8. & sequent.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 4. c. 3. q. 4. num. 5.*

3. Solum de voto moriendi in religione est aliqualis difficultas, quo tempore ad illius executionem obligeris? Videris namque obligatus eo modo, quo obligaris, cum votum absolutum religionis absque ulla temporis determinatione emittis. Quia dies mortis incertus est, & ne periculo exponaris non implendi votum, videris obligatus exequi, cum primum possis. Præterea si voveas absolutè perseverare in religione, voves mori in religione, & è contra si voveas mori in religione, voves usque ad mortem in religione perseverare. Ergo utrumque votum idem est, ergo pro eodem tempore obligaris. Ex alia autem parte non videris obligatus ingredi religionem, quousque morale periculum mortis instet. Nam tu solum promisisti in religione vitam finire; cui obligationi satisfacis, si cum mors instat, religionem assumas. Quia jam terminas vitam in religione. Non ergo teneris ante mortem, & illius periculum religionem ingredi. Adde si aliqua ratione obligatus esses statim religionem ingredi; esset, ne te periculo exponas moriendi extra religionem; at dum non adest periculum morale mortis, neque periculum, quod in religionem non admittaris illo periculo instante, non adest periculum morale moriendi extra religionem. Ergo nulla ratione obligatus es ante illud periculum religionem ingredi.

4. Cæterum credo media via procedendum esse. Neque enim statim obligaris eo voto; quia religio sub illis verbis promissa satis indicat te noluisse statim illam suscipere, sed alio commodiori tempore. Neque etiam inde fit te posse executionem differre usque ad morale periculum mortis. Tum quia non voves solam religiosi habitus susceptionem, sed in religione professionem, quæ cum fieri non possit nisi post annum probationis, expectare non potes ad morale periculum mortis. Tum quia ideo voves in religione mori, quia voves exercitiis religionis te ad mortem disponere, quod fieri non potest, nisi aliquo tempore ante mortem religionem ingrediaris. Quapropter prudentis arbitrio hoc tempus mensurandum est; nec nimia dilatio concedenda; quia in nimia dilatione pericula evenire solent reddendi impossibilem ingressum, aut ferè infructuosum, si religioni inutilis sis, vel illius oneribus, & exercitiis minùs aptus: Colligitur ex Sanch. lib. 4. summ. *c. 14. n. 9.* Bonacin. *disp. 4. punct. 5. q. 2. §. 6. num. 7.*

5. Quod si de substantia promissionis loquamur, votum religionis te obligat ad procurandum pro viribus religionem ingredi, ut tradit Divus Thomas ab omnibus receptus. *2. 2. quæst. 88. art. 3. ad 2. & quæst. ult. art. 3. ad 2.* Cui probationi non obstat; quin possis Prælatis religionum manifestare, si aliquod impedimentum etsi non essentiale habeas, vel nimiam ad religionem aversionem; quia hæc manifestatio conducit prudenti admissioni. Sic Sanchez *lib. 4. cap. 16. num. 34. & 35.* Nunquam tamen obligaris ad obtinendum cum effectu religionis ingressum; quia id non ex tua, sed ex religionis voluntate pendet, ad quod te obligare non poteras. Dubium tamen est, quando censeris sufficienter procurasse religionis ingressum, ut eo facto liber à voto existas, si in religionem non admittaris?

Pro cujus decisione præmitto tripliciter te posse religionem vovere. Primò, si voveas religionem absolutè. Secundò, si voveas hanc religionem in particulari. Tertiò, si voveas in hoc speciali monasterio ob ejus specialem devotionem, regularem observantiam, aliamve similem causam.

6. Si voveas religionem absolutè, teneris in pluribus seriò, & instanter petere, ut sic censearis moraliter ab omnibus repulsus esse, aliàs voto non satisfacis. Nam votum de religione assumenda, est votum de assumenda aliqua ex omnibus religionibus, ac proinde est votum de omnibus religionibus sub disjunctione, quod votum per se obligat omnes religiones tentare, ut si fortè aliqua esset, in qua mandari votum executioni posset. At quia tentaris pluribus, & ab ipsis repulsus, inde probabiliter colligere potes ab omnibus esse repellendum; ea de causa voto satisfacis, si plures religiones ingredi tentes: Sic Suarez *tom. 3. lib. 4. cap. 2. num. 16.* Azor. *lib. 11. c. 22. quæst. 2.* Sanchez *lib. 4. cap. 16. num. 44. & 47.* Quot autem religiones tentare debeas, ut prudenter judicare possis ex illarum repulsa ab omnibus esse repellendum, prudentis arbitrio mensurandum est, & colligendum ex occasione repulsæ, quæ generalis, & communis aliis religionibus esse debet. Sic omnes Doctores relati. Non tamen teneris ex vi hujus voti religiones strictissimas ingredi quales censentur esse Camaldulensis, Cartusia, Capucinorum, & fortè Minimorum S. Franciſci Paulæ ob votum quadragesimalis abstinentiæ, tametsi scias in illis esse recipiendum. Quia non censeris vovere, nisi aliquam ex religionibus, quæ communi hominum naturæ accommodatæ sunt, non quæ indigent speciali Spiritus sancti instinctu, & auxiliis; Sic expresè Sanch. *lib. 4. cap. 16. num. 49.* Layman *lib. 4. c. 6. tract. 3. n. 1. vers. resolves secundo.* Neque item teneris religiones extra propriam Provinciam, seu nationem quærere; quia non es censendus te voluisse obligare nisi ad religionem suscipiendam in propria Provincia; ea enim est communis intentio voventium. Sic Navarrus *cap. 27. num. 276.* Azor. *1. p. lib. 11. cap. 22. quæstion. 1. in fine* Valentia *2. 2. disput. 6. quæst. 6. punct. 4. notab.* Eman, Sà verbo *votum num. 12.*

num. 12. Tolet. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 27. *n.* 12. Sanch. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 16. *num* 44. Suar. *tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 9. & 10. Fœmina verò promittens religionem non ſolum non tenetur quærere monaſteria extra propriam nationem, ſeu Provinciam, ſed nec longe à proprio loco, in quo ſunt ejus parentes: & cognati quia regulariter fœminæ iis in locis habitum religioſum ſuſcipiunt, non extra: Sic Tolet. *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. Sanch. *cap.* 16. *num.* 46. Bonacin. *diſp.* 4. *punct.* 5. *quæſt.* 2. §. 6. *num.* 14. Neque item videris tenere religiones militares Sancti Jacobi, Calatravæ, Alcantaræ ingredi, ut profeſſionem equitum militarium facias; Poſito, quod in aliis religionibus non admittaris, neque illarum ſuſceptione voto religionis ſatisfacere potes. Quia hæc ſub votum abſolutum religionis non cadunt. Tum quia ſatis controverſum eſt, an verè, & propriè ſint religiones quoad eum gradum. Tum quia vovens religionem à tumultu, cura, & ſæculi pompa ſe ſeparare intendit, quod non videtur hac profeſſione ſatis obtineri: Sic Sanchez *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 11. *in fine.* Suarez *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 14. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 6. Bonacina *diſput.* 4. *punct.* 5. *quæſt.* 2. §. 6. *num.* 5. An verò ſuſcipiendo habitum equitum Sancti Joannis voto ſatisfacias? Affirmat ut probabile Suarez *dicto cap.* 2. *num.* 15. Et tradit Aragon 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 11. Azor. *lib.* 13. 1. *p. c.* 4. *quæſt.* 4. Manuel Rodriguez 2. *tom. ſumm. cap.* 95. *n.* 8. Sayro Clavi Regia, *lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 10. Quia hi verum ſtatum religionis, & perfectionis profitentur, & in communi modo loquendi videntur ſub nomine religioſorum comprehendi. At veriùs cenſeo ſuſceptione hujus habitus voto non ſatisfieri; quia voventis intentio colligenda eſt ex frequenter contingentibus, dum aliud expreſsè non conſtat. At frequenter religionem voventes ſæculi faſtum, & tumultum, & divitiarum ſollicitudinem, hominúmque ſæcularium convictum, & continuam converſationem fugere intendunt; ac proinde non ſunt cenſendi eam religionem velle amplecti huic fini obtinendo improportionatam: Sic Sanchez, Layman; & Bonacina *ſuprà.* Illud verò certum exiſtimo voto religionis ſatisfieri aſſumptione habitus ordinum militarium in gradu clericorum, quia hic gradus veros religioſos ſeparatos á ſæculi pompa, & tumultu, divitiarúmque ſollicitudine, & ſæcularium convictu conſtituit, non minùs ac ordo canonicarum regularium, aliique ordines: Sic Sanch. *dicto cap.* 16. *n.* 12. Cordub. ſumm. *quæſt.* 148. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 14. Bonacina *diſput.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. §. 6. *num.* 16.

7. Si verò votum ſit alicujus determinatæ religionis, teneris eam ingredi; nec potes ingredi laxiorem. Quia votum propriâ authoritate in rem inferiorem commutare non poteſt. Poſſes autem commutare in votum perſeverandi in religione latiori. Quia votum perſeverandi in laxiori nobilius eſt voto ingrediendi ſtrictiorem, ſi communem ſententiam ſequamur. Sic Sylveſt. verbo *votum.* 4. *quæſt.* 7. Sanch. *lib.* 4. *ſum. cap.* 16. *num.* 18. Layman *lib.* 4. *ſumm. tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 7. & *alii.*

Adde ſi tempus non inſtat ingrediendi religionem ſtrictiorem, poteris religionem laxiorem ingredi animo profitendi ibi, ſin minùs religionem ſtrictiorem ingrediendi. Quia talis ingreſſus voto ſtrictioris religionis non obſtat; ſiquidem ſupponimus tunc, nec toto tempore novitiatus tempus exequendi votum religionis ſtrictioris inſtare, neque ob eum ingreſſum te impeditum eſſe religionem ſtrictiorem ingredi, ſi fortè laxiorem deſeras. Nam ſi hoc impedimentum habes; eo quòd illa religio ſtrictior excludat ſuſcipientes habitum alterius ordinis, nequaquam poteris religionem aliam laxiorem ingredi. Quia non potes impedimentum apponere voto exequendo. Deinde profeſſio facta in religione laxiori nobilior eſt voto ingrediendi ſtrictiorem ad experiendum. Ergo non poteſt voto ingrediendi ſtrictiorem impediri; imò ipſo jure commutatum manet: Sic Sanch. *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 20. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 8 *fine.* Neque obſtat Textus *in cap. qui poſt. votum de Regularibus in* 6. Ubi aſtricto voto ſtrictioris religionis, ingredientique laxiorem, ibidémque profitenti pœnitentia imponitur. Quia hujuſmodi *textus* loquitur de eo, qui tempore quo laxiorem ingreditur ſtrictiorem promiſſam ingredi debebat; ac proinde in tali ingreſſu peccavit, ſecùs verò in profeſſione.

8. Adverto tamen eſſe aliquas religiones, quibus à Sede Apoſtolica privilegium conceſſum eſt recipiendi eos, qui voto ſtrictioris religionis ſunt aſtricti; & tunc illuc ingredientes voto ſatisfaciunt, ac ſi religionem ſtrictiorem fuiſſent ingreſſi. Quia authoritate Apoſtolica in favorem religionis, & bonum commune, votum illud ſtrictioris religionis in laxiorem commutant. Sic conceſſit Eugen. IV. congregationi. S. Benedicti, & refertur in compendio mendicantium, *tit. diſpenſatio,* §. 8. Et in compendio privilegiorum Societatis JESU, verbo *commutatio* §. 3. Subditur autem limitatio ab Eugenio IV. & in noſtris privilegiis expreſsè habetur, ut ſi ante profeſſionem emiſſam ab ipſa laxiore religione diſceſſerint, diſpenſatio nullius ſit roboris, & momenti. Ex quibus infertur non fuiſſe factam abſolutam diſpenſationem, vel commutationem illius voti, ſed ſolum pro tempore quo à laxiori non recedunt; & notavit Layman lib. 4. ſumm. *tract.* 5. *c.* 6. *num.* 8. Sanch. *lib.* 4. *ſumm. tract.* 5. *c.* 16. *num.* 94. Sed quia in noſtra Societate ante profeſſionem poſt biennium probationis vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ emittuntur, quibus verus religioſus conſtituitur poterit ſtrictioris religionis voto ligatus in emiſſionem horum votorum, utpote in rem meliorem ſuum votum commutare; qua commutatione facta, eſto poſtea è religione ante profeſſionem ejiciatur, voto ſtrictioris religionis non tenebitur: quia jam commutationi ſatisfecit. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap. ult. fine.*

9. Quod ſi votum ſit ingrediendi aliquod ſpeciale monaſterium ob ejus devotionem ſpecialem, & ſingularem obſervantiam, dicta teneris illud ingredi, neque potes in aliud niſi ſtrictioris obſervantiæ intrare; ſicut de voto determinatæ religionis dictum eſt. Adverto tamen frequenter votum ingrediendi aliquod monaſterium, non arctari ad ipſum, ſed illud quaſi acceſſoriè, & per accidens ſpectari, vel ſolum ſpectari ad primum ingreſſum, non ad illius perſeverantiam; cujus indicium non leve eſt, ſi monachi illius conventus ſoleant frequenter mutari ad alia monaſteria.

10. Reſtant aliquot difficultates enodandæ. Prima; an non admiſſus in monaſterium, vel religionem, quam voviſti, libet maneas à voto, nec tenearis iterum religionem tentare, aut in eam ingredi, eſto inviteris? Et quidem ſi repulſa abſoluta non fuit, ſed pro limitato tempore, clarum eſt te non eſſe deobligatum. Quia tunc non denegatur habitus, ſed ſuſpenditur; ut ſi febri quartana laborares, vel alio impedimento, quod decurſu temporis nec longo tolli ſperatur. Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. Leſſius *lib.* 4. *cap.* 41. *dub.* 5. *num.* 44. Sanch. pluribus relatis *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 53. At ſi repulſa fuit abſoluta poſt ſufficientem diligentiam à te factam, probabilius eſt te liberum à voto manere. Quia ex vi voti ſolum videris obligatus eam diligentiam facere pro illius executione, quæ in re magni momenti præſtari ſolet. At ponimus te eam diligentiam præſtitiſſe. Non igitur ampliùs teneris. Neque enim ad repetendam diligentiam, & multiplicandam petitionem videris obligatus. Aliàs repetere deberes ſine termino. Adde te vovere religionem ſub conditione, ſi facta petitione admittaris. Ergo ſi non admittaris votum non ſuſpenditur, ſed omnino extinguitur. Dices verum id eſſe, ſi nunquam admittaris; ſecùs ſi aliquando, etſi caſu contigerit. Sed contra, quia cum votum religionis emittis, intendis illud exequi brevi tempore, verbi gratia, hoc anno; non tamen intendis

ejus

ejus obligationem toto vitæ curriculo prorogare. Ergo religionis admissio, quæ fuit conditio, sub qua religionem suscepisti, eo anno possibilis esse debet. Ergo alia admissio casu contingens nec fuit conditio spectata à voto, nec alicujus effectus est : Sic Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. *circa solut. ad* 2. Azor. 1. *parte lib.* 11. *cap.* 22. *quæstion.* 5. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 5. *num.* 44. *in secunda editione*, Suar. *tom.* 3. *de Religione lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. & 20.

11. Contra hanc sententiam procedunt Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 16. *num.* 71. Layman *lib.* 4. *summ. tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 4. Affirmantes te obligatum esse ingredi religionem, quoties religio voluerit te admittere, tametsi priùs te absolutè, & in perpetuum repulerit. Moventur, quia votum religionis non emittitur, in favorem religionis, ut ipsa religio cedere possit juri suo, sed emittitur in Dei honorem, & voventis utilitatem. Sed quia hic honor, & hæc utilitas obtineri non potest convenienter absque religionis consensu; ea de causa religionis consensus expostulatur. Ergo quandocunque hic consensus apponatur, votum obligat, ea tamen cessante suspenditur ejus obligatio. Et confirmat Sanch. si repulsus à religione esses ob falsam alicujus impedimenti informationem, & ipsa religio detecto errore te vellet admittere, non videtur esse dubium quin obligatus esses ingredi. Et idem est si falso credens laborare impedimento perpetuo admissionem non petieris, non obinde abligatione voti liberaris detecto errore. Ergo non cessat voti obligatio ob absolutam repulsam, facta ex parte tua sufficienti diligentia ne repellaris.

Limitant autem Sanch. & Layman, suam sententiam, ut procedat rebus in eodem statu permanentibus. Nam si desperans te in religionem strictiorem, quam voviſti fore suscipiendum, fueris ingressus laxiorem, vel sponsalia cum fœmina contraxeris, vel post contractum matrimonium viduus effectus, non videris teneri. Nam illa nova difficultas relinquendi statum laxioris religionis bona fide assumptum, vel dissolvendi sponsalia contracta, vel superandi carnis tentationes, quæ matrimonio probato solent esse validiores, sufficiens causa videtur esse excusandi ab obligatione voti : Secùs verò si mala fide processisses. Et hæc limitatio verissima est.

12. Nihilominùs sustinenda est prior sententia, utpote communior, & benignior. Et ad fundamentum Sanch. dicendum consensum religionis apponendum esse, cum ex parte tua sufficienter petitur, & expostulatur. Quia petitioni correspondere debet. Aliter verò positus consensus nullius est effectus. Ad confirmationem admitto in illis casibus te obligatum esse voto. Quia illegitimè à religione repulsus es; illegitima autem repulsa etsi te ab executione voti excuset, non tamen absolute liberat; sicut nec liberat error impedimenti. Illa verò repulsa dicimus te à voto liberari, quæ prudens, & legitima fuerit, quia est quasi quædam definitiva sententia hujus causæ.

13. Secunda difficultas est; an tenearis manifestare te voto religionis obstrictum esse, si credas ea manifestatione admittendum fore ? Affirmant Cajetan. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. *circa solut. ad* 2. Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 6. *num.* 16. Moventur, quia promittens religionem promittit tacitè; quæ per se ad illius consecutionem conducunt, frequenter autem conducit voti manifestatio. Nam ex illa Prælati religionis concipiunt petentem ingredi religioni affectum esse, & ardenter illam desiderare. Veriùs tamen est oppositum, prout docuit Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 22. *quæst.* 9. Sanch *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 54. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. Ratio est, quia ex vi voti solum teneris media apponere, quæ per se necessaria sunt illius executioni. At manifestatio voti (esto adjuvet per se tamen necessaria non est. Alias obligatus esses intercessores quærere; quia hæc intercessio non leviter exequendo voto conducit. Sed quia per se necessaria non est, non obligaris apponere.

14. Tertia difficultas est; an tenearis discere Grammaticam, vel aliam scientiam nempe Philosophiam, vel Theologiam, si ob illius defectum non admittaris ? Respondeo te obligatum esse, si cum votum emiseris, sciebas regulariter hanc scientiam expostulari in iis, qui religionem ingredi volunt. Quia est medium à te cognitum ad finem promissum moraliter necessarium ac proinde promisso fine censeris illud promittere. Sic Soto lib. 7. de justitia *quæst.* 2. *art.* 1. *ad* 3. Azor. *lib.* 11. 1. *p. cap.* 22. *quæst.* 4. aliis relatis Sanch. lib 4. summ. *cap.* 16. *num.* 61. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 21. Bonacin. *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 5. §. 6. *num.* 12. Excipe nisi velis gradum Laïcorum sumere, & ad eum te religiosi recipiant. Quia assumptione religionis in illo gradu substantiam voti implet, cum solum accidentaliter differat gradus Laïcorum à gradu Sacerdotum in religione. Et præterea propter majorem illius gradus humilitatem, specialémque mundi contemptum perfectioni consequendæ fortè aptior est; ac proinde esto promissus non sit æquivalet gradui promisso Suar. *d. cap.* 2. *num.* 21. Et videtur supponere Sanch. *num.* 61.

Verum si tempore voti ignorabas Grammaticam, vel artium scientiam ab ingredientibus religionem expostulari, non teneris eam addiscere. Quia est gravis, & notabilis difficultas superveniens voti executioni. Sotus, Sanch. Azor. Suar. Bonacin. *num. præcedenti relati.* Quod si dubius sis, an tempore voti ignoraveris scientiam Grammaticæ, vel artium ab ingredientibus religionem expostulari ? Præsumere debes sciviſſe Grammaticæ cognitionem expostulari, secùs artium, vel Theologiæ. Quia ferè nulla est religio, quæ ignorantes Grammaticam recipiat ad gradum Sacerdotum, bene tamen ignorantes Philosophiam, vel Theologiam, Sanch. *cap.* 16. *num.* 16.

15. Hinc deducitur quid sentiendum sit si religionem promisisti sub gradu Laïcorum, neque admittaris, nisi officium aliquod mechanicum discas ? Dicendum est, si cum votum emisisti, sciebas illud officium esse necessarium, teneris discere. Quia tacitè promisisti; & in hoc omnes conveniunt. Si verò ignorabas & officium tibi scitu difficile est, excusaris. Quia notabilis difficultas voti executioni superveniens, neque à vovente cognita excusat ab illius executione. Suar. *lib.* 4. *cap.* 2. *in fine.* Sanchez *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 68. At si scitu facilè sit, & absque illius scientia utilis religioni esse non potes, teneris illud discere. Quia ex vi voti teneris media facilia executioni voti per se conducentia apponere. Sanch. & Suar. *suprà.* Verum si absque illius officii scientia utilis religioni esse potes, aliis muneribus inserviendo, credo nullo modo te obligatum esse extra religionem tali officio addiscendo vacare : quia per se medium necessarium non est, sed solum ex voluntate religiosorum non satis rationabili. Suar. expresse dicto lib. 4. *cap.* 2. *num.* 24. *in fine*, & favet Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 24. *q.* 4.

16. Quarta difficultas est, an vovens religionem teneatur ingredi ad gradum Sacerdotum, vel Laïcorum prout religioni placuerit ? Negativè respondendum est regulariter loquendo. Quia rarus, vel nullus est, qui aliquem ex his gradibus non determinaverit vel formali intentione, quia credit in gradu Sacerdotum, vel Laïcorum esse recipiendum, vel virtualis ex qualitate, & conditione personæ deducta. Facta autem determinatione ad unum gradum gravis esse solet difficultas alium accipiendi, præcipuè si gradus ad quem determinatus est, fuit Sacerdotum, & obligetur humilem Laïcorum gradum accipere. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 22. *quæst.* 4. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 55. & *seqq.* Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 22. & 23. Bonacin. *disp.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 5. §. 6. *num.* 6. Dixi regulariter loquendo : quia si aliquando contingeret non satis cognosci quem gradum vovens determinaverit; quia utrique statui aptus

aptus eſt, neque ejus conditio potiùs unum, quam alium expoſtulat, obligatur admittere, quem religio conceſſerit. Quia de voto conſtat, & impleri poteſt juxta voluntatem voventis aliquo ex prædictis gradibus, cum nullus ex ejus voluntate determinatus ſit. Quid ergo excuſat: Azor. *q.* 4. Sanchez *num.* 56. Bonacin. *num.* 6.

17. Ex his bene deducit Thom. Sanch. *lib.* 4. *c.* 16. *n.* 58. *&* 59 Si præditus ſis iis dotibus, quibus ſpectatis ea in religione altiora ſtudia habent bus conceduntur, tibi verò denegantur; non teneris eam religionem ingredi; quia eſt notabilis difficultas voti executioni ut pervenias; neque à te cum voviſti præviſa. Et idem eſt ſi in ea religione viget conſtitutio Sixti V. qua ſpurii à dignitatibus expelluntur, quarum tu eſto ſpurius aliàs capax eras. Quia obligaris perpetuò eam ignominiam pati. Quod eſt ſatis difficile.

Punctum IV.

Qualiter votum religionis aſſumendæ obliget ad perſeverandum in habitu aſſumpto.

SUMMARIUM.

1 *Obligaris ingredi animo perſeverandi.*
2 *Obligaris religionem non deſerere, ſi prudenter judicaveris tibi expedire.*
3 *Plures Doctores cenſent voto religionis fieri ſatis, tametſi abſque cauſa juſta religionem deſeras.*
4 *Ingrediens ſine voto nullum committit peccatum, ſi exeat abſque cauſa ob honeſtum tamen finem.*
5 *Ligatus voto graviter peccat.*
6 *Si voto religionis ſuperaddas votum illius perſeverantiæ. an amplius ligeris? Proponitur dubitandi ratio.*
7 *Potes te obligare ad perſeverandum in religione, tametſi religio incommoda, & difficilis viſa fuerit.*
8 *Proponitur objectio, ſit illi ſatis.*
9 *De facto votum perſeverandi non ſuperaddit regulariter obligationem voto religionis.*
10 *Qualiter ligatus voto perſeverandi, ſi ob cauſam juſtam exeat, vel expellatur, teneatur dehinc ea cauſa ceſſante ingredi.*

1. POnendum eſt ex vi hujus voti te eſſe obligatum ingredi religionem animo ibi perſeverandi, ſi fortè judicaveris tibi religionem expedire. Quia votum religionis non eſt votum ſuſcipiendi habitum religioſum, ſed eſt votum obſequendi Deo in religione toto vitæ tempore mediis votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Ergo obligat ad profeſſionem faciendam, ſaltem ſi religio probata placuerit: Sic ſupponunt omnes DD. apud Sanch. lib. 4. ſum. *c.* 16. *n.* 74. Suar. *tom.* 3. *de Relig. c. n.* 2.

2. Ex quo principio videtur inferri manifeſtè te obligatum eſſe ex vi voti, & conſequenter ſub gravi culpa religionem probatam non deſerere, ſi prudenter judicaveris tibi convenire. Nam cum votum obliget ad profeſſionem faciendam præmiſſa illius probatione: & de ratione probationis ſit, ut probatum admittatur, ſi bonum, & conveniens inventum fuerit: reſpuatur verò, ſi fuerit diſconveniens inventum, efficitur ſanè inventa religionis convenientia te obligatum eſſe illam amplecti, aliàs voto non ſatisfacis. Quod ſi dicas rarum, vel nullum eſſe, cui religio conveniens non ſit. Ergo nunquam deſeri poterit. Dicendum eſt non de ſola convenientia religionis in ordine ad ſpiritualem animi ſalutem eſſe ſermonem, ſed de convenientia religionis ad vitam quietè, tranquillè, & abſque animi perturbatione tranſigendam: cujus contrarium frequenter ingredientibus religionem evenire poteſt. Quando ergo hic ſucceſſus non adeſt, ſi religio deſeratur, & malè deſeritur, & voto non fit ſatis; & ita tanquam certum tradunt D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 4. & Cajetan. *ibi* Sylveſt. *religio.* 2. *q.* 19. & *votum* 4. *quæſt.* 3. Valent. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 4. *quæſt.* 4. Covarr. *de pactis* 1. *p.* § 3. *ad finem.* Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 4 *c.* 3. *à n.* 2. *& ſeq.* Sanch. *lib* 4 *ſumm. c.* 16. *n.* 90. Layman lib. 4. ſumm. *tract.* 5. *cap.* 6. *n.* 12. *q.* 4. *concluſ.* 3. *& alii apud ipſos.*

Dices qui religionem vovit, cenſetur eam vovere ſub conditione probationis à jure conceſſæ. At jus concedit ingredientibus religionem abſque ullo voto, ut poſſint pro libito eam dimittere: *c. ad Apoſtolicam de Regularibus c.* 1. *eodem tit. in* 6. Ergo vovens religionem votò ſatisfaciet, eſto pro libito religionem dimittat; ſiquidem non ſe vult ad religionem obligare aliter quam alii ingredientes obligantur.

3. Propter hanc rationem plures Doctores affirmant ingredientes religionem bona fide voto ſatisfacere, tametſi abſque cauſa juſta eam deſerant eo ipſo ſolo quod non ſit ei grata. Navarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de voto conſ.* 21. *in edit.* Azor. 1. *parte. lib.* 11. *cap.* 22 *q.* 6. *in fine.* Bonacin. *diſp* 4 *quæſt.* 2. *punct.* 5. §. 6. *de voto n.* 22. Alii verò dicunt ingredientem religionem ſine voto, eámque deſerentem abſque cauſa juſta, & rationabili peccare venialiter; quia levitatis, & temeritatis arguitur recedens à via perfectionis incœpta. Item ſi religionis Prælati novitium expellerent, quem judicarent religioni commodum peccarent ſane, ergo novitius judicans religionem ſibi commodam eſſe peccabit illam deſerens: utrique enim eadem libertas in probatione conceditur, religioni probandi novitium, & novitio, probandi religionem. Quod ſi voto ligatus religionem ingrediatur, affirmant dicti Doctores peccaturum mortaliter, ſi religionem abſque juſta cauſa deſerat. Nam cum jus non concedat egredi novitium abſque juſta cauſa, ſed potiùs ſub culpa veniali cogat perſeverare, ſi huic obligationi ſuperaddatur votum, ſub gravi culpa obligabitur: Sic Cajetan. 2. 2. *q.* 189. *art.* 4. *dub.* 3. Philiarc. de officio ſacerd. *to.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 20. *ad finem.* Sanch. l. b 4. ſum. *c.* 6. *n.* 22. Layman. *lib.* 4. *tr.* 5. *c.* 6. *q.* 4. *n.* 11. *concluſ.* 3.

4. Cæterum ſi dicendi modi mihi non probantur; exiſtimo namque novitium ingredientem ſine voto nullo peccato maculari ex eo, quod religionem deſerat motus aliquo honeſto fine, tametſi abſque cauſa rationabili, hoc eſt abſque eo quod ſentiat religionem ſibi eſſe difficilem, vel incommodam, ſufficit ſi ſentiat minùs gratam: Sic expreſſè Suarez tom. 3. de Religione *lib.* 4. *cap.* 3. *num* 6. *& ſeqq.* Ratio eſt, quia nullum eſt præceptum, quod novitium aſtringat ad perſeverandum; cum potiùs omnia jura clament liberum eſſe ad deſerendam religionem. Luce autem naturali nequaquam obligatur in aſſumpto habitu perſeverare: Sicut enim pro libito poteſt illam deſerere, eo ſolum quod ſibi minùs gratus ſit, præcipuè cum illum continuare non poſſit, quin profeſſione aſtringatur. Aliàs omnes incipientes conſilium aliquod Evangelicum exercere, v. g. Eleemoſynam facere, orationes fundere, obligati eſſent in illo perſeverare in perpetuum, quod non eſt dicendum. Præterea ſi novitius æquè eſſet obligatus non deſerere religionem ſibi accomodatam, & facilem, ac Prælatus obligatus eſt novitium utilem non expellere, non ſolum ſub culpa veniali, ſed mortali obligatus eſſet. Nam Prælatus expellens novitium utilem abſque cauſa rationabili contra ejus voluntatem graviter peccat, quippe abutitur poteſtate, & juriſdictione ſibi conceſſa admittendi novitios, vel expellendi; cum talis expulſio & religioni, & novitio nociva ſit. Quapropter ex obligatione, Prælati retinendi novitium utilem religioni deduci non poteſt obligatio novitii perſeverandi in religione ſibi commoda, & facili. Quia Prælatus ex ratione officii ſibi conceſſi obligatus eſt utilitati religionis proſpicere. At novitio non incumbit huic utilitati

litati providere, sed solum utilitati propriæ in rebus præcepti; & cum ex illis non sit religionis professio, cum ad consilia Evangelica pertineat, obligatus non est ad professionem.

5. Neque inde fit voto religionis assumendæ ligatum non peccare graviter, si religionem sibi commodam, & facilem deserat. Nam esto ad professionem non obligetur, nisi præmissa illius probatione, & novitiatu; quia tamen ad ipsam vi voti, & promissionis factæ obligatur, quam obligationem non habet, qui sine voto ingreditur; ideo voto ligatus deserere religionem non potest, si sibi commoda, & facilis visa fuerit. Secùs verò, qui sine voto ingreditur. Neque hæc obligatio voti contraria est juris dispositioni. Jus namque non concedit, sed permittit novitio liberum à religione egressum: cui promissioni cedit ipse se voto religionis ligando; ita ut impossibile sit se voto religionis ligare, & nolle huic libertati egrediendi absque ulla causa cedere.

Igitur voto religionis ligatus deserens religionem, quam sibi commodam, & facilem experitur, tametsi ob aliquos fines aliàs honestos, peccat mortaliter, & voto non satisfacit. Secùs verò est, si sibi graviter incommoda, & difficilis visa fuerit, quamque existimat alacri animo ferre non posse. Quia illo casu nullum erit peccatum, si illam deserat, & voto religionis manebit satisfactum. Quia bona fide, & ex vero animo religiosum habitum suscepit, & quantum rationabiliter potuit, pro ejus perseverantia pugnavit spectata sua fragilitate, & naturali dispositione: Sic pluribus relatis firmat Sanch. *lib.4.de voto cap.16 num 93 juncto num.90.* Suar.*tom.3 lib.4.cap 3.num.11 & 12* Ex quo fit eum qui ob pravum procedendi modum, quem facilè superare poterat, à religione expeditur, voto non satisfacere, & à fortiori si ea intentione ut expellatur, malè procedit. Secùs verò si difficulter se continere possit. Sanchez pluribus relatis *lib 4.cap.16.num.108.* Suarez *tom.3.lib.4. cap.3.num.11.*

6. Restat tamen enodanda gravis difficultas: An si supradicto voto religionis superaddas votum illius perseverantiæ, amplius obligeris, ita ut non liceat tibi ex casu rationabili relinquere? Ratio difficultatis est; quia votum religionis (ut dictum est) non est votum solum de suscipiendo habitu, sed de perseverando in illo media professione, quia est votum de religione, quæ non est absque professione, seu trium votorum in religione approbata emissione. Ergo votum perseverandi, & profitendi voto religionis nihil addit. Deinde obligari non potes ad profitendum, nisi præmissa probatione. Quia non potes obligari contra formam, & dispositionem juris communis. Sed de ratione intrinseca probationis est, ut si probatum consentaneum inventum fuerit admittatur; sin minùs respuatur. Ergo quantumque ad professionem faciendam obligeris, poteris probatam religionem respuere, si tibi incongrua visa fuerit; sicuti potes, cum religionis suscipiendæ voto ligatus es: Sic docuit Arag. *2.2.q.88.art.3.circa solut.ad* 2. Sot. lib.7. de justitia *q.2 art.1.ad* 3. Petrus de Ledesm. *2.tom.summ. tract.10.cap.3. dub.7. casu* 4. Eman. Sà verbo *votum numero decimotertio.* Lessius Suar. statim referendi probabilem reputant.

7. Nihilominùs verius est, te posse voto astringi ad perseverandum in religione, tametsi religio incommoda, & difficilis visa fuerit, modo ea difficultas tanta non sit, ut periculum peccandi; vel impediendi majus bonum inducat: Sic supponit D. Thomas *2.2.quæst.189. art.4.in corpor.& ibi* Cajet. Navarr. *c.12.num.47.* Covarr. de pactis *1 p §.3.ad finem*: Azor. *1.p libro 11. c.22. q.8.* Sanchez *lib.4. cap.16.n.81* Lessius *lib.2.c 41.dub.5. num. 46.* Suar. tom.3. de Relig. *lib.4.cap.4.à num.2.& sequentibus* Layman. *lib.4.Theolog. mor. tract.5 c.6. num.13.* & alii plures apud ipsos. Ratio est; quia hoc votum est de re bona, & honesta, nec majoris boni impeditiva, scilicet de professione facienda superatis omnibus difficultatibus majus bonum non impedientibus. Ergo est votum validum.

8. Dices validum esse spectato jure naturæ, & antiqui juris communis dispositione. Quia his spectatis cedere poteras juri probandi religionem, *c. statuimus, c. consulti, ad Apostolicam de Regularibus.* At spectato jure novo Tridentin. *sess. 25. de Regularibus* invalidum esse, cum ibi prohibeatur, & annulletur quælibet annuæ probationis renunciatio, & votum perseverandi in religione hanc annuam probationem cum facultate egrediendi liberè videtur impedire. Item in *cap. 16. de Regularibus*, annullat consilium bonorum renunciationes; & pacta quæ minùs liberum, & expeditum egressum facere possent novitio. Ergo à fortiori censendum est votum perseverandi superatis omnibus difficultatibus possibilibus irritare, & annullare. Quia hoc votum minùs ei liberum, & expeditum egressum relinquit, quam quælibet alia bonorum renunciatio, & donatio. Sed contra est, quia consilium nihil de voto professionis dispositi. Ex eo autem, quod prohibuerit, & annullaverit professionem non præmisso anno novitiatus, aliásque renunciationes bonorum absque conditionibus ibidem præscriptis, non infertur annullasse votum profitendi eo casu, probata religio periculum peccandi, vel impediendi majus bonum non inducat. Nam hujusmodi votum optimè compati potest cum annua probatione. Quia probatio non excludit voluntariam probationem quoad Deum perseverandi superatis quibus vis difficultatibus majus bonum non impedientibus, solum enim petit, ut decursu unius anni religio probet novitium, & novitius religionem. Quoad causas verò, ex quibus probata religio relinqui possit, nihil disponit, sed dispositioni juris naturalis remittit; ac proinde ingredientem liberum relinquit, ut si velit se voto astringere ad perseverandum possit, sin minùs maneat in ea dispositione, qua erat ante ingressum. Alias si probatio impediret hanc obligationem perseverandi ortam ex voto profitendi, & jam impediret obligationem perseverandi ortam ex voto simplici religionis, cum ex vi illius non possit deseri religio, quæ commoda, & facilis inventa fuerit; cum tamen nulla voto intercedente optimè posset relinqui absque ulla culpa ob aliquem honestum finem.

9. Verum an de facto, quoties votum perseverandi in religione, seu profitendi emittis, obligatus sis perseverare, tametsi religio tibi incommoda, & difficilis valdè appareat? Satis controversum est. Communis sententia affirmat te obligatum esse. Sic D. Thomas, Cajetan. Navarr. Azor. Covar. Sanch. & alii num. præcedenti relati. Moventur; quia sic vovens intendit se amplius obligare, quam si solum religionem voveret; aliàs non ea forma votum emitteret, neque voto religionis emisso illud votum superadderet. At votum profitendi non potest ampliùs obligare, quam votum religionis, nisi obliget ad amplectendam religionem esto incommoda, & difficilis appareat. Ergo dicendum est ad hoc obligare. Cæterum verius censeo eo solum casu perseverandi amplius obligare quam votum religionis, cum vovens satis cognoscit obligationem voti religionis, & ea supposita superaddere intendit novam obligationem quod manifestè convincit fundamentum communis sententiæ. Sed quia id rarum est (rarò enim religionem voventes cognoscunt vi illius voti obligatos esse profiteri, si religio inveniatur, facilis, & consentanea; raróque ex voti perseverandi intentiunt in religione perseverare, si difficilis, & incommoda appareat) ea de causa votum perseverandi communiter emissum non est præsumendum voto religionis obligationem superaddere, sed eandem ampliùs explicare: Sic expresè ultra Doctores in principio hujus quæstionis relatos docet Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 4. cap.4. num.* 8. & meo judicio eam defendit Sanchez esto invi-

tus

tus *dicto cap. 16. num. 82.* Quatenus aſſerit votum perſeverandi non obligare, ſi aliquam magni momenti difficultatem in religione experiatur tempore voti ignoratam, aut alia notabilis difficultas ſuperveniat. Sed ob nullam aliam rationem voto religionis ligatus deſerere religionem poteſt niſi quia religionem difficilem graviter experitur, quod tamen tempore voti prorsùs ignorabat. Ergo votum perſeverandi nullam in ſententia Sanchez obligationem ſuperaddit voto religionis. Quod verò regulariter voventes non ſint cenſendi ſe velle obligare ampliùs voto perſeverandi, quam voto ſimplici religionis. Sic probo. Quia velle perſeverare ſub conditione, quod religio graviter incommoda, & difficilis viſa non fuerit, eſt maximè Tridentin. conforme, quod hunc ſtatum amplectentes liberos eſſe voluit. Eſt item religioni maximè expediens, quippe ea via religionis utiles ſunt, & in virtute proficiunt. Ergo ſic eſt præſumendum. Præterea in votis ſtricta interpretatio facienda eſt, neque imponenda eſt obligatio abſque graviſſimo fundamento. At nullum eſt fundamentum firmum, ut voventibus perſeverantiam imponatur tantum onus, ut in religione graviter difficili, & incommoda perſeverent ſiquidem ſatis hoc votum explicari poteſt de perſeverantia in religione, ſi bona fide probata inveniatur facilis, & conſentanea. Ergo ex voto perſeverandi non ampliùs quam ex voto religionis obligantur, tametſi id clariùs explicent.

10. Hinc ducitur, qualiter voto perſeverandi ligatus, ſi religionem, quam ingreſſus eſt, juſtè deſerat, vel ab ea ob morbum, vel parentum neceſſitatem, vel aliam ob cauſam expellatur, obligatus ſit ceſſante impedimento iterum eam petere, vel ſi impedimentum non ſit commune aliis religionibus, ea deſerta aliam religionem ingredi?

Et quidem ſi probabilem ſententiam ſequamur. Votum perſeverandi ſtrictiùs non obligare; quam votum religionis; conſtat ex dictis te liberum eſſe ab obligatione voti, modo impedimentum, ob quod deſeris religionem; vel ab ea expelleris non annullet; quia eo caſu reputandum eſt, ac ſi nunquam ingreſſus fuiſſes. At ſtante communi ſententia votum perſeverandi ſtrictiùs obligare, quam votum religionis, eadem communis ſententia affirmat te obligatum eſſe iterum petere illam religionem ſi ſpes ſit in ea fortè recipiendum, vel aliam, ſi votum fuit religionis in genere, & perſeverandi in ea. Sic docuit expreſsè Sanchez *lib. 4. cap. 16. num. 82.* Layman. *lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 6. num. 13.* Navarr. *cap. 12. num. 46. & lib 3. conſil. 21. num. 10. de voto* Bonacina *tom. 3. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. §. 6. n. 22.* Ratio eſt, quia non ſolum voviſti ingreſſum, ſed perſeverantiam, à cujus executione temporale impedimentum te liberare non poteſt, niſi dum ipſum durat. Ergo eo ceſſante aſtringi debes.

Cæterum ſatis probabile cenſeo in ſupradicto caſu te voto ſatisfeciſſe, neque obligatum eſſe iterum ingredi. Sic docuit Suarez tom. . de Religione *lib. 4. cap. 4. num. 15.* Et me ejus ratio convincit: Quia vovens profiteri, non debet præſumi ſe voluiſſe obligare omnibus modis, & viis quibus poſſibilis eſt profeſſio, ſed ſolum præſumi debet ſe voluiſſe obligare ad profitendum, ſi receptus ſemel in probatione per ipſum non ſteterit; quia hic modus obligationis benignior eſt, & Eccleſiæ ſtylo conformis. Ergo aſſumpta probatione ſi juſtè egrediatur, vel à Prælato expellatur, voto ſufficienter ſatisfecit. Deinde votum religionis, & votum perſeverandi in religione, vota ſunt de profeſſione facienda, & licet votum perſeverandi ampliùs obliget, quam votum religionis, quia obligat ad graviores difficultates ſuperandas. At non video qua ratione obliget ad illas ſuperandas non ſolum in una probatione, ſed in omnibus poſſibilibus.

PUNCTUM V.

An votum religionis impediat matrimonii, ſponſaliorumque contractum, obligétque ad caſtitatem ſervandam?

SUMMARIUM.

1 *Votum religionis per ſe ad caſtitatem non obligat.*
2 *Impedit valorem ſponſalium, & licitum matrimonii contractum.*
3 *Si eo voto non obſtante matrimonium contrahas, obligaris non conſummare.*
4 *Quid ſi votum emittatur matrimonio conſummato?*

1. CErtum eſt votum religionis per ſe non obligare ad caſtitatem; quia non eſt votum caſtitatis, ſed eſt votum aſſumendi ſtatum continentem caſtitatem; ac proinde votum religionis eſt non votum caſtitatis promiſſæ, ſed promittendæ: ea de cauſa violatio caſtitatis nunquam eſt directè contra hujuſmodi votum; indirectè tamen poteſt aliquando eſſe, cum eſt occaſio, ne votum executioni mandetur, ut ſtatim dicam.

2. Quapropter votum religionis obligat, ne illo ligatus contrahat ſponſalia, redditque ipſa ſponſalia nulla; quia Deo promiſſus, & dicatus non poteſt ſe alteri nec licitè, nec validè promittere, & dicare, ut colligitur manifeſtè ex *cap rurſùs, qui Clerici, vel vovemes,* & tradit in præſenti Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 4. cap 5. in fine, & eſt omnium.* Deinde impedit ne licitè matrimonium contrahatur, eſto validè contrahi poſſit. Et quidem ſi contrahatur animo conſummandi; clarum eſt eſſe mortale peccatum, cum aſſumatur ſtatus impediens religionis ingreſſum. Si verò contrahatur animo non conſummandi; Sed ſtatim advolandi ad religionem, etiam exiſtimo regulariter eſſe illicitum ob periculum conſummationis, ob deceptionem alterius contrahentis, ut multis allegatis probat Joan. Gutierr. *tract. de matrim. cap. 25. num. 4.* Dixi regulariter; nam ſi ad legitimandam prolem, honorandámque concubinam ex ejus conſenſu abſque periculo conſummandi contraheretur matrimonium, animo tranſeundi ſtatim ad religionem nullum eſſet peccatum in tali contractu. Joan. Gutier. *c. 25. n. 3.*

3. Quod ſi non obſtante voto matrimonium contrahas, obligaris illud non conſummare non ſolum petendo, ſed nec reddendo; quia obligaris non te reddere inhabilem ad votum exequendum. Quod de priori bimeſtri eſt res manifeſta, cum eo tempore poſſis, & debeas religionem ſuſcipere. Sanch. innumeros referens li. 9. de matrim. *diſp. 35. num. 14.* Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 5. num. 47.* Illo autem bimeſtri tranſacto, ſi ab altero conjuge non petatur debitum, debes religionem ingredi. Quia obligatus es, dum conjux petitioni debiti non contradicit. Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 4. c. 5. n. 7.* Sanch. lib. 9 de matrimon. *diſp. 13. num. 4.* At ſi conjux contradicit debitum petendo, credo te obligatum eſſe ejus petitioni annuere. Quia tranſacto bimeſtri habet jus petendi debitum, neque impediri poteſt occaſione religionis aſſumendæ. Alias non ſolum bimeſtre eſſet à jure conceſſum pro deliberando de religionis ingreſſu, & excuſando conjuge à debiti redditione, ſed longius tempus. Suar. *loco allegato n. 8. & ſequentibus.* Neque ex eo quod aliquo, vel longo tempore poſt bimeſtre differatur petitio, infertur poſtea petente conjuge, antequam religionem ingrediaris, te obligatum non eſſe concedere, nam ceſſare à petitione debiti, non eſt ſe privare jure petendi, quando placuerit, neque eſt concedere tibi licentiam, ut negato debito poſtulato religionem aſſumas: Conſummato autem matrimonio, & reddere, & petere potes. Quia votum religionis ſolum obligat ad religionem, cum illam aſſumere potes; quod poſt conſummatum matrimonium

fieri

fieri nequit absque conjugis consensu, vel divortio in perpetuum celebrato. Suar. *tom. 3. lib. 4. cap. 4. numer. 6.* Sanch. lib. 9. de matrimon. *disp. 33. n. 15. & disp. 35. n. 30. & ibi plures* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 5. n. 47. in 2. edit.*

4. Si verò votum religionis emittatur post patrimonium consummatum distinguendum est; an fuerit emissum ex licentia conjugis, vel absque illa, an implendum tempore matrimonii, vel obligatione ipsius dissoluta? Si ex licentia conjugis fuerit emissum obligabit ad sui executionem servatis conditionibus à jure præscriptis eo casu, quo unus ex conjugibus religionem ingreditur: quia est votum de re licita. At si hæ conditiones non serventur. Licentia data nullius est momenti, quoad voti obligationem judicandum est de illo voto, ac de voto religionis emisso sine licentia conjugis. Sanc. lib. 9. de matrimon. *disp. 36. num. 1.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 5. num. 47.* Quod si votum religionis emittatur absque licentia conjugis implendum tamen tempore dissoluti matrimonii, vel divortii, clarum est validum esse, & obligatorium: Quia est de re omnino licita, & honesta, qualis est religionis ingressus tempore habili. Sanchez lib. 9. de matrim. *disput. 35. num. 12.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 5. num. 47.* Si verò emittatur implendum absque conjugis consensu tempore quo matrimonii obligatio in sua vi persistit. Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 5. num. 3.* Censet validum esse, & obligare ad religionem conjuge postea consentiente, vel ea defuncta. Movetur quia res promissa, scilicet religio honestissima est, esto modus sub quo promittitur, fuerit impossibilis. Ergo sublato illo modo promissum obligabit: Quia utile per inutile non vitiatur. Deinde quia qui obligatur ad religionem sine consensu conjugis, à fortiori obligabitur illa consentiente, vel defuncta. At verius est tale votum nullum esse, nullamque inducere obligationem: quippe est de re illicita; & impossibili. Nam licet assumptio religiosi status ex se licita sit, & honesta; attamen facta à conjuge absque ejus consensu illicita est, & impossibilis; si ergo per illud votum non religio absolutè promittitur, sed sub ea circumstantia, planè est promissio de re iniqua, & impossibili, sicut si conjux alteri conjugi promitteret velationes recipere, tempore quo ab Ecclesia sunt prohibitæ, promissio nulla esset. Regula verò utile per inutile non vitiatur, intelligi debet, quando ad invicem separantur; secùs si nihil ex re promissa utile remanet: Sic tanquam certum tradit Sanch. *lib. 9. de matrimon. disput. 35. num. 12.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 5. num. 47. in 2. edit.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. q. 2. punct. 5. §. 6. num. 8.* Et satis colligitur, ex *c. quidam. cap. placet, de conversione conjugat.* Verum si votum emittatur de religione assumenda absolutè, validum erit. Quia dum contrarium non constat, præsumendum est emitti pro tempore habili: Hæc enim præsumptio & favet valori actus, & culpam à voto excludit Sanch. *lib. 9. de matrimon. disp. 35. n. 13.* Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 4. cap. 5. n. 2.* Qualiter autem hoc votum religionis dirimat sponsalia tract. de matrimon. dicendum est.

Punctum VI.

An voto Religionis satisfacias Episcopatui assumpto?

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Voto religionis non fit satis assumptione Episcopatus.*
3 *Convincitur sinistra interpretatio ad textum in c. per tuas, de voto, quam adhibet Henriquez, & alii.*
4 *Voto religionis ligatus peccat graviter, si Episcopatum acceptet.*
5 *Ligatus voto religionis acceptans Episcopatus collatio-*
nem, obligatus est petere à Pontifice licentiam renunciandi.
6 *An tenearis petens licentiam votum manifestare? Negat Sanch.*
7 *Verius est oppositum.*
8 *Fit satis contrariis.*
9 *Potest hic Episcopus voti religionis dispensationem petere.*

1. RAtio difficultatis est, quia Episcopatus est status perfectior statu religioso, ut omnes Doctores tradunt, & latissimè probat Suar. *tom. 3. de Religione, lib. 1. c. 15. 16. & præcipuè 18.* Et colligitur satis ex *c. licet de Regularibus c. veniens de jure jur.* Sed votum non infringit qui in melius commutat. *c. pervenit 2. de jure jurando.* Ergo non violat votum religionis qui illud in assumptionem Episcopatus commutat; sicuti non violat votum laxioris religionis, qui strictiorem ingreditur, neque votum strictioris qui professionem facit in laxiori: Sic docent Abbas, Henriquez, Anton. *in c. per tuas de voto*, probabile censet Henriq. *lib. 10. de Sacram. ordinis cap. 32. in fine.* Tradit expressè. Manuel Rodriguez *tom. 2. summ. c. 6. num. 6.* Eman. Sà verbo *Episcop. num. 2. in utraque edit.*

2. Cæterum omnino tenendum est voto religionis non satisfieri assumptione Episcopatus: Sic docent D. Thom. *2. 2. q. 189. art. 3. ad 1.* & *ibi* Cajet. Sylvest. *verbo votum 3. quæst. 9. & verbo Religio 2. q. 20.* Azor. *1. p. lib. 11. c. 16. q. 2. & c. 22. q. ult.* Sanch. *lib. 4. c. 17. num. 5.* Suarez tom. 3. de Relig. *lib. 1. c. 19. n. 9. & seqq.* Laym. lib. 4. summ. *tract. 5. c. 6. q. ult. &* alii plures apud ipsos. Et sumitur manifestè ex *c. tuas 10. de voto*; ubi de quodam, qui votum solemne religionis fecerat, hoc est in præsentia plurium, neque suo tempore impleverat, sed transgressor voti existens ad regimen Eccesiæ Hebennensis vocatus fuit; respondet Innocent III. ab ipso consultus; si tuam sanare desideras conscientiam regimen resignes Ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota. Quod si capitulum ejusdem Hebennensis Ecclesiæ te postmodum canonicè duxerit eligendum, electionem recipere poteris de te factam. Ex cujus textus decisione manifestè colligitur voto religionis non esse satisfactum, siquidem Pontifex supponit conscientiam illius Episcopi læsam existere, & resignatione Episcopatus, redditionéque voti sanandam esse. Si autem assumptione Episcopatus ut pote status perfectionis, voto religionis fieret satis, nullum votum teneretur Episcopus reddere, sicut non tenetur, qui in melius votum commutat; neque ejus conscientia ob hanc commutationem esset læsa.

3. Neque verum est quod tradit Henriq. *d. c. 32. n. ult. in comm. litt. 1.* & Emanuel. *d. c. 6. n. 6.* Pontificem loqui de consilio, non de præcepto moti illis verbis *Nos autem tuæ discretioni consulimus.* Quia repugnat textui supponenti conscientiam Episcopi læsam esse, indigeréque curatione; quod dici non potest ob omissionem rei ad consilia Evangelica pertinentis. Quate licet Pontifex consulat; consulit tamen rem aliàs præceptam, & jure divino debitam; tametsi ipse nolit positivo præcepto ad ejus executionem obligare. Neque item est verum, quod tradit uterque Eman. *supra* illam decisionem esse specialem; eò quod ille Episcopus non solum votum emiserat in Gratianopolitana Ecclesia habitum suscipiendi, sed etiam in manibus Prælati ipsius Ecclesiæ promiserat infra duos menses postquam ab Apostolica sede rediisset votum impleturum. Quæ promissio, quia videtur homini facta assumptione Episcopatus non commutatur. Non inquam verum est, quia esto in manibus Prælati promiserit infra duos menses votum impleturum, Prælato tamen non promisit, sed Deo. Et esto Prælato promisisset, sub intelligenda erat conditio, nisi statum meliorem assumeret, ut in promissione facta alteri de matrimonio contrahendo contingit. Minùs bene procedunt Abbas, Anton. & Henriquez cum dicunt Pontificem

conſulviſſe Epiſcopatum dimittere, & religionem ſuſcipere, eo quod in peccato mortali tranſgreſſionis voti Epiſcopatum aſſumpſiſſet, neque bono zelo, ſed ambitione ductus. Nam hæc ſine ullo fundamento ſunt excogitata, & contra diſpoſitionem juris communis nunquam præſumentis delictum, niſi manifeſtum ſit. At in præſenti manifeſtum non eſt. Nam eſto ante aſſumptionem fuerit voti facti tranſgreſſor, quia tempore ſignato non implevit, at illius culpæ pœnitere poterat, cum Epiſcopatum aſſumpſit, ſi aſſumptio Epiſcopatus eſt voti ſatisfactio: ſicut qui laxiorem religionem promiſerat ingreſſurum infra duos menſes, neque implevit, & poſtea pœnitentia ductus ingreditur ſtrictiorem. Deinde eſto concedamus ambitione ductum, & cum peccato mortali illum Epiſcopatum aſſumpſiſſe; non infertur votum religionis extinctum non eſſe aſſumptione Epiſcopatus, ut poteſtatis perfectionis; quia ob peccatum mortale valor illius aſſumptionis non petit, neque caſu redditur. Si ergo poſt aſſumptionem Epiſcopatus votum religionis reddendum eſt, clarè infertur Epiſcopatu non extingui. Non minùs à veritate diſcedit Hoſtienſ. & Joan. Andreas. Affirmantes (eſto ſub dubio) deciſionem Pontificis proceſſiſſe ob conſcientiam erroneam illius Epiſcopi, quia exiſtimabat obligatum eſſe renuntiare Epiſcopatui, & votum religionis implere, vel ut alii dicunt ad vitandum ſcandalum ortum ex tranſgreſſione voti. Quia ſi id verum eſſet, potiùs debeat Pontifex veritatem declarare, & manifeſtare populo nullam eſſe obligationem implendi votum, utpote quod erat ſufficienter impletum, quam occaſionem præbere confirmandi Epiſcopum in ſuo errore, & populum in ſcandalo. Nam ex hac manifeſtatione, & declaratione populi ſcandalum ſedebatur, & Epiſcopus veritatem agnoſcebat. Stet ergo firma deciſio illius textus, & noſtræ concluſionis veritas aſſumptione Epiſcopatus non impleri votum religionis. Ratio verò eſt, quæ ſimul eſt ſolutio contrariæ rationis. Nam eſto Epiſcopatus ſit ſtatus perfectior, quam religioſus. At nemini eſt perfectiùs illam aſſumere (extra caſum urgentis neceſſitatis Eccleſiæ, Tum quia ſupponit aſſumentem eſſe ſummè perfectum, juxta illud Pauli. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c. Quod ſe nemo debet præſumere. Tum ob pericula elationis, quæ in illo munere adſunt. Tum quia non eſt medium ita aptiùs ad perfectionem propriam, ſicut eſt ſtatus religioſus. Eáque de cauſa diximus *tract. ſuperiori* votum non procurandi Epiſcopatum, imo neque acceptandi) extra caſum obedientiæ, & neceſſitatis validum eſſe.

4. Ex his infertur habentem votum religionis peccare graviter, ſi Epiſcopatum acceptet. Ut tradunt Sylveſt. Azor. Suar. Sanch. Laym. & alii *n. præcedenti* relati. Quia quantum eſt ex ſe redditur impotens exequendi votum, cum jam illius executio non ex propria voluntate tantum, ſed ex Pontificia dependeat; ſiquidem nullus Epiſcopus exequi votum religionis poteſt non dimiſſo Epiſcopatu, ut tradit *Innocent. III. in cap. poſt tranſlationem, de renunciatione.* Ob indecentiam quæ eſt, ne magiſter ex officio magiſterio retento fiat diſcipulus, & obligatus alios docere, obligetur ab aliis diſcere, & viam humilitatis inchoare, qui perfectionis culmina profitetur. At nullus Epiſcopus renuntiare Epiſcopatui poteſt abſque Pontificis conſenſu, *c. niſi cum pridem de renunciatione, c. inter corporalia de tranſlatione Epiſcopi.* Ergo acceptando Epiſcopatum is voto ligatus eſt, abſolutè redditur impotens exequendi votum, ergo peccat graviter. Hæc procedunt de acceptatione confirmationis, ſeu collationis, qua verè Epiſcopatus obtinetur, non de acceptatione electionis, qua non Epiſcopatus, ſed jus ad Epiſcopatum conceditur, quod jus non impedit religionis ingreſſum, cum propria voluntate dimitti poſſit, cap. *inter corporalia de tranſlat. Epiſcop.* Nihilominùs tamen cenſeo in tali acceptatione peccatum eſſe grave, tum ob periculum acceptandi confirmatione, & ſe impeditum redendi ad votum. Tum quia inutilis, & irriſoria eſt acceptatio, & præter voluntatem eligentium, quæ ſtatim ex obligatione dimittenda eſt.

5. Secundò infertur, ligatum voto religionis, & acceptantem Epiſcopatus collationem, ſeu confirmationem obligatum eſſe petere à Pontifice licentiam renuntiandi Epiſcopatui; ut votum exequatur. Sic Azor. *1. p. inſtit. moral lib. 11. cap. 22. q. ult.* Sanch. *lib. 4. in Decalog. cap. 17. num. 6.* Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 20. à num. 1. & ſequent.* Layman. lib. 6. ſumm. *tract. 5. cap. 6. in fine.* Quia hæc licentia eſt medium executioni voti omnino neceſſarium. Ergo ſtante obligatione exequendi votum, ſtat obligatio apponendi media illius executioni neceſſaria. Dices Supra *dictos textus in cap. per tuas.* Hanc licentiam eſſe conceſſam. Sed contra: Quia nullum eſt verbum, ex quo hæc generalis conceſſio colligatur. Præterquam quod non expediebat ſic concedi: eum ſæpè convenientius ſit ob neceſſitatem Eccleſiæ in Epiſcopatu aſſumpto perſeverare, quam eo dimiſſo ad religionem tranſire, ac proinde oportebat hæc omnia ponderare.

6. Sed eſt dubium; an talis Epiſcopus teneatur, cum petit licentiam votum manifeſtare, ſi ſimpliciter petita non conceditur? Negat Sanch. *diſp. cap. 17. in fine, c.* Layman. *ſuprà.* Tum quia cogeretur delictum commiſſum in acceptatione Epiſcopus manifeſtare. Tum quia negata licentia renunciandi Epiſcopatui ſuſpenditur obligatio voti. Tum quia ſubditus non tenetur emiſſo voto de materia ſuperiori ſubjecta votum declarare, ut præcedenti tractatu, diximus, & conſtat. Nam ſi Epiſcopus aſſumpto Epiſcopatu votum religionis faceret, non eſſet obligatus votum manifeſtare, ſed ſufficienter ſatisfaceret, ſi petita licentia abſque voti manifeſtatione ei denegaretur.

7. Cæterum veriùs cenſeo obligatum eſſe votum manifeſtare, ſi aliter licentiam obtinere non poſſit: Sic latè probat Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 1. cap. 20. à num. 5.* Ratio eſt, quia hæc voti obligatio ſuſpendi non poteſt, niſi media irritatione, vel diſpenſatione. Sed diſpenſatione nunquam voti obligatio ſuſpendi poteſt, niſi votum cognoſcatur, & cognitio cauſæ, ex qua concedenda eſt præmittatur, ut latiùs *tract. præcedenti* dixi. Irritatio autem directa in præſenti locum non habet, cum illud votum non fuerit emiſſum tempore ſubjectionis, indirecta verò irritatio, quæ eſt quædam diſpenſatio, quæque conſiſtit in impedienda voti executione; eo quod illius executio Eccleſiæ aſſumptæ præjudicet, exerceri non poteſt incognito voto, & ponderato Eccleſiæ præjudicio. Qua enim ratione Pontifex obligationem juris divini exequendi votum impedire poteſt negando renuntiationem Epiſcopatus, ſi nullo Epiſcopatui præjudicium provenit ex tali renunciatione, quippe æquè bonus Prælatus eſt qui præficiatur? Nam ſola obligatio regendi Eccleſiam aſſumptam non videtur præſtare ſufficientem cauſam impediendi voti executionem, cum pro voluntate Pontificis tolli poſſit tradita Eccleſia alteri regenda. At impedire executionem voti independenter à ſua voluntate facti non poteſt Pontifex, niſi cauſa juſta diſpenſandi intercedat. Ergo neceſſariò Epiſcopus manifeſtare debet votum, ut irritatio indirecta, ſeu diſpenſatio concedatur.

8. Neque obſtant contraria ad 1. fateor obligatum eſſe indirectè aſſumentem Epiſcopatum voto ligatum manifeſtare delictum, quod commiſit in voti violatione, & Epiſcopatus aſſumptione, quando alia via non poteſt licentiam ad renunciandum obtinere, niſi voto antea facto manifeſtato. Quia tacitè ſe ad hanc manifeſtationem aſtrinxit, cum ligatus voto Epiſcopatum aſſumpſit. Ad 2. concedo negata licentia renuntiandi Epiſcopatui, voti obligationem ſuſpendi, debet tamen licentia legitimè negari; quod non contingit niſi caſu

quo

quo majus Dei obsequium credatur esse perseverare in regimine Ecclesiæ assumptæ, quam votum exequi. Ad 3. dico esse maximam differentiam inter votum factum post Episcopatum assumptum, & ante illius assumptionem. Nam post Episcopatum assumptum præstatur sub tacita conditione beneplaciti Pontificis, quo non consentiente cessat obligatio. At emissum ante Episcopatum, nullam imbibit conditionem: Eáque de causa Pontifex impedire illius executionem non potest, nisi stante causa sufficienti ad dispensationem. Quod si objicias maritus impedire potest vota uxoris ante matrimonium facta, si materiæ suæ dispositioni subjectæ præjudicant. Item impedire potest eorum executionem præcipiendo incompossibilia. Et idem est de domino comparatione servi. Ergo similiter Pontifex impedire poterit Episcopo executionem voti religionis antea facti; eo solùm quod hæc executio præjudicat regimini Ecclesiæ, materiæ sibi subjectæ. Respondeo negando consequentiam; quia Pontifex non habet potestatem dominativam in Clericos, & Episcopos: neque item est Dominus beneficiorum, sed dispensator; ac proinde spectare debet, ut munus dispensationis fideliter præstet quid Deo gratiùs sit Episcopum ne ingredi religionem, quam in Episcopatu assumpto perseverare?

9. Denique adverto hunc Episcopum voto religionis ligatum optime posse voti dispensationem petere: si enim ante Episcopatum potest, à fortiori poterit illo assumpto, si causa justa subest dispensationi. Sic Layman. lib 4. sum. *tract. 5. cap. 6. in fine:* & est res manifesta.

Punctum VII.

Qui possint religionem ingredi.

CUm omnes illi qui vel jure naturæ, vel positivo impediti non sunt, capaces existant religiosi status, videndum est qui sint, quibus tantum bonum interdicatur.

§. I.

An Episcopi, & Parochi à religionis ingressu arceantur.

SUMMARIUM.

1 *Parochus, & quilibet alius beneficiatus potest contradicente Episcopo religionem ingredi.*
2 *Episcopus non potest inconsulto summo Pontifice.*
3 *An debeat Pontifex hanc licentiam concedere nulla alia causa allegata præter studium religiosæ vitæ? Proponitur dubitandi ratio.*
4 *Explicatur sententia, & Pontificis decisio.*

1. POsse Parochum, & quemlibet alium beneficiatum etiam contradicente Episcopo religionem ingredi est expressa decisio *textus in c. datæ 19. q. 2.* An verò teneatur licentiam à suo Episcopo postulare? Videtur docere D. Thom. *q. 189. art. 7.* Azor. *lib. 11. p. 1. c. 16. q. 3.* Sed non video quo jure hæc obligatio imponatur. Nam *textus* qui adducitur in cap. *licet de Regularib.* Loquitur de regularibus transeuntibus ad religionem strictiorem. Quapropter existimo posse irrequisito Episcopo religionem amplecti; debet tamen statim eum monere, ut loco sui pastorem provideat, ne oves desertæ maneant. Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 4. num. 14.*

2. Episcopus verò nullatenus potest inconsulto summo Pontifice, & absque ejus licentia, religionem ingredi: Colligitur ex cap. *nisi cum pridem de renuntiatione, & c. licet de Regularibus.* Ob perfectionem enim Episcopalis status, & obligationem contractam suæ Ecclesiæ inserviendi, merito prohibuit Pontifex, ne absque sua licentia & jam occasione religiosæ vitæ fieret dimissio, & renunciatio, D. Thom. 2. 2. *q. 189. art. 7.* Azor. 1. *Ferd. de Castro Sum. Mor.* Pars III. *p. lib. 11. c. 16. q. 2. &* 3. Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 24.* Suar. *tom. 3. lib. 5. c. 4. n. 14.*

3. Sed dubium est: an debeat, vel possit Pontifex hanc licentiam concedere Episcopo petenti nulla alia allegata causa præter voluntatem, & studium religiosæ vitæ? Rationem dubitandi fecit Textus *in c. nisi cum pridem de renunciatione.* Ubi ob solam supradictam causam non permittitur Episcopo renuntiare Episcopatui. Quia commune bonum privatis commodis præferri debet. Et subduntur sex causæ, ob quas solas renuntiare licitum sit. Prima est crimen non quodcumque, sed dumtaxat propter quod ipsius officii executio post peractam pœnitentiam impeditur. Secunda, debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex senectute procedit, nec tamen omnis, sed illa solum per quam impotens redditur ad exequendum officium Pastorale. Tertia defectus scientiæ, qui facilè tolli non potest. Quarta malitia plebis, quæ ita duræ cervicis existat, ut proficere nequeat apud ipsum: Quinta, grave scandalum pusillorum, quod aliter sedari non possit. Sexta, irregularitas, præcipuè ex bigamia. Quæ omnes causæ si bene perpendantur, ad bonum plebis spectant, & subdit Pontifex: si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti favendum; & ita tradit Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 24.* & Valent. 2. 2. *disp. 10. q. 3. punct. 4.* Subditque professionem in religione factam nullam esse.

4. Supradicta sententia, & Pontificia decisio, quatenus negat ex affectu religiosæ vitæ non posse licentiam peti ad renuntiandum Episcopatum, neque debere à Pontifice concedi procedit quando nullus alius de facili adesset, qui æquè benè populo provideret. Quia tunc bonum commune populi privatæ utilitati præferendum est. At quia sæpè contingit adesse plures, qui æque bene, imò aptiùs Ecclesiam regant, credo tunc Episcopum licitè petere licentiam transeundi ad religionem dimisso Episcopatu, & prudenter à Pontifice concedi. Quia eo casu & bono communi populi, & particulari Episcopi attenditur: Docet Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 1. cap. 20. num. 7.*

§. II.

Qualiter impuberes, seu filii familias, & servi impediantur à religione.

SUMMARIUM.

1 *Filius familias pubes benè potest ingredi, secùs servus durante servitute.*
2 *Impuberes qualiter possint à parentibus religioni offerri.*
3 *Non impediuntur ex Trident. habitum suscipere religiosum.*

1. CLarum est filios familias puberes, si aliàs apti sunt à religione suscipienda nullatenus impediri; expediebat enim maximè in statu eligendo sui juris esse. Quod ita verum est, ut excommunicationi subjiciantur. Sic impedientes Trident. *sess. 25. c. 18. de Regularibus*, servus verò durante servitute nullatenus potest religionem ingredi; quia ex justitia obsequio domini astrictus est. Sed an ejus novitiatus validus sit, pendet aliquantulum ex illa quæstione infrà tractanda, an professio ejus valeat; qui enim dicunt professionem valere, quia nullibi invenitur irritata, à fortiori dicent valere novitiatum. At quia multi negant illi professioni valorem, non caret difficultate; an novitiatus valeat, quia est ad professionem dispositio. Sed veriùs existimo valere non absolutè, sed sub conditione si herus consenserit professionem fieri; sicut de conjugatis dicemus in sequenti.

2. De impuberibus qualiter possint à parentibus religioni offerri, ipsique possint religionem ingredi; latissimè

tiſſimè tractat Sanch. *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 18. Suarez tom. 3. de Religione, *lib.* 5. *c.* 1. 2. *&* 3. Sed ſupervacaneum duxi in his immorari ; cum uſu receptum ſit in religionibus præcipuè virorum nullum jam impuberem recipi, & eſto recipiatur, receptio ejus non conducit, ut novitiatus legitimus inchoëtur, quouſque pubertatem adeptus ſit: cum enim Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularib. c.* 15. ſtatuerit profeſſionem faciendam non eſſe ante 16. annum completum, inſupérque dixerit completo novitiatu habiles admittendos eſſe, minùs idoneos expellendos ; tacitè inſinuavit poſt pubertatem verum novitiatum eſſe incipiendum, & meritò ; quia ante illam ætatem non poſſunt ſatis religionem experiri, præcipuè difficultates in obſervanda caſtitate : Sic tanquam certum tradunt Gloſſ. *in clem. fin. verbo ætate de Regularibus per textum ibi.* Sylveſt. verbo *religio* 2. *q.* 11. *& relig.* 3. *q.* 1. Greg. Lop. *leg.* 3. *verbo un anno tit.* 7. *part.* 1. Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 2. *q.* 4. *&* 7. Sanch. aliis relatis lib. 5. ſum. *c.* 4. *num.* 22. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 8.

3. Dubium tamen eſt ; an ex decreto Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regularib.* expreſsè prohibeatur puellis habitum religioſum ſuſcipere ante annos pubertatis ? Aliqui cenſent impediri, niſi expreſsè parentes, aut tutores conſenſerint : Sic Manuel Rodrig. *tom.* 3. *regul. q. quæſt.* 12. *art.* 2. Barboſa in declarat. *concil. circa ſupradictum locum*, refértque à ſacra congregatione deciſum.

Sed omnino dicendum eſt ſupradicto decreto nihil ſpeciale ſtatui circa ingreſſum impuberum, ſed juris antiqui diſpoſitioni relinqui ; quare cum jure antiquo poſſint impuberes tam viri, quam fœminæ non contradicentibus parentibus, vel tutoribus religioſum habitum ſuſcipere, ut colligitur ex cap 2. *de Regularib. & ex c.* 1. 2. *&* 3. *cauſa* 20. *q.* 2. Sic poſſunt non obſtante diſpoſitione Tridentin. quia Tridentin. ſolum diſpoſuit, ne puella major duodecim annis habitum religioſum ſuſciperet, quin Epiſcopus ejus voluntatem examinaverit. De minori autem nihil diſpoſuit quoad habitus ſuſceptionem, ſed ſolùm quoad profeſſionem. Inquit enim Sancta Synodus. Si puella quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, major duodecim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat nec poſtea ipſa, vel alia (ideſt quæ ante eam ætatem ingreſſa fuit) profeſſionem emittat, quam exploraverit Epiſcopus Virginis voluntatem. Supponit ergo concilium minorem duodecim annis poſſe habitum regularem ſuſcipere, cujus voluntas exploranda eſt ab Epiſcopo in ſola profeſſione ; & ita latè probat Michaël Mutina de ſacrorum hominum continentia *lib.* 4. *controverſ.* 9. *toto c.* 4. Sanch. *lib.* 2. *ſum. c.* 18. *n.* 34. Suar. *tom.* 3. *de Religion. lib.* 5. *c.* 2. *num.* 9. Quod ſi roges, quare conſilium ſtatuit majorem duodecim annis ſuſcipientem habitum examinandum eſſe ab Epiſcopo non ſolum in profeſſione, ſed etiam in habitus ſuſceptione, minorem verò non eſſe examinandum in ſuſceptione habitus ? Facilè reſpondetur ; quia impubes non propria, ſed parentum voluntate regitur : cui voluntati præjudicare noluit conſilium, ſed potiùs fidit in bonum filii ordinandam eſſe. Specialiter autem ſtatuit hoc examen pro fœminis, & non pro viris. Quia regulariter fœminæ, & non viri ad religionem coguntur, minoríque ſcientia, & diſcretione pollent in ſtatus electione. Sed qualis culpa ſit hoc examen non præmittere in habitus ſuſceptione ? Suar. *à lib.* 5. *c.* 1. *num.* 9. *fine*, non declarat, ſed ſolum dicit non careret culpa illa omiſſio ; nam illa verba concilii *ſtatuit, & decernit* vim præcepti ſufficienter declarant. Crederem autem eſſe culpam gravem ex vi hujus decreti ; quia & materia gravis eſt, & in profeſſione eſt res certiſſima, ut dicemus. Sed quia video conſuetudine introductum eſſe, ne Epiſcopi ſuſcipientem habitum regularem examinent, ſed profiteri volentem ; ea de cauſa nullum eſt peccatum in ſuſceptione habitus hoc examen omitti. Et intra tradit Sanch. lib. 5. ſum. *cap.* 4. *numero* 84. *fine.*

§. III.

Qualiter conjuges impediantur à religionis ingreſſu.

SUMMARIUM.

1 *Ante matrimonii conſummationem non impediuntur, ſecus illo conſummato.*

2 *Valida eſt habitus ſuſceptio à conjuge poſt matrimonium conſummatum, dependenter tamen à voluntate alterius.*

3 *Fit ſatis contrariis.*

1. ANte matrimonii conſummationem certum non eſt impediri : matrimonio autem conſummato impediuntur, niſi cauſa adſit perpetui divortii, unus alteri licentiam concedat, *cap. quidam, cap. placet, cap. ex parte, cap. veniens, & aliis de converſione conjugat.* Ex quibus textibus manifeſtè colligitur ita impeditos eſſe, ut profeſſio facta nulla ſit.

2. Hinc ergo oritur dubium, an receptio habitus, ſeu novitiatus non conſentiente conjuge nullus ſit ? Videtur eſſe nullum, & omnino iterandum ; quia novitiatus eſt ad profeſſionem diſpoſitio : Ergo diſpoſitum in profeſſione cenſendum eſt in novitiatu diſpoſitum eſſe. Item eſt contra juſtitiam. Non ergo expedit, ut illam Eccleſia tanquam validam accepter. Cæterum veriùs exiſtimo valere conjuge ante profeſſionem conſentiente. Quia nullibi invenitur irritatus ; ſolum enim jus irritavit profeſſionem conjugis altero conjuge non conſentiente. Sed ex hac irritatione non infertur irritari receptionem : ſiquidem facta receptione, & novitiatu continuato, poteſt conjux antea renuens conſentire : quo conſenſu poſito profeſſio fieri poteſt ; quia ceſſavit impedimentum, ſub quo erat irritus. Ergo fieri poteſt abſque nova inceptione novitiatus. Quia novitiatus in ſe non fuit irritus, ſed ſolum irritus eſſe poterat ex irritanda profeſſione, qua ceſſante irritatione novitiatus ſuæ naturæ relinquitur, ac proinde validus perſiſtit, & effectum habere poteſt ; ſic expreſsè tradit Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 10. Et faciunt quæ adducit Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 37. *à num.* 46.

3. Neque obſtant contraria. Nam eſto novitiatus ſit diſpoſitio ad profeſſionem ; non inde ſit irritari ex cauſis, quibus profeſſio irritatur, ſed ſolum non poſſe habere effectum, dum cauſæ irritantes profeſſionem perſtiterint, at illis ſublatis, cum validus ſit effectum ſortiri poteſt. Secundum argumentum ſolum probat convenientiam, quod novitiatus irritaretur, non tamen probat de facto irritatum eſſe. Adde neque hanc convenientiam probat ; nam eſto illicitus ſit, & peccaminoſus ſufficiens eſt, ut novitius religionis onera experiatur, & religio novitium, & conſequenter ut legitimus ſit ; & ab Eccleſia ut talis acceptetur ; alias ſi ſola injuſtitia, & turpitudo in his actibus reperta præſtaret nullitatem, neque matrimonium, neque profeſſio illicitè facta valida eſſent, quod eſt abſurdum.

§. IV.

An obſtricti debitis, & ratiociniis reddendis ſuſcipere habitum religioſum poſſint ?

SUMMARIUM.

1 *Si bona non habeas, neque ſperes habere, ex quibus ſatisfacias creditoribus, potes religionem ingredi.*

2 *Idem eſt ſi debita ſint incerta.*

3 *Si brevi tempore ſperas manens in ſæculo ſatisfacturum, non potes religionem ingredi.*

4 *Si ultra biennium, vel triennium, ſperas ſatisfacturum, &*

& non antea absque gravi difficultate. Aliqui negant te posse religionem ingredi.

5 *Alii oppositum censent.*

6 *Approbatur hæc sententia in debitis provenientibus ex liberali tua promissione.*

7 *Prima sententia approbatur in debitis ortis ex delicto, vel ex contractu oneroso.*

8 *Si hac obligatione non obstante professionem feceris, nec tenetur Prælatus concedere licentiam ut, propriis manibus labores pro satisfactione exhibenda, neque data licentia, teneris illa uti.*

9 *Obligatus à ratiocinio impeditur à religionis ingressu, dum non satisfacit.*

10 *Quid de his dicendum sit spectata constitutione Sixti V. & Clement. VIII.*

1. ALiqua sunt in hac quæstione certa, alia sub opinione. Primò certum est te posse religionem ingredi, si neque habeas bona, unde creditoribus satisfacias, neque speras probabiliter habere; quia tunc censeris absolutè impotens: Sic tradunt omnes Doctores in discursu referendi.

2. Secundò est certum, si debita sunt incerta, (hoc est si nulli determinato debita sunt, sed sunt pauperibus, vel piis operibus restituenda) te posse religionem ingredi, tametsi brevi tempore speres habiturum bona, quibus integrè satisfacias. Nam cum hæc obligatio non tam justitiam, quam pietatem spectet jure Ecclesiastico potiùs quam naturali exercendam, abundè videtur impleri, si te tuáque omnia religioni tradas. Quid enim magis pium excogitari potest; Sic Arag. 2.2. *quæst.* 88. *art.* 12. *circa solut. ad* 1. Man. Rodrig. *tom.* 3. *q. regul. q.*10. *art.*8. *notab.* 1. Sanch. lib. 4. sum. *cap.* 19. *num.* 4. Suar. *tom.*3. *de Relig. l.*5. *cap.*7. *n.*1. Limitat autem Sanch. hanc doctrinam, ut procedat in debitis nomine proprio; non in alieno. Si enim (inquit) acciperes à Petro quantitatem pecuniæ pauperibus, vel piis operibus restituendam, illámque consumeres, non posses religionem ingredi, si brevi tempore sperares habiturum, unde satisfaceres. Quia illud debitum est debitum justitiæ, & certæ personæ debitum nempe Petro, cujus voluntatem accipiendo pecuniam, tacitè obligatus fuisti adimplere. At hæc limitatio mihi non probatur: si enim Petrus, qui nomine proprio incerta debet, non impeditur ob id debitum à religionis ingressu, neque tu impediendus es quippe qui eamdem, quam Petrus habeas, suscepisti obligationem, ipse enim eam in te transtulit traditione pecuniæ.

3. Tertiò certum esse debet (etsi ab aliquibus negetur) si brevi tempore in sæculo detentus speras satisfacturum creditoribus, vel ex fructibus alicujus officii, vel beneficii vel ex acquisitis arte, & industria tuo statui accommodatis, te obligatum esse susceptionem habitus differre, si interim grave, & extraordinarium periculum committendi aliquod peccatum mortale tibi non immineat: Sic docent expresè Navarr. *comment. de Reg. num.*8. *ratione* 6. *& solut. ad* 4. Azor. 1. *p. l.* 12. *instit. mor. c.*1. *q.*5. Petrus Navarr. *l.*4. *de restit. c.*4. *difficul. ult. num.*78. *&* 79. Sanch. l.4. sum. *cap* 19. *n.*8. Suar. *to.* 3. *de Relig. l.*5. *c.*7. *n.*2. Lessi. *l.*2. *c.*41. *dub.*3. *n.*42. Ratio est, quia absolutè censeris potens ad satisfaciendum, cum absque gravi difficultate; & brevi tempore id facere possis. Neque æquitas justitiæ patitur obsequenda consilia creditoribus graviter præjudicare, & præcepti naturalis restituendi, obligationem omittere. Quod si roges quod tempus breve reputandum sit, ut tenearis religionem differre, si intra illud speras debitum, vel illius notabilem quantitatem solvere; Placet sententia Sanch. *dicto. c.* 19. *n.*8. Biennium esse, vel ad summum triennium, ut placet Majori, & Navarr. ab eodem Sanch. allegatis.

4. Difficultas ergo est, an possis religionem ingredi si ultra biennium, vel triennium manens in sæculo, & non antea absque notabili difficultate speras debitum grave solvere? Negat Valent. 2.2. *disp.*5. *quæst.*6. *punct.*7. vers. *præter has.* Joan. Met. *Cod. de restitut. q.* 3. *tota causa* 8. Corbon. *de restit. q.*85. *dub.*3. Suar. t. 3. de Rel. *lib.*5. *c.*7. *n.*12. Probatur; quia præceptorum obligatio omittenda non est ob opus consilii, & perfectionis quale est religionis ingressus. At dum spem moralem habes satisfaciendi etiam ad longum tempus extensam, obligatione præcepti naturalis astringeris. Ergo omittere illam non potes ob ingressum religionis qui est opus consilii. Quod si dicas te omittere illius obligationem non ob ingressum religionis utcumque, sed quia longo tempore dilatus tibi graviter damnosus est, quippe privat continuo virtutum exercitio, & animum exponit periculo lethaliter peccandi, & desistendi à bono proposito? Obstat; quia illud damnum non est in rebus acquisitis, sed acquirendis; sed damnum in acquirendis bonis spiritualibus supererogationis excusare non potest à præceptorum observatione. Alias posses excusari manens in sæculo à restitutione facienda si velles Xenodochio inservire, & orationi, contemplationique vacare, quod nullatenus est admittendum quia æquitas justitiæ non permittit te bonis spiritualibus locupletari cum præjudicio tertii. Si autem dicas id esse speciale religionis privilegium, debebas aliquo jure, vel ratione firma fundare. Cum ergo id facere non possis; convinceris obligatus esse in sæculo manere si sic manens speras etiam post longum tempus creditoribus satisfacere.

5. Alii gravissimi Doctores sentiunt te posse cedendo bonis statim religionem ingredi: Sic expresè D. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 6. *ad* 9. esto alii in contrarium conentur explicare Cajetan. *ibi* Silvest. verbo religio *quæst.*4. *Arag.*2.2. *q.*62. *art.*8. *in caus.* 8. Eman. Sà verbo *religio n.* 1. & alii plures relati à Sanch. *l.* 4. *sum. c.* 19. *num.*7. Neque limitant ad longum tempus, sed absolutè pronunciant te posse statim ingredi religionem, relinquendo bona, quæ habes, ut ex illis creditoribus quantum fieri possit, fiat satis: Et probabile reputat Lessi. *l.*2. *c.*41. *dub.*3. *n.*32. *in* 2. *edit.* Moventur, quia debitis solvendis non astringitur persona in se, sed in bonis. Ergo si bonis cedis, personam religioni tradere poteris. Deinde satisfactio, quæ non nisi cum magna difficultate, vel longo tempore expectato, & cum detrimento spiritualis salutis fieri potest, censenda est moraliter impossibilis, sed talis esse videtur quæ indiget longo tempore ingressum religionis differre. Ergo non obligat.

6. In hac re dicendum est, si debita orta sunt ex liberali tua promissione; eo quod Petro promiseris aliquam pecuniæ quantitatem, vel aliquod obsequium, non es obligatus ullum tempus ad sui executionem expectare, sed statim potes ad religionem transire eo omisso: quia omnes hæ liberales promissiones tacitam imbibunt conditionem; nisi ad meliorem vitæ frugem feceris transitum: Si enim promissio matrimonii, quæ omnium, quæ in favorem hominum fieri possunt favorabilior est, hanc imbibit conditionem à fortiori eam imbibent reliquæ. Et ita docet Silvest. verbo *relig.* 2. *q.* 4. *fine, & q.*5. Azor. 1. *p. l.* 12. *instit. mor. c.*1. *q.*4. Medina de resti. *q.*3. *causa* 8. *ad* 4. Sanch. plures referens *l.*4. *c.*19. *n.*31. *&* 38. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.*5. *cap.*7. *num.*13.

7. Verum si debita ex delicto, vel ex contractu oneroso ortum habuerint, verius existimo cum Doctoribus primæ sententiæ impedire religionis ingressum quoties spes adest satisfactionis etiam post biennium. Moveor tum rationibus ibidem adductis. Tum quia eximi ob ingressum religionis ab obligatione satisfaciendi creditoribus non potes, nisi vel ex privilegio religioni concesso, vel quia reipsa, & notabiliter loquendo censeris impotens. Sed nullum est privilegium concessum religioni excusans à debitorum solutione ob illius ingressum, ut docent expresè Petr. Navarr. *l.* 4. *de rest. c* 4. *difficult. ult. n.*79. Sanch. *d. c.* 19. *n.*8. post medium. Neque etiam est moralis impotentia. Hæc enim censenda non est ex eo solum, quod quadriennio, vel quinquennio differatur

differatur solutio; aliàs probata statim hac necessaria dilatione excusatus esses à debitorum solutione; tametsi religionem non ingredereris, quod nullus concedet. Neque item censenda est ex detrimento, quod pateris omittendo, religionis fructus, quos illo tempore consequi posses religionem intrando; quia hoc est detrimentum in bonis non necessariis, sed liberis, non de præcepto sed de consilio, non acquisitis, sed acquirendis. Si enim detrimentum in his bonis moralem impotentiam ipso jure constitueret, dilatio unius anni religionis illam constitueret, cum eo tempore non modici fructus spirituales obtineri possent. Item non sola religionis dilatio, sed dilatio vitæ Eremiticæ, vel continui in Xenodochio obsequii hanc moralem impotentiam constitueret, quod credo nullus audebit concedere. Igitur ex nullo capite excusari potes. Deinde ipsemet Sanch. *dict. c.* 18. *n.* 8. Fatetur & bene si intra biennium potes notabilem quantitatem debiti solvere, te non posse religionem ingredi. Ponamus ergo intra sequens biennium aliam notabilem quantitatem te solvere posse, & tertio biennio integrè debito satisfacere. Nescio qua ratione in hujusmodi casu posses religionem ingredi. Nam qua parte obligatus fuisti illo primo biennio expectare ob solvendam illam notabilem quantitatem, videris obligandus secundo, & tertio biennio. Ergo debitum quod intra quinquennium, vel sexennium solvi potest, non præstat facultatem religionem ingrediendi. Quo circa vel dicendum est, nullam esse obligationem extandi, neque uno mense, sed dimissis bonis te posse statim religionem ingredi, vel esse obligationem expectandi quadriennio, & sexennio, si intra illud tempus debito fieri potest satis. Et hoc mihi magis probatur.

8. Quod si contempta hac obligatione religionem professus esses, aliqui Doctores existimant, te obligatum esse manibus laborare, vel alia via decenti bona acquirere, quibus posses creditoribus satisfacere, ipsúmque religionis Prælatum obligatum esse licentiam concedere, tametsi non ad deferendum habitum, neque ad vivendum extra claustra Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *ca.* 10. *n.* 7. Sed veriùs existimo neque Prælatum obligatum esse hanc licentiam concedere, neque te illa uti. Quia non creditorum, sed religionis es, & professione facta cum cessione bonorum debita extinxisti, Sic Sylvest. *religio* 2. *q.* 4. Sanch. pluribus relatis l. 4. sum. *c.* 19. *n.* 14. Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 31. Censet nullatenùs monasterium obligari; nisi quatenus ditius factum est.

9. Denique obligatus ad ratiocinia publica seu Reipublicæ spectato jure antiquo impeditus erat religionis ingressu, quousque rationem redderet; secus obligatus ad privatorum, ratiocinia, Habetur, *cap. unico de obligatis ad ratiocinia, &c. leg.* 35. *distinct. & leg. officiales, C. de Episc. & Cleric.* Et tradit Sylvest. verbo *relig.* 2. *q.* 6. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 19. At credo utrumque impeditum esse á religionis ingressu. Quia extra religionem facilè satisfieri potest, intra difficilè, cum frequenter ex his ratiociniis lites, & turbationes oriantur, Sic Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 35.

10. Hucusque egimus quid ex natura rei, seu spectato jure antiquo fieri oporteat, videamus quid spectatis constitutionibus Sixti V. & Clem. VIII Nam Sixtus V. in sua constitutione edita 1587. inhabiles non solum ad professionem, sed etiam ad habitus susceptionem constituit illegitimos, criminosos, & ingenti ære alieno gravatos, & ratiociniis reddendis obstrictos; quæ constitutio quoad inhabilitatem, seu nullitatem habitus, & professionis Clement. VIII. revocavit. Quoad pœnas autem tam ingredientibus, quam recipientibus ibidem positas, & quoad ingressum in sua vi, & firmitate reliquit. Gregor verò XIV. prorsùs sustulit quod de illegitimis Sixtus dispoſuerat, & ad jus commune reduxit. Solum ibi cavet, ne illegitimus in religionem recipiatur, in qua pater ejus superstes sit. Excluſit igitur Sixtus V. à religione criminosos non quoscunque, sed qui furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliáve faciona patrarunt, timentque ob ea puniendos esse, & ut punitionem effugiant, ad religionem confugiunt. Debent ergo delicta esse publica, non occulta. Nam ob occulta delicta punitio non timetur, & non utcumque publica debent esse, sed de quibus specialis inquisitio facta est, neque reus absolutus est, vel punitus: nam stante absolutione delictum manet occultum, stante punitione fini constitutionis est satisfactum, & consequenter poterit religionem ingredi Suar. tom. de Relig. *lib.* 5. *c.* 7. *à n.* 15. Deinde excluſit à religione ingenti ære alieno gravatos, qui culpa sua in impotentiam satisfaciendi devenerunt, si tamen spem habent aliquando satisfaciendi, constat ex illis verbis. Multi Doctores post dilapidatam rem familiarem. Quare si asque sua culpa supra vires debitis gravati sunt, esto brevi tempore expectato satisfacere possunt, non comprehenduntur in hac constitutione; tametsi jure naturæ à religione impediantur; ut dictum est. Tandem excluſit obnoxios ratiociniis reddendis, sive publicis sive privatis: illos tamen quibus ex hujusmodi causa, vel molestia eis jam illata est, vel timendum sit, ne inferatur. Nam si absque lite, illóve gravamine aut districtione creditur rationes reddi posse, optimè possunt religionem ingredi. Sed hæc non debent facilè præsumi.

§. V.

Qualiter filius ob parentum, vel fratrum necessitatem, vel è contra parentes ob filii necessitatem à religione impediantur.

SUMMARIUM.

1 *Triplex necessitas distinguitur,*
2 *Si necessitas sit extrema, & in sæculo manens potest subvenire, è contra in religione, nequit ingredi filius.*
3 *An hæc obligatio extendatur ad nepotem comparatione avi, & ad fratres inter se? Negat Suar.*
4 *Contrarium etiam comparatione cujuslibet proximi à communi sententia defenditur.*
5 *Necessitas gravis obligat filium religionis ingressum differre.*
6 *Procedit, tametsi filius religionis votum emisisset.*
7 *Aponitur limitatio, nisi filius spirituale salutis periculum habeat, qualitérque hoc est intelligendum.*
8 *Quid si parens filium ad peccatum induceret?*
9 *Quid si uterque gravem necessitatem pateretur, & solus unus ad manum provocaret.*
10 *Quæ dicta sunt, procedunt; tametsi filius voto religionis suscipiendæ legatus esset.*
11 *Quæ dicuntur de filio comparatione parentis, dicenda sunt de parente comparatione filii.*
12 *Ob necessitatem fratrum, aliorúmque consanguineorum non teneris religionem differre.*
13 *Si voto religionis obstrictus sis pro determinato tempore, non potes differre ob hanc fratrum necessitatem propria authoritate, bene authoritate Prælati.*
14 *Necessitas communis non præstat filio comparatione parentis impedimentum religionis ingressui.*

1. TRiplex necessitas distinguenda est (ut distinximus *tract.* 6. *de charit. disp.* 2. *de elemos. punct.* 2.) alia extrema, alia gravis, non communis. Extrema est, in qua si non succurras, vita proximi periclitatur. Gravis quando absque gravi difficultate, & labore sustentari non potest, ad quod reducitur, si cadens à suo statu cogatur mendicari, vel famulari, vel officium aliquod indecorum exercere. Communis est, quando non alias necessitates, quam communes, & frequentes patitur.

2. Si necessitas extrema parentis adsit, & filius in sæculo

sæculo manens subvenire potest, non autem religionem ingrediens obligatus est religionis ingressum omittere. Et idem est à fortiori de parente comparatione filii. Secùs verò si in sæculo manens subvenire non possit, vel possit religionem ingrediens. Est omnium sententia: Quia præceptum charitatis, & pietatis in nullo alio casu strictiùs obligare potest, & in hoc sensu dixit Christus. *Matth. 9.* misericordiam volo, & non sacrificium. Dixi si in sæculo manens subvenire potest, non autem religionem ingrediens. Nam si manens in sæculo subvenire non potest, frustrà ibi manet. Si verò religionem ingrediens subvenire potest, tum cessione bonorum, tum amicorum auxilio, & donatione, tum alia via nequaquam obligatur à religione abstinere; quia jam religio non est impedimentum satisfaciendi supradictæ naturali obligationi.

3. Difficultas est; an hæc obligatio extendatur ad nepotem comparatione avi, & ad fratres inter se quatales tales sunt. Negat Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. c. 5. n. 8.* Neque in favorem sui authorem adducit. Movetur quia Doctores singulariter de parente comparatione filii, & de filio comparatione parentis loquuntur, quippe qui obligantur suas actiones, cum necessitas urget in sui adjutorium expendere. At non videntur obligati comparatione aliorum consanguineorum. Deinde quia satis probabile est ob subveniendum proximi etiam consanguinei extremæ necessitati; neminem obligari bona quærere, procurare, præcipuè si studio & diligentia non mediocri quærenda sunt, ut latiùs *illa disp. 2. de elemosyna, punct. 2.* dixi. Ergo neque obligandus est illa quærere, procurare cum detrimento suæ spiritualis salutis, quale in omittenda religione per longum tempus reperitur. Limitat autem & benè Suarez suam sententiam, ut non procedat quando brevi spatio & per brevem, & facilem actionem, & occupationem subveniri proximo extremè indigenti potest. Quia eo casu charitas urget non solum consanguineo, sed etiam cuilibet extraneo auxilium præbere.

4. Cæterum video Doctores generaliter asserere ob necessitatem extremam cujuslibet proximi religionis ingressum differendum esse, & post ingressum egrediendum, ut videre est apud Sanch. *lib. 4. c. 20. n. 14. & 28.* Lessium *lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 34. in fino*, Laym. lib. 4. Theolog. moral. *tract. 5. cap. 6. num. 1.* Valent. *2. 2. disp. 7. q. 1. punct. 2. vers. 2. certum* D. Thom. *q. 101. art. 4.* & *ibi* Cajet. & alios præcipuè à Sanch. relatos. Ratio est, quia necessitatem extremam diuturno tempore durare impossibile apparet: aliàs proximus non esset in extremis, seu in proximo vitæ periculo. Ergo non indiget ad sui remedium longa religionis dilatione. Brevem autem omnes Doctores admittunt, & ipse Suar. Ergo stante necessitate extrema cujuslibet proximi, cui dilatione religionis subveniri potest, ingressus differendus est. Præterea lege charitatis, & misericordiæ teneris cuilibet proximo in extremis constituto succurrere, si absque gravi jactura rei familiaris tibi necessariæ, vel absque gravi alia, & notabili difficultate id præstare potes; sed quoties dilatione religionis tantum necessitati extremæ subvenitur, præstas absque tua gravi jactura, & detrimento. Nam esto omittas eo tempore religionis statum, illius fructus compensas necessitatis extremæ succursu tantæ charitatis exercitio. Ergo necessariò ingressus religionis differendus est. Fateor tamen, si ad succurrendum proximi necessitati extremæ, opus tibi esset non solum religionis ingressum differre; sed mendicare, vel officium aliquod exercere, quo à tuo statu caderes, non obligari, in quo Suar, assentior. At hoc (ut dixi) nunquam est necessarium, quia necessitas extrema cito transit, & brevi aliquo succursu finitur, qui esto fiat media actione humili, & abjecta non humiliat operantem, sed potiùs eum extollit, ut pote ob finem ita pium, & Christianum assumpta.

5. Si verò de necessitate gravi parentis loquamur communis sententia defendit obligatum esse filium religionis ingressum differre ob illius remedium, quando aliter adhibere illud non potest: Sic expressè D. Tho. *q. 189. art. 6. in corp. & q. 101. art. 4. ad 4.* & *ibi* Cajet. ad finem Sylvest. verbo *religio 2. q. 7.* Navarrus *summ. ch. 14. n. 14.* Tolet. *lib. 5. sum. c. 1. n. 5.* Emanuel. Sà verbo *religio*, *n. 2.* Azor. *1. p. lib. 12. cap. 1. q. 8.* Sanch. *lib. 4. summ. c. 20. n. 3.* Suar. *tom. 3. de Religion. lib. 5. c. 5. n. 11.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub 3. n. 34.* Layman *lib. 4. tract. 5. c. 6. n. 2.* & alii. Favétque textus *in cap. si qui filii 30. distinct.* Quod est concilium. Grangen. Ratio est quia stante gravi necessitate, in parente obligatur filius ob honorem illi debitum subvenire, tum re familiari, tum labore manuum suarum, & industria: Sed hæc obligatio cessare non potest ob exercenda opera consilii, & perfectionis. Nam eo ipso quod hæc impediant naturalis obligationis executionem, non consilium, sed peccatum erunt. Ergo stante necessitate gravi non potest filius ingredi religionem. Dices verum esse, non cessare præceptum ob exercenda opera consilii; at cessare posse ob damnum quod pateris in illius exercitii privatione. Sed contra; quia esto priveris exercitio virtutum in religioso statu; absolutè tamen illo non privaris, cum extra religionem succurrendo parentibus possis perfectionem etsi difficiliùs obtinere. Adde non esse inconveniens executionem alicujus præcepti, exercitium aliarum virtutum impedire, quia aliarum virtutum exercitio, & ipsius præcepti executione detrimentum illud compensari poterit. Non igitur ob privationem status religiosi cessare potest obligatio succurrendi parentibus in gravi necessitate constitutis.

6. Quod procedit, tametsi filius votum religionis emisisset sive ante incursam necessitatem, sive illa durante. Quia votum naturali præcepto contrarium esse non potest. Nequis enim te obligare ad suscipiendam religionem eo tempore, quo ex præcepto naturali omittenda est, quia esset obligatio ad rem illicitam, & iniquam: Sic pluribus relatis firmat Sanch. *lib. 4. sum. cap. 20. n. 8.* Suar. to. 3. de Reli. *l. 5. c. 5. n. 16. & seqq.* Quod si dubium habeas, an necessitas parentis tanta sit, ut ex præcepto ad illam sublevandam obligeris, non poteris propria authoritate voti executionem omittere. Quia obligatio voti est certa, excusatio necessitatis dubia, est autem sufficiens causa, ut ex dispensatione voti executio differatur. Suar. & Sanch. *supra.*

7. Duplex superiori doctrinæ limitatio apponitur. Prima, ne procedat casu quo filius periculum spiritualis salutis, hoc est committendi aliquod peccatum mortale extra religionem haberet; Sic D. Thom. *quod l. 10. art. 9.* Silvest. verbo *Relig. 2. q. 7.* Lessius *l. 2. c. 41. dub. 3. n. 34.* Tolet. *lib. 5. sum. c. 1. n. 6.* Sed non de quocunque periculo hoc intelligendum est; aliàs vix ullus esset, qui omissa parentum necessitate non posset religionem petere, cum rarus est, qui manens in sæculo non aliquo, & pluribus peccatis mortalibus maculetur, à quibus liber existeret religionem ingrediens. Sed intelligi debet de periculo proximo ut dixit Cordub. *in regul.* Divi Francisci, *c. 2. q. 6. art. 1. post principium* Sanch. *lib. 4. sum c. 20. n. 21.* Imò non de quocunque periculo proximo, quod succurrendo parentibus vitare non potes aliter quàm ingrediendo religionem. Nam si aliter vitare potes, quæ causa est, ut te ingressu religionis impotentem reddas obligationi naturali satisfabiendi: Unde debet esse periculum, quod sub reatu mortali obligatus sis vitare medio religionis ingressu, aliàs adversus naturale præceptum succurrendi parentibus non prævalebit. Quod ut benà dicit Suar. *d. lib. 5. c. 5. n. 32.* Vix est mortaliter possibile.

8. Secunda limitatio est, ne procedat casu. quo parens filium ad peccatum induceret. Nam stante hac inductione adest regulariter filio periculum consensus;

ob quod vitandum, & ſe incolumem reddendum fugere patrem poteſt, imò tenetur? Sic expreſsè D. Thom. 2. 2. *q.* 101. *art.* 4. *ad* 1. *juncta ſolut. ad* 3. *ibi.* Cajetan. Sanch. *lib.* 7. *c.* 20. *n.* 12. Suar. *tom.* 3. *de Religion. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 20. *& ſequent.* Sed non inde infertur poſſe filium ad religionem tranſire. Nam ſi manens in ſæculo, à patre tamen ſeparatus, periculum evitas, & parenti ſubvenis, quod ingreſſus in religionem præſtare non potes, iniquè tamen ingredereris deſerendo parentem, cum religionis ingreſſus non ſit medium neceſſarium ad ſe ſecurum à peccato ſervandum Suar. *d. c.* 6. *n.* 22. Quapropter, ut deſerto parente poſſet filius religionem ingredi, neceſſariò requiritur, quod filius aliter provocationem vitare non poſſet, quam religionis ingreſſu; quod rarò continget. Neque ad hanc poteſtatem opus eſt, ut inductio talis ſit, cui filius conſentiat, vel periculum morale conſentiendi habeat; ſufficit enim eſſe obligatum continuo pravæ patris voluntati reſiſtere. Quia eam pugnam ſuſtinere grave onus reputandum eſt. Non tamen tenebitur fugere deſerto parente, ſi expertus ſit periculum morale conſenſus abeſſe: Sic Suar. *dicto tom.* 3. *de Religion. lib.* 5. *cap.* 5. *n.* 22. *& ſeq.*

9. Sed quid ſi uterque parens gravi neceſſitate prematur, & ſolus unus ad malum provocet, deſerendus ne eſt uterque. Reſpondeo ſi abſque morali periculo peccandi innocenti favere non potes, uterque deſerendus eſt; quia non teneris cum gravi periculo ſalutis parenti etſi innocenti favere. At ſi abſque hoc periculo poſſes innocenti favere credo te eſſe obligatum. Nam eſto inductio præſtet ſufficientem occaſionem deſerendi parentem inductorem animæ hoſtem, & inimicum grave onus eſt, & ſpeciali Dei auxilio indiget, quòd comparatione innocentis non procedit Sanch. *dicto cap.* 20. *numer.* 12.

10. Verum ſi filius votum religionis ſuſcipiendæ haberet, non ob inde auxilium patri debitum omittere poſſet, niſi eo caſu ſecluſo voto poſſet religionem ingredi. Quia votum non præſtat facultatem deſerendi parentem, & in religionem ingrediendi, ſed aliunde facultate, & habilitate ſuppoſita voventem adſtringit ad illius executionem. Suar. *num.* 27. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 20. *n.* 13.

11. Quæ dicta ſunt de obligatione filii comparatione parentis, dicenda ſunt efficaciùs de parente comparatione filii in gravi neceſſitate exiſtentis. Quia parens jure naturali debet filium alere, & ſuſtentare: Sic Doctores omnes relati *numer.* 5. Imò non ſolum tempore neceſſitatis, ſed ante ipſam providere debet, ne filio neceſſaria in educatione deſint.

12. Reſtat dicendum de obligatione filii comparatione fratrum, & aliorum conſanguineorum in hac gravi neceſſitate exiſtentium. Et quidem ſi fratres ſub parentis cura exiſtunt, & ob inopiam parentis gravem neceſſitatem patiuntur, tenetur filius ea obligatione, qua parenti debet ſucurrere, iis fratribus providere: quia tunc non tam fratribus, quam parenti providet; obligatio enim iis ſuccurrendi non provenit ex jure debito fratribus, ſed ex jure debito parenti: cui patienti gravem neceſſitatem filius ſubvenire debet. Cenſetur autem illam pati, quoties non poteſt abſque gravi difficultate ſe, ſuóſque liberos ſuſtentare. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 6. *num.* 3. Si autem fratres ſui juris exiſtant, communis ſententia defendit nullam eſſe obligationem longo tempore differendi ſtatum religioſum. Quia obligatio ſubveniendi fratribus, & ſororibus ſolum videtur ex charitate qua proximum diligere tenemur, provenire, & ejuſdem generis eſſe cum obligatione ſubveniendi extraneis, tametſi in illo genere ſtrictiùs obliget ad conſanguinitatem, & conjunctionem naturalem ad idem principium. Sed ob extraneorum neceſſitatem nullus tenetur ſe longo tempore religioſo ſtatu privare. Ergo neque ob fratrum neceſſitatem tenetur: Sic docet Suar. *d. lib.* 5. *cap.* 6. *n.* 4. Sanch. *lib.* 4. *ſum. cap.* 20. *n.* 30. Quod procedit tametſi ſorores patiantur periculum incontinentiæ, niſi manens in ſæculo illis provideas. Quia tuæ curæ commiſſæ non ſunt, non enim ſunt tibi ſubjectæ. Sanch. *d. c.* 20. *n.* 30. Verum etſi ad differendum religionis ingreſſum obligatus non ſis, negari tamen non poteſt laudabile eſſe ob hujuſmodi finem religionis ingreſſum aliquo tempore differre: Sic Azor. 1. *p. inſtit moral. lib.* 12. *cap.* 1. *q.* 8.

13. Difficultas autem eſt; an ob hanc occaſionem poſſis religionis ingreſſum differre, ſi voto religionis obſtrictus ſis? Diſtinguit Sanch. *l.* 4. *cap.* 10. *n.* 31. & 32. Inter votum religionis factum pro determinato tempore, vel abſque ulla temporis determinatione, & affirmat votum abſque ulla temporis determinatione emiſſum differri poſſe; quia illud non eſt cenſendum obligare, niſi pro eo tempore quo commodè impleri poteſt. Atſi pro determinato tempore factum ſit, dicit differri non poſſe ob fratrum neceſſitatem, bene tamen ob neceſſitatem ſororum in periculo impudicitiæ exiſtentium. Quia providere tali neceſſitati opus eſt tantæ charitatis, ut prudentis arbitrio videatur majoris obſequii divini, quam præſentaneus religionis ingreſſus. Suar. *verò tom.* 3. *de relig. lib.* 5. *c.* 6. *num.* 5. Abſque ulla diſtinctione negat propria authoritate voti executionem differri poſſe. Quia differri non poteſt, niſi quia votum non obligat, vel ob incapacitatem materiæ promiſſæ, vel ob novam mutationem illi ſupervenientem. Cæterum veriùs exiſtimo ob nullam fratrum, vel ſororum gravem neceſſitatem differri poſſe propria authoritate votum pro determinato tempore factum, in hoc cum Suar. convenio. Nam ſtante illa neceſſitate licitus eſt religionis ingreſſus (ut ipſemet Sanch. concedit) & capax voti obligationis. Ergo ex hac parte non eſt obligatio voti ſuſpenſa, neque etiam eſt ſuſpenſa ob novam difficultatem, quæ adeſt in exequendo illo ingreſſu; quia difficultas ex neceſſitate fratrum, vel ſororum proveniens eſt nimis ei extrinſeca. Non igitur ſuſpendere obligationem voti poteſt. Adde difficultatem ſupervenientem excuſantem ab obligatione voti debere eſſe ita gravem, ut prudentis arbitrio cenſeatur novam rem promiſſam conſtituere: quod in præſenti non videtur eſſe: ſæpe enim voventi difficiliùs erit fratres, imò amicos egentes deſerere, quam ſorores periculo impudicitiæ expoſitas, quibus ſubveniendis affectus non eſt. Neque placet quod dicit Sanchez excuſari ab obligatione voti, in caſu ſororum ob præſtantiùs obſequium divinum, quod videtur eſſe in ſubveniendis ſororibus, & ab eis periculum impudicitiæ præcavendo, quam in religionis ingreſſu. Nam ſi id verum eſſet; licitè religionis votum in tale ſubſidium commutari propria authoritate poſſet; quod non eſt dicendum. Si autem votum abſque ulla temporis determinatione emiſſum eſt, cum tunc obligatio ejus latitudinem habeat, ex circumſtantiis extrinſecis, reſtringi, vel ampliari tempus executioni poteſt, ut *ſuperiori tract.* diximus: ac proinde ex neceſſitate fratrum, & à fortiori ſororum extendi tempus obligationis poteſt pro eo prudentis arbitrio. Unum tamen eſt omnino certum ſupradictum fratrum neceſſitatem præſtare ſufficientem cauſam diſpenſationis concedendæ Suar. *d. lib.* 5. *c.* 6. *n.* 4. Sanch. lib. 4. ſumm. *cap.* 20. *num.* 33.

14. Denique ſi de neceſſitate communi parentis loquamur, dicendum eſt nullum præſtare impedimentum, quominùs filius ea omiſſa religionem ingrediatur. Et idem eſt de parente ob communem neceſſitatem filii. Quia hæc levis conſiderationis eſt, ut propter illam privandus filius ſit tanto fructu qui religionis ingreſſu obtineri poteſt. Sic D. Thom. communiter receptus 2. 2. *q.* 101. *art.* 4. *ad* 4. *& q.* 189. *art.* 6. *& quodlibito* 10. *ar.* 1. & tradit Suarez *tom.* 3. *de Religion. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 3.

An

§. VI.

An ob paupertatem monasterii excludantur aliqui à religionis ingressu.

SUMMARIUM.

1 *Deciditur à Bonifacio VIII.*
2 *Quid ex ejus decisione inferatur.*
3 *Tridentin. extendit decisionem Bonifac. ad omnia monasteria virorum. & mulierum, ne possint recipi plures quam sustantari possunt.*
4 *Monialis, quæ sufficientem dotem monasterio præbet. qua commodè sustentari potest per totam vitam recipi potest ultra numerum designatum.*
5 *Ex vi Concilii non est receptio irrita, esto sit ultra numerum.*

1. HUic quæstioni respondet Bonifac. VIII. *in c. periculos. §. sane de Statu Regular. in* 6. his verbis. Sanè ut hoc salutare statutum commodius valeat observari, districtius inhibemus; ne in monasteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in sorores, nisi quod poterunt de ipsorum monasteriorum bonis, sine proventibus absque penuria sustentari. Si secùs actum fuerit, irritum decernentes.

2. Ex qua decisione infertur grave peccatum committi, si aliqua in sororem recipiatur in monasteriis ordinum non mendicantium ultra numerum earum, quæ de monasteriorum bonis, sive proventibus absque penuria possint sustentari. Quod satis indicant illa verba præceptiva, *districtius inhibemus*. Item irritatio professionis sic attentatæ, nomine enim receptionis professionem Pontifex intellexit.

3. At hoc decretum limitatum erat, & solum moniales ordinum non mendicantium comprehendebat; latiùs tamen erat decretum concilii Arelatens. relatum in *c.* 1. *de institutionibus.* comprehendens omnia monasteria virorum, & mulierum ibi. Non ampliùs suscipiantur in monasterio monachorum, aut clericorum, seu etiam puellarum, quam quot se regere de bonis Ecclesiæ absque penuria possunt: clariùs id expressit Tridentin. *sess.* 25. *c.* 3. *de Regularibus.* Ibi in prædictis autem monasteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commodè possit sustentari: consonat huic decreto constitutio Pii V. *edita anno* 1566. incipiens *circa pastoralis officii.*

Hinc constat in quolibet monasterio, & conventu obligatum esse Prælatum illius sub gravi culpa numerum religiosorum constituere, & constitutum conservare, qui ex redditibus propriis monasterii, vel ex consuetis eleemosynis commodè possint sustentari. At video Bonifac. VIII. & Leonem III. in consilio Arelaten. dixisse eum numerum religiosorum esse constituendum, qui absque penuria sustentari possit ex redditibus monasterii, &c. At Trident. & Pius V. expressit qui commodè sustentari possit, in quibus verbis Tho. Sanch. lib. 7. sum. *c.* 23. *n.* 2. Latum discrimen agnoscit. Nam absque penuria (inquit) non potest sustentari, qui cogitur ad vitæ sustentationem mendicari; commodè verò, quando attenta religionis consuetudine, & personarum qualitate, monasteriique oneribus, & obligationibus sustentari nequeunt. Sed credo utrumque idem esse: si enim attenta personarum qualitate, religionis consuetudine, & monasterii obligationibus nequeunt sustentari, penuriam patientur, coactæ ergo erunt mendicare ad illam penuriam vicendam. Verúmque erit non posse absque penuria attenta religionis consuetudine, &c. sustentari. Hunc numerum religiosorum in monasteriis monialium etiam exemptis Episcopus potest cum suo Prælato designare, juxta constitutionem Gregor. XIII. incipientem *Deo sacris edit. anno* 1573. cujus verba refert praxis nova Episc. 2. *p. c.* 3. *n.* 55. *in fine* & Aug. Barbosa 3. *p. de potestat. Episcop. alleg.* 98. *n.* 5. Ex quibus Navarr. *comment.* 4. *de Regular. n.* 57. *vers.* 3. *nota* & Barbosa *loco citato.* inferunt sub gravi culpa Episcopum obligatum esse hunc numerum designare. Inquit enim constitutio: super quo ordinariorum conscientiam oneramus. Quæ verba obligationem gravem indicant.

4. Adverto tamen, si monialis sufficientem pecuniam monasterio donet, qua commodè tota vita sustentari possit, poterit ultra numerum designatum recipi: quia ejus receptio non gravat monasterium, nec pauperius reddit, sed potiùs sublevat, & ita est consuetudine receptum. Quare Trident. decretum sic explicandum est, ut non possint ultra numerum constitutum moniales recipi indotatæ inquam, & alendæ redditibus monasterii; secùs si dotatæ recipiantur, & sua dote alendæ; sic sustinent expressè Navarr. tit. de redditibus Ecclesiast. *q.* 1. monito 62. *n.* 2. *alias n.* 100. Gutierr. *lib.* 1. *canon. q. cap.* 32. *n.* 63. Suar. tom. 1. de Relig. *tit.* 3. *lib.* 3. *c.* 23. *num.* 19. Barbosa in remission. *concil. sess.* 25. *c.* 3. *de Regular.* Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *in fine n.* 36. Sanch. lib. 7. sum. *c.* 23. *n.* 5. Quod verum est, tametsi dos consumatur solvendo debita conventus: semper enim illa ratio firma perseverat ex hujus monialis dotatæ ingressu conventum non gravari, sed potiùs sublevari, vel conservari, quod subiato hoc præsentaneo subsidio fortè periret. Sanch. *d. c.* 25. *n.* 5.

5. Deinde adverte concilium non irritasse professionem monialis indotatæ receptæ ultra numerum designatum. Quare sola receptio monialium non mendicantium ultra prædictum numerum irrita censeri debet ex Textu *in cap. unico de statu Regular. in* 6. & notavit Lessius lib. 2. de justit. *c.* 41. *dub.* 3. *in fine*; imo neque hanc receptionem censet. Thom. Sanch. *dict. c.* 23. *n.* 4. esse nullam, sed in hac parte decretum Bonifacii consuetudine abrogatum esse, cum compertum sit (inquit) plures sæpe admitti indotatas ultra numerum, neque obinde earum professio irrita declaratur. Mihi tamen de hac consuetudine non constat.

Illud verò approbo, quod dicit Sanch. *d. c.* 23. *in fine* nempe in monasteriis virorum hoc concilii decretum temperatum esse consuetudine; siquidem plures passim recipiuntur, quam ex redditibus conventus, consuetisque eleemosynis de præsenti sustentari possunt, ob cujus causam debitis ingentibus fere omnes conventus sunt gravati. At bonorum receptio honestatur ex eo quod communiter adest periculum, & timor ne monasterii opinio minuatur, néve ministeria fieri solita cessent, si juvenes non recipiantur qui senium, & infirmorum defectum suppleant, & ob moraliter certam brevi tempore debitis alienis satisfaciendum esse.

PUNCTUM VII.

Qui specialiter à Religione Societatis Jesu excludantur.

DUplicia sunt impedimenta Societatis Jesu ingressum impedientia; alia primaria, seu substantialia; alia secundaria, seu accidentalia.

§. I.

Expenduntur primaria, seu substantialia impedimenta.

SUMMARIUM.

1 *Enumerantur hæc impedimenta.*
2 *Vocantur substantialia, quia annullant ingressum.*

3 *Posse*

3 *Poſſe religionem hæc impedimenta conſtituere, præcipuè authoritate Pontificis interveniente.*
4 *Primum impedimentum quatuor partes continet, & quæ hæ ſint.*
5 *An hæ partes legitimè enumerentur diſtinctæ.*
6 *Abnegatio fidei debet eſſe perfecta, ut ſit impedimentum.*
7 *Debet eſſe probabilis.*
8 *Si ut ſuſpectus hæreſis declaratus fueris, cum tamen in rem non incideris, non videris impeditus.*
9 *Schiſma proprium, quamvis ab hæreſi ſeparatum impedimentum præſtat.*
10 *Homicidium ad propriam defenſionem non eſt impedimentum, neque authoritate reipublicæ commiſſum.*
11 *Homicidium illi itum caſuale affirmat Suar. eſſe impedimentum.*
12 *Diſtinguitur duplex homicidium caſuale, & voluntarium.*
13 *Homicidium caſuale non videtur impedimentum eſſe; bene tamen voluntarium, præmeditatum, & ſimplex.*
14 *Satisfit rationibus contrariis.*
15 *Homicidium quantumvis occultum, & nemini à committente notum, docet Suar. eſſe impedimentum.*
16 *Verius videtur debere eſſe ſaltem probabile.*
17 *Fit ſatis rationibus Suar.*
18 *Mandans occidere affectu ſubſecuto impeditus eſt, ſecus conſulens.*
19 *Qualiter intelligatur illud impedimentum, vel propter enormia peccata publicè infamem fuiſſe.*
20 *Aſſumere ſerio habitum alterius religionis etiam breviſſimo tempore eſt impedimentum.*
21 *Matrimonium conſummatum qualiter præſtet impedimentum.*
22 *Ratum matrimonium præſtat impedimentum ad licitam receptionem per vota biennii, ſecus ad profeſſionem.*
23 *Servitus actualis eſt impedimentum.*
24 *Explicatur impedimentum ex defectu judicii.*

1. PRimaria impedimenta ſunt quinque contenta in *cap. 12. examin. gen. & 1. p. conſtit. cap. 3.* Hæc ſunt. Primum receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ fidem abnegando, vel in errores contra ipſam ſic incurrendo, ut damnatus ob aliquam propoſitionem hæreticam quis fuerit, vel ut ſuſpectus hæreſis per ſententiam publicam declaratus, vel ſi infamis ob excommunicationem tanquam Schiſmaticus ſpreta authoritate, & providentia ſanctæ matris Eccleſiæ extiterit. Secundum eſt. Homicidium aliquo tempore perpetraſſe, vel publicè infamen propter enormia peccata fuiſſe. Tertium eſt, habitum ſumpſiſſe alicujus religionis fratrum, vel clericorum vitam aliquando cum eis agendo, ſive emiſſa, ſive non emiſſa promiſſione, vel heremitam cum veſtibus monachalibus fuiſſe. Quartum eſt vinculo matrimonii conſummati, vel ſervitutis legitimæ ligatum eſſe. Quintum eſt infirmitatem pati, unde obſcurari, vel parum ſanum judicium ei reddi ſolet, vel diſpoſitionem notabilem ad hujuſmodi infirmatem habendam.

2. Hæc impedimenta primaria, & ſubſtantialia vocantur; quia quodlibet illorum in Societatem ingreſſum impedit, ut contra attentatum prorsùs irritet, & annullet: quem effectum ſatis indicant illa verba, *1. p. conſtit. cap. 3. omnino excludunt* dictio enim *omnino* non ſolum licitum, ſed validum ingreſſum denotat, & habetur expreſsè in congregat. 7. *noſtræ Societatis decreto*, 35. & actione 41. *canon.* 26. Et tradit Thom. Sanch. lib. 5. in Decal. *c.* 4. *n.* 60. Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 17. Neque contrarium eſt probabile.

3. Poſſe autem religionem præcipuè interveniente authoritate Summi Pontificis aliqua impedimenta conſtituere, quibus affecti reddantur inhabiles, & incapaces ad ipſam, res videtur indubitata. Nam cum inter religioſum, & religionem contractus intercedat, quo religioſus ſe tradit religionis obſequio, & religio obligatur alere, & ſuſtentare religioſum, ipsúmque juxta regulæ conſtitutiones in via Dei dirigere; apponere poteſt conditiones, quibuſcum hæc obligatio ſubſiſtat, & quibus deficientibus nulla ſit. Eſſe autem ſupradicta impedimenta convenientiſſimè, & prudentiſſimè appoſita conſtat ex ipſa ratione, qua Sanctiſſimus Ignatius Pater noſter motus eſt ad ea ſtatuenda. Nam primum, & ſecundum impedimentum appoſuit, ne ſocietas minùs aptos, & idoneos miniſtros haberet ad benè, & fideliter Evangelizandum, & in agro Domini verbum divinum ſeminandum. Negari enim non poteſt aliquo impedimento ex illis affectum notam aliquam habere, & præſumi in ſimilia lapſurum, ac proinde minùs ex hac parte idoneum miniſtrum eſſe, quam ſi ab omni illo impedimento liber exiſteret. Tertium impedimentum conſtituit, ne in Societatem ingreſſuri ullam, vel levem notam inconſtantiæ in Dei obſequio haberent. Tum & præcipuè ne difformes in judicando eſſent, néve minùs affecti noſtro inſtituto, quod ſanè timeri poſſet de illis qui aliud inſtitutum religioſum experti ſunt. Quartum ſancivit, ne uxori, vel domino detrimento eſſent, ſi abſque illorum conſenſu, aliiſque juris circunſtantiis ſervatis religionem ingrederentur. Quintum appoſuit in favorem Societatis, quia ſic læſi ferè inutiles ſunt.

4. Qualiter autem hæc impedimenta intelligantur, breviter ſubjiciam. Primum impedimentum quatuor partes continet. Prima eſt; receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ fidem abnegando; additur verò, *1. p. conſtit. cap. 8. inter infideles.* Secunda eſt receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ in errores contra fidem ſic incurrendo, ut damnatus ob aliquam propoſitionem hæreticam quis fuerit: locus allegatus conſtitutionis ſubticuit ob aliquam propoſitionem hæreticam. Tertia eſt, ſi ut ſuſpectus hæreſis per ſententiam publicam ſit declaratus. Hæc pars in conſtitutionibus non videtur contineri. Solum enim ſecundam, vel fortè etiam tertiam his verbis comprehendit; incidendo in errores contra fidem, in quibus reprobatus fuerit per publicam ſententiam. Quarta eſt, ſi infamis ob excommunicationem tanquam ſchiſmaticus ſpreta authoritate, & providentia Sanctæ matris Eccleſiæ extiterit. Conſtitutio verò ſubticuit infamis ob excommunicationem: ſolúmque dixit, ſi ſe more ſchiſmaticorum ab Eccleſiæ unitate ſejunxerit. Circa hujus impedimenti intelligentiam aliquæ ſuboriuntur dubitationes.

5. Prima, quia videntur ſupradictæ partes ſine neceſſitate multiplicari. Nam ſi receſſus à gremio Eccleſiæ abnegatione fidei impedimentum conſtituit; ut quid additur receſſus à gremio Eccleſiæ errorum amplexu per ſententiam damnato? Nulla enim neceſſitas erat hujus ſententiæ, cum ſolùm errorum amplexu fides eſſet abnegata. Sed huic dubitationi reſpondebit aliquis m. 1. p. illius impedimenti integram abnegationem fidei eſſe comprehenſam, qualis eſt Paganiſmus, vel Judaiſmus in 2. hæreſim denotari. At huic reſponſioni obſtat; quia inde infertur hæreticum dum per ſententiam damnatus non eſt, à Societate non excludi: quod certè non apparet probabile. Quocirca verius cenſeo m. 1. p. quamcumque abnegationem fidei receptæ (hoc eſt) quamcunque Apoſtaſiam à fide comprehendi, ſive Apoſtaſia ſit medio Paganiſmo, vel Judaïſmo, vel Hæreſi, in 2. verò parte comprehendi errorem in fide, qui cum non ſit ita directè, & immediatè fidei oppoſitus ob defectum contumaciæ, expoſtulavit N. S. P. Ignatius publicam ſententiam, qua ſic errans damnaretur ob aliquam hæreticam propoſitionem, vel de hæreſi ſuſpectus declaretur. Interim tamen dum non declaratur; ſi publicus eſt talis error, vel de illo vehementer ſuſpectus, ita ut timeatur in judicio conveniri poſſe, non debet in Societatem admitti, quod judicio Præpoſiti Generalis relinquitur. Ac in *Gloſſa dicti*

dicti cap. 3. parte prima constit. Ex quibus verbis constat errorem in fide absque sententia non esse impedimentum irritans, sed impediens. Nam in impedimentis irritantibus nihil potest Præpositus Generalis; benè tamen in hoc impedimento: Et tradit Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 1. cap. 1. n. 3.*

6. Secunda dubitatio est qualiter abnegatio debeat esse? Respondeo debere esse perfectam; ac proinde requiri, ut interiùs, & exteriùs fidem abnegaverit. Nam sola interior abnegatio impedimentum esse non potest; cum nec pœnis Ecclesiæ subjiciatur. Exterior sine interiori non est abnegatio, sed abnegationis simulatio. Deinde hæc abnegatio debet esse à fide recepta, & in adulta ætate professa; aliàs non tam esset personalis recessus à fide, quam nationalis, qui impedimentum non præstat, ut expressè declaratur. Dicta *1. p. constit. cap. 3. in Gloss. litt. B.* Sed quid sibi vendicat illa dictio *inter infideles*; an inquam quod abnegatio fidei inter Catholicos non sit impedimentum? Minimè, cum graviùs sic recedens peccet. Quapropter credo dictionem illam potiùs aggravare impedimentum, quam illud restringere; ita ut faciat hunc sensum abnegare fidem in adulta ætate professam, vel more esse impedimentum.

7. Major dubitatio est; an publica debeat esse hæc abnegatio? Videtur publicam debere esse; quia alias sic abnegantes nullam notam haberent, qua minus idonei ministri ad Evangelizandum essent. Ex alia parte videtur publicitatem non requiri, sed sufficere delictum quomodocumque commissum fuerit: si enim ultra delictum publicatio postularetur, cur Sanctissimus Ignatius eum non expressit, sicut expressit in 2. 3. & 4. illius primi impedimenti? Propter hæc Suarez tom. 4. de Relig. *tract. 10. lib. 2. cap. 1. num.* 14. Censet non esse necessariam abnegationem publicam, & occultam sufficientem esse; (esto id concedat de homicidio,) ac proinde dicit abnegationem debere esse probabilem. Movetur illis verbis, *cap. 3. dict. 1. parte constitut.* Abnegando inter infideles, quasi tacitè indicaretur infidelibus constare debere abnegationem. Leve quidem fundamentum, & alienum à sensu illius dictionis, ut dixi. Censeo igitur verum, quod Suarez dicit debere esse abnegationem probabilem (hoc est) notam duobus testibus ad minus, quia aliàs non satis percipio, quomodo abnegans notam haberet, quæ illum minùs idoneum ministrum Evangelii redderet. Neque obstat hanc publicitatem non expressisse S. Ignatium in illa 1. p. impedimenti; sicut in reliquis tribus expressit; quia judicavit ex ratione, qua motus fuit sufficienter exprimi; eáque de causa in loco allegato *constitut. qui principaliter spectandus est*, non subjecit infamiam in Schismatico, sed solum dixit vel se more schismaticorum ab Ecclesiæ unitate sejunxisse. Adde aliud esse famosum, & per sententiam publicam, aliud probabile; dicimus namque abnegationem fidei probabilem constituere impedimentum, tametsi non sit publica per sententiam, vel famosa; quia sola illa probabilitas videtur sufficiens, ut tali delicto affectus notam habeat, quæ illum minùs idoneum reddat ad verbum divinum seminandum Præterea esto diceremus abnegationem fidei debere esse non solum probabilem sed publicam, ut impedimentum constituat, non inde infertur Sanctissimum Ignatium minùs aptè in assignandis impedimentis processisse? Supposuit enim ex ratione decidendi hujus constitutionis hæc impedimenta ex delicto debere esse ita publica, quæ notam causent: Sed quia abnegatio fidei graviùs delictum est, quam error, vel Schisma; ea de causa in abnegatione fidei quamlibet publicitatem judicavit sufficientem, sive sit abnegatio publica jure, vel facto, vel fama, at in errore, vel Schismate ad specialem publicitatem impedimentum restrinxit.

8. Tertia dubitatio est, si ut suspectus hæresis fueris per sententiam declaratus; cum tamen verè in errores non incideris, an sis verè à Societate exclusus? Videris certè esse; quia sententia in falsa præsumptione fundata eodem modo te minùs idoneum reddit, ac si omni ex parte legitima esset. Adde in his impedimentis non tam spectatur delictum, quam illius infamia; siquidem patrator gravium delictorum eo in loco ex consensu Generalis Præpositi recipi potest, ubi non est infamis. Nihilominùs veriùs censeo, te exclusum non esse. Tum quia sententia in falsa præsumptione fundata vera sententia non est. Tum & præcipuè quia non excluditur quicumque suspectus hæresis per sententiam damnatur, sed qui sic in errores incidit, ut per sententiam de aliqua propositione hæretica damnatus fuerit, vel ut suspectus hæresis declaratus. Ergo si verè in errores non incidisti, non es in hoc impedimento comprehensus. Neque obstat eundem effectum ex una sententia, ac ex alia inferri, si sub verbis legis comprehensa non sit. Neque verum est non tam spectari delictum quam infamiam; utrumque enim spectatur primò delictum, secundò infamia. Infamia autem sine delicto impedimentum non præstat, & merito; quia in re est iniqua, & injusta.

9. Quarta dubitatio ne quo Schismate est dictum impedimentum intelligendum? Respondeo esse proprium Schisma, esto ab hæresi separatum. Nam licet regulariter Schisma cum hæresi conjunctum sit; ut *tract. 6. disp. 4. punct. 5.* Diximus, quia tamen absque hæresi proprium, & verum Schisma reperitur, ut ibidem probavimus; ea de causa Schisma absque hæresi impedimentum facit. Sed non quodcunque Schisma hoc impedimentum præstat. Sed Schisma inducens excommunicationem infamem, quod non contingit, nisi cum personaliter, & non more rationis excommunicatus esses, ut in dicta *1. p. constitut. c. 3. in Gloss.* notatur.

10. Secundum impedimentum duas partes continet, nempe perpetrasse homicidium, vel propter enormia peccata infamem esse. Et circa primam partem dubitari potest, de quo homicidio intelligendum sit, de illicito, an etiam de licito; de voluntario, an etiam de casuali, de publico, an etiam de occulto? Et quidem non comprehendi homicidium in propriam defensionem factum res est indubitata, cum neque irregularitatem imponat, neque impediat usum ministerii sacri, neque sit homicidium propriè, sed defensio. De homicidio autem authoritate publica facto non deerunt qui affirment impedimentum præstare, quia irregularitatem imponit, & usum mysterii sacri impedit, & defectum lenitatis, seu nota aliqua crudelitatis inurit, & consequenter minùs idoneum Evangelio ministrum reddit. Cæterum omnino tenendum est impedimentum non esse. Tum quia homicidium in rigore non interfectionem licitam; sed illicitam significat, ut tradit D. Thom. communiter receptus *2. 2. quæst. 100. art. 68.* Tum quia in hoc secundo impedimento, sicut in primo loquebatur Sanctissimus Ignatius de delictis & peccatis, ibi: vel *propter enormia peccata*, & expressit homicidium ob ejus gravitatem. Tum quia nota, quæ culpam non inducit levis est considerationis, neque ministerium verbi Dei impedit; quippe nullam irrogat infamiam. Tum denique, quia Præpositus Generalis, & Provincialis potestatem habent dispensandi in irregularitate orta ex hac potestativa interfectione; ut constat ex *compendio privileg. Societ.* verbo *dispensatio* §. 2. Supponitur ergo sic interficientes impeditos non esse religionem ingredi, & ita tradit Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 2. cap. 1. num. 7.*

11. Quocirca cum de homicidio illicito, & peccáminoso constitutio intelligatur, dubium est; an debeat esse directè voluntarium, an sufficiat casuale? Suar. *d. lib. 2. n. 1. c. 9.* Affirmat quodcunque sufficere. Movetur primò; quia ita videtur in Societate receptum. Secundò, quia quandocunque leges aliquid volunt disponere de homicidio voluntario, ita ut casuale non comprehendatur, illud exprimunt, ut constat ex Trident. *sess. 24.*

ſeſſ. 24. cap. 6. de reformat. Quia ſub homicidio non ſolum voluntarium, ſed caſuale propriiſſimè continetur. Cum ergo conſtitutio abſque ulla diſtinctione homicidium conſtituerit pro impedimento irritante, non ſolum de voluntario, ſed etiam de caſuali eſt intelligendum. Tertiò leges prohibentes abſolutè delicta, & illis cenſuram afficientes non ſolum comprehendunt delicta voluntate directa facta, ſed etiam indirecta. Aliàs non eſſet opus hanc directam voluntatem aliquando exprimere.

12. Pro deciſione præmitto homicidium tam caſuale, quam voluntarium dupliciter dici. Aliud eſt caſuale culpabile, aliud inculpabile. Culpabile eſt, in quo culpabiliter præſtas cauſam mortis, tametſi mortem non intenderis. Inculpabile eſt, quod caſu, & fortuito accidit; eo quod præter tuam voluntatem cauſa homicidii fuerit appoſita, ut ſi omni humana diligentia facta cavendi periculum ſagittam projeceris, & hominem interficeres: nam illius ſagittæ projectio, quatenus cauſa mortis fuit, tibi inculpabilis extitit, quia & involuntaria. Deinde ſi vulnerares Petrum vulnere non lethali, ipſe tamen ſua negligentia, vel imperitia medici moreretur, homicidium caſuale eſſet, & inculpabile, quia eſto fueris aliqua Petri mortis occaſio, non tamen cauſa: Et tradit Leſſius lib. 1. de juſtit. *cap. 9. dub. 15.* E contra homicidium voluntarium dupliciter dicitur. Simplex, & præmeditatum. Simplex dicitur, quod eo tempore directè volitum eſt, quod contingit, ut fit in ſubitaneo impetu, & rixa. At præmeditatum, quod tempore antecedenti præmeditatum & cogitatum eſt, & deliberatum fieri, ut latiùs tradit Farinac. praxi *quæſtion. 126. in princ.* His poſitis.

13. Cenſerem dicendum homicidium caſuale inculpabile, & culpabile non eſſe impedimentum in Societate; bene tamen voluntarium, præmeditatum, & ſimplex. Duplicem partem continet concluſio. Secunda videtur aperta, quia homicidium ſimplex ex directa voluntate commiſſum non diſtinguitur à præmeditato in effectu, neque in voluntate; ſed ſolum in aliqua accidentali circunſtantia. Quapropter conſtitutio puniens homicidium abſolutè tam de præmeditato, quam de ſimplici intelligi debet. Primam partem concluſionis, in qua eſt difficultas, ſic probo. Quia ſub conſtitutione, & lege imponente aliquam pœnam homicidio non venit homicidium caſuale etiam culpabile, Textus *videtur expreſſus, in lege 1. in princip. Cod. ad legem* Cornel. de Sicar. *& in leg. 1. §.* Divus Adrianus *ff. eodem*: ibi ſi non occidendi animo hoc admiſerit, abſolvi poſſe, & pluribus firmat Farinac. *quæſt. 126. num. 4.* eáque de cauſa *quæſt. 119. num. 40.* Dixit ſtante ſtatuto, quod homicida condemnetur in pœnam pecuniariam, ut puta in centum, quæ ſi non ſolverit intra menſem decapitetur, non comprehendi, niſi homicida fuerit doloſus, & voluntarius; idémque probat plurium authoritate Tiraquel. *tractat. de pœnis tempor. cauſa 33. n. 10.* Menoch. *lib. 2. de arbitrar. caſu 324. per totum.* Cum ergo excluſio ab ſtatu religioſo homicidio imponatur, non de quocumque homicidio, ſed voluntario debet intelligi. Præterea id mihi perſuadet verbum, quo S. P. N. Ignatius utitur, nempe *perpetraſſe homicidium*, quod ſanè indicat propoſitum animúmque deliberatum delicti. Nam *perpetrare* propriè, & in rigore latino ſignificat ad effectum perducere id quod jam in mente inceptum eſt, ſive in bonam, ſive in malam partem, ut colligitur ex adductis ab Ambroſ. Calepino verbo *perpetro*. Deinde quia Societati privilegium conceſſum eſt diſpenſandi in irregularitate orta ex homicidio caſuali cum ingredientibus in eam, ut conſtat ex *compendio privilegiorum, verbo diſpenſatio*, §. 2. Ergo ſupponit Pontifex habiles, & capaces eſſe hujus ingreſſus. Aliàs fruſtraneum eſſet privilegium, quod mandari executioni non poſſit; quam rationem etſi Suarez conetur diſſolvere; dubito an fuerit aſſecutus. Nam quod dicit illo *cap. 1. num. 9.* Hanc poteſtatem concedi propter alios effectus non ſatisfacit, ob nullum enim effectum concedi poteſt, ſi hanc habens irregularitatem capax religionis non eſt. Denique hæc explicatio favorabilis eſt, & inhabilitatem ad religioſum ſtatum temperat. Ergo eſt ſuſtinenda.

14. Neque obſtant contraria Ad 1. nego ſic in Societate receptum eſſe, mihi enim non conſtat Ad 2. & 3. concedo ſub homicidio non ſolum voluntarium, ſed caſuale intelligi, præcipuè ſi decretum ſit favorabile, quare erat illud Trident. *ſeſſ. 24. cap. 6.* Concedens Epiſcopis poteſtatem diſpenſandi in omnibus irregularitatibus: volens autem Pontifex excipere homicidii voluntarii irregularitatem, id expreſſit; non quia ſatis non exprimeretur, ſi ſolum homicidium abſolutè ſumptum exprimeret, ut ſi diceret excepta ea, quæ oritur ex homicidio, & maximè. Si adderetur perpetrato; quia ſic ſumptum homicidium in materia odioſa ſtat pro famoſiori ſignificato, quod eſt homicidium voluntarium; ſed id expreſſit claritatis gratia. Quod ſatis colligitur ex *toto tit. de homicidio*, ubi in prioribus textibus irregularitas homicidio abſolutè imponitur, ſub quo caſuale non venit. Aliàs fruſtra Pontifex tot vicibus multiplicatis caſuale homicidium irregularitate affecit.

15. Deinde non eſt leve dubium, de quo homicidio ſit conſtitutio intelligenda, publico tantum, an etiam occulto? Suar. tom. 4. de Relig. *tract. 10. lib. 2. cap. 1. num. 12.* Exiſtimat occultum ſufficere, ita ut non ſolum publicum, ſed nec probabile requiratur? Ducitur, quia conſtitutio non limitat ad publicum. Ergo abſque evidenti ratione non poteſt limitatio adhiberi, præterquam quod in jure canonico ob homicidium quantumvis occultum irregularitas incurratur. Præterea ex contextu verborum idipſum (inquit Suarez) convincitur: Sic enim habent. Secundus eſt. Homicidium aliquo tempore perpetraſſe, vel publicè infamem propter enormia peccata eſſe: in quo contextu duo Suarez conſiderat. Unum eſt eo ipſo quod abverbium *publicè* in poſteriori membro additur, & non in priori, tacitè à priori excludi. Aliud eſt in reliquis delictis impedimentum poni ratione infamiæ; in homicidio verò non, ſed ratione ſolius delicti; ſic in praxi teſtatur receptum. Nam ſi quis fateretur ſe homicidam abſque eo, quod interrogaretur, an publicè, an ſecretè ſtatim abſque ulteriori progreſſu ut inhabilis repelleretur. Ergo ſignum eſt homicidium quantumvis occultum eſſe impedimentum eſſentiale. Quod ſi objicias hoc impedimentum oppoſitum eſſe, ne hoc delicto homicidii notati minus idonei miniſtri ſint ad verbum Dei Evangelizandum. Reſpondet Suarez *dict. cap. num. 13.* Id non obſtare quominùs occultum homicidium impedimentum præſtet. Nam eſto eo in caſu hæc ratio ceſſet; ſufficit quod generaliter procedat, præcipuè cum illud delictum, quod modo occultum eſt, poſſit poſtea publicum fieri. Deinde ſubjicit notam illam non tam ſumendam eſſe comparatione illorum, qui Evangelizandi ſunt, quàm Evangelizantium; ac proinde dictionem *notam* non tam ſignificare infamiam, ſed defectum; ita ut faciat hunc ſenſum qui hunc homicidii defectum habuerint, minùs idonei miniſtri ſunt ad Evangelizandum propter conſuetam, & communem hominum infirmitatem, qui ſemel labentes ſæpiùs labuntur, vel ſatis naturam depravatam ad ſimiles lapſus inclinatam oſtendunt. Quod ſi ita eſt, homicidium quantumvis occultiſſimum impedimentum præſtabit.

16. Cæterum etſi hæc probabiliſſimè dicta ſint difficilia apparent; durum enim videtur ob homicidium ſimplex occultiſſimum, cujus nullum periculum adeſt manifeſtatum, eſſe quempiam à religioſo ſtatu Societatis Jesu excludendum. Graviùs namque delictum eſt, & verbo divino ſeminando magis contrarium abnegatio fidei, quam homicidium, & tamen de abnegatione

gatione fidei fatetur Suarez *dicto cap. 1. numer. 14.* Esse necessarium, ut saltem sit probabilis. Ergo idipsum de homicidio fateri debet : cum nulla specialis ratio in abnegatione fidei, quam in homicidio reperiatur, ob quam abnegatio fidei occulta non præstet impedimentum ingressui Societatis ; præstet autem homicidium : nam in utroque impedimento eadem est ratio decidendi, ut constat manifestè ex illis verbis, *cap. 2. exam. numer. 6.* Prædicti casus, &c. Contextus autem verborum idem omnino est (ut de se patet) in abnegatione fidei ; ac in homicidio. Ergo ex nullo capite apparet fundamentum hujus diversitatis : Nam verbum illud *inter infideles*, quod fuit additum in constitutione non ad temperandum impedimentum, sed potiùs ad illud aggravandum appositum est, ut in superioris impedimenti declaratione ponderavi. Præterea id argumentum, quo Suarez convincitur ad affirmandum homicidium occultum impedimentum esse, efformari efficaciùs poterit in abnegatione fidei. Convincebatur enim ex eo quod in constitutione secundi impedimenti adverbium *publicè* non in homicidio, sed in aliis criminibus fuerit appositum. At in constitutione primi impedimenti publicitas non in abnegatione fidei, sed in errorum incursu, & in Schismate appositа fuit. Ergo idem argumentum effici potest : Quapropter sicut de abnegatione fidei dixi cum Suarez requiri esse ad minùs probabilem, hoc est duobus testibus notam idem censeo de homicidio, debere esse probabile, ut impedimentum præstet. Moveor ratione decidendi allegata à S. Ignatio, quæ fuit ne ministri Societatis notam aliquam haberent, ob quam minùs apti ; & idonei essent ad verbum divinum seminandum propter consuetam, & communem hominum infirmitatem. At hanc notam habere non possunt ob delictum occultum, & improbabile. Nam delictum dum est occultum, notam non irrogat. Nota enim ut ex plurибus comprobat. *Ambros. Calepin.* infamia, & ignominia est. Quod si sumatur pro signo, seu indicio erit in hac parte indicium, seu signum delicti infamiam irrogantis. Ergo stante delicto occulto nulla est nota, cum nulla sit infamia, nec signum illius. Alienum ergo à veritate est fumere notam pro defectu omnino occulto, neque ullus Doctor hanc dictionem in ea significatione usurpavit ; quomodo ergo credendum est sanctissimum, & prudentissimum Ignatium in re ita gravi ea sic usum fuisse ? Præterea quoad verbum Dei seminandum fructúmque colligendum nihil omino obest quempiam fuisse aliquando homicidam, dum homicidium prorsùs ignotum est. Nam comparatione audientium idem est esse homicidium ignotum, ac non esse commissum : Et licet in homicidio per se spectari videatur delictum commissum, depravationem illius ingenitæ naturæ arguere, & fundamentum aliquod, seu suspicionem præstare simile committendi levissimum est tale fundamentum : neque id S. P. N. Ignatius attendit. Nam in hoc impedimento non tam spectavit naturam & inclinationem ingredientium Societatem, illorúmque spiritualem profectum, quam profectum illorum, quibus Evangelizandum erat. Alias non mentionem Evangelii, & ministerii verbum divinum seminandi faceret, utpote ad finem intentum proprii, & singularis profectus non necessarium. Neque concluderet se hæc impedimenta constituere ob consuetam, & communem hominum necessitatem ; sed diceret se constituere illa impedimenta ob ingredientis infirmitatem.

17. Neque obstant rationes, quibus doctissimus Suarez motus est ad affirmandum occultissimum homicidium impedimentum esse. Ad primum respondeo etsi in constitutione non fuerit expressum an debeat esse publicum, vel secretum, satis ex ratione decidendi colligi debere esse ad minus probabile & licet id non colligatur evidenti ratiocinatione ; sufficit, quod probabiliter colligatur, ut prudenter sub opinione, & non sub evidentia affirmemus homicidium omnino occultum, & improbabile non esse impedimentum ; esse verò occultum probabile. Ad confirmationem concedo homicidium omnino occultum constituere irregularem, nego tamen constituere impedimentum in Societate. Tum, quia non quælibet irregularitas homicidii hoc impedimentum constituit ut constat in occidente publica authoritate, tum & præcipuè, quia illa irregularitas non ob fructum, & spiritualem profectum illorum, quibus Sacramenta ministranda erant, imponitur, uti imponitur impedimentum in Societate, sed ob decentiam Sacramenti conficiendi. Secundum argumentum desumptum ex contextu verborum solum probat in homicidio non requiri eam publicitatem, quæ in aliis delictis requisita est, sed non probat aliam non requiri. Quare ex vi hujus argumenti bene possumus affirmare in homicidio requiri publicitatem absolutè sive jure sive facto, sive ex fama. In aliis verò delictis requiri publicitatem ex fama, quæ infamem publicè constituat. Multò minus probat illud argumentum non requiri homicidii probabilitatem. Adde non sine mysterio in loco allegato constituit. (Qui præcipuè spectandus est, utpote directè impedimenta definiens, in examine verò definita supponuntur) omisisse adverbium *publicè*, quod in aliis peccatis ab homicidio, in examine appositerat, quasi fortè tacitè innuens tam in homicidio, quam in aliis peccatis publicitatem requiri. Ad confirmationem concedo eum, qui in examine fatetur homicidium à Societate repelli, quin ulteriùs interrogetur, an publicum, vel occultum, probabile, vel improbabile sit. Quia quando non est nimis necessarius Societati ejus ingressus, prudentissimè expellitur qui saltem sub opinione habet impedimentum dirimens. Sed præcipuè expellitur, quia saltem sui confessione in illo judicio facta, homicidium est non solum probabile, sed probatum, & quasi notorium : Secùs verò videtur dicendum, si sub sygillo confessionis esset homicidium declaratum.

18. Præterea dubitare potes ; an mandans, vel consulens homicidium fieri : eo ipso habeat impedimentum homicidio subsecuto ; tametsi ipse hominem physicè, & realiter non interfecerit ? Cui dubitationi respondet S. Ignatius *parte constitut. cap. 3. in* Glossa *litt. C.* his verbis. Qui cum deliberatione homicidium perpetrari jussisset, si effectus est consecutus, quamvis manu sua non occiderit, inter homicidas erit existimandus. Cum ergo de consulente nihil dixerit credo non esse impeditum. Quia constitutio non de perpetratione homicidii morali, sed physica est intelligenda, indiguítque hac additione de occidente per mandatum, ut mandantem comprehenderet. Quippe communissima sententia est, censuram, & pœnam latam adversus facientes non comprehendere mandantem, & consulentem ; quia non verè, & propriè facit, sed interpretativè, ut multis probat Decian. *tract. crim. lib. 9. cap. 32. per totum*, Thomas Sanch. lib. 3. de matrim. *disp. 49. num. 2.*

19. Denique dubitabis, qua ratione intelligatur illa secunda pars ejus impedimenti ; *vel propter enormia peccata publicè infamem fuisse.* Constitutio dicit *vel esse propter enormia peccata infamem.* Neque addidit *publicè* neque dixit *fuisse*, & meritò quia illud adverbium *publicè* necessariò supponitur si infamis est, quia infamis esse non potest ; quin publicè talis sit. Non oportuit dicere fuisse, sed esse ; quia si fuit, & non est, neque illius periculum, cessat impedimentum. Si enim infamis discedens à loco, ubi infamiam contraxit támque seriò resipiens, ut nihil timendum videretur, posset in Societatem admitti (ut dicit Gloss. *illius constit. 1. p. cap. 3. litt. D. & in exam. cap. 2. litt. C.*) à fortiori si omni loco infamia abolita esset. Quæ verò sint hæc enormia

peccata,ob quorum infamiam quis eſt ad Societatem inhabilis ? Judicio Præpoſiti Generalis. S. Ignatii in dicta Gloſſa *conſtit.* remittit.

20. Circa tertium impedimentum, quod eſt aſſumpſiſſe religionis habitum,vel heremitam cum veſtitu monachali fuiſſe. Advertere debes geſtationem dicti habitus etiam per unicum diem animo illam vitam profitendi impedimentum eſſe, ut expreſsè notavit in Gloſſ. *d.c.3. conſtit.1. part.litt.E.* Additum fuit in *c. 2. examin.* pro majori claritate habitum alicujus religionis *fratrum & Clericorum*; ut tacitè inſinuaretur debere in alia religione à Societate habitum eſſe ſuſceptum; & præterea ſumpſiſſe habitum religionis equitum D. Jacobi, Calatravæ, Alcantaræ nec non D. Joannis non præſtare impedimentum; quia non eſt religio clericorum, vel fratrum communiter viventium,& fuit deciſum in *congreg. 1.generali decreto* 125. *& can.* 5. Eſſet tamen impedimentum, ſi habitum clericorum harum religionum aſſumpſiſſet; quia ſi propriè,& in rigore religioſi ſunt,& voto religionis illius habitus aſſumptione fit ſatis:Et ita tradit Suarez tom.4.de Relig. *tract.*10.*lib.*2. *capite* 1.*n.*16. Duplicem rationem aſſignat P. N. S. Ignat.in *exam. gener. c.* 2. *n.* 6. Ob quam hoc impedimentum in Societate conſtituerit. Prior eſt,quia eſt indicium alicujus levitatis, & inconſtantiæ à prima vocatione deſiſtere. Quod ſi dicas id etiam probaret, neque in ſocietatem recipi poſſe,ſi receptus in ea exiret; reſpondeo negando ſequelam(etſi videatur eam Suar.concedere, *d.c.*1.*n.*20. *fine*,) quia reditu ad ipſam ſocietatem hæc inconſtantia reparatur.Poſterior ratio eſt,ut omnes profeſſi, coadjutores & Scholaſtici meliùs in domino conſerventur, ſi ſint omnes veluti unius coloris,& ſimilitudinis. Timuit enim S.Ignatius ne exeuntes ex alia religione, & in noſtra recepti diverſimodè ab aliis de noſtro inſtituto ſentirent.

21. Circa quartum impedimentum, quod eſt vinculum matrimonii,vel ſervitutis legitimæ id venit notandum etſi in loco conſtitutionis non fuerit expreſſum debere eſſe matrimonium conſummatum. At quia illa, *c.2.exam.* expreſſum eſt debere eſſe conſummatum,& in *Gloſſ.conſtit.* clarè ſupponitur,ſolum matrimonium conſummatum præſtat Impedimentum. Quod ceſſabit, ſi divortium fuerit celebratum, vel ſi conjux licentiam dederit ſervatis juris circumſtantiis, quales, ſunt ingreſſus alterius conjugis in religionem ſi juvenis ſit; vel periculum incontinentiæ habet, ſi ſenex, & abſque incontinentiæ periculo voti caſtitatis emiſſio. Quapropter ut benè notavit Suar. d. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.*2. *cap.*1.*n.*22. Si ſolùm ex licentia conjugis uxoratus ſocietatem ingrederetur abſque eo quod hæ circumſtantiæ ſervarentur, nullus eſſet ejus ingreſſus;quia non ſervat conditionem, ſub qua ceſſat impedimentum.

22.Matrimonio rato ligatus etſi ſubſtantialiter à Societate impeditus non ſit,at in ea nequaquam recipi poteſt abſque conjugis conſenſu niſi recipiatur ad profeſſionem faciendam novitiatu expleto;quia cum vota ſimplicia verum religioſum conſtituentia vinculum matrimonii rati antecedentis non diſſolvant, eſto ſubſequentis annullent, graviſſimè læderetur uxor;ſi abſque illius conſenſu poſſet ſic matrimonio ligatus Societatem per vota biennii ingredi.Quod ſi aliquis ſic eſſet receptus & repeti ab uxore poteſt, & Societas debet illum ab obligatione votorum abſolvere.

23. De vinculo ſervitutis nihil occurrit dicendum, cum ſatis clarum eſt illo ſtante impedimentum eſſentiale in Societate eſſe. Dominus autem concedere poteſt ſervo licentiam ingrediendi religionem,& eo ipſo ceſſat impedimentum; quia ceſſat ſervitus. Non enim eſt impedimentum fuiſſe ſervum, ſed eſſe, ſicut neque fuiſſe uxoratum, ſed eſſe.

24. Quintum impedimentum,quod eſt pati defectum judicii, vel ad illud habere diſpoſitionem notabilem conſtat in grave damnum Societatis eſſe,ſi eo affectus in ſocietatem recipiatur. Quod ſi de hoc defectu dubium exiſtat,medicorum conſilio, accedente Præpoſiti Generalis aſſenſu decidendum eſt.

§. II.

Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualiter excludentia.

SUMMARIUM.

1 *Hæc impedimenta enumerantur.*
2 *Addita his ſunt infectio ſanguinis & majoratus.*
3 *Si legatus ex ſupradictis impedimentis recipiatur ab eo, qui poteſtatem non habet in illis diſpenſandi, nulla eſt receptio.*
4 *Quid in hac parte Provinciales ex jure ordinario poſſint ?*
5 *An poſſint recipere qui 14.annum completum habeat?Negat Sanch.*
6 *Satis probabile eſt poſſe ſpectato jure ſcripto Societatis recipi ſpectata conſuetudine.*
7 *Quid debeat Præpoſitus Generalis facere, ſi vult ne recipiantur novitii ante 15. annum completum.*
8 *Si recipiaris cum aliquo ex his impedimentis ab eo qui poteſtatem habet diſpenſandi, ſi manifeſtes, valet receptio, ſi taceas, dubium eſt.*
9 *Probabilius eſt validam eſſe receptionem.*

1. PRæter ſupradicta impedimenta ſubſtantialia ſunt, quæ ſecundaria vocantur, quorum ſingula ut dicit S.Ignatius.1.*p.conſtitut.c.*3. quamvis à Societate non excludant, reddunt tamen minus idoneum eum,qui admitti exoptat, & poſſet tanti momenti eſſe defectus ut, & ſervitio Dei non eſſet futurum cum eo quemquam admitti. Hæc ſunt, quoad interiora attinet. Primò paſſiones, vel affectus, qui dominari non poſſe videantur, vel peccatorum habitus, de quibus non magna emendatio ſperetur. Secundò intentio minus recta, quam par eſſet ad Religionis ingreſſum, ut quæ cum humano aliquo fine ſit admixta.Tertiò inconſtantia,ſeu remiſſio animi notabilis, ex qua qui de ingreſſu agit parum utilis futurus credatur ad Societatis munera obeunda. Quartò indiſcretæ devotiones, quæ in cauſa eſſe ſolent, ut aliquis in illuſiones, & non exigui momenti errores incidat. Quintò litterarum ignorantia, vel ingenii, aut memoriæ ad eas addiſcendas, vel linguæ ad explicandum defectus in illis, qui præ ſe ferunt intentionem, vel deſiderium ulterius progrediendi, quam ſolent coadjutores temporales. Sextò judicii defectus, vel mutabilis in proprio ſenſu obduratio, quæ omnibus congregationibus multum ſolet facere negotii. Quoad exteriorem hominem impedimenta ſecundaria ſunt. Primò, defectus in integritate corporis, morbus, debilitas, vel notabilis deformitas. Secundò ætas valdè tenera, vel plus ſatis provecta. Tertiò æs alienum, vel civiles obligationes. *Habentur* 1. *parte conſtit. capite* 3.

Impedimenta quoad animum explicatione non indigent;ejus enim arbitrio, qui poteſtatem habet recipiendi novitios remittitur *d. loco conſtit.* Gloſſa *litera H.* Circa impedimenta corporis ſic inquit conſtitutio in Gloſſa *littera I. & K.* Animadvertendum eſt eos qui deformitates, vel defectus inſignes habent, ut gibbus,vel alia quæpiam monſtruoſa, ſive ſic nati fuerint, ſive ex aliqua externa cauſa, ut percuſſione, & ſimilibus id acciderit, ad Societatem noſtram non eſſe idoneos, partim quod res hujuſmodi ad ſacerdotium obſtare ſolent, partim quod ad proximorum ædificationem, quibus cum ex inſtituti noſtri ratione verſamur minimè juvant, niſi ut ſuperiùs dictum eſt, aliis virtutibus, ac donis Dei diſpenſarentur, cum quibus hujuſmodi defectus corporis potiùs ad augmentum, quam

ad diminutionem ædificationis facturi viderentur. Quoad ætatem attinet 14. annis minorem, ut quis ad probationem, aut 25. ut ad professionem admittatur. Si in quibusdam peculiaribus de causis antevertendum esse id tempus ad finem majoris divini servitii nobis præfixum videretur, penes Præpositum Generalem facultas erit prudenter, ac circumspectè dispensandi, & idem cum provectior ætas fuerit considerabit; an expediat necne ad universale bonum hujusmodi defectum tolerari. De ære alieno (inquit constitutio) diligenter consideretur, ne inde offendiculi, vel perturbationis occasio oriatur præsertim in obligationibus civilibus, de quibus jura disponunt præter rationem, quæ habenda est ædificationis.

2. His impedimentis secundariis alia duo à Societate addita sunt in *congregatione generali*. Primum est, ne ingressurus Societatem ex infecto sanguine Judæorum, & Sarracenorum procedat. Sic enim *congregatio 1. can. 3.* decrevit. Quoniam Societatis ministeria eo majori cum fructu in communi animarum salute procuranda exercentur, quo Nostri longiùs absunt his hominum conditionibus, quæ aliis offendiculo esse possunt: nullus omnino ex his, qui Hæbreorum, aut Sarracenorum genere descendunt, deinceps in Societatem admittatur. Quod eorum quispiam errore aliquo admissus fuerit, cum primum de hoc impedimento constiterit, quocumque tempore ante professionem detegatur admonito priùs Præposito Generali & expectato ejus responso dimittantur. De qua re omnes ante admissionem perspicuè admonendi erunt. Hoc autem decretum indispensabilis impedimenti vim obtineat, ita ut nullus omnino superior, ac ne ipse quidem Præpositus Generalis in ea dispensare possit. Subintelligitur de licita dispensatione, non de valida. Nam cum hoc impedimentum non sit essentiale, consequenter eo ligatus capax est, ut validè saltem in Societatem recipiatur. Ergo ab aliquo superiore Societatis, qui non potest esse alius nisi Generalis Præpositus. Desumptus est hic Canon *ex decreto 41. & 42. ejusdem congregat. 5.* Ubi sic inquit congregatio. Quamquam Societas pro communi salute omnibus omnia fieri optat, ut quos poterit Christo, lucri faciat, non tamen necessum est, ut suos ministros ex quovis hominum genere desumat. Quia potiùs ad majorem Dei gloriam, perfectiorémque præpositi sibi finis assecutionem convenientius est, ut eos habeat operarios, qui omnibus aliis nationibus in toto orbe gratiores sint, & quibus in Ecclesia Dei libentiùs, & fidentiùs utantur ii quorum voluntas benè aut malè in nos affecta (ut S. Ignatius inquit) multum habet momenti, ut aditus ad divinum obsequium, & animarum auxilium aperiatur, aut præcludatur. Postea verò in *congregat. 6. decret. 46.* Magna ex parte hoc decretum temperatum est, ut solum quoad quintam generationem informatio desumatur: Concordant hæc decreta cum his quæ habentur in *exam. gen. cap. 3. §. . . .*

Secundum impedimentum ab eadem *congregat. 5. canon. 4.* Statutum est majoratus Hispanus. Inquit enim congregatio. Nemo deinceps jure majoratus gaudens in Hispania, nisi habita facultate R. Patris Præpositi Generalis in societatem recipiatur: Et is sit iis donis ornatus, ut spem magnam præbeat se post biennium probationis fore talem, qualem nostræ constitutiones requirunt, ut ad professionem trium votorum admitti queat. Ad professionem intelligatur admittendus, nisi qualitas majoratus ejusmodi fuerit, ut promotio ad sacrum ordinem firmitati illius abdicationis satis sit: tunc enim non professio, sed ordinatio procuranda erit: desumptus est hic Canon ex *decreto 14. ejusdem 5. congregat.* Non caret difficultate de quo majoratu decretum hoc intelligendum sit; an inquam de solo majoratu regia facultate constituto, an de majoratu propria instituentis authoritate facto. Et ratio dubitandi est; quia solus authoritate regia constitutus videtur in communi acceptione majoratus appellari, ut per transennam dixit Anton. Gomez *l. 45.* Tauri *num. 116.* & Ferdinand. Gomez. *leg. 45.* Tauri *n. 62.* Sed omnino tenendum est sive regia facultate, sive propria majoratus sit institutus hoc decreto comprehendi: quia verè, propriè, & communi acceptione majoratus est ut ex prelsè colligitur ex *leg. 45.* Tauri; quæ hodie est *lex 4. tit. 7. lib. 5. compil.* ibi. *El que hiziere algun mayoraſgo conque ſea con authoridad nueſtra.* Supponit ergo lex sine authoritate regia verum majoratum institui posse: tradit Greg. Lopez *l. 2. tit. 15. p. 2.* Glossa 1. Ferdinand. Vasq. *de ſucceſſ. creat. §. 26. n. 95. & 96.* Covarr. *lib. 3. reſolut. c. 5. n.* . Molin. de Hispan. primogenit. *l. 1. c. 1. n. 25.* & aliis relatis Matiençó *l. 11. titul. 6. lib. 5. compilat.* Gloss. 11. *in princ. & l. 4. titul. 7. Gloſſ. 1.* Ratio est, quia majoratus nihil aliud est, quam quoddam fideicommissum familiæ relictum, in quo absque ulla divisione proximior in gradu succedere debet ex instituentis voluntate, ut pluribus firmat Molin. *d. lib. 1. de Hiſpan. primogen. cap. 1. num. 7. & 22.* quæ definitio tam majoratui regia facultate instituto, quàm propria competit.

3. Ut autem horum impedimentorum doctrina innotescat, enodandæ sunt aliquot difficultates. Prima est; an ligatus aliquo ex supradictis impedimentis, neque id manifestans, validus sit ejus ingressus. Si recipiatur ab eo, qui in illis non habet potestatem dispensandi? Conclusio est, invalidum esse ingressum, sive recipienti impedimentum manifestetur, sive non. Quia est receptio facta ab eo, qui nulla recipiendi potestate gaudet. Nam in Societate illi superiores, qui potestatem habent recipiendi novitios ad probationem, habent potestatem in his secundariis impedimentis dispensandi, & è contra; ut manifestè constat, ex *1. parte conſtitut. c. 3. littera H.* ibi quodvis ex his secundariis impedimentis ex se satis esse posset ne quis admitteretur. Sed quia accidere posset aliquem hujusmodi defectum aliis præclaris donis compensari, ac in domino tolerandum esse judicaretur, id discernendum prudentiæ *ejus, qui admittendi facultatem habet relinquitur, & ejuſdem erit in hujuſmodi caſibus diſpenſare.* Et ratio idipsum demonstrat; quia potestas dispensandi in his impedimentis nihil est aliud, quam potestas recipiendi in Societate, qui illis fuerint ligati. Quia defectus in se non tolluntur, sed illis non obstantibus recipitur in Societatem eos habens. Ergo qui habuerit potestatem recipiendi in Societatem eos, qui his defectibus fuerint ligati, habebit potestatem dispensandi, & econtra.

4. Hinc fit Provinciales in Societate dispensare, & consequenter recipere novitios posse impeditos secundariis impedimentis excepto impedimento tum deformitatis, tum notabilis defectus qualem Eunuchi habent, tum ætatis teneræ, vel provectæ, tum matrimonii rati, tum generis infecti, tum majoratus constat ex *regula Provincialis regul. 35. & 36.* ibi. In secundariis impedimentis dispensandi facultatem habebit (scilicet Provincialis) præterquam in deformitate magna, aut defectu insigni, qualem habent Eunuchi, aut in ætate infra 15. ultra 50. expletos annos, & in conjugatis etiam in casu, in quo non est impedimentum essentiale. Exceptio generis, & majoratus ex decreto congregationis constat, cum id Præposito Generali fuerit reservatum. Quocirca si Provincialis tentaret absque speciali Præpositi Generalis facultate recipere Eunuchum, conjugatum, majoratu gaudentem, sanguine infectum, aut in ætate infra 15. & ultra 50. expletos annos, nulla esset receptio, utpote à non habente potestatem facta. Neque obstat hæc impedimenta substantialia non esse; quia id solum probat posse à Præposito Generali dispensari, non tamen probat receptionem à quocumque superiore factam illis impedimentis stantibus validam esse, quippe qui in ipsis dispensare non potest. Præterquam quod nullitas hujus ingressus non tam ex impedimentis provenit, quam ex defectu potestatis in admittente, quæ

nulla est in Provinciali his impedimentis stantibus. Nam cum tota potestas recipiendi novitios in societatem sit penes Præpositum Generalem ; neque alii superiores eam habeant , nisi quatenus ipse communicaverit , ut expresse habetur. 1. *parte constitution. cap.* 1. *& 9.p.cap.* 3. & tradit Thomas Sanchez *lib.* 5. *summ. cap.* 4. *num.* 26. Suarez *tom.* 4. *de Religione tractat.* 10. *lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 10. & Provincialibus communicata non sit potestas recipiendi novitios aliquo ex dictis impedimentis ligatos ; imò potiùs est denegata , consequens est ut tentata receptio nulla sit. Quod autem Provincialibus non sit hæc potestas concessa constat ex *regula* 35. *& 36. sui officii* , in qua potestas generaliter concessa in *regul.* 31. limitatur. Et quoties aliqua potestas cum limitatione alicui conceditur aliàs non habenti , si limitationem excedit , actus quoad illum excessum nullus est , ut tradit Cardinal. in principio *de jure patronatus quæst.* 7. Abbas & Felin. *cap. ex parte num.* 1. *de constit.* quos refert & sequitur Thomas Sanchez *lib.* 5. *Decalogum cap.* 4. *num.* 26. & latè diximus , *tract.* 3. *de legibus disp.* 2. *punct.* 9. Deinde forma sub qua alicui delegatur facultas actum aliquem efficiendi , debet ad unguem servari ; ex *capite cum delicto de Rescript. capite venerabili de officio de leg. ad finem lege inter artifices ff. de solutionibus leg. diligenter ff. mandati* & probat Hieronymus Gonsales *regula* 8. *cancell. Gloss.* 18. *num.* 75. *& sequentibus.* Unde est principium in jure satis receptum idem esse fieri aliquid contra formam , & solemnitatem juris , dispositionem Pontificum, & Principum, ac si non fieret. *cap.* 1. *de translatione Prælatorum leg.* 2. *ff. de excusatione tutorum.* Sed forma ; & dispositio , sub qua generaliter præpositus committit Provincialibus Societatis recipiendi novitios , est si recipiendi supradicta impedimenta non habeant. Ergo receptio illorum , qui illis impedimentis ligati fuerint , nulla erit.

5. Solum est aliqua controversia de illo impedimento ætatis teneræ ; an inquam receptus in ætate 14. annorum completorum , antequam 15. compleat valeat receptio ? Et quæstio procedit ex vi juris Societatis seclusa speciali facultate , quam mihi constat jam omnibus Provincialibus specialiter datam esse à Reverendissimo P. N. Murtio Vitteleschi meritissimo totius Societatis præposito generali ? Negat Thomas Sanch. *lib. Decalog. cap.* 4. *num.* 7. *&* 26. ea motus ratione ; quia in *regula provincialis* 36. Cavetur ne possit Provincialis recipere in Societate novitium infrà 15. & ultra 50. expletos annos. Quæ verba supponunt non posse recipi à provincialibus novitium non habentem 15. annos completos ; quia dictio illa expletos annos utrumque numerum comprehendit & 15. & 50. Deinde esto in constitutionibus solum 14. annus completus expostuletur pro novitiatus ingressu , ut constat *ex* 1. *parte constit. cap.* 2. *num.* 12. *& cap.* 3. *littera K.* & *parte* 4. *capite* 2. *in Glossa:* cum in regula Provincialis cavetur debere esse 15. aliquid speciale spectatum fuit à generali Præposito. Aliàs ut quid numerum , & stylum in constitutionibus servatum mutavit ? Et confirmo : in 1. *parte constit. c.* 3. *littera K.* Explicans Sanctus Ignatius ætatem teneram , in qua nullus in Societatem recipi potest , expressit numero guarismo 14. ibi quod ad ætatem attinet 14. annis minorem , ut quis ad probationem admittatur. Et supradictus numerus 14. necessariò intelligi debet completus , & non incœptus , ut colligitur ex *cap.* 2. *antecedenti num.* 1. Ibi ætas ut admittatur ad probationem excedere debet decimum quartum annum ; ut ad professionem verò vigesimum quintum. Ergo si recipiendus excedere debet illum 14. completum habere. Cum ergo in regula Provincialis non apposuerit Generalis 14. sed 15. infertur noluisse generalem Provincialibus concedere facultatem recipiendi ad probationem nisi 15. anno impleto. Præterea dictio illa infra 15. annos , idem est ac dicere minor annorum 15. qui autem 25. annos completos non habet, absolutè minor 5. est , & probat constitutio 1. *parte cap.* 3. *littera K.* Ubi cavetur neminem esse ad probationem recipiendum 14. annis minorem , & vocat minorem 14. qui 14. completum non habet , & constat ex *cap.* 2. *antecedenti* ; ubi dicit debere excedere 14. annum. Quapropter etsi dictio illa *expletos annos* utrumque numerum non comprehenderet , sed solum numerum 50. dictio illa *infra* apposita numero 15. convincit , excludi à facultate Provincialis , qui 15. completum non habet. *Argument. leg.* 3. §. *minorem ff. de minoribus* 15. *annum.* Ubi minor adhuc dicitur ultimo die anni 15. donec hora nativitatis decurrat. Et ratio redditur , quia ante illam horam nondum complevit 15. annum. Hinc est quod quando in Concilio Tridentin. *sessione* 24. *cap.* 12. *de reformat.* Expostulatur pro obtinentibus dignitates non habentes curam animarum , ne sint minores 22. annis , ubi vigesimo secundo anno non minores adsciscantur , manifestè voluit debere 22. annum esse completum , ut optimè notavit Lessius libro 2. de justitia *cap.* 34. *dubio* 20. *num.* 108. Subditque rationem. Qui enim non complevit 22. est minor ætate. Ex quibus omnibus colligitur Provincialem ex vi communis juris Jesuitici non habere potestatem recipiendi ad probationem qui 25. annum non compleverit , illiúsque receptionem nullam esse.

6. Credo tamen satis probabiliter dici posse spectato jure scripto Jesuitico posse Provincialem recipere ad probationem qui 14. completum, & incœptum 15. habuerit. At spectata praxi , & stylo recepto Societatis omnino esse certissimum , & indubitabile. Duplicem partem habet conclusio. Prior difficilior est. Sed ad ejus probationem est advertendum dictiones *infra* & *ultra* esse terminos oppositos , & correlativos , & dispositum in uno censetur in alio per oppositionem dispositum, ex *leg. finali Cod. indicta vidui* ; & ex multis probat Eberad. *loco à correlativis* , *num.* 8. Sed sic est , quod in dictione ultra 50. annos expletos , requiritur quod recipiendus illos habeat ita completos , ut neque unus dies 50. desit. Ergo in dictione infra 15. completum , cecessarium est , ut neque unus dies quindecimi anni desit. Nam si aliquem diem illius quindecimi anni habeat , jam non habet in toto rigore completè ; & perfectè infra 15. completos , sed infra 15. incœptos. Qui enim 14. annum completum habet , & dimidiatum decimum quintum, non est propriè infrà quindecim completè, sed incœptè, seu potiùs est intra quindecim. Atque ita dictio illa *expletos annos* juncta dictionibus infra , & ultra potiùs probat sufficere 15. incœptum, quam completum : ideóque 1. *parte constit. cap.* 3. *littera K.* Ubi numero guarismo signatur ætas recipiendorum non fuit dictum ne sit minor 15. quia alius numerus 25. ibidem signatus non fuit oppositus , sed conformis ; Sed *in regul.* 36. *Provincialis* appositæ fuerunt dictiones infra , & ultra oppositæ : merito ergo in tenera ætate signatus fuit numerus 15. ut clarè colliges , sicut in numero 50. requiritur ut excluſus ob provectam ætatem à potestate Provincialis habeat , 50. annum ita completum , ut neque unus dies desit , ita ut ob teneram ætatem excludatur , ita sit infra 15. ut neque unus dies 15. habeat. Quis negare poterit hanc explicationem esse probabilem , & verbis regulæ convenire ? Sustinenda ergo est præcipuè ne censeatur regula à constitutione deviare , júsque commune , & aliarum religionum corrigere , quibus concessum est pubertate adepta novitios recipere ; & juris correctio odiosa est , & omnino vitanda , *leg. præcipimus Cod. de apellat.* Quod ita verum est , ut gratia vitandæ juris correctionis à propria verborum significatione recedendum sit : ut docent Abbas cap. *cum olim fine de sentent. & re judic.* Gutierr. *lib.* 3. *practic. quæst.* 15. *num.* 34. Et multis aliis relatis Thom. Sanch. *lib.* 1. *de sponsalib. disp.* 17. *num.* 6. & Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 20. *num.* 4. Eo solum ut vitetur juris correctio admitti tacitam professionem post Tridentin. Posito ergo supradictam explicationem verbis regulæ

regulæ convenire (tametsi ea, quam adducit Sanch. rigidior, & proprior sit) dicendum est Provinciali limitatam non esse potestatem recipiendi nisi ad eos, qui neque unum diem decimiquinti anni habeant: quia potestas dispensandi in nullius à concedente præjudicium cedens latè est interpretanda, ut dictum est *Tractat. de legibus disp. de privilegio, & dispensat.* & tradit idem Sanchez *multis allegatis lib. 8. de matrim. disp. 1. n. 4.* Et hæc potestas Provincialis, ut de se constat, talis est. Ergo.

Secunda pars conclusionis apertissima est, cum satis receptum, & usu comprobatum sit Provinciales in receptione novitiorum nunquam investigasse, an novitii 15. annum completum habuerint, sed solum an habuerint 14. incœptum 15. & in hac ætate in variis provinciis, plures esse receptos: & in collegio regali Salmantino aderant me præsente quatuor vel quinque qui in ea ætate admissi fuerint. Sed consuetudo, & praxis recepta sufficit ad derogandam supradictam legem, & limitationem regulæ & relinquendam provinciali potestatem integram juxta ipsius *reg. 31.* quia ut latè diximus Tract. *de leg. disp. de consuetud.* consuetudo legitimè præscripta sufficit ad derogandam quamlibet legem, statutum, & constitutionem, & concedendam jurisdictionem alias non habenti, taliter quod eidem Sanchez *tom. 2. de matr. lib. 7. disp. 4. n. 14.* Halas *quæst. 97. de legib. tract. 14. sect. 10. numero 80.* Innumeris relatis videatur consuetudinem sufficere ad tollenda impedimenta matrimonii jure positivo introducta efficiendósque habiles, qui lege stante non erant, à fortiori poterit consuetudo derogare limitationem facultati generali appositam. Explicatur ampliùs. Hæc praxis & stylus recipiendi novitios in ætate 14. anni completi, & incœpti 15. vel procedit sciente præposito generali, vel illo ignorante? Si præpositus generalis scit, quod aliter credi non potest ob continuationem illius, ita dicitur, nam, & exactam relationem novitiorum, quæ præposito generali transmittitur, tum litteris privatis tum catalogo congregationis provincialis, clarum est hanc limitationem sublatam esse: nam sciente principe, & non contradicente, cum facilè posset, censetur consentire, ut in simili tradit Panormit. *in c. ult. de consuetud.* Gloss. *in c. 1. de treuga, & pace.* Quod adeo verum est, ut binus, vel ternus actus hujus consuetudinis sufficiat ad derogandam quamlibet legis limitationem, ut relato Sylvest. verbo *consuetudo n. 6.* Panorm. *d. c. fin. docet* Lessius lib. 2. de instit. *c. 6. dub. 14. n. 45.* Sanch. lib. 4. de matr. *disp. 1. n. 22.* & pluribus allegat. Halos *q. 97. tract. 14. de leg. sect. 8. ex c. ita nos 25. q. 2.* Ubi binus actus appellatur quasi usus, & consuetudo, & concludit consuetudine dari facultatem non habenti, *c. cum contingit de foro competenti.* Ad idem est communis doctrina per ratihabitionem jurisdictionem concedi. Et licet controversum sit, an sufficiat ratihabitio de futuro, ex *reg. cum rei ratihabitio retrotrahitur, & mandato non est dubium comparari.* At ferè omnes conveniunt ratihabitione de præsenti expressa aliquo signo jurisdictionem concedi aliàs non habenti; ideóque potest virtute illius administrare Sacramenta jurisdictionem postulantia, ut de Sacramento pœnitentiæ, & assistentia ad matrimonium docet Gab. Vasq. *de pœnit. q. 91. art. 2. dub. 1. n. 3.* Sanch. l. 3. de matr. *disp. 35. n. 17 & 20.* Suarez & aliis relatis, *tom. 4. de pœnit. disp. 26. sect. 1. n. 4. & disp. 27. sect. 14. à n. 1.* Si ergo præpositus generalis sciebat hunc usum, & non interdicebat in futurum, convincebatur approbare: alias iniquissimè faceret non monens Provinciales de nullitate ingressus novitiorum, & de usurpatione suæ potestatis in re tam gravi. Quod si generalis hunc usum & praxim ignoravit, Provincialesque illo ignorante ad probationem receperunt in ætate 14. anni completi, validè, & licitè processerunt maximè post decennium à publicata regula. Nam consuetudo eam vim, & efficaciam habet, ut possit adversus legem præscribere, júsque positivum tollere, & aliud de novo introducere, ex *c. fin de consuetud.* ubi Panorm. Felin. & alii *ibi*, & Covarr. *lib. 2. var. c. 13. n. 4.* & innumeris allegatis Sanch. l. 7. de matrim. *disp. 4. à n. 11. & disp. 17. n. 7. & disp. 22. n. 20.* Salas *q. 97. tract. 14. de leg. sect. 2. & 3. & seqq.* Et nos diximus *tract. de leg. disp. 3. de consuetud. punct. 4.* Solúmque est inter Doctores controversia, quod tempus necessarium sit, & omissis placitis variis ibi *punct. 2. §. 2.* probavimus decennium sufficere. Quo supposito esto prohibitum esse Provinciali recipere novitios ante 15. annum completum, usu & consuetudine in contrarium derogatum est, cum non solum hujus consuetudinis decennium, sed & quadragesimum, & septuagesimum transanctum est post hujus regulæ publicationem. Adde hanc prohibitionem non recipiendi novitios, qui 15. completum non habeant potiùs per desuetudinem, seu non usum cessasse, quia nunquam ex obligatione recepta est, & quando sic cessat, lex, sentit Azor. *1. p. l. 5. instit. mor. c. 4. q. 6.* Tanquam indubitatum sufficere decennium. Confirmo. Lex eum sensum, & interpretationem recipit, quem usus, & consuetudo declarat. Unde ortum est illud Axioma. Consuetudo est optima legum interpres, *c. cum dilectus de consuetud. leg. si de interpretatione ff. de leg.* & multis allegatis docet Sanch. *l. 6. in Dec. c. 4. n. 27.* Salas *1. 2. c. 9. de leg. tract. 14. sect. 14.* Ubi advertit, etsi consuetudo ad abrogandam legem debeat esse decennalis, at ad illam interpretandam minus tempus sufficere, & adducit Menoch. *de arbitrar. casu 93. n. 10.* Sed in Societate nunquam cognitum fuit ob regulam Provincialis debere recipiendos in Societatem habere 15. annum completum, imò tanquam certum supponebatur 14. annum completum sufficere. Ergo sic est lex intelligenda ex iis, quæ adducit Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 17. n. 8.*

Alia via probari potest hæc 2. pars conclusionis nempe ex *leg. Barbarius ff. de officio prætoris, & ex c. infamis 3. quæst. 7.* vers. *veruntamen*, & ex aliis relatis à Sanchez *lib. 3 de matrim. disp. 22. numero 1.* Ex quibus omnes Doctores colligunt titulum coloratum cum errore populi sufficientem esse ad dandam jurisdictionem alias non habenti: Sed hæc in præsenti casu procedunt, ut Provincialis possit licitè, & validè recipere eos, qui 14. completum, & inceptum 15. habuerint. Habet namque titulum absolutum ad recipiendum *Reg. 32.* limitatio ad 15. annum completum ignorata est. Ergo jurisdictionem habet ad recipiendum absque supradicta limitatione.

7. Ex dictis infero (quod est maximè notandum) si generalis intendit, quod Provinciales non recipiant novitios minores 15. annis (eò quod sentiat regulam Provincialis sic esse intelligendam) debet necessariò authenticam hanc voluntatem facere, & Provincialibus publicè manifestare. Alias non revocabit facultatem jure consuetudinis introductam recipiendi minores 15. annis, & majores 14. Quia delegatus dum notitiam non habet sibi esse revocatam potestatem à delegante valent gesta per ipsum ex *leg. si fortè ff. de offic. Præsidis* ibi si fortè Præses Provinciæ manumiserit, vel tutorem dederit, priusquam cognoverit successorem advenisse, erunt & hæc rata: Ubi Gloss. verbo *cognoverit* ait, usque ad ejus adventum durat jurisdictio, & ita relato Bart. Flamin. Rebuffo, & aliis innumeris docet Thom. Sanch. l. 7. de matr. *disp. 3. à n. 11.* Neque sufficit quælibet notitia, ut ex ipsa censeatur revocata, sed debet esse ad minus notitia per nuncium, vel epistolam ad delegatum specialiter missam, ut latiùs dixi, *disp. 4. de leg. punct. 21. §. ult.* imò si revocatio generalis facienda est eadem publicatio requiritur, quæ ad concessionem facultatis per modum legis requisita fuit, ut dictum est ibi. *punct. 21. §. 5.* Maneat ergo certum, etsi regulæ rigore spectato sit probabile (quod Thomas Sanchez dixit) non posse à Provincialibus ad probationem recipi non habentes 15. annum completum. At spectata consuetudine, & praxi omni probabilitate caret. Neque Thom. Sanch.

Sanch. contrarium diceret; ipſe enim ſolum ſpectata regula locutus fuit. Neque alicui mirum videatur me in probanda hac aſſertione præter conſuetam brevitatem proceſſiſſe; fortè enim ſum ex illis, qui 15. annum non compleverunt, cum in Societatem fuerunt admiſſi, & utinam in illa natus eſſem.

8. Secunda difficultas eſt; an ligatus aliquo ex ſupradictis impedimentis, ſi rapiamur in Societatem ab eo qui poteſtatem habet in eis diſpenſandi, receptio valida ſit? Et quidem ſi impedimentum recipienti manifeſtatur, nulla eſt dubitatio, cum eo ipſo cenſeatur diſpenſare. Si autem malitiosè tacitum ſit, alicui videri poteſt nullam eſſe receptionem, ut pote abſque conſenſu recipientis factam. Non enim recipiens voluntatem habet recipiendi tali impedimento ligatum, imo potiùs habet voluntatem eum à religione excludendi. Quod efficaciùs urget, ſi daremus impedimentum ejus conditionis eſſe, ut eo detecto nequaquam à ſuperiore ſic ligatus reciperetur, ne religioni præjudicium cauſaret.

9. Cæterum tenendum eſt validum eſſe ingreſſum. Quia dum impedimentum ſubſtantiale non eſt, ſuperior conſentit in ſubſtantia ingreſſus, ſicut cum Prælatus admittit ad ordines quemquam excommunicatum, vel irregularem, admiſſio valida eſt; quia in ſubſtantiali collatione ordinum conſentit, cui conſenſui non obſtat, quod impedimento detecto non conſentiret. Non enim præſens conſenſus ex eventu futuro regulatur, præcipuè cum circunſtantiæ omnino mutentur. Fateor tamen, ſi recipiens haberet expreſſam voluntatem non admittendi in religionem, qui impedimento ligatus, & non manifeſto peteret admitti, nullam eſſe admiſſionem. Sed hæc voluntas ob inconvenientia, quæ inde naſcuntur, nec juſta eſſet, neque præſumenda eſt; potiùs enim præſumendum eſt eam voluntatem habere, quæ ſuæ cognitioni, & rebus ipſis conformetur; ac proinde velle recipere novitium illum abſtrahendo, an habeat, vel non habeat impedimentum. Hæc doctrina colligitur expreſsè ex Nav. lib. 3. conſil. tit. de Reg. *conſ.* 25. *in* 1. *edit. & in* 2. *conſ.* 48. Man. Rodrig. *tom.* 3. *q. Regul. q.* 17. *art.* 9. & 2. *to. ſum. c.* 6. *n.* 3. & aliis relatis à Sanch. *li.* 5. *ſum. c.* 4. *n.* 57. Quatenus dicunt profeſſionem factam ab eo, qui morbo gallico, vel alio impedimento non irritante laboraret, quo detecto omnino excluderetur, validam eſſe. Ergo ſupponunt receptionem ad novitiatum cum hoc impedimento valida; quia profeſſio valida eſſe non poteſt, ſi novitiatus nullus extitit.

PUNCTUM IX.

Quæ conditiones ſervandæ ſunt in religionis ingreſſu, ut validus & licitus ſit.

SUMMARIUM.

1 *Coactio profeſſionem annullat, ſed non novitiatum.*
2 *Concilium excommunicat cogentes fœminas ad religionis ingreſſum.*
3 *Lata eſt excommunicatio in favorem fœminarum & ob quas actiones.*
4 *Non comprehendit cogentes ad votum, vel Juramentum religionis ſuſcipiendæ.*
5 *Modus coactionis debet eſſe injuſtus, ſed ſufficit indirectus.*
6 *Quas perſonas comprehendat hæc excommunicatio expenditur.*
7 *Excipit concilium caſus à jure expreſſos, in quibus dari poteſt coactio abſque excommunicationis incurſu.*
8 *Simili excommunicatione ligantur impedientes fœminas à religionis ingreſſu.*
9 *An comprehendat impedientes ingreſſum ad probationem? Negant Sanch.*
10 *Probabilius eſt comprehendere.*
11 *Debet injuſtè impedire.*
12 *Ingreſſus religioni debet eſſe immunis à vitio Simoniæ.*
13 *Ex parte admittentis debet eſſe neceſſariò poteſtas, aliàs nullus eſt ingreſſus.*
14 *Debet præmitti informatio generis, vitæ, morúmque recipiendi.*
15 *Non poſſunt Prælati abſque rationabili cauſa negare ingreſſum aptis.*

1. PRæcipua conditio ſervanda in religionis ingreſſu eſt libertas, quæ coactioni opponitur. Hæc tamen eſto profeſſionem annullet, *cap. prælatum, de his quæ vi*, novitiatus ingreſſum non annullat; neque ex annullatione profeſſionis infertur, novitiatus annullatio; cum hæc nullitas ex jure poſitivo pendeat, quæ non extenditur ultra caſus expreſſos, & nullibi invenitur expreſſa novitiatus annullatio. Præterquam quod eſt longè diverſa ratio in profeſſione, ac in novitiatu. Nam ſi profeſſio coacta eſſet valida, indiſſolubilis eſſet, & injuria facta irreparabilis; ſecùs novitiatus qui ſolvi poteſt, & injuria facta reparari. Item coactio non impedit quin novitius religionis auſteritates experiatur, ſed potiùs juvat, & ita tenet Sanch. lib. 7. matr. *diſp.* 37. *n.* 51.

2. Verum etſi coactio quemlibet novitiatus ingreſſum non annullet, negari non poteſt eſſe grave peccatum, & injuſtitiam. Quapropter merito Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.*18. *de Regul.* novam excommunicationem imponit cogentibus fœminas ad religionis ingreſſum his verbis; Anathemati ſancta Synodus ſubjicit omnes, & ſingulas perſonas, cujuſcunque qualitatis, vel conditionis fuerint tam clericos; quam Laycos ſæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, ſi quomodocumque, &c. Coëgerint aliquam Virginem, vel viduam aut aliam quamcumque mulierem invitam præterquam in caſibus à jure expreſſis ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cujuſcumque religionis, vel ad emittendam profeſſionem, quique conſilium, auxilium, vel favorem dederint; quippe ſcientes eam non ſpontè ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere aut profeſſionem emittere quoquomodo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint.

3. Hæc excommunicatio lata ſolum eſt in favorem fœminarum. Nam eſto graviſſimum ſit peccatum viros ad religionem cogere, vel eos à religionis ingreſſu impedire; quia tamen id rarum eſt, & faciliùs viri violentiam expellunt, ideo conſilium nihil de ipſis diſponit, ſed ſolum de fœminis, quibus violentia frequentiùs inducitur, & difficiliùs vincitur. Sic Suar. tom. 5. de cenſur. *diſp.* 23. *ſect.* 7. *n.* 9. *& tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 9. *n.* 4. Sanch. lib. 4. ſumm. *cap.* 4. *num.* 2. Ob triplicem actionem hæc excommunicatio imponitur nempe ob monaſterii ingreſſum, ob ſuſceptionem habitus, ob profeſſionem. Non caret tamen difficultate, qualiter monaſterii ingreſſus à ſuſceptione habitus, & profeſſione diſtinguatur. Neque enim videntur excommunicari parentes cogentes fœminas monaſterium ingredi, ut ſecuriùs vivant, cum ſæpe id neceſſarium ſit, & licet ſecluſa neceſſitate non poſſint parentes filiam cogere ad arctam cuſtodiam, ut benè notavit Suar. *dicto lib.* 5. *de Relig. c.*9. *num.* 4. Non tamen obinde cenſentur excommunicari. Quia conſilium non tam de ingreſſu (ut ſic dicam) temporali, & Laicali, quam religioſo, & perpetuo locutum eſt: libertati enim religioſi ſtatus favere intendebat. Qua ratione convincor ad aſſerendum coactionem ad ingreſſum monaſterii abſque animo inducendi puellam ad religioſum ſtatum, ſed potiùs, ut decentiùs, & ſecuriùs vivat, & aptiùs deliberet ſtatum eligendum hac excommunicatione non puniri; benè tamen coactionem ad ingreſſum animo, & intentione, ut habitum ſuſcipiat, & profeſſionem emittat:

tat : Quia ille ingressus est inchoata habitus susceptio, neque aliter possunt illa tria membra ingressus monasterii, susceptio habitus, & professio distingui : Et ita tradit Suar. *dicto tom. 3. de Relig. lib. 5. c. 9. n. 4.* Sanch. lib. 4. summ. *cap. 4. n. 12.*

4. Non censetur tamen comprehendi votum, vel Juramentum ingrediendi religionem ; quia hujusmodi votum, vel Juramentum non est monasterii ingressus, nec susceptio habitus, nec professio, quæ sunt actiones prohibitæ, & punitæ. Quapropter esto parens cogeret filiam vovere, vel jurare se ingressuram religionem, excommunicationem hanc non incurreret. Neque obstat ex vi illius voti, vel Juramenti obligatam esse ingredi, ac proinde esse indirectam ingressus coactionem: quia credo probabiliùs nullam illius ingressus obligationem habere. Quia obligari non potest ad efficiendum actum irritum, & nullum. Nam ingressus assumptus ex obligatione voti, seu Juramenti coacti coactus est, & consequenter nullus. Adde quamvis illud votum validum esset & obligatorium, ob coactionem ad illud præcisè habitu non susceptо, excommunicatio non incurretur, quia non ob votum sed ob monasterii ingressum, habitus susceptionem, vel professionem excommunicatio imponitur. Sanch. *lib. 4. sum. cap. 4. n. 13.*

5. Modus coactionis non signatur à consilio, sed solum dicitur, quoquomodo coëgerint : quare sive directus, sive indirectus sit, comprehenditur : debet autem esse injustus, aliàs punibilis non est. Neque enim ex eo quod pater rigidè filiam tractet dummodo limites paternæ jurisdictionis non excedat, excommunicationem incurrit ; tametsi illa tædio affecta, & causa vitandi illum rigorem habitum susciplat : id enim per accidens est, & patri jure suo utenti non est vertendum in culpam. Quod si pater in rigore excesserit, videatque ob illum rigorem vitandum filiam moveri ad religionem, neque cessaverit, procul dubio censco filiam sic ingredientem & coactè ingredi, & parem ob indirectam coactionem excommunicatum esse : Suar. *dicto tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 9. n. 5.* Nulla tamen est coactio, si muneribus, & donis filiam ad religionem invitet, imò neque si suasionibus, & precibus, modo non sint importunæ, & quæ violentiæ æquivaleant. Sic Suar. *loco allegato* & Sanch. *lib. 4. c. 4. num. 7. & 8.*

6. Personæ adversus quas hæc excommunicatio fertur sunt omnes, & singulæ cujuscunque qualitatis, & conditionis fuerint, tam clerici, quam Laici, sæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, quæque ad aliquam ex supradictis actionibus graviter, & injustè coëgerint. Probabile tamen est Regem, & Imperatorem non comprehendi ob eorum eminentissimam dignitatem, ratione cujus debent in iis pœnis necessariò exprimi, ut comprehensi censeantur : Tradit Sanch. lib. 4. sum. *cap. 4. num. 2.* Et facit quæ adducit, *lib. 4. de matrim. disput. 22. fine.* Deinde extendit concilium supradictam excommunicationis pœnam ad omnes illos, qui concilium, auxilium, vel favorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi in monasterium, aut habitum susclpere aut professionem emittere, quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint ; subintelligitur, ut fiat : quæ omnia verba, quia rata, & singularia sunt exactè notanda, ut benè dixit Suar. *tom. 5. de cons. disput. 23. sect. 7. num. 9.*

7. Excipit concilium à supradicta doctrina casus à jure expressos, in quibus etsi coactio detur, excommunicatio non imponitur, & meritò. Quia tunc non est injusta coactio, sed justa, & licita juris executio. Hi casus (inquit Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 8. n. 4. fine.*) sunt duo. Unus est si puella votum emisit religionis, *cap consultum de Regular.* quo casu ad ejus executionem cogi potest, si relaxationem non obtinet. Alias est, quando conjuges mutuo consensu ingressi sunt religionem, & post professionem unius alter vult retrocedere; quia in iis casibus non cogitur quis ad religionem tanquam ad rem voluntariam, sed tanquam ad rem voluntate propria debitam.

8. Similem excommunicationem ob causam oppositam profert concilium in supradicto loco *sess. 25. cap. 18.* adversus eos qui sanctam Virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo sine justa causa impedierint. In quibus verbis ea est difficultas ; an impedire, ne fœmina votum aliquod simplex emittat saltem suscipiendi religionem supradicta excommunicatione puniatur ? Affirmat Suar. *dicto lib. 5. cap. 9. num. 11. & 12.* contrarius iis, quæ docuerat, *tom. 5. de censur. disp. 23. sect. 7. n. 10.* Quia sub acceptione veli religiosa professio intelligitur, & non honorarium illud veli signum. Ergo sub voti emissione, quæ ut distincta ponitut à concilio non professio, sed saltem professionis votum intelligitur. At verius credo sub utroque verbo professionem intelligi, sed diversam. Nam cum in monasteriis monialium, monialibus ad chorum assumptis velum in professione concedatur, Laicis verò ad ministeria domestica destinata denegetur, ut omnes has professiones concilium comprehenderet, quin ulla dubitatio remaneret, expressit ut distinctas voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi ; hoc est professionem cum velo, vel sine illo. Alias si præstare impedimentum voto religionis suscipiendæ vellet concilium punire, non ea generalitate, quæ non magis votum religionis, quam castitatis, aut temperantiæ, alteriúsve virtutis significat, loqueretur, & ita tradit Suar. *illa disp. 23. sect. 7. num. 10.* Sanch. lib. 4. sum. *cap. 4. num. 14.*

9. Sed gravior est difficultas, an impedire susceptionem habitus, seu monasterii ingressum puniatur hac excommunicatione ? Negat Sanch. *d. cap. num. 11.* ea motus ratione, quia decretum excommunicans impedientes professionem, non est extendendum ad remotum professionis obstaculum, præcipuè quidem decretum excommunicans cogentes ad religionem, non fuit contentum expressione professionis, sed insuper addidit habitus susceptionem. Deinde quia impediens votum religionis in sæculo emitti, virtualiter impedit professionem, sed non obinde excommunicatur. Ergo ob impedimentum remotum excommunicatio non contrahitur.

10. Affirmativa sententia tenenda est, scilicet ob impedimentum appositum suscipiendi habitum præstandique novitiatum hanc excommunicationem incurri. Quia susceptio habitus, novitiatúsque perfectio requiritur necessariò ad professionem. Ergo quolibet ex illis impeditis professio ipsa impeditur, in quo maximè differt hujus impedimenti appositio à coactione professionis. Nam potest esse coactio ad professionem, quin fuerit ad suscipiendum habitum, & econtrà potest esse coactio ad suscipiendum habitum, quin extendatur ad professionem : eáque de causa fuit conveniens non solum professionem, sed susceptionem habitus exprimere. At in præsenti fieri non potest, quod aliquis impediatur à novitiatu quin impediatur à professione; eáque de causa satis fuit prohibere impedimentum professionis. Quia prohibendo impedimentum apponi professioni, consequenter prohibitum est apponi religionis ingressui, & aliis omnibus, quæ de essentia professionis sunt, & ita ut certum docet Suarez *tom. 5. de censur. disput. 23. sect. 7. num. 10.* & to. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 9. n. 11.*

11. Quo ad modum verò hujus impedimenti attinet, advertendum est debere esse injustum. Nam justum impedimentum etiamsi per coactionem fiat, non præstat sufficientem causam ad excommunicationem incurrendam, quia liberum est à peccato ; ideoque concilium notanter dixit : quoquomodo sine justa causa impedierint ; supponens justam esse causam impediendi fœmi-

næ religionis ingreſſum, ut ſi vinculo matrimonii conſummati, vel ſervitutis eſſes ligatus. Quapropter cum ſolo dolo, vel coactione injuſtè, & illicitè impediri poſſit profeſſio, hoc impedimentum per dolum, vel coactionem hac excommunicatione punitur; & tradit Sanch. *d. lib. 4. ſum. c. 4. n.* 10. De impediente per dolum, ne fœmina velit profiteri, non caret probabilitate ſub hac cenſura, non comprehendi; quia ſic dolo impediens propriè non impedit voluntatem profitendi; ad hoc enim requiritur, ut ipſa voluntas immutata perſeverans impediatur ab ejus executione, dolum autem ſolum impedit, ne voluntas ſit: Sic Suar. *tom. 3. de Rel. lib. 5. c. 9. n.* 14.

12. Secunda, & principalis conditio in ingreſſu religionis requiſita eſt immunitas à vitio Simoniæ: Sed quia de hac latè dicimus, *tract de vitiis oppoſitis religioni diſp. ult. punct.* 23. nolo in ejus explicatione immorari. Solum adverto neque ipſum ingreſſum ad probationem, neque profeſſionem ipſam Simoniaci factam invalidam eſſe, ut latiùs dicto loco probo quia nullo jure annullata inveniuntur.

13. Tertia conditio ſe tenet ex parte admittentis novitium, ut authoritatem, & poteſtatem habeat ad illum admittendum. Nam ceſſante hac poteſtate nullus eſt ingreſſus; non enim religio probari à novitio poteſt, quin priùs ab ea admittatur, ut enim probet; ita compertum eſt apud omnes. Qui autem ſuperiores hanc recipiendi poteſtatem habeant ex conſtitutionibus cujuſlibet religionis ejuſque uſu, & ſtylo deducendum eſt.

14. Quarta conditio eſt, ut fiat informatio generis, vitæ, morum recipiendi, de qua informatione Sixtus V. edidit motum proprium 6. *Kalend. Decembris anno* 1587. Qui incipit Sixtus Epiſcopus, quem poſtmodum declaravit, & temperavit alio incipiente *Ad Romanum ſpectat Pontificem.* Sed Gregor. XIV. alium edidit, qui incipit *circumſpecta Romani Pontificis providentia*; quo ex parte revocati ſunt motus Sixti V. Tandem Clemens VIII. in ſua conſtitutione, quæ incipit. *Altiſſima pauperta:is via data* 14. *Aprilis* 1592. Reduxit nullitatem profeſſionis à Sixto V. indictam ad terminos juris communis, & modum præſcripſit minoribus de obſervantia pro informationibus faciendis advertens ob omiſſum hunc modum profeſſionem non irritari, aliàs de jure non irritandam. De his conſtitutionibus, earúmque intelligentia latè agit. Emanuel Rodriguez *tom.* 1. *quæſt. regul. quæſt.* 1. *art.* 1. 2. *&* 3. Suarez to. 3. de Relig. *lib.* 5. *cap. per totum.* Sed ſupervacaneum cenſeo his immorari; cum nullitas novitiatus, & profeſſionis à Sixto V. inducta ceſſaverit, & modus informationis pro novitiis recipiendis ex recepta cujuſlibet religionis conſuetudine præſcriptus ſit. Et denique ut notavit Auguſt. Barboſ. 3. *de poteſt Epiſcop. alleg.* 101. *n.* 41. Clemens VIII. conſtitutionem incipientem *in eis* edidit *anno* 1597. in favorem conventus. S. Stephani Salmanticenſis ex Dominicana familia, ut novitiorum informationes de his, quæ ſecundùm conſtitutiones interrogari debent, fierent coram judice, & notario publico, vel coram aliquo alio fratre ad id munus deputato abſque omni ſtrepitu judiciario, ſed ſolummodo ſimpliciter, & de plano. Quod privilegium (inquit Barboſa) eſto ſolum quoad conventum S. Stephani fuerit conceſſum, eo fruuntur omnes religiones habentes privilegium communicationis, quale habent omnes mendicantes, etſi quæ ſunt aliæ.

15. Quod ſi roges; an ſuperiores; quibus competit novitiorum receptio peccent, ſi renuant recipere quem habilem, & aptum religioni invenerint? Reſpondet optimè Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 10 *num.* 28. Peccare graviter ſi abſque ulla rationabili cauſa moveantur. Tum quia religioni officiunt, illius novitii obſequiis privantes, & juriſdictione ſic data abutentes. Tum quia ſecuram viam ſalutis procuranti ſine cauſa præcludunt. At ſi cauſa ſubſit clarum eſt nullum eſſe peccatum. Eſt autem ſufficiens cauſa denegandi ingreſſum patenti, ſi alius aptior, imo æqualis reperiatur, vel ſperatur brevi reperiendus, & religio commoditatem temporalem non habeat utrumque alendi.

Punctum X.

Quibus obligationibus teneatur novitius ex religionis ingreſſu.

SUMMARIUM.

1 *Prima enumeratur, ne poſſit abſque cauſa religionem deſerere, ſed non admittitur. Et ſit ſatis contrariis.*
2 *Secunda de obligatione ſolvendi expenſas factas in novitiatu, non admittitur, ſi bona fide, & abſque harum ſolutionis promiſſione ingrediatur.*
3 *Nequit durante novitiatu matrimonium contrahere, ſi habitum non dimittit.*
4 *Obligatus eſt novitius ex honeſtate ſervare regulas.*
5 *Obligari non poteſt ſuperioris præcepto.*
6 *Novitius violans caſtitatem non addit ſecluſo ſcandalo novam malitiam.*
7 *Prælatus regularis non poteſt præcipere novitio aliter quam poſſit Prælatus Eccleſiaſt. clericis ſibi ſubjectis.*
8 *Novitius puniri poteſt à Prælato regulari ob quodlibet delictum.*
9 *Quid dicendum de caſuum reſervatione.*

1. Prima, & præcipua obligatio enumeratur, ne poſſit religionem aſſumptam deſerere abſque legitima cauſa, qualis eſſet, ſi non poſſit commodè religionis aſperitates ſuſtinere. Probaríque poteſt, quia eſt levitatis, & inconſtantiæ indicium ab incœpta perfectionis via deflectere. Sed præcipuò urget: quia religionis Prælatus non poteſt abſque gravi culpa novitium expellere, quippe abutetur poteſtate ſibi data in damnum ipſius religionis, & novitii. Ergo eodem modo peccabit novitius religionem deſerens.

Cæterum omnino tenendum eſt per ſe nullam culpam novitium committere; eò quod religionem deſerat ob honeſtum finem abſque rationabili cauſa; ſicut enim nulla eſt culpa nolle religionem ingredi, ita nulla eſt poſt ejus ingreſſum nolle perſevare; quia non ingredietur ſub obligatione perſeverandi, ſed ſub libertate probandi ſtatum, & probatum eligendi, ſi ſibi commodus viſus fuerit. Et ita tenet expreſsè Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 5. *cap.* 11. *à n.* 2. Sanch. dicens eſſe apud omnes certum, lib. 6. ſum. *c.* 10. *n.* 1. & colligitur manifeſtè ex *cap. ſtatuimus de Regularibus* ibi ad priſtinum ſtatum redire poſſe liberè infrà annum. Idem traditur cap. *is qui de Regularibus*, *in* 6. Ex quo fit non indigere Prælati religionis facultate ut habitum deſerat, ſed illo inconſulto deſerere poteſt, & à Religione exire, neque obinde aliquam pœnam; aut inhabilitatem contrahit Suarez *loco allegato.*

Rationes in contrarium non urgent. Ad 1. nego eſſe levitatem, aut inconſtantiam; cum nulla legis, aut voti obligatione teneatur novitius perſeverare, ſed potius ſub libertate exeundi ingrediatur ab probandum religionis ſtatum. Ad 2. Sanch. lib. 5. ſum. *c. num.* 56. cenſet Prælatum expellentem novitium abſque juſta cauſa peccare ſolum venialiter, niſi gravis novitio nota eſſet expulſio illa (quod certè rarò) Movetur quia novitii receſſus abſque cauſa eſt ſolum venialis; ſed æquè religio obligatur novitio, ac novitius religioni. Ergo ſolum in Prælato religionis erit culpa venialis. Sed meritò ab hac ſententia recedit Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 7. *& lib.* 5. *c.* 11. *numer.* 5. Affirmans religionis Prælatum, obligatum eſſe retinere novitium ſub gravi culpa, ſi aptus religioni judicatur; quia non eſt Prælatis conceſſa poteſtas expellendi; vel

retinendi

retinendi novitios in destructionem, sed in ædificationem, & in bonum religionis, & subditorum. Quare hæc obligatio non ex pacto cum novitio, sed ex officio, & munere Prælati provenit; eáque de causa conceditur novitio illegitimè expulso jus agendi contra religionem, ne expellatur, ut tradit idem Sanch. *supra cum* Gregor Lopez *leg. 3. verbo aelloſ. tit. 7. p. 1.* Quæ actio fundari non potest in levi obligatione novitium retinendi. Religio verò adversus novitium exeuntem nequaquam agere potest. Ergo signum evidens est, graviùs religionem obligari ad retinendum novitium aptum, quam obligetur novitius ad perseverandum in religione commoda.

2. Secunda obligatio esse potest solvendi expensas, quas tempore novitiatus facit. Et quidem si animo ficto (hoc est absque voluntate perseverandi) ingreditur, certum est obligatum esse, nisi obsequiuum ab eo factum expensis adæquaret, quod tunc contingit (inquit Sanchez lib. 6. sum. *cap. 10. n. 2.*) quando monasterium illo obsequio indigeret ab aliis religiosis non præstando. At si bona fide ingrediatur, nulla est obligatio solvendi, qui reditus monasterii pro novitiorum æquè ac professorum alimentis sunt constituti: Sic Azor. 1. *p. lib. 12. cap. 3. quæst. 6.* Manuel Rodrig. *tom. 3. q. regul. q. 15. art. ult.* Suar. to. 3. de Relig. *lib. 5. c. 11. n. 5.* Plures referens Sanch. lib. 6. sum. *c. 10. num. 4.* Layman. lib. 4. sum. *tract. 5. c. 4. in fine.* Quod procedit, nisi novitius promisisset solvere; quia eo casu obligatus est, ut pote ad rem omnino justam, & licitam, & à Trident. *sess. 25. cap. 16. de Regularibus*, permissum ibi excepto victu, & vestitu novitii, vel novitiæ illius temporis, quo in probatione est: Et tradit Suar. *d. c. 11. n. 5.* Sanch. *lib 6. c. 10. n. 5.* Layman. *suprà.* Non tamen ob eam causam impediri potest novitio licet è religione egressus, tametsi timor si egredientem non esse soluturum. Quia non est datum religioni per vim à novitio debitum tempare; cum talis exactio multum præjudicare possit statui religioso, ejusque libertati, sed debet religio eo modo, quo possit adversus novitium egressum procedere, sicut adversus alium sæcularem debitorem procedit. Suarez *dicto cap. 11. num. 5.*

3. Tertia obligatio est, ne possit durante novitiatu matrimonium contrahere; quia est status alienus ab habitu assumpto: dissonum enim rationi est habitu religioso ostendere animum observandi perpetuam castitatem, & matrimonii celebratione contrarium dicere. Meritóque Ecclesia hanc fictionem prohibuit, cap. *consuluit. Qui clerici*, &c. Constituens habitum religiosum inter impedimenta impedientia matrimonii contrahendi, tametsi non dirimat contractum: ibi sicut votum simplex matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit jam contractum, ita habitus sine professione susceptus ne contrahatur impedit, sed contractum nequaquam dissolvit, & tradit Glossa *c. beneficium de Regul. in 6.* verbo *conferendum in fine.* Quocirca sub gravi culpa tenetur sic contrahens matrimonium habitum religiosum dimittere, nisi fortè matrimonium non consummaverit, & pœnitentia ductus probare velit religiosum statum, animo si placuerit profitendi, & matrimonium contractum dissolvendi. Suar. to. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 11. num. 8.*

4. Quartò censetur novitius obligatus servare regulas & constitutiones, quas professi servant ex quadam decentia, honestate; aliàs non probare, nec religionem probare, nec religio ipsum.

5. An verò possit Prælatus regularis novitium astringere præcepto de observandis iis, quæ sunt de regula, & constitutione religionis? Variant Doctores. Sarmiento *lib. 2. select. cap. 5. n. 9. vers. ex supradictis.* Paul. Layman. lib. 4. sum. *tract. 5. c. 4. q. 3. concil. 2.* & alii affirmant, quia Prælatis regularibus novitius subditur gubernandus; ergo obligandus eorum præceptis statui religionis assumptæ convenientibus, & proportionatis.

Cæterum veriùs est novitium obligatum non esse per se, neque aliquo superioris præcepto obligari posse ad servandas regulas, & constitutiones religionis, sed solum ad sustinendam pœnam, si eas transgrediatur. Quia ex duplici capite hæc obligatio oriri poterat, vel ex speciali voto obedientiæ; quo novitius se astrinxit; vel ex statu probationis assumpto. Ex voto obedientiæ obligari non potest; quia supponimus novitium nullum ex devotione votum obedientiæ emisse. Nam si illud emisit, poterit ex vi illius obligari, sicuti obligatur quilibet alius votum faciens obediendi alicui Prælato in rebus licitis, & honestis: non enim cui est promissa obedientia præceptum non imponit, sed voluntatem suam declarat, qua vult voventem obligatum esse, & posita illa declaratione vovens vi sui voti tenetur. Ex statu autem probationis assumpto novitius non obligatur, sicut nec Cathecumenus ad leges Ecclesiasticas observandas; quia ad hujus probationis statum sufficit, quod religio novitium corrigere possit, si delinquat, ipséque novitiùs contradicere nequeat correctioni. Quod stare optimè potest, quin sit per se ad observandas regulas, & constitutiones obligatus, sed solum obligatus, ad sustinendam pœnam, si delinquat. Quod si roges unde nascitur hæc obligatio sustinendi pœnam? Respondeo nasci ex eo, quod se gubernandum religioni tradiderit, & sub ea conditione à religione docetur, & sustentatur. Et præterea, quia Pontifex hanc jurisdictionem religioni concedit, ut sic præfectus novitos probare possit. Et ita sentiunt Azor. 1. *p. lib. 12. c. 1. q. 10.* Suarez to. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 16. n. 18.* Sanch. alias relatis *lib. 6. cap. 10. num. 7.*

6. Hinc deducitur novitium violantem castitatem secluso scandalo non addere peccato novam malitiam necessariò confitendam; quia nondum specialiter se adstrinxit ad castitatem servandam sed est in via subeundæ illius obligationis. Et idem argumentum fieri potest de paupertate, & obedientia. Sic. Suar. *d. lib. 5. cap. 18. num. 3. & sequent.*

7. Secundò deducitur, non posse Prælatum regularem præcipere novitio, aliter quam potest Prælatus Ecclesiasticus clericis sibi subditis proportione servata: quia cum novitius non subdatur Prælato regulari vi alicujus voti, solum subjici potest vi jurisdictionis Ecclesiasticæ à Pontifice concessæ. Unde non poterit regularis Prælatus præcipere novitio ea, quæ sunt de consilio, & religionis perfectione. Quia non perfectioni observandæ, sed probandæ, se tradit novitius. Bene tamen potest præcipere, quæ potest Prælatus Ecclesiasticus sibi subditis; quia religionis ingressu facti sunt novitii personæ Ecclesiasticæ, & Prælatus regularis concessione Pontificis jurisdictionem Ecclesiasticam in illos habet. Suar. to. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 16. num. 18.*

8. Tertiò deducitur, novitium delinquentem puniri posse à Prælato regulari non solum quando delinquit adversus regulas, & constitutiones religionis, sed etiam quando delinquit in regravissima, & pœna mortis digna. Quia Prælatus regularis jurisdictionem habet in foro externo non solùm adversus professos, sed etiam adversus novitios, quatenus partes sunt, & membra religionis ab omni alia jurisdictione exempta: Sic docent. Suar. to. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 16. n. 18.* Sanch. *lib. 6. Decal. cap. 10. num. 10. 11. & 12.* Barbosa 2. *p. allegat. 12. num. 37. & alii apud ipsos.* Dices novitio impediri non posse liberum è religione egressum; quia à jure conceditur, cap. *statuimus de Regularibus cap. non solum eodem tit. in 6.* Ergo novitius volens religionem deserere puniri non potest pœna carceris, aut alia pœna religionis egressum impediente.

Concedit Sanch. *dicto cap. 10. n. 14.* consequentiam, & favet Sylvest. verbo *religio 5. q. 7.* Neque ob inde delictum manebit impunitum; sed puniri poterit à judice sæculari, vel Ecclesiastico, cui aliàs novitius egressus è religione subditur. Veriùs tamen censeo, quod tradit Suar.

Suar. *dicto cap.* 16. *num.* 18. Poſſè inquam Prælatum regularem punire novitium delinquentem, etiam egredi volentem pœna culpæ proportionata. Quia in illum juriſdictionem habet, à qua non erat conveniens eximi ob ſolam voluntatem egrediendi : daretur enim anſa novitiis delicta committendi : Neque obſtat ex hac parte impediri egreſſum ; quia eſt per accidens, & ratione culpæ ab ipſo novitio commiſſæ. Poſita verò ſententia, & condemnatione delicto obligare poteſt Prælatus regularis novitium, ſub præcepto, & cenſuris ad illam ſubeundam ; ſicuti poteſt Prælatus Eccleſiaſticus ſibi ſubjectos, quia hæc obligatio in eadem juriſdictione fundatur Sanchez *lib.* 6. *cap.* 10. *numer.* 17. An autem impote novitio poſſit pœnam exequendam poſt religionis egreſſum non caret difficultate ; quia eo ipſo ceſſat ſubjectio Prælatis regularibus. At verius cenſeo poſſe ; quia eſt præceptum, ſententia data ſubdito, quam acceptatam ipſe propria authoritate fugere non poteſt ; ſecùs eſſet ſi more religioſo, & abſque figura judicii pœnitentia imponeretur ; tunc enim ceſſaret ejus obligatio, quia cenſetur impoſita novitio, quatenus religionis membro, & dum tale eſt : Sic Sanch. lib. 8. ſum. *cap.* 10. *num.* 13.

9. Quartò deducitur quid dicendum ſit de caſuum reſervatione ? an inquam novitius obligatus ſit illud decretum ſervare, ita ut non poſſit alteri ab aſſignatis à ſuperiore confiteri ? Quia in re ſi religioſi audiunt confeſſiones ex juriſdictione conceſſa à Summo Pontifice, ſed mediis Prælatis, ut fit in Societate Jeſu poteſt Prælatus regularis confeſſariis à ſe deſignatis ita limitatam concedere juriſdictionem etiam comparatione novitiorum, ut ad caſus reſervatos non extendatur. Nam cum liber ſit in hac conceſſione poteſt pro libito eam extendere, vel coarctare. Paul Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *cap.* 4. *num.* 4. *verſ. colligitur* 4. Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 13. Verum ſi religioſi ex facultate ab ipſo Pontifice immediatè conceſſa audiunt confeſſiones, ipsáque facultas generalis ſit ad omnes fideles, ſine dubio poterunt ex vi illius novitium confeſſiones audire ; quia verè ſunt fideles. Neque ex reſervatione caſuum facta pro religioſis manent excepti, cum verè religioſi non ſint : Sic tanquam certum tradit Suar. *d. c.* 17. *num.* 12. Quapropter ſolum eſt difficultas ; an virtute cruciatæ, aliorúmque privilegiorum, quæ in favorem præcipuè penitentium conceduntur poſſint abſolvi, ſicut & alii ſæculares. Item an poſſint abſovi ab Epiſcopo, aliiſque parochis, ſicut alii fideles in eadem diœceſi ; ſeu parochia manentes ; Cui difficultati quoad primam partem attinet, affirmativè reſpondeo. Nam privilegium bullæ generale eſt omnibus illam ſumentibus ; nullibi autem inveniuntur excepti novitii, neque videtur conveniens excipi. Ergo gaudent illo privilegio, ac proinde abſolvi poſſunt virtute cruciatæ, & ita tenet Suar. tom. 4. de Relig. *tit.* 8. *lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 10. Quoad ſecundam partem idem cenſent plures Doctores quia novitius eſto ſubdatur religionis Prælatis, novumque domicilium acquirat, non cenſetur præcedens amittere, ſed conſervare ; ac proinde poterit ab habentibus juriſdictionem Epiſcopalem abſolvi, ſicut antea poterat, cum ſæcularis eſſet : Et ita Manuel. Rodrig *tom.* 1. *quæſt. regul. q.* 21. *art.* 11. *indicat.* Sanch. lib. 4. ſum. *c.* 37. *n.* 18. At veriùs cenſeo oppoſitum, eò quod Pontifex eximens religionem à juriſdictione Epiſcoporum non ſolum profeſſos, ſed etiam novitios eximere cenſetur ; ſi quidem religio omnes hos comprehendit. Et licet hæc exceptio aliquo modo novitiis præjudicet, abſolutè favorabilis eſt, ut benè expendit Suarez tom. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 15. & 16.

Punctum XI.

Quæ ſint privilegia novitiis conceſſa.

SUMMARIUM.

1 *Satis eſt probabile omnia privilegia conceſſa profeſſis novitiis communicari ?*
2 *Poſſunt abſolvere, & abſolvi à peccatis reſervatis.*
3 *Poſſunt diſpenſare, & diſpenſari in votis, & in præceptis jejuniorum, & feſtivitatum.*
4 *Lucrari poſſunt indulgentias aliis religioſis conceſſas.*
5 *Gaudent privilegio canonis.*
6 *Item privilegio fori.*
7 *Poſſunt ordinibus ſacris inſigniri.*
8 *A quo Prælato ordines ſuſcipiendi ſunt.*
9 *Exempti ſunt à gabellarum ſolutione.*

1. SAtis probabile eſt omnia privilegia religioſis profeſſis conceſſa novitiis communicari ; quia eſto propriè religioſi non ſint, ſunt tamen in via ad illud, & in communi acceptione ſic appellantur, eáque de cauſa tanquam partes, & membra religionis numerantur : Sic Dominicus *c. religioſo.* §. *quamvis num.* 3. *de ſentent. excommunicat. in* 6. Henriq. lib. 7. de indulgent. *c.* 22. *num.* 7. Molin. 1. 1. de juſtit. *diſp.* 139. *verſ. præter hos.* Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 2. *q.* 10. Sanch. lib. 4. ſum. *c.* 39. *n.* 17 & *lib.* 7. *c.* 10. *in fine, n.* 22. Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 16. *n.* 17. *in fine. & tom.* 4. *tract.* 10. *lib.* 9. *c.* 1. *n.* 18. Sed ut clariùs hæc communis doctrina innoteſcat, deſcendamus ad principaliora privilegia religioſis conceſſa, & videamus breviter, qualiter novitiis competunt.

2. Primò poſſunt abſolvere, & abſolvi à peccatis reſervatis, quia hoc privilegium ferè omni religioni conceſſum eſt, & conſequenter ſingulis illius partibus : ſpecialiter conceſſum eſt Societati ; ut conſtat ex compendio *privileg. verbo abſolutio* ; & tradit Suarez de poteſtate paſſiva abſolvendi to. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 5. *& de poteſtate activa tract.* 18. *l.* 9. *c.* 2. ſtatim in princ. junctis iis, quæ dixerat de poteſtate prædicandi, *cap.* 1. *num.* 8.

3. Secundò poſſunt diſpenſari, & diſpenſare in votis, ſicut alii religioſi, de qua poteſtate, *ſuperiori tract. diſp.* 2. diximus. Item præceptis jejuniorum, feſtivitatum, ſicuti poſſunt alii clerici ſæculares à ſuis Prælatis ; quia dum in probatione à Prælatis regularibus reguntur ; & tradit Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 8. in irregularitatibus autem benè poſſunt ſicut alii clerici à ſuis Prælatis ob rationem dictam. An verò poſſint diſpenſari ex privilegiis conceſſis aliis religioſis ? Verius eſt non. Quia regimini novitiorum expediens non eſt hanc concedi diſpenſationem. Aliàs poſſent diſpenſari in ordinibus ſumendis non ſervatis interſtitiis, aut extra tempora ; & tradit Suar. *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 9. Ex privilegio autem Societatis conceſſo à *Paul.* 3. verbo *diſpenſatio* §. 1. poſſunt novitii diſpenſari ſuper irregularitate, ſi quam incurrerent, eo quod excommunicati ; aut ſuſpenſi, aut interdicti, aut in loco interdicto celebraverint, aut ordines ſuſceperint ; ſolum requiritur, ut bona fide in novitiatu exiſtant, hoc eſt parati ſint vota emittere : Sic Suar. *d. lib.* 2. *c.* 4. *à num.* 6.

4. Tertiò lucrari poſſunt indulgentias aliis religionibus conceſſas ; habetur compendio *privileg. ſocietatis verbo indulgentia in fine.*

5. Quartò gaudent privilegio canonis, deciditur, cap. *religioſo de ſent. excomm. in* 6.

6. Quintò gaudent privilegio fori, nec poſſunt à judice ſæculari puniri, ſaltem dum in novitiatu perſeverant, aliis relatis docet Azor. 1. 1. *p. inſtit. mor. lib.* 12. *c.* 2. *q.* 20. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 10 Barboſa 2. *p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 12. *n.* 37. Farin. *praxi.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 46. *ampliat.* 16.

Sextò

7. Sextò possunt juxta satis probabilem sententiam ordinibus etiam sacris insigniri ; quia nullibi prohibitum est. Nam Text. *in cap. monasteriis 19. q. 3.* qui à communi sententia in contrarium adducitur non de receptione ordinum, sed de professione loquitur, ut constat ex contextu ; & tradit Suarez tom. 5. de censur. *disp. 50. sect. 5. num. 13. & tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num 17. & tom. 4. tract. 8. lib. 2. num. 12.* Sanch. lib. 6. sum. *cap. 10. num. 19.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 4. num. 5. in fine.* Quod adeo verum est, ut Prælati illi regulares, qui potestatem habent conferendi ordines minores, possent ea novitiis sui conventus conferre, juxta Textum *in cap. quoniam videmus 1. 79. distinct.* & notavit Suarez tom. 4. de Religione *tract. 8. lib. 2. cap. 29. à num. 12.*

8. Solum est dubium à quo Prælato possint ordinibus sacris insigniri, vel dimissoriæ ad ordines conferri ? Et quidem secluso speciali privilegio Prælatus regularis in hac parte nihil potest, quia hujusmodi Prælatus solum habet in novitios jurisdictionem, quatenus ad finem probationis, & bonum novitii regimen in via probationis necessarium est. At nullo modo est necessarium ad supradictum finem, quod Prælatus regularis concedere possit novitio dimissorias ad ordines, imo ex tali concessione si generalis esset non levia inconvenientia evenirent. Ergo dixi *secluso speciali privilegio*, quia Societati Jesu concessum est privilegium, ut ex licentia suorum Prælatorum possint novitii ordinibus insigniri sicut & professus ; habetur verbo *communicatio* §. 5. & notavit Suarez tom. 3. de Relig. *lib. 5 cap. 16. num. 17.* Sanchez lib. 6. summ. *cap. 10. numero 22.* Ubi advertunt satis probabile esse eam facultatem professis concessam ad novitios extendi ; tametsi in privilegio expressè non extendatur. Unum tamen debet esse certum, posse novitium tum ab Episcopo originis ordinari, tum ab Episcopo sui domicilii. Variant tamen Doctores, an censendus sit Episcopus domicilii ille Episcopus loci, in quo monasterium residet, an ille in cujus diœcesi novitius domicilium habebat. Suarez *dicto cap. 16. num. 17. & tom. 2. de Relig. lib. 6. cap. 12. num. 9.* Verius censet esse Episcopum, in cujus diœcesi novitius ante ingressum religionis domicilium habebat ; quia assumptione habitus non mutavit priorem statum in statum religiosum. Ergo nec domicilium. Item quia novitius dum in probatione existit, non habet animum firmum perseverandi, & perpetuò in monasterio manendi, sed probandi, an sibi expediat. Cæterum probabilius censeo cum Sanch. lib. 4. de voto *capit. 39. num. 20.* & lib. 6. summ. *cap. 10. num. 21.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 4. numer. 5.* Episcopum loci ; in quo monasterium existit esse Episcopum sui domicilii, quia verè novitius assumptione habitus domicilium mutavit ; siquidem absolutum animum habet perpetuò manendi, casu quo religio non displiceat : quod sufficit ad domicilii acquisitionem : omnibus enim denuo domicilium acquirentibus ea voluntas inest ibidem perpetuo manendi dum nihil adversum evenit, aut commodiùs non occurrerit : & tradit idem Suarez sibi contrarius *tom. 4. de Relig. tractat. 8. libro. 2. capite 17. numer. 14. & 15.* Neque ad horum ordinum susceptionem facultas regularis Prælati necessaria est ; cum in hac actione novitius non ipsi ; sed Episcopo subjiciatur. Verum esto necessaria non sit facultas ; at decet maximè, ut consentiente Prælato regulari ordinatio fiat ; aliàs præbet novitius sufficientem causam, ut eum Prælatus à religione expellat, cum in re tam gravi ejus consensum contempserit : Sic Sanch. lib. 6. sum. *cap. 10. num. 22.*

9. Septimò videntur deobligati novitii à gabellarum solutione ; quia sunt verè personæ Ecclesiasticæ, & religiosæ, privilegio canonis, & fori gaudentes. Sic tradit Molina 3. tom. de justitia *disp. 671. num. 2.* Gregor. Lopez *leg. 4. tit. 7. part. 1. num. 1.* Sanchez *aliis relatis lib. 6. cap. 10. num. 16.* Layman. lib. 4. sum. *tract. 4. c. 4. num. 4. vers. quia & aliis*, tametsi Lasarte de decima venditionis, *cap. 19. num. 50.* Manuel Rodrig. *q. reg. to. 3. quæst. 74. art. 9. & aliis relatis* Gutierr. de Gabellis *lib. 7. q. 95. numero 29.* Contrarium sentiant levi fundamento ducti ; quod bonorum suorum dominium retineant, ad sæculúmque redire possint. Quod certè non impedit, quin illi bona sint bona personæ Ecclesiasticæ, & religiosæ. Illud verò quod subdit Lasarte *d. n. 50.* cui consentit Gutierr. *dicta quæst. 95. num. 37.* religiosos scilicet Societatis Jesu non professos debere gabellam, si procurator monasterii eorum bona vendat, est omnino à veritate alienum, tum quia verè religiosi sunt, sicut professi, ut definivit Greg. XIII. *in sua bulla Ascendente.* Tum quia esto bonorum suorum dominium retineant, non tamen usum ; cum non possint liberè, sed pro voluntate suorum superiorum disponere ; & ita ipsemet Lasarte in addit. ad dictum. *cap. 19. num. 5.* sententiam retractavit, ut benè notavit Sanch. *supr.*

Punctum XII.

Qualiter novitiatus peragendus sit, ut licita, & valida sit professio.

TOta difficultas est in explicatione *Textus in cap. ad Apostolicam de Regularibus & in c. non solum, cap. constitutionem eodem tit. in 6. & in cap. 15.* Trident. *sess. 25. de Regularibus.* In his enim cavetur neminem ad professionem admittit posse, nisi post annum probationis. Quocirca examinandum est primo an hic annus sit omnino necessarius, ita ut in nullo casu professio aliter facta valeat ? Secundò ; an debeat esse integer, & continuus ? Tertiò à quo tempore computandus sit ? Quartò an in monasterio, & cum habitu novitiorum, aliisque circunstantiis sit peragendus.

§. I.

Sitne annus probationis simpliciter necessarius in omni religione.

SUMMARIUM.

1 *Annus probationis semper fuit necessarius ad licitam professionem.*
2 *Spectato Trident. est necessarius, ita ut nec renunciari possit.*
3 *Aliqui ab hoc decreto excipiunt conjugem matrimonio non consummato, sed non admittitur exceptio.*
4 *Alii excipiunt professum transeuntem ad aliam religionem. Sed reprobatur.*
5 *Excipiuntur commendatarii monasteriorum, quæ capita sunt, ac primates ordinum.*
6 *Excipiuntur milites ordinum militarium.*
7 *Moniales ordinis B. Dominicis in mortis articulo constitutæ.*
8 *Succedit monasterium in bonis sic professæ, tametsi alii contra sentiant.*

1. ANnus probationis semper fuit ad professionem necessarius, ut deciditur, *cap. ad Apostolicam de Regularibus*, ita ut illo omisso absque consensu tum novitii, tum religionis professio nulla esset juxta *cap. ad nostram, de Regularibus*, & tradit Suarez tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 12. num. 4.* Sanchez lib. sum. *cap. 4. num. 19. circa finem.* At ex consensu novitii, & religionis justa causa intercedente poterat annus probationis omitti, ut habetur, dicto cap. *ad Apostolicam de Regularibus.* Solum in religione minorum, & prædicatorum hæc renuntiatio annalis probationis permissa non fuit *cap. non solum de Regularibus in 6.* & aliter admittentes suspenduntur ipso facto à receptione quorumlibet illius ordinis ad professionem, aliisque pœnis, quæ solent fratribus

tribus pro culpis gravibus imponi, subjiciuntur. Quod decretum post modum extensum est ad omnes religiones mendicantes, *cap. constitutionem eodem tit & lib.* Verum cum in supradictis decretis non inveniatur irrita professio ex consensu novitii, & religionis ante exactum probationis annum, asserendum est valuisse. Sed non obinde professi obligati manebant illi religioni, sed religioni in genere, ut colligitur ex d. cap. *non solum*, & tradit Glossa, *ibi* verbo, *vestro* & *ex cap. constitutionem*, & ibi Glossa verbo *obligat* Sanch. lib. 5. sum. *cap.* 4. *n.* 8

2. At attento novo decreto Tridentin. annus probationis ita ad professionem necessarius est in quacunque religione tam virorum, quam mulierum, ut illo omisso professio facta nulla sit, nullámque inducens obligationem ad alicujus Regulæ, vel religionis, vel ordinis observationem, aut ad alios quoscunque effectus ut dicit Tridentin. Quæ verba indicant sanè excluſam esse renunciationem probationis annuæ permissam in cap. *ad Apostolicam de Regularibus.* Alias nihil novum Tridentin. statueret, frustraneáque esset ejus constitutio. Et ita tanquam certam in judicando, & consulendo tradit Navarr. *lib. 5. consil. tit. de Regular. conf. 33. in 1 edit. & conf. 62. in 2. num 5.* Manuel. 2. tom. sum. *c. 6 n. 10 & tom. 3. regul quæst. q. 15 art. 7.* Azor. *1 p. instit moral c 4. q. 9.* Suar. tom. 3 de Relig. *l. 5. c. 12. fine n. 5.* Sanch. lib. 5. sum. *c. 4 n. 19.* Lessius *lib 2. c. 41. dub. 7. n. 59.* Barbos. *3. p. de potestate Episcop. alleg. 101. n. 17. & 31. Garcia n. p de benef. c. 9. n. 6.* tametsi Lessius & Sanch. indicent contrarium esse probabile. Quod in praxi non credo, ubi concilium Trident. receptum est.

3. Difficultas est; an ab regula generali aliqui casus excipiantur? Primus excipi potest conjux, qui matrimonio non consummato ad religionem transit, qui certè intra bimestre videtur non solum posse, sed teneri profiteri, cap. *ex publico de conversione conjugator.* Ne conjux in sæculo manens teneatur diu expectare matrimonii dissolutionem. Sed jure optimo hanc exceptionem communiter Doctores non admittunt, ut videre est apud Sanch. lib. 2. de matrimon. *disp. 24. num. 7. & lib. 5. summ. cap 4. num. 11.* Lessium *lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 59. in 2. edit.* Basilium Legionens. lib 9. de matr. *cap. 9 num. 2.* Joan. Gutierr. de matrim. *cap. 54. n. 11.* Ratio est, quia Trident. generaliter loquitur, & nullum præbet fundamentum hujus exceptionis. Neque ex cap. *ex publico de conver. conjug.* Colligitur. Nam illud bimestre non conceditur conjugi ad profitendum, sed ad deliberandum, an sibi expediat religionem ingredi, ut dicti Doctores firmant, ne videatur corr ctus Textus *in cap. ad Apostolicam de Regularibus.* Concedens probationis annum tum in favorem novitii, tum religionis. Adde esto bimestre ad profitendum concessum esset, censerem Trident. decreto contractum esse, cum nulla specialis ratio in conjuge reperiatur, ob quam debeat novitiatus breviari, imò ob statum matrimonii assumpto longiori indiget probatione. Quod si ante exactum annum probationis conjux habitum dimittat, aliámque religionem ingredi velit, cogi potest à judice peremptorio termino constituto, ut in ea post novitiatus annum profiteatur, vel ad conjugem redeat; eo quod videtur dolosè agere, & animo fugiendi conjugis consortium ex una religione in aliam transire; Sic docent Sanch. aliis relatis lib 2. de matrim. *disp. num. 9.* Joan. Gutierr. de matrimonio *cap. 54 n. 3.* Basilius Legionensis *dicto cap. 9. fine num. 10.*

4. Secunda exceptio est de professis transeuntibus ad aliam religionem, qui cum jam satis religionis asperitatis experti sint, non videntur non comprehendi sub decreto Tridentin. exigentis annum probationis, sed poterunt ex consensu ipsorum, & religionis professionem intra annum emittere: Sic docent Henriq. lib. 3. de excomm. *cap. 40. num. 2. in comment. littera O.* Sorbus *in compend privil. Mendicant.* verbo *novitius post 2. notabilem §. sed an requiritur.* Verum hæc exceptio omnino reprobanda est, ut illam reprobant Navarr. *lib. 3. consil. tit. de Regular. conf. 49. & 53. in 1. edit. & conf. 61. & 62. in 2. edit.* Azor. *lib. 12. instit. moral. c. 14. q. 15.* Manuel Rodriguez *regul. quæst. tom. 3. q. 15. art. 11. & tom. 2. sum. c. 6. n. 11.* Nicol. Garcia 11 *p de benefic. c. 9. n. 7.* Sanch. lib. 7. de matrimon *disp. 37. n. 47.* & lib. 5. sum *c. 4. n. 12.* Ratio est manifesta; quia esto ille religiosus expertus fuerit religionis asperitates; at non illius religionis, quam denuò suscepit, & multò minùs ipsa religio mores ipsius religiosi. Nulla ergo ratio firma est, ob quam sub regula illa generali Tridentini non comprehendatur.

5. Tertia exceptio est de commendatariis monasteriorum, quæ capita sunt, ac primates ordinum, qui debent intra sex menses solemniter profiteri in illo ordine, aut commendæ cedere. Habetur expresè in Trident. *sess. 25. c. 21. de Regularibus* & tradit Henriq. lib. 13. de excomm. *cap. 40. num. 2. comm. littera O.* Sanch. aliis relatis lib. 5. sum. *cap. 4 num. 15.* Gonzales *regul. 8. cancell. Glossa 8 num. 88.*

6. Quarta exceptio est de militibus ordinum Calatravæ, Alcantaræ, D. Jacobi, & D. Joannis, qui secluso proprio statuto possunt professionem facere non præmisso novitiatus anno. Tum quia Tridentin. solum videtur comprehendisse religiosos in communi viventes, strictam paupertatem, castitatem, & obedientiam profitentes, quales non sunt supradicti equites militarium ordinum. Tum quia ob eorum prærogativam, & obsequium, quod Ecclesiæ præstant, eam ab hostibus defendendo, non videntur comprehendi in decretis generaliter latis pro religiosorum reformatione, sed debet eorum fieri specifica mentio, & ita tradit referens esse decisum à sacra congregatione. Azor. *1. p. lib. 13. c. 4. q. 2.* Navarr. *lib. 3. conf. tit. de Regularibus conf. 23. n. 10. in 1. edit. & conf. 10. n. 10. in 2.* Gonzal. *reg. 8.* Cancell. Gloss. *8. à n. 55.* Sanch. lib. 7. de matrim *disp. 44. n. 8 &* libr. 5. sum. *cap. 4. num. 17.* Barbosa *in remiss. Concil. ad cap. 15. sess. 25. de Regularibus.* Dixi secluso proprio statuto. Nam milites S. Joannis statutum habent, ne possint professionem facere ante 16. annum completum, & ante annum probationis exactum, ut testatur Sanchez & Barbosa *supra* & Flamin. *lib. 6. de resignat. quæst. n. 120.*

7. Quinta exceptio est pro monialibus ordinis B. Dominici, quæ possunt in mortis articulo professionem emittere ante expletum novitiatus annum, si tamen expleverint ætatis 16. Sic concessit Pius V. in quodam brevi incipiente *summa Sacerdotii curæ edito 23. Augusti* 1570. cujus tenorem ex Parasello refert. Manuel Rodrig. *quæst. regul. tom. 3. q. 15. art. 6.* testaturque non esse revocatum à Gregor. 13. in sua constitutione incipiente *in tanta.* Et consentit Thomas Sanch. lib. 5. sum. *c. 4. num. 16.* Barbosa *3. p. de potestate Episcop. alleg. 101. num. 53.* Ludovic. Mirand. *tom. 1. Man. Prælat. quæst. 22. art. 10.* Moventur quia solum revocavit quæ ad statum, & regimen monialium Pius V. statuerat contra Tridentin. decreta. Hoc autem privilegium non videtur statum, & regimen monalium spectasse; cum supponantur moniales statim ab statu hujus sæculi discessuræ. Et præterea quia Gregor. solum videtur revocasse privilegia Pii V. forum externum spectantia. At hoc privilegium non tam forum externum, quam internum spectat. Hæc sententia tanquam pia, & favorabilis, & gravissimorum Doctorum authoritate firmata amplectenda est, tametsi rationes non sint adeo firmæ. Quid enim magis statum monalium spectare potest, quam professio, quæ statum ipsum constituit? Et quid forum externum magis respicere potest, quam privilegium, quod absolutè absque limitatione fori interni concessum est, tametsi concessum sit pro consolatione animæ.

8. Subdunt tamen Man. Rodr. Ludovic. de Miranda, & Barbosa *locis allegatis.* Monasterium non succedere in

in bonis sic professæ decedentis in præjudicium venientium ab intestato. Quia Pontifex solum concessit hanc privilegiatam professionem ad decedentium consolationem,ne merito professæ carerent, indulgentiásque & jubileum lucrari possent,& non ut monasterium succederet,præcipuè cum hoc privilegium non tam pro foro interno,quam externo concessum sit.Cæterum veriùs censeo cum Thom.Sanch.*l.5.sum.c.4.n.16*.Monasterium succedere,quia illa professio vera est,& Moniales sic decedentes verè professæ decedunt,sicuti si anno expleto professæ fuissent.Quod vero Pontifex non intēderit expressè in hujus privilegii concessione, quod monasterium succederet,in causa non est,quominùs de facto succedat quia monasterii successio non pendet ex fine , quo motus est Pontifex ad hoc privilegium concedendum,sed ex ipsius privilegii concessione , valoréque professionis emissæ.

§. II.

An probationis annus debeat esse integer, & continuus.

SUMMARIUM.

1. *Debet esse integer , & continuus.*
2 *Item completus de momento ad momentum.*
3 *In anno bissextili ille duplex dies computatur pro uno.*
4 *Debet esse continuus.*
5 *Tridentino privilegium minorum computandi novitiatum , ex duplici parte interpolatum revocari videtur.*
6 *Quæ interruptio sufficiat , ut novitiatus discontinuetur.*
7 *Depositio habitus animo mutandi statum interrumpit.*
8 *Item si è monasterio exeas animo fugiendi subjectionem.*
9 *Qualiter amentia , & furor interrumpant novitiatum.*
10. *Debet novitiatus cum professione continuari.*

1. DEbere annum probationis ingressum esse manifestè colligitur ex Trid. *d. sess.23.c.15. de Regul.* Dicente nullam esse professionem illius , qui minore tempore , quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit. Qui verò ante completum, & integrum annum professionem emitteret , minore tempore quam per annum staret in probatione.

2. Dubium tamen est;an ad hanc integritatem necessariò requiratur,ut computatio fiat de momento ad momentum, ut si suscepisti habitum novitiorum die prima Januari hora sexta post meridiem , non possis anno sequenti ante illum diem,& horam profiteri?Negant graves Doctores asserentes sufficere diem esse incœptum:Sic Stephan.Gratian.disceptat.forens.*cap.413.n.22*. August. Barbosa *3.p.de potest.Episcop.allegat.101.n.22*.Et moveri possunt,quia in favorabilibus dies incœptus pro completo habetur *leg.quæ ætate ff.de testam.* & *leg.in usucapionibus ff.de usucapionibus*. Sed novitio favor est , quod religioni aptus sit , & religioni , quod novitium recipere possit. Ergo.Nihilominus censeo verius non sufficere diem esse inceptum , sed debere esse completum de momento ad momentum.Quia Trident.annum novitiatus professioni præmittendum statuit , tum in favorem religionis , tum religiosi;ne temerè, & inconsideratè religiosis obligaretur ad subeundas religionis asperitates,& religio ad regendum,& alendum religiosum,sed uterque majori consideratione procederet. At quoties tempus aliquod designatur ad subeundam maturiùs,& prudentiùs obligationem completum esse debet;quia id favor est, & beneficium:Satísque colligitur ex *leg.3.§.minorem ff. de minoribus*,ibi minorem adhuc dici ultimo die anni 25.donec hora nativitatis decurrat , quia ante illam horam nondum complevit 25.annos,sed à momento in momentum tempus expectari debet. Ergo similiter in nostro casu , in quo similiter agitur de obligatione subeunda firmiter absque remedio relaxationis. Secùs verò esset , si tempus designaretur non in favorem, sed in odium,ut contingit,cum designatur tempus,quia ante illud non putatur qui satis idoneus ad actiones sibi utiles,& honorificas,ut ad condendum testamentum,ad recipiendos ordines, & beneficia. Et ita requiri annum novitiatus compleri de momento ad momentum tradunt Sanch.*lib.2.de matr.disp.24.n.22. & lib.5.sum.cap.4.n.4*. Basil. Legion. lib.9.de matr.*c.9 n.6*. Lessius *lib. 2. de justit.c.41.dub.7. num.59*.vers.*quarto*. Suar.tom.3. de Relig.*lib.5.c.15.n.1*. Eman.Rodrig. *tom.3.quæst.regul.q.15.art.4*.Nullo tamen modo necessarium est alium diem expectare,quia nec ex Trident. decreto , neque aliunde id colligitur , ut bene observant , Sanch. Basil. Suar. Rodrig. *supra*.

3. Hinc deducitur in anno bissextili illum duplicem diem computandum esse pro uno , ita ut si incepisti novitiatum 24. Februarii , te non posse sequenti anno bissextili 24. Februarii priori emittere professionem , sed necessariò debere alterum 24. expectare. Tum quia in hac computatione regulariter tibi favetur,ut majori advertentia , & consideratione religionem suscipias. Tum quia in computatione temporis communis sensus,& stylus observandus est,dum aliud non exprimitur. At constat in anno bissextili duplicem diem pro uno computari,bisque repeti,ergo sic computandus est: Et ita tenent in præsenti Sanch.*lib.2.de matrim. disp.24.n.22*. & lib.5. summ.*c.4.n.4*.Eman.Rodrig *tom.3.quæst.regul.q.15.art.4*. Lessius *lib.2. cap. 41. dub.6. num.59*. Bonac. de Sacram. *disp.8.quæst.unica punct.5.n.15*.Basil. Legio.*lib.9.c.9.n.5*. tametsi contrarium sentiant Sylvest. Henriq. Riccius , quos refert , & sequitur *Barb. alleg. 101. num. 20*.

4. Addendum item est non solum integrum, & completum annum probationis expostulari,sed etiam continuum.Nam ex communi modo loquendi,quoties ex aliquo die designato tempus computandum est continuum debet esse;aliis nihil in contractibus,& obligantibus certum, & determinatum esset,ut benè aliis relatis probant Gutierr. *can.quæst.lib...cap.12.q.24*.Anton. Gomez *tom.3. var.cap.1.n.3*.Suar.tom.3.de Relig *lib.4.c.15.n.5*.Sanch. *lib.5.c.4.n.31*. Sed Trident. dicta *sess.24.c.15.de Regular*. A die suscepti habitus annum probationis designat.Ergo continuus esse debet. Quod à fortiori procedit,quando hæc continuatio cedit in favorem illius,ob cujus causam tempus designatum est,ut in præsenti contingit ; siquidem regulariter novitio,& religioni favorabilius est, ut probationis annus continuus sit,quam interpolatus : Sic enim exactiùs novitius religionis asperitatem probat,& religio novitii mores , & ita tradunt pluribus relatis Sanch.*lib.5 sum.cap.4 num.31*.Suar.*tom.3. de Relig.lib.5. cap.15.num.3*.Lessius,*lib.2.c.41.dub.7.n.59*. August.Barbosa *3.p. de potest. Episc. alleg.101.num.23*. Ludovic. de Mirand.*1.p.*Man. *Prælat.quæst.2.art.4.conclus. uni.*

5. Subdit tamen Man.Rodrig.*tom.5 q.Reg.q.15.art.8*. Ex privilegio Julii 2. religioni minorum concessum esse, ut novitiatus compleri possit ex duplici parte interpolata, neque per Trident.hoc privilegium revocatum esse, sed illo uti posse tum religionem minorem justa causa intercedente,tum reliquas religiones communicantes in privilegiis.Quia Trident.solum expressè petit integrum novitiatus annum;quod verò debeat esse continuum sub opinione positum est ; relinquit ergo locum privilegio. Cæterum veriùs censeo cum Sanch.*lib 5.sum.c.5.num.35*. Hoc privilegium Trident.decreto revocatum esse. Quia si hoc privilegium firmum persisteret , ferè nullius utilitatis esset Trident. decretum statuens juxta communem sententiam novitiatum debere esse continuum , cum omnes penè religiones illo uti possent ob privilegiorum commutationem eis concessam.

6. Difficultas autem est, quæ interruptio sufficiat, ut novitiatus annus discontinuetur ? Navarr.*lib.3.consil.tit. de Regular. cons.32.aliàs 42*. Triduanam interruptionem dicit esse sufficientem,tacitè insinuans minorem esse insufficientem,eáque de causa *cons.33.aliàs 45*.Dixit novitium brevi tempore latitantem in monasterio animo fugiendi non interrumpere novitiatum ; quia fuit interruptio momentanea , & non considerabilis. Et Lessius

lib.3.cap.41.dub.7.n.59. Dixit paucorum dierum interpollationem novitiatum non impedire,quia non est moralis interruptio,neque impedit, quominus novitius religionis asperitates experiatur, & religio novitium.

7. Sed dicendum est depositionem habitus absque animo mutandi statum non interrumpere probationem, benè tamen depositionem habitus perfectam quantumvis brevissimam animo relinquendi statum assumptum. Ratio utriusque partis est , quia illa est vera , & propria interruptio status, qua cessat status assumptus, sed ex sola depositione habitus absque animo mutandi statum non cessat status probationis assumptus , aliàs cessaret, si deponeres habitum, ludi, fornicationis, alteriusve peccati causa liberiùs committendi. Ergo ex hac dispositione non interrumpitur novitiatus. Econtra verò cessat status probationis, si habitum dimittas animo relinquendi viam incœptam , seu fugiendi obedientiæ jugum : Si quidem novitiatus consistit in assumptione habitus animo religiosam vitam experiendi : Et ita tenet Suar. *tom.3.de Relig.lib.5.cap.15.à n.5.* & seq. & ex parte consentit, Sanch. lib.5.sum.*cap.4.n.32.& 33.* Debet tamen hæc dimissio habitus esse perfecta, ut censearis ab statu novitii recedere: quod dixerim propter duplicem casum probabilem à Suar. *lib. 5.* de ingressu religionis *cap. 15. n. 7.* adductum in quibus non videtur esse dimissio perfecta, & completa; videlicet si Prælatus vovens dimittere novitium , habitu religioso illum exueret, & sæculari indueret, & antequam à monasterio expelleret, sententiam mutasset. Idem si novitius animo relinquendi statum , & à monasterio fugiendi latitaret sæcularibus vestibus indutus , & antequam fugeret, pœnituisset, non censetur plenè, & perfectè statum deserere. Quia hæc desertio in his casibus monasterii egressu consumari debebat.

8. Deinde dico te interrumpere novitiatum, si è monasterio exeas animo fugiendi subjectionem , tametsi habitum non dimittas , quia novitiatus non tam consistit in materia illa habitus deportatione, quam in animi , & corporis præparatione , ut religio tuos mores probet , & tu religionis asperitates. Quæ præparatio cessat eo egressu , & probatio redditur impossibilis. Ergo novitiatus interrumpitur.

9. Sed quid dicendum de furore , & amentia ; an valeat interrumpere novitiatum ? Et quidem si amentia brevi tempore duret, qualis esse solet ex aliquo morbo excitata, omnes conveniunt praxi ipsa testante novitiatum non interrumpi, nec suspendi. Quia in communi hominum æstimatione reputatur ac si eo tempore dormiret. At si amentia extraordinaria esset ut si per mensem duraret, censet Sanch. *lib.5.sum.c.4.num.55.* novitiatum non interrumpi, sed suspendi, ac proinde repetendum non esse , sed supplendum tempus amentiæ. Quam sententiam quoad priorem partem censeo veram. Non enim videtur posse novitiatus interrumpi, quin status religionis inchoatus cesset , at cessare non potest nisi ex voluntate novitii , vel Prælati , cum ex utriusque voluntate fuerit celebratus ingressus. Ergo horum voluntate cessante , ut verè cessat, novitiatus interrumpi non potest. Posito autem , quod novitiatus non sit interruptus, mihi difficile est illud tempus computandum non esse. Quia concilium solum expostulat ad professionem integrum novitiatus annum,at ex amentia nec novitiatus solvitur , nec discontinuatur. Ergo tempus amentiæ necessariò computandum est. Neque obstat eo tempore nec novitium posse religionem probare, nec religionem novitium. Quia id provenit ex quodam accidenti extrinseco , & non ex statu , sicut si novitius ex voluntate superioris navigaret , vel fortuito captivus existeret , non obinde videtur novitii status suspendi , esto non possit religionis asperitates probare , neque religio ipsius mores. Quapropter eo casu amentiæ non suspenditur probationis status ; benè tamen illius usus, & exercitium , quia illa passiva novitii exercitatio à superiore virtualiter approbatur , seu toleratur.

10. Major dubitatio est;an novitiatus continuatio debeat esse usque ad professionem ? Negant Sylvester verbo *religio 5.q.4.* Gregor. Lopez *leg.tit.7.part.1.* Rodrig. *tom.3.q reg.q.15.art.10.ad finem.* Sanchez plures referens *lib.5.sum.c.4.n.34.* Quia nullibi cavetur hæc cum professione continuatio. Quocirca si novitius expleto integro novitiatus anno nollet profiteri,sed religionem deserat, vel ipsa religio eum expellat;quia non putavit satis idoneum,si postea ipse pœnitentia ductus ad religionem redeat, vel ipsa religio consilium mutans illum velit recipere,professio (inquiunt dicti Doctores) valide,& licitè,& concedi poterit, dummodo res tum ex parte religionis, tum ex parte novitii non sint notabiliter mutatæ. Cæterum veriùs credo debere novitiatum cum professione continuari , neque posse novitium dimissum à religione , aut ipsum religionem dimittentem profiteri, quin denuo integrum novitiatus annum peragat. Quia prior habitus susceptio,& probatio dimissione extincta fuit. At consilium ad professionis valorem integrum annum post susceptum habitum in probatione requirit: Ergo post illam secundam susceptionem integer annus probationis esse debet, & ita tenet latiùs probans Suar. tom.3. de Relig. *lib.5.cap.15.à num.8.usque in finem.*

§. III.

A quo tempore novitiatus computandus est.

SUMMARIUM.

1 *Computatur ab eo puncto , quo habilis novitius ad probandam religionem admittitur , & religio novitium probare intendit.*
2 *Debet esse in ætate pubertatis.*
3 *Hoc non est à Trident. immutatum.*

1. CErtissimum est ab eo tempore computandum esse novitiatum , à quo novitius habilis , & in legitima ætate constitutus à legitimo superiore admittitur ad religionis difficultates probandas : quia in hac legitima admissione consistit religionis ingressus : ea enim futurus religiosus cum religione convenit,ut ipse religionem probet , & religio ipsum. Sic Suar. *tom. 3. de Relig. l. 5 cap. 3. num. 6.* Neque obstat huic religioni Trid. *sess. 25. cap. 15. de Regularibus.* Quatenùs vetat nullius professionem fieri nisi per annum post susceptum habitum in probatione steterit , tacitè indicans probationem à susceptione habitus incipere , neque antea incipere posse. Non inquam obstat , quia Trident. loquitur de ingressu in novitiatum prout communiter contingit, non tamen secundum quod absolutè fieri potest: Certum enim est quoties quis ad probationem admittitur habitu illius religionis pro novitiis destinato indui, non tamen tolli quin admitti possit absque mutatione proprii habitus , & sine illius religiosi habitus susceptione. Concilium autem enumeravit probationis initium à signo illo clariori frequenter contingenti , esto non simpliciter & absolutè necessariò.

2. Dixi ab eo tempore novitiatum computandum esse , à quo novitius habilis, & in legitima ætate constitutus à legitimo superiore admittatur , ut satis indicarem ætatem aliquam determinatam esse ad novitiatum peragendum. Quæ autem hæc sit ? Communis sententia testatur esse pubertatem completam , nempe in viris 14. & in fœminis , 12. completos annos , neque malitia suppleri ætatem : Sic tenet Gloss. *clem. fin. de Regular.* verbo *ætate per textum ibi* Sylvest. verbo *religio 2. quæst.12.* & *religio 3. quæst.2.* & *relig.5.quæst.1* Gregor. Lopez *leg. 3.* verbo *un. anno titul.7.part.1.* Sanchez aliis relatis lib. 5. summ. *cap. 4. num. 22.* Quia ante pubertatem nemo censetur idoneus ad religionis asperitates probandas , præcipuè quæ votum castitatis respiciunt.

respiciunt. Neque obstat, quod ante illam ætatem quis recipiatur ad religionem, quia recipitur legitima ætate probandus.

3. Solùm est dubium ; an Trident. decreto hoc immutatum sit. Nam ex illo videtur colligi probationem incipere non posse ante 15. annum completum, siquidem Trident. *sess. 25. cap. 15. de Regularibus.* Statuit neminem ad professionem admitti posse ante 16. completum annum, & præmisso integro novitiatus anno, *& cap. 16.* decernit, ut finito tempore novitiatus superiores novitios, quos habiles invenerint, ad professionem admittant, aut è monasterio ejiciant. Supponit ergo concilium omnes finito novitiatus anno in legitima ætate ad professionem esse debere, siquidem admittendi sunt, vel ejiciendi, si aliàs habiles, vel inhabiles existunt ; ob solum enim defectum ætatis ejici non deberent : Sic videtur sentire Sylvest. verbo *religio 5. quæst. 3.* Angel. *verbo novitius quæst. 7.* Cæterum verius censeo ex Trident. decreto non mutari novitiatus statum. Nam esto Trident. disponat finito novitiatus anno novitios ad professionem admitti, vel è religione ejici hoc subintelligitur, nulla legitima causa intercedente differendi professionem, ut multis comprobat. Rodrig. *tom. 3. regul. quæst. q. 17. art. 10. & 20. & tom. 2. sum. cap. 8. num. 3.* Sanchez lib. summ. *c. 4. n. 21.* Quando autem novitius annum 16. non complevit, legitima causa adest professionem differendi, sicuti adesset, si morbo aliquo laboraret, vel in probatione non satisfeciſſet : Sic tenet Navarr. *lib. 3. consil. tit. de Regular. cons. 20. alias 30. num. 1.* Azor. *1. p. lib. 12. c. 4. quæst. 9.* Rodrig. *tom. 3. quæst. regular. quæst. 15. art. 2.* Sanchez aliis relatis lib. 5. summ. *cap. 4. numer. 22.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 7. n. 59. in principio* Suar. to. 3. de Relig. *lib. 5. c. 13. n. 8.* Barbosa *3. parte de potestate Episcop. alleg. 101. num. 31. & alii.*

§. IV.

Quæ conditiones servandæ sunt ut novitiatus legitimè fiat.

SUMMARIUM.

1 *Debet esse mutua traditio inter religiosum & religionem, ut se invicem probent.*
2 *Non est necesse fieri hanc probationem in monasterio.*
3 *Non per quemlibet è monasterio furtivum egressum, & vagationem cessat novitiatus.*
4 *Bene potest esse novitiatus absque habitus novitiorum gestatione.*

1. DE triplici conditione quæstio esse potest. Prima de mutuo consensu, & traditione. Secunda de probatione ipsa in monasterio. Tertia de gestatione habitus religionis assumenda. Prima conditio omnino necessaria est novitiatui, imò in ea solum essentia novitiatus consistit, ut ex §. præcedenti, num. 1. colligitur. Dispositus enim novitius esse debet à religione probari : Sic tanquam aptus admittendus, vel ineptus repellendus, religióque illum admittere debet, ut difficultatibus, & austeritatibus illis probatis liberè eligat religiosum statum, si sibi expedire judicaverit. Quod adeo verum esse censeo cum Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 114. à num. 5.* Ut quoties ex parte novitii, vel religionis cessaverit hic consensus, & dispositio probandi, probationis status omnino cesset. Cessat autem hæc voluntas, & dispositio eo ipso quod novitius ad professionem admittitur, esto invalidè admissus fuerit. Quia professionis admissione cessat religio à libera novitii probatione, siquidem illum tanquam probatum admittit, & novitius cessat à religione probanda, credens egredi ab illa non esse. Quæ statui probationis omnino repugnant.

2. Secundam conditionem de probatione in monasterio non desunt Doctores, qui dicant necessariam esse ; quia aliàs non valebit novitius asperitates religionis experiri ; neque religio novitii mores : Sic tenet comparatione monialium Rodrig. *tom. 3. quæst. regul. q. 15. art. 10. circa finem.*

Cæterum omnino tenendum est, novitiatum peragi posse extra monasterium de licentia superioris ; quia ad novitiatus essentiam sufficit si novitius ex vi suæ voluntatis regi, & gubernari à superiore paratus sit. Quod extra monasterium præstare potest, tametsi nullam religionis asperitatem experiatur, ut contingit in eo, qui immediate post habitus susceptionem in lectulum decidit, nullúmque religionis speciale exercitium fecit, sed non obinde desinit esse novitius, quia esto novitiatus institutus sit, ut novitius religionis difficultates experiatur, & religio mores novitii, & ad hujusmodi finem conveniat, vel necessarium sit vitam degere in monasterio ; quia tamen hæc actualis, & exacta experientia non præcipitur, ea de causa ad novitiatum simpliciter necessaria non est, & ita tenet ex decisione Cardinalium Navarr. *lib. 3. cons. tit. de Regular. cons. 41. & cons. 42. alias 31.* Azor. *1. p. lib. 12. cap. 2. quæst. 8. fine* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 59.* Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 14. num. 13.* Sanch. lib. 5. sum. *cap. 4. num. 27. & 28.* Barbosa *3. p. de potest. Episcop. alleg. 101. num. 27. & plures apud ipsos.*

3. Major difficultas, si extra monasterium novitius vagetur absque licentia superioris præcipuè habitu dimisso, an eo ipso ejus novitiatus cesset ? Navarr. Azor. Lessius, Sanch. Barbosa, aliique communiter supponere videntur. Siquidem dicunt ea ratione non cessare novitiatum ; cum extra monasterium de licentia Abbatis novitius degit ; quia fictione juris in monasterio degere censetur, cæterum dicendum existimo non per quemlibet è monasterio egressum, & evagationem novitiatum cessare, nisi fortè fiat cum animo dimittendi subjectionem, vel nisi vagatio ita diuturna sit, ut moraliter vera dimissio, & desertio subjectionis intelligatur : Sic docet Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 14. num. 14.* & constat ex dictis *suprà §. 2.* Ratio est quia exiens furtivè à monasterio animo implendi libidinem, & non animo dimittendi subjectionem paratus, & dispositus es corripi, & puniri si deprehendaris. Ergo ex illo egressu novitiatus non cessat, cum non cesset voluntaria subjectio, & punitioni ferendæ dispositio.

4. Tertia conditio de habitus novitiorum gestatione in religionibus habitum proprium habentibus, specialem difficultatem habet. Tum quia est speciale religionis, indicium specialisque illius asperitas. Tum quia Trident. professionem irritat illius, qui minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit. Suscipitur autem habitus, ut gestetur. Ergo illius gestatio est omnino necessaria : Sic docent Gloss. *c. fin.* verbo *habitus 17. quæst. 2. & c. super eo de Regular.* Sylvest. verbo *religio 5. q. 5.* Azor. *1. p. lib. 2. cap. 2. q. 9.* Sanch. *c. 4. num. 29.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 7. nu. 59. vers. 3.* Ludov. Mirand. *in manu pral. 1. p. q. 22. art. 6. concl. unica* Barbosa *3. p. de potestate Epis. alleg. 101. num. 29.* & alii apud ipsos. Nihilominus verius censeo cum Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 14. n. 10. 11. 12. & 15. fine.* Non esse hanc habitus gestationem de novitiatus substantia. Nam ut §. 3. relinquitur probatum admitti quis potest ad novitiatum, quin sæcularem habitum mutet, *c. constitutionem de Regularibus in 6.* Et semel admissus potest incidere in lectum, & sic toto novitiatus anno perseverare, quin habitum regularem induerit. Erge gestatio habitus regularis non est de substantia novitiatus. Deinde hæc habitus gestatio esse potest necessaria, ut novitius hanc religionis asperitatem experiatur, vel ut à sæcularibus, & professis illius religionis distinguatur. Sed ex neutra harum rationum requiritur, ergo necessaria non est. Et quidem ob experiendam illam asperitatem expostulari

expoſtulari non poteſt ; ſiquidem ſatis commune eſt apud Doctores non eſſe opus novitio omnes religionis aſperitates experiri, ſed ſufficere ſi ſub obedientiæ jugo exiſtat , ut tenet aliis relatis Navarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regularibus conſ.* 42. *aliàs* 32. Rodrig. *tom.* 3. *qq. regul. quæſt.* 15. *art.*10. Sanch. *lib.*5. *ſum. cap.*4 *num.*28. & 82. Suar. tom. 3. de Reli. *lib.* 5. *cap.* 14. *num.*13.14. & 15. Ob diſtinctionem autem à ſæcularibus , & à profeſſis illius religionis minus requiri poteſt. Quia à ſæcularibus aliis pluribus viis diſtingui poteſt, quam habitus regularis geſtatione , præcipuè cum tritum proverbium ſit habitum non conſtituere monachum , ſed profeſſionem. A profeſſis verò fruſtranea eſt diſtinctio. Tum quia in pluribus religionibus nulla eſt novitiorum, & profeſſorum in habitu diſtinctio. Et eſto aliqua eſſet , poteſt novitio honoris cauſa habitus profeſſorum concedi, quin profeſſio concedatur , neque obinde novitiatus ceſſabit.

Punctum XIII.

An novitiatus in Societate Jesu diverſam conditionem habeat à novitiatu aliarum religionum.

SUMMARIUM.

1. *De conditione ætatis nulla eſt in Societate diverſitas.*
2. *Integer annus requiritur , nec aliter valet profeſſio , nec incorporatio per vota biennii.*
3. *Ex conſtitutionibus cuius additur.*
4. *Poteſt in eo Præpoſitus Generalis diſpenſare ad profeſſionem , ad vota tamen Scholaſticorum dubium eſt.*
6. *Reſolvitur poſſe.*
6. *An Provincialis poſſit admittere novitios ad vota Scholaſticorum biennio non expleto ? Proponitur dubitandi ratio.*
7. *Nullo modo videtur poſſe.*
8. *Probatio novitii fieri poteſt extra monaſterium de Prælati licentia.*
9. *In ſæculari habitu probari novitius poteſt.*

1. Reſolutio hujus difficultatis clarè innoteſcet expendendo conditiones generales novitiatui requiſitas. Dictum igitur eſt ætatem ad novitiatum requiſitam eſſe pubertatem completam ; in quo nulla eſt diverſitas pro novitiatu Societatis : Siquidem nullus infra quatuordecim annos ad Societatis probationem recipi poteſt , ut habetur 1. *p. conſtitut. cap.* 2. §. 12. *&c.* 3. §. 15. *& littera K.* Et licet Præpoſitus generalis poſſit aliquem nondum complentem pubertatem ſub regimine novitiorum admittere, ſicuti poſſunt Prælati aliarum religionum impuberes inducere habitu regulari ; at quouſque pubertatem compleat , verus novitius non eſt , nec verum novitiatum utilem profeſſioni , ſeu incorporationi conſtituit. Quia in hac parte nullum ſpeciale privilegium Societas habet contra jus commune , neque expediebat habere ; ſupponit Sanch. *lib.* 5. *ſum. cap.*4.*n.*22. *junctо n.*26.

2. Secundò diximus requiri integrum annum, neque aliter validam eſſe profeſſionem. Idem prorsùs in Societate requiritur ; non ſolum pro emittenda profeſſione , de quo nulla poteſt eſſe dubitatio ob deciſionem Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de Regularibus* , omnium religioſorum in communi viventium profeſſionem comprehendentis , ſed etiam pro emittendis votis biennii : Nam cum hæc verum religioſum conſtituunt ; eáque emittens quantum eſt ex parte ſua perpetuò religioni ligatus ſit , integer annus probationis ad illum ſtatum præmittendus eſt : conſilium enim hunc annum probationis profeſſioni præmittendum ſtatuit , ne abſque debita conſideratione , & diligenti inveſtigatione quis ligaretur ſtatui religionis ita arduo , & difficili abſque ſpe retrocedendi. Quæ ratio in incorporatione Societatis per vota biennii locum æquanimiter habet : Et ita tradit expreſsè Suar. *tom* .4. *de Relig. lib.*2. *cap.*4. & *lib.*3. *cap.*6. *num.* 3. Sanch. lib. 5. ſumm. *cap.*4.*num.*20. *fine.*

3. Præter hunc annum probationis alius additur à Societate , ut conſtat ex *cap.* 1. §. 12. *exam.* ibi antequam quis admittatur ad profeſſionem , vel ſimplicia vota biennium integrum ad probationem habebit. Idem traditur , *c.*4. §. 16. & 4. *p.conſtitut.cap.*3.§.3 & conceſſum fuit à Paulo IV. & Julio III. Gregor. XIII. in ſua conſtitut. *Aſcendente Domino.* Ubi dicit hanc longam probationem in Societate ſtatuiſſe , quia miniſteria Societatis viros diu probatos, & in ſolidis virtutibus fundatos requirunt. Quod ſi exacto probationis tempore , ſcilicet biennio contentus quidem novitius eſt , & exoptat ſic ad profeſſionem , vel in coadjutorem, vel in Scholaſticum admitti : Verum dubitaret Societas de ipſius talento, vel moribus, ſecurius erit in alium annum, vel tempus quod videbitur id prorogari, donec utrique parti planè in domino ſit ſatisfactum : Sic deciditur , *exam. gen. cap.* 4. *num.* 43.

4. Difficultas igitur eſt , an Societatis Præpoſitus generalis admittere poſſit ad profeſſionem , vel ad votum coadjutorum formatorum , vel Scholaſticorum novitium non expleta biennii probatione, expleto tamen integro probationis anno ? Et quidem de admiſſione ad profeſſionem nulla eſt difficultas cum 5. *p. conſtitut.c.* 1. §. 3. *littera C.* Concedatur Præpoſito generali contrahendi biennii facultas , quam explicans *congregatio* 5. *generalis canon.* 10. intelligit de contrahendo biennio in ordine ad profeſſionem. Et hinc ſumitur ratio dubitandi , quod Præpoſitus generalis non poſſit ad vota Scholaſticorum , aut coadjuctorum formatorum aliquem admittere inexpleto probationis biennio , inquit enim *congregatio* 5. *decreto* 9. In nullo caſu exercere liceat facultatem illam diſpenſandi in contrahendo biennii ſpatio , ad hoc ut quiſpiam ante expletum biennium cenſeatur verus religioſus , & Scholaſticus approbatus per emiſſa vota ſimplicia Scholaſticorum Societatis , quam facultatem concedit declaratio conſtitut *p.* 5. *c.* 1. *littera C.* Neque hæc reſtrictio dictæ declarationi repugnat, ut notatur *decreto* 50. Tum quia facultas diſpenſandi ; quæ in ea conceſſa eſt , poſſit aliquem effectum habere, ſatis eſt , ſi exerceatur in contrahendo tempore biennii ad profeſſionem in caſu aliquo emittendam. Tum etiam quia nunquam videtur evenire poſſe , ut opus ſit illud contrahere ad admittendum in gradu Scholaſticorum, & coadjutorum.

5. Cæterum omnino dicendum eſt poſſe validè Præpoſitum generalem admittere ad vota coadjutorum, vel Scholaſticorum novitium non expleto biennio ; tametſi ea admiſſio illicita eſſet ; Sic docent expreſsè Sanch. lib.5. ſum. *cap.*4. *num.* 20. Suar. *tom.*4.*de Relig. tract.*10. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 9. *& lib.* 6 *cap.* 1. *num.* 11. Ratio eſt manifeſta , nam conſtitutio 5. *p. conſtitut. cap.* 1. *lit. C.* biennium Præpoſito generali contrahere juſta cauſa intercedente permittitur. At in *decret.* 9. 10. & 50. *congr.*

Hæc poteſtas non admittitur , ſed ſolum uſus prohibetur. Tum quia congregatio non utitur verbo *non poſſit.* ſed verbo *non liceat.* Tum quia in dicto *decreto* 9. expreſsè inquit congregatio ſe non intendere dictam facultatem Præpoſito generali abrogare ; ſed ſolum facultatis uſum prohibere , & idem tradit *canonic.* 10. Si de facto Præpoſitus generalis illa facultate utatur & ante expletum biennium admittat novitium ad vota Scholaſticorum,vel coadjutorum, validè admittet, tametſi illicitè faciat. Quod ſi roges , quare congregatio permittit contrahi biennium ad profeſſionem , & non ad vota Scholaſticorum ? Facilè reſpondetur;quia in profeſſione occurrere caſus neceſſitatis poteſt , ſecùs in votis Scholaſticorum. Poteſt enim occurrere , neceſſitas inhabilitandi

bilitandi novitium ad majoratum. Item potest esse novitius ita eximiæ doctrinæ, & probatæ virtutis, nobilitatis ingenitæ, & ætatis ita maturæ, ut merito concedi possit, & debeat juxta nostras constitutiones professio; poterit ergo in illo casu biennium contrahi, ut sic ejus ingressus in societatem facilior reddatur. Quæ rationes in admissione ad vota Scholasticorum, & coadjutorum, ut pote frequentiori, & passim occurrenti non procedunt: ac proinde dispensatio in hac admissione interdicta est; concessa tamen in admissione ad professionem.

6. Majorem mihi difficultatem infert, si de facto Provincialis ex consensu novitii ante biennium expletum admittat ad vota Scholasticorum illa admissio valida sit, esto graviter peccet? Ratio difficultatis ea est, quia ex vi juris communis solus integer annus probationis ad professionem, seu statum religiosum assumendum requisitus est. Ex vi autem juris societatis non est biennium essentialiter requisitum, cum de facto à Præposito generali minui possit. Ergo provincialis ad vota Scholasticorum aliquem admittens, non explecto biennio validè admittit. Nam esto potestatem non habeat contrahendo biennio, inde non videtur inferri invalidam esse admissionem, cum fiat ab eo qui potestatem habet admittendi; sed solum esse illicitam, utpote ante tempus legitimum factam. Quod credo exemplo matrimonii manifestari posse. Parochus enim, seu quilibet alius clericus, cui est concessa facultas assistendi matrimonio præmissis denuntiationibus, si matrimonio assistat denuntiationibus non præmissis validè, esto illicitè assistit, quia denunciationum omissio non tollit clerico facultatem assistendi; cum non sit matrimonio essentialis, quamvis impediat ejus legitimum usum. Similiter ergo poterit Provincialis validè admittere ad vota Scholasticorum biennio non expleto; quia diminutio biennii non videtur tollere ejus potestatem, siquidem ex vi constitutionum, ut rectè expendit Suar. *tom. 4. de Relig. tractat. 10. lib. 2. cap. 4. num. 9.* biennium non est incorporationi Societatis necessarium, & nullibi habetur potestatem Provincialibus concessam ad vota Scholasticorum admittenda alio modo restringi ex diminutione biennii, quam biennium est necessarium. Deinde concedo nullomodo posse Provincialem dispensare, sicut nec generalem in contrahendo biennio ad vota Scholasticorum. At sicut generalis si de facto ante biennium admittat novitium ad hæc vota, validè admittit, sic Provincialis debet censeri validè admittere: Et ita videtur sentire Suar. *dict. cap. 4. num. 9.* Ubi postquam probaverat biennium non esse necessarium, subdit. Igitur non dubito, quin si Prælatus habens potestatem in Societate, admitteret novitium post integrum probationis annum, & ante expletum biennium ad aliquem gradum, ejus admissio, & vota essent valida, etiamsi fortasse Prælatus in eo malè ageret, quia nulla est lex irritans factum. Ut autem intelligas de aliis Prælatis inferioribus à generali loqui, subjungit statim. Certum est etiam præpositum generalem ex juxta causa posse in hoc dispensare, tametsi Provincialis non possit. Ex qua doctrina consequenter videtur dicendum, si Provincialis credens invincibiliter novitium expleviſſe legitimi novitiatus biennium, cum tamen solum integrum annum legitimæ expleverit, eo quod in alio habuerit impedimentum, & ad societatem per vota admittat, valida erit admissio, utpote ab habente potestatem concessa, & nullibi irritata, & ex alia parte excusabitur à peccato ob ignorantiam invincibilem.

7. Verum non audeo hanc probare sententiam, sed potiùs existimo dicendum Provincialis potestatem non extendi ad vota Scholasticorum validè admittenda ante biennium expletum. Moveor ex eo, quod sæpè viderim in societate vota facta biennio non expleto declarari nulla, sic emittentem liberum relinqui, ut possit discedere: Signum igitur evidens est potestatem à Generali concessam ad hujusmodi casum non extendi. Quapropter etsi biennii probatio non sit ad incorporationem simpliciter necessaria stante potestate in recipiente, sed solum unius anni probatio: At recipientis potestas omnino necessaria est, & ex hujus defectu admissio Provincialis nulla redditur, & ita tenet expressè Sanch. *lib 5. summ. cap. 4. num. 20.* Neque obstat ratio dubitandi in contrarium, quæ solum habet verum casu quo facultas concederetur absolutè, & simpliciter, ut in casu matrimonii solet concedi. Secùs verò si concederetur restricta, & sub aliqua circumstantia sciliciet sub complemento biennii: Qualiter censenda est Provincialibus concedi.

8. Tertiò diximus probationem novitii non esse opus fieri intra monasterium, sed extra fieri posse ex Prælati licentia. Quod in societate veriùs habet, cum ex ejus instituto, tum serviendo pauperibus, in Xenodochiis tum perigrinando novitii exercendi sint, ut constat ex *exam. gener. cap. 4 num. 11. & 12. & ex reg. magistri novit. cap. 3.*

9. Quartò statutum est, gestare habitum regularem non esse simpliciter necessarium, sed in sæculari habitu probari novitium posset. Sed quamvis in aliis religionibus necessarium esset, id in nostra societate esse non potest, quæ habitu communi, & non speciali utitur, & expressè cavet novitios habitu sæculari probandos esse, si ita in Domino visum fuerit expedire, ut decisum est *examen. cap. 1. §. 133. & in declarat. littera F. & 3. p. constitut. c. 2. & 6. p. c. 2. littera M.* & tradit Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 2. cap. 2. num. 6.* Sanch. *lib. 5. summ. cap. 4. num. 29. fine.*

Punctum XIV.

De dispositione suorum bonorum, quam novitius via testamenti facere debet.

SUMMARIUM.

1 *Novitius via testamenti de suis bonis disponere potest nulla irrequisita licentia*
2 *Tenetur servare in hac dispositione solemnitatates à jure requisitas.*
3 *Valida persistit hæc dispositio, nec professione infirmatur in religione succedendi incapaci, at in succedendi capace plures censent oppositum.*
4 *Verius est in nulla religione infirmari, tametsi testamentum faceres, cum de Religione non cogitaveris.*
5 *Testamentum novitii in religionis professione firmum persistit, ut revocari non possit.*
6 *An hæreditas, & legata testamento relicta concedi debeant hæredi, & legatariis, cum novitius professionem faciat, non debent concedi.*
7 *Excipe nisi novitius vellit testamentum à die professionis effectum habere.*
8 *Ex quibus conjecturis hæc voluntas colligatur.*
9 *Secundo excipe, si professio fiat in religione succedendi incapaci.*
10 *Quid dicendum Tridentin. decreto spectato? Affirmant plures comprehendi testamenti factionem.*
11 *Verius est oppositum.*
12 *Idem est de donatione causa mortis.*
13 *De donatione inter vivos sub conditione, si professus fueris, sub dicto Tridentino decreto comprehendi plures affirmant.*
14 *Probabile est oppositum.*
15 *Valida est dispositio bonorum à novitiis Societatis Jesu per viam testamenti.*

DUplici via novitius disponere potest de suis bonis vel tastamento, vel donatione, seu renunciatione. De dispositione per tastamentum agendum est in præsenti.

præſenti. In ſequentibus de diſpoſitione per donationem, vel renunciationem.

1. Regula generalis eſt cuilibet volenti ingredi religionem vel jam in novitiatum ingreſſo licitum eſſe abſque ulla ſuperioris requiſita licentia de propriis bonis diſponere via teſtamenti. Quia ea diſpoſitio nullibi reperitur interdicta, & eo tempore novitius ſui juris eſt, & dominium, & diſpoſitionem ſuorum bonorum retinet; & tradit Covar. *cap.* 2. *de teſtament num.* 5. *in fine.* Navarr. *commnt.* 2. *de Regularibus n.* 49. Molin. tom. 1. de juſtit. *diſp.* 139. *verſ.* His ita Sanch. alios referens lib. 7. ſumm. *cap.* 3. *num.* 3. Suar. tom. 3. de Relig *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 7. Hanc diſpoſitionem facere novitius poteſt nihil monaſterio relinquendo: quia ex nullo jure conſtat hanc eſſe novitio obligationem impoſitam, & tradit Sanch. *num.* 8. Suar. *num.* 7.

2. An verò in hac diſpoſitione teneatur novitius ſervare ſolemnitates à jure requiſitas, quas obligatus eſſet ſervare, ſi religionem ingreſſus non eſſet; non conſtat inter Doctores. Bart. Authent. *ſi qua mulier num.* 7. *Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* Abbas *cap. quia nos de teſtam. n.* 4. Julius Clar. lib. 3. recept. ſentent. § *teſtament. quæſt.* 28. *num.* 2 Azor. 1. *p. lib* 12. *cap.* 2. *quæſt.* 15. Emanuel Sà verbo *teſtamentum num.* 21. & 25. & alii plures apud Sanch. lib. 7. ſumm. *cap.* 3. *num.* 16. Negant ducti Authent. *de monachis* §. *illud.* Ubi novitiis conceditur libera teſtandi facultas; quæ conceſſio ne fruſtanea ſit operari debet, ut ſaltem teſtari poſſint abſque juris ſolemnitate, ſiquidem ſervando juris ſolemnitates hac conceſſione non indigebant. Deinde ducuntur argumento militis temporalis, cujus teſtamentum firmum eſt tametſi ſolemnitates juris in eo ſervatæ non ſint. Sed merito alii plures Doctores contrarium cenſent; quia à jure communi recedendum non eſt abſque ſufficienti fundamento: Nullum autem reperitur ad recipiendum novitios ab obſervatione harum ſolemnitatum. Nam illud Authen. *de monachis*, non concedit novitiis privilegium teſtandi, ſed declarat facultatem, quam habent ad teſtandum, ſolum tempore novitiatus ea uti poſſe, & non ulterius. Ex privilegio autem militibus conceſſo non benè infertur. Nam privilegium ex uno caſu ad alium extendendum non eſt, maximè cum non adeſt eadem ratio, ut in præſenti. Nam novitius, dum in novitiatu exiſtit, propriè non militat Deo, ſed eſt in via & probatione ad militiam ſpiritualem, habet enim liberum diſceſſum, & ex alia parte ſpiritualibus vacat, non enim præſumitur ignorantiam habere legum, & conſtitutionum, quam tamen præſumit jus in milite temporali ob armorum exercitium; eàque de cauſa novitius non excuſatur ſervare in teſtamentis ſolemnitates jure requiſitas, benè tamen miles temporalis, juxta *leg. quamquam Cod. de teſtamento militis & leg. ſecundum ff. eodem*: Et tradit Navarr. *comment.* 2. *de Regularibus num.* 52. Gutierr. *can. quæſt. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 14 *fine.* Manuel Rodriguez 2. *tom. ſumm. cap.* 7. *num.* 9. Sanchez *aliis relatis lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 18. Adde obligatum eſſe non ſolum ſervare ſolemnitates teſtamenti jure Eccleſiaſtico introductas, *cap. relatum teſtamentis.* Sed quæ jure civili requiſitæ ſint: nam in contractibus, & teſtamentis, aliiſque bonorum diſpoſitionibus non ſolum Laïci, ſed Eccleſiaſtici tenentur legibus civilibus, utpote libertati Eccleſiaſticæ non præjudicantibus, & bono reipublicæ, cujus ipſi partes ſunt reſpicientibus, ſicuti latiùs probavimus *tract. de legibus diſp.* 1. *punct.* 24. §. 6. & tradit in præſenti Sanchez *lib.* 7. *ſumm. c.* 3. *num.* 20. & 21. Reſtant tamen aliquot difficultates enodandæ.

3. Prima, an hoc teſtamentum novitii; & legata in eo relicta profeſſione religionis infirmentur? Circa quam difficultatem dicendum eſt, ſi profeſſio facta ſit in religione ſuccedendi incapaci, ut ea religio Minimorum, aut Capucinorum, certiſſimum eſſe non infirmari, ſed validam omnino perſiſtere. Quia ea ſolum ratione rumpi teſtamentum poteſt, qui ſucceſſionis jura habet, juxta *leg. ſuus hæres Cod. de repudienda hæredit. leg. ſi poſt mortem* §. *liber. ff. de bonorum poſſeſſ. contra tabul.* cum autem eo caſu monaſterium nullum jus ſuccedendi habeat, rumpi ex ejus ingreſſu teſtamentum non poteſt; & tradit aliis relatis Molin. Hiſpan. primogenit. *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 18. Sanch. *lib. ſumm. cap.* 3. *num.* 23. At ſi profeſſio facta ſit in religione ſucceſſionis capaci, plures Doctores cenſent apud Sanch. Fachinum, Molin. & alios ſtatim allegandos annullari teſtamentum, vel quia monaſterium loco filii habetur, vel quia religioſus profeſſione ipſa propter ſubjectionem quam ad Prælatum habet, quaſi capite minuitur, vel tandem quia præſumitur mutare voluntatem, & monaſterium hæredem relinquere, cum in eo vitam finire deſideret. Quod maximè verum habet, ſi cum teſtamentum fecit, de religionis ingreſſu non cogitavit.

4. Cæterum omnino tenendum eſt, non revocari teſtamentum profeſſione religionis, tametſi factum fuerit, cum de religionis ingreſſu non cogitavit: Sic Panorm. *in c. in præſentia n.* 52. & Felin. *num.* 54. *de probationibus*, Navarr. *comment.* 2. *de Regularibus n.* 61. Molin. *lib.* 2. *de primogenit. c.* 9. *n.* 44. Fachin. *lib.* 6. *controverſ. cap.* 14. verſ. *poſtrema* Molin. Jeſuita *tom.* 1. *diſp.* 139. *dub. ult.* Sanch. pluribus relatis *lib.* 7. *c.* 3. *n.* 34. Ratio eſt, quia ingreſſuro religionem, libera facultas à jure conceditur diſponendi de rebus ſuis per teſtamentum, ut habetur novella 5. ſeu Authent. *de monachis* §. *illud*, & Authent. *Nunc autem. Cod. de Epiſcop. & cleric.* At ſi ipſo religionis ingreſſu diſpoſitio infirmaretur, inutilis, & fruſtanea eſſet conceſſio, ergo nullo modo aſſerendum eſt infirmari. Præterea nulla eſt ratio cogens ad hanc revocationem aſſerendam. Nam monaſterium loco filii non habetur, niſi in caſibus à jure expreſſis, ut multis allegatis probat Matienço *leg.* 7. *tit.* 11. Gloſſ. 2. *num.* 21. *lib.* 5. *novæ recopilat.* Molina de Hiſpan. primogen. *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 45. *juncto num.* 40. At nullibi eſt expreſſum monaſterium ad revocandum teſtamentum loco filii habendum eſſe; ergo ex ſimilitudine, quam monaſterium cum filio habet, infirmari teſtamentum non poteſt, minùs autem id fiet ex ſubjectione ad Prælatum, quæ nulla ratione dici poteſt capitis diminutio; cum ſit libera ſubjectio, & honore digna, ut rectè expendit Cujac. Adverſus Accurſ. *in d.* §. *illud novellæ* 5. Quod verò ex tacita religioſi voluntate teſtamentum revocetur, nullam fundamentum habet. Nam hæc tacitæ voluntatis præſumptio ſolum fundari poteſt in eo, quod religioſus tradens ſe religioni omnia bona ſua tradere cenſetur. At hoc ſupponit bona ſua teſtamento, vel donatione non eſſe tradita, ut expreſsè dicitur in Authent. *nunc autem C. de Epiſc. & Cleric.* & notavit *Iſernia* ibi, ſi priùs teſtatus non ſit. Solum video dici poſſe infirmari teſtamentum, ex eo quod ingreſſu religionis reddatur religioſus incapax teſtandi. At teſtamentum ut firmum perſiſtat, & effectum habeat requirit teſtatorem habilem non ſolum tempore teſtamenti conditi, ſed etiam tempore ſuæ mortis, juxta *leg.* 1. §. *exigit, ff. de bonor. poſſeſſ. ſecundum tabulas:* Sed facilè hoc dictum repellitur: Nam eo ipſo, quo lex pemittit ante religionis profeſſionem facere teſtamentum: permittit ex conſequenti profeſſionem religionis non revocari; tametſi per profeſſionem religioſus deſinat ſui juris eſſe, & teſtandi incapax fiat.

5. Secunda difficultas eſt; an teſtamentum novitii ita profeſſione religionis firmum perſiſtat, ut non detur locus revocationi? Ceſſat difficultas, ſi profeſſio fiat in religione ſucceſſionis incapaci. Quia ut ſtatim dicemus à puncto hujus profeſſionis transfertur dominium hæreditatis, & legatorum in hæredes, & legatarios, ac ſi teſtator naturaliter mortuus eſſet: ſi verò profeſſio fiat in religione ſucceſſionis capaci, plures apud Doctores ſtatim referendos cenſent revocari poſſe. Argum. *leg. ſi qua mulier. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* Ubi permittitur

mittitur monacho de rebus suis inter liberos testari, ergo permitti debet posse revocare testamentum. Præcipuè cum non satis appareat, quomodo ad hæredem transire possit hæreditas, si illius dominium monachus tempore mortis non habeat, cum ex testatore ad hæredem debeat fieri immediata translatio. Deinde moventur ex *leg. sed si mors, §. 1. ff. de donationibus inter vir. & uxor.* Ubi dicitur confirmari exilio donationem causa mortis antea factam, sed non ea ratione, ut marito adimatur licentia revocandi, tametsi eo tempore nulla ratione possit: Sed religiosus deportato assimilatur; quia uterque est civiliter mortuus, ergo sicut deportato non adimitur licentia revocandi testamentum, nec religioso censeri debet adempta.

6. Cæterum omnino negandum est posse religiosum testamentum antea factum revocare. Tum quia religiosi facta professione non sunt rerum suarum domini, Authen. *ingressi, Cod. de sacrosanct. Eccles. & §. illud Authen. de monachis.* Ergo non habent rerum suarum dispositionem. Secundò non possunt condere testamentum, *c. quia ingredientibus 19. q. 3.* Ergo nec revocare; quia revocatio facienda est testamenti factione, *§. ex eo instit. quibus modis testam. infirm.* Et ita tenent Abbas *cap. in præsentia num. 61. de probatione*, Navarr. *comment. 2. de Regularibus num. 35.* Covarr. *c. 2. num. 9.* de testam. Gutierr. *lib. 2. canon. quæst. cap. 1. num. 37.* Fachineus lib. 6. controvers. *cap. 13.* Molin. *tom. 1. de just. disp. 140. post princip.* Sanch. *lib. 7. cap. 11. num. 5.* Barbosa *3. p. de potest. Episcop. alleg. 99. num. 14.* & alii apud ipsos. Quod adeò verum est, ut nec monachus ad dignitatem Episcopalem evectus illud testamentum revocare possit: quia dignitas Episcopalis non immutat dispositionem antea factam, cum non concedat illarum rerum dominium, ut notavit Sanch. *num. 6. Barbosa num. 15.*

Neque contrariæ rationes sunt alicujus momenti. Nam lex *si qua mulier* non tam permittit monacho testari quam legitimas inter filios dividere, quibus præjudicare non poterat, si fortè ante ingressum religionis non disposuerat. Ex quo potiùs à contrario licet inferre, religioso antea disponente nullomodo posse post religionis ingressum de bonis disponere. Falsúmque est religiosum habere dominium rerum suarum professione facta: illud enim est penes monasterium, quod religiosi personam repræsentat, medio quo ad hæredes transmittatur jure sic disponente. Deinde est diversa ratio de religioso, ac deportato tempore deportationis; quia etsi neque condere testamentum, neque revocare possit, potest tamen mutari ejus status, & libertatem consequi.

7. Tertia difficultas est; an hæreditas, & legata in testamento novitii contenta debeantur concedi hæredi, & legatario statim ac ipse novitius professionem fecerit? Regula est nequaquam debere concedi ante mortem naturalem religiosi, quia ut dicit Paulus, ut testamentum effectum habeat necesse est, ut mors intercedat testatoris, & dicitur, *leg. 1. ff. de testam.* sic omnes Doctores. Habet tamen hæc regula duplicem exceptionem.

Prima nisi novitius vellet, ut testamentum à die professionis effectum haberet. Cum enim professione religionis reddatur incapax testandi, revocandique testamentum (ut postea dicemus) nihil impedit quominùs velle possit, ut suum testamentum à die professionis, tanquam à die mortis naturalis effectum habeat. Sic Tradit Covarr. *cap. 2. num. 8. ad finem de testament.* Molin. Theologus *tom. 1. de justitia disp. 140.* vers. *quin & bona.* Gutierr. *lib. 2. canon quæst. cap. 1. n. 49.* Sanch. *lib. 7. sum. cap. 3. num. 54.* Et colligitur ex *leg. in conditionibus, ff. de condition. & demonstr.* & lex Authent. *de nuptiis §. disponat, collat. 4.* & ex Authent. *de monachis §. illud quoque.*

8. Ut autem novitius censeatur velle, ut suum testamentum à die professionis effectum habeat non quælibet conjectura rem dubiam constituens sufficit. Nam in dubio semper quis præsumitur velle juris communis dispositioni se conformare, *leg. hæredes mei §. cum ita ff. ad Trebell.* Quapropter non est sufficiens fundamentum ad astruendam hanc voluntatem, quod novitius testamentum condat cogitans de religionis ingressu, ut docent aliqui Doctores non contemnendi: Quia hac cogitatione posita stare optimè potest, quod novitius condat testamentum ne intestatus decedat, velitque à die mortis naturalis hæredem succedere, & non antea: ergo ex cogitatione ingressus sufficiens fundamentum non sumitur. Sic docent aliis relatis Gutierr. *lib. 2. can. quæst. cap. 1. num. 51.* Sanch. lib. 7. *summ. cap. 3. num. 60.* Neque item sumitur sufficiens fundamentum, tametsi monasterium instituisset hæredem. Quia cum hæc institutio habere effectum possit à die mortis naturalis, & ex alia parte non impediat, quin interim monasterium illius religiosi bonis fruatur, absque obligatione solvendi legata, non est cur in damnum monasterii interpretatio fiat. Minùs juvat quod constituerit monasterium legatarium, aut usufructuarium suorum bonorum; quia hæc dispositio intelligi potest, ut effectum habeat à die mortis naturalis professi; & interim monasterium omnium bonorum religiosi usufructuarium existat. Quod verum habet, sive hæc dispositio tempore designato fiat, sive non, ut benè dixit Sanch. lib. 7. sum. *cap. 3. num. 61.* Esset tamen sufficiens fundamentum ad præsumendum voluisse novitium, ut suum testamentum à die professionis effectum habeat, si cogitans de religionis ingressu legatarium, vel usufructuarium fecerit monasterium exprimens pro tempore vitæ suæ. Nam cum jure ipso sit monasterium eo tempore usufructuarium, inutilis & frustranea esset talis dispositio; ne igitur id concedamus contra, *leg. 1. ff. quod metus causa*, affirmandum est, velle statim testamentum effectum sortiri; & tradit cum Ruino *cons. 98. num. 31. & 32. volum. 2.* Sanchez *lib. 7. sum. c. 3 n. 61.*

9. Secunda exceptio supradictæ regulæ generalis est, si novitius profiteatur in religione successionis incapaci. Nam tunc nulla ratio occurrit differendi testamenti executionem ad tempus mortis naturalis, cum monasterium frui illius religiosi bonis non possit. Quod autem aliqui dicunt Ecclesiam Romanam tempore vitæ religiosi usufructuarium esse, caret fundamento; cum nullibi id jus concessum sit, minúsque veritatis habet quod hæredes ab intestato intrent, siquidem ii solum habent locum, cum defunctus intestatus decedit. Et ita pluribus firmant Covarr. *cap. 2. num. 6. de testam.* Gutierr. *canon. quæst. lib. 2. cap. 1. num. 18. 45. & 51.* Molin. *tom. 1. de justit. disp. 140.* vers. *quin & bona.* Sanch. *lib. 7. sum. cap. 3. num. 60.*

10. Quarta difficultas est, quid sit dicendum spectato Trident. *decreto sess. 25. cap. 16. de Regularibus.* Ubi omnem renunciationem, & obligationem circa bona propria à religioso factam nisi intra duos menses professioni proximos, & de licentia ordinarii irritat, & annullat, an inquam hæc constitutio locum habeat in testamentis? Et ratio difficultatis est; quia testamentum est quædam bonorum renunciatio, cessio, & translatio, & licet non sit cessio, & translatio, irrevocabilis, sed potiùs ad nutum testatori revocari possit, non impedit, quominùs sub prædicto decreto contineatur. Aliàs donatio causa mortis, & sub conditione si religionem professus fueris sub prædicto decreto contenta non erit cum non tibi impediat liberum è religione egressum. Adde si testamentum non prohibeatur à Trident. facili hac via ejus constitutio eludi potest; cum religionem ingredientes via testamenti, eam dispositionem de suis bonis facere possint, quam via donationis, seu renunciationis præstare intendebant. Denique disposita in contractibus, censentur in testamentis disposita, quia à contractibus ad testamentum valida est illatio, ut probat *Eberard. loco 17. à contractibus ad testamenta.* Cum ergo consilium prohibuerit, & annullaverit onus novitii

contractus circa diſpoſitionem rerum ſuarum, & teſtamenta cenſeri debent annullata : & ita ſuſtinet Spino *Speculo teſtam.* Gloſſ. 12. *princip. num.* 50. Caſtillo de uſufructu *lib.* 1. *cap.* 65. *num.* 7. ſub dubio Gutierr. *cap. quamvis pactum de pactis lib.* 6. verbo *dum nuptui tradebatur*, *num.* 4.

11. Ceterum tenenda eſt in judicando, & conſulendo communis ſententia affirmans teſtamenti factionem dicto decreto Tridentin. non contineri : ſic docent Navarr. *lib.* 3 *conſil. tit. de Regular. conſ.* 83. *in* 2. *edit. comment.* 2. *num.* 51. *de Regularibus* Gutierr. *canon. quæſt. lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 31. Molina *tom.* 1. *de juſtit. diſp.* 139. *pag.* 750. *verſ. ambiget fortaſſe* Sanch. *lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 18. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 99. *num.* 13. & alii plures apud ipſos. Moveor præcipuè, quia Trident. ſolum loquitur de contractibus inter vivos, & irrevocabilibus natura ſua. Tum quia verbum *renunciatio & obligatio* hoc propriè ſignificat. Tum quia loquitur concilium de renunciatione, ſeu obligatione, quæ neceſſariò profeſſione facta eſſet effectum habitura, ut conſtat ex illis verbis. *Ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri niſi ſecuta profeſſione, aliter vero facta*, &c. Deinde quia in teſtamento ceſſat finis hujus decreti, qui fuit ne vi renunciationis factæ impediretur novitius à libero religionis egreſſu, quod in teſtamento nunquam contingere poterat, cum ſemper liberum fuerit novitio illud revocare. Et ex his ſolvuntur contraria. Negamus namque teſtamenti factionem eſſe renunciationem propriè, vel ratione illius conſtitutionem concilii eludi ; cum teſtamentum deambulatorium ſit, & revocabile, ac denique diſpoſita in contractibus inter vivos eſſe diſpoſita in teſtamentis, quando diverſa ratio procedit. Solum de donatione cauſa mortis, & de donatione ſub conditione profeſſionis faciendæ eſt aliqualis difficultas, an ſub prædicto decreto comprehendatur ?

12. De donatione cauſa mortis communis ſententia negat comprehendi, ſed per omnia teſtamenti factioni aſſimilari ; quia revocabilis eſt, neque impedit novitio liberum à religione egreſſum. Sic tradit Navarr. *d. conſ.* 83. *de Regularibus.* Gutier. & Molin. & Sanch. *ſupra*, & Suar. *to.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 16. *n.* 11. tametſi contrarium levi fundamento ductus ſenſerit Nicol. Garcia, 11. *p. de benefic. c.* 9. *n.* 22.

13. At de donatione inter vivos ſub conditione ſi profeſſus fueris, & non aliter cenſet Navarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de donatione conſ.* 7. aliàs *tit. de Regul. conſ.* 81. Garcia *d. c.* 9. *n.* 19. & 20. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 5. *n.* 17. ſub dicto decreto comprehendi ; ac proinde invalidam eſſe, niſi bimeſtri ante profeſſionem, & ex licentia ordinarii fiat. Movetur ; quia hæc donatio vera renunciatio eſt, & obligatio, quam nullatenus infirmare potes, niſi religionem deſeras. In concilio autem omnis obligatio ſupradictis conditionibus deſtituta ceſſatur : Ergo hæc donatio ſubſiſtere non poteſt. Neque obſtat ex vi illius te non eſſe impeditum ; nam etiam ex vi donationis factæ à concilio intra bimeſtre, & ex licentia ordinarii non impediris egredi ; ſi quidem te egrediente ceſſat illius effectus : pendet enim illius efficacia ex profeſſione ſubſequenda, tanquam ex conditione ; ergo quod illa donatio pendens à profeſſione, tanquam à conditione non te impediat à religionis egreſſu, in cauſa eſſe non poteſt, quin ſupradicto decreto comprehendatur. Nam ad hanc comprehenſionem ſatis eſſe videtur, quod liberè eam donationem revocare non poſſis, ſed per egreſſum tantum. Neque Trident. In hoc decreto ſpectavit ſolum removere à novitio ea, quæ eum retardare poterant à libero religionis egreſſu, ſed etiam modum præſcribere liberè, prudenter, & maturè diſponendi de rebus propriis.

14. Verum contraria ſententia affirmans donationem ſub conditione ſi profeſſus fueris validam eſſe non ſervata forma Trident. probabilitate non caret. Quia non Trident. ſolum videtur intendiſſe modum præſcribere in contractibus, & obligationibus, quæ liberum è monaſterio egreſſum impedire poterant ; cum autem donatio ſub conditione profeſſionis, quæ eſt conditio pendens à propria voluntate, nunquam impedire potuit liberum è monaſterio egreſſum, de hac donatione concilium non videtur locutum. Neque obſtat quamlibet donationem intra bimeſtre factam, & de licentia ordinarii hanc continere conditionem ſi profeſſio ſubſequatur, ut effectum habeat. Quia ex ſe non continebat, ſed potius tanquam abſoluta obligabat ad ſui executionem independenter à profeſſione ; eaque de cauſa Trident. providit qualiter præſtanda eſſet, & ne effectum haberet, niſi profeſſione ſubſecuta. Quia diſpoſitione non indigebat donatio ſub conditione profeſſionis, atque idcirco in Trident. Decreto non comprehenditur ; & ita docet Mol. *to.* 1. *de juſtit. diſp.* 19. *poſt medium*, verſ. *quaod Eccleſ.* Leſ. *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 4. *num.* 40. Barboſ. 3. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 99. *num.* 17.

15. Quinta difficultas qualiter novitii Societatis Jesu condere teſtamentum poſſint ? Videtur enim condere non poſſe : quia *c.* 4. *exem. gener.* cavetur novitios Societatis Jesu debere ante ingreſſum in novitiatum diſponere de omnibus bonis, quæ habent, & habere poſſunt in pauperes, aliaque opera pia abſque ſpe, & fiducia ea iterum recuperandi : Quod ſi ſanè renunciationem non fecerint debeant in ingreſſu promittere facturos poſt primum novitiatus annum, quando à ſuperiore injunctum fuerit : ſed hæc omnino obſtant teſtamentariæ diſpoſitioni utpote revocabili ſaltem ante profeſſionem, ac proinde non conſtituenti verum pauperem, neque removenti ſpem, & fiduciam ea recuperandi. Ergo teſtamentaria diſpoſitio novitiis Societatis interdicta eſt.

Dicendum tamen eſt teſtamentum factum à novitio Societatis ſive ante ingreſſum, ſive poſt, validum eſſe, quia eſto non ſit diſpoſitio, juxta conſtitutionum normam, eſt tamen diſpoſitio facta ab habili, & capaci. Tum quia jus, & dominium habet illarum rerum, quarum diſpoſitionem facit. Tum quia jure communi non invenitur impeditus, ut ex ſuperioribus conſtat, neque etiam ex conſtitutionibus Societatis, quæ nullam in hac parte inhabilitatem imponunt. Verum eſto valida ſit illa diſpoſitio, ac peccat novitius adverſus illam promiſſionem ingreſſu factam, ſic de bonis ſuis in novitiatu diſponens, vel non revocans eam diſpoſitionem, cum à ſuperiore injungitur, dignuſque eſt expulſione, ſi ſuperioris conſilio non acquieſcit, colligitur ex Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 1. *n.* 31. & 32. Quale autem peccatum novitius committat in hac teſtamenti factione, vel non revocatione non ſatis exploratum eſt, credo probabilius ſolum veniale committere quid, ut dicitur in 3. Congreg. Gen. *decreto* 9. & *can.* 1. promiſſio illa renunciandi non eſt votum, ſed ſola humana promiſſio ſolam obligationem fidelitatis indicens, ac proinde ſolam culpam venialem.

Punctum XV.

De diſpoſitione bonorum, quam novitius renunciatione, ſeu donatione facere poteſt ſecluſo jure novo Trident.

SUMMARIUM.

1 *Ante ingreſſum, & poſt poteſt novitius ſua bona renunciare.*

2 *An debeas ſervare in ea diſpoſitione leges communes regni. Proponitur dubitandi ratio.*

3 *Verius eſt te non eſſe obligatum.*

4 *Qualiter hæreditati viventis renunciare poſſis.*

5 *Pendeat hæc renunciatio ex intentione renunciantis colligendum, & hæc ex circunſtantiis renunciationis.*

6 *An quælibet renunciatio juxta formam præscriptam in constitutionibus Societatis Jesu sit absoluta independens à professione, seu votorum emissione, proponitur dubium. Resolvitur affirmativè.*

7 *Secus videtur dicendum de renunciatione extra normam constitutionum.*

1. CErtissimum est (secluso novo jure Tridentini) posse novitium ante ingressum, vel post ingressum, quando sibi placuerit ante professionem bona sua renunciare, & donare, ac si de facto novitiatum ingressus non fuisset. Quia extra Trid. nullibi ingredientibus religionem prohibita est bonorum renuntiatio.

2. In ea tamen facienda, an servare debeat leges communes regni, non modica est difficultas. Quia esto novitius persona Ecclesiastica sit, Ecclesiastici tamen, & religiosi legibus contractus respicientibus obligantur: eaque de causa diximus puncto præcedenti novitium testantem debere in testamento solemnitates non solum jure communi Ecclesiastico, sed etiam civili petitas servare. Neque cum hac obligatione pugnant. *Text. in c. de sis de sepultur.* ubi deciditur liberum esse transeuntibus tempore valetudinis ad religionem bona sua non solum religiosis, sed etiam quibusvis privatis conferre personis. Neque §. *illud quoq*; Authent. *de monachis* concedens liberum bonorum suorum usum, dum professio non emittitur. Nam esto novitius libere suis bonis uti, & disponere de illis possit; non tollit quin obligatus sit servare juris solemnitates, sed illis verbis solum indicatur non minorem libertatem habere novitium ad disponendum de suis bonis, quam haberet ante religionis ingressum. Ex quo videtur inferri, si novitius sit minor. 25. annis indigere curatoris authoritate ad validam bonorum dispositionem imò decreto judicis, si de rebus immobilibus dispositurus sit.

3. Cæterum verius credo opus non esse juris solemnitates aliàs in renunciatione requisitas servare, si professionis emittendæ causa renunciationem, vel donationem tuorum bonorum, jurium, & actionum facias: sed quamvis minor sis, posse absque decreto judicis, & curatoris authoritate, & Juramento firmare præstare renunciationem: Sic expressè docet Sanch. lib. 7. sum. *c. 6. n. 19.* cum Berojo *c. in præsentia à n. 155. de probationibus consentit.* Rebell. 2. *p. d. justit. lib. 1. q. 8. sect. 5. n. 50.* Quando fit post monasterii ingressum: Indicat satis Mol. *tom. 1. de just. disp. 139. §. novitii*, Suar. to. 4. de Relig. *tra. 10. l. 4. c. 4. n. 19.* Loquentes de renunciatione facta in Societate. Moveor ob consuetudinem, & praxim satis receptam efficiendi has renunciationes absque his solemnitatibus; cum enim hæ renunciationes nullatenus effectus habeant (ut statim dicemus) nisi professione subsecuta, qua renuncians, mundo mortuus reputatur, & solemnitates supradictæ videantur introductæ ob vitandam renunciantium indecoram, & involuntariam paupertatem; efficitur ad has renunciationes ex causa professionis non extendi eas solemnitates; siquidem animo amplectendi religiosam, & perpetuam paupertatem fiunt.

4. An autem his renunciationibus cedere possis non solum juri habito, sed sperato v. g. hæreditati parentis, aut alterius extranei viventis non caret difficultate ob *leg. fin. C. de pactis*: ubi hæc renunciatio prohibetur absque consensu illius, cujus est hæreditas, ne detur occasio captandæ mortis, quæ occasio cessat eo consentiente. Quia præstito consensu curabit ipse vitare periculum, & periculum sentiens consensum præstitum revocabit.

Sed dicendum est supradictam legem procedere de renunciatione hæreditatis alicujus certæ, & determinatæ personæ in favorem etiam alicujus determinati. Verum si renunciatio fiat in favorem monasterii alteriúsve communitatis, aut operis pii, aut sit renunciatio alicujus hæreditatis incertæ optimè potest absque consensu illorum, quorum est hæreditas renunciatio fieri. Nam si fiat in favorem communitatis cessat periculum mortis captandæ, cum communitas animam non habeat, nec præsumi possit singulos de communitate mortem captaturos, cum beneficium communitati collatum non censeatur singulis fieri, ut latissimè multis allegatis probat Sanch. *lib. 6. sum. c. 2. à n. 54.* Et colligitur ex *c. consultationibus de donationibus.* Si verò renunciatio fiat hæreditatis hominis incerti, ut si diceres te renunciare quamcunque hæreditatem, quæ tibi obvenire potest, quocunque modo obveniat, sive testamento, sive ab intestato: eadem ratione probatur, quia eo casu dici non potest alicui periculum esse mortis captandæ, cum ex forma renunciationis nulla persona determinetur, cui institutus mortem insidiari possit: Sic Bolognet *leg. fin. C. de pactis n. 82. & seqq.* Gutier. 2. *p. d. Iuram. c. 5. n. 4.* Mol. *tom. 3. de justit. disp. 579. num. 38.* & alii plures quos refert & sequitur Sanchez *lib. 7. summ. cap. 2. num. 31.* & colligitur manifestè, *ex leg. 3. §. de illo ff. pro socio & leg. regia 13. tit. 5. partit. 5.*

5. Sed an hæc renunciatio conditionis sit pedens à professione futura? Ex intentione renunciantis desumendum est, cujus dictis standum est, cum contrarium manifestè non probatur: At in casu dubio, & foro externo ex circunstantiis colligi debet, Regulariter autem si donatio, seu renunciatio alicujus momenti sit, fiatque proximè ad religionis ingressum, hoc est uno, vel altero mense ante habitus susceptionem, & à fortiori illo susceptо, ex ejus occasione fieri est præsumendum; ac proinde cessare professione validè non secuta: Sic Man. Rodrig. *tom. 2. q. 82. art. 2.* Sanch. *lib. 7. sum. c. 1 à n. 12. 25. & 26.* Si tamen professio nulla futura esset, & renuncians conscius esset nullitatis, teneret renunciatio saltem pro eo tempore, quo professio valida reputatur; quia non potest præsumi fieri ex conditione professionis, quam cognoscit esse nullam, sed absolutè & ab illa professione independenter; non quidem in totum, sed quamdiu valida reputatur. Unde declarata nullitate, & dissoluto vinculo credo probabilius renunciationem dissolvi: Quia semper subintelligenda est fieri sub conditione professionis validæ, vel dum in foro externo valida persistit.

6. Dubium tamen non leve est, an renunciatio facta juxta regulas, & constitutiones Societatis ab ejus novitiis, vel ab eis, qui vota biennii emiserunt sit absoluta, & independens à qualibet professione, seu votorum emissione, ita ut dimissis à Societate nulla sint ei bona restituenda? Ratio dubitandi ea esse videtur, quia nullus maximè novitius præsumi debet velle se bonis omnibus spoliare, nisi quatenùs credit se in Societate perpetuò victurum. Ergo cessante hoc fine, vel quia religio illum expellit, vel quia ipse cum novitius sit; liberè religionem dimittit, cessat efficacia renunciationis, quippe ab illo fine tanquam à conditione videtur pendere. Certum omnino dicendum est, quoties renunciatio fit à novitio Societatis (& à fortiori ab his qui vota Scholasticorum emiserunt) in pauperes, operave pia etiamsi fiat in favorem Societatis fieri absolutè, & independenter à perseverantia in Societate; ac proinde si ante votorum emissionem, vel post ante professionem à Societate dimittatur, nulla debere ei bona restitui. Sic Molina *tom. 1. de justitia disp. 19.* vers. *illi qui* & vers. *novitii*, Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num. 22. & tract. 10. lib. 4. cap. 4. num. 19.* Sanch. lib. 7. sum. *cap. 1. num. 24. & sequentibus.* Ratio est; quia novitius, vel religiosus Societatis de suis bonis in pia opera disponens præsumitur eam intentionem in sua dispositione habere, quam Societatis constitutiones præscribunt: quia semper quis præsumitur operari conformiter ad sui status regulas, & obligationes. At regulæ Societatis, & constitutiones præscribunt renunciationem fieri independenter à conditione professionis, seu emissionis votorum, siquidem præscribunt eroganda pauperibus, vel in illa

illa pia opera juxta propriam cujuſcunque devotionem, omnem à ſe fiduciam ſubmovendo eadem ullo tempore recuperandi, ut dicitur, *exam. gener. 4. c. & 3. p. conſtitut. c. 1. n. 7. & 25. & 4. p. c. 4. littera E, & 6. p. c. 2. littera H.* Quæ certè vera non eſſent, ſi dependenter à profeſſione, vel votorum emiſſione renunciarentur; cum ſatis firma eſſet ſpes ea aliquando recuperandi, videlicet votis non emiſſis, aut diſſolutis. Neque obſtat ratio dubitandi. Veriſſimum enim eſt, neminem præſumi bonis renunciare, niſi quatenus credit ſe in religione perpetuò victurum, quia eo animo, & propoſito renunciat, at non inde infertur renuntiare ſub illius perſeverantiæ conditione, potiùs namque præſumi debet renunciare abſolutè, ne bona renunciata ſpe recuperationis, ejus animum, propoſitum rectum infirment, & à via perfectionis incœpta deſiſtere faciant.

Adverto tamen ſi in favorem Societatis renunciatio facta eſt tempore novitiatus, & ante vota biennii renuntians dimittitur, omnia ei reddantur ex æquitate, quamvis ex juſtitia nulla eſt obligatio. At ſi poſt vota biennii dimittitur, ſolum debet ſocietas pro qualitate, & quantitate receptæ donationis alimenta renuncianti præbere, dum egenus eſt, & aliunde non habet, unde ſuſtentetur; alioquin ob ingratitudinem revocare donationem poterit renuntians. Sic ex doctrinis Surdi *de alimentis tit. 1. q. 48.* advertit Sanch. *lib. 7. cap. 1. fin. num. 39.* Idem colligitur ex Suar. *tract. 8. lib. 3. cap. 14. num. 22. & 23.*

7. Verum ſi bonorum renunciatio facta ſit extra conſtitutionum normam, nempe quia facta eſt in conſanguineos, vel amicos non egentes, aliave opera profana, credi poteſt probabiliter non procedere ex animo, ut firma ſit profeſſione non ſubſecuta. Quia non apparet ſpecialis ratio hunc animum abſolutæ donationis potiùs in Societate, quam in aliis religionibus præſumendi: Sic expreſsè Sanch. *lib. 7. ſumm cap. 1. num. 37. & num. 38.* Addit votis biennii hanc renunciationem non confirmari. Verum eſto hoc ita ſit, quod difficultate non caret ob ſummam paupertatem, & remotionem impedimentorum, quam Societas in ſuis religioſis requirit; cui intentioni aptiùs ſe confirmat renuncians abſolutè abſque ulla conditione, tametſi in opera profana, quam renuncians ſpem retinens recuperationis: at credo à puncto renunciationis dominium in reſignatarium transferri, eſto ſit tranſlatum revocabiliter dimiſſione è Societate contingente; quia ita ſervat praxis & ſtylus receptus. Neque obſtant ea verba *conſtit. 2. p. c. 3. num. 5.* Quibus cavetur dimiſſum è Societate omnia ſua ſecum ferre debere, quia ut in Gloſſa explicatur ideſt intelligendum de his, quæ nondum expendiſſet.

Punctum XVI.

An ſpectato jure cummuni, & ſecluſo Trident. bona novitii decedentis ante profeſſionem debeantur monaſterio ſucceſſionis capaci?

SUMMARIUM.

1 *Quando novitius decedit non condito teſtamento, nec facta renunciatione, plures cenſent monaſterium ſuccedere. Verius eſt oppoſitum.*

2 *Quando decedit condito teſtamento ſuccedit is, quem hæredem inſtituit. Idem de reſignatario, quamvis probabile ſit hunc non ſuccedere.*

Decedere poteſt novitius condito teſtamento, vel renunciatione facta ſuorum bonorum, vel ſine teſtamento, aut renunciatione.

1. Quando novitius abſque teſtamento, vel renunciatione decedit, non deſunt plures Doctores. Quos refert Sanch. lib. 7. ſum. *c. 3. n. 91.* Sentientes monaſterium ſuccedere excluſis hæredibus ab inteſtato. Quia novitius ipſo facto per religionis ingreſſum ſe, & ſua religioni dedicat: Si igitur expreſsè dedicaret, deberentur illa bona monaſterio: Ergo etiam debentur ex tacita dedicatione, quia taciti & expreſſi idem eſt judicium leg. *cum quid ff. ſi certum petatur.* Deinde novitius dum in novitiatu exiſtit, eſt perſona Eccleſiaſtica, & religioſa fori, & canonis privilegio gaudens, ſed monaſterium ſuccedit in bonis religioſorum decedentium, ergo ſuccedit in bonis novitii. Adde in favorem piæ cauſæ eſſe judicandum: ergo in favorem monaſterii excluſis hæredibus ab inteſtato.

Cæterum omnino tenendum eſt hæredes ab inteſtato ſuccedere, & monaſterio nihil deberi: Sic Abbas *docet c. in præſentia num. 68. de probationib.* Nav. *comm. 1. n. 49. de Regular.* Andreas Taquin. *lib. 6. controverſ. cap. 19.* Gutierr. *lib. 2. canon. q. c. 1. n. 101. & n. 107.* Molina tom. 1. de juſtit. *diſp. 140. verſ. de aliis.* Rebell. 2. *parte juſtit. lib. 1. q. 8. ſect. 5. n. 52.* Suar. *tom. 3. de Rel. lib. 5. c. 16. n. 9. & alii*, innumeri; quos refert, & ſequitur Sanch. lib. 7. ſum. *c. 3. n. 92.* Fundamentum eſt; quia novitius dum in novitiatu exiſtit, non eſt religioſus cum effectu juxta expreſſum Textum *in c. Religioſo de ſent. excomm. in 6. c. porrectum de Regul.* neque bona ſua monaſterio dicavit per ingreſſum: Siquidem donatione, vel teſtamento poteſt liberè de illis diſponere: Ergo nulla eſt ratio ob quam monaſterium ei inteſtato ſuccedat. Dixi monaſterio nihil deberi; quia nec debetur legitima, cum monaſterium loco filii non ſit, niſi in caſibus à jure expreſſis, qualis non eſt enumeratus; neque item debentur expenſæ, cum nullo jure cautum ſit, neque aliquis contractus de illarum ſolutione ſupponatur celebratus: Sic expreſsè Sanch. *d. c. 3. n. 94. & 95.* Suar. *dicto c. 16. n. 17.* Hinc ſolvuntur contrariæ rationes. Ad primam negamus novitium ſe, & ſua tradere religioni abſolutè, ſed ſolum ad probationem, ex cujus traditione cum nullum jus quæratur monaſterio, non impediuntur hæredes aliàs legitimi ſuccedere. Ad 2. dico novitium gaudere privilegiis religioſorum quæ aliis non præjudicant, ſecuſque aliis præjudicantia ſunt, & quæ veritatem religionis, non juris fictionem expoſtulant. Adde legitimis hæredibus excluſis monaſterium ſuccedere, non tam eſſe privilegium novitii, quam monaſterii. At privilegium nullibi conceſſum eſt monaſterio ob deceſſum novitii, ſed ob deceſſum veri religioſi. Neque favor in præjudicium tertii extendendus eſt, argum. Textus *in c. parte de cenſib.*

2. Verum ſi novitius deceſſit condito teſtamento, ſuccedit is, quem hæredem inſtituit, quia morte confirmatur, ut docent omnes, & ſupponitur in Authent. *nunc autem Cod. de Epiſcopis, & cleric.* Idemque aſſerunt plures Doctores de reſignatario ſtante renunciatione expreſſa. Quia ea renunciatio ſolum continet conditionem, ſi in religione renuncians perſeveraverit, & ſatis perſeverat ibi moriens, cum ab ea recedere non poſſit, & moriendo tacens donationem ipſam confirmat: Colligitúrque ex *c. in præſentia de probat. & c. ult. de ſucceſſionibus ab inteſtato* ubi ex dedicatione facta à novitio, & nondum profeſſo decedente, bona acquiruntur monaſterio: Sic expreſsè docent Navarrus comm. 2. de Regularibus *num. 49.* Menoch. alios referens *conſil. 396. num. 3. & lib. 6. præſumpt. 84. & lib. 2. de arbitr. caſu 356. num. 20.* Gutierr. *lib. 2. can. quæſt. cap. 1. num. 103.* Sanchez aliis relatis, *dicto lib. 7. cap. 3. num. 97.* Suar. *tom. 3. de Religion. lib. 5. cap. 16. num. 11.* Et placet mihi quia eſt pia ſententia, & religioni favorabilis. Quamvis contraria ſatis probabilis ſit; eo quod renuncians non ſub conditione perſeverantiæ per mortem naturalem, ſed ſub conditione perſeverantiæ per mortem civilem, & profeſſionem legitimam videatur renunciare. Aliàs non erit renunciatio, ſeu donatio inter vivos, ſed cauſa mortis: neque licitum erit teſtamento illam revocare, contra Sanch. lib. 7. ſumm. *cap. 5. num. 50.* Item moriens in novitiatu in eo ſtatu perſeverare fingitur. At non eſt credendum

credendum renunciantem velle renunciare sub conditione perseverantiæ in novitiatu, sed sub conditione perseverantiæ in religioso statu. Ergo neque Textus *in c. præsentia &c. ult. de successionib.* Contrarium convincunt. Cum satis verò similiter dici possit per illam dedicationem veros religiosos fuisse constitutos. Atque ita per hanc renunciationem non excludi legitimos hæredes docent Berojus *c. in præsentia n. 553. de Probationibus*, Decius *ibi n. 283.* Redoanus *de spoliis Eccles. q. 8. in principio n. 71.* Manuel. Rodriguez *quæst. regul. tom. 2. q. 80. art. 2. in princ.* & probabile reputat Sanch. *lib. 7. sum. c. 3. n. 13. & 97. fine* alios referens.

Punctum XVII.

Quid dicendum sit de Renunciatione facta jure Trident. spectato.

SUMMARIUM.

1 *Quid statuerit Trident.*
2 *Illatio ex supradicto Trident. decreto.*
3 *Comprehendat ne hoc decretum ingredi volentes religionem? Affirmant plures.*
4 *Verius est oppositum.*
5 *Comprehendit novitios majores sexdecim annis.*
6 *Non comprehendit testamentum, nec donationem causa mortis, nec revocabilem.*
7 *Donatio irrevocabilis ex natura sua, quæ sit magni momenti comprehenditur.*
8 *Possitne dari mutuum à novitio præstita sufficiente cautione de redditu, si religionem deserat? Affirmant plures verius esse oppositum.*
9 *Debet fieri renunciatio intra duos menses proximos professioni, & qualiter hoc intelligatur.*
10 *Requiritur licentia Episcopi.*
11 *Non est opus dari in scriptis.*
12 *Et ita firma, ut à novitio revocari non possit.*
13 *Non transfertur dominium in resignatarium quousque professio valida sequatur.*
14 *Negat Sanch. ante professionem debere tradi monasterio, si in ejus favorem fiat resignatio.*
15 *Verius est oppositum.*
16 *Fit satis fundamento Sanch.*
17 *Ut renunciatio hæreditatis partis viventis in favorem alicujus extranei effectum habeat, debere monasterium cedere affirmant plures.*
18 *Verius est opus non esse monasterii cessione.*
19 *Satisfit oppositis.*

1. TRidentin. Concilium *sess. 25. de Regul. c. 16.* In hæc verba decernit. Nulla renunciatio, aut obligatio antea facta etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque causæ piæ valeat nisi cum licentia Episcopi, sive ejus vicarii fiat, intra duos menses proximos ante professionem; ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri: ni si secuta professione. Aliter verò facta etiamsi cum hujus favoris expressa renunciatione etiam jurata sit irrita, & nullius effectus; subditque concilium per hæc se non intendere aliquid innovare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis juxta pium eorum institutum à sancta Sede Apostolica approbatum Domino, & ejus Ecclesiæ inservire possint. Addit item, sed neque ante professionem excepto victu, & vestitu novitii, vel novitiæ illius temporis quo in probatione est quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quòd totam, vel majorem partem substantiæ suæ monasterium possideat, nec facilè si discesserit, id recuperare possit; quin potiùs præcipit Sancta Synodus sub Anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat, & ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quæ sua erant. Quod ut rectè fiat Episcopus etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellet.

2. Ex hoc decretò manifestè constat, etsi jure communi spectato quælibet renunciatio, & obligatio inter vivos ante, vel post novitiatus ingressum valida esset: Spectato tamen hoc decreto invalidam esse, & nullius effectus, nisi facta fuerit intra duos menses proximos professioni & de licentia ordinarii. Item nihil monasterio ex bonis novitii dari posse, nec recipi præter victum vestitum. Denique in Societate Jesu hoc decretum locum non habere. Ut autem doctrina hujus decreti, quæ maximè necessaria est, lucidior fiat aliquas difficultates proponam, & ea qua potuero, brevitate enodabo.

3. Prima difficultas est circa personas, quarum renunciatio, obligatio, seu donatio interdicta est hoc decreto; an inquam comprehendat eos, qui ante religionis ingressum eo intuitu de bonis suis disponunt? Affirmant tanquam probabiliùs Navarr. *cons. 7. & 8. de donationib. in antiquis & cons. 81. de Regular. in novis*, Flamin. *de resignat. lib. 3. q. 13. n. 9.* Mol. de just. *tract. 2. disp. 139.* vers. *ambiget rursùs, & disp. 149. vers. quoad Eccles. & t. 3. disp. 604. n. 2.* Less. *l. 2. c. 41. n. 30. & 40.* Azor. *l. 13. c. 9. q. 2.* Eman. Sà verbo *relig. n. 5.* Zeballos *in suis comm. opin. q. 115. in fine*, & alii plures relati à Barbos. & Sanch. aliisque Doctoribus statim referendis. Moventur præcipuè ab inconvenienti, ne hujus decreti dispositio reddatur frustranea, & illusoria, quod sine dubio videtur contingere, si renunciatio eorum, qui religionem ingredi intendunt valida persistit. Si enim concilium annullat renunciationem, & donationem novitiorum, ne novitii difficilem è religione egressum habeant ob factam bonorum renunciationem, & difficilem illorum recuperationem, consequenter etiam debet irritare renunciationem ante ingressum factam eo intuitu. Tum quia ex eadem inconvenientia inferuntur. Tum quia conciliaris dispositio suo frustratur effectu. At satis in jure receptum est legis dispositionem ex uno casu ad alium extendi, quando est eadem ratio, *l. illud ff. ad legem aquiliam, & l. à Titio ff. de verb. oblig.* & constat ex adductis *tract. 3. de legib. disp. 5. punct. 3. §. 4.* Item extendi, quando si non extenderetur, redderetur aliàs vana & elusoria dispositio, *c. si civitas de sent. excom. in 6. & c. 2. de usuris in 6.* ubi Gloss. & Doctores. Neque obstat si dicas hoc verum esse quando casus ad quem legis dispositio debet extendi continetur sublata verborum forma legis: Secùs verò quando non continetur. Quia sub hoc decreto satis videntur contineri parati ingredi religionem: Quia enim si parati existunt, tanquam ingressi debent reputari, *argum. leg. pen. ff. de milit. testam.* Ubi proximè accingendus reputatur pro accincto. Deinde quia textus de cujuslibet renunciatione ante professionem loquitur, neque ad religionis ingressus dispositionem restrinxit ibi *nulla quoque renunciat.* Quòd si duas; ex illo adverbio *quoque* quod copulativum est, & dispositionem sequentem cum antecedenti conjungit, colligitur satis loqui textum de ingressis in religionem: siquidem loquitur de iis, de quibus præcedens decretum locutum fuerat, inde infertur te debere affirmare solum prohiberi renunciationem, & obligationem illorum, qui 16. annum non expleverunt; quia solum de ipsis præcedens decretum loquitur. Hoc autem communiter à Doctoribus reprobatur (ut videbimus.) Non igitur dispositio ad solos novitios, & in religionem ingressos extendenda est.

4. Nihilominùs veriorem, & probabiliorem reputa sententiam negantem extendi ad eos, qui religionem ingredi parati sunt, nec tamen ingressi: Sic tradunt aliis Menoch. *l. 2. de arbitr. casu 436. à n. 3.* Nicol. Garcia 11. *p. de benefic. c. 9. n. 15.* Sanch. *l. 7 sum. cap. 5. num. 4.* Barbosa *3. p. de potest. Episc. alleg. 99. num. 17.* Man. Rodr. *tom. 3. quæst. regul. quæst. 16. art. 1.* Testantúrque ii Doctores sæpe esse decisum, decisionésque refert Barbosa

ſuper hoc decretum. Moveor, quia legis diſpoſitio, & maximè juris communis correctoria extendi non debet ad caſum ſublata verborum forma non comprehenſum; ut multis probavi *illo punct. 3. de legibus* 4. At hujus diſpoſitionis verba ſolum regulares comprehendunt. Tum quia Rubrica ex qua legis interpretatio deſumitur eſt de regularibus. Tum quia verba ipſius id clarè indicant. Nam dictio illa *quoque* copulativa ſequentem diſpoſitionem cum præcedenti conjungit leg. *tutores quoque ff. de pactis* & §. *Prætorum quoque inſtit. de jure natur. li*, ac ideo clarè denotat loqui de novitiorum renunciationibus, de quibus ſolis præcedens textus locutus fuerat; neque inde infertur ad ſolam renunciationem minorum 16. annis extendi ut ſtatim probabo. Idipſum indicant illa verba, *niſi intra duos menſes proxim. profeſſioni*, quæ ſupponunt renunciationem in probatione eſſe, & illa finito tempore novitiatus, & rurſus *ſed neque ante profeſſionem.* Ergo quamvis eadem ratio procedat in renunciatione ante novitiatum, ac in novitiatu facta legis diſpoſitio ad eam renunciationem non extenditur. Ex quibus ſolutum manet contrarium fundamentum. Nego namque diſpoſitionem hujus legis reddi vanam, & illuſoriam, ex eo quod ante ingreſſum poſſit novitius bonis cedere, prout ſibi placuerit quia ea renunciatio rata eſt, ob idque conſilium eam reliquit juris communis diſpoſitioni contentum annullatione renunciationis, & donationis poſt habitum ſuſceptum factæ, utpote frequenter contingentis.

5. Poſito autem ſolam novitiorum renunciationem à concilio annullari, eſt dubium de quibus novitiis decretum intelligatur. Rationem dubitandi dedit Menoch. lib. 2. de arbitrar. *caſu* 436. *num.* 8. *in* 1. *edit.* Afferens ſolum extendi ad novitios minorem ſexdecim annis, quia his ob immaturam ætatem voluit conſulere Concilium illa renunciationis ſolemnitate. Reliquos verò novitios majores ſexdecim annis diſpoſitioni juris communis reliquit, ac proinde cenſet cedere bonis poſſe quolibet tempore poſt novitiatus ingreſſum, & abſque licentia ordinarii. Movetur eo quòd hujus decreti diſpoſitio, ut dictum eſt cum præcedenti conjungitur, ſed præcedens diſpoſitio ſolum annullat profeſſionem ante expletum 16. annum factam. Ergo ſola ea renunciatio, quæ ante 16. annum facta fuerit, annullatur.

Cæterum omnino tenendum eſt cujuſlibet novitii in quacumque ætate conſtituti renunciationem annullari abſque ſolemnitate eo decreto præſcripta. Quia illa verba *nulla quoque renunciatio* ſolum conjungit præſentem diſpoſitionem cum antecedenti, ut loquatur de his, de quibus præcedens diſpoſitio loquitur, nempe novitiis, & regularibus, ſed non ita conjungit, ut ſtatuat omnes qualitates ad profeſſionem requiſitas debere renunciationi adeſſe. Aliàs fieri non poſſet renunciatio niſi poſt decimum ſextum annum completum, & finito probationis anno, quod eſt contra præſentis decreti diſpoſitionem præmittentem renunciationem fieri intra duos menſes proximos profeſſioni; ac proinde ante 16. annum expletum, & ante novitiatum finitum. Adde eandem ferè rationem militare ad irritandam renunciationem poſt 16. annum, ac antea; cum in omni renunciatione timeri poſſit fraus, & metus parentum, conſanguineorum, imò & monachorum, cujus vitatio fuit ratio hujus legis, & diſpoſitionis, ut tradit Navar. *conſ.* 8. *de donationibus in antiquis.* Ergo quælibet novitii renunciatio abſque prædicta ſolemnitate irritatur. Et ita docent tanquam indubitatum Gutierr. *lib. 2. canon. quæſt. cap.* 1 *n.* 34. Zenedo *in decret. collectan.* 50. *n.* 5. Velaſcus de partibus *bonor. cap.* 16. *n.* 27. *Man.* 21. *tom. ſum. c.* 7. *n.* 7. & *tom.* 2. *quæſt. regul. quæſt.* 47. *art.* 13. Sanch. *lib.* 7. *ſum. capit.* 5. *num.* 7. & 8. Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. allegat.* 99. *num.* 18. & *alii apud ipſos.*

6. Secunda difficultas eſt, quæ renunciatio, obligatio, & donatio ſub hoc decreto contineatur? Conſtat ex dictis *punct.* 14. non comprehendi eam, quæ ex ſe revocabilis eſt, & nullum libero egreſſui impedimentum præſtat; comprehendi tamen eam, quæ natura ſua irrevocabilis eſt, & difficilem reddit egreſſum, & tradit ultra ibi allegatos Molin. tom. 3. de juſtit. *diſp.* 604. Menoch. *volum.* 4. *conſ.* 388. *num.* 7. Sanch. *lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 15. Quocirca non comprehenditur teſtamentum, nec donatio cauſa mortis, neque facta ſub conditione, ſi in religione perſeveraveris, ut diximus *eo punct.* 14. quamvis de hac ultima plures contra ſentiant; ſimiliter non comprehenditur contractus oneroſus emptionis, venditionis, conductionis, locationis, in quibus tantundem reciperes quantum dares; quia moraliter loquendo ex his contractibus nihil amittis; ac proinde non te impediunt à libero religionis egreſſu; & ita docet Manuel. 2. tom. ſumm. *cap.* 7. *n.* 4. Sanch. *lib.* 7. *ſum c.* 5. *n.* 31. & *n.* 33. Bene addit contractus Societatis & ludi, quibus te æquè lucro, ac jacturæ exponis, hoc decreto non prohiberi; quia nec minuunt patrimonium, nec reddunt difficiliorem è religione egreſſum. Secùs eſt (inquit *n.* 34.) de contractu fidejuſſionis etiam pretio accepto: Quia ſemper obligatio terminatur ad aſſecurandam majorem quantitatem, quam eſt pretium receptum; ac proinde ſemper adeſt periculum jacturæ, & paupertatis.

7. Porrò dubium non eſt donationem hoc decreto prohiberi; nam eſto non ſit propriè renunciatio, eſt tamen quædam illius ſpecies, & quæ patrimonium efficaciùs minuit, & donantem obligat donatum tradere donatario: Sic Navarr. *lib.* 3. *conſ. tit. de donation. con.* 7. & 8. *aliàs* 81. & 82. *tit. de Regul.* Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *caſu* 436. *n.* 7. Sà *verbo religio.* 5. Molina *tom.* 1. *diſp.* 139. *verſ. ambiget præterea* Sanch. lib. 7. ſum. *cap.* 5. *num.* 20. Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 16. *num.* 11. Limitant tamen ferè omnes hi Doctores ne intelligatur de donationibus magni momenti; & quæ patrimonium notabiliter minuerent, qua de cauſa licitum eſt novitio, vel novitiæ præbere neceſſaria ad victum, & veſtitum, & ex cujus ratione honeſtatur propinæ, aliique ſumptus, qui in egreſſu monialium fieri ſolent, pertinent enim ad novitii victum. An autem monaſterio aliquam eleemoſynam tametſi exiguam ultra victum, & veſtitum præſtare poſſis, ſicuti potes aliis extraneis, non caret difficultate ob verbum illud, neque ante profeſſionem *excepto victu, & veſtitu aliquid ex bonis ipſius* quod tum propter negationem imbibitam, tum propter exceptionem victus, & veſtitus quamlibet eleemoſynam excludere videtur. Sed omnino dicendum eſt exiguas eleemoſynas, nec patrimonium notabiliter minuentes non excludere; quia monaſterium non debet deterioris eſſe conditionis, quam alii pauperes, neque novitius impediri debet ab operibus pietatis, quæ ejus liberum è monaſterio egreſſum non impediunt. Neque concilium huic intellectui obſtat; cum enim dicit *neque aliquid* excepto victu, & veſtitu eſſe monaſterio tribuendum; ſubintelligitur quod magnum ſit, ut ſatis indicant illa verba. Ne hac occaſione diſcedere nequeat; quod totam, vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit id recuperare poſſit. Ergo donationes, quæ totam, vel majorem partem ſubſtantiæ non exhauriunt, hoc decreto non videntur prohiberi, ſed potiùs permitti. Sanchez lib. 7. ſum. *cap.* 4. *num.* 22. Suar. tom. 3. de Religione *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 11.

8. Gravior eſt dubitatio de mutuo; an ex bonis novitii monaſterio dari poſſit præſtita à monaſterio ſufficiente cautione, vel fidejuſſione de redditu, novitio religionem deſerente? Manuel Rodriguez 2. *tom. ſumm. cap.* 7. *n. ultimo.* Teſtatur graves Doctores Academiæ Salmanticenſis affirmaſſe eſſe licitum, nec ipſe nec Sanchez, aliique Doctores referendi id audent condemnare, tametſi cenſeant eſſe ab hoc contractu abſtinendum. Ratio ea eſſe poteſt; quia non eſt vera pecuniæ renunciatio, nec donatio, ſed quædam illius limitata, &

temporalis

temporalis concessio, ex qua nullum novitio sequitur damnum, nullave difficultas in ejus recuperatione, si è religione discesserit. Sed dicendum est, & in praxi omnino servandum, nullomodo posse tale mutuum concedi, etiamsi daretur mutuum sub obligatione reddendi illud aliquo, vel aliquibus mensibus ante professionem: In quo casu Suarez *statim referendus* nonnullam verisimilitudinem reperit: Sic expressè docent Velascus de partitione *c.* 16. *num.* 32. quem refert, & sequitur Sanchez *lib.* 7. *sum. c.* 5. *num.* 24. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 9. *in fine n.* 16. tametsi *tom.* 4. *tract.* 9. *lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 4. Contrarium in aliquo casu videatur sentire: Inquis enim dotem dari posse monasterio, cum primum monialis ingreditur sub cautione, & securitate, quòd sine difficultate reddetur, si monialis exierit præcipuè accedente Episcopi approbatione. Fundamentum nostræ sententiæ est, quia Tridentin. prohibet omnem renunciationem, donationémve irrevocabilem, sed mutuum est quædam juris renunciatio, & donatio saltem pro limitato tempore; siquidem per mutuum mutuatario dominium, & usus rei mutuatæ transfertur absque potestate revocationis, quousque terminus solutionis adveniat. Ergo comprehenditur sub hoc decreto favorabili. Adde regulariter in mutui recuperatione difficultates adsunt, esto in uno vel altero casu cessent, quod sufficit, prohibitio ad ipsum extendatur. Restabat examinare; an renunciatio beneficii sub hoc decreto comprehendatur; sed de hac re diximus *tr. de benef. disp.* 6. *punct.* 2. §. 2.

9. Tertia difficultas est de qualitatibus requisitis ad validam & licitam renunciationem, obligationem & donationem. Duplicem tantum conditionem concilium expostulat ad hujus renunciationis, obligationis, vel donationis valorem, scilicet ut fiat intra duos menses proximos professioni, & de licentia Episcopi seu ejus Vicarii. Cum dicit intra duos menses proximos, clarè indicat quolibet die illius ultimi bimestris posse renuntiationem fieri. Quod si professio ultra annum novitiatus ex aliqua causa differatur, non est opus renunciationem fieri intra bimestre proximum professioni, quæ de facto emittitur, sed sufficit si fiat intra bimestre proximum professioni, quæ emitti poterat, proinde ut fiat aliquo die ultimi probationis bimestri: Sic tradit Sanch. lib. 7. sum. *cap.* 5. *n.* 81. *&* 32. Barbosa 3. p. de potestat. Episcop. *alleg.* 99. *n.* 11. *& in declarat. consilii.* Refert à sacra congregatione decisum. Si autem ex dispensatione Pontificia ante 16. annum expletum, & ante finitum annum novitiatus professionem faceres, credit Sanchez & Barbosa, te non esse dispensatum, ut bimestri proximo renuncies, sed necessario eodem die professionis debere renunciare: Quia dispensatio ætatis, & novitiatus non infert dispensationem renunciationis utpote omnino distinctam. Cæterum verius credo eo casu te posse intra bimestre ante professionem renuntiare, non quod dispensatio ætatis, & novitiatus extendatur ad renunciationem; sed quia illa dispensatione posita absque ulla alia potes intra bimestre proximum professioni renuntiare: quia concilium nihil aliud expostulat, nisi quod renunciatio fiat intra bimestre proximum professioni, sive professio post annum differatur, sive ex dispositione anteponatur, facta verò renunciatio si religionem deseras, esto finito anno novitiatus perit, neque reviviscit & iterum religionem ingrediente, quia nullibi est cautum, ut benè advertit Sanch. lib. 7. sum. *cap.* 5. *num.* 84. Credo tamen & repetendum esse novitiatum (ut superiùs probavimus) & renunciationem faciendam esse intra bimestre professioni proximum, ac si nunquam renunciatio facta esset, quamvis contra sentiat Sanch. *suprà.*

10. Rursus concilium expostulat ad hujus renunciationis, obligationis, seu donationis valorem licentiam Episcopi, seu ejus Vicarii, quod non solum habet verum in monasteriis jurisdictioni Episcopi subjectis, sed etiam exemptis, quia in hac parte omnia sunt illi subjecta, sicuti sunt ad explorandum novitiæ voluntatem. Et prudenter sic statutum est, ut majori cum libertate novitiorum renunciatio fiat, præterquam quod novitius eo tempore non plenè religioni subjectus sit, Sanch. lib. 7. sum. *cap.* 5. *n.* 74. Barbosa *alleg.* 99. *n.* 7. Rodrig. *quæst. regul. tom.* 2. *quæst.* 47. *art.* 14. Quid autem nomine Episcopi, seu ejus Vicarii intelligatur? Sæpè diximus intelligendum esse Episcopum electum, & confirmatum, tametsi nondum consecratum, non autem Archiepiscopum comparatione suffraganeorum, nisi causa ad ipsum per appellationem devolvatur. Item Abbates, aliósque Prælatos exemptos jurisdictionem quasi Episcopalem habentes in suo districtu, seu Diœcesi, ac denique Vicarium Generalem non foraneum Episcopi, seu capituli sede vacante. Sic Sanch. *à num.* 64. & Barbosa *dicta alleg.* 99. *n.* 3.

11. Hæc tamen licentia non debet ex necessitate in scriptis concedi, quia concilium eam formam non expostulat, sicuti expostulavit eadem *sess. c.* 5. Debet tamen præcedere, nec sufficit subsequi utpote quæ valori actus necessaria est. Quapropter non sufficit petita, sed debet obtenta. Satis verò est si tacita sit, & ratihabitione de præsenti; quæ omnia tradit Barbosa *dicta alleg.* 99. *n.* 10. Sanch. *dicto cap.* 5. *n.* 76. *& sequent.* Præter supradictam duplicem conditionem, cum nulla alia concilium expostulaverit, servanda sunt, quæ de renunciatione spectato jure communi diximus punct. præced.

12. Quarta difficultas est de valore, & efficacia supradictæ renunciationis, obligationis, seu donationis. Et primò: An ita firma sit, ut non possit novitius in religione perseverans amplius revocare? Quia in re credo certum eam firmitatem habere; alias si pro libito revocari posset, ut quid ad obligationem ita levem, & infirmam tam graves circunstantiæ, sicut licentia Episcopi intra bimestre professioni proximum expostulantur; cum quolibet tempore novitiatus absque licentia Episcopi renunciatio, obligatio, & donatio revocabilis fieri possit. Neque obstat huic firmitati esse conditionalem pendentem inquam à professione futura; quæ conditio esto effectum donationis suspendat, non tamen suspendit ejus valorem, & firmitatem conditionalem ob jus donatario quæsitum, Sanch. lib. 7. summæ *cap.* 5. *num.* 57.

13. Posito autem illius renunciationis obligationis, seu donationis valore, verius credo nequaquam dominium rei donatæ, seu renunciatæ in resignatarium, vel donatarium transferri quousque professio valida sequatur. Quia consilium expresse dicit, ut non intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione; sortiretur autem suum effectum, si antecedenter ad professionem dominium rei donatæ, seu renunciatæ transferet, esto transferret revocabiliter. Sanchez *lib.* 7. *summ. cap.* 5. *num.* 62. Ex quo fit jam non esse locum opinionibus, an monasterium, an novitii hæredes eo intestato ante professionem decedente succedant, cum certum sit hæredes succedere; siquidem illa renunciatio nullius effectus est professione non secuta, & notavit Sanchez *dicto capit.* 5. *numer.* 51. Manuel. Rodriguez *quæst. regul. tom.* 2. *quæst.* 47. *artic.* 12. Notanter dixi, quousque professio valida sequatur. Nam per professionem invalidam quantuncumque continuatam non firmatur renunciatio, esto sic præsumeretur. Quia concilium non de præsumptione professionis, sed de vera professione intelligendum est. Firmatum autem eo ipso, quo professio ratificatur, & valida persistit, dummodò renunciatio à principio valida fuerit, (hoc est) ex licentia Episcopi, & in ea ætate, & eo tempore novitiatus elapso, ut possis intra bimestre profiteri; aliàs si non expletis decem mensibus novitiatus, & ætatis quindecim annorum renunciationes absque dispensatione, renunciatio nulla esset, sicuti esset nulla omissa

Epiſcopi licentia, neque ex ratificatione profeſſionis firmaretur, ſed opus eſſet eam denuo facere, & ratificare Sanch. *dicto cap. 5. n.56.*

14. Sed dubium eſt; an facta hac renunciatione, ſeu donatione bonorum in favorem monaſterii, monaſterio tradi debeant bona ante profeſſionem ipſumque monaſterium ea capere poſſit? Negat Sanch. lib.7.ſum. *cap. 5. n.53.* Ea motus ratione, quia concilium prohibet, irritat, & annullat donationes ex bonis novitii monaſterio factas, ne hac occaſione diſcedere nequeat, néve ſi diſceſſerit facilè recuperare non poſſit. Ac hæc ratio procedit, ſi facta renunciatione bona tradantur, eáque monaſterium occupet. Ergo dicendum eſt id eſſe prohibitum. Neque obſtat dicere concilium novitiis abeuntibus omnia reſtitui debere, quæ ſua erant, in quo videtur ſupponere monaſterio eſſe traditus. Quia (inquit Sanch.multa traduntur monaſterio licitè ut pote pertinentia ad novitiæ veſtitum, ornatum cubilis & lecti quæ reſtituenda ſunt profeſſione non ſecuta.Deinde reſtitui debet, ſi quid illicitè contra hoc decretum ſit monaſterio datum.

15. At veriùs credo ex vi illius renunciationis ab ordinario approbatæ omnia bona renunciata tradi poſſe monaſterio, vel cuicumque alteri reſignatario. Moveor quia jure antiquo id fieri poterat quocumque tempore novitiatus; eo quod valida erat renunciatio, ſed ex tunc valorem renunciationis factæ intra bimeſtre profeſſioni proximum, & de licentia Epiſcopo Tridentin. non immutavit, ſed potiùs approbavit.Ergo ex vi illius poſſunt bona reſignatario tradi. Deinde Tridentin. in *illo §. ſed neque ante profeſſionem* donationes ex bonis novitii monaſterio factas prohibet ſub pœna excommunicationis ferendæ tam dantibus,quam recipientibus,quæ fierent ante bimeſtre proximum profeſſioni, neque ex licentia ordinarii. Nam quæ intra bimeſtre, & ex licentia ordinarii fiunt nullatenus prohibet, ſicut nec renunciationes, & obligationes, ſed potiùs licitè dare, & recipere permittit. Ergo permittit tradi; quia traditio ſuppoſito valore donationis nullibi eſt prohibita. Quod ipſe Sanch. *dicto capit. 5. numer.* 11. Libenter faſſus eſt, loquens enim de renunciantibus in Societate concedit bona illorum, qui in favorem Societatis renuntiarunt, Societati tradi poſſe; quia permittendo concilium hanc renunciationem, & traditionem, quæ minus eſt, permittit. Idem ergo in præſenti debebat dicere. Idipſum confirmant verba ſimilia illius decreti *novitiis obeunti bus omnia reſtituantur, quæ ſua erant* quæ ſupponunt monaſterio poſſe eſſe aliqua tradita. Neque eſt reſtrictio facienda pro ſolis pertinentibus ad novitiæ veſtitum, ornatum cubilis, & lecti; cum hæc utpote res exiguæ donari liberè poterant, vel ſaltem ſub victu, & veſtitu comprehendi. Neque etiam à ſola illicitè tradita: cum hæc etiam non egrediente novitio deberent reſtitui, cum nullo tempore potuerunt retineri.

16. Ratio verò Sanch. non urget. Nam eſto eadem difficultas ex illa traditione bonorum, ac renunciatione abſque licentia ordinarii naſcatur; id ſolum probat traditionem prohiberi debere; at non probat eſſe prohibitam, cum ſub verbis prohibentibus renunciationem non contineatur. Deinde dico nullo modo ex traditione bonorum eadem inconvenientia inferri, quæ inferuntur ex donatione, & renunciatione abſque illa ſolemnitate. Nam cum hæc tradantur ex vi renunciationis ab ordinario approbatæ, & ita proximè ad profeſſionem, vel religionis deſertionem, nulla poteſt adeſſe moralis difficultas in eorum recuperatione, quæ tamen adeſt ex renunciatione, & donatione abſque hac ſolemnitate.

17. Major autem dubitatio eſt de renunciatione hereditatis patris viventis, alteriúſve conſanguinei in favorem alicujus extranei à monaſterio diſtincti; an præter ſupradictam ſolemnitatem, ut effectum habeat requiratur conſenſus monaſterii, & illius ceſſio? Affirmant requiri Bolognet *leg. fin. num.* 114. *Cod. de probationibus*, *Tellus* Fernandez leg. 6. Tauri *à numer.* 55. *& & ſequentibus.* Seraphin. de privileg.Juramenti *privileg.* 21. *num.* 37. *&* 39. *Roſas epitome ſucceſſion. cap.* 7 *num.*30. *Spins ſpecul. teſtament.* Gloſſa 12. *princip. num.*51. Azor. 2. *part. ſum. lib.* 2. *cap.* 28. *quæſt.* 6. *in fine. & alii plures, quos refert* Covarruvias, Gutierrez, Sanchez *ſtatim referendi.* Moventur. Quia renunciatio hæreditatis viventis eo tempore habet effectum, quo decedit is, cujus eſt hæreditas; at eo tempore renuntians eſt incapax acquirendi hæreditatem ob profeſſionem factam.Ergo reſignatarius illam obtinere non poteſt, cum non proprio nomine, ſed nomine renuntiantis eam obtineat. Infertur ergo monaſterium ſuccedere; quippe in illud jura ſuitatis religioſi tranſlata ſunt.Deinde ſi religioſus poſt factam profeſſionem vellet abſque monaſterii conſenſu hæreditatem ſibi delatam alteri quam monaſterio concedere, nulla eſſet conceſſio; quippe hæreditas non tam ipſi, quam monaſterio jura illius habenti defertur. At renunciatio ante profeſſionem facta non ſortitur eo tempore effectum, ſed poſt profeſſionem: Cum ergo eo tempore ex voluntate monaſterii; potiùs quam religioſi ſortiri effectum poſſit ex eadem voluntate ſortiri effectum debet ante profeſſionem factam. Non enim apparet, qua ratione novitius ſolus renunciare poſſit hæreditatem ſibi deferendam tempore quo non tam ipſi, quam monaſterio defertur: Eſt enim renunciatio rei alienæ, & non propriæ. Et in hoc ſenſu communiter dicitur idem eſſe rem fieri tempore inhabili, & referri ad tempus inhabile, lege *quo ſponſæ*, *Cod. de donationib. ante nuptias.* Ergo idem eſt referri renunciationem ad tempus poſt profeſſionem, quo renuntians eſt inhabilis ac fieri eo tempore.

18. Cæterum etſi dicta ſententia probabilis ſit,probabilior tamen eſt, quæ aſſerit nulla opus eſſe ceſſione monaſterii ut hæreditas monachi ante profeſſionem renuntiantis reſignatario deferatur: Sic docent aliis antiquioribus relatis Covarr. *de pactis* 3. *parte* §.2. *num.*3. *& ibi* Gutierr. §. *dum nuptui tradebatur num.* 1. Baeza *de non meliorandis filialibus c.*14. *num.*31. Gama *deciſion.*375. *num.* 5. Meneſea *de ſucceſſione creation. lib.*2. §.18. *à num.* 93. Sanch. lib. 7. ſumm. *cap.* 6. *num.* 2. Fundamentum firmum eſt; quia novitius renuncians hæreditatem viventis eo caſu, quo eam renuntiare poteſt, ſeipſum denudat jure ſuccedendi, & in reſignatarium transfert. Quo fit, ut reſignatarius ex hoc jure per renunciationem acquiſito ſuccedat, & reſignans omnino privatus ſit ſuccedendi. Ergo ceſſio monaſterii, aut illius conſenſus ſupervacaneus eſt. Quia monaſterium jus ſuccedendi non habet, niſi quatenus monachi perſonam jus ſuccedendi habentem repreſentat. At monachus etiam ſi ſui juris eſſet, nullum ſuccedendi jus haberet, quia eo ſe per renuntiationem abdicavit. Ergo monaſterium nullum jus habere poteſt, ergo ſuperflua eſt ejus ceſſio, aut renuntiatio. Verum etſi hoc ita ſit; quia tamen contraria ſententia probabilis eſt, jure optimo Covarruvias, Gutierrez, Sanchez cenſent ad vitandas lites convenientiſſimum eſſe, ut monaſterium hanc ceſſionem faciat, eam enim facere poteſt abſque ſolemnitatibus in alienatione rerum Eccleſiaſticarum requiſitis utpote hæreditatis non delatæ, ſed deferendæ.

19. Ad rationem contrariam reſpondeo, monachum poſt poſſeſſionem incapacem eſſe in propria perſona acquirendi hæreditatem; ſed non obinde fit reſignatarium eam obtinere non poſſe; quia eam obtinet ex jure ſibi à monacho tempore habili tranſlato. Monaſterium autem ſuccedere non poteſt, cum nullum jus monachi profeſſione acquirat; recipit enim monachum jure ſuccedendi denudatum. Ad confirmationem concedo renuntiationem ſortiri effectum poſt profeſſionem, ſed non ex voluntate,aut jure, quod eo tempore monachus

reſignatario

resignatario concedat, sed ex voluntate, quam ante professionem habet, & ex jure, quod tunc concessit. Quapropter hæc hæreditatis delatio metienda est, ex habilitate, quam Monachus tempore renunciationis habebat, non tamen ex inhabilitate, quam habet tempore delationis. Neque verum est Monachum renuntiare hæreditatem sibi, vel monasterio deferendam: quia facta renuntiatione nec ipsi, nec monasterio defertur, renuntiat enim jus, quod habet succedendi in illa hæreditate. Illa verò doctrina, qua asseritur idem esse rem fieri tempore inhabili, ac conferri in tempus inhabile, vera est, si ex eadem voluntate, & causa confertur; at novitius renuntians hæreditatem patris viventis quæ resignatario conferenda est tempore, quo ipse novitius est inhabilis, non ipse confert hereditatem, sed confert jus succedendi, quod habet, ex quo jure resignatarius succedit; quippe est jus habile, & expeditum, ut pote collatum tempore habili, quamvis tempore delatæ hæreditatis Monachus inhabilis sit: Est enim hæc inhabilitas omnino per accidens, cum non juxta illam: sed juxta habilitatem tempore renuntiationis contingentem delatio facienda sit. *argum. leg. nec emptio ff. de contrahend. empt.*

Punctum XVIII.

Quid dicendum de renunciationibus, obligationibus, & donationibus factis à novitiis Jesuiticis.

SUMMARIUM.

1 *Non habet locum decretum concilii in renuntiationibus Jesuitarum factis juxta eorum institutum.*
2 *Si extra eorum institutum fiant, non caret difficultate, verius est non comprehendi sub eo decreto.*
3 *Facta hac renunciatione in favorem Societatis Jesu potest Societatas ea bona capere, & retinere.*
4 *An renuntians hæreditati patris viventis in favorem Societatis, & mortuo patre tempore, quo ipse professus est, succedat Societas? Negat Sanch.*
5 *Verius est oppositum.*

1. PRimo præmittendum est tanquam omnino certum, & indubitatum, prohibitionem, & annullationem renuntiationis factam à Concilio Trident. *sess.* 25. *c.* 16. Et solemnitatem ibidem requisitam pro renuntiatione intra bimestre professioni proximum non habere locum in renunciationibus Jesuitarum factis, juxta laudabile eorum institutum, cùm expresè concilium eos exceperit dicens. Per hæc tamen non intendit Sancta Synodus aliquid innovare, aut prohibere; quia religio clericorum Societatis Jesu juxta eorum institutum pium à Sancta Sede Apostolica approbatum Domino, & ejus Ecclesiæ inservire possint. Ex quo fit quocunque tempore novitiatus, & absque licentia ordinarii novitios Societatis Jesu suis bonis cedere posse: Et ita tradit Man. Rodrig. 2. *tom. q. regular. q.* 47. *art. ult.* Eman. Sà *verbo religio n.* 5. Mol to. 1. *de just. disp.* 139. *vers. antequam* Lessl. lib. 2. de justit. *c.* 42. *dub.* 4. *n.* 41. Sanch. lib. 7. sum. *c.* 5. *n.* 9. August. Barbosa 3. *p. de potest. Episcopi alleg.* 99. *in fine.*

2. Sed quid si novitius in consanguineos, vel extraneos non egentes, aliáve opera profana renuntiationem faciat, eritne valida renuntiatio? Videtur non esse, quia hæc renunciatio non est juxta pium Societatis institutum, sed potiùs ei contraria. At concilium solum videtur excepisse renuntiationem Jesuitarum factam, qua Domino, & ejus Ecclesiæ juxta pium eorum institutum inservire possunt. Cum ergo in hac renunciatione domino, & ejus Ecclesiæ juxta pium eorum institutum non inserviant videtur sub generali prohibitione comprehendi, ac proinde valida esse. Cæterùm veriùs censeo validam esse, quia esto constitutiones Societatis præscribant in opera pia pro cujusque devotione renuntiationem faciendam esse; at aliter factam non irritant, & annullant, sed potiùs validam esse supponunt, maximè si facta fuerit ante ingressum in Societatem, sed concilium dicit se non intendere innovare, aut prohibere, quin religio Societatis Jesu domino, & ejus Ecclesiæ inservire possit juxta pium suum institutum. Ergo non innovat, neq; prohibet, quin ipsi Deo inserviat præstita hac valida renunciatione. At ex instituto Societatis Jesu renunciatio si facta non est, ante ingressum probationis facienda est, quando superior injunxerit. At ex dispositione concilii solum intra bimestre professioni proximum facienda est: Ergo conciliaris dispositio renunciationes Jesuitarum non comprehendit; & ita tradit Sanchez lib. 7. summ. *c.* 5. *n.* 10.

3. Sed inquires, an facta hac renunciatione in favorem Societatis, possit Societas ea bona capere, & retinere? Respondet optimè Sanch. *d. c.* 5. *n.* 11. capere, & retinere posse. Ratio meo judicio est manifesta, quia consilium approbat renunciationem, & quamlibet donationem factam à novitiis Societatis Jesu juxta pium suum institutum. Ergo approbat donationem, & renuntiationem factam in favorem Societatis, ut pote ejus instituto conformem. At ex hac approbatione manifestè fit, bona renunciata Societati tradi posse, & debere, cum sit renuntiatio absoluta, & absq; ulla spe recuperationis. Ergo Societas potest ea bona capere, & retinere. Unde esto in illis religionibus non possunt bona renunciata monasterio concedi ante professionem, in Societate tamen id dici non potest, eo quòd diversimodè in Societate, ac in aliis religionibus renunciantur. Nam in Societate à puncto renunciationis transeunt renunciata in dominium, & usum resignatarii absque spe recuperationis, secùs verò in aliis religionibus, ubi renunciationis effectus suspenditur, quousque professio fiat. Neque obstat Trid. non excepisse Societatem, cum prohibuit aliquid ex bonis novitii excepto victu, & vestitu dari monasterio, cum solum, de renunciatione, & obligatione, & novitiorum admissione, vel repulsa locutum est, quia satis clarè ab ea prohibitione Societatem excipit. Tum approbando renunciationes, quas ejus novitii faciunt. Tum quia exceptio etsi in medio decreti posita ad omnia contenta in eo decreto extenditur, quando omnium est eadem ratio, ut ex multis probat Menoch. *lib.* 4. *præsumpt.* 181. *n.* 2. Tum & præcipuè, quia prohibitio illa donationis, ut pote continuata, & connexa cum prohibitione renunciationis, ut constat ex illo verbo, *sed neque ante professionem* cum eisdem restrictionibus, & ampliationibus debet intelligi. Facta autem renunciatio, seu donatio juxta Societatis constitutiones absoluta est, nec pendet à professione futura: Secùs si extra Societatis normam fieret, ut latiùs dixi *punct.* 15.

4. Superest autem ea gravis difficultas enodanda an novitius, seu qui post vota biennii hæreditati paternæ renuntiavit in favorem Societatis, & vivo patre professionem, seu vota coadjutorum formatorum in Societate fecit, & postmodum decessit pater vivente filio, an societas succedere possit in illius professi hæreditatem? Negat Sanch. lib. 7. sum. *c.* 9. *n.* 25. Motus ea ratione; quia si filius decedat priùs quam ejus pater, hæreditas patris filio non defertur; quia non potest deferri filio vivente patre, cum viventis nulla sit hæreditas, leg. *superstitiis ff. de acquirenda hæred.* At professio in Societate morti naturali æquiparatur; cum nec ipse professus, nec Societas ratione illius capax hæreditatis esse potest. Ergo. Et confirmat exemplo fratrum minorum, quorum ratione monasterium succedere non potest, sed æquè professi Societatis sunt hæreditatis incapaces. Ergo.

5. Sed hæc fundamenta levia sunt, ut ob illa denegetur Societati supradicta hæreditas. Nam ut ipsemet Sanch. pluribus in locis testatur, præcipuè *lib.* 7. *cap.* 3. *n.* 68. & 78. & *seqq.* Molina de Hispan. primogen. *lib.* 1. *c.* 13.

circa finem n. 94. Mors civilis, qualis eſt profeſſio naturali æquiparatur, quando eundem effectum habet, ſecùs quando diverſum habere poteſt. At in præſenti profeſſio in Societate diverſum effectum à morte naturali habere poteſt; quia hæc profeſſio non extinguit jura Societatis in tertium tranſlata, ſed quæ ipſe profeſſus eo tempore haberet, deinde illa hæreditas parente mortuo non defertur profeſſo Societatis, ſicuti nec profeſſo aliarum religionum in favorem collegii operiſve renuncianti, ſed defertur ei in cujus favorem facta eſt renunciatio ob jus acquiſitum per renunciationem, ut ipſemet Sanchez multis allegatis probavit *c. 6. n.* 2. & nos diximus *præcedenti punct. circa finem*. Ergo illa hæreditas defertur Societati ob jus per renunciationem conceſſum à profeſſo tempore quo validè concedere poterat. Neque obſtat quod profeſſus tempore quo moritur pater & defertur hæreditas Societati ſit incapax ſuccedendi, quominùs Societas ſuccedat; quia non ſuccedit ex jure quod profeſſus eo tempore Societati concedit, ſed ex jure quod renunciando conceſſit, quod profeſſione nullatenùs conceditur, ſicuti neque in religione minorum jus ſuccedendi, quod illius ordinis religioſus ante profeſſionem in aliquod collegium capax ſuccedendi renunciatione transferret, extingueretur profeſſione ipſa, ſed potiùs omnino firmaretur; ut ipſemet Sanch. concedit *dicto c.* 3. *n.* 79. Convenientia autem minorum cum profeſſis Societatis in eo ſita eſt, ut ſicut minores facta profeſſione incapaces ſunt acquirendi hæreditatem, nec monaſterium illorum cauſa, ſic nec profeſſi Societatis, neque Societas ratione ipſorum.

DISPUTATIO II.

De ſuſceptione Religioſi ſtatus per profeſſionem, ejuſque privilegiis.

EX dictis diſput. præced. punct. 1. & 2. conſtat religioſum ſtatum conſiſtere in traditione, quam unuſquiſque de ſe facit religioni à ſede Apoſtolica approbatæ per vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Quæ frequenter ſolemnia ſunt, ſed aliquando ut in Societate ſunt ſimplicia. In quo autem hæc diverſitas conſiſtat tibi explicuimus. Quæ verò deſiderantur, in ſequentibus declarabimus. Traditio per vota ſolemnia eſt propriè, & rigoroſè profeſſio, lata tamen quæ fit per vota ſimplicia. Agendum igitur eſt de his, quæ ad utramque requiruntur, deque earum obligatione.

PUNCTUM I.

Quibus modis profeſſio ſtatum religioſum conſtituens fieri valeat, & an in Societate JESU dari poſſit tacita profeſſio, ſeu interpretatio per vota biennii.

SUMMARIUM.

1 *Profeſſio alia tacita, alia expreſſa, & de utriuſque conditionibus.*
2 *Debet fieri profeſſio traditione continente votum paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ.*
3 *Si fiat ſub conditione repugnante obſervationi paupertatis, caſtit. & obedientiæ ea in religione præſcriptæ non tenet.*
4 *Si fiat Sub conditione honeſta de futuro Affirmat Sanch. ab eo puncto, quo conditio purgatur, validam fore.*
5 *Verius eſt novum requiri conſenſum.*
6 *Profeſſio tacita inducebatur geſtatione habitus profeſſorum.*
7 *Item exercitio alicujus actus profeſſorum.*
8 *Concilium non diſpoſuit de profeſſione tacita, dummodo in ea ſerventur conditiones præſcriptæ in profeſſione expreſſa.*
9 *Quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam & expreſſam.*
10 *In Societate Jeſu non eſt locus profeſſioni tacitæ.*

1. PRofeſſio religioſum ſtatum conſtituens duplex eſt tacita, vel expreſſa, ut conſtat manifeſtè ex cap. *Religioſi de ſententia excomm. in* 6. Ibi quamvis autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non poſſit, donec ſit tacite, vel expreſsè profeſſus. Expreſſa eſt, quæ verbo, ſcriptura, aliiſque nutibus declarantibus conſenſum exprimitur. Tacita, quæ ex ſignis à jure ſtatutis inducitur. Declaremus primo expreſſæ profeſſionis formam, deinde ſubjiciemus ſigna tacitæ. Ad formam, & eſſentiam profeſſionis expreſſæ non eſt per ſe opus verbis, vel ſcriptura, ſed quomodocumque conſenſus ſive verbo, ſive ſcripto, ſive nutibus declaretur, profeſſio fiet; quippe eſt contractus religioſi cum religione, de cujus natura eſt, ut quodlibet ſigno declarante conſenſum perfici poſſit. Excipe tamen niſi in aliqua religione ſtatutum ſit ſcripturam, & verba eſſe eſſentialia, ut contingit in religione Societatis Jeſu, in qua ut deciditur *5. p. conſtit. c.* 3. Profeſſio fieri debet ſcripto, & ex ſcripto eorum domeſticis, & externis legi: ibi illud autem eſſentiale eſt, ut publicè votùm legatur coram iis de Societate, & externis qui adfuerint, atque ut tanquam ſolemne emittatur, admittatur; & tradit Azor. 1 *p. l.* 12. *inſt. mor. c.* 5. *q.* 7. *in fine* Sanch. *l.* 5. *ſum. c.* 3. *n.* 4. *& loquens de Societate* Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 6. *c:* 12. *n.* 2. Verum eſto in aliis religionibus hæc forma neceſſaria non ſit, eſt tamen convenientiſſima ad claram profeſſionis factæ probationem, ſedandáſque lites quæ ex contrario facto oriri poſſunt, juxta Textum *in c. vidua* 20. *q.* 1. *verbo ſcriptis, & ibi* Gloſſa. Quapropter profeſſus tacitè compelli poteſt à religione, ut in ſcriptis profeſſionem faciat, quia id religioni convenit, & juri eſt conforme, & ipſi profeſſo non præjudicat; & è contra ipſe profeſſus compellere poteſt religionem, ut ſuam profeſſionem in ſcriptis admittat; quia ſua intereſt, tam ut de profeſſione conſtet, tum ut eligi in Prælatum poſſit, à qua electione excluditur, dum expreſsè profeſſus non eſt; *c. nullus de electione in* 6. Sic ex Abbate *c. cum cauſam de electione, n.* 7. & 8. & Greg. Lop. *leg.* 2. *tit.* 7. *p.* . . *docet* Sanch. lib. 14. ſum. *c.* 3 *n.* 6. Ex parte verò illius, qui profeſſionem admiſſurus eſt, nulla verba, nec ſcriptura neceſſariò requiruntur, ſufficit ſi ſufficienti ſigno ejus acceptatio declaretur, ut benè notavit Suar. dicto to. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 2. Neque item ſunt neceſſarii teſtes, quia nullibi cavetur ſed inter religioſum, & Prælatum compleri traditio poteſt; ſunt tamen convenientiſſimi, ut Eccleſiæ conſtet de ſtatu aſſumpto, ne liceat retrocedere. Suar. *d. c.* 12. *n.* 5. Eadem ratione non eſt neceſſarium, eſto ſit convenientiſſimum, ut per propriam perſonam fiat; ſed poteſt per procuratorem fieri, juxta regul. 68. *de Reg juris in* 6. Ibi poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum, quando à lege, vel ſtatuto aliter præſcriptum non eſt, ſicuti non eſt præſcriptum in præſenti, & colligitur ex Gloſſa *in dicta reg. & c. qui ad agendum de procurat. in* 6. Sic docent Sylveſt. *religio* 3. *q.* 15. Greg. Lop. *dicta leg.* 2. *tit.* 7. *p.* 1. Azor. *li.* 12. *c.* 5. *q.* Suar. tom. 3. lib. 6. de Relig. *c.* 11. *n.* 22. Sanch. lib. 5. ſum. *c.* 3. *n.* 7. Debet tamen Procurator habere ſpeciale mandatum ad profitendum; quia eſt res nimis ardua, & difficiliis, quæ ſub generali mandato non cenſetur comprehendi: Sic Suar. & Sanch. *ſupra*. An autem debeas exprimere religionem, vel poſſis electionem religionis procuratori committere? Sanch. negat

negat committere te posse, sed Suar. verius affirmat, quia spectato jure naturæ sufficiens est talis consensus, & jure positivo contrarium non præscribitur. Illud verò omnino necessarium est, ut procuratorem liberè eligas; & non ex metu, & in illa voluntate perseveres tempore quo contrahit; aliàs nihil fiet. Sanch. & Suar. *locis allegatis, & docent omnes.* Fieri autem in Ecclesia: vel extra habitu religioso suscepto, vel non suscepto necessarium non est, ut satis colligitur ex *cap. insinuante, qui clerici, vel voventes, & cap. porretam de Regular.* & tradit Suar. *c.* 12. *num.* 24. Sanch. *c. n.* 12. *testanturque esse omnium.*

2. Rursùs hæc professio debet fieri traditione continente votum obedientiæ, castitatis & paupertatis, quia hæc vota (*ut diximus punct.* 1. *hujus tractatus*) sunt de essentia status religiosi. Verum est tamen in aliquibus religionibus solum exprimi obedientiam secundum regulam, sed sub hac expressione castitas, & paupertas ut pote à regula præscriptæ continentur. Et idem est de illo modo profitendi; quem præstant Cartusiani. Promitto conversionem morum meorum paupertate scilicet, castitate, & obedientia: Et ita tradunt ex omnium sententia Rodrig. 2. tom. sum. *cap.* 8. *n.* 13. Azor. *lib.* 12. *instit. moral, c.* 4. *q.* 2. Sa *verbo religio n.* 18. Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 12. & 13. Sanch. *lib.* 5. *sum. c.* 3. *n.* 3.

3. Sed est aliqua difficultas; an hæc traditio sub promissione castitatis, paupertatis, & obedientiæ debeat necessariò esse absoluta, vel sufficiat conditionalis? Et quidem si conditio repugnet castitati, paupertati vel obedientiæ ea in religione præscriptæ, probabilius est nullam esse professionem; quia esse valida non potest deficiente aliquo substantiali illius. Qua de causa contractus matrimonii sub conditione repugnante illius essentiæ irritus est, ex *c. fin de conditionibus appositis*; & tradunt post alios antiquiores Sylvest. Relig. 3. *q.* 6. 7. & 8. Navarr. *lib.* 3. *consil.* 20. *de Regul. alias* 14. *de statu monach.* Cov. 4. *decret.* 2. *p. c.* 3. §. 1. *n.* 8. Azor. *lib.* 12. *c.* 5. *q.* Sanch. lib. 5. sum. *c.* 5. *n.* 92. Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 14. Colligitur satis argumento à contrario ex cap. *dudum de conversi. conjugat.* Neque obstat adversus hanc decisionem *Textus in c. insinuante, qui clerici, vel voventes* ubi mulier quædam professionem emisit ea conditione adjecta, ut in domo propria cum in omni substantia sua remaneret. Nam ut benè explicant Glossa ibi Abbas Innoc, quos refert, & sequitur Sanch. *lib.* 5. *c.* 4. *num.* 97. Suarez *c.* 12. *n.* 18. Basil Legionens. lib. 3. de matrimon. *c.* 10. *in fine n.* 10. Illa conditio non fuit adversa voto paupertatis; siquidem fuit conditio retinendi domi usum suarum rerum sub beneplacito tamen superioris potentis illum ex causa honesta revocare. Secùs verò esset, si vellet eam potestatem excludere & usum suarum rerum independentem à Prælati voluntate habere.

4. Si verò conditio de futuro sit indifferens, vel honesta, non levis controversia est latiùs tract. de matrimonio examinanda, an ea posita sit valida professio? v. g. in religione approbata, & in manibus legitimi Prælati promittis castitatem, & paupertatem, & obedientiam, si tuus pater consensum præstiterit, consentit pater, valet ne ab illo puncto professio? Affirmat Thomas Sanchez lib. 5. sum. *c.* 4. *n.* 88. Et docent loquentes de matrimonio plures, quos ipse refert, & sequitur lib. 6. de matrim. *disp.* 8. *n.* 4. & 10. Fundamentum præcipuum est, quia consensus præcedens conditionalis purificata conditione, transit in absolutum, & obligationem absolutam inducit.

5. Cæterum verius est non esse professionem, nisi novus consensus accedat: Sic docent loquentes de matrimon. plures quos infert, & sequitur Gutierr. lib. 3. can. quæst. de matrim. *c.* 13. & 14. & expressè de professione docet Suarez to. 3. de Relig. *lib* 6. *c.* 12. *à n.* 18. Ratio ea est, quia ad professionem necessarius est consensus, quo professus se religioni tradat, sed consensus sub conditione de futuro non est hujusmodi, quippe non est consensus in traditionem præsentem, sed in futuram pendentem inquam à conditione. Ergo nunquam potest esse consensus ad professionem sufficiens. Ex quo fit talem professionem, sed votum simplex professionis emittendæ? etiam impleta conditione? Et docet Suarez *d. c.* 12. *n.* 20.

6. Professio verò tacita duplici via jure antiquo inducebatur gestatione habitus professorum, & exercitio actuum professorum, diversimodè tamen. Primò gestatione habitus professorum, qui habitus vel in calore figura, aut saltem benedictione distinctus esset ab eo, quo novitii utebantur, inducebatur professio ante expletum annum novitiatus per solam triduum perseverantiam post completam pubertatem cap. *ad nostram de Regul. cap. constitutionem eodem tit.* & colligitur argumento à contrario ex *cap. statuimus eodem tit.* Dixi gestatione habitus professorum distincti, nam gestatione habitus professorum indistincti novitiis inquam, & professis communis, & à sæcularibus distincti, non inducebatur professio ex sola triduana perseverantia, sed ex annali perseverantia completa post pubertatem. Si verò ita fit habitus indistinctus, ut non solum novitiis, & professis, sed aliis in monasterio servientibus sit communis requisitum erat, ut annalis perseverantia in illo habitu post annos discretionis haberetur, & insuper esset assumptus post pubertatem: Nam si ante pubertatem assumptus esset etiamsi post pubertatem longo tempore portaretur, non inducebat professionem. Nunquam tamen inducitur professio per solam delationem habitus novitiorum parenter in colore, scissura, vel forma distincti ab habitu professorum. Hæc omnia constant ex *c. is qui* 1. *de Reg. in* 6. & *clement. eos qui eodem tit.* & *utroque loco* Gloss. & Doctores.

7. Secundò exercitio alicujus actus professorum communis sententia defendit induci olim professionem, ex *cap. ut dub. Regul.* Ubi vidua sponte suscipiens velum conversionis, quamvis non sacrum, & in Ecclesia offerens obligationem, quam aliæ Virgines velatæ, & sacratæ offerebant, coacta fuit perseverare. Ergo ex solo exercitio actus absque habitus susceptione professorum inducebatur professio. Nam velum illud non sacrum distinctum esse videtur à velo professarum quod sacratum erat. Et ratio esse potest quia non minùs efficax signum est actus, quam habitus? Sic aliis relatis Sylv. verb. *religio* 3. *q.* 19. Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 4. *q.* 3. Sanch. lib. 5. sum. *c.* 3. *n.* 20. Dixi absque susceptione habitus professorum, nam suscipere antea habitum novitiorum necessarium omnino reputatum ex *d. cap. vidua.* Tum ne præsumatur eum actum professorum exercentem potius esse jurisdictionis alienæ usurpatorem, quam verum religionis professorem quæ præsumptio cessare videtur assumpto potiùs habitu novitiorum. At esto hoc commune sit, probabiliùs tamen existimo cum Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 19. *à n.* 8. Numquam induci professionem tacitam ex usu, & exercitio actuum professorum absque habitus professorum saltem communis dilatione. Nam hæc induci non potest nisi ex signis à jure statutis: quia est præsumptio juris, & nullibi jus statuit exercitium actus professorum cum habitu novitiorum à professis distincto esse signum professionis; neque id colligitur, ex *c. vidua.* Poterat enim esse non sacrum, quia non erat velum Virginium, quod benedici solebat; bene tamen viduarum professarum, quod benedictione carebat. Posito autem habitu professorum, si subsequatur actus professus proprius in ætate pubere inducit professionem tacitam. Sed an illo actu requiratur triduana perseverantia? Affirmat Suar. *lib.* 6. *à n.* 14. eo quod in *c. constitutionem de Regul. in* 6. Expressè dictum sit triduanam perseverantiam in delatione habitus professorum necessarium esse ad inducendam tacitam professionem, & cum nullam

exceptionem fecerit exercitii actuum profeſſorum, ab illa debemus abſtinere. Neque obſtat in dicto *c. vidua* videri eſſe factam exceptionem. Tum quia ille textus antiquior eſt, & conſequenter per textum in cap. *conſtitutionem* cenſebitur limitatus. Tum & præcipuè quia non de profeſſione ſolemni, ſed de voto ſimplici caſtitatis videtur intelligi. At non eſt recedendum à communi ſententia, quam pluribus firmat Sanch. *lib. 5. ſum. c. 3. n. 21.* Dicens aſſumptione habitus cum exercitio actus profeſſorum, tametſi non ſit triduana perſeverantia, ſufficiens, eſſe ad inducendam tacitam profeſſionem conſentit Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 1. in princ. n. 47.* Laym. lib. 4. ſum. *tract. 5. c. 5. in prin* Ratio eſſe poteſt; quia ſola tridua dilatio habitus profeſſorum in anno novitiatus abſque ullo actu profeſſorum inducit tacitam profeſſionem. Ergo ex actu profeſſorum nulla ſpecialis præſumptio inducitur, ſi in actu profeſſorum cum delatione habitus profeſſi tridua perſeverantia requiratur. At communis ſententia defendit induci tacitam profeſſionem actu profeſſorum: ergo debet induci ſine tridua delatione habitus profeſſorum. Ad *caput conſtitutionem* facilis eſt ſolutio: Licet enim generaliter dictum ſit requiri delationem habitus profeſſorum per triduum, hoc intelligendum eſt abſque exercitio actus profeſſorum, ut ſic juribus conforment.

8. Concilium autem Trident. nihil de profeſſione tacita ſpecialiter diſpoſuit; ideoque diſpoſitioni antiquæ negotium reliquit, dummodo conditiones præſcriptæ pro profeſſione expreſſa ſerventur, nempe, ut præcedat integer novitiatus annus, & ſigna exhibeantur poſt ætatem 16. annorum completam. Quia ante eam ætatem profeſſio fieri non poteſt. Ergo nullum eſſe poteſt ſignum profeſſionis: Sic Suar. *to. 3. de Relig. lib. 6. c. 20. n. 4.* Inſuper debet profitens cognoſcere eo ſigno tacitam profeſſionem induci, & ea intentione illud præſtare conſentiente eo, cujus eſt admittere: ſic Leſſ. Sanch. Laym. & univerſi Doctores docent. Quocirca ſi profeſſurus proteſtetur ſe nolle eo ſigno aſſumpto profeſſionem emittere, non ſolum in foro conſcientiæ; ſed neque in externo profeſſus reputari debet; quia illud ſignum non eſt vera profeſſio, ſed eſt ſignum profeſſionis, quod ceſſat contraria voluntate expreſsè declarata. Sic Gloſ. *clem. fin. verbo profeſſorum, de Regularibus* Sylv. *religio 3. q. 19.* Navarr. *comment. 4. de Regularib. n. 47. notabili tertio.* Sanch. ſum. *c. 3. n. 35.* Laym. *lib. 4. tract. 5. c. 5. in principio.*

9. Sed inquires, quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam, & expreſſam? Reſpondeo duplicem à Doctoribus aſſignari. Prima, ut ex vi profeſſionis tacitæ non ita adſtrictus ſis illi religioni in qua profeſſus es, quin ad laxiorem tranſire poſſis. Habetur cap. *conſtitutionem de Regularib. in 6.* Sed hoc privilegium non cuilibet tacitæ profeſſioni conceſſum eſt, ſed illi tantum, qui intra annum novitiatus habitum profeſſorium per triduum aſſumit: quia de ſola hac tacita profeſſione loquitur dictus textus ut latè explicuit Suar. to. 3. de Relig. *lib. 6. c. 21. n. 6. & 1.* Sanch. lib. 5. ſum. *c. 3. n. 27.* Quocirca cum hæc tacita profeſſio poſt Trid. locum non habeat, non eſt cur in hac differentia explicanda immoremur. Et hinc ceſſant illæ difficultates, an hæc profeſſio ſit vera profeſſio ſolemnis, vel tantum habeat vicem voti ſimplicis religionis aſſumendæ. Et qualiter religio, in qua quis profeſſus eſt; obligata ſit illum retinere, cum tamen ipſe obligationem non habeat in ea perſeverandi. Secunda differentia, & præcipua eſt, quod tacitè profeſſus non poteſt in Prælatum eligi illius religionis, nec alterius, & meritò; ut ſic vitentur dubia, quæ ex electione oriri poſſunt, *c. nullus c. indemn. de elect. in 6.* & ibi Gloſ. Suar. *d. lib. 6. c. 21. n. 15.* Sanch. lib. 5. *c. 3. n. 6.*

10. Rursùs inquires; an in Societate Jesu locum habeat tacita profeſſio, ſeu incorporatio per vota biennii; Reſpondeo breviter per ſe locum non habere, & de profeſſione eſt res manifeſta, cum eſſentiale ſit ſcripto publicè legi *5. p. conſtit. c. 3.* De incorporatione per vota biennii ſic probatur; quia hæc indici non poteſt, niſi poſt biennium novitiatus aſſumas habitum incorporatorum eorúmque actibus te ingeras ex intentione te in Societatem incorporandi, & ex conſenſu ejus, qui poteſtatem haberet te in Societatem admittendi. At cum in Societate nullus ſit habitus ſpecialis incorporatorum, nulluſque actus, qui novitiis communis non ſit; nullúmque tempus determinatum admiſſioni, ſed poſt biennium admiſſio differri poteſt ex voluntate ſuperioris, juxta *c. 1. n. 12. & c. 4. n. 43. exam. gener. & 5. p. c. 1. in fine.* Neque item ſit præſcriptum quo in gradu quis poſt novitiatum admittendus ſit, an ad vota ſcholarium, vel coadjutorum formatorum, vel profeſſorum trium votorum, vel quatuor votorum, ergo non poteſt induci profeſſio, ſeu incorporatio tacita; & ita docet Suar. tom. 4. de Relig. *tract. 10. lib. 3. c. 8. à n. 3.* Adducens pro ſe Navarr. *comment. 4. de Regular. n. 76.* Neque inde fit profeſſionem, vel incorporationem expreſſam nullam ratificari non poſſe; poteſt utique ſicut in aliis religionibus: Sed hæc non tam eſt tacitæ profeſſionis emiſſio, quam expreſſæ reparatio.

Punctum II.

Quæ conditiones ſervandæ ſunt ex parte profitentis, ut profeſſio valeat, & an eædem ſint ſervandæ in Societate Jesu, in votorum ſcholarium emiſſione.

§. I.

Expenditur conditio ætatis, & novitiatus ad profeſſionem requiſita.

SUMMARIUM.

1 *Decimus ſextus ætatis annus requiritur etiam in Societate Jeſu pro votorum Scholarium emiſſione.*
2 *Ex Trident. decreto non impeditur, quin in aliqua religione major ætas requiratur, at in nulla videtur de facto requiri cum decreto irritante.*
3 *Integer annus novitiatus requiritur.*

1. Prima conditio ad profeſſionem requiſita eſt, ut in ætate legitima fiat, quæ ætas licet jure antiquo eſſet pubertas completa, *c. firma 20. q. 1. c. ad noſtram, de Regul. & c. 1. eodem tit. in 6.* At novo jure Trid. *ſeſſ. 25. cap. 15.* Decimus ſexus annus completus expoſtulatur, ut ſic majori cum conſideratione, & libertate ſtatus hic alius difficilis, & perpetuus aſſumatur.

Dubium tamen eſt; an hæc ætas in Societate Jesu requiſita ſit pro votis Scholarium? Et ratio dubii eſt; quia horum votorum emiſſio non eſt vera profeſſio, & concilium ſolum de profeſſione videtur locutum, ibi in quacunque religione tam virorum quam mulierum profeſſio non fiat ante 16. annum expletum. Neque ratio, qua motum eſt concilium ad hanc ætatem adſtruendam in profeſſione videtur procedere in hac Societatis incorporatione, cum hæc non ſit per ſe indiſſolubilis, ſed ex Societatis conſenſu diſſolvi poſſit. Cæterum omnino dicendum eſt eam ætatem 16. annorum in hac votorum emiſſione requiri, ſicut in profeſſione, quia concilium uſum eſt ibi nomine profeſſionis gratia frequentioris uſus; quod enim intendit eſt, ne ſtatus religioſus aſſumatur ante eam ætatem, ſive aſſumatur votorum ſolemnium, ſive ſimplicium emiſſione. Nam quomodocumque aſſumptus fuerit quantum eſt ex parte aſſumentis perpetuus eſt, & omnino indiſſolubilis; eáque de cauſa voluit, ut maturo conſilio, & conſideratione prudenti aſſumeretur. Adde ſi concilium vellet Societatem ſub hoc decreto non comprehendi, eam exci-

peret,

peret, sicuti fecit decreto subsequenti. Præterea juxta constitutionem Societatis non potest quis ante 16. annum expletum incorporari, quia non potest recipi ad novitiatum ante 14. expletum, neque incorporari ante biennium. Ergo tam ex constitutione Societatis, quam ex Trident. non potest quis in Societate vota solemnia, aut simplicia facere per quæ verè religiosus fiat, nisi expleto decimo sexto anno: Et ita docuit Sanch. *lib. 5. sum. c. 4. n. 7.* Suar. tom. 4. de Relig. *tract. 10. ubi de Societate lib. 3. c. 6. n. 3.*

2. Præterea dubitari potest, an hæc ætas ita sit determinata, ut in nulla religione major requisita sit; Et quidem ex vi Trident. manifestum est non impediri, quin in aliqua religione statui possit cum decreto irritante major ætas, imo tale statutum Trid. decisioni faveret. Igitur in religione minorum statutum est neminem esse ad professionem admittendum, qui 18. non attigerit, sed cum hoc decretum non contineat clausulam irritantem, tenebit professio ante illam ætatem, sicuti tenebit facta in monasteriis insularum, quorum meminit Gregor. relatus *in c. qui autem 20. q. 1. & c. quia in insulis de Regul.* Ob eandem rationem, & tradit Suar. to. 3. de Relig. *lib. 6. c. 3. n. 7. & 8.* Sanch. *lib. 5. sum. c. 4. n. 6. cum* Rodrig. *tom. 3. q. regul. q. 17. art. 20.* Barboss. in remiss. *concilii decisum refert; & tradit. 3. p. de potest. Episc. alleg. 101. n. 15. alios refert.*

3. Secunda conditio requisita ad professionem est integer novitiatus annus. De qua conditione, & quomodo locum habeat in Societate, satis diximus præcedenti disputatione.

§. II.

Qualiter professio libera debeat esse, & absque errore.

SUMMARIUM.

1 *Invalida est professio metu cadente in constantem virum. Et idem est de votis biennii in Societate Jesu.*
2 *Incussus hic metus acceptanti professionem non annullat.*
3 *Error in substantialibus professionem annullat, secus in accidentalibus.*
4 *An decipiens in re aliqua gravi accidentali expelli possit? Alii affirmant, alii negant, sub distinctione respondetur.*

1. TErtia conditio ad professionem requisita est, ut professio libera sit à metu gravi, seu cadente in constantem virum. Et quidem si hic metus profitenti incutiatur, omnes Doctores sentiunt irritam reddi professionem saltem jure Ecclesiastico; quia sic supponitur consuetudine introductum in *c. 1. de his quæ vi*, ubi fœmina ex metu professione perseverare. Idem colligitur ex c. *cum dilectus eod. tit.* Quæ conditio etiam in voti Scholarium Societatis locum habet, quæ intercedente gravi metu omnino irritantur. Quia *Text. in d. c. 1. de his quæ vi*, non tam professionem strictam, quam assumptionem status religiosi intellexit, ut dicunt illa verba, timore mortis religionem intraverit: Et quæ tradit Trid. *sess. 25. c. 19. de Regul.* Ibi quicunque regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professionem fecisse, &c. Ecce quomodo concilium pro eodem usurpat religionem ingredi, ac profiteri. Constat autem emittentem vota Scholarium Societatem ingredi, verúmque statum religiosum assumere. Ergo si metu gravi factum est, nullius erit effectus, & ita pro certo tradit Suar. tom. de Relig. *tract. 10. lib. 3. cap. 6. num. 6.*

2. Sed non est leve dubium, an hic metus acceptanti professionem incussus irritam professionem reddat? Videtur quidem irritam reddere ex *cap. porrectum de Regul. &c. ad Apostolicam eodem tit.* Ubi ad professionem æquè voluntas emittentis, quam Prælati acceptantis requisita est; consistit enim in mutuo contractu religiosi cum religione; & ita tenet (licet obiter) Less. *lib. 2. de justit. c. 41. dub. 7. n. 61.* Sed contrarium probabilius judico cum Suarez tom. 3. de Relig. *lib. 6. c. 4. n. 19.* Quia metus non annullat professionem jure naturali, sed positivo, ut latè probabi, *tract. de voto*, sed jus positivum non disponit de metu Prælato professionem admittendi incusso, ut pote rarò vel nunquam contingenti; sed solum de metu incusso profitenti: Ergo solus hic metus annullat professionem, & non alius. Nam in decretis non est facienda extensio de uno casu ad alium, præcipuè cum eadem ratio non procedit: Neque obstat ad professionem utramque voluntatem, & religiosi, & religionis requiri; quia diversimodè requiri potest: Nam religiosi voluntas requiri potest cum omnimoda libertate libera ab omni metu, & coactione, non sic Prælati voluntas, quæ si libera simpliciter sit, sufficit.

3. Quarta conditio est; ne professio, seu Societatis incorporatio ex errore vel ignorantia circa religionis substantialia fiat, quia hæc tollunt substantialem consensum, eáque de causa jure ipso naturali reddunt professionem, seu incorporationem irritam: Sic ex omnium sententia tradit Sanch. lib. 4. sum. c. 2. num. 4. Suar. to. 3. de Relig. *lib. 6. c. 5. à n. 3. & to.* 4. de Relig. *tr. 10. lib. 3. c. 6. num. 7.* Hic autem error, vel ignorantia etiam contingere potest ex parte Prælati admittentis, si error sit in persona admissa, aut in conditionibus substantialibus requisitis, ut benè notavit, Suar. *d. tom. 3. lib. 6. cap. 15. in fine.*

Dixi in conditionibus substantialibus: Nam ex solo errore in accidentalibus non redditur irrita, sicut neque matrimonium. Ex quo deciditur non esse irritam professionem tacentis morbum contagiosum scilicet morbum gallicum vel similem, quo declarato non admitteretur. Quia cum hîc morbus, neque ex jure, neque ex speciali religionis constitutione, (ut suppono) professionem annullet, ejus ignorantia seu error ad admittentem errorem in accidentibus, non in substantia pertinet? Et ita docent Navarr. *lib. 3. consil. tit. de Regular. cons. 25. aliàs 48. num. 2. & 3.* Man. Rodrig. *2. tom. sum. cap. 6. num. 3. & to. 3. q. reg. q. 17. art. 9. & aliis relatis* Sanch. lib. 5. sum. *c. 4. n. 57. & de matr. li. 7. disp. 37. n. 53.*

4. An autem sic admissus expelli possit è religione ob culpam (quam meritò Navarr. & Sanch. reputant moralem) admissam in hujus vitii taciturnitate? Affirmant Navarr. & Sanch. *d. disp. 37. n. 53.* & Eman. Sà *utraque edit. verbo religio n. 34.* Negant. Man. *supr.* & Sanch. *d. c. 4. sum. n. 57.* Eo quòd non videatur res ita gravis, ut ob ejus causam expulsio à religione, quæ gravissimum supplicium est, infligi possit. At existimo distinguendum; si tentatis remediis per annum morbus non curatur, poterit expelli tum ob culpam deceptionis, tum ob præcavendum aliorum damnum, & contagii periculum. Verum in Societate Jesu absque ullo scrupulo poterit expelli qui sic decipiendo vota Scholarium emitteret; quia cum sint vota conditionalia, & non solemnia minorem causam ad sui dissolutionem expostulant quam ea quæ ad expellendos alios religiosos professos expostulatur, & notavit Sanch. *lib. 5. c. 4. num. 57.*

§. III.

Declaratur libertas à servitute requisita.

SUMMARIUM.

1 *Qualiter servus profiteri possit, & à domino repeti.*
2 *Professio facta absque consensu domini, an valeat? Ne-*

gant aliqui, sed verius est valere.

3 *In Societate Jesu nulla est professio, seu incorporatio.*

1. QUinta conditio ad professionem est, ne servitute ligatus sis, fieret enim gravius injuria domino, si servus occasione religionis absque licentia domini se subtraheret ab obsequio illius, cui ipse, & sua tradita sunt, colligitur ex *cap. si servum* 1. & 2. 17. *q.* 4. Verum si hac malitia posita religionis habitum assumeret, & in eo assumpto per triennium computandum vel à die quo dominus id scire potuit, vel ut aliis placet, à die assumpti habitus perseveraverit absque domini revocatione, eo ipso ad religionem admitti potest; quia juris dispositione censetur à domino dimissus *cap. si quis incognitus* 17. *quæst.* 2. At si intra illud triennium dominus servum suum repetierit, etiamsi professionem fecisset, debet reddi fide tamen accepta de impunitione, ut habetur in *d. cap. si quis incognitus*. Quod si dominus noluerit professum servum habere, sed ut pretium illius sibi reddatur, probabile satis est obligatam esse religionem ejus voluntati acquiescere, si culpabiliter hunc servum ad professionem admisit: Si autem nullam culpam commisit, non appareret ratio, ob quam domino teneatur æstimationem servi reddere; sufficienter enim videtur satisfacere servum reddendo. Et in his communiter Doctores conveniunt apud Sylvest. *verbo relig.* 2. *q.* 3. Greg. Lopez *leg.* 6. *tit.* 7. *part.* 1. Sanch. lib. 5. sum. *c.* 4. *à n.* 42. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 6. *per totum*. Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 31.

Difficultas autem est; an illa professio ante triennium facta absque consensu domini valida sit; teneatúrque servus in religione perseverare domino non repetente, vel sui juris effectum ad illum redire, nullóque modo matrimonium contrahere? Negant Paludan. 4. *dist.* 38. *quæst.* 4. *art.* 2. *num.* 30. Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 1. *q.* 3. Sanch. *lib.* 5. *sum. cap.* 4. *n.* 49. Lessius *d. c.* 41. *dub.* 3. *n.* 31. Moventur, quia servus quoad actiones utiles traditus est domino. Non igitur tradere se potest religioni.

2. Verius tamen est validam esse professionem: Sic docent Sylv. verbo *religio* 2. *q.* 3. Greg. Lopez *leg.* 6. *tit.* 7. *part.* 1. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 3. *& plures relati à* Sanchez *lib.* 5. *sum. cap.* 4. *num.* 49. Ratio ea est; quia neque apparet irrita ex jure naturali, neque ex positivo. Non ex jure naturali: Nam omnia vota servorum valida sunt, neque dominus ea valet irritare absolutè, sed solum valet impedire usum sibi damnosum & præjudicabilem. Ergo stare optimè potest, quod professio valida sit, & quod dominus illius usum quoad obedientiam impedire possit: Neque ob inde fit non vovere obedientiam, vovet inquam in animi præparatione. Jus autem positivum nullum est hanc professionem irritans, imo ex *cap. si quis incognitus* non leviter colligitur validam indicari, siquidem triennio transacto admissus ad professionem servus reddi non debet domino, nisi ob distantiam præsumatur sufficienter non posse à domino, reperiri. Ea tamen præsumptione facta & domino reddetur, quamvis professus sit. Supponit ergo textus professionem validam fieri posse domino non consentiente, & non obstante ejus valore obedientiæ religiosæ usum impedire posse.

3. Illud tamen est omnino certum in religione Societatis Jesu nullam esse professionem, seu incorporationem per vota bienni à servo factam quia est unum ex quinque impedimentis essentialibus. *Exam. gener. c.* 2. & 1. *p. const. cap.* 3.

§. IV.

Expenditur libertas à matrimonii vinculo requisita ad professionem.

SUMMARIUM.

1 *Statuitur casus difficultatis.*

2 *Professio sine licentia conjugis nulla est, obligat profitentem non petere debitum.*

3 *Potest hic religionem deserere absque licentia conjugis, sed non absque authoritate judicis.*

4 *Extenditur doctrina, quamvis conjux in sæculo manens professioni facta consentiat.*

5 *Conjux in sæculo relictus non potest ad religionem migrare.*

6 *Licentia per metum extorta nulla est.*

7 *Si religionem ingrediaris ex licentia conjugis non servantis conditiones à jure præscriptas, validus est ingressus.*

8 *An revocari possis? Sub distinctione respondetur.*

9 *Revocatus petere debitum non potes.*

10 *Si servatis conditionibus à jure præscriptis religionem ingrediaris, valida, & licita est professio, & explicantur conditiones.*

11 *In Societate Jesu nec professio, nec incorporatio tenet conjugati, nisi servatis conditionibus præscriptis à jure.*

1. SExta conditio ad professionem requisita est, ne professus matrimonio consummato ligatus sit. Dixi *consummato*. Nam ante consummationem licitus est ad religionem transitus, si aliud impedimentum non obstet; post illius consummationem similiter licitus est, si detur occasio perpetui divortii ob fornicationem, hæresim, vel sævitiam: Sic tradunt omnes. Latè discutiendum tract. de matr. Quare disputatio præsens solum procedit, quando post matrimonium consummatum, nullaque data occasione perpetui divortii ad religionem transis, & in ea profiteris, quod tripliciter contingere potest: Primò; nulla alterius conjugis concessa licentia. Secundò: Ea concessa, at non servatis conditionibus à jure præscriptis; Tertio, iis omnibus servatis.

2. Circa primum casum sive ex malitia, sive ex ignorantia processeris, nulla est professio facta ob præjudicium conjugis, cui est jus quæsitum: habetur expressè *c. placet, & c. quidam de conversi. conjugat.* Eaque de causa conjux in sæculo manens poterit te ad suum consortium revocare, túque debes obedire, revocatus tamen debitum petere non potes, esto tenearis reddere; quia illa professio quoad obligationem non petendi acceptata fuit ab Ecclesia, ut pote quæ non cedit in præjudicium conjugis non consentientis, constat ex dicto *c. placet, & c. quidam.* Quod intelligendum venit, nisi expressam voluntatem haberes non aliter te obligandi ad castitatem, quàm dependenter ast statu religioso, quia hac expressa voluntate posita nulla potest esse obligatio; cùm nullus verè sit religiosus statûs assumptus: sic Less. *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 25. Thom. Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 34. *n.* 3. Joan. Gutier. *lib.* 3. *canon. quæst. tract. de matr. c.* 95. *n.* 20. Basil. Legionen. *lib.* 9. *de mat. c.* 11. *n.* 4. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 6. *c.* 7. *n.* 6. At secura hac expressa voluntate censetur Pontifex traditionem illam sub hac obligatione tantum acceptare; qua posita mortuo conjuge non poteris licitè aliud matrimonium inire, benè tamen validè; quia non est votum castitatis solemne, sed simplex, ut tradit. Gloss. *in c.* Agathosa, verbo *debeas*, 27. *quæst.* 2. Sanch. *pluribus relatis, d. disp.* 34. *n.* 5. Gut. *c.* 95. *n.* 41. *Basil. c.* 11. *n.* 5. Non tamen es obligatus ad religionem migrare; quia in illa professione invalida non religionem promisisti; sed religioni

ligioni te tradidisti, & cum hæc traditio nulla fuerit, ex nullo capite hæc obligatio oriri potest, ideoque in dicto *c. quidam*, dicitur te non teneri ad religionem redire, & in *c. placet* asseritur id consultius, & congruentius esse; & docet Sanch. *d. disp.* 34. *n.* 12. Gutier. *n.* 23. *Basil. n.* 7.

3. Difficultas autem aliqualis est, an non petente conjuge possis tu propria authoritate religionem deserere? Affirmat Tho. Sanch. *disp.* 54. *num.* 15. *relatis*, *glossa.* Innocent. Archidiacon. & Bellamera. Movetur; quia solum professionis virtute astringi poteras in religione perseverare, sed professio non tenuit, ut dictum est: ergo cessat causa obligationis. Item repugnante conjuge si non exires, esses alieni raptor. Secundò probat ex *c. accedens de converf. conjugat.* ubi vir professus de licentia uxoris metu extorta exit à religione, neque à Pontifice ob exitum reprehenditur: idem habetur ex *cap.* 2. *num.* 33. *q.* 5. ubi Alexand. II. inquit non violentia, sed ex pari voluntate, & consensu hoc debet fieri, & in *cap. una sola*, 35. *quæst.* 5. ait August. Nam & vovenda talia non sunt à conjugatis, nisi ex consensu, & voluntate communi, & si præposterè factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quàm persolvenda promissio.

Sed dicendum est, te posse religionem deserere in supradicto casu absque petitione conjugis, non tamen absque judicis ordinarii authoritate. Priorem partem hujus conclusionis persuadent mihi nuper relata pro sententia Sanch. Neque ei adversatur Text. *in c. placet. De converf. conjagat*, ibi. Redire vero ad seculum in ejus potestate non erat, sed in potestate mariti; quia intelligi debet de reditu ad sæculum conjugali copula intercedente, ut ex contextu constat, quod in sola mariti potestate erat; siquidem ipsa à debiti petitione ob votum castitatis emissum impedita erat. Non tamen ibi negatur posse ad sæculum redire à petitione debiti abstinendo. Secundam conclusionis partem probat Trident. *sess.* 25. *c.* 19. *de regularib.* ubi cavetur neminem posse habitum religionis dimittere, nisi causa nullitatis coram ordinario examinata; aliàs tanquam apostata debeat puniri. Et merito sic statutum est, ne religiosi sumerent occasionem vagandi; cum enim publicè Ecclesiæ constiterit de professione, publicè etiam debet constare de ejus nullitate, ut dissoluta censeatur; & ita sustinet Basilius Legion. *lib.* 11. *c.* 11. *n.* 8. & Barbosa in supradicto decreto. Neque adversus hanc partem urgent relata pro Sanch. Nam esto sic professus contra conjugis voluntatem tenearis te ei restituere, id tamen præstare debes juris ordine servato, scilicet authoritate judicis, qui causa cognita nullitatem professionis declaret. Ex Text. *in c. accedens*, nihil nobis adversum infertur. Fatemur virum illum ad sæculum rediisse; at non constat quomodo redierit, an scilicet propria authoritate habitum dimiserit, vel prælatus illum expulerit causa cognita, vel ob defectus aliquos. Neque nobis contradicit Text. *in c.* 2. *notificasti*, 33. *q.* 5. ibi enim solum dicitur non debere virum ab uxore recedere, & monasterium ingredi extorta licentia ab uxore, sed pari consensu, & voluntate, quod clarius colligitur ex lectione apud Juonem, & quæ in Panormit. legitur; ibi neque vir in monasterium recipiendus est, nisi uxor illius fœmineum monasterium elegerit, aut Professa continentium habitum cum festinatione mutaverit. De desertione habitus religiosi susceptí nihil speciale notatur à Pontifice; ex relatione tamen partis ad petitionem uxoris, & consequenter causa cognita religionem deseruisse, ibi. Postea vero cum sanus factus esses; tuæ uxoris reclamationibus, ejulationibus, & planctibus tuæque familiæ dispersionibus devictus ut pote pœnitens domum remeasse, & post multos dies quorundam sapientum consilio ad jam dictæ mulieris cubile rediisse. Minus obstat *text. in cap una sola*, ibi enim non exprimitur qualiter corrigenda sit temeritas illius qui inconsulto conjuge ad religionem transit. Quare datur locus asserendi corrigendam esse judicis authoritate.

4. Extendenda est supradicta doctrina, esto conjux in sæculo relictus tuæ professioni invalidæ factæ consensum præstat. Nam ex supradicto consensu non tollitur professionis nullitas; ac proinde liber es ad habitum deferendum, Sanch. *lib.* 7. *de matr. disp.* 34. *num.* 16. Basil. Legionen. *lib.* 9. *c.* 11. *num.* 11. Idem est etiamsi moriatur conjux, quia morte ipsius non firmatur professio, sed novo consensu indiget, novaque prælati acceptione. Verum est tamen prædictum consensum, & acceptationem præsumi, si cognita morte in religione maneas, professorúmque actibus te ingeras, juxta Text. *in c. consuluit*, *de converf. conjugat.* sic Sanch. *à num.* 18. Basil. *num.* 12.

5. Advertendum verò est conjugem in sæculo relictum non posse te invito ad religionem migrare, quia tua invalida professio jus transeundi ad religionem conjugi non concedit, cum non sit causa perpetui divortii, sic aliis relatis Sanch. *dicta disp.* 34. *n.* 25. & Basi. *c.* 11. *n.* 13. Quod si te religionem profitente pariter conjux religionem profiteatur: distinguendum est cum supradictis doctoribus, an factum id fuerit scienter, vel ignoranter; si enim ignoranter factum est, procedunt superius dicta, si tamen scienter, quia cuilibet fuit alterius professio cognita, eo ipso videmini tacitè ad invicem consensisse.

6. Quæ dicta sunt de ingressu absque licentia conjugis procedunt casu, quo licentia per gravem metum extorta sit; quia sic extorta nulla est: & colligitur ex *cap. accedens de converf. conjug. n. c. notificasti* 33. *q.* 5. Et idem est de licentia dolo gravi extorta; quia error tollit consensum, colligitúrque ex *c. venies. De converf. conjug.* & tradunt aliis relatis Sanch. *lib.* 7. *tota disp.* 135. Gutierr. *de matr. c.* 95. *n.* 24. & 25. Basil. l. 9. *c.* 11. *n.* 15. Quod si conjux nec contradixit tuo ingressui, nec licentiam concessit, sed illius conscius dissimulavit, placet Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 10. &c. censendum esse ex licentia conjugis profiteri. Sed contrarium verius est, & communi sententia probatum teste Sanch. *dicta disp.* 35. *n.* 13. Gutier. *c* 95. *de matr. n.* 26. Nam licet in aliquibus casibus dissimulatio reputari possit tacita licentia, non tamen in his, quæ dissimulanti præjudicant.

7. Circa secundum casum, quando scilicet ingressus es religionem ex licentia conjugis, ipsa vero in sæculo manens conditiones à jure præscriptas non servat, dicendum est professionem validam esse, ac illicitè fieri. Sic ferè omnes doctores paucis exceptis apud Sanch. lib. 7. de matrim. *disp.* 33. *n.* 4. Gutierr. de matr. *c.* 95. *n.* 25. Basil. Legion. *lib.* 9. *c.* 12. *n.* 4. Suar. 3. *de relig. lib.* 6. *c.* 7. *à n.* 9. colligitúrque manifestè ex *c.* Agathosa 27. *q.* 2. & clarius ex *c. ex parte* 9. *de converf. conjugat.* Neque obstat *text. in c. uxoratus*, *de converf conjugat.* ibi uxoratus sine licentia uxoris inter eos nullatenus recipiatur, quæ integræ opinionis existat. Quia loquitur textus de uxorato monasterium ingrediente sine licentia conjugis, non autem de eo, qui ingredietur sine conjugis conversione.

8. Dubium tamen est, an à conjuge revocari possis? Dicendum est, si conjux concedens licentiam votum castitatis emisit, tamersi nolit, cum juvenis sit, vel de incontinentia suspectus, nullatenus poteris ab eo revocari. Videtur expressè decidi *c.* 1. *de converf. conjug.* à contrario sensu, inquit enim Alexand. 3. quod nisi uxor ad religionem transierit, vel perpetuam castitatem servare promiserit, vir potest, & debet de monasterio revocari. Ergo sola promissione castitatis perpetuæ facta ab uxore denegaretur viro revocatio. Quod si dicas loqui textum de uxore denegatur viro revocatio. Quod si dicas loqui textum de uxore sene, & incontinentiæ non suspecta, quæ voto castitatis misso sufficienter satisfaciat,

tisfacit, obſtat eſſe dictum abſque ullo fundamento, & contra verba textus expoſtulantis vel religionis ingreſſum, vel caſtitatis votum, cum tamen in ſene, & incontinentiæ non ſuſpecta ingreſſus religionis requiſitus non ſit. Neque & jam habet fundamentum, ſi reſpondeas procedere textum in uxore ignorante jus. Tum quia id ex textu non colligitur. Tum quia hæc ignorantia numquam præſumitur. Ratio autem quare revocari non poſſis à conjuge licentiam concedente, & votum caſtitatis emittente eſt manifeſta, quia ob profeſſionem ex licentia factam impeditus es à debiti petitione, & conjux ob votum caſtitatis jus petendi amiſit. Quód ſi adhuc periculum incontinentiæ ſubſit, compelli debet conjux non ad religionis ingreſſum, ſed ad eam clauſuram, quæ hoc periculum & ſuſcipionem incontinentiæ tollat. Suar. *d. l. 6. c. 7. n. 14.* Baſil de matr. *lib. 9. c. 12. n. 5.* Sanch. *diſp. 33. n. 27.* Quod adverſus Sanch. exiſtimo procedere, non ſolum quando concedens licentiam, & votum emittens ignarus fuit juris diſpoſitionis, ſed etiamſi conſcius eſſet; hoc enim ſemper præſumitur. Nam ex illa ſcientia ſolum convincitur peccare conjugem ſic licentiam concedentem, nec juris diſpoſitionem ſervantem, at non convincitur ad religionem compelli debere; quia ad religionem ut poteſtatum ſupernaturalem, & difficilem nemo contra propriam voluntatem obligari poteſt. Suar. & Baſil. *ſuprà.*

Verum ſi licentia conceſſa à conjuge nec ingrediente religionem, nec votum emittente, profeſſionem facias, potes, & debes ad conſortium illius incontinentiæ periculum patientis revocari: quia ſic deciditur in *cap. præterea, l. de converſ. conjugat.* ibi dicimus quod niſi uxor ad religionem tranſierit, aut perpetuo caſtitatem ſervare promiſerit, vir poteſt, & debet de monaſterio revocari. Neque obſtat conjugem concedentem licentiam juri revocandi profeſſum ceſſiſſe; hoc enim ſolum probat non poſſe ex jure ſibi competente agere ad revocationem; at non probat, quominus ex jure ab Eccleſia conceſſa in favorem matrimonii, & remotionem incontinentiæ agere poſſit officio Epiſcopi implorato. Quod verum habet, quamvis conjux in ſæculo manens conſcius fuerit juris diſpoſitionis, qua textus in dicto *cap. præterea*, nullam differentiam fecit de ignorante, vel ſciente juris diſpoſitionem, imo ſatis indicant fœminam admonitam fuiſſe ſuæ obligationis. Neque credendum eſt Pontificem locutum fuiſſe tantum de conjuge ignorante; cum hæc ignorantia juris clari, & manifeſti rarò, vel nunquam præſumatur. Deinde ex conceſſione licentiæ non videtur conjux obligatus votum emittere, aut religionem intrare, ſed tu cui eſt licentia conceſſa obligaris non profiteri conjuge votum non emittente, aut religionem non ingrediente. Quare hæc obligatio non tam ex conceſſione licentiæ, quàm ex eo quod tua profeſſio rectè fiat, oritur, ergo poſita profeſſione indebitè facta ceſſat obligatio conjugis, quæ ſolum erat ut ritè profeſſio emitteretur: & ita tenet latius probans Suar. *tom. 3. de relig. lib. 6. cap. 7. à num. 4.* Baſil. Legion. lib. 9. de matr. *cap. 12. num. 5.*

9. Revocatus vero ad conjugem poſt profeſſionem factam debitum nullo modo petere potes, tametſi tenearis reddere, quia verè profeſſus es, & voto caſtitatis ligaris: mortua verò conjuge obligatus ad eam religionem, in qua profeſſus es, redire; quia ceſſavit impedimentum, ob cujus cauſam executio profeſſionis ſuſpenſa fuit, Baſil. *dicto c. 12. n. 4.* Suar. *lib. 6. c. 7. num. 15. & 16.*

10. Circa tertium caſum, quando ſcilicet ingrederis religionem ſervatis conditionibus à jure præſcriptis, nemini eſt dubium profeſſionem validam eſſe, & licitam? quia illis poſitis ceſſant omnia, quæ eam invalidam, & illicitam reddere poterant. Hæ autem conditiones ſunt ut ex licentia conjugis profeſſio fiat, & inſuper ſi concedens licentiam juvenis ſit, religionem ingrediatur, ſi ſenex, & incontinentiæ eſſet periculum, votum caſtitatis emittat. Si autem periculum incontinentiæ adſit, religionem ingrediatur, colligitur ex *c. Agathoſa, 23. quæſt. 2. & c. qui uxorem, 33. q. 5. cum ſis, c. cum uxoratus, c. ſignific. de converſ. conjug.* Juvenis inquam tametſi de incontinentia ſuſpectus non ſit, debet religionem profiteri, quia ſufficit ratione ætatis ſuſpectum eſſe, Sanch. *diſp. 32. num. 10. aut cap. 95. num. 9.* Neque ſatisfacit, ſi religionem ingrediatur, ut ibi commoretur, quia textus ſupradicti clarè indicant ingreſſum per profeſſionem requiri, ut pluribus firmat Sanch. *lib. 7. diſp. 32. nu. 4.* Gutierr. *de matr. c. 95. n. 5.* Baſil. *lib. 9. c. 12. n. 3.* Credo tamen ſatisfacere huic obligationi, ſi religionem equitum S. Joannis profiteatur, ut docuit Baſil. Legionen. *lib. 9. de matr. c. 12. n. 3.* quia eſt vera, & propria religio. Neque obſtat hos equites non videri remotos à ſæcularium hominum converſatione, quod videtur neceſſario requiſitum juxta Textum *in cap. uxoratus de converſ. conjugat.* cauſa motus eſt Sanch. *diſp. 32. n. 4. in fine*, Gutierr. *c. 95. n. 5. fine*, ad aſſerendum profeſſione hujus religionis huic obligationi non ſatisfieri. Non inquam obſtat; quia verè ſunt à ſæcularium hominum converſatione remoti, cùm ſolum ex licentia ſui prælati in civitatibus commorentur, & extra conſortium, & cohabitationem mulierum, diſpoſitique ſint, ut removeantur, quando ſuperioribus placuerit. Senex item, ut non obligetur ad profeſſionem, ſed voto continentiæ emiſſo in ſæculo poſſit remanere, carere debet periculo incontinentiæ, aliàs obligatur, ſicut juvenis religionem profiteri, ut manifeſtè probat Text. *in c. cum is de converſ. conjugat.* & colligitur ex *in cap. uxoratus, cap. ad Apoſtolicam, c. ſignificavit, eodem tit.* Votum autem, quod emittere debet, eſt perpetuæ continentiæ, ſimplex tamen non ſolemne; quia nullibi à jure ſolemnizatur, ac proindre ex ſe matrimonium contrahendum mortuo conjuge non dirimit, tametſi impediat, Sanch. lib. 7. de matr. *diſp. 32. à n. 4. & 8.* Baſil. Legion. *lib. 9. c. 12. n. 3.* Gutierr. de matr. *c. 95. n. 7.* Quod ſi tempore novitiatus religionem deſeras, aut ab ea expellaris, ceſſat votum manentis in ſæculo; quippe ſub conditione tuæ profeſſionis emiſſum eſt. Quis autem debeat dici ſenex, & ſterilis ratione ætatis, ut merito non timeatur incontinentiæ periculum latè diſputat Sanch. lib. 7. de matr. *diſp. 32. à n. 15.* & optime reſolvit communiter in viris eſſe ætatem ſexagenariam, in fœminis quinquagenariam: conſentit Gutierr. *de matr. 95. num. 2. & 3.* Præter has conditiones alii expoſtulant licentiam Epiſcopi, ſed immeritò; neque enim ad valorem profeſſionis, neque ut licitè fiat, neque ad impediendum revocationem à manente in ſæculo id neceſſarium eſt, ut optimè cum aliis pluribus firmat Sanchez *lib. 7. de matrimon. diſp. 22. num. 2.* Neque obſtat Text. *in capite ſi vir. & uxor, 27. quæſt. 2.* ibi ſi vir, & uxor divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerit vita; nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat: cui conſonat *lex regia 2. tit. 10. part. 4.* Nam hæc non de obligatione præcepti, ſed decentiæ, & æquitatis intelligi debent, præcipuè cum conſuetudine ſatis præſcriptum ſit hanc licentiam neceſſariam non eſſe.

11. Hucuſque de profeſſione emittenda à conjugato in aliis religionibus à Societate diſtinctis locuti ſumus. At in Societate Jeſu credo nullo modo profeſſionem, nec incorporationem validam eſſe, niſi cum licentia conjugis adſunt alia juris requiſita, quibus omnino impediatur revocatio: ſic tanquam probabiliſſimum defendit Suar. *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. c. 6. n. 9.* Ratio eſt efficax: nam unum ex impedimentis eſſentialibus à Sede Apoſtolica approbatis, quæ ſocietas habet, eſt matrimonium conſummatum. *Exam. gener. c. 2. n. 4.* Sed hoc impedimentum non ceſſat, niſi obſervetur ea, quæ à jure ſunt requiſita, ut conjugatus religionem ingredi poſſit, ut expreſsè dicitur, *dicto c. 2. n. 6.* &

&c. 3. litt. C. & 1.p. constitut. c. 4. litt. F. Quod intelligi debet non solum de requisitis à jure, ut conjugatus validè religionem ingredi possit, sed etiam ut possit licitè; alias ut quid Societas hoc impedimentum tanquam speciale constituebat? Ergo illis integrè non servatis impedimentum non cessat.

§. V.

Explicatur libertas à vinculo Episcopalis dignitatis requisita ad professionem.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus religionem ingrediens absque summi Pontificis licentia graviter peccat.*
2 *Verius est ejus professionem valere.*
3 *Qui nomine Episcopi, intelligantur.*
4 *Non extenditur obligatio Episcoporum ad inferiores prælatos, esto habeant jurisdictionem quasi Episcopalem.*

1. SEptima conditio requisita ad professionem est libertas à vinculo Episcopalis dignitatis, alteriúsve beneficii. Circa quam conditionem regula certissima est, Episcopum absque licentia Summi Pontificis profitentem in religione graviter peccare; quia ob bonum Ecclesiæ, cui Episcopi sunt addicti, illis est interdictum, *cap. licet de Regularib. & cap. nisi cum pridem de renunciat.* & tradunt omnes cum D. Thom. 2. 2. q. 185. *a.* 5. & constat ex iis, quæ diximus, *disp. præced. p.* 7. §. 1.

2. Dubium tamen est, an sic facta professio valida sit? Videtur esse non posse; quia professio vinculum Episcopale non dissolvit; illo autem non dissoluto non videtur posse consistere. Non enim apparet, qua ratione religionis obsequio, & regularis prælati voluntati se alligare possit, præcipue cum assumens religionem eligat statum minus perfectum: & ita docet Valent. 2. 2. *disp.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 4. *col.* 1. vers. *tertius casus.*

Cæterum verius censeo cum Suar. *tom.* 3. *de relig lib.* 6. *c.* 8. *n.* 7. professionem validam esse. Ratio est; quia ex jure positivo irrita non invenitur, ut cuilibet expendenti Text. *in cap. nisi cum pridem de renuntiat. c. inter corporalia de translat. Epis. cap. licet de Regularib.* qui expressius de hac materia loquuntur, constare potest. Ex illis enim solum infertur neminem posse renunciare Episcopatui absque authoritate Pontificis, & causis à jure præscriptis, non tamen professionem esse nullam. Neque obstat, si dicas impedita, & annullata renunciatione impediri, & annullari transitum ad religionem, qui cum retentione Episcopatus, & obligatione ibi assistendi, & illius muera exequendi non videtur posse consistere. Non inquam obstat; quia religiosi status essentia salvari optimè potest, ex eo quod assumens religioni tradat paupertatem, castitatem, & obedientiam observaturus quantum possit; tametsi ex aliqua occasione, & obligatione antecedenti impediatur, ab ejus plena executione, ut videre licet cum ex licentia conjugis non se convertentis conjugatus emittit professionem, quæ valida est, cui valori non obstat, quod revocari debeat ad conjugale commercium, & in religioso profitente, cum parentes gravi necessitate premuntur quibus sucurrere debet. Et clariùs constat in religioso assumpto ad Episcopatum, qui retento statu religioso, & illius nativa obligatione muneris Episcopalis obligationem subjit. Et ex hac ratione constat jure naturali non annullari professionem ab Episcopo factam.

3. Qui autem nomine Episcopi intelligantur? Constat intelligi electos, & confirmatos, obsequióque alicujus Ecclesiæ addictos; tametsi consecrati non sint, quia sic electi, & confirmati, & propriæ Ecclesiæ addicti nullatenus possunt absque authoritate Pontificis renuntiare Episcopatui: sicuti deciditur in *cap. inter corporalia, de translat. Episc.* juncto *cap nisi cum pridem de renunciat.* Dixi Ecclesiæ propriæ addicti, nam si nulli addicti sunt, sed solum in Episcopos consecrati, poterunt religionem nulla requisita licentia profiteri, sicuti possent, si Episcopatui renunciassent, quia cessat obligatio Ecclesiæ, quod est impedimentum assumendi statum religiosum; sic tanquam certum docet Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 6. *c.* 8. *n.* 4. Sed an idem dicendum sit in Episcopis titularibus, & religatis; difficultate non caret. Negat. Suar. *d.c.* 8. *n.* 5. eo quod Ecclesiæ determinatæ desponsati sint, tametsi per accidens ab illius obsequio impediantur vel ob infidelium occupationem, vel ob tyrannorum persecutionem. At distinguendum existimo de impedimento per se perpetuo, vel de eo quod removendum speratur, si enim impediatur Episcopus ab obsequio Ecclesiæ cui est addictus ob impedimentum, quod aliquando speratur removendum, nullatenus potest absq; Pontificis licentia religionem profiteri, quia illi professioni munus Episcopale, & obsequium debitum Ecclesiæ possibiliter contingens obstare potest, eáque de causa in *c. post translationem, de renunciat.* ob persecutionis rabiem Episcopus transiens ad religionem indiget Pontificia approbatione. At si impedimentum nullatenus removendum speratur, ejusque conditionis sit, ut omne munus, & exercitium Pontificialis dignitatis in ea diœcesi impediat, quale regulariter contingit in Episcopis titularibus pro Ecclesiis ab infidelibus occupatis, non videtur probabilitate carere eos Episcopos ad religionem migrare posse, sicuti possent nulli speciali Ecclesiæ addicti: nam quoad effectum, obsequium præstandum idem est; ideoque hic Episcopatus titularis cum Episcopatu fructifero, & cum aliis beneficiis, & pensionibus compatitur.

4. Hæc autem obligatio Episcoporum petendi, & obtinendi licentiam à Summo Pontifice non est extendenda ad prælatos inferiores, tametsi jurisdictionem quasi Episcopalem habeant, Pontificique sint subjecti, quales sunt aliqui Abbates, & Priores, quia *relati text. in c. licet de regularib. & cap. nisi cum pridem, cap. post translationem de renuntiat. c. inter corporalia, de translat. Episcop.* de Episcopis specialiter meminerunt ob altissimum eorum statum. Non igitur debet hæc obligatio ad inferiores prælatos extendi. Ex quadam tamen decentia, & æquitate moneri debet Pontifex, vel saltem Episcopus, cui illi prælati aliàs essent subjecti, docet Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 6. *cap.* 8. *in fine, n.* 13. & 14. cum Panorm. *in d. c. licet de regularib.*

§. VI.

De necessitate parentum impediente professionem.

SUMMARIUM.

1 *Non impedit professionis valorem.*
2 *Liber es ab obligatione succurrendi parentibus, si monasterium eam obligationem subire vult.*
3 *Qualiter monasterium obligatum sit hanc obligationem subire, si tempore tuæ professionis parentes patiebantur necessitatem.*
4 *In necessitate extrema tenetur filius parenti succurrere eo modo, quo possit.*
5 *In necessitate gravi affirmant aliqui tenere, etiamsi opus sit habitum deserere.*
6 *Alii negant ad deserendam religionem esse obligatum.*
7 *Tertia sententia media via procedit distinguens de necessitate tempore professionis, vel post modum contingente.*
8 *Quilibet ex his sententiis est probabilis.*
9 *Obligatus est filius sucurrere parenti in quantum possit*

ſalva obedientia, ordinéque religioſo, & explicatur quid hoc ſit.

10 *Debet eſſe neceſſitas certa.*

11 *Non teneris contra voluntatem prælati ad ſuccurrendum parenti graviter indigenti deſerere religionem, neque prælatus eam licentiam tenetur concedere.*

12 *Si tamen eam concedit, debes religionem deſerere.*

13 *Ceſſante neceſſitate tenetur ad religionem redire.*

14 *Supradicta procedunt de religioſis Jeſuitis non profeſſis.*

15 *Dicta de filio comparatione parentis procedunt de parente comparatione filii, ſed non de fratribus, & ſororibus.*

1. OCtava conditio ad ſtatum religioſum eſt, ne religioſi parentes graviter indigeant, de qua conditione latè diximus *diſp. præcedenti, punct. 7. §. 5.* At non eſt neceſſaria ad valorem ſtatus religioſi aſſumpti, ſed ut licitè aſſumatur, quia nullus eſt textus, quo hæc profeſſio irrita reddatur. Jure autem naturali irrita non redditur etiam deſerto parente in extrema neceſſitate, quippe firma manet religionis eſſentia, cum te religioni tradas obligatus ſervare caſtitatem, paupertatem, & obedientiam legitima cauſa non excuſante, & ita tanquam omnino certum docent Navarr. *lib. 3. conſ. tit. de regularib. conſ. 26. alias* 3. Leſſi. *lib. 1. c. 41. dub. 3. n. 34.* Sanch. *lib. 4. c. 20. n. 10.* Suar. *tom. 1. de relig. lib. 6. c. 9. num. 1.*

2. Poſita igitur profeſſione valida dubium eſt, qualem habeas obligationem ſuccurrendi parentibus in gravi, vel extrema neceſſitate conſtituis tempore profeſſionis, vel in eam neceſſitatem incidentibus profeſſione facta? Qua in re præmittendum eſt tanquam omnino certum, te omnino liberum eſſe ab hac obligatione monaſterio eam volente ſubire; quia eo caſu ceſſat tui auxilii neceſſitas, quæ ſolum eſſe poterat nemine ſuccurrente, & notavit Suar. *tom. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. n. 30.*

3. An verò monaſterium obligatum ſit religioſi parentibus ſuccerrere, ſi ex ingreſſu reddatur filius impotens ad ſuccurrendum parentibus? Negat *Sanch. l. 4. decal. c. 20. n. 21.* excepto eo caſu, quo monaſterium in bona ingredientis ſuccederet. Quia ſolo eo caſu monaſterium loco filii ſuccedit. Econtra affirmat Angel. verbo *religioſis, n. 31.* Sylv. *verb. relig. 6. q. 9.* Dicendum tamen eſt monaſterium ſuccedens in bonis religioſi obligatum eſſe juxta vires hæreditatis illius parentibus alimenta præbere ſive tempore profeſſionis fuerint in neceſſitate conſtituti, ſive non; quia obligatio hæredis etiam extranei eſt alimenta præbere ei cui ſuccedit. *leg. ſi quis à liberis, §. item reſcriptum, ff. de liberis agnoſcendis.* At monaſterium bona filii recipiens hæres eſt parentum illius, Auth. *de Sanctiſſimis Epiſcopis, §. ſed hoc præſent. &c. in præſentia in fine, de probationib.* Ergo debet alimenta parentibus præbere. Si vero monaſterium bona non acquiſivit, quibus religioſi parentibus ſubvenire poſſit, & bona fide religioſum admiſit, credens illius parentes graviter non indigere, aut æque benè in religione filium eis ſubvenire poſſe, nullomodo tenetur monaſterium ex ſuis bonis ſibi neceſſariis eos alere. Quia nec tenetur ratione juſtitiæ, ut de ſe conſtat, neque etiam charitatis, quæ ſolum obligat in gravi neceſſitate conſtitutis ſucurrere de ſuperfluis, & ſupponunt, Angel. Sylv. & Sanch. *ſupra.* Quod ſi monaſterium tempore quo profeſſionem religioſi admiſit, agnovit illius parentes graviter indigere, poſſéque filium religionem non ingredientem eis ſuccurrere, & ingreſſu reddi impotentem, verius cenſeo cum Angel. & Sylv. obligatum eſſe ſubvenire. Quia negari non poteſt eo caſu monaſterium cauſam eſſe quominus filius obligationi naturali ex pietate debitæ parentibus non ſatisfaciat. Ergo æquum eſt, ut illius obligationem ſubeat. Neque obſtat monaſterium illud ſubſidium impediens non peccare contrà juſtitiam rigoroſè ſumptam; ſufficit quod peccet contra pietatem, quæ ſtrictius obligat ad reparationem ut expreſsè dixit Suar. *dict. lib. 9. cap. 9. n. 24.* Hinc tamen caſus raro, vel nunquam contingere poteſt. Non enim præſumendum eſt monaſterium ſic graviter delicturum.

4. Deinde præmitto parenti in extrema neceſſitate conſtituto obligatum eſſe filium profeſſum ſubvenire eo modo quo poſſit, ſive parens in eam neceſſitatem inciderit poſt profeſſionem, ſive antea in ea fuerit conſtitutus, quia hæc neceſſitas utpote graviſſima ſemper invenitur excepta, & ex alia parte, quia breviſſimè tranſit, abſque detrimento religionis ſubvenire poteſt, eſto neceſſarium eſſet à monaſterio exire inconſulto prælato, & habitu dimiſſo: quia non eſt detrimentum religionis eo brevi tempore ob remedium tantæ neceſſitatis habitum dimittere, eáque de cauſa non ſolum parenti, ſed cuilibet extraneo eam patienti debeat, ſi poſſet, ſubvenire, ſic ex omnium ſententia tradit Nav. *cap. 14. n. 14.* Suar. *tom. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. num. 5.* His præmiſſis.

5. Triplex eſt ſententia circa neceſſitatem gravem, de qua eſt inter Doctores controverſia. Prima affirmat teneri filium invito prælato ſubvenire parenti relinquendo religioſum habitum, ſi opus ſit, ſive parens fuerit in neceſſitate tempore profeſſionis, ſive poſt in illam inciderit. Quia obligatio filii comparatione parentis eſt ita intrinſeca, & naturalis, ut non videatur ab ea eximi poſſe ob ſtatum perfectionis aſſumptum, cenſendus enim eſt aſſumi ſalva hac obligatione: Sic Janſen. *in concord.* Evang. *c.* 60. in ea verba *vos autem dicetis*, Palazios 4. *diſt.* 38. *diſp. 1. in ſolut. ad 3. & alii relati à* Sanch. *n. 25.* & Suar. *n. 4.*

6. Secunda ſententia negat teneri filium profeſſum egredi è monaſterio abſque legitima prælati licentia, & à fortiori habitum dimittere, eſto parens tempore profeſſionis fuerit in gravi neceſſitate conſtitutus, ſic videtur tenere D. Thom. 2. 2. *q.* 101. *art.* 4. *ad* 4. & ibi Cajet. Cordub. in ſum. *q.* 141. *art.* 2. *in* 4. *opin.* Eman. Sà verbo *religio, n.* 2. *Man. q. regul. tom. 2. q. 59. art. 3.* Sanchez aliis relatis, *lib. 4. ſum. cap. 20. n. 17.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 4. num. 2.* Ratio ea eſt; quia profeſſione ita mutavit religioſus ſtatum, ut non ſit ſui juris, ſed prælati; ergo nolente prælato ut è monaſterio egrediatur ad ſubveniendum parentibus, cenſendus eſt religioſus factus impotens; quia ſicut non poteſt religioſum ſtatum deſerere, ita nec poteſt obedientiam omittere. Confirmaríque poteſt exemplo ſervi, & uxorati, qui contra voluntatem heri, & conjugis non obligantur parenti ſuccurrere, tametſi tempore contractæ ſervitutis, vel conjugii parens in neceſſitate extiterit. Et ratio omnium eſt, quia obligatio filii ſuccurrendi parentibus eſt poſitiva obligans filium juxta circumſtantias temporis, & ſtatus aſſumpti: Ergo ſi ſpectato religioſo ſtatu huic obligationi ſatisfacere non poteſt, ceſſat in illo obligatio. Et præterea nullus tenetur ſubvenire damno alicujus ſpeciali cum jactura boni communis; at negari non poteſt ex obligatione exeundi è monaſterio, dimittendíque religioſum habitum præjudicare non leviter religionem, tum ob carentiam religioſorum ſibi utilium, tum quia tam ipſi, quam alii, quorum parentes inopes ſunt tentationibus exponuntur, & inquietudinibus vexantur. Ergo hæc obligatio aſſerenda non eſt.

7. Tertia ſententia media via procedit, affirmat religioſum profeſſum obligatum eſſe è monaſterio egredi, & habitum dimittere, ſi opus ſit, ut parentibus ſubveniat caſu, quo parentes tempore profeſſionis in ea fuerint neceſſitate, ſecus ſi poſt profeſſionem in illam inciderint; ſic tenent Angel. *verbo religioſus, n.* 31. Sylveſt. *relig. 6. q. 9.* Navarr. *ſum. 14. n. 15. & comment. 3. de regul. n. 48.* Tolet. *lib. 5. ſum. c. 1. n 6.* Anton. Cucus *lib. 3. inſtit. majorat. tit. 1. n. 126.* Ludovic. Lopez 1. *p. inſtruct. c. 54.* Man. Rodrig. 2. *tom. ſum. c. 6. n. 4.* Suarez

tom.

tom. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. à num. 8. & seqq. Lessius lib. 2. c. 41. dub. 3. num. 34. Ratio prioris partis est quia filius, qui tempore professionis adstrictus est subvenire parentibus, religioni se tradit cum eo onere, & obligatione. Neque enim æquum erat, ut per professionem à se hanc nativam obligationem excluderet. Quod exemplo servi tradentis se religioni est manifestum, quem dominus potest repetere, sic poterit pater in necessitate constitutus filium eo tempore se religioni tradentem revocare. Secunda pars hujus sententiæ sic probatur, quia obligatio filii succurrendi parentibus, adveniens professioni factæ metienda est juxta statum religiosum; si quidem hunc filius relinquere non potest, sed status religiosus non permittit invito prælato è monasterio egredi, & habitu dimisso in sæculo vivere. Ergo filius professionis non tenetur hac via parentibus succurre.

8. Quælibet ex his sententiis probabilis est, ut satis indicat doctorum authoritas, & rationes, quibus firmantur, Sed quid nobis probabilius videatur, paucis subjungam.

9. Primò dicendum est, te in religione professum obligatum esse parenti in gravi necessitate constituto succurrere in quantum possit, salva obedientia, ordinéque religioso, esto necessitas superniat facta professione. In hac conclusione nullus est, qui dissentiat. Nam ob statum religiosum non desinis esse filius, ergo non es exemptus ab obligatione subveniendi parenti graviter egenti saltem quantum cum assumpto statu compati potest. Aliàs si hanc obligationem non haberes comparatione parentis; non esses obligatus parenti potiùs, quàm extraneo, quod non est dicendum. Sed restat explicandum, quid possis salva obedientia, statúque religioso præstare, ut inde colligamus quam obligationem habeas. Nam alicui videbitur te nihil posse prælato inconsulto, cum sub ejus voluntate, & directione sis. Sed dicendum est, si juxta præscriptum regulæ actiones, quibus subvenire debes parentibus, non sunt absolutè prohibitæ, sed prohibitæ fieri absque licentia, & hæc præsumitur concedenda, absque dubio peti debet sub ea obligatione, quam regula præscribit, quia hanc petere licentiam leve onus est, & statum religiosum non dedecet. Quod si præsumatur neganda, vel de facto negetur, credo te posse, & debere illas exercere secluso scandalo, & violentia, quia cum illæ actiones non dedeceant religiosum statum, sed potius illi sint conformes, solúmque modus extrinsecus licentiæ illis desit, efficitur sanè religiosum eas exercentem substantialiter nihil exercere contrarium suo statui, & Prælatum denegantem eam licentiam, iniquè denegare, siquidem nulla causa ita efficax proponi poterat honestans concessionem, quod amplius constabit ex modo dicendis. Verum ex voto obedientiæ, vel paupertatis absolutè prohibitæ, quales sunt vendere à te arte facta & pretium illorum parentibus concedere, donata tibi illis tribuere, pecuniam apud te retinere eis distribuendam, regulariter credo omnes has actiones te obligatum esse exercere in favorem patris graviter egentis, petita prius licentia à Prælato, si præsumitur concedenda; quia hæc non dedecent religiosum statum, cum sæpè ex facultate & licentia Prælatorum in favorem monasterii, vel aliorum exerceantur absque ulla nota, & scandalo, & ex alia parte eas exercens non censetur deficere, & retrocedere à religioso statu, & substantiali religionis ordine. Quoties igitur actiones hujus qualitatis sunt, tenetur superior ad eas præstandas licentiam concedere religioso, cujus parentes graviter indigent, quia est causa satis honestans dispensationem. Quod si non concedit, poterit religiosus illas operari secluso scandalo & violentia ex præsumpta superioris majoris voluntate, vel potius ex pia interpretatione legis, quæ non censetur causam ita urgentem comprehendere: Sic Sanch. lib. 4. sum. c. 20. n. 19. & expressius Suar. t. 3. de relig. lib. 6. c. 9. n. 27. 28. & 29.

Quocirca existimo filium, cujus parentes graviter manifestè egent, posse, & debere omnes illas actiones in eorum subsidium exercere, quæ statui religioso inducentes non sunt, quæque illum non immutant, quales sunt dimittere habitum & extra obedientiam regularis prælati vivere.

10. Notanter dixi, quando parentes graviter *manifestè* indigent; nam si necessitas dubia est, pro certo sentio contra voluntatem Prælati nullatenus supradictas actiones te exercere posse; quia cum certum sit te sub prælati voluntate, & directione esse, nequis ab hac subjectione certa ob causam dubiam te liberare. Non enim dubia, sed certa necessitas parentis te ad subveniendum illi obligare potest, & notavit Suar. d. c. 9. num. 27. Quapropter ut hæc debitè procedant, debes Prælato probare, & manifestam facere necessitatem parentis, aliàs conqueri non poteris de negata licentia.

11. Verum si intra religionem retento habitu, & servato religioso ordine subvenire non possis, hoc enim prius tentandum est, & pro viribus procurandum, sed necessarium tibi sit extra claustrum, & obedientiam vivere, & fortè habitu dimisso, credo probabilius te nullatenus posse præstare absque facultate, & dispensatione superioris, sive necessitas professionem antecesserit, sive eam fuerit subsecuta, neque prælatum obligatum esse eam tibi facultatem concedere. Sic doctores secundæ sententiæ. Moveor tam fundamento ibi adducto, quod sanè efficax est. Tum quia communior sententia defendit te non esse obligatum ob gravem necessitatem parentis professioni supervenientem habitum dimittere, sed eadem ratio procedit, cum necessitas antecedit. Ergo in nullo casu censeris obligatus. Minorem probo, quia obligatio dimittendi habitum, ut parenti subvenias, non oritur ex delicto à te commisso in ingressu, sed ex necessitate tui parentis. Si ergo posita eadem, & graviori necessitate professioni superveniente non obligaris, neque obligari poteris ob necessitatem antecedentem. Neque obstat stante necessitate tui parentis te iniquè, & injustè religioni tradere, ut inde inferas religionem dimittere posse, ut illi succurras; quia sicut non potes à te excutere obligationem religiosi status, ita nec potes, nec debes subvenire parenti cum illius jactura, & præjudicio. Nec valet exemplum servi, qui invito domino religionem profitetur, qui à domino revocari potest, quia omnes servi actiones sunt domino debitæ, non sic actiones filii debitæ sunt parenti egenti, sed juxta filii statum, & conditionem, & præcipuè dum filius est sub patria potestate. Et ex his solutæ, manent rationes nobis adversæ.

12. Cæterum etsi invito Prælato non sit datum Religiosis habitum deserere, & extra obedientiam permanenter vivere, ut parentibus subveniant. At si Prælatus eam licentiam concedat, ut verè concedere potest, quando ad remedium necessitatis est simpliciter necessarium, non dubito quin tunc possint religiosi exire, cum substantialiter ordinem regularem retineant, & sub obedientia maneant: & ita docet *tom. 3. de regularib. n. 49. & lib. 3. consil. tit. de regular. cons. 55. alias 71.* Angl. Florib. 2. *p. q. unic. de voto, art. 2. diffic. 13.* Man. Rodrig. 2. *tom. sum. c. 6. n. 4.* Sanchez lib. 4. sum. *c. 20. num. 22.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 34. in fine.* Non tamen credo alium prælatum præter summum Pontificem posse religiosis professis licentiam vivendi permanenter extra claustrum dimisso habitu concedere, ut sentit Sanch. & Man. *suprà*; quia est res gravissima, neque Episcopis concessa, benè tamen ut possint vivere retento habitu.

13. Illud verò est omnino certum, cessante necessitate parentis, vel quia jam habet ex quibus commodè sustentari possit, vel quia mortuus est, te obligatum esse ad monasterium redire; quia cessavit causa dispensationis, & succedit obligatio religiosi status, quem adhuc retines.

retines. Secus esset, si religionis esses Societatis non professus, & hac de causa dimissus esses à votis absolutus, cessaret tibi obligatio redeundi, quia religiosus non es, sic Sanch. *lib. 4. sum. c. 20. n. 26.*

14. Quæ dicta sunt de exitu professorum ad subveniendum parentibus, procedunt de religiosis non professis Societatis Jesu, nam hi verè sunt religiosi, & quantum est ex parte sua se religioni perpetuo tradiderunt, sic Sanch. *d. c. 20. n. 25.* Suar. *t. 4. de relig. tract 10. lib. 3. c. 6. n. 13.* & licet Societas ob jus, quod habet dimittendi, possit religiosum, cujus parentes graviter egent, quibusque in Societate juxta communem modum procedendi subveniri non potest, liberum à votis, statúque religioso dimittere, at nullo modo tenetur, si aliunde religiosus potius utilis, quàm nocivus sit; quia hæc potestas non in commodum aliorum, sed in bonum ipsius Societatis concessa est, ut benè advertit. Suar. *dicto c. 6. n. 14.*

15. Tandem dicta de filio, cujus parentes graviter egent, dicenda sunt de parente religioso comparatione filiorum in sæculo manentium, quia utrorumque est reciproqua obligatio, Suar. *tom. 3. de relig. lib. 6. c. 9. n. 10.* Sanchez *lib. 4. sum. cap. 20. num. 59.* Si verò de fratribus, & sororibus, aliisque consanguineis loquamur, ferè omnes doctores conveniunt religiosum obligatum non esse ob eorum necessitatem statum deserere; esto intra religionem strictiùs obligetur succurrere illis quàm extraneis, Suarez *c. 9. num. 31.* supponit, Sanch. *dicto cap. 20. num. 300.*

§. ult.

De aliis conditionibus ex parte profitentis ad professionem requisitis.

SUMMARIUM.

1 *Libertas â debitis, ratiociniisque reddendis requiritur ad professionem licitam, sed non validam.*
2 *Item requiritur ne alterius religionis professione obstrictus sis.*
3 *Debet esse carentia simoniæ, excommunicationis, alteriúsve peccati, ut licitè fiat, sed non ut validè.*
4 *In professione monialium debet præcedere examen Episcopi, ut ritè fiat.*

1. NOn conditio ad professionem requisita est libertas à debitis, ratiociniisque reddendis. De qua conditione qualiter religionis ingressum professionem impediat, diximus *disp. præced. punct. 7. §. 4.* ibique statuimus professionem factam ab eo, qui debitis oneratus est, validam esse, neque inde Religiosum obligatum manere, manibus laborare, aut eleemosynas quærere, aliáve similia præstare; quia debita civilia morte civili videntur extincta, illorúmque obligatio afficit personam, quamdiu sui juris est, & quamdiu bona habet. Secus si alteri traditur, & bonis omnino caret. Solum est advertendum religiosum Societatis Jesu, qui debitis gravatus vota scholasticorum emitteret, possideréque aliqua bona, aut de novo acquireret, obligatum esse solutioni consentire. Quia his votis utpotè simplicibus, neque tollentibus rerum dominium, & capacitatem illud acquirendi, non extinguuntur debita; sicuti extinguuntur professione, sed suspenduntur quousque bona religiosus habeat. Suar. *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. c. 6. fin. n. 16.*

2. Decima conditio est, ne professione alterius strictioris religionis ligatus sis, quia non datur transitus ad laxiorem, imò neque ad æqualem, sed solum permittitur ex laxiori ad strictiorem ascendere. In societate tamen Jesu ex speciali ejus constitutione non solum professio alterius religionis, sed illius habitus assumptio professionem, & incorporationem irritat. Suarez *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. c. 1. num. 12.*

3. Undecima conditio asseritur carentia excommunicationis, simoniæ, aut cujusvis peccati mortalis. Sed hæc nullo jure irritant professionem, aut Societatis incorporationem, ut pluribus relatis firmat. Sanch. *lib. 5. sum. cap. 4. à n. 36.* Erit tamen illicitus talis ingressus, sed diversimodè; nam ob excommunicationem solum erit illicitus sub culpa veniali, nisi fortè cum professione aliquæ orationes Ecclesiæ adjungantur, à quarum spirituali communicatione excommunicatus etiam occultus privatus est. Ob simoniam verò sub gravi culpa, aliisque gravissimis pœnis est prohibitus, ut constat ex *extrag. 1. de simonia*, & nos dicemus tract. de vitiis oppositis religioni, *disput. de simon. punct. 23.* Peccatum verò mortale etsi professionem per se illicitam non reddat; at est nimis contrarium fini religiosi status, qui est viros ad perfectionem dirigere, & aptos reddere divino obsequio, præterquam quod impedit, ne professione remittatur pœna debita pro culpis commissis.

4. Duodecima conditio petitur à Trident. pro professione monialium tantum *sess. 25. cap. 17. de Regularib.* ut ante professionem examinetur monialis ab Episcopo, an liberè consentiat. Quod examen si omittatur, peccabit mortaliter tam profitens, quam recipiens professionem, quia Trident. sub gravibus pœnis id faciendum præscribit, quippe est bono communi religionis maximè expediens. Man. 2. *tom. sum. cap. 8. n. 3. concl. 2.* Sanch. *lib. 5. sum. c. 4. n. 84.*

PUNCTUM III.

Quæ sint conditiones requisitæ ex parte illius, qui ad professionem, & incorporationem in Societatem admittere debet.

SUMMARIUM.

1 *Adesse debet aliquis, qui potestatem habet acceptandi traditionem à religioso factam.*
2 *Proponitur objectio ex votis Societatis Jesu, & fit satis.*
3 *Penes quem sit hæc potestas.*
4 *Ratione excommunicationis non privatur ea potestate.*
5 *Prælatus superior potest ex aliqua causa irritare receptionem inferioris eo inconsulto.*

1. DEbere esse aliquem, qui nomine religionis traditionem religiosi acceptet, obligétque religionem ad religiosum retinendum, alendum, & gubernandum juxta religionis institutum in comperto est apud omnes. Quia professio est mutuus contractus, & reciproca obligatio religiosi, & religionis, colligitúrque ex *cap. porrectam, cap. ad Apostolicam de regularib.* Neque ab hac conditione excluditur incorporatio in Societatem Jesu per vota biennii, in qua non solum obligatur religiosus ad perpetuò manendum in societate observando paupertatem, castitatem, & obedientiam, sed etiam ipsa religio obligatur ad religiosum retinendum, alendum, & gubernandum, dum causa justa expulsionis non adfuerit, ut benè notavit Sanch. li. 5. sum. *c. 2. n. 63.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. c. 1. fine, & cap. 7. in princ.*

2. Sed objicies, 5. *p. constit. c. 4.* dici vota biennii in nullius manibus fieri debere, inquit enim constitutio. Qui peracta sua priori probatione, & experimentis per biennium in Scholasticos approbatos admittuntur coram aliquibus domesticis quamvis non in manibus, cujusque vota sua emittent. Et *in declarat.* subditur, ut hoc votum soli Deo offeratur, & non homini, ita nemo id admittit, propterea in nullius manibus fieri dicitur; si igitur in nullius manibus sit; nullius acceptatione indiget, nulliúsque nomine societas obligatur. Respondeo

cum

cum Suar. *locis allegat.* in nullius manibus ea vota fieri quantum ad expressam formam promittendi; benè tamen quoad rem ipsam. Deinde in nullius manibus ea vota fiunt, quia ita acceptet, ut societatem obliget ad ea in suo valore semper retinenda, & conservanda; benè tamen qui ea acceptet, ut societatem obliget ad ea conservanda, & Religiosum retinendum, dum domino gratum esse judicaverit. Aliàs nulla esset differentia inter hæc vota, quibus quis constituitur religiosus, & vota illa, quæ novitii tempore novitiatus ex devotione emittunt, cum ex parte emittentis eadem forma emittantur, eadémque obligatio sit; sed quia tempore novitiatus emissa à religione non acceptantur, ea de causa religiosum non constituunt. Constituunt verò emissa post biennium, quia à Societate acceptantur, quodque satis indicavit Gregor. XIII. *in sua constitut. Ascendente*, cum dixit scholares per hæc vota se societati tradere; traditio autem esse non potest sine acceptatione facta ab eo, qui potestatem acceptandi habeat. Dicendum ergo est vota biennii acceptari, & in manibus alicujus prælati fieri, qui nomine Societatis ea acceptet; ut Religiosum retineat quamdiu ad gloriam Dei expediens esse judicaverit, non autem fieri in manibus alicujus, ut ea perpetuo acceptet, & religiosum perpetuò retineat.

3. Sed est dubium, qui nomine religionis potestatem habeant acceptandi hanc religiosi traditionem? In Societate Jesu compertum est omnem potestatem penes solum præpositum generalem esse, qui eam communicat, quibus censet expediens esse, ut dicitur. *5 p. const. c. 1. litt. B.* Regulariter autem etiam ad vota biennii nulli Rectorum generaliter communicatur, sed solis Provincialibus. In aliis religionibus spectanda est forma à Sede Apostolica præscripta prout usu, & consuetudine declarata est. Regulariter nullus prælatus absque consensu sui conventus potest novitios ad professionem admittere, neque conventus sine sui prælati consensu; quia illa receptio utrique utilis, vel nociva est, & tradunt Navar. *lib. 1. consil. tit de constit. cons 9 à n. 19.* Paul. Layman. lib. 4. sum. *tract. 5. c. 5. n. 5.* Man. *tom 2. q. regul. q. 17. art. 7.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 7. n. 61.* Sanch. lib. 5. sum. *cap. 4. n. 65.* Et admissio aliter facta irrita est, ut multis firmat Sanch. *suprà.*

4. Difficultas est; an si prælatus, vel alius ex requisitis ad receptionem excommunicatus, denunciatus, vel manifestus clerici percussor existat, valida sit professio ab illo admissa? Videtur non esse; quia ratione excommunicationis privatus est spirituali jurisdictione. Sed omnino tenendum est validam esse; quia hæc potestas non jurisdictionis spiritualis actus est, cum laicus, & fœmina capax illius sit, & cuilibet monacho particulari competit saltem partialiter. Quæ ratio probat idem esse dicendum de prælato prohibito, seu suspenso ab hujus admissionis exercitio; validam inquam esse ejus receptionem, tametsi omnino illicitam; quia præcepto, seu suspensione tantum non tollitur potestas, sed impeditur. Excipe nisi cum suspensione, seu prohibitione adesset decretum irritans, sic Sanch. aliis relatis lib. 5. sum. *cap. 4. n. 78. & 79.*

5. Major autem difficultas est, an Prælatus superior, v. g. Generalis, vel provincialis possit potestatem inferioris ad recipiendum ita restringere, ut eo inconsulto irrita sit receptio? Ratio dubitandi est, quia inferior Prælatus, v. g. Prior, Abbas, seu Rector conventus non recipit potestatem recipiendi novitios ad professionem à Provinciali, seu Generali, sed immediatè à Pontifice, seu à tota Religione ex authoritate Pontificis eo ipso, quo superior est, ut supponimus. Ergo nequit superior Prælatus hanc potestatem inferiori restringere, & limitare; quia in ea potestate ei subordinatus non est, neque inferior dicendus. Cæterum verius credo cum Sanch. *lib. 5. sum. c. 4. c. 71.* id posse justa, & legitima causa intercedente. Quia esto inferior prælatus potestatem admittendi ad professionem non recipiat à superiore; at usum, & exercitium illius habet ab illo pendentem, quia id recto religionis regimini convenit; cum enim sit illi inferior; & subditus absolutè; expediebat in re tam gravi plenè illi esse subjectum, & subordinatum. Eáque de causa Nicolaus III. *in c exiit, de verb signif. in 6. post medium*, §. *verum quia*, expressè dixit Generalem ordinis D. Francisci posse provincialibus licentiam recipiendi coarctare non obstante, quod potestas recipiendi jure ordinario provincialibus competat. Duplici exemplo Sanch. *loco allegato* id ipsum confirmat. Primò de parocho, cui jure ordinario competit potestas assistendi matrimonio suorum subditorum, cujus assistentiam ita Episcopus limitare posse videtur in aliquo casu gravi, & urgenti, ut nulla sit eo inconsulto, quia ea suspensione videtur Episcopus sic conjungendos à subjectione illius parochi quoad illum casum excludere. Secundo exemplo Abbatissæ potentis recipere in suo conventu monialem, cui Episcopus, cum monasterium subjicitur, interdicit, ne eo inconsulto aliquam admittat? aliàs admissio nulla fit; sicut enim si nollent moniales novitias admittere; eáque de causa conventui, signato termino, ut volentes recipiat; alioquin supplere poterit conventus consensum, sic poterit conventus consensum in receptione alicujus monialis eo inconsulto suspendere, si id communi bono conventus expedire judicaverit. Et ex his solvitur ratio contraria.

PUNCTUM IV.

An si professioni deficiat aliqua ex substantialibus conditionibus, aliquem effectum & obligationem inducat.

SUMMARIUM.

1 *Nulla est obligatio servandi castitatem, paupertatem, & obedientiam, ex professione nulla.*
2 *Proponitur quædam objectio. Fit illi satis.*
3 *Non est obligatus invalidè professus ratificare suam professionem.*
4 *Nec religio potest compellere religiosum, qui tentavit nullitatem probationis, nec probavit ut ratificet.*

QUæstio esse potest de duplici obligatione, nempe de obligatione servandi castitatem, paupertatem & obedientiam, & de obligatione ratificandi professionem.

1. Et quoad primam obligationem attinet, dicendum existimo neminem invalidè profitentem sive bona fide, sive ex malitia obligatum esse servare castitatem, paupertatem, & obedientiam: nam horum obligatio oriri non potest, nisi ex vero voto. Sed votum in professione emissum nullum est, nulla existente professione; quippe est illi essentiale, vel accessorium. Ergo nulla est obligatio.

2. Dices in professione considerandam esse traditionem humanam; quia te Religioni tradis, ut Religioni inservias, & Deo obsequaris, & deinde viam promissam; qua hoc obsequium præstare debet, scilicet observando paupertatem, castitatem, & obedientiam. Poterit ergo traditio esse nulla; vel quia non acceptatur, vel quia tu illius incapax es, nihilominus promissionem observandi castitatem, paupertatem, & obedientiam firmam persistere, ut satis colligitur ex *cap. quidam cap. placet, de convers. conjug.* ubi conjugati irrita professio obligat ad non petendum debitum, & ad abstinendum à matrimonio contrahendo mortuo conjuge ob votum castitatis in illa professione invalida emissum.

In explicatione hujus objectionis stat integra difficultatis solutio. Concedo in traditione illa duo intervenire, & traditionem Religioni factam, & promissionem

de castitate, paupertate, & obedientia servanda. At ita sunt connexa inter se, corruente traditione ut promissionem corruere necesse sit. Quia nemo præsumitur intentionem habere se obligandi ad servandam paupertatem, castitatem, & obedientiam extra Religionem, sed in Religione. Ergo cessante religioso statu corruit illorum votorum obligatio, nisi expresse de contraria voluntate constet. Solum ab hac regula excipiendus est casus conjugati, qui bona fide professionem irritam fecit, quem text. *in cap. placet, cap. quidam*, præsumit voluntatem habuisse se obligandi ad castitatem servandam quantum commodè possit, etiamsi professio non subsistat: cui præsumptioni in foro conscientiæ standum est dum de contraria voluntate non constat, non autem præsumit voluntatem habuisse se obligandi ad paupertatem, castitatem, & obedientiam; quia hæc extra religiosum statum raro promittuntur, & minus aptè observantur. Obligatio ergo observandi castitatem in dicto casu non ex professione invalida ortum habet: quia quod nihil est, nullum producere potest effectum, sed ex voluntate professioni invalidæ adjuncta, & ab illa distincta, quam jus præsumit habere conjugatum bona fide profitentem. Extra hunc casum non credo præsumptionem esse extendendam; quia est rigorosa præsumptio, & contra communem modum operandi, & nullum in jure fundamentum habet. Quod clarius convincitur, si advertamus professionem conjugati non esse ipso jure naturæ nullam, sed jure tantum positivo, ipsumque jus positivum irritare, seu non acceptare illam professionem quoad traditionem, emissionémque votorum paupertatis, & obedientiæ, acceptare verò illam quoad votum castitatis. Cùm autem hæc acceptatio in aliis professionibus invalidis non requiratur, sed potius de nullitate illarum absolutè constat, nulla ex illis relinquitur, nec à jure relicta præsumitur. Et quidem in professione invalida ob defectum ætatis, vel integri anni novitiatus. Sanchez *lib. 5. sum. cap* 4. *num.* 103. affirmat & bene tanquam omnino certum, nullam relinqui obligationem, ut expresse deciditur à Trid. *sess.* 25. *c.* 15. *de Regular.* ibi professio antea facta sit nulla nullamque inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel Religionis, vel ordinis observationem ad alios quoscunque effectus.

3. Quoad secundam obligationem ratificandi professionem attinet, credo nullam habere sic invalidè professum, sive bona, sive mala fide professus fuerit; sic docent Sanchez lib. 7. de matrim. *disp.* 37. *num.* 38. & 39. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 11. *num.* 11. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 7. *n.* 65. Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 7. *c.* 7. *à n.* 6. Ratio est, quia professio est status ita arduus, & difficilis, ut ad illum suscipiendum contra propriam voluntatem obligatus non sis. Dices te non cogi contra propriam voluntatem; siquidem voluntatem saltem in foro externo habuisti religiosi status suscipiendi, & ratione illius cogeris. Sed contra, quia illa voluntas fuit inefficax, & nullius effectus. Ergo ex vi illius voluntatis neque ad observationem rei promissæ, neque ad denuo promittendum obligari potes. Et licet in foro externo fuerit efficax, & effectum præsumatur habere, quia tamen re ipsa non habet, solum in foro externo cogi potes ad illius observantiam, non in conscientia, & secluso scandalo. Quod si instes te non posse probare nullitatem professionis, neque absque scandalo, & periculo majoris damni fugere, & ex alia parte esse obligatum alimenta à religione suscipere, illius privilegiis, uti, tum in recipiendis ordinibus, tum in administrandis Sacramentis, illisve recipiendis, tum in dispensandis votis - tum in suffraganeis ferendis, quæ viro religioso tantum conceduntur. Respondeo in hac perplexitate te gerere posse, ac si verus religiosus existeres, quoties absque gravi nota id vitare non potes ab ea, quæ dicta sunt *tract.* 3. *de leg. ib. disp.* 1. *punct.* 26. Quapropter poteris alimenta à religione suscipere, tum in compensationem laboris, & ministerii à te exhibiti, si fortè æquale sit, tum animo satisfaciendi quando facultatem habueris ea in parte, qua superaverint mercedem tuis obsequiis debitam. Item poteris ordines suscipere: nam licet Ecclesiasticum præceptum sit neminem ordinari posse, quin verus religiosus sit, vel patrimonium habeat, cessat hoc præceptum, in casu urgentis necessitatis; sicut cessat præceptum, ne excommunicatus, vel irregularis occultus Sacramenta ministret, si se excusare non potest absque suo gravi damno. Item administrare Sacramenta, dispensaréque in votis potes virtute privilegiorum aliis religiosis concessorum ob eandem rationem, & sic absoluti, vel dispensati, verè dispensati, & absoluti manent juxta *leg. Barbarius, ff. de officio Prætor.* quia habes titulum coloratum cum errore populi. Tu verò recipere Sacramenta pœnitentiæ, dispensari invotis ab iis, qui solum potestatem absolvendi, vel dispensandi habent comparatione religiosorum non potes, ut tradit Sanchez *suprà num.* 42. quia verus religiosus non es, & absque ulla nota te excusare potes, tum manifestando veritatem Confessario, qui in illo foro tibi fidem adhibere debet, tum accedendo ad alios, quorum potestas ad seculares extendatur. Denique suffragia in electionibus ferre potes, & electioni de te factæ consentire, dum via apta evadendi tibi non occurrit, fere in his omnibus consentit Navarr. *lib.* 3. *cons. tit. de regular. cons.* 5. *aliàs* 26. *& comment.* 4. *de Regular. num.* 7. Sanchez *lib.* 7. *de matr. disp.* 37. *à num.* 3. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 7. *num.* 65. vers. *notandum*, Suar. *to.* 3. *de relig. lib.* 7. *c.* 2. *n.* 6.

4. Sed an Religio compellere possit Religiosum, qui tentavit nullitatem suæ professionis nec probare potuit, ut verè, & ex animo ratificet? Suar. *d. c.* 2. *n.* 7. & 8. affirmat tanquam probabilius, quia religio habet jus retinendi sic professum. Ergo habet jus, ut debito modo retineat, sed debitus, & conveniens modus retinendi religiosum est votorum vinculis, & professione alligare, quia non debet esse retentio coacta, sed voluntaria: non enim religio est, sed paradisus, neque Deus vult coactum servum, sed spontaneum. Cæterum etsi hoc si probabile verius credo cum Navarr. Lessio, & Sanch. *suprà* relatis, non posse religionem cogere ad veram ratificationem. Nam hæc potestas oriri non potest, nisi ex professione. Ergo pro qualitate professionis est potestas. Cum autem professio vera non sit, sed solum præsumpta, potestas cogendi religiosum vera esse non potest sed solum præsumpta. Diximus verò *tract. de leg. disp.* 1. *punct.* 14. *n.* 12. Leges in falsa præsumptione fundatas obligationem in conscientia non inducere. Ergo ex vi legis, & præcepti impositi ob hanc falsò præsumptam professionem nulla in conscientia induci potest obligatio. Adde, religiosus media professione non se tradit religioni, ut illum compellat ad profitendum, sed ut illum compellat ad observandam professionem, ergo solum hanc compulsionem facere potest religio, non illam.

Punctum V.

Qualiter professio nulla ratificari possit, & rata esse censeatur.

SUMMARIUM.

1 *Professio nulla esse potest ex variis impedimentis.*
2 *Ad ratificandam professionem debet tolli impedimentum, & adesse novus consensus, tum professi, tum religionis.*
3 *Hic consensus debet esse ex notitia nullitatis.*
4 *Proponitur quædam objectio, & explicatur qualiter ex parte religionis adesse debeat scientia nullitatis.*

5 *Revalidatio*

5 *Revalidatio professionis invalidæ inducitur dilatione habitus professorum per quinquennium.*
6 *An novitiatus repetendus sit, affirmant aliqui si non fuit completus, vel si fuit irritus? secus si completus fuit.*
7 *Verius est novitiatum in nullo casu esse repetendum.*
8 *Quid facere debeas, si priori sententiæ de repetendo noviciatu adhæreas?*
9 *Non est opus repetere solemnitates accidentales.*
10 *An sic tacite progressus se gerere possit, ac si expressè professus esset.*

1. PRofessio potest esse nulla ex impedimento se tenente ex parte solius professi, vel ex parte solius religionis, vel ex parte utriusque. Impedimenta, quæ se tenent ex parte solius professi sunt, si fictè, vel ex metu, aut dolo consentit. Ex parte religionis, si consensit non habens facultatem, vel habens facultatem consensit fictè, aut dolo, vel errore substantiali inductus. Impedimenta ex parte utriusque voco, quæ tam traditionem professi, quam acceptationem recipientis vitiant, si ante legitimam ætatem, vel non completo novitiatus anno, vel existente; impedimento substantiali, quale est esse conjugatum, & in pluribus religionibus, esse servum, esse homicidam, esse infamem, &c. professio facta sit.

2. Hæc professio nulla ratificari non potest nisi sublato impedimento, & novo consensu professi accedente, novaque acceptatione religionis; quia stante impedimento, & consensus professi nullus fuit, & acceptatio religionis nulla. Tolli ergo debet impedimentum, ut hæc omnia valida sint. Deinde novus consensus tam ex parte professi, quàm ex parte religionis esse debet: quia quod à principio nullum est, tractu temporis convalescere non potest. Quod verum est, etsi impedimentum se teneat ex parte tantum professi, sive ex parte religionis tantum; ex quacumq; enim parte apponatur impedimentum, totam professionem vitiat. Quod sic explico. Ponamus consensum professi nullum fuisse eo quod fictè, metu, vel dolo consenserit, hac nullitate posita consensus religionis nullus est. Tum quia non potest esse consensus acceptandi obligationem nullam. Tum quia non potest esse consensus se obligandi ad alendum, sustentandum, & regendum eum, qui non se obligavit religioni obsequuturum. E contra si ex parte religionis appositum fuit impedimentum; quia carens potestate professionem acceptavit, vel eam acceptavit fictè, aut errore ductus, eo ipso consensus professi nullus fuit: quia numquam censendus est professus se velle religioni tradere, & obligari, nisi religio se illi obligatum tradat eum retinendi, alendi & gubernandi; est enim professio mutuus contractus, mutuáque religiosi, & religionis obligatio; ac proinde vitiata una parte, utraque vitiata manet, & una reparata, altera reparari debuit, sic docuit Azor. *l.* 12. *c.* 4. *q.* 7. Basil. Legion. lib. 4. de matrim. *c.* 25. *in fine*, & plures relati à Sanch. *l.* 2. *de matr. disp.* 32. *n.* 8. & quando impedimentum afficit tam religiosum, quam religionem defendit pluribus relatis Sanch. *d. l.* 2. *disp.* 36. *n.* 3. & 4. & latius *l.* 7. *disp.* 37. *n.* 64. Suar. *tom.* 3. *de relig. l.* 7. *c.* 1. *à n.* 16. Lessius *l.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *circa finem*, *n.* 67. *vers. quarto requiritur.*

3. Hinc deducitur non posse ratificari professionem, nisi professus professionis ante factæ nullitatem cognoscat. Quia habere non potest voluntatem ratificandi professionem, nisi cognoscat ratificationem possibilem sibi esse, sed ratificatio possibilis non est, nisi professio nulla extiterit. Ergo non potest habere voluntatem ratificandi, nisi nullitatem professionis cognoscat. Sic Cajetan. 2. 2. *quæst.* 189. *articul.* 5. Navarr. *com.* 4. *de Regul. numer.* 75. & in summa *cap.* 12. *numer.* 71. *& in variis consiliis tit. de Regular.* Azor. 2. *p. lib.* 12. *cap.* 4. *quæst.*. 7. Sanchez lib. 7. de matr. *disp.* 37. *num.* 59. Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 4. Lessius *l.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 60. Laym. l. 5. sum. *tract.* 5. *c.* 5. *n.* 9. Ab hac tamen regula excipiendus est, qui vellet professionem suam ratam esse, si fortè à principio fuit invalida, sic enim esto invalidam esse determinatè non cognoscat; tamen sub statu possibili, & sub ea conditione eam ratificare intendit, quod sufficiens est ad invalidam professionem ratificandam, ut bene notavit Lessius *loco allegato.*

Quæ dicta sunt de professo, existimo dicenda esse de religione, necessarium inquam esse, ut religio nullitatem professionis cognoscat, & ea notitia posita velit professi novum consensum acceptare, & se denuò obligare ad professum retinendum, alendum, & gubernandum. Nam cum revalidatio professionis fiat nova religiosi traditione, novaque religionis acceptatione, & utraque æque necessaria sint. Et hæc omnia libera esse debeant, necessario scientia nullitatis; vel illius æquivalens præcedere debet, quod dixerim ob illam voluntatem quasi conditionatam ratificandi professionem, si de facto professio nulla persistit.

4. Quod si dicas Concil. Trid. *sess.* 25. *c.* 19. *de regularib.* præsumit professum ante ætatem legitimam, vel per vim, aut metum transacto quinquennio ratificasse professionem; eáque de causa sic professus non admittatur ad allegandas causas nullitatis. De consensu autem religionis, & ratificatione illius, utpote ignara impedimenti nihil statuitur. Ergo in ratificatione professionis solus consensus professi, & scientia ex parte illius, est non consensus, neque scientia nullitatis ex parte religionis expostulanda est. Respondeo hoc argumento convinci non eodem modo scientiam nullitatis professionis ex parte religionis, ac ex parte professi requiri; tametsi ex parte utriusque novus consensus expostuletur. Ex parte namque religionis nulla determinata scientia nullitatis requiritur, quia consensus illius præstatur, quoties professus suam professionem ratam habuerit, quod abundè colligitur tum ex dicto loco Trident. tum ex *c. Ad nostram, c. significatum de regular.* Tum ex *c.* 1. *eodem tit. in* 6. quibus in locis professus ante ætatem legitimam censetur ratificasse suam professionem per continuam habitus professorum delationem, & eorum exercitia nulla mentione facta de acceptatione religionis, & merito nulla sit mentio de acceptatione religionis, eo quod Pontifex supremus religionum prælatus media religione semper acceptat, suúmque consensum de facto præstat, quoties professus suum præstiterit, & religio expressè non contradixerit: sic docuit Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *in fine*, *n.* 61. Sanch. *l.* 7. *de matr. disp.* 37. *n.* 64.

5. Igitur revalidatio professionis invalidæ casu quo novo expresso consensu non fiat, professione tacita inducitur, nempe delatione habitus professorum, & eorum exercitiis, iis enim signis positis jus præsumit professum post scientiam nullitatis suæ professionis denuò consentire. Sed an hæc præsumptio niti possit annali habitus professorum delationi post integrum novitiatus annum? non caret difficultate; si quidem ea dilatione inducitur tacita professio. At verius est delationem per quinquennium esse necessariam, quia Trid. *sess.* 25. *cap.* 14. concedit intra quinquennium jus reclamandi. Ergo illo durante non præsumit ratificatam esse. Neque obstat tacitam professionem annali delatione habitus professorum induci; quia hoc est verum, quando præsumi non potest alius animus gestandi habitum, nisi de professione emittenda, at in eo qui professionem (esto invalidè) fecit, præsumi potest illius animus gestandi habitum, quàm de ratificanda professione, nempe gestandi habitum, quia professus reputatur; eáque de causa longiorem dilationem habitus ratificatio requirit, quam nova professionis tacitæ emissio. Præterquam quod non solent brevi tempore impedimenta removeri, neque eorum notitia haberi, & ita requiri quinquennium à die professionis invalidè factæ affirmat Sanch. lib. 7. de matr. *disp.* 37. *n.* 10.

6. Difficultas autem gravis est; an novitiatus repetendus sit ad hanc revelationem faciendam? Et quidem quando professio nulla fuit ex eo quod integer annus novitiatus præmissus non fuerit, videtur certum præmitti debere: nam concilium *sess. 25. c. 15. de regular.* expressè annullat professionem factam ante 16. ætatis annum, & antè expletum annum probationis, quod certè de professione tacita potius quam expressa est intelligendum. Ergo quousque annus probationis præmittatur, professo rata censeri non potest. Et idem est quoties præmissus novitiatus irritus fuerit; quia quod nullum est, nullum præstat effectum. Sic Navarr. *lib. 3. consil. tit. de Regularibus consil. 5.* aliàs 26. *n.* 17. & 19. Man. 2. *tom. sum. c. 5. n.* 2. Suar. *tom. 3. de relig. lib. 7. c. 1. n.* 8. Quando verò annus probationis integrè, & validè factus est, & professio ob aliquod impedimentum nulla fuit, esto probabile affirmet Suar. *d. cap. 1. num.* 34. non esse opus novum novitiatum irritare, at probabilius censet necessarium esse; eo quod novitiatus ita professioni præmittendus est, ut professio immediatè novitiatum succedet; aliàs interruptione illa, quasi extinctus censeri debet.

7. Cæterum verius credo neque in uno casu, neque in alio novitiatum esse iterandum, & revalidationi præmittendum.

Et quidem quando novitiatus validus, & integer præmissus fuit tanquam certum supponit Sanch. *lib. 7.* de matr. *disp. 37. n.* 45. Quia Trid. solum requirit ad valorem professionis, ut illam emittens priùs per annum post susceptum habitum in probatione extiterit. Quod optimè verificatur de eo, qui invalidè professus fuit, & per annum integrum post susceptum habitum in probatione extiterit. Neque inde fit novitiatum iterandum non esse ab eo, qui completo anno probationis noluit professionem facere, sed religionem dimisit, vel ab ea fuit expulsus, & postea habitum suscepit; quia de eo non verificatur post susceptum habitum, quam professio subsequitur, in professione per annum extitisse. Nam prima susceptio habitus dimissione illius omnino fuit extincta, non autem fuit extincta susceptio habitus per professionem invalidam. At quando novitiatus invalidus fuit, aut integer præmissus non est, si tamen per annum sub habitu religioso, & religionis observatione extitit; ea ratione moveor ad asserendum non esse opus probationis annum professioni præmittendum, interdicensque illius renuntiationem hunc casum minimè comprehendit, utpotè in quo cessat finis à Trid. spectatus. Finis inquam Trid. statuentis probationis annum fuit, ut religio mores professi, & professus austeritates religionis satis experiretur. Sed hæc experientia eodem prorsus modo habetur, sive professus sub titulo novitii, sive sub titulo professi in religione persistat. Ergo eo casu probatio rigorosa necessaria non est. Deinde, si annus probationis ad revalidandum professionem necessarius foret, deberet professurus manifestare religioni nullitatem; ut eum in probatione retineret, annus namque novitiatus tam in favorem religiosi, quam religionis statutus est. At dum religio reputat illum professum, nequaquam in probatione retinet, de cujus essentia est dimittendi probatum, si displicuerit, sed potius retinet illum, quia existimat ritè probatum esse, nullamque dimissionis potestatem habere. Debet ergo religio cognoscere se religiosum probare, ut ipse in probatione stare censendus sit. Hoc autem præterquam quod difficillimum est, & satis durum, admittendum non est absque manifesto textu, vel ratione, quæ nulla sunt. Non igitur in eo casu novitiatus necessarius est ad professionem ratificandam, & ita tenet Azor. 1. *p. instit. moral. l. 12. c. 1. q. 6. §. si quæras,* Sanch. *l. 7. de matr. disp. 37. num.* 47. Lessius *l. 2. c. 41. dub. 7. num. 66.*

8. Verum si quis contrariæ sententiæ adhæreat existimans necessarium esse professionis ratificationi præmitti integrum novitiatus annum, monere debet prælatum penes quem est potestas recipiendi, ut eum tanquam novitium tractet detecta prioris professionis nullitate, quod non solùm consensus prælati, sed conventus necessarius sit, monet Sanch. *lib. 7. disp. 37. n.* 57. & 65. ut tacito nomine professi consensus conventus expostuletur, vel à Pontifice dispensatio novitiatus obtineatur.

9. Illud verò est omnino certum opus non esse cæremonias solitas in professione observare, cum hæ non ad essentiam professionis, sed ad ornatum pertineant, Azor. 1. *p. inst. moral. l. 12. c. 4. q. 7.* Sanchez *disp. 37. num. 66.*

10. An autem hic tacitè professus frui possit privilegiis, ac si vere ejus professio expressa valida fuisset? Respondet Sanch. *n. 67.* frui posse quoad res pravi momenti, quales sunt primum locum tenere, primo suffragium ferre; non tamen quoad res magnæ considerationis, qualis esset electio activa, vel passiva prælati; tunc enim debet dispensationem procurare, & interim ab his officiis, & privilegiorum usu obtinere, si fortè absque nota possit. Cæterum aliter distinguendum existimo, aut professionis nullitas secreta est, aut publica; si nullitas professionis ita secreta sit, ut nullus sit timor, quod probari possit in foro externo; credo probabile esse, sic tacitè professum posse omnia munia expressè professi exercere, atque adeò eligi in prælatum. Nam esto in *c. nullus de Electione, in 6.* prohibeatur eligi ad prælaturam, qui professus expressè non fuerit, hic ex benigna interpretatione expressè professus reputandus est; cum verè professus sit, & quoad Ecclesiam expressus reputetur. Secus verò dicendum est in his electionibus, si nullitas professionis manifesta sit, vel facilè manifestari potest, quia neque in re ipsa, neque in judicio firmo Ecclesiæ professus expressus existit. Nulla ergo causa est ob quam possit electionibus expressè tantum professo concessisse ingerere, nisi fortè ex gravi nota excusetur, dum dispensationem procurat, sic docuit Suar. *tom. 3. de relig. l. 7. c. 1. n. 36. & 37.*

Punctum VI.

An in Societate Jesu esse possit ratificatio professionis, vel incorporationis invalidæ.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Statuitur in Societate Jesu esse non posse professionis, seu incorporationis invalidæ ratificationem.*
3 *Iisdem actibus ac in aliis religionibus inducitur ratificatio.*

1. Videtur in Societate Jesu non posse invalidam professionem aut incorporationem ratificari; quia modus ordinarius ratificandi professionem invalidam est tacita professionis emissio. At in Societate Jesu non datur tacita professio, ut constat ex his, quæ diximus *hac disput. punct. 1. in fin.* Ergo non potest esse professionis, vel incorporationis invalidæ reparatio.

2. Cæterum dicendum est esse posse, & verè esse in Societate professionis, seu incorporationis invalidæ reparationem. Quia hæc reparatio professionis invalidæ non solum jure antiquo, sed novo Trid. *sess. 25. cap. 19. de regular.* taciturnitate quinquennii approbata est in favorem religiosi status, & in pacem & quietem religiosorum, à quo jure societas excepta non est, nec excipi conveniebat, sic docuit Suarez *tom. 4. de religione tract. 10. lib. 3. cap. 8. à num. 5.* Neque obstat professionem, seu incorporationem tacitam non habere

habere locum in Societate, quia hoc est verum de professione, seu incorporatione tacita, quæ primò, & per se fit, secus verò quæ sit ad reparationem professionis, seu incorporationis invalidæ. Nam cum de hac reparatione nihil Societas disposuerit, & Trid. in suo generali decreto Societatem non exceperit, efficitur sanè voluisse comprehendere.

3. Quod si inquiras, quibus actibus revalidatio professionis, seu incorporationis in Societate inducta esse censeatur? Respondeo induci eodem modo, ac in aliis religionibus, nempè annali gestatione habitus professorum, seu incorporatorum, & eorum exercitiis. Neque obstat hæc omnia novitiis communia esse; quia sufficit, quod etiam sint professorum, seu incorporatorum propria. Neque item obstat in Societate varios gradus esse, quibus status religiosus constituitur, nempe scholarium, coadjutorum, formatorum, professorum, trium vel quatuor votorum, quominus non possit revalidatio in eo determinato gradu, in quo expressè, esto invalidè, quis constitutus est; quia ad eum ratificandi subsequens gestatio habitus, & exercitia diriguntur.

Punctum VII.

Qualiter invalidè professis, seu in Societate incorporatis liceat religionem deserere, & adversus illam reclamare.

SUMMARIUM.

1 *Quid statuerit Trident.*
2 *Procedit constitutio æquè de incorporatis per vota biennii in Societate, ac de professis.*
3 *Computatur quinquennium a die professionis.*
4 *Procedit adversus ignorantem, & impeditum secundum opinionem Sanch.*
5 *Numeratur quinquennium à die professionis, vel à die sublati impedimenti cogniti, quoad effectum ratificationis, secus reclamationis?*
6 *Coram quo superiore reclamatio facienda est.*
7 *Ad allegandas causas nullitatis debes habitum retinere, nec a superioris obedientia discedere.*
8 *Si certo cognoscis professionem nullam fuisse, nec ratificasse, an fugere possis. Affirmant aliqui.*
9 *Distinguendum est de professione, quam nullam esse probare potes, vel quam non potes probare.*
20 *Si de facto fugias etiam eo casu, quo professionem nullam esse probare posses, non teneris redire.*
11 *Elapso quinquennio audiri non potest religiosus.*
12 *Dictum decretum non habet locum nisi impedimentum sublatum sit.*
13 *Si sublatum sit impedimentum, & nulla adfuit impotentia reclamandi, an possit dari restitutio in integrum? proponitur dubitandi ratio. Resolvitur posse.*
14 *Diversimodè minoribus, & majoribus hoc beneficium conceditur.*
15 *Quo tempore post quinquennium allegare possit major ignorantiam, ut detur restitutio.*
26 *Rogatus an sciverit, negare potest, si non ratificavit.*

1. CUm sæpè contingat professionem invalidam esse, neque sic professum velle illam ratificare Trid. *sess.* 25. *cap.* 19. in hæc verba statuit. Quicunque regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, vellétque habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum non audiatur, nisi intra quinquennium tantum à die professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram superiore suo, & ordinario. Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur; & tanquam apostata puniatur, interim verò nullo privilegio suæ religionis juvetur. Ex quibus verbis constat sic invalidè professum intra quinquennium à die professionis, & non ultra allegare posse causas nullitatis suæ professionis, modo tamen habitum propria authoritate non dimittat, neque ex religione sine superiorum licentia habitu retento discedat. Nam si habitum dimittit sponte, denegatur illi audientia, & pœnis apostatæ punitur, nullóque religionis privilegio juvatur.

2. Quod decretum æquè de incorporatis per vota biennii in Societatem loquitur, ac de professis tum Societatis, tum aliarum religionum, quia verè religiosi sunt, & quantum est ex parte sua se religioni, & divino obsequio perpetuo emanciparunt, Suarez *tom.* 4. *de religion. tract.* 10. *lib.* 3. *cap.* 8. *numer.* 6. Item hoc decretum comprehendit milites S. Joan. Hierosolimitani. Nam esto communiter in decretis Trident. pro regularibus editis hi milites, & aliorum militarium ordinum non comprehenduntur, nisi eorum expressa mentione facta. At in hoc decreto ex declaratione Cardinalium milites S. Joan. censentur comprehensi, ut tradit decisum Barb. *d. loco consilii*, & 3 *de potest. Episc. alleg.* 104. *num.* 10. Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 2. *cap.* 4. *in fine.*

3. Primò ergo statuit Concilium quinquennium, intra quod religiosus reclamare possit, computari à die professionis, quàm ipse religiosus oppugnare intendit. Quæ verba difficultate non carent; nam sæpè ab illo die non cessat impedimentum, quod nullam reddit professionem, & sæpè ignoratur ob illud impedimentum nullam esse professionem, quomodo ergo ab eo die computandum est quinquennium? Deinde ex hac quinquennii perseverantia præsumit jus ratificasse suam professionem casu quo nulla fuisset; at si toto ferè quinquennio duravit impedimentum, quod reddidit professionem nullam, aut illius ignarus fuit, nulla ratione poterit jus eo tempore præsumere ratificari professionem, cum id sit impossibile: ergo quinquennium ex quo hæc præsumptio desumitur non à die professionis, sed à die sublati impedimenti cogniti computandum est. Neque hæc doctrina pugnat cum Trid. decreto dicentis quinquennium ad reclamandum computandum esse à die professionis tantum, quia id debet intelligi, casu quo ab ea die cessat impediment. quod verè esse tale religiosus cognoscebat.

4. Nihilominus Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 37. *à numer.* 19. latè probat hoc quinquennium computandum esse à die professionis tantum, & procedere adversus, ignorantem, & impeditum. Movetur quia si professo interdicitur transacto quinquennio audientia non in odium suæ negligentiæ, quod toto eo tempore non reclamaverit, sed in favorem religionis, ne litibus oppugnantibus suas professiones perturbetur; at quoties tempus datur alicui ad agendum, & non in odium, sed potius in favorem tum ipsius, tum alterius, currit ignoranti & impedito, ut cum Glossa, *cap. statutum*, verbo *numerandum de præbendis, in* 6. aliisque doctoribus firmat Sanchez *suprà*. Ergo hoc quinquennium currit ignoranti impedimentum, & impedito ad reclamandum. Secundò probat; quia prescriptio procedit adversus ignorantem, & impeditum, tametsi ob ignorantiam & impedimentum reclamandi restitui possit. Confirmat, quia esto præscriptio non currat contra habentem impedimentum juris denegantis actionem; at benè contra habentem impedimentum facti cum beneficio restitutionis. At qui professionem fecit impeditus durante impedimento optimè potest reclamare, quod si ob ignorantiam omittit non ex jure, sed ex facto impeditur, ergo currit illi tempus. Tertiò, non obviaretur litibus, nec religionis tranquillitas obtineretur,

tur, quod fuit illius decreti intentum, ſi contra lapſum quinquennii concederetur allegatio ignorantiæ. Tandem probat ex verbis Trid. niſi intra quinquennium tantum à die profeſſionis numerandum, & ponderat dictionem *tantum* quæ excluſiva eſt, & affirmativa illius, quod ponit, & negativa omnium aliorum caſuum præter expreſſos, *leg. ob. æs, C. de prædiis minor. & l. contract. ff. de reg. juriſ. c. cum Eccleſia hutrina de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Deinde ponderat dictionem *tantum* non fuiſſe neceſſariam, ſed additam eſſe majoris claritatis gratia, & ut nullus ambigendi locus ſupereſſet numerationem faciendam eſſe à die profeſſionis, procedereque contra ignorantem, & impeditum.

5. Verum retinenda eſt prior ſententia, quam ipſemet Sanch. videtur probaſſe *d. diſp. 37. num. 34.* ibi enim probet, ſi toto quinquennio duraverit impedimentum, aut impotentia reclamandi, illud quinquennium non eſſe numerandum, tametſi ſubdat non aliud quinquennium concedendum eſſe ſed arbitrio prudentis tempus eſſe ſignandum, intra quod reclamare, & audiri poſſit. Quod ſi intra quinquennium ceſſaverit impedimentum, videndum eſt (inquit) an arbitrio prudentis ſufficiens tempus intra illud manet ad reclamandum: ſi enim manet, non eſt aliud tempus indulgendum, ſecus è contra. Ergo quinquennium in ſententia Sanch. non currit impedito à die profeſſionis. Ratio autem meo judicio eſt efficax: nam hoc quinquennium, quo tranſacto interdicitur religioſo poteſtas oppugnandi ſuam profeſſionem, eſto præſcriptum non ſit in odium ſuæ negligentiæ, ſed in religionis, & religioſorum quietem, & tranquillitatem; at præſcriptum eſt ob præſumptionem profeſſionis eo tempore ratificatæ, ſed durante impedimento, illudve ignorante profeſſo, profeſſio ratificari non poteſt. Ergo non poteſt eſſe præſumptio pro illo tempore, ergo nec præſumptio, quæ in tali præſumptione fundatur. Secus verò eſt in aliis præſcriptionibus à jure conceſſis ex poteſtate reipublicæ, & independenter ab aliquo actu proprio illius adverſus quem præſcribitur: per quæ ſoluta eſt prima & ſecunda ratio adducta à Sanch. Ad tertiam dico non quamlibet ignorantiam impedire lapſum quinquennii, neque allegare poſſe; ſi enim ignorares ſolum tibi concedi quinquennium ad reclamandum, ex hac ignorantia non impeditur lapſus quinquennii, quia non impeditur præſumptio ratificatæ profeſſionis; ac proinde contra lapſum quinquennii eam ignorantiam allegare non poſſes. At ſi ignoraſſes impedimentum, eámque ignorantiam in foro externo probare poſſes, abſque dubio non tibi curreret quinquennium, ſed quia hæc ignorantia eſt adverſus juris præſumptionem, præſumit enim jus te ſcire impedimentum, velléque illo ſublato ratam profeſſionem habere; ea de cauſa non admittitur ignorantiæ probatio via ordinaria, ſed ad ſummum reſtitutionis beneficio. Et caſu quo aliis conjecturis præter ignorantis dictum, & juramentum probari poſſet. Ad ultimam jam dictum eſt quinquennium numerandum eſſe à die profeſſionis tantum ceſſare impedimento, & ignorantia illius. Quod ſi objicias: impedimentum metus, & ætatis de quo expreſsè Concilium locutum eſt, non ſolet ceſſare à die profeſſionis, ſed aliquo tempore prorogatur, & tamen Concilium à die profeſſionis dicit quinquennium numerandum. Ergo currit quinquennium impedito. Propter hanc objectionem motus eſt Sanch. *d. diſp. 37. num. 34.* ad aſſerendum currere tempus quinquennii impedito, modo intra quinquennium habeat tempus arbitrio prudentis, quo & profeſſionem ratificare poſſit, & adverſus factam reclamare. Sed mihi longè verius apparet quinquennium computandum eſſe à die ſublati impedimenti cogniti, ſeu à die, quo religioſus tollere illud poterat, ſed quia hoc impedimentum vis, & metus, imò & ætatis ceſſare ſolet à die profeſſionis, eſto aliquando ulterius prorogetur; ea de cauſa Concilium in deciſione ſpectavit id, quod eſt per ſe, & quod ex accidenti contingit; ſic expreſsè docuit Suar. relato Navar. *tom. 3. de Relig. lib. 7. cap. 4. num. 6.* Deinde interrogo à doctiſſimo Sanch. quod tempus prudens arbitrabitur ad ratificandam profeſſionem, niſi quinquennium; ſi quidem Concilium prudentiſſimè omnia gubernans id determinavit, præcipuè cum ipſemet Sanch. *d. diſp. 37. num. 10.* optimè affirmaverit non annali geſtatione habitus, neque profeſſorum quibuſcumque exercitiis induci tacitam profeſſionem expreſsè reparativam, ſed quinquennii tempus neceſſarium eſſe juxta decretum Concilii. Signum ergo eſt quinquennium numerandum eſſe per ſe à die profeſſionis caſu quo auferatur impedimentum, ſin minus à die ſublati impedimenti cogniti. Unde ſi impedimentum toto priori quinquennio duraverit, ab eo die, quo ſublatum fuerit, eſt numerandum quinquennium.

Dixi numerandum eſſe quinquennium à die profeſſionis, vel à die ſublati impedimenti cogniti quoad effectum inquam ratificandi profeſſionem, & denegandi audientiam quinquennio tranſacto. Nam quoad effectum reclamationis optimè poteſt profeſſus ſtatim reclamare ſtante impedimento, & efficacius quàm illo ſublato, ut de ſe conſtat.

6. Hanc reclamationem debes facere coram ſuperiore illius conventus, in quo profeſſionem emiſiſti, & coram ordinario illius loci, in quo monaſterium ſitum eſt. Quod ſi idem fuerit ordinarius loci, & ſuperior conventus, coram illo ſolo cauſa eſt decidenda; quia concilium loquitur, quando ſunt diverſi, ut frequentius contingit, & notavit Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 104. num. 11.*

7. Verùm ad allegandas cauſas nullitatis debet habitum retinere & ab obedientia ſuperiorum non diſcedere. Quod ſi habitum ſponte intra quinquennium dimiſeris (hoc eſt abſque juſta, & rationabili cauſa, qualis eſſet, ſi denegaretur tibi potentia ad reclamandum) audiri non debes. Ob juſtam igitur, & rationabilem habitus dimiſſionem, ſeu quæ juſtè putatur, non eſt audientia deneganda Navarr. *comment. 4. de regular. n. 78.* Azor. *1. p. lib. 12. cap. 4. ult.* Sanch. lib. 7. de matr. *diſp. 37. num. 3.* Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 64.* Suar. *tom. 3. de relig. lib. 7. cap. 3. num. 13.* At deneganda eſt audientia ob temeram habitus dimiſſionem. Sed hoc, ut ſonat; durum eſt, obligaris namque ad ſerviendum religioni in perpetuum, vel ad perpetuò exulandum cum non levi timore, & diſcrimine. Quapropter quæ Navarr. *d. comment. 4. de regul. num. 78.* quem ſequitur Sanch. *d. diſp. 37. num. 4.* Leſſius *dub. 7. num. 64.* exiſtimant rigorem illum temperandum eſſe, ut intelligatur te non eſſe audiendum; dum habitum non reaſſumis, ſecus verò ex bono, & æquo habitu reaſſumpto; quia reaſſumptione habitus, ad religionem redditur, religio reſtituta eſt ad ſuam priſtinam poſſeſſionem, qua per dimiſſionem habitus, & fugam ſpoliata fuerat, conſentit Suar. *tom. 3. de relig. lib. 7. cap. 3. in fine, num. 14.* cum iis, qui ſponte ad religionem redeunt, ſecus qui inviti capiantur.

8. Sed eſt dubium; an ſi tuam profeſſionem certo cognoſcas eſſe nullam nec ratificaſſe, pecces mortaliter habitum dimittens & fugiens abſque ſententia tui ſuperioris, & ordinarii? Notanter dixi, ſi certo cognoſcas, nam ſi dubius es, ſpectanda eſt natura dubii, ut inde inferatur pro qua parte ſit poſſeſſio, an pro tua, an pro religionis parte juxta *d. 1. p. t. 1. de conſcient. diſp. 3. punct. 9.* Sed in caſu certo Navarr. comment. 4. de regular. *num. 77.* Et Eman. Sà verbo *relig. num. 71.* Barb. *3. de poteſt. Epiſc. alleg. 104. num. 12.* & alii exiſtimant te non peccare mortaliter, quia cum non ſis verè religioſus, ex nullo capite naſci poteſt obligatio perpetuò in religione manendi. Neque obſtat Trid. decretum graviter puniens ſic fugientem; quia punit; eo quòd præſumit verum religioſum eſſe, & conſequenter abſque legitima cauſa fugere.

9. Cæterum,

9. Cæterum, distinguendum est de professione nulla, quam probare potes, & de ea cujus nullitas probabilis non est. Si professio ita nulla sit, ut credas absque gravi difficultate te posse illius nullitatem probare, peccabis mortaliter secretò fugiens; habitumque dimittens; quia religionem privas tua authoritate, possessione, quam habet te retinendi. Et præterea cum in foro Ecclesiæ tanquam religiosus habearis, merito debes judicio Ecclesiæ dissolvi, si quidem id facilè fieri potest, & ita tenet Suar. *tom. 3. de relig. lib. 7. cap. 3. num. 11. 12. & 13.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 65.* Sanch. *lib. 7. disp. 36. num. 1.* Verum si absque gravi difficultate nullitatem tuæ professionis probare non potes, vel quia impediris à religione, vel quia ob eam causam vexaris; vel quia testes nolunt veritatem declarare, vel quia impedimentum ejus naturæ est, ut probationi non subsit, nullum committes peccatum fugiendo. Sic Suar. *d. c. 3. num. 9. & 13.* Lessius, Sanch. & Navarr. *suprà.* Et ratio est manifesta; quia id quod fieri non potest absque gravi difficultate, moraliter est impossibile, sed stante impossibilitate probandi nullitatem professionis non tenetur religiosus eam probationem intentare. Ergo omissa illa probatione fugere potes, quia habes jus tuæ libertatis, nullóque religionis vinculo teneris. Limitant autem Lessius, Sanch. Suar. nisi scandalum adsit, sed raro, vel nunquam ex tali fuga orietur scandalum sub obligatione vitandum. Tum quia raro inde sumunt alii occasionem fugiendi absque legitima causa. Tum quia ipse legitimè fugiens uteris jure tuo, à quo usu absque gravi damno abstinere non potes. Illud tamen reputo certum, te fugientem habitumque dimittentem etiam eo casu, quo facilè posses professionis nullitatem probare, non esse obligatum ad monasterium redire, habitumque reassumere; quia nullo jure constat hujus reditus obligatio, & ob culpam commissam obligari non potes, sicuti non obligatur propria authoritate recuperans suam rem ab alio possessam, quia authoritate judicis facilè recuperare posset, ut eam restituat; quia solum in modo culpam commisit, non in re ablata. Adde neque te obligari, esto per excommunicationem citeris, ut compareas, quia citaris ex præsumptione, quod verus religiosus sis, citarisque non audiendus, sed puniendus, Suar. *t. 3. de relig. lib. 7. c. 3. n. 12.*

10. Secundum, quod Statuit Concil. in supradicto decreto *sess. 25. cap. 19. de regul.* est, ne elapso quinquennio religiosus audiatur (hoc est) admittatur ad allegandas causas nullitatis suæ professionis; eo quod præsumit eo tempore ratificasse professionem, si forte nulla fuit, præcipitque judicib. ut sic præsumant. Ideóque vocatur præsumptio juris, & de jure; quia à jure, ipso constituta est, ut omnino servanda, ut latè probat Sanch. *d. disp. 37. à num. 7.* Neque inde fit te certum de nullitate professionis obligatum esse eam tantam habere, aut perpetuo in religionis obsequio permanere: quia hoc decretum in præsumptione fundatur, quæ si falso fundamento nitatur, obligationem in conscientia non inducit. Navarr. *comment. 4. de Regular. num. 77.* & aliis allegatis, Sanch. *disp. 37. à n. 9.* Suar. *t. 3. de rel. li. 7. c. 4. n. 3. 4. & 5.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 7. n. 64.*

11. Ut autem hoc decretum locum habeat, requiritur primò, ut impedimentum nullam reddens professionem cessaverit ante lapsum quinquennii. Nam si toto quinquennio duraverit, audiri potes via ordinaria; quia non potes præsumi ratam habuisse professionem, cum id fuerit impossibile. Sanch. aliis relat. *lib. 7. disp. 37. n. 33. & 34.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 7. n. 64.* Suar. *t. 3. de rel. li. 7. c. 4. num. 6.* Secundò requiritur, ut tuæ professionis nullitatem ignoraveris; quia ea ignorantia posita nunquam præsumitur professio ratificata, Lessius & Suar. *sup.* Verum est tamen te allegantem hanc ignorantiam non admitti, quia adversus illam est præsumptio juris, & de jure, ut benè dixit Sanch. *disp. 37. num. 27.* siquidem jus præsumit ratificatam esse professionem; ac proinde præsumit scientiam nullitatis illius, utpote de intrinseca ratificationis ratione. Quare solum (ut statim dicemus) beneficio restitutionis in integrum agere potes. Deinde si eo quinquennio impotentia reclamandi duravit, audiri potes via ordinaria, quia cessat præsumptio ratificatam fuisse professionem. Neque inde fit adversus præsumptionem juris, & de jure admitti probationem, non enim admittitur directa, sed indirecta, nempe admittitur probatio tollens fundamentum, cui præsumptio nititur. Nitebatur enim præsumptio in eo, quod sublato impedimento toto illo quinquennio sponte non reclamaveris. Probato ergo vel adesse impedimentum, vel impotentiam reclamandi tollitur fundamentum præsumptionis, sicuti adversus matrimonium ex copula subsequenti præsumptum admittebatur probatio concludens non interveniisse copulam aut sponsalia, aut esse dissoluta. At quia raro hæc impotentia concludenter probari potest, sed ad summum probabiliter; ea de causa ob illam utcumque probatam datur restitutionis beneficium, ut infrà dicemus: sic multis allegatis docet Sanch. *d. disp. 37. n. 33.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 64.* Suar. *tom. 5. de relig. lib. 7. cap. 4. num. 6.*

12. Verum si impedimentum intra quinquennium sublatum fuit, & nulla adfuit impotentia reclamandi; vel si illa adfuit, eam probare liquidò non potes, & ex alia parte professionem ratificare non vis, nulla supereat via, ut audiaris, nisi utaris beneficio restitutionis in integrum. Quod an in præsenti locum habere possit, non caret difficultate; eo quod matrimonium, & professio semel facta indissolubilia sint, & restitutio conceditur ad dissolvenda ea adversus quæ datur. At Trid. statuit revalidari professionem gestatione spontanea habitus professorum, & eorum exercitiis per quinquennium. Ergo eo lapso non potest esse restitutio, quæ hanc revalidationem infirmet, sic Flamin. *lib. 13. de resignat. benefic. q. 5. n. 46.* Zevallos *in suis qq. pract. q. 500. in fine.*

13. Cæterum verius est adversus hunc quinquennii lapsum dari restitutionem posse, sicut in aliis materiis: sic Navarr. *tom. 4. de reg. n. 71. vers. tertio, & n. 76. vers. secundo, & li. 1. cons. tit. de his quæri, cons. 7. num. 2. in utraque edit. & lib. 3. de regul. cons. 23. in 2. edit.* Azor. 1. *p. lib. 13. c. 4. q. ult.* Sanch. optimè probans, *l. 7. disp. 37. num. 22.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 65.* Barb. *3. p. de potest.* Episc. *alleg. 104. num. 108.* Aloys. Ricc. *resol. 550. num. 6. & alii.* Ratio ea est; quia restitutionis beneficium adversus præscriptionem longi temporis jure speciali, & extraordinario tam minoribus, quam majoribus conceditur, diversimodè tamen; ut constat ex *c. 1. & 2. de restit. in integrum, lib. 6. & ex l. 1. §. fin. ff. ex quib. causis majores*, & tradunt specialiter Covar. *reg. possess. 3. p. §. 3.* Matienzo *li. 5. recopilat. tit. 11. l. 8. gl. 12. à num. 4.* Sed Concil. Trid. non interdicit hujus restitutionis beneficium adversus præscriptionem quinquennii. Nam esto dixerit eo lapso non esse audiendum, intelligi potest via ordinaria, secus hac via extraordinaria: nam leges generaliter actionem interdicentes non intelliguntur de actione competente ex jure speciali, & extraordinario, sed ex jure communi, & ordinario, juxta *gloss. receptam in l. postquam lit. C. de pactis*, & tradit aliis allegatis Matien. *d. tit. 11. l. 8. gloss. 13. n. 6.* Molin. *lib. 5. de primogen. cap. 13. num. 65.* Neque etiam ex natura hujus præscriptionis infertur denegandum esse restitutionis beneficium; quia hæc religionis præscriptio, quia regulari denegatur audientia elapso quinquennio, nititur professioni non veræ, sed præsumptæ. At ad enervandam præsumptionem juris, & de jure restitutio tum minoribus, tum majoribus solet concedi, juxta *l. si mater. ff. de except. rei judicatæ*, ubi datur restitutio contra sententiam, quæ transit in rem judicatam ex causa rationabili. Ergo dari potest adversus hanc præscriptionem restitutio.

Neque

Neque obſtat oppoſita dubitandi ratio. Fatemur inquam non poſſe dari reſtitutionem adverſus profeſſionem certam, ſicut neque adverſus matrimonium certum; quia diſſolvi non poſſunt, bene tamen adverſus profeſſionem, & matrimonium præſumptum; quia probari poteſt præſumptionem veram non eſſe, neque in veritate fundatam; eo quod verè profeſſio nec facta, nec ratificata ſit, nec matrimonium contractum.

14. Porrò hujus reſtitutionis beneficium diverſimode minoribus, & majoribus conceditur. Minoribus namque, hoc eſt illis, qui nondum 25. annum compleverint, ex duplici cauſa. Primò ex cauſa minoris ætatis tametſi ſciverint eorum profeſſionem nullam eſſe, & potuerint reclamare; quia in hac reſtitutione eorum fragili naturæ favere intenditur. Secundò ex impotentia reclamandi, ſive ex metu, ſive ex ignorantia nullitatis profeſſionis provenerit, quia hæc cauſa (ut illam dicam ſufficiens eſt, ut majoribus reſtitutio concedatur. Majoribus 25. annis ſolum ex hac impotentia reſtitutio eſt concedenda: quia ſolum illis conceditur reſtitutio ex cauſa rationabili, qualis eſt impotentia, ad quam reducitur probabilis ignorantia. Nam qui probabiliter ignorat jus ſibi competere ad rem, quæ præſcribitur, juſtè dicitur impeditus ne agere poſſit, debet ergo reſtitui, juxta *l.* 1. §. *ult. ff. ex quib. cauſis, major. & l.* 1. §. *ſiquis autem, ff. de itinere, actúque privato,* & aliis relatis docent Matienzo, & Covar. *ſuprà.* Dixi ex juſta, & probabili ignorantia; quia craſſa, & ſupina utpote culpabilis, non prodeſt ad effectum reſtitutionis, ſicut neque juris ignorantia, niſi ſit juris nimis reconditi, aut ignorans ſit miles, ruſticus, vel mulier, in quibus ob eorum conditionem ignorantia juris facilè ſolet præſumi, Sanch. *diſp.* 37. *num.* 27. Quapropter hac in parte difficulter ignorantia probari poteſt cum ſit ignorantia juris, deturque adverſus illam juris præſumptio. Vide dicta de probatione ignorantiæ 1. *p. tr.* 2. *de peccatis, diſp.* 1. *pun.* 19.

15. Reſtat quo tempore poſt quinquennium allegare major poſſit ignorantiam, ut ei detur reſtitutio? Reſpondet Sanch. *dicta diſp.* 37. *num.* 26. cum Covarr. & Matienzo *locis allegatis*, eſſe omne tempus, quo ignorantiam duraverit etiam centum annorum, quia ea ignorantia ſtante enervatur præſumptio ratificationis ſtante verò ſcientia nullitatis, & potentia reclamandi quadriennium jure communi concedi, ex *c.* 1. *de reſtitut. in integr. in* 6. *leg. fin. C. de temporib. in integr. reſtitut.* At in hoc eventu exiſtimat id tempus non concedi, nam eo ipſo, quo ſublato impedimento, & ſtante ſcientia nullitatis ſe quis profeſſorum actibus ingerit, cenſetur tacitè profiteri, & non reclamando elapſo quinquennio profeſſionem factam ratificare.

Cæterum verius credo majoribus jure communi reſtitutionem concedendam non eſſe quadriennio elapſo à tempore finitæ præſcriptionis qualibet interveniente ignorantia. Quia ſi quadriennium conceſſum pro beneficio reſtitutionis computandum eſſet à die, quo cognoſcis adverſus te præſcribi; concedenda eſſet reſtitutio in quadragenaria, & centenaria præſcriptione, quod certè communiter reprobatur, ut videre eſt in Cov. *reg. poſſeſſ. p. ult.* §. *ult. num.* 2. Matienzo *d. l.* 8. *gloſſ.* 12. *num.* 10. & 16. In præſenti caſu diſtinguenda eſt ignorantia. Alia eſt ignorantia nullitatis profeſſionis, alia termini conceſſi ad reclamandum. Si ignorantia nullitatis adſit, toto eo tempore poteris reclamare; quia præſumi non potes profeſſionem ratificaſſe: ceſſante verò ignorantia, & ſublato impedimento incipit quinquennium computari, intra quod jure ordinario reclamare potes: ſi verò ignorantia tantum ſit termini conceſſi ad reclamandum ſtante ſcientia nullitatis, & ſublato impedimento ad reclamandum, & ad ratificandum, credo concedi quadriennium via reſtitutionis in integrum, ut elapſo quinquennio poſſis, cum major ſis, reclamare. Quia ſi in hujuſmodi caſu non conceditur majoribus reſtitutio, ut reclamare poſſent, nullus eſt caſus in quo illis neceſſarium ſit uti beneficio reſtitutionis in integrum. Nam ſtante ignorantia nullitatis profeſſionis, vel impedimento ad reclamandum, vel ad ratificandum, non jure extraordinario reſtitutionis, ſed via ordinaria agere poſſunt; quippe non labitur quinquennium, quod ſit tempus aptum ratificationi. Neque obſtat argumento Sanch. quod ſtante ſcientia nullitatis profeſſionis, & ſublato impedimento inducitur profeſſio tacita geſtatione habitus profeſſorum, & eorum exercitiis, & quinquennii non reclamatione illius profeſſionis invalidæ ratificatio. Quia non inducitur vera ratificatio, ſed præſumpta; ac proinde quadriennium dari poteſt via reſtitutionis, ut examinetur, an vera præſumptio ſit, aliàs nec minoribus cognoſcentibus nullitatem ſuæ profeſſionis & ſublato impedimento habitum profeſſorum geſtantibus concedenda eſſet reſtitutio.

16. Illud tamen dictum Sanch. *diſp.* 37. *num.* 28. cui conſentit Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 7. *num.* 65. verum exiſtimo, nempè in foro conſcientiæ majorem, qui intra quinquennium profeſſionem non ratificavit, poſſe rogatum, an ſciverit ſuam profeſſionem fuiſſe nullam, vel labi quinquennium intra quod conceditur reſtitutio, negare ſe ſciviſſe ſubintellecta reſtrictione ex parte intellectus, ut profeſſionem ratificaret; quia de ſcientia utili, & fructuoſa ratificationi rogatur, non de alia.

PUNCTUM VIII.

Quos effectus habeat religioſa profeſſio, & biennia in Societate Jeſu incorporatio.

SUMMARIUM.

1 *Tranſit in dominium religionis.*
2 *Solvitur patria poteſtas, & qualiter redeat in ejectis.*
3 *Remittuntur peccata quoad pœnam. Et qualiter contingat.*
4 *Commutantur omnia vota.*
5 *Fit hæc commutatio jure non divino, ſed Eccleſiaſtico conſuetudine introducto.*
6 *Si profeſſus huic commutationi contradicat effectum non habet.*
7 *Incorporatione in Societate non extinguuntur vota ſed ſuſpenduntur.*
8 *Tollitur irregularitas ex defectu natalium.*
9 *Sed non quoad prælaturam, nec beneficium curatum.*
10 *Sola profeſſione tollitur hæc irregularitas.*
11 *Item votis biennii.*
12 *Excluduntur fœminæ illegitimæ à munere Abbatiſſæ, & Prioriſſæ.*
13 *Non excluditur corrupta.*
14 *Purgatur inhabilitas ad actus temporales.*
15 *Deletur ingratitudinis nota.*
16 *Item matrimonium irritatur.*

VArii effectus à doctoribus enumerantur, quos breviter percurremus.

1. Primus & quaſi ſubſtantialis profeſſionis effectus eſt, ut vi illius in dominium, & poteſtatem religionis tranſeas obſequuturus in omnibus, quæ ſunt juxta ipſius regulas, & conſtitutiones, ipſáque religio viciſſim tibi obligetur te alere, & gubernare, ſicuti obligatur mater alere, & gubernare filium, & dominus ſervum, reſpublica ſuum civem, ipſéque ſervus, filius, & civis obligantur parenti, domino, & reipublicæ inſervire, ſic omnes doct. apud Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 2. Leſſium *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 8. *num.* 67. Qui effectus ſuo etiam modo competit emittentibus biennii vota in Societate, cum ipſi perpetuo obligentur religioni obſequuturi, ipſáque religio obligetur eos alere & retinere, dum cauſa juſta expulſionis non ſuccedit.

2. Ex quo effectu deducitur hac profeſsione, & idem

eſt

est de Societatis incorporatione, patriam potestatem solvi, & merito, quia à religione assumeris gubernandus; sic sequentes glossam *in l. si ex causa*, §. *Papinian. ff. de minorib.* tradunt post alios Navarr. *comment. 3. de regular. num.* 41. Anton. Gom. *l.* 48. *tauri, num.* 7. *in fine*, Covarr. *c. quia nos, num.* 5. *de Testam.* Sanch. lib. 5. sum. *cap.* 5. *num.* 29. Quod intelligendum venit, ut bene advertit Navarr. Covarr. & Sanch. *sup.* in iis, quæ tibi utilia sunt, à patria potestate liberari, secus in damnosis; quia ea quæ in tui favorem statuta sunt, non debent in tui dispendium retorqueri. An autem ejectus in religione ad patriam potestatem redeas? Distinguendum est, si verus religiosus maneas, non redis: quia per se religioni subjiceris, esto per accidens ab ejus gubernatione, ut indignus repellaris. At si à votis omnino solutus existas, ut contingit in dimissis à Societate post vota biennii: verius est te in patriam potestatem redire; quia cessat causa ob quam ab ea liberatus eras, Sanch. lib. 5. sum. *cap.* 5. *num.* 31. Layman. *lib.* 4. *sum. tract.* 5. *cap.* 10. *num.* 5.

3. Secundus effectus est tam professionis, quam incorporationis in Societate Jesu plenissima remissio peccatorum non quidem quoad culpam (hoc enim probabilitate caret, cum non sit Sacramentum) sed quoad pœnam. Eaque de causa sæpè à Sanctis Patribus, & Doctoribus baptismo comparatur: sic D. Th. 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 3. *ad* 3. & *ibi* Cajet. Azor. 1. *p. l.* 12. *cap.* 5. *quæst.* 11. Plat. de bono statu religiosi, *l.* 1. *toto c.* 13. Sanch. *l.* 5. *c.* 5. *num.* 2. Suar. *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 8. *num.* 72. Laym. *l.* 4 *tr.* 5. *cap.* 10. *num.* 1. Sed non caret difficultate, qualiter hæc prærogativa habeatur, an ex divina gratitudine, & liberalitate, qua Deus omnium peccatorum satisfactiones debitas dimittit gratus illa oblatione, tametsi oblatio illa non sit condigna satisfactio, an ex excellentia, & perfectione ipsius operis, an ex speciali Pontificis indulgentia? Et quidem ex gratitudine, & liberalitate Dei hanc prærogativam religiosæ professioni concedi, esto pium sit, & ratione consonum, nullo tamen firmo fundamento nititur. Ex vi autem condignæ satisfactionis non videtur fieri posse; siquidem sæpè peccata commissa sunt plura, & nimis gravia, & oblatio religiosi tepida, & remissa, quamvis ex sua natura sit opus perfectissimum. Quod si dicas traditione rerum externarum in usus pauperum, & pios peccata redimuntur ergo à fortiori traditione sui ipsius, non convincit peccata plenè redimi; aliàs plenè redimerentur peccata, si te traderes in Xenodochio obsequuturum. Neque item ex eo quod tuam voluntatem divino obsequio in perpetuum mancipes; aliàs simplici voto obedientiæ fieret plena remissio. Neque item virtute alicujus indulgentiæ hæc plena remissio habetur, si quidem nullibi hæc extat concessio. Adde hanc remissionem virtute indulgentiæ non declarare satis præstantiam hujus excellentissimi operis; quippè aliis operibus inferioribus concedi solet, quia conceditur non ex vi, & merito ipsius operis, sed ex Christi, & Sanctorum satisfactione in thesauro Ecclesiæ reposita.

Nihilominus dicendum est hoc opus de se ita esse excellens, ut regulariter ex vi illius pro omnibus peccatis fiat condigna satisfactio, sic explicat D. Tho. Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 6. Notanter dixi *regulariter*, ut excluderem casum, in quo peccata sunt plura, & graviora, & obligatio religiosi remissa; quia tunc non plena esset satisfactio, ut convincit ratio dubitandi, & fortè hac de causa in privilegiis plurium religionum est concessa indulgentia plenaria sic religionem ingredientibus, quæ certè necessaria non esset, si omnes indiscriminatim virtute illius ingressus plenariam peccatorum remissionem obtinerent. Sed an renovatione hujus professionis hæc condigna remissio obtineatur? Negat Sanch. *d. c.* 4. *num.* 5. eo quod prima traditio difficilior sit, & frequenter intensior. Affirmant Layman. *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 10. *num.* 2. & ut probabile defendit Sà, verbo *religio*, *num.* 17. quia renovatio quoad voluntatem, quam Deus specialiter respicit, est nova traditio, & sæpe ex majori affectu, & amore in Deum procedit, quid ergo merito, & satisfactioni plenæ obstare potest, tametsi faciliùs præstetur? Placet hæc ultima sententia, ut magis pia adhibita supradicta moderatione, ut peccata non sint nimis gravia, nec renovatio remissa, sed fervens, & devota, ut par est.

4. Tertius effectus est commutatio omnium votorum antecedentium professionem, sive vota sint personalia, ut tenent ferè omnes doctores, sive realia, ut fert communior sententia: colligitur apertè ex *c. scripturæ*, *de voto*, ubi de eo, qui sepulchrum Dominicum, vel limina Apostolorum vovit visitare, & religionem ingredi vult, dicitur reum facti voti non esse, cum temporale obsequium in perpetuam noscatur religionis observantiam commutare.

5. Sed est dubium, qualiter hæc commutatio fiat, an ex voventis voluntate, an ipso facto, & quo jure, naturali divino, vel Ecclesiastico? Et quidem ex voventis voluntate fieri posse nemini est dubium, idque manifestè supponit prædictus textus qui non tam videtur novum jus constituere, quàm constitutum declarare, est enim religiosus ita excellens, & perfectus, ut virtute, & eminenter contineat quælibet specialia obsequia, quæ aliàs præstari possent. Quod non solum verum habet in professione solemni, sed etiam in Societatis biennia incorporatione, ut decidit Greg. XIII. *in sua bulla ascendente*, & notavit Sanch. *lib.* 5. *sum. cap.* 5. *num.* 53. Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 10. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 23. At non esse opus speciali voventis voluntate, sed jure ipso divino, naturali, & Ecclesiastico induci hanc commutationem religionis professione indicavit D. Th. 2. 2 *q.* 88. *art.* 12. *ad* 1. *& in* 4. *dist.* 37. *quæst.* 1 *art.* 4 *quæst.* 4 *ad* 2. Paludanus expressit *ea dist.* 58. *quæst.* 4. *art.* 1. *num.* 15. *concl.* 6. plurib. relatis, Sanch. *lib.* 5. *sum. cap.* 5. *num.* 38. Laym. *lib.* 4. *sum. tr.* 5. *cap.* 10. *num.* 3. Rationes subdunt; quia religionis professione omnes tuas facultates, & vires Deo consecras, abundantius ergo solvis, quàm si particularia obsequia præstares, sicuti si Petro magnam summam deberes, omnésque tuas facultates, quas habes, & habere potes, illi offerres, & insuper te in servum traderes, abundantissimè satisfaceres. Præterea voto adstrictus de certa religione intranda, si aliam etiam laxiorem ingreditur, & in ea profiteatur, potest (voto non obstante priori, cui tanquam simplici per secundum noscitur derogatum) in eadem licitè permanere, ut est expressa decisio Text. *in c. qui post votum de Regular. in* 6. Ergo jure ipso vota priùs facta religionis professione extinguuntur. Hoc autem jus non videtur esse Ecclesiast cum, sed potius divinum, & naturale, cui nititur Alex. III. *in illo c. scripturæ de voto*, & Bonifac. *in d. c. qui post votum.*

Hac ultima latione deducta ex Text. *in c. qui post votum*, omnino convincor ad hanc commutationem opus non esse speciali voventis voluntate. Non enim vovens strictiorem religionem posset in laxioris ingressum commutare, cum peccet ingrediendo laxiorem; at si de facto in laxiori profiteatur, extinguit strictioris religionis etiam perseverantiæ votum. Ergo signum est facto ipso, & non speciali voventis voluntate hanc commutationem fieri. Sed quo jure id fiat? Verius credo non jure ipso naturali, nec divino positivo, sed solum Ecclesiastico consuetudine introducto. Sic Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 6. *cap.* 14. *à num.* 14 *& tom.* 4. *de relig. tr.* 10. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 26. Et quidem non fieri hanc commutationem jure ipso naturali probo. Vota facta ante religionis ingressum vel sunt compatibilia cum statu religioso, vel non? Si sunt incompatibilia, cessant, seu suspenduntur assumptione illius status. Si verò sunt compatibilia, ut sunt jejunia, orationes, & similia, nulla est ratio cogens ipso jure naturali professione extingui: sicuti enim facta professione omnia illa

vota

vota jejuniorum; & orationum fieri validè possent, cur non antea facta possent firma persistere? Quod autem nec jure divino positivo hæc commutatio fiat, inde probatur; quia hoc jus ex sacra Scriptura, & Conciliis, Ecclesiæque traditione colligendum est, at nullus apparet textus sacræ Scripturæ, vel Conciliorum, nullaque Ecclesiæ traditio, ex quo colligitur. Ergo. Restat igitur ut solum Ecclesiastico jure commutatio facienda sit, cum autem nullum sit jus Ecclesiasticum scriptum hanc commutationem expresè statuens, nam Text. *in c. scripturæ de voto*, non de omnibus votis, sed solum de incompossibilibus loquitur,& esto de omnibus loqueretur, non indicat ipso jure commutationem fieri, sed potius voventis voluntate; inquit enim text. Nec voti facti reus habeatur qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religionis observantiam commutare, Text. *in c. qui post votum*, non statuit jus, sed declarat statutum; cum dicat per secundum votum solemne simplex noscitur esse derogatum; noscitur inquam esse derogatum consuetudine à Pontifice approbata, cum ex nullo alio capite constet.

6. Sed quid si profitens huic commutationi à jure inductæ contradicat? Sylv. verbo *votum.4.q.7.d.5.* quem sequitur Sanch. *lib. 5 sum. cap.5. num.* 41. Laym. *lib. 4. tr.5.cap.10.num.3.* existimant adhuc extingui; quia contradictio hæc impedire non potest efficaciam commutationis à jure inductæ. Et quidem si hæc commutatio jure ipso naturali fieret, verissima esset sententia Sylvest. quia fundatur in excellentia ipsius professionis, quæ cum non immutetur illa contradictione, non potest non habere suum effectum. At quia diximus hanc commutationem fieri jure Ecclesiastico consuetudine introducto, verius credo impediri posse profitentis voluntate; quia non est credendum velle Pontificem invito, & renuenti beneficium concedere: sic docent Hostiens. Richard. Rossella, & Angel. relati à Sanch. *d. cap. 5. num.*37. Suar. *tom. 3. de relig. lib.6. cap.14.num.14.* Lessius *lib. 2. cap.40. dub. 16. num. 106. & cap.41. dub. 8. num. 72.*

7. Major dubitatio est de incorporatione in Societatem Jesu per vota biennii,an inquam hæc incorporatio, quæ verum religiosum constituit,extinguat omnia vota antea, sicuti extinguit solennis professio? Ratio dubitandi est, quia omnes rationes, quas communiter doctores adducunt, ut professioni solemni hanc prærogativam extinguendi antecedentia vota concedant, eædem procedunt in hac incorporatione. Nam per hanc incorporationem religiosus quantum est ex parte sua moritur mundo, & Deo vivit, suaque omnia in divinum obsequium transfert traditione ita perfecta, ut eminenter contineat quodlibet aliud obsequium, quod in particulari præstari posset, quæ sunt rationes, ob quas hæc prærogativa solemni professioni conceditur. Neque obstat hanc traditionem ex parte religionis non esse perpetuam; est enim perpetua causa dissolutionis non subsistente, esto causa posita dissolvi possit; sicut dissolvi potest professionis traditio per Pontificem causa legitima intercedente. Verum est tamen graviorem multo causam exigi ad dissolvendam professionem, quam incorporationem; eáque de causa dicitur professio vinculum insolubile, incorporatio verò vinculum solubile. Sed quia utrumque vinculum æquè arctat religiosum, & æquè illo est religioni adstrictus, ideò utraque traditione omnia vota debent extingui, si ob excellentiam operis extinguantur.

Fateor me hac ratione omnino convinci ad asserendum doctores illos, qui censent professione religionis omnia vota antecedentia extingui jure ipso naturali, utpote solutione abundantiori, obligatos esse asserere biennia incorporatione Societatis etiam extingui: sed quia nos diximus hanc extinctionem non provenire ex jure Ecclesiastico scripto, sed consuetudine introducto, nullaque sit consuetudo quod vota antecedentia hac incorporatione extinguantur; imò potius à principio Societatis contrarium omnino servatur, ut constat ex 1. *congreg. generali, can.* 42. ibi vota, quæ nostri in sæculo emiserunt, in nostra Societate suspensa sunt, etiamsi per professionem non tollantur, & ita obligationem eorum cessare, dum in Societate manent, intelligatur; efficitur sanè prærogativam extinguendi votum incorporationi non concedi, & ita tenet Sanch. *lib.5. sum.c.5. n.*54. Suar. *tom.3. de relig.l.6.c.*14 *propè finem,n.*20. *& t.*4. *tract.*10. *lib.*3. *cap.*4. *num.*25. Layman *lib.*4. *tract.*4. *in fine.*

8. Quartus effectus est sublatio irregularitatis ex defectu natalium provenientis, habetur, *cap. 1. de filiis presbyt.* ibi, ut filii presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad sacros ordines non promoveantur, nisi aut monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viventes; prælationem autem canonicam nullatenus habeant.

Circa quem Textum adverto, solam hanc irregularitatem ex defectu natalium professione religionis tolli, quia esto aliqui dicant omnem aliam tolli excepta, quæ ex bigamia, & homicidio voluntario nascitur, fundamentum non habet, ut advertit Sanch. lib. 7. de matr. *disp.*86. *num.*4. *& lib.5. sum.cap.5 n.*9. Lessius *lib.2 c.*41. *dub.*8 *in fine,n.*73. Dixi professione religionis,ut abstinerem ab specialibus privilegiis, si fortè aliqua sunt alicui religioni concessa. Secundò adverto quamlibet irregularitatem ex defectu natalium professione tolli. Unde sive filii sint naturales, sive spurii poterunt ad sacros ordines promoveri, colligitur ex illis verbis, filii presbyterorum, & ex fornicatione nati, quæ comprehendunt filios naturales,sacrilegos,adulterinos,& incestuosos. Sic Sanch. *d.cap.5.num.*9. Lessius *num.*73. Layman. *lib.4.tract.5.c.*10.*n.*4. Tertiò adverte,non penitus irregularitatem ex defectu natalium professione religionis tolli, quia saltem prælatura his religiosis illegitimis interdicitur *d. cap.* 1. Sed an alia interdicantur, difficultate non caret; quia dictus *text.in cap.*1. solum de susceptione sacrorum ordinum loquitur, ibi ad sacros ordines non promoveantur, nisi Monachi fiant. Ex quibus verbis colligit Sayr.*tom.*1.*thesaur.casuum lib.6.cap.*11.*num.*3. illegitimè natum, & absque dispensatione ordinatum,si religionem ingrediatur, non posse in susceptis ordinibus ministrare; quia id concessum non est. Sed contrarium est tenendum cum Sanch.*lib.5 cap.5.n.*10.Layman. *lib.4.tract.5.cap.*10.*num.*4. quia ex supradicta concessione recipiendi sacros ordines censetur concessa facultas susceptis utendi. Tum quia minor est, & in majori incluса, si quidem præcipuè ob usum ordinum facultas illos recipiendi conceditur.

Tum quia sub ea concessione excluditur omnis irregularitas, & inhabilitas, quæ prohibitione recipiendi sacros ordines introducta erat. At illis verbis, *non promoveantur ad sacros ordines filii ex fornicatione nati*, introducta erat integra irregularitas non solum suscipiendi sacros ordines, sed etiam in susceptis administrandi, recipiendique quodlibet beneficium: ergo illa concessione *nisi Monachi fiant* hæc irregularitas removetur. Adde id ipsum sufficienter indicasse textum excipientem prælaturam: si enim sola irregularitas pro susceptione sacrorum ordinum esset sublata, ut quid textus prælaturam excipiebat? Excipit igitur textus ab hac concessione, & privilegio prælaturam; quia sub prohibitione, & exceptione antecedenti comprehendebatur. Intelligenda autem est exceptio de prælatura intra religionem, quam extra, ut docent Suar. Sanch. & alii statim referendi.

9. Sed est dubium, an non solum prælatura, sed quodlibet aliud beneficium etiam simplex his religiosis interdictum sit? Affirm. Suar. *tom. 5. de censur. disp.* 150.*sect.5.num.*15. eo quod Text. *in d.cap.*1. Solum his religiosis susceptionem sacrorum ordinum concedat. Ergo non concedit susceptionem beneficii. Neque exceptione prælaturæ id colligi potest, quia illa exceptio necessaria

cessaria non erat ; sed ad tollendam omnem dubitationem appositа fuit. Navar. vero *lib. 1. de conf. tit. de presbyt. conf. 3. aliàs* 6. quem sequitur Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 8. in fine.* Sanch. & alii ab eo relati , lib. 5. sum. *cap. 5. num.* 16. negant religiosis simplex beneficium interdici , sed solum beneficia manualia curam animarum habentia. Moventur ex text. *in cap. fin. de filiis presbyt.* ubi illegitimi excluduntur à qualibet dignitate , & beneficio parochiali : tacitè ergo beneficium simplex manuale conceditur. Fateor hanc ultimam sententiam sequendam esse in praxi utpote communem. At si rigor juris spectandus esset , crederem non solum beneficium simplex , sed curatum modo non sit prælatura his religiosis illegitimis concedi, Ducor : quia esto in *c. fin. de filiis presbyter.* illegitimis interdicantur dignitates ; beneficiáque curata , ab hoc interdicto eximuntur , cum religiosi fiunt ; siquidem in *c. ut filii* , finale non debet esse contrarium , sub prohibitione suscipiendi sacros ordines plena irregularitas illegitimis constituitur , ut docet Suar. *supr.* sed ab ea eximuntur , si Monachi fiant ; aliàs exciperetur prælatura , si sub prohibitione , & exemptione antecedenti non esset comprehensa. Comprehendebatur inquam quodlibet beneficium simplex , curatum, & prælatura ; cum ergo religiosis sola prælatura expresè eis interdicatur, omnium aliorum beneficiorum capaces sunt. Sed qui de successione in bonis paternis : Affirmant plures relati à Sanch. *c. 5. n.* 25. professione religionis illegitimos obtinere ; quia verè legitimantur , sicut olim legitimabantur oblati curiæ Principis. Auth. *quibus mod. natur. effic. suis. §. si quis collat.* 7. Verum omnino tenendum est hunc effectum successionis ex professione religionis non provenire ; quia nulli cavetur. Neque obstat oblationem spurii curæ Principis præstare successionem , quia eam præstabat, quia oblatum legitimum absolutè reddebat, quod non præstat professio. Sic Covarr. 4. *decret. 2. p. c.* 8. §. 7. *n.* 4. Suar. *t. 5. de censur. disp. 50. sect. 5. num.* 16. Sanch. *lib. , cap. 5. num.* 26.

10. Supereſt duplex difficultas. Prima , an sublatio hujus irregularitatis non solum sit effectus professionis, sed etiam in novitiatum ingressus ? Ratio dubitandi est, quia novitius verè Monachus dicitur , præcipuè in favorabilibus. Deinde ; quia esto Monachus non sit saltem in congregat. canonica , regulariter vivit , cum ergo in *d. c.* 1. ab irregularitate eximantur illegitimi , qui Monachi sint , & qui in congregatione canonica regulariter vivunt , efficitur novitionis eximi. Et confirmatur ex *c. 1. dist. 56.* ubi Urban. II. ab ordinibus excludit illegitimos , nisi aut in cœnobiis , aut in canoniis , religiosè probati fuerint conversati : probantur autem novitiatu, ergo novitiatus ingressu hæc irregularitas cessat, & ita docet Man. Rodr. *t. 1. reg q. 13. art. 4.* subdique exeuntes à religione in eandem irregularitatem incidere,& ab usu susceptorum ordinum prohiberi.

Cæterum omnino affirmandum est sola professione religionis hanc irregularitatem excludi. Quia cum hæc irregularitas absolutè tollatur , & non ad reincidentia expediebat tolli ob causam de se perpetuam , qualis erat sola professio , & non probationis ingressus. Hæc autem professio sive sit in religione Monachorum, sive regularium Canonicorum sufficiens est ; eáque de causa *text. in c.* 1. dixit ab hac irregularitate illegitimos excludi , si Monach. fiant, aut in congregatione canonica regulariter vivant , quasi diceret Monachos , & Canonicos regulares illegitimos à susceptione ordinum non excludi , neque ibi text. *in cap.* 1. 56. *dist.* loquitur de probatione novitiatus, sed de probatione per probatam, & religiosam vitam , & ita tenet , latéque probat Suar. t. 5. de censur. *disp. 50. sect. 5. à n.* 12. Azor. *1. p. lib. 12. inst. mor. c. 5. q.* 12. Sanch. plurib. relatis , *lib. 5. cap. 5. num.* 12.

11. Illud verò certum existimo biennii votis in Societate Jesu emissis tolli hanc irregularitatem æquè ac professione tollitur ; quia his votis verè religiosi fiunt ex text. *in cap. 1. de filiis presbyt. & cap. 1. 56. dist.* solum id expostulavit. Sic Sanch. *cap. 5. num.* 13. Laym. *lib. 4. sum. tract. 5. cap. 10. num. 4.* Quod si hic religiosus à Societate dimittatur in prædictam irregularitatem non reincidit, sed omnino liber manet ; quia nullibi cavetur hæc reincidentia , & non est imponenda irregularitas , nisi in casibus à jure expressis , Sanch. *supra.*

12. Secunda difficultas est de fœminis illegitimis, an prælatura conventus excludantur ? Videntur nequaquam excludi ; quia hæc exclusio est quasi quædam irregularitas , sed hæc non contrahitur nisi in casibus à jure expressis. At in jure expressum non est fœminas illegitimas à prælatura sui conventus excludi. Nam esto in *cap. 1. de filiis præsbyterorum* , filii illegitimi à prælatura excludantur , ad fœminas hoc decretum non debet extendi. Tum quia odiosum , tum quia expresè de filiis incapacibus suscipiendi ordines loquitur. Deinde si professione moniales illegitimæ capaces non sunt prælaturæ , nullum privilegium religiosa professio eis concedit. Denique prælatura monialibus competens vera prælatura non est , cum non habeat Ecclesiasticam jurisdictionem. Non igitur debent illegitimæ ab ea excludi, & ita tenet Man. Rodr. *tom. 1. regul. quæst. 13. art. 21. indicat* Tabiena verbo *virginum consecratio, n. penult.* Aliqui limitant , ut locum habeat in Abbatissis temporalibus, secus in perpetuis , vel benedictis. Sed est distinctio, & limitatio absque fundamento ; cùm esset perpetuam , vel temporalem non variet jurisdictionem.

Cæterum etsi sententia Rodrig. spectato juris rigore tenenda esset , at spectata consuetudine , communique doctorum interpretatione contrarium affirmandum est, nullam scilicet illegitimam eligi posse in Abbatissam , seu Priorissam perpetuam , vel temporalem. Ratio desumitur ex *d. c.* 1. ubi à prælatura excluditur illegitimus religiosus , sed sub nomine prælaturæ Abbatissæ munus continetur, ut docent communiter doctores in *c. indemnitatibus* , §. *sanc. de elect. in 6. per text.* ibi , *ut à dignitate ejiciatur adepta.* Ergo illegitima excluditur à prælatura. Et licet in illo textu nomen filii expressum sit , videatúrque loqui de capacibus sacros ordines suscipiendi ; at quia est dispositio religioso statui favorabilis , ea de causa fœminas comprehendit ea parte qua capaces sunt. Adde si sub nomine filiorum illegitimorum , & sub dispositione eos à prælaturis excludente non comprehenduntur fœminæ , ut quid *Sixtus V.* declarans suam rigorosam constitutionem contra illegitimos editam subdit. Cæterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt , ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi. Censebat ergo sub illegitimis exclusis à prælatura moniales comprehendi , & ita tenent Glossa *in d. c. indemnitatibus , & ibi* Io. Andr. Ancharr. Monach. Archidiac. & alii , Navarr. *to. 2. de Regul. rib. n.* 69. Flamin. *de resign. l. 3. q. 12. n. 11.* Sayros *to. 1. thes. casuum l. 6. c. 11. n. 3.* Sanch. aliis relatis , *l. 5. c. 5. n.* 19. Suar. t. 4. de relig. *tr. 8. l. 2. c. 6. num.* 14. Neque obstant rationes contrariæ. Ad 1. probationem nostræ sententiæ satisfecimus. Ad 2. concedo nullum speciale privilegium monialibus professione concedi , cum capaces non sint suscipiendi ordinis. Ad 3. admitto Abbatissæ munus non esse propriissimam prælaturam ; at sufficit quod in communi acceptatione sub prælatura comprehendatur.

13. Sed quid, si fœmina corrupta sit ? Affirmant plures relati à Sanch. *d. c. 5. n.* 21. excludi à munere Abbatissæ , & moventur ex *c. juvenculas* , 20. *q.* 1. ibi juvenculas (inquit Greg.) fieri Abbatissas vehementissimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, nisi sexagenariam virginem velari permittat. Præterea ; quia non videtur decens, ut virginibus corrupta præsit ; quia non poterit ad virginitatem exemplo suo hortari. Cæterum tenendum est hanc qualitatem necessariam non esse; nam sicut non est necessarium, quod sit sexagenaria ætate, sed perfectione continentiæ, ut dicit Glossa, sic necessarium non est , quod fuerit virgo , præcipuè cum non omnes

moniales virgines ſint. Adde D. Greg. de velo conſecrationis conceſſo virginibus videri locutum, quod velum viduis, publicéque corruptis dari non poteſt, ſecus ſi ſecreto virginitatem amiſerint. Quia non ſe debent manifeſtare, ut docet Suar. *to.4. de relig. tract.9. l.1. c.11. à n.8.* non autem loquitur de velo communiter monialibus tradito, & ita aliis relatis defendit Sanch. lib.5. ſum. *cap.5. num.22.* Suar. tom.4. de relig. *tract.8. lib.2. cap.6. num.16.*

14. Quintus effectus religioſæ profeſſionis eſt purgatio inhabilitatis ad aliquos actus temporales ratione delicti commiſſi, ut ſi ex furto, falſóve teſtimonio inhabilis factus ſis ad teſtimonium ferendum profeſſione religionis ab hac inhabilitate liberaris. Non enim de te præſumi poteſt ſimilia crimina commiſſurum, cum divino obſequio ſis mancipatus: ſic Gloſſa *in c. cum deputati de judiciis in fine, & ibi* Felin. Rebuff. *præx. benefi. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natal. n.72.* Sanch. lib.5. ſum. *c.5 n.27.* Laym. *l.4. tr.5. c.10. n.5.* colligiturque ex *Aut. de* Monac. *collat. 1. ſtatim in princ.* ibi converſationis monachalis vita ſic eſt honeſta, ut & omnem quidem humanam hominis maculam detergat. Hic effectus extenditur ad incorporationem in Societate Jeſu per vota biennii, quia ex tua parte æquè divino obſequio illis votis manciparis, & tradit Sanch. *dub. cap. 5. num.28.*

15. Sextus effectus eſt, quod deleat omnem maculam, ſeu ingratitudinis notam antea commiſſam, ob quam exhæredari filius poterat, vel legitima parentis portione privari. Quia hac vitæ mutatione, & perpetua ad divinum obſequium mancipatione ſufficienter reparat quamlibet injuriam parenti factam: ſic habetur in Novella Imper. apud Gratianum, *c. fin. 19. q.3.* & tradit Covarr. cap. Raynutius num.28. de teſtam. Molin. de juſtit. *to. 1. diſp. 176. fine.* Sanch. lib.5. ſum. *cap.5. num.33.* Layman *lib.4. ſum. tract.5. c.10. n.6.* & alii apud ipſos. Extenditur hic effectus ad incorporationem Societatis per vota biennii, quia eadem ratio procedit, Sanch. & Layman. *ſupra.*

16. Septimus effectus eſt irritatio matrimonii ſubſequentis, & antecedentis rati, de quo effectu, & qua ratione votis ſimplicibus Societate Jeſu competat tract. de matrim. examinabimus.

Hi ſunt effectus religioſi ſtatus, illum tamen profitentibus varia privilegia à Pontificibus ſunt conceſſa, tum pro adminiſtratione, receptionéque ſacramentorum, tum pro abſolutione à peccatis, & cenſuris: aliarumque inhabilitatum diſpenſatione de quibus privilegiis in ſuis propriis locis agendum eſt.

DISPUTATIO III.

De Obligationibus Religioſi ſtatus, caſtitatis, & paupertatis.

PRofeſſione religionis obligatur religioſus ſpeciali voto caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſervare, hiſque obligationibus alias annectit juxta inſtitutum illius religionis, in qua profeſſionem emittit. De omnibus ſpecialiter diſſerendum eſt.

PUNCTUM I.

Qualiter religioſus obligetur caſtitatis voto.

SUMMARIUM.

1. *Ad quid obliget caſtitatis votum?*
2. *Quid ſit peccatum illius violatio.*
3. *An violatio voti ſolemnis caſtitatis à violatione voti ſimplicis differat, ſitque circunſtantia explicanda in confeſſione? Reſolvitur non eſſe neceſſario explicandum.*

1. CErtum eſt apud omnes religioſos caſtitatis voto te obligari; primò ad abſtinendum à conjugio, niſi votum faceres juxta normam militum ordinis Alcantaræ, Calatravæ, & D. Jacobi, qui non emittunt votum abſolutæ caſtitatis, ſed conjugalis tantum. Obligaris verò ita abſtinere à conjugio, ut ſi fortè illud attentaveris, effectum non obtineas. Quod qua ratione contingat tract. de matrimonio examinandum relinquimus, & ibi an vota ſcholarium in Societate hanc vim habeant ſubſequens matrimonium, & ratum præcedens dirimendi, & quo jure, interim vide Suar. tom.3. de relig. l.9. de voto caſtitatis, *c. 21. & ſeq. & tom.4. de relig. tr.10. l.4. c.4. c.1. &* 2. Deinde obligaris abſtinere ab omni actu tam interno, quàm externo venereo, ita ut peccans contra caſtitatem, ſimul etiam pecces contra votum, & ſacrilegus exiſtas.

2. Quale autem ſit peccatum contra votum, mortale, an veniale? Ex violatione caſtitatis ſumendum erit, ſi violatio mortalis ſit, mortale erit peccatum contra votum, ſi venialis, veniale. Hoc autem intelligendum eſt, ut benè notavit Sanch. l.5. ſum. *c.6. n.10.* in violatione caſtitatis propriæ, ſecus in alienam: ſi enim tuo facto, vel aſpectu per ſe veniali alius ad mortale induceretur, peccares mortaliter, peccato ſcandali adverſus caſtitatis virtutem, ſed adverſus votum caſtitatis non ſe extendit ad conſervandum alienam caſtitatem, ſed propriam.

Dixi eſſe veniale, vel mortale pro veniali, vel mortali violatione caſtitatis propriæ. Non enim negari poteſt caſtitatem ſæpè venialiter violari tum ob defectum perfectæ deliberationis, tum ob materiæ levitatem. Sed non inde fit dari poſſe levitatem materiæ in delectatione venerea deliberatè quæſita, hoc enim nullatenus aſſerendum eſt, eſſet enim virtualiter affirmare dari levitatem materiæ in coitu, vel pollutione. Nam delectatio venerea eſt complacentia ſumpta ex coitu, vel pollutione, vel ex commotione ſpirituum vitalium, motionéque ſeminis ex renibus ad vas pudēdum, quod eſt per ſe proxima, & natura ſua cauſa coitus, vel pollutionis, atque adeo virtualis coitus, vel pollutio; ſicut enim in coitu, vel pollutione minimum non conceditur, nec concedendum eſt in venerea delectatione: ſic optimè docet Rebell. *2. p. de oblig. juſt. l.3. q.19. ſect.3. ex illo* Sanch. *l.5. ſum. cap.6. num.12. &* 13. Layman. *l.4. tr.5. cap.8.* Filiucius *tr.30. in 6. decalogi præcepto, c.9. per totum, præcipuè à num.* 181.

3. Porrò violatio voti ſolemnis caſtitatis à voto ſimplici aliqualiter differt. Sed an hæc differentia ſit neceſſario in confeſſione exprimenda? variant doctores apud Sanch. *lib.7. de matr. diſp.27. à num.23. & pluribus ſeqq.* Alii aſſerunt eſſe exprimendam, quia votum ſolemne à ſimplici eſſentialiter differt. Alii, quia ſaltem differt accidentaliter differentia notabiliter aggravante. Sed verius cenſeo cum *eodem* Sanch. *num* 27. non oportere exprimere; an votum fuerit ſolemne, vel ſimplex, modo expreſſeris te voto ligatum eſſe; quia hæc differentia non in obligatione caſtitatis ſervandæ, ſed in matrimonii contrahendi irritatione conſiſtit, qui effectus utpote omnino extrinſecus, & accidentalis obligationi caſtitatis violationem caſtitatis aggravare nullatenus poteſt.

PUNCTUM II.

Quo dominio, & uſu rerum privetur religioſus, præcipuè Societatis Jeſu voto paupertatis.

SUMMARIUM.

1. *Per ſe, & jure naturali nullo dominio pecuniæ votum paupertatis privat.*
2. *Privat jure Eccleſiaſtico.*

3 Quod

3 *Quod est intelligendum de voto solemni, & secus de simplici.*
4 *Religiosi Societatis peccant retinendo bona, si à superioribus præcipiantur renunciare.*
5 *Item peccant denuo acquirendo sua voluntate.*
6 *Item expendendo absque licentia.*
7. *Sed an sit dispositio valida? Negat Molin. & Lessius. Verius est validam esse.*
8 *Fit satis oppositis fundamentis.*

1. SI votum paupertatis etiam in tota sua latitudine sumptum spectemus, nec privat dominio acquisito, neque ipso facto, incapacem reddit acquirendo; quia votum castitatis formaliter est promissio non habendi proprium, sed promissio non habendi proprium, proprium ipso facto non excludit, sed obligat excludere. Ergo votum paupertatis in se spectatum dominio non privat; sic Suar. 3. *de rel. lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 14. Idem dicendum est de jure utendi aliena re: non enim voto paupertatis præcisè spectato hoc jus amittitur, tametsi vovens obligetur ab illo jure cessare.

2. Verum etsi hoc ita sit; jure tamen Ecclesiastico votum solemne religiosæ paupertatis privat voventem jure, & dominio pecuniæ, aliarúmque rerum pecunia æstimabilium, & reddit inhabilem acquirendi; sic tradunt DD. omnes in *c. cum ad monaster. de statu* Monach. & Trid. *sess.* 25 *c.* 2. *de regular.* Dixi privare dominio pecuniæ, aliarúmque rerum pecuniâ æstimabilium, ut excluderem à voto paupertatis jura spiritualia, qualia sunt munia publica, magistratus, doctoratus, & Ecclesiasticum beneficium. Item jus eligendi, præsentandi, & confirmandi, quæ per se divitem non faciunt. Et licet plura ex his temporalem utilitatem, & fructum pecuniæ habeant annexum, hoc solum probat, quod hic fructus ex voto paupertatis prohibeatur recipi, & expendi non tamen quod jura spiritualia, quibus est annexus, cum voto paupertatis compati non possent; sic D. Th. 2. 2. *quæst.* 186 *art.* 7 *ad* 4 & *opusc.* 19. *contra impugnat. rel. cap.* 2. Nav. *com.* 2. *de regul.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 5. Mirand. *tom.* 1. *man. prælat. quæst.* 28. *art.* 1. Suar. tom. 3. de relig. *cap.* 4. *lib.* 8. *num.* 12.

3. Insuper dixi votum solemne, non simplex, quale emittitur ab scholaribus, & coadjutoribus Societatis expleto biennio, nec tollit dominium habitum; nec incapacem reddit acquirendo, ut expressè deciditur à Greg. XIII. *in bulla, ascendente Domino, & habetur,* 4. *p. constit. cap.* 4. *litt. E.* Quod certè nullatenus obstat religioso statui, & perfectioni, cum ex vi voti obligentur illo dominio non uti absque voluntate superioris, & ex alia parte conveniens sit regimini Societatis, ut sic liberius, & minori cum offensione dimitti, si opus fuerit, è Societate valeant, sicuti dixit Greg. *in supradicta bulla.*

4. Difficultas autem est, qualiter peccent hi religiosi Societatis tum retinendo, tum acquirendo, tum expendendo sua bona, quorum habent dominium, & quousque eorum dispositio valida sit?

Dicendum est primò peccaturos mortaliter, si retineant, cum à superioribus Societatis imperantur renunciare, tametsi non imperentur sub virtute obedientiæ; quia ex voto paupertatis obligantur re propria non uti invito superiore. Hæc autem retentio est quidam illius dominii usus, præterea vovent paupertatem juxta constitutionem Societatis; at in constitutionibus declaratum est solum posse retinere proprium, quousque superiori visum fuerit: sic Suar. t. 4. de relig. *tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. & 20.

5. Secundò dico religiosos Societatis prohibitos esse ex vi voti paupertatis dominium cujusvis rei acquirere absque voluntate superioris; quia nullus usus est ita proprius rei, sicut illius acquisitio; at per votum paupertatis omnes Societatis, religiosi prohibentur uti re independenter à voluntate superioris, ut dicitur in *exam. gen. c.* 4. & 3. *p. constit. c.* 1. *n.* 7. & 6. *p. const. c.* 2. *n.* 11. *litt. H.* Ergo prohibentur dominium illius acquirere. Solum adverto esse aliqua, quæ ex aliqua actione religiosi ex vi juris possessi acquiruntur, ut sunt fructus hæreditatis habitæ. Pro horum ergo acquisitione non est opus speciali facultate superioris, sed ex facultate concessa ad retinendam hæreditatem censetur concessa facultas illos fructus acquirendi. Alia vero indigent speciali religiosi acceptatione, qualia sunt quæ jure hæreditario, donatione, aut testamento acquiruntur, ad quorum acquisitionem sine dubio intervenire debet superioris voluntas; aliàs graviter violaretur paupertatis votum ob proprietarium usum rei, cum nullus alius magis proprietarius esse potest, quàm ille quo ipsa res propria possidentis efficitur: sic docuit Suar. tom. 4. de relig. *tr.* 10. *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 4.

6. Tertio dico religiosos Societatis disponentes de his rebus de quibus dominium retinent non conscio; & approbante superiore, si dispositio sit alicujus momenti, peccare mortaliter; qui votum paupertatis hoc specialiter respicit, ne hi religiosi re propria tanquam propria utantur. Ex quo fit religiosum via testamenti, renunciatione, donatione de suis bonis disponentem superiore non approbante, & jam si dispositio sit in pauperes, & juxta constitutionis normam, mortaliter peccaturum; quia licet constitutio liberum cuilibet pro sua devotione reliquerit modum de suis bonis in pia opera disponendi, casu quo permitteretur disponere, *exam. c.* 4. & 3. *p. const. c.* 1. *à n.* 7. Non tamen reliquit liberum, ut dispositio fieret inscio superiore, sed potius illo approbante; sic expressè deciditur in *congreg.* 5. *generali, can.* 7. & *decr.* 7. & 39. & tradit Suar. t. 4. de relig. *tr.* 10. *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 3.

7. Sed quid si de facto via testamenti, donatione, aut renunciatione de suis bonis inscio superiore disponeret religiosus, esset ne dispositio valida, & to illicita? Negant Molin. *t.* 1. *de justit. disp.* 139. *vers. illo qui tempore,* & Leonard. Lessius *lib.* 2 *cap.* 4. *dub.* 5. *num.* 28. Moventur, quia religiosus post votorum emissionem non est sui juris, sed religionis, ejúsque voluntas omnino est prælato subjecta; nequit ergo validè eo non approbante disponere. Et confirmari potest exemplo pupilli, cui religiosus comparatur, cujus dispositio nulla est absque authoritate tutoris. Cæterum verius est dispositionem validam esse: sic Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 10. *lib.* 4. *cap.* 6. *à num.* 12. Sanch. lib. 7. sum. *cap.* 18. *num.* 28. & *cap.* 8. *num.* 25. ubi loquitur specialiter de testam. Laym. *lib.* 4. *sum. tr.* 5. *cap.* 7. *num.* 3. Ratio est, quia hæc dispositio nec jure naturali, nec positivo est irrita; si quidem est dispositio rerum, quarum religiosus habet dominium, & administrationem, & licet illam habeat impeditam ex virtute religionis ob paupertatis votum, hoc non tollit quominus si de facto disponat, valida non sit dispositio, quia votum non tollit dominium, nec annullat dispositionem, sed eam infidelem reddit; nullum autem est jus positivum, nec Canonicum; nec Jesuiticum, quod talem dispositionem irritam reddat. Ergo asserendum est validam esse. Verum etsi valida sit, irritari tamen potest, & revocari à prælato ob potestatem dominativam, quam in subditi voluntatem, & in ejus actiones habet, sicuti potest votum, & quamlibet aliam humanam promissionem, quæ esto valida sint, sunt tamen à prælato irritabilia, Suar. *dub. cap.* 6. *à num.* 12. & *seqq.*

8. Neque obstant contraria. Ad primum nego religiosum non habere voluntatem, qua se obligare possit, habet utique, esto ob dependentiam, & subjectionem ad prælatum non potest se firmiter, & irrevocabiliter obligare. Ad secundum concedo pupilli dispositionem absque authoritate tutoris nullam esse, id tamen provenit ex jure positivo quod in præsenti nullum est.

Punctum III.

Quo jure bona de quibus religiosus ante professionem non disponit, transeant in monasterium.

SUMMARIUM.

1 *Statuitur distinctio de monasteriis succedendi capacibus, vel incapacibus succedendi.*
2 *Professus in religione Minorum, Capucinorum, & Societatis Jesu non potest amplius de suis bonis disponere.*
3 *Monasteria, quæ religiosis succedunt id habent ex jure Ecclesiastico, & civili.*
4 *Plures affirmant statuto civili excludi posse monasterium aliàs capax à successione. Sed contrarium est tenendum.*
5 *Consuetudine tamen introduci potest hæc exclusio.*

1. Distinguenda sunt monasteria; alia sunt succedendi capacia, vel ipso jure, vel ex voluntate religiosi, alia vero sunt incapacia succedendi utroque modo. Religiones omnes (præter Minores de observantia, & Capucinos, & Societatis Jesu, de qua statim) succedunt religioso professo nihil de suis bonis disponenti, sic omnes doctores; colligúntque ex Trid. *sess.* 25. *c. de regularib.* ubi omnium religiosorum monasteriis tam virorum, quam mulierum (exceptis domibus S. Francisci, Capucinorum, & eorum qui minores de observantia vocantur) concedit immobilium possessionem & consequenter hæreditariam successionem. Minores de observantia, & Capucinos excepit ob eorum singularem paupertatem. Et licet Societatem Jesu Concilium non exceperit, sed potius visum fuerit sub privilegio omnibus aliis religionibus concesso comprehendisse; quia tamen non obligare religiones eo privilegio uti; ea de causa possunt supradicto privilegio renunciare, si expedire judicaverint. Sic Societas Jesu nullam religiosorum suorum successionem ab intestato admisit, ut sic potius aptitudinem religiosorum ad divina ministeria, quàm eorum divitias spectaret, eosque possent minori cum sæcularium offensione recipere & receptos regere, punire, ac si opus esset dimittere.

2. Hinc fit profitentem in religione Minorum, & Capucinorum, & in Societate Jesu absque dispositione suorum bonorum non posse de suis bonis amplius disponere, sed hæredes ab intestato succedere. Nam ex vi professionis omnium suorum bonorum dominium amisit, & cum ipso jure monasterium non succedat; fit consequenter, ne bona domino careant, ut habeantur pro derelicto, hæredibus ab intestato competere, sic pluribus relatis firmat Sanch. *lib.* 7. *summ. c.* 25. *n.* 21.

3. Monasteria verò, quæ religiosis professis succedunt, non ex jure naturali, sed positivo civili, & Ecclesiastico hanc successionem habent. Ex jure civili constat *ex* §. *si qua mulier, Auth. de Sanctissim. Episc. & Auth. si qua mulier, authent. ingressi, C. de Sacrosanct. Eccl.* Ex jure Ecclesiast. liquet ex Greg. Magno *in c. quia ingredientibus* 19. *q.* 3. Jus autem civile, & Eccl. ita efficaciter hanc potestatem succedendi monasterio concessit, ut nulla professitis actione indigeat, sed eo ipso quo religiosus professionem emittit, omnia ejus bona, jura, & actiones sunt in monasterium translata, ut expressè deciditur Auth. *ingressi, C. de Sacrosanct. Eccles.* ibi ipso ingressu se suáque dedicat Deo quapropter etiamsi ipse monachus post professionem huic translationi repugnet, effectum non impediet; quia non ex voluntate monachi; sed ex lege hæc translatio facta est, qua facta, non est in potestate monachi eam revocare, aut immutare.

4. Ex his oritur dubitatio; an jure civili excludi possit monasterium à successione bonorum, ex persona religiosi provenientium? Non desunt doctores, qui id affirment, eo quod jure civili hæc successio sit, poterit ergo juris conditor eam concessionem revocare, & ita tradit Menchaca *de success. creat. lib.* 3. 2. 21. *num.* 179. Sed contrarium omnino tenendum est. Tum quia privilegium Ecclesiæ concessum, & ab ea acceptatum nequit, qui filius superior non est, derogare. Tum quia successio non tantum jure civili, sed Ecclesiastico statuta est, at juris civilis conditor statuta Ecclesiastica abrogare non potest, ergo non poterit derogare hanc monasterii concessionem: sic docet aliis relatis Covarr. *de pactis* 3. *p.* §. 2. *num.* 4. Menoch. *cons.* 196. *num.* 32. *volum.* 2. *& de præsumpt. lib* 4. *præsump.* 38. *num.* 24. Zevallos in suis *qu. communib. quæst.* 423. *in fine*, Sanch. lib. 7. sum. *c. n.* 18.

5. Verùm, etsi statuto civili monasteria excludi non possint à successione ob personam religiosi; consuetudine tamen introduci potest: nam cum hæc successio non jure naturæ, sed positivo monasteriis competat, derogari consuetudine poterit, sicuti apud Gallos factum est: sic Rebuff. *tom.* 1. *constit. regiar. in proœmio*, Gloss. 5. *num.* 21. *&* 22. *Covarr. de pactis*, 3. *p.* §. 2. *num.* 4. *ad finem, & cap.* 1. *in fine, de testam.* Sanch. *lib.* 7. *sum. c.* 12. *num.* 14. ubi benè advertit debere spatio 40. annorum præscribi hanc consuetudinem.

Punctum IV.

Quæ bona religiosi, de quibus ante professionem non disposuerat, transeant in monasterium, vel ad hæredes pertineant.

Regula generalis est, si monasterium incapax sit succedendi ex persona religiosi, bona illa ne maneant adespota, & suspensa, transeunt ad hæredes abintestato, sic Bartol. *tr. minoricar. lib.* 4. *d.* 1. *c.* 1. *&* 2. Abbas *c. in præsentia de probationib. num.* 62. *& ibi Fel. num.* 50. *Bald. auth. ingressi, num.* 38. *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* & alii plures, quos plena manu refert, & sequitur Sanch. lib. 7. sum. *c.* 25. *n.* 1. Si autem monasterium capax sit ex persona religiosi succedendi, omnia illius bona in monasterium transeunt, ut expressè deciditur Auth. *de monachis*, §. *si quis autem*, *& auth. si qua mulier, C. de Sacrosanct. Ecclesiis*, & tradunt ferè omnes doctores, pluribúsque exornat Nav. *comm.* 2. *à n.* 44. *de Regul.* Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 41. *dub.* 10. *n.* 81. De aliquibus vero bonis est specialis difficultas, qua ratione in illis monasterium succedere possit, ideo sigillatim examinanda sunt.

§. I.

Usufructus qualiter à monasterio competat.

SUMMARIUM.

1 *Aliqui affirmant usumfructum extingui, & cum proprietate solidari, & quo fundamento.*
2 *Alii censent usumfructum manere apud religiosum, commoditatem monasterio inhærere.*
3 *Durante vita religiosi ususfructus monasterio acquiritur.*
4 *Limitatur conclusio, ut procedat in religione capaci successionis.*
5 *Secundò limitatur in religiosis Societatis* Jesu *vota biennii emittentibus, qui usumfructum retinent.*
6 *Alii limitant in usufructu patris, vel matris in bonis adventitiis filii, si religionem ingrediantur. Sed non admittitur limitatio.*
7 *Ususfructus paternus in bonis adventitiis filii perit in Castella, si filius ad nuptias transeat.*
8 *Translato religioso ad aliud monasterium legitimè transit cum illo ususfructus.*

1. Non desunt doctores, qui sentiant usumfructum monasterio non competere, sed professione religionis extingui, eo quod professione religiosus quasi mortuus

mortuus censeatur, at morte usufructuarii extinguitur ususfructus, §. *fin. instit. de usufructu.* Tum quia pensio professione extinguitur, ut latè diximus *tr. de benef. disp.* 1. Ergo & ususfructus qui pensioni comparatur, imo pensio est quidam ususfructus beneficii. Tum quia ususfructus non potest manere in religioso, cum sit incapax votum paupertatis habendi proprium. Neque item potest transferri in religionem; dum non sit jus transmissibile juxta Text. §. *in fin. instit. de usufructu*, & *leg. si usufructus* 67. *ff. de jure dotium*, ergo extinguitur, sic Glossa *in c. si qua mulier*, 19. *quæst.* 3. Zevallos *commun. opin. quæst.* 64. *fine*, consentit Fachin. *lib.* 6. *controver. cap.* 12. ut colligitur manifestè ex ratione, quia suam sententiam probat.

2. Alii doctores sentiunt usumfructum manere apud religiosum, commoditatem vero monasterio inhærere; quia non videtur inconveniens religiosum capacem esse proprii, cujus nullam dispositionem habeat; sicut non est inconveniens conjugatum manente vinculo conjugii fieri religiosum: sic Cav. *de testam. cap.* 2. *num.* 9. Ant. Gom. *leg.* 48. *tauri*, *num* 8. Mol. *tom.* 1. *de instit. disp.* 9. *circa finem*, & probabile reputat Suar. tom. 3. de relig. *lib.* 8 *cap.* 13. *num.* 4.

3. Cæterum, media via procedendum est, & affirmandum, usumfructum nequaquam extingui, sed monasterio acquiri durante vita religiosi lege sic disponente, sic pluribus firmat Sanch. *lib* 7. *cap.* 13. *num.* 48. & *seq.* Suar. *d. cap.* 13. *num.* 6. Et quidem non extingui est constans ferè omnium doctorum sententia, ut videri potest in doctoribus relatis. Neque obstat pensionem extingui, quia hoc in favorem Ecclesiæ, ut libera sint beneficia, jure Ecclesiastico introductum est. Quod autem monasterio acquiratur, sic probo. Tum quia generale est omnia jura, & actiones religiosi in monasterium transferri. Auth. *ingressi*, *C. de Sacrosanct. Eccles.* Tum quia religiosus voto solemni paupertatis non solum usu, sed qualibet proprietate privatur. Aliàs posset cujuslibet rei dominium retinere absque potestate illa re utendi, quod est contra omnes; efficitur ergo usumfructum monasterio acquiri? sed quia non acquiritur ex consensu, & voluntate domini proprietatis, sed ex lege, seu consuetudine recepta, qua constat in monasterium esse hoc jus translatum; ea de causa non amplius durat, neque extenditur, quàm extenderetur, si religiosus sæcularis esset. Unde morte ipsius religiosi finitur ususfructus, nisi fortè esset ususfructus relictus pro se, & suo hærede, quia tunc, ut benè dicit Sanch. *d. c.* 13. *num.* 60. novus ususfructus in monasterio constituitur, ideo centum annis durare debet; quia id tempus definitum est usufructui directè monasterio relicto, *leg. an ususfructus*, *ff. de usufruct. & lege regia*, 26. *tit.* 31 *p.* 3.

4. Conclusio limitanda est, ut procedat in religione capaci succedendi; nam religioni incapaci habendi proprium non acquiritur ususfructus, sed perit, & cum proprietate consolidatur, eo quod neque in religioso, neque in religione manere possit, Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 13 *n.* 4. Sanch. lib. 7. sum. *c.* 13. *à n.* 53.

5. Secundo limita in Societate Jesu pro his, qui tantum vota biennii emiserunt: si enim dominio capaces sunt, usumfructum retinent, esto de illo absque licentia prælati disponere non possint, si vero professionem faciant, vel vota coadjutorum formatorum emittant, ususfructus extinguitur; quia neque ipsi, neque religioso ratione ipsorum capaces sunt habendi proprium.

6. Tertio limitant alii in usufructu, quem pater, vel mater habet in bonis adventitiis filii, quem dicunt extingui, si pater religionem profiteatur: quia illa professione solvitur patria potestas, & jus gubernandi filium amittitur, quæ sunt causæ usumfructum patri concedendi: sic Cov. *c.* 2. *n.* 9. *de testam.* Eachin. *lib.* 6. *controvers c.* 12. Zevallos *in suis q. communib. q.* 64. *n.* 4. Sed jure optimo hanc limitationem reprobant plurimi doctores quos refert, & sequitur Sanch. *lib.* 7. *sum. cap.* 14. *num.* 70. Suar. t. 3. de relig. *lib.* 8. *c.* 13. *n.* 5. Quia esto causa concedendi usumfructum sit patria potestas, & filii gubernatio, non tamen pendet ab hac patria potestate, & filii gubernatione, sed his cessantibus ususfructus perseverat, ut constat, ex *leg.* 3. *C. de usufructu, & leg. ult. C. ad Tertull.* Neque obstat filio emancipato deberi usumfructum, & patri solum concedi in præmium beneficii emancipationis dimidiam ususfructus partem, *leg. cum oportet*, §. *cum autem*, *C. de bonis, quæ liberis*, quia professione religionis non emancipatur filius directè, sed indirectè, & in consequentiam; ideóque leges emancipationis in professione religionis procedere non debent.

7. Adverte tamen hunc usumfructum in bonis adventitiis filii omnino perire, & ad filium devolvi, si filius in hoc Castellæ regno ad nuptias transeat subsequutis Ecclesiæ benedictionibus. Nam ut rectè notavit Sanch. *d. cap.* 13. *num.* 75. si parti existenti in sæculo perit ususfructus, & ad filium nuptias contrahentem devolvitur, *leg.* 48. *tauri*, & *leg.* 9. *tit.* 1. *lib.* 5. *recopilat.* à fortiori hoc procedere debet patre in religione existente.

8. Sed quid si religiosus ad aliud monasterium transeat, transitne cum illo ususfructus? Respondeo transire, si monasterium capax sit habendi proprium; quia ususfructus est jus personalissimum, monasterium illo fruitur, quia sibi religiosus est incorporatus. Et præterea censetur quasi quotidie constitui juxta *leg.* 1. §. *fin. ff. de usufructu accrescendo.* At si monasterium incapax est habendi proprium, usufructus omnino perit, Sanch. *lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 63.

§. II.

Qualiter annuum legatum, peculium filii familias, jus patronatus, & jus retractus in monasterium transferatur.

SUMMARIUM.

1 *Qualiter annuum legatum monasterio incapaci succedendi competere possit.*
2 *Peculium filii familias castrense monasterio competit non profectitium; adventitium vero quoad usumfructum. Probabilius est non competere, sed à patre retineri.*
3 *Jus patronatus monasterio acquiritur.*
4 *Idem dicendum de jure nominandi ad emphyteusim.*
5 *Jus retractus monasterio non competit.*

1. ET quidem, si monasterium sit succedendi capax, dubium non est, quin monasterio acquiratur, sive legatum reputetur unum, sive quolibet anno diversum quia omnia jura, & actiones religiosi in monasterium transeunt. At si monasterium incapax sit, & legatum multiplex esse censeatur, juxta leg. *in singulis ff. de annuis legatis*, eo quod in gratiam legatarii singulis annis dari mandatum sit, perit legatum ob incapacitatem religiosi, & monasterii. Si vero legatum unicum esse reputetur, ut reputandum est, quando in gratiam hæredis signatur singulis annis tribuendum, non religioso, nec monasterio, sed hæredibus ab intestato competit; sicut competit census, aliáque bona religiosi; quia hoc legatum, tanquam quidam census computandum est: sic Sanch. lib. 7. sum. *cap.* 13. *num.* 54.

2. Sed quid dicendum de peculio filii familias religiosi facti? Nulla est dubitatio de bonis castrensibus aut quasi; hoc enim tam quoad proprietatem, quàm quoad usum fructum sunt filii; ac proinde non mirum quin monasterio cedant. Neque item est dubitatio profectitia monasterio competere; cum hæc tam quoad usumfructum, quàm quoad proprietatem sint patris. Solum de bonis adventitiis est controversia; eo quod usus fructus patri conveniat, quo non videtur privandus ob ingressum filii in religionem. Nam esto solvatur patria potestas, & filii gubernatio, non cessat honor patri debitus,

debitus, ob quem præcipuè hic uſusfructus conceſſus eſt. Et ita tenendum eſt cum communi ſententia, quam tradit Navarr. *com. 2. de regular. num. 55.* Leſſi. *lib. 2. de juſt. cap. 41. dub. 10. num. 83.* Man. Rodrig. *to. 3. q. regular. q. 16. art. 4.* Sanch. pluribus relat. *lib. 7. cap. 13. n. 39.*

3. Juſpatronatus alicui videbitur poſſe in religioſo manere, eo quod non ſit pretio æſtimabile; ac proinde nec materia prohibita voto paupertatis. Sed dicendum omnino eſt, nequaquam religioſo competere, ſed monaſterio ſuccedendi capaci. Quia Auth. *ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* abſque nulla diſtinctione decidit omnia jura & actiones religioſi monaſterio acquiri. Quod ſi monaſterium ſit ſuccedendi incapax ad ſequentem vocatum juſpatronatus pertinet? ſic gloſ. *in c. beneficium, de regul. in 6.* verbo *conferendum.* Lambert. *de jurepat. lib. 2. p. 1. q. 1. art. 11. num. ult.* Man. Rodrig. *q. regul. t. 2. q. 122. art. 2.* Sanch. aliis relatis, *lib. 7. c. 14. n. 2. & ſeqq.*

4. Idem quod dictum eſt de jurepatronatus, à fortiori dicendum eſt de jure nominandi ad emphyteuſim; eſt enim in pretio æſtimabile, cujus religioſus profeſſus incapax eſt; ac proinde monaſterio ſuccedendi capaci competit. Sic Molina *tit. 2. de juſtit. diſput. 482. circa finem.* Sanch. *lib. 7. ſum. cap. 14. num. 16. & 17.*

5. De jure, & privilegio, quod proximiori conſanguineo conceſſum eſt retrahendi rem alienatam extra familiam eodem pretio emptori ſoluto, quod ipſe pro ea dedit, optimè dicit Sanch. *d. c. 14. num. 25. & ſeqq.* nequaquam religioſo, nec monaſterio competere poſſe: nam cum religioſus rem illam non ſibi, ſed monaſterio acquirere debeat, extra propriam familiam hoc retractu res conſtitueretur, quod vitare intendebat privilegium retractus.

§. III.

Qualiter majoratus, feudum, & emphyteuſis tranſeat in monaſterium.

SUMMARIUM.

1 *Aliquibus placet monaſterium ſuccedendi capax non ſuccedere in majoratu religioſi. Sed tenendum eſt contrarium ſuccedere inquam durante religioſi vita.*

2 *An ſuccedat monaſterium in majoratu ante profeſſionem a religioſo poſſeſſo habente clauſulam expreſſam, vel tacitam excludentem religioſos? Affirmat Mieres ſuccedere.*

3 *Verius eſt oppoſitum.*

4 *In feuda ſuccedit monaſterium, ſi capax ſit præſtandi illius obſequia.*

5 *Excipitur feudum habens dignitatem.*

6 *Emphyteuſis hæreditaria tam ſæcularis, quàm Eccleſiaſt. ad monaſterium tranſit, de tamet ſi Eccleſiaſt. Navar. neget.*

7 *Sanch. ſentit Eccleſiaſticam emphyteuſim revocari intra biennium poſſe. Sed non admittitur.*

8 *Si emphyteuſis conceſſa ſit ea conditione, ne tranſeat ad potentiorem, & ſi plures cenſeant tranſire ad monaſterium. Verius eſt oppoſitum.*

9 *Emphyteuſis ſolum pro vita religioſi in monaſterium tranſit.*

10 *Quid de emphyteuſi conceſſa alicui pro ſe, & ſuis hæredibus? Affirmat Sanch. in perpetuum ad monaſterium tranſire. Sed eſt difficilis ſententia.*

1. ALiquibus videbitur monaſterium ſuccedendi capax non poſſe majoratum, quem religioſus ante profeſſionem poſſederat, acquirere. Quia finis præcipuus inſtituentis quemlibet majoratum eſt, ne bona illius extra familiam conſtituantur. At ſi monaſterium ſuccedit, jam bona illius ſunt extra familiam; non igitur ex inſtituentis voluntate monaſterium ſuccedere poteſt. Cæterùm omnino tenendum eſt, ſuccedere monaſterium durante vita monachi, quod tanquam certum ſupponunt ferè omnes doctores: nam cum monaſterium ex perſona monachi ſibi incorporati, & ex jure ei competente majoratum poſſideat, bona illius extra familiam hac ratione non cenſentur conſtitui, quia non directè ut in contractu, & in qualibet alia donatione contingit, ſed acceſſoriè ad religioſum monaſterio competunt.

2. Dubium autem non leve eſt; an quando majoratus habet clauſulam expreſſam excludentem religioſos vel tacitè illos excludit, eo quod inſtitutum eſt cum juriſdictione in aliquod oppidum, vel ad conſervandam agnationem, vel cum onere deferendi arma; & familiæ nomen; in quibus caſibus ſecundum communiorem ſententiam non ſuccedit religioſus profeſſione facta, nec ratione illius monaſterium. An idem dicendum ſit, quando ante profeſſionem religioſus ſucceſſerat, & illum majoratum poſſidebat? Negat Mieres *de majoratu, 2. p. q. 3. n. 33.* cujus fundamentum eſt, quia eſto monachus, & ratione illius monaſterium incapax ſit acquirendi de novo ſupradictum majoratum, at ad retinendum illum capax eſſe poteſt; quia plura requiruntur ad novam rei acquiſitionem, quàm ad illius conſervationem, ut multis exemplis exornari facilè poteſt. Deinde quia ſola inſtitutoris voluntate privari poteſt religioſus majoratu acquiſito, at inſtitutoris voluntate excludente religioſos à ſucceſſione, non privatur religioſus majoratu acquiſito, ſed ſolum acquirendo, quia ſolum privatur ſuccedere, at eo caſu non ſuccedit religioſus, ſed ſucceſſionem continuat. Item ad monaſterii excluſionem clariſſimæ conjecturæ voluntatis teſtatoris illud excludentis deſiderantur, ut benè probat Cov. 1. *variar. c. 15. n. 11.* quæ tamen in præſenti caſu non apparent, cum ſatis congruenter dici poſſit voluiſſe excludere à nova majoratus ſucceſſione non ab antiqua. Tandem hæc ſententia religioni favet, ac proinde ſuſtinenda eſt.

3. Nihilominus verius cenſeo monaſterium excludi, & ad ſequentem ſucceſſorem majoratum tranſire, ſic expreſsè docet. Sanch. *lib. 7. cap. 15. n. 31.* & videntur id ſentire Molin. *lib. 1. de primog. c. 13. num. 93. & ſeqq.* & Mol. Jeſuita, *to. 3. de juſt. diſp. 623. n. 3.* Man. Rodrig. *q. reg. t. 2. q. 77. art. 11.* verſ. *quinto certum eſt.* Ratio eſt, quia inſtitutor excludens monachos à ſucceſſione majoratus, ſucceſſorem monaſterii excluſit, monachi enim profeſſione ipſa excluſi erant.

4. De fundo dubium eſt; an in monaſterium capax ſuccedendi tranſeat? Breviter reſpondeo tranſire, dummodo obſequium feudi præſtari poſſit à monaſterio per ſe, vel per ſubſtitutum. Quia à generali regula ſtatuente omnia bona religioſi ad monaſterium tranſire, nulla eſt occaſio excipiendi ſupradictum feudum: ſic Navarr. *com. de Regularib. num. 45.* Molin. *l. 1. de primog. cap. 13. n. 76.* Molin. Jeſuita, *tom. 1. de juſtit. diſp. 140. verſ. regulæm*, Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 10. n. 84.* & alii plures, quos refert & ſequitur Sanch: *lib. 7. c. 15. n. 36.*

5. Ab hac regula excipiendus eſt feudus habens dignitatem Ducatus, Marchionatus, ſeu juriſdictionem in aliquod oppidum annexum, quia hæc non poſſunt ea decentia, & ſplendore, quem dominus feudi intendit exerceri, ac proinde ex præſumpta domini voluntate tranſit ad ſucceſſorem vocatum, ſicut communiter dicitur de majoratu habente hanc dignitatem, & juriſdictionem. Sic Sanch. aliis relatis, *d. c. 15. n. 42.* Monaſterium autem potietur illo feudo, dum religioſus vivit, eo tamen defuncto deveniet ad ſequentem vocatum. Quod ſi nullus ſit, ad dominum directum devolvitur. Sic Mol. *de primogen. d. c. 13. n. 79.* Leſſius *n. 84.* Sanch. *c. 15. n. 46.*

6. Sed

6. Sed quid dicendum de emphyteusi hæreditaria qualiter ad monasterium succedendi capax deveniat. Qua in re & si Nav. *com. 2. de regular. n. 55.* censeat emphyteusim, cujus dominus directus est Ecclesia, quæque vocatur Ecclesiastica, non transire ad monasterium. At probabilius est hanc sicut & sæcularem transire cum omnibus melioramentis in ea factis, quippè quæ nullo jure inveniuntur excepta ab illa regula generali concedente monasterio successionem in omnia religiosorum bona: sic docuit Felin. *c. in præsentia, de probationib. n. 49.* Decius *ibi n. 194.* Azor. *to. 1. lib. 12. c. 8. q 4.* & aliis relat. Sanch. *lib. 7. c. 15. n. 56.*

7. Addit tamen Sanch. esse differentiam in successione Emphyteusis Ecclesiasticæ, & sæcularis. Nam Ecclesiasticam, inquit revocare dominus directus potest intra biennium, juxta Textum *in* §. 1. Authent. *de alienat. & emphyteusi.* At secularem revocare non potest; quia nullibi tale privilegium concessum est. Verum hanc differentiam non censeo admittendam; quia illa *Authentica constitutio* non loquitur de qualibet emphyteusi, sed de emphyteusi data ab Ecclesia Constantinopolitana, neque ad hæredes extraneos transmissibili, ut latiùs probavi *1. p. hujus operis, tract. 4. de fide, disp. 5. punct. 8. n. 3.* ac proinde neque Ecclesiastica, nec sæcularis revocari potest.

8. Sed quid si emphyteusis sit concessa ea conditione, ne transferatur ad Ecclesiam, aut personam potentiorem, ut communiter concedi solet? Adhuc plures doctores censent ad monasterium succedendi capax transire. Quia intelligi debet hæc conditio de translatione indirecta, & in consequentiam, & à lege inducta, qualis est, quæ professione religionis inducitur. Sic Felin. *cap. in præsentia, n. 36. & 49. de probationib.* Sylv. verbo *emphyteusis, q. 20. n. 27.* Man. Rodrig. *q. regular. t. 2. q. 78. art. 9.* Sanch. alios referens *d. c. 15. n. 65.* Cæterum verius censeo, de qualibet alienatione conditionem intelligendam esse. Tum quia finis apponentis eam conditionem est, ne Dominus proprietatis ob Ecclesiæ privilegia, aut emphyteuticæ potentiam obsequio debito privetur, qui finis etiam in translatione directa ac indirecta procedit. Aliàs etiam fiscus succederet in Emphyteusi alienari prohibita emphyteuta delictum confiscationi subjectum committente (quod Sanch. non concedit) quia etiam hæc est alienatio non voluntaria, sed indirecta, & indirecta per legem. Item majoratus habens clausulam, ne monasterium succedat, monasterio competeret; quia posset quis interpretari id esse intelligendum de successione directa, & perpetua, & non successione temporanea, & per legem inducta. Ne ergo hæc admittantur, dicendum est, emphyteusim prohibitam transferri ad Ecclesiam, nullatenus monasterio acquiri, & ita docent Bartol. *auth. ingressi, C. de Sacrosanct. Eccles. in 2. lectura, n. 19. & ibi* Bald. *n. 31.* Paulus *n. 25.* Jason. *n. 64.* Barbac. *c. in præsentia. de probation. n. 121.* Velascus *cons. 101. num. 8. tom. 1.* Flores de Mena *addit. ad Sama. decis. 6. n. 2. concl. 3.* quos omnes refert Sanch. *d. lib. 7. sum. c. 15. n. 64.* Item quod dictum est de emphyteusi, dicendum est de quibusvis bonis alienari prohibitis ob easdem rationes, tametsi contrarium sentiat Sanchez *n. 67.*

9. Verùm esto sententiæ asserenti in monasterium dictam emphyteusim, seu fidei commissum transferri religiosi professione, hæreamus, nullatenus concedendum est in perpetuum transferri, sed solum durante vita religiosi, ne voluntati concedentis emphyteusim, seu fidei commissum adversemur.

10. Solum de emphyteusi concessa alicui pro se, & suis hæredibus affirmat Sanchez *d. c. 15. num. 62.* cum Bart. dicta Authent. *ingressi, in 2. lectura n. 37.* Berojo *cap. in præsentia, n. 491. de prob.* in perpetuum monasterio pertinere, quia potuit Dominus cogitare possessorem emphyteusis posse monasterium hæredem habere. Hæc tamen doctrina non caret difficultate quia verba explicantia voluntatem testatoris in propria significatione sunt accipienda; at monasterium religioso succedens non est propriè hæres, ut communiter doctores censent teste Sanch. *lib. 7. sum. c. 12. n. 33.* Ergo nomine hæredis non venit monasterium; & ita tradit Paris loquens de feudo *cap. in præsentia de probationib. n. 195.* Quod à fortiori procedit, si emphyteusis constituta esset pro se, suisque filiis; non enim nomine filii monasterium intelligendum est, nisi in casibus à jure expressis, qualis non est hic, & consentit Sanch. plurib. relatis li. 7. sum. *c. 15. n. 63.*

§. IV.

Qualiter fidei commissum monasterio competat.

SUMMARIUM.

1 *Non excluditur substitutus, si religionem incapacem succedendi ingrediaris.*
2 *Si profitearis in monasterio capaci succedendi, succedit monasterium in fideicommisso durante tua vita.*
3 *Affirmant plures tastatore gravante suum hæredem, ut alicui tertio hæreditatem restituat non apposita clausula, si sine liberis decesserit, in perpetuum excludi substitutum, & monasterium succedere.*
4 *Sed oppositum est verius.*
5 *Si testator appposuit clausulam gravato, si sine liberis decesserit, & nullis filiis relictis ingreditur monasterium, excluditur in perpetuum substitutus.*
6 *Limitatur ab aliquibus, nisi testator de veris filiis intellexerit, cum eam conditionem appposuit, si sine liberis decesserit, sed non admittitur limitatio.*
7 *Secundo limitatur, nisi testator expresserit se nolle substitutum excludi. Sed alii hanc limitationem, neque improbabiliter rejiciunt.*
8 *Quid sentiendum, sub distinctione respondetur.*
9 *Tertio limitant, nisi substitutus esset filius testatoris. Sed rejicitur limitatio.*
10 *Quarto nisi gravatus ingressus fuerit animo excludendi substitutum? Non caret difficultate hæc limitatio.*
11 *Quinto limitatur nisi substitutio sit causa pia. Amittitur limitatio.*
12 *Extenditur limitatio ad quamlibet causam piam, esto fuerit mediante substituto.*
13 *Sexto limitatur, ne succedat monasterium excluso substituto in contractibus onerosis.*
14 *Septimo limitatur, ut non procedat monasterii successio, si conditio liberorum in propriam personam referatur.*
15 *Octavo limitatur monasterii successio, dummodo admittat hæreditatem, secus si rejiciat.*
16 *Substitutus eo casu statim succedit, neque oportet gravati mortem naturalem expectare.*
17 *Quid dicendum de successione fideicommissi in religione Societatis Jesu.*

1. GRavis est difficultas de fideicommissis, hoc est de bonis gravatis, seu alicui tertio restituendis; an si in his institutus sis, & religionem ingrediaris, succedat monasterium, & excludatur substitutus? Aliqua sunt in hac quæstione apud Doctores recepta; alia satis controversa. Primo certum est, te ingrediente religionem incapacem succedendi non excludi substitutum; quia solum excludi poterat ob monasterii successionem, ut benè aliis relatis notat. Molin. Societatis Jesu, *tom. 1. de just. disp. 186. col. 2.* Sanch. lib. 7. sum. *c. 16. num. 13.* imo probabilius est à puncto professionis in hac religione factæ substitutum intrare; quia ad effectum successionis hæc professio morti naturali æquiparatur, neque ulla ratio est, quare fideicommissum ad hæredes ab intestato perveniat, cum id contrarium sit dispositioni testatoris præferentis substitutum omnibus

aliis hæredibus, ſic Cov. *c.* 2. *n.* 6. *de teſtam.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 83. *n.* 71. Gutierr. *can. q. lib.* 1. *c.* 32. *n.* 25. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 16. *n.* 16. & alii apud ipſos.

2. At ſi in monaſterio capaci ſuccedendi profitearis, ſuccedit monaſterium durante tua vita, niſi aliud ex præſcripto inſtituentis cautum ſit. Sic Cov. *lib.* 1. *var. c.* 19. Sanch. *lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 10. & 49. Molin. *lib.* 1. *de primog. cap.* 7. *num.* 77. Molin. Jeſuita, *d. diſp.* 186. verſ. *ſi hæreſ. & diſp.* 190. *circa finem*, verſ. *in quocunque.* Dixi niſi aliud ex præſcripto inſtituentis cautum ſit. Nam ſi inſtitutor expreſsè; vel tacitè contrarium diſpoſuit, voluitque à profeſſionis tempore ſubſtitutum intrare id ſervandum eſt. Quocirca ſi gratia conſervandi agnationem, ſuæque familiæ nomen, ſubſtitutum deſignavit, monaſterium non ſuccedit; quia capax non eſt conſervandæ agnationis: ſic Cov. 1. *var. capit.* 19. *num.* 11. Gutierr. *capit.* 32. *num.* 29. Menoch. *dicta præſumpt.* 83 *num.* 45. Sanch. pluribus relatis *lib.* 7. *cap.* 16. *numer.* 44.

3. Controverſia tamen eſt, ſi teſtator ſuum deſcentem gravavit reſtituere hæreditatem alicui tertio, & fortè extraneo non exprimens, ſi ſine liberis deceſſerit ſed abſolutè; ille verò monaſterium ingrediatur capax ſuccedendi; an ceſſet ſubſtitutio, & monaſterium in perpetuum ſuccedat? Affirmant Gregor. Lopez, *leg.* 10. *verbo vexare*, *q.* 2. *tit.* 4. *part.* 6. Anton. Gomez *tom.* 1. *var. cap.* 5. *num.* 34. & alii relati à Sanch. *lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 81. Moventur; quia taciti, & expreſſi idem eſt judicium. At ſi exprimeret, ſi ſine liberis deceſſerit, gravatus reſtituat hæreditatem, ſuccedit monaſterium, excluſo ſubſtituto in perpetuum; ut ſtatim dicemus. Ergo etiam ſuccedit ſupradicta conditione non expreſſa; quia tacitè ineſt, non enim credendum eſt voluiſſe teſtatorem ſuis deſcendentibus filiis extraneum præferre.

4. Sed verius eſt non excludi in perpetuum ſubſtitutum; ſed poſt mortem gravari ſucceſſurum: ſic docet Molin. Jeſuita, *tom.* 1. *diſput.* 190. verſ. *utrum.* Eman. Acoſta. *cap. ſi pater* 1. *p.* verbo *ſi abſque liberis*, *num.* 70. & 71. *de teſtam. in* 6. & aliis relatis Sanch. lib. 7. ſum. *cap.* 16. *num.* 82. Ratio eſt; quia eſto illa conditio tacitè inſit, eaque de cauſa ſi gravatus deſcendens haberet filios, ſubſtitutus extraneus, etiamſi eſſet pia cauſa in perpetuum excluderetur, juxta, *leg. avus*, *ff. de conditionib. & demonſt. leg. cum acutiſſimi*, *C. de fideicomm. cum aliis.* At monaſterium nulla ratione eo caſu loco filii habetur; quia Authent. *de ſanctiſſimis epiſc.* §. *ſed & hoc præſenti*, ſolum concedit monaſterio excludere ſubſtitutum, locúmque filii ea in parte retinere, quando aliqua ex ibi enumeratis conditionibus fuerit appoſita ibi: *Adjectis conditionibus quibuſcunque.* Ergo quando nulla conditio adjicitur, ſubſtitutus excludi non debet.

5. Verum ſi teſtator inſtitutum gravaret hæreditatem reſtituere alicui tertio, ſi ſine liberis deceſſerit, ipſe verò nullis filiis relictis monaſterium capax ſuccedendi ingrediatur; ceſſat ſubſtitutio & monaſterium in perpetuum ſuccedit in fideicommiſſo. Eſt expreſſa deciſio Text. *in authent. de Sanctiſſim. epiſc.* §. *ſed & hoc præſenti*, ibi ſi quis ſub conditione nuptiarum, aut ſuſceptorum filiorum, vel dotis, aut nuptialis donationis gratia, vel donaverit, vel reliquerit filiis ſuis, aut cuicunque alii perſonæ vel hæreditatem, vel legatum, aut ſi initio purè ipſis relinquat, poſtea ſub una aliqua memoratarum conditionum ſubſtitutione, aut reſtitutione eos prægravet, jubemus, ut ſi mares, aut familiæ, qui tali conditioni obnoxii ſunt, monaſterium ingrediantur, aut clerici, diaconiſſæve, aut aſcetriæ fiant iſtiuſmodi conditiones invalidæ, & pro non ſcriptis ſint, &c. Quæ deciſio approbata eſt ab Innoc. III. *in cap. in præſentia*, *de probationib.* ibi intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit; quæ verba etſi ſint prolata à patre, attamen ſecundùm illa lata fuit à Pontifice ſententia. Ratio hujus deciſionis multiplex redditur à doctoribus. Prima; quia monaſterium loco filii habetur, ut colligitur ex dictis verbis textus: ſi autem filios haberet inſtitutus, excluderetur ſubſtitutus in perpetuum; ſimiliter ergo excludendus eſt monaſterii ingreſſu: ſed hæc ratio firma non eſt, tum quia non conſtat Pontificem ob ſupradictam rationem motum fuiſſe in deciſione, ſed eo ſolum, quod monaſterium intravit. Aliàs ſi motus fuiſſet ad decidendum monaſterio competere illa bona excluſo ſubſtituto; quia monaſterium loco filii haberet, ſicut filio gravati exiſtente excluditur quilibet ſubſtitutus etiam cauſa pia, ſimiliter excluderetur monaſterii ingreſſu, contra *text. in* §. *ſed & hoc præſenti.* Authent. *de Sanctiſſim. epiſ.* Deinde eſſet in perpetuum excluſus ſubſtitutus etiamſi monaſterium repudiaret hæreditatem; ſicuti contingeret filiis gravati exiſtentibus, & repudiantibus hæreditatem. Alii vero dicunt rationem deciſionis ſupradictorum textuum eſſe, ne gravatus ab ſtatu religioſo avertatur, ſciens ad ſubſtitutum eſſe fideicommiſſum deventurum, neque in monaſterio, ubi ipſe ingreditur permanſurum. Hæc tamen ratio minorem firmitatem habet. Non enim religionem ingrediens, cum paupertatem promittat, omniaque ſua bona ſæpè pauperibus relinquat, ab ſtatu religioſo præſumi poteſt averti, eo quod fideicommiſſum ſubſtituto poſt mortem ſuam tribuatur. Deinde neque cauſa pia ſubſtitui poſſet, ſi hæc ſubſtitutio à religione averteret, quia eſſet rejicienda tanquam turpis. Alii dicunt legitimam deciſionis rationem eſſe præſumptam teſtatoris voluntatem, qua creditur prælaturum fore monaſterium ſubſtituto, ſicuti prætulit filio gravati, ſi tempore ſubſtitutionis monaſterii memor eſſet. Sed neque hæc ratio mihi probatur. Tum quia nullum eſt fundamentum ad hanc præſumptionem, cum adhuc poſſet de monaſterii ingreſſu cogitare, & ſæpè id contingit & nihilominus ſubſtitutum deſignare: potius enim eſt fundamentum pro contraria, ſiquidem teſtator deſignavit ſubſtitutum eo caſu, quo ſine liberis inſtitutus decederet, quæ conditio abſolutè verificatur inſtituto ingrediente religionem nullis filiis relictis. Deinde quia non ſe mihi offert diſcriminis ratio, quare deſignato ſimpliciter ſubſtituto abſque illa conditione expreſſa, ſi ſine liberis deceſſerit inſtitutus non ſuccedat monaſterium & excludat ſubſtitutum, & ſuccedat appoſita illa conditione, eum potius eo caſu præſumi poſſet, ſi memor eſſet monaſterii, fore illud prælaturum ſubſtituto. Quapropter ea mihi videtur firma ratio; favor ſcilicet, & privilegium ſpeciale religioni conceſſum, quo illa conditio pro non ſcripta habetur, ut benè probat Fachin. *li.* 4. *contr. c.* 56.

6. Plures huic doctrinæ limitationes adhibent doctores, præcipuas deſignabo. Primo limitant ut non procedat, ſi teſtator dictæ conditioni addiderit aliqua verba, quibus expreſſerit ſe de veris filiis, & non fictis intellexiſſe, ut ſi diceret, ſubſtituo Titium, ſi tu ſine liberis legitimis vel maſculis, vel ex tuo corpore procreatis deceſſeris; quia ea expreſſione facta ſatis ſuam voluntatem declaravit, ut ſuccederet ſubſtitutus nullo, filio vero exiſtente. Deinde, quia Text. *in auth. de Sanctiſſi. epiſcop.* §. *ſed & hoc præſenti*, concedens monaſterio excluſionem ſubſtituti, eam concedit; cum apponitur ſimplex conditio, ſi ſine liberis deceſſeris. Ergo ſi huic conditioni addatur illa qualitas, *legitimis*, *veris*, *vel ex tuo corpore procreatis*, ceſſabit conceſſio; quia ſub ſimplici dictione mixta non comprehenditur, ut pluribus firmat Gutierr. *li.* 1. *canon. q. c.* 32. *n.* 41. *& ſeq.* ubi latè hanc limitationem probat eamque approbat *n.* 52. conſentit Menoc. *de præſumpt. l.* 4. *præſump.* 83. *à n.* 17. Man. Rodrig. *quæſt. regul. cap.* 2. *q.* 77. *art.* 4. & alii plures, quos refert Sanch. *lib.* 7. *c.* 16. *n.* 51. Verùm probabilius exiſtimo cum eodem Sanch. *num.* 51. & pluribus

doctoribus

doctoribus ab eo relatis hanc limitationem admittendam non esse, quia testator apponens conditionem simplicem, si sine liberis institutus decesserit, de veris liberis, & non fictis loquitur; quia sermo absolutè prolatus juxta propriam ejus significationem intelligendus est, & præcipuè in decreto correctorio juris communis. Ergo quando addit, veris legitimis, id facit pro majori appositæ conditionis explicatione. Neque hæc explicatio novam qualitatem prædictæ simplici conditioni addit, sed in ea contentam clarius explicat. Neque alicujus considerationis est, quod voluntas testatoris sit satis expressa, ut succedat substitutus veris filiis gravati deficientibus, & non monasterium; quia non succedit monasterium ex voluntate præsumpta testatoris excludentis substitutum; sed ex lege, quæ illum exclusit instituto religionem ingrediente.

7. Secundo limitatur, ut non procedat, si testator expressit se nolle monasterium excludere substitutum; quia contra voluntatem testatoris non est concedenda successio, eâque de causa *lege 12. tabularum* dicitur. *Vti quisque legasset suæ rei ita jus esto*, consentit *lex 1. de Sacrosanct. eccles. & lex verbis legis, ff. de verbor. obligat.* sic Molin. de Hispan. primogen. *lib. 1. c. 22. n. 54.* Cov. *1. var. c. 19. n. 10.* Gutierr. *canon. q. l. 1. c. 32. n. 19. & 26.* & innumeris relatis Sanch. *lib. 7. sum. cap. 16. num. 12.* Verùm hanc limitationem multi neque improbabiliter rejiciunt; eo quod voluntas testatoris dispositioni legis adversari non potest. Si igitur lex disponit, ut ingrediens religionem excludat substitutum sub ea conditione, si sine liberis decesserit, non videtur posse sua dispositione hoc jus commutare. Sic Fachin. *lib. 4. controv. c 56. per totam*, Sarmiento *lib. 8 select. super §. si is, n. 2.* Eman. Acosta *leg. cum tale, §. si arbitr. ampl. 11. ff. de condit. & demonst.* & alii plurimi relati à Sanchez *dicto c. 16. n. 11.*

8. Pro resolutione adverto, dupliciter posse testatorem exprimere voluntatem suam, ne substitutus excludatur professione instituti, sub conditione, si sine liberis decesserit. Primò facta institutione. Secundò cum ipsa institutio fit. Si post factam institutionem vellet testator, ne monasterium succederet, néve excluderet substitutum, nullius effectus esset ejus voluntas ob rationem dictam; quia lege publica, & communi, cui ipse nequit derogare, est tali institutioni annexa substituti exclusio. Ergo dum institutio manet immutata, successio monasterii, & exclusio substituti perseverat. Verum si cum fit institutio, & substitutio, monasterium excluditur à testatore, censeo omnino manere exclusum. Quia ea institutio, & substitutio non est cui jus commune concessit privilegium excludendi substitutum ob monasterii ingressum; solum enim institutioni, & substitutioni sub simplici conditione, si institutus sine liberis decesserit, conceditur à jure privilegium excludendi substitutum: at hæc institutio est sub geminata conditione, videlicet si sine liberis decesserit; & deinde ne monasterium succedat; non igitur sub privilegio comprehenditur, præcipue cum hoc privilegium extendendum non sit, sed limitandum, utpote odiosum, & derogans substituit.

9. Tertiò limitant plures, casu, quo substitutus sit filius testatoris; quia tunc præsumitur testator noluisse suo proprio filio monasterium præferre; quæ voluntas optimè colligitur ex *leg. cum avus, ff. de conditionib. & demonst.* ubi decendens gravatus restituere hæreditatem alicui tertio, subintelligitur, nisi filios habuerit; quia testator non debet præsumi tertium extraneum voluisse filiis gravati anteponere, sic in nostro casu dicendum est, non debere præsumi voluisse testatorem præferre monasterium suo filio; quandoquidem, filiis gravati non prætulit: sic post alios antiquiores Gutier. *q. canon. l. 2. cap. 32. num. 35.* Mantica *de conjectur. ult. volunt l. 11. tit. 7. n. 13.* Menoch. *l. 4. præsumpt. 83. n. 43.* Sanchez hos, & alios referens, *l. 7. c. 16. n. 39.* At verius censeo substitutum excludi, & monasterium succedere: sic Greg. Lop. *leg. 10. verbo vexasse tit. 4. part. 6.* Molin. Jesuita, *tom. 1. de just. disp. 190. circa fin.* vers. *multi* & alii relati à Sanch. *supra n. 38.* Moveor, quia exclusio substituti ob monasterii successionem non fundatur in præsumpta voluntate instituentis, sed in privilegio concesso in *§. sed & hoc præsenti.* auth. *de Sanctiss. episc.* at in hoc privilegio sola causa pia, substituta excipitur. Ergo non est ad alios substitutos dispositio extendenda. Deinde si filios gravati prætulit testator suo proprio filio, quid mirum quod monasterium locum filii tenens præferre voluerit? Adde Text. *in c. in præsentia de probat.* ubi monasterium præfertur fratribus testatoris, qui fuerunt substituti.

10. Quartò limitatur, dummodò gravatus monasterium ingressus non fuerit animo excludendi substitutum; neque enim justum est iniquitati, & malitiæ favere: sic pluribus firmant Molin. *l. 2. de primogen. c. 5. n. 29.* Anton. Gom. *l. 9. tauri, n. 58.* Mantica de conjectur. *ult. volunt. l. 11. tit. 7. n. 13.* Sanch. *l. 7. c. 16. n. 55. & seq.* ubi examinat ex quibus conjecturis hæc fraus colligatur. Fateor hanc limitationem sequendam esse potius ob authoritatem doctorum, quàm ob rationem. Neque enim video quam fraudem, dolúmve committas adversus substitutum ex eo quòd animum habeas illum excludendi à successione. Si enim à jure data est exclusio substituti ob religionis ingressum, licitum tibi erit religionem ingredi animo substitutum excludendi. Deinde quia non videbitur consonum, ut jus monasterio concessum ob gravati malitiam impediatur; cum non ob favorem gravati, sed monasterii, cui gravatus incorporatur, fuerit concessum. Adde monasterii successionem, & substituti exclusionem à jure concessam impediri non posse absque expresso textu, firmaque ratione; at neque ulla ratio firma apparet, neque ullus textus id suadens, nam fraus, & dolus, cui doctores communiter nituntur, ob rationem proximè dictam cessat: non enim fraudem committit, qui utitur jure sibi concesso, neque pravum animum habet, qui habet animum juri, & legi conformem. Neque argumentum desumptum à paritate rationis ex aliorum casuum dispositione urget, cum in his, quæ ex jure positivo pendent, dispositum in uno debet censeri in alio dispositum: neque enim leges extendendæ sunt ultra latam verborum significationem. Quod dixerim, ut infirmarem argumentum desumptum ex *cap. 2. de renunc. in 6.* ubi deciditur privilegium alicui concessum, ut provideretur in prima præbenda vacatura, non cessare ex eo quod aliquis renunciasset tenui, ne pinguem, quæ præsumitur proximè vacatura privilegiatus obtineret; quia id factum est, ut via ambitioni præcluderetur, ne scilicet renuncians dimissa sua tenui præbenda obtineret pinguem in tui fraudem; at ob ingressum religionis animo excludendi substitutum nec tibi, nec monasterio majorem hæreditatem acquirere potes.

11. Quintò limitatur, nisi substituta sit causa pia; tunc enim substitutio non cessat, & merito, quia successio monasterio, & substitutionis cessario ob pietatem, & religionis favorem à jure introducta est. Cum ergo in piæ causæ substitutione hæc pietas, religionisque favor reluceat, & ex alia parte dispositioni testatoris sit conformis, ob monasterii successionem excludi non debet.

12. Solum est difficultas; an quælibet causa pia substituta hanc vim habeat impediendi successionem monasterii à jure concessam. Et ratio difficultatis est; quia tantum redemptioni captivorum & egentium substentationi id conceditur in *dicto §. sed & hoc præsenti*, ibi, si tamen in redemptione captivorum, & egentium, alimento sub prædictis conditionibus substitutio fiat, ex nullo memoratorum modo eam excludi permittimus. Ergo ad alias causas pias substitutas extendendum non est; his enim jus specialiter favet, ut constat ex authent.

de

de restit. in princ. vers. *si verò collat.* 8. & ibi *glossa* : sic docet barbatia *in c. in præsentia, num.* 114. *de probat.* At omnino tenendum est quamlibet causam piam substitutam exclusam non esse monasterii successione ; quia in qualibet causæ piæ substitutione pietas, & religio elucet, esto in illis duabus reluceat specialiter : cedendum ergo est, illas duas causas non taxativè, sed exemplariter appositas fuisse, & ita aliis relatis tenent Menoch. *de præsumpt. l.* 4. *præsump.* 83. *n.* 47. Gutier. *l.* 2. *canon. quæst. c.* 32. *n.* 39. Sanch. *l.* 7. *c.* 16. *n.* 34.

Extende hanc limitationem, etiam si causa pia fuerit mediatè substituta, & immediatè aliquis tertius, ut substitutio tertii non excludatur monasterii ingressu, ne causa pia maneat in perpetuum exclusa, sic alios referentes Gutier. *num.* 40. Sanch. *num.* 36. Secundò extende, etiamsi simul cum causa pia substituatur causa profana ob hujus conjunctionem substitutio causæ piæ non perit, sed augetur evanescente substitutione profanæ causæ monasterii ingressu ; sic relato Corneo & Peregrino tradit *Sanct. num.* 37.

13. Sextò limitatur ; ut solum procedat in contractibus lucrativis, & non in onerosis ; quia Text. *in* §. *sed & hoc præsenti, & c. in præsentia de prob.* in quibus monasterio conceditur jus excludendi substitutum, de contractibus lucrativis loquuntur. Non ergo ad contractus onerosos debet dispositio à jure communi exorbitans extendi, ut benè probat aliis relatis Sanch. *dicto c.* 16. *num.* 68. Quod *num.* 69. extendit ad sententiam judicis, aut arbitri, ut si sententia judicis esset (inquit) Titius institutus hæres sub conditione, si sine liberis decederet, devolveretur hæreditas alicui tertio ; non succedet monasterium ingrediente Titio religionem ; quia non ex gratia, & liberalitate, sed ex justitia, & juris rigore hæc institutio provenit.

14. Septimò limitatur ; ut non procedat, si conditio liberorum in propriam personam referatur, ut si Titium instituerès hæredem casu quo sine liberis decederes, vel aliquid donares, & nullis habitis liberis monasterium ingrediaris. Titii institutio, & donatio subsistit excluso monasterio ; quia de conditione relata in tertiam personam textus loquuntur, neque sunt extendendi ad conditiones relatas in propriam personam : sic Abbas *in c. præsentia, de probat, num.* 46. Peregrin. *de fideicommiss. art.* 28. *num.* 67. Sanch. *lib.* 7. *decal. cap.* 16. *num.* 66. & 67.

15. Octavò limitatur, monasterii successio exclusióque substituti, dummodo monasterium acceptet hæreditatem, nam illo repudiante devolvitur ad substitutum qui solum in monasterii favorem exclusus erat, ut benè post alios tradit Menoch. *lib.* 4. *præsumpt.* 83. *n.* 72. Sanch. lib. 7. sum. *cap.* 16. *num.* 24.

16. Sed non caret difficultate à quo tempore substitutus succedat eo casu, an statim, an post mortem naturalem religiosi gravati ? Pereg. *de fideicom. art.* 28. *num.* 64. quem refert, & sequitur Sanch. *dub. cap.* 16. *num.* 25. censent substitutum succedere non statim facta professione, sed post mortem religiosi gravati, interim tamen succedere hæredes ab intestato sicut in alia bona; quia substitutus non succedit nisi ex dispositione testatoris, sed testator solum disposuit, ut post mortem naturalem instituti absque liberis decedentis succederet. Ergo non statim facta professione. Cæterum verius censeo statim succedere ex præsumpta voluntate testatoris præferente substitutum omnibus aliis hæredibus ab intestato ; cum enim testator solum filios gravati, & monasterium ex dispositione juris substituto prætulerit, cessante filiorum & monasterii successione substitutus ex ejus voluntate intrat ; aliàs non esset eo casu substitutus gravati, sed hæredum ab intestato. Neque obstat contraria ratio ; concedo testatorem disposuisse formaliter, ut substitutus succederet post mortem naturalem instituti ; quia præsumpsit, vel ipsum, vel monasterium nomine ipsius fideicommissum possessurum ; at neque ipso, nec monasterio possidente credendum est voluisse substitutum succedere, potius quam hæredes ab intestato. Adde in veriori sententia ingrediente monacho in monasterium incapax succedendi statim substitutus succedit in fideicommissis, non obstante quod formaliter solum disposuerit successionem post mortem naturalem instituti.

17. Hucusque de successione monasterii in bonis religiosi gravati spectato jure communi locuti sumus, sed quid dicendum spectato jure Jesuitico ? Et quidem in Societate Jesu juxta ejus pium, ac laudabile institutum diversa pia procedendum est ; nam si illius religiosi sola biennii vota emittunt, fideicommissum retinent, neque illius proprietas, & dominium in religionem transit. Si vero professionem fecerint, vel vota coadjutorum formatorum emiserint, neque ipse, nec religio ratione ipsorum fideicommissum habere potest, sed ad substitutum transit. Difficultas tamen est ; an in perpetuum excludatur substitutus ex eo quod ingressus religionem Societatis per vota biennii in favorem illius renuncies ? Videtur equidem excludi non posse ; quia ex solo ingressu non excluditur, neque item ex sola renunciatione, ut manifestum est. Ergo neque ex utroque simul, quia nullibi habetur talis exclusio, & cum odiosa sit, & contraria juris dispositioni, admittenda non est. Et confirmo. Monasterii successio in bonis religiosi gravati, exclusióque substituti ex privilegio concesso in §. *sed & hoc præsenti. authent. de Sanctiss. episcop. & ex c. in præsentia de probationib.* habetur. At supradicti textus expresè loquuntur de successione monasterii ob ingressum præcisè gravati, & non de successione aliqua ob renunciationem. Ergo si Societas Jesu ob ingressum gravat ; non succedit, neque substitutum excludit ; neque etiam succedere potest, substitutúmve excludere, esto illi ingressui renunciatio conjungatur.

Fateor hanc rationem efficacem esse ; at ut rectè probat Tho. Sanch. *lib.* 7. *sum. c.* 16. *n.* 22. satis probabile est locum habere in Societate decisionem dicti *c. in præsentia, & §. sed & hoc præsenti* ; siquidem Societas eo casu hæres est instituta, non ex qualibet renunciatione, sed ex renunciatione facta ob ingressum in ipsam. Textus namque supradicti solum videntur spectasse, an gravatus religionem fuerit ingressus, ut ob eam causam religioni concederent vim excludendi substitutum. Quod autem in Societate ex ea præcisè ratione locum non habeat, ex ejus speciali instituto provenit, non ex jure communi. Ne igitur Societatis religio deterioris sit conditionis aliarum religionum, æquum erat, ac rationi consonum, ut medium aliquod daretur, quo in eam ingredientes possent ipsam hæredem habere, & substitutum excludere, & ita testatur Sanch. bis decisum esse in regno Navarræ.

Punctum V.

An hæreditas, & legatum monacho post professionem delatum, deferatur ipsi immediatè, an monasterio ?

SUMMARIUM.

1 *Non est quæstio de professis in ordine Minorum, neque in Societate Jesu, sed de professis aliarum religionum succedendi capacium.*

2 *Plures censent hæreditatem immediatè deferri monacho, non monasterio.*

3 *Verius, & probabilius est oppositum.*

4 *Priori sententia probabili supposita, si religiosus acceptet legatum, valet acceptatio, & si peccet ; non tamen valet hæreditatis acceptatio absque licentia.*

5 *Potest hic religiosus nolens hæreditatem adire à superiore compelli. Quod si compulsus adire nollet, monasterium adire potest.*

6 Si

Si hæreditate delata monacho ante illius additionem moriatur, potest monasterium illam adire etiam in sententia affirmante hæreditatem immediatè monacho deferri.

7 *Hæreditas emphyteusis, majoratus, fideicommissum monasterio non in perpetuum defertur, sed solum pro religiosi vita.*

1. NOn est sermo de professis in ordine Minorum; nam in his neque monasterio, nec religioso defertur hæreditas, sed aliis hæredibus ab intestato, ut postea dicemus. De aliis religionibus quæstio procedit. Neque item est sermo de religiosis Societatis Jesu: nam si sola biennii vota emiserunt, ipsis, & non monasterio defertur hæreditas. Si vero professionem, aut vota coadjutorum formatorum emiserunt, neque ipsis, neque monasterio hæreditas acquiritur, sed aliis hæredibus, de quibus latius in sequentibus.

2. Plures censent hæreditatem immediatè deferri monacho, non monasterio, esto in monasterii utilitatem deferatur: Sic aliis relatis Fachin. *lib. 6. controvers. c. 16. vers. ego video*, Menchaca *de succes. creat. l. 3. §. 11. n. 25* & alii relati à Sanch. *l. 7. sum. c. 12. n. 35*. Moventur; quia is, cui defertur hæreditas, adit hæreditatem, at monachus eam adire debet, ut probat *text. leg. Deo nobis, §. 1. Cod. de episcop. & cleric.* ibi, omnem parentum substantiam hæredes, quibus ab intestato competit, secundùm leges nostras sibi defendant nullo eis impedimento ex sanctimoniali conversatione generando; si ergo nullum habent impedimentum ex sanctimoniali conversatione, ut hæreditatem defendant, ipsis immediatè, & propriè hæreditas acquiritur. Neque obstat omnia jura, & actiones religiosi in monasterium transferri; quia id intelligendum est de actionibus, & juribus transmissibilibus. At jus adeundi hæreditatem cum personale sit, neque personam transgrediatur transmissibile non est. Neque item obstat religiosum incapacem esse acquirendi; quia est incapax acquirendi sibi; bene tamen religioni. Neque denique obstat religiosum non habere voluntatem propriam, sed superioris voluntate regi; quia id solum probat non posse propria authoritate hæreditatem adire, sed ex consensu superioris.

3. Verum contraria sententia communior est, & probabilior hæreditatem non deferri monacho, sed monasterio ob personam monachi, sic post alios Covar. *c. 1. à n. 21. de testam.* Molin. *t. 1. de justit. disp. 140. vers. non solum.* Sanch. plures referens, *l. 7. sum c. 12. n. 36*. Moveor primò, quia omnia jura, & actiones religiosi sunt in monasterium translata, authent. *ingressi Cod. de Sacrosanct. eccles.* Ergo est translatum jus adeundi, quia hoc jus esto non sit transmissibile directè, est tamen transmissibile indirectè, & per consequentiam ad translationem personæ. Cum ergo religiosi persona in monasterium transferatur, ipsique incorporetur, translatum censeri debet jus adeundi. Secundò, & efficaciùs voto paupertatis religiosus incapax fit dominio hæreditatis, illiusque proprietate jure sic disponente, ut supradictum est, at si ipsi immediatè hæreditas deferretur ipséque eam nomine proprio adiret, capax dominii esset. Neque valet dicere id esse in utilitatem monasterii, aliàs posset omnium bonorum suorum dominium professione facta retinere, esto in monasterii utilitatem quod nullatenus est concedendum.

4. Verum quia probabilis est sententia affirmans hæreditatem, & legatum immediatè religioso in utilitatem monasterii deferri, ipsúmque eam adire posse; advertendum est ex consensu sui prælati eam adire debere, ne proprietarius fiat. Quod si absque ejus consensu acceptet legatum, & hæreditatem adeat, valet legati acceptatio; quia hæc non potest monasterio præjudicare; at hæreditatis aditio non tenet; quia in his, quæ monasterio præjudicare possunt, qualis est hæreditatis aditio, non potest religiosus absque prælati consensu validè præstare; sic tradit Navarr. *comment. 2. de regularib. num. 65. fine*, Sanch. *cap. 12. n. 37*. Lessius *l. 2. c. 41. dub. 11. n. 87*.

5. Sed quid si religiosus stante ea probabili sententia quod ipsi immediatè deferatur hæreditas, nollet hæreditatem adire? Respondeo posse à prælato compelli, tum præcepto, tum pœnis, si inobediens fuerit; quia est præceptum de re justa, & monasterio utili? Nam esto monasterium possit religioso invito hæreditatem adire, hoc non est undequaque certum, sed sub opinione positum: ne ergo litibus via aperiatur, juste à religione compelli potest, ut hæreditatem adeat. Sic Villalob. in suis communibus opinionibus verbo *monach. n. 187*. Spino *specul. testament.* glos. *12. princip. n. 19*. & alii quos refert, & sequitur Sanch. *l. 7. sum. c. 12. n. 41*. Verum, si de facto monachus quantumvis compulsus nolit hæreditatem adire (quod raro continget) poterit eo casu monasterium non jure directo adeundi, quod sibi competat, (ut modo supponimus) sed ex jure quod habet supplendi negligentiam sui subditi, & reparandi damnum inde sibi proveniens. Quia cum hæc hæreditas tota cedat in utilitatem monasterii, æquum non est, ob rationabilem monachi dissensum ea monasterium privari. Et confirmari potest ex *leg. ult. Cod. de bonis quæ liberis*, ubi statuitur posse patrem hæreditatem filio debitam adire ipso invito, ne ob filii malitiam præjudicetur; quod à fortiori procedere debet in monasterio comparatione religiosi. Deinde commune est apud doctores religiosum tum servo, tum filio familias comparari; prout monasterio utilius fuerit, ut multis allegatis probat. Sanch. *l. 7. c. 12. n. 40*. Sed utilius est monasterio quod religiosus comparetur servo quoad acquisitionis substantiam, cum ex hac comparatione inferatur religiosum nihil sibi acquirere, sed omnia monasterio, sicut servus qui nihil sibi, sed domino acquirit. Quoad modum vero acquisitionis utilius est monasterio, quod religiosus filio familias comparetur qui jure antiquo non poterat hæreditatem adire, nisi ex consensu patris, *leg. placet legis qui hæres, §. ult. leg. qui in aliena §. justum. ff. de acquir. hæredit.* Et jure novo, *leg. ult. Cod. de bonis quæ liberis*. Potest pater filio invito hæreditatem adire. Adde monasterio hæreditatem adeunte censeri monachum adire; quippè monasterium monachi vices habet, & quidquid monasterium facit, monachum facere censendum est; & ita sustinet Andr. Fachin. *l. b. 6. controvers. cap. 17*. Lessius, *lib. 2. de just. cap. 41. dub. 11. n. 87*. Sanch. plures adducens lib. 7. sum. *c. 12. n. 40*.

6. Rursus dubitabis; an si monachus post delatam sibi hæreditatem ante illius additionem moriatur, possit monasterium illam adire? Et quidem si vera esset sententia affirmans hæreditatem immediatè deferri monasterio, non monacho; certum est mortuo monacho monasterium eam adire posse; quia ratione delationis est jus monasterio acquisitum, poterit ergo ad effectum illud jus deducere independenter à monachi existentia. Verum stante alia opinione, quod hæreditas non defertur monasterio immediatè, sed monacho in commodum monasterii, plures censent apud Sanch. *cap. 12. n. 44*. monasterium non posse mortuo monacho hæreditatem adire; quia aditio non monasterio, sed monacho competens morte monachi extincta censetur. Alii quos sequitur Fachin. *lib. 6. controvers. cap.* distinctione utuntur de monacho ignorante, vel sciente hæreditatem sibi esse delatam, dicúntque, si ignoravit posse monasterium hæreditatem adire; quia adit non jure transmissionis à monacho factæ; sed jure sibi competente ex delatione facta monacho in ejus vita. Si autem scivit hæreditatem esse delatam, distinguendum est, an ante lapsum annum delationis obierit, vel post. Si ante lapsum annum obitus contigerit, poterit monasterium adire juxta *leg. cum antiquioribus, Cod. de jure deliberandi*: At lapso anno cessat hæc potestas; quia tacita repudatione monachi videtur excluſum. Sed verius

rius cenſeo cum Sanch. *dicto cap.* 12. *num.* 47. monaſterium adire poſſe hæreditatem nomine monachi, defuncti eo quod negligentiam ejus ob jus acquiſitum per dilationem ſupplere poſſit. Quod ſi adhuc aliquis huic juri aditionis repugnet, negétque id fieri poſſe, concedere debet monaſterio remedium reſtitutionis in integrum, teſte Sanch. *n* 50. utpote quod negligentia Abbatis non cogentis religioſum adire hæreditatem læſum eſt.

7. Advertendum tamen eſt, hæreditatem emphyteuſis, majoratus, fideicommiſſi non deferri monaſterio in perpetuum, ſed pro religioſi vita; eóque defuncto ad ſucceſſorem vocatum tranſire. Adde neque pro vita religioſi deferri monaſterio, ſi in inſtitutione contineatur clauſula formalis, vel virtualis religioſos excludens, ut ſi in conſervationem familiæ, & agnationis nominis, armorúmque delationem inſtituta ſit, ut pluribus firmat Sanch. *toto c.* 15.

Punctum VI.

An legatum relictum monacho ſub conditione, ut ad ipſum pertineat independenter à ſuperiore, validum ſit, & firmum.

SUMMARIUM.

1 *Teſtator ſi vellet dominium legati ad monachum pertinere, nulla eſt ejus diſpoſitio.*
2 *Limitatur in Societate Jeſu.*
3 *Relicta legati commoditate monacho ſub ea conditione, ne poſſit a ſuperiore auferri, valida eſt diſpoſitio, ſed rejicitur illa conditio.*
4 *Si autem legatum relinquatur ea conditione, ut ſi à ſuperiore auferatur monacho, ceſſet, & ad alium tranſeat ſi de facto auferatur, ceſſat legatum.*
5 *Superior legati uſum non poteſt irrevocabiliter religioſo concedere, bene promittere non revocare.*

1. IN legato conſiderandum eſt dominium, & commoditas illius; dominium nullatenus monacho concedi poteſt, cum voto paupertatis incapax illius ſit, quare ſi teſtator vellet expreſsè, ut non ſolum commoditas legati; ſed etiam illius dominium ad monachum pertineret, probabilius eſt nullam eſſe illius diſpoſitionem, utpote juri contrariam. Sic tradunt Bart. authent. *excipitur, Cod. de bonis quæ liberis*, Abbas *in cap. monachi, num.* 8. *de ſtatu monachorum*, Molin. *t.* 1. *de juſtit. diſp.* 140. verſ. *ſi aliquid teſtamento*, Layman. *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 7. *n.* 21. Neque obſtat conditiones impoſſibiles non vitiare legata, ſed rejici tanquam turpes, *leg. quæ ſub conditione, leg. conditiones contra ff. de condition. inſti.ution.* quia hæc non tam eſt conditio, quam ſubſtantia ipſius legati.

2. Hæc doctrina limitanda eſt in religioſis Societatis Jesu ſola biennii vota emittentibus, qui cum capaces ſint dominii, poterit eis teſtamento, vel donatione non ſolum bonorum uſus, ſed dominium concedi, cum dependentia tamen à voluntate ſuperioris. Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 18. *n.* 29.

3. Si verò teſtator monacho commoditatem legati relinquat, dominium verò illius monaſterio, uti ſemper præſumendum eſt; at ſub ea conditione ne poſſit à ſuperiore auferri, plures cenſent corruere legatum; quia eſt conditio impoſſibilis omnino voluntatem tollens, ex cujus poſitione legatum pendet. At verius cenſeo legatum valere, & rejici illam conditionem ut turpem, & impoſſibilem. Nam eſto in donatione, aliiſque contractibus diſpoſitio ſub conditione turpi, vel impoſſibili vitietur, ſi voluntas teſtatoris illi hæreat, *leg. impoſſibilis*, 7. *ff. de verbor. oblig.* & §. *ſi impoſſibilis de inutilib. ſtipulationib.* At in teſtamento contrarium eſt; non enim diſpoſitio vitiatur, ſed conditio rejicitur, *leg.* 1. *& leg. ſi quis ita leg. quæ ſub conditione, leg. conditiones, quæ leg. conditiones contra ff. de condit. inſtit.* & tradit Greg. Lop. *leg.* 3. *&* 4. *tit.* 5. *part.* 6. Sanch. aliis relatis, *lib.* 7. *ſum. cap.* 2. *n.* 2. Vaſq. *opuſc. de reddit. c. dub.* 2. *n.* 12.

4. Quod ſi monacho relinquatur hæreditas; vel legatum voluntati ſuperioris ſubjectum (qualiter in caſu dubii interpretandum eſt, quia ita expoſtulat conditio perſonæ, *leg. equitii ff. de uſu, & habitat.*) addita tamen pœna, ut ſi ſuperior illius commoditatem, & uſum monacho denegaverit, legatum ceſſet, & ad extraneum tranſeat; eſto plures cenſeant illam pœnæ adjectionem nullam eſſe, & legatum manere firmum; at omnino tenendum eſt ceſſare legatum, & ad ſubſtitutum tranſire; quia illa non tam eſt pœna, quàm conditio, ſub qua legatum fit, ſolum enim cenſetur, teſtator legaſſe, dum prælatus commoditatem legati religioſo permiſerint; eo autem denegante ceſſat conditio, & tempus pro quo legatum factum eſt; ac proinde corruit legatum: ſic Sanch, *dicto c.* 17. *n.* 18. *&* 19. Vaſq. *loco alleg.* Neque ad hanc legati ceſſationem neceſſaria eſt judicis declaratoria ſententia; quia non ceſſat in pœnam alicujus delicti; ſed quia ſpirat conditio, & finitur tempus pro quo conceſſum.

5. Sed inquires; an ſuperior poſſit tibi religioſo uſum, & commoditatem hujus legati concedere irrevocabiliter? Reſpondeo non poſſe; quia non poteſt te proprietarium conſtituere, eſſes autem proprietarius, ſi independenter à voluntate ſuperioris commoditate legati uti poſſes. Sic Navarr. *l.* 3. *conſil.* 47. *alias* 75. *de regular. in* 1. *edit. & in* 2. *conſil.* 15. aliàs 3. *de ſtatu monach.* Nav. *l.* 3. *de reſtit. c.* 1. *part.* 3. *dub.* 1. *n.* 160. *edit.* & pluribus relatis Sanch. *l.* 7. *ſum. c.* 17. *n.* 28. & 35. Layman. *l.* 4. *tract.* 4. *c.* 7. *n.* 19. Benè tamen poterit ſuperior tibi promittere non revocaturum, quod intelligendum eſt abſque rationabili cauſa. Quod ſi abſque ea data tibi licentiam revocet, peccabit; credo tamen ſolum venialiter peccaturum; quia hæc revocatio non juſtitiæ, ſed fidelitati, & veracitati opponitur. Neque hæc impoſſibilitas revocandi, quam habet ſuperior ex vi ſuæ promiſſionis obeſt dependentiæ, quam habere debet ab ejus voluntate in uſu temporalium bonorum; quia non eſt impoſſibilitas abſoluta, & quoad valorem revocationis, ſed ſolum quoad ejus licitum uſum & hoc abſque rationabili cauſa.

Punctum VII.

An religioſis licitum ſit habere peculium ex ſuperioris licentia.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Ante concilium Tridentin. poterant religioſi poſſidere aliqua bona dependenter à ſuperioris voluntate.*
3 *A tempore Trident. plures cenſent interdictum eſſe religioſis peculium.*
4 *Alii oppoſitum cenſent.*
5 *Sed prima ſententia probabilior judicatur.*
6 *Conſuetudine tamen temperata eſt.*

1. RAtio dubitandi in hac quæſtione oritur ex jure antiquo, & novo Trident. quod videtur hoc peculium prohibere. Nam jus antiquum ſolum videtur conceſſiſſe peculium religioſis ex cauſa adminiſtrationis, *c. monachi, de ſtatu monach.* ibi, nec peculium permittantur habere, niſi eis fuerit ab Abbate pro injuncta adminiſtratione permiſſum. Ergo ſecluſa adminiſtratione peculium habere non poſſunt. Clarior tamen eſt prohibitio ex novo Trid. *decret. ſeſſ.* 25. *c.* 2. *de regularib.* ibi, nemini igitur regularium tam virorum, quam mulierum liceat, &c. bona immobilia, vel

mobilia

mobilia cujuscunque qualitatis fuerint etiam quovis modo ab eis acquisita tanquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere, sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum, monasteriorum, seu conventuum ad solos officiales eorundem ad nutum superioris amobiles pertineant. Mobilium verò usum ita superiores permittant, ut eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat nihilque superflui in ea sit, nihil etiam quod necessarium eis denegetur. Quod si quis aliter quidquam tenere deprehensus, aut convictus fuerit, is biennio activa; & passiva voce privatus sit; atque etiam juxta suæ regulæ, & ordinis constitutiones puniatur. Hæc Concilium, ex quibus verbis apertè videtur colligi prohibitio religiosis facta habendi aliqua bona, sive mobilia, sive immobilia etiam nomine conventus. Secundo prohiberi superioribus eam licentiam concedere. Tertio bona conventus non posse per alios, quam per officiales administrari. Quarto denegatur superioribus facultas permittendi superflua. Quæ omnia consuetudini & praxi satis receptæ præcipuè in conventibus monialium videntur contraria, cum feræ singulæ moniales habeant annuos reditus ad sibi necessaria suppeditanda.

2. Pro resolutione dicendum est, si de tempore ante Concilium Trid. loquamur, probabilius est religioso licuisse possidere bona aliqua mobilia, vel immobilia ad sui sustentationem, & usum dependenter à voluntate superioris, esto dominium illorum bonorum penes monasterium fuerit: sic post alios antiquiores docent Nav. *comm. 2. de reg. n. 14. & comment. 3. n. 27.* Nav. *l. 3. de restit. c. dub. 1. n. 163.* Greg. Lop. *leg. 14. verbo proprio, tit. 1. p. 1.* Sanchez *l. 7. c. 22. n. 5.* Suarez *t. 3. de relig. l. 8. c. 14. n. 4.* & alii plures apud ipsos. Ratio est; quia neque jure naturali, nec positivo hæc possessio erat contraria voto paupertatis. Ergo licebat. De jure naturali est manifestum; siquidem ex illo votum paupertatis solùm te obligat, ne aliqua re ut propria utaris. Quando autem ea uteris dependenter à voluntate superioris, non ut tua, sed ut aliena uteris. In jure positivo nullus est textus hanc possessionem interdicens. Nam *text. in c. mon.* concedens pro injuncta administratione peculium, non prohibet ex aliis causis religioni convenientibus concedi posse; sed causam administrationis, ut frequentiorem designavit, juxta Text. *in c. cum ad monast. de statu monachor.* Quod clarius colligitur ex *c. insinuare. Qui clerici, vel voventes*, ubi approbatur professio facta sub conditione vivendi in propria domo, ibique retinendi bonorum administrationem in sui sustentationem. Licet ergo peculium causa justa intercedente.

3. Verùm si à tempore Concilii Trident. controversia procedat, plures graviſſimíque doctores censent interdictum esse Trid. decreto religiosis peculium (hoc est) retentionem bonorum præcipuè immobilium; non quidem ad præsentaneum usum, sed ad usum accessu temporis contingentem. Sic docuit Cord. *sum. q. 54.* vers. *lo terçero*, Man. Rodrig. *t. 3. q reg. q. 29. ar. 12.* Mol. *t. 2. de just. disp. 275.* Nav. *l. 3. de restit. c. 1. part. 3. dub. 1. n. 163.* Val. *22. d. 1. q. 4. p. 3. cor. 4.* & alii apud Sanch. *l. 7. sum. c. 22. n. 7.* Moventur ex verbis Concilii interdicentis religiosis, retinere bona sive mobilia, sive immobilia etiam nomine conventus. Sed præcipit ea superiori tradere, conventuique incorporari. Deinde negat superioribus posse alicui regulari concedere facultatem bona stabilia ad usumfructum; vel usum, administrationem, aut commendam, sed jubet per officiales conventus omnia administrari, quæ omnia peculio repugnant.

4. Alii è contra censent licita esse peculia ex licentia superioris stante Trid. decreto, sicuti licita erant spectato jure communi, sic docuit Nav. *comm. 2. n. 15. de reg. & l. 3. concl. eod. tit. conf. 20. aliàs 15. de statu monach.* Eman. Sà verbo *religion. n. 48.* Man. Rodrig. *q. reg. t. 2. q. 125. art. 4. fine, & t. 3. q. 29. art. 10.* Sanch. *l. 7. sum. c. 22 n. 11.* Miranda *manuali prel. p. 1. q. 28. a. 8.* Graffis *1. p decis. l. 3. c. 5. n. 53.* Ducuntur, quia Trid. nihil novi statuit, quod statutum non esset jure antiquo, in *c. monachi de statu monachor.* esto clarioribus verbis id expresserit; nam esto Concilium prohibuerit bonorum immobilium, sive mobilium possessionem, etiam ad usum, & nomine conventus, id debet intelligi absque causa justa, vel ad quemcunque usum, sive necessarium, sive superfluum. Et eodem modo explicanda est prohibitio superioribus facta; ne bona immobilia subditis concedant etiam ad usum, seu administrationem, scilicet passim, & absque causa justa, vel ad usus profanos & superfluos. Ergo stante legitima causa optimè poterit superior peculia, bonorúmque immobilium administrationem religiosis permittere ad usus honestos, religionique convenientes, quod abundè confirmatur ex usu plurium religionum; præcipuè fœminarum, qui si Concilio contrarius esset, non ita facilè permitteretur.

5. Cæterum in hac re verius existimo cum prima sententia Concil. Trid. novum jus statuisse, quoad observantiam paupertatis, & illius perfectionem conveniens esse judicavit ultra ibi relatos sustinent Suar. *t. 3. de relig. t. 8. c. 14. n. 8.* Basil. Ponc. *q. 9. scholastica, c. 4.* Vasq. *in opusc. de redit. c. 3. dub. 2. n. 14.* Moveor primo ex illis verbis. Nemini liceat bona immobilia, aut mobilia nomine conventus possidere, aut tenere, sed ea statim superiori tradantur; conventuique incorporentur. In quibus verbis manifestè prohibet Concilium possessionem, & retentionem bonorum etiam ex licentia Prælati; si quidem ea quæ nomine conventus retinentur ex licentia, & voluntate Prælati retinentur. Quod si dicas id intelligi absque justa causa, videris absque fundamento locutus; cum nullum verbum sit in illo decreto hanc explicationem indicans. Sed potius contrarium colligitur, ex eo quod absolutè, & absque ulla distinctione præcipiat ea bona superiori tradi, conventuique incorporari, quasi diceret, etsi causa justa aliàs adesset concedendi, religioso bonorum retentionem, & possessionem; at quia perfectioni paupertatis, quæ successu temporis collapsa erat, quæque instaurari desiderabatur, convenientius erat apud superiorem, quam apud singulos religiosos bona esse; ea de causa præcipit Concilium statim ea superiori tradi, conventuique incorporari. Notandúmque est verbum *incorporari*, quod denotat illa bona fieri communia, & ad usum totius conventus. Præterea Concilium eam administrationem, quam singulis religiosis, denegat, concedit officiali conventus; sed officiali conventus concedit administrationem ex justa causa, & ad usus honestos, ergo eam denegat singulis religiosis. Secundò moveor ex illis verbis. Ne deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere. Expendo verbum *deinceps*, quod indicat ab illo puncto prohibitionem esse, esto antea nulla fuerit. Tertiò præcipit Concilium, ne superiores subditis necessaria negent, supponit ergo immediatè à superioribus providendos esse, & non ex reservato sibi peculio.

6. Huic doctrinæ obstat (ut diximus) consuetudo, recepta præcipuè apud moniales habendi annuos reditus, & bonorum sive mobilium administrationem, quæ pluribus solet concedi, ut inde sibi necessaria suppeditent, quam consuetudinem damnare durissimum esset, quid ergo dicendum? Suar. t. 3. de relig *l. 8. c. 14. n. 13.* existimat annuos reditus, quos moniales habent, non adversari Concilio, si debitus modus servetur. Neque enim in monialibus adhæret jus civile percipiendi redditus, sed in conventu; nominéque ipsius redditus annuos percipiunt, quibus perceptis si officiali conventus statim tradantur, conventuique incorporentur, nihil adversus Concilium fit; fieret autem, si quælibet monialis eam pecuniam apud se ad usus successu temporis contingentes retineret. Verum hic modus dicendi non satisfacit; siquidem passim à superioribus

ſuperioribus permittitur religioſis habentibus annuos redditus apud ſe eos retinere, neque officiali conventus tradere, ſed in proprios, & honeſtos uſus expendere. Inſuper videmus paſſim aliqua bona mobilia, vel immobilia conventus aliquibus religioſis concedi adminiſtranda ea conditione, ut penſionem aliquam conventui reddant, & ex reliquo vivant, ut ex Navar. *com. 2. de Regularib. n. 15. & 18.* notavit Sanch. *dicto c. 22. n. 13.* Quapropter cenſeo rigorem Concilii conſuetudine temperatum eſſe; ac proinde ex illa licitum eſſe ſingulis religioſis ex conſenſu ſuorum prælatorum bona mobilia, ſeu immobilia habere, ut inde ſibi proſpiciant, & in uſus honeſtos expendant; ſi enim Concilii decreto ſtatutum eſt, ut ſingulis religioſis omnia neceſſaria miniſtrentur, quod in pluribus religionibus ob earum paupertatem aliaſque cauſas non obſervatur, quid mirum quod peculia hac occaſione in ipſis ſint introducta? ſic Baſil. Ponce. *q. illa 9. q. ſcholaſt. c. 4. &* probabile reputat Vaſ. *opuſc. de reddit. c. 3. dub. 2.*

Punctum VIII.

An quælibet religio capax ſit hæreditariæ ſucceſſionis.

SUMMARIUM.

1 *Omnes ſunt capaces ſucceſſionis, Minoribus, & Capucinis exceptis.*
2 *Hi incapaces ſunt ſucceſſionis tam ex teſtamento, quam ab inteſtato, tam immediatè, quam mediatè.*
3 *Nulla eſt inſtitutio in Minoribus facta.*
4 *An eo caſu ſit illis danda æſtimatio hæreditatis? Aliqui affirmant, ſed contrarium tenendum eſt.*
5 *Si ſub ea conditione Minores hæredes inſtituas, ut venderetur hæreditas, adhuc inſtitutio nulla eſt.*
6 *Si inſtituas Eccleſiam, vel ſacriſtiam Minorum, plures cenſent valere inſtitutionem.*
7 *Sed oppoſitum eſt tenendum.*

1. EXcipio in hac quæſtione ſanctiſſimam Societatis Jeſu religionem quia de ea in ſequenti puncto ſpecialiter eſt ſermo inſtituendus. Loquendo ergo de aliis religionibus. Regula certiſſima eſt, omnes eſſe capaces ſucceſſionis (religione Minorum de obſervantia & Capucinorum excepta) ſic expreſsè Trident. *ſeſſ. 25. c. 3. de Regularib.* juncta *Clement. exivi. De verbor. ſignificat.* Sed quia Trident. decretum concedens omnibus aliis religionibus præter Minores, & Capucinos hæreditariam ſucceſſionem, bonaque immobilia, non continet vim præcepti, & legis obligantis, ſed privilegii, poterit quælibet religio ſupradicto privilegio renunciare, & paupertatem promittere ſimilem Minoribus, & Capucinis, ut benè notavit Suar. *t. 3. de relig. l. 8. c. 17. n. 1.* Quocirca tota controverſia eſt in explicanda paupertate promiſſa à Minoribus de obſervantia, & Capucinis.

2. Hi igitur incapaces ſunt cujuſlibet ſucceſſionis tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, uti definitur *dicta clement. exivi, §. cum enim de verbor. ſignificat.* ibi. Quia igitur in ſucceſſionibus tranſit non ſolum uſus rei, ſed etiam dominium ſuo tempore in hæredes, fratres autem prædicti nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſunt etiam in communi, declarando dicimus, quod ſucceſſionis hujuſmodi, quæ etiam ex ſui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendat, conſiderata ſui puritate voti nullatenus ſunt capaces. Quod non ſolum habet verum in inſtitutione directa, & immediata, ſed etiam mediata, qualis eſt per fideicommiſſum, ut ſi hæredem inſtituas gravatum reſtituere hæreditatem Minoribus. Quia verè Minores ſunt inſtituti hæredes, tibique ſuccedunt hærede inſtituto decedente, cum tamen Pontifex illos incapaces reddiderit cujuſlibet ſucceſſionis. Et ita docent poſt alios antiquiores Corduba. *reg. D. Franciſci c. 6. q. 11. punct. 1.* Manuel. Rodrig. *q. regular. t. 2. q. 78. art. 2.* Duennas *reg. 381. ampliat. 1.* Sanch. *l. 7. ſum. c. 25. n. 5.*

3. Hinc infertur, ſi de facto Minores, & Capucinos hæredes inſtituas, nullam eſſe inſtitutionem utpote factam in perſona incapaci, ſuccedéntque hæredes ab inteſtato, ſi nullum alium cohæredem, aut ſubſtitutum deſignaveris. Eo autem deſignato integram hæreditatem adire poteſt.

4. Sed an hi vel hæredes ab inteſtato ſuccedentes teneantur in conſcientia æſtimationem hæreditatis Minoribus inſtitutis reſtituere? Non deſunt DD. qui id ſentiant ſequentes. Bartol. tract. *Minoric. l. 1. diſt. 1. c. 3. n. 7. & 8. & diſt. 2. c. 3. n. 15.* quando ſcilicet credunt teſtatorem voluiſſe ſuum teſtamentum valere jure codicilli, & omni modo quo potuit; ut ſemper præſumendum eſt. Hi ſunt Roſella verbo *legare, n. 23.* Alciat. *conſ. 53. n. 9.* Silveſt. verbo *teſtamentum, 1. q. 6.* Rodrig. *q. regular. t. 3. q. 69. art. 10.* Moventur ex *leg. apud Julianum, 2. fin. ff. de legat. 1.* ubi legatario incapaci ob condemnationem recipiendi legatum in propria ſpecie, tenetur hæres æſtimationem concedere, ſi illius capax eſt. At minores capaces ſunt recipiendi hæreditatis æſtimationem. Ergo tenetur hæres eam illis concedere. Cæterùm omnino tenendum eſt, neque hæredes ab inteſtato, nec cohæredem, aut ſubſtitutum deſignatum obligatos eſſe æſtimationem hæreditatis Minoribus inſtitutis concedere, quantumvis conſtet id teſtatorem voluiſſe. Quia voluntas teſtatoris contraria legi, & diſpoſitioni juris communis effectum habere non poteſt. At jure communi Minores incapaces ſunt cujuſlibet hæreditatis, ut dictum eſt. Ergo incapaces ſunt recipiendi ex inſtitutione illius æſtimationem. Alias in æſtimatione eſſent hæredes inſtituti, verique ſucceſſores, juxta *leg. domus, §. confitetur, ff. de leg. 1.* & ſuſtinet Bald. Auth. *ingreſſi, n. 48. & 49. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Felin. *c. in præſentia, n. 52. de probationib.* Spino *ſpeculo teſtament. gloſſ. 12. n. 15. & 16.* Man. Rodrig. *t. 2. q. regul. q. 78. art. 2.* & aliis relatis, Sanch. l. 7. ſum. *c. 25. n. 8.*

5. Sed quid ſi non abſolutè Minores hæredes inſtituas, ſed adjecta clauſula, ut hæreditas vendatur, & in ipſorum utilitatem pretium cedat? Aliqui cenſent valere inſtitutionem; quia eo caſu hæreditas videtur in legatum converti, & Minores legatarios eſſe, non hæredes. Adde in illa diſpoſitione duo contineri ſeparabilia, nempe Minores hæredes inſtitui, deinde hæreditatem vendi, & pretium illius Minoribus ad ſublevandas eorum neceſſitates applicari: poterit ergo hæc ſecunda diſpoſitio ſubſiſtere, tametſi prima corruat; ſic latè docet Bartol. *in tract. Minor. lib. 1. diſt. 5. c. 2. n. 30. & 31.* Sorbus *in compend. privileg. mendicant.* verbo *hæreditas*, verſ. *quæritur.* Man. Rodrig. *t. 2. qu. regul. q. 78. art. 4.*

Sed longè verius eſt, inſtitutionem nullam eſſe, & Minores pretium illius hæreditatis capere non poſſe. Aliàs acciperent hæreditatis pretium ex inſtitutione quod illis, eſt penitus interdictum. Neque eſt ſimile, cum tertius inſtituitur hæres cum obligatione vendendi hæreditatem, & donandi pretium fratribus minoribus quod ferè omnes doctores approbant; quia tunc Minores non recipiunt pretium ex inſtitutione, ſed ex legatione, mandatóque teſtatoris, & donatione obligatoria hæredis inſtituti. At cum fratres Minores inſtituuntur cum clauſula, ut vendatur hæreditas, preciumque illius recipiant, pretium hæreditatis ex inſtitutione, cujus ſunt incapaces, recipiunt; non igitur tenet inſtitutio. Adde venditionem hæreditatis, & pretii acceptationem eſſe modum, & qualitatem adjectam inſtitutioni. Ergo corruente inſtitutione corruet venditio, & pretii acceptio, utpote omnino acceſſoria, ipſique innitens. Et ita ſuſtinet Bald. Auth. *ingreſſi, à n. 50. eod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Felin. *c. in præſent. n. 52. de probationib.* Duennas, *reg. 381. ampliat.* 8. Corduba,

8. Corduba, *reg. D. Franciſci, c. 6. q. 11. punct. 3.* Sanch. *l. 7. c. 25. n. 11.*

6. Rurſus dubitabis de inſtitutione non Minoribus, aut ipſorum conventibus facta, ſed facta ipſorum Eccleſiis, & ſacriſtiis; an inquam hæc inſtitutio teneat? Affirmat. Bartol. *in tr. Minoric. l. 4. diſt. 4. & diſt. 6. c. 1. n. 20.* Abbas *conſ. 63. n. 4. l. 2.* Anton. Cucus *l. 3. inſtit. majorat tit. 1. n. 37.* Man Rodrig. *t. 2 q. regul q. 78. art. 5.* reputat probabile Sorbus *in compend. privileg. mendicant.* verbo *hæreditas*, verſ. *ſed cum fratres.* Moventur, quia Eccleſia quælibet, quodlibétque templum capax eſt hæreditatis, juxta *leg. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Sed templa fratrum Minorum nullo jure ab hac capacitate excluduntur. Nam Text. *in clem. exivi*, religioſos excluſit, non Eccleſiam. Quod ſi dicas, excluſis religioſis Eccleſiam manere excluſam; quia non ipſum templum materiale inſtituitur hæres, quippe nec nolle, nec velle habet, ſed religioſorum congregatio ibidem aſſiſtens. Contra eſt; quia ſi teſtator vellet congregationem religioſorum hæredem immediatè inſtituere, non exprimeret Eccleſiam, ſed conventum. Exprimens ergo Eccleſiam, tacitè præfectum illius inſtituit. Cum autem hic nullus alius ſit niſi Pontifex, & illius nomine ſyndicus, qui hæreditariæ ſucceſſionis capaces; efficitur validam eſſe hanc inſtitutionem, obligatúmque eſſe Pontificem & ejus nomine ſyndicum ex vi illius hæreditatem expendere in Eccleſiæ materialis reparationem, conſervationem & ornatum, quia ad hunc finem ſunt hæredes inſtituti.

7. Verum hæc ſententia probanda non eſt; ſiquidem ex illa conſtitutio denegans Minoribus etiam in communi hæreditariam ſucceſſionem prorſus labefactaretur, cum facilè teſtator optans Minoribus hæreditatem relinquere, poſſet omiſſo nomine conventus Eccleſiæ nomine uti. Falsúmque eſt Eccleſia Minorum hærede inſtituta eſſe immediatè inſtitutum Pontificem aut ejus ſyndicum; neque enim legatum factum Eccleſiæ Minorum cenſetur fieri immediatè Pontifici, & ejus ſyndico, ſed Minoribus quoad utilitatem, & uſum. Si igitur minores cujuſlibet ſucceſſionis incapaces ſunt, etiam in communi, eorum Eccleſiæ hanc incapacitatem habebunt. Deinde longè diverſum eſt inſtituere Pontificem, vel ejus ſyndicum hæredem cum obligatione reparandi Minorum Eccleſiam, & ad hunc finem, ac inſtituere ipſam Minorum Eccleſiam; quia in priori inſtitutione ſolus Pontifex, vel ejus ſyndicus eſt inſtitutus, & Eccleſia Minorum legataria. Si igitur Minorum Eccleſia immediatè inſtituitur, Minores inſtituuntur, & ad eorum inſtitutionem Pontifex. At Minores nullius ſucceſſionis capaces ſunt. Ergo neque ipſorum Eccleſiæ, & ita ſuſtinent Bartol. retractans priorem ſententiam. *leg. unica, in fine*, Cod. *de conductorib. l. 11.* Bald. *auth ingreſſi, n. 55.* Cod. *de Sacroſanct. Eccleſ.* Cordub. *reg. D. Franciſci, c. 6. qu. 11. punct. 1.* Sorbus, verbo *hæreditas*, verſ. *ſed cum fratres*, Azor. *t. 1. ſum. l. 12. c. 23. q. 15.* & alii quos refert, & ſequitur Sanch. *l. 7. ſum. c. 25. n. 14.*

Punctum IX.

An quælibet religio capax ſit cujuſlibet legati, & donationis ſibi factæ.

SUMMARIUM.

1 *Qualibet religio excepta Minorum, & Capucinorum, capax eſt cujuſlibet legati, & donationis.*
2 *Minores incapaces ſunt legati continentis totam hæreditatem, vel majorem illius partem.*
3 *Item incapaces ſunt legati rei immobilis.*
4 *De qua re immobili doctrina ſit intelligenda.*
5 *Quis teneatur vendere legatum relictum Minoribus, non retineatur, ſed vendatur.*
6 *Dum non venditur legatum, fructus pertinent ad hæredem.*
7 *Non eſt opus in hac venditione juris ſolemnitates pro alienatione rerum Eccleſiaſticarum ſervare, ſecus de legato aliis religionibus relicto, & ab eis acceptato.*
8 *Supradicti religioſi Minores capaces ſunt cujuſlibet legati rei mobilis.*
9 *Quid dicendum de animalibus relictis Minoribus: Sub diſtinctione reſpondetur.*
10 *Quid de legato annui redditus? Diſtinguitur triplex modus legandi.*
11 *Si per modum unius cenſus legetur, valet, ſecus ſi per modum plurium, & annuatim ſolvendus.*
12 *Si hæredem, vel legatarium inſtituas ſub obligatione reddendi ſingulis annis certam penſionem Minoribus, valet legatum, tametſi Sanchez & alii contrarium ſentiant.*
13 *Si de facto ſupradictum legatum non tenet, ut eſt probabilis ſententia, hæres non eſt obligatus legatum vendere, & æſtimationem Minoribus concedere.*
14 *Conceſſo eſſe nullum ſupradictum legatum, limitant aliqui primò, ut intelligatur de legato perpetuo, vel ad longum tempus, ſecus ad biennium, ſed non admittitur limitatio.*
15 *Secundò, limitatur & benè, ut procedat in legato pro alimentis religioſorum, ſecus pro neceſſariis ad divinum cultum.*
16 *Tertio limitatur, ut non procedat in anniverſariis, & capellaniis, ſed rejicitur limitatio.*
17 *Debet hæres gravatus onus injunctum Miſſarum implere.*
18 *Quarto limitant alii de legato pro liberis relicto, ſed non caret difficultate limitatio.*
19 *Quinto limitatur, ne procedat pro legato ad infirmos curandos, ſed non eſt probanda limitatio.*
20 *Sexto limitatur ne procedat pro legato in ſuſtentationem hoſpitum, ſed eſt intelligendum de ſuſtentatione hoſpitum externorum.*
21 *Poſſeſſionem alicujus prædii potes Minoribus revocabiliter concedere, ſecus irrevocabiliter.*
22 *Quibus remediis poſſint Minores recuperare legatum ſibi relictum.*

1. Regula generalis eſt omnes religiones (præter Minores de Obſervantia, & Capucinos) cujuſlibet legati, & donationis, ſive rei mobilis, ſive immobilis ſunt capaces, deciditur in Trident. *ſeſſ. 25. c. 1. de regularib.* Tota ergo difficultas verſatur in exceptione Minorum, & Capucinorum, cujuſnam legati incapaces ſunt?

2. Dicendum eſt primo, incapaces eſſe legati continentis totam hæreditatem, vel majorem illius partem, ſi præſumi poſſet in fraudem legis prohibentis hæreditatem ſucceſſionem factam eſſe, ſic videtur decidi in clement. *exivi de verbor ſignific. verſ. nec licet*, & *ibi* gloſſa. Dixi incapaces eſſe ſupradicti legati. Nam eſto Pontifex utatur verbo *non licet*, & verbo *prohibemus*, ex illo ſatis colligitur incapaces eſſe. Tum quia loquens de annuis redditibus uſus ſimiliter fuit verbo *non licet*, cùm tamen (ut dicemus) reddituum incapaces ſint. Tum quia hi religioſi ſolum illius rei uſus capaces eſſe poſſunt, qui eis fuerit à Pontifice conceſſus; at hujus legati uſus non eſt conceſſus, ſed potius interdictus. Ergo. Tum denique quia voto paupertatis ſe aſtringunt, ne illud legatum recipiant, neve illo utantur. Ergo redduntur illius incapaces. Quia in uſu facti nulla alia incapacitas eſſe poteſt, niſi quæ voto, vel præcepto ſuperioris provenit. Hinc infero legatum caducum eſſe, & nullum, neque teneri hæredes illud ſolvere; quia fruſtranea eſt ſolutio, ubi non eſt, qui poſſit admittere.

3. Dico ſecundo, hos religioſos, Minores, & Capucinos incapaces eſſe legati rei immobilis, ut illud ſic retinere poſſint. Deciditur expreſsè *ſupr. d. clem.* Quare ſi Minori, vel illius conventui domus, ager, vinea, aliáve rei immobilis abſolutè donetur, vel legetur, non eſt præſumendum legari, ut ſic retineatur, ſed ut vendatur, & pretium illius in uſum, & utilitatem legatarii convertatur,

ut expressè deciditur in *d. clem.* §. *si verò fratribus*, & tradunt communiter DD. teste *Sanch. l. 7. sum. c. 26. n. 29.* Quod si testator expresserit se legare rem immobilem, ut Minores illam semper retineant, non desunt qui sentiant valere legatum, rejiciendamque esse conditionem ut impossibilem, & juri contrariam: siquidem commune est conditiones impossibiles ab ultimis voluntatibus rejici, *leg. obtinuit. ff. de condit. & demonst.* sic Menoch. *cons. 1014. n. 19. vol. 11.* Sed omnino dicendum est, caducum esse id legatum, cum expressè Pontifex in *d. clem.* dixerit abstinendum esse à receptione vineæ, vel agri legati ad colendum, repugnaréque regulæ, & ordinis puritati. Et ratio est manifesta; quia Minores non sunt capaces legati rei immobilis, nisi ex modo adjecto, vel subintellecto mobilis fiat. At sic modus, qui debebat legatum aptum constituere, expressè à testatore rejicitur. Non igitur illius capaces sunt. Quare hic modus non est conditio adjecta legato, ut possit rejici, quia absque illa non est legatum constitutum, & illa conditio posita impedit, ut constituatur: & ita sustinent Bartol. *tract. Minoric. l. 2. dist. 2. c. 1. n. 9.* Bald. authent. *ingressi, n. 58. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Nav. *l. 3. consil. de testament. cons. 14. aliàs* 8. Sorbus *in compend. privileg. mendicant.* verbo *legatæ*, vers. *idem dicendum.* Sanch. lib. 7. sum. *c. 26. n. 18.*

4. Conclusio intelligenda est de re immobili, quæ necessaria non est religiosorum sustentationi, quæque incertam mendicitatem excludit. Quod dixerim, nam his religiosis conceditur domus ad habitandum, Ecclesia ad divina celebranda, vinea aliqua, seu hortus, tum ad religiosorum levamen, tum ut inde olera, & uvas sumant; non tamen ut vinum sibi necessarium pareant, minúsque ut fructus vendant, & hortum conducant, constat ex *dicta clement. exivi* §. *licet vero, de ver. significat.* & tradit Corduba *in reg. D. Francisci, c. 6. q. 19. punct. 2.* Sanch. l. 7. sum. *c. 26.* Suar. *t. 3.* de relig. *l. 8. c. 16. n. 3.*

5. Posito autem valere legatum rei immobilis non ut retineatur à Minoribus, sed ut vendatur, vel permutetur; rogabis, quis teneatur illud vendere, & cujus sint illius fructus dum non venditur? Respondeo hæredem in primis esse obligatum, ut constat, illo autem negligente testamenti executores. Quod si hi bis moniti non præstiterint, Episcopus, vel judex sæcularis ex proprio officio vendere potest Auth. de Ecclesiastic. *tit.* §. *si quis autem*, ipsi vero Minores nec vendere, nec permutare possunt, quia legatum immobile non transit in eorum potestatem, quousque immobilitatem amittat. Solum ergo possunt rogare hæredem & executores, ut votum testatoris exequantur, illis vero negligentibus judicis officium implorare: sic ex Bartol. *tr. Minoric. lib. 2. dist. 4. c. 3.* docet Sanch. lib. 7. sum. *c. 26. n. 29.*

6. Interim tamen dum non venditur legatum, fructus illius ad hæredem pertinent; quippe is est illius dominus. Si autem ob fructuum perceptiones steterit in mora vendendi, & ob eam causam minoris venditur, obligatus est Minoribus damnum resarcire. Secus vero si nullum in pretio detrimentum patiuntur; quia solum pretium illis debitum est; non negotiationi exponendum, sed in proprias necessitates exponendum. Sanch. *d. c. 26. n. 32.* Negligens hæres præsumetur, si oblata occasione vendendi, vel permutandi legatum juxta rationabilem Minorum voluntatem noluerit vendere, executores si bis moniti fuerint.

7. In hac autem venditione, ut benè advertit Sanch. *d. c. 26. n. 30. aliis relatis*, non est opus juris solemnitates requisitas in alienatione rerum Ecclesiasticarum servare; quia res illa vendenda ex voluntate, & dispositione testatoris venditur; neque censetur Ecclesiastica, dum immobilis persistit, cum non sit Minoribus addicta. Secus vero dicendum est in legato rei immobilis aliis religionibus relicto, & acceptato: nam eo ipso est bonum Ecclesiasticum, quod non distrahitur ex dispositione testatoris, sed ex voluntate religionis cui est applicatum. Sanch. *d. c. 26. n. 31.* cum Navarr. *tom. 2. de regularib. n. 50.*

8. Dico tertiò, supradictos religiosos Minores, & Capucinos capaces esse legati cujuscunque rei mobilis, vini, tritici, olei, pecuniæ, & similium; quia his rebus eorum necessitatibus subvenitur. At debent ea in moderata quantitate, & ad occurrentes necessitates recipere, ne videatur thesaurizatio, potius quam necessitatis subventio, néve avaritiam redoleant, uti cavetur in *d. Clem. exivi.* Quod si legatum superabundans fuerit, neque brevi tempore consumendum, poterunt minores, & debent, si in alios pauperes non distribuunt, medio syndico commutare, aut vendere, ut inde sibi alia necessaria coëmant. Sic Man. Rodrig. *q. regul. t. 2. q. 26. art. 4.* Cordub. in compend. privileg. mendicant. *in annotat.* verbo *commutat.* Sanch. *lib. 7. c. 26. n. 14.*

9. Restat duplex difficultas examinanda. Prima de animalibus: Secunda de censibus, annuisque reditibus. Circa primam est dubium, an possint Minores retinere animalia sibi legata, oves scilicet, boves, aliaque similia? Et quidem si retineantur in parvo numero, & ad suorum sustentationem, manifestum est posse retinere. Secus est si in excessivo numero retineantur, vel retineantur ad fructificandum. Quia illa retentione incerta mendicitas vel in totum, vel ex parte excluderetur. Deinde in Clement. *exivi*, §. *cum annui reditus.* Excluduntur omnes reditus à Minoribus, sed fructus animalium sunt verè reditus juxta *leg. deducta*, §. *hæreditatem juncta glossa, ff. ad Trebell.* & Tradit Glossa *in cap. generali de elect. in 6.* verbo *reditus.* Ergo illorum capaces non sunt, & ita sustinet Suar. *t. 3. de relig. l. 8. c. 17. n. 11.* Neque inde fit, illis non licere nutrire aliquas gallinas, aut columbas ad occurrentes, & præsentaneas necessitates. Nam esto ova, pullique columbarum fructus, & reditus reputentur, ob eorum levitatem sunt consuetudini permissi, sicuti ex domestico horto fructus permittuntur. Sic Suar. *dicto c. 17. n. 14.* Cord. *in reg. D. Francisci, c. 6. q. 10. punct. 2.* Sanch. *l. 7. c. 26. n. 16.*

10. Secunda difficultas, & gravior est de censibus annuisque reditibus; an inquam hujus legati Minores capaces sint, possintque illud retinere? Pro cujus explicatione adverte tripliciter censum, annuúmque reditum legari Minoribus posse. Primo, per modum unius, ut si dicas lego Minoribus hunc censum, annuúmque reditum, quem possideo. Secundò, si leges illum censum exprimens, ut singulis annis reditus illius accipiant. Tertiò si hæredem, vel legatarium constituas cum obligatione singulis annis donandi Minoribus certam pensionem.

11. Si primo modo censum leges, valet legatum; sicuti valet legatum simpliciter relictum alterius rei immobilis; non quidem ut sic accipiatur, & retineatur, sed ut accipiatur in æstimatione. Sic Bartol. *tract.* Minoric. *l. 2. distinct. 6. c. 1. n. 33.* quem sequitur Sanch. *lib. 7. sum. c. 26. n. 33.* Si vero secundo modo leges, corruit legatum; quia continet modum paupertati Minorum adversum; scilicet esse legatum perpetuum Minoribus ex voluntate testatoris, translatum: sic expressè deciditur in dicta Clement. *exivi*, vers. *cumque annui reditus inter immobilia censeantur à jure, &c.*

12. Si tertio modo leges, majorem difficultatem habet; quia verè sunt annui reditus perpetui, quorum minores incapaces sunt: & ita tenet Bartolus *supra* Abbas, *cap. in præsentia, n. 63. de Probationibus.* Navar. *l. 3. consil. titul. de testament. cons. 14. alias* 8. Sanch alios referens *l. 7. c. 26. n. 46.* Cæterum verius censeo legatum subsistere: sic Silvester *verbo legatum*, 2. *q. 3. dicto 3.* Angellus *eodem 1. n. 5.* Tabiena *1. q. 4. n. 5.* Man. Rodrig. *quæst. regul. t. 2. q. 126. artic. 4.* Suar. *t. 3. de relig. l. 8. c. 17. n. 19. & 25. & t. 4. tractat. 10. l. 4. c. 9. n. 9.* probabile reputat Sanch. *n. 35.* Ratio ea est: Nam esto hæredi, vel principali legatario imponatur obligatio perpetua donandi Minoribus annuos reditus; at hæc obligatio non est ex jure aliquo civili Minoribus acquisito, sed ex hæreditate relicta

relicta à testatore, & comparatione illius, sicuti si tuo famulo donares divitias pauperibus distribuendas, famulus obligatus esset pauperibus donare, non ex jure aliquo, quod pauperes habuerint, sed ex tuo imperio, & dispositione. Unde cum Pontifex prohibet Minoribus annuos reditus, intelligi debet de reditibus, qui comparatione religiosorum, & ex jure ipsis competente sunt debiti, non de reditibus, qui comparatione religiosorum eleemosynæ sunt, & gratis donantur.

13. Verum ut hæc doctrina ex omni parte luceat; concedamus hoc legatum caducum esse, neque Minores capaces esse illius, poteritne vendi, sicuti venditur legatum alterius rei immobilis? Respondeo consentiente hærede certum est vendi; vel potius de novo constitui posse; an vero teneatur hæres vendere, vel venditioni consentire: non caret difficultate; si quidem hac venditione facta voluntas testatoris meliori modo quo potest impletur: monasterium enim recepto pretio recipit æquivalenter pensionem sibi legatam, hæres vero manet gravatus emptori singulis annis concedere. Sed oppositum verius est, nempe hæredem non esse obligatum vendere, neque venditioni consentire; imo nec posse, quia ex illo legato nullum jus monasterio accrescit, sed solū in hærede resultat obligatio comparatione testatoris dandi Minoribus annuam pēsionem. At ubi nullum adest jus transmissibile, nulla esse potest venditio: ergo hoc legatū annuæ pensionis capax esse non potest venditionis.

14. Rursus concesso illud legatum nullum esse: huic nullitati plures limitationes Doctores adhibent. Prima, & præcipua est, ut intelligatur de legato perpetuo, secus ad breve tempus, quale reputatur quodlibet brevius decennio, ut pluribus firmat Sanch. *l.7.sum.c.26.n.30.* Suar. *t.3.de relig.l.8.c.17.n.20.* Ratio est; quia reditus ad breve tempus inter res mobiles reputantur, computarique debent ac si tota illa quantitas simul, & per modum unius legaretur, neque ratione illius mendicitas tollitur, sed sublevatur: sic sustinent Abbas *cons.66. n.6.l.2.* Sylv. *verbo legatum, 2.q.3.dicto 1.* Cordub. *regul. D.Francisci, c.6. q.11.punct.3.* Emanuel Sà *verbo religio, n.57.* & alios referens Sanch. l.7. sum. *c.26.num.36.& n.37.* extendit doctrinam ad reditus annuos pro vita alicujus singularis religiosi, quia cum sit incertum, quo tempore duratura sit, dici non potest legatum perpetuum, seu ad longum tempus. At hæc limitatio mihi non probatur, utpote aliena à verbis *Clement. exivi:* ibi enim Pontifex fratres Minores incapaces fecit quorumcumque annorum redituum. Notandaque est dictio *quorumcumque*, neque reditus tam perpetuos, quam temporales comprehendit. Deinde ex vi illorum redituum excluditur incerta mendicitas saltem pro tempore quo durant, cum fiduciam Minores haberent in legato ad sui sustentationem, & non in solo Deo, quod Pontifex vitare intendit. Deinde eadem ratione dici posset Minores capaces esse succedendi in usufructu, in fidei commisso, in majoratibus, & similibus; cum ea successio non perpetua, sed temporalis, & ad vitam religiosi sit, quod nemo sanæ mentis concedet. Ergo neque concedendum est de annuo reditu temporali & ad vitam religiosi; & ita docet Bartolus *tractat.* Minoric. *lib.2.dist.6.c.3.n.35.* Socin. *in tractat, de obligationib. libell 8.q.7.n.7. fine*, Man. Rodriguez *t.2.q.126.art.6.* Suarez probabilem reputat. *t.3.de relig. lib. 8. c. 17. n. 20.*

15. Secundò limitant Doctores, & benè, ut solum procedat in legato annuorum redituum pro sustentatione religiosorum; secus si constitutum sit pro expensis necessariis ad divinum cultum ceræ, vini, olei, ornamentorum, & similium, & à fortiori pro Ecclesiæ fabrica. Tum quia ex hoc legato non tollitur incerta religiosorum mendicitas; cum ipsi reditus non cedant immediatè in eorum utilitatem, sed in reparationem Ecclesiæ, & divini cultus sustentationem. Praxis quæ recepta hanc limitationem confirmat: & ita sustinent post alios antiquiores Sylvester verbo *leg.2.q.3.d.1.* Tabiena *cod.1.q.4.* Nav. *l.3. cons.tit. de test. cons.15. alias 9.n.3.* Corduba *in regul. divi Francisci, c.6. q.11. punct.3.* Menoch. *cons. 1014. n.36. vol.11.* Man. Rodrig. *q.regul.t.2.q.126.art.5.* Suar. *t.3.de relig.l.8.c.17.n.28.* Sanch. lib.7. sum. *c.24. n.42.*

16. Tertiò limitatur, ut non habeat locum in anniversariis perpetuis, & capellanis Minoribus relictis. Quando scilicet testator jubet hæredi, vel principali legatario singulis annis certam pensionem minoribus tribuere, ut pro ejus anima tot faciant sacrificia. Quia ea anniversaria non tam sunt legata, quam Missarum stipendia. Sic docent Antonius Cucus *l.3. instit.majorat.tit. 1.n.36 & seq.* Man. Rodr. *q.regul t.2.q.126.a.4.* Favet Silvest. & Tabian. *supra.* At hæc limitatio probanda non est; quia stipendium Missarum immediatè cedit in religiosorum sustentationem, & ad hunc finem conceditur, tametsi titulus, ob quem conceditur spiritualis sit. Si ergo hoc stipendium illis debitum est, & tanquam œconomi, & administratores jus habent medio syndico, illud exigendi, securi erunt de sua sustentatione, nullamque habebunt necessitatem mendicandi. Non igitur eis licet hæc stipendia stabilia habere. Sic Navar. *l.3. consil.tit.de testam.cons.14.alias 8.n.3.* Corduba *in regul. D.Francisci, c.6. q.11. punct.4.* refertque sic decisum esse in capitulo generali: Sanchez *l.7.c.26.n.44.* Suarez *t.3.de relig.l.8.c. 17. n. 32.*

17. Advertendum tamen est hæredem, seu legatarium sic gravatum obligatum esse onus injunctum Missarum implere. Nam cum ad ipsum legatum devolvatur, onus ei adjunctum rejicere non potest; quia æquum non est rejecto onere utilitatem legati accipere, deciditurque expressè *leg.1. §.pro secundo, C.de caduc. tollend.* Non tamen tenetur ea sacra facere per fratres Minores; benè tamen in Ecclesiis, vel altaribus à testatore designatis, si id fieri possit: sic. Navar. *l.3.cons.tit. de testament. cons.14. alias 8.n.8.* Menoch. *cons. 1014.n.8.vol.11.* Sanch. *l.7.c. 26. n. 50.*

18. Quartò limitatur, ut non procedat in legato facto pro libris emendis ad religiosorum studium: quia hoc legatum non tollit eorum mendicitatem, sicuti non tollit legatum relictum pro reparatione Ecclesiæ ad divina officia celebranda, secus esset, si pro studentium alimentis fieret: sic Abbas *cons.63. l.1. cum glossa Clem. dudum verbo indirectè: De sepulturis:* Menoch. *cons. 1014.n.38.vol. 11.* Sanch. *l.7. c.26.n.45.* & verè hæc sententia est satis probabilis, tametsi Suar. *t.3.de relig. l.8.c.17.n.30.* contrarium sentiat, nec levi fundamento ductus. Quia hoc legatum in monasterii utilitatem, & in religiosorum commodum immediatè cedit; ea autem quæ sic cedunt, sub religiosorum sustentatione comprehenduntur. Secus est de legato pro necessariis ad divinum cultum, quod in Dei honorem cedit immediatè.

19. Quintò limitant alii, ne locum habeat in legato relicto pro infirmis curandis; quia non videtur in infirmorum sustentationem cedere, sed in medici, & servientium utilitatem: sic Ananias *cons.30.à n.3.* Man. *q.regul. 2.t.q.126. art.4.fine.* At hæc limitatio nullatenus est admittenda; quia satis cedit in sustentationem religiosorum, quod cedit in eorum vitæ conservationem: & ita tradit Sanch. *d. c. 26. n. 47.*

20. Sextò limitant alii, ne procedat in legato pro sustentatione hospitum, quasi ii sint à monasterio alieni. Sed ut hæc limitatio vera sit, debet intelligi de hospitibus sæcularibus, vel alterius religionis; secus de his, qui eadem regula, & observatione tenentur. Suarez *t. 3. de relig. lib. 8. c. 17. n. 31.*

21. Ex omnibus supradictis deciditur quæstio, qualiter possis Minoribus possessionem, vel censum tradere non quoad dominium, sed quoad usumfructum, ipsisque liceat accipere? Et quidem si revocabiliter tradas, & semper à tua voluntate dependenter, non est dubium illis licere, quia est quædam continuata eleemosyna absque ullo jure perpetuo, vel ad tempus in ipsos translato. At si irrevocabiliter tradas singulis annis fructus

colligendos, etiamſi hæc traditio ad benè tempus fiat, cenſeo probabiliùs non licere; ſicuti dixi de legato relicto annuorum redituum; quia verè hi fructus ſunt annui reditus. Quod à fortiori procedit, ſi propria induſtria, & labore fructus illius poſſeſſionis comparandi eſſent. Non enim negotiatione parare ſibi poſſunt ſuſtentationem. Quapropter ſolum tibi licet Minoribus facultatem, & jus irrevocabile concedere, ipſiſque licet accipere ad fructus una vice colligendos, conſentit in his Suar. *t.3. de relig.8. c.17. à n.34.*

22. Tandem inquires; quo remedio uti debent Minores pro recuperando legato ſibi validè relicto? Breviter reſpondeo poſſe medio ſyndico, qui nomine Pontificis agere poteſt in judicio, ut legata Minoribus debita concedantur. Sed hoc intelligo de legatis, ex quibus in legatario actio civilis reſultat, ſic Cordub. *regul. D. Franciſci, capit. 4. quæſtion. 16. punct. 2.* Manuel. Rodrig. *t.2. qu. regul. q.78. art.1.* Sanchez *d.c.26.n.59. & 63.*

Deinde poſſunt implorare extra judicium officium judicis tam Eccleſiaſtici, quam ſæcularis, ipſéque judex tenetur petitioni annuere. Sic Cordub. *ſupra, c.6. q.11. p.4.* Man. *q.126. a.4.* & aliis relatis Sanch. *c.14.n.62.* Adde ipſum judicem nemine petente, ex proprio officio debere id procurare, ſi ei conſtat de hæredis, ſeu legatarii negligentia; quia obligatus eſt ratione officii ut ſubditi ſuis obligationibus ſatisfaciant: Sanchez aliis relatis *ſupra num.60.* Quæ omnia ſatis conſtant ex *capit. exiit, §. ad hæc, de Verbor. ſignificat. in 6.* & ex Clement. *exivi, eod. tit.*

Punctum X.

Qualiter religio Societatis Jeſu, ejuſque Religioſi capaces ſint hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato, & cujuſvis legati.

SUMMARIUM.

1 *Diſtinguuntur varii gradus Religioſorum, & conventuum in Societate Jeſu.*
2 *Domus profeſſa incapax eſt habendi bona ſtabilia.*
3 *Si aliquid ſtabile relinquatur, debet vendi quamprimum oportunè fieri poſſit.*
4 *Si hæredem graves, ut ſingulis annis domui Profeſſæ aliquam penſionem relinquat, videtur non valere legatum.*
5 *Probabilius eſt oppoſitum.*
6 *Qualiter interdicatur religioſis Societatis ad has eleemoſynas Societati faciendas fideles excitare.*

1. IN Societate varii gradus Religioſorum & Conventuum ſunt diſtinguendi: Alii ſunt Religioſi profeſſi; alii Coadjutores formati, alii Scholaſtici vocantur. Deinde ex Conventibus alii ſunt domus Profeſſæ; alii Collegia, domúſque Probationis. Religioſi, qui ſolum vota biennii ſimplicia emiſerunt capaces ſunt cujuſlibet hæreditariæ ſucceſſionis, & legati non ſolum quoad uſum, & adminiſtrationem illius ex licentia Superioris, ſed etiam quoad dominium, ut conſtat ex Bulla *Aſcendente* Gregor. XIII. & ex conſtit. *4. p. c.4. num. 5. & 6. p. c. 2. num. 11.* Profeſſi verò, & Coadjutores formati cujuſlibet hæreditariæ ſucceſſionis incapaces ſunt, non tamen legati, ut ſupradicta Bulla, & conſtitutiones decidunt; legatum verò ipſis relictum acquiritur Collegio, vel Domui, in qua reſideret, & juxta hujus capacitatem, vel incapacitatem legatum tenet.

2. Primò ergo profeſſa domus incapax eſt habendi bona ſtabilia, quales ſunt poſſeſſiones, annuíque reditus etiam applicati ſacriſtiæ, aut fabricæ Eccleſiæ præter communem, & conſuetam habitationem: ſub qua domus, Eccleſia, & hortus contiguus comprehenditur, & præter aliquam vineam, ſub hortum cum ſua domo ad extraordinarium religioſorum levamen, qui ſi fructus aliquos habeat, nec locari, nec vendi poſſunt; tametſi eis profeſſi uti poſſint ad ſui ſuſtentationem: habetur expreſsè in *Conſtit.6.p.c.2.* colligitúrque ex Bulla Pauli III. & Julii III. & Greg. III. inſtitutum Societatis confirmantium. Neque adverſus hanc ſtrictam paupertatem eſt, ſi aliquis ex fundatoribus domorum, vel Eccleſiarum vellet reditus aliquos ad fabricæ uſum relinquere; dummodo nec diſpoſitio eorum ad Societatem pertineat, nec ſit, unde ei competat actio in illos (quamvis id illi curæ eſſet, ut is cui tale munus commiſſum eſt ſuum officium faceret) & ſic in rebus ſimilibus: habetur expreſsè *dicto loco Conſtit. in declarat. litt.B.* Neque item eſt adverſus hanc paupertatem, quod domus profeſſa poſſit inſtitui hæres, modo non ſit inſtituta aliquo bono ſtabili; quia nullibi cavetur incapacem eſſe ſucceſſionis hæreditariæ ſi Solum in ſupradicto loco *Conſtit.n.12. dicitur.* Hanc incapacitatem habere ratione ſuorum religioſorum, tacitè innuens ex alio capite, ſcilicet ex libera teſtatoris voluntate inſtitui hæredem poſſe, ſicut & collegium: & ita docet Molin. *tom. 1. diſtinct. 195. verſ. à regula propoſita.* Sanchez *lib.7. ſum. capite 27. num.15.*

3. Quod ſi domui profeſſæ, vel ejus Eccleſiæ aut ſacriſtiæ aliquod ſtabile non neceſſarium ad habitationem, vel recreationem legetur, aut donetur, vendi debet quamprimum poſſit? ſicuti diximus de legato immobili fratribus Minoribus relicto, & traditur *dicto loco conſtit. 6. p. c.2. n.5. in declarat. litt. L.* Sanch. *loco allegato.* Sed quia continget ſæpè non inveniri ſtatim emptorem, qui juſtam æſtimationem concedat; ea de cauſa opportunitas expectanda eſt, ut dicitur in *dicta Conſtitut. declarat.* Interim tamen juxta probabilem ſententiam locari, ſeu conduci poteſt, & reditus in utilitatem profeſſorum converti, modo in brevi tempore, ſcilicet infra decennium fiat. Sanch. *lib.7.c.27.n.2.* Probabilius tamen eſt fructus expendendos eſſe in pauperes, aliàs ſocietas profeſſa pro aliquo tempore reditus haberet, & mendicitatem excluderet contra prohibitionem ſæpè in conſtitutionibus latam ullos reditus habendi: *Exam. gener. capite 1. numero 3. & 6. part. Conſtitut. capite 2. num. 2.*

4. Difficultas autem eo pertinet; an ſi hæredem graves, ut ſingulis annis domui profeſſæ certam penſionem tribuat pro profeſſorum ſuſtentatione, vel pro fabrica Eccleſiæ, aut ſacriſtiæ ornatu, valeat legatum, teneatúrque hæres gravatus votum teſtatoris exequi, capaxque ſit domus profeſſa illud acquirendi. Videtur nullum eſſe tale legatum; quia eſt legatum annuorum redituum, quorum Societas profeſſa incapax eſt. Item ut ſingulare privilegium conceſſum videtur fundatoribus Eccleſiarum, ut poſſint hos reditus annuos pro Eccleſiæ fabrica relinquere: *6.p. conſtit. cap.2. in declarat. litt.B.* Non enim abſque cauſa nomen fundatoris expreſſum eſt. Ergo comparatione aliorum hujuſmodi legatum nullum eſt. Deinde expendo verba conſtitutionis. Inquit enim ſanctiſſimus Ignatius *dicto c.2.n.6.* Si aliquis ſponte ſua eas perpetuas eleemoſynas (ſcilicet annuos reditus) relinqueret, nullum jus civile ad eas petendas in judicio acquiritur. Sed cum ad id charitas propter Deum eos moverit, elargiantur. Si igitur ex charitate in Deum moveri debent, ſignum eſt non ex obligatione, ſed gratis eas elargiri; obligatio enim ſi aliqua in præſenti adeſt, juſtitiæ eſt, non charitatis.

5. Cæterum verius cenſeo; id legatum valere, hæredemque gravatum obligatum eſſe, profeſſæ Societati præſtare: ſic docet Sanch. l.7. ſum. *c. 17.n.9.* inclinat Suar. *t.4.* de relig. *tract.10. l.4. c.6. n.9. præcipuè in fine.* Ratio ea eſt; quia ex voto paupertatis juxta Societatis conſtitutiones ſolum interdicitur domui profeſſæ jus civile ad hos reditus acquirendos, non tamen illorum

acquiſitio,

acquisitio, si de facto dentur. Obligatio autem hæredis illos elargiendi supposita capacitate domus professæ impediri à Societate non poterat, cum hæc obligatio ex dispositione, & voluntate testatoris proveniat. Neque obstat societatem professam incapacem esse habendi annuos reditus; quia id debet intelligi de annuis reditibus, ad quos ipsa Societas jus civile haberet; secus de annuis reditibus comparatione Societatis gratis, & liberalibus. Neque obstat constitutionis declarationem specialiter legata fundatorum pro Ecclesiæ fabrica valida declarasse; quia id fecit, ut indicaret in hoc casu semper Societati convenire hæc legata acceptare, quod in legatis aliorum non æquè cernitur. Unde ex hac fundatorum expressione non licet inferre aliorum similia legata sub paupertatis voto comprehendi, nullaque esse, imo contrarium non leviter colligitur ex illis verbis constitutionis, *sic in rebus similibus*, scilicet in similibus legatis perpetuis esse idem dicendum, ac dictum est de legatis annuorum redituum constitutis à fundatore. Neque denique obstat, quod hæres gravatus moveatur ex charitate in Deum ad hæc legata exequenda; quia etiam moveri potest & debet ex justitiæ obligatione, comparatione inquam testatoris ex tacito cum illo contractu ob hæreditatem acceptam. At quia comparatione Societatis nullam obligationem habet; eo quod ex tali legato nullum jus ei est acquisitum, ideo dixit Sanctissimus Ignatius hæredem moveri ex charitate ad has eleemosynas perpetuas elargiendas.

6. Subdit vero constitutio *dicto cap. 2. num. 6.* ne ullus è Societate ad has eleemosynas perpetuas elargiendas domibus, vel Ecclesiis Societatis professæ, fideles excitet ob majorem scilicet ædificationem, & paupertatis puritatem. Si tamen aliquis simplici suasione excitaret, nec credo peccaturum; quia hæc excitatio non est materia voti paupertatis, & ex alia parte sola constitutione prohibetur, & non in virtute obedientiæ: ergo ex nullo capite esse potest peccatum. Sic Suarez *t. 4. de relig. tract. 10. l. 4. c. 9. n. 9. fine & c. 11. fine*, Sanch. l. 7. sum. *c. 26. n. 11.*

PUNCTUM XI.

Qualiter Societati Jesu, ejúsque religiosis interdictum sit pro Missis, concionibus, aliisque ministeriis stipendia recipere.

SUMMARIUM.

1 *Supradictis religiosis hæc stipendia, vel eleemosynæ in recompensationem interdicuntur.*
2 *Probatur solum ex regula, & non ex voto interdici.*
3 *Ex hac sententia videtur inferri, cui est concessum à Superiore pecunias recipere non peccaturum mortaliter, si eas in stipendium Missarum recipiat.*
4 *Contraria sententia tenenda est, scilicet ex voto hanc obligationem esse.*
5 *Si gratis, & non ex debito eleemosyna detur, optimè recipi potest.*
6 *Qualiter pro religiosorum sustentatione, pro viatico, aliisque requisitis ad ministeria exercenda eleemosyna recipi possit.*
7 *Videris posse Titio obligari faciendi sacrum, si pauperi, vel consanguineo stipendium concedat.*
8 *Titio obligato sacra facere potes, promittere te suo nomine sacra facturum.*
9 *Si stipendium pro Missa recipias, Missa celebrata, non teneris danti restituere stipendium; tametsi Sanch. contrarium sentiat.*
10 *Stipendio consumpto potes, & debes sacra facere.*
11 *Hæc Sacrificia præferenda sunt Sacrificiis debitis ex instituto, & regula.*

1. NEmini esse potest dubium religiosis Societatis Jesu interdictum esse pro Missarum sacrificiis, prædicationibus, lectionibus, sacramentorum administratione, aliisque piis officiis, quæ Societas juxta suum laudabile institutum exercet, stipendium ullum, vel eleemosynam, quæ ad compensationem hujusmodi ministeriorum dari solent admittere. Sic expressè in *constit. exam. gener. c. 1. n. 3.*

2. Difficultas autem est; an hæc obligatio sit solùm juxta regulam, & constitutionem, ut paupertatis votum perfectius observetur, & cum majori proximorum ædificatione, an vero sit materia ipsius voti? si enim solum obligantur Societatis religiosi abstinere à receptione hujus stipendii, & eleemosynæ ex regula, & non ex voto, nullum per se peccatum committent ex illius transgressione, cum regulæ nostræ religionis non obligent ad culpam, sed solum ad pœnam arbitrariam.

Videtur autem obligatio abstinendi ab hoc stipendio solum esse ex regula, & non ex voto. Quia in bulla Pauli III. quæ incipit *Regimini militantis Ecclesiæ*, nostrum institutum primo confirmantis, votúmque paupertatis, ejusque materiam exactè explicantis nulla mentio facta est hujus obligationis; cum tamen si essentialis esset, debebat in declaratione apponi. Inquit enim constitutio. Voveant singuli, & universi, (loquitur de professis) perpetuam paupertatem declarantes, quod non solum privatim, sed neque etiam communiter possint pro Societatis sustentatione, aut usu ad bona aliqua stabilia, aut ad proventus, seu introitus aliquos, jus aliquod civile acquirere, sed sint contenti usu tantùm rerum sibi donatarum ad necessaria sibi comparanda accipere. Deinde ex nulla constitutione, aut bulla Pontificis apertè constat sub voto, tanquam sub ejus materia hanc obligationem comprehendi. Nam esto in Bulla Julii III. quæ incipit *exposcit debitum pastoralis officii*, ubi institutum Societatis confirmatur, declaratum sit ministeria Societatis exequenda esse gratis omnino, & nullo pro suo labore stipendio accepto; non inde infertur sub voto tanquam sub materia promissa hanc obligationem comprehendi, quia ibi non votum paupertatis, sed instituti conditio declaratur. In constitutionibus autem, ubi hujus rei mentio fit, commendatur illius observatio, non tanquam voti materia, sed tanquam professionis nostræ proprium, & ædificationi proximorum maximè conveniens, ut constet ex *4. p. const. c. 7. n. 3.* ibi cum tamen proprium sit nostræ professionis nullum temporale præmium accipere pro spiritualibus ministeriis, &c. Non enim dixit, cum tamen proprium sit nostræ *paupertatis promissæ*, sed *nostræ professionis*, quasi indicans ad modum tantum procedendi pertinere, idque apertiùs declaravit, subjungens nullas esse recipiendas obligationes, vel conditiones, quæ sinceritatem impediant in nostri procedendi modo, qui est dare gratis, quæ gratis accipimus. Et *6. p. constit. c. 2.* ubi paupertas Societatis, tum domorum, tum collegiorum, tum particularium personarum latissimè declaratur, ut simplex quædam constitutio quamvis gravissima proponitur, non recipere stipendia; vel eleemosynas ullas promisit, &c. inquit enim constitutio *num. 7.* omnes, qui sub obedientia sunt Societatis meminerint se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec postulando, neque admittendo stipendium, vel eleemosynas ullas, &c. ut sic majori cum libertate, & proximorum ædificatione possint in divino servitio procedere, expende non dixisse, ut paupertas promissa observetur, sed ut proximorum ædificationi consulatur, & majori cum libertate spiritus procedatur. Eaque de causa *10. p. const. §. 5.* dictum est referre plurimum ad conservationem, & augmentum totius Societatis nullos reditus, vel possessiones, vel stipendia pro missis, &c. admittere. Maturè usus est S. Ignatius, verbo *refert*, quod convenientiam indicat, non necessitatem; quia stipendia cum reditibus, & possessionibus conjunxit; si non solum de reditibus, & possessionibus mentio-

nem faceret, cum horum privatio ad Societatis profeſſæ conſervationem omnino neceſſaria ſit, non verbo *refert*, ſed verbo indicante neceſſitatem uteretur. Solum illa verba *exam. gener. c.* 1. *n.* 3. graviter urgent pro contraria parte, ibi enim N. P. S. Ignatius declarans paupertatem Societatis profeſſæ, inquit. Tria vota, obedientiæ, paupertatis & caſtitatis emittantur, ſic paupertatem accipiendo, ut nec velit, nec poſſit reditus ullos ad ſuam ſuſtentationem, neque ad quodvis aliud habere. Quod non tantùm in particulari de unoquoque ſed etiam de Eccleſiis, & domibus Societatis profeſſæ eſt intelligendum. Nec etiam (quamvis aliis ſit licitum) pro Miſſarum ſacrificiis, vel prædicationibus, vel lectionibus vel ullius Sacramenti adminiſtratione, vel quævis alia pro officio ex iis, quæ juxta ſuum inſtitutum Societas poteſt exercere, ſtipendium ullum, vel eleemoſynam, quæ ad compenſationem hujuſmodi miniſteriorum dari ſolent, ab alio, quàm à Deo (ob cujus obſequium omnia purè facere debent) poſſunt admittere. Ecce qualiter paupertatem promiſſam accipit S. Ignatius, ut ſcilicet privationem redituum, & ſtipendii pro miniſteriis comprehenderet. At conſtat privationem redituum ſub voto paupertatis comprehenſam eſſe. Ergo & privatio hujus ſtipendii cenſetur comprehendi. Fateor hunc locum difficilem ſolutionem habere; ſed quia manifeſtè non convincit ſub paupertate promiſſa abſtinentiam à receptione dicti ſtipendii comprehendi; non eſt hæc obligatio imponenda. Explicari enim poteſt acceptam ibi eſſe paupertatem juxta noſtras conſtitutiones, & modum procedendi; non ut voti materiam. Et licèt carentiam redituum, & poſſeſſionum voti materia ſit, non habet eſſe materiam ex hoc loco conſtitutionis, ſed ex aliis, in quibus id ſatis declaratur. Cum ergo in aliis conſtitutionis locis hoc ſtipendio carere potius ad puritatem paupertatis, quàm ad illius materiam colligatur pertinere, dicendum eſt S. Ignatium eo loco examinis paupertatem accepiſſe juxta conſtitutiones, & modum Societatis procedendi, non pro voti materia. Ex quibus omnibus videtur ſatis probabiliter colligi receptionem ſtipendii, ut talis, non eſſe contra votum, ſed ſolum contra regulas, & conſtitutiones. Quod non leviter confirmatur ex eo quòd in *congr. 5. generali decreto* 21. dicitur circa *caput* 1. *exam.* §. 3. *& c.* 2. *conſtit.* 6. *p.* §. 7. poſtulatum fuit, ut congregatio declaret; an accipere aliquid pro miniſteriis Societatis, tanquam ſtipendium, vel eleemoſynam in compenſationem ſit contra votum paupertatis Societatis, vel contra conſtitutionem tantum. Et cùm hæc quæſtio ſeriò, & accuratè per plures dies agitata fuiſſet, tandem placuit congregationi nihil in alterutram partem definire, aut declarare, ſed exactiſſimam illius graviſſimæ conſtitutionis obſervationem ad majorem ædificationem, & paupertatis noſtræ ſynceritatem ac puritatem retinendam perneceſſarium vehementer omnibus commendare, ac omnino prohibere, ne ullus ſuperior, ac ne ipſe quidem Præpoſitus Generalis in ea diſpenſet. Ecce qualiter congregatio dubia fuit, & tandem abſtinentiam ab ſtipendii receptione ad ſynceritatem & puritatem paupertatis, non ad illius ſubſtantiam definivit pertinere. Signum ergo eſt, dubium non leve eſſe, an ſub voto paupertatis comprehendantur. Poſito autem hoc eſſe dubium, certum videtur religioſos Societatis voventes paupertatem ad illius conſtitutionis obſervationem ex vi voti non obligari; quia votum ſicut & lex ad res certas, & non dubias extenditur.

3. Hinc inferet aliquis & fortè probabiliter, te non peccaturum adverſus paupertatis votum, ſi habita licentia ſuperioris accipiendi aliquas pecunias in tui uſum, neque inveniens gratis datas, eas accipias in ſtipendium Miſſarum; quia ſolum in modo accipiendi pecunias delinqui, non in illarum receptione, quæ ex voluntate ſuperioris fit; at modus ſuppoſita ſententia nuper propoſita non eſt contra votum. Ergo. Quod duplici exemplo relato à Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *l.* 4. *c.* 8. *n.* 7. confirmari poteſt. Primum eſt de religioſo, cui eſt data licentia recipiendi aliquas pecunias, & cum non inveniat gratis datas, negotiatione prohibita eas acquirit, qui certè ſolum videtur peccare in negotiatione, non in pecuniarum receptione. Secundum eſt de eo, cui eſt ſimilis licentia conceſſa recipiendi pecunias ſpontè oblatas, non tamen petitas, imò ei expreſsè eſt petitio interdicta, ſi de facto petat, & pecunias recipiat, non peccat contra votum, cùm ſola petitio pecuniæ, & non illius receptio ſit contra voluntatem ſuperioris. Sed hæc illatio etiam ſuppoſita dicta ſententia admittenda non eſt. Quia non ſolum modus recipiendi pecuniam, ſed etiam illius receptio aliena eſt à voluntate ſuperioris, ſuperior namque licentiam conceſſit ad receptionem eleemoſynæ, & non ad receptionem ſtipendii, ad receptionem pecuniæ gratis datæ, non ex obligatione; igitur cum illud ſtipendium recipis, ſine ulla ſuperioris licentia recipis. Ergo peccas contra votum: modus enim ille variat ſubſtantialiter receptionem, ſecus eſt in receptione pecuniæ ſpontè oblatæ, vel petitæ, & ita docet Sanch. l. 7. ſum. *c.* 28. *n.* 7. Suar. t. 4. de relig. *tract.* 10. *l.* 4. *c.* 8. *n.* 11.

4. His tamen non obſtantibus tenenda eſt, ut verior, & probabilior ſententia affirmans ſub voto paupertatis hanc ſtipendii receptionem contineri: ſic docet Petr. Navarr. *l.* 3. *de reſtit. c.* 1. *p.* 3. *dub.* 2. *n.* 170. *in nova editione*, Man. Rodrig. *q. reg. t.* 3. *q.* 19. *art.* 13. Sanc. l. 7. ſum. *c.* 28. *n.* 6. Suar. *t.* 4 *de relig tract.* 10. *l.* 4. *c.* 8. *n.* 10. Moveor; quia ſic ſentiunt Doctores omnes, qui de hac materia ſua ſcripta typis mandarunt, & merito: eſt enim hæc ſententia conſtitutionibus Societatis conformior, ejúſque paupertatem ſummoperè commendat, cum non ſolum prohibeat receptionem pecuniæ abſque voluntate ſuperioris, ſed etiam modum recipiendi illam. Præterea negari non poteſt abſtinentiam ab hujus ſtipendii receptione eſſe propriam noſtræ profeſſionis, & inſtituti. Ergo eſt propria voti paupertatis, cum ſubſtantia inſtituti in votis conſiſtat. Adde S. Ignatium in *exam. gener. c.* 1. *n.* 3. votum paupertatis declarans, hoc videtur expreſſiſſe. Nam poſtquam dixerit tria vota in Societate emitti; obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, immediatè ſubjungit ſic paupertatem accipiendo, (id eſt) ſic paupertatem promiſſam accipiendo, ut nec velit; nec poſſit reditus ullos ad ſuam ſuſtentationem, aut quodvis aliud habere, nec etiam pro Miſſarum ſacrificiis ſtipendium. Non enim de alia paupertate, ſed de paupertate cadente ſub voto declaratio fiebat. Rationes item quibus oppoſita ſententia nititur, leves ſunt. Nam quæ deſumitur ex eo, quod in bulla Pauli III. hujus ſtipendii mentio non fuerit facta, cum paupertas declarabatur, non urget; quia non erat opus exactè omnem materiam paupertatis declarare, & fortè ob ejus omiſſionem Julius III. in bulla inſtitutum Societatis confirmante eam circumſtantiam ut ſubſtantialem inſtituti expreſſit, ac proinde ut voti materiam. Reliqua vero, quæ ibi ex conſtitutionibus adducuntur noſtræ potiùs, quàm oppoſitæ ſententiæ favent. Quod verò congregatio 5. dubia fuerit in hac materia, ſolúmque definierit ad puritatem paupertatis obſervantiam illius conſtitutionis pertinere, nihil aliud probat, quàm quod noſtra ſententia non eſt undequaque certa; eáque de cauſa tantùm ut probabiliorem, veriorem, ſecuriorem, & conſtitutionibus magis conformem proponimus.

5. Notanter dixi receptionem ſtipendii pro miniſteriis Societatis ſub voto comprehendi. Nam ſi gratis detur eleemoſyna, quæ aliàs poſſet eſſe ſtipendium; tamen ſi occaſione miniſterii ſpecialis exhibiti donetur, benè poteſt recipi. Quia ſolum ſtipendium, ſeu eleemoſyna in compenſationem prohibetur, conſtátque *ex conſt. 6. p. c.* 2. *n.* 6. Cavendum tamen eſt, ne ſub prætextu eleemoſynæ gratuitæ compenſatio fiat. Sic Sanch. l. 7. ſum. *c.* 28. *n.* 2.

6. Deinde, ſi pecunia non pro miniſteriis, & in illorum compenſationem, ſed pro requiſitis ad illa exequenda

quenda concedatur, ut si concedatur pro religiosorum sustentatione,pro viatico,aliisque necessariis ad verbum divinum seminandum omnino licitum est.Sed non caret difficultate, qualiter hæc dari, & recipi possint absque violatione paupertatis ex pacto,& obligatione, ut spiritualia ministrentur;quia videntur dari ut stipendia spiritualium. Neque enim alia via pecunia data clerico sæculari pro Missa celebranda inducit stipendii rationem, nisi quia datur ad illius sustentationem sub obligatione faciendi sacrum, & sic ab eo acceptatur;sacri enim pretium, illiúsque æqua compensatio esse non potest. Si igitur pecuniam exhibeas in religiosorum Societatis sustentationem, sub obligatione ut spiritualia ipsi ministrent, & sic eam acceptent, planè videtur convinci in stipendium,& compensationem recipi. Neque satisfacit quod ait Sanch.*dicto c* 28.*n.* 3.*&* 4. pecuniam dari,& recipi non pro ministeriis exercendis, sed pro obligatione exercendi illa; quia id ipsum procedit in stipendiis concessis clerico sæculari. Adde dari pecuniam pro obligatione spirituali ministrandi, est æquivalenter dari pro ipsorum spiritualium ministratione;imò dans pecuniam non tam illam concedit pro obligatione, quæ præcisè spectata inutilis, & infructuosa tibi est,quàm pro ministeriis ad quæ obligatio inducitur. Propter hæc censerem dicendum non posse Societatem obligari obligatione justitiæ ad spiritualia ministranda ex fundatione collegiorum, missionum, & similium; bene tamen ex gratitudine, & fidelitate.

7.Pro supradictorum pleniori intelligentia supersunt aliquot difficultates examinandæ. Prima; an sit contra votum paupertatis, si Titio obligeris faciendi sacrum sub ea conditione,& pacto,ut tuo consanguineo stipendium concedat?Affirmat Navarra l.b.5. de restitut *cap.* 1.*p.*3.*dub.*2 *n.*171.*in* 2.*edit.* Man.Rodrig. *q. regular.t.*3. *q.*29.*art.*13. Sanch.l.7.cum.*c.*28.*n.*15. Moventur : quia non gratis, sed ob stipendium Sacra facis, quod est adversum constitutionibus votum paupertatis declarantibus. Deinde absque voluntate superioris pecuniam acquiris, eámque manu Titii tuo consanguineo concedis, peccas ergo tum in acquisitione, tum in distributione. Cæterum verius censeo fieri hoc posse absque voti paupertatis violatione. Hoc enim votum nullatenus violari potest absque acceptione, retentione; vel distributione pecuniæ; at in præsenti nulla est ex parte tua necessaria acceptio,nulláque acceptæ pecuniæ distributio.Nam ob Sacrum à te celebratum non tu recipis pecuniam, sed tuus consanguineus,neque Titius ei tribuit nomine tuo, esto ob eam causam tribuat, sicut si eam tribueret ob tuam intercessionem. Ergo nullum est adversus votum paupertatis peccatum. Neque obstat te gratis sacrificia non facere,sed ob stipendium,quia voto paupertatis non obligaris sacrificia utcunque gratis facere,sed ita gratis facere, ut tu ob illorum causam stipendium non admittas, in admissione enim stipendii stat paupertatis violatio. *Exam. gen.c.*1.*n.*3.*&* 4.*p.const.c.*7.*n.*3.*&* 6.*p.c.*2.*n.*7.

8. Ex quo à fortiori inferre potes,te non violaturum paupertatis votum, si Titio obligatio aliqua Sacra facere ob stipendia recepta promittas sacra facturum,& de facto facias; quia tu sic promittens; sacráque faciens nullum stipendium recipis, neque Titio concedis, sed solum es causa, ut Titius stipendium acceptum justè retineat liberando illum ab obligatione quam habebat. Quod si dicas nullum in Titio esse titulum, ut stipendium accipiat, & retineat, quousque Sacra fiant. Ergo faciens Sacra ei titulum concedis.Ergo concedis stipendium?Facilè respondetur, negando te concedere stipendium ex eo quod concedas titulum,apponásque causam justè accipiendi illud.Adde Sacrum à te factum,& Titio concessum non esse titulum, ob quem formaliter Titius stipendium accepit,sed conditionem sine qua non potest justè accipere, aut retinere, titulum namque formaliter concessit,qui stipendium dedit sub onere sacra faciendi. Denique hæredibus legatariis,& capellanis obligatis sacra facere admittit Sanch.*Et bene d.l.*7.*sum.c.*28.*n.*16.te posse loco illorum sacra facere nullo à te stipendio recepto.Quia(inquit Sanch.) hæredes,legatarii,& capellani titulum habent accipiendi scilicet hæreditatem, legatum,& capellaniam,ac proinde tuis sacris non acquiritur illis stipendium, sed eo acquisito liberas ab obligatione dicendi sacrum, quam habent. At idem prorsus est in eo, qui stipendia accepta habet, quia ea habet ex titulo donationis oneroſæ, neque tu ea stipendia acquiris, sed eis acquisitis liberas ab obligatione suscepta ob stipendiorum acquisitionem. Et hunc modum dicendi probarunt P.Michaël. Vasq.Primarius Theol.Professor in Salmanticensi Collegio,& Doctissi. Joann.de Salas in Vallisoletano Colleg.similiter Primarius Theol.Profess. à me consulti.

9.Secunda difficultas,an tenearis restituere stipendiũ, si de facto accepisti ob sacra, aliáve spiritualia Societatis ministeria?Et quidem si sacra facta non sint, manifestum est te obligatum esse ex voto paupertatis stipendium reddere,quia non potes illud sub eo onere retinere,necdum admittere. Neque superior eam licentiam tibi potest concedere, cum etiam præposito generali interdicta sit facultas in hac parte dispensandi,*decr.*21.*congr.*5.Si vero sacra fecisti,& stipendium retines,censet Sanch. *l.*7.*sum. c.*18.*n.*11.te obligatum esse non lege justitiæ,sed voti reddere danti,neque posse superiori tradere,& in pios usus expendere:quia ex voto obligaris ne stipendia pro sacris admittas, & consequenter neque admissum expendas, debes ergo reddere danti, ut eo reditu sacra censeantur gratis facta,cæterum ulterius censeo,te hac obligatione reddendi danti astrictum non esse, sed posse ex licentia superioris in pios usus expendere, sic docuit expressè Petr.Nav. *l.*3.*de restit.c.*1.*p.*3.*n.*179. *&* 180.*in nova edit.* Henriq.*l.*9.*de Euchar.c.*22.*n.*5.*in comm.litt.F.*Ducor,quia neque lege justitiæ,neque ex voto teneris reddere danti. Non justitiæ, quia voluntati donantis planè sacris à te factis satisfeci sti.Votum autem te solum obligat,ne pro sacris stipendium petas,neve illud admittas:at eo admisso,& sacris ob illud factis non te obligat stipendium reddere,quia cessat finis illius obligationis,qui erat, ut spiritualia gratis ministrarentur, quæ si semel ob stipendiũ acceptum gratis ministrata non fuerunt quantumcunq; stipendiũ reddas,non poteris facere, ut censeãtur gratis ministrata. Ergo ex nullo cap.teneris dãti stipendiũ reddere. Ergo poteris in pios usus ex superioris voluntate expendere.

10.Sed quid,si stipendium consumpsisti,neque es solvendo,& sacra non fecisti, poteris ne ea sacra facere,ut obligationi ex stipendio accepto, & consumpto satisfacias?videris non posse,quia non gratis,sed ob stipendium facis. Contrarium tamen existimo verum cum Sanch. lib.7.sum.*c.*28.*n.*15.quia illis sacris non stipendium acquiris, sed obligationi justitiæ ex illius acceptione, & consumptione ortæ satisfacis, imò non solùm potes ea sacra facere, sed etiam teneris, quia teneris obligationi justitiæ satisfacere cum id facere possis absque detrimento tuæ professionis. Quæ à fortiori procedunt teste Sanch.*d.c.*28.*n.*13. si ante ingressum religionis,vel tempore novitiatus hæc stipendia recepisti, & consumpsisti.

11. Sed dubium est, an debeas hæc sacra præferre sacris ex instituto debitis,Sanch.*d.c.*28.*n.*23.*&* 25.respondet,si eam sacrorum obligationem contraxisti in sæculo, vel tempore novitiatus, te obligatum esse ea sacra præferre sacris ex constitutione debitis, quia obligationem sacrorum ex instituto suscipere non poteras in præjudicium obligationis justitiæ prius ortæ. At si post vota biennii, hanc obligationem justitiæ suscepisti, credit Sanch.Missas ex præscripto religionis præferendas esse, quia illis votis jus acquisivit societas in tuam voluntatem,ut sacra in religione præscripta faceres,cui juri nequis ex contractu à te inito derogare. Nihilominus verius censeo, te utroque casu obligatum esse Missas ex obligatione stipendii accepti præferre, quia obligatio

justitiæ

justitiæ utpote gravior præferenda est obligationi decentiæ,& honestatis:at obligatio faciendi sacra à religione præscripta,est obligatio tantùm ex honestate,ut ipsemet Sanch.*d c.*28.*n.*23 testatur,vel ad summum ex fidelitate.Ergo præferenda est illi obligatio stipendii accepti, quæ est obligatio justitiæ. Neque obstat fundamentum Sanch. Concedo inquam Societatem votis biennii jus in tuam voluntatem acquirere ut sacra in ordine præscripta facias,sed hoc intelligi debet,ut facias,quando liber à justitiæ obligatione exitis:si enim non obstante jure religionis contrahere pores obligationem justitiæ ex stipendio accepto,signum est sane hanc obligationem obligationi religionis præferendam esse.

Punctum XII.

Qualiter religionis Professis interdictum sit testamentum condere.

SUMMARIUM.

1 *Absque superioris licentia, nec licitè,nec validè possunt religiosi professi testari.*
2 *Novitii, & qui vota biennii in Societate emiserunt, testari possunt, sed hi ex superioris licentia.*
3 *Si absque superioris licentia testentur, valet testamentum, quamvis alii contra sentiant.*
4 *Coadjutores formati in Societate incapaces sunt testandi.*
5 *Secus Eremitæ oblati, & qui lato vocabulo religiosi nuncupantur.*
6 *Qui religiosi professi in ordinibus militaribus incapaces sunt testandi.*
7 *Potestas testandi in equitibus commendatariis ad bona patrimonialia, & commendarum extenditur.*
8 *Religiosi equites D. Joannis capaces sunt testandi.*
9 *Clerici religiosi horum ordinum, si intra claustrum commorentur incapaces sunt testandi, secus si extra.*
10 *Superior potens hanc facultatem concedere est solus Pontifex.*
11 *Non potest hæc facultas nisi facta dispensatione in voto irrevocabiliter concedi.*
12 *Bona de quibus est facultas sunt religionis.*
13 *Extenditur hæc facultas ad codicillos.*

1. Regula certissima est religiosos professos nec licitè,nec validè testari posse. Dicitur in Auth.*ingressi.C.de sacrosanct.Eccles.&c. Quia ingredientib.*19.*q.*3. & tradunt omnes Doctores.Ratio est manifesta,quia religiosis absque superioris facultate interdicta est bonorum temporalium dispositio. Deinde nihil habent proprium,quod possint in alium transferre.Quod si aliquis sæcularis eis concedat, ut de ejus bonis via testamenti disponant,ea dispositio absque superioris facultate nulla est ; quippè est facta nomine proprio, cujus religiosi professi incapaces sunt,ut ex supradictis textibus liquet, & tradit Nav.*comm.*2.*n.*58.*de Reg.*Sanch. *li* 7.*sum.c.*8.*n.* 6. Extenditúrque hæc prohibitio ad codicillos,quia codicillus pars est testamenti, illiúsque defectum supplet, ideoque impotens testari capacitatem habet codicillos condendi,ut bene tradit.Glos. verbo *test.ex text. in l.Divus*, §. *codicillos ff.de jure codicillor.* & notavit Greg. Lop. *leg.*13.*tit.*1.*p.*6. *& leg.*1.*tit.*12. *eadem part.*

2.Dixi hanc incapacitatem testandi religiosis professis impositam esse,ut indicarem novitios ab hac incapacitate excludi;hi enim testari possunt etiam absque superiorum licentia;quia liberam suorum bonorum dispositionem habent. Item qui in Societate vota biennii tantum emiserunt;quia esto sint propriè religiosi non sunt professi, & retinent bonorum suorum dominium;ac proinde sub relata prohibitione Text. *in c. ingredientib.* non comprehenduntur. At quia bonorum suorum liberum usum non habent,sed pendentem à voluntate superioris; ea de causa illicitum illis est absque ejus licentia testari.

3. Si tamen nulla superioris requisita licentia testentur;non desunt Doctores qui sentiant testamentum nullum esse,eo quod hi religiosi votis biennii ligati translati sint in superiorem potestatem,nec velle nec nolle habeant,strictius quàm pupillus,qui translatus est in tutoris potestatem.Ergo sicut dispositio facta à pupillo suorum bonorum sine authoritate tutoris non tenet;neque etiam tenere debet hæc dispositio facta ab his religiosis Societatis Jesu,& ita sustinent Mol.Jesuita *t.*1.*de just.disp.* 139 post medium,Less.*l.*2.*c.*4.*d.*5.*n.*28.Nihilominus verius censeo testamentum validum esse , esto adversum paupertatis votum; quia paupertatis votum solum præstat, ut dispositio bonorum absque consensu superioris illicita sit , non tamen quod sit nulla. Nullitas enim ex aliquo decreto,& constitutione provenire debebat, quæ tamen non reperitur in Societate. Unde non est simile de pupillo , cui jure positivo, & non naturali dispositio bonorum absque tutoris authoritate sub decreto irritante interdicitur : Sic Sanch.l.7. *sum. c.*8. *n.*25.indicat Azor.*t.*1. *instit. mor. c.*12.*q.*8.

4.Qui vero in Societate coadjutores firmati sunt,esto non sint professi, incapaces sunt testandi ; quia nullius proprii capaces sunt , quæ fuit ratio decisionis illius Auth. *de mon.& c.ingr.*19.*q* 3.ac proinde hi religiosi sub eo decreto cõprehenduntur,ut benè tradit San.*loc.alleg.*

5. Deinde sub dicta incapacitate testandi non comprehenduntur eremitæ oblati , aliique religiosi sic lato vocabulo nuncupati ; eo quod professionem non emittunt , neque incapaces sunt bonorum suorum dominii. Sic aliis relatis , Sanch. lib.7. sum. *c.* 8. *n.*40.

6. De religiosis professis in ordinibus militaribus est inter DD.gravis controversia,an testari possint ? Et variis placitis omissis distinctione utendum est. Alii sunt laici in sæculo vitam communem cum aliis sæcularibus degentes,& matrimonium ineuntes.Alii clerici,& ex his alii in conventu vivunt,alii extra claustra beneficio servientes , vel aliquam administrationem habentes Religiosi laici , quique equites militares vocantur testari possunt , tum ex privilegio Pontificis , tum ex recepta consuetudine. Nam Inn.VIII. & Clem.VII.militibus S. Jacobi facultatem testandi concessit , & licet Pius V. hanc facultatem revocaverit,Greg.VIII.eam revocationem sustulit,& privilegia his militibus à Sede Apostolica concessa confirmavit. Clarius hæc facultas testandi constat ex recepta consuetudine , ob quam non solum hæredes instituuntur, & in majoratu succedunt , sed & illum instituere possunt,& de facto instituunt,teste Suar. *t.*3.*de relig.l.*8.*c.*16.*n.*22. Mol. Jesuita *t.*1.*disp.*141. vers. *est vero regid. & t.*3. *dis.*604. *fin.* Sanch.*lib.*7.*c.*8.*a n.*29.

7. An autem hæc potestas testandi sit solum ex bonis Patrimonialibus, an etiam ex fructibus commendarum? Credo verius ad omnia bona extendi,eo quod consuetudo obtinuit hos milites perinde ac alios sæculares , disponere posse de omnibus bonis.Sic Mol.Suar.& Sanch. locis allegatis.Mol. dicta *d.*141. affirmat ex vi voti non privari dominio suorum bonorum,neque incapaces fieri de novo acquirendi , esto usum illius dominii ligatum habeant, & voluntati superioris subordinatum. Quod si ita est, valebit utique testamentum ab his militibus factum,tametsi contra voluntatem suorum superiorum,ut diximus de religiosis Societatis Jesu sola biennii vota emittentibus.Verum ne votum paupertatis in hac testamenti factione bonorúmque suorum dispositione violent;servare debent circumstantias in suis legibus,& ordinationibus præscriptas Ut præscriptum si fieri quotannis inventarium bonorum tam mobilium, quàm immobilium,& ostendi superiori,vel visitatori, debeant in hac parte fidelitatem servare , aliàs rei erunt voti paupertatis,ut benè ex aliis notavit Sanch.l.7. sum.*c.*8.*a n.* 33. *&* 34.

8. Religiosos equites D.Joannis,qui matrimonii contrahendi incapaces sunt,aliquibus videntur esse testandi incapaces , tum ex voto , tum ex jure communi. Sic

Suar.

Suar. *t.3.de relig.l.8.c.16.in fine,n.25.* At verius est oppositum, cum enim vitam in sæculo degant, aliis sæcularibus similem, consonum erat, ut votum paupertatis non esset ita strictum, sed permitteret eos retinere dominium suorum bonorum, illorúmque dispositionem superioribus consentientibus. Quocirca solum eis interdicta est testamenti factio absque superiorum suorum licentia ex regula, & constitutione, ac proinde si testamentum fiat, etiam absque licentia, validum erit. Sic multis firmat Jacob. de Boret. *consc.69 n.1 & 3.vol.1.* quem refert, & sequitur Sanch. *d. lib. 7. c. 8. n. 36.*

9. Clerici horum ordinum militarium, si intra claustra vivant, & commorentur æquè ac religiosi aliorum ordinum sunt incapaces testandi, quia votum solemne paupertatis emittunt, quo dominio, & proprietate suorum bonorum privantur, neque alicubi inveniuntur excepti. Sic Suar. *a.3.de rel.l.8.c.16.in fin.n.25.* At non debent censeri intra claustra commorari, si solum ad tempus ratione alicujus officii, ut Prioris, commorentur, statim eo finito ad sæculum reversuri, sic ex Motta *l.instr.ut comm.tendant ad perfectionem,c.4.§.4.n.52.* docet Sanch. *d. c.8.n.37.* Quod si hi religiosi extra claustra commorentur ex legitima licentia, uti solent causa inserviendi beneficio, vel alicui prælato, testandi habent facultatem ex quibuscunque bonis, dummodo illorum inventarium singulis annis conficiant, & suo superiori præsentent, insupérque tertio quoque anno à superiore licentiam testandi petant, sic Motta, & Sanch. *loco alleg.* affirmant Clem. VII. eam eis facultatem concessisse.

Insuper dixi religiosos professos incapaces esse testandi absque superioris licentia. Posse autem superiorem illis hanc facultatem concedere absque relaxatione voti paupertatis, mihi indubitati juris est, sicut enim potest superior concessione alicujus dominii religiosis professis facultatem concedere donandi aliqua bona in vita, cur non poterit concedere facultatem ea donandi in morte via testamenti? cum ad utramque donationem sola administratio bonorum dependens à superioris voluntate concedatur: & sic posse, & de facto fieri sustinet Nav. *comm.2.de regul.n.57.& q.3.de redditib.Eccles.§.11.* moneo, Cov. *c.2.de testam.n.10.* Mol. Jesuita, *t.1.de justit. disp.141.circa finem,* Sanch. l.7.sum. *c.8.n.4.* Suar. *t.3.de relig. l. 8. c. 16. n. 9.*

10. Quòd si roges, quis superior hanc valet facultatem concedere? Respondeo nullum alium præter Summum Pontificem, quia est prohibitio jure communi inducta æque ipsos prælatos regulares, ac alios subditos astringens, neque alicubi invenitur concessum prælatis, ut secum ipsi, & cum suis subditis in ea prohibitione dispensent: sic Abbas *in c.in præsent.n.61.de probat.* Nav. *comm.2. de regul. n.34.& 58.* Mol. *t.1.de justit.disp.141. cir.fin.* Less. *l.2.c.41.dub.8.n.73.* Sanch. alios referens, *l.7. c.8. n.5.45. & 47.* Suar *t.3.de rel. lib.8. c.16.n.9.& 10.*

11. Hanc autem facultatem nequit Pontifex (nisi dispensando in voto paupertatis) irrevocabiliter concedere, etiamsi eam concesserit data compositione, seu compensatione. Quia licentia irrevocabilis pro bonis disponendi concedit illorum dominium, & proprietatem; siquidem concedit illorum dispositionem independentem ab aliena voluntate. Quapropter poterit eam revocare, quoties sibi placuerit, antequam morte testamentum confirmetur, eáque revocare eo ipso testamentum factum annullatur; quia solum vires habet, quatenus procedit ex voluntate testatoris habentis facultatem de bonis disponendi: sic Suar. *d.l.8.c.16.n.13.& 16.* Hæc facultas non finitur, quousque testamentum testatoris morte firmetur; quia usque ad illud tempus non habet actum suum perfectum, & consummatum, sed potest religiosus uno testamento condito aliud de novo efficere & præexistens revocare; quia censendum est facultatem concedi juxta testamenti naturam, quæ est, ut durante vita testatoris revocari possit, & aliud de novo, effici docet Suar. *c. 17. n. 15.* Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 6. n. 16.*

12. Bona de quibus hæc facultas religioso conceditur, religionis sunt; quia religiosus vota paupertatis incapax est sibi aliquid acquirendi; sed omnia quæ acquirit, religioni acquirit. At quia Pontifex utpote supremus religionum prælatus omnium illorum bonorum dispensator est, & administrator, licentiam concedere potest de illis bonis disponendi: sed quia illorum dominus non est, nec licitè concedere hanc facultatem potest ad usus vanos, & profanos, & religiosum statum dedecentes, qualis esset majoratus institutio ad familiæ nomen conservandum. Qui enim mundo mortuus est, longè ab his vanitatibus esse debet. Sic Mol. Juristà *l.2.de primog. c.9.n.67.* Mol. Jesuita *t.3.de just.disp.604. n.5.* Sanch. *l.7.c.8.n.53.* Quapropter ad solos usus pios vel saltem honestos, neque à religioso statu alienos licentiam concedere potest, Sanch. *d. c. 8. n. 52.*

12. Extenditur dicta facultas ad codicillos condendos; quia codicillus pars est testamenti, ut benè tradit Glos. *1. inst. de test. initio unde in leg. conficiuntur. ff. de jure codicillor.* dicitur, potentem facere testamentum, posse codicillos facere, quod non est intelligendum solum de potentibus à jure, ut explicuit Graffis, *1.p.dec l.2.c.31.n.28.* sed etiam de potentibus ex privilegio, cum lex non distinguat, & privilegium à principe concessum latè debeat interpretari; sic aliis docet Sanch. *l.8. de matr.disp.1.n. 38.& l.7.sum. c.8.n.57.* Adde extendi facultatem ad donationem causa mortis; quia hæc testamento æquiparatur utpote ultimæ voluntatis dispositio, dicidítúrque expresè, *leg. Marcellus, ff. de donat. causa mort.* ibi. Nam & mortis causa donare poterit, cui testari concessum est. Neque obstat prohibitionem religiosis factam testandi non extendi ad donationem causa mortis, ut multis firmat Sanch. *lib. 7. sum. c.8. n. 11.* quia prohibitio utpotè odiosa non debet extendi, sed limitari; at facultas, & licentia, quæ est privilegium principis, extendi debet, sic sustinent Sanchez *d. lib. 8. de matr. disp. 1. n. 38.*

PUNCTUM XIII.

Qualiter professis habentibus descendentes, vel ascendentes legitimos licitum sic testari, & bona inter eos dividere.

SUMMARIUM.

1 *Habenti descendentes legitimos conceditur bonorum divisio.*

2 *Hæc dispositio jure canonico non tam scripto, quàm consuetudine introducto approbata est.*

3 *Explicatur, qualiter professio non impediat hanc bonorum divisionem.*

4 *Hæc bonorum divisio testamenti rationem non habet; tametsi plures contra sentiant.*

5 *Sufficit unicum filium adesse, ut possit professus hanc divisionem facere.*

6 *Comprehenduntur sub nomine liberorum nepotes, item legitimati, item naturales, & spurii, cum sunt necessarii heredes.*

7 *Qualiter inter filios hæc divisio facienda est.*

8 *Potest in Hispania pater religiosus in hac divisione meliorare filium in tertia parte bonorum, & in quinta retenta sua æquali parte monasterio.*

9 *Non extenditur hoc privilegium ad ascendentes, tametsi aliqui contradicant.*

1. TAmetsi in superiori puncto dictum sit religiosum professum incapacem esse testandi; nihilominus si filios habeat, neque inter illos ante professionem hæreditatem divisit, bonáque distribuit, conceditur ei facultas bona dividendi, sic enim habetur in Auth. *si qua mulier, de sanctiss. Episcop. collat.9. tit.15.c.38.* & in auth. *si qua mulier, C. de Sacrosanct. Eccl.* & in auth. *nunc autem*

autem C. de Epiſc. & cleric. & refertur à Gratiano *in c. ſi qua mulier* 19.q.3. ibi ſi qua mulier; aut vir monaſticam elegerit vitam, & intraverit monaſterium, liberis non extantibus monaſterio, quod ingreditur, res ejus competere jubemus. Sed ſi perſona liberos habens, antequam de rebus ſuis inter eos diſponat, monaſterium intret, liceat ei poſtea inter eos dividere, legitima non diminuta, & quod eis non dedit monaſterio competat. Sed ſi omnem ſubſtantiam inter filios dividere noluerit, ſua perſona filiis connumerata partem ſibi retineat, quæ monaſterio competere debet. Sed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequam inter eos dividat, filii legitimam percipiant, reliqua ſubſtantia monaſterio competente. Nunc autem cum monachus factus eſt, hoc ipſo res ſuas obtuliſſe videtur, ſi priùs teſtatus non ſit, & exinde judicio ejus ceſſante lege diſponitur, ut ſi liberos habeat, in quos, aut minùs legitima portione quoquo donandi titulo contulerit, eatenus ſubſtantiæ monaſterii deſtinatæ detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquum. Procedit hæc lex tantùm in religioſo ingrediente monaſterium capax ſucceſſionis, ut conſtat ex illis verbis, *monaſterio quod ingreditur res ejus competere jubemus*, & ex illis *ſua perſona filiis connumerata partem ſibi retineat, quæ monaſterio competere debet.* Unde profeſſus in religione Minorum, & Capucinorum, & in Societatis Jeſu, vel ibi vota coadjutorum firmatorum emittens neque hanc diviſionem bonorum inter filios facere, ſed à puncto profeſſionis, ſeu incorporationis filii ſuccedunt, tanquam ſi naturaliter mortuus eſſet, ut benè relato Bart. & Jaſone docuit Sanch. lib. 7. ſum. *cap.9. num.2. & 3. & num.4.* advertit & benè ad hanc diviſionem faciendam nulla religioſum profeſſum indigere licentia; quia hæc à jure conceditur, eáque de cauſa à prælatis religionis nequit impediri.

2. Verùm ut hæc diſpoſitio clarius eluceat enodandæ ſunt aliquot difficultates. Prima: qualiter hæc diſpoſitio cum ſit juris civilis, poſſit de bonis religioſorum diſponere teneatúrque monaſterium ei aſſentiri? Sed hujus difficultatis facilis eſt ſolutio aſſerendo illam diſpoſitionem civilem jure canonico canonizatam eſſe, non quia Gratianus eam in decreto retulit, (hoc enim inſufficiens erat) ſed quia Greg. Pap. *in Epiſt.6.lib.3.* virtute approbavit; uſúque & conſuetudine ſatis recepta eſt, ſic tradit Leſſius *lib.2 cap.41. dub.10. num.82.* Mol. Jeſuita *tom.1.diſp.141.poſt princ.* verſ. *Hinc, in regn.* Suar. *tom.3.de rel. lib.8. cap.10.num.2.* Sanch. *lib.7.ſum.c.9.n.7.*

3. Secunda difficultas, qualiter religioſus profeſſus hanc diviſionem bonorum inter filios facere poſſit, cum omnia bona, de quibus religioſus ante profeſſionem non diſpoſuit monaſterio capaci ſuccedendi competant excepta filiorum legitima, & religioſus habendi proprium incapax ſit. Sed huic difficultati optimè reſpondet Suar *d.t.3.l.8.c.16.n.4.* primò aſſerendo votum paupertatis à religioſo habente filios emiſſum, non privare bonorum dominio & illorum diſpoſitione comparatione filiorum facienda, ſed potius ſub ea intentione, & conditione à jure permiſſa emitti, quod non repugnat voto ſolemni paupertatis privanti dominio, & diſpoſitione ad alios uſus. Secundò reſpondet, illam diſtributionem non eſſe actum dominii, ſed cujuſdam liberioris adminiſtrationis lege commiſſæ in favorem tum filiorum tum religionis, ut ſic amor in filios, & pietas in religionem abſque ulla ſpecie injuſtitiæ & avaritiæ efficacius oſtenderetur. Dominium verò illorum bonorum ante diviſionem factam ad filios & monaſterium pro indiviſo tranſire, & ſic permanere, donec bona dividantur, conſentit huic reſponſioni Sanch. *lib.7.cap.9.num.10.*

4. Tertia; an hæc diviſio vim habeat teſtamenti? Affirmat gloſſ. *in c. ſi qua mulier* 19.*quæſt.3.* verbo *dividere.* Bartol. d. Auth. *ſi qua mulier n.20.* Azor. *t.1.inſtit mor. lib.12.c.6.q.5.in fine.* Suar. *t.3.de relig. lib.8.c.16.n.2.* Moventur, quia eſt ultima voluntas, quæ morte civili confirmatur, ſuccedítque loco teſtamenti, quod ante profeſſionem fieri debebat. At verius cenſeo illam diviſionem bonorum teſtamentum non eſſe, eſto loco teſtamenti ſuccedat, ſed eſſe quendam actum adminiſtrationis à lege permiſſum. Sic Nav. *com.2.& de regul.n.45.* Leſſius *lib.2 de juſtit. c.41. dub.10.n.82.* Sanch. alios referens, l.7. ſum. *c.6.n.11.* Ratio ea eſt; quia nullum eſt verbum indicans hanc diviſionem bonorum teſtamentum eſſe, cur ergo aſſerendum eſt, & corrigenda lex generaliter prohibens religioſis teſtamentum condere; præcipuè cum ex hac ſententia religioſi dividentes bona, favorem recipiant, quippè ſua diſpoſitio via diviſionis & cujuſdam adminiſtrationis facta firmior perſiſtit, quam via teſtamenti, nam ex teſtamento oritur actio, quæ diviſioni denegatur, *leg. diviſionis placitum, ff. de Pactis.* Deinde in Hiſp. ubi idem numerus teſtium requiſitus eſt pro teſtamento inter liberos, ac inter extraneos, *leg.3.* Tauri. *quæ eſt lex 2. tit.4 lib.5. compilat.* duplici teſte hæc diviſio contenta erit, quæ ſi teſtamentum eſſet ſeptem indigeret. Adde ſi illa diviſio teſtamentum eſt, non videtur poſſe ante mortem naturalem confirmari; nam mors civilis quæ eſt profeſſio, præceſſit qua non obſtante lex concedit teſtamenti factionem, ergo debet illam concedere juxta materiam ſubjectam, & teſtamenti conditionem, quæ eſt, ut ſit uſque ad mortem deambulatoria. Aſſerendum ergo eſt, illam diviſionem teſtamentum non eſſe, ſed actum adminiſtrat, à lege permiſſum.

5. Quarta: quot liberos religioſus profeſſus habere debeat, ut gaudeat hac facultate bona inter eos dividendi; Reſpondeo unicum ſufficere, neque opus eſſe plures habere, aut deciditur in *leg. non eſt ſine liberis qui unum tantum habet, ff. de Verbor. ſignificat.* Item diſpoſitio etiam pœnalis utens verbo numeri pluralis habet locum in ſingulari, modo eadem ſubſit ratio, *leg.2 §. ſed ſi unus ff. de vi bonor. raptor.* per quem notat *Bart. ibi:* quod ſtatutum puniens producentes falſos teſtes, includit tantum unum producentem, ſic his verbis tradit Nav. *comm.2.de regularib.n.47.* conſentit Man. Rodrig. *tom.2.q.regul.q.80.art.2.* Sanch. *lib.7.ſum.c.9.n.12.*

6. Nomine vero liberorum præcipuè in decreto favorabili, quale hoc eſt non ſolum filii, ſed & nepotes, aliíque deſcendentes intelliguntur, uti traditur *leg. liberorum 220. ff. de verb. ſig. & leg. regia 17. tit.1.p.6.* & notavit Sanch. *d.c. 9.n.13.* Sed qui filii veniant intelligendi, legitimi tantum, an etiam legitimati, an etiam naturales, & ſpurii; Reſpondeo legitimatos comprehendi, quia jura legitimorum habent, ſic Iaſon. in auth. *ſi qua mulier, à num.45.* quem refert, & ſequitur Nav. *d. com.2.de regul. num.47.* Man. Rodrig. *t.2.q.regul.q.80. art.2.* Sanch. *d.c.9.n.17.* Naturales vero, & ſpurii illis in quibus neceſſario ſuccedunt deficientibus legitimis, ut in regno Caſtellæ ſuccedunt matri, quì non ſunt ex damnato concubitu, vel ſacrilego. *leg. 7. & 8. lib. 5. recopilat.* comprehenduntur, quia in eis procedit ratio deciſionis utpote hæredes neceſſarii. Sic expreſſè Nav. *d.com.2.de regularib. num.47.* Man. *quæſt.80.art.2.* Sanch. *capit.6 num.15. & 16.*

7. Quinta difficultas, qualiter hæc diviſio inter filios facienda ſit? Pro cujus deciſione ſuppono te nihil detrahere poſſe filiis de legitima ipſis debita; quia ſic cavetur in ſuprad. auth. *ſi qua mulier.* ibi legitima nulli diminuta. Legitima autem filiorum (jus commune ſpectemus) eſt tertia pars bonorum patris, ſi filii non excedunt numerum quaternarium, ſi vero excedant, eſt dimidia. At jure Hiſpano legitima filiorum ſunt omnia bona patris præter quintum de legitima, ergo nihil potes monaſterio applicare. Iis vero filiis conceſſis, poteris quæ ſuperſunt monaſteriis concedere, ut conſtat ex ſuprad. auth. *ſi qua mulier,* ibi, & quod eis non dederit, monaſterio competat. An vero ipſis filiis bona quæ ſuperſunt ultra legitimam concedere poſſis? Reſpondet Iuſtin. poſſe, dummodo monaſterium loco filii in hac diviſione ſuccedat, eíque comperat æqua portio. Quare ſi filii ſunt duo; portio libera dividenda eſt in tres partes, quarũ una

applicanda

applicanda est monasterio, & reliquæ filiis, poteris autem si velis uni filiorum duplicem illam partem concedere, alteri nihil concedendo cum in hac concessione nihil detrahas monasterio ex portione ei debita. Neque enim ex his bonis debetur monasterio æqua portio, ac est ea, quam ob specialem amorem alicui filio tribuis (quidquid sentiat Mol. Hispan. primog. *lib. 2. cap. 9. n. 59.* Greg. Lop. *leg. 17. tit. 1. p. 6.* verbo *connumerata.* Sanch. *lib. 7. cap. 9. n. 26.* cum Gloss. in auth. *si qua mulier, verbo connumerata.*) quia in supradicta auth. solum cavetur, ut monasterium connumeretur inter filios, ex qua connumeratione solum infertur, ut pars quæ facta æquali divisione competere singulis filiis debebat, ea competat monast. sic notavit Suar. *t. 3. de rel. lib. 8. cap. 16. n. 6.*

8. Ex qua doctrina deciditur illa quæstio, an in Hispan. possis meliorare filium in tertia, & quinta bonorum parte? Et quidem te posse in tertia parte mihi est certum, quia ex hac melioratione non lædis monasterium, cum nihil ex illis bonis præter quintum ei competere possit, sed omnia sunt legitima filiorum, & ita tradit Mol. *lib. 2. de primog. c. 9. a n. 57.* Mol. Jesuita *t. 1. disp. 141.* vers. *Hinc in regno Castellæ, & t. 3. d. 604. n. 4.* Sanch. aliis relatis *lib. 7. sum. c 9. num. 29.* At in quinto nequis aliquem meliorare, nisi eam partem retineas monasterio, quæ facta æquali divisione illius quinti inter filios ei competere potest.

9. Sexta difficultas est, an si careas filiis, habeas tamen ascendentes legitimos, possis uti hac facultate dividendi bona inter eos, sicut dictum est de filiis? Certum apud omnes esse debet (tametsi aliqui Doctores non infimæ notæ contradicant) legitimam debitam ascendentibus non posse minui ex descendentium professione, sicuti ex ascendentium professione, non minuitur legitima descendentium, quia æquè utriusque est debita, suntque invicem hæredes necessarii *leg. nam etsi parentibus, ff. de inoffic. test.* sic Gloss. de auth. *si qua mulier verbo libero*, Nav. *com. 2. de regul. n. 46.* Greg. Lopez, *leg. 17. tit. 1. p. 6.* Gutierr. *lib. 2. can. q. c. 1. n. 95. & 96.* & innumeris aliis relatis Sanch. *lib. 7. c. 9. n. 19.* At ea legitima non diminuta plures censent posse filium reliqua bona inter ascendentes dividere monasterio inter ipsos connumerato, quia eadem videtur esse ratio; ac proinde eadem esse debet juris dispositio; præcipuè cum hæc lex correctoria non sit prohibitionis testandi; sed sit quoddam privilegium in jure insertum quod latam admittit interpretationem. Sic Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 9. n. 64.* Contrarium verius censeo cum Sanch. *lib. 7. sum. c. 9. n. 20. &* Suar. *t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num. 7.* quia privilegium ita speciale, & paupertatem religiosam non parum diminuens non debet extendi ultra ipsius verba. At sub verbi dicti privilegium solum descendentes comprehenduntur, *ibi si liberos habens.* Ergo ad ascendentes non debet extendi. Adde habenti filios hæc licentia conceditur. Ergo illis carenti, quantumvis ascendentes habeat, tacitè denegatur. Denique non est eadem ratio in parente comparatione filiorum, ac in filio comparatione parentum: nam esto invicem sint hæredes necessarii, non tamen æquis portionibus neque eodem modo, filii enim semper ascendentibus præferuntur, illisque stantibus nihil ascendentes recipiunt.

Punctum XIV.

An patre professo debeatur statim filiis legitima.

SUMMARIUM.

1 *Debetur à puncto professionis, si pater professionem fecit in ordine incapaci succedendi.*
2 *Idem affirmant plures; esto professus fuerit in ordine capaci successionis.*
3 *Verius oppositum.*
4 *Fundamentis contrariis sit satis.*
5 *Idem quod dicitur de patre, dicendum est de filio professo non deberi patri legitimam ante mortem naturalem filii.*

1. NOn est dubium deberi à puncto professionis legitimam filiis, si pater professus fuit in ordine incapaci succedendi; cum enim tunc illa bona non transeant in monasterium, neque retineantur à religioso, necesse est, ut deveniant ad filios, utpote hæredes necessarios: Et ita tanquam indubitatum tradunt post alios antiquiores Gutier. *lib. 2. canon. qu. c. 1. num. 93.* Sanch. *lib. 7. summ. cap. 10. n. 1.* ubi hanc doctrinam optimè extendit ad professos, & coadjutores firmatos Societatis Jesu; quia ipsi, & religio ratione ipsorum incapaces sunt proprii retinendi. Quapropter quæstio, & sane difficilis procedit patre ingrediente monasterium capax successionis: an eo casu debeatur statim filiis legitima.

2. Plures, graviſſimique Doctores affirmant tanquam probabilius, & æquitati conformius. Moventur primo ex *c. cum simus, de Regular.* ubi Pontifex concedit filio monasterium deferenti bona paterna; quæ ipsi ex successione proveniunt, postulare. Et expendendum est verbum *proveniunt*, quod est temporis præsentis. Quod si dicas ibi patrem esse mortuum; eaque de causa filium posse bona ex successione provenientia postulare, videris absque fundamento locutus, cum ex tota illa decretali non constet patrem religiosum mortuum esse. Neque obstat quod viventis nulla sit successio, nullaque hæreditas, *l. qui superstiti, ff. de acq. hæred.* quia professus mortuus reputatur; aliàs professio in ordine incapaci succedendi, nulla esset professio, sed expectanda esset ejus mors naturalis contra supradicta. Secundò probant, ex *auth. si qua mulier*, ubi patri professo permittitur dividere bona inter filios, quod certe non videbatur permittendum, si bona professi toto suæ vitæ tempore monasterio competerent; fieret enim grave monasterio præjudicium, cui auferuntur bona possessa. Tertiò sibi persuadent ex §. *si quis autem, vers. si vero filios in Auth.* de monachis, ibi, sin autem nihil eis (scilicet filiis) donaverit, aut minus quarta, postquam abrenuncians conversatus fuerit inter monachos, nihilominus quarta debeatur filiis, aut supplementum, si contingit eos aliquid accepisse, aut etiam quatenus totum eis detur. In quibus verbis Justin. indicat legitimam filiis deberi, eo ipso quo pater professionem fecit, ibi *postquam abrenuncians conversatus fuerit inter monachos*, nihilominus quarta debeatur filiis. Quartò si filiis non debetur statim legitima patris, sed durante ejus vita monasterium retinere illius bona potest, obligantur filii alimenta à monasterio petere, ipsumque monasterium obligatum esse ea præbere, quod certè & filiis durum est, & monasterio non parum onerosum; siquidem sæpè ex suis bonis obligarentur religiosi filiis succurrere legitima parentis non sufficiente; sicuti obligatur pater filiis alimenta præbere, cum legitima non sufficit. Quintò, quia professi nulla potest esse successio, cum nulla bona habeat, sed omnia illius bona in monasterium transferantur, ergo frustra ejus mortem naturalem expectabunt. Succedent ergo à die professionis. Et ita sustinent glossa, §. *si quis autem*, vers. *illud verò, authent. de monachis.* Navarr. *com. 2. de Regul. n. 48. &* 54. Covarr. *c. 2. n. 7. de testam.* Menchaca *de succes. creat. lib. 1. §. 10. n. 284. de succes. progressu, lib. 1. §. 10. n. 48.* Andreas Fachin. *lib. 6. controv. c. 13. vers. ego priorem.* Azor. *t. 1. inst. moral. l. 12. 8. q. 7.* Molina *t. 1. de justit. disp. 140. vers. an vero statim.* Lessius *lib. 2. de justit. c. 41. dub. 10. n. 87.* Sanch. innumeros alios referens, *lib. 7. sum. c. 10. n. 3.* Suar. *t. 3. de rel. lib. 8. c. 16. n. 7.* & est satis probabilis sententia.

3. Nihilominus contrariam sententiam (rigore juris spectato) veriorem censeo. Primo ex Text. *in Auth.*

ſi qua mulier, ubi patri profeſſo permittitur bona omnia inter filios dividere legitima non diminuta, quam diviſionem non cogitur pater ſtatim facere; imò nec facere, cum ex nullo text. hæc obligatio colligitur; eſt enim quoddam privilegium ipſi in favorem filiorum conceſſum, quo uti poteſt, quando ſibi placuerit, ſed ad hanc diviſionem; ſeu bonorum tranſlationem in filios, debet pater, vel ejus nomine monaſterium bona transferenda retinere, ergo filii in ipſis bonis à die profeſſionis non ſuccedunt. Secundò ſtatutum à jure eſt legitimam non deberi filio vivente patre, ſed poſt ejus naturalem mortem *l.* 1. § *ſi impubere*, *ff. de coll. bon. lex Cornelia ad fin. ff. vulg. & pup. ſubſt.* Sed ab hac generali regula recedendum non eſt abſque manifeſto textu, vel ratione, nullus autem adeſt textus; nec manifeſta ratio probans à die profeſſionis patris legitimam filiis deberi, ut ex ſolutione argumentorum oppoſitæ ſententiæ conſtabit, ergo, &c. Tertiò firmatum à jure eſt monaſterio capaci ſucceſſionis omnia bona profeſſi acquiri à die profeſſionis, de quibus antea non diſpoſuerat profeſſus, ut conſtat ex §. *ſi qua mulier.* Auth. *de ſanctiſſ. Epiſ. &* §. *illud quidem*, Auth. *de monachis*, & Auth. *ſi qua mulier*, *& auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. Eccl.* & habetur. *c. quia ingredientibus* 19. *q.* 3. Sed ab hoc jure, & conceſſione legitima filiorum non invenitur excepta, imò potius ſub illo generali jure ſatis indicatur comprehendi in dicta auth. *ſi qua mulier*, *relato in c. ſi qua mulier*, *vel vir*, 19. *q.* 3. ibi, ſed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequam inter eos dividat filii legitimam, percipiant reliqua ſubſtantia monaſterio competente. Indicatur ergo debere filios mortem patris expectare ad legitimam percipiendam. Et ita ſuſtinent Gloſſa *in d. auth. ſi qua mulier*, verbo *majoratus.* Bart. *ibi*, *n.* 22. Fel. *c. in præſentia*, *de probat. n.* 56. Abbas *c. cum ſimus*, *n. ult. de Reg.* Greg.Lop. *l.* 17. *verbo ſus hiios*, *tit.* 1. *p.* 6. Menchaca *de ſucceſſ creat. lib.* 3. *p.* 21. *n.* 175. *& de controv. illuſtr. lib.* 1. *cap.* 37. *n.* 10. Gutierr *lib.* 2. *canon q c.* 1. Man. *q. regul. t.* 2. *q.* 80. *art.* 2. Matienzo *lib.* 5. *recopil. tit.* 4. *leg.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 5. & alii plures apud ipſos, præcipuè apud Sanch. *d c.* 10. *n.* 2. affirmantem eſſe hanc ſententiam probabiliſſimam.

4. Neque argumenta in contrarium urgent. Ad primum, & præcipuum deſumptum ex text. *in c. cum ſimus de regul.* reſpondeo ex illo non colligi poſſe filium vivente patre ſuam legitimam petere, quia in dicto textu, id non dicitur. Nam eſto in principio textus mentio facta fuerit de patre & filio ſimul religionem ingredientibus; at in fine textus, ubi filio conceditur legitimam petere, nulla patris vivi mentio fit: imò tacitè inducatur naturaliter patrem mortuum eſſe illis verbis. Et bona paterna, quæ ſibi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare. Non enim filius ex ſucceſſione petit legitimam, niſi mortuo parente, ut notat Gl. *in c.* 1. 18. *q.* 1. Quod apertius conſtat, ſi vera eſt lectio illius decretalis relata ab Ant. Aug. *in collect.* 2. *decret. lib.* 3. *tit.* 18. quam approbat Guti. *d. lib.* 2. *can. q. c.* 1. *n.* 83. addit enim adverbium *rectè* & bona, inquit, paterna quæ ipſi rectè ex ſucceſſione proveniunt poſtulare; quaſi diceret, poterit poſtulare bona paterna, quæ ipſi rectè, & ſecundùm regulas juris ex ſucceſſione proveniunt. At rectè, & ſecundum juris regulas filio non proveniunt ex ſucceſſione bona paterna niſi mortuo patre. Ergo tacitè indicatur patrem mortuum eſſe, facilèque tunc credi poteſt, cum lepra infeſtus monaſterium fuerit ingreſſus, & filius abſque ullo timore deſerere monaſterium voluerit, non enim vivente patre ita facile religionem relinquere, quam ſimul cum illo amplexus fuit. Adde eſto concederemus patrem mortuum non eſſe, verba illius textus ſic intelligenda ſunt, ut filius poſſit petere legitimam, quæ ſibi provenit ex ſucceſſione eo tempore, quo ei ſucceſſio defertur, cum verò urges viventis ſucceſſionem dari poſſe, ut contingit in profeſſo ordinis incapacis ſuccedendi, atque adeò vivente illo patre poſſe filium ſuccedere, & bona paterna poſtulare. Reſpondeo longè diverſam eſſe rationem in eo, qui monaſterium incapax ſucceſſionis ingreditur, ac in eo ingreditur monaſterium ſucceſſionis capax. Nam prioris datur ſucceſſio, ne bona maneant ſuſpenſa, & abſque domino. Secus eſt ubi monaſterium loco religioſi ſuccedit. Ad ſecundum dico ex illa diviſione potius colligi monaſterio bona competere, & non filiis, quibus facta diviſione conceduntur. Neque obſtat in hac diviſione monaſterium aliquo modo præjudicari bonis acquiſitis illud privando, quia id fit ex indulgentia, & privilegio à jure conceſſo parenti in filiorum favorem. Ad tertium dico deberi filiis legitimam non ſtatim concedendam, ſed poſt mortem. Neque aliud colligitur ex illo Auth. *de Monachis.* Ad quartum concedo poſſe filios alimenta à monaſterio petere, ipſumque obligatum eſſe eis præbere, ſi aliunde non habent, at cum hæc obligatio non ex natura, ſicut in patre, ſed ex bonis patris receptis oriatur ultra ea obligatio extendi non poteſt, ut benè dixit Abbas *c. in præſentia*, *n.* 77. *de probationib.* Sylveſt. Verbo *relig.* 8. *qu.* 3. Mol. *t.* 1. *diſp.* 140. *verſ. eo ipſo.* Ad quintum nego non dari ſucceſſionem profeſſi; nam eſto in ſua perſona bona non habeat, tamen in monaſterio quod ipſum repræſentat. Aliàs religioſo habente majoratum, fideique commiſſum, ſuccederet ſubſtitutus à die profeſſionis contra ſuperius dicta.

5. Ex his infertur idem eſſe à fortiori dicendum, ſi filius religionem ingrediatur, non deberi parentibus legitimam, quouſque ipſe obeat, ſed interim monaſterium illa frui poſſe, ut benè tradit Gutierr. *can. q. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 93.

Punctum XV.

An Religioſus validè contrahat abſque ſuperioris facultate: obligenturque ipſe, & cum eo conttahentes ſtare contractui.

SUMMARIUM.

1 *Ex facultate ſuperioris contrahens naturaliter, & civiliter obligatur.*
2 *Abſque facultate contrahentem affirmant quidam nec civiliter, nec naturaliter obligari. Alii cenſent ſolum naturaliter obligatum eſſe.*
3 *Quadam diſtinctione conciliantur ſententiæ ſupradictæ.*
4 *Solvuntur fundamenta oppoſita.*
5 *Excipitur contractus ſtipulationis, qui validus eſt.*
6 *In contractibus temporalia reſpicientibus ſentit* Sanch. *contrahentem cum religioſo obligatum eſſe ſtare contractui, expectare que ſuperioris conſenſum.*
7 *Verius eſt oppoſitum.*

1. CErtum eſt ex facultate expreſſa, vel tacita ſuperioris validè religioſum contrahere, obligatúmque eſſe naturaliter, & civiliter ſtare contractui, quia in eo contractu utpote legitima authoritate inito concurrunt requiſita ad naturalem, & civilem obligationem. Sic docuit Abbas, *c. ex reſcripto*, *n.* 1. *de jurejur.* Felin. *ibi*, *n.* 1. Tapia auth *ingreſſi verbo ſua c.* 18. *n.* 17. *eod. de ſacroſanct. Eccl.* Quod adeo verum eſt, ut nec ſuperior, qui facultatem conceſſit, nec illius ſucceſſor poſſit dictum contractum irritare, & obligationem ceſſare; quia eſt jus hoc acquiſitum, cujus vices prælatus non habet, & ita tradit Man. Rodr. relatis Abbate, Balbo, Cardinali, & Decio, *t.* 3. *q. regul. q.* 26. *art.* 1. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 31. *n.* 41.

2. Difficultas ergo eſt, qualiter obligetur religioſus ex contractu inito abſque ſuperioris expreſſa, vel tacita facultate. Prima ſententia docet non civiliter, nec naturaliter, hoc eſt neque in foro externo, neque in conſcientiæ foro obligari, quia ejus voluntas diſpoſitioni prælati ſubjicitur, *c. non dicatis*, 1. 2. *q.* 1. eaque de

de causa dici solet religiosum nec velle, nec nolle habere, *c. 2. de Testam. in 6.* Deinde quia ejus obligationi lex resistit, *d. c. non dicatis*, 12. *q.* 1. Ergo ex nullo c. oriri obligatio potest. Et ita sustinent Hostiens. *in sum. de fide juss. §. pro quo possis, vers. & quis*, Panorm. & Fel. *c. ex rescripto de jurejurando, n.* 1. Jas. *leg. si id quod ff. de condict. indebit. n.* 1. Ant. Cucus *lib.* 3. *instit. major. tit.* 3. *n.* 37. Zeballos in suis communib. opinion. *q.* 446. & alii relati à Sanch. *lib.* 7. *c.* 31. *n.* 36. Secunda sententia, quam Sanch. *n.* 37. probabiliorem reputat, affirmat religiosum sic contrahentem absque licentia prælati naturaliter obligari, esto non civiliter. Movetur ex eò, quòd nullum discrimen inveniat inter vota, & promissiones homini factas, cum utraque obligatio consensum exigat, & ut irrevocabilis sit consensum superioris expostuler. Deinde quia si religiosus sic promittens, & contrahens non obligaretur naturaliter, nec ejus fidejussor obligaretur, cum receptissima sit doctorum sententia principali non obligato saltem naturaliter fidejussorem non teneri, *l.* 1. *&* 2. *ff. de fidejussorib.* Idemque esset dicendum de pignore dato pro securitate obligationis. Tandem quia nulla est lex, quæ magis obligationi promittentis monachi resistat, quàm obligationi servi, at servus contrahens sine domini consensu obligatur naturaliter, *l. natural. & leg. si id quod ff. de condict. indebiti.* Ergo & monachus contrahens absque prælati consensu obligatus erit: sic docuit Abbas *cons.* 10. 4. *vol.* 1. Sylv. verbo *religio*, *n.* 8. *q.* 3. Azor. *t.* 1. *inst. moral. lib.* 12. *q.* 5. *c.* 11. Less. *lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 1. *n.* 6. Rebellus *de justit* 2. *p. lib.* 1. *q.* 8. *sect.* 1. *n.* 4. Sanch. aliis relatis, lib. 7. sum. *c.* 31. *n.* 37.

3. Cæterum in hac re distinguendum censeo de contractibus actiones personales religiosi respicientibus, vel de contractibus respicientibus res temporales, & materiam paupertatis. Si sermo sit de contractibus actiones personales respicientibus, tenenda est secunda sententia validos esse tales contractus, obligatumque esse religiosum illas actiones personales promissas exhibere, dum superior non contradicit, quia comparatione harum actionum nulla est lex quæ resistat, & argumentum ex voto desumptum in his actionibus, & obligationibus optimè procedit. At si loquamur de contractibus materiam paupertatis respicientibus, censeo cum prima sententia religiosum nullam nec naturalem contrahere obligationem, si contractum celebret absque superioris expressa, vel tacita licentia, quia est obligatio iniqua, & contra paupertatis votum: hoc enim obligat, ut absque superioris consensu nec dare, nec recipere religiosos possit, & consequenter nec possit se obligare ad sic dandum, aut recipiendum, ut optimè dicitur *in c. non dicatis*, 12. *q.* 1. ibi certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel recipere sine superioris licentia debere. Quapropter Nav. *d. com.* 2. *de Regularib. n.* 42. concilians supradictas oppositas sententias prudenter dixit, religiosum naturaliter obligari ex contractu qui non sit contra regulam in genere, nec in specie, donec prælatus irritet, aut contradicat. At contractus circa temporalia absque prælati consensu est non solum contra regulam, sed contra votum, ergo nullam obligationem inducit. Secus verò est de contractu circa actiones personales, qui esto sit absque voluntate superioris, non inde infertur esse contra ipsam, nec contra regulam, ac proinde obligare potest, dum Prælatus non irritat.

4. Qua facta distinctione facilè solvuntur utriusque sententiæ fundamenta, quatenus nostræ doctrinæ contradicere videntur. Ad primum primæ sententiæ respondeo religiosum non habere velle, vel nolle, quod superiori subjectum non sit, at illi subjectum, & subordinatum optimè habere potest. Ad secundum concedo, legem resistere contractui sine voluntate superioris inito à religioso circa temporalia bona secus circa operationes personales. Ad primum secundæ sententiæ concedo, inter votum, & promissionem homini factam circa actiones personales non adesse discrimen, secus circa bona temporalia, quorum dispositio voto paupertatis prohibetur. Deinde negari potest inter votum, & promissionem homini factam non adesse discrimen, siquidem votum etiam ex licentia superioris emissum irritari potest, secus promissio homini facta. Ad secundum concedo fidejussorem adhibitum ad securitatem illius contractus non obligari ob rationem ibi factam, quia principali non obligato, accessorii obligatio subsistere non potest. Neque hoc est inconveniens, quia ferè semper fidejussor assumptus induit personam principalis debitoris, & de debito alieno facit, proprium renunciando beneficio excussionis concesso in Auth. *præsenti, C. de fidejussorib.* vel in eadem scriptura se ut principalem debitorem obligando. Quo casu, (esto principalis nulla obligatione teneatur stare contractui) fidejussor obligatus manebit. Ad ultimum negamus nullam esse legem resistentem his contractibus, siquidem est lex divina, & naturalis ex obligatione voti orta, approbataque in *cap. non dicatis*, 12. *q.* 1.

5. Limitanda est nostra conclusio, ne procedat in contractu stipulationis pro monasterio factæ, qui validus est, dum monasterium non contradicit, ut decidit expresè, *in §. si quis alii, instit. de inutilib. stipulationib. & lex regia*, 17. *tit.* 11. *p.* 5. & tradunt post alios Nav. *com.* 2. *de Regul. n.* 31. Tapia Auth. *ingressi*, verbo *sua, c.* 7. *n.* 5. *C. de sacrosanct. Ecclesiis*, Sanch. *li.* 7. *sum. capitul.* 31. *n.* 32. Et ratio hujus conclusionis est manifesta; quia hæc stipulatio in favorem monasterii cedit in cujus utilitatem præsumitur fieri donationem. An autem hic religiosus carens licentia stipulandi peccet, si pro monasterio stipuletur? Respondet Sanch. *d. c.* 31. *n.* 34. esse peccatum, sed non mortale, si acceptet animo non sibi quærendi, aut retinendi, sed monasterio, quia nec donanti, nec monasterio damnum infert, sed in ejus utilitatem cedit. At ego credo nullum peccatum esse, tum quia ad hanc stipulationem faciendam tacitè à jure ob monasterii favorem concessa est cuilibet religioso facultas in *d. §. si quis alii inst. de inutilibus stipul.* Et præterea quia peccatum esse non potest, nisi quia voto paupertatis adversetur: at hæc stipulatio, ut ipsemet Sanch. indicat, contra paupertatem non est, cum media illa acceptatione non sibi, sed monasterio rem donatam quærat. Quod si alteri à monasterio religiosus stipuletur, nulla est stipulatio, quia nullibi est concessa religioso facultas alteri stipulandi absque ejus mandato. At si mandatum dedit (inquit Sanch. *d. c.* 31. *n.* 32.) actio non acquiritur mandati, sed monasterio cui omnes religiosi actiones subduntur; tenebitur tamen monasterium hanc actionem mandati cedere, argumento servi fructuarii, cujus stipulatio pro alio facta domino cedit; tenetur tamen dominus cedere actionem mandanti.

6. Sed extra hunc contractum stipulationis, dubium est; an contrahens circa temporalia cum religioso nullam à suo prælato licentiam habente teneatur stare contractui expectaréque consensum, vel dissensum monasterii, ut resilere possit. Affirmat Sanch. pluribus relatis, *lib.* 7. *c.* 31. *n.* 28. sed ferè omnes de contractu stipulationis pro monastario factæ loquuntur. Movetur, quia religioso concedendum est, ut gaudeat privilegio minoris, & pupilli, qui si contrahant absque authoritate tutoris, vel curatoris contractus ex parte sua claudicat, quia ei stare non tenentur, at cum illo contrahentes obligati sunt, ut deciditur, *inst. de auth. tutorum, in fine princ. & leg.* Julian. *§. si quis à pupillo ff. de actionib. empti.* Item contrahentem cum Ecclesia absque debita solemnitate communiter Doctores sentiunt obligatum esse stare contractui, nec posse resilire, quousque Ecclesia dissentiat, agere tamen posse, ne sit in suspenso, ut consensum, vel dissensum explicet, sicuti

pluribus relatis docet Sarmiento *de reditibus Eccles. p.1. c. 2.n.19.* At in præsenti contrahens cum religioso censetur cum Ecclesia contrahere. Ergo tenetur stare contractui, tametsi religiosus ob defectum solemnitatis in illo contractu requisitæ stare non teneatur. Ex qua doctrina optimè infert Sanch. *d. c. 31. n. 29.* religiosum sic contrahentem cum eo, qui nescius esset se monasterio approbanti contractum manere obligatum peccare mortaliter, cum tamen nec religiosus, nec monasterium obligationem ullam subeat, quia est gravis deceptio.

7. Cæterum verius censeo sic contrahentem nullam obligationem habere standi contractui, sed posse pro libito resilire. Moveor;quia regula generalis est in contractibus æqualitatem inter contrahentes servandam esse à qua regula non invenitur exceptus contractus cum religioso factus sine prælati licentia, imo neque videtur conveniens hæc exceptio, ne violationi paupertatis, & deceptioni contrahentium faveat. Neque argumentum desumptum ex pupillo, & minore, & ex Ecclesia urget,quia in privilegiis præcipuè à jure exorbitantibus non est facienda extensio de uno casu ad alium,etiamsi militet eadem ratio concessionis, ut latè probavi, Tract. *de legib. disp. 4. punct. 13. n.4.* Quinimo in præsenti diversa ratio est, nam contractibus pupilli, & minoris conceditur illud privilegium in odium contrahentium, qui præsumuntur intendisse pupillos, & & minores decipere, utpote aptos decipi ob ætatis defectum. At hæc consideratio in contractibus cum religioso locum habere non potest,cum potius debeat præsumi religiosum voluisse secum contrahentes decipere, quam è contra. Item Ecclesiæ contractibus conceditur privilegium, quia ex parte sua culpa esse non potest, secus est in religioso, qui nomine suo contrahit, & non nomine conventus:neque sic contractus debet dici contractus Ecclesiæ, licet sit à persona Ecclesiastica,neque illius privilegio gaudere; aliàs quoties beneficiatus in suis contractibus singularibus vellet decipere contrahentes, gauderet privilegio contractibus Ecclesiæ concesso, quod falsissimum est. Rationi ergo, & veritati satis consonum est asserere hos contractus ex nulla parte obligationem aliquam inducere, sed esse prorsus irritos, & nullos; & ita docet Less. *lib. 2. de just. c. 41. d. 12. n. 90.*

Punctum XVI.

An monasterium ex delicto religiosi, & ejus contractibus obligetur.

SUMMARIUM.

1 *Ex delicto religiosi etiam prælati nõ obligatur monasteriũ.*
2 *Ex contractibus ante professionem obligatur monasterium pro viribus hereditatis tantum.*
3 *Ex bonis occasione monachi professi monasterio provenientibus,communis est sententia obligari monasterium satisfacere, sed non caret difficultate.*
4 *Ex cõtractibus post professionẽ nulla est obligatio monasterio.*
5 *Qualiter ex contractu religiosi extra claustra commorantis obligetur monasterium.*
6 *Qualiter ex contractu prælati.*
7 *An religiosus teneatur solvere mutuum malè consumptum, & ex quibus bonis.*

1. CErtum est ex delicto religiosi etiam prælati monasterium nullam contrahere satisfaciendi obligationem, nisi quatenus ex illo delicto aliquod commodum perceperit,deciditur expresè,*c.si Episc.16. q.6. & reg.delictũ,76.de Reg Juris.in 6.*& tradit Gloss. *ult. leg.si quis in tantam,C. unde vi.* Nav.*com.2.de Reg.n.62.* Lessius,*lib.2.c.42. dub. 11.n. 90.* Molin.*t. 1.de justit. disp. 140.circa finem,*vers.*monasterium,* Sanch. *lib.7.c.31.n.11.* Neque obstat dominium teneri de delicto servi, tametsi eo ignorante commiserit, §. *institut. de Moralib.actionib. & leg. quod si minor*, §. *servus de Minorib.* quia servus utpote pretio æstimabilis tradi potest pro noxa, secus religiosus qui liber homo est, & sacer pro nulla noxa commutari potest, juxta *leg. liber. homo ff. ad leg. Aquiliam, & leg. inter stipulantem*, §. *sacramenta, ff. de Verbor. obligation.* Notanter dixi, nisi ex illo delicto aliquod commodum monasterium perceperit, ut si ex religiosi furto ditius monasterium esset, quia tunc monasterium ratione rei acceptæ satisfacere tenetur. Religiosum verò, si peculium habeat non est dubium, ex illo obligatum esse satisfacere, illoque non satisfaciente obligari posse monasterium, ut ex illo peculio satisfactionem exhibeat, sicuti obligatur pater de dolo filii, quatenus est in ejus peculio. Nav. *d. com. 2. de Regul. n. 62.*

2. At si loquamur de contractibus à religioso initis distinctio facienda est de contractibus ante professionem, vel post professionem celebratis. Item de contractibus ex expressa, vel tacita prælati licentia, vel sine illa. Si sermo sit de contractibus ante professionem, monasterium eam solam obligationem habet satisfaciendi, quatenus bona religiosi accepit, quia cum illo onere in monasterium translata sunt, eaque de causa hæc obligatio bona excedere non debet, sic aliis relatis docuit Sanch. *li. 7. c. 31. n. 3.*

3. Difficultas autem est, an si ex supradictis bonis non fiat integra debitorum solutio, teneatur monasterium ex hæreditate, donatione, vel legato occasione monachi sibi postmodum proveniente satisfacere, vel ex his, quæ suo labore,& industria monachus acquirit. Affirmant Fel. *c. cum l. & A. de Sententia, & re judicata* Bertrand. *cons. 22. n. 5. vol. 7.* Monal. *cons. 30. n. 8.& 8. vol. 2.* Azor. *t. 1. inst. moral. lib. 12.c.10. q.8.* & indicat Tapia auth. *ingressi, C. de sacrosanct. Eccl. c. 18. n. 5.* Mol.*t.1. de just. disp. 140. vers. eo ipso,* Sanch. eos referens, *li.7.c. 31. n. 4.* Moventur;quia per professionem juri creditorum derogatum non est. At ante professionem obligatus erat religiosus ex illis bonis creditoribus satisfacere. Ergo eamdem obligationem subire debet monasterium ea bona accipiens. Cæterum hæc sententia difficultate non caret: pluribus namque doctoribus firmatum relinquimus *disp. 1. punct. 7. §. 4.* debitorem, cui non subest spes brevi tempore satisfaciendi creditoribus posse religionem ingredi credendo bonis; eáque cessione facta, & religionis ingressu debita omnia extinguere, neque prælatum obligatum esse facultatem concedere, ut manibus laboret in creditorum satisfactionem;neque ea facultate concessa ipse religiosus laborare tenetur. Ergo monasterium ex bonis occasione religiosi post professionem acquisitis satisfacere creditoribus non tenetur. Tum quia debita sunt extincta. Tum quia illa bona religioso non acquiruntur, ut exinde onus creditoribus satisfaciendi accipiant, & sub eo onere in monasterium transferatur, sed immediatè acquiruntur monasterio,quod non ex persona religiosi, sed ex bonis ab illo acceptis, & sub eo onere obligationem satisfaciendi creditoribus habet. Hæc disputationis gratia dicta sint,aliis definienda committimus.

4. Quod si sermo sit de contractiibus post professionem initis;regula est ab omnibus recepta,monasterium nullam obligationem habere, si absque ejus expresso, vel tacito consensu celebrati sunt, nisi fortè ex illis ditius factum fuerit; quia tunc ratione rei acceptæ obligationem habet. At si ex ejus legitimo consensu expresso, vel tacito sint celebrati contractus, non est dubium, monasterium obligatum esse,quia ejus nomine facti sunt.

5. Hinc deducitur religiosum extra monasterium ex legitima licentia commorantem, ibique mutuum accipientem ad sibi necessaria suppeditanda juxta usum, & consuetudinem suæ religionis obligari monasterium eo

mutuo;

mutuo ; quia ex ejus tacito consensu acceptum est;concedens enim religioso licentiam vivendi extra monasterium , concedit ea sine quibus commodè vitam transigere non potest.Et ita docent post alios antiquioresNavarr. *comment.2.de Regul.* Surd. de alimentis *priv.97.n.* 2. 5 & 6.Azor.*t.*1.*inst.moral.li.*12.*c.*11.*q.*11.Zavallos in suis communibus opinionibus *q.* 446. *n.* 15. Sanch. alios plures referens, *lib.7. sum.c.*31.*n.* 15.& 16. optime addit posse liberos , aliaque supellectilia pro securitate mutui obligare, si id necessarium sit ; quia nomine convent. hæc omnia fiunt.Notanter dixi,si mutuum accipiat ad sibi necessaria suppeditanda juxta usum , & consuetudinem suæ relig. si enim ad sumptus excedentes hunc terminum acciperet, conventus non obligaretur;quia nec censetur , nec potest consentire. Sanch. *d. c.* 31.*n.* 17.

6. Quod dictum est de religioso privato dicendum est de prælato bona conventus administrante;posse inquam pro utilitate conventus mutuum accipere,& ad illius securitatem bona conventus consensu obligare.Cui obligationi non obstat, esto postea mutata voluntate in varios usus mutuum expendat,quia hæc prava distributio non tollit , quin mutuum nomine conventus acceptum sit, ac proinde conventus obligetur. At si tempore quo mutuum accipit, eo fine accipiat , ut in usus conventui minimè convenientes distribuat,ut persona particularis procedit,neque conventus obligatur, tametsi voluntate mutata in utilitatem conventus mutuum expendat. Sic Tapia Auth. *ingressi,C. de Sacrosanct.*Eccles. verbo *sua c.* 18.*n.*5.Sanch. *lib.7.c.*31.*n.* 13.

7. Sed inquires, qualiter religiosus teneatur solvere mutuum malè consumptum?At qui eum excusant solutione;eo quod filiofamilias comparetur , qui variè mutuum expendens non tenetur solvere, §.*pen. instit. Quod cum eo qui in aliena potest, & leg.*1.*& seqq.C. ad Macedonianum.* Sed est excusatio absque ullo fundamento:nam esto religiosus filio familias comparetur ; ex eo quod uterque habet debitam subjectionem , & subordinationem ; non inde infertur omnia privilegia filio familias concessa religiosis concessa esse , præcipuè cum adest diversa ratio:nam filio familiàs conceditur,ne mutuum acceptum, & malè expensum solvat, ne mortem patris, cui successurus est, captet,causa illud solvendi, quæ ratio cessat in religioso , qui nec prælato , nec conventui succedere potest. Dicendum ergo est religiosum obligatum esse solvere mutuum acceptum , & malè expensum vel ratione contract. si validus fuit , vel ratione injustæ acceptionis , si nullus extitit. Sic Zeball. *com. opin.q.* 446.*n.* 19. Sanch.*lib.7.sum.c.*31.*n.*22.*fine.* Bona autem,ex quibus hæc solutio facienda est, sunt ea,quorum religiosus liberam à prælato dispositionem habet, ut de se constat.

Punctum XVII.

An ex una religione ad aliam transiens possit deferre bona priori religioni acquisita ?

SErmo est de transitu licito, & valido,quo obligatio ad priorem religionem extinguitur. Deinde de bonis, quæ tempore prioris ingressus tecum relig. detulisti, & de bonis post illum ingressum religioni,occasione tui acquisitis.

§. I.

Bona acquisita durante professione prioris religionis tecum deferre non potes.

SUMMARIUM.

1 *Acquisita durante prioris religionis professione nullatenus deferre potes.*
2 *Proponitur objectio , & ejus occasione explicatur,an libros, an scripta , an instrumenta artis tecum deferre possis.*
3 *Hæreditas , & legatum plenè priori religioni acquisita tecum non potes deferre.*
4 *Sed quid si delata tibi fuit hæreditas tempore prioris religionis , & non adisti. Secundam religionem adire posse plures probabiliter censent.*
5 *Sed oppositum verius est.*
6 *Quod efficacius procedit in majoratibus Hispaniæ.*
7 *Si deferatur tibi existenti in religione minorum hæreditas, non potes eam adire transfatus ad religionem capacem succedendi.*
8 *Idem est , si eo tempore instituaris hæres , tametsi tempore mortis testatoris capax sis successionis.*
9 *Si tibi in sæculo commoranti deferatur hæreditas,& transeat ad religionem incapacem,si ante additionẽ factus sis Episcopus,affirmat Sanch.& alii te posse hæreditatem adire.*
10 *Verius est oppositum.*
11 *Non est idem dicendum in substitutione.*
12 *Si professus religionem incapacem instituaris absolutè,nulla est institutio:si sub conditione,spectandum est tempus impletæ conditionis.*
13 *Contrarium procedit in donationibus , & promissionibus sub conditione casuali,& non potestativa.*

1. COmmunis est sententia te nullo modo posse deferre bona, quæ in priori religione quovis titulo acquisisti, nempe tua industria,labore , donatione, successione , aut legato, sive transeas ad laxiorem religionem,sive ad strictiorem ; sic ex communi sententia tradit Navarr. *Com.*4. *de Reg. n.* 24. vers.11.*& cons.* 55.*de Reg. in* 2. *edit.* Cov.*c.* 1 *n.* 20. *de test.* Surdus *de aliment.c.*9.*q.*27.*n.*8. Mol.*t.*1.*disp.*140.*circa fin.vers.quando, religiosus.* Suàr.*t.*4.*de rel. tr.*8.*lib.*3.*c.* 13.*n.* 2. Ratio est quia omnia illa bona sunt priori religioni absolutè quæsita jure sic disponente ; at nullum est jus disponens bona priori religioni quæsita in noviter assumptam transferri. Ergo asserendum non est, & confirmari potest exemplo servi , cui religiosus comparatur , qui ex unius dominio in alium transiens, non obindè transfert acquisita durante priori servitute ; quia dominio absolutè, & absque ulla conditione quæsita sunt.

2. Dices inde inferri te non posse deferre vestes , nec libros , aut instrumenta artis,quibus uteris , imo neque tua scripta;quia omnia hæc sunt prætio æstimabilia , & religioni priori absolutè quæsita.

Concedenda est sequela per se ; at ex tacito consensu prioris religionis, & consuetudine recepta temperatur. Et quidem vestes duplicatas ferre non est tibi permissum , simplices vero permittuntur,ne nudus, vel indecenter incedas. Neque secunda religio obligatur facta professione hæc vestimenta restituere priori (esto ad id à priori religione per se obligari posset) ne notam avaritiæ contrahat. Suar. *d. t.* 4.*de rel.tr.*8.*li.*3.*c.*13.*n.*8. Sanch.*lib.*7. *dec. c.* 32.*n.* 13. de libris est res indubitata secum ferre non posse ; quamvis à tuis cognatis acceperis , licentiam , & facultatem illis utendi habueris, quia hæc licentia revocari potest , & de facto revocata censetur cum ad aliam religionem transis.Non enim est præsumendum concedi pro usu extra religionem. Et idem est de quolibet alio peculio, sic Suar. *d. c.*13.*n.*9. Sanch.loquens generaliter de omni peculio,*c.* 32. *n.*14. De tuis scriptis est aliqualis difficultas eo quod hæc omnino necessaria sint ad scientiam , & doctrinam in religione comparatam conservandam;cum ergo tecum scientiam deferre possis, poteris & hæc scripta utpote illi accessoria. Propter hoc argumentum non audet Suar. *d. c.*13.*n.*10. *in fin.* condemnare , eum qui ea scripta unica,& singularia deferret, præcipuè si eo animo deferat,ut cum primum absque gravi incommodo potuerit priori religioni restituere , præstet. Nihilominus communis sententia , ut ipsemet Suar,testatur æquè obligat hæc scripta priori religioni relinquere ac alia bona,

ita ut tecum deferre non poſſis niſi ſint priori religioni inutilia, vel ex tacito prælati conſenſu, Navarr. *conſ.* 35. *de reg.* 2. *edit. num.* 10. Man. Rodrig. *t.* 2. *q. reg. q.* 79. *art.* 2. *in fin.* Aliquis extenderet hanc doctrinam ad inſtrumenta artis, quæ etiam videntur eſſe pars ſcientiæ cum ſine illis exerceri ars non poſſit. Sed immerito, tum quia non excitant ſcientiam, ſicut ſcripta, ſed ſolum uſui illius deſerviunt, tum quia facilius alia ſimilia inveniuntur. Quod ſi aliqua inſtrumenta eſſent ita exquiſita, quæ abſque magno labore, & difficultate invenire non poſſis, credit, Suar. *d. c.* 13. *in fin.* debere tibi prælatum prioris religionis interim mutare, vel vendere, ſi adeſt qui pretium concedat

3. Major difficultas eſt de hæreditate, & legato acquiſitis, dum in priori religione commorabaris; an tecum deferas religioni aſſumptæ? Si legatum abſolutum ſit illiuſque capax exiſtis tempore mortis teſtatoris, nemini eſſe poteſt dubium, tecum deferre non poſſe, quia priori religioni eſt plenè acquiſitum abſque dependentia ab accidentali mutatione, Sic Sanch. l. 7. ſum. *c.* 32. *n.* 14. & 15. Suar. *t.* 4. *de rel. t.* 8. *l.* 3. *c.* 14. *n.* 8. Neque obſtat tibi ad uſum eſſe conceſſum quia ſubintelligitur, dum in ea religione perſeveras, ſecus ad aliam tranſlatus. At ſi legatum ſub ea conditione factum ſit, dum à religione, cui eſt proprietas acquiſita tibi uſum illius conceſſerit, ſecus amittatur, religione priori tibi uſum non concedente deperditur legatum, religioni tamen aſſumptæ non acquiretur, niſi id expreſſum fuerit, ſed deveniet ad hæredes teſtatoris. Idem quod dictum eſt de legato dicendum eſt de hæreditate, ſi plenè priori religioni acquiſita eſt.

4. Dubium tamen non leve eſt, an priori religione non adeunte hæreditatem tibi delatam, poſſit ſecunda religio, cui eſt tranſlatus, adire. Ponimus utramque religionem ſucceſſionis capacem eſſe. Quo poſito plures, & ſatis probabiliter affirmant ſecundam religionem poſſe, & debere hæreditatem excluſa priori, quia ad acquirendam hæreditatem non tam inſpicitur tempus, quo tibi delata eſt, quam tempus, quo eam adire potes, §. *in extraneo, inſt. de Hæred. qual. & differ.* ibi jus hæredis eo maximè tempore inſpiciendum eſt, quo acquirit hæreditatem. Quod exemplo ſervi, cui delata eſt hæreditas, & ante aditionem dominum mutavit, illuſtrari poteſt, acquiſitio enim hujus hæreditatis non priori domino, ſed ſecundo competit, ſoluſque ſecundus adire eam poteſt, ut deciditur expreſsè, *l. ſi ſervus ejus ff. de acquirenda hæred. & l.* 2. §. 1. *duo ſunt hæredes, ff. de bonor. poſſeſſ.* 2. *tab.* Et ratio eſt, quia jus adeundi hæreditatem domino competit ex perſona ſervi, & monaſterio ex perſona religioſi. Ergo ſicut tranſlato ſervo in alium dominum, transfertur in illum jus adeundi hæreditatem ſervo delatam, neque aditam ſic transferendum in poſteriorem religionem tranſlatione religioſi in eam facta, ſibique imputare debet prior religio, ſicut & prior dominus, quod hæreditatem non adierit. Hujus ſententiæ ſunt Bart. *l.* 2. §. *ſi ſervus, ff. de donor. poſſeſſ.* 2. *tab.* Bald. *leg. ſi quis mihi ff. de acquirenda hæred.* & alii plures relati à Sanch. *lib.* 7. *ſumm. cap.* 31. *n.* 17.

5. Sed contrarium ut verius, & probabilius tenendum eſt cum Sanch. *num.* 18. Cov. *c.* 1. *n.* 21. *de Teſtam.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 11. *n.* 88. Mol. lib. 2. de Hiſp. primog. *c.* 13. *n.* 36. & aliis apud ipſos. Fundamentum eſt, quia eo ipſo, quo monaſterio delata eſt hæreditas ob perſonam religioſi, quam ſecum habet, competit illi jus eam adeundi, ſed hoc jus religioſus mutare non poteſt neque variare, quia non ab ejus voluntate pendet, ſed ex lege. Nulla autem eſt lex indicans tranſlatione religioſi in aliam religionem hoc jus priori amitti, & ſecundæ acquiri. Ergo. Neque obſtant contraria. Concedo ad perfectam, & completam hæreditatis acquiſitionem tam tempus delationis, quam aditionis ſpectari, nego tamen ex jure competente religioni ob delatam ſibi hæreditatem eam adire non poſſe quia ex perſona religioſi ſui incorporata tempore delationis eam adit. Neque eſt ſimile de ſervo mutante dominum, quia domino non competit jus adeundi hæreditatem, eo præcisè quod ſervo delata eſt, ſed inſuper requiritur, ut ſervus conſentiat aditioni, at religioni independenter à voluntate relig. illóque invito competit jus adeundi. Ergo quamvis religioſus in aliam religionem transferatur non obinde jus adeundi priori religioni quæſitum amittitur.

6. Quæ doctrina, ut benè advertit Sanch. ſtatim referendus efficacius procedit in majoribus Hiſpaniæ, in quorum ſucceſſione ſolum ſpectatur tempus mortis ultimi poſſeſſoris, eo enim defuncto tranſit majoratus ad ſequentem vocatum ex diſpoſitione primi inſtituentis abſque illa aditione ipſius vocati, ut benè probat Mol. *lib.* 3. *de primog. c.* 2. *n.* 17. & 19. Mieres de major. 1. *p. q.* 2. *n.* 12. Quapropter, ſi cum eras in priori religione ſuccedendi capaci, mortuus fuit ultimus poſſeſſor, ob cujus obitum tu vocaris, ſuccedit illa religio; tametſi ante aditionem ad aliam tranſeas: ſic Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 32. *n.* 23.

7. Ex his deducitur ſi tibi commoranti in religione incapaci ſuccedendi deferatur hæreditas, tranſeaſque ad religionem capacem ſuccedendi, vel ad Epiſcopatum, non obinde poſſe hæreditatem adire, ſed ejus aditionem tuis hæredibus ab inteſtato competere, quia nec prior religio ob incapacitatem adire poteſt, nec ſecunda ob jus tuis hæredibus acquiſitum Sanch. aliis relatis *lib.* 7. *c.* 31. *n.* 22.

8. Secundò deducitur, ſi exiſtens in ea religione incapaci ſuccedendi inſtituaris hæres, tametſi tempore, quo mortuus eſt inſtitutor, tranſlatus ſis ad religionem ſuccedendi capacem, non obinde te, aut tuo nomine religionem ſuccedere. Quia inſtitutio, ex qua ſucceſſio provenire debebat, fuit nulla, utpote facta de perſona incapaci. Temperatur tamen hæc doctrina in hoc Caſtellæ regno, ut non procedat caſu, quo tu ſis filius inſtituentis *leg.* 22. *tit.* 3. *p.* 6. Quia ob jus ſuccedendi neceſſarium tibi competens tempore mortis inſtituentis, inſtitutio libera, nulla, & irrita convaleſcit, Sic Greg. Lop. *d. l.* 22. verbo *herencia.* Spino *ſpecul teſtam. gloſſ.* 12. *pr. n.* 38. Man. Rodrg. *tit.* 2. *q. reg. q.* 79. *art.* 1. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 32. *n.* 28. & 29.

9. Sed quid dicendum eſt, ſi tibi in ſæculo commoranti deferatur hæreditas, & ante illius aditionem in religionem Minorum profitearis, qua profeſſione durante tui hæredes hæreditatem non adierunt, poteriſne illam adire, tranſlatus ad Epiſcopatum, vel monaſterium capax ſucceſſionis? Affirmat Sanch. *lib.* 7. *ſum c.* 32. *n.* 27. *cum Federico Senen. conſ.* 26. *n.* 2. & 3. Menchaca, *in quæſtionib. uſu frequentib. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 25. Greg. Lop. *d. l.* 22. *verb. temporales.* Alvarad. *de conjectata mente teſtatoris, lib.* 2. *c.* 3. *n.* 10. Man. Rodr. *q. regul. tit.* 2. *q.* 79. *art.* 1. Moventur ii Doctores, quia tria tempora inſpici debent, ut hæreditatem etiam extranei acquiras, nempe tempus confecti teſtamenti, mortis teſtatoris, & aditionis hæreditatis, *l. ſi alienum* §. *in extraneis, ff. de hæredib. inſtit.* & §. *in extraneis, inſtit. de hæredum qualit. & differentia.* At omnibus iis temporibus capax extitiſti, ergo potes illam acquirere. Neque obſtat, quod medio tempore inhabilis fueris; quia eo tempore neque hæres inſtitutus fuiſti, neque tibi delata fuit hæreditas, neque illam adiſti: non igitur ex illa inhabilitate contrahere potuiſti impedimentum adeundi tempore habili. Neque item obſtat, quod profeſſione in religione incapaci ſuccedendi, viſus fueris, tacitè renunciare hæreditatem, quia ſolus es cenſendus renunciare ſub conditione, quod non fueris capax ante aditionem tuorum hæredum.

10. Cæterum verius cenſeo, te non poſſe hæreditatem adire, ſed hæredibus ab inteſtato aditionem competere: ſic docuit Fabr. §. *in extraneis, n. fin. inſtit. de*

hæredum

hæredum qualit. & differentia. Moveor, quia professione facta in religione incapaci amisisti jus quod habebas adeundi hæreditatem, translatumque fuit ad tuos hæredes absolutè, & absque aliqua conditione, sicuti omnes aliæ actiones, & jura transferuntur, ex nullo enim textu constat translationem conditionalem esse præcipuè cum status religiosus ut perpetuus assumatur. Ergo ex capacitate superveniente illud jus amissum, & in hæredes translatum acquirere non potes. Et confirmo. Eodem modo transfers in hæredes jus quod habes adeundi hæreditatem, quo transferres in monasterium, si capax esset successionis; at eo sic translato, tametsi monasterium illud relinquas ante aditam hæreditatem, & in aliud transeas, non obinde prius monasterium amittit jus adeundi. Ergo neque hæredes amittent ex superveniente tua capacitate. Neque rationes contrariæ obstant. Concedo ad acquisitionem hæreditatis inspici debere illa tua tempora, si omnibus illis temporibus perseverat jus adeundi, at in præsenti non perseverat, eo quod amiseris ingrediens religionem incapacem, ac proinde esto habilis factus sis spectato statu religionis assumptæ ad hæreditatis aditionem, inhabilis tamen es ob jus delationis amissum, & in hæredes translatum, quia sine hoc jure adire hæreditatem non potest.

11. Ex hac doctrina inferet fortè aliquis te factum Episcopum non posse capere hæreditatem, ad quam substitutus fuisti, si facta substitutione religionem Minorum ingressus fuisti, quia per hujusmodi ingressum videtur substitutionem evanuisse, & hæreditatem hæredibus ab intestato competere. Cæterum dicendum est te posse hæreditatem acquirere, si eo tempore, quo factus es Episcopus, vel ingressus es religionem capacem succedendi, mors hæredis contingat, quia ante illius mortem nec tibi defertur hæreditas, nec jus aliquod ad illam acquiris. Cum autem hæres moritur, hæreditatis capax es, ergo illam adire potes. Secus esset, si tempore quo inhabilis eras ad hæreditatem mors hæredis contigisset. Ex quo fit in omni substitutione non esse inspiciendam capacitatem substituti tempore testamenti, nec mortis testatoris, si quidem sæpè substituuntur, qui nondum nati sunt, sed inspiciendum esse tempus mortis illius, in cujus defectum tu substitutus es, quia eo tempore tibi defertur hæreditas, & jus illam adeundi acquiris. Sic Sanch. *lib. 7. sum. cap. 32. num. 34. & 36.*

12. Sed quid dicendum non de substitutione, sed de institutione facta eo tempore quo profitebaris religionem succedendi incapacem, valetne institutio, si tempore mortis testatoris religionem capacem succedendi ingressus sis, vel fias Episcopus. Respondeo, si institutio pura fuit, & absoluta evanescit inhabilitas instituti eo tempore contingente, quia tunc jus ad hæreditatem conceditur instituto. At si institutio conditionalis sit, spectandum est tempus impletæ conditionis, quia ab ea pendet jus instituti. Unde si eo tempore habilis es, tametsi antea inhabilis steteris, hæreditatem acquiris. Habetur expressè, *leg. si cum hæres, 4. ff. Quando dies legati cedit:* & tradunt Tiraq. *de retract. lignagier*, §. 1. *gloss. 9. num.* 84. 91. *&* 97. Mieres de majorat. 1. *p. q. 2. num.* 11. Barbosa *leg. si constante* §. *fin. num. 4. ff. Soluto matrimon. Sanch. lib. 7. cap. 32. num. 41.* & alii plures apud ipsos.

13. Contrarium procedit in donationibus, & promissionibus sub conditione casuali, quia in his non spectatur tempus impletæ conditionis ad juris acquisitionem sed ab eo tempore, quo est donatio vel promissio, jus donatario, & promissario est acquisitum juxta regulam *quæ legata, 18. ff. de Reg. juris, & leg. si filius familias ff. de verbor. obligationib.* Unde si cum eras frater Minor tibi aliquid promissum, aut donatum est sub conditione casuali, hoc est à te independenti, tametsi tempore impletæ conditionis Episcopus sis, vel religionem capacem succedendi fueris ingressus, donatum acquirere non potes, quia ea conditio, & donatio ob incapacitatem eo tempore contingentem nulla fuit: sic Cov. *cap. 1. num. 20. de Testamentis*, Azor. *tit. 1. inst. moral. lib. 12. cap. 15. fine.* Sanch. lib. 7. sum. *cap. 32. num. 42.* Notanter dixi sub conditione casuali, nam si promissio, vel donatio sub conditione à tua voluntate pendente fiat, tempus impletæ conditionis spectatur, sicut in institutione, & legato, *leg. potior. ff. Qui potiores in pignore habeantur, & leg. qui balneum, eodem, tit.* quia cum illa conditio, sub qua promissio facta est, à tua voluntate pendeat, non censeris acceptare promissum, & donatum, dum eam conditionem non exequeris, secus est quando conditio non à tua voluntate pendet. Ratio autem, quare in institutione, & legato inspicitur tempus impletæ conditionis, non vero in contractibus conditionalibus, ea est, quia institutio, & legatum mutari potest pro libito instituentis, & legantis, ac proinde instituto, & legatario jus firmum non acquiritur, quousque morte instituentis, & legantis confirmetur, & hæreditas & legatum instituto, & legatario deferatur: ut donans, & promittens, tametsi sub conditione donet, & promittat, nec revocare pro libito donationem potest, neque spectandus est eventus promissionis, ut jus promissario, & donatario acquiratur, sed à puncto donationis, & promissionis acceptatæ acquiritur.

§. II.

An bona, quæ tecum religioni detulisti, possis deferre religioni posteriori assumptæ.

SUMMARIUM.

1 *Distinguitur duplex modus, quo bona religioni deferri possunt.*
2 *Bona delata religioni in consequentiam, alii affirmant te posse deferre, alii sub quadam limitatione.*
3. *Tenendum est deferri non posse.*
4 *Satis fit fundamentis utriusque sententiæ oppositis.*
5 *Bona ex donatione priori religioni acquisita plures censent secundæ transferri.*
6 *Sub distinctione respondetur.*
7 *Fit satis fundamentis num. 5. adductis.*

1. DUpliciter hæc bona priori religioni potuisti deferre, vel ex dispositione juris, quo statutum est omnia bona religiosi simul cum persona in monasterium transferri, vel ex donatione, aut testamento condito. De utroque modo translationis est specialis difficultas, an possis ea sic priori religioni tradita in posteriorem assumptam transferre.

2. De primo modo translationis, qui est in consequentiam personæ, est triplex sententia probabilis. Prima concedit omnia transferri: sic Glossa, *c. quod à te in fine. De cleric. conjugat.* & ibi Card. *n. unic. oppos. 4.* Nata *cons. 180. num. 8.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. cent. 5. cap. 436. à num. 13.* & alii relati à Sanch. lib. 7. sum. *cap. 32. num. 4.* Moventur primo, quia sic translata in consequentiam personæ, cum translatione personæ debent transferri, utpotè accessoria. Secundò: transferuntur priori religioni, ut ex illis religioso alimenta concedantur: at religio, ex qua religiosus est translatus non tenetur post translationem alimenta subministrare sed eam obligationem suscepit religio in quam denuò transfertur. Ergo huic religioni debent bona concedi, & à priori auferri. Tertiò, quia spes succedendi parentibus priori monasterio quæsita transit cum religioso ad posterius monasterium, vel ad Episcopatum assumptum, ut expressè deciditur *c statum, 18. quæst. 1.* ibi, monachus factus Episcopus velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea jure vendicandi po-

teſtatem habeat. Ergo idem eſt dicendum de aliis juribus, & actionibus. Quartò, ſi horum bonorum tranſlatio denegatur, impedimentum apponitur religioſo, ne ſtrictiorem religionem aſſumat, à qua alimenta poſtulat nullo ſubſidio conceſſo. Ne igitur hæc pia profeſſio impediatur, bona in priorem religionem tranſlata, transferenda ſunt in poſteriorem.

Secunda ſententia præcedentem limitat aſſerens ſic prædicta bona quoad uſumfructum transferri tantum, non quoad proprietatem, quia ea tranſlatione facta ceſſant inconvenientia nuper propoſita; ſiquidem poſteriori religioni alimenta ſubminiſtrantur. Sic. Hoſt. in ſum. tit. de clericis conjugatis circa finem, verſ. *ſi eum licentia.* Mendoſ. in praxi ſignatur. *gratiæ*, §. *tranſlat. circa finem*, verſ. *ſed quæro.* Man. *q. reg. tit.* 3. *q.* 2. *art.* 27. & alii relati à Sanch. *d.c.* 32 *n.* 7. Sublimitant aliqui, ut intelligatur, quando ſecundum monaſterium eſt mors, ſic. Men. *conſ.* 193. *num.* 22. *vol.* 2. Alii ne totus uſusfructus bonorum concedatur, ſed ea pars, quæ alimentis religioſi ſufficiens fuerit, quia ea ſolum conceſſa monaſterium non gravabitur religioſo.

3. Tertia ſententia, quæ omnino ſuſtinenda eſt, affirmat nulla bona, quæ tecum priori religioni detuliſti in ſequentem transferri; ſic poſt alios antiquiores docuerunt Nav. *tom.* 4. *de Regul. num.* 24. verſ. 11. Mol. *tit.* 1. *de juſt. diſp.* 140. verſ. *quando religioſus.* Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 15. *quæſt.* 5. *& c.* 16. *quæſt.* 8. Sanch. *lib.* 7. *ſum. cap.* 32. *num.* 8. Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 5. & alii plures apud ipſos. Et videtur decidi in Auth. *Monach.* §. *ſi vero*, ibi, ſi vero relinquens monaſterium in quo converſationem habuerit, ad aliud tranſeat, etiam ſiquidem ejus ſubſtantia maneat, &c. vindicitur à priori monaſterio, ubi abrenuncians hanc reliquit. Ratio autem ea eſt; quia eſto illa bona in conſequentiam perſonæ monaſterio tranſlata ſint; at ſunt abſolutè tranſlata abſque ulla dependentia, ſeu conditione, quod in illo monaſterio religioſus perſeveraverit. Quis enim talem dependentiam, aut conditionem appoſuit, cum in jure nullum fundamentum habeat? Neque enim ex eo, quod jus permittat religioſo tranſitum ad ſtrictiorem religionem, inferri poteſt concedere tranſlationem bonorum, quæ ſunt priori religioni quæſita, cum prior religio parata ſit religioſum tenere, illumque alere. Adde illa bona in religionem transferri per modum cujuſdam liberalis eleemoſynæ abſque ullo onere, & obligatione alimentorum religioni impoſitis. Non enim religio ob bona accepta obligatur religioſum alere, ſed ob profeſſionem; aliàs ſtrictius obligaretur alere religioſum plura bona ſecum deferentem religioni, quam religioſum, quia nulla bona detulit, quod non eſt concedendum, cum hæc obligatio non ex bonis acceptis, ſed ex profeſſione religioſa, quæ omnibus communis eſt, oriatur. Ex qua ratione conſtat adverſus ſecundam ſententiam priorem religionem non ſolum obligatam non eſſe bona religioſi profeſſione quæſita concedere poſteriori religioni quoad proprietatem, ſed neque quoad uſumfructum; ſi quidem tranſlatione facta, & priori profeſſione extincta ceſſat in priori religione obligatio religioſum alendi, quæ ſolum ex profeſſione oriebatur, & ſuccedit ſecunda religio in eam obligationem. Adde uſumfructum ſemper comitari proprietatem, dum aliud expreſsè cautum non eſt, quod in præſenti non reperitur.

4. Fundamenta duplicis ſententiæ oppoſitæ non urgent. Ad primum primæ concedo bona in conſequentiam perſonæ transferri; ſed non dependenter ab illius in religione perſeverantia, quam jus ſemper præſumit. Ad ſecundum nego bona transferri, ut religioſus ex illis alatur, ſed potius ut religio habeat, unde omnes alere poſſit. Deinde eſto bona transferrentur, ut religioſus ex illis alimenta ſuſciperet, ſubintelligendum eſt, dum in ea religione perſeverat; ſecus ſi illam deſerit. Ad tertium concedo, ſpem illam ſuccedendi parentibus, quia perſonæ religioſi inhæret, in ſequentem religionem transferri, ſecus de aliis bonis in religionem tranſlatis. Neque obeſt paupertati, quod ſpes illa religioſo inhæreat, cum non ſit, ut ipſe mortuo parente ſuccedat, ſed ut nomine ipſius ſuccedat religio. Adde illum caſum hæreditatis à communi regula negante tranſlationem bonorum eſſe exceptum; ac proinde firmat regulam in aliis bonis non exceptis. Ad ultimum nego impediri tranſitum religionis ſtrictioris; eo quod religioſo denegetur bonorum priori religioni quæſitorum tranſlatio. Nam religio præcipuè ſtrictior, quæque majorem puritatem, & à temporalibus independentiam ſectatur non debet in admittendis hæc ſubſidia temporalia quærere. Quod ſi aliquando ob inopiam quæret, non tenetur prior religio ad tollendum hoc impedimentum ſua bona erogare, ut benè notavit Suar. *tit.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 14. *fine*

5. Major dubitatio eſt de bonis, quæ in priorem religionem tranſtuliſti ex liberali tua donatione. Hæc enim videris religioni priori donaſſe, eo quod exiſtimaſti in ea perpetuo victurum. Cum ergo hic finis licitè ceſſet tranſlatione in aliam religionem, vel Epiſcopatum, revocari debet donatio. Et confirmari poteſt ex monialium dotibus, quæ monaſterio in alimenta perpetua monialium conceduntur. Si ergo monialis in aliud monaſterium transferatur, ceſſat occaſio, & finis, ob quem dos priori monaſterio conceſſa fuit. Debet ergo ſimul cum moniali in aliud monaſterium, quod obligationem alimentorum ſuſcipit transferri. Deinde diſſoluto matrimonio profeſſione religionis, vel ex diſpenſatione Pontificis dos redditur ſponſæ. Ergo diſſoluta priori profeſſione dos moniali reddenda eſt, ut poſteriori monaſterio concedatur; Et ita ſuſtinent Abbas, *c. quod à te, n.ult. de cleric. conjug.* Roſella verbo *religio*, 4. *num.* 12. Bart. Socin. *conſ.* 222. *num.* 3. *vol.* 2. Redoan. *de ſpoliis Eccl. quæſt.* 8. *in princ. num.* 79. *&* 80. Nic. de Vvald. de ſucceſſion. ab inteſtat. 2. *p. n. ult.* Tapia auth. *ingreſſi*, verbo *ſua, c.* 6. *n.* 10. *C. de Sacr. Eccleſ.*

6. Sed in hac re diſtinctione utendum eſt juxta duplicem modum donationis: ſi enim illa bona donaſti religioni ſub ea conditione expreſſa, quod ſi aliquando contigerit te ad aliam religionem migrare, bona illa in ſequentem religionem transferantur, non eſt dubium, te in eam tranſlato, & bona transferri. Neque hoc eſt inconveniens, cum ea bona non fuerint priori religioni plenè acquiſita, ſed dependenter à tua in illa perſeverantia: ſic Suar. tit. 4. de relig. *tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 17. Quod ſi abſque hac expreſſa conditione donaſti, cenſendus es abſolutè donaſſe, ſicuti ſi donatio facta eſſet pauperibus vel hoſpitali. Unde ſicut pauperes, vel hoſpitalia obligati non eſſent tibi mutanti religionem bona accepta reddere, neque etiam prior religio obligari debet. Hanc enim obligationem contrahere potera prior religio, tum ex conditione perſeverantiæ imbibita in donatione, tum ex alimentis tibi debitis. At nullum eſt fundamentum, quod in illa abſoluta donatione conditio perſeverantiæ imbibatur: cum ſemper jus præſumat te religionem amplecti animo firmo, & conſtanti in ea perpetuo manendi. Ex occaſione item alimentorum obligatio te alendi priori religioni eſſe non poteſt, ſiquidem ſecunda religio ob profeſſionem in ea factam hanc obligationem ſubjit; ei enim inſervis, & acquiris, quid mirum ſi te alat?

7. Neque obſtant argumenta contraria num. præced. allata. Ad primum concedo te illam bonorum donationem feciſſe priori religioni, qui exiſtimaſti in ea perpetuò victurum, quod verum ſemper eſt; tametſi poſtea religionem deſeras: ab hac enim deſertione non pendet donatio illa abſoluta, quæ ſuum effectum habuit. Ad confirmationem admitto, moniales dotem monaſterio concedere in ſui alimenta. Ex quo ad ſummum infertur monaſterium obligatum eſſe monialem alere, dum ibi perſeverat; non tamen inde infertur, quod volentem

lentem inde exire, & in aliud monasterium ingredi, teneatur eam ibi alere, seu dotare. Non enim sub hac conditione dos à priori monasterio accepta est. Quare si secundum monasterium eam indotatam recipit, sibi imputet, neque ob id priori monasterio est onus alimentorum imponendum. At si involuntariè admitteret superior cogens ad hanc admissionem, simul etiam de dote providere debeat: sic tradit Navarr. *comm.4.n.24.* vers. *undecimo, de Regularib.* Man.Rodrig. *quæst.regular. tit.2 q.79.art.2.* Sanch.lib.7. summ. *c.32.n.12.*Suar.*t.4. de relig. tract.8. lib.3.c.14 n.15.* Ad ultimum dico esse longè disparem rationem de matrimonio carnali, & spirituali per professionem: nam matrimonio carnali rato dissoluto ob ingressum religionis, vel Pontificis dispensationem, redditur sponsæ dos; quia illius dominium semper retinuit; at in matrimonio spirituali cum Christo per professionem contracto dotis, dominium amissum est, & in religionem translatum, non igitur ei debet reddi.

Punctum XVIII.

An religio teneatur alere religiosum expulsum, fugitivum, vel reclusum in aliena religione.

SUMMARIUM.

1 *Justè expulsum non tenetur alere.*
2 *Bona donata Societati non tenetur Societas expulsis reddere.*
3 *Fugitivos tenetur per se relig. alere per accidens excusatur.*
4 *Recluſi in aliena religione a propria sunt alendi.*
5 *Apponitur limitatio, nisi utilis sit monasterio, sed non est omnino certa.*

1. FAcilis est horum decisio; si religiosus justè expulsus est, eo ipso excluditur à religionis cura, & potestate; ac proinde religionis alimenta percipere non debet, Suar. *tom.4. de relig. tract.8.lib.3.cap.41.num.12.* Quod à fortiori procedit in religiosis Societatis Jesu non professis, qui à religione dimissi à votis omnino absolvuntur, & sæculares fiunt, ac si numquam Societatem ingressi fuissent. Hos enim nullatenus Societas alere tenetur.

2. Solum est aliquod dubium; an si aliqua bona societati donarunt, ea sint illis reddenda. Sed huic dubitationi disputatione præcedenti satisfecimus negantes ex rigore justitiæ eis aliqua bona debere reddi; quia ea societati absolutè donarunt, & absque ulla recuperationis spe, sicuti si hospitali, aliisque pauperibus donationem fecissent. Hic enim modus donationis absolutæ constitutionibus est conformis, ut constat ex *exam. gener. cap.* 3. Præterea religiosis convenientior est, ne liberius vivant sperantes non esse à societate dimittendos ob non dimittenda bona concessa, vel minus timentes dimitti. Deinde religioni maximè expedit, ut sic liberius possit dyscolos dimittere. Verum esto ita sit; at ex æquitate societas aliqua bona accepta dimissis concedit, præcipuè cum illis indigent ad sui sustentationem; neque illa concessio censenda est bonorum Ecclesiasticorum alienatio; eo quod à principio ea conditione illa bona accepta fuerunt, ut posset societas, si expedire judicaverit, ea omnia, vel illorum partem religioso dimisso concedere, prout hæc omnia latius tradit Suar. *tit.4. de relig. tract.8.l.3 c.14. à n.21. usque in finem.*

3. Fugitivos vero religiosos per se religio alere tenetur; quia sub ejus cura, & potestate existunt; at excusatur ob eorum malitiam; nam cum ipsi potestatem religionis fugiant, alimentis cedunt. Neque in hoc est aliqua difficultas.

4. De reclusis autem, seu in alienam religionem ad pœnitentiam translatis, communis est doctorum sententia alendos esse à proprio monasterio, vel religione. Tum quia illius sunt membra. Tum quia non est æquum alienum monasterium, vel religionem gravari ob religiosi sibi non competentis delicta, sic tradunt Glossa *in c. si quis rapuerit, 16.q.6.* verbo *cautiori per Text. ibid.* Sylv. verbo *apostasia, q.9. num.12. &* verbo *relig.4.q.10.* Cov. *cap. 1. num. 20. de testamentis.* Mol. *tom. 1. de just. disp. 140.* vers. *quando relig.* Azor. *tom. 1. instit moral. lib.12.c.15 quæst.* Manuel. *quæst. regul.t.3.quæst.5.art.5.* Sanch. aliis relatis lib.7.sum. *c.32 n.46.* Suar. *tom.4. de relig. tract.8 lib. 3. cap. 14. num. 11.*

15. Limitat autem Sanch. *dicto loco*, ne procedat hæc obligatio, si reclusus utilis est monasterio, ita ut ejus obsequia alimentis æquivaleant. Sed non caret difficultate hæc limitatio; eo quod secundum monasterium non tenetur ea obsequia loco alimentorum acceptare.

Punctum XIX.

Cui acquirat religiosus reclusus, fugitivus, ejectus, Episcopus factus, vel beneficiarius?

SUMMARIUM.

1 *In religiosi acquisitione spectanda est religionis consuetudo.*
2 *Reclusus ad pœnitentiam in aliena religione seu monasterio, non ei, sed proprio acquirit.*
3 *Fugitivus suæ religioni acquirit, quid si aliam ingrediatur?*
4 *Fugitivus factus Episcopus absque dispensatione suæ Ecclesiæ acquirit ex Episcopatu, secus ex alio tit.*
5 *De ejecto proponitur difficultas, cui acquirat.*
6 *Si injustè expulsus sit, acquirit religioni.*
7 *Idem est si justè, & pro limitato tempore expulsus sit, secus si in perpetuum, cui in eo casu acquirat.*
8 *Liberam illorum bonorum administrationem habes, quamvis testari non possis.*
9 *Si expendas in illicita, valet distributio ex sententia* Molinæ & Lessii. *Sed oppositum est verius.*
10 *Dominium bonorum quæ acquisita sunt post assumptionem Episcopatus, vel beneficii cedunt Ecclesiæ.*
11 *Secus si ad hos status translatus non sis.*
12 *Satisfit fundamentis adductis*, n.7.
13 *Religiosus Episcopus suæ Ecclesiæ acquirit, sive arte, sive successione.*
14 *Extenditur doctrina, esto ex religione Minorum sit Episcopus. Deinde ad Episcopum titularem: Item ad Episcopum, cui non in titulum, sed in commendam Ecclesia commissa est.*
15 *De religioso beneficiario cui acquirat statuitur communis sententia.*
16 *Non caret probabilitate omnia acquisita durante beneficio cedere Ecclesiæ.*
17 *Quid dicendum de religioso promoto ad prioratum amobiliter?*
18 *Proponitur difficultas, an possit ex uno Episcopatu, vel beneficio ad aliud translatus religiosus secum deferre fructus collectos, qui superfluunt ex priori beneficio?*
19 *Verius est deferre posse.*
20 *Quid in hac parte statuerit Pius IV.*
21 *Quid Greg. XIII.*

1. REgula est religiosum non sibi, sed suæ religioni acquirere. Sed an toti religioni acquirat, an conventui, in quo professionem emisit, & cujus filius dicitur esse? Spectanda est religionis consuetudo, quæ pro qualitate bonorum etiam in eadem religione diversa esse solet, ut benè aliis relatis docet Sanch. lib. 7. sum. *cap 32.num.53.* De reclusо in aliena religione, fugitivo, ejecto, Episc. facto, vel beneficiario est aliqualis difficultas cui acquirat.

2. Et

2. Et quidem recluſum in aliena religione, ſeu monaſterio ad pœnitentiam acquirere ei religioni, in qua commoratur docuit Man Rod. *t.3.q. reg.q. 5. art. 5.* cujus ſententia approbavit Tap. Auth. *ingreſſi C. de ſacroſ. Eccl. verbo ſua, c.6 n. 39.* ſaltem quoad uſum fructum, & quoad proprietatem, ſi prior religio aliqua bona religioſi habeat. Movetur *ex §. ſi monach. reliquerit, in fin. Auth. de Sanctiſſi. Epiſc.* ubi id expreſsè decidi videtur. Verum ab hac ſententia omnino recedendum eſt, & affirmandum illum religioſum ſuæ religioni, vel monaſterio acquirere; quia ſola profeſſio acquiſitionem religioni concedit, non recluſio. Neque contrarium dicitur, *in §. ſi monach.* loquitur enim eo caſu, quo recluſus profeſſionem in ſecunda religione faceret; vel dici poteſt, religioſum ſic recluſum ſecundæ religioni acquirere ex bonis ſibi obvenientibus, quæ neceſſaria fuerint ad ſui ſuſtentationem, ſi à priori religione non ſuppeditantur. Secus vero, ſi nec profeſſionem in ſecunda religione fecit, nec prior religio omittit ei alimenta præbere.

3. Fugitivum religioſum omnes conveniunt (ſpectato jure communi antiquo) ſuæ religioni acquirere æquè ac ſi intra religionem eſſet; quia nec fuga illum à relig. dominio excludit, neque prælatis tollit poteſtatem, quam habent illum gubernandi, coërcendi, & puniendi, ut deciditur *c. Abb. 18. q. 2.*

Si vero hujuſmodi fugitivus aliam religionem ingrediatur abſque debita licentia, & facultate, diſtinguendum eſt; an hujus malitiæ conſcius ſit prælatus, vel non: ſi conſcio prælato factum eſt, communis ſententia eſt ex eo tranſitu nullo impediri non poſſe, quominus ſuæ religioni omnia acquiſita cedant. Excipe niſi contemplatione religionis aſſumptæ aliquid ei eſſet donatum; quia tunc videtur religioni, potius quam religioſo donari. Sic aliis relatis firmat Sanch. lib. 7. ſum. *cap. 33. n. 10. & 11. & 12.* At ſi bona fide prælati, & religionis profeſſionem fugitivus fecerit, durante ea bona fide plures cenſent putativo monaſterio acquirere; eo quod religioſus ſervo comparetur, qui non vero domino, ſed putativo bona fide poſſidenti acquireret, *leg. ſi ſervus qui bona fide, ff. de acquir. rerum dominio.* Quod intelligendum eſt quando ex rebus ſecundi monaſterii, vel ex illis, cum operis ſuis, vel ex ſua tantum induſtria, & labore acquirit; ſecus de acquiſitis ſucceſſione, donatione, & legato. Sic Nav. com. 2. de Regularib. *n. 30* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. cap. 10. q. 1.* Tapia auth. *ingreſſi C. de ſacroſanct.* Eccl. verbo *ſua c.6. n. 22. & 23.* adducuntque pro ſe Bart. *leg. ſi ſervus communis, 37. ff. de Stipul ſervorum, n. ult.* At verius cenſeo religioſum, quomodocumque acquirat, priori monaſterio acquirere. Moveor quia ex bona fide ſecundi monaſterii jus acquiſitum priori ſuccedendi in omnia jura, & actiones ſui religioſi diminui non poteſt jure naturali, ut de ſe conſtat. Jure autem poſitivo non invenitur diminutum, nam eſto religioſus ſervo comparetur, & ſervus bona fide à domino poſſeſſus ei acquirat, non inde infertur religioſum monaſterio bona fide poſſidenti acquirere, quia non debet religioſus ſervo in omnibus comparari, præcipuè, cum non poſſideatur à monaſterio inſtar ſervi, ſed potius inſtar filii, quia à quocunque poſſideatur non poſſeſſori, ſed patri acquirit, *leg. per eum ff. de acquir. poſſeſſ.* Adde eſſe longe diverſam rationem, ob quam ſervus acquirere poſſit putativo domino, non tamen religioſus, quia poſſeſſio bona fide legitimo tempore præſcripta dominium præcedens mutare poteſt, & novum conſtituere, *leg. per eum, ff. de acquirenda poſſeſſ. §. fin.* At putativa profeſſio veram profeſſionem cauſare non poteſt. Nullum igitur eſt firmum fundamentum, ut aſſeramus religioſum putativum monaſterio bona fide poſſidenti quærere quidquid ex illius bonis, vel ſua opera, & arte quærit excluſo priori ſuo monaſterio, & religione. Et ita ſuſtinet Alex. *leg. 1. §. per ſervum qui eſt in fuga, n. 14. ff. de acquirenda poſſeſſ. & ex parte conſentit* Sanch. *lib. 7. c. 33. n. 16.* affirmans ſola acquiſita ex bonis ſecundi monaſterii, vel ex illis cum ſua induſtria cedere monaſterio, non vero quæ religioſus ſua tantum opera, & arte quæſivit, quia neque hæc in ſervo cedunt putativo domino, cum ejus opera locari non poſſint, ut colligitur ex *l. per ſervum ff. de uſu, & habit.*

4. Verum ſi hic fugitivus religioſus abſque debita diſpenſatione ad Epiſcopatum; vel aliud quodvis beneficium promoveatur cum illius promotio nulla ſit, quidquid inde acquirit, Eccleſiæ cedit, cenſentur enim in hac parte ea beneficia quaſi vacantia. Acquiſita vero non titulo beneficii, nec illius intuitu, ſed contemplatione perſonæ religioni relictæ cedunt. In caſu dubii cujus intuitu relictæ ſunt, conjecturis ſtandum eſt, juxta *term. in c. requiſ. de Text.* & tradit pluribus relatis Sanc. *li. 7. ſum. c. 33. n. 26.*

5. De profeſſo ejecto à religione eſt gravior dubitatio, cui acquirat? non enim videtur poſſe ſibi acquirere cum per expulſionem à voto paupertatis liberatus non ſit, neque item religioni, à qua præciſus eſt, & quacum communicationem non habet, neque item Epiſcopo, in cujus diœceſi commoratur, cum illi non ſit aliter ſubjectus, quam reliqui clerici ſæculares, nec denique Pontifici, nam eſto id poſſit ſtatui, unde conſtat ſtatutum eſſe?

6. Sed ut certa ab incertis ſeparemus. Si à religione injuſtè expulſus ſis ob malitiam prælati, vel minoris partis conventus, non eſt dubium, omnia, à te acquiſita religioni cedere, quia malitia prælati, vel illius cum minore parte conventus non debet religioni nocere Reg. *delictum, 76. de Regul. Iuris. in 6.* & tradunt omnes. Si vero ob malitiam religionis, vel conventus injuſtè expulſus ſis, adhuc bona à te acquiſita religioni cedunt, tametſi eis in pœnam privari poſſit. Nam cum expulſio injuſta ſit, non ſe exemit religio ab obligatione, quam habet te alendi, & gubernandi. Ergo non ſe eximit à jure ſuccedendi in bonis à te acquiſitis. Adde, tu teneris ad illam reverti, & ipſa tenetur te recipere, & adhuc invitum, & fugientem revocare. Ergo revocandus es cum omnibus bonis, & ita docent Mol. *t. 1. de juſt. diſp. 140.* verſ. *quoad votum.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 15. n. 112.* Sanch. *lib. 7. c. 33. n. 24.* Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. cap. 6. n. 19.*

7. Quod ſi juſtè expulſus ſis (ut ſemper præſumendum eſt) ſi pro limitato tempore fiat, omnia à te acquiſita religioni expellenti cedunt, ſiquidem cum omnibus illis finito tempore expulſionis debes ad eam revertere. Suar. *d. lib. 3. c. 6. n. 19.* At ſi abſolutè, ſeu in perpetuum expulſus ſis, communis ſententia docet, te monaſterio non acquirere, eo quod cum illo communicationem non habeas, ipſumque monaſterium te à ſe expellendo omnia tua videtur expellere, & à ſe abjicere. Et confirmari poteſt exemplo ſervi, cui religioſus in acquirendo comparatur, qui ſi à domino relinquatur, non domino acquirit. *leg. quod ſervus, ff. de Stipul. ſervorum.* Item exemplo infantis à parente expoſiti, qui non parenti lucratur, ſed ſibi, *cap. unic. de infantibus & languidis.* Ergo à monaſterio expulſus non monaſterio acquirere debes. Et ita ſuſtinent Gloſſ. *verbo languidis*, & *ibi* Abbas *ad finem.* Nav. *com. 2. de Regular. n. 33.* Azor. *t. 1. inſt. moral. lib. 12. c. 16. q. 9.* Sanch. aliis relatis, lib. 7. ſum. *c. 33. n. 16.* Sed inter hos Doctores eſt difficultas, cui acquiras poſito quod monaſterio non acquiris. Nam tibi ob incapacitatem, quam habes, acquirere non potes. Alii dicunt nulli acquirere, quia nullius es. Sed eſt ſententia abſque ullo fundamento. Aliàs nullus contractus donationis, & venditionis tecum celebratus validus eſſet, ſi nullum dominium tranſlatum eſſet. Alii affirmant dominium illorum bonorum acquiri Deo, adminiſtrationem Epiſcopo, in cujus obedientiam recidis. Sic Nav. *com. 2. de Regul. n. 33.* Sed facili negotio hæc ſententia convincitur. Tum quia omnia bona temporalia

lia in dominium humanum cedere debent, & non tantum in divinum, deinde Episcopo quo titulo administratio illorum bonorum competere potest, cum in ejus obedientiam non recidas magis quam alii clerici sæculares, ut dicemus. Et præterea tibi concessa administratio bonorum durante expulsione, non igitur Episcopo competit. Denique alii, sentiunt de his bonis judicandum esse, ac de bonis vacantibus, quæ ad Principem, vel Rempublicam deveniunt, ac proinde Pontif. acquiri, & nomine ipsius Episc. vel Eccles. quæ te defuncto bona distribuere poterit. Sic docuit Sayr. in clavi regia, *li.6.c.9.n.28.* Azor. *t.1. inst.mor. lib.12.c.16.q.* 9. Sanch. li.7. sum. *c.33.n.* 28.

8. Verum rejecta hac opinionum varietate dicendum in primis est, te liberam habere bonorum quæ acquiris administrationem, quippè id necessarium erat expulsionis statui. De illis tamen testari non potes, quia tibi concessum non est, nec adest necessitas concedendi. Sic Lessius, *lib.2. de just. cap.* 41. *dub.* 15. *n.* 113. Mol. *t.* 1. *de justit. disp.* 140. *circa finem*, vers. *quando vero.*

9. Dubium tamen est, an ita liberam administrationem habeas, ut si in usus vanos, & illicitos expendas, valida sit distributio, sicuti facta à clerico sæculari? Affirmat Mol. *t.* 2. *tr.* 2. *de just. disp.276. vers. quoad cæteros.* Lessius *lib.* 2. *cap.*41. *dub.* 15. *num.* 113. Moventur, quia esto dominium bonorum non habeas, habes tamen illorum administrationem, ac si dominium haberes. Præterea, quia usu receptum est sic accipientes ad restitutionem non obligari. Cæterum verius credo, te solum in usus honestos, & tuo statui convenientes expendere posse, & aliter distributa restitutioni obnoxia esse, sic indicat Suar. t. 4. de relig. *tr.* 8. *li.*3. *c.* 6. *n.* 21. Moveor, quia non est credendum religionem, vel Ecclesiam, cui illa bona quoad dominium, & proprietatem competunt, eam tibi administrationem concedere, ut in quoscunque usus etiam vanos, & turpes possis expendere cum hic concessionis modus nec necessarius sit, nec decens.

10. Quod si de proprietate, & dominio bonorum loquamur, distinguendum est, si post expulsionem translatus sis ad Episcopatum, vel ad aliquam Ecclesiam, seu beneficium, omnia, quæ acquiris, quomodocunque acquiras, Ecclesiæ cedunt, juxta Text. *in c. unic.* 18. *q.* 1. ubi religiosus ad Episcopatum, vel beneficium religioni non subjectum translatus non religioni, sed Ecclesiæ acquirit. Ergo à fortiori dicendum est de ejecto, qui minus religioni subjicitur, & ita docent Azor. *t.* 1. *lib.* 12. *c.* 16. *q.* 9. Lessius. *lib.*2. *c.*41. *dub.* 16. *num.* 112. Sanch. *lib.*7. *sum. c.*33. *n.* 30. Suar. *d c.*6. *n.*21. extendit hanc doctrinam ad translationem voluntariam qua te sub obedientia Episcopi constitueres speciali voto emisso: nam esto hoc votum non extinguat professionem antiquam, nec religiosum constituat, videtur tamen te integrè à religione eximere, & Episcopo tradere, & consequenter omnia bona à te acquisita ei conferre, ut sub illius dispositione existant. Probabilis est extensio, sed non firma, quippè nullo jurè fundata. Nam Text. *in c. statutum* 18. *q.* 1. de translatione ad Episcopatum loquitur, & *text. in c. si quis translatus*, 21. *q.* 2. de translatione ex una Ecclesia in aliam. Nullus ergo textus est, qui ob translationem ex voto non constituente religiosum bonorum dominium transferat.

11. Quapropter excluså translatione ad Episcopatum, vel beneficium probabilius existimo omnia à te acquisita religioni quoad proprietatem, & dominium cedere; quia ex eo quod te ut sibi inutilem, & nocivum abjecerit; non infertur bona à te acquisita abjicere, cum hæc non sibi nocumentum, sed utilitatem afferant. Item religio non te ita efficaciter abjicit; quin te emendatum possit, & debeat admittere. Signum ergo est religionem non amisisse expulsione jus in te; tuaque bona quæsitum. Adde jure statutum esse omnia bona religiosi religioni cedere, sed ab hoc jure non repetitur ejectus exemptus. Ergo ejecti bona religioni cedunt & ita sustinent Mol. *t.* 1. *de just. disp.*140. *col. penult. vers. quoad votum*, Lessius *l.*2. *c.*41. *dub.*15. *n.*112. Suar. *t.* 4. *de rel. tr.*8. *lib.*3. *c.* 6 *fine n.* 22.

12. Neque obstant adducta in contrarium n. 7. Concedo te expulsum non habere actualem cum religione communicationem; habes tamen possibilem, & debitam, si te reducas, & dignum exhibeas, ac proinde privare non potes religionem jure, quod habet tua bona possidendi. Neque ex eo quod te à se expulerit, censenda est bona tua repulisse, quia bona non sunt illi nociva, secus tu, qui ei nocumentum præstabas. Exemplum servi, & infantis expositi non urget. Nam servus à domino ejectus libertatem consequitur, & sibi acquirit, ut colligitur ex *c. unico, De infantibus, & languid* At religiosus nec solutionem votorum obtinet, nec sibi acquirere potest; infans expositus patria potestate liberatur, at religiosus jugum monasticæ disciplinæ non excutit. Adde dominum, & parentem in pœnam desertionis privari bonis à servo, & infante acquisitis; at religio cum nullam in ejectione justa culpam commiserit non debet sui religiosi privari, cum nec religioso id utile sit.

13. Religiosum vero Episcopum omnes conveniunt non religioni, sed suæ Ecclesiæ acquirere, ac proinde eo defuncto non religionem, sed Ecclesiam succedere. Habetur *c. unic.* 18. *q.* 1. Quod non solum de bonis titulo Ecclesiæ acquisitis intelligendum est, sed etiam de acquisitis successione, donatione, legato, propria arte, & industria. Quia dictus *text. in c. unic.* generaliter loquitur & tradit Sanch. alios referens *li.7. c.* 32. *n.* 63. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.*3. *c.*16. *n.* 12.

14. Extendenda est hæc doctrina, tametsi ex religione Minorum sit Episcopus assumptus: quia licet in *d. c. unico*, de religioso S. Benedicti in Episc. translato fuerit sermo, eadem ratio est de omnibus aliis religiosis, si quidem æquè omnes à religionis obedientia eximuntur. Sic Tapia in Auth. *ingressi, verbo sua c.* 6. *n.*87. Mol. *t.*1. *de justit. disp.* 140. *in pr. vers. quando relig. & in fine disp.* Azor. *t.* 1. *inst. mor. li* 12. *c.* 10. *q.*6. *& c.* 15. *q.* 3. Sanch. *li.*7. *sum. c.* 32. *n.*64. Secundò extendi debet ad Episc. titularem. Nam esto suæ Eccles. non inserviat, servit tamen Eccles. universali, & Pontif. à sua religione plenè exemptus; ac proinde Pontif. comparat. Sic Azor. *t.* 1. *li.* 12. *c.* 10. *q.* 7. *fine*, Sanch. *d.c.* 32. *n.* 68. tametsi alii satis probabiliter censeant religioni acquirere. Tertiò extendi debet ad Episc. cui non in titulum, sed in commendam Eccles. conceditur, nam durante ea commendatione à religionis jurisd. exemptus est, ac proinde acquisita non religioni, sed Eccles. commendatæ cedere debent. Sanch. v.69. Quartò extende ad Episc. electum, & confirmatum, tametsi consecratus non sit, nec possessionem Eccles. nactus, quia virtute confirmationis à religione eximitur, & suæ Eccles. inservire potest munera Episcopalis jurisdictionis exercendo. Ergo æquum est, ut suæ Ecclesiæ, non religioni acquirat: sic Man. Rodrig. *t.*3. *reg. quæst.q.*69. *art.*4. *& 2. sum c.*70. *n.*6. Sanch. *li.sum.c.*32. *n.* 67. Quæ dicta sunt de Episcopo regulari procedunt, si Cardin. sit Ecclesiæ Romanæ quia ob hanc supremam dignitatem à religionis obedientia eximitur, ut benè relato Riminal. tradit Sanch. *n.*70.

15. Quod si religiosus ad beneficium promoveatur variant Doctores cuinam cedant eo tempore acquisitionis, horum opiniones optimè refert Sanch. *lib.* 7. *sum. c.* 32. *an.* 71. & tandem concludit sequutus Barthol. *leg.* 1. §. *si fructuarius*, *n.* 4. *ff. de stipul.* Servor. *& leg. sed & siquis stipul.* §. *interdum, ff. de Vsufructu.* Bald. *in c. præsent. n.* 16. *de probat.* si beneficium sit monasterio pleno jure subjectum, & maximè in temporalibus monasterio cedere, quæ religiosus acquirit successione donatione aut legato, non tamen quæ acquirit ex beneficio,

cio, aut ſua arte, & induſtria. At ſi beneficium non ſit monaſterio ſubjectum ſed ordinario, omnia (inquit Sanch.) cedere Eccleſiæ, cui ſententiæ ſubſcribit Suar. *tom.4. de relig.tract.8.lib.3.cap.19. à num.7. & 22.* Ratio ea eſt, quia ſi beneficium non ſit pleno jure monaſterio ſubjectum, nequit prælatus regularis religioſum removere, quippe ab ejus obedientia, & jugo regulæ exemptus eſt, & Eccleſiæ in perpetuum addictus, ſed propter hanc rationem ſtatutum eſt, *c. unic. 18. quæſt. 1.* religioſum aſſumptum ad Epiſcopat. non monaſterio, ſed Eccleſiæ acquirere quocunque modo acquirat. Ergo idem eſt dicendum de regulari habente beneficium perpetuum. At ſi beneficium ſit manuale ad nutum prælati amovibile, cum eo caſu beneficiarius ſit prælato regulari ſubjectus in omnibus, quæ adminiſtrationis beneficio non abſunt, ſicuti alii regulares intra clauſtrum degentes, efficitur ſanè omnia acquiſita ab illo beneficiario monaſterio cedere niſi ſpecialiter à jure excipiantur. At ſolum ea, quæ acquirit intuitu beneficii, & ſuis operibus videntur excepta. Ergo hæc ſola Eccleſiæ cedunt, alia monaſterio. Minor probari poteſt quoad fructus beneficii ex *Clem. unic. de Supplenda neglig.prælat.* ubi prælatis regularibus interdicitur bona horum beneficiorum manualium ſuis menſis applicare & vacantia aliquo modo occupare, & penſiones his beneficiis imponere. Quæ ſatis indicant fructus, & proventus illorum beneficiorum monaſterio non pertinere. De acquiſitis opera, & induſtria beneficiarii non eſt textus probans Eccl. competere, at eſt efficax ratio, eo quod beneficiarius eo tempore, quo beneficium retinet addictus ſit Eccl. inſervire, tametſi quoad proprietatem monaſterio maneat ſubjectus. Ergo ſicut ſervus donatus alteri ad ejus uſum, & ſervitium pro aliquo tempore, ei cedunt, quæ ſua opera, & induſtria acquirit, non quæ ſucceſſione, aut donatione, hæc enim Domino cedunt, ſic de beneficiario dicendum eſt.

16. Verum etſi hæc ſententia utpote communior tenenda ſit in conſulendo, & judicando. At probabilitate non caret ea, quæ affirmat ſive beneficium ſit ſubjectum, ſive non quæcunque à religioſo beneficiario acquiruntur, quomodocunque acquirantur, cedere Eccleſiæ quia durante beneficio quodcunque ſit etiam manuale à religionis regimine, & obedientia exemptus eſt; ſicuti quilibet alius religioſus habens beneficium monaſterio non ſubjectum; ſolum enim ſubjectus videtur in beneficii conſervatione, unde enim alia ſubjectio conſtat? At ex prædicta ſubjectione non infertur acquiſita ſucceſſione, donatione, aut legato religioni cedere debere; cum non cedant acquiſita induſtriâ, & arte. Adde frequenter convenire acquiſita à religioſo beneficiario ſua opera, & induſtria, cujus beneficium monaſterio eſt plenè ſubjectum, Eccleſiæ competere. Cur ergo acquiſita ſucceſſione, legato, & donatione monaſterio, & non Eccleſiæ cedere debent; præcipuè cum in jure nulla horum bonorum diſtinctio facta ſit. Deinde ſi monaſterio illa bona cederent, non poſſet illorum adminiſtrationem habere niſi pro voluntate prælati; at commune eſt hos beneficiarios durante beneficio liberam acquiſitorum diſpoſitionem habere. Ergo ſignum eſt non monaſterio, ſed Eccleſiæ cedere. Et ita docuit Abbas, *c. fin. n.3. de Regularib. & c. in præſentia, num.67. de Probationib.* Navarr. *comm.2. de Regularib. num. 6. & 10.* & *lib.3.conſ.tit.de Regularib.conſ.70.* aliàs *de ſtatu monach. conſ.13. num.6. & 7. & tit. de Donat. conſ.6.num.1.* aliàs *de præſump. conſ.2.* Man. *q.regul.tom.2.q.47.art.7.* Eman. Sà, *verbo Religio, num. 64.*

17. Ex his conſtat, quid dicendum ſit de regulari promoto amovibiliter ad prioratum alterius ordinis, cui cedant ab eo acquiſita? Et dicendum eſt juxta noſtram, & Bart. ſententiam cedere ſuo monaſterio, & religioni, niſi ex prioratu, vel ſuis operis acquiſierit. At juxta ſententiam Abbatis, & Navarr. omnia ſuo monaſterio, & religioni cedunt. Vide Sanch. *lib. 7. cap. 32. à n. 79.*

18. Sed circa ſupradicta non eſt levis difficultas; an regularis Epiſcopus, vel beneficiarius promotus ad alium Epiſcopatum, vel beneficium, vel eo relicto ad religionem rediens poſſit fructus Epiſcopatus, & beneficii, qui ſuæ ſuſtentationi ſuperfuerunt, ſecum deferre, & in monaſterii, vel Eccleſiæ aſſumptæ utilitatem expendere? Ratio dubitandi deſumitur, *c. ſtatutum, 18. quæſt. 1.* ubi de regulari in Epiſcopum aſſumpto dicitur: ad altare ad quod ſanctificatur, & titulatur ſecundùm ſacros canones, quod acquirere poterit, reſtituat. Si igitur illi altari reſtituenda ſunt, nequit alteri Eccleſiæ, vel ſuo monaſterio concedere. Præterea illorum bonorum uſus, & adminiſtratio regulari conceditur, quatenus illius Eccleſiæ ſponſus eſt: ergo ceſſante hoc titulo nequit illa bona adminiſtrare, illiſve uti, & ita ſuſtinet Suar. loquens de regulari Epiſcopo, *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 16. à num. 24.*

19. Cæterum verius credo, poſſe hunc Epiſcopum, vel beneficiarium regularem alteri beneficio, vel Epiſcopatui tranſlatum, aut monaſterio redeuntem ſecum transferre, quæ in priori beneficio acquiſivit. Quia non eſt dubium, dum Epiſcopatum, ſeu beneficium retinet fructus qui ſibi, ſuæque ſuſtentationi ſuperſunt in uſus pios expendere poſſe, neque enim obligatus eſt in ſuæ Eccleſiæ utilitatem inſumere, niſi fortè indigeat. Ergo poterit antequam monaſterio, vel alteri Eccleſiæ transferatur & priorem relinquat, eos fructus monaſterio, vel illi Eccleſiæ applicare; ſicut poterat applicare pauperibus, alterive pio operi. Et ita ſuſtinet Suar. non ſatis conſequenter loquens de regulari beneficiario, *t.4. de relig. tract.8. lib.3.cap.19. num. 20. & 21.* Neque adverſus hanc doctrinam obſtat *Text. in c. ſtatutum*, ubi enim ſolum decidituf regularem Epiſcopum reſtituere debere altari ad quod ſanctificatur, quod ibidem acquirit. Quod non impedit; quin poſſit ea inſumere in ſui ſuſtentationem, & quæ ſuperſunt in pios uſus expendere. Adde reſtituenda eſſe altari poſt mortem, ſi durante vita diſtributa non ſunt. Ad confirmationem concedo bonorum illorum uſum, & adminiſtrationem regulari concedi, quatenus illius beneficii ſponſus eſt; ac proinde ſolo eo tempore adminiſtrare ea bona poſſe. Sed quia durante adminiſtratione ea bona alteri Eccleſiæ applicuit, poterit tranſlatus ad eam Eccleſiam illis uti; quippè jam ſunt bona ſuæ Eccleſiæ ad quam ſanctificatur, & intitulatur.

20. Hactenus loquuti ſumus ſpectato jure communi antiquo, at jure novo Pii IV. & Greg. XIII. aliqua ſunt mutata. Nam Pius IV. conſtitutionem edidit, quæ incipit: *Decens eſſe cenſemus*, qua ſtatuit omnia acquiſita à clericis etiam in ſacris tam ſæcularibus, quam regularibus per illicitam negotiationem, vel aliàs contra ſacros canones, ad cameram Apoſtolicam pertinere. Id ipſum confirmavit alia conſtitutione incipiente Rom. Pontif. cujus meminit Nav. *comm. de ſpoliis §. 6. num.3. 4. & 5.* Excipit tamen Eccleſiæ Romanæ Cardinales. His ergo conſtitutionibus conſtat regularem fugitivum, ejectum, vel ad beneficium promotum, vel extra conventum ex facultate ſuperioris degentem, ſi illicitè, vel contra ſacros canones lucretur non monaſterio, ſed cameræ apoſtolicæ acquirere. Debet tamen regularis non eſſe ex numero laïcorum; quia hi eſto ſub nomine clerici in favorabilibus veniant, non tamen in odioſis, & pœnalibus, qualis eſt hæc conſtitutio privans religionem jure ſuccedendi in ſuorum religioſorum acquiſita; & ita ſuſtinet Suar. *tom. 4. de rel. tr.8. lib.3. cap.2. num.24.* Ut autem hæc conſtitutio locum habeat, acquiſitio debet eſſe illicita ex natura rei, vel contra ſacros canones, nec ſufficit quod ſit illicita ſpectatis propriæ religionis conſtitutionibus; quia non eſſet illicita clerico ut talis eſt, de quo expreſsè loquitur conſtitutio, ut benè advertit Suar. *d. c. 2. n. 25.* Non tamen eſt opus, quod extra monaſterium acquiſitio contingat; quia conſtitutio hanc limitationem non fecit, ſed abſolutè loquitur,

loquitur, sicuti nec de fugitivis, aut ejectis tantum, sed de quibuscunque regularibus etiam ad beneficium legitimè promotis, vel ex dispensatione extra monasterium degentibus intelligenda est; quia omnes hi sub nomine clerici regularis comprehenduntur. Suar. *d.c.2. n.30.* Probabile vero est religiosum obligatum non esse bona sic acquisita cameræ apostolicæ applicare ante sententiam judicis, sed posse monasterio concedere, quia cum hæc constitutio sit lex pœnalis privans religionem jure quæsito, videtur vim non habere ante judicis sententiam. Quod satis indicant illa verba constitutionis, *quibus in vita privati fuerint*, per sententiam inquam, & tradit Suar. *d.c.2.n.28.*

21. Insuper Gregor. XIII. aliam constitutionem edidit, quæ est in bullario 44. *aliàs* 19. quæ incipit, *officii nostri*. Qua constitutione statutum est bona quocunque modo acquisita à regulari extra claustrum decedente, tamersi cum legitima suorum prælatorum licentia absit, ad cameram apostolicam pertinere, nec monasterio, neque alteri pio operi adjudicari posse: & ita tradit Suar. *d. cap. 2. à num. 28.* Sanch. *lib. 7. sum. cap. 32. num. 60. & cap. 33. num. 21.*

Punctum XX.

Quale peccatum sit violare religiosam paupertatem, & quibus modis contingit.

SUMMARIUM.

1 *Sacrilegium est violatio paupertatis. Datur tamen levis materia.*

2 *Gravis, vel levis materia in voto paupertatis ex proportione ad furti materiam desumitur secundum omnem sententiam.*

3 *Potest stante violatione levi justitiæ gravis esse violatio paupertatis.*

4 *Frequenter cum violas paupertatem committis injustitiæ peccatum, sed non semper.*

1. NOn est dubium hanc violationem ex se grave peccatum sacrilegii esse; quia est contra reverentiam Deo debitam, cui te infidelem exhibes non exequendo quæ illi promisisti. Quod adeo aliqui Doctor. exaggerant, ut nec materiam levem in hoc peccato admittant. Sed non sunt audiendi; quia generale est in votorum transgressione dari levem materiam, neque hoc votum aliquid speciale continet, ob cujus rationem excipi debeat à regula communi, & ita tradit Nav. *lib. 3. conf. tit. de Regularib. conf. 75.* aliàs, 3. *de Statu Monach. num. 18.* Azor. *tom. 1. inst. mor. lib. 12. cap. 12. quæst. 6.* aliis relatis Sanch. *lib. 7. cap. 20. num. 2.* Suar. *t. 3. de relig. lib. 8. c. 6. n. 4.*

2. Solum est explicatu difficile, quando sit censenda levis, quando gravis materia, ut peccatum proprietatis grave, vel leve judicetur? Communis sententia affirmat ex materia furti seclusis circunstantiis hanc gravitatem, vel levitatem esse desumendam, ita ut illa sit in materia proprietatis gravis materia, gravéque peccatum constituat, quæ ex se in materia furti gravis est, gravéque peccatum constituit, illa vero sit levis materia, & leve peccatum, quæ in materia furti levis est, nec culpam venialem excedit. Sic tradent Azor. Nav. Sanch. *n. præced. relati.* Dixi debere desumi hanc gravitatem ex materia furti secundùm se, & seclusis circunstantiis personæ à qua furaris. Nam certum est ab homine paupere sæpè esse grave peccatum furti, si surripias argenteum unum, vel duos ob damnum grave, quod inde patitur, è contra esset peccatum leve surripere à Rege, vel homine ditissimo duos, vel tres aureos, si solum spectetur damnum, quod inde accepit. Non igitur ex hac diversitate gravitas, vel levitas violationis voti paupertatis desumenda est, sed ex materia furti secundùm se, & seclusis his circunstantiis, cujus gravitas, vel levitas desumenda est ex eo, quod res suscepta graviter conducat ad humanas actiones, & hominum necessitatem sublevandas, ut benè notavit Suar. *tom. 3. de relig. lib. 8. cap. 6. num. 7.* affirmans infra aureum non esse censendam materiam graviter supradicto fini conducere.

3. Cæterum etsi verissimum sit violationem paupertatis gravem esse quoties violatio justitiæ secundum se gravis est, at existimo stante violatione justitiæ levi secundùm se violationem paupertatis gravem esse posse: major enim quantitas ad gravem justitiæ violationem videtur requiri quam ad violationem paupertatis. Nam violationis justitiæ gravitas desumitur ex læsione proximo facta in bonis externis ad usum vitæ necessariis, quæ latiorem viam habet, quam læsio paupertatis quæ desumitur ex infidelitate, quam in Deum præstas non exequendo promissa, quæ infidelitas, utpotè divini cultus omissio ad sui gravitatem minori materia conrenta est. Et confirmari potest ex voto erogandi paupere, tres vel quatuor argenteos, cujus transgressio gravis esset censenda, & peccatum mortale ob divini cultus notabilem diminutionem; tametsi in materia furti tres, vel quatuor argentei levis materia reputentur. Dicendum igitur est ex voto eleemosynæ gravitatem, vel levitatem voti paupertatis desumendam esse, illamque esse materiam levem, vel gravem, cujus omissio in voto eleemosynæ gravis, vel levis esset. Cum autem in voto eleemosynæ quatuor argentei censendi sint materia gravis, eorum etiam dispositio invito superiore in materia paupertatis gravis materia censenda erit. Et ita explicat Suar. hujus peccati gravitatem *dub. tom. 3. lib. 8. cap. 6. num. 9.*

4. Sed est dubium, an quoties peccatum committis adversus paupertatis religiosæ votum, simul etiam committas peccatum furti, & injustitiæ? Breviter Respondeo frequenter ita esse, non tamen semper. Quoties igitur res monasterii vel à sæcularib. absolutè donatas recipis, retines vel expendis superiore inconsulto, peccatum proprietatis, & furti committis, quia est invitum monasterium in cujus dominium sunt translatæ. At si sæcularis sic tibi donata concederet, ut nollet in monasterium eorum dominium nec administrationem transire, solum peccatum sacrilegii adversus paupertatis votum committeres illis utendo, non tamen furti, & injustitiæ, cum Dominus non sit invitus. Sic Cordub. in sum. *q.* 109. Nav. *lib. 3. de rest. c 4. p. 3. dub 3. n. 182. in edit.* Sayra in Clavi regia *lib. 9. c. 16. n. 21.* Sanch. *li. 7. sum. c. 19. n. 55. & c. 20. n. 7. & seq.* Lessius *li. 2. c. 41. dub. 9. n. 80.* Econtra affirmat Sanch. *d.c. 20. n. 10.* & consentit Suar. *t. 3. de rel. li. 8. c. 11. n. 15.* te peccare posse adversus justitiam, non tamen adversus paupertatem, ut si à sæcularibus fueris non tibi retinendum, sed monasterio tradendum vel aliena contra Domini voluntatem destruas, quia in iis actionib. nihil tibi usurpas. Et idem est si ex voluntate superioris furtum commissum retineres, peccares (inquit Sanch. & Suar.) contra justitiam, sed non contra paupertatem, quia non proprio, sed alieno nomine rem usurpas. At hæc mihi non placent, quia paupertatis violationem constituit reitem poralis usus, & administratio absque licentia legitima superioris, at furans rem alienam, ut monasterio tradas, cui tradere non potes, alienam rem usurpas, illàque uteris absque superioris legitima licentia. Ergo peccas contra votum paupertatis. Nec te excusat, quod eam accipias, ut monasterio tradas, quia ea traditio nulla est, sicut non te excusaret, si eam acciperes, ut alteri sæculari concederes. Neque item te liberat ab hac paupertatis transgressione, quod ex voluntate superioris furtum commiseris; quia ea superioris volūtas utpotè iniqua nullius est effectus. Non enim superior concedere potest sibi subditis recipere, quæ ipse administrare nequit. Deinde destructio rei alienæ invito Domino etiam est contra

paupertatis votum : usurpas enim rem alienam non retinendam, sed consumendam : quo usu nihil magis proprium dominii excogitari potest. Violatio igitur paupertatis in usu rei temporalis pretio æstimabilis absque superioris legitima licentia consistit. Et ita sustinet Val. 2. 2. *disp.* 10. *q.* 4. *punct.* 3. *vers. patet.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9 *num.* 79. Hic autem usus tripliciter contingere potest acceptione, retentione, & distributione.

Punctum XXI.

Quia acceptione, & retentione paupertatis votum violetur.

SUMMARIUM.

1 *Videtur ex acceptione, & retentione absque licentia, quod extenditur ad comestibilia.*
2 *Quanti hæc æstimanda sint, ut grave peccatum constituant.*
3 *Quid de rebus conventus usu præsentaneis non consumptibilibus.*
4 *Si accipias ab externis ut tibi retineas, illisque utaris, peccas.*
5 *Si accipias ut superiori tradas raro potest esse mortale.*
6 *Accipere à sæcularibus pecuniam in custodiam ut opportuna occasione ex licentia superioris utaris, non videtur grave peccatum.*

1. Quæsito respondeo, ea acceptione, & retentione paupertatis votum violari, quæ absque superioris consensu fit, nam eo ipso fit nomine proprio, colligitur expresse ex *c. non dicatis*, 12. *q.* 1. *& ex c. cum ad monasterium, de statu monach.* & tradunt omnes. Ea autem, quæ accipere potes, vel sunt bona conventus, vel externorum. Si sint bona conventus, eaque occultes in tuum usum proprium, peccas mortaliter stante materia gravi tum contra justitiam, tum contra religionem : Sic Suar. tom. 3. de relig. *lib.* 8. *cap.* 12. *num.* 59. quia nomine proprio uteris re pretio æstimabili invito Domino. Solum adverto ex comestibilib. quæ communiter religiosorum sustentationi designantur, si ad tuum usum accipias, graviorem multo materiam desiderari ut pecces mortaliter. Tum quia superiores in hac parte non sunt æquè inviti, sed instar patrum cum filiis se habent. Tum quia eo usu parcis aliis rebus, quæ à superiore in tui sustentationem erant concedendæ. Sic Suar. *tom.* 3. *lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 41. Sanch. *lib.* 7. *sum. cap.* 21. *à numer.* 31.

2. Quanti autem hæc comestibilia æstimanda sint, ut occulte accepta censeantur materiam gravem & peccatum mortale constituere, prudenti arbitrio est definiendum, ut notant Suar. & Sanch. *suprà.* Si enim paulatim modica accipias etiamsi cum animo firmo perseverandi in ea iniqua acceptione, peccatum mortale non committes, nisi fortè religioni gravis damnificatio fiat, religiosique alii debita sustentatione priventur. Sanch. *dub. cap.* 21. *num.* 31. At si simul hæc comestibilia accipias, ut sic accepta occulte retineas, & paulatim consumas ; crederem te peccaturum mortaliter, si valorem unius aurei excederent, quia gravem deformitatem continet hæc acceptio, & retentio, meritoque superior est invitus. Quod à fortiori procederet, si res accepta pretiosa sit, neque ad communem usum, sed extraordinarium religiosorum, vel pro infirmis destinata est Sanch. *dub. cap.* 21. *num.* 33. Notanter dixi de acceptione, & retentione comestibilium ad tuum usum : nam si ea accipias, ut vendens, vel cum externis distribuas, non dubito, minorem quantitatem sufficere ad peccatum mortale constituendum, quia in eo usu utpotè religioni magis nocivo superior invitus est, & ita notavit Lessius loquens de famulis, & filiis familias, *lib.* 2. *de just. cap.* 12. *dub.* 8. *num.* 48. Sanch. *d. lib.* 7. *sum. cap.* 21. *num.* 11.

3. Si verò quæ ex conventu accipis non sint usu præsentaneo consumptibilia, qualia sunt libri, imagines, vestes, & similia, Distinguendum est, vel ea accipis, ut occultè retineas, & inscio superiore utaris, ne possit à te auferre & in eo casu manifestum est usum esse mortaliter peccaminosum, si per longum tempus unius scilicet anni fiat. Suar. *lib.* 8. *cap.* 12. *num* 4. *& seq.* At si non occultè retineas, sed palam habeas, ita tamen cum aliis rebus ex superioris licentia possessis immixta, ut vix superior distinguere possit, nec invenire. Affirmat Azor. *tom.* 1. *inst. mor. cap.* 12. *quæst.* 3. *lib.* 12. si solum ad tempus, & non in perpetuum ea sic velis retinere, non esse peccatum mortale. Verius tamen existimo contrarium, si diuturno tempore horum retentio continuetur, quia est retentio absque voluntate superioris ipso facto ita occulta, ut superior moraliter loquendo sic retentis uti non possit, nec pro libito disponere. Adde, esto à principio ex voluntate superioris ea acceperis, si postea timens ne ea auferat, vis ita celare, ut non possit pro libito auferre, proprietarius eris, quia vis possidere rem irrevocabiliter, & à superioris voluntate independenter. Sic Suar. *tom.* 3 *de relig. lib.* 8. *cap.* 12. *num.* 4. *&* 6. Sanch. *lib.* 7. *sum. cap.* 19. *num.* 57.

4. Quod si bona, quæ accipis absque superioris consensu ; externorum sint, ea accipis, ut tibi retineas, & inscio superiore utaris, non est dubium, esse acceptationem mortaliter peccaminosam, si materia gravis sit. Quod adeo verum est, ut etiamsi sæcularis tibi eam ad usum concedat, retento apud se Dominio, adhuc tu illis utens absque superioris consensu peccas mortaliter, quia voto paupertatis non solum privaris rerum dominio, sed illorum libero usu, & à superiore independente, ut benè tradit Azor. *tom.* 1. *inst. mor. lib.* 12. *cap.* 12. *q.* 2. Lessius *lib.* 2. *de just. c.* 4. *dub.* 5. *n.* 28. Sanch. lib. 7. sum. *c.* 19. *n.* 53. Neque ab hoc peccato proprietatis excusat, quod sic donata à sæcularibus sint comestibilia, quia etiam illorum usus est pretio æstimabilis, & contra votum paupertatis, si absque consensu superioris habeatur : tametsi, ut dixi, quantitas major in his desideretur ad peccatum mortale constituendum, quam in pecunia, aliisque materiis. Imo major expostulatur in sic acceptis, quàm in usurpatis à conventu, quia minus prælatus involuntarius est. Sanch. lib. 7. sum. *cap.* 19. *num.* 53. *& c.* 21. *à n.* 31. Suar. *t.* 5. *de relig. lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 41.

5. Dixi si rem accipis, ut tibi retineas, nam si eam accipis superiori tradendam, raro potest esse mortale peccatum. Tum quia superior frequenter consentit. Tum quia liber est ad rem acceptandam, vel repellendam, prout sibi magis placuerit. At si daremus superiorem esse invitum, & quantitatem acceptam eo renuente gravem esse, non dubio posse per se peccatum mortale constituere, quia ea acceptio, & traditio in monasterii usus actus est proprietatis ; quia est usus rei tanquam propriæ, & ita tradit Suar. *d. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 32.

6. Sed quid si pecuniam, vel aliud quidvis à sæcularibus acciperes in custodiam, ut opportuna occasione ex licentia superioris liberos emeres, aliisque tuis necessitatibus succurreres ? Affirmant Sanch. *lib.* 7. *sum. cap.* 19. *num.* 50. & Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 11. *fine num* 45. Laym. *lib.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *q.* 1. vers. *At vero*, te excusari à vitio proprietatis, eo quod nec dominium, nec usum, neque administrationem illius pecuniæ acceptas, sed hæc omnia vis esse apud deponentem solo officio custodis admisso. Quod voto paupertatis non videtur prohibitum, ut satis indicat *Nicol.* 3. *in c. exiit*, vers. *ad majorem de Verb. signific.* ubi loquens de fratribus Minoribus in quorum favorem sæculares apud syndicum pecunias deponunt, inquit, Patet ex præmissis in tali commendatione pecuniæ ipsos fratres non solum à receptione pecuniæ, proprietate, dominio, usu, ac contrectatione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus esse alienos. Idem autem est ; ut benè notavit Sanch. suprà ex D. Bonavent. quòd pecunia apud te, vel apud tertiam personam deponatur,

deponatur, si nolis illius dominium, usum, aut administrationem acceptare superiore inconsulto. Verum etsi adversus votum paupertatis hæc dispositio non sit, sæpè est contra regulas, & religionis constitutiones; quippè multum minuit in Deum fiduciam, & non parum derogat paupertatis religiosæ profectioni, & splendori, ac proinde admittenda non est. Adverte tamen supradictam depositionem non debere admitti in vim depositi, sed solum in vim cujusdam familiaris custodiæ, aliàs peccaret religiosus adversus paupertatis votum depositi contractum celebrando, quia esto contractus nullus sit, nullámque obligationem monasterio imponat, at velle quantum est ex se eam obligationem subire, & jura depositi deponenti concedere superiore inconsulto, iniquum est.

Punctum XXII.

Qua distributione, & dispensatione pecuniæ votum paupertatis violetur.

SUMMARIUM.

1 *Distributio sine licentia tacita, vel expressa violaret paupertatem.*
2 *Si obtenta licentia ad unum in aliud expendas, absque alia præsumpta licentia peccas.*
3 *Ex bonis conventus destinatis non licet religiosis privatis eleemosynas facere: ex bonis tantum usui, speciali illorum est consuetudini standum.*
4 *Quid de acceptis à secularibus? Sub distinct. respondetur.*

1. Regula est ab omnibus doctoribus recepta eam distributionem pecuniæ contra votum esse, quæ fieret absque expressa, vel tacita superioris licentia, quia est usus satis apertus dominii. Quod non solum verum habet in donatione, sed etiam in mutuo, depositio, & commodato, uteris enim re tanquam propria. Non enim tibi licet alium pecuniæ usum habere præter eum, qui à superiore expressè, vel tacitè concessus est. Solum adverto cum Sanch. lib. 7. sum. *c.* 29. *n.* 65. te ferè semper excusari à mortali mutuando, commodando res ad tuum usum destinatas, si securus es de restitutione, aut conservatione illarum: quia videtur esse levis materia. Ergo dicerem, quia eo casu superior non censetur esse notabiliter invitus.

2. Hinc infero, si licentiam habeas expendendi pecuniam in libros, v. te peccaturum si absque alia licentia præsumpta aliter expendas, quia illa prior licentia limitata erat, neque ad aliam dispositionem extenditur, ac proinde est usus pecuniæ absque licentia. Mend. *in quodlib. q.* 8. *concl* Man. Rodr. *q. Reg. tom.* 3. *q.* 29 *art.* 10. *concl.* 4. Sanch. *lib.* 7. *sum. c.* 19. *n.* 68. Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 15. *q.* 8. Quapropter si pro iter agendo datæ tibi essent pecuniæ, tu vero strictius solito viveres, non obinde poteris ex tibi subtractis libros emere, eleemosynas facere; alterive usui applicare, quia solum pro sustentatione, & necessitatibus in itinere concurrentibus concessæ sunt. Excipere tamen debes, nisi contrarium consuetudine religionis receptum sit. Plures enim religiones suis religiosis determinatam quotam pro cibo, & potu, aliisque necessariis designant, ea lege, ut nihil amplius teneatur monasterium eis dare, neque ipsi de residuo rationem reddere, sed suo damno, vel incommodo eam expendunt. In his enim religionibus apertum est nullum esse peccatum residua donare, in aliumve usum pium expendere. Sic Nav. *com.* 2. *n* 8. *de reg. & lib.* 3. *cons. tit. de reg. cons.* 75. aliàs de statu Mon. *cons.* 3. *n.* 46. Petr. Nav. lib. 3. de restit. *t.* 1. *dub.* 1. *n.* 158. *in* 2. *edit.* Mol. *t.* 2. *de just. disp.* 276. vers. *religiosus in conventu* Sanch. lib. 7. sum. *c.* 19. *n.* 100. Suar. *t* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 15. *n.* 8. At in ea religione, ut in Societate Jesu, in qua religiosis nulla quota determinata assignatur, sed quæ fuerint necessaria singulis religiosis conceduntur, nullatenus possunt quæ sibi subtrahunt de sustentatione etiam iter agendo in alios usus expendere, quia solum usum facti in particulari habent.

3. Secundò infero, singulis religiosis licitum non esse eleemosynas facere ex bonis communitati destinatis, quia non ipsis, sed superiori competit eorum bonorum administratio. Ex rebus tamen proprio usui destinatis consuetudini standum est, ex qua colligitur expressa, vel tacita superioris voluntas. In omnibus quippè religionibus receptum est, religiosos iter agentes, vel extra claustra in studiis versantes aliquas moderatas eleemosynas facere posse, id enim & pietati, & religioni consonum est. Imo & donationes aliquas leves consanguineis, vel amicis in signum gratitudinis beneficii recepti, vel in significationem debitæ amicitiæ, vel ad conciliandam eorum voluntatem in favorem religionis. Suar. *dub. cap.* 15. *à num.* 11. Procuratori conventus solum eleemosynæ ex rebus conventus permittuntur, quarum fuerit præscripta consuetudo illius religionis, & voluntas superioris præsumpta, aliàs non se geret ut prælati administrator, sed ut Dominus Azor. *tom.* 2. *instit. moral. lib.* 12. *cap.* 10. *quæst.* 3. Sanch. *lib.* 7. *sum. cap.* 19 *num.* 92. & 94. Suar. *tom.* 3. *de rel. lib.* 8. *cap.* 15. *num.* 9. Prælatus verò religionis in eleemosynis, donationibusve præstandis servare debet consuetudinem suæ religionis, quia hæc indicant quid potestatis habeat, ut bene Suar. *cap.* 15. *num.* 10. & 11.

4. Sed quid dicendum, si non bona conventus, neque in tui usum destinata, sed à sæcularibus accepta tradas consanguineis, vel amicis eritne hæc traditio, & dispensatio contra paupertatem? Distinguendum est, si ea absolutè accipias non solum contra paupertatem, sed etiam contra justitiam adversus religionem, cui illa bona tua acceptatione sunt incorporata, peccas. At si ea nolis accipere, sed donanti manifestes te ejus nomine consanguineis donaturum non videris justitiam, nec paupertatem violare, non justitiam, cum ex Domini voluntate traditio fiat, non paupertatem, quia tu nec donas, nec aliquid tradis consanguineis, sed sæcularis tuo medio donationem præstat. Sanch. lib. 6. de matr. *disp.* 4. *num.* 7. & *lib.* 7. *sum. cap.* 19. *num.* 74. Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 8. *cap.* 15. *num.* 16. Quod verum habet, etiamsi sæcularis non designaverit quibus pecunia concedenda sit, sed id tuo arbitrio reliquerit, quia sola personarum electio tibi competit quæ non est contra paupertatem, non tamen pecuniæ distributio, sic Suar. *dub. tom.* 3. *de relig. lib.* 8. *cap.* 15. *num.* 16. At si sæcularis pecuniam tibi concedat, usum illius non determinans, sed tuo arbitrio relinquens ut nomine ipsius in usum quem elegeris, expendas, affirmat Suar. *dub. cap.* 15. *num.* 16. te peccaturum contra paupertatem sic pecuniam accipiendo absque voluntate superioris; quia virtute accipis potestatem eam in tui commodum expendendi. Verùm excusari ab hoc peccato possis, si nunquam in tui usum expendas superiore non consentiente, neque eam voluntatem habeas, cum acceptas. Quia eo casu comparatione tui solum habes eam pecuniam in custodiam absque potestate convertendi eam in tui commodum. Neque obstat sæcularem tradentem tibi pecuniam nomine suo distribuendam æque in tui, ac in aliorum usum concessisse; nam esto sæcularis eo modo concedat, tu liber es in acceptatione; ac proinde acceptare potes illam pecuniam sic in aliorum usum distribuendam absque superioris consensu. In tui verò usum ex voluntate superioris.

PUNCTUM XXIII.

Quæ licentia ſuperioris excuſet ſubditum à paupertatis tranſgreſſione.

SUMMARIUM.

1 *Licentia voluntaria debet eſſe.*
2 *Debet eſſe juſta, hoc eſt abſque injuſtitia.*
3 *Proponitur objectio, & ſit illi ſatis.*
4 *Nulla eſt facultas ad uſus turpes, vanos & ſuperfluos.*
5 *Accipiens ſic pecunias debet reſtituere. Ex accidenti excuſari poteſt.*
6 *Hæc licentia ſufficit, ſi ſit tacita, vel præſumpta.*
7 *Tacita ſufficit, eſto ſuperior adiri poſſit.*
8 *Sufficit etiam præſumpta.*
9 *Sed fere ſemper in hoc uſu veniale peccatum committitur.*
10 *Qualiter debita licentia ſufficere poſſit.*
11 *Quis ſit ſuperior, qui debet licentiam concedere.*

1. DIcendum eſt, ſolam licentiam voluntariam, & juſtam, ſive tacita ſit, ſive expreſſa te à paupertatis tranſgreſſione excuſare. Quia ea poſita non operaris nomine proprio, ſed alieno ſcilicet ſuperioris, 1. Igitur debet eſſe licentia voluntaria abſque ullo metu, coactione, dolo, vel fraude exorta; quia hæc reddunt actum ſimpliciter involuntarium Sanch. *lib.* 4. *c.* 19. *n.* 16. Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 14. Ad dolum vel fraudem reducitur, ſi ea taceas, quibus declaratis non ſolet licentia concedi, vel ea falsò exprimas, quorum ratione conceditur licentia, aliàs non concedenda, Suar. & Sanch. *locis alleg.* Secus verò ſi ea taceas, vel falſo exprimas, quibus tacitis, vel expreſſis non ſolet per ſe licentia concedi; tametſi difficilius concedatur. *d. c.* 11. *numer.* 14.

2. Secundò requiritur licentiam eſſe juſtam, hoc eſt abſque injuſtitia conceſſam. Si enim ex prælati voluntate aliena ſurripias, & de ipſis diſponeres non ſolum injuſtus, ſed ſacrilegus adverſus paupertatis votum eris. Prælatus enim poteſtatem non habet de alienis rebus invitis ſuis dominis diſponendi. Ergo nec poteſtatem habet, ut tibi eam diſpoſitionem concedat. Ergo cum de facto concedat, ea conceſſio nulla eſt; neque in ea concedenda ut ſuperiorem & prælatum à Deo conſtitutum ſe gerit. Debet ergo licentia eſſe juſta, ut vitium paupertatis excuſet; & ita ſuſtinet Nav. *com.* 2. *de Regularib. num.* 21. Petr. Navarra *lib.* 3. *de rectit. c.* 1. *p.* 3. *dub.* 1. *n.* 168. & alii relati à Sanch. lib. 7. ſumm. *c.* 19. *n.* 21.

3. Dices voto paupertatis te obligatum vitare injuſtitiam, ſed ſolum vitare proprietatem, quæ in eo conſiſtit, ne rebus temporalibus proprio nomine utaris; at cum aliena ex conſenſu tui ſuperioris ſurripis, & de illis diſponis, non proprio, ſed alieno nomine illis uteris. Ergo vitas proprietatem. Ergo non eſt neceſſaria licentia juſta pro vitanda paupertatis tranſgreſſione. Et confirmo, ſi pro ſuffragio ferendo, vel opere ſervili in die feſto aliquid ex licentia prælati accipias, & expendas, valida eſt acceptio, & diſtributio. Ergo ſignum eſt validam eſſe licentiam, tametſi iniquè detur. Ergo ad vitandam paupertatem quæcunque licentia ſive juſta, ſive injuſta ſit ſufficit, & ita ſuſtinet Suar. *t.* 3. *de rel. li* 8. *c.* 11. *n.* 15. & alii plures relati à Sanch. *d. c.* 19. *n.* 20.

Sed hæc non urgent, ut à propoſita, & communi ſententia recedamus. Fateor equidem te voto paupertatis obligatum non eſſe vitare injuſtitiam, ſed ſolum proprietatem, quam violat alienis utens, non quia uteris alienis præcisè, ſed quia illis uteris abſque licentia legitima, & juridica ſuperioris, illa enim licentia, utpotè iniqua, & injuſta eſt licentia de facto non de jure, ac proinde te excuſare non poteſt. Ad confirmationem dico, dupliciter concedi tibi poſſe licentiam ad recipiendum pretium ob turpem actionem. Primò abſolutè, & antecedenter ad ipſum actum turpem. Secundò illo ſuppoſito; ſi abſolutè, & antecedenter ad actum turpem detur licentia nulla eſt quia eſt facultas ad faciendam iniquitatem: nam recipere pretium ſub onere & obligatione faciendi peccatum, iniquitas eſt. At ſi tibi detur licentia ad recipiendum pretium; caſu quo actionem honeſtam præſtiteris, valida eſt talis licentia, quia eſt de actu licito, & à fortiori valet licentia ad ſic acceptum expendendum.

4. Ex hac conditione deducitur non poſſe prælatum tibi concedere facultatem ad bonorum diſtributionem, turpem, vanam, & ſuperfluam; quia prælato utpote non domino, ſed diſpenſatori, & adminiſtratori bonorum religionis non eſt datum ea diſtribuere in quemcunque uſum, ſed in uſum honeſtum, pium & religioni congruum. Quapropter ſi de facto prælatus tibi eam concedat facultatem, cum nulla ſit conceſſio, non excuſaris ob illam à proprietate, & ita tenent Nav. & Petr. Navarr. Sanch. *n.* 2. *relati.* Adde neque ipſum prælatum eam facultatem ſibi concedere poſſe; quia non poteſt ſibi ampliorem, quam ſubditis uſurpare juriſdictionem. Deinde juxta præſcriptum religionis ſibi, & ſubditis licentiam concedit, at non eſt præſumendum religionem velle, ut in actus turpes vanos, & ſuperfluos ejus bona abſumantur. Ergo quoad hujuſmodi uſum nulla prælatus gaudet authoritate. Sic Nav. *li.* 3. *conſ.* 3. *de Reg. conſ.* 75. *alias, de Statu Mon. con.* 3. *n.* 42. *& com.* 2. *de Reg. n.* 21. *& com.* 3. *n.* 27. Sanch. li. 7. ſum. *c.* 19. *n.* 23.

5. Deinde deducitur, accipientem pecunias à religioſo in uſus turpes, vanos, & ſuperfluos expenſas per ſe obligatum eſſe monaſterio reſtituere; quia ſunt acceptæ ab eo, qui eas dare non poterat, & contra voluntatem religionis, quæ illarum dominus eſt: ſic docent Sylveſt. *relig.* 6. *q.* 7. Mol. *t.* 1. *de juſt. diſp.* 140. verſ. *ſi aliquid, & t.* 2. *diſp.* 276. Man. Rodr. *qq. reg. n.* 2. *q.* 125. *art.* 1. Petr. Nav. *lib.* 3. *de reſtit. c.* 1. *dub.* 3. *n.* 138. Sanc. lib. 7. ſum. *c.* 19. *n.* 30. Dixi *per ſe*, quia ex accidenti cenſeo frequenter ſic accipientem deobligatum eſſe à reſtitutione, eo quod facta alienatione præſumi poteſt religionem conſentire, ne ſibi reſtituantur ſic accepta. Quod facere poteſt, ne ejus, & religioſi honor periclitetur: ſic docet Rebel. *de oblig. juſt.* 2. *p. lib.* 12. *q.* 4. *ſect.* 2. *n.* 6. & generaliter accipientem à religioſo habente à ſuperiore facultatem expendendi pecuniam in uſus, qui ſibi placuerint, non eſſe obligatum reſtituere docuerunt Bannes, 2. 2. *q.* 62. *art.* 5. *dub.* Lud. Lop. *lib.* 2. *de contract. c.* 40. verſ. *an autem religioſus, & alii viri docti* eo fundamento ducti, quia eſto religio in modo expendendi pecuniam invita fuerit; non tamen in illius diſtributione, cum licentiam generalem conceſſerit. Sed eſt frivola ratio; ſiquidem modus ille diſtributionis ad illa determinata diſtributione non diſtinguitur; ac proinde cum modus ſit præter voluntatem religionis, & ipſa diſtributio præter ejus voluntatem cenſenda eſt, & obligationem per ſe reſtitutionis in accipiente inducit.

6. Tertiò, hæc licentia voluntaria, & juſta debet eſſe expreſſa, tacita, vel præſumpta. Quocunque enim ex his modis habeatur, ſufficit ad excuſandum proprietatis vitium. Nam eo poſito verum erit te non operari proprio nomine, & à ſuperiore independenter ab ejus voluntate, cui tum operationem ſubjicis. Et quidem hanc licentiam tacitam vel præſumptam ſufficere ad excludendam proprietatem, quando ſuperior commodè adiri non poteſt, & urget occaſio accipiendi, retinendi, vel expendendi, certum eſt ex benigna interpretatione voti paupertatis, quòd præſumi non debet extenſum fuiſſe ad expreſſam licentiam moraliter impoſſibilem. Sic Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 3.

7. Deinde

7. Deinde existimo certum, etiamsi superior adiri possit, licentiam tacitam sufficientem esse. Illam voco tacitam licentiam, quæ virtute in alia expressa continetur, ut superior tibi concedat licentiam peregrinandi, nec prohibeat aliquid recipere, & recepta expendere, eo ipso censetur concessisse, teste Suar. *tom. 3. de rel. lib. 8. cap. 11. n. 7.* Item si consuetudine introductum sit, te posse aliqua recipere, retinere, vel expendere, & superior consuetudinem non revocet, cum possit, ea omnia censetur approbare, Sic Suar. *d. t. 3. lib. 8 c. 11. n. 7.* Sanch. *lib. 7 sum. c. 19. n. 7.* At idem est, si superiore conscio, nec prohiberent, cum facilè posset, aliquid recipias, retineas, aut expendas, quia in ea dissimulatione virtute continetur quædam approbativa voluntas, *c. error. c. consentire*, 83. *dist.* Secus esset, si difficulter impedire posset; eo quod timet domum esse perturbandam tuis querelis; quia eo casu ea dissimulatio non est licentiæ concessio, sed facti permissio, quæ te non excusat. Sic Nav. *conf. 2. de Regul. num. 22.* Mendoza *in suis quodlibet, quæst. 8. concl. 7.* Man. Rodriq. *quæst. regul. tom. 3. quæst. 29. art. 11.* Sanch. lib. 7. sum. *cap. 19.* Suar. *dicto cap. 11. num. 8.*

8. Difficultas solùm est de licentia præsumpta, quando scilicet præsumis superiorem daturum fore licentiam, si ab eo peteres, & tu præ verecundia, aliovè humano respectu petere omittis: an eo casu à proprietate excuseris? Videris non excusatus, quia licentia futura superioris, cùm de facto non sit, non potest efficere, ut nomine illius dispositio præstetur. Cæterum communis sententia docet supradictam licentiam præsumptam sufficientem esse ad vitandam proprietatem. Quia ad hunc effectum sufficit, quod voluntati superioris saltem futuræ nixus opereris. Si enim ad vitandum furtum, ea præsumptio de voluntate domini sufficit, ut constat ex *l. inter omnes, §. rectè, ff. de furtis*, à fortiori sufficit ad vitandam proprietatem. Neque credendum est voventes paupertatem strictius se obligare voluisse. Atque ita sustinet Nav. *com. 2. de Regul. n. 20.* Petr. Nav. *lib. 3. de rest. c. 1. p. 3. dub. 1. n. 160.* Val. *2. 2. disp. 10. quæst. 4. punct. 3. post initium*, Azor. *tom. 1. inst. mor. lib. 12. cap. 12. quæst. 2. 3. & 4.* Sanch. *lib. 7. sum. cap. 19. num. 4.* Suar. *tom. 3 de relig. lib. 8. c. 11. n. 4.* Qualis autem cognitio hujus voluntatis futuræ desideretur, an certa, an sufficiat probabilis? Variant Doct. Plures affirmant certam requiri: aliàs erit periculum operandi absque ulla licentia, & contra domini voluntatem: sic Mol. *t. 2 de just. disp. 276. circa fin*, Petr. Led. *2. tom. sum. tr. 8 c. 21. diffic. 7.* Verius tamen est probabilem cognitionem sufficere, quia sic operans moraliter certus est de voluntate superioris, neque periculo morali operandi sine licentia exponitur tametsi physico exponatur. Sic. Nav. *com. 2 de Regn. n. 20. & 17. sum. c. 17. n. 5.* Lessius *lib. 2. de just c. 2. dub. 8. n. 49. & c. 41 dub. 9. n. 80.* Mendoza in quol. *lib. q. 8. concl. 8.* Sanch. plures referens, lib. 7. sum. *c. 19 num. 13. in fine*, Suar. tom. 3. de relig. *lib. 8. cap. 11. num. 11.*

9. Adverto tamen in hac receptione, & bonorum dispositione ferè semper peccatum veniale committi; eo quod superior cum commodè adiri potest, ægrè ferat hanc clandestinam, & furtivam receptionem, & dispositionem, utpotè observantiæ religiosæ, & paupertatis puritati satis adversam. Sed quia hæc contradictio solum est de modo clandestino, & furtivo non de ipsa receptione, & dispositione, culpam venialem non excedit. Sic Nav. Suar. Sanch. *n. præcedenti relati.*

10. Rursus aliqui dicunt ad vitandam proprietatem non requiri licentiam, expressam, tacitam vel præsumptam; sed sufficere debitam: sic docuit Mend. *in quodlib. q. 9. in fin.* Et movetur, quia voto paupertatis non te obligasti ad paupertatem irrationabilem. Sed in hac re in primis dicendum est licentiam præsumi posse, quoties est debita; quia semper præsumi potest superiorem operaturum secundùm regulas rectæ rationis. Quare prædicta quæstio solum locum obtinet, cum superior expressè negat licentiam, quam debeat concedere, quod non facilè præsumendum de superiore, qui pluribus rationibus moveri potest subdito occultis, quæ negatam licentiam honestent. Concesso tamen gratis superiorem imprudenter, & præter religionis morem licentiam tibi negare; non obinde infertur te posse adversus paupertatis votum procedere sicuti non infertur voto castitatis obstrictum ducere uxorem posse dispensatione non obtenta; tametsi imprudenter, & præter consuetum dispensatio negetur. Dicendum igitur est dupliciter licentiam deberi posse, vel ex debito se tenente ex parte prælati tantum, vel ex debito se tenente ex parte subditi. Si debita sit licentia ex parte prælati tantum, & negetur; non excusaris à voti transgressione. At si licentia tibi sit debita; eo quod à religione jus habeas, ut tibi concedatur; credo esse sufficientem, ne votum violes, quia esto superior licentiam neget, à religione jure ipso conceditur. Quapropter si prælatus tibi non suppeditaret necessaria ad victum, & vestitum juxta morem receptum religionis, si insuper negaret facultatem ab externis accipiendi, illa negatio nullius considerationis esset utpote iniqua, & contra jus à religione tibi concessum. Aliàs prælatus posset te obligare ad paupertatem strictiorem promissa.

11. Tandem requiritur, ut licentia à vero superiore, vel sic communiter reputato procedat. Si autem plures superior subordinatos habeat, non est opus, ut ab omnibus licentiam obtineas sufficit ab aliquo illorum, cujus potestas à superiore illius restricta non sit, solum est dubium de monialibus; an Abbatissa sit verè illarum superior potens eis concedere facultatem accipiendi, retinendi, & distribuendi? Et dicendum est posse, quia verè habet administrationem bonorum conventus, ipsique obedientia promittitur, atque ita docent Lud. Lop. *1. p. instr. conscient. c. 155. circ. fin.* & *lib. 2. de contr. c. 48. vers. 3. dicimus.* Cord. *sum. q. 54. dub. ult.* Greg. Lop. *lib. 14. verb. propr. tom. 7. p. 1.* Laym. *lib. 4. tract. 5. cap. 7. num. 15.* & alii, quos refert, & seq. Sanch. lib. 7. sum. *c. 19. n. 44.*

PUNCTUM XXIV.

Quæ pœnæ impositæ sint violantibus paupertatem?

SUMMARIUM.

1 *Tres sunt: Prima, ne in loco sacro sepeliatur.*
2 *Secunda: expulsio à conventu, vel in eo reclusio.*
3 *Tertia: privatio vocis activæ, & passivæ.*
4 *Indigent hæ pœnæ judicis sententia, & solum pro retentione sunt statutæ.*

1. JUre canonico tres tantum pœnæ reperiuntur statutæ. Prima, ne in loco sacro, sed in sterquilinio cum sua pecunia sepeliatur religiosus, qui fuerit convictus decessisse retinendo proprium: habetur *c. Monachi, & c. cum ad monasterium, de statu Monach.* Quod si in loco sacro sepultus fuerit, extrahi debet, si absque scandalo fieri possit. *c. super quodam eodem tit.* Et licet spectato juris rigore, & exemplo D. Gregorii *l. 4. Dialog. c. 55.* tota pecunia simul cum proprietario esset sepelienda, at ex benignitate quælibet pars sufficit arbitrio judicis; quia per eam satis abundè proprietarii perditio significatur, reliquis in usus utiles reservatis. Sic Abb. *d. c. cum ad monast. n. 15.* Joan. Andr. *n. 4.* Greg. Lop. *lib. 14. n. 3 to. 7. p. art. 1.* Sanch. *lib. 7. sum. c. 20. n. 11.* Laym. *lib. 4. sum. tr. 5. c. 7. n. 22.*

2. Secunda pœna est expulsio à conventu *d. c. cum ad monasterium.* At hæc pœna correcta est, *c. fin. de Regul.* ne religiosis daretur occasio vagandi, sed loco illius in carcerem detruduntur, & ibi pro qualitate culpæ plecti debent. Abbas *d. cap. cum ad monasterium num. 13.* Sanch. & Laym. *supra.*

3. Tertia pœna est; ut privetur proprietarius voce activa,

activa, & passiva per biennium, aliisque pœnis puniatur juxta religionis constitutiones. Sic statutum est à Trid. *sess.* 25. *cap.* 2. *de Reg.*

4. Adverte has pœnas non incurri ante judicis sententiam, quod de privatione Ecclesiasticæ sepulturæ, & reclusione in carcerem dubium esse non potest. De privatione vocis activæ, & passivæ satis indicant illa verba *deprehensus convictusque fuerit*, quæ actionem judicis sonant, atque ita notavit Sanch. *lib.* 7. *sum. cap.* 20. *num.* 14. Secundò adverte non cuicunque vitio proprietatis has pœnas esse statutas, sed solum retentioni. Nam esto acciperes absque licentia, vel acceptum expenderes, si tamen convictus non fueris retinere, supradictæ pœnæ locum non habent, Sanch. *d. cap.* 20. *num.* 13. & Laym. lib. 4. sum. *tract.* 5. *cap.* 7. *in fin.*

DISPUTATIO IV.

De voto religiosæ obedientiæ.

AN religiosa obedientia contineat ultra votum, promissionem obediendi prælatis religionis, & traditionem in eorum potestatem, & quod peccatum sit illius transgressio?

Punctum I.

1 *Religiosa obedientia continet votum formaliter, & accessoriè promissionem, & traditionem prælato factam.*
2 *In violatione obedientiæ plures malitiæ continentur.*
3 *Expenditur, quæ malitiæ contineantur.*
4 *Transgressio regulæ quas contineat malitias.*

1. BReviter respondeo, religiosam obedientiam in sua formali ratione votum Deo factum obediendi prælatis continere, habere tamen sibi adjunctam humanam promissionem, & traditionem. Priorem partem sic probo. Nam cum votum sit promissio facta Deo, & non homini, votum obedientiæ continere solum debet in sua formali ratione promissionem Deo factam obediendi homini, quod absque ulla promissione, vel traditione ipsi homini facta stare optimè potest, sicuti stat votum dandi eleemosynam Petro, quin Petro promissio dirigatur, 2. conclusionis pars constat ex religioso statu, qui est perfecta quædam abnegatio sui (ut passim patres docent) ob cujus causam (jure sic disponente) te propria libert. & dominio spolias, & in prælatum religionis transfers, eique te totum tradis regendum, & gubernandum efficacius quàm servus traditus est domino, & filius patri. In hac traditione virtute continetur promissio exequendi superioris præcepta, si quidem ad hunc finem te tradis; aliter enim regi aut gubernari non potes. Sed ne hæc traditio, & promissio humana tantum sit, voto religiosæ obedientiæ superaddito sacratur. Quo præstito factum est gratissimum Deo sacrificium, & holocaustum, ut latiùs prosequitur Suar. 3. *to. lib.* 10. *cap.* 5. *per totum*, præcipuè à num. 4.

2. Verum ex hac explicatione convinci videtur violationem obedientiæ religiosæ plures malitias specie distinctas continere; continet enim malitiam sacrilegii adversus votum, & promissionem Deo factam. Et insuper malitiam injustitiæ adversus prælatum, seu religionem, cui est promissione, & traditione religiosi jus acquisitum. Et præterea continet malitiam adversus illam virtutem, circa quam versatur actus imperatus, ut si præceptum sit de jejunio continebit malitiam intemperantiæ, si fuerit de Missa audienda, oratione fundenda, continebit malitiam irreligionis; superior enim ob jurisdictionem, quam à Pontifice obtinet, potestatem habet, rem præceptam constituendi in specie necessaria virtutis, quæ aliàs constituta non erat. Deinde inobedientia continet malitiam adversus obedientiæ virtutem. At durum videtur in uno actu tot malitiæ species multiplicari. Ergo dicendum est, in religiosa obedientia solum adesse votum, seu promissionem Deo factam exclusa promissione, & traditione humana, aliave superioris jurisdictione.

3. Nihilominus à proposita doctrina recedendum non est. Concedo enim te violantem superioris præceptum peccare adversus religionem ob transgressionem voti, & adversus justitiam ob jus religioni per traditionem acquisitum; imò & adversus veracitatem, & fidelitatem debitam ob promissionem in ipsa traditione inclusam. Neque est inconveniens, unicum actum duplicem, vel triplicem malitiam continere, si plura jura violet, ut patet in famulo, vel servo obligato ex justitia sui domini mandata exequi, qui si votum eliciat ea mandata exequendi, dupliciter, vel tripliciter peccabit transgrediens domini mandatum adversus justitiam, fidelitatem, & religionem: atque ita tradit Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 10. *cap.* 6. *num.* 3. At adversus eam virtutem, circa quam actus imperatus versatur, non semper es censendus peccare, sed solum quando superior tibi præciperet utens jurisdictione Ecclesiastica à Pont. concessa, quod non est præsumendum, nisi clarè exprimat, scilicet imperando sub pœna excommunicationis, vel statuendo legem. Nam cum possis ob obedientiam sibi debitam ex voto præceptum imponere; credendum est absolutè præcipientem eam solum exigere. Sic docet Sanch. *lib.* 4. *sum. cap.* 111. *num.* 25. Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 10. *cap.* 6. *num.* 6. Laym. *lib.* 4. *tract. cap.* 7. *num.* 6. Quando verò sub pœna excommunicationis, vel alterius censuræ præcipit, credo jurisdictione Ecclesiastica uti non solum in censuræ impositione, de quo non est dubium, sed etiam in ipsius præcepti impositione, ob cujus transgressionem censuram fert. Et idem est quoties imperat statuendo legem; quia legem nullus ferre potest, nisi jurisdictionem habeat. Et in his casibus violans legem, vel præceptum ultra prædictas malitias sacrilegii, & injustitiæ, peccat adversus illam virtutem, cujus rectitudinem per actum imperatum procurabat superior obtinere.

4. Hinc deducit Sanch. *lib.* 4. *sum. cap.* 11. *num.* 25. cum Vasq. 1. 2. *disp.* 162. *num.* 16. si transgrediaris regulam aliquam, seu constitutionem obligantem sub mortali, esse duplicis malitiæ reum, scilicet adversus votum, & adversus illam virtutem, circa quam actus imperatus versatur; quia regula est quædam lex. Sed distinguendum existimo, si id quod à regula imperatur, aliàs lege Ecclesiastica, vel divina præcipitur, credendum est regulam; legem propriè non esse, sed admonitionem; & excitationem obligationis impositæ: tradit Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 4. *num.* 6. Layman. *lib.* 4. *tr.* 5. *cap.* 7. *num.* 6. At si regula præcipit, quæ aliàs sub præcepto non sunt, adhuc est distinguendum; si absolutè præcipiat, erit lex rigorosè sumpta, & constituet transgressionem in duplici illa specie malitiæ: at si præcipiat addens in virtute obedientiæ, existimo constitutionem legem non esse obligantem ex jurisdictione Ecclesiastica, sed ex voto, & ob honestatem divini cultus, solamque malitiam irreligionis, & injustitiæ continere. Illa enim verba ex virtute obedientiæ, clarè denotant obligationem ex voto postulari, & non aliam imponi. Quod si demus regulam, vel præceptum superioris titulo jurisdictionis Ecclesiasticæ obligare, non caret probabilitate cessare eo casu obligationem voti, & traditionis religiosæ: quia non est credendum, etsi fieri possit, superiorem velle duplici potestate & obligatione uti in suo mandato, scilicet potestate jurisdictionis, & voti, cum æquum non sit absque gravi causa occasionem præbere tot malitias multiplicandi, Suar. *tom.* 3. *de rel. lib.* 10. *cap.* 6. *num.* 6.

Punctum

PUNCTUM II.

Cui prælato ex voto obedientiæ parere religiosi debent, & qualiter ipse debeat præcipere.

SUMMARIUM.

1 *Omnibus superioribus debet religiosus parere.*
2 *Abbatissam non posse suis monialibus in virtute obedientiæ præcipere docet Sanch. Probabilius est oppositum.*
3 *Potest præcipere Abbatissa eo fine, ut saluti subditarum consulat.*
4 *Pontifex ut supremus prælatus potest obligare quoslibet religiosos.*
5 *Episcopus præcipere potest monialibus sibi subjectis; non tamen religiosis exemptis, nisi in aliquibus casibus, & qui hi sint.*
6 *In religiosos non exemptos communis sententia defendit Episcopum non posse præcipere quæ pertinent ad disciplinam regularem, sed tantum ad Ecclesiasticam. Probabilius est oppositum.*
7 *Qualiter dicti Prælati præcipere debent, ut teneantur ex voto obedientiæ subditi.*

1. NOn est dubium te obligatum esse parere prælatis tuæ religionis, scilicet Provinciali, Generali, & Præposito locali, seu Rectori conventus, quia hi verè superiores sunt, quibus te obediendo subdidisti. Servare tamen debes ordinem inter illos, ut Generalis Provinciali, & Provincialis Rectori præferatur: quia inferioris jurisdictio non se potest extendere adversus superioris jurisdictionem, nec contrarium illius præcipere, esset enim iniquum præceptum, atque adeò non servandum. Sic Suar. *t. 3. de rel lib. 10. c. 11. n. 6. & seqq.* Horum tamen jurisdictio ordinaria est; ac proinde delegari potest. Non tamen censetur delegata officialibus domus v. g. vicario chori, conventus, Ecclesiæ vel etiam in actibus ad suum officium pertinentibus ut latius tradit Suar. *d. c. 11. n. 18. & 19.*

2. Solum de triplici superiore est difficultas. An ex voto obedientiæ suis subditis imperare possint, nempe de Abbatissa in moniales. De Episcopo in religiosos non exemptos, & de summo Pontifice in omnes religiosos. Et quidem Abbatissam in virtute obedientiæ non posse suis monialibus imperare, docuit Victoria *de potest. Eccl. q. 2. n. 4.* quem sequitur Sanch. lib. 6. sum. *c. 1. n. 21.* quia Abbatissa, (jure Ecclesiastico saltem) incapax est jurisdictionis spiritualis, at ad imperandum ex virtute obedientiæ jurisdictio spiritualis videtur requiri; quippe ille modus imperandi finem spiritualem respicit. Cæterum dicendum est Abbatissam suis monialibus præcipere posse quidquid expediens esse judicaverit ad rectam sui monasterii temporalem, seu politicam gubernationem. Nam cum ab ipsa religione constituta sit monasterii gubernatrix, & hanc gubernationem non possit convenienter præstare absque jurisdictione, ea de causa ad hæc imperanda illi jurisdictio concessa est. Unde potest prohibere monialibus ne cum externis loquantur, ne litteras accipiant, vel scribant, ne ad hortos exeant, & alia similia, quæ rectæ gubernationi domesticæ, & bono nomini conventus congruunt. Sic Sotus *in 4. dist. 20. q. 1. art. 4.* vers. *hinc fit.* Bart. de Led. sum. *Sacram. ubi de claus. difficul. 4. dub. ult.* Sanch. aliis relatis, lib. 6. sum. *c. 1. n. 17.* Deinde potest de defectibus monalium commune bonum impedientibus inquirere, & delinquentes punire; quia hæc potestas ad politicam gubernationem pertinet, quod solum vi voti absque traditione dominii fieri non poterat, ut rectè notavit Vasquez *1. 2. t. 2. disp. 166. c. 4.* Sanch. lib. 5. sum. *c. 1. n. 20. & lib. 6. c. 1. n. 27.* Hoc posito certissimum est, Abbatissam obligare posse moniales sub virtute voti ad exequenda, quæ aliàs ex jurisdict. temporali, & politica præcipere potest. Si enim rector alicujus universitatis, vel collegii scholaribus præcipere potest sub pœna præstiti juramenti, quæ sibi visa fuerint rectæ universitatis gubernationi convenire; à fortiori Abbatissa poterit monialibus sub pœna præstiti voti præcipere quæ ad rectam domus gubernationem conducunt, cum votum illud fuerit emissum de obediendo Abbatissæ saltem in iis, in quibus ipsa habet jurisdictionem, & ita tenet Sanch. lib. 6. sum. *c. 1. n. 22.*

3. Deinde probabilius existimo Abbatissam ex vi voti non solum præcipere posse supradicta, quatenus rectæ domus gubernationi congruunt, sed quatenus congruunt spirituali cujuscunque profectui, atque adeò præcipere posse omnia illa, quæ juxta regulas, & constitutiones observare moniales tenentur. Qui negari non potest, te posse voto simplici obligari fœminæ, vel laico obedire in iis, quæ ipsi judicaverint ad tuum, spiritualem profectum convenire, tametsi ex hoc voto nullam spiritualem jurisdictionem obtineant. Quæ enim in hac obligat. est repugnantia, aut indecentia? Similiter ergo possunt moniales vovere obedire Abbatissæ in iis quæ convenientia fuerint juxta constitutiones religionis earum spirituali profectui. Ergo credendum est ea intentione votum emissum esse; cum id sit religioni congruentius. Adde, si Abbatissa solum præcipere potest ex voto, quæ rectæ domus gubernationi conducunt, & in ordine ad hunc finem; efficitur sanè moniales, quibus præcipit, ne absque ejus licentia litteras mittant, vel recipiant, neve cum externis colloquantur, non peccaturas moraliter, si occultè, & absque ulla domus perturbat. opinionisve diminutione hæc præstent, quia cessat finis, ob quem præceptum impositum est. Insuper efficitur non peccaturas moraliter, quibus imperatum esset Missam aliquo die feriali audire; aliave opera pietatis exercere, sicuti communiter dicitur de scholasticis quibus Rector collegii sub pœna præstiti juramenti aliquot singularibus diebus præcipit Missæ auditionem, quam si omittant, non censentur mortaliter peccare. At durum est hæc omnia admittere; cum ex illis disciplina religiosa, & observantia regularis non parùm labefactetur. Ergo dicendum est, per se Abbatissam ex voto præcipere posse monialibus quæ eo titulo prælat. localis potest suis subditis, & ita tenet Suar. *tom. 3. de rel. lib. 10. c. 11. in fine n. 20.* tametsi contrarium doceat Sanch. *aliis relat. lib. 6. c. 1. n. 19.*

4. De summo Pont ferè omnes Doctores censent potestatem habere obligandi quoslibet religiosos ad observantiam regularem, non solum ex jurisdictione sibi à Christo concessa, sed etiam ex obedientiæ voto, quod ipsi censendum est emitti, tanquam supremo omnium religionum generali; nam cum ipse omnium prælatorum caput sit, ab eóque eorum jurisdictio dependeat, conveniens erit, ut obligatio illis ex voto acquisita efficacius ei acquireretur. Deinde cum ipse religiones approbaverit, credendum est sub ea conditione approbasse, ut ipse supremus illius religionis prælatus existeret; atque ita tenent Sotus, *lib. 7. de justit. p. 3. artic. 1.* Navarr. *summ. cap. 12. num. 76.* Suar. *tom. 3. de relig. lib. 10. cap. 11. num. 13.* Sanch. *lib. 6. summ. cap. 1. num. 8.* Layman. *lib. 4. summ. tract. 5. cap. numer. 3.*

5. Restat dicendum de Episcopo, de quo duo certa sunt. Primum: Monialibus sibi subjectis posse in virtute obedientiæ præcipere; quia est earum superior, instar alii prælati regulares. Sanch. *lib. 6. sum. cap. 1. n. 11.* Secundum: In religiosos exemptos, (quales sunt fere omnes alii religiosi) non habere ex vi voti potestatem præcipiendi; quia absolutè non est eorum superior quoad regularem observantiam, tametsi in aliquibus actionibus ad disciplinam Ecclesiast. pertinentibus eos subjectos habeat, videlicet in librorum impressione,

in audiendarum confeſſionum, officiique prædicandi licentia, in obſervat. feſtorum, & cenſurarum, in aſſiſtentia ad publicas proceſſiones, in componendis controverſiis de præcedentia locorum, in punitione religioſi publicè delinquentis, in explorat. voluntatis puellæ profeſſuræ. Quos tamen religioſos, ſi privilegium habeant à ſede Apoſtolica, ne poſſint excommunicari, ſuſpendi, aut interdici (quale habent omnes Mendicantes, ut conſtat ex eorum compendio, verbo *exemptio*, *n.* 9. 23. & 24. Et Societas Jesu ex Bulla Pauli III. *edita anno* 1549. & omnes alii religioſi, qui in mendicantium privilegiis communicant) nequit Epiſc. ad hæc obſervanda cenſuris Eccleſ. cogere, niſi in caſibus à Trid. expreſſis, videlicet cum abſque licentia celebrant in oratorio privato, & horis non debitis, ſuperſtionéſve in celebra. admittunt, uti dicitur, *ſeſſ.* 22. *decreto de vitandis & obſervandis, in celebr. Miſſæ*, vel quando clauſuram monalium tentant impedire *ſeſſ.* 25. *c.* 5. *de Reg.* vel cum nolunt bona novitiis reſipiſcentibus reſtituere, *ead. ſeſſ. c.* 11. In aliis verò caſibus depoſitione, detruſione, in arctius monaſt. aliiſve pœnis arbitrariis procedere debet, ut rectè dixit Gl. Hoſt. Joan. Andr. & alii *in c.* 1. *de priv. in* 6. & pluribus firmat Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 35. *n.* 23. Aug. Barb. 3. *p. de poteſt. Epiſ. alleg.* 78. *n.* 25.

6. Dubia quæſtio eſt de Epiſc. comparat. religioſorum non exemptorum (ſi qui ultra moniales ſint) habeatne poteſtatem ex vi voti eos compellendi ad obſervantiam regularem. Communis ſententia negat, ſolumque admittit compulſionem in pertinentibus ad diſciplinam Eccleſiaſt. in qua Epiſcopus præferendus eſt prælato regulari, ſecus in obſervandis religionis ſtatutis, ſic tenet Sanch. aliis relatis, lib. 6. ſum. *c.* 1. *n.* 13. Layman. lib. 4. ſum. *tr.* 5. *cap.* 8. *num.* 2. Et videtur eſſe D. Thom. *in* 2. *diſt.* 44 *in expoſit. litt. ad* 3. Cæterum verius cenſeo poſſe Epiſcopum religioſos non exemptos, ad obſervantiam regularem cogere non ſolum ex poteſtate juriſdictionis; ſed etiam ex poteſtate dominativa orta ex voto obedientiæ, & traditione religioſorum ſibi facta. Moveor primò quia ſi hi religioſi non eſſent obligati Epiſcopo obedire, ſed ſuo regulari prælato in pertinentibus ad regularem obſervantiam, abſolutè exempti eſſent ab Epiſcopi juriſdictione, quod eſt contra ſuppoſitum. Secundò prælatus regularis horum religioſorum vel habet juriſdict. in ſuos religioſos immediatè à Papa, vel medio Epiſcopo. Si immediatè à Papa, erit religio exempta, de qua non eſt ſermo: ſi medio Epiſcopo; ergo Epiſcopo, utpote principaliori prælato, & à quo prælati regularis juriſdictio dependet, obedientia promittitur. Tertiò, Commune eſt apud Doctores, Epiſcopum in ſua diœceſi poſſe, quidquid Pontifex in tota Eccleſia, niſi ejus poteſtas à Pontifice limiretur. Sed de Pontifice diximus ex vi voti poteſtatem habere in totius Eccleſiæ religioſos, ut eos ad obſervantiam regularem compellat. Ergo idem affirmandum eſt de Epiſcopo in ſua diœceſi, dum non reſtringitur ejus poteſtas. Quartò, Rationes, quibus movetur communis ſententia ad aſſerendum Pontificem eſſe ordinarium paſtorem religioſorum, in eoſque poteſtatem dominativam habere, procedunt in Epiſcopo comparat. eorum religioſorum, qui ſua juriſdictione exempti non ſunt. Ob duplicem enim rationem ea poteſtas dominativa affirmatur de Pontifice; videlicet quia ad ipſum pertinet religionis approbatio, quam non eſt cenſendum concedere niſi ſub conditione, quod ipſi tanquam ſupremo capiti obedientia promittatur. Deinde quia Eccleſiæ bono maximè neceſſarium eſt, ne religioſi viam perfectionis amplectentes ab ea deflectant; nam eſto non ſit neceſſarium ſtatum relig. aſſumere; at eo aſſumpto neceſſaria eſt ad ſalutem ejus obſervatio. Sed hæ rationes in Epiſcopo procedunt. Nam Epiſcopo competit per ſe religionum approbatio, ſi hæc à Pontifice reſervata non eſſet. Et præterea ei competit cura, & diligentia, ne ſibi ſubditi deflectant à via ſalutis incepta. Ergo affirmandum eſt ſecluſo privilegio, & exempt. Epiſc. paſtorem eſſe religioſorum eique obedientiam promitti, atque ita tenet Petr. de Led. 2. *t. ſum. tr.* 10. *c.* 7. *notab.* 2. inclinat. Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 10. *c.* 11. *a n.* 15.

7. Tandem inquires qualiter ſupradicti prælati præcipere debeant ſubditis religioſis, ut ipſi ex voto teneantur obedire. Reſpondeo debere præcipere in virtute. Sanctæ obedientiæ, vel in nomine Jeſu Chriſti, vel ſub alia formula, quæ ſatis exprimat voluntatem obligandi; ut latius proſequitur Sanch. lib. 6. ſum. *c.* 4. *a n.* 67. Unde in Soc. Jesu cautum eſt, præcept. ſuperioris nullam oblig. inducere, quantumcunque verbis præceptivis utatur, niſi addat in virtute obedientiæ, vel in nomine Jeſu Chriſti, (atque idem credo ſi adderet in virtute Spir. S.) ſic habetur 6. *p. conſt. c.* 5 *in fine.*

Punctum III.

An ex voto obedientiæ tenearis ſub mortali, vel veniali ſervare omnia contenta in regulis, & conſtitutionibus religionis, & qualiter ad perfectionem tendere debeas.

SUMMARIUM.

1 *Diſtinguuntur variæ regulæ diverſas obligationes continẽtes.*
2 *Ex duplici capite obligat regula ad veniale, ex levitate materiæ, & ex intentione legiſlatoris.*
3 *Regulæ ad nullam culpam obligant: tranſgreſſio non eſt contra votum obedientiæ; imò aliquando carere culpa poteſt, ſi honeſtum finem habeat.*
4 *Trangreſſor regulæ debet ſubire pœnam; eſto coram Deo non habeat culpam.*
5 *Proponitur difficultas; an ſit in ſtatu peccati mortalis religioſus conſuetudinem habens violandi regulas non obligantes ſub mortali.*
6 *Per ſe non committit peccatum mortale.*
7 *Benè tamen per accidens.*

1. PRæmitto poſſe in religione dari aliquas conſtitutiones, & regulas obligantes ſub mortali, alias ſub veniali, alias ad nullam culpam. Et hæc diverſitas ex verbis conſtitutionis, & ex conſuetudine illius religionis deſumenda eſt. Si regula obliget ſub mortali: communis eſt ſententia illius tranſgreſſionem mortalem eſſe contra votum obedientiæ. Si autem ſolum ſub veniali obliget, tranſgreſſio illius venialis erit: quia votum fit de obedientia prælatis præſtanda, qui non minus ore tenus, quam lege, & conſtitutione religionis præcipiunt, ſic D. Thom. *in* 2. *diſt.* 44. *q.* 2. *art.* 3. Valen. 2. 2. *diſp.* 10. *q.* 4. *punct.* 5. Sanch. *lib.* 7. *moral. c.* 1. *n.* 5 *& cap.* 4. *n.* 6. Layman. *l.* 4 *tract.* 5. *cap.* 8. *n.* 6. & alii apud ipſos.

2. Ex duplici capite poteſt regula ad culpam venialem obligare. Primò ex levitate materiæ, & de hoc capite nulla eſt controverſia. Secundò ex intentione legiſlatoris. Nam eſto materia capax ſit obligationis gravis, legiſlator ſua voluntate eam obligationem reſtringit. Si enim poterat ab ea materia omnem obligationem ſecludere, quid mirum ſi gravem ſecludat, & levem relinquat ut latius Suar. *l.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 4. Votum autem obedientiæ non eſt de exequenda illa materia gravi, ſed de exequendo præcepto illius, quod cum ex voluntate legiſlatoris leve ſit, abſolutè votum reſpicit materiam levem: & ita tradit Suar. *l.* 3. *de relig. lib.* 10. *c.* 7. *n.* 11.

3. At ſi regula per ſe ad nullam culpam obligat, ut ſunt regulæ ordinis Prædicatorum, Minorum, & Societatis Jesu: illius tranſgreſſio ob votum obedientiæ nullam culpam inducit: quia illud votum non eſt de ſervanda illa regula, ſed de ſervandis præceptis religionis ſive à jure, ſive ab homine latis. At

regulæ

regulæ nullam in conscientia obligationem ad sui executionem inducentes præcepta non sunt. Ergo de illis non est votum obedientiæ, sic Suar. *d. cap. 7. num. 13.* Sanchez *lib. 6. cap. 4. num. 11. & 12. juncto cap. 1. num. 2.* Quapropter si in transgressione regulæ honesto aliquo fine ducaris, virtutis actum exercebis, non vitii, quamvis non ita perfectum ac esset si te regulæ conformares. Vasq. *lib. 2. tom. 2. disp. 258. c. 3. n. 16.* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 4. n. 14.* Laym. *lib. 4. sum. tr. c. 8. n. 7.* Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. . c. 5. n. 12.* & est sententia D. Tho. *2. 2. q. 166. art. 9.* Regulariter autem culpam venialem in transgressione cujusvis regulæ committis, tum quia non recto fine duceris, sed ex otiositate, torpore, vel libidine, tum quia occasionem præbes religiosam disciplinam labefactandi, tradit D. Thom. Suar. Vasq. Sanch. & Layman. *locis allegatis.*

4. Verum esto violans regulas, nullam coram Deo culpam haberes: non obinde excusaris subire pœnam transgredientibus impositam. Quia hæc pœna quæ propria pœna non est, sed quædam pœnalitas, non ob culpam moralem, sed regularem imponi potest, ut bene dixit Sanch. *d. c. 4. n. 13.* Layman *c. 8. n. 8.* Suar. *t. . de relig. lib. 20. cap. 7. num. 16. & t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 2. num. 6.* Neque est dubium teste Suar. *loco allegato*, te à superiore obligari posse in conscientia, & ex vi voti ad pœnam sustinendam; aliàs inefficax esset gubernatio, & regula à mero consilio non distingueretur. De facto tamen & ex vi regulæ credo te obligatum non esse in conscientia. Quia de omnibus regulis, & ordinationibus absque ulla distinctione dictum est in ordine Prædicatorum & in religione Societatis *6. p. constit. cap. 5.* ad nullam culpam obligari, nisi sub nomine Jesu Christi; vel in virtute obedientiæ ferantur. At subire pœnam ob transgressionem regulæ est quædam regula, & constitutio absolutè lata absque additione nomini Jesu Christri, vel virtutis obedientiæ. Ergo illius omissio per se peccatum non est, sic Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. capite 2. numer. 13.* Sanch. & Layman. *supra.*

5. Restat solum difficultas de religioso, qui consuetudinem haberet transgrediendi regulas sub nulla culpa obligantes, vel obligantes ad venialem tantum; an sit in statu peccati mortalis: Ratio difficultatis est; quia consuetudo eam solam culpam inducit, quam inducunt actus, ex quibus coalescit; quia ab ipsis non distinguitur. At actus, ex quibus supradicta consuetudo coalescit, nullam culpam habent, vel tantum habent venialem, quia omnes illi sunt transgressiones regularum sub nulla culpa obligantium. Ergo neque consuetudo. E contra assuetus transgredi regulas caret proposito firmo eas servandi; ergo deficit à via perfectionis, quam assumptione religiosi status professus est. Ergo est in statu peccati mortalis. Deinde hac prava consuetudine affectus non se vult subjicere regulæ, ergo illam contemnit, ut contemptus regulæ est mortale ut sentit D. Thom. *2. 2. q. 186. a. 9.* & *ibi* Cajet. ergo, &c.

6. Nihilominus existimo per se loquendo peccatum mortale non committere religiosum, qui careret intentione servandi regulas ad culpam mortalem non obligantes, illasque passim violaret: imò esto haberet expressam intentionem illas non servandi: sic latè docuit Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. 1. c. 4. à. num. 10.* Ratio est quia non est propositum transgressionis alicujus obligationis sub mortali, cum omnes regulæ non excedant obligationem venialis culpæ. Neque item in hoc proposito est periculum mortale, & proximum transgrediendi aliquam regulam obligantem sub mortali, ut benè Suar. *d. c. 4. n. 18.* si quidem compati potest cum illius observatione firma. Neque item infertur te hac prava consuetudine regulas propriè comtemnere: aliàs quoties velles aliquam regulam violare, censendus esses illius contemptor, & peccati mortalis reus, quod falsissimum est. Requiritur ergo ad contemptum, ut regulam violes tanquam inutilem; frivolam, & nullius considerationis, vel eam violes animo determinato ob illius trãsgressionem non te pœnæ subjiciendi, sed prælato resistendi. Secluſa ergo hac intentione nec propositum violandi regulas, neque illarum violatio contempus formalis est, ut latius dixi *tract. 2. disput. 2. punct. 9. §. 2.* Nec denique ex hoc proposito, pravaque consuetudine fit religiosum desistere à via perfectionis incepta in necessariis, qualia sunt observatio votorum, & præceptorum religionis, tametsi deficiat in accidentalibus, & levem obligationem inducentibus. Neque enim sub gravi culpa tenetur his mediis perfectionem procurare dummodo observatione votorum, & præceptorum religionis illum procuret, ut latius prosequitur Sanch. *lib. 6. summ. toto cap. 5.*

7. Dixi per se non committere peccatum mortale religiosum sic passim regulas violantem: at per accidens credo sæpe peccatum mortale committere, nisi efficaciter proponat, & procuret illius pravæ consuetudinis correctionem: contingit autem hoc peccatum cum religiosus advertit ex suo licentioso, & irregulari modo operandi grave detrimentum & sibi, & religioni fieri. Religioni tum in regulari observantia? eo quod inde plures sumant occasionem regulas passim violandi. Tum in utilitate, & fructu, quem ex illo religioso sperabat percipere, qui suis pravis moribus se inutilem reddit: sibi verò cum credit se probabili periculo exponi formalis contemptus, regularium, transgressionis votorum, aut præceptorum, quod apertum est. Vel denique cum timet probabiliter ob eam causam à religione esse expellendum. Quia expulsio grave damnum est, seque ad eam vitandam professione obligavit: promisit enim se ita corrigere, & mores componere, ut dignus esset in cœtu religiosorum vivere: sic docet aliis relatis Sanch. lib. 6. sum. *cap. 4. à num 18. usque ad 22.* Laym. *li. 4. sum. tr. 5. c. 8. num. 9. quæst. 2. concl. 4. & n. 13. q. ult.*

Punctum IV.

An prælatus regularis possit subditis præcipere quamcunque rem honestam, sive sit intra sive supra regulam.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Resolvitur quamcunque rem honestam ex voto obedientiæ præcipi non posse à prælatis.*
3 *Satisfit rationi dubitandi.*
4 *Quæ in regula continentur tacitè, vel expressè, præcipere potest.*
5 *Expenduntur casus frequentiores, qui in regula tacitè continentur.*
6 *Missio ad Indos non continetur sub regula quacunque, bene tamen sub regula Societatis Iesu.*
7 *De obligatione cum periculo vitæ, & qualiter imponi possit. ubi de curandis infirmis contagio infectis.*
8 *An obligari possis sustinere asperitates regulæ permittivè à Pontifice approbatæ? proponitur difficultas.*
9 *Sub distinctione fit satis.*
10 *Communis sententia defendit regulam reformatam te obligatum esse servare.*
11 *Qualiter hæc communis sententia vera sit.*

1. VIdetur posse prælatus quamlibet rem honestam præcipere suis subditis. Tum quia subditi omnem suam voluntatem in prælati voluntatem transtulerunt. Tum quia profitentur perfectam Christi sequelam, de cujus ratione esse videtur, ut omnem suam voluntatem

voluntatem penitus abnegent, & sub superioris nutu constituant. Tum denique quia in plurium religionum regulis est præscriptum, ut obediant religiosi prælato in omnibus iis, quæ turpitudinem non apparent continere, ut dicitur in constit. Societatis Jesu 3. *p. c.* 1. *n.* 23. *& 6. p. c.* 1. *n.* 1. Ergo in his religionibus quælibet honesta præcipi possunt cum sit obedientia secundum regulam.

2. Nihilominus dicendum est, nequaquam posse prælatum religiosis sibi subditis præcipere quæ sunt absolutè extra regulam: sic pluribus firmant Navarr. *c.* 25. *n.* 39. *& com.* 4. *de Regul n.* 22. Valent. 2. 2. *disp.* 7. *q.* 3. *p.* 2. *fine*, *& disp.* 10. *q.* 4. *pun.* 3. *circa fin.* Gab. Vasq. 1. 2. *disp.* 154. *c.* 4. *n.* 21. Sanch. lib. 6. sum. *c.* 2. *n.* 15. Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 10. *c.* 8. *n.* 6. & est Sententia expressa D. Bern. lib. de præcepto, & dispens. *c.* 7. D. Thom. 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. *ad* 3. *& in* 2. *dist.* 44. *q.* 2. *art.* 3. Ratio est manifesta: quia superior nequit obligare suo præcepto religiosos, nisi secundum quod ipsi religiosi se illi obediendo tradiderunt; est enim hæc subjectio voluntaria. At religiosi voto obedientiæ solum se tradiderunt obediendo in iis, quæ fuerint secundum regulam. Ergo hæc sola præcipere prælatus poterit. Alias si quælibet honesta præcipere posset, potestatem haberet obligandi religiosum ad mutandum statum quod falsum est.

3. Ex his solvitur ratio dubitandi. Non enim religiosus indiscriminatim suam voluntatem in superioris voluntatem transtulit, sed juxta regulam, quam professus est, neque sequela Christi aliud expostulat. Fateor tamen perfectissimam Christi sequelam & obedientiam extendi ad obediendum prælato in his omnibus, quæ cum statu perfecto assumpto non repugnant: eáque de causa triplicem obedientiam D. Thomas distinxit ex D. Benedicto *in* 2. *distin.* 44. *q.* 2. *art.* 4. indiscretam, imperfectam, & perfectam. Indiscretam appellavit, quæ est de rebus illicitis: imperfectam, id est minus perfectam, quæ terminis regulæ continetur: perfectam verò, quæ nullis arctatur terminis. Hanc igitur obedientiam Societas Jesu, aliæque religiones consulunt, non præcipiunt.

4. Igitur solum præcipere potest superior quæ in regula obligante expressè, vel tacitè continentur; quia hæc omnia votum obedientiæ comprehendit. Taciti enim, & expressi idem juris est, juxta *regul. expressa* 156. *ff. de regul. juris*, & *ibi* gloss., *& l. cum quid ff. si certum petatur.* Illa verò sub regula tacitè comprehensa censentur, quæ moraliter necessaria judicantur ad ipsius regulæ expressæ observationem, sic docuit D. Thom. *in* 2. *dist.* 44. *q.* 2. *art.* 3. & *ibi* Duran. *q.* 4. *n.* 6. Sylvest. *verbo relig.* 6. *q.* 6. Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 9. *n.* 77. Vasq. 1. 2. *disp.* 154. *cap.* 4 *n.* 20. Sanch. lib. 6. sum. *c.* 2. *n.* 9. Suar. *t.* 3. *de rel. lib.* 10 *c.* 8. *an.* 7. *&* 13. Quod si roges quæ judicentur moraliter necessaria ad status assumpti observationem; Respondeo non posse facilè definiri, & prudentis arbitrio potius quam aliis regulis decidendum esse. Præsumptio tamen semper pro mandato superioris facienda est. Ex his deducitur qualiter religiosi teneantur obedire prælato novas austeritates indicenti. Si enim constet sub regula, nec expressè, nec virtute eas austeritates contineri (quod non est facilè præsumendum) nullam obediendi obligationem habent. At si sub regula saltem virtualiter comprehenduntur, obligationem habent obediendi: sic relati Doctores.

5. Placet tamen aliquos casus extendere, ex quibus colligi alii possint: an sub regula comprehendantur? Primò enim comprehenditur sub obedientia regulæ justa punitio ob illius transgressionem: quia hæc ad communem illius observantiam necessaria est: aliàs passim regulæ violarentur, sic ferè omnes doct. apud Suar. *tom.* 3. *de rel. lib.* 10. *cap.* 8. *num.* 7. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 77. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 2. *num.* 45.

Secundò, si jejunium, recluso, aliave pœnitentia judicetur moraliter necessaria, seu valde conveniens, ut peccati lapsum evites, vota, statutaque religionis exactè observes, poterit superior ad ejus observantiam te præcepto obligare; quippe hæc sub regula implicitè continentur: sic aliis relatis Suar. *num.* 8. Lessius & Sanch. *sup.* Quod optimè confirmatur statuto Bonif. VIII *cap. unic. de statu Regular.* renovato per Trident. *sess.* 25. *cap.* 5. *de Regul.* perpetuam clausuram monialibus, tametsi eam professæ non sint, indicente: quia ad observantiam castitatis promissæ judicata est clausura perpetua moraliter necessaria.

Tertiò sub regula est indictio aliquorum jejuniorum, aliarumve pœnitentiarum ob publicam necessitatem. Si enim Episcopus ob hanc causam hæc præcipere potest suis subditis, cur non prælatus regularis suis religiosis, cum in illos non solum potestatem jurisdictionis, sed dominativam, & ex voto habeat? præcipuè cum hæc ad rectam illius status gubernationem conducant, & ita docet Lessius, & Sanch. *suprà*, Layman. *lib.* 4. *tract.* 5 *cap.* 8 *quæst.* 4. *in fine.* Hæc certa; at dubia sunt, & à doctoribus controversa.

6. Primum; an sub regula comprehendantur missio ad Indos, & infideles ad eos convertendos, vel missio ad terram hæreticorum ad eos reducendos? Affirmant aliqui de omnibus religionibus, quarum institutum est, non solum propriæ, sed saluti proximorum incumbere; quippe ad hunc finem consequendum valdè necessaria ad hæc missio. Præterea infideles, & hæretici in majori sunt necessitate constituti, quam fideles, & catholici, ergo religiosi obligati ex instituto procurare proximorum salutem, efficacius obligati sunt infidelibus, & hæreticis, quam reliquis. Et ita supponere videtur Sotus *lib.* 7. *de justit. quæst.* 2. *art.* 4. *in fine corp.* Nihilominus dicendum est, ex solo illo fine generali procurandi proximorum salutem non satis probari sub regula illarum religionum contineri missionem ad Indos, reliquosque infideles, & hæreticos, quippe hæc missio, horumque conversio, etsi Ecclesiæ valde necessaria sit, difficillima est, multisque periculis, tum animæ, tum corporis expositа, ad quæ subeunda nemo est præsumendus obligatus ex generali promissione procurandi proximorum salutem, sed necessario requiritur specialis, & expressa obligatio: sic docuit Cordub. *in exposit. reg. D. Francisci, cap.* 10. *&* 12. *quæst.* 2. Man. Rodrig. *quæst. regul. tom.* 3. *quæst.* 19. *art.* 7. *&* 2. *tom. sum. cap.* 9. *numer.* 5. Ludovic. Lopez 1. *part. instruct. cap.* 56. vers. *an prælati.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 77. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 2. *num.* 47. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 4. *à numer.* 22.

Notanter dixi missionem ad Indos, & infideles convertendos, & inter eos habitandum non contineri sub regula obligante, quia aliter dicendum est, si in eorum terris aliquis conventus ordini esset ædificatus, posset inquam illius prælatus religiosos illuc mittere, ibidemque ad habitandum compellere, quia non compellet ad habitationem suæ professioni alienam, sed maximè propriam, & debitam, ut conservari possit, ut benè notavit Suar. *d. lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 22. ex Navarr. *tom.* 3. *de Regular. num.* 22.

Religiosi verò Societatis Jesu non solùm qui professi sint quatuor votorum, sed omnes alii tametsi solis biennii votis astricti mitti possunt ad Indos, & Sarracenos convertendos, & inter eos commorandum, etiamsi nulla domus vel collegium Societatis ibi ædificatum sit; quia finis Societatis cuilibet religioso propositus est peragrare omnes mundi partes; ubi speratur majus Dei obsequium & proximorum salus, eaque de causa dicitur 9. *part. const. cap.* 3. §. 9. Mittere poterit (scilicet Generalis Præpositus) omnes sibi subditos sive professionem emiserint, sive non emiserint, quos mittendos judicaverit, ad quaslibet mundi partes (id est, ut in declarationibus

subjicitur

subjicitur) inter fideles in Indiis, & inter infideles, ubi sunt aliqui incolæ Christiani, & etiamsi nulli sint ad quodvis tempus vel definitum, vel indefinitum, ad quamvis actionem ex iis, quibus uti ad proximorum auxilium Societas solet, exercendam. Sic docuit Ribadeneyra de Societatis instituto, *cap.* 20. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 2. *num.* 47. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 17. Advertenda tamen sunt illa verba constitutionis *ad quamvis actionem ex iis, quibus uti ad proximorum auxilium Societas solet exercendam.* In quibus tacitè declaratur ad alias actiones, quas Societas exercere non solet in proximorum auxilium non posse Generalem mittere ex obligatione Societatis religiosos. Unde non potest ex vi voti obedientiæ obligare religiosos ut causa redimendi captivos, legationis faciendæ, negotii alicujus tractandi commodum temporale reipublicæ spectantis illuc proficiscantur, ut rectè notavit Suarez *tomo* 4. *de religion. libro* 4. *capite* 12. *numero* 11. *&* 18.

7. Secundò dubitatur de obligatione cum periculo vitæ: an possit à superiore imponi; Et quidem si ex actione illa periculosa bonum commune religionis pendet, non dubito à superiore præcipi posse: si enim princeps ad bonum temporale reipublicæ potest subditos suos ad bellum, & navigationem periculosam obligare, cur non poterit prælatus regularis sibi subditis ob bonum totius suæ religionis eam obligationem imponere? potest utique, & ita tradit relato Cajetan. 3. *tom. opusc. tract.* 9. *& communi sententia in* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 29.

Ex qua doctrina deducitur, qualiter possis obligari assistere infirmis peste infectis, si enim infirmi sunt fratres ejusdem religionis, compelli absque dubio potes: quia ad conservationem, & bonum regimen religionis pertinet religiosos mutua sibi obsequia præstare, & in necessariis succurrere, & ita docet Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *libro* 2. *cap.* 9. *numer.* 9. Manuel Rodrig. *quæst. regul. tom.* 3. *quæst.* 31. *artic.* 3. Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 1. *numer.* 56. Considerandum tamen est in hac parte conditio infirmorum, & inservientium, præcipere enim viris delicatis, vel specialis scientia, & virtute pollentibus, & religioni proficuis, ut infirmis carentibus suprad ctis donibus inserviant, cum sint alii, per quos illud officium exerceri possit, rationi dissonum est, & bono communi religionis adversum; ac proinde obligare non potest id mandatum, sic Man. Rodrig. *dict. quæst.* 31. *artic. ult.* Sanchez *num.* 57.

Si verò infirmi exteri sunt, regulariter non teneris cum eo vitæ discrimine eis cibaria suppeditare; quia ex præcepto Charitatis non obligaris efficacius, quam alii clerici sæculares. Ex voto autem, & professione religionis non obligaris si religionem professus sis monachalem, seu spectantem ex instituto propriam tantum salutem, ut dixit Man. *dict. artic.* 3. Sanchez *num.* 59. At si professus sis religionem mendicantem, seu ex instituto proximorum salutem spectantem, solum videris obligatus, cum urget proximorum spiritualis salus; eo quod non adest parochus, neque alius clericus etiam mercede ab Episcopo conductus qui eis possit, & velit sacramenta ministrare, hoc enim teste Sanchez *numer.* 62. prius tentandum est, quam tibi obligatio imponatur; quia solum in subsidium parochorum, & aliorum clericorum obligaris. At ob medicinas, & cibaria ministranda non videris obligari posse: quia tuæ religionis finis non est proximorum temporali saluti, sed spirituali incumbere, & ita docuit Armilla, verbo *obedientia num.* 5. & Tabiena *ibi*, *quæst.* 5. *num.* 6. Adde non carere probabilitate neque ob necessitatem spiritualem te obligari posse, quia esto ex instituto habeas esse coadjutorem Episcoporum, & parochorum in spirituali proximorum salute, id debet intelligi servato charitatis ordine, & cujus obligatione non teneris proximorum saluti consulere stante tuæ vitæ periculo. Sic Navarr. *summ. cap.* 24. *num.* 11. Cajetan. 2. 2. *quæstio* 26. *artic.* 5. *ad fin.* Bann. *quæstion.* 33. *artic.* 3. *dub.* 4. Certum tamen existimarem, si aliquando bono nomini religionis notabiliter expediret religiosum peste infectis assistere; posse, & debere prælatum sibi subditum obligare ad id minus obeundum, tenerique religiosum cujuscumque ordinis sit obedire: quia tam prælatus, quam subditus obligantur bono communi religionis consulere, colligitur manifestè ex Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 29.

8. Tertiò dubitatur; an obligari possis sustinere asperitates regulæ primitivæ à fundatore institutæ, à Pontifice approbatæ tametsi decursu temporis relaxata sit: Videris posse obligari; quia voves obedientiam secundum regulam, quod intelligi debet de regula legitima, non de regula malitia religiosorum corrupta, præcipuè cum religiosi non videantur potuisse suis transgressionibus efficaciam regulæ derogare; quippè illæ transgressiones votorum paupertatis, castitatis, seu obedientiæ violationes sunt. At actibus juri naturali, & divino contrariis introduci non potest consuetudo, quæ regulam deroget.

9. In hac re distinctione utendum est: Aliæ sunt austeritates à regula primum præscriptæ, quæ tamen sub votis actu non continentur. Aliæ quæ ab ipso religionis exordio continentur. Ad observationem austeritatum, quæ sub votis nunquam fuerunt contentæ, obligari non potes, si decursu temporis, & consuetudine longæva derogatæ sunt. Posse autem adversus regulam, & legem has austeritates indicentem præscribi constat ex his, quæ diximus; *tract.* 3. *de legibus de consuetud.* ibi enim probavimus adversus quamlibet legem Ecclesiasticam prævalere consuetudinem posse. Lex autem illa statuens has austeritates pro majori religiosi status observatione Ecclesiastica est. Ergo potuit derogari consuetudine. At sic derogata nec lex est, nec regula, ergo votum obedientiæ secundum regulam illas austeritates non comprehendit, & ita docet Navarr. *capit.* 12. *numero* 50. Ludovic Lopez 1. *punct. instruct. capit.* 4. *versicul. non excusatur.* Suarez *tom.* 3. *de Religion. libr.* 10. *tom.* 8. *numer.* 18. Sanchez lib. 6. summ. *capit.* 2. *numer.* 26. *& sequentibus.* Verum si austeritates, & regulares observantiæ sub votis fuerint ab ipso institutore contentæ necessario debes facto voto eas observare; quia contra votum utpote obligationem jure divino, & naturali inducens, nulla consuetudo prævalet. Sic Navarr. Sanchez & Suarez *suprà.* Hoc autem procedit, dum urget præceptum, & lex statuens sub votis religiosorum eas observantias comprehendi; at quia hæc comprehensio juris est Ecclesiastici non divini consuetudine derogari potest. Qua derogatione posita vota denuo facta eas observantias non comprehendunt. Ex his dissoluta manet dubitandi ratio. Nego enim votum obedientiæ semper fieri secundum rigorem regulæ à fundatore institutæ & in principio approbatæ, sed fieri secundum quod consuetudine legitimè præscripta mitigata est. Consuetudo autem mitigare, & derogare potest regulam, quatenus talis est; tametsi quatenus est sub voto comprehensa derogari non possit.

10. Quartò dubitabis de regula reformata, & in pristinum statum restituta à Prælato cum generali capitulo; an tenearis ex vi professionis ante reformationem factæ eam observare? Nam ex professione post reformationem nemini est dubium. Communis sententia affirmat, quia illa non est nova austeritas, sed antiquæ debita restitutio. Item religionis prælato cum capitulo generali concessum est posse religionem collapsam erigere, & constitutionibus denuo editis

editis reparare, ne penitus pereat, sed hoc efficaciter præstare non potest, nisi simul possit sibi subditos ad eam observantiam movere. Ergo dicendum est facta reformatione omnes obligatos esse. Sic docuit Felin. *capit. cum omnes numer. 15. de constitut.* Abbas *capit. super eo versiculo austeritatem numero 6. de Regularibus* Sylvester verbo *religio 6. quæstion. 6.* Azor. *tom. prim. institution. moral. lib 23. capit. 11. quæstion. 17. & 19.* Gab. Vasquez 1. 2. *disputationib. 154. capit. 4. numero 15. & sequentibus* pluribus relatis Sanchez lib 6. summ. *capit. 1. numer. 35.* Suarez *tom. 3. de relig. lib. 10 capit. 7. numer. 19.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 3. cap 9. quæst. 4.*

11. Hæc sententia eo tantum casu vera est, quo reformatio judicaretur maximè expediens, seu moraliter necessaria ad conservationem religionis assumptæ in statu mitigationis per legitimam consuetudinem introductæ, sic colligitur ex supra relatis doctoribus. Ratio est; quia ex voto solum potes obligari ad observandam regulam quatenus viget, non quatenus abolita est: & deinde obligari tantum potes ad observanda quæ necessaria fuerint ad illius secundum statutum assumptum conservationem utpote tacitè, & in virtute sub regula comprehensa, non tamen ad statuta, quæ moraliter necessaria non sunt ad regulæ mitigatæ conservationem; quia sub tuo voto, nec presse, nec tacitè continentur. Alias posses ad novam religionem obligari. Quod si roges, quando judicabitur reformatio moraliter necessaria ad religionis assumptæ conservationem? Optimè respondet Layman. *libr. 4. summ. tractat. 5. capit. 9. quæst. 4. co. 2.* inquit enim. Tunc reformatio regulæ necessaria videri debet ad regularis ordinis conservationem, si cum præsente observatione pauciſſimi ad perfectionem religiosam pervenire studeant, si cum scandalo & querela sæcularium vivant, ut expediret omnino religionem dissolvi, quam ita continuari, si neque essentiali voto v. g. quæ ad paupertatem religiosam spectant, communiter observentur.

Punctum V.

An possis obligari ad relinquendam subjectionem debitam in statu assumpto.

SUMMARIUM.

1 *Ex voto nunquam potes obligari ad relinquendum statum matrimonio assumpto.*

2 *Neque etiam obligari potes ex voto religiosæ obedientiæ communiter factæ Episcopatum acceptare; bene tamen alio capite.*

3 *Ad acceptandum beneficium sæculare, vel alterius Ordinis obligari non potes, bene tamen ad acceptandum beneficium tui Ordinis.*

4 *Non potes obligari ad transitum alterius Religionis.*

1. Debitam subjectionem relinquere potes legitimo matrimonio contracto, assumptione ad Episcopatum vel beneficium curatum, & per ingressum alterius Religionis. Regula ergo certissima est, nullo modo posse voto obedientiæ obligari ad debitam subjectionem relinquendam; quia non potest votum sibi esse contrarium; ex illo enim subjiceris Religioni. Ergo ex illo à Religione liber esse non potes. Quod amplius explicatur expendendo modos, quibus debita subjectio relinquitur. Et primo ad statum matrimonii constat ex professione Religionis te obligari non posse; si quidem professione Religionis supradicto statui renuncias. Quare si in aliquo casu rarissimo ad contrahendum matrimonium obligari posses, ea obligatio non ex potestate à voto accepta, sed aliunde provenire debet: Sic omnes Doctores.

Deinde ex vi voti non potes obligari ad Episcopatum assumendum; quia eo assumpto manes liber ab obedientia regulari *cap. 1. 18. quæst. 1.* cui votum te subjecit. Ergo ex illo non potes ab obedientia regulari libertatem consequi. Et confirmo. Votum obedientiæ est secundum regulam; at Episcopatus est extra regulam. Ergo ad illius acceptationem votum non extenditur. Adde Episcopatum non referre ad bonum Religionis, & Religiosi, sed ab bonum commune Ecclesiæ, cui providere non est Prælati regularis, & ita tradit Lessius *lib. 2. de justit. cap. 51. dub. 9 num. 67.* Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 10. cap. 10. n. 21.* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 2. n. 49.* Verùm etsi hoc ita sit, potest Pontifex te in Episcopum assumere, quoties id Ecclesiæ expedire judicaverit non ex vi voti obedientiæ, sed ex juridictione, quam habet in totam Ecclesiam, cui ejus cura, & regimen concessum est, ut pluribus relatis firmat Suarez *dicto cap. 10. n. 19.* Sanch. *n. 49.*

2. Major difficultas est; an ex vi voti obligatus sis non consentire Episcopatui absque licentia tui Prælati? Ratio difficultatis est; quia *in cap. Religiosus de electione in 6.* irritus declaratur consensus absque tui Prælati licentia, ibi, consensus non teneat. Nilhominus ex vi illius textus non convincitur, te obligatum esse ex vi voti ad non præstandum consensum absque superioris licentia; quia consensus absque superioris licentia prohiberi, & irritari potest jure Ecclesiastico, ut de facto prohibetur, & irritatur, absque eo quod ex voto ulla sit prohibitio, aut irritatio. Adde Episcopatum statum esse Religione perfectiorem, nullo modo dispositioni regularis Prælati subjectum. Ergo ex vi voti regularis obedientiæ non prohiberis ejus electioni tuum consensum præstare. Verùm etsi hoc ita sit; negari non potest, te potuisse voto obedientiæ ad id obligari; cum sit res honesta, & juri communi conformis, uti docet Suarez. *tom. 3. de Relig. lib. 10. cap. 10. num. 14.* Advertere tamen debes solùm consensum in electionem absque Prælati licentia tibi esse prohibitum; quia Textus *in cap. si Religiosus* tantum de electione loquitur, non de collatione, & præsentatione. Unde consensus in hac provisione nec est nullus, nec videtur prohibitus: tradit Suarez *dicto cap. 10. num. 16. & 17.* Deinde loquitur textus non de cujusvis beneficii electione, sed prælaturæ, qualis non est beneficium curatum, nec simplex: poteris ergo hanc inconsulto Prælato acceptare, si in ea providearis à potente conferre.

3. De obligatione verò accipiendi beneficium curatum, aut simplex, sub distinctione respondendum est: si beneficium sæculare sit, non potes ab ullo Prælato regulari etiam supremo, quatenus talis est, obligari, quia illa beneficia non pertinent ad regulam; cum te extra regulam, observantiámque regularem constituant; neque eorum provisio spectat bonum monasterii, sed bonum Ecclesiæ. Sic Navarr. *comm. 4. de Regul. num. 23.* Man. Rodr. *t. 1. qq. regul. q. 34.* Suar. *t. 3. de Relig. lib. 10. c. 10. in fine* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 2. n. 51.* Ab hac doctrina excipiunt aliqui Doctores munus parochorum inter Indos, quod cum ex motu Pii V. Religiosis conferri possit, videtur ad Religionem pertinere, & quasi regulare esse; ac proinde posse Religiosos ad illud subeundum compelli. Sic Ludov. Lopez *1. p instruct. cap. 56. col. 3.* Man. Rodrig. *2. t. sum. cap. 9. n. 6.* Suar. *d. cap. 10. in fine* Sed oppositum verius censeo cum Sanch. *lib. 6. sum. cap. 3. num. 50.* quia illa Pontificia concessio non mutat beneficii sæcularis naturam, & consequenter non præstat, ut ad illud subeundum obligari possis. Quod si beneficium regulare sit tui Ordinis, ad illud subeundum compelli à tuo Prælato potes; cum enim à Religiosis illius Ordinis administrari debeat, necessum erat, ut Prælatus penes quem est

Ordinis

Ordinis ministratio potestatem haberet compellendi ad illius beneficii administrationem. Navarr. Suar. Sanch. & Man. *locis allegatis.* Sumiturque ex *cap. quorundam de electione in 6.* Quod extendi debet ad beneficium, etiamsi reditus tenues habeat; quia non commodum Religiosi, sed Religionis in hac administratione spectatur, & docuit Navarr. & Sanch. *suprà*, & Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 19. n. 5.* ob illud tamen tenue beneficium, & ad sustentationem insufficiens, non poterit Religiosus à Prælato obligari relinquere monasterium, ut in eo resideat, nisi ex bonis monasterii insufficientiam alimentorum supplear. Suar. *loco allegato.* Notanter dixi tui Ordinis; quia ad beneficia regularia alterius Ordinis compelli non potes; qui ea, eorumque munera tuæ Religioni non competunt; ac proinde non censeris ad ea subeunda obligatus. Sanch. *d. cap. 2. num. 51.*

Hinc fit te obligari posse ex voto obedientiæ ad subeundum munus Prælati; alteriúsve officii in tuo Ordine, secus extra Sanch. *num. 52.*

4 Ultimo dicendum est de transitu ad aliam Religionem, ad quem certum existimo te obligari non posse. Tùm ob rationem generalem, quia non videtur posse superior præcipere subdito id per quod ab ejus obedientia eximitur. Tùm quia vel Religio assumenda est æqualis, inferior, vel superior: Si inferior; aut æqualis sit Religioni assumptæ, sub voto facto comprehendi non potest, utpote minus bonum; si perfectior, continetur sub voto per modum exceptionis: promittis enim obedientiam in hoc Ordine, dum perfectiorem ingressus non fueris; at quia non promittis perfectiorem ingredi, nec obedire Prælato ejus ingressum præcipienti; ea de causa obligari non potes. Sic Suar. *t. 3. de Rel. l. 10. c. 10. n. 4.* Qualiter autem possis ex una Religione ad aliam transire, infrà dicemus.

Punctum VI.

An Religiosis interdicta sit habitus suæ Religionis dimissio, & sub qua pœna?

SUMMARIUM.

1 *Sub pœna excommunicationis dimissio habitus interdicitur.*
2 *Religiosos Societatis* Jesu *in hanc excommunicationem non incidere docet Sanch. Probabilius est oppositum.*
3 *Explicatur quæ sit temeraria habitus dimissio.*
4 *Non requiritur nova habitus dimissio, tametsi contra sentiat Sanch.*
5 *Si retento habitu propriæ Religionis sæcularem induas exterius, incidis in dictam excommunicationem.*
6 *Non caret oppositum probabilitate.*
7 *Esto excommunicationem vitaves occultando habitum; at non vitas peccatum mortale.*
8 *Hæc dimissio habitus debet esse temeraria, & quæ hæc sit.*
9 *Non excusaris ab hac censura, ex eo quod habitum alterius Religionis induas.*
10 *Non excusaris ex eo quod sit hæc habitus dimissio intra claustra propriæ Religionis.*
11 *Neque excusaris ex eo quod per horam tantum dimiseris.*
12 *Bene excusaris, si ob actionem cedentem in proximorum utilitatem dimittas. Item si ob grave aliquod damnum vitandum.*
13 *Item excusari potes ex dispensatione.*

1. Esse omnibus Religiosis Professis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda interdictam temerariam habitus suæ Religionis dimissionem compertum est apud omnes. Ex *c. ut periculosa. Ne clerici, vel mon. in 6.* ibi, ut periculosa Religiosis evagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcumque Religionem tacitè, vel expressè professus in scholis, vel alibi temerè habitum Religionis suæ dimittat: & paulò inferius. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Ratio hujus prohibitionis, ut constat ex proœmio dicti cap. est ne Religiosi occasionem habeant evagandi. Præterquam quod satis rationi consonum est, ne habitus qui datur in signum status Religiosi assumpti dimittatur non dimisso statu, ad quem significandum assumitur. Hæc igitur prohibitio circa Religiosos professos versatur, ibi, *tacitè, vel expressè professus.* Quod intelligendum est, sive viri sint, sive fœminæ; quia de omnibus est eadem ratio. Unde novitii non comprehenduntur, & meritò; quia in illis non potest esse temeraria habitus dimissio, cum pro libito à via incepta desistere possint, & liberè vagari.

2. Difficultas autem est de Religiosis Societatis tam professis, quàm non professis, an si temerè habitum dimittant, peccent mortaliter, & excommunicationem supradictam incurrant. Neque Sanch. *lib. 6. sum. cap. 8. n. 70.* eo quod Societas nullum specialem habitum habeat, sed communem, & accommodatum usui patriæ, ut dicitur *6. p. const. c. 2. n. 15.* At dictus textus *ut periculosa*, supponit professos dimittentes habitum suæ Religionis habere specialem habitum, quo à cæteris distinguantur; aliàs ex illius dispositione occasionem vagandi non habebunt. Verius tamen credo sub eo decreto Religiosos Societatis comprehendi, quia esto non habeant habitum unicum, & specialem, quo in omni loco uti debeant, tenentur tamen uti habitu honesto clericorum illius Religionis. Ergo si hunc dimittunt, & sæculari veste induantur, proprium habitum suæ Religionis dimittunt. Aliàs si sub dicto decreto Societatis Religiosi non comprehenduntur, non committent per se ullam culpam temerè habitum deponentes, & sæcularem induentes; cum jure naturali habitus Religiosi dimissio stante firmo proposito non retrocedendi ab statu prohibitus non sit. Quod certè durum est, & vagandi materiam satis aptam præbet, & licet textus loquatur de professis, id fecit gratia frequentioris usus, & quia eo tempore nullus erat religiosus à novitiis distinctus, qui tacitè, vel expressè professus non esset.

3. Actio verò hoc decreto prohibita est temeraria habitus dimissio. Circa quam occurrit dubitandum, quæ depositio habitus sit temeraria illius dimissio. In qua re certum est, non esse temerariam habitus dimissionem; cum illum deponis ad dormiendum, quiescendum, natandum, aliamve similem actionem; quia illa non est dimissio, sed prudens, & cordata depositivo, seu nudatio, & spoliatio. Sic Suarez *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 1. cap. 5. num. 3. & omnes.* Petit ergo habitus dimissio depositionem illius fieri animo occultandi statum, & se alium ab eo, qui est significandi: Ex quo fit non esse propriè dimissionem habitus, si illum deponis, ut aptius aliquam personam in ludo, & recreatione repræsentes, ut cursum velociorem consummes, ut lapidem expeditius projicias; quia illa dispositio non est status voluntaria occultatio. Sic Navarr. *cap. 26. n. 131.* Man. Rodrig. *quæst. reg. t. 2. q. 76. art. 6. not. ab 2.* Azor. *t. 1. instit moral. lib. 12. cap. 13. q. 3. casu, 16. & cap. 17. q. 9.* Suar. *tom. 5. de censur. disp. 23. sect. 4. n. 27.* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 8. n. 55.* Quod intelligendum est, tametsi aliæ vestes ad eum effectum induantur, ut nuper relati Doctores notant, & ratio facta convincit. Imò Navarr. Suar. & Sanch. *pluribus relatis*, doctrinam extendunt ad depositionem habitus ob finem turpem, vel injustum, scilicet ut voluptuosius forniceris, vel liberius fureris. Sed hoc intelligi debet, dummodo prima intentio deponendi habitum sit voluptas fornicationis, & furti expedita executio. Nam si primo intendis tuum statum occultare, ut sic liberius pecces, non dubito; quin illa sit vera, & propria habitus dimissio excommunicationi subjecta.

4. Dubium igitur est, debeásne in depositione habitus

alium accipere, ut censearis verè, & propriè habitum dimittere. Affirmant Sylvest. verbo *excommunicat.9.casu* 24.*n.*52.Navarr.*sum.cap.*27.*n.*131.Man.Rodrig. *q.regul. t.*2.*q.*76.*art.*6.Sanch.alios referens *lib.*6.*sum.cap.*8.*n.*51. Moventur; quia aliàs non esset dimissio,sed nudatio,& spoliatio. Item ex sola habitus Religiosi nudatione,nisi alius accipiatur, non est Religiosis occasio vagandi, quia non solent nudi, vel indecenter vestiti incedere. Nihilominus verius censeo solam depositionem habitus ob finem occultandi statum, esse veram habitus dimissionem,rametsi alium novum non induas;quia potes deposito tuæ Religionis habitu solis vestibus internis vestitus incedere omnino incognitus. Ergo est dimissio habitus,ex qua datur occasio vagandi,quæ licet non sit æque frequens,& apta ac ea,quâ novis vestibus indutus incedis; sufficit tamen, ut præbeat tibi occasionem vagandi incognitus. Sic Suar.*t.*5.*de censur.disp.*23 *sect.*4.*n.* 28. Neque illa depositio est dicenda nudatio;aut spoliatio,cum fiat ex animo se occultandi,sed vera,& propria dimissio.

5.Sed quid dicendum,si retento habitu propriæ Religionis sæcularem induas, & sic incognitus incedas, judicandúsne est habitus dimissus, & excommunicatus? Communior sententia affirmat, ut constat ex pluribus, quos refert,& sequitur Sanch. *lib.*6.*sum.cap.*8.*num.*63. quia illa occultatio licet non sit materialis habitus dimissio,est vera,& formalis,siquidem ea facta tollitur ab habitu esse signum cognoscitivum Religiosi status, ad quem significandum ille habitus materialis assumitur. Aliàs si retento interius habitu, eóque occultato possis excommunicationem dimittentibus habitum impositam fugere,facilè legem prohibentem dimissionem eluderes. At quoties lex pœnalis eludi potest extensione non facta, communiter Doctores censent, extendi debere, ut constat ex *c. in nonnullis de Judæis*; ubi jubentur Judæi commorantes inter Christianos signum quoddam gestare,quo secernantur, qui si occultum gestent, pœnas ibi impositas non evitant, *& ex c.quamquam usurarii,de usuris in* 6. ubi irritato testamento usurarii irritatur codicillus, & donatio causa mortis. Et ex *Clem.* 1. *de sepultur.* prohibente sepelire in cœmeterio tempore interdicti, censetur in Ecclesiis prohibitum esse, ne inquam finis legis eludatur. Quia in dispositione legis potiùs mens, quam materialia verba spectanda est.

6.Nihilominus etsi supradicta sententia,ut longè verior,probabilior,& communior amplectenda sit in judicando,& consulendo.At opposita probabilitate non caret:tenet enim eam Sayro de censur. *lib.*6. *c.*33. *num.*9. *&* 10. Suar. *t.*5. *de censur.disp.*23.*sect.*4.*num.*33.*&* 34.*& tom.*4.*de Relig.tract.*8.*lib.*1.*cap.*5. *num.*12. & alii relati à Sanchez *dicto capite* 8. *numero* 62. Ipséque affirmat esse satis probabilem. Ratio est, quia in eo textu non quælibet occasio vagandi prohibetur, sed quæ fit per dimissionem Religiosi habitus. At occultans habitum nonnullum dimittit,sed potius retinet,occultum tamen. Neque est verum occultantem habitum dimittere signum religiosi status; non enim illud dimittit,sed dissimulat & celat. Ergo pœna imposita dimittentibus non debet extendi ad occultantem.Neque iterum est verum, ex hac occultatione finem legis eludi;non enim ita facilè Religiosus incedere potest incognitus retento habitu,ac illo dimisso. Deinde lex pœnalis ad summum extendi potest ad causam sublata verborum forma comprehensum;at occultatio habitus non continetur sub dimissione,sed potius est illi opposita:ergo.Neque textus in contrarium relati urgent. Nam *cap. in nonnullis*,non præcipitur Judæis utcunque determinatio habitus gestati, sed qua publicè ab aliis populis distinguantur, ibi statuimus ut tales utriusque sexus in omni Christianorum Provincia, & omni tempore, qualitate habitus *publicè* ab aliis populis distinguantur, quod cum occultatione esse non poterat. *In cap. quamquam usurarii*, etsi non careat difficultate extendi irritationem testamenti ad codicillos, ut tradit Glossa *ibi*; at illa non est extensio,sed inclusio. Tum quia codicillus est quoddam testamentum,est enim mentis testatio,*§.sed aliud instit.de testament.* Tùm præcipuè, quia textus de dispositione in ultima voluntate loquitur,ut colligitur ex primis verbis ibi:in ultima voluntate mandaverit, ac proindè codicillus, & donatio causa mortis, quæ sunt ultimæ voluntatis dispositiones comprehendi debent, & licet textus solùm testamentum expresserit id gratia frequentioris usus fecit, non ut dispositio ad solum testamentum restringeretur. Igitur ex hoc textu ad nostrum casum desumi non potest argumentum; cum occultatio habitus non sit illius dimissio, tametsi occasionem præbeat vagandi. Minus urget Textus *in Clem eos qui de sepultur.* Concedo namque prohibita sepultura in cœmeteriis, à fortiori in Ecclesiis prohiberi,cum Ecclesiæ sint loci sacratiores. Expressit autem Pontifex cœmeteria, quia frequentius ibi corpora sepeliebantur, quam intra Ecclesiam.

7.Sed quamvis verum sit ex occultatione habitus illo retento excommunicationem vitari;at in peccatum grave incidis.Tùm quia occasionem vagandi assumis. Tùm præcipuè quia Trident. supponit hanc occultationem graviter esse prohibitam;siquidem *sess.*25. *c.*19.*de Regularibus* prohibet Prælatis, ne licentiam Religiosis concedant habitum suæ Religionis tegendi, qua licentia non indigerent, si nulla illis esset prohibitio. Barbosa *in remission. Concil.*

8. Habitus tamen dimissio censuram inferens debet esse temeraria,ut constat ex *textu*, ibi, temerè habitum suæ Religionis dimittat, & infrà. Temerarius violator extiterit. Quapropter ignorantia crassa modo affectata non sit,etsi à peccato non excuset,ut tradit Suar. *tom.*4. *de Relig. tract.*8. *lib.*1. *cap.*) *num.*8. excusat ab hac censura; quia non est præsumptio nec temeritas, ut pluribus firmat Sanchez *lib.*9. *de matrimon. disp.* 32.*num.*36. *& lib.* 6.*Sum. cap.* 8.*n.* 43. Ille igitur temerè habitum dimittit, qui nulla legitima causa ductus dimittit pro nihilo ducens legis violationem. Quo sensu dixit D. Thom.2.2.*q.*53.*art.*3.*ad* 2. *& ibi* Cajet.temerariam violationem legis esse illius contemptum; non quidem formalem,sed virtualem consistentem in libera,& impudenti legis transgressione, sicuti explicat Sanch. & Suar. *loco alleg.* Restat examinare; an sint aliqui casus excusantes dimissionem habitus à censura incurrenda, & à peccato?

9. Primò excusant aliqui hanc dimissionem, si habitum alterius Religionis induas, quia eo induto non est tibi materia vagandi, sicuti non est Religiosis illius Ordinis. Sed hæc excusatio sic absolutè sumpta omnino rejicienda est,quippe est contraria Textui *in dicto cap.*2. excommunicari eum, qui temerè habitum suæ Religionis dimittit quam dimissionem non evitat, esto alium assumat. Non enim dixit textus qui temerè habitum Religionis dimittit, sed notanter addit suæ, ut inde excluderet excusationem ex assumptione alterius Religionis habitus. Præterea, quia ex illa assumptione non tibi subtrahitur absoluta materia vagandi, cum facilè possis deprehensus probare non esse Religiosum illius Ordinis, quem habitus indicat. Quo probato, & habitu dimisso libera tibi vagatio permittetur, cum non constet cui Religioni astrictus sis; sic pluribus relatis Sanchez lib. 6. sum. *cap.* 8.*num.* 65. Suarez *t.*5. *de censur. disp.*23.*sect.*4.*n.*32.verùm si simul cum susceptione habitus alterius Religionis, illam ingrediaris, tametsi contra jura, & invalidè pluribus firmat Sanch. *dicto c* 8.*n.*68. Rodrig. *q.regular.t.*2. *q.*76.*art.*8. Lessius *c.*41. *dub.*13.*n.* 102. te excusatum esse ab hac censura, quamvis à peccato gravissimo non excuseris. Movetur Sanch.quia Textus *in dicto capit.*2.eam dimissionem,habitus excommunicationi subjecit, ex qua datur occasio vagandi. At ingressus in Religionem, habituque illius assumpto

assumpto vagari non potes : ergo , &c. Nihilominus verius censeo, te censuram non evitare. Sic Sylvest. *excommunicatio* , 9. *num.* 54. & verbo *Religio* 4. *quæst.* 4. Navarr. *cap.* 27. *num.* 131. Azor. 1. *t. instit. moral. lib.* 12. *c.* 13. *qu.* 3. *& cap.* 14. *quæst.* 10. *& cap.* 17. *quæst.* 11. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 23. *sect.* 4 *numer.* 32. Ducor ; quia verè, & propriè dimittis habitum tuæ Religionis irrationabiliter,& temerè,quamvis alium assumas. Sed dimittenti temerè habitum est excommunicatio imposita quin in textu sit ulla limitatio ob alterius habitus assumptionem : ergo illam contrahis. Neque valet dicere limitari ex proœmio textus intendentis materiam vagandi Religiosis subtrahere,eo quod hic finis videatur obtineri, novæ Religionis , & illius habitus assumptione quamvis invalida ;non inquam valet , tum quia verè à tua Religione vagaris , esto apparenter in Religione sis. Tùm quia transitus in Religionem nullus non potest jure , & obligatione impedire vagationis materiam , tametsi illam de facto impediat eaque de causa probata nullitate transitus , recedere liberè poteris , & vagari quantum est ex parte Religionis nulliter assumptæ.

10.Secundò excusant alii hanc habitus dimissionem, si sit intra propriæ Religionis claustra non extra. Nituntur illis verbis textus , *ne in scholis , vel alibi,* temerè habitum suæ Religionis dimittat. Verbum enim *alibi* videtur qualitatem habere præcedentis verbi *in scholis* ; ac proinde intelligi debet de dimissione alibi à claustro, & scholis facta ; aliàs ut quid expressis in scholis , clarius enim eo omisso diceret , ubilibet , aut in quovis loco. Præterea , quia habitatio intra claustra impedit dimittentem liberè vagari:ergo,dimissio ea qualitate affecta excommunicationi non subjicitur ; qu ppè non præbet materiam vagandi , & ita sustinet , Angel. verbo *excommunicatio* 7. *casu* 27. favet Rosella verbo *excommunicatio* , 1. *casu* 6. *n* 16. quatenus dicit post factum hanc opinionem esse amplectendam. Verùm contraria sententia omnino tenenda est, scilicet hunc Religiosum excommunicationi subjici ; quia absolutè dimittit habitum suæ Religionis , ex qua dimissione per se nascitur occasio vagandi ; esto per accidens vagatio impediatur ; sicuti si dimittentem extra claustra habitum recluderes in carcerem , recluso impediret vagationem, sed non impediret,quin dimissio præberet occasionem vagandi,& ita tenet,Sylvest. verbo *excommunicatio,9.casu* 24.*n.* 54.*q.* 5. Navarr. *c.* 27.*n.* 131. Azor *lib.* 12. *c.* 17.*quæst.* 15. Sayro *de censur.li.* , *c.* 33. *num.* 11. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 8. *n.* 61. Hanc sententiam limitant Sylvester , & Sayro *suprà* , & Man. Rodrig. 2. *t. qu. regul. q.* 76. *art.* 6.& alii relati à Sanch. *dicto num.* 61. ut procedat tantum cum Religiosus se oculis videntium ostendit,secus si se occultare procurat;quia dum se occultat: non videtur animum habere vagandi.Hæc tamen limitatio non placet Sanch.neque Azor.*q.* 13.*&* 14. & meritò;quia Textus *in dicto c.* 2. non attendit, an Religiosus osculis intuentium pateat , seque illis offerat , sed an occasionem assumat se offerendi incognitum , & per orbem vagandi : quod certè præstat habitus dimissione.

11. Tertiò excusant alii habitus dimissionem à peccato mortali,& ab incurrenda censura,si brevi tempore duret,scilicet per horam;quia illa momentanea duratio præstat,ne censeatur illa depositio moralis dimissio ; sicuti non censetur recedere , qui brevi revertitur , *leg. divortium ff. de divortiis* , sic Eman. Sà verbo *excommunicatio reservata* , *num.* 9. Tolet. *lib.* 4. *sum. cap.* 18. *num.* 3. Azor. 1.*part.instit. moral.* 12.*c.* 13.*quæst.* 5.*casu* 16. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 8. *numer.* 57. Sed verius censeo hanc excusationem admittendam non esse; eo enim ipso, quòd habitum deponis animo occultandi statim,& induendi incognitum , præstas totum id quod in supradicto textu requiritur ad censuram contrahendam : dimittis enim tuæ Religionis habitum , & expeditior redderis vagationi. Perseverare autem in dimissione non petitur in textu,& meritò, quia perseverantia non facit dimissionem , sed dimissionem factam continuat,& extendit ; & ita tenet Sylvest. verbo *excommunicatio,9.casu* 24.*n.* 53. Sayro de censur. *lib.* 3. *c.* 31. *n.* 16. Bannez 2.2. *quæst.* 12.*art.* 2.*dub* 2. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 23 *sect.* 4.*n.* 31. *& t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 9.

12.Quartò excusaris ab incurrenda censura,si ob aliquam actionem cedentem in proximorum salutem , qualis est infidelium , & hæreticorum conversio, dimittas habitum quam tamen retento habitu commodè exercere non potes.Item si ob vitandum tui,tuorúmque temporale periculum scandali,infamiæ,jacturæ, divitiarum dimittas ; quia illa dimissio non est temeraria , sed rationabilis , & prudens ; & generaliter quoties adest justa causa dimittendi , ideóque in textu dicitur , nisi justa causa timoris exegerit habitum transformari , sic ferè omnes Doctores apud Sanch. *lib.* 6. *sum.cap.* 8.*n.* 41. Suar.*t.* 5.*de censur.disp.* 23.*sect.* 4.*n.* 27.*&* 28.*& t.* 4.*de Relig. tract.* 8.*lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 13. *&* 14. Quæ autem sit justa causa arbitrio prudentis relinquitur,nec opus est,ut de justificatione illius evidenter constet ; sufficit , si probabiliter apparet ; quia cognitio probabilis excludit temeritatem , & ex alia parte titulum sufficientem præstat ad prudenter operandum. Sic Suar. & Sanch. *loco alleg.*

13. Quintò excusari potes ab hac censura,& peccato si dispensationem obtineas;cum enim hæc prohibitio, & censura ex jure Ecclesiastico proveniat , dispensatione tolli potest. Ut autem licitè à Pontifice præstetur,adesse debet justa causa arbitrio prudentis ut benè advertit Suar.*t.* 4.*de relig.tract.* 8.*l.* 1 *c.* 5.*n.* 15. Hanc igitur dispensationem nequit alius à Pontifice concedere,quia est dispensatio in jure communi, & licet Prælatis regularibus data sit facultas in jure communi dispensandi , id intelligitur quoad res frequenter occurrentes , & regulari vivendi modo necessarias, qualis non est habitus dimissio. Quod si instes , sæpe aggrediendum est opus,de quo habitum est , an ob illius executionem dimittere habitum possis ; quo casu propria authoritate nequis dimittere ; quia in casu dubio excusante à lege lex servanda est. At authoritate Prælati optimè potes;habet ergo potestatem dispensandi? Respondeo illam non esse dispensationem , sed authenticam legis interpretationem ; interpretatur enim eo casu legem non obligare,& in hanc interpretationem faciendam in casu dubio Prælati potestatem habent,utpotè recto subditorum regimini necessariam , Suar. *dicto c.* 5. *n.* 17.

Punctum VII.

Qualiter interdicatur Religiosis viris à suo Monasterio egressus.

SUMMARIUM.

1 *Interdictus est hic egressus , sed quo jure expenditur.*
2 *Non solum positivo sed naturali , suppositâ professione interdicitur.*
3 *Quando sit peccatum mortale , vel veniale hic egressus sine licentia ?*
4 *Ex licentia expressa , vel præsumpta superioris peccato excusatur.*

1. Religiosis interdictum esse è monasterio egressum absque superioris licentia omnes Doctores firmant. Unde autem hæc obligatio oriatur,an ex jure naturali;an positivo, an ex voto ? non satis exploratum est. Monachis enim , quorum professio erat Deo vacare, & saluti propriæ incumbere. Alex. II. *in c. juxta* 16. *quæst.* 1. videtur præceptum imposuisse , ne è monasterio egrederentur : ibi , juxta Calcedonensis tenorem optimi Concilii monachis quamvis Religiosis ad Normam S. Benedicti

Benedicti intra clauſtrum morari præcipimus, vicos, caſtella, civitates peragrare prohibemus & in *c. qui verè eadem cauſa, & quæſt.* inquit Concilium Calcedonenſ. in locis, in quibus ſe ſemel Deo dedicaverunt permanentes, & ſubdit pœnam privationis communionis his tranſgreſſoribus. Idem habetur *in c. placuit. 1. & 2. & c. monachi 2. eadem cauſa 16 q. 1.* Sed quia hæc decreta omnibus Religioſis communia non ſunt, & præterea ex illis non ſatis colligitur prohiberi egreſſum utcunque, ſed ad Eccleſiaſticas functiones exercendas, quibus ſecundùm ſuum ſtatum monachi privati erant, utpotè non ſacerdotes; ea de cauſa ex illis non ſumitur efficax argumentum ad hanc obligationem pro omnibus regularibus ſtatuendam. Efficacius verò deſumitur argumentum ex *c. quanto de officio ordinar. & clem. 1. §. quia verò de ſtatu monach.* Ubi directè prohibita divagatione Religioſorum ad curias principum; ſupponitur intra clauſtra commorari debere juxta regularia inſtituta. Denique *Trid ſeſſ. 25. capit. 4. de Regularib.* apertè hanc obligationem expreſſit dicens: Non liceat regularibus à ſuis Conventibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab his miſſi, aut vocati fuerint.

2. Verùm non ſolùm jure poſitivo, ſed etiam naturali ſuppoſita profeſſione, & ex voto obedientiæ exiſtimo Religioſos obligatos eſſe clauſtrum non exire abſque licentia ſuperioris. Nam ex vi profeſſionis traduntur Religioſi Prælatis gubernandi, à qua gubernatione ſe ſubtrahunt furtivo monaſterii egreſſu. Item ex voto obedientiæ non ſolùm obligantur Prælatis parere, ſed parati eſſe ad obediendum, quam diſpoſitionem nequeunt habere, cum à Prælati oculis, & notitia recedunt. Sic Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. l. 1. c. 6. per totum ſpecialiter, n. 8.*

3. Sed inquires, quibus eventibus hic à monaſterio diſceſſus ſit peccatum mortale, vel veniale? Reſpondeo, ex omnium ſententia, quoties ex eo diſceſſu poteſt ſcandalum, vel infamia tùm Religioſo, tùm Religioni generari peccatum eſſe mortale; quia eſt ſignum manifeſtum graviter cuſtodiam Religionis violatam eſſe. Hinc fit ſi noctu diſcedas etiam ad horam te peccare mortaliter; quia eſt diſceſſus grave ſcandalum generans: nocturna enim, ac furtiva è monaſterio egreſſio etiam non animo apoſtatandi facta, unus eſt ex caſibus reſervatis à Clem. VIII. non autem reſervatur, niſi quod eſt peccatum mortale, manifeſte. Deinde etiam eſt peccatum mortale ſi per diem exeas animo pernoctandi extra monaſterium; quia aſſiſtentia nocturna extra monaſterium gravem infamiam cauſat. Suar. *dicto c. 6. n. 7.* Quapropter ſolum egreſſum diurnum modo conſueto exiſtimo poſſe à peccato mortali excuſari; quia cuſtodia Religionis, & ſubjectio Prælati debita non videtur graviter lædi. Suar. *n. 10.*

4. At peccato non ſolum mortali, ſed veniali adversùs clauſuram Religioſus excuſatur, quoties ex licentia expreſſa, vel præſumpta ſuperioris clauſtrum egreditur: quia ſpectato jure communi non eſt illi abſolutè interdictus egreſſus, ſed egreſſus abſque licentia. Quare poſita licentia egreſſus licet. Quod adeò verum eſt, ut etiam licentia imprudenter, & abſque juſta cauſa à ſuperiore conceſſa ſufficiens ſit excuſare omne peccatum adversùs clauſuram, & Prælati ſubjectionem; eſto aliunde committatur: quia quomodocumque à ſuperiore concedatur licentia, Religioſus eſt ſub regimine Prælati, & non extra. Notanter dixi ſpectato jure communi, nam ſi ſpeciales cujuſvis Religionis conſtitutiones ſpectemus, ſunt aliquæ Religiones præcipuè ex Monachalibus. Carthuſienſes ſcilicet & Camaldulenſes, in quibus ſub peccato egreſſus à monaſterio abſque cauſa eſt abſolutè prohibitus; in iis enim ſi Prælatus abſque rationabili cauſa licentiam concedat, nulla eſt conceſſio, utpote diſpenſatio in lege ſuperioris; ac proinde Religioſus utens ex licentia cenſetur à monaſterio ſine licentia exire, peccatúmque committere juxta obligationem regulæ, ut latius hæc omnia proſequitur Suar. *dicto t. 4. de Relig. tract. 8. l. 1. c. 6. an. 12. & ſeqq.*

PUNCTUM VIII.

Qualiter fœminis interdictum ſit in monaſterium virorum Religioſorum ingredi, ipſiſque Religioſis eas admittere, & ſub quibus pœnis?

SUMMARIUM.

1 *Proponuntur conſtitutiones Pii V.*
2 *Quæ examinanda ſunt in his conſtitutionibus.*
3 *Non comprehenduntur Reginæ, nec de ſanguine regio.*
4 *Fundatrices communis ſententia docet comprehendi, ſed oppoſitum probabilitate non caret.*
5 *Quæ poſſunt ingredi decentem comitatum, & ſolitum deferre poſſunt.*
6 *Monaſterium eſt locus prohibitus.*
7 *Quid ſub nomine monaſterii?*
8 *Ex pietate, & neceſſitate eſt licitus hic ingreſſus. Explicatúrque caſus neceſſitatis.*
9 *Explicatur caſus pietatis.*
10 *Pœnæ conſtitutæ tranſgreſſoribus expenduntur.*
11 *Quid ſi fœminam introductam fabulationibus detineas ne à monaſterio egrediatur?*
12 *Expenditur quis poſſit à ſupradictis pœnis abſolvere, & diſpenſare.*
13 *Quis poſt latam ſententiam.*

1. QUæſtio hæc verſatur in explicanda *Conſtitutione Pii V. edita anno 1566.* quæ incipit: *Regularium perſonarum*, & in Conſtitutione ejuſdem Pontificis ſupradictam conſtitutionem declarante, & extendente *anno 1570. die Julii 6.* quæ incipit, *Romanum Pontificem*, quam ad verbum refert, Confectius *in privilegiis Ordinum mendicantium inter litteras Apoſtolicas, fol. 179.* cujuſque meminit Sanchez *lib. 6. ſum. capit. 16. numero 79.* Suarez *tom. 4. de Religion. tract. 8. lib. 11. capit. 7. numer. 9.* Item ſive procedit quæſtio in declaranda Conſtitutione Gregorii XIII. *edita anno 1575. idibus Junii* quæ incipit: *Ubi gratiæ*, & alia ejuſdem *edita 23. Decembris 1581.* incipiente *dubiis quæ emergunt.* Sed quia Conſtitutiones Gregorii ſpecialiter loquuntur de perſonis, quæ virtute facultatis acceptæ à Summo Pontifice, & his Conſtitutionibus revocatæ monaſteria Monialium ingrediuntur extra caſus neceſſitatis, de earum intellectu in ſequentibus dicemus, pauca tamen, quia rarò contingere poteſt aliquem ingredi virtute facultatis à tempore Gregorii conceſſæ, & ab eodem revocatæ. Quo circa controverſiæ præſentis difficultas tota verſatur in explicatione Conſtitutionis Pii V. nam licet in Conſtitutione Pii V. quæ incipit. *Regularium perſonarum* ſolùm prohibuerit Pontifex ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum virtute facultatis à Summo Pontifice acceptæ, & præſenti conſtitutione revocatæ. At in conſtitutione incipiente *Romanum Pontificem* declarat contenta in conſtitutione *Regularium perſonarum* intelligenda eſſe de quolibet fœminarum ingreſſu in virorum monaſteria extra caſus permiſſos. Ibi, authoritate Apoſtolica tenore præſentium dicimus, & declaramus fuiſſe, & eſſe mentem, & intentionem noſtram, quod dictæ litteræ non ſolum comprehenderent, & comprehendant mulieres habentes, & prætendentes facultatem, & indulta ingrediendi monaſteria: *Sed etiam omnes, & quaſcunque mulieres alias tam in genere, quam in ſpecie, &c.* Ex quo fit jam non eſſe licitum dubitare, peccatum eſſe mortale, & cenſuris, aliiſque pœnis ſubjectum fœminarum ingreſſum

in

in monasteria virorum absque necessitate, specialique permissione; & ita tradit Sanch. *dicto libro 6. summ. capit. 16. numer. 79.* Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 7. num. 9.*

2. Pro explicatione igitur harum constitutionum Pii V. quatuor examinanda sunt cum supradictis doctoribus. Primum, quibus personis in monasteria virorum censeatur his constitutionibus ingressus prohibitus. Secundum, quid nomine monasterii, domus, & loci Religiosi à quibus fit exclusio intelligatur. Tertium qui sint casus, in quibus hic ingressus permissus est. Quartum, quibus pœnis subjaceant illicitè ingredientes, & admittentes, & ob quam actionem.

3. Circa primum respondet Pontifex comprehendi mulieres cujuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate, ac præeminentia præditas etiam, Comitissas, Marchionissas, Ducissas. Ex quibus verbis manifestum est Reginas, Imperatrices, filias, & neptes regum non comprehendi. Tùm quia Comitissæ, Marchionissæ & Ducissæ expressæ fuerunt ut gradus supremi. Tum quia sub generali prohibitione mulieribus facta, Reginæ, earúmquæ filiæ non censentur comprehensæ ob earum supremam dignitatem. Suar. *dict. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. capit. 7. numer. 6.* Sanch. *lib. 6. Sum. cap. 17. num. 4.* Layman. *lib 4. tract. 5. capit. 12. num. 5.* Neque obstat Gregor. XIII. cum Cardinalium congregatione consultum, an supradictis constitutionibus derogatum sit Regulæ Minimorum permittenti in sua monasteria ingredi mulieres de stirpe regia cum decenti comitatu, & fundatrices, respondisse non derogari quoad Reginas, vel fundatrices duntaxat, teste Man. Rodrig. *1. t. quæst. regul. q. 48. art. 1.* Sorbus *in compend. privil. mendicant.* verbo *Ingressus monasteriorum Monialium, in suis annot. in fine.* Ex quibus videtur quoad reliquas mulieres de stirpe Regia derogatum esse. Non inquam obstat. Tum quia (ut benè ait Suar. *dicto capit. 7. num. 6.*) de illa declaratione Gregor. non satis constat. Tum quia esto constet, universalis censeri non debet, sed specialis, & restricta ad Minimorum Religionem ob ejus singularem observantiam. Tùm & præcipuè quia si in regula per Pontificem approbata nulla erat prohibitio fœminis de stirpe Regia ingrediendi virorum monasteria, nulla facultate, quæ revocari posset his constitutionibus, indigebant ad illum ingressum.

4. Deinde est dubium, an comprehendantur his constitutionibus fundatrices? Sanch *dict. capit. 18. num. 7.* & Layman. *lib. 2. Sum. tr. 5. c. 12. n. 1.* & Man. Rodrig. *in exposit. constitut. Pii V. num. 3.* affirmant comprehendi, nisi forte in aliqua Religione fuerit regula earum ingressum permittens, cui regulæ censent his constitutionibus non derogari ob declarationem supradictam Gregor. XIII. Nihilominus probabilitate non caret fundatrices exemptas esse à prohibitione harum constitutionum. Non enim sub prohibitione generali extraneis facta æquum erat comprehendi monasteriorum patronas, & fundatrices; si enim mulieres de stirpe Regia ob earum dignitatem à generali prohibitione excluduntur; à fortiori fundatrices, & patronæ ob earum qualitatem arctius monasteria devincientem excludi debent. Neque ex declaratione Gregor. aliquod argumentum desumitur ad affirmandum fundatrices comprehendi sub his constitutionibus in ea Religione, in qua non est regula permittens earum ingressum: secùs ubi est regula eum ingressum permittens; quia hæ constitutiones non ad derogandas regulas, sed ad derogandas facultates adversus regulas expeditæ sunt, & ita judicat Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. c. 7. n. 6.*

5. Mulieres verò de stirpe regia, aliæque ex speciali privilegio monasteria virorum ingredientes deferre secum possunt eorum comitatum personarum, quo frequenter incedunt, arg. *c. licèt de privil. in 6.* & docuit Man. Rodrig. *in exposit dictæ constit. Pii V. numer. 4.* Laym. *lib. 4. Sum. tract. 5. capit. 12. num. 5.* & praxis ipsa testatur. Spectanda tamen est semper decentia, & honestas, ob quam æquum est puellas comitantes excludi, & locum illarum mulieres provectæ ætatis assumi, illisque comitari. Secundò examinandum est quid nomine monasterii, & domus in supradictis constitutionibus intelligatur?

6. Primo debet esse monasterium, ad cujus rationem opus est, ut ibi Religiosi permanenter degant vitam communem. Quapropter si in aliqua domo ad tempus commorentur, uti solent Religiosi Societatis in residentiis temporariis, sub iis constitutionibus ea domus non comprehenditur; quia ob ejus instabilitatem verè Conventus non est, teste Sanch. *lib. 6. Sum. cap. 17. num. 20.* Layman. *cap. 12. num. 5.* Idem est cum causa Conventus ædificandi aliqui Religiosi habitationem sumunt quia ex modo habitationis non censetur fixam habere sedem: sic relato *Sorbo in privileg. mendicant. verbo Ingressus monasterii monialium in suis annotat. num. 11. tradit.* Sanch. *dicto capit. 17. numer. 19.* Barbos. *alleg. 72. numer. 87.* Prioratus autem Sancti Benedicti, & Sancti Bernardi, si ibi conventualiter vivitur, verè monasteria sunt, & sub dictis constitutionibus comprehensis. Secus verò si frequenter plures ibi non residеant; eáque de causa vidi in aliquibus mulierem coquam, & infirmariam, nullamque clausuram observari.

7. Secundò nomine monasterii veniunt omnia loca illius sub clausura contenta. Ex quo fit prædia, hortósque separatos etsi loca monasterii sint, sub clausura non contineri, quia nec monasterium constituunt, nec sunt partes illius, ut tradunt Navarr. *Com. 4. n. 62. de Regul. c. 17. n. 11.* Secus verò dicendum est de hortis monasterio contiguis, ad quos Religiosis patet aditus per claustrum. Neque obstat his hortis januam esse, per quam sæculares ingredi possunt; quin claustra ingrediantur; qua illa janua est frequenter clausa, quod est signum ea loca sub clausura contineri, & sub nomine officinarum interiorum, quarum ingressus à Pontificibus interdicitur, comprehendi: Sic Sanch. *lib. 6. Sum. c. 17. n. 15.* Layman. *lib. 4. Sum. tract. 5. c. 12. n. 5. fine.* Secundò fit, Ecclesiam sub his constitutionibus non comprehendi, dummodò sit Ecclesia, quæ sæcularibus absque custodia pateat. Quod dixerim propter Ecclesias Carthusianorum, & Camaldulensium intra septa monasterii, & sub ejus clausura inclusas, Suar. *t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 1. c. 7. n. 2.* Tertio fit in probabili sententia sacristiam, ad quam immediatè patet ingressus per ipsam Ecclesiam non comprehendi; quia reputatur pars Ecclesiæ, *Argumen. c. si civitas de sententia excommunicat. in 6.* & tradit Suar. *t. 4. de Relig. tr. 8. li. 1. c. 7. n. 2.* probabilius tamen est oppositum; eò quod sacristia medio pariete ab Ecclesia disjuncta pars Ecclesiæ non censeatur, & frequenter sub clausura sit; aliàs æquè fœminæ ingredi illud possent, ac in Ecclesiam, quod decentiæ, honestati praxique receptæ repugnat. Neque obstat immediatè per Ecclesiam esse aditum ad ipsum; nam etiam solet esse ad claustrum, aliásque separatas capellas, & tamen inde non infertur sub nomine Ecclesiæ comprehendi licitúmque esse fœminis ad ea loca ingredi: Et ita docet Sanch. *l 6. sum. c. 17. n. 17.* Quartò fit, atrium Scholarium Societatis Jesu claustro contiguum sub clausura non contineri, quia absque ulla custodia patet aditus omnibus; expedit tamen ne mulieres illuc ingredi permittantur, ut verè de facto nunquam permittitur; tametsi causa rationabili intercedente permitti possit Sanch. *l. 6. sum. c. 17. n. 18.* Laym. *l. 4. Sum. tr. 5. c. 12. n. 5.*

8. Tertiò explicandum venit, qui sint casus, in quibus ingressus in monasteria virorum fœminis permissus sit? Respondeo, in genere duplicem esse necessitatis, & pietatis, seu Religionis. Casus necessitatis contingit, si pro defensione bonorum Conventus incendio flagrantis, oporteret

oporteret fœminas ingredi. Si enim ex hac causa possunt viri in Monialium Conventus ingredi, & Moniales inde exire ; à fortiori poterunt fœminæ Conventus virorum ingredi,qui non tenétur clausura æquè stricta. Item si nullus alius præter mulierem eo loco inveniretur , qui Religiosum habentem brachia,aut crura confracta , aut ossa dissoluta,vel alio gravi morbo laborantem,nec commodè potentem è monasterio exire, mederetur ; posset mulier , decenter comitata ingredi;neque enim hæc lex clausuræ censenda est violari stante ea gravi necessitate,sic latè probat Man.Rodrig. *in exposit. hujus constit.Pii V.n.1.& 3.& t.1.q.regul.q.46.à n.7.ad finem.* Sorbus *in comp.privil. mendicantium, verbo Ingressus monasteriorum Monialium n.6.*Sanch.*lib.6 Sum.c.17.n.30.* Extenduntque Sorbus,& Man.hanc doctrinam, cum in Conventu sunt plures infirmi , neque adsunt Religiosi qui possint , nec viri sæculares , qui velint eos mederi, posse honestas fœminas ingredi. Sed hic casus, ut benè advertit Sanch. est moraliter impossibilis.

9. Casus pietatis, & religionis est,si processio aliqua, Missa,vigilia,funus defuncti,aut quodvis aliud officium in claustro , vel in ejus capellis celebretur : cessat enim eo tempore,cum supradicta celebrantur,eo in loco,prohibitio, uti declaravit Pius V. *viva voce oraculo 15. Novembr.anno 1569.* teste Man.Rodrig. *in exposit hujus constit.n.15.* Quòd si roges quid intellexerit Pontifex nomine alterius officii ? Respondeo, intelligi officium simile præcedentibus,quale est concio,lotio pedum in die Cœnæ , habitus Religiosi susceptio, vel professio. Man. *in exposit dictæ constit n.18.& c.1.q.regul.q.48. art.3.* Sanch. *c.17.n.25.*qui benè addit *n.27.* ob theses Theologiæ defendendas, vel ob repræsentationem alicujus comœdiæ piæ & Religiosæ non posse mulieres claustrum ingredi; quia hæc non sunt officium pium , & Religiosum simile processioni, missæ, vigiliæ, funerique defuncti. Insuper permittitur mulieribus claustrum, vel locum alium Religiosorum ingredi, quando nequeunt alia via ad Ecclesiam accedere ob multitudinem populi ad concionem , aliúdve officium illuc confluentem ; debent tamen via recta ad Ecclesiam ire , & exire. Barbosa 3. *p. de potest. Episc. alleg.*102. *n.*86. Man. *in exposit. dictæ constit. n.*15. Sanch. *lib.6. c.*17. *n.*22.

Ingressæ verò mulieres in claustrum inferius, ubi solet processio, missa, aliáque in pia officia celebrari,non possunt absque violatione clausuræ claustrum superius ascendere,vel officinas interiores,nec per se patentes ingredi;quia solùm cessat clausura eo in loco , ubi officia divina celebrantur,& tradit Sanch.*n.*25.Man.*in exposit. hujus constit. num.* 18. Deinde nequeunt mulieres ; antequam divina celebrentur,vel prope sit celebrationi, illuc ingredi ; quia non adest causa ingressûm honestans. Unde si vespere,& non manè processio facienda est,manè non est permittendus ingressus. Et è contra, si manè divina celebrantur , & non vespere , nequeunt vespere claustrum ingredi;quia moraliter cessavit causa,cui privilegium violandi clausuram innititur.Man.Rodr.*c.1.q. regul.q.48.n.2.fine.& in expos.hujus constit.n.*19. Sanch. *l. 6.sum. c.*17.*n.*24.& 29. Eo tamen tempore,quo divina celebrantur , excusantur mulieres claustrum ingredientes à violatione clausuræ,tametsi ingrediantur non animo assistendi divinis,sed explendi curiositatem, vel alio fine pravo ductæ ; quia pravus finis ingredientium non tollit ab eis generale privilegium concessum illuc ingrediendi. Nam esto illud privilegium concedatur,ut possint divinis assistere ; non tamen conceditur sub conditione,ut assistant. Sic Man. *d.q* 48.*art.3.notab.2.& in exposit.hujus constit.n.*17.Sanch *c.*17.*n.*28. qui in fine videtur sibi esse contrarius.

Propterea non licet Religiosis processiones instituere eo solo fine , ut mulieres claustrum ingrediantur ; quia Pontifex pietatem, & Religionem fovere intendit, non clausuræ relaxationem. Man. Rodrig. *in exposit. dictæ constit.n.*16. *& c.*1. *Quæst. regul.q.*48. *a.*3. Sorbus *in compend. privil. mendicant. verbo Ingressus monast. Monial. in annot.n.*7. Sanch. *c.*17.*n.*23. Secus esset, si adesset aliqua causa pia , qua credendum est semper Religiosos moveri.

10. Quartò explicari debent pœnæ statutæ in dicta Constit. Pii V. tam adversùs mulieres monasteria virorum ingredientes extra casus permissos, quam adversùs eas introducentes, & admittentes, & qualiter incurrantur ? Dicendum est, adversùs mulieres statutam esse excommunicationem Pontifici reservatam , quam mulieres ingredientes in virorum monasteria ipso facto incurrunt At abbatibus,prioribus,aliisque præsidentibus monasteriorum,& eorum monachis,canonicis,& fratribus sive mendicantibus,sive non mendicantibus supradictas mulieres introducere , admittereve præsumentibus pœnam privationis officiorum,quæ in præsenti obtinent,& inhabilitatis in posterum ad illa , & alia omnia , & suspensionis à divinis ipso facto sine alia declaratione incurrendam impositam esse. Sed est notanda differentia inter suspensionis pœnam,& pœnam privationis officiorum,& inhabilitatis ad illa;quod suspensio,quia est censura *cap.quæreti.de verbor significat.* nulla indiget judicis sententia,ut incurratur;at privatio officiorum, & inhabilitas ad illa sententiam requirit criminis declaratoriam,quamvis non sit declaratoria pœnæ ; ut latiùs probavi,*tract.3.hujus operis disput.2.punct.*2.& tradit in præsenti Sanch.*lib.6.cap.15.num.65.& c.*17. *n.*59. Nomine officiorum,quibus Religiosi introducentes fœminas,vel eas admittentes privantur , veniunt intelligenda officia jurisdictionem habentia,scilicet esse Generalem,Provincialem, Visitatorem, Commissarium, Præpositum localem,Vicarium Monialium;non tamen esse Definitorem, Discretum , Concionatorem , Confessorem , Lectorem Theologiæ ; quia hæc jurisdictionem nullam continent. Manuel. *in exposit. dict. constit. numero* 21. Sorbus *in compend. privil. mendicant. verbo ingressus monasteriorum Monial. in annot. n.*8. Sanch. *lib. 6. sum. c. 15. n. 66.*

Rursus adverte ad incurrendas supradictas pœnas præsumptione opus esse , quod satis indicat verbum *audeat*, quo utitur Pontifex in ferenda pœna excommunicationis,& verbum *præsumant* appositum in ferenda privationis officiorum,& suspensionis à divinis pœna. Unde quælibet ignorantia etiam crassa, modò affectata non sit,ab iis incurrendis excusat,ut latè probavi.*tr.2.disp.1. punct.*18.& tradit in præsenti Sanch.*lib.6.sum.c.16.n.96. & 97. & c.17. n.*36.Actio autem,ob quam Religiosi supradictis pœnis afficiuntur;est,quia in monasteria virorum fœminas introducere , admittereve præsumunt. Præsumunt igitur introducere, si positivè,& immediatè ad ingressum cooperantur;vel ostium aperiendo,vel eas aliquo modo adjuvando.Solùm est dubium;an censearis introducere , vel admittere , si ingressum præcipias,vel consulas , deinde si ingressas comiteris;& confabulationibus detineas?Et quidem si ipsis ingredientibus ingressum præcipias,vel consulas sine dubio censendus es illarum introductor,& admissor ; cùm illius Ingressus satis causa moralis sis;& tradit Suar *t.4.de censur.disp.22.sect. 6.n.*14.Sanch.*lib.6 Sum. c.*16.*n.*93. At si Admittentibus consulas, vel præcipias ut admittant,distinguendum est, si ex officio teneris custodiæ regulari providere , censeris admittere ; quia eo facto incitas , approbásque Ingressum,quem tenebaris impedire.Sanch.Suar. *supra.* Si autem ex officio obligatus non sis ingredientes impedire ; quia non es Prælatus , nec tibi januarum custodia commissa est;non es censendus admittere, esto consulas, & præcipias,aliis,ut admittant;quia aliud est admittere, aliud de admissione consilium dare.Cum igitur hæc lex Pontificia solùm puniat admissionem , non illius consilium,& præceptum:ob consilium,vel præceptum de admissione datum non contrahis pœnas admissori , & introductori impositas. Sic Sanchez *lib. 6. sum. cap. 16. n. 94.*

11. Ex

11. Ex his decidenda venit secunda dubitatio; an si fœminas jam Ingressas in monasteria, vel ibi extra casus permissos commorantes comiteris, confabulationibúsve detineas, ne egrediantur, censearis illarum admissor, pœnasque privationis, inhabilitatis, & suspensionis incurras? Si ex officio teneris servare custodiam, sine dubio censendus es admissor, pœnásque supradictas incurris; quia saltem indirectè recipis, retines, & admittis fœminam iniquè intrà claustra commorantem: Siquidem non expellis, cum possis, & debeas. Neque obstat te eam non introduxisse, sufficit si introductam admittas, quia non solùm introducentibus, sed admittentibus pœnæ impositæ sunt. Et præterea fœminis ingressus est interdictus non tàm momentaneus, quam permanens: Si autem ex officio non es obligatus custodiam servare, distinguendum est, si tuo comitatu, vanisque confabulationibus causa es, ut ibidem mulier detineatur, dicendus es illius admissor. At si comitatus, vel confabulatio causa non est detentionis; quia illis sublatis adhuc mulier in Conventu detineretur, non es reputandus admissor, quippè nec directè, nec indirectè detentioni concurris, ut benè dicit, Suar. *t. 5. de censur. disp. 22. sect. 6. n.* 14. Sanch. *lib. 6. sum c. 16. n. 93. 95.*

12. Restabat dicendum quis possit ab his pœnis incursis absolvere, vel dispensare? Cui dubitationi breviter respondeo, incidentes in excommunicationem ob ingressum solum Summum Pontificem absolvere posse ab ea, quia est sibi reservata. Episcopum verò tanquam delegatum sedis Apostolicæ, si excommunicatio occulta sit, neque ad forum contentiosum deducta, juxta Trid. *sess. 24. c. 6. de reform.* & ab Ordinario approbatum virtute Bullæ cruciatæ in foro conscientiæ, semel in vita, & in morte. Itémque Confessarios ordinum Mendicantium, & reliquos suis privilegiis communicantes, quia in Bulla cruciatæ, & in privilegiis Religiosorum nulla est restrictio facta pro excommunicatione publica, aut ad forum contentiosum deducta. Neque obstat Episcopis hanc facultatem Concilium restrinxisse, ut inde inferas cuilibet sacerdoti electo per bullam, cuilibétque Religioso ob Privilegia Ordinis potiori jure restringendam esse; quia Episcopis restringitur; quia sunt judices non solùm pro foro conscientiæ, sed externo. Deinde quia erat facultas per modum legis, & statuti, quæ in privilegio Bullæ, & ordinibus concessò nequaquam procedunt; ac proinde non est mirum, quod horum virtute excommunicatio publica, deductaque ad forum, exteriùs absolvi possit in foro conscientiæ, non autem concessione Episcopis facta, ut latius Sanch. *l. 6. sum. c. 15. n. 76. & c. 17. n. 43.*

Deinde à suspensione à divinis incursa ab his, qui fœminas iniquè in monasteria virorum admittunt, utpotè non reservata Pontifici, poterit Episcopus absolvere; tametsi ad forum contentiosum deducta sit. Virtute verò cruciatæ, & privilegiorum mendicantium toties quoties id necessarium fuerit.

In privatione officiorum, & inhabilitate ad illa major est dubitatio, quis possit dispensare? Et quidem si hæ pœnæ ipso facto ante judicis sententiam contraherentur, essentque occultæ, neque ad forum contentiosum deductæ, posset Episcopus dispensare virtute Trid. concedentis omnes casus occultos, idipsumque possent Religiosi mendicantes, & omnes alii eorum privilegiis fruentes ob Constitutionem Pii V. in favorem Dominicanæ familiæ, cujus meminit Man. Rodrig. *tom. 1. quæst. regul. quæst. 69. art. 1. & in expositione præsentis Constitutionis propè finem num.* 35. qua Prælatis dictæ Religionis concessit, ut possent suis subditis; ea tamen conditione, ut per se ipsos, & non per substitutos, & delegatos faciant. Verùm si hæ pœnæ publicæ sint, vel ad forum contentiosum deductæ (esto Episcopus in his dispensare non possit, quod non est certum, ut statim dicemus, siquidem non sunt Pontifici reservatæ) at Prælati Religionum mendicantium, & confessores ab eis deputati dispensare optimè possunt semel in vita, & in morte, concessione Eugenii IV. facta minoribus, quæ refertur *in mare magno fol. 61. & 64. concess. 85. & in compend. privil. verbo absolutio extraordinaria quoad fratres 6. §. 3.* cujusque meminit Man. Rodrig. *in expositione præsentis constit. Pii V. propè finem, n. 35.* Debent tamen dispensari virtute hujus privilegii singulis hebdomadis per annos psalmos pœnitentiales recitare, quod si aliqua hebdomada ob legitimum impedimentum id præstare non possint, anno sequenti supplere debent. Deinde Prælati Societatis Jesu; & qui in eisdem privilegiis communicant, possunt ex concessione Pauli III. *relata verba absolutio, n. 1.* in hac privatione, & inhabilitate dispensare; quia ibidem conceditur potestas absolvendi ab omnibus casibus sedi Apostolicæ reservatis præter contentos in Bulla Cœnæ, & ab hominibus censuris, & pœnis consurgentibus ex eis. Cum autem hæ pœnæ ex delictis non reservatis in Bulla Cœnæ consurgant, poterunt aboleri à dictis Prælatis. Neque obstat privilegium uti verbo absolvendi, cum tamen hæ pœnæ non absolutione, sed dispensatione tolli debeant; quia sæpe in privilegiis absolutionis nomen latissimam habet significationem, ut idem significet quod tollere, & abolere, ut notavit Suar. *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 2. cap. 21. fine n. 16.* & ita tenet in præsenti Sanch. *lib. 6. sum. c. 15. fine, n. 78.*

13. Sed quid supradictæ pœnæ privationis, & inhabilitatis, utpotè indigentes ad earum incursum sententia judicis, ex illius sententia declaratoria impositæ sint? Negat Sanch. *l. 6. sum. cap. 15. n. 78. initio.* Episcopum, vel Religionis Prælatum dispensare posse, nullum tamen adducit fundamentum, sed illud esse potest, quia sunt pœnæ Pontificio jure statutæ, & facta delicti declaratione censetur à Pontifice imponi; at inferior nequit superioris facto derogare, ergo neque Episcopus, neque Religionis Prælatus poterit in supradictis dispensare. Cæterùm verius credo & posse Episcopum, & Religionis Prælatum cum suis subditis in his pœnis dispensare, postquam resipuerint; egerintque pœnitentiam; quia cum hæ pœnæ Pontifici non sint reservatæ, censentur Ordinariis concessæ. *Argum. c. nup. de sententia excommunicat.* expedit enim hæc concessio recto Ecclesiæ regimini, sic pluribus firmavi, *tr. 3. de legibus disp. ult. de dispensat. punct. 6.* appositis quibusdam limitationibus, quæ ibi videri possunt.

Punctum IX.

Qualiter Monialibus interdictus sit è suo monasterio egressus?

SUMMARIUM.

1 *Omnes Moniales jure Ecclesiastico obligantur, ne è monasterio exeant.*
2 *Non est dubium ad clausuram Moniales obligari posse.*
3 *Quæ Moniales conversæ, seu laicæ clausura excipiantur.*
4 *Consuetudine abrogari potest lex clausuræ.*
5 *Explicantur loca, quorum comparatione hæc clausura servanda sit.*
6 *Potest Episcopus in monasteriis sibi subjectis hanc clausuram inducere.*
7 *Quid de monasteriis regularibus subjectis? Probatur latè in his posse Episcopos clausuram indicere, eáque visitare.*
8 *Non est opus quotannis clausuræ decretum publicare.*
9 *Spectato juris rigore necessarium erat Moniali ad egressus, non solùm ut Prælati regulares, quibus est subjecta, approbarent causam, sed etiam Episcopi.*
10 *Qui nomine Episcopi veniat?*
11 *Stante legitima causa manifesta, & evidenti egressus, si Episcopus nollet approbare causam, vel Prælatus licentiam concedere, potest monialis exire, impediri tamen potest ex accidenti.*

12 *Expenditur quæ sit legitima causa egressus.*
13 *Ex causa simili supradictis potest licentia concedi.*
14 *Ob morbum aliis non contagiosum negat communis sententia licentiam concedi posse.*
15 *Oppositum probabilitate non caret.*
16 *Legitima est causa egressus, si exeat Monialis ad fundandum monasterium, vel regendum.*
17 *Ob juramentum fidelitatis, idemque ob pœnitentiam agendam licentia concedi potest.*
18 *Quid ob aeris intemperiem, & continuas infirmitates.*
19 *Cessante causa, ob quam Monialis egressa est, redire illico debet.*
20 *Quæ pœnæ sint impositæ egredientibus, & ad egressum cooperantibus?*
21 *An hæ pœnæ afficiant Monialem legitimo titulo egressam, sed iniquè extra commorantem.*
22 *An Episcopi in supradictas pœnas incurrere possint? Proponitur dubitandi ratio, sed resolvitur posse incurrere.*
23 *Quis comitatus, & receptio sint necessarii ad incurrendas dictas pœnas.*
24 *Requiritur ad supradictarum pœnarum incursum, egressum ex clausura completum esse.*

1. JUre Ecclesiastico constat omnibus monialibus professis egressum è suo monasterio interdictum esse, *cap. periculoso, de statu regular. in* 6. quod dictum renovavit Trident. *sess* 15. *c.* 5. *de regularib.* & Pius V. sua constit. incipiente, *circa pastorales, edita anno* 1566. 4 *Kalendas Junii*, & alia incipiente, *Decori, & honestati. edita Kalend. Februar. anno* 1569. obligare autem hæc decreta omnes Moniales professas, sive antè voviſſent, observaſſentve clausuram, sive non, evidens est. Nam Bonifac. VIII. *in c. periculoso*, non tam intendit hanc obligationem ut antiquam renovare, quam denuò statuere, ut satis indicant illa verba: *Præsenti constitutione perpetuò irrefragabiliter valitura sancimus universas, & singulas Moniales præsentes, atque futuras*, cujuscunque Religionis sint, vel Ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes sub perpetua in suis monasteriis decere de cætero permanere clausura. Idem constat ex *Trident.* renovante hanc constitutionem, & Episcopis præcipiente, ut in omnibus monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis verò sedis Apostolicæ authoritate clausuram Monialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maximè procurent; quasi diceret, ubi clausura indicta à Bonifac. VIII. violata fuerit, restituatur, ubi servata est, retineatur diligenter; & paulò inferius subdit: Nemini sanctimonialium liceat post professionem exire à monasterio etiam ad breve tempus quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis quibuscunque, & privilegiis non obstantibus, & in *cap. 22. ejusdem sess.* præcepit Concilium omnia in præcedentibus capitulis statuta servari, non obstantibus quibuscunque statutis, & privilegiis quacunque firmitate munitis, & quibuscunque præscriptionibus, & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Erat autem in *cap.* 5. præcepta omnibus Monialibus clausura: ergo, non obstante præscriptione, & consuetudine immemorabili in contrarium servanda est. Clarius Pius in sua dicta constit. *circa pastoralis*, hanc obligationem expressit his verbis. Hac igitur perpetuò valitura constitutione inhærentes etiam constitutioni felicis recordationis Bonifac. Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit? *Periculoso*, & decretis Concilii Trident. super clausuram Monialium editis, authoritate Apostolica statuimus tenore præsentium, atque perpetuò decernimus, universas, & singulas Moniales præsentes, atque futuras cujuscunque Religionis, Ordinis, vel militiarum etiamsi Hierosolymitanæ sint, quæ vel jam receptæ sint, vel imposterum in quibusvis monasteriis; sive domibus recipientur, & tacitè, vel expressè Religionem professæ, etiamsi conversæ aut quocunque nomine appellentur, etiam si ex institutis, vel fundationibus earum regulæ ad clausuram non teneantur, nec unquam in earum monasteriis, seu domibus etiam ab immemorabili tempore ea servata fuerit, sub perpetua in suis monasteriis, seu domibus de cætero debere permanere clausura; & paulò inferius inquit: Quod si aliquæ Moniales forsan reperiantur, quæ consuetudine etiam immemorabili, aut instituto, vel fundatione regulæ suæ factæ animo obstinato clausuræ resistant, aut quoquo modo reluctentur, ordinari una cum superioribus earum omnibus juris, & facti remediis compellant easdem tanquam rebelles, & incorrigibiles ad præcisè subeundam dictam clausuram, & perpetuo observandam. Mulieres quoque quæ Tertiariæ, seu de pœnitentia dicuntur cujuscunque Ordinis fuerint in Congregatione viventes si & ipsæ professæ fuerint, ita ut solemne votum emiserint ad clausuram præcisè, ut præmittitur & ipsæ teneantur. Quod si votum solemne non emiserint, ordinarii unà cum superioribus earum hortentur, & persuadere studeant, ut illud emittant, & profiteantur, ac post emissionem & professionem eidem clausuræ se subjiciant. Quod si recusaverint & aliquæ ex eis inventæ fuerint scandalosè vivere, severissimè puniantur. Cæteris autem omnibus sic absque emissione professionis, & clausuræ vivere omnino volentibus interdicimus, & perpetuo prohibemus, ne in futurum ullam aliam prorsus in suum Ordinem, Religionem, Congregationemve recipiant. Quod si circa hujusmodi, ac nostram prohibitionem, & decretum aliquas receperint, eas ad sic vivendum omnino inhabiles reddimus, ac illarum quaslibet professiones, & receptiones irritas decernimus, & nullas; prout etiam præsenti decreto irritas facimus, & annullamus. Deinde hanc constitutionem idem Pius V. roboravit gravissimis pœnis statutis in constitutione, quæ incipit: *Decori*, ubi prohibet exitum Monialibus sub excommunicatione sibi reservata, nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, aut epidemiæ: quæ causa cognita, & approbata sit in scriptis ab ordinario; tametsi monasterium exemptum sit. Deinde Gregor. XIII. in sua constitutione, quæ incipit, *Deo sacris virginibus, edita anno* 1572. 3. *Kalend. Januarii*, eandem clausuram confirmavit, explicuitque loca sub clausura contenta.

2. Ex quibus liquido constat, nemini jam esse licitum dubitare Pontificem posse, & de facto obligasse Religiosas Professas ad hanc clausuram, tametsi cum Professionem fecerint, exemptæ fuerint ab illius observatione. Ratio autem, in qua hæc potestas fundatur, ea est; quia assumens aliquem statum, & obligatus in eo perseverare, eo ipso obligatur ad ea, quæ ad conservationem integram, & puram illius judicata fuerint à Rectore illius status moraliter necessaria. At clausura Monialium judicata est à Pontifice moraliter necessaria, ut Religiosus status fœminarum integrè, & purè conservetur; eaque de causa Bonif. VIII. vocavit statum monialium sine clausura periculosum, & noxium. Ergo potest Pontifex hanc clausuram dicto statui annectere, & Moniales professas obligare ad illius observationem. Potest inquam, & fecit, cum ex jurisdictione, qua Ecclesiam Dei gubernat, & necessaria, seu valde utilia cujuslibet status conformationi provident, tùm ex potestate dominativa, quam in Religiosos obtinet ex voto obedientiæ emisso, & professione facta, atque ita tenent omnes Doctores Catholici apud Navarr. *comm. 4. de Regularibus numer.* 40. Eman. Rodrig. *tom* 1. *quæst. regular. quæst.* 44. *art.* 2. *seqq.* Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 7. *&* 8. Barbosa 3. *p. de potest. Episc. alleg.* 102. *n.* 13. *& seqq.* Sanch. *lib.* 4. *sum. cap.* 15. *num.* 3.

3. Ab hac regula generali videntur excipiendæ Moniales conversæ (sic nuncupatæ, quia ad servitia ministeriaque corporalia destinantur tametsi Professæ sint ex Constitutione Pii V. *circa pastoralis*. His enim indulget Pontifex, si monasterium eleemosynis fidelium indigeat per has conversas colligendis, posse extra monasterium

in

in domo aliqua contigua manere ad hunc effectum, dummodo ætatis sint 40.neque monasterium ingrediantur,nisi in casibus permissis, neque ad colligendas eleemosynas accedant, nisi de licentia ordinarii, & suorum superiorum. Hæc tamen indulgentia, & clausuræ remissio solum erat pro conversis professis eo tempore existentibus. Nam de cætero inquit Pius V. nullæ aliæ professæ conversæ recipi amplius etiam de consensu suorum superiorum vel Prælatorum possint, hoc est ut extra monasterium ad hunc effectum colligendi eleemosynas degant. At Greg. XIII. in sua Constitut. *Deo sacris virginibus*, videtur prædicti Pii V. Pontificis mentem explicuisse aliquo modo mutando. Nam postquam statuit omnes conversas professas reducendas esse ad clausuram, nullásque alias in futurum recipi in monasteria debere, nisi professionem suo tempore emissuras, subdit hæc verba difficilia. Quod autem idem Pius statuit de cætero nullas alias conversas professas recipi amplius posse,ita esse intelligendum declaramus, præter illas conversas, quæ extra monasterium in domibus contiguis degerent.Ex quibus verbis colligitur (inquit Suar. *t.4.de Relig.tr.8.l.1.c.8.n.21.*) concessisse Gregor. posse recipi Moniales conversas professas, ut extra monasterium degerent, si ad effectum colligendi eleemosynas necessariæ sint; sed non credo hunc esse sensum illorum verborum Gregorii;alias non mentem Pii V.declararet,sed contradictorium illius;siquidem Pius V.manifestè voluit nullas alias professas conversas recipi amplius posse, ut extra monasterium degant, etiam si videantur necessariæ ad eleemosynarum collectionem; præcipit enim superioribus, ut ipsi provideant de aliis personis,& Deo devotis,quæ fidelium eleemosynas colligant,si necessitati Monialium succurri sufficienter non possit, nullas alias professas conversas absque obligatione clausuræ recipiendo. Quapropter existimo verba Gregorii, sic esse intelligenda, ut nullæ aliæ conversæ professæ recipi possint extra monasterium degentes præter illas conversas, quæ de facto extra monasterium in domibus contiguis degerent, vel ut placet Man. Rodrig. *t.1.q.reg.q.44. art.4. concl.2.* præter illas conversas non professas,sed sola vota castitatis,& obedientiæ simplicia emittentes. Sit ergo certum, nullam Monialem, etiam ex conversis recipi amplius ad professionem posse, quæ obligatione careat servandi clausuram, sed omnes professas hac obligatione teneri.

4. Verùm etsi hoc ita sit;potest nihilominus supradicta lex clausuræ consuetudine abrogari:quippè solo jure Ecclesiastico introducta est.Nec enim status Religiosus,nec votum castitatis hanc clausuram ut necessariam ad sui essentiam expostulant,esto exigant illam; ut maximè convenientem. At adversùs legem Ecclesiasticam prævalere potest consuetudo,ut latè probavi,*1.p.tr.3.de leg. disp. de cons.* Ergo consuetudine hæc lex clausuræ abrogari poterit. Sic Azor.*1.p.inst. mor. l.13. c.8. q.1.* Sanch. *lib. 6. sum. c.15. n.4.*

5. Loca in quibus servanda est clausura sunt ea, quæ sæcularibus non patent.Quare si è claustro ad Ecclesiam Monialis exeat, vel ad januam primi ostii communiter sæcularibus patentem, clausuram violat, neque ab ejus violatione excusatur; eo quod Ecclesia,aut ostium illud eo tempore quo exit, clausum sit, quia id est per accidens.Sic explicuit Greg.XIII. in sua Bulla:*De sacris virginibus*, ibi: Declaramus præterea nullis Monialibus etiam tertiariis licere habere ostium, per quod ex monasterio interiori introiri possit in ipsarum Monialium Ecclesiam exteriorem, in quam sæcularibus ad Missam; & divina officia patere solet accessus, sed omnino muro obstruendum. Nec itidem licere Monialibus etiam tertiariis egredi à janua monasterii, quæ est pro clausura monasterii ipsius, etiam ad claudendam aliam ulteriorem januam, qua patere solet aditus sæcularibus viventibus vel ad rotam, vel ad crates, seu loca colloquiis destinata, quæ vulgò Parlatoria vocantur,vel ad pulsandum ipsam januam clausuræ, quæ loca cum saltem pro causis prædictis patere soleant sæcularibus,extra clausuram censeri debent etiam quo tempore clausa sint.

6. Restat tamen quadruplex enodanda difficultas. 1. An Episcopis competat etiam in monasteria regularibus Prælatis subjecta hanc clausuram indicere,& de ejus observantia vigilare? 2. An eis competat approbatio causæ legitimæ ad egressum? 3. Quæ sit legitima causa egressus? 4. Quæ sint pœnæ impositæ egredientibus absque causa, vel ad eam actionem cooperantibus.

Primò igitur posse Episcopum clausuram indicere monasteriis sibi subjectis authoritate ordinaria, subjectis verò sedi Apostolicæ authoritate delegata expressè deciditur à Trid. *sess.25.c.5.& 21.de regul.* Sed quæ alia sunt monasteria à jurisdictione Episcopi exempta neque Pontifici immediatè subjecta, sed subjecta regularibus Prælatis.

7. Dubium est,an his monasteriis Episcopi clausuram indicere possint,& indictam instare,an observetur? Affirmat id posse Praxis Episc.2.2. *p.* verbo *Monialis q.4.& 8.* Barbosa *3.p.de potest.Episc.alleg.102.nu.7.& 8.* refertque ibi,& in remission. Concilii à Sacra Congregatione decisum esse.Moverique possunt;nam esto Bonifac.VIII. *in c. periculoso* clausuram horum monasteriorum indicendam commiserit eorum Prælatis,ut constat illis verbis: Abbates, & alii tam exempti, quam non exempti Prælati Ecclesiarum;monasteriorum, & Ordinum quorumcunque in monasteriis hujusmodi sibi subjectis de Monialibus includendis, quamprimum commodè potuerunt providere procurent; inde tamen non infertur Trid. decreto & Constit.Pii V.hanc facultatem Episcopis concessam non esse. Non enim absque causa Trid. cum de monasteriis sedi Apostolicæ subjectis locutum est,omisit dicere immediatè subjectis, sicuti dixit Bonifac. ut hac ratione potestatem Episcopi extenderet ad monasteria sedi Apostolicæ subjecta sive immediatè,sive mediatè mediis scilicet Prælatis regularibus, quod Pius V.ut omnem dubitationem tolleret in suo motu proprio incipiente *circa pastoralis*, videtur expressè declarasse. Mandantes(inquit)in virtute S.Obedientiæ Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis quatenus in civitatibus & diœcesibus propriis præsentes nostras literas publicare faciant,ac in monasteriis Monialium sibi ordinario jure subjectis. In iis verò quæ ad Romanam mediatè, & immediatè spectant Ecclesiam,sedis Apostolicæ authoritate unà cum superioribus eorumdem monasteriorum clausuram,ut præmittitur quamprimum poterit servari,procurent.Constat ergo ex his verbis Episcopos sedis Apostolicæ authoritate posse clausuram indicere monasteriis regularibus Prælatis subjectis,una cum ipsorum monasteriorum prælatis,id est simul ac ipsi monasteriorum illorum Prælati.

Dices, Trid. & Pium V. non intendisse suis decretis dispositioni Bonifacii VIII. derogare, sed potius eam confirmare,& revocare.At Bonifac.VIII. solùm concessit Episcopis, ut in monasteria sedi Pontificiæ immediatè subjecta clausuram indicerent. Ea verò,quæ Prælatis regularibus subjiciuntur eorum gubernationi subjecit, ut constat ex verbis num. præcedenti relatis, ergo Trid.decreto & Pii V. Constitutione aliam authoritatem habere non possunt; si quidem commune est constitutionem declarantem,& interpretantem intelligi debere cum eisdem extensionibus, & limitationibus ac est constitutio declarata, præterquam quod Pius V. solùm dixit posse Episcopos in monasteriis sedi Apostolicæ mediatè, vel immediatè subjectis clausuram indicere una cum superioribus eorundem monasteriorum. Quod intelligendum venit singula singulis tribuendo; nempe posse Episcopos in iis, quæ immediatè, Prælatos verò regulares in iis, quæ mediatè, sedi Apostolicæ subjiciuntur;non autem ut possint Episcopi in iis quæ mediatè sedi Apostolicæ, & regularibus

Prælatis

Prælatis immediatè ſubjiciuntur. Alias non rectè Pius V. diceret clauſuram indicere juxta formam Conſtitution. Bonif. VIII. in ſacro Conc. Trident. innovatam, & approbatam séque illam approbare, & innovare in omnibus & per omnia; atque ita hunc modum dicendi tenet Navarr. *comm. 4. numer. 60. initio de regular.* Llamas Methodo curationis in appendice, quam ponit in fine §. 5. Sanch. lib. 6. ſum. *c. 15. n. 21.*

Reſpondeo concedendo Trid. & Pium V. confirmare, & innovare Conſtit. Bonif VIII. nullóque modo eam derogare; tametſi ad conſtituendam clauſuram majorem authoritatem præſtent Epiſcopis, quam præſtitit Bonifac. VIII. ex hac enim majoris authoritatis conceſſione, ſcilicet in monaſteria Prælatis regularib. ſubjecta non tollitur, nec minuitur Prælatis regularibus poteſtas ſed potius illis favet. Ergo ob hanc conceſſionem non derogatur diſpoſitioni Bonif. VIII. ſicuti juriſdictioni, quam habent ordinarii abſolvendi à peccatis & cenſuris non derogatur ex eo quod Religioſi eandem poteſtatem ex privilegio habeant. Præterea ſi Prælatus regularis manifeſtè negligens eſſet in indicenda, & conſervanda ſuorum monaſteriorum Monialium clauſura, poſſet utique Epiſcopus, ſedis Apoſtolicæ delegatus illius obſervationem procurare, ut tenet Ludov. Miránd. *in Man. Præl. tr. de ſacris Monial. qu. 2. art. 14. n. 3.* Ergo ſignum eſt, in monaſteria Prælatis regularibus ſubjecta Epiſcopos jurisdictionem habere quoad effectum clauſuræ obſervandæ. Ex quo fit, non ſolum eo caſu, cum de manifeſta violatione clauſuræ conſtat, ſed quoties id dubium eſt poſſe Epiſcopum dicta monaſteria viſitare, an clauſura rectè obſervetur, uti variis deciſionibus comprobat Bartol. *tum in remiſſ. Concil. ſeſſ. 25. capit. 5. tom. 3. §. de poteſtate Epiſc. alleg. 102. numer. 7. & 8.* neque enim Concilium, aut Pius V. ejus facultatem reſtrinxit pro manifeſta clauſuræ violatione ſed potius generalem facultatem fecit pro clauſura procuranda.

8. Unus autem ex modis, quibus Pius V. in ſua conſtit. quæ incipit *Decori*, voluit ut Epiſcopi, aliique Prælati ordinarii clauſuram procurarent, fuit, ut quotannis decretum de obſervanda clauſura in ſuo diſtrictu publicarent; ſic enim eis præcepit in dicta Conſtitutione. At hoc præceptum videtur Gregor. XIII. in ſua conſtitutione temperaſſe ſolum unicam indicendo publicationem; præterquam quòd præceptum uſu, & conſuetudine derogatum videtur; cum nullibi Prælati ſingulis annis illud decretum publicent, nec ſe ſentiant ea obligatione aſtrictos. Navarr. *com. 4. de Reg. n. 54.* Sanch. *l. 6. ſum. c. 13. n. 23.*

9. Ex deciſione præſentis difficultatis venit decidenda ſecunda; an Epiſcopis competat approbatio cauſæ, ut poſſit quælibet Monialis è clauſtro egredi? Non eſt dubium Epiſcopo competere, ſi Monialis illi eſt ſubjecta, vel eſt ſubjecta immediatè ſedi Apoſtolicæ; quia tunc non ſolùm debet approbare adeſſe cauſam legitimam egrediendi, ſed etiam debet ut ſuperior licentiam ad egreſſum concedere. Solum de moniali ab Epiſcopo exempta, & regulari Prælato ſubjecta, eſt dubium, an approbationem cauſæ legitimæ egreſſus ab Epiſcopo requirat; Negat Man. Rodrig. *tom. 1. quæſt. reg quæſt. 49. art. 6.* duplici ratione: Prima, quia non eſt in uſu. Secunda, quia conceſſa facultate à Provinciali, ſeu Generali Prælato, quibus hæc monaſteria ſubduntur, cenſetur conceſſa ab Epiſcopo; quippè illi habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem: conſentit huic ſententiæ *Llamas Methodo curat. in append. §. 5. & 9.* Sed dicendum eſt ſpectato juris rigore neceſſariam eſſe prædictæ Moniali non ſolum licentiam, & approbationem cauſæ ſui egreſſus datam à Prælatis regularibus, ſed etiam ab Epiſcopo ex conſtit. Pii V. incipiente *decori, & honeſtati*, ibi. Quæ tamen infirmitas præter alios Ordinum ſuperiores, quibus cura monaſteriorum incumberet, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci ordinarium, etiamſi prædicta monaſteria ab Epiſcoporum, & ordinariorum juriſdictione exempta eſſe reperiantur, cognita, & expreſsè inſcriptis approbata ſit. Ex quibus verbis manifeſtè convincitur ſententia Man. Rodrig aſſerentis ſufficere licentiam Generalis, vel Provincialis Religionis, ſiquidem præ illis approbatio Epiſcopi, ſeu loci ordinarii requiritur. Adde ſi nomine Epiſcopi, & ordinarii in illis monaſteriis exemptis veniret Provincialis, vel Generalis, ultra horum approbationem, approbatio, ſeu licentia ſuperioris immediatè neceſſaria eſſet; quia utrumque petit Pius V. quod tamen ipſe Man. negat. Sit ergo certum ſpectata dicta conſtitutione præter licentiam regularium Prælatorum approbationem cauſæ ab ordinario requiri: & ita docet Navarr. *comm. 4. de regul. numer. 60.* Azor. *tom. 2. inſtitut. moral. lib. 13. capit 8. quæſt. 1.* Thomas Zerola *prax. Epiſc. 2. p.* verbo *Monialis dub. 8.* Sanchez *lib. 6. ſum. c. 15. num. 28.* Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 102. num. 28.* Suar *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 9. n. 15. & cap. 10. num. 12.*

Verùm ſpectato uſu, & conſuetudine credo approbationem Epiſcopi pro Moniali ſupradictorum monaſteriorum neceſſariam non eſſe, ſed ſufficere ſui Prælati licentiam; quia ita videtur uſus obtinuiſſe in Hiſpania teſte Man. Rodrig. *ſuprà* Miranda *in Man. Prælat. tract. de ſacris Monial. quæſt. 3. à 6. conc. 1.* Fr. Joan. de la Cruz de ſtatu Relig. *lib. 1. cap. 5. dub. 3.* Sanchez *dicto c. 15. n. 28.* Llamas Meth. *curatu append. §. 9.* Hic autem Prælatus, qui hanc licentiam & approbationem concedere debet, eſt prælatus ſive mediatus, ſive immediatus, cui monaſterium quoad regimen, & gubernationem ſubjicitur; quia in prædictis conſtitutionibus ſic cavetur abſque ulla diſtinctione de ſuperiore mediato, vel immediato, & notavit Sanchez *num. 28.* ubi optimè advertit ſub hujuſmodi ſuperiore Abbatiſſam non comprehendi, utpote eodem præcepto clauſuræ obligatam.

10. Nomine Epiſcopi qui approbare cauſam debet juxta Trident. & conſtitutiones ſupra dictas venit Vicarius generalis, non foraneus; quia ille verè eſt ordinarius, non hic, unumque cum Epiſcopo tribunal conſtituit. Sic Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 102. num. 28. fine*, Sanchez *dicto cap. 15. num. 30.* Sed an eam poteſtatem habeat ex vi Vicariatus? Sanch. cenſet habere quoad monaſteria Epiſcopo ſubjecta; ſecus quoad monaſteria ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta, vel ſubjecta Prælatis regularibus, quia in prioribus procedit Epiſcopus ut ordinarius, in poſterioribus ut delegatus à Sede Apoſtolica. At poteſtas delegata non tranſit in Vicarium niſi expreſsè committatur; ſecus ordinaria. Ego verò exiſtimo ex vi Vicariatus neutram poteſtatem habere, ſed indigere ſpeciali commiſſione; eo quod ſit res gravis quæ ſpeciali mandato indiget. Neque obſtat competere ipſo jure ordinario hanc poteſtatem in monaſteria ſibi ſubjecta: nam plura ſunt quæ eo jure Epiſcopo competunt; indigent tamen ſpeciali mandato, ut intelligantur Vicario commiſſa, ut patet ex prædictis Barboſa *alleg. 54. à numer. 60.* & in præſenti tradit deciſum à ſacra Congregatione Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 10. num. 11.* Barboſa *alleg. 102. num. 28. & 38.* Neque ex eo quod Pius V. dixit licentiam approbandam eſſe ab Epiſcopo, ſeu alio loci ordinario inferre potes Vicarium utpotè ordinarium eam poteſtatem habere non ex commiſſione Epiſcopi, ſed ex commiſſione ſedis Apoſtolicæ. Nam ſub illis verbis *alio loci ordinario* non intelligitur Vicarius Epiſcopi; hic enim non eſt alius ab Epiſcopo, at idem cum Epiſcopo; ſed intelligitur ordinarius, qui Epiſcopus non ſit, quales ſint plures Abbates & Priores diœceſim habentes. De vicario capituli ſede vacante idem dicendum eſt, hanc poteſtatem habere, ſi ei à capitulo expreſsè committatur, habere autem capitulum hanc poteſtatem etiam quoad monaſteria conſtat, quia ad rectum Eccleſiæ

regimen

regimen ſpectat. Neque obſtat ea quæ competunt Epiſcopo jure ſpeciali,& ex delegatione ſedis Apoſtolicæ,ad capitulum ſede vacante non devenire: quia id debet intelligi de his,quæ competunt jure ſpeciali ſpecialiſſimo; ſecus de his quæ competunt Epiſcopo jure ſpeciali communi,& tanquam ordinario attributo, ut multis allegatis probat Barboſ. *alleg.* 36. *num.* 16.

11. Sed quid dicendum,ſi ſtante cauſa legitima egreſſus,nolit Epiſcopus, vel Prælatus regularis approbationem,& licentiam egrediendi concedere, poterit ne monialis ea omiſſa exire? Dubium procedit,cum man.feſtè conſtat de legitimitate cauſæ,nam ſi ſub dubio,vel opinione ſit,ſuperioris judicio ſtandum eſt.Ea tamen certitudine poſita credo poſſe Monialem abſolutè exire, ſive teneatur ad clauſuram ex ſola lege Eccleſiaſtica, ſive ex voto; quia nec lex Eccleſiaſtica,neque votum,quod ejus obligationem imitatur, cenſetur per ſe obligare cum gravi detrimento propriæ vitæ, vel ad boni communis detrimentum: hæ enim ſolum ſunt legitimæ cauſæ egreſſus. Ergo illis poſitis non obligatur Monialis clauſuræ præcepto, vel voto Sanch. *lib.6. can.15.n.* 51.Layman.*lib.4.ſum.tr.5.c.12.num.1.verſ.*4.Neque inde fit non teneri Monialem petere licentiam, & approbationem ſtante cauſa legitima, ſi eam obtinere poteſt; quia cum hæc obligatio ſit ex lege, & ex voto, quæ obligant Monialem ne è monaſterio exeat abſque licentia, & approbatione? cum de facto obtineri poteſt,obſervari omnino debet Sanch.*loco allegato.* Notanter dixi poſſe Monialem in ſupradicto caſu abſolutè exire negata licentia,vel approbatione,ut tacitè inſinuarem per accidens impediri poſſe,ſcilicet ex ſcandalo, vel infamia Religionis,quæ ſi adeſſent (ut frequenter contingit ex reſiſtentia Prælato facta,illius mandati contemptu) ſuſtinenda eſſet clauſura etiam cum periculo vitæ: ut latius tradit Suar.*tom.4.de Relig.tract.8.lib.1.cap.9.num.12. & 16.*

12.Tertia difficultas eſt,quæ ſit legitima cauſa egreſſus; Qua in re Bonif.VIII. *in dicto cap.periculoſo de ſtatu Regul.in* 6.ſtrictè locutus eſt,eam ſolam legitimam aſſignans,ſi Monialis,laboret tanto,& tali morbo,quo cum abſque gravi Monialium periculo, vel ſcandalo commorari in monaſterio non poſſet. Mitius verò Conc. Trid. proceſſit legitimam cauſam arbitrio ordinarii relinquens, ſiquidem nullam deſignavit in particulari, ſed eam dixit eſſe ſufficientem, quam Epiſcopus legitimam eſſe probaverit ibi:niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda. At ne cujuſlibet ordinarii arbitrio diſpenſatio legis ita gravis Monialibuſque profeſſis neceſſaria relinqueretur Pius V. in ſua conſtitutione incipiente. *Decori, & honeſtati* cauſam legitimam eſſe expreſſit magnum incendium,infirmitatem lepræ,aut epidimiam, Subdens, ſub graviſſimis pœnis præter has non concedendam. Nomine magni incendii communiter Doctores intelligunt incendium, cui ſuccurri non poteſt abſque periculo pereundi Moniales, ſi intra clauſtra commorentur. Sub lepræ nomine venit infirmitas contagioſa; ob quam ea infectus à communi conſortio ſeparatur. Sub nomine epidimiæ non ſolum inrelligitur morbus peſtifer majorem partem ægrotorum interimens, ſed morbus, qui facilè ad alios diffunditur, etſi majorem partem quos ferit,non interimat;quia eo ipſo laborans eo morbo nequit cum aliis abſque gravi illorum periculo infectionis communicare,qui eſt finis concedendi relaxationem clauſuræ,uti tradit Man.Rodrig. *q.reg.t.1.q.49.art.*4.Sanch.*l.6.c.15.n.*34.Suar.*t.4.de relig. tract. 8. lib.1. c.9. n.*3.

13. Dubium ergo eſt; an ex cauſa ſimili ſupradictis poſſit licentia concedi; Ratio dubitandi eſt, quia ſi ex aliis ſimilibus cauſis licentia concedenda eſt, fruſtra Pius V. has tres cauſas tantum expreſſit ſub dictione taxativa ſtatuens extra illas nemini monialium licentiam eſſe exeundi,nec ulli prælato licentiam concedere. Non igitur ex aliis cauſis licentia concedi poteſt; & ita tenet Addition. ad Navarr. *lib.3. conſil. tit de Regularib. conſ.70. in 2.edit.* Thomas Zerola *praxi Epiſcop. 1.p.* verbo *monialis ad 16. quæſt. dub.2. & p.2.* verbo *monialis, fine,* teſtanturque ſic deciſum eſſe à ſacra congregatione. Cæterum omnino tenendum eſt, ad cauſas ſimiles diſpoſitionem Pii V. extendendam eſſe, quia illa non eſt extenſio formalis,ſed materialis.Satis enim apud doctores receptum eſt diſpoſitionem legis non ſolum favorabilem, ſed odioſam ad caſus ſimiles ſub ratione decidendi comprehenſos extendi; quia illa dicenda non eſt extenſio, ſed incluſio. Qua ratione eſto in Authent. *ut cum, de appellat. cognoſcit.* §. *aliud quoque capitulum, & leg. regia 6. titul. 7. part. 6.* enumerentur quatuor cauſæ, ob quas tantum exhæredari filius poſſit, teſtantur communiter doctores apud Covarruv. *cap.* Raynutius *n.* 16. *de Teſtament.* ad ſimiles expreſſis extendi. Et eſto in *leg. fin. Cod. de revocand. donationib.* ſtatuatur ob ſolas cauſas ibi expreſſas, revocari donationem poſſe, affirmant communiter ſcribentes apud Molin. *lib.1. de primogen. cap.9.n.*32.ex cauſis ſimilibus eam revocationem poſſe fieri, & eſto ob ſolum æs alienum poſſint prædia minorum diſtrahi *leg. ob æs alienum Cod. de prædiis,& aliis reb.minor.* At æque diſtrahi poteſt datis aliis cauſis ſimilibus, ut teſtatur ibi gloſſa, & quamvis in §. *ſed etſi quis tit. de nuptiis collat.* 4. tantum promotis ad ordines minores lectoris, & cantoris concedatur uxorem ducere, non obinde excluduntur Oſtiarii, & exorciſtæ, quia ſunt gradus omnino ſimiles expreſſis. Ergo in præſenti etiamſi Pontifex tres tantum cauſas legitimas egreſſus enumeraverit, ſi aliæ ſimiles, vel efficaciores apponantur,ex illis concedenda eſt.Non enim Pontifex illas tres cauſas, ut legitimas decidit obeſſe materiale,quod habent;ſed quia monaſterio,totique communitati nocivæ ſunt. Ergo dato eodem nocumento in aliis materialiter diverſis, ad ipſas eſt conceſſio extendenda;& ita ſuſtinet Navar. *comen.4.n.48.de Regularib.*Gutier.*lib.1.canon.quæſt.cap.*14.*num.*9. Azor.*1. p.lib.*13.*cap.*8.*q.*1.*ad finem.*Man.Rodrig.*t.*1.*quæſt.regul,q.* 49.*art.*3.Zenedo *collect.*31.*ad ſext.decret.*Sanch.aliis relatis lib.6. ſum. *c.*15.*n.*37. Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt. epiſc.allegat.*102.*n.*16.*& ſeqq.*Suar.*t.*4.*de relig.tract.*8.*lib.* 1.*c.* 9.*n.* 3.

Hinc deducitur; ſi bellum ingruat, & periculum ſit quòd hoſtes monaſterium invadant, honorque monialium,& fortè ultra periclitetur, niſi exeant, dari ſufficientem cauſam egreſſus. At idem eſt ſi conventus inundationis periculum habeat:quia ſunt caſus incendio ſimiles,& tenent Navarr.Gutier.Zenedo.Azor.Suar.*loci alleg.* Sanch. *n.* 44.

14. Sed an ob morbum non aliis contagioſum, ſed tantum patienti periculoſum, & nocivum, quique judicatur interempturus monialem, ſi in monaſterio perſeveret,vel ob aëris intemperiem, vel ob tædium, quo ibi afficitur,vel ob penuriam rerum,& medicinarum ad recuperandam ſalutem, vel ob longam medicorum diſtantiam,ſeu abſentiam,vel ob alias cauſas:at ſi è monaſterio egrediatur?creditur à periculo liberandam, poſſit concedi egreſſus.Gravior eſt dubitatio. Communis ſententia negat hanc eſſe legitimam cauſam facultatis concedendæ: ſic Gutier.*lib.1.canon. quæſt. c.*14.*n.*7.*& ſeqq.* Zenedo *collect.* 31. *ad ſextam decretal.* Manuel. *quæſt. regul. t.*1.*q.*49.*art.* 3. Thom. Zerola *praxi epiſcop.* 2.*p.* verbo *monialis in fine.*Sanchez *lib.6.ſum.c.*15.*n.*39.Barb. 3.*p. de poteſt. epiſc.alleg.*102.*n.*21. Layman. *lib.*4.*ſum. tract. 5. c.* 12.*numero* 1.*verſ.* 3. Moventur; quia hæc cauſa non eſt ſimilis, ſed potius diſſimilis iis, quas Pius V.ut legitimas tantum expreſſit,iis enim Pontifex eas legitimas cauſas expreſſit;quæ non tam bonum ſpeciale ſingularium monialium, quam conventus ſpectabant,ut conſtat ex aſſignatione magni incendii,infirmitatis, lepræ, & epidemiæ,quæ toti conventui detrimentum afferunt,ergo cauſa ſingulariter nociva ſimilis non eſt à Pontifice enumeratis; ac proinde non eſt cenſenda

legitima.

legitima. Et confirmo, ſi quælibet ſingularis infirmitas periculoſa tantum obſervanti clauſuram præberet cauſam legitimam egreſſus, ut quid Pontifex decidens cauſas legitimas, infirmitates contagioſas expreſſit? facilius enim dicere poſſet quamlibet infirmitatem, cui in monaſterio ſuccurri non poteſt benè extra, eſſe legitimam cauſam egreſſus. Cum ergo id non dixerit, cenſuit non eſſe cauſam legitimam. Neque durum videri debet obligari monialem ad perſeverandum in loco cum periculo vitæ; quia ea obligatio non eſt à lege ipſi impoſita, ſed ab ipſa voluntariè aſſumpta, cum profeſſionem emiſit; tunc enim ſe ſubdidit legi præcipienti ibidem manere, tametſi ex illius loci habitatione periculum corporalis ſalutis immineat, ſicut enim religioſi viri ſubduntur ea in regione, & conventu habitare, ubi prælatus bono communi religionis judicaverit expedire, eſto ibi ſint cum periculo mortis, à fortiori obligandæ ſunt moniales. Aliàs ſi prælatus religioſis viris ſcientibus aëris intemperiem ſibi eſſe nocivam, teneretur facultatem inde exeundi concedere, quem poſſet compellere ad habitandum in regionibus infauſtis? Periculum ergo, ſingulare bono communi, & religionis poſtponendum eſt: præcipuè cum hoc periculum non ita clarum ſit, & manifeſtum; ſed ſæpè id ſibi perſuadet monialis aviditate exeundi, & medici voluntate ei placendi in non leve clauſuræ, religionis & honeſtatis detrimentum. Expedit ergo hoc oſtium authoritate Pii. V. communi ſententia firmata præcludi.

15. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia omnino tenenda eſt, & conſulenda; at contraria probabilitate non caret, ſcilicet ob infirmitatem parienti tantum nocivam, cujus remedium egreſſu monaſterii ſperatur, intra verò deſperatur, licentiam exeundi concedi poſſe, tenet eam piiſſimus, & doctiſſimus Navarr. *com.* 4. *de regul. n.* 49. Suarez *t.* 4 *de relig. tr.* 8. *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 9. Moventur triplici fundamento. Primò: quia legiſlator humanus nunquam obligat, nec videtur obligare poſſe, ne fugias mortem etiam ſuppoſita voluntaria obligatione ſtatus aſſumpti, niſi in ea fuga bonum commune maximè periclitetur, ut contingit in bello, & in exemplo adducto de religioſis commorantibus in regione infeſta, qui ſi ibi compelli non poſſent habitare, conventus diſſolveretur; at ex egreſſu unius, vel alterius monialis infirmæ, cujus ſalus ſperatur extra clauſtra, intra verò deſperatur, non videtur bonum commune caſtitatis, & religionis periclitari. Ergo non eſt cenſendus Pontifex ſuo præcepto ad clauſuram in hoc caſu obligare voluiſſe. Secundò; quia ſatis probabiliter dici poteſt Pontificem hunc caſum infirmitatis ita frequentis omiſiſſe exprimendo caſum infirmitatis contagioſæ, quia exiſtimavit eſſe moraliter impoſſibile dari caſum, in quo extra clauſtra ſperetur ſalus, deſperetur intra. Ergo ſi de facto is caſus detur lex Pontificia utpote falſa præſumptione fundata, eo caſu non obligabit. Tertiò, quia is caſus non videtur diſſimilis iis, quos Pontifex ut legitimos expreſſit, ſed potius ſub illis conventus. Non enim Pontifex ſolam cauſam publicam, & toti conventui nocivam ſpectaſſe videtur, ſed etiam ſingularem ſingulis monialibus periculoſam, quod exemplo incendii probat Suar. *dicto c.* 9. *n.* 11. Si enim fingeremus incendium talis conditionis eſſe, ut eo una, vel altera monialis periclitaretur, niſi exirent, reliquis abſque periculo manentibus, cui dubium eſſe poteſt illas moniales periclitantes cauſam legitimam habere egreſſus? Ergo ex paritate rationis, quoties vel ex incendio, vel bello, vel infirmitate, vel alia cauſa periculum manifeſtum adſit in obſervanda clauſura, ceſſet verò extra illam, legitima erit cauſa egreſſus. Confirmarique poteſt exemplo mortis violentæ, quam ſi monialis fugere non poſſet, niſi è monaſterio egrederetur, poſſet utique egredi, ut ipſemet Sanch. & Barb. admittunt, & tamen is caſus ſolum patienti eſt nocivus, non aliis: ergo cauſa non publica ſed ſingularis, ſinguliſque periculoſa legitima eſt egreſſus. Neque inde fit, poſſe monialem ſic infirmam inconſulto prælato exire, ſicuti poteſt in caſu incendii, quia incendium non patitur moram; benè tamen infirmitas.

16. Deinde dubitare potes, an ſit legitima cauſa egreſſus, ſi monialis exeat ad fundationem alicujus monaſterii, vel ad regimen illius? Videtur enim non eſſe ſufficientem, quia hæc cauſa non eſt ex enumeratis à Pio V. cum non ſit incendium, neque infirmitas contagioſa, neque etiam eſt ſimilis illis, cum nullum damnum ex omiſſione illius exitus religioni proveniat; neque in temporalibus, neque in ſpiritualibus; tametſi ceſſet incrementum, quod ſperari poterat. Ob lucrum verò acquirendum non videtur monialem è conventu exire poſſe. Cæterum omnino tenendum eſt legitimam cauſam egreſſus eſſe ad regendum monaſterium: ſic docuit Navarr. *com.* 4. *de Regular. bonum* 48. & *lib.* 3. *conſil. tit. de Regularib. conſil.* 48. *alias de ſtatu Monach. conſil.* 5. *n.* 3. Gutierr. *lib.* 1. *canon. quæſt. cap.* 14. *n.* 10. & 11. Man. Rodr. *t.* 1. *quæſt. regul. quæſt.* 49. *art.* 5. Sanch. *lib.* 6. *c.* 15. *n.* 45. & *ſeqq.* Barb. 3. *de poteſt Epiſc alleg.* 102. *n.* 15. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 13. Ratio ea eſt; quia eſto hæ cauſæ non comprehendantur ſub enumeratis à Pio V. comprehenduntur tamen ſub non excluſis ab illo: non enim illa dictione taxativa, & excluſiva generali cenſetur excluſiſſe cauſam ſpecialiter à jure conceſſam. Quia genus non derogat ſpeciem neque univerſale ſingulare, tametſi hoc præcedat: At à Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 7. *de Regular.* conceſſus eſt tranſitus ex uno monaſterio ad aliud ob illius gubernationem. Ergo hæc conceſſio à Pio V. non cenſetur derogata.

Hinc fit, per æquiparationem idem eſſe dicendum de monaſterii fundatione, cum ex illo egreſſu & bonum temporale & ſpirituale religioni proveniat, ſitque fundatio quondam regimen religioni valdè neceſſarium: & tradit Navarr. *dicto conſ.* 48. *de Regul. alias de ſtatu mon.* 5. Rodrig. *dict. q.* 49. *art.* 5. Sanch. *n.* 47. Suar. *cap.* 9. *n.* 13. Barboſ. *num.* 21.

17. Ob ſupradictam rationem eſt cauſa legitima egreſſus, ſi pro juramento fidelitatis præſtandi alicui principi in recognitionem feudi, quod monaſterium habet debeat Abbatiſſa, egredi; quia *in cap. periculoſo* §. *verum*, hæc cauſa egreſſus judicatur legitima, neque Pius V. qui Bonifac. conſtitutionem innovavit hanc cauſam à Bonifac. expreſſam cenſendus eſt repellere. Item eſt legitima cauſa, ſi opus ſit monaſterium ex uno loco in aliud transferri; quia in Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de Regul.* hæc cauſa approbata eſt, neque præſumi poteſt à Pio V. revocari, atque ita docent Man. Rodrig. *tom.* 1. *q. reg. q.* 49. *art.* 5. *corollar.* 4. Sanch. *l.* 6. *ſum. c.* 15. *n.* 53. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 13. At idem eſt, ſi neceſſe ſit, monialem alio monaſterio recludi ad pœnitentiam faciendam; quia *in cap. quoniam de Simonia*, hæc cauſa, ut legitima approbatur; quam Pius V. non eſt cenſendus derogare: ſic Sanch. *n.* 47. Suar. *n.* 13. ſub qua cauſa utpote omnino ſimili comprehenditur egreſſus neceſſarius, ut monialis corrigatur; contingere enim poteſt ob potentiam cognatorum, vel ob aliam cauſam ibi commodè corrigi non poſſe: poterit ergo tunc ex illo monaſterio exire, præcipuè cum hic exitus, ſicut & exitus ad faciendam pœnitentiam non tam ſit voluntarius, quam neceſſarius, bonumque commune in eis ſpectetur, tum ut aliæ moniales timeant, tum ne malo exemplo minus punitæ, & correctæ pervertantur, & ita ſuſtinet Man. Rodrig. *dicta q.* 49. *art.* 5. *corol.* 2. Navar. *dicto conſ.* 48. *de Regul. alias* 5. *de ſtatu Monach.* Sanch. *cap.* 15. *n.* 47. Suar. *t.* 4. *tr.* 8. *l.* 1. *cap.* 9. *num.* 13.

18. An vero ſit cauſa ſufficiens egreſſus ad aliud monaſterium, ſi in eo, in quo monialis exiſtit ob aëris intemperiem, vel alimentorum qualitatem continua laborat infirmitate, quam ſperat medendam loci mutatione, quamvis hæc cauſa inſufficiens judicetur pro egreſſu monaſterii, ut in ſæculo commoretur. Videtur enim eſſe ſufficientem; quia illa non tam eſt egreſſus à clauſura,

quam

quam illius mutatio. Neque censendus est Pius V. & Trid. clausuræ mutationem interdixisse, sed tantum illius desertionem: sic Gutierr. *lib. 2. canon. qq c. 14. n. 10.* probat posse monialem ex uno monasterio in aliud transferri, ut sit Abbatissa. Sed non placet hæc sententia; quia esto ille egressus sit clausuræ mutatio, est tamen illa mutatio vera præcedentis clausuræ egressio, & desertio. Ergo negato ob causam singularem, & propriam unius monialis posse clausuram deserere, asserendum omnino est ob supradictam causam non posse monialem ex uno monasterio in aliud transire. Alias si verum esset solam clausuræ absolutam desertionem, non illius mutationem prohiberi, liceret moniali egredi per unam monasterii portam, ut statim sine ulla mora per aliam ingrederetur; præcipuè, si aliquo honesto fine ducatur, quod est à veritate omnino alienum, & ita sustinet Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. c. 9. n. 5 & 6.*

19. Illud vero est omnino advertendum, cessante causa, ob quam moniali egressus permissus est, debere illico redire ad clausuram ut expressè decidit Text. *in cap. periculoso, de statu Monach. in 6.* & Pius V. in constitut. incipienti: *Decori & honestati.* Sed hoc non est ita metaphysicè intelligendum, ut quælibet, mora in statu peccati monialem constituat; debet enim esse ita diuturna, ut per se appareat in fraudem legis fieri, qualis non censetur detentio unius vel alterius diei: sic Man. Rodrig. *tom. 1. quæst. reg. q. 47. art. 11.* Sanch. *lib. 5. sum. cap. 15. n. 50.* ubi *n. 61.* optimè infert monialem è monasterio exeuntem causa fundationis, correctionis, vel gubernationis alicujus monasterii, esto obligata sit via recta tendere; si tamen aliquantulum demoretur, vel à via recta intra octo, vel novem leucas discedat causa invisendæ cognatæ, amicæ, vel imaginis, non violare clausuram; quia est brevis detentio, & moraliter necessaria, spectato communi stylo iter agentium, juxta quem præceptum clausuræ mensurandum est.

20. Quarta difficultas est de pœnis impositis, tum illicitè egredientibus, tum comitantibus, vel aliquo modo ad egressum cooperantibus. Pro iis actionibus Bonifac. VIII. *in dicto cap. periculoso*, nullam pœnam tulit, neque item Trid. Solum adversus magistratus sæculares negantes Episcopo auxilium ad clausuram instaurandam statuit excommunicationem ipso facto. At Pius V. in dicta constitut. quæ incipit *Decori, & honestati* pœnam excommunicationis reservatæ imponit adversus egredientes, seu licentiam egressus quomodocumque concedentes, aliter quam in constitut. permissum est. Item adversus concomitantes, ac illarum receptatrices personas, sive laicas, aut sæculares, vel Ecclesiasticas, consanguineas, vel non. Insuperque adversus egressas, & superiores licentias concedentes fert Pontifex privationem, dignitatum, officiorum, & administrationum, quæ eo tempore obtinent, redditque inhabiles ad ea, & ad alia in posterum obtinenda. Ex dictis *punct. præced.* constat nomine dignitatum, officiorum, & administrationum, quibus egressæ, & superiores licentias concedentes privantur, intelligi dignitates, officia, & administrationes superioritatem, & quasi jurisdictionem habentia. Item ex eodem punct. constat ad hanc pœnam incurrendam judicis sententiam saltem declaratoriam criminis, quamvis non declaratoriam pœnæ, exigi.

21. Quocirca explicandum restat, quas personas excommunicatio, & privatio officiorum, inhabilitásque ad illa afficiant? Et primo dubitatur; an afficiant monialem legitimo titulo egressam, sed iniquè extra claustra commorantem; eo quod cessaverit causa, ob quam egressus concessus fuit? Negat Sanch. *lib. 6. sum. cap. 15. num. 70.* Movetur, quia Pontifex has pœnas indixit egredientibus aliter quam ipse dispositerat, at hæc monialis non aliter egressa est, esto aliter post egressum commoretur, ergo hæ pœnæ illam non comprehendunt. Nihilominus oppositum verius censeo. Nam Pontifex has pœnas indixit monialibus egredientibus aliter quam ipse dispositerat, sed ipse dispositit, ut nonnisi ex causa incendii, infirmitatis, lepræ, & epidemiæ ab Episcopo cognita, & in scriptis approbanda è monasterio exirent, neque extra illa nisi ad necessarium tempus starent: ergo stans ultra necessarium tempus extra monasterium, non egreditur à monasterio qualiter Pontifex præscripsit, si quidem non exequitur illam conditionem, ut solum durante necessitate foras existeret. Deinde monialis, quæ extra monasteria vagatur, propriè dicitur à monasterio egrediens; quia ad hanc denominationem non est spectandus primus egressus Physicus, sufficit moralis, & continuatus. Adde Pontificem imponentem privationis, & inhabilitatis pœnam non usum fuisse verbo egredientes, sed egressas, ut tacitè insinuaret illis verbis idem significari. At constat monialem egressam, & ultra tempus necessarium in sæculo commorantem violare Pontificium statutum. Ergo afficitur illius pœnis: hæ enim non videntur impositæ egredientibus utcunque, sed egredientibus, si ultra tempus necessarium in sæculo commorentur; si quidem verbum illud (*ut præfertur*) ad omnia antecedentia referendum est; at immediatè anteceſſit, ne egrediens ultra tempus necessarium extra monasterium existeret. Ergo hanc pœnæ comprehendunt: & ita docet Llamas *in methodo curat. in append. §. 10.*

22. Secundo dubitatur; an hæc excommunicatio, & officiorum, dignitatum, & administrationum privatio afficiat Episcopos comitantes monialem, vel iniquè licentiam concedentes, seu approbantes? Ratio dubitandi est; quia textus apponendo pœnas expressè mentionem Episcoporum non fecit, sed solum generaliter dixit, excommunicationi subjacere comitantes iniquè egressam, vel illam receptantes, licentiamque exeundi aliter quam præfertur concedentes, & infra, tam egressas, quam præsidentes, & alios superiores prædictos eis licentiam hujusmodi concedentes dignitatibus, officiis, & administrationibus per eas, & per eos tunc obtentis, privat, & illos ad obtenta, & ad alia in posterum obtinenda inhabiles decernit. Quæ omnia de regularibus prælatis, aliisque ordinariis videntur tantum intelligenda, non de Episcopis, quorum expressa mentio facta non est; præcipuè cum in *cap. quia periculoso, de sent. excomm. in 6.* decisum sit nulla suspensione episcopos ligari, nisi illorum fiat expressa mentio: hæc autem privatio, & inhabilitas dignitatum, &c. est quædam suspensio. Ergo saltem hanc pœnam episcopi non contrahunt. At verius censeo episcopos his pœnis comprehendi, sic docuit Sanch. *lib. 6. cap. 15. num. 75.* Et de pœna excommunicationis certum reputo, si fortè monialem iniquè egressam comitetur, vel recipiat, aut licentiam absque causa legitima concedat: quia à pœna excommunicationis ob supradictas actiones imposita non possunt eximi episcopi; eo quod illorum non fuerit expressa mentio facta; quia ad eam pœnam incurrendam ea mentio necessaria non est, ut colligitur ex *d. c. quia periculoso, de sent. excomm. in 6.* De pœna privationis, & inhabilitatis non est ita certum ob ea quæ dicuntur in ratione dubitandi. Ut verius existimo eam pœnam episcopum iniquè licentiam concedentem incurrere. Tum quia hæc privatio, & inhabilitas non est suspensio quæ sit censura, & in *c. quia periculoso*, de suspensionis censura videtur Pontifex locutus. Tum & præcipuè, quia expressè episcopi mentio facta est; si quidem dixit textus episcopi, & regularis prælati esse hanc licentiam concedere, & postea subdidit privationis pœnam adversus superiores prædictos eis licentiam hujusmodi concedentes. Debent ergo hæc verba intelligi de superioribus, de quibus immediatè antea dixerat, at hi erant episcopi, & regulares prælati, ergo omnes ii pœnis comprehenduntur.

23. Tertio dubitatur, qui comitatus, & receptio necessarii sint, ut comitantes, & recipientes monialem iniquè egressam

egressam censuram excommunicationis incurrant? Breviter respondeo, debere esse comitatum, vel receptionem, quæ eum egressum, vel illius perseverantiam foveat, aliàs non est formalis comitatus, vel receptio monialis è monasterio egressæ: sic Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæst. regul. quæst.* 49. *art. ult.* Sanchez *lib.* 6. *sum. cap.* 15. *num.* 72.

24. Advertendum tamen est ad incurrendum supradictas pœnas egressum à clausura completum requiri, quod sufficit etiam si ad brevissimum tempus fiat. Secus verò si egressus incompletus esset, qualem censeo si extra limen clausuræ non totum corpus, sed partem haberes. Sanchez *lib.* 6. *sum. cap.* 15. *num.* 6. 8. *& 68. & cap.* 16. *num.* 70. Barbosa 3. *part. de potest. epis. alleg.* 102. *num.* 30.

Punctum X.

Qualiter ingressus in monasteria monialium sit prohibitus.

COnstat in monasteria monialium ingressum prohibitum esse à Bonifac. VIII. *in cap. periculoso de statu Regular. in* 6. ibi. Nulli aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis, & manifesta causa existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem moniales. Quod decretum quoad ingressum confirmavit Trid. *in dicta excommunicationis pœna*, ibi, ingredi intra septa monasterii nemini liceat cujuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit sine episcopi, aut superioris licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantum episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis. Pius vero V. & Greg. XIII. & Sixtus V. varias constitutiones novis pœnis auctas in favorem hujus clausuræ ediderunt: sed hæ non tam prohibent ingressum, quam ingressum prætextu facultatis concessæ, & revocatæ, de quarum intellectu infra aliquid attingemus. Ut igitur hæc prohibitio clarius innotescat, examinandum sigillatim est. Primo, quæ sint personæ sub hac prohibitione comprehensæ. Secundo, qui possint licentiam dare ad ingressum, & qualiter hæc licentia concedenda est. Tertio, quæ causa necessaria sit, & sufficiat ad prædictam licentiam concedendam. Quarto, quæ pœnæ impositæ sint tum ingredientibus, tum admittentibus, tum licentiam concedentibus aliter quàm à jure permittitur.

§. I.

Quæ sint personæ, quibus ingressus in monasteria Monialium interdictus est.

SUMMARIUM.

1 *Omnibus cujuscunque conditionis excepto Rege, Regina, &c. prohibetur.*
2 *Non prohibetur infantibus.*
3 *Prohibetur perpetuo amentibus.*
4 *Quid dicendum de Monialibus licitè egressis; Proponitur sententia Llamas & Sanch. Verius est in nullum monasterium ingredi posse.*

1. COnstat ex *cap. periculoso de statu Regular. in* 6. & ex Trident. *dicto cap.* 5. *sess.* 25. interdictum esse in monasteria monialium ingressum omnibus cujuscunque ætatis, & conditionis sint tam viris, quam fœminis, tam laicis, quam clericis, tam sæcularibus, quam regularibus, ac etiam episcopis, ut tenet Navarr. *com.* 4. *de Regularib. num.* 39. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 393. *num.* 5. *&* 20. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 1. *in princ.* Solum Reges, Reginæ, eorúmque filii, & nepotes tacitè excipiuntur. Hi enim non censentur sub generalibus verbis comprehensi ob eorum regalem conditionem, sed opus est illorum expressa mentione. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *num.* 3. *& cap.* 17. *num.* 5. Quocirca de triplici personarum genere est aliqualis difficultas; an sit eis ingressus interdictus, nempe de infantibus, de amentibus, & de Monialibus ob necessariam causam à monasterio egressis.

2. Quod attinet ad infantes, qui usum rationis non attigerunt, manifestum est hac prohibitione non teneri; quia ipsi nullius præcepti capaces sunt. Ex quo fit neque moniales prohibitas esse illos admittere. Quia prohibitio monialibus facta est accessoria prohibitioni ingredientium, ut manifestè colligitur ex Trident. dicente, nemini liceat intra septa Monasterii ingredi. Cum ergo hi infantes nulla ingressus teneantur prohibitione, neque moniales tenentur illos non admittere: sic Navarr. *com.* 4. *de Regularib. num.* 58. *& in sum. cap.* 28. *addit.* 2. *ad num.* 143. *cap.* 25. Azor. *tom.* 1. *instit. mor. lib.* 13. *cap.* 8. *quæst.* 5. Man. Rodrig. *quæst. regul. tom.* 1. *quæst.* 46. *art.* 1. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *num.* 5. Barbosa 3. *part. de potest. episc. alleg.* 102. *num.* 32. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 2. & alii apud ipsos.

3. De perpetuò amentibus gravior est dubitatio: nam cum ipsi astringi non possint præcepto observandi monialium clausuram; eo quòd usu rationis careant? neque moniales videntur obligatæ illos non admittere? sicuti de infantibus diximus. Verum omnino tenendum est hos amentes excludendos esse, graviterque peccaturos qui illos in monasteria monialium introducunt, vel admittunt. Nam ipsi sicut ebrii, & dormientes hac obligatione ligati sunt, tametsi ob defectum rationis ab illius observatione excusentur: quam excusationem habere non possunt eos liberè introducentes, & admittentes; sicuti non haberent, si ebrios, & dormientes introducerent. Et fortè ea de causa in *cap. periculoso* sub verbo passivo dictum est. Nulli inhonestæ, vel honestæ personæ ingressus pateat; ut sic non tantum liberè ingredientes; sed permittentes ingressum comprehenderentur, & manifestum est sub persona honesta, vel inhonesta hos amentes intelligi, qui & monasteria perturbare possunt, & vanis locutionibus ad malum provocare, & ita tenet Navarr. *comment.* 4. *de Regul. num.* 59. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 8. Man. Rodrig. *quæst. regul. quæst.* 46. *art.* 1. Barbosa *alleg.* 102. *num.* 32. *fine* Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *à num.* 3.

4. Tertio dubitari potest de monialibus licitè è monasterio egressis, an liceat monasteria ingredi: Et quidem ingredi in proprium monasterium, in quo clausuram professæ sunt, nemini potest esse dubium licitum omnino esse: si quidem solum pro necessitate urgente, & licentia in scriptis obtenta permissum monialibus est extra illud manere, at posse in alienum monasterium ingredi sive sit ejusdem ordinis, & habitus sive diversi difficultate non caret, eo quod sit ingressus in monasterium absque licentia. Llamas *in methodo curat. in append.* §. 11. *in fine* existimat monialem, quæ ex uno monasterio in aliud transfertur; si in via accedat ad locum, in quo monasterium existit sive sit ejusdem ordinis, & habitus, sive diversi, posse ibi hospitio recipi, quia sic ingrediens servat clausuram eo modo quo potest, & recipientes hanc observationem fovent. Ergo nulla est ibi clausuræ violatio, neque credendum est Pontificem hunc ingressum ita honestati monialis convenientem interdixisse.

Sanch. vero *lib.* 6. *sum. cap.* 6. *num.* 10. supradictam sententiam admittit comparatione monasterii ejusdem Ordinis, & habitus, secus diversi. Movetur; quia comparatione monasterii ejusdem Ordinis cessat prohibitio quæ est, ne extranea illuc ingrediatur; at monialis ejusdem ordinis, & habitus non est extranea à conventu, sed moraliter propria illius. Ergo ingredi

potest.

poteſt ſive cauſa hoſpitii, ſive gratia animi recreandi, aut inviſendi moniales. Quæ ratio non procedit in monaſterio diverſi ordinis, ac proinde in illud abſque licentia ingredi non debet. Hæc autem licentia (inquit Sanch. concedi poteſt, ſi eo in loco hoſpitium, in quo commodè noctem ducere poſſet, quia religioſa charitas, honeſtaſque monialis ſufficientem cauſam præbent illius licentiæ concedendæ.

Sed hæc Sanch. diſtinctio mihi non probatur; nam eſto monaſterium ſit ejuſdem ordinis, & habitus, cujus eſt monialis illuc ingrediens; non inde fit, monialem alibi profeſſam, & alterius monaſterii clauſuræ obligatam eſſe propriam illius. Aliàs omnes moniales ejuſdem ordinis, & habitus poſſunt pro libito quælibet monaſteria ſuæ religionis ingredi, cum ſint ſub eadem clauſura, quod eſt omnino falſum. Quocirca verius exiſtimo ſive monaſterium ſit ejuſdem ordinis, ſive diverſi non poſſe monialem illuc ingredi abſque ſuperioris illius licentia; quia cum non ſit illius monaſterii, ſed alterius, comprehenditur ſub prohibitione concilii interdicentis omnibus, qui illius monaſterii non ſunt, ingreſſum in illud. Supradictamque licentiam exiſtimo dari poſſe, ſi eo in loco non adſit hoſpitium, quo commodè noctem ducere poſſet; quia eo caſu honeſtati monialis, & decentiæ religioſi habitus conſulitur; ac proinde cenſeri debet legitima cauſa licentiam concedendi. Secus vero ſi monialis cauſa recuperandæ ſalutis in aliquo oppido exiſteret, velletque cauſa animi recreandi, vel moniales inviſendi monaſterium ingredi, cenſerem utique cauſam legitimam non eſſe ingreſſus quia non eſt neceſſaria.

§. II.

Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in monialium monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit?

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus concedit licentiam in monaſteriis ſibi, ſedique Apoſtolicæ immediatè ſubjectis, in aliis regularis Prælatus?*
2 *Qui nomine Epiſcopi veniant?*
3 *Qui veniant nomine ſuperioris.*
4 *Nemini alteri à ſuperiore conventus hujus facultatis conceſſio delegari poteſt.*
5 *Prælati potentes aliis concedere facultatem ſibi aſſumere poſſunt ex cauſa tamen neceſſaria.*
6 *In ſcriptis hæc facultas concedi debet.*
7 *Limitant aliqui in caſibus frequenter occurrentibus, & à jure conceſſis. Sed non admittitur limitatio.*
8 *An caſu, quo à ſuperiore expoſtulari licentia nequit, debeat peti ab Abbatiſſa, cui nec facultas, nec arbitrium commiſſum eſt? Affirmant aliqui. Verius eſt oppoſitum, appoſita quædam declaratione.*
9 *Primo ingreſſu licentia abſolutè conceſſa finitur.*

1. EPiſcopus in monaſteriis ſibi ſubjectis, & ſubjectis immediatè ſedi Apoſtolicæ hanc licentiam concedit. In monaſteriis verò exemptis, & regulari Prælato ſubjectis prælatus regularis. Quod ſatis indicavit Concilium *dicto cap.* 5. ſub disjunctione Epiſcopi, vel ſuperioris licentiam requirens, ibi, ſine Epiſcopi, vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta; & infra. Dare autem Epiſcopus, vel ſuperior licentiam debet in caſibus neceſſariis. Non quaſi vellet Epiſcopum, vel regularem prælatum in quælibet monaſteria poteſtate gaudere concedendi has licentias, ſed Epiſcopum in monaſteria ſibi, vel ſedi Apoſtolicæ ſubjecta, regularem vero Prælatum in monaſteria ſuæ juriſdictionis: ſic Navarr. *com. 4. de Regularib. num.* 60. Azor. 1. *part. lib.* 13. *cap.* 8. *q.* 7. Man. Rodrig. *t.* 1 *quæſt. regul. q.* 46. *art.* 2. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 13. Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 40. & 41. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 11. & 12.

2. Nomine Epiſcopi intelligitur Abbas, Prior, & quilibet alius juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habens. Non enim dignitatis, ſed officii, & juriſdictionis eo nomine Epiſcopi ſpectatur. Deinde intelligendus venit vicarius Epiſcopi, & capituli ſede vacante, quia hi ſunt ordinarii, quibus monaſteria ſubjecta Epiſcopali juriſdictioni ſubjiciuntur. An autem debeant habere ſpeciale mandatum? Affirmant communiter doctores præcipuè quoad monaſteria Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta: nam hæc non authoritate ordinaria, ſed delegata reguntur ab Epiſcopo, quæ ex deſignatione vicarius communicari non cenſetur: ſic Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 28. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 11. teſtaturque à ſacra congregatione deciſum.

3. Nomine ſuperioris intelligitur regularis ille prælatus ſive generalis, ſive provincialis, ſive localis, cui monaſterium ſubjicitur: quia ſolum ſubjectionem, & gubernationem Concilium ſpectavit. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *à num.* 12. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16 *n.* 15. & 16. Barboſ. *alleg.* 102. *num.* 40. & 41. Abbatiſſa vero ſub illo nomine ſuperioris non comprehenditur; quia illi monaſterium abſolutè ſubjectum non eſt, ſed ſecundum quid quoad regimen domeſticum: & tradunt pro certo Navarr. *comm.* 4. *de Regul. n.* 59. *ſibi contrarius iis quæ docuerat. c.* 28. *addit.* 2. *ad n.* 143. *c.* 25. Azor. *t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 13. *c.* 8. *q.* 6. Man. *q. regul. t.* 1. *q.* 46. *art.* 2. Sanch. aliis relatis *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 12. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 14.

4. An autem prælatus conventus vices ſuas committere Abbatiſſæ; vel confeſſario poſſit? Affirmat Navar. *dicto com.* 4. *de Regular. n.* 60. Man. Rodrig. *q.* 46. *art.* 2. *in fine.* Graffis 1. *p. deciſ. lib.* 4 *cap.* 13. *n.* 6. Sanch. *lib.* 6. *c.* 16. *n.* 22. quia hæc poteſtas jure ordinario prælato competit; eaque de cauſa videtur poſſe eam cuilibet delegare. At verius cenſeo nemini alteri à ſuperiore conventus delegari poſſe: quia Concilium Trident. hanc delegationem videtur prohibuiſſe, ſi quidem dixit nullum alium præter Epiſcopum, & ſuperiorem hanc licentiam concedere poſſe etiam vigore *cujuſcunque facultatis*, vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi. Non ergo Abbatiſſæ, vel confeſſario hæc facultas committi poteſt: ſic ſuſtinet Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 14. Quod ſi objicias frequenter contingere caſus, qui neceſſario poſtulant ingreſſum, & ſuperior abeſt: expediebat ergo hanc poteſtatem Abbatiſſæ communicari. Facilè reſpondetur affirmando abſque communicatione facultatis illis caſibus provideri poſſe; ſi ſuperior eam facultatem ingreſſus concedat, cui Abbatiſſa, vel confeſſarius judicaverit expedire. Unde Abbatiſſæ, vel confeſſario non committitur facultas, ſed cauſæ judicium, ut facultas à ſuperiore conceſſa habeat effectum, Si verò urgeas, ex illis verbis concilii inferri neque Pontificem poſſe Abbatiſſæ, vel confeſſario, vel alteri ab Epiſcopo, & ſuperiore conventus hanc facultatem concedere, cum concilium generaliter loquatur, negandum eſt, quia par in parem non habet imperium: neque enim Concilium voluit, nec potuit Pontificem hac poteſtate privare, ſed voluit, ut nunquam à Pontifice talis commiſſio fieret: ſic Suar. *d. cap.* 10. *n.* 4.

5. Rurſus Epiſcopus, vel Prælatus, qui poſſunt aliis licentiam ingrediendi concedere, & ſibi concedere poſſunt ex cauſis tamen neceſſariis: tum quia ſecum diſpenſare poſſunt, ſicut poſſunt cum ſubditis: tum quia illa non tam eſt diſpenſatio, quam uſus licentiæ à jure conceſſæ: tum denique quia ſic decidit Greg. III. in bulla incipiente *Dubiis quæ emergunt edita anno* 1581. *Decembr.* 25. caveturque in dicta bulla eos debere ingredi à paucis, & ſenioribus aſſociatos: & ita tradit Navarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de ſtatu Monach. conſ.* 6. *alias* 9. Man. Rodrig. *t.* 1 *quæſt. regul. q.* 46. *art.* 5. Azor. 1. *p. inſtit. moral.*

moral. lib. 13. *cap.*8. *q.* 9. Sanch. *lib.*6. *ſum.cap.*16. *n.*25. Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 43. Extendendaque eſt hæc doctrina ad omnes illos, qui ex delegatione haberent poteſtatem diſpenſandi ad hujuſmodi ingreſſum abſque perſonarum limitatione, vel cum limitatione perſonarum, ſub quibus ipſi comprehenduntur; Hi enim poſſent ſecum diſpenſare, ſicuti cum aliis, ut benè advertit Sanch. *num.*26. *&* 27.

6. Modus autem, quo hæc licentia concedi debet præſcribitur à concilio, ut ſit in ſcriptis, ut hac ratione rarius, maturiorique conſideratione concedatur. Quocirca ſine dubio exiſtimo peccatum mortaliter, & in excommunicationem à concilio ſtatutam incidere, qui licentia ore tenus conceſſa contentus monialium monaſteria ingrederetur; cum poſſet licentiam in ſcriptis obtinere. Neque enim exiſtimandum eſt qualitatem ſcripturæ tanquam rem levem, leviſque conſiderationis à Concilio, & Pio V. expoſtulari: ſic ſuſtinent Llamas *in methodo curat. in append.*§.6. *in fine.* Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.* 16. *num.*32. Quod adeo verum eſt, ut ſi ſuperior generalem licentiam ingrediendi concedat omnibus illis, quos Abbatiſſa, vel alius tertius ingredi neceſſarium eſſe judicaverint, debeat in ſcriptis hanc conceſſionem facere: quia illa conceſſio eſt vera licentia pro ingreſſu. Secus dicendum eſt de judicio neceſſitatis ab Abbatiſſa facto; quia illud judicium non eſt licentia, ſub conditione, ut licentia à ſuperiore conceſſa effectum habeat; ac proinde ſcriptura non indiget: ſic ſuſtinet Sanch. *lib.*6. *ſum. cap* 16. *n* 38.

7. Hanc concluſionem limitat Llamas *ſupra*, & frater Joan. de la Cruz *lib.* 1. *de ſtatu Religioſo cap.*5. *dub.*2. *concl.*3. *notab.*3. Barboſa *allegat.*102. *n.*57. *& in remiſſione concil. dicti cap.*5. *circa finem*, ut non procedat in caſibus frequenter occurrentibus, & à jure conceſſis, quales ſunt ingreſſus medici, confeſſoris, viſitatoris, artificis, & ſimilium. Cæterum verius exiſtimo pro iis omnibus licentiam in ſcriptis neceſſariam eſſe, ſi commodè obtineri poteſt; quia concilium abſque ulla exceptione pro caſibus neceſſariis licentiam in ſcriptis requiſivit Et licet ingreſſus medici, confeſſoris, viſitatoris, artificis à jure conceſſus ſit, quando adeſt neceſſitas; at hanc examinare, & approbare Epiſcopo, vel ſuperiori conventus competit: Præterquam quod ſæpè expediet hanc licentiam aliquibus ex his miniſtris negare; quia ſuſpecti ſunt, aliis tamen conceſſa. Merito ergo in tali approbatione ſcriptura intervenire debet, ut ſic cum majori conſideratione concedatur: ſic Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.* 16. *num.* 33. Dixi ſi commodè in ſcriptis obtineri licentia poteſt, excluderem caſum, quo ex expectatione dictæ licentiæ grave damnum timeretur. Non enim lex humana cum eo rigore obligat, imo nec obligaret licentiam ore tenus expectare, ſi ex illius expectatione periculum eſſet gravis damni: ſic Navarr. *com.*4. *de Regularib. n.*60. Graffis 1. *p. deciſ. lib.*4. *cap.*23. *n.*6. Sanch. *lib.*6. *ſum. c.*16. *n.*34.

8. Sed an eo caſu, quo à ſuperiore expectari licentia nequit, debeat ab Abbatiſſa expoſtulari, difficultate non caret. Et quidem ſi Abbatiſſæ commiſſa ſit facultas licentiam concedendi, ut committi poteſt juxta probabilem aliorum ſententiam, vel ſecundùm noſtram conceſſa ſit à ſuperiore facultas iis, quibus Abbatiſſa neceſſarium eſſe judicaverit, certum eſt hanc facultatem; vel hoc arbitrium ab Abbatiſſa eſſe expoſtulandum, ut ſic fiat ingreſſus ex ſuperioris licentia. At ſic nec licentia, neque arbitrium commiſſum Abbatiſſæ ſit, variant doctores; an ejus conſenſus ſit expoſtulandus? Affirmant expoſtulandum eſſe Man. Rodrig. *tom.* 1. *regul. qq.* 46. *art.* 2. *in fine & q.* 27. *art.* 4. *in fine* 1. Sanchez *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *numer.* 37. Moventur; quia credendum eſt prælatum pro his caſibus urgentibus, quibus conſuli non poteſt, vices ſuas Abbatiſſæ commiſiſſe, ut ſic majori cum decentia ingreſſus fiat, & quoad fieri poteſt, lex de præmittenda licentia obſervetur. Sed contrarium verius exiſtimo, eo quòd Abbatiſſæ hæc facultas committi poſſit, ut ex Tridentin. probavimus. Et licet committi poſſit arbitrium, ſeu judicium de legitima cauſa, id non poſtulat Abbatiſſæ officium, cum cuilibet alteri ſingulari committi poſſit. Non igitur poſtulanda eſt illius licentia, & ita docent Navarr. *comment.* 4. *de Regul. n.*60. Graff. 1. *p. deciſ. lib.*4. *cap.* 23. *num.*6. Verum etſi hoc ita ſit, conſenſus tamen Abbatiſſæ cuilibet ingredienti etiam ex licentia ſuperioris inſcripti obtenta eſt neceſſarius, quia cum Abbatiſſæ regimen conventus commiſſum ſit, non eſt credendum ſuperiorem contra ejus voluntatem licentiam alicui concedere illuc ingrediendi.

9. Denique adverte, licentiam abſolutè conceſſam ad ingrediendum monialium conventum primo ingreſſu finiri, niſi aliud expreſsè in conceſſione declaretur; quia eſt diſpenſatio adverſus clauſuram jure communi ſtatutam; ac proinde ſtrictè eſt interpretanda; uti latè probavi *tract.*5. *de legibus diſp.*4. *punct.*14. *à num.*5. & tradit deciſum Aloyſ. Riccius *praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 649. aliàs *reſolut.* 545. Barboſa 3. *p. de poteſt. epiſc. alleg.* 102. *num.* 59.

§. III.

Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam.

SUMMARIUM.

1 *Quid in hac re ex Pontificum decretis conſtet?*
2 *Quæ neceſſitas ſufficiat? expenduntur neceſſitates ex parte conventus.*
3 *Pro exhortatione facienda, ſuffragiiſque ſuſcipiendis in electione Abbatiſſæ non eſt legitima cauſa ingreſſus.*
4 *Non licet ingredi pro benedicenda moniali, nec pro miniſtratione Euchariſtiæ extra morbum.*
5 *Pro neceſſitate monialium ingreſſus licet, ſed non debent ancillæ admitti pro neceſſitate monialis directè, non autem pro neceſſitate conventus.*
6 *Pro adminiſtratione ſacramentorum moniali infirmæ facienda.*
7 *Qualieer ſacerdos ingredi debet; poteſt dicere ſacrum in infirmaria.*
8 *Ob ſepeliendam monialem qui ingredi poſſunt?*
9 *Qualiter medicus, pharmacopola, minutor ſanguinis & alii ſimiles ingredi poſſint.*
10 *Ob conſolandam monialem in extremis non licet matri, nec aliis cognatis ingredi.*
11 *Quid de ſartoribus & ſutoribus.*
12 *Ceſſante cauſa ingreſſus illico exeundum eſt.*
13 *Ex licentia Epiſcopi, & ſuperioris poſſunt puellæ educandæ ingredi.*
14 *Nuptæ ingredi non poſſunt, niſi ob timorem ſævitiæ.*
15 *Viduis, ut vitam ibi degant nequit ab alio præter Romanum Pontificem licentia concedi.*

1. BOnifac. VIII. in dicto *cap. periculoſo, de ſtatu Monach. in* 6. cauſam rationabilem, & manifeſtam expoſtulavit, manifeſtam inquam non populo, ſed licentiam concedenti, ut docuit Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. regular. quæſt.* 45. *art.* 4. *verſ. circa cauſam.* At Trident. ſupradictum decretum declarans, vel limitans eam cauſam judicavit rationabilem, quæ neceſſaria eſt. Idemque tradidit Pius V. & Greg. XIII. in ſuis conſtitutionibus. Quanta autem debeat eſſe hæc neceſſitas neque Concilium, neque Pontifices definierunt, neque commodè definiri poterat, cum ex caſibus particularibus, eorumque circunſtantiis dependeat; ideóque reliquerunt arbitrio prudentis. Illud vero eſt certum, neque requiri extremam, neque ſtrictiſſimam neceſſitatem, ſed gravem ſufficere, cui moraliter ſuccurri non poteſt abſque monaſterii ingreſſu: ſic Eman. Rodrig.

Rodrig. *tom.* 1. *quæst. regul. quæst.* 46. *art.* 4. Ludovic. de Miranda Manuel. *prælat. tom.* 2. *in fine tract de sacris monial. quæst.* 2. *art.* 4. *concl.* 2. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 17. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *num.* 40. Barbosa *alleg.* 102. *num.* 48. Placet tamen minorem causam requiri pro ingressu fœminarum, quam virorum, & pro ingressu diurno, quàm nocturno; quia minus est indecens, & pro ingressu matris, sororis, alteriusve consanguineæ, quàm extraneæ: quia magis pietatem concernit, & pro ingressu in priora receptacula, quam in officinas interiores, & cubicula: quia minus clausuram offendit. Man. *dicta q.* 46. *art.* 4. Sanch. *l.* 6 *sum. c.* 16 *n.* 40. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *l.* 1 *c.* 20. *n.* 17.

2. Hæc igitur necessitas, ex qua licentia conceditur, potest esse necessitas totius conventus, vel singularium monialium, vel externorum ingredientium, quocunque modo contingat, præstat legitimam causam dispensationis. Ut autem hæc clarius innotescant, & ne licentia plus justo coarctetur, vel extendatur, sigillatim aliqui casus enumerandi sunt. Ex parte conventus erit sufficiens causa, si artifices ad illius reparationem ingrediantur: sic Navarr. *com.* 4. *de Regul. n.* 49. Mirand. manual. *prælat. tom.* 2. *tract. de sacris monial. q.* 2. *art.* 7. *concl. unica*, vers. *septimus casus*, Barbosa *alleg.* 102. *num.* 56. Item si aliqua res ponderosa illuc esset introducenda, vel inde extrahenda, quod per moniales commodè præstari non potest. Barbosa *allegat.* 102. *num.* 56. Sanch. *cap.* 16. *num.* 56. Item si pro plantandis arboribus, hortoque rigando, & excolendo esset ingressus; quia hæc officia non solent moniales per se exercere. Barbosa *num.* 55. Sanch. *num.* 56. Item si pro expeditione alicujus negotii, scriptura in archivo recondita quærenda esset ab œconomo monasterii, posset illuc ingredi; quia nec convenit clavem fidere monialibus, nec ipsæ regulariter aptæ sunt huic inquisitioni. Llama, in method. curat. *in appendic.* §. 6. Sanch. *dicto cap.* 16. *num.* 56. Item ad expellendum malefactorem illic commorantem non solum judici, sed cuilibet ingressus: dedecet enim maximè illum in societate virginum esse. Neque obstat inde ejus vitam periclitari; eo quod ex clausura extractus ducetur in carcerem; quippe immuniate Ecclesiæ non gaudet; quia id est per accidens; neque enim moniales tenentur cum diminutione sui honoris malefactoris vitam tueri; neque ullus alius debet illius vitam præferri monialium honestati, & religiosæ decentiæ: sic Sanch. *lib.* 6. *cap.* 16. *à num.* 57. Quocirca si malefactori prodest Ecclesia, solum licitum est judici, & cuilibet alteri illum ex clausura extrahere in Ecclesia relinquendum, ad quam actionem licentia Episcopi, vel superioris conventus expostulanda est, quæ si negetur, non debet judex propria authoritate ingredi; vim enim monasterio eo ingressu inferret. At si manifestum sit, malefactorem Ecclesiæ immunitate non gaudere, & potest judex petita superioris licentia monasterium ingredi; tam ad excipiendam malefactoris confessionem, tam ad ducendum illum in carcerem. Quod si superior petitam licentiam negaverit, quia negatur injustè, ea omissa potest judex utens jure suo ingredi. Sanchez *dicto cap.* 16. *num.* 58. Item ex parte conventus est sufficiens causa ingressus superioris visitatio, constat manifestè ex bulla Gregor. XIII. id superioribus concedentis, ea tamen conditione, ut paucis, iisque senioribus, ac religiosis associati ingrediantur. Unde possunt, & debent ingredi cum secretario, ut visitationem denuncient, edicta proponant, exhortationem pro visitatione habeant; decent enim hæc exclusis externis coram solis visitandis fieri; ac proinde in monialium capitulo. Quod à fortiori procedit: pro publicanda visitatione, culpisque puniendis. Item ingredi licet ipsis superioribus cum secretario ad videndum; an omnia monasterii rectè se habeant, sit ne clausura reparata, cellæ monialium, earúmque suppellectilia religiosæ paupertati, & honestati decentia, officinæ, & dormitoria prout religiosas expedit, & similia. Quia hæc omnia in bonum conventus dirigantur, & pro visitatione expedienda maximè necessaria sunt. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *num* 54. cum Llamas *method. curat. in appendic.* §. 7. Barbosa 3. *p. de potest. episc alleg.* 102. *num.* 45.

3. Hanc legitimam causam ingressus extendunt alii pro exhortatione facienda, suffragiisque suscipiendis in electione Abbatissæ, quia non decent hæc, sicut nec visitationis denunciatio publicè fieri. Sed immeritò hanc admittunt extensionem: cum expressè Tridentin. *sess.* 25. *cap.* 7. *de Regularib.* dixerit: is qui electioni præest, Episcopus, sive alius superior claustra monasterii non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat. Quæ verba etsi clarè præceptum non contineant; denotant tamen manifestè non esse causam legitimam ingressus electioni Abbatissæ præesse, cum totum id extra clausuram januis Ecclesiæ clausis fieri possit: sic Navarr. *tom.* 4 *de Regularib. num.* 59. Man. Rodrig. *tom.* 1. *qq. regul. q.* 46. *art.* 5. Joann. de la Cruz. de statu religios. *lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 2. *concl.* 3. *notab.* 3. Miranda Manual. *prælat. tom.* 2. *in fine tract. de sacris monialib. q.* 2. *art.* 15. *concl.* 3. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *n* 50. Barbos. *alleg.* 102. *n.* 46. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 23. Verum si ob inquietudinem monialium, & subornationis periculum, vel ob aliam causam superiores judicent opus esse monasterium ingredi, & in illius capitulo electionem facere, possunt. Quia concilium *dicto cap.* 17. non revocavit ingressum necessarium in *cap.* 5. permissum, sed declaravit solam electioni assistentiam non esse causam necessitatis: sic Navarr. Joan. de la Cruz Man. Rodrig. Barbos. Sanch. Suar. nuper relati.

4. Ex his à fortiori constat, non esse sufficientem ingressus causam monialem benedicere, & consecrare, cum hoc ad fenestellas Ecclesiæ possit commodè fieri. Sic relato Man. Rodrig. *quæst.* 47. *art.* 10. docet Sanch. *dicto cap.* 16. *n.* 52. Idemque est pro ministrando sacramento Confirmationis, cum possit in loco receptioni Eucharistiæ designato ministrari; si tamen præ infirmitate illuc monialis accedere non posset, periculumque esset absque illo sacramento decedendi, posset Episcopus ingredi; quia jam est casus necessitatis Sanc. *n.* 53. Denique pro communi exhortatione facienda nunquam existimo licere ingressum, cum satis aptè ad fenestellas januis Ecclesiæ clausis fieri possit.

5. Item ex parte conventus est legitima causa ingressus, si moniales indigeant ad infima domus officia, & ad curandas infirmas fœminis servitricibus: sæpè enim moniales choro destinatæ non valent iis officiis incumbere, & cum non adsint laïcæ, seu conversæ, per quas commodè præstari possunt, opus est has famulas recipi: debent tamen recipi sub conditione servandi clausuram: sic Man. Rodrg. *tom.* 11. *qq. regular. quæst.* 46. *art.* 7. *& seqq.* Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *n.* 65. *&* 66. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10 *num.* 18. *&* 19. Barbosa *alleg.* 102. *num.* 60. An vero pro privatæ monialis ministerio admitti possint hæ ancillæ? Affirmat Sánch. *num.* 66. eo casu quo persona nobilis esset, ægræque valetudinis, aut animæ senectus, nec satis per famulas monasteri, seu laïcas consuli potest. Cæterum existimo directè ob nullius monialis ministerium recipi ancillas posse, sed omnes recipi debere, ut conventui inserviant, qui obligationem habet infirmis consulendi. Quod si id præstare non possit per receptas, possunt aliæ recipi, esto ea intentione recipiantur, ut famulatui alicujus singularis applicentur Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 20.

6. Ex parte verò singularium monialium, quarum necessitatis remedium in bonum conventus redundat, dantur plures casus, quibus licitus est ingressus. Primo si moniali ægrotanti ministrandum est sacramentum confessionis, Eucharistiæ, vel extremæ unctionis. Et

Et quidem si adsit periculum mortis, nemini est dubium licere; imo superiorem ad eum ingressum obligari, cum non possit aliter ea sacramenta necessitatis sibi subditæ ministrare. Secluſa verò hac extrema necessitate licet ingressus ob ministrandum infirmæ sacramentum confessionis, & Euchatistiæ, quoties ex præscripto regulæ aliis monialibus ministratur; quia ob infirmitatem deterioris conditionis esse non debet, cum eo tempore magis indigeat. Item illis temporibus, quibus solita erat supradicta sacramenta frequentare, poterit frequentare infirma; quia æquum non est eo subsidio tempore majoris necessitatis privari: sic Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæst. regul. quæst.* 47. *art.* 4. Miranda Manuel *prælat. tom.* 2. *tract. de sacris monialib. quæst.* 2. *art.* 7. Barbos. *alleg.* 102. *num.* 49. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 16. *n.* 45. & 46.

7. Ad hæc sacramenta ministranda cum sacerdos ingreditur, ingredi debet indutus alba, seu superpellicio, & stola, & duobus, vel saltem uno socio comitatus, ut cavetur ab Urbano IV. in reg. monialium S. Claræ *cap.* 7. & tradit Sanch. Man. Miranda, & Barbosa *suprà*. Imo licitum est sacerdoti sic ministraturo sacramentum ad eum finem sacrum in infirmaria facere; quia eo facto decentius sacramentum infirmis ministratur, quam si ex Ecclesiæ custodia deportetur, specialique consolatione recreantur infirmæ sacrum audiendo: sic Man. *dict. q.* 47. *art.* 4. *in* 2. *dub.* Mirand. *tract. de sacris monialib. q.* 2. *art.* 18. *concl.* 2. Barbosa *dicta alleg.* 102. *n.* 49. Insuper licet sacerdoti ingredi, ut monialem in extremis constitutam piis exhortationibus adjuvet, illius scrupulos, perturbationes sedet; indigent enim maximè hoc ministerio morituræ. Llamas *in method. curat. in append.* §. 6. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 16. *num.* 48.

8. Secundo moniali obeunte licitus est ingressus omnium illorum, qui ad aperiendum sepulturam, illamque coaptandam, deferendum defunctæ corpus, officiumque sepulturæ exercendum necessarii fuerint Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 16. *num.* 45. Barbosa *alleg.* 102. *num.* 50.

9. Tertio ob curandam monialem infirmam potest medicus ingredi, sed absque famulo; si vero infirmitas gravis sit, expediatque plures medicos convocari, omnes ingredi possunt; quia est casus necessitatis. Barbosa *alleg.* 102. *num.* 52. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 43. Pharmacopolæ autem raro licet ingressus, cum possit potionem extra clausuram præparare, & mediis monialibus infirmæ porrigere. Si tamen aliquando opus sit moniales docere, quomodo medicamenta aliqua præparanda sunt, vel asservanda, idque non possit præstare extra clausuram existens, posset clausuram ingredi; quia est moralis necessitas: sic expresè Sanchez *dicto cap.* 16. *num.* 56. Quarto, ingredi potest ob eandem causam medendi monialem minutor sanguinis seu barbitonsor, & Chirurgus; quia est officium infirmæ satis necessarium, nec illud valent moniales exercere. Sanch. *n.* 43. Barbosa *n.* 14.

10. Quinto de matre, sorore, aliisque consanguineis dubitare quis posset; an causa invisendi monialem morti proximam, eamque consolandi ingredi possint? Sed in hac parte decisionem negativam habemus à sacra congregatione, eò quòd illa visitatio potius mœrorem causet, quam solatium, mentem monialis distrahat, & in amore Dei tepescere faciat: sic Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæst. regul. quæst.* 46. *art.* 11. Mirand. *manual. prælat. tom.* 2. *tract. de sacris monial. quæst.* 2. *art.* 4. Barbos. *allegat.* 102. *n.* 68. Joan. de la Cruz. *lib.* 1. *de statu religioso. cap.* 5. *dub.* 2. *concl.* 3. & *alii*.

11. Sexto de sartoribus, qui vestes sarciunt, & de sartoribus qui calceos suunt, est dubium an legitimam habeant ingressus causam? Negat de utriusque Barbosa *num.* 55. quia tam vestes, quam calceos metiri ab extra possent. Sanch. *dict. cap.* 16. *num.* 43. Huic sententiæ consentit pro sutoribus, qua absque ingressu possunt de calceamentorum mensura certiores fieri, vel ostenso calceo, vel declaratis punctis. At pro sartoribus reprobat cum Navarr. *Com* 4. *de Regular. num* 59. quia existimat moniali vestes commodè aptari non posse, nisi immediatè corpus dimetiatur. Ego vero existimo nec his ingressum necessarium esse, nam esto debeant corpus metiri, & pannum forcipibus præparare, præparare id possunt in limine clausuræ, ita ut nec monialis egrediatur, nec ipsi ingrediantur.

12. Qui verò ob prædictas necessitates monasteria, ingrediuntur, illis cessantibus exire illico debent. Quia cessat finis concessionis, & præcepti dispensationis. Sed hoc non est ita strictè & rigorosè intelligendum, ut quælibet brevis mora peccatum mortale constituat; quia hæc præcepta morali, & non metaphysico modo sunt intelligenda. Debet ergo mora esse diuturna, ut ex se pateat in fraudem legis fieri: sic Ludovic. de Miranda *manual. prælat. tractat. de sacris monial. quæst.* 2. *art.* 10. Barbos. *allegat.* 102. *num.* 59. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 16. *num.* 68. Man. Rodrig. *tom.* 1. *qq. regul. q.* 47. *art.* 11. & *alii*.

13. Ex necessitate ingredientium desumi itidem potest sufficiens causa ingressus. In hoc ergo ordine primum locum obtinent puellæ in monasterio educandæ, ut sic religioni afficiantur, illisque habitum suscipiant, sin minus virtutibus instructæ nubant. Posse inquam ob hanc causam ex licentia Episcopi, vel superioris, Abbatissa, & majore parte conventus consentiente has puellas admitti docent passim doctores testanturque à sacra congregatione decisum Man. *tom.* 1. *quæst. regul. quæst.* 46 *art.* 10. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *num.* 61. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 21. Barbosa *alleg.* 102. *num.* 62. & alii plures apud ipsos. Aliquæ tamen conditiones ex sacra congregatione pro his puellis recipiendis servandæ sunt teste Man. Sanch. Suar. & Barbosa *suprà*. Prima est, ne monasterium habeat statutum in contrarium; quia illud observandum est: eaque de causa si numerus statutus est, ultra numerum recipi non possunt. Secunda, ut adsit licentia Episcopi, vel superioris conventus in scriptis, consensusque Abbatissæ & majoris partis monialium. Tertia, ingredi debent sine ancillis obligatæ clausuram observare, ita ut inde exire possint, nisi non reversuræ. Verùm si ob ægritudinem curandam ex licentia Abbatissæ, & conventus exierint, nova superioris licentia, novoque Abbatissæ, & monalium consensu accedente recipi possunt. Quarta, debent uti vestibus, quæ virginali pudori conveniant. Quintò, ne inhoneste vixerint, præcipuè si monasterium non est solitum similes recipere. Sexta, ut quolibet semestri eis anticipata solvatur portio pro alimentis, Septima, ut locum habeant separatum à reliquis monialibus, & novitiis ad dormiendum, & laborandum. Octava, ne recipiantur minores septennio, nec majores 25. eo tamen tempore accedente debet puella vel habitum religionis suscipere, vel ad domum paternam revertere, ad idque compelli potest ab Episcopo, vel monasterii prælato cum designatione temporis.

14. Secundò, succedunt mulieres nuptæ, quæ separatæ à marito vivunt. Sed hæ nulla ratione admitti possunt absque Pontificia dispensatione, ut eo loco virtutibus instruantur; quia hic ingressus non tam necessarius, quam utilis judicatur: Mirand. *manual. prælat.* 2. *tract. de sacris monialib. q.* 2. *art.* 8. *conclus. unica allegat.* 102. *num.* 66. Si verò ob timorem sævitiæ mariti ad monasterium confugiant, recipi possunt ex licentia superioris, & Abbatissæ, monialiumque consensu; quia ita usus obtinuit; videturque casus summæ necessitatis, & debitæ charitatis, sicque à sacra Congregatione referunt decisum Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæst. regular. quæst.* 66. *art.* 10. *declarat.* 13. quamvis in 14. videatur contrarium decidi Thom. Zerola *prax. Episcop.*

Episcop. 1. *p.* verbo *monialis quæst.* 11. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *num.* 64. Joan. de la Cruz *lib.* 1. *de statu relig. cap.* 5. *dub.* 2. *concl.* 3. Barbos. *alleg.* 102. *num.* 66. Debent tamen servare conditiones pro puellis educandis oppositas: ut tradit Zerola, Sanch. Joan. de la Cruz & Barb. *loc. alleg.*

15. Tertiò restat dicendum de viduis, an in monasterium recipi possint, ut vitam honestam, & à sæcularibus separatim degant? Qua in re omnino tenendum est, Episcopo, vel monasterii Prælato nullatenus permissum esse facultatem concedere ad hunc ingressum, sed Pontificis indulgentia opus esse. Quia casus non necessitatis, sed utilitatis judicandus est; ac proinde sub potestate Episcopi, vel superioris monasterii non cadit, sic referunt decisum. Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæst. regul. quæst.* 46. *art.* 10. Sanch. *lib.* 6. *num.* 64. Barbosa *alleg.* 102. *num.* 67. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *numer.* 11. *& alii.*

§. IV.

Quæ pœnæ impositæ sint ingredientibus monialium clausuram.

SUMMARIUM.

1 *Quid statuerit Trident.*
2 *Quid Gregor. XIII.*
3 *Quæ veniant intelligenda nomine monialis?*
4 *Quid nomine dignitatis, & officiorum, quorum privatio imponitur.*
5 *Quas pœnas imposuit Gregor. XIII. Prælatis iniquè ingredientibus.*

1. VAriæ pœnæ tum violantibus monialium clausuram, tum ad illius violationem cooperantibus impositæ sunt.

Primo imposita est à Trident. *sess.* 25. *cap.* 5. *de Regularib.* excommunicatio non reservata adversus ingredientes monialium monasteria sine Episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtenta. Quæ excommunicatio ex parte personarum generalis est, cum afficiat quoslibet ingredientes cujuscunque generis, conditionis, sexus, vel ætatis fuerint. Episcopos autem, vel superiores monasterii non videtur afficere; quia ipsi non debent à se licentiam in scriptis obtinere. Debet item hæc licentia in scriptis obtenta legitima esse (hoc est non vi, vel dolo impetrata, neque ex falsa causa) alias utpotè irrita, & nullius effectus excommunicationem non impedit: sic latè probat Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *num.* 73.

2. Deinde Gregor. XIII. in bulla incipiente; *Ubi gratiæ edita Idibus Junii anno* 1575. pœnam excommunicationis reservatæ imposuit adversus monialium monasteria ingredientes prætextu facultatis à sede Apostolica hactenus concessæ, Abbatissis verò, nec non Abbatibus conventus, ac aliis monasteriorum utriusque sexus superioribus, & personis quocunque nomine vocatis, qui prætextu supradictæ facultatis ingressum fovent, vel permittunt, ultra pœnam excommunicationis reservatæ imponitur privatio dignitatum, beneficiorum suorum, ac inhabilitas ad illa, & alia in posterum obtinenda. Sed his pœnis jam non est locus; cum nullus sit, qui prætextu facultatis à sede Apostolica ante Gregor. concessæ, & ab ipso revocatæ, monasteria monalium ingredi tentet, ut benè notavit Suarez *tom.* 5. *de censur. disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 14. Qua de causa Greg. in eadem bulla subdidit eisdem pœnis excommunicationis reservatæ, privationis dignitatum, & beneficiorum, necnon inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda omnes, & quascunque personas Ecclesiasticas, & sæculares, ac etiam ordinum quorumcunque etiam mendicantium regulares, qui prætextu licentiarum ab Episcopo, vel à superioribus (quibus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex decreto Concilii Trident. facultas tribuitur) monasteria monialium pro libito, & non necessitatibus urgentibus dumtaxat ingrediuntur. Moniales verò præsumentes supradictos admittere eisdem pœnis affecit. Quæ sunt valdè notanda, quia passim contingere possunt. Unde si prætextu facultatis ab Episcopo, vel superiore concessæ etiam ex legitima causa, monialium monasteria ingrediaris ex causa deficiente, supradictis pœnis afficeris; quia jam ingrederis ultra necessitatem urgentem prætextu facultatis concessæ: sic Suar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 14. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *n.* 90. Neque hæ pœnæ limitandæ sunt ad ingredientes prætextu facultatis ab Episcopo, vel superiore concessæ tempore Greg. & non ad ingredientes prætextu facultatis postmodum concedendæ. Quia Greg. nullum fundamentum præbuit hujus limitationis, sed potius significavit & facultatem concessam, & concedendam comprehendisse: siquidem generaliter dixit: Ne prætextu licentiarum ab Episcopo, &c. neque ibi eam facultatem revocavit, sicuti revocavit à Sede Apostolica concessam. Sanch. *dict. cap.* 16. *num.* 76.

3. Sub nomine monialium, quibus interdicitur sub prædictis pœnis excommunicationis, privationis, & inhabilitatis, ne sic ingredientes admittant, non solum moniales subditæ, sed præcipuè prælatæ, & quibus regimen, & cura monasterii incumbit, intelliguntur. Quia quando materia prohibitionis æquè subditis, & prælatis aptatur, sub nomine monachi, & monialis Abbas, & Abbatissa veniunt. Idemque est, quando materia bonum religionis, salutemque animæ concernit; ut multis exornat Sanchez *lib.* 6. *sum. cap.* 16. *n.* 91. Sed admittere ingredientes æquè Abbatissæ, ac Priorissæ aptatur, ac reliquis subditis, imo efficacius. Ex alia parte hæc lex bonum religionis, salutemque spiritualem monialium concernit. Ergo sub illa Abbatissa, & Priorissa comprehenduntur. Deinde nemini alteri ac Abbatissa, & Priorissa competere potest pœna privationis dignitatis, & officiorum, ergo ex illius impositione non leve argumentum desumitur voluisse Pontificem Priorissas, & Abbatissas comprehendere: sic docuit Sanch. *dicto cap.* 16. *num.* 91.

4. Quid autem nomine dignitatis, & officiorum, quibus sic ingredientes privantur, & inhabiles fiunt, & an hæc privatio, & inhabilitas judicis sententiam requirat; Qui-ve dicantur ingredientes admittere, ut supradictis pœnis subjiciantur? superiori pun. explicatum est.

5. Insuper Greg. XIII. in alia bulla incipiente. *Dubiis, quæ emergunt, edita* 23. *Decemb. anno* 1581. varias pœnas indicit prælatis tam sæcularibus, quam regularibus, qui potestate sibi à jure attributa monialium monasteria ingrediendi utuntur extra casus necessitatis, & à paucis iisque senioribus, & religiosis personis comitari. Quod si extra casus necessitatis ingrediantur, qui pontificalis dignitatis fuerint, prima vice Ecclesiæ ingressu interdicitur, pro secunda à munere Pontificali, & à divinis suspendantur. Deinceps excommunicationi subjiciantur. Regulares verò à prima vice omni officio, ac ministerio privantur, eidemque excommunicationi subjacent.

PUNCTUM XI.

Qualiter accessus ad monialium monasteria sit prohibitus, & sub qua pœna?

SUMMARIUM.

1 *Expenduntur textus in cap. monasteria de vita, & honest. clericor. & cap. periculoso. de statu Monach. in* 6.
2 *Qui accessus in dictis decretis prohibeatur, & quæ frequentia.*

3 *Sub prædicto acceſſu non venit miſſio litterarum.*
4 *Quibuſdam religioſis, civibuſque Romanis prohibitum eſt monialibus litteras mittere.*
5 *Sub hac prohibitione non comprehenditur miſſio litterarum, quæ ad manus monialis non pervenerunt.*
6 *Sub obligatione mortali prohiberi poteſt, & de facto prohibetur, quoties imponitur excommunicatio.*
7 *Per ſe ſecluſis circunſtantiis acceſſus prohibitus non eſt.*
8 *Spectatis circunſtantiis extrinſecis ſæpe eſt peccatum mortale. Et quando contingat.*
9. *Quid dicendum de frequentia.*

1. TOta difficultas hujus puncti verſatur in explicatione Textus *in cap. monaſteria de vita, & honeſt. cleric. & cap. periculoſo. de ſtatu Monach. in* 6. Nam *in cap. monaſteria* expreſsè Alexand. III. intendens frequentem acceſſum ad monialium monaſteria removere, dixit: Monaſteria monialium ſi quiſquam clericus ſine manifeſta, & notabili cauſa, frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum arceatur, & ſi non deſtiterit, ab officio Eccleſiaſtico reddatur immunis; ſi laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni. At Bonif. VIII. *in dicto cap. periculoſo* non ſolum frequentem acceſſum, ſed acceſſum ad dicta monaſteria interdixit tam viris, quam fœminis, ibi: Nullique aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, neque etiam honeſtæ, niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit ſpeciali licentia ingreſſus, & acceſſus pateat ad eaſdem moniales. Ex quibus textibus conſtat non eodem tenore Alexand. III. & Bonifac. VIII. proceſſiſſe. Nam Alex. III. ſolum frequentiam virorum prohibuit; at Bonifac. cujuſlibet perſonæ ſive viri, ſive fœminæ acceſſum interdixit. Item Alex. poſt monitionem ab Epiſcopo factam comminatur clericis à frequentia non deſiſtentibus, ſuſpenſionem ab officio, laicis excommunicationem non quidem ipſo jure latam, ſed ab Epiſcopo imponendam. At Bonif. nullam pœnam ſuæ conſtitutionis tranſgreſſoribus deſignavit.

Circa hæc decreta duplex venit enodanda difficultas. Prima; qui acceſſus, & frequentia his decretis prohibeantur? Secunda, ſub qua obligatione, mortali, an veniali?

2. Quoad primam difficultatem attinet, acceſſus prohibitus *in dicto cap. periculoſo* eſt aditus ad monialium monaſteria gratia videndi, ſeu colloquendi cum monialibus, nam ſi ex alia cauſa illud accedas, ſub dicta prohibitione non comprehenderis: ſic Navarr. *com.* 4. *num.* 61. *de regularib. verſ.* 3. Man. *tom.* 1. *qq. regular. quæſt.* 45. *art.* 2. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 112. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 24. Frequentem vero acceſſum ſentit Gloſſa *in dict. cap. monaſteria* induci duobus actibus, cui favet Abbas *num.* 5. *ibi* quæſtionem indeciſam relinquens. Coſmas *in pragmat. ad cap. frequens* §. *quapropter. fol.* 54. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 393. *num.* 18. Sed rectius alii oppoſitum ſentiunt: ſi enim inter unum, & alium acceſſum, longum tempus interponatur nulla ratione dici poteſt frequentem acceſſum habere. Quapropter ex communi modo loquendi hæc quæſtio decidenda eſt, & prudentis arbitrio relinquenda: ſic docuit Navarr. *com.* 4. *de Regularib. num.* 61. Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. Regul. quæſt.* 45. *art.* 4. Sanch. poſt alios antiquiores, *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 110. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8 *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 25. Barboſa *allegat.* 102. *num.* 70. Unde Navarr. & Man. *ſupra* exiſtimant non eſſe frequentiam, ſi ſingulis annis tribus, vel quatuor vicibus accederes, bene tamen ſi tribus diebus continuis. Llamas *in methodo curat. in append.* §. 4. ſtrictius ex parte loquitur, affirmans frequentiam conſtitui, ſi duabus vicibus una die, vel duobus diebus continuis ad monaſteria accedas, ſecus ſi uno menſe duabus vicibus Sanch. vero exiſtimat ex unico acceſſu ſingulis menſibus anni, vel ex acceſſu tribus diebus continuis fieri frequentiam. Et placet arbitrium Sanchez ſi per annum integrum repetitio acceſſus ſingulis menſibus fiat.

3. Sed dubium eſt: an ſub prædicto acceſſu miſſio litterarum comprehendatur? Ratio dubitandi eſt; quia his decretis non tam acceſſus materialis corporum, quam formalis mentium prohibetur, cum igitur miſſione litterarum mente, & animo ad monialem accedas, & cum illa colloquaris, ſub dicta prohibitione acceſſus comprehenderis. Et confirmari poteſt ex *cap. clericus* 81. *diſtinct.* ubi ſub eiſdem pœnis prohibetur clericis ſecreta per domeſticos matronæ mandare, ſub quibus eſt prohibitus acceſſus ad ejus domicilium. Nihilominus pro certo tenendum eſt, ſub acceſſu miſſionem litterarum non evenire: neque enim cum alicui litteras mittis, propriè diceris ad illum accedere; quia acceſſus in ſua propria ſignificatione ſumptus, eſt aditus, ſeu appropinquatio; at legibus, & præceptis non ſunt verba improprianda præcipuè ad effectum extendendi prohibitionem: ergo nulla ratione miſſio litterarum ſub prohibitione acceſſus comprehendi debet; & ita ſuſtinet Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *fine, n.* 28. Barboſa 3. *part. de poſt. Epiſc. alleg.* 102. *num.* 80. & colligitur ex Navarr. *com.* 4. *de Regul. num.* 61.

4. Verum etſi hoc ita ſit, Gregor. XIII. prout refert Navarr. *conſ.* 60. *de ſent. excommunic. aliàs* 5. præcepit quibuſdam regularibus ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne ſcriberent monialibus ſui Ordinis. Et Romæ eſt decretum à Vicario Pontificis promulgatum teſte eodem Navarr. *comm.* 4. *de Regular. num.* 61. ne quis vir, vel fœmina nocte, aut die loquatur, vel ſcribat alicui moniali, vel Prælatæ, vel puellæ in monaſterio quacunque de cauſa incluſæ, abſque Vicarii Pontificis, aut Protectoris ordinis licentia, ſub pœna quingentorum aureorum, & aliis arbitratriis exceptis deferentibus eleemoſynas aut opera manuum ab eis facienda, qui ſolam Abbatiſſam, aut ejus vicariam alloqui poterunt. Quod decretum, ut benè advertit ipſe Nav. quem ſequitur Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. regul. quæſt.* 45. *art.* 3. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 16. *num.* 116. extra ditionem Romanam non extenditur. Tum quia factum eſt à Vicario Pontificis cujus juriſdictio extra Romanam curiam non extenditur. Tum quia licentia ejus, Protectoris Romæ commorantium expoſtulatur.

5. Sed inquires, an ſi religioſi illi, vel Romani cives epiſtolam mitterent moniali, quæ tamen ad ejus manus non pervenit, incidant, in excommunicationem, & pœnas ſupradictis decretis contentas? Videantur incidere; quia præſtant opus, cui annexæ ſunt: opus namque eſt ſcribere monialibus, quod certè præſtari non poteſt, quin ſcriptum moniales recipiant. Sed verius eſt oppoſitum, ut optimè probat Navar. *conſ.* 60. *aliàs* 19. *de ſentent. excommunicat.* quem ſequuntur Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. regul. quæſt.* 45. *art.* 3. Sanchez. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *num.* 117. Barboſa *allegat.* 102. *n.* 77. Ratio ea eſt; quia Pontifex prohibens, ne monialibus ſcribas, non prohibet ſcripturam utcunque, ſed ſcripturam, qua cum monialibus fiat communicatio; quia in illa communicatione datur ipſis occaſio inquietudinis, & fortè turpitudinis, quod periculum intendit Pontifex ea prohibitione removere. At dum ſcriptura ad manus monialis non pervenit, neque ab ea legitur, nulla cum illa eſt communicatio, neque ulla occaſio peccandi tribuitur. Ergo non eſt opus, cui ſunt annexæ pœnæ, atque adeo ex illo præcisè non contrahuntur.

6. Gravior eſt ſecunda quæſtio, ſub qua obligatione mortali, an veniali acceſſus, & frequentia prohibeantur? Videntur enim ſub obligatione mortali prohiberi tam acceſſus, quam frequentia. Nam *in cap. periculoſo* à Tridentin. & Pio V. renovato ſub iiſdem verbis prohibetur acceſſus, & ingreſſus: ſed ingreſſus prohibetur ſub mortali, ergo & acceſſus. Item *in cap.*

monaſteria

monaſteria prohibetur frequentia ſub comminatione excommunicationis, & aliarum gravium pœnarum, quod inique fieret, ſi frequentia non eſſet delictum, dignum omnibus illis pœnis. Dicendum igitur eſt non ſolùm frequentiam, ſed acceſſum tantum ſine licentia prælati prohiberi poſſe ſub obligatione mortali, & ſic prohiberi quoties ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda prohibetur. Quia excommunicatio nunquam imponitur niſi ob peccatum mortale. Neque hoc peccatum impeditur ex eo quo in uno, vel in altero caſu nulla adſint inconvenientia; quia ſatis eſt, quod frequenter adſint; quippe horum frequens periculum prætendit legiſlator ſua prohibitione removere: ſic Suarez *tom.* 4. *de Relig. tractat.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 27.

7. Sed an de facto acceſſus per ſe prohibitus ſit ſeclusis circunſtantiis extrinſecis, mihi dubium eſt. Probabilius exiſtimo cum Suar. *dicto cap.* 10. *num.* 26. per ſe prohibitum non eſſe. Nam prohibitio facta *in cap. periculoſo* tam de acceſſu, quam ingreſſu conſuetudine fuit abrogata, teſte Navarr. *comm.* 4. *de Regular. num.* 61. Man. Rodrig. *tom.* 1. *qq. regul. qu.* 45. *art.* 4. Suar. *dicto cap.* 10. *num.* 27. At nec Trident. decreto, neque ulla alia Pontificia conſtitutione eſt illa prohibitio acceſſus revocata. Nam Trident. eſto initio decreti dixerit ſe renovare conſtitutionem Bonifac. VIII. at cum renovationem ſubjungit, ſolum meminit egreſſus, & ingreſſus nulla de acceſſu mentione facta. Pius vero V. etſi in conſtitutione incipiente *circa paſtoralis officii*. Dixerit ſe approbare, & innovare in omnibus & per omnia conſtitutionem Bonifac. illamque diſtrictè obſervari mandet; non inde infertur renovare prohibitionem acceſſum: quia nec verbum ullum fecit de acceſſu, & illa generalia verba juxta ſubjectam materiam accipienda ſunt. Cum igitur in illa conſtitutione ſolum de monialium clauſura loquatur, imo non de omni clauſura, ſed de clauſura quoad egreſſum, illa verba in omnibus: & per omnia eum ſenſum habent, ſe renovare conſtitutionem Bonifac. prohibentem monialibus egreſſum in omnibus, & per omnia, quæ hanc prohibitionem concernunt. Extra hæc decreta nullum aliud eſſe videtur, quo acceſſus prohibitus exiſtat. Nam Textus *in cap. in decima, & cap. definimus.* & alii qui referuntur 18. *quæſt.* 2. præceptiva verba non continent. Ergo per ſe ſeclusis circunſtantiis non eſt peccatum; quia per ſe peccatum eſſe non poteſt, niſi ſtante juris poſitivi prohibitione.

Solum mihi difficultatem ingerit decretum ſanctæ Congregationis editum Nonis Maij *anno* 1590. cujus meminit Sorbus *in compend. mendicant.* verbo, *Ingredi monaſteria.* Quaranta in ſumm. Bullar. verbo, *monaſteria monialium, pag.* 451. *in noviſſ.* Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 16. *num.* 155. Barboſ. *allegat.* 102. *num.* 72. Hoc enim decreto prohibet Cardinalium congregatio omnibus religioſis (ſuperiore monialium, & confeſſario ordinario, & extraordinario cum ad tempus deputatur exceptis) ne abſque expreſſa ejuſdem Congregationis licentia accedant ad monialium cœnobia, ſive ſui, ſive alieni ordinis, nec ipſas moniales alloquantur, nec alias perſonas intra clauſuram exiſtentes: & confeſſariis ſimiliter interdixit, ne in ædibus monaſterii, vel ejus contiguis pernoctent, aut alios pernoctare faciant, néve ibi comedant, bibant, reficiantur, aut cibum ſumant excepto confeſſore ſub pœna privationis officiorum, & vocis activæ, ac paſſivæ ipſo facto incurrenda. Sed hoc decretum dubito pro monaſteriis totius orbis fuiſſe prolatum, ſed ad ſummum pro monaſteriis Romæ exiſtentibus: quia duriſſimum eſſet quemlibet religioſum obligari licentiam petere à ſacra Congregatione, ut ad monialium monaſteria accederet, poſſetque cum monialibus, vel ſæcularibus ibi exiſtentibus loqui. Deinde dubito, an ſit ſatis promulgatum, denique an ſit ſatis receptum.

8. Verum etſi acceſſus ad monialium monaſteria per ſe prohibitus non ſit, nec peccatum. A ſpectatis circunſtantiis extrinſecis ſæpè ſæpius gravem culpam conſtituit, nam ſi prava intentione accedis, tum ſi periculum lapſus habes, vel moniali alloquendæ injicias, tum ſi aliis ſcandalum es, & occaſio ſiniſtram de monaſterio opinionem habendi. Quæ omnia maximè procedunt, ſi acceſſus ad colloquendum furtivus ſit, hoc eſt abſque licentia Abbatiſſæ, ſeu ſuperioris: hic enim aptior eſt ad ſiniſtram ſuſpicionem generandam. At ea ſuſpicione, & periculo ceſſante acceſſus grave peccatum non erit. Neque obſtat acceſſum ad colloquendum cum virgine ſub cura parentum exiſtente ſine voluntate parentis eſſe grave peccatum ob jus paternum violatum: ut inde inferas, quamlibet locutionem ſine licentia Abbatiſſæ grave peccatum eſſe; quia in priore locutione frequentius pericula imminent ob libertatem, quam puella habet eligendi ſtatum, & de ſuo corpore diſponendi, quæ tamen ceſſant in moniali, utpote profeſſione, & monaſterii clauſura cuſtodita. Adde non quemlibet acceſſum ad colloquendum cum virgine ſub cura parentis exiſtente conſtituere grave peccatum, ſed illum tantum qui eſſet contra parentis expreſſum mandatum, vel ex quo ſiniſtra ſuſpicio generari poſſet; illum tamen acceſſum furtivum crederem eſſe peccatum mortale, qui eſſet ad colloquendum cum moniali per loca ſecreta, & inviſitata; quia notum eſt gravem ſuſpicionem, & ſcandalum generare, ſic Suar. *com.* 4. *de relig. tractat.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 27.

9. Quoad frequentiam attinet, ſpectandæ ſunt ſupradictæ circunſtantiæ, ſcandali, ſiniſtræ ſuſpicionis, & periculi, quia in frequentia facilius aderunt: ideoque frequentem collocutionem adoleſcentis cum moniali raro à mortali excuſarem. Poſito autem, quod illæ circunſtantiæ ceſſent, ſatis probabile exiſtimo, ſolam eſſe culpam venialem, niſi adeſſet ſuperioris monitio præceptiva. Moveor, quia non videtur res gravis. Neque obſtat Textus *in dicto capit. monaſteria* graves pœnas indicens, qui cenſendus non eſt conſuetudine revocatus. Quia illæ pœnæ ſtatutæ non ſunt adverſus frequentantes abſolutè, ſed adverſus frequentantes, poſtquam à ſuperiore monitione præceptiva correcti fuerint, ut conſtat ex illis verbis textus, *per Epiſcopum arceantur*, id eſt, per Epiſcopum monitione corrigantur, ut explicuit Cardinal. & Joan. Andr. *ibi.* Quibus innuit Pontifex ante monitionem Epiſcopi frequentiam dignam non eſſe illis pœnis: Sic Navarr. *ſumm. c.* 25. *n.* 10. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 120. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 25. *in fine.*

Punctum XII.

Qui actus judiciales, & qualiter religioſis interdicantur.

AD judicium ſpectat officium judicis, actoris, rei, procuratoris, advocati, tabellionis, & teſtis: ſingula percurrenda ſunt, ut inde conſtet, qui actus judiciales, & qualiter religioſis interdicti.

§. I.

Qualiter officium judicis, & aſſeſſoris interdicatur religioſis.

1 *Nequit religioſus eſſe judex abſque utilitate monaſterii, & licentia prælati.*

2 *Quilibet qui verè ſuperior eſt hanc licentiam concedere poteſt.*

3. *Præter licentiam adeſſe debet utilitas monaſterii ſaltem indirecta.*

4 *Religioſis Franciſcanis dicta licentia concedi non poteſt.*

5 *Poſſunt religioſi (Franciſcanis exceptis) eſſe vicarii Epiſcoporum.*

6 *Item judices arbitri.*
7 *Item judices aſſeſſores.*
8 *Item judices delegati Epiſcoporum, at Pontificis, vel ejus legati ſoli prælati.*
9 *Qui poſſunt eſſe judices conſervatores.*

1. RElegioſus forenſis, & Eccleſiaſtici negotii judex eſſe non poteſt, niſi licentia ſui prælati, & utilitate monaſterii interveniente: ſic expreſsè dicitur *cap.* 2. *Monachis elect.* 2. Concil. Tarraconenſ. 16. *quæſt.* 1. ibi: nullus monachorum forenſis negotii ſuſceptor, vel executor exiſtat, niſi quod monaſterii expoſcit utilitas Abbate ſibi nihilominus imperante Conſonat. *cap. ex parte de poſtulando*, ibi, forenſis, vel Eccleſiaſtici negotii. At ex omnibus qui ad judicium concurrunt, nullus æqui forenſis ſuſceptor eſt, ac judex. Ergo religioſus judex eſſe non poteſt: ſic tradunt *in dicto capit. ex parte.* Hoſtienſ. Ioan. Andr. Abbas, Anton. Cardin. Ancharan. quos ſequitur Sanch. *lib.6. ſum.* 13. *num.*55. & 85. Ratio hujus prohibitionis eſt; quia ſtatum religioſum judicialia dedecent, quippe quæ avocant mentem ab ſpiritualibus exercitiis, quibus religioſus vacare debet. Conceſſa verò licentia prælati, & utilitate monaſterii intervenien e reparatur diſtractio, quæ ex ſupradicta occupatione provenire religioſo poteſt.

2. Hanc licentiam concedere poteſt non ſolum Generalis prælatus, & provincialis, ſed localis, quia verè eſt ſuperior, & textus ſupradicti ſolam Abbatis qui ſolet eſſe ſuperior localis, licentiam expoſtularunt: ſic aliis relatis docet Sanch. *lib.6. ſum.cap.* 13. *num.*8. Excipe tamen, niſi generalis ſuperior, vel provincialis ſibi eam facultatem reſervaſſent, uti in Societate Jeſu *6. p. conſtitut. cap.* 3. §. 7. *in declarat. lit. D.* Præpoſito Generali reſervata eſt: ac proinde nullus ſuperior, qui ab eo poteſtatem non acceperit, nec dare privato religioſo facultatem judicandi, nec ſibi ſumere poteſt.

3. Ultra licentiam adeſſe debet utilitas monaſterii quæ ſufficit indirecta: qualis eſt, ſi monaſterio prudenter judicetur graviter expedire annuere voluntati concedentis facultatem judicandi, vel partes judicandas gratas habere ex tali judicio: ſi enim pro ſola utilitate directa monaſterii conſiſtente in propriis rebus, & juribus petendis vel defendendis officium judicis ſuſcipi poſſet, non tam ex utilitate, quàm neceſſitate ſuſciperetur; cum neceſſarium, & obligatorium ſit religioſis jura ſua defendere, & in judicio petere, quando alia via haberi, vel conſervari non poſſunt: ut probat text. *in cap.* 1. *& fin. de poſtulando.* Ergo utilitas indirecta ſufficit ad hoc officium exercendum: ſic Abbas *dicto cap. ex parte de Poſtulando*, Navarr. *comm.* 2. *de Regul. num.*66. Salzedo *punct. cap.* 63. *poſt princ.* Sanch. alios referens *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 17. Laym. *lib.*4. *ſum. tract.* 5. *cap.* 11. *num.* 2.

4. A ſupradicta regula, & doctrina excipiuntur religioſi Franciſcani, quibus ob eorum ſpeciale inſtitutum prohibita eſt quælibet in jure aſſiſtentia, uti conſtat ex Clem. *exivi de paradiſo, de verborum ſignific. poſt medium ibi:* Nullo modo debent hujuſmodi voti, & regulæ profeſſores ſe talibus curis & litigioſis actibus immiſcere: & paulo inferius: cum dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſint in judicio experiri. Quapropter nec ſuperiori licentia, & utilitate conventus accedente officium judicis hi religioſi valent ſuſcipere; & tradit Sanch. *lib.6.c.*13.*n.*11.65.66.81.94. *alibi.*

5. Hinc deducitur, quoſlibet Religioſos (exceptis Franciſcanis) eſſe poſſe vicarios Epiſcopi ex licentia ſuorum prælatorum: quia in eo officio ſumendo utilitas monaſterii cernitur non levis, qualis eſt Epiſcopum habere proprium: & ita tenet Navarr. *com.* 2. *de Regul. ad finem. verſ. addito* 15. & *comm.* 4. *num* 15. & *lib.* 3. *conſ. tit. de Regularib. conſil.* 65. aliàs 74. *num.* 3. Man. Rodr, *tom.* 3. *quæſt. Regularium quæſt.* 76. *art. ult.* Sanch. *lib* 7. *ſum. cap.* 13. *num.* 88. Barboſ. *alleg.* 54. *num.* 11. & alii plures apud ipſos. Quod limitandum eſt, ne procedat in Religioſis mendicantibus tranſeuntibus ad non mendicantes, nam ii ab hoc officio excluduntur, Argumènt. *textus in Clement.* 1. §. *ad prioratus de Regularib.* Sanc. *dicto cap.* 13. *num.* 88.

6. Secundò deducitur, quemlibet Religioſum (exceptis Franciſcanis) eligi poſſe in judicem arbitrum, accedente tamen licentia Prælati, & monaſterii utilitate, ſecus è contrà; quia eſt quaſi judex ex conſenſu partium juriſdictione accepta: ſic pluribus firmat Sanch. *lib.6. ſum.cap.*13.*num.*55. Layman. *lib.*4. *ſum.tract.*5.*c.*11. *num.*6. Arbitrator tamen eſſe poteſt etiam Franciſcanus ex licentia Prælati; tametſi nulla ſpecialis monaſterii cernatur utilitas; quia in actibus extra judicialibus, quale eſt officium arbitratoris nullibi expoſtulatur, ſed ſufficit generalis utilitas exercendi pietatem: ſic Sanch. & Layman. *ſuprà.* Dixi etiam Franciſcanis, quia hæc compoſitio, & diſſidentium conciliatio, cum ſit abſque judicii ſtrepitu alienum non eſt à Franciſcano inſtituto, ut benè aliis relatis firmat Sanchez *cap.*13.*num.*66. Differunt autem arbiter, & arbitrator, quod ille conſtituitur à partibus, ut ſecundùm juris ordinem procedat: Arbitrator verò, ut procedat tanquam amicabilis compoſitor. Quapropter hîc poteſt pro bono pacis de jure unius alteri applicare, ſecus arbiter: colligitur ex *leg ſi Societatem* §. *arbitrorum ff. pro ſocio & leg. regia* 23. *tit.* 4. *part.* 3. *& tradunt omnes.*

7. Tertiò deducitur Religioſum quemlibet (Franciſcano excepto) eſſe poſſe judicis aſſeſſorem ex licentia Prælati, & utilitate monaſterii interveniente, quia verè eſt actus ſpectans judicium. Nam eſto aſſeſſor juriſdictionem non habeat, neque ſententiam ferat; ordinat tamen illam, illique ſubſcribit, & juxta illius ſubſcriptum judex procedit. Adeſſe ergo debet licentia Prælati, & utilitas monaſterii Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.*13.*n.*85.

8. Quartò deducitur, quid dicendum de judice delegato? Et quidem ſi ſit delegatus ab Epiſcopo, vel alio extrà Pontificem, ejuſque legatum, poterit eſſe quilibet Religioſus (Franciſcano excepto) ſtante Prælati licentia, & utilitate monaſterii; quia nullibi eſt prohibitum, ſecus aliqua ex his conditionibus deficiente; quia verè eſt judex, judiciumque exercet: Sic aliis relatis Sanch. *lib.6. ſum cap.*13.*num.*77. At delegatus Pontificis, vel ejus legati ſolus ſuperior, qui dignitatem cum adminiſtratione habet, eſſe poteſt, qualis eſt qui in eo Conventu nullum alium ſuperiorem habet: ſic decidit *in cap. ſtatutum de reſcript. in* 6. & *in Clement.* 2. *in fine, de reſcript.* Neque in hac delegatione aſſumenda indiget ſuperior alterius ſuperioris licentia (jure communi ſpectato) quia verè eſt ſuperior, neque item alia proprii monaſterii utilitate ab ea, quæ reſultat ex acceptatione Pontificii reſcripti, quæ eſt gratum habere Pontificem ejus reſcripta exequendo: ſic Gloſſ. *in Clement.* 2. *de reſcript.* verbo *per electionem*, Abbas, Cardinal. Ancharan. & Immola *ibi*, Sylveſt. verbo *delegatus quæſt.* 2. *num.* 3. & verbo, *Religio* 6. *quæſt.* 11. Sanch. *lib.6. ſum. cap.*13.*num.*78. Laym. *lib.*4. *ſum. tract.*5. *cap.*11. *num.*7.

9. Quintò deducitur, quid dicendum ſit de judice conſervatore, qui à Pontifice deſignatur pro defenſione miſerabilium perſonarum, puta viduarum, pupillorum, ſenum, decrepitorum, & Religioſorum? Reſpondeo, ſpectato jure communi nullum Religioſum eſſe poſſe, qui dignitatem in Eccleſia Cathedrali habeat; quia ita cavetur *in cap. ultim. de officio delegat. lib.* 6. limitans textum *in dicto cap. ſtatutum*: in illo enim cap. ſtatuitur conſervatores eſſe non poſſe, niſi Epiſcopos, aut eorum ſuperiores, vel Abbates, ſeu dignitates, vel perſonatus in Eccleſiis Cathedralibus, ſeu collegiatis obtinentes: Sic Man. Rodrig. *t.*1. *quæſt. regularium q.*65. *art.* 2. Mirand. Manuel. *Prælat. tom.*2. *q.*47. *art.*2. Molin. *tom.*6. *de juſtit. diſput.*29. *num.*3. Barboſ. *alleg.*106. *num.*8. Dixi ſpectato jure communi; nam ſi ſpecialia privilegia Societatis Jesu ſpectentur, quilibet ſuperior regula-

ris

ris eligi potest in judicem conservatorem, ut constat ex Bulla Gregor. XIII. *edita anno* 1572. cujus meminit Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæst. Regul. quæst.* 65. *art.* 3. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 13. *num.* 79. Sed quidquid sit de his privilegiis, & de decisione *cap. fin. de officio delegat. in* 6. standum est constitutioni Clem. VIII. *editæ anno* 1592. & constitutioni Greg. XV. *editæ anno* 1621. quarum tenorem refert Barbosa *alleg.* 106. *in fine à num.* 53. quibus cavetur nullum alium conservatorem eligi posse à Regularibus, nisi qui qualitates habeat *in dicto cap. statutum* præscriptas, designatusque judex sit in Synodo Provinciali, vel diœcesana. Et ob hanc causam quærente Archiepiscopo Turriano; an regulares unius Conventus, monasterii, vel domus aliquem Priorem, seu Guardianum, vel quamvis alium quavis dignitate regulari fulgentem in suum conservatorem eligere, vel deputare possint? Sacra Cardinalium Congregatio respondit 6. Octob. anno 1617. non posse, teste Barbosa *alleg.* 102. *num.* 15.

§. II.

Qualiter Religioso prohibitum est esse actorem, reum in judicio.

SUMMARIUM.

1 *In causis civilibus nullus Religiosus esse potest nomine proprio actor, vel reus in judicio.*
2 *In causis criminalibus intentare actionem Religiosus non potest, nisi de licentia saltem præsumpta superioris.*
3 *Pro injuria monacho facta non competit ejus patri, aut filiis actio injuriarum.*
4 *Expenduntur variæ limitationes dictæ regulæ.*
5 *Quoties permittitur Religioso agere, potest procuratorem eligere.*
6 *In supradictis casibus debet monasterium expensas suppeditare si non habeat Religiosus peculium.*
7 *Item superiori accusato, vel denunciato expensæ administrandæ sunt.*
8 *Idem est cum superior inquirit de defectibus subditorum.*

1. REgula certissima est, nullum Religiosum esse posse actorem, vel reum in judicio in causis civilibus. Quia cum omnia sua bona, jura, & actiones in monasterium transtulerit, non ipse, sed monasterium petere, vel respondere debet. Navarr. *comm.* 2. *de Regular. num.* 64. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 12. *num.* 1. Layman. *lib.* 4. *summ tract.* 5. *cap.* 11. *initio*, & omnes Doctores *c. cum delicta, de rescript.* & authent. *causa cum quæ fit monacho. Cod. de Episcop. & cleric.* Quod adeo verum est, ut etiam de contractu in sæculo inito nec convenire, nec conveniri possit; quia ipse nihil habet, sed monasterium, vel illius Procurator convenire, & conveniri debet; non tamen conveniendus est ultra bona à monacho accepta. Sic Felin. *cap.* cum Layman. de sentent. & re judicata. Gregor. Lopez *leg. regia* 10. *tit.* 2. *part.* 3. Navarr. *com.* 2. *de Regul. num.* 67. Azor. *tom.* 1. *instiut. moral. lib.* 11. *cap.* 11. *quæst.* 12. Ex contractu tamen post professionem inito absque superioris licentia monasterium conveniri non potest, nisi quatenus inde locupletius factum fuerit, ut benè advertit Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 12. *num.* 2. Quia sibi imputare debet qui cum incapaci contraxit.

2. In causis verò criminalibus intentare Religiosus actionem non potest, nisi de licentia saltem præsumpta sui superioris, quæ censetur concessa superiore absente, nec procuratorem relinquente: Sic Navarr. *comm.* 2. *de Regul num.* 29. & 64. Gregor. Lopez *leg.* 10. *tit.* 9. *part.* 6. Zabellos *quæst. commun. quæst.* 446. *num.* 16. Sanchez aliis relatis *cap.* 12. *num.* 5. Ratio est manifesta; quia monachus sui juris non est, sed Religionis: ac proinde non ipse, sed Religio actionem injuriarum intentare debet, juxta *leg. sed si unius* §. *ait prætor, ff. de injuriis.* Quapropter remissio injuriæ monacho factæ, non monacho, sed Religioni competit, eamque facere potest etiam monacho invito, ut benè probat Navarr. *dicto comm.* 2. *de Regul. num.* 64. Sanch. *dicto cap.* 12. *à num.* 6. Verum si monachus deliquerit, non Religio, sed ipse conveniendus est; quia ex delicto monachi non obligatur Religio; sicuti nec dominus ex delicto servi, *leg. penult. Cod. de noxalib.* & tradit Felin. *cap.* cum Layman. *à num.* 10. *de sentent. & re judic.* Sanchez *cap.* 12. *num.* 3.

3. Ex his deducitur monacho vulnerato, vel interfecto non ejus patri, aut filiis in sæculo relictis, sed monasterio actionem injuriarum competere. Quia non ipsis à quibus per professionem separatus erat, sed monasterio, cui erat unitus & incorporatus, læsio facta est. Sic Tapia auth. *ingressi, de Sacros. Eccles. c.* 13. *n.* 46. Farinac. *praxi t.* 1. *quæst.* 13. *num.* 26. Manual. *tom.* 2. *quæst. regul. quæst.* 42. *art.* 3. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 12. *num.* 40. *cum præcedenti*, ob eandem rationem, si monachi pater, vel filius in sæculo relicti vulnerati, interfectique sint, non monacho, nec ratione illius monasterio actio injuriarum competit; quia cum monachus tanquam mortuus reputetur, non ipsi censetur injuria facta, cujus actionem monasterium intentare possit. Farinac. *quæst.* 13. *num.* 26. Quod si hæc vulnera io; vel interfectio patris vel filii ante professionem monachi contigisset, cum monacho tunc competat actio injuriarum, non est dubium monasterio succedenti in reliqua monachi bona eam actionem competere, sicuti benè notavit Sanch. *dicto cap.* 12. *num.* 38.

4. Aliquas tamen exceptiones prædicta regula patitur, quibus Religiosus, actor, & reus esse potest tam in civilibus, quam in criminalibus absque sui Prælati licentia: ex licentia tamen à jure concessa. Primo si Religiosus beneficium habeat saltem manuale, quia eo tempore liberam habet beneficii administrationem, & sui juris esse reputatur; Ac proinde tùm in civilibus, cùm in criminalibus convenire, & conveniri potest, uti docet aliis relatis Navarr. *comm.* 2. *de Regular. num.* 64. Sanch. *cap.* 12. *num.* 17. Layman. *cap.* 11. *num.* 1. Secundò si ex licentia Prælati sit in studio litterarum, vel in alio negotio, ageret, conveniri potest pro contractibus occasione studii, vel negotii celebratis. Itemque pro injuria eo tempore accepta. Tacitè enim Prælatus ad hæc omnia utpotè necessariò consequentia licentiam concessit, cum Religiosum extra monasterium & à se absentem stare permisit: Sic Navarr. *comm.* 2. *de Regularib. num.* 29. & 65. Azor. 1. *part. instit. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *quæst.* 9. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 14. Tertiò si superior absens sit, præsumatque Religiosus licentiam concessurum, potest agere, & respondere; quia jam agit, & respondet ex præsumpta licentia Navarr. Azor. Sanch. Layman. *suprà.* Quartò agere potest pro conservatione juris sibi ex professione competentis, quale est ne injustè è Religione expellatur, neve alimenta communia denegentur, neve præeminentiæ ferendi suffragium, sedendi in choro, & similes auferantur, ne beneficio sæculari, perpetuò imò, nec manuali ex vindicta, malove animo spolietur. Quia horum defensio jure naturali est concessa, cui Religiosus non censetur per professionem renunciare; præcipuè cum hæc defensio sit adversus Prælatum injuriam inferentem, à quo si petenda esset venia, indefensus Religiosus maneret; quippè licentiam Prælatus non concederet, ne factum ejus emendaretur: Sic Navarr. *comm.* 2 *de Regul. num.* 64. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *quæst.* 9. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 16. Quintò ob eandem rationem, si intentanda esset lis circa professionis valorem, poterit agere absque licentia Abbatis, cum adversùs illum pro jure libertatis in hac causa procedat. Sanch. *cap.* 12. *n.* 4. Sextò accusare poterit Abbatem ob delictum commissum, si expedire judicaverit; quia in ea accusatione utilitatem monasterii gerit, cui maximè interest probum habere

bere Prælatum : habetur expreſſe *cap. ex parte de accuſation.* neque ad hanc accuſationem indiget licentia, vel venia Abbatis accuſati. Tum quia à jure hæc licentia conceditur *dicto c. ex parte.* Tum quia non expediebat eam licentiam ab accuſato petere, à quo non erat concedenda. Sic Sanch. *dicto lib. 6. cap. 12. num. 18. & 19.* Layman. *lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 11. num. 1.* Alium autem præter Abbatem nequit Religioſus accuſare, ut traditur *dicto cap. ex parte de accuſat.* niſi licentia ſuperioris, & utilitas monaſterii accedat, iis enim conditionibus poſitis utique accuſare poterit : Sic Gloſſa *dicto cap. ex parte*, & *ibi* Abbas *num. 6.* Felin. *num. 2.* Hoſtienſ. *n. 1.* Farin. *praxi tit. de accuſat. quæſt. 3. num. 24.* Sanch. *cap. 12. num. 19. 27. & ſeqq.* Idem quod dictum eſt de accuſatione, dicendum eſt de denunciatione judiciali, quia hæc accuſationem imitatur, ſecus de denunciatione fraterna, & charitativa tendente ad ſolam fratris correctionem, quam quilibet Religioſus de quocunque alio facere poteſt juxta præceptum Chriſti, *Matth. 18.* Si te non audierit, dic Eccleſiæ, ſic Gloſſa, Felin. & Sanch. *locis allegatis.*

5. Advertere tamen debes, poſſe Religioſum eligere Procuratorem, ut in judicio compareat abſque ulla Abbatis licentia, quoties abſque illa ipſe vel agendo, vel ſe defendendo judicio ſtare poteſt. Quia quæ poteſt præſtare per ſeipſum, à fortiori poterit per alium. Sic Gloſſa Clement. Religioſus de Procuratoribus verbo *conſtituere*, Navarr. *comm. 2. num. 27. de Regularib.* Sanch. plures referens *lib. 6. cap. 12. num. 32.* ubi optimè addunt in hoc caſu formandum eſſe libellum nomine Religioſi, & in ejus perſonam ſententia condemnatoria publicanda, ſi fortè Religioſus condemnandus eſſet. Idemque eſt in 4. & 5. caſu.

6. Sed inquires ; an monaſterium debeat expenſas ad lites in prædictis caſibus Religioſo ſuppeditare ? Reſpondeo debere, ſi Religioſus peculium non habeat. Et quidem quando accuſat Abbatem, vel ex licentia illius aliquem fratrem, cujus accuſatio in monaſterii utilitatem cedit, ferè omnes Doctores affirmant expenſas à monaſterio miniſtrandas eſſe ; quia ejus negotium geritur : Sic Gloſſa *dicto cap. ex parte de accuſat. in fine*, Abbas *num. 9.* Felin. *num. 4.* Henriquez *num. 6.* Sanchez *cap. 12. num. 20.* Layman. *cap. 11. num. 1.* At quando propriam cauſam defendit, non ſic apud Doctores receptum eſt. Nihilominus tamen ut probabilius eſt tenendum eſſe expenſas à monaſterio concedendas ; tum ne Religioſus indefenſus maneat, tum quia in monaſterii utilitatem cedit ſaltem indirectè, ne Religioſum coactum habeat, neve ejus jura læſa, & irreparata. Tum denique quia inutilis eſſet facultas ſe defendendi, ſi media quibus ſe defendere poteſt, non ſuppeditantur ; colligitur ex Gloſſa *d. c. ex parte accuſat. in fine*, ex ratione ibi tradita, Joann. Andr. *ibi*, Abbate *num. 9.* Felino *num. 4.* & aliis.

Dixi ſi Religioſus peculium non habeat ; nam eo habito æquum non eſt à monaſterio expenſas litis petere maximè ſi propriam cauſam ſequatur, quia eo fine peculium conceditur, ut Religioſus ex illo ſibi neceſſaria ad caſus occurrentes provideat ; & monaſterii bonis parcat ; ſic Abbas *dicto cap. ex parte num. 9.* Felin. *num. 4.* Suar. *de aliment. tom. 1. quæſt. 121. n. 1.* Sanch. lib. 6. *cap. 12. num. 21.*

7. Superiori autem accuſato, vel denunciato, niſi peculium habeat expenſæ à monaſterio miniſtrandæ ſunt : ſicuti Religioſo accuſanti ; quia in ea defenſione rem monaſterii gerit, cujus non leviter intereſt ſuum caput conſervare indemne, & illius gubernatione non privari abſque cauſa. Gloſſa *dicto cap. ex parte* verbo *alia*, Abbas *ibi num. 15.* Joan. Andr. *num. 8.* Anton. *n. 9.* Surd. *de aliment. tom. 1. quæſt. 127. num. 1.* Sanch. aliis relatis *cap. 12. num. 24.*

8. Cum verò ſuperior de defectibus ſui Religioſi inquirit ; tam ipſi ſuperiori inquirenti, quam inquiſito expenſæ neceſſariæ à monaſterio miniſtrandæ ſunt, niſi aliunde habeat ; quia ſuperior ea Inquiſitione non ſuum, ſed monaſterii negotium gerit, cui utile eſt Religioſos delinquentes punire in aliorum exemplum. Subdito verò inquiſito ; ne ob inopiam expenſarum ad ſe defendendum, & veritatem inveſtigandam condemnetur injuſtè, ſic Felin. *dicto cap. ex parte fine.* Ancarran. *num. 7.* Sanchez *dicto cap. 12. num. 25.*

§. III.

Qua ratione Religioſo prohibeatur officium Advocati, Procuratoris, Tabellionis, & Teſtis.

SUMMARIUM.

1 *Officium Advocati, & Procuratoris in judicio interdicitur non accedente licentia Prælati, & monaſterii utilitate.*
2 *Qua licentia, & quæ utilitas requiratur.*
3 *Eſſe Procuratorem extra judicium per ſe non eſt interdictum.*
4 *Neque ad hæc officia indigent Religioſi licentia.*
5 *Cujuſlibet cauſæ patrocinium in judicio prohibetur, tametſi aliqui contrà ſentiant.*
6 *Interdicitur Religioſo procuratorem ſubſtituere.*
7 *Si Religioſus conſtituatur ſimplex nuncius ad conſtituendum procuratorem, licentia non indiget, eſto contrà ſentiat Sanch.*
8 *Officium Tabellionis omnibus Religioſis eſt prohibitum : ſignare inſtrumenta, vel extendere quæ in protocollo ſint ſuccinctè ſcripta optimè poſſunt.*
9 *Religioſus etiam Franciſcanus eſſe poteſt teſtis in judicio, & in cauſa ſui conventus.*
10 *Requiritur licentia Superioris, ſi depoſitio facienda eſt coram judice non ſuo.*
11 *Extendunt aliqui, ſed immerito neceſſitatem hujus licentiæ ad teſtimonium extra judicium.*

1. MAnifeſtum eſt officium Advocati, & Procuratoris in judicio tam Eccleſiaſtico quam ſæculari Religioſis interdictum eſſe, niſi accedat licentia ſui ſuperioris, & utilitas monaſterii : accipitur expreſsè *cap. monachi diſt. 2. 16 quæſt. 1. & cap. ex parte de poſtulando*, & *Clem. Religioſus de Procuratorib.* Ne his rebus forenſibus immixti à ſuo fine, & inſtituto avocentur. Poſita verò illa duplici conditione hoc inconveniens temperatur, & Religioſi ea officia exercere permittuntur, ſicuti diximus de officio judicis §. 1. Ab hac tamen regula excipiendi ſunt fratres Minores, quibus ob nullam ſui monaſterii utilitatem permittitur advocare, vel procurare in judicio. Clement. *exivi de verbor. ſignificat. poſt medium*, Sanchez *lib. 6. ſummæ, cap. 13. num. 11.*

2. Licentia ad hæc officia præſtanda, ſufficit tacita, vel præſumpta ; quia eſt verè licentia. Debet tamen eſſe à Superiore potente illam Concedere, Spectato jure communi tam generalis, quam Provincialis, & Conventualis ſuperior eam concedere poteſt. At in Societate Præpoſito generali eſt hæc poteſtas reſervata, ut latius §. Primo dixi : Utilitas verò, ut ibidem notavi, ſufficit indirecta. Quapropter ex licentia ſuperioris poteris Advocatus, vel Procurator conſtitui pro defenſione cujuſlibet Religioſi tui Ordinis, etiamſi ex alieno monaſterio ſit, quia evidens utilitas ſaltem indirecta tuæ Religionis in eo negotio cernitur. Secus verò eſt pro defenſione Religioſi alterius Ordinis, quia utilitas alienæ Religionis, ſi in propriæ Religionis utilitatem non cedit, non præſtat ſufficientem cauſam hæc officia aſſumendi. Sic expreſsè Immola *Clement. Religioſus de Procuratoribus numer. 8.* Felin. *capit. cum* Layman. *numer. 12. de ſentent. & re judic.* Fulvius Pacejan. *conſ. 162. numer. 196.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 13.*

capit. 13 *num.* 20. & 21. & colligitur manifestè ex supradicta *Clem. Religiosus*. Item pro defensione Episcopi, vel patroni tui monasterii, vel alicujus Dynastæ poteris supradicta officia ex licentia superioris suscipere; quia monasterio non levem utiliratem confers, si has personas gratas, & obligatas reddas, sic Felin. *suprà*, Pavian. *numero* 190. Sanchez *numero* 22. Item pro defensione miserabilium personarum, nempe viduarum, pupillorum, Religiosorum, egenorum, &c. poteris hæc munia ex licentia tui Prælati obire; quia harum personarum defensio, & patrocinium est insigne pietatis opus, ideoque non levis reputatur utilitas tuæ Religionis, & monasterii tàm pio operi incumbere; sic Navarr. *com.* 2. *de Regularibus numero* 66. Sayro Clavi regia *lib.* 12. *capite* 22. *numero* 5. Sanchez plures referens dicto *capite* 13. *numero* 23. Item pro defensione alicujus causæ tibi, aliisque communis, potes ex licentia Prælati procurator designari, ut deciditur manifestè, *dicta Clement. Religiosus*, & tradit ibi Glossa, Innocent. Hostiens. Joannes Andreas & alii. Pro defensione verò cognatorum, nisi notabiliter egeant hæc officia suscipienda non sunt; quia non docet Religiosos cognatorum negociis implicari, ideoque non utilitas; sed damnum ex tali occupatione monasterio accrescit; sic pluribus firmat Sanchez dicto lib. 6. sum. *capite* 13. *n.* 24.

3. Notanter dixi *in judicio*, nam esse Advocatum, vel Procuratorem extrà, non est per se prohibitum, cum expressè *dicti textus in capite monachi capite ex parte*, de procuratione, & advocatione in judicio loquantur ut optimè probat Sanchez *lib.* 6. *sum. capite* 13. *numero* 37. Quocirca licitum est Religiosis etiam Franciscanis (dum à suo superiore non sunt prohibiti) verbo, vel scripto rogare judicem, ut favorem præstet litiganti; quantum, æquitas permiserit, tum concedendo terminos, tum admittendo testes, tum in favorem ejus sententiam pronunciando, etiamsi ad prædictum effectum jura partium alleget, quia ea allegare potest privatim, & extra judicium. Quæ allegatio, ut docet Barbosa *leg.* 1. *Ad vocatos numero* 2. 3. & 4. *ff. de variis, & extraordin. cognitionibus* & Abbas Rub. *de postulando numero* 1. non est Advocatio, vel procuratio, & ita tenet Bart. & Abbas *locis allegatis* Sylvest. verbo *Advocatus quæst.* 1. Rosella, Angel. Tabiena *eodem initio*. Bernard. Diaz, *pract. canon. capite* 62. *numero* 2. Sanchez *lib.* 6. *summ. capite* 13. *numero* 32. & 37 Layman. *lib.* 4. *sum. tract.* 3. *c.* 11. *n.* 2.

4. Dixi, dum à suo superiore non sunt prohibiti, ut inde insinuarem licentiam, facultatem superioris ad advocandum, vel procurandum extrajudicialia non esse per se requisitam (tametsi contrarium sentiat. Sanchez *dicto cap.* 13. *num.* 38. Layman *cap.* 11. *num.* 2.) Non enim video textum, quo hæc licentia expostuletur. Nam ut ipsemet Sanchez probat *numer.* 37. omnes textus prohibentes advocationem, & procurationem, de judicialibus loquuntur; quia in his specialis occasio distractionis reperitur. Neque ex eo quod hæc licentia requiritur ad munus testamentarii suscipiendum, & exequendum; inferendum est ad prædicta hæc officia requiri. Quia ex uno casu ad alium non est extensio in legibus facienda; præcipuè cum adest diversa ratio; quippè officium testamentarii judicio vicinum ad obligationem reddendi rationem. Et item multis curis, & obligationibus implicatum, tum vendendi bona defuncti, tum satisfaciendi creditoribus, tum exequendi legata, quæ in advocatione, & procuratione extrajudiciali non procedunt.

5. Sed non modica est difficultas? an hæc prohibitio ita stricta sit, ut neque in una, vel altera causa liceat Religiosis advocare, vel procurare in judicio; Et eadem quæstio est de officio judicis. Negat. *Angel.* verbo *Advocatus numero* 9. Navarr. *comm.* 2. *de Regularibus numero* 66. Salzedo *pract. canon. capite* 57. & 63. Sayro Clavi Regia *lib. cap.* 22. *numero* 5. & tenentur docere omnes illi, qui censent clericis non interdictum in una, vel altera causa præcipuè non multum ardua & difficili procuratoris, & Advocati munus suscipere, sed esse expositos ad quaslibet causas suscipiendas, quos referunt, & sequuntur Felin. *capite cum a numero* 12. *de sentent. & re judic.* Gregor. Lopez *leg.* 5. *verbo otiosi, titul.* 5. *part.* 3. Bernard. Diaz. *pract. canon. cap.* 57. *numero* 2. & *ibi* Salzedo. Moventur, quia suscipiens defendendam unam, vel aliam causam non est absolutè Advocatus, vel procurator, neque in rigore Advocati, vel procuratoris officium habet; hoc enim officium, ut constat ex communi modo loquendi usum continuatum advocandi, & procurandi expostulat. At textus in *cap. monachi* 16. *quæst.* 1. & *capit. ex parte de postulando*, & *Clement.* 2. *de Procuratoribus* prohibent eam advocationem, & procurationem, quæ verè advocatum, & procuratorem constituit, & ratione cujus dici potest eam exercens officium Advocati, & procuratoris habere. Ergo susceptio unius, vel alterius causæ breviter expediendæ prohibita non est.

Nihilominus verius censeo supradictis textibus cujuslibet causæ patrocinium prohiberi. Nam in *c. monachi*, & *c.* 2. *de postulando* dicitur, ne ullus monachorum forensis, vel Ecclesiastici negotii susceptor, vel executor existat, nisi quod monasterii expoſcit utilitas, & Abbas imperet suscipiendum. Et juxta hos textus explicanda est. Clement. *Religiosus, de Procuratorib.* dicens: Non potest sine sui superioris licentia procuratoris officium suscipere, id est non potest officium suscipere cujuslibet causæ procurandæ; singularis enim causæ susceptio, & procuratio ibidem prohibetur, ut constat ex illis verbis immediatis, nisi pro suo in eadem lite consorte, sic Sylvest. verbo *Advocatus quæst.* 7. Decius *cap.* 2. *num.* 74. *de Judic.* Sanchez *lib.* 6. *sum. capite* 13. *numero* 34.

6. Rursus non solùm Religioso est prohibitum procuratoris munus suscipere absque licentia superioris, sed etiam procuratorem constituere, seu substituere, deciditur expressè Clem. *Religiosus de Procuratoribus* ibi ita non potest alium procuratorem constituere, seu substituere, etiamsi per constituentem hoc sibi expressè fuerit commissum. Prohibita enim Religioso procuratione, æquum erat prohiberi facultatem procurandi alteri communicare. Sed an requiratur ad hanc substitutionem faciendam ultra licentiam superioris utilitas monasterii; non caret difficultate, sed placet sententia Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 13. *num.* 12. negantis requiri, quia ex nullo textu colligi potest esse requisitam. Nam dicta Clem. *Religiosus* solius licentiæ mentionem facit. Textus verò in *cap. Monachi* 16. *q.* 1. & *cap. ex parte de postulando*, non de substitutione, sed de procuratione ab ipso Religioso exercita loquuntur. Quod si dicas, supradictam Clem. æquè prohibere hanc substitutionem, sicuti procurationem, ut constat ex illa conjunctione ita appositа in textu, quæ similitudinem subsequentium cum præcedentibus denotat, procurationisque susceptionem prohiberi cessante monasterii utilitate: ergo eodem modo censendam esse prohibitam procurationis substitutionem; Facile respondetur, quia ex *dicta Clem. Religiosus* Procurationis susceptio solùm absque licentia prohibetur (tametsi ex aliis textibus cessante utilitate monasterii prohibeatur) ideoque substitutio procuratoris; quæ solum ex dicta Clement. interdicitur censenda est solùm interdicta, si absque licentia fiat.

7. Sed quid si Religiosus non constituatur Procurator, sed simplex nuncius ad constituendum Procuratorem indigebitne Religiosus ad hanc Constitutionem superioris licentia? Affirmat Sanchez *lib.* 6. *sum. cap.* 13. *num.* 14. *cum Abbate*, *Clem. Religiosus in fine*; quia dicta Clement. indistinctè loquitur de Constitu-

tione procuratoris,& quia Religioſus non habet velle, aut nolle Sed oppoſitum verius cenſeo cum Bart. *leg.* 1. §. *item acquiremus*, *num. ult. ff. de acquirend. poſſeſſ.* Quia eo caſu Religioſus non conſtituit procuratorem, ſed tantum nominat perſonam ab alio in procuratorem,conſtituendam. At Clement.de vera Conſtitutione & ſubſtitutione loquitur. Ergo non comprehendit hanc dominationem. Neque obſtat Religioſum non habere velle, aut nolle ; id enim ſolum probat prohibere eam nominationem à ſuo ſuperiore poſſe, quia non habet velle, aut nolle independens, at non probat ad omnem voluntatem ſuperioris licentiam prærequiri.

8.Quoad officium verò tabellionis conſtat manifeſtè omnibus Religioſis prohibitum eſſe ; ac proinde nec poſſunt illud ſuſcipere etiam ex ſuperioris licentia, & ſuſceptum tenentur deponere : conſtat manifeſtè ex *cap. ſicut ne clerici, vel monach. & ex cap.ut officium inquiſitionis* §. *verum de hæreticis in* 6. ubi tanquam quid ſpeciale ob favorem fidei conceditur Religioſo, qui in ſæculo fuerat Tabellio, tabellionis officium exercere : igitur ex nulla alia cauſa hoc officium aſſumi poteſt.Quia reputatur dedecens omnino Religioſum ſtatum. Et ita docet Covarr. *pract. quæſt. cap.* 19. *num.*8. verſ.*monachi* Sanch. *lib* 6.*cap.* 13.*num.*46.Layman.*lib.*4. *ſum.tract.* 5. *cap.* 11. *num.*4. Cum hoc tamen ſtat ; quod poſſit ſignare inſtrumenta, quæ in ſæculo confecerat, vel latius extendere, quæ in protocollo ſuccinctè ſcripſerat. Quia hæc ſcriptio, & ſignatura non eſt novi inſtrumenti confectio, ſed præcedentis perfectio, & executio ; ideóque retrotrahitur ad tempus habile : ſic docent aliis relatis Navarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.*32. Covarr. *pract. cap.* 19. *n.* 8. Sanchez *cap.* 13. *num.*49. Oportet tamen ad id licentiam à ſuperiore expoſtulari, ut de honeſtate illius occupationis conſtet.Quam licentiam ſuperior negare non debet, ſed potius parte petente tenetur concedere, & compellere Religioſum,ſi fortè renuat prædicta inſtrumenta conficere ; ne pars, in cujus favorem fuerunt quoad ſubſtantiam celebrata, cadat à jure quæſito : Sic Man. Rodrig. *tom.* 3. *quæſt. regular. quæſt.* 8. *art. ultim.* Sanchez *lib.* 6. *ſumm. c.* 13. *num.* 51.

9. Denique quoad teſtimonium ferendum conſtans eſt Doctorum ſententia Religioſum etiam Franciſcanum tam in judicio, quam extra teſtem eſſe poſſe : quia nullibi invenitur probibitum ; imò potius rationabili cauſa exiſtente conceditur *cap. nuper. de teſtibus*, *& authent.de monachis.*§.*cogitandum,collocat.*1.atque ita docent Abbas *cap. cum nuntius n.* 4. *de teſtibus.* Jaſon *dicta authent.ingreſſi n.*20. Sylveſt.verbo *teſtis q.*1.*dicto* 1.Farinac. *de teſtib.quæſt.*60.466.*& q.*61. *n.*126. Sanch. *lib.*5.*ſumm. cap.*13.*n.*100.*&* 101. Quod adeo verum eſt,ut in qualibet cauſa ſuum conventum ſpectante teſtis eſſe poſſit. Quia non ob inde infertur in propria cauſa teſtificari,ſiquidem cauſa communitatis diſtincta eſt ab ea, quæ ſingulas partes tangit. Quapropter ſcribi teſtis poteſt in teſtamento in quo ejus Conventus inſtituitur hæres, vel aliquid legatur, ortóque dubio de valore illius teſtamenti, poteſt teſtimonium ferre : Nam dum ipſi teſti nihil ſpecialiter legatum eſt, nullatenus dici poteſt in propria cauſa teſtificari : Sic pluribus firmat Farinac. *de teſtib. quæſt.* 60. *num.* 463. Sanchez *lib.*6.*ſum. cap.*13. *n.* 102.

10.Exigi verò licentiam ſuperioris ad præſtandum teſtimonium coram judice non ſuo eſt manifeſtum, quia nec decet, nec debet ſubditus alieno ſuperiori ſe ſubmittere abſque proprii conſenſu. Sic Jaſon authent. *ingreſſi n.*19.Abbas *cap.cum nuncius n.*4.*de teſtib.* Felin.*ibi n.* 3. Sylveſt. verbo *teſtis q.*1.*dicto* 1. Sanch.plures referens *lib.*6.*ſum. cap.*13.*n.*103. Layman. *lib.*4. *tract.*5.*c.*11.*n.*3. Hæc tamen licentia in cauſa criminali, utpote à Religioſo aliena concedi non debet, neque in civili, ſi teſtimonium uni favens alteri nociturum eſt, ut expreſsè in Societate cavetur 6.*part. conſtit. cap.* 3. *n.* 7. *in declarat. litt. E.*

11. Plures Doctores ſupradictæ licentiæ neceſſitatem extendunt ad teſtimonium extrajudiciale, dicuntque Religioſum permittere non poſſe ſe teſtem ſcribi in aliquo inſtrumento, niſi habita prius licentia à ſuperiore. Tùm quia non eſt ſui juris, nec habet velle, & nolle. Tùm quia non decet Religioſum ſtatum ſæcularibus negotiis ampliari. Eaque de cauſa Eugen. 2. *in cap. fin.* 14. *quæſt.* 2. dixit. Quamquam ſacerdotum teſtimonium credibilius habetur, tamen ipſi in ſæcularibus negotiis pro teſtimoniis, aut conficiendis inſtrumentis non rogentur; quia eos in talibus rebus eſſe non convenit ; atque ita tradunt Farinac.*tract.de teſtib.q.*61. *num.*130. Layman.*lib.*4. *ſumm. tract.*5.*c.*11.*n.*3.Excipit tamen niſi cauſa pia,vel Conventus in ipſo inſtrumento, in quo Religioſus eſt teſtis inſtruerentur. Idem docent Faber. Maſcard.Angel. Sanchez *dicto cap.* 13.*num.* 105. Sed contrarium verius exiſtimo, nulla eſſe opus licentia, ut Religioſus teſtis inſtrumentarius ſit tam in teſtamento, quam in qualibet alia ſcriptura : ſic pluribus firmat Greg. Lopez *leg.*9. *tit.*1. *part.* 6. verbo,*ni los ſiervos*, *Burgos de Paz*, *leg.* 3. *tauri part.*1. *n.* 467. *&* 408. Sanchez *n.* 106. Ratio eſt, quia nullibi interdicitur Religioſis inſtrumentarios teſtes eſſe. Nam *textus in capite quamquam* 14. *quæſt.* 2. de teſtimonio judiciali loquitur, ut expendenti conſtabit, & præterea non prohibet ipſis Religioſis, ſi rogati ſint teſtimonium ferre, ſed judicibus interdicit, ne pro teſtimonio ferendo eos rogent,ſi aliunde veritas cognoſci poteſt. Neque ex Generali obligatione, qua Religioſi tenentur à ſæcularibus negotiis abſtinere infertur non poſſe in uno, vel alio inſtrumento teſtes eſſe rationabili aliqua cauſa intercedente ; ſed ſolum infertur, ne paſſim in qualibet ſcriptura teſtes aſſiſtant, neve in aliqua teſtimonium præſtent, quin honeſto fine ducantur. Extendendáque eſt concluſio ad Religioſos Franciſcanos, & Jeſuitas, quibus ſuæ Religionis regulæ, conſtitutiones hoc teſtimonium præſtare non interdicunt. Sic notavit Sanchez *de Franciſcanis numero* 101. *& de Jeſuitis numero* 106.

§. IV.

An ſupradicta officia Judicis, Actoris, Rei, Advocati, Procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito uſu licentiam Superioris diximus requiri nulla ſint & irrita ſi abſque licentia fiant ?

SUMMARIUM.

1 *Proponitur ratio dubitandi.*
2 *Communis ſententia docet irrita eſſe. Specialiter id probatur de officio judicis. Non caret difficultate hæc reſolutio.*
3 *Officium actoris nullum eſt abſque licentia in iis cauſis, pro quibus licentia requiritur.*
4 *Communis ſententia defendit Religioſi procurationem nullam eſſe.*
5 *Contrarium eſt verius.*
6 *Officium tabellionatus à Religioſo exercitum nullum eſſe plures firmant : contrarium probabilius eſt.*
7 *Idem eſt dicendum de teſtimonio in judicio.*

1. RAtio dubitandi eſt ; quia ex nullo jure conſtat, ſupradicta officia abſque ſuperioris licentia præſtita eſſe nulla. Nam Textus *in cap. Monachi* 16. *quæſt.*1. nullius irritationis mentionem fecit, ſed ſolum prohibuit, ne ullus monachorum forenſis negotii ſuſceptor, vel executor exiſtat : quod clarius expreſſit *cap. ex parte de poſtulando*, dicens Religioſos non debere eſſe

esse forensis, vel Ecclesiastici negotii susceptores. Quibus verbis debitum legale; & obligatio exprimitur, non irritatio actus, & licet in Clement. *Religiosus de Procurator.* dicatur Religiosum non posse sine sui superioris licentia Procuratoris officium suscipere; non inde infertur, si de facto suscipiat, actum irritum esse, cum de potentia licita, & valida optimè hæc verba explicari possint, præcipuè cum sic explicanda sint de substitutione Procuratoris in eodem textu eisdem verbis habita. Neque obstat Religiosum servo comparari, cujus judicium nullum est, quia etiam comparatur filio familias, cujus judicium validum, tametsi patris consensus non accesserit; aliàs si ex comparatione ad servum inferendum esset supradicta officia à Religioso exercita nullius esse momenti; dicendum esset neque ex licentia Prælati valida fore; si quidem servus etiam ex licentia domini judex esse non potest. Ergo supradicta officia à Religioso sine licentia Prælati præstita valida sunt, tametsi iniquè præstentur, & ita tenet, pluribusque relatis firmat Fulvius Pavian. *const.* 162. *a num.* 72. *& seqq.*

2 Nihilominus contrarium posset communis sententia, quam expedit per partes explicare, ut inde constet quid tenendum sit. Primò affirmat officium judicis à Religioso susceptum, ab eóque exercitum absque sui Prælati licentia nullum esse, sic docuit Glossa *loquens de officio arbitri in leg.* Prædius 7. §. *in servum ff. de arbitris*, Sanch. *lib. 6. sum. c. 15. n. 69. & 97.* ubi loquitur de officio Vicarii. Layman *lib. 4. sum. c. 11. n. 6. fine.* Moventur exemplo servi, cujus arbitrium, & judicium nullum est. Fateor inefficax esse argumentum ob ea quæ dixi in ratione dubitandi. Et præcipuè quia ex servi judicio irritato non debes inferre judicium Religiosi annullari, cum sit diversa ratio. Servi enim judicium annullatur, non quia servus domino subjectus est; sed quia vilis est. Quapropter censerem Religiosi judicium validum esse: dum à Prælato non irritatur; posse autem Prælatum illum irritare, & annullare nemini esse potest dubium ob dominium, & potestatem, quam in ejus voluntatem habet.

3. Quod munus actoris tenendum est invalidè à Religioso præstari sine licentia Prælati in omnibus illis casibus, quibus diximus licentiam requiri. Sic testatur ex omnium sententia Navarr. *com. 2. de Regul. num. 64.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 12. à n. 1.* Layman. *lib. 4. tract. 5. c. 11. in princ.* Ratio ea est; quia Religiosus caret fundamento judicii, cum nihil habeat proprium, omniáque sua jura, & actiones Religionis sint; ac proinde independenter à Religione invalidè petit, vel ab eo petitur. Et in hac parte verissimum est servo, & filio familias comparari, qui nec agere, nec conveniri in judicio possunt *leg. lis nulla, leg. vix, ff. de judiciis, leg. servus, Cod. eodem tit.*

4. De officio Procuratoris, & advocati communis est sententia carere Religiosum potestate illud in judicio exercendi absque superioris licentia. Quia non censetur legitima persona, ut ibi nomine proprio, vel alieno assistat; sicuti servus, cui in hac parte comparandus videtur. Præterea, quia dicta Clement. *Religiosus*; loquens de Procuratoris officio Religiosus interdicto utitur verbo *non potest*, quod inducit necessitatem, & actum contra gestum reddit omnino nullum, ut tradit Glossa *regul. non potest. de Reg. juris in 6.* Tiraquel. *post. leg. connubial. gloss. 4. n. 1.* Covarr. *cap. tua de testam. n. 1.* Gutierr. *leg. nemo potest. n. 147. ff. de legat. 2.* Sanch. *lib. 6. de matrim. disp 38. n. 20. in 3. argum.* atque ita tenent in propriis terminis Abbas *cap. in nostra, n. 9. de procurator.* Decius *cap. 2. à n. 78. de judic. in 2. edit.* Cardin. *dicta Clement. Religiosus, n. 7. oppositi. 11.* & *ibi* Immola *n. 13.* Bonif. *n. 26. & 27.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 5. c. 11. n. 2.* Hanc tamen sententiam limitat Sanchez *lib. 6. sum. cap. 13. n. 41.* ne procedat in procuratione ex licentia superioris suscepta; tametsi absque utilitate monasterii. Secundò ne procedat in officio advocati, quod existimat validum esse etiam absque superioris licentia. Quia *Clem. Religiosus*, cui hæc irritatio præcipuè nititur loquens de procuratione solius licentiæ mentionem fecit. De advocatione verò nihil definivit.

5. Cæterùm verius censeo, officium Advocati & Procuratoris à Religioso susceptum sine superioris licentia validum esse, dum à superiore non irritatur, vel à parte contraria excipitur; quia Religiosus jure naturali etiam supposita ejus professione non est inhabilis ad hæc officia, cum non agat nomine proprio, sed alieno, nec jura propria, sed aliena patrocinetur. Ex jure autem positivo non apparet textus, ex quo hæc inhabilitas colligatur, ut expendimus in ratione dubitandi. Neque est verum verbum *non potest* semper inducere incapacitatem in actu, sed solum quando ipsum actum afficit; ut si lex diceret: non potest talis actus esse. Secus verò quando personam operantem aliàs habilem afficit, ut in præsenti: Quod optimè confirmatur adversus Sanchez ex substitutione procuratoris absque licentia facta, quem ipse *dicto c. 13. n. 15.* concedit valere; tùm ad extrajudicialia, tùm cum fit à Religioso tanquam à simplice nuncio; esto admittat omnem hanc substitutionem dictæ Clem. *Religiosus* prohiberi sub verbo *non potest.* Adde, *in cap. 2. de testam. in 6.* sub verbo *non potest* prohibetur Religiosis esse testamentorum executores, & tamen ipse Sanch. *cap. 11. n. 44.* plures referens firmat validam esse executionem absque superioris licentia factam. Ergo ex verbo *non potest* non desumitur efficax argumentum astruendi hanc irritationem. Dixi nisi à parte contraria excipiatur, nam ea exceptio legitima est, quamque judex tenetur admittere, utpote legi conformis; ac proinde ea facta censendus est Religiosus à judiciali procuratione, & advocatione jure ipso repulsus, consentit Sanch. *lib. 6. sum. c. 13. n. 42. cum* Bellamera *capite ex parte numero 2. de Postulando.*

6. De officio tabellionatus exercitio à Religioso docet Covarr. *pract. q. c. 19. n. 9. vers. monachus* cum Decio *cap. 2. n. 8. alias 78. de judiciis*, invalidum esse instrumentum sine licentia Abbatis confectum, quia est adversus legem relatam *in c. sicut, Ne clerici, vel Monachi* prohibentem illius usum. Cæterùm verius est, ea instrumenta confecta valida esse: quia nullus est textus irritans eorum valorem, nam textus, *in c. sicut æqui* de clericis, ac monachis loquitur, nullumque ibi est verbum irritationem significans. Et in clericis, qui ante clericatum tabelliones erant, plurimi doctores, quos refert, & sequitur Covarr. *d. c. 19. n. 8. vers. quod si sacerdos.* Defendunt valida esse illorum instrumenta in clericatu confecta. Neque ex eo quod actus fiat contra legem inferendum est esse nullum, quia insuper requiritur, ut fiat contra formam, & solemnitatem à lege præscriptam, uti docuit *tract. 3. de legibus disp. 2. punct. 8.* atque ita sustinent in præsenti Gregor. Lopez *leg. 28. tit. 11. p. 5.* verbo *contra nuestra.* Sanch. *lib. 6. summ. cap. 13. n. 48.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 5. cap. 11. n. 4.* Excipi tamen debet, nisi superior interdiceret Religioso tabellionatus usum, & de hoc interdicto publicè constaret, quia hoc interdictum prohibitioni legis additum censetur esse actus irritatio, ne sit frustaneum, & inutile: sic loquens de clerico tradunt Abbas *eo cap. sicut n. 11.* Anch. *n. 7.* Rosella verbo *tabellio n. 7.* Sylvest. *ibi, q. 3. dicto 5.* Covarr. alios referens, *pract. dicto cap. 19. num. 8. vers. quod si sacerdos*, & in propriis terminis de Religioso docent Sanch. & Layman. *suprà.*

7. Denique quoad testimonium in judicio ferendum, non desunt Doctores, qui sentiant invalidum esse præstitum à Religioso sine sui superioris licentia: Sic Angel. de Arecio instit. de jure personar. *in Rubr. numero 7. Angel. de Chivasio sum. verbo testis numero 4. inclinat.*

Felin. *c. cum nuncius n. 3. de teſtib. & atteſtationib.* Et probari poteſt; quia eo ipſo, quo Religioſus deponit abſque ſui ſuperioris facultate, deponit coram non judice; quia comparatione illius judex non eſt. Ergo illa depoſitio judicialis valere non poteſt. Cæterum verius cenſeo validam eſſe depoſitionem; tametſi coram judice incompetente; quia incompetentia judicis depoſitionem non reddit nullam, ut ſupponit Covarr. *lib. 2. var. c. 13. n. 7. verſ. ex quo apud me*, ex alia parte nullus eſt textus hanc depoſitionem infirmans. Ergo valida erit tametſi illicitè facta: Sic Abbas *cap. cum nuncius n. 4. de teſtib. & atteſtationib.* Farinac. *tract. de teſtib. q. 61. n. 154.* Layman. *lib. 4. tract. 5. c. 11. n. 3.* Sanch. *lib. 6. c. 13. num. 10.* & alii apud ipſos.

Punctum XIII.

Quæ actiones extrajudiciales ſint Religioſis ſpecialiter interdictæ.

VAriæ enumerantur à doctoribus: præcipuas, & frequentiores percurremus.

§. I.

De executione teſtamenti: ſeu ultimæ voluntatis.

SUMMARIUM.

1 *Suſceptio, executioque teſtamenti abſque licentia ſuperioris eſt Religioſo interdicta.*
2 *Poſita licentia prohibitio ceſſat.*
3 *Quilibet Prælatus etiam localis hanc licentiam concedere poteſt, niſi conſuetudine, vel Religionis conſtitutionibus aliter ſit præſcriptum, ut in Societate Jeſu.*
4 *Et licentia uti poſſunt ſuperiores ſecum.*
5 *Revocari poteſt, antequam ſubditus ea uti incipiat, ſecus poſt.*
6 *Subditus petens licentiam à ſuperiore concedente retrocedere non poteſt.*
7 *Coram ordinario tenetur Religioſus teſtamentarius rationem reddere.*
8 *Acceptationem, & executionem teſtamenti ſine ſuperioris licentia plures cenſent invalidas eſſe. Verius eſt oppoſitum.*
9 *Limitatur, niſi ſuperior contradixerit, vel niſi in judicio opponatur defectus licentiæ.*
10 *Negant plures officium commiſſarii ſine licentia Prælati poſſe exerceri? Verius videtur oppoſitum.*
11 *Idem eſt dicendum de electione executorum; eſto Sanch. contra teneat.*
12 *Idem de electione pauperum, cui Sanch. contradicit.*
13 *Conſilium in teſtamento exequendo optimè poteſt Religioſus præbere ſine licentia prælati executores petere tenentur, eſto non ſequi, ſi teſtator præſcripſit fieri executionem de conſilio Religioſi.*
14 *Si teſtator præcipiat executoribus ſequi Religioſi conſilium; negat Sanch. obligationem petendi. Contrarium verius eſt.*
15 *Religioſus teſtamentarius poteſt bona in pauperes diſtribuenda ſibi applicare.*
16 *Religioſis minoribus executio teſtamenti eſt omnino interdicta.*
17 *Neque ab hoc interdicto excuſatur, etiamſi diſtributio inter ipſos Religioſos, vel Sanctæ Claræ Moniales facienda ſit.*
18 *Poſſunt eſſe Commiſſarii ex voluntate teſtatoris, & pauperum electores.*

1. PRima actio extrajudicialis prohibita Religioſis abſque ſuorum ſuperiorum licentia enumerari poteſt ſuſceptio, & executio ultimæ voluntatis, ſicuti deciditur *c. Religioſus 2. de teſtam. in 6.* ibi Religioſus executor ab aliquo in ſua ultima voluntate deputatus, non poteſt (cum velle, vel nolle non habeat) hujuſmodi officium ſuſcipere, vel exequi, niſi à ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia, & obtenta. Idem traditur. Clem. *unica de teſtam.* Ex quibus verbis manifeſtè conſtat Religioſum abſque ſui ſuperioris licentia ſuſcipere non poſſe, neque poſt ſuſceptionem exequi officium executoris ultimæ voluntatis, ſive ultima voluntas fuerit declarata teſtamento, ſive codicillo, ſive donatione cauſa mortis, vel alio ſimili, Gloſſa *dicta Clem. verſ. vuilibet*, & *ibi* Cardinal. *n. 2.* Immol. *n. 6.* Sanchez *lib. 6. cap. 11. n. 2.*

2. Poſita verò ſui ſuperioris licentia conſtat ex ſupradictis textibus Religioſis permitti tam quoad inſtitutionem, & legata profana, quam pia; quia ſupradicti textus indiſtinctè de cujuſlibet ultimæ voluntatis ſuſceptione, & executione loquuntur. Præterquam quod ſatis pium eſt, quamcunque defuncti voluntatem licitam, & honeſtam exequi. Neque in hujus officii executione, & ſuſceptione opus eſt, ut aliqua ſpecialis utilitas monaſterio proveniat; quia dicti textus illam non expoſtulant, ſed ſolum licentia Prælati contenti ſunt, ut optimè aliis relatis advertit Sanch. *lib. 6. ſum. c. 11. n. 8. & 9.*

3. Hanc licentiam quilibet Prælatus ſive generalis, ſive Provincialis, ſive localis ſuis ſubditis concedere poteſt; quia verè Prælatus eſt, & prædicti textus ſolius Prælati licentiæ abſque ulla reſtrictione meminerunt, & ita tradunt Cardin. *ea Clem. unica n. 41. notab. 5. ibi* Immol. *n. 9.* Bonif. *n. 52.* Sylveſt. verbo *teſtam. 2 q. 1. concl. 2.* Molin. *de juſtit. t. 1. diſp. 247. circa finem*, Sanch. aliis relatis *lib. 6. ſum. c. 11. n. 15.* Excipiendum tamen eſt, niſi conſuetudine, aut ſtatuto Religionis generali, vel Provinciali hæc licentia reſervata ſit, uti in ſocietate Jesu Generali præpoſito reſervatur. *6. p. Conſtit. c. 3. §. 7.* Quia eo caſu Provincialis, vel localis Prælatus, Prælatus non eſt.

4. Hinc infertur ſuperiorem potentem ſubditis ſupradictam licentiam concedere, ſibi etiam concedere poſſe: quia commune eſt apud Doctores ſuperiorem uti poſſe facultatibus, quas aliis communicare poteſt, ne deterioris conditionis ſuis ſubditis exiſtat, quando in Religione contrarium ſtatutum non eſt: ſic Sylveſt. *teſt. 2. quæſt. 2. concluſ. 1.* Molin. *t. 4. diſp. 247. circa finem*, Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom. 3. q. 70. art. 1.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 11. n. 5.*

5. Ea verò licentia conceſſa, ſi ſubditus eà uti non cœpit, poterit ſuperior cauſa aliqua honeſta ductus revocare. Secus ſi ſubditus cœpit ea uti, quia per executionem cœptam hæres, & legatarii jus obtinuerunt, ut ad finem executio perducatur; ac proinde ſuperior, qui eo caſu licentiam datam ſubdito revocaret, injurius, & injuſtus hæredi, & legatariis eſſet, ab illiſque compelli poſſet in priori conceſſione perſeverare; ſic aliis relatis docet Sanch. *lib. 6. ſumm. c. 11. n. 12.*

6. Adde, eo ſolum quod ſubditus ad acceptandum teſtamentarii officium licentiam petit, & ſuperior concedit, retrocedere non debet, ſed compelli poterit ad acceptandum, & exequendum. *Arg. cap. quidam de renunc.* ubi petens licentiam ad renunciandum, cogitur conceſſa licentia renunciare; quia illa petitio accedente ſuperioris conſenſu eſt tacita officii acceptatio: Sic Cardin. *dict. Clem. unica de teſtam. n. 11. q. 4.* & *ibi* Immol. *n. 9.* Bonif. *n. 37. & ſeqq.* Sanch. *lib. 6. c. 11. n. 13.*

Suſceptum à Religioſo officium executoris nequit monaſterium loco Religioſi exequi; quia hoc jus perſonale eſt; quippe eligitur à teſtatore induſtria perſonæ: ac proinde non tranſit in monaſterium: Sic ſuſtinent Bart. *1. leg. in ſuis quæſt. quæſt. 12. ad finem*, Immola *Clem. unica num. 24. de teſtam.* Sanchez *lib. 6. ſumm. cap. 11. n. 21.*

7. Tenetur

7. Tenetur tamen Religiosus etiamsi exemptus sit coram ordinario rationem suæ executionis reddere, ipséque ordinarius obligatus est eam exigere, quia ita cavetur in *dict. Clem. unica de testam.* Et licet Man. Rodrig. *t. 1. quæst. regul. q. 70. art. ult. cum Richard.* affirmet hoc esse intelligendum de Religiosis solam communem exemptionem habentibus, qui ratione contractus, vel delicti coram ordinario conveniri possunt, juxta *cap. 1. de Privileg. in 6.* non autem de Religiosis ita plene exemptis, ut ob illas causas coram ordinario non conveniantur, quales sunt modò omnes mendicantes, & eorum privilegiis gaudentes, tenendum nihilominus est, omnes Religiosos cujuscunque exemptionis sint in hac parte ordinariis subjici, nisi expressum privilegium habeant, quo *dicta Clem.* derogetur, quia *Clement.* absolutè loquitur, & absque ulla distinctione; & ita sustinent absque prædicta distinctione; Molin. *tom. 1. de justit. disput. 247. circa finem*, Sanch. *lib. 6. sum. cap. 11. n. 22.* Barbosa plures referens *alleg. 82. numero 34. & alleg. 185. n. 50.*

8. Restant tamen aliquot difficultates enodandæ. Prima an Religiosus acceptans deputationem sui à testatore factam, illamque exequens absque superioris licentia valeat acceptatio, & executio? Negant plures valere, quia Textus *in cap. Religiosus de testam. in 6.* utitur verbo *non potest*, quod videtur potentiam tollere, & actum contra gestum reddere nullum. Deinde illa acceptatio est contra legis prohibitionem, quæ regulariter reddit actum nullum, juxta *leg. non dubium Cod. de legib.* Denique est acceptatio, & executio sine voluntate, cum sit absque voluntate Prælati. Nam cum Religiosus non habeat velle, vel nolle, dici non potest voluntatem habere, ergo est nulla, sic sustinet Covarr. *cap. tua nos de testam. n. 2. fine*, manuel. *quæst. regul. tom. 1. quæst. 65. art. 3. disp. 247. circa finem*, & alii relati & Sanch. *lib. 6. summ. 11. n. 43.* Sed quamvis hæc sententia sit valdè probabilis (ut inquit Sanchez) probabiliorem existimo contrariam scilicet acceptationem deputationis, ipsiúsque executionem absque superioris licentia præstitam validam esse; eo quod in *dicto c. 2. de testam. in 6.* solum hæc susceptio, & executio prohibeatur, neque ulterius lex præcedat ad irritandum actum prohibitum; ideo enim diximus officium Procuratoris sine superioris licentia validè susci pi, quia Textus *in cap. monachi 16. quæst. 1.* & *Clem. Religiosus de procurat.* sola prohibitione contenti sunt absque addita irritatione. Cum ergo Textus *in cap. Religiosus* prohibitionem statuerit, quin irritationem addiderit, affirmandum est, actus gestos validos esse; tametsi illicitè præstentur. Exemplóque militis confirmari potest cui prohibitum est esse procuratorem; si tamen à judicio non repellitur, vellent gesta per eum, *leg filius familias §. veterani ff. de procuratorib.* Atque ita docent post alios antiquiores Greg. Lopez *leg. 2.* verbo Frayles *tit. 10. part. 6.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 46. n. 14.* Azor. *tom. 1. lib. 12. instit. moral. c. 11. quæst. 1.* Matien. *lib. 5. recop. tit. 4. leg. 14. gloss. 1. n. 4.* Sanchez pluribus relatis *lib. 6. sum. c. 11. n. 44.* Neque obstant contraria. Ad primum nego verbum *non potest* inducere nullitatem, quando prohibitio eo verbo significata non tam factum ipsum, quam personam respicit, item quando spectat honestatem personæ, & sui status perfectionem, & non ejus indignitatem, ut in præsenti contingit, prohibetur enim Religiosis esse testamentarios; non quia indigni sunt eo munere, sed potius quia illud munus eos non decet. Deinde quando actus prohibitus non cedit in commodum personarum, quibus fit prohibitio, sed aliorum, ut hic evenit. Non cedit executio in commodum Religiosorum, sed in commodum hæredis, & legatariorum, quibus non delinquentibus non oportebit actum executionis annullari. Ad secundum similiter negandum est actum contra legem prohibentem esse nullum, nisi deficiat in forma, vel solemnitate per legem præscripta. Ad tertium nego acceptationem, & executionem fieri sine voluntate, nam Religiosus esto non habeat velle, & nolle à superiore independens; habet tamen velle, & nolle naturale proprium, & liberum, quod sufficit, ut valorem actui præstet.

9. Duplex limitatio huic doctrinæ opponitur. Prima ne procedat interveniente superioris contradictione. Nam eo ipso actus contra gestus erit nullus; sic tenet Federic. *const. 293. ad finem*, Ludov. Roman. *singul. 242. aliàs 245.* Matienzo, *dicta leg. 14. Gloss. . . n. 4.* Sed Sanch. *d. c. 11. n. 45.* eos referens dicit esse intelligendum, si ultra prohibitionem decretum irritans superior addiderit; quia simplex prohibitio hominis non sat est ad irritandum actum, quandoquidem prohibitio juris id non præstat; sicuti ut superior vota Religiosorum annullet, non sat est simpliciter prohibere ne emittantur, sed insuper decretum irritans addere debet. Sed credo in præsenti non esse necessarium hoc expressum decretum, sed in simplici prohibitione præsumendum est contineri. Nam cum jure ipso testamentarii officium Religiosis interdictum sit, quando superior supradictæ prohibitioni suam prohibitionem annectit, ne frustanea sit, sed potius aliquid operetur, annullationem est præsumendus indicere. Secus contingit in votis, quorum emissio Religiosis interdicta non est. Secunda limitatio est, nisi in judicio opponatur Religioso defectus legitimæ potestatis ad exequendum. Nam eo ipso superior tenetur eum ab executione removere. Quod si non removeat, jus ipsum consuetudine introductum eam negligentiam supplet, & ab executione removet: Sic Ludovic. Roman. *consil. 409. n. 6.* Menoc. *lib. 2. præsumpt. 46. n. 14.* Sanch. aliis relatis *lib. 6. sum. cap. 11. n. 46.*

10. Secunda difficultas est; an Religiosus indigeat speciali superioris licentia, ut ex voluntate testatoris sit Commissarius ad condendum testamentum, ad eligendos executores, nominandas personas, quibus legata distribuenda sunt, præbendumque consilium ipsis executoribus, ut juxta illud testamentum exequantur? Quod officium Commissarii Sanchez *lib. 6. summ. c. 11. n. 48.* & Spino speculo testament. Gloss. 28. *principali n. 32.* & Matien. *lib. 5. recopil. tit. 4. leg. 6. Gloss. 28. fine*, verius existimant Prælati licentiam necessariam esse; æquiparant enim officium Commissarii, & executoris. Nam ideo executio testamenti Religiosis interdicitur, ne litigiis involvantur, neve curis sæcularibus implicentur, quæ ratio æquè videtur procedere in officio Commissarii. Cæterum probabilius credo Religiosum non indigere speciali licentia, ut ex voluntate testatoris Commissarius existat ad condendum testamentum, eo casu quo permittitur per commissarium condi; quia hujus officii nulla in jure invenitur expressa prohibitio. Tacita autem colligi non potest ex prohibitione officii executoris. Quia leges prohibitivæ utpotè odiosè extendendæ non sunt ad casum diversum necdum similem. At condere testamentum longè diversum est à testamenti conditi executione; quia illud est exprimere voluntatem testatoris, hoc voluntatem expressam ipsius testatoris exequi. Præterea ratio ob quam executio prohibetur, non procedit in Commissario ad condendum testamentum, ea enim fuit, ne Religiosus pecunias contractaret, ne litigia haberet in bonorum distributione, ne obligaretur judicio stare ad reddendam executionis rationem. Quæ omnia in testamento condendo nullo modo procedunt, ut intuenti constare potest. Cum ergo nec expressè, nec tacitè esse Commissarium ad condendum testamentum inveniatur prohibitum, nulla opus erit superioris licentia.

11. De electione executorum à testatore Religioso commissa affirmat Sanch. *lib. 6. sum. cap. 11. n. 41.* opus esse superioris licentia; quia Religiosus non habet velle, aut nolle. Sed omnino contrarium, scilicet nulla esse

eſſe opus licentia verius exiſtimo,quia hæc licentia ideo expoſtulanda neceſſario eſſet ; quia electio executorum ſit Religioſo interdicta ; at nullo textu id conſtare poteſt.Ergo expoſtulanda non eſt.Quod ſi dicas ex eo quòd Religioſo interdicta eſt teſtamenti executio,interdictam eſſe executoris electionem, quia eſt pars teſtamenti exequendi : Facilè reſpondetur,eſſe partem complentem,& conſtituentem teſtamenti diſpoſitionem;non autem eſſe partem executionis teſtamenti diſpoſiti. At Textus *in c. Religioſus de teſtam. in 6.* ſolùm interdicit Religioſis teſtamenti diſpoſiti executionem ; non verò illius conſtitutionem,& quæ ad executionem prærequiruntur. Adde ſi hæc electio executorum pars eſſet executionis teſtamenti , Religioſis Franciſcanis omnino eſſet interdicta contra in quod ipſemet Sanch. *n.* 32. firmat. Ergo non eſſet dicendum electionem executorum ſub executione contineri. Neque obſtat ratio contraria,quod Religioſus non habeat velle, vel nolle ſcilicet à ſuperiore independens, quominus poſſit executorem eligere;quia ad hanc electionem ſufficit habere velle,vel nolle à ſuperiore dependens.Qualiter autem hæc electio executorum facienda ſit ; an inquam debeat neceſſario fieri unius ex certis, qui poſſent exequi teſtamentum Commiſſario non eligente , generalis eſt quæſtio tam Religioſis , quam ſæcularibus. Vide optimè eam diſputantem Tello Fernand. *leg.* 31. Tauri *à n.* 4. *& pluribus ſeqq.*

12. Quoad pauperum nominationem *idem* Sanch.*lib. 6. ſum. c.* 11. *n.*34. exiſtimat fieri non poſſe abſque ſuperioris licentia. Quia pertinet ad exequendam teſtatoris voluntatem.Teſtator enim relinquens aliqua bona inter pauperes,quos Religioſus elegerit diſtribuenda,impleri non poteſt Religioſo non eligente: ergo ejus electio neceſſaria eſt ad voluntatis defuncti executionem. Cæterùm verius cenſeo,nulla eſſe opus licentia ad hanc electionem faciendam,quia ut ſæpè dictum eſt,nulla hujus electionis adeſt prohibitio expreſſa. Sub interdicto autem exequendi teſtamentum non continetur; quia teſtator non diſponit electionem faciendam,ſed diſponit pecuniæ diſtributionem electione facta. Ergo electio cum non ſit ex diſpoſitione teſtatoris præcepta,nulla ratione dici poteſt teſtamenti executio. Ergo nec tacitè , neque expreſsè eſt prohibita. Ergo nulla eſt opus licentia ; atque ita ſuſtinet Lambertin. *de jure patronat. lib.*2.*p.* 1.*q.*2. *art.*11.*n.ult.* Neque obſtat ratio contraria.Concedo exequi non poſſe voluntatem defuncti,non facta electione, eſſéque neceſſariam ad voluntatis defuncti executionem : nego tamen illius voluntatis executionem eſſe ; quia defuncti voluntas non fuit de electione, ſed de diſtributione facienda in perſonas electas , ac proinde electio prærequiſita eſt ad executionem , ſed nullo modo pars illius.

13. Difficilior quæſtio eſt de conſilio,& conſenſu,an præſtari à Religioſo poſſit nulla ſuperioris petita licentia ? Et quidem cum teſtator non aſtrinxit executorem ad ſequendum Religioſi conſilium , ſed ſolùm ad illud petendum : credo nullo modo Religioſum indigere ea licentia;quia nullibi Religioſis dare conſilium in executione teſtamentorum interdicitur , ſed potius ut quid conveniens Religioni approbatur etiam in fratribus minoribus Clement. *exivi, de verb. ſignificat.*§. *proinde*,& ita tradit Azor.*tom.*1.*inſtitut.moral.lib.*11.*c.*11.*q.*1. Sanchez *lib.6. ſum. c.*11.*n.*29. Executor autem teſtamenti,cui eſt mandatum à teſtatore prædictum conſilium expoſtulare, tametſi non teneatur illud ſequi, ita obligatur petere , ut ejus petitionis omiſſio nullam reddat teſtamenti executionem;quia eſt defectus in forma ſubſtantiali;qua poſita poterat executio aliter fieri , quam facta eſt ; Sic Gloſſa *ult.in cap.non eſt de conſuetud. lib.*6. Panormit.*in c. ad Apoſtolicam de Regular.* Bart.*leg.* 1.§ *ſi plures n.*12.*ff.de exercitor.act.* Felin. *cap.penult. num.*1.*de conſtitut.* Matien. *lib.*5. *recop. tit.*4. *leg.*14. Gloſſ.1. *n.*62. & alii ab ipſo relati.

14. Verùm ſi teſtator præciperet ſui teſtamenti executoribus conſilium Religioſi ſequi , affirmat plures referens Sanch.*lib.6.ſum.cap.*11.*n.*38.loquens de religioſis minoribus executorem deobligari ab eo conſilio petendo; quia ſupradicti Religioſi incapaces ſunt illius conſilii præſtandi : quia eo præſtito exequuntur teſtamentum non per ſe,ſed per alium,qui eorum conſilium ſequi tenetur. Idemque diceret Sanch. de aliorum ordinum Religioſis , non poſſe inquam præſtare hoc conſilium abſque ſuperioris licentia,neque executores illud petere obligari , dum ea licentia non ponitur.

Cæterum verius exiſtimo , quemlibet Religioſum etiam Franciſcanum ſupradictum conſilium dare poſſe nulla ſuperioris petita licentia , ipſoſque executores obligatos eſſe illud petere,& ſequi;ſic docuit Bad. Rub. *Cod. de exercit. n.*6. quem refert & ſequitur Matien.*lib. 5. recopillat. tit.*4. *leg.*14. Gloſſ.1. *n.*62.*fine.* Ratio ea eſt, quia ex parte Religioſi idem omnino eſt conſilium ; quando executores obligati ſunt illud ſequi, ac quando non , totàque diverſitas ex parte executorum ſe tenet , non ex parte conſulentis. Ergo ſi in uno caſu poſſunt Religioſi nulla ſuperioris petita licentia conſilium dare, in altero etiam poterunt. Item executores teſtamenti non obligantur ſequi prædictum conſilium ex imperio conſulentis, ſed ex voluntate teſtatoris,ergo falſum eſt, conſulentem exequi teſtamentum medio executore deſignato.Ad hoc enim neceſſarium erat,ut conſulens ſuo conſilio neceſſitaret executores ad teſtamenti executionem.Præterea ipſemet Sanch.concedit non eſſe Franciſcanis interdictum in una , vel altera cauſa teſtamenti conſilium ex obligatione ſequendum præbere.Ergo neque etiam eſt interdictum in omnibus cauſis in teſtamento contentis ; ideò enim illud conſilium in una, vel altera cauſa permitti poteſt ; quia conſulentem executorem teſtamenti etiam partialiter non conſtituit. Nam ſi verum executorem partis teſtamenti conſtitueret , ſine dubio permitti non poſſet ; ſicuti non permittitur in una,vel alia cauſa procuratorem judicio exiſtere ; quia prohibitio generalis eſt , & quemlibet executorem , & procuratorem comprehendit. Sed ejuſdem rationis eſt conſilium dandum in omnibus cauſis teſtamenti,ſolàque differentia eſt penes magis,& minus, ergo æquè utrumque conſilium Religioſo licet.

15.Tertia difficultas eſt,an Religioſus teſtamentarius ex licentia Prælati poſſit bona , & pecunias in pauperes ex voluntate teſtatoris diſtribuenda ſibimet tamquam pauperi applicare ? Et quæſtio procedit caſu quo vera eſſet ſententia negans hanc poteſtatem cuilibet alteri executori;quæ ſententia non levem difficultatem continet : ſed ea gratis ſuppoſita, videtur idem de Religioſo executore dicendum : ideo enim ea ſententia negat executori poteſtatem ſibi ea bona applicandi , tametſi pauper ſit ; quia ex voluntate teſtatoris præſumitur excluſus ; ſiquidem mandat executori bona ſua diſtribuere , non tamen ea retinere ; ſi enim vellet ſub pauperibus , inter quos diſtributio facienda eſt executorem contineri,non ea forma diſponeret,ſed hac : Executor ea bona, quæ ſibi non retinuerit in pauperes diſtribuat. Cum ergo in contrarium diſpoſuerit, ſcilicet ut omnia in pauperes diſtribuantur;effici videtur,executorem pauperem non poſſe ſibi aliqua ex his retinere. At idem videtur dicendum in Religioſo executore; ergo nequit Religioſus executor ea ſibi applicare ; & ita ſuſtinet Sylveſt. *verbo teſtamentum* 2.*q.*2. *dicto* 5. Man.Rodrig. *q.regular. t.* 3. *q.* 70. *art.* 4. Cæterùm tenendum eſt eam applicari poſſe;quia non applicat ſibi,ſed Religioni , tametſi Religio illorum uſum ei concedat.Sic Sanch.*l.6.ſumm.c.*11. *n.* 61.

16. Quarta difficultas eſt de Religioſis Minoribus , qualiter ſupradicta munia executoris, commiſſarii,conſiliarii,&c.interdicantur?Nulla eſt dubitatio munus executoris etiam in qualibet minima cauſa eſſe his fratribus interdictum , itaut nullus ſuæ Religionis ſuperior

poſſit

possit eis licentiam concedere : colligitur manifestè ex Clem. *exivi de verb. signif.* §. *proinde*,& tradunt omnes. Quod verum habet,dum ii fratres regulari observantiæ subjiciuntur,secus si ab ea eximuntur ob Episcopatum, vel beneficium assumptum:quia eo casu cum contrectare pecuniam possint, & litibus subortis respondere in judicio, nulla est causa, ob quam ab hoc munere suscipiendo repellantur;sic Sanch. *lib. 6. sum.c. 11. n. 26.* cum Cardin. *Clem. unic. n. 5. notab. 7. de testam.& ibi* Bonifac. *n.* 64.

17. Et quamvis Man.Rodrig. *t. 3. qq.reg. q. 70. art. 2. ad finem*, & clarius *art. 3. in fine*,& alii relati à Sanch.*n.* 27. censeant Minores executores esse posse testamenti ex Prælati licentia, si distributio inter fratres Minores,vel Moniales Sanctæ Claræ facienda sit,eo quod in hac executione non videantur rationes relatæ *in dicta Clem.* procedere. At contrarium tenendum omnino est cum Sanch. *ibi.* Tùm quia *Clem.* generaliter loquitur absque ulla restrictione.Tùm quia rationes relatæ *in dict. Clem.* in hoc casu procedunt,si quidem hac occasione,contrectatione, administrationéque pecuniæ involvuntur,tum relicta à defuncto fratribus applicando, tum recipiendo quæ ex bonis venditis provenit. Et præterea rationibus reddendis subjiciuntur, exponunturque sæpè in judicio se sistere ad lites subortas decidendas.Non igitur his fratribus executio testamenti etiam in favorem suorum conventuum facti permittitur. Quod si fratres contra dictam prohibitionem munus executoris suscipiant, & exequantur,valida est eorum susceptio,& executio,dum in judicio non excipiuntur, sicuti de aliis Religiosis hæc officia, suscipientibus absque Prælati licentia diximus. Quia *dicta Clem.* solùm prohibitionem continet, neque ulterius procedit ad actum irritandum: Sic relato Federico, & Ludov. Rom. docent Greg.Lopez *leg.* 2. verbo Frayles *tit.* 10. *p.* 6. Matien. *lib. 5. recopil. tit.* 4. *leg.* 14. Glos. 1. *n.* 4. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 46. *n.* 14. Sanch. *lib.* 6. *sum.cap.* 11. *n.* 44. & alii apud ipsos.

18. Verùm etsi hoc ita sit,permitti debet is fratribus, sicut & aliis Religiosis esse Commissarios ex voluntate testatoris ad condendum testamentum ; quia pro hac commissione nulla est eis specialis prohibitio. Neque rationes,quibus nititur *Clem.*prohibens testamenti executionem in hac commissione procedunt. Siquidem in ea non contrectatur pecunia, non venduntur bona,non exiguntur rationes,non litigia passim suboriuntur,sicuti ex testamentorum executione proveniunt. Ob quas rationes idem existimo dicendum de nominatione executorum his fratribus commissæ,posse inquam eam exequi,sicuti alii Religiosi : Quia nec invenio pro hac nominatione specialem prohibitionem , neque rationes contrectationis pecuniæ , & litigii in ea locum habent. Neque obstat posse hos fratres nominare amicum, qui ipsis legata pia in pauperes distribuenda applicet ; quia id est per accidens:atque ita sustinent Cov *cap. tua nos de testam. n. 1. fine*,Matien. *lib. 5. recop. tit. 4. leg.* 14. Glos. 1. *n.* 3. Man.Rodrig. *t. 3. qq. regul. q. 70. art. 2.* Sanch. *lib. 6. sum cap.* 11. *n.* 41. De electione pauperum, quibus legata pia distribuenda sunt, quamvis plures Doctores, quos refert Sanch. *dict. cap.* 11. *n.* 31. sentiant his fratribus interdici; quia testator committens fratribus hanc electionem, cui executores adhærere debent, videtur eos suæ dispositionis executores facere non immediatè,sed mediis executoribus.At probabilius est nullam hujus electionis prohibitionem habere ; quia hæc electio non est dispositionis testatoris executio, sed conditio, ut dispositio testatoris locum habeat , neque eligens pauperes, cogit executores illis bona distribuere , quod necessarium erat , ut saltem immediatè dispositionem testatoris exequeretur,sed executores ex voluntate testatoris coguntur posita electione tanquam conditione : Sic Covarr. *cap. tua nos de testam. n. 1. fine.* Greg. Lopez *leg.* 2. verbo Frayles *tit.* 10. *part.* 6. Matien. *lib. 5. recop. leg.* 14. Glos. 1. *n. tit.* 4. Man.Rodr. *t. 3. qq. reg. q. 70. art.* 2. Sanch. plures alios referens *l. 6. sum. c. 11. n.* 32. Quoad consilium vero sive ex obligatione ab executoribus testamenti sequendum sit sive non ; credo fratribus Minoribus permitti, sicut & aliis Religiosis ; quia consiliarius non est obligatus rationes distributionis reddere, nec litibus subortis ex distributione respondere, quia non est executor, & tradit Matien. *d. leg.* 14. Glos. 1. *n.* 62.

§. II.

De officio Medici, & Chirurgi.

SUMMARIUM.

1 *Officium Medici, & Chirurgi cum incisione vel adustione est Religiosis prohibitum.*
2 *Proponitur citra incisionem , vel adustionem hoc officium Religiosis licere.*
3 *Contrarium tenendum est.*
4 *Religiosus supradictum officium exercens citrà mortis periculum causa pietatis non peccat.*
5 *Quid possit ex Societatis Jesu privilegiis præstare medicus Religiosus.*

1. NOn est dubium, officium Chirurgi cum incisione, vel adustione esse Religiosis prohibitum,ut colligitur ex *cap. de Homicidio*, ubi deciditur esse irregularem monachum Chirurgia cum incisione utentem secuta morte , quamvis summam diligentiam apposuerit in ea evitanda;quia exercebat artem prohibitam.Neque ab ea culpa excusatur , tametsi ex causa pietatis exerceat,ut benè notavit Abbas *dict. cap. tua n. 5.* Antonin. *n.* 4. Socin. *n. 5.* Eandem prohibitionem habent clerici in sacris constituti, ut constat ex *cap. sententiam sanguinis ne Clerici, vel Monachi*, imò & constituti in Minoribus si beneficium sufficiens ad victum habeant ; quia esto his non sit aliquis expressus textus prædictum officium prohibens; at apud Doctores receptum est,interdicta clericis in sacris;censeri his beneficiatis interdicta,sicuti docuit Navar. *summ. cap* 25. *n.* 10. *& com.* 4. *de regul. n.* 28. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 14. *n.* 14. Emanuel Sà verbo *clericus num.* 2.

2. Difficultas igitur est,an liceat Religiosis (& idem est de clericis in sacris,vel in Minoribus sufficiens beneficium habentibus) officium Medici, & Chirurgi citrà incisionem, vel adustionem exercere ? Videtur licere ; quia citrà incisionem, vel adustionem nullus est textus, quo hujus officii exercitium prohibeatur ; imò potius permissum censetur *in cap. ad aures de ætatate , & qualit.* ubi excusatur ab irregularitate Canonicus illud exercens,tametsi infirmus mortuus fuerit, qui certè non excusaretur,si opus prohibitum exerceret,quia esset excusatio contra decisionem Textus *in cap. tua nos de Homicidio.* Neque ex eo quod *in cap. non magnoperè,& in cap. fin. Ne Clerici, vel Monach.* arceantur supradicti ab studio Medicinæ,quæ ibi vocatur Physica,inferendum est illius exercitium prohiberi. Tùm quia exercitium diversum est ab studio. Tùm quia non propter exercitium, prohibetur studium;aliàs prohibitum esset legum exercitium, quarum studium eodem modo ibi,ac studium medicinæ prohibetur , sed illarum scientiarum studia clericis , & Religiosis interdicuntur , ut studium Theologiæ, & sacrorum Canonum promoveatur. Nulla igitur est clericis , & Religiosis de exercitio Medicinæ , & Chirurgiæ citrà incisionem, & adustionem prohibitio. Et ita videtur tenere Emanuel Sà verbo *clericus n.* 20.

3. Cæterum tenenda est communis sententia , hujus officii exercitium esse clericis, & Religiosis interdictum ex *cap. Clerici 2. de vita & honest. Clericor. & ex cap. 1. & seqq. Ne Clerici,vel Monachi* ; quibus textibus generaliter clericis,& monachis interdicuntur sæcularia officia. At hoc officium Medici , & Chirurgi etiam citrà incisionem ,

ſionem, & aduſtionem nimis ſæculare eſt, & ſtatum Religioſum dedecens. Ergo ex hac parte prohibitum cenſetur, atque ita docent Sylveſt. verbo *medicus q.*2. Roſella *ibi in fine*, Angel. *n.*11. Armilla *n.*4. Nav. *c.*15. *n.*110. Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.*14. *n.*18. Hinc ſolvitur ratio dubitandi. Concedo nullum eſſe textum, quo exercitium Medicinæ, vel Chirurgiæ citra inciſionem, vel aduſtionem prohibeatur ſpecialiter, & expreſsè; nego tamen non eſſe textum, quo ſub generalibus verbis prohibitum non ſit. Ad textum in *cap. ad aures* dic verum eſſe hoc officium non eſſe clericis, & Religioſis prohibitum ob periculum mortis, ſicuti eſt prohibitum, cùm exercetur per inciſionem, vel aduſtionem, ſed ob indecentiam; eáque de cauſa non inducit irregularitatem morte ſequutâ, ſi debita diligentia appoſita eſt, illam verò inducit, cum per inciſionem, vel aduſtionem exercetur.

4. Ex his deducitur Religioſum, & ſacerdotem à peccato liberari, ſi hoc officium citrà mortis periculum exerceant cauſa pietatis, ac proinde gratis circa perſonas miſerabiles, vel cognatas, quia ſic exercitum non eſt officium ſæculare, ſtatum Eccleſiaſticum & Religioſum dedecens, ſed potius illi conforme: ſic Navarr. Angel. Sylveſt. Roſell. Armilla *locis citatis*, & Sanch. *n.* 19. Sà verbo *clericus n.* 20.

5. Obſervandum tamen eſt cum eodem Sanch. *n.* 20. in Societate JESU eſſe privilegium à Gregor. XIII. conceſſum, quodque refertur *in compend. privil. verbo medicus*, Religioſis Societatis JESU medicinæ arte peritis conceditur poſſe domeſticos, & externos mederi ex licentia ſuperioris etiam localis, quando commodè ſæcularis medicus haberi non poteſt, & dummodo per ſeipſos aduſtionem, vel combuſtionem non præſtent.

§ III.

De negociatione Religioſis interdicta.

SUMMARIUM.

1 *Negotiatio propria Religioſis eſt interdicta.*
2 *Qualis ſit hæc negotiatio.*
3 *Inferuntur plura, quæ à negotiatione excuſantur.*
4 *Quæ conductio ſit Religioſo prohibita.*
5 *Examinatur, an emere merces in India in Hiſpania vendendas, eo quod privilegium ſit à Rege conceſſum, ſit negotiatio? Proponitur dubitandi ratio, & reſolvitur eſſe negotiationem.*
6 *Ex unico actu gratis negotiationis peccatum mortale inducitur; tametſi plures contrarium ſentiant.*
7 *Non ſolùm per propriam, ſed per interpoſitam perſonam negotiatio eſt prohibita ſecundùm probabiliorem ſententiam.*
8 *Neceſſitas gravis propriæ perſonæ, & familiæ licitam facit negotiationem.*
9 *Aſſiſtere nundinis prohibitum eſt Religioſis.*

1. CErtum eſt negotiationem propriam eſſe Religioſis, & Clericis in ſacris interdictam: conſtat *ex cap. conſequens, cap. negotiatorum, cap. fornicari* 88. *diſt. & cap. fin. de vita, honeſt. clericor.* ubi bona clerici ter moniti, neque à negotiatione deſiſtentis amittunt privilegium clericale. Idem traditur *Clement.* 1. *de vita, & honeſtate clericor. & in cap. ſecundum ne Clerici, vel Monach.* ſub anathematis interminatione prohibetur clericis, & monachis lucri cauſa negotiatio, & tradunt omnes Doctores referendi.

2. Negotiatio propria, quæ his decretis prohibetur eſt emptio alicujus rei eo animo facta, ut integram, & immutatam carius vendas, & ſic lucreris: Sic D. Chryſ. *hom.*38. *in Matth.* relatus in *c. ejiciens* 88. *diſt.* quem ſequuntur omnes Doctores cum D. Th. 2.2. *q.*77. *art.*4. *ad argum.* Molin. *t.*1. *de juſtit. diſp.*339. Rebell. de obligat. 2. *p. q. ult. ſect.*1. Tolet. de ſeptem peccat. *c.*53. Quapropter duplex conditio ad negotiationem interdictam requiſita eſt, prima ut emptio fiat animo rem emptam vendendi, ſecunda animo vendendi rem integram.

3. Ex quo fit ſi rem emas, ut conſumas, poſtea verò quia ſuperfluit, vel illius pretium crevit, poteris vendere carius quàm emiſti ſperans vilius poſtea ſimilem empturum. Non enim in hac venditione eſt negociatio, cum non præſupponat emptionem ob finem venditionis factam, ſed eſt quædam domeſtica gubernatio ſatis prudens: ſic ex communi ſententia tradit Molin. *t.*2. *de juſtit. diſp.*342. *concl.* 2. Sà verbo *clericus n.*23. Zenedo *collect.* 37. *ad c. principes p.*23. *q.*5. *n.*41. Salas *tr. de empt. & vendit. dub.*2. *n.*9. optimè Gutierr. *pract. qq. lib.*7. *q.*93. *n.*17. *& ſeqq.* Deinde poteris materiam aliquam emere, ut inde artefactum conficias, & vendas, quia non emis animo vendendi; ſed animo artefactum conficiendi, neque vendis rem qualiter emiſti, ſed tua induſtria aliter factam, exemplo antiquorum Religioſorum, qui fortè emebant materiam, ex qua ſportas, ſtoreas conficiebant vendendas in ſui ſuſtentationem. Sic Molin. *dicta diſp.*242. *concl.*5. Salas *dub.*2. *n.*9. multis alleg. Gutierr. *pract. qq. lib.*7. *q.*93. *n.*48. *& ſeqq.* At idem eſt ſi mulam, vel equum rudem emas, ut cultiorem vendas, quia vis potius tuam induſtriam, quam rem emptam vendere. Gutierr. 51. cum. Laſſarte de decimis *c.*19. *n.*55. Item poteris emere animalia in tuis agris paſcenda, ut cum creverint, vel partus ediderint, illa illorumque fructus vendas, quia non tam emis vendenda, quam paſcenda. Sic Molin. & Salas *ſuprà*. Præterea poteris emere agrum etiam fructibus maturis plenum, ut inde tibi, tuæque familiæ provideas, & ſi quid ſuperfluerit, vendas; quia non emis fructus vendendos, ſed emis agrum, ex quo fructus colligas tanquam ex propria prædio emptione comparato. Sic Molin. *dicta diſp.*242. *verſ. illud etiam*, tametſi contrarium in hoc caſu non improbabiliter defendat Laſſarte de decim. *c.*9. *n.*60. & 77. Gutierr. *dicta q.*93. *n.*66.

4. Affinis negotiationi prohibitæ eſt conductio, quæ clericis in ſacris, & Religioſis interdicitur, expreſsè, *c.*1. & 3. 21. *qu.* 3. & *c.* 1. *Ne Clerici, vel Monachi.* Sed non quælibet conductio hac prohibitione continetur, nam ſi conducas agros, ut per te, tuoſque colonas colas in tui ſuſtentationem, non peccas. Item ſi proprios agros aliis conducas, ut tenent Doctores omnes: illa ergo conductio eſt prohibita, quæ ſupponit emptionem eo fine conductionis factam, ut ſi emeres prædia, vel animalia ad conducendum, vel eſt conductio ſpectans venditionem ſubſequendam, ut ſi conduceres agros colendos non in tui ſuſtentationem, ſed ad vendendos fructus, & inde lucrum comparandum. Quocirca infert Molin. *dicta diſp.* 342. *verſ. ſecundùm eſt*, cum Laſſarte *de Decimis c.*19. *à n.*56. eſſe Eccleſiaſticis, & Religioſis interdictum uvas emere, ut vinum per conductos miniſtros vendant. Idem eſt, ſi lanam emas, ut pannos artificiis conductis confectos vendas, conſentit Gutier. *lib.*7. *pract. q.*93. *n.*42. *&* 53. Quinimo ex lana propriorum animalium conficere pannos per conductos miniſtros ad vendendum, genus eſt prohibitæ negotiationis, gabellaque inde debetur, uti ex probabiliori ſententia defendit Molin. *dicta diſp.* 342. *verſ. idem dicerem*, Gutier. *pract. qq. ubi de gabellis lib.*7. *q.*93. *n.* 38. *& ſeqq.*

5. Supereſt tamen quadruplex enodanda difficultas. Prima; an ſit negotiatio prohibita, ſi alicui Religioni eſſet à Rege privilegium conceſſum aſportandi merces ex India in Hiſpania vendendas abſque obligatione ſolvendi gabellam, ſi de facto illa Religio merces emat in Hiſpania vendendas eo fine, ut privilegio conceſſo fruatur, & lucrum comparet? Fortè videtur alicui hanc negotiationem permiſſam eſſe; quia illæ merces non tam emuntur, ut vendantur, quam ut earum venditione privilegium conceſſum non ſolvendi gabellam utile ſit, & proficuum. Sicuti cum oves, & boves emuntur paſcendæ in propriis montibus iterumque vendendæ. Sed nullate-

nus

nus hæc ſententia eſt probabilis, quia illa eſt vera emptio mercium eo fine facta, ut immutatæ vendantur, & lucrum, tum ex venditione, tùm ex non ſoluta gabella comparetur. Ergo eſt vera negotiatio. Neque eſt ſimile de emptione animalium paſcendorum in propriis montibus, quia non emit immediatè, ut vendat, ſed ut paſcat, at illæ merces ad nullum alium finem immediatè emuntur, niſi ut vendantur. Item habens prædia, emenſque boves, & oves ibi paſcendas, antecedenter ad emptionem habet rem fructiferam, cujus fructus ne perdantur poteſt animalia emere ibi paſcenda. Ad illud privilegium Regis non ſolvendi alcabalam ex rebus vendentis non eſt fructiferum, nec pretio æſtimabile antecedenter ad negotiationem, ſed tota ejus æſtimatio fundatur in negotiatione, quæ cum ſit omnino illicita Religioſis, etiam illicitè poterunt tali privilegio uti, neque capaces ſunt talis gratiæ ad uſum proprium, ſed ſolùm ut in ſæculares laïcos transferant. Neque hæc negotiatio honeſtari poteſt ex eo quod ordinetur ad finem maximè ſpiritualem, qualis eſt ſuſtentare in Hiſpania plures miniſtros Evangelicos in Indiam mittendos, nam ſi hic finis honeſtaret negotiationem, quælibet Religio poſſet negotiari, & quiliber clericus. Quapropter quando Doctores dicunt negotiationem clericis, & Religioſis permitti ob aliquem finem honeſtum, intelligunt de fine honeſto neceſſariò, quique alia via ſuppleri non poteſt, ut in 5. difficultate dicemus, non de miniſtris Evangelicis accreſcendis, quod eſt opus ſupererogationis. Aliàs poſſent Religioſi ſi à Rege haberent privilegium exemptionis gabellæ emere triticum, & vinum iterum vendenda, quia majori pretio, & lucro comparato plures Religioſi ſuſtententur, quod nullus (credo) concedet.

6. Secunda difficultas eſt, an Religioſus, vel clericus una, vel altera vice negotiando peccet mortaliter? Negat Cajet. verbo *clericus*, Lalaxios 2. *de contractib. c.* 10. Salas *de empt. & vendit. dub.* 2. *n.* 4. reputat probabile Eman. Rodr. in ſum. verbo *negotiatio num.* 2. Moventur, quia clericis, & Religioſis non videtur quilibet actus negotiationis, & mercaturæ interdictus, ſed qui veram negotiationem, & mercaturam conſtituat, & ex quo illum operans negotiator, & mercator dici valeat; at ad hujuſmodi denominationem negotiatio cum frequentia requiritur ut colligitur ex *l.* 1. §. 1. *ff. de tribut.* & tradit Bart. *in leg. incerti.* §. 1. *per textum* ibi, *ff. de adulter.* Caſſan. in conſuetudinib. Burgund. *Rub.* 4. §. 1. Laſſarte de decim. *c.* 19. *n.* 87. Ergo ex una, vel altera negotiatione non inducitur peccatum mortale.

Sed oppoſitum tanquam verius tenendum eſt, Religioſos, Eccleſiaſticos peccare mortaliter ex unico actu gravis negotiationis, ſic ex communi ſententia tradit Molin. *t.* 2. *de juſtit. diſp.* 342. *in princ.* verſ. Pœna Salon. 2. 2. *q.* 77. *art.* 4. Morla in impor. juris *part.* 1. *tit.* 9. *q.* 10. Rebell. de obligat. juſtit. 2 *p. q. ult. ſect.* 2. Gutier. de Gabellis, *lib.* 7. *pract. q.* 93. *à n.* 42. *& ſeqq.* Ratio eſt quia in *c.* 1. *Ne Clerici, vel Monach. cap. fin. de vita, & honeſt. Clericor. cap. Negotiatorem. c. fornicari.* 88. *diſtinct.* Clericis & religioſis prohibita eſt negotiatio, ſed ad veram negotiationem non requiritur repetita emptio, & venditio, ſed in una tantum emptione, & venditione conſiſtere poteſt, ut manifeſtè probat, *Teſt. in cap. ejiciens* 88. *diſt.* ibi qui vero rem comparat. Ergo ex unico tantum actu negotiationis peccatum mortale eſſe poteſt. Adde ex unico actu gabellam debitam eſſe, juxta *leg. Regiam*, 7. *tit.* 18. *lib.* 9. *recopilat.* ibi: No aya lugar en lo que los clerigos vendieren por via de mercaduria, trato, y negociacion, ubi ſolam venditionem ſpectat, tametſi mercatorem non conſtituat, ut pluribus allegatis firmat. Gutierr. *d. q.* 93. *à numero* 48.

7. Tertia difficultas eſt, an ſola negotiatio per propriam perſonam ſit clericis, & religioſis interdicta debeatúrque inde gabella, non verò quæ fit per alios ut clerici, & religioſi ſolam pecuniam exponant, alii verò apponant induſtriam? Plures Doctores cenſent non eſſe mortale hoc genus negotiationis: ſic Joannes Medina, Cod. de reſtit. *q.* 30. *art.* 2. Leſſius lib. 2. de juſtit. *cap.* 21. *dub.* 1. §. *ult.* Valent. 2. 2. *diſp.* 5. *quæſt.* 20. *punct.* 5. §. *addit.* Medina, Robello de obligat. juſtit. *lib.* 1. *quæſt. ult. ſect.* 2. *num.* 8. Aragon. 2. 2. *q.* 77. *art.* 4 *pag.* 644. Molin *diſp.* 342. verſ. *utrum autem* Sà, verbo *clericus num.* 23. pluribus relatis Salas, *tract. de empt. & vendit. dub.* 2. *n.* 8. Moventur, quia textus loquentes de negotiatione indicant per propriam perſonam exercendam eſſe ut colligitur ex *Clem.* 1. *De vita, & honeſt. cleric.* Quia in ea negotiatione eſt vera indecentia, & diſtractio, non autem in ea quæ per interpoſitam perſonam fit, & ita exiſtimo dicendum. Ex qua doctrina non improbabiliter quis inferet clericum, & religioſum ex lucro pro tali negotiatione comparato non debere gabellam. Sed verius eſt oppoſitum, nam eſto non ſit ea negotiatio illicita mortaliter, negari non poteſt aliquam indecentiam continere, ut optimè conſideravit Molin. *ſuprà, &* Gutier. *lib.* 7. *pract. quæſt. ubi de gabellis, quæſt.* 73. *à n.* 30. Ergo ob hanc cauſam gabella ſolvenda eſt, & ita tradit Molin. & Gutierr. *locis allegatis.*

8. Quarta difficultas eſt; an ſit aliqua cauſa excuſans clericos, & religioſos à ſupradicta negotiationis prohibitione, ſolutionéque gabellæ? Reſpondeo eſſe ſolam neceſſitatem propriæ perſonæ, & familiæ, quia aliter commodè ſuſtentari non poſſunt, eo enim caſu Pontificia prohibitio ceſſat, ut ſatis probari poteſt ex Concil. Elibertino, *c.* 19. permittente in neceſſitate clericis negociari per ſe intra provinciam, per alios extra. Non enim lex Eccleſiaſtica, quæ ſolùm ob decentiam ſtatus conſtituta eſt, rigidius obligare debebat; imo non ſolùm ob tuam, tuorumque neceſſitatem hæc negotiatio permittitur, ſed etiam ob neceſſitatem gravem pupilli, viduæ, alteriuſque perſonæ miſerabilis: ſic Reginald. *t.* 2. *ſum. l.* 25. *c.* 21. §. 3. *circunſtant.* Torres *tract de juſt. diſp.* 59. *dub.* 2. §. *commun. ſenſus*, Molin. *t.* 2. *de juſt. diſp.* 342. §. 3. *obſervandum*, ubi excuſat à peccato religioſos commorantes in Braſilia, neque habentes unde commodè ſuſtententur, ſi ibi emant merces tranſportandas Oliſſipon. ibique carius vendendas, dummodo nihil plus mercium, quam ad emenda in Luſitania ad ſui ſuſtentationem neceſſaria mittantur, idem tradit Gutierr. *dict. quæſt.* 93. *n.* 75.

9. Ad prohibitionem negotiationis reducere poſſumus, ſi clericus in nundinis vel in foro inter mercatores aſſiſtat: non quidem cauſa emendi ſibi neceſſaria, ſed potius exercendi inter eos proxenetarum officium Hiſpane corredores: colligitur ex *cap. Cleric.* II. Conſil. Carthag. 91. *diſt.* ſic Petr. Navar. *lib.* 2. *de reſtit. c.* 2. *n.* 326. Salas *de emp. & vendit. dub.* 2. *in fin.* At credo ſolum eſſe peccatum mortale quando mediatio eſſet in contractibus ſimoniacis uſurariis, vel aliàs illicitis, juxta doctrinam *Romani* 722. incipit *Pronexa*, vel quando mediatio eſſet ita frequens, ut ſcandalum cauſaret, ſtatúmve Eccleſiaſticum graviter dedeceret, impedirétve obligationibus illius ſatisfacere.

§. IV.

De fidejuſſione, & depoſito religioſo interdictis.

SUMMARIUM.

1 *Non poſſunt fidejubere religioſi, niſi de licentia prælati.*

2 *Fidejuſſio abſque licentia prælati non tenet.*

3 *Religioſi capaces ſunt depoſiti, at monaſterium obligatum non remanet.*

4 *Prælatus non poteſt domino non conſentiente à ſubdito depoſitum removere.*

5 *Tenetur*

5 *Tenetur prælatus de depoſito, ſi non corrigat ſubditum depoſitum expendentem.*

6 *Depoſitum factum Eccleſiæ, vel conventui, ſi ob culpam illorum commiſſum ſit, tenentur depoſitum ſolvere.*

7 *Non juvatur Eccleſia adverſus hanc obligationem beneficio reſtitutionis.*

8 *Quando cenſeatur depoſitum fieri Eccleſiæ, vel prælato.*

1. REligioſi fidejubere non poſſunt niſi de licentia prælati, & majoris partis capituli, juxta Textum, *in cap. penult. de fidejuſſion. & leg. 2. tit. 12. par. 5.* In religione autem ubi capitulum non congregatur, ut in noſtra Societate ſufficit licentia prælati valentis licentiam concedere, uti docet Molin. *t. 2. de juſtit. diſp. 540. poſt medium* verſ. *Religioſ.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 14. n. 38.* Debet autem in fidejuſſione utilitas monaſterii intervenire, quia eſt virtualis quædam bonorum religionis alienatio: Sanch. *n. 38.* Ipſe tamen prælatus eo caſu quo poteſt aliis fidejubendi licentiam concedere, fidejubere poteſt; quia poteſt uti facultatibus, quas ſubditis concedit, ne deterioris conditionis exiſtat.

2. Quod ſi religioſus abſque legitima prælati licentia fidejubeat, fidejuſſio non tenet; quia eſto peculium habeat, cum Superioris voluntati ſubjectum ſit, obligare illud non poteſt ſolutioni independenter à prælati voluntate. Ex quo notanda eſt differentia fidejuſſionis religioſi à fidejuſſione clerici. Nam quamvis fidejuſſio omnibus prohibeatur; at clericus cum bona habeat propria poteſt ea ſolutioni firmiter obligare nulla licentia requiſita. Secus verò religioſus, qui proprio caret. Adde clericis non quamlibet fidejuſſionem interdictam eſſe, ſed fidejuſſionem pro laicis, & in caſu non neceſſario; at religioſis quælibet fidejuſſio ſine licentia prælati interdicitur; ac proinde ſic facta nulla eſt: tradunt poſt alios antiquiores Sylveſt. verbo *Excommunicatio 9. n. 55. fine*, Greg. Lop. *leg. 2.* verbo *de los Obiſpos, tit. 12. part. 5.* Azor. *t. 1. l. 12. c. 11. q. 2.* Molin. *t. 2. tr. 2. diſp. 540.* verſ. *religioſ.* Sanch. *aliis relatis. c. 14. n. 41.* Quin 42. docet optimè religioſum extra monaſterium de licentia Abbatis exiſtentem fidejubere non poſſe licitè, nec validè; quia ſolum poteſt eos contractus celebrare, qui ad ſui ſuſtentationem fuerint neceſſarii, qualis nunquam eſt fidejuſſio.

3. Quoad depoſitum attinet certum eſt religioſos illius capaces eſſe *argum. c. 1. de depoſito, & habetur l. Regia 3. part. 5.* At mortaliter peccabit religioſus, ſi abſque conſenſu ſaltem præſumpto prælati potentis licentiam concedere, depoſitum grave accipiat ob contractum initum, & obligationem, quam propria authoritate ſuſcipit: ſic Molin. *tr. 2. de juſtit. diſp. 525. verſ. non ſolum clericus*, Sanch. *lib. 6. ſum. c. 14. n. 27.* Monaſterium vero non tenetur de depoſito culpa religioſi depoſitarii amiſſo, vel deterius effecto, tametſi ex licentia prælati ſuſceptum ſit. Quia licentia ſolum deſervit, ut licitè religioſus depoſitum accipiat; non tamen ut inde prælatus, aut monaſterium obligetur. Quinimo etiamſi prælatus depoſitum accipiat, & non monaſterium, monaſterium obligatum non remanet; quia in ſubeunda obligatione non conſenſit, colligitur manifeſtè ex *cap. gravis de depoſit. & c. delict. de reg. Juris in 6.* & docuit Leſſius *lib. 2. de juſt. c. 27. dub. 3. n. 12.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 14 n. 29.* Ipſe verò religioſus depoſitarius, cujus culpa depoſitum amiſſum, vel deterioratum eſt, obligatur ſolvere, ſi aliquando ſit ſolvendo, ut obligatur ſi peculium habeat ſuæ diſpoſitioni relictum, ex quo abſque gravi incommodo ſolvere poſſit. Monaſterium vero ex illo depoſito deperdito, vel deteriorato, ſi locupletius factum eſt, ea in parte, depoſitum ſolvere tenetur. Quia quoad eam partem depoſitum virtualiter manet; habetur *dicto cap. 1. de depoſito*, & tradunt Leſſius, Sanchez & Molina *ſuprà*.

4. Supereſt tamen triplex difficultas: Prima, an poſſit Abbas depoſitum apud monachum exiſtens auferre, & apud ſe retinere? Reſpondeo, non poſſe niſi domino conſentiente, quia illud eſſet depoſitum removere, & vindicare: poſſet autem interdicere religioſo, ne apud ſe depoſitum habeat, ſed domino reddat, vel ex illius conſenſu procuratori tradat Sanch. *lib. 6. cap. 14. num. 3.*

5. Secunda difficultas eſt: an prælatus videns ſubditum in obſervatione depoſiti delinquentem, nec corrigens teneatur de depoſito? Aliqui affirmant non teneri, ſicuti non tenetur reſtituere confeſſarius omittens culpabiliter obligare pœnitentem ad reſtitutionem faciendam: quia nec confeſſarius, nec prælatus ſunt conſtituti judices in aliorum favorem, ſed in favorem ſubditorum: ac proinde comparatione ſuorum ſubditorum delinquunt contra juſtitiam: non autem comparatione aliorum. Ergo non tenentur de damno: ſic Hoſtienſ. *cap. gravis de depoſito, n. 14.* Tabien. verbo *monachus, n. 13.* Verum etſi hæc ſententia ſit probabilis, probabiliorem reputo prælatum in dicto caſu obligatum eſſe de depoſito: quia ratione officii ab Eccleſia conceſſi tenetur impedire damna ſuorum ſubditorum: ſicuti tenetur quilibet alius ſæcularis gubernator. At hic omittens culpabiliter impedire damna à ſuis ſubditis facta obligatus eſt reſarcire. Ergo ſimiliter regularis prælatus. Neque eſt verum eſſe conſtitutum judicem tantum in favorem ſubditorum: nam etiam eſt conſtitutus judex in aliorum favorem, ſi æquitas poſtulaverit: eſt enim judex inter partes. Alias ſi petenti domino depoſitum non cogeret religioſum reddere, nullam inde obligationem haberet, quod nullatenus eſt admittendum: cum judex ſit inter partes. Secus dicendum eſt de confeſſario, qui ſolùm pro pœnitente eſt judex conſtitutus, & ita ſuſtinet Greg. Lop. *leg. 3. Regia, tit. 3.* verbo *religioſo. part. 5.* Sanch. aliis relatis, *lib. 6. ſum. c. 14. n. 33.* Inſuper poſſe, & debere prælatum punire ſubditum in obſervatione depoſiti delinquentem: ſicuti cum in aliis obſervationibus delinquit, in comperto eſt apud omnes, cum nullus ſit textus eximens hoc delictum à prælati punitione. Molina *dicta diſp. 525.* verſ. *non ſolum*: Sanch. *lib. 6. ſumm. cap. 14. num. 31.*

6. Tertia difficultas eſt: an depoſitum factum Eccleſiæ, vel conventui teneatur Eccleſia ſolvere, cum eſt culpabiliter amiſſum? Videtur nequaquam teneri, ſi res immobilis, vel mobilis pretioſa diſtrahenda eſt ad illius ſolutionem, & Eccleſia ex depoſito lucrum non ſenſit: quia cum horum alienatio interdicatur Eccleſiæ, niſi illius urgeat utilitas, ſerventúrque ſolemnitates à jure requiſitæ, nequit monaſterium accipiens depoſitum adverſus hoc interdictum obligationem ſuſcipere: ſic tradit Abbas, *cap. gravis de depoſito, n. 10.* cum Innocentio, & Joanne Andrea *ibi*: At contrarium tenendum eſt cum Gloſſa *eo cap. gravis*, verbo *perſonæ*, & ibi Anton. *num. 5. & 13.* Immola, *num. 15. & 16.* Cardin. *num. 1. notab. 3. & num. 7. quæſt. 7. leg. Regia 7. tit. 3. part. 5.* & ibi Greg. Lopez, Sanchez ſupradictos referente *lib. 6. ſumm. cap. 14. n. 35.* colligiturque manifeſtè ex *dicto cap. gravis*, ubi excuſatur Eccleſia ab obligatione ſolvendi depoſitum: quia non ipſi, ſed ſingulari perſonæ commiſſum fuit. Ergo ſi Eccleſiæ commiſſum eſſet, ceſſaret excuſatio, & obligatio ſuperveniret. Neque ibi ſit ulla diſtinctio de depoſito cedente in utilitatem Eccleſiæ, vel in utilitatem ſolius deponentis. Ratio vero eſt, quia jus permittens Eccleſiæ depoſitum accipere, non extrahit depoſitum à ſua eſſentia, & qualitate. At eſſentia depoſiti eſt obligare depoſitarium in obſervatione illius delinquentem ad ſatisfactionem exhibendam: Ergo Eccleſia, quæ ex jure permittente depoſitum accipit, obligata eſt, ſi delinquat, ſatisfacere. Neque obſtat, quod ad hanc ſatisfactionem neceſſarium aliquando ſit rem immobilem, vel mobilem pretioſam diſtrahere, ut inde excuſari poſſit: quia hæc diſtractio eſt obligatoria, & in conſequentiam obligationis depoſiti ſuſcepti: ac proinde opus non eſt ſervare ſolemnitates

ſolemnitates à jure requiſitas pro rerum Eccleſiaſticarum alienatione; hæ enim ſtatutæ ſunt pro alienatione voluntaria, & directa.

7. Neque adverſus hanc obligationem, ut optimè tradit Greg. Lopez, *leg. 7. tit. 3. part. 3. n. 1.* verbo *Bienaſi*: Sanch. *lib. 6. ſumm. c. 14. n. 36.* juvari poteſt Eccleſia, vel monaſterium beneficio reſtitutionis in integrum, ſi dolo depoſitum amiſit: ſicuti nec minor, cui Eccleſia comparatur *cap. 1. de reſtitut. in integrum*, hoc beneficio juvatur, cum eſt in dolo, *argument. leg. ſi ex cauſa §. nunc videndum ff. de minoribus.* Secus vero (inquit Sanchez aliis relatis) dicendum eſſet, ſi ſolum eſſet in lata culpa, quæ non dolum verum, ſed præſumptum inducit.

8. Quod ſi tandem roges, quando cenſeatur depoſitum fieri monaſterio, vel Eccleſiæ, quando prælato, vel alteri monacho, ut ſingulari perſonæ? Optimè reſpondet Gloſſa *dicto cap. 1. De depoſito*, Gregorius Lopez *dicta leg. 7. titul. 3. part. 5.* Sanchez aliis relatis, *numer. 37.* monaſterio, & Eccleſiæ depoſitum fieri, quando fit ex conſenſu prælati, & capituli, vel illis ſcientibus, & non contradicentibus, cum poſſint: quia eo ipſo cenſentur depoſitum acceptare. Item ſi fiat apud Sacriſtam: vel procuratorem ad recipienda depoſita deſignatum. Debet tamen recipere ſervatis conditionibus, quibus facultas à conventu commiſſa eſt. In Societate autem Jeſu, cum omnes contractus collegii bona obligantes ex ſolo Superioris conſenſu celebrentur abſque capituli congregatione, ut conſtat ex *compendio privileg.* verbo *contractus.* Si ſuperior quatenus talis eſt depoſitum accipit, aliuſve ex illius conſenſu, conventus tenetur ex depoſito; quia factum ſuperiori, alteri ex illius conſenſu, conventui cenſetur factum. Servanda tamen eſt regula *Præpoſit. 69.* & *regula Rectoris 64.* quibus interdicitur depoſitum pecuniæ admitti, aliarum verò rerum non niſi cautiſſimè, & dummodo ſint eorum, quibus multum debeamus, aut ab eo, qui id officii ſine magna offenſione denegari non poſſit.

§. V.

De venatione, alearumque ludo religioſis interdicto

SUMMARIUM.

1 *Hæc religioſis interdicuntur, ſed ſecluſo ſcandalo non videntur mortalia.*
2 *Ad Religioſos laicos prohibitio extenditur.*

1. CErtum eſt hæc Clericis, & à fortiori religioſis interdici: nam de venatione eſt Text. *in cap. 1. & 2. De clerico venant.* & *Clement. 1. §. porro de Statu monach.* quem renovat Trid. *ſeſſ. 24. cap. 12. de reformat.* Debet tamen eſſe venatio canes, & aves inſequendo, & vociferando; quia hæc religioſum, & clericum dedecent. Secluſo ſcandalo, contemptu, & temeritate non eſſe peccatum mortale venari cenſet Navarr. *com. 4. de regularib. num. 26.* Sà verbo *venatio, num. 4. edit. Roman.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 11. num. 12.* Adde etiam à veniali excuſari poſſe, ſi venatio rara ſit, moderata, & ad reficiendas animi vires, Sà, Suar. *ſuprà.* Idem ferè dicendum eſt de ludo alearum, & taxillorum, ſub quo ut notat Valent 2. 2. *diſ. 5. q. 6. punct. 5.* verſ. *ubi duo ſunt notanda, pag. 290.* intelligitur omnis ludus fortunæ potius, quam induſtriæ commiſſus. Eſſe quidem clericis prohibitum; imo tali ludo intereſſe, *cap. penul. de vita, & honeſt. cleric. can. 41. & 42. Apoſtol. relatis cap. 1. 35. diſt.* pœna ſuſpenſionis, vel excommunicationis imponenda decernitur qui his ludis inſervierit, & *cap. inter dilectos. De exceſſib. prælator.* quidam clericus, eo quod eſſet publicus aleator, & uſurarius repulſus eſt à dignitate, ad quam fuerat electus, non obſtante conſuetudine clericorum ſic ludendi, quam dicit Pontifex corruptelam eſſe. Ex quibus textibus conſtat manifeſtè clericis conſuetudinem ludendi eſſe prohibitam: non autem una, vel altera vice ludere. Illa enim verba, *vacans, deſerviens, aleator*, conſuetudinem, & ludum quaſi ex officio deſignant; ut benè advertit Salas *de Ludo, dub. 24. num. 2.* Atque ita docent Molina, *diſp. 512.* Azor. *t. 3. lib. 5. capit. 27. quæſt. 2.* Rebello *2. part. lib. 12. q. 1.* Salas *num. 3.* Imò non deſunt Doctores, qui etiam conſuetudinem à peccato mortali excuſent, ſi recreationis cauſa habeatur, & non principaliter ob lucrum: ſic Sà verbo *ludus n. 1.* Valent. *2. 2. diſp. 5. q. 6. punct. 5. §. 1. 2. verſ.* ubi duo ſunt relati à Salas *ſupra.* Ipſe tamen contrarium meritò ſentit: quia textus ludum prohibentes ponderant conſuetudinem ludendi, non autem lucri finem.

2. Sed an hæc prohibitio clericis facta ad religioſos laicos extendatur, difficultate non caret. Neque Salas extendit, affirmatque *dub. 24. num. 3. verſ. 4.* religioſum laicum ludentem aſſiduè contra ſupradictos Canones non peccare. Moveri potuit quia de clericis in ſacris expreſſè prædicti textus loquuntur: ergo abſque fundamento ad religioſos non clericos fiet extenſio. Nihilominus tenendum eſt oppoſitum cum communi ſententia docente ſub nomine clericorum religioſos venire, quoties prohibitio decentiam ſtatus reſpicit, & ita tradit in præſenti Navarr. *cap. 20. n. 9.* Valent. *verſ. alterum eſt.* Rutilio Veconio in ſpeculo *lib. 1. diſp. 1. q. 7. dub. 2.* Suar. t. 4. de relig. *tract. 8. lib. 1. cap. 11. n. 2.*

§. VI.

De gradu litterarum Doctoris, & magiſtri, an ſit religioſis interdictus, & quid in Societate Jeſu.

SUMMARIUM.

1 *Religioſus poteſt gradu doctoris, vel magiſtri in jure canonico, vel ſacra theologia inſigniri de ſuperioris licentia. Idemque dicendum eſt de gradu in jure civili, vel medicina.*
2 *Si autem religioſus prædictis gradibus decoretur abſque licentia ſuperioris, valida eſt ſuſceptio, eſto peccaminoſa. Diverſum procedit in religione Prædicatorum, & Minimorum propter earum ſpecialia privilegia.*
3 *Religioſis Societatis Jeſu non aliter prædicti gradus licent, quam de Præpoſiti Generalis licentia, & ſervatis quinque conditionibus.*
4 *An omiſſo examine in Societate Jeſu gradus ſuſceptus validus ſit; Sub diſtinctione reſpondetur.*
5 *Explicatur ſecunda conditio.*
6 *Explicatur tertia.*
7 *Explicatur quarta, & quinta.*
8 *Expenditur privilegium Julii III. latum in favorem Societatis Jeſu.*

1. NOn defuerunt, qui hunc gradum honoris, & ſcientiæ ſignum impugnarent, utpote alienum à religioſo ſtatu pauperi, & humili; ſed eos convincit D. Thom. *opuſc. 19. contra impugnantes religionem, cap. 2. &* 3. D. Antonin. *3. p. tit. 5. c. 2. §. 8.* Non enim aſſumitur ad vanam oſtentationem, ſed ut cum majori fructu, & proximorum ſatisfactione verbum Dei ſeminetur. Debet autem aſſumi ex licentia prælati: Tum quia omnes religioſi actiones ei debent eſſe ſubjectæ: tum quia eo gradu inſignitis plura jura, privilegia, & exemptiones competunt, quibus abſque licentia prælati, non decet religioſos uti. At ſtante prædicta licentia, gradu doctoris, & magiſtri in theologica, ſacriſque Canonibus omnes religioſi etiam Franciſcani inſigniri poſſunt, ſervatis tamen conditionibus, quas in hac licentia concedenda

quælibet

quælibet religio pro ſuis ſubditis prudentiſſimè præſcribit. Solum eſt difficultas, an hæc licentia extendi poſſit ad gradum doctoris; & magiſtri in jure civili, vel medicina, eo quod ſtudium harum ſcientiarum ſit religioſis interdictum *cap. Non magnopere. cap. ſuper ſpecula, Ne clerici vel monachi.* Sed omnino dicendum eſt, poſſe extendi, ſi religioſus his facultatibus ante religionis ingreſſum operam dedit: imo etiam ſi in religione illis addiſcendis contra ſacros Canones deliquerit, ſi tamen illis peritus eſt, poterit ex facultate ſuperiorum harum ſcientiarum gradu decorari; quia nullibi hujus gradus acceptio eſt prohibita. Neque ea prohibitio induci poteſt ex prohibitione ſtudii illarum facultatum; tum quia eſt res omnino diverſa. Tum quia hoc ſtudium prohibetur, ut theologiæ ſtudium creſcat, & extendatur: qui finis non impeditur, ex eo quod religioſus gradum Doctoris, & magiſtri in jure Cæſareo, & Medicina accipiat poſt harum facultatum curſum conſummatum. Atque ita docent Felin. *c. cum dilecta, n.* 19. *de Reſcript.* Navarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 2. Salcedo *pract. c.* 59. Man. Rodr. *t.* 2. *quæſt. regular. q.* 74. *art.* 1. & 2. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. c.* 14. *n.* 45.

2. Quod ſi religioſus abſque ſui ſuperioris licentia ſupradictarum ſcientiarum gradu decoretur, valida eſt ſuſceptio, eſto peccaminoſa jure communi ſpectato: quia nullus eſt textus, ex quo colligi poſſit irritam eſſe & nullam. Quapropter quælibet religio ſua privilegia ſpectare debet, ut inde colligat, an hæc ſuſceptio annulletur. Credo tamen nulli religioni, excepta Prædicatorum familia, hoc privilegium irritans gradum aſſumptum abſque ſuperiorum licentia datum eſſe. Religioni vero prædicatorum conceſſit Innocent. VIII. (ut habetur in *monument. ordin. edit.* 2. *fol.* 75. *concl.* 194. & refert Man. Rodrig. *dicta q.* 74. *art.* 3.) quod nullus Frater ordinis Prædicatorum, ſeu de Obſervantia provinciæ, aut congregationis Hiſpaniæ magiſterii ſeu alium quemcumque gradum in ſacra theologia, niſi ad illud per capitulum dictæ congregationis expoſitus fuerit, aſſumere præſumat. Et quod ſi qui aliter promoti fuerint, pro non promotis habeantur, & ad hujuſmodi gradus inhabiles ſint, & eſſe cenſeantur. Quæ deciſio non ad alias religiones imò neque ad Fratres ejuſdem religionis non reformatos extenditur. Nam eſto religiones in privilegiis conceſſis communicent; non inde inſtatur communicare in privilegiis ſpecialem rationem, & inſtitutum alicujus religionis ſpectantibus, & ita tradit Man. Rodrig. *dicto t.* 2 *quæſt. regular. q.* 74. *art.* 3. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 14. *in fine.* Præterea Religioni Minorum conceſſit Martin. V. prout refert Man. Rodrig. *dicta q.* 74. *art.* 2. Quod quicunque Fratres promoti fuerint ad gradum Magiſterii in theologia extra univerſitates ab ipſo ordine per generalia capitula ad hoc ſpecialiter electas, & abſque eo quod ante perfecerint debitos ſuos curſus, & ſententias legerint in univerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & cætera exercitia ſcholaſtica fecerint prout legere, & facere teneantur de conſuetudine, vel de jure in hujuſmodi ritè magiſtrandi ſcientia, minimè de cætero gaudere poſſint beneficio, honoribus, gratiis, privilegiis, exemptionibus, & indulgentiis tam in dicto ordine, quàm extra magiſterio in theologia, Apoſtolica, vel quavis alia authoritate conceſſis, & quibus magiſtri hujuſmodi uti, & gaudere conſueverunt, inſuper graves pœnas injungit ſic promoventibus. Verum eſt tamen ut pœnas his decretis contentæ locum habeant, præſumptionem requiri. Quapropter quælibet ignorantia modo non ſit ingens temeritas ab illarum incurſu liberat, uti notarunt Sanchez & Man. Rodrig. *locis allegatis.*

3. Supereſt dicendum de Societatis Jeſu religioſis. Certum eſt neminem gradu alicujus ſcientiæ inſigniri poſſe abſque licentia Præpoſiti Generalis, ut expreſsè habetur *reg.* 61. *Provincialis*, ibi. Quamvis in actibus ſcholaſticorum communibus exercendi ſint noſtri juxta conſtitutiones, nullus tamen ad Philoſophiæ, vel Theologiæ gradus etiam ſi idoneus ſit promoveatur ſine Præpoſiti Generalis facultate. Conditiones autem, ſeu qualitates pro his gradibus recipiendis ſervandæ præſcribuntur, 4. *part. conſtitut. cap.* 6. *num.* 17. & *cap.* 15. *num.* 4. & *reg. Provincialis* 64. Prima eſt, ut per diligentem examinationem digni inveniantur, qui gradum ſuſcipere debent. Secunda, ne loca certa, quamvis ea in univerſitate ubi gradum accipiunt dari ſoleant, accipiant, ſed extra numerum ſe conſtituant, & ſubditur ratio; ut ab omni ambitionis ſpecie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedant. Tertia, ne ſumptus, quia pauperes non deceant in gradibus hujuſmodi faciant. Quarta, ne ob aliud quàm ut poſſint proximis ad Dei gloriam eſſe utiliores promoveri debent, ut nullum humilitas patiatur detrimentum: hæc continentur *dicta* 4. *p. conſtitut. c.* 6. §. 7. Quinta habetur *reg. Provinciali* 64. ne nomine Doctoris, vel magiſtri ratione gradus inter ſe religioſi utantur. Ferè cum ſupradictis conditionibus coincidunt appoſitè eadem 4. *part. conſtitut. cap.* 15. §. 4. pro collatione graduum in univerſitatibus Societatis regimini commiſſis. Prima eſt, ne quis niſi diligenter, & publicè examinatus per perſonas deſignatas, quæ benè ſuum officium faciant, & idoneus ad prælegendum eandem ſcientiam inventus promoveatur, ſive ille de Societate ſit, ſive extra eam. Secunda, ut præcludatur oſtium ambitioni nullis locis certis eis, qui ad gradus promoventur, aſſignatis, quin potius honore ſe invicem prævenire nulla locorum differentia obſervata curent. Tertia, ut quemadmodum Societas gratis docet, ita & ad gradus gratis promoveat, & non niſi admodum exigui ſumptus (licet voluntarii ſint) externis permittantur, ne conſuetudo vim legis tandem obtineat, & in ea parte decurſu temporis exceſſus fiat. Unde in declaratione dicitur, non permittentur convivia, nec alii ludi, qui cum ſumptibus non mediocribus fiunt, & ad finem nobis propoſitum inutiles ſunt. Quarta, ne Rector magiſtris, vel ullis aliis de ſocietate, ſibi, aut collegio pecuniam, aut dona quævis ab ullo pro re quavis in ipſorum utilitatem facta accipere permittat. Quinta, ne in horum graduum collatione pilei, aut chirothecæ, vel quid aliud detur.

4. Circa primam conditionem de examine requiſito dubitari poſſet; an eo omiſſo validus eſſet gradus? Sed hæc quæſtio facilè deciditur. Si gradus recipiendus eſt in univerſitate Societati non ſubjecta, ſpectanda ſunt ejus ſtatuta, quæ ſi pro omnibus indifferenter hoc examen præſcribunt, nullus erit gradus eo omiſſo, tametſi graduandus notoriè doctus exiſtat, ut optimè tradit Rebuff. de privileg. Scholar. *privileg.* 86. *verſ. ego vero.* Hieron. Gonzal. *reg.* 8. *cancellar.* gloſſ. 4. *n.* 89. creditur enim pro forma exigi, qua deficiente corruit actus. At ſi gradus in univerſitatibus Societatis recipiendus eſt, poterit Rector Univerſitatis habita licentia à Generali, vel Provinciali juſtas ob cauſas hoc examen publicum remittere, ſicuti dicitur 4. *part. conſtitut. cap.* 15. §. 4. *in declarat. litt. E.*

5. Secunda conditio de locis extra numerum accipiendis facilè obſervari poteſt in univerſitatibus Societati ſubjectis, at in aliis, in quibus frequenter loca deſignantur pro cujuſque antiquitate difficile eſt. Sed non obinde à recipiendo gradu illis univerſitatibus debent religioſi Societatis excludi. Quia hæc conditio intelligi debet, cum commodè ſervari poteſt, & quantum eſt ex parte religioſorum. Hi enim quantum eſt ex ſe loca certa non accipiant, ſed aliis facilè cedant, ſeque extra numerum conſtituant. Si tamen univerſitas non ſolum ea loca certa tribuat, ſed quaſi ad ea recipienda compellat; cum ea receptio potius ſit neceſſaria quam libera, humilitati non derogat, neque ambitionis ſpeciem habet, neque pravum aliquem affectum fovet, ſic ſupponit pro certo Suarez 4. *de religione tract.* 10. *lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 10.

6. Tertia

6. Tertia conditio de non faciendis sumptibus pauperes dedecentibus optimè servari potest in universitatibus Societatis, at in universitatibus externis difficile apparet. Nam esto religiosi nullos extraordinarios, & indebitos sumptus facere velint : sumptus tamen obligatorii ita magni esse solent , ut videantur pauperes dedecere : sæpe enim ad mille aureos accedunt. Ex quo videtur inferri in his universitatibus non posse religiosos Societatis juxta eorum regulas , & statuta promoveri , confirmarique potest ex Bulla Pii IV. edita anno 1561. *exponi nobis nuper feciſtis* ; ubi statim post principium inquit Pontifex non expedire , ut scholares in nostris collegiis litteris vacantes promoveantur ab universitatibus partim propter obligationes , & juramenta per inibi promovendos præstari solita , partim ob nimias , quæ ibi fieri solent impensas. Si ergo Scholaribus externis hoc non expedit , à fortiori non expediet Societatis religiosis. Nihilominus hæc non urgent , quominus possint religiosi Societatis in supradictis universitatibus promoveri , non quidem frequenter , sed rarò : quando scilicet bono nomini Societatis , ejusque doctrinæ , institutique defensioni , & proximorum utilitati judicatum fuerit expedire ; eoque casu non nisi selectæ personæ promovendæ sunt. Quod vero frequenter non debeant in his universitatibus religiosi promoveri , sed rarò : convincit Bulla Pii IV. generaliter id affirmans de omnibus scholaribus , qui in nostris collegiis studeant : eaque de causa facultatem ibidem concedit illius collegii superiori , studiorumque præfecto , ut adhibitis secum duobus , vel tribus magistris prædictis scholaribus gradum conferat habentem easdem qualitates , privilegia , & exemptiones , ac si in universitate receptus esset. Sed hoc non obstante sæpe supra dictis scholaribus expedit in illis universitatibus promoveri. Tum quia gradus in universitate receptus pluris apud homines æstimatur. Tum quia gradus à societate concessus fortè absque litigio non admittetur , tum ob alias causas. Ergo idem est dicendum de Societatis religiosis ; frequenter inquam non expedire ab universitatibus promoveri : benè tamen rarò , & personas selectas. Neque hæc promotio est adversus conditionem in constitutione præscriptam. Fateor enim sumptus exiguos non esse , sed ingentes : nego tamen pauperes dedecere ; aliàs dedecerent omnes alios religiosos , qui verè pauperes sunt , concedendumque esset illos malè facere in supradictis universitatibus se promovendo , Pontificemque , & prælatos iniquè procedere permittentes universitati eos sumptus à religiosis exigere. Non igitur affirmari potest supradictos sumptus à religiosa paupertate alienos esse. Ratio vero ea est , quia ij sumptus non fiunt à religiosis pro libito , sed occasione gradus accipiendi , & in illius consequentiam. Cum ergo gradus in illis universitatibus religiosos pauperes non dedeceat, sed sæpè convenientissimus sit , nec dedecere possunt accessorii sumptus. Illi ergo sumptus religiosos pauperes dedecerent, qui necessarii non essent gradui recipiendo : quia ij non necessitati , sed vanitati deservirent , quæ à religioso paupere procul esse debet. Supra dicta efficacius procedunt , cum non ex peculio religiosi , vel ex bonis religionis fiunt hi sumptus , sed à quodam externo ad illum finem donantur. Eo enim casu manifestum est , non fieri sumptus , qui pauperes dedecent : cum non à religioso paupere fiant , sed à sæculari divite. Quod si sæcularis non universitati immediatè (ut facere poterat) sed religioso , vel religioni eos sumptus donet in susceptione gradus consumendos , religiosus eos expendens dici non potest suæ pauperatis puritatem violare : cum non ex sua libera voluntate, sed ex donantis voluntate ad rectum finem concessos expendat.

7. Quarta , & quinta conditio & facilè servari possunt , & sunt omnino servandæ : quia humilitatem spectant. Hæ enim probant non esse accipiendum gradum ob honorem , & lucrum , quæ ex gradibus provenire solent , sed ob majorem Dei gloriam , & proximorum salutem ; sicuti rectè notavit Suarez *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 5. cap. 4. num. 11.* Conditiones vero requisitæ in collatione graduum à Societate explicatione non indigent , ex se enim satis patent.

8. Advertendum tamen est Julium III. in Bulla incipiente *ſacræ religionis*, edita *anno* 1552. quamque confirmavit Pius IV. in Bulla incipiente *exponi nobis* ', *anno* 1551. concessisse religiosis collegiorum Societatis Jesu existentium in universitatibus alicujus studii generali , si prævio rigoroso , & publico examine in eisdem universitatibus reperti fuerint idonei , & Rectores universitatum eos gratis promovere recusaverint , ut in prædictis collegiis à Præposito Generali , vel de ejus licentia à quovis ex inferioribus Præpositis , vel Rectoribus hujusmodi collegiorum cum duobus , vel tribus ductoribus , seu magistris per eosdem eligendis promoveri possint ad Baccalaureatus , & Magisterii , Licentiaturæ , Doctoratus gradus. Religiosis verò collegiorum existentium extra universitates concessit , ut absoluto studiorum suorum cursu , & rigoroso examine præcedente à Præposito Generali , vel de ejus licentia à quovis ex Præpositis , vel Rectoribus , hujusmodi collegiorum cum duobus , vel tribus doctoribus , & magistris per eosdem eligendis ad prædictos gradus possint promoveri. Hi verò promoti gaudent omnibus privilegiis , & prærogativis , quibus gaudent qui in universitatibus rigoroso examine prævia, ac alias juxta inibi observari solitas , & requisitos usus promoventur : sic in supradictis Bullis , & referuntur in *compendio privileg.* verbo *gradus* , & à Man. Rodrig. *tom. 1. quæst. regul. quæst. 7. 4. art. 3.*

§. VII.

De officio tutoris , & curatoris religiosis interdicto.

1 *Religiosi tam à testatore , quam à judice designati tutores, & curatores esse prohibentur.*

2 *De tutela , vel cura legitima est aliqualis difficultas. Affirmativam partem tenent aliqui. Sed verior est negativa.*

1. NOn possunt religiosi in testamento pupillorum tutores , & minorum curatores designari , neque etiam à judice deficientibus tutoribus , vel curatoribus testamentariis , & legitimis. Quod si ex testamento , vel à judice designentur ; ipsi admittere non possunt : habetur expresse *cap. pervenit* , 86. *dist.* & Auth. *de sanctiſſim. epiſc. §. Deo autem amabilis collat. 9. & leg. Regia 45. tit. 6. part. 1. & leg. 14. tit. 16. part. 6.* Quod si hac prohibitione non obstante hanc tutelam religiosi admittant , nulla est admissio , & consequenter omnia inde subsecuta nulla sunt : sic Azor , *tom. 1. instit. moral. lib. 12. cap. 11. q. 3.* Sanchez *lib. 6. ſumm. cap. 24. num. 23.* Moventur ex Textu in dicta Authentic. *§. Deo autem* ubi dicitur monachos nulla lege tutores,& curatores cujuscumque personæ fieri permittimus:& ex *leg. Regia* 14. utente verbo non potest , ibi Obispo , ni monge , ni otro religioso non puede ser guardador de guerfano. Quæ verba (inquit Sanchez) denotant religiosos incapaces esse curæ , & tutelæ. Sed cùm verbo *non poteſt*, quod efficacius est , quàm non permittere utatur *Clem. 1. de Procuratoribus* , ut neget religiosis procurationem , eoque non obstante decisum cum Sanch. reliquimus religiosos admittentes procurationem absque superioris licentia validè admittere?efficitur sanè ex verbo *non poteſt*,non probari satis hanc religiosi incapacitatem. Et præterea , quia supradicta lex æquè de Episcopis, ac religiosis loquitur, cum tamen Episcopi non reddantur

dantur incapaces tutelæ ſi eam admittant. Quapropter eam cenſeo eſſe legitimam rationem : quia nullus religioſus , utpote proprio carens obligare aliqua bona poteſt pro tutela adminiſtranda , quod in omni tutela neceſſarium eſt.

2. Difficultas nonnulla eſt de cura , & tutela legitima ſic appellata : quia à lege defertur conſanguineis ab inteſtato ſuccedentibus , an inquam hujus curæ , & tutulæ religioſi capaces ſint ex licentia prælati ? affirmat Gloſſa *in ca. pervenit* 86. *diſt.* verſ. *tutelas in* 2. *ſolut.* & *ibi* Turrecrema. Angel. verbo *tutela* , *num.* 1. Sylveſt. *quæſt.* 3. Tabiena *q.* 1. Azor. *lib.* 12. *inſt. moral. c.* 11. *q.* 3. Moventur ex *dicto cap. pervenit* , ubi hæc tutela permittitur Epiſcopis , quibus religioſi æquiparantur , ut conſtat ex *dicto cap. & ex leg.* 14. *tit.* 16. *part.* 6. Et licet in §. *Deo amabilis Authent. de ſanctiſſim. Epiſcop.* ſit quælibet tutela religioſis interdicta , corrigitur hoc interdictum (inquiunt ſupradicti Doctores) per Textum *in cap. fin.* 86. *diſt.* Sed multo verius eſt incapaces eſſe religioſos ſupradictæ tutelæ , quia in Auth. *de ſanctiſſim. Epiſcop. & leg. regia* 14. indiſtinctè omnis tutela religioſis interdicitur. Textus autem in dicto *cap. pervenit* nullum verbum habet , ex quo poſſit colligi hoc interdictum corrigi : ſic gloſſa *dicto cap. pervenit in* 1. *ſolut.* Greg. Lopez *dicta leg.* 14. verb. *non puede* , Sanchez *lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 25. Guttierr. *de tutel.* 1. *p. c.* 1. *n.* 10. Mol. *tom.* 1. *de juſtit. tract.* 2. *diſt.* 221. verſ *religioſus.* Quod verum habet, ut tradit Sanch. Mol. & Greg. Lopez etiam ſi tutela eſſet miſerabilium perſonarum. Quia eſto hæc tutela Epiſcopis permittatur in *cap. pervenit* , & aliquando ad illam ſuſcipiendam obligentur, poſſintque clericos ſuæ diœceſis cogere ad illius adminiſtrationem, nunquam tamen religioſis id reperitur permiſſum. Neque eſt ſimilis ratio de Epiſcopis , & religioſis, cum Epiſcopi proprium habeant , quod poſſint obligationi tutelæ ſubjicere , ſecus religioſi.

§. VIII.

De electione ſepulturæ religioſis interdicta.

SUMMARIUM.

1 *Prælatus religionis ſupremus eligere poteſt ſepulturam , Inferior autem dum ſuperior non contradicit.*
2 *Prælatus eligere ſuis ſubditis ſepulturam poteſt.*
3 *Subditus non poteſt ſibi eligere ſepulturam.*
4 *Prædictæ doctrinæ apponitur limitatio.*
5 *Si ſuperior permittat religioſo ſubdito ſepulturam eligere, electionem valere , ut verius reſpondetur.*
6 *Sepultura , caſu quo eam licet eligere , cujus expenſis facienda ſit , Breviter reſpondetur.*
7 *Si religioſus in loco remoto decedat ſepultura non electa , in parochiali , ſub qua deceſſit ſepeliendus eſt. Si vero eo in loco monaſterium ſui ordinis adſit , adverſus Sanchez , & alios ſub diſtinctione reſpondetur , quæ non verſatur circa religioſos Societatis Jeſu.*
8 *Novitius eligere poteſt ſepulturam , ſi ea non electa decedat in monaſterio ſepeliendus eſt.*
9 *Cujus expenſis novitius ſepeliendus ſit ? Spectanda conſuetudo.*

1. TRes ſunt perſonæ religioſæ , de quibus dubitatur , an poſſint eligere ſepulturam, Abbas, Subditus , & Novitius. Abbatem , ſi ſupremus religionis Prælatus ſit , certum eſt eligere poſſe ſepulturam ; quia habet velle & nolle à religione independens. De aliis prælatis inferioribus negat. Sylveſt. verbo *ſepultura, q.* 6. *& ibi Armilla, num.* 6. quia abſolutè velle, & nolle non habent , cum illud habeant ab aliis prælatis dependens. At Man. Rodrig. *t.* 3 *quæſt. regular. q.* 60. *art.* 1. & Sanch. aliis relatis, *lib.* 6. *ſum. cap.* 14. *num.* 7. probabilius concedunt cuilibet prælato poteſtatem eligendi ſepulturam : quia eo ipſo , quo prælatus eſt , velle , & nolle habet in pertinentibus ad ſui , ſuorumque diſpoſitionem. Quod ſi dicas habere voluntatem dependentem à ſuperiore prælato , ex voluntatéque illius annullari poſſe. Reſpondeo antequam morte confirmetur id veriſſimum eſſe, at morte confirmata voluntas nequit annullari , quia non adeſt niſi in effectu , quem obtinuit. Supradicta procedunt , dummodo verè ſuperior moriatur. Nam ſi officio depoſito moritur , ceſſat electio antea facta ; quia cum tempore prælaturæ ſortita non fuerit effectum , petit illius valor, utpote perveniens ad tempus inhabile , incapaxque electionis : ſic Sanch. & Man. *locis allegatis.*

2. Sed an prælatus eligere ſuis ſubditis ſepulturam poſſit ? Affirmant Man. Rodrig. *tom.* 3. *qq. regul. q.* 60. *art.* 1. Movetur , quia pater eligere poteſt filio impuberi ſepulturam : quia in ejus eſt poteſtate , ſed religioſus eſt in poteſtate prælati. Ergo prælatus eligere poteſt ei ſepulturam. Sed contrarium merito defendit Petrus Vvaldis ab ipſo Manuele relatus , quem ſequitur Sanchez *dicto c.* 14. *n.* 6. Quia pater non elegit ſepulturam filio impuberi ratione patriæ poteſtatis : aliàs & filio puberi eligere poſſet , & uxori maritus contra Text. *in cap. licet de ſepul. in* 6. cum prædicti filii puberes ſint ſub patria poteſtate , & uxor ſub poteſtate mariti , ſed eligit ſepulturam , quia ita eſt conſuetudine receptum ut conſtat ex *dicto cap. licet* , qualis conſuetudo pro religioſis non invenitur. Dices religioſorum voluntas tranſlata omnino eſt in prælati voluntatem : ſed hæc tranſlatione ceſſante poſſet quilibet religioſus ſepulturam eligere. Ergo id ipſum poterit prælatus ob prædictam traſlationem. Reſpondeo negando conſequentiam : quia non transfertur voluntas quoad realitatem , ſed quoad ſubjectionem juxta religionis regulas : at in nulla religione hæc poteſtas conceſſa eſt prælatis eligendi ſibi ſubditis ſepulturam : quia eſſet contraria juri canonico decernenti locum ſepulturæ carentibus electione.

3. De religioſis ſubditis eſt deciſio in *cap. de fin. Sepult.* in hæc verba : Religioſi niſi à propriis monaſteriis adeo forſitan ſint remoti , quod ad ea cùm moriuntur commodè portari non poſſunt , nequeunt (cum velle , vel nolle careant) ſibi eligere ſepulturam , ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi. Ex cujus textus deciſione infertur religioſum eligere non poſſe ſepulturam , niſi à proprio monaſterio ita remotus ſit , ut nequeat commodè ad illud cum moritur , deportari. Neque obſtat ſepulturam concedendam eſſe religioſo eo tempore quo jugo obedientiæ ſolutus ſit , ut inde inferas eligere poſſe. Nam eſto id locum habeat in muliere uxorata juxta textum in *cap. de uxore. De ſepultur.* ubi uxoratæ conceditur ſepulturæ electio , eo quod electio iſta , ut inquit textus , ad eum potius ſtatum pertineat , in quo mulier ſolvitur à lege viri ; non inde infertur religioſum eligere poſſe ; quia uxoris ſubjectio eſt longè diverſa à religioſi ſubjectione ; illa enim ſolum habet locum in his , quæ præjudicare poſſunt marito , non in aliis ; eaque de cauſa invito marito teſtari poteſt ; & eligere ſepulturam ; quia in horum diſpoſitione marito non præjudicat. At religioſi ſubjectio tam præjudicantia prælato , quam non præjudicantia ſpectat , quia eſt ſubjectio plena voluntatis ac proinde religioſo non permittitur ſepulturæ electio , benè tamen uxori : ſic gloſſ. *dicto cap. fin. de ſepultur. in* 6. *ver. ſepulturam.* Sanch. lib. 6. ſum. *cap.* 14. *num.* 1.

4. Hanc tamen doctrinam communiter Doctores limitant ne procedat in religioſo ita longè à proprio monaſterio decedente , ut nequeat commodè ad illud ſepeliendus deportari. Nam eo caſu permittit jus , ut ſepulturam eligere poſſit , cum propria nequeat ei concedi ; colligitur ex *dicto cap. Religioſi de Sepultur. in* 6. per argumentum à contrario ſenſu, & tradit gloſſ. *ibi in fine.* Abbas *cap.* 1. *num.* 4. *de ſepultur. & cap. nimis iniqua*

iniqua de exceſſib. prælat. n. 2. per illum text. Sylveſt. verbo *ſepultura qu. 6.* Navarr. *comment. 2. de Regular. n.43.* Man. Rodrig. *quæſt. regular. t. 3. q. 60. art. 2. verſ. advertendum* Sanch. lib. 6. ſum. *c. 14. n. 3.*

5. Sed quid ſi ſuperior permittat religioſo ſubdito eligere ſepulturam, erit licita, & valida electio? Videtur non eſſe, quia textus in *dicto cap. religioſi* expreſsè decidit religioſos carere poteſtate eligendi ſepulturam, eſſeque apud ſua monaſteria tumulandos, niſi ita remotè à proprio monaſterio decedant, ut nequeant commodè ad illud deportari. Cum ergo textus ſepulturam deſignet; & poteſtatem eligendi tollat, ſolumque in illo caſu ſpeciali abſentiæ concedat? efficitur nec licentiam à prælato concedi poſſe, utpote contra legem Pontificiam, nec electionem ex vi illius licitam, validamque eſſe. Cæterum verius videtur oppoſitum: poſſe inquam prælatum licentiam concedere, electionemque inde factam licitam validam eſſe. Moveor; quia prælatus eligere ſibi ſepulturam poteſt, ut dictum eſt, ergo poteſt religioſo ſubdito facultatem eligendi concedere. Neque enim majori poteſtate ſecum uti poteſt, quam cum ſubditis; ſi quidem tota poteſtas diſpenſandi ſecum prælato competens ex officio gubernandi ſubditos provenit, atque adeo potius cum ſubditis, quam ſecum uti illa poterit. Deinde Text. *in cap. religioſi* ea ratione ducitur ad negandam religioſo poteſtatem eligendi ſupulturam, quia velle, vel nolle caret, hoc eſt quia caret voluntate propria à prælato independente. Quæ ratio ſolum probat non poſſe religioſum eligere ſepulturam prælato inconſulto, at non probat ex ejus licentia eligere non poſſe. Nam ea poſita & velle, & nolle habet.

6. Sed cujus expenſis hæc ſubditi ſepultura, & prælati ſibi ſepulturam eligentis facienda eſt? Reſpondeo ex illis bonis, quæ ad hujuſmodi effectum prælatus applicaverit, quia tam peculia religioſi; quam bona monaſterii ſuæ diſpoſitioni ſubduntur. Quod ſi prælatus non expreſſit, credendum eſt ejus voluntatem fuiſſe, ut ex peculio defuncti dictæ expenſæ ſolvantur; quia religioni utilius eſt. Si autem prælatus, vel religioſus peculio carent, ex bonis monaſterii ſolvendæ expenſæ ſunt. Neque mirum eſt, quod monaſterium eam obligationem habeat; ſi quidem ea tenetur cum religioſus extra monaſterium in loco remoto decedit ſepultura non electa. Quia eo caſu ſi religioſus peculio, vel beneficio caret, expenſis monaſterii ſepelitur, ut tradit Man. Rodrig. *tom. 3. quæſt. regular. quæſt. 60. art. 5.* & Sanch. *lib. 6. ſum. c. 14. n. 4.*

7. Eo autem caſu, quo religioſus in loco remoto decedit ſepultura non electa, in parochiali, ſub qua deceſſit, ſepeliendus eſt: ſicuti quilibet alius ſæcularis in itinere moriens: tradit Gloſſa *dicto cap. religioſi, de ſepultur. in 6.* & ibi Anchar. Franc. & Dominic. quos refert, & ſequitur Sanch. *dicto cap. 14. num. 4.* Si autem eo in loco monaſterium ſui ordinis adſit Sylveſt. relato Anton. *cap. 1. de ſepultur.* verbo *ſepultura q. 8. verſ. ſecundum*, & Sanch. *lib. 6. ſum. c. 14. n. 4.* affirmant in eo ſepeliendum religioſum eſſe, & non in parochiali eſto tranſeunter ibi commoratus fuerit. Et ratio eſſe poteſt; quia illud monaſterium aliquo modo proprium religioſi eſt. Cæterùm verius cenſeo in parochiali, ſub qua deceſſit ſepeliendum eſſe, ſi ſolum tranſeunter ibi extiterit; quia jure firmatum eſt quemlibet peregrinum, ſi ad ſepulchra ſuorum majorum deferri non poteſt, in parochiali illius loci, in quo decedit eſſe ſepeliendum, ut tradit Sylveſt. pluribus relatis *ſuprà*. At ab hac generali lege non invenitur exemptus religioſus à proprio monaſterio remotus, ergo ibi ſicut & alii peregrini, ſepeliendus eſt. Neque obſtat ibi adeſſe monaſterium ſui ordinis, quia illud non eſt proprium; aliàs non poſſet eligere ſepulturam, ſed neceſſariò apud illud eſſet tumulandus. Notanter dixi, ſi ſolum tranſeunter ibi extiterit, nam ſi in illud monaſterium miſſus fuerit cauſa perpetuæ reſidentiæ, apud illud ſepeliendus eſt; quia eſt proprium, propriáque religioſi parochia. Atque ita docet Gloſſa ex communi ſententia *eo cap. religioſi in caſus poſitione.* Religioſi verò Societatis Jesu, cum nullam Societatis domum ſingulariter propriam habeant, ſed quælibet domus, & collegium proprium cujúſque ſit, ſi in eo loco decedant, ubi domus, vel collegium Societatis eſt, apud ipſum ſunt ſepeliendi, & non in parochiali, nec in cathedrali.

8. Supereſt dicendum de novitio quem certum eſt, eligere poſſe ſepulturam; quia ſolum religioſis ſepulturæ electio interdicta eſt, *cap. fin. de ſepultur. in 6.* At novitius ſub nomine religioſi in odioſis non venit. Deinde religioſis ſepulturæ electio prohibetur; quia carent velle, & nolle proprio, quo tamen novitius gaudet, & ita tenet aliis relatis Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 14. num. 10.* At ſi decedant non electa; in monaſterio ſepeliendi ſunt. Tum quia monaſterium eſt novitii parochia, & prælatus parochus quoad ſacramentorum ſuſceptionem. Ergo etiam quoad ſepulturam. Tum quia ita eſt conſuetudine receptum, & privilegiis religionum firmatum: ſic Sylveſt. verbo *ſepultura, quæſt. 8. dicto 7.* Man. Rodrig. *quæſt. regular. quæſt. 60. art. 2. fine.* Sanch. aliis relatis *dicto cap. 14. num. 11.* Neque ab hoc jure cadit novitius, ut placuit Sylveſtro, quamvis voluntatem habuerit redeundi ad ſæculum; nam dum reipſa non redit, domicilium acquiſitum non admittit. Sanch. *dicto c. 14. n. 11. fine.*

9. Quod ſi inquiras; cujus expenſis novitius ſepeliendus ſit? Breviter reſpondeo, ſepeliendum eſſe propriis expenſis, ſi proprium habeat, niſi conſuetudine introductum ſit expenſis monaſterii ſepeliendum eſſe. Sanch. *dicto cap. 14. num. 12.* At ſi proprio caret, monaſterii expenſis eſt ſepeliendus, quia illius eſt membrum, & ſub illius obedientia deceſſit. Quod adeo verum eſt, ut ſecluſa conſuetudine parentes ejus divites obligari non debeant, eas expenſas ſolvere, utpote qui ab eorum cura ſeparatus deceſſit, quamvis revocabiliter Sanch. lib. 6. ſum. *c. 14. n. 14.*

Punctum XIV.

Quibus pœnis ſubjiciatur Religioſus delinquens à Prælatis regularibus puniendus.

SUMMARIUM.

1 *Duplex genus pœnarum diſtinguitur.*
2 *Religioſus delinquens punitioni prælati ſubjectus eſt.*
3 *Quas pœnas ſpirituales prælatus regularis imponere poſſit.*
4 *Abbatiſſa pœnis ſpiritualibus coercere moniales non poteſt.*
5 *Prælato regulari interdicitur ſubditum delinquentem pœna mortis punire. Idem dicendum eſt de mutilatione, & verberatione publica.*
6 *An pœna triremium poſſit religioſus delinquens à prælato regulari condemnari? Arguitur pro parte negativa.*
7 *Dicendum eſt prælatos regulares poſſe hanc pœnam infligere, & ſolvuntur rationes contrariæ.*
8 *Pœnam incarcerationis temporalis, ſeu perpetuæ, jejuniorum & alias ſimiles poteſt Prælatus infligere, & ſubditus tenetur in ſe exequi.*
9 *De pœna perpetui carceris, & triremis eſt difficultas, an obligati ſint religioſi eas exequi. Proponitur ratio dubitandi pro parte negativa, & ſolvuntur rationes contrariæ.*
10 *A ſententia affirmativa, utpotè à communi recedendum non eſt. Et ſatisfit rationi dubitandi.*
11 *Si carcer ſit ita durus, ut periculum vitæ timeas, fugere potes.*

1. Duplex genus pœnarum diſtinguere poſſumus, aliæ ſunt pœnæ ſpirituales, aliæ corporales. Spiri-

tuales sunt, excommunicatio, suspensio, interdictum, irregularitas, & inhabilitas ad quæcumque beneficia, jura, & ministeria spiritualia : Corporales sunt quæcumque corporis afflictio, & castigatio, incarceratio, infamatio, reprehensio, maximè si publica sit, deputatio ad vile ministerium, vel laboriosum &c.

2. Religiosum igitur delinquentem subjectum esse punitioni prælati in comperto est apud omnes; quia est pars communitatis religiosæ, quæ potestatem habet subditos delinquentes puniendi, tum ratione dominii ex professione acquisiti, tum ratione jurisdictionis à Pontifice concessæ. Verum est quòd potestate dominativa spectata puniri religiosus gravi pœna non potest. Non enim potest morti condemnari; neque perpetuo exilio, nec triremibus aliisque pœnis similibus, quia hæ alienæ sunt à domestica, paternaque gubernatione, quam potestas dominativa respicit. At spectata jurisdictionis potestate hæ omnes infligi possunt, si absque ulla limitatione jurisdictio concessa sit.

3. Et quod attinet ad pœnas spirituales quilibet prælatus regularis, etiam localis (nisi consuetudine, aut constitutionibus religionis limitatum sit) potest religiosum delinquentem censuris excommunicationis, suspensionis, & interdicti personalis innodare; quia hæc potestatis concessio & correctioni delinquentis, illiusque punitioni maximè necessaria, erat. Sic Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 6. num. 4.* Notanter dixi *interdicti personalis* : nam locale interdictum cum non solum delinquentes sed innocentes, & non subditos quodammodo afficiat, imponi non potest à prælatis regularibus. Suar. *dicto cap. 9. num. 5.* Irregularitas verò nunquam imponi potest; quia Text. *in cap. is qui, de sent. excommunic. in 6.* expressè negat incurri extra casus à jure expressos, & consequenter negat prælato potestatem imponendi irregularitatem, nam si illam haberet, jam extra casus à jure expressos contraheretur irregularitas. Pœna item privationis vocis activæ, & passivæ, inhabilitatisque ad officia, & munera religionis certum est religiosum à suo prælato puniri posse. Tum quia ita usus obtinuit. Tum quia illa munera, honores, & officia à religione conceduntur, quæ optimè potest subditos delinquentes ab eorum usu, & professione removere, illorumque concessioni consensum non præstare. Suar. *dicto cap. 9. num. 9.* Alias autem inhabilitates, & pœnas spirituales à jure statutas imponendas ob aliquod delictum, si alienæ non sunt à religiosis, & in ea religione tali delicto non est aliqua pœna imposita, potest & debet saltem ex honestate superior subdita delinquenti imponere; quia in pœnarum impositione debet jus sequi; cum ergo proprium non habeat, communi convenit adhærere : ex obligatione tamen ad id non tenetur; cum aliàs justè judicare possit, pœnasque delicto proportionatas imponere, jure naturali spectato.

4. Dixi *prælatum regularem.* Nam Abbatissa his spiritualibus pœnis coërcere puniréque non potest moniales delinquentes; quia jurisdictione Ecclesiastica caret solumque à Pontifice conceditur potestas dominativa gubernationi domus necessaria. Quod si aliquando privilegium excommunicandi, suspendendi, vel interdicendi subditas inveniatur Abbatissis concessum, non est intelligendum de propria excommunicatione, suspensione, & interdicto, sed de quadam separatione à communibus actionibus aliarum monialium; & casu quo de propriis censuris esset privilegium; credi debet ipsis Abbatissis concedi personæ designationem, qua posita Pontifex censuram ipso facto profert, ut latius hæc prosequitur Suar. tom. 4. de relig. *tract. 8. lib. 2. cap. 9. à num. 10. usque in finem.*

5. Quoad pœnas corporales attinet, certum est nulli prælato regulari, necdum judici Ecclesiastico concessum esse subditum delinquentem pœna mortis punire; quia id interdicitur *cap. cum non ab homine de judiciis.* At sicut judici Ecclesiastico datum est in aliquibus casibus declarare clericum delinquentem pœna mortis dignum esse illumque privilegio clericali denudatum judicibus sæcularibus puniendum tradere : sic videtur prælatum regularem comparatione suorum subditorum id facere posse. Sed contrarium est omnino dicendum, nam esto prælatus regularis possit religiosum à suo consortio ejicere, at non potest clericali privilegio omnibus religiosis concesso denudare; si quidem ejectum religioso statu non denudat. Sæcularis autem judex nequaquam hunc ejectum, & à prælato regulari punitum, punire insuper potest ob delicta in religione commissa. Tum quia commissa sunt in alieno territorio. Tum quia sunt jam per sententiam definitivam punita; imo neque punire potest ob delicta postmodum committenda, cum non ipsi, sed Episcopo subjiciatur, quippè est religiosus ac proinde persona Ecclesiastica privilegio fori gaudens, sic Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 10. num. 1. & 2.* Idem quod dictum est de pœna mortis, dicendum est de pœna mutilationis; prælatis inquam regularibus datum non esse hac pœna suos subditos punire; quia & aliena est à religiosa pietate, & ejusdem rationis cum pœna mortis, Suar. *dicto c. 10. num. 3.* De verberatione publica per plateas, & vias civitatis consuetudo obtinuit, ne à prælatis regularibus imponatur; quia religiosum statum, imo & Ecclesiasticum dedecet, ob quam causam nec clericis sæcularibus imponitur. Suar. *supra.*

6. De pœna triremium est gravis difficultas; an possit religiosus delinquens ad illam subeundam à prælatis regularibus condemnari? Et ratio difficultatis est; quia est nimis dura & acerba, & consequenter à pietate religionis aliena; at ex alia parte est nimis periculosa saluti spirituali damnati ob pravum continuum exemplum aliorum reorum ibi adstantium, & innumeras peccandi occasiones, quæ in illo misero statu occurrunt. Regulares autem prælati in sua gubernatione spiritualem subditorum salutem primò spectare debent, nequeunt ergo suos subditos hac pœna punire. Præterea nequeunt regulares prælati condemnare religiosum verberibus per laicum infligendis; quia est contra decisionem Text. *in c. universitatis, de sent. excomm.* At triremibus damnati verberibus sæpè afficiuntur à laico. Ergo prælati regulares non possunt religiosum triremibus damnare. Neque satisfacit, si dicas in supradicto textu solum prohiberi condemnationem directam verberibus subeundis, non tamen indirectam, & per accidens, uti in præsenti contingit. Non enim prælati regulares verberibus afficiendum religiosum tradunt, sed tradunt triremibus. Quod si ibi verberibus afficiatur, prælato regulari imputandum non est : quia suæ condemnationi est per accidens. Non inquam satisfacit; nam ut rectè arguit Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 10. num. 6.* vel alia flagellatio licita est, vel non, si licita; ergo cessat lex lata in *dicto cap. universitatis* interdicens religiosum à laico verberari quod non est dicendum. Si illicita; ergo illicitè prælatus regularis religiosum triremibus condemnat; quippè moraliter huic actioni peccaminosæ cooperatur, cum facilè possit illam excusare.

7. Cæterum omnino dicendum est, prælatos regulares potestatem habere hanc pœnam subditis infligendi, si delictum ea pœna dignum sit, quia est nimis grave, & scandalosum, neque occurrit alia pœna, qua commodè puniri possit, & scandalo dato fiat satisfactio : sic tradit latè Navarr. *com. 3. de reg. num. 53.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 10. num. 3. & seqq.* supponit Sanch. *lib. 6. sum. c. 8. n. 16.* & alii plures inquirentes, an sic damnatus possit fugere. Ratio hujus potestatis ex praxi, & consuetudine satis in religionibus recepta (vidente, & consentiente Pontifice) desumitur. Neque rationes in contrarium urgent. Non prima, nam esto pœna nimis dura sit, & acerba, non est tamen aliena à religiosa pietate,

pietate, cum delictum grave, & ſcandaloſum eſt: pietas enim non eſt contraria juſtitiæ, & charitati; imo cum hæc pietas præcipuè in communitatem potius quam in ſingulares perſonas exerceri debeat,& religioſæ communitati ſæpè expediat delictum religioſi ſcandaloſum graviſſima pœna punire in aliorum exemplum; efficitur ſanè dictam pœnam triremium ob delictum grave, & ſcandaloſum impoſitum, cui alia via nequit ſatisfieri, alienam non eſſe à religioſa pietate. Neque item urget ſecunda ratio deſumpta ex periculo peccandi;quia id eſt per accidens;& ob bonum religionis permitti poteſt,Fateor tamen prælatos regulares frequenter in pœnis imponendis ſalutem ſpiritualem ſubditorum delinquentium ſpectare debere;at in aliquo caſu raro, & extraordinario non tam illorum ſalutem, quam ſalutem aliorum religioſorum,& religionis commune bonum ſpectari debet. Neque item urget tertia ratio ex *cap. univerſitatis* deſumpta;quia reſponderi poteſt in eo textu prohiberi verberationem per laicum, quæ fit in correctionem fratris,& more religioſo; non autem verberationem in aliorum exemplum, & ſæcularibus,infamibúſque reis communem, quam certè conſuetudo obtinuit fieri per laicum poſſe,ſicuti fit, cum opus eſt religioſum torqueri.

8. Pœnam incarcerationis temporalis, ſeu perpetuæ in alienum,& remotum monaſterium conſtat à prælatis regularibus ſæpè infligi;quia ſic expedit, tum religioſo delinquenti, tum aliorum exemplo, tum bono conventus, in quo deliquit. Aliæ item pœnæ leviores, jejunii, levis flagellationis, deputationis ad officia vilia, & abjecta paſſim religioſis imponuntur, ad quarum impoſitionem non eſt opus Eccleſiaſtica juriſdictione, ſed ex poteſtate dominativa, quam Prælati ex profeſſione acquirunt, eas infligere poſſunt; eaque de cauſa monialium Abbatiſſæ hæc poteſtas conceſſa eſt. Religioſi verò non ſolùm tenentur eas pœnas patienter ſubire, cum de facto imponuntur;ſed eas in ſe exequi, ſi ita à Prælatis præcipiatur;quia eſt præceptum de re non nimis ardua,& difficili,& tradit Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 10. num. 10.*

9. De pœna perpetui carceris, & triremis eſt difficultas; an obligati ſint religioſi eas exequi, ſi fugere poſſunt? Ratio difficultatis eſt; quia *tract. de leg. diſp. 2. punct. 4.* probavimus ſæcularem his pœnis damnatum licitè fugere poſſe; quia extra humanam poteſtatem eſſe videtur obligare reum, ut in ſeipſum exequatur pœnam ita acerbam, & duram. Sed votum obedientiæ non eſt cenſendum aliter obligare, quàm præceptum; quia obligatio voti eſt inſtar præcepti. Ergo cùm præceptum humanum ad exequendam illam pœnam non extendatur, neque etiam votum extendi debet: & ita tenet Bannès 2. 2. *q. 69. art. 4. poſt 5. concl.* & indicat Suar. *t. 4. de relig. tr. 10. lib. 11. cap. 3. num. 4.* Neque hæc fuga adverſari videtur Trid. *ſeſſ. 25. c. 4. de reg.* prohibenti religioſis, ne à ſuis conventibus ſine licentia recædant etiam prætextu accedendi ad ſuperiores, niſi ab eis fuerint vocati? quia ſi fuga eſt à triremibus, non eſt receſſus à conventu; ſi autem eſt à carcere conventus, non tam eſt receſſus à conventu, quam ab illius carcere, & à pœna ob delictum impoſita, neque dici debet illa fuga receſſus, cum non animo vagandi fiat, ſed quædam jure naturæ conceſſa interpellatio, & defenſio à tam duro, & acerbo gravamine. Quod ſi dicas, te obligatum eſſe obedire prælato ſecundùm regulam præcipienti; at cum tibi præcipit ob delictum commiſſum in carcere,vel triremibus manere, ſecundùm regulam præcipit, ergo obedire teneris? Reſponderi poteſt concedendo præcipere ſuperiorem ſecundùm regulam, cum tibi præcipit manere in carcere, vel triremibus abſque reſiſtentia, quia ſecundùm regulam divinam, & naturalem eſt, ne condemnatus ſententiæ juſtæ reſiſtas, reſiſteres enim Dei ordinationi. At ſi præcipiat tibi manere abſque poteſtate fugiendi, contra regulam naturalem præcipit,ac proinde nullum eſt præceptum. Quod ſi iterum urgeas,te obligatum eſſe ex voto obedientiæ eo in loco manere,quo ſuperior juſtè judicaverit, *argum. text. cap. quorundam,& cap. ſi religioſ. de elect. l. 6.* at juſtè judicavit; cum te ad perpetuum carcerem, vel triremes condemnavit. Ergo ab eo loco abſque licentia prælati recedere non potes. Reſpondeo negando conſequentiam:concedo enim ex voto obedientiæ te obligatum eſſe manere, ubi ſuperior juſtè judicaverit;nego tamen juſtè judicare, ſi judicet te debere liberè,& abſque fugæ poteſtate in carcere,vel triremibus manere,benè tamen ſi judicet te debere ibi manere detentum nulla reſiſtantia facta.

10. Fateor animum eſſe propenſum in ſupradictam ſententiam: at quia oppoſita communi doctorum calculo firmata eſt, nolo ab ea recedere: docuit eam Cajetan. 2. 2. *q. 69. art. 4. in reſponſ. ad ſecundam concluſ.* Navarr. *com. 4. de Regular. nu. 63.* Salcedo *tract. cap. 137. verſ. ſed utrum*, & verſ. *imo circa carcerem.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. c. 10. num. 10.* Sayro in clavi regia *lib. 12. c. 18. num. 9.* Manuël *quæſt. regular. t. 2. q. 22. art. 6.* Sanch. *lib. 6. c. 8. num. 12. & 26.* Ratio eſt; quia negari non poteſt, te obligari poſſe ex voto obedientiæ non ſolum ad ſuſtinendam juſtam pœnam carceris, & triremis; ſed etiam ad eam non fugiendam, cum condemnatus fueris: at ſic eſt præſumendum te obligari velle, cum votum obedientiæ emittis,ſi quidem ferè omnes Doctores eam tibi obligationem imponunt. Ergo fugere non potes. Et ex his ſolvitur ratio dubitandi. Nam eſto ex præcepto, & lege abſolutè ſumpta ob igari non poſſis ad non fugiendum carcerem aſperum, & durum, at ex voto obedientiæ obligari potes quia ita voviſti.

11. Illud verò certius eſt, ſi carcer ſit ita durus, ut merito periculum vitæ timeas, eo quod cibo convenienti ad vitæ ſuſtentationem privaris, vel humi cubare cogeris, vel penè nudus exiſtere media hyeme, & in loco humido, & frigido, vel aliam ob cauſam, te poſſe fugere; quia eſto illa pœna juſta eſſet, non eſt credendum te voto voluiſſe privari libertate illam fugiendi, ſi commodè poſſis; cum ſit contra inclinationem naturalem;quam homines habent propriam vitam conſervandi; ſic ex communi ſententia teſtatur Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. c. 10. in fine num. 11.* Quod à fortiori procedit, ſi hoc periculum vitæ non ex pœna impoſita per ſententiam juſtam, ſed ex modo illam exequendi proveniret; quia hæc eſt manifeſta injuria;ac proinde credi non debet te voluiſſe ad illam ſuſtinendam obligari: ſic ſuſtinent Navar. *com 4. de Regular. n. 64. corol. 7. & 8.* Salcedo *pract. c. 137. §. eſt tamen*, Sayro in clavi regia, *lib. 12. cap. 18. n. 10.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 8. n. 14.* ubi merito addit idem eſſe dicendum caſu quo ſententia reipſa injuſta ſit, eſto ſit juſta ſecundùm allegata, & probata. Quia eo caſu non teneris præcepto ſuperioris obedire, utpotè falſæ præſumptioni innitenti.

PUNCTUM XV.

An religioſus ita obligatus ſit ſuperiorum ſententiis obedire, ut nullo modo ei permittatur appellatio.

SUMMARIUM.

1 *Videtur religioſis eſſe interdicta appellatio.*
2 *Varii caſus diſtinguuntur.*
3 *Si prælatus in infligendis pœnis juſtitiæ terminos non excedat, appellare non potes;benè tamen querelam, vel ſupplicationem interponere apud ſuperiorem majorem.*
4 *Si prælatus terminos juſtitiæ in gravibus pœnis imponendis excedat,licitum tibi eſt remedio appellationis uti.*
5 *Hæc tamen appellatio prius ad prælatos domeſticos, quam*

ad Nuncium, vel Pontificem deferenda est.

6 *A levi præcepto, ordinariaque correctione non permittitur appellatio.*

7 *Ut in causis gravibus appellationem interponere possis, debet esse excessus prælati manifestus.*

8 *Apponitur discrimen inter clericos, & religiosos circa appellationis interpositionem.*

9. *An eo casu quo potes appellationem interponere, possis (si occasio non suppetit appellandi) ad superiorem majorem nulla petita ab inferiori licentia iter arriperet? Negat Suar.*

10 *Verius censeo oppositum. Et satisfit rationi à Suar. adductæ.*

11 *Licet tibi recusare superiorem suspectum, quando times te injustè vexaturum.*

1. VIdetur religiosis omnino interdictam esse appellationem. Nam in *cap. ad nostram, de appellationib.* dicitur: Remedium appellationis non ideo est inventum, ut alicui à religionis, & ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere, & *cap. reprehensibilis, eodem tit.* inquit: Statuimus ne subjecti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appellationis erumpant, & in fine subditur: præcipuè hoc in religiosis volumus observari, ne religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi contra regularem prælati sui, & capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter, ac devotè suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem injunctum: idem ferè habetur in *cap. licet de officio ordinarii.* Deinde supradicta appellationis denegatio manifestissimis privilegiis à Sede Apostolica religionibus concessis confirmata est, ut constat ex iis, quæ refert Sorbus in compend. privileg. mendicant. verbo *appellare, num.* 1. 2. & 3. & habentur in compend. privileg. societatis Jesus verbo *appellatio.* Quibus privilegiis, & decretis plures religiones adhærentes vocem appellationis à se excluserunt, ut habetur in *lib. monumenta ordinum concess.* 449. & specialiter de ordine prædicatorum tradit Armilla verbo *accusatio in fine.* Ratio verò, qua credendum est Pontificem motum esse ad denegatum religiosis appellationis remedium fuit, ut bono nomini religionis, & specialiter religiosorum quieti, & tranquillitati prospiceret, quæ non leviter ex concessa appellatione læderentur. Neque obstat appellationem esse naturalem quandam à jure introductam defensionem *cap. omnis oppressus 2. quæst. 6. cap. suggestum de appellationib. leg. 1. ff. de appellationib.* defensionémque naturalem tolli non posse, *Clem. pastoralis de re judicata ad finem*, quominus ad bonum commune religionis non debeat interdici; præcipuè cum hoc interdictum liberè à religiosis admittatur professionem emittentibus in religione dictis privilegiis gaudente, eásque constitutiones habente.

2. Cæterum ut distinctè in hac gravissima quæstione procedamus, advertendum est, appellationem interponi posse; eo quod prælatus limites justitiæ excessit in pœnis imponendis, vel quia intra limites justitiæ usus est summo rigore. Deinde potest esse appellatio à pœna gravi, & infami, qualis esset carcer perpetuus, vel triremis, vel dira repetita verberatio; vel à pœna levi, quæ ob frequentes defectus imponitur. His positis.

3. Dico primo, si prælatus in infligendis pœnis justitiæ terminos non excedit, nequis ab ejus sententia appellare. Quia eo casu non gravaris à prælato, sed à tuo dilecto, neque tibi prælatus ullam injuriam infert summo rigore utens, tametsi nullam gratiam faciat: sic Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 11. num. 9.* & supponunt ferè omnes Doctores concedentes appellationem tantummodo ubi est excessus, & gravamen.

Verum etsi in supradicto casu non tibi licitum sit appellare? at querelam, vel supplicationem interponere apud superiorem majorem, ut ipse ex officio rigorem mitiget, omnino licet; quia per hanc querelam, & supplicationem superioris jus inferioris rigidè judicantis non læditur, cum illum non impediat ad executionem sententiæ procedere, neque causam ad superiorem majorem devolvat: sic Navarr. *lib. 2. consil. tit. de sentent. & re judic. cons. 2.* aliàs *tit. de appell. cons. 5. n. 8.* Man. Rodrig. *tom. 1. quæst. regul. quæst. 29. art. 2.* Sayro in clavi regia *lib. 12. cap. 17. n. 38.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 11. num. 6. & 9.* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 9. num. 110. fine.*

4. Secundo dico, si prælatus terminos justitiæ in gravibus pœnis imponendis excedat, licitum tibi est remedio appellationis uti, præcipuè si per viam querelæ, & supplicationis non reputas satis tibi esse subveniendum; quia eo casu appellatio est remedium necessarium ad propulsandum superioris injuriam, neque credendum est te voluisse in professione huic remedio renunciare. Tum quia ea renunciatio religioni utilis non est, nè prælatorum iniquitatem foveat. Tum quia ex nullo jure, vel privilegio colligitur; hæc enim prohibent appellationem à correctione regulari, non à gravi injuria. Nam ea stante concessum est appellationis remedium, *cap. de prior. appellationib.* ubi graviter jubetur puniri quidam Prior, eo quod appellationi ad Sedem Apostolicam non detulerit; cum omnibus concessum sit ad Sedem Apostolicam appellare posse, *cap. ad Romanum. 2. quæst. 6.* Idem constat *ex cap. licet de officio ordinar.* & *cap. super quæstionum, de officio delegat.* & expressè Cisterciensibus appellatio concessa est in causa denegatæ justitiæ, aut pro notoria injuria, uti refertur in compend. privil. societatis, verbo *appellatio, §. 2.* Et licet fratribus Franciscanis interdicta sit appellatio ad sæcularia tribunalia sub excommunicationis pœna per Gregor. XIII. in bulla incipiente, *quoniam nostro pastorali, anno 1575.* concessa tamen est ad Generalem, & ad protectorem ordinis, & Pontificem. Idemque declaravit sacra Cardinalium congregatio *anno 1587.* & Sixtus V. *anno. 1588.* in bulla incipiente: *Ad Romanum spectat Pontificem*, prout refert Sorbus in compend. privileg. mendicant. Verbo *appellare, in suis annotationib. §. 1.* Ergo in hujusmodi casu omnino appellatio concedenda est: atque ita sustinent Navarr. *com. 3. de Regularib.* circa finem *num. 51.* & *lib. 2. consil. tit. de appellation. cons. 4.* Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 12. cap. 11. quæst. 7. & 8.* Sayro in clavi regia *lib. 12. cap. 17. num. 38.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 11. num. 11.* Sanch. *lib. 6. summ. cap. 9. num. 110.*

5. Hæc tamen appellatio prius est ad prælatos domesticos deferenda, quam ad Nuntium, vel Pontificem; quia religionis honori, non leviter expedit, si suorum religiosorum causæ intra privatos parietes contineantur, neque extra ad sæcularia tribunalia prodeant, ut optimè docuit Sotus *lib. 5. de just. q. 6. art. 3. vers. at vero*, Cordub. Arag. Salon. Sayro, Man. Valent. relati à Sanch. *dicto cap. 9. num. 108.* Suar. *lib. 2. cap. 11. num. 13.*

6. Dixi appellationem posse interponi in causis gravibus, seu cum graves pœnitentiæ imponuntur: nam à levi præcepto, ordinariaque correctione nullatenus censeo esse permittendam ob bonum ipsius religionis, quæ sine dubio grave nocumentum inde pateretur: disciplinaque religiosa facilè corrueret, cum raro ulla correctio executioni mandari posset, tum ob dilationes, tum ob fraudes, & negotiationes, quæ in tali appellatione intercederent: eaque de causa censeo non tam ex jure positivo, & privilegiis religioni concessis, quàm ex usu, consuetudineque recepta in his causis appellationem non admitti; sed devotè, ac humiliter suscipiendum esse quidquid fuerit injunctum: & ita tradit aliis relatis Sanch. *lib. 6. sum. cap. 9. num. 109.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 11. num. 12.*

7. Advertere tamen debes, ut in causis gravibus appellationem

pellationem interponere possis, debere excessum prælati esse manifestum: nam dubium excusare te non potest ab executione legis certæ prohibentis appellationem, quod satis indicat text. *in cap. ad nostram*, ubi non obstante religiosi appellatione jubetur prælato, ut eum corrigat, & castiget, & ita tradit Glossa *ibi*, & Covarr. *pract. cap. 23. vers. 6.* Suar. *aliis relatis dicto cap. 11. num. 10.* Sanch. *lib. 6. cap. 9. num. 110.*

8. Hinc deduces, quid speciale sit in religiosis potius quam in clericis sæcularibus in materia appellationis Clericis inquam sæcularibus appellatio absolutè conceditur à gravamine; eaque de causa gravamen dubium sufficit ad appellationem interponendam, juxta Textum *in cap. cum speciali §. porro de appellationib.* at religiosis absolutè appellatio interdicta est, ac proinde ad sui permissionem gravamine manifesto indiget. Deinde religiosi appellantes exprimere debent causam appellationis, ut teneatur judex appellationi deferre. Nam cum appellatio absolutè illis interdicta sit, & solum permissa, cum prælatus modum excedit, necesse est excessum exprimere, ut inde judici constet appellationem legitimam esse; aliàs poterit ut iniquè factam repellere: sic Abbas *cap. ad nostram n. 9. de appellationib.* & ibi Felin. *& in cap. quoad consolationem num. 20. de sentent. & re judic.* Navarr. *lib. 2. consil. tit. de appellat. cons. 2. alias 1.* Sanch. *aliis relatis lib. 6. cap. 9. num. 105.*

9. Sed inquires; an eo casu, quo potes appellationem interponere ob gravamen manifestum, possis (si occasio non suppetit appellandi) ad superiorem majorem nulla petita ab inferiori licentia iter arripere? Negat Suar. *tom. 4. de relig tract. 8. lib. 2. c. 11. n. 15.* Movetur ex Trid. *sess. 25. c. 4.* prohibente religiosis à suis conventibus recedere etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Ergo prohibet concilium supradictum recessum. Tum quia recessus à monasterio etiam prætextu accedendi ad superiorem nulla causa urgenti semper fuit prohibitus, sed concilium aliquid novum prohibere intendit, ut indicant illa verba: *Nec liceat regularib.* Tum quia non satis concilium religiosorum vagationi provideret, si hunc recessum non interdiceret. Neque obstat ex hac prohibitione grave nocumentum religioso gravato accidere; quia illud ob bonum religionis, ne aliis inquam detur occasio vagandi tolerare debet. Quapropter inquit Suar. in foro exteriori, nunquam hic recessus judicandus est licitus. In foro autem conscientiæ solum quando vel magnum commune bonum evidenter periclitarétur, vel extrema necessitas imminet alicujus gravissimi, & irreparabilis nocumenti. Quod raro contingere potest. Adde ex hoc furtivo discessu frequenter scandalum grave sequi, quod cuilibet temporali nocumento præferendum est.

10. Nihilominus verius censeo, te posse in supradicto casu iter ad superiorem arripere, si occasio non suppetit interponendi appellationem, vel supplicationem, neque superiorem gravantem licentiam præsumis concessurum; sic docuit Navar. *com. 2. de regular. n. 62. & comm. 3. num. 51. ad 4.* Azor. *to. 1. instit. moral. lib. 12. cap. 11. quæst. 7.* Eman. Sà verbo, *relig. n. 71.* Man. Rodr. *quæst. regul. tom. 1. qu. 30. art. 3. & in sum. cap. 43. num. 40.* Barbosa *remission. concil. dicta sess. 25. cap. 4.* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 8. num. 17.* Suarez sibi contrarius *tom. 4. lib. 3. de relig. cap. 1. num. 6.* Ratio est; quia si eo casu permissa est verbalis appellatio, etiam permitti debet appellatio realis, quæ facto ipso sit, juxta textum *in cap. delicti 2. de appellationib.* Neque Concilium *sess. 25. cap. 4. de regularib.* credendum est hunc progressum interdixisse; quia interdiceret defensionem naturæ debitam, neque item præsumi potest voluisse te astringere ad petendam licentiam à superiore gravante, quando moraliter es certus petitam non fore concessurum; sed potius times ob id esse amplius gravandum. Neque obstat nihil novum prohibere Concilium; sufficit enim si prohibitionem antiquam, & non satis cognitam renovet. Præterquam quod eo decreto aliquid novum inducit, scilicet, ne recedant regulares à suis conventibus etiam prætextu accedendi ad superiores, nisi ab eisdem missi, vel vocati in scriptis sint; aliquin puniendi sunt tanquam desertores instituti, quod certè antiquo jure cautum non erat. Item ne accedant nisi ob propulsandum injuriam gravem, & manifestam, quæque alia via commodè reparari non potest, Sicuti diximus de verbali appellatione: sic Azor. & Sanchez *locis citatis.* Neque item recedant, si scandalum, & religionis perturbatio, quæ ex fuga præsumuntur proventura, præponderent religiosi detrimento: sic Sanch. *dicto cap. 8. n. 17.* Suarez *utroque loco.* His conditionibus positis non peccas iter arripiendo ad superiorem; quia non voluntate, sed necessitate coactus à monasterio recedis, & ad superiorem pergis. Neque ordinarius te punire potest, si sufficienter ex hac legitima occasione fugisse probes, ut bene tradit Navarr. *comm. 3. de regular. num. 37. ad 4.* Sayro *eo cap. 17. n. 4* Man. Rodrig. *quæst. regul. tom. 1. quæst. 30. art. 4.* Sanch. *lib. 6. summ. cap. 8. n. 18.* Suarez *dicto tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 6.*

11. Rursus inquires, quando tibi licitum sit recusare superiorem suspectum, & recusatio admittenda sit? Breviter respondeo, tibi licere quoties certitudine morali times superiorem graviter, & injustè te vexaturum: quia stante gravi, & injusta vexatione tibi licet appellatio, ut dictum est. Ergo licet recusatio ad vitandam eam gravem, & injustam vexationem. Eo enim casu, quo permittitur appellatio, permittitur antecedens recusatio, ut colligitur manifestè ex textu *in cap. super eo elect. 2. de appellationibus* per argumentum. à contrario: sic tradunt Abbas *cap. cum speciali §. porro, num. 3. de appellationibus* & ibi Franc. *num. 4.* Præposito *in fine*, & alii quos refert, & sequitur Sanchez *lib. 6. sum. cap. 8. in fine num. 111.*

PUNCTUM XVI.

Qualiter religiosis fuga à religione interdicta sit. Et sub qua pœna?

SUMMARIUM.

1 *Grave peccatum committis fugam arripiendo.*
2 *Dupliciter à religione fugere potes, si fugias animo redeundi, eris fugitivus, si eo animo careas, eris apostata.*
3 *Huic sententiæ refragatur Suarez validissimis fundamentis.*
4 *A communi sententia recedendum non est, & satis fit fundamentis Suar.*
5 *Explicatur definitio apostasiæ.*
6 *An censendus sis apostata, si fugias à tua religione, & aliam ingrediaris? Communis sententia negat.*
7 *Opposita sententia satis probabilis & verior est.*
8 *Pro fugitivo quatenus talis est, nulla est pœna, nec censura ipso jure lata.*
9 *Sub verbo generali recedere, dimittere, deficere à religione fugitivi non apostatæ comprehenduntur.*
10 *Adversus apostatas jure communi spectato nullæ sunt censuræ, nec pœnæ ipso jure latæ.*
11 *Expenditur textus in cap. 2. Ne clerici, vel monachi.*
12 *Secundo expenditur textus in cap fin. de Apostat.*
13 *Tertio expenditur bulla Pii IV. quæ incipit: postquam divina bonitas.*
14 *Prælatus religionis capere, & incarcerare, aliisque pœnis afficere apostatas potest, etiam extra proprium territorium.*

1. NEmini est dubium, te grave peccatum committere hanc fugam arripiendo; quia te subtrahis à

poteſtate prælati, cui obediendo per profeſſionem tradidiſti; ac proinde peccas tum contra juſtitiam lædendo jus ſuperioris: tum contra religionem votum obedientiæ tranſgrediendo. Eſt enim ſpecialiter religioſis hæc fuga interdicta à Trid. *ſeſſ. 25. cap. 4. de Regul.* ibi nec liceat regularibus à ſuis conventibus recedere. Omitto circunſtantiam ſcandali, quæ ſemper eam fugam comitari ſolet.

2. Dupliciter autem à religione fugere potes. Primò animo, aliquo tempore vagandi, & poſtmodum ad religionem redeundi. Secundò animo nunquam redeundi. Si fugias animo redeundi, es fugitivus; at ſi eo animo cares, eris apoſtata: ſic communiter doctores tradunt verbo apoſtaſia à religione. Cajet. 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. *dub.* 2. & ibi Bannes, & Arag. Valent. *diſp.* 1. *quæſt.* 12. *punct.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 109. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 1. Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom.* 1. *quæſt.* 30. *art.* 1. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 8. *n.* 2. & alii apud ipſos. Neque ad hanc fugam, vel apoſtaſiam neceſſaria eſt habitus religioſi dimiſſio. Nam eo retento te à poteſtate prælati ſubtrahere potes, fugamque, apoſtaſiam committere: ſic docent Bannes, Arag. Valen. & Man. Rodrig. *ſupra*, Sanch. *num.* 3. Azor. *cap.* 17. *quæſt.* 6.

3. Huic communi ſententiæ refragatur Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 21. *& c.* 2. *n.* 14. exiſtimans fugitivum eſſe, qui à religione fugit animo brevi tempore redeundi, apoſtatam verò eſſe, qui fugit animo extra religionem diu commorandi; quia diuturna commoratio moraliter perpetua cenſenda eſt. Probat ſuam ſententiam primò: Quia multi ex antiquioribus indicant ſic à religione recedentem eſſe apoſtatam, ut patet ex Innocent. Panorm. & aliis *in cap. ult de renunciat. & in cap. intelleximus de ætate, & qualit.* Secundò, quia alias monachus dimittens habitum animo vagandi, & militandi per aliquot annos, & poſtmodum ad religionem redeundi, non eſſet apoſtata cenſendus contra communem modum loquendi, & prælatorum ſenſum, qui hos tanquam veros apoſtatas puniunt. Tertiò clericus in ſacris, qui dimiſſo habitu ſæculariter vivit, verè, & propriè cenſetur apoſtata ab ordine; tametſi animum habeat clericalem habitum iterum reaſſumendi. Ergo idem eſt in apoſtaſia à Religione, utraque enim apoſtaſia conſiſtit in retroceſſione à perfectiori ſtatu. Si igitur in ordine datur vera retroceſſio abſque animo perpetuitatis, etiam in religione concedi debet. Quartò probat, quia ad veram retroceſſionem neceſſarius non eſt animus nunquam redeundi ad priorem ſtatum. Sed eo ipſo, quo vellet cadere à priori ſtatu, & in alium converti, cenſetur retrocedere; tametſi animum habeat poſtmodum redeundi, ut qui recedit à fide abſolutè eſt apoſtata, eſto animum habeat ad fidem iterum redeundi, & qui peccat mortaliter, & à gratia Dei cadit, ſimpliciter retrocedit à via ſalutis, quamvis eodem tempore animum habeat poſtmodum pœnitendi. Ergo intentio nunquam redeundi ad priorem ſtatum non eſt de ratione apoſtaſiæ. Ergo in fuga diuturna præcipuè cum habitus dimiſſione conjuncta vera apoſtaſia ſita eſt. Quod ſi inquiras, quanta debeat eſſe temporis mora, ut apoſtata eſſe cenſearis? Reſpondet Suar. *d. l.* 3. *c.* 1 *n.* 25. prudentis arbitrio æſtimandum eſſe, neque hoc novum videri debere; ſiquidem in excommunicatione incurrenda ob dimiſſionem habitus ad prudentis arbitrium recurrimus. Quoties igitur tanto tempore extra poteſtatem prælati commoraris, ut merito cenſeri poſſis permanenter, & ſtabiliter extra religionem vivere, verè es apoſtata. Unde ſi à principio extra ſepta monaſterii egrediaris animo diu vagandi, vel vagandi quouſque aliter tibi expedire judicaveris, apoſtata cenſendus es, & pœnas apoſtatarum incurris. Pro hac ſententia nullum ſibi patronum Suar. adducit, at favet illi D. Antò. 2. *p. tit.* 12. *c.* 6. paulo poſt princ. & 3. *p. tit.* 16. *c.* 5. §. 3. Tab. verb. *apoſt. q* 14. *n.* 17. & ibi Armill. *n.* 6.

4. Nihilominus à communi, & frequentiſſima doctorum ſententia exigente ad veram, & propriam apoſtaſiam à religione animum nunquam redeundi ad priorem ſtatum, recedendum non eſt. Omnes enim DD. fugitivum ab apoſtata diſtinguunt; at ſi ex ſupradicto animo non diſtinguuntur, non apparet inter eos firma diſtinctio: præcipuè cum omnes ſupradictæ rationes probent apoſtatam eſſe qui à religione fugit animo brevi tempore redeundi, ſicuti eſſet apoſtata à fide eam ad horam relinquens, & à via ſalutis eo ipſo, quo à gratia cadit, & ab ordine, ſi ſæculari habitu indutus per aliquot dies incedit. At neque ipſe Suarez hoc admittit. Ergo cenſendum eſt fugitivum eſſe qui fugit animo revertendi, apoſtatam vero qui eo animo caret. Neque obſtant rationes in contrarium adductæ. Ad primam concedo aliquando Doctores fugitivum apoſtatam appellare, ſed hoc intelligitur largè, & impropriè, quod ex eo convincitur; quia pœnis apoſtatis impoſitis negant affici fugitivum. Ad ſecundam admitto te fugientem à religione, diuque in fuga perſeverantem reputari apoſtatam, & tanquam apoſtatam puniri, quia præſumeris animo non revertendi fugere. At ſi eum animum habeas in foro conſcientiæ pœnis apoſtatarum puniendus non es. Ad tertiam concedo apoſtatam ab ordine eſſe, ſi conſtitutus in ſacris habitum clericalem dimittis, & ſæcularem induis tempore ſufficienti, ut laicus communiter reputeris. Nam cum habitus in ſignum clericalis ordinis deportari præcipiatur, ſi eo te ita denudas abſque cauſa, ut ex communi modo procedendi clericus non reputeris s apoſtata ab ordine judicaris; tametſi animum habeas poſt modum clericalem habitum aſſumendi. Non ſic in apoſtaſia à religioſo ſtatu: hæc enim conſiſtit in receſſu ab obedientia ſecundum quod promiſſa eſt: cum autem ſit promiſſa in perpetuum, & per totam vitam, non es cenſendus ab ea apoſtatare ſimpliciter, & abſolutè, ſi animum habeas limitato tantum tempore recedendi, ſed ſolum apoſtatare ex parte incompletè, & ſecundum quid. Secus eſt in apoſtaſia ab ordine contingente ex dimiſſione habitus: nam cum hujuſmodi habitus in ſignum ordinis deferatur; eo dimiſſo ceſſat ſignum abſolutè & ſimpliciter: quin opus ſit in perpetuum dimitti. Ad quartam, concedo ad veram retroceſſionem à fide, & à gratia non eſſe neceſſarium animum nunquam revertendi ad priorem ſtatum: quia fides, & gratia cum non reſpiciant tempus integrè, & completè unico inſtanti deperduntur. At religioſus ſtatus cum reſpiciat tempus totius vitæ: ſi quidem pro omni eo obedientiam, & ſubjectionem promiſiſti cenſeri non poteſt integre, & completè ab eo retrocedere, ſi animum habeas eum limitato tempore relinquendi.

5. Notanter dixi hanc apoſtaſiam eſſe receſſum perpetuum à religione, ſeu religioſo ſtatu. Primò, ut excluderem fugientem ab ſtatu, qui verè religio non ſit, eo quod non ſit ut talis per ſedem Apoſtolicam approbatus, tametſi tria vota caſtitatis, paupertatis & obedientiæ in eo emittantur, ſicuti communiter dicitur de Beatis tertii Ordinis D. Franciſci, & Dominici: nam eſto hæ fugientes graviter peccent: quia ſe ſubtrahunt ab obedientia promiſſa, non tamen ſunt apoſtatæ à religione, quia ſtatus ille non eſt propriè religio, ſic Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 8. *n.* 5. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 2. *n.* 6. Secundò, ut comprehenderem fugientes è Societate Jesu poſt vota biennii, quia verè fugiunt à religioſo ſtatu his votis conſtituto juxta definitionem Greg. XIII. in ſua conſtitutione, quæ incipit *Aſcendente*, & tradunt Sanch. & Suarez *ſupra*.

6. Sed leve dubium non eſt: an cenſendus ſis apoſtata, ſi fugias à tua religione ingrediendo aliam invalidè? Communis ſententia negat; eo quod ex tua voluntate ab ſtatu religioſo ut ſic non deficias: tametſi deficias ab hoc particulari, & proprio ſtatu: habes enim voluntatem,

voluntatem non relinquendi absolutè statum religiosum, sed commutandi statum unius religionis in alium. Et licet illa commutatio non sortiatur effectum non impedit, quominus tu habueris voluntatem sub illo statu religioso vivendi. Non igitur ex voluntate à religioso statu recedis. Ergo non es apostata à religione: sic Sylvester verbo *religio* 4. *quæst.* 4. & verbo *apostasia, quæst.* 4. *num.* 9. & ibidem ferè omnes Summistæ. Cajetan. 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. & ibi Aragon. *dub. unic.* Bannes *dub.* 1. *concl.* 4. Valent. *disp.* 1. *qu.* 12. *punct.* 1. *ad fin.* Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 12. *cap.* 17. *quæst.* 7. Man. Rodrig. *t.* 1. *qq. regul. q.* 30. *art.* 1. Lessius *lib.* 2. *de restit. cap.* 41. *dub.* 13. *num.* 102. Sanch. aliis relatis, *lib.* 6. *sum. cap.* 8. *num.* 8.

7. Verùm etsi hæc sententia probabilissima sit, oppositam censeo satis probabilem, & fortè veriorem. Primò, quia si recedas à tua religione aliam invalidè ingrediens verè, & propriè es fugitivus, ut ipsemet Sanch. *n.* 9. concedit, & meritò: quia te subtrahis ab obedientia debita, in quo fugitivi ratio consistit *argum. leg.* 17. *ff. de habilit. edict.* Ergo eris apostata, si recedis animo nunquam revertendi. Fugitivus enim & apostata, ut supra ex communi sententia firmatum est, ex nullo alio capite distinguntur, nisi quia fugitivus recedit à religione solum pro determinato tempore, apostata verò recedit in perpetuum. Secundò in eo recessu recedis omnino à religioso statu; quia à religione, in qua verè es professus, quantum est ex tua parte recedis in perpetuum; aliam autem non assumis verè, & propriè, sed solum apparenter: ergo. Tertiò nequis habere voluntatem commutandi statum prioris religionis cum statu posterioris assumptæ; quia est impossibilis talis commutatio. Ergo solum habes voluntatem discedendi ab statu assumpto; ergo es apostata. Quartò hunc sic recedentem Summi Pontifices tanquam verum apostatam puniunt, ut constat ex Bulla Pauli III. incipiente, *licet debitum pastoralis officii*: ubi postquam interdixerat transitum è Societate ad aliam religionem (Carthusia excepta) concludit, Præpositum generalem punire posse sic egressos, ac alios quoscunque dictæ societatis apostatas: ubi expendendum est verbum *alios* similitudinem denotans: & subjungit in quocunque habitu apostatas prædictos contigerit inveniri, posse eos excommunicare, capere, incarcerare, & aliàs suæ disciplinæ submittere. Ergo censet Pontifex non excusari ab apostasia ob habitum alterius religionis iniquè, & invalidè assumptum. Idem expressius colligitur ex Bulla Pii V. contra Apostatas Societatis *edita anno* 1565. incipiente *æquum reputamus*: ibi: transeuntes tanquam apostatas ad suam poreſtatem revocare, &c. quasi diceret: hos transeuntes utpote veros apostatas possunt prælati revocare non minus quam eos qui è Societate ad sæculum redire voluerunt. Idem colligitur ex Bulla Greg. XIII. incipiente, *Dilecte fili*, hos transeuntes pœnis apostatarum afficiente. Sunt ergo veri apostatæ, & ita tradit Suar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 31. *sect.* 6. *num.* 4. & *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 12. *à num.* 17.

8. Superest dicendum pœnis fugitivo, & apostatæ impositis. Pro fugitivo quatenus talis est, nulla est pœna, nec censura ipso jure lata; ut benè expendunt Navar. *com.* 2. *de regul. num.* 61. Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 10. Nam esto *in cap.* 2. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. fugitivis dimittentibus habitum pœna excommunicationis imponatur, non ob fugam, sed ob dimissionem habitus imponitur. Et idem est de excommunicatione imposita ob accessum ad quævis studia sine licentia superioris, & majoris partis capituli; quia non ob exitum præcisè sine licentia, sed ob talem exitum ad studia fertur. Priorem excommunicationem explicuimus, cum de obligatione retinendi habitum locuti sumus Secundam explicabimus tractat. de excommunicat. ubi de specialibus excommunicationibus non reservatis. Deinde quamvis *in extravagant.* 1. *de Regularib.* excommunicetur religiosus sine licentia recedens, & vagans, non excommunicatur ipso jure ob recessum, & evagationem, sed excommunicatur ob non reditum intra quindecim dies postquam fuerit monitus, ut redeat. Adde ibi sermonem esse de eo, qui egressus fuit animo transeundi ad aliam religionem. Solum de quadam extravaganti Pauli IV. quæ incipit *postquam divina bonitas*, ubi variæ pœnæ statuuntur adversus temerè vagantes extra religionem; dubium esse poterat; an fugitivos comprehenderet; Sed dicendum est solos fugitivos apostatas comprehendisse: quod satis mihi persuadet ea continua verbi apostasiæ repetitio, quæ in supradicta Bulla; & in Bulla Pii IV. edita in ejus confirmationem, quæ & prima illius in bullario habetur, tum ex procemio ipsarum bullarum, ex quo intentio Pontificis plenè colligenda est, ibi enim protestantur Pontifices se velle contra apostasiam ipsam plenius providere, & quantum in se est de medio tollere, & ita sustinent Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 8. *num.* 10. Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. An autem ex constitutionibus in favorem aliquarum religionum editis fugitivi non apostatæ excommunicentur, aliasve pœnas incurrant, non est nostrum definire, sed unusquisque suas constitutiones examinet.

9. Solum adverto ex verbo generali recedere, dimittere, deficere à religione non satis colligi fugitivos non Apostatas comprehendi; quia ii simpliciter religionem non dimittunt, nec ab ea recedunt, aut deficiunt, sed ad tempus; ac proinde secundum quid, & incompletè, & cum pœnæ extendendæ non sint, sed limitandæ: defectionem, dimissionem, & recessum ex hac temporali fuga contingente non comprehendent. Quapropter censet Sanchez *dicto lib.* 6. *summ. cap.* 7. *num.* 11. excommunicationem, aliasque pœnas appositas adversus recedentes à Societate in Bullis Pauli III. & Pii V. Gregorius XIII. quorum meminit compend. privileg. Societatis, verbo *apostata*, & solos fugitivos apostatas comprehendere, non eos fugitivos, qui recedunt animo revertendi; tamesi contrarium sentiat Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 16.

10. Apostatis verè, si jus commune spectemus, nullæ sunt pœnæ, nec censuræ ipso jure latæ, sic docuit Navarr. *comm.* 2. *de regul. num.* 61. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 10. *&* 31. colligiturque satis ex Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 4. *de regularib.* ubi loquens de iniquè recedentibus à suis conventibus nullius pœnæ mentionem fecit, sed arbitrio superioris puniendos reliquit. Verum ut hæc veritas apertius innotescat, expendamus textus; qui videntur probare esse aliquas pœnas jure communi latas adversus apostatas à religione.

11. Primo adducitur *text. in cap.* 2. *ne clerici, vel monachi in* 6. ubi ne religiosi vagentur excommunicatio imponitur dimittentibus habitum, ergo si habitu retento vagantur, eandem excommunicationem contrahent, utpote qui lædunt finem constitutionis. Sed ut superiùs dixi hæc excommunicatio non ob vagationem præcisè, sed ob vagationem habitu dimisso imponitur; imo non ob vagationem, sed ob solam habitus dimissionem, ex qua sumitur occasio vagandi excommunicatio lata est: & ita tradunt Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *num* 109. Suarez *tom.* 5. *de censur. disp.* 31. *sect.* 6. *num.* 1. *& tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1 *num.* 17. Sanchez plures referens, *lib.* 6. *summ. cap.* 8. *num.* 20.

12. Secundò adducitur *Text. in cap. fin. de Apostat.* ubi recipientes ordinem sacrum in apostasia ab illius executione suspenduntur, quousque à Pontifice dispensentur. Atque ita non cessat hæc suspensio ob reditum ad religionem, sed necessario indiget dispensatione Pontificia. Prohibita autem executione ordinis inferioris, consequenter prohibetur superioris acceptio

ceptio juxta regulam deductam ex *cap. cum illorum, de sent. excommun.* ibi : cum majora intelligantur prohibita, cui vetita sunt minora : & tradit Sanchez aliis relatis, *lib. 6. summ. cap. 8. num. 22.* Suarez *tom. 5. de censur. disp. 33. sect. 6. num. 3.* Verum hæc suspensio non est imposita ob crimen apostasiæ, sed ob crimen recipiendi ordines in eo pravo, & infami statu. Notanter dixi recipientes ordinem sacrum, nam ex receptione minorum ordinum non contrahitur hæc suspensio, quia *Textus in cap. ult. de Apostatis* expresse de recipientibus ordinem sacrum loquitur, & pœnæ extendendæ non sunt, & licèt in *cap. ult. 50. distinct.* præcipiat *Concil. Arelatens. 2.* hos apostatas ad clericatus officium non admitti, ipsis tamen Apostatis nullam pœnam imponi, præterquam quod Concilium, illud erat provinciale; ac proinde non poterat ultra provinciam præceptum, nec pœnam ferre : & ita sustinent Suarez *tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 6. num. 2. & tom 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 1. num. 30.* Sanch. *lib. 6. summ. cap. 8. num. 26.* Quod si in apostasia nullus est ordo sacer receptus, nulla contrahitur suspensio : sed reditu ad religionem fit habilis apostata ad quoslibet ordines suscipiendos, & exercendos : quia non ob apostasiam, sed ob receptionem ordinis sacri in apostasia executio ordinis susceptio interdicitur. Suarez *dicta sect. 6. num. 3. & tom. 4. de relig. lib. 3. cap.... num. 28.* Sanchez *cap. 8. num. 29.*

13. Tertiò adducitur Bulla Pauli IV. cujus supra fecimus mentionem, in qua Apostatas à religione suspendit Pontifex in perpetuum ab omni Ecclesiastici ordinis executione, & ab omni gradu, ab omnibusque beneficiis obtentis, & eorum fructibus, & eos inhabiles reddit ad quoscumque gradus, & beneficia in posterum obtinenda : & admittit Suarez *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 2. num. 12. & seqq.* Sed non caret probabilitate hanc bullam Pauli 4. non esse receptam, teste Sanch. *lib. 6. sum. cap. 8. num. 30.* Alia adducuntur, quæ levia sunt, & nullam difficultatem habent. Ex quibus constat ob crimen apostasiæ nullam esse pœnam jure communi latam. At si, speciales religionum constitutiones, & privilegia spectemus, ferè in omnibus religionibus est excommunicatio Pontifici; seu Præposito Generali reservata, aliæque pœnæ, & inhabilitates ad officia dicti ordinis.

14. Illud vero est omnino certum, prælatos religionis posse dictos apostatas, & fugitivos capere, & incarcerare, aliisque pœnis afficere, ut resipiscant, & cæteris sint in exemplum, juxta Textum *in cap. Nobis in Apostat.* Quam capturam non solum in proprio territorio sed etiam extra exercere possunt; quia servum fugientem potest dominus ubicumque capere, & in carcere detinere, remque propriam usurpatam recuperare, sic latè probat Navarr. *comm. 3. de Regularibus num. 50.* Præterquam quod cuilibet religioni sunt specialia privilegia concessa pro his fugitivis, & apostatis capiendis & puniendis, ut videri potest, verbo apostata, & fugitivus, & plura refert Man. Rodrig. *t. 1. q. regular. q. 30. art. 6.* Pro Societate Jesu Pius V. concessit, ut possit Præpositus Generalis, aliique superiores recedentes post vota biennii summariè, & sine figura judicii capere, & incarcerare, debitisque pœnis subjicere ubicunque sint sive in sæculo, sive in aliena religione, invocato si opus fuerit brachio sæculari, habetur *compend. privileg.* verbo *apostata*, §. 5. & ibi notatur vagantes in aliena religione à solis Provincialibus, & ex eorum licentia capi, & incarcerari posse, vagantes verò in sæculo à quocumque superiore.

Punctum XVII.

Quam obligationem habeat religio revocandi fugitivos, & apostatas, solvendique expensas tempore fugæ factas.

SUMMARIUM.

1 *Prælati rarò excusantur ab obligatione fugitivos quærendi, & ad religionem reducendi.*

2 *Monasterium tenetur solvere expensas factas in reductione religiosi, secus factas in fugitivi sustentationem extra reductionis casum.*

1. NOn caret difficultate, an Superiores teneantur hos apostatas, & fugitivos quærere, & inventos capere, & incarcerare. Quia sæpè ille, qui fugit, est ita religioni nocivus, ut merito religio gaudere possit, quod à suis membris utilibus separatus existat. Non igitur eo casu tenebitur religio fugientem quærere, & revocare. Item religioni licet incorrigibilem, & scandalosum à se abjicere. Ergo jam abjectum non tenebitur revocare. Nihilominus dicendum est religionem, ejúsque prælatos per se obligatos esse fugitivos quærere, & ad religionem reducere, raróque ab hac obligatione excusari : sic Navarr. *com. 3. de Regular. num. 50.* Ludovic. Mirand. *man. prælat. tom. 1. quæst. 51. art. 3.* Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 2. num. 17. & seqq.* Layman. *lib. 4 sum. tract. 5. cap. 13. num. 7.* colligitúrque ex *c. ult. de Regular.* ubi statuitur, quod Abbates, seu Priores fugitivos suos, & ejectos ex ordine annuatim sollicitè requirere debeant. Et quidem si fugitivus non reputatur ita noxius, ut dignus expulsione judicetur, sine dubio obligatus est prælatus quoad possit illum revocare, tum ob bonum religionis, ne illo subdito utili privetur, tum ob bonum ipsius subditi, ne in statu damnationis existat. Quia hæc omnia prælatus ex officio providere debet. Quod si fugitivus nocivus sit religioni, meritóque debeat ab ea separari, adhuc existimo obligatum esse prælatum capere, & captum pro qualitate culpæ punire, tum in aliorum exemplum, ne cæteri licentiam sumant fugiendi, tum in bonum subditi, cui fortè ea vexatio dabit intellectum. Tum & præcipuè ut authoritate Superioris à religione separatus incedat, & non propria authoritate, liberetúrque ab statu damnationis. Quapropter ut benè advertit Suar. *loco citato, n. 19.* esto à religione statim post capturam esset ille fugitivus ejiciendus, obligatus esset prælatus illum revocare. Verum si fingeretur casus, quo absque gravi nota religionis, vel scandalo non posset prælatus fugitivum capere, deobligabitur à captura : quia bonum religionis semper præferendum est bono subditi præcipuè ex malitia peccantis. Deberet tamen (si ita expedire judicaverit) absolutionem absenti fugitivo mittere, ut sic à peccato fugæ liberetur. Hæc obligatio quærendi fugitivos, & apostatas inest prælato quoties præsumit eos esse inveniendos, cessat quoties nulla adest spes, ac proinde illa diligentia de annuali inquisitione, quæ in *cap. ult. de Regularib.* præscribitur non est in usu; teste Suarez *lib. 3. cap. 2. num. 17.* Sanch. *lib. 6. summ. cap. 9. num. 18.* Layman. *lib. 4. cap. 13. tit. 5. n. 7.* Prælati, quibus dicta obligatio competit sunt prælati ordinis, quia ipsis fugitivus est personaliter subjectus. Episcopi vero tenentur si eorum auxilium à prælatis regularibus requiratur. Item si fugitivi in sua diœcesi scandalosè procedant. Denique si in eorum captura prælati regulares negligentes fuerint : sic Lud. de Mirand. *tom. 1. man. prælat. q. 51. art. 3.* Layman. *lib. 4. summ. tract. 5. c. 13. n. 7.*

2. Quoad obligationem vero, qua monasterium teneri potest solvendi expensas factas à religioso tempore

pore fugæ. Breviter respondeo, teneri solvere, quæ factæ sunt pro illius in monasterium reductione; quia in monasterii utilitatem fuerunt factæ, sicuti tenetur dominus expensas factas in reductione servi ad suam potestatem solvere; utpote quæ in sui utilitatem cædunt. Sanch. *lib. 6. summ. cap. 9. n. 22.* At expensas factas in fugitivi sustentationem extra casum reductionis nequaquam monasterium solvere tenetur. Quia factæ non sunt in sui utilitatem: utilius enim monasterio foret, si nullus ei alimenta ministraret, ut sic fame pressus ad monasterium rediret. Præterquam quod monasterium fugientem religiosum alere non tenetur: sicuti neque maritus uxorem, nec pater filium, cum iniquè eorum consortium fugiunt: & ita tradunt aliis relatis Sanch. *dicto cap. 9. num. 21.* Ipse vero fugitivus, si postmodum habuerit aliqua bona suæ liberæ dispositioni relicta tenetur ex illis satisfacere iis qui sibi non gratis, sed ipse spe solutionis alimenta subministrarunt: ut de se constat, & notat Sanchez *suprà.*

Punctum XVIII.

Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis subjiciantur cooperantes ad fugam & apostasiam.

SUMMARIUM.

1 *Dupliciter cooperari potes positivè, vel negativè. Explicatur modus cooperandi positivè, & varii casus distinguuntur.*
2 *Explicatur modus cooperandi negativè.*
3 *Si vi, vel fraude apostasiam causes, quid facere tenearis.*
4 *Teneris omnia damna religioni ex tali exitu provenientia reparare.*
5 *Si apostasiæ coopereris absque ulla vi, vel fraude nullam restituendi obligationem contrahis.*
6 *Opposita sententia probabilior est. Et satisfit contrariis.*
7 *Nullæ sunt pœnæ adversus cooperantes apostasiæ jure communi latæ. Secus spectatis religionum privilegiis.*

1. CUm fuga, & apostasia à religione gravissimum crimen sit, si ad illud cooperaris gravissimè delinquis, fis enim particeps tanti criminis. Dupliciter autem cooperari potes, positivè, vel negativè. Positivè. cooperaris primò persuadendo religioso exitum. Secundò consulendo. Tertiò approbando. Quartò adjuvando. Quintò post exitum fugitivum recipiendo, occultando, & defendendo. Quocumque ex his modis coopereris, certum est, te gravissimè peccare. Solum adverto circa postremum modum cooperationis excusari te posse à cooperatione, si fugitivum recipias, alas, occultes, & defendas non quia talis est: sed quia est amicus, vel consanguineus, vel ob aliam causam. Ut autem agnoscas quando uno, vel alio modo cooperaris, adverte, an ex tua receptione, sustentatione, occultatione, vel defensione firmetur fugitivus in apostasia, vel non: si enim firmatur jam cooperaris apostasiæ. Secus si inde nullam firmitatem, nullamque in peccato majorem perseverantiam deducit. Hinc potes inferre ex sola domi receptione, & sustentatione fugitivi non satis colligi cooperationem: cùm hæc causa amicitiæ, consanguinitatis, gratitudinis, alteriusve honesti finis fieri possint, & ex alia parte sunt actiones nimis indifferentes, ne per se ad apostasiæ, perseverantiam conducentes. Secus esset si pecunias, equum, aliáve, ut commodius fugeret, subministrares: quia ea subministratio apostasiam fovet Suarez *tom. 4. de relig. tractat. 8. lib. 3. cap. 3. num. 2.* Idem ex occultatione deducere potes, si enim fugitivum occultes aliis à religione, ne ipse, ejusque religio detrimentum honoris patiantur, non est censenda cooperatio. Secus si religiosis sui ordinis, & maximè prælatis occultatio fiat, ne ipsum absolutè capiant, & reducant. Dixi *absolutè*, nam si occultes, ne ea occasione capiatur, sperans postea eum esse reducendum cum minori dedecore, minoríque pœna, non videris graviter delinquere; Suarez *dicto cap. 3. num. 2. fine.* Eodem modo de defensione est dicendum: si enim defendas fugitivum ab injuriantibus nulla est apostasiæ cooperatio. Secus si defendas, ne capiatur à suo prælato, vel ab his, qui ejus vices gerunt. Neque ab hac defensione violenta excusari potes ex intentione postea illum manifestandi: sicuti diximus de occultatione, quia non est tibi permissum vim inferre religioni ut religioso fugitivo faveas, non enim facienda sunt mala, ut inde inveniant bona.

2. Negativè censeris apostasiæ cooperari, si cum posses impedire, non impedias. Ex duplici capite consurgere potest obligatio impediendi, ex justitia, & ex charitate. Ex charitate quilibet fidelis obligatus est malum præcipuè spirituale sui proximi advertere quoties commodè, hoc est absque suo detrimento potest. Quod si non impediat, charitati adversatur. Ex justitia autem tenetur malum sui proximi avertere, quia ex officio quod habet, vel ex contractu inito eam obligationem subiit. Quando igitur ex contractu, vel officio obligationem habes impediendi apostasiam, & non impedis, moraliter censeris illius esse cooperator, secus vero quando solum ex virtute charitatis, esto graviter pecces non impediendo: sic ex communi sententia docet Suar. *dicto tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 3. num. 3.* Hæc de primo puncto quoad culpam.

3. Quoad secundum de obligatione inde consurgente gravissima est quæstio ad quam satisfactionem seu restitutionem teneatur, qui ad apostasiam cooperatus est. Sed hæc quæstio proprium sibi vendicat locum *tractat. de restitut.* ideóque ab ea me breviter expediam latius ibi examinanda. Igitur si vi & fraude apostasiam causes, teneris in primis à vi, & fraude cessare, & apostatam liberum relinquere, ut ad religionem redeat. Non tamen teneris, nec potes per vim, vel fraudem eum ad monasterium reducere: quia ad hanc violentam reductionem indiges authoritate publica: cum nemini particulari datum sit vim personæ liberæ inferre. Damna autem, quæ ex hac apostasia violenta, & fraudulenta religioso, & religioni proveniunt reparare teneris: quia sunt per injuriam, injustitiamque causata. Hæc tamen damna alia sunt spiritualia, alia temporalia: Spiritualia voco, quæ sunt circa virtutes, & dona per apostasiam amissa, statúmque religiosum, à quo apostata recessit. Temporalia sunt circa honores, & dignitates, aliaque lucra, & emolumenta, quibus religiosus, & religio ob apostasiam privantur. Si de damnis spiritualibus sermo sit, & obligatio comparatione apostatæ spectetur, sufficienter satisfacis, si vim & fraudem tollas: quia iis sublatis, liber est apostata ad ea recuperanda. Quod si ea recuperare nolit, non tibi, sed apostatæ illorum carentia tribuenda est. Dices, statum religiosum sæpè apostata non poterit, etsi velit recuperare; quia religio eum non vult admittere; quam ergo obligationem tu violentus, & fraudulentus cooperator subibis? Respondeo secluſa obligatione temporalium damnorum, de qua statim, te obligatum esse pro viribus insistere, ut à religione recipiatur specialiter declarando non sua voluntate, sed tua vi, vel fraude monasterium reliquisse. Quod si hac declaratione facta & rogatione interposita, adhuc noluerit religio apostatam recipere, cessat tibi obligatio aliquid amplius faciendi; quia non est quid facias, nec tibi imputanda est ea apostatæ à religione exclusio, sed vel ipsi apostatæ, vel religioni. Si verò de damnis temporalibus loquamur, qualia sunt infamia, & dedecus

ex

ex apoſtaſia provenientia, debita ab apoſtata ea occaſione contracta, carentia alimentorum, eo quod nollet religio eum admittere, ſine dubio teneris hæc omnia quoad poſſis reparare, quia per injuriam cauſa illorum omnium fuiſti.

4. Quod ſi obligatio religionis ſpectetur, cui gravem injuriam intuliſti, religioſum à ſuo gremio, & poteſtate, vi, vel fraude extrahendo: non eſt dubium, te obligatum eſſe omnia religioni ex tali exitu provenientia reparare: quia per injuriam cauſata ſunt; unde teneris reſtituere lucrum; quod ex induſtria religioſi, vel ex lectione cathedræ religioni proveniret, ſi vi vel fraude extractus non eſſet. Quod intelligendum eſt de omni lucro proventuro, tempore, quo durat vis, vel fraus: quia toto eo tempore injuriam religioni infers, eam lucro iniquè, & injuſtè privando. Habet enim religio jus ad illud lucrum ſuppoſita religioſi voluntate legendi, & laborandi, quam habere religioſus præſumitur, dum in religione perſeverat. Si ergo tu eum injuſtè à religione extrahis, hanc voluntatem injuſtè religioni tollis, & conſequenter injuſtè tollis lucrum ex ea voluntate proventurum; teneris ergo reparare. Verum ſi à vi, & fraude religioſo facta ceſſes, liberumque illum relinquas ad reditum, ipſa verò religio nolit eum recipere: tametſi tu declares non tam voluntate religioſi, quam tua vi, & fraude religionem reliquiſſe, nullam reſtituendi religioni obligationem habes: quia ipſa reſtitutionem non admittit. Si autem ipſe religioſus nolit ad religionem redire, religióque ipſa parata ſit illum recipere, alicui videbitur te obligatum eſſe reſtituere omnia lucra religioni proventura, ſi religioſus in ea perſeveraret: quia per injuſtitiam videntur ceſſare. At verius cenſeo te nulla hujus reſtitutionis obligatione teneri: eo quod religio ad hujuſmodi lucra nullum jus juſtitiæ habeat, niſi ſuppoſita religioſi voluntate, quam voluntatem ipſe religioſus liberè denegat, nec tu illius perſeverantis denegationis es cauſa, eſto à principio fueris.

5. Cæterùm ſi apoſtaſiæ coopereris abſque ulla vi, vel fraude religioſo facta, nullam reſtituendi obligationem contrahis religioſo: quia ſcienti, & volenti non fit injuria. Religioni autem cenſet Suarez *tom.* 4. *de relig. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 14. *& ſeqq.* nullam etiam eſſe reſtituendi obligationem. Nam hæc reſtitutio eſſe poteſt vel de perſona religioſi, vel de lucris occaſione religioni provenientibus. A reſtitutione perſonæ religioſi excuſaris ob impotentiam: hæc enim reſtitutio ſolum fieri poteſt ab ipſomet religioſo liberè ad religionem redeunte. A lucris vero occaſione religioſi proventuri reſtituendis excuſaris; eo quod ad illa non habebat religio jus juſtitiæ, niſi ſuppoſita voluntate religioſi, quam tamen ipſe religioſus liberè denegat nullam tu illi vim inferendo. Quod ſi dicas, religioſum ex juſtitia teneri voluntatem legendi, & laborandi habere, quoties religioni placuerit, expedienſque eſſe judicaverit: obſtat, quia religio non poſſidet religioſum in ſui commodum, ſicut dominus poſſidet ſervum, ſed in commodum ipſius religioſi, pro cujus utilitate religio eſt inſtituta: ideóque religioſus non tenetur ex juſtitia, ſed ſolùm ex obedientia, & religione eam voluntatem habere: ergo eam denegans injuſtus religioni non eſt, neque ullam reſtituendi obligationem contrahit, ergo neque tu contrahis dictæ denegationi cooperans. Quod adeo verum exiſtimat Suarez *dicto cap.* 3. *num.* 18. ut ſi religioſum volentem à religione exire coadjuves vim religioni inferendo, nulla lucra inde religioni ceſſantia tenearis ſatisfacere; quia tu illius ceſſationis cauſa injuſta non es, cum nullam injuſtitiam adverſus religioſi voluntatem committas, ex qua voluntate, & non aliunde religioni lucra illa provenire debebant.

6. Nihilominus etſi hæc ſatis probabilia ſint, probabilius exiſtimo, te obligatum eſſe reſtituere lucra, quæ religioni ceſſant ob religioſi exitum. Quia negari non poteſt religionem jus habere in juſtitia ad retinendum ſecum religioſum ob traditionem ſui, quam in profeſſione religioſus religioni fecit: tradidit enim ſe religioni gubernandum, & regendum, ipsáque religio obligatur illum in via Domini regere, & gubernare. Ergo religioſus ſe ab hoc regimine contra voluntatem religionis ſubtrahens injuſtus eſt: quippe jus juſtitiæ religionis lædit: Ergo eandem injuſtitiam committis huic ſubtractioni cooperando. Ergo damna inde religioni provenientia, tam religioſus obedientiam fugiens, quam tu qui ad illius fugam cooperaris, reſtituere debetis. Neque obſtat religionem non habere jus juſtitiæ ad lucra temporalia, niſi ſuppoſita religioſi voluntate, quominus tam religioſus, quam tu teneamini ea reſtituere, ſi contra voluntatem religionis ceſſent; quia religio jus juſtitiæ habet, ut ea ſibi lucra religioſus acquirat: habet enim jus juſtitiæ regendi, & gubernandi religioſum in his, quæ religioſi ſpirituali ſaluti, & virtutis profectui expedientia eſſe judicaverit: cum ergo religio judicet expediens eſſe religioſo, ut lectioni, cathedræ, aliiſque functionibus ſibi utilibus incumbat, eáque non tam ob ſui temporalem utilitatem, quam ob ſpiritualem religioſi præcipiat: ſanè contra juſtitiam peccat id regimen fugiens, & ad illius fugam cooperator. Neque ab hac injuſtitia excuſat, quod religio non poſſideat religioſum in ſui utilitatem, ſed in utilitatem religioſi: quia hoc ſolùm probat non poſſe religionem præcipere quæ ſibi temporaliter utilia ſunt: niſi religioſo præcipuè utiliora ſpiritualiter exiſtant, & ſuppoſita religioſi utilitate ex juſtitia præcipit: ac proinde præceptum omittens, & illius omiſſionem cauſans injuſti ſunt, & reſtituere tenentur. Illud verò certum eſt ex hac reſtitutionis obligatione te obligatum non eſſe religionem ingredi loco illius, quem extraxiſti, eſto illum per vim, & fraudem extraxeris: quia ſtatus religioſus eſt ita altioris ordinis & difficilis, ut ob nullam cauſam contra voluntatem propriam aſſumendus ſit; ſi enim qui ſervo fugam perſuaſit: imò qui illum occidit, non tenetur domino ſe in ſervum tradere, à fortiori non tenebitur qui religioſo fugam à religione perſuaſit. Neque item teneris alteri perſuadere religionis ingreſſum, ut ſic damnum religioni ex fugitivi religioſi abſentia compenſes: qui ſtatus religionis non eſt ob hujuſmodi fines aſſumendus, ſed ob propriam cujuſque perfectionem. Neque item teneris ex alienis bonis ſatisfactionem pro damno à te facto exhibere. Vide Suar. *dicto tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 3. Petrus Navarrus *lib.* 2. *de reſtitut. cap.* 2. *à num.* 12. Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 8. *dub.* 3.

7. De pœnis verò cooperantium apoſtaſiæ nullæ ſunt jure communi latæ: at ſpectatis particularium religionum privilegiis eſt excommunicatio reſervata Pontifici ipſo facto impoſita ab Innocentio IV. Leone X. & Julio II. ut habetur in libris *Monumenta ordinum, conceſſ.* 554. *&* 651. & in Compend. privileg. mendicant. verbo *apoſtata*, §. 8. & in Compend. privileg. Societ. Jesu, eodem verbo *apoſtata*, §. 3. ibi: per privilegium conceſſum Minoribus, noſtri ab ordine recedentes niſi poſt mandatum cujuſvis ſuperioris eiſdem factum intra octo dies proximos ob obedientiam redierint, excommunicationis latæ ſententiæ pœnam incurrunt ſoli Summo Pontifici reſervatam, eidemque ſententiæ ſubjacent omnes qui iis auxilium, conſilium, vel favorem præſtiterint, & §. 4. per privilegium conceſſum Minoribus ab Innocent. IV. qui retinent noſtros ſine licentia recedentes ipſo facto ſunt excommunicati.

PUNCTUM XIX.

An religiosus professus justè à religione expelli possit: & ob quam causam.

SUMMARIUM.

1 *Plures doctores sentiunt, non posse religiosum professum à religione expelli. Et rationibus probatur.*
2 *Opposita sententia jure, praxi, & ratione firmata verissima est.*
3 *Satisfit rationibus contrariis.*
4 *Doctrina Sylvestri, & Armillæ improbatur.*
5 *Quæ sit legitima causa, ob quam possis à religione expelli.*
6 *An punitionem debeat præcedere monitio, & qualis monitio requiratur.*
7 *Monitio regulariter necessaria est spectato jure communi. Secus spectatis religionum privilegiis.*
8 *Quæ sint gravia delicta, ob quæ excludi à religione possis, arbitrio superioris relinquitur.*
9 *An tacens impedimentum quo cognito in religionem non admittereris, sufficientem causam expulsioni præstes, affirmant aliqui. Contrarium resolvitur.*
10 *In superiore expellente potestas requiritur, qualem solus Generalis ex speciali privilegio, & ex ejus commissione provincialis habet.*
11 *Delictum, quod expulsionem meretur plenè probandum est juxta formam judiciariam uniuscujusque religionis.*

1. NOn defuerunt DD. qui sentirent non posse religiosum professum à religione expelli, sed debere in carcerem recludi, ibique pro qualitate delicti puniri: sic docent Abbas, *cap. cum ad monasterium, num.* 13. *De statu monach.* Cardinal. *Clement.* 1. §. *quia vero, num.* 5. *q.* 1. *eod. tit.* Graffis 1. *part. decis. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 145. & alii relati à Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 9. *num.* 2. Quam sententiam approbant graves Doctores eo casu quo religiosus expulsioni repugnaret asserens se esse paratum corrigi pœnamque debitam sustinere: sic Sylvest. verb. *religio* 6. §. 17. Armilla *eodem* §. *ult.* Fundamentum hujus sententiæ desumitur ex *cap. fin. de regular.* ubi præcipitur prælatis, ut ejectos, & fugitivos quærant, & in communem vitam emendatos, & castigatos reducant; si religionis statuta non obstiterint. Quod si huic reductioni statuta repugnaverint; jubet eos reduci in arctam custodiam intra monasterium, vel proximè ad illud, vel si hoc fieri non possit absque gravi scandalo, in aliis ejusdem religionis domibus, ibique necessaria subministrari. Ex qua decisione sic arguitur: Pontifex præcipit ejectos, & fugitivos quærere, & ad communem vitam reducere, vel saltem ad arctam custodiam, ne in perniciem suarum animarum vagentur. Ergo non censet à principio permittendos esse liberè vagari. Quod si dicas, illum textum loqui de injustè expulsis, vel ex defectu causæ, vel ex defectu potestatis dimittendis, vel quia in dimissione ordo juridicus servatus non fuit, quos reducere prælati renentur, sicuti dixit Navarr. *comm. de regular. n.* 36. *& lib.* 3. *consil. tit. de regular. cons.* 51. aliàs 78. Azor. *lib.* 12. *cap.* 16. *quæst.* 2. *fine, & cap.* 17. *quæst.* 2. obstat, quia textus supponit aliquos ejectos non posse secundum regularem disciplinam recipi, qui de injustè ejectis intelligi non potest, hi enim secundùm regularem disciplinam recipi debent. Si vero dicas cum Azor. *t.* 1. *instit. moral. lib.* 12. *c.* 17. *q.* 1. & Sanchez *lib.* 6. *sum. cap.* 9. *n.* 18. hunc textum consuetudine abrogatum esse, non enim prælati annuatim religiosos fugitivos, & ejectos quærunt, nec reducunt, nec repetunt, obstat; quia fugitivos verè quærunt, reducunt, & repetunt, quoties absque gravi religionis jactura fieri potest, tametsi annuatim non quærunt; quia annuam inquisitionem non reputant necessariam. Ergo eadem ratione repetere, & reducere debent ejectos, si qui sint qui absque gravi incommodo reduci possiunt. Ergo non sunt à principio ejiciendi: id ipsum confirmatur ex *cap. impudicas, & cap. si quis sacro* 27. *quæst.* 1. in quibus textibus impudicæ moniales jubentur in carcerem detrudi, neque permittuntur à monasterio expelli. Ratione vero probatur hæc sententia: Primò, quia per professionem sic te tradis religioni, ut nullam ob causam possis eam deserere. Ergo è contra ita religio te debet recipere, ut ob nullam causam te possit à se expellere; contractus enim æqualis esse debet. Secundò, religio obligata est tuo spirituali bono consulere, & ad illum finem delicti punitionem dirigere. At expulsio à religione, & ab illius regimine, & providentiæ tibi prodesse non potest, cum potiùs inde occasionem habeas liberius videndi. Ergo prælati, qui tui spirituales curatores esse debent, non poterunt tua delicta ea via punire. Præterquam quod non æqua videtur ea punitio, maximè si ob tuam malitiam sic puniri potes, ut liberius vivas. Tertiò, esto in hac expulsione non tam bonum expulsi, quam religionis spectetur, non inde infertur te à religione expelli posse: si enim in carcerem detrudaris, & tibi resecantur occasiones peccandi, & aliis cessat nocumentum, quod ex tua societate provenire poterat, æquè ac si à religione esses expulsus: imo tua punitio illis ante oculos continuo proposita prodesse potest, ut in suo munere contineantur. Nulla igitur apparet efficax ratio, ob quam debeas à religione expelli, & liberæ vagationi dimitti.

2. Nihilominus certissimum est, communique sententia, & praxi omnium religionum firmatum te posse à religione expelli, si religioni nocivus es: sic D. Thom. *quodlib.* 12. *art. ult.* Navarr. *comm.* 2. *de Regular. n.* 33. & *lib.* 3. *consil. tit. de Regular. cons.* 50. aliàs 77. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 2. Man. Rodrig. *quæst. regular. t.* 1. *quæst.* 30. *art.* 13. Molin. *tom.* 1. *disp.* 140. *circa fin.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 14. *n.* 106. Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 9. *n.* 1. Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 2. Layman. *lib.* 4. *sum. tract* 5. *c.* 13. *n.* 1. Man. *prælat. t.* 1. *quæst.* 52. & alii plures apud ipsos. Fundamentum desumitur tum ex jure communi, tum ex usu, & consuetudine omnium religionum, tum ea ratione naturali. Ex jure communi constat ex *cap. cum ad monasterium, de statu Monach.* ubi decernitur proprietarium expellendum esse. Neque est verum, quod docet Abbas *ibi num.* 13. dictum caput correctum esse per textum *in cap. fin. de Regular.* Quia hic textus in casu diverso loquitur; præcepit enim ejectos quærere, qui ad tempus solum ejecti sunt; hi enim si transacto tempore non redeant, ut fugitivi sunt censendi. Eáque de causa eos cum fugitivis textus comparat. Non autem loquitur de ejectis absolutè, quos non videtur obligata religio quærere, etsi possit eos emendatos recipere. Idem traditur in *cap. ult. eodem tit.* ibi: ovem morbidam ejiciant ab ovili, ne inficiat sanas oves, & *cap. cum in Ecclesiis, de majorit. & obedient.* ibi: Alioquin de fratrum consortio penitus excludatis & *capite relatum. Ne cleric. vel monachi.* ibi; vel si restiterint ausu temerario ejectis, &c. Ex usu vero, & consuetudine omnium religionum id ipsum manifestum est, quam consuetudinem religiones introduxerunt à suo principio ex facultate sibi à fundatoribus concessa. Nam Basil. *in reg.* 28. ex fusius disputatis, *& reg.* 44. 57. *& 61. ex breviorib.* S. Benedictus *in sua reg. quæst.* 28. & S. August. *in sua cap.* 20. & D. Hieron. relatus *cap. resecandi* 24. *quæst.* 3. S. Dominicus *D.* 1. *cap.* 19. *suarum constit.* S. Francisc. *in sua reg. cap.* 13. S. Ignat. 2. *part. constit. cap.* 1. §. 1. expresse tradunt membrum putridum resecandum esse, ne corpus corrumpat, & ovem morbidam à grege expellendam, ne sanas inficiat. Ratione autem probari potest: Quia bonum commune religionis

ſingulari præferendum eſt;ac bono communi religionis expedit te pravis moribus imbutum, nec corrigi volentem ab aliorum conſortio ſeparari,ne alios inficias ; recludi autem ſub monaſterii cuſtodia ſæpè fieri non poteſt,nec expedit. Ergo eo caſu licita eſt expulſio. Præterea religio obligatur te retinere,ſi tuos mores ſecundùm regulam compoſueris, ſecus contra;quia in profeſſione promiſiſti,& voviſti vivere ſecundùm regulam,& ſub ea obligatione te religioni tradidiſti, teque religio in ſe recepit. Ergo ſi huic obligationi non ſatisfacis , ceſſat in religione obligatio te retinendi , ac proinde poteſt te à ſe expellere.

3.Neque obſtant in contrarium adducta.Ad Textum *in cap.fin. de Regular.* conſtat ex probatione noſtræ ſententiæ.Ad confirmationem ex *cap.impudicas,& cap.ſi quis ſacro* , reſpondeo ibi ſolum dici impudicas moniales recludendas eſſe , non autem negari excludi aliquando poſſe. Fateor tamen in fœminis eſſe ſpecialiorem rationem , quam in viris , ob quam non debent à monaſteriis expelli , ne aliis inquam detur occaſio ſe incorrigibiles fingendi , ut expulſionem obtineant : cum enim mulieres ex ſua conditione libertatem optent,& plurimæ ſint, quæ licet à principio ſtatum religioſum voluntariè ſuſceperint, poſtmodum doleant, & quaſi coactè ſub clauſura exiſtant, ſi credunt inde exire poſſe , per iniqua media procurabunt. Ne igitur ea eis detur occaſio ob nullum crimen quantumvis grave monialis à monaſterio expellitur,ſed ibi recluditur pœnitentiam actura. Quapropter concludit Sanch. *lib. 6. ſum.cap.9.num.6.* nullum ſuperiorem Pontifice, vel ejus nuntio inconſulto poſſe monialem à monaſterio ejicere, tum ob rationem dictam:tum quia eſt res nova,& inuſitata. Ad primam rationem concedo in contractu religioſi cum religione eſſe æqualitatem, ſicut enim tu non potes religionem deſerere, ſi ipſa ſuo muneri ſatisfacit, ſic nec religio te expellere poteſt , ſi tu promiſſis ſteteris.At quia religio ſuo muneri nunquam deficit,tu verò ſæpè ; ea de cauſa te expellere religio poteſt , ſed non tu religionem deſerere.Ad ſecundam dico expulſionem non tam fieri in pœnam expulſi , quam ob bonum aliorum,ne ex ejus ſocietate inficiantur.Quocirca ſi bonum commune obtineri commodè non poteſt alia via quam expulſione,eſto nociva ſit expulſio,neque ipſe eam tanquam pœnam reputet,omittenda non eſt Ad tertiam conſtat ex dictis ſæpè non poſſe ſine gravi incommodo religionis dyſcolum religioſum in carcere detineri.

4. Neque probanda eſt doctrina Sylveſt. & Armill.ut ſolum eo caſu liceat religioſum expellere , quo ipſe expulſioni conſentiret , & correctioni repugnaret. Secus vero ſi repugnaret expulſioni , & paratus eſſet corrigi. Nam eſto hæc locum habeant in pœna excommunicationis ; eo quod ſit pœna medicinalis in bonum excommunicati ordinata , minimè in expulſione procedunt , quæ non tam in bonum ipſius expulſi, quam in bonum aliorum,quibuſcum ſocietatem habet,ordinatur. Quocirca ſi ſemel,atque iterum de gravibus delictis monitus fuiſti,& punitus,quo non obſtante iterum recidis,poteris à religione expelli , quamvis promittas correctionem, paratuſque pœnam delicti ſuſtinere;quia non præſumeris corripiendus , ſed potius ſimilia commiſſurus. Quod ſufficit,ut expellaris,ſicuti ſufficit in hæretico relapſo,ut condemnetur morti hæc futuri caſus præſumptio.Quia in pœnis in aliorum bonum impoſitis non tam ſpectatur præſens diſpoſitio delinquentis , quam futurus eventus præſumptus , & damnum, quod inde timetur eventurum, Suarez *tom.4. de relig.tract.8.lib.3.cap.4. num.* 8.

5. Hinc ergo oritur dubium,quæ ſit legitima cauſa , ob quam poſſis à religione expelli ? Et primò dicendum eſt , debere eſſe peccatum mortale , grave, & ſcandaloſum. Nam cum hæc pœna graviſſima ſit,non poteſt niſi ob grave delictum imponi , & cum imponatur non tam in bonum delinquentis , quam in bonum aliorum fratrum, & religionis;meritò debet eſſe peccatum ſcandaloſum , hoc eſt quod poſſit aliis ſociis eſſe nocivum. Neque expectandum eſt , quòd de facto noceat ; ſufficit , ſi probabiliter timeatur nociturum , niſi reſecetur , juxta textum *in cap. reſecandæ , cap. ecce* , 24. *q.* 3. *& cap.ſed illud* 45. *diſt.* & tradit Suar. *dict. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *l.* 3. *c.* 8. *n.* 9. Deinde debet eſſe illud peccatum publicum jure,vel facto,neque enim publica, & graviſſima pœna imponi poteſt ob delictum,dum ſecretum eſt. Non tamen requiritur , quòd delictum publicè ſit commiſſum , ſufficit ſi commiſſum ſecreto poſtmodum in judicium deducatur , ibique ſufficienter teſtibus probetur. Nam ea probatione delictum publicum eſt juris notorietate , ac proinde dignum publica pœna. Suarez *ſuprà.*

6.Difficultas autem eſt:an debeat eſſe peccatum reincidentiæ poſt repetitam à prælato monitionem, & punitionem,an verò ſufficiat ſemel tantùm commiſſum eſſe: Videtur neceſſariò requiri præceſſiſſe monitionem, imo & punitionem;quia omnia jura æqui de hac expulſione loquuntur , ſtylúſque communis clamat monachos ob ſolam incorrigibilitatem expelli : at non eſt cenſendus incorrigibilis , quouſque monitus , & pro qualitate delicti punitus reincidat.Ergo præcedere debet monitio, & punitio. Qualis autem monitio requiratur , quæve reincidentia,ut incorrigibilis cenſearis.Communis ſententia docet debere eſſe reincidentiam poſt trinam monitionem:ſic relato Anton. Abbate, Maiolo,Sayro,Graſſis,docet Sanch. *lib.6.ſum.cap.9.n.*4. & ſic pro religione Minorum in ordinationibus generalibus. Tolet. *cap. 6. tit. de incorrig.* dicitur illum eſſe incorrigibilem , qui ter convictus, & punitus de crimine non emendatur. Et in *reg.S. Benedicti cap.*58. habetur eſſe incorrigibilem qui ter deſerit religionem poſt profeſſionem factam. Illud vero eſt certum ad hanc incorrigibilitatem opus non eſſe , ut delicta ſint ejuſdem generis,ſufficit ſi ſint ejuſdem gravitatis juxta Textum *in cap. ut fama de ſentent. excommunicat.*ibi:ad ſimilia vel peiora facile labitur, & docet pluribus relatis Sanchez *dicto cap.* 9.4. Si igitur ad expulſionem incorrigibilitas requiſita eſt,nequaquam ob delictum quantumcunque grave expelli poteris, niſi monitus , & punitus ſæpius reincideris : & ita tradit D. Th. *quodlib.* 12.*art.ult.* D. Bonavent. *in reg.* D. Franciſci *q.* 14. *Cardin. cap. cum olim de privileg. n.* 4. Sylveſt. verbo *relig. 6. quæſt. ult.* Armilla ibi *numero ult.* Anton. Cucus , *lib.* 3. *inſtit. moral. tit.* 1. *numero* 130. *& numero* 139.

7. Fateor hanc frequentem monitionem regulariter neceſſariam eſſe, neque religioſum expellendum , niſi ſupradicto modo incorrigibilis exiſtat. Nego tamen id ſemper neceſſarium eſſe. Poteſt enim committi delictum ita grave, & ſcandaloſum,ut non poſſit commodè alia pœna puniri , neque alia via ſcandalo fieri ſatis, neque honori religionis conſuli , niſi expulſione à religione. Poterit ergo tunc delinquens expelli : quia bonum commune ſingulari eſt præferendum : Deinde ſunt aliqua delicta , quæ ſi religioſus ſemel auſus fuerit committere , merito præſumi poteſt eadem , & graviora commiſſurus : quo caſu etſi ille religioſus de facto incorrigibilis non ſit , quia non fuit correctus ; eſt tamen incorrigibilis ex juris præſumptione. Quando ergo aliqua religionis regula permittit ob aliquod delictum ſemel commiſſum , poſſe reum à religione expelli , ideo eſt , quia præſumit eadem , & ſimilia commiſſurum ; ac proinde eſſe incorrigibilem juris præſumptione,licet non ſit de facto , quod videtur ſufficere ad expulſionem. Præterea etſi ſpectato in jure communi incorrigibilitas de facto expulſioni neceſſaria eſſet : at ſpectatis religionum privilegiis minimè neceſſaria eſt. Sunt enim plura religionum privilegiis concedentia expulſionem pro gravi ; & atroci delicto , cujus reus ſine magno religionis detrimento non

poteſt

potest inter religiosos contineri, ut Leo X. Minoribus concessit, & Pius V. religioni, S. Hier. & Greg. XIII. in bulla incipiente, *cum alias Præposito generali Societatis*; prout refert Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 11. atque ita docent Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 3. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 9. *num.* 5. Suar *dicto cap.* 4. *n.* 11.

8. Quæ autem sunt hæc delicta gravia, ob quæ semel perpetrata excludi à religione possis arbitrio superioris relinquitur, nisi à regula designata sint. Putarem sanè peccatum, quod à sæculari commissum pœnam mortis meretur expulsione dignum esse: quia rarò hujus criminis reus absque nota religionis contineri in religione potest.

9. Dubitant tamen doctores an tacuisse in professione impedimentum, quo cognitio nequaquam in religionem admittendus esses, præstet sufficientem causam expulsioni v.g. Si celasti te esse morbo gallico affectum, vel esse ex infecto sanguine Judæorum, vel Maurorum descendentem, vel esse ære alieno graviter oppressum? Affirmant Navarr. *lib.* 3 *consil. tit. de Regularib. cons.* 25. *alias* 40. Sorb. *in compen. privileg. mendicant.* verbo *novitius, post* 7. *notab.* §. 5. *principaliter*. Vega 2. *tom. summ. cap.* 50. *casu* 4. Eman. Sà, verbo *religio. num.* 34. Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.* 37. *num.* 53. Layman. reputat probabile, *lib.* 4. *sum. tr.* 5. *cap.* 13. *num.* 1. Moventur quia per errorem à te injustè causatum religio tuam professionem acceptavit; & te in suam potestatem recepit: poterit ergo te in pœnam delicti commissi à se expellere, esto professionem nequeat irritare. At nullatenus credo ob hujusmodi culpam te posse à religione expelli; potes enim alia via sufficienter puniri, & aliorum scandalo, si fortè sit, fieri facilè satis: præcipuè cum hæc culpa non sit ex illis, ob quas religio notam, & infamiam patitur: creditur cum religionis zelo, & affectu potius quam malitia commissam. Non igitur afficiendus es hac gravissima pœna; & ita tradit Man. Rodrig. *quæst. regul. t.* 3. *quæst.* 17. *art.* 9. Sanch. retractans sententiam *lib.* 5. *summ. cap.* 4. *num.* 56.

10. Præter causam expulsionis requiritur potestas in superiore expellente. Quia est actus jurisdictionis gravissimus. Hæc potestas, si jus commune spectemus, omnibus superioribus acceptantibus professionem conceditur; quia ipsi ea conditione professionem acceptant, ut obligentur professum secum retinere, dum secundùm regulam vixerit, quare deficiente professo à regula, poterit superior ex vi professionis illum à se ejicere. Verum ex specialibus privilegiis, singularúmque religionum constitutionibus hæc potestas Generali concessa est, ipsíque regulariter reservata; ac proinde Provincialibus non jure ordinario, sed ex speciali commissione competit, ut benè notavit Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 19.

11. Qualiter autem Generalis, vel Provincialis procedere debeant in hac gravissima causa? Breviter dico delictum plenè probandum esse juxta formam judiciariam uniuscujusque religionis, conservandásque esse conditiones ab ea in expulsionis causa præscriptas. Quocirca si aliquid ex his omissum fuerit, poterit, & debebit expulsus appellare: quod maximè facere potest, si superior careat potestate expellendi, vel causa expulsionis illegitima præsumatur; interímque religio alere tenetur expulsum, quia plenè expulsus non est, cum per appellationem executio sententiæ suspendatur; insupérque obligatur concedere expensas necessarias ad litem, si aliunde expulsus non habeat. Valasc. *cons.* 7. *n.* 3. *tom.* 1. Menoch. *lib.* 1. *præsumpt. quæst.* 34. *n.* 21. Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 9. *num.* 8.

Punctum XX.

Qualiter religiosi Societatis ad sæculum dimitti possint.

SUMMARIUM.

1 *Duplex genus religiosorum Societatis* Jesu *distinguitur.*

2 *In Societate* Jesu *minor causa requiritur, ut religiosus professus expellatur, quam in aliis religionibus.*

3 *An religiosi non professi expelli possint nulla causa intercedente? Arguitur pro parte affirmativa.*

4 *Verius est societatem obligatam esse retinere scholares approbatos, & coadjutores formatos, dum se justa causa non offert.*

5 *Hanc obligationem contrahit societas non solum ex suis constitutionibus, sed etiam ex votorum emissione.*

6 *Satisfit rationibus contrariis.*

7 *Enumerantur causæ, ob quas Societas religiosos non professos dimittere possit, quæ à D. Ignat. ad 4. capita reducuntur, & primum, & secundum enodatur.*

8 *Explicatur 3. & 4. caput.*

9 *Si ex fictis causis dimissionem obtineas, apostata es, & liber à votis non evadis.*

10 *Si ex causis veris, scilicet gravibus delictis fine extorquendi dimissionem perpetratis dimissionem obtineas, dimissio non valet.*

11 *Si iniquis mediis dimissionem extorqueas, obligaris ad religionem redire. Et quid circa tui admissionem.*

12 *Si magna instantia, & continua importunitate dimissionem extorqueas, valet dimissio, esto rarò a peccato mortali excuseris.*

13 *Culpam mortalem committis, si mediocrem diligentiam non adhibeas in vitandis culpis, ex quibus præsumis te à religione ejiciendum.*

1. Duplex est religiosorum genus in Societate. Alii sunt religiosi simplicibus tantum votis alligati, alii solemnibus. Quicunque ex his dimitti possunt, sed diversimodè. Nam ligati votis simplicibus dimittuntur liberi, alii vero suis votis ligati, sicuti cæterarum religionum professi: sic habetur 2. *p. constit. cap.* 1. & 2. & in Bulla Greg. XIII. incipiente *Ascendente domino*. Hæc autem diversitas, ut constat ex dicta bulla nascitur ex modo diverso, quo hæc vota simplicia, & solemnia emittuntur, & à religione acceptantur. Nam emittentes vota simplicia religioni traduntur, quousque ipsa religio eos retinendos esse judicaverit, quare si religio judicet expediens esse eos dimittere, cessat eorum obligatio ad vota ob defectum conditionis sub qua fuerunt emissa. At professionem, seu solemnia vota emittentes non sub ea conditione emittunt, sed absolutè, ipsáque religio se obligat ad illos saltem quoad vinculum, & votorum firmitatem perpetuo retinendos, ac proinde cum illos dimittit; liberos dimittere non potest, sed votis ligatos. Potestas hæc dimittendi tam professos, quam non professos penes solum Præpositum Generalem residet, eámque aliquando provincialibus committit respectu non professorum, quæ omnia constat ex *dict.* 2. *p. constit.*

2. Difficultas ergo est, an requiratur causa, & quæ hæc sit ad horum expulsionem; Et quidem ad expellendos professos nemini est dubium, causam gravissimam requiri. At censeo minorem, quam in aliis religionibus requiri, eo quod in 2. *p. constit. cap.* 2. ubi de causis, ob quas tam scholares, quam professi possunt dimitti (generaliter enim loquitur de omnibus dimittendis, ut constat ex finalibus verbis *præcedentis*, *cap.* 1.) plures apponantur, quæ in aliis religionibus insufficientes esse judicantur: ibi enim ut causa sufficiens expulsionis

enumeratur ; tacuisse malitiosè impedimentum aliquod grave secundarium ex præscriptis à Societate, cujus taciturnitatem superiori puncto probavimus non præbere aliis religionibus sufficientem expulsionis causam. Præterea Greg. XIII. in bulla quæ incipit *cum aliàs*, nulla incorrigibilitatis mentione facta decernit Præpositum Generalem dimittere posse professos ex causis id exigentibus, quæ sunt omnes illæ, quibuscum professus non potest absque gravi religionis jactura in Societate detineri. Et licet ex his causis aliæ etiam religiones suos professos dimittere possint: at quia Societas saluti proximorum perpetuò incumbit, facilius quælibet gravis culpa huic fini obstare potest. Tum quia de ipsis sic delinquentibus non satis fidit Societas iterum lapsuros non esse, cum inter multa perditionis pericula continuò versentur. Tum quia nec fidit eo fructu, & utilitate, ab bono Societatis nomine muneri suo satisfacturos. Et confirmatur optimè ex his, quæ de Præposito Generali traduntur 9. *part. constit. cap.* 4. §. 7. ibi enim ob peccata mortalia internum actum prodeuntia, ac nominatim ob copulam carnalem, vulnerationem cujusquam, ex redditibus collegiorum aliquid ad proprios sumptus assumere, vel cujus extra Societatem donare, vel aliqua stabilia bona domorum, aut collegiorum alienare, vel pravam doctrinam habere: si de re sufficientissimè constet statuitur posse Præpositum Generalem non solum ab officio, sed etiam à societate, si opus fuerit, removeri. Si igitur Præpositus Generalis ob quodlibet peccatum ex supradictis à societate dimitti potest, si id ad majorem Dei gloriam, & universale bonum Societatis expedire fuerit judicatum ; à fortiori quilibet particularis è Societate dimitti poterit. Minorem ergo causam societas in suis professis dimittendis requirit, quam aliæ religiones : & ita tradit Suar. *t.* 4. *de relig tr.* 10. *lib.* 11. *c.* 1. *à n.* 2. *usque in fin.*

3. Si verò de religiosis non professis loquamur, alicui videri posset nullam causam ad horum expulsionem saltem validam requiri. Hæc enim requiri poterat vel ex constitutione, & regula, vel ex contractu, quem init religiosus cum religione per vota simplicia. Si solum ex constitutione, & regula (uti docet Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 9. *num.* 61. *fine*, *& num.* 64. Ribadeneira *cap.* 13. *in princ. de instit. Societ.*) cum nulla constitutio, & regula ad peccatum obliget, nullum Generalis peccatum committet, si absque causa hos religiosos dimittat. Et esto peccatum aliquod committeret, sicuti committit superior novitium sine causa à religione expellens ; quia tamen constitutio, & regula dimissionem non irritat, tenebit factum, sicut tenet in novitio sine causa dimisso. Si autem dicas, ex contractu imbibito in votorum simplicium emissione causam expostulari, eo quod religiosus se tradit religioni obsecuturum, & religio obligatur perpetuò eum secum retinere, nisi causa justa adsit dimissionis, obstat primò, quia nulla esset differentia horum religiosorum à religiosis professis, quos societas obligatur retinere, dum causa justa dimissionis non adest. Secundò, quia repugnat modo, quem societas servat in horum votorum admissione : admittit enim nullam in se suscipiendo retentionis obligationem, sed quousque ipsa retinere voluerit & sub ea conditione religiosus vota emittit, ipsique emittenti manifestatur, uti habetur *exam. cap.* 6. §. 3. *litt. A. & cap.* 6. §. 1. *&* 2. *&* 2. *part. constitut. c.* 1. §. 1. *litt. A, & 5. part. constitut. cap.* 4. *litt. B, & D.* Ergo nolente religione religiosum retinere evanescet obligatio, quæ à religionis voluntate dependebat : si enim te in servum alicui traderes quousque ipse te in servum habere voluerit, non obinde dominus hanc traditionem acceptans obligatus est te in servum retinere, sed poterit, cum sibi placuerit te manumittere. Idem est si te traderes obsequuturum Xenodochio, dum prælatus illius te retinere judicaverit, poterit prælatus non obstante hac traditione te absque ulla causa à Xenodochio expellere : sed eodem modo te tradis vota simplicia in Societate emittens, ut constat ex locis constitut. adductis, & ex bulla Gregor. XIII. incipiente *Ascendente*, ubi inquit Gregor. quantum est ex parte ipsorum perpetuò, ex parte vero Societatis juxta Apostolica inducta, & constitutiones prædictas tamdiu obligari, quamdiu Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse judicaverit. Ergo nulla causa ex vi hujus incorporationis requiritur, ut possis à religione dimitti. Præterea 5. *p. constitut. cap.* 4. *& litt. D.* dicitur hæc vota in manibus cujusquam non emitti, neque ea prælatum admittere, sed soli Deo offerri, & non homini. Si igitur religio ex horum votorum acceptatione obligationem haberet secum retinendi religiosum, jam vota non soli Deo, sed homini offerrentur, & in manibus hominis emissa essent, homoque illa admitteret. Ne ergo contra constitutionem procedamus, asserendum est, nullam Societati obligationem esse retinendi ex votorum simplicium emissione.

4. Nihilominus verius est non solum ex constitutionibus, & regulis, sed etiam ex votorum emissione obligatam esse Societatem secum retinere scholares Approbatos, & coadjutores formatos, dum non se offert justa causa expulsionis : sic docet, & latè probat doctissimus Franc. Suar. Societatis Jesu decus, & ornamentum *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 2. *c.* 9. *n.* 10. *& sepp.* Et quidem obligatam esse Societatem ex vi suarum constitutionum luce meridiana clarius est. Nam loquens S. Ignatius in *exam gener. cap.* 6. *in ejus declaratione* dicit. Non est injustum (ut patet in litteris Apostolicis) si societas libertatem ad eos dimittendos, quando non faciunt, quod debent, retinet. Expendo conditionalem, *quando non faciunt quod debent* : quasi solum ea conditione stante Societas libertatem habeat : & paulò inferius inquit : Nec id (scilicet è Societate religiosos expellere) sine causis justissimis fieri debet. *cap.* 7. §. 1. de scholaribus è Societate dimittendis vel admittendis inquit : Libera tamen manebit societas, nec tenebitur ad eos admittendos ad professionem, nec in coadjutores formatos, si studiorum tempore malè se gererent, adeo ut superior Societatis existimaret Deo gratum non fore, si in eam admitterentur, & tunc ipsi suis votis soluti erunt. Ex quibus verbis constat per argumentum à contrario, si scholares tempore studiorum non se malè gererent, societatem teneri ad eos admittendos ad professionem, vel in coadjutores formatos, & à fortiori ad eos non expellendos. Deinde expendendo cum Suar. particulam *tunc*, quæ indicat solum eo casu scholares à votis solvi posse ; quo superior existimaret Deo gratum non fore, si in societatem admitterentur. Ergo non pro libito solvi à votis possunt. Præterea 2. p. *constitut.* ubi de dimittendis agitur variæ præscribuntur causæ dimissionis, quod necessarium non esset, si superior pro libito religiosos expellere posset. Idipsum expressit Gregor. XIII. in bulla, *Quanto fructuosius*, ubi postquam dixerat non posse scholares absque vitio Apostasiæ societatem fugere, subjungit. Quamvis *rationabili ex causa*, juxta constitutiones easdem ab ipso Præposito Generali dimitti, & votis hujusmodi liberari possint. Ergo absque rationabili causa non censet Pontifex posse admitti. Neque his obstat, quod aliis in locis voluntati, judicio, & arbitrio Præpositi Generalis hæc dimissio committatur ; quia committitur arbitrio, & judicio recto, & voluntati rationi regulatæ, quæ esse non potest absque causa justa, ut multis allegatis probat Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *q.* 13. Sit ergo certum spectatis Societatis constitutionibus non posse absque justa & rationabili causa religiosos non professos dimitti.

5. Hinc infero, non solum ex ipsis constitutionibus, sed etiam ex votorum emissione hanc obligationem habere societatem. Nam religiosus se tradit religioni, ut ab ipsa retineatur, prout ipsa obligata est sic traditum

retinere

retinere; at religio ex suis constitutionibus obligata est religiosum retinere, dum non se offert expulsionis legitima causa. Ergo religiosus se tradit religioni retinendum, dum non fuerit causa legitima expulsionis. Ergo religio hanc traditionem acceptans non poterit absque legitima causa religiosum à se expellere, quod si contra fecerit, nulla erit talis dimissio utpote facta à non habente potestatem. Quocirca hæc traditio religiosi est longè diversa ab ea libera traditione, qua te in servum, & in Xenodochii obsequium tradis, de quibus fit mentio in contraria sententia. Nam religiosi traditio fit sua obligatione, quam habet societas neminem dimittendi absque rationabili causa. Illæ vero traditiones sub nulla obligatione fiunt, cum dominus, & administrator Xenodochii nullam habeant, neque ex tua traditione subire velint. Præterea si societas ex votorum scholarium emissione, & illorum acceptatione nullam haberet obligationem retinendi religiosum, vix ulla differentia inveniretur inter religiosum, & eum, qui tépore novitiatus, ea vota ex devotione emittit: si quidem uterque obligatus manet ea vota servare, & in religione perseverare, dum religio detinere voluerit; ipsa tamen religio obligationem retinendi non suscepit. At negari non potest Societatem specialius obligatam esse ad retinendum religiosum, quam non religiosum? quia religiosus est membrum Societati unitum, ipsique incorporatum, & ut tale à religione susceptum, ergo non pro libito, & absque justa causa à se expellere poterit, sicut validè expellere potest novitium vota ex devotione emittentem.

6. Neque obstant rationes contrariæ, quibus jam ex parte satisfactum est. Ad primam dico esse maximam differentiam inter religiosum professum, & non professum. Nam esto uterque conveniat in eo quòd non possint dimitti absque causa; differunt tamen in eo, quod minor causa requiritur ad dimittendum non professum, quàm professum. Item differunt in modo dimissionis. Nam professus dimittitur votis ligatus; at non professus à votis absolutus: diversimodè enim se tradunt religioni retinendos. Nam professus se tradit retinendum à religione perpetuò quoad professionis vinculum, & subjectionem prælato debitam: quoad actualem verò gubernationem, quousque causam nocivam religioni dederit, ipsaque religio eum retinere voluerit: at non professus se religioni tradit tam quoad vinculum, quàm quoad actualem gubernationem, dum ipsa religio rationalibus causis ducta retinere judicaverit. Ad secundam rationem desumptam ex modo, quem societas servat in non professorum admissione ex probatione nostræ sententiæ satisfactum est. Ad tertiam fateor locum illum constitutionis difficilem esse, sed ne contrarius sit tum aliis religionum locis, tum bellis summorum Pontificum, tum rationi naturali dicendum est, ea vota scholarium in nullis manibus ferri quoad effectum, & obligationem ea conservandi in suo robore, & firmitate; non tamen quoad effectum acceptationis, ne absque legitima causa solvantur. Aliàs si societas hæc vota non acceptaret, sicuti novitii vota ea devotione emissa non acceptat, nulla necessitas esset faciendi hæc vota coram Præposito Generali, vel illius vices tenente, sed secretò facta eandem inferent obligationem eumdemque statum religiosum constituerent, quod non est dicendum.

7. Restat explicare causas, ex quibus Societas suos religiosos non professos dimittere possit. Hæ omnes numerantur à sanctissimo Ignatio 2. *p. constit. c.* 2. easque ad quatuor capita reducit. Primum est, si graviter divina majestas offenderetur ex tui in Societatis retentione: eo quod ita sis perditus moribus, ut incorrigibilis censearis. Ex hoc tamen capite etiam professi in aliis religionibus dimitti possunt. Secundum est, si existimaretur tui in Societate retentionem contra Societatis bonum fore, quia bonum commune singulari est præferendum, statimque S. Ignat. subjungit, quando censenda sit retentio contra Societatis bonum; primò, si in probationum decursu aliqua impedimenta, vel insignes defectus, quos antea in examine tacuisses, detegerentur; quia religioni præstat infidelem, & deceptorem in re magni momenti non retinere. Sed quia contingere potest, ut aliis dotibus ad divinum obsequium polleas, ministeriisque Societatis exequendis aptus sis, prudentiæ superioris relinquitur, ante re vera sis dimittendus. Quod si tempore ingressus morbum, quo laborabas, vel dispositionem ad illum detexisti, & sub ea conditione admissus fuisti ad Societatem, ut periculum fieret tuæ sanitatis, postmodum vero cernitur te non convalescere, nec labores Societatis ferre posse, in posterum, poteris dimitti, quia tibi sub ea conditione admisso nulla irrogatur injuria, & ex alia parte religioni expedit inutiles ministros non habere. Si verò ingressus es in societatem sine ulla conditione, manifestata quidem infirma corporis valetudine, sed spe concepta, quod ad majora aptus esses futurus, neque esse experimento comprobatur, dimitti quidem poteris; quia cessat conditio, sub qua tacitè fuisti admissus, scilicet aptitudo ad res majoris momenti. Verum etsi hoc ita sit, considerandum tamen est num dimitti debeas, necne? Si enim aliquo modo utilis religioni esse potes, ipsaque religio absque suo gravi detrimento te retinere potest, credo sine dubio te potius esse retinendum, quam dimittendum; quia defectus ille est tibi involuntarius, & in eo manifestando te fidelem cum religione ostendisti, absolutè tamen, ut dixi, dimitti potes, quia evanescit conditio, sub qua tacitè fuisti admissus 4. *part. constit. cap.* 6. *N.* Sed ut omnis occasio dubitandi tollatur, & hoc negotium majori cum justificatione fiat, cautum est *exam. gener. cap.* 7. §. 2. si quando studiorum tempore qui majorem ad ea propensionem animi præ se tulerunt, quam ad aliud in Societate ministerium, ostenderent, ac certum indicium præberent, unde Societas, vel ejus superior in Domino sentiat eos idoneos non esse, ut in litteris proficiant; eo quod ingenio, vel sanitate corporis destituantur, vel aliis defectibus laborent, interrogantur inquam; an patientur se dimitti à Societate; dum ab omni voto, & promissione liberi maneant, sint laturi. At si cum sanus ingressus fueris in obsequio Societatis in ægritudinem incidisti, ob quam ministeriis Societatis ineptus existas, nequaquam poteris dimitti, si tu ipse non consentias; quia esto illa causa ex parte Societatis sufficiens sit ad expulsionem; eo quod ipse inutilis sis: impeditur tamen illius executio, dum tu dimissioni contradicis; quia hac contradictione posita dimissio charitati esset contraria. At si tu dimissioni consentias, ut verè consentire potes; quia existimas extra religionem salutem recuperaturum, vel fortè liberiùs Deo obsequuturum poteris dimitti, quia cessat impedimentum; ratione cujus illa causa de se sufficiens executioni mandari non poterat: sic declaratum est. *decreto* 50. *alias* 39. *congreg.* 5. *n.* 3. Deinde subjungit S. Ignat. retentionem esse contra Societatis bonum, si damnum allaturus malo vitæ exemplo judicetis; ac præcipuè si iniquum te ostendas, & verbis, aut actibus offendiculum aliis præbeas; præcipuè si ad instabilitatem in vocatione suadeas, vel ad discordiam, vel si quid contra superioris, vel commune Societatis bonum moliaris. Te enim eo casu tolerare charitatis non esset, sed vitii contrarii quidem in eo, qui tenetur conservare quietem, & bonum statum Societatis commissæ. Quando autem non tam propter rationem, vel magnitudinem peccati: quam ob removendum offendiculum, quod aliis præbuisti, dimittendus esses, si alioquin aptus sis, expendet prudentia superioris, an expediat, facultatem tibi dare, ut ad locum alium Societatis valdè remotum eandem non egrediendo proficiscaris.

8. Tertium, & quartum caput, ex quo sufficiens causa dimissionis

dimiſſionis deſumitur ad ſupradictum ſecundum reduci poſſunt. Tertium enim eſt, ſi tua in Societate perſeverantia judicaretur eſſe in tui, & Societatis damnum. Quod tam ex parte corporis, quam ex parte animi poteſt accidere. Ex parte corporis, inquit S. Ignat. accider, ſi tempore probationis (hoc eſt) ante profeſſionem, vel gradum coadjutoris formati deprehendaris morbum, vel debilitatem habere, quocum non poſſes progredi in laboribus, quos noſter procedendi modus requirit ad Deo in eo ſerviendum. Sed hæc cauſa explicanda eſt juxta ſuperius dicta; expendendum enim eſt, an poſt vota biennij contraxeris eam infirmitatem, an ante; nam ſi poſt, non præſtat ſufficientem cauſam dimiſſioni, niſi conſentias; Si ante, abſolutè dimitti potes, vel quia malitiosè tacuiſti, vel quia ſub periculo ſalutis, vel ſpe aptitudinis ad res majoris momenti admiſſus fuiſti. Prudentiæ tamen ſuperioris relinquitur; an re ipſa dimiſſio expediat, ut notatur 4. *part. conſtit. cap. 6. in declarat. litt. N.* Ex parte rerum animæ, (inquit S. Ignat.) accidet quando ad probationem profeſſionis admiſſus, te componere ad vitam ſub obedientia, & juxta modum procedendi Societatis ducendam, non poſſes, quod nequeas, vel nolis proprium tuum ſenſum, vel judicium, infringere, vel propter alia impedimenta, quæ à natura; vel conſuetudine promanarent: tunc enim merito eſſes expellendus, quia aliis cederes in offenſionem. Quartum caput, quod eſt, ſi tui in Societate retentio cederet in damnum aliorum, qui de Societate non ſunt, etiam præſtat ſufficientem expulſionis cauſam; quia bono nomini Societatis contradicit miniſtros ſuos cum injuria tertii retinere. Quapropter, ſi deprehendaris, te vinculo matrimonii, vel ſervitutis legitimæ, vel ære alieno magni momenti aſtrictum eſſe expelli debes, & præcipuè cum ea tacueris, dum initio examinatus fuiſti: ideoque hoc caput ad ſecundum reduci poteſt.

9. Illud vero omnino advertendum duxi, te liberum à votis non dimitti, ſed verè eſſe apoſtatam, & apoſtatarum cenſuris, & pœnis ſubjacere, ſi dimiſſionem obtineas non ex veris, ſed ex fictis cauſis, ut ſi fingas graves lapſus carnis, graviaque alia peccata, vel gravem difficultatem in illis ſuperandis ad dimiſſionem extorquendam. Hæc enim dimiſſio nulla eſt; eo quod non adſit cauſa ratione cujus conceſſa fuit: ſic traditur expreſsè in *congregat. 7. decreto* 18. §. 4. & docuit Sanch. *lib. 6. ſum. c. 9. n. 67.*

10. Major tamen difficultas eſt, ſi ex cauſis quidem veris & juſtis, gravibus ſcilicet delictis ad finem extorquendi demiſſionem perpetratis, dimiſſionem obtineas; an inquam liber evadas? Videris enim liber evadere, tametſi graviſſimè peccaveris? quia ſocietas poteſtatem habet expellendi eos, qui vel non poſſunt? vel nolunt ſuos mores componere, juxta ejus laudabile inſtitutum, ut habetur 2. *p. conſtit. cap.* 4. §. 4. Sed te illa gravia delicta committentem dimittit ſocietas; eo quod vel non poſſis, vel nolis corrigere: ergo illa dimiſſio valida eſt. Nihilominus tenendum eſt, eam dimiſſionem invalidam eſſe. Quia eſto tibi conceſſa ſit occaſione illorum delictorum; at creduntur illa delicta ex infirmitate, indoléque depravata fuiſſe commiſſa, non autem ex induſtria, & ad finem extorquendi dimiſſionem. Cum ergo illa delicta ex hoc fine commiſſa moraliter diverſa ſint à delictis ex infirmitate, pravâque indole commiſſis, & dimiſſio non fuerit conceſſa ob ea delicta commiſſa ex induſtria; quia numquam præſumitur ſic commiſſa eſſe; efficitur ſanè involuntariam eſſe dimiſſionem; ac proinde nullam: & ita tradidit Congregatio generalis *dicto decreto* 18. §. 4. Sanchez *capite* 9. *numero* 66. & conducunt dicta tract. præcedenti de voto *diſp.* 1. *punct.* 17. Poſſet tamen ſuperior tibi dimiſſionem concedere ex malitia peccanti, & hoc ſolum probat ratio dubitandi; at nunquam præſumi poteſt, niſi clarè exprimat.

11. Sed inquires, quam obligationem habeas his iniquis mediis dimiſſionem extorquens? Certum eſt, te obligatum eſſe ad religionem redire; quia nulla fuit dimiſſio; ac proinde debet apponere media, quæ ad hunc finem judicaveris neceſſaria fore. Cum ergo primum, & præcipuum ſit fraudem detegere, & malitiam commiſſam declarare, ne præſumaris delicta ex mala indole commiſiſſe, teque non eſſe corrigendum, ſine dubio ad fraudis manifeſtationem teneris. Quod ſi fraude detecta nollet ſuperior poteſtatem habens dimittendi, & recipiendi, te recipere, eo ipſo liber à votis es? quia illa repulſa eſt tacita dimiſſio, & præcedentis dimiſſionis ratificatio. Notanter dixi, ſi te nolit recipere qui poteſtatem habet dimittendi & recipiendi. Nam ſi ſolum habet poteſtatem recipiendi, non tamen dimittendi, ut contingit in Provincialibus Societatis, difficile eſt, an detecta Provinciali veritate, & ab eo repulſus, liber maneas à votis? Affirmat Sanchez *dict. 6. ſum. c. 9. n. 66. fine.* Quia cum Provincialis habeat poteſtatem non admittendi iterum qui à Generali dimiſſus eſt, conſequenter habet poteſtatem ratam habendi priorem dimiſſionem, quando denuò admittere, non expedire judicaverit. At certè hæc doctina mihi difficilis eſt. Suppono enim dimiſſionem factam à Generali, vel Provinciali ejus nomine nullam fuiſſe, utpote fraude extortam. Suppono deinde Provincialem poteſtatem non habere dimittendi eum qui ex induſtria, & malitia ad finem extorquendi dimiſſionem cauſas apponit. Ex his ergo ſuppoſitis manifeſtè videtur inferri ex ſola Provincialis repulſa veritate detecta te liberum à votis non eſſe, quia nequit firmam, & ratam habere dimiſſionem, quam facere non poteſt. Neque ex eo quòd Provincialis habeat poteſtatem non admittendi iterum, qui à Generali dimiſſus eſt, inferre potes habere poteſtatem ratam habendi dimiſſionem nullam à Generali factam; quia aliud eſt non admittere, aliud dimittere: habet tamen Provincialis poteſtatem non admittendi dimiſſum, non tamen ad verè dimittendum, qui verè dimiſſus non eſt. Adde habere poteſtatem ad non admittendum dimiſſum, qui verè dimiſſus eſt, ſecus qui dimiſſus non eſt. Hunc enim tenetur admittere eodem modo, ac tenetur fugitivum; quia verè fugitivus eſt. Sed quia Provincialis non tenetur ſic expulſo aſſerenti media ex induſtria ad expulſionem apoſuiſſe, ideo invalidè expulſum juſtiſſimè non admittit. Quocirca, ut liber à votis exiſtas Generalem conſulere, eique veritatem manifeſtare debes.

12. Sed quid ſi magna inſtantia, & continua importunitate dimiſſionem extorquens; Credo validam fore dimiſſionem, tametſi à peccato mortali rarò excuſeris. Priorem partem ſupponit congregatio. *VII. ſupradicto decreto* 18. §. 3. quatenus definit cogendos eſſe alium ordinem ingredi, qui ſola importunitate dimiſſionem extorquent, & rariſſimè permittendos eſſe ad ſæculum redire. Ratio eſt? quia illa importunitas, & continua inſtantia non reddit conceſſionem ſimpliciter involuntariam, & ex alia parte præſtat Societati ſufficientem expulſionis cauſam: ſocietas enim ad ſua miniſteria exercenda milites voluntarios, & ſuo inſtituto benè affectos expoſtulat. Quod verò à peccato mortali raro excuſeris, perſuadeor primo ex *ſupradictæ congreg. decreto* §. 1. ubi ſtatuitur, ut ij qui dimiſſionem petunt nulla ſufficienti cauſa ducti, neque Provincialis monitis acquieſcentes, Provinciali referant propria manu ſubſcriptas cauſas? omnes, ob quas dimiſſionem procurant, quas Provincialis cum conſultoribus diligenter examinatas ad P. N. Generalem mittere debet, ſimulque declarabit, quid ipſe, & conſultores ſentiant: quas ſi P. N. Generalis non judicaverit ad dimiſſionem ſufficientes, & idoneas, Provincialis ſub obedientiæ præcepto perpetuum ſilentium eis indicat; eoſque ſi non obtemperent, pro delicti qualitate ſeverè puniat publica etiam animadverſione, ſi publica ad alios culpa promanavit, concluditque congregatio. Sciantque tales ſe in conſcientia tutos non eſſe, ſed mortali culpæ ſubjacere, quamdiu in illa animi obſtinatione

ſtinatione manent. Ex quibus manifeſtè colligitur reum eſſe culpæ mortalis, qui dimiſſioni inſiſtit ob cauſas à P.N. Generali ut inſufficientes declaratas: quia eo ipſo cenſetur ob ſolam importunitatem velle ſibi dimiſſionem concedi. Secundo perſuadeor ex obligatione à votis inducta: hæc enim eſt de perſeverantia in religione, quantum eſt ex parte religioſi: at ad obtinendam hanc perſeverantiam neceſſaria eſt voluntas illius, & ad religionem affectus. Ergo qui hanc voluntatem, & affectum ſaltem mediocri diligentia non procurat, ſed potius ſua inſtantia, & continua importunitate à ſe removet, adverſus votum procedit, & ita tradit Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 9. num 60.*

13. Hinc à fortiori conſtat te reum eſſe culpæ mortalis adverſus votorum emiſſionem, ſi mediocrem diligentiam non adhibeas in vitandis culpis aliàs levibus, ex quibus juſtè præſumere potes fore à Societate expellendum. Nam cum tenearis in religione perſeverare votaque perpetuò obſervare, conſequenter teneris ad apponenda media, obſtaculaque removenda, quæ reputantur obſervationi communiter neceſſaria. Sanch. *dict. cap. 9. num. 69.*

Punctum XXI.

An Religioſus expulſus teneatur ad Religionem redire, reditumque procurare?

SUMMARIUM.

1 *Aliqua certa præmittuntur.*
2 *Expulſus ad Religionem rediens non indiget nova profeſſione.*
3 *Vota quæ profeſſioni conjuncta ſunt, non extingui expulſione, ſed ſolum ſuſpendi, ut certum præmittitur.*
4 *An Religioſus per ſententiam definitivam, & perpetuo à Religione expulſus ad eam redire teneatur? Pro parte negativa proponuntur fundamenta.*
5 *Oppoſita ſententia verior eſt.*
6 *Fit ſatis rationibus contrariis.*
7 *An ejectus recipiendus ſit ad eundem gradum, quo ante expulſionem erat conſtitutus quoad ſedem, locum, ſuffragia, &c. Affirmat Sanch. ſed doctrinæ Suarii adhærendum eſt.*

1. IN hac quæſtione certum eſt invalidè expulſum obligatum eſſe quantum eſt ex parte ſua reditum procurare. Nam cum ex vi votorum teneatur regularem vitam degere, & ab illa obligatione legitimè non ſit abſolutus, debet quantum in ſe eſt, illius obſervantiam procurare: ſic tenent omnes Doctores in diſcurſu referendi. Secundò certum eſt expulſum pro limitato tempore, illo tranſacto ad Religionem redire debere; aliàs erit fugitivus, vel apoſtata, cum extra Religionem abſque licentia vagetur. Tertiò eſt certum, nullum profeſſum quantumvis per ſententiam definitivam, & perpetuò à Religione expulſum liberum eſſe à tribus votis ſubſtantialibus, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; ſed omnino his votis ligatum dimitti; tametſi eorum obſervantia ſtatui expulſionis accommodetur. Hæc enim vota ad ſummum ceſſare poſſunt ſola diſpenſatione Pontificis communi, & graviſſima cauſa intercedente, qualis non eſt, nec debet eſſe depravata vita Religioſi, quæ præſtat expulſioni cauſam, & ita ſuſtinent Navarr. *comm. 2. de Regul. n. 34. & ſeqq. & comm. 3. n. 46.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 6. q. 4. & cap. 37. q. 2.* Vaſq. *1. 2. diſp. 165. n. 87.* Leſſius, *lib. 2. c. 41. dub. 15. à n. 212.* Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 21. ſect. 1. n. 20. & tom. 4. de Relig. tract. 5. lib. 3. cap. 6. n. 1.* Sanch. *lib. 6. ſumm. cap. 9. n. 27.* Layman. *lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 13. quæſt. 1.* & alii plures apud ipſos. Et convincitur ex *cap. fin. de Regul.*

2. Hinc deduco, expulſum ad Religionem redeuntem non indigere nova profeſſione; quia à priori non fuit abſolutus, ſed ſolùm illius executio, & obligatio fuit pro tempore expulſionis ſuſpenſa; ſicuti contingit in caſu divortii cum nocens revertitur, & reconciliatur, non renovatur vinculum matrimonii, nec renovari poteſt, tametſi redeat uſus, qui per divortium erat ſuſpenſus. Sanch. *lib. 6. ſumm. cap. 9. num. 33.* Suar. *dict. cap. 5. num. 15. & 16.*

3. Quartò certum exiſtimo, omnia illa vota, quæ profeſſioni conjuncta ſunt, non extingui expulſione, ſed ſolum ſuſpendi illorum obligationem ex defectu materiæ. Sanch. *lib. 6. cap. 9. n. 56.* Ratio prioris partis eſt; quia nulla eſt legitima cauſa, quare ea vota extinguantur profeſſione, cui annexa ſunt, non extincta; ideoque expulſi ad Religionem revertentes non ſolent iterum ea vota emittere, ſicut nec denuò profeſſionem facere. Quod verò obligatio ſuſpendatur, conſtat, quia non ſunt apti expulſi ad illorum executionem, neque ipſi illa vota emittentes animum habuerunt obligandi ad illorum executionem extra Religionem. Ex quo fit Religioſos B. Mariæ de Mercede expulſos obligari non poſſe ut ad redimendos captivos proficiſcantur: quia non voverunt dictæ redemptioni incumbere habitu Religionis privati; ſed illo retento, & Religioni uniti, & incorporati. Idem eſt de Religioſis Minimis expulſis, non inquam teneri vitam quadrageſimalem obſervare; quia non videntur eam vitam voluiſſe, niſi annexam communi, & regulari. Idem de profeſſis à Societate emittentibus votum quartum obediendi Summo Pontifici in miſſionibus, aliaque vota, qui ſi à Societate ejiciantur, obligati non ſunt tempore ejectionis ea obſervare. Quia non præſumuntur voluiſſe eorum obligationem ſubire, cum à gremio Religionis ſunt ſeparati. Eſt enim obligatio longè difficilior. Atque ita ſuſtinet Sanch. *d. c. 9. n. 56. & 57.* Hæc certa.

4. Dubium tamen eſt; an Religioſus per ſententiam definitivam, & perpetuò à Religione expulſus teneatur ad reditum; negat Navarr. *com. 2. n. 36. de Regul. & lib. 3. conſ. eodem tit. conſ. 18. 64. & 80.* Man. Rodrig. *t. 1. quæſt. regul. q. 30. a. 20.* Sayro *theſaur. caſuum. tit. 2. lib. 6. c. 9. n. 26.* Azor. *t. 1. lib. 12. c. 16. q. 6. & c. 27. q. 1.* faveque Textus *in cap. fin. de Regul.* ubi loquens de fugitivis, & ejectis requirendis, ſolos fugitivos expreſſit compellendos eſſe ad reditum, tacitè innuens ejectos compelli non poſſe: & ita videtur ſentire Gloſſa *ibi*, & Abbas, *n. 2.* Ratione verò probatur primò, quia illa ſententia de expulſione perpetua Religioſi fuit legitima (ut ſuppono) ergo ſervanda eſt, juxta *leg. Res judicata ff. de Reg. juris.* At non ſervatur expulſo ad Religionem redeunte. Ergo expulſus perpetuò non ſolùm non eſt obligatus ad reditum, imò nec recipi poteſt abſque diſpenſatione. Secundò Religio expellens à ſe Religioſum excutit à ſe obligationem, quam habet illum retinendi, alendi, & gubernandi, ſed hanc remiſſionem ipſe Religioſus acceptat, ergo nequit religio revocare. Nam ut habetur, *leg. qui res, §. de ſolutionib.* in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt. Tertio expulſus eſto emendatus ſit, cogere non poteſt Religionem, ut ipſum in ſe recipiat, ergo nec ipſum poterit Religio cogere? quia in his æqua debet eſſe conditio. Quartò, degradatus realiter, & in perpetuum non cogitur redire ad miniſteria Ordinis exercenda, ergo nec Religioſus expulſus qui eſt ab ſtatu Religioſo degradatus. Quintò, eadem culpa bis puniri non poteſt, ſed expulſi delictum expulſione punitum eſt, nequit ergo iterum puniri. At ſi poteſt cogi ad Religionis reditum, delictum iterum punitur, tum illa coactione, tum rubore quem ex reditu patietur, tum delicti præteriti continua memoria, objectione, & improperio, tum privatione privilegiorum, & honoris antiqui; nequit ergo ad reditum obligari.

5. Nihilominus contrariam ſententiam veriorem reputo, ſcilicet ejectum obligatum eſſe procurare Religionis

gionis reditum, & facto redire, quoties Religioni placitum fuerit: sic tradunt aliis relatis Sanch. *lib. 6. sum. c. 9. n. 25. & 30.* Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 5. à n. 4.* Lessius, *lib. 2. de justit. c. 41. dub. 15. n. 111.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 5. c. 13. q. 3.* Et videtur convinci ex dicto *cap. fin. de Regul.* ubi tam fugitivi, quàm ejecti præcipiuntur quæri, & ad Religionem reduci; quod nullatenus fieret, nisi supponeret Pontifex fugitivos, & ejectos obligationem habere redeundi. Neque obstat, cum de compulsione ad reditum loquitur solos fugitivos expressisse, quia fortè id solum brevitatis causa fecit, vel certè quia ejecti reditui resistentes fugitivi esse incipiunt. Ratio verò nostræ sententiæ est, quia ejectus verus est, & substantialiter Religiosus tametsi ut membrum putridum à consortio aliorum separatus. Ergo habet obligationem statui Religioso necessariò annexam. At obligatio statui Religioso necessariò annexa, & ab eo inseparabilis est obligatio ad vitam communem, & sub obedientia Prælatorum regularium: quia id est votis promissum: ergo ejectus hanc retinet obligationem. Ergo quantum est in se illius executionem procurare debet. Ergo quandocumque Religio permiserit sub ejus regimine expulsum vivere, ipse obligatus est acceptare.

6. Neque contrariæ rationes urgent. Ad primam concedo sententiam illam fuisse legitimam, servandamque esse quoties Religio sibi expedire judicaverit; quia in favorem illius lata fuit; ac proinde illam conditionem in se virtualiter imbibit, ut expulsio duret, quoties sibi placuerit; sicuti contingit in sententia perpetui divortii ob adulterium ab uno conjuge commissum, quæ servanda est, quousque innocenti placuerit nocentem revocare, quia in favorem innocentis lata fuit. Aliàs si posita sententia expulsionis, & divortii permissum non esset innocentibus nocentes revocare, non in eorum favorem, sed potius in dispendium, & in favorem nocentium cederet; siquidem nocentes ex vi illius commodum libertatis, & exemptionem à subjectione obtinerent. Ne igitur asseramus sententiam expulsionis, & divortii in favorem delinquentium latam esse, dicendum est, ipsos delinquentes obligatos esse ad communem vitam redire, quoties innocentibus fuerit placitum. Quando autem innocentibus placet reditus, non mutatur divortii, & expulsionis sententia, sed omnino servatur; quia sub ea conditione lata fuit. Ad secundum admitto, Religionem expulsione facta excutere à se obligationem retinendi, alendi, & gubernandi Religiosum non absolutè, sed dum ipsa expedire judicaverit. Quare judicante Religione expedire reditum expulsi, expulsus redire tenetur. Adde Religionem non posse cedere obligationi retinendi Religiosum, illumque gubernandi, nisi quatenus expediens fuerit, vel ad delictum Religiosi puniendum; vel ad damnum aliorum præcavendum; quia sub ea obligatione se illius obsequio Religiosus tradidit. Ergo si Religio judicet delictum Religiosi esse sufficienter punitum, nullumque aliis adesse damni periculum, obligata esset Religiosum revocare. Sed quia rarò, vel nunquam tenetur præsumere expulsione temporali puniri, sufficienter delictum, quod pœna expulsionis perpetuæ legitimè condemnatum est; ea de causa rarò, vel nunquam obligationem habet expulsum admittendi, tametsi expulsus obligationem habet quantum est ex se procurandi admissionem Suar. *t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. c. 5. n. 13.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 9. n. 32* Et ex his satisfactum est tertio argumento. Ad quartum nego degradatum obligari non posse voluntate Pontificis, ut omnia munera Ecclesiastica exerceat, ac si degradatus non esset. Non enim per degradationem Pontifici potestas obligandi degradatum sublata est. Secundo respondeo, esse diversam rationem degradati, & expulsi. Nam degradatus non est munera Ecclesiastica exercere; at expulsus ratione voti, & Religiosi status obligatus est vitam sub Prælatorum obedientia degere. Præterea degradatus privatur Ecclesiastici Ordinis honore, & sustinet onera; at Religiosus ejectus pluribus Religionis oneribus liberatur. Non igitur est mirum, quod obligationem habeat procurandi reditum, tametsi degradatus non habeat. Ad quintum nego ex compulsione ad reditum puniri bis Religiosi delictum: nam illa compulsio non est pœna delicti, sed effectus statum Religiosum consequens. Quod verò ex illo reditu expulsus aliqua opprobria sustineat, per accidens est, & fructu Religionis compensatur. Præterquam quod facilè illa omnia vitare poterit, si se humilem, & omnibus inferiorem ostendat.

7. Sed inquires qualiter hujusmodi ejectus recipiendus sit; an inquam recipiendus sit ad eum gradum antiquitatis, professionis quoad sedem, locum, & suffragia, reliquaque prærogativa, quæ ante ejectionem habebat; Sanch. *lib. 6. sum. c. 9. n. 33.* affirmat, quia ille gradus honoris professioni accessorius est; at professio per ejectionem non est extincta. Ergo non debet esse extinctus gradus honoris, & accessorius, sed ad summum suspensus; subdit tamen Sanch. nisi ob præterita delicta eo gradu per superiores privetur. Ego verò dicendum existimo cum Suar. *t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. c. 5. n. 17.* eo ipso quo quis à Religione expellitur expelli ab omni gradu honoris Religiosi, admittique posse (& regulariter ita esse) ad Religionem, non tamen ad honoris gradum; quia hujusmodi gradus non est ita professioni annexus, quin in pœnam delictorum sæpè professus eo privetur, & maximè ejectus eo privandus est, tùm ob ejus humilitatem, tùm in aliorum exemplum. Aliquando tamen contingere potest ejectum signa contritionis, & pœnitentiæ ita magna exhibere; ut meritò possit ad eundem gradum honoris restitui, præcipuè si inde speratur alios ejectos ad pœnitentiam movendos esse.

PUNCTUM XXII.

An ejectus à Religione, si in ea non recipiaris, tenearis, vel possis aliam Religionem ingredi, vel compelli possis ad illius ingressum.

SUMMARIUM.

1 *Obligatus non es aliam Religionem ingredi, sed securè potes in sæculo manere.*

2 *Prælatus te cogere non potest absolutè aliam Religionem intrare, benè tamen sub conditione.*

3 *Non potes aliam Religionem ingredi, quin prius propriæ Religioni te pœnitentem, & emendatum ostendas. Facta autem hac diligentia quamlibet etiam laxiorem ingredi potes. Prior pars conclusionis probatur.*

4 *Ut ejectus recipi possit, debet litteras testimoniales Provincialis, vel Generalis deferre. An autem si hæc conditio deficiat, ingressus nullus sit. Affirmat Suar. verius est oppositum.*

5 *Proponitur objectio, & solvitur.*

6 *Secunda pars conclusionis probatur.*

1. DIco primo, te obligatum non esse aliam Religionem ingredi, sed securè posse in sæculo manere. Quia solum ex professione statuque Religioso quem habes, obligari poteras, at ille status solùm te obligat ad perseverandum in Religione assumpta, non tamen ad aliam novam suscipiendam. Ergo &c. sic docent Navarr. *com. 2. de Regular. num. 36.* Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 12. cap. 16. quæst. 7.* Rodrig. *t. 1. quæst. Regul. quæst. 30. art. 20.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 15. num. 111.* Sanch. *lib. 6. c. 9. n. 34.* Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 5. n. 20.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 5. c. 13. quæst. 5.*

2. Dico

2. Dico secundo, neque Prælatus te cogere potest absolutè aliam Religionem intrare: quia cum status Religiosus sit ita perfectus debet esse omnino voluntarius: benè tamen sub disjunctione, seu conditione te cogere potest, si te triremibus, vel perpetuò carceri condemnet, nisi Religionem ingrediaris; tunc enim Religionis ingressus tibi proponitur non ut onus, sed ut beneficium, ut à justa pœna libereris, sic Suar. *dicto cap. 5. n. 20. & tract. 10. lib. 11. c. 2. n. 7.* Layman. *q. 5.* Sanch. *dicto cap. 9. num. 42. & 43.* Ex qua doctrina firmatur praxis, qua utitur Societas, cum scholaribus approbatis petentibus dimissionem legitima causa non allegata. Non enim illam regulariter concedit, nisi sub conditione ingressus in aliam Religionem, ut habetur *Congregat. 7. decret. 18. §. 3.* Quam conditionem sic dimissi exequi tenentur, sin minus ad Societatem redire debent. Neque hæc dicenda est compulsio ad Religionem, sed optio alterius Religionis oblata, ut propriam tibi permittatur deserere, Sanch. *dicto. c. 9. n. 43.* Layman. *dict. lib. 4. tract. 5. c. 13. quæst. 5. fine.*

3. Dico tertiò, non potes aliam Religionem ingredi sive laxiorem, sive æqualem, sive strictiorem, quam tamen secluſa expulsione ingredi non posses, quin prius propriæ Religioni pœnitentem, & emundatum ostendas, ita ut illi constet per te non stare, quominus ad illam redeas. Facta autem hac diligentia quamlibet laxiorem ingredi potes: Sic Sanch. *lib. 6. sum. cap. 9. num. 16. & seqq.* Priorem partem probo; quia non potes majorem libertatem, & potestatem habere transeundi ad aliam Religionem, quam reliqui professi tuæ Religionis non electi, nisi quatenus obtinere non potes, ut in propria Religione, & sub illius regimine vivas; quia ad hanc vitam ex professione obligatus es, eamque deserere non potes etiam ob alterius Religionis transitum. Ergo quousque tibi constet non posse propriæ Religionis reditum obtinere, nequis ad aliam transire. Et confirmari potest ex privilegio concesso ab Innocent. IV. Minoribus, quod refertur in *lib. Monum. ordin. concess. 262.* ut ejecti illius Ordinis possint transire ad alios Ordines approbatos, eo ipso, quo ejecti sunt nulla alia requisita licentia, ut hujusmodi transitu permisso alia majora mala vitentur; si enim ejecti per se possunt quamlibet Religionem ingredi, nulla esset hujus privilegii necessitas. Pro cujus explicatione adverte ibi excipi Religiones militares, quoad partem, qua continent milites arma portantes, in quas non permittuntur ingredi, secus quoad partem, qua continent clericos vitam communem degentes.

4. Debent tamen hi ejecti litteras testimoniales Provincialis, vel Generalis deferre, nec aliter recipi possunt sine licentia sedis Apostolicæ. An autem hujus conditionis defectus annullet ingressum, sicuti esset nullus ingressus alterius non ejecti? Affirmant Man. Rodrig. *tom. 1. quæst. regul. q. 30. a. 21. fine.* Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 5. n. 19.* Sed verius negant idem. Man. 2. *tom. sum. cap. 6. num. 21.* & Sanch. *lib. 6. sum. cap. 9. n. 39.* quia nullum est verbum in dicto privilegio indicans supradictas testimoniales litteras requiri ut formam, & ex necessitate ingressus, sed solùm ex præcepto, ut ingressus convenienti modo fiat manifestato superioribus statu ingredientis. Deinde in Societate Jesu est privilegium concessum à Greg. XIII. in Bulla incipiente *cum alias* in quo privilegio cæteræ Religiones non communicant, ut professus ex illa ejectus possit ex Præpositi Generalis licentia quamlibet Religionem etiam laxiorem ingredi: Ergo signum est ejectis hunc transitum non esse per se licitum.

5. Quod si dicas cum Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 3. n. 18.* id verum esse respectu Religionis laxioris; quia in illius assumptione minuis statum perfectionis, quem professus es, quod tibi permitti non debet; sicuti non permittitur manere in sæculo, si ad Religionem, à qua ejectus es, redire possis, non tamen id esse verum respectu Religionis strictioris, vel æqualis; quia eo casu nec tuæ Religioni facis injustitiam, cum ipsa te expulerit, nec statui Religioso; cum æqualem accipias: obstat, quia dum non probas per te non stare reditum ad propriam Religionem, censetur Religio te expellere; quia impœnitens, & incorrectus es. Cum igitur renearis te pœnitentem, & correctum ostendere, ut ipsa suo jure uti possit, si antequam hanc diligentiam præmittas, aliam Religionem ingrederis, injustitiam committis adversùs propriam Religionem sicuti committeret non ejectus transiens sine legitima facultate.

6. Secunda verò pars conclusionis, scilicet quod possis quamlibet Religionem etiam laxiorem ingredi, postquam ostendisti per te non stare reditum ad propriam Religionem, est manifesta. Nam si facta hac diligentia in sæculo manere tutò potes, cur non Religionem ingredi? Non enim verisimile est posse Religiosum ejectum obligare, ne sibi de statu perfectionis consulat, cum ei permissum non sit vivere in eo in quo professus est.

Punctum XXIII.

An Religiosus expulsus, cui non permittitur reditus ad propriam Religionem, teneatur ad observantias Regulares?

SUMMARIUM.

1 *Proponitur ratio dubitandi pro parte affirmativa.*
2 *A Religione expulsus obligatus est servare castitatem eodem modo, ac si expulsus non esset, non autem paupertatem.*
3 *Vertitur triplex difficultas circa obedientiæ votum.*
4 *Graves Doctores sentiunt expulsos à voto obedientiæ eximi.*
5 *Verius est expulsos sub obedientia Prælatorum regularium aliquo modo esse sub Episcopi potestate simpliciter, sub Pontifice efficacius.*
6 *Religiosus expulsus obligatus est se Episcopo manifestare.*
7 *Primæ difficultati num. 3. adducta fit satis.*
8 *Diluitur secunda.*
9 *Respondetur tertiæ.*
10 *Expulsus non tenetur, neque per se obligari potest ad jejunia, austeritates, pœnitentias, &c. præscripta à regula suæ Religionis etiam sub peccato obligante.*
11 *Expulsus, qui clericus non sit, obligatus non est ad horas canonicas recitandas.*
12 *Non est obligatus habitum suæ Religionis deferre, benè tamen cogi poterit, ut honestum deferat.*

1. Superius diximus quemlibet Professum expulsum votis substantialibus Religionis astrictum esse, quia expulsio non est votorum dispensatio, & absolutio, sed separatio actualis à communi vita, & Religionis regimine. Ex quo oritur ratio dubitandi. Si igitur expulsus verè Religiosus est, votisque substantialibus astrictus obligationem habebit servandi castitatem, paupertatem, & obedientiam. Quomodo ergo hæc obligatio compati potest cum libera bonorum administratione, exemptioneque à Prælatorum regularium obedientia? Deinde si statum Religiosum, quem professus est, retinet, obligabitur perfectionem quærere mediis ab eo statu præscriptis, & consequenter obligabitur jejunia, & austeritates Religionis sustinere, orationesque designatas fundere, sicuti cæteri Religiosi.

2. In hac re quoad obligationem ortam ex votis substantialibus dicendum est, te à religione expulsum obligatum esse servare castitatem eodem modo, ac si expulsus non esses. Nam cum materia hujus voti sit abstinentia à licito & illicito concubitu, omnique venerea, & hæc non pendeant ab hoc, vel illo statu, integrè servanda est in statu expulsionis, At votum paupertatis servari debes juxta exigentiam status, in quo es constitutus.

conſtitutus. Cum autem ſtatus ille expulſionis non exigat te dominium ullius rei habere, ſed ſolum uſum, & liberam acquiſitorum adminiſtrationem, Religio te expellens eum uſum, eamque adminiſtrationem tibi concedit, vel potius Religione expellente Pontifex jure ipſo, & conſuetudine introducta, eum liberum uſum, & adminiſtrationem permittit, modo non ſit in pravos uſus, neque via teſtamenti, ut latius diximus, *diſ. præcedenti punct. 9.*

3. De voto obedientiæ eſt gravis difficultas, cui Prælato exercendum ſit? Non enim obedientiam debes regularibus Prælatis. Tum quia ipſi te ejecerunt à ſua poteſtate, & dominio. Tum quia illis obedientiam promiſiſti ſub tacita conditione, & pacto, quod te alerent, & gubernarent, & ſub communi vita degere permitterent. Epiſcopo autem nullam obedientiam promiſiſti, ſi tua Religio ab Epiſcopi poteſtate exempta eſt. Si verò exempta non eſt, Epiſcopo promiſiſti obedientiam, ſicuti aliis regularibus Prælatis, ſcilicet in ſtatu vitæ communis Religioſæ, non extra. Quare expulſus à Religione, à dominio, & poteſtate omnium Prælatorum illius manes expulſus,& conſequenter à dominio & poteſtate Epiſcopi. Et hæc ratio probat neque te eſſe ſub obedientia Pontificis, quatenus ſupremus eſt Religionis Prælatus. Præterea difficile eſt explicatu cui Epiſcopo obedientia debeatur, an Epiſcopo originis, an domicilii, an habitationis, & in qua materia obediendum ſit? Non igitur apparet comparatione cujus Prælati obedientia exerceri debeat, quæ in ſuo intrinſeco conceptu aliquem Prælatum, & ſubjectionem ad illum expectat.

Propter hæc graves Doctores dixerunt expulſos eximi à voto obedientiæ, non quia in eo diſpenſati ſint, ſed quia deficit materia, circa quam verſetur: ac proinde ejus obligationem ſuſpendi: ſic Molin. *t. 1. de juſtit. diſp. 140. circa finem*, §. *quoad votum, & t. 2. diſp. 276.* §. *quoad cæteros*, Man. Rodrig. *quæſt Regul. t. 1. q. 30. art. 19.* Leſſius *lib. 2. c. 41. in fine.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 9. num. 29. & 31.* ſpecialiter negant deberi ex vi ſtatus Religioſi aliquam obedientiam Epiſcopo, ſed ſolum generalem, qualem habent reliqui ſæculares clerici.

5. Cæterum verius cenſeo, expulſum adhuc ſub obedientia Prælatorum regularium aliquo modo eſſe, ſub Epiſcopi poteſtate ſimpliciter, ſub Pontifice efficacius. Probo ſingula. Prælati regulares cogere poſſunt expulſum, ut ad Religionem redeat, ipſéque obedire tenetur, ut ex communi ſententia probatum reliquimus. Ergo quoad hanc partem ſub obedientia Prælatorum regularium eſt expulſus, & ita tradit Sanc. *lib. 6. ſumm. c. 6. num. 31.* Deinde Pontifex non ſolùm quatenus Eccleſiæ Paſtor eſt, ſed etiam quatenus omnium Religionum eſt ſupremus Prælatus poteſt expulſo præcipere, quæ ſtatum Religioſum in illo vovendi modo decent, ipſeque expulſus obedire tenetur; ergo ſub Pontificis dominio, & obedientia exiſtit. Item expulſus dominium bonorum uſurpans, de illiſque per teſtamentum diſponens votum paupertatis violat, ut eſt in comperto apud omnes. Sed violatio paupertatis eſt diſpoſitio bonorum ſine licentia ſuperioris, ergo expulſus ſuperiorem habet in uſu paupertatis, hic autem neceſſariò eſt Pontifex; cum non ſit Prælatus Regularis. Ergo, &c. Præterea quilibet Religioſus ex obedientiæ voto ſubditur Pontifici tanquam ſupremo Religionis Prælato, ſed per expulſionem à Religione non ſuſpenditur hæc ſubjectio. Quæ enim neceſſitas eſt hujus ſuſpenſionis, aut quo titulo Pontifex privari debet regimine, & dominio Religioſi expulſi, cum facta expulſione magis neceſſarium ſit? Expulſio namque excludit expulſum à regimine, & poteſtate cujuſlibet Prælati regularis, ſeu Religionis intrinſeci, qualis eſt Pontifex, neque id expediens erat, ſed potius contrarium. Quæ ratio probat tertiam partem noſtræ concluſionis, ſcilicet expulſum eſſe ſimpliciter ſub poteſtate Epiſcopi, quando Epiſcopus erat illius ſuperior. At quando ab omni juriſdictione Epiſcopali exemptus erat, alia via probanda eſt, quæ ſic ſe habet. Expulſus in eo ſtatu ligatus eſt voto obedientiæ: ſed hoc intelligi non poteſt abſque ordine ad aliquem Prælatum, cui præſtanda ſit: cum ergo hic non ſit Prælatus regularis, reſtat, ut ſit Epiſcopus. Tum quia Pontifex cenſendus eſt illi ſuas vices committere, ut ſic aptius expulſus gubernetur. Tum quia Religioſus cum obedientiam vovet, intelligitur vovere Prælatis regularibus, dum ab eis regitur, Epiſcopis verò, quando à Prælatorum regularium regimine excluditur: hic modus vovendi tum expulſo, tum ſtatui Religioſo convenientior eſt. Præterea negari non poteſt Epiſcopum regere, & gubernare poſſe, & debere omnes exiſtentes in ſua diœceſi, quæ ſpecialem exemptionem non habeant ſecundum eorum ſtatum, & conditionem. Ergo dicendum eſt poſſe, & debere gubernare Religioſum expulſum, ſecundùm Religioſum ſtatum, quem habet expulſioni accommodatum. At nullum eſt inconveniens, quod hæc gubernatio tam ex juriſdictione Epiſcopali, quam ex voto obedientiæ ortum habeat. Ergo dicendum eſt Religioſum expulſum ex vi voti obedientiæ ſub Epiſcopi poteſtate eſſe in ſtatu expulſionis. Et ita ſuſtinet Navarr. *comment. 2. de Regul. n. 34. & ſequent. & comment. 3. num. 46. & lib. 3. conſil. tit. de regularibus conſ. 50. & 51. alias 77. & 78.* Thomas Zerola *praxi, 2. part.* verbo *regularis, verſ. 3.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 6. lib. 3. cap. 6. num. 4 & ſeqq.*

6. Hinc fit obligatum eſſe Religioſum expulſum ſe Epiſcopo manifeſtare, ut juxta conditionem ſui ſtatus ab eo regi poſſit. Cùm enim ex voluntate Epiſcopi, utpotè ſui Prælati regendus ſit; neque hoc fieri poſſit ſine ſtatus manifeſtatione infertur neceſſariò ſtatum eſſe manifeſtandum: ſic tenent relati Doctores.

7 Sed reſtat ſatisfacere difficultatibus *n. 3.* propoſitis, Prima, quæ deſumitur ex modo vovendi obedientiam Prælatis regularibus: convincit equidem, facta expulſione nullam aliam obedientiam illis deberi præter reditum ad Religionem ob rationem ibi dictam.

8. Secunda agit de obedientia Epiſcopi. Et reſpondemus, ſi Religioſus aliàs erat Epiſcopo ſubjectus, ei ſubjectum manere poſt expulſionem, ut poſſit præcipere quæ neceſſaria fuerint expulſo juxta ſuum ſtatum, & modum vivendi extra Religionem, quia expulſio non rejicit expulſum à regimine Prælati extrinſeci Religionis, ſed à regimine Prælati intrinſeci, & regularis. At ſi Epiſcopo aliàs non erat ſubjectus, expulſione in ejus ſubjectionem incidit; quia à principio votum fecit de obedientia præſtanda non huic, vel illi determinato Prælato, ſed legitimo Prælato quicunque ſit. At Epiſcopatus ſublata Religioſorum exemptione; eſt legitimus illorum Prælatus. Ergo Epiſcopo tanquam legitimo Prælato obedientia ab expulſo præſtanda eſt. Sed cui Epiſcopo præſtanda ſit? Navarr. *dicto comment, 2. n.* 34. affirmat eſſe Epiſcopum originis, quia hic ſolum eſt permanens, & immutabilis neque à voluntate expulſi dependens; reliqui verò ſuperiores ratione domicilii, habitationis, ſeu beneficii acquiſiti mutari poſſunt ex voluntate expulſi relicto domicilio, habitatione, ſeu beneficio ac proinde in voluntate expulſi eſſet ſui ſuperioris electio, quod non videtur dicendum. Cæterùm verius cenſeo non eſſe in has anguſtias redigendum expulſum. Nam ut benè expendit Suar. *dicto lib. 3. cap. 6. num. 8.* ſæpe contingit Religioſum expelli in loco remotiſſimo, à loco ſui originis, moleſtiſſimumque illi eſſe eum locum adire, Epiſcopoque illius ſe præſentare, & fortè non levioris incommodi, tum propter occaſionem vagandi, quæ inde naſci poteſt. Tum propter pericula ſpiritualis damni, quæ in loco originis eſſe ſolent. Non igitur imponenda eſt illi obligatio, cum nullo jure fundata ſit. Quocirca potius exiſtimo, illum

Epiſcopum

Episcopum esse expulsi superiorem, qui esset illius, si clericus, & non Religiosus esset, quia cum in modo vivendi expulsus sæcularibus clericis omnino similis existat, superior clericorum, superior erit. Unde Episcopus illius loci, in quo monasterium à quo ejicitur, existit, superior erit expulsi, dum ibidem commoratur, vel quia peregrinus est, vel quia ibi figit domicilium. Et ratio superius facta hoc convincit: quia Episcopus est superior omnium, qui in sua diœcesi existunt non exempti sed ille expulsus expulsione amisit exemptionem. Ergo illius Episcopus superior est. Et hinc constat non posse esse Episcopum originis (nisi ad recipiendos ordines, ut est clericorum sæcularium) quia nemo potest duobus Prælatis, & inter se independentibus simul subjici. Si igitur expulsus subjectus est quoad sui regimen Episcopo habitationis, vel domicilii nequit simul subjici Episcopo originis. Huic tamen Episcopo domicilii, vel habitationis non ita subjicitur; quin absque illius consensu mutare domicilium, vel habitationem possit, sicuti potest clericus sæcularis: nam ex vi voti obedientiæ non se privavit libertate faciendi hanc mutationem in statu expulsionis, sed solum dum intra Religionem, & sub Prælatorum regularium regimine existit, & vitam communem degit: & ita tradit Suar. *t. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. cap. 6. num. 16.*

9. Tertia difficultas gravior est, quibus in rebus teneatur expulsus Episcopo obedire? Breviter respondeo teneri in iis, quæ ad observantiam castitatis, & paupertatis statui expulsionis accommodatæ, judicata fuerint moraliter necessaria, quia cum astrictus his votis existat, penès superiorem, cui regimen expulsi incumbit, erit illorum observantiam procurare, & quæ necessaria fuerint præscribere. Idem est de his, quæ pro Religiosi status decentia, & honore in eo vitæ genere conservando necessaria fuerint. Nam cum expulsus verè Religiosus sit, statumque Religiosum non amiserit, obligatus est eum vivendi modum servare, qui Religiosum statum in eo vitæ genere non dedeceat. Quapropter si se ludis, & commessationibus cum scandalo tradit, habitum honestum non portat, aliaque perpetrat in Religiosi status ignominiam, cogi præcepto, & pœnis ab Episcopo potest, sicuti posset à suo Prælato regulari, cum intra Religionem esset; sic tradit Suar. *dicto t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 6. n. 18.*

10. Præter supradictam obligationem nullam aliam expulsus habet, neque Episcopus imponere potest. Unde non tenetur, neque per se obligari potest ad jejunia, austeritates, pœnitentias, orationes, aliaque similia à regula suæ Religionis præscripta etiam sub peccato obligante. Sic Suar. *dicto cap. 9. n. 11. & seqq.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 15. fine*, Sanchez *lib. 6. sum. c. 9. n. 50.* Layman. *lib. 4. summ. tract. 5. c. 13. q. 2.* & alii plures apud ipsos. Ratio est; quia Religiosus non censetur promittere regulæ, illiusque præceptorum observationem, nisi dum à Religione aditur, & gubernatur, & in aliorum consortio vivere permittitur. Tùm quia regula apposita est ad regendos Religiosos in communi vita, non ad regendos Religiosos à Religione separatos. Tum quia ejus observatio extra Religionem est longè difficilior.

11. Hinc deducitur, expulsum, qui clericus non sit, obligatum non esse ad horas canonicas recitandas, quia harum obligatio solum ex consuetudine annectitur Religiosis ad chorum deputatis intra Religionem degentibus; non autem iis, qui à Religione separantur, & quorum separatione deputatio ad chorum cessat, efficacius quam cessaret, si ad gradum Religiosorum laïcorum transiret; & ita sustinet Suar. *in præsenti dict. c. 6. n. 12.* & latius tradidimus, *tract. 7. de horis canonic. disp. 2. punct. 1. §. in fine.*

12. Secundò deducitur, non esse obligatum habitum suæ Religionis deferre, quia hic habitus est ad significandum illius gestatorem membrum esse talis Religionis illique unitum, & sub illius regimine, quod non habet locum in expulso. Neque obstat, Episcopum ad illum deferendum obligari, tametsi à Religionis regimine separatus existat. Quia Episcopo præcipitur expressè, ut postea dicemus, secus ejecto. Item Episcopus separatur à Religione per ascensum ad superiorem statum, atque ita Religiosi habitus gestatio cedit in Religionis honorem secus in ejecto contingit; ac proinde ille, & non hic obligatus à jure est habitum deferre: & ita sentit Suar. *dicto cap. 6. num 14.* immo non solum ejectus obligatus non est eum habitum deferre, sed non potest, si eo per sententiam privatus sit, ut ferè semper expulsi privantur, eo quod illius gestatio in ignominiam Religionis reputatur cessura: Sic Navarr. *comm. 2. de Regul. n. 36. & lib. 3. cons. eodem tit. cons. 51.* aliàs 78. Lessius, *lib. 2. c. 41. dub. 15. n. 112.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 9. n. 55.* Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 6. n. 24.* Debent tamen habitum honestum deferre, & ad id cogi possunt. At non tenetur ad habitum clericalem deferendum, si clerici non sint; quia nullus est textus hanc eis obligationem imponens, & ex natura rei id non sequitur: Sic Suar. *dicto cap. 6. num. 14.*

PUNCTUM XXIV.

An Religiosus factus Episcopus, votis, & præceptis Religionis teneatur.

SUMMARIUM.

1 *Religiosus factus Episcopus voto obedientiæ, sicut paupertatis, & castitatis astrictus manet, sed soli Summo Pontifici obedire tenetur.*

2 *Superior doctrina declaratur.*

3 *Proponuntur alia vota, quæ in diversis Religionibus emittuntur.*

4 *An prædictis votis obligeris, affirmat Suar. & rationes adducit.*

5 *Etsi hæc Sententia ut securior consulenda sit, contraria probabilitate non caret.*

6 *Expenditur votum S. Mariæ de Mercede, & Minimorum, & primum Societatis* JESU, *asseriturque non obligare.*

7 *Expenditur secundum, & tertium. Idemque de eis asseritur.*

8 *Expenditur quartum & quintum votum Societatis* JESU, *& asseritur quintum obligare.*

9 *Satisfit rationibus à Suarez num. 4. adductis.*

10 *Episcopus obligatus est habitum suæ Religionis deferre.*

11 *An Episcopus, si habitu suæ Religionis relicto sæcularis Episcopi habitum induat, excommunicationem incurrat? Affirmant aliqui, sed rectius alii negant.*

12 *Episcopus retento colore habitus suæ religionis potest se conformare cum Episcopis sæcularibus in formas, seu figura illius.*

13 *Episcopus nullo tenetur regula præcepto. Et satisfit rationi dubitandi.*

14 *An saltem ex debito morali teneatur? Arguitur pro parte affirmativa.*

15 *Verius est nullo debito morali Episcopum regularem obligari, & solvuntur contraria.*

16 *Episcopus transgrediens votum castitatis, paupertatis, & obedientiæ pœnis à regula statutis in transgressores non ligatur.*

17 *Episcopus non est obligatus jejunia, austeritates, &c. à regula præscripta servare.*

18 *An possit carnes comedere feria sexta, vel Sabbato, in quo Natalis Domini incidit, si ex præcepto regulæ id sit prohibitum? Negat Barbos. Oppositum tenendum est.*

19 *Obligatus non est officium divinum juxta ritum sui Ordinis recitare, neque socium sacum habere.*

20 *Omnia superius dicta intelliguntur, & procedunt in*

Episcopo

Episcopo titulari non habente subditos.

21 *Episcopus, qui Episcopatum renunciavit, aut illo privatus est non recindit in regularium Prælatorum subjectionem. Secus si degradaretur.*

22 *Supradicta exemptio Episcopo competit à tempore electionis per Pontificem confirmatæ.*

23 *An regularis Prælatus gaudeat privilegiis, gratiis, & indulgentiis, illius Ordinis Religiosis concessis? Negant plures, sed immerito.*

24 *Si verò gratiæ, & privilegia in Religionis detrimentum cedere possunt, illis non fruuntur, nisi de Prælatorum consensu.*

25 *An ea quæ dicta sunt de Episcopis competant Religiosis electis in Cardinales Romanæ Ecclesiæ? Affirmat communis sententia. Sed si à Cardinalatu deponantur, vel illum renuncient, in Prælatorum regularium obedientiam reincidunt.*

26 *Hæc doctrina extenditur probabiliter à Sanchez ad regularem electum in Abbatem, aliamve dignitatem propriam diœcesim habentem, nemini alteri subjectam.*

1. TE Religiosum factum Episcopum voto castitatis obligari in comperto est apud omnes. Qualiter autem tenearis voto paupertatis *disp. præcedenti punct.* diximus. Quapropter in præsenti solùm agendum est de voto obedientiæ, aliisque Religionis præceptis. Et quidem te manere astrictum voto obedientiæ, sicut voto paupertatis, & castitatis ferè omnes Doctores docent. Quia cum maneas verus Religiosus, & de essentia Religiosi status sint illa tria vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ, efficitur omnibus illis astrictum esse. Sed qui Prælato obedire astrictus sis? Respondeo ex necessitate non oportere alicui actualiter esse subjectum; sufficit si in habitu, & potentia subjectus sis, quando Superiorem habueris, ut contingit in Religioso assumpto ad Pontificatum, qui non ideo desinit esse Religiosus, & votis castitatis, paupertatis, & obedientiæ ligatus, tametsi superiorem non habeat; quia id est per accidens, Sanch. *lib. 6. c. 6. num. 6.* Actualiter soli Summo Pontifici, ut supremo Religionis Prælato subjiceris, non autem Prælatis regularibus: Sic docent D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. *ad* 4. *& q.* 185. *art.* 8. *in corp. & ad* 3. *&* 4. Navarr. *comm.* 3. *de Regul. n.* 46. Covarr. *c.* 1. *num.* 28. *de testament.* Valent. 2. 2. *disp.* 10. *q.* 3. *punct.* 10. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *num.* 113 Sanch. *lib. 6. sum. cap. 6. num.* 2. Suar. *tom* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 1. Layman. *lib.* 4. *sum. tract.* 5. *cap.* 2. *num.* 9. & alii plures apud ipsos. Probo te Pontifici esse subjectum ex voto, sicut eras ante assumptionem, quia nulla est causa, quare à Pontificis obedientia eximaris supposito quod obedientiæ voto astrictus sis. Quod verò nemini alteri subjiciaris constat. Non enim subjiceris Religionis Prælatis, quia ut habetur, *cap. unico* 18. *q.* 1 hæc canonica electio à jugo regulæ monasticæ professionis absolvit, & consequenter ab obedientia, quæ secundùm regulam Prælatis regularibus debebatur. Neque obstat, te illis obedientiam promisisse: quia id intelligere debes, cum verè superiores sunt, secus quando ab illorum potestate eximeris, sicuti contingit in Generali Præposito, qui nulli Prælato regulari obedire tenetur; quia nullus illi superior est, tametsi votum fecerit de obediendis Prælatis regularibus. Alteri autem à regularibus Prælatis, & Pontifici obedientiam non promisisti, non igitur ex illo voto aliis subjectus est. Quare etsi in aliquibus casibus jure sic disponente tenearis obedire Archiepiscopo, Patriarchæ, vel Primati, id ex jure Ecclesiastico, & ex jurisdictione per illud concessa provenit, non ex voto obedientiæ Religiosæ; neque illa est obedientia secundùm regulam, Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 4.

2. Hinc sit, te obligatum esse obedire Pontifici ex vi voti obedientiæ in iis, qui fuerint secundùm regulam; secus in iis quæ extra; vel præter regulam antea fuerint. Quia non illimitatè, sed limitatè juxta regulam obedientiam promisisti. Suar. *dicto cap.* 17. *num.* 5. Sanch. *lib. 6. sum. cap. 6. num.* 5. Secundo fit, ex eo solum quod Pontifex supradictam exemptionem à Prælatis regularibus auferat, ut verè auferre potest, Prælatis regularibus te manere sicut antea subjectum. Quia votum obedientiæ Prælatis regularibus factum integrum manet, solumque suspensus erat ab illo usu comparatione Prælatorum regularium ob exemptionem ab illis: quare sublata exemptione Prælati regulares tui superiores sunt, illisque ex voto obedire teneris, Sanch. *dicto c.* 6. *n.* 4. Vasquez 1. 2. *disp.* 165. *c.* 8. *ad fin. n.* 93. Laym. *lib.* 4. *tract.*, *c.* 1. *n.* 9.

3. Supradictis votis constituentibus Religiosum statum annectuntur alia vota in diversis religionibus, ut in Religione B. Mariæ de Mercede emittitur votum incumbendi redemptioni captivorum, in Minimorum Religione votum vitæ quadragesimalis, in Societate Jesu, votum quartum solemne obediendi Summo Pontifici in missionibus peragendis. Deinde emittuntur alia quinque vota simplicia. Primum est de non relaxanda paupertate, nec admittenda ejus relaxatione. Secundum est de non procuranda dignitate aliqua directè, vel indirectè in Societate. Tertium de non procuranda, vel acceptanda prælatione, vel dignitate extra Societatem, nisi obedientia intercedat. Quartum de denunciandis ambientibus suprad ctas dignitates. Quintum est de audiendo Præposito Generali ne in statu Prælationis constituto, ejusque consilia sequendo, si meliora visa fuerint.

4. Dubium ergo est, an omnibus his votis obligeris in Episcopum assumptus eodem modo, ac ante assumptionem eras obligatus? Et de ultimo voto Societatis nemini potest esse dubium, cum pro statu assumptionis emittatur; unde si eo tempore non obligaret, frustraneum, & irrisorium esset, cum ante assumptionem ad nihil obliget: & ita de hoc voto notavit Vasq. 1. 2. *disp.* 165. *cap.* 8. *n.* 89. *fine.* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 6. n.* 15. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 8. *& tract.* 10. *lib. 6. c.* 19. De aliis votis affirmat Suar. *dicto c.* 17. *n.* 8. & colligitur ex Soto *lib. vlt. de justit. q. vlt. post medium*, & vers. *sed contra*, quatenus excusat Religiosum Episcopum ab observatione regulæ, illiusque præceptis: quia ea non voverat, tacitè innuens, si ea voveret ad illius observationem obligari. Ratio verò esse potest; quia obligatio voti est personalis, ergo comitatur personam in quocumque statu existat; aliàs vovens calculum virginalem recitare non teneretur hoc voto translatus ad Episcopatum. Deinde vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ perseverant in Episcopatu, & obligant ad sui observationem, quatenus cum Episcopatu nun pugnant. Ergo etiam hæc vota perseverare debent, & obligare, quatenus eorum observatio cum statu assumpti obligatione non pugnat. Tùm quia sunt accessoria statui Religioso. Tum quia non pugnant absolutè cum obligatione Episcopatus, sed potius plura ex illis Episcopatus perfectionem juvant. Quod discurrendo per singula vota fiet manifestum. Si enim aliquod votum pugnaret, maximè votum incumbendi Redemptioni Captivorum, & in Societate votum obediendi Pontifici in missionibus, apud infideles. At hoc votum non pugnat cum Episcopatu non habente curam animarum. Deinde non pugnat cum Episcopatu curam animarum habente, si Pontifex ea occasione in residentia Episcopatus dispenset. Ergo hoc votum in Episcopatu observari potest. Votum verò à Minimis factum de abstinentia quadragesimali regulariter ab Episcopo observari potest, & maxima cum ædificatione, & fructu. Quod si aliquando illa abstinentia muneri Pontificali obstiterit, id per accidens est, nec tollit voti absoluti obligationem. Vota verò Societatis de non relaxanda

paupertate,

paupertate, nec procuranda dignitate intra, vel extra Religionem, & ambientibus denunciandis nullo modo obstat muneri Episcopali, ut de se constat, ergo in eo statu obligant, & servanda sunt.

5. Nihilominus etsi supradicta sententia ut securior consulenda semper sit; at probabilitate non caret supradictorum votorum obligationem suspendi durante Episcopatu: sic docet expresè Sanch. *lib. 6. sum. cap. 6. n. 15.* Suar. *t. 4. de Relig. tract. 10. lib. 21. cap. 3. à num. 5.* Ratio est, quia ea vota, ut ex consuetudine, & praxi recepta constat, præcipiuntur emitti, & à religiosis emittuntur, ut status communitatis conservetur & crescat faciliori regularum observatione, specialique Religiosorum fructu, & sæcularium æstimatione: cum ergo post Episcopatum assumptum à statu communitatis separatus existas, & ab omni regularium observatione exemptus, ut statim dicemus, videris sanè pro eo statu illis votis non obligari. Præterea eorum observatio longè difficilior est extra Religionem, quam intra, præcipuè in statu illo honorifico Episcopatus Ergo non est credendum Religionem pro eo tempore velle suis Religiosis illorum votorum obligationem imponere neque Religiosos eam subire. Sed potius est oppositum præsumendum.

6. Deinde expendo singula vota, ut hæc presumptio efficacius colligatur. Neque enim Religiosus S. Mariæ de Mercede præsumi potest se voluisse obligari voto Redemptionis Captivorum, nec Religiosus Societatis Jesu voto obedientiæ pro missionibus peragendis instar clerici sæcularis, sed instar Religiosi, & ut Religionis membrum, & in illius conservationem. Cum igitur assumptione Episcopatus sint à Religione exempti, & instar clericorum sæcularium, non est præsumendum illis votis pro illo statu se voluisse obligari. Et idem argumentum fieri potest de voto abstinentiæ quadragesimalis, non enim præsumi debet obligationem illius extendi ad statum sæcularem, & à religione separantem, maximè cum ad conservationem Religiosi status emissum fuerit. Apertius id videtur constare in illis quinque votis à Professo Societatis emissis. Nam in primis hæc emittuntur, ut conservari, & augeri totum corpus Societatis in suo bono statu possit, ut expressit S. Ignatius, *10. p. constit in princ.* ac proinde non respiciunt extra corpus Societatis constitutos. Deinde sigillatim quodlibet votum expendo. Votum namque non laxandi paupertatem, sod potius illam restringendi expresè loquitur de his, qui actualiter intra Religionem existunt. Nam ut habetur *in declarat. hujus voti 6. p. cap. 2. lit.* A, ille innovat paupertatem, qui prætendit in conventu totius Societatis congregatæ, vel per se ipsum ulla ratione, redditus, & professionem ullam in proprium usum, vel ea admittit ad fabricam, vel sacristiam, vel ad alium finem præter id quod ad collegia, & domus probationis attinet. Quæ certè non possunt intelligi de Religiosis extra Religionem existentibus, cum ipsi liberam bonorum administrationem habeant, pluresque redditus professiones in proprium usum, neque ipsis datum est pro sacristia, & fabrica domus Professæ admittere, sum superiores Societatis non sint. Neque item in Conventu totius Societatis congregantur ipsi, ut aliqua ratione tum suffragiis, tum diligentiis paupertatem innovare possint. Non igitur hoc votum pro statu extra Religionem intelligitur.

7. Secundùm votum apertissimum est non comprehendere Religiosos Episcopos, cum ipsi in eo statu incapaces sint Prælationis Religiosæ, & alieni prorsus ab illius procuratione. Tertium votum manifestè supponit intra Religionem debere voventem existere, ut obliget, cum sit votum non procurandi, neque acceptandi dignitatem extra Religionem. Nam si dignitatem extra religionem habet, non indiget illius procuratione, & acceptatione. Quod si dicas intelligi debere votum eo casu de non procuranda, neque acceptanda nova dignitate, obstat finis hujus voti; qui est ut animarum saluti Societatis Religiosus incumbat juxta nostræ professionis humilitatem, & submissionem; & ne Societas his hominibus qui ad propositum sibi finem sunt ei necessarii privetur; sicuti dicitur, *10. p. constit. §. 6.* Religiosus autem in Episcopum assumptus jam est extra humilitatem & submissionem Religiosam, eoque Religio privata est. Non igitur de ipso votum intelligitur: & ita docet Suar. *t. 4. de relig. tract. 10. lib. 6. c. 9. n. 13.*

8. Quartum de denunciandis ambientibus videbatur existentes extra Religionis regimen obligare; quia illud facilè exequi possunt. Sed dicendum est oppositum quia in ejus voti observatione præcipuè spectatur finis à sancto Ignatio assignatus, scilicet, ut Societas in suo statu humilitatis conservetur, & augeatur; ac proinde respicit personas, quæ obligationem habent eam conservandi, & augendi: hæ autem nullæ aliæ sunt, quam quæ sunt de Societate, & Societatis corpus constituunt, & tanquam partes bono totius respicere obligantur. Ergo nullo modo respicit personas, quæ ratione sui status extra corpus Societatis sunt. Et confirmatur; quia illi obligantur denunciare ambientes qui in Societate directè, vel indirectè sibi Prælationem procurare possunt, ut constat manifestè ex ipsa serie verborum, *10. p. constit. §. 6. ibi*: Erit etiam summi momenti, ut perpetuò felix Societatis status conservetur diligentissimè ambitionem malorum omnium in quavis Republica, vel Congregatione matrem submovere, ac aditum ad dignitatem, vel Prælationem ullam directè, vel indirectè quærendam in Societate præcludere. Quod ut fiat omnes Professi se nihil unquam ad eam obtinendam acturos, & quos agere animadverterint delaturos Deo, ac domino nostro vovent. Et soli Religiosi intra Societatem existentes procurandæ Prælationis in Societate habiles sunt. Ergo de iis solùm votum denunciandi ambientes intelligitur. Restat ergo, ut solum quintum votum de audiendo Generalis consilium Episcopos, aliosque extra Societatem in dignitate constitutos comprehendat; quia pro eo tempore emissum est, & forte Gab. Vasq. *1. 2. disp. 165. c. 8.* de hoc solo voto expressit obligari in Episcopatum assumptos tacitè innuens reliqua vota in eo statu non obligare.

9. Neque obstant rationes pro sententia Suar. *n. 4.* adductæ. Ad primam concedo voti obligationem personalem esse; afficereque voventem in quocunque statu, & quocunque tempore, sed non pro quocunque statu, & pro quocunque tempore, sed pro statu, & tempore quo vovens suscepit obligationem. Cum autem Religiosus illorum votorum obligationem susceperit pro tempore, quo intra Religionem existit, illiusque membrum est; efficitur obligandum non esse extra Religionem constitutum. Ad secundam respondeo vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ perseverare, & obligare in statu Episcopali, quatenus cum eo statu compati possunt, quia emissa fuerunt absolutè ad statum Religiosum constituendum. At prædicta vota non emittuntur, ut constituant statum, imo neque ut accessoria statui Religioso, ut sic, sed ut accessoria statui Religioso in vita communi, & ad majorem illius communitatis perfectionem. Quapropter excluſus ab illa communitate, & à Religioso statu in vita commui, excluditur ab illorum votorum observatione. Ad tertiam concedo, reliqua vota ex propria voluntate emissa, si absque ulla restrictione emissa sint, obligabunt in statu Episcopatus; quia præsumuntur pro quocunque statu emissa esse. Secus est de votis ex preſcripto Religionis emissis, quæ solum præsumuntur emissa in conservationem, & augmentum Religionis, quatenus est unum corpus.

10. Prædictæ obligationi proxima eſt obligatio habitum Religioſum deferendi; quæ obligatio non à regula imponitur, ſed jure communi: ſic enim habetur, *cap. clerici 2. de vita, & honeſt. cleric.* ibi: Pontifices autem in publico, & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes utantur, niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Et licet verbum *oportet* decentiam, & convenientiam potius quam obligationem ſignificet; at conſuetudine ſic interpretante gravem inducit obligationem, ut cum Panormit. *ibi n.* 6. notavit Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *n.* 9. & tradunt omnes. Ratio verò hujus præcepti, & obligationis eſt, ut Epiſcopus recordetur ſe religioſum eſſe, & juxta illius ſtatus obligationem mores ſuos componat, ut bene dixit D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 8.

11. Quod ſi Epiſcopus regularis habitu ſuæ Religionis dimiſſo, ſæcularis Epiſcopi habitum induat plures doctores cenſent excommunicationem latam, *cap.* 2. *Ne clerici vel Monach. in* 6. adversùs Religioſos deſerentes habitum ſuæ Religionis incurrere: quia verè habitum ſuæ Religionis dimittit cum Religioſus ſit: Sic Sylveſt. *verbo Relig.* 7. *q.* 11. Riminald. *conſ.* 6. *num.* 7. *vol.* 1. Surd. *de alim. t.* 8 *privil.* 79. *n.* 10. Maiol. *lib.* 2. *de irregul. cap.* 1. *n.* 13. Rectius tamen alii Doctores negant ſupradicta excommunicatione regularem Epiſcopum comprehendi; quia prædictus textus *in cap.* 3. expreſsè loquitur de Religioſis intra clauſtrum ſub obedientia Abbatis viventibus, non illis, qui extra clauſtrum, & extra obedientiam Abbatis ſunt conſtituti. Præterea illa excommunicatio imponitur, ut periculoſa evagandi materia regularibus ſubtrahatur. At Epiſcopus ſæculari Epiſcoporum habitu indutus periculoſam evagandi materiam non habet. Ergo. Item dici non poteſt temeraria dimiſſio habitus, quæ in habitum ita decentem,& ab Eccleſia probatum commutatur præcipuè cum in *cap. Deus qui, de vita & honeſt. cleric.* monachis in Eccleſia ſimul cum clericis habitantibus permittitur habitu clericorum uti ne ob diverſitatem ſcandalum generetur. Ergo Epiſcopus qui ob hanc occaſionem habitum ſuæ Religionis deſereret, non temerè dimitteret, neque in excommunicationem incideret. Et ita ſuſtinet Covarr. *cap.* 1. *num.* 18. *de teſtam.* Man. Rodrig. *t.* 2. *quæſt. Regul. q.* 58. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 6. *num.* 23. Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 17. *n.* 11. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. t.* 1. *cap.* 4. *num.* 17.

12. Cæterum authoritate Clement. VIII. ut habetur in *rituali Romano ab ipſo reformato* conceſſum eſt Epiſcopis regularibus, ut retento colore habitus ſuæ Religionis poſſint ſe conformare cum Epiſcopis ſæcularibus in forma, ſeu figura illius, atque ideo cum birreto clericali, & cum mantilleto ejuſdem coloris religionis. Rochetum vero portare non poſſunt, ſed cottam nempe ſuper pelliceum ſuperimponunt in actibus Eccleſiaſticis. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 22. Barboſa *de poteſt. Epiſc. tit.* 1. *c.* 4. *n.* 17. Laym. *ſumm. tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 9.

13. His ſuccedit obligatio regulæ. Cum ergo Epiſcopus voverit obedientiam ſecundùm regulam, ab eóque voto ob Epiſcopatum liber non ſit, videtur regulæ præcipienti obedire debere, maximè ſi cum Epiſcopatus munere non pugnat, ſed potius illius perfectionem promovet: ita tradit D.Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. Sylveſt. verbo *relig.* 6. *quæſt.* 10. Man.Rodrig. *tom.* 2. *quæſt regul. quæſt.* 58. *art.* 3. & aliis relatis à Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 6. *num.* 16. Cæterum omnino dicendum eſt, nullo regulæ præcepto regularem Epiſcopum teneri debito legali, & culpam obligante; quia expreſsè eximitur à jugo regulæ, illiuſque obligationem *dicto cap. unico* 18. *q.* 1. ibi quem canonica electio à jugo monaſticæ profeſſionis abſolvit:& merito; quia cum ſit extra regimen religionis, non debeat illius regulis aſtringi: Hæ enim primo, & per ſe communitatem religioſam aſtringunt; quia in illius conſervationem, & augmentum ferunt. Et deinde quamlibet partem illius communitatis, atque adeo quemlibet religioſum. Cum ergo Epiſcopus regularis extra illam communitatem ſit conſtitutus, nec illius ſit membrum, illius legibus aſtringi non poteſt. Et ob eandem rationem aſtringi non poteſt ſuæ religionis conſuetudinibus, quia hæ ſolum obligant ibidem viventes. Et ita ſuſtinent Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 6. *à n.* 17. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *à num.* 6. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *cap.* 1. *n.* 10. & alii plures apud ipſos. Neque obſtat regularem Epiſcopum aſtringi voto obedientiæ ſecundum regulam: quia aſtringitur voto cum eſt ſuperior, qui ſecundùm regulam præcipiat: at cum Pontifex, qui ſolus eſt illius ſuperior non præcipiat eas regulares obſervantias, jejuniorum, vigiliarum, & orationum, ſed ſolum à religione prælatiſque illius ſint præcepta, à quibus regularis Epiſcopus exemptus eſt, nullam illorum obligationem habet.

14. Dixi ad regulæ præcipientis obſervationem non teneri regularem Epiſcopum ex debito legali, hoc eſt ex obligatione illius legis, & regulæ. An vero teneatur ſaltem ex debito morali, & honeſtatis; videtur convinci ex doctrina D. Thom. *dicta q.* 185. *art.* 8. dicente regularem Epiſcopum ſecum diſpenſare poſſe in regularem obſervationem, ſecundùm quod requirit neceſſitas perſonæ, vel officii, vel conditionis hominum, cum quibus vivit. Si igitur diſpenſatio neceſſaria eſt, obligatio ſaltem ex honeſtate intercedere debet. Deinde legiſlator ſaltem ex honeſtate obligatur legibus à ſe latis, etiamſi ab illis debito legali exemptus ſit, quia rationi naturali diſſonat velle, alios legem à ſe latam obſervare, quam ipſe non ſervat. Præterea turpis eſt pars,quæ non concordat toti. Ergo turpiter agit religioſus Epiſcopus, qui aliis religioſis cum facilè poſſit non ſe conformat. Denique Epiſcopus, in ſtatu perfectionis eſt conſtitutus. Ergo deſiſtere non debet ab obſervatione regularum, quæ hanc perfectionem promovere poſſunt.

15. Quod ſi roges, hoc debitum morale quam obligationem inducat; Caiet. *tom.* 1. *opuſ. tr.* 25. *de obligat. & obſerv. præcept. q.* 2. affirmat inducere peccatum veniale. Idem inſinuant Covarr. *cap.* 1. *num.* 18. *de Teſtament.* Man Rodrig. 2. *tom. ſum. cap.* 10. *num.* 4. negantes ſolum peccatum mortale in regularum violatione,& merito ita affirmandum eſt, ſi concedamus ex debito morali, & honeſtatis obligatum eſſe religioſum Epiſcopum ad obſervationem regularum. Nam omittere illud quod jure naturali debitum eſt ex recta morum inſtitutione, decentia, & honeſtate indecens eſt, & rationi naturali adverſum. Ergo eſt culpa ſaltem venialis. Quapropter verius cenſeo nullo debito morali Epiſcopum regularem obligari ad regularum obſervationem: quia nec obligatus ex ſtatu Epiſcopali, nec ex ſtatu religioſo. Ergo ex nullo capite. Non ex ſtatu Epiſcopali: nam licet ſit ſtatus perfectionis, obligetque perfectionis actus exercere, ſed non omnes, ſed ad ſummum proprios illius ſtatus;atque adeo ſufficienter illius obligationi ſatisfaciet, ſi actus illius ſtatus proprios exercet, quales ſunt, ſi ſuarum ovium ſaluti incumbat leges ferendo, Sacramenta miniſtrando, verbum Dei ſeminando, neceſſitatibus temporalibus, & ſpiritualibus providendo, ſeque verum paſtorem verbo, & exemplo oſtendendo, &c. ſicuti Epiſcopus ſæcularis, qui hæc præſtaret, muneri Epiſcopali ſufficienter ſatisfaceret. Ex ſtatu verè religioſo oriri non poteſt debitum morale obſervandi regulares. Tum quia nullum adeſt debitum, ubi integra eſt à lege exemptio. Tum quia eſto ſit religioſus, non tamen eſt pars illius communitatis, pro cujus conſervatione, & augmento regulæ ſunt ſtatutæ. Et ex his patet ſolutio ad oppoſita fundamenta. Ad D. Thom. dicimus non loqui de propria diſpenſatione, ſed

de

de indulgeniia, qua non debet uti absque rationabili causa is qui in suis actionibus non solum perfectum, sed quod perfectius est procurare debet.

16. Hinc deducitur censuris, & pœnis à regula statutis in transgressores suorum votorum non ligari Episcopum votum castitatis, paupertatis, & obedientiæ transgredientem: quia integrè à jugo regulæ exemptus est: sic Sotus *lib. 10. de justit. q. ult. art. ult. vers. sed contra*, Sanch. aliis relatis *lib. 6. sum. tract. 5. c. 1. n. 10.* Barbosa *de potest. Episcop. tit. 1. cap. 4. n. 14.*

17. Secundo deducitur, non esse obligatum jejunia, austeritates, & corporis afflictiones à regula præscripta observare; quia absolutè à jugo regulæ est exemptus, ac proinde non solum ab illius pœna, sed etiam ab illius obligatione. Sotus, Sanchez, Layman, Barbosa *suprà*.

18. An vero possit carnes comedere feria 6. vel Sabbato, in quo Natalis Domini incidit, si ex præscripto regulæ id sit prohibitum: Negat Barbosa *dicto n. 14. quia textus in cap. explicari ultim. De observat. jejunii*, concedens illis diebus esum carnium excepit eos, qui ex voto, vel ex regulari observatione tenentur. Ergo Episcopus assumptus ex religione, in qua illis diebus esum carnium interdicitur, nequit carnibus vesci. Quod à fortiori procedet, si non ex solo præcepto regulæ, sed ex voto à regula præscripto, ut in religione Minimorum, obligatio esset. In quo casu idem sentit Suar. statim referendus. Verum oppositum tenendum est. Et quidem quando ex præcepto regulæ esus carnium interdictus esset, docent Caietan. *tom. 1. opusc. tract. 35. q. 2.* Covarr *cap. 1. num. 18. de Testam.* Sanch *cap. 6. num. 20.* Suar. *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. cap 17. in fine n. 19.* Et ratio est, nam esto religiosus Episcopus ante Episcopatus assumptionem teneretur illis diebus ex regulari observatione à carnibus abstinere, assumpto Episcopatu jam non tenetur, cum à jugo regulæ exemptus sit. Ergo non excipitur à privilegio illius *cap. explicari, de observ. jejunii.* Ob eandem rationem censeo idem esse dicendum, esto voviisset ex præscripto regulæ illorum dierum abstinentiam; quia ut supra diximus vota ex præscripto regulæ facta cessante regulæ observatione cessant; & ita tradit Sanch. *lib. 6. summ. cap. 6. num. 20.*

19 Tertio deducitur, non esse obligatum officium divinum juxta ritum sui ordinis recitare; quia est ab ordine separatus Abbas *in dicto cap. clerici de vita & honest. cleric.* Azor. 1. *part. instit. moral. lib. 12. c. 7. q. 4.* Barbosa *de potest. Episc. tit. 1. c. 4. n. 15.* Sanch. *lib. 6. c. 6. n. 25.* Quartò deducitur obligatum non esse secum socium habere: quia ea obligatio solum ex præscripto regulæ, à qua ipse exemptus est: & ita tradit Caietan. 2. 2. *quæst. 185. art. 8. dub. 1.* Azor. *tom. 1. lib. 12. c. 7. q. 4.* Suar. *tom. 4. tr. 8. lib. 3. cap. 17. n. 16.* Sanch. *vero dicto c. 6. n. 21.* solum ex debito honestatis illum concedit.

20. Restant tamen aliquæ difficultates enodandæ Prima, an hucusque dicta intelligantur de Episcopo titulari non habent subditos? Videtur intelligi non posse: quia non apparet legitima causa, ob quam hic Episcopus ab observantiis regularibus eximatur: hæc enim exemptio non est concessa præcisè ob dignitatem Episcopalem, sed potius ob munera, & obligationes, quæ secum portat illa dignitas: at dignitas non habens subditos his omnibus muneribus, & obligationibus caret. Ergo illi dignitati exemptio concessa non est: & ita tradit Holstiens. *cap quod Dei timorem n. 9. de statu monach. & ibi Cardin. n. 5. q. 2.* Joan. Andr. *n. 15.* Sed contrarium amplectendum est ut probabilius; eo quod in favorem dignitatis Episcopalis exemptio à Prælatis regularibus, & à religionis regula concessa sit. Non enim decebat inferioribus Prælatum subjici, qui Ecclesiæ princeps est, nec qui in culmine magisterii, & statu perfecto est constitutus doceri, & regi ab iis, qui perfectionis viam sectantur. Præterea, quia esto Episcopus titularis actu non habeat subditos, quos regat, id est per accidens: nam per se illos habet, & jus illos regendi, quandocunque sub titulo alicujus Ecclesiæ consecratur. Denique consecratione constitutus est caput alicujus Ecclesiæ cum potestate & jure ad illam gubernandam; ergo ex vi illius separatur à religione, & eximitur à jugo regulæ. Et ita sustinet Azor. *t. 1. lib. 12. c. 10. q. 7. in fine.* Suar. *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. cap. 17. n. 2. & 4.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 6. n. 27.*

21. Hinc deducitur ex renunciatione Episcopatus, aut illius præcisa privatione Episcopum regularem non reincidere in regularium Prælatorum subbjectionem; quia adhuc retinet consecrationem, & Episcopalem dignitatem, ratione cujus exemptio concessa est, esto curam animarum deposuerit. Secus esset si realiter degradaretur; quia per actualem degradationem omnia privilegia, & exemptiones auferuntur: sic sustinet Henriq. *lib. 10. de Sacram. ordin. cap. 32. n. 4.* Sanchez *lib. 6. summ. cap. 6. num. 29.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 1. num. 9.* Barbosa *de potest. Episc. tit. 1. cap. 4. num. 18.* ubi benè advertit redeuntem ex apostolica concessione inhabilem esse ad officia, & dignitates religionis, juxta *constitutionem 45. Pauli IV.* incipientem *in sacra*, ubi eligentes variis pœnis puniuntur.

22. Secunda difficultas est, à quo tempore regulari Episcopo competat supradicta exemptio? Respondeo à tempore electionis per Pontificem confirmatæ: nam ante confirmationem nec jurisdictionem habet, neque dignitatem obtinet. At confirmatione posita dignitatem consequitur, & jurisdictionem exercere potest. Quapropter ab eo tempore sub Pontificis protectione existit, juxta Textum *in c. inter corporalia de transl. Episc.* Est ergo ab eo puncto à regularibus Prælatis exemptus. Sanch. *lib. 6. sum. cap. 6. num. 32.*

23. Tertia difficultas est, an gaudeat regularis Prælatus privilegiis, gratiis, & indulgentiis illius ordinis religiosis concessis? Negant absolutè Mendos. *de privil. ad instar.* Glossar. 3. *n. 11.* Man. Rodrig. *tom. 2. quæst. Regul. q. 58. art. 4.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 6. n. 33.* Moventur; quia æquum non est, ut gratiis, & privilegiis ordini concessis fruatur, qui ejus onera non sustinet. Verum hæc ratio non est satis efficax: nam esto non sustineat omnia onera religionis, sustinet tamen onera substantialia, & præcipua, siquidem obligatus est castitatem, paupertatem, & obedientiam servare. Merito ergo privilegiis religionis potiri debet. Præterea loco regularium observationum succedunt obligationes Episcopatui annexæ. Non igitur ob illam exemptionem privari religionis privilegiis debet, præcipuè cum illa exemptio à regularibus observationibus religioni honorifica sit. Quapropter existimo regularem Episcopum uti posse omnibus indulgentiis, gratiis, & privilegiis, quæ ita ordini conceduntur, ut singulis etiam concessa sint, quorumque usus absque ullo onere, & gravamine religionis esse potest, quia non video efficacem rationem, ob quam iis privari debeat, atque adeo poterit obtinere indulgentias, absolvere, & absolvi à peccatis, sicut cæteri religiosi illius ordinis possunt, quodque amplius constabit ex dicendis: & ita sustinet Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 18. n. 2.*

24. Si verò gratiæ, & privilegia singulis concessa in religionis detrimentum cedere possunt, qualia sunt vocem activam, & passivam habere, residere in domibus dictorum ordinum, retinere supellectilem, cameram, & alia dictos ordines concernentia solum illis frui possunt de illorum ordinum Prælatorum consensu, & non aliàs, nec alio modo: sic declaravit Sixtus IV. prout refertur *in monument. ordin. Minor. concess.* 365. & tradit Suar. *dicto cap. 18. num. 3.* Manuel *quæst. 59. art 4.* Ex qua declaratione non leve argumentum desumitur

mitur ad superius dicta confirmanda. Si enim his gratiis, quæ communitati nocere possunt, privatus non est Episcopus regularis, sed solum ne illis utatur absque Prælatorum ordinis consensu: à fortiori privatus non erit gratiis, indulgentiis, & privilegiis quæ nullo modo religioni nocent, & utentibus prosunt. Neque pro illorum usu licentia Prælatorum regularium expectanda est, cum non cedat in illorum præjudicium. Præterea quia Sixtus IV. exprimens gratias, & privilegia, pro quorum usu Prælatorum consensus necessarius erat, tacitè indicavit pro usu privilegiorum, & gratiarum, quæ non sunt illius conditionis, prædictum consensum non requiri. Illud vero certissimum est privilegiis, & gratiis corpori religionis, & in favorem illius, concessis, qualia sunt privilegia pro domorum ædificatione, administratione bonorum, subditorum regimine, & Prælatorum electione nullatenus Episcopum regularem uti posse, quia cum sit à corpore illius communitatis sejunctum, nequit gratiis in illius corporis conservationem concessis frui: & ita tradit Suar. *dicto tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. cap. 18. num. 2.*

25. Quarta difficultas est, an ea quæ dicta sunt de Episcopis regularibus, competant religiosis electis in Cardinales Ecclesiæ Romanæ. Affirmat communis sententia teste Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 12. c. 7. q. 4.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 6. n. 34.* Suarez *tom. 2. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 18. in fine n. 4.* eo quod veri religiosi maneant, & à regularibus Prælatis exempti. Quapropter astringuntur voto castitatis, paupertatis, & obedientiæ; ac proinde testari non possunt, nec sibi aliquid acquirere, sicuti non possunt Episcopi, obedireque tenentur Summo Pontifici, non tantum ut universalis Ecclesiæ Prælato, & ob jurisdictionem; quam ex vi Pontificiæ dignitatis habet, sed tanquam supremo religiosorum Prælato, & ex vi voti, & jurisdictione in illo fundata. Prælatis tamen regularibus subjecti non sunt sed à tempore electionis per Pontificem confirmatæ subduntur immediate Romano Pontifici; ac proinde ad observantias regulares, votaque ex præscripto religionis emissa non tenentur, habitum tamen suæ religionis saltem quoad colorem deferre debent. Quod si à Cardinalatu deponantur, vel illum renuncient, credo in Prælatorum regularium obedientiam reincidere. Quia renunciatione, & depositione privantur dignitate, ob quam exemptio concessa erat. Non enim illa dignitas specialem consecrationem, sicut Episcopalis habet.

26. Hanc doctrinam extendit probabiliter Sanchez *lib. 6. sum. 6. cap. 9. num. 35.* ad regularem electum in Abbatem, aliamve dignitatem propriam diœcesim habentem, nemini alteri subjectam: quia per unionem ad sæcularem Ecclesiam, & obligationem regendi illam eximitur à Prælatorum obedientia & sub obedientia & protectione Pontificis constituitur. Est enim quasi Episcopus jurisdictionem quasi Episcopalem habens.

Punctum XXV.

Qualiter regularis promotus ad parochialem Ecclesiam votis religionis, & illius observantiis teneatur.

SUMMARIUM.

1 *Distinguitur de Ecclesia parochiali pleno jure religioni subjecta, vel non.*

2 *Hic regularis non tenetur suo Prælato regulari obedire in iis, quæ ad beneficii administrationem pertinent; benè tamen quoad revocationem, si beneficium manuale sit, & religioni pleno jure subjectum.*

3 *Hic parochus votis substantialibus religionis tenetur. De aliis votis ex præscripto regulæ emissis, est difficultas affirmat Suar. verius est oppositum.*

4 *Monachus translatus ad Ecclesiam sæcularem, vel regularem pleno jure Religioni non subjectam exemptus est ab obligatione gravi habendi socium. Canonicus autem regularis habere debet, si commodè possit.*

5 *Satisfit textibus contrariis num. præced. adductis.*

1. REgularis promoveri potest ad parochialem Ecclesiam religioni pleno jure subjectam, vel non subjectam. Quæ autem hæ sint, & quas habent qualitates, tum *tract. de benef. disp. 1. punct. ...* tum *disp. præc. de paupert. religiosæ punct. ...* diximus. Si promoveatur ad parochialem Ecclesiam pleno jure religioni subjectam, certum existimo non solum obligatum esse tribus religionis votis, sed etiam omnibus aliis ex religionis præscripto emissis, aliisque regularibus præceptis, quatenus in eo officio commode servari possunt; quia per assumptionem ad illam Ecclesiam non desinit esse membrum religionis, nec à religione separatur Sanch. aliis relatis *lib. 6. c. 6. n. 36.* Suar. *c. 4. de relig. tract. 6. lib. 3. c. 19. n. 6. & 18.* Layman. *lib. 4. sum. tract. 5. c. 1. n. 11.*

2. Sed est aliqualis difficultas, an hîc regularis teneatur suo regulari Prælato obedire in iis, quæ ad beneficii administrationem pertinent; Breviter respondeo, ex voto obedientiæ nullo modo teneri; quia esto beneficium sit integrè ab Episcopi jurisdictione exemptum, & Prælato regulari subjectum tam in spiritualibus, quam in temporalibus; ejus tamen observatio est extra regulam, & observantiam regularem, ac proinde non est materia voti obedientiæ religiosæ. At obligatus erit Prælato regulari præcipienti obedire, sicuti alii clerici sæculares obligantur Episcopo præcipienti obedire, Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. c. 19. n. 9.* Quoad revocationem vero, si beneficium illud manuale sit, credo ex voto obedientiæ obligatum esse religiosum suo Prælato regulari revocanti obedire; quia si ex voto obedientiæ obligari potuit ad beneficium illud regulare acceptandum, *argum. cap quorundam de Electione in 6.* & docuit Navarr. *com. 2. de Regul. n. 6.* Suar. *dict. c. 18. à n. 5.* à fortiori poterit obligari in revocatione ad claustrum. Præterea; quia de ratione beneficii manualis est, ut ad nutum Prælati tolli possit: sublato ergo beneficio necessariò parochus regularis ad claustrum redire debet; quia non habet titulum, quo eximatur, & ita sustinet Suar. *dicto cap. 19. à n. 2.* Si verò beneficium sive regulare, sive sæculare non sit religioni pleno jure subjectum, eo ipso perpetuum est comparatione Prælatorum regularium, ita ut Prælati regulares privare non possint monachum beneficio, neque illum ad claustrum revocare. Nam esto in principio liberi fuerint in præstando consensu, ut religiosus ad illud beneficium promoveretur, eo tamen promoto penes ipsos non est revocare.

3. Difficultas ergo est, an hic parochus ad religionis vota, observantiasque regulares teneatur? Teneri ad vota substantialia, prout in eo munere servari possunt nemini est dubium; quia verus religiosus manet. Et idem est de obligatione deferendi habitum religiosum, juxta Textum *in cap. 2. Ne clerici, vel Monachi in 6.* Quæ tamen obligatio strictior est, quam in Episcopis, & Cardinalibus. Quia hi tenentur deferre habitum religionis non solum quoad colorem, sed etiam quoad figuram. Et præterea si id omittunt, incidunt in excommunicationem *dict. cap. 2.* quia assumptione præcisa habitu clericalis non tollitur occasio vagandi sicut videtur sublata Episcopalis habitus assumptione, Sanch. *lib. 6. sum. cap. 6. num. 36.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 1. num. 11.* Quocirca de aliis votis ex præscripto regulæ emissis, regularibusque observationibus procedit difficultas; an regularis translatus ad dictum beneficium

ctum obligetur ? Affirmant Sanchez, & Layman. *Suprà.* Moventur;quia in supradicto parocho non militat causa exemptionis, quæ in Episcopo : quippe non est in culmine magisterii constitutus ac proinde regul , prælatisque regularibus subjici non dedecet. Cæterum verius censeo ab his omnibus exemptum esse , sicuti est exemptus Episcopus. Differentia tamen est, quod Episcopus non solum exemptus ratione officii, & beneficii, sed dignitatis Episcopalis,quæ nec depositione, nec renunciatione cessat : at parochus solùm ratione officii, & beneficii eximitur , quo beneficio per renunciationem , vel depositionem sublato in obedientiam Prælatorum regularium recidit : sic sustinet Suarez *tom.4. de relig.tract.8. lib.3.cap.19.n.14.& n.28.* Ratio est ; quia susceptione illius beneficii etiamsi regulare sit , manet regularis à religione separatus ; quia manet Ecclesiæ , cujus est beneficium unitus à religione, ejusque Prælatus independenter. At vota, quæ ex prescripto regulæ emittuntur , reliquæ observantiæ regulares statuta sunt , (ut sæpe in superioribus diximus) pro corpore religionis conservando, & augendo. Ergo regularis, qui pars illius corporis non est, nec illud constituit, supradictis votis , & obligationibus teneri non debet.

4. Sed inquires, an regularis in parochum assumptus teneatur habere secum socium sui ordinis ? Et quidem ex vi regulæ solum obligari potest parochus pleno jure religioni subjectus At quia hæc obligatio non ex regula, sed ex jure communi nascitur *cap. Monachi 2. de statu monach. & cap. quod Dei timorem eodem tit.* explicandum est, qualiter hæc obligatio intelligatur:Et omissis variis sententiis quas optimè refert Sanch. *lib. 6. Sum.cap.6. in fine num. 39.* dicendum existimo,monachum translatum ad Ecclesiam sæcularem, vel regularem pleno jure religioni non subjectam exemptum esse ab obligatione gravi, habendi socium : translatum verò ad Ecclesiam pleno jure subjectam socium sub gravi culpa habere debere : canonicum autem regularem ad quamcunque Ecclesiam translatus sit habere debere socium non absolutè , sed si commodè possit : sic docent Abbas *dicto cap. quod Dei timorem num.9.*Cardinal.ibi,*num.6.quæst.*4.Joan. Andr.*num.17.* Gloss.*clem.1.§. ad hæc* verbo *claustrum. De statu monach.* Greg.Lopez *leg. 24,tit. 7.part.1.con otros, & leg. 25.* verbo *no le deben. & leg.30. in fine*, Azor. *lib. 12. c. 19.q. 14.* Suar. *t. 4. de relig. tract. lib. 3. cap. in fine num. 28.* Et quidem quod canonicus regularis socium habere debeat non absolutè, sed si commodè possit, omnes doctores affirmant;quia expressè deciditur *cap. quod Dei timorem. De statu monach. in fine.* Quod à fortiori dicendum est de monacho cuicunque Ecclesiæ præficiatur; socium inquam habere debere, si commodè possit. Ex necessitate autem solum credo in Ecclesiis religioni pleno jure subjectis : quia in iis religioni subjicitur , & illius est membrum , ac proinde more religioso vivere debet : idque expressè habetur *cap. ex parte , cap. ad audientiam de capellis monach.* Secus vero videtur dicendum de aliis Ecclesiis religioni non subjectis ; quia constitutus in iis à religione est separatus , non igitur religio tenetur ei socium concedere.

5. Neque obstant Textus *in c. monachi , &c. quod Dei timorem , de statu monach.* ubi ex Concilio Lateran. cavetur ne monachi singuli per villas , & oppida per quascumque ponantur Ecclesias. Ergo etiam in Ecclesiis non subjectis religioni singuli poni non debent. Notanda enim est dictio *quascunque* quæ universalis est ; ac proinde tam Ecclesias sæculares , quam regulares , & tam pleno jure religioni subjectas , quam non subjectas comprehendit. Deinde Textus *in c. quod Dei timorem* agebat de promotione canonici regularis ad Ecclesiam monasterio non subjectam , & ut probet eam promotionem fieri posse , neque obstare per Concilium Lateranense caverine monachi singulis Ecclesiis quibuscumque præficiatur subdit ibidem nihil de canonicis regularibus expressum esse , ipsosque laxiori regulæ inservire. Ergo sentiebant decretum illud , ne monachi singuli Ecclesiis præficiantur de præfectura in quibuscumque Ecclesiis esse , & non tantum de Ecclesiis pleno jure religioni subjectis. Nam si de his tantum decretum esset, nihil obstaret,quod canonicus ille regularis , cujus mentio *in c. quod Dei timorem* Ecclesiæ sæculari præficeretur.Non inquam obstant prædicti textus. Fateor equidem nulli Ecclesiæ monachos præficiendos esse solos , sed sub diversa obligatione ; in Ecclesiis pleno jure subjectis , ac non subjectis ; in Ecclesiis namque pleno jure subjectis sub gravi culpa , & absolutè, quod mihi persuadent. Textus penultimus , & ultimus. *De capellis monach.* ubi compellentur Abbates locum designare regulari existenti in prioratu,vel illum ab administratione removere. At in Ecclesiis religioni non subjectis ex decentia, & honestate, si id fieri possit. Et hæc est differentia inter monachos , & canonicos regulares , quod monachi absolutè Ecclesiis quibuscunque non debent præfici,sed in majori conventu,aut cum aliquibus fratribus manere : Et si in aliquo casu ob necessitatem , vel gravem Ecclesiæ utilitatem præficiantur ; non absque socio in Ecclesiis ordini subjectis sub rigorosa obligatione , in aliis si incommodè fieri possit. At canonici regulares , quia laxiori regulæ inserviunt absolutè possunt præfici, & singuli, si commodè socium habere non possint.

Punctum XXVI.

Qualiter religiosis interdictus , vel concessus sit transitus ex una in aliam religionem.

IN Ecclesia variæ sunt religiones, aliæ strictiores, aliæ laxiores, æliæ perfectiores. Illa dicitur perfectior religio, quæ perfectiorem finem spectat , & perfectioribus mediis , & magis proportionatis ad finem consequendum utitur : sicuti dixit D. Thom. *ab omnibus receptus 2. 2. quæst. 188. art. 6.* & tradit aliis relatis Man. Rodrig. *tom. 3. quæst. de Regul. q. 48. art. 1.* Transitus ergo esse potest ex una ex his religionibus ad aliam , atque adeò ex religione stricta ad minus strictam,æqualem, vel strictiorem.

§. I.

An religio eo ipso , quo est perfectior sit strictior.

SUMMARIUM.

1 *An eo ipso, quo religio sit perfectior , sit etiam strictior , durior , & severior : Communis sententia negat.*
2 *Contraria verior est.*

1. DUbium non leve est , an eo ipso quo religio sit perfectior, sit etiam strictior,durior, & severior? communis sententia negat:quia severitas religionis , & ejus perfectio ex diverso cap. oriuntur : perfectio namque oritur ex perfectiori fine,& mediis : at severitas ex eo quod illa media asperiora sint. At constat religiones mendicantes perfectiorem finem habere perfectioribúsque mediis uti , quam non mendicantes : quippe attendunt non solum saluti propriæ, sed proximorum verbo, & exemplo : cum tamen religiones non mendicantes propria suorum salute contentæ sint. Ergo mendicantes perfectiores sunt non mendicantibus : & tamen non habent eas asperitates in vestitu, silentio, clausura, abstinentia, chori proxilitate, & similibus,quibus non mendicantes solent uti.Ergo non eo ipso quo religio est perfectior,eo est strictior:sic supponunt Sanch.*lib.6.Sum.cap. 7.q.3.à n.19.*Lessius *lib.2.c.41.dub.13.n.100.*Layman.*lib. 6.Summ.tr.4.c.6.n.10.*& alii plures apud ipsos.

2. Nihilominus verius existimo , religionem perfe-

ctiorem eo ipso strictiorem, duriorem, & severiorem esse absolutè, tametsi in asperitatibus corporis laxior sit: sic cum Palud. *in* 4. *dist.* 39. *q.* 2. *n.* 17. docuit Suar. *t.* 4. *de Relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 11. Ratio vero est; quia eo ipso quo est perfectior, perfectiores actus virtutis exercet, sed quo est actus virtutis perfectior, eo est difficilior; quia virtus versatur circa difficile. Ergo religio perfectior strictior est. Deinde religio perfectior perfectius & strictius vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ, in quibus essentia religionis consistit, servare debet. Sed in horum observantia rigor, & severitas religionis præcipuè consistit. Ergo perfectior religio absolutè strictior est. Præterea Text. *in c licet de Regul.* ubi ex laxiori ad strictiorem religionem transitus conceditur, indifferenter utitur nomine strictioris, & sanctioris, manifestè indicans sanctiorem strictiorem esse, & è contra. Verùm etsi hoc ita sit, religio minus stricta, & perfecta strictior esse potest quoad corporis asperitates religione perfectiore.

§. II.

An ex religione minus perfecta liceat ad perfectiorem transire, esto laxior sit quoad corporis afflictiones.

SUMMARIUM.

1 *Apponitur ratio dubitandi.*
2 *Certum est licitum esse hujusmodi transitum. Et satisfit dubitandi rationi.*
3 *Secluſa speciali prohibitione omnibus licet ex religione laxiori ad absolutè strictiorem transire.*
4 *Moniales ob specialem clausuram non posse ex laxiori religione ad strictiorem transire docuit Azor. Sed contrarium dicendum est.*
5 *Conversis, & oblatis plures denegant hunc transitum: Sed verius est non solum ad strictiorem, sed etiam ad laxiorem religionem posse transire.*
6 *Limitandum est, nisi Pontifex laxiori religioni privilegium concedat, ne possint ejus religiosi strictiorem ingredi.*
7 *Quibus religiosis transitus ad strictiorem religionem interdictus sit? jure communi nullis, speciali pluribus.*
8 *Etsi supradictus transitus licitus sit, rarò tamen consulendus est.*

1. RAtio dubitandi est, quia professione religioni priori te tradidisti obsecuturum, non igitur eam renuentem dimittere potes, sicuti non potest servus occasione habendi excellentiorem dominum deserere priorem. Item religio non te expellere potest, dum illi nocivus es, etiam occasione recipiendi utiliorem. Ergo nec tu deserere religionm debes; quæ tibi non nocet, occasione suscipiendi perfectiorem.

2. Nihilominus certissimum est, licitum esse hujusmodi transitum: eo namque spiritualis profectus, & maius Dei obsequium obtinetur: ob quam rationem tract. de voto diximus licere propria authoritate votum Deo factum in melius commutare; quia ea commutatio gratior est Deo, ceditque in majorem voventis utilitatem. Neque obstat dubitandi ratio. Fateor per professionem te religioni tradi, & non solum Deo, sed etiam ipsi religioni obligari: nego tamen inde sequi te non posse eam dimittere ob perfectionem assumendam, potes equidem: quia non te tradidisti in servum, qui non in propriam, sed in domini utilitatem se tradit: at tu in utilitatem propriam, & in obsequium Dei te religioni tradidisti, cum autem in religione perfectiori, & major utilitas propria, majúsque Dei obsequium adsit, potes minus perfectam religionem relinquere, ut perfectiorem assumas, quia censeris te religioni minus perfectæ tradidisse, dum te perfectiori non tradis, atque ita sustinet Sanch. *lib.* 6. *sum. c.* 7. *n.* 3. Suar. *tom* 4. *de relig. tract.* 8 *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 1. & supponunt omnes.

3. Hinc fit secluſa speciali prohibitione omnibus esse licitum ex religione laxiori ad absolutè strictiorem transire: quia est transitus ex religione minus perfecta ad perfectiorem, deciditúrque expresè *cap. licet de Regul.* Notanter dixi absolutè strictiorem; quia stat optimè religionem aliquam strictiorem esse in jejuniis, cilicio, aliisque corporis asperitatibus, quæ tamen absolutè strictior non sit: eo quod in observatione castitatis, paupertatis, & obedientiæ non ita strictè procedat. Religionis vero strictio sicuti & perfectio ex hoc capite potius quam ex aliis corporis asperitatibus desumendà est. Quapropter censeo secluſa speciali prohibitione licitum esse cuilibet monacho ad quamlibet ex religionibus mendicantibus transire: eo quod sint absolutè perfectiores, & strictiores, non tamen è contra, sic docuit D. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. D. Anton. 3. *p. tit.* 16. *c.* 4. *in princ. &* §. 4. Paludan. *in* 4. *dist.* 38. *q.* 2. *n.* 17. *& q.* 3. *art.* 1. *n.* 11. Sylvest. verb. *relig.* 4. *q.* 1. Navarr. *comm.* 4. *de regul. n.* 2. *&* 3. Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 10.

4. Notanter dixi *omnibus*, quia aliquibus visum est moniales ob specialem clausuram non posse ex laxiori religione ad strictiorem transire: sic docuit Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1 Sed contrario omnino dicendum, quia olim permissus fuit hic transitus in Conc. Triburiens. 2. *q.* 4. *c.* 1. & refertur *cap.* 120. *q.* 4 Sed per Concil. Trident. & Plum V. clausuram intercedentes hæc permissio revocata non est, neque sic transitus interdictus: solum enim interdictus est egressus è monasterio vagationi periculosus, & regulari observantiæ, propriæque perfectioni contrarius, qualis non est egressus in religionem arctiorem, & sanctiorem: & ita docent. Man Rodrig. *t.* 3. *qq. regul. q.* 52. *art.* 6. Sanch. aliis relatis, *lib.* 6. *sum cap.* 7. *n.* 6. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 10. *n* 1. Neque credo ad hujusmodi egressum requiri in monialibus eam licentiam, de qua *in c. unic. de statu regul. in* 9. & in Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 5. & à Pio V. in proprio motu incipienti *decori*: quia in iis decretis sermo est de egressu vagationi periculoso, & observantiæ regulari contrario, non de egressu vagationem efficacius excludente, & regularem observantiam perficiente: sic Sanch. *dicto. cap.* 7. *n.* 6.

5. Deinde alii denegant hunc transitum conversis, & oblatis, eo quod ii se, & sua religionis obsequio veluti servi tradidere: sic Abbas *cap. non est. n. de Regul.* Sed jure optimo contrarium docet Greg. Lopez, *leg.* 6. *verb. Religiosos, tit.* 7. *part.* 1. Sanch. aliis relatis, *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 9. Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 10. *num.* 1. quia in voluntaria traditione semper censetur exceptus transitus ad frugem melioris vitæ. Aliàs oblatio, quæ in Dei obsequium, & animæ salutem fit, irrationabilis esset: siquidem spiritualem profectum, & majus Dei obsequium impediret. Quinimo existimo cum Suarez, si hujusmodi oblati & conversi velint religionem profiteri non solum ex illo modo vivendi, qui sæcularis est, possunt transire ad religionem strictiorem, sed etiam ad quamlibet quantumvis laxiorem; quia professione religionis assumunt statum perfectionis, quo antea carebant.

6. Insuper dixi, nec speciali prohibitione hic transitus interdictus sit. Potest namque Pontifex laxiori religioni privilegium concedere, ne possint ejus religiosi strictiorem ingredi, tum ob conservationem illius religionis, tum ob vitandam religiosorum inquietudinem, tum ob conservandam religiosorum pacem. Neque obstat hoc interdicto occludi illis religiosis viam perfectiorem, quia hoc damnum, cum speciale sit, ob bonum commune tolerandum est, præcipuè cum in qualibet religione omnibus datum sit, si vellent perfectionem in summo gradu consequi. Sanchez *l.* 6. *sum. cap.* 7. *n.* 10.

7. Sed

7 Sed inquires quibus religiosis transitus ad perfectiorem strictioremque religionem inte dictus sit. Respondeo spectato jure communi nullis esse hunc transitum interdictum imo potius concessus est *in cap. statuimus, cap. mandamus* 19. *quæst.* 3. *cap. non est, cap. san, cap. significat, & cap. licet de Regul.* Jure tamen speciali pluribus religiosis est hic transitus interdictus saltem absque licentia expressa, ut ex sequentibus constabit.

8. Verum etsi supradictus transitus licitus sit; raro tamen consulendus est, tum ob detrimentum religionis desertæ quæ videtur quasi contemni, tum ob dubium an in religione assumpta magis perfecturus sis, non enim via perfectionis cognita facile deserenda est, ut incognitam, & insolitam amplectaris. Quæ optimè prosequitur D. Thom 2. 2 189. *art.* 8. Bernard. *epist.* 1. *ad Robert. & in lib. de præcepto, & dispens. cap.* 20. Basil. *in constit monasticis, cap.* 34.

§. III.

Quæ conditiones servandæ sunt in transitu ad religionem perfectiorem, ut licitus & validus sit.

SUMMARIUM.

1 *Ut prædictus transitus licitus sit triplex conditio expostulatur.*

2 *Si prælatus suo judicio spectato legitimè contradicat controversia decidenda est judicio illius, qui inter illas duas religiones seu monasteria judicare solet.*

3 *Si Superior suspendat licentiam, quousque examinet, an serventur qualitates requisitæ, teneris abstinere à transitu toto tempore necessario huic examinationi.*

4 *Strictior religio te recipere non potest, nisi petitæ licentiæ litteras feras, vel ei constet injustè esse denegatam, quæ licentia concedenda non est, quousque strictior te recipere parata sit.*

5 *Hanc licentiam tibi concedere potest non solum generalis, & provincialis, sed etiam immediatus prælatus conventus*

6 *Quid si in ea religione hæc causa Provinciali, vel Generali reservetur, sufficietne tunc à Prælato conventuali licentiam expostulare? Sub distinctione respondetur.*

7 *Hæc licentia petenda est cum humilitate, & puritate. An sufficiat per litteras? Negat Suar. Contrarium est verius.*

1. TRiplicem conditionem assignat Text. *in cap. licet de Regul.* Prima, ne levitate, aut temeritate ducaris, sed animo vero, & puro perfectioris vitæ inchoandæ. Secunda ne hic transitus cedat in gravem jacturam, vel injuriam religionis desertæ. Tertia, ut licentia à prælato expostuletur, licet non obtineatur. Cujuslibet harum conditionũ defectus reddit transitum illicitum, quia non zelo charitatis fit. Igitur levitate, aut temeritate duceris si in vindictam offensionis acceptæ, vel ob lucrum temporale movearis. Item si ineptus sis, nec vires habeas laboribus religionis perfectioris sustinendis, Sanch aliis relatis, *lib. 6. summ. cap. 7. n.* 12. Jactura verò, vel injuria religionis desertæ tunc contingit, cum absque culpa religionis ob tuum ab illa transitum graviter despicitur, & contemnitur: quo contingente abstinere debes à transitu. Neque obstat absque tua culpa eum contemptum provenire, quominus evitare non teneris, utique; quando contemptus ille præponderat profectui spirituali, quem ex transitu percipere possis: quia ut *in dicto cap. licet* dicitur, sicut majus bonum minori bono præponitur, ita communis utilitas privatæ utilitati præfertur, & tradit Panormit. *ibi num.* 12. Sylvest. *verb. religio* 4. *quæst.* 2. Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 6. Sanch. *lib.* 6. *sum. cap.* 7. *n.* 11. Stante igitur zelo melioris vitæ, & cessante jactura, vel injuria ordinis deserti petere à superiore licentiam debes, ne videaris bonum obedientiæ contemnere. Quæ obligatio gravis est, & illius omissio peccatum mortale per se inducit, ut colligitur apertè ex *dicto cap. licet*: ubi eodem debito, quo superior tenetur licentiam concedere volenti religionem perfectiorem ingredi, nec instinctui Spiritus sancti resistit, eodem tenetur inferior ab eo cum humilitate, & puritate licentiam postulare. Et præterea, quia, superior jus habet te retinendi; nisi religionem strictiorem appetas, & bono zelo in ejus appetitione ducaris. Debes ergo illi manifestare religionem, ad quam transire cupis, & animum, quo duceris in hoc transitu. Et certe si absque petitione licentiæ transires; satis manifestares non zelo charitatis & perfectionis duci, sed levitate, & temeritate, siquidem virtutem obedientiæ ita religioni propriam contemnis. Deinde rarò scandalum vitare posses fugiens inconsulto prælato. Merito enim ipse, & alii præsumerent te esse fugitivum, vel Apostatam. Igitur sub gravi culpa teneris hanc licentiam postulare, atque ita pro certo tradit Man Rodrig. *t.* 3. *quæst. regul. q.* 52. *art.* 3. Navarr. *lib.* 3. *conf. tit. de Regul. consil* 59. *alias* 42. *in fine.* Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 7. *n.* 33. Suar. *tom* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 10 *n.* 17. Præter supradictas conditiones nulla alia requiritur jure communi spectato in transitu ad meliorem frugem, sed eo ipso poteris tuam voluntatem exequi prælato non contradicente ex legitima causa, ut habetur *dicto cap. licet, de Regularib.* Consensus autem conventus necessarius non est in hoc transitu. Tum quia in *dicto cap. licet* solius prælati mentio facta est. Tum quia stantibus supradictis conditionibus nec prælatus impedire transitum potest, neque ipse, nec conventus religiosum alienat, sed ipse religiosus se alienat in aliud institutum utens jure suo, Sanchez, *lib.* 6. *c.* 7. *num.* 61.

2. Dixi te posse transire positis supradictis conditionibus, si prælatus non contradicat, vel non contradicat ex legitima causa. At contingere potest prelatum suo judicio spectato legitimè contradicere, eo quod existimet religionem, quam appetis sanctiorem non esse, vel eam te appetere ob levitatem potius, quam charitatem, vel religionem desertam, gravem jacturam pati ex tuo discessu; nullo modo poteris discedere, quousque dubium cesset, & veritas manifestetur, ut est expressa decisio *dicti cap. licet.* Quocirca dubium est apud quem prælatum sit hæc controversia decidenda? Cui dubitationi optimè respondet Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 10. *n.* 28. illum esse, qui inter illas duas religiones, seu monasteria causas judicare solet. Alias si negata licentia per Rectorem, provincialis illius provocandus esset in favorem suæ religionis, atque adeo in propria causa, & in præjudicium religionis perfectioris, quam subditus ingredi intendit, sententiam ferret. Neque huic provocationi obstat, quod in tua religione appelatio sit interdicta, quia hæc appellatio est facultatis à jure concessæ defensio, quam nullum privilegium removere intendit, ne Spiritui sancto resistere videatur. Interdictum namque appellationis solum est pro causis correctionem spectantibus; Sylvest verb. *relig.* 4. *q.* 2. Sanch. *lib.* 6. *sum. c.* 7. *n.* 37.

3. Illud vero omnino certissimum est, si prælatus, à quo petis licentiam illam non denegat, sed suspendit, quousque examinet, an religio, quam petis, perfectior sit, an in eo transitu recto fine ducaris, ánve grave detrimentum patiatur religio deserta? abstinere debes à transitu toto eo tempore, quod necessarium est huic examinationi: aliàs temere procederes, & contra jus, quod superior habet: colligitúrque manifestè ex *c. cum in veteri ad fin. de Electione:* & tradit Sanch. *aliis relatis dicto cap* 7. *n.* 35. & 37. Suar. *t.* 4. *de relig. tr. l.* 2. *c.* 10. *n.* 30.

4. Hinc est, strictiorem religionem te recipere non

posse, nisi petitæ licentiæ litteras patentes feras, juxta Text. *in cap. statuimus 19. q. 3.* vel saltem ei constet protervè, & injustè transitum tibi à superiore interdici. Aliàs prioris religionis jus acquisitum manifestè lædetur, Sanch. *dicto c. 7. n. 39.* & Suar. *suprà*. Non est tamen superior censendus transitum protervè & injustè interdicere, ex eo præcisè, quod petita licentia tibi non respondeat; quia potest legitimam causam habere non concedendi. Quapropter teneris causam denegati responsi interrogare, quod si ipse nullam assignet, eo ipso irrationabiliter procedit, & tu poteris transire, sicuti si causam manifestè frivolam designaret: Sanch. aliis relatis, *lib. 6. sum. cap. 7. n. 37.* Nunquam debet superior hanc tibi transeundi licentiam concedere, quousque religio strictior parata sit te recipere, ne occasionem habeas vagandi, ut benè dixit Greg. Lopez *leg. 9. tit. 7. part. 1.* verbo *mas fuerte*. Quod si aliquando licentiam concedit, ut in sæculo manens facilius strictioris religionis ingressum negociari possis, non eximeris (quidquid dicat Lopez suprà) neque eximi potes ab ejus obedientia, quousque strictiorem ingrediaris; quia necessario subjici debes alicui prælato regulari, & cum ante ingressum strictioris religionis illius prælatis non subjiciaris, subjectus omnino manes prælato licentiam transeundi concedenti, Sanch. *lib. 6. sum. c. 7. n. 38.*

5. Sed quis est prælatus, qui hanc tibi licentiam concedere potest; breviter respondeo esse non solum generalem, & Provincialem, sed etiam immediatum prælatum conventus; quia text. *dict. c. licet* solius prælati mentionem fecit, & prælatus conventualis verus prælatus est, & licentia ab eo postulata bonum obedientiæ non contemnitur: sic Suar. *t. 4. de Relig tr. 8. lib. 3. c. 10. n. 29.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 7. n. 59.* Sub hac regula non veniunt monialium præfectæ: hæ enim non comprehenduntur in jure nomine prælati, utpote quæ sola potestate dominativa gaudent, præcipuè in ordine ad domesticam, & politicam gubernationem; ac proinde ab eis non est licentia postulanda, sed ab Episcopo, vel prælato, regulari cui sunt immediatè subjectæ sic. Man. Rodrig. *qq. reg. t. 3. q. 52. art. 6.* Sanch. *lib. 6. sum. c. 7. n. 61.*

6. Sed quidem si in ea religione hæc causa Provinciali, vel Generali reservetur, sufficiet ne tunc à prælato conventuali licentiam postulare? Negat Suar. *dict. t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 10. n. 30.* quia eo casu ille non est superior juxta religionis institutum, ac proinde non petis à superiore. Hæc sententia verissima est, si ex facultate Pontificis hæc reservatio fiat. At si solum ex constitutionibus religionis, vel mandato speciali Provincialis, vel Generalis difficultate non caret; eo quod non videtur religio concessionem juris communis ejus statutis derogare posse: at jure communi concessum est sufficere ad hujusmodi transitum petere licentiam à superiore, qui verè superior sit. Ergo religio hoc immutare non potest. Quod si dicas, hoc immutare reservando eam licentiam superiori majori; obstat, quia ea reservatio adversatur *dicto c. licet*, statuenti sufficere licentiam petere à quolibet superiore. Ergo si prælatus conventualis verus superior existit ex concessione *dicti cap.* sufficit ab eo licentiam petere. Nequit ergo religio eam petitionem insufficientem reddere, & libertatem tibi à jure concessam coarctare. Verum etsi hoc ita sit, si prælatus conventualis judicet expedire rem cum Generali, vel Provinciali tractare, ut in re ita gravi maturo consilio procedat, sine dubio teneris expectare ne bonum obedientiæ contemnere videaris.

7. Sed quomodo petenda est hæc licentia; textus solum dicit debere peti cum humilitate, & puritate. Puritati fit satis; si integrè, & absque ulla fictione tuum animum superiori manifestes, & declares. Humilitati vero; si cum reverentia debita licentiam expostules. An autem necesse sit ad hanc reverentiam fieri in præsentia superioris, vel sufficiat per litteras, si ex illius facultate à monasterio absit difficultatem habet; Suar. *dicto tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 10. num. 31.* credit non sufficere per litteras, si superior ea petitione contentus non sit, sed te esse obligatum ad monasterium redire, & ibi negocium tractare, & ab eo debito modo egredi? Movetur quia ille modus petendi licentiam est contra jus superioris, ad cujus potestatem teneris redire. Item quia illo modo petendi videtur decipi, & contemni superior. Nihilominus verius credo eum modum petendi licentiam sufficientem esse, quia Textus *in supradicto c. licèt*, solum exprimit petitionem humilem esse debere: at per litteras satis humilis, & submissa esse potest. Ergo, &c. item consentiente superiore nec Suar. negat illam petitionem sufficientem esse: sed consensus, vel contradictio superioris non immutat petitionem. Ergo si in uno casu sufficiens est, etiam in alio. Neque est verum ob solam petitionem in absentia, & per litteras esse obligatum ad potestatem superioris redire: quia sufficienter debitæ humilitati, & reverentiæ satisfecisti. Nihilominus tamen, si superior non sit satis certus de tuo animo, sed sincere procedens vellet se in præsentia informare, debes (nisi aliud grave incommodum obstet) coram illo comparare. At hæc obligatio comparendi non est ex insufficientia petitionis, sed ex diminuta informatione, quam superior habet ad licentiam concedendam, vel negandam.

§. IV.

An defectus supradictarum conditionum reddat professionem in strictiori religione nullam.

SUMMARIUM.

1 *Negat communior sententia professionem validam esse.*
2 *Opposita sententia verior est, & respondetur textibus contrariis.*
3 *Religiosus sic transiens post professionem revocandus non est. Si verò professionem non emisit, utique.*

1. TRiplicem conditionem diximus requiri in transitu ad strictiorem religionem, nempe fieri zelo melioris vitæ, & absque jactura religionis desertæ, & petita licentia. Dubium autem est, si aliquam ex his conditionibus omittens religionem strictiorem amplectaris valida sit professio? Negat communior, & frequentior sententia, ut videre est apud Sanch. *lib. 6. sum. c. 7. à n. 88.* validam esse. Præcipuum fundamentum est Textus *in cap. licet de Regularibus*, ubi solum permittitur transitus ad strictiorem religionem, si fiat corde puro, conscientia bona, & fide non ficta: sed deficiente aliqua ex supradictis conditionibus dici non potest fieri transitum corde puro, conscientia bona, & fide non ficta. Ergo illa professio promissa non est: Et confirmo, transiens ad religionem strictiorem exteriùs excusatur à revocatione *in dicto cap. licet*, quatenus corde puro, conscientia bona, & fide non ficta dignoscitur transire. Ergo si contrarium cognosceretur, à revocatione non esset excusanda. Præterea transitus ad strictiorem religionem sine licentia legitima superioris est irritus ab Urbano II. *in cap. mandamus 19. quæst. 3.* siquidem canonicus regularis ad monachum transiens revocatur, & memoriale cucullum deferre præcipitur, non quia sit monachus (inquit glossa) sed in memoriam prioris maleficii. Sed hoc decretum nullo textu revocatum est. Nam esto *in cap. licet* revocaverit Innocent. III. obligationem expectandi consensum superioris, si fortè *in cap. mandamus* expectandus esset: at non revocavit obligationem licentiæ petendæ, neque irritationem illius omissioni annexam. Ergo modo est irritus transitus absque licentia. Ergo etiam erit irritus, si fiat temeritate, & levitate, & in jacturam religionis desertæ. Nam licentia petita stante aliqua ex his conditionibus nulla est. Et quidem quando in petitione licentiæ

licentiæ hæ conditiones superiori occultantur, manifestum est ; quia tunc decipitur superior,& licentiam involuntariè concedit non concessurus si veritatem agnosceret. Deinde deficit illi petitioni puritas, quæ *in dicto c.licet*,requiritur. Si vero superiori manifestetur pravus transeuntis animus,ipséque superior licentiam concedat, adhuc nulla est concessio , cum ipse potestatem non habeat permittendi transitum contra dispositionem Pontificiam.

2. Nihilominus verius existimo,hunc transitum validum esse , & specialiter ob defectum licentiæ petendæ non esse invalidum docuit glossa *in cap. sanè in fine de Regul. & cap. licet*, verbo *licentiam eodem tit.*& ibi Innocent.*in fine* Sylvest. verbo *religio 4.q.* 1. Suar.*t.4.de relig. tr.8.lib.3.c.*10. *n.*12. & alii plures relati à Sanch. *lib.6. sum.c.7.n.*94. quamque ipse *n.* 95. satis probabilem appellat , & *n.* 92. eam approbat stante jactura,& injuria religionis desertæ. Moveor , quia ille transitus ad religionem strictiorem jure naturæ validus est , quia est commutatio voti in rem meliorem , tametsi vitietur prava circunstantia finis extrinseci, vel jacturæ religionis desertæ , vel debitæ submissionis prælato. At jure positivo non invenitur irritus,esto sit illicitus aliqua ex dictis circunstantiis concurrente : Ergo , &c. Minorem probo.Non enim est irritus jure antiquo ante Innocent. III.nec per alium Pontificem.Quod ut clarè constet,expendamus textus , ex quibus contraria colligi possunt. Ante Innoc. III. solum inducitur Textus *in cap. mandamus*,quod est Urbani II. 19.*quæst.*3. ubi absolutè interdicitur canonico regulari professo fieri monachum,nisi in casu publici lapsus. Quod si de facto id agere tentaverit , ad ordinem pristinum revocari præcipitur ultimus in choro manendo,& cucullum delaturus ad memoriam. Si igitur revocandus est,ergo professio facta nulla fuit, ut ibi sentit glossa. Sed hic textus non convincit transitum ad strictiorem religionem esse nullum. Tum quia esto monachorum religio eo tempore esset strictior religione canonicorum regularium quoad aliquas corporis asperitates ; non constat strictiorem absolutè esse. Tum quia esto esset strictior,& professio valida, optimè poterat ob injuriam suæ religioni factam transeundo sine licentia revocari beneficio restitutionis,ut ibi commoretur,& pœnas inordinati transitus luat:sed non quia professio monachalis irrita fuerit;potius enim præsumi debet valuisse,siquidem præcipitur deinceps memoriale cucullum deferre.Adde,concedamus eo textu Urbanum transitum canonicorum ad monachalem ordinem esto strictiorem prohibuisse , & irritasse ; non inde infertur prohibitum , irritúmque esse transitum canonicorum regularium inter se,vel monachorum, aliorumque religiosorum ex laxiori religione ad strictiorem , quia prohibitiones , & annullationes non debent extendi ultra casus expressos.Præterea,esto in illo text.Urbanus transitum canonicorum prohibuerit,& irritaverit. *in cap.tamen statuimus sequenti* videtur irritationem sustulisse , & prohibitionem temperasse : ibi enim ex permissione superioris , & congregationis permittitur transitus canonicorum ad religionem monachalem , in quo manifestè prohibitio facta *in cap.mandamus* temperata est. Irritatio videtur sublata: siquidem receptus monachus sine commendatitiis litteris non præcipitur revocari : sed apertius id constat ex decisione Alexand. III. *in cap. sanè de Regularibus :* ubi canonicus regularis fugiens in aliud monasterium , ibique receptus permittitur remanere, si perfectionis religionis illud sit. Neque ex eo quod textus utatur , verbo *permitto* , inferendum est Pontificem ibidem dispensasse,ut voluit Panormit. quia si dispensatio esset , non stetisset ille religiosus ante talem dispensationem cum pura conscientia , ut supponit textus , & facta dispensatione non esset ibi permittendus existere absque professionis ratificatione. Neque illa dispositio vim legis haberet perpetuo servandæ , ut verè habet. Verbum autem *permitto* sæpè non significat dispensare , sed non alterare, nec immutare , sed res in eodem statu relinquere. Ab Innoc. III. est Textus *in cap.intelleximus de ætate,& qualitate*, ubi de canonico regulari facto monacho postea redeunte ad canoniam,ibique in Abbatem electo , quia ritè munus suum gerebat , approbatur electio.Ergo signum est monachalem professionem nullam fuisse. Sed hic textus , ut constat ex solutionibus , quas ibi adducit Glossa non convincit , professionem in strictiori religione factam invalidam esse primò , quia non constat monasterium illud,ad quod ille canonicus transierit , strictius esse. Deinde non constat professionem fuisse , sed solum ibi aliquando permansisse quod fieri poterat in habitu novitiorum. Tandem inducitur Textus *in cap. licet, de Regularibus* , ubi excusatur à molestia transiens ad strictiorem religionem , quia dignoscitur corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta transire. Ergo à contrario molestandus esset , si aliqua ex his conditionibus deficeret. At quoties transitus fit inconsulto superiore, vel cum jactura religionis desertæ , aut ex pravo fine non fit puro corde,& conscientia bona,& fide non ficta. Ergo transiens deficiente aliqua ex his conditionibus molestandus est. Ergo signum est professionem invalidam esse. Verum nec hic textus hanc nullitatem probat. Concedo namque sic transeuntem molestandum esse, quia inordinatè transit. At unde constat per revocationem molestandum esse, cum possit secluſa revocatione aliis pœnis molestare ? Et esto revocandus esset,non inde infertur professionem fuisse nullam:quia non revocatur , ut in priori professione perseveret, sed ut ibi pœnas luat transitus inordinati , & debito modo transeat. Quod ipsemet Sanchez *lib.6.c.7.n.*92. fatetur, quando fit transitus , cum jactura religionis desertæ, in hoc enim casu concedit & professionem valere,& revocandum esse sic transeuntem beneficio restitutionis. Ergo ex revocatione non inferretur sufficiens argumentum ad probandam nullitatem professionis. Præterea adversus Sanchez sic argumentor. Si transitus cum jactura religionis desertæ non inducit nullitatem professionis , neque etiam defectus petitæ licentiæ,& zeli melioris frugis eam inducere potest. Tum quia æquè hæ conditiones in *dicto cap. licet* , requiruntur,& eodem tenore verborum,& in eadem clausula sunt constitutæ, ut legenti textum constare potest.Tum quia transiens cum jactura gravi religionis desertæ,ac proinde peccans non zelo melioris frugis , corde puro , & conscientia bona duci potest. Neque licentiam petit cum debita humilitate , & puritate , siquidem non manifestat circumstantiam ita gravem præjudicii religionis desertæ. Ergo dicendum est vel professionem factam,in qua deficit zelus melioris frugis validam esse, vel affirmandum professionem cum jactura religionis desertæ validam fore. At in *dicto cap. licèt*, pro nulla ex his professionibus est irritatio apposita.Ergo dicendum est,omnes illas validas esse. Post Innoc.III.nullus est Pontifex spectato jure communi , qui transitum ad strictiorem religionem non petita licentia annullaverit.Ergo absolutè validus est : excipio constitutionem Martini IV. *in extravag.viam,de regular.* specialiter loquentem de mendicantibus ordinibus , de qua infra.

3. Ex his infertur , religiosum sic transeuntem post professionem in strictiori revocandum non esse,sed pro qualitate culpæ ibidem puniendum.Quod ut benè notat Suarez *dicto cap.* 10. *n.* 27. intelligendum est quando constat religionem ad quam transit strictiorem esse,nam si dubium sit, revocari potest : quia transitus nullus est, quousque superior licentiam concedat, vel eo renuente per superiorem utrique religioni communem dubium decidatur.Sed quid si nondum professionem in strictiori religione emisit , & ad illam transivit non petita licentia , eritne revocandus ? Negat Suarez *dicto cap.* 10. *n.* 26. eo quod ea revocatio videatur inutilis , quandoquidem revocatus petita licentia , sed non concessa reverti potest. Quæ ratio non est satis efficax : siquidem

facta

facta revocatione, fortè religioſus in priori religione mutato propoſito permanebat, vel ſaltem ſervato juris ordine ad ſtrictiorem tranſibit. Quapropter ſolum in eo caſu cenſerem non eſſe revocandum, quando ſuperior, à quo erat licentia poſtulanda, certus eſſet tranſeuntem zelo melioris frugis habitum aſſumpſiſſe. At quia merito præſumere poteſt potius levitate, quam charitatis zelo motum eſſe qui obedientiæ virtutem violavit: ea de cauſa revocare tranſeuntem abſolutè poteſt, ut maturius cauſam examinet, & tranſitus fiat juris ordine ſervato, & ita docuit Sanch. *lib. 6. ſumm. cap. 7. num. 95.*

§. V.

Quouſque liceat tranſitus ad religionem laxiorem vel æqualem jure communi ſpectato.

SUMMARIUM.

1 *Jure communi non licet, ſecus ex diſpenſatione.*
2 *Pontifex nec licitè, nec validè poteſt concedere tranſitum abſque cauſa ad religionem minus perfectam.*
3 *Prælatus religionis poteſt ſtante cauſa legitima facultatem tibi concedere tranſeundi ad religionem æquè ſtrictam idémque dicendum eſt de religione minus ſtricta.*
4 *Adverſus ſecundam partem concluſionis arguitur.*
5 *Fit ſatis argumentis.*
6 *Quæ ſit cauſa legitima arbitrio prudentis dijudicandum eſt. Hæc cauſa legitima ex triplici capite oriri poteſt.*
7 *Quis prælatus hunc tranſitum cauſa juſta intercedente concedere poſſit? Plures affirmant, Provincialem vel Generalem in non exemptis, in exemptis Epiſcopum. Verius eſt ſpectato jure communi quemlibet prælatum conventualem poſſe.*
8 *Reſpondetur fundamentis contrariis.*
9 *An ad hujuſmodi tranſitum in æquè, vel minus ſtrictam religionem conſenſus conventus ſit neceſſarius. Plures negant. Verior eſt affirmativa ſententia.*
10 *Satisfit fundamentis contrariis.*
11 *Tranſitus ex uno gradu ad alium in eadem religione fieri poteſt.*
12 *Hunc tranſitum facere poteſt immediatè prælatus conventus, niſi Provinciali, vel Generali reſervatus ſit.*

1. CErtum eſt jure naturæ tibi prohibitum eſſe propria authoritate religionem æquè, vel minus ſtrictam ingredi. Tum quia non potes propria authoritate votum niſi in melius commutare. Tum præcipuè, quia per profeſſionem te religioni tradidiſti cujus traditionem violare non potes abſque legitima cauſa, quæ nulla alia eſt, niſi Dei obſequium, & tuus ſpiritualis profectus. At ſi religio, ad quam tranſire vis eſt æqualis perfectionis, neque majus Dei obſequium, neque ſpiritualis profectus in eo tranſitu intercedit. Non igitur propria authoritate id fieri poteſt. Jure autem poſitivo communi non invenitur conceſſus tranſitus ad religionem laxiorem vel æqualem. Solum enim Mart. IV. *in extravag. viam ambitioſæ, de Regularibus*, prohibens mendicantibus tranſitum ad quamcumque religionem ſine ſedis Apoſtolicæ licentia Carthuſiam ab illa prohibitione excepit, vel quia putavit Carthuſiam omnibus mendicantibus ſtrictiorem eſſe, vel potius quia putavit eſſe ſecuriorem. Reſtat ergo, ut ex diſpenſatione hic tranſitus fieri poſſit. Sed quis eſt, qui hanc diſpenſationem valet concedere tam ad religionem æqualem, quam ad minus ſtrictam: Nemini eſt dubium Pontificem poſſe non ſolum quatenus univerſalis Eccleſiæ paſtor eſt, ſed etiam quatenus eſt religioſorum ſupremus prælatus: quia id expedit rectæ tum Eccleſiæ, tum religionum gubernationi. Sed an id præſtare poſſit abſque legitima cauſa eſt difficultas, quæ procedit tam de licito uſu, quam de valido.

2. Dicendum igitur eſt, nec licitè, nec validè poſſe concedere abſque cauſa tranſitum ad religionem minus perfectam: ſic docuit poſt alios antiquiores, Navarr. *comm. 4. de Regularibus, num. 10.* & *lib. 3. conſil. tit. de Regularibus, conſ. 56. alias 88. num. 2.* Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom. 3. quæſt. 52. art. 10.* Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 41. dub. 13. num. 102.* Azor. *lib. 12. cap. 14. quæſt. 8. in fine.* Sanch. *lib. 6. ſumm. c. 7. num. 64. juncto num 51.* Suarez *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 11. n. 14. & 15.* Ratio eſt manifeſta, quia in hujuſmodi tranſitu eſt quædam votorum præexiſtentium diſpenſatio, & remiſſio in vota minus perfecta, ſed hæc fieri non poteſt abſque cauſa, ut conſtat ex his, quæ diximus Tractat. *de Voto, diſput. ultim.* ergo, &c. Verum ſi tranſitus faciendus eſt in religionem æqualem validè poterit Pontifex facultatem tibi concedere, ſi ſequamur opinionem aſſerentem ad votorum commutationem in evidenter æqualem nullam deſiderari cauſam; quia eſto in hujuſmodi tranſitu tollatur prioris religionis prælatis jus acquiſitum quod habent te retinendi, cum Pontifex ſit ſupremus religionis prælatus, poterit ſibi reſervare tui obedientiam, & diſpoſitionem, & te per prælatos alterius religionis gubernare. At quia *tract. de Voto diſp. ult. punct. 15.* ut probabilius defendimus ad commutationem votorum in æquale cauſam deſiderari, ideo in præſenti affirmamus Pontificem abſque cauſa non poſſe hujuſmodi tranſitum concedere nec validè, nec licitè. De licita conceſſione omnes conveniunt, cum rationi diſſonum ſit juri alterius acquiſito abſque ulla cauſa derogari. Neque enim poteſtas Pontifici data eſt in deſtructionem, ſed in ædificationem. Præterquam quod mutare religionem non eſt per ſe laudabile, ut ſupra dictum eſt. Quid igitur erit nulla cauſa intercedente? De invalida conceſſione docet Sanch. *lib. 5. ſum. c. 7. n. 64.* tametſi ſentiat commutationem votorum in æquale fieri abſque cauſa poſſe, eo quod non poſſit abſque cauſa juri religionis derogare: ſed hæc ratio inefficax eſt, quia ſi poteſt validè commutare vota inæqualia, commutare etiam poterit traditionem utpote vota ſubſequentem præcipuè cum hæc traditio non in bonum religionis, ſed in tuum ſpiritualem profectum, & Dei obſequium facta ſit. Quapropter legitima ratio hujus impotentiæ eſt, quod nemo poſſit abſque cauſa votum in æquale commutare. Non enim cenſetur Deus juri per promiſſionem acquiſitivo cedere, niſi alia ceſſio in majorem illius honorem cedat.

3. Ex his infertur nullum prælatum Pontifice inferiorem poſſe abſque cauſa legitima tranſitum ad religionem æquè, vel minus ſtrictam concedere. Tum quia non poteſt votorum commutationem in æquale facere. Tum quia non poteſt religionem defraudare poteſtate, & dominio perſonæ ſibi utilis. Stante vero cauſa legitima poteſt prælatus regularis facultatem tibi concedere tranſeundi ad religionem æquè, nec dum minus ſtrictam: ſic docuit Panormitan. *c. non eſt n. 6. de Regul.* Greg. Lopez *leg. 9. tit. 6. part. 1.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 33. n. 103.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 68.* & quoad religionem æqualem docet Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. p. 11. n. 4.* quoad minus ſtrictam ſolum id reputat probabile *n. 20.* Fundamentum præcipuum eſt, quia hæc poteſtas videtur neceſſaria ad rectam religionis adminiſtrationem: ſicut enim prælato religionis per ſe competit bona religionis adminiſtrare, & ea ſi opus fuerit alienare in caſibus ſibi non prohibitis ſic à fortiori competit perſonas regere, eaſque à ſe alienare, ſi religioni expediens fuerit. At hæc poteſtas non eſt à jure communi reſtricta: imo potius conceſſa videtur *in cap. ſtatuimus 19. quæſt. 3.* ubi ex permiſſione patris, & totius congregationis conce-

ditur

ditur transitus canonico regulari ad monachatum. Neque est certum ibi loqui tantùm de religione strictiori: Et *in cap. significatum de Regularibus*, conceditur Episcopo, ut possit ratificantem professionem in pubertate ad eandem, vel ad aliam religionem compellere: & licet *Glossa* explicet ad eandem, vel majorem religionem, est restrictio absque fundamento: cum textus absolutè loquatur, sitque sufficiens causa dispensandi in transitu ad laxiorem religionem; eo quod in tenera ætate professionem fecerit, ergo stante eadem, vel simili causa poterunt religionum prælati dispensare cum sibi subditis in transitu ad religionem non solum æqualem, sed laxiorem.

4. Sed adversus supradictam sententiam obstat primò; quia in hac dispensatione est quædam professionis factæ relaxatio, & dissolutio admixta commutationi in aliam professionem. Sed religionum prælatis non videtur posse competere potestas dissolvendi religiosam professionem. Tum quia eorum adæquata potestas ex professione nascitur, & in professione fundatur. Ergo esse non potest ad dissolvendam eandem professionem. Tum quia dissolvere professionem concesso transitu in laxiorem est quid omnino distinctum à professione facta, & extra illum statum: at ob hanc solum causam non potest prælatus votum strictioris religionis irritare. Ergo neque poterit professionem factam irritam reddere, ut alia de novo fiat. Secundò si ob administrationem religionis, quam prælatus habet, tibi concedere potest transitum ad religionem laxiorem, cur non poterit ad sæcularem statum sub voto simplici castitatis, paupertatis, & obedientiæ, cum in utroque casu professio facta relaxetur? Tertiò in hac dispensatione jus commune læditur, siquidem dimittis habitum propriæ religionis habitu laxioris assumpto. Item si monialis es, egrederis è claustro extra casus à jure permissos. Quartò in *extrav. viam de Regularibus*, prohibitus est mendicantibus transitus ad quancunque religionem Carthusia excepta, absque licentia Pontificis. Ergo nullus mendicantium prælatus eam licentiam concedere potest. Quintò Trident. *sess.* 25. *cap.* 19. *de Regularibus*, interdicit transitum ad laxiorem religionem vigore cujuscumque facultatis. Ergo extra Pontificem nullus alius est, qui hanc possit facultatem concedere. Sextò Greg. III. in bulla incipiente *cum aliàs* Societati Jesu concessit, ut possit professos ejectos, seu qui ejectione digni erunt concedere transitum ad quamlibet religionem: cujus privilegii communicationem aliis religionibus interdixit. Ergo signum est religionum prælatos ex se potestatem non habere ad hujusmodi transitum concedendum: & ita tenet Glossa *in c. cum singula*, §. *prohibemus*, *verbo canonicè*, *de Præbend. in* 6. Abbas, *cons.* 96. *num.* 3. *vol.* 1. *Roman. sing.* 452. Suarez *lib.* 3. *c.* 11. *n.* 7. & 20. & alii relati à Sanchez *lib.* 6. *sum. c.* 7. *num.* 52.

5. Hæc tamen non urgent, ut à communi sententia recedamus præcipuè cum plures ex supradictis rationibus æquè procedant adversus transitum ad religionem æqualem, quem Suarez *dicto cap.* 11. *n.* 4. concedit. Ad primum concedo in hoc transitu intervenire quandam professioni factæ relaxationem, nego tamen non posse prælato competere potestatem ad illam faciendam, non quidem ex jurisdictione per professionem acquisita, ut rectè probat objectio, sed ex jurisdictione à Pontifice concessa occasione professionis, ob quam jurisdictionem potest prælatus dispensare votum arctioris religionis, esto illud non possit irritare: quia irritativa potestas nascitur ex professione, & extra professionem, illiúsque statum non extenditur, secus Ecclesiastica jurisdictio. Ad secundum respondeo, ideo non posse prælatum Pontifice inferiorem concedere transitum ex religione ad statum sæcularem, quia status religiosus est perpetuus: ac proinde semel assumptus non potest ab alio, quam à Pontifice absolutè dissolvi, benè tamen commutari. Ad tertium nego, in hoc transitu jus commune lædi, quia illa non est dimissio habitus religiosi, sed est novæ religionis habitus susceptio, neque illa egressio ad novam religionem suscipiendam est, quam Trid. monialibus prohibuit, cum neque ex supradicta habitus dimissione, neque ex hoc egressu detur, aut dari possit occasio vagandi. Aliàs nec licitum esset ob ingressum strictioris religionis habitum prioris deserere, nec monialem ex suo monasterio egredi. Ad quartum respondent Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 13. *n.* 14. & Sanch. *lib.* 6. *sum. c.* 7. *n.* 68. quibus videtur consentire Laym. *lib.* 4. *sum. tr.* 5. *c.* 6 *n.* 9. *vers. porrò*. Extravagantem illam Martini 4. intelligendam de transeuntibus absque legitima causa, ut indicant illa verba, *fucatis coloribus*, *& ut liberius degant*, *& beneficia monastica consequi valeant*, non vero de mendicantibus, qui legitimam mutandi religionem causam habent. His enim in supradicta extravag. non interdici transitum ad aliam religionem ex licentia suorum prælatorum firmant supradicti doctores. Deinde dicunt supradictam extravag. in hac parte receptam non esse. Ego verò dicendum existimo; etsi illa prohibitio, ne mendicantes ad aliam religionem absque licentia sedis Apostolicæ facta fuerit, alias si solum in ea extravag. iis, qui fucatis coloribus, & appetitu liberius vivendi, beneficiaque monastica consequendi transitus ad omnes religiones interdicitur, ut qui ad Carthusiam conceditur; præterea illa prohibitio non solum facta est ad præcludendam ambitiosæ cupiditatis viam, sed etiam pro mendicantium religionum conservatione, cui fini obstat transitus cujuslibet mendicantis etiam zelo justitiæ ducti. Quo circa existimo prælatos ordinum mendicantium per se posse suis subditis justa causa intercedente licentiam concedere ad laxiorem religionem suscipiendam, nisi supradicta extravag. illis esset interdictum, quam mihi non constat receptam non esse. Ad quintum ex Trident. dic prohiberi à Concilio transitum ad laxiorem religionem vigore cujuscunque facultatis concessæ absque legitima causa, vel absque causæ cognitione, ut olim fiebat, juridicas tamen concessiones, & legitimas facultates noluit concilium derogare, ut benè dixit Sayro *decis.* 55. *de Regular.* & approbat Aug. Barbosa in dicto loco Concilii. Navarr. *titul. Regularib. lib.* 3. *cons.* 56. *num.* 3. Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *n.* 103. Sanch. aliis relatis *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 68. Ad sextum probare videtur in *extravag. viam ambitiosæ* mendicantibus esse interdictum transitum ad quamlibet aliam religionem si quidem illud privilegium conceditur Societati, neque permittitur aliis mendicantibus communicatio. Præterea dic Societati esse illud privilegium concessum; quia sub opinione positum erat, an prælati regulares possent sibi subditis licentiam ad laxiorem religionem concedere. Quo privilegio posito omne tollitur dubium quoad Societatem. At quoad alias religiones, quia communicatio interdicitur, relinquitur sub opinione, sicut erat antea. Denique respondeo privilegium illud esse concessum pro his, qui digni sunt è religione emitti, non pro aliis, qui religioni utiles existunt, & concessum est, ut ex solo Præpositi Generalis consensu fieri transitus possit absque ullo conventus consensu, quod aliis religionibus nequaquam communicatur.

6. Quæ verò causa censenda sit legitima ad hujusmodi transitum concedendum; arbitrio prudentis dijudicanda est, minor enim causa ad æqualem religionem, quam ad laxiorem requiritur, & quo laxior fuerit, gravior causa adesse debet: quia est major votorum relaxatio. Et triplici capite desumi potest causa legitima ad hujusmodi transitum concedendum? primò, & præcipuè ex parte religiosi, secundò, ex parte religionis desertæ, tertiò ex parte religionis assumendæ. Ex parte religiosi desumitur, quoties ex transitu

speratur

ſperatur major illius ſpiritualis profectus : quia hic eſt finis præcipuus,ob quem religio ſuſcipitur. Contingere autem poteſt hunc majorem fructum ſperari in religione laxiori, quam in ſtrictiori;primò,ſi ad onera laxioris religionis ſuſtinenda aptus ſis, non tamen ad ſuſtinenda onera ſtrictioris;ob cujus cauſam paſſim indiges diſpenſatione, quæ aliis odioſa eſt & tibi moleſta : ſic Abbas, *cap. non eſt, num. 6. de Regular.* Azor. *t. 1. lib. 12. cap. 14. q. 8.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 7. n. 72.* Suarez *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. cap. 11. n. 22.* Secundò, ſi ex pravo habitu, depravataque conſuetudine, vel ex innata conditione gravem difficultatem ſentias in exequendis regulis, & obſervantiis illius religionis ſtrictioris, maximè ſi cum à principio profeſſus es, eam difficultatem exactè non cognoveris. Quia ea difficultate poſita rarò regulæ obſervantiæque religioſæ firmiter obſervabuntur : ſic Suarez & Sanchez *locis allegatis.* Tertiò, ſi in ea ſtrictiori religione malè, & inique tracteris, quia periculum eſt impatientiæ, & charitatis dimittendæ. Suar. *dicto cap. 11. num. 24.* Sanch. *dicto cap. 6. num. 72.* Quartò, ſi odio habearis à fratribus ob aliquod delictum commiſſum, cujus te pœnitet, & emendationem procuras ; quia eo caſu odium illud injuſtum eſt, & occaſionem tibi præbet in charitate tepeſcendi. Sanchez *dicto num. 72.* Quintò, ſi ob aliquod delictum ea in religione infamatus ſis, ratione cujus continuo pudore, & triſtitia afficeris ; quia eſt magnum impedimentum ſpiritualis profectus. Sanchez *ſuprà.* Sextò, ſi tui parentes graviter indigeant, quibus in laxiori religione ſubvenire facilè potes, ſecus in ſtrictiori ; quia ea neceſſitas cùm ſit ita propria te ſollicitum reddet, & anxium ; ac proinde non leviter impediet ſpiritualem profectum. Suarez *c. 11. num. 24.* Sanchez *dicto n. 72. in fine.* Ex parte religionis ſtrictioris deferendæ rarò contingere poteſt cauſa juſta ad concedendum tranſitum in laxiorem. Nihilominus in duplici caſu aderit hæc legitima cauſa, ſi qui benè perpendantur, ad præcedentia reducuntur. Primò ſi in ea religione ſint tibi aliqui religioſi occaſio violandi vota, & transgrediendi regulas quorum Societatem abſque gravi difficultate vitare non potes : ſic relato Tabiena verbo *religio quæſt. 23. n. 24.* docuit Sanchez *dicto cap. 7. n. 72.* Hoc autem raro continget, ſi ſuperiori (ut debes) periculum manifeſtes ; ipſe enim ſua providentia concedendo tibi vel aliis loci mutationem, periculum removebit.Secundò aderit ex parte religionis legitima cauſa, ſi ob tuas continuas corporis indiſpoſitiones, vel conditionem innatam, vel ob aliam cauſam inutilis religioni ſtrictiori ſis, vel non ſatis ad ejus inſtitutum accommodatus. Exiſtimaris autem futurus utilis, & accommodatus religioni laxiori. At hæc cauſa legitima redditur non tam ob utilitatem religionis, quam religioſi, cujus utilitas in hoc tranſitu præcipuè ſpectanda eſt. Ex parte verò religionis laxioris aſſumendæ continget cauſa legitima, ſi ex eo tranſitu ſingularis aliqua utilitas maximè ſpiritualis ſperatur illi religioni proventura. At hæc cauſa cum non cedat in ſpecialem religioſi utilitatem neque in utilitatem religionis deſertæ, ſed potius in illius damnum, legitima non eſt comparatione prælatorum religionis deferendæ : quippe ipſis incumbit bono ſuorum ſubditorum, & propriæ religionis augmento conſulere, non alienæ, cum ergo hoc bonum ceſſet, nequeunt tranſitum, concedere. At erit legitima cauſa comparatione prælati utrique religionis communis,ut notavit Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 9. cap. 11. num. 24.*

7. Sed quis eſt prælatus, qui hunc tranſitum cauſa juſta intercedente concedere poſſit ? Plures affirmant non eſſe immediatum prælatum conventus, ſed in exemptis Provincialem,vel Generalem,in non exemptis Epiſcopum : ſic expreſſe Anton. Cucus *lib. 3. inſtit. mor. tit. 1. n. 137.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 70.* Moventur ; quia religioſus ille non eſt traditus per profeſſionem illi ſpeciali conventui,ſed conventibus totius provinciæ. Ergo qui præeſt toti provinciæ, & non alius poterit hanc tranſeundi licentiam concedere. Deinde prælatus immediatus conventus nequit religioſum ex uno in alium conventum transferre, ergo minus poterit in aliam transferre religionem. Nihilominus verius credo ſpectato jure communi, de quo in præſenti eſt ſermo,hanc poteſtatem habere quemlibet prælatum conventualem: ſic docuit Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 11. n. 5.* loquitur tamen de tranſitu ad religionem æquè ſtrictam ; at ejus fundamentum æquè probat de minus ſtricta. Fundamentum igitur eſt; quia prælatus immediatus conventus per ſe habet poteſtatem bona conventus, & illius perſonas adminiſtrandi. Ergo ſi à ſuperiore prælato non ſit illi reſtricta poteſtas, poterit religioſo ſibi ſubdito hunc tranſitum concedere; quia hæc conceſſio ad rectam ſui ſubditi adminiſtrationem pertinet. Præterea in hoc tranſitu duo reperiuntur, ſcilicet votorum commutatio, & illius perſonæ in alteram religionem alienatio. At utrumque præſtare poteſt prælatus conventualis æquè ac Provincialis, quia ob juriſdictionem, quam habet, vota commutare poteſt, & ob adminiſtrationem ſibi à religione conceſſam poterit nomine religionis ſubditum alienare,& obedientiæ, ſibi aliiſque ſuperioribus debitæ cedere. Favet huic ſententiæ *text. in ſtatuimus 19. q. 3.* ubi ex permiſſione Patris, & totius congregationis tranſitus permittitur.Nomine enim Patris immediatus prælatus conventus intelligitur. Video tamen dici poſſe ibi loqui textum de tranſitu ad ſtrictiorem religionem, ſed non conſtat. Deinde probari poteſt apertius ex *cap. non eſt de Regul.* ubi ex ordine Ciſtercienſi, qui ſtrictiſſimus reputatur, prohibetur tranſitus ad aliam quamcumque religionem ſine licentia Abbatum.Supponit ergo textus ex licentia Abbatum permitti poſſe.Et licet Gloſſa ibi;verbo *permittatis* addiderit adverbium *maximè* ſupradictæ prohibitioni:quo addito excluditur permiſſio;quia facit hunc ſenſum, Monachos, vel converſos Ciſtertienſis ordinis poſt profeſſionem maxime ſine licentia ſuorum Abbatum per Epiſcopatus veſtros recipi nullatenus permittatis.Eſt tamen additio ſine ullo fundamento,ac proinde non recipienda.

8. Rationes verò in contrarium non urgent : Ad primam reſpondeo probare manifeſtè ſolum Generalem totius ordinis poteſtatem habere ad illum tranſitum concedendum, ſi quidem religioſus per profeſſionem non ſingulari conventui, vel provinciæ traditur, ſed toti ordini, & religioni ; ac proinde ſolus prælatus totius ordinis poſſet illum à religione alienare. Cum autem contraria ſententia cenſeat Provincialem poſſe, convincitur manifeſtè ex poteſtate à tota religione accepta id præſtare, idipſum ego dico de prælato conventuali. Ad ſecundam concedo, non poſſe prælatum conventualem ex uno conventu in alium transferre ; nego tamen inde ſequi ad hujuſmodi tranſitum licentiam concedere non poſſe, tum quia inde probaretur neque ad religionem ſtrictiorem poſſe licentiam concedere. Tum quia eſt longè diverſa ratio, nam ſuperior transferens religioſum ex uno in alium conventum, ad quem transfert, ut religioſum recipiat ; concedendo licentiam ad ſtrictiorem, laxioremve religionem non obligat religionem, ut recipiat, ſed tantum id permittit cedens juri, quod habet retinendi in ſe religioſum.

9. Sed inquires ; an ad hujuſmodi tranſitum in æquè vel minus ſtrictam religionem conſenſus conventus neceſſarius ſit;plures doctores negant eſſe neceſſarium, ſed ſolum ad majorem cautelam poſtulandum eſſe ſic docuit Innocent. *cap. fin. num. 1. de renunc.* & ibi Joann.Andr. *n. 7.* Hoſtienſ. *n. 3.* Ant. *n. 13. Additionator ad Abbatem cap. non eſt litt. C. ad finem de Regul.* Moventur ; quia nullibi habetur conſenſum conventus neceſſarium fore. Nam Textus *in cap. ſtatuimus* qui

ad

ad id probandum inducitur non de transitu ad laxiorem religionem, sed potius ad strictiorem loquitur, in quo casu diximus necessarium non esse conventus consensum; quia prædicta textus dispositio restricta est per Text. *in c. licèt de Regul.* ubi sola petitio licentiæ, non illius concessio requiritur in *cap. autem statuimus* & petitio, & concessio requisita erat, ut constat ex illis verbis *sine Patris, & totius congregationis permissione.* Quare sublata necessitate consensus prælati tollitur necessitas habendi consensum conventus. Adde in aliis codicibus expunctam esse illam dictionem *&*, legique sine Patris totius congregationis permissione, sicuti notavit Suar. *tom. 4. de Relig. art. 8. lib. 3. cap. 10. num. 29.* Præterea *textus in cap. non est de Regul.* qui prohibet Cistercienſibus, transitum ad aliam religionem, solius Abbatis mentionem fecit, non conventus, ibi, *sine licentia Abbatum suorum.* Adde rationem: quia hujus licentiæ concessio est actus jurisdictionis competens prælato ratione officii, ergo in illius usu consensus conventus necessarius non esset. Quod si dicas necessarium esse: quia est alienatio personæ monasterio utilis, in alienatione autem rei pretiosæ consensum conventus expostulari: obstat, quia illa non est alienatio, sed juris, quod religio habet in religiosum, cessio. Non enim religio te alteri religioni tradit, sed tu teipsum tradis posita tuæ religionis cessione. Item est alienatio non voluntaria, sed necessaria, & à jure inducta, & non rei temporalis, sed personæ liberæ. Consensus autem conventus non pro cujuscumque rei alienatione, sed pro alienatione rerum temporalium expostulatur; aliàs in hac alienatione religiosi necessarius esset tractatus, & aliæ conditiones requisitæ in rerum Ecclesiasticarum alienatione, quod nullus dicet. Nihilominus verius censeo consensum conventus expostulandum esse; sic docet Gloss. *cap. cum singula* verbo *canonicè, de Præbend. in 6. Cardin. in cap. fin. n. 2. q. 3. de renunc.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 13. n. 103. & 107.* Sanchez *lib. 6. sum. c. 7. n. 66.* Moveor, quia in his, quæ pertinent ad commune religionis bonum, & illius conservationem nequit prælatus absque suæ congregationis consensu disponere. At dimittere religiosum, & illius debitæ obedientiæ cedere pertinet ad commune religionis bonum, ejusque conservationem, ergo nequit fieri absque religionis consensu. Si enim absque consensu conventus nemo admitti potest ad professionem ut diximus *disp. 2. punct. 3.* à fortiori admissus dimitti non poterit.

10. Neque obstant in contrarium adducta. Negari enim facile potest Text. *in c. statuimus* loqui precisè de transitu ad strictiorem religionem, cum nullum ibi sit verbum hanc limitationem indicans. Et licet hujus textus dispositio restricta sit per Text. *in c. licèt de Regular.* id intelligendum est non absolutè sed quoad transitum ad strictiorem religionem; quare integra manet dispositio *dicti cap. statuimus* quoad transitum ad laxiorem, vel æqualem. Et Text. *in cap. non est*, solum inducitur argumentum negativum, quod in jure infirmum est. Adde illa verba, sine licentia Abbatum non denotant consensum conventus debere excludi, sed potius indicant adesse debere; quia debet esse licentia Abbatum legitima, qualis non est absque conventus consensu in iis, quæ ad bonum religionis, ejusque conservationem pertinent. Ad rationem concedo competere prælato ratione sui officii hanc licentiæ concessionem, nego tamen eam posse concedere conventu inconsulto.

11. Superest solum dicendum de transitu intra eandem religionem ex uno gradu ad alium, ex gradu inquam illorum, qui choro sunt deputati ad gradum laïcorum, ex gradu scholasticorum in Societate ad gradum coadjutorum temporalium, vel è contra; an inquam hæc translatio fieri possit, & ex qua prælato? dicendum est fieri hanc translationem posse; quia nullibi est prohibita; ideóque passim exercetur. Non enim in hac translatione mutatur religio, sed intra eandem religionem, & votorum observationem exercitia, & officia mutas, diversisque ministeriis incumbis, & destinaris: & ita sustinet Sotus *lib. 10. de justit. q. 5. art. , circa fin.* vers. *ad aliud.* Azor. *t. 1. lib. 10. c. 6. q. 7.* Sanch. aliis relatis *lib. 6. sum. c. 7. n. 80.* Quoad causam attinet, distinguendum est; si translatio facienda est ex statu inferiori scilicet laïcorum ad statum illorum, qui choro sunt deputati, nulla specialis causa requiritur præter status altitudinem; quia est ascensus ex inferiori statu ad superiorem, & ex minus perfectis exercitiis ad superiora. At si translatio è contra facienda est, gravis causa adesse debet ob contrariam rationem, quia per se est descensus. Illa igitur sufficiens erit, si ad literas addiscendas, superioraque ministeria exercenda minus aptus existas, cum tamen habilis inveniaris ad inferiora; quia ea mutatio religioni utilior est; vel si speciali affectu; & singulari amore humilibus officiis, & ministeriis laïcorum incumbas, quia sic excessum spiritualis profectus, quem ex superioribus ministeriis deducere poteras, compensaturus præsumeris. Nunquam tamen hæc translatio maximè ad inferiorem statum facienda est te invito, nisi fortè pœnam delicti gravis: sic Sanch. *dicto c. 7. n. 81. tametsi* Suar. *t. 4. de relig. tr. 10. lib. 4. c. 17. n. 9.* videatur contrarium sentire in Societate.

12. A quo autem prælato hæc translatio facienda est? Sanch. *dicto loco* censet à solo Provinciali, vel Generali fieri posse, & cum consensu conventus; quia est res gravis. At ego existimo *per se* ab immediato prælato conventus posse fieri; quia integrè, & plenè bonorum & personarum conventus administratio illi commissa est: neque video causam, ob quam ad Provincialem debeat esse recursus præcipuè cum Provinciali, vel Generali relinquatur potestas hanc translationem revocandi si expedire judicaverint. Dixi *per se*; quia ex usu, & consuetudine religionis, vel speciali ordinatione poterit esse hæc translatio Provinciali, vel Generali reservata, sicuti in Societate Jesu, ut bene notavit Sanch. *dicto c. 7. n. 81.* est Generali reservata, atque adeo nec Rector collegii, necdum Provincialis Generali inconsulto hanc translationem ex uno in alium gradum facere possunt. Solum enim Provinciali permittitur, *reg. 67. ejusdem*, intra biennium applicare gradui scholasticorum, vel laïcorum, quos differentes receperit. Sed hæc non est translatio ex uno in alium statum, sed unius determinatio.

§. VI.

Quousque spectatis religionum privilegiis liceat transitus ad religionem strictiorem, æquè, vel minus strictam.

SUMMARIUM.

1 *Expenduntur privilegia concessa Societati* Jesu.

2 *Pontifex non interdixit Jesuitis transitum in aliam religionem, sed ne fieret absque ejus, vel Præpositi Generalis licentia.*

3 *An si ante tempus à superiore præfixum mutes propositum transeundi, vel cognoscas in religione non esse admittendum, tenearis ad propriam redire.*

4 *Contrarium dicendum est, & satisfit rationi dubitandi.*

5 *An Societas ex cujus licentia Carthusiam, vel aliam religionem ingressus es, teneatur te redeuntem recipere? Sub distinctione respondetur.*

6 *Religio, ad quam ex facultate legitima transis te recipere non potest animo concedendi licentiam, ut extra claustrum perpetuo, vel per multos annos maneas, nisi causa gravi existente.*

7 *An Generalis Societatis possit scholaribus, & professis permittere*

mittere tranſitum ad religionem laxiorem. Proponitur negativa ſententia.

8 *Affirmativa verior eſt.*

9 *An Societas poſſit modum Generali Præpoſito præſcribere utendi hoc privilegio? Diſtinguitur de valido, & licito uſu.*

10 *An alius à Præpoſito Generali poſſit concedere profeſſis tranſitum in aliam religionem? Procedit dubitatio de congregatione, & vicario generali.*

11 *Præpoſitus Generalis, niſi Societatis inſtituto inutilis ſis ſpereriſque fore utilis alterius & religionis inſtituto obligatus non eſt tibi tranſitum concedere.*

1. NOn eſt animus inveſtigare privilegia omnibus religionibus conceſſa, ſed tantum conceſſa Societati Jesu. Quilibet enim religioſus propriæ ſuæ religionis privilegia noſcet. Igitur in Societate Jesu eſt privilegium conceſſum à Paulo III. in Bulla incipiente. *Licet debitum, edita anno* 1529 & habetur in litteris Apoſtolicis *pag.* 33. & eſt privilegium conceſſum à Pio V. in bulla incipiente, *Æquum reputamus, edita anno* 1595. & habetur in litteris Apoſtolicis *pag.* 94. ut nullus ſive profeſſus, ſive ſcholaris, ſive coadjutor ad alium ordinem præterquam Carthuſienſium tranſire poſſit, niſi de expreſſa licentia ipſius Præpoſiti, aut Sedis Apoſtolicæ ſub pœna excommunicationis reſervatæ Pontifici, vel Societatis Præpoſito tam adverſus recipientes quam receptos, declaratque tranſitum eſſe nullum. Volenti autem ad Carthuſiam tranſire tempus trium menſium eſt præſcribendum, ad alium verò ordinem Generalis Præpoſiti arbitrio relinquitur. Quod ſi intra dictum tempus non ingreditur, vel non admittitur, vel non perſeverat ad Societatem redire tenetur ſub prædicta excommunicatione, quam tam ipſe, quam illum recipientes, vel ei auxilium, conſilium, vel favorem præſtantes incurrunt: ſic habetur in dicta bulla Pii V. & refertur in compend. privil. Societ. Jesu verbo *apoſtata* §. 9. Inſuper conceſſit Pius V. vivæ vocis oraculo, ut in eodem compendio verbo *apoſtata* §. 11. refertur confirmatumque eſt à Greg. XIII. in bulla incipiente, *Dilecte fili, edita anno* 1581. ut quilibet è Societate ſemel tantum abſque Præpoſiti Generalis conſenſu tentare poſſit Carthuſiæ ingreſſum ejus gratiæ communicationem aliis religionibus interdixit. Præterea Greg. XIII. in ſua bulla incipiente. *Cum alias felicis recordationis, edita anno* 1582. intendens dubitationem tollere, quæ ex ſupradictis privilegiis oriri videbatur; an inquam Præpoſitus Generalis poſſet etiam profeſſos ex cauſis id exigentibus ab ipſa Societate emittere, aut eis ſic emiſſis liberum ſit de ejus licentia ſe ad quemvis alium mendicantium, vel non mendicantium ordinem transferre. Re perpenſa, diligentiuſque examinata Societatis puritati, atque incremento, emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volens ſtatuit, ut deinceps, in perpetuum liceat dicto Generali Præpoſito, quos judicaverit ab ipſa Societate emittere, eoſque de ipſius prælati licentia, non tantum ad Carthuſienſium, ſed ad quemvis alium mendicantium, vel non mendicantium paris, laxioris aut arctioris obſervantiæ ordinem per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum, de conſenſu tamen ſuperiorum loci illius quo deſtinabuntur, demigrare, &c. interdicitque hanc gratiam communicari aliis religionibus. Denique Paul V. *anno* 1630. 3. *Aprilis.* Carmelitis diſcalceatis conceſſit neminem è ſuo ordine poſſe ad Carthuſiam tranſire, niſi petita, & obtenta facultate à ſuis ſuperioribus, quam facultatem ſibi Generalis reſervavit. Quo privilegio utitur Societas per viam communicationis, juxta bullam Pii V. quæ incipit, *dum indefeſſè, editam anno* 1571. & juxta bullam Greg. XIII. editam anno 1575. incipientem, *Decet Romanum Pontificem*, & notavit Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 7. *n.* 31. Ex quibus omnibus infertur Societatis religioſos ad nullam religionem etiam Carthuſiam tranſire poſſe ſine Sedis Apoſtolicæ, vel Præpoſiti Generalis conſenſu, Præpoſitúmque Generalem tranſitum concedere poſſe etiam ad religionem laxiorem iis, quos è Societate emittere judicaverit.

2. Superſunt tamen aliquæ difficultates enodandæ pro majori dictorum privilegiorum intelligentia. Prima difficultas eſt; qua ratione Pontifici liceat Societatis religioſis tranſitum in omnem religionem interdicere? Ratio difficultatis eſt; quia vel judicat Societatem omnium religionum ſtrictiſſimam, vel credit aliquam ſtrictiorem eſſe. Primum non videtur affirmandum. Quia major, vel minor religionis ſtrictio, & perfectio difficile cognoſcitur. Neque humilitas Societatis, quæ ſe omnium religionum minimam recognoſcit, pateretur ſe omnibus anteferri. Et præterea qui Paul. III. & Pius V. permittunt Societatis religioſis ſaltem unicum tranſitum in Carthuſiam, ergo ſaltem Carthuſia judicatur Societate ſtrictior. Quod non leviter confirmari poteſt ex *extravag. viam, de Regular.* concedente omnibus mendicantibus tranſitum ad Carthuſiam. Si autem aliqua alia religio vel ex mendicantibus, vel ex non mendicantibus ſtrictior Societate eſt, nequit Pontifex, ad illam tibi tranſitum denegare. Tum quia reſiſteret Spiritui ſancto viam perfectionis majoris præcludens. Tum quia in qualibet profeſſione conditio melioris frugis inhibitur. Reſpondeo religioſis Societatis non interdici tranſitum in aliam religionem, quia Societas omnium ſtrictiſſima, & perfectiſſima judicetur: ſed quia fortè non apparet alia perfectior, & in obſervatione votorum ſtrictior; tametſi in aſperitatibus corporalibus ſtrictior inveniatur, & ad conſequendam propriam ſalutem ſecurior. Ob quam rationem permittere potuit Pontifex unicum tranſitum in Carthuſiam, ſed non multiplicem. Præterea quod præcipuum eſt, & notandum, Pontifex non prohibuit Jeſuitis tranſitum in aliam religionem, ſed ne fieret abſque ejus, vel Præpoſiti Generalis conſenſu. Cum enim in hujuſmodi tranſitu non ſolum ſpectanda ſit perfectio, & ſtrictio religionis, ad quam tranſitur, ſed ejus cum religioſo tranſeunte proportio, & convenientia, itémque animus ipſius tranſeuntis, an levitate, an zelo juſtitiæ ducatur, ac denique jactura religionis deſertæ, meritò potuit Pontifex tranſitum ad perfectiorem religionem non abſolutè, ſed abſque ejus licentia prohibere, ut hac prohibitione facta tranſitus fiat debita conſideratione, & maturo conſilio: ſic Suar. latius probans *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 12. *à n.* 5.

3 Secunda difficultas eſt; an non obtenta facultate ad Carthuſiam: vel ad aliam religionem, ſi antequam illi tres menſes, vel tempus à ſe ſuperiore præfixum elabatur mutes propoſitum tranſeundi, vel cognoſcas à religione admittendum non eſſe; tenearis ad propriam religionem redire, vel poſſis licitè, & abſque ulla pœna toto eo tempore extra religionem eſſe? Ratio dubitandi eſt, quia Pontifex ſolum tibi prohibet, ne ultra illud tempus reditum differas, ſi intra illud intentum non obtineas; non tamen imperat, ut ante illud tempus redeas, ſed potius toto eo tempore te liberum relinquit. Ergo non rediens non peccas, neque ullam pœnam incurris. Quod ſi dicas mutato propoſito, vel repulſa cognita ceſſare cauſam, ob quam licentia conceſſa fuit, obſtat; quia licentia non fuit conceſſa ob actualem ingreſſum futurum, ſed ut illum negociari poſſes. At etſi mutes propoſitum, vel religio noluerit te admittere, adhuc potentiam habes negociandi ingreſſum. Quia religio retrocedere poteſt ab illa præſenti voluntate, & tu potes ad priſtinum propoſitum redire. Præterea, quia ſuperior ſolum videtur ſpectaſſe potentiam negociandi, quam credidit te habere tempore quo licentiam conceſſit, non potentiam, quam ſucceſſu temporis eſſes habiturus.

4. Nihilominus dicendum eſt, te obligatum eſſe regulariter ſub gravi culpa ad religionem redire, ſi firmiter mutes propoſitum ingrediendi, vel certò cognoſcas

noſcas in ea religione admittendum non eſſe tametſi diligentiſſimè procures. Quia iis poſitis inutilis, & fruſtranea eſt negociatio: at licentia conceſſa eſt ob ſpem utilis, & fructuoſæ negotiationis; non ſolum quæ adſit tempore negotiationis: ſed quæ comitetur licentiam, dum ipſa duraverit. Ergo ceſſante ea ſpe ceſſat licentia. Aliàs liceret religioſo eſſe extra clauſtrum nulla neceſſitate, vel utilitate intercedente, quod non eſt dicendum: & ita ſuſtinet Suar. *dicto tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 12. n. 27.* Et per hæc ſatisfactum eſt rationi dubitandi.

5. Tertia difficultas eſt, an Societas ex cujus licentia Carthuſiam, vel aliam religionem ingreſſus es teneatur te redeuntem recipere? Breviter reſpondeo, ſi profeſſionem feciſti, nec teneri, nec poſſe; quia ea profeſſione Societatis profeſſio extincta fuit. At ſi ante profeſſionem factam redeas omnino obligata eſt te recipere; quia verus religioſus Societatis es, à qua non es abſolutè dimiſſus, ut ſuppono, ſed dimiſſus ſolum, ut aliam religionem probes. Qua probata, & repulſa ad priſtinam obligaris ſub pœna excommunicationis reſervatæ redire. Ergo ipſa religio obligationem habet te recipiendi. Adde Societatem non ceſſiſſe, nec cedere potuiſſe juri te gubernandi, alendi, & retinendi niſi ſub conditione, quod in alia religione profitearis. Ergo te non profitente ceſſat facultas data, & obligatur te redeuntem recipere & nolentem revocare. Sylveſt. verb. *religio 4 q. 5.* Greg. Lopez *leg. 9.* verbo *à otras tit. 7. part. 1.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 104.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 12. n. 30.* Verum ſi nulla requiſita licentia, vel ea ſubreptitiè, & fraudulenter obtenta religionem ſtrictiorem, vel laxiorem ingrediaris, cum ille ingreſſus nullus ſit, teneris ſine mora ad priſtinam religionem redire, eaque religio obligata eſt te admittere, juxta *cap. fin. de Regul.* puniendum tamen pro qualitate culpæ: ſic Sanch. *dicto c. 7. n. 105.* Excipe, niſi ex illa culpa, & aliis à te commiſſis ſufficientem dimiſſioni cauſam dederis ſpectatis illius religionis conſtitutionibus. Dimiſſus autem, ſeu repulſus à priori religione ad poſteriorem etiamſi laxior ſit, redire potes, eſto non tenearis; quia tunc ex poteſtate à jure conceſſa redis, ratificare tamen debes profeſſionem, eo quod nulla extitit. Sanch. *dicto c. 7. n. 106.*

6. Quarta difficultas eſt; an religio ad quam ex facultate legitima tranſis te recipere poſſit animo concedendi licentiam, ut extra clauſtrum perpetuò, vel per multos annos maneas? Breviter reſpondeo, id abſolutè fieri non poſſe. Tum quia eſt irrationabilis conceſſio, & contra bonum religionis, & etiam ſubditi, cui occaſio vagandi datur, & multis periculis exponitur. Tum quia is modus recipiendi prohibitus eſt à Trid. *ſeſſ. 14. c. 11.* dicente: Nemo cujuſcunque ordinis Prælatus, vel ſuperior vigore cujuſcunque facultatis aliquem ad habitum & profeſſionem admittere poſſit niſi in ordine ipſo ad quem transfertur ſub ſui ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuò maneat. Verum ſi cauſa aliqua gravis exiſteret, qua prælatus poſſet aliis ejuſdem ordinis licentiam concedere manendi extra clauſtrum aliquo longo tempore, non peccaret, neque contra Concilium procederet, qui animo concedendi eam licentiam te reciperet. Quia reciperis ſub intentione licentiæ honeſtæ, & legitimæ concedendæ. Neque id eſt contra Concilium; quia Concilium non intendit novum jus conſtituere legitimas licentias prohibendo, ſed intendit occaſionem vagandi tollere, licentias irrationabiles manendi extra clauſtrum intercedendo. Atque ita ſuſtinet. Navarr. *t. 4. de Regul. n. 11. & 12.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 82. & ſeqq.* Man. *t. 3. Regul. q. 53. art. 4.*

7. Quinta, & gravior difficultas eſt; an Generalis Societatis poſſit ſcholaribus, & profeſſis permittere tranſitum in quamlibet aliam religionem etiam laxiorem? Non dubium, hunc tranſitum permittere poſſe comparatione illorum, qui ob ſua delicta digni ſunt, ut à religione expellantur, quia id expreſsè deciſum eſt à Greg. XIII. in bulla, quæ incipit, *cum aliàs.* Quare difficultas ſolum eſt, an etiam comparatione illorum, qui culpas expulſione dignas non commiſerunt; quique à Societate dignè, & juſtè retinentur, poſſit Præpoſitus Generalis facultatem concedere ad laxiorem religionem tranſeundi? Negat. Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 12. à n. 38. & ſeqq.* Movetur, quia tranſitus ex mendicantibus ad quamlibet religionem monachalem (Carthuſia excepta) prohibitus eſt abſque licentia Pontificis in *extravag. viam, ambitioſæ de Regul.* Tranſitus vero ad religionem laxiorem cavetur à Trid. *ſeſſ. 14. c. 11.* ne fiat cujuſcunque facultatis vigore. At adverſus has prohibitiones Præpoſito Generali non eſt ſpeciale privilegium conceſſum. Ergo nequit ſuis ſubditis profeſſis concedere tranſitum ad religionem laxiorem. Minorem probo quia Paulus III. Pius IV. & Pius V. ſolum in conſtitutionibus ſuis interdixerunt, ne ullus ex Societate ad quamlibet aliam religionem (Carthuſia excepta) tranſiret niſi de licentia Sedis Apoſtolicæ vel Generalis Præpoſiti. Sed ex hoc interdicto non infertur Præpoſitum Generalem poſſe concedere licentiam ad laxiorem, ſed ad ſummum poſſe concedere ad eam religionem, ad quam ſpectato jure communi concedere poteſt ſcilicet ſtrictiorem. Nam verba in conſtitutione poſita explicanda ſunt juxta commune jus, ita ut quoad minus fieri poſſit, illud lædant. Igitur excipiuntur Pontifex, & Generalis Præpoſitus juxta poteſtatem, quam ſpectato jure communi unuſquiſque habet, ut ſcilicet nullus è Societate poſſit tranſire ad religionem quamcunque ſine Pontificis, vel Præpoſiti Generalis licentia; ſine inquam Pontificis ad monachalem, vel laxiorem; ſine licentia Præpoſiti Generalis ad æqualem, vel ſtrictiorem. Ergo ex his conſtitutionibus non habet Præpoſitus Generalis poteſtatem concedendi licentiam ad religionem laxiorem. Ex bulla autem Greg. XIII. incipiente, *cum aliàs*, eam poteſtatem non habet. Quod ſic probo. Nam ea bulla, ut conſtat ex ipſius procœmio expedita fuit ad decidendum dubium ortum ex conceſſione Pauli III. Pij IV. & Pij V. nempe an Præpoſitus Generalis valeret etiam profeſſos ex cauſis id exigentibus ab ipſa Societate emittere, aut eis ſic emiſſis liberum ſit, de ejus licentia ſe ad quemvis alium mendicantium, vel non mendicantium ordinem transferre. Qua dubitatione poſita inquit Greg. Nos re perpenſa, atque diligenter examinata Societatis ipſius puritati, atque incremento, emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volentes ſtatuimus, ut deinceps in perpetuum liceat dicto Præpoſito, quos judicaverit ab ipſa Societate emittere, eoſque de ipſius prælati licentia non tantum ad Carthuſienſium, ſed ad quemvis alium mendicantium, vel non mendicantium paris, laxioris, aut arctioris obſervantiæ ordinem per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum, de conſenſu tamen ſuperioris loci illius quò deſtinabuntur demigrare in eiſque profeſſionem per loci illius monachos, alióſque regulares ejuſdem emitti ſolitam, emittere, habitumque ſuſcipere, & conſueta uti eorum diſciplina. Ex quibus verbis ſolum conceditur Præpoſito facultas permittendi tranſitum ad laxiorem iis, quos emittere è Societate judicaverit. At judicare non poteſt aliquem ex profeſſis emitti debere, niſi graves culpas dignas emiſſione commiſerit. Ergo ex hujuſmodi bulla Præpoſitus Generalis facultatem non habet concedendi licentiam in laxiorem religionem tranſeundi iis, qui cum tranſitum appetunt, eo quod Societatis miniſteriis non ita habiles exiſtant; vel ex eo quod ſperant in alia religione majorem ſpiritualem profectum habituros, vel ob alias ſimiles cauſas. Et confirmo ex ratione, qua movetur Pontifex ad hanc conceſſionem faciendam, quæ eſt Societatis puritati & illius incremento, & emiſſorum ſaluti conſulere. Sed ad hunc finem ſola illorum dimiſſio pertinere poteſt, qui exiſtentes in Societate delinquunt; quia ij ſuis culpis Societatis puritati,

puritati, & illius incremento obſtant, ſibique nocent. Ergo pro his tantum,& non pro profeſſis probis,& utilibus facultas conceſſa eſt. Quod ſi dicas, inde inferri nullum ſpeciale privilegium Societati concedi. Nam poſſe profeſſis, expulſione dignis dari facultatem ad quamlibet etiam laxiorem religionem tranſeundi,quælibet habet religio, imo ipſemet religioſus dimiſſus eam poteſtatem habet;cum ergo Pontifex in hac bulla privilegium concedat Societati, cujus communicationem aliis religionibus interdixit,aſſerendum eſt,aliquid ſpeciale concedi, atque adeo extendi non ſolum ad profeſſos expulſione dignos, ſed etiam ad quoſcunque alios. Reſpondet Suar *dicto c.*12. *n.*42. id ſpeciale in Societate concedi,ut ex levioribus cauſis,modò puritati,& incremento Societatis obſtent,dimitti profeſſus poſſit,optione data tranſeundi ad aliam religionem determinatam etiam laxiorem.Deinde reſpondet,illud privilegium Societati concedi ad dubitationem ſubortam tollendam, non quia neceſſarium foret.

8. Nihilominus verius exiſtimo ex ſupradicta bulla Præpoſitum Generalem habere privilegium concedendi tranſitum etiam ad laxiorem religionem omnibus è Societate profeſſis,quamvis nulla delicta commiſerint neque expulſione digni ſint: ſic docet Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 7. n. 58. in fine, & n. 71.* Suarez ſibi contrarius *t. 4. de Relig.tract.*10 *lib.*1 *c.2.per totum.* Moveor quia Greg. XIII. volens conſulere Societatis puritati, atque incremento, emiſſorumque ſaluti, privilegium Præpoſito Generali conceſſit, ut quos judicaverit ab ipſa Societate emittere,tum ob Societatis puritatem,tum ob ejus incrementum, tum ob emiſſorum ſalutem, tranſitum ad quamcunque religionem concedat. Sed ad Societatis puritatem,& ad illius incrementum,& præcipuè ad emiſſorum ſalutem non ſolum pertinet concedere tranſitum iis, qui ob ſua ſcelera, & peccata digni ſunt expulſione,ſed etiam iis,qui minora delicta committunt. Item qui minus apti, & habiles miniſteriis Societatis inveniuntur, ac denique qui ſperant majorem conſolationem, & ſpiritualem profectum in alia religione habituri. Ergo de his omnibus judicare poterit Præpoſitus Generalis expediens eſſe illos volentes emittere è Societate non ut in ſæculo vitam degant, ſed ut in alia religione, quam ipſe Præpoſitus Generalis præſcripſerit, perſeverent:Igitur ut hoc judicium executioni mandari poſſet, Greg. XIII. dictum privilegium conceſſit. Deinde, ut ſuperius argumentabamur, Greg. ſpeciale privilegium Societati conceſſit; quòd noluit aliis religionibus communicari.At ſi ſolum extenderetur ad religioſos expulſos nullum ſpeciale eſſet,cum quælibet religio jus habeat permittendi ſuis expulſis in quamlibet religionem tranſire; imo ipſi etiam renuente religione hanc facultatem habent. Neque valet dicere id eſſe ſpeciale Societati, ut ex levioribus cauſis expellere profeſſos poſſit; quia id eſſet privilegium ad expellendum, non ad concedendum tranſitum in aliam religionem. Greg. autem non agit ibi de cauſis expulſionis, ſed ſupponens ex cauſis exigentibus poſſe profeſſos dimitti, concedit Præpoſito Generali facultatem permittendi tranſitum in aliam quamlibet religionem quibuſvis profeſſis, quos judicaverit à ſe in aliam religionem emittere.Emittere inquam non tantum renuentes in pœnam delicti commiſſi, ſed volentes, & dimiſſionem petentes ob aliquem honeſtum finem, & hoc eſt privilegium ſpeciale Societati conceſſum, quo cæteræ religiones non gaudent.

9. Sed inquires, an Societas poſſit modum Generali præpoſito præſcribere utendi hoc privilegio v.g.ne illo utatur abſque conſilio, vel conſenſu ſuorum aſſiſtentium,vel abſque hac,vel illa cauſa intercedente? Qua in re credo diſtinguendum eſſe de licito uſu, vel valido. Et quoad validum uſum omnino certum exiſtimo, non poſſe à Societate modum alium Præpoſiti præſcribi hoc privilegio utendi præter deſignatum à Pontifice: quia illud privilegium non à Societate habet Præpoſitus, ſed à Pontifice. A Pontifice conceſſum eſt abſque ullius conſenſu, vel conſilio, & abſque ullius cauſæ determinatione. Nequit ergo ſocietas, quæ Pontifice inferior eſt privilegium illud limitare, vel coarctare: & ita ſuſtinet Suar. *t.4. de relig. tract.*10.*lib.*11.*cap.*2.*num.*12. Si vero loquamur de licito uſu, alicui nec improbabiliter videbitur poſſe à Societate præſcribi modum illo privilegio utendi.Nam ex hoc præſcripto non diminuitur privilegium, nec coarctatur, ſed ſignatur modus ſervandus in illius uſu. Cum autem modus ſupradictus non ſit contrarius privilegio, ſed fortè expediens ad illius maturiorem, & prudentiorem uſum:quæ cauſa eſſe poteſt,quominus ſocietas,quæ Præpoſito Generali ſuperior eſt, poſſit Præpoſito Generali eum modum ſervandum ex obedientia præſcribere?

10. Rurſus dubitabis, an alius à Præpoſito Generali poſſit profeſſis concedere tranſitum in aliam religionem? Certum eſt Provinciales eam facultatem non habere niſi communicatam à Præpoſito Generali, quam raro expedit communicari eo inconſulto. Solum de congregatione generali quæ totam Societatem repræſentat, & de Vicario Generali eſt dubium;an poſſint vivente Generali, vel eo mortuo aliquem profeſſum è Societate dimittere, vel in ſæculum, vel ad laxiorem religionem.Et quod attinet ad Congregationem Generalem verius ſenſeo vivente Generali non poſſe. Quia illud privilegium non Societati, ſed Præpoſito Generali ob ejus officium, & dignitatem conceſſum eſt,& licet Præpoſitus Generalis Societati ſubordinetur, non inde infertur privilegium Præpoſito conceſſum Societati conceſſum eſſe. Ad ſummum ex illa ſubordinatione infertur, quod poſſit Societas Præpoſitum Generalem aſtringere ad dimittendum, quem ipſa dimittendum eſſe judicaverit. Neque obſtat hoc privilegium Præpoſito Generali eſſe conceſſum in bonum Societatis; ut indè inferas Societati eſſe principaliter conceſſum: quia aliud finis eſt, aliud medium. Finis illius privilegii eſt bonum Societatis. Sed medium eſt conceſſio facta non ſocietati, ſed Generali præpoſito penes quem eſt totum regimen Societatis. At mortuo Generali credo probabilius congregationem Generalem hanc facultatem habere; eo quod Generalem Præpoſitum repræſentet, & in ejus locum ſuccedat. Commune enim eſt juriſdictionem conceſſam Epiſcopo ratione dignitatis dervari in capitulum ſede vacante. Securius tamen erit,ut notat Suar.*t.4.de relig tract.*10.*lib.c.*2.*in fine*,ea non uti quouſque Præpoſitus Generalis eligatur, & ejus judicio, & auctoritate. Quocirca ſi aliquo caſu(quod abſit)judicaretur Præpoſitus Geralis à Societate expellendus juxta ea,quæ dicuntur *9.p.conſtit.c.*5.§.3. prius à congregatione Generali eſſet ab officio removendus, deinde eligendus novus Generalis cujus authoritate, & judicio ſimul cum judicio congregationis expulſio facienda eſſet. Suar. *ſuprà.* De Vicario Generali electo ad tempus, vel ab ipſo Generali Præpoſito,vel à Societate ob Præpoſiti ad regimen inhabilitatem, vel de Vicario Generali per mortem Generalis conſtituto aliter videbatur dicendum, per ſe inquam poteſtatem habere emittendi è Societate profeſſos, quia Præpoſiti Generalis authoritate fungitur, & in ejus locum ſuccedit juxta ea quæ dicuntur 8. *punct. conſtit.c.* 4. & 5. At hoc privilegium Præpoſito Generali ob ejus officium conceſſum eſt;ergo competit ejus locum tenenti, & juriſdictionem habenti. Nunquam tamen vicarius ob mortem Generalis conſtitutus hac poteſtate utitur, aut uti poteſt, ſed novi Generalis electionem expectat; quia cum res ſit ita gravis, expedit Præpoſiti Generalis authoritate expediri, ut dicitur in *congregatione* 3.*generali in fine*,ubi de authoritate vicarii.

11. Denique dubitabis,an Præpoſitus Generalis teneatur tibi concedere tranſitum in aliam religionem maximè Carthuſiam præcipuè ſi in eam ingreſſus deceſiſti?

feciſti? Reſpondeo rarò eam obligationem habere: nam vel illam habere poteſt; ex eo quod exiſtimet religionem, quàm petis, eſſe Societate abſolutè perfectiorem, & ſtrictiorem, & hoc non; nam eſto ſocietas ab aliquibus religionibus in corporalibus aſperitatibus ſuperetur. At in obſervatione caſtitatis, paupertatis & obedientiæ, & continua paſſionum mortificatione à nulla ſuperatur, ut latè, & optimè probat. Suar. *tom.4. de relig.tr.10. lib.1.c.9. per totum*, ac proinde Prælatus nullam tenetur judicare abſolutè perfectiorem, & ſtrictiorem. Ex eo autem quod petita religio ſperetur tibi fore fructuoſior, raro hæc obligatio naſci poteſt. Tum quia rarò hæc ſpes concipitur ſupponendo religionem perfectiorem non eſſe. Et eſto hanc ſpem concedamus, adhuc non tenetur Prælatus tibi licentiam concedere, ſi Societati utilis, & fructuoſus exiſtas; quia bonum religionis tuæ ſingulari utilitati præferendum eſt. Quocirca niſi daremus te Societatis inſtituto inutilem eſſe ſperarique fore utilem alterius religionis inſtituto, credo Præpoſitum Generalem obligatum non eſſe tibi tranſitum concedere. Suar. *tom.4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 12. n. 7. & 13.*

PUNCTUM XXVII.

Quæ prohibeantur religioſo etiam legitimè in aliam religionem tranſlato.

SUMMARIUM.

1 *Tranſlatus in aliam religionem etiam arctiorem (eſto canonicus regularis ſit) redditur incapax cujuſcumque ſæcularis beneficii curati.*

2 *Apponitur ſecundus & tertius caſus inhabilitatis. Et ratio redditur.*

3 *Perſonæ, adverſus quas hæc inhabilitas fertur, ſunt mendicantes, quia verè mendicantes ſunt in ordinem non mendicantium tranſlati.*

4 *Aſſumptus ex ordine mendicantium ad Epiſcopatum, ſi Epiſcopatu depoſito in ordinem non mendicantium transferatur conſtitutione Gregoriana comprehenditur.*

5 *Enumeratur 1. & 2. pœna lata adverſus mendicantes tranſlatos, vel transferendos in non mendicantes.*

6 *An ſic tranſlati, qui in cathedrali vel collegiata Eccleſia obtinerent adminiſtrationem, prioratum, &c. priventur voce, & loco in eo capitulo? Probabilius eſt non privari.*

7 *Qualiter intelligatur obtinentes in non mendicantibus adminiſtrationem privari poſſe voce, & loco in capitulo.*

8 *Enumeratur, 3. pœna.*

9 *Hac pœna afficiuntur non ſolùm ad munera, & officia intra Religionem, ſed etiam extrà exercenda, tamen ſolita ſint per Religioſos non mendicantes exerceri.*

10 *Non retinent in poſteriori Religione locum, quem in priori habebant, ſed eum qui ſibi competit juxta poſterioris profeſſionis antiquitatem.*

1. PRimo tranſlatus in aliam religionem etiam arctiorem (eſto canonicus regularis ſit) redditur incapax cujuſcunque ſæcularis beneficii curati: Sic habetur in Trident. *ſeſſ. 14. cap. 11. de reformat.* Verùm eſt tamen quoſcunque regulares incapaces eſſe cujuſvis beneficii ſæcularis, ut *tract. de benefic. diſp. 1. punct. 3. § 1.* diximus. At regulares tranſlati ex duplici capite hanc habent inhabilitatem, primo ex eo, quod regulares ſint, ſecundò ex eo, quod in aliam ſint Religionem tranſlati.

2. Secundò regularis tranſlatus ex ordine mendicantium ad non mendicantium etiam ex facultate Pontificis, quamvis eo tempore, quo hæc conſtitutio promulgatur, prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineat, inibi carere debet voce & loco, in Capitulo, etiamſi ab aliis ſibi liberè concedatur. Tertiò fit inhabilis ad prioratus, adminiſtrationes, & ad alia quæcunque officia etiam tanquam Vicarius, ſeu miniſter, vel locum aliorum tenens, & ad omnem animarum curam, & regimen pro ſe, vel pro aliis exercendum. Et quidquid in contrarium tentatum fuerit, irritum decernitur, & inane: Sic habetur *Clem. 1. ut profeſſores de Regular.* Finis, ſeu cauſa hujus prohibitionis fuit, ut profeſſores ordinum mendicantium libentius in qua vocati ſunt, vocatione perſiſterent, tranſeunteſque ad non mendicantium Ordinem in eodem converſari quietius ſtuderent, quo in ipſis diſcordiarum, ſchiſmatum productiva ambitio reprimeretur.

3 Perſonæ adverſus quas lata eſt conſtitutio ſunt mendicantes, qui verè mendicantes ſunt ex inſtituto à Pontifice approbato, quales ſunt Dominicani, Franciſcani, Auguſtiniani, Carmelitæ, Minimi, Trinitarii, Mercenarii, ac denique Jeſuitæ non ſolùm profeſſi, ſed etiam ſcholares dominium bonorum habentes, ut expreſsè declaravit Pius V. in Bulla edita anno 1571. quæ incipit *dum indefeſſæ*. Idemque confirmavit Gregor. in alia Bulla edita anno 1582. quæ incipit *Quanto fructuoſius*, & *in Bulla*, quæ incipit *Aſcendente Domino*, *edita anno* 1584. Adversùs inquam hos mendicantes in ordinem non mendicantium tranſlatos hæc conſtitutio fertur, & prædictæ pœnæ ſtatuuntur. Quare ſi mendicans in Ordinem alium mendicantem transferatur, vel ex non mendicanti ad mendicantem regrediatur ſupradictis pœnis non afficitur; quia hæ pœnæ tantùm in mendicantes tranſlatos in non mendicantes durante tranſlatione locum habent: Sic Bonif. *dicta Clem. num. 85.* quem refert, & ſequitur Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 118.*

4. Solum eſt dubium; an aſſumptus ex ordine mendicantium ad Epiſcopatum, ſi Epiſcopatu depoſito in ordinem non mendicantium ex Pontificia facultate transferatur, comprehendatur hac conſtitutione. Videtur non comprehendi; quia hæc conſtitutio fertur, ne mendicantes paupertatis Ordinem deſerant, ſed libentius in eo perſiſtant; at mendicans conſtitutus Epiſcopus mendicitatem excluſit; ergo illum conſtitutio non comprehendit: & ita ſuſtinet Bonifac. *dicta Clem. n. 83. & 84.* Cæterum verius cenſeo cum Sanch. *dicto lib. 6. ſum. cap. 7. num. 119.* ſub dicta conſtitutione comprehendi, quia ob Epiſcopatum non amiſit regularis mendicans ſtatum mendicitatis, tamen ejus exercitium ſuſpenſum ſit; atque adeò verùm eſt in vocatione mendicanti non perſiſtere, ſed ex illa in non mendicantem tranſire. Comprehenditur ergo ſub conſtitutione lata adversùs quoſlibet mendicantes, qui ad non mendicantium ordines tranſierint.

5. Prima pœna lata adversùs mendicantes tranſlatos in non mendicantes eſt privatio vocis, ſubintellige tam activæ, quàm paſſivæ; quia textus generaliter loquitur. Sic Navarr. *com.4. de Regular. n.24.* Sanch. *dicto c. 7. n. 120.* Secunda eſt privatio loci in capitulo honorifico, qualis habetur pro electionibus & tractibus: ſecus in capitulo ad correctionem, & diſciplinam Religioſorum congregato; quia æquum non erat ab hoc Capitulo, quod in bonum tum Religionis, tum Religioſorum ordinatur, Religioſum excludere: loco autem in choro, aliiſque Congregationibus præter Capitulum non privantur ij tranſlati, quia textus ſolùm expreſſit locum in Capitulo, & pœnæ extendendæ non ſunt. Rurſus hæ pœnæ afficiunt non ſolum eos, qui tempore illius conſtitutionis ex mendicantibus ad non mendicantes tranſlati erant, ſed eos, qui ſucceſſu temporis tranſierint, ut ex illis verbis Textus, *tranſibunt in poſterum, quive hactenus tranſierunt.* De quibus ultimis dicitur, quamvis nunc prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineant *inibi* vocem, & locum in

Capitulo non habere, etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur.

6. Circa quæ verba duplicem dubitationem movet Glossa verbo *inibi*. Prima, an priventur voce, & loco in Capitulo, qui in Cathedrali, vel collegiata Ecclesia obtinerent administrationem, prioratum, aut regimen quodcunque? Cui dubitationi respondet Glossa pendere ex punctuatione illius adverbii *inibi*. Si enim post illud adverbium punctuatio apponatur; vocem, & locum in Capitulo, in Collegiativa, vel Cathedrali Ecclesia obtinebunt; quia ea punctuatione facta non comprehenduntur qui eo tempore prioratus, & administrationes, aut regimen aliquod haberent extrà non mendicantium ordinem, sed solum ii, qui inibi; scilicet in non mendicantibus ordinibus prioratus, officia, & administrationes obtinerent, & sic esse apponendam punctuationem placuit: Glossa *ibi*, & Bonif. *n.* 60. Immola *n.* 12. & aliis, quos refert, & sequitur Sanch. *l.* 6. *c.* 7. *n* 121. At si punctuatio ante adverbium inibi apponatur, manifestè infertur privari voce, & loco in Capitulo eos non mendicantes, qui in Ecclesia sæcularia officia, regimen, vel administrationem haberent. Quia tunc præstat hunc sensum constitutio: Translati ex mendicantibus ad non mendicantes, quamvis eo tempore quo expeditur constitutio habeant prioratus, administrationes, & officia inibi, id est ubi tales prioratus, & administrationes obtinent, vocem aut locum in Capitulo non habeant, & hunc sensum approbat Cardin. *num.* 5. *oppositt.* 3. Quilibet ex his sensibus est probabilis, sed prior probabilior, quia correctiores codices punctuatioem post adverbium inibi apponunt.

7 Secunda difficultas, & gravior; quam movet Glossa est? qua ratione obtinentes in non mendicantibus administrationem, prioratum, & regimen voce, & loco in Capitulo privari possint, cum sæpè ex consensu Prælati negotia expedienda sint. Nam si dicas tunc esse expedienda, ac si sedes vacaret, obstat; quia vacante sede est expressum qualiter negotia expediri debeant, quod tamen non est in præsenti. Præterea sedes vacat brevi tempore, supradicti non mendicantes possunt longissimo tempore Prælatum habere. Quocirca respondet Glossa, & Doctores communiter non esse iis Prælatis vocem, & locum in capitulo Conventus interdictum; benè tamen in Capitulo Generali, vel Provinciali. Secundò respondet non esse intelligendum de Prælatis totius Conventus, sed de aliis inferioribus, & subordinatis, quorum consensus ad gravia monasterii negotia expedienda necessarius non est. His consentit Immola, Cardin. & Acharran. quos refert, & sequitur Sanch. *dicto lib.* 6. *sum. cap.* 7. *num.* 122.

8. Tertia pœna est inhabiles sic transeuntes reddere ad prioratus, administrationes, officia quæcunque &c. etiam tanquam Vicarios, & locum aliorum tenentes. Nomine prioratus, administrationum, officiorum, &c. intelliguntur illi prioratus, administrationes & officia, quæ frequenter, & communiter à Religiosis non mendicantibus exercentur, ut satis indicat textus, illo adverbio *in antea* & tradit Navarr. *com.* 4. *de Regul. n.* 24. Quocirca nec possunt esse Prædicatores, & Lectores ex officio, neque œconomi, nec ostiarii, neque Sacristæ, neque Syndici. Nam licèt aliqua ex his officiis onerosa sint, honorem secum portant, & à multis Religiosis appetuntur, & à nemine libenter admittitur esse illis privatum.

9. Ex his inciditur; an sub hac prohibitione comprehendantur prioratus, administrationes, officia, & regimina extra Religionem, vel solùm quæ intra Religionem exercentur? Et dicendum est, si illa officia, & munera extra Religionem solita sint per Religiosos non mendicantes exerceri, credo verius sub dicta prohibitione comprehendi. Tum quia textus generalibus verbis usus est officia extra, & intra Religionem comprehendentibus. Tum præcipuè, quia ex illorum munerum assumptione discordiæ, & schismata orientur. Nam ut bene dicit Glossa, Religiosi qui primo intraverunt ordinem, si viderent istos Religiosos, qui venerunt de alia Religione assumere beneficia, & administrationes sibi competentia ipsi sibi inviderent, & ex illa invidia orientur multa alia inconvenientia: ad quæ vitanda supradicta constitutio expedita fuit.

10. Quarta pœna enumerari posset privatio loci honorifici, quem ob suam antiquitatem in priori Religione supradicti obtinebant; quem tamen non retinent in posteriori Religione, sed juxta posterioris antiquitatem. Sed hæc non est pœna, sed quid necessario consequens ex eo quod prior professio extinguatur, & nova succedat. Locus enim honorificus professionis antiquitatem consequitur; cum ergo prior professio extincta sit, & nova successerit, locus habendus est juxta antiquitatem non prioris, seu posterioris professionis: Sic Navarr. *lib.* 3. *consil. tit. de Regul. consil.* 60. *aliàs l.* 1. *tit. de maior. & obedient. cons.* 11. Man. *quæst. Regul. t.* 3. *q.* 52. *art.* 29. Sanch. *lib.* 6. *sum. c.* 7. *n.* 86. Ab hac doctrina excipitur, translatus in aliam Religionem, ut sit Prælatus, qui finito officio sedere debet post Prælatum in memoriam pristinæ dignitatis, nisi alii essent Prælati antiquiores. Sic Navarr. Man. Rodrig. & Sanch. *suprà.*

DISPUTATIO V.

De obligationibus, & votis statui Religioso annexis, illorumque relaxatione.

NUlla ferè est Religio quæ ultra tria vota substantialia, paupertatis, castitatis & obedientiæ alia vota non emittat, quæque aliis obligationibus suos Religiosos non astringat. Ea omnia sigillatim percurrere nostrum non est: cuilibet namque Religioni sua vota, & obligationes examinanda relinquimus; quia eorum obligatio multum ex usu, & consuetudine pendet. Nobis sufficiat singularia vota, & obligationes sanctissimæ Societatis Jesu expendere, ut illis satisfacientes finem propositum consequamur.

Punctum I.

Expenditur obligatio tribus substantialibus votis annexa ingrediendi Societatem.

SUMMARIUM.

1 *Obligationem votis substantialibus annexam contrahunt scholares, & coadjutores non formati, cum promittunt se Societatem ingredi, ut in ea perpetuò vitam degant.*

2 *Materia hujus voti est professionem, vel vota coadjutorum formatorum emittere, prout Societati placuerit.*

3 *Hæc materia digna voto est; quia gradus professorum, & coadjutorum formatorum perfectior est quam gradus scholaris, & coadjutoris non formati.*

4 *Quoties superior designat tibi gradum absolutè, & efficaci voluntate, teneris acceptare ex vi quarti voti.*

5 *An pecces contra votum, si superior mutet, vel suspendat absolutam te obligandi voluntatem ob repugnantiam*

riam, quam habes in suscipiendo gradu coadjutoris formati, vel alia de causa.

6 *Proponitur negativa sententia, Verior est affirmativa, & satisfit rationibus contrariis.*

7 *An recepto gradu coadjutoris formati obligari possit ex supradicto voto ad recipiendum gradum professi, vel è contra: De ultimo certum est te non posse obligari. Quoad primum probabiliter affirmat Suarez. Sed probabilior est negativa sententia.*

1. PRimam obligationem votis substantialibus annexam contrahunt scholares, & coadjutores non formati emittentes in Societate vota simplicia: ii enim simul promittunt se Societatem ingressuros, ut vitam in ea perpetuò degant promissionem hanc intelligendo juxta ipsius Societatis constitutiones. Hæc igitur promissio votum est, quia fit divinæ majestati, ut constat ex formula, qua emittitur, quæ sic se habet: Ego, N. voveo coram sacratissima Virgine Maria, & curia cœlesti universa, Divinæ majestati tuæ castitatem, paupertatem, & obedientiam perpetuam in Societate Jesu, & promitto eandem Societatem me ingressurum, ut vitam in ea perpetuò degam omnia intelligendo juxta ipsius Societatis constitutiones. In omni enim promissione prudenti, & cordata exprimenda est persona, cui fit promissio: cum ergo in hac promissione nulla alia exprimatur præter divinam majestatem, ipsi fit ea promissio Ergo est votum; quia votum est promissio Deo facta de meliori bono. Præterea ex illa dictione & quæ est copulativa, & habet vim conjungendi præcedentia cum subsequentibus, manifestè fit eidem fieri promissionem ingrediendi Societatem, cui fit votum castitatis, paupertatis, & obedientiæ: at illa vota fiunt divinæ majestati. Ergo etiam promissio ingrediendi Societatem divinæ majestati fit. Ergo est votum. Et ita declaravit Congregat. V. Generalis *decret. 3. & can. 2.* Neque obstat, illam obligationem sub nomine promissionis, & non sub nomine voti exprimi; quia id factum est, ut intelligeretur esse obligationem distinctam à tribus votis præcedentibus, neque ad constituendum statum Religiosorum scholarium formaliter pertinere, sed solum esse ei annexam, & accessoriam.

2. Materia hujus voti est professionem, vel vota coadjutorum formatorum emittere, prout Societati placuerit, ut dicitur, *cap. 7. exam. §. 1. & 5. punct. constit. cap. 4. litt. E*, & declaravit Congregatio V. *general. decreto 3. can. 2.* ibi. Quo (scilicet voto) quis se obligat ad acceptandum gradum professorum, vel coadjutorum formatorum, prout Præposito ad majus Dei obsequium fore videbitur. Non se obligat ad procurandum aliquem ex his gradibus; quia ea procuratio nec decebat Religiosi humilitatem, & obedientiam, nec Religionis pacem. Ad quæ removenda convenientius est, ut quilibet sui immemor curam in hac parte superioribus relinquat procurans in eo gradu in quo constitutus est se perfectum exhibere. Sed ex vi illius voti solùm se obligat ad acceptandum dictum gradum, si ita Proposito Generali visum fuerit, ut expressè dicitur. *5. part. constitut. cap. 4. §. 5.* ibi postquam aliquis in corpus Societatis coaptus fuerit in aliquo gradu ad aliud progredi curare non debet, sed in suo perfici, & obsequio Dei, & gloriæ sese impendere, ac superiori, qui scilicet Christi Domini nostri vices gerit curam aliorum omnium relinquere. Verùm etsi hoc ita sit, nemo impeditur superiori proponere debita cum humilitate, & submissione, quæ in animo versantur, quæque occúrrunt pro gradu suscipiendo: ut habetur *dicto loco in declarat. litt. F*, maximè cum sibi persuasum habet, vel ob inadvertentiam, vel oblivionem, vel ob siniſtram informationem gradum superiorem non concedi, paratus tamen esse debet, ut id melius existimet, quod superiori loco melius videbitur.

3. His ergo positis probatur manifestè hanc materiam voto dignam esse: quia gradus professorum, & coadjutorum formatorum perfectior est, quam gradus scholaris, & coadjutoris non formati; quippè in professo, & coadjutore formato est obligatio ad plura, & paupertas strictior: ergo est materia digna voto. Ex alia parte erat maximè utile, & ferè necessarium instituto Societatis, ejusque regimini; ut hæc materia sub votum caderet, nam cum in Societate ex approbatione Pontificia sint hi gradus diversi, scholaris, coadjutoris non formati, & professi; graduſque scholaris, & coadjutoris non formati via sit, & dispositio ad gradum coadjutoris formati, vel professi, in quibus præcipua pars Societatis consistit, expediebat posse Societatem obligare scholares, & coadjutores non formatos, ut in gradu coadjutorum formatorum, vel professorum ingrederentur. Quod virtute obedientiæ præstare non poterant, nisi in principio eis esset oppositum, & ab ipsis acceptum: at hoc voto emisso & suavius & efficacius obligatio inducitur, & majori cum fructu executioni mandatur.

4. Superest verò explicandum, qualiter Præpositus Generalis velle debeat te in gradum coadjutorum formatorum, vel professorum admittere, ut ex voto tenearis ejus voluntati acquiescere? Optimè hoc explicuit *septima congregatio decreto 27.* aliàs 32. Cum enim in quæstionem verteretur quid censendum de his esset, qui in cujuscumque impositi à superioribus gradus susceptione difficiles se præbent, variisque excusationibus eorum voluntatem eludentes in annos sæpè plurimos, atque totam etiam vitam rem protrahunt, censuit congregatio omnes ut quarti voti in congregatione 5. explicati teneri superiori certum gradum imponenti obedire, ita tamen ut rationes Provinciali, ac N. P. consueto Societatis more proponere possint, quas scripto censuit proponendas. Verùm superiori illis examinatis in sententia perseveranti, & certum gradum absolutè statuenti (licet non addat obedientiæ præceptum) teneri unumquemque obedire, imperatumque gradum suscipere, ut si non fuerit obsequutus, censendus sit in malo statu esse, atque à Sacramentorum usu, & administratione excludendus. Sed neque consultum putavit P. N. cum talibus dispensare, ut toto vitæ tempore sine certi gradus susceptione perseverent, ne horum exemplo, alii cum gravi Societatis damno paria imitentur, & audeant. Sed neque ad secundum examen admittendos, nisi rarius, & cum dubium aliquod de aptitudine interceſſit. Quam rem universa congregatio censuit P. N. commendandam. Hæc supradicto decreto, ex quibus manifestum est tunc esse obligationem acceptandi gradum à superiore designatum, quando absolute, & efficaci voluntate tibi acceptandum proponitur; quia eo ipso impletur conditio, sub qua votum factum est. Notanter dixi quando absolute, efficacique voluntate. Nam si conditionatè tantum offeratur, ut contingit, cum gradus offertur, ut gratia, & beneficium Religionis, quod subditis præstat, transgressor voti non eris, gradum non admittens: quia non tibi absolutè offertur, sed sub imbibita conditione, si gratus tibi fuerit. Ex ipsa ergo obligationis serie, & ex circumstantiis facilè colliges, quo ex his modis gradus offeratur. Credo tamen absolutè offerri, quoties superior causa repulsæ examinata in oblatione persistit: indicat namque ea perseverantia absolutè, & definitè velle te eum gradum accipere non tam ob gratiam tibi præstandam, quam ob Religionis bonum, & rectum illius regimen.

5. Sed quid si ob difficultatem, & repugnantiam, quam habes in suscipiendo gradu coadjutoris formati, & ob timorem, quem Præpositus Generalis concepit te esse turbandum, & fortè periculo Religionis deferendæ exponendum, eo quod gradus professorum denegetur, absolutam voluntatem te obligandi mutet, vel suspendat, peccabisne contra hoc votum? Alicui

videbitur te non peccaturum, quia votum eſt tantum de ſuſcipiendo gradu Præpoſito Generali id abſolutè ſtatuenti. An in ſupradicto caſu ſupponimus Præpoſitum Generalem non abſolutè ſtatuere, ſed potius abſolutum ſtatutum ſuſpendere, vel mutare. Ergo non peccas contra votum. Idipſum confirmatur ex illo *decreto* aliàs 32. *Congreg.* 7. Ubi declarans congregatio, quando vi quarti voti tenearis gradum accipere dixit te teneri Præpoſito Generali examinatis excuſationis rationibus in ſententia perſiſtenti, & certum gradum abſolutè ſtatuenti obedire. Ergo à contrario quando examinatis rationibus à ſententia deſiſtit, & certum gradum abſolutè non ſtatuit, obligatus non eris. Nihilominus verius cenſeo te in ſupradicto caſu votum indirectè violaturum; eo quod iniquè, & injuſtè, obliges ſuperiorem à voluntate abſoluta concedendi tranſitum ceſſare. Qui enim vovet opus perfectum ſub conditione pendente ex alterius voluntate, obligatus eſt ad minus illam voluntatem non impedire; quia id eſſet nolle votum exequi. At tu voviſti Deo accipere gradum, quem ſuperior voluerit abſolutè tibi concedere. Ergo teneris voluntatem ſuperioris non impedire. At iniquè impedis te difficilem ſuſceptioni exhibendo, & turbationis, aliorumque inconvenientium ſigna oſtendendo, ob quæ vitanda ſuperior prudentiſſimè ceſſat à voluntate abſoluta tibi gradum concedendi: ergo peccas contra votum. Teneris ergo repugnantiam vincere, & timorem ſuperioris juſtum tuæ turbationis, & majoris periculi removere: colligitur, ut Suar. *tom.4.de relig. tract.10. lib.4. in fine cap. 17. num....*

6. Addo non ſolum contra vota, ſed etiam contra juſtitiam videris peccare; ſiquidem malitiosè impedis, ne tibi ſuperior præcipiat, quod jure præcipere poteſt. Neque rationes in contrarium obſtant. Nam prima ſolùm probat illam voti violationem directam non eſſe; benè tamen eſſe indirectam. Secunda convincit, te voto obligatum non eſſe deſiſtente ſuperiore liberè, & non moraliter coacto; ſecus quando coactus tua diſpoſitione deſiſtit.

7. Tandem inquires, an recepto gradu coadjutoris formati obligari poſſis ex ſupradicto voto ad recipiendum gradum profeſſi, vel è contra? Et quidem recepto gradu profeſſorum te non poſſe obligari ad recipiendum gradum coadjutoris formati tanquam omnino certum tradit optimè Suarez *tom.4. de relig. tract.10. lib.4. c. 17. n. 11.* quia profeſſorum gradus eſt ſuperior gradu coadjutorum; quippè continet vota ſolemnia, & ad plura obligat. At nemo ex voto obligari poteſt ab ſtatu ſuperiori, & perfectiori ad inferiorem, & minus perfectum deſcendere. Neque ille eſſet in Societatem ingreſſus, ſed aliquo modo egreſſus, & retroceſſio. Ergo nullatenus potes. Verum recepto gradu coadjutoris formati te obligari poſſe ex dicto voto ad recipiendam profeſſionem trium, vel quatuor votorum affirmat Suar. *dicto cap. 17. n. 11.* ſibi videri probabile. Movetur; quia ex gradu coadjutoris formati tranſire potes ad profeſſionem, utpotè ad gradum perfectiorem; nam licet hic tranſitus rarò concedatur; concedi tamen aliquando poteſt, & debet, ut inſinuatur *exam. gen. c.6. §. 5. & 6.* Sed promittens ingredi Societatem, videris promiſiſſe ingredi in perfectiorem gradum ſi ſuperiori placitum fuerit. Ergo ſtante ſuperioris beneplacito obligatus eris ingredi. Et confirmatur, quia antequam coadjutoris gradum cooperatus eſſes, nemo dubitat te obligari poſſe gradum profeſſi admittere: at ob gradum coadjutoris receptum non impeditur tranſitus ad profeſſionis gradum, neque ſuperior jus amiſit illum exigendi; quippè cenſeris promiſiſſe ſocietatis ingreſſum, quoties ingreſſus dari poteſt. Verùm etſi hæc ſententia ſit ſatis probabilis, probabiliorem judico, te obligari non poſſe; eo quod obligationi ingrediendi Societatem aſſumpto quolibet ex illis gradibus, videaris ſatisfeciſſe; nam ut conſtat ex conſtitutionibus, & congregationis declaratione, votum ingrediendi Societatem eſt votum acceptandi gradum coadjutoris formati, vel profeſſi, prout Societas voluerit. Ergo recepto gradu coadjutoris formati ſatisfeciſti voto. Non enim utrumque gradum acceptare promiſiſti, ſed unum, vel alterum, ut denotat illa dictio *vel* diſjunctiva, aliàs non ea dictio *vel* ſed *&* apponenda eſſet. Deinde à formula votorum coadjutoris formati excluſa eſt illa promiſſio ingrediendi Societatem. Ergo indicatur plenè per illum ingreſſum promiſſioni ſatisfactum eſſe. Aliàs ſi recepto illo gradu Sanctiſſimus Ignatius cenſeret obligationem promiſſionis ingrediendi Societatem durare, non debebat à formula coadjutoris formati eam profeſſionem excludere, ſed potius eam conſtituere, ut ſic ingredientes memores eſſent ad ulteriorem gradum obligari poſſe. Hinc infertur, à fortiori recepto gradu profeſſorum trium votorum obligari non poſſe ex vi dictæ promiſſionis ad recipiendam profeſſionem quatuor votorum. Quippè faciens profeſſionem trium votorum, & conſtitutus in gradu coadjutoris formati cenſetur eſſe in termino; eaque de cauſa omnes probationes ſupradictos gradus præcedunt. Verùm hæc quæſtio potius eſt ſpeculativa, quam practica. Rarò enim, vel unquam continget Societati neceſſarium eſſe velle obligare coadjutorem formatum, ut profeſſionem faciat, & profeſſum trium votorum, ut profeſſionem quatuor præſtet: quia abſque dictæ profeſſionis conceſſione obligare poterit ſubditos æque ferè ac ſi eſſent profeſſi ad miniſteria peragenda. Tum præcipuè quia gradus profeſſorum honorabilior eſt, ac proinde ſola ſuperioris inſinuatione, & ſimplici conceſſione acceptabitur.

Punctum II.

Expenditur ſecunda obligatio annexa profeſſis & coadjutoribus ſpiritualibus de ſpeciali cura in puerorum eruditione.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur obligatio, & ejus materia.*
2 *Proponitur objectio adversus ſpecialem obligationis eruditi pueros. Et fit ei ſatis.*
3 *In hujus miniſterii obſervationem quilibet profeſſus tenetur incumbere intra annum, quadraginta diebus continuis, vel interpellatis.*

1. PRofeſſi, & coadjutores ſpirituales formati cum ſua vota emittunt; exprimunt ſe vovere obedientiam ſpecialiter circa puerorum eruditionem ibi: Promitto, &c. paupertatem, caſtitatem, obedientiam, & ſecundum eam peculiarem curam circa eruditionem juxta formam, & modum in litteris Apoſtolicis Societatis Jesu, eiſque conſtitutionibus contentum. Materia hujus obligationis eſt puerorum (ſub quibus rudes homines comrpehenduntur) eruditio tum in iis, quæ ad fidem pertinent: eos in Doctrina Chriſtiana, & myſteriis divinis inſtruendo, tum in iis quæ pertinent ad mores, incitando ad præceptorum obſervationem, & ad pietatis, & Religionis officia. Hanc igitur vovent profeſſi; & ſpirituales formati coadjutores, ſi à ſuperioribus per virtutem obedientiæ illis mandata ſit, ut conſtat ex illis verbis, *& ſecundum eam* (ſcilicet obedientiam) peculiarem curam circa puerorum eruditionem. Quocirca ſecluſo obedientiæ præcepto, nulla eſt ex hac promiſſione profeſſis, ſpiritualibus formatis coadjutoribus hujus eruditionis puerorum obligatio.

2. Quod ſi dicas, ſi ex hac promiſſione nulla ſpecialis obligatio erudiendi pueros naſcitur, quæ non ſit circa erudiendos homines provectioris ætatis, illiſque Sacramenta miniſtranda, aliaque Societatis miniſteria exercenda, cum hæc omnia ſi per virtutem obedientiæ imperentur, teneantur profeſſi, & coadjutores

jutores spirituales formati exequi, cur specialiter eruditio puerorum in voto obedientiæ expressa fuit? aut cur potius in voto obedientiæ professorum, & coadjutorum spiritualium formatorum, & non in voto obedientiæ scholarium approbatorum hujus eruditionis mentio facta est? Respondet Paul. III. in Bulla prima Societati concessa, quæ incipit. *Regimini militantis Ecclesiæ*, eam puerorum eruditionem specialiter in ea forma commendari; quia est fundamentum, sine quo ædificium vitæ Christianæ consurgere non potest, & quia adest periculum, ne ut quisque erit doctior, & ita Provinciam hanc tanquam primo aspectu minus speciosam forsitan detrectare conetur, cum tamen re vera nulla sit fructuosior vel proximis ad ædificationem, vel nostris ad charitatis, & humilitatis, simul officia exercenda: Notanter dixit Pontifex fructuosior. Nam esto aliæ occupationes excellentiores, & perfectiores adsint, regulariter loquendo nulla est hac occupatione fructuosior; quia ex ea non solum pueri, & rudes homines sed etiam docti instruuntur, & ad pœnitentiam commoventur, efficacius fortè quam graviori, & doctiori prædicatione. Deinde, quia hæc occupatio in mundanorum oculis est humilis, & abjecta, ea de causa fructuosior est ad ædificationem in proximis excitandam, & ad charitatem, & humilitatem in nostris promovendam. Quæ omnia confirmavit B. Ignat. 5. *part. constit. cap.* 3. *litt. B*, his verbis: Promissio docendorum puerorum, aut rudium hominum juxta litteras Apostolicas, & constitutiones non inducit aliam obligationem, quam reliqua spiritualia exercitia, quæ ad auxilium proximorum adhibentur, cujusmodi sunt confessiones, prædicationes, &c. in quibus quisque se debet occupare juxta rationem obedientiæ suorum superiorum. Quod autem de pueris docendis in voto fit mentio, ea de causa fit, ut sancta hæc exercitatio peculiari modo sit commendata, & ut devotius curetur propter singulare obsequium, quod Deo per eam in animarum auxilio exhibetur; & quia facilius oblivioni tradi poterat, & in desuetudinem abire, quam alia magis speciosa, cujusmodi est prædicatio, &c. Ratio autem, quare specialiter in voto obedientiæ Professorum, & coadjutorum spiritualium eruditio puerorum expressa fuit, & non in voto obedientiæ emisso ab scholaribus approbatis, ea est; quia ad hoc munus obeundum professi, & coadjutores formati præsumuntur apti, secus scholares. Nam ad eruditos pueros & rudes doctè, utiliter, & fructuosè convenit docentes plusquam mediocriter esse instructos, sicuti sunt in Societate professionem, vel gradum coadjutorum spiritualium formatorum obtinentes: at non sic scholares, qui litteris addiscendis incumbunt.

3. In hujus igitur ministerii promotionem, & supradictorum observationem cavetur, ut quilibet professus quadraginta diebus huic eruditioni incumbat. Sic habetur Congregat. prima generali, *decreto* 154. & expressius in Congreg. 2. *decreto* 48. ubi sic dicitur: Quivis professus quatuor, vel trium votorum, quivis etiam coadjutor spiritualis formatus post edictam professionem, vel vota simplicia intra annum quadraginta dies continuos, vel interpellatos doctrinam Christianam pueros, atque rudes personas docere teneantur. Teneantur inquam sub voto, si eis sub virtute obedientiæ præceptum sit; aliàs solum ex regula, & instituto ad peccatum non obligante. Præterea ipsamet Congregatio P. N. Generali commendat curam, ut nostri frequentius, quemadmodum ipsi in domino expedire visum, in hoc tam pio opere exerceantur. Deinde Rectoribus, cum primum Rectoris officium suscipiunt injungit S. Ignat. 4. *p. constit. cap.* 10. §. 10. ut per quadraginta dies doctrinam Christianam legant, aut doceant, legant inquam, aut doceant per se. Si tamen convenire non videbitur ad ædificationem, vel ob aliam causam sufficientem, ut rector ipse legat, re cum Provinciali communicata, si ejusdem ille sententiæ fuerit, per alium illud munus obire poterit. Quam constitutionem Congregatio 2. *decreto* 54 explicans inquit: Rectores cum teneantur ex constitutione, declaratione 10. *cap. punct.* doctrinam Christianam legere; vel docere per quadraginta dies per se, vel per alium, expositum est, id debere præstari intra annum postquam officium Rectoris inierint continenter quadraginta diebus, vel interpolatim primò quidem quemadmodum solent doceri pueri, deinde etiam per conciones, si ita superior censuerit. Præter illum annum eodem quidem nomine non tenebitur Rector, sed alio poterit communi, ut in superiori quodam decreto definitum est de professis, & coadjutoribus formatis.

Punctum III.

Quæ sit obligatio, quam contrahunt professi societatis ex speciali voto obedientiæ Summo Pontifici.

SUMMARIUM.

1 *Hoc votum obediendi Summo Pontifici solemne est, & speciale Societatis.*
2 *Apponitur aliquorum calumnia circa prædictum votum, quæ frivola sanè est.*
3 *Explicatur hujus voti materia, & ejus necessitas.*
4 *Explicatur voti utilitas.*
5 *Explicatur qualiter hoc votum possit esse solemne.*
6 *Quoties Summus Pontifex, vel Præpositus Generalis ejus nomine præcepit missiones in nomine Jesu Christi, seu virtute obedientiæ, tenetur professus sub gravi culpa obedire.*

1. SCiendm est, in Societate Jesu professos, qui vocantur quatuor votorum, ultra tria vota solemnia castitatis, paupertatis, & obedientiæ emittere aliud quartum etiam solemne obediendi Summo Pontifici in missionibus peragendis ad animarum salutem. Quod votum ea forma emittitur, ut constat ex *constit. 5. p. cap.* 3. §. 3. Insuper promitto specialem obedientiam Summo Pontifici circa missiones, prout in litteris Apostolicis, constitutionibus continetur. In litteris autem Apostolicis Pauli III. primo confirmantis Societatis institutum habetur hoc votum fieri ad majorem nostræ Societatis humilitatem, ac perfectam uniuscujusque mortificationem & voluntatem nostrarum abnegationem, eoque singulos nostros specialiter astringi, ut quidquid modernus, & alii Romani Pontifices pro tempore existentes jusserint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque Provincias nos mittere voluerit, sine ulla tergiversatione, aut excusatione illico quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, sive miserit nos ad Turcas, sive ad quoscunque alios infideles etiam in partibus, quas Indias vocant existentes, sive ad quoscunque hæreticos, seu schismaticos, seu etiam ad quosvis fideles. Id ipsum eisdem verbis continetur in Bulla Julii III. nostrum institutum confirmante. Et in Bulla Greg. incipiente *quando fructuosus* dicitur. Qui verò quatuor votorum professi futuri sunt, ii tribus solemnibus substantialibus votis, quartum similiter solemne addunt speciale Summo Pontifici obedientiæ circa missiones præstandæ ob certiorem Spiritus sancti in missionibus ipsis directionem, ac majorem ipsorum mittendorum sedi Apostolicæ obedientiam, majoremque devotionem, humilitatem, mortificationem, ac voluntatum abnegationem. Eadem ferè habentur in constitutionibus Societatis Jesu: nam in *exam. gener. cap.* 1. §. 5. dicitur. Professa societas præter tria vota votum expressum Summo Pontifici ut Vicario qui nunc est, vel pro tempore fuerit Christi Domini nostri, nimirum ad proficiscendum

sine

ſine excuſatione non petito viatico quocunque gentium ejus ſanctitas iverit inter fideles, vel infideles ad res quæ ad divinum cultum, & Religionis Chriſtianæ bonum ſpectat, & 6. c. 2. §. 2. Quando Summus Pontifex, vel ſuperior hujuſmodi profeſſòs, vel coadjutores ad laborandum in vineam Domini mittet, nullum viaticum petere poſſint, ſed ſe liberaliter repræſententent, ut mittantur, prout illis ad majorem Dei gloriam fore videbitur. Et *in declarat. litt.* 1. ſubditur, id eſt pedites, vel equites cum pecuniis, vel ſine illis, & 7. *p. conſtit. c.* 1. *&* 2. latius hæc omnia explicantur. Ex quibus conſtat hoc votum obediendi Summo Pontifici circa miſſiones eſſe ſpeciale Societati ſolemne, & diſtinctum ab aliis tribus ſubſtantialibus.

2. Non deſunt Doctores potius pravo affectu, & judicio proprio nixi, quam ratione, qui hoc votum calumniantur. Tum quia ſuperfluum. Tum quia inutile. Eſſe ſuperfluum probant? quia omnes Chriſti fideles obligati ſunt obedire Summo Pontifici, ſi eis aliquò proficiſci juſſerit ob animarum ſalutem. Et ſpecialiter Religioſi hac obligatione tenentur; quia Pontifici tanquam ſupremo Religionis Prælato obedientiam promiſerunt. Deinde eſto alii Religioſi obedientiam Summo Pontifici non ita ſtrictam promiſerint; at ſcholares approbati Societatis, & maximè formati coadjutores eam promittunt: voto enim obedientiæ obligantur ire in quaſlibet mundi partes, quò ſuperior deſignaverit, ut conſtat ex 3. *p. cap.* 2. *litt. G, & 6. p. conſtit. cap.* 3. §. 5. & ex Bulla Greg. XIII. incipiente *Aſcendente*. Ergo ſaltem conſpiratione aliorum Religioſorum Societatis hoc votum ſuperfluum eſt: cum non ſuperaddat obligationem aliquam diſtinctam à voto generali obedientiæ. Quodque videntur expreſſiſſe Bullæ Pontificiæ Pauli III. & Julii III. dicentes hoc votum fieri ad majorem noſtrorum humilitatem, & devotionem, perfectamque mortificationem, & voluntariam abnegationem. Ergo non ad ducendam novam, & diſtinctam obligationem Eſſe autem inutile hoc votum ſic probant, quia Pontifex gravioribus Eccleſiæ negotiis occupatus noſcere non poteſt qui hoc votum emiſerint, quique ei ſint ſpecialiterſubjecti, ut eos occupare poſſit utiliuſque foret hoc votum Præpoſito Generali emitti: utpotè qui majorem ſuorum Religioſorum notitiam habet,& illorum regimini immediatus incumbit. Quod vero hoc votum ſolemne eſſe non poſſit inde probatur, quia non appareret, in quo ejus ſolemnitas conſiſtit, cum nullum ſpecialem effectum, & obligationem contineat, quem non contineret idipſum votum ſimplex obedientiæ. Ergo hoc votum neque eſt ſolemne, nec neceſſarium, neque utile. Sed hæc frivola ſunt, ut labefactare poſſint doctrinam à Sancto Ignatio traditam, & à viris doctiſſimis probatam; & à Summis Pontificibus definitam. Ut igitur veritas innoteſcat explicanda eſt materia hujus voti, & inde conſtabit non eſſe ſuperfluum, neque inutile, ſed neceſſarium, utile, & ſolemne.

3. Materia igitur hujus voti, ut conſtat ex Bullis Apoſtolicis, & conſtitutionibus allegatis eſt obedire Summo Pontifici in miſſionibus peragendis, v. g. ire ſive equites, vel pedites in quaſcunque mundi partes juſſerit. Ibique commorari; & miniſteria ſpiritualia ſecundùm Societatis morem in animarum ſalutem exercere arbitrio Pontificis: quia hæc omnia ſub miſſione continentur. Quæ debent præſtari nulla tergiverſatione, vel excuſatione appoſita; ſubintelligitur quæ frivola ſit, & inanis; ſecus de excuſatione juſta, & legitima: hanc enim proponere ſuperiori & conſtitutionibus Societatis, & menti Pontificis conforme eſt, ut benè notavit Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 7. *cum.* 4. *n.* 11. Sanch. 6. *ſumm. c.* 18. *n.* 6. Deinde præſtari debent nullo petito viatico, expectatoque; ſubſidio, tum pro ibi reſidendo: ſolùm enim permiſſum eſt 7. *p. conſtit. c.* 1. §. 3. *litt. E, in declarat.* repræſentare Pontifici, quæ ſit ipſius mens de modo itineris faciendi, & ibidem quò mittitur manendi, num ex eleemoſynis propter Chriſti amorem emendicatis, an alio modo vivendo. Sed ad hæc præſtanda nec reliqui Chriſti fideles, cæteri Religioſi tum aliorum ordinum, tum Societatis obligari poſſunt. Ergo hoc votum neceſſarium omnino fuit. Minorem probo: quia reliqui Chriſti fideles obligari non poſſunt à Pontifice, ut in remotiſſimas partes proficiſcantur, ibique commorentur, niſi communi Eccleſiæ bono maximè expediret, neque tunc obligantur ex voto, ſed ex ſubjectione, quam debent Pontifici, tanquam univerſalis Eccleſiæ capiti: & Chriſti vicario Cæteri autem Religioſi etſi votum obedientiæ Summo Pontifici præſtent tanquam ſupremo Religionis Prælato, ex vi illius amplius obligari non poſſunt quam juxta ſuas regulas, & conſtitutiones. Et extra regulam omnium Religionum eſt obligare ſuos Religioſos ire, aſſiſtere: & commorari in partibus remotiſſimis, ubi nulla eſt Provincia, nec Religionis domus nullo ſubſidio petito, & maximè ſi ibi adeſt periculum vitæ. Quocirca etſi Seraphicus Franciſcus ſpeciale, & expreſſum obedientiæ votum emiſerit Pontifici Honorio, & ſucceſſoribus pro ſe, & ſuis alumnis, ita ut ab ipſis cum votnm obedientiæ emittunt, emiſſum eſſe intelligatur, ut dixit Cordub. *in expoſit. ſuæ regulæ cap.* 1. *q.* 3. *& D. Bonav. c.* 1. At hoc votum ad nihil amplius obligat, quam generale votum obedientiæ in ea Religione emiſſum, ut expreſſit D. Bonaventura, quod cettè non obligat ad miſſiones ita difficiles & humanis ſubſidiis deſtitutas, ad quas profeſſi Societatis obligantur ut benè notarunt Suar. *tom.* 4. *de relig. tr.* 10. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 27. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 18. *n. in fine.* Ribadeneira *de inſtituto Societatis, c.* 20. *circa finem.* Religioſi vero Societatis, qui biennio expleto vota emiſerunt, & coadjutores ſpirituales formati, imò & profeſſi trium votorum, eſto obligati ſint ire, & commorari in qualibet mundi parte. At ſcholares approbati non obligantur ire pedites nec ullo petito viatico, nec cum periculo vitæ: quia in conſtitutionibus, bulliſque Pontificiis hæc obligatio non continetnr, ut expreſsè dixit Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 18. *n.* 5. Suar. *t.* 4. *de Relig. tr.* 10. *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 32. Coadjutores verò ſpirituales formati, & profeſſi trium votorum eſto obligentur ire non petito viatico, at non obligantur ex voto viaticum non petere, ſed ſolum ex conſtitutione ad culpam non obligante. Nam etſi 6. *conſtit. cap.* 2. 13. æquè de profeſſis, ac coadjutoribus formatis dicatur, quod nullum viaticum petere poſſint, ſed ſe liberaliter repræſententent, ut mittantur ſcilicet pedites, vel equites cum pecunia, vel ſine illa: non inde infertur obligari ex voto ad non petendum viaticum, ſed ad ſummum obligari poſſe, quia vovent obedientiam juxta ſocietatis conſtitutiones: at profeſſi quatuor votorum ex voto illo ſpeciali obligantur: cum illis à Pontifice juſſum fuerit ire, viaticum non petere: quia hæc obligatio in dicto voto exprimitur: ſic Sanch. *dicto lib.* 6. *cap.* 18. *n.* 5. Deinde profeſſi trium votorum, & coadjutores ſpirituales formati non videntur eſſe obligati ad miſſiones, in quibus periculum vitæ adeſſet: quia generale votum obedientiæ, quod inſtar legis Eccleſiaſticæ de eadem relatæ obligat non poteſt cum periculo vitæ obligare, ſicut nec lex Eccleſiaſtica. At profeſſores hujus voti hoc periculum ſubire obligati ſunt: ſi quidem obligantur expreſsè ire ad Turcas, Hæreticos, Schiſmaticos, ubi periculum vitæ frequenter adeſt, Sanch. *dicto cap.* 18. *n.* 5. Præterea emittentes hoc obedientiæ votum quaſi ex officio tenentur parati eſſe, & diſpoſiti ad quaſlibet miſſiones quantumcumque periculoſas peragendas; at profeſſi trium votorum, & coadjutores formati non videntur ad eas obligati, niſi ad ſummum in defectum profeſſorum ut probat Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 35. Ergo hoc votum obedientiæ Pontifici, quod profeſſi emittunt aliquam ſpecialem obligationem inducit, quam non inducit votum

votum generale obedientiæ in aliis religionibus, & in Societate. Ergo hoc votum necessarium est.

4. Ex his convincitur utilissimum esse; quod enim necessarium est, à fortiori est utile, utilitatem tamen ejus satis expressit Julius III. in dicta bulla confirmat. Primo dixit esse utile ob devotionem majorem ad obedientiam sedis Apostolicæ; expediebat enim maximè, ut tota aliqua religio hanc obedientiam Summo Pontifici præstaret eo tempore, quo ab ejus obedientia tot hæretici, & schismatici recedebant; ejusque authoritatem recognoscerer, cum eam alii pro viribus impugnabant. Secundò dixit utile esse ob majorem nostræ societatis humilitatem, quam exercet se totam obsequio Pontificis tradendo. Tertiò ad perfectam uniuscujusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem; cum parati existant ad quaslibet mundi partes peragendas, prout Pontifici visum fuerit. Quod vero hoc votum utilius sit fieri Summo Pontifici, quàm religionis prælatis, duplici ratione convincitur. Prima, quia eo voto specialiter authoritas Pontificis recognoscitur. Secunda, quia hac via professi securiùs se periculis exponunt, cum missi sint à Vicario Christi, quem præsumere possunt in illius præcepti impositione certiori Spiritus sancti directione duci, ut dixit Greg. XIII. in bulla *Ascendente*, Neque obstat Pontificem singulos societatis professos non recognoscere; sufficit quod certo sciat esse in societate plures suæ obedientiæ ita dicatos, ut quocunque eos mittere velit obligati sint ire: ad cujus finem cavetur 7. *constit. cap.* 1. *in fine*, ut Præpositus Generalis, cùm novus Christi Vicarius in Apostolica sede fuerit constitutus, per se vel per alium intra annum ab ejus creatione, & coronatione teneatur ejus sanctitati declarare professionem, ac promissionem expressam obedientiæ, qua ipsi societas peculiari voto circa missiones ad Dei gloriam se obstrinxit. Adde plures, & præcipuos ex societate à Pontifice recognosci posse, tum ex fama, & relatione, tum quia quodlibet triennio procuratores singularum provinciarum Romæ congregantur. Maneat ergo certum, & indubitatum hoc votum necessarium esse & Ecclesiæ, sedique Apostolicæ, & societati utilissimum.

5. Restat explicare tertium quod objiciebatur, qualiter possit esse solemne? nam sic esse, non potest in dubium revocare, cùm expressè definitum sit à Greg. III. in bulla, quæ incipit: *Ascendente*, ibi tribus illis substantialibus votis solemnibus quartum similiter solemne addunt speciale Summo Pontifici obedientiæ circa missiones præstandæ. Solemnitas igitur hujus voti in eo consistit, quod medio illo se tradit religiosus in dominium, & potestatem Pontificis in ordine ad missiones peragendas, ita ut in ordine ad hunc finem jam non sit sui juris, nec religionis, sed Pontificis. Quod adeo verum est, ut si religiosus facto hoc voto vellet de se aliter disponere, infirma esset ejus dispositio, & peccaret non solum contra religionem, sed etiam contra justitiam ob jus Pontifici acquisitum. Quæ in voto simplici obedientiæ non procederent: sic sustinet Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 4. *in fine num.* 38. *&* 39. Præterea ejus solemnitas consistit in eo, quod à nullo alio præter Pontificem hoc votum irritari, vel dispensari potest, secus simplex obedientiæ votum.

6. Superest dicendum, quando professus teneatur sub gravi culpa obedire Summo Pontifici, vel Præposito Generali nomine ipsius injungenti missiones. Breviter respondeo quoties in nomine Jesu Christi, seu virtute obedientiæ præciperet. Quousque enim suam voluntatem his verbis, vel æquivalentibus explicaret, non censetur velle præceptum imponere, & gravem obligationem inducere; quia censendus est præceptum imponere modo societati accommodato. At in societate 6. *p. constit. cap. vlt.* cautum est non esse censendum præceptum, nisi sub supradictis verbis impositio fiat. Ergo quousque Pontifex sic suam voluntatem declaret, obligationem gravem non inducit. Atque ita sustinet Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 36.

Punctum IV.

Qualiter obligentur professi trium, & quatuor votorum ad paupertatem non relaxandam.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur votum.*
2 *Finis quo S. Ignatius motus fuit ad statuendum hujusmodi votum, fuit ut Societas in suo primævo fervore conservaretur.*
3 *Materia hujus voti est nulla ratione agere, aut consentire, ut quæ in constitutionibus circa paupertatem ordinata sunt immutentur.*
4 *Proponitur ei objectio, & fit ei satis.*
5 *Quam paupertatem voveas non immutare? Proponitur Sanch. Sententia. Sed verior est de omni paupertate quæ sub votum cadit esse hoc votum intelligendum.*
6 *Respondetur rationi contrariæ.*
7 *Votum hoc gravem obligationem inducit.*
8 *An aliquando cesset hujus voti obligatio? Distinguitur duplex casus, & in primo affirmatur cessare.*
9 *Secundus casus est, an dicti voti obligatio cesset, cum Pontifex proprio motu relaxationem concedit, qua relaxatio triplici modo contingere potest.*
10 *Si tertio modo Pontifex relaxationem concedat, cessat voti obligatio.*
11 *Si primo modo relaxationem concedat. Sanch. negat votum cessare. Sed oppositum verius est.*
12 *Si secundo modo concedat, probabile est acceptationem voto non adversari.*

1. PRofessi trium, & quatuor votorum in societate statim post emissam professionem in Ecclesia coram domesticis, & externis ad sacristiam accedunt ibique quinque vota simplicia emittunt, quorum mentio. Greg. XIII. in bulla, *Ascendente*. Primum illorum, & in hoc puncto explicandum est de non relaxanda societatis paupertate. Quod sub hac forma emittitur juxta constitutionem Societ. 6. *p. cap.* 2. §. 1. Promitto nunquam me acturum quacunque ratione, vel consensurum, ut quæ ordinata sunt circa paupertatem in constitutionibus Societatis immutentur, nisi quando causa justa rerum exigentium videtur paupertas restringenda magis. Circa quod votum, & obligationem inde consurgentem tria explicanda sunt primum, quod fine, & causa motus fuerit S. Ignat. ad statuendum, ut professi in societate, & non scholares, & coadjutores formati hoc votum emitterent. Secundo quæ sit ejus materia. Tertium qualis, quando sit ejus obligatio.

2. Circa primum motus est S. Ignat. ut constat ex 6. *p. constit. cap. in princ.* ad statuendum in societate fieri hujusmodi votum, ut societas in suo primævo fervore conservaretur, judicavit namque & meritò, tum *dicto loco, tom.* 10. *constit.* §. paupertatem murum esse religionis, & propugnaculum adversus, tela, & insidias dæmonis, nixus authoritate D. Thom. 2. 2. *q.* 186. *art.* 3. D. Bonav. *in breviloquio part.* 5. *c.* 6. *& tom.* 1. *opusc. epist. ad ministros provinciales, & opusc. de reg. novit. cap.* 14. *& in vita Christi, cap.* 21. Dionysii Carthusiani *lib. de reformat.* clausurali *n.* 17. & aliorum plurium vocantium paupertatem murum, fundamentum, & propugnaculum religionis. At corruente muro civitas corruit, & destructo fundamento, ædificium destruitur, sublatoque propugnaculo hostibus patet aditus: ea de causa S. Ignatius ut hunc murum fundamentũ, & propugnaculum in sua puritate conservaret

conſervaret, ſtatuit,ut omnes profeſſi ſpeciali voto non relaxandi paupertatem aſtringerentur. Solis profeſſis hanc obligationem induxit, non ſcholaribus approbatis, nec adjutoribus formatis; quia profeſſi congregationi generali aſſiſtunt, ibique votum deciſivum habent. At paupertas relaxari non poteſt à Religioſis ſocietatis niſi in congregatione generali, quia ſoli congregationi generali datum eſt conſtitutiones mutare, ſeu innovare. Merito ergo ſoli profeſſi, qui generali congregationi aſſiſtere poſſunt, hoc ſpeciali voto obſtringuntur.

3. Quoad ſecundum de materia hujus voti: In primis conſtat eſſe diſtinctam à materia voti ſolemnis paupertatis., aliàs non eſſent vota diſtincta. Materia namque prohibita voto paupertatis, eſt uſus cujuſvis rei temporalis tanquam propriæ, ſtante lege, & conſtitutione prohibente ſub voto prædictum uſum. At materia voti non relaxandi paupertatem eſt non alterandi, nec mutandi dictam legem. Explico: in ſocietate eſt lex, & conſtitutio pertinere ad votum paupertatis, & ſub illo comprehendi, ne profeſſi ſocietatis proprium habeant, ne domus ulla profeſſa habeat reditus, & poſſeſſiones. Profeſſus ergo ſocietatis, qui proprium haberet,quique redditus, poſſeſſiones domui profeſſæ applicaret,contra votum paupertatis delinqueret, ſed non obinde paupertatem à ſocietate ſtatutam relaxaret; hæc enim immutata perſeverat. Verum ſi ipſe profeſſus procuraret, aut conſentiret mutari legem, & conſtitutionem ſub voto paupertatis prohibentem domibus profeſſis poſſeſſiones, & redditus adverſus votum non relaxandi paupertatem delinqueret; quia ſublata ea lege, & conſtitutione paupertas relaxata eſt. Quapropter votum paupertatis prohibet uſum, & factum contra legem, votum verò non relaxandi paupertatem prohibet legis mutationem. Habent ergo hæc vota materias,& objecta diſtincta. Materia igitur hujus voti eſt nulla ratione agere, aut conſentire, ut quæ conſtitutionibus circa paupertatem ordinata ſunt, immutentur. Ex his verbis conſtat hoc votum negativum eſſe, negat enim omnem actionem, & conſenſum pro paupertate in conſtitutionibus ordinata immutanda, ac proinde facies illi ſatis nihil agendo, ut manifeſtè colligitur ex *6. p. conſtit. cap.* 2. §. 1. ibi: Promittunt ſe ad innovationem conſtitutionum in his, quæ ad paupertatem pertinent nihil facturos, niſi magis reſtringendam judicaret. Quæ verba expendens S. Ignat. *in declarat.* inquit: Poſt emiſſam profeſſionem unuſquiſque promittat, quod nunquam aſſentietur ad immutandum quod ad paupertatem in conſtitutionibus pertinet, nec in conventu totius ſocietatis congregatæ,nec per ſe ipſum ulla ratione curando. Prohibet ergo aſſenſum ſive conſultivum, ſive deciſivum de immutanda paupertate præſtare in conventu totius ſocietatis congregatæ. Secundo prohibet quamlibet procurationem, diligentiam, & poſitivum favorem ad dictam mutationem obtinendam. Satisfacies ergo voto,ſi nihil agas.

4. Dices ergo videns profeſſum procurantem paupertatis relaxationem, imo congregationem generalem relaxantem, neque impediens cum facile poſſit, non peccabit contra votum: ſi quidem nihil facit? Conſequens autem videtur falſum, nam eſto phyſicè nihil faciat, moraliter, & ſecundùm prudentem æſtimationem plurimum facit,maximè ſi prælatus eſt,penes quem eſt poteſtas, & obligatio ſubditum delinquentem corrigendi,& à delicto removendi. Eaque de cauſa in *c. quanta de ſent. excommun.* dicitur: eos delinquentibus favere interpretamur, qui cum poſſint manifeſto facinori deſinunt obviare. At idemque eſt *regula juris, qui tacet conſentire videtur.* Favet ergo, & conſentit qui ſic non impedit. Reſpondeo profeſſum eo caſu non impedientem relexationem, ſi ſuperior eſt ſpectata obligatione ſui officii favere, & conſentire ſupradictæ relexationi ex juris interpretatione, ſecus ſpectata obligatione voti nihil agendi, nec conſentiendi paupertatis relaxationi, quia hoc votum prohibet actionem, & conſenſum,ex quo conſtitutionum mutatio oriatur,non permiſſionem, quæ mutationi non concurrit, aliàs ut quid profeſſis, & non ſcholaribus approbatis hoc votum faciendum injungeretur, quandoquidem omnibus commune eſſe poteſt procurantem relaxationem non impedire? Et præterea neque illa permiſſio & aſſenſus conſultivus, aut deciſivus in generali congregatione, neque eſt procuratio. Non igitur adverſatur voto. & ita ſuſtinet Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 9. *&* 10.

5. Sed quam paupertatem voves non immutare,cum promittis nulla ratione agere, aut conſentire, ut quæ in conſtitutionibus circa paupertatem ordinata ſunt immutentur? Sanch. *lib.* 6. *ſum cap.* 18. *n.* 8. cenſe ſolum paupertatem quoad redditus, & bona ſtabilia domorum profeſſarum te vovere: qui ſententiæ favet maximè locus ille *conſtit.* 6. *p. cap.* 2. §. 1. *litt. A*, ubi dictum votum declaratur his verbis: Innovari quod ad paupertatem attinet, eſt relaxari ad redditus, vel poſſeſſionem ullam in proprium uſum, vel ad ſacriſtiam vel ad fabricam, vel ad aliquem alium finem præter id quod ad collegia, & domos probationum attinet admittendum. Ergo votum ſolum eſt de non relaxanda paupertate domorum profeſſarum admittendo redditus, vel poſſeſſionem ullam ad proprium uſum, vel ad ſacriſtiam, fabricam, &c. Quodque ſatis indicat exceptio illa collegiorum, & domorum probationis, quorum paupertas à dicto voto, & innovatione eſt excluſa. Et fortè ea ratione ſolis profeſſis hoc votum faciendum injungitur; quia ad ipſos ſpecialiter attinet domos profeſſas in ſua puritate conſervare, ut pote qui illis per ſe reſidere debeant. Ex hac ſententia infertur, profeſſum, qui procuraret, vel conſentiret ut coadjutores formati dominium bonorum ſuorum retinerent, collegia, & domus probationis ipſo facto ſuccederent in ſuorum religioſorum bona, & alia ſimilia non adverſari ſupradicto voto: nam hæc ad ſocietatis paupertatem pertineant, non tamen ad paupertatem ſocietatis profeſſæ, de qua hoc votum videtur intelligendum. Nihilominus verius cenſeo de omni paupertate ſocietatis, quæ ſub votum cadit eſſe hoc votum intelligendum. Quia S. Ignat. *6. p. conſtit. c.* 2. antequam in particulari de paupertate domorum profeſſarum, collegiorum, domorum probationis, ſcholarium, & coadjutorum ſermonem inſtitueret, locutus eſt de paupertate in communi, quam dixit ut murum religionis firmum diligendam, & in ſua puritate conſervandam eſſe, nec admittendas innovationes, & declarationes primo ſpiritui minimè conſentaneas. Quod ut in hac parte diligenter obſervetur inquit: Quicunque profeſſionem emiſerint ſe ad innovationem conſtitutionum in his, quæ ad paupertatem pertinent nihil facturos promittant. Cenſuit ergo de omni paupertate cadente ſub votum, votum eſſe intelligendum, præcipuè cum ad ſocietatis conſervationem non ſolum expediat, & neceſſarium ſit domos profeſſas in ſua paupertatis puritate conſervare, ſed etiam collegia, & domos probationis, ſcholares approbatos & coadjutores formatos. Deinde expendo generaliter dixiſſe S. Ignatium promittant nihil facturos ad innovationem conſtitutionum in iis quæ ad paupertatem pertinent. Quia univerſalitate uſus eſt Greg. XIII. in *ſua bulla Aſcendente*, ibi nunquam acturos, ut quæ in conſtitutionibus ſocietatis ordinata ſunt circa paupertatem, immutentur: ſub qua formula hoc votum emittitur. At in conſtitutionibus non ſolum agitur de paupertate domorum profeſſarum, ſed etiam de paupertate collegiorum, domorum probationis, ſcholarium, coadjutorum formatorum: quia votum paupertatis ea omnia reſpicit: Ergo votum de non relaxando paupertatis voto ſupradicta omnia reſpicere debet. Atque ita docere Suar.

tom.

tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 6. in fine num. 18.

6. Neque obstat ratio contraria. Fateor ibi solum declarari paupertatem domorum professarum; eo quod est præcipua materia hujus voti; sed inde non infertur aliam sub dicto voto non esse comprehendendã. Neque est verum in illa declaratione collegiorum, & domorum probationis paupertatem à voto excludi, sed solum excludi ab incapacitate, quam habent domus professæ habendi redditus, & possessiones de communi ad proprium usum, &c. Neque ex eo quod professi per se in domibus professis residere debeant, sufficienter probatur eorum votum de non innovanda societatis paupertate de solis domibus professis esse intelligendum; potius enim inferendum est de totius societatis paupertate debere votum intelligi; si quidem ipsis incumbit totius societatis bono consulere, & in sua puritate, & primæva perfectione conservare.

7. Superest, ut tertium, quod proposuimus explicemus; quæ, qualis, & quando sit ejus voti obligatio? Et quidem de quantitate, seu qualitate obligationis nemini potest esse dubium, votum hoc gravem obligationem inducere; quia materia gravissima est, utpotè religionis conservationi maximè necessaria; ac proinde censeo non solum suffragium decisivum in congregatione pro relaxanda paupertate, sed cujuscumque illius procurationem peccatum mortale esse adversus dictum votum.

8 Solum est difficultas; an aliquando esset hujus voti obligatio? Pro duplici casu contingit dubium: Primò, si res decursu temporis ita mutentur, ut spectatis omnibus circumstantiis appareat gratius fore Deo hanc fieri mutationem, v. g. quod domus professæ habeant aliquos redditus, & possessiones saltem ad sacristiam, vel fabricam; an eo casu agere, & procurare constitutionis innovationem, adversetur voto? Respondeo si id certò constet (quod rarò continget) evidens est te non adversari voto agendo, & procurando constitutionis innovationem: quia eo casu votum cessat: nequit enim esse majoris boni impeditivum, Votum enim de non innovandis paupertatis constitutionibus intelligitur, dum id societati conservandæ expedientius, & convenientius fuerit. Verum si dubia sit convenientia, nullo modo poteris agere, & procurare constitutionis innovationem; quia voti certa obligatio non potest cessare ob dubium superveniens. Ratione tamen hujus dubii (quod præsumitur prudenter concipi) poteris tum in congregatione generali; tum Pontifici rationes proponere, quæ dubium ingerunt non animo relaxandi paupertatis constitutionem, sed investigandi & cognoscendi quid convenientius sit, relaxaréne constitutionem, an illi firmiter perseverare? sic Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 7. n. 12.* Sanch. *lib. 6. sum. cap. 18. num.* 10. Neque credo ad hanc propositionem faciendam necessarium esse, ut dicit Sanch. obtinere prius à Pontifice voti facti dispensationem; quia illa propositio in illo dubio rationabilis est, bono societatis conveniens, ne gravioris damni periculo exponatur, ac proinde per votum impediri non potest, eáque de causã Suar. cautè dixit securius esse prius à Pontifice facultas petatur, ut non obstante tali voto possit unusquisque quod sentit, vel opinatur liberè proponere.

9. Secundus casus, in quo est dubium; an dicti voti obligatio cesset, est cum Pontifex proprio motu relaxationem facit? Tripliciter Pontifex relaxationem concedere potest, primò absolutè, & independenter à religione, non tamen arctando religionem, ut illa concessione utatur, sed eam liberam relinquendo: sic concessit Trident. *sess. 25. cap. 3. de Regul.* omnibus religionibus (exceptis minoribus de observantia, & Capucinis) ut possint proprium in communi possidere. Hæc enim concessio absoluta fuit, & independens à religionum acceptatione; quia fuit per modum legis; non tamen religiones arctavit, ut ea uterentur, sed liberas reliquit. Secundò concedere potest relaxationem non absolutè, sed dependenter à religionum acceptatione, ut si concederet relaxationem per modum cujusdam specialis privilegii, quod vim non habet, quousque privilegiatus accepter. Tertio concedere relaxationem potest obligando ad illius admissionem.

10. Si hoc tertio modo relaxationem Pontifex concedat; eo quod judicet paupertatem promissam illius religionis conservationi non expedire; manifestum est, voti obligationem cessare. Tum quia votum non potest esse contrarium præcepto. Tum quia posito præcepto variatur ejus materia, & quæ antea erat honesta, redditur iniqua. Sanch. *lib. 6. sum. cap. 18. n. 9.* Suar. *tom. 6. de relig. tract. 10. lib. 6. c. 6. n. 13.*

11. Si primo modo relaxationem concedat, Sanch. *lib. 6. sum. c. 18. n. 15.* censet votum non cessare, sed vi illius obligari societatem, & illius professos concessionem non admittere; quia vovent non consentire paupertatis relaxationi; at non cedendo concessioni, relaxationi consentiunt. Tenentur ergo ex voto cedere concessioni. Sed oppositum multo verius existimo cum Suar. *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 6. cap. 6. n. 16.* Primò; quia hæc relaxatio motu Pontificis fit independenter à religione, eáque posita obligatio voti paupertatis quoad illam partem omnino cessat. Ergo cessat etiam obligatio voti de voto paupertatis in sua puritate conservando. Secundo ex vi hujus voti solum es obligatus ad nihil agendum ad relaxationem paupertatis. Ergo solum es obligatus ad negandum consensum, qui relaxationi cooperetur. Ergo non es obligatus ad negandum consensum, qui relaxationem legitimè factam admittat, & assentiatur, quia eo consensu non agis ad relaxationem paupertatis, sed relaxatione facta uteris. Tertiò, quia secunda congregatio *decreto 28. & can. 21.* manifestè hanc sententiam judicavi. Cum enim in illa propositum fuisset decretum Trident. *sess. 25. cap. 3. de Regul.* concedentis omnibus religionibus (Minoribus & Capucinis exceptis) bona immobilia non obstantibus quibusvis constitutionibus; & ibi controversum esset; an placeret cedere juri cuicunque ad habenda bona immobilia in domibus professorum, quod ex decreto Concilii societati esset acquisitum? Placuit magno consensu Patribus (inquit congregatio) ut cederemus cuicumque juri ex Concilio nobis provenienti, & juxta nostras constitutiones, & vota, quæ post professionem emittuntur, paupertatem in professis, ac ipsorum domibus retineremus, & ita cesserunt totius societatis nomine. In quo decreto expendendum est verbum *placeret* quod denotat voluntatis, non necessitatis fuisse illam cessionem, censuisséque omnes illos Patres voto ad cedendum obligatos non esse; aliàs non proponeretur illis, an placeret cedere, sed absque ulla dubitatione, & dependentia ab eorum consensu cessio proponenda esset. Sed inquires, qualiter potuit congregatio huic juri cedere, cum hoc jus non societati tantum, sed omnibus ferè religionibus ob ipsarum bonum, & in virtutis progressum concessum fuit, & insuper concessum per modum legis, & statuti ab ipsis religionibus independentis? Respondeo optimè potuisse societatem supradictæ concessioni cedere; quia illa cessio non est societati, neque statui religioso nociva, maximè cum illud privilegium non præcipiatur, sed permittatur admitti Sanch. *lib. 6. sum. cap. 18. num. 13.* ubi *num. 14.* optimè advertit ex sola cessione non accedente Pontificia confirmatione non reddi societatem professam incapacem, ut antea erat, habendi proprium. Ducitur, quia voto præciso paupertatis, ut *disp. præced.* diximus, non redditur quis inhabilis habendi proprium, sed indiget Pontificis authoritate inhabilitatem indicentis. At supradicto Tridentino decreto sublata fuit omnibus religionibus hæc inhabilitas ex propriis constitutionibus proveniens, & consequenter etiam

ſocietati profeſſæ. Ergo ſola ceſſione, & renovatione voti paupertatis non potuit ſocietas habilis reddi. Indiguit ergo Pontificia confirmatione, & approbatione. Adde, ſocietas cedendo ſupradicto Concilii privilegio ſolum potuit cedere quod in ſua poteſtate ſitum erat: at in ſua poteſtate ſitum non erat legem Pontificiam alterare, & inhabilitatem ſublatam revocare, ſed ſolùm non admittere proprium, tametſi capax exiſteret. Ut ergo ad incapacitatem antiquam rediret, approbatione Pontificis indiguit, quæ ſine dubio tunc acceſſit, & ſæpè poſtea facta eſt à pluribus Pontificibus noſtrum inſtitutum confirmantibus maximè à Gregor. XIII. in Bulla, *Aſcendente.*

12. Majorem mihi difficultatem ingerit ſecundus caſus ſcilicet cum Pontifex per modum privilegii relaxat paupertatem ſub tacita conditione ſi religio judicans ſibi expedire eam relaxationem acceptaverit qualiter Pontifex Honorius cum S.Clara ſe geſſit relaxationem paupertatis concedens, ipſa verò conceſſioni ceſſit, humiliter poſtulavit, ne permitteret ipſam, & ſibi ſubditas à primævo ſpiritu deſiſteret; an inquam facta hac conceſſione tenantur ſocietatis profeſſi ei renunciare, vel poſſint voto non obſtante conceſſionem admittere? Ratio difficultatis eſt; quia relaxatio paupertatis pendet eo caſu ex ſocietatis acceptatione. At ſocietatis profeſſi vovent ſe nihil acturos, nec aſſenſum præſtituros ad paupertatis relaxationem. Ergo vovent eo caſu non acceptare, cum per acceptationem paupertas relaxetur. Nihilominus non videtur probabilitate carere adhuc eam acceptationem voto non adverſari, quia ea acceptatio non eſt cauſa relaxationis, ſed eſt conditio, ut relaxatio proprio motu à Pontifice facta effectum obtineat. At ſocietatis profeſſi ſolum promittere videntur ſe non procuraturos, nec conſenſuros in paupertatis relaxationem; procuratione inquam, & conſenſu, qui illius cauſa ſit. Ergo. Et confirmo, Societatis profeſſi vovent in ſua puritate paupertatem ſub voto comprehenſam conſervare, integrumque, & illæſum votum illius retinere; quod neceſſario ſubintelligendum eſt; dum illa paupertas ſub voto comprehenditur, & votum illius illæſum manet. At facta hac conceſſione ea paupertas, quæ antea ſub voto comprehendebatur, jam non comprehenditur; cum non ſit obligatoria, ſed voluntaria, neque votum illæſum manet, cum ejus obligatio ceſſet. Ergo votum de conſervando ex voto non obligat. Tandem quia ſciens Pontifex ſocietatem obligari voto ſpeciali ad nihil agendum in paupertatis relaxationem; ſi eo voto non obſtante relaxationem concedat arbitrio ſocietatis remiſſam ſine dubio cenſetur diſpenſare in voto utpote quid neceſſario prærequiſitum ad legitimam conceſſionis acceptationem. Neque enim præſumendum eſt Pontificem velle ſuæ gratiæ acceptationem peccaminoſam eſſe. Atque ita ſuſtinet Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 16. *in fine*, ut ex ejus ratione manifeſtè colligitur.

Punctum V.

Qualiter profeſſi ſocietatis obligentur intra ſocietatem non ambire prælationem.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur votum.*
2 *Proponitur materia voti.*
3 *An ſit contra votum aliquam actionem externam exercere aptam ad obtinendam dignitatem eo animo, & intentione? Duplicem actionem diſtinguit Suar. de prima negat, de ſecunda affirmat.*
4 *Verius eſt nullum ex ſupradictis actionibus voto adverſari, niſi iis circumſtantiis facta ſit, ut prudenter ex illa colligi poſſit ambitioſus operantis animus.*
5 *Reſpondetur arg. in contrarium adductis.*
6 *Nomine dignitatis, & prælationis in ſocietate intelligitur ordinaria & delegata.*
7 *Tranſgreſſor hujus voti pœna inhabilitatis ad quamcunque prælationem punitur.*

1. SEcundum votum, quod profeſſi in ſocietate emittunt, eſt de non ambienda prælatione ulla, vel dignitate in ſocietate. Quod votum his verbis emittitur. Præterea promitto nunquam me acturum, nec prætenſurum, nec indirectè quidem, ut in aliquam prælationem: vel dignitatem in ſocietate eligar, vel promovear. Eſſe hoc votum licitum & ſanctum, ſocietati convenientiſſimum nemini poteſt eſſe dubium; cum ſæpè à ſede Apoſtolica ſit probatum ſpecialiter à Gregor. XIII. in Bulla, *Aſcendente.* Et quia hac via præcluditur ambitioni aditus, contentiones, invidiæ, diſſentiones, calumniæ, aliaque hujus generis mala removentur, & felix ſocietatis ſtatus conſervatur. Quæ ſunt rationes, ob quas S.Ignat. 10. *p. conſtit.* §. 6. injungit profeſſis hoc votum. Profeſſis autem ſpecialiter injungit, & non ſcholaribus, & coadjutoribus formatis; quia penes ipſos maximè eſt ſocietati gubernatio, ex eorumque ambitione ſupradictorum malorum periculum magis timere poterat.

2. Materia hujus voti eſt negativa, ſcilicet non agere nec prætendere etiam indirectè aliquam in ſocietate prælationem, vel dignitatem. Unde huic voto ſatisfacis, dum non agis nec prætendis; tametſi deſideres, appetaſque dignitatem; quia etſi poſſet eſſe votum de non deſideranda, nec appetenda dignitate; at de facto illud votum non præſtas, ut conſtat ex forma, quia illud emittis, & ex ratione, qua motus eſt S.Ignat. ad hoc votum injungendum, qui fuit ſocietatem in ſuo felici ſtatu conſervare, quem internus appetitus, dum exterius non manifeſtatur, non pertubat. Et præterea obligari voto ad non deſiderandam, nec appetendam interius dignitatem conveniens non erat; quippè multis ſcrupulis, & conſcientiæ anxietatibus eſſet expoſitum. Atque ita ſuſtinet Vaſq. 1. 2. *q.* 7. *art.* 8. *diſp.* 115. *c.* 3. *in fine.* Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 18. *num.* 18. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 9.

3. Quocirca difficultas eſt; an pecces contra hoc votum aliquam actionem externam exercendo aptam ad obtinendam dignitatem eo animo, & intentione? v.g. ſi ſtudiis vaces, ſi regulas obſerves, ſi virtutem fingas, ſi bonam apud Generalem, & Provinciales æſtimationem procures, ſi beneficia, & obſequia præſtes animo quærendi prælationem? an pecces contra votum? Suar. *dicto* 4 *tract. lib.* 6. *cap.* 7. *à n.* 10. diſtinguit inter has actiones. Aliæ, inquit, ſunt ex ſe bonæ, & honeſtæ quæque ſolum ex intentione vitiantur, quales ſunt ſtudiis vacare, obedientiam ſectari, regulari diſciplinæ, exteriorique obſervantiæ inſiſtere. Has ſi præſtes animo quærendi prælationem voto non adverſaris; quia ea ſolum eſt ambitio interior, & quoad Deum, non exterior, & quoad homines. Et quia illæ actiones non movent effectivè ſuperiorem ad prælationem concedendam, ſed ſolum objectivè te magis capacem, & aptum oſtendendo, nequis ergo voto adverſari, cum eas exerces. Aliæ (inquit Suar.) ſunt actiones ad ſummum indifferentes, quæ ſi bono fine careant, ſtatim contrahunt ſpeciem quamdam ambitionis. Hæ ſunt fingere virtutem, benevolentiam ſuperioris obſequiis, & beneficiis procurare, bonam apud Generalem æſtimationem habere ex aliorum relatione. Has inquam ſi præſtes animo quærendi dignitatem, votum lædis; quia eſt prætenſio indirecta. Tum quia hæ non te aptiorem, & capaciorem reddunt, ſicuti literis vacare, & regulari obſervantiæ inſiſtere ac proinde non movent ſolum objectivè, ſed effectivè, excitando, inducendo ſuperioris voluntatem. Tum quia nulla eſt efficacior negociatio indirecta, quam quæ iis viis paratur. Tum denique quia ſi hæ

actiones

actiones à prætensione indirecta excluduntur, nulla assignari potest, quæ sit prætensio indirecta. Subdit verò Suar. *dicto lib. 6. c. 7. n. 12. in fine* : hæc in individuo non semper esse peccata mortalia tum ob levitatem materiæ. Tum quia intentio illa subrepit, & non est satis deliberata. Tum quia non proprie imperat actum, sed solum illi adjungitur, & circa illum versatur, ut circa objectum tantum, & ita vel malitia est mere interna, vel certè prout exterius prodit, levis est.

4. Cæterum verius censeo nullam ex supradictis actionibus voto adversari, nisi iis circumstantiis facta sit, ut prudenter ex illa colligi possit ambitiosus operantis animus : sic expressè docet Sanch. lib. 6 sum. *cap.* 18. *n.* 19. *& seqq.* Ratio est : quia per hujusmodi votum (ut ipsemet Sanch. docet) non prohibetur quælibet ambitio, & prætensio apud homines, qui possunt concedere prælationem. At dum exercitio illarum actionum animum pravum non manifestas, non ambis apud homines, nec prætendis, cum ipsos omnino lateat. Ergo illis actionibus sic exercitis voto adversaris. Et confirmo si ab illis actionibus intentionem quærendi prælationem excluderes, & sub alios fines eas præstares, neque apud Deum, neque apud homines ambitiosus esses (ut ipsemet Sanch. concedit) & est per se manifestum. Ergo ex sola superaddita intentione, interiori quærendi prælationem, ambitio, & prætentio exterior esse non potest. Ergo nec contra votum. Præterea hujusmodi voto prohibetur ambitio, & prætensio, ex qua felix societatis status perturbari potest litibus, contentionibus, invidiis, & calumniis, aliisque malis, quæ ex contentione nascuntur. At dum ambitio secreta est, neque hominibus manifesta, nequeunt hujusmodi lites, contentiones, æmulationes, & calumniæ oriri. Ergo illa ambitio, & prætensio non est, quæ voto prohibetur. Denique id ipsum colligitur apertè *ex 10. p. constit. §. 6.* ubi hoc votum injungitur ; si quidem in ea clausula, & eodem textu dicitur ; ut professi Deo, ac Domino nostro vovent se nihil unquam ad prælationem obtinendam acturos, & quos agere animadverterint delaturos Atqui deferri non possunt, nec animadverti agere contra votum, nisi in exteriorem actum ambitio, & negociatio procedat, ergo de sola negociatione, procuratione, ambitioneque exteriori, & manifestum votum procedit. Notanter dixi nisi in spectatis circumstantiis prudenter colligeretur eo animo quærendi prælationem supradictas actiones fieri ; nam tunc manifestum est prætensionem saltem indirectam esse, & ita sustinet Sanchez *dicto cap.* 18. *n.* 10.

5. Neque obstant in contrarium adducta. Nam esto prædictæ actiones non te constituant magis aptum, & capacem in re ipsa dignitatis obtinendæ ; at in apparentia, æstimationèque hominum te aptiorem reddunt ; ac proinde non movent effectivè voluntatem concedentis prælationem sed objectivè tantùm, quatenus illis positis magis dignus judicaris, cui prælatio concedatur. Secundum, & tertium petit in quo consistat prætensio indirecta, & qua ratione à directa distingui possit ; Sanch. *dicto cap.* 18. *n.* 23. respondeo nullam esse distinctionem, sed pro majori vitii exterminatione additum esse illud verbum, *nec indirectè quidem.* Secundo respondet illam esse directam prætensionem, quando expressis verbis, vel dignitas prætenditur ; indirectam vero, quando simulato alio colore procuratur ; sicuti donatio directa fit, quando sub nomine donationis aliquid donatur ; indirecta, quando sub titulo mutui animo non repetendi conceditur. Ego vero dicerem prætensionem directam esse, quando quis per propriam personam prætendit apud eum, qui prælationem concessurus est ; indirectam verò, quando medio alio prætendit. Non enim satis percipio, quomodo non sit directa prætensio (esto non sit satis expressa) ea qua quis animo quærendi dignitatem, actionem præstat sufficienter declarativam suæ pravæ intentionis.

6. Supereſt explicandum quid nomine dignitatis, & prælationis in societate intelligatur ; Sed ab hoc negotio nos liberavit *septima congregatio decreto* 44. *alias* 37. *&* 38. Affirmans nomine dignitatis, & prælationis idem in societate significari ; ac proinde venit intelligenda dignitas, & prælatio ordinaria, & delegata. Ordinaria dignitas est Generalis ; Provincialis, Præpositi, & Rectoris. Delegata commissarii, visitatoris, vicegeneralis, viceprovincialis, vicepræpositi, & vicerectoris, ita tradit Sanch. *lib. 6. sum. c.* 18. *n.* 25. Suar. *t.* 4. *d. relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 14. Ex quibus infertur, non esse contra hoc votum prætendere esse procuratoremdesignatum in congregationem generalem, esse assistentem, esse ministrum, esse prædicatorem, & lectorem Theologiæ, quia hæc omnia officia sunt, non dignitas, neque prælatio, & tradit *Sanchez & Suar. suprà* qui de officio procuratoris satis inclinat sub voto debere comprehendi ob potestatem, quam suscepit societatem gubernandi, & generalem eligendi.

7. Sed quæ pœnæ sint transgressoribus hujus voti impositæ ; Respondeo esse pœnam inhabilitatis, & incapacitatis ad quamcumque prælationem : sic habetur 10. *p. constit.* §. 6. Si vero sit ambitio generalatus ultra inhabilitatem passivam ad prælationem imponitur inhabilitas activa, perpetuò enim excluditur à generali congregatione, ut constat ex 8. *p. const. cap.* 6. §. 2. An vero à Provinciali esset excludendus non ibi exprimitur, sed meritò excludendus esset, qui vitium sic religioni nocivum commisit. Ut autem hæ pœnæ locum habeant opus est sententia saltem declaratoria criminis, quæ sine probatione manifesta dari non potest. Et licet 10. *p. constit. cap.* 6. §. 6. dicatur esse inhabiles ad quamvis prælationem eos ; de quibus probari possit, quod eam ambiissent, non debet intelligi potestate probationis sed de potestate jam reducta ad actum, ut benè notavit Suar. tom. 4. de relig. *tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 16. Qualiter autem probatio ambitionis Generalatus facienda sit, traditur à *constit. dict. à* 8. *p. cap.* 6. §. 2. *in declarat.* A neque circa illam aliquid notandum occurrit

Punctum VI.

Qualiter obligentur professi Societatis nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, eamve acceptare, quin à Summo Pontifice obligentur.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur votum.*
2 *Proponitur materia voti.*
3 *Quid nomine prælationis, & dignitatis intelligatur.*
4 *Apponuntur rationes, quare S. Ignat. professis votum indixit non acceptandi prælationem, & dignitatem extra Societatem, nisi obedientia, qui præcipere potest coactis non autem votum indixit non acceptandi prælationem, vel dignitatem intra Societatem.*
5 *Delinquentibus in hoc voto nulla specialis pœna ipso jure assignata est.*

1. TErtium votum simplex, quod professi post professionem emittunt, est de non procurandi ullam prælationem, aut dignitatem extra Societatem, neque illam acceptandi, nisi ex præcepto teneantur. Quod votum hac forma exprimitur : Promitto præterea nunquam me curaturum prætensurumve extra Societatem Prælationem aliquam, vel dignitatem, nec consensurum in mei electionem, quantum in me fuerit, nisi coactus obedientia ejus, qui mihi præcipere potest sub pœna peccati : Sic traditur, 10. *p. constit.* §. 6. & in Bulla Gregor. XIII quæ incipit *Ascendente*. Duplicem rationem

hujus voti ſubdidit conſtitutio : Prima,ut unuſquiſque animarũ , ſaluti juxta noſtræ profeſſionis humilitatem, ſubmiſſionem inſerviat. Secunda, ne ſocietas iis hominibus qui ad propoſitum ſibi finem ſunt ei neceſſarii privetur. Specialiter hoc votum profeſſis, & non ſcholaribus induxit : quia ob eminentiam naturalium , & ſupernaturalium donorum , prudentiæ, ſcientiæ, & virtutis , quam præſumuntur habituri , facilius gratiam principum conſequentur, & ad dignitates, & prælationes promovebuntur. Conveniens ergo fuit illis hoc obſtaculum apponere, tum ut remota ambitione, & rerum ad ſuum ſtatum non pertinentium cura ſaluti proximorum incumberent,tum ut Societas ſemper miniſtris aptis abundaret, & in ſuo ſplendore conſervaretur.

2. Quod autem hoc votum honeſtum ſit , relinquímus probatum *tract. præced. diſp. 1. p. 7. §. 5. an. 6.* Materia hujus voti eſt excluſio , ſeu negatio cujuſcunque prætenſionis de dignitate, ſeu prælatione extra Societatem, etiamſi illa prætenſio non finem vanum , ſed alias honeſtum haberet , quia S. Ignat. cuilibet prætenſioni ob bonum ſuæ religionis aditum præcludere intendit, quem finem non obtineret , ſi prætenſionem ex honeſto fine permitteret , ut bene notavit Suar. *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 6. cap. 7. n. 5.* Deinde non ſolum eſt negatio prætenſionis, ſed dignitatis oblatæ liberæ, & ſpontaneæ acceptationis, quia perfectius eſt tum ob bonum proprium, tum religionis officia , quæ ex ſe ſplendorem afferunt , & honorem, quorúmque obligationibus non facilè ſatisfit non acceptare niſi neceſſitate cogente. Neque ea repugnantia obedientiam evacuat,ſed potius eam perficit, ut optimé dixit Gregor. relatus *in cap. ſciendum. 8. q. 1.* ibi : ſi obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur ; proſperis hujus ſæculi , ex ſola juſſione , adverſus etiam ex devotione militamus.

3. Nomine prælationis , Epiſcopatus, Abbatia, Prioratus, Vicariatus Epiſcopi ,& quælibet alia dignitas juriſdictionem habens intelligitur. Sub nomine dignitatis non ſolum Cardinalatus, ſed quælibet dignitas tum Eccleſiæ Cathedralis , tum Collegiatæ, tametſi juriſdictionem non habeat, comprehenditur.

4. Quod ſi roges, quare S. Ignatius ſuis alumnis profeſſis votum indixit non ſolum procurandi , ſed nec acceptandi prælationem, & dignitatem extra ſocietatem , niſi obedientia ejus qui præcipere poteſt coacti , non autem indixerit votum non acceptandi prælationem , vel dignitatem intra ſocietatem ? Optimè reſpondet Suar. *t. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. c. 8. n. 21.* id factum eſſe ; quia Prælatio, & dignitas extra religionem majorem præ ſe fert honorem, & ſplendorem, majoribúſque periculis ſubjicitur, quam dignitas,& prælatio intra religionem , ideóque oportuit gravioribus remediis præveniri. Præterea neceſſarium erat religioni , ut aliqui intra illam prælationem accaptarent , ſecus verò ut acceptarent extra cum religio ea acceptatione utilioribus miniſtris privetur , ob quam cauſam Gregor. relatus *in cap. hinc eſt* , 16. *quæſt.* 1. inquit Francorum Regem præcepiſſe , ut ejuſdem monaſterii Abbas nunquam ad Epiſcopatum eligeretur, ne fortè occaſione Epiſcopatus Abbatia aliquid detrimenti pateretur. Deinde ordinario, ſuavi, & communi regimini religionis non erat expediens ſic religioſis aditum prælationibus : quas neceſſariò habituri ſunt , præcludere , ut ad eas aſcendere non poſſent niſi præcepto compulſi ; benè tamen erat expediens comparatione prælationum, quas nec neceſſariò habituri ſunt , nec religioni expedit , ut habeant. Deinde ad præcavendam ambitionem , & pacem religionis conſervandam , ſufficiens erat votum non procurandi dignitatem. At ut religioſi ſocietatis ſua ſorte contenti ſint,& ſecundùm ſuum inſtitutum ſaluti proximorum pro viribus incumbant , & maximè ne ſocietas utilioribus miniſtris privetur,non ſatis erat votum non procurandi, niſi ſimul non acceptandi adderetur.

5. Delinquentibus in hoc voto nulla ſpecialis pœna ipſo jure aſſignata eſt , ſicuti aſſignantur ambientibus prælationem intra ſocietatem : quia ut inquit Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. cap. 7. n. 16.* hoc crimen magis privatum eſt, neque ita religioni nocet;ac proinde judicatum fuit ſatis eſſe ſuperiorem arbitrio remitti puniendum.

Punctum VII.

Qualiter profeſſi teneantur ambientes manifeſtare.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur votum.*
2 *Proponitur materia voti.*
3 *An tenearis judicialem denunciationem facere ; Probabile eſt te non teneri.*
4 *An obligatus ſis ex voto denunciare tantum profeſſos , an etiam ſcholares , & coadjutores formatos ; de utriſque affirmat Sanch. Verius eſt ſolos profeſſos denunciandos eſſe. Et ſatisfit contrariis.*
5 *Delictum emendatum tam quoad culpam, quam quoad ejus effectum denuciare non teneris.*
6 *Si vero acta pœnitentia effectus ambitionis emendatus non ſit , denunciare teneris.*
7 *Ut à denunciatione facienda excuſeris , certò tibi conſtare debet delictum eſſe emendatum.*
8 *Certa notitia requiritur , ut tenearis ex voto denunciare.*
9 *Opus non eſt delictum eſſe publicum , ut denunciare tenearis. ſufficit ſi ſcias certitudine morali.*
10 *An ſi gratia petendi conſilii , vel in ordine ad confeſſionem,vel in ordine ad ſatisfactionem faciendam delictum tibi revelatum ſit , denunciare tenearis ? Arguitur pro parte affirmativa.*
11 *Prædicta conſultatio etſi ſub ſigilio confeſſionis ſervanda non ſit tamen raro , vel nunquam manifeſtanda eſt.*
12 *Reſpondetur rationibus contrariis.*
13 *Non teneris, ſed potes præmittere fraternam correctionem, antequam ambitionem, quam manifeſtare debes , manifeſtes.*

1. QUartum votum ſimplex, quod profeſſi poſt profeſſionem emittunt, eſt de denunciandis ambientibus dignitatem intra , vel extra ſocietatem. Quod votum ſub hac forma emittitur in præſenti : Tum ſi quem ſciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere, promitto illum,rémque totam me manifeſtaturum Societati, vel Præpoſito ejus. Hæc forma vovendi initium habuit à congregat. 3. generali *decreto* 34. *aliàs* 46. approbatáque fuit à Greg. XIII. in Bulla *Aſcendente.* Nam antea, ut conſtat ex *congreg. 1. decreto* 99. *aliàs* 102. ſolum fiebat votum de denunciandis ambientibus dignitatem intra ſocietatem non extra ; quia in *conſtitut. p. 10. §. 6.* de his tantum denunciandis votum faciendum exprimitur , ut manifeſtè conſtat contextum conſideranti. Inquit enim conſtitutio : Erit etiam ſummi momenti,ut perpetuo felix ſocietetis ſtatus conſervetur, diligentiſſimè ambitionem malorum omnium in quavis republica, congregatione matrem ſubmovere, ac aditum ad dignitatem , vel prælationem ullam directè , vel indirectè quærendam in ſocietate præcludere. Quod ut fiat omnes profeſſi ſe nihil unquam ad eam obtinendam acturos , & quos agere animadverterint delaturos Deo , ac Domino noſtro vovent. Et poſt hæc ſubjungitur votum faciendum de non procuranda , nec acceptanda dignitate extra ſocietatem , cui voto non adjungitur ibi votum contra facientis denunciandi. Ratio hujus voti ea fuit , ut ambitioni integrè aditus præcluderetur. Ambitioſi enim timore denunciationis ab ambitione retrahentur. Quod ſi aliquando in eam procedant , denunciatione coërcebuntur.

2. Materia

2. Materia ejus voti est denunciatio non solum quæ alias est obligatoria ex charitate, vel justitia, sed etiam illa, cujus nulla est obligatio ; honestè tamen, & utiliter fieri potest. Tum quia votum generaliter emittitur absque ulla restrictione, ac proinde quamlibet denunciationem honestè faciendam comprehendere debet. Tum quia non satis provisum esset ambitioni, si solam denunciationem obligatoriam votum spectaret. Tum denique quia parum utile esset votum, cujus materia aliunde præcepta est; & ita sustinet Suarez tom. 4. de Relig. *tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 5. Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 10. *num.* 59. Ob eâsdem rationes non limitatur denunciatio, ut solum judicialem, vel paternam comprehendat, sed utramque respicit sub disiunctione secundum quod honestè, & licitè fieri potest.

3. An autem judicialiter denunciare tenearis cum denunciatio judicialis fieri potest, difficultate non caret: Videris teneri maximè si præceptum Superioris de denunciatione judiciali facienda accedat ; quia cum votum sit generale utramque denunciationem comprehendens intelligi debet de denunciatione facienda, quæ bono communi societatis convenientior sit. At bono communi societatis sæpe convenire potest, ut denunciatio judicialis fiat, tum ut delinquens puniatur, tum ut aliis sit in exemplum ; ergo eo casu ex voto videris obligatus judicialiter denunciare. Nihilominus probabile est ex vi voti te non amplius obligari, quam ad denunciationem faciendam abstrahendo à judiciali, vel paterna denunciatione ; quia votum solum denunciationem indixit absque hujus, vel alterius expressione. Quocirca etiam in casu quo necessaria esset judicialis denunciatio, credo te satisfacturum voto, si paternè denuncies tametsi aliunde vel ex charitate, vel ex præcepto superioris obligeris judicialiter denunciare : sic sustinet Suarez tom. 4. de Religione, *tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *num* 9.

4. Quas vero personas ambientes obligatus sis ex hoc voto denunciare ; an tantum professos, an etiam scholares, & coadjutores formatos ; non conveniunt Doctores: Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 18. *num.* 54. censet omnes tam professos, quam non professos te esse obligatum denunciare. Movetur ex formula, qua hoc votum emittitur, quæ generalis est ibi : *Tum si quem sciam*, non enim dicit si quem sciam professum, sed absolutè ; comprehendit ; ergo omnes societatis religiosos. Præterea, quia ambitio etiam habere locum potest in non professis, & ex eorum ambitione societati non levia damna oriri possunt, ergo ut bono societatis satis provisum censeatur, hi omnes denunciandi sunt. Cæterum verius censeo solos professos ambientes denunciandos esse ex hoc voto. Votum enim hoc denunciationis faciendæ, est ut vota illa duo antecedentia de non procurandis dignitatibus intra, vel extra societatem integrè observentur ? ac proinde solum eos, qui ea vota emiserunt comprehendit. Quapropter etsi generaliter voveas denunciare, si quem scias prætendere dignitatem extra, vel intra societatem ? at ex adjunctis manifestè limitatur ad eum, qui ex voto fuit obligatus non prætendere, facitque hunc sensum : Tum si quem ex supradictis voventibus sciam, &c. Quod confirmatur ex 10. *part. constitut.* §. 6. ubi cavetur, ut professi voveant se nihil unquam ad obtinendam dignitatem acturos, & quos agere animadverterint agere contra id quod promiserunt, ergo ad alios denunciandos votum non extenditur. Neque obstat in non professis ambitionem habere posse locum, ut inde inferas votum ad non professos extendi ; sicut enim votum non procurandi dignitatem non fuit extensum ad non professos, neque etiam votum professorum de denunciandis ambientibus ad illos extendi debebit. Horum enim ambitione satis consultum credidit B. Ignatius regulæ, & charitatis obligatione : & ita sustinet Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 7.

5. Sed quod delictum est denunciandum, an solum præsens, & pendens in futurum, an etiam præteritum, etiam emendatum : Sanchez *dicto lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 60. affirmat si secretum sit, non esse denunciandum ; secus si publicum ; quia secretum denunciari non potest nisi ad correctionem, quæ cessat delicto emendato ; at publicum denunciari potest ad punitionem delicti, & aliorum exemplum, qui finis etiam in delicto emendato obtineri potest. Nihilominus verius existimo ex voto prædicto te non esse obligatum denunciare delictum emendatum tam quoad culpam, quam quoad ejus effectum. Moveor ex formula, qua votum emittitur, & in constitutionibus emittendum injungitur, & à Gregor. XIII. approbatur. Formula est : Unum si quem sciam procurare, vel prætendere, non dicit si quem sciam procurasse, vel prætendisse. Idem tradit *constitut.* 10. *p.* §. 6. dicens : & quos agere animadverterint ; quæ verba actionem actualem, non præteritam denotant. Idem confirmat modus loquendi Gregor. XIII. in dicta bulla *Ascendente*, ibi : si quem sciam aliquid hujusmodi moliri, quæ sine dubio præsentem delicti patrationem important. Et confirmari potest : nam cum B. Ignatius voluit delictum ambitionis præteritum denunciari, id expressit, uti fecit in ambitione Generalatus, 8. *p. constitut. cap.* 8. §. 2. ibi : si sciat aliquem hoc munus affectasse, vel etiam tunc affectare. Ergo cum in hujusmodi vota de sola affectatione præsenti tantum fuerit locutus, de sola illa est votum intelligendum. Neque obligatio voti, sicut & legis extendenda est ad casum sub verbis non comprehensum ; atque ita docet Suarez *lib.* 6. *cap.* 10. *numer.* 15. Neque obstat delictum publicum denunciari posse, esto emendatum sit ; quia erit denunciandum vel ex lege charitatis, vel ex justitia legali, sed non ex obligatione hujus voti.

6. Notanter dixi, si delictum emendatum sit non solum quoad culpam, sed etiam quoad ejus effectum. Nam contingere potest quod aliquis prælationem ambierit, & de ambitione pœnitentiam egerit, attamen effectus ambitionis emendatus non sit, sed sit in pendenti, efficacitérque electorem movens ad electionem, eo casu crederem te esse obligatum denunciare. Tum quia ille ambitiosus in virtute, & in effectu molitur, agit, & procurat prælationem. Tum quia finis, ob quem votum injungitur, qui est ne dignitates ambitione obtineantur, integer perseverat. Et ita substinet Suar. dicto, tom. 4. de Religione, *tract.* 10. *lib* 6. *c.* 10. *num.* 17. Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 18. *num.* 60.

7. Insuper adverte, ut excuseris à denunciatione facienda ex obligatione hujus voti esse tibi necessarium certò constare delictum emendatum esse tam quoad culpam, quam quoad effectum. Nam si dubius es, obligaris denunciare, quia votum certum, certáque ejus obligatio, quam excutere non potes ob excusationem dubiam : sic Sanch. *dicto lib* 6. *summ. cap.* 18. *num.* 60. *fine.*

8. Restat examinare, quam notitiam habere debeas delicti, ut tenearis ex hoc voto denunciare ; an inquam sufficiat dubia, an requiratur certa, an necessaria sit publica, an secreta sufficiat ; & quæ hæc sit. Dicendum in primis est necessariò requiri certam notitiam ad voti obligationem, tametsi aliquando expediat suspicionem delicti superiori ut Patri manifestare, tam ut ipse diligentius invigilet ad damna præcavenda, tum ut suspicionis occasionem tollat, si firmo fundamento caret : sic Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *à num.* 11. Sanch. *lib.* 6. *summ. cap.* 18. *à num.* 55. Ratio desumitur ex forma vovendi, quæ dicit, Si quidem sciam : verbum enim *scire* in sua propria significatione, & usu frequenti certitudinem saltem moralem denotat, ut tradit Aristot. 1. *poster.* & Glossa *leg.* 2. §. *idem Labeo, ff. de aqua pluvia arcenda.* Idem constat ex illo termino constitutionis : *Et quos animadverterint*, qui etiam

notitiam claram denotat. Ad certam autem notitiam opus non eſt, ut tu ipſe videris negotiationem; ſufficit ſi à viro timoratæ conſcientiæ, omnique exceptione majori acceperis, quia ejus dictum certam tibi moraliter præſtat notitiam ut tradit Felinus *cap.1. de ſumma Trinitate, & fide Cathol.* Nav. 1. *inter verba, concluſ. 6. coroll. 66. n.* 389. quos refert, & ſequitur Suarez *t.4. de Religione, tract.* 10. *lib.6. cap.* 18. *n.* 12. & indicat Sanch. *lib.6. ſumm. c.* 18. *n.* 55.

9. Ex his infertur manifeſtè non eſſe opus delictum publicum eſſe, ut tenearis ex vi hujus voti ad denunciationem: Nam cum hæc denunciatio non tam ordinetur ad puniendum delictum, quam ad corrigendum delinquentem, & bono communi conſulendum, publicatione non indiget, ſed qualibet certitudine morali contenta eſt: & ita ſuſtinet Suarez *dicto cap.* 10. *num.* 12. & 13. Sanchez *cap.* 18. *num.* 56. Quocirca ſi tum ipſe ſolus delictum cognoveris tametſi ſub ſecreto commiſſum ſit, teneris denunciare ſuperiori, aut patri; quia bonum commune religionis præferendum eſt damno delinquentis, maximè cum ipſi delinquenti non levis ex denunciatione fructus acquiratur; ſiquidem ab ambitione removetur, & à conſecutione iniqua dignitatis impeditur. Neque obſtat delictum tibi fore ſub ſecreto commiſſum; quia is qui in delicto perſiſtit, & religioni nocere non deſinit, dignus non eſt, ut ſecretum ſervetur; promiſſio enim ſecreti ſervandi ſemper imbibit conditionem, dummodo in alterius nocumentum, & præcipuè boni communis non cedat Suar. *dicto c.* 10. *n.* 23. & 24. Sanchez *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 57.

10. Solum eſt difficultas, ſi gratia petendi conſilii, vel in ordine ad confeſſionem, vel in ordine ad ſatisfactionem faciendam tibi revelatum ſit, poteriſne tunc denunciare, tametſi delinquens conſiliis non acquieſcat, nec confeſſionem, nec ſatisfactionem præſtet? Videris poſſe denunciare, & conſequenter ex vi voti eſſe obligatus, primò, quia generales rationes, quod ſecreti obſervatio non aſtringat in damnum commune in præſenti caſu procedunt; ſiquidem ex obſervatione hujus ſecreti ſocietati imminet damnum, quod tantopere vitare B. Ignatius curavit, ſcilicet ambitionem malorum omnium matrem locum habere in ſocietate. Secundò ipſe delinquens gravius læditur obſervatione ſecreti, quam lederetur ejus manifeſtatione. Nam ex illa manifeſtatione facta ſuperiori ut Patri nec infamari poteſt, nec puniri, poterit autem à peccato removeri, & obligari ut ab iniqua intentione deſiſtat, quæ certè gravius æſtimanda ſunt, quam levis infamia, quam apud ſuperiorem delinquens habere poteſt. Tertiò manifeſtans delictum gratia petendi conſilium, ſi conſilio malitioſè non acquieſcit; tacitè videtur jura ſecreti conſilii renunciare. Tum quia indignus eſt, cui ſecretum ſervetur: tum quia doloſè præſumitur conſilium poſtulaſſe, & ita meo judicio docet Sanch. *lib.6. cap.* 18. *num.* 57.

11. Sed imprimis exiſtimo certum ſupradictam conſultationem non eſſe ſub ſigillo confeſſionis ſervandam; nam eſto ad confeſſionem dirigatur non ex ſe, ſed ex relatione extrinſeca conſulentis dirigitur. Sigillum autem confeſſionis ſola confeſſio inducit, non relatio extrinſeca. Ergo ibi adeſſe non poteſt ſigilli ſecretum; & ita ſuſtinet Suar. *t.4. de Relig. tr.* 10. *lib.6. c.* 10. *n.* 28. & 29. Sanch. *lib.6. ſum. c.* 16. *n.* 57. dicens eſſe quaſi ſigillum confeſſionis, denotans ſigillum non eſſe. Ex quo fit caſum eſſe poſſe, quod ſecretum commiſſum ſub hac conſultatione ſervandum non eſſet, nempè cum ejus revelatio neceſſaria eſſet ad impediendum damnum grave reipublicæ, vel innocentis, ut colligitur ex doctrina generali quam tradit Navarr. *ſum. c.* 25. *n.* 46. & *c. inter verba, cor. 6. n.* 401. Cord. *lib.* 1. *qu. q.* 43. *dub.* 2. *caſu* 3. Verum etſi ſub ſigillo confeſſionis prædicta conſultatio ſervanda non ſit; at credo ſervandam omnino eſſe, & raro, vel nunquam hoc delictum per conſultationem ſcitum manifeſtandum: ſic docuit Suarez *dicto c.* 10. *n.* 29. & 30. Ratio eſt, quia cuilibet religioni utilius, & convenientius eſt, ut religioſi intelligant, cum petunt conſilium pro remedio alicujus delicti, ſecretum ſibi eſſe ſervandum, quam nocere poſſit, quod una, vel alia vice dignitas, & prælatio ambitione obtineatur; quia perſuadentes ſibi ſecretum ſervandum eſſe, ea manifeſtatione regulariter delicta efficacius, & ſuavius vitantur, quæ ſecreta ſerperent cum majori religionis damno. Eáque cauſa in *congregat. 6. generalis, can.* 12. & *decreto* 54. ubi de manifeſtatione delictorum ſuperiori facienda dicitur, intelligi de illis, quæ ab aliquo alio notata, & obſervata fuerint, non autem de his, quæ ipſimet ſecreto, & conſilii petendi gratia, ut dirigantur, vel juventur, alteri communicaverint.

12. Et ex his ſolvuntur rationes contrariæ. Nam prima, & ſecunda diſſolvuntur ex probatione noſtræ ſententiæ: non enim hoc ſecretum ob vitandum damnum delinquentis ſervatur, ſed ob vitandum commune damnum, quod ex omiſſione conſultationis communitas pati poteſt. Ad tertiam concedo, ſi probabiliter præſumi poſſet malitioſè conſilium expoſtulatum nullam eſſe obligationem ſervandi ſecretum; quia tunc manifeſtatio delicti non fieret gratia petendi conſilii, ſed fallendi, ut benè notavit Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.6. c.* 10. *n.* 30. *fine.* At hic animus colligi non poteſt præcisè, ex eo quod conſiliis datis conſulens non acquieſcat, cum in conſilio petendo potuerit recta intentione duci, & poſtmodum ab ea deſiſtere. Obligatio autem ſervandi ſecretum in conſilio petito non ex eventu futuro dependet, ſed ex ipſamet conſilii petitione oritur, ſicuti oritur obligatio ſigilli confeſſione: eſto abſolutionem non obtines, nec conſiliis confeſſoris acquieſcas.

13. Sed inquires; an tenearis, vel poſſis præmittere fraternam correctionem, antequam ambitionem, quam manifeſtare potes, manifeſtes; Reſpondeo: ex obligatione hujus voti (de qua eſt ſermo in præſenti) nequaquam teneris; quia ſolum voluiſti denunciare; non tamen denunciationi correctionem præmittere. An autem ex lege charitatis tenearis? Vide dicta *tractat. 6. de Charitate, diſputat. de correct. fraterna.* Regulariter nunquam teneris etiam ex charitate præmittere correctionem. Tum quia eſt delictum cedens in detrimentum communitatis: tum quia rarò per ſecretam monitionem impeditur, benè tamen per manifeſtationem ſuperiori; ut Patri factam; & ita tradit Suarez *tom.* 4. *de Religione, tractat.* 10. *libr.* 6. *capite* 10. *numero* 32. & 33. Secundo reſpondeo ex voto te non impediri, quin correctionem fraternam præmittas; quia non voviſti denunciare nulla præmiſſa correctione. Eſſet enim votum indiſcretum, cum caſus occurrere poſſet, quo expediret præmitti. Neque ex eo quod præmittas correctionem, à voti executione impediris: cum poſſis facta correctione, & delinquente plenè non emendato votum exequi; & denunciationem facere. Si autem delinquens ita per correctionem emendatur, ut nulla ex ambitione relinquatur via ad dignitatem obtinendam, ceſſat tibi obligatio denunciationis ex voto; quia ceſſat ejus materia, quæ ſolum erat delictum præſens ſaltem quoad effectum, non præteritum. Expectare verò materiæ mutationem ex correctione & charitate proximi conſentaneum eſt, nec voto contrarium: ſic Suarez *dicto cap.* 10. *numero* 21.

PUNCTUM VIII.

Quam obligationem Religiosus societatis in Episcopum assumptus habeat audiendi Præpositi Generalis consilium, illúdque sequi?

SUMMARIUM.

1 *Explicatur votum.*
2 *Finis, ob quem votum fit, est, ut Episcopus assumptus propriæ saluti consulat, & rectè se gerat in administratione muneris sibi impositi.*
3 *Proponitur materia voti.*
4 *Generalis Præpositus nullam habet obligationem præter communem charitatis per se, vel per alios hos prælatos monendi.*
5 *Prædicta quinque vota punctis præcedentibus explicata simplicia sunt, non solemnia.*

1. ULtimum votum simplex, quo professus societatis astringitur, est, si fortè in Præsidem alicujus Ecclesiæ promotus fuerit, non detrectabit consilia Præpositi Generalis, vel ab eo substituti audire, eáque sequi, si meliora, & Deo gratiora judicaverit. Quod votum, ut constat ex *prima, & tertia Congregatione*, sub hac forma ex *Constitut.* 10. *part.* §. 6. deducta emittitur: Insuper promitto si quando acciderit, ut hac ratione in præsidem alicujus Ecclesiæ promovear, pro cura quam de animæ meæ salute, ac recta muneris mihi impositi administratione gerere debeo, me eo loco, ac numero habiturum Præpositum societatis Generalem, ut nunquam consilium audire detrectem, quod vel ipse per se, vel quivis alius de societate, quem ad id ipse sibi substituerit, dare mihi dignabitur, consiliis vero hujusmodi ita me pariturum semper esse promitto, si ea meliora esse, quam quæ mihi in mentem venerint, judicabo.

2. Finis, ob quem hoc votum faciendum injungitur duplex est, ut in supradicta formula insinuatur; primus, ut propriæ saluti consulat; secundus, ut rectè se gerat in administratione muneris sibi impositi, qui fines connexi omnino sunt, & inseparabiles, ut dixit Gregor. *cap. miramur 61. distinct.* ibi: integritas præsidentium salus est subditorum. Neque enim qui propriæ saluti consulere potest, quin in muneris sibi commissi administratione rectè se gerat. Ad consequendos ergo prædictos fines convenientissimum fuit hujusmodi votum. Constitutis enim in loco sublimiori expedit maximè amicum habere fidelem, qui nullo fucato colore veritatem detegat, & manifestet quid faciendum sit, quidve committendum, ut satis colligitur ex Clemente Papa, *epistol. 3. & refertur cap. fin. 38. distinct.* & ex Gregor. *lib. 11. epist. 29. relato in cap. pervenit. 64. distinct.* & D. Chrysostom. *lib. 3. de Sacerdot.* & August. *epist. 75. ad Aurelium*, & Bernard. *epistol. 81.* & alibi passim. Ob hanc causam fit votum audiendi consilium, quod Generalis, vel ab eo designatus dare dignabitur. Insuper constitutis in dignitate non leve periculum est deflectendi à via virtutis, & perfectionis, quia honoribus passim mores mutantur & divitiis & voluptatibus voluntas in malum inflectitur, tametsi intellectus quod melius, & honestius est agnoscat, ea de causa ut in bono firmetur, & quod honestius fuerit exequatur votum emittit sequendi ea consilia; quæ meliora esse judicaverit.

3. Materia, quam obligatio hujus voti respicit duplex est: prima, non detrectare consilium Generalis, vel alterius è societate ab eo substituti audire de rebus ad propriam animæ salutem, & rectam officii administrationem pertinentibus. Non est votum de audiendis consiliis circa rerum temporalium administrationem, circa gubernationem domus, circa studia, circa speciales occupationes, & alia similia, nisi in iis exercendis tanta deordinatio sit, ut propriæ animæ saluti graviter expedire judicetur remedium adhiberi. Ex quo fit adversus hujusmodi votum te delinquere, si consilium de rebus ad propriam animæ salutem, rectamque officii administrationem nolueris audire, vel ita acerbè, & indignanter audias, ut prudenter judicetur Generalem à simili consilio dando fore ut abstineat: hoc enim facto virtualiter dicis te nolle consilium audire. Ergo cum ad illud audiendum paratus esse debeas ex voto, manifestè adversus illud delinquis, Suarez *tom. 4. de relig. tractat. 10. lib. 6. cap. 9. num.* 8. Secunda materia hujus voti est executio illorum consiliorum, quæ meliora, & Deo gratiora esse judicaveris. Non voves sequi consilium Generalis, etiam si honestum sit, quia id esset tacitè, & virtualiter obedientiam Generali vovere, quod dignitati Episcopali non expediebat, sed voves illud sequi, casu quo judices melius, & honestius esse, quam quod tibi in mentem venerit. Quod non est vovere obedientiam Generalis consilio, sed Deo in exequendo consilio Generalis meliori & honestiori, quod optimè S.P. Ignat. advertit *dicto loco constitut. 10. part.* §. 6. iis verbis: Promittat, quod si quando dicto modo compulsus prælationem aliquam extra societatem admittet, audiet postea quovis tempore Præpositi Generalis, qui pro tempore fuerit consilium, vel alicujus, quam ille sibi ad hoc substituerit, quodque si senserit melius esse quod consulitur, sit illud executurus: non quod habeat qui prælatus est aliquem de Societate superioris loco, sed quod sponte in Dei conspectu vult ad faciendum obligari, quod ad divinum obsequium melius esse intellexerit, quodque placeat esse aliquem, qui sibi cum charitate, ac libertate christiana ad Gloriam Dei, & Domini nostri id proponat. Hæc S. Ignatius.

4. Generalis autem Præpositus nullam habet obligationem præter communem charitatis monendi per se, vel per alium hos prælatos, quia nec eam obligationem habet ex voto, ut de se constat, neque ex constitutionibus: imò potius 10. *part. constitut. §. 6. in declar.* ab ea obligatione eximitur iis verbis: Non tamen obligatur societas ad hoc munus suscipiendum, quandocunque aliquis ex ea Episcopatus esset admittendus, imo libera manet, ut id oneris & relinquere, & assumere possit, ubi multum referre ad Dei obsequium judicaret. Notanda sunt hæc ultima verba; denotant enim hoc officium non passim assumendum esse, sed rarò, & quando ad Dei obsequium plurimum judicaretur expedire, & tunc etsi cum libertate christiana debita tamen submissione, & religiosa humilitate suscipiendum est, ne optato effectu consilium careat: Suar. *t. 4. de rel. tract. 10. lib. 6. c. 9. n. 9.*

5. Ultimo placet advertere prædicta quinque vota his præcedentibus punctis explicata simplicia esse, non solemnia; sicuti definit expresse prima congregatio generalis, *decr. 99. alias 102. & congreg. 1. decreto* 34. & Greg. XIII. in Bulla *Ascendente Domino*, & sub hac intentione emittuntur, & acceptantur. Ratio autem quare simplicia sint & non solemnia, præcipua est, qui non sunt à Pontifice, ut solemnia statuta cum enim votorum solemnitas ex sola dispositione Pontificis esse possit; Pontifex autem nullam his votis solemnitatem indixerit, nullam solemnitatem habere possunt, sed necessariò erunt simplicia, & ad hoc judicandum non emittuntur hæc vota simul cum professione, sed paulo post, neque in Ecclesia, sed in Sacristia, & minori cum solemnitate. Quod contra accidit voto solemni obediendi Pontifici in missionibus, quod in ipso actu professionis, & non tanquam accessorium, sed tanquam eam professionem constituens emittitur. Quod si roges, quare voto obedientiæ hæc solemnitas concessa est, non autem his votis? Respondeo, quia voto obedientiæ se tradit professus in potestatem Pontificis ad missiones Ecclesiæ, sedique Apostolicæ maximè utiles exercendas, expediens fuit solemnitatem illi voto,

utpote excellentiſſimo concedere. At his votis non tam ſe tradit profeſſus religioni, ut in ejus utilitatem aliquam actionem exerceat, quam ut ab actionibus pravis, & religioni nocivis abſtineat, eáque de cauſa in ſua natura ſimplici relicta ſunt; & ita ſuſtinet Suarez latius probans *tom. 4. de relig. tract. 10. lib. 6. cap. 11. per totum.*

PUNCTUM IX.

Expenduntur præcepta, quibus omnes religioſi Societatis aſtringuntur.

SUMMARIUM.

1 *Præcepta tum à Præpoſito Generali, tum à congregatione generali ſtatuta non expirant morte Generalis ſtatuentis, ſed omnem ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore revocentur.*

2 *Primum præceptum eſt, ne ullus è Societate tractet directè, vel indirectè de genere illius, de quo poſt vota biennii emiſſa ſuſpicio eſt ex genere Judæorum, vel Saracenorum deſcendere. Et proponitur objectio.*

3 *Aſſeritur præceptum juſtiſſimum, & ſanctiſſimum eſſe. Et objectioni ſit ſatis.*

4 *Secundum præceptum eſt, ne ullus è Societate ſe ingerat in procuranda alicui cathedra, ſeu canonica, neque ad hunc finem oppoſitores juvet. Et explicatur præceptum.*

5 *Tertium eſt, ne ullus è Societate Patribus Dominicanis opinionem illam, poſſe per epiſtolam confeſſionem fieri, & Abſolutionem impetrari attribuat. Et explicatur finis & materia.*

6 *Quartum eſt, ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ, ne ullus ex noſtris denigret religionem, doctrinam, & ſanctitatem Dominicanorum Patrum, & explicatur præceptum.*

7 *Quintum eſt ſub pluribus pœnis, ne ullus è Societate quoquo modo ſibi placere ſignificet doctrinam illam, aut ſecundùm illam conſilium cuiquam det, ſcilicet in re veneréa exiguam aliquam delectationem deliberatè quæſitam propter levitatem materiæ excuſari à peccato mortali.*

8 *Explicatur, qualiter prædicta doctrina præcepto prohibita ſit.*

9 *Sextum præceptum eſt ſub excommunicationis pœna, ne ullus è Societate publicè aut privatim doceat licitum eſſe cuicumque perſonæ quocunque prætextu tyrannidis Reges aut Principes occidere, ſeu mortem eis machinari. Et explicatur præceptum.*

10 *Septimum eſt ſub pluribus pœnis, ne quiſpiam publicis & ſæcularibus principum negotiis ſe immiſceat aut etiam rogatus, vel requiſitus curam res politicas tractandi ſuſcipiat. Et explicatur finis, & materia præcepti.*

11 *Octavum eſt, ut Præpoſito Generali fideliter deferant tam authores, quam complices, quos deprehenderint aliquid machinari, aut machinatos fuiſſe contra Societatis inſtitutum.*

12 *Nonum eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ adverſus eos, qui per ſe vel per alios officium. Qualificatoris S. Inquiſitionis præſumpſerint procurare, vel ambire.*

13 *Decimum eſt, ſub pœna excommunicationis Provinciali reſervatæ in illos, qui inconſulto Provinciali externos de dimiſſione ſua in concilium adhibent, & in illos, qui externorum auxilio ad dimiſſionem à ſuperioribus obtinendam utuntur, & explicatur finis, & materia præcepti.*

14 *Ultimum præceptum eſt, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ut omnes, qui ſciant aliquem munus Præpoſiti Generalis affectaſſe, manifeſtent vicario, vel alicui ex antiquioribus profeſſis.*

1. ULtra votorum obligationem ſunt aliqua præcepta tum à Præpoſito Generali, tum à congregatione generali ſtatuta, quæ omnes Religioſos ſocietatis aſtringunt, quorum explicationem breviter percurram, ne huic operi aliquid deſit. Et ante omnia ut indubitatum præmittendum eſt, ſupradicta mandata non expiraſſe morte generalis ſtatuentis, ſed omnem ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore revocentur: ſic enim definivit Congregatio 4. generalis, *decreto 1. & can. 23.* ibi: ſimiliter mandata, & ordinationes quaſcumque (exceptis illis quæ deſignationes admittendorum ad profeſſionem ſunt, &c.) non expirare per obitum generalis mandantis, & ordinantis, ſed robur ſuum obtinere, & executioni mandanda, ſi nondum fuiſſent mandata, donec ſucceſſor ejus aliud ſtatuerit. Idem tradidit Congreg. 7. gener. *decr. 67. & cap. 10.* ibi: cum vero rogatum eſſet, an de mortui Generalis ordinatione (à fortiori mandata) reſponſa ad provincias, privilegiorum communicationes, particulares conceſſiones, & id genus alia etiam cum aſſiſtentibus tractata, ſed à Generali congregatione non approbata vim ſuam obtineant mortuo Generali? An verò illarum obligatio, aut conceſſio cum illius morte expirent? Cenſuit congregatio eandem vim habere, quam vivo generali habebant, donec à ſucceſſore revocentur. Quapropter etſi commune, & in Theologia receptum ſit prælati mortuo prælato non obligare; quia in hoc à lege, & conſtitutione, quæ perpetua eſt, diſtinguitur; at ſocietas præceptis Generalium, vim & obligationem legis tribuit, quouſque à ſucceſſore fuerint revocata.

2. Primum præceptum, quod communiter circunfertur latum à Claudio Aquaviva Præpoſito Generali eſt, ne ullus è Societate tractet directè, vel indirectè de genere illius, de quo poſt vota biennii emiſſa ſuſpicio eſt ex genere Judæorum, & Saracenorum deſcendere. Quod ſi fortè abſque ulla inquiſitione cognoverit errorem fuiſſe commiſſum in eo in ſocietatem admittendo, eodem præcepto obligatur, ne directè, vel indirectè de ea materia tractet. Alicui videri poſſet hoc præceptum rationabile non eſſe. Nam cum in congregat. 5. generali, *decreto 41.* excludantur à ſocietate, qui novi Chriſtiani vocantur, ex progenitoribus Judæis, & Sarracenis deſcendentes, caveatúrque ſi poſt emiſſa vota hoc impedimentum ante profeſſionem detegatur eſſe à ſocietate excludendos; & hoc decretum omnibus manifeſtatur, potius videbatur conveniens, ſi ſuſpicionem haberes aliquem cum ſupradicto impedimento eſſe in ſocietatem ingreſſum, veritatem inquires & cognita veritate manifeſtares, ne ſocietas præjudicium haberet retinens in ſe religioſos ſuis miniſteriis ineptos. Non igitur conveniens fuit hanc inquiſitionem prohibere, & hunc tractum excludere.

3. Cæterùm tenendum eſt tanquam omnino certum juſtiſſimè, & ſanctiſſimè ſupradicta prohiberi. Quod apertè conſtat, ſi advertas quid tibi hoc præcepto prohibeatur. Prohiberis namque eo ſuſpicionem impedimenti concepti inquiſitionem illius facere non ſolum authenticam, ſed familiarem per colloquia, & converſationes communes, & merito hujus inquiſitionis prohibitio ſtatuta eſt, quia eſt virtualis, imo formalis proximi infamatio, & à legitima poſſeſſione, quam habet vivendi in ſocietate deturbatio. Quod ſi tibi de impedimento clarè conſtat, prohiberis, ne illud evulges, néve de illo ſermonem miſceas, quia hæc converſatio nullius eſt utilitatis, ſed potius charitatem ſcindit, & concordiam tollit, & infamatum perturbat. Ex quibus manifeſtè conſtat prudentiſſimè hoc præceptum latum eſſe. Neque ratio in contrarium obſtat. Fateor namque ſic per errorem admiſſum detecto errore ante profeſſionem à ſocietate conſulto generali eſſe excludendum, ad cujus effectum cenſeo non prohiberi ſupradicto præcepto Generalem Præpoſitum, penes quem eſt dimiſſionis poteſtas, certiorem fieri de impedimento prædicto, ut quod

in

in domino magis expedire judicaverit, decernat. Manifestatio enim hujus impedimenti non comparatione Generalis,sed comparatione aliorum à Generali, & maximè per modum conversationis prohibetur.

4.Secundum præceptum à Claudio Aquaviva Præposito Generali latum est,ne ullus è Societate se ingerat in procuranda alicui cathedra,seu canonia,neque ad hunc finem oppositores juvet.Quod præceptum per P.N.Mutium Vitelescam renovatum est : subdit tamen per hoc non excludi,quin si aliquis in confessione,vel extra consilium petas , cuinam ex oppositoribus suffragium debeat concedere,possit religiosus Societatis in foro conscientiæ ei veritatem aperire:loquitur præceptum de favore præstando in cathedra , seu canonia , in qua varii competitores concurrunt. Præstare namque favorem in cathedra , seu canonia nullo concursu providendis non prohibetur in præsenti,ut manifestè constat,tum ex verbis Claudii,ibi oppositores juvet:cum ex limitatione P. N.Mutii ibi:cuinam ex oppositoribus. Supponunt ergo adesse oppositores.Quocirca si procures,ut cathedra,vel canonia alias per oppositionem providenda alicui concederetur absque ullo concursu,& oppositione, nequaquam adversus hoc præceptum delinqueres.Quod præceptum prudenter sanè statutum est , ne uni favendo alios offendas.Nam ut rectè dixit Ambros. *lib.3 de officiis,c.9.*sacerdotis,vel ministri est prodesse si fieri potest, omnibus , obesse nemini. Denique si non potest alteri subveniri , nisi aliter lædatur ; commodius est neutrum juvare , quàm gravare alterum. Ex quo fine deducitur , eam sollicitudinem , diligentiam, & votorum negociationem , quæ graviter offendere possit alios competitores hoc præcepto prohiberi.Quæ autem hæc sit prudentis arbitrio spectatis circunstantiis definienda est. Crederem tamen ex se non reputari negotiationem offensivam,nedum negociationem,si seclusò scandalo,& debita cum circunspectione Electores alloquaris , & merita illius , cui cathedram , vel canoniam appetis , proponas, etiam si in ea propositione eum aliis oppositoribus præferas:quia per hanc propositionem solam veritatem (ut suppono)manifestas,neque electores effectivè ad votum inducis , sed solum objectivè proponendo scilicet objectum suffragio dignum , vel cui suffragium debetur. Si enim electores ad te accederent informandi , permittit P. N. Mutius , ut illis manifestes, pro quo debent ferre suffragium quia hæc manifestatio negociatio non est,ex eo autem quod tu ad illos accedas,& sermones misceas, & eodem modo veritatem declares , ac declarares,si interrogatus esses, non immutas manifestationem. Ergo si una non censetur negociatio ; neque alia. Verum etsi hoc ita sit in rigore loquendo , omnino ab hac actione abstinendum censeo ob periculum & scandalum : eaque de causa notanter dixi negociationem non esse,si debita cum circumspectione fiat. Negari namque non potest grave periculum esse quod proponendo unius oppositoris merita, misceas, negociationem intercedendo,rogando, petendo pro illo suffragium:gravéque esse periculum scandali,& offensionis comparatione aliorum oppositorum, qui meritò præsumere possunt te non solum veritatem simpliciter proponere,sed de facto intercedere,sollicitare,& negociari,præcipuè cum ex sola simplicis veritatis propositione in alterius favorem maximè non petita offendantur. Ille igitur favor hoc præcepto prohibetur , quia vera agentia sit & negociatio , qualis esset , si per te , vel per alios quantum est ex parte tua moveres electores ad suffragium muneribus,intercessione, petitione,ostensione gratitudinis futuræ præstandæ, & similibus.Hæc enim non oppositoris ornamenta detegunt,atque adeo non objectivè movent, ut in præcedenti casu , sed voluntatem electorum excitant, & effectivè movent , & per modum causæ efficientis inclinant ad suffragium:ideóque hæc actiones,agentiæ,& negociationes sunt , non aliæ.

5. Tertium præceptum est ab eodem Claudio Aquaviva latum 23.*Septemb.* 1602. ne ullus è societate Patribus Dominicanis opinionem illam posse per epistolam confessionem fieri,& absolutionem impetrari attribuat. Quod præceptum ipsis etiam Dominicanis comparatione nostræ societatis à suo Generali impositum est. Finis hujus præcepti fuit,ne unio & pax,quam hæ gravissimæ religiones inter se habere debent , quæque religioni Christianæ,& proximorum saluti, & ædificationi maximè necessaria est , scinderetur. Materia hujus præcepti est, ne ullus è Societate supradictam falsam opinionem, & à Clem. VIII. damnatam Patrib. Dominicanis attribuat , sive verbo, sive scripto, sive in cathedra , sive in communibus conversationibus.Quocunque enim modo attribuat , adversus hoc præceptum delinquit , sed est valdè notandum verbum *attribuat*. Non enim prohiberis dicere,scribere,seu referre authores,qui ex Dominicana familia huic opinioni damnatæ ante condemnationem adhæserunt (hoc enim præstant communiter scribentes illam quæstionem) sed prohiberis Dominicam familiam authorem,& principem illius opinionis facere , id enim sonat verbum *attribuat*, quod idem est,ac imputo.

6. Quartum præceptum ob eandem causam,& ab eodem Præposito Generali latum sub privatione , vocis activæ,& passivæ, est, ne ullus ex nostris denigret religionem,doctrinam, & sanctitatem Dominicanorum Patrum. Idemque præceptum ipsis est à suo Generali impositum comparatione nostrorum.Tota difficultas hujus præcepti est in explicando quid sit denigrare religionem, doctrinam, & sanctitatem alicujus ? Censeo igitur tunc contingere,quando vel additione,vel diminutione verborum de illius sanctitate,religione, & doctrina falsum aliquid proferres , siniſtramque opinionem quantum est ex te in aliorum animos induceres. Itemque quando secretum delictum publicares.His enim viis famam alicujus,& rectam illius æstimationem denigras;siquidem ab opinione , quam justè possidet , iniquè eum deturbas.Quocirca in præsenti adversus hoc præceptum delinquis,si doctrinam Patrum Dominicanorum falsam, periculosam, fundamento carentem pronuncies Quod non solum verum credo , cum de doctrina generali loqueris , sed cum de aliqua doctrina in particulari sermonem facis,si illam periculosæ opinionis censura inuras , cum tamen communiter à doctoribus non sic reputetur , injustè enim rectam æstimationem, quam illa doctrina possidet,tollere intendis.Impugnare autem eorum doctrinam,quam reputas minus probabilem,vel tuo judicio falsam rationibus efficacibus , sed non exaggerationibus,ut sic veritas manifestetur,& audientes illi non adhæreant,non est contra hoc præceptum.Quia illa non est denigratio, sed veritatis occultæ justissima detectio, cui non obest , etiam si ex malo animo impugnationem facias ; quia malus animus non mutat naturam impugnationis esto reddat illam extrinsecè vitiosam. Hæc de doctrina.Quoad sanctitatem,& religionem attinet,tunc, & non amplius credo te peccare adversus hoc præceptum, quando eo fecluso peccares infamando, vel detrahendo Dominicanorum sanctitatem,& religionem. Unde si falsa delicta illis imponeres,vel vera secreta manifestares , adversus hoc præceptum delinqueres.Quod si dicas , ergo nullius utilitatis est hoc præceptum siquidem nihil aliud prohibet tam quoad sanctitatem, quam quoad doctrinam,præter id,quod jure naturali prohibitum est. Respondeo maximæ utilitatis esse. Tum quia prohibetur novo titulo,scilicet voto obedientiæ,& religionis. Tum quia hac expressa prohibitione observatio naturalis præcepti commendatur. Tum denique quia significatur omnibus,quantum Societas,illiúsque superiores hoc vitium in suis religiosis detestentur , velintque ab eo alienos esse.

7.Quintum præceptum impositum est ab eodem Præposito Claudio sub pœna excommunicationis,& privationis lecturæ,& vocis activæ,& passivæ,& inhabilitatis ad quælibet officia,aliisque pœnis pro arbitrio superiorum ,

rum, & ſub comminatione, quod non ſit delinquenti concedenda profeſſio, ſed potius magnoperè conſiderandum, an expediat eum in Societate conſervare. Præceptum igitur eſt, ne ullus è Societate publicè, vel privatim non modo ut veram, vel probabilem, ſed ne ut tolerabilem quidem doctrinam ulla ratione doceat, aut ſibi placere ſignificet, aut ſecundum illam conſilium cuiquam det; ſcilicet: In re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæſitam propter levitatem materiæ excuſari à peccato mortali. Additque ſub obedientiæ præcepto, ut quicunque ex noſtris ſciverit aliquem adverſus dictum præceptum deliquiſſe ſuperiori teneatur manifeſtare. Merito hoc præceptum in Societate impoſitum eſt. Nam cum omnes teneantur ex ſuis regulis, & conſtitutionibus puritatem angelicam imitari, conveniens fuit, ut non ſolum in opere ſed in doctrina non ſolum in ſe, ſed in aliis eam puritatem procurarent.

8. Sed non levem pluribus doctoribus facultatem intulit dictum præceptum tot pœnis effectum, tot verbis exageratum, præcipuè cum videatur opponi communiſſimæ doctorum ſententiæ admittendi in materia luxuriæ levè peccatum ex parvitate materiæ. Neque enim credendum eſt voluiſſe Claudium virum alioqui doctiſſimum, & prudentiſſimum, Societatiſque prælatos condemnare tanquam doctrinam omnino exterminandam, quæ affirmaret delectationem ſumptam ex viſione mulieris pulchræ, ex illius manu contactu, ex illius collocutione abſque ullo deſiderio, vel periculo ulterioris lapſus eſſe peccatum veniale. Verum ſi verba præcepti attentè expendantur, facilè ſupradicta difficultas diſſolvitur. Neque enim Claudius negavit, nec negare potuit probabile eſſe ſupradictas delectationes leves eſſe: ſolum enim negavit *in re venerea* dari exiguam delectationem ex levitate materiæ. Et quidem meritò. Nam res venerea propriè eſt coïtus, vel pollutio, vel ad ſummum, quæ ad hoc proximè diſponunt, ut eſt commotio ſpirituum generationi ſubſervientium: ſicuti tradit Galen *lib. 4. de uſu part. c. 9. & 10.* Delectatio igitur, quæ ex imaginatione, vel ex contactu ſumeretur ex coïtu, pollutione; commotionevè ſpirituum ſubſervientium generationi, nequaquam ex levitate materiæ à mortali excuſari poteſt: quia eſt delectatio in re venerea. At delectatio, quæ ſumitur ex viſione mulieris pulchræ, & ex illius manus contactu ob ſolam illam delectationem abſque ullo alio periculo, vel deſiderio non eſt delectatio in re venerea, ac proinde nec peccatum mortale, & ita ſuſtinet Filiucius *tract. 30. in 6. præcepto decal. c. 9. per totum præcipue n.* 180. & 192. Obligatio denunciandi delinquentem adverſus dictum præceptum, quæ ſub obedientia imponitur, ex his quæ diximus de obligatione denunciandi ambientes, ſatis, ſuperque conſtare poteſt.

9. Sextum præceptum ſub excommunicationis pœna impoſitum eſt, ne ullus è Societate publicè, aut privatim doceat licitum eſſe cuicumque perſonæ, quocunque prætextu tyrannidis Reges, aut principes occidere, ſeu mortem eis machinari. Cum enim proprium ſit religioſorum Societatis omnes mundi partes peragrare, ubi majus Dei obſequium, & proximorum fructus ſperatur, expedit, maximè omnibus præcipuè Regibus, & Principibus gratos eſſe: cui fini non leviter obſtaret doctrina hoc præcepto prohibita. Merito ergo religioſi Societatis eam docere prohibentur. Verum, ut intelligas, quid hoc præcepto tibi interdicatur, adverte, dupliciter aliquem tyrannum eſſe poſſe: Primò ſi abſque ullo titulo invadat civitatem, illiúſque poſſeſſionem & dominium vi, & potentia ſumere velit, & de facto obtineat. Secundò ſi jure & titulo ſaltem probabili illius dominium habeat, at in adminiſtratione tyrannicè procedi condendo leges bono communi adverſas, & ſibi utiles, vectigalia injuſta exigendo, honore plures indebitè privando, &c. Si hoc poſteriori modo tyrannus exiſtat, non eſt dubium, ſub dicto præcepto comprehendi, qui privatim, vel publicè doceret licitum eſſe cuicunque perſonæ eum occidere. Quocirca ſolum eſt difficultas de primo modo tyrannidis; an adverſetur huic præcepto qui doceret eumoccidi poſſe. Videtur non adverſari, quia cum præceptum, ejuſque obligatio non latè, ſed ſtrictè interpretanda ſint non debent extendi ad omnes tyrannos. In contrarium autem eſt; quia præceptum generaliter loquitur & abſque ulla reſtrictione, idque ſatis ſignificant verba illa: *Quocunque prætextu tyrannidis*, quæ certè excludunt, ne doceatur ob aliquam tyrannidem Reges, & principes à privata perſona occidi poſſe. In hac re diſtinguendum cenſeo, ſi Rex aut princeps obtinuit poſſeſſionem civitatis, aut regni vi, & potentia abſque ullo titulo, credo verius adverſari huic præcepto, qui doceret illum occidi poſſe à privata perſona. Quia in eo tyranno verificantur præcepti verba, ſcilicet eſſe Regem ſaltem de facto, & in poſſeſſione, eſto non ſit de jure, & ob prætextum uſurpationis occidi. At ſi Rex ille, aut princeps nondum regni prætenſi poſſeſſionem nactus eſſet, qui doceret illum actu invadentem occidi poſſe in defenſionem reipublicæ, nequaquam huic præcepto adverſaretur; quia non docet Regem, aut Principem ob tyrannidem occidi poſſe, ſed privatam perſonam aggredientem, & vexantem innocentem rempublicam: ille enim Rex ſic invadens Rempublicam, neque illius eſt Rex titulo, nec poſſeſſione etiam illegitima, ſed potius prætendit Regem, & Principem illius eſſe. Ergo quouſque ſaltem de facto obtineat, ſub dicto præcepto Reges, & Principes ſpectante, comprehendi non poteſt.

10. Septimum præceptum habetur *can. 12. Congregat. 5. & decreto 36. & 59.* ne quiſpiam publicis, & ſæcularibus principum negociis, quæ ad rationem ſtatus (ut vocant) pertinent, ulla ratione ſe immiſceat, nec etiam quantumvis per quoſcunque requiſitus, aut rogatus ejuſmodi res politicas tractandi curam ſuſcipere audeat, vel præſumat. Et tranſgreſſoribus imponitur pœna inhabilitatis ad quævis officia dignitates, & prælationes, vociſque tam activæ, quam paſſivæ privationis. Finis hujus præcepti ſanctiſſimus fuit, nempe ut ab omni ſpecie mali abſtineatur, & querelis etiam ex falſis præſumptionibus provenientibus, quoad fieri poterit, occurratur. Quæ autem ſit materia hujus præcepti, quæve per ipſum prohibita explicuit congregatio 7. Generalis *decreto* 41. his verbis. Universè loquendo ea quæ pertinent ad ſolam conſcientiam, directionemve principum, aliorumque qui petunt conſilium; per canonem non prohiberi. Quæ vero eò non referuntur, & à ſpirituali inſtructione diverſa ſunt, tanquam à canone aliena vitari debere, & alibi exemplo poſſet eſſe. Quæ ad principum inter ſe fœdera, vel ad regnorum jura, & ſucceſſiones pertinent, vel ad bella tam civilia, quam externa. Si quis publicis harum rerum, & ſimilium conſiliis intereſſet, aut tractandis iis operam re ipſa impenderet. Cui explicationi nihil addendum occurrit.

11. Octavum præceptum continetur *decreto* 43. & *can. 20. congregat. 5.* iis verbis: in virtute ſanctæ obedientiæ præcipitur omnibus, qui reſciverint, aut deprehenderint quoſcunque machinari aliquid, aut machinatos fuiſſe contra inſtitutum Societatis, ut quam primum poterunt Præpoſito Generali tam authores, quàm verè complices fideliter deferant, ut ille pro ſuo officio, & congregationis generalis voluntate eos debitis pœnis afficiat, & à Societate dimittat. Huic præcepti declarationi omnia, quæ diximus de voto manifeſtandi ambientes deſervire poſſunt. Notanda ſunt verba: Qui reſciverint, vel deprehenderint ſcilicet ex certa ſcientia, vel ex fide digna auditione, ut dicitur *decreto* 43. Item notandum eſt non ſolum machinationem præſentem, ſed etiam præteritam denunciandam eſſe, ut conſtat ex illis verbis machinari, vel machinatos eſſe. Et quidem, quando machinatio præceſſit, ſed adhuc ejus effectus durat, & Societati periculum imminet, eodem modo, &

ſub

sub eadem obligatione est denuncianda, ac si præsens esset; quia vere præsens existit. At si tibi constaret omnino emendatam esse, nullumque reliquisse effectum, vel periculum, quod rarò præsumere debes, non obligaris eo casu denunciare, nisi machinatio publica fuisset; quia ea denunciatio neque ad correctionem delinquentis, cum jam correctus sit, neque ad præcavendum damnum Societati, cum (ut suppono) nullum immineat, dirigi potest, sed solum ad punitionem. Quando autem denunciatio solum delicti punitionem respicit, publicitatem requirit ad ipsius obligationem, ut constat ex his, quæ diximus *tract. de fide*, ubi de denunciat. hæresis & *tract. de charit. disput. de correct. fraterna in fine.*

Hujusmodi præcepto annexum est, quod traditur *decreto* 1. *& can.* 1. *congregationis* 6. ibi enim postquam confirmatum est decretum congregationis 5. editum adversus societatis perturbatores, & extensum, ut non solum comprehendat per se Societatem perturbantes, sed etiam qui per interpositam personam domesticam, vel extremam perturbationem procuraverint. Provincialibus in virtute S. Obedientiæ præcipitur, ut in hujusmodi homines inquirant, reosque certi criminis ad Generalem Præpositum deferant, dentque operam, ut Societas intelligat ipsos non minus strenuè, quam fideliter suo ea in re munere fungi.

12. Nonum præceptum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ traditur in congregat. 5. Generali *decreto* 20. adversus eos, qui per se, vel per alios officium Qualificatoris, seu consultoris S. Inquisitionis præsumpserint procurare, vel ambire in regno Hispaniæ, aliisque dominiis illi tribunali subjectis. Quod præceptum, & sub eadem pœna P. N. Mutius Vitteleschi. *anno* 1525. extendit ad eos, qui alteri hoc officium procuraverint. Ratio hujus præcepti duplex assignatur in supradicto decreto, prima, ut S. Officii ministerio, ad quod assumere volent Inquisitores ex nostris, liberius, & dignius præstetur obsequium. Secunda, ut ambitionis inter ipsos nostros aditus præcludatur. Circa quod præceptum nihil speciale notandum occurrit, præter ea quæ dicta sunt de ambitione dignitatis extra, & intra Societatem, quæ huic puncto applicari possunt.

13. Decimum præceptum sub pœna excommunicationis Provinciali reservatæ impositum est à congregatione 7. Generali *decreto* 18. tum in illos, qui inconsulto Provinciali externos de dimissione sua in consilium adhibent, tum in illos, qui quocunque modo externorum auxilio, vel intercessione ad dimissionem à superioribus obtinendam utuntur. Finis hujus præcepti est, quieti nostrorum consulere, illorumque dimissionem è Societate indebitam vitare. Duplex est hujus præcepti materia, & obligatio. Prima, ne petas consilium de dimissione ab externis inconsulto Provinciali. Secunda ne eorum auxilio, & intercessione ad dimissionem obtinendam utaris. Non tibi prohibetur absolutè dimissionem cum aliis à Societate communicare, ne fortè objicias etsi injustè tibi interdici consilium peti ab iis, qui liberè daturi sunt, & astringi ad petendum à nostris, qui ob amorem suæ religionis præsumuntur non dicturi veritatem, tametsi judicent tibi expedire dimissionem. Sed prohibetur tibi, ne ab illis inconsulto Provinciali consilium petas. Quod certè justissimum est, & omnem querelæ occasionem tollit. Deinde prohibetur tibi, ne utaris auxilio, & intercessione externorum ad dimissionem à superioribus obtinendam, adversus quod præceptum delinquis non solum quando ab externis petis auxilium, & intercessionem ad dictum effectum, illudve procuras, sed etiam quando ipsi non rogati, sed ex se tibi favorem præstant ad obtinendam dimissionem, tu verò non impedis, cum possis, nam eo ipso convinceris illorum auxilio uti ad dimissionem obtinendam, ac proinde præcepto adversari.

14. Ultimum præceptum procedit tempore congregationis Generalis, in qua Præpositus Generalis, & assistentes eligendi sunt. Nam 8. *p. constitut. cap.* 6. §. 2. sub excommunicatione latæ sententiæ mandatur cuilibet è Societate manifestare vicario, vel alicui ex antiquioribus professis, qui cum vicario conferet, si sciret aliquem hoc munus affectasse (subintelligitur ab obitu generalis, ut explicant Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 10. *num.* 15. Sanch. *lib.* 6. *sum. c.* 18. *num.* 60.) vel etiam nunc affectare directè, aut indirectè id procurando, vel signo aliquo id declarando. De electione Assistentium habetur in formula congregat. 4. generalis *vers. si quis*, ubi in virtute S. Obedientiæ præcipitur cuilibet è Societate, ut Præposito Generali deferat, si quem ex congregatione, sive extra congregationem cognoverit, qui in ipsis informationibus, aut extra illas ambitiosè egerit, ut vel ipse, vel alius in Assistentem eligatur, aut etiam alicujus eligendi causa alius excludatur, cuique est imposita pœna excommunicationis Generali reservatæ. Materia hujus præcepti clarissima est. Finis est, ut aditus ambitioni præcludatur, & electiones rectissimè fiant, secluſa omni humana diligentia.

Punctum ult.

De relaxatione status religiosi.

SUMMARIUM.

1 *Vota relaxari possunt irritatione, commutatione, & dispensatione.*
2 *Vota statui religioso annexa Pontifex dispensare, & commutare potest, non autem irritare.*
3 *Vota substantialia castitatis, paupertatis, & obedientiæ nullus præter Pontificem relaxare potest.*
4 *Plures Doctores negant Pontifici potestatem dispensandi in his votis.*
5 *Probabilior est sententia affirmans, & satisfit fundamentis contrariis.*

1. STatus religiosus relaxari potest, relaxatis votis, quibus constituitur. Constituitur autem substantialiter religiosus status illis tribus votis paupertatis, castitatis, & obedientiæ, quibus alia vota ex speciali cujusvis religionis regula, & præscripto annectuntur. Ut est in religione Minorum votum vitæ quadragesimalis, in religione S. Mariæ mercedis votum redemptionis captivorum; in Societate Jesu omnia illa vota quæ hac disput. reliquimus explicata. Videndum igitur est, an tam vota accessoria, quam substantialia relaxari queant, & à quo Prælato?

2. Tripliciter vota relaxari possunt, irritatione, commutatione, & dispensatione. Primò igitur existimo certum, vota religioso statui annexa à nemine præter summum Pontificem irritari, commutari, aut dispensari posse. Quia cum nullus alius prælatus dissolvere possit religiosum statum à Pontifice approbatum, & confirmatum, nullus potest dissolvere quæ hunc statum integrant, & perficiunt, quia accessorium naturam principalis imitatur. Quod non leviter confirmari potest ex Trident. *sess.* 25. *c.* 1. dicente, cum compertum sit ab eis (scilicet regularibus prælatis) non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent relaxari. Hæc autem vota pertinent ad substantiam licet non essentialiter, integraliter tamen, & perfectivè; quia illam integrant, & perficiunt. Non igitur possunt ab alio præter Pontificem relaxari. Neque huic doctrinæ obstat, quod in aliquo casu prælatus regularis videatur in his votis dispensare eximendo subditum ab illorum obligatione. Nam si attentè res consideretur, illa non est dispensatio, sed authentica interpretatio, quod ad illum casum ob aliquas circunstantias votum non extendebatur, vel quia materia illius voti aliquo modo subditur Prælati voluntati, qua de medio sublata votum cessat non per irritationem, commutationem, aut dispensationem, sed per defectum

ctum materiæ,& objecti. Atque ita ſuſtinet Suar. latius probans *t.4. de relig. tr.8. lib.2. cap.12. à num. 30. uſque ad 40.*

Quoad Pontificem attinet, hæc vota commutari, & diſpenſari poſſunt, ſi cauſa legitima ſubſit (quæ rarò contingit) irritari autem non poſſunt. Priorem partem ſupponit, & tradit Sanch. *lib.5 ſum c.1.n.13.* Dupliciter Pontifex in his votis diſpenſare poteſt, primò directè, ſecundò indirectè. Indirectè diſpenſat, ſi diſpenſaret in votis ſubſtantialibus religionis: iis enim ſublatis,& acceſſoria ceſſant. Poſſe autem in illis diſpenſare ſtatim dicemus, directè tamen in iis votis diſpenſare, Pontifex poteſt manente ſtatu religioſo; quia nec ex materia illorum votorum, neque ex annexione, quam habent ad religioſum ſtatum impediri hæc poteſtas poteſt. Non quidem ex materia; quia nulla eſt, eſto ſit excellentiſſima, cujus obligatio remitti à Pontifice nomine Chriſti non poſſit, ſi cauſa juſta hujus remiſſionis intercedat. Minus autem impediri poteſt hæc diſpenſatio ex annexione ad ſtatum religioſum, quia hæc ex Pontificis voluntate,& præſcripto ortum habuit;ac proinde ejus poteſtati,& juriſdictioni ſubeſt. Quapropter in hac relaxatione comparatione Pontificis non poteſtas, ſed cauſa conſideranda eſt, quæ rarò legitima eſſe poteſt manente religioſo ſtatu. Quod verò Pontifex non poſſit dicta vota irritare inde convincitur;quia irritativa poteſtas provenit ex traditione,quæ per hæc vota(jure ſic diſponente)fit,at nihil poteſt poteſtatem concedere ad ſui deſitionem, & interitum. Cum ergo ex his votis, quæ ſtatum conſtituunt,& integrant,oriatur poteſtas vota irritandi, nequit ad ea vota, ex quibus hæc poteſtas oritur, extendi.

3. Ex his infertur quid ſit dicendum de votis ſtatum religioſum ſubſtantialiter conſtituentibus, nempe caſtitatis,paupertatis,& obedientiæ. Et quidem nemini alteri à Pontifice datum eſſe hæc vota relaxare, eſt concors omnium ſententia,& manifeſta ratio; quia ex approbatione Pontificia ſtatum conſtituunt perpetuum, & indiſſolubilem, nequit ergo Prælatus Pontifice inferior ejus diſpoſitionem mutare. Quapropter ſolum de Pontifice eſt difficultas;an poſſit in his votis diſpenſare,ſeu ea commutare? Irritare namque conſtat non poſſe ob rationem proximè dictam; quia irritativa poteſtas ex ipſis votis naſcitur,quæ naſci non poteſt ad ſuum interitum. Prætera quia irritativa poteſtas cum proveniat ex dominio, & poteſtate ex votis acquiſito,non eſt amplior in Pontifice, quàm in cæteris religionum prælatis; omnibus enim æquè traditur religioſus emittens vota, æquaque omnium illorum obſequio ſe dicat, & conſecrat. At cæteri religionis prælati nequeunt vota ſtatum religioſum conſtituentia irritare. Ergo neque Pontifex.

4. De poteſtate autem diſpenſandi idem dicunt plures doctores ſcilicet non extendi ad hæc vota ſtatum religioſum conſtituentia: ſic D.Thom. *2.2. quæſt.88. art.11.* & ibi Arag. *verſ. propter hæc argumenta* Sylveſt. verbo *votum 4. quæſt.5.*& alii apud Sanchez *lib.8. de matr. diſput.8. à num. 6.* Præcipuum fundamentum eſt, quia his votis traditus es Deo, & religioni obſequuturus; at res uni tradita nequit alteri concedi. Item res conſecrata, quouſque pereat, amittere non poteſt conſecrationem, at votis conſecratus es in Dei, & religionis obſequium:nequis ergo,dum vivis ab ea conſecratione recedere.

5. Cæterum longè probabilior eſt ſententia affirmans hæc vota à Pontifice diſpenſari poſſe, & à fortiori commutari, ſic D.Thom. mutans ſententiam *in 4. diſt. 28. qñæſt.1. art.4. quæſtiunc.1. ad 3.* & ibi Duran. *q.2. num.8.* Valent. *2.2. diſp.6. q.6. punct.7.* Azor. *t.1. lib.12. c.7. q.1.* Leſſius *lib.2. cap.40. dub.19. num.142. & ſeqq.* Sanchez innumeros referens *lib.8. de matrim. diſp.8. num.7. & lib. 5. ſum. cap.2.* Suarez *tom.3. de Relig. lib.8.9.& 10. in ultimis capitibus.* Ratio ea eſt, quia ad propagandam fidem, pacemque conſervandam, ſeditionéſque ſedandas alicujus provinciæ,aut regni expediens eſſe poteſt,quod monachus uxorem ducat, & regni gubernationem habeat. Ergo Pontifex, cui regimen Eccleſiæ commiſſum eſt, quippe debet bono communi conſulere, poterit eo caſu nomine Dei remittere monacho caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ obligationem,ut ſic abſque ullo ſcrupulo ducere uxorem poſſit,& temporalia bona adminiſtrare. Neque obſtat quod Deo, & religioni ſe tradiderit, cum nomine Dei, & religionis hæc remiſſio fiat. Neque item quod ſit conſecratus, ſeu deputatus in Dei, & religionis obſequium,quia juſta cauſa intercedente hæc deputatio mutari poteſt. Solum adverto legitimam cauſam ad diſpenſationem, ſeu commutationem votorum ſtatum religioſum conſtituentium non eſſe privatam voventis utilitatem, ſed communem alicujus reipublicæ, vel provinciæ; quia eſt res graviſſima, & præter ordinarium curſum: ſic omnes doctores relati ſupponunt.

TRACTATUS XVII.

DE VITIIS OPPOSITIS RELIGIONI.

PROOEMIUM.

VARIA ſunt vitia Religioni oppoſita, ut conſtat ex D. Thom. 2. 2. *à quæſt.* 90. ſpecialiter 92. *in princ.* Alia opponuntur Religioni per exceſſum : Alia per defectum. Cum enim virtus moralis medium reſpiciat, ab eo per extrema exceſſus, vel defectus recedi poteſt : quomodocunque receſſus contingat eſt vitium : quia medium, in quo virtus conſiſtit, non attingit. Exempla deſumi poſſent in Liberalitate, Temperantia, aliiſque virtutibus moralibus medium reſpicientibus, quibus tam per exceſſum, quam per defectum adverſari potes. Liberalitati námque adverſaris per exceſſum, ſi prodigus ſis, per defectum, ſi avarus : & ſic de aliis : ſic in materia Religionis opponi dicuntur per exceſſum ea, quibus creaturæ cultu debito Deo coluntur, vel Deus modo indebito colitur. Non quia in cultu Dei, ſi verus cultus eſt, poſſit eſſe exceſſus, cum Deus major ſit omni laude; ſed quia in mediis aſſumptis ad illum colendum excedere potes; eò quòd aſſumas media ad illum honorandum, quæ honorativa non ſunt, ſed potius divinæ Majeſtatis deſpectiva. Per defectum autem Religioni opponuntur ea, quæ denegant Deo debitum cultum, ipſumque deſpiciunt. Vitia per exceſſum ſunt Superſtitio, Idololatria, Divinatio, variáque obſervantia. Vitia per defectum enumerantur, Tentatio Dei, Blaſphemia, Sacrilegium, Simonia, Perjurium & Infidelitas in promiſſis implendis. De Perjurio, & Infidelitate, cum de Voto, & Juramento ſermo fuit inſtitutus, egimus. Quocirca in præſenti de aliis vitiis agendum erit. Triplici diſputatione tractatum abſolvemus. Prima erit de Superſtitione, ejúſque ſpecialibus vitiis Religioni oppoſitis per exceſſum. Secunda de Tentatione Dei, Blaſphemia, & Sacrilegio. Tertia de Simonia.

DISPUTATIO I.

De Superſtitione, ejúſque ſpeciebus.

PUNCTUM I.

Unde ſuperſtitio dicatur, quid ſit, quotuplex, & quam grave peccatum.

SUMMARIUM.

1 *Unde derivetur ſuperſtitio.*
2 *Ejus definitio expenditur.*
3 *Falſus cultus dupliciter contingit.*
4 *Verſari poteſt circa Deum, & circa creaturas.*
5 *Superſtitio per ſe grave eſt peccatum, aliquando contingere poteſt eſſe veniale.*
6 *An jejunare die dominica ſit peccatum.*
7 *Quid cum voves in honorem alicujus ſancti jejunare, cujus vigilia incidit in dominica?*

1. VArie procedunt doctores in explicanda origine hujus vocis. Nam Cicero *lib. 2. de natura Deorum*, dixit derivari ex illo facto, quo aliqui totos dies precantes, & immolantes intendebant conſequi ut ſibi liberi ſuperſtites eſſent. Hi ergo ratione hujus finis per nimium cultum procurati, ſuperſtitioſi vocabantur Lucretius (prout refert Iſidor. *lib. 8. Etymol. c. 3.*) ſuperſtitionem inde dictam putat, quod ſit ſuperſtantium rerum, hoc eſt cœleſtium, & divinarum, quæ ſupra nos ſtant inanis, & vanus timor. Erat enim Lucretius Epicureus nullam in Deo providentiam agnoſcens rerum humanarum, eaque de cauſa putabat vanum, & inane eſſe illum timere. Alii verò, ut Lactant. *lib. 4. divinar. inſtit. c. 28.* ſuperſtitioſos dictos exiſtimant: eo quod ſuperſtitem mortuorum memoriam colerent, vel quia parentibus ſuis ſuperſtites imagines eorum domi, tanquam eos venerantur. Item Servius dicit ſuperſtitionem à ſuperſtite dictam eſſe, quæ anicularum propria eſt, quæ multis per ætatem ſuperſtites ſunt, & quæ rebus inanibus addictæ, dum volunt videri nimis religioſæ, ſuperſtitioſæ fiunt, & ita delirant. Tandem Iſidor. *ſupra dicto loco* affirmat ſuperſtitionem à ſuper ſtatuto, vel ſuperinſtituto derivari, quia eſt ſuperflua, vanaque obſervantia ſuper ſtatuta, ſeu inſtituta majorum. Et hoc videtur eſſe veritati conformius.

2. Sed undecunque hæc vox derivata ſit, ſuperſtitio idem eſt, ac indebitus cultus, ſeu vana religio : ſic omnes Catholici cum D. Thom. 2. 2. *q. 92. art. 1.* Hic vanus cultus alius eſt falſus, & alius ſuperfluus, cum enim Deus in ſpiritu, & veritate adorari debeat, juxta illud Joan. 4. *In ſpiritu, & veritate oportet adorare*, efficitur cultum virtuti oppoſitum falſum dici, oppoſitum

poſitum ſpiritui vanum, & ſuperfluum : ſuperfluus eſt qui ex ſe nihil falſum ſignificat: At Dei honorativus non eſt, eo quod per ſe ſpectatus neque ad excitandum ſpiritum, neque ad Dei gloriam ordinatur, ut ſi in officio divino aliqua vana miſceas, ſi orationes fundas tot candelis talis coloris appoſitis, & non aliter, ſi in Miſſa, officioque divino aliquas cæremonias præter Eccleſiæ morem miſceas: ut bis *Alleluia* ubi unum, vel nullum eſt dicendum: *Gloria* & *Credo*, ubi omittendum eſt. Hæc enim media aſſumpta ad honorandum Deum non illum honorant, ſed dehoneſtant; ſed quia per ſe nihil falſum ſignificant; ea de cauſa cultus, qui illis defertur Deo, ſuperfluus dicetur, non falſus. Dices ſignificant Deum coli illis actibus, quod eſt falſum, & blaſphemum. Ergo nullus eſt cultus ſuperfluus, qui non ſit etiam falſus. Reſpondeo ſignificare ex intentione operantis non ex ſe, ex ſe enim potius dictant Deum illis vanis actibus colendum eſſe. Secundò dices : ſi Deus illis mediis vanis non colitur, ſed dehoneſtatur. Ergo cultus ei per illa exhibitus non ſolum ſuperfluus, ſed falſus, & mendax eſt. Reſpondeo eſſe falſum quoad cultum formalem, non quoad materialem, id eſt cultum illis exhibitum carere veritate cultus, non tamen aliam in ſe falſitatem continere.

3. E contra cultus falſus ille dicitur, qui hanc falſitatem formalem cultus præſtat aliquid falſum ſignificando, quod dupliciter contingit vel ex parte colentis, vel ex parte medii, quod aſſumitur in cultum. Ex parte colentis contingit falſitas, ſi fingat ſe colere Deum nomine Chriſti, & Eccleſiæ; cum tamen Chriſtus, & Eccleſia hanc illi facultatem non tribuant : quod ſolum in cultu publico, & qui nomine Eccleſiæ fit, evenire poteſt, ut rectè probat Suar. *tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſt. cap. 2. à num. 15. & ſeqq.* Sanch. *lib. 2. in decal. 37. num. 3.* Solum enim ille cultus, ad quem præſtandum habet Eccleſia miniſtros deſignatos uſurpari poteſt à non deſignato, & tunc talis uſurpatio eſt falſitas ex parte colentis; quia fingit ſe nomine Eccleſiæ Deum colere, cum tamen Eccleſia illi cultum non commiſerit. Sic qui ſe fingeret Sacerdotem, & attentaret miſſam dicere, committeret falſitatem ex parte colentis. Et idem credo de vero Sacerdote depoſito; quia eſto quoad ſubſtantiam ſacrificium nomine Chriſti offerat, at non quoad circunſtantiam temporis, cum illo tempore, quo præciſus eſt, nollet Eccleſia, neque Chriſtus, ut nomine ſuo offerat. Falſitas ex parte medii in cultum aſſumpti contingit, ſi medium aſſumas ad Deum colendum, quod falſum ſignificet. Exemplum eſt, ſi modò offeras vitulum in ſacrificium; denotas enim ſacrificium Euchariſtiæ non eſſe unicum, omnia ſacrificia antiqua abſorbens. Item ſi in Sacramentis miniſtrandis, mutares formam, aut materiam, quia tunc falſo ſignificares Sacramentum conficere, cum tamen Sacramentum non ſit. Idem juris eſt, ſi falſis miraculis, aut teſtimoniis veritatem noſtræ fidei confirmares. Non enim his mendaciis veritas indiget.

4. Rurſus falſus cultus poteſt directè verſari circa Deum, & circa creaturas. Circa Deum verſatur, quoties Deus falſum ſignificantibus colitur, vel ut melius dicam dehoneſtatur, ut ex exemplis allatis conſtat. Circa creaturas falſus cultus verſatur, ſi cultum debitum Deo attribuas creaturis. Et hoc tripliciter contingere poteſt. Primò. Si illis attribuas honorem recognoſcens in eis divinum quid eſſe, qui cultus, ſeu ſuperſtitio vocatur *Idololatria* : ad quam ſpeciem reducitur, qui falſis reliquiis honorem veris debitum tribueret, & qui hominibus perditis honorem, & cultum, qui ſanctis debetur, præſtant. Secundò, Contingit falſitas in creaturarum cultu, ſi honorem tribuas, ut ab eis cognitionem rerum occultarum obtineas, & hæc ſuperſtitio vocatur divinatio. Tertiò, ſi tibi auxilium, & favorem præſtent, & hæc appellatur vana obſervantia : ſic D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. *quæſt. 92. & 93.*

5. Quoad ultimum verò quam grave peccatum ſit ſuperſtitio, breviter reſpondeo, per ſe peccatum eſſe mortale ſuperſtitionem falſam vel ex parte colentis, vel ex parte rei ſignificatæ. Ex parte colentis, quia eſt uſurpatio legationis in materia graviſſima. Ex parte rei ſignificatæ, quia facto ipſo ſe infidelem profitetur: ſic Navarr. *cap. 11. n. 24.* Caiet. *2. 2. quæſt. 93. art. 1. & in ſum. verbo ſuperſtitio, c. 1.* Valent. *tom. 2. diſp. 6. q. 10. part. 2. verſ. ſi autem quæratur*, Leſſius *lib. 2. cap. 43. dub. 1. n. 4.* Sanch. *lib. 2. c. 37. n. 5.* Suar. *tom. 1. de Religion. lib. 2. de ſuperſtit. c. 2. n. 18.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcept. q. 5. p. 1. num. 2.*

Secundò reſpondeo ſuperſtitionem vanam, & ſuperfluam aliquando eſſe mortale, aliquando veniale: Sic Bonac. *n. 4.* Leſſius *n. 5.* Suarez *n. 21.* Navarrus *n. 24.* Valent. *part. 2. fine.* Sanch. *n. 10.* Quando autem mortale, vel veniale ſit ex materiæ gravitate penſandum: ſi enim recitans officium divinum loco alicujus antiphonæ, vel pſalmi vana aliqua verba miſceres, ſine dubio graviter peccares: tum quia gravem Deo irreverentiam irrogas, quem intendis vanis rebus cultu publico colere, & honorare. Tum ipſi cultui publico, quem deturpas. Idem juris eſt, ſi turpia aliqua miſceres, tametſi ut partem divini officii non immiſceas. At ſi ſolùm aliqua indifferentia immiſceas, & non in tanta quantitate, ut ordo divini officii graviter perturbaretur, neque ut illius partem, peccatum ſolùm erit veniale. Qua ratione à gravi culpa excuſantur addentes aliquas ceremonias, & orationes in Miſſa, & officio divino, recitantes, & orantes hac poſitione corporis, his geſtibus, & figuris, &c. Sic ſupradicti Doctores.

6. Ex his infertur deciſio illius quæſtionis, an ſit peccatum mortale jejunare die dominica ? Et quidem ſi in contemptum Reſurrectionis Chriſti Domini, quaſi verè à mortuis non reſurrexiſſet jejunares, qualiter Manichæi jejunabant dubium non eſt te graviſſimè peccaturum; quia ſaltem facto ipſo hæreſim profiteris, & in hujus hæreſis exterminationem Eccleſia jejunium dominicale prohibuit : *c. ſi quis presbyter. 30. diſt. c. ſacerdos 26. q. 6. & c. ne quis jejunet de conſecr. diſt. 3.* Idem juris eſt, ſi ex fine improbandi hoc Eccleſiæ præceptum jejunares; quia juſtiſſimam legem improbare blaſphemum eſt. At ſi ſecluſo quolibet malo fine ob finem bonum, & honeſtum, qualis eſt, ut ſatisfacias pro peccatis commiſſis, vel ut magis diſpoſitus ſis ad Deum laudandum jejunes, culpa mortalis non erit. Quia lex illa prohibens jejunium dominicale videtur ceſſaſſe, quia ceſſavit hæreſis Manichæorum, ad quam exterminandam fuit jejunium prohibitum. Neque apparet ex quo alio capite illicitum eſſe poſſit. An verò ſit peccatum veniale; credo eſſe, ſi ſolo die dominico jejunares; quia tunc uteris ſuperfluo, & ſingulari cultu præter Eccleſiæ morem : cum enim aliis diebus tibi conceſſum ſit jejunare, & die dominica interdicatur, hunc ordinem invertere nulla rationabili cauſa urgente, ad minus peccatum veniale cenſendum eſt. Thom. Sanchez *lib. 2. in decal. c. 37. n. 13. 14. & 15.*

7. Secundò infero, ſi in honorem alicujus Sancti ejus feſtum jejunare voveas, & feſtum incidat in die dominica, non fore te ſuperſtitioſum, ſi die dominica jejunes : quia tunc dominica dies per accidens ad jejunium habetur; imo videris ex voto obligatus; quia eſt de materia licita, neque impeditiva majoris boni, poteris tamen propria authoritate in diem antecedentem, vel ſequentem commutare ; quia videtur gratius Deo ob ritum univerſalis Eccleſiæ die dominica non jejunantis, jejunium in alium diem transferre : Sic Sanchez *ſuprad. num. 18.*

PUNCTUM II.

Quid sit Idololatria, & quale peccatum.

SUMMARIUM.

1 *Definitur idololatria.*
2 *Est maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus apponuntur.*
3 *Si contingit cum hæresi pœnas hereticis incurris, secus si absque hæresi.*

1. IDololatria prima, & præcipua species superstitionis est idolorum cultus, quo idola nullam divinitatem habentia pro veris Diis honorantur. Generaliter autem quilibet honor divinus creaturæ attributus idololatria est. Dupliciter autem hunc cultum creaturis attribuere potes. Primò credendo in creatura divinitatem residere, ob quam divino honore digna sit, & tunc est idololatria hæreticalis, seu mixta hæresi. Secundò, cognoscendo nullam in creatura inesse divinitatem, vis tamen ob aliquem specialem respectum honorem Deo debitum illi tribuere. Quomodocunque autem contingat idololatria, sive cum hæresi, sive absque illa, gravissimum est peccatum, & Deo maximè injuriosum: siquidem ejus honorem usurpas, & alteri tribuis: tacitè enim vis ejus divinitatem tollere, & creaturæ conferre, quod est summa blasphemia, neque hoc peccatum excusari potest ullo metu, & timore; quia est res intrinsecè mala: & in his omnes conveniunt. Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 37. n. 21.* Valent. *2. 2. disp. 6. q. 11. part. 2. vers. ex diversa, & p. 3. vers. neque obstat.*

2. An autem sit maximum peccatum? Breviter respondeo esse maximum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. At est inferius vitiis, quæ Theologicis virtutibus adversantur: Sic Suarez *lib. 2. de superstit. cap. 6. num. 15.* Notanter dixi idololatriam esse cultum, quo honorem Deo debitum creaturæ exhibes, qua posita exhibitione quantum in te est, concilias creaturæ existimationem Deo debitam; siquidem nulla alia via conciliatur hæc æstimatio, quam illius cultus exterioris exhibitione. Quocirca non video, quomodo sine voluntate attribuendi creaturæ honorem debitum Deo, idololatria esse possit; tametsi possit esse sine voluntate, ut de facto creatura consequatur illo cultu æstimationem Deo debitam; imo potest esse idololatria cum voluntate contraria, qualem solent habere Catholici, qui metu mortis signa adorationis idolis exhibent, non ex affectu honorandi idolum, & conciliandi ei divinam æstimationem, sed ex affectu fugiendi mortem imminentem, si illa adorationis signa non exhibent: ut latius expendit Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. toto cap. 4.*

3. Quando idololatria contingit cum hæresi, pœnas hæretici incurris, si absque hæresi nullam ipso jure contrahis: at venis puniendus arbitrio judicis pro qualitate criminis, ut latius diximus, cum de pœnis hæreticorum, & illorum, qui de hæresi suspecti sunt, sermonem fecimus.

PUNCTUM III.

Quid sit divinatio, quotuplex, & quale peccatum.

SUMMARIUM.

1 *Dæmon futura contingentia pendentia à libera voluntate certè cognoscere non potest.*
2 *Futura à causa naturali necessario provenientia benè cognoscere potest.*
3 *Variis mediis homines instruum, & occulta docent dæmones.*
4 *Expenditur definitio divinationis.*
5 *Duplex est divinatio, & utraque gravissimum peccatum.*
6 *Quod intelligitur, cum seriò mediis illis variis uteris, quid si joci causa, ut experiaris, quid si casu accidat, rarò à mortali excusatur, esto plures contra sentiant.*
7 *Observare somnia, auguria, &c. non ut certa, sed ut contingentia non videtur mortalis una, vel altera vice, secus si frequenter.*
8 *Non videtur grave peccatum, si cum alio pactum ineas, ut præmoriens superstiti appareat, Deo id concedente, moniturus de sua salute, rarò tamen à culpa veniali.*
9 *Invocatio dæmonis tam expressa quam tacita multiplex est pro multiplicitate rerum, quæ ad divinationem assumuntur.*
10 *Tacita, & expressa invocatio non videtur specie differre.*
11 *At in confessione declarare debes quomodo divinaveris.*
12 *Omnis divinatio sive tacita, sive expressa ad superstitionem pertinet.*
13 *Superstitio procedens ex pacto expresso cum dæmone plures malitias habet.*

1. PRæmittendum est dæmonem futura contingentia à libera voluntate pendentia certò cognoscere non posse, juxta illud Isai. 41. *Annunciate nobis, quæ futura sunt, & dicemus, quod Dii estis vos.* Item neque certò cognoscunt cogitationes, & affectiones hominum internas in voluntate residentes; juxta illud 2. Paralipom. 6. *Tu solus nosti corda hominum.* Verum etsi hæc certò non cognoscant, probabilissimè tamen ea conjectant. Tum quia causas naturales omnes, & vim earum perfectissimè norunt. Tum quia norunt hominum affectiones, & naturales eorum inclinationes. Tum quia maxima experientia pollent, & memoria retinent quid ex quo communiter sequatur. Tum quia sagacissimi sunt, & Deo permittente hominum phantasmata variis viis perturbant.

2. Secundo præmitto futura, quæ à causa naturali necessariò proveniunt optimè dæmones prædicere possunt: quia eorum cognitio non excedit eorum naturam. Idem est de cogitatione præsentium, quæ in actum externum prodierunt. Quapropter sciunt secreta consilia, futura, aliaque occulta peccata à voluntate pendentia.

3. Tertiò præmitto variis modis dæmones instruere homines posse, & occulta docere. Primò objiciendo sensibus vera corpora aliunde asportata, vel à se fabricata, vel saltem objiciendo similitudines corporum mediis, quibus responsum reddit, & homines instruit. Secundò formando in aëre aliquam vocem, quæ solùm à divinatore audiatur. Tertiò immutando phantasiam, sensus exteriores, & his similia: cum enim dæmon æmulator sit divinæ excellentiæ, & omnes modos, quibus Deus suos servos instruit, usurpare conatur, ut hac ratione excellentiam divinam arroget, & ostentet, & in iis omnes Doctores, referendi conveniunt.

4. Divinatio in præsenti est futurorum contingentium prædictio modo indebito: Sic D. Thom. *2. 2. quæst. 95. art. 1.* Azor. *1. p. instit. moral. lib. 9. cap. 12. q.* Valent. *disp. 7. q. 12. p. 1.* Sanch. *lib. 2 in decal. cap. 38. n. 1.* Suarez *t. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. c. 7. n. 1. & 2.* Lessius *lib. 2. de justit. c. 43. dub. 5. a n. 21.* Notanter dixi, futurorum contingentium: quia in ipsorum prædictione specialiter divinatio consistit, tametsi ad prædictionem cujuscumque occulti, quod nulla humana vi cognosci potest, extendatur. Dixi indebitis modis; quia debito modo; scilicet ex divina revelatione futura prædicere non est divinatio, sed prophetia. Debet ergo præ-

dictio à divina providentia minimè ordinatis comparari. Hæc autem alia eſſe non poſſunt, præter auxilium, dæmoniorúmque inſtructionem. Nam excluſo Deo, & Sanctis Angelis non eſt alius qui occultorum notitiam, & quæ vi naturæ non poſſunt cognoſci, præſtare poſſit. Ergo ſi ad aliquam à Deo: ejuſque Angelis, notitiam occultorum, procuras, conveneris à dæmone procurare.

5. Dupliciter hanc prædictionem procurare potes, & juxta illam duplex eſt divinatio alia quæ ſit invocatione expreſſa dæmonis, & hæc verbis, & factis fieri poteſt. Verbis, ſi verbis expreſſis eum invoces; factis, ſi facta uſurpes, quibus ſic dæmonem reſpondere. Alia divinatio, qua procuras occultorum prædictionem tacita dæmonis invocatione, & hæc contingit, cum vana verba, & facta uſurpas ad illius prædictionis conſecutionem. Dicuntur autem vana; quia ex ſe non valent notitiam illorum effectuum præſtare; eo quod cum effectibus nullam habeant connexionem: ſi igitur hæc uſurpes ad aliquos effectus cognoſcendos, videris ſanè velle à dæmone notitiam habere: cum enim, vanis verbis, & factis nullus alius niſi dæmon moveri poſſit ad prædictionem illam concedendam; quia non ſunt media apta, quibus Deus, bonuſque Angelus moveatur, neque ejus bonitatem decent, convinceris ſanè illa uſurpans velle à dæmone prædictionem illam obtinere, cui hæc vana, & futilia complacent. Neque valet dicere te nolle à dæmone edoceri; & cum illo pactum inire, ſi factum uſurpas, cui nullus alius, niſi dæmon ſe immiſcet. Nam facto ipſo opem dæmonis imploras, quantumvis verbis contrarium dicas, ut bene dicit Leſſius *lib.2.c.43.dub.8.n.52.* Sanch. *lib.2.in decal.cap.38.num.4.* Suar. *lib.2.de ſuperſtit. c.9.n.13.& ſeqq.* Bonac. *diſp.3. de primo decal. præcept.quæſt.5. punct.3.num.6.* Unde hæc invocatio ſive expreſſa, ſive tacita graviſſimum peccatum eſt, neque levitatem materiæ admittit, ejus autem malitia in eo ſita eſt, quia hac expreſſa, vel tacita invocatione vis amicitiam cum iniquiſſimo inire, ejúſque diſcipulum eſſe, quod eſt quoddam genus proditionis, & apoſtaſiæ. Sic Cajetan. 2. 2. *q.95 art.2.* Suar. *lib.2.de ſuperſtit.c.7.n.10.& c.9.n.13.& 26.* Sanch. *lib.2.cap.38.n.4 & 5.* Leſſius *lib.2.cap.43.dub. 5.n.27.*

6. Adverto tamen ſupradicta procedere, cum ſeriò mediis illis vanis uteris ad prædictionem occultorum habendam: nam ſi illis mediis utaris joci cauſa ut experiaris quid caſu accidat, quidve tale ſignum deſignet, credens totum eſſe futile, & inane, communiter Doctores exiſtimant neque eſſe ſuperſtitionem, neque excedere culpam venialem. Sic Valent. 2.2. *diſp.6. quæſt. 12.p.4.* Delrius *lib.5.diſquiſit.mag.cap.2.quæſt.4.* Sanch. alios referens *lib. 2. cap.38.num.10.* Bonac. *diſp.3. de primo decal. præcept.quæſt.5 p.3.n.17.tom.1. de Relig. lib.2.de ſuperſtit. c. 9. n. 11.* & alii apud ipſos. At credo rarò à mortali hunc uſum excuſari; quia compertum tibi eſt illa media improportionata eſſe ad ſignificandum occultos effectus. Ergo cum tentas videre quid ex illis accidat, quidve ſignificent, tantas experiri, an de facto ſe dæmon illis immiſceat, & conſequenter tentas cum dæmone Societatem habere, quod etiam ex loco videtur grave peccatum.

7. Exiſtimarem autem regulariter ſolùm eſſe veniale peccatum obſervare vana, vel altera vice, ſomnia, auguria, aruſpicia, ſortes, & ſimilia, non ut certa ſigna futuri eventus, ſed ut contingentia; quia certam fidem iis ſuperſtitionibus non præſtans, non videris perfectè ſuperſtitioſus: tametſi in periculo verſeris. Dixi obſervare ſomnia, auguria unâ, vel alterâ vice: ſi enim communiter hæc obſervares, & juxta illas actiones dirigeres, non dubito te graviter peccaturum, quantumvis dicas illis fidem non habere; quia factis illis denotas credere aliàs non ita efficaciter ad illarum normam actiones componeres. Sic Caietan. *in ſumm. verbo ſomniorum obſervatio.* Navarr. *ſum.cap.11.n.33.& 37.* Azor. *lib.9.c.17.fine,* Sanch. *lib.2.in decal.cap.38.n.21.& 22.* Suar. *lib.2 de ſuperſt.c.13.n.25.* Bonac. *diſp.3.de primo decal. præcepto,q.5. p.3. n.18.*

Ex quo fit à fortiori te non peccaturum, ſi abſtineas ab aliqua actione non præcepta ob ſomnium, vel caſum aliquem contingentem, quoties dubius es, an ſomnium, vel caſus ille contingens fuerit à divina providentia in ſignum futuri eventus ordinata; quia tunc videris prudenter operari. At debes fundamentum hujus dubitationis habere non futile, & inane, ſed firmum: alias ſaltem venialiter peccabis, ſic Suar. *cap.10.n.6.* Sanch. *lib.2. c.38. n.21. fine.*

8. Fit ſecundò te non peccare graviter, ſi cum alio pactum ineas, ut præmoriens ſuperſtiti appareat (Deo id concedente moniturus de ſua ſalute, quia nihil intendis ope dæmonis cognoſcere. At rarò à culpa veniali tale pactum excuſabitur. Tum ob curioſitatem vanam, tum ob periculum deceptionis, quod ſæpè in his apparitionibus ſolet contingere. Quare jure optimo hos curioſos reprehendit Martin. Delrio *lib.2.diſquiſit.mag.q.26.ſect. 7.* Bonac. *diſp.3. de primo decal. præcepto, q.5.p.3. in fine,* Sanch. *cap.48.n.25.*

9. Rurſus invocatio dæmonis tam expreſſa, quam tacita multiplex eſt pro multiplicitate rerum, quæ ad divinationem aſſumuntur, de quibus latè Delrius *lib.4.diſquiſit. mag.c.2.quæſt.6. & 7.* Breviter tamen eas enumerant Sanch. *num. 21.* Leſſius *num. 25.* Suarez *cap. 8. in princ.& cap.9.n.5.* Azor. *cap.12.& ſeqq.* ſed quia in ſpecie morali non differunt, ſupervacaneum dixi ea nominare. Non enim differt in genere moris divinare per aquam, per ignem, per aſtra, per ſomnia, per ſortes, tametſi in genere entis detur differentia: ſicuti furtum auri non differt à furto argenti in genere moris: ſic Azor. *1.p.lib.9.c.12.q.3.* Suarez *t.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtit. c.9.n.5.& c.10.n.2. & 3.* Sanchez *lib.2. in decal. c.38. n. 14.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcept. q. 5. p. 3. n. 20.*

10. Solum inter invocationem tacitam, & expreſſam eſt difficultas; an ſit aliqua differentia ſpecifica neceſſariò in confeſſione manifeſtanda; Ratio difficultatis eſt; quia idem juris eſt taciti, ac expreſſi: *leg.de quibus, in fine, ff. de legibus, & leg. cum quid, ff. ſi certum petatur,* & latè Eberardus loco ab eo expreſſo ad Tacitum *n.1.* Profeſſio enim tacita, & expreſſa non differunt. Et idem eſt de conſenſu in quolibet contractu. Et confirmo. Tota malitia divinationis conſiſtit in voluntate impetrandi à dæmone, quod fuerat à Deo expoſtulandum; ſed hæc voluntas eadem eſt, ſive verbis id poſtules, ſive factis. Item cum uteris factis, quibus locis dæmonem ſe immiſcere, cenſeris expreſsè dæmonem invocare: ſed eadem malitia videtur eſſe, cum uteris factis, quibus ſcis nullum alium niſi dæmonem ſe immiſcere poſſe; tametſi neſcias, an de facto dæmon ſe illis immixturus ſit. Ergo tacita invocatio non differt ab expreſſa. Ergo non teneris hoc in confeſſione exprimere, ſed ſatisfacies, ſi dicas te in divinando moraliter peccaſſe & ita tenet Victor. *ſum.ubi.de confeſſ.n.176.in fine.* Adde, eſto, tacita invocatio ab expreſſa differat, differt tamen ſicut imperfectum à perfecto, quod non arguit diverſitatem ſpecificam, ſed gradualem majoris, vel minoris gravitatis; ut dicit Sanch. *cap.18.n.24.* Suar. *lib.2.de ſuperſtit.c.10.n.1.* Bonac. *p.3.n.20.* & favet D. Thom. 2.2. *q.95.art.3.ad 1.* dicens: multo gravius eſt dæmones invocare, quam aliqua facere, quibus dignum ſit, ut ſe dæmones ingerant. Non enim dixit diverſum eſſe ſpecie, ſed eſſe gravius; quaſi judicans gravitatem eſſe intra eandem ſpeciem. At eſt ſatis probabilis ſententia neminem obligatum eſſe circunſtantias aggravantes intrà eandem ſpeciem in confeſſione manifeſtare. Ergo erit probabile non eſſe obligatum manifeſtare expreſſam dæmonis invocationem.

11. Cæterùm credo, te obligatum eſſe manifeſtare pactum expreſſum: Sic Sanch. Suar. Bonac. *locis allegatis,* id

id tanquam certiſſimum reputantes. Ratio ea videtur eſſe: quia in confeſſione manifeſtare teneris non ſolùm diſtinctionem ſpecificam peccatorum, ſed & numericam. At cum voluntatem habes expreſſam dæmonem invocandi, diſtinctum peccatum eſt, ac eſt illud, quod committis tacita invocatione; quia in tacita invocatione ſolùm hæc voluntas virtualiter adeſt non formaliter, ſed voluntas formalis à virtuali eſt numero diſtincta. Ergo teneris in confeſſione has voluntates diſtinguere. Neque obſtat ratio contraria. Fateor non differre ſpecie tacitam invocationem ab expreſſa: at quia numero differt manifeſtanda eſt.

12. Deinde eſt difficultas; an omnis divinatio ſive tacita, ſive expreſſa ad ſuperſtitionem pertineat? Negat Valent. 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 12. *p.* 3. *in princ.* indicat Leſſius *lib.* 2. *de juſtit c.* 43 *dub.* 5. *n.* 28. Moventur; quia ſuperſtitio conſiſtit in voluntate attribuendi creaturæ divinum honorem, at ſola divinatio futurorum contingentium pendentium à cauſa libera ad Deum pertinet. Ergo ſola hæc divinatio ſuperſtitioſa eſt. Et confirmo, cum à dæmone petis ſcientiam alicujus occulti effectus præſentis, non petis aliquid quod ejus poteſtatem excedat, ergo nullam illi tribuis divinitatem. Ergo neque ſuperſtitionem committis, tametſi graviſſimè pecces. Cæterùm probabilius eſt veram eſſe ſuperſtitionem: Sic cum D. Thom. 2. 2. *q.* 85. *art.* 2. docet Cajetan. *ibi in fine*, Suarez *lib.* 2 *de ſuperſtit. cap.* 8. *à num.* 16. Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *à num.* 9. Ratio eſt; quia ex proprio divinitatis jure vult Deus, ut creaturæ omnes ad ipſum confugiant, in eóque fidant. Qui ergo illo relicto confugeret ad ſuum inimicum, in eoque confideret, plane ejus juri divino derogaret, & quod illius proprium eſt vellet inimico tribuere. Ergo committit ſuperſtitionem, & tacitam idololatriam: & per hæc patet ſolutio contrariæ rationis.

13. Notandum tamen eſt cum Suarez *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 8. *à n.* 22. Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *n.* 26. Leſſio *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 43. *dub.* 5. *n.* 28. Superſtitionem procedentem ex pacto expreſſo cum dæmone plures malitias adjunctas regulariter habere: habet namque ſpeciem idololatriæ, ſi eum tanquam quid divinum recognoſcas; hæreſis ſpeciem, ſi eum talem eſſe credas; vanitatis, & ſuperbiæ, ſi ad conciliandam opinionem vulgi iis ſuperſtitioſis mediis utaris. Quapropter confeſſarii in horum examine diligentes eſſe debent, ut eorum malitiam, & peccati circunſtantias plenè cognoſcant.

Punctum IV.

Qua ratione divinatio per aſtra abſque expreſſa invocatione dæmonis licita ſit?

SUMMARIUM.

1 *Ex aſtris prædicere naturales effectus, nullum eſt peccatum.*
2 *Idem eſt de temperamento, conditione, qualitate, & inclinatione cujuſvis viventis.*
3 *Sed hi effectus certò prædici non poſſunt: ſed ſub quadam probabilitate.*
4 *Ex aſtris eventus ex libera hominis voluntate pendentes, ut occultus effectus prænunciare ſuperſtitio eſt.*
5 *Quid ſi non certò, ſed probabiliter prænuncientur? Affirmandum eſt ſuperſtitionem eſſe.*
6 *Secus verò, ſi ſolum conjecturaliter.*
7 *An hæc conjecturalis, & tenuiſſima prædictio ſtante motu proprio Sixti V. prohibeatur? Affirmant aliqui.*
8 *Probabilius cenſeo non prohiberi.*
9 *Satisfit oppoſitis rationibus.*
10 *Quid dicendum de Zaheris? Approbatur doctrina Sanchez.*

1. DUplex genus effectuum ex aſtris prædici poteſt, aliud eſt effectuum naturalium, aliud contingentium. Si ex aſtris prædicis naturales effectus, ſcilicet ſerenitatem, vel tempeſtatem, pluviam, vel grandinem, peccatum ſuperſtitionis non committis; quia negari non poteſt ipſos orbes cœleſtes horum effectuum cauſas eſſe, & licet excedas in prædictione, quia plus certò eos prædicis, quam ex aſtris colligi poſſunt ex ſe ſeclusò damno aliquo extrinſeco peccatum mortale non erit, ſed veniale tantum, vitium imprudentiæ, temeritatis, ſeu mendacii. Sic Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 38. *n.* 29. *fine*, Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 11. *n.* 5. & 12.

2. Idem quod dictum eſt de iis effectibus dicendum eſt de temperamento, conditione, qualitate, & inclinatione cujuſvis viventis: ſi enim ex aſtris prænuncies aliquem ſuperbiæ, arrogantiæ, iræ, aliiſque paſſionibus eſſe ſubjectum, non peccas graviter; quia ex influentia aſtrorum in nativitate cujuſvis contingentium hæ inclinationes magna ex parte proveniunt.

3. At hi effectus certò prædici non poſſunt, ſed quadam tenuiſſima probabilitate: Tum quia aſpectus aſtrorum neceſſarius ad horum judicium ferendum perfectè non cognoſcitur, tum quia ab aliis cauſis præter aſtra dependent. Tum quia ſæpè impediuntur. Quis enim non videt ferè impoſſibile eſſe, ut quis cognoſcat aſpectus aſtrorum, qui in puncto nativitatis regnant, cum eorum motus ita velociſſimus ſit, & quolibet puncto varientur. Adde, eſto cognoſceres aſpectus aſtrorum in puncto nativitatis regnantes, non tamen cognoſcere potes aſtra regnantia in puncto conceptionis, ſed ad temperamentum viventis non minus, imo potius efficacius conducunt aſtra conceptionis, quàm nativitatis; quia fœtus tenerior eſt, & facilior penetratu. Item inclinatio, conditio, & temperatura viventis non tam ex aſtris colligi debet, quàm ex temperatura parentum, & alimento, quo nutritur, ſicuti ſub eiſdem aſtris ſemen terræ bonæ mandatum uberem fructum reddit, mandatum verò terræ incultæ nullum producit. Ergo ſumma eſt imprudentia ex ſolis aſtris velle inclinationes hominum certò prænunciare, & ita tenet & optimè probat Suar. *illo c.* 11. *n.* 9. Sanch. *lib.* 2. *c.* 38. *n.* 29. Leſſius *lib.* 2. *c.* 43. *dub.* 6. *à n.* 32.

4. Si autem ex aſtris eventus ex libero hominis arbitrio pendentes, aut effectus occultos prænunciare velis, ſuperſtitionem committis. Quapropter non licet ex aſtris prædicere futura bella, contentiones, æmulationes: item neque certum morbum tibi eſſe eventurum, neque periculum mortis incurſurum, neque matrimonium celebraturum, iter facturum, dignitatem conſecuturum, & his ſimilia: quia hæc omnia ex voluntate libera pendent, ac proinde ex aſtris prænoſci nequaquam poſſunt. Idem juris eſt de furtis occultis, aliiſque hominum actionibus, quæ humana induſtria inveſtigari non poſſunt, ſi ea per aſtra inveſtigare tentes peccatum graviſſimum ſuperſtitionis committis: Sic omnes doctores cum D. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 5. & conſtat ex illo *Deuter.* 18. Gentes iſtæ, quarum poſſidebitis terram, augures, & divinos conſulunt, tu autem aliter à domino Deo tuo inſtitutus es. Et Jeremias *cap.* 10. *A ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt.* Ex jure autem canonico conſtat hoc eſſe peccatum: ex *cap. illos* 26. *q.* 2. *cap. igitur* 26. *q.* 3. *cap. non liceat*, 26. *q.* 5. & aliis, & ex Bulla Sixti V. contra Aſtrologos: Ex jure autem civili conſtat, ex *leg. nemo & leg. etſi, Cod. de maled. & mathemat. & leg. Mathematicos, Cod. de Epiſcopali audientia.* Ratio eſt, quia aſtra eſſe non poſſunt cauſæ naturales horum effectuum; alias non eſſent liberi. Neque etiam eſſe poſſunt eorum ſigna naturalia ob eandem rationem. Reſtat ergo, ut ſolùm eſſe poſſint ſigna ad placitum: ſed hoc videtur impoſſibile cum aſtra uniformiter procedant, & effectus in mundo contingentes diverſiſſimi

ſint ; ut patet in Jacob, & Eſau, qui eſto ſimul nati ſint, diverſas inclinationes, mores, & facta præſtiterint. Ergo idem ſignum non poteſt hæc diverſa ſignificare, niſi ſignum ſit æquivocum: & admiſſo gratis eſſe ſigna ad placitum futurorum eventuum, certum eſt humana induſtria id cognoſci non poſſe: unde enim cognoſcere potes eſſe impoſita ad ſignificandum futurum eventum contingentem. Reſtat ergo, ut ea poſſis cognoſcere auxilio Dei, vel ope dæmonis. Deus autem, ut ſæpè dictum eſt non ſe immiſcet his vanis, futilibus, falſiſque regulis Aſtrologiæ. Ergo ope dæmonis ea cognoſcis. Non quia ipſe dæmon ex aſtrorum aſpectu colligit quid homo liberè facturus ſit, hoc enim eſt impoſſibile: ſed quia ipſe dæmon, ut artem ſuam commendet, & diſcipulos ad ſe pertrahat in malumque confirmet ſub regulis Aſtrologiæ futura prædicit, quæ tamen ipſe, ut ſic prædicta ſuccedant, manum apponit. Quare illis regulis utens, ac occulta cognoſcenda tacitè ſaltem dæmonis auxilium invocat.

5. Quocirca ſolùm eſt difficultas ; an liceat ex aſtris hos futuros eventus, & occulta facta prædicere non certò, ſed probabiliter tantum. Affirmant Caietan. 2.2. *q.* 95. *art.* 5. paulò poſt principium, *verſ. in articulo eodem, & in fine.* Valent. *diſp.* 6. *q.* 2. *p.* 3. *verſ. jam verò*, Martin. Delrio *lib.* 4. *diſquiſit. mag. cap.* 3. *q.* 1. *concl.* 2. Tolet. *lib.* 4. *ſum. c.* 15 *n.* 6. Et moveri poſſunt; quia naturaliter unuſquiſque ſuam naturalem propenſionem, & inclinationem ſequitur, ſed ad hanc inclinationem aſtra non leviter conducunt, Ergo ex illis ſaltem probabiliter uniuſcujuſque facta enunciari poſſunt.

Dicendum ergo eſt : ex ſolis aſtris hæc prænunciare abſolutè, tametſi non certò prænuncietur, eſt ſuperſtitio; quia ex aſtris humana induſtria deduci non poteſt cognitio probabilis horum eventuum. Tum quia non poſſunt omnia aſtra concurrentia cognoſci, & quæ cognoſcuntur, imperfectiſſimè cognoſcuntur. Tum quia aſtra non ſunt cauſæ immediatæ liberorum effectuum, ſed ad ſummum naturalium inclinationum. Tum quia ab aliis cauſis ſublunaribus eorum influentia ſæpiſſimè impeditur. Tum & præcipuè quia contra propriam propenſionem, & inclinationem perverſam unuſquiſque Dei auxilio adjutus potedit. Non ergo ex regulis Aſtrologiæ inveſtigari poteſt cognitio probabilis ; aliàs non diceret Jeremias *cap.* 19. *A ſignis Cœli nolite timere ; quæ timent gentes quia leges populorum vanæ ſunt:* nam ſi ex aſtris cognitio probabilis futurorum eventuum haberi poſſet, neque eſſent vanæ leges populorum, ſed prudentes ; neque irrationabile, & vanum ſed potius prudens illa timere. Cum ergo ex ſolis aſtris cognitio probabilis haberi non poſſit, reſtat, ut illam habeas ex doctrina dæmonis, & ejus auxilio : cum ex Dei revelatione clarum ſit illam non haberi : Sic Valent. 2.2. *diſput.* 6. *q.* 12. *part.* 3. *verſ. ſi autem hujuſmodi*, Martin. Delrio *lib.* 4. *diſquiſit. mag. cap.* 2. *quæſt.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 11. *numer.* 31. Sanchez *lib.* 2. *decalog. cap.* 38. *num.* 33. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 6. *num.* 42.

6. Dixi, ſi ex ſolis aſtris hæc prænuncientur probabiliter : nam ſi ſolùm tenuiſſima conjectura, & quæ inclinationem ab aſtris impreſſam non excedit, non videtur ſuperſtitio eſſe, ut ſupponunt ſupradicti Doctores ; at hæc conjectura cum tenuiſſima ſit, non eſt ſufficiens ad judicium de eventu futuro abſolutè ferendum. Quod non ſolùm ex aſtris, ſed etiam ex aliis circunſtantiis temperaturæ hominis, & conditionis, conſuetudinis in operando ſatis notæ prænuncientur futuri eventus probabiliter, non videtur ſuperſtitio eſſe : quia non abſolutè, & infallibiliter prænunciantur, ſed ſub illa conjectura, & probabilitate, quæ in tali complexo cauſarum videtur contineri. Sic Suar. & Sanch. *ſupra.*

7. Major autem dubitatio eſt ; an ex motu Sixti V. etiam hæc prædictio conjecturalis quantumvis tenuiſſima prohibeatur, non ſolùm pro foro externo, & judiciali, ſed etiam pro foro conſcientiæ ? Affirmat Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 34. Salas 1. 2. *q.* 9. *art.* 5. *tract.* 5. *diſp.* 2. *ſect.* 3. *num.* 36. Jacob de Graffis *lib.* 2. *ſuarum deciſ. cap.* 5. *num.* 19. quibus videtur conſentire Farinac. *de hæreſi q.* 181. *n.* 59. Probant ; quia Sixtus V. ſtatuit, ut contra facientes judicia, & nativitates hominum quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audeant, etiamſi id certò non ſe affirmare aſſerant, aut proteſtentur, &c. inquirant inquiſitores, procedant, & in eos ſeverius Canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animadvertant. Ergo quæcunque affirmatio etiam conjecturalis videtur prohiberi. Deinde quia in ſupradicto motu excipitur ſolùm cognitio aſtrorum, quæ Agriculturæ, navigationi, & rei medicæ deſervire poteſt, ſed exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. Ergo cognitio futurorum eventuum quæcunque ſit prohibita eſt. Neque valet dicere hanc cognitionem Agriculturæ, navigationi, & medicinæ deſervientem excipi, quia hæc certa haberi poteſt, futurorum autem eventuum incertiſſima. Nam etiam pro navigatione, Agricultura, & medicinæ arte incerta eſt ex aſtris cognitio. Item hic modus prædicendi futura etiam ſub dubio præbet non levem occaſionem deceptionis: putant enim audientes ſub illa divinatione proferri ad diſſimulandam malitiam divinationis, non quia de facto vera non putetur, quæ ab ipſis prædicuntur.

8. Nihilominus mihi probabilius apparet hanc conjecturalem, dubiam, tenuiſſimámque prædictionem in ſupradicto motu proprio non prohiberi quia in ipſo motu proprio nulla de novo fertur prohibitio, ſed quod jure divino, & canonico prohibitum erat, denuò prohibetur, ut conſtat ex toto procœmio illius conſtitutionis, & præcipuè ex illis verbis : Nos igitur, qui pro noſtri paſtoralis officii munere fidei integritatem inviolatam conſervare debemus, & animarum ſaluti proſpicere, quantum divina gratia adjutrice poſſumus, ex paternæ charitatis viſceribus optamus damnantes, reprobantes, omne genus divinationum, quæ diabolo authore ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus fieri ſolent. Ecce quomodo ſolùm pernicioſam divinationem à diabolo inventam prohibere Pontifex intendit : & tradit optimè Cajetan. 2. 2. *q.* 95. *art.* 5. Valent. *diſp.* 6. *q.* 12. *p.* 1. *in fine.* Ergo conjecturalem ſolùm prædictionem futurorum eventuum non intendit Pontifex prohibere; Adde: hæc conjecturalis, & dubia prædictio futuri eventus, non eſt prædictio illius abſolutè, ſed ſolùm eſt prædictio illius ſua quadam tenuiſſima conjectura contingenti, quod potius eſt prædictio contingentiæ, quam effectus, & ita hanc prædictionem in foro conſcientiæ licere ſentire videtur Suar. *tom.* 1. *de Relig lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 11. *n.* 30. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *p.* 1. *in fine*, & *p.* 3. *col.* 3. *verſ. ſi autem* Martin. Delrio *diſquiſit. mag. lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 3. & *cap.* 3. *q.* 1.

6. Neque obſtant contraria. Fateor enim in foro externo puniendos eſſe Aſtrologos judiciarios, qui futuros eventus, & res occultas manifeſtant, tametſi proteſtentur ſe non certò ea prædicere ; quia ſaltem tanquam vero ſimilia, & probabilia manifeſtant, quod nullo modo fieri poteſt. Et quia præſumuntur ad occultandam ſuam malitiam ea forma prænuncianda uti. Quocirca rarò à culpa mortali excuſari poteſt quælibet ex aſtris conjecturalis prædictio quantumvis dubia ; quia nunquam talis præſumitur, ſed potius creditur firmitatem habere. Ad confirmationem dico permiſſam eſſe Aſtrologiæ artem circa navigationem, medicinam, aliaſque res naturales, & prohibitam circa contingentia : at prædictio futuri eventus ſub contingentia non videtur prædictio tam futuri contingentis, quam neceſſarii, cum non tam prædicat eventum, quam illius contingentiam.

contingentiam. Adde in supradicto motu proprio permissam esse Astrologiæ artem circa temperaturam, inclinationem, & propensionem viventis, ut expresse notavit Suar. *dicto c. 1. n. 12.* Ergo sola prædictio futuri eventus, vel occulti facti cum majori certitudine, quam ex astris haberi potest, prohibita est. Ergo non illa tenuissima conjecturalis prædictio, quæ potius ex inclinatione, & temperatura viventis, quam ex alio colligitur.

10. Ex iis infertur quid dicendum sit de his, quos Zahories vocant: & placet resolutio Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 58. n. 57.* esse quidem superstitiosos, si visu corporis dicant se penetrare corpus opacum, quale est terra, & quæ ibi sunt abscondita cognoscere, quia cum hæc cognitio humana potentia fieri non possit, efficitur ope dæmonis haberi. At si ex effectibus sensibiliter apparentibus, ut ex aliqua herba, & vaporibus aut exhalationibus naturaliter thesaurum, vel venam aquæ significantibus thesauros vel vena prædicant, superstitiosum non erit, quia non ex mediis proportionatis cognitionem investigant, neque aliquid quod humana potentia cognosci non potest prænunciant.

Punctum V.

Quousque divinatio per somnia licita esse possit.

SUMMARIUM.

1 *Expenduntur causæ somniorum.*
2 *Ex somnis temperaturas corporis, illiusque mores, & affectiones conjectare nullum est peccatum.*
3 *Investigare à qua causa somnia proveniant, an à Deo, vel malo spiritu, an ex dispositione corporis licitum est.*
4 *Sed nimis est difficile in hac re sententiam ferre.*
5 *Expenduntur aliquæ conjecturæ somniorum, quæ à Deo imitantur.*
6 *Quoties probabile non est somnium esse à Deo, peccatum grave est ex illa prænotionem futuri eventus, vel alicujus effectus occulti colligere.*
7 *Credere aliqualiter somnio, seu aliqualiter ex illo timere adversum non videtur grave peccatum.*

1. Divus Thom. communiter receptus, *2. 2. q. 95. art. 2.* quadruplicem causam somniorum enumerat: duplicem corporalem, duplicem spiritualem. Corporales sunt, tùm interior, tùm exterior: interior, præcipua causa naturalis somniorum est, dispositio, affectioque corporis humani, si enim abundat sanguine læta somnia contingunt, si abundat spermate, turpia repræsentantur, si atra bilis dominatur, tristia cogitat, si bilis flava viget, pugnæ, rixæ, & lites se offerunt, si phlegma redundat, fontes, flumina; imbres, prataque virentia occurrunt; si siti laborat, se bibere cogitat, si fame, epulas apprehendit: quæ omnia latè prosequitur Gregor. Nyssen. *lib. de hominis opificio. cap. 13.* Isidor. *lib. 5. sentent. 1. cap. 6.* Greg. *lib. 4. Dial. cap. 48.* Exterior causa corporalis somniorum est corpus circunstans, vel cœli temperies quæ aliquando solet dormientis phantasiam ita immutare, ut ad illius similitudinem somnia succedant. Spirituales verò causæ somniorum una est intrinseca, alia extrinseca. Intrinseca est cogitatio præcedens in vigilia, & habitus ex ea genitus: causat enim in phantasia similes representationes. Nam inquit D. August. *lib. de spiritu, & anima c. 25.* Secundum studia quæ quisque exercuit somniat, & solitarium atrium simulacra in præsentia mentis impressa apparent in somnis. Extrinseca enim vel est bonus, vel malus spiritus: sæpe enim à spiritu bono somnia immutentur, non solùm piis hominibus, ut Joseph, Jacob, Danieli, & aliis, sed etiam sceleratis, ut Pharaoni, & Nabuchodonosor; aliquando à malo spiritu causantur: dæmon enim vim habet (Deo sic permittente) humores corporis permutandi & permiscendi: quibus sic permixtis somnia sibi placita immittit, quibus sic positis:

2. Dico 1. nullum est peccatum ex somnis temperaturas corporis, illiusque mores, & affectiones conjectare; quia conjectas ex affectibus causas, à quibus naturaliter provenit: sic faciunt medici, ut humorem prædominantem infirmi cognoscant, ut constat ex Hippocrate, *lib. 6. epidemior, & lib. de insomniis*, & Galeno, *lib. de præsagio ex insomniis, & l b. 3. de locis male affectis, cap. 4. sic* Azor. *1 p. instit. moral. lib. 9. cap. 17. post. princip.* Lessius *lib. 2. de justit. cap. 43. dub. 8. n. 55.* Navarr. *summ. cap. 11. n. 33.* Sanch. *lib. in decal. c. 38. n. 49.* Suar. *tom. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 13. num. 6.*

3. Dico 2. Investigare à qua causa somnia proveniant, an ex dispositione corporis; an à Deo vel malo spiritu licitum est: quia in hac investigatione solùm intenditur cujusdam veritatis cognitio, quæ utilis esse potest ad vitam componendam, exemploque antiquorum patrum somniorum causas investigantium id confirmari potest. Sic Pereira, *lib. 1 in Dan. q. 6.* & de Magia, *lib. 2. q 7.* Sanchez *lib. 2. in decal. c. 38. n. 50. & 51.* Suar affirmans esse omnium *c. 13. n. 6.*

4. Dico 3. Discernere à qua causa somnia proveniant, an à causa naturali, an à Deo, vel malo spiritu, difficillimum est, cum enim à qualibet ex his causis possit provenire, quis valeb't discernere, à qua somnium proveniat? Suar. *cap. illo num. 7.* Valent. *disp. 6. q. 12. part. 3.*

5. Dico 4. Ad conjecturandum an somnia aliquos futuros eventus significantia à Deo sint, aliqua media desumi possunt ex modo somniorum, ex dispositione, quam relinquunt, & ex fine ad quem impellunt: si enim somnia inhonesta sint, vel ad malum impellant, aut animum turbatum relinquant, tepidum, & indispositum ad virtutem: clarum est à malo spiritu immitti. At si somnia honesta sint, & promptiorem hominem reddant ad benè operandum, indicium est à Deo provenire, non tamen est certum, cum sæpè dæmon in Angelum lucis se transfiguret, ut facilius postea decipiat. Valent. *2. 2. disp. 6. q. 12. part. 3 ad finem*, Lessius *lib. 2. c. 43. dub. 8. n. 52.* Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcepto, q. 5. p. 3. num. 7.* Sanch. *cap. 38. num 32.* Suar. *cap. 13. num. 24.* Evenire autem aliquando effectum, p.out in somniis est repræsentatum, indicium non est fuisse à Deo somnium immissum. Tum quia casu evenire potuit. Tum quia sæpè dæmon procurat, ut sic eveniat, ut facilius possit hominem decipere, juxta illud *Deuteron. 13.* Etiamsi dixerint vobis, & ita eveneric, non creditis. Quapropter consilio confessoris, vel viri prudentis in hac parte standum est, neque proprio judicio fidendum, ut bene dicit Sanch. *cap. 38. num. 52.* Suar. *cap. 13. num. 24.* Lessius *cap. 43. dub. 8 n. 51.* Si autem confessor, vel vir prudens judicium ferat probabile esse à Deo provenire, poteris illi fidem habere, & secundum illud operari. Sic Suar. *d. num. 24.* Sanch. *num. 52.* Quod si facta investigatione dubium est an sint à Deo, reputanda esse à causa naturali, & nullam significationem habere, quod si aliquid significent, timendum est à dæmone immissa esse: quia Deus cum aliquid per somnium significare intendit, solet talibus circumstantiis somnium venire: ut somniantem certum reddat de visione. Suar. *c. 13. n. 20.* Sanch. *n. 52.*

6. Dico 5. quoties probabile non est, somnium esse à Deo, peccatum grave est ex illo prænotionem futuri eventus, vel alicujus effectus occulti colligere: Sic tradunt omnes Doctores suprà relati Suarez *num. 25.* Sanch. *num. 53.* Lessius *num. 52.* Azor *lib. 9 cap. 17. circa finem*, Valent. *disp. 6. quæst. 12. punct. 3. vers. tertio quoad somnia.* Ratio est, quia somnium non potest effectum illum significare, nisi ex impositione causæ superioris, scilicet Dei, vel dæmonis si igitur probabile

non eſt à Deo aſſumi ad ſignificandum talem effectum, reſtat, ut à dæmone ſignificationem habeat. Ergo ex tali ſignificatione effectum prænunciare eſt ſe diſciplinæ dæmonis ſubjicere. Ergo peccatur graviſſimè. Hinc fit, graviſſimum eſſe peccatum ſuperſtitionis, ſi per ſomnium procures prænotionem eventus, vel effectus occulti, qualiter procurabant gentiles, ſe tali ſitu, & diſpoſitione ad ſomnium præparantes, ut ſibi occulta revelarentur: procuras enim à dæmone inſtrui, tametſi dicas nolle ab eo inſtrui; ſed à Deo, qui facto ipſo, quod vanum eſt, dæmonem invitas: ſic Suar. *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 13. *num.* 20. Sanch. *lib.* 2. *decal. cap.* 38. *num.* 53 Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 8. *num.* 54. Bonac. *diſp.* 3. *de primo decal præcepto, quæſt.* 5. *p.* 3. *num.* 6.

7. Dico 6. Credere aliqualiter ſomnio, ſeu aliqualiter ex illo timere adverſum, vel ſperare proſperum, non videtur grave peccatum, quia cum à Deo poſſit eſſe (tametſi regulariter non ſit) occaſionem præbet alicujus ſuſpicionis. Sic Leſſius *num.* 53. Sanch. *n.* 25. Ex quo fit te abſque peccato gravi poſſe ob ſomnium habitum aliquando opus facere, vel omittere, modo non ſit contra aliquod præceptum: ſic Leſſius, & Suar. *ſuprà*, cum Navarr. *c.* 11. *n.* 33. Caietan verbo *ſomniorum obſervatio* Dixi aliquando: nam ſi continuo ex ſomniis ad operandum movereris, à peccato gravi non eſſes excuſatus; eo quod tunc convinceris fidem ſomniis adhibere majorem, quam par eſt. Sic Leſſius, & Suar. *ſuprà.*

Punctum VI.

Quouſque divinatio per ſortes licita ſit.

SUMMARIUM.

1 *Sortes mitti poſſunt ad aliquid faciendum, vel ad veritatem occultam cognoſcendam. Unde ſortes aliæ ſunt diviſoriæ, aliæ conſultoriæ.*

2 *Sortes diviſoriæ licent excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ.*

3 *Enumerantur plures caſus, qui dirimi poſſunt ſortibus.*

4 *Aliquando per accidens illicitæ ſunt hæ ſortes diviſoriæ.*

5 *Qua ratione in electionibus Eccleſiaſticis hæ ſortes prohibitæ ſint, an inquam ex jure tantum poſitivo, an naturali?*

6 *Quid ſi duo æqualibus ſuffragiis eligantur ad beneficium, an hæc electio ſortibus terminari poſſit? Negativè reſpondendum eſt.*

7 *Quaratione lis beneficialis ſortibus dirimi poſſit.*

8 *Non eſt prohibita electio per ſortes ad officia civilia, & ſæcularia.*

9 *Electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica per ſortes facta, an ſit invalida? Sub diſtinctione reſpondetur.*

10 *Sortes conſultoriæ licitæ ſunt, ſi debito modo fiant.*

11 *Expenduntur conditiones neceſſariæ ad eorum honeſtatem.*

12 *Sortes divinatoriæ ſemper ſunt illicitæ.*

13 *In his ſortibus divinatoriis plura ſolent crimina miſceri.*

1. AD duplicem finem ſortes mitti poſſunt, vel ad aliquid faciendum, vel ad veritatem occultam cognoſcendam. Ex quo duplici fine ſortes diſtinguuntur. Aliæ vocantur diviſoriæ, aliæ conſultoriæ. Quæ ad faciendum aliquid diriguntur: quia illis poſitis jus indiviſum, & ambiguum multis competens dividitur, & uni illorum applicatur. Conſultoriæ, ſeu divinatoriæ ſortes ſunt: quibus Dei vel dæmonis voluntas exquiritur, ut quid faciendum ſit manifeſtent. Si Dei voluntas exquiratur, conſultoriæ ſortes dicuntur, ſi autem dæmonis, divinatoriæ ſortes appellantur. Quapropter triplices ſortes Doctores diſtinguunt, diviſorias conſultorias, & divinatorias: Sic D. Thom. ab omnibus receptus, 2. 2. *q.* 95. *art.* 8.

2. Dico 1. Sortes diviſorias per ſe licitas eſſe excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ ſic poſt alios antiquiores docent Azor. 1. *part. inſtit. mor. lib.* 9. *cap.* 21. *q. un.* Suar. *de Relig lib.* 2 *de ſuperſtit. c.* 13. *n.* 3. Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 38. *n.* 58. Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 43. *dub.* 9. *num.* 98. Bonac. *diſp.* 2. *de primo decal. præcepto, quæſt.* 5. *punct.* 2. *num.* 12. Ratio eſt, quia hujuſmodi ſortes non aſſumuntur ad inveſtigandum aliquid occultum, ſed ut quis beneficium conſequatur, quod multi habere non poſſunt. Hoc autem per ſe licitum eſt, & ſæpè conveniens ad lites dirimendas... Debet tamen fieri ab eo, qui poteſtatem habet beneficium concedendi; quia ſors non concedit beneficium, ſed voluntas ſortem mittentis illud concedit poſita illa ſortis contingentis conditione.

3. Hinc fit licitum eſſe controverſiam alicujus hæreditatis, legati & ſimilis ſorte dirimi ex mutuo litigantium conſenſu; quia eſt quidam contractus æqualis, in quo unuſquiſque cedit juri prætenſo, ſi ſors alteri contigerit. 2. fit ex voluntate judicis hanc controverſiam dirimi poſſe tametſi litigantes renuant, dummodo hæreditas, vel legatum dividi non poſſit, neque appareat quis vincat in jure: probat Textus *in leg. ſi duobus, Cod. communia de legatis.* ibi; ſancimus in hujuſmodi caſibus; rei judicem fortunam eſſe, & ſortem inter altercantes adhibendam, ut quem ſors prætulerit, is quidem habeat poteſtatem eligendi: *& leg. ſi cum ambo, ff. de judiciis*, & aliis Suar.. *t.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 22. *n.* 4. Sanch. *lib.* 1. *in decal. c.* 38. *n.* 57. Ratio eſt, quia judex ex officio compellere poteſt, ut in illo contractu conſentiant, ſi quidem alia via non ſuppetit ad controverſiam dirimendam. Tertiò fit licere ſortibus eleemoſynam uni ex pauperibus applicandam determinare cui applicanda ſit. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 59. Suarez *num.* 17. Bonac *diſp.* 3. *q.* 5. *p.* 3. *n.* 12. Azor. *lib.* 9. *c.* 23. *q. unica*, eſtque expreſſa ſententia Auguſt. *lib.* 1. *de doctr. Chriſt. cap.* 28. quia nulli pauperum fit injuria, cum æquale jus omnibus concedatur, ſi quidem ſingulis conceditur poteſtas integrè eleemoſynam accipiendi. Quartò fit tempore perſecutionis, & peſtis ſorte dirimi poſſe, quis religioſus, vel medicus corporibus, animabúſque curandis attendere debeat, quiſve recedere poſſit: ſic D. Auguſt. *epiſt.* 180. Bonac. Suar. Azor. *ſuprà* Leſſius *cap.* 43. *dub.* 9. *num.* 58. Idem eſt, ſi ſortes mitterentur quiſnam eſſet ad Indos iturus Suar. & Sanch. *ſuprà.* Quintò fit tempore tempeſtatis ſi neceſſum ſit aliquos in mare projici, ne omnes pereant, licitum eſſe inter ſe ſortibus determinare, quinam ſint projiciendi, quia hac via ſperat unuſquiſque ſalutem conſequi, aliàs miſerè periturus: quod ſi ipſi inter ſe non conſentiant, poterit dux navis hanc ſortitionem facere, quia in ea periculum omnium vitare intendit aliquorum ruina, quod communi bono expedit: Sic Martin Delrio *lib.* 3. *diſquiſit. mag. cap.* 4. *q.* 1. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *n.* 62. Bonac. *q.* 5. *p.* 5. *n.* 12. Sextò fit cum plures digni ſunt morte, neque expedit omnes punire, licitum, & conveniens eſt ſorte determinare quinam ſint necandi; quia in hac ſortitione nemini fit injuria, ſed potius ſingulis fit favor, quatenus ſpes datur evadendi mortem promeritam: Sic Sanch. *num.* 60. Leſſius *q.* 58. Bonac. *n.* 12.

4. Dixi in concluſione ſortes diviſorias per ſe licitas eſſe; quia per accidens, & ex circumſtantiis adjunctis aliquando ſint illicitæ. Primò ſunt illicitæ ex parte intentionis, ſi ab aſtris ſperes feliciter eventuram; quia tunc magicam ſuperſtitionem committis cum expreſſa, vel ſaltem tacita dæmonis invocatione: cum enim aſtra nullum inflexū habere poſſint in ſortē: efficitur te velle

ſortem

sortem à dæmone provenire, sic S. Thom. 2. 2. *q.* 65. *art.* 8. Martin Delrio *lib.* 4. *disquisit. mag. cap.* 4. *q.* 2. Sanch. *lib.* 2. *c.* 38. *n.* 64. Suar. *lib.* 2 *de superstit. c.* 12. *n.* 16. Idem à fortiori est, si ope dæmonis speras sortem eventuram, vel quia ipse promisit, vel quia tu illum invocas: sic *suprà dicti Doctores*. Si tamen eventus à fortuna spectetur, more gentilico divinam providentiam excludente gravissimum est peccatum. At si à fortuna divinæ providentiæ subjecta eventus spectetur, erit veniale peccatum, si absque ulla necessitate fiat; quia non decet absque rationabili causa hominem ratione compotem se fortunæ submittere. At si rationabilis causa intercedat, qualis esse potest honesta recreatio, & lucrum ad honestum finem directum, nulla videtur culpa: Suar. *d. cap.* 12. *n.* 16. Sanch. *cap.* 38. *n.* 65, Secundò ex parte materiæ, si sortiaris super re aliena, & de qua disponere non potes; quia est injustitia. Item si sortes mittantur ad officia inter dignos, & indignos, dignis fit injuria: quod si omnes sint digni æqualiter, nulla erit injustitia sorte determinare, quibus officia sint conferenda. Si tamen sint aliqui digniores, tunc esset culpa determinare sortibus electionem si dignior necessariò sit præferendus, Sanch. *n.* 67. Tertiò sunt illicitæ, ut si fraudibus utaris in sortitione; tunc enim contra injustitiam peccas, neque potes sic obtentum retinere: cessat enim æqualitas in contractu, & consequenter voluntas contrahendi. Quapropter si ope dæmonis, vel alia via speciali feciſti tibi sortem evenire, restituere debes quidquid fueris consecutus Sanch. *dicto c.* 38. *num.* 66. Quartò sunt illicitæ sortes, si libris Evangeliorum, aut rebus sacris utaris in his sortibus mittendis; quia non sunt ad hunc usum destinatæ: sic Suarez *n.* 16. Sanch. *n.* 69. Bonac. *n.* 12. Delrio *lib.* 4. *disquisit. magic.* 4. *q.* 1. Subdunt tamen Sanchez, Delrio, Bonac, & bene non esse mortale, nisi in aliquo casu magna aliqua irreverentia intercederet.

5. Insuper dixi sortes licitas esse excepto casu electionis Ecclesiasticæ: nam in electionibus Ecclesiasticis prohibitus est sortium usus, *cap. de Ecclesia sortilegiis*: ibi enim dicitur esse multum reprehensione dignum, quod sors in talibus interveniat, & in fine subjungitur sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnamus. Ex quibus verbis satis colligitur omnem electionem tam ad beneficium, quam officium Ecclesiasticum sortibus factam prohiberi. Tum quia est facta prohibitio verbis generalibus. Tum quia *suprad. cap.* reprobatur electio compromissarii sortibus facta. Quæ videtur esse minima inter Ecclesiasticas electiones. Tum quia hæc electio ideo prohibetur; quia per ipsam committitur compromissario electo potestas, & jurisdictio eligendi ad beneficium. Ergo signum est omnem electionem, per quam jurisdictio confertur etiam ad unicum actum, si sortibus fiat esse prohibitum, & ita tenet plures alios referens Suarez *lib.* 2. *de superstit. cap.* 12. *n.* 5. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *n.* 91. & 72. Sed an hæc prohibitio sit solum jure Ecclesiastico, an naturali communis sententia tenet solo jure Ecclesiastico esse: sic expresse Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 12. *p.* 3. vers. *ex eodem cap.* Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 82. Suar. *lib.* 1. *de superstit. c.* 12. *num.* 3. Ratio est, quia nulla invenitur deformitas adversus jus naturale, si controversia in rebus Ecclesiasticis, sicut in civilibus sorte dirimatur. Neque enim jus naturale ullam in hac parte facit distinctionem. Sed objicies Textum *in cap. Ecclesia de sortilegiis*, dicentem reprehensione esse dignum, quod sors in talibus interveniat. Ex quibus verbis infertur ante illum textum usum sortium prohibitum esse; aliàs non esset reprehensione dignus, qui illis uteretur, sed nullum apparet antiquius jus positivum sortium usum in electionibus interdicens. Ergo signum est jure naturali prohiberi, Quod si dicas prohiberi tacitè usum sortium in *cap. quia propter, de electione*: ubi omnis alia forma eligendi prohibetur, & annullatur præter ibi prescriptam. Et cum ea quæ fit per sortes præscripta non sit, efficitur sanè hanc esse prohibitam. Obstat huic solutioni manifesta ratio. Tum quia ille textus non loquitur de omni electione, sed de electione Episcoporum, & aliorum Prælatorum jurisdictionem Ecclesiasticam ad causas civiles, & criminales habentium. Ergo electio compromissarii sortibus facta non est adversus prohibitionem dictam *cap. quia propter*. Ergo non erat multa reprehensione dignus, qui illis fuit usus, si adversus jus naturale non processisset. Respondeo ideo utentem sortibus in compromissarii electione esse reprehensione dignum: quia novum usum eligendi ad Episcopalem dignitatem in Ecclesia introducebat: non quia in *suprad. cap. quia propter*, fuerit interdictus solum enim interdicta fuit, & annullata electio Episcopalem dignitatem, quæ non fuerit facta à majori parte capituli, per vota secreta, vel quæ non fuerit facta ab iis quibus capitulum commiserit potestatem eligendi. Quod autem hæc commissio sortibus fiat *in illo cap.* non videtur prohibitum, & expresse docet Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *n.* 83. *in fine*, contrariis iis quæ in numero antecedenti dixerat. At erat reprehensione dignus, qui illis utebatur in hac compromissarii electione, quia novum usum, tametsi usque tunc non prohibitum eligendi introducebat.

6. Sed inquires; an supradicta prohibitio locum habeat, cum duo æqualibus suffragiis eliguntur ad beneficium, vel officium Ecclesiasticum? Videtur enim tunc posse electionem sortibus terminari Tum quia non suppetit aliud remedium aptius, cùm eligentes in unum non consentiant. Tùm quia cessat periculum eligendi indignum, quæ fuit causa supradictæ prohibitionis, cum jam illi digni fuerint declarati. Tum quia sortes in tali casu non assumuntur ad electionem, quia hæc jam est facta, sed assumuntur ad illius determinationem. Tum quia in pluribus congregationibus est recepta consuetudo eligendi ad officia aliquos, non ut omnes officiis fungantur, sed ut inter illos sortes mittantur, quinam officium retinere debent. Ergo hæc electionis determinatio sortibus facta licita est. Sic Glossa 26. *quæst.* 2. *in summa* varbo *sortes*. At omnino tenendum est prohibitionem ad supradictum casum extendi: sic post alios antiquiores, quos allegant, docent Sanchez *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 74. Suar. *lib.* 2. *de superstit. cap.* 12. *num.* 7. Ratio est manifesta; quia dum suffragia æqualia sunt, nullus dici potest esse ad beneficium legitimè electus; quia debebat esse electus à majore parte Capituli. Ergo cum Capitulum consentit, ut beneficium obtineat, & omnibus præferatur cui sors contigerit, jam mediis sortibus facit electionem. At in *suprad. cap. fin. de sortilegiis* prohibetur omnis electio sortibus facta. Ergo etiam hæc determinatio electionis, quæ vera electio est prohibetur. Neque obstant rationes contrariæ. Ad primum nego non suppetere aliud remedium. Remedium enim proprium est, ut superior electores compellat, ut intra certum tempus se conforment, sin minus electionem ad se advocet; ut tradit Glossa *cap. duobus, penult. de rescript. in* 6. verbo *teneantur*. Ad secundum admitto cessare in illo periculum eligendi indignum; sed quia non cessat in genere, ea de causa non cessat prohibitio. Adde quousque à majore parte Capituli quis electus fuerit non est declaratus dignus. Ad tertium nego non assumi sortes ad electionem, nam illa determinatio est vera electio; cum per illam beneficium conferri intentetur à majore parte Capituli. Ad ultimum dico, si talis usus in aliqua Congregatione sit circa officia jurisdictionem Ecclesiasticam habentia præsumendum esse virtute alicujus privilegii à sede Apostolica haberi, vel esse usum circa officia nullam administrationem, jurisdictionemve Ecclesiasticam habentia. Aliàs illicita erat electio, quia verè illa determinatio electio est, & in generali prohibitione videtur comprehensa.

7. Secundò

7 Secundò inquiris, an prohibitum ſit ſortibus litem beneficialem dirimere. Plures pro & contra referunt Sanch. *lib. 2. decal. cap. 38. num. 77. & 78.* & Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. num. 11.* Eorum tamen ſententia mihi probatur. Primò enim dicendum eſt, uſum ſortis ad componendam litem in cauſis beneficialibus prohibitum non eſſe; quia ſolum in electionibus ſunt ſortes prohibitæ. At qui cedit liti, ſi ſors ſibi non contigerit, non eligit ad beneficium ſed deſinit impedire eum qui cum illo eſt electus. Ergo licet. Item ille cui ſors favet non accepit ex collitigante jus aliquod ad beneficium; quia non eſt in poteſtate collitigantis jus beneficiale in alium propria authoritate transferre. Ergo ceſſio litis non eſt propria electio. Ergo fieri poteſt abſque prohibitione dicti *cap. fin. de ſortilegiis.* Secundò dico non poſſe hanc ſortitionem fieri propria authoritate collitigantium; quia in hac ſortitione pactum, & obligatio cedendi liti interveniat. Sed omne pactum propria authoritate factum, quo via paratur ad beneficium ſimoniacum eſt, *cap. fin. de pactis*, & *cap. quam pio 1. q. 1.* Ergo. Tertio dico neceſſariò authoritate judicis hanc ſortitionem faciendam eſſe, tum ob vitandum pactum ſimoniacum, tum ut poſſit beneficium accipere, cui ſors contingit, quia illud accipere non poteſt ex jure à collitigante, tranſlato, ſed ex jure quod judex concedit poſita collitigantis ceſſione. Nec valet dicere illud accipere ex jure antè habito, quod impediebatur à collitigante; quia jus antè habitum non erat omnino certum, & indubitatum, ut ſuppono: aliàs eſſet manifeſta injuſtitia impedire, ſed erat jus dubium, & incertum. Ergo ex vi illius non poterat beneficium accipere. Debet ergo tale jus firmari; quod privata authoritate fieri non poteſt, ſed authoritate judicis. Secus verò eſt in aliis rebus temporalibus, quæ ex voluntate collitigantium transferri adinvicem poſſunt. Et in his conveniunt Suar. & Sanch. *ſuprà.*

8. Tertiò inquires, an electio per ſortes ad officia civilia, & ſæcularia prohibita ſit? Ratio dubitandi eſt; quia licet Textus *in cap. Eccleſia, de ſortilegiis* loquatur ſpecialiter de electione compromiſſarii potentis eligere Prælatum. At in fine generaliter dicitur ſortis uſum in electionibus perpetua prohibitione damnamus. Ergo non ſolum electio Eccleſiaſtica, ſed etiam ſæcularis prohibita cenſetur. Adde in electionibus ſæcularibus, ſi per ſortes fiat, idem eſſe periculum eligendi indignum, vel minus dignum, digno, vel digniori prætermiſſo. Quæ videtur fuiſſe ratio in Eccleſiaſticis electionibus ſortes prohibendi. Nihilominus communis eſt omnium ſententia, ſolam electionem Eccleſiaſticam ſortibus prohiberi; quia *textus in c. Eccleſia* notanter dixit reprehenſione dignum eſſe, quod ſors in talibus interveniat, id eſt in iis, quæ ad Eccleſiam pertinent. Et licet in fine, cap. generaliter fuerit textus loquutus de electionibus, ſemper intelligendus eſt juxta materiam ſubjectam. Neque obſtat in electionibus ſæcularibus idem eſſe periculum, quia hoc ſolum probat poſſe fieri prohibitionem, non tamen eſſe factam, & ita tradit cum D. Thom. 2. 2. *quæſt. 95. art. 8.* & Caietan. *dub. 1.* Archid. 26. *quæſt. 2. cap. 1.* Abbate *num. 3.* Hoſtienſ. Cardin. Bella Mera, Antonin. & aliis pluribus, quos refert Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. num. 58.* Azor. *cap. 21. quæſt. unica.* Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. n. 15.* Tolet. *lib. 4. ſum. c. 15. num. ult.* Martin Delrio, *lib. 4. diſquiſit. mag. cap. 4. quæſt. 1.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcept. q. 5. p. 3. n. 12.*

9. Quartò inquires, an electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica facta per ſortes non ſolùm illicita ſit, ſed nulla? Affirm. nullam eſſe Panormit. *dicto cap. Eccleſia de ſortilegiis, n. 5.* Primò, quia eſt facta contra deciſionem illius cap. ſecundò, quia eſt facta contra formam *cap. quia propter de electione*, ubi electio aliter facta, quàm ibi præſcribitur, non valet. Dicendam tamen eſt, ſi ſortibus eligatur Prælatus alicujus Eccleſiæ habens juriſdictionem tam in crimnalibus, quam civilibus nulla eſt electio; quia non ſervatur in ea forma præſcripta in *dicto cap. quia propter*, & in hoc omnes conveniunt. At ſi ſortibus eligantur compromiſſarii, qui hunc prælatum nominent, & deſignent, valida eſt tam electio compromiſſariorum, quam Prælati nominatio. Quod autem compromiſſariorum electio valeat probat Textus *in cap. Eccleſia de ſortilegiis*: ubi Pontifex ex gratia, & favore confirmat electionem ſic factam, cum potuerit illam caſſare, non tamen denuo confert. Item in illo textu nullum eſt verbum indicans nullam eſſe talem electionem. Ex *cap.* autem *quia propter* non habetur electionem compromiſſarii ſortibus factam eſſe nullam; quia de tali electione non loquebatur textus, ſed de modo eligendi ipſum prælatum: imo potius ibi ſupponitur poſſe prælatum eligi per compromiſſarios, quod verò compromiſſarii ſuffragiis, vel ſortibus electi ſint, non dicitur. Ergo electio compromiſſarii ſortibus facta nullibi annullatur. Ergo neque annullatur nominatio compromiſſarii: ſic Gloſſa *in dicto cap. Eccleſia*, verbo *ad gratiam*, Suarr. *lib. 2. de ſuperſtit cap. 2. 2. n. 9. & 10.* Sanch. *lib. 2. cap. 38. n. 83.* Quod ſi electio ad officia, vel beneficia Eccleſiaſtica præter prælationem ſortibus fiat, valida eſt ſic Suar. *ſuprà*, & Sanch. plures referens *n. 84.* quia nullibi invenitur annullata talis electio. Nam in *cap. quia propter, de electione* ſolum eſt ſermo de electione prælati juriſdictionem habentis, ut conſtat ex ipſo textu. Et hæc de ſortibus diviſoriis.

10. Verum ſi de ſortibus conſultoriis loquamur, dicendum eſt per ſe licitas eſſe, ſi debito modo fiant, hoc eſt ſi fiant neceſſitate urgente, & cum debita reverentia, ſpecialique Dei inſtinctu. Quia his conditionibus poſitis nulla apparet in ſortibus malitia, ſed potius religionis actus reſplendet, ut probari ſatis poteſt exemplis tum veteris, tum novi Teſtamenti, ſpecialiter ex illo facto *Joſue 7.* qui ſortem miſit ad cognoſcendum malefactorem occultum, & ex facto Apoſtolorum *Act. 1.* qui ad eligendum Sanctum Matthiam loco judæ ſortem miſerunt, & ſuffragatur ratio; quia in tali caſu licitum eſt explorare divinam voluntatem, ut aliquo ſigno quid ſit manifeſtet. At cum non appareat aliud ſignum aptius, quàm ſortes, ſortibus creditur divinam voluntatem manifeſtandam eſſe, juxta illud *Proverb. 16. Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur*, ſic ex omnium ſententia tradit Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12. num. 18.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. num. 85* Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 43. dub. 9. n. 60.* Bonac. *diſp. 3. de primo. decal. præcepto, q. 5. p. 3. n. 12.*

11. Tres conditiones appoſui, ut ſortes conſultoriæ licitæ ſint, quaſque ſupradicti doctores Sanch. Suar. Leſſius, Bonac, & alii probant. Ex quibus conſtat raro ſortes licere poſſe; quia raro hæ conditiones adſunt. Prima & præcipua ut neceſſitate urgente fiant; nam ſi alia via inveſtigari divina voluntas poteſt, imprudenter quis ſortibus utitur, & Deum in tali caſu tentat, & periculo ſe exponit, ut à dæmone decipiatur. Quapropter talis uſus ab Auguſt. *epiſt. 119. c. 20* reprehenditur, & à Leone IV. relato in *c. ſortes 26. q. 5.* ſub anathemate prohibetur. Sortes (inquit) quibus cuncta vos veſtris diſcriminatis provinciis, quas partes damnaverunt, nihil aliud quam divinationes maleficia eſſe decernimus. Quamobrem voluimus illas omnino damnari, & inter Chriſtianos ultra nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. Neceſſitas autem eſt, quando alia via ſubveniri non poteſt gravi alicujus ſpirituali, vel temporali neceſſitati, aut aliquando Eccleſia inde magnum eſt emolumentum habitura: ſic Sylveſt. verbo *ſuperſtit. q. 5.* Margarita confeſſor. *in primo præcepto fol. 58.* Sanch.

cap.

cap. 38. *num.* 85. Secunda conditio, ut sortes consultoriæ liceant, est, ut cum debita reverentia ad Deum mittantur: cum enim illis sortibus divina exploratur voluntas, opus est, ut cum magna reverentia fiat, & præmissa oratione, ut dixit D. Thom. *q.* 95. *art.* 8. Suar. *dicto cap.* 12. *n.* 25. Defectus hujus conditionis regulariter est solum venialis culpa, nisi magna adsit reverentia Bonac. *dicto p.* 3. *n.* 14. At idem est, ne in his sortibus mittendis sacris rebus utaris ad res temporales, lucraque captanda, quia est rerum sacrarum profanatio, Sanchez *n.* 85. Bonac. *n.* 14. *& alii apud ipsos.* Adverto tunc enim deficere primam conditionem necessitatis; ac proinde ex hac parte consultoriam sortem esse illicitam. Tertia conditio est, ut specialem Dei habeat instinctum: hæc enim conditio necessaria est, si velis ut Deus aliquo sensibili signo divinam voluntatem sortibus manifestet. At si solum intendas, ut Deus per specialem suam providentiam sortes feliciter dirigat, necessarius non est tunc divinus instinctus, sed sufficit fiducia magna, quam in divina bonitate habere potes de talium sortium directione posita necessitate, & negotii honestate Suar. *dicto cap.* 12. *n.* 26. Sanch. *c.* 38. *n.* 87.

12. Tandem si de sortibus divinatoriis loquamur, hæ semper sunt illicitæ, utpote superstitionem continentes. Sortes enim neque causant effectum futurum, neque illum ex se significare possunt. Ergo si aliquando illum significant, id habent ex alicujus dispositione. Deus autem hanc significationem illis non dedit. Tum quia Deus non se vanis immiscet. Tum quia sæpe aliter res eveniunt, quam sortibus significantur. Restat ergo, ut à dæmone hanc habeant significationem. Ergo qui illam ex sortibus investigat, se disciplinæ dæmonis subjicit: sic D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. *q.* 85. *art.* 8. & constat ex *cap. si quis Episcopus*, *cap. non licet*, & aliis pluribus, 26. *q.* 5. & pluribus exornat Suar. *dicto c.* 12. *n.* 28.

13. Adverto tamen in his sortibus divinatoriis sæpè injustitiam, aliaque gravia crimina præter superstitionem misceri. Si enim sortes mittas ad cognitionem alicujus occulti criminosi, injustitiam committis, tum inquirendo delictum medio ita improportionato, & fallaci tum ob maximum periculum, quod sors in innocentem cadat, quia cum dæmon magis appetat damnum justis, quam peccatoribus inferre, credi potest delictum peccatoris innocenti applicaturum: sic Suar, *dicto c.* 12. *n.* 29. Sanch. *c.* 38. *in fine.*

Punctum VII.

Quousque divinatio ex elementis, ex animalibus, ex dispositione proprii corporis, aliisque rebus licita esse possit.

SUMMARIUM.

1 *Qui effectus naturales ex his absque superstitione prædici possunt.*

2 *Ex supradictis conjectari in genere possunt bella, rixæ, contentiones non certè, sed quadam tenuissima probabilitate.*

3 *Effectum contingentem prædicere ex iis absque speciali Dei favore gravissimum peccatum est superstitionis.*

4 *Ex manuum lineis, ex physiognomia capitis bonam vel malam conjectari fortunam grave est peccatum.*

5 *Idem est si eam conjectes ex fortuitis eventibus, tum animalium, tum hominum.*

6 *Aliquos Dies infelices reputare, alios felices superstitiosum est.*

1. EX varia elementorum mutatione, ex frequenti animalium cantu, volatu, motu, ex proprio corporis habitu, & dispositione, effectus naturales, ut pluviæ, imbres, serenitates, & similia prædici probabiliter possunt; quia ex his signis prædicitur causa naturalis horum effectuum. Item ex physiognomia cujusque conjectari aliquo modo potest ejus temperies, naturales animi affectiones, bona, vel mala consuetudo. Quia conjectatur causa communis illorum effectuum. Neque in hac prædictione aliqua superstitio invenitur; tametsi certius quàm par est, hi effectus prædicantur, sed erit quædam imprudentia, & error in philosophia naturali commissus: sic communiter doctores cum D. Thom. 1. 2. *q.* 95. *art.* 7. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 9. *cap.* 14. 15. *&* 16. Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 43. *dub.* 7. *n.* 45. Bonac. *de primo decal. præcepto, disp.* 3. *q.* 5. *p.* 3. *n.* 11. Sanch. *lib.* 1. *in decal. c.* 38. *n.* 38. *&* 44.

2. Ex supra dictis etiam signis conjectari in genere possunt bella, rixæ, & contentiones inter homines futuræ non certò, sed quadam tenuissima probabilitate; quia cum communiter homines inclinationes sequantur, & ex illis signis colligatur causa ad hos effectus inclinans, prædici possunt probabiliter tales effectus: sic Caietan. 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 7. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 12. *p.* 3. vers. *similiter possunt.* Sanchez *lib.* 2. *c.* 38. *n.* 38. Bonac. *n.* 11.

3. Verum quoties tibi probabiliter saltem non constat aliqua ex superioribus signis assumpta esse à Deo ad aliquem effectum contingentem præsignandum, si ex illis tamen effectum prænuncias, gravissimum peccatum superstitionis committis. Tum quia te committis à dæmone edocendum, tum quia ejus auxilium imploras, ut vera efficiat, quæ doces. Nam cum illa signa ex se tales effectus non significent; eo quod neque sunt illorum causæ, neque ab aliqua causa communi proveniant, restat, ut signa sint ex alicujus superioris directione. Hic autem non est Deus; quia non se vanis immiscet. Tum quia sæpè hæc signa fallacia sunt. Ergo fatendum est dæmonem esse, à quo illa signa effectus contingentes significare possunt. Ergo ex illis talia prædicere, est se discipulum dæmonis profiteri. Est ergo gravissimum peccatum: sic D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. *q.* 95. *art.* 7. & expresse tradit Lessius, Sanch. Bonac. Valent. *supra.* Neque obstat Joseph. *Genes.* 44. se coram fratribus laudans, quod non fuerit similis eis in augurandi scientia: si igitur augurium illicitum est, non se de illo laudaret Joseph sanctissimus. Non inquam obstat; quia non de augurio illicito; sed licito se laudabat, scilicet de prophetia; eaque de causa dixit: an ignoratis, quod non fuerit similis mei augurandi scientia, quasi diceret, alii augures, & divinatores; quia ope dæmonis futura divinant; fallaces sunt, neque omnia cognoscunt. Ego vero divino fido auxilio ejusque ope futura prædico. Quapropter nullus in augurandi scientia mihi similis est.

4. Ex his infero, graviter te peccaturum, si ex manuum lineis, ex physionomia capitis bonam, vel malam fortunam conjectes, esse inquam divitem, vel pauperem, religiosum: vel sæcularem, sacerdotem, vel laicum, solutum, vel matrimonio alligatum, &c. quia illa signa causæ esse non possunt illorum effectuum, neque in illis signis tales effectus prædici possunt, nisi ex doctrina dæmonis, sic Navarr. *summ. c.* 11. *num.* 31. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 37. *n.* 47. Simanc. *de catholic. instit. tit.* 21. *num.* 18. Unde si serio de bona, vel mala fortuna ab Ægyptiana interroges, non est dubium ob rationem dictam te peccaturum mortaliter. At si non serio, sed joci causa, & ob vanum finem curiositatis absque periculo ei fidem adhibendi interroges (ut regulariter fit) peccatum solum erit veniale: sic Navarr. & Sanch. *supra*, & Bonac. *disp.* 3. *de primo decal. præcept. quæst.* 5. *p.* 3. *num.* Quod si objicias illud Job. 37. *Qui in manu omnium signat, ut noverint singuli opera sua*, quibus verbis indicare videtur Deum in manu cujusque bonam, vel malam fortunam signasse. Facilè

respondetur,

reſpondetur, neque enim hunc ſenſum illa verba faciunt: quia Job illis verbis ſolum ſignificare intendit nutu Dei, ejuſque providentia tantum nivis, imbrium, & prunæ deſcendere, ut unuſquiſque manum habeat ita torpentem, ut ſit quaſi quodam ſigillo obſignata, & hac cauſa non valens officio proprio fungi. Ex quo ſinguli poſſunt cognoſcere quam inepti ſint ad ſua propria opera facienda, quantumque à Deo ipſo pendeant; eaque de cauſa 70. tranſtulerunt, claudit Deus in manu cujuſque, ut ſciat imbecillitatem ſuam. Vide noſtrum Pinedam in hunc locum, Leſſium *lib.* 2. 43. *dub.* 7. *fine.* Azor. 1. *part. inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 16.

5. Secundo infero ex fortuitis eventibus, tum animalium tum hominum bonam, vel malam fortunam conjectare ſuperſtitioſum eſt; quia tacitè dæmon creditur, & ejus auxilium imploratur: Sic Azor. *lib.* 6. *inſtit. moral. c.* 22. *q. unic.* Sanch. *lib.* 32. *num.* 42. Unde conjectare felicem aut infelicem eventum ex contingenti animalis: vel funeris occurſu, ex ruptione corrigiæ, ex ſternutatione, ex repentino caſu cum domo egreditur, ex offenſione caſus, aut lapidis, aliiſque ſimilibus ſuperſtitioſum eſt. Sæpè tamen à mortali excuſatur hæc obſervantia, tum ob ignorantiam, & bonam fidem; tum ob dubium, an ſint à cauſa naturali, vel à Deo, vel à dæmone præſagium futuri eventus. Leſſius *lib.* 2. *c.* 33. *dub.* 10. *n.* 66.

6. Tertio infero vanum, & ſuperſtitioſum eſſe diem Martis, & Veneris infelices reputare, & alios felices, & ob eandem cauſam nolle opus aliquod aggredi illis diebus, quos judicas infelices, quia tacite cõſentis in fortuitos eventus efficaciam habere cæli motum; ſic D. Thom. 2. 2. *q.* 96. *art.* 3. *in corp.* & conſtat ex *cap. non obſervatis* 26. *q.* 7. Excuſaberis autem à mortali, ſi ex quodam timore dies obſerves, nec audeas opus tunc incipere; non quia credas certo infauſtum futurum, ſed times; ſic Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 40. *n.* 15. Affirmans ſic communiter contingere eſſeque ſolum veniale.

PUNCTUM VIII.

Quid ſit vana obſervatio, quotuplex, & quale peccatum.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur, in quo obſervantia vana ſeu magia conſiſtat*
2 *Hæc ſemper habet tacitum cum dæmone pactum.*
3 *Eſt graviſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius.*
4 *Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale peccatum.*
5 *Hoc peccatum magiæ alia plura ſecum trahit.*
6 *Triplex eſt magia juxta triplex genus effectuum, qui per magiam procurari poſſunt.*

1. TErtiam ſuperſtitionis ſpeciem enumeravimus obſervantiam vanam, quæ in eo conſiſtit, ut ex mediis inutilibus ad effectum, effectum ſperes. Nam cum tunc non habeas fundamentum ad illum ſperandum ex divina virtute, ſequitur ex tacito dæmonis pacto illam ſperari. Differt hæc vana obſervantia à divinatione, quod divinatio ſiſtit in cognitione alicujus occulti effectus, at obſervantia tendit ad opus, verbi gratia, ad aliquod bonum ſibi, vel alteri comparandum, quæque vocatur magia communi, & uſitato vocabulo. Si autem aſſumantur media ad inferendum alteri damnum vocatur maleficium.

2. Vana obſervantia, ſeu magia ſemper habet tacitum cum dæmone pactum: quia utitur mediis, quæ ſolum ope dæmonis efficaciam habere poſſunt, unde aſſumens illa tacitè opem dæmonis implorat; aliquando cum expreſſo pacto cum dæmone hæc magia contingit.

3. Quomodocunque ſit, ſive cum pacto expreſſo, ſive tacito eſt graviſſimum peccatum, quia habere commercium cum dæmone, & ad illum recurrere; cedit in graviſſimam divinæ majeſtatis injuriam. Neque in hac parte admittenda eſt parvitas materiæ (quamvis probabiliter reputet Valent. *diſp.* 6. *quæſt.* 13. *p.* 3.) quia quælibet cum nequiſſimo hoſte ſocietas, quodlibetque commercium, & recurſus, & in ejus ope fiducia religioni divinæ maxime adverſatur, tametſi materia, & effectus intentus leviſſimus ſit: Sic Sanch. *lib.* 1. *in decal. c.* 40. *num.* 13. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 44. *dub.* 4. *num.* 26. indicat Suar. *t.* 1. *de relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 14. *num.* 10. Neque ab hoc peccato excuſatur iis mediis vanis utens ex eo quod dæmonis pacto tam explicito, quam implicito renunciet: nam eſto verbis renunciet, facto ipſo pactum & commercium cum dæmone inire valet, ut bene relato Philiarco *de Offic. Sacerdot. tom.* 1. *part* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *verſ. quarta concluſio.* docet Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 40. *num.* 24. Excipe niſi utaris illis vanis non ad experiendum effectum, ſed ad convincendum illis utentes ex dæmonis auxilio operari, qualiter teſtatur caietam *in ſum.* verb. *Incarnatio* ſe quibuſdam verbis ſacris uſum fuiſſe ea proteſtatione facta, ſe nullo modo dicere illa verba ſacra, ut inſtituta à dæmone ad movendum annulum, ſed ea in Deum eorum authorem dirigere: qua intentione poſita verba protulit, & annulus immotus permanſit: ſic Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 40. *n.* 25. *& lib.* 7. *de matrim. diſput.* 95. *num.* 4. Debet tamen adeſſe neceſſitas hujus experientiæ, & ſpes moraliter certa deceptionem fore manifeſtandum: alias periculum erit, ut decepti in ſuo errore firmius exiſtant, & tu in eum labaris.

4. Aliquando ex ignorantia, & inadvertentia vincibili tamen, ſed non craſſa, & ſupina poteſt eſſe veniale peccatum in magia, quæ abſque expreſſo pacto cum dæmone fit: ſic Valent. Suar. Sanch. Leſſius locis citatis. Stante tamen expreſſo pacto non videtur qua ratione inter fideles poſſit dari ignorãtia à mortali excuſans. Suar. *ſuprà.* Secundo dicunt Sanch. & Valent. eſſe veniale peccatum, ſi his ſuperſtitionibus utaris non ſeriò, ſed joci cauſa, vel ex quadam animi levitate, & curioſitate vivendi, an effectum habeant. At certe mihi difficile eſt hanc curioſitatem à mortali excuſare: ſiquidem ſocietatem cum dæmone habere & ejus auxilium tacitè petere, tametſi ex curioſitate, & levitate fiat, in gravem cedit divinæ majeſtatis injuriam, & ex alia parte non levi periculo deceptionis eſt expoſitum.

5. Advertendum tamen eſt, hoc peccatum magiæ alia graviſſima peccata contra fidem, religionem, caſtitatem, & injuſtitiam ſecum deferre ſolere. Solent magi dæmonem adorare eique ſacrificium offerre, ut eum propitium, ut benevolum habeant, renunciant Chriſto ejuſque Sacramentis, reputant dæmonem felicem, Neque Deo ſubjectum, cum eoque nefandos habent concubitus, & perpetuo ejuſque obſequio ſe tradunt. Inſuper damna graviſſima, & homicidia præcipuè infantium perpetrant: ob quæ merito ex hoc mundo exterminandi ſunt.

6. Rurſus vana obſervantia, ſeu magia triplex eſt juxta triplex genus effectuum, qui per magiam procurari poſſunt. Prima eſt, qua tibi, vel alteri intendis ſcientias rerum naturalium ſubitò, & abſque ullo labore comparare. Secunda, qua tibi, vel alteri comparare intendis bona fortunæ, & honoris, corporis ſanitatem, vitæ longitudinem, &c. Tertia, quâ damna proximis inferuntur. Omnis autem hæc diſtinctio, & diverſitas materialis eſt, non formalis. Nam in ratione magicæ ſuperſtitionis non diſtinguuntur; ſi quidem in omnibus iis eſt eadem malitia, cultus dæmonis, ſocietatis cum illo, & in illum fiduciæ; Sic Suarez *lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 14. *n.* 10. *& cap.* 15. *num.* 2.

PUNCTUM IX.

Quæ possint à dæmone secundùm ejus virtutem fieri.

SUMMARIUM.

1 *Petere à dæmone, quæ ipse præstare naturaliter potest non est propriè superstitio, esto sit gravissimum peccatum.*

2 *Latissima est dæmonis potestas. Expenditur. Primo circa elementa, aliasque res naturales.*

3 *Habent potestatem circa humana corpora, & qualiter.*

4 *Circa animas separatas communis est sententia nihil posse.*

5 *Proponitur difficultas ex anima Samuelis. 1. Reg. 28. & fit illi satis.*

6 *An verum sit sagas, & maleficas à dæmone asportari, an tantum sic fingi; Proponitur sententia negans asportari.*

7 *Sub distinctione quæstio resolvitur. De potentia dæmonis non esse dubium, de facto sæpè asportari.*

1. UT plenè observationis vanæ species intelligantur necessàrio præmittenda est hæc quæstio. Nam si à dæmone petas quæ ipse facere potest ex multorum sententia, quam probabilem judicavimus, superstitionem propriam non committis; tametsi gravissimè peccas; quia non ei defers honorem Deo debitum, in quo superstitio sita est, sed defers honorem ei proprium, & naturalem. Quocirca investigandum est, quæ dæmones facere possint, quod non satis inter doctores constat.

2. Unum tamen est omnino certum, latissimam esse eorum potestatem ad nocendum hominibus, si Deus permittit; quia per peccatum non fuit eis sublata, imo nec diminuta naturalis potestas in hæc inferiora operandi; ut tradit D. Thom. ab omnibus receptus, 1. *p. quæst.* 64. *art.* 4. Primò ergo habent dæmones potestatem circa elementa: possunt namque de uno loco in alium transferre nives, ventos, pluvias, grandines, & tonitrua. Item possunt tempestates alibi exortas huc, vel illuc impellere, sistere, & mitigare. Item valent civitates destruere, incendia causare, segetes convellere, & de uno in alium locum in ictu oculi transplantare. Item à fortiori possunt aurum terræ absconditum, vel mari inclusum extrahere, tametsi rarò Deus id permittat, ne hac occasione homines ad sui obsequium pertrahantur. Ratio autem est: quia ad præstandos hos effectus non requiritur nisi virtus motiva loco ad locum, quam ex pluribus scripturæ locis constat dæmones habere. Sed non inde sequitur posse ordinem universi pervertere: quia Deus non permittit: ex divina enim providentia ejus potestas coërcetur; ut rectè D. Thom. 3. *contra gentes*, *cap.* 108.

3. Secundo habent dæmones potestatem circa humana corpora, ut ea possint variis morbis afficere applicando aliqua nociva, quibus humana industria occurri non possit. Et contra possunt morbos omnes curare, qui naturalibus remediis curari valent. Item possunt impedire læsiones omnes, quæ ex igne, gladio, aliisque instrumentis irrogari homini possunt, tum se interponendo, tum impetum infringendo, tum media contraria applicando, sicuti Simon Magus sæpè faciebat, rarò tamen id Deus permittit, ne simplices decipiantur. Deinde possunt de loco in locum homines transferre brevissimo temporis spatio. Item possunt eorum formas, & qualitates transmutare, non intrinsecè, sed extrinsecè tum aliam loco illius substituendo, tum reddendo illum invisibilem corpore aliquo intermedio opposito, tum transportando in patriam longinquam, tum immutando phantasiam præsentium, ut videatur mutatus, cum tamen in se nullam receperit mutationem. Tertiò habent potestatem imprimendi in anima conjuncta corpori, quæ ex phantasia, & dispositione corporis pendent; valent enim excitare ad odium, ad amorem, ad libidinem, aliásque similes affectiones. Quartò possunt inferiores dæmones alligare, comprimere, coërcere, in corpora humana introducere, introducta expellere, ac denique possunt se voluntati Magorum subjicere. Alii autem effectus miraculosi, quique virtutem agentium naturalium excedunt, fieri non possunt à dæmonibus. Unde dæmon non potest hominem in bestiam transformare; quia esto possit hominem occidere, non tamen potest brutam animam suo corpori unire, & sic unitam iterum illam expellere, & denuo animam hominis reunire. Quocirca omnes illæ transmutationes, quæ à Magis referuntur, præstigiæ sunt & illusiones sensuum non veræ, ut constat ex *cap. non mirum* 26. *quæst.* 5. & tradit D. Thom. 1. *part. quæst.* 114. *art.* 4. *ad* 2. Castrus *lib.* 2. *de justa hæretic. punit. cap.* 14. Suar. *lib.* 2. *de superstit. cap.* 16. *num.* 6. Similiter neque possunt dæmones homines producere aliáque perfecta viventia quæ ad sui organizationem requirunt virtutem animæ conjunctæ, tametsi possint esse incubi, & succubi in corpore assumpto, & sic semen ab hoc decisum in uterum fœminæ intromittere, quo ipsa concipiat, sed tunc dæmon non est pater, neque genitor illius fœtus sed homo qui semen emisit, quia dæmon semen transportavit, non produxit.

4. Circa animas separatas communis est sententia, nihil posse, neque enim possunt eas de loco in locum transferre. Nam si in cælo sunt, alienum esset à divina majestate, & statu illo beatifico, ut dæmonibus subjicerentur: sunt enim illorum judices, & domini, si tamen in purgatorio existunt, sunt in via beatitudinis, & ob eandem rationem non decebat eas dæmonibus subjici. Præter quam quod ibi sunt ex divina ordinatione, donec peccata expient, quibus expiatis recta ad cœlum via tendant. Si autem in inferno morantur, habitant ibi tanquam in carcere à divina justitia reclusæ, à quo exire nullatenus illis permittitur, dæmones vero executores sunt divinæ justitiæ, & illius ministri ad animas torquendas: his autem non conceditur, ut reos ducant, quò velint, sed ut torqueant juxta delictorum qualitatem: & ita expressè notavit Suarez *lib.* 2. *de superstit. cap.* 16. *num.* 14. Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 44. *dub.* 3. *num.* 23. Quocirca cum aliquæ animæ virtute maleficiorum apparent, non censendæ sunt ipsæ apparere, sed eorum imagines, & umbræ à dæmonibus efformatæ, & per quas ipsi dæmones loquuntur.

5. Sed obstat adversus hoc pronunciatum *locus* 1. *Regum* 28. ubi refertur ad Pythonissæ incantationes Samuelis animam evocatam esse. Queritur enim Samuel de Saul quod ipsum obligaverit relinquere quietem, id est, sedem certam & stabilem, quam habebat. Dicit enim, quare inquietasti me, ut suscitarer; quasi diceret, quare me coëgisti relinquere locum, in quo quiescebam, & à mortuis resurgere: sed nulla alia via Saul Samuelem inquietavit, nisi media Pythonissa. Ergo Pythonissa potuit animam Samuelis evocare à limbo. Quod autem verè Samuel apparuerit probari potest. Primò, quia sacer textus testatur mulierem Samuelem vidisse, cum autem vidisset mulier Samuelem, & iterum dixit Samuel ad Saul, quæ de figura non videntur intelligi posse. Secundò, quia in *lib. Ecclesiast. cap.* 46. loquens de hac apparitione Samuelis dicitur. Post hæc dormivit, & notum fecit Regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltavit vocem ejus de terra in prophetia delere impietatem gentis. Quæ verba videntur clarè probare verum Samuelem apparuisse. Tum quia in laudem Samuelis enumerantur.

Tum quia per veram prophetiam ſunt dicta. At ſi à dæmone figuram Samuelis induente dicta eſſent, non videtur poſſe in laudem Samuelis tale dictum diabolicum cedere, neque illud dictum prophetiæ nomen obtinere. Quod ſi dicas in laudem Samuelis illam prophetiam cedere, tametſi à dæmone factam, quia dæmoni fuit conceſſa, eò ſolùm, quod Samuelem repræſentaverit, imò fortè media revelatione ipſi facta per Samuelem, adhuc non ſatisfacit; quia aliena eſſe videtur à congregatione juſtarum animarum quælibet ſocietas, & familiaritas cum dæmonibus. Ergo non eſt credendum animam ſanctiſſimam Samuelis aſſumpſiſſe dæmonem, ut mediatorem ad manifeſtandum Sauli exitum vitæ ſuæ. Præterea hæc prophetia dicitur facta per vocem Samuelis: ſi autem qui ibi approbat, non Samuel ſed dæmon eſſet, potius dici deberet prophetiam factam à Samuele per vocem dæmonis, quam per vocem ipſius Samuelis: propriam enim vocem prophetia requirit, non umbraticam.

In hac re dicendum eſt probabilius eſſe, & meo judicio certum veram animam Samuelis apparuiſſe ob rationes modo dictas, quæ amplius urgentur. Fateor namque aliquando umbram, & imaginem nomine imaginati, & repræſentati appellari, ut probat Auguſtin. *lib. 2. ad Simplician. quæſt. 3.* Sæpè enim dicebatur Deus apparere, cum tamen non ipſe, ſed Angelus ejus nomine appareret, & Pharao dixit ſe ſpiritus vidiſſe, & vaccas ad ripam Nili, cum tamen ſolum illarum imagines vidiſſet, & Nabuchodonoſor refert ſe videſſe ſtatuam, & deinde arborem, cum tamen non veram ſtatuam, neque arborem, ſed ſolum illius imaginem viderit. At quando ad veram & propriam ſignificationem verba accommodari poſſunt, non debent ad hos tropos, & improprios ſenſus detorqueri. In præſenti autem convenientius eſt, & fortè neceſſarium, ut in propria ſignificatione verba uſurpentur, & de vero Samuele, & non umbratico apparitio intelligatur. Quod tam ex illo loco Reg. quam ex Eccleſiaſt. ſatis colligitur. Ex loco Reg. quia ille qui apparuit dixit Sauli faciet tibi Dominus, ſicut locutus eſt in manu mea. At commiñatio, quam Dominus Sauli per manum Samuelis ſæpe fecerat, non erat per Samuëlem fictitium, ſed verum. Item ipſe Samuel conqueſtus eſt, quod fuerit à Saule inquietatus, ut ſuſcitaretur; diabolus autem nunquam fuit inquietatus, ut ſuſcitaretur. Ergo non de diabolo ſub forma Samuëlis, ſed de vero Samuële debent intelligi. Clarius autem id conſtat ex loco *Eccleſiaſt.* 46. Nam eodem tenore, quo dicitur Samuelem prophetam Domini eſſe in ſermone fidelem, & ab avaritia immunem, & tamen in Domino obdormiſſe; dicitur notum feciſſe Regi finem vitæ ſuæ, & exaltaſſe vocem ſuam de terra in prophetia delere impietatem gentis, ſed eſſe Samuëlem prophetam domini in ſermone fidelem, ab avaritia immunem, & tandem mortuum eſſe, non contigit per figuram, & repræſentationem, ſed verè, & propriè. Ergo illa Regi manifeſtatio finis vitæ ſuæ à vero Samuële proceſſit, & non à figurato. Et confirmo: nam ab illo dicitur manifeſtata fuiſſe Regi futura qui dormivit, id eſt, mortuus fuit, ſed mortuus fuit Samuël verus, & non umbraticus. Ergo verus Samuël apparuit. Deinde aſcendente Samuële de terra Deus exaltavit vocem ejus in prophetia, id eſt, fecit, ut alta voce futura prædiceret abſque ullo errore, ut ſic Samuël non ſolum in vita, ſed poſt mortem verus propheta haberetur, quod de vero Samuële oportet intelligi: ſic Auguſt. *lib. de cura pro mortuis agenda, cap. 15. & 16.* mutans ſententiam, quam docuerat *lib. quæſt. veter. teſtam. quæſt. 27. & lib. de doctr. Chriſtiana, cap. 29.* Baſilius *epiſtol. 80.* Juſtinus Martyr. *dialog. cum Triphone, verſus finem.* Ambroſius *lib. 1. in Lucam, ubi* de Zacharia turbato. Lyra. Cajetan. Abulenſ. Carthuſian. Gaſpar. Sanchez, & *alii* Commentatores Regum. Bellarm. *tom. 1. lib. 4. cap. 11.* Martin. Delrio *lib. 2. diſquiſit. mag. quæſt. 6. & quæſt. 26. ſect. 4.* Vallaſ. *de ſacra Philoſoph. cap. 33.* Suarez *t. 2. in 3. p.* S. Thom. *quæſt. 52. diſput. 42. ſect. 2. & tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 16. numer. 18.* Benedict. Pereira *in 7. cap. Exaudi. diſp. 8.* Leſſius, *lib. 2. de juſtitia, cap. 44. num. 23.* Neque obſtat Samuelem dixiſſe Sauli: Cras tu, & filii tui mecum eritis; quia non intellexit mecum eritis: in eodem loco paradiſi, ſed mecum eritis in ſepulchro; hoc eſt ſicut ego mortuus, ſum, & ſepultus, ſic vos mortui, & ſepulti eritis. Frequens enim eſt in ſcriptura etiam de malis cum moriuntur dicere apponi ad patres ſuos. Hæc enim ad corpus potius quam ad animas referuntur. Item non obſtat, quod Samuel permiſerit ſe à Saule adorari; quia non conſtat eum adoratione latriæ adoraſſe, ſed dulia tantum, quæ ſanctis licita eſt.

Secundo dicendum cenſeo verum Samuelem non apparuiſſe ex vi, & efficacia magicæ incantationis ſed occaſionaliter ex illa, Dei tamen juſſu, & ordinatione tum ad gloriam Samuelis, cum ad majorem Saulis punitionem: ſic ferè omnes Doctores nuper relati, ſed ſpecialiter S. Thom. 2. 2. *quæſtione 174. artic. 5. in reſponſ. ad 4.* Cajetan. *in ſupradicto loco Reg.* & ibi Gaſpar Sanchez, Suarez, Leſſius, & Pereira *ſupra.* Et ratione probatur. Nam ſi anima Samuëlis vi, & efficacia magicæ artis ab inferis excitaretur: maximam inde laudem magica ars obtineret, ut quæ potens eſſet vi ſua ſanctas animas in ſinu Abrahæ quieſcentes extrahere, & ducere, quo Mago placuerit. Si autem non valet coactas extrahere, ſed voluntariè conſentientes: & Samuël efficaciæ artis annuit proculdubio occaſionem tribuit ſuſpicandi artem magicam potentiſſimam eſſe, ejuſque exemplo poſſent homines excitari ad illius uſum; ſi quidem ipſe mortuus non repulit, cum poſſet, ſed potius conſenſit. Nullo ergo modo dicendum eſt, arte magica Samuelem fuiſſe excitatum, ſed dum Pythoniſſa incantationes probat, ejus oculis ſe obtulit. Quod ſufficienter colligitur, ex eo quod ſtatim ac mulier ſecuritatem à Saule obtinuit in maleficio faciendo ſimul apparuit. Ergo non apparuit ex vi incantationis, quæ ut fieret longum tempus expoſtulabat. Item Pythoniſſa turbata eſt vehementer viſo Samuele, quod non fieret, ſi ad ejus incantationes Sumël appareret; ſicuti aliarum animarum imagines apparebant. Deinde Samuel non apparuit eo habitu, & forma, quæ ſolent hæc ſpectra arte magica apparere. Alia enim ut refert Theodoret. *quæſt. 62.* pedibus ſurſum elatis, & capite deorſum, alia ſupina ſicuti ſepeliuntur, apparent, & apparent tetrica, & obſcura. At Samuël apparuit rectus, & ſplendore circunfultus, ita ut ipſa Pythoniſſa diceret: Deos vidi aſcendentes de terra: id eſt quid divinum video. Ergo ſignum eſt non ex magica arte, ſed Dei virtute, & ordinatione Samuelem apparuiſſe, cum Pythoniſſa ſe præpararet ad incantationem, neque obſtat Samuelis querela. Quare inquietaſti me; quia ob petitionem Saulis Deus illum inquietavit, id eſt quietem relinquere fecit, & ſic à Saule occaſionaliter Samuel inquietatus fuit.

Quod ſi roges, quare Deus Samuelem excitavit, ut Sauli futura prædiceret cum Pythoniſſa incantationem præpararet, & non antea; cum ipſe dominum conſuluit per ſomnia, per ſacerdotes, & prophetas: videtur enim occaſionem tribuere exiſtimandi à Pythoniſſa Samuelem fuiſſe evocatum? Reſponderi poteſt merito id factum eſſe, tum ut Saul ſe cognoſceret à Deo eſſe deſpectum, qui conſultus ei non reſpondebat. Reſpondit autem, cum Pythoniſſam conſuluit, tum in pœnam peccati recenter commiſſi. Tum quia illo tempore acerbior illi futura erat ſententia; eo quod timore grandi angebatur. Tum fortè, ut à peccatis reſipiſceret, eaque pœnitentia deleret, motus morte jam imminenti, & notificata per eum, cui fides neceſſario adhibenda erat.

6. Reſtat

6. Reſtat ſatisfacere illi quæſtioni ; an verum ſit ſagas, & maleficos à dæmone aſportari, & conventibus intereſſe, an & tantùm ſic fingi, & imaginari ; ſicuti qui dormiens reputat loca plurima peragrare, cum tamen verum non ſit, ſed ſolum imaginatione ſuccedat. Non deſunt, qui negent verè Magos à dæmone aſportari, neque verè conventibus intereſſe ; ſed omnes illas dæmonis adorationes, nefarios concubitus, convivia, & ſimilia per repræſentationem ſuccedere : & probant primò, quia ſæpè teſtantur ibi adfuiſſe, cum tamen manifeſtè conſtet locum non deſeruiſſe ; in duplici autem loco non poteſt dæmon corpus collocare. Secundò, teſtantur ibi vidiſſe plurimos, quorum ſuſpicio nulla eſt delicti ita nefandi. Tertiò, affirmant pronunciato nomine Jesu ſtatim omnia evaneſcere : quæ ſi vera eſſent non poſſent ita brevi tempore, & ibi aſſiſtentes illic reperirentur. Quartò, ſi in voluntate ſagarum ſitum eſt tranſportari ex loco ad locum, quomodo carceribus detinentur, & à judicibus puniuntur ? Quintò, mutant adverſas formas, quod dæmoni eſt impoſſibile. Sextò, in *cap. Epiſcopi* 26. *q.* 5. reputantur hæretici credentes de loco ad locum ſtryges verè tranſferri, ſacerdotibus graviter mandatur, ut per ſuas Eccleſias prædicent falſa eſſe, quæ de iis mutationibus ſagæ confingunt.

7. Cæterùm loqui poſſumus de facto, & de potentia. Et quidem de potentia nemini poteſt eſſe dubium poſſe dæmonem has ſagas, ſeu ſtrygas de loco in locum breviſſimo tempore transferre, tametſi oſtia clauſa ſint ; quia facillimo negotio poteſt omnes portas aperire, & murum ſi opus fuerit dividere, & iterum copulare : quia ſola virtute motiva, quæ dæmonibus naturaliter inſita eſt, hæc omnia fieri poſſunt. Nunquam tamen poteſt dæmon corpora penetrare, aut in duplici loco idem corpus conſtituere ; quia ii ſunt effectus excedentes naturalem virtutem ac proinde miraculoſi, & multo minus poteſt ſagas in beſtias transformare, quia ut dictum eſt, naturalem virtutem excedit. Neque obſtat magos in Ægypto, *Exod.* 8. *&* 9. virgas in ſerpentes tranſmutaſſe ; quia hæc cum ſint animalia imperfecta, quæ ex putrefactione terræ, & elementorum diſpoſitione ſæpe generantur, potuerunt applicare materiam, ut ſic breviter illæ tranſmutationes fierent. Adde pluribus probari ſolum apparenter illas tranſmutationes factas eſſe.

At ſi de facto loquamur, affirmandum eſt ſæpè has ſagas à dæmone aſportari, & conventibus intereſſe verè, & realiter, & non tantum apparenter : ſic ex communi ſententia docet Valent. 2.2. *diſp.* 6. *quæſt.* 12. *punct.* 2. Pegna. *director.* 2. *p. comm.* 67. *poſt medium.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 1. *inſtitut. d. cap.* 25. *quæſt.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 16. *à num.* 24. Sanchez *lib.* 2. *decalog. cap.* 40. *n.* 6. Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. c.* 44. *dub.* 3. *n.* 15. *&* 16. Martin. Delrio *lib.* 2. *q.* 10. *& lib.* 5. *ſect.* 16. *num.* 4. *&* 5. Et deſumitur ex tot virorum, & mulierum teſtimoniis, ut prudenter negari non poſſit. Neque obſtant argumenta contraria. Ad primum concedo aliquando ſolum apparenter has lamias transferri, quod facit dæmon, ut veras tranſmutationes infirmet, & judices detineat, ne ſagas pro criminis qualitate puniant, putantes ſolum apparenter hæc fieri. Quod ſi urgeas, quomodo cognoſci poſſit, quando verè, quando apparenter tantum transferantur, Reſpondeo ex aliorum teſtimonio circumſtantiis obſervatis. In caſu autem dubio ſemper præſumendum eſt transferri. Adde, eſto de facto nunquam tranſlatæ ſint, debent ac ſi eſſent tranſlatæ puniri ? tum ob pactum cum dæmone expreſſum. Tum quia voluerunt ſe transferri, & ad illum finem ſe unctionibus præpararunt. Tum quia cum in ſe redeunt approbant, & gaudent de factis in illo nequiſſimo conventu ſibi repræſentatis, ac ſi verè ita contigiſſent. Ob quæ merito debent è mundo exterminari, quia reipublicæ perniciosiſſimæ ſunt. Ad ſecundam concedo ſæpè dæmones, ut his diabolicis conventibus authoritatem præſtant, effingere ibi figuras piorum virorum, hoc tamen non tollit, quominus ejus miniſtri ibi adſtiterint. Ad tertiam fateor pronunciatione nominis Jeſu omnia evaneſcere aliquando, & ſagas ibi tranſlatas illic permanere. Ad quartam divina providentia factum eſt ; ut è manibus judicis ſe liberare non poſſint. Tum ut ipſæ maleficæ puniantur, tum ut omnibus conſtet dæmonem divinæ providentiæ ſubjectum eſſe, ſibique obſequentes in periculo deſerere. Ad quintam nego formam propriam immutari, tametſi magæ videatur per imaginationem mutatam eſſe. Ad ſextam dico in illo *cap. Epiſcopi* nullo modo damnari credentes, ſagas, ſeu ſtygas, de loco in locum transferri, ſed damnari credentes transferri in veras beſtias tranſmutatas. Idem credentes Dianam eſſe veram Deam, poſſeque equos efformare, quibus lamiæ tranſveherentur, & Herodiadem verum ſuum corpus aſſumere & cum lamiis aëra diſcurrere. Hæc enim omnia erronea ſunt, & à vera philoſophia prorſus aliena.

Punctum X.

Declarantur magicæ Superſtitiones, quouſque illicitæ ſint.

SUMMARIUM.

1 *Ut effectus aliquis à magia damnata procedat, debet cauſam naturalem excedere, & quomodo hoc poſſit cognoſci.*
2 *In caſu dubii à cauſa naturali reputandus eſt.*
3 *At poſito à cauſa naturali provenire non poſſe, à Deo, vel à dæmone debet neceſſariò provenire, quod colligendum eſt ex mediis aſſumptis, & in caſu dubio reputandum provenire, à dæmone.*
4 *Non poteſt dæmon ſcientias rerum naturalium tibi breviſſimo ſpatio infundere.*
5 *Si hoc procures, ſuperſtitioſus es, & quæ inde inferantur ?*
6 *Differt hæc magica ſuperſtitio à divinatione, quia divinatione tranſiens cognitio procurator, at magica ſuperſtitione permanens.*
7 *Scientia rerum naturalium tametſi malè acquiſita liberè uti potes.*
8 *Si aliqua verba, vel ſigna ſacra uſurpes, credens illi liberum te eſſe à ſub tanea morte, à læſione inimicorum, ab alióque caſu fortuito, &c. ſuperſtitionem magicam committis.*
9 *Idem eſt ſi bona fortunæ præcibus circumſtantias vanas habentibus conſequi ſperes. Et quid de mulierculis, vulgò* enſalmadoras.
10 *Quæ in his præcibus à ſuperſtitione excuſent.*
11 *Si mediis improportionatis ſanitatem corporis procures ſuperſtitioſus es, & quid de uſu imaginum aſtronomicarum ?*
12 *Mutare locum in ludis, ſperans inde felicem eventum, ſuperſtitio eſt, ſubintelligitur, ſi certò credatur.*
13 *Quid dicendum de iis (quos Hiſpani vocant* ſalutatores) *alii eos approbant, alii improbant.*
14 *Sub diſtinctione reſpondetur.*
15 *Explicantur aliqui caſus, ex quibus licitus, vel illicitus horum ſalutatorum colligi uſus poſſit.*
16 *An virtus reſidens in ſalutatoribus licitè operantibus naturalis ſit, an divinitus infuſa ? Non eſt ſatis exploratum.*
17 *Ars chimica hominibus eſt incognita*
18 *Aſſumere vana ad proximorum nocumentum ſuperſtitio magica eſt omnibus deteſtabilior.*

1. Ut effectus aliquis ſuperſtitioſus, & arte magica effectus debet conſtare, neque à cauſa naturali productum eſſe, ſaltem eo modo, quo eſt productus,

neque à Deo provenire. Nam ſi à cauſa naturali adæquatè provenit, non ad Magiam damnatam, ſed ad Magiam, quæ pars eſt philoſophiæ pertinebit: ſi autem à Deo eſt productus contra virtutem cauſarum naturalium, erit pars divinæ virtutis. Cognoſcere autem quando à cauſa naturali, quando à Deo, quando à dæmone effectus proveniat, difficile eſt, ut rectè expendit Valent. 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 13. p. 3. ante med.* Sanch. *lib. 2. cap. 40. a num. 42.* Ut autem cognoſcatur, an à cauſa naturali, an à ſuperiore virtute effectus proveniat comparanda eſt cauſa cum effectu, & effectus cum cauſa, & examinandum, an ex ſapientium doctrina talis cauſa potens ſit effectum producere, eo modo quo productus eſt. Si enim judicio prudentum firmatur cauſam illam impotentem eſſe ad talem effectum producendum, neceſſariò concluditur non provenire à cauſa naturali. Alias ſi huic judicio inhærendum non eſſet, nihil in philoſophia certum pronunciari poſſet: ut benè dixit Valent. *dicto illo punct. 2.* verſ. *At pertinet.*

2. In caſu tamen dubio, an effectus naturaliter à cauſa applicata proveniat, reputandum eſt provenire. Tum quia evitatur delictum, quod non debet præſumi, niſi probetur. Tum quia virtutes cauſarum naturalium multiplices ſunt, & multis etiam ſapientibus ignotæ. Nam ſæpè ea quæ tanquam miracula habebantur inveniuntur à cauſa naturali provenire, ut multis exornat Auguſt. *lib. 14. de civit. Dei, cap. 4.* & confirmari poteſt ex his quæ refert Plin. *lib. 28. inſtit. natur. cap. 8.* de Pſyllis, & Marcis, quorum tactus venena curabant, & aſpectus ſerpentibus terrori erat: ſic Sanch. *lib. 2. c. 40. n. 44.*

3. At poſito effectum à cauſa naturali provenire non poſſe, neceſſariò eſt dicendum à Deo, vel à dæmone provenire. A quo autem proveniat inveſtigabis ex mediis, quibus ad effectum comparandum uteris. Si enim media non ſint à Deo, & ab Eccleſia inſtituta, ſed præter conſuetudinem, & uſum virorum prudentum, fatendum eſt à dæmone, qui in his vanis complacet provenire. Secus verò ſi uteris mediis ab Eccleſia præordinatis, neque in illorum uſu modum excedis, quod dixerim, quia potes uti mediis à Deo præordinatis, oratione ſcilicet, jejunio, aliiſque Eccleſiaſticis cæremoniis, putans effectum infallibiliter habitura, cum tamen non habeant, niſi pro Dei beneplacito in quo modum excedis. Item circa effectum, ad quem talia media non ſunt præordinata. Quod ſi inquiras quid in caſu dubio judicandum eſt. Reſpondeo, reputandum eſſe à malo ſpiritu provenire; quia miracula præſumenda non ſunt, niſi probentur, neque credendum eſt Deum abſque graviſſima neceſſitate ea facturum: ſic benè probat Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 40. n. 44.* Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 43. dub. 10. n. 62. & 63. & cap. 44. n. 2.* Suar. *t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 15. n. 1. 13. & 14.*

4. Circa primam ſuperſtitionem magicam, quæ eſt de ſcientiarum infuſione, dicendum eſt impoſſibile eſſe dæmoni ſcientias rerum naturalium tibi breviſſimo ſpatio infundere. Tum quia ipſe non videtur habere virtutem producendi hos habitus, neque immutandi immediatè ſuperiores animæ potentias; ſed ad ſummum habet poteſtatem immutandi phantaſiam, qua immutata per ſympathiam immutatur intellectus. At cum phantaſia non poſſit ſimul immutari omnibus actibus, qui neceſſarii ſunt ad unius ſcientiæ conſecutionem, efficitur nullo modo poſſe breviſſimo tempore ſcientias tibi communicare: & ita tradit Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 16. numer. 12.* Quod ſi aliquando videas quem mediis vanis, & inefficacibus ſubdito ſe in aliqua ſcientia oſtendere verſatiſſimum, ut de Anabaptiſtis dicitur, qui ſumpto illo execrando pane (quam ipſi Euchariſtiam vocant) totam ſcripturam recitant, ac ſi illam memoriæ mandaſſent, cum tamen antea prorsùs illam ignoraſſent, dicendum eſt, dæmonem illis aſſiſtere, & ipſorum linguam movere, quod non leviter colligitur, ex eo quod renunciata hæreſi, & pœnitentia peccati facta omnino ignorantes redduntur.

5. Verum eſto dæmon hanc ſcientiarum infuſionem facere non poſſit ſubitò, ſi tamen tu illam procures mediis vanis, & à divina providentia non præordinatis ſuperſtitioſus es; quia convinceris à dæmone petere quæ Dei ſunt propria. Ad idem eſt, ſi vanis utaris, ne memoriam augeas, in ſtudiis proficias, ſemper enim convinceris à dæmone procurare; ſi quidem Deus neque promiſit vanis acquieſcere, neque illis moveri poteſt. Ex his conſtat artis notoriæ uſum ſuperſtitioſum eſſe, utpote qui mediis jejunis, & orationibus permixtis vanis quibuſdam circonſtantiis prætenditur rerum naturalium cognitio: D. Thom. 2. 2. *quæſt. 95. art. 1.* Martin Delrio *lib. 3. diſquiſit. mag. q. 4. ſect. 2.* Leſſius *lib. 2. cap. 43. dub. 10. n. 62.* Sanch. *lib 2. in decal. c. 40. n. 30.* Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 15 à n. 4.*

6. Quod ſi inquiras in quo hæc vana obſervantia, & magica ſuperſtitio à divinatione differat. Reſpondeo differre, quod in divinatione procuratur cognitio tranſiens alicujus effectus occulti, quæ tota nititur authoritati & teſtimonio dæmonis revelantis. At per magicam ſuperſtitionem procuratur cognitio ſcientifica permanens, ſeu in habitu naturalium rerum, quæ per induſtriam obtineri poterat, vel à Deo divinitus infundi.

7. Adverto tamen ſcientia ſemel acquiſita rerum naturalium tametſi ope dæmonis acquiſieris, libere te poſſe illa uti alioſque eam docere. Quia in hoc uſu, & in hac doctrina nulla ſuperſtitio involvitur, & per accidens eſt, quod fuerit à dæmone infuſa: ſic Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. num. 24.* Victor. *q. 4. de Magia.* Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 13. p. 2.* verſ. *quarto neque.* Sanch. *lib. 2. cap. 41. num. 1. & c. 42. n. 20. & lib. 7. de matrim. diſp. 96. n. 4.*

8. Circa ſecundam ſpeciem magicæ ſuperſtitionis bona corporis reſpicientem, Regula generalis eſt ope dæmonis effectum procurari, quoties uteris mediis, quæ non ſunt ad talem effectum à Deo præordinata. Hinc fit te ſuperſtitionem mortalem committere, ſi aliqua verba vel ſigna ſacra uſurpes, vel tecum deferas, credens illi liberum eſſe à ſubitanea morte, à læſione inimicorum & à quolibet alio caſu fortuito: tametſi illis verbis & ſignis ſacris admixta non ſint aliqua inutilia; quia defers verbis infallibilitatem effectus, quem ex divina inſtitutione non habent, alias eſſent ſacramenta, vel ſacramentalia, ſic Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 43. dub. 10. num. 63.* verſu *obſervata. Navarr. ſumm. cap. 11. numer. 34. & cap. quando de conſecratione, diſtinct. 1. cap. 19. numer. 160.* Suarez *tom. 1. de Religione, lib. 2. de ſuperſtitione, cap. 15. num. 9. & 10.* Sanchez *lib. 2. cap. 40. num. 20.* Ciruelo *de ſuperſtit. part. 3. cap.* Sayrus Clavi Regia *lib. 4. cap. 6. num. 8.* At ſi uſurpatione ſacrorum verborum, & reliquiarum aſportatione non ſperares certos hos effectus, ſed conſideres Deum illo reverentiæ actu, & Sanctorum meritis, & interceſſione fortè movendum eſſe, ut concedat, nullam ſuperſtitionem committis, ſed potius religionis actum exerces; quia ſalutem corporis ſperas mediis à Deo præordinatis, & non aliter quam præordinata ſunt: ſic Suarez & Sanchez *locis citatis.*

9. Secundò fit, à fortiori ſuperſtitionem mortalem eſſe; ſi bona fortunæ, corporis ſanitatem, aliáque ſimilia prætendas conſequi precibus circonſtantias vanas & inutiles habentibus ſi credas illam vanam circumſtantiam neceſſariam, vel utilem eſſe ad effectum: nam cum non ſit utilis ex ſe, debet eſſe utilis ex præmotione, & directione alicujus non Dei, quia vanis non movetur. Ergo dæmonis. Ergo ſperas effectum à dæmone conſequi. Eſt ergo mortalis ſuperſtitio

etiam

etiam in materia leviſſima : ſic Sanchez *lib. 2. in decal. 40. num. 8. & 22. juncto, n. 23.* Leſſius *cap. 43. dub. 10. num 63.* Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 13. p. 2. col. 2.* Ex qua doctrina rectè potes colligere judicium de mulierculis illis quas vulgò vocat *enſalmadoras, o ſantiguadoras.* Si enim vanas aliquas circumſtantias miſceant (ut regulariter miſcere ſolent) precibus, & orationibus fidentes ſic effectum eſſe conſecuturæ, & non aliter ſine dubio mortalem ſuperſtitionem committunt. At ſi nullam circumſtantiam vanam miſcent, permitti poterunt, dummodo non credant effectum infallibiliter eſſe conſequendum. Rarò tamen ita procedunt, ut rectam, & moderatam habeant intentionem, nullàque circunſtantia vana utantur, ideóque rarò permitti debent præcipuè cum his utentes viles ſint, & vitæ non probatæ, omniáque ad quæſtum dirigant, & multis fallaciis utantur : Sanchez aliis relatis, *lib. 2. cap. 40. num. 39.* Deinde colligere potes ſuperſtitionem mortalem committere, ſi credas ſanitatem, & bona fortunæ conſecuturum recitando preces ad ſolis ortum in tali figura, tali voce, & non aliter, quia hæc impetrationi divinæ vana ſunt : Sanchez *num. 22.* Leſſius *num. 63.* At idem eſt, ſi certo numero miſſarum, tali ſerie, & ordine promittas affectum impetrare, credens aucto, vel diminuto numero nihil prodeſſe, & à fortiori ſi credas hunc numerum candelarum eſſe apponendum tali loco, tali hora eſſe miſſam recitandam ; quia hæc vana ſunt ut divinam majeſtatem moveant : Sanchez *cap. 40. n. 40.* & conſtat ex Tridentin. *ſeſſ. 22. decreto conſervandis, & vitandis in celebrat. Miſſar.*

10. Non tamen erit ſuperſtitio, ſi liber ab hac credulitate eum numerum miſſarum dicas in memoriam alicujus ſancti : tum ut te ad majorem devotionem excites, tum ut illius meritis, & interceſſione adjuveris. Quapropter non eſt damnandus, qui miſſas, quas vocant D. Gregorii vana ſuperſtitione denudatas recitaret in memoriam, & honorem D. Gregorii qui triginta diebus pro defunctis ſpecialiter oravit. Neque ille qui novem diebus imaginem alicujus ſancti viſitaret in memoriam novem menſium, quibus ſanctiſſima Virgo Deum in utero ſuo portavit, vel in alterius myſterii recordationem. Neque qui numerum certum candelarum apponeret ob eundem titulum ; quia tunc non in numero, ſed in oratione fiducia ponitur, & numerus aſſumitur ad ſpeciale devotionis excitamentum, credens ſi augeretur, efficaciorem eſſe. Ex quo conſtat non eſſe abſolutè damnandum, ut ſuperſtitioſum uſum multorum fidelium, qui in animalibus medendis diem alicujus ſancti obſervant, & ut à morbis, & periculis liberentur, juxta ejus templum novies circunducuntur ; quia credendum eſt diem illum obſervare, & numerum aſſumere in illius ſancti memoriam, & honorem ; non quia fidant illis cæremoniis ita certo effectum conſecuturos, & illis diminutis aut auctis nullum habituros eſſe. Et idem eſt de colligentibus herbas in die natalis S. Joannis Baptiſtæ ; non enim credendum ſic colligentes ſperare effectum infallibiliter ex illa circumſtantia, ſed illam apponere in ſpecialem ſancti honorem, & ut ſe ad illius devotionem excitent : ſic Sayrus clavi Reg. *lib. 4. cap. 6. num. 7.* Delrio *lib. 8. diſquiſ. mag. p. 2. q. 4. ſect. 6.* Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 13. p. 2. col. 2.* Sanchez *lib. 6. cap. 40. n. 13.* ubi optimè advertit, ſi commodè fieri poſſit hæc eſſe extirpanda ob periculum ſcandali, & ſuperſtitionis. Alias docendi ſunt ſimplices, ne errent ſupradictis omnibus Bonac. conſentit. *diſp. 3. de primo decalog. præcepto. q. 5. p. 4. n. 12. & ſeq.*

11. Tertiò infertur, ſi mediis improportionatis ſanitatem corporis, bona fortunæ, aliaque ſimilia procures, ſuperſtitionem mortalem committis : quia tacitè auxilium dæmonis imploras. Huc ſpectat uſus imaginum Aſtronomicarum, quæ quia ſunt factæ ſub quodam conſtellationis ſigno, & in tali figura reputantur proficuæ ad varios morbos præcavendos, & curandos : talis enim uſus ſuperſtitioſus eſt (quidquid dicat Caietan. *quæſt. 96. art. 2.*) Ratio eſt manifeſta ; quia illa arte facta ratione materiæ non ſunt principia illorum effectuum, ut ipſimet Magi ſupponunt ; ſed ratione artificii eſſe non poſſunt, quia artificium conſurgit ex tali ordine, & diſpoſitione, quæ nullo modo ſunt principia agendi, ut benè probat D. Thom. *2. 2. quæſt. 96. art. 1. ad 2.* Ergo tota efficacia devolvi debet ad dæmonem utentem illis arte factis, ut ſignis ad effectus promiſſos. Quod ſi dicas, ratione figuræ diſpoſita eſſe rarefacta ad recipiendas influentias ſigni cæleſtis, ad cujus ſimilitudinem ſunt efformata ? Contra, quia ob illam figuram non redduntur illa artefacta aptiora ad recipiendas influentias ſigni, ad cujus ſimilitudinem dicuntur efformata, quam ſi quamlibet aliam figuram haberent ; quia figura leonis equi diſſimillima eſt ſigno cæleſti leonis, ac figura bonis, & hominis ; quia illa nomina illis ſignis impoſita fuere ob diſtinctionem, non ob ſimilitudinem. Deinde ipſum cæleſte ſignum non eſt efficax ad effectus, quos hi impoſtores publicant. Ergo à fortiori non erit efficax ſignum ad illius ſimilitudinem efformatum ; & ita eſſe ſuperſtitioſum hunc uſum affirmat D. Thom. *loco allegato.* & *ibi* Valent. *diſp. 5. q. 13. p. 2. col. 6.* Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. à num. 18.* Sanch. *lib. 2. cap. 40. num. 50.* Leſſ. *lib. 2. cap. 43. dub. 10. num. 63. & cap. 44. dub. 2. n. 12.* Martin. Delrio *lib. 1. diſquiſit. mag. c. 3. q. 1. & c. 4. q. 1.*

12. Ad idem caput ſuperſtitionis reducitur multorum uſus, qui dum ludunt, neque eis ſors feliciter ſuccedit ſurgunt, & mutant locum, ut infœlicem fortunam abjiciant, & bonam concilient : ſi enim credant intentum conſecuturi, abſque dubio peccatum mortale committunt ; quia cum talis effectus ſperari non poſſit à mutatione, neque à Deo ; convincitur ſperandum eſſe à dæmone. At ſi non firmiter credunt ex mutatione intentum habituri, ut communiter contingit, ſed ſperant forte mutandum eſſe caſu fortunam, non eſt ſuperſtitio mortalis : ita relato Alcozer *lib. de ludo, cap. 2.* paulo poſt princip. docet Sanchez lib. 2. decalog. *cap. 40. num. 21.* ubi benè advertit conſulere aſtrologos, qua hora ludendum ſit, ut fœliciter ludus ſuccedat, vel in illo annullis uti mortale eſſe ; quia ex aſtrologia ſciri non poteſt quis Victor in ludo evaſurus ſit. Ergo ſi id agnoſcitur eſt ex dæmonis ſcientia, quæ licet ad hæc futura non extendatur, illa tamen revelat ignarus, & poſtea procurat effectum promiſſum implere, ut ſic homines ad ſe pertrahat, & deceptos detineat.

13. Sed dubium non leve eſt de his (quos Hiſpani vocant *ſalutatores*) an eorum curatio, & effectus mirabiles, quos faciunt, tribuendi ſint Magicæ ſuperſtitioni, vel Dei virtuti, vel cauſæ naturali ? Cauſæ naturali non videntur tribui poſſe. Tum quia quibuſdam precibus, & ſuo habitu, vel contractu morbis incurabilibus medentur, ſanguinem detinent, canes rabidos interficiant, pedibus nudis ignem conculcant, & alia hujuſmodi mirabilia faciunt, quæ cauſarum naturalium virtutem excedere videntur. Ergo vel virtute divinitus, vel dæmonis auxilio operantur.

Hac in re eſt prima ſententia approbans abſolutè hos ſalutatores : ſic Azor. *t. 1. inſtitut. moral. lib. 9. c. 25. quæſt. 2.* Navarr. *ſumm. cap. 11. num. 36.* Margarita confeſſor. *quæſt. moral. fol. 185.* Caſtanegea *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 12.* Palazios *ſumm. verbo incantationes :* Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 43. dub. 10. num. 63. circa finem:* & favet Victor. *de arte magic. q. 4. num. 16. in ſolut ad 2.* Nam eſto dubius fuerit de hac virtute, tandem concludit ſe nihil velle in hac parte definire, cum ob bonum commune Deus hanc virtutem aliquibus concedat, vel illi ex complexione, & temperamento habeant, ſicuti habuerunt Marci, & Pſylli. Ratio eſſe poteſt ; quia gratia ſanitatum in Eccleſia exiſtit. Ergo credendum eſt iis ſalutatoribus ſaltem ex parte communicatam eſſe : ſiquidem effectum illius videmus.

Neque obſtat gratiam ſanitatum independentem eſſe à quibuſvis verbis, & contractibus, ut videre eſt in Apoſtolis, & aliis Sanctis miraculoſam ſanitatem concedentibus, qui nullis verbis, vel ſignis determinatis utebantur, ſicuti utuntur hi Hiſpani ſalutatores; quia hi non habent plenè gratiam ſanitatum, ſed ex parte. Quibus autem ex parte gratia ſanitatum conceſſa eſt, mirum eſſe non debet, ut dependenter ab aliquibus cæremoniis concedatur. Adde illam gratiam fortè non tam eſſe gratis datam, quam à natura conceſſam ex conſtellatione cæleſti, ſpectata viventis complexione, & temperamento.

Secunda ſententia abſolutè reprobat hos ſalutatores, ut ſuperſtitioſos: ſic Cirudo *de ſuperſtit. 3. p. cap. 7.* & probari poteſt, quia neque ex virtute naturali, neque ex ſupernaturali medentur. Ergo cenſendi ſunt ex virtute dæmonis operari. Antecedens probo non operari ex virtute naturali, quia virtus naturalis non eſt alligata verbis, nec ſignis determinatis, qualibus hi ſalutatores utuntur. Item non apparet, quomodo poſſint per virtutem naturalem in momento temporis effectus ita mirabiles operari. Ex virtute autem ſupernaturali credendum non eſt, tum quia hæc peccatoribus tranſeunter tantum ſolet concedi, & ad aliquem effectum Eccleſiæ neceſſarium: permanenter tamen non ſolet flagitioſis hominibus concedi, ſed viris ſanctis, & Deo maximè familiaribus. At hi ſalutatores permanenter illam gratiam habent, & ex alia parte regulariter ſunt improbæ vitæ, neque ob alium effectum gratia utuntur niſi ob lucrum, & quæſtum. Tum quia illa utuntur per ſigna & verba determinata, quod alienum eſt à gratia divinitus conceſſa.

14. Dicendum tamen exiſtimo, ſi ſalutatores ſignis, & verbis ad curandum utuntur credentes à quocunque uſurpentur, effectum eſſe habitura, proculdubio ſuperſtitionem committere mortalem, ſic Leſſius *lib. 2. cap. 43. dub. 10. numer. 63.* Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. num. 25.* Sanchez *lib. 2. in decalog. cap. 40. n. 47. verſ. 8. eſt.* Probo, quia cum illis ſignis, & verbis annexa non ſit naturaliter hæc virtus, relinquitur, ut à Deo vel à dæmone illis fuerit annexa. At non conſtat neque authoritate Doctorum, neque Eccleſiæ traditione à Deo illis verbis, & ſignis ſanitatem annecti; aliàs eſſent verba ſacramentalia. Ergo recurrendum eſt ad dæmonem. Dices fortè alicui ſancto ob ejus merita hæc gratia conceſſa fuit, ut à quocuncunque talia verba, & ſigna uſurpentur, illos mirabiles affectus faciat: quæ enim repugnantia in hac conceſſione invenitur: Reſpondeo, eſto de potentia Dei abſoluta non inveniatur repugnantia, inveniri tamen attenta ejus ordinariè prudentia, quia res humanas gubernat. Neque enim ejus providentiæ videtur conveniens dari aliqua ſigna, & verba in Eccleſia de ſe efficacia ad illos mirabiles effectus præſtandos, quin talia verba, & ſigna authoritate Eccleſiæ eſſent approbata, & à Doctoribus cognita. Ne cuilibet liceret hac via ſuas magicas ſuperſtitiones diſſimulare.

Verum ſi ſalutatores virtutem concedant verbis, & ſignis non à quocunque factis, ſed factis ab ipſiſmet ſalutatoribus diſtinctione utendum eſt, ſi ſigna, & verba vana ſint, vel ad effectus vanos eorum virtus extendatur, credendum eſt virtute dæmonis fieri. At ſi verba recta ſint, & ſigna proportionata, præſumi poterunt virtute divinitus conceſſa operi, maximè ſi ſic operantes honeſtè vivant, aliàs ſuſpecti habendi ſunt: ſic colligitur ex Suarez & Sanchez, & Doctoribus, quos ipſi referunt locis allegatis. Priorem partem probo: quia alienum eſt à divina majeſtate uti ad effectus mirabiles ſignis, vel verbis vanis, & multo minus virtutem concedere ad affectus vanos. Secundam partem mihi probat approbatio communis tum judicum, tum confeſſorum, quam pro ſe habent ii ſalutatores, aliæque perſonæ has gratias habentes, ut Rex Galliæ, qui ſuo contractu ſtrumas curat. Quocirca diligenter ab ordinariis examinandi ſunt antequam munus exercere permittantur. Nam ſi in poteſtate conceſſa ſignis, & verbis, & ad effectus vanos utuntur, proculdubio repellendi ſunt. Item ſunt repellendi, ſi malè vivant; quia non eſt præſumendum peccatori hanc gratiam ſanitatis Deum permanenter concedere: ſic Sanchez & Suarez *ſupra.* Quod ſi inquiras, quæ verba, vel ſigna reputanda ſunt vana, & qui etiam effectus vani ſunt reputandi, ex quibus hi ſalutatores dicantur ſuſpecti; Breviter reſpondeo, verba vana eſſe, ſi neque ad ſanctos, neque ad Deum dirigantur: nam eo ipſo, quo in Dei honorem non cedunt, vana, & inutilia reputari debent. Signa, ſeu facta vana reputanda ſunt, ſi nullam cum effectu operato videantur habere connexionem. Effectus item vanus eſt, ſi improbus ſit, malus, vel nemini proficuus, ſic latè Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. num. 11. & 12.*

15. Ex qua doctrina infero ſuperſtitioſum eſſe uſurpantem tanquam utilia ad curationem, verba ſcripturæ in ſenſu improprio, aut falſo, ut de ſe conſtat. Item affirmantem in præſentia alterius ſalutatoris majori virtuti præditi ſe nihil poſſe operari; quia ſive ſit virtus naturalis, ſive ſupernaturalis ab eis non pendet. Item ſi dicat ſe alteri communicare virtutem curandi poſſe, quia hæc ſive naturalis, ſive ſupernaturalis ſit perſonæ annectitur. Ex parte effectus cenſeri debet ſuperſtitioſus. Primò, ſi ad movendum aliquam ſtatuam motu progreſſivo ordinaretur virtus, vel ab illa peteretur reſponſum: quia ad hæc vana nunquam Deus virtutem cedit, & naturalis eſſe non poteſt, ut benè dicit Valent. *verſ. diximus præterea.* Secundò, ſi pedibus ignem conculcaret; quia talis miraculoſus effectus, nullius videtur eſſe utilitatis; ac proinde non eſt præſumendum virtute divinitus conceſſa operatum: ex virtute autem naturali hoc non videtur fieri poſſe. Idem à fortiori eſt, ſi valeat ſuo habitu aut tactu venenatos, vel morti proximos interficere: iis enim mortem accelerare, tametſi bono fine fiat, eſt intrinſecè malum; quia eſt innocentium interfectio. Ergo non poteſt ex virtute à Deo conceſſa fieri. Dari autem ad hunc effectum naturalem virtutem difficile eſt, nec debet præſumi, in iis conſentit Sanch. *lib. 2. cap. 40. n. 47.* Curare autem invocato nomine Jesu Cruce ſignando, & vulnera tangendo, manu, vel habitu, aut panem à ſe tactum porrigendo, non videtur eſſe ſuperſtitioſum, quia iis actionibus potuit Deus virtutem annectere Sanch. *loco allegato.*

16. Difficile autem eſt definire; an virtus reſidens in ſalutatoribus licitè operantibus naturalis ſit, an divinitus infuſa? Nam eſſe divinitus infuſam probat; quia non apparet quomodo ex individuali qualitate, & complexione obtineri poſſit virtus tantorum mirabilium patrativa. Quod vero naturalis cenſenda ſit probat eſſe pluribus ethnicis, & gentilibus communicatam, ut teſtatur Azor. *lib. 9. cap. 25. q. 2.* quibus non videtur decens tale beneficium, ſi ſupernaturale eſt, concedi. Item eſſe ſimilem virtutem in lapidibus, herbis aliiſque animalibus. Cur ergo eſſe non poterit in hominibus? Deinde virtute naturali multi ſolo aſpectu alios inficiunt. Ergo poterunt alii ſic infectos ſanare; cum natura proclivior ſit ad bonum, quam ad malum. Fateor rationi ſtando me hac in re indeciſum eſſe. At motus authoritate graviſſimorum doctorum cenſeo probabilius eſſe gratiam gratis datam: quia hac via facilius intelligitur, quomodo effectus mirabiles fieri poſſint: ſic Delrio *lib. 1. diſquiſit. mag. cap. 3. tota quæſt. 4.* Azor. *lib. 9. inſtitut. moral. cap. 25. quæſt. 2.* Navarr. *cap. 11. num. 36.* Sanch. *lib. 2. cap. 40. n. 49.* Leſſius *lib. 2. cap. 43. dub. 10. n. 63.* inclinat, Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. n. 25. in princip. & n. 27.*

17. Secundum dubium in hac materia eſt de arte chymica, in qua fit tranſmutatio vilioris metalli in aurum, vel

vel argentum, aliamve rem pretiosam; an inquam hæc transmutatio superstitiosa sit? Qui affirmant virtute naturali hanc transmutationem fieri posse, consequenter à superstitione eam liberant, è contra affirmantes nulla virtute naturali fieri posse, consequenter dicere debent superstitiosam esse, quia Deus his vanis non se immiscet: rationes, & doctores utriusque partis expendit Martin. Delrio *lib.* 1. *disquisit. magic. cap.* 5. *q.* 1. *sect.* 2. *&* 3. ubi tanquam probabilius defendit veram esse transmutationem, & *quæst.* 4. contendit hunc artis usum licitum esse.

Mihi tamen placet sententia Valent. 2.2. *disp.* 6. *q.* 13. *part.* 2. *difficult. ult. vers. est igitur tertia sententia*, cui videtur consentire Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 40. *n.* 51. esse igitur hominibus incognitam hanc naturalem transmutationem, quod optimis rationibus Valent. confirmat: & clarè videtur probari, *in extravag. spondet, de crimine falsi*, ubi Joan. 22. in hæc verba loquitur: Spondent, quas non exhibent, divitias pauperes Alchimistæ, pariter qui se sapientes existimant in foveam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè hujus artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant, cum suæ ignorantiæ conscii eos, qui supra ipsos aliquid hujusmodi dixerint, admirantur, quibus cum veritas quæsita non suppetat, dum cernunt, facultates exhauriunt, iidemque verbis dissimulant falsitatem, ut tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum, vel argentum sophistica transmutatione confingant, eoque interdum eorum temeritas damnata, & damnanda progreditur, ut fides (seu fictis) metallis cudant publicæ monetæ characteres fidei oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Ex quo verissimè deducitur Valent. studium illud chimicum esse communiter indiscretum, periculosum, pernicioſum, & illicitum. Esse indiscretum constat; quia contra discretionem, & prudentiam est studium assumere, quod evidens mortaliter est, nullum esse effectum habiturum. Est etiam periculosum; quia timeri potest, ne dæmon se tali studio ingerat, ut eos decipiat. Est etiam reipublicæ pernicioſum; quia hac vana, & futili spe consequendi divitias, homines decipiuntur, tempus terunt, & pecunias insumunt, & rebus necessariis non attendunt. Ex quibus constat tale studium illicitum esse, quodque satis insinuata supradicta constitutio gravi infamia, aliisque pœnis hoc alchymistas afficiens, & eorum studium auxiliantes, auroque ab ipso fabricato utentes. Inquit enim Pontifex. Hanc itaque artem perpetuis volentes exulare temporibus hac edictali constitucione sancimus, ut quicumque hujusmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandaverint, vel ad hoc scienter, dum id fieret, facientibus ministraverint, aut scienter vel auro, vel argento usi fuerint vendendo, vel dando insolutum verum tanti ponderis aurum, vel argentum, pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti Alchimicum existat, circa quod eos aliquos prædictorum modorum legitimè constiterit deliquisse, facientibus nihilominus aurum, vel argentum Alchymicum, aut ipso ut præmittitur, scienter utentibus perpetuæ infamiæ nota respersis.

18. Restat dicere de tertia superstitionis specie, in qua vana assumuntur ad proximorum nocumentum: de qua in ratione superstitionis, nihil speciale notandum occurrit præter supradicta. Est tamen hæc species omnium detestabilissima ob peccata injustitiæ, quæ secum trahit: omnia enim nocumenta, quæ magicis illis superstitionibus à dæmone fiunt, Mago tribuuntur; quia ipse illorum causa est utens dæmone ut ministro ad illa operanda.

PUNCTUM XI.

An licitum, vel obligatorium sit tollere maleficia, seu effectus per maleficia comparatos?

SUMMARIUM.

1 *Effectu bono, esto malè comparato, si à dæmone in conservari non pendet, uti poteris absque ulla superstitione. Secus si a dæmone pendet.*
2 *Si effectus maleficii alteri nocivus est, teneris mediis omnibus illicitis remedium procurare.*
3 *Licitum est, & aliquando obligatorium mediis supernaturalibus uti ad curandos maleficii effectus.*
4 *Naturalia remedia licita per se sunt, & Mago obligatoria, si illis nocumentum factum reparari potest.*
5 *Non licet Mago maleficii nocumentum reparare alio maleficio, tametsi alia via damnum reparari non possit.*
6 *Non licet judici causa curiositatis, vel alterius finis præcipere Mago, ut maleficium coram se faciat.*
7 *An liceat maleficium destruere; Proponitur dubitandi ratio.*
8 *Certum est licitum esse Mago hæc signa data à dæmone destruere.*
9 *Imo non solum licitum, sed obligatorium ex charitate est in eo, qui conscius illorum fuerit.*
10 *Adde licere signa contraria apponere si debito fine apponantur.*
11 *Satisfit rationibus, num. 7. adductis.*
12 *Quid liceat judicibus circa maleficos.*

1. PRæmitto. Primo effectum maleficii duplicem esse alium in se bonum, alium alteri nocivum; & uterque potest esse independens à dæmone, vel ab illo dependens, si effectus in se bonus sit, qualis est salus, scientia, & pecunia dæmonis arte comparata, neque à dæmone in conservari pendeat, poteris illam retinere, eisque uti, quia in illorum usu nullam cum dæmone societatem habes, sed potes pœnitere societatis habitæ, & re naturali uti, ac si à Deo tibi esset divinitus concessa: neque enim ex concessione dæmonis aliquam habet maculam: sic Martin. Delrio *lib.* 10. *disquisit. mag. q.* 4. *litt. F.* Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de superstit cap.* 15. *num.* 24. *in fine, & cap.* 17. *num.* 1. *&* 2. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 13. *p.* 2. *col.* 5. *vers. quarto neque.* Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.* 96. *num.* 4. *& lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 1. *& cap.* 42. *num.* 20. Victoria *de Magia quæst.* 4. *num.* 15. Solum in retentione divitiarum, & aliorum bonorum externorum est advertendum sæpè fictitia esse, & illusoria, & sæpè ab aliis sublata. Quapropter ut illorum usus tibi licitus sit, constare tibi debet veras esse divitias, & ignorare esse ab aliis sublatas: dum enim ignoras ab aliquo sublatas esse, præsumere potes ex profundo maris, vel aliquo thesauro, aut minerali sub nullius potestate existente deductas esse: sic Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de superstit. cap.* 17. *num.* 3. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 41. *num.* 2. Bonacin. *disp.* 5. *de primo decal. prec. q.* 4. *p.* 5. *num.* 11. *in fine.* Verum si effectus maleficio comparatus à dæmone pendeat, tametsi in se bonus sit, nequaquam licebit illum sic retinere; quia talis retentio esset quædam cum dæmone confœderatio. Unde si salutem, divitias, scientiam promiserit tibi dæmon conservare, quamdiu tali cæremonia usus fueris, nequaquam tibi licet tali cæremonia uti, esto omnia illa bona amissurus sis; quia non licet maleficio uti ad beneficium obtinendum: sic Suarez expressè *lib.* 2. *de superstit. cap.* 17. *num.* 2. & est omnium sententia.

2. Præmitto. Secundò, si effectus maleficii alteri nocivus sit, teneris, mediis omnibus licitis eorum remedium procurare. Quia teneris nemini injuriam facere,

& factam quoad poſſis reparare : ſic ex omnium ſententia ſupponit Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 17. num 13.* & Sanch. *lib. 2. decal. cap. 41. n. 22. 23. & 24* Difficultas autem eſt in decidendo quæ media licita ſint. Quædam enim ſunt ſupernaturalia, quædam naturalia, quædam ſuperſtitioſa.

3. Et quidem licitum eſſe, & aliquando obligatorium mediis ſupernaturalibus uti ad curandos maleficii effectus, indubitatum eſt : quia ad hæc ſunt inſtituta, illiſque movetur Deus, ne amplius nocumentum permittat. Hæc multiplicia ſunt. Alia ſunt generalia pro omni beneficio conſequendo damnoque vitando, nempe oratio, cum ſpe, & fiducia, exercitium bonorum operum, miſericordiæ, humilitatis, & pœnitentiæ, uſus ſacramentorum, confeſſionis, & Euchariſtiæ, & reliquiarum ſanctarum geſtatio, & veneratio. Alia ad hunc effectum ſpecialiter ab Eccleſia dirigunturt, ut ſunt exorciſmi Eccleſiæ, quibus Eccleſia dæmones adjurat ; & à nocendo detinet. Item aqua benedicta, ſal & panis benedictus, quæ ex precibus Eccleſiæ vim habent ad dæmonum poteſtatem coërcendam ; movetur enim Deus his precibus aſſiſtere, protegere, & defendere talibus ſacramentalibus munitum. Alia item ratione ſuæ ſignificationis ſpecialem vim habent dæmones coërcendi. Hæc ſunt, ſigno ſe crucis munire, quo ſanctiſſimam Trinitatem veneraris, memoriam Paſſionis Chriſti recolendo : illo enim ſigno Chriſtum crucifixum refers, & diabolo objicis, quod illi durum eſt ; quia videt illo ſigno eſſe victum, & ſuperatum, & adhuc divinam virtutem ibi aſſiſtere. Deinde eſt invocatio nominis Jesu ; quia objicitur illi Jesu, à quo fuit victus, & quia huic nomini non ſolum cœleſtes, & terreſtres, ſed etiam infernales poteſtates ſubduntur. Vide de his remediis Martin. Delrio *lib. 6. diſquiſ. mag. cap. 2. q. 3. & ſect. 3.* Leſſium *lib. 2. de juſtitia, cap. 44. tota dubitat. 5.* Dixi aliquando eſſe obligatorium his remediis ſpiritualibus uti ; quod quando hoc ſit ex iis quæ diximus tum de orationis obligatione, tum de charitate in proximum colligendum eſt.

4. Naturalia remedia licita per ſe ſunt, & Mago obligatoria, ſi illis nocumentum factum curari, reparariique poteſt. At raro hæc remedia naturalia efficaciam habent, dum dæmon à nocendo non deſiſtit, quia ipſe vim medicamentorum facile poteſt elidere, vel contraria apponendo, vel vias obſtruendo, vel ſe interponendo : ſic Leſſius *dicto dub. 5. n. 28.* Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 17. num. 7.* Superſtitioſa remedia voco, quæ ex pacto dæmonis, & arte magica fiunt. Et de iis certa ſententia eſt in nullo caſu licere : quia in nullo caſu licet uti opera dæmonis, & cum illo commercium, & Societatem habere ; quia eſt intrinſecè malum: ſic omnes doctores.

5. Ex quo fit primo, nullo modo licere Mago maleficii nocumentum reparare alio maleficio, tametſi alia via damnum reparari non poſſit ; quia non ſunt facienda mala, ut inde eveniant bona, & tradit tanquam de fide certum plures referens, Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp. 95. n. 1. & lib. 2. in decal. c. 41. n. 3.* Neque obſtat *lex eorum 4. Cod. de Maleficis*, & *lex regia fin. tit. 23. part. 7.* excuſans maleficos maleficiis utentes non ad maleficiendum, ſed ad maleficia impedienda : non ut rectè Sanch. *ſuprà*, & Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 14.* alios referentes, non excuſantur ſupradicta culpa, ſed à pœnis aliàs per leges impoſitis ; quia non peccabunt contra juſtitiam.

6. Secundò fit non licere judici cauſa curioſitatis, aut alterius cujuſcunque finis præcipere Magis, ut maleficium coram ſe faciant ; quia eſſet eorum peccato cooperari : ſic expreſſe Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 41. n. 4.* His tanquam certis præmiſſis.

7. Difficultas verſatur, an inter media ſuperſtitioſa computanda ſit maleficii deſtructio ; Solet enim dæmon cum Mago pactum inire, ut ſtante globo capillorum, aliave ſimili re in tali loco, ipſe nocebit : & ratione hujus pacti non obligatur illa deſtructa à nocumenti inferendi ceſſatione, ſed liberum eſt continuare nocumento, vel ab illo deſiſtere. Aliquando tamen erit cum Mago pactum non ſolum de nocumento inferendo, dum illa res perſeveraverit tali loco, ſed quod illa deſtructa, vel à tali loco remota, à nocumento deſiſtet. Difficultas ergo eſt ; an tale ſignum liceat deſtruere ; Et ratio difficultatis eſt ; quia illius deſtructio eſt quoddam ſignum datum à dæmone ſanitatis obtinendæ : ſed nemini licet obtinere ſanitatem utendo ſignis datis à dæmone ; quia eſſet dæmoni aſſociari, & ſanitatem ab eo obtinere. Ergo. Et confirmo. Ponamus dæmonem ſic cum Mago paciſci, dum hic annullus perſeveraverit, non deſiturn à nocumento Petri, illo tamen deſtructo, non ſolum à nocumento Petri ceſſabo, ſed inſuper media applicabo, quibus integrè ſalutem reciperet ; ſi deſtruas annullum, tacitè conſentis dæmonis pacto, & vis ab eo ſalutem integram recipere. Ergo conſecutio illius ſanitatis eſt, per medium ſuperſtitioſum. Deinde ſi liceret ſigna deſtruere, quibus dæmon promittit à nocumento deſiſtere, & inſuper ſalutem integram concedere, liceret utique mediis aliis poſitivis uti, ſi ipſe dæmon promitteret non ceſſaturum à nocumento, quouſque illa apponerentur. At hoc non videtur dicendum ; quia jam inde convinceris te uti mediis à dæmone datis ad effectus ab illo obtinendos. Quod autem effectus, quem prætendis obtinere privativus ſit, an poſitivus, non videtur à ſuperſtitione excuſare. Non enim à ſuperſtitione excuſatus eſſet, ſi dæmone promittente utenti aliquo ſigno etiam bono nunquam tentaturo, tu ut hanc ſecuritatem obtineres, ſigno illo fueris uſus. Tandem confirmatur exemplo ſancti Hilarionis, qui (ut refert Hieronym. in ejus vita) noluit inquirere, nec removere ſigna, quibus dæmon affirmabat ſe eſſe ligatum, ne aut ſolitis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni ejus accommodaſſe finem. Ergo obligare dæmonem exire removendo ſigna, eique fidem adhibere, ut remotis ſignis receſſurus ſit, ſuperſtitioſum eſt.

8. Nihilominus tanquam omnino certum tenendum eſt licere malefico ſigna hæc data à dæmone deſtruere eo fine, ut diſſolvatur pactum cum dæmone de nocumento inferendo, ab illoque ceſſet, non tamen eo fine, ut pactum ſervet, quo ſe aſtrinxit non proſecuturum in nocumento. Negari enim non poteſt, poſſe maleficum deſtructionem illius ſigni ad vnum finem dirigere, & non ad alium ; quia illa ſigni deſtructio per ſe nullum ex illis finibus ſignificat, poterit ergo ex intentione malefici in unum finem, & non alium uſurpari. Ponamus ergo maleficum deſtruendo ſigna ſolum attendere pacti cum dæmone diſſolutionem & nocumenti ceſſationem : neque curare, an dæmon obligatus inſuper ſit non amplius nociturus, vel beneficia aliqua conceſſurus. Talis intentio, & illius executio optima eſt, & omnino ſuperſtitione libera. Ergo omnino eſt licita talis deſtructio. Quod talis intentio bona ſit conſtat ; quia bonum eſt velle nullam cum dæmone amicitiam habere, & habitum diſſolvi, & nullum nocumentum illius arte proximo inferri. Medium item quod aſſumitur deſtruendo maleficia omnino videtur à ſuperſtitione alienum ; imò potius eſt ſuperſtitioni contrarium : ſi quidem deſtruit vinculo, quibus dæmon cum malefico habebat commercium, & ſocietatem, & nihil aliud in illa deſtructione prætenditur, niſi tollere è medio incentivum, quod habet dæmon ad nocendum. Et confirmatur, ſi tibi data fuiſſent aliqua ſigna vana, quibus ex dæmoni pacto promiſſa eſt ſecuritas alicujus nocumenti, quis dubitare poteſt te poſſe ; imò debere illa ſigna deſtruere ; nam dum illa retines, conſervas cum diabolo amicitiam at illam deſtruens amicitiam diſſolvere cenſeris. Ergo deſtruere

maleficium

maleficium eo fine, ut dissolvatur pactum cum dæmone initum licitum est. Dixi licitum esse dissolvere maleficium eo fine, ut dissolvatur pactum; & commercium cum dæmone; secus verò esset, si intenderet maleficus in tali destructione dæmonem allicere, ut pactum de nocumento non inferendo servaret: tunc enim jam maleficus dæmoni se submitteret, & ab illo peteret promissis stare, quod est omnino illicitum: sic pluribus relatis docent Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 95. n. 3. & seq. & lib. 2. in decal. c. 41. n. 19.* Sayr. in clavi regia, *lib. 4 cap. 6. in fine*, Suar. *tom. 1. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 17. à num. 9. usque in finem*, Leonard. Lessius *lib. 2. de justit. cap. 44. dub. 6. a num. 36. usque ad 44.*

9. Adde non solum licitum esse hæc diabolica destruere, sed etiam esse obligatorium ex charitate in eo qui illorum conscius fuerit, quia quilibet tenetur si commodè potest peccata impedire, & pro reverentia, & honore divino pugnare, sic Suar. *num. 13.* Sanch. *in decal. dicto cap. 41. n. 22.* Dixi, *si commodè potest.* quia cum gravi jactura sui, vel tertii non tenetur, Suar, & Sanch. *suprà.* Maleficus item non solùm ex charitate, sed etiam ex justitia cum obligatione reparandi damna tenetur maleficium supradicto modo licito removere, & judex, vel prælatus illum ex obligatione officii ad id cogere debet. Suar. & Sanch *supra.* Neque hæc remotio impedire debet, ex eo quod malefico, vel alteri tertio nocumentum aliquod timeatur eventurum ex remotione signi; quia illud nocumentum non sequitur ex remotione signi tanquam ex causa, sed ex pacto, & malitia dæmonis promittentis nociturum malefico, vel alteri tertio remoto maleficio: Sic Sanch. *lib. 7. de matrim disp. 96. n. 5. & lib. 2. c. 41. n. 21.*

10. Ulterius addo, non solum licere, & esse obligatorium signa malefica removere, ut dæmon à nocendo desistat; sed etiam signum contrarium apponere, quo posito se obligavit à nocendo desistere, dum modo lignum appositum bonum sit, vel saltem de se indifferens, & eo fine apponatur, ut cesset dæmon à nocumento, & dissolvatur confœderatio facta. Ratio est eadem; quia talis intentio optima est, & medium de se indifferens ex illa intentione honestatem accipit: sic Lessius *lib. 2. cap. 44. dub. 6. num. 45.* Suarez *lib. 2. de superstit. cap. 17. n. 16.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 41. num. 25.* ubi benè advertit, si dubium sit, an medium quod assumitur superstitiosum, seu illicitum sit, quousque dubium deponas te non posse illo uti, quantumvis protestatis nolle ullam cum dæmone societatem habere; quia hæc protestatio non vincit dubium, neque purgat malitiam, quæ in illo esse potest.

11. Rationi in contrarium adductæ facilè ex supradictis fit satis. Concedo namque nemini licitum esse uti signis datis à dæmone eo fine ut dæmon excitetur ad fidem servandam, salutemque concedendam; at bene posse illis signis uti, ut tollatur dæmoni incentivum, quod habebat ad nocendum. Quod autem dæmon destructo illo signo non solum à nocumento cesset, sed etiam salutem concedat, per accidens est intentionem destruens signum: non enim destruens signum illam consequi destructionem prætendit. Et eadem ratione non licet uti signo dato à dæmone, quo posito securitatem à tentationibus promitteret. Aliud enim est uti signo destructivo nocumenti, seu quo non excitatur ad nocumentum, & eo animo ne ad nocumentum, inferendum excitatur. Ad exemplum S. Hilarionis respondeo, noluisse maleficium inquirere, neque dissolvere, ut dæmon à nocendo cessaret; non quia id illicitum esset, sed quia præsentibus apparebat illicitum, & quia decebat ostendere virtutem divinam, qua erat præditus, illigatam non esse destructioni maleficii ad sanitatem concedendam.

12. Ex his infertur licere judicibus lavare maleficos, & pilos eorum abradere quando torquendi sunt, si timeant in pilis ipsis aliquod maleficium occultari; quo insensibiles tormentis reddantur; quia hoc nihil aliud est, quam dæmoni tollere fundamenta operandi Lessius *lib. 2. cap. 44.* Sanch. *lib. 2. cap. 41. num. 11.* Neque obstat dicere dæmonem iis sublatis, omnique maleficio destructo adhuc posse nocere, & Magum insensibilem reddere. Supervacaneum ergo est tale medium. Non inquam obstat; quia regulariter Deus non permittit dæmonem operari, nisi in vi pacti cum malefico, & posito signo, ut benè dixit Suar. *lib. 2. de superstit. cap. 17. num. 15.* Quare non est supervacaneum, sed utile. Si autem crederes per illam lotionem, aut tonsionem vires naturales amitti, superstitiosus esses; quia illa tonsio, & lotio non potest esse causa, nisi arte dæmonis ad talem effectum. Sanch. *supra.*

PUNCTUM XII.

An licitum sit à malefico petere, ut maleficium maleficiis dissolvat, si ad id paratus sit?

SUMMARIUM.

1 *Non licet à malefico quantumcunque parato id petere neque ad id cogere.*
2 *Si dubius es, an maleficio maleficium sit dissolvendum non poteris petere illo medio dubio dissolvi.*
3. *Quod si maleficus mediis licitis, & illicuis possit maleficium dissolvere? Negat Cajetan. maleficii dissolutionem expostulari posse.*
4 *At probabilius est oppositum, tametsi credas mediis illicitis faciendam esse.*
5 *Satisfit fundamento Cajetan.*
6 *Duo advertenda sunt pro clariori superioris doctrinæ intelligentia.*
7 *A dæmone petere non potes maleficii dissolutionem.*
8 *Item neque præcipere, benè tamen objurgare, & reprehendere.*

1. CErtum est nequaquam licere à malefico quantumcunque parato postulare ut maleficium maleficiis dissolvat; quia petis id quod intrinsecè malum est. Nulla enim ratione honestari potest dissolutio maleficii alio maleficio facta. Ergo neque ejus petitio. Qui enim sic peteret à malefico maleficii dissolutionem, à dæmone peteret, cùm ipse non nisi mediante dæmone sic operari posset: sed petere à dæmone dissolutionem maleficii nunquam licet; quia eo ipso protestaris ejus auxilio indigere, ergo neque à Mago licet expostulare: sic rejecto Aureolo 4. *dist. 34. q. 2. &* Angelo verbo *superstitio n. 13.* docent aliis relatis Martin. Delrio *lib. 6. disquis. mag cap. 2. sect. 1. q. 2. dicto 3.* Navarr. *sum. c. 11. n. 29.* Covarr. *c. quamvis pactum, 1. p. §. 1. n. 10.* Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 95. n. 7. & lib. 2. decal. cap. 41. n. 5.* Lessius *lib. 2. c. 44. dub. 6. n. 35.* Suar. *to. 1. de Relig. lib. 2. de superst. c. 18. à n. 3.* Bonac. *disp. 3. de primo decal. præcepto q. 5. p. 5. à n. 7.* Adde non solum non esse licitum petere à Mago dissolutionem maleficii per aliud maleficium, sed neque esse licitum ad id minis, & imperio cogere ob eandem rationem: quia cogeres Magum facere, quod intrinsecè malum est. Ergo peccas gravius, quam si postulares; si quidem ad peccandum efficacius inducis, & illius es causa: sic Suar. *num. 7.* Sanch. *de matrim. disp. 45. n. 9. & c. 41. in decal. n. 9.* & in utroque loco *num. 10.* benè advertit iniquè facere judices cogentes maleficum maleficium dissolvere facta quadam benedictione; quia illa benedictio cum non sit causa physica dissolutionis maleficii, restat ut solum sit signum ex pacto dæmonis, ac proinde illam usurpans dæmonem invocat, & ei associatur.

2. Ulterius addo, si dubius es; an medium, quo solvendum

vendum ſit maleficum ſuperſtitioſum ſit non poteris petere, neque mandare malefico, ut illo medio maleficium diſſolvat, quia exponis te periculo peccandi, ſiquidem petis id, de quo dubitas, an licitum ſit. Ergo vel vincere debes dubium, vel à tali petitione ceſſare: ſic Suar. Leſſius Sanch. *ſtatim referendi.* Ex quo infertur te non poſſe à malefico petere maleficii diſſolutionem ſi dubius es; an maleficus aliquod medium licitum cognoſcat, quo maleficium diſſolvere poſſet; quia tacitè peteres, ut faceret maleficium ad maleficii diſſolutionem? ſi quidem præſumere non potes ſcire media licita quibus maleficium diſſolvatur: ſic Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 18. n. 9.* Martin. Delrio *lib. 6. diſquiſit. magic. c. . ſect. 1. q. 2.* Leſſius *lib. 2 cap. 44. dub. 6. n. 46.* Sanch *lib. 2. in decal. cap. 41. n. 7.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 5. p. 5. n.* 8. Idem eſt, ſi petas ab alio malefico diſſolutionem maleficii, qui tamen ignarus eſt maleficii, & loci ubi poſitus eſt; quia tacitè petis, ut maleficium faciat, cum alia via præſumere non poſſis illum ſcire, quomodo maleficium ſit tollendum. Sanch. Leſſius, Suar. & Delrio ſuprà.

3. Difficultas autem eſt; an cum maleficus ſcit media licita, quibus maleficium diſſolvatur, credis tamen illis uſurum non eſſe, ſed potius aliis iniquis, poſſis ab illo diſſolutionem maleficii petere; Negat Cajet. in ſuis opuſculis *t. 2. tract. 12. de maleficiis q. unica, in fine corp.* Movetur, quia peccato alterius cooperaris, eo quod petas diſſolutionem, quæ in his circunſtantiis nequaquam licita erit. Item petis diſſolutionem non à quocunque faciendam, ſed faciendam à Mago. At tibi conſtat hanc futuram eſſe peccaminoſam. Ergo petis diſſolutionem peccaminoſam. Ergo peccas.

4. In hoc primò certum eſt, ſi probabiliter credas Magum mediis licitis diſſoluturum maleficium te poſſe ab illo abſolutè petere, quia & rem licitam petis, & nullo periculo peccandi Magum exponis, ſed potius ad bonam actionem incitas. Idem dico, ſi dubius ſis, an medio licito diſſoluturus ſit, an illicito; quia in tali dubio præſumere debes medio bono uſurum, cum peccatum præſumi non debeat: Sic Suar. *lib. 2. de ſuperſt. cap. 19. num. 9.* Sanchez *lib. 2. in decalog. cap. 41. num. 12.* Quod ſi certus moraliter ſis mediis illicitis maleficium diſſolvendum, tametſi licitum poſſit; quia utraque media licita, & illicita optimè norit, credo multo probabilius, tibi licere abſolutè diſſolutionem maleficii poſtulare: ſic plures referens Sanch. *lib. 7. de matrimon. diſp. 95. n. 11. & lib. 2. in decal. cap. 11. n. 13.* Leſſius *lib. 2. de juſtit. c. 44. dub. 6 n. 46.* Suar. *t. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 18. num. 9.* Neque diſſentit Martin. Delrio *lib. 6. diſquiſ. mag. cap. 2. ſect. 1. q. 2. dict. 4.* ut rectè advertit Suar. *ſuprà* ſolum enim loquitur in caſu quo ſperatur Magus per maleficium diſſoluturum, quia ignorat media licita, quibus diſſolvendum eſt: in quo caſu jam diximus nequaquam diſſolutionem peti poſſe. At quando ſcit Magus media licita; tametſi illis uſurus non ſit, optimè poteſt ab illo peti maleficii diſſolutio. Ratio eſt, quia poſtulas rem indifferentem, ſeu de ſe bonam, nempè diſſolutionem maleficii. Quod autem maleficus eam vities iniquis mediis utens, non tibi imputandum eſt, quia tu non petebas vitioſam diſſolutionem, quam maleficus abſque ullo vitio concedere poterat. Quod optimè confirmatur exemplo petentis mutuum ab uſurario; quia ſcis non conceſſurum ſine uſuris: & petentis juramentum ab infideli, quem ſcis per falſos Deos juraturum: in quibus ferè omnes conſentiunt licitam eſſe petitionem; quia quod petis licitum eſt, & licitè fieri poteſt, tametſi non licitè concedatur. Sed idem prorſus eſt in præſenti caſu; petis enim diſſolutionem, quæ licitè fieri poteſt, tametſi alius iniquè faciat, cujus peccatum non tibi tribuendum eſt, cum juſtam habueris cauſam petendi.

5. Ex his ſolvitur contraria ratio. Fateor te non petere diſſolutionem maleficii vagè ſumptum, neque etiam petere diſſolutionem, quam Magus facturus eſt ſed petere diſſolutionem, quam ipſe Magus facere poteſt: cum autem ipſe Magus non ſolum illicitam diſſolutionem maleficii, ſed licitam facere poſſit: efficitur ſanè, te petere non magis illicitam, quam licitam, imò potius cenſeri debes te licitam petere. Neque obinde cenſeris ejus iniquam actionem approbare, ſed ſolum permittere ob urgentem tuam neceſſitatem, ſicuti permittis uſurarum exactionem ob neceſſitatem mutui. Adverto tamen in exactione uſurarum rarò præſumi poſſe approbationem, cum ſolvendi damnoſa ſit, ideóque ſcandalum ex parte acceptantis mutuum ſub uſuris rarò, vel numquam adeſt. At in diſſolutione maleficii per aliud maleficium, cum nullum damnum petenti adveniat, rarò ab ſcandalo excuſabitur, niſi modum petitionis, & cauſam juſtam petendi integrè manifeſter: ſic Sanch. *lib. 2. c. 41. n. 14.* Suar. *t. 2. de Relig. lib. 3. de juram. c. 13. n. 11.*

6. Duo tamen hac in re advertit Suar. *tom. 1. de relig. lib. de ſuperſtit. cap. 18. in fine*, Sanch. *lib. 6. de matrim. diſp. 95. num. 12. fine, & lib. 2 in decal. cap. 41. num. 15. & 16.* Primum eſt, ut ceſſet ex parte petentis omnis cooperatio magicæ ſuperſtitionis, quia hanc eſſe intrinſecè malam clarum eſt. Quapropter ſi Magus velit tibi, tuiſque animalibus mederi applicando illis aliquas medicinas, vanas & tu adſis, nequaquam id permittere potes; quia non eſt ſola permiſſio magicæ ſuperſtitionis, ſed vera illius cooperatio; eo quod Magus tibi, tuiſque rebus in tui præſentia abſque tuo conſenſu nullas poteſt medicinas applicare. Unde ſi conſentias, cenſendus es uti opera Magi in tui curatione: conſentit Leſſius *lib. 2. de juſtit. c. 34. in fine.* Secundum, quod advertunt eſt, te obligatum eſſe petere diſſolutionem maleficii à malefico modo licito, & ad illum expreſsè excitare, ſi ſperes obtenturum: quia lege charitatis teneris, quando commodè potes proximi peccatum vitare. Neque ullus eſt qui poſſit in hac parte diſſentire.

7. Sed inquires: an à diabolo poſſis petere, vel mandare, ut maleficium diſſolvat, vel à nocumento ceſſet? De petitione clara eſt reſolutio, te nullo modo poſſe, quia petitio eſt ſignum ſubmiſſionis, & indigentiæ in petente, & ſuperioritatis, & poteſtatis in eo ad quem petitio defertur. Ad hominem Chriſti ſanguine redemptum ſe dæmoni ſubmittere, & poteſtati ejus auxilio, & ope indigere, illúmque ut potentem ad ſubveniendum recognoſcere, eſt graviſſima divinæ majeſtatis injuria: ſic Martin. Delrio *lib. 6. diſquiſit. mag. cap. 2. ſect. 1. q. 2. dicto 4.* Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. n. 5. & 8.* Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp. 95. n. ult. & lib. 2. in decal. cap. 41. n. 17.*

8. De præcepto major eſt dubitatio; eo quod præcipiens ſe quaſi ſuperiorem recognoſcit, & quodammodo cogit eum; cui præceptum imponit. At cogere dæmonem, ut contra ejus voluntatem maleficium diſſolvat, & à nocendo ceſſet, moleſtum illi eſt, & conſequenter inhonorativum. Et licet. Cæterum omnino tenendum eſt tale imperium (ſecluſa divina virtute, ſeu in nomine Chriſti, & Eccleſiæ per exorciſmos) vanum eſſe, & ſuperſtitioſum; quia dæmon homini mortali non ſubditur, neque ab illo cogi poteſt, niſi in virtute alicujus pacti cum ipſo, vel cum dæmone ſuperiore facto; ac proinde qui tali imperio utitur, innuit vel cum dæmone imperato, vel cum alio pactum feciſſe. Ergo tali præcepto dæmoni cultus defertur: ſic Victor. relect. de Magia *num. 20.* Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 18. num. 8* Sanchez *locis citatis.* Benè tamen poteris dæmoni indagari; illúmque objurgare, & temnere dicendo: Ut quid male facis, ceſſa malefacere, vincula iniquitatis diſſolve. Non enim hæc verba ſemper præceptiva ſunt, ſed objurgativa, ſicuti dicis cani moleſto: abi hinc, Sanch. Suar. & Leſſius *in nova edit. lib. 2. cap. 44. num. 45.*

PUNCTUM

PUNCTUM XIII.

Quæ sint pœnæ divinatoribus, sortilegiis, & maleficis impositæ, & quæ illorum obligatio.

SUMMARIUM.

1 *Nulla pœna præter excommunicationem his superstitiosis hominibus est imposita.*
2 *Expenditur an excommunicatione ipso jure afficiantur; & videtur probabilius non incurri, si ab hæresi separetur.*
3 *Pœnæ ferendæ expenduntur, & præcipuè pœna suspicionis hæresis.*
4 *Præter suspicionem si clericus est, ab officio suspenditur, & in monasterium detruditur, imò a beneficio suspendi potest.*
5 *Si laicus est, variis afficitur.*
6 *Quis sit judex hujus criminis?*
7 *Expenditur modus procedendi in judicio hujus criminis.*
8 *Declaratur obligatio, quam habet maleficus conversus.*

1. ALiæ sunt pœnæ ipso jure latæ, aliæ ferendæ per judices. De utroque breviter dicendum est, latius de prioribus: quia forum conscientiæ respiciunt. Pœnæ ipso jure latæ possunt esse censuræ; & quæ ad censuras reducuntur, nempe irregularitas, & inhabilitas. De iis ergo certa regula est, nullam esse iis maleficis impositam, nisi fortè excommunicationem: sic Sanch. *lib 2. in decal. cap. 38. num. 30.* Suar. *lib. 2. de superst. cap. 19. num. 3.* & supponunt omnes referendi, quia solum de excommunicatione dubitant, an hi divinatores, Magi, & malefici afficiantur? Affici affirmant Tabiena verb *Excommunicatio 1. casu 4.* Martin. Delrio *lib. 4. disquisit. magic. cap. 2 q. 7. sect. 4.* Probant primo, *ex cap. aliquanti 26. q. 5.* ubi de studente auguriis dicitur ab Ecclesia habeatur extraneus. Sed est infirma probatio, cum facilè explicari possit post sententiam. Secundò probant *ex c. si quis Episcopus, eadem causa, & q.* ubi dicitur: Si quis Episcopus, aut Presbyter, sive Diaconus, vel quilibet ex ordine Clericorum magos, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, vel sortilegos, vel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus monasterii curam suscipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus scelus admissum sacrilegii solvat.

2. At in hoc textu de suspensione, seu depositione est sermo, non de excommunicatione, neque est ipso jure lata, sed ferenda, ut constat ex illis verbis, si deprehensus fuerit, suspensus monasterii curam suscipiat, id est suspendatur, & monasterii curam suscipiat. Tertiò probant ex *c. si quis Ariolos, eadem causa. & q.* Si quis ariolos, aruspices, vel incantatores, observaverit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit: & *c. sortes* sub anathematis interdicto prohibemus. At hæc verba non cogunt non affirmare excommunicationem esse ipso jure latam. Tum quia indifferentia sunt, ut tempus futurum, vel præsens significent, & in casu dubio pro mitiori parte est interpretatio facienda: colligiturque ex *c. si quis ex clericis de vita & honest. clericor.* &c. *si quis*, 30. *dist.* & utroque locò *glossa*, ubi eisdem verbis non excommunicatio lata, sed ferenda imponitur facitque hunc sensum: anathema sit: id est anathemate feriatur, & licet in decretis pertinentibus ad fidem, verba illa, anathema sit, indicent hæreticum esse, seu ab Ecclesia separatum, at in aliis id non indicant, sed separationem faciendam denotant. Tum quia commune est decreta dubia noviora ex antiquis explicari, ut benè probavit Thom. Sanch. *lib. 2. de matrimon. disp. 14. num. 6.* Sed in decretis prioribus semper pro hoc delicto est sententia ferenda, & non ipso jure lata, ut constat ex decretis allegatis, & aliis quæ referuntur *illa causa & q.* Tum quia hæc verba non tam excommunicationem, quam detestationem, & execrationem propriè denotant, juxta illud 1. *Cor.* 12. Nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema JESU, id est, nemo JESUM execratur, *& cap.* 16. Et qui non amat dominum nostrum Jesum Christum sit anathema, id est sit execrabilis, & detestabilis. Ergo ex supradictis textibus non convincitur ipso jure excommunicatio: Tandem solet probari ex Extravag. Joan. XXII. quæ incipit: *Super illius*, quam ad verbum refert Eymeric. *direct. inquisit. 2. p. q. 44. & ibi* Pegna *com. 68.* In qua fertur ipso jure excommunicatio solum adversus invocantes dæmones illum alligantes in re aliqua pactum ineuntes, aut aliquo modo adorantes in re aliquid horum scienter facere præsumpserint. Verum hæc constitutio inter extravag. illius Pontificis non habetur, neque in decreto, neque in bullario Romano edito *anno* 1586. Quapropter non videtur recepta, ita ut vim obligandi habeat. Cum ergo certum sit, nullam censuram incurri, nisi in casibus à jure expressis, neque pœnas imponendas esse in casu dubio: efficitur sanè nullam pœnam ipso jure his maleficis esse impositam. Adde esto tempore Greg. II. relati *in cap. si quis Ariolos* ob frequentiam ariolandi fuerit excommunicatio ipso jure imposita, consuetudine tamen abrogata jam est; & ita tenet Sanch. *lib 2. in decal. cap. 38 n. 91.* Suar *tom. 1. de Relig. lib. 2. de superst. c. 19. n. 5. & 6.* Lessius *lib. 2. de justit. c. 43. dub. 5. n. 19.* Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 9. c. 16. q. 3.* Bonac. *disput. 3. de primo decal. præcepto q. 5. p. 3. n. 12.* Verum esto excommunicatio ipso jure non incurratur ob hoc delictum, si separatum ab hæresi sit; tamen quia sæpè hæresis illis adjungitur, ob hæresim manent ipso jure excommunicati.

3. Pœnæ ferendæ iis divinatoribus, Magis, & maleficis sunt plures tam jure canonico, quam civili. Aliquando enim crimen committunt hæresi conjunctum aliquando non, ut de se constat, & colligitur ex *cap. accusatus, §. sanè de Hæreticis in 6.* Si cum hæresi conjungatur, vel illius suspicio sit pro qualitate suspicionis, & atrocitate criminis purgatio, & pœnitentia imponenda est juxta ea quæ diximus tract. de fide, ubi de hæresi suspectis. Quod si roges, quando hanc hæresis suspicionem maleficus contrahat? Respondeo hæresis suspicionem manifestè maleficum contrahere, si expressè cum dæmone pactum ineat, vel ab illo petit, quæ à solo Deo fieri, & cognosci possunt. Item si illum adorat, eique cultum exhibet, preces fundit; quia denotat illum non credere esse miserum. Item si sacramenta, seu sacramentalia, & quaslibet alias res sacras misceat in maleficii usu; quia significat res sacras virtutem ad usum execrabilem, & generaliter omnia illa crimina, quæ natura sua præferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, sapiunt hæresim manifestè ut baptizare imagines, significat enim capaces esse baptismi, rebaptizare puerum; quia denotat non esse unum baptisma, genua flectere idolo, quia denotat dignum esse adoratione, & his similia: sic Simanc. *de Catholic. instit. tit. 30. n. 15. & tit. 62. n. 2. & 3. & tit. 63. n. 29. & 34.* Azor. *tom. 1 instit lib. 6 c. 26. q. 4.* Julius Clarus *lib 5 verbo hæresis n. 24. & 25.* optimè Eymeric. *2. p. direct q. 42. & 43.* & ibi Pegna *tit 67. & 68.* Extra hos casus affirmat Pegna *com. 67.* & Suar. *lib. 2. de superst. c. 19. n. 10.* suspicionem hæresis cessare. Unde si consulas dæmonem absque illius cultu, & adoratione in iis quæ ipse secundum suas proprias vires facere potest, præcipuè si non ex professo, & quasi ex officio fiat, à suspicione manifesta hæresis liberaris, Suar. *loco alleg.* Pegna *com. 68. vers. sed hoc cum distinctione recipit.* Farinac. *pluribus relatis q. 181. n. 76.* Item vocare dæmonem, ut turpem amorem in aliquo excitet absque submissione, adoratione, & cultu non videtur hæresim sapere manifestè, quia

quia non eſt effectus excedens ejus naturales vires : ſic aliis relatis Pegna *dicto comm. 68. verſ. ſi vero, & verſ. tertius caſus*, optimè probat invocationem præciſam dæmonis non inducere hæreſis manifeſtam ſuſpicionem, ſi ſemoveatur omnis cogitatio ſubjiciendi ſe dæmonibus omniſque exterior cultus, & reverentia, tametſi contrarium probabilitate non careat, ut defendit Azor. *tit. 1. inſtit. moral. lib. 9. c. 26. q. 4.* & pro utraque videri poteſt Farinac. *de hæreſi q. 18. n. 73. & ſeqq.*

4. Quod ſi ſuſpicionem hæreſis ſecludas ab hoc delicto, ipſum ratione ſuæ malitiæ variè punitur tum jure canonico, tum civili, ſi clericus eſt, ſuſpenditur ab officio, & in monaſterium detruditur, juxta Text. *in c. ſi quis Epiſcopus 25. q. 3.* imo privari poteſt beneficio aliiſque pœnis affici, juxta Text. *in c. illud. 22. q. 2. & in cap Admoneant. 26. q. 7.* Debet ergo judex conſiderare qualitatem, & quantitatem delicti ſecundùm ea pœnas imponere, & tempus earum prorogare, vel diminuere, juxta Text. *in c Tuæ de pœnis*, & *c. pœnitentibus*, & *c. pro qualitate 26. q. 7.* ſic Parnomit. *in cap. 2. ſortilegiis*, & *cap. admoneant. 26. q. 7.* quem ſequitur Bernard. Diaz. *pract. c. 207.* & ibi Salzedo, Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 12.* Azor. *tom. 1 inſtitut. moral. lib. 9. c. 26. q. 3.* Paul. Grilland. *tract. de ſortileg. q. 11.* Farinac. *de hæreſi q. 181. n. 51. & 52.* ubi plures doctores refert. Neque audiendus eſt Anton. de Butrio. *cap. at ſi clerici, de Judiciis*, qui ob hoc delictum exiſtimat clericum eſſe degradandum, & curiæ ſæculari tradendum, & movetur ex Textu *in cap. admoneant 26. q. 7.* qui textus quoad hæc ultima verba, ſi quis hæc exercuerit, clericus degradetur, laïcus anathematizetur : non legitur in Auguſt. neque in Concilio Turon. III. *cap. 42.* neque in capitularibus, ſed ſolum apud Burchardum & Ivonem, ut notavit gloſſa nova, *ibi*. Adde verbum *degradetur* optimè intelligi poſſe de degradatione verbali, ſeu depoſitione : & ita cum textu intelligit Panorm. Suar. Bernard. Diaz, & alii ſupra.

5. Verum ſi laïcus eſt, variis pœnis afficitur, ut conſtat ex variis *textib. 26. quæſt. 5.* tum excommunicatione, tum exilio, tum carcere, tum verberibus : conſuetudo tamen jam obtinuit, ut committens hoc delictum ducatur per vias publicas, cum mithra, melleque unctus & plumis circumdatus, vel circa Eccleſiam, vel domum Epiſcopi collocetur, ut ab omnibus illudatur : ſic relato Abbate *in capite primo. de Sortileg.* docent. Farinac. Salzedo, & Suarez *ſupra*, & probat textus in *cap. Epiſcopi 26. quæſt 5.* ibi, & ſi aliquem virum, aut mulierem hujuſmodi ſceleris ſectatores inveniunt turpiter dehoneſtatum, de parochiis ſuis deſiciant, & *leg. 4. tit. 31. p. ſeptimo, ad finem*, ibi : ò le ponen en deshonra en la picota, ò le deſnudan haziendolo eſtar al ſol untandolo de miel, porque le coman las moſcas alguna hora del dia. Pœna autem mortis, & crematonis, quæ jure civili iis delinquentibus ſtatuta erat. *Leg. Nemo, leg. Nullus, l. multi, Cod. de Maleſi*, recepta non eſt, ut teſtatur Farinac. *ſupra*. Excipe niſi ſimul cum illo debito alia gravi delicta, ut homicidii, vaſtationis domus, ſegetum, cædes animalium, & alia ſimilia in damnum tertii commitantur. Quia tunc debent ſic puniri, & merito.

6. Quis autem ſit hujus delicti judex, ſeu ad quem forum pertineat ? Diſtinguendum eſt, ſi delictum ſapit hæreſim manifeſtam, ad inquiſitores privativè pertinet, juxta Textum *in cap. accuſatus, de Hæreticis in 6.* ibi niſi hæreſim ſaperent manifeſtè, & tradit Farinac. *de hæreſi, quæſt. 181. n. 101. in fine*. Quod ſi dubium eſt, an ſapiant hæreſim manifeſtè, abſtinere debent inquiſitores ab illius cognitione, ut benè notavit Gloſſa, *ibi* verbo *manifeſtè*, & adducit textum ſimilem in *c. 1. de cenſibus, eodem lib. & cap. 1. de Pœnit. in 6.* conſentit Joan. Rojas *ſingul. fidei 110.* Martin. Delrio *lib. 3. magic. ſect. 2.* Farinac. *de hæreſi, quæſt 181. num. 91.* Addùntque Martin. Delrio, & Farinac. vix unquam incidere caſum, in quo inquiſitores procedere nequeant ; quia ferè ſemper aliquid hæreticum credunt, aut hæreſim ſapiens committunt. Adde, ſi inquiſitores cœperunt cognoſcere ; quia delictum judicatum eſt hæreſim ſapere manifeſtè, & poſtea ſuboriatur dubium ; an manifeſtè ſapiat hæreſim, poſito quòd hæreſim ſapit, poterunt de hac qualitate *manifeſti* ipſi cognoſcere, & ſi judices pronunciare : ſic Pegna *2. p. direct. q. 42. com. 67. in fine*, cum Panormit. *in cap. 1. num. 1. de Sortilegiis*. Bernard. Lomen. *in lucernæ*, verbo *inquiſit. §. 19.* Squallicenſ. *de fide cathol. cap. 56.* Carret. *tract. de hæreticis, num. 42.* Et generaliter de hujuſmodi crimine maleficii poſſunt cognoſcere inquiſitores ex conſtitutione Innocent. VIII. *edita anno 1484.* incipiente *ſummi deſiderantes affectibus, & ex conſtitutione* Adrian. IV. *edita 1523.* & alia Alexand. VI. incipiente, *cum accęperimus*, quas refert Pegna *poſt direct. inquiſit.* & teſtatur aliis relatis Farinac. *dicta quæſt. 181. num. 101.* Item ex conſtitutione Sixti V. contra Aſtrologos judicarios inquiſitoribus teſtatur Farinac. ſubjici artem ſuperſtitioſam divinandi profitentes, addiſcentes, exercentes, aut quomodolibet ſe ingerentes, etiamſi in pleriſque his caſibus antea non procederent, nec procedere valerent. At ſi delictum ſuſpicione hæreſis careat, ſi delinquens clericus ſit, à ſuo judice Eccleſiaſtico puniri debet : ſi autem Laïcus ſive vir, ſive fœmina à judice ſæculari, vel Eccleſiaſtico ad præventionem ? quia eſt delictum mixti fori : ſic Abbas *in cap. 1. de Sortilegiis, num. 3. & 4.* Julius Clarus *lib. 5.* verbo *hæreſis num. 25.* Caſtro *lib. 1. de juſta hæretic. punit. cap. 16.* Suar. *cap. 19. num. 11. fine*. Valent. *2. 2. diſput. 6. q. 13. part. 4. ſtatim in princ.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. n. 92.*

7. Modum verò procedendi in hoc delicto optimè tradit Petr. Binsfeld. *de confeſſ. maleſic. & ſagar. 2. p.* Malleus *maleſic. 2. & 3. p.* Martin. Delrio *lib. 5. per totum diſquiſit. mag.* Greg. de Valen. *2. 2. diſp. 6. quæſt. 13. punct. 4.* Et ex illis ſic breviter accipe. Ut judex adverſus aliquem de maleficio ſpecialem inquiſitionem inſtituat, debet præcedere infamia delicti orta ex viris probis, & fide dignis, juxta Textum *in cap. inquiſitionis, de Accuſationib.* vel ſemiplena illius probatio, quæ conſurgit ex teſtimonio unius teſtis omni exceptione majoris, aut talibus judiciis roborato, ut æquivalet tali teſtimonio, vel adeſſe debent judicia ita urgentia, & plenè probata, ut meritò ei fides adhiberi poſſit, qualia ſunt, ſi apud maleficum reperiantur membra humana, hoſtiæ, aliæque res ſacræ profanis mixtæ, imagines cereæ acubus transfixæ, chirographum propria manu ſcriptum, quo ſe dæmoni tradit, vel ſignum aliquod hujus peſtiferæ ſervitutis, vel ſi ſe vinxerit, aut animalia necaverit mediis de ſe vanis, & ineffi-cacibus, ſi minatus fuerit alicui malum, & poſtea invenitur faſcinatione infectus, ac denique ſi proprio ore extra judicium ſe magum profeſſus fuit. Hæc enim omnia indicia ſunt urgentia hujus diabolicæ artis : inſupérque debet judex fundamentum hujus inquiſitionis ſpecialis manifeſtare malefico, cum illum ad dicendam veritatem cogit ; alias non cenſebitur obligatus reſpondere, quia ei non conſtat de legitima interrogatione : & favet *cap qualiter, & quando, de Accuſat.* ſi Cajetan. *2. 2. q. 69. art. 2.* Navarr. *in man. cap. 18. num. 57.* Valent. Martin. Delrio, Petrus Binsfeld. & alii *ſupra*. Idipſum, quod ſufficit, ut reus interrogetur, credo ſufficere, ut teſtes de illo examinentur. Nam eſto in *cap. inquiſitionis, cap. qualiter, & quando, el 2. cap. cum oporteat, de Accuſationib.* infamia publica requiratur ad hanc ſpecialem inquiſitionem per teſtes ; eo ipſo quod denunciatio juridicè facta eſt in judicio, vel urgentia indicia probata ſunt, laborat reus infamia publica, & ita obtinuit uſus, quod facta denunciatione capi poſſit informatio.

Supradicta

Supradicta semiplena probatio ex fama, vel denunciatione, vel indiciis sufficit, ut reus mittatur in carcerem. Ut autem torqueatur, debet hæc semiplena probatio aliis adminiculis adjuvari, juxta ea quæ diximus de Hæretico. Nunquam tamen sola testificatio unius malefici absque aliis indiciis sufficiens est ad capturam, & multo minus ad torquendum denunciatum, etiamsi hæc testificatio fuerit in mortis articulo. Poterit autem judex ex vi illius denunciationis metu tormentorum firmatæ investigare alia media : sic ex Petro Binsfeld. *tract. de confess. malefic. 2. p. in princip. conclus 3. & 4.* notat Valent. *dicto p. 4. §. 2. & 4.* At si duo vel tres malefici te denuntient, sufficit, ut ex vi testimonii illorum interrogeris, & torquearis ; quia illa est plusquam semiplena probatio : sic dicti doctores.

Nomina testium, & denunciatoris regulariter non sunt manifestanda reis, neque illorum advocatis ob periculum, sicut in causis fidei. Quando autem hoc periculum cessat, & causa non agitur in tribunali inquisitionis manifestanda sunt, ut ei integrè concedatur defensio. Reliqua quæ hic desiderari possunt de defensione reorum, de sententia, de pœnitentia implenda peti debent ex his quæ de hæresi dicta sunt : quia hoc crimen illi satis est affine.

8. Restat, ut obligationem, quam habet maleficus, qui ad Deum convertendus est, declaremus. Et primò supponere debet tanquam de fide certum ob gravissima crimina commissa, & fidem dæmoni datam non esse excluſum à divina misericordia, si ex toto corde anteactæ vitæ pœnituerit. Et licet diabolo tradiderit chirographum suo sanguine obsignatum, quo se in servum perpetuo dicaverit, in causa non est, quo minus à tam nefaria servitute per pœnitentiam exire possit, tametsi ei non reddatur chirographum concessum, ut benè notarunt Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 40. n. 53.* Suar. *t. 1. de Relig. lib. 2. de superst. cap. 17. num. 4.* Bonacin *disp. 3. de primo decal. præcepto, quæst. 5. n. 11.* Quod si chirographum factum, vel ejus exemplar in sua fuerit potestate, debet omnino illud difrumpere, & cremare. Et idem est de quolibet alio signo hujus diabolicæ artis, tum ob periculum, ne redeat ad pristinam cum dæmone amicitiam, tum ne aliis scandalo sit, si forte videatur. Quæ rationes præponderant humilitatis fructui, quem ex recordatione præteritæ impietatis colligere poterat talia signa retinendo : sic Suar. Sanch. Bonacin. *suprà.* Deinde tenetur libros omnes, & scripta hujus diabolicæ artis inquisitoribus, seu ordinariis tradere vel concremare ; alias incurrit pœnas impositas contra tenentes, seu legentes libros prohibitos, ut constat ex *Indice librorum prohibitorum, & ex motu proprio Sixti V.* ubi hi libri prohibentur, & notavit Suar. *lib. 2. de superst. cap. 19. in fine*, Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. num. 83.* Quoad pretium receptum pro usu, & exercitio hujus impiæ artis aliqui existimant semper restituendum esse ; quia est malè acquisitum, sed præcipuè quando effectus, ob quem datum fuit, non obtinetur : quia tunc videtur cessare voluntas concedentis. Cæterum si maleficus conscius suæ artis media apposuit, quæ sibi visa fuerunt sufficientia ad effectus consecutionem non tenetur pretium sibi datum restituere in conscientia, nisi condemnetur : quia pretium non fuit datum sub conditione, ut effectus obtineretur, sed sub conditione, ut ipse maleficus media secundum regulas suæ artis ad effectum apponeret, sicuti pretium, quod medico datur, non est sub conditione, ut infirmo de facto concédat salutem, sed ut procuret illi concedere. Neque obstat malè recipere pretium ; quia esto male recipiat, non tamen injustè, sicuti meretrix turpiter recipit, an non injustè : imò neque turpiter retinet copula jam transacta. Verùm si maleficus ignarus fuit arte magiæ, aut ex malitia media ad effectus consecutionem noluit apponere, sine dubio obligatus erit consulenti reddere pretium, quia deceptus est, si quidem illi non est concessum id ob cujus rationem pretium dedit. In probabili tamen sententia pauperibus reddi potest ; quia ob turpitudinem commissam videtur privatus jure recuperandi : sic Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. num. 96.*

DISPUTATIO II.

De Tentatione Dei, Blasphemia, & Sacrilegio.

EX procœmio hujus Tractatus constat hæc vitia esse religioni opposita per defectum : Deficiunt namque à vera religione, ut in sequentibus videbimus.

PUNCTUM I.

Quid sit tentatio Dei ? quibus modis contingat ? & quale peccatum ?

SUMMARIUM.

1 *Præmittitur duplicem esse tentationem.*
2 *Definitur probationis tentatio.*
3 *Si miraculoso effectu velis, ut Deus suam voluntatem, & beneplacitum manifestet de aliquo futuro eventu, esto aliqui affirment non esse tentationem propriè, affirmandum est tentationem esse.*
4 *Probatio per media indebita alicujus divinæ perfectionis mala est, & religioni opposita.*
5 *An petere à Deo, ut suam omnipotentiam, vel scientiam mediis indebitis, alteri manifestet, sit tentatio ? Proponitur dubitandi ratio, & resolvitur esse tentationem.*
6 *Duplex est tentatio alia cum infidelitate conjuncta, alia absque infidelitate. Alia formalis, alia virtualis.*
7 *Tentatio expressa à virtuali differt specie.*
8 *Aliqui putant tentationem interpretativam Dei esse posse peccatum veniale ex levitate materiæ.*
9 *Probabilius est oppositum.*
10 *Probatio ferri candentis, & aquæ ferventis in veritatis testimonium prohibita est.*
11 *Satisfit objectionibus.*
12 *Nemini est licitum absque speciali revelatione offerre miraculum in testimonium veritatis.*
13 *Qua ratione se offerre martyrio temerariè sit tentatio Dei.*
14 *Item quomodo dicatur Dei tentator, qui absque ulla præparatione ad orandum accedit.*
15 *Idem est de eo, qui nulla præparatione, aut studio officium prædicatoris assumit.*

1. DUpliciter quis tentari potest vel probatione, vel inductione Probatione tentatur, si aliqua ejus perfectio examini subjicitur. Inductione, si ad aliquod malum agendum inducatur. Hoc secundò modo tarò Deum tentari potest quia nullus est ita insipiens, ut ignoret illam immensam bonitatem omni malitia incapacem esse. Primò tamen modo sæpè tentari solet : quia ejus perfectiones non satis hominibus notæ sunt. De hac ergo tentatione, quæ est probationis, seu experimenti tractant doctores omnes cum D. Thom. 2. 2. *quæst. 97. art. 1. & seqq.* & hæc est, quæ absolutè tentatio Dei vocatur.

2. Communiter à doctoribus supra definitur, ut sit quædam probatio, seu experientia alicujus divinæ perfectionis, nempe scientiæ, potentiæ, bonitatis, & similium mediis inordinatis. Dixi mediis inordinatis ; quia si

mediis ordinatis à divina providentia probare velis ejus ſcientiam, & potentiam abſque ulla dubitatione, quod illæ perfectiones in Deo adſint, nullum peccatum committis, ſicuti nullum commiſit Abraham, cum à Deo petivit ſignum *Geneſ.* 15. ex quo cognoſceret ipſum eſſe, qui eum alloqueretur, neque Gedeon. *Judic.* 16. cum ſignum velleris expoſtulavit, neque Elias 3. *Reg.* 18. cum medio igne voluit probare ſuum Deum omnibus Idolis eſſe præferendum quem plures ſancti fuerunt ſequuti, quia omnes hæ probationes ex ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu procedebant. Et licet media aſſumpta viderentur extraordinaria, at quia à divina providentia erunt tunc præordinata; ea de cauſa qui illa expoſtulabat, non tentabat Deum, ſed ejus voluntati ſe conformabat. Quocirca ut quis intelligatur tentare Deum, debet velle, ut ipſe Deus probet, qualis ſit, qualeſque perfectiones habeat mediis al quibus extraordinariis à divina providentia pro tunc non ordinariis: Quæ intentio regulariter naſcitur ex dubia fide Dei, ejuſque perfectionum.

3. Sed inquires; an miraculoſo effectu velis, ut Deus ſuam voluntatem, & beneplacitum manifeſtet de aliquo futuro eventu, dicaris Deum tentare? Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 14. *p.* 1. *corol.* 3. exiſtimat non eſſe propriè tentationem; quia non fit hæc probatio de aliqua perfectione Dei, ſed de aliquo objecto ſuæ voluntatis, cujus dubitatio per ſe mala non eſt. At placet mihi propriè eſſe tentationem, ſi mediis indebitis eam voluntatem divinam explorare velis. Tum quia inter homines, qui voluntatem alterius, ejuſque amorem explorat medio indebito, tentare eum dicitur. Ergo etiam reſpectu Dei erit tentatio. Item cum diabolus à Chriſto expoſtulavit, ut ſe mitteret deorsùm, non intendit, ut Chriſtus divinam potentiam expoſtularet, ſed affectum & amorem, ideoque dixit: *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*, quaſi diceret, benè potes te mittere deorſum ſecurus in divina providentia, & amore qui non permittet, ut detrimentum aliquod patiaris. Ergo ſola debita probatio amoris, & voluntatis divinæ, eſt vera tentatio: & ita docet D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 97. *art.* 1. Cajetan. *in ſumm. verbo tentatio.* Suarez *tom.* 1. *de relig. tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 16. Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 34. *numer.* 8.

4. Rurſus probatio per media indebita alicujus divinæ perfectionis mala eſt, & religioni oppoſita. Tum quia radix, ex qua oritur, regulariter eſt infidelitas; quia eſt dubia fides de divinis perfectionibus. Tum quia petere à Deo, ut ipſe medio aliquo extraordinario, neque utili teſtetur, & probet, ſitne ſapiens, omnipotens, vel bonus, gravem irreverentiam continet: ſicut enim actus eſt religionis harum omnium perfectionum recognitio, & adoratio: ita eſt irreligioſitas aliquam non recognoſcere, ſed utile, ut Deus miraculo, & modo extraordinario indebito illum probet, & teſtetur. Hoc tamen vitium, ut dixi regulariter cum infidelitate conjunctum eſt, & ex illa oritur: qui enim prætendit, ut Deus aliquam ſui excellentiam probet, de illa videtur dubitare. Dubitare ergo de aliqua perfectione divina infidelitatis peccatum eſt. Dixi regulariter cum infidelitate conjunctum eſſe non ſemper: potes enim indebito modo petere à Deo, ut ſuam ſcientiam, & omnipotentiam probet, non ut tu de illis reddaris certus, ſed ut alii eas cognoſcant. Item potes idipſum petere ex intentione, ut amplius in illarum cognitione firmeris. Item aliquando non ſunt tibi illæ perfectiones ſufficienter propoſitæ; meritoque abſque infidelitate de illi potes dubitare: Si ergo tunc petas aliquod ſignum extraordinarium ad illarum cognitionem, poterit petitio religioni adverſari, tametſi ex infidelitate non procedat.

5. Hinc oritur dubitandi ratio; an tali petitione Deus tentetur? Non enim videtur tentari, ſiquidem nulla ejus perfectio exploratur irrationabiliter: nam ſi certus de divinis perfectionibus aliis manifeſtari prætendis, non illas exploras, ſed potius jam exploratas tibi, vis aliis fieri manifeſtas: ſi autem dubitas an quæ tibi proponuntur ſint Dei perfectiones, eo quod ſufficienter tibi præpoſitæ non ſunt, non male facis inveſtigando, procurando illarum cognitionem. Quomodo ergo tentas Deum ſignum aliquod in horum confirmationem expoſtulando?

Reſpondeo, te tentare Deum; quia abſque neceſſitate prætendis, ut Deus ſe probet, & manifeſtet mediis extraordinariis, & à divina providentia pro tunc alienis. Quia Deum prætendis tibi eſſe ſubjectum, ejuſque voluntatem tuæ conformari; cum potius te, tuamque voluntatem ei debeat ſubjectam habere. At ſi mediis ordinatis à divina providentia velles, ut Deus ſuam ſcientiam, omnipotentiam, & bonitatem aliis manifeſtaret, & te inculpabiliter dubium de aliqua fidei veritate inſtrueret, non obinde tentare Deum dici poſſes, ſed potius rectam ad illum orationem fundere: quia tum voluntatem ejus voluntati ſubjicis. Ex ſupra dicta doctrina intelligere potes, in quo ſita ſit malitia tentationis divinæ voluntatis, quæ nullam infidelitatem continet: conſiſtit enim in debita, & præſumptiva inveſtigatione divinæ voluntatis per media indebita, & ejus providentiæ repugnantia.

6. Deinde conſtat duplicem eſſe Dei tentationem: aliam cum infidelitate conjunctam, aliam abſque infidelitate. Quæ cum infidelitate conjungitur, eſt omnium peſſima; quia procedit ex dubia fide, qualis Deus ſit, qualeſque perfectiones habeat. Quæ abſque infidelitate contingit, alia eſt formalis, & expreſſa; alia interpretativa: formalis eſt, cum ex intentione formali; & expreſſa probandi aliis aliquam ejus divinam perfectionem præſumptivè petis medium aliquod vanum, & extraordinarium. Item ſi id ipſum petas ex intentione, ut manifeſtetur, quid Deus in aliquo eventu facturus ſit, vel quid fecerit. Interpretativa, & virtualis tentatio eſt; quando ex facto, ſeu petito alicujus ſufficienter interpretatur quis velle de Deo, ejuſque perfectione, aut voluntate experientiam habere. Nam cum ejus petitio, ſeu factum ut bene dicit D. Thom. *illa quæſt.* 97. *art.* 1. ad nihil aliud deſervire poſſit, niſi ad probandum Dei poteſtatem, & bonitatem, qui ſic petit, & agit, divinam bonitatem, & poteſtatem probare interpretatur. Hoc autem contingit quoties relictis mediis à divina providentia præordinatis, extraordinaria intentas, ut ſi intentes Deum alicujus veritatis confirmationem miraculum aliquod abſque neceſſitate operari, ſi poſitus in infirmitate à medicamentis abſtineas, ſperans Deum te eſſe miraculosè curaturum, ſi te periculo vitæ exponas, ſperans ab eo eſſe miraculosè liberandum. In his enim prætendis effectum à Deo, qui ſolum deſervit ad ejus poteſtatem, vel bonitatem probandam. Ergo explorans ſaltem interpretativè, & virtualiter ipſam Dei bonitatem, & poteſtatem, ſemper tamen effectus ab ipſo Deo ſperandus eſt, alias non erit ipſius tentatio. Non enim tentat Deum, qui ſe præcipitem facit animo ſe occidendi: eſt enim homicida ſui, non Dei tentator: & in his omnes doctores conveniunt cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 97. *art.* 1. *& ſeqq.* & ibi Cajetan. *& in ſumm. verbo tentatio.* Valent. *diſp.* 6. *quæſt.* 14. *part.* 1. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 45. *dub.* 1. Suar. *tom.* 1. *de relig. lib.* 1. *de tentat. Dei cap.* 2. *&* 3. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 1. *& ſeqq* Tolet. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 19. Bonac. *diſp.* 3. *de primo decalog. præcept. quæſt.* 9. *punct. unico.*

7. Quod ſi inquiras; an tentatio expreſſa, qua petis miraculoſum opus in probationem alicujus divinæ excellentiæ differat ſpecie ab illa tentatione virtuali; quia petis à Deo per miraculum à periculo liberari. Reſpondeo differre ſpecie ſaltem in ordine ad confeſſionem: quia una petitio procedit in dubia fide,

an

an talis excellentia in Deo existat, alia procedit ex nimia fiducia in Deum, ob quam præsumis in tui favorem miracula esse patraturum: utraque tamen tentat Deum; quia utraque explorat mediis indebitis aliquam divinam excellentiam; aut ejus amorem: Sic Suar. *cap.* 3. *num.* 7. & Sanchez *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 11. Bonacin. *disput.* 3. *de primo decal. præcepto quæst.* 9. *partit. unico in fine.*

8. Sed dubium est; an tentatio interpretativa Dei absque infidelitate contingens, peccatum esse possit veniale ex levitate materiæ: (Nam de tentatione expressa cum infidelitate conjuncta omnes doctores negant) De hac tamen interpretativa affirmat Tolet. *lib.* 4. *summ. cap.* 19. *num.* 7. Sayrus *in clavi. Regia, lib.* 4. *tom.* 7. *num.* 14. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 14. *p.* 2. nec dissentit Lessius *lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 4. Moventur; quia si ex sola curiositate videndi aliquod opus mirabile peteres à Deo, ut illo comprobaret fidei veritatem, non videris mortaliter peccare; quia talis petitio non videtur gravem deordinationem habere. Item si levi morbo oppressus nolles medicinis uti sperando vanè salutem à Deo absque miraculi petitione, non censeberis peccare mortaliter, sed solum venialiter, ut sentit Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap* 34. *num.* 5. *fine.* Ergo tentatio Dei quæ absque infidelitate contingit sæpè est peccatum veniale.

9. Nihilominus probabilius existimo, ex levitate materiæ nunquam tentationem Dei etiam interpretativam esse posse veniale peccatum: sic docet Suar. *tom.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 16. & ex parte consentit Sanch. *num. præcedenti allegat.* tametsi in fine illius videatur contrarium sentire. Probo. Tota malitia hujus tentationis æquanimiter procedit signo levi expostulato in liberationem levis periculi, ac procedit in signo gravi pro gravis periculi liberatione expostulatio: sed cum grave signum pro liberatione gravis periculi debitè expostulatur, omnes docent peccatum mortale committi. Ergo etiam committitur, cum leve signum pro levi periculo expostulatur. Majorem probo. Quia malitia hujus vitii in eo sita est, ut opus facias, quod ad nihil aliud utile est, nisi ad probandam Dei bonitatem, & potestatem; sed ad hanc probationem impertinens est esse opus grave, vel leve, magnum, vel minimum, quodcunque enim illud sit, si ex illo interpretaris divinam potentiam examinare, tota malitia, & deordinatio tentationis in illo consistit. Ergo. Adde: si tota malitia tentationis consistit, in eo, quòd divina potentia videatur examinationi, & probationi subjici effectu sperato. Quo effectus levior sit, eo major videtur divinæ potentiæ irrogari injuria: siquidem signo viliori examinatur, & probatur. Deinde committens se levi periculo, & sperans à Deo liberationem, vel illam sperat medio aliquo naturali secundum ordinem à divina providentia statutum, & sic non peccat, vel illam sperat, mutatione aliqua causarum naturalium, aliarumque applicatione, quæ spectata ordinaria Dei providentia nullo modo erant applicandæ: Si hoc modo salutem sperat, sperat aliquid magnum: si quidem sperat quoddam miraculum, mutationem scilicet causarum naturalium, & alterationem statutæ providentiæ. Non ergo intelligi potest, quomodo signum sperantem leve sit. Neque exemplum quod adducit Sanctius intelligibile est. Non enim videtur posse sperari vanè salutem à Deo, nisi speretur ex aliquo miraculo, & alteratione providentiæ statutæ. Denique expendamus finem qui in hac interpretativa tentatione intercedere potest & ex illo colligemus satis ejus malitiam. Finis namque vanus est, & illicitus; quia solum est vel tuæ curiositati, vel temeritati satisfacere. Nam si absque necessitate vis, ut Deus miraculo comprobet aliquam fidei veritatem tacitè prætendis, ut Deus tuam vanam curiositatem foveat, si te periculo vitæ exponis, sperans à Deo miraculosè esse liberandum, tacitè vis tuam temeritatem à Deo foveri. Efficere ergo Deum authorem, & cooperatorem vanæ curiositatis, vel temeritatis, etiam medio signo aliquo leviſſimo, gravis irreverentia est, & aliena multum à divina majestate. Ergo non potest in hoc vitio dari levitas materiæ. Et per hæc manet solutum contrarium fundamentum.

10. Ex hac doctrina infertur. Primò prohibitam esse probationem illam vulgarem ferri cadentis, vel aquæ ferventis, quæ antiquitus erat in usu ad explorandam veritatem aliquam, innocentiamque alicujus *cap. Memmam, cap. consuluisti, cap. Monomachiam* 2. *q.* 5. *cap.* 1. *& 2. de purgat. vulgari, cap. ex tuarum de purgat. canonica*: quia est probatio aliena ab statuta providentia, cum per illam spectetur miraculosus effectus à Deo non determinatus. Ex qua ratione fit, quamlibet probationem similem, in qua miraculosus effectus in probationem veritatis expectetur absque manifesta necessitate, esse omnino reprobatam: sic D. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. *ad* 3. *&* 3. *p. q.* 80. *art.* 6. *ad* 3. Sayro *in clavi Regia lib.* 4. *cap.* 7. *num ult.* Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 14. *p.* 1. *corol.* 4. Suar. *t.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 8. Lessius *lib.* 2. *cap.* 45. *dub.* 1. *num.* 3. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 34. *num.* 12. & colligitur satis ex ratione decidendi suprad. textus, esse scilicet talem probationem, tentationem Dei.

11. Neque obstat, Deum sæpè similem purgationem miraculis confirmasse, ut variis exemplis comprobat Martin. Delrio *lib.* 4. *de Magia. c.* 4. *q.* 4. *sect.* 3. quia id fieri potuit tum ex speciali Dei instinctu, tum ex quadam simplicitate, & ignorantia, tum ut innocentia alicujus manifestaretur: tametsi peccatum in tali probatione esset commissum. Eadem ratione non obstat, quod mulier deprehensa in adulterio aquis amaris purgabant *num.* 5. quia jam illud medium à divina providentia ad illum effectum erat illo tempore ordinatum; eaque de causa illo utentes non prætendebant veritatem comprobare adulterinis mediis, sed medio ab ipso Deo ordinato: Ergo nulla esse poterat in illius usu tentatio. Et idem est, quoties ex divino instinctu, & speciali revelatione expostulas aliquem miraculosum effectum; quia tunc petis à Deo, quod ipse vult sibi peti, non igitur tentas illum: De purgatione illa, seu probatione innocentiæ per Eucharistiam, in qua dabatur Eucharistia suspectis de crimine, ut illa sumpta se purgarent, cujus meminit Concilium Bonaciense *cap.* 15. & refertur *cap. sæpè, & cap. ult.* 1. *q.* 5. variè sentiunt doctores, an per se illicita sit? Affirmat D. Thom. 3. *p. q.* 80. *art.* 6. *ad* 3. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 14. *p.* 1. *in fine*, Sayr. *lib.* 4. *cap.* 7. *n. ult.* quia est tentatio Dei, dicuntque concilium illud utpote provinciale erraſſe, & per nova jura correctum esse. Alii, ut testatur Delrio *lib.* 4. *c.* 4 *q.* 3. sentiunt illam probationem non fuisse illicitam maximè authoritate judicis Ecclesiastici; quia nulla invenitur ibi tentatio Dei, cum non speretur ex sumptione Eucharistiæ effectus aliquis miraculosus. Placet resolutio Suar. *dict. lib de tentat. Dei cap.* 3. *in fine:* cui consentit Sanch. *dicto cap* 34. *num.* 13. nullibi specialiter talem probationem esse prohibitam, nisi in quantum in generali prohibentur omnia peregrina judicia: *in cap. ex tuarum, de purgat. canonica.* Neque illam esse propriè tentationem Dei, si ex sumptione Eucharistiæ effectus aliquis miraculosus non speratur: potius enim videtur Eucharistia dari quasi in testimonium, & juramentum innocentiæ? sed neque hoc modo conveniens est fieri ob periculum indignæ sumptionis, ut rectè dixit Suar. *loco alleg.*

12. Secundò infero: nemini licitum esse sine speciali Dei revelatione offerre miraculum aliquod faciendum in probationem alicujus veritatis revelatæ, & multo minus licet sine hac revelatione se comburendum committere sperans à Deo esse miraculosè liberandum: quia fides his probationibus non indiget. Quando autem necessariæ sunt, Deus absque petitione illas concedit,

vel inſpirat, ut petantur, ceſſante autem hac inſpiratione illicitum eſt ea miracula offerre. Adde non ſolum ea offerre, ſed etiam abſolutè petere illicitum eſt, quia petitur quod vanum eſt, & quod ſolum ad probandum divinam potentiam deſervit: ſic Suar. *tom.* 1. *de Religione, tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 13 *fine*, Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 34. *num.* 10. Quocirca cum aliqui doctores docent, poſſe à Deo miracula peti, & ſperari, quoties videntur neceſſaria, vel utilia ad alicujus converſionem uti dixit Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 45. *dub.* 1. *in fine num.* 5. Tolet. *lib.* 4. *ſum. cap.* 19. *num.* 8. *&* 9. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 9. *p.un. n.* 5. *&* 7. *verum. eſt.* At ego exiſtimo hanc neceſſitatem, vel utilitatem ſine ſpeciali Dei revelatione cognoſci non poſſe, taliter quod petitionem abſolutam honeſtet: quis enim ſcire poteſt petentem miraculum illo poſito convertendum eſſe, quantumvis promittat, & non magis obdurandum, ut faciebant Phariſæi viſis Chriſti miraculis. Quapropter ſemper in hujuſmodi petitionibus ſubintelligenda eſt conditio, ſi ita Deo fuerit placitum, ejuſque gloriam ſpectaverit, ut rectè dicit Suar. *loco allegato.*

13. Tertiò infero, an ſit tentare Deum ſe martyrio offerre in confirmationem fidei; Et quidem ſi ex tali oblatione non ſperatur fides confirmanda, temeraria eſt talis oblatio, & omnino illicita. Non enim licitum eſt occaſionem præbere tyranno peccandi ita graviter, niſi urgente neceſſitate fidei exaltandæ, Sylveſt. verbo *martyrium num unic.* & tradit D. Thom. 2. 2. *q.* 124. *art.* 1. *ad* 3. & *ibi* Cajetan. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 15. Quod autem in tali oblatione temeraria tentetur Deus affirmat Sanch. ibi cum Navarr. *cap.* 11. *num.* 40. Ludovic. Lop. 1. *p. inſtruct. conſcient. cap.* 41. *ad finem.* At hoc intelligendum eſt caſu quo ſe offerens ſperaret in martyrio Deum facturum eſſe miraculum aliquod in fidei confirmationem. Nam ſi hunc effectum miraculoſum non ſperat, ſed ſolum ſua morte fidem teſtari, ceſſat, tentatio, & ſolum eſt vitium temeritatis.

14. Quartò inferò in qua ratione tentet Deum, qui nulla ſui præparatione ad orandum accedit. Nam Eccleſiaſt. 18. dicitur: *Ante orationem prepara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.* Ergo cenſetur Deum tentare qui ad orandum ſine præparatione accedit. Dicendum ergo eſt, in illo loco, ſi Janſenio credendum eſt, ſermonem eſſe de voto, id eſt ante votum præparandum eſſe animum ad præſtandum quod vovendum eſt; ne ſimilis illis fias, qui tentant Deum; ſiquidem abſque voti impletione ſperas effectum voti conſequi. Quod ſi de oratione, ut vertit interpres, intelligatur, monemur ante orationem animum præparare tum cogitatione divinæ majeſtatis, & noſtræ utilitatis, ut ſic debita cum reverentia accedamus: Tum examinatione illorum quæ petenda ſunt, ne vana, & frivola poſtulemus. Tum depoſitione cujuſlibet odii & rancoris in proximum. Qui ergo ſine his conditionibus ad orandum accedit, reputandus eſt quaſi homo qui tentat Deum; ſiquidem ſperat effectum conſequi ex oratione, quam Deus exaudire non promiſit quæ eſt ſpes inutilis. At ut benè advertit Cajetan. 2. 2. *q.* 97. *art.* 3. *ad* 2. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 6. hunc ſi indebitè orantem propriè non eſſe tentatorem Dei: quia ejus animus non eſt, ut Deus effectum concedat motus oratione indebitè facta; aliàs propriè tentaret Deum, ſed ſolum prætendit, ut Deus ex ſua liberalitate effectum concedat; tametſi illi oratio grata non ſit. At eſt ſimilis illi qui tentat Deum; quia ex modo orationis videtur velle à Deo exaudiri, & petitionem obtinere, ac ſi rectè oraſſet.

15. Idem dicendum eſt de eo, qui multo ſtudio, aut præparatione facta officium prædicandi aſſumeret, ſi enim abſque neceſſitate, ſpecialique Dei inſtinctu, illud officium aſſumeret, ſperans à Deo miraculosè illuminari, peccaret graviter; tum quia tentat Deum, tum quia periculo errandi ſe exponit: Bonac. *diſp.* 1. *de primo decal. præcepto quæſt.* 9. *punct. un'c. num* 1. Navarr. *cap.* 11. *num.* 40. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 16. At ſi hunc miraculoſum effectum non ſperaret, ceſſaret tentationis peccatum, ſed non ceſſaret malitia indibitæ prædicationis.

Punctum II.

De blaſphemia vitio Religioni oppoſito.

NOmen blaſphemiæ dupliciter ſumitur. Primò latè. Secundò ſtrictè. Si latè ſumatur comprehendit quamlibet irriſionem, & contumeliam cujuſcunque perſonæ excellentis, ſive Dei, ſive creaturæ, ut tradit Budæus relatus ab Ambroſio Calepino verba *blaſphemia*: ſicuti maledictio non ſolum comprehendit eam, quæ contra Deum, ſed etiam quæ contracreaturas verſatur: & in hoc ſenſu, ſcripſit Paul. *ad tit.* 3. admone illos neminem blaſphemare, id eſt neminem conviciari, ſeu maledicere: ut tradit ibi Hieronym. Si autem blaſphemia ſtrictè ſumatur, ut communiter à Theologis, & à noſtris interpretibus ſumitur ad Deum ſolum refertur: quia cum per blaſphemiam excellentiæ blaſphemati derogetur, & ſolus Deus, ut dixit Auguſt. *lib.* 2. *de morib. Manichæor. cap.* 11. ſit ſine controverſia excellens, & de hominibus dubitari poſſit; an excellentiam habeant; meritò blaſphemia de Deo ſolo propriè, & in rigore intelligitur. Sed qua ratione hoc contingat, & quod peccatum ſit, & quibus pœnis afficiatur in ſequentibus explicandum eſt.

§. I.

Quid ſit Blaſphemia.

SUMMARIUM.

1 *Expenditur blaſphemiæ definitio.*
2 *An blaſphemia falſitatem contineat? Arguitur pro & contra. Et reſolvitur quæſtionem eſſe de homine.*
3 *Sitne de ratione blaſphemiæ effectus inhonorandi Deum?*
4 *Contumeliæ in ſanctos blaſphemia eſt.*

1. BLaſphemiam definivit Auguſtin. loco allegato eſſe mala verba de Deo dicere, hoc eſt contumelioſa: in hac definitione omnes doctores conveniunt, ut videre eſt in D. Thom. ejúſque interpretibus 2. 2. *q.* 13. Valent. Bann. Arag. ibi, Suar. *tom.* 1. *de relig tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 1. Leſſius *lib.* 2. *de inſtit. c.* 45. *dub.* 5. *n.* 24. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 32. *num.* 1. *&* 2. Bonac. *diſp.* 3. *de primo decalog. præcepto q.* 8. *p.* 1. Covarr. *cap. quamvis pactum de Pactis*, §. 7. *num.* 8. Navarr. *Man. cap.* 12. *num.* 81. Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 50. *à num.* 86. & alii apud ipſos.

Hæc contumelioſa verba corde, ore, & ſcriptura proferri poſſunt: quia omnibus iis modis poteſt contingere contumelioſa locutio; ſicuti omnibus illis modis contingit Dei laus, & honoratio cui blaſphemia opponitur: Cum ergo laus divina corde, ore, & ſcriptura fieri poſſit, eiſdem inſtrumentis blaſphemia poteſt committi: ſic D. Thom. *dicta quæſt.* 3. *art.* 1. quem omnes ſequuntur, ut teſtatur Sanchez *ſupra*, *num* 4.

Dixi blaſphemiam eſſe dictum contumelioſum, non factum: ſi enim factis Deum dehoneſtares, qualiter Judæi fecerunt Chriſtum conſpuentes, flagellantes, irridentes, cum iniquis crucifigentes, non blaſphemiam, ſed ſacrilegium committeres; quia de ratione blaſphemiæ eſt contumelia, convicium, ſeu infamatio, quæ propriè verbis fit, non factis; aliàs idolatria, aliqua vitia, quibus Deus inhonoratur, blaſphemiæ eſſent, quod eſſet irreligioſitatis ſpecies confundere. Item blaſphemia directè opponitur divinæ laudi, ſed laus verbis fit. Ergo blaſphemia verbis continetur:

ſic

ſic Sanch. *dicto cap.* 32. *num.* 5. Suar. *cap.* 4. *n.* 5. *&* 6. Bonac. *quæſt.* 8. *p.* 1. *num.* 2. Leſſius *dub.* 5. *n.* 24.

2. Sed an hoc dictum contumelioſum falſitatem debeat continere ad rationem blaſphemiæ? Variant doctores. Affirmat D. Thom. 2.2. *q.* 13. *art.* 1. *in corp & ad.* 3 *&* 1. & ibi Cajetan. *verſ. quoad ſecundum* Arag. *corol.* 3. Bannez *notab.* 2. Valent. *diſp.* 2. *q.* 13. *p.* 1. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 6. Simanc. *de catholic. inſtit. tit.* 8. *num.* 2. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 6. Ratio eſt, quia blaſphemia opponitur fidei confeſſioni, ut tradit D. Thom. *dicto art.* 1. *& art.* 3. Sed quidquid fidei confeſſioni opponitur, falſum continet. Ergo blaſphemia falſum continere debet. Nihilominus Suar. *tom.* 1. *de Religione, tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 9. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9 *cap.* 28. *q.* 1. *&* 2. negant de ratione blaſphemiæ eſſe falſitatem, quia verbum in Deum prolatum ſufficienter in ratione blaſphemiæ completur, ſi contumelioſum ſit, ſed hoc eſſe poteſt, tametſi nullam falſitatem contineat, ut ſi Deo malum aliquod impreceris, Chriſti membra irreverenter proferas; imprecatio enim illius mali, & horum indecora prolatio nullam falſitatem continet, quia nihil falſum enuncias, & tamen ſunt blaſphemiæ. Ergo blaſphemia eſſe poteſt abſque falſitate. Dices duplicem eſſe falſitatem, aliam in actu ſignato, aliam in actu exercito. Supradictum enim argumentum convincit ad blaſphemiam non requiri neceſſariò falſitatem in actu ſignato, & propriam; quia hæc ſolum in propoſitione enunciativa reperiri poteſt, quia hæc ſola eſt, quæ rem ſignat, & declarat, ſicuti eſt: At requiri in actu exercito falſitatem, hoc eſt, quæ ex modo prolationis falſum contineat: Quæ falſitas omni blaſphemiæ competit: Nam ſi Deo malum aliquod impreceris, ut ſi dicas: Utinam non eſſet juſtus, nec beatus: jam id quod Deo competere non poteſt, imprecari; & conſequenter aliquid falſum. Item ſi membra Chriſti Domini contumeliosè nomines, tali nominatione innuis contemptibilia eſſe: quod eſt apertè falſum: Ergo hanc falſitatem virtualem, & in actu exercito omnis blaſphemia continet.

Dicendum tamen eſt, quæſtionem ferè eſſe de nomine, ſiquidem omnes ferè doctores conveniunt blaſphemiam eſſe non ſolùm verbum enuncians de Deo falſum, ſed etiam verbum enuncians verum, ſi contumeliosè dictum ſit. Quod autem quia in actu exercito tale verbum Deum contemnit, & per ipſum indicatur Deum eſſe contemptibilem, debeat dici falſitatem continere, videtur quæſtio de nomine. Fateor tamen nimis impropriè ob eam causam blaſphemiæ falſitatem attribui: aliàs etiam odio Dei falſitas tribuenda eſſet; quia appetit id quod Deo nequaquam convenire poteſt. Cenſeo ergo de ratione blaſphemiæ non eſſe falſitatem, ſed contumeliam, quæ quomodocunque verbis contingat, blaſphemia eſt.

Neque obſtat blaſphemiam opponi fidei confeſſioni; quia dici poteſt hoc intelligendum eſſe blaſphemia præcipua, qualis eſt, quæ per verba aliquid falſum de Deo enunciantia profertur. Secus de blaſphemiis, quæ per verba veritatem continentia, irreverenter tamen prolata ſunt, vel de blaſphemiis; quibus aliquod malum optatur Deo vel imprecatur; quia hæc fidei confeſſioni non opponuntur; ſi quidem non opponuntur privativè: non enim privant confeſſione fidei tunc urgente; neque etiam opponuntur contrariè; quia illis fides non denegatur. Ergo non omnis blaſphemia fidei confeſſioni opponitur: ſic Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 28. *quæſt.* 1. vel dici poteſt blaſphemiam opponi fidei confeſſioni, non cuicunque, ſed illi quæ fit per laudem, & orationem, quod eſt dicere opponi laudi, & orationi: ſic Bannez 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. *notab.* 3. Valent. *diſput.* 1. *q.* 13. *p.* 2. Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 32. *num.* 7.

3. Rurſus dubitari poteſt; an de ratione blaſphemiæ ſit affectus inhonorandi Deum; Et ratio dubitandi eſt; quæ hæreſis exterius prolata, in qua aliquid falſum de Deo enunciatur, deficit à ratione blaſphemiæ, quia non profertur ex animo inhonorandi Deum: aliàs omnis exterior negatio fidei eſſet blaſphemia, & blaſphemia ab infidelitate non diſtingueretur. Ergo hic animus neceſſarius eſt ad blaſphemiam. E contra verò ſi ex aliquo odio, ira, aut furore verba contumelioſa in Deum proferas abſque expreſſa voluntate inhonorandi Deum, ſed potius ſatisfaciendi tuo furori; blaſphemiam committis. Ergo de ratione blaſphemiæ non eſt voluntas expreſſa Deum inhonorandi. Hoc argumentum me convincit. Quapropter exiſtimo ad blaſphemiam non requiri expreſſam voluntatem Deum inhonorandi, ſufficit ſi in actu exercito inhonoretur: ſic Suar. *tom.* 1. *de Religione, tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 8. Sanchez alios referens *lib.* 2. *in decalog. cap.* 32. *num.* 3. Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 1. *notab.* 2. Sicut enim infamare hominem potes abſque expreſſa voluntate infamandi ex eo quod verba de illo contumelioſa dicas: ita ſimiliter conviciari Deum potes, ipſumque blaſphemare, quin expreſſam voluntatem infamandi habeas. Neque obſtat ratio dubitandi. Nego namque hæreſim verbis prolatam à ratione blaſphemiæ deficere ex defectu expreſſæ voluntatis Deum inhonorandi, ſed dico veram eſſe blaſphemiam tametſi ex hac expreſſa voluntate non procedat, neque obinde ſit blaſphemiam ab hæreſi non diſtingui: diſtinguitur namque ab hæreſi: quia ſæpè eſt blaſphemia ſine hæreſi, ut contingit in blaſphemia imprecante Deo aliquod malum, vel irreverenter Chriſti membra nominante. Sæpè etiam eſt hæreſis abſque blaſphemia, videlicet cum opinionem falſam, quam de Deo habes, interius retines, vel ſolum factis manifeſtas. Quocirca ſolum de hæreſi verbis prolata poteſt eſſe dubitatio; an blaſphemia ab illa hæreſi diſtinguatur. Et affirmo diſtingui; quia poterat totam malitiam blaſphemiæ habere, quin ex animo infideli talis negatio procederet: ex eo enim quod verbis exterius neges de Deo aliquam perfectionem, vel illi tribuas, quod ei non convenit; blaſphemiam committis, tametſi non committas hæreſim. Ergo blaſphemia hæc ab hæreſi diſtinguitur. Adde aliud eſſe de Deo falſam opinionem habere, aliud illam falſam opinionem loqui, & publicare. Hæreſis ergo in opinione falſa conſiſtit, blaſphemia in locutione, & manifeſtatione hujus opinionis. Neque hæc diſtinctio tollit, quominus talis negatio, ſeu hæreſis verbis prolata, etiam abſque interiori infidelitate duplicem habeat malitiam; aliam oppoſitam fidei, ex qua quiſque obligatus eſt nihil ei contrarium etiam exterius facere: aliam oppoſitam Religioni, ex qua obligatus eſt nihil de Deo contumelioſum dicere.

4. Tandem dixi dictum blaſphemiam conſtituens eſſe contumelioſum in Deum: quod videtur difficultatem habere: ſi quidem verbum contumelioſum in ſanctos blaſphemia eſt: ut dicitur, *cap.* 1. *de Maledictis*, & tradit D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. *ad* 2. Pro cujus intelligentia ſuppono ſanctos duplici titulo honorari poſſe, & quatenus aliquid Dei ſunt v. g. ejus amici, & familiares, vel quatenus aliquas excellentias, & perfectiones habent, ob quas digni ſunt ſpeciali honore abſque ſupradicto expreſſo reſpectu ad Deum. Si hoc ſecundo modo colantur, non latriâ; ſed duliâ coluntur. Ita ergo poteſt quis illos dehoneſtare. Si dehoneſtet, quatenus ſunt aliquid Dei, blaſphemus erit, quia Deum ipſum cenſetur dehoneſtare: at ſi illos dehoneſtet, eorum excellentias, & perfectiones attendens non videtur blaſphemus eſſe propriè, ſed impropriè, tametſi graviſſimè peccet: Sic Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *p.* 2. Vaſq. *lib.* 1. *de adorat. diſp.* 6. *cap.* 4. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 32. *n.* 7. *&* 27. Dices: talis dehoneſtatio ſanctorum cedit in opprobrium Dei. Ergo virtualiter Deum inhonorat, qui ſanctos ob eorum excellentias dehoneſtat. Reſpondeo cedere indirectè,

& remotè in opprobrium Dei, quod ad blaſphemiam oppoſitam Religioni non videtur ſufficere; ſicuti non ſufficit, quod laus ſanctorum ob eorum excellentiam cedat in honorem Dei, quominus talis laus non ad Religionem, ſed ad duliam pertineat.

§. II.

Quale peccatum Blaſphemia ſit.

SUMMARIUM.

1 *Eſt peccatum Religioni oppoſitum, & ex ſuo genere mortale, nec videtur poſſe ex levitate materiæ veniale eſſe.*

2 *Eſt ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum, etſi ſæpè illis conjungatur.*

3 *Omnes blaſphemiæ in Deum prolatæ videntur ejuſdem eſſe ſpeciei.*

4 *Differre tamen à blaſphemiis in ſanctos prolatis abſque ordine expreſſo ad Deum.*

5 *Qualiter in confeſſione diverſitas blaſphemiarum explicanda ſit.*

6 *Si blaſphemia procedit ex affectu expreſſo inhonorandi Deum, debet in confeſſione manifeſtari.*

1. REſpondeo blaſphemiam eſſe peccatum Religioni oppoſitum: quia Religio divinum honorem tuetur: quem blaſphemus verbis offendit: Sic Doctores communiter. Neque obſtat D. Thom. dixiſſe opponi confeſſioni fidei; quia intellexit opponi confeſſioni fidei latè ſumptæ, prout comprehendit Dei laudem, & honorem.

Item eſſe peccatum ex genere ſuo mortale, neque videtur ex levitate materiæ eſſe poſſe veniale: quia nulla reſpectu Dei videtur dari poſſe levis contumelia: ſic Valent. 2. 2. *quæſt.* 13. *p.* 1. *notab.* 3. Bannez *artic.* 2. Suar. *t.* 1. *de Relig. tractat.* 3. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 40. Bonacina *diſp.* 3. *de primo decal. præcepto q.* 8 *p.* 3. Hoc autem intelligendum eſt de vera blaſphemia: nam ſi relativè tantum verba blaſphemiæ proferres, non detrahis divinum honorem, ſed refers modum, quo detrahitur, Suarez *loco allegato.* Quod ſi verba blaſphemiæ ex levitate animi loco proferas, exiſtimat Suar. *ibi*, peccatum non eſſe mortale, ſed eſſe veniale cujuſdam levitatis, & irreverentiæ, non blaſphemiæ; quia ad rationem blaſphemiæ requiritur, ut proferatur per modum convicii aut maledictionis in Deum, & conſentit Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *p. corol.* 2. Cæterum optimè diſtinguit Sanchez *lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 2. *circa finem*, & *n.* 40. & 41. Si enim jocoſus modus dicendi non tollit irreverentiam Deo factam, ſed potius cenſetur quis divino honori derogare, tametſi joco illa verba proferat, ſine dubio blaſphemiam committit, & peccatum mortale. Secus verò, ſi jocus impediat divini honoris diminutionem quæ ex illis verbis blaſphemis per ſe infertur. Rarò tamen, vel numquam exiſtimo ex joco blaſphemiam excuſari, quia licet excuſetur intentio expreſſa inhonorandi Deum, non tamen excuſatur inhonoratio, quæ ex verbis ſequitur. Quis enim negare poteſt deordinationem eſſe aſſumere verba blaſphema ad jocum, & ludibrium? Neque enim Deus etiam per jocum dehoneſtandus eſt: per jocum enim Judæi Chriſtum conſpuebant, & blaſphemabant, neque obinde à peccato graviſſimo fuerunt excuſati.

2. Ulterius eſt peccatum ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum, tametſi ſæpè cum his conjungatur: eſſe diſtinctum conſtat; quia ad rationem blaſphemiæ non eſt neceſſe, ut intentionem habeas formalem Deo inferendi malum, quâ malum illi eſt, in quo peccatum odii conſiſtit. Neque item eſt neceſſe te de divina miſericordia deſperare. Neque item opus eſt de fide diſſentire? ſed eo ipſo, quo verba blaſphema uſurpas, advertens illis detrahi divino honori, blaſphemiæ peccatum committis. Ergo hoc peccatum ab odio, deſperatione, & infidelitate diſtinctum eſt. Verum ſæpè (ut dixi) cum illis conjunguntur, quia ex illis naſcitur. Sic Suar. *dicto lib.* 1. *de blaſphemia, cap.* 6. *num.* 8. & 9. Bonac. *diſp.* 3. *de primo decal. præcepto q.* 8. *p.* 3. *n.* 1. Leſſius *lib.* 2. *c.* 45. *dub.* 5. *num.* 33. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 38. Ex quo manifeſtè infertur, in confeſſione explicandum eſſe, an blaſphemaveris ex odio, deſperatione, infidelitate, vel alia arreptus paſſione: ſic Doctores ſuprà relati.

3. Sed dubium eſt; an omnes blaſphemiæ in ratione blaſphemiæ ſint ejuſdem ſpeciei? v. gratia. An blaſphemia, qua de Deo perfectionem negas, vel qua illi tribuis quod non debes, vel qua malum illi imprecaris, vel indecorè nominas, conveniant ſpecie? Reſpondeo ſatis probabile eſſe convenire, ſi ſolùm malitia blaſphemiæ conſideretur: Sic docet Cajetan. 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. verſ. *quoad ſecundum*, Bannez *ibi notab. ult.* Azor. *ſine*, Valent. *diſp.* 1. *q.* 13. *p.* 1. verſ. quocunque *igitur*, Azor. *t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 28. *q.* 10. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 38. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 45. *dub.* 5. *num.* 32. Bonac. *diſput.* 3. *de primo decal. præcept. q.* 8. *p.* 4. Ratio eſt; quia tota malitia blaſphemiæ ſiſtit in diminutione divini honoris, quoad autem his vel illis verbis contingat, materiale eſſe videtur, & ad rationem formalem blaſphemiæ per accidens; ſicuti inter homines contingere videtur in quos ſi varia contumelioſa verba proferas; omnia illa ejuſdem ſpeciei ſunt, ut placet Azor. *ſuprà q.* 15. & Eman. Sà verbo *contumelia in edit. Roman. n.* 1. Et à ſimili ex juramento, & infidelitate confirmari poteſt, quæque quia eadem rectitudine privant, ejuſdem ſunt ſpeciei, tametſi materiales actus diverſi multum ſint.

4. Major autem eſt difficultas de blaſphemia in Deum prolata & prolata in ſanctos; an in illis diverſitas ſpecifica reperiatur; Negant Cajetan. Bannez, Aragon. Valent. Sanch. & Bonac. *locis allegatis.* Et probari poteſt, quia juramentum, factum per Deos, vel per ſanctos non differt ſpecie, ergo neque blaſphemia. Nihilominus dicendum cenſeo, ſi ſanctos blaſphemes abſque reſpectu, & ordine expreſſo ad Deum (ut communiter contingit) illam inhonorationem ſpecie differre à blaſphemia in Deum directè prolata, vel in ſanctos, quatenus aliquid Dei ſunt: quia illa inhonoratio opponitur duliæ, non latriæ; quia deſtruit directè honorem debitum ſanctis, non debitum Deo, ſed dulia eſt cultus diverſus à latria. Ergo & hæ inhonorationes: ſic tradit Suar. *t* 1. *de relig. tract.* 3. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 6. & *cap.* 6. *in fine.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 45. *dub.* 5. *n.* 33. *in fine.* Neque obſtat argumentum de juramento: quia per ſanctos ut à Deo diſtinctos jurari non poteſt; quia non ſunt teſtes infallibiles veritatis: at benè poſſunt honorari cultu duliæ, & conſequenter dehoneſtari.

5. Hinc conſtat, an in confeſſione diverſitas blaſphemiæ explicanda ſit. Et quidem ſi ſuſtineas opinionem illorum, qui affirmant circumſtantias aggravantes neceſſariò explicandas non eſſe, ſed ſolùm mutantes ſpeciem, & inſuper defendamus omnes blaſphemias tam in Deum, quam in ſanctos ejuſdem eſſe ſpeciei, non eris obligatus illas diſtinguere. Cæterum quia multo probabilius eſt contumeliam in ſanctos prolatam ſpecialem malitiam habere duliæ oppoſitam, eo quòd ſanctus dignus honore dehoneſtetur, ſive illa dehoneſtatio blaſphemiæ conjuncta ſit, ut placet Suar. & Sanch. ſive non: ideo exiſtimo etiam poſita illa ſententia quod ſolùm circumſtantiæ mutantes ſpeciem debeant neceſſariò manifeſtari in confeſſione, te obligatum eſſe hanc diverſitatem inhonrationis aperire. Sic Leſſius *dicto dub.* 5. *numer.* 33. *circa finem* Suar. *dicto cap.* 6. *in fine*, Sanchez *numer.* 39. Reliquas verò blaſphemias in Deum prolatas ſuſtineri poteſt poſita

sita illa sententia, opus non esse distinguere; eo quod ejusdem speciei sint, neque in ratione blasphemiæ videntur notabiliter judicium confessoris mutare.

6. Unum tamen censeo, esse omnino advertendum, si blasphemia procedat ex voluntate expressa inhonorandi Deum, debere in confessione manifestari: nam licet tacitum, & expressum ejusdem juris sit, & ad eandem speciem pertineat: & in omni blasphemia tacitè imbibatur hæc voluntas derogandi divino honori: at si ipsa voluntas in ipsamet blasphemia imbibita exprimatur, peccatum est distinctum saltem numero ab ipsamet blasphemiæ prolatione, quod absque illa voluntate esse poterat. Ergo obligatus es illud manifestare: Sic Lessius *lib. 2. cap. 45. dub. 5. num. 33.*

§. III.

Quotuplex blasphemia sit, & quibus modis contingat.

SUMMARIUM.

1 *Dividitur blasphemia in Deum, & sanctos, & in hæreticalem & non hæreticalem.*
2 *Expenduntur hæreticales blasphemiæ.*
3 *Renego Deum, si ita non est, blasphemia est hæreticalis.*
4 *Creatam veritatem certitudini divinæ comparari fieri potest absque blasphemia.*
5 *Renegatio sanctorum blasphemia hæreticalis est.*
6 *Blasphemiæ non hæreticales expenduntur specialiter, quibus Deo, & sanctis ejus malum aliquod imprecatur.*
7 *Expenduntur eæ, quibus indecorè, & inhonestè Deus nominatur.*
8 *Juramentum per intemeratam Virginem non est Blasphemum.*
9 *Quid dicendum de juramento injusto, & falso?*

1. PRimò dividi poterat blasphemia in Deum, & in sanctos; de qua divisione, & qua ratione distinguantur satis superque dictum est. Secundò, & principaliter dividitur blasphemia in hæreticalem, & non hæreticalem. Hæreticalis est, quæ expressè hæresim continet, non hæreticalis, quæ non continet. Hæresim continet blasphemia, quæ Deo tribuit, quæ ejus majestati non competunt, vel negat quæ competunt, & maximè si ea creaturæ tribuit; quia tribuendo creaturæ negat esse propria Dei. Hæ ergo blasphemiæ necessariò debent proferri modo indicativo; quia ipsum solùm est, quod veritatem, vel falsitatem profert. Neque necesse est ad hanc hæreticalem blasphemiam, ut procedat ex animo infideli. Nam esto animus fidelis sit, potest blasphemia hæreticalis committi; eo quod verba ipsa infidelitatem denotant. In foro tamen externo tunc præsumi poterit ex animo procedere, & verè hæreticum esse blasphemantem, quando scriò, & appensatè blasphemiam hæreticalem protulit. Secus si ex rixa, & calore iracundiæ vel alia passione motus, quamvis in hoc prudentis arbitrio relinquendum existimat Farinac. *lib. 1. prax. quæst. 20. n. 38.* Blasphemia hæresim non continens, est, quæ Deo aliquod malum imprecatur, vel illum indecore nominat, & generaliter quæ nihil contrarium fidei per se significat: sic tradunt doctores.

Verùm ut clarius hæc doctrina eluceat, expendamus modos, quibus communiter homines iniqui Deum, & sanctos blasphemare solent, & in quibus est aliqua difficultas.

2. Et primo expendamus hæreticales blasphemias, utpotè magis notas; & gravioris malitiæ. Certum est diabolicam blasphemiam, & hæreticalem esse vocare Deum impium, injustum, crudelem, invidum, mendacem, quia tribuis Deo quod ab illo alienum est. Item si neges suum esse, vel aliquam illius perfectionem, ut scientiam, & providentiam, rerum veritatem in dicendo, justitiam in præmia, hominibus concedendo, & pœnis infligendis. Item si creaturæ, quod est proprium Dei attribuas, ut si voces omnipotentem, summè sapientem, summè pulchram, qualiter solent lascivi vocare puellas, quas immodicè amant, & idololatræ idolum adoratum. Ex quo fit blasphemiam hæreticalem esse, renego Deum, Christum; quia denegas Deo existentiam, ipsumque de medio tollis. Item est blasphemia hæreticalis: Denego crucem, sacramenta, Chrisma, Evangelia, vel aliam fidei veritatem: quia denegas Deo veritatem infallibilem, quæ in iis qualiter ab Ecclesia proposita sunt relucet. Ad idem est, si per falsos Deos, aut per creaturas sistendo in ipsis jures, quia infallibilem veritatem Dei propriam, creaturæ tribuis: committis ergo hæreticalem blasphemiam, & in iis omnes doctores conveniunt.

3. Solum in triplici propositione est aliqua difficultas; an sint hæreticales blasphemiæ? prima si deneges Deum, crucem, Evangelia, non obsolutè, sed conditionatè, qualiter contingit, cum hæc verba usurpas ad alicujus veritatis rectificationem, dicens, renego Deum, si ita non est; videris enim hæreticus blasphemus non esse; quia de ratione blasphemiæ hæreticalis est, expressa significatio falsi: sed ex vi talis propositionis falsum non significas; non enim dicis Deum non esse, sed offers te dicturum casu quo assertum aliter contingat. Ergo non blasphemas saltem hæreticaliter, sed offers blasphemare: & ita tradit Salazar. *de usu, & consuetud. cap. 5. num. 28. vers. unde possunt.*

Cæterum existimo veram blasphemam hæreticalem committi; quia non de futuro offers negare Deum, sed de præsenti negas, casu quo aliter se res habeat, quam affirmas: conditio enim non apponitur ex parte negationis, sed ex parte rei affirmatæ. Negare autem Deum existere etiam sub conditione cujusque objecti est negare, quod Deo est proprium, scilicet existentiam à quolibet objecto creato independentem. Ergo qui sic loquitur, hæreticaliter blasphemat. Atque ita docent Rojas *de hæretic. 2. p. asser. t. 12. n. 173. & 174.* Covaruv. *de Pact. 1. p. §. 7. num. 9. vers. 2.* Azebed. *lib. 8. recopil. tit. 4. leg. 1. n. 14.* Sanch. alios referens, *lib. 2. in decal. c. 32. n. 24.* Lessius *lib. 2. de justit. c. 45. dub. 5. n. 27.*

4. Secunda propositio est, cum creata veritas, & certitudo divinæ comparatur, ut si dicas, hoc est verum sicut Deus est in cœlo, vel natus ex Virgine, credi hoc potest sicut Evangelium. Esse inquam hæc blasphema affirmat Covarruv. *de Pact. 1. p. §. 7. num. 9. vers. 11.* Suar. *lib. 1. de blasphemia cap. 6. num. 12.* Augustin. Barbosa *3. p. de potest. Episcop. alleg. 50. num. 92.* quia illa comparatio divinæ veritatis adducitur ad firmandum veritatem objecti creati: hæc autem firmari intenditur æquando veritatem objecti creati cum divina. Ergo committitur blasphemia non qualiscunque, sed hæreticalis, quæ in eo sita est, ut creaturæ tribuatur, quod creatoris est proprium. At ut *ipsemet Suar.* advertit, multum pendet horum verborum malitia ex intentione proferentis: si enim proferens æqualem cum Deo certitudinem, & infallibilitatem vellet objectis creatis tribuere, sine dubio blasphemus hæreticalis esset: at si non æqualem certitudinem eis tribuere intendit, sed similitudinem, non erit blasphemus: & ita tradit Medina *lib. 1. sum. cap. 14. §. 2.* Alcozer *sum. cap. 15.* Ludovic. Lopez *1. p. instruct. cap. 282. vers. tertio.* Azor. *1. p. instit. moral. lib. 11. cap. 3. q. 2. in fine.* Sanchez aliis relatis *lib. 2. in decalog. cap. 32. num. 31.* Bonacina *disp. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 2. num. 13. fine.* Imò addo cum Alcozer. Ludovic. Lopez Sanchez (neque Suarez dissentit) rarò proferentem habere intentionem adæquandi infallibilitatem, & certitudinem divinæ veritatis cum creata, sed solùm velle illi aliquam similitudinem concedere; usurparéque

divinam veritatem ad hyperbolicam locutionem, & exaggerationem, non ad æqualitatem. Quo poſito optimè infert Sanchez, neque blaſphema hæc verba eſſe, neque culpam lethalem committere illa uſurpantem, dum non conſtat de blaſphemo animo æquiparandi omnino.

5. Tertia propoſitio hæreticalis aſſignari poterat, in qua de ſanctis, qui ſunt in cœlo regnantes negatur, ut ſi diceres renego D. Petrum, Franciſcum, &c. de his negat Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 32. n. 36.* eſſe blaſphemias hæreticales, tametſi blaſphemiæ ſint, utpotè contumeliam ſanctis inferentes. Probat; quia non negatur de ſanctis aliqua veritas pertinens ad fidem, ideóque inquiſitores de illis non cognoſcunt. Cæterum probabilius crederem eſſe hæreticalem blaſphemiam, maximè ſi negatio eſſet de D. Petro, aliiſque Apoſtolis, & ſanctis, de quibus per ſacram ſcripturam conſtat ſanctos eſſe, & cum Chriſto regnare. Quia hos denegans, denegat eſſe, eſſéque beatos, ſed hoc eſt negare quandam fidei veritatem, cum de fide ſit D. Petrum, v. g. exiſtere, exiſteréque beatum. Item tacitè negat Eccleſiæ propoſitionem eſſe infallibilem. Neque obſtat Inquiſitores de his blaſphemiis non cognoſcere, quia id facere poſſunt, eo quod fortè illis exploratum non ſit hæreticales eſſe.

6. Blaſphemiæ non hæreticales ad duo genera reducuntur; primum eſt, in quo aliquid malum Deo, vel ſanctis ejus imprecatur. Secundum, in quo indecorè, & inhoneſtè aliquid ipſius nominatur. Ex primo capite ſunt blaſphemiæ. Tædeat Deum, Deum pœniteat, ſit maledictus. Non enim flagellum appropinquare ejus tabernaculo poteſt, atque à Deo graviſſima blaſphemia eſt ea illi optare, & imprecari: ſic Covarruv. *de Pact. 1. p. §. 7. num. 8. & 9.* Azor. *lib. 9. cap. 28. q. 4. & lib. 11. cap. 3. q. 2.* Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 32. num. 12. 13. & 17.* Suarez *lib. 1. cap. 4. n. 7.* Ad idem eſt, ſi dicas, ſive Deus velit, ſive nolit, hoc ſum facturus, quod vulgo dicitur, *aunque lo peſe a Dios eſto ha de ſe*, derogas enim ejus potentiæ ſaltem ex modo dicendi: ſic Suarez *cap. 5. num. 8.* Tolet *lib. 4. cap. 13. n. 6.* Sanch. pluribus relatis, *n. 15. & 18.* Ad idem caput pertinet jurare per vitam Dei, quia eſt juramentum execratorium, ſicut cum juras per vitam patris, facitque hunc ſenſum, pereat Dei vita, illámque ultioni, & vindictæ aſtringo, ſi res ita non ſit, quid ergo magis blaſphemum eſſe poteſt, quam vitam Dei tum defectioni, tum ultioni exponere? Atque ita hoc juramentum blaſphemum eſſe docet Suar. *t. 1. de Relig. tr. 3. lib. 1. c. 5. n. 8.* Covarruv. *de Pactis 1. p. §. 7. n. 9. verſ. ſexto*, Menoch. *lib. 2. de arbitrar. cap. 375. num. 12.* Sanch. *cap. 32. n. 25.* Azor. *lib. 11. cap. 7. q. 2.* Bonac. *diſp. 3. de primo decalog. præcepto q. 8. p. 2. in princip.* & alii communiter. Idem eſt ſi jures per ſanctorum vitam; quia denotas ſanctos illam amittere poſſe: ſic aliis relatis Sanchez & Bonac. *ſuprà.* Non tamen caret probabilitate hæc juramenta per vitam Dei, & ſanctorum non eſſe blaſphema; quia non caret probabilitate non eſſe juramenta execratoria, ſed aſſertoria ſimpliciter, ſicut ſi diceret, vivit Deus, vivit D. Petrus, adducis enim Deum viventem, & reſplendentem in vita ſua, & D. Petrum teſtem: atque ita non eſſe blaſphema defendit latè Decian. *2. t. crimin. lib. 2. cap. 2. num. 13.*

De illis verbis, *poſia tal*, *reniego de tal*, *por vida de tal*, *mal aya*, &c. abſque expreſſione Dei, vel ſanctorum dicit Sanch. aliis relatis *n. 23.* pendere ex intentione proferentis: & in foro externo circumſtantiis eſſe colligendum: crederem tamen præſumi debere non eſſe ex animo blaſphemandi prolata. Nam illamet continentia, & ſuppreſſio nominis Dei, & ſanctorum indicat nolle talia verba de Deo intelligi. Item in caſu dubio non eſt facienda interpretatio inferens delictum, ſed potius ab illo excuſans. Solùm de maledictione creaturarum poteſt dubitari; an ſint blaſphemiæ, quia videtur Deus ipſe in illis maledici? Et quidem ſi quatenus creaturæ ſunt maledicerentur exiſtimo certum; quia tunc maledictio in creatorem refunditur: Sic cum D. Thom. 2. 2. *q. 76. art. 2.* notavit Sanch. *dicto c. 32. num. 14.* Tolet. *lib. 4. ſumm. cap. 13. num. 11.* Leſſius *lib. 2. cap. 45. dub. 5. num. 29.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto, q. 8. p. 2. n. 5.* At ſi creaturæ ſive rationales, ſive irrationales ſine reſpectu ad Deum maledicantur, blaſphemia non eſſet, imo neque eſt peccatum mortale, ſed veniale tantum, ſi abſit injuria alterius, vel abſque animo fiat. Leſſius *loco allegato*: ubi addit nullum eſſe peccatum, ſi creaturæ maledicantur, quatenus nobis occaſio fuerunt peccandi vel alicujus gravis calamitatis; quia tunc videtur maledictionem illis infligi quaſi in pœnam, & ſatisfactionem damni dati: Item quia non tam ipſæ creaturæ, quam occaſio peccati, vel calamitatis maledicitur. Dixi: quando creaturæ ſunt cauſæ alicujus gravis moleſtiæ, ob levem enim moleſtiam non licet ſic maledicere; aliàs multi maledicentes animalia, ventos, pluvias à peccato excuſarentur: quod non eſt dicendum; tametſi regulariter ſolùm peccatum veniale committant; quia ſi animalia alia ſunt, abeſt animus, ut talis maledictio executioni mandetur, Leſſius *dict. capite 45. dub. 5. numero 30.*

7. In ſecundo genere blaſphemiarum ponuntur ea, quæ indecorè, & inhoneſtè Deum nominant: ſi enim per modum irriſionis, & convicii Deum voces ſapientem, & juſtum, blaſphemiam committis. Et idem, eſt ſi quaſcunque res ſacras irriſoriè tractes, cum enim omnia hæc ſumma laude digna ſint, ſi loco laudis irriſionem facias, blaſphemus eris: ſic notavit Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 32 num. 21. & 22.* Ad hoc genus reducitur juramentum per pudenda Chriſti Domini, & ſanctorum; quia ex modo jurandi intendit ſic jurans contemptibilem, & deſpicabilem Chriſtum Dominum facere ob illas partes, cum tamen ob illas, utpotè naturales contemni non debeat: ſic Navarr. *cap. 12. num. 85.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. c. 28. quæſt. 3. & lib. 11. cap. 3. quæſt. 2.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 4. n. 8. & 9.* Valent. *2. 2. q. 13. p. 1. verſ. item poteſt.* Farinac. *lib. prax. q. 20. n. 21.* Sanch. *lib. 2. cap. 32. n. 28.* Nominare autem, vel jurare per membra Chriſti honeſta, ſcilicet per ejus caput, corpus, & ſanguinem, blaſphemia erit, ſi per modum contemptus proferatur eáque de cauſa *lex. 6. tit. 4. lib. 8. novæ compilat.* mandat ſic jurantem pœnis blaſphemi plecti. At ſi non per modum vituperii, & convicii ſed magnam veritatis exaggerationem hæc verba uſurpentur, blaſphema non erunt, & fortè culpa carebunt: quia neque in ſubſtantia, neque in modo dicendi Deo ignominioſa ſunt: ſic Sylveſt. verbo *juramentum 2. fine* Valent. 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 7. p. 3.* verſ. *ſi verò*, *cap. 13. num. 3. ad finem.* Bonac. *diſput. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 2. num. 4.* Ex quo fit non eſſe blaſphemiam, ſi ex ira in aliquem dicas: Corpus Dei cum tali homine, Vulgò, *Cuerpo de Dios con tal hombre*, quia verba illa vera ſunt, & modus dicendi non videtur Deo contumelioſus: ſolùm enim ſignificas te velle, ut corpus Dei illum hominem puniat, & male factum vindicet. Secus verò eſſet dicendum, ſi ex ira & paſſione in Deum talia verba proferres; quia ſumma eſſet blaſphemia adversùs Deum iraſci. Sic Valent. 2. 2. *quæſt. 13. part. 1. verſ. ſed tamen illud.* Sanch. *lib. 2. c. 32 n. 30.* Bonac. *p. 2. n. 4.* Navarr. *cap. 12. n. 85. & alii.* Video tamen plures, graviſſimoſque Doctores apud Farinac. *lib. 1. prax. q. 20. num. 18.* quos ipſe ſequitur affirmare blaſphema eſſe illa juramenta per Corpus Dei, per ejus ſanguinem, per caput, per capillos, per pedes, &c. Quia denotatur Deum in ſua divinitate hæc membra habere. Deum namque abſolutè prolatus non pro Chriſto, ſed pro tota Trinitate ſumitur, & conſequenter jam attribuitur ei quod non habet; & favet *cap. ſi quis per capillum 22. q. 1.* At quod dixi

magis

magis placet, non esse inquam blasphema, si cum reverentia dicantur; quia postquam verbum Dei caro factum est, cum hæc membra Deo tribuuntur, supponit Deum non pro tota Trinitate, sed pro secunda persona Trinitatis humanata, ut alii plures Doctores apud Farinac. *suprà.* defendunt.

8. Sed quid dicendum de juramento per intemeratam Deiparæ virginitatem? Aliqui existimant esse blasphemum: Tum quia videtur esse juramentum execratorium, atque sanctissimam Virginem defectioni subjici, si res aliter sit quam enunciatur. Tum quia irreverenter ejus sexus nominatur: Sic Covar. *de Pactis* 1. *p.* §. 7. *num.* 9. *vers decimo*, Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. casu* 375. *n.* 5. Azebedo *lib.* 8. *recopil. tit.* 4. *de leg.* 5 *n.* 13. At placet mihi sententia Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 32. *n.* 32. negans esse blasphemiam; quia ibi nec beatissima Virgo, nec ejus Virginitas execratur, neque aliquid illius ignominiosè tractatur, sed Deus in illa fidei veritate in testem adducitur; sicuti si per nativitatem Christi, ejusque mortem jurares, quod absque ulla blasphemia, imo & peccato fieri potest.

9. Tandem dubitabis; an omne juramentum falsum, vel injustum blasphemum etiam sit. Negant Sanch. *lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 33. cum D. Thom. 2. 2. *q.* 13. *art.* 3. *ad* 2. quia sic jurans non æstimat Deum esse posse falsitatis testem, aut injustitiæ assecuratorem: neque id intendit; imò potius sperat Deum non esse testificaturum super illa re, per aliquod evidens signum. Cæterum pro contraria parte me ratio urget; qui enim falso jurat, Deum testem, confirmatorem falsi facit, & qui jurat contra justitiam, Deum proponit assecuratorem injustitiæ. Ergo illis verbis Deo tribuitur, quod nulla ratione convenire potest. Ergo sunt blasphema: si enim claris verbis diceres. Firmet Deus suo testimonio hanc falsitatem, vel injustitiam: blasphemus esses, sed eundem sensum habent falsa, & injusta juramenta. Ergo sunt blasphema. Neque obstat, quod speres nunquam Deum asserturum esse falsitatem aut aliquo signo esse falsitatem manifestaturum, sufficit si eam assertionem, & testificationem, assecurationemque petas. Proposui dubium, tibi decidendum relinquo.

§. IV.

De obligatione Blasphemi, & audientium illum, & de eorum judice.

SUMMARIUM.

1 *Obligatur blasphemus pœnitere de crimine commisso.*
2 *An blasphemans ex consuetudine sit absolvendus?*
3 *Audientes blasphemum nulla alia obligatione corrigendi tenentur præter jure naturali impositum.*
4 *Obligantur denunciare blasphemum, sed servandæ sunt regulæ traditæ tract de correct.*
5 *Hæreticales blasphemiæ judicibus fidei sunt denunciandæ, non hæreticales Episcopo; vel seculari judici, si laicus sit blasphemus.*
6 *Si unus judex procedit, & pœnam delicto adæquatam imponit, non potest alius procedere.*

1. OBligatio blasphemi ea est, ut de commisso crimine pœnitentiam agat, & scandalo dato, (si quod fiat,) satisfaciat: quod maximè procedit in eo, qui consuetudinem blasphemandi habet: is enim sub gravi culpa hanc perversam consuetudinem extirpare tenetur, esto blasphemias indeliberatè pronunciet; quia blasphemiæ indeliberatæ tametsi mortali culpa vacent; eo quod non sunt voluntariæ, ut actus in se, & materialiter Deo sunt injuriosæ, & aliis scandalosæ: eáque de causa tenetur sic assuetus diligentiam facere eas vitandi, aliàs ut effectus inordinati illi erunt voluntariæ, quod sufficit, ut peccato mortali maculetur, ut benè docuit Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 45. *dub.* 5. *n.* 30. *fine.*

2. An autem sic ex consuetudine peccandi neganda sit absolutio in sacramento pœnitentiæ, vel Differenda? Dixi *tract. de juram. ubi de consuetudine jurandi*: ibi enim resolvi cum Sanch. *lib.* 2. *in decalog. c.* 32. *n.* 45. posse absolvi, si verè de peccatis doleat; tametsi aliis vicibus monitus emendatus non fuerit; quia nulla occasione extrinseca tenetur, quam debeat expellere. An verò sit consilium absolutionem differre prudentis confessoris arbitrio relinquitur, qui ex circumstantiis colligere poterit, an profutura, an nocitura sit pœnitenti talis dilatio; consentit Azor. *lib.* 9. *cap.* 28. *q.* 18 Pœnitentiam autem pro hoc crimine à confessore imponenda arbitrio confessoris relinquitur, tametsi Concilium Lateran. sub Leone X. *sess.* 9. dicat gravissimam pœnitentiam esse blasphemo imponendam, antequam absolvatur; quia in hac parte non est illud decretum receptum. Azor. *tom.* 1. *institut. moral. lib.* 9. *cap.* 28. *q.* 9. Suar. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. *fine.*

3. Ex parte verò audientium blasphemum duplex esse potest obligatio. Prima corrigendi blasphemum, Secunda eum judici denunciandi. Circa primam obligationem dubitari potest, an ultra fraternam correctionem jure naturali debitam, debeat audiens reprehendere blasphemantem, sive blasphemus illa reprehensione emendandus sit, sive non? Et ratio dubii est; quia in Concilio Lateranensi sub Leon X. *sess.* 9. dicitur. Quicunque blasphemantem audierint eum acriter verbis objurgare teneantur, si citra periculum suum id fieri posse continget: sed acris objurgatio non videtur esse fraterna correctio ad emendationem delinquentis directa, sed potius ad illius punitionem, & in audientium satisfactionem. Ergo audiens blasphemum non satisfacit si fraternè corrigat. Item fraterna correctio est suavis admonitio, non acris reprehensio. Deinde ad objurgandum blasphemum, solùm petit Concilium, ut objurgans citrà periculum suum id facere possit, non autem petit, ut credat delinquentem emendandum esse. Ergo illa objurgatio non tam in correctionem delinquentis, quam in reparationem honoris divini læsi mandatur. Ergo absque spe emendationis debet adhiberi: & ita tenet Navarr. *sum. cap.* 12. *num.* 83. Ludov. Lopez 1. *p. instruct. cap.* 51. paulò post princ. Petr. de Ledesma. 1. *t. sum tract. cap.* 9. *fine.* Lessius *lib.* 2. *de just. c.* 45. *dub.* 5. *in fine.* Fateor rem esse dubiam, an Concilium voluerit jus novum statuere, an potius obligationis naturalis recordari, & confirmare, qua publicè peccantes arguere, & objurgare tenemur, si ex objurgatione fructus speratur. Neque obstat quod expressè hujus fructus non meminerit. Non enim meminit; quia in omni correctione supponebatur ut clarum, ad illius obligationem fructum debere sperari. Sed concesso in supradicto concilio jus novum statui, mandarique audientibus, ut blasphemantem objurgent, & reprehendant, tametsi emendandus non sit, censeo consuetudine hoc decretum abrogatum esse; ac proinde audientes non astringi alia obligatione præter charitatis obligationem, qua debent peccantem corrigere, si ex correctione fructus speratur: sic Azor. *t.* 1. *instit. moral. lib.* 9. *c.* 28. *q.* 7. Sanch. *lib.* 2. *c.* 32. *n.* 46. Bonac. *disp.* 3. *de primo decal. præcepto q.* 8. *p.* 1. *vers. addo.* Unum tamen est omnino certum si honor divinus periclitetur ob blasphemiarum receptionem, & tu commodè potes illum defendere objurgatione, & reprehensione delinquentis, ex præcepto Religionis, vel charitatis obligaris; quia obligaris hæc mala avertere, & Deum innocentissimum defendere, quoad fieri possit. Sic Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 35. *num.* 9. *post. med.* Ægidius de Coninch. *disputat.* 28. *de correct. frater. dub.* 1. *num.* 4. *& dubitat.* 6. *num.* 108.

4. Circa secundam obligationem de denunciatione facienda judici constans est omnium sententia, audientes affici: quia sic cautum est in supradicto decreto Concilii

cilii Lateranenſ. & à Julio III. in ſua conſtitutione, quæ incipit *in multis*, in qua mandatur audientibus, ut intrà triduum denunciationem faciant; alioquin pœnis blaſphemi ſubduntur. Dubium tamen eſt; an præmittenda ſit correctio fraterna, ſi per hanc ſperatur emendatio? Placet mihi præmittendam eſſe; quia in hac denunciatione facienda præcipuè attenditur delinquentis emendatio, & peccatorum impeditio. Si ergo hic finis fraterna correctione obtineri poteſt, non licet judicialem facere, quia curandus eſt proximus ea minori jactura, qua fieri poſſit: Sanch. aliis relatis *lib. 2. in decal. cap. 32. in fine*, Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 1. in fine.*

5. Sed inquires, quibus judicibus hæc denunciatio facienda eſt? Reſpondeo illis eſſe faciendam, qui in hoc crimine procedere poſſunt. Hi ſunt Inquiſitores hæreticæ pravitatis, ſi blaſphemia hæreticalis ſit; quia de his blaſphemiis ipſi ſolùm cognoſcunt, & in aliis blaſphemiis non ſe poſſunt intromittere. Sanch. *lib. 2. cap. 32. num. 37.* Azor. *lib. 9 c. 28. q. 5.* Farinac. *prax. quæſt. 20. n. 39.* Salzed. *pract. cap. 113. verſ. quandoque tamen*, Auguſt. Barboſ. *3 p. de poteſt. Epiſ. alleg. 50. num. 89.* Eymeric. *2. p. direct. q. 41. n. 2.* & ibi Pegna *com. 66.* & alii apud ipſos. Quod ſi blaſphemia non ſit hæreticalis, ejus judex eſt Epiſcopus tam clericorum, quam laïcorum. Laïcorum autem eſt etiam ſæcularis judex, inter quem, & Epiſcopum datur præventio: tradunt Doctores in *c. 2. de maledicis.* per textum ibi. Covarr. *cap. quamvis pactum de pactis 1. §. 7. n 12.* Azor. Sanchez Salzedo, Farinac. Eymeric. & Pegna *ſuprà.* Auguſt. Barboſa, *num. 93. & 94.*

6. Cognitio tamen unius judicis, & pœnæ impoſitio in delictis mixti fori, ſi delicto adæquata ſit, impedit quod alius judex procedat: at ſi inadæquata ſit delicto, non tollit, quin alius judex procedere quoad condignæ pœnæ impoſitionem poſſit: ſic Farinac. *q. 20. num. 39.* Covarr. *2. pract. cap. 10. num. 6.* Anton. Gom. *t. 3. var. cap. 1. n. 40.* Pegna *2. p. direct. ſchol. 20. colum. 5.* Auguſt. Barboſ. *3. p. de poteſtat. Epiſc. alleg. 50. n. 9. 5.* Bobadilla *politic. lib. 2. cap. 17. num. 98. & cap. 18. n. 234.* Salzedo *pract. cap. 113. & alii apud ipſos.* Verum cum pœnæ ex circunſtantiis occurrentibus tum perſonæ, tum delicti ſæpè minuantur, rarò poteſt judex ſæculari cauſam ab Eccleſiaſtico deciſam, vel è contra Eccleſiaſticus cauſam à ſæculari deciſam aſſumere judicandam prætextu quod rectè judicata non fuerit, neque condigna pœna pro delicto impoſita; quia ſemper præſumendum eſt rectè fuiſſe judicatum. Et in caſu dubio judici decidenti litem ſtandum eſt. Neque alius contrarium declarare poterit; aliàs non ſolum judex erit delinquentis, ſed & judicis. Colligitur ex Barboſa *ſuprà.* Vide Farinac. *quæſt. 4. num. 7. & ſeqq.*

§. V.

De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à judice imponendis.

SUMMARIUM.

1 *Ipſo jure nulla eſt, imponenda multiplex, tam civili quam jure canonico.*
2 *Pro hæreticalibus blaſphemiis abjuratio indicitur tanquam de hæreſi ſuſpectis.*
3 *Pro aliis ſervanda eſt Conſtitutio Pii V.*
4 *Judex attendere debet qualitatem delicti, ut augeat, vel minuat pœnam.*
5 *Quid ſi delinquens incontinenti blaſphemiam retractavit, nulla, vel leviſſima pœna afficiendus eſt.*
6 *Blaſphemus condemnatus à teſtimonio dicendo non repellitur.*

1. IPſo jure nulla eſt huic crimini pœna impoſita, ut benè advertit Suar. *t. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 7.* imponenda tamen à judice multiplex eſt tam jure civili, quam canonico.

Jure namque civili blaſphemis erat antiquitus pœna mortis impoſita; juxta Authentic. *ut non luxurientur, §. præterea, collat. 6.* & ibi Bart. Angel. Gloſſa, & communiter Doctores, ut teſtatur Menoch. de arbitrar. *caſu 375. n. 25.* Covarru. *in cap. quamvis pactum de Pactis, 1. p. §. 7. n. 10.* Julius Clar. *in pract. §. blaſphemiæ, verſ. ſed quæro in princ.* Farinac *lib. 1 prax. tit. 3. q. 20. num. 3.* Sed hæc pœna non habet locum niſi in blaſphemante ex conſuetudine, ut tradit Menoch. *n. 26.* Farinac. *n. 42.* Covarr. *n. 10. fine.* Quam conſuetudinem non inducit binus, vel ternus actus, ſed plures requiruntur, ut aliis relatis Farinac. *n. 43.* Auguſt. Barboſ. *3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 50. n. 101.* Verùm jam hæc pœna mortis conſuetudine abrogata eſt, ut aliis relatis docet Menoch. *de caſu 375. num. 26.* Farinac. *n. 64.* Jure canonico variæ pœnæ impoſitæ ſunt, laïcis *in cap. 2. de maledicis*, pro clericis. *in cap. ſi quis per capillum, 22 q. 1.* ubi afficiuntur pœna depoſitionis: ſed in Concilio Lateran. ſub Leone X. *dicta ſect. 9.* & in conſtitutione Julii III. quæ incipit, *in multis depravatis*, & in alia Conſtitutione Pii V. incipiente, *cum primum Apoſtolatus*, quorum tenorem refert Farinac. *dicta quæſt. 20. à n. 62.* & Auguſt. Barboſa *allegat. 50 à n. 97.* variæ tam pro clericis, quam pro laïcis pœnæ deſignantur. Sed has conſtitutiones teſtatur Suar. *lib. 1. cap. 7. num. 3.* uſu non eſſe receptas. Quapropter in punitione hujus criminis ſpectandæ ſunt conſtitutiones, & ſtatuta civitatum, & maximè conſuetudo recepta, & ſecundum eam judicandum.

2. Si igitur blaſphemia hæreticalis fuerit quæ per Inquiſitores punitur, debent ſic delinquentes abjurare tanquam de hæreſi ſuſpecti; & pro qualitate ſuſpicionis debet eſſe abjuratio ſi deliquerint. Sæpè, & levi turbatione ducti abjurant, tanquam de hæreſi vehementer ſuſpecti. Si autem rarò deliquerint, vel gravi occaſione ducti abjurant de levi; ſic teſtatur Eymeric. *2. part. direct. q. 41. num. 5. & 6.* At Franciſc. Pegna *ibi comm. 66. verſ. cæterum*, relato Simanch. & Joann. Rojas, teſtatur eſſe praxim receptam, ſi blaſphemia atrox ſit, & illam committens plebejus ducatur in publicum ſpectaculum alligata lingua, & mytram infamem portet, & flagellis cædatur, & in exilium mittatur. Quod ſi nobilis ſit, ſine mytra producatur, & in monaſterium detrudatur ad certum tempus, pecuniarumque mulctam ſolvat, & quandoque compellatur ob ſuſpicionem abjurare. In levioribus autem blaſphemiis affirmat Inquiſitorum judicio relinqui. Regulariter tamen ſic blaſphemantem condemnari, vel aliquo die feſto pallio, nudis pedibus, capite diſcooperto, & cum cereo accenſo, & chorda ſuccinctus Miſſam audiat, quâ peracta publicatur ejus delictum, & ſententia condemnatoria, quæ ſolet eſſe alicujus mulctæ pecuniariæ, vel jejuniorum.

3. At pro aliis blaſphemiis, ſi clericus, ſic cenſeo ſervandam eſſe Conſtitutionem Pii V. ut pro prima vice, qua condemnatus fuerit, privetur fructibus unius anni cujuſcunque beneficii poſſeſſi: pro ſecunda, omnibus beneficiis; pro tertia, omnibus dignitatibus exutus in exilium mittatur. Quod ſi nullum beneficium habuerit, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice mulctetur; pro ſecunda, carceribus mancipetur; pro tertia, verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Si autem blaſphemus laïcus fuerit, regulariter pro prima vice lingua alligata in publicum ducitur, & in exilium mittitur; pro ſecunda, verberatur; pro tertia, triremibus addicitur. Si autem nobilis ſit, & blaſphemiæ nec nimis atroces, neque frequentes fuerint, pœna pecuniaria mulctatur, & in exilium pro tertia vice mittitur. Vide Covarr. *cap. quamvis pactum, de Pactis 1. §. 7. n. 11. &* Auguſt. Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſc. Allegat.*

Allegat. 50. *à num.* 102. Pro blaſphemia in ſanctos omnes advertunt judicis arbitrio pœnam relinqui, ut reliquit Concilium Lateranenſ. & Pius V. in ſua conſtitut.

4. Adverto judicem in impoſitione pœnæ pro hoc delicto attendere debere tum qualitatem blaſphemiæ, tum frequentiam, tum occaſionem, & ex illis augere, vel minuere pœnam poterit; eaque de cauſa plures graveſque Doctores exiſtimant hanc pœnam arbitrariam eſſe, ut aliis relatis docet Menoch. *dicto lib. 2. de arbitrar. caſu* 375. *num.* 30. Julius Clarus §. *blaſphemiæ*, verſ. *ſed quæro*, Farinac. *quæſt.* 20. *num.* 66. Nunquam tamen exiſtimo eſſe occaſionem minuendi pœnam, quod in illa provincia invaluerit conſuetudo blaſphemandi: imo tunc exiſtimo augendam eſſe pœnam, ut alii contineantur, & talis abuſus, & corruptela extirpetur, conſuetudo enim quæ eſt contra naturalem non excuſat, ſed accuſat, ut aliis relatis docet Farinac. *cap.* 44.

5. Ea tamen erit ſufficiens occaſio non ſolùm minuendi pœnam, ita ut leviſſima, vel nulla imponatur, ſi delinquens incontinenti blaſphemiam retractaverit, & antequam è loco diſcedat, ſigna contritionis exhibeat, v. g. percutiat pectus, terram deoſculetur, vel aliud quid faciat; quia tunc præſumi poteſt inconſideratè, & indeliberatè, fuiſſe locutum, & ex lubricitate linguæ, potius quàm ex animo blaſphemiam protuliſſe: ſi enim actione injuriarum non tenetur, & pœnam evitat qui alterum dehoneſtans incontinenti ſe retractat, ut pluribus firmat Farinac. *dict. quæſt.* 2. *num.* 59. à fortiori excuſandus eſt blaſphemus, qui blaſphemiam incontinenti retractavit: ſi quidem mitius cum Deo, quam cum hominibus agitur, ut benè ponderavit Farinac. *num.* 57. cum Arnold. Albert. *tractat. de agnoſc. affert. Cathol. & hæretic. quæſt.* 28. *num.* 9. 13. & 14.

6. Denique dubitari poteſt; an blaſphemus poſt condemnationem repellendus ſit à teſtimonio tanquam infamis? Ratio dubii eſt; quia ex jure civili non reputatur infamis, ut probat *lex famoſi*, *ff. ad leg. Iul. majeſt.* ibi lubricum linguæ non debet facilè trahi ad pœnam. Ex facto autem non poteſt dici infamis; quia hæc infamia pœnitentia, & retractatione criminis aboletur; atque ita tradit Bald. *conſ.* 152. *lib.* 1. *col.* 1. quem ſequitur Aymon. Savillian. *conſ.* 6. *col.* 2.

Dico ergo hunc blaſphemum ſic condemnatum à teſtimonio dicendo non repelli; quia, neque eſt infamis infamia juris, neque facti, ut probat ſupradicta ratio: at ejus teſtimonium non eſt undequaque firmum, ſed aliqualiter diminuitur ex delicto facto, tametſi caſtigato. Negari enim non poteſt ex objectione blaſphemiæ teſtimonium aliqua ex parte diminui, neque eſſe ita ſolidum, ac ſi nihil objici poſſit. At teſtis omni excepto major eſt ille, cui nihil objici poteſt; quod ſuſpicionem ingerat falſitatis, ut rectè probat aliis relatis Covarruv. *in Epitom. decret. 2 part... cap.* 8. §. *ultimo numero* 7. & 8. Ergo blaſphemus, cui blaſphemia objici poteſt, non cenſetur teſtis omni exceptione major: ſic Covarruv. *in cap. quamvis pactum, de Pactis*, 1. *part.* §. 7. *num.* 11. *verſ.* His equidem, cum Alexand. Decio. Thom. Grammatico. Quod intelligendum cenſeo, dum recens fuit blaſphemia, & illius declaratio. Nam ſi multum tempus tranſierit, verbi gratia, duobus, vel tribus annis, in quibus conſtat de illo vitio emendatum eſſe, cenſeo ob illam cauſam ejus teſtimonium non infirmari, quod mihi probat ratio dubitandi.

PUNCTUM III.

De Sacrilegio crimine Religioni oppoſito.

SI etymologiam nominis ſpectemus, ſacrilegium idem eſt, quod rei ſacræ legium, ſive furtum: & ſic ſacrilegus eſt qui ſacrum legit, ſeu furatur: ſic Iſidorus *lib.* 1. *origin. lit. S.* Quintilianus *lib.* 5. *cap.* 10. Ambroſius, Calepinus verbo *Sacrilegium* Decian. *tractat. crimin. lib.* 9. *cap.* 14. Rub. *de Sacrilegio*, *num.* 9. & alii communiter. Aliquando nimis latè ſacrilegium ſumitur pro quocunque vitio religioni oppoſito: & ſic comprehendit quemlibet profanum cultum; quia in eo Deus, qui eſt ſumme ſacer offenditur: qua ratione D. Auguſtinus aliique Patres idolorum ſacrificia vocabant ſacrilegia ſacra, & pacta cum dæmonibus ſacrilega pacta: ſed hæc acceptio ſacrilegii propria non eſt. Propria ergo acceptio ſacrilegii eſt, quæ ex rei ſacræ à Deo diſtinctæ læſione, ſeu violatione ſumitur ſic *D. Thom.* ab omnibus receptus 2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 1. & 3. ſecundum hanc acceptionem, explicabimus, quid ſacrilegium ſit, quotuplex, quale peccatum, & quas pœnas habeat annexas.

§. I.

Quid ſit Sacrilegium, & quotuplex.

SUMMARIUM.

1 *Sacrilegium definitur.*
2 *Diſtinguitur ab illis vitiis ſuperioribus, Puncto ſecundo enumeratis.*
3 *Sacrilegium fit per actionem involuntariam ejus in cujus cultum res ſacra dicata eſt: & ibi an ſimonia ſacrilegium ſit?*
4 *Triplex eſt ſacrilegium; circa perſonas, circa locum ſacrum, circa res ſacras.*
5 *Sub iis variæ ſpecies continentur.*

1. SAcrilegium definitur à D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 1. quem omnes ſequuntur, ut ſit ſacræ rei læſio, ſeu violatio. Nomine rei ſacræ intelligitur illa, quæ lege divina, vel Eccleſiaſtica in cultum Dei eſt deſtinata: ſi ergo huic cultui contravenias, rem ſacram violas, & ſacrilegium committis.

2. Ex hac definitione manifeſtè infertur, ſacrilegium diſtingui à periurio, à tentatione Dei, à Magia, ſuperſtitione, & blaſphemia, & quolibet alio vitio, quo divina majeſtas directè in ſe offenditur; quia ſacrilegium non reſpicit immediatè ipſum Deum tanquam materiam, & objectum, circa quod verſatur, qualiter reſpicit periurium, blaſphemia, tentatio Dei, ſuperſtitio, &c. ſed reſpicit rem creatam in cultum Dei deſtinatam, cujus cultum derogat; ac proinde ſacrilegium offendit Deum non ſe, ſed in rebus ipſi dicatis: Sic Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 3. *de Sacrilegio in proœmio.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 45. *dub.* 2. *n.* 7.

3. Solum eſt difficultas qualis debeat eſſe hæc violatio? Cajetan. *dicta quæſt.* 99. *art.* 2. dicit debere fieri per actionem involuntariam illius, cujus res eſt, cum autem contra voluntatem Dei fiat, quia res ſibi dicata, malè tractatur; efficitur ſacrilegium committi per actionem involuntariam reſpectu Dei. Ex quo infert ſimoniam non eſſe ſacrilegium; quia fit conſentiente parte, cujus res eſt. Adde de ſimonia ſeparatim à ſacrilegio agere D. Thom. & Doctores. Ergo credunt à ſacrilegio diſtingui.

Fateor ſacrilegium committi per actionem involuntariam illius, cujus res eſt, ſeu in cujus cultum eſt dicata: nego tamen inde inferri ſimoniam verè, & propriè ſacrilegium non eſſe, cum contra voluntatem Dei ematur, aut vendatur ſacrum. Neque obſtat in tali venditione homines conſentire, aliàs ſi Epiſcopus conſentiret locum ſacrum profanari, res ſacra alienari, clericos ad ſæculare tribunal duci, ſacrilegium non committeretur. Quod non eſt dicendum: Ergo conſenſus partis non tollit ſacrilegium: & ratio videtur manifeſta, quia hujuſmodi conſenſus non tollit, quin res ſacra Deo dicata indebitè tractetur, & Deus in tali tractatione offendatur. Ergo non tollit quin verè ſacrilegium ſit: atque ita docent Gloſſa *in cap. Audivimus* 1. *quæſt.*

quæſt. 3. per text. ibi : Leſſius *lib. 2. de juſtit. cap. 45. dub. 2. in fine, num. 8.* Suar. *tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. c. 1. num. 6.* Azor. *tom. 1 inſtit. moral. lib. 9. cap. 27. quæſt. 8.* Neque obſtat de Simonia ſeparatim à ſacrilegio agi, quia id fit per oblatam ejus materiam, & ſpecialem ejus rationem, non quia verè ſub ſacrilegio non contineatur.

4. Triplex genus rerum ſacrarum enumerari ſolet, & juxta illud triplex genus ſacrilegii diſtinguitur. Primum eſt circa perſonas ſacras. Secundum circa locum ſacrum. Tertium circa res ſacras. Sub iis generibus vitæ ſpecies ſacrilegii comprehenduntur ; ſed nulla eſt, quæ ſub aliquo membro hujus diviſionis non comprehendatur ; ac proinde hæc diviſio tanquam apta ad explicationem hujus vitii ſuſtinenda eſt, eámque ſuſtinent Doctores cum Gloſſa *in c. ſacrilegium 17. quæſt. 4.* & Theologi cum D. Thom. *2. 2. quæſt. 99. art. 1. & 3.* & Summiſtæ, verb. *Sacrilegium*, Leſſius *dub. 3.* Suar. *cap. 1. num. 8.* Azor. *cap. 27. quæſt. 2.* Valent. *diſp. 6. quæſt. 15. p. 1. in princ.* Bonac. *diſp. 3. de primo decalog. præcept. q. 6. p. unic. n. 1.* & alii communiter.

5. Dixi ſub iis generibus varias ſpecies ſacrilegii contineri. Neque enim ejuſdem ſpeciei eſt ſacrilegium commiſſum in percuſſione clerici, ac commiſſum in imponendo ei aliquod tributum, illum verò ad tribunal ſæculare deferendo. Et idem eſt de ſacrilegio commiſſo adverſus locum ſacrum, quod in varias ſpecies dividitur ſecundum varias actiones, quæ ibi ſunt prohibitæ, ſcilicet furtum ſeminis, vel ſanguinis emiſſionem, judicialem ſtrepitum, &c. Tertium genus clarius eſt ſub ſe varias ſpecies continere. Neque enim eſſe poteſt eadem ſacrilegii ſpecies irreverenter tractare ſacramenta, ac vaſa ſacra, ac imagines, reliquias, & bona Eccleſiaſtica. Dicendum ergo eſt illam trimembrem diviſionem ſacrilegii eſſe generis, in ſpecies ſubalternas : ſic latè probat Suarez *dict. tom. 1. de Relig. tract. 3 lib. 3. cap. 3.*

§. II.

Explicatur ſupradicta Diviſio Sacrilegii.

SUMMARIUM.

1 *Qualiter læſio perſonæ ſacræ ſacrilegium ſit.*
2 *Multipliciter perſona ſacra lædi poteſt, & an omnes hæ læſiones ſacrilegia ſint, examinatur.*
3 *Qualiter violatio loci ſacri ſacrilegium conſtituat.*
4 *Sacrilegium eſt irreverentia Sacramentis facta, & quid de facta Euchariſtiæ. An diſtinguatur ab irreverentia Deo in ſua perſona facta ?*
5 *Irreverentia in ſacrificio facta gravioris malitiæ eſt, quam ſacrilegium.*
6 *Vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum reliquias profanare ſacrilegium eſt, & quid ſi reliquiæ, & imagines Sanctorum profanentur, quatenus ſunt imagines, & reliquiæ aliquorum, quibus ob propriam excellentiam veneratio debetur.*
7 *Profanatio ſacrorum verborum eſt ſacrilegium.*
8 *Item & ornamentorum Eccleſiæ, & miniſtrorum.*
9 *Alienare bona Eccleſiæ abſque debita ſolemnitate ſacrilegium eſt.*
10 *Quid dicendum de retentione decimarum, & legatorum.*
11 *Quid de tempore ſacro, ſcilicet diebus feſtivis ? Non videtur inter res ſacras numerandum.*

1. PRima diviſio ſacrilegii (ut dixi) eſt quæ committitur circa perſonam ſacram. Perſonam ſacram voco Eccleſiaſticam, quæ tum ordine, tum religionis ſtatu ſpecialiter in Dei cultum deſtinatur. Hanc igitur ſi lædas, quatenus ſacra eſt, ſacrilegium committis. Dices : Veneratio harum perſonarum non eſt religio, ſed quædam obſervantia : ſeu dulia. Ergo irreverentia illis facta non eſt ſacrilegium, ſed alia ſpecies inferior. Nam peccatum commiſſum contra reverentiam debitam alicui perſonæ, illi virtuti opponitur, quæ dictat talem perſonam venerari : ſicuti peccatum irreverentiæ commiſſum contra parentes pietati opponitur ; quia ex pietate teneris parentes venerari : ſicuti ex virtute duliæ, vel ex politica obſervantia obligatus es perſonas Eccleſiaſticas venerari, irreverentia illis facta adverſus hanc virtutem erit, & non adverſus religionem.

Reſpondeo dupliciter poſſe te has perſonas venerari : Primò, quatenus in ſe habent aliquam excellentiam abſolutam veneratione dignam. Secundò, quatenus in cultum Dei ſpecialiter deſtinantur, & illius miniſtri ſunt. Si primo modo has perſonas venereris, non ex religione, ſed ex obſervantia, aut dulia veneraris, & irreverentia illis facta non contra religionem, ſed contra virtutem obſervantiæ, vel duliæ procedit. At ſi quatenus ſunt miniſtri Dei, & in divinum cultum deſtinati illos venereris, actum religionis facis ; quia non tam eos, quam Deum in illis veneraris. Et è contra ſi ſecundùm hanc rationem illos offendas, ſacrilegium virtuti religionis oppoſitum committis. Quocirca cum Eccleſia prohibuerit in has perſonas violentas manus inferri, & ad ſæcularia judicia trahi, quia Dei miniſtri ſunt & cultui divino deputati, ſi illos in his actionibus offendas, ſacrilegium committis ; quia offendis Deum in rebus ſibi ſpecialiter dicatis : ſic notavit Suar. *tom. 1. de Religione, tractat. 8. lib. 3. cap. 6. num. 5.*

2. Multipliciter autem lædere perſonam Eccleſiaſticam potes. Primò per violentam manus impoſitionem. Secundò per uſurpatam juriſdictionem. Tertiò per rapinam, & furtum. Quartò per actionem veneream. Neque alia occurrit actio, qua poſſit perſona ſacra violari. Et quidem per violentam manus impoſitionem nemini eſſe poteſt dubium, ſacrilegium committi : quia ſpecialiter his perſonis cavetur intuitu religionis, honoris, & reverentiæ ipſis debitæ ut conſtat ex *cap. ſi quis ſuadente, 17. quæſt. 4.* Quare illa violenta manus impoſitio non ſolum habet ſpeciem injuſtitiæ, qualem haberet, ſi illa perſona læſa Eccleſiaſtica non eſſet, ſed habet ſpeciem irregularitatis, ſeu ſacrilegii ; quia ſpecialiter Eccleſia voluit Eccleſiaſticam perſonam in reverentiam ſui ſtatus liberam, & exemptam ab hac injuria conſtituere. Quæ autem ſint hæ perſonæ in particulari, quæ hoc privilegio canonis gaudeant, & quæ actio ſub violenta manus impoſitione intelligatur, latè diximus *tractat. de excommunicat. puncto de excommunicat. reſervatis in decreto.* De ſecunda actione, quæ eſt juriſdictionis uſurpatio, conſtat ſacrilegam eſſe ; quia eſt adverſus immunitatem his perſonis debitam : debetur enim iis perſonis exemptio à forenſi judicio, & à vectigalibus, & tributis : quare qui illas contra hanc immunitatem obligaret judicio ſæculari ſiſtere, & tributa ſolvere, ſacrilegus eſſet. Quouſque hæc immunitas extendatur : & quæ pœnæ violantibus ſint impoſitæ latè diximus *tractat. de immunit. perſonarum Eccleſiaſtic.* Tertia actio, qua perſonæ Eccleſiaſticæ offendi poſſunt, eſt furtum & rapina : de qua non deſunt Doctores qui affirment ſacrilegium eſſe, maximè ſi furtum, & rapina ſit bonorum titulo Eccleſiaſtico acquiſitorum : ſic Valent. *2. 2. diſput. 6. quæſt. 15. p. 1. col. 1.* Cæterum per hanc actionem ſpecialiter non offenduntur perſonæ Eccleſiaſticæ ; eo quod nullibi inveniantur à jure Eccleſiaſtico in hoc crimine defenſæ magis quam ſæculares : & notavit in præſenti Suar. *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 3. cap. 2. num. 8.* Azor. *1. tom. lib. 9 cap. 27. quæſtione 3.* Si autem bona quæ furantur, non ſunt beneficiarii, ſed Eccleſiæ, qui illas uſurparet, ſacrilegium committeret : quia quælibet illarum alienatio ſine debita ſolemnitate prohibetur. Sed hoc ſacrilegium non eſt adverſus perſonam Eccleſiaſticam, ſed adverſus rem ſacram. Quarta actio, quæ eſt fornicatio, & ſimilis turpitudo ſi à perſona Eccleſiaſtica fiat, judicatur communiter à Doctoribus ſacrilegium : quia perſonas Eccleſiaſticas maximè dedecet : ratione enim ſui

ſtatus

ſtatus à tali macula convenit, eſſe immunes. Quod à fortiori militat in iis perſonis Eccleſiaſticis, qui ſpeciali voto obligantur ab iis delectationibus abſtinere, quales ſunt ordine ſacro inſignitæ, & religioſæ. Hæ ergo per votum corpus ſuum,& animam Deo offerunt, & conſecrant, redduntur que in illa parte quaſi ſacratæ: ergo contra faciens ſacrilegium committit; quia rem cultui divino deſtinatam violat: ſic communiter Doctores cum Div. Thom. *q.* 114. *art.* 1. *& q.* 99. *art.* 1. & ibi Cajetan. Valent. *diſp.*6.*q*15.*p.*1. *in princ.* Leſſius *lib.*2.*cap.*45.*dub.*3.*num.*11. Azor. 1.*p.inſtit. moral. lib.*9. *cap.*27.*quæſt.*5. Bonac. *diſp.*,.*de primo decal.præcept.q.*6.*p. unico num.* 3. Qui omnes extendunt ſupradictam doctrinam ad quodlibet votum, cujus violationem ſacrilegium eſſe affirmant: quia eo ipſo, quod res per votum Deo dicata ſit, jam eſt jure divino in cultum Dei deſtinata. Ergo contra faciens ſacrum lædit: eſt ergo ſacrilegus. Cæterùm mihi probabilius eſt violationem voti non in ſpecie rigoroſa ſacrilegii, de qua in præſenti; ſed in ſpecie perfidiæ conſtitutam eſſe, ſic tenet. Suarez *tom.* 1. *de Religione, tract.* 3. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 5. Ratio eſt; quia per violationem voti Deus in ſe offenditur, cui vovens infidelis eſt, ſicuti offenditur per perjurium, per blaſphemiam,per omiſſionem Miſſæ in die feſto, & ſimilia: ſed injuriæ, quibus Deus immediatè offenditur, ſunt in alia ſpecie à ſacrilegio diſtinctæ,ut in princ. hujus Puncti diximus. Ergo violatio voti in alia ſpecie à ſacrilegio conſtitui debet, quæ nulla eſt alia niſi perfidia fidelitati oppoſita. Neque obſtat per votum rem promiſſam in cultum Dei deſtinari, ut inde affirmemus ſacrilegium eſſe illius violationem; quia cum non deſtinetur in alium cultum, niſi in alius voti executionem, & obſervationem fidei datæ non poteſt illius violatio aliam malitiam habere, niſi malitiam infidelitatis. Neque item obſtat turpitudinem dedecere maximè perſonam Eccleſiaſticam,& maximè ſi Sacerdos ſit, ut inde affirmemus quamlibet turpitudinem ab ipſis commiſſam eſſe ſacrilegium: aliàs furta, homicidia, blaſphemiæ, detractiones, & quælibet alia peccata ſacrilegia eſſent; quia omnia illa maximè dedecent Eccleſiaſticas perſonas,& præcipuè Sacerdotes. Verum quia hæc generalis indecentia, & repugnantia non infert ſpecialem prohibitionem; ea de cauſa ad ſpeciem ſacrilegii non tranſeunt, ſed intra propriam ſpeciem graviora fiunt. Sic dicendum eſt de fornicatione,& qualibet alia turpitudine,ſi voti obligationem ſecludamus: licet enim quaſlibet perſonas Eccleſiaſticas hæc maximè dedeceat; quia tamen ex vi conſecrationis ſpeciali lege non prohibentur ab iis abſtinere: ea de cauſa ſacrilegia non fiunt. Vocatur autem hæc infidelitas ſacrilegium; quia omnia vitia religioni oppoſita hoc nomine nuncupantur; non quia propriè ſacrilegium ſint, qualiter in præſenti uſurpamus.

3. Secundum genus ſacrilegii dixi eſſe violationem loci ſacri quoad immunitates, quas habet,quatenus talis locus eſt, quod qualiter contingat latè dixi *tractat. de immunit. Eccleſiæ.* Solum adverto in una actione hoc, & præcedens ſacrilegium poſſe reperiri, ſi enim judex laicus per violentiam clericum delinquentem à loco extrahat, & à ſuo tribunali ſiſtat judicandum, committit triplex ſacrilegium. Primò ob violentam manus impoſitionem. Secundò, ob extractionem à loco ſacro. Tertio, ob uſurpatam juriſdictionem:quæ omnia in confeſſione manifeſtari debent: & ex parte notavit Suar. *t.* 1. *de Relig. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 6. *&* 7.

4. Tertium genus ſacrilegii,quod per antonomaſiam rei ſacræ violatio dicitur multiplex eſt pro varietate rerum ſacrarum, quæ violari poſſunt:quaſque enumeravit D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 99 *art.* 3. Et in primo loco conſtituit Sacramenta. Secundò, vaſa ſacra, imagines, & Sanctorum reliquias,quibus addi poteſt Scriptura ſacra, & cæremoniæ in cultum Dei deſtinatæ. Tertiò ornamenta Eccleſiæ, & miniſtrorum. Quartò bona Eccleſiaſtica in ſuſtentationem miniſtrorum deputata: in his enim omnibus Deus colitur,& conſequenter eorum mala tractatio ſacrilegium eſt.

Merito D. Thom. primo loco conſtituit Sacramenta: quia nulla res eſt illis ſacratior. Teneris ergo ea dignè tractare, tam in adminiſtratione,quam in ſuſceptione, aliàs ſacrilegus eris: Solum de ſanctiſſimo Sacramento Euchariſtiæ eſt dubitatio; an ejus irreverentia ſit irreligioſitas alia diſtincta à ſacrilegio, & ejuſdem rationis cum ea, qua Chriſtus dominus in ſe ipſo offenderetur. Affirmat Suarez *tom.* 1. *de Religione, lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 1. *&* 2. Movetur, quia Chriſtus in Euchariſtia eadem adoratione latriæ adoratur, & eadem reverentia colitur, ac colitur in propria perſona,ut tradit Trident. *ſeſſ.* 13. *cap.* 5. *& can.* 6. Ergo irreverentia facta Euchariſtiæ eſt ejuſdem rationis cum irreverentia facta Chriſto in propria perſona: quod confirmari poteſt ex illo Pauli 2. *Corinth.* 11. affirmantis reum eſſe corporis, & ſanguinis Domini, qui indignè Euchariſtiam ſumit. Nihilominus tenenda eſt communis ſententia irreverentiam factam Euchariſtiæ eſſe propriè ſacrilegium: tametſi omnium graviſſimum, neque aliam ſpeciem irreligioſitatis habere; ſic Cajetan. 2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 1. *&* 3. *dub.* 6. Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 45. *dub.* 3. *n.* 16. Favet D. Tho. *ſupradicto loco:* quatenus Euchariſtiam inter res ſacras conſtituit, omniumque ſacratiſſimam,reliquíque DD. enumerantes Sacramenta; inter res ſacras, quæ per ſacrilegium profanari poſſunt,non excludunt Euchariſtiæ Sacramentum, ſed potius dicunt in illo ſpecialius rationem ſacrilegii reperiri. Sed probo concluſionem:Quia Euchariſtia etſi Deum contineat, non eſt Deus formaliter, ſed ſignum gratiæ ſanctificantis Deum ipſum continens. Ergo injuria facta Euchariſtiæ non fit formaliter Deo: ergo non eſt irreligioſitas à ſacrilegio diſtincta. Et confirmo Chriſtus Dominus in Euchariſtia exiſtens non ſe exhibet viſibilem, & tractabilem, ſed inſtar cujuſdam rei inanimatæ, tametſi ibi ſit vivens,& intelligens. Ergo injuria Euchariſtiæ facta, non eſt formaliter facta ipſi Deo in propria perſona, ſed in ſigno illum continente, & gratiam ſignificante: ſed quælibet injuria facta Deo in ejus ſigno, eſt in ſpecie ſacrilegii: ergo. Item negari non poteſt, irreverentiam factam Euchariſtiæ eſſe in ſpecie ſacrilegii;quia eſt violatio rei ſacratiſſimæ. Ergo non eſt in alia ſpecie irreligioſitatis; quia non ſunt vitia multiplicanda abſque manifeſta ratione. Neque obſtat fundamentum oppoſitum. Fateor inquam adorationem,& reverentiam factam Chriſto in Euchariſtia eſſe latriam; quia ad hanc reverentiam, & adorationem ſolum expoſtulatur, ut feratur in perſonam divinam ſive in ſe, ſive in ſigno. An autem intra illam ſpeciem adorationis latriæ varii actus ſpecie diſtincti diſtinguantur, alii qui feruntur in Deum ſecundum ſe, alii qui feruntur in ipſum repræſentatum in imagine,non ſatis conſtat,& fortè probabilius eſt diſtingui. Verum in ratione irreligioſitatis jam receptum eſt, irreverentiàm, quæ fit Deo ſecundùm ſe, diſtingui ab ea, quæ fit ipſi in ſigno repræſentante, ſeu continente, tametſi utraque irreverentia adorationi latriæ opponatur. Quod optimè confirmatur ex irreverentia facta cruci, & imagini Salvatoris, quæ ſine controverſia ſacrilegium propriè dicitur,tametſi opponatur adorationi latriæ. Ergo irreverentia facta Euchariſtiæ ſacrilegium propriè erit,tametſi adorationi latriæ opponatur.

5. Sed inquires,quare ſacrificium non fuit enumeratum à D. Thom. inter res ſacras primi generis, cum etiam poſſit, ſicuti & Sacramenta irreverenter tractari. Reſpondeo, quia ſacrificium eſt ipſemet cultus Dei in ſe, non res cultui deſerviens, ideóque irreverentia in illo commiſſa gravioris malitiæ eſt, quàm ſacrilegii, quia offendit Deum in ſe: ſacrilegium verò offendit Deum in ſigno repræſentatum. Idem eſt dicendum de oratione. Non enim oratio eſt res, per quam Deo

cultus deferatur, ſed potius ipſe formalis illius cultus, atque adeo irreverentia ibidem commiſſa Deo immediatè fit, non rebus ejus cultui deſervientibus.

6. In ſecundo loco conſtituit D. Thom. vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum reliquias: quia hæc omnia cultui divino deſerviunt eorumque profanatio cedit in injuriam ipſius Dei, quod in vaſis ſacris, imaginibus Dei clarum eſt. De reliquiis, & imaginibus ſanctorum eſt dubium: an eorum irreverentia ſacrilegium ſit? Et ratio dubii eſt, quia eorum veneratio non pertinet ad virtutem religionis, ſed ad aliam virtutem inferiorem, ſcilicet duliam. Ergo irreverentia illis facta illi virtuti opponitur, & non religioni, ſicuti irreverentia facta parentibus virtuti pietatis, & non religioni opponitur, quia parentes non ex virtute religionis, ſed ex virtute pietatis honorantur.

Dicendum eſt dupliciter Sanctorum imagines, eorúmque reliquias profanari poſſe: vel quatenus ſunt reliquiæ, & imagines amicorum Dei, illique familiarium, vel quatenus ſunt reliquiæ, & imagines aliquorum, qui ob propriam excellentiam, quam habent, veneratione ſunt digni. Si primo modo irreverentia fiat, ſacrilegium eſt propriiſſimè, quia tunc non tam ipſe ſanctus, quam Deus in illo, ejuſque imagines dehoneſtatur. At ſi ſecundo modo irreverentia fiat, convincit argumentum, non eſſe propriè in ſpecie ſacrilegii talem malitiam, ſed in alia inferiori: Addi poteſt fortè ſpeciem ſacrilegii illi contingi, quia in injuriam cedit quælibet irreverentia facta illis, quos Deus ſibi conjunctiſſimos habet, tametſi non illis fiat, quatenus conjuncti ſunt. Nam eſto ad cultum provenientem ex virtute religionis hæc formalis intentio neceſſaria ſit: at ad vitium ei oppoſitum non videtur requiri; quia plura ad rectam operationem, quam ad malam requiruntur: cum bonum ex integra cauſa, malum ex quolibet defectu: ſic Leſſius *lib. 2. cap. 45. dub. 3. num. 18.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 3. cap. 6. & 7.*

7. Ad hujuſmodi ſpeciem reduci poſſunt quælibet verba ſacra. Tum quia ſunt quaſi quædam Dei reliquiæ ab ipſo dictatæ. Tum quia ipſum Deum loquentem quaſi imagines repræſentant. Tum quia per ipſa nos Deus ſanctificat, juxta illud *Joan. 13.* Vos mundi eſtis propter ſermonem. Quocirca illorum profanatio, & abuſus, ſeu corruptela ſacrilegium graviſſimum eſt; præterquam quod alia crimina ſecum regulariter conjungit: ſic Suar. *c. 6. fine.* Leſſius *dub. 3. n. 17.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcept. q. 6. punct. unico, n. 5.*

8. Tertio loco conſtituit D. Thom. ornamenta Eccleſiæ, & miniſtrorum, ſcilicet quæ ſpecialiter ſunt per conſecrationem, ſeu benedictionem divino cultui deſtinata: per hæc enim Deus colitur. Ergo illorum profanatio ſacrilegium eſt: ſic Suarez, Leſſius, Bonac. & omnes. Quare ſi veſtes ſacras irreverenter ſcindas, comburas, ſeu ad uſus profanos applices, aut alio modo irreligiosè tractes, ſacrilegus eris. Et idem eſt de deſtructione irreligioſa templi illiúſque profanatione: quia templum eſt quædam res ſacra, ſicut vaſa ſacra, & ornamenta, tametſi alias immunitates ſpeciales habeat quæ vaſis ſacris, & ornamentis non ſunt conceſſæ, ut benè notavit Suar. *cap. 5. in fine.* Dixi notanter, quæ ſunt per conſecrationem, ſeu benedictionem deſtinata divino cultui; quia non caret probabilitate, reliqua, quæ ad ornatum pertinent, & vaſa, in quibus ponitur vinum, & aqua, inter res ſacras computanda non eſſe: ſic docuit Anton. Gomez *tom. 3. variar. cap. 5. num. 11.* & conſentit Farinac. *q. 172. num. 46. & 58.* Hæc ſpecies poterat non numerari à ſuperiore diſtincta; quia violatio vaſis ſacri, vel ornamenti ſacri, vel templi, quatenus ſacrum eſt, & cum aliis rebus ſacris convenit, non videntur diſtingui: ſic Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 15. p. 1.* verſ. *ad ſecundam ſpeciem.* Suarez *tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. cap. 5. in fine.*

9. Quarto loco enumerat D. Thom. bona Eccleſiaſtica; quia hæc aliquo modo ſacrata ſunt, & in cultum Dei ordinata; quatenus deſtinantur ſuſtentationi illorum, qui Dei cultui deſerviunt, & quia deſerviunt; eaque de cauſa alienari nullo modo poſſunt abſque ſolemnitate à jure præſcripta. Qui ergo hæc uſurpaverit, vel alienaverit extra caſus permiſſos, ultra injuſtitiæ peccatum, malitiam ſacrilegii contrahi, ut latius cum de alienatione horum bonorum tractavi, ibique dixi ſub iis bonis non comprehendi bona propria beneficiatorum, quorum ipſi habent dominium.

10. An vero retentio decimarum, & legatorum ſit ſacrilegium, communiter affirmare teſtatur Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 15. p. 1.* verſ. *item ex ſententia*; & de legatis affirmat Leſſius *lib. ... c. 45. dub. 3. n. 18.* verſ. *Septimo.* Probant, quia hæc ſunt ab Eccleſia in cultum divinum remotè deſtinata, quatenus ſunt deſtinata in ſuſtentationem miniſtrorum.

Dicendum tamen eſt, ſi legata non ſunt tradita Eccleſiæ, tametſi injuſtitia ſit ea retinere, non videtur ſacrilegium, neque alia ſpecies peccati, quia non ſunt facta bona Eccleſiæ, quorum alienatio ſpecialiter eſt prohibita, ut latius dixi *ſuprad. tract. de bonorum Eccleſiaſt. alien.* & tradit Farinac. *q. 171. n. 45.* De decimis aliter dicendum cenſeo, non ſolum committi injuſtitiam in illarum retentione, ſed etiam irreligioſitatem aliquo modo deteriorem ſacrilegio. Quod ſit injuſtitia conſtat; quia retines quod alienum eſt: quod vero ſit irreligioſitas ſacrilegio deterior, ſic probo; quia ſolutio decimarum eſt formalis cultus Dei, quia fit in recognitionem ſupremi dominii. Ergo earum retentio irreligioſa erit, utpote huic cultui divino oppoſita privatè, ſicut eſt oppoſita omiſſio ſacrificii, ſi tibi ab Eccleſia mandatum eſſet offerre.

11. Supradictis videtur addendum tempus ſacrum, quod ſpecialiter divino cultui deſtinatur, quales ſunt dies dominici, & feſtivi; ſicut enim in templo, & in vaſis ſacris Deus honoratur, & colitur, ſic in die dominico, & feſtivo colitur auditione Miſſæ, & abſtinentia ab operibus ſervilibus. Ergo qua ratione templum, & vaſa ſacra inter ſacras res enumerantur, quorum profanatio ſacrilegium eſt, & tempus etiam enumerari debet. Ceterùm exiſtimo tempus non eſſe inter res ſacras numerandum; quia tempus non ſacratur, tametſi in illo ſacra fiant. Neque enim auditio ſacri, aut ſervilium operum abſtinentia mandatur in venerationem temporis, ſicuti mandatur in venerationem templi abſtinentia in illo à forenſi judicio, mercatura: ſed directè mandatur auditio Miſſæ, & abſtinentia ab operibus ſervilibus in cultum Dei. Tempus autem ex tali mandato nullam ſpecialem ſanctitatem acquirit, ſicuti non acquirit tempus, in quo alicui mandatur eleemoſynam facere, vel aliud pium opus exercere. Ex quo fit omiſſionem Miſſæ in die feſto, & laborem ſervilem non eſſe propriè ſacrilegium; quia non eſt violatio alicujus rei ſacræ, ſed eſt peccatum cujuſdam irreligioſitatis contra Deum: ſic Suarez *lib. 3. cap. 4. à num. 3.* favet Leſſius *lib. 2. cap. 45. dub. 3. n. 18. tit. 2.* Fit ſecundò peccata mortalia in die feſto commiſſa non habere ſpeciem ſacrilegii; quia non ſunt intuitu religionis ſpecialiter prohibita, ut latius Tractat. *de obſervat. feſtorum diximus.*

§. III.

Quale peccatum Sacrilegium ſit.

SUMMARIUM.

1 *Sacrilegium ex genere ſuo eſt mortale. Aliquando fieri poteſt veniale.*

2 *Eſt peccatum omiſſionis, & commiſſionis, & qualiter contingat.*

3 *Item contingit hoc peccatum per excessum, & per defectum.*

4 *Aliquando hoc peccatum cum aliis conjungitur. Aliquando per se committitur.*

5 *Explicare debes in confessione quæ sacrilegia commiseris.*

1. COnstans est omnium sententia peccatum sacrilegii ex genere suo esse mortale. Tum quia excellenti virtuti opponitur, qualis est religio, tum quia gravem materiam habet, ut constare potest cuilibet discurrenti per supradictas species sacrilegii. Solum est difficultas; an & quando sit veniale? Et quidem si sacrilegium committatur ex formali contemptu rei sacræ, nunquam veniale esse poterit, quantumcumque læsio rei sacræ videatur levissima: quia contemnere sacrum, grave quid est & hæreticorum proprium. At si non ex formali contemptu, sed materiali res sacra offendatur, peccatum veniale esse poterit. Primo ex parte materiæ, ut si leviter clericum percutias, levem rem è loco sacro fureris, leviter rem voto promissam violes. Usurpare autem jurisdictionem, tum in imponendo clerico tributum, tum in illo judicando, aut ad judicium trahendo, nunquam esse potest levis materia, tametsi minimum tributum sit, & minimum tempus, in quo à judice sæculari detineris; quia ut benè dicit Suarez *tom. 1. de Religione, lib. 3. cap. 7. num. 2.* non tam attenditur ibi quantitas tributi, aut temporis, pro quo jurisdictio usurpatur quàm usurpatio ipsa jurisdictionis, quæ per se res gravis est. Secundò fieri potest sacrilegium veniale ex defectu considerationis, & advertentiæ: quod in omnibus peccatis commune est: sic Suarez *suprà.* Valentia 2. 2. *disput. 6. quæst. 15. punct. 2.* Lessius *lib. 2. de justit. cap. 45. dub. 4. n. 29.* Bonacina *disput. 3. de primo decalog. præcept. quæst. 6. punct. unic. num. 19.*

2 Hoc peccatum esse potest omissionis, & commissionis, tametsi frequentius commissionis sit. Valentia 2. 2. *disput. 6. quæst. 15. p. 2.* Suarez *tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. cap. 7. num. 4.* Percussio enim clerici, extractio delinquentis ex loco sacro vasorum sacrorum profanatio, templi destructio, & similia, peccata sunt commissionis, ut de se constat. At si reverentiam debitam ex præcepto alicui rei sacræ, ut imagini, aut Eucharistiæ omittas, peccatum omissionis facis, qualiter faciunt qui Eucharistiæ non se inclinant, cum adoranda proponitur, & sacerdotes, qui in sacrario repositam sine clavibus habent, juxta text. *in cap. sanè de celebratione Missarum.* An autem sit propriè sacrilegium, vel aliud peccatum distinctum non recipere sacramenta tempore debito non satis constat. Videtur enim sacrilegium non esse, sicut non est sacrilegium omissio Missæ die festo, sed quoddam peccatum irreligiositatis circa Deum à sacrilegio distinctum. Adde sacrilegium debere committi circa rem sacram: at ubi datur omissio sacramenti, nulla est res sacra. Ergo nullum est sacrilegium, quod in læsione rei sacræ consistit. Nihilominus probabilius mihi videtur, sacrilegium esse; quia negari non potest ibi omitti aliquam reverentiam debitam rebus sacris, scilicet sacramentis. Ergo talis omissio sacrilegium est: violas enim per omissionem rem sacram, quam sacramentorum receptione veneraris. Secus dicendum est in Exemplo de omissione Missæ præceptæ: hæc enim sacrilegium propriè non est, sed irreligiositas alterius rationis; quia in Missa non rem sacram sed Deum ipsum directè veneraris, ipsa enim est Dei veneratio, & supremus cultus.

3. Rursus hoc peccatum esse potest & per excessum, & per defectum; per excessum, si rem, quæ sacra non est, cultu sacro venereris, ut si vestibus non sacratis pro sacratis uteris, illisque venerationem sacratis vestibus debitam tribuas: si reliquias, vel imaginem alicujus hominis non approbati à Sede Apostolica pro sancto, publicè ut talem venereris, vel privatim sine sufficiente fundamento: committis enim excessum in tali cultu: peccas ergo sacrilegii peccato per excessum; per defectum clara sunt exempla: nam percussio clerici, profanatio vasorum sacrorum, indigna sacramentorum susceptio, & similia sunt peccata per defectum, quia deficis à cultu, quem talibus rebus sacris exhibere debebas.

4. Deinde hoc vitium sacrilegii aliquando cum aliis peccatis est conjunctum, aliquando per se solum committitur, quod in ordine ad confessionem est notandum. Nam sæpè cum injustitia, ut in percussione clerici, sæpè cum intemperantia, ut in astricto voto castitatis fit. Sæpè tamen solum sacrilegium patratur, ut si verberes clericum ipso consentiente, vel per laïcum absque necessitate: si copulam maritalem habeas in Ecclesia absque necessitate: si vasa sacra profanes, sacramenta indignè suscipias, in iis omnibus casibus sola malitia sacrilegii reperitur.

5. Denique in confessione non solum explicandum est, quoties commiseris sacrilegium, sed quæ sacrilegia fuerint; quia non solum in genere, sed in specie teneris peccata commissa declarare: constat autem plura sacrilegia specie differre: quæ enim primo loco constituimus differunt à secundo, & tertio, juxta divisionem supra factam, quæ est generis in species non infimas, quare quodlibet ex illis generibus suas species habet. Aliud enim est sacrilegium commissum vulnerando clericum, aliud illud ad tribunal sæculare ducendo, aliud tributum ei imponendo. Item aliud est sacrilegium, quo sacramenta violantur, & quo vestes, vasa sacra, & quod locus sacer per extractionem delinquentis, vel mercaturam, quo bona Ecclesiæ indebitè, vel usurpantur: teneris ergo hæc omnia declarare: & notavit Bonac. *disp. 3. de primo decalog. præcept. quæst. 6. p. unic. in fine.*

§. IV.

Quæ pœnæ sacrilegis sint impositæ, vel imponendæ,

SUMMARIUM.

1 *Explicatur quibus in casibus excommunicatio sit ipso jure imposita ob sacrilegium.*

2 *Sacrilegium est mixti fori, & pœna imponenda arbitraria est spectata qualitate delicti.*

1. SI loquamur de pœnis ipso facto impositis, nullæ habentur in jure extra casus statim referendos. Prima est sacrilegium commissum per spoliationem rerum sacrarum cum effractione templi: juxta *cap. conquesti 22. de Sentent excommunic.* ob quod sacrilegium excommunicatio incurritur, de cujus intelligentia satis dixi, cum *de immunit. Ecclesiarum* sermonem feci. Solum adverto, si res sacras comburas tametsi tecum non asportares, excommunicationem contrahere posita templi effractione; quia respectu damnificationis Ecclesiæ, & illius spoliationis per accidens est, quod tecum res sacras feras, vel quod illas comburas. Item si templum ipsum destruxeris, & bona illius dissipaveris, clarum est in supradicta excommunicatione te comprehendi; quia verè spolias, & effringis: & in iis consentit Suar. *tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 2. n. 12.* Lessius *lib. 2. cap. 45. dub. 4. n. 22.* Secunda est, sacrilegium commissum ob violentas manus in clericum, ratione cujus contrahitur excommunicatio reservata: *cap. si quis suadente 17. q. 4.* de cujus intelligentia satis dixi *in tract. de excommunicat. puncto de excommunic. reservatis in decreto.* Tertia est de violantibus immunitatem Ecclesiasticam præcipuè impositione tributorum, & illorum exactione,

exactione, qui ipſo jure excommunicantur in bulla cœnæ Domini, ut latius *ibi: & tractat. de immunit. Eccleſiaſt. dixi.* Extra hos caſus nulla eſt cenſura, nec pœna ſacrilegis ipſo jure annexa, & tradunt Suarez, Leſſius, Valentia, Azor, Bonacina, reliquique Doctores allegati.

2. Si autem de pœnis imponendis à judice loquamur, latè eas expendunt Salzed. *pract. cap.* 87. Decian. *lib.* 6. *pract. crimin. cap.* 33. Menochius *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 384. Farinac. *de furtis, quæſt.* 172. *à num.* 1. *& ſeqq.* Hi ergo Doctores primo ſtatuunt hoc crimen ſacrilegii eſſe mixti fori, & tam judicem Eccleſiaſticum, quam ſæcularem de laïco illud committente cognoſcere poſſe ad præventionem: ſic Salzedo *dicto cap.* 87. *verſ. inter laïcos* Petr. Greg. *Syntag. juris lib.* 33. *cap.* 15. *num.* 3. Farinac. *num.* 30. *& quæſt.* 8. *num.* 132. *&* 156. Pœna autem imponenda arbitraria eſt pro qualitate delicti quod arbitrium extendi poteſt uſque ad pœnam mortis, ſi ſacrilegium grave ſit, quale eſſet furtum alicujus cuſtodiæ, in quo ſanctiſſimum ſacramentum eſſet repoſitum, tametſi ipſa minimi valoris fuerit; quia tunc non attenditur tam qualitas furti, quam ſacrilegii: ſic Clar. *in pract.* §. *ſacrilegium, num.* 4. Petr. Gregor. *ſuprà num.* 3. Decian. *cap.* 33. *num.* 14. *&* 21. Menoch. *toto caſu* 389. Farinac. *quæſt.* 172. *à num.* 12. Anton. Gom. *tom.* 3. *variar. cap.* 5. *num.* 11. & probat manifeſtè *leg. Sacrilegii pœnam, ff. ad leg. Jul. peculatus*, ibi: ſacrilegii pœnam debebit proconſul pro qualitate perſonæ, próque rei conditione, & temporis, & ætatis, & ſexus, vel ſeverius, vel clementius ſtatuere. Ecce qua ratione augenda, vel minuenda pœna eſt arbitrio judicis. Quod autem neque ad mortem extendi poſſit conſtat ex verbis, quæ immediatè ſubjungit. Et ſcio (inquit) multos etiam ad beſtias damnaſſe ſacrilegos nonnullos etiam vivos exuſſiſſe, alios verò in furca ſuſpendiſſe.

DISPUTATIO III.

De Simonia crimine Religioni oppoſito.

PLacuit de hoc crimine etſi, ſacrilegium ſit ſpecialem diſputationem inſtituere: quia de illo ſpecialiter jura tractant, ut conſtat *titulo de Simonia in decret.* & *in decret cauſa* 1. *per quæſtiones ſequentes, & in leg. noſtri regni, tit.* 17. *part.* 1. Item Theologi cum D. Thom. 2. 2. *q.* 100. & cum Magiſt. 4 *diſtinct.* 25. Summiſtæ *verbo* ſimonia: & alii in diſcurſu referendi.

Simonia vitium eſt religioni oppoſitum, in quo indignè res ſpirituales pertractantur, ex quibus aliæ ſunt per ſe ſpirituales ut ſacramenta, dona ſupernaturalia, &c. Aliæ ſpiritualibus annexæ, ut beneficia Eccleſiaſtica. De his omnibus, qua ratione ſimonia committatur hac præſenti diſputatione declarare intendimus.

PUNCTUM I.

Quid Simonia ſit? Et qua ratione Religioni opponatur, & an ſemper ſit peccatum mortale?

SUMMARIUM.

1 *A quo nomen Simonia dicatur.*
2 *Simoniæ definitio expenditur.*
3 *Religioni adverſatur.*
4 *Qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur.*
5 *Aliquibus placet ſimoniam eſſe contra juſtitiam.*
6 *In qua ſimonia injuſtitia committatur, reſolvitur.*
7 *Simonia ita eſt execranda, ut in ea levitas materiæ concedenda non ſit.*

1. SImonia nomen obtinuit à Simone, qui ut refertur *Act.* 8. voluit pecunia emere poteſtatem illam admirabilem dandi Spiritum ſanctum, prout videbat in Apoſtolis relucere: & quia hic fuit primus qui in lege gratiæ hoc peccato contaminatus fuit, ea de cauſa qui in illud delinquunt, Simoniaci appellantur: Quod ſi aliquis objiciat in lege veteri aliquos fuiſſe hoc vitio contaminatos, ut Balaam, qui pretio fuit conductus, ut malediceret populum Iſraël, *Num.* 22. & Giezi famulum Elizei, qui ut dicitur 4. *Reg.* 5. vendidit Naaman ſanitatem divinitus datam facile reſpondetur non vocari contaminatos hoc ſcelere Giezitas, nec alio nomine, quia nec Giezi neque alius ita graviter, ac Simon Magus peccarunt; ſiquidem ipſi ſolum gratias gratis datas vendiderunt, quales ſunt ſanitas divinitus data, quam vendidit Giezi, & deciſio miraculoſa hoſtium per maledictionem, quod vendidit Balaam. At verò Simon Magus voluit emere potiſſimum quoddam donum, ſcilicet poteſtatem conferendi Spiritum ſanctum, hoc eſt gratiam ſanctificantem, per quam Spiritus ſanctus in nobis inhabitat: quod donum voluit emere, ut iterum venderet, ut dicitur *in c. Salvator* 1. *q.* 3. & docet Auguſt. *tract.* 10. *in Joan.* & D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 4. ideoque merito ſimoniaci vocantur. Alias rationes adducunt Arag. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *in princ.* Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *c.* 1. *circa finem*, Suar. *lib.* 4. *de Simonia c.* 1. *à num.* 3.

2. Eſſentia ſimoniæ, & cujuſvis rei per ejus definitionem cognoſcitur. Definitur ergo Simonia, ut ſit ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum: ſic tradit gloſſa *can. qui ſtudet.* 1. *q.* 1. *& in principio cauſæ.* eſto reputet quaſi ſuperfluam illam particulam ſpirituali annexum, illam tamen omnes doctores admittunt. Dicitur ſtudioſa voluntas, id eſt deliberata, ut explicat Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 32. *dub. num.* 3. dicitur emendi, vel vendendi; quia quodlibet ex iis modis committitur Simonia: emere namque voluit Simon, vendere Giezi: His autem verbis emptionis, & venditionis comprehenditur à doctoribus: ut conſtat ex D. Thom. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 5. omnis contractus non gratuitus, ſive ſit permutatio, ſive locatio, ſive conductio. Quapropter quotieſcunque datur ſpirituale ut temporale donetur, aut contra; dicitur latè emptio, vel venditio rei ſpiritualis: facitque *lex ſicut* §. *venditionis ff. quibus modis pignus, &c.* Requiritur tamen quod aliquod pretium temporale interveniat: aliàs neque erit emptio, nec venditio, at conſequenter nec propria Simonia: cum ibi donum Dei non intendatur pecunia poſſideri, ut dictum fuit Simoni Mago. Puniri tamen poteſt (ut dicemus) pœnis ſimoniæ impoſitis ob ejus ſimilitudinem. Tertia particula eſt aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum. Vocatur ſpirituale, non quod incorporeum eſt, ſed quod eſt aliquo modo ſupernaturale, & donum Spiritus ſancti, ut ſunt ſacramenta, conſecrationes, &c. Spirituali annexum vocatur, quod

quod cum ſpirituali connexionem habet, quodque tripliciter contingit, ut notant Leſſius, & Suar. *ſupra* antecedenter, comitanter, & conſequenter. *Antecedenter*, ut juſpatronatus electio præſentatio, collatio, quæ pertinent, & ordinantur per ſe ad beneficia Eccleſiaſtica. Item ſecundùm quoſdam, veſtes, vaſa ſacra, altaria, templa, &c. quia ordinantur ad ſacrificium Miſſæ. *Comitanter*, ut labor ſuſceptus in adminiſtratione Sacramentorum, & aliorum quorumvis officiorum Eccleſiaſticorum. *Conſequenter*, ut beneficia Eccleſiaſtica quatenus ſunt jura, & poteſtates recipiendi reditus Eccleſiaſticos propter officium ſive miniſterium ſpirituale.

3. Ex dictis infertur, ſimoniam religioni adverſari, ſi quidem irreligiosè tractat res divinas, & ſupernaturales, quatenus illas venales facit, & pretio temporali coæquat, cum ſint ſupra omne pretium: ita ſentiunt Hoſtienſ. & Abbas in *c. Nemo de Simonia* & omnes doctores. Et licet in jure canonico hoc vitium ſæpè ſit appellatum hæreſis ſimoniaca, *Presbyter 1. quæſt. 1. cum ſeq. & c. quoties de Simonia*, non tamen eſt propria hæreſis, ut notant doctores cum Gloſſa *in c. firmiſſime de Hæreticis*: & advertit. Suar. *lib. 4. de Simonia c. 1. num. 6.* & Valent. *diſput. 6. q. 16. p. 4. verſ. ſecundo dico pag. 1668.* Quia ſtat optimè velle aliquem vendere, aut emere rem ſpiritualem ex pravo affectu voluntatis, quin internè judicet rem ſpiritualem eſſe pretio æſtimabilem: eſt tamen impropriè hæreſis, ſed ut ait D. Thom. *q. 100. art. 1. ad. 1.* eſt hæreſis quoad externam profeſſionem: quia qui donum Spiritus ſancti vendit, externa venditione profitetur ſe eſſe doni Spiritus ſancti dominum, aut rem illam eſſe venalem, pretioque æſtimabilem.

4. Sed eſt difficultas poſito Simoniam eſſe contra religionem, qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur, ſiquidem ſacrilegium eſt indebita rei divinæ tractatio?

Reſpondeo cum Valent. *ſupra quæſt. 16. p. 4. circa finem*, dupliciter à ſacrilegio differre. Primò, quia ſacrilegium eſt violatio rei ſacræ ſecundùm uſum, ad quem fuit deſtinata, ut ſi conculcares, & profanares res divinas, cum ſint venerationi, & orationi deſtinatæ. Simonia verò eſt violatio rei ſacræ non tam quoad ejus uſum quam quoad ejus dignitatem, ſiquidem ejus dignitas minoris fit, quam par eſt venditione & emptione. Secundò differunt, ut etiam docet Cajetan. *q. 99. de ſacrileg. dub. 1.* quatenus ſimonia infert injuriam rei ſacræ per modum voluntariæ commutationis injuſtæ, id eſt cum relatione ad alterum ementem, vel vendentem, qui ſimiliter infert injuriam rei ſacræ. Sacrilegium verò non eſt per ſe cum relatione ad alterum, qui ſimiliter violet eandem rem ſacram.

5. Item aliquibus placet Simoniam etiam eſſe contra juſtitiam, concedit Sotus *lib. 9. de juſtit. q. 5. art. 2.* Valent. *t. 3. diſp. 6. q. 16. p. 4. verſ. tertio pag. 1668.* Ratio eſt, quia diſpenſator, cui à domino mandatum eſſet bona aliqua gratis erogare, injuſtitiam committeret illa vendendo. Cum igitur homines rerum ſpiritualium Domini non ſint, ſed tantum diſpenſatores, ut dicit Paul. *1. Corinth. 4.* ſic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei: & ex alia parte illis mandatum ſit hæc omnia gratis conferre, ut conſtat *ex Matth. 10. cap.* gratis accepiſtis, gratis date, efficitur ſanè pro illorum datione injuſtè pretium expoſtulari, & recipi. Video tamen Navarr. *lib. 2. de reſtit. cap. 2. n. 585.* & Suar. *lib. 4. cap. 4.* affirmare venditorem Simoniacum non peccare contra juſtitiam: quia neque reſpectu Dei, cum ibi nulla re cum privet, neque etiam reſpectu ementis ſpirituale donum: cum longè plus illi detur, & majoris valoris, quam pretium à ſe exhibitum. Adde ſæpè vendentem ſpirituale privare ſe aliqua utilitate ſpirituali, vel temporali, ut ſi vendat beneficium, ſi vendat grana benedicta, Miſſam, ſacrificium, &c. quod pro ſe poterat applicare: non igitur committit injuſtitiam pretium aliquod expoſtulans pro hujuſmodi rebus.

6. Ego vero cenſeo non in qualibet venditione rei ſpiritualis reperiri injuſtitiam, ſed in illa ſolum ex cujus datione nullum incommodum patitur, nullumve emolumentum amittit venditor. Probo argumento ultimo facto pro ſententia. Suar. qui enim habens beneficium, & illi uti potens venderet, ſine dubio ſe privat utilitate temporali. Ergo pro illo damno pretium abſque injuſtitia exigere poteſt. Neque obſtat neminem eſſe dominum beneficiorum, ſed miniſtrum, & diſpenſatorem Chriſti mandantis gratis hæc dona exhibere: quia non eſt miniſter, & diſpenſator, cui neceſſario onus incumbat diſpenſandi illa bona: habet enim poteſtatem illis utendi. Quando ergo diſpenſator adſtrictus non eſt bona domini impertiri, ſed ſaltem uſum illorum habere poteſt: poteſt etiam pro privatione illius uſus quam ſuſcipit, & conceſſione, quam alteri tribuit aliquid abſque injuſtitia exigere. Unde quando nullum damnum patitur ex bonorum ſpiritualium conceſſione, pretium exigere injuſtitia erit; ſiquidem tenetur exhibere: cui modo dicendi ex parte conſentit Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 28. à n. 158.*

7. Rurſus Simonia vitium eſt ita execrabile, & omnino deteſtandum, ut dicitur in *cap. reperiuntur, c. eos qui 1. q. 1.* ut nullo modo levitas materiæ in eo admittenda ſit: ita communiter doctores, Navarr. *in extravag. de datis pro juſtitia, vel gratia, notab. 10. n. 20.* verſ. *per quæ omnia*, & *lib. 5 conſil. in nova edit. tit. de Simonia conſ. 52. n. 3.* Hugolin. *in tract. de Simonia, tab. 1. cap. 17. in princ. n. 3.* Suar. *tom... de Relig. lib. 4. cap. 3 n. 5.* Sanch. *lib. 1. decalog. c. 5. n. 1.* Ratio eſt, quia neque ex parte rei ſpiritualis, neque ex parte pretii poteſt dari levitas materiæ. Non ex parte rei ſpiritualis; quia quantumcumque res ſpiritualis in ſuo genere parva ſit, ut cereus, agnus, aqua benedicta, prima tonſura gravis eſt injuria eam venalem facere, pretioque temporali æſtimare, & quaſi coæquare: indicatur enim hac ratione eſſe ejuſdem valoris, & dignitatis.

Neque obſtat in aliquibus peccatis contra religionem dari levitatem materiæ, ut in fractione voti, & juramenti; quia non per ſe, & directè aliqua res divina violatur: ſicut in venditione rerum ſpiritualium, in conculcatione rei ſacræ quantumcunque minimæ, in blaſphemia, in infidelitate, in perjurio aſſertorio: quæ omnia niſi per ignorantiam, & inconſiderationem levia peccata eſſe non poſſunt. Quod verò quantitas pretii, quo res ſpiritualis venditur, aut emitur, non poſſit ſimoniam facere levem, conſtat; nam quo minor eſt quantitas pretii data pro re ſpirituali, eo magis videtur vilipendi, & contemni ipſa res ſpiritualis, utpote quæ parvo pretio æſtimatur. Et hac ratione in *cap. ex tuæ, de Simonia*, condemnatur clericus, qui ſex tantum ſolidos pro ſua præſentatione ad ordines dedit, in perpetua ordinis depoſitione, & monaſterii recluſione: quæ pœna cum ſit ita gravis non imponeretur, niſi ob peccatum mortale, & tamen quantitas data parva erat, ut expoſitores ibi notant, facit etiam *can. placuit, & can. judices 1. quæſt. 1.* Neque in contrarium eſt *cap. etſi quæſtiones de Simonia*: ubi ratione modici pretii dati excuſatur quis à Simonia. Quia non excuſatur ratione modici pretii, ſi eſſet ex pacto: ſed quia præſumitur datum fuiſſe liberaliter; tum quia modicum: tum & præcipuè quia fuit datum in neceſſitate, & inter fratres.

PUNCTUM II.

Quotuplex ſit Simonia?

SUMMARIUM.

1 *Simonia alia eſt juris divini & naturalis, alia poſitivi, & explicatur Simonia juris divini, & naturalis.*

2 *Explicatur ſimonia juris poſitivi.*

3 *Deinde*

3 *Deinde Simonia alia eſt mentalis, alia conventionalis, alia realis, & expenduntur.*

1. PRimo dividitur ſimonia in eam, quæ eſt juris divini, & naturalis, & in eam, quæ eſt juris poſitivi: quam diviſionem ferè omnes admittunt cum Gloſſa. *in cap. pridem, de Pactis, verſ. illicita pactionis, & cap. ex part. 1. de officio judicis deleg. verſ. dimittere cap. ſalvano*, 1. *q.* 3. *verſ. & judicem*, & conſtat ex aliis, quæ latè tradit Suar. *lib.* 4. *cap.* 2. *&* 7. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 2. *& ſeqq.* Vocatur autem ſimonia juris divini, & naturalis, quando aliqua res de ſe ſpiritualis venditur, aut emitur, ut ſi venderes ſacramenta, aut calicem conſecratum pluris ob conſecrationem; aut imagines, & alia benedicta pluris ob benedictionem: & in hac Simonia non poteſt Pontifex diſpenſare.

2. Simonia autem juris poſitivi eſt, quæ à ſola lege Eccleſiaſtica ortum habet: ſolet enim lex Eccleſiaſtica commutationem rerum ſpiritualium, hoc eſt beneficiorum prohibere: *cap. quæſitum, cap. cum olim de rerum permutat. cap. cum pridem, cap. clerici de Pactis, & cap. conſtitutus cum aliis de tranſactionibus* ne permutantes labem ſimoniæ incurrant: Item *in cap. ſi quis Epiſcopus* 1. *q.* 1. *& cap. ſalvatur* 1. *q* 3. affirmatur eſſe Simoniam vendere officium œconomi, vicedomini, advocati, ſacriſtæ, caſtaldi; quæ tamen venditio, ut bene dicit Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 4. *num.* 26. non eſt contra jus divinum; quia ſunt officia temporalia ordinata ſolum ad temporalium adminiſtrationem; neque eſt in illis ulla ſanctitas per conſecrationem, aut benedictionem. Nam œconomus eſt, qui res Eccleſiæ, & canonicorum gubernat; vicedominus eſt œconomus rerum Epiſcopi, advocatus, qui cauſis Eccleſiæ tractandis præeſt; caſtaldus eſt, qui aliàs dicitur majordomus, ut explicat gloſſa. Difficultas verò eſt; an hæc Simonia juris poſitivi ſit propria ſimonia? Affirmat Suar. & Leſſius *locis citatis*. Negat Durand. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. Sotus *lib.* 9. *de juſtit. q.* 5. *art.* 2. *ante reſponſionem ad argumenta*, Victor. *in relect. de Simonia, n.* 15. *& ſeq.* Man. Rodrig. *tom.* 2. *ſumm. cap.* 56. *n.* 2. *&* 3. Ego vero exiſtimo cum Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *part.* 5. *à verſ. ſecundo pag.* 1667. *& ſeqq.* fortè eſſe controverſiam de ſolo nomine; in primis enim negari non poteſt Eccleſiam ſuis præceptis conſtituere poſſe materiam in rectitudine illius virtutis, quacum habet aliquam connexionem, & ſimilitudinem: hac enim ratione percuſſionem clerici conſtituit in materia ſacrilegii ob reverentiam ordinis, quo clericus eſt inſignitus, & eodem modo pollutionem effuſionemque ſanguinis in Eccleſia ob loci reverentiam prohibita, fecit ut eſſent ſacrilegia: ita ſimiliter prohibens permutationem beneficiorum, venditionem officii adminiſtratoris rerum Eccleſiaſticarum ob majorem reverentiam rerum ſpiritualium & ut omnis ſimoniæ ſpecies vitetur conſtituit ſanè hæc omnia in materia religionis, atque adeo efficit tranſgreſſionem illorum eſſe contra religionem. Quod vero talis tranſgreſſio conſtituatur in propria ſpecie Simoniæ, ejuſdemque ſit rationis cum Simonia juris divini. Hoc ergo dico eſſe quæſtionem de nomine. Certum enim eſt cum illa convenientiam aliquam habere, tum in materia videlicet in commutatione non gratuita; tum etiam in eo, quod adverſatur eidem virtui, ſcilicet religioni; tum etiam in pœnis.

3. Secundò dividitur Simonia in mentalem, conventionalem, & realem; quæ diviſio communiter recepta eſt à juriſperitis, & Theologis. Mentalis eſt quando nullo pacto præcedente, ſed affectu animi ſpirituale donatur, ut temporale acquiratur, vel è contra v. g. ſi conferens alicui beneficium, intendas obligare illum ad reddendum temporale, vel è contra ſi conferas temporale, & intendas propter ipſum obligare alium ad reddendum ſpirituale. Vocatur autem hæc Simonia mentalis, non quia in actum exteriorem dandi, & recipiendi non exeat; ſed quia iniquus animus non declaratur: ut benè advertit Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 16. *part.* 5. *in princip.* & de hac Simonia loquitur *cap. Tua nos*, §. *licet & cap. ult de Simonia*: ubi cum datur beneficium, vel reſignatur ea intentione, & affectu deciditur ſimoniam eſſe, & apud judicem divinum, qui eſt ſcrutator cordium debere puniri.

Conventionalis Simonia eſt, quæ mentali ſuperaddit externam conventionem, ſeu pactum; ex neutra tamen parte completum, vel ſaltem non completum ex utraque parte. Navarr. *c.* 23. *n.* 103. Valent. *diſp.* 6. *q.* 16. *part.* 5. *verſ. & notandum pag.* 1669. Ratio eſt; quia realis, & completa, perfectaque venditio non dicitur, quouſque contractus ex utraque parte compleatur. Adverte tamen, ſi ſolum pollicitationem feceris de pretio, ſi tibi daretur beneficium: neque alius pollicitationem acceptaverit, conventionalem ſimoniam non committis: quia non eſt conventio, quouſque promiſſio acceptata ſit; ſic Farinac. *lib.* 1. *deciſ.* 34. *num.* 4. 5. *&* 6. ubi alios refert. Realis Simonia dicitur, quando ex utraque parte completur contractus, ita ut ex una parte donetur ſpirituale, & ex alia pretium vel pars pretii. Unde Simonia realis ſupponit conventionalem, & conventionalis ſupponit mentalem ſaltem ex natura rei, & ſecluſa lege poſitiva.

PUNCTUM III.

Quæ habeant rationem pretii ad conſtituendam Simoniam.

SUMMARIUM.

1 *Explicatur in genere, quæ res habeat rationem pretii.*
2 *Remiſſio debiti, aut permiſſio remittendi rationem pretii habet.*
3 *Item mutatio pecuniæ.*
4 *Deinde penſio ſolvenda.*
5 *Rurſus beneficii reſignatio, collatio, aut permutatio. Sed hoc intelligendum eſt de beneficio non ipſo jure vacante.*
6 *Quid dicendum, ſi in beneficii collatione peteretur juramentum de non reſignando tale beneficium cum penſione?*
7 *Quid ſi peteretur, ut prius reſignaret habitum.*
8 *Obſequium beneficiarii verè poteſt rationem pretii habere.*
9 *Preces, interceſſiones, favores, & laudes ſub pretio comprehendi poſſunt.*

1. UT clarius eſſentia ſimoniæ intelligatur, examinandum eſt pretium ad ipſam requiſitum: conſiſtit enim Simonia in emptione, & venditione, quæ abſque aliqua re habente rationem pretii effici non poſſunt.

Quæ verò res habeat rationem pretii? Reſpondet optimè Gregor. & doctores omnes *in cap. ſunt nonnulli, & cap. ordinationes, cap. de ordinationibus* 1. *quæſt.* 1. *cap. ſalvator.* 1. *quæſt.* 3. diſtinguuntque triplex donum, ſcilicet munus à manu, munus ab obſequio, munus à lingua. Munus à manu eſt pecunia, ſub qua comprehenditur quidquid poſſidetur in terra ut dixit Auguſt. *in cap. totum* 6. 1. *q.* 1. Munus ab obſequio eſt obſequium præſtitum Eccleſiæ, collatori, electori, patrono, vel amicis eorum. Munus à lingua intelliguntur favores, interceſſiones, laudes, preces, &c. Omnia autem hæc poſſunt eſſe pretium in ſpiritualibus, & ſufficiunt ad ſimoniam conſtituendam, ut conſtat ex *c. etſi quæſtiones, c. tua nos, c. in tantum de Simonia.*

Neque obſtat §. *item pretium, inſtit. de empt. & vendit.* ubi declaratur non eſſe propriè emptionem, & venditionem, quando una res pro alia commutatur non interveniente pecunia: quia non eſt major ratio, quare una potius, quam alia habeat rationem pretii. Non inquam obſtat,

obstat, quia tibi loquitur J.C. inter commutationem rerum ejusdem ordinis. Secus verò est dicendum, quando temporale datur in commutationem rei spiritualis: tunc enim temporale propter affinitatem cum pecunia habet rationem pretii, potius quam spirituale. Adde ad Simoniam sufficere contractum esse onerosum, esto propria emptio, & venditio non intercedat, ut ex dictis, & ex dicendis constabit.

2. Sed ut clarius doctrina eluceſcat, placet declarare aliqua, in quibus dubium esse poterat; an sufficerent ad pretium constituendum, ac proinde ad Simoniam?

Primò igitur comprehenditur sub munere à manu remissio debiti aut promissio remittendi debitum: tenet multis allegatis Flamin. Paris *lib.* 14. *de resignat benef. q.* 7. *n.* 32. *& num.* 71. *& constat. ex cap. talia*, 8. *q.* 3. *& ibi* Glossa; & expresè supponitur *in cap. veniens* 10. *de testibus* & *ibi* Glossa Panormit. & alii. Qua ratione *in cap penult. de Simonia*, tam ordinans, quam ordinatus suspenditur; eo quod petierit ordinans ab ordinando promissionem nihil ab eo postulandi in debitam sui sustentationem; eo quod sine titulo illum ordinaverit: & de ordinato habetur expresè *cap. per tuas* 3. *de Simonia*, Ratio est, quia Episcopus ordinans vel præsentans aliquem ordinandum sine titulo, tenetur ad alendum illum: ut deciditur *cap. cum secundum de Præbendis*. Ergo si petit hanc obligationem sibi remitti, petit aliquid pretio æstimabile, ac proinde sufficiens ad simoniam.

Ex hac doctrina infert Navarr. *in summ. c.* 27. *n* 158. §. *declaratio prima*, & Suar. *lib.* 4. *de Simonia*, *c.* 38. *n.* 5. constituentem ex bonis propriis alicui ordinando titulum seu patrimonium, si ab illo recipiat promissionem de nihil postulando, committere simoniam ultra peccatum indebitæ ordinationis, cujus est particeps: quia media remissione debiti constituit tibi titulum ad ordines, sicut patronus præsentans ad beneficium, si promissionem peteret non petendi redditus, absque dubio esset simoniacus. Verum contra sentiendum est cum Cardin. Tolet. *lib.* 1. *summ. cap.* 48. *n.* 10. cujus fundamentum est non quia remissio debiti non sit munus manu sufficiens ad constituendam simoniam: sed quia datio patrimonii non est quid spirituale, nec propriè ad ordines præsentatio. Unde *n.* 12. *in fine*, dicit ita fuisse determinatum in sacra pœnitentia, scilicet non incurrere simoniam, qui ordinatur accepto patrimonio, & facto pacto de illo alienando, vel rescindendo, &c.

3. Secundò sub munere à manu comprehenditur mutuatio pecuniæ. Quapropter qui beneficium, vel aliam rem spiritualem tribueret sub conditione pecuniæ mutuandæ, absque dubio simoniam committeret tam dans, quam recipiens. Et idem est, si petatur dilatio debiti ex justitia solvendi hic, & nunc; vel è contra, si petatur debiti solutio, antequam debeatur: quia hæc mutationi æquivalent, imo nihil aliud esse videntur. Ratio omnium est: quia esto mutuum non sit specialiter pretio æstimabile: negari tamen non potest esse quoddam temporale commodum sufficiens ad movendos animos: ut notat Bald. *in leg. quisquis*, *Cod. si certum petatur*, ubi exilio punitur, qui mutuat judici, quia censetur quasi emptor legum propter efficaciam quam habet ad animos corrumpendos. Idemque tradit *in leg.* 1. *ff. Calumniatorib.* Ergo petere hoc commodum temporale in commutationem rei spiritualis sufficiens omninò est ad simoniam: cum in datione rei spiritualis omnis pactio, omnisque conditio, quæ de jure non inest, abesse debet, ut constat ex *cap. ultim. de Pactis*, *& aliis*, & ita pro certo supponit Navarr. *c.* 23. *n.* 101. *in fine*, *& conf.* 14. *n.* 6. *de Simonia*, *& conf.* 23. *n.* 2. Ugolin. *tab.* 1. *cap.* 9. §. 5. *n.* 2. Lessius *lib.* 2. *c.* 20. *dub.* 9. Suar. *lib.* 4. *de Simonia c.* 38. *n.* 7. Molin. *tract.* 2. *de justit. disput.* 310. §. *quoad ultimum*, *pag.* 72. Flamin. *de resignat. benef. tom.* 2. *lib.* 4. *q.* 7. *à num.* 2. *& tract. de confidentia*, *q.* 36. Nicolaus Garcia 11. *part. de benef. cap.* 3. *num.* 131. *& seq.* Azor. 2. *p. instit. moral. lib.* 7. *quæst.* 2. Arag 2. *q.* 78. *art.* 2. *pag.* 683. Man. Rodrig. *tom.* 2. *summ. vers. Simonia*, *cap.* 59. *n.* 3. *in secunda conclus.* Neque obstat usuram non esse, si pecuniam mutuans petat, ut sibi triticum mutuarius remutet juxta *cap.* 1. *de Usuris*: & docet Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de Simonia*, *cap.* 37. *num.* 16. *fine*, cum D. Thom. *q.* 79. *art.* 2. *ad* 4. *& cap.* 38. *n.* 7. Lessius *lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 8. *in princ.* Quia in hujusmodi casu ideo non est usura; quia non petis commodum aliquod diversum ab eo quod ipse præstas. At in largitione rerum spiritualium, cum maxima puritas requiratur, venire non possunt commoda temporalia in permutationem; imo quo minus æstimabilia sunt, ideo videtur gravior irreverentia spiritualibus irrogari admittendo commutationem, & permutationem unius cum alio, ut rectè Suar. *suprà*. Adverto tamen hæc omnia intelligenda esse, quando datur mutuum ex pacto, & conditione, ut detur beneficium: secus vero quando liberaliter datur ad benevolentiam captandam, vel ingratitudinem beneficii accepti, sive hoc sit ante, sive post, sive in ipsa beneficii collatione, ut notarunt Flamin. & Garcia *suprà* & infra latius dicemus.

4. Tertio sub munere à manu comprehenditur pensio solvenda: quia est quædam promissio pecuniæ solvendæ. Quocirca si Episcopus (& à fortiori est de quolibet alio electore) conferens alicui beneficium conveniat cum eo, vel cum alio tertio de admittenda pensione sibi, vel alteri aliàs non collaturus non est dubium ibi intercedere simoniacam pravitatem, ut constat ex *cap. ult. ut Eccles. statut. benefic. sine diminut. conferantur*. Nam licet Episcopis liceat ad tempus pro causa justa, & necessaria beneficiis Ecclesiasticis pensionem imponere, ut constat ex *supradicto cap. & ex cap. si propter de Rescript. in* 6. *ex Clement.* 2. *de rebus Eccles. non alienand.* ubi *glossa* verbo *defensor*, nunquam tamen licet in largitione beneficii expostulare consensum de admittenda pensione, & sub gravamine conferre, quando beneficium ipsum gravatum non erat, ut docet benè Flamin. *lib.* 6. *de resignat. q.* 2. *n.* 3. & Suar. *lib.* 4. *cap.* 38. *num.* 10. & ratio est: quia præsumitur ibi esse iniquam pactionem, cum consensus ejus, cui dandum est beneficium, necessarius non est ad reservationem pensionis: quia ipsemet Episcopus potest causa justa, & necessaria intercedente reservare fructus beneficii vacantis, vel partem eorum. Video tamen nullam pensionem impositam ab Episcopo sine confirmatione Pontificis vires obtinere: quia est satis probabile per non usum hanc facultatem amisisse: tenet absolutè Valent. 2 2. *disp.* 6. *q.* 16. *p.* 3. *in fine*, Ludov. Lopez *instruct.* 1. *part. cap.* 303. post Sotum *lib.* 9 *quæst.* 7. *art.* 2. Tolet *summ. lib.* 5. *cap.* 62. *in fine* Zecchius *de benef. & pensionibus cap.* 11. *num.* 2. *in princip.* Ledesma 2. *part. summ. tractat.* 12. *conclus.* 20. & 21.

Huc spectant varii casus, quos tractat Navarr. *in variis consil. de Simon. ut conf.* 47. de illo beneficii prætensore, qui cum aliquo curiali convenit, ut sibi auxilium ferat ad beneficium obtinendum, sub conditione solvendi illi pensionem; & in *conf.* 57. de alio, qui cum aulico paciscitur, ut sibi de vacantibus beneficiis statim notitiam præbeat promittens se consensurum pensioni imponendæ in favorem ejus. Quia promissione pensionis paratur via ad beneficium. Vide alios casus apud Flamin. *de resignat. lib.* 14. *q.* 4. *à num.* 5.

5. Quartò sub munere à manu comprehendi etiam potest beneficium propter temporale annexum: docet cum communi Sylvest. *verb. Permutatio* 2. *quæst.* 7. & 13. Navarr. *conf.* 43. *de Simon.* Suar. *lib* 4. *cap.* 31. *num.* 14. Unde si in collatione alicujus rei spiritualis petatur permutatio, aut resignatio alicujus beneficii, absque dubio committitur Simonia, saltem ex jure Ecclesiastico, quia non solum habet verum, quando petitur permutatio, & resignatio in favorem tertiæ personæ, juxta *cap. de Societ. de Simonia*, *cap. cum pridem*, *cap. ultim. de pactis*, sed etiam quando absolutè petitur cessio beneficii absque signatione personæ. Quod ut plenè intelligatur

ſciendum eſt aliqua eſſe beneficia taliter incompatibilia, ut uno obtento, vacet alterum ipſo jure, ut ſi habeas beneficium cum cura animarum, dignitatem, perſonatum, vel officium, & accipias ſecundum hujus generis, obtenta pacifica poſſeſſione ſecundi vacat primum; ita habetur *cap. de multa, Prebendis*, & clarius *in extravag. execrabilis eodem.* Idem eſt de præbendis uniformibus ſub eodem recto, ut patet *cap. litteras 9. de conceſſ. præbendæ*, ut duo canonicatus, quare ſi habeas unum canonicatum, & obtineas alium per pacificam poſſeſſionem in eadem Eccleſia vacabit prior. Reliqua verò beneficia etiam reſidentiam poſtulantia non vacant ipſo jure per obtentionem, & poſſeſſionem pacificam ſecundi, ſed veniunt vacanda. Non enim canonicatus vacat ipſo jure obtenta parochia, aut dignitate, alia extra Epiſcopalem neque parochia, aut dignitas, obtento canonicatu, alioque beneficio ſimplici; quia nullo jure id cautum eſt; ita Navarr. *lib. 3. conſ. 29. de Prebendis*, Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 7. num.* 144. iis poſitis.

Dicendum eſt ſi alicui conferatur beneficium incompatibile omnino cum eo quod habet, & petatur ut relinquat prius, Simonia non eſt: ita Abbas *in cap. ſignificaſti de elect. in 6. gloſſa cap. ad audientiam tom. de Reſcript. verſ. renunciantes*, Ugolin. *de Simonia tab. 1. cap. 11. n. 4.* Nicol. Garcia *tom. 2. de benef. p. 8. cap. 2. n. 22. & 28.* Ratio eſt, quia hæc conditio de jure ineſt neque ab illo petitur, quod ipſe præſtare non teneatur. Secus verò ſi peteretur, ut relinqueret prius ante captam ſecundi poſſeſſionem, ut dicemus. Et idem eſt ſi peteretur, ut relinqueret liberè aliud habitum vel in favorem alicujus, quod tamen non vacat ipſo jure, quia tunc expoſtulatur aliquod onus, quod de jure non ineſt; ac proinde inducit ſimoniam, ita Garcia aliis relatis *ſupra n. 17. 24.* & eſt communis ſententia. Hæc tamen omnia intelligenda ſunt, quando datur beneficium ſub eo onere, & conditione, ut reſignet aliud: ſecus verò ſi reſignatio non peteretur, ut obligatoria. Quocirca Man. Rodrig. *c. 64. n. 42. ſum.* cum Navarr. *lib. 5. conſil. tit. de Simonia conſ. 23.* diſtinguit in eo, qui patrono habenti jus præſentandi ad aliquam præbendam pinguem, offerret beneficium ſimplex ea conditione ut ipſe præſentetur ad talem præbendam: an ſcilicet fiat ea conditione principali, & immediata propter aſſecutionem beneficii, an vero fiat tanquam cauſa impulſiva, & motiva, hoc eſt ad movendam voluntatem, & illum inclinandum ad talem præſentationem: ſi hoc ſecundo modo fiat, affirmat ſimoniam non eſſe.

6. Hinc deciditur quæſtio, quam tractat Navarr. *conſ. 1. ut Eccleſiaſt. beneficia*; Videlicet, an ordinarius in collatione beneficii exigere poſſit à collatorio juramentum de non reſignando illud cum penſione, neque in favorem alicujus, ſed liberè? Cui quæſtioni reſpondet negativè Navarr. *ſupra*, & Flamin. Pariſius de *conſid. quæſt. 52.* & Ugolin. *tab. 1. de Simonia cap. 8. §. 3. n. 2.* & addunt Navarr. & Flamin. tale juramentum ſi apponatur nullum eſſe ſeu poſſe collatorium non obſtante eo reſignare beneficium cui voluerit, & cum penſione, &c. Verum Nicol. Garcia *de benefic. tom. 2. 8. p. num. 33. 34. 39. & ſeqq.* diſtinguit, aut juramentum exigitur ante collationem beneficii, aut beneficium confertur cum onere præſtandi poſtmodum dictum juramentum: Si hoc ſecundo modo fiat affirmat committi ſimoniam: quia jam datur beneficium cum onere, & pacto, quod de jure non ineſt: contra deciſionem *cap. quam pro 1. q. 2. cap.* Attoldus *8. q. 3. cap. fin. de pactis cap. tua nos de Simonia:* Si verò juramentum ante collationem exigatur, non videtur ibi committi ſimoniam; quia non petitur aliquid, quod in utilitatem collatoris, aut alterius directè cedat. Hæc tamen ratio non eſt efficax; nam ſive juramentum poſt collationem, ſive ante præſtetur, eodem modo cedit in utilitatem collatoris; ac proinde ſi in uno caſu committitur Simonia, etiam in alio. Adde ſi alicui conferretur beneficium curatum cum onere ut reſignaret liberè ſimplex, omnes admittunt committi ſimoniam, eſto reſignatio non cederet in utilitatem conferentis beneficium, aut alterius directè. Et ratio eſt; quia petitur conditio aliqua in collatione beneficii, quæ de jure non ineſt, & quæ de ſe eſt oneroſa: igitur cum juramentum de reſignando beneficio liberè, & ſine penſione, caſu quo debeat reſignari, de jure non inſit beneficio accipiendo abſolute videtur committi Simonia: ita ut probabilius defenſo, eſto Man. Rodrig. *tom. 2. ſum.* verbo *Simonia, c. 60. n. 4.* & Cordub. *in ſum. q. 30.* contra teneant.

7. Idem à fortiori exiſtimo, in caſu quo Epiſcopus intendens nominare, ſeu conferre parochialem alicui oppoſitori habenti aliam parochialem, peteret ab eo, ut prius dimitteret parochialem, quam habet. Nam ſi dimittens ea conditione reſignet, ut ſibi Epiſcopus ſecundam parochialem concedat, aut ad illam nominet, abſque dubio eſt Simonia, cum pro collatione, ſeu nominatione ad beneficium aliquid faciat, ad quod de jure non tenetur. Et idem eſt, ſi reſignatio fieret ſalvo jure, hoc eſt ſi non aſſequeretur ſecundam reverteretur ad primam. Secus verò dicendum eſt ſi liberè, & ſine ullo pacto, & conditione tacita, vel expreſſa fieret reſignatio, (quod credendum non eſt) ita tradit Garcia *tom. 2. de benef. p. 8. cap. 2. num. 46. & ſeqq.* & advertit conſtitutum in ſacris, neque habentem aliunde, unde ſuſtentari poſſit, nullo modo poſſe etiam liberè, & ſine ullo pacto reſignare primam, quouſque obtineat ſecundam, & maximè ſi ad titulum primæ ordinatus ſit ex *decreto Concilii de reformat. ſeſſ. 21. cap. 2. & ex conſtitutione 58. Pii V.* Ex dictis infero generaliter quamlibet obligationem oneroſam eſſe ſufficiens munus à manu ad inducendam ſimoniam. Unde ſi aliquis daret rem ſpiritualem ea conditione ut in matrimonium duceret conſobrinam, eſſet ſimoniacus: ita Tolet. *c. 90. n. 3.* Et ratio eſt; quia ſpiritualia ab omni pacto debent eſſe aliena *cap. fin. de Pactis*, & aliis.

8. Munus ab obſequio ut diſtinguitur à munere à manu nihil aliud eſt quam obſequium præſtitum per propriam perſonam: quod autem hoc obſequium ſufficiat ad pretium requiſitum in Simonia admittunt doctores omnes: Et ratio eſt manifeſta; quia pecunia compenſari ſolet. Ex quo fit, ſi electo, aut collator alicujus beneficii intendat ipſo beneficio ſolvere debita juſtitiæ contracta ratione obſequii eſſe Simoniam. Exemplis declaro. Epiſcopus habens Vicarium, aut viſitatorem, cui tenetur ſingulis annis ſalarium tribuere, nec tamen tribuit, ſi poſtea conferens illi beneficium, intendat ab omni illo debito liberari, erit ſimoniacus. Idem eſt ſi det beneficium ea conditione, ut beneficiatus grammaticam, geometriam, aut aliam doceat ſcientiam ipſum Epiſcopum, vel quodvis aliud obſequium præſtet beneficio minime annexum, ut dicere aliquas miſſas, recitare aliquas orationes, promovere negotia, &c. Quia omnia probantur, ex *cap. cum eſſent de Simonia*: ubi promiſſio cuidam facta de beneficio illi præſtando, ſi negotium quoddam promittentis in Romana curia promoveret, ſimoniaca cenſetur: & ita latiſſimè tradit Suar. *lib. 4. c. 39. à num. 5. & num. 12.* & Man. Rodrig. verbo *Simonia c. 39. num. 9.*

Neque obſtat *c. ſignificatum de Prebendis*, ubi Epiſcopus cum capitulo appoſuerunt præbendæ vacanti onus, ut qui ad illam eligeretur, miſſam de ſancta Maria quotidie diceret: nam ibi nullum fuit pactum cum electo celebratum, ſed ipſemet Epiſcopus, & capitulum, quibus poteſtas erat onus illud apponendi, appoſuerunt illud, & onere jam poſito manifeſtarunt eligendo in quo nulla eſſe poteſt Simonia.

9. Tandem de munere à lingua dicendum eſt. Dixi preces, interceſſiones, favores, & laudes ſub munere à lingua comprehendi: quia hæc pretio æſtimantur ſi in commutationem rerum ſpiritualium expoſtulentur: & in hoc ſenſu poſſunt eſſe pretia Simoniæ. Explico. Præſentas

sentas in beneficium famulum alicujus principis ea conditione, ut te apud principem laudet, ut sic possès ad pinguiorem Ecclesiam devenire, committis Simoniam: ita expressè Soto cum D. Thom. *lib. 9. quæst. 7. art. 3. §.* quod si. Idem est, si nolles conferre beneficium alicui, nisi ipse, vel faciat, ut persona aliqua nobilis, quam desideras obligatam habere, à te petat: est enim talis gratia, & favor à te expostulatus pretio æstimabilis, & insuper eligendo imponitur onus, quod de jure non inest *sic* Suar. *lib. 4. de Simonia cap. 40. num. 13.* & hæc doctrina habetur expressè in *cap. sunt nonnulli 1. q. 1.* ubi de illis, qui sacros ordines pro humana gloria largiuntur, dicitur, hi nimirum quod gratis acceptum est gratia non tribuunt; qui a de impenso officia sanctitatis munus expetunt favoris.

Quod si preces, & commutationes non offerantur in commutationem spiritualium, sed ad inflectendum animum ipsius conferentis, qualiter sæpè solent preces offerri, nequaquam nunc habent rationem pretiij, & manifestè constat ex *cap. tua nos, de Simonia*, ubi de eo, qui rogaverit humiliter, ut in canonicum admitteretur, subditur fieri posse absque scrupulo simoniacæ pravitatis. Ita explicat hanc doctrinam D. Thom. *2. 2. q. 100. art. 5. ad 3.* Victor. *relect. de Simonia à num. 36.* Soto *de justit. lib. 9. q. 7. art. 3.* Navarr. *cap. 23. n. 102.* Flamin. *cum aliis lib. 14. de resignat. quæst. 7. num. 12.* Suarez *lib. 4. cap. 40. n. 2. & seqq.* Greg. Lopez *leg. 4. tit. 17. part. 1. vers. de Simonia.* Tolet. *lib. 5. cap. 84. n. 5.* Man. Rodrig. *tom. 2.* verbo *Simonia, c. 56. n. 7.* & Valent. *disp. 6. q. 16. p. 3. vers. quarto sequitur pag. 1648.* Ait namque, dare beneficium propter preces, aut consanguinitatem quando exauditio precum, & intuitus consanguinitatis non resolvitur, in aliquod commodum temporale tanquam in pretium non est Simonia.

Ex iis explicatur Textus in *cap. Nemo 14. de Simonia*, ubi prohibetur pœnitentiam ad reconciliationem adducere vel ab illa removere gratia, vel favore & subditur; quia simoniacum est utrumque, intelligi enim debet de gratia, vel favore expostulato in commutationem, & recompensationem doni spiritualis. Quod vero in illo cap. indicatur familiaritatem, aut consanguinitatem esse sufficiens pretium ad simoniam inducendam, si propter illa detur beneficium, explicari debet de familiaritate, & consanguinitate expostulata in recompensationem. Quod non potest habere verum, nisi in casu quo conferens beneficium consanguineo, intenderet consanguinem obligare ad consanguinitatem, vel familiaritatem, quæ inter ipsos est manifestandam. Verum si detur beneficium consanguineo: quia consanguineus est, & familiaris, nullo modo esse potest pretium simoniæ; quia ibi conferens beneficium nihil expostulat; erit tamen vitium acceptionis personarum si consanguinei minus digni, aliis dignioribus præferantur: & ita tradit D. Thom. *Supra art. 5. ad 3.* Covarr. *lib 1. var. c. 5. n. 4.* Flamin. *de resignat. lib. 14. q. 7. n. 19.* Suar. *lib. 4. cap. 37. num. 6.* Valent. Man. Tolet. & alii supra relati.

Punctum IV.

De contractu emptionis & venditionis requisito ad Simoniam.

SUMMARIUM.

1 *Proponitur dubitandi ratio contractum necessarium esse.*
2 *Ad simoniam jure naturali prohibitam necessarius est contractus onerosus.*
3 *Si spirituale principaliter detur ob munera, & obsequia temporalia, an sit Simonia? Resolvitur, si pactum interveniat, secus illo secluso.*
4 *Donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi spirituale non constituit contractum simoniacum ex natura rei.*
5 *Debet procedere contractus Simoniæ naturalis, & divinæ ex voluntate commensurandi temporale cum spirituale.*

1. EXplicuimus quæ possunt in emptione, & venditione rerum spiritualium sortiri rationem pretii. Restat explicandum quid requisitum sit, & sufficiens ad constituendam emptionem, & venditionem.

Ratio dubitandi est; quia dari potest pecunia propter spirituale consequendum absque labe simoniæ, ut contingit in eo, qui donis, & muneribus procurat animum conferentis spirituale ad se inflectere: & in famulis qui Episcopo serviunt propter beneficium, quod consequi sperant? aliàs non servituri: imo etiam absque scrupulo aliquo videmus dari pecuniam non gratis, sed cùm obligatione dicendi sacrificia, ministrandi sacramenta; & tamen sacramenti administratio, & Missæ celebratio non obinde simoniaca censentur. In quo ergo sita est natura hujus contractus emptionis, & venditionis?

2. Respondeo, & dico primo emptionem, & venditionem requisitam ad simoniam ex natura rei necessario debere esse contractum onerosum: quare si gratis, & absque aliqua obligationis legalis impositione detur pecunia, & quodlibet aliud donum, Simonia non est: & hac ratione excusant doctores famulum inservientem Episcopo ferè absque aliquo stipendio: quia medio illo obsequio gratis, & absque pacto exhibito intendit conciliare animum sui domini, ut de beneficio vacando provideat: & ita tenet Tolet. *cap. 90. n. 4.* Valent. *disp. 6. quæst. 26. part. 3. vers. in contrarium pag. 16. 54.* Man. Rodrig. *cap. 94. num. 2. in prima conclusione, & cap. 60. num. 5.* Ex quo fit, si te sentias obligatum antidotali obligatione pro beneficio impenso, potes hanc obligationem compensare muneribus, obsequiis, & aliis hujusmodi: ita supradicti doctores. Item est, si resignes beneficium ea intentione, & spe, ut alterum tibi à superiore conferatur, alias non resignaturus, non eris simoniacus si non intendas obligare superiorem obligatione alia præter antidotalem: ita expressè Valent. *disp. 6. q. 13. p. 3. vers. sunt tamen, pag. 1660.* cum Soto *quæst. 7. art. 2.* & colligit. *ex cap. unico, de Rerum permutat. in 6.* & consentit Man. Rodrig. *tom. 2. sum. cap. 57. n. 8 fine*, Farin. aliis relatis *lib. 1. conf. 75. num. 3. 44. & 48. & 53. post medium, & 68. & num. 8. in fine.* Et addit Valent. hoc etiam verum esse, etsi prædictam spem verbis, aut scripto exprimat superiori: quia quod licet optare, licet etiam verbis exprimere, & in jure nullibi reperitur prohibitum, ne talis spes exprimatur.

3. Dubitant tamen doctores, an si spirituale principaliter detur ob hæc munera, & obsequia temporalia, vel è contra hæc obsequia, & munera temporalia propter spirituale consequendum principaliter fiant, sit sufficiens ad simoniacum contractum constituendum. Affirmat Gabr. *in 4. dist. 25. q. 2.* Adrian. *quodlibet 9.* Navarr. *cap. 23. n. 101.* Còvarr. *lib. 1. var. resolut. c. ult. n. 3.* & videtur esse de mente D. Thom. *2. 2. quæst. 100. art. 5. id 3. & quod lib 8. art. 11.* ubi ait illicitum esse ire ad Ecclesiam propter distributiones quotidianas principaliter tanquam propter finem secundarium.

Dicendum tamen est cum Soto *lib. 9. de justit q. 6. art. 2. ante responsionem ad argumenta*, & Victor. *relect. de Simonia num. 33. & seqq.* & Valent. *disp. 6. q. 16. p. 3. vers. sed possunt pag. 1651.* Suarez latissimè *lib. 4. c. 44. à num. 11.* aliis relatis Farinac. supradictis locis allegatis, dationem spiritualis propter temporale, aut econtra principaliter constituere simoniam, casu quo aliqua pactio interveniat: nam secluså pactione certum est emptionem, & venditionem esse non posse, nec contractum, & consequenter neque simoniam: imò neque ad peccatum mortale damnandum est, sicut qui propter vanam laudem

dem principaliter recitaret, aut eleemoſynam tribueret, non damnatur peccati mortalis, ſed ſolum ei dicitur recepiſſe mercedem ſuam: & ſecundum hanc doctrinam explicandus eſt Text. *in cap. tua nos, de Simonia*: ubi de eo qui ad canonicatum rogavit admitti, dicitur, ſi ea intentione ducatur, ut per temporalia bona ſpiritualia valeat adipiſci, & clerici qui eum in fratrem admittunt non eſſent ad eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri; ſine dubio tam iſte, quam illi apud diſtrictum judicem culpabiles judicantur. Explicari enim de intentione, qua per temporalia bona, tanquam per pretium ſpiritualia valet adipiſci, non de intentione, qua per temporalia bona liberaliter donata ſperat ſpiritualia adipiſci.

4. Dico ſecundo: donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi ſpirituale non conſtituit ex natura rei emptionem, & venditionem ſimoniacam: ita Gloſſa *in c. ſignificatum, de Præbendis*, & *ibi* Panorm. *n.* 8. & Gloſſa *in c. ult* 21. *q.* 2. per Textum *ibi*, idem tenet Caiet. *quæſt.* 10. *art.* 3. Soto *q.* 7. *art.* 2. Victor *relect. de Simonia* 2. *p. n.* 20. Redoan. *p.* 2. *c.* 27. Valent. *diſp.* 6. *quæſt.* 16. *p.* 3. *verſ. ad ſecundam rationem* Gutierr. *canon. quæſt. cap.* 29. *n.* 13. Suar. *lib.* 2. *cap.* 46. *a n.* 4. qui alios referunt, & eſt communis, & in praxi omnino recepta. Hac enim ratione licet cum beneficiato paciſci de ſtipendio pro Miſſis dicendis, ſacramentis miniſtrandis Item fructus beneficii, decimæ, & oblationes ea conditione, & pacto donantur, ut beneficiatus ſacra præſtet miniſteria. Adde illicitum eſſe relinquere annuos redditus in anniverſariis & fundatione capellæ cum obligatione tot ſacrificia celebrandi, & tamen hæc obligatio non ſufficit ad conſtituendam veram emptionem, & venditionem. Ergo optimè ſtat eſſe donationem cum obligatione, & pacto, atque adeo quaſi contractum oneroſum abſque ſimonia. Ratio eſt, quia in iis caſibus non das pecuniam pro re ſpirituali ex voluntate, qua velis tanti æſtimare pecuniam, quanti æſtimas rem ſpiritualem, ſeu ex voluntate qua velis temporale cum ſpirituali commenſurare: hoc enim eſt, quod neceſſariò requiritur ad propriam emptionem, & venditionem: ſed donas pecuniam in ſuſtentationem miniſtri non abſolutè, ſed ſub conditione miniſtrandi ſacramenta tibi, & celebrandi ſacrificia. Quod licitum, & honeſtum eſſe videtur.

5. Ex dictis ergo fit ad contractum emptionis, & venditionis neceſſariò requiri dationem pecuniæ procedere ex voluntate commenſurandi illam cum re ſpirituali, ac illam tanti æſtimandi. Secluſa autem hac voluntate, etiamſi detur ſpirituale ut temporale conſequatur, vel etiam detur temporale cum obligatione donandi ſpirituale, nulla erit propriè ſimonia. Dixi ex natura rei: nam jure Eccleſiaſtico in materia beneficiorum quælibet donatio cum pacto conſtituit ſimoniam, ut videbimus. De aliis verò materiis pergimus inveſtigare.

Punctum V.

Sitne aliqua donatio gratuita, vel oneroſa temporalis pro ſpirituali jure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ.

SUMMARIUM.

1 *Poſſe fieri ab Eccleſia hanc prohibitionem certum eſt.*

2 *Donatio liberalis ab eo qui ordinatur pro ordinatione, uſu pallii, &c. non videtur ſub ſpecie ſimoniæ prohibita.*

3 *Quid ſtante Tridentino poſſunt examinatores Synodales occaſione examinis recipere?*

4 *An in ſacramento recipiendo ſit prohibita gratuita donatio? Reſolvitur non eſſe.*

5 *Quid de Prælatis, ejus viſitatoribus, & familiaribus?*

6 *Nulla donatio gratuita, neque oneroſa, qua venditio, aut emptio non ſit extra materiam beneficiorum titulo Religionis eſt prohibita.*

1. POſſe Eccleſiam donationem temporalem non ſolùm oneroſam, ſed etiam gratuitam, ſi fiat pro ſpirituali conſequendo, prohibere ob reverentiam rerum ſacrarum, & ne videantur commutari, & donis temporalibus obtineri, nemini eſt dubium. Poſita autem hac prohibitione donatio illa erit contra Religionem, atque adeo ſimoniaca, ut latè probat Suar. *t.* 1. *de Relig. lib.* 4. *c.* 49. *à n.* 1. Videndum tamen eſt, an Eccleſia hanc prohibitionem fecerit, & illius tranſgreſſionem ſimoniæ pœnis ſubjecerit.

2. Primò adducitur ad probandam hanc prohibitionem eſſe *cap.* 1. *de Simonia*, ubi Gregorius Pontifex prohibet donari aliquid ab eo qui ordinatur, pro ordinatione, vel caſu pallii, ſeu chartis, atque paſtellis. Verum hæc prohibitio declarata eſſe videtur in *c. ſicut Epiſcopum* 1. *quæſt.* 1. ubi non prohibetur ordinato, quin poſſit aliquid dare ſponte, prohibetur tamen ſi ex pacto, aut exactus, & petitus donet. Ex quibus conſtat non prohiberi in iis capitibus donationem liberalem etiam petitam, quando non petitur, ut talis exigitur: quodque confirmari abundè poteſt, ex *princip. cap.* 1. *de Simonia*, & *ex princip. cap. ſicut Epiſcopum*: in quibus locis dicitur non licere Epiſcopo manum, quam imponit, vendere: vendere autem, ut benè explicat *ibi* Gloſſa non continet gratuitum contractum; quia venditio non procedit ſine pretio, & commutatione unius pro alio, *leg.* 2. §. *ſive pretio*, §. *de contrahenda emptione*. & aliis relatis Gloſſa *ibi*: Non igitur ex hujuſmodi capitibus aliqua prohibitio ſpecialis colligi poteſt.

Secundò efficacius probatur gratuitam donationem prohibitam eſſe, ſi fiat ad conſequendos ordines ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 1. *de reformatione*, ubi ait Concilium in hæc verba: Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo nec alia quacunque de cauſa etiam ſpontè oblatum Epiſcopi, & alii Ordinum collatores, & eorum miniſtri quovis prætextu accipiant. Notarii verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi pro ſingulis literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus, decimam tantum unius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè, vel indirectè provenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam præſtare omnino decernit contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines immemoriales quorumcumque locorum, quæ potius abuſus, & corruptelæ ſimoniacæ pravitati faventes nuncupari poſſunt penitus caſſando, & interdicendo. Et qui ſecus fecerint tam dantes, quàm accipientes ultra divinam ultionem pœnas à jure inflictas incurrant: Ex quo decreto conſtare videtur non ſolùm donationes oneroſas datas in ſuſtentationem perſonæ, ſed etiam ſpontè oblatas prohibitas eſſe, tanquam ſimoniacæ pravitati faventes, atque adeo hujus decreti tranſgreſſores eſſe ſimoniacos. Verùm ſi hæ oblationes, & munera ſponte dentur, & non in commutationem: nulla ſimonia eſt etiam ex jure Eccleſiaſtico, tenet Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 10. *num.* 61. *fine*, Suarez *tom.* 5. *in* 3. *part. diſp. num.* 31. *ſect.* 4. *n.* 23. *in fine*. Ratio eſt, quia finis, ob quem hæc omnia prohibet Concil. non eſt ſimonia, ſed affectus avaritiæ, ut conſtat ex principio illius decreti: intendit enim ab Eccleſiaſtico Ordine omnem avaritiæ ſuſpicionem abeſſe. Quod verò poſtea dicat contrarias taxas, & conſuetudines ſimoniacæ pravitati favere, in cauſa non eſt, ut dicamus eſſe ſimoniacas, ſed ſimoniæ favere, quate-

nus

nus avaritia radix est, & fomentum simoniæ. Est igitur hujusmodi transgressio vitium avaritiæ, ob cujus commissionem, si in gravi materia sit (qualis illa censeri debet, quæ sufficiat ad animum corrumpendum,) pœna excommunicationis infligitur. Hæc enim imposita erat in Conc. II. Brach. *cap.* 3. & in hoc decreto Concilii censetur renovata.

Adverto tamen supradictum decretum intelligi debere de dantibus spontaneè ante Ordinum receptionem, & de illis qui postmodum ex obligatione præcedenti tribuunt. Secus verò dicendum de illis, qui jam obtento Ordine aliquid dant spontaneè, aut quasi coactè, ut possint obtinere literas dimissorias, &c. ita expresè Salzedo *in pract. crim c.* 27. *pag.* 123. §. *poterit tamen notarius*, & reddit rationem quia talis oblatio ex ambientis petitione non processit. Idem tenet Man. 2. *t. sum. c.* 56. *n.* 6. *circa medium, & c* 58. *n.* 10. cum Balt. Altamir. *in tract. de visitat. in verbis concilii qualitercumque n.* 26. & Lessius *dub.* 10. *num.* 62.

Secundò adverto multis in locis amplius exigi à notariis, quam decimam unius aurei partem, & tunc dantes omnino excusandos esse: quia non est mens Concilii, ut literis illis careant: redimunt enim vexationem sibi factam: ita Lessius *illo cap.* 35. *dub.* 10. *n.* 62. Et idem est in beneficiis, si quasi coacti solvant aliquid pro collationibus, vel admissione ad possessionem: ut tradit Rebuff. *tit. quot modis beneficia acquirantur, n.* 13. & favet Suar. *de Relig. t.* 1. *lib.* 4. *cap.* 48. *q.* 11. Nicolaus Garcia *de benef.* 8. *p. cap* 1. *n.* 93. *& seq.* quia videtur esse quædam redemptio vexationis: imo addendum existimo cum Lessio *suprà*, accipientes excusari posse consuetudine, quæ etsi corruptela videatur ob speciem mali, tamen mala non est, quando non exigitur temporale in commutationem spiritualis, & licet concilium contrarias taxas, statuta, consuetudines immemoriales aboleverit, non tamen irritavit, neque annullavit sequentes consuetudines, ratione quarum hæc exactio honestari potest, si jam processit tempus requisitum ad consuetudinem adversùs legem canonicam inducendam.

3. Tertiò adducitur ad probandam gratuitam donationem temporalis pro spirituali prohibitam esse ut simoniacam; decretum Concilii Trident. *sess.* 22. *c.* 18. *de reformat.* ubi prohibentur examinatores Synodales occasione examinis in beneficiis facti quidquam ante vel post recipere, alioquin simoniæ vitium dicuntur incurrisse tam ipsi examinatores, quam dantes: à qua simonia absolvi nequeunt (scilicet dantes) nisi dimissis beneficiis, quæ quomodocumque antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur. Ex quibus verbis videtur gratuita etiam donatio prohiberi: Siquidem sunt ita absoluta: & ita censet Suarez *lib.* 4. *cap.* 49. *num.* 7. *fine.*

Verum meo judicio non colligitur ex hoc textu liberalem donationem prohibitam esse, imo neque illam, quæ daretur in stipendium: cum nullum verbum sit in supradicto decreto talem prohibitionem declarans, & mandatum quoad fieri potest benignius interpretari debemus, præcipuè in materia simoniæ, quæ est vitium gravissimum, & pœnæ impositæ gravissimæ. Adde hoc decretum, ut constat ex marginali ibi, refertur, & relationem facit, *ad cap.* 24. *dist.* in quo sola receptio pecuniæ propter Ordinis examinationem, tanquam pro ipsius commutatione, & pretio prohibetur, ait enim: cavere debent examinatores ad Ordines, ne aut in favoris gratia, aut cujuscumque muneris cupiditate illecti à verò devient, ut indignum, & minus idoneum ad sacros Ordines suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod verò non de gratuito dono, sed de eo, quod tanquam pretium datum est loquatur, constat ex sequentibus verbis. Quod si aliter fecerint, & ille qui indignè accesserit ab altari removebitur, & illi qui donum sancti Spiritus *vendere* conati sunt, coram Deo jam condemnati Ecclesiastica dignitate carebunt: Ecce quomodo de venditione rei spiritualis loquitur. Adde loqui de illo, qui approbaret indignum, & minus idoneum. Quod autem per modum stipendii sui laboris possit aliquid examinatoribus ex fructibus beneficii assignari ab Episcopo, & applicari, tradit expresè P. Navarra *de restit. lib.* 2. *c.* 2. *num.* 188. & P. de Ledesma 2. *part. summ. tract.* 7. *cap.* 1. *concl.* 7. *circa* 13. *difficultatem*: Ubi dicit esse communem sententiam omnium doctorum, & praxim receptam in Ecclesiis Hispaniæ: & ita deciditur in Concilio Provinciali Compostell. *act.* 2. *decreto, & act.* 2. *decreto* 24. vers. *Horum verò*. Efficitur ergo prohibitionem Concilii intelligendam esse de receptione per modum pretii, & commutationis unius rei pro alia, non de receptione in stipendium. Vel secundò respondere possimus prohiberi aliquid accipi ultra stipendium: vel tertiò prohiberi examinatoribus aliquid recipere pro approbatione concedenda: hoc enim esset recipere pro jure spirituali ad beneficium, cum per approbationem jus acquiratur approbato ad beneficium: & ita interpretatur Ledesma *suprà*, & indicat August. Barbosa 3. *part. de potest. Episc. alleg.* 60. *num.* 54. *& in remissionibus concilii*: ubi adducit Farinac. *consil.* 75. *num.* 3. *&* 48. dicentem generale esse nunquam simoniam committi absque pacto, & conventione præcedente: & tradit Zerola 2. *part. de praxi Episcopali, verbo dimissoriæ* §. 7. cum Navarr. *cons.* 67. *de Simonia*, & addit simoniam non esse dare aliquod munus examinatoribus non ut approbetur idoneus, cum sit alias sufficiens, sed ad captandam eorum benevolentiam.

4. Quartò adducitur, *cap. emendari* 1. *q.* 1. ubi gratuita donatio in Sacramento suscipiendo videtur prohiberi, ne sacerdos quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Sed re benè inspecta non prohibetur ita gratuita donatio, sed exactio nummorum in commutationem spiritualis donati, ut Glossa ibi: & ex *c. seq. constat.* Addunt aliqui pro illo tempore ob varia incommoda etiam largitionem liberalem esse prohibitam, statim verò cessare.

5. Ultimò adducitur, *c.* 1. §. *penult. de censibus, lib.* 6. ubi prohibentur Prælati, & ejus visitatores, & familiares ne aliquid qualitercumque oblatum ultra debitas procurationes recipiant: & pro ratione redditur, ne quæ sua sunt videantur quærere, sed quæ Jesu Christi. Verùm hæc ipsa ratio probat non esse simoniam: cum potius sit vitatio avaritiæ, turpis quæstus, & injustitiæ, quàm simoniæ: & ideo non continetur hæc prohibitio sub titulo de simonia. Et eodem modo explicandus est Textus *in cap. statutum, de Rescript.* §. *insuper*: ubi est prohibitio, ne delegatus ultra esculenta, & poculenta accipiat etiam gratis oblata, nec magis ab una parte, quàm ab alia exactiones petat. Non enim ex his verbis simonia colligitur horum transgressio. Tum quia non est sub titulo de Simonia. Tum etiam quia ratio prohibitionis est, ne litigantes graventur, neve corrumpantur judices, &c.

6. Quocirca non invenio donationem aliquam gratuitam esse prohibitam intuitu Religionis, & tanquam simoniacam damnationem, tam ex parte recipientis, quam conferentis, imò neque aliquam donationem onerosam quæ venditio, aut emptio non sit (extra materiam loquor beneficiorum) & in foro conscientiæ; nam in foro externo quotiescumque donatio fiat cum onere dandi spirituale: nisi jam sit ab Ecclesia approbata, semper præsumitur dari pro ipso spirituali in commutationem: ac proinde, ut simoniaca punitur: in foro tamen conscientiæ, simonia non erit, sed vel injustitia, vel aliud vitium, ut ex iis quæ de materia simoniæ latius dicemus, constabit.

Punctum VI.

Quæ voluntas requiratur, & ſufficiens ſit ad Simoniam ?

SUMMARIUM.

1 *Aliqui affirmant ſimoniam committi, eſto non habeas intentionem promiſſum implendi.*
2 *Simonia conventualis non eſt in ſupradicto caſu.*
3 *Satisfit fundamento num. 1. adducto.*

1. DIximus in princ. hujus diſputat. ad ſimoniam requiri ſtudioſam, id eſt deliberatam voluntatem emendi, vel vendendi, hoc eſt commutandi ſpirituale pro temporali. Ut ergo hæc exactius intelligantur, dubitant doctores; an promiſſo dandi ſpirituale pro temporali abſque voluntate implendi promiſſum, veram ſimoniam conſtituere poſſit? quod idem eſt, ac interrogare: an voluntas emendi, vel vendendi neceſſariò ſit ad ſimoniam requiſita, vel an poſſit eſſe ſimonia realis, ſeu conventionalis abſque mentali ?

In qua re Navarr. *in comment. ad c. ultim. de Simonia, num.* 10 *& c.* 23. *n.* 106. § *ad* 3. exiſtimat committi veram ſimoniam, etiam ex parte illius, qui intentionem non habet dandi promiſſum. Moventur, quia ſic promittens intendit media ſua promiſſione licet ficta, & deceptoria obligare alium ad dandum beneficium. Ergo jam aliquo temporali conſequitur ſpirituale: ſiquidem ipſa promiſſio, qua ſpirituale conſequitur, temporalis eſt, & pretio æſtimabilis quia oneroſa, multis periculis obnoxia.

2. Nihilominus tamen communior ſententia eſt, & mihi probanda non committi ſimoniam conventionalem in hoc caſu: ita tenet Caietan. *t.* 2. *Opuſc. tract.* 9. *q.* 2. Soto *de juſtit. lib.* 9. *q.* 8. *art.* 1. §. *dubium.* Tolet. *ſum. lib.* 5. *cap.* 90. *num.* 4. Petr. Navarra *lib.* 2. *cap.* 2. *difficult.* 12. *num.* 391. *in ſecunda edit.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 1. *fine*, Suarez *lib.* 4. *cap.* 42. *num.* 4. Arag. 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *concluſ.* 3. *pag.* 1131. Man. Rodrig. verbo *ſimonia*, *cap.* 56. *n.* 6. Valent. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 5. verſ. *ex quo intelligi poteſt*, *pag.* 1669.

Ratio eſt, quia carens animo donandi ſpirituale pro temporali, aut è contra, caret etiam animo emendi, vel vendendi; emptio enim, & venditio eſt datio, & commutatio unius pro alio, non igitur eſſe poteſt ſimoniacus ex recepta definitione ſimoniæ. Peccat tamen qui ſic fictè contrahit, graviſſimè. Tum quia alium inducit ad ſimoniam ſaltem mentalem. Tum quia externum opus ſimoniacum facit. Non tamen ut benè advertunt omnes ſupradicti DD. pœnas à jure inflictas ſimoniacis incurrit.

3. Neque obſtat ratio adducta pro ſententia Navarr. nam licet promiſſio illa facta pretio ſit æſtimabilis; non tamen offertur in pretium beneficii recepti, ſed eſt conditio, & natura, qua pretium offertur: conferens enim beneficium non confert pro promiſſione, ſed pro re promiſſa. Aliàs eſſet ſimonia realis quotieſcumque beneficium daretur exiſtente alia promiſſione de pecunia pro illo ſolvendo, ſive pecunia ſolvatur, ſive non: quia illa promiſſio aliquid reale pretio æſtimabile eſt, in cujus virtute datur beneficium. Et hæc ratio probat etiamſi promiſſio illa confirmaretur inſtrumento aliquo, & traderetur collatori: ſemper enim verum eſt dicere, non offerri ut pretium beneficii, ſed ut conditionem ad pretium offerendum. Deinde quia ut benè notat Valent. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 5. §. *mihi verò*; tale inſtrumentum nihil valet collatori: nam in foro exteriori nihil poterit recipere ex vi talis inſtrumenti, cum ſit ſimoniacum, & multo minus in foro conſcientiæ. Cujus ergo utilitatis eſſe poterit? quidve cenſetur recipere ratione illius inſtrumenti.

Ex his relinquitur explicata eſſentia ſimoniæ: ſiquidem explicata ſunt quæ voluntas, quod pretium, quæ commutatio ad ipſam conſtituendam requiſita ſint. Reſtat explicandum quod ſpirituale, & ſacrum debet eſſe objectum, ſeu materia ipſius ſimoniæ: de quo in ſequentibus.

Punctum VII.

An ſacramenti venditio excuſari poſſit à Simonia ?

SUMMARIUM.

1 *Simonia eſt juris divini & naturalis, pro ſacramento pretium dare, & recipere.*
2 *Quid de ſacramento matrimonii ?*
3 *In extrema neceſſitate non poteſt pretium pro ſupradicta receptione ſacramentorum offerri, bene tamen poteſt offerri pecunia in miniſtri ſuſtentationem.*
4 *Extenditur doctrina ad caſus utilitatis, potius quam neceſſitatis, ſi voluntas dantis pecuniam declaratur.*

1. MAteriæ ſpirituales ſunt in multiplici differentia. Alia ſunt Sacramenta, alia Sacramentalia. Alia ſunt de foro externo, & judicialia, alia de foro conſcientiæ. De omnibus iis, & aliis ſigillatim eſt dicendum. Sed primò dicendum de Sacramentis, quæ inter res ſpirituales primum locum obtinent.

Certum, & indubitatum eſt, ſimoniam eſſe venditionem poteſtatis communicandi Spiritum ſanctum viſibiliter: item venditionem gratiæ ſanctificantis, characteris ſacerdotalis, & ſimilia. Unde ſi ſervum Chriſtianum, aut ſacerdotem pluris venderes; quia Chriſtianus, aut Sacerdos eſſet, abſque dubio eris ſimoniacus; quia virtualiter vendis baptiſmum, & ſacerdotium: ita expreſsè Paludan. 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 5. *n.* 15. Ugolin. *de Simonia, tab.* 1. *c.* 35. Suar. *lib.* 4. *cap* 9. *à n.* 7. Idem eſt dicendum de omnibus Sacramentis ſimoniam eſſe pro illis pretium exigi: ut habetur generaliter, in *cap. cum Eccleſiæ, de Simonia*, & ſpecialiter de ſacramento Ordinis, Confirmationis, Baptiſmi, & Euchariſtiæ ſunt plurimi: *Can.* 1. *q.* 1. *præcipue* 1. 2. *&* 4. *& c. baptizandis, c. nullus Epiſcopus & ſeq. de ſacrament. Pœnitentiæ, in c. nemo Presbyter, de Simonia*: & de extrema unctione, *c. ult.* 1. *quæſt.* 3. Ratio eſt clara; quia Sacramenta ſunt divina, & à Chriſto Domino inſtituta ad gratiam dandam: nequeunt ergo pretio temporali coæquari, & in illius commutationem devenire.

2. De Sacramento matrimonii poteſt eſſe dubium, cum videamus varias pactiones, & contractus fieri, nolléque contrahentes inter ſe conjungi niſi magna pecuniæ ſumma ſubrogata in dotem; imo non ſolùm expoſtulatur pecunia in dotem, ſed etiam ſolet aliquis contrahentium nobilior expoſtulare ab alio ignobiliori aliquam donationem; juxta *c. de illis, de cond. appoſitis.* Ergo jam pro matrimonio contrahendo, atque adeo pro Sacramento expoſtulatur pecunia.

Facilis eſt ad hæc reſponſio: non enim datur pecunia pro matrimonio, quatenus eſt Sacramentum, ſed datur pecunia pro illo quatenus eſt humanus contractus, ut ſic ad æqualitatem reducatur: cum enim in matrimonio nobilis vir, ignobili ſe tradit, ratione illius exceſſus petit pecuniam, ut ſic aliquo modo æquales ſint contrahentes: quare pecunia illa data eſt pro æqualitate facienda, non pro Sacramento: & ita tradit D. Th. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 6. Panormit. *in c. cum in Eccleſia, de Simonia n.* 3. cum Bart. *in l. ſi ita ſtipulatus*, §. *& in l. ſi divortio*, *ff. de verb. obligation.* Suar. *lib.* 4. *c.* 10. *num.* 11. *& c.* 11. *n.* 5. *&* 6.

3. Specialis

3. Specialis est difficultas, an supradicta doctrina ita vera sit ut etiam in casu urgentis, vel extremæ necessitatis non possit pretium offerri pro Sacramenti administratione?

Et omissis variis dicendi modis nullam probabilitatem habentibus dicendum existimo pro ipso Sacramento etiam in extrema necessitate pretium offerri nullo modo posse. Est enim intrinsecè malum, donum Dei pecunia possidere. Ex qua ratione fit non posse pecuniam offerri alicui injustè neganti administrationem Sacramenti, ut ab illa injustitia desistat. Quia non alia via desistet ab injustitia, quam concessione Sacramenti: Cum igitur pro concessione Sacramenti offerri pecunia non possit, neque etiam pro cessatione ab illa injustitia: ita omnes doctores adversùs Sotum *lib. 9. de justit. q. 6. art. 1.* affirmantem posse emi Sacramentum baptismi pro parvulo in extrema necessitate.

Verum etsi hoc ita sit: potest tamen pecunia offerri neganti injustè Sacramentum, non pro ipsa datione Sacramenti; & in ejus commutationem, sed in sustentationem personæ, & ad ejus voluntatem inflectendam, & benevolentiam captandam, vel ejus avaritiam satiandam. Ratio est; quia tunc non emitur Sacramentum, cum non detur pro illo quasi in illius commutationem, sed detur ad movendam voluntatem negantis Sacramentum. Adde, si tibi licet obligatum administrare Sacramenta, movere, & incitare minis, & terroribus, affirmando te denunciaturum esse superiori, cur non licebit blanditiis, & pecunia illum movere? Et ita universaliter tradunt doctores. Toler. *lib. 5. c. 98. n. 8.* Suar. *lib. 8. c. 12. n. 9.* cum Adrian. & Albertino, & addit eodem modo licitum esse dare pecuniam tyranno captivam habenti Eucharistiam, ut desistat ab illa tam horrenda injuria: & consentit Valent. *disp. 16. q. 6. p. 3. à vers. quæstio hæc. pag. 1654.* Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 7. n. 39.* Vasquez *de scandalo q. 43. art. 8. dub. ultim n. 59.* Basil. de Leon. *lib. 5. de matrim. c. 13. 3. 6. n. 35.* & alii ab eisdem relati.

4. An verò extendatur hæc doctrina ad alios casus utilitatis, potius quàm necessitatis. Communiter negatur à doctoribus, quia dans pecuniam petenti illam pro administratione Sacramenti, censetur simoniacus, & illius cooperator peccati, à quo scandalo excusari non potest nisi ex urgentissima causa. Fateor tamen, si tuam intentionem manifestares, diceréque te non dare pecuniam in commutationem Sacramenti, sed ad redimendam vexationis causam, hoc est ad faciendum alterum deponere malam voluntatem, vel ad ejus benevolentiam captandam, non esse impossibile licere in qualibet necessitate gravi pecuniam sic petendi tribuere: quia talis datio simpliciter est bona, & ob finem bonum, nullóque modo est prohibita in se; & ex alia parte non concurrit ad peccatum alterius. Exemplo Sacerdotis existentis in peccato, & malè administrantis, quem non tenetur parochianus vitare in confessione neque in communione, neque in aliis Sacramentis. Et ita in hanc sententiam inclinat Suar. *lib. 4. c. 19. n. 7. cum* Glossa *in c. dilectus in c. ad aures de Simonia, & cap. quæsitum 1. q. 3.* Antonio *in c. dilectus de simonia.* Redoan. *3. p. de simonia, c. 11. n. 6.* Valent. *disput. 6. q. 16 part. 3. vers. secunda conclusio, & seqq.* Vasquez *suprà n. 61.* Et à fortiori hanc conclusionem, & doctrinam debent illi doctores concedere, qui affirmant licitum esse in beneficiis redimere vexationem, nec proinde esse simoniam, quos infrà citabimus, ubi de materia beneficiorum differemus.

PUNCTUM VIII.

Qua ratione sacramentalium venditio simoniam constituat?

SUMMARIUM.

1 *Distinguuntur duplicia sacramentalia transeuntia, & permanentia. Pro transeuntibus simonia est pretium dare, vel recipere.*
2 *Pro permanentibus simonia non est, modo carius non vendatur ob spirituali annexum.*
3 *Qualiter hæc laicis, vel clericis vendenda sint, an destructa consecratione, vel illa retenta?*
4 *Qualiter pro sepultura pretium recipi possit.*

1. POst Sacramenta explicanda sunt Sacramentalia, quæ dupliciter possumus distinguere in præsenti. Alia sunt transeuntia, alia permanentia. Transeuntia voco, quæ solùm consistunt in actione, neque habent effectum permanentem, ut sunt benedictio nuptiarum, exorcismus, Catechismus in baptismo. Permanentia sunt, quæ effectum habent permanentem, ut sunt consecratio calicis, vel Ecclesiæ. De primis non est dubium quin sit simonia pretium pro illis recipere, & offerre: quia sunt ministeria sacra, & actus ordinis clericalis.

2. De secundis est aliqualis dubitatio, an pro illis pretium offerri, & recipi possit? Ratio difficultatis est; quia vidimus calicem consecratum emi, & vendi. Idem de sepultura, de capella, de Ecclesia. E contra est *cap. si quis objecerit 1. q. 3.* ubi tam spirituale, quàm corporale prohibetur vendi, & subditur ratio; quia quisque horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit: atqui consecratio non provenit absque materia corporali. Ergo non potest materia vendi absque eo quod vendatur consecratio. Idem probatur ex *cap. questa est, cum tribus sequentibus 13. q. 2. & ex cap. abolendæ 13. de sepulturis:* ubi cavetur, ne aliquid pro sepultura recipiatur.

Dicendum tamen est, hæc omnia, quibus spirituale consequenter annexum est, posse vendi absque simonia, modo carius non vendantur ratione consecrationis: ita indicat D. Thom *quæst. 100 art. 4. ad 1. 2. & 3. in 4. dist. 25. q. 3. art. 3. quæstiunc. 3.* & ibi Paludan. & Richard. Navarr. *cap. 23. n. 108.* Antonin. *2. part. tit. 1. cap. 5. §. 23.* Sylvest. verbo *simonia, q. 12.* Cajetan. *eodem verbo reg. 1. & 3.* Rodoan. *3. part. cap. 16. in princ. & cap. 17. n. 6. & seq.* Suar. *lib. 4. c. 14. n. 6.* Archid. *cap. Baptizandis 1. q. 1.* Tabien. *v. baptismus 6. num. 4.* Ratio est; quia res illæ, scilicet baptismus, aqua benedicta, Ecclesia, panis, calix, agnus, & reliqua sacramentalia permanentia consecrata non amittunt suum valorem propter consecrationem, ut de se constat. Ergo vendi possunt sicut antea, & ita videmus usu receptum.

3. Notandum tamen est, vasa sacramentalia, ornamenta, imagines, &c. si hominibus profanis, seu ad usum profanum vendenda essent, deberent prius confringi, ut notavit D. Thom. *suprà.* Si verò ad usus sacros, & præcipuè Ecclesiasticis personis vendenda essent, integra vendi poterunt, quatenus propter materiam, & operam æstimabilia sunt: ita docet expressè Valent. *2. 2. disp. 6. q. 16. p. 2. vers. prioris generis pag. 1638.* cum Dur. *in 4. dist. 25. q. 4.* Sylvest. verbo *simonia q. 12.* & verbo *sepultura q. 2.* Idem dicit de loco consecrato ad sepeliendum & Soto *lib. 9. de justit. quæst. 7. art. 1. ad. 2.* Navarr. *cap. 23. num. 108.*

Neque obstat *cap. si quis objecerit.* Nam ut rectè explicat D. Thom. *in 4. dist. 25. circa litt.* Mag. loquitur non de rebus, quæ antecedunt consecrationem, & benedi-

dictionem, & ante illam æstimabilia sunt, etiam omni ordine secluso, qualia sunt superius enumerata: sed potius loquitur de illis, quæ consecrationem subsequuntur, qualia sunt jus percipiendi reditus beneficii, quod jus ad ipsam institutionem beneficii consequitur: & tunc optimè infertur: quisquis horum alterum venderet, sine quo nec alterum provenit, id est proficit, & utilitatis est, neutrum invenditum derelinquit. At cum institutio in beneficium, & quælibet dignitas Ecclesiastica sine jure percipiendi fructus provenire, & esse non possit, neque è contra, efficitur sanè vendito uno, & aliud necessariò vendi: tam aliis rebus sacramentalibus, quæ secundum se æstimabilia sunt ante omnes spirituale; etiamsi spirituale esse non possit sine materiali; quia tamen materiale esse possit sine spirituali, ideo vendito uno aliud invenditum relinquitur. Quod autem hæc explicatio quadret textui constat: tum quia nomen consecrationis ibi sumitur pro ordinatione sacra, ut explicat Gloss. vel pro collatione cujusvis dignitatis spiritualis, ut tenet Suar. *lib.* 4. *c.* 14 *num.* 13. & præterea quia ibi subditur: nam cum corporalis Ecclesia, (hoc est jus ad gubernandum corporalem Ecclesiam) aut Episcopus, aut Abbas, id est dignitas Episcopi; & Abbatis sine rebus corporalibus, (hoc est sine subsidiis temporalibus) in nullo proficiant, (id est subsistere non possint) quisquis horum alterum vendit, sine quo neque alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit. Secundò respondere possumus cum Valent. *disp.* 6. *quæst.* 16. *p.* 2. *vers. ult.* vendentem unum, sine quo alterum non provenit, id est, *non valet* nihil invenditum relinquere: cum autem plura sacramentalia permanentia quæque spirituale antecedunt, sine spirituali æstimabilia sunt, valeant, seu proveniant, efficitur sanè illis venditis spirituale invenditum relinqui.

4. In *cap. abolendæ*, *cap. questa est*, *cum tribus seqq.* & *in cap. audivimus de Simonia.* Dubitant Doctores, qua ratione pro sepultura fidelium pretium exigi possit?

In qua re respondeo, posse Religiosos, vel clericos, qui fuerint domini alicujus Ecclesiæ, vel Capellæ etiam consecratæ vendere dominium, & proprietatem illius, quantum valuerit fundus, & expensæ quæ factæ fuerint in eis ædificandis. Et probatur, quia ibi non venditur benedictio, neque proprium jus sepulturæ, sed materiale illud, ad quod alia sequuntur: ita Sylvest. *verbis simonia q.* 12. *vers. tertio*, & Ugolin. *tab.* 1. *cap.* 44. §. 2. *num.* 10. Suar. *lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 18. & *n.* 22. *fine*, idem dicit de eo qui vellet onerare Ecclesiam, ne alius præter ipsum, aut ejus descendentes in ea sepeliatur, posse inquam ab illo exigi pretium pro illa obligatione; quia onus illud pretio est æstimabile; & ex alia parte non est spirituale, neque spirituali annexum, sed omnino accidentarium; ipse tamen patronus, & fundator capellæ pretium nullum exigere potest, ut permittat aliquem extraneum ibi sepeliri: venderet enim usum sepulturæ contra supradicta *cap. præcipuè*, *cap. in Ecclesiastico*, 13 *quæst.* 2. Secundò dicendum est pro loco communi, & destinato sepulturis fidelium pretium nullum recipi, aut exigi potest, quia videtur exactum pro usu sepulturæ, quod est quoddam officium Ecclesiasticum: & ita tradit Sylvest. *suprà* & verbo *sepultura q.* 2. & communiter DD. potest tamen recipi quidquid in sustentationem gratis fuerit oblatum, imo ixigi quidquid consuetudine receptum sit donari, quia tunc non exigitur, ut pretium: ita Sylvest. *suprà* & Arag. 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *vers. in solut. ad* 3. *pag.* 112. & Valent. *disp.* 6. *quæst.* 16. *p.* 2. *vers. prioris generis pag.* 1635. At hac ratione existimo excusari posse Religiosos, vel clericos petentes pro sepultura digniori loco constituta, hoc est propè altare majorem summam pretii, quam pro sepultura in corpore Ecclesiæ; petunt inquam hoc ex consuetudine, & in sustentationem ministrorum, non in pretium majoris dignitatis: sicut qui pro Missa majori amplius peteret, & ita debet intelligi Arag. *suprà*, affirmans posse ferri pretium speciale pro jure sepeliendi digniori loco, majorique pompa. Quod intelligitur de pretio dato in sustentationem, non de pretio rigoroso, & dato in commutationem illius excessus, & dignitatis; quia esto accidentaria sit, & non necessariò conjuncta officio sepeliendi: est tamen omnino spiritualis atque adeo non pro illa formaliter recipi pretium potest; ut rectè dixit Sylvest. *quæst.* 11. Antonin. 2. *part. tit.* 1. *cap.* 5. §. 22. & Suar. *lib.* 4. *de simonia cap.* 14. *num.* 22.

Punctum IX.

Utrùm exercitium cujusvis virtutis vendi possit absque Simonia?

SUMMARIUM.

1 *Pro hoc exercitio non potest pretium recipi, benè tamen stipendium sustentationis, & de eo pacisci à clericis non obligatis illud præstare.*
2 *Clericis verò obligatis si stipendium non debitum exigant, plures censent committi simoniam: probabilius est solam injustitiam.*
3 *Exigi pecuniam ab ingredientibus Religionem pro illorum ingressu etiam in sustentationem illorum, plures censent esse simoniam juris Ecclesiastici.*
4 *Probabilius est non esse, si monasterium indiget.*
5 *Proponitur quædam objectio, & fit illi satis.*
6 *Respondetur textibus in contrarium.*
7 *Qualiter pretium dari possit pro operibus cedentibus in propriam utilitatem pretium recipientium.*
8 *Simonia est, si ex illius datione obligetur recipiens actum virtutis exercere.*
9 *Quid Sanchez sentiat in hac parte?*

1. LOqui possumus de duplici actu virtutis. Primò de eo, qui fit in utilitatem aliorum, sicut divina officia, exequiæ mortuorum, orationes publicæ, &c. Secundò de actu respiciente tantum utilitatem privatam ipsius operantis. Deinde potest pretium exigi pro iis actibus, tanquam pretium ipsorum, tanquam stipendium ministrantium. Dicendum igitur est pro actibus in aliorum utilitatem cedentibus, quales sunt exequiæ mortuorum, Missæ, Officia divina, non potest pretium aliquod recipi: habetur expressè *cap. cum Ecclesiæ*, *cap. non satis*, *cap. ad Apostolicam*, *cap. suam de Simonia*: & docent Doctores omnes cum D. Tho. *q.* 100. *art.* 3. benè tamen potest pro omnibus iis officiis stipendium sustentationis recipi, & de eo pacisci: ita expressè Suar. *lib.* 4. *c.* 15. *n.* 5. cum Gutierr. *canon. q. lib.* 1. *cap.* 29. *præcipuè à n.* 15. Quæ conclusio procedit specialiter de sacerdote non obligato aliàs hæc officia ministrare: dignus est enim operarius mercede sua: & idem affirmant Doctores, & probat usus de confraternitatibus comitantibus corpus defuncti; posse inquam pacisci de pecunia sibi danda non per modum pretii sed in stipendium, & sustentationem. Ex hac doctrina infert Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 16. *p.* 3. *vers. ex eodem capite*, non esse simoniacum usum aliquarum Ecclesiarum, in quibus promittitur aliquod ministerium spirituale, ut exequiæ, Missæ, &c. facientibus talem eleemosynam: spectatur tunc ut motivum illud temporale, & ex illius affectu, & inclinatione datur, & promittitur spirituale, & tenet etiam D. Thom. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 3. & Sylvest. verbo *simonia q.* 11. *vers. quærtum.* Imò addunt Valent. & Sylvest. *suprà* cum Covarr. *lib.* 1. *variar. cap. ult. n.* 3. idem esse dicendum, esto fieret statutum non dandi spirituale, nisi illis qui facerent talem eleemosynam:

quamquam

quamquam hoc ſtatutum utpotè pietati adverſum non probet D.Thom.*ſuprà*:generat enim ſcandalum,& affert ſecum præſumptionem ſimoniæ,in re tamen neque ſimoniacum eſt, neque illicitum eſt,ſi ratione illius non intendunt officia pietatis inducentia obligationem excludere.

2. Verum ſi loquamur de aliis clericis obligatis hæc officia divina exercere, affirmant ſupradicti Doctores, Suar. & Gutierr.*ſuprà*, & Sylveſt.*Simonia n.9.verſ.3.*& Selva *de benef.1.p.q.7.n.56.* cum aliis ſimoniam committere,ſi aliquid ultra id,quod eſt conſuetudine receptum exigant etiam in ſtipendium, ſuæ ſuſtentationis, juxta *cap. ad Apoſtolicam de ſimonia*, *& cap. vendentes 1. q. 3.*

Ratio eſt, quia de ſuſtentatione jam illis eſt aliunde proviſum. Ergo non habent titulum ratione cujus ſtipendium exigant, atque pro ipſomet officio cenſentur exigere.

Hæc tamen ratio non convincit:licet enim de ſuſtentatione ſit illis proviſum ſufficienter, poſſunt ſtipendium exigere ad ſuperabundantem, & non debitam ſuſtentationem, ſicut qui pro eadem re duplex pretium expoſtularet. Quocirca non inde probatur committi propriè ſimoniam, ſed ſolùm præſumi: eſt tamen vera injuſtitia, & ita tenet Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 8. n.51.fine*, & *n.53.fin.* & Suar. *lib. 4. c. 46. n. 9. & c.47.n.6.*& Sotus *lib.9.q.6.art.1.*& Tolet. *lib.5.c.89.n.6.* & colligitur ex Valent.*diſp.6.q.16.p.3.*quia hæc pecunia non expoſtulatur, ut pretium ſacrificiorum, & orationum, ſed ut motivum,& ex cujus affectu ſacrificia exibentur.

3.Dubium tamen eſt ſatis commune;an ab ingredientibus Religionem pro illorum receptione pecunia exigi poſſit abſque ſimonia, ſi exigatur in ſuſtentationem ipſorum ingredientium, non in pretium, & commutationem receptionis ad novitiatum, vel profeſſionem?

Et quidem eſſe ſimoniam ſaltem ex jure Eccleſiaſtico tenet Archidiacon.*1.q.2.in princ* Ugolin.*de ſimonia tab.1. c.4. §.1.n.16.* faventque plures canones in *tit. de ſimonia* præcipuè *cap.nullus, cap.dilectus el.2. cap audivimus, cap. quamvis,& extravagans,1 eodem tit.* quæ incipit *ſanè ne in vinea domini.* In omnibus enim iis decretis prohibetur ne pro ingreſſu Religionis aliquid quomodocumque offeratur.

4. Nihilominus tamen dicendum eſt cum D. Thom. *in 4.diſt.25.q.3.art.3. quæſtiunc.1.ad reg.* Cajetan.*ibi,& in ſum.verbo excommunicatio,cap.73.*Antonin.*2.p.tit 1.cap.5.* §.18. Gloſſa *in cap. non ſatis*, *cap. quoniam de ſimonia*, & ibi Abbas,Greg. Lopez *leg.22.tit.7.part.1.verbo porque lo reciban en la orden,* Leſſius *lib.2.cap.35.dub.12.num.68.* Suar. aliis relatis *lib. 4. cap. 17. n.3.* Simoniam non eſſe exigere pecuniam ab ingredientibus in eorum ſuſtentationem, caſu quo monaſterium indigeat, Sylveſt. *autem, verbo ſimonia q.15.* & Sotus *lib.9.q.6.art.2.*& Valent. *diſp.6.q.17.p.2. verſ. multo vero magis pag. 1636.* & Arag.*q.100. art.5. verſ. ſed quid dicendum pag. 1117.* addunt ſimoniam non eſſe, etiamſi monaſterium opulentum ſit. Ratio hujus concluſionis ſolùm eſt conſuetudo recepta præcipuè in monaſteriis monialium, in quibus videmus neminem recipi, niſi ſufficientem pecuniam ad ſui ſuſtentationem afferat, vel alia ratione monaſterio proficua ſit: imò ultra hanc ſummam quæ dotis nomen obtinuit aliquid in uſum præexiſtentium monialium debet erogare. Signum ergo eſt hoc non eſſe prohibitum jure Eccleſiaſtico, aut ſi prohibitum eſt, conſuetudinem adverſum prohibitionem valuiſſe.

5.Dices,Religioſus media receptione in monaſterium acquirit jus, ut ex redditibus monaſterii ſuſtentetur, ſicut & alii Religioſi præexiſtentes non igitur admitti poteſt cum onere ſolvendi propriam ſuſtentationem: ſiquidem ex admiſſione illi ſuſtentatio debetur. Et confirmo exemplo beneficiarii, qui media electione, ſeu poſſeſſione jus acquirit, ut ex redditibus beneficii ſuſtentetur: quo cum non licet paciſci de danda poſſeſſione, ſeu electione ſub conditione. Si ex patrimonio proprio ſuſtentetur, & fructus beneficii aliis clericis pauperibus applicet, quia eſſet ſimoniaca talis conventio: ſimiliter ergo videtur eſſe conventio facta cum Religioſo,ut ſecum ſuſtentationem afferat, ut ſic redditus monaſterii aliis Religioſis, & operibus applicentur.

Reſpondeo ſuſtentationem Religioſi debitam eſſe ex ingreſſu in monaſterium,ſicut eſt debita aliis Religioſis: non tamen eſt debita integrè, ſed ſolùm pro facultate redituum monaſterii: quod fortè ex novo Religioſi ingreſſu damnum patiatur; eo quod redditus inſufficientes reddantur ad omnium congruam ſuſtentationem, vel ad alia onera ſuſtentanda, ad quæ monaſterium obligationem habet, vel voluntatem:cum autem inconveniens ſit Religioſos præexiſtentes gravari ex recentis ingreſſu, aut viam perfectionis aliis aptioribus præcludere;ea de cauſa pecunia exigitur in ſuſtentationem noviter ingreſſi. Exemplum autem de beneficio non eſt ad rem;quia beneficiarius non eligitur ad beneficium,circa cujus redditus alius beneficiarius integrè jus habeat, damnumque in propriis bonis patiatur,ſicuti patiuntur religioſi præexiſtentes ex noviter ingreſſo. Addi in beneficiis omnem pactionem,& conditionem eſſe prohibitam *c. cum olim cap. quæſitum, de rerum permutat. & aliis*: neque conſuetudo eſt in contrarium. An in religionis ingreſſu eſto prohibita ſit omnis pactio de alimentis religioſi, contraria conſuetudine eſt abrogatum.

6.Ex iis facile eſt reſpondere textibus in contrarium: nam *cap.Nullus, cap. dilectus,cap.non ſatis,cap.cum in Eccleſia, cap.veniens, de Simonia* loquuntur de exigentibus pecuniam pro ingreſſu religionis, non de exigentibus pecuniam pro ſuſtentatione ipſorum ingredientium: quod conſtat, quia eodem modo loquuntur de exigentibus pecuniam pro ingreſſu ac de exigentibus pecuniam pro ordinatione. *In cap. tamen audivimus*, videtur fieri prohibitio non ſolum de exigentibus pecuniam pro ipſo ingreſſu, ſed etiam de exigentibus titulo alio ex natura rei licito. Si quidem Pontifex non ſolum malas exactiones, ſed etiam illas, quæ ſpeciem mali habent, prohibere intendit. At ſi rectè expendatur, ut advertit Suar. *lib. 4. c. 17. n. 13.* videbimus non loqui cap. illud de exactione pecuniæ in ſuſtentationem ingredientem, ſed de pintantiis, ſeu propinis, quæ exiguntur pro ſingulis religioſis, imo non de harum contributione, ſed de modo illas exigendi, ut conſtat ex illis verbis textus difficultates ingerunt, & malitias;donec aliquid muneris manus contingat eorum:quem modum exigendi à particularibus perſonis intendit Pontifex ibi prohibere:nam ut in materia *de oblationibus punct. ult.* dictum eſt, ſicut non poteſt parochus extorquere oblationes negando Sacramenta, aut alia officia divina: ita hujuſmodi propinas non poteſt quilibet religioſus extorquere negando religionis ingreſſum. Secundò reſpondere poſſumus conſuetudine hujuſmodi legem abrogatam eſſe: videmus namque præcipuè in conventibus monialium neminem recipi, quin in ipſo religionis ingreſſu ſingulis perſonis aliquas pintantias, ſeu propinas tribuat.

Caput verò *quoniam 40. de Simonia* magis urgere videtur: ibi enim prohibet Pontifex monaſteriis monialium, ne prætextu paupertatis aliquid exigant.Sed reſpondet Suar. *illo cap.17.n.14.* Leſſius *dub.12.n.71.* hoc ſolum contingere, quando monaſterium revera pauper non eſt, & nihilominus illo titulo, & colore aliquid exigi: rarò tamen contingere poteſt monaſterium

non egere ſubſidio ingredientis, ne propter illius ingreſſum alia officia ſibi utilia impediantur, neve aliis aptioribus præcludatur ingreſſus.

Circa extravag. primam *de Simonia*: ubi Urbanus Papa prohibet ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, & Papæ reſervata, ne ab iis qui religionem ingrediuntur, aliquid exigatur directè, vel indirectè, præter id quod ingredientes purè, & ſpontè, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare vel offerre voluerit, &c. Adverto cum Sylveſt. verbo *Simonia quæſt.* 15. & Soto *lib.* 9 *de juſtit. q.* 6. *art.* 2. *ad* 4. Navarr. *c.* 27. *n.* 106. & Suar. 5. *tom. de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 5. *à n.* 5. & *lib.* 4. *de Simonia cap.* 17. *à n.* 16. ibi non prohiberi receptionem pecuniæ in ſuſtentationem ingredientium, ſed ſolum ob ingreſſum, & propter illum: quia hoc præſenti decreto non intendit Urbanus novam prohibitionem facere, ſed antiquam confirmare, ſub nova pœna, ut indicant illa verba: *dcteſtabilis, & à canonibus reprobata ſervatur abuſio.* Hæc tamen interpretatio non videtur adæquatè ſubſiſtere; nam eſto in principio extravagantis non intendat novam prohibitionem facere, ſed antiquam confirmare, quod ſanè durum eſt, cum dicat non poſſe recipi quidquid ex pacto fuerit datum: tamen in medio illius extravagantis prohibet quoſcunque paſſus, ſeu prandia, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad uſum Eccleſiaſticum, aut alium prius deputata, vel deputanda, hoc eſt munuſcula, & dona, quæ pro ſacriſtia valetudinario, vel aliis ſimilibus uſibus extorqueri ſolent. Quapropter dicimus in monaſteriis præcipuè monialem locum non habere ob conſuetudinem in contrarium præſcriptam.

Tandem difficultatem ingerit *c. periculoſa unico de ſtatu regularium in* 6. ubi cavetur, ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in ſorores niſi quot poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis, ſive proventibus abſque penuria ſuſtentari & ſi ſecus actum fuerit irritum decernimus. Quæ prohibitio aucta eſt in Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reformat. ad monaſteria virorum, cujuſcumque ordinis ſint*: ibi enim dicitur, ne in monaſteriis virorum, aut mulierum major numerus recipiatur, quàm qui ex propriis redditibus monaſterii, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.

Ad hæc reſpondet Leſſius *cap.* 39. *dub.* 12. *fine*, & Suar. *lib.* 4. *de Simoniac. c.* 17. *n.* 17. ea quæ in ſuſtentationem inferuntur ſub proventibus, & conſuetis eleemoſynis intelligi, & eo titulo accipi poſſe. Unde concluditur neminem recipi, niſi, qui ex proventibus, conſuetiſque eleemoſynis, & redditibus monaſterii valeant ſuſtentari.

7. Sed quid dicendum de operibus cedentibus in propriam utilitatem? Non levis eſt difficultas, an pro iis pretium dari poſſit, & recipi abſque Simonia? v. g. an poſſit pretio aliquem inducere, ut recipiat baptiſmum, ut confiteatur, ut Sacramenta frequentet, ut religioſus fiat?

Et quidem ſi pactum ſecludamus, hæc omnia licita ſunt, & conſtat ex *can. debet*, 23. *quæſt.* 4. ubi ait Auguſt. quemlibet debere proximum ſuum adducere ad Dei cultum non ſolum doctrina, & diſciplina, ſed etiam beneficentiæ conſolatione, id eſt donis, & beneficiis, & tenet expreſsè Valent. *diſp.* 6. *q.* 7. *part.* 3. *verſ. tertiò ſequitur pag.* 1648. Deinde pro certo habendum eſt, poſſe tibi fieri promiſſionem, aut donationem ſub conditione expreſſa, ſi ad fidem convertaris, ſi ſis religioſus, ſi Sacramenta miniſtras, vel frequentes, & non aliter ita expreſsè Suar. *lib.* 4. *de Simon. c.* 16. *n.* 14. Molin. *tr.* 2. *de juſtit. diſp.* 93. *concl.* 4. Sanch. *multis allegatis lib.* 1. *de ſponſal. diſp.* 93. *n* 4. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 12. *n.* 67. Et probatur manifeſtè, ex *cap. cum ſit proprium*, 2. *de conditionib. appoſitis*: ibi enim manu mittitur ſervus, eique libertas conceditur ea conditione, & modo, ut monachus fiat, & non aliter: libertas autem pretio eſt æſtimabilis. Ergo jam conceditur aliquod pretio æſtimabile ſub conditione monachatus. Et ratio eſt; quia ex vi illius donationis non imponitur donato aliqua obligatio, ſed ei datur optio, ut ſi velit à ſervitute exire, eligat religionem, ſin minus ſervus maneat, ſicut antea: qua etiam ratione validum cenſetur legatum relictum alicui ſub conditione, & pacto, ut ſacerdos, vel religioſus fiat, ſicuti multis allegatis probat Sanch. *lib.* 1. *de ſponſal. diſp.* 34. *num.* 15.

8. Quocirca ſolum in eo caſu exiſtimo Simoniam eſſe pretium offerre pro actu, & exercitio virtutis cedente in propriam utilitatem: quando ex datione pretii determinaris, & obligaris ad exercendam virtutem: ita expreſsè Suar. *lib.* 4. *c.* 16. *num.* 17. & tenet Abbas *cap. cum in Eccleſiæ, de Simon. n.* 7. & Rodoan. 3. *p. c.* 5. *n.* 23. Et in hoc ſenſu explicandus eſt Text. *in can. quam pio.* 1. *q.* 2. ubi quoddam monaſterium prælato carens petebat ab alio, ut ſibi de Abbate provideret: cui petitione nolebat monaſterium annuere, niſi facta ſibi aliqua recompenſatione. Reſpondet tamen Bonifac. ſe eſſe anxium, & dubium non de reſponſione danda, ſed quibus verbis danda eſſet, ne multum eos religioſos contriſtaret; ac tamen ſumma modeſtia, & prudentia eos convincit, nullo modo talem exactionem licere argumento deſumpto ex Apoſtolorum exemplo, de quibus dicit nunquam provocaſſe aliquem ad Dei cultum aliquo muneris interventu. Intelligi inquam debet nunquam provocaſſe aliquem ad Dei cultum, imponendo illi determinatam obligationem; relinquendo tamen in ſua libertate, & optionem illi concedendo, ut ſi velit frui donis, Sacramenta frequenter, vel aliud ſpirituale faciat, ſin minus dono illo temporali, careat, optimè poſſe ab Apoſtolis, & ſanctis Patribus fieri. Hinc ſequitur illicitum eſſe, ſi pauperem alas in ſtudio, & propter alimenta imponas illi obligationem de Sacerdotio, vel religioſo ſtatu ſumendo. Erit tamen licitum obligare illum ad reſtitutionem expenſarum, ſi religioſus non fuerit: quia in hoc caſu nullam ei imponis propriam obligationem, ſed declaras intentionem tuam limitatam eſſe, neque velle ſuſtentationem illi donare, niſi ſub conditione illa de ſtatu religioſo, cum enim dominus ſis divitiarum tuarum, potes ſub hac, vel illa conditione donare, & non alia: ita Suar. *illo cap.* 16. *num.* 13. & Leſſius *cap.* 35. *dub.* 12. *n.* 67.

9. Sanchez verò *lib.* 1. *de ſponſal. diſp.* 39. *n.* 4. in ult. ratione & *num.* 7. aliter reſpondet *ſupra dicto cap. Quam pio*, dicit, namque licitum eſſe te obligare muneribus, & donis ad Dei cultum cedentem in utilitatem tuam propriam. Secus verò, ſi cederet in utilitatem donantis, vel alterius; nam pro prima obligatione nihil recipitur à donante; non igitur committere poteſt Simoniam: Pro ſecunda autem donatione, jam in ſe, vel in alio recipit emolumentum ſpirituale. Ergo eſt Simoniacus: & de hoc caſu loquitur textus ſiquidem monaſterio prælato carente petebantur munera, ut prælatus illi concederetur, cujus conceſſio in utilitatem ipſius monaſterii dantis pecuniam cedere debebat, non in utilitatem dantis prælatum. Fateor hujuſmodi ſolutionem textui convenire, ac proinde ex illo non probari datam pecuniam pro actu cedente in utilitatem propriam ipſius recipientis pecuniam eſſe Simoniam. At quia in *cap. quam pio*, & *cap. ult. de Pactis*, & *aliis* generaliter pacta prohibentur abſque diſtinctione, an opus ſpirituale quod exigitur ex vi muneris cedat in utilitatem dantis pecuniam, vel illam recipientis: ideo ſuperior ſolutio data videtur ſubſiſtere. Quod autem Simonia non evitetur, ex eo quod des pecuniam Petro pro actu cedente in propriam ejus utilitatem optimè probatur à Suarez *illo cap.* 16. *à num.* 18. variis exemplis. Primò de religione emente ab aliquo ejus ingreſſum, ſolum ob ejus utilitatem ſpiritualem, in quo certè

religio,

religio, etiamsi nihil spirituale reciperet, committeret Simoniam. Secundò de fratre minore, natu, qui à primogenito emeret, ut religiosus fieret eo fine, ut ipse frater minor hæreditati succederet fine dubio esset Simoniacus, & verè emeret rem spiritualem, licet illam non reciperet. Idem est, si dato temporali pretio obligares alium ad orandum in suam utilitatem esto inde tibi nihil spirituale, vel temporale commodi eveniret. Ratio vero est; quia ad emptionem solum requiritur, ut res empta non sit sub dominio, & potestate ementis, sed per emptionem constituatur à vendente in eo statu, & modo, quo emens intendit. Quod optimè fit, etiam si in utilitatem vendentis cedat.

Punctum X.

An vendi possit exercitium cujusvis scientiæ absque Simonia?

SUMMARIUM.

1 *Aliqui existimant pro officio docendi Theologiam pretium dare, vel recipere Simoniam esse.*
2 *Contrarium est probabilius.*
3 *Pro licentia docendi procedente à jurisdictione temporali pretium recipi potest.*
4 *Vendere gradum Magistri, & Doctoris non est Simonia.*
5 *Pro responsione casuum conscientiæ. Probabilius est pretium posse recipi.*
6 *Item pro munere docendi doctrinam Christianam.*
7 *Pro concione, & persuasione infidelium ad fidem, & fidelium ad pœnitentiam simonia est pretium recipere.*

1. DE sola Theologia est difficultas, an ejus venditio sit Simonia? Pro cujus explicatione notandum est quinque esse functiones Theologiæ. Prima deducere conclusiones ex principiis fidei, sive necessariò, sive probabiliter. Secunda interpretari scripturas. Tertia dare responsa ad pacandas conscientias. Quarta docere doctrinam Christianam. Quinta concionari, seu persuadere infideles ad fidem, & fideles ad illius observantiam, & majorem firmitatem.

De primo, & secundo munere, quod est deducere conclusiones ex principiis fidei, & interpretari scripturam. Prima sententia affirmat esse Simoniam pretium pro ipsis docendis recipere: Ita Paludan. 4. *dist.* 25. *quæst.* 5. *num.* 10. Anton. 2. *part. titul.* 1. *cap.* 5. §. 7. *notab.* 6. *in fine.* Sylvest. verb. *Simonia, quæst.* 10. & inclinat Hostiens. *in cap. quia nonnulli, de Præscriptis.* Fundamentum est, quia munus Theologi, ut dicit August. 14. *de Trident. cap.* 1. est roborare, ac illustrare, ac credibilia facere principia fidei, & ex illis principiis illustratis, roboratis deducere conclusionem: at talis deductio non solum à principio naturali, sed etiam supernaturali: & proposito per fidem divinam procedit, & ideo majorem certitudinem habet, quam quælibet conclusio scientifica, & ex alia parte conducit maximè ad spiritualem salutem. Ergo est invendibile tale munus.

2. Contrariam sententiam scilicet non esse Simoniam recipere pecuniam pro officio docendi, & interpretandi scripturam (secludo interpretationem, quæ fit ex instinctu Spiritus sancti) censeo probabiliorem: & docet Suar. *lib.* 4. *de Simonia cap.* 17. *n.* 7. & affirmat hodie esse communem, & in scholis receptam, & tenet Glossa *in cap. vendentes* 1. *quæst.* 3. *& in c. qui studet* 1. *q.* 1. *verbo sanitatis, & c. de quibusdam* 37. *dist.* verbo *magistri*, Adrian. *quodlibet* 9. *art.* 1. *fine*, Victor. *relect. de Simonia n.* 6. Soto *lib.* 9. *de justit. quæst.* 5. *art.* 1. *& quæst.* 6. *art.* 2. *ad* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 13. *n.* 80. Tolet. *lib.* 5. *summ. c.* 88. *n.* 3. *&* 4. & habetur *leg.* 10. *tit.* 17. *part.* 1. & ibi Gregor. Lop. Ratio est à contrario, nam esto Theologia procedat à principiis revelatis: non tamen ab illis, quatenus revelata sunt, sed quatenus modificantur per principia naturalia. Deinde non ordinatur hoc munus per se ad salutem animæ, sed potius ad illustrandum intellectum in hac doctrina, sicut & in alia scientia naturali. Ergo est vendibile. Adde per accidens esse; quod Theologia procedat à principiis revelatis, & fide divina creditis ad hoc munus docendi. Nam qui de aliquo principio fidei voluntariè dubitaret; eodem modo posset docere, sicut habens fidem. Ergo per accidens se habet concursus supernaturalis fidei ad hujusmodi officium.

3. Hinc infertur pro licentia docendi, si procedat à jurisdictione temporali posse pretium recipi absque Simonia: nam per cathedram datur hæc licentia, & tamen si aliquis venderet cathedram, non esset Simoniacus, sed injustus, aliàs vendere suffragium in oppositione ad cathedram Theologiæ esset simoniacum, quod nullus dicit; & ita docent Innocent. Panormitan. *in cap.* 2. de Mag. Antonin. 2. *p. tit.* 1. *c.* 5. *n.* 17. Tab. verbo *magister. n.* 10. Greg. Lopez *leg.* 10. *tit.* 17. *part.* 1. Suarez *cap.* 18. *n.* 14. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *n.* 83. Neque obstat *cap.* 2. *&* 2. *de Magist.* ubi prohibetur dari hanc licentiam docendi pecunia. Quia illa prohibitio non facit actum esse Simoniacum, sed esse injustum, & illicitum.

4. Secundo infertur; vendere gradum Magistri, & Doctoris non esse Simoniam; ita docere videtur Antonin. 3. *p. tit.* 5. *cap.* 2. §. 6. & ex illo Tabiena verbo *magisterium, num.* 11. expresè Suar. *supra illo cap.* 18. *num.* 16. Lessius *dub.* 13. *num.* 83. Ratio est; quia hujusmodi gradus, sunt quædam publicæ approbationes ad docendum, & consulendum, &c. cum aliquibus privilegiis, & facultatibus, & commoditatibus vel honoribus omnino temporalibus; quæ omnia naturalia sunt. Ergo non est Simonia eorum venditio: & ita videmus exigi pro magistratu, & doctoratu Theologiæ summam pecuniæ, quæ ratione stipendii, & sustentationis præcisè satis honestari non posset. Neque refert, ut optimè dicunt Suar. & Lessius *supra* collationem, vel institutionem hujus gradus Pontificiam esse: quia etiam Pontifex potest aliqua temporalia instituere, & conferre ad splendorem rerum spiritualium, quæ non eo ipso sunt materia Simoniæ, nisi specialiter prohibeantur intuitu religionis, quod in iis gradibus non invenitur. Addit præterea Suar. *supra num.* 17. *in fine*, obligatum ratione cathedræ beneficii, aut alia via docere Theologiam, si pretium exigat pro tali officio non fore Simoniacum: quia nunquam exigit pro aliqua re spirituali, sed temporali: & consentit Aragon. *quæst.* 100. *art.* 3. vers. *in eadem solut. pag.* 1116.

5. Tertium munus Theologi est responsa dare casibus conscientiæ? circa quod Lessius *c.* 35. *dub.* 13. *num.* 78. *&* 79. affirmat Simoniam esse pro eo pretium expostulare. Ego tamen probabilius existimo Simoniam non esse tenet. D. Thom. *quæst.* 100. *art.* 3. *ad* 3. Navarr. *cap.* 13. *n.* 200. Suar. *cap.* 18. *num.* 19. *&* 20. Ratio est, quia illa instructio est naturalis, & humano labore acquisita: vendi ergo potest. Qua ratione canonistæ pretium recipere solent: pro hujusmodi responsis, sicut & pro aliis consiliis. Non debet ergo Theologus peioris conditionis esse, cum responsum ab utroque procedens ejusdem rationis sit. Neque obstat interrogantem ad pacandas conscientias, & ad alios supernaturales referre hujusmodi interrogationes? quia ejus intentio non mutat actionem, quæ per se ad id non ordinatur: solum enim tale responsum ordinatur per se

ad illuſtrandum intellectum, & tollendam ignorantiam, ne aliquid fiat contra rectam rationem, & juſtitiam.

6. Quartum munus eſt docere doctrinam Chriſtianam: pro quo probabilius exiſtimo poſſe pretium recipi, ſi ſolum inſtructio referatur ad juvandum memoriam alterius, & exercendam illam: ita Ugolin. *cap.* 1. *cap.* 10. §. 3. *num.* 3. Suar. *c.* 18. *fine.* At ſi doceatur Chriſtianus non ſolum ad juvandum memoriam, ſed etiam ad confirmandum eum in fide, & operandum juxta illam; ſine dubio talis inſtructio ſupernaturale opus eſt, utpote ad ſupernaturalem finem ordinatum. Idemque à fortiori dicendum eſt de inſtructione infidelis, ut ad fidem convertatur, & maximè ſi talis inſtructio facta eſt in baptiſmo: quia tunc eſt miniſterium Eccleſiaſticum: & ita tradunt communiter doctores Sot. *quæſt.* 7. *art.* 1 *fine.* Suar. *c.* 28. *n.* 19. & 20. Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. c.* 35. *dub.* 13. *n.* 78. & *conſtabit ex jam dicendis.*

7. De quinto munere Theologiæ, quod eſt concionari, & infideles ad fidem perſuadere, & fideles in ejus firmitate roborare, & ad ejus obſervantiam incitare, abſque dubio eſt. Simonia pro ejus pretium recipere, tenet D. Thom. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 2. & ibi Cajetan. & *quodlib.* 2. *art.* 12. & *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 3. *art.* 2. *quæſtiunc.* 2. *ad* 4. & 5. & *ibi* Paludan. *q.* 5. Angel. *Simonia* 3. *n.* 9. Tab. *num.* 8. Hoſtienſ. *in ſumm. lib.* 6. *tit.* 5. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 13. *n.* 79. Suar. *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 2. aliis relatis.

Ratio eſt, quia ſacra concio refertur primò, & per ſe ad movendam voluntatem, & inclinandum illam ad bonum: eſt ergo ex parte finis maximè ſpiritualis. Ex parte etiam principii conſtat, cum prædicatores ſint miniſtri Dei, & ejus loco ſubrogati. Quocirca cum ipſe *Matth.* 10. dixiſſet Apoſtolis, ut prædicarent regnum cœlorum appropinquaſſe, & infirmos curarent, mortuos ſuſcitarent, leproſos mundarent, dæmones ejicerent, concludit *Gratis accepiſtis, gratis date.* Quæ verba ſuper omnia antecedenter æque cadunt, ac proinde ſicut ex illis infertur non poſſe Apoſtolos pretio dæmones ejicere, mortuos ſuſcitare, nec miraculosè leproſos mundare: ita neque poſſe verbum Dei prædicare.

Punctum XI.

An labor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa pretio compenſari poſſit abſque ſimonia?

SUMMARIUM.

1 *Pro labore operibus ſpiritualibus intimè conjuncto, & ab illis inſeparabili, plures cenſent recipi pretium poſſe.*
2 *Probabilius eſt oppoſitum.*
3 *Pro labore extrinſeco, & cum operibus ſpiritualibus neceſſario annexo benè poteſt pretium recipi.*
4 *Quid pro labore impenſo à familiari prælati, pro obtinendo tibi beneficium, ordinem, diſpenſationem, aliamque gratiam, vel juſtitiam? Affirmandum eſt Simoniam eſſe ex jure poſitivo.*
5 *Tria pro ſuperioris doctrinæ intelligentia advertuntur.*

DUplex eſt labor in iis operibus, alius illis intimè conjunctus, & ſine quo fieri non poſſunt accidentalis, & extrinſecus, & ab opere ſpirituali ſeparabilis.

1. Non pauci doctores docuerunt pro labore operibus ſpiritualibus intimè conjuncto poſſe pretium accipi abſque Simonia: ita Adrian. *quodlib.* 9. *art.* 1. *in reſol. litt. O* Altiſiodor. 3. *part. quæſt. penult. de Simonia,* Bonavent. *in* 4. *diſt.* 25. *art.* 1. *q.* 4. *fine.* Maiol. *ibi q.* 1. *fine* §. *hactenus,* Gloſſa *in cap. ſignificatum de Præbendis verbo itaque Jeſus,* Clarus verbo *Simon num.* 2. Arag. *n.* 6 *conſeruit ex parte.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 8. *num.* 53. & 54. Ratio hujus ſententiæ eſt: quia *Matth.* 10. & *Luc.* 10. affirmatur miniſtrantem in iis rebus ſpiritualibus dignum eſſe mercede: non eſt autem dignus mercede ratione bonorum ſpiritualium, quæ aliis confert, neque ratione actionis, quam confert: ſi enim hæc omnia poſſet ſine ullo labore, & temporis diuturnitate conferre, nullam mercedem, pretiumve exigere poſſet. Ergo eſt dignus mercede pro labore, & tempore, quod inſumit in ſacris faciendis, & quatenus illæ actiones ſacræ ſunt ſibi moleſtæ, & aliarum actionum ſibi utilium impeditivæ. Qua ratione majori ſtipendio, & ſuſtentatione dignus eſt, qui toto die audit confeſſiones, quam qui una hora, & qui miſſam canit, quam qui illam recitat. Aliàs deterioris conditionis eſſent miniſtri Eccleſiæ, quam actores, & negociatores temporalium rerum, qui ob defatigationem, & tempus impenſum & tempus quod inſumunt, poſſunt aliquid ferre. Cur ergo privari debent miniſtri, qui in negotiis ſalutis æternæ incumbunt?

2. Nihilominus tamen ſecunda ſententia communior, & probabilior negat pretium recipi poſſe pro hoc labore intrinſeco & neceſſario conjuncto operibus ſpiritualibus. Poſſe tamen recipi ſtipendium ſuſtentationis, ſi alias actio ſpiritualis debita non ſit Tenet hanc ſententiam, & latè probat Duran. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 3. *n.* 10. Paludan. *quæſt.* 5 Sylveſt. verbo *Simonia quæſt.* 9. Victor *num.* 29. Abbas *in cap. tuam n.* 4. *de Simonia*, Innocent. & Hoſtienſ. *in cap.* 3. *Ne prælati vices ſuas.* Sotus *lib.* 9. *quæſt.* 6. *art.* 1. Suar. pluribus relatis *lib.* 4. *de Simonia cap.* 21. *n.* 5. & *ſeqq.* Valent. *diſp. quæſt.* 16. *part.* 2. verſ. *nihilominus pag.* 1639. Tolet. *lib.* 5. *c.* 88. *à n.* 5. Guttier. *canon. quæſt. cap.* 29. *num.* 12. Manuel. verbo *Simonia*, *c.* 48. *concluſ.* 5.

Ratio eſt; quia labor intrinſecus operi nullam aliam æſtimationem habet præter ipſum opus: qua ratione opus, cui major labor annexus eſt, majori pretio eſt dignum cæteris paribus. Ergo ſi opus de ſe invendibile, ſit etiam labor ei adjunctus, & ab illo inſeparabilis: at omnes actiones ſacræ jure divino invendibiles ſunt. Ergo etiam labor adjunctus invendibilis erit. Exemplo declaro: ſi enim lapis aliquis pretioſus, cui annexa eſt aliqua proprietas prohibeatur emi, & vendi etiam proprietas prohibetur emi, & vendi: quia non poteſt emi, & vendi proprietas per ſe ſine lapide. Ergo cum jure divino prohibitum ſit emi, & vendi opus ſacrum, etiam labor, & defatigatio, quæ illis neceſſario, & per ſe ſunt conjuncta, quaſi quædam proprietas prohibentur vendi: facitque ad id *can. ſi quis objecerit* 1. *quæſt.* 3. ibi qui horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum dereliquit.

Argumentum autem adductum pro prima ſententia ſolum probat miniſtrantem in iis officiis dignum eſſe mercede, hoc eſt ſtipendio pro labore ſuſcepto, & quo major labor ſuſcipitur, eo cæteris paribus dignior eſt majori ſtipendio, non tamen probat illum laborem poſſe vendi, ſi quidem eſt ſupra omne pretium, utpote in rebus ſpiritualibus habitum, & ſuſceptum.

3. Alii labores ſunt accidentales, & quaſi extrinſeci actionibus ſacris, quique (moraliter loquendo) neceſſarii non ſunt ad actiones ſacras efficiendas, v. g. agere iter unius leucæ ad dicendum ſacrum, quando id non annectitur officio, vel beneficio, expectare quotidie per horam, vel aliud tempus ad celebrandum, dicere Miſſam ſtatutis horis, vel in certis locis, & ad hoc obligari, promittere extraordinarium ſtudium ad concionandum, &c. Pro iis igitur, & aliis ſimilibus pretium exigi poteſt, & pro obligatione ad hæc omnia efficienda: quia ſunt temporalia onera, & privant laborantem aliis commodis temporalibus: colligitur ex *c. ſignificatum de Præbendis,*

bendis,& ibi Gloſſa:*ita* Joann.Gutierr.*canon.quæſt.c.29.n.* 25.Man.verbo *Simonia*,*cap.*58.*num.*5.Tolet.*lib.*5.*cap.*88. *num.*6. Valent.*diſp.*6.*quæſt.*16.*p.*2. verſ.*ſexta ergo*, *pag.* 1639. & affirmat ita tenere communiter doctores abſque ulla controverſia:conſentit Suar.*cum aliis lib.*4.*c.*21. *num.*15. & 17.

4.Ad hæc reducet aliquis laborem appoſitum à familiari & privato prælati in obtinendo tibi beneficium, ordines, diſpenſationem,vel aliam ſimilem gratiam,aut juſtitiam.Quia videntur hæc munera extrinſeca eſſe ſpiritualibus, cum per ſe non requirantur ad illa:& ex alia parte videntur eſſe omnino temporalia: cum nihil aliud hujuſmodi interceſſiones ſint, quam quidam favor humanus prætio æſtimabilis.

Verum omnino dicendum eſt, Simoniam eſſe ſaltem ex jure poſitivo dare pecuniam, vel aliud quodvis donum familiaribus prælati,ſub conditione,& pacto ut intercedant, & rogent prælatum, ut tibi beneficium, vel ordinem concedat, tenent hanc ſententiam ferè omnes doctores cum D.Thom.*q.*100.*art.*2.*ad* 5. ubi docet ante jus acquiſitum in beneficio Simoniam eſſe jam ſternere, ad illud obtinendum,tollendo impedimenta. Ergo à fortiori procurando, & influendo clarius Bonavent.4 *diſt.* 25.*circa litt.dub.ult.* Major. *ibi q.*2. *ad* 2.*ſupplemen.* Gab. *quæſt.*2. *art.*3. *dub.*4. *circa finem.*Summiſtæ omnes præcipuè Sylveſt.verbo *Simonia q.*6.Tab.*n.*8. Angel. *Simonia*, 3.*num.*25. Navarr.*cap.*23. *num.*106. verſ. *ad quintum*,*& ſeq. & lib.*3 *conſ.*54. *de præbendis*,& in comment.*de datis*, *& promiſſis not ab.*32. *n.*45. *& conſ.* 56. *&* 57. *de Simonia.* Soto *l.*9.*q.*7.*art.*3. Suar.aliis relatis *lib.*4.*c.*53.*n.*14. Leſſius *lib.*2.*cap.*35.*dub.*8.*n.*46 conſtatque manifeſtè ex *cap. ſtatuimus* 2. 1. *quæſt.* 1. ubi Nicolaus Papa enumerat tres ſpecies ordinatorum Simoniacè,& una eſt quando Ordinanti nihil datur:ſed mediatoribus.Idem conſtat ex *cap. præſentium cap.* 1.*quæſt.*5.ubi Urbanus Papa cognoſcit Simoniam commiſſam eſſe, eo quod pecunia data fuerit non Epiſcopo,ſed cuidam ejus familiari. Ratio vero eſt, quia interceſſor, & mediator rogans,& inducens prælatum,ut tibi beneficium concedat,cauſa eſt moralis illius conceſſionis. Ergo ſi emis hujuſmodi cauſam moralem, emis virtualiter effectum illi annexum, & ab illa dimanantem.

5.Advertunt tamen Navarr.Suar.& Leſſius *ſupra* non eſſe Simoniam, ſi pecunia detur his familiaribus pro labore ſuſcepto in eundo, & redeundo ad collatorem beneficii, vel pro recompenſatione alicujus damni ſi patiantur;vel pro recompenſatione liciti ſi amittant? quia hæc omnia accidentalia ſunt iis actionibus ſpiritualibus. Cavendum verò, ne munus excedat æſtimationem talis laboris, vel damni ſecundum ſe ſpectati; aliàs Simonia committetur:ſi quidem ratione beneficii obtinendi creſcit diligentiarum æſtimatio, quod clarius conſtaret ſi quo pinguius eſſet beneficium,eo diligentiæ plures æſtimarentur.

Secundò advertit Suar. *cap.*53. *num.*17. *cum Adriano* mediatorem aſſumentem curam præcisè informandi prælatum de meritis talis perſonæ poſſe pro hoc munere pretium recipere.Quia in hac parte ſolum gerit officium advocati repræſentando merita perſonæ: pro quo officio dicemus poſſe pretium recipi,eſt tamen hoc periculoſum; quia ſæpe mediator excedit officium informantis,& officium exhortantis,& inducentis,plus quam merita perſonæ ſimpliciter repræſentata poſſent inclinare.

Tertiò advertit idem Suar. *ſupra* cum omnibus doctoribus præcipuè Paludano *quæſt.*5.non eſſe familiarem Simoniacum, ſi recipiat pecuniam ſolum,ut tibi aperiat januam, & facilem aditum attribuat, ut poſſis petere à prælato beneficium: quia hæc omnia non ſunt ſpiritualibus connexa:imò affirmat non fore injuſtitiam hæc dona recipere gratis oblata, vel ſi aliquid faciat familiaris ultra id quod tenetur.

PUNCTUM XII.

Utrum venditio actuum pertinentium ad juriſdictionem Eccleſiaſticam interni, & externi fori ſit Simonia.

SUMMARIUM.

1 *Pro nullo exercitio ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poteſt pretium recipi.*
2 *Sacerdos abſolvens indignum pro pecunia, Simoniam committit.*
3 *Sacerdoti injuſtè nolenti abſolvere à peccato, vel cenſuris poteſt pecunia dari, ut à prava voluntate deſiſtat non in pretium abſolutionis.*
4 *Idem eſt dicendum de diſpenſatione obſervationis feſtorum.*
5 *Qualiter parochus pro aſſiſtentia in matrimonio poſſit pecuniam recipere.*
6 *Pretio conſtitui non poteſt judex Eccleſiaſticus, ſive ordinarius, ſive delegatus.*
7 *Proponitur quædam objectio: & ſit illi ſatis.*
8 *Pro muneribus, & officiis juriſdictionem temporalem habentibus pretium abſque Simonia recipi poteſt? ſed non eſt licita horum officiorum venditio ex legibus noſtri regni.*
9 *Pro collatione, inſtitutione, poſſeſſione concedenda non poteſt pecunia etiam in ſuſtentationem recipi, niſi ex antiqua conſuetudine habeatur in pios uſus convertenda.*
10 *Pro diſpenſatione in votis, juramentis, impedimentis matrimonii, aliiſque legibus Eccleſiaſticis non poteſt pecunia etiam in ſuſtentationem diſpenſantis conceſſa recipi abſque Simonia juris Eccleſiaſtici.*
11 *Poſſunt tamen ſic diſpenſantes diſpenſatis imponere onus dandi eleemoſynam aliquam.*
12 *Ordinarii, aliique officiales exequentes diſpenſationem à Sede Apoſtolica conceſſam non poſſunt pro examinatione teſtium alteriuſque laboris in ejus expeditione pretium, vel pecuniam in ſuſtentationem recipere.*
13 *Tria ſunt pro ſuperioris doctrinæ intelligentia advertenda.*
14 *Pro patrocinio in cauſis ſpiritualibus benè poteſt pretium recipi.*
15 *An pro teſtimonio dicendo pretium recipi poſſit?*
16 *Pro omiſſione pertinente ad poteſtatem ſpiritualem pretium recipi non poteſt.*
17 *Negare abſolutionem à peccatis pro pecunia à tertia perſona recepta, Simonia eſt.*
18 *Non videtur eſſe ſi neges confeſſionem audire, vel Miſſam dicere, eſto ad id ſis obligatus.*
19 *Idem videtur de negatione licentiæ, ut alteri confiteatur.*
20 *Quid de omittente denunciare peccatorem cum ad id ex officio obligetur? Affirmant aliqui Simoniam eſſe.*
21 *Probabilius eſt oppoſitum.*

1. PRo nullo exercitio ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poſſe pretium recipi, tenent omnes doctores ex *cap. Ad noſtram de Simonia*, *cap. Non ſatis*, *c. cum in Eccleſia*, *cap. cum ſit Romana*, *& aliis de Simonia.*

2. Ex hoc principio infertur ſacerdotem abſolventem indignum, & indiſpoſitum abſolutioni, ſi pro pecunia faciat: eſſe Simoniacum; nam eſto non vendat verum actum ſpiritualem, abſolutio data nulla eſt; vendit tamen quemdam uſum, ſeu potius abuſum ſpiritualis poteſtatis:& hoc videtur ad Simoniam ſufficere:& tenet Suar. *lib.*4.*cap.*19.*n.*2. & ſatis conſtat ex *cap. Nemo*, *de*

Simonia, ibi : nequaquam pœnitentem, vel minus dignè pœnitentem gratia, vel favore ad reconciliationem adducat, &c. Idem eſt dicendum de Sacerdote accipiente pecuniam pro levi, vel gravi pœnitentia imponenda ; quia eſt actus juriſdictionis à poteſtate ordinis : ſic Suar. *ſuprà num.* 4. ubi optimè advertit ſacerdotem pœnitenti in ſatisfactionem aliquas eleemoſynas pro pauperibus, vel Miſſis dicendis imponens, Simoniam committere, ſi pœnitentem cogat, & quaſi obliget pro abſolutione ; ut ſibi applicet : ſecus verò, ſi ſolum deſiderium ſuum, & voluntatem dicendi Miſſas manifeſtaret, cavendum tamen eſſe (ait) ſcandalum, & minimum appetitum lucri, & avaritiæ, & ideo talem uſum regulariter eſſe vitandum, meritoque in aliquibus Epiſcopatibus, & religionibus prohiberi.

3. Quod dictum eſt de abſolutione à peccatis, dicendum eſt de abſolutione à cenſuris : eſſe quidem Simoniam pro pretio fieri quia eſt actus à poteſtate ſupernaturali : habetur de abſolutione à ſuſpenſione, vel interdicto in *c. Nullus* 124. 1. *quæſt.* 1. de abſolutione ab excommunicatione in *c. Ad aures de Simonia*, & ſumitur ex generali reg. *c. Ad noſtram eodem titul.* & traditur in *leg.* 6. *& tit.* 17. *part.* 1.

Quod ſi aliquis per injuſtam cenſuram vexetur, neque velit ſacerdos eum abſolvere, niſi accepta pecunia, exiſtimo dari poſſe abſque Simonia : ſi detur ad tollendum pravum affectum, & appetitum injuſtè negãtis abſolutionem : quia tunc eſt quædam redemptio vexationis : & ita tenet Gloſſa *in cap. Ad aures, & cap. dilectus de Simonia, & in cap quæſt.* 1. *q.* 3. Redoan. 3. *p. c.* 21. *n.* 6. & conſentit Suar. *lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 8. Adverto tamen, ſi facili negotio abſolutionem à ſuperiore potes impetrare, non poſſe tunc tribuere pecuniam illi ſacerdoti, quia teneris ex charitate proximi peccatum vitare, quando commodè potes. Si vero neceſſarium ſit pro abſolutione obtinenda à ſuperiore tempus expectare, non cenſeo te obligatum eſſe; quia grave damnum eſt manere te ligatum cenſura etiam unico die : ac proinde ob vitandum hujuſmodi damnum poteris pecuniam ſacerdoti injuſtè neganti abſolutionem, tribuere.

4. Ad hæc reducit Suar. *illo d.* 19. *n.* 11. licentias, vel quaſi diſpenſationes, quas poſſunt dare parochi ſuis ſubditis in ordine ad præceptorum obſervationem, vel excuſationem, ut v. g. laborandi die feſto, comedendi cibos vetitos, &c. nam ſive hi actus fiant per propriam juriſdictionem, ſive per authenticam approbationem cauſæ excuſantis, procedunt à poteſtate ſpirituali, & ſunt actus proprii officii.

5. Solum de aſſiſtentia parochi ad matrimonium eſſe poteſt difficultas, an pro illa poſſit pretium recipere? Et aliqui dicunt, etſi injuſtus ſit, ſi petat quod ſibi non debetur, ex conſuetudine non fore Simoniacum : quia non exercet actum ordinis, neque juriſdictionis : cum ab excommunicato, & non ordinato (ſecundùm probabilem ſententiam) validè exerceatur, ſed aſſiſtit ſicut alius teſtis, qui etſi pro ſua aſſiſtentia pecuniam expoſtularent, Simoniaci non eſſent. Nihilominus probabilius exiſtimo cum Suar. *lib.* 4. *c.* 19. *circa finem* eſſe Simoniam juris divini, ſi in pretium exigat pecuniam. Probo, quia illa aſſiſtentia ex inſtitutione Eccleſiæ eſt annexa officio parochi, & videtur expoſtulata, quia contractus ille ſanctus eſt, & Sacramentum. Ergo reducitur ad miniſterium Eccleſiaſticum ; ac proinde Simonia erit pro illo pretium recipere.

Adverto tamen ſi ex aſſiſtentia matrimonii, vel benedictione nuptiarum aliquod emolumentum, aut ſtipendium ſoleat parocho evenire, poſſe abſque Simonia nolle dare licentiam alteri aſſiſtendi matrimonio, vel benedicendi nuptias, quin ſibi emolumentum, quod ſperabat, compenſetur; quia tunc non petit pecuniam pro licentia concedenda, ſed petit pecuniam ut ſe indemnem ſervet : & ita tenet Sylveſt. verbo *Simonia n.* 8. §. *ſecundum*, Man. Rodrig. *c.* 58. *n.* 10. Arag. *q.* 100. *art.* 2. *in fine pag.* 111. & idem affirmant ſupradicti doctores de licentia concionandi, & adminiſtrandi quodlibet aliud Sacramentum.

Rurſus de actibus Eccleſiaſticæ juriſdictionis pertinentibus ad externum forum dicendum eſt, in quibus aliqua ſunt certa, alia ſub dubio.

L. Certum eſt non poſſe Vicarium Epiſcopi, neque aliquem judicem ſpiritualem, ſive ordinarium, ſive delegatum, neque Vicarium Eccleſiæ, neque capellanum pretio conſtitui, ſive pretium detur ex parte accipientis juriſdictionem, ſive ex parte dantis ; quia quocunque modo fiat, Simonia committitur ; quia eſt actus poteſtatis ſpiritualis & ſpecialiter probatur ex *cap. ad noſtram, de Simonia* : ibi mandamus quatenus pro miniſterio Eccleſiaſtico exercendo, ſive pro vicariis aſſignandis nullatenus pecuniam exigatis. Idem habetur, in *cap. conſulere eodem tit. & in leg.* 8. *tit.* 17. *part.* 1. imò neque Prælatus poteſt accipere pecuniam, ut hunc potius, quam illum in vicarium conſtituat : acciperet enim pro ſua deleganda poteſtate : ita expreſsè Suar. *c.* 26. *n.* 21. *in medio*. Deinde non poteſt vendi jus eligendi ad dignitates, aut Eccleſiaſtica beneficia, neque jus confirmandi electionem, aut confereudi talia beneficia aut inſtituendi in illis : quia hæc omnia pertinent ad juriſdictionem ſpiritualem; ſi quidem actus ab illis procedentes ſpirituales ſunt, adeò ut ipſum jus ſolum propter actus æſtimabile ſit. De jure præſentandi infra tractabitur, an vendi poſſit.

7. Sed objicies, in curia vendi clericatum cameræ, & auditoratum cameræ : quæ ſunt munia conſtituta ad Eccleſiaſticam juriſdictionem exercendam vice Pontificis.

Reſpondeo in iis officiis, ſicut in quolibet beneficio duo eſſe conſideranda. Primò juriſdictionem ſpiritualem. Secundò emolumentum temporale ex illa proveniens : & licet hoc ſecundum non poſſit vendi, quatenus primo conjunctum eſt, ut conſtat ex *cap. ſi quis objecerit* 1. *q.* 3. hoc tamen eſt ex prohibitione juris Eccleſiaſtici, in quo Pontifex diſpenſat : ac proinde abſque Simonia facit ut illa officia vendantur ſecundum temporale quod habent: ſumiturque ex *c. vlt. Ne prælati vices ſuas*, ubi Abbas Angel. *Simonia* 2. *n.* 25. Suar. *lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 6.

8. Alia ſunt munera, & officia pro juriſdictione temporali exercenda, qualia ſunt decurionatus, & judicaturæ temporales alicujus populi, in quo Prælati Eccleſiaſtici habent juriſdictionem temporalem: hæc enim officia ſi vendantur, nulla eſt Simonia ; quia nihil ſpirituale habent. An autem licita ſit eorum venditio, vel locatio : Breviter reſpondeo, ſecluſa lege poſitiva licere, dum modo bene meritis conceduntur, & moderato ſtipendio. At quia legibus noſtri regni prohibita eſt venditio horum officiorum abſque Regis licentia, *leg.* 2. *t.*, *lib.* 2. *ordinamus, & tit.* 13. *leg.* 6. *& tit.* 16. *& tit.* 14. *leg* 2. *& leg.* 3. *& tit.* 16. *tit.* 15 *leg.* 14. *& tit.* 16. *leg.* 4. ea de cauſa credo peccaturum Epiſcopum hæc officia vendentem, pro qualitate obligationis, qua leges civiles reſpicientes bonum commune tenetur ſervare. Non tamen caret probabilitate ſupradictas leges ſolum de officiis vendendis à perſonis ſæcularibus, Ducibus, Marchionibus, aliiſque ſimilibus Principibus loqui. Quia non poſſunt diſponere de juriſdictione, boniſque temporalibus perſonarum Eccleſiaſticarum.

9. Secundò certum eſt, capitulum, aut alios prælatos nihil omnino poſſe exigere pro collatione, electione, inſtitutione, vel poſſeſſione concedenda non ſolum in pretium, ſed neque etiam in ſuſtentationem, niſi ex antiqua conſuetudine ſolita ſint hæc in pios uſus converti ; alioquin erit Simoniacus, & incurret pœnas Simoniacorum : ita Trident. *ſeſſ* 24. *c.* 14. *de reformat.* & probat latè Garcia pluribus doctoribus, & deciſionibus relatis

relatis 8.*p.de benefic.c.1.n.75.* & 83 & ibi congregatio Concilii prout refert Farinac. *volum.* 4. *pag.* 87. *col.* 2. imò Pius V. declaravit Episcopum,qui aliquid etsi dulciora (duntaxat) exigit in receptione alicujus in canonicum: esse suspensum à Pontificalibus, & capitulum talia exigens subjacere interdicto;sæculares autem personas sententiæ excommunicationis reservatæ, & eos qui si aliquid acceperint ad restitutionem accepti teneri,ut patet ex Bulla Pii V. quæ incipit: *Durum nimis,publicata Kalend. Junii* 1570. Advertit tamen Lessius *lib.* 2.*c.*35.*dub.*18.*n.*111. *fine* passim non observari,& omnino ignorari:esto Concilium Episcopis mandet,ut in executionem deducant.

Deinde circa supradictum decretum concilii sacra congregatio censuit non posse fieri de novo statutum, ut aliquid solvatur etiam à noviter recepto in usum pium, veluti pro fabrica, vel sacristia, nisi fuerit à Pontifice per certam scientiam approbatum, & confirmatum, &c. tradit Gutier. *canon. qq.lib.*1.*c.*19.*n.* 28. Navarr. *c.* 23.*n.*101.vers. 11. Garcia aliis relatis, & decisionibus *adductis* 8. *p.c.*1.*à n.*87. Notarii verò & alii officiales,etiamsi illis salarium constitutum sit possunt absque Simonia pro suo labore in danda possessione beneficii, seu actis illis pretium recipere; quia supradictis decretis id non cavetur: & tenet Garcia *suprà n.* 80.

10. Aliud munus Ecclesiasticæ jurisdictionis est in votis, juramentis, impedimentis matrimonii, aut quibusvis legibus Ecclesiasticis. Pro quo munere affirmandum est, non posse absque simonia exigi pecuniam etiam in sustentationem dispensantis: sed gratis hæc omnia esse concedenda: est certa conclusio ex Concil. Trident.*sess.*22.*c.*5.*& sess.*24.*c.*5.*de reformat.& sess.*25.*c.* 18.& probat D.Thom.*q.*100,*art.*3.*art.*2. Lessius *lib.*2. *c.* 35.*dub.*9.*n.*57.Suarez *c.*20.*n.*8.Ledesma 2.*p.tractat.*12. *concluf.*9. Garcia 8.*p.c.*1.*n.*100.

Solum objici potest stylum curiæ: ubi pro dispensationibus pecunia exigitur, & quo gravior est dispensatio eo major quantitas expostulatur, ut pro dispensatione in secundo gradu, magis quam in quarto, & in impedimento consanguinitatis, potius quam in impedimento affinitatis, aut honestatis, quæ omnia videntur esse contra jus commune *cap.* 1. *de Simonia*, *cap. sicut Episcopum*, 1. *quæst.*2. & Trident. *suprà.* Responderi potest Pontificem esse supra jus commune, atque adeo ex ejus concessione expostulari pecuniam non in commutationem dispensationis, & gratiarum, quæ conceduntur in Romana curia:hoc enim esset simonia contra jus divinum: sed petitur pecunia in sustentationem Pontificis,& officialium,quod absque simonia fieri potest ex dispensatione Pontificis,consuetudine approbante;& ita tradit Suarez *lib.*2.*cap.*20.*n.* 13. cum Rodoano 1.*p. cap.* 25.*n.* 4.Garcia 8.*p.c.*1.*num.* 101.

11.Ordinarii autem etsi pro iis dispensationibus pecuniam exigere nullatenus possint, possunt tamen (ut benè advertit Lessius *illo cap.* 35. *dub.*9.*n.*57. & idem est de quolibet alio dispensante)imponere dispensato onus largiendi eleemosynam pauperibus, vel monasterio: quia Concilium solum prohibet exactionem pecuniæ pro ipsa dispensatione, non tamen prohibet, quin via commutationis aliquid exigant; quod maximè verum habet, si in votis, aut juramentis, & festis fiat dispensatio & debita non sit. Et eadem ratione si dispensatio supponat culpam, possunt dispensantes in illius pœnam præcipere aliquam eleemosynam, ut tamen hæc omnia ab omni labe simoniæ, & illius specie immunia sunt:advertit optimè Suarez *lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 15. prælatum non sibi, sed piis operibus eleemosynam applicare debere. Idem sentit Manuel. Rodrig. 1.*tom sum.c.* 48.*n.*4. cum Panormit. & Covarr. in *cap. Alma mater*, 1.*p.* §. 11. *numero* 10. & D Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 3. Soto *lib.* 9. *q.* 3. *art.* 1. *ad* 3. Navarr. *c.* 23. *num.* 102. & facit *lex* 1. *tit.* 5. *lib.* 8. *novæ compilat.*

12. Sed inquires, an ordinarii, & alii officiales,quibus à Sede Apostolica committuntur dispensationes matrimoniales, & aliæ possint pro labore, & receptione,& examinatione testium aliqui exigere?

Respondet Thom. Sanch. *lib.*8. *de Matrim. disp.* 35. *n.* 21. & Salas *de legib.disp.*20.*sect.*10.*in fine.*recipi posse quidquid est introductum consuetudine. Nam etsi in rescripto harum dispensationum habeatur, ut omnis spes cujuscunque muneris,& præmij etiam sponte oblati deponatur; non obinde fit, non posse laboris impensi stipendium recipi: nam stipendium non habet propriè rationem muneris, neque præmii. Nihilominus tamen omnino dicendum est cum Garcia, 7.*p. n.* 102. & Navarr. *lib.*1. *Consil. in* 2. *edit.tit. de Rescripto,cons.vlt.* Zerola *in praxi Episc.*2.*p. verbo delegatus* §.2.*p.* verbo *dispensatio*, §.1. & Marco Ant. Genuens. *in praxi Archiep. curiæ Neapolit.cap.*25. *n.* 13. Nihil posse etiam in stipendium ab ordinato recipi pro examinatione testium,verificandisque narratis, &c. Solum notario pro examinatione testium, & aliarum rerum informatione permittitur accipere posse quartam partem aurei, seu ducati, & contrarium facientes pœna excommunicationis reservatæ innodantur, ut constat ex verbis apponi solitis in fine ipsarum litterarum: & in litteris dispensationum pro pauperibus cum copula, additur dispensationis expeditionem nullius esse roboris,& momenti, si gratis omnino non fecerit.

Neque possunt supradicti excusari affirmando stipendii receptionem non esse prohibitam, sed solum muneris, & præmii. quæ in idem videntur incidere. Nam si rectè illa verba expendantur, nomine muneris intelliguntur donativa vulgo *Coëchos*: & nomine præmii vocatur stipendium, & merces debita pro labore, sicut rectè certantibus promittitur præmium vitæ æternæ.Et ita explicat Farinac. *vol.*4. *sess.*22. *c.* 3. *de reformat. ver. cognoscatur*, *pag.* 51. & Garcia *suprà:* ubi adducit plures declarationes pro hac sententia neque rursus excusari possunt aliqua consuetudine, ut ex quadam declaratione, quam adducit Garcia illo *cap.*2.*n.* 103. circa Vicarios Archiepiscopi Burgensis constat, & quia est interrupta per dictum decretum: neque juvare potest contra speciale decretum, & mandatum Pontificis denuo productum post ipsam consuetudinem Fateor,si consuetudo legitimè introducta est, non derogari per decretum,nisi illius fiat expressa mentio.

13. Adverto tamen. Primò, si necessarium esset ordinario, vel aliis dispensantibus exire à suo domicilio pro examinandis testibus,verificandaque narrativa, poterit pro hoc labore pecuniam recipere. Idemque est dicendum, si partes peterent transsumptum instrumenti dispensationum. Tenet Garcia & Genuens. *suprà.*

Secundò adverto receptionem pecuniæ in stipendium pro supradictis muneribus, & officiis, etsi illicita sit, non tamen esse simoniam, sed turpe lucrum; quia in iis decretis non videtur prohibita sub hoc titulo, & ratione.

Tertiò,dico receptionem pecuniæ in expeditione aliarum dispensationum à causa matrimoniali non esse prohibitam, si recipiatur pro stipendio laboris impensi in examinandis testibus, aliisque officiis præstandis: & in hac parte consentio cum Salas *suprà.*

14.Supradictis annecti potest patrocinium in judicio in causis spiritualibus; pertinet enim ad complementum Ecclesiasticæ jurisdictionis. Pro hoc tamen munere conveniunt omnes Doctores, ut testatur Suarez *lib.* 4. *de Simonia,cap.*53. *num.*9. posse pretium recipi,& idem esse de procuratione: Ratio est, quia hæc munera non sunt à potestate spirituali, neque ab aliquo habente illius jurisdictionem:imo sunt munera temporalia, & antecedenter annexa rebus spiritualibus: & ita obtinuit praxis, & totius Ecclesiæ consuetudo. Qua ratione in

cap.

cap. non ſanè 14. *q.* 5. abſque ulla diſtinctione dicitur licere advocato patrocinium ſuum vendere.

15. Pro teſtimonio autem exhibendo, aliqui affirmant ſimoniam eſſe ſi pretium exigatur ; quia teſtificatione paratur via ad beneficium , potius quam interceſſione : & ita tradunt Panormitan. *in c. tua nos , numero 6. de Simonia* , & ibi Hoſtienſ. & Felinus *numero* 4. D. Anton. *capite* 5. §. 17. *notab.* 1. Tabiena *num.* 47.

Verum diſtinguendum eſt cum Suarez *lib.* 4. *de Simonia, c.* 53. *num.* 11. vel ex parte dantis pecuniam, vel ex parte recipientis : ſi enim teſti nolenti teſtificari veritatem pecuniam tribuas , ſimoniacus non es ? quia tribuis ob redimendam vexationem, quod tibi licet: ipſe tamen teſtis injuſtitiam committit juxta doctrinam Aug. *in cap. non ſanè*, 14. *q.* 5. & D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 16. *art.* 4. *ad* 3. quem omnes Theologi ſequuntur, & Iuriſperiti in *cap.* 1. *& cap. ſicut nobis de Teſtibus* : & Turrecremata *in cap. qui rectè , quæſt.* 3. niſi excuſetur pro labore aliquo , aut incommodo compenſando , ſi forte illi evenit ex tali teſtificatione. An vero commitat ſimoniam , ſi accipiat pro teſtificatione veritatis mihi ſanè dubium eſt, quia teſtificatio veritatis v. g. in aliqua lite beneficiali , nihil aliud eſt quam quædam manifeſtatio, & comprobatio juris , quod habes circa tale beneficium : at qui aſſumeret munus informandi prælatum, eique manifeſtandi veritatem , non eſſet ſimoniacus. Ergo neque teſtis debet eſſe: & hoc ſine dubio procedet ſi pecuniam expoſtulet non in commutationem ſuæ teſtificationis , ſed in ſtipendium : quia hoc expreſsè non cavetur aliquo jure poſitivo.

16. Tandem dicendum eſt de omiſſionibus pertinentibus ad poteſtatem ſpiritualem : cum enim juriſdictio tam interni , quam externi fori exerceri poſſit , non ſolum concedendo ſpiritualia dona , & beneficia , ſed etiam negando illa efficitur committi ſimoniam , quoties negatio alicujus actus ſpiritualis procedit à poteſtate ſpirituali : & ita tradit cum communi Doctorum ſententia Vgolinus *tab.* 1. *c.* 40. §. 3. Suar. *lib* 4. *de Simonia c.* 22. *à num.* 4. Leſſius *dub.* 2. *c.* 35. *dub.* 11. *n.* 64. & deciditur manifeſtè in *c. Nemo de ſimonia : ubi gloſſa*, & Panormit. *num.* 6. *& in c. Nullus Epiſcopus , c. ſunt quidam* 1. *q.* 1. & ibi gloſſa , Archidiacon. Præpoſit. & Turrecrem. Difficultas autem eſt in aſſignatione harum omiſſionum. Ut autem hoc intelligatur , apponamus aliqua exempla ex quibus generalis doctrina percipi poſſit.

17. Et quidem in juriſdictione fori interni datur ſimonia, ſi poſt auditam peccatorum confeſſionem deneges pœnitenti abſolutionem pecunia accepta à tertia perſona. Quia eſt actus à poteſtate clavium, cujus proprium eſt ſolvere , & ligare : & habetur expreſsè in *c. Nemo presbyter*: ibi. Ne quemquam pœnitentem gratia, vel favore ad reconciliationem adducat , vel quocunque favore dignè pœnitentem à confeſſione removeat; quia ſimoniacum eſt utrumque : & tenet expreſsè Leſſius *ſuprà*, & Suar. *cap.* 21. *n.* 9. Simile eſt in juriſdictione fori contentioſi , ſi cum tenearis abſolvere ab aliqua cenſura , nolis abſolvere, cenſeris enim virtualiter continuare cenſuram & actum juriſdictionis exercere: & ita notavit expreſsè Leſſius *dub.* 11. *n.* 64. *fine*, & Suar. *ſuprà, cæterique Doctores*. Idem videtur dicendum , ſi corruptus pecunia , contra criminoſum non procedas , tacitè enim condonas delictum , aut ſi juſtè appellanti deneges appellationem, in iis enim caſibus non ſolum eſt negatio uſus juriſdictionis , ſed potius eſt illius moralis uſus, ut benè Suarez. *c.* 22. *n.* 16. *fine*.

18. Alia ſunt exempla in quibus DD. non conveniunt: Primum eſt de parocho obligato , dicere ſacrum parochianis; illoſque confiteri : ſi propter pecuniam omittat ſacrum , aut confeſſionis auditionem neget : in iis caſibus cenſet Ugolinus *tab.* 1. *c.* 40. §. 2. & 3. eſſe ſimoniam. Verum probabilius cenſeo non eſſe ; quia tunc non videris exercere juriſdictionem , ſed negare uſum illius : & ita tenet Suar. *lib.* 4 *cap.* 22. *n.* 13. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 11. *n.* 64. *circa finem.*

19. Secundum exemplum eſt, ſi parochus , vel prælatus propter pecuniam neget ſubdito juſtè petenti licentiam , ut alteri confiteatur, &c. In quo caſu cenſet Suarez *ſuprà, num.* 6. cum Ugolin *tab.* 1. *c.* 36. §. 3 *n.* 6. probabilius videri eſſe ſimoniam. Mihi tamen contrarium videtur dicendum ; eo quod hujuſmodi negatio non ſit exercitium poteſtatis , ſed potius non uſus illius ; ſicut quando negat adminiſtrationem ſacramenti, nullam in his caſibus ſpecialem differentiam invenio.

20. Tertium exemplum eſt de actu non denunciandi peccatorem. Et quidem quando ex officio ad denunciandum non teneris, ſimoniam non committis: quia celatio peccatoris non eſt à poteſtate aliqua ſpirituali. Difficultas tamen eſt , ſi ex officio tenearis denuntiare, ut ſi parochus ſis, & parochianus in Paſchate non communicat , & pro pecunia accepta hunc parochianum non manifeſtes Epiſcopo : quod facere potes, ſi ſcribas eum, qui non communicavit inter eos qui communicarunt, aut ſi ſcribens non communicantes omittas illum qui pecuniam dedit.

In hoc caſu videtur docere D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3 *ad* 3. committi ſimoniam , quatenus ait paſtores non poſſe pecuniam recipere , ut ſubditum corrigant, vel à corrigendo deſiſtant : Gloſſa , & Panormit. in *c. Nemo de ſimonia :* Anton. Sylveſter, Paludanus , Ugolinus, & alii relati à Suarez , *lib.* 4. *c.* 22. *n.* 15. ubi hanc ſententiam reputat probabilem , & reddit rationem: quia parochus omittens hanc denunciationem abutitur ſuo munere & quaſi juriſdictione , & quantum in ſe eſt, impœnitentem abſolvit , & à cenſura liberat, per talem abuſum propter pecuniam. Inſuperque probatur ex *c. Nemo de ſimonia* : ubi prohibetur presbyteris, ne à peccante publicè aliquid accipiant , ut ejus peccatum Epiſcopo , aut ejus miniſtris celent : cum autem hæc prohibitio ſit ſub titulo de Simonia videtur ſimoniacum eſſe.

21. Nihilominus dicendum eſt , ut probabilius omiſſionem hujus denunciationis ſimoniacam non eſſe , tenet hanc ſententiam Innocent. *in ſuprad. cap. Nemo* ubi explicat loqui text. de ſimilitudinaria ſimonia , non de propria : conſentit ibi Hoſtienſ. & Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 11. *num.* 64. §. *neque obſtat.* Suar. *lib.* 4. *c.* 22. *n.* 14. propendet magis in hanc ſententiam. Ratio eſt quia etſi parochus omiſſione denunciationis liberet ſubditum à ſupplicio , non tamen in hac liberatione juriſdictionem exercet , cum non abſolvat pœnitentem , neque propriè liberet à cenſura incurſa. Caput autem *nemo de ſimonia* contrarium non eſt hnic noſtræ concluſioni: quia ut optimè expendit Suar. *ſuprad. loc.* hic textus duas habet partes unam à principio, uſque ad verſum *Ne quemquam* excluſive, aliam in toto illo verſu uſque ad finem: priori ergo prohibetur presbyteris ne accipiant aliquid temporale propter celandum publicum peccatorem Epiſcopo vel miniſtris ejus : & in hac parte nullum eſt verbum de Simonia. Unde videtur illud prohibitum , tanquam contrarium bonis moribus & officio clericorum , non tamen ut contrarium religioni, & ſimoniacum. In ſecunda autem parte prohibetur clericis reconciliare quempiam , vel reconciliationem alicui negare propter pretium : & redditur ibi ratio , quia ſimoniacum eſt utrumque. Quæ verba (ut benè Suarez) non referuntur ad priorem partem capitis, ſed tantum ad hanc poſteriorem : nam vox illa *utrumque* duas tantum partes complectitur , quæ debent eſſe proximæ præcedentes. Ergo non cadit in eas , quæ remotè præceſſerunt. Alias ſi Pontifex voluiſſet omnia præcedentia complecti, cum illa ſunt pluſquam duo, non debere dicere , *quia utrumque* , ſed quia omnia hæc ſimoniaca

ſunt

sunt. Quod si aliquis instet, si vitium prohibitum in prima parte textus non est simonia, cur ibi ponitur sub titulo de simonia? Respondet Suarez *suprà, num.* 14. *fine*: non omnia prohibita sub illo titulo esse propriè simoniaca, sed quædam obiter adjungi propter analogiam aliquam.

PUNCTUM XIII.

An beneficium Ecclesiasticum vendi possit absque Simonia?

SUMMARIUM.

1 *Quid nomine beneficii intelligatur.*
2 *Certum est invendibile esse.*
3 *Sed an ex jure divino hoc contingat? Alii affirmant, alii negant, & sententiæ conciliantur.*
4 *Proponitur objectio, cui fit satis.*
5 *Fructus beneficii possunt à beneficiato locari, & vendi pro vita, si secludamus extravag. Ambitiosæ.*
6. *An pensiones possint vendi, & redimi absque simonia? Proponitur dubitandi ratio.*
7 *Duplex est pensio alia laicæ, alia Ecclesiasticæ: laïca vendi potest.*
8 *Ecclesiastica, quæ multiplex est, nequaquam absque Simonia vendi potest.*
9 *An vero possint hæ redimi propria authoritate? Negant plures.*
10 *Contrarium videtur probabilius. Esto ex stilo curiæ authoritas Pontificis semper expostuletur.*
11 *Resignans beneficium cum onere pensionis non potest pacisci ut pensio redimatur.*
12 *Quod dicitur de pensionibus Ecclesiasticis dicendum est de præstimoniis.*
13 *Commendæ spirituales nequaquam absque simonia vendi possunt, benè temporales in his tamen vendendis committi potest injustitia.*
14 *Coadiutoriæ beneficiorum & capellæ non erectæ authoritate Episcopi possunt pecunia obtineri absque Simonia.*
15 *Quid de hospitalibus dicendum est.*

HUcusque de spiritualibus per se sermonem fecimus, pergimus explicare iis annexa. Annexa spiritualibus vocamus beneficia; quia propter officium spirituale conferuntur.

1. Et in primis suppono beneficium esse jus recipiendi fructus annuos de Ecclesiasticis bonis ratione alicujus ministerii Ecclesiastici; ita communiter DD. & constat ex Rebuff. *praxi benef. cap. quod sit beneficium*: & sumitur ex *cap.* 1. *de Ecclesiis adificandis, & aliis, & cap. ult. de Rescript. lib.* 6. Dicitur beneficium dari propter officium; eo quod non possit in alium transferri beneficium, quin simul onus ad officium transferatur. Comprehendit autem hæc vox beneficium Ecclesiasticum, Episcopatum, Abbatiam, Prioratum, Archidiaconatum, & alias Ecclesiasticas dignitates canonicatus, vicarias perpetuas, & alia hujusmodi: de quibus videndum est, an sint invendibilia non solum ex jure Ecclesiastico, sed etiam ex jure naturali, & divino,

2. Certum est secundum omnes DD. beneficium invendibile esse jure divino, qua parte importat jus administrandi spiritualia, quia tale jus spirituale, & sacratum est, & à Christo institutum. Jure autem positivo invendibile est, qua parte est jus obtinendi fructus, ut constat exc. *ult. de Pactis, c. super eo de Transact. c. querelam, c. Tua nos de Simon. & c. unico, ut Ecclesiasticus beneficia, & 1. q. 3. ferè per totam.*

3. Controversia tamen est inter Doctores, An jure divino hoc sit prohibitum? Theologi communiter affirmant, Canonistæ negant, ut videri est in Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib. 4. cap. 24. num.* 7 & 12. & Valent. *disp. 6. q. 16. p.* 2. vers. *septima quæstio est, pag.* 1640. At re attentè considerata ut dicit Lessius *lib. 2. cap. 35 dub. 2. n.* 18. *& seqq.* utraque sententia veritatem habet. Si enim beneficium accipiatur, quatenus est jus ad annuos fructus obtingens per officium sacrum, cum officium sacrum, & ius administrandi spiritualia invendibile sit, etiam est invendibile jus ad annuos reditus, quod medio illo officio, & jure spiritualia consequitur, & consequenter vera est absolutè sententia Theologorum affirmantium beneficium vendi prohiberi. Verùm quia Summus Pontifex potest præbendam, seu fructus beneficii, & jus illa percipiendi à titulo spirituali, hoc est à jure administrandi spiritualia separare, unique conferre hujusmodi jus spirituale, alteri verò, vel sibi applicare jus percipiendi fructus illius tituli, ut contingit quotidie cum pensiones assignat, poterit pensionem illam, seu fructus, quos extrahere vult à titulo spirituali, velle ut accipiens beneficium statim redimat, & sibi conferat, alias non collaturus beneficium. Quod autem hæc possit Pontifex, constat; quia ipse solum tenetur conferenti beneficium sustentationem tribuere. Ergo, si aliunde hujusmodi sustentationem conferat, poterit omnes fructus assignatos illi beneficio sibi applicare. Ergo jam sibi applicatos poterit vendere, si quidem non vendit aliquid, quod sit simpliciter spirituale.

Ex hac doctrina fit, beneficium formaliter esse invendibile, si quidem non venditur jus percipiendi fructus medio spirituali officio contingens, quod erat necessarium ad venditionem beneficii, sed venditur jus percipiendi fructus, quod Pontifex sibi poterat reservare.

4. Dices, convinci saltem gratis non dari jus administrandi spiritualia; si quidem petitur pro illius datione redemptio fructuum illi juri annexorum. Respondeo, redemptionem fructuum non obstare gratuitæ donationi, quia non datur redemptio fructuum pro jure administrandi sacramenta, sed pro fructibus percipiendis, quos poterat Pontifex sibi reservare. Unde fit, non posse à Pontifice in datione beneficii exigere plus quam fructus illius beneficii moraliter æstimantur, aliàs non exigeretur pecunia solum in redemptionem fructuum; quos extrahere posset Pontifex, sed convincitur exigi pro illo jure spirituali donato. Inferiores prælati, quibus non est facultas separandi fructus à titulo beneficii, si in ejus datione peterent pecuniam sibi dari pro fructibus, quos concedunt, convincerentur sanè pecuniam petere pro ipso titulo; si quidem ratione illius habent fructus percipiendi: ita Suarez *c.* 24. *num.* 41. & Lessius *c.* 35. *dub.* 2. *num* 20.

5. De fructibus beneficii probabilius est posse à beneficiario pro sua vita locari, & vendi; ut tenet Panormit. *in cap. querelam. Ne prælati vices suas, cum* Hostiensi, & Frederico, & Sylvest. verbo. *simonia*, §. 14. Tolet. *lib. 5. c. 91. num. 6.* & latius diximus, cum de alienatione rerum Ecclesiasticarum egimus. Neque obstat *extravagans ambitiosæ de rebus Eccl. non alienandis edita à Paulo II.* ubi cavetur, ne ultra triennium locentur sub pœna excommunicationis, & privationis beneficii: quia nullibi ferè est recepta ut testatur Navarr. *cap. 27. num.* 146. & Cajetan. *verb. excommunic.* & Tolet. *suprà.*

6. Ex hac generali doctrina ad particulares materias, in quibus est aliqua difficultas, oportet devenire.

Primò igitur dubitatur; an pensiones possint vendi & redimi absque simonia? Ratio dubitandi est; quia non videntur esse beneficia Ecclesiastica, *c. quamvis de præbendis in* 6. ibi: ei non in pensione, sed in beneficiis Ecclesiasticis volumus provideri: & tenent communiter Doctores ibi: ut videre est in Gigas, *q.* 28. *de pensionibus in princ. & in multis*, quos refert Suarez *lib. 4. c. 26. n.* 1.

7. Pro resolutione adverte duplicem esse pensionem; alia quæ dari potest laicis ad officium temporale verbi

gratia

gratia ad pulſandum campanas, curandum infirmos, canendum figuratè in choro. Et de hac certum eſt non eſſe ſimoniam, neque juris divini, neque humani, ſi vendatur, vel redimatur. Quia hæc penſio non eſt annexa titulo ſpirituali: ſi quidem neque ex parte ſubjecti neque ex parte finis ſpirituale aliquod munus requirit. Quod verò illa portio extracta ſit ex aliquo titulo ſpirituali, ſcilicet ex beneficio, in cauſa non eſt, quominus temporalis ſit, & vendibilis, ſicut tertiæ decimarum Regi conceſſæ extractæ ſunt ex beneficiis; & tamen quia ad nullum officium ſpirituale ordinantur vendi poſſunt, & de facto quotidie venduntur: & ita tenent contra Rebuff. *de pacifica poſſeſſ. num.* 34. communiter Doctores, ut teſtatur. Suarez *lib.* 4. *de Simonia, c.* 26. *n.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 22. *n.* 123. cum Victor. *relect.* 1. *de Simonia, n.* 54. & Soto *lib.* 9. *q.* 7. *art.* 2.

8. Alia eſt penſio, quæ ſoli clerico concedi poteſt: & hæc eſt duplex; alia quæ abſque determinatione perſonæ aſſignata eſt pro aliquo officio ſpirituali, verbi gratia pro coadjutore Epiſcopi, pro concionatore, pro viſitatore, &c. & hæc penſio nullo modo poteſt vendi à privata perſona; quia venderetur ſpirituale miniſterium in quo fundatur, neque etiam poteſt redimi; quia non poteſt extingui obligatio ad tale miniſterium. Quod ſi is, cui eſt aſſignata penſio, retento munere ad officium vellet paciſci de tota penſione ſibi danda pro vita facere poſſet. At hoc non eſt vendere penſionem, ſed elocare fructus percipiendos: & ita ut indubitatum tradunt Suar. *illo cap.* 26. *num.* 20. Leſſius *cap.* 35. *dub.* 22. *num.* 122. Alia penſio ſoli clerico conceſſa eſt in quadruplici differentia. Prima, quæ datur pauperi clerico in ſuſtentationem. Secunda; quæ datur parocho ſeni non valenti deſervire, ut ſe ſuſtentet beneficio ejus alteri collato. Tertia, quæ datur renuncianti beneficium, quod pacificè poſſidebat. Quarta, quæ datur ad litem in beneficio componendam. Si quæ autem aliæ penſiones inveniantur, affirmat Arag. *quæſt.* 100. *art.* 4. verſ. *pro explicatione, pag.* 1121. eſſe injuſtas, utpote impoſitas ſine legitima, & ſufficiente cauſa.

De omnibus iis dicendum eſt ſimoniam eſſe juris divini vendere has penſiones propria authoritate; ubi Bulla Pii V. quæ incipit: *ex proximo & eſt* 138. *in ordine Bullarum edita anno* 1571. recepta eſt, obſervatur; in qua bulla annectit penſiones titulo ſpirituali; ſiquidem penſionarios obligat ad officium parvum beatæ Virg. recitandum, alias fructus non faciant ſuos. Quo poſito, cum penſio nihil aliud ſit, quam jus percipiendi fructus medio ſpirituali officio, cum hoc officium invendibile ſit, etiam jus percipiendi fructus ab illo inſeparabile; invendibile erit: ubi tamen non eſt recepta Bulla Pii V. ſolum erit in ſimonia juris humani vendere has penſiones? quia ex ſtylo curiæ prohibentur vendi, & venditores tanquam ſimoniaci puniuntur: ita Valent. *diſput.* 6. *quæſt.* 16. *p.* 3. *in fine.*

9. An vero redimi poſſint propria authoritate hujuſmodi penſiones; non eſt levis difficultas. Negat Flamin. *lib.* 6. *de reſignat. benefic. quæſt.* 2. *n.* 128. cum Navarr. *comm.* 52 *&* 53. *de Præbendis:* Sotus *lib.* 9. *de juſtit. quæſt.* 7. *art.* 2. Victor. *in relect. de Simonia, n.* 52. *&* 53. Azor. 2. *p. inſtit moral. lib.* 8. *c.* 10. *quæſt.* 10. Fundamentum eſt, quia beneficiarius redimens penſionem, reddit beneficium ſibi magis utile: quia poteſt colligere illam partem fructuum, quam ſolvere tenebatur: poteſtas autem colligendi illam partem fructuum eſt annexa titulo ſpirituali, ſiquidem eſt propter officium, ſicut & poteſtas colligendi reliquas partes. Ergo fieri non poteſt.

10. Verum hæc ratio notavit Valent. *diſput.* 6. *quæſt.* 16. *p.* 3. verſ. validius *in fine. pag.* 1664. æquè probat de redemptione omnis penſionis, ſive ea recipiatur ab altero propter cauſam ſpiritualem, ſive propter temporalem: ſemper enim videtur eſſe aliquid ſpirituale, quod beneficiarius clericus acquirit, ſeu retinet poſt redemptionem penſionis. Quapropter ipſe Valent. *ſuprà.* Affirmat quamlibet penſionem redimi poſſe, propria authoritate abſque ſimonia: & idem tenet Cajetan. *in opuſculo ſeptemdecim. reſponſ. reſp.* 10. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 22. *num.* 124. *&* *num.* 129. Tolet. *lib.* 5. *c.* 9. *n.* 6. *dicto* 3. Suarez *lib.* 4. *c.* 26. *n.* 24. *&* 26. Rationem hujus concluſionis optimè reddit Valent. *ſuprà*, quia illud, quod per ſe, & immediatè acquirit redimendo penſionem eſt immunitas, & libertas ab obligatione, & onere pendendi quotannis illam partem fructuum, ut de ſe conſtat: libertas autem ab hoc onere, & obligatione non eſt ſpiritualis, neque ſpirituali per ſe annexa: nam eſto inde ſequatur beneficium tibi fore magis utile, & facultatem habere retinendi omnes fructus, hoc eſt extrinſecum, & accidentarium redemptioni penſionis: ſi quidem redemptio non per ſe reſpicit hanc utilitatem, ſed ſolum illam libertatem, immunitatem à quotanni ſolutione. Adde, redemptio penſionis nihil aliud eſt, quam quædam anticipata ſolutio fructuum, quos ſingulis annis tenebaris exhibere. Cum igitur fructus vendi poſſint, etiam & redimi. Nihil ergo ſpirituale, neque ſpirituali annexum emitur. His tamen non obſtantibus ad redemptionem penſionis, ſolet ſemper authoritas Pontificis intervenire; non quia neceſſaria, ſed ad maiorem ſecuritatem: ut benè Tolet. *ſuprà*, & quia jam ex ſtylo curiæ hoc eſt receptum: ut benè probat Garcia 1. *p. cap.* 5. *à num.* 23.

11. Notandum tamen eſt, reſignantem beneficium cum onere penſionis non poſſe facere pactum ut conſtituta penſio redimatur; quia apertam continet ſimoniam: eſt enim illud onus pretio æſtimabile: & ita tenet Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. c.* 33. *dub.* 22. *n.* 124. Gigas *de penſionib. quæſt.* 87. *ad finem.* Garcias 11. *p. de benefic. cap.* 3. *n.* 172. Tolet. *lib.* 5 *cap.* 92. *num.* 2.

12. Quod dictum eſt de penſionibus, quæ titulo ſpirituali donantur, idem dicendum de præſtimoniis, ſeu ſincuris, quæ in omni ſententia ad minus ſunt penſiones clericales: cum nemini dentur niſi ut clerico, & ut in clericatu proficiat: & in probabiliori ſententia non ſolum ſub penſionibus comprehenduntur, ſed etiam ſunt propria beneficia: ut tenet Navarr. *cap.* 21. *de orat. num.* 9. Soto *lib.* 10. *de juſtit. quæſt.* 5. *art.* 3. Gigas *quæſt.* 30. *de penſionibus num.* 1. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de horis canonicis, c.* 22. *num.* 8. & Garcia *innumeris relatis*, 2. *p. de benefic. cap.* 2. *n.* 177. eſto *num.* 118. aliquos in contrarium referat. Et videtur convinci ex *cap. vlt. de conceſſ. præbendæ in* 6. ubi præſtimonium cum aliis beneficiis Eccleſiaſticis annumeratur. Et ratio eſt, quia habet omnes qualitates requiſitas ad beneficium, quæ poſſunt conferri perſonis Eccleſiaſticis ab Eccleſiaſtico prælato, purè, & ſine pacto, & in perpetuum, cum onere ad aliquod munus ſpirituale, ſcilicet ad penſum Beatæ Virg. ex Bulla Pii V. ſupra citata: quæ omnia reperiuntur in præſtimoniis, ut conſtat ex Panormit. 2. *volum conſ.* 47. & ex Suarez *loco citato.*

13. Sed quid dicendum de commendis coadjutoriis, capellanis, & hoſpitali, an vendi poſſint?

Quod attinet ad commendas, reſpondeo, aliam eſſe commendam ſpiritualem, aliam ſæcularem, & militarem, de commenda ſpirituali, qualis eſt illa per quam Eccleſia alicui commendatur, ut in ea Sacramenta adminiſtret, quæ alio omnino vicaria vocatur, certum eſt ſive temporalis ſit, ſive perpetua vendi non poſſe; quia his commendis, ſeu vicariis committitur ſpiritualis juriſdictio: & habetur expreſsè in *cap. non ſatis cap. ad noſtram de Simonia.* De commendis verò militaribus, dicendum eſt ſimoniam non eſſe illarum venditionem, aut pecunia illarum obtentionem procurare, quia ſunt merè ſæculares nullam ſpirituale-

lem

lem functionem secum adducentes, sed dantur personis Ecclesiasticis in stipendium, & præmium militiæ: & ita tenet Suarez *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 7. & 9. Manuel. *in summ.* 2. *tom. cap.* 49. *num.* 12. Vega 2. *p. sum. cap.* 101. *casu* 52. Petr. de Ledesma 2. *p. sum. tract.* 12. *circa* 20. *conclusionem.* Erit tamen contra justitiam illarum venditio, ut benè advertit Suarez & Manuel *suprà.* Quia magister ordinum, vel Rex, cui est commissa distributio harum commendarum non est dominus, sed dispensator, & non supremus, sed sub Pontifice, qui Regi facultatem reddit non ad illas vendendas, sed distribuendas. Possunt tamen hujusmodi commendæ donari à Rege, vel magistro, cum onere, & obligatione exhibendi aliquod temporale munus, v. g. ire in Africam, vel Indias, illicque servire, vel solvere alteri aliquam pensionem, si in assignatione pensionis habeatur ratio justæ distributionis, seu finis talium præbendarum, ita Suarez *supra*, & addit posse Pontificem causa intercedente concedere facultatem Regis illas vendendi, præcipuè si pretium in majorem utilitatem militiæ cedat.

14. Coadjutoriæ, beneficiorum, quæ nihil aliud sunt quam quædam facultates authoritate Pontificis concessæ exercendi officium, quod proprietarius exercere tenetur, tametsi cum futura successione concedatur, beneficia non sunt; ac proinde si pecunia obtineas eas coadjutorias, non committis simoniam jure Ecclesiastico punibilem: imo nec ullam simoniam, si pecuniam non ut pretium facultatis, sed in sustentationem concedentis coadjutoriam tribuas.

Idem à fortiori dicendum est de capellaniis authoritate Episcopi non erectis, quæ quia beneficia non sunt, possunt absque labe simoniæ pecunia obtineri, ut aliis relatis docet Gonzalez *reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 5. *in princ. num.* 25. & testatur à Rota fuisse sæpe declaratum.

15. Hinc dicendum de hospitalibus. Et quidem quæ authoritate Episcopi instituta non sunt & sub ejus cura non existunt, sed privata voluntate eriguntur, Ecclesiastica non censetur, licet pia loca dici possint, nec materia sunt simoniæ, ut tanquam indubitatum supponit Suarez *lib.* 4. *de simon. c.* 27. *num.* 11. Hieronym. Gonzales *supra reg.* 8. *Cancell. glossa* 5. §. 4. *num* 22. Solum est dubium de illis hospitalibus, quæ religiosa, seu Ecclesiastica dicuntur eo quod sint authoritate Episcopi instituta, & sub illius cura existant: juxta *cap. ad hæc de Religiosis domibus.* Hæc igitur sunt in duplici differentia, alia quæ secum afferunt administrationem spiritualem, alia quæ solum temporalem, pertinentem ad gubernationem. De primis nemini est dubium committi simoniam, si vendatur eorum administratio: docet Selva *de Benefic.* 1. *p. quæst.* 3. *num.* 3.4. & 28. & *p.* 2. *quæst.* 11. *n.* 14. Beda *de benefic. in comm. in præfat. num.* 4. Rebuff. *in practic. & devolut. num.* 73. Suarez *lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 11. De secundis vero, quæ functionem spiritualem non habent, sed tantum temporale regimen cum tota sollicitudine pertinente ad curam infirmorum dicendum existimo, non esse simoniam juris divini administrationem vendere, quia est temporalis nulli officio Ecclesiastico per se annexa, & colligitur ex *Clement. quia conjungit*, §. 1. *de Religiosis domibus*, tamen simoniam juris humani. Quia in *cap. Salvator.* 1. *quæst.* 3. prohibetur sub specie religionis, & vitandi simoniam venditio officii administrationis rerum Ecclesiasticarum: cum autem bona horum officialium Ecclesiastica sint ex institutione Ecclesiæ, fit sanè comprehendi sub illa generali prohibitione: & ita tradit glossa ibi: verbo *& judicem*, *& cap.* 1. *eadem causa*, *& quæst.* verbo *qui claudat*, *hostia*: & Suarez *lib.* 4. *cap.* 27. *numero* 11. Gonzales *suprad. reg.* 8. *Cancellar.* Glossa 5. §. 4. *numero* 22. cum Gomez *de expectativis*, *numero* 93. verb. *& ista sunt notanda.*

Punctum XIV.

An jus patronatus, & officia Ecclesiastica vendi, alienarique possint absque simonia?

SUMMARIUM.

1 *Juris patronatus venditio simonia est ex jure Ecclesiastico.*
2 *An vero sit ex jure divino? Negant plures.*
3 *Probabilius est esse invendibile.*
4 *Jus patronatus transfertur jure hæreditatis, donatione & venditione.*
5 *Expressio juris patronatus in venditione villæ, cui est annexum, non constituit simoniam.*
6 *Jus patronatus non cohærens fundo, sed persona non transfertur venditis bonis omnibus illius, ut probabilius defenditur.*
7 *Quid, quando bona essent annexa juri patronatus, & venderentur.*
8 *Extra supradictos modos nec vendi, neque transferri potest jus patronatus.*
9 *Venditio officiorum temporalium Ecclesiæ, simonia est juris humani, ex probabiliori sententia*

1. CErtum est venditionem, translationemque juris patronatus simoniacam esse jure Ecclesiastico si pretio fiat, ut habetur in *cap.* 1. *de jure, &c. præterea, & aliis de Jure patronat.* Et ratio est quia jus patronatus est jus præsentandi ad beneficia concessum laicis ab Ecclesia ex gratitudine alicujus obsequii ab aliis acceptis, ac proinde est spiritualibus annexum.

2. Difficultas est inter Doctores, an jus patronatus sit ex lege divina invendibile? Nam Abbas, Decius, & alii *in Rub. de jure patronat. & in cap. quanto de judiciis:* & Soto *lib.* 9. *quæst.* 7. *art.* 1. Navarr. *cap.* 23. *num.* 98. & 99. Slyvest. verbo *Simonia*, *quæst.* 2. *& alii relati à* Suarez *lib.* 4. *de Simon. cap.* 18. *num.* 6. *fine.* negant esse invendibile ex lege divina: rationem reddunt; quia hoc jus in se non est spirituale, sed tantum spiritualibus annexum, cum detur laicis, & transeat ad hæredes, seu extraneos per donationem, aut venditionem, ut constat ex jure, & ex praxi. Item ejus actus, qui est præsentatio ad beneficium non videtur spiritualis, cum ratione illius præsentatus non acquirat jus in beneficium, quousque prælatus illud conferat.

3. Nihilominus probabilius existimo ex jure divino invendibile esse: docet Glossa *in cap. piæ mentis* 16. *q.* 7. *& in cap. præterea* 1. *de Transactionibus:* Lessius *cap.* 35. *dub.* 22. *num.* 128. Suarez *t.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de simonia cap.* 28. *num.* 7. Ratio est, quia hoc jus spirituale, utpote ab Ecclesia institutum, est concessum per potestatem spiritualem, & ordinatum ad actum spiritualem, qualis est præsentatio. Neque obstat dari laicis, & transire ad hæredes; nam hæc proveniunt ex gratia, & favore Ecclesiæ, quæ sicut poterat communicare laici jus eligendi ad beneficia, quod spirituale est, sic communicavit jus præsentandi. Qua vero ratione hoc jus ad hæredes, & extraneos transferatur absque simonia statim dicemus. Et per hæc satisfactum est contrariæ rationi. Dicimus namque, jus patronatus esse spiritualibus annexum, scilicet beneficii præsentationi, sicut etiam jus eligendi, & potestas conferendi beneficium est annexa spiritualibus, sed hoc non obstare, quominus etiam sit in se spirituale, & sacrum, sicut est potestas conferendi beneficia, & jus eligendi ad alia. Ad confirmationem verò respondeo præsentationem dare jus ad beneficium præsentato non proximum sed remotum,

quatenus ex vi præſentationis, ſi perſona idonea ſit, neceſſario debet inſtitui, *c. ſignificaſti, &c. ſuggeſtum de patronat.* neque alius ſine hac præſentatione poſſit inſtitui. *cap. illud prætereundum De jure patronatus.*

4. Sed inquies quibus modis jus patronatus in alios transferatur, Reſpondeo tribus modis hoc fieri poſſe, ut notavit Gloſſa *in cap. cum ſeculum de Jure patronatus* & Suarez *lib. 4. de ſimonia cap. 28. num. 15.*

Primus modus eſt jure hæreditario, & extenditur non ſolùm ad hæredes neceſſarios, ſed etiam voluntarios, non ſolùm conſanguineos, ſed etiam extraneos, quia jus abſolutè loquitur, & nihil diſtinguit, ut notavit Gloſſa per textum *in clement. 2. de Jure patronat.* & Joan. Andr. *in dicto cap. cum ſæculum, & ſumitur ex cap. conſiderandum, cap. ſi plures 16. quæſt. 7.*

Secundus modus aſſignatus à Gloſſa, & à Suarez *ſupra num. 16.* eſt per liberalem donationem; quia unuſquiſque poteſt transferre jus quod habet, ut dicitur in *cap juram. de Jure patronat.* Advertendum tamen eſt donationem hanc fieri poſſe loco religioſo abſque conſenſu Epiſcopi, ut habetur expreſſe in *cap. unico de jure patronat. lib. 6.* Aliis verò perſonis neceſſarius eſt conſenſus Epiſcopi ad valorem donationis arg. deducto à contrario ſenſu ex ſupradicto cap. ubi tanquam ſpeciale conceditur locis religioſis donationem juriſpatronatus illis factam ſine aſſenſu Epiſcopi ratam eſſe: ſic tenet communis ſententia canoniſtarum, ut teſtatur Suarez *ſupra.* Advertit tamen, & benè nullum eſſe jus, in quo hæc conditio expoſtuletur expreſsè: nam *cap. cura, cap. quod autem, cap. cum laicis, de Jure patronat.* & *cap. neminem 16. quæſt. 7.* non loquuntur de jure patronatus, ſed de ipſis Eccleſiis, ſeu beneficiis, quæ ſine authoritate Epiſcopi non poſſunt à patronis conferri, non ſolum aliis privatis perſonis, verum nec locis religioſis. Quocirca ſolum ex communi ſententia fundata *in cap. unico de Jurepatronat. in 6.* hæc conditio requiritur.

Tertius modus transferendi jus patronatus eſt cum re vendita, *cap. ex litteris, cap. cum ſæculum, De jure patronat.* Pro cujus explicatione adverto cum Suarez *cap. 18. num. 17.* dupliciter poſſe alicui laico jus patronatus convenire, ſcilicet vel ratione alicujus rei, quam poſſidet, cui veluti cohæret jus patronatus, vel immediatè ratione ſuæ perſonæ, quia ipſe fundavit Eccleſiam, vel eſt ſucceſſor ejus; qui illam fundavit, & jus in ipſum tranſtulit aliquo ex duobus prioribus modis. Quando ergo jus patronatus ineſt fundo, aut villæ, in qua eſt Eccleſia, tunc rectè intelligitur vendita terra, & villa cui eſt conjunctum tranſire cum illa ſine venditione talis juris? quia non carius venditur ratione juriſpatronatus illi inhærentis, ſicut vendito calice non venditur conſecratio, etiamſi cum venditione calicis transferatur; quia ratione conſecrationis carius non venditur. Neque ad hanc venditionem conſenſus Epiſcopi requiritur, ut colligitur ex *cap. cum ſæculum de Jure patronat. & ex communi praxi.* Ex quo fit, ſi per venditionem villæ poteſt transferri jus patronatus abſque conſenſu Epiſcopi à fortiori poterit tranſire, ſi villa liberè donetur, & juxta hæc limitandum eſt, quod in ſecundo modo diximus de conſenſu Epiſcopi acquiſito; intelligitur enim quando jus patronatus ſolùm & per ſe donatur, ſecus vero ſi tranſeat cum donatione villæ. Nam quod venditioni conceditur, multo magis liberali donationi conceſſum eſſe credendum eſt, cum hæc multo magis aliena ſit à vi, apparentia, & ſpecie ſimoniæ, & alioquin digna ſit majori favore. Ratio autem eſt, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis, in illo autem caſu jus patronatus ſe habet, ſicut acceſſorium ad villas, quia eſt quaſi accidens illi inhærens, & optimè quoad hoc comparatur cum calicis conſecratione: ergo: hæc Suarez *illo numero 17.*

5. Sed inquires, an propter venditionem juris patronatus in venditione villæ conſtituatur venditio ſimoniaca? Reſpondeo ſi propter hanc rationem carius non vendatur ſimoniacam non eſſe, imo neque debere præſumi; quia expreſſio juris patronatus annexi villæ conducere poteſt aliquando, ut de ſe ipſo conſtet, ne putetur reſervatum, aut ſeparatum à villa: ita Suarez *lib. 4. cap. 28. num. 18.* cum Navarr. *conſ. 12. de Simon.* Advertit tamen optimam formam exprimendi jus patronatus in venditione eſſe per negationem, & non per affirmationem, v. g. ſi dicas te vendere villam non excepto in jure patronatus: hæc enim forma approbatur, in *cap. ex literis de jure patronat.*

6. Petes ſecundò; an jus patronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ intelligatur transferri venditis bonis illius perſonæ. Affirmant plures ex canoniſtis, quos refert Covarruv. *lib. 2 variar. cap. 18. num. 6. & ſeq.* Tenenda tamen eſt contraria ſententia ut probabilior, cum Covarr. *ibi*; *& aliis ab ipſo relatis*, & Lambert. *de Jure patronat. libr. 1. 2. p. quæſt. 5. princ. art. 14. n. 20. & art. 15. n. 8. & 13. &* Suar. *lib. 4. cap. 28. n. 19.* Garcia plures referens *5. part. de benefic. cap. 9. à n. 13.* Ratio eſt; quia jus patronatus in illo caſu non eſt annexum bonis. Nulla ergo ratio eſt quare cum illis transferatur, in hæredem tamen transfertur ita diſponente jure canonico, Clement. 2. *de Jure patronat.* quia hæres cum perſonam defuncti repræſentet, ſuccedit in juribus, & honoribus non autem emptor, ut de jure ſepulturæ colligitur, ex *leg. quia perinde 42. ff. ad S. C. Trebell.*

7. Quando vero bona alicujus perſonæ annexa eſſent juri patronatus eo quod patronus inſtituit, ut quicunque jus patronatus poſſideret, talia ſimiliter bona poſſideret, affirmandum eſt cum Suarez *illo cap. 28. num. 22.* Si bona illa cedere poſſunt in utilitatem & commoditatem patroni, & non tantum Eccleſiæ indigentis, poſſe inquam vendi, quia non eſt credibile voluiſſe teſtatorem ſic arctare poſſidentem illa bona, ut nunquam alienare ea poſſit; ac proinde tranſlatis illis bonis conſequenter transfertur jus patronatus; quia illis eſt virtualiter annexum.

8. Extra hos caſus, & modos jus patronatus nec emi, nec vendi, nec transferri poteſt, non ſolum licitè, ſed neque validè, quia in ſpiritualibus non poſſunt laici niſi quod eis conceſſum eſt à canonico jure, ut tradit Innocent. & Abbas, *in cap. quanto de Conſuetud.* & Menoch. *cum aliis conſ. 90. n. 79.* Suarez *lib. 4. cap. 28. n. 15.* In jure autem non invenitur alius modus transferendi juſpatronatus præter ſupradictos.

9. Reſtat de Officiis temporalibus Eccleſiæ dicere, an ſcilicet Simonia ſit eorum venditio? Communior eſt ſententia ſimoniam eſſe juris humani, tenet Abbas Aman. & Felin. *in cap. conſulere de Simonia*, Hoſtienſ. *in c. tua nos eodem titulo*, Antonin. *2. part. tit. 1. cap. 5. §. 2.* Victor. *relect. de Simonia n. 16.* Cajetan. verbo *Simonia reg. 3. in fine*, Soto *lib. 9. quæſt. 5. art. 2.* verſ. *ſed interrogando urges*, Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 4. num. 26.* Suar. *lib. 4. cap. 29. num. 4.*

Et probari videtur *ex cap. ſi quis Epiſcopus 8. 1. quæſt. 1. ex cap. ſalvator. 1. quæſtion. 3.* ubi cum Simone dicitur participare, qui officium œconomi, vicedomini, advocati, ſacriſtæ, caſtaldi & judicis, vendit: & in *cap. conſulere de Simonia*, tam ementes, quam vendentes hæc officia cum Simone percelluntur: percelluntur autem cum Simone, quia committunt ſimoniam, Ergo. Quid autem intelligatur illis nominibus œconomi: vicedomini, advocati, &c. optimè explicant Gloſſa, Leſſius, & Suar. *ſupra.* Dicunt enim œconomum eſſe, qui res Eccleſiæ, & canonicorum gubernat. Sub quo à fortiori ſacriſta, vel theſaurarius, ſeu ſacrarum rerum cuſtos comprehenditur ut multis, relatis probat Suar. *illo cap. 28. art. 11.* Vicedominus eſt, qui rerum Epiſcopalium curam gerit. Advocatus eſt ab Eccleſia conſtitutus

constitutus ad causas ejus defendendas : quod intellige cum Suar. *supra num.* 9. quando ex officio , & cura speciali potestate ab Ecclesia recepta constituitur. Nam advocatus , qui absque mandato ad patrocinandum assumitur , allegando de jure non pertinet propriè ad officia Ecclesiastica , de quibus hic sermo est , sed ille tantum , qui speciale habet ab Ecclesia , vel Episcopo mandatum , seu potestatem ? alio nomine solet vocari syndicus , de quo est *titul. in decretal. & ex ejus cap. unico* colligitur illum esse , cui generaliter Ecclesiæ negocia commendantur. Nomine verò castaldi idem ferè significatur : nam ut ait Glossa *illo cap. salvator.* & Lessius & Suar. *locis citatis* , Denique significatur Major domus *c. volumus* 89. *dist.* Denique nomine judicis significatur habens jurisdictionem loco Episcopi. Quando autem jurisdictio administranda spiritualis est , omnes conveniunt simoniacam esse , si vendatur , at quando solum ad res Ecclesiasticas temporales gubernandas communicatur , est difficultas ; an venditio hujus jurisdictionis sit simoniaca, & videtur non esse ; quia nihil habet spirituali annexum : & ita sentit glossa *cum Hugone in c. salvator verbo & judicem in fine.* Deinde quia videmus possidentes has judicaturas alteri resignare pecunia sibi data , aut pensione sibi concessa : quæ est quædam virtualis venditio horum officiorum. Nihilominus Suar. *illo cap.* 29. *num.* 10. existimat nomine judicis significari illo cap. judicem temporalem , quem constituere potest Episcopus ubi habet jurisdictionem temporalem : quia judex hic temporalis censetur administrator rerum Ecclesiasticarum , siquidem illi populi sunt Ecclesiæ, sicut Majordomus dicitur administrator rerum Ecclesiasticarum , quia res , quas administrat , pertinent ad Ecclesiam. Ergo continentur sub illa generali prohibitione , atque adeo est Simonia ejus venditio. Utraque sententia videtur probabilis. Pro prima facit , quia populi subjecti jurisdictioni Episcopi non propriè dici debent res Ecclesiasticæ , quia neque in cultum Dei , neque in sustentationem ministrorum Dei sunt ordinati , ac proinde illorum judex temporalis non propriè administrator rerum Ecclesiasticarum dici debet.

Ultimò adverto, Urbanum Pontificem, cum in *suprad. cap. salvator.* constituit generalem prohibitionem vendendi res Ecclesiæ , nullo modo intellexisse res Ecclesiæ secundùm se spectatas : hæ enim ut jam diximus absque Simonia vendi , alienarique possunt , sed intellexisse res Ecclesiæ quoad earum administrationem.

Punctum XV.

Quæ permutatio in causis spiritualibus fieri possit absque simonia ?

SUMMARIUM.

1 *Extra materiam beneficiorum nulla permutatio est simoniaca.*
2 *Tractare partes de permutatione beneficii , & se vicissim obligare sub conditione si superior consenserit , licitum est.*
3 *Permutatio beneficiorum , & cujusvis juris spiritualis , si authoritate propria fiat , est Simonia juris humani.*
4 *Talis permutatio est nulla.*
5 *Permutatio beneficiorum authoritate superioris licita est.*
6 *Fieri potest coram eo , qui potestatem habet beneficia conferendi.*
7 *Et fieri potest singulis mensibus.*
8 *De quibus beneficiis permutatio intelligatur.*
9 *Authoritate ordinarii non potest fieri permutatio inter jura ad beneficia.*

1. CErtum est extra materiam beneficiorum nullam permutationem esse simoniacam : quia nullibi invenitur prohibita. Nam licet in *cap. quam pio* 1. *quæst.* 2. *& in cap. super eo De transact. & cap. cum pridem , & cap. ult. de Pactis* prohibeatur generaliter omnis pactio, quæ pro spiritualibus consequendis fit : hoc enim intelligi debet quando fit pactio dandi temporale pro spiritualibus : dum enim id quod datur ab spiritualibus obtinendis distinguunt , satis significant loqui de temporali munere dato pro spirituali, ut rectè explicat Suar. *lib.* 4. *de Simon. cap.* 31. *num.* 20. cum glossa *in cap. quam pio* 1. *quæst.* 2. verbo *Pactio , & in cap. ult. de Pactis* , verbo *cessare* , ubi Abbas , Cardinal. & alii. Idem tenet Soto *lib.* 9. *quæst.* 5. *in fine* , Tolet. *lib.* 5. *cap.* 88. *num.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 4. *num.* 31.

Hæc autem spiritualia, ut notavit Suar. *num.* 21. duplici sunt differentia. Quædam purè spiritualia ut sacramentum , sacrificium , oratio , consecratio , &c. alia mixta , quæ habent aliquid corporale antecedenter annexum , ut vasa , & vestes sacræ , &c. De prioribus commutandis , vel non commutandis nunquam fit in jure mentio , sed solum cavetur , ne pretio vendantur : *c. ad nostram , c. non satis , c. cum in Ecclesia , de Simonia.* De posterioribus etiam nullum invenitur jus prohibens permutationem unius pro alio ejusdem ordinis : imo in *cap. ad quæstiones , De rerum permutat.* approbatur permutatio unius Ecclesiæ pro alia facta , ubi *glossa* reddit rationem ; quia spirituale spirituali commutatur. Verum est glossam illam expostulare authoritatem superioris ad hanc permutationem faciendam. Sed hoc ideo verum est , ut dicit Suar. *suprà* vel quia fit permutatio simul beneficiorum : vel quia Ecclesia parochialis non potest alicui conventuali uniri denuò sine prælati authoritate. At si res spirituales sint omnino sub libera potestate , & dispensatione commutantium , non erit talis authoritas necessaria.

2. De materia autem beneficiorum in primis præmittendum est , simoniacum non esse , neque illicitum ante consensum prælati tractare partes de permutatione , etiam sub onere pensionis , & se viciſſim obligare si superior consenserit. Ratio est , quia nullibi invenitur hæc obligatio , & mutuus contractus prohibitus ; Nam in *cap. quæsitum , & aliis relatis* , solum prohibetur permutatio sine Episcopi consensu. At hæc obligatio non est permutatio , sed via ad illam , neque est pactio absoluta de permutatione , sed conditionata , quæ non habet effectum , quousque superior consentiat , & ita tradunt communiter doctores , Frederic. Senes. tractat. de permutat. benefic. *quæst.* 38 *num.* 64. *&* 65. Cardin. *in cap. quæsitum quæst.* 39. *num.* 23. Suar. *lib* 4. *de Simonia cap.* 3. *à num.* 7. Flamin. Paris. *lib.* 6. *de resignat. benefic. quæst.* 2. *à num.* 80. Valen. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 15. *p.* 3. vers. *quarta pag.* 1661. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 15. *num.* 92. his positis.

3. Dico primo , Permutatio beneficiorum , & cujusvis juris spiritualis beneficia concernentis , si fiat authoritate privata est illicita , & simoniaca contra prohibitionem Ecclesiæ habetur , *cap. cum olim cap. quæsitum , de rerum permutat. cap. majoribus de Præbendis , cap. ult. de Pactis :* ita est communis doctorum sententia, ut videre est in *Rebuff. in pract.* 3. *p. tit. de permutat. num.* 52. Ugolin *tab.* 1. *cap.* 27. Radoano tit. de Simonia *part.* 3. *cap.* 3. *&* 13. Suar. *lib* 4. *cap.* 31. *num* 8. Valent. *disp.* 6 *q.* 26. *part.* 3. vers. *ac videtur pag.* 1659. esto contra tenet glossa , & Innocent. *in cap. quæsitum , de rerum permutat.* dicentes præbendas ejusdem Ecclesiæ, & ejusdem rationis posse permutari privatim , sed Hostiens. Panormit , & alii *ibi* & doctores *supra* relati non admittunt exceptionem , & merito quia jus non admittit , cum prohibitio sit generalis. Quod à fortiori procedit in casu quo permutatio fieret in manibus superioris , & permutantes inter se convenirent de danda pensione ei , qui pinguius beneficium in alium resignavit, aut permutavit, ut benè dicit Valen. *quæst.* 16. *p.* 3. vers. *tertio modo*

pag. 1659. & Man. Rodrig. 2. *tit. ſum. c.* 95. *n.* 6. *cum Arag. q.* 100. *art.* 4. verſ. *eſt aliud dubium in* 3. *concluſ. pag.* 1121.

4. Ex hac concluſione infero cum Leſſio *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 17. *num.* 100. & multis aliis, quos refert & ſequitur. Nicol. Garcia de *benefic.* 11. *p. cap.* 4. *num.* 6. permutantes propria authoritate beneficia, aut jus ad illa effeciſſe actum irritum, & nullum, ac proinde non poſſe propria authoritate beneficium retinere: ſuperiorem tamen poſſe in pœnam commiſſi criminis eos per ſententiam beneficiis privare, ut patet *ex cap. olim* 7. *De rerum permutat.* non tamen amittere ea ipſo facto, imo neque incurrere cenſuras ſecundùm probabilem ſententiam.

5. Dico ſecundò permutatio beneficiorum authoritate ſuperioris licita eſt, *cap. inter de Præbendis*, cap. *quaſitum*, cap. *cum univerſorum*, & cap. *cum olim*, & cap. *ad quæſtiones, de rerum permutat.* & cap. unico *eodem tit. lib.* 6. & Clement. *unica, de Rerum permutat.* & tenent omnes Doctores.

Cujus autem ſuperioris conſenſus requiratur, traditur in *cap. quaſitum de rerum permutat. cap. admonet* 4. *de Renunciat.* ubi enim affirmatur requiri conſenſum Epiſcopi. Nomine Epiſcopi venit intelligendus qui habet juriſdictionem Epiſcopalem, etiam ſi dignitatem Epiſcopalem non habeat, ut eſt capitulum ſede vacante, ita Suar. *lib.* 4. *cap.* 32. *num.* 11. cum gloſſa *in dicta clem. unica de rerum permutat.* verbo *concedatur*, & *ibi* Zabarella *q.* 12. & Rota *deciſ.* 111. *q.* 312. aliàs *in tit. de rerum permutat. deciſ.* 5. & 6. *in novis.*

6. Difficultas eſt de prælato inferiore non habente Epiſcopalem juriſdictionem, pertinente tamen ad ſeipſum collatione beneficiorum, an inquam approbatio ejus ſufficiat ad permutationem faciendam abſque conſenſu Epiſcopi?

Et quidem ſi habeat præſcriptam conſuetudinem approbandi permutationes, nemini eſt dubium ſufficere cum ratione conſuetudinis jus acquirat, ut ex Rebuffo, & gloſſa notavit Suar. *ſupra* & Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 36. *num.* 196. ſi vero non habeat hanc conſuetudinem eſto ad ipſum pertineat collatio, ſeu inſtitutio beneficiorum, non ſufficit ad permutationes approbandas ita Suar. *lib.* 4. *c.* 32. *n.* 14. affirmans eſſe communem ſententiam, & in praxi ſequendam. Nihilominus tamen ſufficere hujus approbationem, neque requiri conſenſum Epiſcopi tenet expreſsè Angel. *verbo permutatio num.* 5. Sylveſt. *permutatio* 2. *q.* 2. Sotus *lib.* 9. *q.* 5. *art.* 2. & *q.* 7. *art.* 2. & ut probabile defendit Suar. *ſupra*, & verè eſt, & videtur probari ex *cap. unico de rerum permutat. in* 6. ubi approbatio, & conſenſus Epiſcopi requiritur in permutatione beneficiorum, quæ ipſe conferre poteſt, non in aliis; dicitur enim ibi, qui ſecundùm formam juris ſua beneficia in eadem diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, liberè, & ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignent. Ergo quæ ad collationem Epiſcopi non pertinent, non tenentur in manibus Epiſcopi reſignare. Ratio vero eſt, quia conſenſus Epiſcopi in permutationibus ideo ſpectatur, quia ſine illo nec renunciatio beneficii, nec alterius obtentio fieri poteſt, cum ergo poſſit abſolutè beneficium reſignari, aliudque de novo obtineri ſine Epiſcopi conſenſu, quando ad illam collatio, ſeu inſtitutio non eſt, aut ſpectat, non eſt cur dicamus eſſe neceſſarium ejus conſenſum: & tandem quia ille prælatus, ad quem collatio beneficiorum ſpectat; habet in hac parte juriſdictionem Epiſcopalem; ſiquidem beneficiorum collatio propria eſt Epiſcopi: *c. omnes Baſilicæ* 19. *quæſt.* 7. Ergo quoad tales actus rectè comprehendi poteſt ſub nomine Epiſcopi.

7. Coram iis ergo qui poſſunt beneficiorum permutationes approbare, poteſt fieri permutatio in ſingulis menſibus: ita Frederic. Seneſ. *in tractat. de permutat. benef. num.* 30. *cum ſeq.* Cota *deciſ.* 1. *n.* 7. & *per totam de rerum permutat. in novis*, Rebuff. *in praxi titulo de permutat. benefic. num.* 36. Tuſchus *in tractat. de viſitationib. c.* 38. *num.* 32. Hieronym. Gonzalez cum aliis *ſuper reg.* 8. *cancellar. gloſſa* 14. *n.* 33.

8. Circa ſupradictam doctrinam de permutatione beneficiorum adverto, intelligendum eſſe de beneficiis propriis, de quibus habetur jus in re, & illorum non habeatur poſſeſſio, ita *Francus c. ultim. de rerum permutat. in* 6. *n.* 16. & *ibi* Gambara *num.* 86. Petr. de Peruſio *tractat. de permutat. benefic.* 1. *part. quæſt.* 1. *num.* 1. Mantica *de tacitis, & ambiguis conventionib. lib.* 25. *t.* 9. *n.* 2. & 9. *alii*, quos ſequitur Garcia 11. *p. de benefic. cap.* 4. *num.* 15. & 16. & conſtat ex *c. olim, cap. quæſitum de rerum permutat. & cap. unico eodem tit. lib.* 6. Adde non ſolum beneficia debere eſſe propria permutantium, ut poſſit ordinarius permutationem approbare, ſed neceſſariò requiri quod beneficia non ſint reſervata ſedi Apoſtolicæ, quia de iis non poteſt Epiſcopus diſponere & permutationem approbare, utpote qui non poteſt eorum collationi facere: ita multis relatis Garcia *ſupra num.* 82. eſto contra teneat Gambarus *in c. un. de rerum permutat. in* 6. *à num.* 33.

9. Ex qua doctrina infero non poſſe fieri permutationem authoritate ordinarii inter jura ad rem v. g. præſentatus, aut electus es ad beneficium, non poteris in favorem alterius tuam præſentationem reſignare, ut ipſe ſuam præſentationem, & expectativam tibi reſignet. Ratio eſt; quia hæc jure ſunt perſonalia tantum, ut rectè notavit Panorm. *in c. cum olim de rerum permutat. à num.* 4.

Sed dices, quid ſi patronus conſentiat, ut in alium tuam præſentationem reſignes, & ſimiliter alius obtineat facultatem à Papa transferendi ſuam expectativam, poteruntne permutare ex conſenſu ordinarii; Reſpondet Suar. *lib.* 4. *cap.* 31. *n.* 19. poſſe & conſentit Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 36. *num.* 199. & Gambara in Rubr. *de rerum permutat. in* 6. *num.* 8. & *in illo cap. unico num.* 42. Contrarium tamen ut probabilius tenendum eſt cum communi ſententia, ut teſtatur Flamin. lib. 2. de reſignat. *benefic. quæſt.* 23. *n.* 15. Zerola 2. *p. ver. renunciatio*, §. 1. Ioann. Nicol. Delfinas *lib.* 2. *de jure patronat. quæſt.* 21. *num.* 165. Azor. 28. *cap.* 29. *quæſt.* 22. Nicol. Garc. 11. *part. de benefic. c.* 4. *n.* 17. Ratio eſt, quia ordinarius ſolum habet poteſtatem ad admittendas permutationes beneficiorum, non electionum ad beneficia, ut conſtat ex *ſuprad. capitib.* non igitur illi attribuenda eſt.

PUNCTUM XVI.

Poſſitne ex conſenſu ordinarii in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecuniâ, vel penſione abſque Simonia?

SUMMARIUM.

1 *Nequaquam id fieri poteſt authoritate Epiſcopi.*
2 *Aliqui affirmant illius authoritate penſionem imponi poſſe,*
3 *Probabilius eſt oppoſitum.*
4 *Neque poteſt permutari beneficium cum penſione, quæ non ſit in titulum beneficii erecta.*
5 *Neque poſſunt partes inter ſe convenire, ut unus, ſcilicet reſignatarius integrè ſolvat expenſas bullarum utriuſque, niſi ex conſenſu Pontificis.*

1. DE authoritate Pontificis nulli eſt dubium, quia Pontifex poteſt ſeparare jus fructuum à titulo ſpirituali; poteſt ergo concedere habenti jus fructuum, ut ratione illius aliquid recipiat. Epiſcopi autem authoritate fieri nequaquam poteſt; quia non valet ipſe fructus à titulo ſpirituali ſeparare; unde tranſlato

titulo

titulo & jus ad fructus necessariò transfertur. Si ergo pro hoc jure consentiret pretium exigi, & esset injustum, & simoniacum : ita tenet glossa *in cap. cum pridem de pactis*, Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 17. n. 104. §. ad hoc* Suar. *lib. 4. cap. 34. à num. 10.*

Neque obstat *cap. ad quæstiones. De rerum permutat.* ubi Clemens III. approbat commutationem factam unius Ecclesiæ Parochialis, & illius possessionem, cum alias Ecclesia, & illius possessionibus, compensata inæqualitate possessionum per pecuniam, sic tamen ut illi contractus nequaquam sibi invicem misceantur. Non inquam obstat, ut rectè expendit Suar. *cum aliis lib. 6. cap. 34. n. 13.* quia possessiones illæ erant merè temporales, & sub dominio temporali Ecclesiarum. Quapropter illarum permutatio non erat inhibita, imo potius concessa, ut notat Glossa. Poterat ergo in harum permutatione compensari inæqualitas possessionum refusa certa pecuniæ quantitate. Quoad permutationem verò Ecclesiæ, seu beneficii, & fructus ei annexi ratione tituli, quales sunt decimæ primitiæ, & oblationes, nequit ex consensu ordinarii inæqualitas horum fructuum pecunia compensari : neque de hoc casu loquitur supradictum caput.

2. Difficultas verò est ; an ex consensu ordinarii possit inæqualitas fructuum spiritualium, scilicet, decimarum, primitiarum, & oblationum per impositionem pensionis compensari ? v. g. est permutatio facienda de beneficio tenui cum pingui, poteritne ex ordinarii consensu imponi beneficio pinguiori aliqua pensio & sic permutatio concludi.

In hac difficultate est prima sententia id fieri posse ex authoritate ordinarii, quia ordinarius justa causa intercedente potest pensionem imponere, ut tenet Gigas *de pensionib. qu. 6.* referens Oldrard Felin. Anton. de Butrio, Innocent. Immolam. P. Ancharan. Decium, & Caccialupum, Zerola in praxi *Episc. 2. par. ver. pensio num. 1.* cum Paulo Romano *tractat. de pensionib. c. 15. n. 10. & c. 1. §. redeundo n. 5.* Hieronym. Gonzalez *super reg. 8. cancellar. glossa 5. n. 27.* Sed in tali permutatione ob inæqualitatem fructuum compensandam est causa justa, ut dicit Lessius *lib. 2. de justit. cap. 34. dub. 38. num. 205. vers. tertio.* Ergo fieri potest authoritate ordinarii hæc permutatio : & ita docent in propriis terminis Navar. *cons. 43. de Simonia n. 4.* quem sequitur Ioan. de Nicol. Delfinas de *jure patronat. lib. 2. quæst 18. num. 161.* Hieronym. Gonzalez aliis relatis *supra, & 14. num. 38.*

3. Verum contraria sententia communior est, & in praxi magis recepta, scilicet non posse authoritate ordinarii in permutatione beneficiorum imponi pensionem super beneficium pingue : ita docent pluribus relatis Nicol. Garcia *1. part. de benefic. cap. 5. num. 341. & num. 344.* Suar. *lib. 4. cap. 34. n. 16.* Valent. *disp. 6. q. 16. p. 3. in fine.* Man. Rodrig. *2. t sum. c. 65. num. 6.* cum Arag. *quæst. 100. art. 4. vers. est aliud pag. 1122.* Moventur ex eo, quod Episcopus prohibetur beneficia conferre cum diminutione *in titulo ut beneficia sine diminutione conferantur :* si autem consentire posset in pensionem, jam beneficium cum diminutione conferret. Præterea, quia jam consuetudo, ut benè dicit Valent. *supra* hujusmodi facultatem Episcopis denegavit. Quocirca solum authoritate Papæ hæc permutatio firma fieri potest.

4. Ex qua doctrina à fortiori sequitur non esse authoritate ordinarii permutari beneficium, cum pensione, quæ non sit erecta in titulum beneficii. Tum quia ordinarius non habet potestatem imponendi pensionem : ergo neque illam transferendi. Tum etiam quia in *c. quæsitum, & c. olim de rerum permutat. & cap. un. eodem tit. lib. 6.* ubi ordinariis committitur potestas admittendi beneficiorum permutationes, de propriis beneficiis sermo est, & ita docent ut probabilius Suar. *lib. 4. cap. 33. num. 4.* Nicol. Garcia *de benefic. 11. part. cap. 4. num. 18.*

5. Huc etiam spectat non posse partes inter se absque ordine ad consensum Pontificis convenire, ut unus, scilicet cui est facta resignatio integrè solvat expensas bullarum pertinentium ad utrumque, quia hæc pactio est simoniaca ; si quidem petitur à resignatario aliquod onus pretio æstimabile, quod de jure non inest : de jure enim quilibet proprias bullas tenetur solvere : & ita tradit Suar. *lib. 4. de Simon. cap. 34. numer. 19. fine cum.* Navarr. *lib. 5. consil. titul. de Simonia, cons. 50. & 51.* & consentit Flamin. *tit. 2. de resignat. benefi lib. 14. quæst. 7. num. 9.* Nicol. Garcia *11. p. de benef. cap. 3. §. 2. numer. 147.* Addit tamen Flamin. *supra*, & Azor. *2. part. lib. 7. cap. 27. q. 7.* supradicta procedere, in casu quo resignatarius non retineret quod expendit in expeditione bullarum resignantis beneficium. Quia stylus satis vulgaris est, quod resignatarius solvat expensas bullarum resignantis, dummodo retineat id quod impendit in primo termino solutionis pensionis. Quapropter de sententia Flaminii, & Azor, potest resignatarius se obligare ad solvendam expeditionem bullarum resignantis, ea tamen conditione, ut in primo termino solutionis pensionis sibi satisfaciat.

Punctum XVII.

Que renunciatio beneficii sit Simonia.

SUMMARIUM.

1 *Ad validam, licitamque renunciationem requiritur consensus superioris eam acceptantis.*
2 *De quibus beneficiis hæc doctrina procedat.*
3 *Nullus præter Pontificem admittere potest resignationes beneficiorum sub conditione.*
4 *Hæc resignatio in manibus ordinarii simoniam continet.*
5 *Contrarium probabilitate non caret.*
6 *Relicta illa conditione probabilius est ordinarium beneficium illud liberè conferre non posse.*
7 *Potest resignans ob crimen commissum beneficio ab ordinario privari.*
8 *Resignatio liberè facta admitti potest ab ordinario.*
9 *Resignans beneficium in manibus ordinarii cum intentione, ut certæ personæ conferat, idque petatur, tenent plures esse simoniam.*
10 *Probabilius est neque esse simoniam, nec prohibitum, si non deducatur in pactum.*
11 *Resignationes reciprocæ non habent locum coram ordinariis.*
12 *Non valet resignatio coram ordinario in favorem tertiæ personæ sub titulo permutationis, cum tamen illa tertia persona nullum habeat beneficium permutandum.*
13 *Potest ordinarius juxta probabilem sententiam admittere resignationem beneficiorum factam cum reservatione pensionis.*
14 *Non potest ex alio consensu præter Pontificis resignans obligare resignatarium, ad aliqua onera subeunda.*
15 *Item est Simonia, si resignans petit à resignatario solutionem expensarum, quas fecit in tali beneficio acquirendo, nisi Pontifex consentiat.*

REnunciatio, ut omnes admittunt est libera beneficii cessio. Et est multiplex, alia purè, & absolutè, alia sub conditione, alia in favorem tertii, alia cum reservatione pensionis. De omnibus iis videndum est, quid ad sui valorem, & ad vitandum simoniam sit requisitum.

1. Indubitatum est apud omnes requiri ad validam & licitam renunciationem consensum superioris eam acceptantis,

acceptantis, *cap. admonet, cap. quod in dubiis, cap. nisi cum pridem, & cap. fin. de Renunciat. cap. Denique 6. q. 3. & cap. 1. 17. quæst. 2.* aliàs, ut probabilior sententia tenet beneficium nondum vacat etiam quoad ipsum renunciantem, sed verum illius possidet titulum, & jus donec ea renunciatio à superiore fuerit admissa: ita Abbas *in cap. ad aures numer. 7. de iis quæ vi, & in cap. quod Dei timorem. De statu Monach. num. 4.* ubi dicit contra glossam tenere omnes ferè doctores. Felin. *in cap. in nostra de Rescript. coral. 34.* Covar. *lib. 1. var. cap. 5. num. 6.* & alii innumeri; quos refert, & sequitur Garcia de *benefic. 11. part. cap. 3. §. 3. n. 123.* Poterit tamen superior ob delictum commissum à resignante eum beneficio privare, & alteri conferre, ut tradit Innocent. *in cap. quod in dubiis n. 2. per textum ibi:* Abbas *in dicto cap. quod Dei timorem numer. 4. Rota decis. 3. & 4. in antiquiorib.* Petr. Greg. *cap. 31. de benefic. num. 11.* Garcia *supra num. 230.*

2. Hæc vero procedunt de beneficiis jam pacificè acquisitis, licet nondum possessis. Nam si beneficium litigiosum sit propter ambiguitatem, & juris dubietatem, superioris authoritas non desideratur, *cap. De integrum restitut.* & tradit abbas *dicto cap. quod in dubiis num. 4.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 7. quæst. 1. n. 104. & num. 105.* Zechius *de benefic. & pensionib. cap. 13. num. 2. limitat. 6.* Garc. *11. part de benefic. cap. 3. §. 3. n. 249.* & alii ab eisdem relati. Similiter etiam si beneficium nondum sit acquisitum, sed solum sit jus ad illud poterit absque superioris authoritate renunciari: Unde poteris electioni, præsentationi, & nominationi de te factæ renunciare, *cap. ad audientiam 2. de Rescript. & cap. sanè de renunciat.* & docet glossa & doctores, *in c. si electio de electione in 6.* Innocent. *in dict. cap. quod in dubiis*, & *ibi* doctores Lambertin. *de jure patronat. lib. 3. quæst. 5. art. 5.* Flamin pluribus relatis *lib. 3. de resignat. benefi. q. 1. à n. 74. & lib. 2. q. 23.* & alii, quos sequitur Garcia *11. p. d. benefic. cap. 3. §. 3. n. 247. & n. 251.* optimè explicat quis sit superior, qui resignationes simplices, & absque ulla conditione potest admittere & statuit cum variis doctoribus esse eum, qui potestatem habet instituendi, & destituendi ut Pontifex, legatus à latere, Episcopus, & capitulum sede vacante, & denique qui Episcopalem habet jurisdictionem.

3. Quod si beneficium sub conditione aliqua resignandum sit, tenent doctores omnes nullum præter Pontificem posse admittere resignationes factas sub conditione, ut alteri detur beneficium, sive beneficio pensio imponatur, sive non. Ratio est; quia Episcopus non potest denuò beneficia conferre, nisi prius vacent juxta *cap. unic. de rerum permutat. in 6. & Clem. unic. eodem tit.* At beneficium resignatum sub illa conditione non vacat, quousque alteri conferatur. Ergo.

4. Difficultas est: an hæc resignatio in manibus ordinarii facta contineat simoniam? Communis est sententia simoniam esse saltem ex jure Ecclesiastico, præcipuè post *constitutionem Pii V. 58.* quæ incipit, *quanta Ecclesiæ Dei*, quam refert, & late explicat Flamin. *de resig. lib. 5. q. 6. & lib. 14. q. 3. n. 12.* Garcia pluribus relatis *11. p. cap. 3. §. 2. num. 152. & 154.* Ratio est, quia omnis pactio in spiritualibus est prohibita ob simoniam vitandam *cap. fin de Pactis:* cum autem in præsenti sit prohibita hæc pactio coram ordinario, fit simoniacam esse talem pactionem.

5. Verum contrariam sententiam, scilicet simoniam in tali resignatione non committi, probabilitate non caret: tenet Covarruv. *lib. 1. var. cap. 5. num. 5.* Stafileus de litteris gratiæ *tit. de variis modis vacationis §. resignationis modus num. 8. & seq.* Zerola *in prax. Episc. 1. p.* verbo *renunciatio §. 2. & 3. vers. 10.* Quintana Duenas *lib. 2. Ecclesiast. à n. 19. usque ad 28.* Duaren. *de benefic. lib. 8. c. 2. § quomodo beneficium in fine.* Probus *ad Monachum in cap. 1. de offic. legati in 6. n. 5. & c.* Nullus *de temporib. ordinat. n. 20.* & inclinat Lessius *lib. 2. c. 35. n. 86.* Valen. *disp. 6. quæst. 16. p. 3. vers. secunda circumstantia.* Vasq. de benefic. *cap. 2. §. 4. dub. 7.* & alii ab eisdem relati. Ratio est quia in præsenti non arctatur ordinarius ad acceptandam renunciationem, ac proinde ibi nulla intervenit pactio, neque aliquid pretio æstimabile pro quo renunciatio fiat. Item hæc renunciatio in constitutione Pii V. non prohibetur, ut simoniaca.

6. Sed inquires, poteritne ordinarius rejecta illa conditione beneficium liberè conferre? Probabilius est non posse: ita Rebuff. *de resignat. conditionata num. 7.* & seq. Gutierr. *cons. 42. de Simonia num. 8.* Suar. *cap. 35. n. 11.* Lessius *lib. 2. c. 35. num. 68.* Garcia pluribus relatis *11. part. de benefic. cap. 3. §. 2 num. 155.* Ratio est, quia actus factus sub una conditione & modo, non potest quoad unam partem admitti, & non quoad aliam sed totus recipi, vel rejici, *leg. Aurelius 28. §. idem. quæst. ff. deliberat. legata.* Et hæc conclusio à fortiori post *constitutionem Pii V. 58.* in qua facultas aufertur ordinario admittendi quaslibet resignationes conditionatas, imo & simplices nisi illorum qui senio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti sint, vel vitiati, aut crimini obnoxii, censurisque Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt aut non debent Ecclesiæ, vel beneficio inservire, seu qui unum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoveri, religionem quoque ingressuri, vel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur, vel qui ob capitales inimicitias non audent in loco beneficii residere securi, vel denique si casus aliquis acciderit ex contentis in constitutione Innocent. III. de dimittendis cathedralibus Ecclesiis, qui certè ad supradictos casus referuntur, ut constare potest ex Flamin. *Parisio latè* explicante hanc bullam Pii V. *lib. 5. q. ult.*

7. Dices: Saltem sic resignans poterit ab ordinario privari beneficio ob crimen commissum in renunciatione.

Respondeo posse, si cognoscatur, & probetur non ignoranter fecisse: ita Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 14. n. 86. fine*, Suar. *lib. 4. cap. 35. n. 14.* at tunc non providetur beneficium ab ordinario tanquam vacans ex resignatione, sed providetur tanquam vacans ex privatione pœnali: & ita intelligi debet Flamin. Parisius *lib. 1. de resignat. quæst. 3. num. 65.* dicens scienter resignantem beneficium contra stylum curiæ posse ab Episcopis renunciationem acceptari, & alteri beneficium provideri, scilicet in pœnam illius renunciationis; ac proinde cognita causa, & servato ordine juris.

8. Resignatio liberè facta, & absque signatione personæ existente aliqua ex supradictis conditionibus assignatis à Pio V. admitti potest ab ordinario, & ex ejus consensu valida est, & firma, poteritque beneficium sic vacans provideri cui voluerit, modo tamen non conferat suis, aut resignantis consanguineis, affinibus aut familiaribus. Ita enim præcipitur in supradicta constitutione, & quidquid contra, vel præter attentatum fuerit, id totum (ait Pontifex) ex nunc vires, & affectus decernimus non habere, & aliis pœnis collatores afficiuntur. Hanc constitutionem (ait Garcia) *11. part. de benefic. cap. 3. §.... num. 270.* non benè servari in Hispania, ubi prætenditur eam non esse receptam, sed esse ab ea supplicatum saltem quoad illud de non conferendis beneficiis resignatis consanguineis, affinibus, aut familiaribus collatorum, vel resignantium, & insuper addit se audivisse ita fuisse per Consilium Regis scriptum Episcopis. Quod autem hæc supplicatio imposita à lege suspendat interim ejus executionem, donec secunda jussio superveniat, docet Francis. de Sossa, super constitution. Clement. VIII. *de largit. muner. Regul. interdict. §. 13. num. 109. & 112.* & alii circa constitutionem Pii V. *de censibus*, esto contra teneat Man. Rodrig.

Rodrig. *qq. regul. tit. q. 6. art. 7.* Gab. Vasq. *1. 2. t. 2. disp. 156. n. 43.* & Lorca *disp. 20. de legibus.*

9. Solum est difficultas; an resignans liberè beneficium in manibus ordinarii, & ab illo supplicans, ut alicui certè personæ beneficium conferat, vel ea intentione resignans, faciat contra dictam constitutionem: dicitur enim ibi: Caveant autem Episcopi, & alii prædicti. Itemque omnes electores, præsentatores & patroni tam Ecclesiastici, quam laici quicunque sint, ne verbo quidem, aut nutu futuri in hujusmodi beneficiis, & officiis successores ab ipsis resignantibus, aut aliis eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de iis assumendi promissio inter eos, aut intentio qualiscunque intercedat. Prohibetur ergo quælibet designatio, & intentio inter conferentem, & resignantem de dando beneficio certæ personæ. Respondet Suar. *lib. 4. cap. 35. num. 17.* prohiberi quidem resignationem factam cum intentione manifesta conferenti, ut detur certæ personæ, etiamsi pactum non interveniat: & consentit Man. Rodrig. *2. tit. summ. cap. 60. num. 1.* cum glossa *in c. part 1. verbo dimittere vers. dum tamen suis terminis sit contenta, de officio delegati*, Gomez *in Rubr. de triennali possessore, quæstione decima sexta num. 3.* & 4. Rebuff. *in praxi benefic. de resignat. pura, in princ. & in capit. de resignat. conditionali num. 4.*

10. Ego verò dicendum existimo cum communiori sententia non esse simoniam, nec prohibitam resignationem factam coram ordinario ea intentione, spe ac supplicatione, ut detur certæ personæ, modo tamen non deducatur in pactum: ita Navarr. *sum. c. 23. num. 107. & consil. 11. & 38. de Simonia* Petr. Greg. *de benefic. cap. 28. num. 7.* Joann. Gutier. *canon. qq. lib. 2. q. 23. n. 75.* Azor. *lib. 7. cap. 21. q. 3. & cap. 27. q. 6.* Elamin. Parisius *lib. 12. de resignat. quæst. 6. à numer. 3.* Garcia *11. part. de benefic. cap. 3. num. 161.* & alii innumeri ab eisdem relati. Dicunt enim ii doctores præcipuè Navarr. *consil. 38. num. tertio*, Flaminis *supra*, & Garcia *supra*, *num. 184* in supradicta constitutione solum prohiberi resignationem, & intentionem in conventionem tacitam, aut expressam deductam.

11. Pro majori intelligentia superioris doctrinæ infero. Primò non habere locum coram ordinariis resignationes reciprocas, sed esse, & puniri ut simoniacas. Resignationes reciprocas voco illas, in quibus resigno beneficium meum in favorem tui nepotis, & tu in favorem mei resignas: nam licet ibi quædam permutatio videatur adesse, est tamen mixta cum resignatione in favorem, quæ ordinariis omnino est prohibita, ut ex dictis constat, & tenet expressè Lessius *lib. 2. de justit. cap. 35. dub. 14. num. 87.* Suarez *lib. 4. cap. 35. num. 18.* Flamin. Parisius aliis relatis *de resignat. lib. 14. quæst. 4. num. 3.* Idem est dicendum de renunciatione triangulari: v. g. Renuncio meum beneficium Petro, ut Petrus renunciet suum Paulo, & Paulus suum mihi, fieri enim potest, ut beneficium meum sit commodius Petro, & Petri beneficium Paulo, & Pauli beneficium mihi. Quod autem in his interveniat simonia probatur, *ex cap. tua nos de Simonia, cap. fin. de Pactis*, ubi in beneficiis omnis pactio, omnisque conventio debet omnino cessare, quando de jure non inest, sed in permutatione supradicta est pactio obligans ad id quod de jure non inest. Nam primus obligat secundum, ut resignet in favorem tertii, & secundus tertium, ut resignet in favorem primi: & ita tenet Navarr. *lib. 5. consil. 22. de Simonia.* Flamin. *de resignat. lib. 14. quæst. 7. num. 63.* Lessius *libro secundo, cap. 35. dub. 14. numero octogesimo octavo*, Suarez *libro quarto, cap. 35. numero decimo octavo*, Garcia *multis relatis 11. part. cap. 4. numero vigesimo primo.* Advertit tamen Lessius, & Suar. censet probabile; esto hæ resignationes fieri non possint coram ordinario, posse tamen duplici permutatione fieri, ut si ego permutem meum beneficium cum beneficio Petri, & habito beneficio Petri permutem cum Paulo: sic enim Paulus habebit beneficium Petri, quod sibi est commodum, & Petrus meum, quod sibi est commodum, & ego Pauli, quod commodum mihi.

12. Secundò infero; an valeat resignatio à te facta coram ordinario in favorem tertiæ personæ sub titulo permutationis, cum tamen illa tertia persona nullum habeat beneficium permutandum. Et respondeo cum communi sententia non valere ex ulla parte: ita expressè Lessius *lib. 2. cap. 34. dub. 26. num. 100.* Azor. *lib. 7. cap. 29. quæst. 16. & cap. 30. quæst. ultim.* Suarez *libro quarto, cap. 35. num. 20.* Garcia *11. part. de benefic. cap. 4. numer. 10.* & ratio est; nam si tu cognoscis alium non habere beneficium, non intendis permutare, sed resignare in favorem, quam tamen resignationem, nequit ordinarius admittere: si tu bona fide renuncias, putans alium habere beneficium permutandum, deciperis graviter, & error dat causam contractui, ac proinde reddit illum irritum, & nullum. Video tamen Rebuff. *in pract. quæst. de permutat. num. 14.* & *15.* sentire validam esse renunciationem, & collationem, posse tamen resignantem verum beneficium agere, ut sibi permutatio adimpleatur, vel ut sibi reddatur beneficium, quod resignavit. Sed quod diximus est tenendum.

13. Tertiò infero posse ordinarium juxta probabilem sententiam admittere renunciationem simpliciter factam de beneficio cum reservatione pensionis, quia secundum probabilem sententiam superiori puncto tractatam potest ordinarius ex causa imponere beneficio pensionem: sed quia probabilius est ex recepta consuetudine, & stylo curiæ non posse Episcopum pensionem imponere, ea de causa neque potest beneficii renunciationem admittere cum illa reservatione, & docet expressè Suarez *lib. 4. cap. 35. num. 12.* Lessius *libr. 2. capit. 34. dub. 38. & cap. 15. dub. 14. numer. 9.*

14. Infero quartò responsionem illius quæstionis, an sine manifestatione superioris (qualis est solus Pontifex) possit resignans cum reservatione pensionis obligare resignatarium ad aliqua onera admittenda v. g. ut fideijussorem sæcularem, vel aliquam hypothecam assignet, vel illi anticipatè solvat, timet enim resignatarium futurum tardum in solvendo. Et dicendum est esse simoniacum contractum; quia obligat resignatarium ad id quod de jure non inest, eiqui ex vi resignationis onus pretio æstimabile imponit: ita Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 15. num. 93.* Suarez *lib. 4. capit. 35. num. 23. in fine.* Quæ resolutio ita vera est, ut etiamsi ordinarius commissionem haberet imponendi pensionem, adhuc hujusmodi contractum approbare non posset: ita Suarez *supra.* Unde pensio sic constituta posset non solvi, & beneficium tanquam vacans propter simoniam impetrari, ut benè dicit Lessius *illo num. 93.* Verum si post constitutam pensionem obligaretur resignatarius ad hæc onera, dicendum est simoniam non committi, neque in foro exteriori debere præsumi, sed potius præsumi debet liberè se obligasse: ita tradit Flamin. *cum communi sententia lib. 14. quæst. 7. à num. 53.*

15. Infero quintò simoniam committere resignantem beneficium, & petentem à resignatario solutionem expensarum, quas in ejus acquisitione fecit: colligitur ex *cap. super hoc de renunciat.* & *cap. cum pridem de pactis*, & tenet Lessius *supra num. 94.* & Suarez *num. 29.* & Flamin. *lib. 14. de resignat. quæst. 7. num. 1. cum aliis.* Ratio est, quia petit aliquod onus, quod de jure non inest resignationi; non enim resignatio secum affert illas expensas, sed expensæ factæ sunt ante resignationem in acquisitione beneficii. Ergo beneficium nequit dari cum aliquo speciali onere, quod non da-

retur, si beneficium illis expensis acquisitum non esset; non enim ob hanc rationem pluris debet æstimari, sicut si possessionem domus multis expensis obtineres, non ob id carius vendere posses, quàm si nullis tibi expensis stetisset.

Punctum XVIII.

Quæ resignatio confidentialis Simonia sit?

SUMMARIUM.

1 *Optimè traditur in Bullis Pii IV. & Pii V.*
2 *An sola resignatio beneficii, cum accessu, regressu, & ingressu, an etiam permutatio in supradictis bullis prohibetur? sub distinctione respondetur.*
3 *Quid si resignes cum intentione, ut resignatarius iterum conferat, & resignet tuo nepoti? Affirmant aliqui non esse simoniam, si non deducas in pactum.*
4 *Probabilius est oppositum, si intentionem resignatario manifestes.*
5 *Resignans beneficium cum conditione, ut tibi pensio solvatur, solum esse Simoniam tenent plures.*
6 *At probabilius censeo esse Simoniam confidentialem.*

1. TOta difficultas est in explicatione constitution. Pii IV. incipient. *Romanum, &c. quæ est* 109. *in Bullario data* 17. *Kalend. Novemb. anno* 1564. & in explicatione *constitutionis Pii V.* incipientis, *intolerabilis data Kalendis Junii anno* 1569. *quæ est* 87. *in ordine*, cujus tenor refertur à Navarr. *c.* 23. *n.* 100.

Materia his constitutionibus prohibita ob Simoniacam pravitatem, est tantum beneficium Ecclesiasticum. Unde pensio, & quodlibet alliud sub nomine beneficii propriè non comprehensum etiamsi resignetur cum accessu, vel regressu, vel alio quovis modo Simoniaco non prohibetur, nec punitur in his constitutionibus, ut notavit Suarez *lib.* 4. *c.* 43. *n.* 4. Personæ verò, circa quas versatur hæc prohibitio, sunt resignantes beneficia, & illa sic acceptantes, deinde collatores, electores præsentatores, &c. illorum beneficiorum sic vacantium.

Tertiò actiones prohibitæ in iis constitutionibus sunt resignationes cum accessu, regressu vel ingressu ad beneficium, & quælibet aliæ resignationes, & receptiones beneficii cum reservatione pensionis, vel fructus facta alii. Quibus verbis significatur resignantem non omnino, & absolutè beneficium dimittere: sed velle sibi retinere aliquod jus, ut aliquando possit repetere, & accipiens teneatur reddere. Accessus enim vocatur, si mihi impedito ob ætatem, vel alia de causa prælatus conferat jus, ut quam primum capax sim, ingrediar beneficium, quod Petro interim confertur. Regressus dicitur, si beneficium à me possessum cedam alteri, servato jure regrediendi, ad aliud, si fortè ille pensionem non solverit, aut religionem ingrediatur, aut Episcopus fiat, aut præmoriatur; ingressus vero dicitur si beneficium mihi collatum ante captam ejus possessionem alteri resignem reservato mihi jure ingrediendi possessionem illius, si ille præmoriatur, aut fiat Episcopus: ita explicat Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 16. *n.* 98. Suar. *lib.* 4. *cap.* 43. & tenent omnes Doctores. Quartò assignantur in illa constitutione Pii V. indicia ad probationem hujusmodi criminis. Quinto loco apponuntur pœnæ trangressoribus.

Ut ergo hæc omnia clariùs explicentur, sunt aliqua examinanda, in quibus nonnulla difficultas reperitur. Et in primis circa materiam, & personas contentas in his bullis nihil notandum occurrit. Circa indicia verò hujus criminis, & pœnas impositas illud committentibus in seq. agemus solum circa actiones prohibitas in his bullis.

2. Dubitatur primò an solum resignatio beneficii cum accessu, regressu, vel ingressu, an etiam permutatio prohibeatur; Possent enim permutantes secum pacisci de dissolvenda permutatione, & regrediendi ad priora beneficia, vel de resignandis illis in favorem aliorum, vel de solvendo fructus alii, vel aliis. In qua dubitatione respondeo cum Suarez *lib.* 4. *cap.* 43. *num.* 11. videris probabilius sic permutantes non committere Simoniam confidentialem: quia Pontifex solum de beneficiis acceptis ex resignatione, aut cessione loquitur. Permutatio autem non propriè dicitur cessio, & resignatio; ea de causa esto sic permutantes committerent Simoniam, non tamen committunt Simoniam confidentialem, & his canonibus punitam. Secus vero afirmandum est de Episcopo, & quolibet alio collatore beneficii, etiam ex causa permutationis, si sub iis confidentiis conferat. Quia verba Pii V. quod collatores sunt valdè universalia: ait enim si ordinarius, aut collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Ecclesiasticum quovis modo vacans, &c. vacat autem ex causa permutationis beneficium, ut est recepta omnium sententia relata à Garcia 11. *part. de benefic. cap.* 4. *à num.* 1. taliter quod non potest renuncians beneficium ex causa permutationis redire ad beneficium renunciatum sine nova collatione, etiamsi permutatio non sequatur, seu non teneat, aut habeat effectum nisi renunciatio esset in manibus Pontificis, ut multis allegatis probat Garc. *ubi supra.*

3. Secundò dubitatur; an resignatio beneficii facta cum intentione, ut resignatarius iterum beneficium resignet, & conferat tuo nepoti, prohibeatur supradictis constitutionibus? Ratio dubitandi sumitur ex verbis Pii V. ibi: si quis quacunque authoritate Ecclesiam vel monasterium, aut alium beneficium Ecclesiasticum qualecunque ex resignatione, vel cessione cujuscunque personæ simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis, cum regressu vel accessu etiam *sola dimittentis intentione* receperit, &c. hæc confidentia censeatur, & subditur infra: In quovis horum casuum confidentiæ pravitas sit contracta, licet ipsum confidentiæ crimen, alterius tantum partis conscientiæ sit admissum. Ex quibus denotatur intentionem dimittentis, etiam si ex alia parte non sit acceptatio, sufficere ad incurrendam hanc Simoniam, & pœnas ob illam inflictas.

In hac re est prima sententia probabilis non sufficere resignationem fieri cum intentione manifesta arctandi, & obligandi resignatarium, ut in favorem resignantis beneficium iterum resignet, aut fructus solvat, sed requiri etiam tacitum, vel expressum pactum hujus obligationis. Quia sine hujusmodi pacto non committitur Simonia conventionalis, & consequenter neque punibilis per supradictas constitutiones: ita expresè Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 95. & 96. Suar. *tom.* 1. *de relig. lib.* 4. *de Simonia cap.* 43. *num.* 12. Azor. 2. *t. lib.* 7. *cap.* 27. *quæst.* 6. Navarr. *cap.* 23. *num.* 100. §. 6. Ad verba tamen Pii V. affirmantis censeri confidentiam Simoniacam commisisse, qui receperit beneficium ea intentione, ut postea dimittenti esset regressus. Respondet Navarr. *supra* illa verba solum intelligi de præsumptione, hoc est si in exteriori foro probetur dimittentem habuisse intentionem arctandi, & obligandi resignatarium ad sic resignandum beneficium, eo ipso præsumatur resignatarius commisisse Simoniam hanc confidentialem; & hanc interpretationem Navarr. sequitur Ugolin. *tab.* 1. *de Simon. cap.* 22. §. 3. *num.* 1. & Joann. Gutier. *lib.* 2. *canon. quæst.* 23. *num.* 89. Zaballos *quæst.* 280. *num.* 20.

4. Verum si rectè perpendantur verba Pontificis convenire eis non potest supradicta solutio; non enim tunc loquitur Pontifex de probatione Simoniæ, sed de illius crimine, ait enim in quovis horum casuum confidentiæ pravitas sit contracta, casusque hujusmodi supradictis

pradictis litteris comprehenduntur, ac si illis speciatim expressi fuissent; licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientiâ sit admissum. Arqui unus ex supradictis casibus est, quando solus dimittens habet intentionem, ut sibi beneficium iterum renuncietur, aut ad illud quovis modo regrediatur. Ergo etiam absque pacto committit Simoniæ pravitatem punitam in hoc decreto. Quapropter existimo probabilius resignantem beneficium ea intentione, ut resignatarius maneat obligatus iterum in sui favorem beneficium resignare, vel fructus solvere: committere Simoniam, modo tamen intentio illa recipienti beneficium manifestetur; quia absque hac manifestatione solum est mentalis Simonia, quæ pœnis Ecclesiasticis non subjacet, ut constat ex *cap. fin. de Simonia:* & hanc sententiam tenet alios allegans Garc. 11. *p. de benefic. cap.* 3. *à num.* 184. Flamin. *de confident. q.* 26. *num.* 39. *&* 40. Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 15. *&* 16.

5. Tertiò dubitatur, si resignes beneficium cum conditione, ut tibi pensio solvatur, committas Simoniam confidentiæ? Rationem dubitandi inferunt verba Pii V. circa medium constitutionis: nam loquens Pontifex de beneficio, ait sufficere ad hanc Simoniam incurrendam, ut tibi, vel alteri jus recuperandi reserves; cum vero loquitur de pensione, aut de fructibus beneficii, ait esse Simoniam confidentialem, si beneficii fructus, aut pars eorum alii, vel aliis concedantur, vel pensiones solvantur ex eisdem. Ex qua verborum mutatione colligi videtur renunciationem factam cum onere solvendi pensionem, vel fructus dimittendi, Simoniam confidentialem non esse, esse tamen si facta sit renunciatio cum onere solvendi illam pensionem alii, vel aliis: & ita tradunt Navarr. *cons.* 35. *n.*4. *& cons.* 76. *num.* 6. *de Simonia*, Ugolin. *tab.* 1. *cap.* 22. §. 1. *num.*8. Menoch. *de arbiter. cent.*6. *addita, casu* 566. *num.* 8. Lessius *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 97.

6. Nihilominus tamen probabilius mihi videtur oppositum, scilicet resignationem factam cum onere solvendi pensionem, vel fructus eidem resignandi, non solum esse Simoniam, sed esse Simoniam confidentialem: tenet expressè Suar. *lib.* 4. *cap.* 43. *n.*7. Garcia 11. *p. de benefic. c.* 3. *n.* 194. Ratio est prima, quia ibi datur pro confidentia Simoniaca resignatio beneficii sub conditione, ut provisus fructus illius, vel partem ad utilitatem, vel libitum conferentis, aut cedentis, aut alterius relinquat, & remittat. Ergo idem dicendum est de resignatione sub reservatione pensionis, quia pensio pro parte fructuum debet computari. Secunda, quia una ex conjecturis, quæ ibi adducitur ad probandum crimen confidentiæ, est, si resignans post resignationem fructus percipiat, quæ præsumptio cessaret, si non esset confidentia resignare cum pacto, ut dentur aliqui fructus resignanti. Tertia, quia in Bulla Pii IV. ad cujus confirmationem Pius V. suam expedivit, ut constat ex procœmio, damnatur, ut Simoniaca confidentialis ea resignatio, quæ fit cum onere solvendi pensionem, vel fructus beneficii eidem resignanti, ut omnes fatentur, ob cujus causam dicit Lessius *cap.* 35. *num.*97. se credere hac in parte illam bullam non esse receptam. Quarta; quia per illa verba, *alii*, vel *aliis*, ut rectè explicant Suarez & Garcia *suprà* non debet resignans excludi, imo potius debet comprehendi: cum enim ibi loquatur Pontifex de accipiente beneficium, ut constat ex illis verbis: Si quis quacunque authoritate, Ecclesiam vel monasterium, &c. receperit, ut fructus, vel eorum pars alii, vel aliis conferantur, vel pensiones solvantur ex eisdem hæc confidentia censeatur: resignans autem alius est à recipiente. Ergo si recipiens promittit illi solvere resignationem, vel fructus pro resignatione facta, hoc crimen confidentiæ censetur commisisse.

Punctum XIX.

Quæ pactio licita sit ad componendam litem in causis beneficialibus.

SUMMARIUM.

1 *Cessio beneficii litigiosi ob pecuniam est Simonia.*
2 *Authoritate Prælati licita est conventio, & pactio onerosa, & cujus prælati debet esse?*
3 *Ex probabili sententia potest fieri compositio inter partes authoritate ordinarii, cum ordinarius uni applicat beneficium sub onere solvendi alteri pensionem.*
4 *Hanc pensionem plures existimant solum pro vita solventis durare.*
5 *Probabilius est pro vita pensionarii.*
6 *An impediatur hæc pensionis impositio, si inter partes præcessit conventio.*
7 *An collitigantes possint eligere arbitros, ut litem decidant pensione impositâ, vel alio onere temporali.*

1. Constat apud omnes cessionem beneficii, litigiosi propria authoritate factam propter pecuniam esse Simoniam: habetur expressè *cap. præterea* 1. *&* 2. *de transact. & cap. cum pridem de Pactis, cap.* 2. *de Arbitris, cap. ult. de rerum permutat.* Et ratio est clara; quia datur aliquid spirituale, scilicet jus aliquod in beneficium pro temporali. Idem dicendum est, si authoritate propria cedas beneficio incerto, & dubio propter pensionem aliquam, vel aliquod beneficium tibi à collitigante donatum: tenet Innocen. Panorm. & alii *in cap. constitutus de Religiosis domib. & in cap. super eo de Transact. Præpos. in cap. quam pio* 1. *quæst.* 2. *num.* 2. Decius *cons.* 436. *num.* 18. Lambert. *de jure patronat. lib.* 3. *quæst.* 9. *art.* 6. & alii quos sequitur Suar. *lib.* 4. *de Simonia cap.* 51. *num.* 1. Ratio est, quia in beneficiis omnis pactio, & conventio, quia ex jure incerto redditur certum, prohibita est, ut ex supradictis capit. constat. At per hujusmodi passionem jus dubium in beneficio firmatur, & certum redditur. Ergo non licet.

2. Verum authoritate prælati licita est conventio, & pactio onerosa ad componendam litem, constat & ex *cap.* 2. *de transactionibus*, cujus autem prælati authoritas requiratur, pendet ex modo conventionis. Si enim cedas beneficio, quod pacifice possides in collitigantem, ut ipse in te cedat jus omne quod habet ad beneficium litigiosum, necessario requirit Pontificis authoritatem. Et idem est dicendum, si promitteres alteri pro cessione litis vicariam, beneficium curatum aut illum in coadjutorem tui canonicatus recipere. Ratio constat ex punctis superioribus, ubi resolvimus cum communi sententia permutationem beneficiorum approbari ab Episcopo non posse, nisi beneficia pacifice possideantur, secus verò quando in litem sunt vocata, tunc enim requiritur consensus Pontificis.

3. Quare ex probabili sententia solum fieri potest compositio inter partes, quando Episcopus uni ex collitigantibus applicat beneficium, sub onere solvendi pensionem alteri collitiganti. Posse autem Episcopum hujusmodi compositionem facere neque indigere authoritate Pontificis, constat ex *c. nisi de Præbendis*, & docent ibi Hostiens. Panorm. & alii, & Gigas referens alios *de pensionib. q.* 6. *n.* 3. *&* 4. Suar. *l.* 4. *c.* 5 *. n.* 17 Garc. 1. *part. c.* 5. *à n.* 195 & multis allegatis Gonzalez, Glossa 5. §. *a n.* 27. & licet supra resolutum fuerit esse magis probabile non posse Episcopum pensionem in beneficio imponere: at ex causa litis, & concordiæ ferè omnes doctores affirmant optimè posse, ut rectè Granutius, *ad Simoniam de reservat. quæst.* 62. *num.* 6. *&* 7.

4. Dubium

4. Dubium tamen est, an dicta pensio possit imponi ad vitam personæ solventis, & retinentis beneficium, vel ad vitam personarii?

Garcia *de benefic. 1. part. cap. 4. num. 334.* affirmat etiam ex causa litis, & concordiæ non posse pensionem ab ordinario imponi ad vitam pensionarii, & consequenter neque ad successores transire: & idem tenet Azor. *tit. 2. lib. 8. cap. 6. quæst. 1.* Moventur *ex cap. Nisi de Prabendis:* ubi Pontifex non vult tolerare, ut pensio imposita ex causa pacis, & concordiæ transeat ad successores, & redditur ibi ratio, ne fortè circa proventus aliqua videatur facta sectio prioratus. Deinde *in cap. vendens de transact.* dicitur transactionem factam de rebus Ecclesiæ per Prælatum sine Pontificis consensu non obligare successorem.

5. Verum pensionem impositam ab ordinario ex causis litis, & concordiæ transire ad successores, & durare pro vita pensionarii, & esse onus beneficii mihi probabilius videtur: sic tenet Panorm. Cardin. & alii quos refert, & sequitur Gigas *de pensionibus, quæst. 6. & 85. num. 1. & 11.* Cacialup. *quæst. 5.* Gambara *lib. 6. de officio, & potestate legati, num. 77.* Suar. *lib. 4. cap. 51.* Mendos. *in reg. 33. quæst. 14. num. 11.* Redoan. *de Simon. 2. p. cap. 4. num 14. & cap 21. n. 36.* Quintana Dueñas *lib. 2. Ecclesiast. à n. 44.* Cuchus *in institut. parvis l. 2. t. 8. §. ante omnia* Camillus Cantius *tract. de pens. Episc. num. 10.*

Fundamentum hujus conclusionis est Textus *in cap. de cætero de transact.* per agrum à contrario: dicitur enim ibi pensionem impositam per transactionem juridicam sine Episcopi authoritate non excedere vitam solventis. Ergo à contrario si authoritate Episcopi esset imposita, excederet vitam solventis. Idemque videtur supponi *in cap. audivimus, de collusionib.* Unde pensio imposita in beneficiis, ut nulla decernitur, & possidentes spoliantur beneficiis pro fraude commissa in admittenda pensione.

Ad *cap. Nisi de Prabendis?* respondemus, pensionem illam impositam fuisse authoritate, & potestate arbitraria aliorum judicum ab Episcopo, quibus nullo modo data erat facultas imponendi pensionem, quæ ad successores beneficii transiret. Caput item *veniens de transact.* non agit de pensione imposita in beneficio propter illius cessionem, sed de transactione super obligationem decimandi, & remissione, seu diminutione perpetuo duratura, quæ sine Pontificis authoritate effici non potest, ut benè explicat Suar. *cap. 5. num. 18. fine.*

6. Advertendum tamen est non posse inferiores Papa pensionem hanc imponere beneficiario, si aliqua conventio inter partes præcessit. habetur *in cap. cum pridem, de Pactis & cap. Nisi de Prabendis, & cap. præterea 1. & 2. de transact.* & docet Garcia *innumeris relatis de benefic. 1. part. cap. 5. à num. 341.* & Zerola *in praxi Episcop. 1. part. verf. Simonia §. secundum dubium.* Ratio est, quia præsumitur spirituale pro temporali conferri, quando à partibus conventio ortum habuit. Verum Suarez *lib. 4. de simonia cap. 51. à num. 20.* affirmat hanc doctrinam non habere locum in conventione facta inter partes de pensione spirituali solvenda: possunt enim tunc partes collitigantes inter se convenire in ordine ad consensum Episcopi ut unus beneficium retineat, alius vero solvat pensionem ex illo: secus vero quando solvenda esset pensio temporalis. Tunc enim si à partibus conventio incœpit reprobatur, ut constat ex *cap. cum pridem*: honestatur autem quando ex officio, & providentia judicis facta est, ut deciditur *in cap. Nisi de Prabendis.* Quod si aliquando videmus collitigantes inter se convenire, ut unus retineat beneficium, alius vero expensas in lite factas solvat, hoc inquam authoritate, & providentia judicis faciendum est nulla inter partes conventione, & obligatione prius facta, aliàs nulla erit talis cessio, & renunciatio, &c.

7. Sed inquires, an possint collitigantes arbitros eligere, ut litem decidant imposita pensione, vel aliquo onere temporali beneficiario? Respondeo pensionem non posse ab arbitris absque ordinarii consensu imponi, onus vero temporale optimè posse: tenet Suarez *lib. 4. cap. 51. circa finem*, & probat *ex cap. 2. de Arbitris*: ibi si arbitrium ipsum videris æquitate subnixum, ad observantiam illius utramque partem compellas. Supponitur ergo in illo textu potuisse esse æquum, & justum arbitrium, & tamen arbitri non erant judices delagati, neque ordinarii ad causam, sed quidam clerici in arbitratores electi.

Punctum XX.

Qua ratione redemptio vexationis licita sit in beneficiis.

SUMMARIUM.

1 *Si beneficio jus acquisitum habeas redimere vexationem potes, quia est illicita.*
2 *Secus, sicum aliis prætendas beneficium, & asseras pecuniam, ut desistat, vel ne tibi exceptionem opponat, cum tamen hæc optimè facere possit.*
3 *Si acquisito beneficio per certam, & indubitatam institutionem impediaris à possessione capienda, redimere vexationem potes.*
4 *Si beneficium nondum acquisisti, potes si injustè impediaris ab illius consecutione, redimere vexationem, à quoque inferatur.*
5 *An possis pecunia vexationem precibus, vel muneribus electoris factam redimere. Negant plures.*
6 *Contrarium videtur dicendum.*
7 *Satisfit fundamentis contrariis.*
8 *Potes pecunia movere electores, ut dignissimum eligant casu quo sint inclinati in dignum, vel minus dignum eligere.*
9 *Idem est, esto unus tantum reperiatur idoneus.*
10 *Quid in aliis materiis sentiendum est.*

1. PUncto septimo hujus disput. diximus de vexatione redimenda in Sacramentis, & remisimus in hunc locum redemptionem vexationis in beneficio.

Communis est sententia doctorum cum D. Thom. 2. 2. *quæst. 100. art. 2. ad 5.* & ibi Cajetan. & Soto, Navarr. *cap. 23. num. 102. verf. 8.* Glossa Panormit. Innocent. & aliis *in cap. quæsitum 1. q. 3.* & Suarez aliis relatis *lib. 4. de Simon. cap. 50.* habentem scilicet jus acquisitum in beneficio posse redimere vexationem sibi factam in jure illo requisito tollendo. Et habetur expressè in *cap. dilectus 1. de simonia* ubi præpositus quidam dedit alteri pecuniam sub promissione non inferendi sibi injusta gravamina, & Simoniacus non censetur. Idem constat ex *suprad. c. quæsitum.* Ratio est, quia qui sic dat pecuniam, dat illam pro aliqua re spirituali, sed pro cessatione ab injuria: non enim per illam redemptionem aliquid spirituale acquiritur; Est enim (ut suponimus) firmiter acquisitum.

Neque adversus hanc conclusionem obstat *cap. Matthæus de Simonia*, ubi Simoniacus, censetur electus à majore parte eligentium, eo quod dederit pecuniam cuidam, qui nomine aliorum sibi contradicebat. Nam contradictio non erat circa electionem, sed circa confirmationem, ut explicat Suar. *cap. 50. num. 9.* & ideo non fuit redemptio vexationis in jure acquisito, sed in fine acquirendo, quod an liceat statim videbitur. Secundò respondeo cum Glossa non adfuisse ibi redemptionem vexationis injustæ; poterant enim illi pauci jus electionis infirmare, vel quia forte erant contempti,

tempti, juxta *cap. sicut, & cap. venerabilem. De electione*, vel quia allegare poterant fuisse bigamum, & non fuisse dispensatum. Quotiescunque autem potest aliquis justè movere litem circa electionem, præsentationem, nominationem, aut institutionem, aut aliud quodvis jus beneficii, nullo modo licet habenti beneficium pecunia litem removere, ut ait Glossa *in c. cum pridem de Pactis*, & ibi: Abbas *num.* 9. & Suar. *c.* 50. *n.* 10. *&* 11. Ratio est; quia compararet per pecuniam jus firmum in beneficio, & quod infirmum erat, firmaret, & conservaret.

2. Ex quo fit, te Simoniam committere, si beneficium simul cum aliis prætendens pecuniam tribuas alicui ex competitoribus, ut à prætensione justa desistat; quia tam pecunia paras viam ad beneficium, & redimis vexationem justam, quam tibi competitor facit; quod nullo modo licet, juxta *d. textum in c. Matthæus*, & Tradit S. Thom. 2. 2. *quæst.* 100. *artic.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 18. Basil. de Leon. *lib.* 5. *de matr. cap.* 13. §. 6. *numer.* 40. Augustt. Barbosa alios referens 3. *part. de potest Episcop. alleg.* 60. *num.* 54. Et idem est; si pecuniam dares alicui, ne exceptionem opponat, quam jure opponere potest; quia jam pecunia securiorem reddit viam ad beneficium, sic aliis relatis Barbosa *suprà*.

3. Secundò affirmandum est cum communi sententia acquisito beneficio per certam, & indubitatam institutionem, si à possessione capienda impediaris, licet tibi vexationem redimere pecunia: tenet D. Thom. *quæst.* 100. *art.* 2. *ad.* 5. & ibi Arag. *dicto* 3. *pag.* 1111. Man. Rodrig. 2. *tit. sum. cap.* 59. *num.* 5. *&* *cap.* 61. *num.* 2. Vega *in sum.* 2. *part. cap.* 101. *casu* 19. 33. *&* 44. *ad finem &* 67. Petr. de Ledesm. 2. *p. sum tract.* 12. *concl.* 26. & 27. Suar. *c.* 50. *n.* 31. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35 *dub.* 18. *n.* 100. Canonistæ communiter *in c. Matth. & c dilectus* 1. *de Simonia c. ad aures*, 1. *de Simonia*. Esto contra teneant plures relati à Suar. *supra*, & à Garcia 1. *part. de benefic. c.* 2. *n.* 53. quos ipse Garc. *sequitur*.

Ratio nostræ conclusionis est, quia possessio non est spiritualis nisi ratione tituli cui est annexa, acquisito ergo titulo possessio est quid corporale, & omnino debita titulo; ac proinde non est Simonia illius impedimentum redimere; quia non redimitur jus sed factum. Sicut si post titulum plenè acquisitum decimæ negarentur, posset dari absque Simonia pecunia pro illis recuperandis, quia non emuntur ut aliquid spirituale, cum non ematur titulus ratione cujus sunt spirituales, sed emuntur secundùm se (hoc est quatenus sunt quid temporale, & vendibile. Secus esse dicendum, ut benè advertit Suar. *supra*, si jus ipsum, ratione cujus petit possessionem, vocaretur in dubium: tunc enim nullo modo liceret pecunia professionem redimere, quia redimeretur non possessio tantum, sed jus beneficii infirmum firmaretur, & conservaretur.

4. Verum si de jure nondum quæsito loquamur, communis sententia tenet, si injustè impediaris à beneficii assecutione, te non posse pecunia redimere vexationem ab iis, qui beneficium conferre debent, secus verò aliis: tenet Soto *lib.* 9. *quæst.* 6. *art.* 1. *ad.* 5. *&* *quæst.* 7. *art.* 1. *in corp. dub. ult.* Ugoli. *tab.* 1. *cap.* 9. §. 8. *num.* 3. Suar. *lib.* 4. *cap.* 50. *num.* 23. & affirmat esse communem theologorum Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 18. *num.* 108. Man. Rodrig. 2. *tit. sum. cap.* 61. *num.* 1. Priorem partem probat textus *in cap. sicut tuis de simonia*, ubi censetur Simoniacus, qui dedit Episcopo pecuniam, ut electionem factam approbaret: Idem colligitur ex *cap. Mattheus*: *cap. de hoc de Simonia*. Et ratio est; quia si eligenti, vel præsentati, aut instituenti in beneficium das pecuniam, ut moveas ad tibi non negandum institutionem, formaliter, & directè das pecuniam, ut eam tibi concedat, & consequenter pecunia viam paras directè ad beneficium, quod est illicitum. Sed respondere poteris te non dare pecuniam tanquam pretium electionis, sed dare pecuniam, ut electoris avaritiam saties & pravum illius affectum tollas, & hac intentione te excusatum esse à Simonia vera, esto in foro exteriori præsumatur.

Respondeo hoc esse satis probabile: si enim munera; & obsequia ea intentione facta prælato nullam injuriam inferenti, non inducunt Simoniam, quæ causa esse potest, ut interveniente injuria munera illa Simoniam causent? Et ita affirmat Adrian. *quodlib.* 9. *indicant.* Navarr. *cap.* 23. *num.* 102. tenet absolutè Valent. 3. *tit. disp.* 6. *quæst.* 16. *part.* 3. *vers. primo & seq. pag.* 1656. esto contra teneat, Suar. *lib* 4. *cap.* 50. *num.* 28. affirmans ita esse receptum secundùm stylum curiæ, & Ecclesiæ, sed intelligenda sunt, quoad præsumptionem fori externi. Adde vel prælatus tibi malè, & injustè negat beneficium, vel nullam injustitiam in tali negatione committit. Si nullam injustitiam committit, redemptioni vexationis non est locus; ac proinde nequaquam poteris dare pecuniam sub onere collationis, quia esset Simonia clara, & manifesta. At si injustè neget beneficium; eo quod tu solus dignus sis, vel inter dignos tu dignior, poteris pecuniam offerre sub onere, ut eligaris; quia non in pretium electionis pecuniam offers, sed in remotionem majoris peccati, quod intendit elector committere eligendo indignum, vel dignum prætermisso digniori. Item habes jus quæsitum, ne in tali concursu alius præferatur. Ergo pecunia non acquiris jus, sed defendis habitum.

Secunda pars communis sententiæ, scilicet posse redimi vexationem injustam omnium illorum, qui ad electionem, præsentationem, collationemque beneficii non concurrunt, ex eo probatur; quia nullibi reperitur prohibitum: omnes enim textus loquuntur de redemptione vexationis facta circa electionem, aut confirmationem, &c. ab iis, qui illa dare possunt. Deinde est efficax ratio; quia redemptione solum removentur impedimenta injustè applicata, neque proinde via ad beneficium paratur magis quam parata esset ante impedimentorum injustam positionem. Adde quemlibet habere jus quæsitum, ne sibi fiat injuria, v. g. ne in fama lædatur, neve injustè detineatur, quin possit se beneficio opponere. Ergo si contra justitiam illum infames, domi detineas; poterit ipse absque simonia vexationem hanc redimere.

5. Sed inquires, an possis pecunia vexationem redimere casu quo vexatio fit precibus, vel muneribus factis electori ne te eligat? Neque Turrecremat. *in cap. quæsitum.* 1. *quæst.* 3. *num.* 3. & Archidiac. *ibi cum Raymundo*. Moventur quia non habes jus acquisitum in beneficio. Tum etiam quia tibi injustitia non fit, cum nullum jus auferatur: ponimus enim judicem velle dare beneficium æque digno. Deinde quia ex hac perversione judicis nulla erit obligatio restituendi tibi aliquid pro beneficio sublato, cum nulla sit obligatio te eligendi. Denique cessatio à precibus, & muneribus non est æstimabilis pretio nisi ratione beneficii consequendi. Ergo qui dat pecuniam pro illa cessatione, censetur dare pro beneficio.

6. Verùm contra tenendum est cum modernis Theologis non esse simoniam hanc vexationem pecunia redimere: ita Valent. *disp.* 6. *quæst.* 16. *part.* 3. *pag.* 1656. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 18. *num.* 109. Suarez *cap.* 50. *num.* 25. Man. Rodrig. 2. *tit. sum. cap.* 61. *num.* 2. cum Arag. 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 2. *vers. circa secundum pag.* 1112. Ratio est, quia esto subordinatus electorem, & judicem, non tibi faciant injuriam contra justitiam, facit tamen nocumentum contra charitatem, siquidem ejus animum non relinquit liberum, sed in tui adversarium movet & inclinat. Ergo poteris hujusmodi nocumentum removere; siquidem ejus remotione non paras magis viam ad beneficium, quam si numquam talis subordinatio adesset. Ex quo fit tibi non licere

dare

dare pecuniam ſubornatori, ut à ſubornatione deſiſtens tibi ſpecialiter faveat, tuamque electionem procuret; parares enim pecunia viam ad beneficium; poteris tamen illi, dare, ut à ſubornatione deſiſtat, quia das pecuniam ut deſiſtat ab actione tibi nociva. Quocirca in caſu quo ſunt plures electores, & contrarius oppoſitor aliquos ſubornat, non licet tibi alios, vel eoſdem ut tibi potius quam alteri faveant. Eſt enim hoc directè parare viam ad beneficium acquirendum media pecunia, ut in *cap. de hoc de Simonia* prohibetur, & notavit expreſsè Suar. *cap. 50. num. 26.* exiſtimarem tamen in rigore loquendi licere tibi electoribus jam ſubornatis pecuniam dare non ea intentione, ut tibi ſpecialiter faveant; ſed ut deponant animum, & affectum propenſum; quem habent erga tuum competitorem propter pecuniam ab illo acceptam, in hoc enim caſu non paras viam ad beneficium magis quàm eſſet parata ante ſubornationem injurioſam, & in odium tui factam. Video tamen hoc maximo ſubjici periculo incidendi in ſimoniam, & in foro externo ita præſumitur. Neque in hac parte audiendus eſt Baſil. de Leon. *lib. 5. de matr. cap. 14. §. 6. num. 44 in fine*, affirmans licere dare pecuniam in oppoſitione ad cathedram, quando duo ſunt competitores, neque exceſſus clarè apparet, ſi de facto ſcholaſticus, qui ſuffragium debet ferre ſua ſponte, poſtulaverit, vel indicaverit, tametſi dicat non eſſe licitum offerre. Hoc mihi nullo modo probatur. Exiſtimo namque hac doctrina pluribus injuſtitiis, peccatis viam aperiri. Quod enim elector poſtulet pecuniam, non poteſt honeſtare illius receptionem, neque dationem; quia eſt poſtulatio iniqua. Ergo ſi ſecluſa poſtulatione non licet in illo caſu electoribus pecuniam offerre, neque etiam licebit petitam dare.

7. Argumenta in contrarium non obſtant: nam etſi tibi non inferatur injuria in illa ſubornatione, infertur tamen damnum illicitè, & contra charitatem, quod damnum poteris abſque peccato ſimoniæ reparare, aut præcavere. Cum verò urgetur ceſſationem à precibus, & muneribus non eſſe æſtimabilem pretio, niſi ratione beneficii conſequendi; Reſpondeo eſſe quidem æſtimabilem pretio ratione non beneficii conſequendi remotè & indirectè non per ſe, non enim per ſe ad beneficium conſequendum ordinatur, ſicut eſſe in familia Epiſcopi pretio eſt æſtimabile propter ſpem de beneficio conſequendo, media benevolentia collatoris. Quare ſicut potes dare pecuniam alicui, ne impediaris ab ingreſſu in domum Epiſcopi, imò ut immittaris in ejus obſequium: ita à fortiori in præſenti caſu: & ſic explicat Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 18. num. 109.*

8. Inquires ſecundò, poſſiſne pecunia movere electores, ut digniſſimum eligant, caſu quo in aliquo concurſu, vel oppoſitione, aut electione timeas vehementer indignum, vel minus dignum eſſe eligendum. Reſpondeo poſſe: ita Caïetan. *tom. 2. Opuſc. tract. 9. quæſt. 3.* & Soto *lib. 9. quæſt. 6. art. 1. ad 5. Major. 4. diſt. 25. q. 5. ad 2.* ii enim loquuntur de electione Pontificis; at generaliter de electione ad quodvis beneficium tradit Navarr. *c. 25. n. 102. verſ. 8.* Valent. *3. t. quæſt. 16. part. 3. pag. 1658. quarto ſequitur*, & tenet ut probabile Tolet. *lib. 5. ſum. c. 90. n. 5. fine*, Leſſius *abſolutè lib. 2. cap. 35. dub. 8. & 19. n. 113.* & conſentit Suar. *c. 50. num. 42. fine*, in caſu quo non poſſit adiri ſuperior, qui pravam voluntatem impediret.

Ratio eſt, quia Eccleſia ſecundum probabilem ſententiam habet jus juſtitiæ commutativæ, ut electores magis dignum eligant, vel ſaltem electio dignioris debita eſt Eccleſiæ titulo juſtitiæ legalis, aut fidelitatis. Ergo electoribus propenſis hoc jus infringere, poteris pecuniam tribuere, ut ab illa propenſione, & injuria inferenda deſiſtant. Quia tunc non das pecuniam tanquam pretium electionis, ſed ſub onere electionis in ſatietatem avaritiæ electorum, & in eorum ſuſtentationem. Ex quo fit nullo modo licere tibi prævenire pecunia, vel muneribus electores eo colore ne eligant indignum, quando non apparet illos propenſos eſſe ad pravam electionem faciendam: cenſeris enim tunc dare pecuniam ſub onere electionis, nulla cauſa legitima excuſante, quod eſt ſimoniacum.

9. Sed quid, ſi unus tantum reperiatur idoneus, liceretne tibi offerre pretium, ut eligatur, poſito quod electores velint in alios inclinare; Negat Suar. *lib. 4. cap. 50. num. 41.* quia daretur pro ejus electione, quod eſt ſimoniacum, ſed debet offerri (inquit) ſub conditione, ut non eligatur indignus. At non eſt neceſſarium hunc ſcrupulum injicere, ſed abſolutè poteris dare talem pecuniam, ut eligatur ille dignus non tanquam pretium electionis, ſed tanquam motivum tollens pravam illam electionem, & affectum electorum. Quare etſi electores pecuniam recipiendo ſimoniam committant; quia non habent cauſam legitimam, quæ talem receptionem honeſtet. At tu liber es à tali peccato; eo quod in redemptionem vexationis injuſtæ, & remotionis impedimentorum legitimæ electionis tribuas; ſic Leſſius *lib. 2. de juſtit. c. 35. dub. 19. num. 114.* Baſil. de Leon. *lib. 5. de matrim. c. 14. §. 6. n. 43.* Soto Navarr. Tolet. & Valent. *ſuprà.*

10. In aliis verò materiis extra beneficia clarius procedit redemptio vexationis, ſi verè injuſtè, ſeu iniquè vexaris. Unde ſi judex tibi neget abſolutionem à cenſura, quam debebat concedere, poteris pecunia ad illius conceſſionem obligare; quia non das pecuniam in pretium abſolutionis, ſed ſub onere abſolutionis in ſatietatem avaritiæ: Sic Gloſſa *cap. ad aures cap. dilectus el. 1. de Simonia*, Panormit. Felin. *Præpoſit. & alii 1. quæſt. 1. in princ* Hoſtienſ. *in ſum. tit. de ſimonia*, Turrecrem. *in cap. nullus Epiſcopus, 1. quæſt. 1.* ubi gloſſa *ſupplem. hab. in 4. quæſt. 2. art. 2. propoſit. 7.* Suar. *cap. 50. num. 43.* Ratio eſt, quia hoc honeſtari facilè poteſt, & nullibi invenitur expreſsè prohibitum, ergo, &c. Excipe electiones ad Cathedras in univerſitate, in quibus non potes electoribus pecuniam dare, ut tibi Cathedram concedant, quamvis intelligas eſſe digniorem; quia hic modus repellendi vexationem in iis oppoſitionibus ob graviſſima inconvenientia, quæ inde oriri poſſunt, videtur prohibitus.

PUNCTUM XXI.

Quæ ſint pœnæ ferendæ vel ipſo jure impoſitæ ſimoniacis.

SUMMARIUM.

1 *De pœnis ferendis quid jura ſtatuant.*
2 *Pœnæ ipſo jure latæ nullæ ſunt, niſi ſimonia fuerit commiſſa in ingreſſu Religionis, in Ordine, & beneficio.*
3 *Proponitur objectio: & fit illi ſatis.*

1. DE pœnis ferendis à judice propter ſimoniæ crimen non poteſt aliqua regula præſcribi; cum pro qualitate criminis pœna infligi debeat, ut benè notavit Salzedo *in ſua pract. crim. c. 91. pag. 269. & aliis relatis* Menoch. *de arbitr. caſu 401. in fine.* Generaliter tamen aliquæ pœnæ ex jure ipſo veniunt imponendæ. Nam ex diſpoſitione Alexand. III. & Innocent. III. Simoniacus in beneficio deponendus eſt ab officio, & beneficio: ut in *cap. de hoc, de ſimonia, & in cap. cum ſuper, de confeſſis.* Quod tamen intelligi debet, quando crimen eſt in judicio probatum. Et abſolutè quilibet ſimoniacus ſi probetur deponendus eſt (hoc eſt) ab Eccleſia Dei debet eliminari, atque repelli, ut cavetur in *cap. ſicut de Simonia*, & expreſsè *in cap. erga ſimoniacos 10. 1. quæſtione prima*, ubi dicitur,

tur, deponendos esse Apostolica authoritate sancimus. Non tamen est constans inter doctores, an hæc pœna depositionis imponenda sit pro qualibet simonia, non solùm quando via accusationis proceditur, sed etiam quando via inquisitionis? Videndi sunt Hostiens. *in sum. tit. de simon. §. qua pœna, Abbas in c. inquisitionis, De accusationib.* Redoan. 4. *part. c.* 9. *à num.* 25. Certum tamen est pendente infamia propter accusationem, vel inquisitionem, à ministerio altaris arceri debere, & in *c. accusatum, c. quoties de Simon.* Quod si delictum sit secretum, & occultum, non est deponendus, etsi judici constet, sed pœnitentiam secretam debet injungere, ut *in c. ex tua de Simon.* Vide Hostiens. *suprà*, & Greg. Lopez *leg.* 1 *& seq. tit.* 17. *part.* 1.

Infamia verò imponi potest pro quacunque gravi simonia, constat ex Glossa *in c. ex diligenti de simonia, verbo infamia*, ubi Panormit. *à n.* 6. & doctores alii, *& in c. de simoniacè eodem tit.* & colligitur ex *c. sanè* 15. *q.* 3. *& in c. ult.* 1 *q.* 3. dicitur, nota infamiæ percellantur. Probabile tamen est non posse hanc pœnam imponi, nisi casu quo via accusationis procedatur, juxta *c. sanè*, 15. *q.* 3.

De aliis verò pœnis excommunicationis scilicet, suspensionis, & interdicti non ita feruntur à judice, esto possint imponi juxta Textus *supra relatos, & referendos.*

2. De pœnis ipso jure latis affirmandum est nullam esse impositam committentibus simoniam, nisi simonia fuerit commissa in ingressu Religionis, & in Ordine, & in beneficio, docet Sylvest. verbo *simonia, q.* 19. Navarr. *c.* 23. *n* 111. Ugol. *tab.* 1. *c.* 12. *& tab.* 4. *c.* 3. Lessius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 23. Suar. *lib.* 4. *c.* 55. *n.* 5. & alii ab eisdem relati. Ratio hujus conclusionis est, quia neque in decreto, neque in decretalibus invenitur textus imponens ipso jure censuram, vel pœnam aliquam simoniacis, ut rectè expendit Suarez *suprà*. Quod verò pro illis tribus pœnæ impositæ sint ipso facto postea videbimus.

3. Dices *in extravag.* 2. *de Simon. edita à Paulo II.* quæ incipit *cum detestabile*, renovantur censuræ omnes, & pœnæ in antiquioribus juribus latæ, & addit Pontifex, quas ipso facto eos incurrere volumus. Cum autem in jure antiquo multæ essent simoniacis imponendæ, ut constat *ex c. reperiuntur c. erga, c. quidquid, cap. nullus Episc. cap. baptizandis cum aliis* 1. *q.* 1. *& c. ultim.* 1. *q.* 3. *& c. de hoc, cap. veniens de simonia*, fit sane ejusmodi suspensiones, depositiones, seu privationes, ac excommunicationes, & interdicta imponenda simoniacis, modo esse imposita ipso jure, & ita tenet Garcia 8. *p. de benef. c.* 1. *n.* 44. & specialiter de excommunicatione docet Soto *lib.* 9. *q.* 8. *art.* 2. quod *in supradict. extravag. in §. statuentes* dicatur: universi, & singuli, qui quomodolibet dando, vel recipiendo simoniam commiserint, aut quod illa fiat mediatores extiterint, seu procuraverint, sententiam excommunicationis incurrant. Cum ergo verba hæc generalia sint, neque ad ullam materiam videantur restricta; efficitur ex vi illorum quemlibet committentem simoniam incurrere excommunicationem Papalem.

Respondeo cum Suar. *suprà*, & Felino *in c. de simoniaco de simonia* illis verbis, *quas ipso facto incurrere volumus*, voluisse Paulum secundum, ut simoniaci occulti incurrant eas pœnas (si aliquæ sint) quæ publicis impositæ de facto essent secundùm jus antiquum. Cum autem probabile sit nullam esse pœnam ipso jure impositam secundùm jus antiquum etiam publicis simoniacis: fit ut neque modo occultis sit pœna aliqua imposita ex vi illorum verborum. Adde, si ex illis verbis censuræ, quæ erant ferendæ jure antiquo, nunc essent latæ ipso jure, ut dicit Garcia, etiam pœnæ depositionis, & privationis beneficiorum essent nunc ipso jure latæ; siquidem *extravagans* æquè de omnibus locuta est, ut manifestè constat. Hoc autem nullus est ausus affirmare; aliàs omnes simoniaci in Ordine, & in beneficio essent ipso jure depositi, & privati omnibus beneficiis; cum hæ sint pœnæ ferendæ pro iis omnibus. Deinde si ex illis verbis intenderet Pontifex omnes simoniacos incurrere ipso facto pœnas quæ jure antiquo erant ferendæ, frustra stabiliret specialiter pro simoniaco in Ordine suspensionem, & pro simoniaco in beneficio excommunicationem hæ pœnæ jure antiquo imponebantur ferendæ, ut constat ex supradictis textibus. Efficitur ergo ex illis verbis nullam pœnam incurrere simoniacos ipso facto præter eas (si aliquæ erant) quæ secundùm jus antiquum essent ipso facto impositæ. Quod verò de excommunicatione specialiter dicitur, *in §. statuentes*; intelligi debet juxta præmissa. Præmiserat enim Pontifex sermonem de simonia commissa in beneficiis & officiis Ecclesiasticis, & subdit: Qui quomodolibet dando, & recipiendo simoniam commiserint (utique in beneficiis, & officiis Ecclesiasticis) aut quod illa fiat mediatores extiterint, aut procuraverint, sententiam excommunicationis incurrant, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolvi, præterquam in mortis articulo: & in hac explicatione consentit etiam Garcia 8. *part. cap.* 1. *num.* 44. *fine.*

Hinc fit committentem simoniam in accipiendis, vel conferendis Sacramentis præter ordinem, in consecrationibus, benedictionibus, dispensationibus, delegationibus, & jurisdictionibus concedendis: Itemque in venditione, emptione, & redemptione, aut commutatione pensionis, vel Vicariæ temporalis, nullam pœnam ipso jure incurrere, quia non committit in Ordine, beneficio, aut ingressu Religionis: pro quibus solùm pœnæ impositæ sunt ipso jure.

PUNCTUM XXII.

An requiratur simoniam esse completam, ut pœnas impositas ipso jure simoniacus contrahat?

SUMMARIUM.

1 *Pro simonia mentali in quacunque materia sit, nulla est imposita pœna.*
2 *Pro conventionali ex neutra parte completa nulla est pœna.*
3 *Si beneficium, ordinem, aut Religionem recepisti, sub parte pretii promissi data, pœnas ipso jure latas contrahis.*
4 *Si solùm sub promissione pretii negant plures.*
5 *Probabilius est oppositum.*
6 *Sed posita priori sententia, si post multum tempus beneficii recepti detur pecunia promissa, an retrotrahantur pœnæ ad tempus beneficii recepti? Affirmant aliqui.*
7 *Contrarium est probabilius.*

1. PRo simonia mentali in quacunque materia certum esse debet, nullam pœnam impositam esse, neque aliquam oriri obligationem admittendi beneficium, neque pretium receptum, est communis sententia doctorum, ut videri potest in Lessio *cap.* 35. *dub.* 23. *num.* 130. Suarez *cap.* 55. *num.* 10. Guttierr. *canon. quæst. lib.* 2. *cap.* 23. *à num.* 31. Tolet. *cap.* 93. *num.* 2. *fine*, Paris. *de confident quæst.* 26. *num.* 40. Garcia *innumeris relatis* 7. *p. de benefic. cap.* 1. *num.* 41. Probantque omnes ex *cap. mandato de simonia:* ibi eosque pro simonia hujusmodi (scilicet mentali) non teneri, sed per solam pœnitentiam suo satisfacere creatori. Neque obstat usurarium mentalem teneri ad restitutionem,

cap. conſul. de uſuris. Intelligitur enim quando mutuatarius dat coactè ratione mutui, ſecus quando liberè, & ſponte dat, eſto mutuans iniquam habeat intentionem recidi ratione mutui, ut multis allegatis docet Garcia *ſuprà n.* 47. & 48. & Valent. *diſp. 6. q. 16. p. 6. pag.* 1673. Et ratio eſt, quia in uſura efficitur injuſtitia involuntariè danti ultra ſortem: in ſimonia autem ſolùm fit injuria rebus ſacris, quatenus, ac ſi venales eſſent tractantur.

2. Secundò eſt dicendum pro ſimonia conventionali ex neutra parte completa nullas eſſe pœnas ipſo jure impoſitas, v.g. promiſiſti pecuniam, ſi tibi beneficium daretur, ex vi hujus promiſſionis ante dationem pecuniæ, vel beneficii, neque manes excommunicatus, neque ſuſpenſus, aut alia pœna irretitus ipſo jure, eſto graviſſimè peccaveris. Ratio eſt, quia omnes textus de hac materia loquentes poſtulant realem rei ſpiritualis receptionem, ut conſtat ex *omnibus ferè capitibus 1. q. 1.* & ex *extravag. 1. & 2. de ſimonia*, imò etiamſi pretium dediſſes, ſi tamen Ordinem, aut beneficium ratione illius non recepiſſes, nullam pœnam incurreres; quia jura imponentia pœnam ſimoniacis requirunt traditionem rei ſpiritualis, ut conſtat ex adductis juribus præcipuè *cap. Præsbyter 1. q. 1.* ibi ſi per pecuniam Eccleſiam obtinuerit, & *c. quos conſtiterit, c. quiſquis, c. ſalvator, c. reperiuntur, c. ex multis, & aliis, & c. non ſatis, c. inſinuatum, de Simonia, & in extravag. 1. ubi de ingreſſu Religionis eſt ſermo*; dicitur ne pro ingreſſu aliquid exigat, ſed eas potius cum omni puritate recipiat, &c. & qui ſecus egerit, &c. Ergo quouſque receptio detur non incurritur ulla pœna, & in *extravag* 2. qui eſt præcipuus textus loquens de pœnis ſimoniacorum dicitur, qui ſimoniaci ordinati fuerint, & infrà, qui quomodolibet dando, vel recipiendo utique beneficia, de quibus ſuprà. Sit ergo certum, & indubitatum, nullam pœnam ipſo jure incurri propter ſimoniam conventionalem, etiam ſubſecuta traditione pretii: & ita tenent omnes doctores, ut teſtatur Suar. *lib. 4. de Simonia, c. 56. n. 16.* & tradit optimè Gutier. *canon. quæſt. c. 9. à n. 8. 9. 10. & ſeqq.*

3. Difficultas verò eſt, an requiratur ad pœnas incurrendas ſimoniam completam eſſe ex utraque parte, hoc eſt & pretium eſſe datum, & beneficium receptum, vel ſufficiens ſit recipere beneficium, vel ordinem ſub promiſſione pecuniæ dandæ?

Et quidem ſi beneficium recepiſti, & pretium aliqua ex parte ſolviſti, licet non integrè, omnes Doctores affirmant, ut teſtatur Suar. *ſuprà, n.* 17. ſufficiens eſſe ad pœnas incurrendas: rationem reddit, quia illa ſimonia jam eſt completa ex utraque parte, ſi quidem res ſpiritualis data eſt, propter pretium ſolutum; ſicut è contra ſi conventio facta eſſet de dandis ſeptem ordinibus pro centum aureis, & illis ſolutis inciperet ordinari, ſtatim in primo gradu eſſet conſummata ſimonia, & pœnæ incurſæ non minus quam ſi pro illo ſolo totum pretium eſſet receptum.

4. Verùm quando recepiſti rem ſpiritualem, ſcilicet ordinem, aut beneficium ſub promiſſione pecuniæ ſolvendæ, neque tamen ſolviſti. Eſt prima ſententia negans te incurrere pœnas à jure inflictas: ita Navarr. *in repetit. c. fin. de ſimonia à num. 28. & in c. ſi quando, de Reſcript. except. 4. & in ſum. c. 23. à n. 103.* & aliis in locis cum Caſſiodoro *deciſ. 5. de conſtitut.* & ſequitur Sarnen. *de triennali, quæſt. 12. in fine.* Zerola *in praxi Epiſc. 1. p.* verbo *ſimonia. §. 9.* Covarr. *in reg. peccatum, 2. p. §. 9. n. 7.* Salzedo *in pract. crimin.* Bernard. Diaz. *c. 91. litt. D.* Joan. Gutierr. *canon. quæſt. lib. 1. c. 9. n. 10.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib. 7. q. 2. n. 16. & de confident. q. 1. n. 142. & 158.* Man. Rodrig. *2. tom. ſum. c. 55. n. 3. fine. & c. 56. n. 6.* Valent. *diſp. 6. q. 16. p. 6.* verſ. *præterea, pag. 1675.* Leſſius, Suarez, Avila, Azor. Gonzalez, & alii innumeri relati à Garcia *8. p. de benefic. c. 1. num. 19.*

Eſt enim hæc communis ſententia. Fundamentum eſt, quia ita habet ſtylus curiæ, neque pœnæ extendendæ ſunt, ſed reſtringendæ, præcipuè cum *extravag. deteſtabile* æquè de datione, ac receptione pretii, & beneficii loquatur.

5. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia probabilis apud multos ſit, exiſtimo ſpectato jure probabiliorem eſſe quæ affirmat ex datione, vel receptione rei ſpiritualis ſub promiſſione pretii pœnas inflictas in jure incurri. Tenet hanc ſententiam Cajet. *2. 2. q. 100. art. 6. & t. 2. Opuſc. tract. 9. de ſimon. quæſt. 2. & in ſum.* verbo *ſimonia*, Soto *lib. 9 quæſt. 8. art. 1.* Valent. *3. t. diſp. 6. q. 16. p. 6.* Toler. *lib. 5 ſum. c. 92. n. 3.* & aliis pluribus relatis à Garcia *8. p. c. 1. a num. 28. & à n. 32.* & probat variis deciſionibus Rotæ hanc ſententiam ex ſtylo curiæ eſſe receptam, & Suar. plures refert, *c. 56. n. 26.* & in hanc partem ſe inclinat & probatur ex *c. ea, quæ 1. q. 3.* ubi Greg. VIII. ſic ait: Ea quæ à ſanctis Pontificibus de ſimoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque & judicio ſancti Spiritus, & Apoſtolica authoritate firmamus. Quidquid ergo vel in ſacris ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus, vel data, vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas unquam vires habere cenſemus. Ergo quando beneficii collatio acquiritur propter promiſſionem pecuniæ nullas vires habet, ſed irrita omnino eſt, & ſimiliter ſi accipiatur ordo, nullas vires habebit ſcilicet quoad uſum. Ergo jam pœnæ impoſitæ ſimoniacis incurruntur, etiamſi ſimonia non ſit ex utraque parte completa. Deinde in *extravag. 2.* dicitur de ordinatis ſimoniacè, ut ſint ab Ordine ſuſpenſi; qui autem ſub promiſſione pecuniæ Ordines recepiſſet, ſimoniacè illos recepit, & non gratis, ut conſtat, incidit ergo in pœnas. Idem colligitur ex *c. 2. de confeſſis* ex *c. penult. de ſimonia*; ibi: promiſſionem, vel juramentum ab illo recipiens. Et ex *c. nobis, eodem tit.* Ubi electionem ſub promiſſione pecuniæ factam dicitur eſſe penitus reprobandam. Quæ verba denotant nullitatem ipſo jure, ut ponderat Felin. *in c. inſinuatum de Simonia*, & Garcia *ſuprà n. 23.*

6. Verùm quia primam ſententiam diximus eſſe ſatis probabilem, & in praxi ſecuram, & pro qua teſtatur Guttierr. eſſe judicatum. Ea ſuppoſita dubitant doctores; an conſequens beneficium ſub promiſſione pecuniæ, & illam poſt multum temporis ſolvens; incidat taliter in pœnas ſimoniacorum, ut ipſæ pœnæ cenſeantur incurſæ quoad omnes ſuos effectus, ac ſi à principio pactionis fuiſſent incurſæ, quæ vocatur retrotractio? Affirmant Leſſius *c. 35. dub. 27. num. 151.* cum Navarr. *c. 23. num. 104.* & explicat variis exemplis. Unde in ſententia horum doctorum, ſi illo intermedio tempore recepiſti aliquod beneficium, collatio nulla eſt, utpotè facta inhabili.

7. Nihilominus dicendum eſt in foro conſcientiæ nullam pœnam, neque cenſuram contrahi: quæ retrotrahatur ad tempus pactionis. Et primò de excommunicatione eſt evidens, cum excommunicatio non incurratur niſi ob contumaciam, quæ (hac opinione ſuppoſita) non committitur quouſque ſolvas pretium: illo verò ſoluto retrotrahi non poteſt, ſicut irregularitas ex homicidio tunc conſummatur, quando mors conſummatur, neque poteſt retrotrahi ad tempus inflicti vulneris, quia pro toto illo tempore neque fuit excommunicatus, neque irregularis. Ergo per nullam potentiam fieri poteſt, ut fuerit excommunicatus aut irregularis, ut benè probat Suarez *c. 56. num. 37. & 38.* Idem probat de ſuſpenſione in ordine, & in *c. 57 n. 53.* probat collationem beneficii recepti validam eſſe, & non teneri dimittere beneficium, niſi pretium ſolveris, & in *num. 56.* inclinat in foro conſcientiæ te non teneri fructus perceptos illo medio tempore reſtituere, neque obligatum te eſſe dimittere beneficia acquiſita illo intermedio tempore, quo non ſolviſti pretium: quia hæc omnia jam ſuum

effectum

effectum sortita sunt. Quocirca solum in foro exteriori,& post condemnationem sentit fructus illo intermedio tempore perceptos debere restitui ; & adducit pro se Navarr. *c.*23.*n.*104. vers. *non ignoro*,& Lessium *dub.*27. *in fine.*

PUNCTUM XXIII.

Quæ pœnæ impositæ sint ingredientibus simoniacè Religionem, vel sic ingressos recipientibus ?

SUMMARIUM.

1 *Omnes habentur in extravag.* 1. *de simonia.*
2 *Proponitur quædam objectio, & fit illi satis.*
3 *Non comprehendunt pœnæ Religiosum exigentem aliquid pro suo ingressu, quod intelligitur de ingressu consummato. Probabile est supradictam extravag. non esse receptam.*

1. SUperiori puncto diximus solùm pro simonia commissa in ingressu Religionis, Ordinis, & beneficii susceptione pœnas ipso jure esse impositas, videndum nunc est, quæ sint hæ pœnæ. Et primò loquamur de ingredientibus Religionem, illósque recipientibus.

Pœnæ igitur impositæ ob ingressum Religionis simoniacis habentur in *extravag.* 1. *de simonia* : ibi enim in primis fertur excommunicatio adversus singulares personas, quæ exigunt ab ingressuro aliquid pro illius receptione in Religionem. Unde si ipse sponte det, vel det in sui sustentationem jam supra diximus non puniri *hac extravag.* & maximè in monasteriis monialium, ubi consuetudo obtinuit exigendi dotem, & propinas ab ingredientibus. Secundò, fertur suspensio generaliter adversùs Capitulum, seu conventum, si in hanc simoniam consenserint. Ratione autem hujus generalis suspensionis manet Capitulum suspensum ab officio Capitulari quoad administrationem, & jurisdictionem Ecclesiasticam,non quoad alia munera. Tertiò, simoniaci admissi præter excommunicationem reservatam, indigent dispensatione Episcopi, ut possint in eodem monasterio remanere, ut cavetur in *suprad. extravag.* Quapropter tenentur ex illo monasterio exire, & in alio loco arctiori remanere : ita habetur in *cap. quoniam de simonia* : ibi tam recipiens,quàm recepta utique simoniacè sine spe restitutionis de suo monasterio expellantur, & in locum arctioris regulæ,&c. collocentur, & extenditur statutum ad omnes Religiosos, & in *cap. de regularibus, de simonia*, ait Pontifex ; Respondemus, ut locum quem taliter adepti sunt omnino dimittant, & solitudines, & alia strictiora monasteria adeant. Hoc tamen intelligi debet postea quam convicti, & condemnati sint : nam ante condemnationem non tenentur exire,ut notavit Ugolin. *tab.*1.*cap.*16.§.4. Lessius *cap.*35. *dub.*23. *fine*, Suarez *cap.*57.*num.*8.Ratio est ; quia non apparet textus clarè obligans ad supradictam pœnam, antequam à judice imponatur. Nam efficacior est *extrav.* 1. *de simonia*, quæ exigit, dispensationem Episcopi ad manendum, sed dici potest exigi dispensationem, si convincatur, & condemnetur de crimine, vel exigi dispensationem, ut possit remanere in monasterio absque periculo illius pœnæ, & condemnationis.

2. Sed objicit Navarr. *com.*4. *de Regularib. num.* 35. collatio beneficii facta simoniaco nulla est ipso jure. Ergo, Religiosus emittens simoniacè professionem, esto ejus professio valida sit,non acquirit ex illa jus ad Religiosam sustentationem & locum in choro,& in Capitulo cum voce activa,& passiva:quia hæc omnia reputantur quasi quoddam Ecclesiasticum beneficium. Ergo tenetur illud monasterium dimittere ante condemnationem, siquidem in illo sustentari non potest.

Respondeo cum Suarez *cap.*57.*num.*7.& 9. Religiosi professionem secundùm omnes doctores validam esse : sed quia ille Religiosus status media professione acquisitus, non est propriè beneficium Ecclesiasticum, sed largo modo, ea de causa non comprehenditur sub lege irritante collationes beneficiorum Ecclesiasticorum : quia lex pœnalis non debet extendi. Et alioqui simoniacus occultus cogeretur in seipsum exequi pœnam relegationis, & discessionis à suo monasterio nullo cogente,vel manens in illo non posset uti commodis, & juribus professorum, quorum vitatio absque scandalo fieri non potest. Hæc igitur onera gravissima sunt, ac proinde imponi non debent absque expressis, & inevitabilibus verbis legis, quæ in præsenti non inveniuntur.

3.Circa supradicta notandum est cum Suar.*lib.*4.*cap.* 56.*n.*7. non comprehendi Religiosum exigentem à monasterio aliquid pro suo ingressu. Nam esto ibi interveniat simonia : non tamen punitur in *suprad. extravag.* Secundò notandum est,probabile esse simoniam punitam in *suprad. extrav.* esse solùm quæ committitur ingressu Religionis consummato, hoc est in professione. Unde si pro ingressu Religionis ad novitiatum exigeretur à te pecunia, esto ibi committeres simoniam, non incideres in supradictas pœnas, neque Capitulum suspenderetur, si factum retractaret pecuniam non recipiendo,vel illam reddendo ante professionem. Tertiò,notat Lessius *lib.*3. *c.*35.*n.*131.ex Navarr. & Sylvest. hujusmodi extravag. non esse receptam saltem quoad pœnam excommunicationis.

PUNCTUM XXIV.

Quæ pœnæ imponantur pro ordine Simoniacè dato, & suscepto.

SUMMARIUM.

1 *Pœna est excommunicatio ordinantibus imposita.*
2 *Expenduntur alia pœna ordinantibus impositæ.*
3 *Expenduntur pœnæ in ordinatos latæ.*
4 *Qua ratione hæ pœnæ tolli possint ?*

1. QUi simoniacè aliquem ordinat, aut ad ordinem sic conferendum mediator, seu præsentator existit, eo ipso est excommunicatus excommunicatione Papæ reservata : habetur *in extravag.*2.*cum detestabile,de simonia.* Hoc tamen secundùm probabilem sententiam non extenditur ad collationem primæ tonsuræ ; quia non est verus ordo & pœnæ debent restringi:ita Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 23. Neque etiam extendi debet ad Notarium,& Ministrum, qui pro literis dimissoriis, aut testimonialibus aliquid exigeret : neque etiam ad Episcopum, si post ordinem gratis collatum aliquid postea recipiat : nam esto ij omnes peccent, & simoniaci sint juxta Trident.*sess.*21.*c.*1.*de reformat.*non tamen incidunt in hanc excommunicationem, neque in aliquam pœnam ipso facto:quia illa verba Concilii : Dantes,& accipientes ultra divinam ultionem pœnas à jure inflictas ipso facto incurrant,debent referri tantùm ad dantes,& accipientes ordines, non ad alias actiones in illo cap. enumeratas:quia solùm pro dantibus,& recipientibus ordines simoniacè,aut illorum mediatoribus pœnæ ipso jure latæ sunt : & ita tradit Lessius *lib.* 2. *c.*35.*dub.*24. *num.* 133. cum Navarr. *c.*23. *num.*111. & Suarez *lib.*4.*c.*56. *num.* 5.

2. Secunda pœna ordinantibus imposita,est suspensio ipso jure à collatione quorumcunque ordinum, quæ adeo

adeo ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium: ita habetur in quadam Bulla Sixti V. contra malè promotos, quæ incipit *Sanctum, & salutare*, quam Bullam, etsi Clemens VIII. *anno* 1595. revocaverit, & ad jus commune reduxerit, non tamen quod pœnas simoniacorum, imò potius ibi dixit se velle in suo robore persistere eas omnes, quæ sunt latæ contra simoniacè ordinantes, & ordinatos. Tertia pœna ipso jure imposita ordinanti simoniacè est interdictum ab ingressu Ecclesiæ: habetur in *suprad. motu Sixti V.* Quarta est suspensio à regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, & perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum, si interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & suspensionem à Pontificiali munere violaverint.

Circa supradicta adverto in supradictis Bullis, & decretis nullam aliam pœnam ipso jure latam esse adversus mediatores, seu præsentatores ad simoniacam ordinationem præter excommunicationem. Solùm suspensio per triennium ab executione suorum ordinum illis videtur imposita in *cap. penult. de simon.* ut docet Greg. Lopez *leg.* 16. *tit.* 17. *p.* 1. Suar. *c.* 56. *n.* 15. *fine*, & *num.* 13. quam tamen suspensionem non incurrunt, quousque ordinatio de facto fiat, ut ipsemet Suar. notavit *n.* 23. *fine*, verum Lessio *dub.* 24. *n.* 134. §. *tertiò*. videtur attento jure antiquo nullam esse pro ordinante, & consequenter neque modò pro mediatore latam suspensionem; quia casus *illius cap. penult. de simonia*, videtur sibi esse specialis, neque continere decretum in futurum, & consequenter ad alios casus extendi non debere, & sustineri potest.

3. Pœnæ verò latæ in ordinato simoniacè sunt, Prima excommunicatio ipso facto. Habetur in *suprad. extravag.* Secunda suspensio ab executione suorum ordinum: ita in *supra. extravag.* non solùm ejus quem sic suscepit, sed etiam omnium quos habet: illa enim particula *suorum ordinum* hoc indicare videtur: & ita tenet communis sententia: Greg. Lopez *leg.* 11. *tit.* 17. *p.* 1. verb. *vedado por derecho*, Man. Rodrig. 2. *tom. sum. c.* 56. *n.* 6. vers. *el octavo*. Lessius *dub.* 24. *num.* 135. & Suar. *t.* 5. *de censur. disp.* 31. *sect.* 4. *num.* 33. quamvis probabilitate non careat, ut tenent supradicti doctores solùm extendi suspensionem ad ordinem simoniacè susceptum, non ad alios ritè susceptos, quia licet Pontifex loquatur in numero plurali, dicens; sint ab executione suorum ordinum suspensi, illa locutio pluralis correspondet plurali locutioni præcedenti, loquebatur enim de omnibus, qui ordinati sunt simoniacè, & de illis statuit, ut sint è suorum ordinum executione suspensi, hoc est quilibet à suo ordine simoniacè susceptо, & omnes simul à suis ordinibus sic simoniacè susceptis. Præterea in Bulla Pii V. edita contra malè ordinatos, quæ incipit, *cum primum, & est* 5. *in Bullario*: sic statuit: Quicunque detestabile vitium simoniacæ pravitatis convictus fuerit commisisse in consequendis ordinibus; eo ipso ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis, sit suspensus, & per annum carceribus mancipetur, & in Bulla Sixti dicitur clericos post hac malè promotos, ab executione, ministerio, & exercitio ordinum susceptorum, & ab omni spe & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuò suspensos declaramus. Per has autem constitutiones, ut benè advertit Suarez *lib.* 4. *cap.* 56. *n.* 10. non augetur ipso jure pœna suspensionis ultra id quod ex jure communi habetur, sed exaggeratur difficultas obtinendi dispensationem, præcipuè ad ascendendos ad superiores ordines maximè subsecuta convictione, & condemnatione. Deinde aliqui extendunt hanc suspensionem in ordine, ut procedat etiam si simonia commissa fuerit ignorante ordinato: ita Felin. *cap. per tuas, de Simonia, n.* 3. & dicit esse communem: idem tenet Sylvest. verbo *suspensio n.* 7. Sed contrarium est probabilius, ut tenet Navarr. *cap.* 25. *q.* 68. referens Belarm. & Cardin. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 24. *num.* 136. Eman. Sà verbo *simonia, n.* 12. & 13. Ratio est, quia non est jure expressum, neque æquum videbatur exprimi, siquidem absque ejus culpa contingit: cum enim privari debeat usu ordinis, cum illum validè, & licitè recepisset: imò addunt supradicti doctores, te non fore excommunicatum, aut suspensum, etiamsi postea amico tribuas pretium, quod pro tua ordinatione dedit, facis enim ne tua causa damnum patiatur. Et hic modus dicendi videtur satis probari, in *cap. de simoniacè, de simonia*: ibi utpotè ipsis ignorantibus simoniaci ordinentur, possint (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere: & quamvis Glossa addat ex dispensatione, immeritò addit, cum nullo textu expressè probetur necessariam esse dispensationem, neque incurrit suspensionem: nam *cap. præsentium* 1. *q.* 5. quod est ad hanc rem efficacius solùm probat post denunciationem criminis, & illius infamiam requiri dispensationem: in *cap. verò de Regularib. de simonia*, non imponitur privatio aliqua ipso jure, & præcipuè hoc caput, neque alia quæ adducit Glossa *suprà* loquuntur de ordinatione, ac proinde non sunt ad rem, cum pœnæ ex uno casu ad alium extendendæ non sint.

4. Tandem in supradicta Bulla Sixti V. absolutio harum censurarum, & inhabilitatum Pontifici reservatur, simúlque revocantur concessiones, & facultates Religiosis concessæ Episcopis in Trident. *in sess.* 24. *c.* 6. *de reformat.* Existimo tamen hac in parte non esse hanc Bullam receptam, imò Lessius *dub.* 24. *n.* 134. *in fine*: ait hanc Bullam plerisque locis ignorari, ac proinde non esse usu receptam. Idem indicat Sà verbo *simonia, num.* 12. quatenus ait: simoniaci occulti suspensio tollitur per pœnitentiam, & manifesti per Episcopum post pœnitentiam.

PUNCTUM XXV.

De pœnis impositis dantibus, & recipientibus simoniacè beneficium.

SUMMARIUM.

1 *Quorum beneficiorum datores, & receptores hæ pœnæ afficiant.*
2 *Prima pœna est excommunicatio.*
3 *Secunda pœna est annullatio collationis beneficiorum.*
4 *Simonia commissa in beneficio non privat ipso jure beneficiis ritè obtentis.*
5 *Fructus beneficiorum ante simoniam obtentorum non debent restitui.*
6 *Electus, vel præsentatus committens simoniam in confirmatione obtinenda, non annullatur ejus præsentatio.*
7 *Simonia ad alia beneficia obtinenda inhabilem reddit simoniacum.*
8 *Quid dicendum de pœnis simoniæ confidentialis? Expenduntur supradictæ pœnæ.*

1. POnendum in primis est jura punientia receptiones, & collationes, aut nominationes ad beneficia Ecclesiastica, & officia deinde loqui de officiis, & beneficiis Ecclesiasticis propriè; quia pœnæ restringendæ sunt, & nō extendendę. Unde pensio, & Vicaria ad nutum amobilis sive sit parochi, sive Episcopi quia propriè beneficia non sunt, non comprehenduntur sub pœnis impositis recipientibus, vel dantibus simoniace beneficium: & tradit expressè Navarr. *cap.* 23. *n.* 111. & Ugolin. *tab.* 4. *cap.* 5. Suar. *cap.* 58. *num.* 45. Lessius *cap.* 35. *dub.* 25. *num.* 137. Nomine autem officii Ecclesiastici in decretis punientibus simoniam in iis commissam, intelligitur idem quod beneficium, ut tradunt supradicti doctores. Neque obstat obtinentem Abbatiam, Prioratum,

Prioratum, Provincialatum, Rectoratum simoniacè puniri pœnis impositis in *extrav. 2. de simonia* : tum quia de iis expressè mentionem fecit supra dictum decretum. Tum etiam quia in opinione Navarr. quasi quædam beneficia dicuntur. Quocirca officium Inquisitoris Legati, delegati, Vicarii, & similium absque aliqua pœna permutari, vendi, & emi possunt, tametsi non absque peccato.

2. Prima pœna conferenti, vel procuranti alteri beneficium vel officium Ecclesiasticum media electione, præsentatione, postulatione, institutione, confirmatione, commendatione (si interveniat simonia) est excommunicatio ipso facto, habetur in *extravag. cum detestabile, de simonia, & in supradicto motu Pii V.* similiter etiam excommunicantur mediatores, ut parentes, amici, & omnes illi, qui suam operam interponunt, ut beneficium simoniacè obtineatur. Deinde recipiens beneficium, vel officium Ecclesiasticum etiam est ipso facto excommunicatus, ut ex *suprad. extravag. & motu Pii V.* constat & docent omnes.

3. Secunda pœna imposita in *suprad. extravag.* est irritatio, & annullatio provisionis, & collationis. Unde nullum jus per talem provisionem acquiritur, & sic recipiens beneficium, non facit fructus suos, sed sub periculo animæ tenetur restituere. Quod verum est, etiam si simonia commissa sit ab alio tertio, si tu scivisti, & non contradixisti. Habetur, *cap. nobis fuit 27. de simonia*, juncta Glossa, & *cap. sicut tuis 33. eodem tit.* & tradit Covarr. *Reg. peccatum, p. 2. §. 7. num. 7.* Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 25. n. 137*, Suarez *lib. 4. c. 57. n. 28.* At si scivisti, & contradixisti, valida est collatio beneficii tibi facta, ut habetur *cap. sicut tuis, de simonia*. Hæc tamen contradictio nihil prodest, si ea non obstante ante collationem scias pecuniam datam esse, & nihilominus acceptes beneficium; quia absolutè recipis beneficium simoniacè datum, neque contradicis. Unde etsi non incidas in excommunicationem; quia non es causa simoniaci contractus, efficeris tamen inhabilis ad beneficium, ut patet ex *cap. penult. de electione*, & notat Lessius cum aliis *lib. 2. cap. 25. dub. 15. n. 143. §. secundus est.* Suarez *lib. 4. cap. 59. n. 29.* Quod si te ignorante, neque contradicente, quia nullam suspicionem habuisti ad contradicendum simonia commissa sit ab aliquo tertio tunc subdistinguendum est, si in odium tui simonia commissa est non teneris beneficium resignare; quia valide tibi collatum fuit: colligitur ex *cap. nobis fuit, &c. sicut tuis litteris, de simonia.* Secus si amicus pecuniam te ignorante dedisset, teneris simul ac sciveris, beneficium, ac fructus illis dimittere, ut ex supradictis capitibus constat, & tradunt doctores supra relati. Adde te factum fuisse inhabilem ad tale beneficium retinendum *cap. nobis, fuit de simonia, & cap. penult. de Electione*, ubi dicitur Episcopum non posse dispensare in prælatura, quæ per simoniam tibi collata fuit, etiam te ignorante; secus vero si sit beneficium simplex; sequitur ergo te redditum esse inhabilem ob culpam committentis simoniam.

Notanda tamen est differentia inter hunc ignorantem, & alium qui scienter beneficium simoniacè recepit. Nam scienti non prodest regula de triennali possessore, sicut neque intruso, ut benè Gomez *regul. de trienn. possess. quæst. 12.* & secundùm probabiliorem sententiam hoc extenditur ad simoniam conventionalem completa ex parte rei spiritualis. At ignoranti si per triennium cum illa ignorantia possederit beneficium favet supradicta regula, neque ei potest lis intentari, quia bona fide, & colorato titulo possedit: ita Gomez *supra*, & Ugolin. *tab. 4. c. 6 §. 9.* & Suarez *lib. 4. c. 57. num. 9.* Lessius *c. 35. dub. 25. n. 140. §. quarto.* Insuper adverto, electionem esse validam, si commissa fuit simonia cum aliquo ex electoribus, si tamen alii qui non delinquunt sufficientes sint: ita Abbas *in cap. cum super. de offic. delegat. num. 13.* Suar. *5. tit. in 3. part. disp. 14. sect. 2.* Nicol. Garcia *5. part. de benefic. capite 5. numero. 74.* Man Rodrig. *tit. 2. summ. capite 59. num. 6. conclus. 3.*

4. Sed dubium est, an simonia commissa in beneficio te privet ipso jure beneficiis ritè obtentis?

Respondeo ipso jure te non privari beneficiis ritè obtentis: ita expressè Navarr. *cons. 92. de simonia*, Ugol. *tab. 4. c. 6. §. 6. n. 3.* Suar. *lib. 4. cap. 58. n. 6.* Man. Rodrig. *2. tom. sum. c. 56. vers. il novo.* Ratio est, quia respectu beneficii acquirendi est lex prohibens, & annullans actum: respectu verò beneficiorum est lex pœnalis quæ non obligat usque ad condemnationem, ut probat Castro *de lege pœnali, lib. 2. c. 19.* Covarr. *in cap. cum omnes, num. 9. de Testamentis, & in 4. decret. 1. part. cap. 6. §. 8. n. 10.* Navarr. *cap. 13. num. 50.* Præterea quia nullibi est expressa talis pœna, scilicet privatio ipso jure beneficiorum ritè obtentorum cum eo rigore: nam licet in *cap. inquisitionis, de accusat.* dicatur obtinentem beneficium simoniacè esse impedimentum à retentione beneficii, etiam post peractam pœnitentiam, intelligendum est à retentione ejusdem beneficii, vel intelligi debet à retentione cujuscunque beneficii secuta sententia condemnatoria, siquidem ibi æquiparatur simoniacus homicidæ, qui beneficiis non privatur ipso jure ante sententiam, sed venit privandus, ut colligitur ex *cap. clericus, ne clerici, vel monachi*: ibi honore privetur, & docet Navarr. *c. 58. de simon. numero 5. fine.*

5. Ex iis infero primò fructus beneficiorum ante simoniam obtentos non esse ipso jure restituendos: siquidem habito jure ad beneficia, & in fructus habetur; & ita tradit Suarez *lib. 4. de simon. c. 58. num. 8.* Per sententiam autem privari potest illis fructibus, non quia non præcepti sunt ex beneficiis post commissum delictum, sed quia potest ei imponi pœna pecuniaria pro delicto simoniaco; sicut & pœna corporalis, quando delicti gravitas id postularet: sententia autem condemnatoria in fructibus ad ipsos fructus terminari debet. Neque sufficit, si sit condemnatoria, & privativa beneficiorum, ut intelligamus ad fructus perceptos extendi; si quidem sunt res omnino distinctæ, ut rectè Suarez *c. 58. num. 8.* verum Rebuff. *de pac. ficis possession. n. 265. & pract. benefic. tit. de modis amitt. benefic., n. 53. & seqq.* & Bernard. Diaz *in pract. c. 135.* existimant privari posse fructibus perceptis, de beneficiis acquisitis ante simoniam, quasi retrotrahendo privationem beneficii; ut in hæretico, juxta *c. cum secundum leges, de hæreticis in 6.* Sed quod diximus est probabilius.

6. Infero secundò, electum, vel præsentatum committentem simoniam pro confirmatione, non obinde ejus electionem, vel præsentationem ritè factam annullari: & tradit Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 25. num. 138.* & Suarez *lib. 4. c. 58. num. 6.* & colligitur ex *c. confirmationem de electione in 6.* ubi non censetur prior actus irritus ob irritationem posterioris. Per sententiam autem venit irritanda electio illius qui pro confirmatione simoniam commisit: ut tradit Ugolin. *tab. 4. c. 5. n. 4. §. at quid*, cum Felino, & aliis *in c. sicut tuis, de Simonia.* Verum si in electione, vel præsentatione simonia commissa fuerit, omnes actus subsequentes sunt irriti; quia validi esse non poterant absque illis. Non enim confirmatio valida esse potest, sine eo quod electio valida proponatur.

7. Rursus inquires; an hæc simonia te constituat inhabilem ad alia beneficia obtinenda? Respondeo probabilius esse juxta Constitution. Pii V. te ipso jure inhabilem reddi, inquit enim Pontifex illis scilicet beneficiis per simoniam acquisitis sit ipso jure privatus, & perpetuò sit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia Ecclesiastica obtinenda: & ita tradit Suarez *lib. 4. c. 58. num. 11.* Verùm Navarr. *cons. 92. de simon.* existimat

inhabilitatem ad beneficia obtinenda ipso jure non incurrit: quia in hac parte ista constitutio non est recepta, & consentit Suarez *suprà*, & Lessius *c.* 35. *dub.* 26. cum etiam respectu simoniæ confidentialis requirat sententiam declaratoriam criminis ad inhabilitatem contrahendam respectu aliorum beneficiorum.

8. Sed quid de pœnis simoniæ confidentialis? Respondeo pœnæ impositæ committentibus crimen confidentiæ juxta supradicta sunt. Prima: excommunicatio Papæ reservata tam dantibus, quam accipientibus. 2. Episcopis, & collatoribus interdictum. 3. Resignatio, & collatio beneficii nulla. 4. Inhabilitas ad idem, & ad alia beneficia obtinenda. 5. Reservatur illud beneficium in quo hæc simonia est commissa sedi Apostolicæ, ita ut ordinarius non possit in illius provisione se intromittere. 6. Fructus malè percepti cameræ Apostolicæ applicantur. 7. Privat committentem omnibus beneficiis, & pensionibus antea obtentis, & inhabilitatem inducit ad alia obtinenda.

Circa supradicta adverto, has pœnas ipso facto incurri, ut constat ex *extrav. Pii IV.* incipiente: *Romanum*, *&c.* quæ est 109. in Bullario; & ex constitutione Pii V. incipiente, *Intolerabilis*, quæ est 87. *in ordine*. Excipitur tamen primò privatio beneficiorum antea possessorum: hæc enim requirit saltem sententiam declaratoriam criminis, ut tenet Suarez *lib.* 4. *de simon. cap.* 43. *num.* 13. *&* 14. Secundò excipitur inhabilitas ad reliqua omnia beneficia, quæ etiam expostulat sententiam declaratoriam criminis juxta receptum usum: ita tenet Lessius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 26. *n.* 147.

Deinde est notandum necesse non esse simoniam compleri ex utraque parte, hoc est beneficium datum in confidentiam iterum renuntiari, sed sufficit, si beneficium detur ea conditione, ut dimittenti, vel alteri resignetur, vel fructus illius solvantur, & ea intentione recipiatur, ut habetur in supradictis Bullis: & notavit Lessius & Suarez *suprà*, & Navarr. *cap.* 23. *n.* 100. vers. *secundò nota*. & Man. Rodr. verbo *simonia cap.* 56. *num.* 7. *vers. il* 2. *se ha. de notar.*

De mediatoribus, & interventoribus in supradictis Bullis nihil expresè cavetur, quare solùm ex *extrav.* 2. *de simonia*, incidunt in excommunicationem secundùm probabilem sententiam, quando simonia ex utraque parte completur, & secundùm probabiliorem, quando beneficium ea conditione recipitur.

Punctum XXVI.

An acquisita per simoniam debeant restitui?

SUMMARIUM.

1 *Nihil spirituale excepto beneficio debet restitui.*
2 *Proponitur objectio, & solvitur.*
3 *Pretium receptum ob beneficium, vel aliud spirituale, si beneficium non dedisti, teneris danti restituere.*
4 *Si dedisti beneficium, etiam teneris restituere ante sententiam.*
5 *Expenditur cui est facienda restitutio.*
6 *Pro alia quavis simonia receptum non debet restitui ante sententiam.*
7 *Quid dicendum in aliis simoniis stante jure naturæ.*

1. CUm acquisita per simoniam in duplici differentia esse possint, alia temporalia, alia verò spiritualia. Dicendum in primis est de spiritualibus obnoxia non esse restitutioni neque ex jure divino, neque Ecclesiastico præter beneficia: est communis sententia doctorum, ut testatur Lessius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 29. *&* 30. *in princ.* Suar. *lib.* 4. *cap.* 59. *à num.* 28. Ratio est; quia jure divino solum requiritur ad validam translationem rerum spiritualium potestas, & intentio in conferente, & capacitas in suscipiente. Quod autem fiat pro pretio, vel sine ullo non obstat validitati actus, ut constat in omnibus Sacramentis si pro pretio essent administrata, & in consecratione Ecclesiæ, altaris, & similium. Et de professione Religionis etiam certum est, neque jure divino, neque Ecclesiastico irritam esse propter pretium factam, ut colligitur manifestè ex *c. veniens, de simonia*. Quocirca si compares reliquias sanctorum, grana benedicta, jus patronatus, licentiam eligendi confessorem pretio aliquo, non teneris ea dimittere, siquidem non peccasti contra justitiam dando pretium pro illorum acquisitione, sed solùm peccasti contra Religionem indebitè tractando res Ecclesiasticas. Solùm excipiuntur (ut dixi) beneficia, quæ si per simoniam realem acquiras, teneris dimittere jure Ecclesiastico ob *extravag. cum detestabile, de simonia*: est enim collatio irrita.

2. Objici potest *c. fin. de Pactis*, *c. præterea, de transactionib.* ubi omnis pactio, transactio in spiritualibus nullius esse momenti censetur: si igitur nullius est momenti, tenetur sic acquirens rescindere contractum, & rem spiritualem relinquere. Respondet Lessius *c.* 35. *dub.* 30. *num.* 168. *fine*, rem spiritualem, quæ restitui potest, esse restituendam, si pretium reddatur, quod pro ea datum fuit; secus verò si pretium non reddatur; aliàs cogetur una pars rescindere contractum nulla sibi facta compensatione. Secundò tamen respondeo cum Suar. *lib.* 4. *cap.* 60. *num.* 4. supradictos textus, & similia loqui solùm in materia beneficiali. Quod si velis ut loquantur in omni materia, dicendum est loqui de pactione inducente obligationem in futurum, quæ omnino est irrita, & nullius momenti, utpotè quæ obligat ad malum, & peccatum, non de actione, seu traditione, qua de facto res spiritualis pro temporali donatur.

3. Major est difficultas de pretio recepto pro spiritualibus: qua ratione teneatur quis ad illius restitutionem.

Primò certum esse debet, si accipias pretium, ut conferens beneficium, vel aliud quodvis spirituale, te teneri ad restitutionem non impleta conditione: in hoc omnes conveniunt: imò teneris restituere danti quia nullibi cautum est alteri restitutionem esse faciendam: ita Cajet. *in summ.* verbo *simonia*, *cap.* 3. Victor. 2. *p. relect. num.* 6. Navarr. *cap.* 23. *num.* 104. Sotus *quæst.* 8. *art.* 1. Suarez *lib.* 4. *cap.* 59. *num.* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 31. *num.* 170. Non tamen repeti potest à dante propter turpitudinem admissam, ut benè Covarr. *ad reg. peccatum, part.* 2. §. 2. *num.* 8.

4. Secundò certum est, ex jure Ecclesiastico pretium receptum, pro præsentatione, collatione, confirmatione, &c. beneficii debere necessariò restitui ante judicis sententiam: ita multis relatis docet Suar. *lib.* 4. *cap.* 60. *num.* 3. Lessius *dub.* 30. *num.* 169. & expresè deciditur in *cap. de hoc, de simonia*: ubi Glossa, & doctores: ait enim Alex. III. scribens ad Toletan. Archiepiscopum, Regem, & principes ejus debes inducere, ut si quæ receperint à prælato Episcopo; ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesiæ Exomiensi sine diminutione restituant, cum ea sine gravi suæ salutis periculo retinere non possint.

5. Petes, cui debeat fieri hæc restitutio? Respondeo ex jure communi faciendam esse Ecclesiæ, in qua est beneficium, & constat manifestè ex *supract. cap. de hoc*: & ita docuit D. Thom. *q.* 100. *art.* 6. *ad* 3. Potest tamen fieri pauperibus de arbitrio superioris, ut tenet, ibi D. Thom. & Doctores: imò fieri posse pauperibus ex consuetudine recepta: renent multi ellegati à Covarr. *reg. peccatum*, 2. *part.* §. 3. *n.* 6. & favet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 7. ubi dicit pretium simoniacum non esse restituendum danti, sed in eleemosynas erogandum. Adverto tamen non videri improbabile prerium

acceptum

acceptum pro donatione beneficii restitui posse ante sententiam judicis ei qui dedit post sententiam, cui judex addixerit: Sic Sotus *lib.9.q.8. art.1.* & Bannez 2.2. *quæst.32.art.7.*Arag.2.2.*quæst.*100.*art.6.*vers. *ad 2.argum. pag.*1135.Man.Rodrig. 1.*tit.sum.cap.66.num.4.* & reputat probabile Lessius *dub.31.num.172.* & Valen.*disp.6. quæst. 16. part. 6.* vers. *sed quæret aliquis pag. 1675.* Ratio est;quia dans pretium non abdicavit à se dominium, cum non alia ratione intenderit abdicare, nisi quatenus in venditorem,transferret;non transfert in venditorem, quia incapax est,manet ergo apud ipsum. Quod si dicatur Ecclesiam privare emptorem dominio pecuniæ datæ. Respondetur,facilè,hoc non fieri nisi per legem pœnalem, quæ neminem ante sententiam re sua privat. Item quia nulla est lex pœnalis obligans clarè, ut pretium sic acceptum dantibus non restituatur. Nam esto in *cap.de hoc*, dicatur debere restitutionem fieri Ecclesiæ, hoc tamen videtur accipiendum per condemnationem. Nam sine illa solùm infertur debere restitui;eo quod non possit sine gravi salutis periculo retineri.

6. Tertio dicendum est,pretium receptum pro qualibet alia simonia jure Ecclesiastico restituendum non esse ante judicis sententiam, quia nullo decreto habetur expresse. Ita Suar. *lib.4. cap.60. num.9 & 11.*& Lessius *lib.2.cap.35.dub.30.circa finem.*& constat primo de simonia ob ingressum Religionis ex *extravag. sanè de simonia* : ubi permittitur acceptum retineri, modo in privatum usum Abbatis, vel Abbatissæ non convertatur, sed in communem usum conventus. Neque obstat *cap. veniens, de Simonia*, ubi mandat Pontifex suo legato, ut Abbatem,& monachos, qui pro receptione in monasterium pecuniam receperunt, ad illam restituendam compellat: quia compelluntur ad pecuniæ restitutionem,dum ipse religiosus compellitur in alio monasterio deservire. Quia tamen religiosus sic ingressus ante sententiam judicis non tenetur monasterium relinquere, ut supra diximus: & docet Suar. *illo cap. 60. num.* 11. sic sanè neque Abbatem, & monachos teneri pecuniam restituere ipsimet religioso, quod ideo est, quia religiosus ad aliud monasterium transiens justum erat, ut secum pecuniam datam ferret in alimenta: dum autem in eodem monasterio manet, possunt Abbas, & monachi retinere pecuniam, neque tenentur restitutionem facere: præcipuè cum restitutio juxta illum textum ei facienda sit, qui capax non est proprietatis dominii,sed eo ipso quod pecuniam acciperet,in monasterium transferenda esset. Quod si ipse religiosus sponte sua, & absque sententia vellet illud monasterium relinquere, & aliud ingredi, tunc sanè teneretur Abbas, & monachi illius primi monasterii restituere pecuniam secundo monasterio ex jure naturæ; quia ipsi non habent titulum, ob quem talem pecuniam retineant, utpote quia onus non subeunt alendi religiosum. Adde ibi dici posse illum F. Presbyterum, ante professionem consuluisse Pontificem de conventione cum monasterio facta aliàs non mandaretur pecunia ei restitui, si quidem illius non erat capax facta professione. Et in hoc sensu jure naturæ tenebantur Abbas, & monachi ei pecuniam restituere. Tum quia deceptus illam dederat,putans esse de consuetudine monasterii. Tum & præcipuè quia causa ob quam data fuit pecunia adimpleta non fuit; si quidem erat professio facta: Quapropter in nullo sensu ex hoc textu colligi potest teneri monasterium restituere pecuniam acceptam. De Simonia autem in ordine, & in aliis materiis nullum etiam Ecclesiasticum jus invenitur obligans ad restitutionem pretii ante sententiam judicis. Nam in *cap. audivimus* præcipitur, ut si aliquid Episcopi exegerint, ut permittant in Ecclesiis sibi subjectis clericos instituì, monachos profiteri, mortuos sepeliri, restituant duplum in utilitatem loci in cujus dispendium id factum est: sed hæc omnia intelliguntur post sententiam, ut ibi Abbas notavit cum aliis & Suar. *lib.4. de Simon.cap.60. num.* 13.

7. Quartò dicendum est, si secundùm jus naturæ loquamur,recipiens pecuniam pro administratione Sacramenti & Sacramentalium, non tenetur restituere, quia ministris, & dispensatoribus debetur congrua sustentatio. Unde hic solum peccat in modo recipiendi; quia scilicet recipit pro re spirituali. Quare si mutet intentionem, & recipiat, aut retineat in stipendium sibi debitum,non peccabit.Quod si ultra congruentem sustentationem recipiat, tenetur restituere;quia illicitum est,& contra justitiam.

Pro Sacramentalibus permanentibus, si fortè ex eorum datione aliquod damnum pateris vel corporale vel spirituale, poteris absque injustitia (esto non absque Simonia) exigere quanti in animo tuo æstimas incommodum illud; v. g. Privas te reliquiis sanctorum, vel corona benedicta, &c. poteris absque injustitia pro iis pretium exigere: non enim jure naturæ obligaris hoc incommodum pati: ita expressè Lessius *lib. 2. cap. 35. dub.28.num.158.& n.162.*esto contra teneat Suar. *lib.4. cap. 59. num.* 42. probatque solum ab inconveniente; eo quod absque injustitia posses Missam vendere distincto pretio ab stipendio propter incommoditatem, quam pateris privando te illo fructu, quem alteri applicas & alias posses satisfactiones proprias absque injustitia vendere.Sed hæc omnia non multum urgent,etiamsi admittantur:fatemur enim esse gravissimum peccatum contra religionem hæc omnia venalia facere,non tamen contra justitiam;ac proinde jure naturæ,imo neque Ecclesiastico obligatum te esse restituere.

Punctum XXVII.

Quomodo Simoniæ crimen probari possit, ut Simoniaci puniantur, & condemnentur?

SUMMARIUM.

1 *Notorietate criminis probatur.*
2 *Conjecturis, & præsumptionibus probari potest: & quales hæ debeant esse.*
3 *Qualiter socius criminis in hoc delicto possit esse testis.*
4 *Sententia data appellatione non suspenditur in iis,quando ipso jure pœna imponitur.*

1. DE iis optimè tractat Flamin. Paris. *lib. 14. de resignat. quæst. 8.& 9. seq.* & Rodan. *de Simonia p. 4. cap. 6.* Mascard. *de probat. concl. 1304. & seqq.* Farin. *cons.75.* Ex illis breviter accipe.

Primò probanda venit Simonia criminis notorietate, *cap. de manifesta cum duobus seqq. 2. q. 1.* Secundò evidencia facti, cum quis in crimine comprehenditur: *cap. si quis Diaconus 50. dist. cap. si quis clericus 83. dist. cap. Presbyter. 53. dist.* Tertiò ex partis confessione *cap. Presbyter. 15. q. 3. cap de soc. Simonia.* Et ampliatur etiamsi illa confessio fuerit facta in judicio criminali, ut constat ex decisionibus allegatis à Parisio *supra num. 6.* Quartò per famam. Quintò per instrumentum in quo adest promissio, vel pactum. *cap. placuit, 16. quæst. 3.* Sextò per correspectivitatem hoc est, quando unus actus fit propter alium, ut si renunciasti mihi beneficium, & ego consensi pensioni, vel aliam renunciationem in tui favorem feci coram eodem notario, testibus, & eodem die seu ut dicitur incontinenti: tunc enim inducitur sufficiens præsumptio simoniæ: qua ratione in *cap. emendari. 104. 1. quæst. 1.* prohibetur ne in baptismo manus in concham mittatur,ne sacerdos quod gratis accepit,pretio dare videatur. Quod si diversis temporibus fiat,non est sufficiens probatio simoniæ, ut multis doctoribus,& decision.probat idem Paris.*li.4.*

*quæſt.9.à n.9.uſque ad finem quæſt.& n.*10.notat notarium de inſtrumento Simoniaco rogatum non poſſe apponere de Simonia vigore illius inſtrumenti Simoniaci per ipſum confecti, quia detegeret ſuam turpitudinem.

2. Dubium tamen eſt;an conjecturæ, & præſumptiones ſufficiant ad probandam Simoniam ? Reſpondeo ſufficere:ita tenet communis ſententia. Abbas *in cap. inſinuatum,de Simonia*, Menoch. *conſ.*67. *num.*7. *volum.*1. Salzed. *in pract. crim.cap.*91.*pag.*272. verſ. *ſola ſigna* Felin. Roland. Julius Clar. & alii quos refert, & ſequitur Flamin. *lib.*14.*q.*8. *n.*1. Ratio eſt, quia Simoniæ vitium inter graviora crimina reputatur,comparatur enim homicidio, hæreſi,& idololatriæ,in quibus per præſumptiones, & conjecturas probatio fit. Debent tamen præſumptiones,& conjecturæ eſſe evidentes,& reum de crimine convincentes : *Gloſſa ult.in cap.inſinuatum,de Simonia.* debéntque plenè probari, ut docent omnes teſte Alexand.de Nevo *conſ.*64.*num.*2.*& ſeq.* Julius Clarus §. *Simonia in fine*, *&* §. *ult. q.* 20. & multis allegatis docet Flamin.*lib.*4.*de reſignat quæſt.*8.*num.*14.*& ſeq.* & Salzedo *ubi ſupra*, & Azebedo *conſ.*50. *num.* 4. cum Baldo *in leg. ſinguli, Cod. de probationib.* & facit *lex* 12. *tit.*14. *part.*3. Probatio tamen unius conjecturæ,& præſumptionis non ſufficit ſed neceſſariò debent eſſe duæ præſumptiones cum aliis indiciis integrè probatæ, & hæc plenam facere probationem docet Abbas *in cap. tertio loco in fine de probationib num.*5.*&* 6.*&* 7. & tradit Ildefonſ. de Azebedo *conſ.*28. *num* 94. Unde quælibet præſumptio,& conjectura debet eſſe in ſuo eſſe perfecta, & omnino convincens; aliàs nullius erit momenti. Neque jungendæ ſunt præſumptiones, ita ut ex pluribus illegitimis probationibus una convaleſcat, ut teſtatur Antonin.Gom. *t.*3.*var.c.*12.*num.*28. Maſcard.*de probat.t.*1.*concluſ.*1224. *num.*33. Menoch. *de præſumpt. lib.*1. *quæſt.* 46. & melius Antonin.Gabriel. *in concluſion.ſuis tit.*1. *de probat.concl.*1. *per totam*,& alii,quos ſequitur Azebedo *conſ.*30.*num.*43. Quocirca in conjecturis, & præſumptionibus, quæ apponuntur in Bullis Pii IV. & Pii V. ad probandum crimen confidentiæ conveniunt doctores non quamlibet ex illis ritè probatam inducere probationem evidentem criminis commiſſi,ſed quælibet ex illis ritè probata inducit præſumptionem,& aliis concurrentibus conjecturis plenam probationem,ut eruditè tradit Flamin. Pariſius *de confiden.quæſt.*27.31.32.34.49.*&* 77. & Garcia *de benefic.* 11. *part. c.* 3. *num.* 297. *& ſeq.*

3. Secundò dubitatur,an particeps delicti poſſit, eſſe teſtis in hoc delicto ? Huic dubitationi ſufficienter ſatisfecimus tractatu de fide *diſp.*3 *part.*15.ibi enim diximus in iis criminibus exceptis ſocium criminis admitti ad teſtificandum,ſi tamen non fuerit ſimul ſocius muneris, neque criminaliter procedatur, ſed ſolum civiliter, ut habetur in *cap.Mediatores* 1. *de teſtibus,lib.*6. eſto ſecundùm leges, & praxim receptam etiamſi criminaliter procedatur, ſocius criminis admittitur ad teſtificandum contra ſocium,& ejus teſtimonium non ſolum eſt indicium,ſed etiam ferè ſemiplenè probat,Vide Flamin. Pariſ. *lib.* 14. *de reſign. quæſt. ult.*

4. Tandem adverto concluſa probatione,ſi detur ſententia adverſus Simoniacum appellatione non ſuſpendi, ſed mandari debere executioni in iis,in quibus ipſo jure imponitur pœna. Nam in iis pœnis, quæ imponuntur ipſo jure,ſententia declaratoria facit tranſire in rem judicatam, ut reſolvit Ananias.& Felin.*in c.ſicut,de Simonia*, & Maranta *de ordine judiciar.*6. *part. act.* 2. *n.*187. qui affirmat in hoc caſu non eſſe acceptandam appellationem, & Man.Rodrig. 2 *t.ſum.* verbo *Simonia,cap.*56. *num.*6.*in fine,ante* 7.*concluſ.* dicit in praxi ita eſſe receptum.

Punctum Ultimum.

De poteſtate diſpenſandi cum Simoniacis.

SUMMARIUM.

1 *Solus Pontifex ante contractam Simoniam habet hanc poteſtatem, illa contracta in pœnis ferendis aliquando Epiſcopus.*
2 *Quis poſſit ab excommunicatione,ſuſpenſione, & interdicto abſolvere?*
3 *Quis ab inhabilitate ad beneficia ? Probabilius eſt ſolum Pontificem diſpenſare poſſe.*
4 *Probabilitate non caret poſſe Epiſcopum ſi occulta ſit.*
5 *Sic diſpenſatus ſine alia bona collatione beneficium poſſidere poteſt.*
6 *Limitant aliqui, dummodo beneficium ſit de collatione ordinarii diſpenſantis.*
7 *Non approbatur limitatio.*
8 *Forma ad diſpenſandum nulla eſt præſcripta.*
9 *Si inhabili Pontifex concedat beneficium, cum illo illa in parte diſpenſat.*
10 *Proponitur objectio, & ſolvitur.*
11 *Ut licitè tamen diſpenſationem Pontifex concedat,cauſam aliquam habere debet.*

1. ANte contractam Simoniam clarum eſt ſolum Pontificem poſſe diſpenſare: illa verò contracta eſt diſtinguendum de pœnis ipſo jure latis;vel ferendis, ſi jam per ſententiam ſunt impoſitæ. Et quidem pœnæ ferendæ,quales ſunt diſpoſitæ,infamia,vel ſuſpenſio ſi à judice propter crimen Simoniæ in judicio probatum infligantur, nec utique durante tempore,pro quo inflictæ fuerunt, poſſunt à judice auferri. Probabile tamen eſt, ſi imponatur alicui ſuſpenſio triennalis, poſſe ab Epiſcopo ante tempus tranſactum auferri. Idem eſt in ſuſpenſione qualibet ab officio, vel beneficio:quia ejus eſt abſolvere cujus eſt ligare. Secus vero dicendum videtur de infamia, & depoſitione; quia hæc non abolentur niſi à Pontifice, cum ex ſuo genere ſint perpetuæ.

2. Quod ſi de pœnis ipſo jure latis loquamur. Prima pœna eſt excommunicatio lata in dantes ordinem,beneficium,aut religionem,ut diximus,à qua excommunicatione ſolus Papa de jure communi poteſt abſolvere;quia ipſi eſt reſervata.Ex particulari privilegio Epiſcopus,& religioſi mendicantes modo non ſit excommunicatio publica, & ad forum contentioſum deducta.

Secunda pœna eſt ſuſpenſio in eo qui Simoniacè fuit ordinatus, cujus ſuſpenſionis abſolutio quoad illum ordinem Simoniacè obtentum reſervatur Pontifici *in cap. penult. de Simonia :* & *ibi* Gloſſa, & communis Doctorum. Et ſine hujus abſolutione non poterit quis ad ſuperiores ordines aſcendere, ut bene advertit Suar. *lib.*4. *de Simonia*, *c.*61. *n.*5. De ſuſpenſione autem aliorum ordinum legitimè receptorum, eſto probabile cenſeat Suar. *ſup.* poſſe Epiſcopum abſolvere, probabilius cenſet oppoſitum.Quia videtur eſſe quædam lex impoſita ipſis Simoniacis,ut non poſſint ad ſuperiores ordines aſcendere, ſed ſpe diſpenſationis careant, ut loquitur Sixtus V. *in ſua conſtit. contra male promotos*, quam in hac parte confirmavit Clemens VIII. Idem dicendum eſt de ſuſpenſione incurſa ab ordinantibus Simoniacè,vel à mediatoribus Simoniæ, & de ſuſpenſione incurſa è capitulo, vel conventu regulari propter Simoniacam receptionem religioſi : quia ſimiliter Pontifici reſervatur.

Pœna item expulſionis à monaſterio,cum non incurratur ante condemnationem,non indiget diſpenſatione; poſt condemnationem, ſolus Papa diſpenſat, niſi in caſu

casu ignorantiæ, juxta *cap. de Regularibus, de Simonia*, vel in casu necessitatis, juxta *cap. quoniam, eodem tit.* ut optimè Suar. *lib. 4. de sim. cap. ult. n. 7.*

Alia pœna est interdictum ab ingressu Ecclesiæ, quod incurritur ab ordinante Simoniacè, vel à prælatis recipientibus beneficium in confidentiam, à qua pœna solus Papa potest absolvere: qui sibi reservat absolutionem.

Adverto tamen ab omnibus iis censuris, si publicæ non sint, vel ad forum contentiosum deductæ, posse Episcopum absolvere virtute Trident. *Sess. 24. c. 6. de reform.* ita Suar. *lib. 4. c. 61. n. 11. in medio.* Neque obstat Bulla Pii V. prohibens hanc facultatem, quia in hac parte non videtur recepta, ut notavi *suprà* cum Eman. Sà *verb. Simonia, n. 12.* Lessio *dub. 24. n. 134.*

3. Difficultas est, an inhabilitas, quam contrahunt recipientes Simoniacè beneficium possit ab Episcopo tolli. In qua re primò dicendum est, si ignorante beneficiato Simonia commissa fuit, & ipse bona fide beneficium recepit, poterit Episcopus, si beneficium sit simplex, post liberam illius resignationem, iterum illud beneficium eidem conferre: Secus verò si beneficium majus sit; tunc enim non poterit pro illa vice, quia debet prius alteri conferre, & postea si vacet, poterit huic ignoranti Simoniam conferre: quæ omnia habentur *in suprad. cap. penult. de election.* Quod si scienter Simoniam commiserit, communis sententia Doctorum est non posse Episcopum dispensare, sed semper inhabilem esse ad illud beneficium habendum, etsi fuit Simonia confidentialis ad omnia beneficia, quousque Pontifex dispenset. Neque in privilegio concesso à Trident. circa casus occultos, hic comprehenditur. Tum quia hic non est casus occultus pertinens ad absolutionem Sacramentalem. Tum etiam quia non est censura, neque irregularitas, sed quædam vindicativa pœna. Tum denique quia illa pœna introducta est post concilium: & Consequenter facultas data à Concilio non extenditur ad casus nova lege Pontificia reservatos post Concilium, ut respondit Gregor. XIII. audita relatione congregationis, prout refertur *Volum. 4. decisionum Rotæ* per Farinac. *fol. 77.* Adde hoc esse expressè declaratum à congreg. Cardinal. ut in supradicto loco referatur; ubi *in §. ex delicto occulto*, dicitur: Episcopus etsi in Simonia occulta dispensare possit, non potest tamen Simoniacum rehabilitare ad beneficia in posterum obtinenda, neque ad ea retinenda, quæ per Simoniam occultam obtinet, *pag. 77. vers. an Episcopus*: ubi dubitatum fuisse refertur, an Episcopus ex vi hujus capitis possit absolvere sacerdotem sibi subditum à Simonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & beneficia tam obtenta, quam obtinenda, respondetur his verbis: Congregatio censuit potuisse absolvere, & ad ordines rehabilitare, & beneficia tam obtenta, quam obtinenda, sed non ad beneficia, quibus propter Simoniam privatus fuisset, vel ad obtinenda.

4. Verum etsi hæc sententia probabilior sit, & in praxi sequenda. Nihilominus tamen existimo esse satis probabile posse Episcopum dispensare cum Simoniaco occulto in inhabilitate contracta propter Simoniam: ita censet Henriq. *lib. 13. de excommunicat. cap. 56. num. 1. & in com. litt. F.* Leonard. Lessius reputat probabilem *lib. 2. cap. 35. dub. 25. num. 140.* consentit Suarez *lib. 4. cap. 61. num. 11.* ait enim verius esse non extendi facultatem concilii ad dispensandum in hac inhabilitate. Indicat ergo oppositam sententiam veram esse, & saltem probabilem. Ratio est, quia hæc inhabilitas, ut probat Henriquez est quasi quædam irregularitas: concessa ergo facultate dispensandi in omnibus irregularitatibus, videtur ad hanc inhabilitatem extendi. Neque obstant decisiones Cardinalium. Tum quia illis decisionibus etsi magnæ sint authoritatis non est necessariò standum, ut expressè dicit Sanchez respondens cuidam decisioni Cardinalium *lib. 8. de matrim. disp. 2. num. 10. circa finem*, & de stylo curiæ, & decisionibus Rotæ docet similiter Vasq. *tit. 2. in 2.* D. Thom. *disp. 177. cap. ult. num. 75.* ubi optimè probat declarationes, decisionesve Rotæ non habere vim legis. Adde supradictas declarationes facilè explicari, ut scilicet intelligantur non posse Episcopum dispensare cum Simoniaco inhabili ad obtinenda beneficia, quibus privatus fuit per sententiam: nam ante sententiam benè poterat: Et hæc explicatio fundatur in ultima declaratione Cardinalium: cum enim ibi dicat congregatio, Episcopum posse absolvere Sacerdotem sibi subditum à Simonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & ad beneficia tam obtenta, quam obtinenda, postea subdat, sed non ad beneficia, quibus propter Simoniam privatus fuisset, vel ad obtinenda, ne inquam hujusmodi posteriora verba prioribus adversentur, necessariò debent intelligi de beneficiis per sententiam privatis. Quare ante sententiam, & in foro conscientiæ bene poterit Episcopus cum sic inhabili dispensare.

5. Ex qua doctrina efficitur hunc obtinentem beneficium Simoniacè, si dispensatus sit ab Episcopo in censuris, & in hac inhabilitate posse sine alia collatione possidere beneficium. Tenet expressè Suarez *tom. 5. in 3. part. disp. 13. sect. 1. num. 34. fine*, cum Abbate *in cap. expostulastis, de clerico excommunicat. ministr.* & sumitur ex ipso textu, ibi enim dicitur non posse ipsum clericum sic delinquentem retinere beneficium, nisi cum illo fuerit misericorditer dispensatum. Ergo posita dispensatione benè poterit retinere: cum ibi nihil aliud desideretur.

6. Temperant supradicta graves authores, ut intelligantur, quando beneficium esset de collatione ordinarii. Tunc enim affirmant dispensatione facta ab ordinario in impedimento, ob cujus causam collatio fuit irrita, manere firmam collationem, quia dispensando videtur, quasi de novo conferre. Secus verò quando beneficium est de collatione Pontificis, aut illi est reservatum: sicuti est omne beneficium, in quo Simonia per confidentiam commissa est, ut habetur *in Bullis Pii IV. & V.* & tradit Gonzalez cum aliis *Glossa 51. n 110.*

7. Verum hanc limitationem omnino reprobant Speculator *tit. de dispensat. §. nunc de Episcopat. num. penult.* Innoc. *cap. innotuit, num. 2.* vers. *quidam tamen contradicunt, de Electione*, & *ibi* Hostiens. *n. 2.* Joan. Andr. *n. 5.* Anton. *n. 11. & 12.* Anchar. *n. 2. notab.* Azor. *2. p. instit. moral. lib. 6. cap. 7 quæst. 2 §. quid dicendum.* Et generaliter, & absque illa limitatione affirmant Felin. *cap. cum delectus, num. 4. de Accusationib.* Navarr. *lib. 4. consil. 2. edit. tit. de sponsalib. cons. 14. num. 6. arg. 5. juncto n. 14. in solut. ad 5.* Burgasius *de irregularit. 2. par. tit. de differentiis terminor. num. 9.* & alii relati à Sanchez *tom. 3. de matrim. lib. 8. de dispensationib. disp. 7. num. 12.* ubi probabilem, & securam reputat hanc sententiam triplici conditione interveniente. Prima, si vitium ob cujus causam collatio, præsentatio, vel electio, &c. fuit irrita, sit occultum. Secunda dummodo non sit in tertii coëlecti præjudicium, qui propter priorem electionem privatus fuit ipso jure. Tertia, dummodo beneficiarius ille non acceperit scienter cum vitio illo collationem beneficii, quia tunc esset intrusus; ac proinde oporteret non tantum prioris vitii dispensationem obtinere, sed illius quoque intrusionis: est enim respectu illius beneficii duplex canonicum impedimentum; alterum prioris vitii, scilicet Simoniæ, alterum intrusionis. Requiritur ergo utriusque obtineri dispensationem: aliàs impetratio illius beneficii non facta mentione intrusionis esset nullius momenti, ut multis relatis tradit Menoch. *lib. 2. arbitr. cent. 3. casu 201. n. 129.* Addit tamen Sanch. *supradicto loco* impetrata dispensatione utriusque vitii occulti, ratam fieri priorem collationem, si amplectamur sententiam

probabilem

probabilem dicentem indistinctè convalescere collationem habita dispensatione occulti vitii. Quod si beneficiatus non acceptasset collationem, sed tantùm præsentationem, aut electionem, non diceretur intrusus, quia intrusus dicitur qui absque canonico, & legitimo titulo, sed vitioso beneficium capit, ut benè docent Rebuff. *praxi beneficial. reg. de subrogandis collitigantib.* Glossa 4. *n.* 5. Sylvest. & reliqui Summistæ, verbo *intrusus*, Navarr. *sum. c.* 27. *n.* 194.

8. Forma verò ad dispensandum in pœnis Simoniæ nulla est præscripta; quare si Episcopus utatur verbis, quæ sufficienter exprimant voluntatem dispensandi, eo ipso censebitur dispensasse.

9. Dubitant tamen doctores; an si Pontifex beneficium inhabili conferret, eo ipso dispensare cum illo censeatur? Et respondeo, censeri dispensasse in ordine ad illud beneficium, si illi constitit esse inhabilem, ne dicamus frustra, & in vanum efficere collationem: & ita sentit Suar. *lib.* 4. *de Simon. cap ult. num.* 14. cum Panormit. *in cap. cum in cunctis* §. *inferiora de Elect. num.* 8. & Felino *in cap. præterea, de Testamentis cogendis, num.* 7. Navarr. *in opusc. de dat. & promissis, notab.* 9. *num.* 14. Covarr. *reg. peccatum, part.* 2. §. 8. *num.* 9. Mol. *tit.* 1. *de justit. tract.* 2. *disp.* 92. §. *illud animadvertendum.* Et generaliter quotiescunque impedimentum est juris humani, & legislator scienter impeditum admittit ad actum, præsumitur animus dispensandi, ac inducitur vera dispensatio, quamvis princeps causæ cognitionem non præmiserit, ut si Pontifex scienter admitteret irregularem ad ordines, vel beneficia vel jure humano impeditos matrimonio conjungat, vel Rex lege inhabilem, ut servum judicem constituat: ita expresè Thom. Sanch *lib.* 8. *de matrim. disp.* 4. *num.* 2. cum variis doctoribus: probatque ex *leg. Barbarius, ff. de officio Præsidis*: ubi in posteriori casu illius textus deciditur, si populus Romanus detecta servitute consentiat servum prætura fungi, valere gesta per ipsum: & ex *leg. quidem* 57. *in fine, ff. de re judicata*: ubi deciditur principem minori magistratum conferentem censeri dispensare, ne gesta per illum valore destituantur, & in *n.* 17. Idem Thom. Sanch. affirmat doctrinam hanc non solum in principe supremo, sed etiam in inferioribus prælatis procedere in iis, quibuscum ipsi dispensare possunt.

10. Neque obstat Clement. unica, *de sentent. excommunicat.* ubi dicitur Pontificem communicando cum excommunicato non censeri absolvere illum ab excommunicatione, nisi exprimat. Fatemur inquam hoc libenter: sed dicimus, esto illum ab excommunicatione non absolvat, suspendit tamen effectum excommunicationis quoad illum casum, ne scilicet peccet communicando cum ipso Pontifice, neve in excommunicationem minorem propter illum actum incidat, & eodem modo dicimus de nostro casu conferentem beneficium inhabili non absolutè auferre inhabilitatem, sed solùm ad illum casum, & respectu illius beneficii.

11. Adverto tamen, ut licitè Pontifex dispensationem concedat in iis impedimentis, & pœnis requiri aliquam causam: hoc enim expostulat commune bonum, & Ecclesiæ regimen. Verum si absque causa contra suam legem fecisset, & in ea dispensasset, existimo non peccare mortaliter secluso scandalo, aliáve ratione extrinseca, & dispensationem validam esse, tenet multis relatis Sanch. *lib.* 8. *de dispens. disput.* 17. *n.* 28. *& disputat.* 18. *num.* 7. Lessius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 5. *n.* 34. Valen. 2. *disp.* 7. *q.* 5. *part.* 9. *ad finem.* Man. 1. *t. sum.* 2. *edit. c.* 237. *n.* 1. Navarr. *sum. præclud.* 9. *n.* 14. *& c.* 25. *n.* 5. & nos diximus *Tractatu de legib. disp. ult.* & aliis in locis Episcopus verò; & alii prælati in legibus superioris dispensantes, si absque causa procedant, ex se constat, & peccare mortaliter, & nullam esse dispensationem: ut supradicti Doctores tradunt.

FINIS.

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

Sign.ª Tom.ª
Est. 32
Tab. 7a
Núm. 9

CASTRO
PALAO
OPERA

TOM. 2

1179
3672

3